

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН
ХЯНАН ШАЛГАХ ТҮР ХОРООНЫ
ТОГТООЛ

2025 оны 08 сарын 13 өдөр

Дугаар 01

Улаанбаатар хот

Түр хорооны даргыг томилох тухай

Монгол Улсын Их Хурлын тухай хуулийн 37 дугаар зүйлийн 37.1.7 дахь заалт, Монгол Улсын Их Хурлын хяналт шалгалтын тухай хуулийн 33 дугаар зүйлийн 33.8 дахь хэсэг, 35 дугаар зүйлийн 35.4 дэх хэсэг, 54 дүгээр зүйлийн 54.2 дахь хэсэг, "Хянан шалгах түр хороо байгуулах тухай" Монгол Улсын Их Хурлын 2025 оны 07 дугаар сарын 02-ны өдрийн 62 дугаар тогтоолыг тус тус үндэслэн Улсын Их Хурлын Хянан шалгах түр хорооноос ТОГТООХ НЬ:

1. "Оюутолгой бүлэг ордын ашиглалтад Монгол Улсын эрх ашгийг хангуулах, хүртэх өгөөжийг нэмэгдүүлэх"-тэй холбоотой баримт бичиг, үйл ажиллагаанд хяналт шалгалт хийх Хянан шалгах түр хорооны даргаар Улсын Их Хурлын гишүүн Отгоншарын Батнайрамдалыг томилсугай.

2. Энэ тогтоолыг 2025 оны 08 дугаар сарын 13-ны өдрөөс эхлэн дагаж мөрдсүгэй.

ХУРАЛДААН ДАРГАЛАГЧ,
УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН
ГИШҮҮН

С.ЗУЛПХАР

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ХЯНАН ШАЛГАХ ТҮР ХОРООНЫ ТОГТООЛ

2025 оны 10 сарын 01 өдөр

Дугаар 15

Улаанбаатар хот

Нотлох баримт цуглуулах тухай

Монгол Улсын Их Хурлын тухай хуулийн 37 дугаар зүйлийн 37.1.7 дахь заалт, Монгол Улсын Их Хурлын хяналт шалгалтын тухай хуулийн 34 дүгээр зүйлийн 34.1.1 дэх заалт, 35 дугаар зүйлийн 35.4 дэх хэсэг, 37 дугаар зүйлийн 37.1 дэх хэсэг, "Хянан шалгах түр хороо байгуулах тухай" Монгол Улсын Их Хурлын 2025 оны 62 дугаар тогтоолыг тус тус үндэслэн Монгол Улсын Их Хурлын Хянан шалгах түр хорооноос ТОГТООХ нь:

1. "Оюу толгой бүлэг ордын ашиглалтад Монгол Улсын эрх ашгийг хангуулах, хүртэх өгөөжийг нэмэгдүүлэхтэй холбоотой баримт бичиг, үйл ажиллагаанд хяналт шалгалт хийх" сэдвийн хүрээнд "Төрийн өмчийн бодлого зохицуулалтын газраас гаргуулах нотлох баримтын жагсаалт"-ыг хавсралтаар баталсугай.

2. Хавсралтад дурдсан нотлох баримтуудыг холбогдох байгууллагаас хуульд заасан шаардлагад нийцүүлэн, тогтоосон хугацаанд, бүрэн гүйцэд гаргаж өгөх үүрэгтэй болохыг дурдсугай.

3. Хавсралтад дурдсан нотлох баримтуудыг холбогдох байгууллагаас хуулийн шаардлага хангуулан гаргуулж авах, мэдээллийн нууцлалыг чандлан хадгалах, Хянан шалгах түр хорооны тусгай шалгалтыг цаг хугацаанд нь чанартай гүйцэтгэж, дүгнэлт, тайлангаа сонсголд танилцуулахыг хянан шалгагч нарт үүрэг болгосугай.

4. Энэ тогтоолын хэрэгжилтэд хяналт тавьж ажиллахыг Хянан шалгах түр хорооны дарга (О.Батнайрамдал)-д даалгасугай.

ХЯНАН ШАЛГАХ ТҮР
ХОРООНЫ ДАРГА

О.БАТНАЙРАМДАЛ

Монгол Улсын Их Хурлын Хянан шалгах
түр хорооны 2025 оны 10 дүгээр сарын
01-ны өдрийн 15 дугаар тогтоолын
хавсралт

ТӨРИЙН ӨМЧИЙН БОДЛОГО ЗОХИЦУУЛАЛТЫН ГАЗРААС ГАРГУУЛАХ НОТЛОХ БАРИМТЫН ЖАГСААЛТ

1. “Жавхлант” (MV-15225), “Шивээ толгой” (MV-15226) ашиглалтын тусгай зөвшөөрлийн талбайн төрийн эзэмшлийн хувь хэмжээг тогтоох зорилтын хүрээнд:

1.1. Оюу толгой ХХК болон Эрдэнэс Монгол ХХК-ийн төлөөлөн удирдах зөвлөлийн гишүүдийг томилсон тушаал, шийдвэр, албан бичгүүд;

1.2. Оюу толгой төслийн Хөрөнгө оруулалтын гэрээг байгуулах үеийн яриа хэлэлцээрийн тэмдэглэл, түүнд Онтрэ ХХК-ийн тусгай зөвшөөрлүүдийн талаар хэрхэн авч үзсэн тухай тусгайлсан баримт;

1.3. Тусгай зөвшөөрлүүдийн талбайд ашигт малтмал ашиглахтай холбоотойгоор гаргасан санал, дүгнэлт, төсөл, шийдвэр, энэ талаарх баримт;

1.4. “Жавхлант” (MV-15225), “Шивээ толгой” (MV-15226) ашиглалтын тусгай зөвшөөрөлтэй холбоотой асуудлаар танай байгууллага болон Эрдэнэс Монгол ХХК-ийн Төлөөлөн удирдах зөвлөлийн хурлаар хэлэлцэн гаргасан шийдвэрүүд, танилцуулга, хурлын тэмдэглэл;

1.5. Засгийн газраас Оюу толгой ХХК болон Онтрэ ХХК-ийн асуудалтай холбоотой гарсан шийдвэрүүд, ажлын хэсгийн дүгнэлт, тэмдэглэлүүд;

1.6. Төрийн өмчийн бодлого зохицуулалтын газраас хөрөнгө оруулагч талуудтай харилцсан албан бичиг, тэмдэглэлүүд.

2. Оюу толгой ХХК-ийн Хувь нийлүүлэгчдийн гэрээний санхүүжилтийн хүүгийн түвшинг олон улсын зах зээлийн жишигт нийцүүлэн бууруулах зорилтын хүрээнд:

2.1. Оюу толгой төслийн өнөөгийн нөхцөл байдал, анхаарах зүйлс, цаашид Монгол Улсын хүртэх ашгийг нэмэгдүүлэх боломж, арга хэлбэрийн талаар тодорхой дүгнэлт, санал;

2.2. Оюу толгой төслийн Хувь нийлүүлэгчдийн гэрээ (2009 он) болон Нэмэлт, өөрчлөлт оруулж, дахин тодотгосон хувь нийлүүлэгчдийн гэрээ (2011 он) байгуулахад Монгол Улсыг төлөөлж гарын үсэг зурах эрх олгосон шийдвэр, талуудын солилцсон санал дүгнэлт, танилцуулга;

2.3. Оюу толгой төслийн Хөрөнгө оруулалтын гэрээ (2009 он), Хувь нийлүүлэгчдийн гэрээ (2009 он) болон Нэмэлт, өөрчлөлт оруулж, дахин тодотгосон хувь нийлүүлэгчдийн гэрээ (2011 он) байгуулах, түүнд нэмэлт тодотгол оруулах асуудлыг шийдвэрлэхэд зээлийн хүүгийн хувь хэмжээний талаарх талуудын илэрхийлсэн байр суурь, ойлголтыг тодорхойлоход ач холбогдолтой баримт мэдээлэл (Засгийн газрын хуралдааны танилцуулга, тэмдэглэл, шийдвэр, үндэслэл, тооцоо, судалгаа болон бусад);

2.4.Оюу толгой төслийн санхүүжилтийн хүүгийн зохистой байдлыг хянан үзэх, хэлэлцээр хийх, хүүг бууруулах чиглэлээр баримталж байсан бодлого, шийдвэр, тэмдэглэл, ажлын хэсгийн тайлан, дүгнэлт, тэдгээрийн хэрэгжилт, авч хэрэгжүүлсэн арга хэмжээ, үр дүн тэдгээрт ашиглагдсан эх сурвалжууд;

2.5.Төслийн Хөрөнгө оруулалтын гэрээ анх хэлэлцэхээс эхлэн өнөөг хүртэлх хугацаанд Хөрөнгө оруулагч талтай албан ёсны хэлэлцээрт орсон Монголын талын бүрэлдэхүүнийг томилсон шийдвэр, хэлэлцээрийн тэмдэглэл, ашигласан судалгаа, тайлан, хэлэлцээрийн үр дүн, түүний мөрөөр авч хэрэгжүүлсэн арга хэмжээ;

2.6.Төрийн өмчийн хорооны 2011 оны 128 тоот тогтоол, үндэслэл, холбогдох баримтууд;

2.7.Оюу толгой бүлэг ордыг ашиглаж эхэлснээс хойших үйл ажиллагаанд тус байгууллагаас хийсэн хяналт шалгалтуудын тайлан, түүнд ашигласан баримт мэдээлэл болон шалгалтын мөрөөр авч хэрэгжүүлсэн арга хэмжээ;

2.8.Оюу толгой төслийн 2009, 2011, 2015 оны Хувь нийлүүлэгчдийн гэрээг байгуулах, нэмэлт, өөрчлөлт оруулах үйл ажиллагаанд хөрөнгө оруулагч болон монголын талыг төлөөлөн оролцсон бүрэлдэхүүн, удирдамж, яриа хэлэлцээрийн тэмдэглэлүүд, хоёр талын албан бичгүүд, харилцан тохиролцсон, шийдвэрлэсэн баримтууд;

2.9.Оюу толгой ордыг ашиглахтай холбоотой Улсын Их Хурал, Засгийн газраас хүргүүлж байсан чиглэл, шийдвэрүүд, ажлын хэсгийн бүрэлдэхүүн, удирдамж, тайлан, дүгнэлт, тэдгээрийн хэрэгжилт, авч хэрэгжүүлсэн арга хэмжээ, үр дүн;

2.10.Оюу толгой төслийн Хөрөнгө оруулалтын гэрээг байгуулах үеийн яриа хэлэлцээрт холбогдох Улсын Их Хурал, Засгийн газар, Ерөнхий сайд, сайд нараас гаргасан тогтоол, шийдвэр, захирамж, тушаал, тэмдэглэл, танилцуулга.

---oOo---

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ХЯНАН ШАЛГАХ ТҮР ХОРООНЫ ТОГТООЛ

2025 оны 11 сарын 04 өдөр

Дугаар 20

Улаанбаатар хот

Нотлох баримт гаргуулах тухай

Монгол Улсын Их Хурлын тухай хуулийн 37 дугаар зүйлийн 37.1.7 дахь заалт, Монгол Улсын Их Хурлын хяналт шалгалтын тухай хуулийн 34 дүгээр зүйлийн 34.1.1 дэх заалт, 35 дугаар зүйлийн 35.4 дэх хэсэг, 37 дугаар зүйлийн 37.1 дэх хэсэг, "Хянан шалгах түр хороо байгуулах тухай" Монгол Улсын Их Хурлын 2025 оны 62 дугаар тогтоолыг тус тус үндэслэн Монгол Улсын Их Хурлын Хянан шалгах түр хорооноос ТОГТООХ нь:

1. "Оюу толгойн бүлэг ордын ашиглалтад Монгол Улсын эрх ашгийг хангуулах, хүртэх өгөөжийг нэмэгдүүлэхтэй холбоотой баримт бичиг, үйл ажиллагаанд хяналт шалгалт хийх" үүрэг бүхий Хянан шалгах түр хорооны хяналт шалгалтыг явуулахад ач холбогдол бүхий баримтуудыг доор дурдсан байгууллагаас гаргуулахаар тогтоосугай. Үүнд:

1/Үндэсний аюулгүй байдлын зөвлөлөөс:

1/Монгол Улсын Үндэсний аюулгүй байдлын зөвлөлийн 2007 оны 05 дугаар сарын 05-ны өдрийн хурлын дэлгэрэнгүй тэмдэглэл, хурлаас гарсан санал, зөвлөмж, шийдвэр;

2/Монгол Улсын Үндэсний аюулгүй байдлын зөвлөлийн 2009 оны 02 дугаар сарын 10-ны өдөр болон 07 дугаар сарын 08-ны өдрийн хурлын дэлгэрэнгүй тэмдэглэл, хурлаас гарсан санал, зөвлөмж, шийдвэр.

2/Монгол Улсын Их Хурлын Тамгын газраас:

1/Монгол Улсын Их Хурлын Эдийн засгийн байнгын хорооны 2009 оны 5 дугаар сарын 08-ны өдрийн Оюу толгойн Хөрөнгө оруулалтын гэрээний төслийн талаарх санал дүгнэлт;

2/Монгол Улсын Их Хурлын 2019 оны 11 дүгээр сарын 21-ний өдрийн 92 дугаар тогтоолын хэрэгжилт, үйл явц, хүрсэн үр дүнгийн талаарх мэдээлэл.

3/Монголын Үндэсний олон нийтийн радио телевизээс:

а/2025 оны 01 дүгээр сарын 01-ний өдрөөс өнөөг хүртэл хугацаанд "Цагийн хүрд" болон бусад нэвтрүүлгээр "Оюу толгой" төсөлтэй холбоотойгоор гарсан мэдээний бичлэгийг нэвтрүүлгийн сэдэв, агуулга, огноо, санхүүжилтийн эх үүсвэр болон холбогдох бусад мэдээллийн хамт;

б/“Оюу толгой” ХХК, “Рио тинто” ХХК-ийн санхүүжилтээр бэлтгэн түгээсэн мэдээ, сурвалжилга, нэвтрүүлэг болон бусад мэдээллийн контенттой холбоотой гэрээ, гэрээ дүгнэсэн акт, холбогдох бусад баримт бичгийн хуулбар;

в/Монгол Улсын Их Хурлын 2025 оны 62 дугаар тогтоолоор байгуулагдсан “Оюу толгой бүлэг ордын ашиглалтад Монгол Улсын эрх ашгийг хангуулах, хүртэх өгөөжийг нэмэгдүүлэхтэй холбоотой баримт бичиг, үйл ажиллагаанд хяналт шалгалт хийх” үүрэг бүхий Хянан шалгах түр хорооны үйл ажиллагааны талаар бэлтгэсэн нэвтрүүлэг, мэдээний бичлэг.

4/Архивын ерөнхий газраас:

“Жавхлант” (MV-15225), “Шивээ толгой” (MV-15226) ашиглалтын тусгай зөвшөөрлийн талбайн төрийн эзэмшлийн хувь хэмжээг тогтоох зорилтын хүрээнд:

а/Төрийн өмчийн бодлого зохицуулалтын газраас 2008-2015 он хүртэлх хугацаанд Эрдэнэс Монол ХХК-ийн гүйцэтгэх удирдлагыг томилсон шийдвэр;

б/Оюу толгой ХХК болон Эрдэнэс Монгол ХХК-ийн 2008-2015 онд төлөөлөн удирдах зөвлөлийн гишүүдийг томилсон тушаал, шийдвэр, албан бичгүүд;

в/Оюутолгой төслийн Хөрөнгө оруулалтын гэрээг байгуулах үеийн яриа хэлэлцээрийн тэмдэглэл, түүнд “Онтрэ” ХХК-ийн тусгай зөвшөөрлүүдийн талаар хэрхэн авч үзсэн тухай тусгайлсан баримт;

г/Эрдэнэс Монгол ХХК-аас Оюу толгой төсөлтэй холбоотойгоор гаргасан санал, дүгнэлт, төсөл, шийдвэр, энэ талаарх баримт;

д/“Жавхлант” (MV-15225), “Шивээ толгой” (MV-15226) ашиглалтын тусгай зөвшөөрөлтэй холбоотой асуудлаар танай байгууллага болон “Эрдэнэс Монгол” ХХК-ийн Төлөөлөн удирдах зөвлөлийн хурлаар хэлэлцэн гаргасан шийдвэрүүд, танилцуулга, хурлын тэмдэглэл;

е/Засгийн газраас “Оюу толгой” ХХК болон “Онтрэ” ХХК-ийн асуудалтай холбоотой гарсан шийдвэрүүд, ажлын хэсгийн дүгнэлт, тэмдэглэлүүд.

“Оюу толгой” ХХК-ийн Хувь нийлүүлэгчдийн гэрээний санхүүжилтийн хүүгийн түвшинг олон улсын зах зээлийн жишигт нийцүүлэн бууруулах зорилтын хүрээнд:

а/Оюу толгой төслийн Хувь нийлүүлэгчдийн гэрээ (2009 он) болон Нэмэлт, өөрчлөлт оруулж, дахин тодотгосон хувь нийлүүлэгчдийн гэрээ (2011 он) байгуулахад Монгол Улсыг төлөөлж гарын үсэг зурах эрх олгосон шийдвэр, талуудын солилцсон санал дүгнэлт, танилцуулга;

б/Оюу толгой төслийн Хөрөнгө оруулалтын гэрээ (2009 он), Хувь нийлүүлэгчдийн гэрээ (2009 он) болон Нэмэлт, өөрчлөлт оруулж, дахин тодотгосон хувь нийлүүлэгчдийн гэрээ (2011 он) байгуулах, түүнд нэмэлт тодотгол оруулах асуудлыг шийдвэрлэхэд зээлийн хүүгийн хувь хэмжээний талаарх талуудын илэрхийлсэн байр суурь, ойлголтыг тодорхойлоход ач холбогдолтой баримт

мэдээлэл (Засгийн газрын хуралдааны танилцуулга, тэмдэглэл, шийдвэр, үндэслэл, тооцоо, судалгаа болон бусад);

в/Оюу толгой төслийн санхүүжилтийн хүүгийн зохистой байдлыг хянан үзэх, хэлэлцээр хийх, хүүг бууруулах чиглэлээр баримталж байсан бодлого, шийдвэр, тэмдэглэл, ажлын хэсгийн тайлан, дүгнэлт, тэдгээрийн хэрэгжилт, авч хэрэгжүүлсэн арга хэмжээ, үр дүн тэдгээрт ашиглагдсан эх сурвалжууд;

г/Төслийн Хөрөнгө оруулалтын гэрээ анх хэлэлцэхээс эхлэн өнөөг хүртэлх хугацаанд Хөрөнгө оруулагч талтай албан ёсны хэлэлцээрт орсон Монголын талын бүрэлдэхүүнийг томилсон шийдвэр, хэлэлцээрийн тэмдэглэл, ашигласан судалгаа, тайлан, хэлэлцээрийн үр дүн, түүний мөрөөр авч хэрэгжүүлсэн арга хэмжээ;

д/Төрийн өмчийн хорооны 2011 оны 128 тоот тогтоол, үндэслэл, холбогдох баримтууд;

е/Оюу толгой бүлэг ордыг ашиглаж эхэлснээс хойших үйл ажиллагаанд тус байгууллагаас хийсэн хяналт шалгалтуудын тайлан, түүнд ашигласан баримт мэдээлэл болон шалгалтын мөрөөр авч хэрэгжүүлсэн арга хэмжээ;

ё/Оюу толгой төслийн 2009, 2011, 2015 оны Хувь нийлүүлэгчдийн гэрээг байгуулах, нэмэлт, өөрчлөлт оруулах үйл ажиллагаанд хөрөнгө оруулагч болон монголын талыг төлөөлөн оролцсон бүрэлдэхүүн, удирдамж, яриа хэлэлцээрийн тэмдэглэлүүд, хоёр талын албан бичгүүд, харилцан тохиролцсон, шийдвэрлэсэн баримтууд;

ж/“Оюутолгой” ордыг ашиглахтай холбоотой Улсын Их Хурал, Засгийн газраас хүргүүлж байсан чиглэл, шийдвэрүүд, ажлын хэсгийн бүрэлдэхүүн, удирдамж, тайлан, дүгнэлт, тэдгээрийн хэрэгжилт, авч хэрэгжүүлсэн арга хэмжээ, үр дүн;

з/Оюу толгой төслийн Хөрөнгө оруулалтын гэрээг байгуулах үеийн яриа хэлэлцээрт холбогдох Улсын Их Хурал, Засгийн газар, Ерөнхий сайд, сайд нараас гаргасан тогтоол, шийдвэр, захирамж, тушаал, тэмдэглэл, танилцуулга.

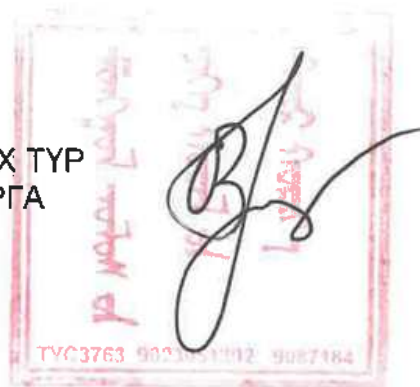
5/Нийгмийн даатгалын ерөнхий газраас:

а/Аж үйлдвэр, эрдэс баялгийн яам, Ашигт малтмал, газрын тосны газрын тусгай зөвшөөрлийн өөрчлөлт, хөдөлгөөний бүртгэл, мэдээллийг хөтөлж, шийдвэр гаргаж байсан, албан тушаалтан, шууд харъяалах албан тушаалтнуудын (албан тушаалтны нэр болон тухайн үед хашиж байсан албан тушаалын талаарх) ажлын байрны 2002-2020 оны хоорондох шилжилт хөдөлгөөний мэдээллийг Хувь хүний нууцийн тухай хууль, Хүний хувийн мэдээлэл хамгаалах тухай хуульд нийцүүлэн хянан шалгагч, шинжээч нар газар дээрх тусгай шалгалтын удирдамжийн хүрээнд хяналт шалгалтаар ажиллах үед гаргаж өгөх.

2.Нотлох баримтуудыг холбогдох байгууллагуудаас хуулийн шаардлага хангуулан гаргуулж авах, мэдээллийн нууцлалыг чандлан хадгалах, Хянан шалгах түр хорооны тусгай шалгалтыг цаг хугацаанд нь чанартай гүйцэтгэж, дүгнэлт, тайлангаа сонсголд танилцуулахыг хянан шалгагч нарт үүрэг болгосугай.

3.Энэ тогтоолын хэрэгжилтэд хяналт тавьж ажиллахыг Хянан шалгах түр хорооны дарга (О.Батнайрамдал)-д даалгасугай.

ХЯНАН ШАЛГАХ ТҮР
ХОРООНЫ ДАРГА

О.БАТНАЙРАМДАЛ

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ХЯНАН ШАЛГАХ ТҮР ХОРООНЫ ТОГТООЛ

2025 оны 11 сарын 12 өдөр

Дугаар 21

Улаанбаатар хот

Түр хорооны сонсголыг товлон зарлах тухай

Монгол Улсын Их Хурлын тухай хуулийн 37 дугаар зүйлийн 37.1.7 дахь заалт, Монгол Улсын Их Хурлын хяналт шалгалтын тухай хуулийн 34 дүгээр зүйлийн 34.1.1.а дахь заалт, 35 дугаар зүйлийн 35.1 дэх хэсэг, мөн зүйлийн 35.4 дэх хэсэг, 44 дүгээр зүйлийн 44.3 дахь хэсэг, 45 дугаар зүйлийн 45.1 дэх хэсгийг тус тус үндэслэн “Хянан шалгах түр хороо байгуулах тухай” Монгол Улсын Их Хурлын 2025 оны 62 дугаар тогтоолоор байгуулагдсан Улсын Их Хурлын хянан шалгах түр хорооноос ТОГТООХ нь:

1. “Оюу толгой бүлэг ордын ашиглалтад Монгол Улсын эрх ашгийг хангуулах, хүртэх өгөөжийг нэмэгдүүлэхтэй холбоотой баримт бичиг, үйл ажиллагаанд хяналт шалгалт хийх” үүрэг бүхий Хянан шалгах түр хорооны нотлох баримтыг шинжлэн судлах сонсголыг дараах өдрүүдэд зохион байгуулахаар товлосугай.

1/2025 оны 12 дугаар сарын 08-ны өдөр “Жавхлант” (MV-15225), “Шивээ толгой” (MV-15226) ашиглалтын тусгай зөвшөөрлийн талбайн нөөцийг тогтоож, үнэлгээг тодорхойлсон болон холбогдох бусад баримтад үндэслэн төрийн эзэмшлийн хувь, хэмжээг тогтоохтой холбоотой асуудал;

2/2025 оны 12 дугаар сарын 10-ны өдөр “Оюу толгой” ХХК-ийн Хувь нийлүүлэгчдийн гэрээ (Нэмэлт, өөрчлөлт оруулж, дахин тодотгосон)-ний санхүүжилтийн хүүгийн хувь, түүнийг олон улсын зах зээлийн жишигт нийцүүлэн бууруулах талаар авч хэрэгжүүлсэн арга хэмжээ, холбогдох үр дагавар;

3/2025 оны 12 дугаар сарын 12-ны өдөр “Оюу толгой” ХХК-ийн Хувь нийлүүлэгчдийн гэрээ (Нэмэлт, өөрчлөлт оруулж, дахин тодотгосон)-ний санхүүжилтийн хүүгийн хувь, түүнийг олон улсын зах зээлийн жишигт нийцүүлэн бууруулах талаар авч хэрэгжүүлсэн арга хэмжээ, холбогдох үр дагавар (үргэлжлэл).

2. Хянан шалгах түр хорооны нотлох баримтыг шинжлэн судлах сонсголыг товлосонтой холбогдуулан хэвлэл, мэдээллийн хэрэгслээр нийтэд мэдээлж, сонсголын бэлтгэл, зохион байгуулалтыг хангаж ажиллахыг Хянан шалгах түр хорооны дарга (О.Батнайрамдал)-д даалгасугай.

ХЯНАН ШАЛГАХ
ТҮР ХОРООНЫ ДАРГА

О.БАТНАЙРАМДАЛ

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ХЯНАН ШАЛГАХ ТҮР ХОРООНЫ ТОГТООЛ

2025 оны 11 сарын 12 өдөр

Дугаар 22

Улаанбаатар хот

Нотлох баримтыг шинжлэн судлах дараалал тогтоох тухай

Монгол Улсын Их Хурлын тухай хуулийн 37 дугаар зүйлийн 37.1.7 дахь заалт, Монгол Улсын Их Хурлын хяналт шалгалтын тухай хуулийн 35 дугаар зүйлийн 35.1 дэх хэсэг, мөн зүйлийн 35.4 дэх хэсэг, 44 дүгээр зүйлийн 44.3 дахь хэсэг, 48 дугаар зүйлийн 48.1 дэх хэсэг, 48.2 дахь хэсгийг тус тус үндэслэн “Хянан шалгах түр хороо байгуулах тухай” Монгол Улсын Их Хурлын 2025 оны 62 дугаар тогтоолоор байгуулагдсан Улсын Их Хурлын хянан шалгах түр хорооноос **ТОГТООХ нь:**

1. “Оюу толгой бүлэг ордын ашиглалтад Монгол Улсын эрх ашгийг хангуулах, хүртэх өгөөжийг нэмэгдүүлэхтэй холбоотой баримт бичиг, үйл ажиллагаанд хяналт шалгалт хийх” үүрэг бүхий Хянан шалгах түр хорооны нотлох баримтыг шинжлэн судлах дарааллыг хавсралтаар баталсугай.

2. Нотлох баримтыг шинжлэн судлах дарааллыг баримталж, сонсголын дэгийг сахиулахыг Хянан шалгах түр хорооны дарга (О.Батнайрамдал)-д даалгасугай.

ХЯНАН ШАЛГАХ
ТҮР ХОРООНЫ ДАРГА

О.БАТНАЙРАМДАЛ

Хянан шалгах түр хорооны 2025 оны 11
дүгээр сарын 12-ны өдрийн 22 дугаар
тогтоолын хавсралт

НОТЛОХ БАРИМТЫГ ШИНЖЛЭН СУДЛАХ ДАРААЛАЛ

Нээлттэй сонсгол I: 2025 оны 12 дугаар сарын 08-ны өдөр

Сэдэв: "Жавхлант" (MV-15225), "Шивээ толгой" (MV-15226) ашиглалтын тусгай зөвшөөрлийн талбайн нөөцийг тогтоож, үнэлгээг тодорхойлсон болон холбогдох бусад баримтад үндэслэн төрийн эзэмшлийн хувь, хэмжээг тогтоохтой холбоотой асуудал.

Хэлэлцэх асуудал:

- Оюу толгой төслийн талаар ерөнхий танилцуулга;
- Оюу толгой бүлэг ордын геологи, нөөцийн асуудал;
- "Жавхлант" (MV-15225), "Шивээ толгой" (MV-15226) ашиглалтын тусгай зөвшөөрөлтэй холбоотой асуудал;
- "Жавхлант" (MV-15225), "Шивээ толгой" (MV-15226) ашиглалтын тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчтэй холбоотой асуудал;
- "Жавхлант" (MV-15225), "Шивээ толгой" (MV-15226) ашиглалтын тусгай зөвшөөрлүүд ба Оюу толгой төслийн Хөрөнгө оруулалтын гэрээний хамаарлын асуудал.

Нээлттэй сонсгол II: 2025 оны 12 дугаар сарын 10-ны өдөр

Сэдэв: "Оюу толгой" ХХК-ийн Хувь нийлүүлэгчдийн гэрээ /Нэмэлт, өөрчлөлт оруулж, дахин тодотгосон/-ний санхүүжилтийн хүүгийн хувь, түүнийг олон улсын зах зээлийн жишигт нийцүүлэн бууруулах талаар авч хэрэгжүүлсэн арга хэмжээ, холбогдох үр дагавар.

Хэлэлцэх асуудал:

- Оюу толгой төслийн талаар ерөнхий танилцуулга;
- Хөрөнгө оруулалтын гэрээ болон Хувь нийлүүлэгчдийн гэрээ /Нэмэлт, өөрчлөлт оруулж, дахин тодотгосон/ байгуулагдах үеийн санхүүжилтийн хүүгийн хувь, холбогдох асуудал;
- Хөрөнгө оруулалтын гэрээ болон Хувь нийлүүлэгчдийн гэрээ /Нэмэлт, өөрчлөлт оруулж, дахин тодотгосон/ байгуулагдсаны дараах санхүүжилтийн хүүгийн хувь хэмжээ, холбогдох үр дагаврын асуудал;
- Оюу толгой төслөөс Монгол Улсын хүртэх өгөөжийн талаарх асуудал.

Нээлттэй сонсгол III: 2025 оны 12 дугаар сарын 12-ны өдөр

Сэдэв: "Оюу толгой" ХХК-ийн Хувь нийлүүлэгчдийн гэрээ /Нэмэлт, өөрчлөлт оруулж, дахин тодотгосон/-ний санхүүжилтийн хүүгийн хувь, түүнийг олон улсын зах

зээлийн жишигт нийцүүлэн бууруулах талаар авч хэрэгжүүлсэн арга хэмжээ, холбогдох үр дагавар (үргэлжлэл).

Хэлэлцэх асуудал:

- Оюу толгой төслийн талаар ерөнхий танилцуулга;
- Хувь нийлүүлэгчдийн гэрээ /Нэмэлт, өөрчлөлт оруулж, дахин тодотгосон/-ний хууль тогтоомжийн нийцлийн асуудал;
- Хөрөнгө оруулалтын гэрээ болон Хувь нийлүүлэгчдийн гэрээ /Нэмэлт, өөрчлөлт оруулж, дахин тодотгосон/-ний хэрэгжилтэд хийсэн хяналт шалгалтын талаар;
- Оюу толгой төслийн санхүүжилт ба Далд уурхайн бүтээн байгуулалт, санхүүжилтийн төлөвлөгөө, түүний нэмэлт төлөвлөгөөний хамаарал, холбогдох үр дагаврын асуудал.

---oOo---

**МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН 2025 ОНЫ 62 ДУГААР ТОГТООЛООР
БАЙГУУЛАГДСАН “ОЮУ ТОЛГОЙ БҮЛЭГ ОРДЫН АШИГЛАЛТАД МОНГОЛ
УЛСЫН ЭРХ АШГИЙГ ХАНГУУЛАХ, ХҮРТЭХ ӨГӨӨХИЙГ НЭМЭГДҮҮЛЭХТЭЙ
ХОЛБООТОЙ БАРИМТ БИЧИГ, ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНД ХЯНАЛТ ШАЛГАЛТ ХИЙХ”
ҮҮРЭГ БҮХИЙ ХЯНАН ШАЛГАХ ТҮР ХОРООНЫ 2025 ОНЫ 12 ДУГААР САРЫН
08-НЫ ӨДРИЙН СОНСГОЛЫН ДЭЛГЭРЭНГҮЙ ТЭМДЭГЛЭЛ**

О.Батнайрамдал: Та бүхэндээ энэ өдрийн мэндийг хүргэе.

Монгол Улсын Их Хурлын 2025 оны 62 дугаар тогтоолоор байгуулагдсан Оюу толгой бүлэг ордын ашиглалтад Монгол Улсын эрх ашгийг хангуулах, хүртэх өгөөжийг нэмэгдүүлэхтэй холбоотой баримт бичиг, үйл ажиллагаанд хяналт шалгалт хийх үүрэг бүхий Хянан шалгах түр хорооны нотлох баримтыг шинжлэн судлах сонсголд оролцогч та бүхэндээ энэ өдрийн амар амгаланг айлтгая аа.

Сонсголд хянан шалгах түр хорооны 7 гишүүн хүрэлцэн ирж, 63.6 хувь ирц бүрдсэн тул сонсголын үйл ажиллагаа нээснийг мэдэгдье ээ.

Надад алх өгөөрэй, алх хаана байна? Протокол руу явах ёстой байгаа.

Өнөөдрийн үйл ажиллагаа Улсын Их Хурлын тухай хууль, Улсын Их Хурлын чуулганы хуралдааны дэгийн тухай хууль, Улсын Их Хурлын хяналт шалгалтын тухай хуулийн дагуу явагдах ёстой байгаа.

Хуралдааныг албан ёсоор нээхэд албан ёсоор алх тогших ёстой байгаа. Алх иртэл түр хүлээе.

Сонсголд хянан шалгах түр хорооны 7 гишүүн ирж, 63.6 хувийн ирцтэй тул сонсголын үйл ажиллагаа нээснийг мэдэгдье ээ.

Юуны өмнө нээлттэй сонсголд оролцохоор хүрэлцэн ирсэн Улсын Их Хурлын Хянан шалгах түр хорооны гишүүд, оролцогчид, гэрч, иргэд та бүхэндээ талархал илэрхийлье.

Монгол Улсын Их Хурлын 2025 оны 07 сарын 02-ны өдрийн 62 дугаар тогтоолоор батлагдсан Оюу толгой бүлэг ордын ашиглалтад Монгол Улсын эрх ашгийг хангуулах, хүртэх өгөөжийг нэмэгдүүлэхтэй холбоотой баримт бичиг, үйл ажиллагаанд хяналт шалгалт хийх үүрэг бүхий Хянан шалгах түр хорооны батлагдсан удирдамж, төлөвлөгөөний дагуу сонсголын үйл ажиллагаа явуулахад бэлэн болоод байна.

Нээлттэй сонсголыг зохион байгуулах болсон үндсэн шалтгааны тухай товчхон дурдах юм бол Оюу толгой төслийн зээлийн хүүг, хувь хэмжээг хэлэлцэх боломжит 7 жилийн ээлжит тов 2025 онд тохиож буй Монгол Улсын Засгийн газрын 2025 оны 4 сарын 09-ний 170 дугаар тогтоолд Жавхлант Шивээ толгойн ордуудыг стратегийн ордод хамааруулах болсонтой холбоотой.

Мөн төсөлтэй холбоотой Арбитрын шүүхийн шийдвэр өнгөрсөн онд гарсан. Оюу толгойн төслийн далд уурхайн бүтээн байгуулалт энэ онд дуусаж, тогтвортой олборлолтын шинэ мөчлөг эхэлж буй зэрэг төсөлтэй холбоотой цөөнгүй үйл явдлууд давхцал таарч буйг онцлох цаг үе тохиож байна. Эдгээр болон бусад нийгэм, эдийн засгийн шалтгаан, Оюу толгой төсөлтэй холбоотой ард иргэдийн

дунд бүрэлдсэн зүй ёсны хүлээлт, эргэлзээг арилгах зайлшгүй шаардлагын үүднээс Хянан шалгах түр хороо байгуулан ажиллах саналыг Улсын Их Хурлын 126-аас 89 гишүүн дэмжсэнээр энэ үйл ажиллагаа явагдаж байгаа билээ.

Сонсголын үйл ажиллагаа нь Монгол Улсын Их Хурлын хяналт шалгалтын тухай хуулийн дагуу 2025 оны 12 дугаар сарын 08-наас 12-ны хооронд 3 өдрийн турш иргэдэд нээлттэй явагдана аа.

Түр хороо өнгөрсөн хугацаанд Улсын Их Хурлын 11 гишүүд, хянан шалгагч, шинжээчдийн бүрэлдэхүүнтэйгээр Жавхлант Шивээ толгой ашиглалтын тусгай зөвшөөрлийн талбайн нөөцийг тогтоох үнэлгээг тодорхойлсон болон холбогдох бусад баримтад үндэслэн төрийн эзэмшлийн хувь хэмжээг тогтоохтой холбогдуулан хяналт шалгалт хийх, мөн Оюу толгой хувьцаат компанийн хувь нийлүүлэгчдийн гэрээ, нэмэлт, өөрчлөлт оруулж дахин тодотгосон нь, санхүүжилтийн хүүгийн хувь, түүний олон улсын зах зээлийн жишигт нийцүүлэн бууруулах талаар авч хэрэгжүүлсэн арга хэмжээ, холбогдох үр дагаврыг судлан хяналт шалгалт хийх, санал, дүгнэлт гаргах 2 үндсэн зорилтын хүрээ хязгаарын хүрээнд Монгол Улсын Их Хурлын хяналт шалгалтын тухай хуулийн 34 дүгээр зүйлд заасан арга хэлбэрээр нотлох баримт цуглуулсан байгаа. Энэ үйл ажиллагаан дунд цугласан бүхий л баримтат мэдээллийг сонсголын 3 өдөр та бүхэндээ танилцуулж, шинжлэн судлах юм.

Сонсголын үйл ажиллагаа Монгол Улсын Их Хурлын хяналт шалгалтын тухай хуулийн 4.1 дэх хэсэгт заасан хараат бус, бодитой, иж бүрэн мэдээлэлд тулгуурлах, ард түмний нийтлэг ашиг сонирхлыг дээдлэх, ил тод байх зарчмыг дээдлэн явагдах бөгөөд гагцхүү үнэн бодит баримтад үндэслэн Улсын Их Хурлын шийдвэр гаргах нөхцөлийг бүрдүүлэхийн тулд ажиллана гэдгийг Хянан шалгах түр хорооноос онцлон тэмдэглэж байна.

Сонсголын сэдэв, цар хүрээнээс хамааран энэ удаагийн сонсголд урьд урьдынхаасаа илүү олон гэрч дуудагдсан байгаа. Хянан шалгах түр хорооны зүгээс сонсголын хэлэлцэх асуудлыг бүх талаас нь бүрэн дүүрэн шүүн хэлэлцэж, тодорхой үр дүнд хүрэхийн тулд олон гэрч оролцохыг хүрсэн гэдгийг хэлэхийг хүсэж байна.

Хянан шалгалтын ажлын явцад энэ төсөлтэй холбоотой онцгой анхаарч, шийдвэрлэх шаардлагатай цөөнгүй асуудал урьдчилсан байдлаар илрээд байгаа юм. Ялангуяа Оюу толгой төслийн хэрэгжилттэй холбоотойгоор манай төрийн байгууллагууд, төсөл хэрэгжүүлэгч талууд, шийдвэр гаргах түвшний зарим албан тушаалтнуудын шийдвэр, үйл ажиллагаа олон нийтэд ойлгомжгүй, эрх зүй болон эдийн засгийн үндэслэл тооцоо нь үлэмж эргэлзээтэй хэвээр байна.

Өнгөрсөн хугацаанд эл төсөлтэй холбоотойгоор Монголын талын үйл ажиллагаанд лав баримтлах зарчим, удирдамж, чиглэлийг тодорхойлсон Үндэсний Аюулгүй Байдлын зөвлөмж, Улсын Их Хурлын тогтоол удаа дараа гарсан хэдий ч хэрэгжилт тодорхойгүй байна.

Хянан шалгах түр хороонд ирүүлсэн нотлох баримтаас талаас илүү хувийг нууцын зэрэглэлд хамааруулж ирүүлсэн зэрэг хүндрэл, бэрхшээл тулгарч байсан хэдий ч аливаа байгууллага, албан тушаалтны гаргасан шийдвэрүүд олны өмнө ил тод, хариуцлагатайгаар тайлбарлах ёстой гэдгийг сануулан тэмдэглэж, хэлж байна.

Сонсголын явцад иргэдийн мэдэх эрхэд халдаж, хэлэлцэж буй асуудлыг

ямар нэгэн хэлбэрээр бүдгэрүүлэх, тодорхойгүй орхигдох явдал гарах ёсгүй гэдэгтэй бас та бүхэн санал нийлэх байх гэж бодож байна.

Улсын Их Хурлын Хянан шалгах түр хорооноос зохион байгуулж буй өнөөдрийн нээлттэй сонсголын эцсийн зорилго нь Улсын Их Хурлын тогтоолд дурдсан 2 зорилтын хүрээнд Оюу толгой төслөөс Монголын талын хүртэх өгөөжийг, ашгийг нэмэгдүүлэх, баталгаажуулах нөхцөлийг бүрдүүлэх явдал бөгөөд үүний сацуу хөрөнгө оруулалтын гэрээнд анх байгуулахдаа талууд харилцан тохиролцож, ард нийтээрээ хүлээж байсан хүртэх ашгийн хэмжээг ямар шалтгаанаар өөрчлөгдсөн болох зэрэг олон асуултад тодорхой нотолгоотойгоор хариулт авах боломж бүрдэнэ гэдэгт итгэлтэй байна.

Энэ төслийн үр дүнг хүртэх эзэд нь гагцхүү Монголын ард түмэн бөгөөд газрын хэвлийн доорх баялаг бол зөвхөн өнөөгийн бидний өмч биш ирээдүйн Монголын тал нутаг, олон үеэрээ амьдрах үр хойчсын маань өв хөрөнгө тул оролцогч та бүхэн нэгэн үзүүрт сэтгэлээр хандаж, тодорхой үр дүнд хүрнэ гэдэгт итгэлтэй байна.

Ингээд сонсох асуудлын сэдэв дарааллын дэгийг танилцуулах болно.

Оюу толгой бүлэг ордын ашиглалтын талаарх түр хорооны нотлох баримт, шинжлэн судлах сонсголыг 2025 оны 12 сарын 8, 10, 12-ны өдрүүдэд 3 өдөр зохион байгуулах бөгөөд Хянан шалгах түр хорооны 2025 оны 11 дүгээр сарын 22-ны өдрийн 22 дугаар тогтоолоор нотлох баримтыг шинжлэн судлах дарааллыг тогтоосон байгаа.

Тэгээд та бүхэндээ амжилт хүсье ээ.

Сонсголын дарааллыг та бүхэндээ танилцуулъя.

2025 оны 12 дугаар сарын 08-ны өдөр. Жавхлант Шивээ толгой ашиглалтын тусгай зөвшөөрлийн талбайн нөөцийг тогтоож, үнэлгээг тодорхойлсон болон холбогдох бусад баримт үндэслэн төрийн эзэмшлийн хувь хэмжээг тогтоохтой холбоотой асуудлаар. Тэр дундаа Оюу толгой төслийн талаарх ерөнхий танилцуулга орно. Оюу толгой бүлэг ордын геологи нөөцийн асуудал, Жавхлант Шивээ толгой ашиглалтын тусгай зөвшөөрөлтэй холбоотой асуудал болон тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчтэй холбоотой асуудал.

Мөн Жавхлант Шивээ толгой ашиглалтын тусгай зөвшөөрлүүд ба Оюу толгой төслийн хөрөнгө оруулалтын гэрээний хамаарлын асуудлууд яригдах болно.

2025 оны 12 дугаар сарын 10-ны өдөр. Оюу толгой компанийн хувь нийлүүлэгчдийн гэрээ, мөн нэмэлт, өөрчлөлт оруулж дахин тодотгосон хувь нийлүүлэгчийн гэрээ багтана. Санхүүжилтийн хүүгийн хувь түүнийг олон улсын зах зээлийн жишигт нийцүүлэн бууруулах талаар авч хэрэгжүүлсэн арга хэмжээ, холбогдох үр дагаврын асуудлаар. Үүнд Оюу толгой төслийн талаарх ерөнхий танилцуулга орно. Хөрөнгө оруулалтын гэрээ болон хувь нийлүүлэгчийн гэрээ мөн нэмэлт, өөрчлөлт оруулж дахин тодотгосон хувь нийлүүлэгчийн гэрээ багтаж байгаа байгуулагдах үеийн санхүүжилтийн хүүгийн хувь, холбогдох асуудал. Хөрөнгө оруулалтын гэрээ болон хувь нийлүүлэгчийн гэрээ, нэмэлт, өөрчлөлт оруулж, дахин тодотгосон хувь нийлүүлэгчийн гэрээ багтаж байгаа. Үүнд тэдний байгуулагдсаны дараах санхүүжилтийн хүүгийн хувь хэмжээ, холбогдох үр

дагаврын асуудлаар. Мөн төгсгөлд нь Оюу толгой төслөөс Монгол Улсад хүртэх өгөөжийн талаарх асуудлууд багтсан байгаа.

Сүүлийн өдөр буюу 2025 оны 12 дугаар сарын 12-ны өдөр. Оюу толгой компанийн хувь нийлүүлэгчдийн гэрээ, үүнд нэмэлт, өөрчлөлт оруулж дахин тодотгосон хувь нийлүүлэгчийн гэрээ багтаж байгаа. Тэдний санхүүжилтийн хүүгийн хувь, түүнийг олон улсын зах зээлийн жишигт нийцүүлэн бууруулах талаар авч хэрэгжүүлсэн арга хэмжээ, холбогдох үр дагаврын асуудлаар үргэлжлэх болно. Үүнд мөн Оюу толгой төслийн талаарх ерөнхий танилцуулга, хувь нийлүүлэгчийн гэрээ, тэр дундаа нэмэлт, өөрчлөлт оруулж дахин тодотгосон хувь нийлүүлэгчийн гэрээ багтаж байгаа. Тэдний хууль тогтоомжийн нийцлийн асуудлаар. Үргэлжлээд хөрөнгө оруулалтын гэрээ болон хувь нийлүүлэгчийн гэрээ, тэр дундаа нэмэлт, өөрчлөлт оруулж дахин тодотгосон хувь нийлүүлэгчийн гэрээний хэрэгжилтэд хийсэн хяналт шалгалтын талаар. Мөн Оюу толгой төслийн санхүүжилт ба далд уурхайн бүтээн байгуулалт, санхүүжилтийн төлөвлөгөө, түүний нэмэлт төлөвлөгөөний хамаарал холбогдох үр дагаврын асуудал. Эцэст нь түр хорооны нотлох баримтыг шинжлэн судлах сонсголын хүрээнд 3 өдрийн турш яригдсан асуудлыг дүгнэж, Оюу толгой бүлэг ордын ашиглалтын талаарх дүгнэлтийг мөн танилцуулах болно оо.

Ийм 3 өдрийн сэдэвтэйгээр энэ 7 хоногт Оюу толгойн талаарх Хянан шалгах түр хорооны сонсгол маань явагдах болон батлагдсан дарааллын дагуу тодорхой сэдвээр шинжээчийн дүгнэлт, хянан шалгагч нарын тайланг сонсох, шаардлагатай бичмэл нотлох баримтыг танилцуулах, холбогдох гэрчүүдээс асуулт асууж, хариулт авч, гэрч, шинжээчийг хянан шалгагчаас тайлбар авна аа.

Одоо та бүхэндээ сонсголын дэгийг танилцуулъя.

Өнөөдөр Хянан шалгах түр хорооны сонсголд Хянан шалгах түр хорооны гишүүд мөн оролцогчид, мөн гэрчүүд, холбогдох төлөөллүүд сууж оролцож байгаа. Тэгэхээр та бүхэн маань энэ Хянан шалгах түр хорооны нотлох баримтыг шинжлэн судлах сонсголын дэгийг бүгдээрээ сайн анхааралтай сонсоорой. Энэ бүхэн бол бүгдээрээ хуулийн дагуу явагдах ёстой байгаа. Энэ дотор та бүхний эрх, үүргүүд бүгдээрээ багтсан учраас анхааралтай сонсохыг хүсье ээ.

Сонсголын дэгийн хувьд:

1 дүгээрт, түр хорооны сонсгол нь 3 өдөр зохион байгуулагдах бөгөөд сонсголын танхимд байгаа хэн бүхэн парламентыг хүндэтгэх үүрэгтэй бөгөөд сонсголын дэгийг сахих, сонсгол даргалагчийн хууль ёсны шийдвэрийг биелүүлэх үүрэгтэй байгаа.

2 дугаарт, сонсгол даргалагч сонсголын дэг сахиулах бөгөөд дэг зөрчигчид сануулах, танхимаас гаргах хүртэл арга хэмжээ авна.

3 дугаарт, сонсгол даргалагч гэрч, шинжээч, хянан шалгагч, бусад оролцогчид хууль сануулж, эрх үүргийг нь танилцуулах үүрэгтэй. Энэ хүрээндээ та бүхэндээ энэ судлах сонсголын дэгийг нэг бүрчлэн танилцуулж байгаа.

4 дүгээрт, сонсголыг доор дурдсанаас бусад тохиолдолд нээлттэй явуулж, олон улсын хэвлэл мэдээллийн хэрэгслэлээр шууд дамжуулна. Төр, байгууллага, хувь, хүний нууцтай холбоотой асуудал, гэрч эсвэл гуравдагч этгээдийн хувийн

амьдралтай холбоотой асуудал, мөн нийтэд мэдээлбэл түүний хууль ёсны ашиг сонирхол хохироох үйл баримт, мөн олон нийтэд мэдээлбэл Монгол Улсын язгуур эрх ашиг, үндэсний аюулгүй байдалд хохирол учрахтай холбоотой асуудлууд байгаа.

Ер нь Хянан шалгах түр хорооны сонсголыг бид нар нээлттэй, олон нийтэд шууд нээлттэй явуулах зарчмыг баримталж байгаа. Яагаад гэвэл Оюу толгой ч гэсэн өөрөө төрийн нийтийн өмч буюу ард түмний баялаг байгаа.

Тэгэхээр ард түмэн буюу эцэст нь өөрсдөө энэхүү сонсголоор ард түмний мэдэх эрхийг хангах үндсэн энд үүрэг хангагдаж байгаа гэж ойлгож болно оо.

Нотлох баримтыг шинжлэн судлах зорилгоор гэрч, шинжээч, хянан шалгагч болон бусад оролцогчоос сонсгол даргалагч болон зөвхөн түр хорооны гишүүд асуулт асууж болно оо гэж хянан шалгах түр хорооны хуулийн 48.3-д заасан байгаа юм. Асуулт асууж, хариулт авах хугацаа Улсын Их Хурлын чуулганы хуралдааны нийтлэг дэгийн дагуу асуулт 3 минут, хариулт 4 минутаас илүүгүй байх ба хариулт тайлбар хангалтгүй гэж үзвэл 1 минутаас илүүгүй хугацааг нэмэлт асууж, тайлбар авч болно оо гэж заасан байгаа.

6 дугаарт, тусгай шалгалтын сэдэвтэй холбоогүй, тодорхойгүй, салаа утгатай, хөтөлсөн, гэмт хэрэгт буруутгасан, доромжилсон шинжтэй асуулт тавихыг хориглоно оо. Хэрэв энд дурдсан агуулгатай байвал сонсгол даргалагч тухайн асуултыг алгасаж, хариулт авахгүйгээр дараагийн асуултад асууна аа. Асуултыг алгасах саналыг гэрч хуралдаан даргалагчид гаргаж болно оо.

Улсын Их Хурлын хяналтын сонсгол болон хянан шалгалтын түр хорооны сонсголд оролцож буй этгээд үнэн зөв, бүрэн гүйцэд мэдээлэл өгөх үүрэгтэй. Гэрчийн мэдүүлэгт ноцтой зөрүү байвал сонсголын явцад тэдгээрийг нүүрэлдүүлэн мэдүүлэг авч болно оо гэж заасан байгаа. Түр хорооны гишүүн мэдүүлгийн зөрүүтэй байдлыг гаргаж тавих, үүнтэй холбогдуулан нэмэлт асуулт асуух, эс үгүй бол давтан асуух эрхтэй. Түр хорооны сонсголд оролцогчид сонсголын явцад, эс үгүй бол дүрсний бичлэг хийх, зураг авахыг хориглоно. Энэ хуулиа бүгдээрээ дагах ёстой байгаа. Тэгээд парламентыг хүндэтгэх ёстой.

Тухайн асуудлыг хэлэлцэж эхлэхээс өмнө хянан шалгагчийн тайлан, шинжээчийн дүгнэлтийг сонсголд уншиж сонсоно. Түр хорооны гишүүн тайлан, дүгнэлттэй холбогдуулан асуулт асууж, хариулт авч болно. Хянан шалгагчийн тайлан, шинжээчийн дүгнэлт эргэлзээтэй, тодорхой бус болон үндэслэлгүй эсвэл зөрүүтэй тайлан, дүгнэлт гаргаж, эсвэл нэмэлт, эсвэл дахин хянан шалгалт хийлгэж болно гэж заасан байгаа юм.

Жоохон саатлаа. Уучлаарай. Танхимтай холбоотой асуудал гарсан байна. Энд АН-ын бүлгийн хурал давхцалдаад. Уул нь Хянан шалгах түр хорооноос энэхүү сонсголыг, тов бараг сарын өмнө гарсан байгаа. Улсын Их Хурлын хянан шалгах түр хороо хуулиараа 6 сарын хугацаанд хуралдаж, үр дүнгээ Улсын Их Хуралд танилцуулах үүрэгтэй. 2026 оны 01 сарын 02 гээд бидний хугацаа дуусаж байгаа юм. Энэхүү хугацаандаа багтаж бид нарт ямар ч саад, юу ч тохиолдсон Улсын Их Хурлын хянан шалгах түр хорооны сонсгол явагдах ёстой байгаа.

Өнөөдрийн хянан шалгах түр хорооны сонсгол МҮОНРТ-ээр шууд дамжуулагдаж, Монголын 21 аймаг, 330 сумд, Монголын бүх иргэдэд хүрч байгаа.

Энэ хурлын үйл ажиллагаа тасалдаж болохгүй. Энэ хурал Улсын Их Хурлын үйл ажиллагааны төлөвлөгөөнд бид нар сарын өмнө оруулсан. Улсын Их Хурлын Тамгын газар бид нар албан ёсоор хянан шалгах түр хорооны даргаас захиа явуулсан байгаа. Тэгэхээр өнөөдрийн энэ асуудал, заалттай холбоотой асуудал уул нь гарах ёсгүй юм байгаа юм. Тэгээд АН-ын бүлгийн хурал өөр газар уул нь тавигдсан байх ёстой л доо. Тэгэхээр Улсын Их Хурлын Тамгын газар энэ асуудлыг шийднэ гэдэгт итгэлтэй байна.

Хурлын үйл ажиллагаагаа үргэлжлүүлье.

Та бүхэндээ Хянан шалгах түр хорооны нотлох баримтыг шинжлэн судлах сонсголын дэг та бүхэндээ үргэлжлэн хүрч байна. Түр хорооны сонсголд оролцогчид сонсголын явцад дуу эсхүл дүрсний бичлэг хийх, зураг авахыг хориглоно. Тухайн асуудлыг хэлэлцэж эхлэхийн өмнө хянан шалгагчийн тайлан, шинжээчийн дүгнэлтийг сонсголд уншиж сонсоно.

Түр хорооны гишүүний тайлан, дүгнэлттэй холбогдуулан асуулт асууж, хариулт авч болно. Хянан шалгагчийн тайлан, шинжээчийн дүгнэлттэй эргэлзээтэй, тодорхой бус болон үндэслэлтэй, үндэслэлгүй, эсвэл зөрүүтэй тайлан, дүгнэлтийг гаргасан гэж үзвэл нэмэлт, эсвэл дахин хянан шалгах шинжилгээ хийлгэж болно оо.

Та бүхэнд хуралдааны дэгийг танилцууллаа.

Нотлох баримт, шинжлэн судлах түр хорооны сонсголын дэгтэй холбоотой асуулт асууж, санал хэлэх гишүүд байна уу? Байхгүй байна. Асуулт асууж, санал байхгүй байгаа бол сонсголын үйл ажиллагааг эхлүүлье ээ.

Сонсголд оролцож буй бүрэлдэхүүнийг хууль ёсоороо танилцуулах ёстой байгаа. Нэрсийг надад авчирч өгнө үү. Баярлалаа.

Өнөөдрийн хуралд, өнөөдрийн сонсголд ажиглагчаар Иргэн та хүч залуусын нэгдэл ТББ-аас Б.Өлзийбат, мөн оролцогчоор энэ чинь нэлээн нэр унших юм байна, уучлаарай. Энэ чинь албан тушаал бүгд дээр нь унших байлгүй дээ, тийм ээ. Тийм.

Эдийн засаг, хөгжлийн яамнаас: Б.Мөнх-Эрдэнэ Хөрөнгө оруулалт бодлогын газрын Ногоон санхүүжилтийн бодлогын хэлтсийн дарга ирсэн байна.

Сангийн яамнаас: Б.Амарбаясгалан Санхүүгийн бодлогын газрын Санхүүгийн зах зээл, олон улсын хамтын ажиллагааны хэлтсийн дарга,

Татварын ерөнхий газраас: Батжаргалын Цогнаран даргын албан үүргийг түр орлон гүйцэтгэгч, Сэрээнэндоржийн Төгсжаргал Том татвар төлөгчийн газрын дарга, Л.Мөнхтуул Татварын удирдлага, олон улсын татварын газрын Олон улсын татварын хэлтсийн дарга, С.Мөнхбаатар Том татвар төлөгчийн газрын Эрдэс баялгийн хэлтсийн дарга,

АМГТГ-аас: С.Ган-Очир Хайгуул ашиглалтын газрын дарга ирсэн байна, тийм ээ. М.Энхтулга Кадастрын хэлтсийн дарга, Б.Золбообаяр Ашигт малтмал хайгуулын хэлтсийн дарга, Т.Зууннаст Уул уурхайн хэлтсийн дарга ирсэн байна.

Хөрөнгө оруулалт худалдааны газраас: Н.Болортуяа Хөрөнгө оруулалтыг дэмжих хэлтсийн Хөрөнгө оруулалтыг дэмжлэг арга зүйг хариуцсан мэргэжилтэн,

мөн Мэдээллийн харилцааны хэлтсийн дарга Б.Зандан,

Эрдэнэс Оюу толгой компаниас: Л.Өнөрбаатар Уул уурхай, технологийн хэлтсийн менежер хүрэлцэн ирсэн байна.

Оюу толгой компаниас: Шон Хинтон ТУЗ-ийн дарга, С.Мөнхсүх ТУЗ-ийн гишүүн, Б.Дуламсүрэн Санхүү эрхэлсэн захирал, Ц.Цэрэнхүү ТУЗ-ийн нарийн бичгийн дарга, Т.Отгонбаяр Уул уурхай, үйл ажиллагаа хариуцсан ерөнхий менежер, А.Одончимэг Нөөцийн үнэлгээ, мэдээллийн системийн хариуцсан ахлах менежер. Энэ гэрчээр дуудагдсан хүмүүс уншигдаж байгаа юм байна, тийм ээ. П.Байгалмаа Ерөнхий менежер, З.Болор менежер, А.Мандуул Ахлах хуульч, У.Долгион Ахлах мэргэжилтэн, Э.Хуншагай Ахлах мэргэжилтэн, Б.Дэлэгсүрэн Орчуулагч,

Онтрэ компанийн төлөөлөл: Ерөнхий бөгөөд гүйцэтгэх захирал Стефен Скотт, Санхүү хариуцсан захирал Дуан Ло, хуулийн зөвлөх Г.Нарантуяа. Нарантуяа хүрэлцэн ирсэн, байхгүй байна, тийм ээ. Энд ирээгүй байна. Ирээгүйгээр бүртгээрэй. Д.Энхтөр хуулийн зөвлөх, Д.Халиун орчуулагч, Т.Гансайхан менежер, геологич,

Мөн төрийн 5 байгууллага, төрийн өмчит болон бусад 3 хуулийн этгээдийн 31 оролцогч оролцохоор нэр ирүүлснээр 27 оролцогчид хүрэлцэн ирсэн байна. Оролцогчид нэр өгсөн, албан ёсоор нэр өгсөн оролцогчдыг бид нар бүгдийнх нь ирцийг нь, оролцох эрхийг нь хангаж байгаа. 3 өдөртөө хуваагдаад оролцох эрхийг нь хангаж байгаа.

Сонсголд бүртгүүлсэн иргэд бүх нэрсээр нь уншихъя. Бурмаа, Эрдэнэтуяа Монголын Уул уурхайн үндэсний ассоциаци, Жагар Сайн ардчилсан иргэдийн нам, Даваадорж Сайн ардчилсан иргэдийн нам, Өлзийбат Ажиглагчаар ирсэн. Гүнбат иргэн, Ганцолмон иргэн, Хажидмаа, иргэн Эрдэнэчимэг, иргэн Дугармаа, иргэн Алтанхуяг, иргэн Одсүрэн, иргэн Ержан, иргэн Энхтуяа, иргэн Отгонцэцэг, иргэн Ундраа, Иргэдийн хяналт ТББ Сарантуяа, иргэн Гантөмөр, иргэн Гүнсмаа, иргэн Амарбаясгалан гэсэн сонсголд оролцогчоор бүртгүүлсэн иргэд байна.

Нэмэлтээр нэр байхгүй юу, тийм ээ, болчихсон тийм ээ.

Дарааллын дагуу 2025 оны 12 дугаар сарын 08-ны өдрийн сэдэв рүүгээ бүгдээрээ орцгооё.

Өнөөдрийн сэдвийн хүрээнд Жавхлант Шивээ толгой ашиглалтын тусгай зөвшөөрлийн талбайн нөөцийг тогтоож, үнэлгээг тодорхойлсон болон холбогдох бусад баримтад үндэслэн төрийн эзэмшлийн хувь хэмжээг тогтоохтой холбоотой асуудал байгаа.

Эхлээд Оюу толгой төслийн талаарх ерөнхий танилцуулга яваад, мөн Оюу толгой төслийн бүлэг ордын геологи нөөцийн асуудал, мөн дараа нь Жавхлант Шивээ толгой ашиглалтын тусгай зөвшөөрөлтэй холбоотой асуудал болон тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчтэй холбоотой асуудлууд явна.

Дараа нь Жавхлант Шивээ толгой ашиглалтын тусгай зөвшөөрлүүд ба Оюу толгой төслийн хөрөнгө оруулалтын гэрээний хамаарлын асуудал явах байгаа. Түр хорооны хянан шалгагч, шинжээчийн дүгнэлтийг тухайн холбоотой асуудал

яригдахаас өмнө тус бүрд нь танилцуулах байдлаар явуулна.

Хянан шалгах түр хорооны гишүүдэд сонсголын дараалалтай холбогдуулан өөр санал байна уу?

Хэрвээ байхгүй бол танилцуулсан дарааллын дагуу сонсгол зохион байгуулахыг дэмжье гэсэн саналын томьёоллоор санал хураах байгаа.

Гишүүд санал хураалтад бэлдье. Санал хураалт.

Санал хураалтад 7 гишүүн оролцож, 100 хувийн саналаар санал дэмжигдлээ.

Сэдэв батлагдлаа.

Батлагдсан сэдвийн дагуу эхний ерөнхий танилцуулга яваад сэдэв рүүгээ орох болно. Ерөнхий танилцуулга хийгдэх ёстой байгаа. бол ерөнхий танилцуулга учраас сэдвийн хүрээнд гэрч болон асуулт, хариулт байхгүй байгаа.

Ерөнхий танилцуулгыг эхэлье. Шинжээчээс эхэлье. Шинжээч өөрийгөө танилцуулаад, ерөнхий танилцуулгаа эхэлье ээ.

Хянан шалгагч: Улсын Их Хурлын хяналт шалгалтын түр хорооны дарга, эрхэм гишүүддээ энэ өдрийн мэндийг хүргэе ээ. Түр хорооны хянан шалгагч миний бие та бүхэндээ Оюу толгойн ерөнхий танилцуулгыг хийнэ ээ. Юуны өмнө Оюу толгойн төслийг ярихын өмнө ер нь дэлхийн хэмжээнд Оюу толгой уурхай орд, ер нь хэр хэмжээний төсөл вэ гэдэг талаар товч мэдээлэл бэлдсэн байгаа. Энэ слайдаас та бүхэн харж байгаа байх.

Оюу толгой төсөл нь геологийн нөөцөөрөө ойролцоогоор 6,3 тэрбум нөөцтэй. Мөн зэсийн агууламжаараа нэлээдгүй том баялаг орд болох нь эндээс харагдаж байгаа. Доор байгаа хөндлөн зураасаар бол геологийн нөөцийг нь харуулсан. Босоо тэнхлэгээр бол 1 тоннд оногдох зэсийн агууламжийн хэмжээг харуулсан байгаа. Энд ингээд харахаар нэлээдгүй баялаг томоохон төсөл болох нь эндээс харагдаж байна.

Зэс үйлдвэрлэлийн хувьд 2024 оны байдлаар дэлхийн топ 20 зэс үйлдвэрлэгчдийг харуулсан байгаа. Эндээс Оюу толгой өнөөдрийн байдлаар 2024 оны байдлаар 12 дугаар байранд жагссаныг та бүхэн харж болно. Гүний уурхай энэ жил бүрэн ашиглалтад орж байгаа. Ингээд орсноороо 2028 оноос дэлхийд 3-д эрэмбэлэгдэх олон улсын зах зээлд зэсийн томоохон тоглогчдын нэг болохоор судалгаагаар, ОУБ-ын судалгаагаар харагдсан байна. Энэ слайдаас юу харуулах вэ гэхээр нэг 21 мянга гаруй зэс үйлдвэрлэгчдийг нэгж бүтээгдэхүүнд оногдох өртгөөр нь жагсаасныг та бүхэн харж болно. Энэ өртөгт бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэгчид гардаг үйл ажиллагааны зардал болон урсгал хөрөнгө оруулалтын нийлбэрийг олон улсын жишиг аргачлалаар тооцож харуулсан байгаа. Энэ өртөгт санхүү, зээлийн санхүүжилттэй холбоотой зардлууд ороогүй ээ. Эндээс харахад Оюу толгой уурхайн өртөг зардал багаар олборлодог уурхайнуудын нэг болох нь тодорхой харагдаж байгааг та бүхэн энэ дэлгэцээс харж болно оо.

Энэ слайдаас дэлхийн зэсийн эрэлт ба нийлүүлэлтийг 2050 он хүртэлх хугацааны төлөв, таамаглалыг харуулж байгаа. Улаан зураасаар дэлхийн зэсийн эрэлт өсөж байгааг та бүхэн эндээс тодорхой харж байгаа байх. Харин хар хөх

өнгөөр бол нийлүүлэлт багасах төлөвтэй байгааг харуулж байгаа. 2030 оноос нэлээдгүй хэмжээгээр дэлхийн зах зээлд зэсийн хомсдол, магадгүй түүнийг дагаад зэсийн үнэ өсөхөөр харагдаж байгаа. Өмнөх хэсэгт та бүхэнд танилцуулсан Оюу толгойн гүний уурхайн бүтээн байгуулалт энэ онд бүрэн дуусаж, ашиглалтад орж, үйлдвэрлэлийнхээ шат руу шилжиж байгаа. Өөрөөр хэлбэл Оюу толгой төслийн хувьд гадаад зах зээлд ашигт үйлийн коэффициент өндөртэй, хамгийн таатай мөчлөг ирэх жилүүдэд тохиох нь энэ судалгаанаас харагдаж болно оо гэж хэлэхийг хүсэж байна.

Оюу толгой төсөл Монгол Улсын эдийн засагт ямар үнэ нөлөө үзүүлж байгаа вэ гэдэг талаар тойм макро тоонуудыг та бүхэнд харуулъя.

Монгол Улсын Их Хурлын 2007 оны 27 дугаар тогтоолоор алт, зэсийн Оюу толгойн ордыг стратегийн ашигт бүхий малтмалын ордод хамруулсан байдаг. Ингэснээрээ Монгол Улсын Засгийн газар 2009 оны 10 сарын 06-ны өдөр Их Британи ба Умард Ирландын Нэгдсэн Вант улсын Лондон хотод бүртгэлтэй Рио Тинто Интернэйшнл Холдингс Лимитед компани, Монгол Улсад үүсгэн байгуулагдсан Айвенхо Майнс Монголиа Инк ХК, Канадын Юкам мужид бүртгэлтэй Ай эм Хоумайнс Лимитед нарын байгуулсан 30 жилийн хугацаатай хөрөнгө оруулалтын гэрээ Оюу толгой төслийг бий болгох үндэс суурийг бүрдүүлсэн. Энэ манай улсын гуравдагч хөршөөс авсан анхны мега төслийн хөрөнгө оруулалт бөгөөд хөрөнгө оруулалтын гэрээ хүчин төгөлдөр үйлчилж эхэлснээс хойш 30 жилийн эхний 50 хувь гаруй 16 жил болоод байгаа. Оюу толгой төсөл нь гадаадын анхны хөрөнгө оруулсан мега төслийн хувьд манай улсын гадаад нийт хөрөнгө оруулалт, гадаад валютын нөөц бүрдүүлэлт голлох байр суурийг эзэлж байгаа хэдий ч Монгол Улсын нийт гадаад өрийн 50,2 хувийг дангаараа бүрдүүлж байгааг та бүхэн эндээс харах боломжтой.

Хүдэр боловсруулж эхэлснээс хойш нийтдээ Оюу толгойд өссөн 440 сая тонн хүдэр боловсруулж, 8,4 сая тонн зэсийн баяжмал үйлдвэрлэн, 16,3 тэрбум долларын борлуулалтын орлоготой энэ өнгөрсөн хугацаанд ажилласан байна. Үүнээс Монгол Улсад өнгөрсөн 16 жилд 3,2 тэрбум ам.долларыг АМНАТ татвар хураамжаар төлсөн буюу нийт борлуулалтын орлоготой та бүхэн эхний баганаас харьцуулж харж болно. Монгол Улсад өгч байгаа өгөөж 3,2 тэрбум доллар байхаар байна. Энэ нь Эрдэнэт үйлдвэртэй харьцуулах юм бол сүүлийн 6 жилийн Эрдэнэт үйлдвэрийн төлсөн төлбөртэй адилхан дүнтэй тоо харагдаж байна.

8,4 сая тонн зэсийн баяжмал энэ хугацаанд үйлдвэрлэсэн нь Эрдэнэт үйлдвэрийн сүүлийн 15 жилийн баяжмалтай ойролцоо буюу жилд үйлдвэрлэж байгаа зэсийн үйлдвэрлэлээрээ Эрдэнэт үйлдвэртэй ойролцоо байдалтай байгаа. Өнөөдрийн байдлаар энэ тоо өөрчлөгддөг. 20 гаруй мянган хүнийг ажлын байраар хангаж байгаа. Мэдээж дэлхийн жишигт нийцсэн уул уурхайн шинэ техник, технологи нэвтрүүлж байгаа Монгол Улсын эдийн засгийн тэргүүлэх чиглэл болсон уул уурхайн салбарын хөгжил болоод Монгол Улсын хөгжилд олон чухал нөлөөг үзүүлж бий болгож байгаа.

Улсын Их Хурлын хяналт шалгалтын тухай хуульд хамрагдсан хүрээнд хамрагдсан 2 сэдвийн хүрээнд энэ хэсгээс та бүхэн Оюу толгойн бүлэг ордод хамрагдсан 5 лицензийн талбайг харж болно. Шараар тэмдэглэгдсэн голын 3 дөрвөлжин бол Оюу толгой ХК-д олгогдсон 3 ашиглалтын талбай байгаа. Тойроод байгаа тод улаанаар Онтрэ ХК-ийн талбай болох Жавхлант Шивээ толгой ашиглалтын тусгай зөвшөөрлүүдийг эндээс харж болно оо. Үүнийг өөрөөр хүдрийн

биетээр харуулбал энэ хилийн зурвасын гадна, дотор нь энэ шараар гүйж байгаа тугийн гадна талд баруун, зүүн талд нь Онтрэ компанийн эзэмшиж байгаа ашиглалтын тусгай зөвшөөрлийн талбайг Өмнөд Хьюга Херуга гэх нэршлээр харууллаа.

Хүдрийн биетээр үргэлжлэн газрын гүнд 2 тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчдийг хил дамнан орж ирж байгаа нь эндээс та бүхэн харах боломжтой. Үүнийг хөндлөн зүсэлтээр харуулъя. Улаан дөрвөлжнөөр Онтрэ ХК-ийн эзэмшиж байгаа ашиглалтын тусгай зөвшөөрлийн хүдрийн биетүүд, тэр босоо сумнуудад бол нэвтрэлт хийсэн босоо амнууд гэж ойлгож болно. Өмнө хэсэгт та бүхэнд танилцуулсан Улсын Их Хурлын 2007 оны 27 дугаар тогтоолоор Оюу толгойн ордыг стратегийн бүлэг ордод хамруулсан боловч хил заагийг тогтоолгүй байсаар 2025 оны 4 сарын 09-ний өдөр талбайн хил заагийг Засгийн газраас тогтоосон. Улсын Их Хурлын Хянан шалгах түр хорооны хүрээ хязгаарт хамрагдсан сэдвийг тодруулах үүднээс Монгол Улсын Засгийн газар Рио Тинтотой байгуулсан хөрөнгө оруулалтын гэрээг Онтрэ компанийг мөн адилхан компани Оюу толгой нарын хамт байгуулсан хамтран ажиллах гэрээний зарим нөхцөлийг бол та бүгдэд харуулъя. Энэ слайдаас та бүхэн юу харуулж болох вэ гэхээр Монгол Улсын Засгийн газар 2009 онд Рио Тинто тухайн үеийн Айвенхоу майнзтай байгуулсан гэрээний зарим нэг нөхцөлүүдийг харж байна. Одоогоор манай ярианы сэдэв болж байгаа зээлийн хүүг бол 2 гэрээний талууд 11 хувь байхаар тохиролцсон бол Онтрэ компанитай Рио Тинто 6,7 хувиар нөхцөлтэйгөөр гэрээ байгуулсан. Энэ нь ойролцоогоор 4,4 дахин бага хүүтэйгээр ярихаар нөхцөлөөр тохирсон.

Харин АМНАТ-ыг бид борлуулалтын үнэлгээний 5 хувийг тогтворжуулж авахаар байсан. Онтрэ 2 хувиар, 2 хувийн нөхцөлд АМНАТ-ыг авахаар тохирсон байгаа. Менежментийн төлбөр гэж гардаг. Рио Тинто компани Оюу толгойд үйлчилгээ үзүүлсний төлбөрт авдаг зардал байгаа. Энд 6 хувиар бол Онтрэ компаниас, биш ээ Монгол Улсын Засгийн, юу Оюу толгой төслөөс авахаар болсонбол Онтрэд 1-ээс 2,5 хувиар тохирсон байгаа. Харин Монгол Улс борлуулалтын эрхийг авч чадаагүй бол Онтрэ компани тэр эрхийг авсан байгаа нь энэ гэрээнээс харагдахаар байна.

Ингээд Хянан Шалгах Түр Хорооны дараагийн сэдэв болох зээлийн хүүгийн талаар товчхон танилцуулъя.

Хөрөнгө оруулалтын гэрээний хавсралтаар батлагдсан Хувь нийлүүлэгчдийн гэрээнд зааснаар санхүүжилтийн хүүгийн хувийг хянан үзэх хугацаа 7 жил тутам тохионо гэж заасан. Энэ 2025 онд тохиож байгаа. Түрүүн хэлсэнчлэн 7 жилийн эхний 7 жил нь 2018 онд тохиосон боловч бид зээлийн хүүгээ энэ үед бууруулж чадаагүй. Тухайн үед онцлох үйл явдал байсныг харьцуулж харж байна. Тухайн үед төслийн явц 46 хувьтай буюу эрсдэлтэйд тооцогдож байсан. Монгол Улсын зээлжих зэрэглэл Б тогтвортой байсан. Мөн ДНБ 13,2 тэрбум байж валютын нөөц 3 аравны тэрбум доллар байсан бол 2025 онд эдгээр үзүүлэлтүүд нэлээн сайжирсан байгааг та бүхэн эндээс харж болно. Тухайлбал төслийн явц түрүүн танилцуулсан, бараг дууссан. Зээлжих зэрэглэл Б нэмэх эерэг, ДНБ 25 гаруй тэрбум, валютын нөөц 5,7 тэрбум байхаар байна.

Хувь нийлүүлэгчдийн зээлийг өгөх боломжит хугацаа энэ жил тохиож байгаа. 2025 онд бид Рио Тинтод 4,3 их наядыг төлөхөөр байгаа бөгөөд энэ ойролцоогоор өдөрт 10 орчим тэрбум төгрөгөөр төлөхөөр байна.

Товч танилцуулга дууссан. Баярлалаа.

О.Батнайрамдал: Баярлалаа. Ерөнхий танилцуулгаар товчхон мэдээлэл авсан байх гэж найдаж байна.

Ингээд үндсэн сэдвүүд рүүгээ орцгооё.

Эхний сэдэв бол Оюу толгой бүлэг ордын геологи нөөцийн асуудал байгаа. Оюу толгой бүлэг ордын геологи нөөцийн асуудлаарх хянан шалгах шинжээчийн тайлан дүгнэлтээ танилцуулна.

Шинжээч танилцуулъя.

Шинжээч: Бүгдээрээ сайн байцгаана уу. Би та бүхэнд Оюу толгой бүлэг орд Онтрэ компанийн нөөцийн тухай товч танилцуулга хийе. Түрүүчийн нөгөө гаргасан слайдтай адилхан. Энд нөгөө Оюу толгой бүлэг ордын лицензийн талбай, мөн эргэн тойронд орсон Онтрэ компанийн эзэмшлийн 2 компани байгаа, 2 лиценз байгаа. Нэг нь Шивээ Толгой, нөгөөдөх нь Жавхлант гэсэн байгаа. Үүн дээр ингээд та нар мэдэж байгаа. Оюу толгойн орд ерөнхийдөө Азидаа 3-д орж байгаа. Дэлхийд эхний 10-д багтаж байгаа. Цаашид яг бүрэн хүчин чадалдаа орохоор бол бид нар бараг дэлхийд зэс олборлолтоороо 3-д орох тийм том төсөл байгаа юм.

Энд та бүхэнд түрүүний чинь зүсэлтийг үзүүлсэнтэй адилхан. Энэ геологи талаас нь би тайлбарлая. Энд Оюу толгой бүлэг орд гэдэг нь ерөнхийдөө 3 хэсэг ордоос бүрддэг. Энэ зүүн гар талаас нь гэх юм бол Хюгийн орд, гол хэсэгт нь Оюут орд гэ одоо энэ ашиглалт явуулж байгаа ил уурхайгаар Хюго Даммет гэж нэг том ордыг 3 хуваачихсан байгаа. Нэг нь өмнөд Хюго гээд, дараа нь Хойд Хюго, тэгээд Хойд Хюго үргэлжид гэсэн байгаа. 2 талд нь анивчиж байгаа энэ улаан дөрвөлжинд энэ Онтрэ компанийн эзэмшилд байгаа ер нь хүдрийн биетүүдийг үзүүлсэн байгаа юм.

Оюу толгой бүлэг ордын нөөцийг 3 удаа Эрдэс баялгийн зөвлөлөөрөө ярилцаж, хэлэлцэж байсан. 2009 онд, 2014 онд, 2021 онд Эрдэс баялгийн зөвлөлөөр хэлэлцээд нөөцийг нь бүртгэж авч байсан. Нөөцийг нь харах юм бол зэсээр би ярьчихъя. Зэс гэхэд л зэсээр нь ярих юм бол би хэлчихье. 36,2 сая тонн 2009 онд, дараа нь 2014 онд 44,4 сая тонн, 2021 онд гэхээр чинь 43,6 сая тоннд хүрсэн байгаа. Энэ нь яаж байгаа юм бол гэвэл нэг ёсондоо судалгааны ажил явахаар нөөцийн хэмжээ нь нэмэгдсэн. Дараа нь 2014-өөс 2021 онд олборлолт яваад тэгээд тэр олборлолтын нөөцийг нь хасахад хорогдсон учраас ийм тоонууд харж байгаа.

О.Батнайрамдал: Уучлаарай, шинжээч түр азнаж байх уу. Түр завсарлаж байгаарай. Түр. Танилцуулга явагдахад гэрчүүд танхимд ороод хамтдаа сонсох нь зүйтэй гэж бодож байна.

Тийм учраас танилцуулгатай холбогдуулан дуудагдсан гэрчүүдээ танхимдаа оруулчихаад бүгдээрээ хамтдаа нэгмөсөн эхэлье. Гэрчүүдийг танхимд оруулъя.

Монгол Улсын Их Хурлын хянан шалгах тухай хуулийн 46 дугаар зүйлийн 46.2 дахь хэсэг Сонсголын ирцийг Тамгын газар бүртгэж, ирээгүй гэрч, шинжээч, хянан шалгагч, ажиглагч болон холбогдох бусад этгээдэд сонсголын товыг мэдэгдсэн эсэх, ямар шалтгаанаар ирээгүй болохыг илтгэн танилцуулна гэж Улсын

Их Хурлын хяналт шалгалтын тухай хуулийн 46.2-т заасан байгаа.

Тус сонсголоос ирцийг Улсын Их Хурлын Тамгын газраас танилцуулах хуулийн үүрэгтэй юм байна. Тамгын газрын 20 дугаар микрофоныг нээж, сонсголын ирцийг танилцуулахыг урьж байна.

С.Сэргэлэн: Сайн байцгаана уу. Оюу толгой бүлэг ордын геологи нөөцийн асуудал сэдвийн хүрээнд хамаарах гэрчүүдийн ирцийн ерөнхий мэдээллийг танилцуулъя. Тухайн сэдвээр нийт 13 гэрч дуудагдсан бөгөөд бүх 13 гэрчид мэдэгдэх хуудсыг хүргүүлсэн. Түр хорооны сонсголд оролцох боломжгүй талаарх хүсэлтээ бичгээр урьдчилан Түр хороонд ирүүлсэн 4 гэрч байгаа. Мэдэгдэх хуудсыг хүлээн авсан гэрчээс хүрэлцэн ирсэн 8 гэрч байна. Хүрэлцэн ирээгүй 1 гэрч байна.

Ирцийг дэлгэрэнгүй танилцуулъя. С.Ган-Очир хүрэлцэн ирсэн байна. Андрю Брай Иони оролцох боломжгүй талаар хүсэлтээ ирүүлсэн. О.Одончимэг ирсэн байна. Б.Мөнхбат ирээгүй. Т.Отгонбаяр ирсэн байна. Э.Хонгорзул урьдчилан оролцох боломжгүй талаар хүсэлтээ ирүүлсэн. Эндрю Лай мөн оролцох боломжгүй талаар хүсэлтээ ирүүлсэн. Шон Хинтон ирсэн байна. Диэрдэ Лингвинфилдэр оролцох боломжгүй талаар хүсэлтээ ирүүлсэн байна. С.Мөнхсүх ирсэн байна. М.Мэндбаяр ирсэн байна. Б.Пүрэвтогтох ирсэн байна. Н.Мөнхбилэг ирсэн байна. Ирцийг танилцуулж дууслаа.

О.Батнайрамдал: Баярлалаа. Гэрчүүд ороод ирсэн тул гэрчүүдэд эрх, үүргийг танилцуулна. Сая Оюу толгойтой холбогдох гэрчүүд гэрчийн суудалд суучих.

Гэрч дараах эрхтэй байгаа.

1 дүгээрт, гэрчээс асуусан асуултад хариулах нь тухайн гэрчийг эсхүл түүний гэр бүлийн гишүүд эцэг эх, үр хүүхдийг гэмт хэрэгт буруутгаж болзошгүй нөхцөл үүссэн гэж үзвэл гэрч мэдүүлэг өгөхөөс татгалзах үүрэгт эрхтэй. Хуульд өөрөөр заагаагүй бол хуульч, өмгөөлөгч болон бусад этгээд нь мэргэжлийн үүргээ гүйцэтгэх явцад олж мэдсэн мэдээллийн нууцлалыг хадгалах үүрэг хүлээсэн үйл баримтаар, талаар мэдүүлэг өгөхөөс татгалзах эрхтэй. Гэрч хуульд заасны дагуу мэдүүлэг өгөхөөс татгалзах үндэслэлээ тайлбарлах бөгөөд татгалзлыг хүлээн авах эсэхийг түр хороо шийдвэрлэнэ ээ гэсэн байгаа. Гэрч мэдүүлэг өгөхтэй холбоотой зардлаа нотолсны үндсэн дээр улсаас, улсын төсвөөс нөхүүлэн төлүүлэх эрхтэй. Тусгай шалгалтын сэдэвтэй холбоогүй, тодорхойгүй, салаа утгатай хөтөлсөн, гэмт хэрэгт буруутгасан, доромжилсон шинжтэй асуулт тавихыг хориглох ба асуултыг алгасах саналыг гэрч хуралдаан даргалагчид гаргаж болно оо. Ийм эрхтэй байх нь.

Гэрчийн үүрэг. Дараах үүрэгтэй. Гэрч түр хороонд дуудсанаар хүрэлцэн ирэх хуулийн үүрэгтэй. Гэрч хянан шалгах түр хуралдааны сонсголд үнэн зөв мэдүүлэх үүрэгтэй. Хүндэтгэн үзэх шалтгаантай болон энэ талаар сонсгол болохоос ажлын 1-ээс доошгүй өдрийн өмнө түр хороонд бичгээр заавал мэдэгдэх бөгөөд хүндэтгэн үзэх шалтгааныг нотолсон баримт мэдэгдэх хуудсанд хавсаргах хуулийн үүрэгтэй.

Гэрчид хүлээлгэх хариуцлагыг та бүхэндээ уншиж танилцуулъя.

Гэрч түр хорооны дуудсанаар хүрэлцэн ирэхээс зориуд зайлсхийсэн эсвэл мэдүүлэг өгөхөөс зайлсхийсэн, хүндэтгэн үзэх шалтгаангүйгээр татгалзсан бол Зөрчлийн тухай хуульд заасан хариуцлага оногдуулна гэсэн байна. Гэрч зориуд

худал мэдүүлэг өгсөн бол Эрүүгийн хуульд заасан хариуцлага оногдуулна гэж байгаа юм.

Тэгэхээр өнөөдрийн Хянан шалгах түр хороонд гэрчүүдэд бас анхааруулахад зориуд худал мэдүүлэг өгөх юм бол эрүүгийн хариуцлагатай. Өнөөдөр та бүхний хэлсэн үг болгон Хянан шалгах түр хорооны сонсголын нотлох баримтад хадгалагдаж, нотлох баримтаар нэгдсэн тайланд ашиглагдах болно.

Тийм учраас гэрч, гэрчийн асуулт, хариултууд бүгдээрээ хуулийн дагуу хариуцлагатай байх ёстой. Гэрч, шинжээч, сонсголд оролцогч, ажиглагч бусад хүн сонсголын дэг зөрчсөн бол Зөрчлийн тухай хуульд заасан хариуцлагыг хүлээлгэнэ. Хянан шалгалтын явцад гэрчийн амь нас, эрүүл мэндийг хамгаалах, тэдгээрийг мэдээллээр хангах, дэмжлэг туслалцаа үзүүлэх ажиллагааг Гэрч, хохирогчийг хамгаалах тухай хуулийн дагуу явуулах хариуцлагыг дурдагдсан байгаа.

Сонсголд оролцож байгаа гэрч нарт ажлын алба эрх, үүрэг танилцуулж баримтад гарын үсэг зуруулж авсан байгаа. Тэгэхээр гэрчийн эрх, үүрэг хариуцлагыг та бүхэнд Улсын Их Хурлын хяналт шалгалтын тухай хуульд заасанд танилцууллаа. Одоо танхимд гэрчүүд суудлаа эзэлсэн тул бүгдээрээ шинжээчийн танилцуулгаа үргэлжлүүлэн сонсьё оо.

Шинжээч танилцуулгаа эхнээс нь явчихсан нь зөв байх аа.

Шинжээчийн танилцуулга хийнэ үү.

Шинжээч: Эхнээс нь яриад явъя. Миний танилцуулга бол Оюу толгой бүлэг орд Онтрэ компанийн нөөцийн тухай. Ер нь цэвэр геологийн нөөцийн тухай танилцуулга явагдана.

Энэ слайд дээр түрүүн танилцуулга дээр орсон юмыг дахиад би хэлчихье. Энэ голд байгаа энэ том дөрвөлжинд 3 том хүдрийн биет байна. Эргэн энэ бол Оюу толгой компанийн мэдлийн 6709-ийн лиценз байгаа. Эргэн тойронд энэ шараар дөрвөлжнүүд бол Онтрэ компанийн 2 лиценз байгаа. Нэг нь Шивээ толгой, нөгөөдөх нь Жавхлант гэсэн байгаа. Оюу толгой бүлэг ордын зүсэлтийг нь харуулж байна. Оюу толгой бүлэг орд ерөнхийдөө үндсэн 3 том ордоос бүрдэж байгаа. Херуга орд зүүн талаас нь, дараа нь Оюут орд гэж байгаа. Энд ил уурхайн олборлолт явж байгаа. Тэгээд Хюго Даммет гэсэн ордыг өмнөд Хюго, Хойд Хюго, Хойд Хюго үргэлжлэл гээд 3 хуваачихсан байгаа, Анивчиж байгаа энэ 2 улаан дөрвөлжин бол Онтрэ компанийн мэдэлд байгаа, лицензэд байгаа нөөцийн хүдрийн биетийг үзүүлсэн байгаа юм.

Оюу толгой бол ерөнхийдөө түрүүн хэлснээр дэлхийд маш том ордыг тооцдог. Тэгээд яг бүрэн хүчин чадлаараа орох юм бол манайх зэс олборлолтоороо, үйлдвэрлэлээрээ дэлхийн бараг 3-д орохоор байгаа юм. Оюу толгой бүлэг ордын нөөцийг 3 удаа Эрдэс баялгийн зөвлөлөөр хэлэлцэж бүртгэсэн байгаа. Улсын эрдэнэсийн санд авсан. 2009 онд, 2014 онд, 2021 онд 3 удаа яриад, тэгээд Ашигт малтмалын газрын даргын тушаалаар 1 удаа сайдын тушаалаар нөөцийг нь бүртгэж авсан. Нөөцийг нь гэх юм бол 2009 онд 36,2 сая тонн зэс байсан. 1162 тонн алт, 9208 тонн мөнгө гэж байсан. 2024 онд геологи хайгуулын ажил нэлээн хийсний үр дүнд нөөцийн хэмжээ өссөн. Зэс 44,4 сая тонн болсон. Алт 1903, мөнгө бараг 12 сая, 12 мянган тонн болсон. Харин шинээр молибденийг 250 мянган тонн гэж бүртгэж авсан.

2021 онд дахиад нөөцийн тайлан орж ирээд энийг Эрдэс баялгийн зөвлөлөөр хэлэлцээд зэсийн нөөц 43,6 сая тонн, алт 1838, мөнгө 11 745 мянган тонн, молибден мөн адилхан 2 мянга, жоохон буураад 203 мянган тоннтай болсон байгаа. Яагаад жоохон буурсан юм гэвэл олборлолтын явцад мэдээж тодорхой хэмжээнд олборлочихсон учраас нөөц буурсан.

Энэ дээр юу үзүүлж байгаа юм бол? Ерөнхийдөө Эрдэс баялгийн зөвлөлөөр дүгнэлт гаргаад тэгээд Ашигт малтмалын газрын даргын тушаалаар улсын бүртгэлд авсан яг эцсийн тоонууд байгаа. Хүдэрээр 6,27 тэрбум, зэс 43,6 сая тонн, алт 1838, мөнгө 11745, молибден 203 мянган тонн молибден гэж бүрдсэн. Энэ бол яг өнөөдөр албан ёсны Монгол Улсын бүртгэлд байгаа нөөц байгаа. Оюу толгой бүлэг ордын нөөцийн нэгтгэлийг зэрэг, тоо, хувиар энэ хүснэгтэд үзүүлсэн байгаа. Энэ таблицыг зүүн талд нь нөөцийн зэрэг А, В, С гэж байгаа юм. А, Б гэдэг нь ерөнхийдөө тэр маш сайн судлагдчихсан, үйлдвэрлэлд ер нь бэлдчихсэн тэр нөөцийг А, В гэдэг. С гэдэг нь ерөнхийдөө судалгааны түвшин дор үүн дээр ингээд жоохон эрсдэлтэй.

Тийм учраас нэгийг нь А, В, нөгөөдхийг нь С гэж байгаа юм. Ингээд харах юм бол хувилж харах юм бол хүдрийн хувьд ерөнхийдөө А, В-ээр үйлдвэрлэл бэлдсэн нөөц гэх нь бол 33,6 хувь байгаа. Зэс 46,7, алт 38,1 хувьтай, мөнгө 40,6 хувь байгаа. С гэх юм бол нэг ёсондоо эрсдэлтэй гэдэг нь 66,4 хувь хүдэр байгаа.

Тэгээд бусад металлуудыг нь та нар харж байна. Дандаа нөгөө 50-аас дээш хувьтай л нөгөө байна гэсэн үг байгаа юм. Үүнээс ямар дүгнэлт хийж болж байна гэх юм бол 1 дүгээр дүгнэлт Оюу толгойн бүлэг ордын нөөцийн судалгаа бүрэн хийгдээгүй ээ. Нэмэлт геологийн хайгуул ажил шаардлагатай.

2-т, Онтрэ компанийн 15225, 15226 лиценз дээр талбайд нь Херуга Хирүгийн өргөдлийн хэсэгт хайгуулын ажлыг үргэлжлүүлбэл нөөцөлсөн. Мөн 67 09 лицензийн дээр хойд Хюго ордын гүн рүү өрөмдлөг явуулахад мөн адилхан нөөцөлсөн.

3-т, нэг сайн тодорхой хэлчихсэн нь хэрэгтэй байх. Нэмэлт геологийн хайгуулын ажлыг Хойд хюго ордын ашиглалтын явцад гүйцэтгэх хэрэгтэй. Яагаад гэдгийг нь дараа нь би тайлбарлачихъя аа.

Бас нэг сүүлчийн үеийн мэдээ байгаа. 2025 оны 5 сарын 14-нд Монкрумын бирж дээр Онтрэ Ресорс гэдэг компани өөрийнхөө талбайд байдаг геологи хайгуулын ажлын үр дүнгийнхээ нөгөө мэдэгдлийг гаргасан байгаа. Тэгээд энд нэг цооног байгаа. 186 В гэсэн цооног. 552 метрийн турш 3 хувиас дээш зэсийн агуулах заасан. Тийм зузаан хүдрийн огтлол байгаа. Энэ юу хэлж байгаа юм гэх юм бол Онтрэ компанийн Хойд Хюго үргэлжлэл гэсэн дээр нөөц өсөх хэмжээтэй байна. Бас баян хүдэр байна гэдгийг хэлж байгаа юм.

Тийм учраас Хойд Хюго үргэлжлэлийн нөөц өсгөх боломж байна. Оюу толгой Хойд Хюго ордын Онтрэ Хойд Хюгогийн тэр үргэлжлэлийг нөөцийн харьцуулалтыг бид нар хийсэн байгаа юм. Оюу толгойн тэр талбай дээр байгаа нь 1,6 тэрбум хүдэр, зэс 19 бараг 20 сая тонн, алт 521 тонн, мөнгө 4839 тонн гэж байгаа. Хойд хюго үргэлжлэл дээр гэх юм бол харьцангуй бага. 299 сая тонн хүдэртэй, 3,8 сая тонн зэс, 131 тонн алт, 990 тонн мөнгө гэж байгаа юм. Хувилаад үзэх юм бол ерөнхийдөө хүдрийн хувьд 18 хувь, зэсэд бол 19, алт нь 25, мөнгө 20 гаруй хувьтай байна. Энэ

анивчиж байгаа нь яг нөгөө саяын хэлсэн байгаа юм. Нийт Онтрэ Хойд Хюгог үргэлжлэл Херуга 2-ын нөөцийг бид нар нийлүүлээд Оюу толгой бүлэг ордод эзлэх хувийг нь ингээд харахад би хувилаад хэлсэн байгаа юм. Хүдрийн хувьд 31,3 хувь, зэсийн хувьд 12,7 хувь, алт 10,5 хувь, мөнгө 12,5 хувь, молибден гэх юм бол ерөнхийдөө 94 хувь нь ганцхан тэр Херуга байгаа. Энэ Херуга орд гэсэн тэр анивчиж байгаа, дөрвөлжин дээр байгаа. Ер нь энэ Хойд хюгогийн үргэлжлэлээр аль хэр их нөөц байгаа гэдгийг нь ойлгуулахын тулд ингээд харьцуулж хэлсэн байгаа юм. Саяхан Эрдэнэтийн хажууд Оюут гэж нөгөө хүдрийн биет орд гэх юм уу даа, тэрийг нээгээд урьдчилаад нөөцийг нь тооцож байгаа. Тэгээд харахад тэр Оюут ордын нөөц нь 3 оюут бол, Херугагийн энэ дээр нөөцтэй нь дүйцэж байна. Цагаан суваргын хувьд гэх юм бол 2,5 Цагаан суваргын нөөц бол ганц Хойд хюго үргэлжлэл буюу Онтрэ компанийн мэдэлд байгаа энэ лицензийн талбай дээр байрлаж байна.

Өөр нэг юм хэлэх гэсэн юм. Энийг бол ерөнхий нэг их яриагүй байсан. одоо бид нар гаргаад тавьж байгаа нь нэг ёсондоо жоохон тийм, ноцтой тийм мэдээлэл байгаа. Энийг та нар бас анхааралтай харж тунгаан авна уу?

Оюу толгой бүлэг ордын олборлох газрын хэвлийд хаягдах гэсэн тийм харьцааг нь бид нар үзүүлсэн байгаа. Ямар ч ордыг олборлоход мэдээж нөөц үлддэг. Гэхдээ энд арай л тийм, тэр зөвшөөрсөн хэмжээнээс гэх юм уу даа, тэрнээс хамаагүй өндөр гарсан. Херуга орд дээр гэх юм бол 61,5 хувийг нь үлдээнэ гэж байгаа юм. Би хүдрээр, би ярьж байгаа юм шүү, тийм ээ. Оюу толгой дээр 50,6 хувь байгаа. Өмнөд Хюго дээр 64 хувийг гаруй үлдээнэ. Хойд хюго дээр хамгийн их олборлоно гэж байгаа нь 73,5 хувийг нь олборлоод, 26,5 хувийг нь ерөнхийдөө газартаа үлдэнэ гэсэн байгаа. Энэ тонныг эх сурвалж нь бид нар тэр Оюу толгойн 2021 онд хамгаалсан геологийн нөөцийн тодотголт тайлангаас авсан байгаа.

Эндээс харахад Монгол Улсын эрдсийн санд нийт бүртгүүлсэн геологийн нөөцөөс бараг 5 орчим хувь нь, 50 орчим хувийг нь газарт үлдээхээр төсөөлсөн байна. Энд саяын хэлсэн хувинуудыг бид нар тоогоор ингээд үзүүлсэн байгаа. Оюу толгой бүлэг ордын олборлох болон хаягдах нөөцийн харьцуулалт гэсэн байгаа юм. Зүүн талд хүдэр, зэс, алт, мөнгө гээд заачихсан байгаа. Дээр нь олборлох хаягдах, олборлох хаягдах гээд тооцоод ингээд өнгө өнгөөр гаргасан. Та нар гол нь нөгөө тэр нийт гэсэн улаан баганыг анхааралтай харна уу. Хүдрийн хувьд гэх юм бол нийт бүлэг ордын хэмжээнд нэг 3,2 тэрбумыг олборлоод, 2 тэрбум 955 сая тонныг хаягдах байна. Нэг нь ерөнхийдөө бараг 50, 50 хувьтай л адилхан байна. Зэсийн хувьд гэх юм бол 55,19 хувийг нь олборлоод 44,1-ийг нь газарт үлдээнэ. Алт дээр мөн адилхан. Бараг 60 хувийг нь үлдээх, мөнгө дээр 57 хувийг нь бараг үлдээхээр ингээд ийм урьдчилсан төсөөлөл тооцоо явж байгаа юм. Энийгээ бид нар ингээд Монголын ордуудтай энэ газрын хэвлийд үлдэж байгаа нөөцийг, хаягдаж байгаа нөөцийг ингээд харьцуулахад та нар их сайн бодоорой, тийм ээ.

2 Эрдэнэт газрын хэвлийд бид нар үлдээж байгаа юм. Бороо гэх юм бол Бороо гоулд 60 тонн алтыг бид нар олборлосон. Тэгэхэд 18 бороо гэх юм уу даа, 1080 гаруй тонн хүдрийг алтыг бид нар үлдээх гэж байна. Мөнгөний хувьд Монголын хамгийн том Асгатын мөнгөний ордтой дүйцэх тийм нөөцийг газарт үлдээхээр болж байна. Энэ слайд дээр бид нар юуг нь үзүүлсэн бол Оюу толгойн бүлэг ордуудын нөөцийн зэрэглэл, түүний хүдэр дэх металлын дундаж агуулгыг үзүүлсэн байгаа юм. Энэ зүүн талын таблиц дээр та нар харж байгаа нь Оюу толгойн мэдэлд байгаа Оюут, Хойд Хюго гэсэн, мөн Өмнөд Хюго гэсэн 3 орд байгаа. Онтрэгийн Хойд Хюго үргэлжлэл, Херуга гэсэн 2 орд юм байгаа юм. Зэсийн юмыг

нь ингээд харж байх юм бол А,В гэсэн нөгөө тэр түрүүн хэлснээр маш сайн судалсан үйлдвэрт бэлдчихсэн нөөцийн агуулгууд нь Хойд Хюгод хавьгүй хамаагүй өндөр байгаа. Жишээлбэл А гэх юм бол бараг 2 хувь хүрч байна. Хойд Хюгийн үргэлжлэл дээр бол 1,7 хувьтай бараг л байсан. Өнөөдөр ийм зэсийн агуулгатай Эрдэнэтэд ч байхгүй, Цагаан суваргад ч байхгүй. Ер нь Монголд энэ хамгийн баян хүдрийн биет гэж хэлж болно. Энэ хэд нь. Тэгээд ийм юм ажиглагдаж байгаа юм.

Ордын нөөцийн зэрэг өндөр болох тусам металлын агуулга нь өсөж байна. Хойд Хюгийн Онтрэгийн мэдлийн Хойд Хюго үргэлжлэлийн ордын А, В зэргийн нөөцийн агуулгууд нь бусад ордуудын металлуудын агуулгуудаас хамаагүй өндөр. Жишээлбэл зэс гэхэд 1,6 дахин, алт 1,2-8 дахин, мөнгө 1,3-4 дахин өндөр байна. Энэ юу хэлж байна гэх юм бол арван хэдэн жилийн өмнөөс энд хайгуул ажил явж байхад ерөнхийдөө Хойд Хюго дээр ажлаа үргэлжлүүлэе, төвлөрүүлэе. Энэ дээр ерөнхийдөө баян хүдэр байна гэдэг тодорхой байсан учраас Оюу толгой компани энэ дээр хамаг хүчээ хаяад, асар их өрөмдлөгийн ажил хийгээд ийм сайн бэлдчихсэн байгаа юм. Энэ А, В зэргийн нөөцө. Хойд Хюго ордын зэсийн тархалтыг бид нар ингээд үзүүлсэн байгаа юм. Ингээд та нар харж байхад энэ Хюго Даммет ордыг бүхэлд нь үзүүлээд Хойд Хюго нь энэ баруун гар талын том улаан биет байна. Энд зэсийн хүрээ ингээд хүдрийн биетээс ороход зэсийн агуулга нь 2 процентоос илүү алт нь 1 гр тонн гэж байгаа юм. Энэ Монголдоо би түрүүн хэлснээр маш баян хүдэр. Ерөөсөө ийм орд Монголд өшөө өөр юм байхгүй.

Тэгээд ингээд харж байхад хаягдах нь гэх юм бол хүдрийг нь ингээд зэсээр нь, мөнгөөр нь, алтаар нь ингээд бид нар хувилаад үзүүлчихсэн байгаа юм. Үүнээс юу ажиглагдаж байна гэх юм бол Оюу толгой бүлэг ордын хайгуулын ажлыг бүрэн гүйцээх хэрэгтэй гэж бид нар хэлж байгаа. Нэг ёсондоо Хойд Хюго ордыг олборлож өндөр ашигтай байх хугацаандаа л бид нар бүлэг ордынхоо хайгуулыг дуусгах хэрэгтэй. Өөр нэг юм ажиглах юм бол ерөнхийдөө сорчлон олборлолт явах гэж байгаа тийм төлөв байна уу гэсэн тийм төсөөлөл нь гарч ирж байгаа юм.

Дүгнэлтээ би хэлчихье. Ерөнхийдөө 8 дүгнэлт гарсан.

Нэг дэх нь, Оюу толгойн бүлэг ордын хэмжээнд хайгуулын ажлыг нэмж гүйцэтгэх хэрэгтэй. Нэг үгээр 66 хувийн С зэрэглэлийг 30 хувь болгоод, А, В гэсэн зэрэглэлийг нь 60 юм уу, 70 хувьд хүрэх хэрэгтэй. Ингэснээр бид нар 2 үр дүнд хүрнэ. Нэгд, геологийн нөөцийн үйлдвэрлэлийн нөөцийг бид нар нэмэгдүүлнэ. Хүдрийн чанар, агуулгуудыг нь тодорхой болгоно. Дээрээс нь далд уурхайд хамгийн гол хэрэгтэй юм бол нөгөө геотехникийн судалгаа. Ан цавжилт, хагарал сулрын бүсүүдийг тодруулж, тэрний дагуу нөгөө далд уурхайгаа олборлоход нөгөө төсөөлөл хийдэг юмб

Хайгуул ажлыг үргэлжлүүлэн хийвэл нөөцөлнө гэж байгаа юм. Ялангуяа Херуга Хойд хюго, Хойд Хюго үргэлжлэл дээр ажил хийх юм бол ер нь нөөцөлсөн нь тодорхой байгаа. Мөн Хойд Хюго ордыг олборлож авах орлого өндөр байх үедээ энэ ажлыг хийх хэрэгтэй. Яагаад гэвэл энэ ордоо бид нар олборлоод дууссаны дараа орлого маань буурна.

Тийм учраас геологи хайгуулд зарцуулах мөнгөний хэмжээ ер нь бараг хүрэхгүй ч байж магадгүй гэсэндээ хүрэх байх. Бид нар ордоо бүрэн судлах хэрэгтэй.

3-т нь, Оюу толгой компани нь 21-25 он хүртэл маш их өрөмдлөгийн ажил

хийсэн. Их геологийн мэдээлэл авсан. Тэгээд Хойд Хюго, Хойд Хюго үргэлжлэл дээр маш их ажил хийсэн. Тэр их сайшаалтай хэрэг байгаа. Тэгээд нөөцийн тооцоог зөвхөн Хойд Хюго, Хойд Хюго үргэлжлэл дээр шинээр нөөцийг нь бодоод зөвхөн энэ дээр шинээр ТЭЗҮ боловсруулах хэрэгтэй. Аль болохоор хурдан хугацаанд. Яагаад хойд Хюгогийн дээр ингэж хэлж байгаа юм бол. Эд нар нөгөө Барууныхан Ринг Пеншин гэж ярьдаг шүү дээ. Том юмыг нь бүгдийг нь хийж оруулаад, тэгээд дараа нь тэрийг нь ингээд мөнгө нь цааш нааш болох нь юм уу, хяналт хийхэд их хүнд байдаг учраас үнэхээр сүүлийн ирэх 30 жилд Хойд Хюго дээр үйл ажиллагаа явуулна гэж байгаа юм. Энэ дээр манай Засгийн газар анхаарлаа төвлөрүүлэх хэрэгтэй байгаа.

4 дэх нь гэж байгаа юм бол түрүүн хэлсэн дээр Оюу толгойн бүлэг ордын хамгийн баян Хойд Хюго ордын бараг 75 хувь нь олборлоод, бүлэг ордынхоо 48 хувийг газрын хэвлийд үлдээнэ гэж тооцсон байгаа юм. Энэ Оюу толгой бүлэг ордын сорчлон олборлохоор төлөвлөсөн гэж бас тийм, өөрийн эрхгүй тийм дүгнэлтэд хүрч байгаа юм. Энэ юу гэж байгаа юм байна. Би зүгээр Монгол Улсын хуулийн юмыг нь хэлчихье. Үндсэн хуулийн 6.2-т маш тодорхой заачихсан байгаа юм. Стратегийн ач холбогдол бүхий ашигт малтмалын ордыг ашиглахдаа байгалийн баялаг ард түмний мэдэлд байх зарчимд нийцүүлэн түүний үр өгөөжийг дийлэнх нь ард түмэнд ноогдож байх гэж байгаа юм. Тэгэхээр өнөөдөр хэрвээ 50 хувийг нь бид нар үлдээ гэж байгаа юм чинь ард түмэнд тэр дийлэнх биш талын тал нь бид нар л ирж байгаа юм шиг санагдаж байгаа байхгүй юу даа. Ашигт малтмалын 35.5-д заачихсан. Маш тодорхой заачихсан байгаа юм. Тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч нь ашигт малтмалын нөөцийг бүрэн ашиглах үүрэгтэй гэж байгаа юм. Бүрэн ашиглах гэж байгаа юм. 50 хувийг нь хаях гэж байгаа юм биш шүү. Тэгээд зөвхөн ашиг олох зорилгоор түүнийг сурталчлан ашиглахыг хориглоно оо гэсэн байгаа юм. Энийг бид нар манай энэ Оюу толгойн партнертоо маш сайн ойлгуулахгүй бол энийг бол заримдаа ойлгодоггүй, үл ойшоодог юм уу яадаг юм, нэг тийм хандлага харагддаг юм.

5 дахь дүгнэлт дээр гэж байгаа нь хаягдаж буй ядуу хүдрийг цаашид ашигтай олборлох боломж хомс болно. Нэг үгээр баян хүдрээ бид нар олборлоод бүх юмыг нь зарчихсаны дараа ядуу руу орохоор чинь тэр чинь өөрийнх нь зардлаа дийлэх ч юм уу, үгүй ч юм уу. Ер нь энэ ядуу хүдрийг бид нар цаашид яаж ашиглах гэдгээ одоо ярихгүй бол ирээдүйд Монгол Улс ашиггүй болох, баахан тийм хоосон, ядуу хүдэртэй л үлдэх байх. Энийг яаж цааш нь хийх юм бол. Холбогдох хуулиудад өөрчлөлт оруулах хэрэгтэй. Одоо Ашигт малтмалын хуульд зөвхөн хууль, эрх зүйн талаас нь заачихсан. Бид нар бол эдийн засгийн хөшүүрэг, механизмыг нь хуульд оруулж аль болохоор нөгөө ордуудыгаа бүрэн ашиглахын төлөө тийм заалтууд оруулмаар юм шиг байгаа юм. Энэ дээр холбогдох байгууллагууд анхаарна гэж бид найдаж байна.

6 дахь дүгнэлт маань их ноцтой дүгнэлт. 2009 оны хөрөнгө оруулалт хувь нийлүүлэгчийн гэрээгээ байгуулж байхад бид нар үндэс болсон суурь болсон эрдэс баялаг байсан шүү дээ. Өнөөдөр бид нар ийм их нөөц байхгүй байсан бол Оюу толгой ч байхгүй, гэрээ ч байхгүй, бид нар зүгээр л сууж байх байсан. Энийгээ бид нар бодох хэрэгтэй байгаа юм. Гэтэл өнөөдөр 50 хувийг нь газарт үлдээнэ гэж байгаа бол бид нар энэ гэрээгээ өөрчлөхөөс өөр аргагүй болж байгаа байхгүй юу даа. Яагаад гэвэл бид нар чинь 100 хувийн юм дээр ингэж зээл авчихсан байж магадгүй. Тийм ээ.

Цаашид ингэж сайхан тухайн үедээ бодож байсан, 2009 онд. Гэтэл өнөөдөр

50 хувь нь ингээд газарт үлдэх юм бол бид нар энэ зээл гэдэг чинь яах гэдгийг сайн болохгүй. Энэ асуудлыг одоо шийдэхгүй бол Монгол Улс ирээдүйд асар их хохирол амсах болно. Энийг мэргэжилтэн хүний хувьд би хэлж байгаа юм биш олон хүн л энийг хэлж байгаа юм шүү.

4 дэх нь 2009 онд 2 гэрээг Монголын тал байгуулж байхдаа бид нар хангалттай мэдээлэл байгаагүй. Энд юу гэж байгаа юм бол. Тухайн үед 2009 онд хүчин төгөлдөр ТЭЗҮ албан ёсны нь байгаагүй. ТЭЗҮ-г нь харамсалтай нь 2010 онд Эрдэс баялгийн зөвлөлөөр оруулаад энийг баталж байсан. Нэг үгээр хэлэлцээрт орж байхад л нь Монголын талуудынханд харанхуй орж байсан гэдэгтэй хэлж болж байгаа юм. Тэгэхээр нь цаашид хэрвээ бид нар Онтрэ компанитай хэлэлцээрт ороод тэр компанийн байгаа нөөцийг нь ашиглана гэж байгаа юм бол одоо бид нар дахин энэ Оюу толгой дээр хийсэн гашуун алдаагаа давтахааргүй байна. Нэг үгээр бид нар ялангуяа тэр Хойд Хюго ордын үргэлжлэл дээр нь хайгуулаа бүрэн хийгээд ТЭЗҮ-гээ бүрэн хийсний дараа Эрдэс баялгийн зөвлөлөөр ороод батлуулаад, бүх юм хууль журмын дагуу явсны дараа бид нар гэрээ хэлэлцээрт орох ёстой. Энэ бид нарын ёстой Монгол Улсын ирээдүйгээ бодсон тийм том алхам болно оо.

Тэгээд 8-д нь гэж байгаа юм бол Оюу толгой бүлэг ордын нийт хайгуулалт хийхэд бараг сая гаруй метр өрөмдсөн гэж байгаа юм. Үүнд нэг хэдэн 100 сая доллар зарцуулсан байгаа юм. Гэтэл үүнд хаягдаж байгаа нөөцийг нь тэнд хайгуулын зардал орчихсон байгаа шүү дээ. Тэгээд бид нар 50-ийг нь хаяж байгаа юм бол нэг ёсондоо манай хайгуулын зардлын 50 хувийг бид нар ингээд тооцох хэрэгтэй болж байна. Энэ чинь бас л нөгөө Монгол Улсын нөгөө өрийн юунд орчихсон байгаа юм.

Тэгээд яах вэ, зүгээр би нэг сүүлчийн нэг юм хэлэх гэсэн юм. Монгол Улсын иргэний хувьд, энэ мэргэжилтний хувьд энэ салбарт бараг 50 жил ажиллаж байгаа хүний хувьд, би зүгээр л нэг юм хэлэх гэсэн юм. Товчхон нэг ганцхан нэг 40 секунд ярьчихна, тийм ээ. Эцэст нь юу гэж байна. Өнөөдөр Монгол орны хөгжлийн түүхэн хариуцлага мөчлөг дээр бид ирээд байна. Бид Монгол Улсынхаа эдийн засгийн хөгжил, ард түмний ирээдүйн амьдрал ямар байх тухай энд хэлэлцэж байна. Монгол Улсын Их Хурлын гишүүд та нар Оюу толгой төслийн цаашдын хувь заяаны тухай шийдвэр гаргана, гарах шийдийг өнөөдөр Монголын бүх ард түмэн харж, сонсож найдаж байгаа. Гаргах шийд бол бид нарын хүүхэд, ач зээ, 100 жилийн дараах Монгол Улсад амьдарч байх бид нарын хойч үеийн сайн сайхны төлөө байх ёстой гэж би бодож байгаа юм.

Тэгээд эцэст нь 22 дугаар зуунд Монголд амьдарч байх хойч үе маань бидний гаргах шийдийг өнөөдрийнх шиг харааж зүхэхгүй, буруу юм хэлээд та нар эсрэг юм хийлээ гэж загнахгүй байх хэрэгтэй. Харин бидний өвөг дээдэс маань ямар саруул гэгээн ухаантай, эх оронч, 100 жилийн ирээдүйг харж чадсан мэргэн шийд гаргасан агуу хүмүүс вэ гэж бид нарыгаа бишрэн магтах ёстой гэж би тийм бодолтой байгаа юм. Өнөөдөр биш 100 жилийн дараа манай хүмүүс тийм юман дээр бид нар бодох ёстой. Баярлалаа, та бүхэнд.

О.Батнайрамдал: Шинжээчийн дүгнэлт үргэлжлэх байгаа. Дараагийн шинжээч танилцуулгаа хийе.

Шинжээч: Та бүхэнд энэ өдрийн мэндийг хүргэе. Өмнө ярьсан шинжээчийн өгсөн нөөцийн мэдээллийг үргэлжлүүлээд нэмэлтээр Оюу толгой бүлэг ордын нөөцийг Монголд хэрхэн мэдээлж байсан. Гадаад улсад, олон улсад хэрхэн

мэдээлж ирснийг товч танилцуулж, зарим үзүүлэлтийг нь харьцуулж үзүүлье ээ.

Өмнөх шинжээчийн хэлснээр Монгол Улсад Оюу толгой компаниас Оюу толгой бүлэг ордын нөөцийг 2007-2020 оны хооронд Эрдэс баялгийн мэргэжлийн зөвлөлөөр нийтдээ 4 удаа хийж ирсэн байна. Тэгвэл Оюу толгойн бүлэг ордыг эзэмшиж байсан Айвенхоу Майнз компани одоогийн Рио Тито компанийн охин компани болох Туркойз из компани нь хайгуулын ажлын үр дүнг Канадын Эн Ай 43101 стандартын дагуу хараат бус компаниудаар техникийн тайланг хийлгэж, 2010-аас 21 оны хооронд нийт 6 удаа хөрөнгө оруулагчдад зориулан олон улсад нээлттэй тайлагнаж ирсэн байна. Хэдий энэ тайлангууд Туркойз из Ресурс компанийн захиалгаар хийгдсэн техникийн тайлан боловч Монгол Улсад батлуулсан нөөцийн тайлангууд нь эдгээр гадаад эх сурвалжийн тайлангуудын тооцоолол, дүрслэл, зураг төлөвлөлтүүдтэй ижил шахуу байдаг. Ингээд Монгол Улсын Эрдэс баялгийн зөвлөлөөр батлуулж улсын нөөцөд бүртгүүлсэн нөөцийн тайлангуудыг олон улсад зориулан нээлттэй танилцуулсан зарим техникийн тайлангуудын үзүүлэлттэй харьцуулж үзүүлье.

Оюу толгойн бүлэг ордын зарим молибдены нөөц Монгол Улсад бүртгэгдээгүй байна. Та бүхэн Монгол Улсын далбаа бүхий ногоон тэмдэглэгээтэй хэсэгт Монгол Улсад мэдээлсэн молибдены нийт нөөц 205 болон 203 мянган тонн гэж бүртгүүлсэн байгаа бол гадаадын компаниудын логотой шар тэмдэглэгээтэй бүхий хэсэгт 2013 онд Эй Эм Си Консалтенс, 2016 онд Ор Вин компанийн олон улсад зориулан хийсэн техникийн тайланд бүлэг ордын хэмжээнд молибдены нийт нөөцийг 436, 413 мянган тонн гэж тус тус мэдээлсэн байна. Хэдий эдгээр тайлангуудын гарсан жилүүд өөр өөр боловч 2015 онд Монголд бүртгүүлсэн нөөцийн тайлан 2009-2014 оны хайгуулын ажлыг хамардаг. 2021 онд батлуулсан нөөцийн тайлан 2015-2018 онд хийсэн хайгуулын ажлыг хамардаг тул олон улсад 2013, 2016 онд гаргасан техникийн тайлангууд нь Монгол Улсад гаргасан нөөцийн тайлангуудын хамарсан үеүдтэй давхцаж байгаа юм. Шинжээчийн урьдчилсан дүгнэлтээр энэ 2 дахин зөрүүтэй мэдээлэл нь олон улсад Оюу толгойн бүлэг ордын бүх орд дээр А, В, С зэргээр молибдены нөөцийг тооцсон бол, харин Монгол Улсад нөөц бүртгүүлэхдээ зөвхөн Херуга орд дээр л бүртгүүлсэн байгаагаас үүссэн байна.

Одоо нотлох баримтыг харуулъя.

Нотлох баримтаар Монгол Улсад бүртгүүлсэн молибдены нөөцийг 2014, 2021 оны Эрдэс баялгийн мэргэжлийн зөвлөлийн дүгнэлтийн хавсралт хүснэгтүүдээр харууллаа. Харин олон улсад мэдээлсэн хүдрийн нөөцийг 2013 онд Эй Эм Си Консалтингс компанийн хийсэн 2016 онд Ор Вин компанийн хийсэн техникийн тайлангуудын нөөцийн мэдээллийн хүснэгтээс молибдены нөөцийг харуулсан хэсгүүдийг тус тус авлаа. Та бүхэнд Онтрэ компанийн ашиглалтын тусгай зөвшөөрлийн талбайд орших хүдрийн нөөц Оюу толгойн бүлэг ордтой ямар хамааралтай, ер нь яагаад заавал Онтрэ компани Оюу толгой компани 2-ыг холбож яриад байгаа. Энэ нь үндэстэй юү эсвэл зориуд нааж яриад байгаа юм уу гэдгийг маш ойлгомжтой байдлаар товч тайлбарлаж өгье.

Оюу толгойн бүлэг орд нь Оюу толгой компанийн эзэмшдэг Оюу толгой, Онтрэ компанийн эзэмшдэг Шивээ Толгой болон Жавхлант ашиглалтын тусгай зөвшөөрөл энэ талбайнуудыг дамнан байрладаг. Геологийн тогтцын хувьд Оюу толгой бүлэг орд нь нэг цаг үед үүссэн, хүдрийн биетүүд нь зүүн хойшоо 12 км гаруй сунаж тогтсон зэс, алт, мөнгө болон молибден агуулсан эрдсийн бөөгнөрөл бөгөөд Херуга, оюут, Хюго, Даммет гэсэн бие даасан хүдрийн биетээс тогтоно оо.

Ашиглалтын тусгай зөвшөөрлийн хэлээр авч үзвэл Оюу талгой компанид ил уурхайгаараа ашиглаж байгаа Хюго Даммет ордын дийлэнх хэсэг Оюу толгой компанийн талбайд хамаардаг бол Хойд Хюго ордын үргэлжлэл хэсэг нь Онтрэ компанийн Шивээ толгой талбайд, Херуга орд нь Онтрэ компанийн Жавхлантын талбайд тус тус хамаардаг. Оюу толгойн бүлэг ордыг нийтдээ 80 гаруй жилийн хугацаанд ашиглах бөгөөд энэ нийт хугацааны 35 орчим жилд нь Онтрэ компанийн нөөцөөс ашиглахаар төлөвлөсөн нь нийт ашиглалтын хугацааны 44 орчим хувь болж байна. Хэрвээ Оюу толгой төслийн энэ урт хугацааны төлөвлөлтөөс Онтрэ компанид хамаарах хэсгийг хасвал бүлэг ордын ашиглах хугацаа бараг 2 дахин багасаж, төлөвлөлт эрс өөрчлөгдөхөөр байна.

Та бүхэнд харуулж байгаа энэ схем зураг дээр улаан өнгөөр хүрээлсэн тэгш өнцөгт дүрсээр Онтрэ болон Оюу толгой компанийн ашиглалтын тусгай зөвшөөрлийн хил дамнан байрласан Хюго Даммет орд, Херуга ордуудыг ялгаж харууллаа. Схем зургийн баруун талд байрлах улаан дөрвөлжинд Хойд Хюго ордыг ашиглах ихэнх далд уурхайн бүтээн байгуулалтууд, Оюу толгой компанийн талбайд байрлаж байгааг харж болно. Харин Онтрэ компанийн талбайд Хойд Хюго үргэлжлэл хэсгийг ашиглах багахан хэмжээний тал далд уурхайн бүтээн байгуулалт хийгдэхээр байгааг бас харж болно оо. Үүнтэй мөн ижил Херуга ордыг ашиглах ихэнх далд уурхайн дэд бүтэц Онтрэ компанийн талбайд хийгдэх бөгөөд маш урт налуу гол аманд байрлах конвеероор хүдэр тээвэрлэн Оюу толгой компанийн талбайд байрлах Баяжуулах үйлдвэрийн цогцолборт боловсруулна. Онтрэ компанийн талбайд орших Хойд Хюго ордын үргэлжлэл хэсгийн хүдрийг олборлохын тулд заавал Оюу толгой компанийн талбайгаас эхлэх бөгөөд нэг л хүдэр олборлолт эхлэх юм бол зогсоох аргагүй нөхцөл үүснэ ээ.

Тиймээс талууд зөвшилцөлд хүрч чадахгүй бол Онтрэ компани өөрийн талбайд байгаа Хойд Хюго ордын хэсгийг олборлож чадахгүй нөхцөл үүснэ. Үүнтэй мөн ижлээр Оюу толгой компани Херуга ордын өөрийн хэсэгт хамаарах хүдрийг олборлохын тулд заавал Онтрэ компанийн талбайд байгуулсан далд уурхайн бүтээн байгуулалт, малталтуудыг ашиглан олборлолтын ажлуудыг эхлүүлэх шаардлага тулгарна аа.

Дээрх холбоо хамаарлуудаас үндэслэн Онтрэ компанийн Шивээ Толгой талбайд орших Хойд Хюго ордын үргэлжлэлийг Оюу толгой компанийн талбайд орших Хойд Хюго ордын хэсэгтэй хамт Онтрэ компанийн Жавхлант талбайд орших Херуга хэсгийг Оюу толгой компанийн талбай дахь Хойд Херуга хэсгүүдтэй хамт зайлшгүй цогцоор үзэх дараах үндсэн шалтгаанууд байна.

1. Онтрэ болон Оюу толгой компанийн ашиглалтын тусгай зөвшөөрлийн талбайнууд дээр байгаа ордууд геологийн нэг цаг үед үүссэн, нэг гарал үүсэлтэй, зөвхөн ашиглалтын тусгай зөвшөөрлийн хилээр хуваагдсан нэг бүлэг орд юм.

2. Ашиглалтын технологи, ашиглах дараалал нь нэг нэгэнтэйгээ салшгүй нягт уялдаатай, Онтрэгийн хойд Хюго ордын үргэлжлэлийг ашиглахын тулд заавал Оюу толгой компанийн талбайн хойд Хюго хэсгээс эхэлнэ. Оюу толгойн компани хойд Херуга гаас хүдэр олборлохын тулд заавал Онтрэ компанийн талбайгаас эхэлнэ.

3-т, ордуудыг ашиглах арга нь нэг ижил, бүлэг ордууд дээр ашиглалт явуулах компани мөн нэг ижил Рио Тинто учраас өнөөдөр Оюу толгой компанийн уурхайг ашиглах явцад үүсэж байгаа олон асуудал, олон алдаа дутагдал, технологийн

шийдэл нь мөн адил Онтрэгийн талбайд байх ордуудыг ашиглах үед үүснэ ээ. Энэ байдлыг засахгүй бол цаашид ч үргэлжилнэ.

Тиймээс шинжээчийн урьдчилсан дүгнэлтээр бид Онтрэ компанитай харилцан ашигтай гэрээ байгуулж, цаашид олон жил тогтвортой хамтарч ажиллахын тулд өнөөдрийн Рио Тинто компанийн удирдан ажиллуулж байгаа Оюу толгойн ил болон далд уурхайн төлөвлөлт, үүнтэй холбогдон гарсан ашиглалтын зардал, үйл ажиллагаа явуулж байгаа байдалд бүрэн хэмжээний үнэлэлт, дүгнэлт өгч ажиллах зайлшгүй шаардлагатай. Бид одоогийн Оюу толгойн ил далд уурхайн үйл ажиллагааг ойлгохын тулд хамгийн эхлээд уурхайг ашиглах ТЭЗҮ буюу Техник эдийн засгийн үндэслэл юу вэ гэдгийг заавал тодорхойлох шаардлагатай. Үүнийг Монгол Улсад одоо хүчин төгөлдөр мөрдөгдөж байгаа 2012 онд батлагдсан ТЭЗҮ-д тавигдах үндсэн шаардлагууд ба ТЭЗҮ хүлээн авах журамд тодорхойлсноор олон нийтэд танилцуулъя аа.

Ашигт малтмалын ордыг ашиглах Техник эдийн засгийн үндэслэл ТЭЗҮ гэж улсын бүртгэлд бүртгэгдсэн нөөцөд тулгуурлан, уул уурхайн ашигт малтмал олборлох, баяжуулах, боловсруулах төслийг хэрэгжүүлэхэд чиглэсэн уулын үйлдвэрийн техникийн технологийн сонголт, инженерийн шийдэл, байгаль орчин, ХАБ, эрүүл ахуй, эрх зүй, хүний нөөц, удирдлага зохион байгуулалт, дэд бүтэц, эдийн засгийн үр ашгийн тооцоо болон холбогдох бусад хүчин зүйлийг нарийвчлан тооцсон тооцоо, тайлбар, хэсгээс бүрдэх техникийн баримт бичгийг ойлгоно гэж заажээ. Тэгвэл ТЭЗҮ буюу ТЭЗҮ Монгол Улсад уурхай ажиллуулахад ямар үүрэгтэй байдаг вэ? ТЭЗҮ нь Ашигт малтмалын тухай хуулийн 48.6.1-д заасны дагуу ашиглалтын тусгай зөвшөөрөл авснаас хойш нэг жилийн дотор төрийн захиргааны байгууллагад өгөх ёстой хамгийн эхний бөгөөд хамгийн чухал баримт бичиг юм. ТЭЗҮ хийлгээд шууд уурхайг ухах эхэлнэ гэсэн үг биш бөгөөд ТЭЗҮ нь дараа дараагийн уурхайд шаардлагатай бичиг баримтын үндсэн эх сурвалж болно оо. Жишээ нь, уурхайг шинээр ажиллуулахын өмнө Улсын комисс томилогдон ажиллаж, үйл ажиллагаанд шаардлагатай бичиг баримтын бүрдлийг шалгах бөгөөд үүний гол баримтлах бичиг баримт нь ТЭЗҮ болно. Ашигт малтмалыг олборлохоос өмнө нь байгаль орчны нөлөөллийн ерөнхий үнэлгээг хийлгэх бөгөөд энэ үнэлгээний гол үндэслэл нь ТЭЗҮ байна. Хэрэв уурхайд тэсэлгээний ажил хийж, олборлолт явуулах шаардлага тулгарч, холбогдох зөвшөөрлүүдийг авахад эсвэл тусгай зөвшөөрөлтэй мэргэжлийн байгууллагаар тэсэлгээний ажил явуулахад гол баримтлах бичиг баримт нь ТЭЗҮ, түүнд тулгуурласан уулын ажлын төлөвлөгөө байна.

Мөн ашигт малтмалыг олборлох үйл ажиллагаа явуулахад хэдий хэмжээний хөрөнгө оруулалт зарцуулж, хэдий хэмжээний ашигт малтмал олборлоод бүтээгдэхүүн болгож борлуулаад, манай компани хэдий хэмжээний ашиг олох вэ гэдгийг урьдчилан харах хамгийн гол баримт бичиг бол ТЭЗҮ болно оо. Эндээс бид 1 дүгээрт, Ашигт малтмалын тухай хуульд заасны дагуу ашиглалтын тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч нь заавал ТЭЗҮ буюу ТЭЗҮ хийлгэсэн байх ёстой.

2 дугаарт, тэр хийлгэсэн ТЭЗҮ нь 2012 онд батлагдсан техник эдийн засгийн үндэслэлд тавигдах үндсэн шаардлагууд ба ТЭЗҮ хүлээн авах журамд заасны дагуу маш өндөр нарийвчлалтай хийсэн байх ёстой гэдгийг ойлгох хэрэгтэй юм.

Одоо та бүхэнд Оюу толгойн уурхай ажиллаж эхэлсэн хугацаанд хийгдсэн техник эдийн засгийн түүхийг харуулъя.

2009 оны 10 сарын 06-нд хөрөнгө оруулалтын гэрээ батлагдсаны дараа анхны ТЭЗҮ-гээ Оюу толгой компани 2010 оны 3 сарын 26-нд батлуулсан байна. ТЭЗҮ-д тавигдах үндсэн шаардлагууд ба ТЭЗҮ хүлээн авах журамд 5 жил тутамд төсөл хэрэгжүүлэгч байгууллага нь ТЭЗҮ-ийг тодотгох, шинэчлэх буюу шинээр боловсруулах үүргийг хүлээнэ гэж заасны дагуу 2015 оны тодотгол ТЭЗҮ хийлгэж батлуулсан байна. Харин 2020 онд дахин ТЭЗҮ тодотгол хийснийг батлагдаагүй нөөцөд үндэслэн хийсэн байна гэж буцаасан бол 2023 онд дахин хийсэн ТЭЗҮ-г Эрдэс баялгийн мэргэжлийн зөвлөлийн 2024 оны 8 дугаар сарын 21-ний өдрийн хуралдаанаар хэлэлцэж, дахин батлалгүйгээр буцаасан байна.

Эндээс харвал Оюу толгой компани нь сүүлийн 10 жилд батлагдсан ТЭЗҮ-гүй үйл ажиллагаа явуулсаар иржээ. Гэтэл дотоодын болон орон нутгийн чанартай уурхай 10 жил ингэж батлагдсан ТЭЗҮ-гүй явах байтугай 2 жил ч бололгүй үйл ажиллагаагаа зогсоолгож хаалгадаг билээ. Энэ нь бусад Монгол орон даяар ажиллаж байгаа төрөл бүрийн уурхайнуудад ТЭЗҮ батлуулахгүйгээр ажиллаж болдог юм байна гэсэн буруу жишиг тогтоох, Ашигт малтмалын тухай хууль, түүнтэй холбогдон гарсан дүрэм журмуудыг даган мөрдөхгүй байх өндөр эрсдэлийг бий болгож байна.

Мөн ингэж олон жил батлагдсан ТЭЗҮ-гүй үйл ажиллагаа явуулах нь Монгол Улсын талаас Оюу толгойн уурхайн үйл ажиллагаанд хяналт тавьж чадахгүй байх, татвар, нөөцийн төлбөр буруу тооцох, хувьцаа эзэмшигчдэд ноогдох өгөөжийн асуудал өөрчлөгдөх, компанийн санхүүгийн эх үүсвэрийн ойлгомжгүй байдлаас төсөл хэрэгжүүлэгч компани өөрийн дураар шийдвэр гаргах, тухайн хугацаанд үйл ажиллагаа явуулснаас үүдэн гарсан байгаль орчны болон бусад бодит хохирлуудыг дотоодод болон олон улсад өөрсдийн хариуцлагаас зайлуулах эрсдэлийг үүсгэж байна.

Хамгийн товчоор хэлэх юм бол 2025 онд бид 2015 онд батлагдсан техник эдийн засгийн үзүүлэлтүүдээр л Оюу толгойн үйл ажиллагааны гүйцэтгэлийг дүгнэж байна. Эсвэл дүгнэх боломжтой байна. Энд ямар алдагдсан боломж үүсэж байгааг шинжээч миний бие энэ ажлын хүрээнд тодорхойлох боломжгүй байна. Учир нь Оюу толгойн ихэнх тоон мэдээллүүд нууцад орсон байгаа.

Шинжээчийн урьдчилсан дүгнэлтээр Монголын талаас тодорхой шаардлагуудыг удаа дараа тавьдаг боловч нөгөө талаас энэхүү шаардлагуудыг биелүүлэх, шийдвэрлэх тал дээр ихээхэн хойрго ханддаг нь илт байна. Үүнийг үе үеийн нөөцийн тайлан, үе үеийн ТЭЗҮ-д өгсөн Эрдэс баялгийн мэргэжлийн зөвлөлийн шинжээчид болон гишүүдийн дүгнэлт, шийдвэр, үүрэг даалгавруудаас тодорхой харж болно оо.

Та бүхэнд нотлох баримтыг харуулъя.

Эдгээр баримтуудын зарим нь 1, 1 хуудас биш бүхэл бүтэн хурлын тэмдэглэл багтаж, түүн дээр үндэслэн дүгнэлт шийдвэр гаргаж байгаа учраас олон нийтэд зөвхөн албан ёсны бичиг баримтын дугаарыг он, сартай нь хүргэлээ. Ингээд та бүхэндээ Оюу толгой компани уурхай ажиллуулж эхэлснээс хойш ямар ямар ТЭЗҮ-г Монгол Улсад танилцуулж байсан бэ гэдгийг түүхчлэн харууллаа.

Одоо Оюу толгойн уурхайн ТЭЗҮ-ийн түүх бодит амьдрал дээр хэрхэн өрнөж байгааг хэд хэдэн жишээн дээр харуулъя.

Хамгийн эхлээд Хөрөнгө оруулалтын гэрээ байгуулагдсаны дараа батлагдсан 2010 оны ТЭЗҮ-д сонгосон ил уурхайд ашиглах тоног төхөөрөмжийн сонголтын талаар ярья.

2010 онд Монгол Улсад батлуулсан ТЭЗҮ-д ил уурхайд ажиллах тоног төхөөрөмжийг сонгохдоо Айвенхоу Майнз компанийн марк тендерийн процессын явцад нийлүүлэгчээс өгсөн техникийн саналд тулгуурлан гүйцэтгэсэн гэсэн боловч 2011 оны 9 сард илүү өндөр хүчин чадалтай, илүү олон тоног төхөөрөмжийн иж бүрдлийг ил уурхай дээр шууд ажиллуулж эхэлсэн байна. Энэ нь Монгол Улсад ТЭЗҮ хийлгэж эсвэл батлагдаж байх үед ТЭЗҮ-д тооцсоноос өөр тоног төхөөрөмжийг ажиллуулах шийдвэр аль хэдийн гарч, гэрээ хэлцэл хийгдэж байсан, эсвэл хийгдсэн гэсэн үг юм. Учир нь Монгол Улсад өмнө нь огт ашиглагдаж байгаагүй өндөр хүчин чадлын 4 экскаватор, 29 ширхэг 290 тонн даацтай авто самосвалыг уурхайд авчирч, угсарч, туршиж тохируулахын ажил гүйцэтгэж ашиглалтад оруулна гэдэг бол цаг хугацаа хөдөлмөрт шаардагдсан нүсэр ажил юм. Аливаа нэгэн ТЭЗҮ-г хийхдээ захиалагчаас өгсөн техникийн даалгаврын дагуу тоног төхөөрөмжийг сонгодог бөгөөд тоног төхөөрөмжийн сонголт хийх дараах үндсэн 2 төрлийн арга байдаг. Үүнд:

Хэрэв тухайн төсөлд ашиглагдах тоног төхөөрөмжүүд нь захиалагчид бэлэн байгаа тохиолдолд шууд сонгох эсвэл захиалагчаас ТЭЗҮ өгч байгууллагуудад эдгээр өгөгдлүүдийг өгөх.

2. Хэрэв ямар ч тоног төхөөрөмжүүд захиалагчид байхгүй бол ТЭЗҮ хийгч байгууллага хэд хэдэн үйлдвэрлэгчийн тоног төхөөрөмжөөс анхны хөрөнгө оруулалт, бүтээмж, ашиглалтын зардлаар харьцуулсан сонголт хийж, хамгийн оновчтой буюу хамгийн бага зардлаар хамгийн өндөр бүтээмжтэй ажиллаж чадах хослолыг шинжлэх ухааны тооцоо судалгааны нарийвчлал үндэслэлтэйгээр ТЭЗҮ-д тусгах гэсэн аргууд байдаг юм. Тиймээс энд шинжээчийн урьдчилсан дүгнэлтээр компанийн тендерийн худалдан авах ажиллагаанаас огт өөр үйл ажиллагаа энд явагдсан гэж харагдаж байна.

Нотлох баримтыг та бүхэнд харуулъя.

Слайдын 2010 он ТЭЗҮ-д сонгосон гэсэн ногоон өнгө бүхий хэсэгт тоног төхөөрөмжийн нэрс, хүчин чадал, тоо хэмжээг харуулсныг шар өнгөөр тодруулсан байгаа. Слайдын баруун талд 2011 он ажил эхлэхдээ гэсэн шар тэмдэглэгээ бүхий хэсэгт тухайн үеийн Ашигт малтмалын газарт Оюу толгой компаниас өгсөн 2012 оны уулын ажлын тайлангийн тоног төхөөрөмжийн мэдээллийн хүснэгтийг харуулсан. Энд холбогдох мэдээллүүдийг улаан өнгөөр тодруулж харууллаа.

Илүү өндөр хүчин чадалтай тоног төхөөрөмж ашиглах нь бүтээмжийг нэмэгдүүлэх сайн талтай ч дагаад ашиглалтын зардлыг өсгөдөг. Гэхдээ нэг тоннд ноогдох зардал буурах зүй тогтолтой байдаг. Оюу толгойн уурхайн нийт тоног төхөөрөмжийн тоо хэмжээ нэмэгдэж, хөдөлгүүрийн хүчин чадал 60 хүртэл хувиар ихсэж, бүтээмж бараг 2 дахин нэмэгдсэн нь ил уурхайн ашиглалтын зардлыг бас нэмэгдүүлсэн. Гэхдээ нэг тоннд ноогдох уулын цулд ноогдох зардлыг дахиж бас өсгөсөн байна. Энэ нь 2010 онд хийсэн анхны ТЭЗҮ-д тооцоолсон зардал нэмэгдэж, Монгол Улсад ноогдох үр өгөөж төдий хэмжээгээр багасаж, зээл төлж дуусах хугацааг уртасгаж, зээлийн хүүгийн нөлөөллийг нэмэгдүүлсэн байж болзошгүй байна.

Энэ слайдад 2010 оны ТЭЗҮ-д тооцсон Оюу толгой компанийн далд уурхайн ашиглалтын нийт хугацааны төлөлтийг харууллаа. Яагаад ийм хуучин мэдээллийг сонгож авсан бэ гэхээр сүүлийн үеийн мэдээллүүд нь бүгд нууцад хамаарагдсан учраас хуучин мэдээлэл ашиглахаас өөр аргагүй байна. Ерөнхий хандлага нь ижилхэн тул энэ мэдээлэл ач холбогдол, шинж чанар алдаагүй гэж шинжээчийн зүгээс үзэж байна.

Оюу толгойн бүлэг ордын далд уурхайн ашиглалтын дараалал нь эхлээд хойд Хюго ордыг ашиглаж дуусгана. Дараа нь Өмнөд Хюго-г ашиглана. Хамгийн сүүлд Херуга ордыг ашиглана гэсэн төлөвлөгөөтэй байна. Ордуудыг зэсийн агуулгаар нь жагсаавал Хойд Хюго хамгийн өндөр агуулгатай. Өмнөд Хюго дундаж, Херуга хамгийн бага агуулгатай байна. Уурхайг ажиллуулахдаа хөрөнгө оруулалтаа богино хугацаанд нөхөж ашигтай ажиллахын тулд хөрс хуулалт багатайтай өндөр агуулгатай эсвэл өндөр чанартай хэсгээс нь эхэлж олборлодог нь зүй ёсны хэрэг боловч бүх өндөр агуулгатай хүдрээ ашиглалтын эхний жилүүдэд олборлож дуусгана гэсэн үг энэ ойлголтод хамаарахгүй ээ.

Слайдад үзүүлсэн график дээр ашиглалтын эхний жилүүдэд Хойд Хюго ордыг ашиглах бөгөөд энэ үед үйлдвэрлэгч зэсийн баяжмал хамгийн өндөр байна. Оргил үедээ 600 мянган тонн хүртэл зэсийн баяжмал үйлдвэрлэх бол ашиглалтын дундаас хойш жилд үйлдвэрлэх баяжмалын хэмжээ хэд дахин буурч, 100 хүртэл мянган тонн зэсийн баяжмал үйлдвэрлэх зүй тогтол ажиглагдаж байна. Энэ бүхий л хугацаанд жил бүр боловсруулах хүдрийн хэмжээ огт буурахгүй гэдгийг санах хэрэгтэй.

Өөрөөр хэлбэл, ашиглалтын эхний жилүүдэд жил бүр 40 сая тонн хүдэр боловсруулж, 500-600 мянган тонн баяжмал үйлдвэрлэж, борлуулж байсан бол ашиглалтын сүүлийн үеүдэд жил бүр 40 сая тонн хүдэр боловсруулсан хэвээрээ боловч үйлдвэрлэх баяжмалын хэмжээ 100 хүртэл мянган тонн буурна гэсэн үг юм. Иймээс бид их хэмжээний баяжмал үйлдвэрлэж байгаа далд уурхайн ашиглалтын эхний үеүдийг л ашиглаж, бүх өр төлбөрөө төлж, нарийвчилсан хайгуулаа хийж дуусгахгүй бол ашиглалт эхлээд 30 гаруй жилийн дараа үйлдвэрлэх баяжмалын хэмжээ хэд дахин буурсан үед Монгол Улсад ямар хэмжээний өгөөж ноогдох нь тодорхой болоогүй байна.

Та бүхэнд нотлох баримтыг харуулъя.

Слайдад нотлох баримтыг хуудас хуудсаар нь харууллаа. Жил бүрийн нийт хүдэр олборлолтын хэмжээ болон уг хэмжээг орд ордоор нь задалж харуулсныг улаан өнгөөр тодосгож харууллаа. Нотлох баримтын хэмжээ хэтэрхий том байсан тул шаардлагагүй мэдээлэл агуулсан доод хэсгээс нь тайрсан. Анх 2010 онд батлагдсан Оюу толгойн бүлэг ордыг ашиглах ТЭЗҮ-ийн далд уурхайн төлөвлөлтөд 2015 онд батлагдсан техник эдийн засгийн үндэслэлийн нэмэлт тодотголоор өөрчлөгдсөн. Яаж өөрчлөгдсөн бэ гэхээр босоо гол ам номер 5-ыг шинээр төлөвлөсөн. Мөн 14 км урт конверын хос налуу гол амыг нэмж төлөвлөснийг хүснэгтээс харж болно. 2010 оны анхны ТЭЗҮ-д зөвхөн босоо гол аманд байрлуулсан ачаа тээвэрлэх лифтээр хүдрийг газрын гадаргууд гаргана гэж төлөвлөсөн байсан бол 2015 оны ТЭЗҮ-д энэ аргыг ашиглахаа болиод, хүдрийг налуу малталтаар конвеороор дамжуулан газрын гадаргууд гаргана гэж цоо шинээр дахин төлөвлөсөн.

Та бүхэнд нотлох баримтыг харуулъя.

Слайдын зүүн талд 2014 оны нөөцийн тайланд орсон босоо гол ам номер 5-ын мэдээллийг улаан өнгөөр тодруулж харуулсан бол нөгөө талд мөн уг тайланд орсон схем зураг дээрээс конверын налуу гол амыг шар өнгөөр тодруулан харууллаа. Эдгээр 2 том өөрчлөлтүүдийн талаар анх ямар бичиг баримтад хэдийнээс эхэлж орж эхэлснийг үзвэл босоо гол амын номер 5-ын талаар анх 2012 оны далд уурхайн үйл ажиллагааны тайланд гарч эхэлсэн байна. Харин конверын налуу гол амын төлөлтийн талаар 2014 оны нөөцийн тайлангийн эдийн засгийн урьдчилсан үнэлгээний хэсэгт мэдээлэгдэж эхэлсэн байна. Нэмэлт өөрчлөлтөөр хийсэн 1178 метр гүн босоо гол ам 14 км урт конверын хос малталтуудад зарцуулсан хөрөнгийн хэмжээ 2010, 2015 оны ТЭЗҮ-д болон олон улсад мэдээлсэн техникийн тайлангуудад дэлгэрэнгүй задаргаатай харагдахгүй байгаа. Гэхдээ 2025 оны 12 сарын 04-ний өдрийн Геологи, уул уурхайн сургуулийн нэгэн багшийн график.мн дээр нийтлэгдсэн ярилцлагаас нэг босоо гол амны зардал ойролцоогоор 1 тэрбум орчим доллар болдог гэснээс харвал далд уурхайн төлөвлөлтөд орсон энэ 2 том өөрчлөлтөөр хамгийн багадаа хэдий хэмжээний хөрөнгө оруулалт нэмэгдсэнийг багцаалдан харж болно.

Шинжээчийн урьдчилсан дүгнэлтээр хөрөнгө оруулалтын гэрээг баталсны дараа хийгдсэн 2010 оны ТЭЗҮ-г 2012 оноос эхлэн өөрчилж эхэлсэн нь анхны хөрөнгө оруулалтын зориулалтыг өөрчилж, зардлын хэтрэлтийг үүсгэн Монголын талын өгөөжийг бууруулах үндсийг тавьсан байх өндөр магадлалтай байна.

Та бүхэнд энэ слайдаар далд уурхайгаар олборлох хүдрийн хагарлын зургууд үзүүлж байна. Хагарал гэдгийг та бүхэн чулуулгийн ан цав гэж ерөнхийд нь ойлгож болно. Ордыг агуулан нурах далд аргаар ашиглахад чулуулаг өөрийн жингээр нурах үндсэн зарчим дээр тулгуурлана. Тиймээс хагарал, ан цавын бүтэц нь чулуулаг өөрийн жингээрээ нурах шинж чанарыг тодорхойлох геологийн чухал үзүүлэлтүүдийн нэг болно. Энэ хагарлуудыг тодорхойлохын тулд хамгийн эхлээд гадаргуугаас өрөмдөж, ерөнхий байдлаар тодорхойлоод дараа нь далд малталт нэвтрэх үед дотор талаас нь тал тал тийшээ өрөмдөж улам бүр нарийвчлан судална аа. Энэ зурган дээрх он цагийн дараалал нь яг энэ хайгуулын ажлын үе шатыг илэрхийлж харуулж байгаа юм. Хайгуулын ажлыг нь сайн хийж, нарийн мэдээлэл илүү их цуглах тусам хагарлын тухай мэдээлэл үр дүн нь өөрчлөгдсөөр өнөөдрийн Хойд Хюго ордыг далд аргаар ашиглаж болох хэмжээнд хүрээд байна.

Та бүхэнд хагарлын мэдээллийн нотлох баримтыг 2021 онд батлуулсан Нөөцийн тодотгол тайлан болон 2020 онд олон улсад гаргасан техникийн тайлангаас авч улаан өнгөөр тодруулан үзүүллээ. Хойд Хюго ордын хагарлын загварчлалын эдгээр олон өөрчлөлтүүд нь бусад орд хэсгүүд дээр ч мөн адил давтагдах магадлал маш өндөр. Учир нь хойд Хюго ордын ашиглалтын эхний хэсгийг л ингэж сайн судалсан бөгөөд одоогийн байдлаар бусад орд хэсгүүдийг ингэж нарийн иж бүрэн судлаагүй байна. Ингэж иж бүрэн нарийн хайгуул судалгааны ажлууд огт хийгдээгүйгээс ирээдүйд уурхайн төлөвлөлт, төлөвлөлтөөс хамаарсан хөрөнгө оруулалтын хэмжээ байнга өөрчлөгдөх магадлалтай байна.

Та бүхэн энэ слайдаас 2010 оны ТЭЗҮ-д анх төлөвлөсөн, 2015 оны ТЭЗҮ-д өөрчилсөн, 2020 оны олон улсад мэдээлсэн техникийн тайланд дахин өөрчилсөн олборлолтын талбайн ерөнхий схемийг харж байна. Энэ өөрчлөлт нь хойд Хюго ордын хагарлын мэдээлэл шинэчлэгдэж өөрчлөгдөх тусам олборлолтын талбайн төлөвлөлт хэрхэн өөрчлөгдөж байгааг харуулна. 2010 оны ТЭЗҮ-д тусгасан далд уурхайн загварыг Өмнөд Африкт төвтэй Эс Эр Ка консалтинг компанийн хийсэн гео

техникийн судалгаанд үндэслэн олон улсад үйл ажиллагаа явуулдаг Стантик компанийн инженерүүд хийж гүйцэтгэсэн бөгөөд тэд зөвлөхдөө тухайн үед олж авсан геологийн мэдээллээр агуй үүсэх, бутлагдах чадварын үнэлгээнд нөлөөлөх гол үзүүлэлтүүд болох чулуулгийн структурын шинж чанарын үзүүлэлтүүд хангалтгүй байна. Энэ асуудлыг шийдэхийн тулд ирээдүйд газрын доорх малталт өрөмдлөгийн ажлыг хийх шаардлагатай гэж зөвлөсөн.

Түүнээс гадна далд уурхайн загварыг урьдчилсан үнэлгээний нарийвчлалтай гүйцэтгэсэн шүү. Ашиглалтын системтэй холбоотой зураг нь зөвхөн хэлэлцүүлэг тооцоололд зориулсан ерөнхий төсөөллийг өгөх зориулалттай. Стантикийн ажлын даалгаварт ямар ч нарийвчилсан байгуулалтын зураг багтаагүй ээ гэж анхааруулан, техникийн тайланд бичсэн байдаг. Гэвч энэ анхааруулгыг үл тоон манай улсад ТЭЗҮ-ийн нэг хэсэг болгон баталсан байдаг.

Өмнө слайдад та бүхэнд ТЭЗҮ ямар нарийвчлалтай байх ёстойг үзүүлснийг дахин сануулъя.

2015 онд ТЭЗҮ-д далд уурхайн өрөмдлөгийн ажил эрчимтэй явуулсны дүнд чулуулгийн нарийн мэдээллүүдийг цуглуулж, далд уурхайн төлөвлөлтөд дахин өөрчлөлт оруулсан байна. Харин 2018-2020 онд хийгдсэн нэмэлт өрөмдлөгийн ажлын үр дүнд томоохон хэмжээний хагарлын бүс байгааг нэмж тогтоосон байна. Мөн 2015 оны ТЭЗҮ-д төлөвлөсөн далд уурхайн төлөвлөлтөөр олборлолт явуулахад өндөр эрсдэл байгааг тогтоож далд уурхайн төлөвлөлтийг бүр их өөрчилсөн. Бүр дээр нь нэмээд 2 хамгаалалтын багана үлдээхээр төлөвлөж эхэлсэн байна.

Нотлох баримтаар далд уурхайн олборлолтын талбайн төлөвлөлтийг 2010 оны ТЭЗҮ-ээс авсан. 2015, 2020 оны техникийн тайлангуудаас олборлолтын талбайн төлөвлөлтийг тус тус авсан. Яагаад техникийн тайлангаас эдгээр схем зургуудыг авсан бэ гэвэл 1 дүгээрт, Монголд батлуулсан техникийн эдийн засгийн үндэслэлд яг адилхан төлөвлөсөн боловч зургийн чанар нь хангалтгүй байсан.

2 дугаарт, 2020, 2023 онд хамаарах мэдээлэл нь нууцад хамаарагдах тул олон улсад гаргасан техникийн тайлангуудаас авлаа. Оюу толгойн бүлэг ордыг ашиглах ашиглалтын нийт хугацааны төлөвлөлт нь нэг уурхайн ашиглалт явагдаж байхад бусад хэсэг ордууд дээр ээлж дараатай хайгуул хийж, ашиглалтад оруулах ерөнхий зарчмыг баримталж байна. Энэ зарчмын дагуу хойд Хюго ордын эхний хэсгийн бүтээн байгуулалтыг эхлүүлсэн боловч өндөр нарийвчлалтай судалгаа хайгуулын ажилд үндэслээгүй яаравчлан эхлүүлсэн байна. Бүтээн байгуулалтын ажилтай зэрэгцүүлэн нарийвчилсан хайгуулын ажлыг явуулсан нь Оюу толгойн бүлэг ордын хувьд оновчтой шийдэл болоогүй байна. Энэ алдаа нь ирээдүйд хойд Хюго ордын бусад хэсэг, өмнөд Хюго, Херуга ордууд дээр хийх нарийвчилсан хайгуулын үед дахин давтагдах өндөр магадлалтай.

Учир нь эдгээр ордуудад газрын доорх малталт өрөмдлөгийн ажлууд, судалгааны ажлууд дутуу буюу эсвэл огт хийгдээгүй байгаа. Оюу толгойн уурхайн өндөр албан тушаалтан 2025 оны 12 дугаар сарын 04-ний өдөр нэгэн подкастад өгсөн ярилцлагадаа Оюу толгойд бүх зүйл хурдан болоод байна. Энэ хэмжээний уурхай 40-60 жилд өдий зэрэгтээ хүрдэг. Энэ хөгжил дэвшлийг 15 жил жилд л гүйцэлдүүлээ гэх мэтээр хэлсэн нь хойд Хюго ордын хайгуулын ажил бүрэн дуусаагүй байх үед яаран бүтээн байгуулалтын ажлыг зэрэг явуулсны нэг үзүүлэлт болж байна. Шинжээчийн урьдчилсан дүгнэлтээр нарийвчилсан судалгааны ажил

огт хийгдээгүй хэсгээс чулуулгийн структурын цоо шинэ мэдээлэл, шинэ нөхцөл илрүүлснээр төлөвлөгдөөгүй нэмэлт ажлууд үүсэж, нэмэлт хугацаа шаардагдаж, хөрөнгө оруулалт ихэссэнээр Монголын талд ноогдох өгөөж буурч, үндсэн зээл, зээлийн хүүгийн нөлөөлөл үргэлжилсээр байх төлөвтэй байна.

Өмнө слайдад дурдсан 2020 оны техникийн тайланд шинээр орж ирсэн хамгаалалтын багана 2010, 2015 оны ТЭЗҮ-д огт байгаагүй. Өөрөөр хэлбэл тухайн үеийн хайгуул судалгааны ажлаар олж авсан мэдлэг нь маш бага байсан гэсэн үг юм. Хэрэв 2010, 2015 оны судалгааны ажлын мэдээллээр Рио Тинто компани далд уурхайн бүтээн байгуулалтыг эхлүүлээд олборлолтыг явуулсан бол өнөөдөр Оюу толгой компани асар өндөр эрсдэлд учрах байсан.

Нотлох баримтаар 2020 оны Эй Эм Си Консалтингс компанийн хийсэн техникийн тайланд дурдсан хамгаалалтын баганын мэдээллийг авлаа. Нотлох баримтын чухал хэсгүүдийг улаан өнгөөр тодруулж үзүүлэв. Энэ 2 хамгаалалтын баганад нийтдээ 88 сая тонн хүдэр үлдэх бөгөөд зэсийн нөөц нь дунджаар 1,6 сая тонн байгаа нь Дорноговийн Мандах сумын нутагт орших Цагаан суваргын ордын нөөцтэй тэнцүү байна. Энэ слайдад ил болон далд уурхайн нэг тонн чулуулагт ноогдох үйл ажиллагааны зардлыг харуулав.

Слайдын зүүн талд ил уурхайн нэг тонн чулуулгыг уурхайгаас гаргаж, овоолго болон анхдагч бутлуурт өгөх дундаж зардлыг 2010, 2015 оны ТЭЗҮ-д танилцуулснаар 2020 оны зардлыг Эй Эм Си Консалтингс компанийн хийсэн техникийн тайлангаас тооцож гаргасан дүнгээр танилцуулав. Харин баруун талд нь далд уурхайгаас нэг тонн хүдэр чулуулгийг гаргах зардлыг мөн ил уурхайн зардлын гаргаж авсан эх үүсвэрүүдэд дурдсанаар авлаа.

Хянан шалгах түр хорооны ажлын хүрээнд уурхайн зардал санхүүгийн хяналт шалгалттай холбоотой чиг үүрэг байхгүй тул эдгээр мэдээллийг зөвхөн ТЭЗҮ-д гаргасан өөрчлөлтийн нэг жишээ болгож авснаар шинжээч миний бие хязгаарлалаа. Ил уурхай болон далд уурхайгаас гаргаж байгаа нэг тонн чулуулагт ноогдох зардал 1,7-3,5 дахин өссөн байгаа нь хөрөнгө оруулалтын гэрээ батлагдсаны дараа хийсэн техник эдийн засгийн үндэслэлүүд, судалгаа шинжилгээний нарийвчилсан үр дүнд тулгуурлан өндөр нарийвчлалтай хийгдээгүй гэдгийг харуулж байна.

Мөн өмнө нь ил уурхайн техник тоног төхөөрөмжийн слайдад дурдсантай холбоотойгоор тоног төхөөрөмжийн хүчин чадал нэмэгдэхэд бүтээмж нэмэгдэж, ашиглалтын зардал нэмэгдэх ч том зургаараа 1 тонн чулуулагт ноогдох зардал буурах ёстой. Гэтэл ийм зүй тогтол ажиглагдахгүй байгаа нь үр дүнтэй техникийн хослол ашиглаж үйл ажиллагаа явуулж байгаа юу. Хөрөнгө оруулалтын гэрээ, Дубайн гэрээ байгуулагдсаны дараа хийсэн ТЭЗҮ-үүд үнэхээр нарийвчлал өндөртэй хийгдсэн үү. Монгол Улсад хүчин төгөлдөр мөрдөгдөж байгаа дүрэм журмын нарийвчлалыг хангасан уу гэдгийг сайтар нягтлах нь зүйтэй юм.

Дээрх бүх нөөцийн мэдээллийн зөрүү, хайгуулын мэдээллийн байнгын өөрчлөлт, ТЭЗҮ-д орсон өөрчлөлт зэрэгт өгсөн шинжээчийн дүгнэлтээр нарийвчилсан судалгааны ажил дутуу, судалгааны ажлын үр дүн нарийсах тусам төлөвлөгөөнүүд өөрчлөгдөж байна. Яаравчлан уурхайн үйл ажиллагааг эхлүүлсэн нь оновчгүй шийдэл болсон байна. Төлөвлөгөөнүүд өөрчлөгдөх тусам тооцоологдоогүй хөрөнгө оруулалтууд нэмэгдэж байна. Тиймээс яг ажиллаж байгаа Оюу толгойн үйл ажиллагааны жишгээр Онтрэ компанийн үйл ажиллагааг явуулах

юм бол энэ үйл ажиллагаанд зайлшгүй анхаарал хандуулж, энэ бүх өөрчлөлтүүдийг тусгаж, энэ бүх төлөвлөгөөнүүдийг анхаарч ажиллах шаардлагатай байна. Та бүхэнд баярлалаа.

О.Батнайрамдал: Баярлалаа. Шинжээчийн дүгнэлт энэ хүрээд дууслаа.

Монгол Улсын Их Хурлын хяналт шалгалтын тухай хуулийн 48 дугаар зүйлийн 48.3 дахь хэсэг нотлох баримтыг шинжлэн судлах зорилгоор гэрч, шинжээч, хянан шалгагч болон бусад оролцогчоос сонсгол даргалагч болон түр хорооны гишүүд асуулт асууж болно гэж заасны дагуу асуулт асуух түр хорооны гишүүд нэрсээ өгнө үү.

С.Зулпхар гишүүнээр тасалъя.

Хянан шалгах түр хорооны даргын хувьд асуултаа эхэлчихье. Эхлээд төрийн байгууллагаасаа эхэлнэ. 2021 оны Оюу толгой бүлэг ордын нөөцийн тайлангийн шинжээч Н.Мөнхбилэг дарга байгаа. Эрдэс баялгийн мэргэжлийн зөвлөлийн дарга Мэндбаяр. Мөн АМГТГ-ын хайгуулын ашиглалтын газрын дарга С.Ган-Очир байна уу. С.Ган-Очир дарга байна уу. Сая яах вэ, шинжээчийн дүгнэлттэй холбоотой асуултуудад нэгэнтээ бид нар хүн болгоноос шууд ингээд асуух тийм ээ, хугацаа бага учраас би багцлаад асуучихъя. Та бүхэн анхааралтай сонсоод аваарай.

Сая Оюу толгойн Онтрэ компанийн эзэмшилд байгаа Жавхлант лицензийн талбай дахь Хойд Хюго үргэлжлэлийн талаар нэлээн дэлгэрэнгүй шинжээч тайлбарлалаа.

Тэгэхээр энэ бусад ордтойгоо харьцуулахад хэр баян хүдэртэй юм. Сая сорчлон олборлохоор төлөвлөгдөж байна гэсэн байна, тийм ээ. Тэгэхээр энэ дээр та бүхний байр суурийг сонсмоор байна. Ер нь Оюу толгой төсөл дээр геологийн ажлыг цаашдаа нэмж хийж, Оюу толгой бүлэг ордын нөөцийн зэрэглэлийг өсгөх хэрэгтэй юу. Ер нь нөөцийн зэрэглэлд өссөнөөр ямар үр дүн гарна гэж та бүхэн тооцож байна. Энэ сэдэвчилсэн асуултуудыг асууя. Мөнхбилэг даргаас эхлэх үү? 6 номерын микрофоныг өгье.

Н.Мөнхбилэг: Сайн байна уу. Та бүхэнд энэ өдрийн мэндийг хүргэе. Хорооны дарга О.Батнайрамдал гишүүний асуултад өөрийнхөө оролцсон байдлаар буюу 2021 оны нөөцийн тооцооны тодотголд шинжээч хийсэн талаасаа хариулъя.

Сая шинжээч, түр хорооны шинжээчийн ярьсан зүйлүүд бол яг тухайн нөөцийн тооцооны тодотголыг аваад танилцахад бүгд ажиглагдсан зүйлүүд. Эндээсээ шинжээчдийн баг Эрдэс баялгийн мэргэжлийн зөвлөлийн хуралдаанаар хэлэлцүүлэхдээ сая шинжээчийн гаргасан дүгнэлтэд дурдсан,

1 дүгээрт, нөөцийн зэргийг ахиулах зайлшгүй шаардлагатай.

2 дугаарт, нэмэлт хайгуулын ажил хийж нөөц өсгөх хэрэгтэй.

3-т нь далд уурхайн үйл ажиллагааг аюул осолгүй, ордыг бүрэн дүүрэн ашиглах үүднээс геотехникийн судалгааг илүү нарийвчилж хийх ёстой гэсэн дүгнэлтүүдийг бүгд өгч байсан. Энэ нь ч зөвлөлийн дүгнэлт шийдвэр дээр тусгагдсан байгаа. Энийг хийснээрээ гол ач холбогдол нь юу вэ гэхээр зэрэг ТЭЗҮ

дэх эдийн засгийн тооцоо илүү нарийвчлагдана. Монгол Улсын хүртэх өгөөж хэзээнээс эхлэх вэ гэдэг цаг хугацаа тодорхой болно. Эдийн засгийн агуулга нь. Яг геологи талаасаа мэдээж судалгаа бүрэн дүүрэн хийгдсэнээрээ тухайн ордын нөөцийн үнэмшил бол илүү үнэмшлийн зэрэг нь гэдэг юм уу, үнэмшил нь илүү нэмэгдэх ийм ач холбогдолтой юм гэж дүгнэлтүүдийг хийсэн байгаа.

О.Батнайрамдал: Эрдэс баялгийн мэргэжлийн зөвлөлийн дарга М.Мэндбаяр нэмж хариулах уу? 7 номерын микрофон. Ойртоод суучхаарай.

М.Мэндбаяр: Сайн байцгаана уу. Бүгдэд нь энэ өдрийн мэнд хүргэе ээ. Саяын асуултуудад гарлаа. Мөнхбилэг гэрч маань, сая Н.Мөнхбилэг дарга хэллээ. Ордын нөөц өссөнөөр эдийн засгийн ач холбогдлоос гадна нөгөө ордод байгаа баялгийн хэмжээг тодорхойлох магадлал, итгэл үнэмшил нэмэгдэх ийм давуу талтай байгаа.

Дээрээс нь нэмээд энэ түрүүчийн асуулт дотор тайлбар дутуу үлдчих шиг боллоо. Хойд Хюго хэсэг дээр байгаа Онтрэгийн тусгай зөвшөөрлийн талбайд ноогдох нөөц маань хэр баян агуулгатай нөөц вэ гэдгийг яалаа. Түрүүн шинжээчийн дүгнэлт дээр ч гэсэн бас гарсан ... /минут дуусав/

О.Батнайрамдал: 7 номерын микрофон яачхав.

М.Мэндбаяр: Оюу толгойн бүлэг ордын хамгийн сор болсон нөөц бүхий хэсэг энэ хойд Хюго хэсэгтээ байгаа. Үргэлжлэл хэсэг дээр бол ер нь тэр тал руугаа нөөц дандаа чанарын агуулгын хувьд бол өсөх хандлагатай ийм байгаа. Гэхдээ яах вэ, нэмээд нэг зүйлийг хэлэхэд бол Хойд хюгогийн хэсэг түрүүн шинжээчийн дүгнэлт дээр гарч байна лээ. Гүндээ бүрэн судлагдаагүй, хайгуулын нөөц бүрэн тогтоогдоогүй байгаа гэдгийг нэмж хэлэх нь зүйтэй байх аа. Баярлалаа.

О.Батнайрамдал: Баярлалаа. Нэмэлтээр С.Ган-Очир. Ашигт малтмал, газрын тосны хайгуул, ашиглалтын газрын дарга. 5 номерын микрофон асуултад хариулъя.

С.Ган-Очир: Та бүхэнд энэ өдрийн мэнд хүргэе. Өмнөх 2 хариулсан хүн маань Н.Мөнхбилэг дарга, М.Мэндбаяр дарга нэлээн тодорхой мэдээллүүд өглөө. Энэ дээр би сорчлон ашиглаж байгаа юу гэдэг дээр нэмж хариулъя гэж байна. Сорчлон ашиглаж байгаа гэж бол харагдаж байна, бүгдээрээ саяын шинжээчдийн дүгнэлтээс харахад. Гэхдээ энэ ашиглалтын үйл ажиллагаа нөөцийн үнэмшлээ дагаж, хайгуул хийсэн гол хэсэг рүүгээ дагаж чиглэж явж байгаа учраас би ингэж харагдаж байна. Сорчилсон ашиглаж байгаа мэт харагдаж байна гэж тайлбарлаж байгаа юм. Өөрөөр хэлбэл шинжээчийн дүгнэлтэд яг аль аль хэсэг дээр нэмэлт хайгуул хийгдэх ёстой вэ гэж гэдэг чиглэлийг бол /минут дуусав/

О.Батнайрамдал: 5 номерын микрофон нэмэлт 1 минут. Цаг хугацаандаа багтаж хариулах ёстой байгаа шүү.

С.Ган-Очир: Яг тэр хэсгүүд дээр мэдээлэл нөөцийн үнэмшлийн зэрэг бага байж байгаа. С зэрэгтэй байж байгаа тийм ээ. С зэрэгтэй байж байгаа учраас тэр талын мэдээлэл дутмаг, тэр тал руугаа уулын ажлын төлөвлөлт тодорхой хийгдээгүй. Яг өнөөдөр үйл ажиллагаа явуулж байгаа хэсэг дээр болохоор хайгуулын ажлын дийлэнх чиглэл явчихсан, нөөцийн үнэмшил нь өндөр. Ийм учраас энэ чиглэл рүүгээ уулын ажлын төлөвлөлтүүд хийгдчихсэн байж байгаа.

Тэгэхээр шинжээчийн дүгнэлтэд мөн гарсан нөөцийн хайгуулын ажлыг, нарийвчилсан хайгуулын ажлыг нэмж хийх үү, хийх шаардлагатай юу, үүний үр дүн ямар байх ёстой вэ гэдэг талаар шинжээч, мэргэжлийн хүний хувьд тодорхой хэлсэн. Энэ бол тэр сорчлон ашиглаж байгаа юу гэдэг асуултын хариулт гэж би бол ойлгож байна. Тэгэхээр нөөцийн нэмэлт хайгуулын ажлыг бүрэн явуулаад ордын бүлэг ордын хэмжээнд хайгуул хийгдсэний дараа бол өнөөдрийн ашиглалт сорчлон ашиглалт мөн үү, биш үү гэдэг асуулт ... /минут дуусав/

О.Батнайрамдал: Баярлалаа. Гэрчүүд маань цаг, цаг бол та бүхний дэлгэц дээр харагдаж байгаа. Яг цагтаа багтааж хариулах ёстой байгаа шүү. Нэмэлтээр 1 минутыг олгож болно. Мөнхсүх захирлаас дараагийн асуултыг тавья.

Юуны өмнө танд Оюу толгой компанийн анхны Монгол захирал гэж сая нэлээн явах шиг боллоо. Анхны Монгол захирал болсонд баяр хүргэе. Хянан шалгах түр хороо хуралдаад эхэлснээс хойш бид нар 5 сарын хугацаа өнгөрсөн байна. Энэ 5 сарын хугацаанд сая ерөнхий танилцуулга дээр гарсан бид нар 12 удаа оролцсон байгаа. Түр хороо боловч бид нар Байнгын хороо шиг бараг 7 хоног болгон хуралдсан. Яагаад гэвэл бид нар, бид нарт маш олон асуултууд байсан. Холбоотой төрийн байгууллага болон холбогдох байгууллагуудыг бид нар хурал дээрээ дуудсан. Нийтдээ бид нар 28 орчим төрийн байгууллага болон холбогдох байгууллагуудын төлөөлөлтэй уулзсан байна. Тэр дунд ганцхан байгууллага бид нар 6 удаа албан бичгээр болон хурал дээр хүсэлт тавьсан боловч ирээгүй ээ.

Хянан шалгах түр хороо гэдэг бол Монгол Улсын парламентын хамгийн өндөр хяналтын механизм. Парламент дуудаж байхад тэр дундаа Хянан шалгах түр хороо дуудаж байхад хүрэлцэн ирэх ёстой. Парламентыг үл хүндэтгэнэ гэдэгбол өөрөө хууль бус зүйл. Тэр дундаа бид нар Монгол Улсын 34 хувийн эзэмшил Монгол Улсад бүртгэлтэй Оюу толгой компанийн гүйцэтгэх удирдлагыг дуудаж танилцуулгаа тавиач ээ л гэсэн. Яагаад гэвэл маш олон байгууллагууд ирж, бид нарт танилцуулгаа тавьж байсан. Оюу толгой компанид танилцуулгаа тавьж, бид бүхний асуултад хариулаач ээ гэсэн. Бид нар бүхэн 6 удаа албан ёсоор хүсэлт тавьсан. Хүрэлцэн ирэхгүй шийдвэрийг гаргасан.

Тэгэхээр энэ парламентыг үл хүндэтгэсэн шийдвэр яагаад гарсан бэ? Энэ шийдвэрийг таны албан тоот нэг дээр нь ирсэн учраас би танаас асууж байгаа юм. Энэ шийдвэрийг та гаргасан уу. 1 дүгээрт. Энийг та ард түмний өмнө тайлбарлах үүрэгтэй. Яагаад гэвэл парламент гэдэг бол ард түмний төлөөлөл. Оюу толгойн орд гэдэг бол Үндсэн хуулиараа төрийн нийтийн өмч буюу ард түмний өмч. Ард түмний өмчийг захиран зарцуулж байгаа зүйлийг бид нар хяналт шалгалт хийж байгаа ард түмний төлөөлөл болсон парламент, тэр дундаа Хянан шалгах түр хороо.

2 дугаарт, бид нар Хянан шалгах түр хорооны хурал дээр нийтдээ 92467 хуудас нотлох баримтыг бид нар цуглуулсан байна. Харамсалтай нь 51 хувь нь байгууллагын нууц, төрийн нууц, албаны нууц, маш нууц гэсэн тамга дарагдсан учраас өнөөдөр бид нар энэ нээлттэй сонголд ард түмний эрх хангах хүрээнд бид нар ашиглаж чадахгүй байна. Тэр дундаа Оюу толгойгоос асуумаар байна. Яагаад гэхээр Оюу толгой болон Онтрэ компаниас ирсэн хуудас болгон дээр нууцын тамгатай байсан. Өнөөдөр бид нар энэ түр хорооны хуралдаан дээр ашиглах боломжгүй байна. Тэр битгий хэл Хянан шалгах түр хорооны даргад ирсэн албан тоотуудын дийлэнх нь нууцын тамгатай ирсэн. Нууцын тамгатай ирэхээр яадаг вэ гэхээрээ энийг бие дааж цаашаагаа олон нийтэд ярих боломжгүй гэсэн үг юм.

Тухайн компаниас зөвшөөрөл авахгүйгээр ярьж, боломж. Энэ шийдвэрийг яагаад гаргасан юм? Яагаад хуудас болгон дээр заавал нууцын тамга дарах ёстой байсан юм. Яагаад ард түмнийг мэдэх эрхээр хангахад заавал тийм нууцын тамгыг нэг бүрчлэн дарах албатай байсан юм бэ?

3 дугаарт, та шинэ захирлаар томилогдож ирээд хэд хэдэн ярилцлага өгсөн байна. Бид нар нотлох баримтын хүрээнд тэр бүх олон нийтэд нээлттэй мэдээллийг бид нар ашигладаг байгаа. Айтойм сонины ярилцлагад Оюу толгойн зээл Монголын өр биш ээ гэж хэлсэн байна. Тэгээд хэний өр билээ? Энэ зээл Монгол Улсын өр биш юм бол ард түмэнд хэзээ ч дарамт үүсэхгүй гэдэг эрх зүйн баталгаа, гэрээний заалт аудитын дүгнэлт байна уу? Энгийг та тайлбарлах хэрэгтэй.

Ийм үндсэн 3 зүйлийг С.Мөнхсүх захирлаас асууя. 4 номерын микрофон.

С.Мөнхсүх: Сайн байцгаана уу. Та бүхнийхээ өнөөдрийн амрыг эрье ээ. Юуны түрүүнд өөрийгөө танилцуулъя. Би Сүхбаатарын Мөнхсүх гэж хүн байгаа. Та өөрөө хэллээ. Оюу толгойн гүйцэтгэх захирлын ажилд хоёр 7 хоногийн өмнө томилогдсон байгаа. Хараахан ажилдаа ороогүй байгаа. 2 сарын 01-нээс үүрэгт ажилдаа орно. Би хэдий шинэ ажилд очиж байгаа боловч Оюу толгой компанийн төсөлтэй бол нэлээн хэдэн жил холбоотой ажиллаж байгаа. Яг өнөөдрийн байдлаар Оюу толгойн ТУЗ-д 3 дахь жилдээ ажиллаад явж байгаа. Тэгээд Оюу толгойн төслийн 20 жилийн түүхийг би бүгдийг нь бол мэдэхгүй. Нарийн техникийн мэдээллийг бол бүрэн гүйцэт мэдэхгүй л дээ. Өөрийнхөө байгаа мэдлэгийн хүрээнд та бүхэнтэйгээ илэн далангүй хуваалцъя аа.

О.Батнайрамдал даргын асуусан 1 дүгээр асуултад хариулахад, Сонсголын түр хорооны 7 хоног болгон хийж байсан хуралд яагаад ирээгүй юм бэ гэдэг талаар тодруулж асууж байх шиг байна. Энэ дээр компани бол дотроо зөвлөлдөж байгаад хамт олноороо шийд гаргасан байгаа. Багийн шийдвэр гаргасан. Тухайн үед яагаад оролцох боломжгүй байсан талаараа бол албан бичгээр хариу өгсөн байгаа гэж бодож байна. Үндсэндээ бол оролцох боломжгүй гэдгийг илэрхийлсэн 3 шалтгаан байгаа гэж би ойлгож байгаа.

Нэгд, юуны түрүүнд бол Онтрэ болон хувь нийлүүлэгчдийн зээлийн хүүгийн хэлэлцээр эхэлж байсан. Хэлэлцээрийн тактикт талуудын байр суурь, ялангуяа хэлэлцээрийг илүү үр өгөөжтэй ойлгомжтой байлгахын талаас бол бас 2 талаасаа Засгийн газрын ажлын хэсэгтээ олон газар мэдээлэл гаргахгүй байх. Энэ дээр бол ултай буурьтай, суурьтай хэлэлцээрийг үргэлжлүүлэх нь чухал байна гэж ойлголцоод энэ талаар ярих нь бол нээлттэй хурал дээр ярих нь зохисгүй юм болов уу гэсэн л дүгнэлт хийсэн байгаа. Албан бичгээр ирүүлсэн байгаа.

2-т нь, компанид бол нэлээн өөрчлөлтүүд орж ирсэн, та өөрөө мэдэж байгаа. Гүйцэтгэх захирал бол өөрчлөгдөж байсан. Бид нарт бол тодорхойгүй юмнууд нэлээн байсан учраас дотоод шалтгаанаар бид нар оролцох, яах боломжгүй юм байна гэж бодож байсан.

3-т бол бас компани дотор ажил ирэх, дуудагдах ирэх улсуудын онд бол тухайн үеийн цаг нөхцөлийн байдалд санаа зовниж байсан юмнууд бол нэлээн байсан. Оюу толгойн гадаа аягүй их эсэргүүцэл үзүүлж байсан улсууд байсан байх. Оюу толгойн талаар бол зөв, буруу маш их мэдээлэл явж байсан. Тэгээд энэ үед бол манай ажилтнууд иргэн хүн гэдэг үүднээсээ олон нийтэд ил гарч, ийм хурц үед телевиз нэвтрүүлгээр гармааргүй байна гэдэг олон хүсэлтийг тавиад, тэрийг хувь

хүний хүсэл юм байна гэдэг утгаар нь бол ойлгож, бид нар компаниа, ажилчдаа албадаагүй ээ. Энэ хугацаанд бид нар нээлттэй байгаагүй юм биш. Компанийн хувьд бол мэдээлэл хуваалцсан, шинжээч нартайгаа дан ганц мэдээлэл өгөхөөс гадна тулж ажиллаж, хийсэн ажил бүх тооцоолол юмнуудаа бол тайлбарлаж, нэлээн цаг зав зарцуулсан байгаа. Мөн энэ дээрээс гадна түр хорооны гишүүдээс ямарваа нэгэн ... /минут дуусав/

О.Батнайрамдал: 4 номерын микрофонд нэмэлт 1 минут өгье. Хариултаа дуусгачих.

С.Мөнхсүх: Асуулт болгонд 2 минут гэж ойлгож болох уу? Эсвэл бүгдийг нь нийлээд 2 минутдаа багтаах гэж хичээх үү, дарга аа.

О.Батнайрамдал: Сая миний хэлсэн 3 асуултад та багтаагаад л хариулж байгаа. Нэмэлт та 2 удаа тодруулга өгч болно.

С.Мөнхсүх: 2 дахь асуулт. Яагаад нууцын тамгатай байгаа юм бэ гэж та асуух шиг боллоо. Энэ бол яах вэ, компанийн дотоод баримт бичиг байгаад байгаа. Мэдээж компанид бол олон нийтэд нээлттэй мэдээлэл байдаг. Компанид бас дотоодын өөрийн журмаараа зарим асуудлууд бол олон нийтийн хэрэгцээнд шаардлагагүй гэж тооцсон мэдээллүүд байдаг аа.

Тийм ч учраас бол энэ мэдээллүүд бол нууц гэхээсээ илүү олон нийтэд бид нар байнга гаргаад байдаггүй мэдээллүүдээ л тэгж ярьж байгаа юм. Түр хороонд өгсөн 30 мянган хуудас баримт бичиг бол бүгд нэг бүрчлэн манай Эрдэнэс Оюу толгой компани, мөн холбогдох яам, байгууллага агентлагуудад өгсөн байгаа. Нууцын ... /минут дуусав/

О.Батнайрамдал: С.Мөнхсүх захирал аа, танай дотоод өөрчлөлтүүд байж болно тийм ээ. Хэлэлцээр явж байгааг ойлгож байгаа. Гэхдээ Хянан шалгах түр хорооны хүрээ хязгаарт хэлэлцээрийн асуудлууд ордоггүй байгаа. Бид нар Оюу толгой дээр сүүлийн 2006 оноос хойш өнгөрсөн үйл процесс дээр хянан шалгалт хийнэ үү гэхээс биш ирээдүйд бид нар хяналт шалгалт хийхгүй шүү дээ. Тэгэхээр энэ яг үнэндээ бодит үнэн дээр шалтгаан биш байхгүй юу. Танай дотоод асуудал байж болно. Гүйцэтгэх захирал солигдож байх үе байж болно. Гэхдээ энийг хянан шалгах түр хороог ялангуяа парламентыг үл хүндэтгээд ирэхгүй байхад хангалттай шалтгаан гэж бид нар үзээгүй учраас бид нар та бүхнийг 6 удаагийн хурал дээрээ дахин дуудсан юм шүү дээ.

Гүйцэтгэх удирдлага ирээд Хянан шалгах түр хорооны гишүүддээ танилцуулгаа л тавьчих гэсэн, танилцуулгаа л тавьчих. Яагаад гэх юм бол Оюу толгой компанийн байр суурь бид нарт чухал шүү дээ. Оюу толгой компанийг сонсохгүйгээр бид нар дандаа нэг хагас еэвэнтэй л үлдээд байсан байхгүй юу. Тэгээд санаа зовниж байсан гээд уул нь парламентын ордон төрийн тусгай хамгаалалттай цөөхөн объектын нэг, бид нар энд хангалттай. Та аюулгүй байдал гэж захиан дээрээ дурдсан байсан. Хангалттай аюулгүй байдал, зарим гишүүд нь бүр болохгүй бол та бүхэн рүү тусгай хамгаалалт явуулж авчирдаг юм уу гэж хүртэл ярьж байсан шүү дээ.

Тэгэхээр энэ парламентыг үл хүндэтгэж, өөрөө харьцаж байгаа нь дараагийн 30 жилдээ хамтдаа партнер болоод явах асуудал дээр ингээд ус асгаад байгаа юм л даа. Тэгээд сүүлдээ яг тэгээд сонсгол дээр л ирж байна л даа. Тэгээд уул нь энэ

нэг хэн нэгэнтэйгээ муудалцах гээд байгаа асуудал ерөөсөө биш шүү. Би бид бүхэн дараагийн 30 жилдээ хамтдаа үйл ажиллагаагаа явуулаад, хамтдаа явах Монголын сор болсон Оюу толгой компанийн эзэмшилд байгаа тэр баялгийг хамтдаа эзэмшээд явж байгаа 2 талын партнер. Тэр дундаа 34 хувийг төлөөлж байгаа. Яг парламент ард түмнийг төлөөлдөг. Тэгэхээр тэр ард түмний эзэмшлийг төлөөлж байгаа гишүүд л сууж байгаа шүү дээ, уул нь, тийм ээ.

Тэгээд компанийн дотоод журмын дагуу уул нь тэгээд 35 мянга гаруй хуудас нэг бүрчлэн нууцлах шаардлага байсан уу гэдэг хариултгүй үлдлээ л гэж ойлголоо. 35 мянган хуудас. Тэр бүү хэл Хянан шалгах түр хорооны даргад ирсэн захиан дээрээ бас байгууллагын нууц гэж дарах шаардлага байсан юм уу? Шаардлагагүй юмыг нууцалсанаас болоод 2 талын үл ойлголцол, 2 талын эргэлзээ төрөөд байгаа юм л даа, Ер нь энэ бол ингээд бид бүхэн энэ 92467 хуудсыг авч үзэхэд нэг иймэрхүү дүр зураг л ажиглагдаж ирсэн. Энийг л өөрчилье гэж байгаа юм. Бүгдээрээ.

Б.Жаргалан гишүүнээс эхлэх юм байна. Энд хянан шалгах, Улсын Их Хурлын хяналт шалгалтын тухай хуулиар олонх болон цөөнхийн гишүүд ээлжлэн асуулт асуух хуулийн зохицуулалттай байгаа.

Б.Жаргалан гишүүний микрофоныг нээе.

Б.Жаргалан: Та бүхэнд энэ өдрийн мэндийг хүргэе. Оюу толгой төслийн Хянан шалгах түр хорооны сонголд маш их ач холбогдол өгч байгаа. Яагаад гэхээр Оюу толгой бол Монгол Улсын эдийн засагт маш чухал байр суурийг эзлэх ийм том төсөл байгаа. Тэгээд 2009 онд анх Хөрөнгө оруулалтын гэрээ, Хувь нийлүүлэгчдийн гэрээ байгуулагдсанаас хойш даруй 16 жил өнгөрсөн. Энэ хугацаанд Монголын тал хөрөнгө оруулагч талтай харилцан ойлголцож явж ирсэн гэж ойлгож байгаа. Гэхдээ бид нэгэнт 16 жилийн өндөрлөгөөс өнгөрсөн хугацаанд болсон үйл явдлуудтай холбоотой зүйлүүд дээр Их Хурал дээрээ нээлттэй ярилцаад өнгөрсөн хугацаанд гарсан алдаа, оноо, амжилт, ололтуудаа илэн далангүй ярилцаж хэлэлцээд, зөвхөн Их Хурал төдийгүй компанийн талд ч гэсэндээ, Монголын ард түмэнд ч гэсэндээ ийм ойлголт өгөх нь зөв гэж харж байгаа. Яагаад вэ, гэхээр яах аргагүй өнгөрсөн хугацаанд Оюу толгойн хувьд Монголын эдийн засагт оруулсан хувь нэмэр ч их байгаа.

Нөгөө талаасаа ийм тодорхой улс төрийн бөгөөд бусад асуудал дээр ийм хардалт дагуулсан зүйлүүд ч их байгаа. Тэгэхээр миний хувьд ялангуяа түр хороонд байгаа цөөнхийн бүлгийн гишүүний хувьд энэ завшааныг ашиглаад өнгөрсөн хугацаандаа тодорхой үнэлэлт, дүгнэлт хийгээд цаашаагаа урагшлаад явах асуудлууд дээрээ тодорхой шийдлүүдийг гаргаад явах нь чухал гэж харж байгаа. Яагаад вэ гэхээр Оюу толгой амжилттай, барцад багатай урагшилж байж Монголын өөр бусад томоохон төслүүд илүү үр дүнтэй хөдөлнө гэж итгэж байгаа.

Тэгэхээр саяын шинжээчдийн танилцуулсан дүгнэлттэй холбоотой нэг хэд 3 асуудлыг асууя. Ямар ч байсан НӨАТ Оюу толгойн бүлэг ордын нөөцийн 60 орчим ийм хувь нь С зэрэгтэй гэсэн зүйл танилцуулж байна. Тэгэхээр 2009 онд Хөрөнгө оруулалтын гэрээ байгуулагдсанаас хойш ер нь Оюу толгой компаниас энэ хайгуулын ажилд хэр их хөрөнгө зарцуулж байгаа вэ. Ер нь энэ С зэргийнхээ нөөцийг А, В болгох тэр чиглэлээр ямар төлөвлөгөөтэй ажиллаж байгаа вэ гэдгийг Оюу толгой компаниас асуумаар байна.

Оюу толгой компанийн уулын ажлын төлөвлөгөөнд Онтрэ компанийн лицензэд хамаарч байгаа талбай ордог гэж ойлгоод байгаа. Нэгдсэн байдлаар ер нь олборлолт явна гэсэн ийм ойлголттой байгаа. Энэ талаараа нэг дэлгэрэнгүй тайлбарлаж өгнө үү? Ингээд 2 өөр газар ингээд лицензүүд чинь яваад байгаа хэрнээ нөгөө бусад үйл ажиллагааны төлөвлөгөө чинь нэг дор яваад байгаа гэж ойлгож байгаа. Энийгээ тайлбарлаж өгнө үү? Би ер нь Оюу толгой компаниас л юмнууд асуумаар байна. Яагаад гэхээр яг энэ дээр үйл ажиллагаагаа хариуцаад явж байгаа утгаараа. Ордын нөөц ... /минут дуусав/

О.Батнайрамдал: Б.Жаргалан гишүүнд нэмэлт 1 минут.

Б.Жаргалан: Ордын нөөцийн талаар зөрүүтэй гадаад, дотоодод мэдээлсэн гэсэн зүйлийг шинжээч хэллээ. Тухайлах юм бол молибдены нөөц дотооддоо 203 мянган тонн гэж байсан бол гадаад мэдээлэлд 2 дахин илүү байна гэсэн ийм зүйлийг сая шинжээч хэллээ шүү дээ. Энэ дээр компани байна ямар тайлбар өгөх вэ? ТЭЗҮ батлахгүй, ер нь яваад байж болдог юм уу? Энэ 5 жил тутам ТЭЗҮ-гээ батлуулах ёстой гэж байгаа. Тэгээд энэ ТЭЗҮ батлахгүй яваад байгаа нь ер нь ямар үр дагавартай байдаг юм бэ? Энэ дээр манай төрийн байгууллагынхан хариулмаар байна. Компанийн байр суурь энэ дээр ямар байгаагаа хэлмээр байна.

Энэ шинжээчийн дүгнэлтэд 1 тонн уулын цулд ноогдох ил уурхайн бөгөөд далд уурхайн үйл ажиллагааны зардал 75-352 хувь өссөн гэсэн ТЭЗҮ-ээсээ илүү өссөн гэсэн мэдээлэл байна. Үүн дээр шинжээч маань илүү нэг тодорхой зүйл хэлмээр байх юм. Яг ямар ... /минут дуусав/

О.Батнайрамдал: Яг Б.Жаргалан гишүүний асуултад маш тодорхой хариулъя. Оюу толгой компаниас хэн хариулах вэ? Гэрч гараа өргөөрэй. 5 номерын микрофон. Өөрийгөө танилцуулаад асуултад, товчхон хариулахгүй бол яг цаг хугацаандаа таарах ёстой байгаа шүү. Баярлалаа.

Т.Отгонбаяр: Бүгдээрэнд энэ өдрийн мэнд хүргэе. Миний нэр Т.Отгонбаяр. Би Ил уурхай хариуцсан Ерөнхий менежер ажилтай. Тэгээд ерөнхийдөө олон жил Оюу толгойд яг нөөцийн чиглэлээр, геологийн чиглэлээр ажиллаж байсан учраас би нөөц геологитой холбоотой асуултуудыг нь хариулъя гэж бодож байна. 60 орчим хувь нь С зэргийн нөөцтэй байна гэдэг бол одоогийн байдлаар тийм байдалтай байгаа. Гэсэн хэдий боловч Оюу толгой маань өөрөө тасралтгүй хайгуулыг үргэлжлүүлээд хийгээд явдаг. Та бүхэн шинжээчийн хүснэгт дээрээс харсан байх тийм ээ. 2009 онд 36 сая тонн эзстэй байсан бол 2 мянга дараа дахиад 2014 онд бүртгүүлэхдээ ингээд 46 болсон тийм ээ, гэх мэтчилнээр ингээд Оюу толгойн компанид хайгуул тасралтгүй явж байгаа. Өнөөдрийн байдлаар ч гэсэн тасралтгүй хайгуул явж байгаа тийм ээ.

Тэгэхээр энэ бүхнийг бид нар жил болгон хайгуулын ажлын төлөвлөгөө, уулын ажлын төлөвлөгөөгөөр ингээд гаргаад өгөөд явдаг аа.

О.Батнайрамдал: Яг тодорхой хариулмаар байна. Яг хэдэн доллар, жишээлбэл сүүлийн 2 жил зарж байгаа юм тийм ээ? Б.Жаргалан гишүүн маш тодорхой асуугаад байна шүү дээ. 2 номерын микрофон нэмж хариулъя.

А.Одончимэг: Баярлалаа. Одончимэг гэж хүн байна. Оюу толгой компанийн Нөөцийн үнэлгээ хариуцсан менежер. Геологич мэргэжилтэй. Өнөөдрийн байдлаар Оюу толгой компани дээр 2010 оноос хойш тухайлбал Онтрэгийн 2 тусгай

зөвшөөрлийн талбай дээр нийтдээ бид нар 188 орчим тэрбум төгрөгийн хайгуулын ажлыг гүйцэтгээд байна. Энэ ерөнхийдөө 2003-2024 оны хооронд хийгдсэн хайгуулын ажлын зардлын тоог хэлж байна.

О.Батнайрамдал: Оюу толгой бүлэг ордын хэмжээнд асуусан байгаа. Тэгэхээр тэр мэдээллээ нууц биш хэлж болох уу? 2 номерын микрофон.

А.Одончимэг: Яг Онтрэгийн 2 бүлэг ордын хэмжээнд байгаа хайгуулын ажлын нийт зардлыг би харж байгаад хэлэхгүй бол яг одоогоор хэлж чадахгүй, чадахгүй байна.

О.Батнайрамдал: Дараагийн асуултад нь Б.Жаргалан гишүүн хэд хэдэн асуулт асуусан байгаа. 4 номерын микрофон.

С.Мөнхсүх: Зөрүүтэй байгаа асуудлаар ялангуяа молибденийн талаар мэдээлэл өглөө. Энэ дээр бид нарт яг одоогийн байдлаар бол хариулах боломжгүй байна. Энийг дахиж судлаад өнөөдөртөө дамжуулаад мэдээлэл өгье. Түрүүн хэлэхдээ бол зөвхөн молибден дээр бол 2 дахин мэдээллийн зөрүүтэй байна. Гэхдээ гадаад дотоодын нөөцийн тодорхойлолт нь бол нэг их том зөрөөгүй, алт ялангуяа. Мөнгө, зэс дээрээ гэж бол бид нар ойлгосон байгаа. Түрүүн шинжээчийн хэлсэн дээр. ТЭЗҮ-тэй холбоотой таны 4 дэх асуултад хэлэхэд компанийн зүгээс бол ингээд ТЭЗҮ-гүй яваад байх сонирхол бол огт байхгүй ээ. ТЭЗҮ-гээ нэгмөсөн батлуулаад өөрчлөлтүүд орж ирж байна, өөрчлөлт гарч ирнэ гэдгийг бол анхнаасаа хөрөнгө оруулалтын гэрээнд тийм хүлээлттэйгээр 5 жил болгон ингээд ТЭЗҮ-гээ шинэчлээд явна гэдэг байсан. Тэгээд бид нар 15 оноос хойш ингээд ТЭЗҮ-гүй явах нь бол өөрөө компанийн зөвд бол нэг хүсээд .../минут дуусав/

О.Батнайрамдал: С.Мөнхсүх захирлын микрофон нэмэлт тодруулгаар 1 минут өгье.

Гэхдээ сая шинжээчийн дүгнэлт дээр Оюу толгой бүлэг орд дээр молибден дээр гарч байгаа зөрүү багасахаасаа гадна Херуга гаас бусад ордон дээрээ Монголын тайлан дээрээ байхгүй, огт байхгүй бүртгэгдээгүй байна. Гадаадын тайлан дээрээ бусад ордууд дээр нь бүртгэгдээд байна. Яагаад Монголын талдаа бүртгэгдэхгүй байгаа вэ гэдэг маш тодорхой асуулт асууна шүү дээ.

4 номерын микрофон.

С.Мөнхсүх: Тэгээд л тэрийг зөвхөн молибден дээр тийм байна, юу дүгнэлт байгаа юм байна гэж ойлгосон байгаа. Тэгээд түрүүний ТЭЗҮ-тэй холбоотой юмаа үргэлжлүүлээд ярихад ТЭЗҮ-д бол нэлээн том том өөрчлөлтүүд гарсан байгаа. Тэрийг нөгөө бид нар бол түрүүн шинжээчийн дүгнэлттэй санал нийлж байна. Компанийн зүгээс бол энэ ТЭЗҮ-г батлуулах ойлголтоо нэг болгохын талаар үнэхээрийн хичээн чармайлт гаргаж ирдэг. Эрдэс баялгийн зөвлөлөөс экспертүүдээс гаргаж байгаа дүгнэлт, санаа сануулгыг бол компани өөрийнхөө чадах, мэдэх, хийж болох зүйлсийг бол бүгдийг нь хийгээд явдаг. ТЭЗҮ-тэй холбоотойгоор компанийн эрх мэдлээс гарсан ч юм уу эсвэл компаниас шалтгаалахгүй хэд хэдэн зүйлсүүд байдаг. Тэрийг бол бид нар биелүүлэх боломжгүй гэдгээ бол танилцуулаад ингээд өгсөн байгаа.

Тэгэхээр компани бол ТЭЗҮ-г батлуулж, ТЭЗҮ дээрээ ТЭЗҮ-гээрээ дамжуулаад нэг ойлголттой байхыг үнэхээрийн хичээж ... /минут дуусав/

О.Батнайрамдал: Б.Жаргалан гишүүн нэмэлт тодруулга. Нэмэлт тодруулга 1 минут.

Б.Жаргалан: Энэ сонсголыг бид юу гэж харж байгаа вэ гэхээр энэ ойлголтын зөрүүнүүдээ арилгаад тэгээд нэгдсэн 1 мэдээлэлтэй болоод тэгээд энэ төсөл бид бүгдийн хувьд, бүгдийнх нь хувьд чухал төсөл учраас урагшлах л ийм л боломж гэж хараад байгаа шүү дээ. Тэгэхээр Оюу толгой компанийн хувьд ч гэсэндээ Рио Тинто-ийн хувьд, Онтрэ-ийн хувьд аль болох ингээд нөгөө мэдээллүүдээ нээлттэй, ил тод ярилцаад ингэж нэгдсэн ойлголттой явж байж бид нар итгэл үнэмшилтэйгээр урагшилна шүү дээ.

Тэгэхээр ийм нөгөө, ийм ойлгомжгүй нөгөө асуултад хариулахгүй болоод байх тусам бас л нөгөө ойлгомжгүй байдал, нөгөө хардалтууд нэмэгдэнэ ээ л гэсэн үг. Тэгэхээр хэдүүлээ, уул нь яг энэ завшааныг ашиглаад нэгдсэн ойлголтод хүрчихвэл сайн байгаад байна. Та бүхэн маань аль болох ингээд нөгөө өөрсдөдөө байгаа мэдээллүүдээ ингээд энэ завшааныг ашиглаад ил тод, уул нь ярьчихвал хаана хаанаа сайн байна. Тэгээд энэ ТЭЗҮ-тэй холбоотой манай төрийн байгууллагын ... /минут дуусав/

О.Батнайрамдал: ТЭЗҮ яагаад батлагдахгүй байгаа талаар төрийн байгууллага нэг хариулт өгчихье. Тэгэхээр Б.Жаргалан гишүүний хэлж байгаа зөв шүү. Тэгэхээр уул нь Оюу толгой асуултдаа яг точный тоотой хариулчихмаар байна. Тэгээд бүгдээрээ нэгдсэн ойлголттой л больё гэж байгаа шүү дээ, тийм ээ. Эсвэл нууц бол нууц гэдгээ шууд хэлэх хэрэгтэй.

7 номерын микрофон.

М.Мэндбаяр: Аж үйлдвэр, эрдэс баялгийн яамны. Эрдэс баялгийн мэргэжлийн зөвлөлийн ТЭЗҮ яагаад хүлээж авахгүй байгаа талаар тайлбар өгье.

Анх 15 оны ТЭЗҮ-ээс хойш 21 оны нөөц орсноор ТЭЗҮ-ээ тодотгоод Эрдэс баялгийн мэргэжлийн зөвлөлд ирүүлсэн байдаг. Гэхдээ Эрдэс баялгийн мэргэжлийн зөвлөл ТЭЗҮ хэлэлцэхээсээ өмнө, өмнө өгсөн Эрдэс баялгийн мэргэжлийн зөвлөлийн дүгнэлтээр өгсөн үүрэг даалгавруудын биелэлтийн байдал, тэгээд өнөөдрийг хүртэл үйл ажиллагаа явуулсан байдал дээр нь ТЭЗҮ-ээ дагаж мөрдсөн ямар ямар өөрчлөлтүүд орсон юм, нөөц ямар хэмжээгээр өөрчлөгдсөн юм гэдэг байдалтай урьдчилсан дүн шинжилгээ хийгээд, хурал хэлэлцүүлэхэд бэлэн болсон байна гэж үзэх юм бол шинжээчийн баг томилоод, тэгээд шинжээчийн баг нь ажиллаад ТЭЗҮ-ээ хүлээж авах түвшинд болсон тохиолдолд Эрдэс баялгийн мэргэжлийн зөвлөлөөр хэлэлцдэг ээ. Ингэж явсаар байгаад, процесс удааширч явсаар байгаад яах вэ, 24 оны 3 сарын ... /минут дуусав/

О.Батнайрамдал: М.Мэндбаяр дарга аа. Тодорхой богинохон. Та яг цагтаа багтааж хариулъя. Нэмэлт 1 минут. 7 номерын микрофон.

М.Мэндбаяр: 2024 оны 3 сарын 1-нд Эрдэс баялгийн мэргэжлийн зөвлөлийн өргөтгөсөн хуралдаанаар ТЭЗҮ-г хэлэлцсэн. Хэлэлцэж аваагүй шалтгаанууд дээр бол энэ 2 компанийн тусгай зөвшөөрөлд 2 тусдаа байгаа нөөцийг нийлж олборлож болох боловч тэрнийх нь үр өгөөж, эдийн засгийн тооцооллуудыг нь салгаж хийж ирэх хэрэгтэй байна гэсэн 1 дүгээр дүгнэлт байгаа. Ерөөсөө энэ нөөц, эдийн засгийн тооцоо. Тэгээд дээрээс нь санхүүгийн тооцооллууд дээр

хийгдсэн тооцооллууд нь, задаргаанууд нь тодорхойгүй, бид нар хэдийгээс хэдий хэмжээний хувь ашиг хүртэх вэ, энэ тэр гэдэг тооцооллууд нь эргэлзээтэй байсан учраас дахин боловсруулалтад нь буцаасан байгаа.

О.Батнайрамдал: Б.Жаргалан гишүүн бас нэмэлтээр тодорхой асуугаад байна шүү дээ. Онтрэ болон Оюу толгойн тийм ээ, хайгуулын ажлын төлөвлөгөө тэр уулын ажлын төлөвлөгөө эд нар бүгдээрээ нэгдсэн 1 тайланд байдаг юм уу. 2 тусдаа хуулийн этгээдийн гээд байна л даа. 2 номер маш тодорхой хариулчихъя:

А.Одончимэг: Хайгуулын ажлын тайлангийн зардлыг би товчхон хэлье. Энэ дээр Оюу толгойн бүлэг ордын хэмжээнд судлагдсан хайгуулын ажлын тоо нь 408 орчим тэрбум төгрөг хайгуулын ажилд зарцуулсан байна. Үүнээс 88 тэрбум нь Онтрэгийн тусгай зөвшөөрөлтэй талбай. Оюу толгойн ордын хайгуулын ажлын тайлан, төлөвлөгөө бол лиценз бүрээрээ тус тусдаа хийгдээд явж байгаа. Өнөөдрийг хүртэл уулын ажлын төлөвлөгөөний хувьд 2024 оноос эхлээд Онтрэ-ийн талбай дээр уулын ажлын төлөвлөгөө хийж эхэлсэн байгаа. Өмнө нь ТЭЗҮ батлагдсанаас хойш бид нар уулын ажлын тайлан төлөвлөгөө хийгдэхгүй гэсэн албан бичгүүдийг хүргүүлээд явсан.

Тэгэхээр 2024 оны уулын ажлын төлөвлөгөө ерөнхийдөө ТЭЗҮ 1 байсан учраас бид нар нэгдсэн уулын ажлын төлөвлөгөө гээд явсан бол 2025 онд бид нар 2 тусгай зөвшөөрлийнхөө талбай дээр тус тусад нь уул ажлын төлөвлөгөө хүргээд явж байгаа.

О.Батнайрамдал: 25 он хүртэл нэгтгэж явсан байна. Тэгээд 2025 оноос хойш салж эхлэх гэж байгаа юм.

Б.Баярбаатар гишүүний микрофоныг өгье.

Б.Баярбаатар: Өглөөний мэнд хүргэе ээ. Өнөөдөр сонсгол, өнөөдрийг хүртэл эхлэх гэж нэлээдгүй л бартаа замыг туулж, саад бэрхшээлийг давж байж л өнөөдөр нэг эхэллээ дээ. Ирдэг ч үгүй юм байна. Материалаа нууц гээд өгдөггүй юм байна. Ард түмний байгалийн баялгийг өнөөдөр олборлож байж нууцлаад, асуудлаа өөр тийш нь аваад явчихдаг юм байна. Нууц гэсэн бүхний цаана хулгай луйвар байдаг юм шүү. Өнгөрсөн хугацааны энэ үйл явдлууд чинь маш их но-той ноцтой асуудлууд зөндөө байгаа юм байна лээ. Өнөөдөр энэ парламент хяналт хэрэгжүүлэх чиг үүргээ хэрэгжүүлээд, энэ сонсгол өнөөдөр ард түмнийг мэдэх эрхээр хангах ёстой, нарийн мэдээллээр хангах ёстой. Яагаад гэвэл энэ Монгол Улсын байгалийн баялаг. Тэрнээс бид нар өнгөрсөнтэйгөө зууралдаад байгаа юм байхгүй шүү. Зарим улсууд жаахан буруу ойлгоод байх шиг байна лээ. Мэдээж ирээдүйд бид цаашдаа яах вэ гэдгээ ярилцах ёстой. 16 жил та нар шилний цаанаас чихэр долоолголоо шүү дээ. Хөрөнгө оруулалтын зардал өдөр тутам нэмэгдээд л байдаг юм байна лээ. Тэрийг дагаад л Монголын өр нэмэгдээд л байгаа. Энэ бизнес эрхлэгчид чинь угаасаа ярьж байна шүү дээ. 9 хувиас дээш хувьтай хүүтэй ийм юу угаасаа дампуурлын ирмэгт хүргэдэг юм гээд. Тэгэхэд манайх өнөөдөр 11,3 хувь. Мэдээж сайн тал байгаа. Тэгээд цаашид бид нарт ёстой нөгөө Жасрай гуайн хэлдгээр нөгөө хонгилын үзүүрт нэг гэрэл харагдах нь уу, үгүй юү, ер нь. Энэ ард түмэн нэг ноогдол ашиг авах нь уу, үгүй юү.

Одоо тэгээд энэ саяын танилцуулгаас чинь харахад чинь тэр гадаадад тэр нөөцөө зөрүүтэй мэдээлдэг юм байна. Та нар тодорхой хариул л даа. Яагаад тойруулаад байгаа юм? Яагаад молибденоо дотооддоо мэдээлэхгүй мөртөө

гадаадад мэдээлээд байдаг юм? Яагаад ноогдол ашиг хүртэх болоод ирэхээр уурхайн хүчин чадал эрс буурдаг юм? Яагаад ТЭЗҮ-гүй 10 жил үйл ажиллагаа явуулдаг юм? ТЭЗҮ дээр мэдүүлсэн тэр мэдээллээсээ яагаад зөрүүтэй байдлаар техник, тоног төхөөрөмжөө нэмэгдүүлж ажилладаг юм гэх мэт олон асуултууд байна шүү дээ, энэ дээр чинь. Тэгээд энэ дээр та нар тодорхой хариул. Тэр 10 жил тэр ТЭЗҮ-г нь баталж өгдөггүй юм бол тэр төрийн байгууллага гэж байх хэрэг юу байна. Төр өр нь та нар. Чаддаг хүнд нь өгөөд зайлах хэрэгтэй шүү дээ. Ер нь. Би минутаа нэмээд авчихъя.

О.Батнайрамдал: Б.Баярбаатар гишүүн нэмэлт 1 минут.

Б.Баярбаатар: Дээр нь өнөөдөр энэ түр хороо энэ сонсголыг хийгээд эндээс бид нар шийдвэр үр дүнтэй дуусах ёстой шүү. Хэрвээ асуултад ямар нэгэн байдлаар тойруу агуулгаар бултаж, тодорхой бус хариулт өгөөд байвал энэ үр дүн гарахгүй ээ. О.Батнайрамдал дарга хэллээ шүү дээ, 6 удаа урьсан шүү дээ. Та нарыг. Ирээд хаалттай байдлаар ч гэсэн асуудлаа ярилцаж болох л байсан юм шүү дээ. Тэгээд манай хамт олны шийдвэр гээд ингээд утгагүй юм яриад сууж байх юм. Өөдөөс. Тийм л ил тод нуугаад байх юм байхгүй юм бол ил тод байгаад асуудлаа ярь л даа. Наадах чинь хардлага төрүүлээд байгаа учраас та нарын тэр оффист чинь аюулгүй байдал алдагдаад байгаа шүү дээ. Магадгүй тэрнээс ч том юм болохыг үгүйсгэхгүй шүү дээ. Энэ иргэд нэг уурлавал . Хариултаа ... /минут дуусав/

О.Батнайрамдал: Б.Баярбаатар гишүүний асуултад маш тодорхой хариулъя. Хэн хариулах вэ? 4 номерын микрофон С.Мөнхсүх захирал тодорхой хариулъя.

С.Мөнхсүх: Яах вэ, миний түрүүний хэлсэн юмнууд бүрэн сайн ойлгогдоогүй байж магадгүй ээ. Молибдентэй холбоотой асуудлыг бол нууц юм уу, хариулахгүй гэж хэлээгүй. Түүн дээр зүгээр мэдээлэл нь алга байна гээд сая бид хэдийг ярьж байхын оронд манай Т.Отгонбаяр менежер мэдээллээ олж аваад тэрэн дээрээ тайлбар хийе ээ. Молибденттэй холбоотой асуудлаар. Нууцлалтай холбоотой асуудал дээр нэг нэмээд юм хэлье. Тэр нь яах вэ, компанийн дотоод дүрмийн дагуу ингээд явсан. Үнэхээрийн энэ түр хорооны гаргаж байгаа дүгнэлт, шинжээч нарын дүгнэлт чухал шаардлагатай, нэн шаардлагатай яг тодорхой материалууд байгаа бол тэрийгээ бас яриад бид нар бол олон нийтэд гаргах тал дээр нээлттэй ажиллаж болохоор байна гэж хэлмээр байна.

О.Батнайрамдал: 5 номерын микрофон нэмэлт хариулт.

Т.Отгонбаяр: Молибдентой холбоотой тайлангууд дээр Туркойз Хилл Айвенхуо гээд. Ингээд өмнөх компаниуд тайланг нь өөр өөр системээр, өөр өөр замаар тайлагнадаг Гэсэн хэдий боловч яг Оюу толгойн ордод үйлдвэрлэлийн өнөөдрийн бид нарын боловсруулж байгаа үйлдвэрлэлийн нөхцөлд үр ашигтай ажиллах хэмжээний молибден зөвхөн Херуга орд дээр л байдаг.

Тэгэхээр өнөөгийн олборлож байгаа агуулга нь бол тэр гадаадад тайлагнасан тайлангууд нэг 30-40 гр тонн орчим. Тэгээд тэрийгээ тайлагнаад явчихсан анхнаасаа. Тэгээд сүүлдээ энэ тайлагнахаа больсон байгаа. Эдийн засгийн хувьд ач холбогдолгүй молибденийг өөр өөр тайлангууд дээр тайлагнадаг байсан гэсэн үг.

О.Батнайрамдал: Туркойз Хилл тайлагнадаг юм чинь гээд та тэгж дутуу

буруу хөтөлж явуулж болохгүй шүү. Наадах чинь хууль бус шүү дээ. Би танд эрх үүргийн талаар уншсан тийм ээ. Туркойз Хилл бол Оюу толгойг эзэмшдэг компани байсан юм шүү дээ. Эзэмшил нь өөрчлөгдөх гэж байгаа болохоос Оюу толгой компани өөрчлөгдөөгүй байсан юм шүү дээ. Тэгэхээр Туркойз Хилл тайлагнасан юм чинь өөр, одоо бид нар үргэлж та ингэж тайлбарлаж болохгүй шүү, наадах чинь хөтөлж байна шүү.

Б.Баярбаатар гишүүнд нэмэлт 1 минут.

Б.Баярбаатар: Тэр төрийн байгууллагын ТЭЗҮ-г нь яагаад батлаагүй талаар тодорхой хариулаарай. Наадах чинь эс үйлдэхүй харагдаад байгаа шүү. Ер нь бол. Маш олон хүний эс үйлдэхүй энэ дээр яваад байгаа, нэг.

2-т, би энэ Онтрэ, Оюу толгой 2 тусдаа гэрээгээр харилцааг зохицуулах ёстой гэж боддог хүн. Нэг гэрээнд хэзээ ч хамааруулж болохгүй асуудал. Энийг. Иргэд ч энийг бас ингэж бодож байгаа. Ямар том орд вэ гэдгийг түрүүн харьцуулсан юун дээрээс нь та нар харчихлаа шүү дээ. Эрдэнэтийн Оюутаас 3 дахин том, Цагаан суваргаас 2,5 дахин том. Тэгээд сорчилно гээд ингээд яриад сууж байдаг. Өрмийг нь аваад ашиг муутайг нь үлдээчихье гэж байгаа байхгүй юу. Тэгээд тэрийг одоо бас газрын хэвлийдээ үлдээнэ гэж нэг ойлгоод байх шиг байгаа юм. Тэгэхээр энэ уул уурхайтай холбоотой асуудлаар иргэд илүү хэрсүү болсон шүү. Асуудалд тодорхой хандаарай. Монгол хүн юм бол.

О.Батнайрамдал: Төрийн байгууллагаас хэн хариулах вэ? Б.Баярбаатар гишүүн маш тодорхой асуулт асууж байна шүү дээ. Мэндбаяр дарга 7 номерын микрофон

М.Мэндбаяр: ТЭЗҮ-г ирүүлсэн. Хамгийн сүүлийн 2023 оны ТЭЗҮ-г ирүүлснээс 22 оны 6 сард шинжээчийн баг томилоод, шинжээчийн баг бараг 9 сар ажилласан. Шинжээчдийн багийн тавьсан шаардлагууд хангалттай биелэгдээгүй, ойлголцоогүй асуудлуудаа зөвлөл дээрээ оруулж ирж танилцуулж хагалуулья гэсэн. Зөвлөл дээр зөвлөлийн гишүүд ч гэсэн итгэл үнэмшил үзүүлэх боломжгүй. Магадлагдахгүй, батлагдахгүй тооцооллуудыг хүлээн зөвшөөрөх боломжгүй. Нөөц эдийн засаг түрүүн хэлсэн, энэ тооцооллууд.

Дээрээс нь 2, сая түрүүн би ярьсан. 2 компанийн хоорондын тооцоонуудыг хольчихсон байсан болохоор тэрийг нь салгаж гаргаж ир ээ гэсэн байдлаар буцаасан. Тэгээд одоо эргэж орж ирээгүй, хүлээгдээд байж байгаа.

О.Батнайрамдал: Баярлалаа. П.Ганзориг гишүүний микрофон өгье.

П.Ганзориг: Энэ сонсголд оролцож байгаа нийт бүрэлдэхүүнд энэ өдрийн мэндийг хүргэе. Энэ Оюу толгойн нээлттэй сонсголттой холбоотой энэ хэдэн өдрийн хугацаанд ер нь энэ дэлхийд эхний 3-д орох зэсийнхээ үйлдвэрлэлээр энэ Монгол Улсын энэ том байгалийн баялгийг анхнаасаа байгуулж, тохирч хийсэн гэрээ, тэгээд Монгол Улсын Үндсэн хуулийн 6.2, Ашигт малтмалын тухай хуулийн 35.5 гээд энэ байгалийн баялгаасаа Монгол Улс, Монголын ард түмэн дийлэнх өгөөжийг нь хүртэх ёстой. Энэ хангагдахгүй байгаа асуудлууд юунаас болоод үүсээд ирсэн юм бэ? Хаанаа ямар асуудлууд, алдаанууд гарсан юм? Цаашид энийг яаж засаж залруулж явах юм бэ? Тийм боломж байгаа юм уу, үгүй юү гэдэг асуудлыг бид нар ярина аа.

Тэгээд өнөөдөр энэ сонсголд Оюу толгой компани болон төрийн байгууллага гээд олон талын төлөөллүүд оролцож байгаа. Энэ төлөөллүүд маань бол өнгөрсөн хугацаанд ямар байдлаар оролцож ирж байснаа бодит мэдээллээ өгөх боломж шүү гэж хараарай. Хэн нэгнийг нь буруутгаж, шүүх гээд байгаа асуудал огтоос биш.

Тэгэхээр Оюу толгойн төсөлд бол анх тохирч байсан ТЭЗҮ, гэрээ яригдаж байсан зүйлүүдээс авхуулаад Монгол Улс, Монголын ард түмэн 50-аас дээш хувийн өгөөж хүртэнэ ээ гэсэн хүлээлттэй байсан. 53 хувь гээд ч хүртэл заачихсан ТЭЗҮ дээр зүйл байгаа. Энэ маань бол огт биелээгүй ээ. Огт биелээгүй. Засгийн газраас өгч байгаа мэдээллээр энэ 27 хувьтай явж байгаа. Оюу толгой компани татварын хөнгөлөлтүүдээ эдэлнэ. Татвараа тогтворжуулна. Төслийн анхны хөрөнгө оруулалтаа нэмэгдүүлнэ. Далд уурхайн бүтээн байгуулалтын зардлаа өсгөнө. Элдэв менежментийн зардал гэрээ байгуулж нэмж авна. Ингээд өндөр хүүтэй зээлээр ашиг хийнэ. Баялгийг нь ашиглана. Тэгээд зээлийн хүүгээр хүүлнэ.

Одоогийн байдлаар Монгол Улс өөрийнхөө 34 хувьд авсан зээлийнхээ хүү, үндсэн зээлд нийлээд бараг 12 тэрбум долларын өртэй гэж байгаа юм. Энэ Монгол Улсын нийт гадаад зээлийн 50 хувь гээд сая шинжээчдийн дүгнэлт дээр танилцуулж байна. Тэгэхээр ийм бодитой асуудлууд байгаа болохоор энэ зээлийн маань хүү нь жилийн долларын 11 орчим хувийн хүүтэй. Энэ олон улсын жишгээс даруй 30-40 хувиар өндөр хүү. Онтрэ-д болохоор 6,7 хувиар зээл өгөөд байдаг. Яг адилхан төсөл нөхцөлтэй. Монголд болохоор 40 хувиар өндөр хүүтэй буюу 11 хувиар зээл өгч байгаа. Ийм тэгш бус, шударга бус асуудлуудыг бид нар ярьж, нэг цэгцлэх нь зайлшгүй шаардлага үүсэж байгаа гэж харж байна.

Тэгээд үүнтэй холбоотой 2 зүйл тодруулж асууя.

1 дүгээрт, түрүүн шинжээчдийн танилцуулга дээр анх Оюу толгойн төсөл эхлэхэд ТЭЗҮ албан ёсоор батлагдаагүй байсан. Тийм ... /минут дуусав/

О.Батнайрамдал: П.Ганзориг гишүүнд нэмэлт 1 минут.

П.Ганзориг: Албадаж баталгаажаагүй үед Оюу толгойн Хөрөнгө оруулалтын гэрээ, Хувь нийлүүлэгчдийн гэрээ байгуулсан. Тэр ТЭЗҮ дээр тусгагдсан техник, тоног төхөөрөмж гэрээ байгуулсны дараа хүчин чадал нь 2, 3 дахин өсөөд шууд ороод ирсэн. Энэ бол 2-3 жил дор хаяж зарцуулагдаж үйлдвэрлэдэг тоног төхөөрөмж. Гэтэл Оюу толгой шууд аваад уурхайн бүтээн байгуулалтын ажилдаа ашиглаад явсан гэдэг нь өөр ТЭЗҮ-тэй яваа юу, Та нар. Дотоод ТЭЗҮ гэж та нарт байдаг уу? Сүүлийн 10 жилд ТЭЗҮ батлагдаагүй мөртлөө үйл ажиллагаа явагдаж байна шүү дээ. Тэгэхээр энэ дээр нэг тодорхой хариулт авмаар байна.

2-т, энэ уурхайг бол уурхайн олборлолтын төлөвлөгөөгөөр сорчилж олборлохоор харагдаж байна гээд шинжээч дүгнэсэн байна. Тэгэхээр энэ бол Монгол Улс энэ Оюу толгойн бүлэг ордоос бол бүтнээр нь үр өгөөжийг нь хүртэнэ ээ гээд нийт дүнд нь 34 хувьд ногдох зээл аваад хөрөнгө оруулалт хийгээд явж байгаа. Тэгэхээр энэ ... /минут дуусав/

О.Батнайрамдал: П.Ганзориг гишүүнд нэмэлт тодруулга 1 минут. Ө.Шижир гишүүнийг бас нэмье.

П.Ганзориг: Ийм 100 хувь дээр нь зээл авчихсан явж байгаа. Гэтэл ингээд 50 хувийг нь ашиглаад, 50 хувь нь буюу 2 Эрдэнэтийн хэмжээний ордыг эдийн

засгийн үр ашиггүй болгоод орхихоор ийм харагдаад байна. Ингэж явж байгаа зорилго нь зөвхөн энэ төслөөс ашиг хүртэх гэж харагдаж байна. Энэ дээр Оюу толгойн байр суурийг сонсмоор байна.

3-т, тэр зэсийн молибдены мэдээллийг гадаадын, дотоодын байгууллагууд зөрүүтэй мэдээлэл өгөөд байгаа. Яг зорилго нь юу юм бэ? Түрүүн яах вэ, зүгээр мэдээлэл байхгүй байна, тодруулъя гээд байна. Тэгэхдээ яг энэ бол албан ёсны мэдээллүүд байж байгаа шүү дээ, энэ чинь. Энэ том төсөл, энэ том компани явж байгаа. Зүгээр нэг ийм 2 зөрүүтэй мэдээлэл, 2 дахин зөрүүтэй мэдээлэл тавихгүй байх. Тэгэхээр энэ дээр яг ийм ялгаатай мэдээлэл өгч байгаа яг цаад зорилго нь юу байна? Ийм 3 асуултыг асууя. Тэгээд тэр олборлолтын төлөвлөгөөг сорчилж олборлож байгааг баталж байгааг энэ манай Ашигт малтмалын газар холбогдох хүмүүс ... /минут дуусав/

О.Батнайрамдал: П.Ганзориг гишүүний асуултад тодорхой хариулъя. Хэн хариулах вэ? 4 номерын микрофон Мөнхсүх захирал.

С.Мөнхсүх: П.Ганзориг гишүүний асуултад хариулъя. ТЭЗҮ гэдэг юу гэдэг юм, дотоод ТЭЗҮ, гадагшаа гарсан ТЭЗҮ гэсэн 2 өөр бол ойлголт байдаггүй. Бид нарт нэг л төлөвлөгөө байдаг. Тэр төлөвлөгөө маань байнга өөрчлөгдөж явж байдаг. Мэдээж мэдээлэл, шинэ мэдээлэл орж ирнэ. Эдийн засгийн үр өгөөжөөс гадна техникийн өөрчлөлтүүд, ТЭЗҮ хийгдээд тэр нь бол огт хэзээ ч өөрчлөгддөггүй гэсэн ойлголт бол байдаггүй ээ.

Тэгэхээр бид нар жил болгон ТЭЗҮ тооцооллоо бол шинэчлээд шинэчлээд явдаг аа. Хөрөнгө оруулалтын гэрээгээр 5 жилд нэг удаа бол зайлшгүй байгаа тэнд ТЭЗҮ-ээ танилцуулна. Хэрвээ ТЭЗҮ-д томоохон өөрчлөлт орох юм бол тухайн үед нь нэн даруй танилцуулаад Эрдэс баялгийн зөвлөл холбогдох байгууллагуудад танилцуулаад явдаг. Тийм байгаа. Тэгэхээр 2 өөр ТЭЗҮ ойлголт байхгүй.

2 дахь, 3 дахь асуулт дээр манай Т.Отгонбаяр гишүүн хариулах байх.

О.Батнайрамдал: 5 номерын микрофон.

Т.Отгонбаяр: Сорчлон олборлох гэдэг дээр түрүүний манай энэ юуны Ашигт малтмалын газрын Хэрэг эрхлэх газрын хүмүүсийн ярьсантай санал 1-тэй байна. Тухайн ордын хайгуул маань хаанаас хийгдэж эхэлсэн бэ, олборлолтын дараалал яаж тогтоогдсон бэ гэдгээс хамааралтай. Өөрөөр хэлбэл Оюу толгойн олборлолт маань анх Өмнөд Оюугийн ил уурхай ядуу агуулгатай хэсгээс эхэлсэн. Тэгээд далд уурхай руу орсон. Тэгээд энэ орд маань өөрөө асар том хэмжээний орд. Бид нар энэ 100 жил цаашаа явах ёстой орд. Тэгэхээр хайгуулын ажлыг үе шат дараалалтайгаар ингээд хийгдээд явж байгаа. Тэгэхээр тухайн ордын маань олборлолтын хэмжээ, олборлолтын хугацаа ингээд дөхөөд ирэхээр өмнө нь хайгуулаа хийгээд, тэгээд цаашаа ТЭЗҮ гэх мэтчилний үе шаттай дараалалтай явдаг байгаа.

О.Батнайрамдал: Эрдэс баялгийн зөвлөлөөс нэмэлт, нэмэлт хариулт өгөх үү? 7 номерын микрофон. М.Мэндбаяр дарга. 5 номерын микрофон С.Ган-Очир дарга.

С.Ган-Очир: Уулын ажлын тайлан, төлөвлөгөөний талаар тодруулъя. АМГТГ-аас С.Ган-Очир байна.

Шинжээчдийн ярьж байгаагаар Хойд хюго дээр л сорчлон ашиглалт явагдаад байна гэж онцоллоо гэж ойлгосон. Тийм. Энэ дээр уулын ажлын төлөвлөгөө өөрөөр хэлбэл, уулын ажлын төлөвлөлт эхэлж байгаа гэж ойлгож болно. 24 оноос энд хэсэг дээр уулын ажлын төлөвлөгөө ирсэн. Одоогоор бол түрүүнд энэ Оюу толгойн төлөөлөл бас хариуллаа. Яг л бид нар нарийвчилсан хайгуулын ажил хаана хийгдсэн, тэр тал руугаа илүү уулын ажил төлөвлөж байгаа. Түүнтэй холбоотойгоор нөөцөө тодруулж байгаа. Түүнтэй холбоотойгоор бид уулын ажлын төлөвлөгөөг нь мөн тэр хэсэг ... /минут дуусав/

О.Батнайрамдал: П.Ганзориг гишүүн нэмж тодруулах уу? П.Ганзориг гишүүнд нэмэлт тодруулга 1 минут.

П.Ганзориг: Энэ мэргэжлийн хүмүүс, ажлаа шинжээчид, тэгээд өөрсдийнхөө мэргэжлийн хүмүүсийн дүгнэлтийг бид нар үндэслээд асууж байгаа гэдгийг тодотгож хэлье ээ. Тэгэхээр тухайлбал энд уул уурхайн ажлын төлөвлөгөө буюу олборлолтын төлөвлөгөө яг Монгол Улсын ноогдол ашиг авах хугацаа буюу нөгөө 2037 оноос огцом буурахаар байгаа байхгүй юу. Тэр үед нөгөө эдийн засгийн үр ашиггүй, өгөөж муутай уурхайн хэсгүүдийг гэдэг юм уу, үлдсэн хэсгүүдийг олборлох ийм ажлууд явагдахаар харагдаж байгаа, эндээс. Гэтэл тэр үед Монголын ард түмэн ноогдол ашиг авна гэсэн хүлээлт ойлголттой байж байгаа. Тэрнээс өмнө Оюу толгой бүх үр өгөөжөө аваад баялаг хэсгээс нь баялгийг нь аваад, тэгээд ядуу хэсэг ордуудаа үлдээгээд явахаар ийм ойлголттой байхаар харагдаж байна. Энэ дээр Оюу толгой тодорхой тайлбар өгөөч ээ. Энэ ноогдол ашиг авах, авах хугацаатай энэ уулын ажлын гол сорчлох хугацаа 2 давхцаж байгаа дээр.

О.Батнайрамдал: Оюу толгойгоос хэн хариулах вэ? 2 номерын микрофон тодорхой хариулъя.

А.Одончимэг: Геологич Одончимэг байна. Ерөнхийдөө Оюу толгой компани дээр 2 төрлийн нөөцийг тодорхойлоод явдаг байгаа. Нэг нь геологийн нөөц, нөгөөх нь үйлдвэрлэлийн нөөц. Тэгэхээр геологийн нөөц дээр суурилсан тооцоолол дээр уурхайн үргэлжлэх хугацаа 2100 он хүртэл үргэлжлэх төлөвлөгөө тооцоо байгаа. Үйлдвэрлэлийн нөөц дээр 2051 он хүртэл үргэлжлэх төлөвлөгөөтэй байгаа.

Тэгэхээр энэ хугацаанд бид нар юу гэхээр түрүүн шинжээчид ч хэлж байсан. Ашигт малтмалын газрынхан бас манайхаас ч хэлж байсан. Оюу толгой бүлэг орд, бүлэг ордын хэмжээнд үе шаттай хайгуулын судалгаануудыг шат дараалалтайгаар хийгээд гүйцэтгэнэ ээ. Тэрнийхээ хүрээнд тухайн үйлдвэрлэлийн нөөц маань илүү тодорхой болоод ордын үр ашиг цаашаа нэмэгдээд явах тийм стратеги төлөвлөгөө байгаа. Энэ стратеги төлөвлөгөө маань, өөрөөр хэлбэл хамгийн сүүлийн ТЭЗҮ-д багтаагаад оруулчихсан байгаа.

О.Батнайрамдал: Тодорхой хариулт хэлмээр байна л даа. Ерөнхий л хариулаад байна даа, та нар. Тэгээд. Тэгээд энийг чинь ард түмэн бүгдээрээ сонсож байгаа шүү дээ.

Э.Болормаа гишүүний микрофон.

Э.Болормаа: Монголын говьд дэлхийн 4 дэх том зэсийн уурхайг цогцлоож буй 20 мянга орчим Монгол залуучууддаа баяр хүргэе. Энэхүү сонсголын зорилго бол та бүхний хөдөлмөрөөр бүтэж буй энэхүү уурхайн үнэн, зөв мэдээллийг олон

нийтэд хүргэж, үнэ цэн үр өгөөжийг нь улам нэмэгдүүлэх ийм зорилготой гэдгийг энд онцлон тэмдэглэе ээ. Сая геологи, нөөцийн шинжээчдийн мэдээллээс хэлсэн зүйлээс нэг 2 асуулт байна. Тоймлоод хэлэхэд ингэж ойлгож байна. 2009 онд хөрөнгө оруулалтын гэрээ зурахдаа бид ТЭЗҮ-гүйгээр гэрээ зурсан байна. 2010 болон 15 оны ТЭЗҮ болон түүний тодотголд аль алинд нь Оюу толгой компанийн эзэмшил бус Онтрэ компанийн эзэмшлийн талбайн нөөцийн мэдээлэл энэ ТЭЗҮ-д нь ороод яваад байна. Тэгэхээр Оюу толгой компани бол анхнаасаа өөрийн бус энэ Онтрэ-гийн талбайн, энэ геологийн нөөцийг ашиглана гэсэн ийм төлөвлөгөөтэй одоогоор ч тиймэрхүү байдалтай яваад байна гэж ойлгогдож байна.

Тэгээд 20 болон 23 оны ТЭЗҮ-ийн нөөцийн тодотгол дээр сая М.Мэндбаяр дарга, Эрдэс баялгийн мэргэжлийн зөвлөлийн дарга хэлэхдээ энэ 2 өөр компаний юмаа салга аа гэхэд салгахгүй байгаа учир бид нар батлаагүй байгаа гэдэг энэ зүйлийг хэллээ.

Тэгэхээр миний эхний асуулт. Онтрэ компанийн төлөөллөөс асуумаар байна. Танай эзэмшлийн юмыг өөр компани ингээд бид нар ухах гээд байна гээд. Ингээд ТЭЗҮ хийгээд байхад та нар яагаад энийг зөвшөөрөөд яваад байгаа юм бэ? Энэ та бүхний эзэмшиж буй лиценз дээр байгаа нөөцийн асуудлыг Оюу толгой ухна гэхэд яагаад энийг зөвшөөрөөд яваад байгаа юм бэ гэдгийг асууя.

Мөн С.Мөнхсүх захирал сая хэллээ. Бид ТЭЗҮ-гүй явах хүсэл байхгүй байна гээд. Тэгвэл яагаад та бүхэн энэ зөрчлүүдээ арилгахгүй яваад байгаа юм бэ? Яагаад ТЭЗҮ-гүй яваад байгаа юм? Та шинэ ажилд томилогдож байгааг ойлгож байна. Тэгээд баяр хүргэе. Гэхдээ та яг өнөөдөр бол Рио Тинто компанийн захирал албан тушаалтай байгаа учир Рио Тинто компанийг төлөөлөөд сууж байна гэж ойлгож байна. Бусад Рио Тинто компанийн бусад улс оронд үйл ажиллагаа явуулж байгаа уурхайнууд ингээд ТЭЗҮ-гүй явж болдог юм уу? Та бүхэн энэ компанийнхаа хувьд энийг дотооддоо аюулгүй ажиллагааны үүднээс ч гэсэн ингээд хүлээн зөвшөөрөөд болоод байдаг юм уу гэдгийг тодруулж асууя.

Сүүлийн асуулт нь С.Ган-Очир даргаас өнөөдөр Монголд Оюу толгой байна уу, аль ч байна уу ТЭЗҮ нь батлагдаагүй уул уурхай хэд үргэлжлээд хэдэн уул уурхайн үйл ажиллагаа идэвхтэй явагдаж байна. Яагаад хуулийн дагуу та бүхэн үйл ажиллагааг нь зогсоож, ТЭЗҮ-г нь батлагдтал, энэ зөрчлийг арилгатад нь үйл ажиллагааг нь зогсоогоогүй байгаа юм бэ?

О.Батнайрамдал: Э.Болормаа гишүүний асуултад хариулъя. Онтрэ компанийн геологич байсан уу, тийм ээ? Хуульч нь. Урагшаа тэр гэрчийн юун дээр суугаарай, гэрчийн суудал дээр суугаарай. Хэн хариулах вэ? Хаанаас хариулах вэ? Э.Болормаа гишүүн маш тодорхой асуултууд асууж байна. Онтрэ компани өөрийгөө танилцуулаад хариулах уу? 8 номерын микрофон.

Стефен Скотт: Та бүхэндээ өглөөний мэнд айлтгая аа. Миний алдар нэр Стефен Скотт. Би Онтрэ Ресорсийн гүйцэтгэх захирлаар ажилладаг хүн байна. Эхний тавьсан асуулт. Яагаад Оюу толгой ХХК бидний өмнөөс олборлолтыг яагаад Оюу толгой ХХК маань Онтрэ Гоулдын өмнөөс олборлолтыг гүйцэтгээд байна вэ гэсэн асуултад хариулъя.

Юуны өмнө бид нар Онтрэг товчхон тайлбарлахад бол 10 ажилтнаас бүрддэг багахан, тийм ААН юм байгаа юм, үйл ажиллагаа явуулдаг. Тийм учраас тэр багахан оврын ААН учраас бид нар тэр уулын үйл ажиллагаа нэн ялангуяа

олборлолт гүйцэтгэх тийм техникийн хүчин чадлаар хомс ийм ААН юм байгаа юм.

2 дахь энд нөлөөлж байгаа хүчин зүйл бол бид нарын яригдаад байгаа Хюго хойд нь хойд хэсгийн Онтэагийн лиценз бүхий тусгай зөвшөөрөл бүхий энэ талбай нь бол Оюу толгойн тусгай зөвшөөрөлтэй нэгдсэн тийм нэгдмэл орд газар учраас тэр нөгөө үйл ажиллагааг бол нэгдсэн байдлаар явуулах нь бол бид нар эдийн засгийн хувьд болон техникийн хувьд бол зохилтой гэж үзсэн.

Тийм учраас Онтре ресорсын мэдэлд байгаа мөн тэр нөөцийг олборлоход тусад нь Оюу толгойн одоо орд газраас лиценз тусгай зөвшөөрөл бүхий орд газраас тусдаа олборлох юм бол эдийн засгийн үр өгөөж нь бол бараг тэг байх тийм төлөв байдалтай байгаа.

Хууль, эрх зүйн үүднээс нь аваад үзэх юм бол 2009 онд байгуулагдсан Хөрөнгө оруулалтын гэрээгээр Оюу толгой ХХК нь Онтрэ ресорсын өмнөөс энэ тусгай зөвшөөрөл Онтрэгийн тусгай зөвшөөрөл бүхий талбайн олборлолтыг явуулж, бүтээн байгуулалтын үйл ажиллагааг хариуцна гэсэн тийм заалттай байдаг.

О.Батнайрамдал: Дараагийн асуултын хариулт С.Мөнхсүх захирал. 4 номерын микрофон.

С.Мөнхсүх: Баярлалаа. Э.Болормаа гишүүний асуултад хариулъя. ТЭЗҮ-тэй холбоотой асуудлаар би түрүүн дурдсан. Оюу толгой компанийнхан үнэхээрийн хичээл зүтгэл гаргаад, чадах асуудлуудаа өөрчлөлтүүдийг хийгээд, ТЭЗҮ-гээ батлуулах гээд хойноос нь хөөцөлдөөд яваад байгаа. Оюу толгой компаниас шалтгаалахгүй асуудлуудыг бол нөхцөлүүдийг тавьж байгаа. Тэр нь хувь нийлүүлэгчдийн үр өгөөжийн тодорхойлолт, мөн жишээлбэл 103 дугаар тогтоолын хэрэгжилт эсвэл Онтрэгийн асуудлыг нэг тийш нь болгох гэх мэтчилний.

Тэгэхээр энэ юм нь бол яг компанийн зүгээс хамаарах асуудлууд биш, олон талын оролцоотой ийм хүндрэлтэй асуудлууд болохоор нөгөө тахиа өндөг гэдэг 2-ны гацалт, гацалтад орчхоод байгаа тал байдаг аа. Олон улсын жишгийн талаар та асууж байх шиг байна. Миний ажиллаж байсан орон, уул уурхайн салбарт бол ТЭЗҮ гэдэг ойлголт бусад оронд Монголтой ... /минут дуусав/

О.Батнайрамдал: 4 номерын нэмэлт 1 минут.

С.Мөнхсүх: Баярлалаа. Тэгээд мэдээж компани, олборлолт явуулж байгаа компани бол байгалийн нөлөө, ХАБ гэх мэтчилэн асуудал дээр бол үнэхээрийн анхаарал тавьж, тэрийг төр засаг нь бол маш нарийн хянадаг байгаад байгаа юм. ТЭЗҮ дээр бол хувьцаа эзэмшигч нарын үр өгөөжийн талаар нэг их алба үүрэг авдаггүй, өгдөг ч үгүй тийм байгаад байгаа юм.

Тэгэхээр яг классик утгаараа бол ТЭЗҮ гэдэг ойлголт бол миний урьд өмнө ажиллаж байсан бусад оронд бол манайтай адилхан биш байдаг аа. Тэглээ гээд бид нар бол ТЭЗҮ-г чухал биш гэж үзэж байгаа юм биш. Манай үйл ажиллагаанд Оюу толгойн үйл ажиллагаанд бол ТЭЗҮ чухал. Тийм ч учраас бид нар ТЭЗҮ-гээ, ТЭЗҮ-гээрээ дамжуулж 2 тал ойлголт нэгтэй болдог оо гэж ойлгож байгаа. Тийм ч учраас их хүсэж байгаа.

О.Батнайрамдал: С.Ган-Очир даргад 5 номерын микрофон. АМГТГ С.Ган-Очир хариулъя.

С.Ган-Очир: Уулын ажлын тайлан төлөвлөгөө ирүүлэх үйл явц бол Ашигт малтмалын тухай хуулийн 48 дугаар зүйлд заасны дагуу мэдээ, тайлан ирүүлэх гэдэг ийм хуулийн зохицуулалтаар явагддаг, ийм агуулгатай. Тэгээд үүний дагуу ирсэн мэдээллийг бид хүлээж авдаг. Ирүүлсэн уулын ажлын төлөвлөгөөг хүлээж авсан ТЭЗҮ-д үндэслэж хянаж хүлээж авдаг ийм л зохицуулалттай. Сүүлийн 10 жилд ТЭЗҮ уулын ажлын төлөвлөгөөг хянах ТЭЗҮ бидэнд байхгүй байсан нь үнэн. Гэхдээ Оюу толгой компани 20 он хүртэл бол 15 оны ТЭЗҮ хүчин төгөлдөр явж байсан. 2020 онд ТЭЗҮ-ээ ирүүлсэн. Ингээд Эрдэс баялгийн мэргэжлийн зөвлөлийн хуралдаанаар ороод буцсан. ТЭЗҮ ирүүлнэ гэдэг маань бид үндсэндээ бүх мэдээллээ солилцсон гэсэн үг. Бидэнд танилцуулсан, хянуулсан.

О.Батнайрамдал: 5 номер, нэмэлт тодруулга 1 минут. Багтаагаарай.

С.Ган-Очир: Энэ процесс мөн 2023 онд үргэлжилсэн, дахиад явсан, дахиад ТЭЗҮ ирүүлсэн. Өөрөөр хэлбэл бид уулын ажлын үйл явцын талаар өрнөлийн талаар бүрэн мэдээлэлтэй байсан гэсэн үг. Нөгөө талаас бид уулын ажлын төлөвлөгөөг хүлээж авахдаа холбогдох байгууллагуудаас бас чиглэл авдаг. Энэ том төслийг уулын ажлын төлөвлөгөөг нь хүлээж авахгүй гэдэг шалтгаанаар бид зогсоох эрх байхгүй. Бидэнд юу чухал вэ гэхээр Ашигт малтмалын тухай хуулийн 48 дугаар зүйлийн дагуу мэдээлэл, тайлангаа авах нь л чухал байдаг. Ийм учраас бид уулын ажлын төлөвлөгөөг нь хүлээж аваад л явуулдаг.

О.Батнайрамдал: Э.Болормаа гишүүн нэмэлт нэг минут, тодруулга. Онтрэ компаниас нэмэлт нэг тодруулга. Э.Болормаа гишүүний микрофоныг өгье.

Э.Болормаа: Онтрэ компанийн захирал сая өөрөө хэлэхдээ манайх 10 хүрэхгүй ажилтантай, жижиг компани гэдгийг сая өөрөө хэллээ. Онтрэ компанийн эзэмшилд байгаа 2 лиценз дээр нийт Оюу толгойн бүлэг ордын баялгийн 32 хувь нь байна гэдэг сая бид шинжээчдийн дүгнэлт дээр сая танилцуулга дээр харлаа л даа. Тэгэхээр Онтрэ компани маань энэ тусгай эзэмшигч, энэ лиценз эзэмшигчийнхээ хувьд тодорхой эрх үүрэгтэй байгаа. Тэр нь компани өөрөө энэхүү хайгуулын ажлууд, уулын төлөвлөгөөнүүд гэх мэтчилэн энэ өөрийн тусгай эзэмшлийн эрх үүргээ бүрэн хэрэгжүүлж чадахгүй байна л гэж харагдаад байна л даа. Бидний хувьд Рио Тинто том компани, Онтрэ жижиг компани биш. Яг энэ Монголын лицензийг адилхан лиценз эзэмшигч нар. Тэгэхээр яагаад та бүхэн өөрсдийнхөө энэ эрх үүргээ хэрэгжүүлэхгүй байгаа юм бэ?

О.Батнайрамдал: 8 номерын микрофон. Онтрэ компанийн төлөөлөл.

Стефен Скотт: Тэр бид нар эрх үүргээ гүйцэтгэхгүй, эрхээ эдлэхгүй үүргээ гүйцэтгэхгүй байгаа гэдэг дээр бол би санал нэгдэхгүй байхыг болгооно уу. Учир нь юу вэ гэхээр бид 2004 оноос авхуулаад Оюу толгой ХХК компанитай эрх зүйн хувьд хүчин төгөлдөр үйл ажиллагааны нэгдсэн зохицуулалтын хамтын ажиллагааны гэрээний дагуу үйл ажиллагаагаа хамтарч явуулж ирсэн юм. Энэний дагуу мөн түүнчлэн 2010 оноос хойш бид нар боловсруулсан ТЭЗҮ болоод мөн түүнчлэн нөөцийн үнэлгээ, уулын төлөвлөгөө гэх зэрэг нэгдсэн тийм төлөвлөгөө болоод баримт бичгүүдээ үйлдэж, энэнийхээ дагуу бид нар хамтран үйл ажиллагаа явуулж байгаа. Мөн бид энэ тусгай зөвшөөрөл эзэмшихтэй холбоотой аливаа зардал, мөн үйл ажиллагаатай холбоотой аливаа зардлын өөрийнхөө хувийг бол бид нар өнөөдөр мөн Монголын хувьд татвар төлбөр гэх зэрэг төлбөрийн үүргээ бол хуулийн дагуу биелүүлж байгаа гэдгээ хэлье.

О.Батнайрамдал: Уучлаарай. 8 номерын микрофон нэмэлт тодруулга 1 минут. Микрофондоо ойртоорой.

Орчуулагч та орчуулчих уу? 8 номерын микрофон 1 минутад багтаагаарай.

Стефен Скотт: 2004 оноос хойш өмнө нь би түрүүн дурдсан Онтрэ болоод Оюу толгой тэр үед Айвенхуо Майнз гэдэг компанитай бид нар бол Райнинг буюу хувь оролцооны тохиролцоонд хүрсэн юм байгаа юм. Тэгээд энэ хувь оролцооны тохиролцоо маань улмаар бидний хооронд хамтын ажиллагааны зохицуулалт бүхий гэрээнд тусгагдсан үйл ажиллагаа болж ингэж улмаар хөгжсөн. Тэгээд энэ нь хамтын ажиллагааны тэр гэрээнд тусгасан хамтын ажиллагааны бүхий л зүйл заалт бүхий тохиролцоо нь улмаар 2 мянга, нөгөө хөрөнгө оруулалтын гэрээнд бол тусгалаа олсон байдаг юм. Тодорхой заалтууд байдаг. Тэгээд тэр хөрөнгө оруулалтын гэрээний нөхцөлүүдэд Онтрэ болоод Оюу толгой тэр үед Айвенхуо Манйз 2 ямар нөхцөлөөр ямар зарчмаар энэхүү үйл ажиллагаагаа явуулах вэ гэдэг бүх нөхцөлүүд заалтуудыг нь бол тусгасан байдаг.

О.Батнайрамдал: Э.Болормаа гишүүн нэмэлт тодруулга.

Э.Болормаа: Бид бага зэргийн зөрүүтэй мэдээлэлтэй байх шиг байна. Яагаад гэвэл сая шинжээчдийн мэдээллээр 2025 оны 4 сард буюу өмнөх Засгийн газрын 170 дугаар тогтоолоор л дөнгөж энэ жилээс Онтрэ компанийн эзэмшлийн талбай бол Оюу толгой бүлэг ордын хүрээ хязгаарт хамаарна гэдэг бол зөвхөн энэ 25 оны 4 сард шийдэгдсэн асуудал. Тэгэхээр энэнээс өмнө энэ ерөөсөө зүгээр тусдаа лиценз. Тэгэхээр та сая хөрөнгө оруулалтын гэрээг дурдлаа л даа. Яг Монгол Улсын энэ зурсан хөрөнгө оруулалтын гэрээгээ хэдийн хэд дээр Рио Тинто энэ Онтрэ-ийн талбай хайгуулыг хийнэ ээ гэдэг ийм заалт орсон юм бэ? Бидний мэдэхээр Онтрэ-ийн асуудал энэ хөрөнгө оруулалтын гэрээтэй огт хамаагүй, ямар ч хайгуул хийх, олборлолт хийх үүрэг хүлээгээгүй, яг хэдийн хэдийн заалт дээр энэ хариуцлагыг Оюу толгой таны өмнөөс хүлээж байгаа вэ? Энэ та 2-ын хоорондох гэрээ биш бидний хөрөнгө оруулалтын ... /минут дуусав/

О.Батнайрамдал: 8 номерын микрофон хариулах уу. 8 номерын микрофон өгье.

О.Батнайрамдал: Хөрөнгө оруулалтын гэрээний тодорхой яг аль аль заалтыг та эшилж байгаа вэ гэж асууж байна.

8 номерын микрофон өгье.

Та бэлдээд дараагийнх дээр дараагийн сэдвүүд дээр гарах учраас хариулаарай. Окэй. Цааш үргэлжилье. Ө.Шижир гишүүний микрофоныг өгье.

Ө.Шижир: Өдрийн мэнд. Ер нь Монголчууд хэзээ, хэдэн онд Оюу толгойгоос үр ашгаа хүртэх вэ гэдэг бол хамгийн эхний асуудал. Энэ тоо байнга хойшилдог. Одоо 2037 он болж өөрчлөгдсөн. 2040 оноос эхлээд Оюу толгойн борлуулалт болон хэмжээ 6 дахин буурч эхэлж байгаа. Нэг ийм энэ, энэ шинжээчийн дүгнэлт гаргаж байна. Тэгэхээр ашиг олоод 3 жилийн дараа үр ашгаа хүртээд 3 жилийн дараа үйл ажиллагааны зардал нь хэвээрээ мөртөө борлуулалтын орлого үйл ажиллагаа чинь ингээд 6 дахин багасна гэсэн үг.

Тэгэхээр энэ бол ашиг орлого, хугацаа богинохон хугацаа мөртөө цаашдаа зардлаа нөхөхгүй байх, эсвэл зардлаа дөнгөж нөхдөг байх хэмжээнд очих ийм график харагдаж байна.

2 дугаарт, түр хороо 12 удаа хуралдаад нийтдээ 92467 бичиг ирсэн. Түүний 45 мянга, 50 мянга шахуу нь нууцаар ирчихээр талыг нь бид нар ярьж чадахгүй болчхож байгаа юм. Мөнхсүх дарга түрүүн хуулийг гуйвуулж тайлбарлаж байна лээ. Та тамга гээд явуулчихаар нууц гээд тамгалаад явуулчихаар энд нууцаар хүлээгээд авчихдаг байхгүй юу. Нууцаар хүлээгээд авчихаар энэ нууц нь тэр чигээрээ нууц болчхож байгаа юм. Тэрнээс биш таны барьж байгаа албан хэрэглээнд нууцыг ил болгож ярьж болно оо гэдэг ийм тайлбар байдаггүй юм, Нууцын тухай хуульд. Тэгэхээр энэ та хуулийг буруу тайлбарласан шүү. Ер нь Оюу толгойн санхүүгийн тайлан хүртэл нууц байгаа шүү дээ. Үйл ажиллагааны санхүүгийн тайлан нь хүртэл нууц байгаа. Энийг зөвхөн Төсвийн байнгын хорооны гишүүдэд нууцаар өгсөн. Тэгээд ингээд бид нар бүх юмыг нуугаад байхаар хэзээ асуудлыг ил тод ярьдаг болох юм бэ. Хэзээ нэг мөр, нэг талдаа асуудлаа шийддэг болох юм бэ гэдэг асуудал байгаад байгаа юм.

Тэгээд хөрөнгө оруулалтын гэрээ Хувь нийлүүлэгчдийн гэрээ байгуулснаас 5 сарын дараа ТЭЗҮ нь батлагдсан байх жишээтэй. Хуульд нийцсэн байна уу гэдэг асуудал шүү дээ. Монгол Улсад өнөөдөр үйл ажиллагаа явуулж байгаа бүх компани хуулийг дагаж мөрдөх үүрэгтэй юм. Тэгээд та хэд болохоор дуртай үедээ дагана, дургүй үедээ дагахгүй, сонсгол дээр чинь очно, очихгүй гээд ингээд мэдэгдэл гаргаад байдаг байж болохгүй ээ. Энэ чинь бид нар хуулиа дагах ёстой юм. Тэгээд Рио Тинто компани Монголын Засгийн газартай байгуулсан гэрээн дээрээ болохоор 3 сарын софрт дээр нэмэх нь 6,5 гээд нийтдээ 11, 90 хувийн хүүтэй. Тэгсэн мөртлөө Онтрэ-тай байгуулж байгаа гэрээ нь 6,7, менежментийн хүү нь 6 гээд.

Тэгэхээр би танаас нэг юм асуумаар байгаа юм. Яагаад ялгаатай байгаа юм? Эхний асуудал.

2 дугаарх нь менежментийн танай 6 хувийн менежмент төлбөр авдаг компани хаанахын ямар компани, хэчнээн төгрөгийн цалинтай, хаана үйл ажиллагаа явуулдаг компани байдаг юм бэ? 2 дахь асуулт.

3 дахь асуулт нь өнөөдөр зээлийн хүү, зээл 2 чинь ингээд тэнцээд ирчхэж байгаа юм. Тэгэхээр энэ нэг талаасаа санхүүгийн бизнес харагдаад байгаа байхгүй юу. Уул уурхайн. Үндсэн зээлээсээ давсан зээлийн хүүтэй болоод ирэхээр энэ санхүүгийн үйл ажиллагаа явуулж байгаа хэлбэр гэж харагдана. Санхүүгийн талаасаа. Энэ дээр хариулт өгөөч?

3 дугаарт, 2025 оны 10 сарын 25-нд Майнинг инженерингийн сайт дээр Оюу толгой компани Пентфордерын зүгээс Оюу толгой компани дээр маргаан үүсгээд нийтдээ энэ маргааны үүднээс 138,75 сая долларыг төлөхөөр тохиролцлоо гэдэг ийм мэдээлэл гарсан байна. Тэгэхээр энэ тохиролцоо нь 138,75 сая доллар Монголын талд хэд, бусад хувьцаа эзэмшигч хэдээр очих юм бэ гэдэг асуудал.

3 дугаарт, миний 1 минутыг нэмээд өгчхөөч.

О.Батнайрамдал: Ө.Шижир гишүүнд нэмэлт 1 минут.

Ө.Шижир: Дараагийн асуулт нь Оюу толгой 9 ТУЗ-ийн гишүүнтэй. Миний

ойлгосноор Рио Ти Ар Кю, Өү Ти гэж байхдаа 3, 3-аар ТУЗ-ийн гишүүдэд тохирьё гэж ойлгосон юм шиг байгаа юм. Одоо бол 6, 3. Та ТУЗ-ийн гишүүнээр миний ойлгож байгаагаар 3 дахь жилдээ ажиллаж байгаа буюу Та Рио Тинто талаас томилогдсон ТУЗ-ийн гишүүн. Манай Монголын талын 34 талаас томилогдож байгаа ТУЗ-ийн гишүүд юу ярьдаг вэ гэхээр үргэлж бид нар 6, 3-аар харьцаагаар ялагддаг. Манай дээр 5, 4-өөр гарсан асуудал байхгүй ээ. Төсөв батлахдаа 6, 3-аар ордог. Төлөвлөгөө батлахдаа 6, 3-аар ордог гэдэг. Тэгтэл та түрүүн ярихдаа Монголын талын эрх ашиг гэж байгаа бол та Монголын талын ТУЗ-ийн гишүүдтэй хэдэн удаа, хэдэн удаагийн шийдвэр дээр нэг талд байж чадсан бэ буюу 5, 4-ийн харьцаатай байж чадсан бэ гэдэг асуулт. Ингээд би энэ нэг 5 асуулт дээр эхлээд тодорхой асуулт асуучихъя.

О.Батнайрамдал: Ө.Шижир гишүүн маш тодорхой 5 асуулт тавилаа. С.Мөнхсүх захирал хариулъя. 4 номерын микрофон.

С.Мөнхсүх: Уучлаарай, Ө.Шижир гишүүн би 2 дахь, 3 дахь асуулт дээр нь сайн ойлгосонгүй. Тодруулж асуух шаардлагатай байж магадгүй. Түүн дээр би дахиад тодруулга асууж болох уу тийм ээ?

Тийм, болно.

Ойлгосон. Тэр Онтрэтай холбоотой асуудал дээр эхний асуултад нь хариулъя. Юу, юу өгье өө. Нэг тал нь ингээд Оюу толгой Рио Тинтотой гэрээ хийгээд энэ янз янзын нөхцөлүүд байна. Нөгөө талд нь Оюу толгой Онтрэ-тай ингээд гэрээ хийсэн байна. Энэ 2-ыг ингээд харьцуулаад яахаар нөхцөлүүд нь шал өөр харагдаад байна. Энэ ямар учиртай юм бэ гэж асууж байх шиг байна. Тийм. Хүү нь, хүүгийн зөрүү нэг нь бол Ю Эс Си Пи ай дээр нэмэх нь 2-оор 2 хувь, нөгөөдөх нь болохоороо софтвер дээр нэмэх нь 6,5 гэдэг жишээ байна, тийм ээ. Энэ Онтрэтэй хийсэн хэлцэл маань ер нь 2004 оноос эхэлсэн биз дээ. Тэр нь бол хөрөнгө оруулалтын гэрээ Рио Тинто гээд олон компаниуд бид нарын өнөөдрийн ашиглагдаж байгаа бүх ойлголтууд байхгүй байх үед буюу бүр нэлээн дээхэн үе 2004 онд л тохирсон тоо хэм хэмжээ, дүнгүүд л байгаад байгаа юм л даа. 2004 оноос хойш. Тэр үед бол Рио Тинто байгаагүй, би байгаагүй. Тухайн үед ямар шаардлагатайгаар тийм нөхцөлийг хүлээн зөвшөөрсөн юм. Би бол сайн хэлж мэдэхгүй байна.

Сүүлийн 3, 4 жил бол тэр нөхцөлүүд Оюу толгойгийн Рио Тинтогоос авч байгаа нөхцөлүүдээс илүү давамгай байдлыг нөгөө талд үзүүлээд байна гэдэг үндэслэлтэйгээр энэ дээр Онтрэ бол нэлээн эрчимтэй хэлэлцээр хийгээд, түрүүний ярьж байсан үзүүлэлтийг бүгдийг нь сайжруулаад, менежментийн төлбөр, хүү бүх юмыг нь Оюу толгойтой адилхан болгоод ТУЗ-даа жил хагасын өмнө бол Оюу толгойн менежментийн баг танилцуулчихсан байгаа. Тэгэхээрээ сайжруулсан хувилбарыг Онтрэ-тэй хэлэлцээр хийгээд шийдлийг нь олоод гэрээгээ бол Оюу толгойн ТУЗ-даа бол өргөн барьчихсан хүлээгээд сууж байгаа юм.

4 дэх асуудал буюу Пентфотор холбоотой асуулт асуулаа. Энэ бол Туркойз Хилл өөрөө хөрөнгийн бирж дээр хувьцаатай компани байсан. Тэгээд Пентфотор гэдэг компани бол том хөрөнгө оруулагч нарынх нь нэг байсан. Гүний уурхайн бүтээн байгуулалт энэ зардал хэтрэлттэй холбоотой мэдээллийг цаг үе хугацаанд нь амжиж нэн даруй мэдээлээгүй ээ. Тэрнээс болоод Пентфотор хөрөнгө оруулагчийн хувьд хохирол хүлээсэн гэсэн нэхэмжлэлийн дагуу шүүх хуралдаад явж байсан. Шүүх хурлын процесс явж байгаад 2 тал бол ойлголцоод эвлэрлийн

гэрээ зурсан байгаа.

Тэгэхээр аль нэгэн тал нь зөв, буруу гэсэн биш ассетмент, греммент буюу 2 талаасаа ойлголцоод аль нэгэн тал нь буруу байна, зөв гэдэг хүлээн зөвшөөрөлгүйгээр энэ маргаан бол эцэс төгссөн байгаа.

ТУЗ-ийн засаглалтай холбоотой та асуулаа. 2 тал хоёулаа бол хувьцаа эзэмшигч нарынхаа даалгаврын дагуу байр суурийг илэрхийлэх үүрэгтэй байдаг. Мөн компанийнхаа эрх ашгийг ч бол орхигдуулж болохгүй. 9 гишүүн есүүлээ л Оюу толгой ХХК-ийн үр өгөөжийн төлөө ажилладаг. Санал зөрөлдөх асуудлууд байдаг. Тэр олон шалтгаантай байдаг. Ул сууриараа санал зөрөлдөхгүй асуудал байдаг. Мэдээллийн тэгш бус байдал заримдаа гарч ирдэг. Тэгээд ТУЗ-ийн хувьд бол хүч түрж олонхын шийдвэрийг асуудал болгон дээр ашиглаад байдаггүй санал зөрөлдөх болгон дээр ашиглаад байдаггүй ээ. Аль болохоор 100 хувь ойлголцож, энэ дээр шийдэл гаргах гэж маш их хичээж явдаг. Түрүүний миний нэг жишээ хэлэх юм бол Онтрэ-тэй холбоотой нэг жил хагасын өмнө сайжруулсан гэрээгээ санал болгоод ... /минут дуусав/

О.Батнайрамдал: 4 номерын микрофон нэмэлт 1 минут.

С.Мөнхсүх: Тэгэхээр тэр бол нэг жишээ байгаа юм. Онтрэ-тэй холбоотой асуудлыг жишээлбэл маш чухал асуудал гэж тооцоод энэ дээр хүч түрж олонх, дийлэнхийн шийдвэрийг бол гаргаагүй, ойлголцох гээд л ингээд явж байгаа. Тэгэхээрээ компанийн удирдлага болон тэгээд ТУЗ-ийн дарга, ТУЗ-ийн гишүүд бол аль болохоор 100 хувийн санал нэгтгэйгээр шийдвэр гаргах гэж үнэхээрийн хичээдэг байгаа юм.

О.Батнайрамдал: 2 тодорхой асуулт байсан, тийм ээ. Тань дээр нэг факт засчихъя. Ю Си пи ай дээр нэмэх үү. 2 биш Канадын прайментын хүү дээр нэмэх үү? 2 байгаа шүү. Онтрэгийн 2025 оны 2 сард байгуулсан хамтын ажиллагааны гэрээгээр.

Нэмэлт тодруулга 4 номерын микрофон.

С.Мөнхсүх: Компаниудын яг нэр хэн нь, аль компани нь ямар төлбөрийг авдгийг би тодруулж асуугаад яг танд тодорхой хариу өгье өө. Хэд хэдэн компаниуд байдаг. Рио Тинто Сервис Лимитед гэж компани байгаа. Мөн Нидерланд Люксембургт бүртгэлтэй Оюу толгойн хувьцааг эзэмшигч компаниуд байгаа. Зээлийг өгч байгаа бол бас арай өөр охин компаниуд байгаа. Тэгэхээр энэ компаниудын яг нэг нэр усыг нь, нэрийг нь тусад нь өгье өө. Танд. Тэр нууц биш ээ. Гэрээн дээрээ байгаа ... /минут дуусав/

О.Батнайрамдал: Ө.Шижир гишүүн тодруулга нэмэлт 1 минут.

Ө.Шижир: Тийм. Нөгөө яагаад асуугаад байгаа вэ гэхээр Оюу толгойн менежментийн төлбөр чинь 6 хувь гэхээр аягүй өндөр байхгүй юу. Тэгээд энэ 6 хувь чинь нийт мөнгөн дүнгээр тооцохоор би танаас хүртэл дахиад тодорхой асууя. Үйл ажиллагаа эхэлснээсээ хойш өнөөдрийг хүртэл жил бүр хэдэн долларыг менежерүүдийн төлбөрт хэчнээн компанид өгдөг юм бэ гэдгийг тодорхой хэлээд өгөөч ээ гэж. Уг нь энэ сонсгол чинь бид нар нээлттэй тодорхой сонсох ёстой юм л даа. Та нар өмнө нь 5 удаа ирээгүй учраас ингээд энд асуугаад байгаа юм. Өмнө нь ирэх ёстой асуултууд, тийм.

2 дугаарт, тэр 138,75 сая доллар дээр 2 тал тохиролцсон гэхээр 2 тал тохиролцчихдог. Монголын талын оролцоо энэ дээр ямар байгаа юм? Монголын тал хэдий хэмжээний ашиг хүртдэг юм. Энэ чинь 3 хувьцаа эзэмшигч байж байгаад 2 нь хоорондоо тохирчихлоо гэж энгийн дээр бодоход Монголын талын хувьцаа эзэмшигч эрх ашиг энэ дээр хангагдаагүйгүй байна шүү дээ, одоо энгийн логигоор харах юм бол. Тэгэхээр та энэ дээр нэг тодорхой хариулт хэлээд өгөөч ээ гэж байгаа юм.

Нөгөө нэг асуултад хариулаагүй. Нөгөө 6 тэрбум долларын зээл чинь хүү нь 6 тэрбум долларт гараад, ингээд 12 орчим тэрбум долларын зээл болон хүүтэй болчихсон, манайх одоо 34-ийн тал. Тэгэхээр энэ чинь санхүүгийн бизнес эрхлээд байгаа юм биш үү? Хүү ... /минут дуусав/

О.Батнайрамдал: Ө.Шижир гишүүний тодорхой асуултад санхүүгийн бизнес хүүгээс хүү гээд санхүүгийн бизнес юм биш үү? Тийм санхүүгийн бизнес хүүгийнхээс гүйцсэн санхүүгийн бизнес юм биш үү гэдэг асуултыг 2 удаа асуулаа шүү дээ. Тэгэхээр та хариу, 4 номерын микрофонд нэмэлт хариулт өгье.

С.Мөнхсүх: Баярлалаа. Яах вэ, нөгөө ар араас нь нэлээн хэдэн асуултууд угсарч байгаа болохоор 4 минут авъя гэж хүсэхээр байна. Тэгээд Ө.Шижир гишүүн ээ, би тойрч зугтаад байгаа юм биш аль болохоор л тодорхой ярих гэж хичээж байгаа юм. Тэгээд зарим асуултыг чинь ойлгоогүй байж магадгүй, тэмдэглэж аваагүй байж. Менежментийн төлбөртэй холбоотой асуудал бол менежментийн төлбөр авч байгаа. Үйл ажиллагааны зардлаас 6 хувийг суутгадаг, бүтээн байгуулалтын хөрөнгө оруулалтаас 3 хувийг суутгадаг тийм байгаад байгаа. Нийт өнөөдрийг хүртэл Ри Тинто-оос авсан менежментийн төлбөрт авсан дүн нь 1,1 тэрбум доллар байна уу. Би тэрийг дахиж лавлая. Цээжээс нэг тэр хавьцаа байгаа байх гэж бодож байна.

2 компани хоорондоо ингээд өгөө аваагаа тохиролцоод хайгуулынхаа зардлыг ингээд яачихдаг. Энд Монгол талын оролцоо байгаа, хаана байгаа юм бэ гэж асуусан.

О.Батнайрамдал: Нэмэлт 1 минут. Та хуулиараа 2 удаа авна шүү дээ, тийм ээ. Нэмэлт 1 минут.

С.Мөнхсүх: Харин тийм. Тэгэхдээ дарга, нөгөө 3, 4 аягүй ярвигтай асуудлууд байгаа учраас би 3, 4 минутад арай ч, арай ч багтаж амжиж хариулж чадахгүй байгаад байна л даа. Тэгээд энэ дээр. Энэ түрүүчийн Стефен Скотт захирал хэлсэн. 2004 онд анх энэ агриймент гээд нэг гэрээ зурагдсан байгаа. Тэр үед бол 2 Х лицензтэй, 2 хайгуулын компани. Цаашдаа хэн нь зардал мөнгөө гаргах авах вэ, хайгуулынхаа программаа хэн нь түрүүлээд явах вэ, ирээдүйд олборлох юм бол хэн нь яаж ашгаа хуваах вэ гэдэг бол ойлголт 2004 онд хийгдсэн. Монгол Улсын хуулиар 2006 онд Ашигт малтмалын хуульд стратегийн орд гэдэг ойлголт бол сүүлд гарч ирсэн ойлголт. Түүгээр бол 34 хувийн эзэмшлийн талаар асуудал яригдсан. Тэгэхээр энэ 2004 онд бол нэлээн дээхэн үед 2 лиценз эзэмшигч нар ... /минут дуусав/

О.Батнайрамдал: Таны юмыг тодруулах эрх дуусчихлаа.

Тэгэхээр яах вэ, энэ асуудал бол дараа дараагийн өдрүүдэд бүр илүү

шинжээчийн дүгнэлттэйгээр нэмэлт мэдээллээр хүрэх болно оо. Та тэр үед нэмэлтээр яаж болно.

Ө.Шижир гишүүн нэмэлт 1 минут тодруулга.

Ө.Шижир: Тэгэхээр өнгөрсөн хугацаанд 1,1 тэрбум долларын менежментийн зардал хэлбэрээр 6 хувь буюу тийм хэмжээнд мөнгө өгчихсөн юм байна. Энэ маш их тоо шүү дээ, маш их мөнгө. Тэгтэл манай үндсэн, авсан үндсэн зээл чинь 6 тэрбум доллар. Манай авсан үндсэн зээлийн үндсэндээ 20 хувийг бид нар менежментийн төлбөрт төлчихсөн юм байна. Нэмэх нь дахиад 6, 6 тэрбумд зээл байгаа юм байна. Яагаад энийг хүү байгаа юм байна. Тэгээд хүүнээс хүү бодоод байгаа юм байна. Тэгээд энэ чинь санхүүгийн бизнес эрхлээд байгаа юм биш үү, С.Мөнхсүх захирал аа гэж би асуугаад байна. Рио Тинто Монголд. Яагаад гэхээр Онтрэ-ийн хийсэн нөхцөл 1 дүгээрт өөр байна.

2 дугаарт, нөгөө би түрүүн танаас дахиад л асуулаа. Нөгөө менежмент хэрэгжүүлэгч компани нь нөгөө талтайгаа пент фолдертойгоо тохирч байна гэдэг чинь буруугаа хүлээн зөвшөөрсөн хэлбэр байхгүй юу. Тохироод мөнгө өгье өө гэдэг чинь. Тэгээд та нар 138 тэр сая доллар өгөхөөр болсон юм байна шүү дээ. Тэгээд менежмент хэрэгжүүлж байгаа компани өөрсдөө хохирлоо барагдуулчихдаг. Энэ талд нь 34 хувийг эзэмшиж байгаа Монголын талын эрх ашиг хаана яригдаж байгаа юм бэ гэдгийг танай ТУЗ дээр ярьсан уу?

Би мөн О.Батнайрамдал даргад өчигдөр хэлсэн юм. Риогийн ТУЗ-ийн хурлыг протоколыг аваадхаач ээ. Гэхдээ нээлттэйгээр гэсэн. Та нээлттэйгээр явуулж өгч чадах уу?

О.Батнайрамдал: 4 номерын микрофон.

С.Мөнхсүх: ТУЗ-ийн даргаас надад 3, 3 асуулт нэмж асуулаа. Ө.Шижир гишүүний асууж байгаа нөгөө санхүүтэй холбоотой асуудал мөнгөөр өөр үйл ажиллагаа явуулаад байгаа юм уу? Түүн дээр бол бид нарт дэлгэрэнгүй ярих боломж олдох байх гэж бодож байна. 2 дахь, 3 дахь өдөр дээр. Тэрийгээ хариулахгүй байж болох уу? Би хариульъя, хариулах гэж хичээнэ. Тэгэхдээ одоо бас тэр тал руу орвол зохисгүй юм болов уу гэж бодож байна.

Юутай холбоотой ТУЗ-ийн тэмдэглэлтэй холбоотой асуудлыг би бол тэрийг үнэхээрийн хэлж мэдэхгүй. Тэрийг тодруулж асууж болж байна. Тэр миний эрх мэдлээс гарсан асуудал байгаад байгаа юм. Пент фолдортой холбоотой асуудал өөрөө аягүй тодорхой асуудал шүү дээ, Ө.Шижир гишүүн ээ. Тэр нь юу гэхээр Хөрөнгийн бирж дээр хувьцаа эзэмшигч тал Туркойз Хиллийг, Туркойз Хиллийн менежментийг Рио Тинто гэж Туркойз Хиллийн менежментийг тэрийг юу яасан байна ... /минут дуусав/

О.Батнайрамдал: Баярлалаа. Дараа нь нэмэлтээр ярихад танд энэ дээр маш ойлгомжтой тодруулга өгөх хэрэгтэй гэж бодож байна. Сая асуултаа хариултаа гүйцэт авч чадсангүй гэж харлаа.

С.Зулпхар гишүүний микрофоныг өгье.

С.Зулпхар: Та бүхний энэ өдрийн амар амгаланг айлтган мэндчилье. Өнөөдөр бидний энэ нээлттэй сонсгол болж байгаа 1 дүгээрт 2 шалтгаан байна.

Учир юу гэхээр зэрэг эхнийх нь бид гаднын хөрөнгө оруулагчдад ямагт хүндэтгэлтэй хандаж, 2 тал харилцан ашигтай эрх тэгш байх энэ зарчмаар төслөө эхлүүлж өгсөн. Тэрнийхээ мэдээллийг 1 дүгээрт, сонсож байгаатай холбоотой.

2 дахь зүйл бол ер нь яах вэ, энэ төсөл бол харилцан ашигтай эрх тэгш байх энэ зарчим нь алдагдсан учраас олон нийтийн дундаас Монголын ард түмэн энэ байгалийн баялаг эзэмшиж байгаа хүмүүс нь. Тэгэхээр энэтэй холбоотой асуудал үүсэж байгаа учраас. Бид уг нь бол энэ төсөл дээрээс Монголын талын хүртэх үр өгөөжийг ингээд 53 хувьтай гэж бодож байсан бол өнөөдөр бидний гар дээр байж байгаа танилцуулга мэдээлэл дээрээс нэг 27 хувьтай байгаа юм.

Тэгэхээр энийг гарцаа байхгүй жишээ нь та бүхнээс бид тодорхой зүйлүүдийг асуух, цаашдаа энэ төслийн хүрээнд Монголын талын хүртэх үр өгөөж харилцан тохирсон тэр түвшиндээ хүрэх ёстой гэдэг үүднээс энэ сонсгол явж байгаа шүү гэдгийг хэлье ээ.

Асуулт байна. Би эхлээд шинжээчээс тодруулъя. Энэ Оюу толгойн хөрөнгө оруулалтын гэрээ байгуулагдах үед ТЭЗҮ урьдчилсан байдлаар байсан болохоос биш батлагдаагүй байсан гэдэг ийм зүйлийг та бүхэн хэлж байна. Энэ яагаад ингээд ингээд баталчихсан юм бол гэдэг үндэслэлийг та бүхэн тогтоож чадсан уу?

2 дахь зүйл. Би энэ Мөнхсүх захирлаас асууя. Энэ ТЭЗҮ батлагдаагүйгээс болоод энэ төслийн хөрөнгө оруулалтын зардал нэмэгдчихсэн ийм байдал харагдаж байна л даа. Энэ дээр та бүхэн ямар тайлбар хийх вэ?

3 дахь асуулт. Би зориуд Рио Тинтоос асууя. Рио Тинто бол энэ төслийн гол оролцогч нөгөө тал нь байж байгаа. Рио Тинто групп бусад улсуудад хэрэгжүүлж байгаа төслүүд дээрээ ТЭЗҮ батлуулахгүйгээр шууд эхлүүлчихдэг ийм жишиг юм уу, практик тогтчихсон юм уу. Эсвэл ийм байгаа юм уу гэдэг ийм асуулт байна.

4 дэх асуулт. Би энэ Аж үйлдвэр, уул уурхайн яам. Уг нь бол эрдэс баялгийн мэргэжлийн зөвлөлийнхнөөс асуух гээд байна л даа. Ингээд 10 жилийн хугацаанд бид энэ ТЭЗҮ-г нь баталж өгөөгүй, манай талын тодорхой үүрэг хариуцлага байхгүй байгаад байна шүү дээ. Тэгэхээр энэнээс болоод Оюу толгой компани ер нь дураар шийдвэр гаргах ийм нөхцөл бүрдсэн үү? Танилцуулгаас, бидний авсан мэдээллээс тийм харагдаад байна л даа. Хүссэн үедээ хүссэн шийдвэрээ гаргана. Яагаад гэвэл та бүхэн ТЭЗҮ-г нь эцэслээгүй учраас гэдэг нэг ийм зүйл байна.

Дараагийн асуулт би ахиад шинжээчээс тодруулъя гэж бодож байна. Энэ олборлох болон хаягдах нөөцийн шинжилгээ хийгдчихсэн. Энэ дээр их тийм тодорхой юм харагдаж байна шүү дээ. Энэ шинжилгээ хийхээр зэрэг сорчлон олборлох ийм байдал жишээ нь тогтоогдож байна гэж байгаа юм. Урьдчилсан байдлаар зүгээр шинжээчийн дүгнэлт шүү дээ. Тэгэхээр энэнээс Монголын талд учирч болох эрсдэл алдагдлыг ер нь яаж та бүхэн та жишээ нь харж байна гэсэн ийм асуулт байна. Би бусдыг нь дараа нь дахиж тодруулъя.

О.Батнайрамдал: С.Зулпхар гишүүний асуултад тодорхой хариулъя. Хэнээс хаанаас эхлэх вэ? Шинжээч, шинжээч сонсож байна уу? Шинжээч С.Зулпхар гишүүний асуултад хариулъя.

Шинжээч: Би шинжээчийн, би хариулчихъя. Миний нөгөө танилцуулгатай холбоотой. 1 дэх нь яагаад нөгөө ТЭЗҮ-гүй энэ 2 гэрээ байгуулчихсан юм байна гэж

асууж байна. Яг тэр үед нь би яг сайн мэдэхгүй байна. Гэхдээ миний зүгээр таамаглалаар шүү. Тийм ээ, би сайн мэдэхгүй. Энийг тэр манай энэ төрийн байгууллагынхнаас асуувал бараг дээр байх. Миний бодлоор зүгээр энгийн бодоход тухайн үед нь ТЭЗҮ нь бэлэн байгаагүй нэг ёсондоо. Тэр ТЭЗҮ-г чинь яг шулуухан хэлэхэд ТЭЗҮ-г ерөнхийдөө гадаад компани байгуулаад, боловсруулаад тэрийг нь Монгол компани орчуулаад, Монголын форматад оруулаад, тэгээд Эрдэс баялгийн зөвлөлүүд ороод л хэлэлцүүлдэг. Тийм учраас, тийм саатлууд гарсан учраас тэд нар 2009 онд амжаагүй. Зүгээр яг хууль журмаараа явсан бол мэдээж 2010 онд ТЭЗҮ-г орсны дараа гэрээ хэлцэл хийх ёстой байсан.

2 дахь асуултад би хариулъя. Энэ сорьцын олборлолтоор ямар хор уршиг гарах вэ, ямар хэмжээтэй юм гэдгийг. Би түрүүн тодорхой хэлсэн. Баян хүдрийг нь ингээд 30 жил олборлоод эхэлсний дараа ядуу хүдэр үлдэхэд тэр хүдрийнхэн олборлолт явуулахад яг тухайн үедээ тэр нэг эдийн засаг нь даахаа байчхаж байгаа юм. Яагаад гэвэл бид нар адилхан л нөгөө л зардал гараад байдаг. Гарч байгаа нөгөө хүдрийнхэн агуулга нь бага болохоор чинь, ашиггүй болохоор чинь бид нар эцсийн эцэстээ Монгол Улс нэг баахан ядуу хүдэртэй л үлдэнэ. Энийг мөнгөн дүнгээр тооцно гэх юм бол мэдээж тэр нарийн тооцоо. ТЭЗҮ авах хэрэгтэй. Зүгээр яг мэргэжлийн хүний хувьд хэлэхэд ийм аюул байгаа. Энэ Монголд ч гарч байсан, олон оронд ч гарч байсан байхгүй юу даа.

Тийм учраас өөрийнхөө туршлага дээр үндэслээд ийм дүгнэлт гаргасан юм. Энийг нарийвчлан тооцох хэрэгтэй, тэр бол зайлшгүй.

О.Батнайрамдал: Нэмэлт асуултад С.Мөнхсүх захирал хариулах уу? 4 номерын микрофон.

С.Мөнхсүх: Надаас 2 асуулт асуулаа гэж ойлгож байна. Нэгд нь болохоор ТЭЗҮ батлагдаагүйгээс холбоотой ямарваа нэгэн алдагдал хүлээсэн үү, үгүй юү. Хохирол байгаа юу гэж. ТЭЗҮ маань батлагдаагүй боловч жил болгоны уулын ажиллагааны төлөвлөгөө, тэсэлгээний төлөвлөгөө бол явж байгаа. Тэгэхээр үйлдвэрлэл бүтээн байгуулалтад хойшлогдсон юм бол байхгүй. ТЭЗҮ батлагдахгүй байснаасаа болоод энэ үл ойлголцол эргэлзээ их нэмэгдсэн гэж бол би харж хэлэхээр байна. Та Рио Тинтод ТЭЗҮ-тэй холбоотой бусад ямар жишиг байдаг вэ гэж асуулаа. Түрүүн яг тэр асуултыг Э.Болормаа гишүүн асуусан. Миний өгсөн хариулт юу вэ гэхээрээ миний урьд өмнө ажиллаж байсан бусад оронд бол ТЭЗҮ манайд байдаг шиг утгаараа бусад оронд хэрэгждэггүй ээ. Бусад орны Байгаль орчны яам, Уул уурхайн яамнууд нь аюулгүй ажиллагаа, байгаль орчны нөлөө, ХАБ, ажил ... /минут дуусав/

О.Батнайрамдал: Нэмэлтээр 7 номерын микрофон.

Б.Пүрэвтогтох: Ер нь хуучин Эрдэс Баялгийн Мэргэжлийн Зөвлөлийн гишүүн байсан. Тэгээд яах вэ, ер нь энд 1, 2, 3 зүйл ярьчихъя гэж бодож байна.

1 дэх нь, энэ яагаад ТЭЗҮ баталж өгөхгүй байна гэж 2, 3 асуулт гарлаа шүү дээ. Ер нь бол ТЭЗҮ нь энэ захиалагч өгөөд тэгээд тэндээс юуны шинжээч томилоод, шинжээч яг журмын дагуу батлагдсан журмын дагуу бүх юмаа үзээд энэ шаардлагыг ханга аа гэж дүгнэлтээ өгдөг. Энэ засвар хийсний дараагаар хэлэлцдэг. Энэ хэлэлцэхэд ямар нэгэн тийм саад тотгор гардаггүй.

2 дахь нь, энэ 2024 онд эд нар шинжээчдийн өгсөн дүгнэлтийг засаагүй

байхад нь оруулаад эргээд хэлэлцсэн байна. Энэ бол их том боломж. Өнөөдөр Монгол Улсад АХ лицензтэй бүх л компаниуд энэ л юмыг дамжиж яваа. Энэ захиалагч энд их хариуцлагатай ханддаг гэж 2-т энийг нь хэлчихье. 2 дахь нь энэ Оюу толгойн нэг буруу ойлголт байна гэж үзэж байна. ТЭЗҮ-гүй уурхай ... /минут дуусав/

О.Батнайрамдал: 7 номерын микрофон тодруулга 1 минут. Та цагтаа багтаарай.

Б.Пүрэвтогтох: Байна уу? ТЭЗҮ-гүй уурхай эрхэлнэ гэж байхгүй. Энэ ТЭЗҮ ямар түвшинд, ямар албан тушаалтан нь мэдэх вэ гэдэг нь байна. Ер нь бол Техник технологийн хэлтсийнхэн үүгээр төлөвлөлтөө явуулдаг гол баримт бичиг нь. Ер нь манайд юу хэрэгтэй вэ гэх дээр зэрэг ТЭЗҮ-ээр уул уурхай эрхэлнэ гэдэг бол ялангуяа энэ том уурхайг бол боломжгүй зүйл шүү.

Үүний дараагийн техникийн баримт бичиг бол зураг төсөл юм. Энэ зураг төсөлгүй эднийх ийм уурхайг хэзээ ч хийж чадахгүй, болохгүй байна. Тэгэхээр ТЭЗҮ-гүй байна гэдэг ийм ойлгож байж болохгүй шүү. Энэ ТЭЗҮ хамгийн доод талын бараг эрхэлж болохгүй баримт бичиг шүү дээ. Манай хуульд цаашаа ийм юм байхгүй юм байгаа юм. Уучлаарай, жаахан илүү юм ярьчихав уу?

О.Батнайрамдал: Баярлалаа. С.Зулпхар гишүүн нэмэлт тодруулга 1 минут.

С.Зулпхар: Их тодорхой сая хариулт өгчихлөө шүү дээ. Олон улсад бол ТЭЗҮ байдаггүй, тийм учраас бол Монголд л байдаг гэсэн ийм хариулт өгөгдсөн. Гэтэл бол мэргэжлийн байгууллага нь заавал ТЭЗҮ дээр суурилсан байдлаар энэ уулын ажил явагдах ёстой. Үйлдвэрлэл, энэ олборлолт, үйлдвэрлэл, борлуулалт ингэж л явагдах ёстой гэсэн ийм ойлголтыг бид нарт өгч байна шүү дээ. Тэгэхээр энэ дээрээ дахиж тайлбар хийгээч ээ гэж байгаа юм.

Дараагийн асуулт, тухайлсан асуулт. Энэ Оюу толгойнхон энэ дээрээ хариулаарай. Олон улсад уул уурхайн олборлолт, үйлдвэрлэл урт хугацаанд тогтвортой олборлолт, үйлдвэрлэл, борлуулалт дээр суурилсан байдлаар ингэж хийгддэг. Менежмент нь бидэнд өгөгдсөн мэргэжлийн улсуудын өгсөн тайлбар шүү дээ. Тэгэхээр сая бид нөгөө энэ шинжээчийн олборлох болон хаягдах нөөц дээр бидэнд тодорхой дүгнэлт танилцууллаа шүү дээ. Энэнээс харах юм бол бид бараг талаас илүү хувийг нь хаячих юм шиг ийм байдал үүсчхээд байна л даа.

Тэгэхээр энэ бол саяын тэр олон улсад байдаг зарчмаасаа ... /минут дуусав/

О.Батнайрамдал: Сүүлийн тодруулга нэмэлт 1 минут.

С.Зулпхар: Тэр олон улсад байж байгаа зарчмаасаа гажаад байгаа байхгүй юу. Тэгээд цаана нь, энэний цаана манай талд бол их хэмжээний алдагдал бий болж болзошгүй байгаа юм л даа. Тэгэхээр энэ дээр энэ Оюу толгой компани цаашид ямар стратеги барих юм бэ? Өөрөөр хэлбэл энэ хайгуулаа та бүхэн бүрэн хийгээд, тэрнээс гадна саяын олборлолт болон нөөцийнхөө шинжилгээг бүрэн хийгээд, илүү үр ашигтай олборлолт хийх чиглэл рүү, үр өгөөжтэй байх чиглэл рүү та бүхэн стратеги барьж байгаа юу. Эс үгүй бол зүгээр сорчилж ашиглаад, тэгээд л жишээ нь энийг дуусгая гэсэн ийм бодолтой байна уу? Энэ дээр та бүхэн тодорхой хариулт өгөөч ээ. Учир юу гэхээр зэрэг энэнээс Монголын талын хүртэх өгөөж, үр өгөөж шууд шалтгаалж байгаа учраас энэ асуултад маш тодорхой та бүхний байр

суурь, хариултыг авмаар байна.

О.Батнайрамдал: Нэмэлтээр хариулах уу? 5 номерын микрофон.

Та бүхэн маань энд протокол явж байгаа учраас хариулах болгондоо нэрээ хэлээд байгаарай. Албан тушаалаа давхар товчхон.

Т.Отгонбаяр: Т.Отгонбаяр байна. Би сорчлон олборлох гэдэг дээр хариултаа нэмж хэлье ээ гэж бодож байна. Оюу толгой ордын олборлолтын хувьд энэ сорчлон олборлох гэдэг ангилалд орохгүй ээ. Харин ордыг дэс дараалалтайгаар, стратеги чиг, стратеги дарааллынх нь дагуу явж байгаа. Тэгэхээр стратеги дарааллын дагуу явж байгаа хайгуулын ажил болтол үргэлжлээд явж байгаа. Ирээдүйд ч үргэлжлээд цаашаа явна. Тэгэхээр энэ маань өөрөө 100 жил дор хаяж үргэлжлэх өнөөдрийн бид нарын нөхцөл байдалд шүү дээ, тийм ээ. Тэгэхээр энэнийхээ дагуу ордын дарааллын дагуу ингээд олборлолтод ороод явна аа. Хамгийн эхэнд Өмнөд Оюу, Хюго Норт, тэгээд Өмнөд хюго тэгээд энэний дараа Херуга гэсэн дарааллынх нь дагуу явах юм.

О.Батнайрамдал: С.Зулпхар гишүүн нэмэлт 1 минут. Тодорхой хариулмаар байна.

С.Зулпхар: Оюу толгой компанийнханд баярлалаа. Би энийг зориуд хуралдааны тэмдэглэлд энэ сонсголын тэмдэглэлд үлдээмээр байна. Та хэллээ. Бид хоршиж олборлохгүй, бид бол үе шаттайгаар олборлоно гэдэг зүйлийг хэлж байна. Тэгэхээр бид ингэж ойлголоо. Өөрийн лицензийн эзэмшигчийн талбай дээр хайгуулын ажлыг цааш цаашид гүйцээгээд нөөц ашиглалтаа нэмэгдүүлээд, тэгээд бидний хувьд Үндсэн хууль болон Ашигт малтмалын тухай хуулийн хэрэгжилтийг хангуулах юм байна гэсэн ийм ойлголтод хүрлээ. Зөв үү? Энэ дээр та бүхэн тодорхой хариулт өгчих.

О.Батнайрамдал: Тодорхой хариулъя.

5 номерын микрофон. Нэрээ хэлээрэй.

Т.Отгонбаяр: Тийм, товчхон хариулахад тийм.

О.Батнайрамдал: Сүүлийн асуулт. Б.Бат-Эрдэнэ гишүүний микрофоныг өгье.

Б.Бат-Эрдэнэ: Баярлалаа. Тэгээд бид нар Оюу толгой төслийн хамгийн том үнэ цэнийг мартаж болохгүй ээ. Монгол Улсад эдийн засаг, төсөв, экспорт, ажлын байр, нийгмийн хариуцлагын хүрээнд хийгдэж байгаа томоохон ажлуудыг Оюу толгой компани маань хийж байгаа. Энийг бол бид нар дурдахгүй өнгөрч болохгүй ээ гэдгийг би хэлмээр байна.

2 дугаарт, шинжээч нарын дүгнэлттэй санал нийлэхгүй байх шиг харагдаж байна. Би энэ протоколд үлдээсэй гэж бодож байна. Шинжээч нарын дүгнэлттэй Оюу толгой компани, мөн төрийн захиргааны төв байгууллага, бусад байгууллагууд санал нийлж байгаа юу гэдгийг би 1 дүгээрт асуумаар байна.

ТЭЗҮ-тэй холбоотой асуудлууд яригдаад байна. АМГТГ-ын хариулт их сонин сонсогдлоо. ТЭЗҮ хамаагүй ээ, тайлан авах нь чухал байдаг юм гэдэг үгийг түрүүн

хэлсэн. Мэндбаяр гэдэг хүн, гэж ойлгосон. Тэгээд энэ ямар утга учиртай хариултыг та бүхэн маань яг хэлчхэв ээ. Одоо Өнөөдөр яг энийг ямар хуулийн, ямар зүйл заалтаар та бүхэн ингэж хариулж байгаа вэ? Сая Эрдэс баялгийн мэргэжлийн зөвлөлөөс бол тийм юм байхгүй ээ. Энэ бол хамгийн чухал зүйл гэж хэллээ шүү дээ.

Тэгэхээр би Ашигт малтмалын Газрын тосны газар өөрсдөө хэлсэн учраас хуулийн ямар зүйл, заалтаар та бүхэн ингэж хариулж байгаа юм бэ гэдгийг асуумаар байгаа юм. Хэрвээ үнэхээр ингэж үзэж байгаа юм бол одоо Оюу толгойгоос өөр ТЭЗҮ-гүй хэчнээн төсөл хэрэгжиж байгаа юм. Энийг би асуумаар байна. 2 дугаар асуулт.

3 дугаарт, нийт хөрөнгө оруулалтын урьдчилсан хэмжээ 26 тэрбум доллар гэж байгаад байна. Гэтэл Монгол Улсын зээлсэн хүүтэйгээ нийлээд эргээд төлж байгаа хөрөнгө оруулалтын хэлбэр дээр явж байгаа мөнгөн дүн, одоо магадгүй хүүгийн хэмжээ буухгүй бол 24 тэрбум долларт хүрнэ ээ гэдэг урьдчилсан тооцоо гаргасан гээд судлаачид яриад байгаа байхгүй юу. Энэтэй санал нийлж байгаа юу гэдгийг би Эдийн засгийн хөгжлийн яам, Сангийн яам, Оюу толгой компаниас асуумаар байна. Ялангуяа Оюу толгой компанийн Шон Хинтон ТУЗ-ийн гишүүн оролцож байгаа учраас энэ хүнээс би асуумаар байна. Мэдээж 2 талд ашигтай байх ёстой. Аль аль талдаа. Монголын талд олон ашигтай тодорхой хэмжээний шинэ жишиг тогтоосон зүйлсүүд бол хийж чадсан. Энийг бид нар үгүйсгэж болохгүй. Монголын тал маань яг юу хийж байгаа вэ гэдэг асуулт яг үнэндээ эндээс урган гарч ирж байна. Би энийг энэ Монголын талд байгаа манай төрийн захиргааны төв байгууллагууд хариулж өгөөсэй гэж хүсэж байна.

О.Батнайрамдал дарга аа, 1 минут би нэмээд авчихмаар байна.

О.Батнайрамдал: Б.Бат-Эрдэнэ гишүүгд нэмэлт 1 минут.

Тэгээд төрийн захиргааны байгууллагууд, байгууллагууд яг хүлээн зөвшөөрч байна гэж ойлголоо. Зардал өсөлтийн хяналт муу байсан байна. 1 дүгээр асуудал бол ТЭЗҮ-гээ зөвшөөрчихсөн. ТЭЗҮ-гүй явж болно оо гэдэг утгыг хэлчихсэн.

2 дугаарт, энэ зардлын өсөлтийн хяналт муу байсан юм уу. Энийг та бүхэн өнгөрсөн хугацаанд хянахгүйгээр өнөөдрийг хүртэл явж ирсэн юм уу. Энийгээ та бүхэн хүлээн зөвшөөрч байна гэж үзэж байна уу гэдгийг би асуумаар байна. Сорчилсон гэдэгтэй холбоотой асуудал дээр сая хариултуудыг хэлж байна. Тэгэхээр энэ шинжээчдийн гаргасан энэ дүгнэлтийг Аж үйлдвэр, эрдэс баялгийн яам, АМГТГ зөвшөөрч байна гэж ойлгож болох уу гэдгийг асуумаар байна.

Дараагийн асуулт нь хайгуулын тусгай зөвшөөрлийг сунгуулах өргөдөл хуулийн шаардлага хангаагүй гэж орж ирсэн байна. 2004, 2006, 2007 онуудад АМГТГ-ын Хэрэг эрхлэх газраас тухайн сунгалтыг хийсэн. Энэ нь Ашигт малтмалын тухай хуулийн 15.22.1, 24.1, 22.1.2, 22.1.4, 22.2, 31.1-ийг зөрчсөн гэж дүгнэсэн байна. Энэ дээр хариулт хэлнэ үү?

О.Батнайрамдал: Б.Бат-Эрдэнэ гишүүний асуултад хариулъя. Хаанаас эхлэх вэ? 5 номерын микрофоноос эхлэх үү? Сая ТЭЗҮ-тэй холбоотой тийм ээ. Нэрээ хэлээд хариулаад явъя. АМГТГ С.Ган-Очир асуултад хариулъя

С.Ган-Очир: Хуулийн заалтын хувьд бол бид нар мэдээ тайлан гаргах буюу

Ашигт малтмалын тухай хуулийн 48 дугаар зүйлийн дагуу үйл ажиллагааны төлөвлөгөөг хүлээж авдаг. ТЭЗҮ чухал биш ээ гэж би хэлээгүй. М.Мэндбаяр дарга биш, С.Ган-Очир би түрүүнд хариулсан шүү. Б.Бат-Эрдэнэ гишүүн ээ, хэлээгүй. Тухайн төслийн хувьд бол бид өөр гарц байгаагүй ээ. Б.Бат-Эрдэнэ гишүүн ээ, бид нар энэ төслийг зогсоох эрх байхгүй ээ. ТЭЗҮ нь Эрдэс баялгийн зөвлөлийн хурлаар хэлэлцэж хүлээж аваагүй учраас гэдэг үндэслэлээр бид нар уулын ажлын төлөвлөгөөг нь хүлээж авахгүй байх эрхгүй байсан. Гэнгүүт та хэд, 2 ч гишүүн асуулаа л даа. Бусад уурхайнуудыг яадаг юм бэ та нар гээд. Үгүй ээ, яг үнэндээ амьдрал шүү дээ. Зарим уурхайнууд ийм нөхцөл байдалтай явж л байгаа. Би өнөөдөр зүгээр төдөн уурхай ТЭЗҮ-гүй явдаг, зөвхөн Оюу толгой ийм эрх эдэлдэг гэж хэлэхгүй.

Тэгэхээр Эрдэс баялгийн зөвлөлийн хурал дээр ТЭЗҮ-г нь хүлээж авахгүй гэдэг бодлого бид барьдаггүй. Гарцаа байхгүй тухайн нөхцөл байдалд асуудлыг хүлээж авахаар шийдвэрлэх боломж байдаггүй учраас л, боломжгүй байдаг учраас л бид буцаадаг. Буцаасан ч гэсэн уулын ажил бол явж байх ёстой, тасралтгүй явж байх ёстой гэдэг үндэслэлээр уулын ажлын төлөвлөгөөг нь хүлээж аваад л ингээд л явдаг. Энийгээ бол би тэр тайлан, мэдээ тоо мэдээллүүдийг авч байх нь бидэнд ач холбогдолтой байдаг л гэдэг агуулгатай тайлбарлаж байгаа шүү.

О.Батнайрамдал: Нэмэлтээр Оюу толгой компаниас хариулах уу? Оюу толгой хариулчих. 2 номерын микрофон. Нэрээ хэлээрэй.

С.Мөнхсүх: Сая ТЭЗҮ-тэй холбоотой асуудал дээр нэмэлт тодорхойлолт авъя гэсэн үү?

О.Батнайрамдал: Асуултуудаа бүгдээрээ, гишүүдийн асуулт хэд хэдэн асуултууд байгаа, тийм ээ. Тэгэхээр тэрийгээ бичиж авъя, тэгэх үү. Анхаарлаа хандуулъя. Энэ чинь Дэгийн тухай хуулиар явж байгаа тийм ээ, дахиад л ингээд л нэмэлт минут өгөх энэ чинь хуулийн зохицуулалттай шүү дээ. Тэгэхээр бүгдээрээ анхааралтай хандаад, хүн болгон энэ дээр анхаарлаа хандуулмаар байна. Энэ аягүй том чухал асуудал явагдаж байна шүү дээ. Хэдэн тэрбум долларын үр дагавартай асуудлууд яригдаж байгаа шүү. Тэгэхээр бүгдээрээ анхааралтай, анхааралтай байх хэрэгтэй байна.

Тэгэхээр Б.Бат-Эрдэнэ гишүүнд, тодотголоо авна шүү дээ. Тэгэхээр чинь та нэмэлт. Тэгэхээр Шон Хинтон ТУЗ-ийн гишүүнтэй төрөл ТУЗ-ийн гишүүн танаас асуусан та, та хариултаа эхэлье. 3 номерын микрофон, окэй.

Шон Хинтон: Хянан шалгах түр хорооны дарга Батнайрамдал, Улсын Их Хурлын эрхэм гишүүд, нээлттэй сонсголд хүрэлцэн ирсэн төлөөлөгчдийн энэ өдрийн амгаланг айлтгая. Намайг Шон Хинтон гэдэг. Би Оюу толгойн ТУЗ-ийн даргаар нэг жилийн өмнө томилогдон ажиллаж байна. Монгол Улсад анх 1998 онд оюутан байхдаа ирж, Ховд аймагт амьдран Монгол хэл бага зэрэг сурсан. Өнөөдөр бид гэхдээ чухал сэдвээр ярих учраас энэ хүрээнд миний Монгол хэл гологдох байх аа. Тиймээс би орчуулагчдын англи хэл дээр үргэлжлүүлэн ярья.

Шон Хинтон: Асуултыг би ойлгохдоо бол зээлийн хүүтэй холбоотой асуулт асуулаа гэж ойлголоо. Тэгээд энэ зээлийн хүүгийн маань түвшин маань оновчтой байна уу, үгүй юү гэдэг дээр миний байрыг сонсох хүсэлтэй байна гэж ойлгосон.

Энэ асуулт маань оновчтой байна уу? Энэ асуулт зөв үү?

О.Батнайрамдал: 3 номерын микрофон хариулъя.

Нэмэлт 1 минут.

Шон Хинтон: ТУЗ-ийн өмнө тулгардаг 3 гол асуудлыг бид нар бол дандаа шийдвэр гаргах болгондоо анхаарч үздэг юм. 1 дүгээрт бол бид нар шийдвэрийг гаргахдаа дүрэм журмаа баримталж байна уу? Аливаа хууль дүрмийг зөрчих вий, дүрэм журмын дагуу л, хуулийн дагуу л шийдвэрээ гаргая гэдэг юм байдаг.

2 дугаарт бол бүх талууд оролцогч шийдвэр гаргахад оролцож байгаа оролцогч талууд маань хангалттай шаардлагатай бүх мэдээллийг авсан байгаа юу гэдэг дээр бид нар маш их анхаарч, дараа нь тухайн шийдвэр маань зөв зөв зүйтэй шийдвэр юм уу, үгүй юу гэдэг дээр бид нар ийм, 3 шалгуураар ингэж нягталж байж, ТУЗ-ийн шийдвэрийг гаргадаг юм.

О.Батнайрамдал: 3 номерын нэмэлт 1 минут өгье.

Шон Хинтон: Одоо бид нар бол уурхайн үйл ажиллагаагаа явуулаад ашигтай ингээд ажлаа явуулах маш эгзэгтэй чухал уурхайн үйлдвэрлэл бүтээн байгуулалтаа дуусгаад маш чухал ийм эгзэгтэй цаг үед ирчихсэн байгаа. Маш амжилттай цаг үед ирсэн байгаа. Тэгээд хүүгийн түвшний асуудал бол ТУЗ-ийн дарга болохоос өмнө өнгөрсөн жил ТУЗ-ийн дарга болсон. Тэрнээс өмнө бол Засгийн газартай хэлэлцээр явж байсан. Одоо ч гэсэн хүүгийн зохистой түвшний асуудлыг бол Засгийн газартай хэлэлцээр явж байгаа гэж ойлгож байна.

О.Батнайрамдал: Эдийн засаг, хөгжлийн яам, Сангийн яамнаас сая нэмэлт тодруулга авъя гэсэн байгаа. Хэддүгээр микрофон бэ? Нэмэлт тодруулга хариулах уу? Микрофон 13. Өөрийгөө танилцуулаад товчхон хариулаарай.

Б.Амарбаясгалан: Сайн байцаана уу. Хянан Шалгах түр хорооны гишүүд болон нийт хүрэлцэн ирсэн хүмүүст энэ өдрийн мэндийг хүргэе. Сангийн яамны Санхүүгийн зах зээл, олон улсын хамтын ажиллагааны хэлтсийн дарга Б.Амарбаясгалан байна. Гишүүний асуусан асуултад хариулахад Эрдэнэс Оюу толгойгоос өгсөн мэдээлэл дээр үндэслэж хариулахад 2010-аас 2024 онд үндсэн зээл 10,1 тэрбум, хүү 7 тэрбум төгрөг байсан бол үндсэн зээлийн эргэн төлөлт нь 4 тэрбум доллар, хүүгийн эргэн төлөлт нь 2 тэрбум доллар байна. Үндсэн зээлийн үлдэгдэл нь 6,1 тэрбум доллар бол хүүгийн үлдэгдэл нь 5 тэрбум, одоо 6 тэрбум болсон гэж үзэж байна. Энэ байдал цаашид энэ чигээрээ үргэлжилбэл 2025-аас 2051 оны хооронд Оюу толгойгоос төслөөс хүртэх өгөөж 11,5 тэрбум буюу 37 хувь, Хөрөнгө оруулагч талын өгөөж 19,9 тэрбум буюу ... /минут дуусав/

О.Батнайрамдал: 13 номерын микрофон нэмэлт 1 минут.

Б.Амарбаясгалан: 19 тэрбумын 14,3 тэрбум буюу 72 хувь нь зээлийн хүүгээс нийт төслийн өгөөж нь 63-ыг хөрөнгө оруулагч тал хүртэхээр тооцоологдсон байна.

О.Батнайрамдал: Хариулт болсон уу. Б.Бат-Эрдэнэ гишүүн.

Тийм үлдсэн асуултад нь хариулъя. Шинжээчийн дүгнэлттэй санал нэгдсэн үү гээд сая асуусан шүү дээ, тийм ээ. Тэгэхээр төрийн байгууллагуудын төлөөллөөс

6 номерын микрофон. Өөрсдийнхөө нэрээ хэлээд хариулаарай.

Н.Мөнхбилэг: Б.Бат-Эрдэнэ гишүүний асуултад хариулъя. Түрүүн би эхний О.Батнайрамдал гишүүний асуултад хариулахдаа хэлсэн. Энэ бол тодорхой хэмжээгээр шинжээчийн гаргасан дүгнэлт шиг сорчилж байгаа гэдэг агуулга харагдаж байгаа. Гэхдээ энэ маань одоо өөрөө хамгийн түрүүнд сорчлох гэхээсээ юуг харуулж байна гэхээр зэрэг орд геологийн хувьд бүрэн дүүрэн судлагдаж дуусаагүй байна гэдгийг л харуулж байна. Хэрвээ бүрэн дүүрэн судлагдчихсан байсан бол магадгүй Хойд Хэрүгаагаас юм уу, Хойд Хэрүгагийн энэ өмнөд хэсгээс эхлэхгүйгээр бусад газраас эхлэх боломжтой байсан. Зүгээр эд нь хугацаа хожих гэдэг юм уу эсвэл үүднээс хаана хамгийн их судалгаа хийгдсэн. Тэндээсээ л маш түргэн хугацаанд үйл ажиллагаагаа эхлүүлэх зорилгоор ажил ... /минут дуусав/

О.Батнайрамдал: Оюу толгой компанийн төлөөллөөс хэн хариулах уу? 4 номерын микрофон. С.Мөнхсүх захирал.

С.Мөнхсүх: Юуны түрүүнд манай компанийн хамт олон шинжээч нарын судалгаа дүгнэлттэй бол дөнгөж өнөө өглөө танилцаж байгаа. Урьд өмнө бол харах бололцоо байгаагүй. Тийм учраас бол яг ингээд энэ байр сууринаас хараад шууд бол нийлж байна, нийлэхгүй байна гэж хэлэхэд хүндрэлтэй гэдгийг та бүхэн ойлгож байгаа байх аа. Миний харснаар бол нэг 3 үндсэн асуудлууд байх шиг байна.

Нэгд бол зарчмын хувьд санал нийлж байгаа зүйлсүүд байна. Тэрний жишээ нь гэх юм бол олборлолтын үйл ажиллагаа явж байхад дээрээс нь хайгуулын ажил хийгээд явах ёстой, илүү нарийвчилсан судалгаа хийгээд явж байх ёстой. Нөөцөө нэмэгдүүлээд явж байх ёстой гэдэг дээр бол бид нар байнга санал нийлнэ ээ.

Огт санал нийлэхгүй байгаа хэд хэдэн асуудлууд байна. Бид нар боломжийн хүрээнд жишээлбэл бүх нөөцийг тодорхой болгож урьдчилан юу гэдэг юм, Херуга Хюго сафт бүгдэд нь хөрөнгө оруулалт хийгээд төгс мэдээл ... /минут дуусав/

О.Батнайрамдал: Нэмэлт 1 минут. 4 номерын микрофон. Амжиж хариулаарай.

С.Мөнхсүх: Тэгэхээр бид нарын хувьд бол яах вэ, мэдээж хөрөнгө мөнгө, бас хөрөнгө оруулалтын үр өгөөжөө бодох шаардлагатай байдаг. Тэгэхээрээ энэ ордыг бүрэн бүтнээр нь судлаад түүн дээр төгс ТЭЗҮ хийнэ гэдэг ойлголт бол маш их хүндрэлтэй. Аягүй их хөрөнгө оруулалт шаардана. Олон жилийн ажил шаардана. Бид нарт сайн ойлгоогүй, тодруулах зүйлсүүд аягүй их байсан. Тэгэхээрээ ойлголтын зөрөө ялангуяа 2 талаасаа сууж байгаад тоогоо нэгтгээд, энэ үл ойлголцлыг жишээлбэл үр өгөөжийн хуваарилалт дээр бид нар нэг тоо хараад өөр тоо яриад байдаг. Шинжээч нар маань өөр тоо хараад байна. Тэгээд энийгээ тулгаж үзэж, харьцуулж ойлголцох шаардлага бол өндөр байна гэж хэлэхээр байна. Баярлалаа.

О.Батнайрамдал: Өгөөжийн асуудал бол маргааш тодорхой сэдвээр яригдахаар байгаа. Түүн дээр нэмэлтээр бид нар бүр хоорондоо ярилцах ёстой байх.

Б.Бат-Эрдэнэ гишүүн нэмэлт тодруулга. Б.Бат-Эрдэнэ гишүүний микрофон өгье.

Б.Бат-Эрдэнэ: Бид нар өнөөдөр уул нь аль болох ард түмэндээ нээлттэй мэдээллийг, дээрээс нь ГХО-д дэлхий дахиндаа Монгол Улсад оруулсан хөрөнгө оруулалт ямар түвшинд явагддаг вэ гээд. Нөгөө талдаа хариуцлага нь ямар байдаг вэ. Эрх зүйн орчин ямар байдаг вэ гээд хараад сууж байгаа байх гэж бодож байгаа. Та бүхнийгээ хариуцлагатай байхыг хүсье.

4 асуулт асуухад нэгийг нь тэмдэглэж аваад, бусад нь байхгүй, маш хариуцлагагүй байна. Дотроо юу бодоод сууж байгааг чинь сайн ойлгохгүй байна.

С.Ган-Очир даргын хэлснийг би жоохон ойлгосонгүй. Яг үнэндээ амьдрал гэдэг . Яг үнэндээ амьдрал гээд ТЭЗҮ-гүй үйл ажиллагаа явуулах бүрэн эрхийг нь нээж өгч байна гэж би ойлголоо. Яг үнэндээ амьдрал гэдэг үг Ашигт малтмалын тухай хууль дээр бусад өнөөдөр Монгол Улсад хүчин төгөлдөр мөрдөгдөж байгаа хууль тогтоомж дээр байхгүй ээ. Энийг би сайн ойлгосонгүй. Яг ний нуугүй хэлэхэд.

О.Батнайрамдал: Б.Бат-Эрдэнэ гишүүнтэй санал нэг байна. Амьдрал гэж тайлбарлаж болохгүй шүү. Энэ чинь хэдэн тэрбум долларын хөрөнгө оруулалт том зүйл ярьж байхад маш сайн тооцоолол дээр үндэслэх ёстой шүү дээ. Амьдрал дээрээ болдоггүй юм гээд хуулиа хэрэгжүүлэхгүй байж болохгүй шүү дээ.

Энэ хүрээд гишүүд асуулт асууж, үг хэлж дууслаа. Та бүгдэд баярлалаа.

Дараагийн сэдэв рүүгээ орцгооё. Гэрчүүдэд баярлалаа.

Дараагийн сэдэв.

Жавхлант Шивээ толгой ашиглалтын тусгай зөвшөөрөлтэй холбоотой асуудал болон тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчтэй холбоотой асуудал байгаа.

Жавхлант Шивээ болгон ашиглалтын тусгай зөвшөөрөлтэй холбоотой асуудал болон тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчтэй холбоотой асуудлаарх хянан шалгагч шинжээчийн тайлан, дүгнэлтийг танилцуулна. Танилцуулгатай холбогдуулан дуудсан гэрчүүдийг танхимд оруулъя.

Гэрчүүд танхимд орж байх хооронд Монгол Улсын Их Хурлын хяналт шалгалтын тухай хуулийн 46 дугаар зүйлийн 46.2 дахь хэсэгт заасны дагуу сонсголын ирцийг Улсын Их Хурлын Тамгын газраас танилцуулна. Тамгын газрын 20 дугаар микрофоныг нээе.

С.Сэргэлэн: Жавхлант Шивээ толгой болон ашиглалтын тусгай зөвшөөрөлтэй холбоотой асуудал сэдвийн хүрээнд хамаарах гэрчүүдийн ирцийн ерөнхий мэдээллийг танилцуулъя.

Тухайн сэдвээр нийт 41 гэрч дуудагдсан бөгөөд үүнээс мэдэгдэх хуудас хүлээн авсан 32 гэрч, холбогдож чадаагүй 9 гэрч байна. Түр хорооны сонсголд оролцох боломжгүй талаар хүсэлтээ бичгээр урьдчилан түр хороонд ирүүлсэн 3 гэрч байна.

Мэдэгдэх хуудсыг хүлээн авсан гэрчээс дурдвал хүрэлцэн ирсэн 24 гэрч байгаа бөгөөд хүрэлцэн ирээгүй 5 гэрч байна. Ирцийн дэлгэрэнгүйг танилцуулъя.

А.Дэлгэрсайхан ирсэн байна. Б.Бямбадавга ирсэн байна. Б.Магванжав ирсэн байна. Д.Батхуяг ирээгүй байна. Жавхланболд ирсэн байна. Ж.Билигсайхан ирсэн байна. Л.Даваацогт ирсэн байна. У.Борчулуун ирсэн байна. Ц.Даваацэрэн ирээгүй байна. Х.Дагвадорж өвчтэй тул оролцохгүй талаар мэдэгдсэн. Ц.Пунцагдулам ирсэн байна. Батжаргал ирсэн байна. О.Чулуун ирсэн байна. Б.Дэлгэржаргал ирсэн байна. Л.Оюунчимэг ирсэн байна. Ц.Лхагвасүрэн ирсэн байна. Ц.Мянганбаяр ирсэн байна. Келли Патерсон ирээгүй байна. Т.Мөнхбат мөн ирээгүй. Ж.Ганбат ирсэн байна. Э.Алтанзул ирсэн байна. М.Мэндбаяр ирсэн байна. Л.Пүрэв ирсэн байна. Я.Гомбосүрэн ирээгүй байна. Г.Наранцэцэг ирсэн байна. Ж.Бямбаа бол өвчний улмаас оролцох боломжгүй талаар ирүүлсэн. М.Тодбилиг ирсэн байна. Ө.Оюунбаатар өвчтэй тул оролцох боломжгүй талаар хүсэлт ирүүлсэн. Т.Балжинням ирсэн байна. Г.Тамир ирсэн байна. С.Баттулга ирсэн байна. Ч.Цогтбаатар ирсэн байна.

Одоо та бүхэнд мэдэгдэх хуудсыг хүргүүлж чадаагүй хүмүүсийн мэдээллийг өгье. Ц.Отгонбаяр, Ш.Батзориг, З.Цогмаа, С.Батбилэг, А.Хүрэлбат, Ч.Мөнхбат, Т.Оюунтунгалаг, Б.Батмандах, Д.Маасүрэн нарт мэдэгдэх хуудсыг хүргүүлж чадаагүй байна.

Дараагийнх нь тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчтэй холбоотой асуудал сэдвийн хүрээнд. Тухайн сэдвээр нийт 36 гэрч дуудагдсан бөгөөд үүнээс мэдэгдэх хуудсыг хүлээн авсан 32 гэрч байгаа бөгөөд холбогдож чадаагүй 4 гэрч байна. Түр хорооны сонголд оролцох боломжгүй талаар хүсэлтээ бичгээр урьдчилан түр хороонд ирүүлсэн 7 гэрч байна. Хүрэлцэн ирсэн 20 гэрч байгаа бөгөөд хүрэлцэн ирээгүй 6 гэрч байна. Гэрчүүдийн мэдээллийг дэлгэрэнгүй танилцуулъя.

Д.Батмагнай ирсэн байна. Д.Батхуяг ирээгүй. Д.Мөнхсайхан ирсэн. Д.Үүрийнтуяа ирээгүй. Н.Мөнхбилэг ирсэн байна. Н.Чинбаатар ирээгүй. Заяабат болон Хэрлэн нар гадаад улсад томилолттой тул оролцох боломжгүй талаар хүсэлт ирүүлсэн. Т.Зууннаст ирсэн байна. Б.Дэлгэржаргал ирсэн байна. Б.Элбэгзаяа ирсэн байна. Н.Алтанхуяг ирээгүй байна. С.Батболд өвчтэй тул оролцох боломжгүй талаар хүсэлт ирүүлсэн. Линдэй Боттомер ирээгүй байна. Б.Мөнхтулга Гадаад Улсад зорчих тул оролцох боломжгүй талаар хүсэлтээ ирүүлсэн. Д.Энхтөр ирсэн байна. Стефен Скотт ирсэн байна. Т.Гансайхан ирсэн байна. Б.Дуламсүрэн ирсэн. Р.Бадамханд гадаад улсад эмчилгээ хийлгэх тул оролцох боломжгүй гэжээ. О.Мандахбаяр ирсэн байна. С.Баярцогт ирсэн байна. Б.Бадамцэцэг ирсэн. Б.Батсайхан, С.Мөнхбаатар нар ирсэн. С.Төгсжаргал, М.Мэндбаяр нар ирсэн. Д.Ганхуяг ирээгүй байна. Б.Энэбиш ирсэн байна. Д.Сугар ирээгүй байна. Ц.Түмэнцогт ирсэн байна. Д.Зоригт ирсэн байна.

Тухайн сэдвээр мэдэгдэх хуудас хүргүүлж чадаагүй хүмүүсийн нэрсийг дурдъя.

Г.Алтансүх, Т.Оюунтунгалаг, Б.Батмандах, Д.Маасүрэн. Тухайн 2 сэдвээр дуудагдсан нийт гэрчүүдийн мэдээллийг танилцуулж дууслаа.

О.Батнайрамдал: Тамгын газарт баярлалаа. Бүгдээрээ суудлаа эзлээрэй.

Сонголд оролцож байгаа гэрч нарт ажлын алба эрх, үүргийг танилцуулж, баримтад гарын үсэг зуруулж авсан байгаа. Гэрчүүд суудлаа эзлээд, анхаарлаа хандуулъя. Гэрч нар суудлаа эзлээд суучхаарай. Эхлэхгүй бол бид нар цаг хугацаанаасаа нэлээн хоцорч байгаа. Тэгээд үндэсний телевизээр болон бусад

телевизээр шууд дамжуулагдаж байгаа учраас бид нар цаг хугацаандаа багтах ёстой байгаа шүү.

Одоо Хянан шалгагч шинжээчийн танилцуулгыг хийнэ үү.

Танхим чимээгүй байхыг хүсье. Шинжээчийн танилцуулга эхлэх гэж байна. Анхаарлаа хандуулахыг хүсье.

Шинжээч: Та бүхэнд юуны өмнө энэ өдрийн мэндийг хүргэе. Миний өмнө бол Оюу толгой бүлэг ордын геологи нөөцийн асуудлаар шинжээчид танилцуулж дууссан. Одоо энэ танилцуулгаар Онтрэ компанийн тусгай зөвшөөрөл дэх талбайн үйл ажиллагаа болон бусад үйл ажиллагаа нь хуулийн хүрээнд хэрэгжих үйл ажиллагааны талаар танилцуулах болно.

Жавхлант Шивээ толгой тусгай зөвшөөрлийн тухайд 2001 онд Монгол газар компани өөрийн эзэмшилдээ аваад үүнээс 4-7 удаагийн шилжилт хөдөлгөөнөөр Онтрэ компанид шилжүүлсэн. Ийм түүхтэй байдаг. Ингэж 7 удаа шилжилт хөдөлгөөн хийхдээ тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчийн мэдээ, тайлан гаргах үүргээ биелүүлэхээс зайлсхийсэн гэж шинжээчийн зүгээс дүгнэсэн. 2003 оны 9 сарын 30-нд Жавхлант, 2003 оны 10 сарын 28-нд Шивээ толгой компани Шивээ толгой дахь тусгай зөвшөөрлийг Онтрэ компанид шилжүүлсэн. Онтрэ компанийн тусгай зөвшөөрөл шилжүүлэн авсан талаарх Америкийн хөрөнгийн зах зээлийн Эс Эс Эй Гөү цэг сайт дээр 10,5 сая доллароор тухайн тусгай зөвшөөрлийг худалдаж авсан талаар мэдээллийг байршуулсан байдаг. Энэхүү мэдээллийн эх сурвалжийн цахим холбоосыг дараах байдлаар харууллаа. Үүнд:

10,5 сая нь 5,5 сая долларыг бэлнээр 5 сая ширхэг хувьцаагаар ингэж худалдаж авсан тухай мэдээллээ байршуулсан байдаг аа. Харин Монгол Улсын хуулийн этгээдүүд хооронд хийгдсэн гэрээний үнийн дүнд дээрх Америкийн Нэгдсэн, Америкийн сайтад мэдээлсэн үнийн дүнгийн талаар бол дурдаагүй байдаг. Энэхүү гэрээн дээр тусгай зөвшөөрөл шилжүүлэх гэрээг бол Ашигт малтмалын тухай хуулийн 40, Иргэний хуулийн 189.5 дугаар заалтыг үндэслэн шилжүүлж, тусгай зөвшөөрлийг шилжүүлсэн байдаг. Дээрх тусгай зөвшөөрлийг шилжүүлсэнтэй холбоотой Монгол газар компани татвар төлсөн эсэх нь бол тогтоогдсонгүй ээ.

Тэгвэл Онтрэ Ресурс буюу Онтрэ компани гэж ямар компани байдаг вэ гэдэг талаар та бүхэнд товчхон мэдээлэл хүргэе.

Онтрэ ресурс буюу Канад улсын хөрөнгийн биржид бүртгэлтэй 1995 онд үүсгэн байгуулагдсан. Түрүүн гэрчийн асуултаар хариулж байна лээ. Манай компани бол 6-8 хүний бүрэлдэхүүнтэй. 10 хүний бүрэлдэхүүнтэй ийм компани байдаг гээд. 2004 онд Ай Пи Өү гаргаад 5,7 сая долларыг босгож, нээлттэй компани болж хувь өөрчлөгдсөн. Хувьцаа эзэмшигчийн бүтцийг 2025 оны 3 сарын байдлаар харуулахад Хоризон Купер компани 24 хувь, Рио Тинто 16 хувь, бусад хувьцаа эзэмшигчид бол 60 хувийг эзэмшдэг ээ гэсэн ийм мэдээллийг цахим сайт дээрээс нь харуулж байна.

Онтрэ ресурс компани нь Оюу толгойн төсөл дэх хамаарах 2 тусгай зөвшөөрлийн үйл ажиллагаанд оролцдогдоос бусад байдлаар үйл ажиллагаа явуулдаггүй ээ гэсэн мэдээллийг бол албан ёсны цахим сайтаас нь та бүхэнд харуулна.

Онтрэ ресурс компани нь Монголд 2 охин компани үүсгэн байгуулж түүгээрээ дамжуулан үйл ажиллагаагаа хэрэгжүүлж ирсэн байна. 1 дүгээрт нь, Онтрэ ХХК буюу ашигт малтмал хайгуул болон ашиглах гэсэн үйл ажиллагааны чиглэлтэй.

Нөгөөх нь Онтрэ ресорсес буюу гадаад худалдааны үйл ажиллагаа эрхлэх чиглэлтэй. Онтрэ ХХК нь бол 2002 онд байгуулагдсан. Онтрэ Ресорс нь 2008 онд байгуулагдсан. Онтрэ ХХК болон Онтрэ Ресорс нь нэг Гүйцэтгэх захиралтай. Онтрэ ХХК дээр бол нэг геологич, нэг гэрээт ажилтны бүртгэлтэй байна гэсэн үг. Үндсэндээ 3 албан хаагчтай ийм компани байна гэсэн үг. Ингээд товчхондоо бол Онтрэ ХХК-ийн нөгөө үйл ажиллагааны бүтэц ба компанийн бүтцийг танилцуулсан бол опоо хайгуулын тусгай зөвшөөрөл эзэмшсэнээс хойш ямар үйл ажиллагаа хуулийнхаа хэрэгжилтийг хэрхэн хангаж ирсэн талаараа та бүхэнд танилцуулна аа.

Онтрэ ХХК бол хайгуулын тусгай зөвшөөрөл эзэмшсэнээс хойш 3 удаагийн сунгуулах хүсэлтийг гаргасан байдаг. Ийнхүү сунгуулах хүсэлтийг гаргахдаа хуулиар хүлээсэн үүргийн биелэлтийг товчхондоо дурдахад төлбөрийг бол Сата компани төлж ирсэн бол ажлыг хайгуулын болон уулын ажлыг Оюу толгой компани хийж гүйцэтгэж ирсэн тухай та бүхэн түрүүчийн гэрчийн мэдүүлгээс сонссон байх гээд. Онтрэ компани хайгуулын тусгай зөвшөөрөл эзэмшсэнээс хойш 2004, 2006, 2007 онуудад тус тус сунгуулсан байдаг. Ийнхүү сунгуулсан тухай АМХЭГ-ын шийдвэрийг та бүхэн нотлох баримтын хүрээнд дэлгэцэд харж байна. Энэ шийдвэр мэдэгдэл гаргахдаа газрын даргын шийдвэр заавал байх ёстой. Гэтэл Ашигт малтмалын газрын архивын нэгжид 2006 оных нь шийдвэр байгаагаас 2004, 2007 оны шийдвэр байхгүй боловч гэрчилгээ дээр бол тэмдэглэгээ орсон байна. Энэ нотлох баримтыг та бүхэн дэлгэцээс харж байна гэсэн.

Дээрх сунгалттай холбоотой хуулийн хэрэгжилтийг хэрхэн хангасан талаарх товч танилцуулгыг харуулж байна.

2004, 2006 онд бол Ашигт малтмалын тухай 1997 онд батлагдсан хуулийн хүрээнд сунгуулсан байдаг бол энэхүү хуулийн хүрээний хадгалах нөхцөл буюу 22.1 төлбөртэй холбоотой нөхцөл буюу 24.1 төлбөр тооцохтой холбоотой 25.5 дахь заалтыг бол хангаагүй байна гэж үзсэн. 2007 оны тусгай зөвшөөрлийг сунгах хүсэлт нь өөрөө 2006 оны хүчин төгөлдөр болсон Ашигт малтмалын тухай хуулийн хайгуулын ажлын зардлын тухай баримтыг өгөөгүй. Хайгуулын тайлангаа бол өөрөө гүйцэтгээгүй, төлбөрийн баримтын талаарх мэдээллийг хангаагүй ээ гэдэг ийм шинжээч хянан шалгагчийн урьдчилсан дүгнэлт гарсан байна.

Дээрх мэдээллийг нотлох баримтын хүрээнд дэлгэцэд харуулж та бүхэнд тайлбарлаж өгье.

2004, 2006 онуудад сунгуулах хүсэлтдээ төлбөр төлсөн тухай баримтыг хавсаргасан байдаг. Энэхүү төлбөрийг бол Онтрэ компани өөрөө биш Сата гэдэг компаниар төлүүлж байсан тухай бид та бүхэнд урьд нь харуулсан. Энэ нь өөрөө Ашигт малтмалын тухай хуулийн 22.1, 24.1 дэх заалтыг хангаж ажиллаагүй ээ гэж үзсэн.

2007 оны хайгуулын тусгай зөвшөөрлийг сунгуулах хүсэлтийг та бүхэн дэлгэцэд харж байна. Энэхүү хүсэлтэд өргөдөл хүлээн авагчийн тэмдэглэгээг тодруулан харуулж байна. Энэ хүсэлтэд юуг орхигдуулсан байна вэ гэхээр тусгай зөвшөөрлийн жил бүрийн төлбөр төлсөн, түүнчлэн хайгуулын ажлын зардлын доод

хэмжээнээс багагүй хэмжээний ажил гүйцэтгэсэн тухай баримтыг энэхүү өргөдөлд хавсаргаж өгөөгүй ээ гэдгийг өргөдөл хүлээн авагч тэмдэглэсэн байна. Энэ нь Ашигт малтмалын тухай хуулийн 22.1.2 дахь заалттай нийцээгүй ээ гэж үзсэн.

Саяын өргөдөлд хавсаргаж өгсөн баримтын хүрээнд ямар зөрчил байна вэ гэдгийг бол та бүхэн дэлгэцэд нотлох баримтаар харж байна. Онтрэ компани бол хайгуулын тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчийнхээ хүлээсэн үүргийн хүрээнд хайгуулын ажлын тайлан гаргаж, төрийн захиргааны байгууллагад хүргүүлэх үүрэгтэй. Гэтэл Онтрэ компани хайгуулын ажлын тайлангийнхаа оронд Айвенхоу Майнз Монголианг болон одоогийн Оюу толгой компанийн хайгуулын ажлын тайланг хүргүүлж байсан талаарх баримтыг та бүхэн харж байна.

Мөн түүнчлэн дэргэд нь харуулж байгаа энэ албан бичиг дээр манай компанийн нэр дээр бүртгэлтэй дараах ашигт малтмалын хайгуулын тусгай зөвшөөрлүүд нь анх 2001 онд олгогдсон бөгөөд 7 дахь жилийнхээ төлбөрийг өөрсдөө төлөөд хайгуулын үйл ажиллагаа явуулж байна гэсэн агуулгыг бол дурдсан байдаг.

Гэтэл хянан шалгах шинжээч миний дээр дурдсан баримтуудаар энэ нь өөрөө үгүйсгэгдэж байна гэдгийг та бүхэнд тайлбарлаж хэлэх нь зүйтэй байх аа.

Энэ харуулж байгаа нотлох баримт нь болохоороо Онтрэ компани тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчийнхээ үүргийг хуулийн дагуу хадгалах зохицуулалттай. Энэ зохицуулалт дээр нь болохоор төлбөр төлөх үүрэг болон хайгуулын ажлын зардлын доод хэмжээнээс багагүй ажил гүйцэтгэсэн байх ёстой гэж заасан байдаг. Төлбөр төлөлтийн талаар бол бид нотлох баримтын хүрээнд нэлээн судалж үзсэн. Сато компани 2003-2009 оны хооронд Онтрэ компанийн тусгай зөвшөөрлийн төлбөрийг бол төлж ирсэн байдаг аа. Энэ нь өөрөө Ашигт малтмалын тухай хуулийн 22.2, 31.1 дэх заалтыг хангахгүй байна гэж үзсэн. Нийтдээ Онтрэ компани бол лиценз эзэмшигч. Мөн харин төлбөр төлөгч нь бол Сато компани болж хувирсныг та бүхэн дэлгэцэд харж байна. Нийтдээ Сато компани Онтрэ компанийн тусгай зөвшөөрлийн төлбөрт 608,5 мянган ам.долларын төлбөрийг бол төлсөн гэсэн ийм зүйлийг дурдъя.

Дээрх тусгай зөвшөөрлийн сунгалттай холбоотой хянан шалгагч шинжээчийн зүгээс ямар дүн шинжилгээ, урьдчилсан дүгнэлт гаргасан бэ гэхээр 2004, 2006, 2007 онуудад хайгуулын тусгай зөвшөөрлийг сунгасан шийдвэр нь Ашигт малтмалын тухай хуулийн 1997 онд мөрдөж байсан 15.2, 22.1, 24.1, 25.5 дахь заалттай, 2006 оны Ашигт малтмалын тухай хуулийн 22.1, 22.1.3, 22.1.4, 22.2, 31.1 дэх заалттай нийцээгүй байхад энэхүү тусгай зөвшөөрлүүдийг сунгаж ирсэн байна гэдэг ийм урьдчилсан дүгнэлтийг гаргаж байна.

Сая бол та бүхэнд нөгөө хайгуулын тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчийн хүрээнд хэрхэн хуулийн шаардлагыг хангаж, хангуулж ажиллаж байсан талаарх дурдсан бол одоо Жавхлант Шивээ толгой хайгуулын тусгай зөвшөөрлийг ашиглалтын тусгай зөвшөөрөл болгохоос өмнөх үе шатанд ямар үйл явц болж өнгөрснийг товчхон дурдаж, нотлох баримтын хүрээнд тайлбарлаж өгье.

Хайгуулын тусгай зөвшөөрөл авснаас хойш Онтрэ компани маань хуулийн дагуу хүлээсэн үүрэг, эрхтэй. Тэгээд үүргээ хүлээж, оролцох ёстой. Энэ харуулаад байгаа он, цаг дээр ямар үйл явдал болсон бэ гэхээр 2008 онд бол Ашигт малтмалын газрын дарга Билигсайханд Онтрэ компани нь А болгох бэлтгэл ажлын

хүрээнд хайгуулын ажлын тайлангаа хийж байгаа. Ингэхдээ тайланг Айвенхоу Майнз буюу одоогийн Оюу толгой компанидаа нэгтгэн өгч болох уу гэдэг хүсэлтийг гаргаж байсан байна. Үүний дараа 2008 оны 9 сарын 24-нд Оюу толгой компани буюу тухайн үеийн Айвенхоу Майнз Монголиа инк нь дээрх албан тооттой яг ижилхэн хүсэлтийг АМХЭГ-ын дарга Билигсайханд гаргаж байсан байна. 2008 оны 9 сарын 29-нд дээрх хүсэлттэй холбоотой нэгдсэн тайлан өгөхийг бол Ашигт малтмалын газрын Геологийн газрын дарга Жавхланболд зөвшөөрсөн хариуг хүргүүлсэн бол 2009 оны 8 сарын 20-нд ашигт малтмал ашиглах тусгай зөвшөөрөл авах өргөдөл гаргаж, өргөдлийн бүртгэлд бүртгэж авчээ гээд. 2009 оны 10 сарын 27-нд Онтрэ компанийн хайгуулын тусгай зөвшөөрөл маань ашиглалтын тусгай зөвшөөрөл болж зөвшөөрөлд болсон бол 2010 оны 3 сарын 26-нд ТЭЗҮ-ийг хүлээн авсанд тооцсон ийм үйл явдал болж өрнөсөн байна.

Энэхүү үйл явдал нь бол 2 компанийн тайлбар тодруулгаас харахад 2004 онд хамтран ажиллах гэрээний нөхцөлийг хангах зорилгоор Оюу толгой компани дээрх үйл ажиллагааг бүхэлд нь хариуцаж гүйцэтгэж ирсэн гэж тайлбарладаг бол Хөрөнгө оруулалтын гэрээний 15.7.8-д Онтрэ гоулд компанийн эзэмшиж буй талбай тусгай зөвшөөрлүүдийн хугацаа дуусахаас өмнө ашиглалтын тусгай зөвшөөрөл болгохоор тусгасан заалтыг баримтлан энэ одоо үйл ажиллагааныхаа үндэслэлийг тайлбарлаж ирүүлсэн.

Та бүхэн дэлгэцэд дээрх миний товчхон танилцуулаад өнгөрсөн үйл явцын баримтын дэлгэрэнгүйг харж байна.

Онтрэ компани 2008 оны 9 сарын 10-нд Ашигт малтмалын газрын тосны Хэрэг эрхлэх газрын дарга Билигсайханд хандан Онтрэ компани хайгуулынхаа үйл ажиллагааг Айвенхоу Майнз Монголиан компаниар гүйцэтгүүлдэг ээ. Тэгээд ийнхүү гүйцэтгэснийг Эрдэс баялгийн мэргэжлийн зөвлөл тус 2 компанийн нэгтгэсэн 1 жилийн тайланг, нөөцийн тайланг хүлээн зөвшөөрөх эсэхэд албан ёсны тодруулга хийж өгнө үү гээд хандсан бол 14 хоногийн дараа буюу Айвенхоу Майнз Монголиа инк нь 9 сарын 24-нд яг ижилхэн үг үсгийн утга агуулгатай албан тоотыг Ашигт малтмалын газрын тосны Хэрэг эрхлэх газрын дарга Билигсайханд бол хандаж гаргасан. Энэхүү бичгийн үндэслэл нь Эрдэс баялгийн мэргэжлийн зөвлөл ийнхүү нэгтгэсэн нөөцийн тайланг хүлээн авч, хэлэлцэх эсэх талаар албан ёсны тодруулга хийж өгөөч ээ гэдэг ийм хүсэлтийг хүргүүлж байсан байна.

Дээрх 2 компанийн хүсэлтийг хүлээн авч Ашигт малтмалын геологийн газрын дарга маань шийдвэрлэсэн байдаг. Ийнхүү шийдвэрлэхдээ албан бичгийнхээ үндэслэлд байрлалын хувьд ойролцоо бараг хамт байдаг хамтран ажилласан компаниудын нэг ижил хүсэлт ирүүлсэн зэргийг харгалзан нөөцийн нэгтгэсэн тайланд бичихийг татгалзах зүйлгүй ээ гэж хариу өгсөн байдаг аа. Энэхүү хариу нь Ашигт малтмалын тухай хуулийн 11.1.6, 33.1, 33.2 Эрдэс баялгийн мэргэжлийн зөвлөлийн дүрмийн 5.1.1 дэх заалтыг хангаагүй.

Мөн Иргэдээс төрийн байгууллага, албан тушаалтанд гаргасан өргөдөл, гомдлыг шийдвэрлэх тухай хуулийн 13.3, 15.6 дахь заалтыг хангаж ажиллаагүй, үндэслэлгүй албан тоот хүргүүлсэн байна гэж шинжээч хянан шалгагчийн зүгээс урьдчилсан байдлаар дүгнэсэн.

Дээрх албан бичгийн үр дагавраас үүдэн Айвенхоу Майнз Монголиа инк компани Онтрэ компани 2-ын цаашдын хамтын төлөвлөгөө, тайлангийн үйл явц хэрхэн өрнөж байгаа талаарх баримтыг та бүхэнд хууль болон нотлох баримтын

хүрээнд тайлбарлаж өгье өө.

Ингээд энэхүү албан тоотыг хариуг авснаас хойш 2009 он жилийн дараа буюу 2009 оны 8 сарын 20-нд Ашигт малтмалын газрын Геологи, уул, уурхайн кадастрын хэлтэст Онтрэ компани ашиглалтын тусгай зөвшөөрөл хүссэн өргөдлийг гаргасан байдаг аа. Өргөдлийн бүрдлийг та бүхэн дэлгэцэд харж байна. Хэдийгээр өргөдлийн бүрдлийг бүрэн хангасан гэж байгаа боловч Онтрэ компанийн энэхүү өргөдлийн бүрдэл Айвенхоу Майнз Монголиа Инк буюу одоогийн Оюу толгой компанийн гүйцэтгэсэн ажлын баримтуудыг хавсаргасан нь Ашигт малтмалын тухай хуулийн 25.1.5, 25.1.6, 25.1.7 дахь заалттай нийцэхгүй байна гэж урьдчилсан дүгнэлтээр дүгнэсэн.

Энэхүү зөрчлийн талаарх хуулийн нөхцөл шаардлагыг хангасан талаар шалгаж үзэхэд Эрдэс баялгийн мэргэжлийн зөвлөлийн тэмдэглэл, шийдвэр, Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө, байгаль орчны нөлөөлөх байдлын үнэлгээ гэсэн 3 ач холбогдол бүхий баримт бичгийг Айвенхоу Майнз компани болон Онтрэ компани зөрчилтэй хүлээлгэж өгсөн байна гэдэг гэж үзсэн.

Дээрх зөрчилтэй байгаа заалтуудыг нотлох баримтаар харуулахад Эрдэс баялгийн мэргэжлийн зөвлөлийн 2009 оны 7 сарын 1-ний 15 01 гэсэн дүгнэлтийг та бүхэн дэлгэцэд харж байна. Энэхүү дүгнэлтэд бол Айвенхоу Майнз Монголиан компани 2000-2008 оны хооронд Оюу толгойн бүлэг ордын талбайд геологи хайгуулын ажил хийж, үр дүнгийн тайланг хэлэлцүүлсэн гэдэг байдлыг обзацыг та бүхэн дэлгэцэд тодруулсан байгааг харж байна.

Энэхүү Эрдэс баялгийн мэргэжлийн зөвлөлийн дүгнэлтээс юу гэж шийдвэрлэсэн бэ гэхээр дүгнэлтийн 11 дээр Онтрэ компанийн эзэмшиж буй 31483150 тусгай зөвшөөрөлтэй талбайд явуулах геологи, уул, уурхайн үйл ажиллагааны асуудлыг нэг мөр болгон шийдвэрлэхийг Айвенхоу Майнз Монголиан компанид үүрэг болгох оо гээд Эрдэс баялгийн мэргэжлийн зөвлөл үзсэн байна. Эрдэс баялгийн мэргэжлийн зөвлөлийн дүгнэлтэд үндэслэн 2009 оны 7 сарын 10-нд Эрдэс баялаг, эрчим хүчний сайд Зоригтын Нөөц баталсан тухай тушаал гарсан. Та бүхэн дэлгэцэд харж байгаагаас харахад өмнөд Оюутын бүлэг ордын нөөцийн тодотгол Хюго Даммет болон Херуга ордын нөөцийн тайланг хүлээн авах, нөөц бүртгэх тухай гэсэн 167 тоот шийдвэрийг та бүхэн харж байна.

Энэхүү шийдвэр дотор бол дээрх Эрдэс баялгийн мэргэжлийн зөвлөлийн дүгнэлтийг үндэслэсэн Айвенхоу Майнз Монголиан компанийн геологи хайгуулын хуулийн ажлын тайлангийн үр дүнг баталгаажуулж гаргасан байдаг аа. Энэ нь өөрөө Ашигт малтмалын тухай хуулийн холбогдох заалттай нийцэхгүй байна гэж үзсэн.

Дараагийн нэг нотлох зүйл нь бол Ашигт малтмалын тухай хуульд заасан байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөг хавсаргах ёстой. Гэтэл энэхүү харуулж байгаа баримт нь өөрөө Байгаль орчныг хамгаалах тухай хуулийн хүрээнд байгаль орчныг хамгаалах төлөвлөгөө түүний биелэлтийг хэрэгжүүлсэн талаарх баримтыг хавсаргаж өгсөн. Энэ нь Ашигт малтмалын тухай хуулийн 25.1.6 дахь заалттай нийцэхгүй ээ гэж үзсэн.

Дараагийн нэг нөхцөл хангаагүй нөхцөл шаардлага нь болохоор Ашигт малтмалын тухай хуульд заасан байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын үнэлгээ гэсэн баримт бичгийг бүрдүүлж өгөөгүй. Энэ нь хавсаргаж өгсөн баримт нь болохоороо

БОАЖЯ-наас ерөнхий үнэлгээний дүгнэлтийг гаргасан байдаг. Ерөнхий үнэлгээний дүгнэлтийг үндэслэн байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын нарийвчилсан үнэлгээ хийлгэх шаардлагатай гэж үзсэн ерөнхий шинжээчийн дүгнэлтийг бол хавсаргасан. Ерөнхий шинжээчийн дэлгэрэнгүй дүгнэлтэд бол Онтрэ компани байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын нарийвчилсан үнэлгээг зайлшгүй хийлгэх шаардлагатай гэж хугацаатай үүрэг даалгавар өгөгдсөнийг хангаж ажиллаагүй байсан. Энэ нь Ашигт малтмалын тухай хуулийн 25.1.7 дахь заалттай нийцэхгүй ээ гэж урьдчилсан байдлаар дүгнэсэн.

Хайгуулын тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч нөөцөө бүртгүүлээд нөөцийг мэдээллийн санд одоо бүртгүүлснээс хойш гол хийгдэх нэг ажил нь тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч болон төрийн захиргааны байгууллага хооронд ашиглалтын өмнөх үйл ажиллагааны гэрээ байгуулах хуулийн зохицуулалттай байсан. Энэхүү хуулийн зохицуулалт дээр энэхүү гэрээгээр бол ашигт малтмал хайгуулын тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч ашигт малтмалын тусгай зөвшөөрлийг эзэмшиж эхэлснээр ямар үйл ажиллагаа гүйцэтгэх, ямар үүрэг хариуцлагыг хүлээх талаар зохицуулсан ийм ач холбогдол бүхий гэрээ байсан байна. Энэхүү гэрээг гэхдээ Онтрэ компанитай бол хийгээгүй байдаг. Энэ талаар Ашигт малтмалын газраас бол тодруулга авсан. Энэ юуг харуулж байна вэ гэхээр Онтрэ компани бусад хуулийн этгээдтэй хийдэг мөртөө Онтрэ компанитай хийгээгүй байгаа нь хууль нэг тэгш бус үйлчилж байна гэсэн энэ агуулгаар шинжээч, хянан шалгагч урьдчилсан байдлаар л дүгнэсэн. Энэ зөрчил нь өөрөө Ашигт малтмалын тухай хуулийн 23.1, 23.2, 3, 24.4 дэх заалттай нийцээгүй ээ гэж үзсэн.

Ингээд Ашигт малтмалын тухай хуулийн нийцлийн хүрээнд 2009 оны 10 сарын 27-нд АМХЭГ-ын даргын 877 тоот шийдвэрээр Онтрэ компанийн хайгуулын тусгай зөвшөөрөл үлдээх талбайг ашиглалтын тусгай зөвшөөрөл болгож 2009 оны 10 сарын 27-нд бол гэрчилгээг гаргасан байдаг. Энэ үед бол та бүхний мэдэж байгаагчлан тэгээд хөрөнгө оруулалтын гэрээнд маань гарын үсэг зурагдаж байсан. Энэхүү гэрээн дэх энэ гэрээг хэрэгжүүлэх төлөвлөгөө бол тухайн үед батлагдсан байдаг. Гэхдээ төлөвлөгөө батлагдахаас өмнө төлөвлөгөөний хэрэгжилтээс өмнө энэхүү тусгай зөвшөөрөл олгогдсон нь богино хугацаанд энэ Ашигт малтмалын тухай хуулийг зөрчсөн. Ашигт малтмалын тухай хууль болон Байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын үнэлгээний тухай хууль, Эрдэс баялгийн мэргэжлийн зөвлөлийн дүрэмд нийцээгүй байхад тусгай зөвшөөрлийг онцгой бүрэн эрхийнх нь дагуу тусгай зөвшөөрлийг олгосон нь хуульд нийцээгүй ээ гэж урьдчилсан байдлаар дүгнэсэн.

Дээрх бүхий л үйл явцыг дүгнээд хэлэхэд Онтрэ компанийн хайгуулын тусгай зөвшөөрлөөс ашиглалтын болгох хугацаанд Ашигт малтмалын тухай хуулийн хүрээнд 20 зүйл заалт, Байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын үнэлгээний тухай хуулийн 3 зүйл заалт, Эрдэс баялгийн мэргэжлийн зөвлөлийн дүрмийн 3 заалт, Иргэдээс төрийн байгууллага, албан тушаалтанд гаргасан өргөдөл, гомдлыг шийдвэрлэх тухай хуулийн 3 зүйл заалтыг хангуулаагүй шийдвэр гаргасан байна гэж үзсэн.

Өмнө нь та бүхэнд нөгөө Хайгуулын ашиглалтын тусгай зөвшөөрөл болох хүртэлх үйл явцыг танилцуулсан бол Онтрэ компани ашиглалтын тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч болсноор хуулийн хэрэгжилтийг хэрхэн хангаж ирсэн талаарх мэдээллийг хүргэе ээ.

Та бүхний дэлгэцэд харж байгаа нотлох баримтаар бол Онтрэ компани ашигт

малтмалыг ашиглах тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчийн мэдэгдлийг хүлээж авсан байдаг. Энэхүү мэдэгдэлд тэр улаанаар тодруулж харуулж байгаа нь уг тусгай зөвшөөрлийг эзэмшигч болсноор та дараах үүргүүдийг хүлээх болж буйг мэдэгдье ээ гээд энэхүү мэдэгдэлд хуулийн нөхцөл шаардлагуудыг дурдсан байдаг. Энэ үүргийг хүлээнэ ээ гэдгийгээ илэрхийлээд Онтрэ компанийн төлөөлөл болох Буяннэмэх гэж хүний гарын үсэгтэй баримт байгааг та бүхэн харж байна. Одоо тэгвэл энэ үүний дараагаар та бүхэнд энэ мэдэгдлийнхээ үүргийг хэрхэн хэрэгжүүлж ажилласан талаар нотлох баримтын хүрээнд танилцуулъя.

Онтрэ компанийн дээр танилцуулсан мэдэгдлийн хүрээнд ТЭЗҮ боловсруулах, уулын ажлын төлөвлөгөөг хүргүүлэх бусад төлөвлөгөө, тайлан, байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөг гаргаж хүргүүлэх ийм үүрэг хүлээсэн байгаа. Та бүхний дэлгэцэд харж байгаачлан дээрх бүх үүргийг Оюу толгой компани нэгдсэн байдлаар хийж хэрэгжүүлж ирсэн гэдгийг нотлох зүйлийн хүрээнд батлаад харуулж байна. Онтрэ компани зөвхөн Байгаль орчныг хамгаалах хуулийн дагуу байгаль орчныг хамгаалах төлөвлөгөөг орон нутгийн Засаг даргатай байгуулсан гэрээний үндсэн дээр хэрэгжүүлж ирсэн гэсэн ийм тодорхойлолт байдаг аа.

Дээрх 48 дугаар зүйлийн хэрэгжилтийн талаарх нотлох баримтуудыг та бүхэнд харуулж байна. Энэ нь бол Өмнөговь аймгийн Ханбогд сумын нутагт орших Оюу толгойн бүлэг ордыг ашиглах уурхайн баяжуулах үйлдвэр байгуулах ТЭЗҮ-ийн баримтыг харж байна. Энэхүү ТЭЗҮ-ийн баримт дээр Онтрэ компанийн удирдлага болон эрх бүхий албан тушаалтны гарын үсэг хүлээн зөвшөөрсөн байдлаар одоогийн байдлаар байхгүй байна.

Мөн Эрдэс баялгийн мэргэжлийн зөвлөлийн дүгнэлт бусад уулын ажлын төлөвлөгөө тайланг та бүхэнд ингээд харуулж байна. Онтрэ компанийн ашиглалтын тусгай зөвшөөрөл эзэмшиж байх хугацаанд Уул, уурхайн сайдын хэд хэдэн шийдвэрүүд гарч байсан байна.

Анхаарал татахуйц шийдвэрүүдийг нотлох зүйлийн хүрээнд та бүхэнд танилцуулъя.

Дээр дурдсанчлан 2009 оны 7 сарын 10-нд 167 тоот тушаалаар Онтрэ компанийн эзэмшлийн талбай дахь нөөцийг бүртгэж авсан бол энэхүү тушаалыг 2013 оны 2 сарын 22-ны Уул, уурхайн сайдын 43 дугаар тушаалаар цуцалсан. Энэхүү тушаалыг цуцлах болсон үндэслэл нь Ашигт малтмалын тухай хуулийн 25.1.5, 48.4, Эрдэс баялгийн мэргэжлийн зөвлөлийн дүрмийн 9 дүгээр заалттай нийцээгүй учраас 167 тоот нөөц бүртгэсэн тушаалыг хүчингүй болгож шийдвэрлэсэн байна.

Дээрх дурдсан тушаал, шийдвэртэй холбоотой Онтрэ компани санал, тайлбар хүсэлтийг бол төрийн захиргааны болон төрийн захиргааны төв байгууллагуудад удаа дараа гаргаж байсан. Энэхүү тайлбар мэдэгдлээс хамгийн анхаарал татахуйц нэг хүсэлт байдаг. Энэ нь бол 2013 оны 4 сарын 4-ний өдрийн Уул, уурхайн сайд Ганхуягт хандаж, Оюу толгой стратегийн ордын хил хязгаарыг хүсэх тухай гэсэн ийм хүсэлтийг гаргасан байдаг аа. Энэхүү хүсэлтэд Оюу толгой стратегийн ордын хил хязгаарыг тогтоосон албан ёсны баримт бичгийг бидэнд аль болох яаралтай гаргаж өгөөч ээ гэж хүссэн байдаг. Энэ хүсэлтийн дагуу Уул, уурхайн сайд Ганхуяг маань 2013 оны 4 сарын 10-нд буюу 5 хоногийн дараа хариуг өгсөн. Ингэж хариуг өгөхдөө хил хязгаарын тухай дээрх хайгуулын үр дүнгийн тайлангаар тогтоосон нөөцийн талбайн хүрээнд Оюу толгойн бүлэг ордын хил

хязгаарыг тогтоон хавсралтаар хүргүүлж байна гэдэг агуулгыг дурдаж, Онтрэ компанид хүргүүлсэн нь Ашигт малтмалын тухай хуулийн 8.1.4, 10.10.1 дэх заалт, Улсын Их Хурлын 2007 оны 27 тоот тогтоолтой тус тус нийцээгүй шийдвэр гаргаж албан тоотоор хүргүүлсэн байна.

Дээрх албан тоотоор шийдвэр хүргүүлсний дараа Уул уурхайн сайд Ганхуяг маань өмнөх 43 дугаар тушаалаар хүчингүй болгосон шийдвэртээ өөрчлөлт оруулсан байдаг. Энэхүү өөрчлөлт оруулахдаа Уул, уурхайн сайдын 2013 оны 2 дугаар сарын 22-ны өдрийн 43 тоот тушаалын 2, 3 дахь заалтыг дараах байдлаар өөрчилсүгэй гээд. Энэ нь бол ямар агуулга байсан бэ гэхээр Эрдэс баялгийн мэргэжлийн зөвлөлийн дүгнэлтийг дахин хэлэлцүүлэх шаардлагагүй. Нэгдсэн бүртгэлтэй холбоотой асуудлыг холбогдох хууль журмын дагуу шийдвэрлэхийг Ашигт малтмалын газарт уламжлахыг Эрдэс баялгийн мэргэжлийн зөвлөлд зөвлөсүгэй.

3 дугаарт нь бол хөрөнгө оруулалтын гэрээнд заасан тусгай зөвшөөрөлтэй холбоотой шилжилт хөдөлгөөнийг Монгол Улсын хууль тогтоомж, Хөрөнгө оруулалтын гэрээнд заасны дагуу хийхийг Ашигт малтмалын газарт даалгасугай гэж өөрчилж, тушаалаа гаргасан байна.

Дээрх зөрүүтэй, өөрчлөлттэй тушаал дээр дүн шинжилгээ хийж үзэхэд Уул, уурхайн сайдын 2013 оны 2 сарын 22-ны 43 дугаар тоот тушаалын 1 дэх заалт буюу одоо нөөц бүртгэсэн хэсэг маань хүчинтэй. Өнөөдрийг хүртэл хүчинтэй хэвээр байгаа бол нөөц хүлээн авсан тайланг дахин хэлэлцүүлгийг Эрдэс баялгийн мэргэжлийн зөвлөлд даалгасан хэсэг нь өөрчлөгдсөн. Тусгай зөвшөөрөлтэй холбоотой шилжилт хөдөлгөөн хийхгүй байх талаарх Ашигт малтмалын газарт даалгасан зүйл заалт нь өөрчлөгдсөн.

Тэгэхээр энэхүү тушаалын 1 буюу 4 дэх заалт нь өнөөдрийг хүртэл хүчинтэй гэж үзэхээр байна. Тэгээд энэ нь бол Онтрэ компанийн нөөцийн бүртгэл хүчин төгөлдөр эсэх асуудал асуултын тэмдэг хэвээр үлдлээ гэж урьдчилсан байдлаар дүгнэлээ.

Дээрх бүхий л үйл явц нь ашигт малтмалын тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчийн үйл ажиллагаа нь бусад этгээдээс давуу байдлаар хэрэгжиж ирсэн байна гэж урьдчилсан байдлаар дүгнэсэн. Ашигт малтмалын тухай хуулийн хүрээнд 12 зүйл заалт, Байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын үнэлгээний тухай хуулийн 5 зүйл заалт, Эрдэс баялгийн мэргэжлийн зөвлөлийн дүрмийн хүрээнд 6 заалт, Улсын Их Хурлын 2007 оны тогтоолтой нийцээгүй үйл ажиллагаа явагдсан байна гэж шинжээч, хянан шалгагчийн зүгээс дүгнэж байна.

Шинжээч: Та бүхэнд санхүү татварын асуудлыг танилцуулъя. Онтрэ компанийн.

Тэгэхээр өмнөх шинжээч маань бид та бүхэнд Онтрэ компанийн ерөнхий мэдээлэл болон хайгуулын болон ашиглалтын тусгай зөвшөөрлийг хэрхэн хуульд нийцүүлэн хангасан талаар танилцуулсан. Юуны өмнө Онтрэ компани 2003-2025 оны хооронд Нягтлан бодох бүртгэлийн тухай хуулийн дагуу 2004-өөс 25 оныхоо санхүүгийн тайланг Сангийн Яам болон холбогдох газруудад хүргүүлж байсан байгаа. Тэгэхдээ санхүүгийн тайланг гэрээт компаниар бэлтгүүлдэг нягтлан бодогч байхгүй. Инур компани, Инур Аудит компани аудит хийсэн байгаа. Онтрэ компанийн

25 оны 2 дугаар улирлын санхүүгийн тайлангаар харах юм бол нийтдээ 201,4 тэрбум төгрөгийн өр төлбөртэй. Энэ өр төлбөрийн 1,1 тэрбум нь Онтрэ ресорс буюу Монгол дахь компаниасаа зээл авсан. 200,3 тэрбум төгрөг нь Онтрэ ресорс лимитед буюу Канад дахь толгой компаниасаа ингээд зээлтэй өр төлбөр бичигдсэн. Ингээд бүртгэгдсэн байна. Ер нь хуримтлагдсан алдагдал бол 27,5 тэрбум төгрөгийн алдагдал бүртгэгдсэн ийм санхүүгийн тайланг та бүхэнд харууллаа.

Тэгвэл бид нарт дэлгэц дээр 2001 онд шинэчлэн найруулж батлагдсан Нягтлан бодох бүртгэлийн тухай хууль байна. Энэ хууль маань 2015 он хүртэл хэрэгжсэн. Дахиад шинэчлэгдэж өөрчлөгдөх хүртлээ. Энэ хуулийн заалтаас харах юм бол 8.1 дүгээрт нь санхүүгийн тайлангаа 1 дүгээрт, ААНБ гаргах ёстой.

2 дугаарт нь, санхүүгийн тайланг харилцах санхүүгийн байгууллагад тушаах ёстой гэсэн ийм заалт байгаа. Тэгвэл 2002 онд байгуулагдсан манай Онтрэ компанийн санхүүгийн тайлан, 2003 оны санхүүгийн тайлан бол Сангийн яам болон Татварын ерөнхий газар дээр байхгүй байна. Энэ талаар Онтрэ компани тодорхой тайлбар ирүүлсэн боловч энэ нь нөгөө нууцын зэрэглэлтэй тамга дарагдсан учраас бид нар энд хариулах боломжгүй байна. Үүний дараагаар түрүүн миний өмнө тайлбарласан 1,1 тэрбум төгрөгийн зээлийн гэрээг Онтрэ Ресурс Лимитэд компанийн Монгол дахь 2 охин компани гэрээ байгуулахдаа нэг захиралтай учраас нэг хүн гарын үсэг зурсан. Ийм баримтыг та бүхэн дэлгэцэн дээр харж байна. Энэ нь Иргэний хуулийн 70 дугаар зүйлийн 70.1-д заасан төлөөлөгч нь төлөөлүүлэгчийн нэрийн өмнөөс өөртэйгөө, түүнчлэн гуравдагч этгээдийн нэрээр өөрөө төлөөлүүлэгчтэй хэлцэл хийхийг хориглоно гэсэн заалттай нийцэхгүй байна.

Тэгэхээр санхүүгийн тайланд энэ бүртгэж байгаа гэрээ маань өөрөө бүртгэлд хүчин төгөлдөр эсэх нь нийцэхгүй байх урьдчилсан байдлаар ингэж харагдаж байгаа.

Одоо бүгдээрээ татварын хяналт шалгалтын талаар татварын тайлангаа хэрхэн тушааж байсан талаар ярилцъя.

2002 оны 7 сарын 24-нд Онтрэ ХХкомпани татвар төлөгчөөр СБД-ийн татварын албанд бүртгүүлсэн. Ингээд үүний дараа 2014 онд Нийслэлийн татварын албанд шилжсэн. 2022 онд Татварын ерөнхий газрын Том татвар төлөгчийн газар луу шилжсэн байгаа. Одоо дэлгэц дээр харагдаж байгаа нотлох баримт бол Татварын ерөнхий газраас хийсэн хяналт шалгалтын тайлангийн мэдээллүүд байгаа. Түүнээс гадна татвар төлөлтийн байдлыг харуулсан байна. Тэгэхээр ер нь 2002-2025 онд Онтрэ компани 912 сая төгрөгийн татвар төлсөн. Үүний 76 хувь нь 697 сая төгрөг нь нөхөн татвар буюу торгууль алданги оногдуулсан ийм дүн байна.

Тэгэхээр хяналт шалгалтыг 2004 онд хийсэн, 2008 онд хийсэн, 2013 онд хийсэн, 2016 онд хийсэн. Өөрөөр хэлбэл 3-4 жил тутамд татварын хяналт шалгалт орсон. Гэхдээ 2016 оноос хойш ямар нэгэн өнөөг хүртэл ямар нэгэн хяналт шалгалт хийгдээгүй байна. Хяналт шалгалтын мэдээллээс харах юм бол эрсдэл өндөртэй, эрсдэлтэй ААН-үүдэд татварын хяналт шалгалт хийхийг зохицуулсан журам байдаг. Энэ журмынх нь дагуу аваад үзэх юм бол эрсдэлийн үнэлгээ бага гарсан гэж харагдаж байгаа юм шиг боловч яг бодит байдал дээр эрсдэлийн үнэлгээг хийж үзсэн үнэлгээ нь 75,1 хувь буюу яг журмынхаа дагуу энэ маань эрсдэл өндөртөйд тооцогдож байгаа. Яах вэ, салбарын дундаж үнэлгээг үнэлгээнээс үнэлгээтэй харьцуулаад харах юм 2 бол дахин өндөр гэж харагдаж байгаа юм. Салбарын дундаж үнэлгээ нь дунджаар нэг 38 орчим хувьтай ингэж үнэлэгдсэн байсан.

Тэгэхээр өнөөг хүртэл хяналт шалгалт хийгдээгүй байна.

Дараагийн нэг анхаарал татсан асуудал бол хяналт шалгалтын үед бид нар тодорхой мэдээллүүдийг цахим хуудаснаас өөрөөр хэлбэл Онтрэ Ресурс лимитэд Канад дахь компани маань нээлттэй компани байгаа. Тийм учраас бид нар цахим сайтаар нь орж мэдээлэл аваад үзсэн байгаа. Түүнчлэн ирүүлсэн, ирсэн, байгаа бусад мэдээлэл дээр шинжилгээ хийж үзэхэд 2025 оны 6 сарын 30-ны байдлаар 73,4 сая орчим ам.долларыг хайгуулын болон бүтээн байгуулалтын зардалд зарцуулсан гэсэн ийм дүн мэдээ гарч байгаа. Энэ бол Онтрэ компанийн лиценз бүхий талбайд зарцуулж байгаа, зарцуулсан хайгуулын болон бүтээн байгуулалтын зардлын дүн байна. Энэ дүнг юугаар зохицуулж байна вэ гэхээр Хувь оролцооны гэрээ буюу 2004 онд байгуулсан гэрээ нэмэлт, өөрчлөлт нь 2005, 2008, 2025 онд хийгдсэн байгаа. Энэ гэрээний дагуу хувь оролцоо ашиг хуваахдаа 80 болон 20 хувиар хуваахаар заасны дагуу хэрэгжиж явж байгаа гэж үзэж байна.

Тэгээд Онтрэ Ресурс компани өөрийн сайтаараа дамжуулаад эхний хагас жилийн байдлаар 25 оны хагас жилийн байдлаар 13,2 сая долларыг хүүгийн хамт болон 20 хувийнхаа зардлын хувьд бүртгээд явж байгаа гэсэн. Энэ мэдээллийг тавьсан байгаа. Тэгвэл Оюу толгой компанид 80 хувьд нь яг жишээлбэл хэдэн хувь бүртгэгдэж байгаа талаар тодорхой асуух шаардлага, тодруулах шаардлага байгаа. Түүнчлэн энэхүү бүртгэл өөрөө хөрөнгө оруулалтын гэрээ болон хувь нийлүүлэгчийн гэрээ, цаашлаад нэмэлт, өөрчлөлт оруулаад дахин тодотгосон хувь нийлүүлэгчийн гэрээний аль заалтаар зохицуулагдаж явж байгаа вэ гэдэг асуудлыг тодорхой болгох шаардлага байна гэж харсан. Түүнээс гадна нягтлан бодох бүртгэлтэй Оюу толгой компани өр төлбөртөө тусгаж байгаа юу? Өөрөөр хэлбэл нэмэлт, өөрчлөлт орвол дахин тодотгосон хувь нийлүүлэгчийн гэрээний дагуу шаардлагатай мөнгөн хөрөнгийг гаргахдаа зээлийн хүү тооцож гаргаж байгаа юу гэдэг асуудлыг тодруулах шаардлага байна гэж үзсэн байгаа.

Түүнчлэн Эрдэс баялгийн мэргэжлийн зөвлөлтийн дүрмийн 5.2.1-д хайгуулын ажлын тухай асуудлыг тухайн дэд зөвлөл хэлэлцэж байхдаа санхүүгийн тайландаа хайгуулын ажлыг хэрхэн тусгаж байгаа талаар тодруулж гаргасан шинжээчийн дүгнэлт байх ёстой гэдэг энэ зүйл байгаа. Тэгэхээр энэ заалт хэрэгждэг эсэх талаар тодруулах шаардлага байна гэж үзсэн.

Тэгээд үүгээр танилцуулга өндөрлөж байна. Анхаарал хандуулсанд баярлалаа.

О.Батнайрамдал: Шинжээчид баярлалаа.

Монгол Улсын Их Хурлын хяналт шалгалтын тухай хуулийн 48 дугаар зүйлийн 48.3 дахь хэсэг нотлох баримтыг шинжлэн судлах зорилгоор гэрч, шинжээч, хянан шалгагч болон бусад оролцогчоос сонсгол даргалагч болон түр хорооны гишүүд асуулт асууж болно гэж заасны дагуу асуулт асуух түр хорооны гишүүд нэрсээ өгнө үү.

С.Зулпхар гишүүнээр, Б.Жаргалан гишүүнээр тасалъя. Урагшаагаа Цэвээнжавын Мянганбаяр, Онтрэ компанийн геологич Т.Гансайхан, Д.Энхтөр байгаа, тийм ээ. Урагшаагаа суучхаарай. Ашигт малтмалын Хэрэг эрхлэх газрын дарга О.Чулуун, Эрдэс баялаг, эрчим хүчний сайд Д.Зоригт, Эрдэс баялгийн мэргэжлийн зөвлөлийн дарга Ө.Оюунбаатар байна уу, Оюунбаатар байна уу,

байхгүй бол Нарийн бичгийн дарга Г.Наранцэцэг байна уу, Г.Наранцэцэг ирчихсэн байсан. Урагшаа сууна уу. АМГТХЭГ-ын геологийн газрын дарга Д.Жавхланболд урагшаа сууна уу. Д.Жавхланболд дарга байна уу, Д.Жавхланболд дарга байна уу, урагшаа суугаарай. Геологи уул, уурхайн кадастрын хэлтсийн дарга Л.Даваацогт байна уу? Урагшаа суугаарай. АМГТГ-ын Уул, уурхайн хэлтсийн дарга Т.Зууннаст байна уу, Т.Зууннаст дарга байна уу, урагшаа суугаарай. Ашигт малтмал газрын тосны мэргэжилтэн Д.Мөнхсайхан байна уу. Урагшаа суучихъя.

Тодорхой хэдэн асуултаар эхэлчихье.

Монгол газрын гүйцэтгэх захирал Ц.Мянганбаяр захирал хүрэлцэн ирсэн байна. Танаас товчхон хэдэн асуулт асуучихъя. Өнөөдөр Онтрэ-ийн лицензийг тухайн үедээ Монгол газар компани эзэмшиж байсан. Нэлээн, сая шинжээчийн дүгнэлт дээр гарлаа. Нэлээн олон шилжих хөдөлгөөн хийгдсэн байна лээ. Тэрийг тэр тухайн олон шилжих хөдөлгөөнүүд 1 дүгээрт, тухайн үедээ хэрэгжиж байсан хууль тогтоомжтой 1 дүгээрт нийцэж байсан уу. 2 дугаарт, сая Америкийн санхүүгийн зах зээлийн мэдээллийг гаргадаг Эйсиси.гов. Эндээс энэний архиваас бид нар Онтрэ компанийн, тухайн үедээ лиценз 10,5 сая орчим долларын үнэлгээтэйгээр борлуулагдсан гэсэн мэдээлэл. Яагаад гэхээр энэ Онтрэ гэдэг компани бол 2003 оноос хойш хөрөнгийн бирж дээр нээлттэй арилжаалагддаг учраас Америкийн Хөрөнгийн биржийн нээлттэй мэдээллийн санд бүх мэдээлэл нь байдаг байгаа.

Танаас асууж байгаа нь товчхон. Тухайн тусгай зөвшөөрөлтэй шилжүүлэх гэрээ хийхдээ та 10,5 сая доллароор зарсан нь зарсантай санал нэгдэж байна уу? Энэ дотроо 5,5 сая доллар нь бэлэн мөнгөөр, 5 сая доллар дүйцэхүйц хэмжээний Онтрэ компанийн хувьцаа. 5 сая доллароос тухайн хувьцааны ханш буух юм бол үлдэгдэл төлбөрийг нь Онтрэ даана гэсэн хэлэлцээр хийгдсэн байна. Тэгэхээр та энд тухайн үедээ энэ мэдээж хувийн байгууллагын хувьд зарах нь таны эрх. Энд Монгол Улсын хууль тогтоомжид нийцүүлж татварыг тухайн үед татвар болон бусад хураамжийг төлж байсан уу? Тэр тухайн үедээ сая шинжээчийн дүгнэлт дээр гарлаа. Тусгай зөвшөөрөл шилжүүлэх гэрээн дээр бид нар тухайн борлуулалтын үнийн дүнг ерөөсөө хараагүй.

Тэгэхээр тэр үнийн дүн ямарваа нэгэн ондоо гэрээн дээр байсан болов уу. Энэ товчхон 4 асуултыг Ц.Мянганбаяр захирлаас асууя. 5 номерын микрофон. Өөрийгөө танилцуулаад асуултад хариулья.

Ц.Мянганбаяр: Та бүхэнд өнөөдрийн амар амгаланг айлтгая аа. 2000 онд тийм, манай компани бас Би Эйч Би компани, тийм. Энэ Оюу толгойн бүлэг ордын газрын хайгуулын лицензийг анх авч байсан. Тэгээд 2001 онд Канадын зарим нэг Конкорд гээд Канадын брокерын бүсийн ганц 2 хүнтэй нийлээд Онтрэ компанийг байгуулсан байгаа. Тэгээд 2001 онд тийм, манайх нэг Анод банкнаас нэг 3 сая долларын зээл аваад, тэгээд 2004, биш ээ 2003 онд тэгээд Анод банк, Монголбанк тэр зээлийг яаралтай хаа гээд. Тэгээд бид нар өөрсдийнхөө хувийг тэр Канадын хувь эзэмшигч нарт 5 сая долларыг нь бэлнээр банкны өр хаах, 5 сая долларыг нь хувьцаа хэлбэрээр тэгж зарсан ийм л түүхтэй. Манай компанийн хувьд.

Татварын тухайд гэвэл 20 ч бараг 23 жилийн өмнө яг сайн санахгүй байна. Яг тийм. Татварын манай санхүүгийн тайлан бүртгэл улсын бүртгэл дээр тэр тодорхой байгаа байх гэж бодож байна.

О.Батнайрамдал: Баярлалаа. Шинжээчдийн нотлох баримтын цуглуулах хүрээнд татварын ямар нэгэн татвар төлсөн мэдээллийг бид цуглуулж авч чадаагүй. Баярлалаа.

Дараагийн асуулт. Сая Уул, уурхайн сайд Д.Ганхуяг хүрэлцэн ирсэн үү, тийм ээ. Сая ирсэн гэж мэдээ авлаа. Д.Ганхуяг сайд урагшаа суух уу. Гэрчийн суудалд 1 номерын микрофон. Тийшээ хүрээд ирэх үү.

Шинжээчийн дүгнэлт дээр маш тодорхой сая бүх үйл процесс, хайгуулын лиценз үедээ, хайгуулаас ашиглалтын лиценз рүү шилжих үедээ, ашиглалтын лицензийн үүргийн хэрэгжилтийг тэр хооронд бас нөөцийн тайланг хүчингүй болгох гэх мэт маш олон үйл явдал 20 жилийн туршид өрнөсөн байна. Тэгэхээр энэ дээр бид нар нэмэлт мэдээлэл тодруулах хүрээнд асуултуудаа асууна аа.

Шууд Д.Жавхланболд даргаас асууя. Д.Жавхланболд. Шинжээч холбоотой слайдыг дэлгэцэд өгнө үү. Онтрэ болон тухайн үедээ Оюу толгой буюу Айвенхоу Майнз Монголиа Инк компани хайгуулын үр дүнгийн тайлангаа нэгтгэж гаргаж болох уу? Эрдэс баялгийн мэргэжлийн зөвлөлөөс тодруулаад өгөөч ээ гээд тухайн үедээ АМГТХЭГ-ын дарга Билигсайханд хаяглаад албан тоот явуулчихжээ. Энэ таны гаргасан захиа байна шүү дээ. Тэр захиаг гаргачих уу. Дэлгэцэд.

Д.Жавхланболд даргын гарын үсэгтэй нотлох баримтыг дэлгэцэд өгье. 19 дүгээр слайд юм байна. Та энэ гаргасан шийдвэрээ тайлбарлах хэрэгтэй болно. Ямар үндэслэлтэйгээр, ямар хуулийн зохицуулалтаар ийм шийдвэр гаргасан бэ? Тэгээд та энэ шийдвэрийг тухайн үедээ бие дааж гаргасан уу? Асуултаа дуусаагүй байна, уучлаарай. Тухайн үедээ энэ гаргасан шийдвэрээ хууль зүйн үр дагавартай учраас хууль зүйн мэдлэгтэй холбогдсон албан тушаалтанд та танилцуулсан уу? Уул нь танай АМГТХЭГ-ын даргад хаяглаж ирсэн бол Та Геологийн газрын дарга байжээ. Даргадаа танилцуулсан уу? Өнөөдөр энэ таны албан тоот гарснаараа 2 компанийн хайгуулын болон бусад тайлангууд бүгд их нэгдэх үндсэн шалтгаан нь болсон байна.

Жавхланболд дарга хариулъя. 5 номерын микрофон.

Д.Жавхланболд: Энэ яг процесс яг яаж явагдаж байсныг бол яг нарийн санахгүй байна. Энэ чинь 18 жилийн өмнөх асуудал байна шүү дээ. Тэгэхээр энд яг юу юу болсныг бол нарийн яахгүй байна. Гэхдээ тухайн үед бол энэ ирсэн хүсэлтийг Ж.Билигсайхан даргаас над руу цохож ирээд, энэ асуудлаар тухайн үед Билигсайхан даргатай зөвлөлдөж хариуг нь бол Геологийн албаны даргаас өгөх нь зүйтэй гэсний үндсэн дээр энэ хариуг миний албан бланкаар Геологийн газрын даргын албан бланкаар хариуг өгч байсан байна. Энэ ордуудын үндэслэл дээр нь ерөнхийд нь байрлалын хувьд ойролцоо гээд ерөнхийдөө тусгай зөвшөөрөл нь бол хиллэж оршиж байгаа. Нэг ёсны шууд хил зааг нь нийлдэг. Тийм болохоор ерөнхийдөө ашигт малтмалын орд гэдэг тодорхойлолт өөрөө байгаад байгаа юм. Байгалийн ер нь шинжлэх ухааны тодорхойлолт дэлхий дахинд хүлээн зөвшөөрөгдсөн. Дэлхий дахинд. Тэгэхээр ашигт малтмалын орд гэдэг маань өөрөө геологийн биет тасралтгүй үргэлжилж байгаа, тийм ээ. Тэр нь зөвхөн байгалийн хил заагаар л хязгаарлагддаг эд. Энийг бол хувь хүмүүс бид нар өөрсдөө тусгай зөвшөөрөл гэдэг юмаар хувааж олгосон байгаа. Тэгээд энийг бол Монгол Улсын Газрын хэвлийн тухай хууль дээр би яг зүйл заалтыг нь сайн санахгүй байна. 22 байна уу даа, геологийн судалгаа гээд мөн 46 гэж санаж байна. Ашигт малтмалын нөөцийн бүртгэл ашигт малтмалын ордын нөөцийн бүртгэл гэсэн юунууд байх

ёстой. Эд нар дээр бол тухайн нэг ордын судалгааг бол иж бүрэн цогц хийхийг хуульчилж өгсөн байдаг. Иж бүрнээр цогцоор нь хийхийг. Нэг ёсны ордыг олон хувааж жижиглэж судалгаа хийхгүй ээ. Ордыг бол тухайн ордыг иж бүрнээр нь судал гэсэн ийм заалттай байдаг.

Дээр нь мөн бүртгэхдээ тэр нөөцийг бол аль болохоор бүрэн бүртгэж ав гэсэн ийм иж бүрнээр нь бүрэнгээр нь бүртгэж ав гэсэн ийм заалтууд байдаг. Эдгээрээс үндэслээд бол тухайн үед энэ хариуг өгсөн. Мөн Онтрэ-ийн тухайн үеийн тэр албан бичгийн юун дээр би яг нарийн санахгүй байна. Тийм байсан санаад байна. Зүгээр яах вэ, бүдэг бадаг санаж байна. Хөрөнгө оруулалт тал дээр нь тухайн үед Айвенхоу эд нар бол хамтарч ажиллаж байгаа гэсэн ийм юу байсан санаж байна.

Тийм учраас нэгэнт цаашдаа бол нэг юутай болох юм байна. Цаашдаа энэ орд маань олон жижиг лицензээр хуваагдах тусмаа энэ нь нөөцүүд нь жижиг жижиг болоод лиценз тус бүрээр нь бүртгэх юм бол нийлсэн нэг том стратегийн орд биш тус тусдаа орд болоод бүртгэгдчих аюултай байсан. Тэгснээ Өмнөд Оюут гэдэг нэг тусдаа орд, Хюго гэж нэг орд хойд Хюгогийн үргэлжлэл гээд. Ингээд тус тусдаа ордууд болоод энэ маань өөрөө стратегийн ордын нөхцөлийг хангахгүй болох аюултай байсан учраас нэгдсэн байдлаар бол ийм томоор нэгдсэн ордыг нэг нөөцийг нэгдсэн байдлаар бүртгэх захих нь цаашдаа стратегийн ордын тодорхойлолт энэ юмаа ач холбогдолтой хангана гэж үзэж л тухайн үед ийм арга хэмжээг бид нар авч байсан даа.

О.Батнайрамдал: Та хуулийн зүйл заалт гэж хэлээд байх шиг байна л даа. Тэгээд энэ таны захиан дээр нэг ч хуулийн зүйл заалт байхгүй байна шүү дээ. Иймд байрлалын хувьд ойролцоо бараг хамт байдаг. Энэ чинь маш том шийдвэр гарч байна шүү дээ. Бараг хамт байдаг, хамтран ажилласан компаниуд нь нэг жил хүсэлт ирүүлсэн ийм үндэслэл дээр гаргаж ийм том захиа явуулж болдог юм уу. Оюу толгойн Онтрэ-ийн явуулсан захиаг слайд дээр гаргаач. Захиан дээр маш тодорхой заасан байна. Эрдэс баялгийн мэргэжлийн зөвлөлөөс тодруулж өгнө үү гэж явуулсан. Эрдэс баялгийн мэргэжлийн зөвлөлөөс та Эрдэс баялгийн мэргэжлийн зөвлөл үү? Тэгэхээр энэ дээр маш тодорхой асууя. Эрдэс тухайн үедээ Эрдэс баялгийн мэргэжлийн зөвлөлийн нарийн бичгийн дарга Наранцэцэг ирсэн байна. 4 номерын микрофон дээр Г.Наранцэцэг мөн үү. Болоогүй байна, болоогүй байна.

Танд АМГТХЭГ-аас Жавхланболд даргаас Эрдэс баялгийн мэргэжлийн зөвлөлөөс тодруулсан уу? Тодруулсан албан тоот ирсэн үү?

Албан тоот ирсэн бол та албан тоотоор хариу өгсөн үү? Зүгээр тухайн үедээ нэг ингэсэн юм гэдэг хариулт авахгүй шүү дээ, тийм ээ. 4 номерын микрофон. Өөрийгөө танилцуулаад асуултад хариулья.

Г.Наранцэцэг: Энэ өдрийн мэнд хүргэе. Би яг тухайн үед бол Эрдэс баялгийн мэргэжлийн зөвлөлд байгаагүй. 2009 оны 6 сарын 23-нд энэ салбар хуралдааны нарийн бичиг гэсэн юуг анх авч байсан. Тэгээд 7 сар энэ юунд бол энэ Оюу толгойн юу орж байсан. Бүх юм ингээд нөгөө шийдэгдээд хурлаар хэлэлцэх нь л үлдчихсэн байсан. Түүнээс биш яг Ө.Оюунбаатар дарга тийм хүсэлт ирж байсан уу, яасан, би мэдэхгүй байна.

О.Батнайрамдал: Бид нар нотлох баримт цуглуулах хүрээнд Эрдэс баялгийн мэргэжлийн зөвлөлөөс ямар нэгэн тодруулга авсан захиаг олж чадаагүй.

Тэгэхээр Д.Жавхланболд даргаас дахиад асууя. Та Эрдэс баялгийн мэргэжлийн зөвлөлөөс тодруулахаар албан тоот явуулсан уу? Албан тоот явуулсан бол ямар албан тоот байсан бэ? Хариу авсан уу? Хариун дээр үндэслэж энэхүү хариу захиаг Онтрэ болон Айвенхоу Майнз Монголиа Инк компанид явуулж байсан уу? Таны захианы хугацааг харах юм бол Айвенхоу Майнз Монголиа Инк компанийн явуулсан захианаас 5 хоногийн дараа та хариу өгч байсан байна. Тэгэхээр та ойлгох хэрэгтэй л дээ. Энэ цаашлаад Монгол Улсын Эрүүгийн хуулийн гэмт хэргийн шинжтэй үйлдэл байж болзошгүй ийм нөхцөл байдал гараад байна шүү дээ. Энэ шийдвэр дээр үндэслэж дараа дараагийн тайлангууд бүгд нэгтгэгдэж гарсан. Эсвэл таныг энэ шийдвэр гаргахад хэн нэгэн нөлөөлсөн юм уу? Энэ захиаг яаралтай бич гэж тулгасан уу?

Та тэгэхээр тодорхой хариулъя. 5 номерын микрофон.

Д.Жавхланболд: Энэ албан бичгийг би сая хэлж байна шүү дээ. Яг процесс нь яг яаж явсныг сайн санахгүй байна. Эрдэс баялгийн мэргэжлийн зөвлөлтэй бид нар зөвшилцсөн. Яагаад гэвэл Эрдэс баялгийн мэргэжлийн зөвлөл гэдэг өөрөө бүрэлдэхүүн. Түүний дарга юу нь бол энэ Билигсайхан дарга эд нар бид өөрсдөө тухайн үеийн дарга нь байсан шүү дээ. Зөвлөлийнхөө дарга нь. Сайдын тушаалаар Эрдэс баялгийн мэргэжлийн зөвлөлийн дарга гээд томилдог, тийм ээ. Тэр тухайн үеийн дарга нь Ж.Билэгсайхан дарга өөрөө байсан. Тэгээд Ж.Билэгсайхан даргаас надад өгсөн үүрэг даалгаврын дагуу л би энийг тухайн үед хариуг нь өгсөн ийм л юм байгаа. Тэгээд саяын хэлээд байгаачлан бид нар бол яах вэ. Энд албан бичиг дээр бичээгүй байж магадгүй юм байна, байгаагүй байгаагүй гэж бичээгүй юм байна. Жишээлбэл тэр энэ дээр харагдаад байгаа шиг тийм бараг гээд биччихсэн л юм байна. Ярилцахдаа бид нар энэ Газрын хэвлийн хуулийн дагуу

О.Батнайрамдал: Ж.Билэгсайхан даргаас авсан. Ж.Билэгсайхан дарга зөвшөөрөл өгсөн. Ж.Билэгсайхан дарга байна уу? Та урагшаа суух уу? Та гэрчийн, микрофон, нээлттэй микрофон 1, 2. 5 номерын микрофон дээр байж бай. Байж бай. Нэмэлт асуултууд гишүүдээс гарах байх л даа. Та эсвэл оролцогчийн тэр микрофон дээр оччих уу? Сандал гаргаад өгөөрэй, манайхан.

Нэмэлт нотлох баримтыг дэлгэцэд харуулсан байна. Тухайн үедээ. А.Дэлгэрсайханд ингээд хариу өгөхийг танилцуулах гээд нотлох баримт гарч ирж байна. Ж.Билэгсайхан дарга аа, та ч энийг, энэ захиаг явуул гэсэн чиглэл өгсөн үү? Эрдэс баялгийн мэргэжлийн зөвлөлийн даргын хувьд энэ дээр нотлох баримт үйлдсэн үү? Оролцогчийн микрофоныг өгье. Хариулах уу?

Ж.Билэгсайхан: Ж.Билэгсайхан байна. Тухайн тэр албан тоот байгууллагын даргын нэр дээр ирдэг. Ирснийг цааш нь яг харьяалсан газар луу нь цохолт өгөөд шилжүүлсэн байгаа. Д.Жавхланболд дарга жаахан будилаад байх шиг байна. Хариуг яг өөрөө мэдээд л гаргах ёстой. Түүн дээр би тэг, ингэ гэж зааварласан, зөвлөсөн юм байхгүй. Эрдэс баялгийн зөвлөл 2 хэсгээс бүрддэг. Эхнийх нь энэ хайгуул, хайгуул судалгааны ажлын тайланг авч, нөөц бүртгэх, сүүлийнх нь техник эдийн засгийн юу хэлэлцдэг ийм юу байдаг. Эрдэс баялгийн мэргэжлийн зөвлөл одоо ч тэгж ажиллаж байгаа. Тухайн үед ч гэсэн яам, агентлагийн хамтарсан зөвлөл байсан.

О.Батнайрамдал: Танд та энэ албан тоот явсныг мэдсэн үү. Тухайн үедээ санаж байна уу.

Нэмэлт 1 минутын тодруулга.

Ж.Билэгсайхан: Тухайн үед би санахгүй байна. Энэ олон жилийн өмнөх юм, тийм. Яах вэ, яг байгууллагын даргын хувьд цохолт өгөөд, өгч байснаа сая ойлголоо. Саяын слайдаас харлаа.

О.Батнайрамдал: Онтрэ компанийн төлөөллөөс асууя. Онтрэ компанийн уул нь Б.Мөнхтулга дарга, Б.Мөнхтулга захирал бүр анхнаасаа тийм ээ. Бидний авсан нотлох баримтын хүрээнд хамгийн анхнаасаа өнөөдөр хүртэл гүйцэтгэх захирлаар ажиллаж байгаа юм байна лээ. Тэгээд өнөөдөр хүндэтгэх шалтгаантайгаар ирсэнгүй. Онтрэ компаниас геологич Т.Гансайхан тийм ээ. Та анхнаас нь ажиллаж байсан тийм ээ. 2000, нэлээн олон жилийн нотлох баримт дээр гарч ирж байх шиг байсан.

Тэгэхээр товчхон асуулт асуучихъя. Тусгай зөвшөөрөл тухайн үедээ 3 удаа сунгахдаа та баримтыг хуулийн дагуу тухайн үедээ бүрдүүлж өгч байсан уу, тийм ээ? Тэгээд тухайн үед ямар баримт дутуу байсан. Бэрхшээл тулгарч байсан уу? Товчхон. Түр хүлээгээрэй.

7 номерын микрофон. Өөрийгөө танилцуулаад хариулаарай.

Т.Гансайхан: Сайн байцгаана уу. Та бүгдэд энэ өдрийн мэндийг хүргээ. Намайг Т.Гансайхан гэдэг. Онтрэ компанийн геологич. 2006 оноос хойш өнөөдрийг хүртэл геологичоор ажиллаж байгаа ийм хүн байна.

О.Батнайрамдал гишүүний асуусан асуултад хариулъя. Энэ тухайн үед, энэ шилжүүлэх үед, яг миний бие оролцож байгаагүй. Ажилдаа яг 2006 оноос эхлээд яг ажил үүргийнхээ чиглэлээр, яг хайгуулын ажлын хээрийн ангийн хайгуулын ажилд оролцох болоод хайгуулын төлөвлөгөө тайлан боловсруулах ийм бичиг баримт дээр ингээд ажилладаг байсан. Яг энэ шилжүүлэх процесс дээр миний бие оролцож байгаагүй ээ.

О.Батнайрамдал: Ингээд тойроод эхэллээ. Онтрэ компаниас тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч Онтрэ компаниас бид нар нотлох баримт цуглуулах хүрээнд мянга гаруй хуудас нотлох баримтыг авсан байгаа. Онтрэ компанийн Хуулийн зөвлөх байсан, тийм ээ. Хуулийн зөвлөх хэн билээ. Д.Энхтөр хуулийн зөвлөх байгаа юу тийм ээ? Байна.

Онтрэ компаниас бид нар нотлох баримт авах хүрээнд мянга гаруй хуудас нотлох баримт ирүүлсэн. Харамсалтай нь дахиад л яг хуудас болгон дээр нууцын тамга дарсан байсан. Бүх баримт дээрээ нууцын тамга дарсан учраас өнөөдөр бид нар ингээд дахиад л ашиглах боломжгүй ийм нөхцөл байдалтай л байгаа юм. Тэгэхээр маш тодорхой хэдэн л асуулт асуучихъя. Танаас. Яг ямар үндэслэлээр бүх материалдаа нууцын тэмдэг дарсан бэ? Байгууллагын нууцын тэмдэг тийм ээ, энийг та хуульчийн хувьд ямар төрлийн хуулиараа нууцын ангилалд хамааруулна гэж тооцож дарсан. 2 товчхон асуулт.

7 номерын микрофон. Өөрийгөө дандаа микрофон дээр хэлэхгүй бол дараа нь протокол болж үлдэх юм.

Д.Энхтөр: Танилцуулга дээр би нэг залруулах хэрэгтэй байна.

Би энэ Онтрэ компанийн ...

О.Батнайрамдал: та яг миний асуултад л хариулах үүрэгтэй байгаа. Тийм, та шууд асуултад хариулчих.

Д.Энхтөр: Онтрэ компанийн хуулийн зөвлөх албан тушаалтай биш. Би Өмгөөлөгчдийн холбооны гишүүн, өмгөөлөгч ийм хүн байгаа. Тэгээд Онтрэ компанитай хууль, эрх зүйн өмгөөллийн гэрээ байгуулж, эрх зүйн туслалцаа үзүүлж явж байгаа хүн шүү.

Тэгээд би энэ зааварчилгаа юмнуудыг бол харж өгсөн байгаа. Байгууллагын нууцын тухай хуулийн 4 дүгээр зүйлийн 2 дахь хэсэгт байгууллага өөрийн дотоод нууцаа тогтоох бүрэн эрхтэй учраас нэгэнт хөдөлмөрийн холбоотой, санхүүгийн холбоотой энэ бичиг баримтуудыг тухайн компанийн гүйцэтгэх удирдлага, мөн энэ нууц бичиг баримтынхаа жагсаалтад оруулчихсан учраас энэ тэмдэглэгээг хийж хүргүүлээрэй гэсэн зөвлөгөөг би өгсөн байгаа.

О.Батнайрамдал: Та зөвлөмжийг нь албан ёсоор өгсөн юм байна, тийм ээ.

Д.Энхтөр: Тэгсэн.

О.Батнайрамдал: Дахиад нэмэлт нотлох баримт дэлгэцэд харуулъя. Хуулийн үндэслэлээ тайлбарлалаа. Та бүхэн Онтрэ компанийн нууцын тамга тэмдэг дарсан албан тоотыг харж байна. Яах вэ, энэ дээр 3 тоотыг бид нар харуулж байгаа юм. Уул нь яагаад гэх юм бол, та хэллээ. Байгууллагын нууцын тухай хуулиар. Зөв. Байгууллагын нууцын тухай 1995 онд батлагдсан хууль. Та бүхний хянан шалгах түр хороонд ирүүлсэн материал дотор төрийн байгууллагын 134 хуудас, төрийн өмчийн 10 хуудас, Оюу толгой компанийн 17 хуудсан дээр Онтрэ компанийн байгууллагын нууцын тамга дарсан байгаа. Та бүхэн дэлгэц дээр 3 жишээ л харж байна л даа. Энэ дотор Ганхуяг сайдын гаргасан тэр Уул, уурхайн сайдын тушаал, Эрдэс баялаг, эрчим хүчний сайдын тушаал, өөр Эрдэс баялаг, эрчим хүчний сайдын бас давхар тушаал. Төрийн байгууллагын гаргасан албан тоот дээр Онтрэ компани нууцын тамга дарах хуулийн эрхтэй юү? Яг ямар үндэслэлээр төрийн байгууллагын 134, нийтдээ хэд болох вэ, энэ 144, 161 хуудас төрийн байгууллагын материал дээр Онтрэ компанийн хувийн эзэмшил юм шиг нууцын тамга дарсан юм. Төрийн байгууллага гэдэг гүйцэтгэх удирдлага тийм ээ.

Өнөөдрийн сонсголын үндсэн шалтгаан бол Үндсэн хуулиар олгосон байгалийн баялгийг эзэмшигч төр нийтэд нь олон нийтэд хэрхэн захиран зарцуулж байгаа талаар л хийж байгаа хянан шалгалтын сонгол. Тэгэхээр ард түмний төлөөлөл болсон парламент, тэр дундаа Хянан шалгах түр хорооноос хянан шалгах үйл ажиллагаа явуулж байхад төрийн байгууллагын тоотууд дээр албан Онтрэ-ийн нууцын тамга дарж болдог уу. Нэг ёсондоо уул уурхайн гаргасан сайдын тушаалыг олон нийтэд гаргаж болохгүй гэж байгаа юм уу? Энэ үндэслэлээ тайлбарлая.

7 номерын микрофон.

Д.Энхтөр: Сая нэр дурдсан төрийн албан тушаалтны шийдвэрүүд бол бүгд Онтрэ компанид хаяглан хүргүүлсэн захидал харилцаанд хавсарган хүргүүлсэн энэ эрх зүйн актууд байгаа. Тэгээд зарим нэг техник алдаа гаргасан байхыг би үгүйсгэхгүй. Гэхдээ ихэнх нь захидал харилцаанд хавсаргаж, Онтрэ компанид

хаяглагдаж хүргэгдсэн учраас би энэ байгууллагын захидал харилцааныхаа нууцыг баримтлаад, тухайн албадууд өөрсдөө хэрэв гуравдагч этгээдэд задруулаагүй бол Онтрэ компани төрийн эрх бүхий этгээдээс шаардсан тохиолдолд зохих тэмдэглэгээгээ хийгээд, байгууллагынхаа нууцыг тодорхойлоод хүргээрэй л гэсэн ийм зөвлөгөө өгсөн байгаа.

О.Батнайрамдал: Тэгэхээр та хуульч хүн, өөрөө энэний үр дагаврыг ойлгож байгаа байх, тийм ээ. Улсын Их Хурлын Хянан шалгах түр хороонд хяналт шалгалт хийх үйл ажиллагаанд төрийн байгууллагын гаргасан шийдвэрийг хувийн байгууллага нууц дарж, Улсын Их Хурлын үйл ажиллагаа цаашлаад хянан шалгах түр хорооны үйл ажиллагаанд саад учруулсан үйлдэл байж болзошгүй ийм асуудал эндээс үүсэж байна шүү дээ. Энэ өөрөө Байгууллагын нууцын тухай хуулийн 4.2, 5.1.1-тэй нийцэхгүй гэсэн ийм шинжээчийн дүгнэлт гарч байгаа. Бид нар, бид нар өнөөдөр хэдэн тэрбум долларын үр дагавартай маш том төслийг ярьж байгаа юм.

Ард түмнийг мэдэх эрхээр хангах Улсын Их Хурлын хяналт шалгалтын тухай хуулиар олгогдсон эрхийн хүрээнд өнөөдөр ингээд 11 гишүүн, 89 гишүүн гарын үсгээ зурж баталгаажуулж эрх олгосон Хянан шалгах түр хорооны хурал явж байгаа шүү дээ.

Дараагийн асуулт. Эрдэс баялаг, эрчим хүчний сайд Д.Зоригтоос асууя.

Дэлгэцэд Эрдэс баялаг, эрчим хүчний сайд Д.Зоригтын тушаалыг гаргая. 2009 оны 7 сарын 10-ны өдөр гаргасан 167 дугаар тушаал байна. Дэлгэцэд гаргая. Энэ тушаал бол Өмнөд Оюугийн бүлэг ордын нөөцийн тодотгол буюу Оюу толгойн бүлэг ордын лицензэд хамаарч байгаа бүлэг ордын нөөцийн тодотгол. Хамтдаа Хюго Даммет бүлэг орд буюу Херуга Онтрэ компанийн эзэмшилд байгаа бүлэг орд нөөцийн тайланг нэг ёсондоо нэгтгэн хүлээн авах нөөцийг бүртгэх Эрдэс баялаг, эрчим хүчний сайдын тушаалыг та бүхэн харж байна.

Тэгэхээр энэ сайдын тушаал юун дээр үндэслэж гардаг вэ гэхээр Эрдэс баялаг, эрчим хүчний яам, Ашигт малтмал газрын Эрдэс баялгийн мэргэжлийн зөвлөлийн дүгнэлт дээр үндэслэж гардаг байгаа. Эрдэс баялгийн мэргэжлийн зөвлөлийн дүгнэлт нь яг сайдын тушаалд гарахаас 10 хоногийн өмнө дүгнэлт нь гарсан байдаг. Энэ дүгнэлтийг дэлгэц нь та бүхэн харж байна. 11 дүгээр зүйлийг та бүхэн хараарай. Нотлох баримтын хүрээнд.

Онтрэ компанийн эзэмшиж буй 31 48 экс, 31 50 экс тусгай зөвшөөрлийн талбайд явуулах геологи, уул, уурхайн үйл ажиллагааны асуудлыг нэг мөр болгон шийдвэрлэхийг Айвенхоу Монголиа компанид үүрэг болгох тийм ээ, заавартай, зөвлөмжтэй ийм эрдэс баялгийн мэргэжлийн зөвлөлийн шийдвэр гарсан байна.

Тэгэхээр танаас асуух гэж байгаа асуулт. Тухайн үедээ та ямар хууль зүйн үндэслэлээр энэ сайдын тушаалыг гаргаж, 2 нөөцийн тодотголыг нөөцийн тайланг хамтад нь нэгтгэн хүлээн авсан бэ? Маш тодорхой асуулт.

2 номерын микрофон. Д.Зоригт сайд.

Д.Зоригт: Эрхэм гишүүний асуултад хариулъя. Яах вэ, зүгээр ерөнхий 1 зүйлийг эхлээд хэлэхэд бол иймэрхүү сонсгол хийх нь хуульд заасан бүрэн эрх, Улсын Их Хурлын гишүүдийн бүрэн эрх хийгдэж явж байх ёстой ажил. Цааш цаашдаа зүгээр нэг зүйлийг харин анхаармаар байгаа нь юу вэ гэхээр хуульдаа

яамаар юм байгаа юм. Энд их 300 хүн дуудаад, 17, 8 жилийн өмнөх ийм асуултыг энэ мэргэжлийн хүмүүст тавиад, гэнэт ингэж ямар ч материалтай танилцах боломжгүйгээр ингэж асууж байгаа нь өөрөө жоохон дутагдалтай байна. Яагаад гэвэл та нарын ажилд нэмэр болох үүднээс энэ хүмүүс маань материалаа үзээд, танилцаад, хариултаа бэлддэг байвал уг нь та нарт хэрэгтэй, тийм ээ. Улсын Их Хурлын манай ажлын хэсэгт л хэрэгтэй болно оо.

Тэгэхээр бол ийм, ялангуяа 17, 8 жилийн өмнө 20 жилийн өмнө энэ техникийн шинж чанартай энэ асуултад бол урьдчилж материалтай таних бололцоог олгож байгааг ээ гэдэг 1 дэх асуулт байгаа юм. Хүсэлт байгаа юм

2 дахь юм бол энэ ... /минут дуусав/

О.Батнайрамдал: 2 номерын микрофон нэмэлт 1 минут. 2 тодруулгаар 2 минут авах боломжтой байгаа.

Д.Зоригт: Эрдэс баялгийн мэргэжлийн зөвлөл өөрийн гэдэг ажиллах журамтай. Эрдэс баялгийн мэргэжлийн зөвлөлийнх нь тайлан нь ороод ирэхээр, зөвлөмж нь ороод ирэхээр манай энэ яаман дээр байдаг газрынх нь мэргэжлийн хүмүүс нь аваад үздэг. Үзээд, хараад, дүгнээд, сайд нь тушаалаа гаргадаг ийм л журамтай. Тухайн үедээ бол бид нар энэ таны яг тодорхой асуусан байгаа энэ нэг мөр болгож гэдэг нь бол манай энэ Эрдэс баялгийн мэргэжлийн зөвлөлийн гишүүдийн хийсэн энэ зөвлөмжийг ингээд харахад би юу гэж ойлгож байгаа вэ гэхээр сая яг л, Д.Жавхланболдын хэлж байгаагаар бол нэг орд гэж байгаа юмыг сорчилж ашиглаж болохгүй ээ. Ер нь стратегийн ач холбогдолтой томоохон ордын энэ үйл ажиллагааг бол том зургаараа харж байж, нэгдсэн зургаар харж байж, хийхгүй бол болохгүй л гэсэн ийм л дүгнэлт гэж бид нар ойлгож байгаа. Би ойлгож байгаа.

Тэгээд энэ хүрээнд тухайн үедээ тэр тушаал Эрдэс баялгийн мэргэжлийн зөвлөлийн шийдвэр дээр үндэслээд... /минут дуусав

О.Батнайрамдал: Нэмэлт 1 минут авах уу? Нэмэлт 1 минут өгье. 2 номерын микрофон.

Д.Зоригт: Тийм, энэ дээрээс нь зүгээр нэг зүйлийг сануулж хэлэхэд энэ чинь 8 сар дараа нь Улсын Их Хурлаар дахиад Оюу толгойн гэрээний холбогдолтой зурах гэж байгаа гэрээний асуудал нь Улсын Их Хурлаар танилцуулагдаж байгаа юм шүү дээ. 8 сарын 10 хэднээр байв даа. Тэрүүнтэй холбоотой л энэ бүх бэлтгэл ажил явагдаад, мэргэжлийн зөвлөлөөр энэ асуудал нь хэлэлцэгдээд, тайлан нь хүлээн авагдаад явж байгаа л ийм л асуудал шүү. Тухайн үедээ бол Улсын Их Хурал дээр бол энэ эрдэс баялгийн ер нь тайланг хүлээж авах ёстой гэдэг шаардлага ёстой ч юу байх вэ дээ, ер нь мэргэжлийн түвшинд дүгнэлт гарсан байх нь зүйтэй шүү гэдэг юмыг бол Байнгын хорооны тогтоол дээр хүртэл байгаа шүү дээ. Ер нь хийх ёстой шүү, байх ёстой шүү.

О.Батнайрамдал: Танд Байнгын хороо чиглэл өгсөн байна, тийм ээ?

Д.Зоригт: Үгүй ээ, тэр яг энэ Онтрэ гэхээсээ илүү ер нь энэ Оюу толгойн ордыг тийм ээ, Улсын Их Хурлаар хэлэлцэхдээ ТЭЗҮ, эрдэс баялгийн мэргэжлийн нөөцийнх нь дүгнэлт нь гарсан байх ёстой гэдэг хуулийн шаардлага байгаа шүү гэдгийг байнга сануулж байсан шүү дээ. Бид нарт бол.

О.Батнайрамдал: Баярлалаа. Д.Зориг сайд аа, бид нар яах вэ, Улсын Их Хурлын хяналт шалгалтын тухай яг хуулийнхаа хүрээнд, эрх үүргийнхээ хүрээнд л өнөөдрийн сонсголыг зохион байгуулж байгаа. Тэгэхээр энэ бид нар дуртайдаа 2007, 2008 оны асуудлыг гаргаж ирээд байгаа юм биш ээ. Бид нарын өгсөн хүрээ хязгаарын хүрээнд ийм Улсын Их Хурлын 62 дугаар тогтоолтой юм. Тогтоолоо хэрэгжүүлээд Улсын Их Хурлын хяналт шалгалтын тухай хуулиа хэрэгжүүлээд сонсгол зохион байгуулж байгаа.

Ө.Шижир гишүүн асуулт асууя. Ө.Шижир гишүүний микрофоныг өгье.

Ө.Шижир: Өдрийн мэнд. Онтрэ ХХК-ийн хувьд 2004 оноос 2016 оны хооронд нийтдээ татварын ээлжит хяналт шалгалт нэг 4 удаа хийгдсэн юм байна лээ. Тэгээд гэнэт 2016 онд Татварын ерөнхий газрын Том татварын газар луу татан авчихсан. 2016 оноос Том татварын газар луу татаж авснаас хойш нэг ч удаа татварын хяналт шалгалт хийгдээгүй. Нэг ч удаа. Гэтэл 2002-2025 оны хугацаанд буюу 24 жилийн хугацаанд нийтдээ торгууль, татвар, тээврийн хэрэгслийн татвар, нөхөн татвар гээд. Ингээд бүх төрлийн татвар нийлээд 912 сая төгрөг төлсөн байгаа юм. Энэ нь жилд 38 сая төгрөг гэсэн үг. Сард 3,1 сая төгрөг гэсэн үг. Тэгээд сард 3,1 сая төгрөг төлдөг татвар төлөгчийг том татварын газар луу хэн бүртгэж авсан бэ гэдэг асуудал үүсэж байгаа юм. Хэн бүртгэж авсан бэ. 3,1 сая төгрөгийн татвар төлдөг компанийг. Энэ нь тухайн үеийн Сангийн сайдын журмаар нөгөө том татвар төлөгчийг баталдаг л даа. Энэ шаардлага нөхцөл бололцоог хангасан байсан уу гэдэг асуудал. Тэгэхээр би энийг Татварын ерөнхий газраас асуумаар байгаа юм.

2 дугаарт, Онтрэ компанийн 2003-2009 оны хооронд нийтдээ лицензийн төлбөр төлсөн тэр Зата гэж яг ямар компани улсын бүртгэлийн юун дээр мэдээлэлтэй байна вэ? Тэр компани өнөөдөр үйл ажиллагаа явуулж байгаа юу, явуулахгүй байгаа юу? Нэг үгээр хэлбэл хүний өмнөөс лицензийн төлбөрийг нь төлөөд байна шүү дээ. Тэгээд тэр хүний өмнөөс тэгж их мөнгө төлдөг тэр буянтай компани хаана ямар үйл ажиллагаа явуулж байна вэ? Хэн удирдаж байгаа юм гэдэг нэг асуулт.

3 дугаарт, өглөө Онтрэ-ийн захирал Оюу толгойн Онтрэ-ийн захирал хөрөнгө оруулалтын гэрээнд Рио талбайгаа хариуцуулахаар тусгасан гэж ярьж байна лээ. Хөрөнгө оруулалтын гэрээнд ийм заалт байхгүй. Тэгэхээр та яг аль заалтыг хэдийн хэд дэх заалтыг аль үндэслэлээр яриад байна вэ гэдгийг тэр өглөө хариулсан хариултаа батлаад нэг өгөөдхөөч. Би тэр заалтыг нь олж хармаар байна.

2 дугаарт, Онтрэ-аас дахиад асуулт байна. Рио та нараас мэдээллээ нуудаг уу гэж би өглөө асуусан. 2025 оны 10 сарын 24-нд Америкийн шүүх дээрээс Пентфоторын гомдолтой холбоотойгоор 138,75 сая долларыг өгөхөөр тохиролцсон. Тохиролцох шатдаа явж байна. Шүүхийн мэдэгдэл байгаа. Тохиролцож байна гэдэг бол хүлээн зөвшөөрч байна гэсэн үг. Тэгээд хүлээн зөвшөөрөх хамгийн доод хэмжээгээрээ мөнгөн дүнгээр тохирч байна гэсэн үг. Энэ гол асуудал нь юу вэ гэхээр гүний уурхайг хөрөнгө оруулалтын 1,9 тэрбум доллар нэмэгдүүлээд, ашиглалтад орох хугацааг нь үйл ажиллагааны явцыг 2,5 жилээр хойшлуулсан тухай гомдол шүү дээ. Ер нь бол. Тэгэхээр Онтрэ дээр Онтрэ Рио мэдээллээ нуудаг уу гэсэн нэг ийм товчхон 4 асуулт байна.

О.Батнайрамдал: Ө.Шижир гишүүний асуултад хариулъя. Хэн хэлэх вэ? Татварын Ерөнхий газраас Татварын Ерөнхий газрын дарга байсан, тийм ээ. 12

номерын микрофон өгье. Өөрийгөө танилцуулаад хариулт.

Б.Цогтнаран: Татварын ерөнхий газар Цогтнаран. 2022 онд Онтрэ компанийг Том татвар төлөгчийн газарт шилжүүлж авсан. Энэхүү шийдвэр бол 2019 оны Татвар төлөгчийн бүртгэлийн журам, Татварын ерөнхий газрын дарга болон УБЕГ-ын даргын хамтарсан бүртгэлийн журмын дагуу бол Том татвар төлөгчийн газарт шилжиж ирсэн. Том татвар төлөгчийн газарт шилжиж ирсэн гол шалтгаан бол томоохон стратегийн орд, эзэмшигчдэдээ тусгай зөвшөөрөл бүхий эзэмшигч гэдэг энэ ангилалд нь оруулаад Том татвар төлөгчийн газарт шилжүүлж ирсэн гэсэн ийм мэдээлэлтэй байна. 22 оны тушаалаар.

О.Батнайрамдал: Онтрэ компаниас 2 асуулт асуусан байгаа. Хэн хариулах вэ? Онтрэ компанийн 10 номерын микрофон. Орчуулагч нь хамтдаа яриарай. 10 номероосоо болох уу. Солигдоод суучихъя, тийм ээ.

7 номерын микрофоныг өгөх юм байна.

Стефен Скотт: Миний зүгээс бол түрүүн үдээс өмнө асууж байсан асуултад хариултаа хүргүүлье. 1 дүгээрт нь Хөрөнгө оруулалтын гэрээний чухам ямар зүйл заалтуудаар Оюу толгой өнөөдөр Онтрэ-ийн эзэмшил бүхий тусгай зөвшөөрөл газарт үйл ажиллагаа явуулж байна вэ гэж. 1 дүгээрт, хөрөнгө оруулалтын гэрээний 3.1 дүгээр заалт. 3.1.

Тэгэхээр 3 дугаар бүлгийн хөрөнгө оруулагчийн үндсэн хөрөнгө ... /минут дуусав/

О.Батнайрамдал: 7 номерын микрофон, нэмэлт.

Стефен Скотт: 3 дугаар бүлгийн хөрөнгө оруулагчийн үндсэн үйл ажиллагаа гэдгийн 3.1 дүгээр заалт байна. Энд бол Оюу толгой хөрөнгө оруулагч нь ашиглалтын тусгай зөвшөөрөл, мөн тус бүрийг олгосноос хойш эхний 30 жилд нь гэдэг хугацаанд эзэмшиж, уг хугацаанд Ашигт малтмалын хуулийн тэр, тэр, тэр заалтуудын дагуу 20 жилийн хугацаатай сунгуулах эрхтэй үйл ажиллагаа явуулна гэсэн ийм заалт байна.

Улмаар дараачийн заалт бол 3.2 дугаар заалт. Хөрөнгө оруулалтын гэрээний. Үүнд юу гэж заасан бэ гэхэд гэрээт талбайд хөрөнгө оруулагч нь дэд бүтэц болон холбогдох бусад байгууламжийг барих, ажиллуулах, ашигт малтмал хайх, олборлох үйл ажиллагааг энэхүү гэрээнд заасан нөхцөлөөр ... /минут дуусав/

О.Батнайрамдал: Нэмэлтээр 1 минут өгье. 7 номерын микрофон.

Стефен Скотт: Мөн дараачийн заалт нь 3.3 хөрөнгө оруулалтын гэрээний. Хөрөнгө оруулагч нь ордын нөөцийг улсын нөөцийн бүртгэлд бүртгүүлж, ТЭЗҮ-ийн хүчин төгөлдөр үйлчилж буй хууль тогтоомж дүрэм журмын дагуу геологи, уул, уурхайн асуудал хариуцсан төрийн захиргааны байгууллагад хянуулахаар хүргүүлсний дараа гэдэг. Ингээд л лицензүүдийн ашиглалтын лицензүүдийн дугаарыг дурдсан байдаг. Мөн түүнчлэн хөрөнгө оруулалтын гэрээний 15.7.8-д бол тэр хамтын ажиллагаа бүхий ... /минут дуусав/

О.Батнайрамдал: Ө.Шижир гишүүн нэмж тодруулах уу?

Ө.Шижир: Тэгье. Тэгэхээр та Оюу толгойн хөрөнгө оруулалтын гэрээний 3.1, 3.2, 3.3-ыг Онтрэ-д хамаарна гэж үзэж байгаа юм байна, тийм үү. Оюу толгойн гэрээний хөрөнгө оруулалтын 3.1, 3.2, 3.3-ыг хамаарна гэж үзэж байгаа юм байна. Зөв үү?

Зөв.

Ө.Шижир: Хоёрдугаарх нь хөрөнгө оруулалтын гэрээний 15.7, 17.8 гэхихсэн тийм ээ. 15.8 дээр чинь өөр заалт байх юм. 15.7.8 дээр чинь энэ зөвхөн 2 лицензийг л хайгуулын тусгай зөвшөөрлийн хүрээнд өнөөгийн хийж буй эрхийн гэрээгээр баталгаажуулах эсвэл холбогдох эрхийг хөрөнгө оруулалт шилжүүлж ийнхүү шилжүүлсний дараа Засгийн газар уг 34-ийг эзэмшинэ ээ гэж байна шүү дээ. Энэ чинь шилжээгүй байгаа биз дээ? Тийм.

Тэгэхээр энэ 2 дээр дахиад тодруулаад өгөөч. Шилжээгүй байгаа шүү дээ. Энэ дээр чинь болохоор шилжсэнээр гэхихсэн нэг өгүүлбэр байгаа шүү дээ.

О.Батнайрамдал: Ө.Шижир гишүүний асуултад нэмэлт тодруулга. 7 номерын микрофон.

Стефен Скотт: Хөрөнгө оруулалтын гэрээнд бол энэ эрхийг шилжүүлэх тухай дурдаж байгаа. Энэ юуны эрхийг тухай шилжүүлэх тухай юм бэ гэхээр Айвенхоу майнз нь энэ Оюу толгойтой холбоотой бүхий л үйл ажиллагааны эрхээ Оюу толгой хийх гээд шилжүүлсэн. Мөн эрх зүйн зохицуулалтыг тусгасан юм.

О.Батнайрамдал: Б.Бат-Эрдэнэ гишүүн асуултаа асууя.

Б.Бат-Эрдэнэ: Баярлалаа. Ер нь хэдүүлээ тэгээд сайн муугаа л ярих хэрэгтэй байгаа юм даа. Оюу толгойн Хянан шалгах түр хорооны гишүүд нар маань 1 дүгээрт, мөрдөн байцаагч биш, нөгөө талд сууж байгаа гэрчийн талд сууж байгаа хүмүүс маань гэмт хэрэгтэн биш гэдгийг аль аль талдаа ойлгоосой гэж хүсэж байна. Хэтэрхий бас зарим гишүүд маань захирангуй нөхцөл байдалтай ярьж байгаа шүү. Бид нар 2008 оны эдийн засгийн нөхцөл байдлыг бодох ёстой. Энэ бол дэлхийн эдийн засгийн хямрал гол гарч ирж байсан цаг хугацаа. 1900, би буруу санаагүй бол 29, 30 оны үед дэлхийг хамарсан эдийн засгийн том хямрал явагдаж байсан. 2008 оны энэ дэлхийн эдийн засгийн том хямралд Монгол Улс яаж гарах вэ гэдэгтэй холбоотой асуудлыг тухайн үед хөндөж байсан. Тэгээд Эрдэс баялаг, эрчим хүчний сайд Д.Зоригт сайд маань уул нь энийгээ жоохон тайлбарлаж хэлээд явахгүй, улс төржсөн мэдэгдэл хийгээд байх шаардлагагүй болов уу гэж харж байгаа. Хуулийнхаа дагуу л энэ сонсголын үйл ажиллагаа явагдаж байгаа.

Тэгээд тухайн үеийн эдийн засгийн нөхцөл байдлыг надаас илүү та тайлбарлах нь дээр болов уу гэж уул нь бодож байна. Тэгээд гэрчүүд маань ялангуяа энэ тоймлож тогтсон асуултуудаас илүүтэй тухайн үеийнхээ нөхцөл байдлыг их сайн тайлбарлаж, ийм хуулийн дагуу нөхцөл байдал ийм байсан шүү дээ гэдэг үүднээсээ тодорхой хэмжээний тайлбаруудыг хэлээсэй гэж хүсэж байна. Яагаад гэхээр би өөрөө урьд нь энэ нүүрсний сонсголд орж байсан. Эргээд энэ хууль хүчний байгууллага дээр бид нар өнөөдөр ярьсан бүх юм маань нотлох баримтын хүрээнд очиж бид нар байцаагддаг юм байна лээ. Тэгээд энийгээ бид нар их сайн бодоосой гэж бодож байгаа.

Тэгээд шинжээч нараасаа асуулт асууя.

Монгол газар ХХК компани худалдсан дүнгээсээ татвар төлсөн эсэх нь тодорхойгүй ээ гэж. Өнөөдөр татварын байгууллага өнөөдөр Монгол Улсад үйл ажиллагаа явуулж байгаа. Тодорхойгүй гэдэг нь юу гэсэн үг вэ? Төлсөн юм уу, төлөөгүй юм уу? Энийг шинжээч нар хэлээд өгчихмөөр байна.

2 дугаарт, АМГТХЭГ-аас асуумаар байна. Хайгуулын тусгай зөвшөөрлийг сунгуулах өргөдөл хуулийн шаардлага хангаагүй гэж үзсэн байна. 2004, 2006, 2007 онуудад АМГТХЭГ-аас сунгасан байна. Ашигт малтмалын тухай хуулийн 15.2, 22.1, 24.1, 22.1.2, 22.1.4, 22.2, 31.1-ийг ноцтой зөрчсөн гэдэг ийм зүйлийг шинжээч нарт танилцууллаа. Энэ дээр та бүхэн хариулт хэлээч ээ гэж хүсэж байгаа юм.

Татварын ерөнхий газар дээр 2016-2025 онд татварын хяналт шалгалт хийгдээгүй ээ, бага эрсдэлтэй гэж дүгнэсэн ААН-үүдэд хийгддэггүй байсан. Гэтэл энэ өөрөө 75,1 хувийн эрсдэлтэй буюу салбарын дунджаас 2 дахин өндөр гэж шинжээч нар дүгнэсэн байна. Татварын байгууллага энэтэй санал нэгдэж байгаа юу гэдгийг асуумаар байна.

Мөн Нягтлан бодох бүртгэлийн хуульд яг нийцэж бүртгэлээ хийсэн үү, үгүй юу гэдгийг тодруулмаар байна.

Би нэмэлт 1 минут байвал авчихъя, тийм ээ.

О.Батнайрамдал: Б.Бат-Эрдэнэ гишүүнд нэмэлт 1 минут.

Б.Бат-Эрдэнэ: Ташрамд дурдахад Оюу толгой компани гэхэд 2023 онд 3 их наяд 52 тэрбум 791 сая 380 мянган төгрөгийн алдагдалтай ажилласан гэдэг. Ийм алдагдалтай 10 компанийн 1-ээр 2023 онд Үндэсний аудитын газраас гаргасан тайлан дүгнэлтэд орсон байдаг. Тэгэхээр бид нар энэ татвартай холбоотой асуудлуудыг, алдагдалтай холбоотой асуудлуудыг нарийн харж авахгүй бол болохгүй байх гэж бодож байгаа.

Уул, уурхайн сайд байсан Д.Ганхуяг сайдаас би энэ 2013 оны 4 дүгээр сарын 10-ны өдөр гаргасан Оюу толгойн бүлэг ордын хил хязгаарыг тогтоон хавсралтаар хүргүүлсэнтэй холбоотой асуудлаа 2013 оны 9 дүгээр сарын 4-ний өдрийн өөрийн тушаалаар өөрчлөлт оруулсан байгаа.

Тэрийг нь дэлгэцэд гаргаж өгөөд Д.Ганхуяг сайдад хариулах боломжийг олгоосой гэж хүсэж байна. Боломж байдаг бол. Тэгээд энэ асуултуудад би хариулт авахыг хүсэж байна. Баярлалаа.

О.Батнайрамдал: Б.Бат-Эрдэнэ гишүүний асуултад хариулъя. Эхлээд шинжээч Б.Бат-Эрдэнэ гишүүний. асуултад хариулах уу?

Шинжээч: Хариулъя. 1 дүгээрт нь бол шинжээч гэрчийн тайлбар санал дээр үндэслэн эцсийн дүгнэлтээ гаргах ёстой.

2 дугаарт нь, хяналт шалгалтын ажлын даалгаврын цар хүрээ нь өөрөө Онтрэ компанийн үйл ажиллагаанд хамааралтай. Монгол газар компаниас хэрхэн шилжиж ирсэн тухай асуудлыг болбол юуны хяналт шалгалтын ажилд хамруулсан. Монгол газар компани үнийн дүнгээсээ татвар төлөөгүй эсэх нь тодорхойгүй байна гэдэг маань өөрөө гэрээн дээрээ үнийн дүнгээ тусгаагүй учраас бид нар цааш нь

шалгах эрх зүйн үндэслэл үүсээгүй ээ гэсэн үг. Баярлалаа.

О.Батнайрамдал: Дараагийн асуултад АМГТХЭГ-аас хариулах уу? Б.Бат-Эрдэнэ гишүүний асуултад хариулъя. Хэдэн номерын микрофон. 6 номерын микрофон. Өөрийгөө танилцуулаад.

Т.Зууннаст: Уул, уурхайн хэлтсийн дарга Т.Зууннаст байна. Манай Уул, уурхайн хэлтсийн чиг үүрэгт энэ тусгай зөвшөөрлийн шилжилт хөдөлгөөн хамаардаггүй учраас тухайн үеийн хариуцаж байсан улсуудаас нь хариулт өгөх болов уу гэж бодож байна.

О.Батнайрамдал: Тухайн үедээ АМГТХЭГ яг ажиллаж байсан албан тушаалтан дуудагдсан л байгаа л даа. Гараа өргөөрэй. Тэр хооронд Татварын ерөнхий газраас тодорхой хариулъя. Уул нь маш ойлгомжтой асуулт асуугаад байна шүү дээ.

10 номерын микрофон өөрийгөө танилцуулаад асуултад хариулъя.

Б.Батсайхан: Татварын ерөнхий газар Эрсдэлийн удирдлагын газрын дарга Б.Батсайхан. Гишүүний асуултад хариулъя. Татварын эрсдэлд тооцох энэ загварчлалууд нь өөрөө дотроо үндсэн нэг том эрсдэлд тооцох загвар. Тэр нь өөрөө дотроо дэд загваруудтай. Мөн саяын хэлээд байдаг татварын зөрчил таамаглах загвар, тайлангийн харьцаа, үзүүлэлтийн загвар, орлого зарлагын таамаглах загвар, татварын скоринг, үнэлгээний загварчлалууд гэсэн ийм хиймэл оюун ухаан, машин таамаглах энэ загваруудаас бүрдсэн ийм нэлээн том загварууд ажилладаг. Шинжээчийн хэлээд байгаа энэ 75,8 гээд энэ олон моделиуд дундаас хамгийн өндрийг нь зүгээр сугалж аваад энэ нь өөрөө өндөр байна гээд харьцуулчихсан байгаа. Тухайн оны ... /минут дуусав/

О.Батнайрамдал: 10 номерын микрофон.

Энэ шинжээчийн дүгнэлт биш шүү. Энэ танайхаас авсан нотлох баримтыг гаргаж байгаа шүү дээ. Шинжээч өөрөө бодоогүй дүн байгаа шүү. Нэмэлт хариулт өгье. 10.

Б.Батсайхан: Энэ манайхаас өгсөн энэ 75,8 гээд энэ өөрөө хяналт шалгалтын таамаглалын загварынх нь оноо нь 75,8 гээд, бусад загваруудынх нь оноо нь 2818, 2850 гэдэг юм уу. Ингээд бид нар эрсдэлийнхээ оноог эдгээрийн дундаж оноогоор тооцдог буюу энэ саяын хэлдэг загвар тооцсон онооны дундаж үнэлгээ нь 38 буюу бага үнэлгээтэй байгаа. 6 загварын дундаж үнэлгээ нь 38 хувьтай. Тэндээс хамгийн өндрийг нь сугалж аваад эрсдэлтэй юм байна гээд байгаа нь өөрөө манай загварчлалын оновчлолынх нь өөрөө нөгөө нэг дундаж утга сонгож байгаа гэсэн нь зөрөөд байна л гэж байна.

О.Батнайрамдал: Баахан загвар л ярьчихлаа даа. Сая Д.Ганхуяг сайдаас нэмэлт тодруулга танд асуулт тавьсан байгаа тийм ээ? Тэр таны гаргасан тухайн үеийн шийдвэрийн 2024 оны 4 сарын 10-ны өдөр нэмэлт, өөрчлөлтийн талаар. Дэлгэцэд тухайн үеийн сайдын гаргасан шийдвэрийг өгье.

Та урд байгаа дэлгэцийг нь харж байгаа байх. 1 номерын микрофон.

Д.Ганхуяг: Баярлалаа. Өнөөдөр Монголын ард түмний эрхийг төлөөлж

эрхийг нь барьдаг төрийн эрх барих дээд байгууллага Улсын Их Хурлын үйл ажиллагаанд гэрчээр оролцож байна. Энэ утгаараа төрөө барилцаж байна гэж ингэж ойлгож байгаа юм. Тэгээд энэ их маргаантай асуудлууд байдаг юм. Ер нь энд яригдаад байгаа энэ Онтрэ гоулдын асуудал Монголын Засгийн газар Онтрэ гоулдын 2Х лицензийн талбайн баялгийн ашгаас 100 хувиас 34 хувь эзэмших үү. 80 хувиас 34 хувийг эзэмших үү л гэдэг энэ дэнслүүр дээр байна гэж ингэж ойлгож байгаа юм.

Тэгээд 100 хувиас 34 хувь эзэмшихэд тухайн үед тооцоод үзэхээр тэр үед нэг аравны ... /минут дуусав/

О.Батнайрамдал: Нэмэлт 1 минут. Та яг тодорхой асуултдаа хариулах боломжтой.

Д.Ганхуяг: Тэгье, тийм 1,4 тэрбум долларын зөрүү гарч байсан. Өнөөдөр алт 3,3 дахин, зэс 40 хувиар өсчихсөн байна. Тэгээд миний энэ шийдвэр яаж байна гэхээр 2007 оны 27 дугаар тогтоол Улсын Их Хурлын, 2009 оны 57 дугаар тогтоол бүлэг орд 34 хувиар тогтоосугай гээд ингээд шийдчихсэн. Улсын Их Хурлын аливаа шийдвэр хууль учраас тэр өмнөх шийдвэрийг нь хүчингүй болгосон, тэгээд түдгэлзүүлсэн. Ингээд явж байсан л гэж ингэж хэлье. Цаг хугацаа богино байгаа учраас. Бүгдийг нь нэг бүрчлэн тайлбарлахад хүндрэлтэй байх шиг байна. Ингээд ойлгомжтой болов уу гэж бодож байна.

О.Батнайрамдал: Б.Бат-Эрдэнэ гишүүн сая дэлгэцэд бурууг нь гаргаад байна л даа. Тэр нэг хил хязгаартай холбоотой албан тоот байсан даа. Зөв. Тэр. Яг Д.Ганхуяг сайд аа, та яг, танаас Б.Бат-Эрдэнэ гишүүн энэ талаар л асуугаад байх шиг байна л даа. Энэ 4 сарын 10-нд гаргасан хил хязгаарын асуудалтай энэ албан тоот дээр энэ албан тоотуудаа санаж байгаа байх.

Тэгэхээр энэний дэлгэрэнгүй тайлбарыг өгөөч ээ гэсэн асуулт тавьсан. 1 номерын микрофон.

Д.Ганхуяг: Баярлалаа. Энийг санахгүй байна. Тийм учраас би яадаг юм, олж харж байгаад хариулт өгсөн нь дээр байх. Тийм, санахгүй байна. Яг надад харагдахгүй байна. Тийм. Баярлалаа.

О.Батнайрамдал: Б.Бат-Эрдэнэ гишүүн нэмэлт тодруулга.

Б.Бат-Эрдэнэ: Д.Ганхуяг сайдынх дээр түрүүн орж ирээгүй байсан учраас шинжээч нар маань нэмээд өөрсдийнхөө гаргасан дүгнэлтийн хүрээнд асуултаа асуучихна. Нэмээд дахиад нэг асуугаад өгөөч ээ гэж хүсэж байна.

2 дугаарт, шинжээч нараас асуулт байна. Гэрчийн тайлбар мэдүүлэг дээр үндэслэн тайлбар дүгнэлтээ гаргах ёстой гэж та өөрөө, шинжээч сая хэлж байна. Тэгээд гэрчийг дуудаж тодорхой тайлбар мэдээллүүд лавлагаа авсан юм уу гэдгийг би шинжээчээс асуумаар байна. Монгол газар компани, Татварын ерөнхий газраас мэдээлэл авсан уу.

Өнөөгийн сонсголын хүрээнд бэлтгэсэн та бүхний материалууд хуульд нийцэж байгаа юу гэдгийг би шинжээчээс тодруулж лавлаж ахиж баталгаа болгож, протоколд тэмдэглүүлэх үүднээс асуумаар байна. Яагаад гэхээр сая Татварын ерөнхий газар хяналт шалгалтын таамаглалын үнэлгээг оноогоор нь үнэлж

танилцуулах боломжгүй байтал 75,1 хувь гэдэг бол ТҮ арга зүйгээр нь тооцсон дүгнэлтийг хийчхээд байна, Та бүхэн гээд байна шүү дээ. Өөрсдийнх нь дүгнэлтээр 38 хувь буюу бага үнэлгээтэй гэж тайлбарлаж байна. Энэ дээр тайлбарлаж байна.

О.Батнайрамдал: Шинжээч Б.Бат-Эрдэнэ гишүүний асуултад хариулъя.

Шинжээч: Б.Бат-Эрдэнэ гишүүний асуултад хариулъя. Шинжээч бол Хяналт шалгалтын тухай хуулийн дагуу хуулийн хүрээнд хяналт шалгалт ажлыг хийж гүйцэтгэсэн байгаа. Гэрч, гэрч буюу иргэдээс тодруулах мэдээллийг энэ сонсголоор сонсоод, тэгээд эцсийн дүгнэлтээ гаргана. Бид хэдийн танилцуулаад байгаа слайд дээр бол урьдчилсан дүгнэлт гэсэн байгааг та анхаарах хэрэгтэй байх.

Татварын хяналт шалгалтын талаарх тэр нөгөө эрсдэлийн үнэлгээний талаар тайлбар хэлье. Түрүүн Татварын ерөнхий газрын дарга Б.Цогтнаран хэлэхдээ тэгээд тусгай зөвшөөрөл стратегийн ордын тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч гэдэг байдлаар нь 2022 онд бол Том татвар төлөгчийн газарт шилжиж ирсэн гэж тайлбарласан. Энэхүү Том татвар төлөгчийн газарт хэдийгээр стратегийн орд гэж шилжиж ирсэн ч гэсэн 2016 оноос 2025 онд татварын хяналт шалгалт хийгдээгүй. Энэ загварчлал бол олон нийт гадагшаа чиглэсэн баримт бичиг биш, 1 дүгээрт нь.

2 дугаарт нь, эндээс том дүнг нь бол бид нар сугалж аваагүй. Бид хэд слайд дээрээ танилцуулахдаа Эрсдэлийн үнэлгээ бага гарсан боловч хяналт шалгалтын зөрчил таамаглах загвар нь өөрөө 75,1 хувь гэж танилцуулсан байгаа. Энэ маань өөрөө магадгүй хяналт шалгалт орох юм бол 75 хувийн зөрчилтэй гарах эрсдэл байна шүү гэдгийгээ Татварын Ерөнхий газар маань өөрсдөө тодорхойлоод албажуулаад ирүүлсэн баримт бичиг байна.

О.Батнайрамдал: Б.Бат-Эрдэнэ гишүүн. Шинжээчээч бас Б.Бат-Эрдэнэ гишүүний асуултад тэр Уул, уурхайн сайдын гаргасан тушаалын нэмэлт, өөрчлөлттэй холбоотой хэсгийг хараад түүн дээр нэмэлт асуулт асуусан байгаа. Тэрийгээ хариулчих.

Шинжээч: 4 сарын 10-ны Уул, уурхайн сайдын энэний слайдыг нь гаргачих. Энэ албан бичигтэй холбоотой асуулт асууж байна уу, тийм ээ. Тушаалтай холбоотой анхны.

О.Батнайрамдал: Тийм, тушаалын нэмэлт, өөрчлөлттэй холбоотой асуулт байсан.

Шинжээч: Уул, уурхайн сайд Д.Ганхуяг маань тухайн үедээ 2013 оны 2 сарын 22-ны 43 дугаар тушаалаар 2009 оны нөөц бүртгэсэн тушаалыг хүчингүй болгож шийдвэрлэж байсан. 6 сарын дараа буюу 2013 оны 9 сарын 9-нд 179 тоот тушаалаараа өмнөх тушаалдаа нэмэлт, өөрчлөлт оруулсан. Ийнхүү нэмэлт, өөрчлөлт оруулахдаа 2, 3 дахь заалт дээр л нэмэлт, өөрчлөлтийг оруулж шийдвэрлэсэн. Үүгээр юу харуулах гээд байна вэ гэхээр Ганхуяг сайдын тушаалын 1, 4 дэх хэсэг маань одоо хүчин төгөлдөр хэвээр үү гэдэг асуудал бид бүхэн тодруулах шаардлагатай болоод өнөөдрийг хүртэл хүчин төгөлдөр хэвээрээ гэдэг урьдчилсан дүгнэлтийг гаргаж, түрүүн танилцуулсан байгаа.

О.Батнайрамдал: Б.Бат-Эрдэнэ гишүүн нэмэлт тодруулга.

Б.Бат-Эрдэнэ: Тэгэхээр шинжээч нар маань хуулийн дагуу үйл ажиллагаа

явуулсан, урьдчилсан дүгнэлтийг танилцуулж байгаа гэж тайлбарлаж байгаа боловч та бүхний тайлбарлаж байгаа, гаргаж байгаа дүгнэлт урьдчилсан юм шиг ард олон нийтэд сонсогдохгүй байна. Бүгдээрээ л 75,1 гэж шууд ойлгож байна шүү дээ.

Тэгээд энийгээ та бүхэн маань цааш цаашдаа анхаараасай гэж би хүсэж байгаа юм. Д.Ганхуяг сайд маань, сайд асан маань тэр саяын асуултад хариулаад өгчхөөсэй гэж хүсэж байна.

Эрдэс баялаг, эрчим хүчний сайдаар ажиллаж байсан Д.Зоригт сайдаас асуухад хэрвээ Оюу толгойн гэрээ хийгдээгүй байсан бол дэлхийн эдийн засгийн хямралд Монгол Улс ямар хэмжээтэй өртөх байсан бол гэсэн урьдчилсан тооцооллыг та бүхэн тухайн үед гаргаж байсан уу гэдгийг би асуухыг хүсэж байна. Баярлалаа. Асуумаар байна.

О.Батнайрамдал: 2 номерын микрофон. Зоригт сайд.

Д.Зоригт: Б.Бат-Эрдэнэ гишүүний асуултад хариулъя аа. Ер нь бол 2008 оноос ер нь зунаас эхлээд л нөгөө дэлхийн эдийн засгийн хямрал гүнзгийрээд, тэгээд яг гэрээ байгуулж байх 2009 онд эдийн засгийн хямрал ид дэлхийд өрнөж байсан явдал үйл цаг үе. Монгол Улсын эдийн засгийн өсөлт 2009 онд хасах хувьтай гарч байсан. Олон жил анх удаа. Тэгээд ерөнхийдөө энэ чинь ажлын байр тэгээд л төсвийн татварын орлого энэ тэр гээд бүх юм тасарч байсан үе шүү дээ. Тэгээд тэр үед бол зүгээр яах вэ. Өнөөдрийн нөхцөл байдалтай ингээд харьцуулаад хэлэх юм бол 2008 онд 1 хүнд ноогдох, 1 өрхөд ноогдох мөнгөн орлого нэг 326 доллар байсан юм байна лээ. Бид нарыг ажил авч байхад. Тэр нь эрчимтэйгээр буураад, сулраад маш хүндэрч байх үед энэ уул, уурхайн томоохон төслүүд цаашаа явснаас хойш 2012 онд яг ингээд он дуусахад 1 өрхийн мөнгөн орлого ... /минут дуусав.

О.Батнайрамдал: 2 номерын микрофон нэмэлт 1 минут.

Д.Зоригт: 627 билүү дээ, доллар болсон юм байна. 5 биш 7 байсан байх. Өөрөөр хэлэх юм бол тухайн үедээ 4 жилийн дотор 1 өрхийн мөнгөн орлого нэг бүтэн нугараад ингээд сайжирч байсан. Гэхдээ нэг зүйлийг санах хэрэгтэй байх. Энэ гэрээнүүд чинь зүгээр хэрэгжээд эхлээд, хөрөнгө оруулалт нь орж ирж байсан болохоос биш төсвийн орлого нь орж ирээгүй байсан үе шүү дээ, тийм ээ. Өнөөдөр төсвийн орлого нь тухайн үед Улсын Их Хурал, Монгол Улсын Засгийн газрын төсвийн орлого нь 2 их наяд байсан бол өнөөдөр 30 их наяд болоод 15 дахин өсчихсөн байгаа юм.

Тэгэхээр тухайн үеийн эдийн засгийн байдал бол маш хүнд, дэлхийн эдийн засгийн хямралтай ийм үед Засгийн газар ажлаа аваад Монгол Улсын эдийн засгийг сэргээх, хямралаас гаргах үндсэн арга хэрэгсэл нь томоохон энэ хөрөнгө оруулалтын гэрээнүүдийг байгуулаад, эдийн засгийн өсөлтийг сэргээх ёстой гэсэн энэ зорилгодоо бид нар хүрч байсан. 17,5 хувийн эдийн засгийн өсөлт 2011 онд гарч байсныг та нар мэдэж байгаа байх аа. Энэ бол ганцхан Оюу толгой биш мэдээжийн хэрэг Тавантолгой, Оюу толгой томоохон ... /минут дуусав/

О.Батнайрамдал: Бас нэг зүйлийг хэлье. Ер нь гэхдээ яах вэ, бид нар энэ Хянан шалгах түр хорооны хурлаараа Оюу толгой төслийг явсан нь буруу ч юм уу, тийм ээ. Ерөөсөө тийм агуулга байхгүй шүү.

Оюу толгой төсөл Монгол Улсад орж ирснээрээ тийм ээ, том хөрөнгө оруулалтын нэг болсон. Үндсэн танилцуулга дээр гарсан. Монгол Улсын эдийн засгийг хүчлэх, хөдөлгөх нэг маш том суурь болсон. Зүгээр үйл ажиллагаа дээр бид нар Хянан шалгах түр хорооны хүрээнд энэ өнөөдрийн ярьж байгаа Онтрэ-ийн лиценз маань тухайн үедээ хуульд нийцэж байсан уу? Энэ асуудлыг бид нар харж байгаа юм. Тэгэхээр яах вэ, мэдээж том төсөл явлаа гээд хуульд нийцээгүй байж болохгүй шүү дээ. Монгол Улсын хууль тогтоомжид нийцүүлнэ гэдэг Улсын Их Хурлын чиглэл байсан. Тэгэхээр тэр асуудлуудыг бид нар Хянан шалгах түр хорооныхоо хүрээ хязгаарын хүрээнд ярьж байгаа юм, тийм ээ.

О.Батнайрамдал: Уул, уурхайн сайд Д.Ганхуяг 1 номерын микрофон. Сая Б.Бат-Эрдэнэ гишүүний нэмэлт тодруулга дээр та тодруулах өгөх үү?

Д.Ганхуяг: Баярлалаа. Сая шинжээч яг байгаа бодит үнэнийг нь хэлчихлээ гэж ингэж ойлгосон. Тэр дараа нь гарсан тогтоол бол тэр нөөцийг нь хүлээж ав, энэ лиценз олгох үйл ажиллагаагаа түдгэлзүүлсэн хэвээр байгаарай л гэсэн ийм шийдвэр гаргасан. Тэгээд энэ шалтгаан нь би хэлье дээ. Энэ 2007 оны тогтоолд яаж байна. Тэгэхээр Оюу толгойн бүлэг орд тэр нэг Хюго лимит ч билүү, тэр 2-ыг оруулна гээд шийдчихсэн. Энэ Оюу толгойн гэрээн дээр ч байж байгаа. Энэ 2 лицензийг заагаад. Тэгээд эндээсээ холбогдох эрхийг хөрөнгө оруулагч шилжүүлж, шилжүүлсний дараа Засгийн газар 34 хувийг эзэмшинэ. Улмаар Засгийн газар уг хайгуулын тусгай зөвшөөрлийн хугацаа дуусахаас өмнө ашиглалтын тусгай зөвшөөрлийг бэлдэх гээд ингээд маш тодорхой заачихсан.

Тэгээд нөгөө өөрөө ойлгосон хүүхэд уйлдаггүй гэдэг шиг. Тийм, лицензийг нь өгөөд явуулчихсан, юугаа ярих вэ дээ л гэж би дотроо сана ... /минут дуусав

О.Батнайрамдал: 1 номерын микрофонд нэмэлт 1 минут өгье өө. Таны сүүлийн тодруулга.

Д.Ганхуяг: Үгүй ээ, яах вэ. Тэгээд нийцээгүй, нийцсэн гэдгийг 2 хүн ярихаар чинь зөрөлдөх тохиолдол байдаг. Би зүгээр тэр 2007 оны 27 дугаар тогтоолд Оюу толгойн бүлэг ордыг ордоор нь ойлгоно оо. 2009 оны 57 дугаар тогтоолд Оюу толгойн ордын тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчийн хувьцааны төрийн эзэмшлийн доод хэмжээг 34 хувиар тогтооно оо гээд л ингээд л заачихсан байгаа.

Тийм учраас энэ процесст байсан учраас энэ бид нар энэ саяын ярьдаг 2 лиценз дээр байгаа баялгийн 34 хувийг эзэмших ёстой л гэсэн ийм байр суурьтай явдаг. Баярлалаа.

О.Батнайрамдал: Б.Жаргалан гишүүний микрофоныг өгье. Б.Жаргалан гишүүн асуултаа асууя.

Б.Жаргалан: Онтрэ компани 2003 онд Жавхлант Шивээ толгой ордын лицензийг эзэмшиж эхэлсэн гэсэн зүйлийг шинжээчид маань тодруулсан байна. Тэгээд 2004 онд Онтрэ Туркойз Хилл 2-ын хооронд хэлцэл явагдаж улмаар 2008 оны 6 дугаар сарын 30-нд Онтрэ Оюу толгой Жойнт Венчер байгуулсан байдаг. Уг хамтын ажиллагааны хүрээнд Онтрэ Жойнт Венчерт хамаарах орд газарт 20 болон 30 хувийн оролцооны хувь эзэмшилтэй байхаар тохирсон гэжээ. Харин Оюу толгойн гэрээ хөрөнгө оруулалтын гэрээ 2009 онд байгуулсан. Өөрөөр хэлбэл энэ нөгөө Онтрэ Жойнт венчерын асуудлууд ерөнхийдөө тодорхой болчихсон явж байх

үед хөрөнгө оруулалтын гэрээ байгуулагдсан. Тэгээд хөрөнгө оруулалтын гэрээний 15.7.8-ыг түрүүн дурдах шиг боллоо. Үүнд:

Онтрэ гоулд компанийн эзэмшиж буй 31 48 икс, 31 40 50 Х тоот хайгуулын тусгай зөвшөөрлийн талаар Айвенхоу Майнз Лимитед компанийн өнөөгийн эдэлж буй эрхийг гэрээгээр баталгаажуулах эсвэл холбогдох эрхийг хөрөнгө оруулагчид шилжүүлж, ийнхүү шилжүүлсний дараа Засгийн газар уг эрхийн 34 хувийг эзэмшинэ. Улмаар Засгийн газар уг хайгуулын тусгай зөвшөөрлүүдийн хугацаа дуусгахаас өмнө ашиглалтын тусгай зөвшөөрөл болгох гэсэн ийм заалт хөрөнгө оруулалтын гэрээнд тусгагдсан байдаг. Гэтэл 2009 оны 10 дугаар сарын 23-нд буюу гэрээ байгуулагдсан даруйд Онтрэ ХХК-д ашигт малтмалын тусгай зөвшөөрөл олгожээ. Бүр нэг яг тухайн сардаа. Тэгэхээр хөрөнгө оруулалтын гэрээний энэ 15.7.8 буюу саяын уншиж танилцуулсан заалт хэрэгжсэн гэсэн үг үү, үгүй юу. Холбогдох эрхийг хөрөнгө оруулалт шилжүүлэх гэдэг нөхцөл хангагдсан уу гэдэг асуулт байна. 2009 онд ер нь энэ хөрөнгө оруулалтын гэрээ байгуулахдаа Оюу толгойн бүлэг ордын асуудлыг бүхэлд нь авч үзэх боломж байгаагүй юу? Энийг би нөгөө гэрээ байгуулсан сайд нараас асуумаар байна л даа.

С.Баярцогт сайд хариулбал сайн байна.

2 дугаарт нь, Онтрэ компанийн төлөөлөл компанийнхаа хувь эзэмшигчийг дэлгэрэнгүй танилцуулна уу гэсэн хүсэлт байна. 2024 онд Жойнт Венчертэй холбоотой нэг арбитрын шийдвэр гарсан гэсэн мэдээлэл байдаг. Улмаар 25 оны 6 дугаар сард Рио Тинто-оос Онтрэ-ийн Жойнт Венчер талбай дахь ажлыг лиценз шилжүүлтэл түр зогсоох шийдвэр гаргасан гэсэн байна. Тэгвэл бүр саяхан буюу 25 оны 10 дугаар сард Онтрэ-ийн гол хувьцаа эзэмшигч болох Хорайзн Коппер Сант Дурм зэрэг компанийг Роял голд Инк гэдэг компани худалдан авчээ. Яг одоо Онтрэ-ийн голлох хувьцаа эзэмшигчид хэн бэ? Хэн хэдэн хувь эзэмшиж байгаа вэ? Энэ ... /минут дуусав/

О.Батнайрамдал: Б.Жаргалан гишүүний асуултад хариулъя. 7 номерын микрофон Онтрэ компанийн төлөөлөл.

Стефен Скотт: Тийм ээ, таны хэлж байгаа зөв юм. Хувь эзэмшигчдийн бүтцийн тухайд гэх юм бол нөгөө Хоризм Коппер компани нь Роял Гоулд гэдэг компанид өөрийнхөө хувьцааг борлуулаад одоогийн байдлаар нийт хувьцааны 24 хувийг эзэмшиж байгаа.

2-т нь, 2 дахь эзэмшиж байгаа компанийн нэр бол Риэжанта групп 15 хувийг эзэмшиж байна. Тэгээд ингээд үлдсэн хувь хэмжээ нь бол арилжаа жижиг хэмжээгээр бол нийтэд арилжаалагдаж байгаа.

О.Батнайрамдал: С.Мөнхсүх захирал 9 номерын микрофон.

С.Мөнхсүх: Рио Тинто өөрийнхөө хувьцааг бол Туркойз Хилл компаниас өвлөж авсан байгаад байгаа. Туркойзийг худалдаж авсан. Тэгээд тэр нь Рио Тинто руу шилжиж ирсэн. Рио Тинто компани 15-16 хувийг эзэмшдэг боловч Онтрэ-ийн үйл ажиллагаанд нөлөөлж чаддаггүй. Хөрөнгө оруулалтын ТУЗ дээр бол төлөөлөл байхгүй, бие даасан 2 тусдаа компани байгаа юм. Хөрөнгийн биржээр бусад компаниуд хувьцаагаа арилжаалах хоорондоо наймаалах талын асуудал дээр Рио Тинто-оос энэ дээр ямарваа нэгэн байр суурь байхгүй. Энэ манайд юу, Рио Тинтод хамааралгүй асуудал гэж тооцно оо.

О.Батнайрамдал: Б.Жаргалан гишүүн. Дараагийнх С.Баярцогт. С.Баярцогт дарга 4 номерын микрофон.

С.Баярцогт: Ийм боломж олгож өгсөнд их баярлалаа. Тэгээд би энэ хэлэлцүүлгийг сонсоод манай түр хорооны гишүүд ч, энэ хариулж байгаа хүмүүст ч гэсэн энэ гэрээтэй холбоотой зүйлүүдээ ойлголтын маш их зөрүүтэй байна гэдэг нь харагдаад байна.

1 дүгээрт нь, энэ Онтрэ гэдэг компани бол 2009 оны хөрөнгө оруулалтын гэрээний тал бол ерөөсөө биш. Бүгдээрээ энийг нэг талдаа ойлгох хэрэгтэй. Бид нар бол ямар нөхцөлөөр гэрээ хийдэг вэ гэхээр Ашигт малтмалын хуулийн 29 дүгээр зүйлийн 1-д зааснаар 3 шаардлагыг хангасан нөхцөлд хөрөнгө оруулалтын гэрээ хийдэг. 1 дүгээрт, энэ ашиглалтын лиценз эзэмшигч байх ёстой. Монгол Улсад эхний 5 жилдээ 50 сая төгрөгийн хөрөнгө, 50 сая ам.долларын хөрөнгө оруулалт хийсэн байх ёстой.

3 дугаарт, өөрөө хөрөнгө оруулалтын гэрээ ... /минут дуусав/

О.Батнайрамдал: С.Баярцогт дарга аа, наадах бид нар мэдэхгүй биш ээ, мэдэлгүй яах вэ дээ. Энэ чинь тэнэг хүмүүс сууж байгаа биш шүү дээ.

Дээрээс нь нэг зүйл хэлье.

Мэдэхгүй ээ, байж байгаарай. Би нэмэлтээр юм хэлье.

Дараагийн асуудал бол яг хөрөнгө оруулалтын гэрээнд хамаарах эсэх, бүр бүтэн нэг сэдэв байгаа юм. Тэгэхээр тэр бүтэн сэдэв дээр бүгдээрээ таны ярьж байгаа асуудлууд гарна, тийм ээ.

4 номерын микрофон.

С.Баярцогт: Тэгээд, 15.7.8 бол энэ ЖиВи гээд байгаа чинь бол АНИн Корпорэйтед байхгүй юу. Тэрнээс 2 компани хоёулаа тусдаа биеэ даачихсан. Хоёулаа хөрөнгийн бирж дээр гарчихсан. Энэ дээр зөвхөн ашиг хуваах л ЖиВи байхгүй юу. Тэгэхээр энэ бол бид нар зөвхөн тэр 2-ын хооронд хийсэн гэрээг л хүндэтгэж байгаа. Энийг хөрөнгө оруулагчид шилжих эрхийг нь хангаж өгье өө. Тэгээд гэрээ хүчин төгөлдөр болохоос өмнө шаардлагуудаа хангаад, ашигт малтмалын хайгуулын лиценз нь ашиглалтын лиценз болог ээ. Энэ нөхцөлд бид нар тэр гэрээнийх нь дагуу Риогийн эзэмшиж байгаа 70, 80-ын 34 хувийг ашгийг нь авах тухай л асуудал байгаа байхгүй юу. Тэрнээс энэ дотор бол хөрөнгө оруулалтын гэрээний тодорхой эрх үүргийг эзэмших тухай асуудал ерөөсөө байхгүй.

О.Батнайрамдал: Таны ярьж байгаа асуудал бүхэл бүтэн сэдэв болоод дараагийнх дээр түүн дээр. Тэгэхээр та илүү дэлгэрэнгүй ярих хэрэгтэй байх.

Б.Жаргалан гишүүн нэмэлт тодруулга авах уу? Нэмэлт тодруулга Б.Жаргалан гишүүн.

Б.Жаргалан: Яах вэ, энэ сонсголын нэг том давуу тал нь болохоор энэ ойлголтын зөрүүнүүдээ нэгтгэх. Тэгээд энэ холбогдох хүмүүс нь болохоор

өөрсдийнхөө байр суурийг л илэн далангүй ил тод илэрхийлэх явдал гэж харж байгаа. Тэгэхээр ингээд сайн ярилцах нь зөв гэж харж байна.

2 дугаарт, энэ яг сая сүүлд дурдагдсан С.Мөнхсүх захирлаас ахиад тодруулмаар байна л даа. Ингээд баахан хөдөлгөөнүүд хийгдээд байна шүү дээ. Сая ингээд энэ жил гэхэд маш олон шийдвэрүүд гарчихлаа. Яг энэ Онтрэ-тэй холбоотой арбитрын шийдвэр гарлаа.

Дараа нь дээрээс нь нөгөө уулын ажлын төлөвлөгөөнд өөрчлөлт орлоо. Тэгэнгүүт ар дээр нь Онтрэ-ийн тэр голлох хувьцаа эзэмшигч нь хувьцаагаа зарсан явдал боллоо. Энэ болгон ер нь яг энэ Онтрэ-тай байгуулсан ЖиВи-ийн ямар нэгэн нөхцөл дээр ямар нэгэн үр нөлөө үзүүлж байна гэж харж байна уу, үгүй юү гэдгийг би энэ нөгөө хамт Оюу толгойн зүгээс ч гэсэндээ, Риогийн зүгээс ч гэсэндээ асуумаар санагдаад байгаа юм.

О.Батнайрамдал: Б.Жаргалан гишүүн тодорхой асуулт Рио Тинтогоос асуугаад байна л даа. Мөнхсүх захирал байхгүй байна, тийм ээ. Түр гарчхаж.

Дараагийнх руу явчихъя даа.

С.Зулпхар гишүүний микрофон. Ганзориг гишүүнийг нэмье.

С.Зулпхар: Та бүхний энэ өдрийн амар амгаланг айлтгая. Энэ Оюу толгойн гэрээ, үүнээс нэг 16 жилийн өмнөх та бүхний хүчин чармайлтын үр дүнд байгуулагдсан ийм том хөрөнгө оруулалтын гэрээ байсан. Зохих үр дүнгээ Монголын эдийн засагт өгсөн гэдэгтэй бид ерөөсөө маргахгүй байгаа. Гэхдээ явцад нь бол нэг зүйл их тодорхой болсон. Энэ гэрээний өнөөдөр ингээд үргэлжилж байгаа үйл явцтай нь харахаар зэрэг 2 тал, хөрөнгө оруулагч 2 тал харилцан ашигтай эрх тэгш байх энэ зарчим алдагдчихаад байна гэдэг дээр тодорхой одоо жишээ нь санал, дүгнэлтүүд гараад өнөөдөр бид ингээд хамтдаа сууж байгаа байхгүй юу. Та бүхэн 16 жилийн өмнө бол энэ шийдвэрийг гаргалцаж байсан. Энэ ажлыг хариуцаж байсан.

Өнөөдөр бид Улсын Их Хурлын гишүүдийн хувьд яах вэ, тодорхой үүрэг хүлээгээд л энд ингээд та бүхэнтэй яриад сууж байгаа. Энэ талаас нь олон нийт ойлгох ёстой. Манай хөрөнгө оруулагч тал ч гэсэн ойлгох ёстой. Бид энэ байр суурин дээр байж байгаа шүү гэдгийг хэлье. Тэгэхгүй бол бүх зүйлийг үгүйсгээд харлуулаад байх тийм хандлага байхгүй байгаа юм. Гэхдээ мэдээж бидэнд асуулт их тодорхой тавьж байж, та бүхэнд тодорхой хариулт өгч байж, бүх нийтээрээ бид бүрэн ойлголттой болох ёстой. Сая С.Баярцогт сайд ч гэсэн энийг хэлж байна. Би энэтэй бүрэн санал нэг байна. Асуулт байна.

1 дүгээрт, яах вэ, түрүүн С.Баярцогт сайд, хэн Д.Зоригт сайд байгаагүй учраас нэг асуудал яригдсан. Би тэрийг асуугаад хэн ч хариулаагүй. Хариулах хүн нь байгаагүй юм. Би энийг зориуд асууя гэж бодож байна. Хэдийгээр яг хэлж байгаа асуудлаа шууд холбоогүй ч гэсэн ямар нэгэн байдлаар ерөнхий асуудалтай холбоотой учраас энэ Оюу толгойн, жишээ нь гэрээ байгуулагдах үед ТЭЗҮ батлагдаагүй байсан гэдэг ийм шинжээчийн дүгнэлт гарсан. Урьдчилсан ТЭЗҮ-ээр хийчихсэн. Тэгээд энэ ТЭЗҮ батлагдаагүй шалтгаан нь юу юм бэ гэдгийг бид асуусан. Хариулт байхгүй байна.

2 дугаарт, яах вэ, яагаад энэ батлагдаагүй гэдэг асуудал яригдсан гэхээр

зэрэг энэ ТЭЗҮ батлагдаагүйгээс болоод цааш цаашдын хөрөнгө оруулалтын зардал нэмэгдэх ийм нөхцөл бий болчихсон гээд байгаа байхгүй юу. Тэгэхээр энэ үнэхээрийн энд нөлөөлсөн үү гэдэг дээр та бүхэн, би С.Баярцогт сайдыг, Д.Зоригт сайдыг энэ дээр хариулаад өгөөч. Тайлбар хийгээд өгөөч гэж хүсэж байна.

Дараагийн асуулт. Энэ нөгөө өнгөрсөн хугацаанд энэ Онтрэ-тэй холбоотой их олон лицензээ авах, хайгуулын тусгай зөвшөөрлөө, ашиглалтын тусгай зөвшөөрөл авах хугацаа жишээ нь сунгахтай холбоотой хууль байнга зөрчигдсөн байна гэж байгаа юм. Энэ Ашигт малтмалын тухай хууль чинь 20 зүйл заалтаараа зөрчсөн гэж байна шүү дээ. Энэ дээр би төрийн албан хаагч нар байгаа байх. Энэ яагаад ингээд бүрдэл нь болоогүй байхад энэ ингээд бүртгээд байсан, бүртгээд байсан юм.

Тэгэхээр өнөөдөр энэ чинь, энэ хууль хүчин төгөлдөр хуулийн дагуу мөн юм уу, биш юм уу гэдэг ийм хариултыг та бүхэн нэг мөр олон нийтэд өгөөч гэж байгаа юм. Тэгэхгүй бол ерөөсөө энэ чинь хуулийн хууль бус л ийм лиценз эзэмшээд л, тэгээд л үйл ажиллагаа явуулаад, сүүлдээ Оюу толгой компанитай үндсэндээ Рио Тинто компанитай шүү дээ, хэлцэл хийгээд дараагийн юм руугаа орчихсон явж байна гэсэн ийм ойлголт байна гэж байгаа.

Нэг минутаа сунгаад авчих уу? Дарга.

О.Батнайрамдал: С.Зулпхар гишүүнд нэмэлт 1 минут.

С.Зулпхар: Онтрэ дээр нэг ийм Зата гэдэг компани өмнөөс нь ингээд төлбөрийг нь төлөөд байдаг юм байна. Лиценз эзэмшсэний хайгуулын тусгай зөвшөөрөл эзэмшсэний, ашиглалтын тусгай зөвшөөрөл эзэмшсэний. Энэ ер нь хуулийн дагуу биш л юм байна гэдгийг ойлгож байна. Энэ Зата гэдэг компани ямар учиртайгаар энэ төлбөрийг нь хийгээд байдаг юм бэ гэсэн нэг ийм асуулт гараад ирлээ.

Ер нь дандаа нэг ийм сонин нөхцөл байдал үүсчхээд, дараа нь бид нар энэ оньсогыг бодож олох гэж, таах гэж нэг хэцүү юм байдаг учраас энэ дээр та бүхэн хариулаач гэж байгаа юм.

Оюу толгой компаниас асуумаар байна. С.Мөнхсүх захирлаас холбогдох этгээд энд сууж байвал энэ Жавхлант болон Шивээ толгойгийн энэ тусгай зөвшөөрөл танай эзэмшлийн биш. Тэгсэн мөртөө та бүхэн нөөцөө тайлагнахдаа, мэдээлэхдээ бол энийг оруулаад ингээд тооцоод байх юм. Энэ тэгэхээр энэ хууль зөрчөөд байгаа нөхцөл байдал биш үү. Энэ чинь зөв юм уу?

Бид тусдаа стратегийн орд гээд тусдаа хэлцэл хийх ёстой гээд чиглэлээ гаргачихсан. Хуулиараа ч гэсэн тодорхой байгаа юман дээр энэ дээр та бүхэн ямар байр суурьтай байгаа юм бэ гэдэг энэ асуултыг би Онтрэ-ээс ч асууя. Оюу толгойгоос ч асууя. Та хэд аль аль нь хариулаадхаарай.

О.Батнайрамдал: Зулпхар гишүүний асуултад хариулъя. Онтрэ-ээс хэн хариулах вэ? Онтрэ компаниас хариулах хүн байна уу? 7 номерын микрофон

Стефен Скотт: Зататай холбоотой асуултад хариулах юм. Монголд үйл ажиллагаагаа манайх Онтрэ-д явуулахаас өмнө бүр бид нар энэ Зата гэдэг хуулийн фирмтэй бол хамтарч ажилладаг байсан. Тэгээд энэ Зата гэдэг хуулийн фирм

маань бидний Монголд үйл ажиллагаагаа эхлээд, явуулж эхэлснээс авхуулаад бидэнтэй холбоотой ямарваа нэгэн хөрөнгө, зарим нэгэн зохицуулалтын тийм ээ, зохион байгуулалтын ажлуудыг хийж байсан. Мөн түүнчлэн төлбөр тооцооны асуудлуудыг ч гэсэн хариуцаж байсан тийм талууд байгаа.

Тэгээд явцын одоо цаг хугацааны явцаар бол бид нарын үйл ажиллагаа маань Монголд жигдрээд, тэгээд хөлөө олоод, эргээд тэгээд Затаатай бид нар бол ийм зохицуулалтын юм уу, төлбөр тооцооны харилцаагаа бол зогсоосон. Үнэндээ тэр Зата гэдэг компани маань үйл ажиллагаа явуулдаг уу, үгүй юу талаар мэдэх зүйл алга байна.

О.Батнайрамдал: Баярлалаа. Тэгэхээр та бүхэн ойлгож байгаа байх. Хянан шалгах түр хорооны сонсгол бол нэмэлт нотлох баримтыг цуглуулах хүрээнд явж байгаа. Тэгэхээр өнөөдөр хүртэл шинжээчид Затагийн эрх зүйн байдлыг тодорхойлж чадаагүй учраас ингээд нэмэлт нотлох баримтаар илүү тодорхой болоод явах нь зүйтэй юм. Баярлалаа. Тодорхойлж өгсөнд. Ойлгомжтой болох гэж байна.

О.Батнайрамдал: С.Зулпхар гишүүний асуултад нэмэлтээр С.Баярцогт дарга 4 номерын микрофон.

С.Баярцогт: Энэ слайд дээр ч гэсэн жоохон буруу гараад байна лээ. Тэгэхээр бид нар нэг зүйлийг ингээд яг он дарааллын дараа ойлгох хэрэгтэй. 2009 оны 10 сарын 6-нд гарын үсэг зурагдсан, талууд. Тэгээд энэ хоорондоо дахиад 6 сарын хооронд гэрээ хүчин төгөлдөр болох нөхцөлүүдийг 2 талдаа бий болгосон. Энэний хүрээнд 2010 оны 3 сарын 25-нд ТЭЗҮ батлагдсан. Тэгээд 2010 оны 3 сарын 31-нд гэрээ хүчин төгөлдөр болсон. Тэгээд энэний дараа, бүтэн жилийн дараа 2011 оны 8 сарын 31-нд ил уурхайн ажил эхэлсэн.

Тийм учраас ТЭЗҮ байхгүйгээр энэ бүтээн байгуулалтын ажил явсан гэдэг ойлголт бол маш буруу ойлголт шүү гэдгийг хэлэх гэсэн юм. Баярлалаа.

О.Батнайрамдал: Нэмэлт, нэмэлт. 2 номерын микрофон. Д.Зоригт сайд.

Д.Зоригт: Энэ С.Баярцогт сайдын хэлж байгаа зүйлийг нэг зориуд яг онцолж хэлэх нь бол энэ чинь нөгөө урьдчилсан хэдэн нөхцөлтэй шүү дээ, тийм ээ. Тэр нь юу вэ гэхээр хэдэн нөхцөлүүдийнхээ дотор нь гэрээ байгуулснаас хойш тодорхой хугацаанд ТЭЗҮ-ээ хэлэлцээд, бид нар үнэлээд хүлээж авч байгаа байхгүй юу. Тэгж байж гэрээ хүчин төгөлдөр болж байгаа юм. Тэгэхгүй бол гэрээ хүчин төгөлдөр болохгүй гэсэн тийм нөхцөлтэй.

Нөгөө талаасаа яах вэ, зориуд нэг зүйлийг С.Баярцогт сайд хэлээд байгаа юм нь бол ер нь бол тэр нөөц хүлээж авдаг энээ тэрээ бүх юм бол хөрөнгө оруулалтын гэрээ байгуулах үйл явцаас тусдаа шүү дээ, тийм ээ. Хөрөнгө оруулалтын гэрээ байгуулах, хөрөнгө оруулалтын гэрээний дагуу Ашигт малтмалынхаа хуулийн дагуу төр 34 хувийг эзэмшинэ ээ гэдэг чинь тусдаа нэг заалт. Тэр Эрдэс баялгийн мэргэжлийн зөвлөлөөр тэр нөөц хүлээж авах энэ бусад бүх зүйл чинь бол Ашигт малтмалынхаа хуулийн дагуу явж байгаа тусдаа үйл ажиллагаа.

Тэгэхээр бол С.Баярцогт сайдын сая хэлээд байгаа юм бол энэ ... /минут дуусав/

О.Батнайрамдал: 2 номерын микрофонд нэмэлт 1 минут авах уу? Та.

Д.Зоригт: Тэгье ээ. Энэ бүх үйл явцын үр дүнд тухайн үедээ байгуулж байсан гэрээ нь бол Оюу толгойн гэрээ. Оюу толгой ХХК Монголын энэ, энэ компани Рио Тинто тэнд тэд нар энэ Онтрэ гэдэг энэ орд дээр эзэмшиж байгаа хувь дээр нь гэрээ байгуулсны дараа тэдний хувиас нь бид нар 34 хувиа авна. Ганцхан энэ байгаа өөрийнх нь лиценз биш шүү. Дахиад эд нар тусдаа тэр Онтрэгийнх нь юман дээр хөрөнгө оруулалтын гэрээ байгуулах асуудал тусдаа шүү гэдгийг л дэгээр явах ёстой байгаа.

О.Батнайрамдал: Дэгээр явах ёстой. С.Зулпхар гишүүн.

С.Зулпхар: Яг ингээд бид нар асуулт хариултаар ингээд юмаа тодорхой болгоод явж байгаа нь их сайн. Олон нийтийн эргэлзээг тайлж байна. Яг саяын асуудалтай холбоотойгоор шинжээч нэгэнт л дүгнэлт гаргачихсан шүү дээ. Тэгэхээр би нэмэлтээр шинжээчийн тайлбарыг дахиж сонсьё. Та бүхэн тайлбараа хийчихсэн байна.

Шинжээч ахиад нэмэлт саяынх дээр тайлбар хийгээч гэж хүсэж байна.

О.Батнайрамдал: Оюу толгой компаниас нэмэлт хариултаа авъя. С.Зулпхар гишүүн нэмэлт хариулт авъя. Хэн хариулах вэ? Хэдэн номерын микрофон. 4 номерын микрофон. 9 номерын микрофон С.Мөнхсүх захирал.

С.Мөнхсүх: Би, уучлаарай. Сая түр гадагшаа гарсан байхад юу яасан, асуултыг сонсож амжаагүй байсан байна. Тэгэхээр би ойлгох нь бол яагаад Онтрэгийн нөөцтэй нийлүүлж нөөцөө тайлагнадаг юм бэ гэж асууж байх шиг байна. Би тэрийг лавлаж асууя. Тэгэхдээ миний мэдэж байгаагаар бол нөөц нийлж, салшгүй байдлаар бол өгдөггүй байх. 2 компанийн нөөцийг хоёуланг нь тус тусад нь гаргаж ирдэг байгаа.

О.Батнайрамдал: С.Зулпхар гишүүн нэмэлт тодруулга.

С.Зулпхар: С.Мөнхсүх захирал аа. Нэг ийм зүйл бид нар мэдээлэл аваад, бид нөгөө бүх тайлбаруудаа сонсчихсон юм. Лиценз буюу хайгуулын тусгай зөвшөөрөл ашиглалтын тусгай зөвшөөрөл Онтрэ дээр байгаа юм. Тэгээд танай дээр болохоор зэрэг тэр нөөцийг бүртгээд нөөцөөрөө тайлагнадаг. Түүгээрээ дараагийн та бүхэн нөгөө шийдвэр гаргахдаа бол ашигладаг юм байна гэдэг ийм л бидэнд мэдээлэл ирсэн байхгүй юу. Тэгээд энэ зүгээр, ингээд ердийн эрх зүйн логигоороо бодох юм бол энэ чинь болохгүй шүү дээ. Тэгээд яагаад та хэд ингэж хийгээд байгаа юм бол гэдэг асуултыг л асуугаад байгаа юм. Түүн дээр та бүхэн тодорхой үндэслэл байгаа л байлгүй дээ.

О.Батнайрамдал: С.Зулпхар гишүүн тодорхой асуугаад байна л даа. Дараа нь Эрдэс баялгийн мэргэжлийн зөвлөлийн дүгнэлт дээр ч гэсэн, тэгээд олон дүгнэлт дээр тусдаа гарга аа гээд чиглэл анхнаасаа өгч байсан байна шүү дээ.

Хэн хариулах вэ? 10 номерын микрофонд өөрийгөө, нэрээ хэлээд. Та бүхэн маань нэрээ хэлээд яахгүй бол, энэ бүгд протокол дээр үлдэж байгаа учраас, тийм ээ.

А.Одончимэг: Оюу толгой компанийн геологич А.Одончимэг байна. Таны асуултад хариулъя. Ерөнхийдөө Оюу толгой компани хэд хэдэн удаагийн нөөцийн тодотголыг хийж, Эрдэс баялгийн мэргэжлийн зөвлөлөөр хэлэлцүүлсэн байгаа. Энэ бүртгэл тодотгол дээр Онтрэ-ийн 2 тусгай зөвшөөрөлтэй талбай бүгд орсон байгаа. Яагаад орсон бэ гэдэг шалтгаан бол түрүүн Жавхланболд даргын хэлснээр энэ стратегийн бүлэг орд гэдэг агуулга орж байгаа.

Дээрээс нь шинжээч хэлж байх шиг байсан. Энэ Онтрэгийн тусгай зөвшөөрөлтэй талбай дээр хийгдэж байгаа. Олсон олборлолт маань өөрөө яалт ч үгүй Оюу толгойн үйл ажиллагаатай хамт явж байж үр ашгаа өгнө өө гэдэг тодорхойлолтыг маш тод илэрхийлсэн байгаа. Тэгэхээр энэ маань өөрөөр хэлбэл, юу гэхээр энэ 2 тусгай зөвшөөрлийн талбай дээр тогтоогдсон нөөцийг Оюу толгойн далд уурхайн үйл ажиллагаан дээр хийгдсэн дэд бүтцийг ашиглаад тухайн орд маань эдийн засгийн үр ашгаа өгнө өө.

Тийм учраас бид нар нэгдсэн нэг ТЭЗҮ ... /минут дуусав/

О.Батнайрамдал: Э.Болормаа гишүүний асуулт.

Э.Болормаа: Одоогийн байдлаар тавигдсан 2 танилцуулга, шинжээчдийн дүгнэлтээс бид нар хэд хэдэн зүйлийг тоймлож харж болохоор байна. Бүгд санал нэгтгэйгээр энэ Оюу толгой стратегийн бүлэг ордод энэ Онтрэ компанийн лиценз хамаарна. Тиймээс энэ Монгол Улсын стратегийн ордод хамаардаг учир Монголын талын хуулиар заасан 34 хувиа бид эзэмших ёстой гэдэг зүйл дээр нэгдсэн байр суурь дээр хүрч байх шиг байна.

Энэ саяын танилцуулгаас, энэ шилжилт, энэ лицензийн шилжилт хөдөлгөөн түүх нь харагдаж байна. Ямар байдлаар хуультай нийцсэн, нийцээгүй гэх мэтчилэн зүйлсүүд ярьж байна. Ганхуяг сайд сая нэлээн зөв дүгнэж хэлсэн болов уу гэж би харж байна. Бид нар 80 хувийн зүйлээс 34 хувиа авах гэж байна уу. 100 хувийн зүйлээс 34 хувиа авах гэж байна уу. Монголын тал гэдэг зүйл ярьж байна. Нөгөө талаас Онтрэ компани энэ зүйлийн 66 хувийг авах уу. Эсвэл өнөөдөр ингээд бид 20-ийг нь авъя гээд илүү багаар яриад байгаа юм шиг надад харагдаад байна л даа.

Тэгэхээр 1 үндсэн асуулт маань юу вэ гэхээр энэ олон улсын хэмжээнд санхүүгийн салбарт **одоо оринципэл принципэл гэж ярьдаг** буюу сунгасан гарын зарчим гэж ярьдаг. Энэ шударга өрсөлдөөнийг хангах, энэ зах зээл өөрөө шударга байх энэ орчныг бий болгох ёстой зүйл байдаг аа. Үндсэндээ хэдий Рио Тинто компани Онтрэ компанийн 15 байна уу, 6 байна уу, 7 хувийг эзэмшиж байгаа ч гэсэн Онтрэ компани өөрийнхөө хамгийн сайн сайхны төлөө, хамгийн их ашиг авахынхаа төлөө эрх ашгийг хамгаалж дуугарах ёстой. Ингэж байж нөгөө тал бусад тал бол Монголын эрх ашиг эергээр хамгаалагдах юм. Гэтэл өнөөдөр Онтрэ компанийн захирал таны хэлж байгаа мэдүүлэг болгон Онтрэ компанийн эрх ашиг гэхээс илүүтэйгээр Рио Тинто компанийн эрх ашгийг хамгаалж яриад байгаа юм шиг харагдаад байна л даа. Энэ зарчмаар Рио Тинто Онтрэ 2 хуйвалдах нь өөрөө Монголын эрх ашгийн эсрэг юм байгаа юм.

Тэгэхээр өнөөдөр та үнэн зөв мэдүүлэх ёстой учир өнөөдрийн энэ сонсголд бэлдэхэд танд Онтрэ компаниас чиглэл өгсөн үү? Та энэхүү асуултуудад хариулахад танд хүрээ хязгаар чиглэл өгсөн үү? Та өнөөдөр Онтрэ компанийг төлөөлөн энд сууж байхдаа Рио Тинто компанитай ямар нэгэн харилцаагаар энэ бэлтгэх ажил хүрээнд энэ хамаарлуудыг тогтоосон уу гэдгийг тодруулж асууя.

О.Батнайрамдал: Э.Болормаа гишүүний асуултад хариулъя. Онтрэ 7 номерын микрофон.

Стефен Скотт: Бид бол Рио Тинтотой өнөөдрийн байдлаар ямар нэгэн гэрээний үүрэгт тийм хүлээгээгүй, тийм болохоор зөвхөн Оюу толгойтой бид нар хамтарч ажиллаж байгаа. Хамтын ажиллагааныхаа гэрээний хүрээнд. Тийм учраас Оюу толгойтой л бид нар гэрээний эрх үүргийн асуудалтай байгаа.

О.Батнайрамдал: Э.Болормаа гишүүн нэмэлт тодруулга.

Э.Болормаа: Онтрэ компани Рио Тинто компанитай харилцан хамааралгүй гэж хэлэх нь зохисгүй байх аа. Яагаад гэвэл Рио Тинто компани танай хувьцаа эзэмшигч, тийм ээ. Та ч энийг түрүүн хэлсэн. Сая шинжээчдийн дүгнэлт дээр ч гэсэн гарч ирсэн байгаа. Онтрэ компани ямар нэгэн ЖиВи албан ёсоор Оюу толгой компанитай байхгүй, зурагдаагүй гэж бидэнд шинжээчдийн өгсөн мэдээллээр ийм байгаа. Тэгэхээр албан ёсны ЖиВи зурагдсан зүйл байхгүй. Бид тусдаа Онтрэ компанитай энэ бүлэг ордын асуудлыг л Монгол Улс ярих ёстой юм байна гэдэг. Энэ дундаас харагдаад байна л даа. Стратегийн бүлэг ордын хувьд. Гэтэл Онтрэ компани үүнд: Оюу толгойг Рио Тинтог урдаа бариад байгаа асуудал нь энэ маань хуйвалдаан явагдаад байна уу гэдэг ийм ийм асуудал үүсээд байна.

Тэгэхээр би дахиад онцгойлон асууя. Өнөөдөр жишээлбэл Мөнхсүх захирал бол Рио Тинто компанийг төлөөлж энд байгаа. Тэгэхээр Мөнхсүх захиралтай жишээлбэл энэхүү сонсголын ... /минут дуусав/

О.Батнайрамдал: Онтрэ компаниас асууж байна. 7 номерын микрофон.

Стефен Скотт: Шулуухан хариулахад бол бид нар урьдчилж уулзаагүй. Ямар нэгэн үгсэн тохирсон зүйл байхгүй. Харин аль аль нь бол энэ сонсголд оролцож байгаа гэдэг талаараа бол мэдлэгтэй байсан. Тийм ээ. Рио Тинто бол манай хувьцааны хувьцаа эзэмшигч, хувь нийлүүлэгчийн статустай нь үнэн. Гэхдээ бид нарын гар манай компанийн Онтрэ компанийн гаргаж байгаа аливаа нэгэн шийдвэрт албан ёсоор хэзээ ч нөлөөлөл үзүүлдэггүй ээ.

О.Батнайрамдал: Болормаа гишүүн тодруулга 1 минут.

Э.Болормаа: Тэгэхээр Онтрэ компани нэг л өөрийнхөө эрх ашгийг бүрэн хамгаалж чадахгүй байна даа гэж бараг надад, тийм мэдрэгдээд байна л даа. Тэр утгаар нь асууж байгаа юм. Миний тодруулах асуулт болохоор Онтрэ компаниас яг одоо хүчинтэй ямар эрх зүйн харилцаатай байгаа вэ? Та бүхэн Оюу толгой төсөлтэй, Оюу толгой компанитай хүчинтэй ямар эрх зүйн харилцаанд байгаа гэж үзэж байгаа вэ?

О.Батнайрамдал: 7 номерын микрофон. Нэмэлт тодруулга өгье.

О.Батнайрамдал: Тодруулга нэмэлт 1 минут. Орчуулагчид.

Шон Хинтон: Оюу толгойтой холбоотой харилцаа болон хүчинтэй эрх зүйн хувьд бол дараа хариулт өгнө. 2004 онд бид Айвенхоу Майнзтай улмаар цаашдаа бол Оюу толгой ХХкомпанитай бол Хувь оролцооны гэрээ байгуулсан юм. Тэр хувь оролцооны гэрээний нөхцөлд юу гэж заасан бэ гэхээр Оюу толгой компани нь үүрэг

хүлээж аливаа нэгэн тэр хайгуулын хайгуулд оруулах хөрөнгө оруулалтаа хийсний дараагаар бид нарын энэ байгуулсан гэрээ маань бол эрх зүйн хүчин төгөлдөр болж, 2008 оны 6 дугаар сарын 30-ны өдөр бол бид нар энэ гэрээгээ албан ёсоор байгуулсан гэж үздэг ээ. Тэгээд улмаар тэр дээр хэлснээр Оюу толгой компани нь бид өөрсдийн хүлээсэн үүргээ хөрөнгө оруулалтаа хийж, хайгуулынхаа үйл ажиллагааг явуулаад үүргээ биелүүлсэн учраас энэхүү гэрээг бол хүчин төгөлдөр. Мөн түүнчлэн хууль, эрх зүйн хүчинтэй баримт бичиг гэж үзнэ ээ гэж ингэж ... /минут дуусав/

О.Батнайрамдал: Баярлалаа. П.Ганзориг гишүүнд микрофоныг өгье.

П.Ганзориг: Би энэ асуулт асуухаасаа өмнө нэг товчхон саналаа хэлчихье гэж бодоод байна. Эндээс мэдээлэл өгч байгаа хүмүүсийн мэдээллээс харж байхад яах вэ, энэ Оюу толгойн гэрээтэй холбоотой олон маргаан асуудал санал зөрөх зүйлүүд байдаг. Тэгэхдээ Монгол Улсын төр засаг төлөөлөөд ажиллаж байсан хүмүүсийн хувьд бол улс орныхоо эрх ашгийг бодож л ажиллаж байсан байх. Үр дүн гаргасан зүйлүүд их л байдаг. Тэгэхдээ энэ дунд эс үйлдэхүй, илт мэдээж бүр хууль зөрчсөн зүйлүүд ч гэсэн энэ шинжээчдийн дүгнэлтээс гарч ирж байгааг хэлэх ёстой гэж бодож байна.

Тэгээд ер нь ярианы өнгө аясыг сонсож байхад одоо энэ Оюу толгойн төсөл Монгол Улсын эдийн засагт нэлээд хүчтэй нөлөө үзүүлсэн, үр өгөөжөө өгч байгаа гэсэн өнгө аястай яваад байх шиг байна. Гэхдээ асуудалтай зүйлүүд байна. Энийг тодотгож хэлье. Анхны ТЭЗҮ-ээр төслийн хөрөнгө оруулалт 5,1 тэрбум доллар гэж байсан. Тэгээд энд хөрөнгө оруулалт маань хэд дахин өсөөд, 20 гаруй тэрбум доллар болоод явчихсан байж байгаа. Энэ маань өндөр хүүтэй зээл болж хувирсан. Манай дээр ноогдох нь. Тэгээд бид нар энэ зээлийнхээ хүүд идэгдээд сууж байгаа. Өнөөдөр 12 тэрбум долларын өртэй болчихсон. Гадаад зээлийн 50 хувь.

2-т, 2009 онд дотоодын бүтээгдэхүүн 4,5 орчим тэрбум доллар байсан санагдаж байна. Одоо бол нэг 20 гаруй тэрбум доллар болоод явж байгаа. Энэнд чинь оруулж байгаа Оюу толгойн нөлөө биш. 9 тэрбум нь нүүрснээс орж ирж байгаа. Тавантолгой. Тэгэхээр энийг бодолцож ярихгүй бол одоо нэг Оюу толгой яваад л, ДНБ өсгөөд л, иргэдийн амьжиргаа сайжраад байгаа юм шиг өнгө аястай юмнууд яриад байгаа болохоор эд нарыг би зориуд дурдах ёстой гэж бодож байна. Анх ТЭЗҮ-д дурдахад алт, алтны үнэ одоогийнхоос 5 дахин багаар тусгаж байсан. Одоо 4200 доллар байж байгаа. 5 дахин өссөн. Тэр үеэс. Зэс 2,5 дахин өсчихсөн, үнэ нь. Гэтэл үр өгөөж нь байхгүй улам багасаад байдаг. Баялгаа ашиглуулаад өрөнд ороод байж болохгүй ээ. Монгол Улсын үр өгөөж 53 хувьд хүрнэ гэсэн Засгийн газрынхны мэдээлж байгаа шүү дээ. Тооцож мэдээлж байгаагаар хорин долоохон хувьтай байна гэж дүгнэж байгаа.

Тэгэхээр ийм нөхцөл байдалтай байгаа болохоор бид нар мэдээллүүдээ буруу зөрүү байна гэхгүй. Бодит үр дүн нь ийм л байна. Энийг үндэслэж байгаад цаашдаа ер нь яах ёстой юм бэ гэдэг рүүгээ чиглэж яривал илүү үр дүнтэй болов уу гэж бодож байна.

Онтрэ-тэй холбоотой би 2 зүйлийг асууя.

1-д, энэ бол зөрчиж болох хуулиудыг Монгол Улсын Ашигт малтмалын тухай хуулиас авхуулаад маш олон хууль заалтуудыг зөрчсөн байна. Тэгээд лицензийг нь сунгаад яваад байдаг. Тэгэхээр энэ Ашигт малтмалын газар эсвэл Эрдэс

баялгийн зөвлөл тухайн үед яг энэ шийдвэрийг гаргаж байсан хүмүүс энэ хуулийн заалтуудаа мэдэж байсан уу? Ямар хуулийн шаардлага хангаж байж лицензийг нь сунгадгийг үнэхээр мэдэж байсан уу, үгүй юу? Мэдэж байсан бол яагаад хууль зөрчиж олгосон юм бэ? Улс төрийн ямар нэгэн нөлөөлөл байсан уу. Ямар нэгэн чиглэл цаанаас нь шахалт шаардлага байсан уу гэдэгт тодорхой хариулт өгөөч ээ. 1 минутаа нэмээд авчихъя.

О.Батнайрамдал: П.Ганзориг гишүүнд нэмэлт 1 минут.

П.Ганзориг: 2-т, Онтрэ өөрөө ингээд хуулийн тодорхой, Монгол Улсын хуулийн тодорхой шаардлага шалгууруудыг хангаагүй байж ингээд хүсэлтүүдээ өгөөд байсан байна. Сунгуулах гээд. Тэгээд энийгээ өөрсдөө мэдэж байсан уу, үгүй юу гэдгийг тодруулж асууя.

Мэдэхээр барахгүй энэ зарим нэг хууль зөрчсөн гэрээ байж байна шүү дээ. Компани өөрөө өөртэйгөө гэрээ хийчихсэн. Энийг шинжээч дэлгэцэд өгчихвөл зүгээр байна. Энэ бол зүгээр наад захын, анх иргэний хуулийн заалт зөрчиж байгаа шүү дээ. Ингээд 1,1 тэрбум төгрөгийг хоорондоо зээл мөнгөн шилжүүлгээр ингээд хийгээд байж байдаг. Энэ ноцтой асуудал. Ямар зорилготой ингэж нэг хүн өөрөө, өөрөө өөртэйгөө гэрээ байгуулаад зураад явчихдаг юм бэ? Энэ яг, ер нь ноцтой асуудал. Тэгээд энэ дээр тайлбар өгөөч гэж асууя.

О.Батнайрамдал: АМГТГ-аас төлөөлөл хариулах уу? 6 номер.

Т.Зууннаст: АМГТГ-ын Уул, уурхайн хэлтсийн дарга Т.Зууннаст гэж хүн байна. Манай Уул, уурхайн хэлтсийн чиг үүрэгт тусгай зөвшөөрлийн шилжилт хөдөлгөөн хамаардаггүй учраас гишүүний асуултад хариулж чадахгүй нь ээ. Тухайн үеийн кадастрын дарга нар нь дуудагдсан байгаа байх. Мэргэжилтнүүд нь дуудагдсан байгаа байх. Энэ хүмүүс нь хариулбал илүү оновчтой байх болов уу гэж бодож байна.

О.Батнайрамдал: 3 номерын микрофон. Өөрийгөө танилцуулаад асуултад хариулъя.

Л.Даваацогт: Сайн байна уу. Миний нэр Л.Даваацогт. Ашигт малтмалын газрын Геологи, уул, уурхайн кадастрын хэлтсийн даргаар 2009-2010 онд ажиллаж байсан. Тэгээд тусгай зөвшөөрөлтэй холбоотой хууль зөрчсөн гээд шинжээч нэлээн олон зүйлийг ярьж байна. Хайгуулын тусгай зөвшөөрлийн тухайд би нөгөө байгаа тэр үед ажиллаж байгаагүй учраас мэдэхгүй байна. Намайг ажиллаж байх 2009 онд Онтрэ компани дээр ашиглалтын 2 тусгай зөвшөөрлийг бий болгосон байна. Үүнийгээ би үнэн гэж гэрчилж байна. Сонсголыг хүндэтгэх үүднээс би өнгөрсөн 7 хоногт Ашигт малтмалын газрын Геологи, уул уурхайн гадаад хэргийн хэлтэст хүсэлт өгөөд ер нь юу болоод өнгөрсөн байсан юм. Нэг 16 жилийн өмнөх юмыг санахгүй байгаа учраас нэг лицензийн хувийн хэрэгтэй танилцаж нэг сэргээн санах зорилгоор халт гүйлгэж танилцсан.

Тэгээд тэр хүрээнд харахад ашигт малтмалын Онтрэгийн 2 ашиглалтын лиценз дээр хууль зөрчсөн асуудлыг би байхгүй ээ гэж хэлэх байна. Тэнд шийдвэрээ би үндэслэхдээ онцгой эрхийнх нь дагуу тэгээд ... /минут дуусав/

О.Батнайрамдал: 3 номерын микрофон нэмэлт 1 минут.

Оролцогчид бас. Сонсголоо хүндэтгээд чимээгүй байх үүрэгтэй байгаа. Би энэ удаа дахиад сануулъя. 2 удаа зөрчих юм бол хурлыг орхин гарахыг хүсэх байгаа шүү. Тэгэхээр Хянан шалгах түр хорооны хуралд бас хүндэтгэлтэй хандахыг хүсье ээ. 3 номерын микрофон нэмэлт 1 минут.

Шинжээч. Шинжээчээс байна. Шинжээч байхгүй байна.

Онтрэ компаниас хоорондоо байгуулсан гэрээний талаар дэлгэцэд өгчихсөн байгаа. Гэрээний талаар нэмэлт тодруулга өгөх үү? Уул нь энэ гарын үсэг зурсан Мөнхтулга гүйцэтгэх захирлыг түр хорооноос дуудсан. Гэхдээ хүндэтгэх шалтгааныгаа эмнэлэгт үзүүлж байгаа мэдээллээ бид бүхэнд явуулсан байгаа юм.

Хариулах хүн байхгүй байна. Б.Баярбаатар гишүүний асуулт.

Б.Баярбаатар: Баярлалаа. Өдрийн мэнд хүргэе ээ. Өнөөдөр энэ Оюу толгой гэрээтэй холбоотойгоор Түр хороо байгуулагдаад нээлттэй сонсгол явагдаж байна. Тэгээд өмнө нь ч Ц.Даваасүрэн гишүүнээр ахлуулаад нэг түр хороо ажиллаж байсан юм. Д.Тэрбишдагва гишүүн ахлаад нэг ажлын хэсэг байгуулаад ажиллаж байсан юм. Д.Тэрбишдагва гишүүний ахалсан ажлын хэсгийн тайланг авч үзсэн, маш сайн тайлан болсон.

Улсын Их Хурлын 92 дугаар тогтоол, 103 дугаар тогтоол гээд 2 тогтоол батлагдаад тогтоолууд их сайн тогтоол гарсан. Ялангуяа 92 дугаар тогтоол, гол нь хэрэгжилт нь хангалтгүй ингээд явчихсан. Тэгэхээр өнөөдөр ер нь бидний гол үүрэг бол 1 дүгээрт нь, иргэдийг мэдэх эрхээр хангах ёстой. Ер нь энэ Оюу толгой гэрээг Оюу толгой төслийн талаар. Цаашдаа бид нар олон дахин энэ асуудлыг ингээд буруу зөрүү ойлголтоор яриад баймааргүй байгаа юм.

Дараагийн асуудал нь нээлттэй хэлэлцэж байж энэ гэрээг сайжруулах эрх энэ жил оногдож байгаа. 7 жилийн хугацаанд нэг гэж. Тэгээд энэ цаг үе дээр энэ түр хороо байгуулагдаад ажиллаад ингээд явж байна. Тэгэхээр бид нар шийдэл хэрэгтэй, үр дүн хэрэгтэй. Тэгэхээр би энэ Онтрэ, Рио Тинто 2 юу, төсөл хэрэгжүүлэгчдээс л асуумаар байна. Ер нь ирээдүйг, ер нь яг юу гэж төсөөлж байгаа юм, та хэд. Энэ Онтрэ-ийн лиценз Рио Тинто руу шилжих ёстой юм уу? Шилжсэн тохиолдолд та хэдийн хоорондын хамтын ажиллагаан дээр хэд хэдэн хувь гэж хоорондоо хамтран ажиллах гэрээн дээрээ тохирсон юм. Энд нөгөө Монголын тал хаана байна. Яг энэ Монгол иргэдийн энэ хүртэх хувь нь хаана байна гэдэг л асуудлыг л энэ дээр яг ирээдүйг яг юу гэж харж байгаа юм. Би энэ лиценз шилжихэд ямар нэгэн эрхийн зөрчил үүсэх үү. Өнөөдөр Оюу толгойн лиценз барьцаанд байгаа юу. Эс үгүй бол байхгүй юу гэдэг асуудлуудыг бид нар цаашдаа ярих ёстой байх аа. Мэдээж өнгөрсөн хугацааны зарим нэг зүйлүүдийг олон жил өнгөрчихсөн учраас санахгүй, барихгүй зүйлүүд мэдээж байгаа. Жишээлбэл Монгол газар компанийн Мянганбаяр захирал та татвар төлсөн эсэх талаар иргэдэд заавал эргэж мэдээллээрэй. Энэ ингээд нэг ийм асуултын тэмдэгтэй ингээд сая үлдчихлээ шүү. Татварын ерөнхий газар ч гэсэн энэ дээр мэдээлэл гаргаж өгөөрэй. 5 сая долларт ноогдох татвар гэдэг бол бас чамгүй татвар болов уу гэж харж байгаа.

Тийм учраас эдгээр зүйлүүд дээр явмаар байна. Тэгээд энэ ТЭЗҮ дээрээ, би 1 минутаа үргэлжлүүлээд авчихъя.

О.Батнайрамдал: Б.Баярбаатар гишүүнд нэмэлт 1 минут.

Б.Баярбаатар: ТЭЗҮ. Хэрвээ өнөөдөр энэ Оюу толгой руу Онтрэ шилжиж ороод явбал тэр эрхийн зөрчил үүсэх үү гэдэг асуудал. Хамгийн 1 дүгээр асуудал байж байгаа. Магадгүй буцаад энэ Онтрэ чинь шилжсэнээрээ лиценз нь барьцаанд явчих вий дээ. Болгоомжлол.

Дараагийн асуудал. Энэ ТЭЗҮ өөрчилж орж ирж байгаа асуудал. ТЭЗҮ дээр туссан нөөцийг бууруулж, орж ирж байгаа асуудлыг яг юу гэж ойлгох вэ? Алтны нөөцийг 240 тонн, 1800 тонн байсныг 240 тонн, зэсийг 23 сая байсныг 8,7 сая болгоод бууруулаад ороод ирж байгаа юм. Магадгүй энэний цаана нөгөө үр ашиг нь буурлаа, ашиг буурлаа гээд өгөөж давхар буураад явчих ийм нөхцөл байдал. Эцсийн бүлэгт Монголын ард түмэн, иргэд, Монгол Улс өөрөө дааж давшгүй өртэй үлдээд, байгалийн баялаг нь шавхагдаад дуусчихсан ийм цаг үе ирээдүйд ирэх вий дээ гэдэг дээрээс л болгоомжлоод байгаа юм.

Тэгэхээр энэ дээр нэг ирээдүйг ер нь та хэд маань яг ямар төсөөлөл байна? Надад тодорхой хариулт өгөөч.

О.Батнайрамдал: Б.Баярбаатар гишүүний асуултад хариулъя. 9 номерын микрофон С.Мөнхсүх захирал.

С.Мөнхсүх: Би Оюу толгойн өмнөөс бас ирээдүйгээ бид нар хэрхэн төсөөлж байгаа талаар ер нь санаа оноогоо хуваалцъя гэж бодсон юм. Бид нарын харж байгаагаар бол Онтрэгийн эрх мэдэлд байгаа лицензийн 2 талбайг ашиглаад явах нь бүх талуудад илүү үр өгөөжтэй шийдэл ээ гэж бол харж байгаа. Яагаад вэ гэвэл Онтрэгийн талбай дээр байгаа биетийг Оюу толгойгүйгээр эдийн засгийн үр өгөөжтэйгөөр олборлох өөр арга зам байхгүй. Оюу толгой урьдчилаад хөрөнгө оруулалтаа хийчихсэн, тулаад зогсчихсон байгаа, бүх баяжуулах үйлдвэр дэд бүтэц нь бол Онтрэгийн талбайг ашиглаад явна гэдэг төгсгөлд байгаа.

Тэгэхээрээ энийг өөрөөр хийх юм бол маш том хэмжээний хөрөнгө оруулалт шаардагдана. Тэгэхээрээ энэ лицензийн талбай дээр байгаа биетийг эдийн засгийн эргэлтэд оруулах нь бол бүх талуудын ашиг сонирхолд нийцэж байгаа гэж бодож байгаа юм.

2 дугаарт, Оюу толгой компани Онтрэ компани энэ лицензийн эзэмшигч мөн гэдгийг бол одоогийн байдлаар хүлээн зөвшөөрч байгаа учраас мэдээж энэ хүний лицензийг өөр дээрээ аваад ашиглах юм бол хариуд нь ашгаасаа хуваалцах ч байдаг ч юм уу, тодорхой хэмжээний нөхөн төлбөр өгөх ёстой. Тэгэхээр тэрийг бол тохиролцох гэж бид нар гол асуудлуудын нэг нь тэнд байгаад байгаа юм.

Бас нэг өөр нэг ойлголтыг өгье гэж үзсэн юм. Тэр нь юу гэхээрээ хөрөнгө оруулалтын гэрээг зурж байхад бол Онтрэ гэдэг юм бол лицензийн талбай Оюу толгойд ашиглагдана гэдэг ойлголт байсан. 2009 оноос ТЭЗҮ-дээ тусгаад бүх ажил төлөвлөгөө нь ингээд явж байсан. Хэрвээ Онтрэ гэдэг юм байхгүй байсан бол Оюу толгой компани ийм хэмжээний том хөрөнгө оруулалт хийж, ийм сав саалиа бэлдэх шаардлагагүй байсан гэж хэлж болно оо.

2004 оны гэрээ бол сайжруулах талууд байсан. Тэнд түрүүн би хэлсэн. Зээлийн хүү ч байна уу, менежментийн төлбөр ч байна уу, 2004 он буюу энэ чинь 2009 оны гэрээнээс 5 жилийн өмнөх асуудал байгаад байгаа юм. Бид нарт бол энэ гэрээг сайжруулах бололцоо байсан. Сайжруулсан хувилбараа Оюу толгойн ТУЗ-д жил хагасын өмнө өргөн барьсан. Тэр одоо болтол шийдэгдээгүй байгаа. Түүн дээр

нэг бас тэр гэрээн дээр бол Монгол талын оролцоог бүрэн тусгаад өнөөдрийн хэрэгжиж байгаа хуульд нийцүүлсэн гэсэн байр сууриас хандаж байгаа.

Тэгээд тэр гэрээн дээр тусгагдсан байдлаар үр өгөөжийн хуваарилалтыг ингээд харах юм бол Монгол тал 59 хувийн үр өгөөжтэй байна гэсэн тийм тооцоо манайд бий. Тэгээд тэр нь яах вэ, мэдээж татвар төлбөрөөс гадна 80 хувийн 34 хувийг нь Эрдэнэс Оюу толгойгоор дамжуулна. Үлдсэн нь Онтрэ-ийн 20 хувийн 34 хувийг Онтрэ компани ... /минут дуусав/

О.Батнайрамдал: Б.Баярбаатар гишүүн нэмэлт 1 минут.

Б.Баярбаатар: Тийм. Хөрөнгө оруулалтын гэрээнд хамаарна л гэж та үзээд байх шиг байна. Би бол хамаарахгүй гэж бодож байгаа. С.Баярцогт сайдтай би санал нэг байгаа. 2009 онд байгуулагдсан Хөрөнгө оруулалтын гэрээний нэг тал, аль ч тал нь Онтрэ биш ээ. Энэ тусдаа гэрээ эрх зүйгээр явах ёстой гэж заачихсан.

Дээр нь өнөөдөр энэ алт, зэсийн чинь үнэ өсөөд байна. Оюу толгойгоос олборлосон бүтээгдэхүүн дэлхийн зах зээлд гараад яваад байгаа. Энийг дагаад үнэхээр Монгол Улсын эдийн засаг сайжирч байгаа юм бол бид нар өнөөдөр цалингаа нэмж чадахгүй байна. Тэтгэврээ нэмж чадахгүй байна. Иргэд ноогдол ашиг авахгүй байна. Хөрөнгө оруулагчдаа үргээж болохгүй ээ гэж бид нар яриад байдаг. Гэтэл хөрөнгө оруулагч нь Монголын хуулийг уландаа гишгээд байж болохгүй.

Тэгэхээр энэ дээр аль аль талаа хүндэтгэсэн байдлаар асуудалд хандах ёстой гэж харж байгаа. Би Рио Онтрэ дээр бол тусдаа гэрээ эрх зүйгээр явах ёстой болов уу гэсэн ийм байр суурийг түр хорооны гишүүний хувьд хадгалж байгаа шүү гэдгийг бас хэлье.

О.Батнайрамдал: Тэгвэл асуулт асууж байж нөгөө эрх нээгддэг байгаа. Тэгээд хуулиараа. 4 номерын микрофон. С.Баярцогт дарга.

С.Баярцогт: Дахиад хэлье. Бид нар Онтрэгийн 34 хувийг эзэмшихээ Онтрэ-ээс юм уу, Рио Тинто-гоос юм уу, Оюу толгойгоос асуухгүй ээ. Энэ 2007 оны стратегийн ордын тухай жагсаалт байгаа. Түүн дээр маш тодорхой байгаа. Зүгээр Засгийн газраас саналаа өгөөд л Улсын Их Хурал тогтоол батлаад л, Онтрэ-ийн 34 хувь Монгол Улсын Засгийн газрын мэдэлд шилжинэ. Энэ маш ойлгомжтой, зүгээр л үе үеийн Засгийн газар, үе үеийн Улсын Их Хурал ажлаа хийх хэрэгтэй. Энд тусдаа асуудал.

Дараа нь хөрөнгө оруулалтын гэрээн дээр заагдчихсан тэр асуудал зөвхөн ашиг хуваах тухай асуудал байхгүй юу. Бүх үйл ажиллагааг нь Фриг Харриер байгаа шүү дээ. Онтрэ бол 1 ч төгрөг гаргахгүй, бүх асуудлыг нь Оюу толгой Эл эс си хариуцаж хийчхээд, ашиг авахаар ашиг гэдэг чинь бүх татвараа төлөөд, ноогдол ашгаа төлөөд, энэ гарсан ашгийнх нь 80 хувийг л авна гэж байгаа байхгүй юу.

О.Батнайрамдал: Яг энэ асуудал бол дараагийн сэдэв дээр нэлээн дэлгэрэнгүй яригдах байгаа.

Асуулт асууж, эрх үүсэж байж би өгдөг юм. Түүнээс биш танд өгөхгүй гээд байгаа юм биш.

Гишүүд асуулт асууж, үг хэлж дууслаа.

Одоо 30 минутын завсарлага аваад дараагийн сэдэв рүүгээ орно. Бүгдээрээ одоо 3:37 болж байна. 4:07-гоос дахин эргэн цуглацгаая. 4:15-аас.

Бүгдээрэнд нь баярлалаа.

ЗАВСАРЛАГА

О.Батнайрамдал: Хянан шалгах түр хорооны сонсгол үргэлжилж байна. 6 минут хоцорчихлоо. Хүлцэл өчье.

4 дэх сэдэв буюу өнөөдрийн сүүлийн сэдэв. Жавхлант Шивээ толгой ашиглалтын тусгай зөвшөөрлүүд ба Оюу толгой төслийн хөрөнгө оруулалтын гэрээний хамаарлын асуудал байгаа.

Танилцуулгатай холбогдуулан дуудагдсан гэрчүүдийг танхимд оруулъя.

Дундуур нь протокол хөтлөгдөж байгаа учраас 4 дэх сэдэв буюу Жавхлант Шивээ толгой ашиглалтын тусгай зөвшөөрөлтэй холбоотой асуудал болон тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчтэй байж байгаарай. Энэ 4 дэх сэдэв шүү дээ. Жавхлант Шивээ толгой ашиглалтын тусгай зөвшөөрөлтэй ба Оюу толгой төслийн хөрөнгө оруулалтын гэрээний хамаарлын асуудал үргэлжилж байна. Гэрчүүд орж дууссан байна.

Монгол Улсын Их Хурлын хяналт шалгалтын тухай хуулийн 46 дугаар зүйлийн 46.2 дахь хэсэгт заасны дагуу сонсголын ирцийг Улсын Их Хурлын Тамгын газраас танилцуулна.

Тамгын газрын 20 дугаар микрофоныг нээе.

С.Сэргэлэн: Жавхлант Шивээ толгой ашиглалтын тусгай зөвшөөрлүүд ба Оюу толгой төслийн хөрөнгө оруулалтын гэрээний хамаарлын асуудал сэдвийн хүрээнд хамаарах гэрчүүдийн ирцийн ерөнхий мэдээллийг танилцуулъя.

Тухайн сэдвээр нийт 102 гэрч дуудагдсан бөгөөд үүнээс мэдэгдэх хуудас хүлээн авсан 99 гэрч, холбогдож чадаагүй 3 гэрч байна. Түр хорооны сонсголд оролцох боломжгүй талаар хүсэлтээ бичгээр урьдчилан түр хороонд ирүүлсэн 25 гэрч байна. Хүрэлцэн ирсэн 57 гэрч байгаа бөгөөд хүрэлцэн ирээгүй 17 гэрч байна.

Ирцийн дэлгэрэнгүйг танилцуулъя. Л.Баярмандал, Л.Даваацогт, П.Баянбаатар, С.Ган-Очир, Б.Дашпүрэв, Г.Намжилсүрэн, С.Жавхланбаатар, Т.Баасанпүрэв нар ирсэн байна. Ц.Туваан хүсэлт ирүүлсэн тул оролцох боломжгүй. Энхбат, Г.Энхмөнх, Б.Бат-Эрдэнэ, Л.Гансүх нар ирсэн байна. Н.Уртнасан С.Одонтуяа нар хүсэлт ирүүлсэн тул оролцох боломжгүй. Р.Отгонжаргал ирсэн байна. Д.Мөнхбаатар ирээгүй байна. С.Сүхболд мэдэгдэх хуудас хүргүүлж чадаагүй. Б.Батцэцэг хүсэлт ирүүлсэн тул оролцохгүй. Д.Цогтбаатар, Ө.Шижир нар ирсэн байна. Я.Содбаатар хүсэлт ирүүлсэн тул оролцохгүй, Н.Мягмар, Ч.Дондогмаа нар ирсэн байна. Д.Амарбаясгалан, Н.Учрал нар хүсэлт ирүүлсэн тул оролцохгүй. Д.Батбаатар ирээгүй байна. Н.Энхбаяр ирсэн байна. Ц.Элбэгдорж ирээгүй. Л.Оюун-Эрдэнэ хүсэлт ирүүлсэн, Н.Алтанхуяг ирсэн байна. С.Батболд, С.Баяр, Б.Мөнхтулга нар хүсэлт ирүүлсэн тул оролцохгүй. Стефен Скотт,

Б.Дуламсүрэн нар ирсэн байна. Д.Амарбаясгалан Гадаад улсад зорчих тул оролцох боломжгүй. Г.Батсүх ирээгүй байна. Ж.Тана ирсэн байна. Крейг Стегман гадаад улсад амьдардаг тул оролцох боломжгүй гэсэн байна. Н.Цэрэнбат ирсэн байна. Стив Тибоу ирээгүй байна. Ц.Цэрэнхүү, Шон Хинтон, Э.Баясгалан нар ирсэн байна. Элиас Скафидас ирээгүй. Дэйдрэ Лингенфилдер өвчтэй тул оролцох боломжгүй. С.Мөнхсүх ирсэн байна. Х.Амаржаргал, Б.Жавхлан нар оролцохгүй талаар хүсэлт ирүүлсэн. С.Баярцогт, Ч.Хүрэлбаатар нар ирсэн байна. Б.Батжаргал, Б.Ганбат нар ирээгүй байна. Б.Тэлмүүн, Ж.Ганбат, Л.Ичинноров, Б.Бадамцэцэг, Д.Мөнхтамир нар ирсэн байна. Б.Заяабал хүсэлт ирүүлсэн байна. С.Төгсжаргал, Д.Байлхүү, Д.Дэмбэрэл нар ирсэн байна. Л.Гантөмөр хүсэлт ирүүлсэн. О.Цогтгэрэл ирээгүй байна. С.Ганбаатар Т.Доржханд нар ирсэн байна. Х.Болорчулуун ирээгүй. Ц.Даваасүрэн, З.Батбаяр, М.Мэндбаяр, Г.Ёндон нар ирсэн байна. Д.Сумъяабазар ирээгүй. Ж.Ганбаатар, Б.Билгүүн нар хүсэлт ирүүлсэн байна. Г.Эрдэнэбулган ирээгүй. М.Цолмон ирсэн. Б.Солонгоо, Б.Энхбаяр нар ирсэн байна. О.Алтангэрэл, Х.Нямбаатар нар хүсэлт ирүүлсэн. Ц.Нямдорж ирсэн байна. Г.Баясгалан өвчтэй тул оролцох боломжгүй. П.Сайнзориг ирээгүй байна. Б.Гэрлээ, Л.Ганчимэг нар ирсэн байна. Б.Анар ирээгүй. Б.Ерэн-Өлзий, Б.Энэбиш, С.Наранцогт нар ирсэн байна. Ц.Ганхүү мэдэгдэх хуудас хүргүүлж чадаагүй. Г.Тэмүүлэн ирээгүй байна. Б.Баяр-Өлзий, Л.Өнөрбаатар, Д.Зоригт, С.Баттулга нар ирсэн байна. С.Баярбатад мэдэгдэх хуудас хүргүүлж чадаагүй. Б.Чойжилсүрэн ирээгүй байна. Н.Тавинбэх ирсэн байна.

Ирцийг танилцуулж дууслаа.

О.Батнайрамдал: Ажлын албанд баярлалаа.

Сонсголд оролцож байгаа гэрч нарт ажлын албаны эрх үүргийг танилцуулж, баримтад гарын үсэг зуруулж авсан байгаа. Хянан шалгагч шинжээчийн танилцуулгыг хийнэ үү. Шинжээч танилцуулгаа хийнэ үү.

Шинжээч: Та бүхэнд өдрийн мэндийг хүргэе. Улсын Их Хурлын 62 дугаар тогтоолоор байгуулагдсан, 2025 оны 62 дугаар тогтоолоор байгуулагдсан Хянан шалгах хорооны хянан шалгах шинжээч нараас Хөрөнгө оруулалтын гэрээний үйлчлэх хүрээ хязгаарын талаар түүнд Онтрэ компанийн эзэмшиж байгаа тусгай зөвшөөрлүүд хамаарах эсэх талаар танилцуулга хүргэе.

Энэ сэдвийн хүрээнд бид нар 4 нөхцөлөөр 4 үндэслэлээр Онтрэ-ийн тусгай зөвшөөрөл хөрөнгө оруулалтын гэрээнд хамаарч байгаа юу гэдэг асуудлыг шинжилж үзлээ.

1 дүгээр үндэслэл. Хөрөнгө оруулалтын гэрээний хэлэлцээрт Онтрэ орсон уу, тал болсон уу гэдэгт хууль зүйн хариулт өгөхийг хичээлээ.

2 дугаар үндэслэл. Хөрөнгө оруулалтын гэрээний зохицуулалтад Онтрэ-ийн тусгай зөвшөөрлүүд хамаарч байна уу гэдэг асуудлыг шинжилж үзлээ.

3 дахь үндэслэл. Монгол Улсын хууль тогтоомжид заасан үйлчлэлийн дагуу Онтрэ-ийн тусгай зөвшөөрөл хамаарч байгаа юу гэдэг асуудлыг шинжилж үзлээ.

Эцэст нь Монгол Улсын Засгийн газраас ажлын хэсгээс тодорхой санал шийдвэр гарсан уу гэдэг ийм байдлаар шинжилж үзлээ. Энэ 4 үндэслэлээр Онтрэ-гийн тусгай зөвшөөрөл өнөөдөр байгаа Оюу толгой төслийн хөрөнгө оруулалтын

гэрээний үйлчлэлд тодорхой хэлбэл хамаарахгүй юм.

Дэлгэрэнгүй тайлбарлая.

1 дүгээрт, 2008 оны 12 дугаар сарын 5. Нотлох баримт 1. Энэ өдөр Монгол Улсын Засгийн газрын тогтоол гарсан байдаг. Дугаар 51. Энэ тогтоолд юу гэж заасан бэ гэхээр 2. Сангийн сайд Баярцогт, Эрдэс баялаг, эрчим хүчний сайд Зоригт, БОАЖ-ын сайд Гансүх нарт Оюу толгой төслийн хөрөнгө оруулалтын гэрээний талаар хэлэлцээ хийх, төсөл боловсруулах ийм үүрэг өгөгдсөн байна. Үүнээс хойш 6 хоногийн дараа 2008 оны 12 дугаар сарын 11-ний өдөр дугаар 47. Монгол Улсын Ерөнхий сайдын захирамж Ажлын хэсэг байгуулсан байна.

Оюу толгой төслийн зэс, алтны ордыг хамтарч ашиглах Хөрөнгө оруулалтын гэрээний төслийг боловсруулж, хөрөнгө оруулагчидтай хэлэлцээ хийх ийм үүрэгтэй ажлын хэсгүүд байна. Эдгээр баримт бичигт зааснаар хэлэлцээг яаж хийх вэ гэхээр Монгол Улсын Их Хурлын 2008 оны 40 дүгээр тогтоолыг мөрдөж ажилла,

2 дугаарт, энэ ажиллагаандаа буюу хэлэлцээ хийх төслийг зохиох ажилдаа эрдэмтэн, судлаачдын санал, онолыг ав, түлхүү оролцуул. Их сонирхолтой анхаарал татаж байгаа сэдэв нь гэрээний төслийг 9 оны 1 сарын 20-нд танилцуул гэсэн. Энэ нь 46 хоног болж байгаа. Энэ 46 хоног гэдэг нь бид нар яагаад онцолж байна гэхээр зэрэг төрийн байгууллага, албан тушаалтанд өргөдөл, гомдол гаргах. Гаргасан өргөдөл гомдлыг хянан шийдвэрлэх журмын тухай хууль гэж бий. Энд гаргасан өргөдөл гомдлыг 30 хоногийн дотор хянадаг. Шаардлагатай бол 30 хоног сунгадаг стандарт хугацаа 30 ба нэмэх нь 30. 60 хоног байдаг. Тэрнээс богино хугацаанд хөрөнгө оруулалтын гэрээний төслийг боловсруулах ийм үүрэг өгөгдсөн байдаг. Ингээд хөрөнгө саяын дурдсан Засгийн газрын тогтоол, Ерөнхий сайдын захирамжийн дагуу 2008 оны 12 дугаар сарын 18. Нотлох баримт 2. Хэлэлцээр эхэлсэн байдаг. Хэлэлцээр бол бидэнд өнөөдөр мэдэгдэж байгаа мэдээллээр буюу бидэнд татагдсан нотлох баримтаар нийтдээ 65 өдөр, 76 хэсэгтэйгээр зохион байгуулагдсан. Энэ 2 тооны зөрүү хаана гарч байна гэхээр зарим өдөр хэлэлцээр 5 өдөр, 5 удаа тухайлбал 9 дүгээр сарын 26-нд 1 хэлэлцээр эхлээд сэдвээ дуусаад хаагаад, 2, 3, 4, 5 гэх мэтчилэнгээр зохион байгуулагдсан байдаг аа. Эдгээр хэлэлцээрт Онтрэ-ийн төлөөлөл оролцоогүй байна. Өнөөдөр мэдэгдэж байгаагаар.

Дараа нь нотлох баримт 3. Энд та бүхэнд юуг харуулж байна гэхээр 2009 оны 7 дугаар сарын 21-ний өдөр тодруулж хэлбэл Улсын Их Хурлын 2009 оны 57 дугаар тогтоолын дараа гэсэн үг. 57 дугаар тогтоол гарах хүртэл хугацаанд энэ хөрөнгө оруулалтын гэрээний хэлэлцээртэй холбоотой олон процесс болсон. Энийг дараа дараагийн сонголт дээр дэлгэрэнгүй яригдах учраас энэ хүргээд хязгаарлая. 7 сарын 21-ний өдөр юу болсон бэ гэхээр Монгол Улсын Ерөнхий сайд захирамж гаргаад, дахиад ажлын хэсгийн бүрэлдэхүүнийг шинэчлэн байгуулсан. Ийнхүү шинэчлэн байгуулсантай холбогдуулаад маргааш нь Монгол Улсын Засгийн газрын хуралдаан болсон байгаа. Ингээд 49 дүгээр тэмдэглэл гарсан. 49 дүгээр тэмдэглэл дээр юу гэж заасан бэ гэхээр тодорхой үүргүүд өгөгдсөн. Тухайлбал, Оюу толгойн ордын 34 хувийг Монголын тал эзэмших хувилбар боловсруулахад Сангийн яам голлон оролц оо гэдэг ийм үүрэг өгөгдсөн байна.

Энэ самбар дээр харагдаж байна. Дахиад Монгол Улсын Тэргүүн шадар сайдад хэлэлцээрийн зарчим, тооцоо, хувилбар, томъёолол, түүнчлэн сайд, тэдгээрийг сайжруулах төсөлд хяналт тавих ийм үүрэг өгөгджээ. Товчхондоо хэлэх юм бол энэ Монгол Улсын Засгийн газрын 9 оны 49 дүгээр хуралдааны тэмдэглэл

бол хэлэлцээ хийх журмыг тогтоосон шинжтэй. Ийм нотлох баримт бидэнд олдлоо.

Дараагийн нотлох баримт. Энэ нотлох баримтаа та бүхэнд юуг харуулж байна гэхээр зэрэг мөн саяын хэлэлцээрийн дараа бас олон процесс үргэлжилсэн. Энийг дараа дараагийн сонсголууд дээр их тодорхой тайлбарлана.

Дараагийн энэ нотлох баримт бол та бүхэнд юуг харуулж байна вэ гэхээр зэрэг, огноо бол 2009 оны 10 сарын 7-ны өдөр. Та бүхэн сайн мэдэж байгаа. Хөрөнгө оруулалтын гэрээ 2009 оны 10 дугаар сарын 6-ны өдөр гарын үсэг зурж байгуулагдсан. Тэрний маргааш хэлэлцээр үргэлжилснийг бид нар баримтаар харуулж байна.

Тэгэхээр энэ хөрөнгө оруулалтын гэрээ байгуулсны дараах хэлэлцээр гэдэг чинь ямар учиртай вэ гэдэг ийм асуултад зүй ёсоор хүргэнэ. Тухайлбал энэ 10 сарын 7-ны өдөр юу юу болчхов оо гэхээр Хөрөнгө оруулалтын гэрээний 15 заалттай холбоотой хэлэлцээр үргэлжилсэн байна. Дахиад хувь нийлүүлэгчдийн гэрээний 6 заалттай холбоотой хэлэлцээр үргэлжилсэн байна. Тэгэхээр хэлэлцээр дуусаагүй байхад гэрээ байгуулсан уу гэдэг ийм асуудал хөндөгдөж байна.

2 дугаарт, нэгэнт байгуулсан буюу гарын үсэг зурж баталгаажуулсан гэрээ дахиад өөрчилсөн үү, хөдөлсөн үү, хөдөлгөөн орсон уу гэдэг асуудал хөндөгдөж байна.

Эцэст нь хэрвээ гарын үсэг зурж баталгаажуулсан юм бол энэ гэрээ чинь дахиад хэлэлцээр хийж байгаа бол нэмэлт, өөрчлөлт шаардахгүй юу гэдэг ийм хууль зүйн үр дагаврыг үүсгэж байгаа юм.

Нотлох баримт 6. Сая та бүхэнд энэний өмнөх самбаруудад харуулснаар юу гэж харуулав гэхээр 2008 оны 12 дугаар сарын 5-ны өдөр Засгийн газрын тогтоол гараад, цаашид ажлын хэсэг байгуулагдаад явуулсан тухай харуулж байсан. Тэдгээрт 40 дүгээр тогтоолыг мөрдөж ажилла гэдэг үүрэг өгөгдсөн. 40 дүгээр тогтоол юуг өгүүлж байна гэхээр төрийн эзэмшилтэй холбоотойгоор ордыг түшиглэн байгуулагдах компанийн хувьцааны 34-ийг Монголын тал шууд эзэмшихээр тооцох, энэ зорилгоор орд эзэмшигчтэй хэлэлцээ хийх буюу төрийн эзэмшлийн асуудлыг хөндөх тухай үүрэг өгөгдсөн. Өөрөөр хэлбэл Онтрэ компанитай хэлэлцээ хийх ийм үндэслэл 40 дүгээр тогтоолд өгөгдөөгүй буюу Монгол Улсын төрийн эрх барих дээд байгууллагаас АММИ буюу одоогийн Оюу толгойтой хэлэлцээ хийх, ГХО талтай хэлэлцээ хийх ийм үүрэг өгөгдөж байжээ гэдэг үндэслэлээр Онтрэ-ийн тусгай зөвшөөрлүүд хөрөнгө оруулалтын гэрээний хэлэлцээрт хамаарахгүй буюу одоо үйлчилж байгаа гэрээнд хамаарахгүй юм.

Нотлох баримт 7. 2009 оны 3 дугаар сарын 4-ний өдрийн ЗГХЭГ-ын даргын албан бичгийг та бүхэнд харуулж байна. Нотлох баримтаар. Энэ бичигт юуг өгүүлж байгаа вэ гэхээр зэрэг иргэд, олон нийтэд мэдээлэл өгөх зорилгоор товчхон нуршихад анхнаасаа Оюу толгой төсөлтэй холбоотой гэрээ байгуулахаас гадна хууль батлах тухай асуудал явж байсан гэсэн үг. Тэгэхээр Оюу толгойн ордыг ашиглах хөрөнгө оруулалтын гэрээг батлах тухай ийм танилцуулгаас гадна Хөрөнгө оруулалтын гэрээний тухай хуулийн төсөл хамт өргөн мэдүүлэгдсэн байдаг. Засгийн газраас. Үүний дагуу ЗГХЭГ-ын даргаас Улсын Их Хурлын Тамгын газрын ЕНБД-д хандаад, тов тогтоолгох тухай хүсэлт гаргасан. Энэ хүсэлт дотор ямар баримт бид нарт мэдэгдэж байгаа вэ гэвэл Онтрэ-ийн тусгай зөвшөөрөл энэ хөрөнгө оруулалтын гэрээнд хамаарахгүй тухай хэлэлцээрийг хийж, төслийг

дуусгалаа гэсэн ийм танил мэдээлэл 7 дугаар хуудсанд нь авагдсан байдаг аа.

Дараагийн нэг нотлох баримт. Нотлох баримт 8. 2009 оны 9 дүгээр сарын 26-ны өдрийн хэлэлцээрийн тэмдэглэлээс бид нар эш татаж байна. Энэ хэлэлцээрийн тэмдэглэлд юу гэж дурдсан бэ гэхээр зэрэг Онтрэ бол хөрөнгө оруулалтын гэрээний үйлчлэлд хамаарахгүй. Харин Монгол Улсын Засгийн газар шийдвэр гаргаснаар түүнийг хамааруулж болох юм гэдэг асуудлыг хэлэлцсэн байдаг.

Дараагийн нотлох баримт. Хөрөнгө оруулалтын гэрээний одоогийн зохицуулалтад Онтрэ-ийн тусгай зөвшөөрөл хамаардаг юм уу гэдэг ийм асуудал байна. Түрүүн та бүхэн цөөнгүй асууж, цөөнгүй хариултууд авсан. Иргэд олон нийт энэ талаар мэдээлэлтэй болсон гэж ойлголоо.

Товчхон танилцуулъя.

Хөрөнгө оруулалтын гэрээний тал гэдгийг уг гэрээгээр тайлбарласан байдаг. Тодруулж хэлбэл 16.37. Энэ дотор хэн хэнийг авч үзэж байна гэхээр дэлгэрүүлээд 16.24, 25-аар нэг тал Засгийн газар нөгөө тал хөрөнгө оруулагч буюу хамгийн сүүлд харуулж байгаа 16, 25 дахь заалтын 670809 болон 6710А тоот тусгай зөвшөөрлүүдийг эзэмшигч Айвенхоу Майнз Монголиа Инк, одоогийн Оюу толгойг гэж тодорхойлжээ. Энэ гэрээний заалтад Онтрэ нэрлэгдээгүй, дурдагдаагүй.

Дахиад нотлох баримт 10. Хөрөнгө оруулалтын гэрээ. Хөрөнгө оруулалтын гэрээ хэсэгт хөрөнгө оруулалтын гэрээг байгуулсан талуудыг нэрлэн дурдсан. Энд Онтрэ нэрлэгдээгүй, дурдагдаагүй. Дахиад баталгааны хэсэг гарын үсэг зурсан эсэхийг харуулж байна. Энэ хэсэгт Онтрэ-г төлөөлж гарын үсэг зураагүй, баталгаажуулахад оролцоогүй.

Дараагийн нотлох баримт. Хөрөнгө оруулалтын гэрээний 16.11 гэрээт талбай гэж. Энэ 16.11-ээс эхлээд хөрөнгө оруулалтын гэрээний үйлчлэх хүрээ хязгаарын тодорхой хууль зүйн үр дагавар үүсэж эхэлж байгаа. Энд юу гэж байгаа вэ гэхээр хавсралтад үзүүлж байгаа тод шараар тоог нь тавьсан байна. 670809010 тоот тусгай зөвшөөрлөөр олгосон талбайг, түүнчлэн энэхүү гэрээний 15.5-д заасны дагуу гэрээнд хамааруулсан талбайг гэж. Эндээс харвал Оюу толгой компанийн 67080910 дугаартай тусгай зөвшөөрлүүдийг Хөрөнгө оруулалтын гэрээнд хамааруулсан. 15.5-тай холбоотой хэсгийг хойно тайлбарлая.

Оюу толгой төсөл маань үйл ажиллагаа нь хаана явагдах ёстой юм бэ. Үндсэн үйл ажиллагаа гэж юуг хэлэх юм бэ гэдгийг 16.14 нэр томьёоны хэсэгт тайлбарлаж өгсөн. Энд бланкетны буюу хууль зүйн нэр томьёогоор эш татаж, гэрээний 1.5-д тодорхойлсон үйл ажиллагааг үндсэн үйл ажиллагаа гэнэ ээ гэж ингэж зааж өгсөн. 1.5 нь юу гэж байгаа вэ гэхээр зэрэг гэрээт талбайд ашигт малтмал эрэх, хайх буюу эрэх, хайх, үйлдвэрлэх, баяжуулах, борлуулах энэ бүхий л үйл ажиллагааг хамааруулна гэж зааж өгсөн.

Тэгээд энд Онтрэ хамаардаггүй. Дахиад Хөрөнгө оруулалтын гэрээний 15.5, 15.6, 15.30 гэдэг заалтуудаар Оюу толгой компани нь бусад тусгай зөвшөөрлийг хөрөнгө оруулалтын гэрээнд нэмж хамааруулах хүсэлт гаргах эрх нь нээлттэй. Бид нарын Хянан шалгах хороонд ирсэн өглөө Хянан шалгах хорооны даргын тайлбарласнаар 92 мянган хуудас баримт дотор ийм баримт нотлох баримтаар тогтоогдоогүй. Дахиад 15.5 түрүүн та бүхэнд дараа тайлбарлая гэж хэлсэн. Хөрөнгө оруулалтын гэрээнд Онтрэ-ийн тусгай зөвшөөрлийг хамааруулах боломж байна уу

гэвэл байна. Энэ заалтад юу гэж заасан бэ гэхээр хөрөнгө оруулагчийн шууд ба шууд бусаар эзэмшиж байгаа, эс үгүй бол хяналтдаа авсан Оюу толгойн эрдэсжсэн тогтолцооны хэсэг болох ашигт малтмалыг агуулж байгаа тусгай зөвшөөрлүүдийг энэхүү гэрээнд хамааруулах эрх нээлттэй.

Иргэний хуулиар энэ шууд ба шууд бус эзэмшил гэдгийг тайлбарласан. Шууд эзэмшил гэж хуульд болон хэлцлийн дагуу өөрийн мэдэлд авсныг, шууд бус гэж гэрээний үндсэн дээр төлөөлж байгааг гэж тайлбарласан бөгөөд энэ заалтын аль алинд нь Онтрэ одоогоор хамаарахгүй байна. Харин хяналтдаа авсан гэдэг ийм хууль зүйн нэр томъёог бид нар шинжилгээний үндсэн дээр олж тогтоож чадсангүй, хуульд байхгүй нэр томъёо хэрэглэжээ. Онтрэ-ийн тусгай зөвшөөрлийг хөрөнгө оруулалтын гэрээний үйлчлэлд хамааруулах тухай хүсэлтийг Оюу толгой компаниас хороонд ирүүлсэн нотлох баримтын хүрээнд гаргаагүй байгаа учраас тодорхой хэлбэл Онтрэ-ийн тусгай зөвшөөрөл хөрөнгө оруулалтын гэрээнд хамаарахгүй байна. Өнөөдрийн байдлаар.

Дараагийн нотлох баримт. Нотлох баримт 17. 2010 оны 3 сарын 30-ны өдөр Оюу толгой компаниас ирүүлсэн албан бичиг байдаг. Тодорхой хэлбэл Оюу толгой компанийн ерөнхийлөгч бөгөөд гүйцэтгэх захирал Кит Маршалаас ирүүлсэн албан бичиг. Энэ албан бичигт юу гэсэн бэ гэхээр Онтрэ-ийн тусгай зөвшөөрлүүд хөрөнгө оруулалтын гэрээнд хамаарахгүй шүү гэдгийг албан бичгээрээ хүлээн зөвшөөрсөн.

Энэ самбарын доор харуулж байгаа 3 тусгай зөвшөөрлийг энэ албан бичигт хавсаргаж ирүүлсэн хавсралт гэсэн үг. Энд дандаа Оюу толгой компанийн манайх Хөх хад Оюу толгой гэсэн энэ 3 лицензийг бид эзэмшиж байна гэдгээ тодорхойлж ирүүлжээ.

Дараагийн нотлох баримт. Нотлох баримт 18. Хөрөнгө оруулалтын гэрээ Хувь нийлүүлэгчдийн гэрээ 2 иргэдэд энгийн ойлгомжтойгоор тайлбарлахад хууль зүйн үүднээс нэг нь нөгөөгөө харилцан эш татсан буюу харилцан үйлчлэлтэй динамик гэрээ байна. Нэг гэрээ нь нөгөөгүйгээрээ оршиход үйлчлэхэд дангаараа эрх зүйн үр дагавар үүсгэх боломжгүй ийм гэрээ байсан байна. Тодорхой хэлбэл, Хөрөнгө оруулалтын гэрээ нь хувь нийлүүлэгчдийн гэрээг 19 удаа эш татсан бол Хувь нийлүүлэгчдийн гэрээ нь хөрөнгө оруулалтынхаа гэрээг 20 удаа эш татсан байдаг. Хэрэв хөрөнгө оруулалтын гэрээний үйлчлэлд Онтрэ-ийн тусгай зөвшөөрөл хамаарч байгаа гэж үзвэл хувь нийлүүлэгчдийн гэрээ уг харилцааг зохицуулж чадахуйц хэмжээнд тохируулагдсан буюу бичигдсэн байх ёстой. Энэ шаардлагыг хувь нийлүүлэгчдийн гэрээ хангаж чадаагүй ээ.

Тийм учраас гэрээний зохицуулалт ёсоор Онтрэ-ийн тусгай зөвшөөрөл хөрөнгө оруулалтын гэрээнд тодорхойгоор хамаарахгүй юм.

Та бүхэнд дараагийн нотлох баримтаар. Нотлох баримт 19. 1 бичлэг сонирхуулъя. Энэ бичлэг бол 2025 оны 10 сарын 6-ны өдөр нийтэд олон нийтийн цахим сүлжээгээр явагдсан ийм мэдээлэл байна. Бид нар энийг нотлох баримтын хүрээнд авсан байгаа. Энэ бол Оюу толгой төслийн хөрөнгө оруулалтын гэрээнд гарын үсэг зурснаас хойш 16 жилийн дараа уг хэлэлцээрт ялангуяа 34 хувийн эзэмшилтэй холбоотой хэлэлцээрийг ахалж байсан хүний ярилцлага байна.

Бичлэг. Дараагийн нэг чухал зүйл нь бол Онтрэ-тай холбоотой асуудал байгаа. Онтрэ-тай холбоотой асуудлын хувьд бол ямар нэгэн хүндрэл үүсээгүй байгаа. Яагаад гэвэл Онтрэ-ийн талбай руу ороогүй байхгүй юу. Оюу толгой бол 5

талбайн лиценз дээр үүссэн хийсэн гэрээ байхгүй юу. Онтрэ-тай 2 л юм тохирох ёстой. Өөрөөр хэлбэл 1 дүгээрт, тэндээс тэрийг үйл ажиллагаа юу. Онтрэ-ийн талбай дээр явуулаад эхлэх үед бид нар ямар юм хийх ёстой вэ гэхээр энэ өөрөө эсвэл Оюу толгойн гэрээний нэг хэсэг болгох ёстой. Хөрөнгө оруулалтын гэрээний эсвэл тусдаа биеэ даасан гэрээ байгуулах ёстой. Өөрөөр хэлбэл хэдэн хувийг нь бид нар авах ёстой юм. Түүн дээр ямар ямар татварууд дээр бид нар тогтворжуулах юм. Ямар ямар татварыг нь тогтворжуулахгүй ийм ойлгомжтой болох ёстой байхгүй юу. Гэтэл Айвенхоу Майнз Онтрэ Ресурс 2 бол 2004 оны хийсэн хэлэлцээр байгаа юм. Тэрнийхээрээ бол Айвенхоу Майнз буюу одоогийн Оюу толгой компани 80 хувийг нь эзэмшигч тэр 2 проперт ширний хэлэлцээр хийчихсэн байхгүй юу. Бид нар үйл ажиллагаа явуулна. 80 хувийн ашиг нь өгнө. 20 хувийн ашгийг нь Онтрэ авна гэсэн үг. Тэгэхдээ тэдний талбай руу ороогүй байгаа. Тийм учраас энэ хүндрэл үүсээгүй байгаа байхгүй юу.

Дараагийн нэг зүйл нь бол юу вэ гэхээр энийг маш яаралтай хийгээд Онтрэгийн талбай руу оруулах ёстой байхгүй юу. Яагаад гэвэл зэсийн зах зээлийн үнэ ийм өндөр байж байхад маш их эрчимтэй үйл ажиллагаа явуулах ёстой гэдэг нь харагдаад байгаа. /Бичлэг дуусав/

Шинжээч: Та бүхэнд нотлох баримтаар бичлэг үзүүллээ. Энэ Монгол Улсын Их Хурлын хяналт шалгалтын тухай хуульд зааснаар буюу тодорхой хэлбэл 33 дугаар зүйлд зааснаар нотлох баримтыг цахим хэлбэртэй, түүнчлэн ярилцлага, бичлэг хэлбэртэй байж болно оо гэдэг шаардлагыг хангаж байгаа учраас харуулж байна.

Дараагийн нотлох баримт. Хууль тогтоомжид Монгол Улсын хууль тогтоомжид өнөөдөр хүчин төгөлдөр болон тухайн үед үйлчилж байсан хүчин төгөлдөр үйлчилж байсан хууль тогтоомжоор Онтрэ-ийн тусгай зөвшөөрлүүд хөрөнгө оруулалтын гэрээний үйлчлэлд хамаарах эсэх талаар санал, дүгнэлтийг, урьдчилсан санал, дүгнэлтийг танилцуулъя.

Монгол Улсын Их Хурлын 2008 оны 40 дүгээр тогтоолд хөрөнгө оруулалтын гэрээг байгуулах хэлэлцээрийг хуульд нийцүүл гэдэг ийм хатуу шаардлага тавигдсан. Түүний удирдамжаар юу хавсралтаар. Дахиад энэ шаардлагыг нотлох баримт 21. Хөрөнгө оруулалтын гэрээ өвлөж буюу тусгагдаж, тусгагдсан. Хөрөнгө оруулалтын гэрээний 15.14 энэ гэрээг Монгол Улсын хууль тогтоомж, дүрэм журам, Монгол Улсын олон улсын гэрээний дагуу зохицуулж тайлбарлахыг ГХО талтай хэлэлцээр хийсэн баг тохиролцоод эцэслээд гэрээнд өнөөдөр хүчинтэй байна. Энд та бүхэнд юуг харуулах гэж байна гэхээр Монгол Улсын хууль тогтоомжид зааснаар Онтрэ хамаарах уу гэдэг үндэслэлийг тайлбарлах гэж байна.

Монгол Улсын Иргэний хуульд хөрөнгө оруулалтын гэрээ байгуулах үед энэ заалт хүчинтэй байсан. Эрх зүйн харилцаа ямар иргэний эрх зүйн харилцаа, ямар үндэслэлээр үүсэх вэ гэхээр хуульд заасан буюу хуульд заагаагүй боловч агуулгын хувьд үл харшлах хэлцэл бол иргэний эрх зүйн харилцаа үүсгэх гэрээний эрх зүйн харилцаа үүсгэх үндэслэл болж байгаа. Өөрөөр хэлбэл хууль тогтоомжийн шаардлага нь Иргэний хуулийн 8.1-д зааснаар хуульд заасан хэлцлийг тухайн үед шаардаж байсан. Яагаад? Яагаад вэ гэвэл Ашигт малтмалын тухай хуулийн 29.1 дүгээр зүйлд Хөрөнгө оруулалтын гэрээ гэдэг хэсгийг хуульчилсан байсан бөгөөд хуульд заасан хэлцэл бол мөн юм. Тухайн үеийн Ашигт малтмалын тухай хуулийн 29.1 юу гэж өгүүлж байсан бэ гэж. Энэ заалт өнөөдөр хүчингүй байгаа. Хүчингүй болгосон хөрөнгө оруулалтын гэрээг байгуулсны дараа. Эхний 5 жилд 50 сая

ам.долларын хөрөнгө оруулалт хийх ийм төсөл байх ёстой.

2 дугаарт, Ашиглалтын тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч байх ёстой.

3 дугаарт, хүсэлт гаргасан байх ёстой. Ийм хуулийн этгээдтэй хөрөнгө оруулалтын гэрээг байгуулах ёстой байсан. 2009 оны 10 сарын 6-ны өдрийн байдлаар Онтрэ эхний 5 жилдээ Монгол Улсад 50 сая ам.долларын хөрөнгө оруулалт оруулах эсэх нь тодорхойгүй байсан.

2 дугаарт, Хөрөнгө оруулалтын гэрээ байгуулсны дараа буюу 2009 оны 10 дугаар сарын 27-ны өдөр ашиглалтын тусгай зөвшөөрөл эзэмшдэг болсон.

3 дугаарт, Онтрэ хөрөнгө оруулалтын гэрээ байгуулах тухай хүсэлт гаргасан баримтаар тогтоогдоогүй. Тийм учраас Онтрэ Ашигт малтмалын тухай хуулийн 29.1-д заасан шаардлагыг хангахгүй буюу Иргэний хуулийн хуульд заасан хэлцлийн шаардлагыг хангаагүй ээ. Энэ үндэслэлээр Иргэний хуулийн 39.1-д хэлцэл гэдгийг тодорхойлсон. 40.1-д хүсэл зоригийн илэрхийлэл гэдгийг тодорхойлсон. Хамгийн чухал нь хэлцлийг хуульд заасан хэлбэрээр 42.1 хуульд заагаагүй бол талууд хэлэлцэн тохиролцож амаар буюу бичгээр үйлдэнэ. Энгийн хэлбэртэй бичгийн хэлцэл нь хүсэл зоригоо илэрхийлэгч этгээд гарын үсэг зурснаар хүчин төгөлдөр болно оо гэдэг ийм хуультай.

Дараагийн заалт. Иргэний хуулийн 43.2-ыг энэ самбар дээр харуулж байна. Ямар тохиолдолд хэлцэл хүчин төгөлдөр болох вэ гэвэл талууд хэлцэл хүсэл зоригийн илэрхийллийг хүлээн зөвшөөрч гарын үсэг зурж, баталгаажуулснаар хэлцэл хийсэнд тооцно. Мөн Иргэний хуулийн 192.1.2 гарын үсэг зурснаар гэрээ байгуулсанд тооцох, нөгөө тал хүлээн авснаар тооцох тодорхой хуулийн заалттай. Энэ шаардлагын алийг нь ч Онтрэ хангахгүй байгааг өмнөх нотлох баримтуудаар та бүхэнд харууллаа.

Дараагийн эшлэл авах нотлох баримт 25. Мөн л 2008 оны Улсын Их Хурлын 40 дүгээр тогтоолыг дурдаж байна. Улсын Их Хурлын 40 дүгээр тогтоол ёсоор төрийн эзэмшлийг Оюу толгой компанийн хувьд 34 хувиар тогтоох ийм үүрэг өгөгдсөн. Онтрэ компанийн төрийн эзэмшлийн асуудал тогтоогдоогүй. Бидэнд авагдсан хэлэлцээрийн баримтаар мөн тогтоогдоогүй. Энд та бүхэнд юуг харуулж байна гэхээр дараагийн сэдэв рүү орж эхэлж байна.

Монгол Улсын Засгийн газар түүний ажлын хэсгээс байгуулсан юу, Монгол Улсын Засгийн газар түүний Ерөнхий сайдын захирамжаар байгуулагдсан ажлын хэсгүүд ер нь энэ Онтрэ-тэй холбоотой ямар санал, дүгнэлт гаргасан байдаг юм бэ гэж. Энд харуулж байгаагаар та бүхэнд нийтдээ 9 Монгол Улсын Ерөнхий сайдын захирамжийг харуулж байна. 2019, 21, 22, 23, 24, 25 оны захирамжууд байна. Энэ улаан өнгөөр тодруулж харуулж байгаатай холбоотой Ажлын хэсгийн санал, дүгнэлтийг та бүхэнд хойно дэлгэрэнгүй танилцуулъя. Эдгээр ажлын хэсгүүд бүхэлдээ ГХО талтай Оюу толгой компанитай хэлэлцээр хийх төслийг тохирох эцэслэсэн хувилбарыг Засгийн газрын хуралдаанд танилцуулах үүргийг хүлээж байсан. Энд та бүхэнд Ерөнхий сайдын захирамжуудыг нотлох баримтаар харуулж байна. Түрүүний харуулсанчлан Монгол Улсын Ерөнхий сайдын 2023 оны 165 дугаар захирамжаар байгуулагдсан Ажлын хэсгийг тухайн үед Монгол Улсын ЗГХЭГ-ын дарга Амарбаясгалан ахлахаар ингэж байгуулсан байна. Үүнээс сарын дараа 2023 оны 11 сарын 16-ны өдөр ЗГХЭГ-ын дарга 106 дугаартай тушаал гаргаад Ерөнхий сайдын захирамжаар өгөгдсөн үүргийн дагуу гэрээ эрх зүйн

асуудал хариуцсан ажлын дэд хэсэг, татвар, санхүүгийн асуудал хариуцсан ажлын дэд хэсэг, дэд бүтэц, техникийн асуудал хариуцсан ажлын дэд хэсгүүдийг тус тус байгуулжээ. Тэдгээр ажлын хэсгүүдээс тодруулж хэлбэл татвар, санхүүгийн асуудал хариуцсан ажлын дэд хэсгийг Сангийн сайд Жавхлан ахалж байсан байна. Энэ ажлын хэсгээс тодорхой санал, дүгнэлтүүд гарсан байна. 3 санал гарсан.

1 дүгээрт, Онтрэ-ийн тусгай зөвшөөрлүүд хөрөнгө оруулалтын гэрээнд хамаарах юм уу, Онтрэ-ийн эрх зүйн байдал өөрөө ер нь хөрөнгө оруулалтын гэрээнд хамаарах юм уу. Энийг тодорхойлох нь зүйтэй гэдэг ийм санал хүсэлт гаргасан байна.

Дараагийн дугаарт, Үндсэн хуулийн 6.2-т заасан шаардлагыг хангуулах нь зүйтэй. Онтрэ-ийн асуудлыг шийдвэрлэх тохиолдолд гэдэг санал гаргасан байна.

Дараагийн дугаарт, Онтрэ-ийн хил заагийг тодорхой болгох ёстой. Өнөөдөр хүчин төгөлдөр үйлчилж байгаа Ашигт малтмалын тухай хуульд заасны дагуу стратегийн ач холбогдол бүхий ашигт малтмалын ордын хил заагийг Монгол Улсын Засгийн газар тогтоох бүрэн эрхтэй байна.

Тийм учраас энэ хил заагийг тодорхой болгосны дараа Онтрэ-ийн асуудлыг хэлэлцэж, эцэслэн санал, дүгнэлт гаргах нь зүйтэй гэдэг ийм асуудлыг хөндсөн. Ташрамд дурдахад энэ ажлын хэсгийн санал, дүгнэлтэд нэг чухал асуудал хөндөгдсөн нь юу вэ гэхээр Оюу толгой, Онтрэ, Оюу толгой, Онтрэ ресурс, Онтрэ нарын хооронд байгуулагдсан гэрээ эрх зүйн баримтад дурдагдаад байгаа эдийн засгийн ашиг сонирхлын хуваарилалт буюу 80, 20-ийн зарчим төрийн эзэмшил тогтооход огтоос хамаарахгүй шүү гэдгийг тодорхой дурдсан байдаг.

Дараагийн нотлох баримтыг харуулж байна. Түрүүний дурдсанаар гэрээ эрх зүйн асуудал хариуцсан ажлын дэд хэсэг мөн санал, дүгнэлтээ гаргасан байдаг. Энэ санал, дүгнэлтдээ нөгөө татварын татвар санхүүгийн ажлын хэсгийн дурдаад байсан Онтрэ-ийн тусгай зөвшөөрөл хөрөнгө оруулалтын гэрээний үйлчлэлд хамаарах уу гэдэг асуудлыг тухайлан авч үзсэн байдаг. Ингээд ажлын хэсгээс, иймд Онтрэ гоулд компани эзэмшиж байгаа ашигт малтмалын ашиглалтын ЭмВи 015225, ЭмВи 015226 дугаартай ашиглалтын тусгай зөвшөөрлүүд нь хөрөнгө оруулалтын гэрээний үйлчлэх хүрээнд хамаарахгүй байна гэж тодорхой дурдсан байна.

Дараагийн нотлох баримт. Онтрэ-тэй холбоотой Монгол Улсын Засгийн газрын шийдвэр байна. 2025 оны 4 дүгээр сарын 9-ний өдөр дугаар 170. Стратегийн ач холбогдол бүхий ашигт малтмалын ордын талбайн хил заагийг тогтоох тухай энэ тогтоолын 1 дэх заалтад Онтрэ компани эзэмшиж байгаа тусгай зөвшөөрлүүдтэй холбоотой хил заагийг Ашигт малтмалын тухай хуулийн дагуу тогтоогоод, стратегийн ач холбогдол бүхий ордын талбайн хил заагт хамруулсан.

2 дахь заалтаараа 2 агуулгыг хөндсөн. Эхнийх нь Онтрэ-ийн тусгай зөвшөөрөл Хөрөнгө оруулалтын гэрээний үйлчлэлд хамаарахгүй гэдгийг тодорхой зааж өгсөн.

2 дугаарт, энэ тогтоол өөрөө хөрөнгө оруулалтын гэрээний 15.5-д заасан шийдвэр биш шүү гэдгийг мөн тодруулж өгсөн. Өөрөөр хэлбэл энэ тогтоол гарснаар Онтрэ-ийн тусгай зөвшөөрлийг хөрөнгө оруулалтын гэрээнд хамааруулаагүй шүү гэдгийг тодорхойлжээ.

2 дахь сэдэв буюу дэд 2 дахь сэдэв эхэлж байна.

Энэ дэд 2 дахь сэдэв дээр Онтрэ компанийн эзэмшиж байгаа энэ 2 тусгай зөвшөөрлүүдэд төрийн эзэмшлийг хэрхэн тогтоохтой холбоотой асуудал хөндөгдөнө. Хянан шалгах түр хороонд мэдэгдэж байгаа авагдсан нотлох баримтууд ёсоор Онтрэ компанитай холбоотой Оюу толгой компанитай хийгдсэн Туркойз Хилл Ресурс хуучнаар Айвенхоу Майнз компанитай хийгдсэн ийм 5 гэрээ мэдэгдэж байна. Эдгээр 5 гэрээнүүдийн эхний 2 гэрээ бол нэг багц асуудал байна. Өөрөөр хэлбэл 2004 оны 10 сарын 15-ны өдөр байгуулагдсан хувьцаа худалдах, худалдан авах, ашиг хуваах гэрээ, 20, 80-ын энгийнээр хэлбэл 20, 80-ын зарчмыг өгүүлж байна.

2 дугаарт, гэрээ бол энэ гэрээнд нэмэлт, өөрчлөлт оруулсан ийм гэрээ байгаа.

3 дугаарт, 2005 оны 3 сарын 1-ний өдөр байгуулагдсан Эрх шилжүүлэх гэрээ Айвенхоу майнз компани нь өөрийнхөө эдэлж байгаа эрхийн зарим хэсгийг, дахин тодруулж хэлье. Зарим хэсгийг Оюу толгой компанид шилжүүлсэн. Юу шилжүүлээгүй вэ гэвэл Онтрэ ресурс компанид Онтрэ гоулд компанитай байгуулсан гэрээнийхээ хувьцааны эрхийн асуудлыг Оюу толгой компанид шилжүүлээгүй байдаг. Түүний дараа 2015 оны 10 дугаар сарын 1-ний өдөр тусгай зөвшөөрлийн төлбөрийн гэрээг байгуулсан. Түрүүн өмнөх хянан шалгагч шинжээч нарын нотлох баримт дээр тодорхой дурдагдлаа. Зата гэж компани Онтрэ-ийн тусгай зөвшөөрлийн талбайн төлбөрийг төлж байсан бол одоо 15 оноос эхлээд Оюу толгой компани төлж байна гэсэн үг.

Эцэст нь хамтран ажиллах гэрээ байгуулагдсан. Энэ гэрээ ямар үр дагавартай вэ гэвэл 2004 оны 10 сарын 15, 4 оны 11 сарын 9-ний өдөр байгуулагдсан гэрээний үр дагавар буюу тэдгээр гэрээний хавсралтад байсан хамтран ажиллах гэрээ юм. Эдгээр гэрээнүүдэд шинжилгээ хийж үзэхэд төрийн эзэмшлийн асуудал тусгагдаагүй байна.

2 дугаарт, 2004, 2005 онд байгуулагдсан гэрээнүүдэд төрийн эзэмшил гэдэг асуудал хуульчлагдаагүй байсан буюу 1997 оны Ашигт малтмалын тухай хуульд тогтвортой байдлын гэрээний асуудал байсан бол 2006 оны Ашигт малтмалын тухай хуулийн шинэчилсэн найруулга дээр стратегийн ач холбогдол бүхий ашигт малтмалын орд, түүнд төрийн эзэмшил тогтоох тухай асуудал хуульчлагдсан юм. Харин энэ хамтран ажиллах гэрээний дараа буюу 2025 оны 4 дүгээр сарын 9-ний өдөр Монгол Улсын Засгийн газрын 170 дугаартай тогтоол батлагдсан. Тодорхой хэлбэл өмнө дурдсанаар стратегийн ач холбогдол бүхий ашигт малтмалын ордын талбайн хил заагийг тогтоохдоо Онтрэ-г хамааруулж тогтоосон тогтоол гэсэн үг ээ.

Энд нотлох баримт 31. Та бүхэнд юуг харуулж байна гэхээр Оюу толгой компани ч тэр, Онтрэ компани ч тэр, мэдээллийг ирүүлэхдээ нууцалж ирүүлсэн. Тийм учраас бид нар олон нийтийг мэдээллээр хангах, хянан шалгах, түр хорооны санал, дүгнэлт гарах, цаашлаад Улсын Их Хуралд танилцуулах, санал, дүгнэлтэд нээлттэй мэдээлэл байх зорилгоор нээлттэй табууд дээр мэдээлэл хайсан. Саяын дурдсан гэрээний асуудлууд тодорхой дурдагдсан, авагдсан мэдээллүүд байдаг. Ташрамд дурдахад Монгол Улсын Их Хурлын 2008 оны 40 дүгээр тогтоолд хэлэлцээрийг ил тод хийе гэдэг үүрэг өгөгдсөн. Энэ тогтоол өнөөдөр хуулийн хүчин төгөлдөр байгаа. Хэрвээ Онтрэ-ийн тусгай зөвшөөрлийг Хөрөнгө оруулалтын гэрээнд хамааруулахаар нэмэлт, өөрчлөлт оруулсан тохиолдолд энэ тогтоолын үйлчлэл сэргэж үйлчлэх ёстой буюу нөхөж үйлчилнэ ээ. Энэ шаардлагыг аль аль

компани хангуулаагүй нотлох баримт ирүүлсэн.

2 дугаарт, эдгээр гэрээтэй холбоотой асуудлуудыг тэдгээрт холбогдох шийдвэрүүдийг ялангуяа төрийн байгууллага, тэдгээрийн албан тушаалтны гаргасан шийдвэрийг нууцалж ирүүлж байгаа нь Байгууллагын нууцын тухай хууль, Төрийн болон албаны нууцын тухай хууль, Иргэний хууль, Нийтийн мэдээллийн ил тод байдлын тухай хууль, Мэдээллийн багц хуулийг хуульд нийцээгүй буюу зөрчилтэй байж болзошгүй ийм нөхцөл байдлыг үүсгэж байгаа. Хэрвээ анзаарч байгаа бол энэ асуудлаар нууцлалын асуудлыг тусгайлан эрхэлдэг. Тодруулж хэлбэл, тагнуулын байгууллага, цагдаагийн байгууллагуудаас энэ талаар тусгайлан авч үзэх нь зүйтэй гэдэг ийм саналтай байгаа.

Дараагийн самбар дээр та бүхэнд юуг харуулж байна гэхээр Онтрэ-ийн тусгай зөвшөөрлийг хэлэлцэхээр Оюу толгой компанийн ТУЗ-ийн хуралдсан давтамж хугацааг нийтэд нь харуулж байна. Онтрэ компанийн тусгай зөвшөөрөлтэй холбоотой асуудлыг нийтдээ Оюу толгойн ТУЗ 12 удаа хэлэлцсэн байна. Энэний өмнө та бүхэнд тодорхой тайлбар хэлэхэд энэ 2004 оны гэрээний дагуу хамтран ажиллах гэрээг байгуулах нөхцөл, болзол хэзээ биелсэн бэ гэвэл 2008 оны 6 дугаар сарын 30-ны өдөр биелсэн байдаг. Талууд энэ талаар харилцан мэдээллээ албан бичгээр солилцсон байдаг. Ингээд энэ 2004, 2005 оны юу 2004 оны хамтран ажиллах гэрээний бодит үр дагавар 2025 оны 2 сарын 3-нд биеллээ олсон. Нийтдээ энэ 2 тал 17 жил хэлэлцээр хийж явжээ гэсэн үг.

Өөрөөр хэлбэл Монгол Улс, Монгол Улсын Засгийн газраас хөрөнгө оруулалтын гэрээг байгуулахаас жилийн өмнө Онтрэ АММИ нар нь хоорондоо хуучнаар бол Туркойз хилл юу анх гэрээ байгуулсан Туркойз хилл нарын хооронд гэрээ байгуулах нөхцөлбол хөрөнгө оруулалтын гэрээ байгуулахаас жилийн өмнө бүрдчихсэн байсан гэсэн үг. Ямар учир шалтгааны улмаас бүтэн жил яваад хөрөнгө оруулалтын гэрээний хэлэлцээрийн гадна орхичихсон бэ гэдэг нь бид нарт нотлох баримтаар авагдаагүй.

Тийм учраас өнөөдөр гэрчээр дуудагдсан гэрчүүд маань энэ талаар мэдээлэл өгч олон нийтийг мэдээллээр хангаасай гэж ташрамд хүсье ээ.

Түүний дараа Монгол Улсын Засгийн газрын төрийн эзэмшлийн хувьцааг эзэмшиж байгаа Эрдэнэс Оюу толгой компаниас Монгол Улсын Засгийн газар түүний ажлын хэсгүүдэд энэ Онтрэ компанийн тусгай зөвшөөрлийг шилжүүлэхтэй холбоотой олборлохтой Онтрэ-ийн тусгай зөвшөөрлийн талбайд олборлолт, үйлдвэрлэл, борлуулалтын харилцаатай холбоотой асуудлыг шийдвэрлэх гэж байгаа Оюу толгой ТУЗ-ийн асуудлын талаар Монгол Улсын Засгийн газар, түүнээс байгуулагдсан Ерөнхий сайдаас байгуулагдсан ажлын хэсгүүдэд хил заагийг тодорхой болгосны дараа шийдвэрлэх төрийн эзэмшлийг хэрхэн яаж тогтоох вэ гэдэг талаар 50 илүү удаа, 51 удаа, 52 удаа албан бичгээр хүсэлт санал гаргаж байжээ.

Та бүхэнд улаан өнгөөр харуулж байгаагаар 2025 оны 1 дүгээр сарын Оюу толгой ТУЗ-ийн ээлжит бус 49 дүгээр хурлаар хамтран ажиллах гэрээний асуудлыг шийдвэрлэсэн байна. Ингэж шийдвэрлэх болсон үндэслэл нь бид нарт Оюу толгой компанийн ТУЗ-ийн тогтоол нууц гэж дарагдаж, байгууллагын нууц гэж дарагдаж ирсэн учраас тодорхойгүй байгаа. Ер нь хууль тогтоомжийн нийцлийн хувьд Оюу толгой компанид хуульч ажиллаж байна уу гэдэгт бид нар энэ асуултын тэмдгийг тавимаар байгаа. Яагаад? Яагаад вэ гэвэл тодорхой хуулийн заалтууд байсаар

атал түүнийг үл хайхардаг, хуульд нийцээгүй ажиллагаануудыгаа ялангуяа түрүүний хэлснээр төрийн байгууллагуудынхаа шийдвэр үйл ажиллагааг нууцалчихдаг. Энэ эрхийг тэдгээрт хэн олгоод байна? Хэн заагаад байна гэдэг нь бид нар тогтоож чадаагүй ээ. Тусгайлан тогтоох ёстой гэж би ийм бодож байгаа.

Ийм байгаа учраас бид нарт ил байгаа мэдээллээр 2009 онд Оюу толгой төслийн 34 хувийг Монгол Улсын Засгийн газар, 66 хувийг Рио Тинто тал хувьцааны хуваарилалтын дагуу эзэмших төрийн эзэмшил тогтоогдсон. Харин Онтрэ-ийн хувьд 20 хувийн 34 хувиас Монгол Улсын Засгийн газар эдийн засгийн эзэмшлээс нь хувь хүртэх, Рио Тинто 80 хувиас нь хувь хүртэх ийм хэлэлцээр хийгдсэн гэж ойлгогдож байна. Энийг нь бодит дүнгээр нь аваад үзэх юм бол нийтдээ Онтрэ-ийн тусгай зөвшөөрлийн талбайн ашиглалттай холбоотой 6,8 хувь нь Монгол Улсад ногдож байгаа нь Үндсэн хуулийн шаардлагыг ноцтой зөрчигдүүлж байгаа нэг хэлбэр гэж бид нар хянан шалгах шинжээчийн хувьд үзэж байгаа.

Хуулийн шаардлага юу вэ гэж. Хуулийн шаардлага бол тодорхой хэлбэл Ашигт малтмалын тухай хуулийн 5 дугаар зүйлийн 5.5 дахь хэсэгт орд эзэмшигч хуулийн этгээдийн 34 хувийг төр эзэмших, үнэ төлбөргүй, эс үгүй бол түүнийг Ашигт малтмалын тухай хуулийн штрихтэй 47.2-т зааснаар тусгай АМНАТ-аар орлуулах ийм л 2 хувилбар байгаа. Эдийн засгийн ашиг сонирхлоос 34 хувийг нь авах нь хэвийн үзэгдэл ээ гэдгийг хуулиар зөвшөөрөөгүй байна.

Тийм учраас өмнө дурдсанчлан Оюу толгой компанийн ТУЗ-ийн шийдвэр түүний үр дүнд бий болсон хамтран ажиллах гэрээнүүд нь Монгол Улсын Үндсэн хуулийн шаардлагад нийцэхгүй байна. Түүгээр барахгүй хэрвээ Үндсэн хуулийн шаардлагыг хангуулж, Монгол Улсын Их Хурлын бүрэн эрхэд хуульчлагдсан төрийн эзэмшил тогтоогдсоны дараа талуудын хооронд өмнө хийгдсэн хэлэлцээ, гэрээ эрх зүйн баримт бичигт өөрчлөлт оруулах букуу төрийн эзэмшилд нийцүүлэх шаардлага үүсэж байгаа. Энд та бүхэнд нэмэлтээр саяын дурдаж байгаа шаардлагыг танилцуулж байна. 5.5 гэдэгт Стратегийн ач холбогдол бүхий ашигт малтмалын ордыг эзэмшигчийн тухайн ордод оруулсан хөрөнгийн 34 хүртэл хувьтай тэнцэх хувьцааг гэж хуульчлагдсан байгаа. Эдийн засгийн ашиг сонирхлын хуваарилалтын эцэст үүссэн ашгаас гэдэг үг үсэг байхгүй шүү.

Мөн дараагийн нотлох баримт, саналуудыг та бүхэнд танилцуулж байна. Монгол Улсын Ашигт малтмалын тухай хуулийн 8.1.7-д юу гэж өгүүлж байгаа вэ гэхээр төрийн эзэмшлийг хэн тогтоох асуудлыг тодорхой зааж өгсөн. Төрийн эзэмшлийг Монгол Улсын Их Хурлаас тогтооно. Тогтоохдоо нэг бол Засгийн газрын өргөн мэдүүлснээр нэг бол өөрийн санаачилгаар Улсын Их Хурал шийдэхээр байгаа. Төр түүнийг төлөөлж, төрийн эрх барих дээд байгууллагаас төрийн эзэмшлийг нэгэнт тогтоогоогүй байхад тодорхой хэлбэл Ашигт малтмалын тухай хуулийн 47-гийн штрихтэй 2 дахь заалт, 2 дахь хэсэгт зааснаар түүнийг ашигт малтмалын нөөц ашигласны тусгай төлбөрөөр орлуулах эсэх асуудал шийдвэрлэгдээгүй байхад эдийн засгийн ашиг сонирхлынхоо хуваарилалтын 34 хувийг Монгол Улсад санал болгож байгаа нь бол хуульд нийцэхгүй байна. Түүнээс гадна тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч төрийн эзэмшил тогтоогдохоос өмнө тодорхой үүргүүдийг хангуулах шаардлагатай. Энэ бол хуулийн үүрэг. Энэ үүргүүдийг хангагдсаны дараа төрийн эзэмшлийг тогтоох ёстой. Хууль ингэж өгүүлж байгаа.

1 дүгээрт, тусгай зөвшөөрлийнхөө төлбөрийг тусгай зөвшөөрөл өөрөө эзэмшигч, тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч өөрөө төлсөн байх ёстой.

2 дугаарт, нөөцийнхөө тайланг зохих журмын дагуу хүлээлгэн өгөх, түүнийг нь хүлээн авсан байх ёстой. Энэ хойно хуулийн заалтуудыг нь харуулж байна.

3 дугаарт, ТЭЗҮ-ийг зохих журмын дагуу хүлээлгэн өгсөн. Түүнийг нь хүлээн авсан байх ёстой. Энэ талаар шийдвэр гарсан байх ёстой.

4 дүгээрт, Ашигт малтмалын тухай хуульд заасны дагуу хувьцааныхаа 10 хувийг Монголын биржээр арилжаалсан байх ёстой.

Дараагийн дугаарт, Стратегийн ач холбогдол бүхий орд эзэмшигчийн хувьцааны 34 хувийг дангаар эзэмшихийг хориглосон. Тийм учраас хувь эзэмшлийнхээ бүтцийг задлах ёстой.

Дараагийн дугаарт тусгай зөвшөөрлийн талбай бол давхцалтай байна гэж үзэж байгаа. Энэ давхцалыг арилгуулах шаардлагатай.

Нотлох баримт харуулъя. Тухайлбал Жавхлант тусгай зөвшөөрөл нь Төмөр замын зурвас газартай, усан сан бүхий газартай, бусад талбайтай давхцалтай байна гэж ингэж мэргэжлийн байгууллагаас мэдээлэл ирүүлсэн. Дахиад Шивээ толгой тусгай зөвшөөрлийн хувьд ийм 7 давхцалтай тухай нотлох баримтыг бид нарт ирүүлсэн. Тухайлбал, нөөц давсан газартай, усан сан бүхий газартай, улсын тусгай хэрэгцээний газартай зэрэг давхцалууд байна. Эрхийн доголдлыг арилгаагүйгээр төрийн эзэмшил тогтоох нь эцэстээ түүнээс гарах үр, түүнээс үүдэн гарах үр дагаврыг ихэсгэх эрсдэл хохирлыг нэмэгдүүлэх ийм хууль зүйн үр дагавартай учраас энэ давхцалыг арилгуулах шаардлагатай. Энэ зурагт үзүүлснээр давхцалыг харуулж байна.

Тэгэхээр цаашдаа төрийн эзэмшлийг хэрхэн тогтоох вэ гэдэг асуудал хөндөгдөнө. Төрийн эзэмшлийг түрүүн хэллээ. Хувьцааны 34 хувиар буюу Онтрэ компанийн хувьцааны 34 хувиар хуульд заасан үүргийг хангуулсны дараа тогтоох тохиолдолд хэлцэл гэрээг заавал шаардаж байгаа. Яагаад вэ гэвэл өнөөдөр хүчин төгөлдөр үйлчилж байгаа Компанийн тухай хуульд зааснаар хувь эзэмшигч нарын эрх үүргийг гэрээний үндсэн дээр зохицуулах ийм хуультай.

Тийм учраас 34 хувийн эзэмшил дээр бол хэлцэл гэрээний хуулийн үр дагавар үүснэ. Харин тусгай АМНАТ-аар Улсын Их Хурлаас орлуулах шийдвэр гаргасан тохиолдолд буюу хувьцааны 34 хувийг тусгай АМНАТ-аар орлуулсан тохиолдолд Онтрэ компанийн тусгай зөвшөөрөлтэй талбайгаас олборлолт үйлдвэрлэл, борлуулалт явахтай холбоотой ажиллагаан дээр гүйцэтгэлд нь тухайлсан хуулийн дагуу хяналт тавих ийм эрх зүйн орчин үйлчилж байна. Аль ч тохиолдолд Үндсэн хуулийн 6.2-т заасан байгалийн баялгийн өгөөжийн дийлэнх ард түмэнд ноогдож байх зарчим хангагдаж байх ёстой гэсэн энэ зарчмыг харуулж байна.

Эцэст нь Онтрэ-д хөрөнгө оруулалтын гэрээ байгуулах хүсэлт гаргах эрх нь нээлттэй байна. Тэгэхдээ шаардлага хангуулах ёстой. Хуульд зааснаар Монгол Улсад 500 тэрбум төгрөгөөс дээш төгрөгийн хөрөнгө оруулалт оруулахаа илэрхийлсэн байх ёстой.

2 дугаарт, түүнийгээ ТЭЗҮ-ээр баталгаажуулсан байх ёстой. Ийм урьдчилсан шаардлагыг хангасан тохиолдолд Монгол Улсын Засгийн газраас Хөрөнгө оруулалтын тухай хууль, Засгийн газрын тухай хууль, Ашигт малтмалын тухай

хуульд заасны дагуу хөрөнгө оруулалтын гэрээ байгуулах эрх зүйн орчин бүрдсэн байна. Монгол Улсын Засгийн газраас тухайлбал Онтрэ-оос санал ирсэн тохиолдолд саналыг нягтлан шалгах нь байна. Шаардлага хангасан эсэхийг нь тогтооно. Үүний дараа түрүүн хэлснээр гэрээний асуудал учраас Хөрөнгө оруулалтын гэрээний тухай хуулийн дагуу хэлэлцээ хийх ёстой. Хэлэлцээний үр дүнг төслийг байгуулах тухай Монгол Улсын Засгийн газрын тогтоол батлагдсан байх ёстой. Үүний дараа Монгол Улсын Ерөнхий сайдаас хөрөнгө оруулалтын гэрээг байгуулах эрхийг Монгол Улсын Засгийн газрын гишүүнд захирамжаараа олгох ёстой. Яагаад энэ 5 дахь хэсгийг улайлгаад байна вэ гэхээр далд уурхайн бүтээн байгуулалт санхүүжилтийн төлөвлөгөө гэдэг Оюу толгой төсөлд холбогдох төлөвлөгөө энэ 5-д дурдагдаж байгаа шаардлагыг хангаагүйн улмаас Монгол Улсын Нийслэл дэх Захиргааны хэргийн анхан шатны шүүхийн шийдвэрийн дагуу илт хүчин төгөлдөр бусад тооцогдсон байдаг.

Эцэст нь Хөрөнгө оруулалтын гэрээг байгуулах гэсэн ийм шат дараалалтай хэрэгжих нь ээ. Ингээд өнөөдрийн энэ танилцуулсан самбар дээр гарсан мэдээлэлтэй холбогдуулаад хянан шалгагч шинжээч нараас урьдчилсан дүгнэлт гарлаа.

1 дүгээрт, Жавхлант Шивээ толгой тусгай зөвшөөрлүүдийг хөрөнгө оруулалтын гэрээний үйлчлэлд хамаарахгүй гэж Хянан шалгагч шинжээч нар үзсэн байна.

2 дугаарт, тусгай зөвшөөрлүүдийг 2025 оны 4 сарын 9-ний өдөр Стратегийн ач холбогдол бүхий ордод хамааруулсан. Үүнтэй холбоотойгоор Монгол Улсын Их Хурлаас төрийн эзэмшил тогтооход эрх зүйн орчин бүрдсэн гэж ингэж үзлээ.

3 дугаарт, Улсын Их Хурлаас төрийн эзэмшил тогтоох тохиолдолд Оюу толгой компаниас, Рио Тинто компаниас, Онтрэ Ресурс Лимит компаниас, Онтрэ Ресурс компаниас ямар нэг хэлбэрээр аливаа мэдэгдэл зөвшөөрөл авах шаардлага хуулиар тавигдахгүй. Монгол Улсын Их Хурлаас Ашигт малтмалын тухай хууль, Улсын Их Хурлын тухай хууль, Монгол Улсын Үндсэн хуульд заасан ёсоор хувьцааны 34 хувь, эс үгүй бол түүнийг тусгай АМНАТ-аар орлуулах тухай асуудлыг Үндсэн хуулийн шаардлагыг хангуулж тогтоох эрх зүйн орчин бүрдсэн байна.

Ийнхүү тогтоохтой холбоотой ямар асуудал өрнөж байна гэхээр төрийн эзэмшил тогтоогдсонтой холбогдуулаад түүнд Онтрэ компанийн бусадтай хийсэн өмнөх гэрээ хэлцэл нийцүүлэх шаардлага зүй ёсоор үүснэ.

2 дугаарт, Ашигт малтмалын тухай хуулийн хийдлийг арилгуулах асуудлыг нэг мөр Монгол Улсын Их Хурал төрийн эзэмшил тогтоохдоо шийдэх нь зүйтэй гэдэг ийм саналыг хянан шалгах шинжээч нарын зүгээс гаргаж байгаа. Яагаад? Яагаад гэвэл яг өнөөдөр явагдаж байгаа Онтрэ Оюу толгой компаниудын хооронд хийгдэж байгаа хэлцэл, гэрээний асуудал, хийдэлтэй орон зайд өрнөж байна. Тухайлбал өнөөдөр Ашигт малтмалын тухай хууль стратегийн нэг ач холбогдол бүхий ач юу, стратегийн ач холбогдол бүхий нэг орд эзэмшигч нөгөөдөө тусгай зөвшөөрөл, тусгай зөвшөөрлөө шилжүүлэх асуудлыг зохицуулаагүй байна.

— 2 дугаарт, түүнийг барьцаалах асуудал зохицуулагдаагүй байна.

3 дугаарт, төрийн эзэмшил тогтоогдоогүй стратегийн ордыг төрийн эзэмшил

тогтоогдсон этгээдэд шилжүүлэх асуудал хуульчлагдаагүй байна. Энийг хийдэлтэй гэж байгаа юм.

Тийм учраас энэ орон зайг нөхсөний дараа асуудлыг шийдэх, дараа дараагийн стратегийн ордуудад эрх зүйн хийдэл, сөрөг үр дагавар гаргахгүй байх үүднээс энэ асуудлыг эрх зүйн бэлтгэл хангуулах үүднээс хийх нь зүйтэй гэдэг ийм санал гарлаа.

4-д, 5 дугаарт дурдсанаар, мэдээж, Онтрэ компани ба Оюу толгой компаниуд аль аль нь нэг нь хөрөнгө оруулалтын гэрээ байгуулах хүсэлт гаргах эрх нь нээлттэй. Нөгөөх нь Онтрэ-ийн тусгай зөвшөөрлийг Оюу толгойн хөрөнгө оруулалтын гэрээнд хамруулах хүсэлт гаргах эрх нь нээлттэй байна. Энэ орон зайгаа эзэмшихгүйгээр шууд төрийн эзэмшлийн 34 хувийг нэгэнт тогтоогдсон мэтээр санал болгож байгаа нь Үндсэн хуульд нийцэхгүй байна.

Танилцуулж дууслаа.

О.Батнайрамдал: Шинжээчид баярлалаа.

Гэрчүүдээ урьж суудалд суулгана. Монгол Улсын Ерөнхийлөгч асан Намбарын Энхбаяр та урагшаа сууна уу. Улсын Их Хурлын дарга Дэмбэрэл. Дэмбэрэл дарга ирсэн байсан, тийм ээ. Сангийн сайд асан Баярцогт. Тэргүүн шадар сайд Норовын Алтанхуяг, Алтанхуяг сайд. Эдийн засаг, хөгжлийн сайд асан Хүрэлбаатар. Эрчим хүч, эрдэс баялаг, эрчим хүчний сайд Зоригт, Эрдэнэс Монгол компанийн захирал Энэбиш, нэмэлтээр 2 хүн байгаа. ХЗДХ-ийн дэд сайд Солонгоо, Оюу толгойн ТУЗ-ийн гишүүн Баясгалан, Оюу толгойн ТУЗ-ийн гишүүн Цэрэнбат.

Баярлалаа.

Монгол Улсын Их Хурлын хяналт шалгалтын тухай хуулийн 48 дугаар зүйлийн 48.3 дахь хэсэг нотлох баримтыг шинжлэн судлах зорилгоор гэрч, шинжээч, хянан шалгагч болон бусад оролцогчоос сонсгол даргалагч болон түр хорооны гишүүд асуулт асууж болно оо гэж заасны дагуу асуулт асуух түр хорооны гишүүд нэрсээ өгнө үү.

Э.Болормаа гишүүнээр тасалъя.

Ташрамд хэлэхэд асуулт асууж, үг хэлэх гишүүдийн нэрс бол Улсын Их Хурлын хянан шалгах тухай хуулиараа олонх цөөнхийн төлөөллөөр ээлжлэн асуулт асуух дараалал тогтдог байгаа. Салхи хагалаад эхний асуултыг Хянан шалгах түр хорооны дарга би өөрөө асууя.

Төрт ёсоо дээдлээд эхний асуултыг ҮАБЗ-ийн гишүүд, ҮАБЗ-ийн дарга нараас асууна. Монгол Улсын Ерөнхийлөгч Намбарын Энхбаяр. Мөн дараа нь Монгол Улсын Их Хурлын дарга Дамдины Дэмбэрэл нараас асууя.

Оюу толгойн хөрөнгө оруулалтын гэрээ хамгийн анхны гэрээ 2007 онд Айвенхоу Майнзтай хөрөнгө оруулалтын гэрээ байгуулах анхны хувилбар бол Засгийн газраас, Монгол Улсын Засгийн газраас Улсын Их Хуралд өргөн барьж хүргэж байсан. Тэр үеэс эхлэлтэй. Яг дараа нь албан ёсоор байгуулагдсан нь 2008 онд. 2008 оны парламентын сонгуулийн дараа шинэ Засгийн газар бий болсонтой холбоотойгоор С.Баярын Засгийн газрын үед албан ёсоор байгуулагдаж байсан.

Тэгэхээр эхний асуулт Н.Энхбаяр Ерөнхийлөгчөөс асуумаар байна. Бидний нотлох баримт цуглуулах хүрээнд ҮАБЗ-д хэд хэдэн удаа танилцуулагдаж байсан гэсэн нотлох баримт байна. Гэхдээ ҮАБЗ-өөс бид нар бүх материалыг харамсалтай нь татаж авч одоо хүртэл чадаагүй. Тийм учраас нэмэлт нотлох баримт цуглуулах хүрээнд та дараах асуултуудыг асууж байгаа юм.

ҮАБЗ-д хөрөнгө оруулалтын гэрээний төсөл тухайн үедээ яригдаж байхдаа Хөрөнгө оруулалтын гэрээний төсөл ҮАБЗ-д танилцуулагдаж байсан уу? Хэдэн удаа танилцуулагдаж байсан бэ? Тухайн үедээ уг танилцуулгыг ямар албан тушаалтан танилцуулж байсан. Тэр танилцуулга дотор тэр Хөрөнгө оруулалтын гэрээний драфт дээр Онтрэ компанийн төлөөлөл эсвэл Онтрэ компанийн талаар мэдээлэл байсан уу? Хэрвээ байсан бол Үндэсний Аюулгүйн Зөвлөлөөс ямар чиглэл үүрэг даалгавар удирдамж өгч байсан бэ?

3 номерын микрофон.

Н.Энхбаяр: Та бүхнийхээ амар амгаланг айлтгая. Би сая тавьсан асуултад хариулъя. Тэгээд хажуугаар нь энийг арай бодитой мэдээлэл өгөхийн үүднээс магадгүй ганц 2 жишээ татаж магадгүй. Хөрөнгө оруулалтын гэрээний асуудлыг Аюулгүй байдлын зөвлөлөөр би яг сайн санахгүй байна. 2-оос доошгүй удаа хэлэлцэж байсан. Тухайн үед Ерөнхий сайд байсан М.Энхболд, дараа нь Ерөнхий сайд байсан С.Баяр нар Засгийн газрын тэргүүнүүдийн хувьд энэ хөрөнгө оруулалтын гэрээний төслүүдийг танилцуулж байсан. М.Энхболд даргын Ерөнхий сайдын хувьд ажлын хэсгийн ажилтнуудтай танилцуулсан гэрээг бид судлаад харьцангуй гайгүй гэрээ байна. Гэхдээ Монголынхоо эрх ашгийг харьцангуй дутуу бодсон байна. Тийм учраас энийг сайжруулъя гэсэн ийм байр суурийг илэрхийлсэн. Тэгээд ахиад сайжруулахаар явуулсан.

С.Баяр Ерөнхий сайдын хувьд нэлээн улайрсан байдалтай танилцуулсан. Тэр битгий хэл та өөрөө, тэгвэл гэрээ хэлэлцээр хийвэл яасан юм гэх зэргээр надад хэлж байсан. Би тэр үед нь чи хийх ажлаа хий. Энэ гэрээ бол яг одоо Монгол Улсын эрх ашгийг сайн тусгаж чадаагүй байна гэсэн байдлаар хариулж байсан. Би яагаад тэгж бодсон бэ гэхээр би ер нь гадаадын хөрөнгө оруулалтыг аль болохоор дэмжье гэсэн ийм бодлого барьдаг ийм албан тушаалтан байсан. Гэхдээ энэ Оюу толгойн гэрээг эхлээд их аятайхан гэрээ юм шиг санагдаад байсан. Илүү яриад үзэхэд энэ Монголд ашиг муутай юм шиг санагдаж эхэлсэн.

Тийм учраас би эргэлзээгээ тайлахын тулд тэр М.Энхболд Ерөнхий сайдад, түүний байгуулсан ажлын хэсэгт, мөн С.Баяр Ерөнхий сайдад, түүний байгуулсан ажлын хэсэгт тодорхой чиглэлүүдийг өгч байсан. Ийм ийм талаас нь бодооч ээ гэж. Тэр бол 51 хувь шууд Монгол өөрөө авъя. 49 хувиа та бүхэн маань авъя гэсэн. Энэ бол бүтэхгүй, маш хэцүү гэж хэлсэн. Тэгвэл тэрнээс татгалзъя. Тэгвэл аажмаар Монгол Улс хувиа багаар эхлээд, тэгээд аажмаар нэмэгдүүлэх маягаар ажиллавал яасан юм гэсэн саналыг тавьж байсан. Энийг бид тодорхой жишээ байдаг ОХУ, ЗХУ, Эрдэнэт дээр эхлээд Монгол бага хувьцаа эзэмшигч байж байгаад, тэгээд их өрийн асуудлыг шийдэхэд 25 жилийн дараа өөрийнхөө хувийг 51 хувь хүргэж болно гэсэн ийм зохицуулалт байсан учраас бид тэрийг ашиглаад тэрэн дээр үндэслээд 51 хувь болгож чадсан.

Тэгвэл Оросуудтай адилхан та нар бай л даа, нөхдүүд минь ээ гэж би найрсаар хэлж, тэгээд дор хаяхад 51 хувь болгоё. Тэгэхдээ шууд эхлээд 51 хувь

биш аажмаар болгоё гэж тэрийг зөвшөөрөөгүй. Тийм учир надад ямар ойлголт төрсөн бэ гэхээр эд нар Монголд ашигтай гэрээ хийхгүй юм байна. Энэ цэвэр ашгаа хөөцөлдөх юм байна гэж. Тэгээд ашгаа хөөцөлдөх юм байна гэдэг нь юугаар мэдэгдсэн бэ гэхээр Эрдэнэтэд дагаад ийм хот байгуулсан байгаа. Тэгж чадах уу та нар гэсэн. Үгүй. Энэ Зөвлөлтийн модель манайд таарахгүй. Манайх барууны капиталист модель. Барууны капиталист модель бол хот байгуулдаггүй. Ингээд ээлжээр ажилтнууд ирж ажиллаад, тэгээд гараад явдаг гэсэн. Тэгтэл одоо тэр нь зөрчигдөж байгаа. Яагаад гэвэл өөрсдөө ашиг хөөцөлддөг байгууллага гэж тухайн үед танилцуулж байсан боловч, одоо болохоор ашиг ерөөсөө авахгүй байгаа, авах сонирхолгүй юм шиг юм яриад байгаа.

Тэгэхээр ашгаа өөр юмнаас авч байна гэдэг нь ойлгомжтой. Тэгэхээр миний тэр үеийн хардалт үнэн байсан байна. Энэ бол Монголд ашиг өгөхгүй, тэгэхдээ өөр аргаар зээлийн хүү өндөр тавьдаг ч юм уу, менежментийн зардлыг нэмдэг ч юм уу байдлаар ашгаа олохоор ингэж туршлагатай компани Монголын шинэ төр засаг бол, бид нар ийм туршлага байхгүй учраас иймэрхүү маягаар ажиллах байсан юм байна гэсэн хардалт яг үнэн болж таарч байгаа. Яагаад гэвэл одоо ч гэсэн ашиг авах тухай ярихгүй байгаа. Тэгэхээр ашиг авдаггүй бизнес гэж байдаггүй. Тэгэхээр энэ өөрөө угаасаа ийм зөрчилтэй асуудал байгаа юм.

Тийм учраас би энэ Ерөнхийлөгчийн хувьд энийг юу, жоохон сайн судалъя гэх зэргээр буцааж байсан. Тэгээд тэр ... /минут дуусав/

О.Батнайрамдал: Уучлаарай, Н.Энхбаяр Ерөнхийлөгч өө, та миний тавьсан асуултад хариулаарай. Тэр ҮАБЗ-д танилцуулж байхад Онтрэ компанийн талаар мэдээлэл байсан уу, танилцуулагдсан уу? Тэр талаар тодорхой хариулъя. 3 номерын микрофон.

Н.Энхбаяр: Тэгээд надтай хамт ажиллаж байсан хүмүүс маань ч гэсэн тодорхой хэмжээгээр гайхаж байсан. Та их гадаадын хөрөнгө оруулалтыг дэмждэг хүн мөртөө яагаад энэ дээр ингэж хатуурхаад байгаа юм бэ гэж. Би түүн дээр яг л Монголоо бодъё гэдэг байдлаар л хандсан юм. Тэгээд тэр нь заримдаа ойлгогдохгүй. Ойлгогдох ойлгогдохгүйгээр хандсан байж магадгүй. Тэрийг тэр АНУ-ын Ментон гэж тэр үеийн АНУ-ын Элчин сайд өөрөө нууц зарчмаар төрийн департаментдаа өгсөн захидал дээрээ бичсэн байна лээ. Монголын талын Н.Энхбаярын удирдлагад ажиллаж байсан улсууд бүр гайхаш алдсан. Н.Энхбаяр Ерөнхийлөгч яагаад байр сууриа их өөрчилчөв өө гэж гайхаш алдсан гэдгээ бичсэн байна лээ.

Тэгээд тэр нь нөгөө Викиликс гэдэг нөгөө нууц захидлуудыг ил болгодог тэр шугамаар ил болсон. Тэгэхээр би ярьж байгаа зүйл худлаа яриагүй гэдгийг тэр Ментоны захидал баталж байгаа. Онтрэ-ийн асуудал ерөөсөө яригдаагүй. Тэр үед ерөөсөө Онтрэ гэдэг нэр ерөөсөө орж ирээгүй. Тийм учраас бол одоо Онтрэ энэ гэрээний хэсэг байсан юм шиг, байсан юм шиг ярьж байгаа нь утгагүй.

О.Батнайрамдал: Та яг сүүлдээ хариулчих шиг боллоо.

Улсын Их Хурлын дарга Дамдины Дэмбэрэл Таныг Улсын Их Хурлын дарга байх үед Оюу толгойн хөрөнгө оруулалтын гэрээг үндсэн чиглэл, удирдамж, Улсын Их Хурлын 40 дүгээр тогтоолоор, мөн гэрээнд гарын үсэг зурах эрхийг Улсын Их Хурлын 57 дугаар тогтоолоор өгч байсан. Хөрөнгө оруулалтын гэрээ Улсын Их Хуралд өргөн баригдаад энэ 2 тогтоол үндсэн чиглэл удирдамжийн хүрээнд мөн 57

дугаар тогтоолоор гарын үсэг зурах чиглэл өгөхөд энэ үед ямар ямар чиглэлийг өгч байсан бэ? Тэр дунд Онтрэ компанийн асуудал байсан уу. Та бүхэн яг ямар хуулийн этгээдэд яг тухайн үедээ үндсэн чиглэл удирдамж болон чиглэлийг өгч байсан бэ?

4 дүгээр микрофон.

Д.Дэмбэрэл: Та бүхэнд өнөөдрийн мэндчилгээ дэвшүүлье. Тэгэхээр Улсын Их Хурал Оюу толгойн 3 дахь гэрээний түвшинд хүртсэн тухай яригдаж байсан гэрээг ярьсан шүү. Энэ Оюу толгой энэ Айвенхоу майнзын гэрээ байгаа юм. Онтрэ-ийн тухай асуудал бид ерөөсөө ярьж байгаагүй. Миний санахаар ҮАБЗ-д ч ярьж байсан. Тийм тохиолдол гараагүй гэж бодож байна. Энэ гэрээний байгуулах тухай асуудлын талаар 57 дугаар тогтоол гаргасан. Тэгэхдээ бид нар 2008 оны 12 дугаар сарын 8-нд гаргасан урьдын зарчим, цаашид деректив буюу өгч байгаа чиглэлээ баталж өгсөн юм байгаа юм. Ер нь энийгээ бид нар бараг 2, 3 удаагийн хэлэлцүүлгийн явцад энэ үндсэн чиглэлээ барьсан. Хэдхэн шаардлагуудыг л тавьсан.

1 дүгээрт, Монголын талын ашиг сонирхол юу болохыг. 51 хувьд хүргэнэ гэдэг асуудлыг бид нар ҮАБЗ дээр 6 удаагийн Оюу толгойн яриа байгаа юм. Энэ Улсын Их Хурлын гишүүд ҮАБЗ-ийн шийдвэр нэг их нууц биш. Албаны л нууц шүү дээ. Нууц үзэх журмын дагуу ороод үзчихэж болно шүү. Энэний Н.Энхбаяр дарга бидний 2 удаагийнх дээр нь энийг бол 51 хувьд хүргэнэ ээ гэж цаашдаа хатуу тогтсон. Бид 3 чинь гарын үсэг зурчихсан шүү дээ. Энэ 34 хувь гэдэг чинь хуулийн заалт байхгүй юу. ҮАБЗ-ийн өгсөн чиглэл болон бусад холбогдох ялангуяа стратегийн ордын талаар тавих бодлого, зарчим ҮАБЗ-д бүрэн тодорхойлогдож байж дараа нь Улсын Их Хурал хэлэлцсэн. 2 дугаар сард өргөн барьсан төслийг 2 сарын 19-нд ҮАБЗ-д, би тийм шаардлага тавьсан. Яагаад гэвэл ҮАБЗ энэ стратегийн том ордын талаар ямар чиглэл баримтлах вэ гэж. Ингээд 51-ээс би доошгүй гэсэн. Гишүүд 51 хувьд хүргэе гэсэн. Бид 3 гарын үсэг зурсан.

Тэгэхээр энэ Монголын төрийн ҮАБЗ-ийн бодлого. Нөгөө талаар Ашигт малтмалын хуульд 34 хувь гээд заачихсан байгааг хэн ч өөрчлөх боломж байхгүй. Тийм учраас 34-өө 51-ээс доошгүй хувьд хүрэх асуудал бол Монголын төрийн тавьж байгаа нэг том шаардлага байсан шүү. Энийг олон янзаар манайх тайлбарлаж байгаа явдлыг өнөөдөр энэ ард иргэд ойлгож авмаар байна. Ерөөсөө 34 хувийг зүгээр энэ Оюу толгойн төслийн амжилтгүй болсон санхүүгийн энэ доройтлын юмыг тэнд чихээд гарах бодолтой байна. Тийм биш. 34 хувь гэдэг бол Монголын 34 хувиа нэмэгдүүлье гэдэг бидний ... /минут дуусав/

О.Батнайрамдал: 4 номерын микрофонд нэмэлт 1 минут өгье.

Д.Дэмбэрэл: Энэ үндсэн эрх ашгийг ард түмэнтэйгээ нэг ойлгочихмоор байна. Манай энийгээ шийдсэн хүмүүс зарим нь 34 хувиа шүүмжлээд л яваад байна. Энэ чинь хуулиа эсэргүүцээд байгаа юм уу, Улсын Их Хурлын гаргасан шийдвэрийг эсэргүүцээд байгаа юм уу. ҮАБЗ-ийн шийдвэрийг эсэргүүцээд байгаа юм шиг харагдаж байна. Нэгдмэл 1 л ойлголттой больё. Манай энэ түр хороо маань энийг нэгдмэл ойлголтод оруулж өгөөч ээ гэдэг хүсэлт тавихаар байна.

О.Батнайрамдал: Д.Дэмбэрэл дарга аа, бас Онтрэ компани тухайн үед ҮАБЗ танилцуулж, Хөрөнгө оруулалтын гэрээ болон бусад холбогдох материалыг танилцуулж байхад байсан уу гэсэн асуулт байсан.

4 номерын микрофон.

Д.Дэмбэрэл: Онтрэ-ийн тухай бидэнд мэдээлэл тухайн үедээ байгаагүй шүү дээ. Энэ чинь сүүлд л нэлээн гарч ирж байгаа. Тэгэхээр Онтрэ-ийн гэрээний асуудал жичдээ хийгдсэн байх ёстой. 300 сая доллароос дээш хөрөнгө оруулалтын гэрээ байсан юм бол Улсын Их Хуралд танилцуулах ёстой шүү дээ. Энийгээ хаагуур нь нэг хулгайн Онтрэ яваад байгааг би гайхаад байгаа шүү дээ. Энийгээ харин манай нөхдүүд сайн шинжилж үзээд, хууль зөрчсөн бол тэр лиценз зөвшөөрөл чинь хураагдах ёстой шүү. Тэгээд Онтрэтэйгээ Монголын сайн нөхцөлтэйгөөр гэрээ байгуулж болох л юм гэж би бодож байна. Энэ бол жич асуудал гэж би бодож байгаа юм. Энэ бидэнд огт яригдаагүй. Гэтэл тэр үед гэрээ хийгээд яваад байсан тухай юм яриад байгаа. Ер нь энэ гэрээ зарим компаниуд ашигт малтмал дээр хулгайгаар хийгээд байна уу, үгүй юу ... /минут дуусав/

О.Батнайрамдал: 4 номерт нэмэлт 1 минутын тодруулга.

Д.Дэмбэрэл: Энэнээс гадна ...

О.Батнайрамдал: Хянан шалгах түр хорооны хуралд саад учруулахгүй явах ёстой байгаа. Та боломжоо гарахаараа ярих ёстой шүү. Д.Дэмбэрэл даргад алдсан хугацаанаасаа эхлээд 1 минутыг өгье. Сүүлийн тодруулга.

Д.Дэмбэрэл: Энэ санхүүгийн асуудал нь яригдах байлгүй дээ. Тэр 34 хувийг далимдуулаад санхүүгийн баахан өр авлагын юм гаргаж ирээд, тэгээд 34 хувиа өр нь бараг бидэнд өгчих гэх нь холгүй объектуудыг төрийн өмчийг үнэгүйдүүлж байгаад хувьчлаад авдаг шиг 34 хувийг үнэгүйдүүлэх гээд байна уу? Энэ тийм байж таарахгүй шүү. 34 хувийн менежментийг муу хийсэн. Түүгээр ч барахгүй энэ Оюу толгойн энэ нөхдүүд манай Рио Тинто Айвенхоу майнзтай нэлээн зарчмын хатуу яриануудыг ярих цаг болсон шүү. Тэгж ярих юм бол Улсын Их Хурлын даргад Айвенхоу Майнзын болон Рио Тинтогийн удирдлагууд удаа дараа юу гэж танилцуулж байсан билээ. Өнөөдрийн 15 жилийн дараа ажлын ... /минут дуусав/

О.Батнайрамдал: Баярлалаа. Гишүүдийн нэг хэлсэн хамгийн сүүлийн асуултыг эрэмбийн дагуу Тэргүүн Шадар сайд Норовын Алтанхуягаас асууя. Сая шинжээчийн дүгнэлт дээр гарлаа. 2009 оны 7 сарын 21-нд Засгийн газрын хурлын тэмдэглэлээр хөрөнгө оруулалтын гэрээ байгуулж байх үед зарчим, тооцоо, хувилбар, томьёолол мөн хяналт тавих үүргийг Тэргүүн Шадар сайдад оноосон байна. Тэр үед хяналт тавих энэ, энэхүү яригдаж байгаа асуудлаар та Тэргүүн Шадар сайдын хувьд ямар хяналтууд тавьж байсан бэ? Ямар арга хэмжээ авч, Засгийн газрын хуралдаанд танилцуулж байсан бэ?

1 номерын микрофон.

Н.Алтанхуяг: Та бүхний оройн амгаланг айлтгая. Тийм юм одоо сонсож байна. Тийм юм байсан ч гэсэн яг тухайн үеийн нөхцөл байдлаас болсон юм байлгүй. Тэргүүн шадар сайдад танилцуулагддаг энэ Оюу толгойн асуудал гэж тэр үед болоогүй. Нөхцөл байдалтай холбоотой байсан байж магадгүй. Би мартсан байна. Одоо энэ тэрийг ахалж байсан хүн миний хажууд сууж байна. Зоригт энэ тэрээс та нар тодруулчихна биз? Тусгайлан юм байхгүй. Сая ҮАБЗ-ийн 2 гишүүн ярьж байна шүү дээ. Тэр түвшинд бид нар юмнуудаа ярьж байсан юм гэж. Тэгээд зөвлөлдөж байсан л гэсэн үг л дээ. Би цаашаа үргэлжлүүлээд хариулж болох уу? Тэгээд тэр өмнөх үетэй холбоотой юм.

Би тэгэхдээ 1 юм хэлье. Би энэ Оюу толгойн гэрээ байгуулагдаж байх үед Тэргүүн шадар сайдаар ажиллаж байсан. Тэр үеийн Баяр дарга бид нар яриад энэ Аюулгүйн зөвлөлд тэр үедээ Баяр дарга л танилцуулна шүү дээ. Ямар асуудал үүсэж байсан гэхээр энэ томоохон хөрөнгө оруулалт Монголд орж ирэх гэж байна. Эдийн засгийн хувьд их чухал асуудал байна. Би тэрний хувь хүний хувьд тэр үед дэмжиж байсан. Түүн дээр худлаа ярих юм байхгүй. Зөв зүйтэй асуудал. Монголын хувьд. Тэр хувь процент янз бүрийн юман дээр нь бол тал талдаа ярьж байгаад шийдсэн асуудал.

Дараагаар нь би 2012 онд 8 сард Ерөнхий сайд болоод тэр хооронд зөндөө яригдсан даа, эд нарын дараа. Тэгээд би ямар асуудал гаргасан гэхээр одоо нөхдүүд минь юу болж байна. Оюу толгойн гэрээ. Хаана байна. Нөгөө 34 хувийн ашиг энэ маань хэцүүдлээ. Хамгийн гол асуудал 2012 онд намайг Ерөнхий сайд болоход юу үүсчихсэн байсан гэхээр Оюу толгойн хөрөнгө оруулалтын анхны хөрөнгө оруулалт нэмэгдчихсэн. 2 тэрбум орчим америк доллароор гээд бичээд яваад байдаг.

Тэгэхээр энэтэй холбоотойгоор хэд хэдэн асуудал үүссэн учраас бид нар ямар арга хэмжээ авсан гэхээр манай засаг дээр би олон юм хэлсэн л дээ. 3-ыг нь л хэлье.

1 дүгээрт, бол 2012 оны 10 сарын 25-ны өдөр буюу Ерөнхий сайд болоод 2 сарын дараагаар Монгол Улсын Ерөнхий сайдын захирамжийг гаргасан. Энэ дотроо 4 сайдыг оруулаад энэ ерөөсөө энэ Оюу толгойн гэрээнд өөрчлөлт оруулмаар байгаа байхгүй юу. Үе үеийн засаг өмнөх рүүгээ заагаад сууж байсанд орвол над дээр ирсэн тохиолдолд би энд ямар өөрчлөлт оруулах юм, ямар юм нь муу явж байгаа юм, энийг яаж сайжруулах вэ гэдэг дээр ажиллах ёстой. Бүх үе үеийн засаг шүү. Ингээд би захирамж гаргаад 4 сайд оролцуулаад тэр нь бол Д.Ганхуяг, Ч.Улаан, Н.Батбаяр, С.Оюун гэсэн 4 сайдаар ахлуулсан ийм оролцсон ажлын хэсэг гаргасан. Энэ бол хамгийн ноцтой асуудал үүсгэсэн.

О.Батнайрамдал: Н.Алтанхуяг сайд аа, уучлаарай. Энэ таны ярих гэж байгаа, тэр та түрүүлж яриад байна л даа. 3 жилийн өмнөх юм ярьж байхад та 3 жил алгасаж яриад байна. Энэ өөрөө дараагийн, маргаашийн хурлын дэд сэдэв дээр байгаа. Та тэгэхээр яг асуултад хариулмаар байна л даа. Яг өнөөдрийн сэдэв бол 2009 оны хөрөнгө оруулалтын гэрээнд Онтрэгийн асуудал хамаарах байгаа юм. Таны ярьж байгаа бол маргааш өглөө яригдах асуудлын хүрээнд байгаа. Тэгэхээр тэрнээсээ хэт халимааргүй байна. Та бэлдээд ирснийг ойлгож байна. Гэхдээ өнөөдрийнхөө хүрээ хязгаартаа багтмаар байна шүү. Та Тэргүүн шадар сайдын хувьд тэр үедээ хяналт тавьсан уу. Засгийн газрын тэмдэглэлээ тэр үед ...

1 номерын микрофон.

Н.Алтанхуяг: Та шударга байх хэрэгтэй шүү дээ. Маргааш тэр асуудлыг ярих гэж байгаа юм бол тэгвэл намайг байлцуулах ёстой шүү дээ. Би орж үгээ хэлмээр байна шүү дээ. Надад юм ирээгүй. Намайг та өнөөдөр 13:30-д ир гэсэн, худлаа шүү. 5 дахь өдөр намайг өглөө 8:30-д ир гэсэн. Би 2 цагтай шүү.

О.Батнайрамдал: Уучлаарай. Нөгөөдөр юм байна, уучлаарай.

Н.Алтанхуяг: Нөгөөдөр надад цаг өгөөгүй шүү.

О.Батнайрамдал: 5 дахь өдөр байх ёстой.

Н.Алтанхуяг: Үгүй ээ, би нөгөөдөр чинь 5 дахь биш шүү дээ.

О.Батнайрамдал: Нөгөө манайх 1 дэх, 3 дахь, 5 дахь өдөр.

Н.Алтанхуяг: Маргаад яах вэ, би тэгээд хэлчихье. Тэгээд би сая түрүүнээс хойш 2 цаг гаруй суулаа шүү дээ. Энэ С.Баярцогт гишүүний хэлж байгаа үнэн байхгүй юу. Хоёрхон минутад яаж бид нар ярих юм. Би 2 жил Ерөнхий сайд хийсэн хүн. Нэг жилийнхээ юмыг би 1 минутад ярих уу. Ямар бодлого гарсан юм бэ гэдэг чинь хамгийн чухал байхгүй юу. Та нар нэг Онтрэ Гоулд гэнэ үү, ямар юм гэнэ ээ, нэг юм яриад байна. Тэрнийг чинь би дахиад ингээд хэлмээр байна.

Би гуравхан юм хэлчихье л дээ, гүйцээлгэчихье л дээ. Ингээд хүний хэлэх гэж байгаа юм ингээд тастчихаар чинь кино чинь бүтэн гардаггүй байхгүй юу. Бадаг гардаг байхгүй юу. Дээр үеийнхээр. Та хэлүүлэх үү, хэлүүлэхгүй юу?

О.Батнайрамдал: Нэмэлт минут өгье. Та мэдэж байгаа. Хянан шалгах Улсын Их Хурлын Хяналт шалгалтын тухай хуулиараа л явж байгаа шүү дээ. Алтанхуяг дарга аа. 1 номерын микрофон. 1 номерын микрофон, таны микрофон.

Н.Алтанхуяг: Үгүй ээ, харин 3 минут өгчих л дөө. Би 3 минутад багтаагаад юмаа ярьчихъя л даа. Ийм байна. Тэгээд Монгол Улсын Ерөнхий би энийгээ ярьж гүйцээнэ. Та нар цаг өгөхгүй ээ, худлаа. Ерөнхий сайдын захирамжаар 4 сайд гэрээнд өөрчлөлт оруулъя гэж байгаа шүү. Бүр энэ Оюу толгойтой хийсэн хөрөнгө оруулалтын гэрээнд өөрчлөлт оруулах ажлын хэсэг байгуулаад ингээд манай Засгийн газар луу гал ирж эхэлсэн юм. Тэр хамаагүй. Дараагаар нь бид нар юу хийсэн юм гэхээр би энэ Монголчууд ерөөсөө дотроо хэл ам ололцох ёстой. Танай нам, манай нам элдэв нам хамаагүй, Ерөнхийлөгч, Засаг, Тэргүүн шадар, Шадар сайд хамаагүй байхгүй юу. Тийм учраас би 2013 оны 2 дугаар сарын 1-ний өдөр Монгол Улсын Ерөнхийлөгч Элбэгдоржийг тэнд суулгаж байгаад би Монгол Улсын Их Хурал дээр нээлттэй хэлэлцүүлэг хийсэн. Тэнд би тэр үед тулгарчхаад байсан 5 асуудлыг хөндөж тавьснаас би 3-ыг нь хэлэх гэж байгаа юм.

1 дүгээрт, Оюу толгойн хөрөнгө оруулалтын хэтрэлт. Энэ хэтрэлтийг яагаад ярих ёстой вэ гэхээр энэ хэтэрчихээр чинь хөрөнгийн үр өгөөж нь хойшлоод бид нарын нөгөө дивидент авах хугацаа, ноогдол ашиг авах хугацаа хойшлох гээд байгаа. Тийм учраас 5,1 тэрбум ам.доллар оруулна гэххэд 7,1-ийг оруулчих гээд байгаа юм чинь оруулчихсан гээд байгаа юм чинь 2-ыг тодруулъя. 1 дүгээр асуудал.

2 дугаар асуудал одоо таны асуугаад байгаад би энэ Их Хурал дээр мэдээлэл хийхдээ хэлчихсэн байна лээ. Ер нь байна шүү дээ. Батнайрамдал гишүүн та нар миний тэр энэ хэлээд байгаа 13 оны 2 сарын 1-ний өдрийн бичлэг полный байгаа. Энийг ил гаргаад тавьчаач. Ард иргэд сонсож л байг, мэдээлэл авчихъя. Би энэ дээр ингэж хэлсэн байгаа. Лицензтэй холбоотой нэг маргаан үүссэн. Энэ бол Оюу толгойн гэрээг анх ярьж байхад хөндөгдсөн асуудал юм байна. Жишээлэх юм бол Оюу толгой чинь бүлэг орд байгаа юм. Тэр бүлэг ордын нийт нөөцийнх нь 30 орчим хувь нь оногдож байгаа. Тэр үеийнхээр шүү. Онтрэ гоулд гэдэг компанийн эзэмшилд байгаа тусгай зөвшөөрөл одоог хүртэл хөрөнгө оруулагчийн талд шилжээгүй байна. 13 оны 2 сарыг ярьж байна шүү.

Ер нь энэ Онтрэ Гоулд компанийн хайгуулын тусгай зөвшөөрлийг ашиглалтын болгож хувиргасан ийм үйлдэл ч гэсэн хуулийн дагуу болсон уу, үгүй юү гэдэг дээр эргэлзээтэй учраас хууль зүйн дүгнэлт гаргуулахаар Засгийн газраас ажиллаж байна. Өөрөөр хэлбэл энийг бид буцааж авахгүй бол Оюу толгойн ордын 30 хувийг бид алдчих ийм нөхцөл байдал үүсэж байгаа юм. Би Их Хурал дээр гэдэг чинь ард түмэнд ярьж байгаа үг шүү дээ, энэ.

Нөгөөдөх нь бол манайхны яриад байгаа өөр нэг факт байгаа нь бол Голден Сакстай холбоотой манайх зөвлөхөөрөө авчихсан энэ маань өөрөө тэнд хувьцаа эзэмшдэг ийм сонирхлын зөрчил үүсчихсэн байна гэсэн ийм 3 асуудлыг тавьсан.

Нөгөө нэг нь дотоодын шинжтэй асуудал. Манай Оюу толгойд ажиллаж байгаа ажилчдын цалин хөлс их бага байна, ийм байна. Энэ тендер худалдан авалт нь нэг далд байна. Энийг ил тод ийм 5 асуудлыг ил тод ярьсан Монгол Улсын Ерөнхийлөгч Цахиагийн Элбэгдорж оролцсон. Тэгээд асуулт хариулт гээд мянган юм байгаа. Та нар судалж үзээрэй гэж би хэлэх гэж байгаа.

1 дүгээр асуудалтай холбоотой хэллээ шүү дээ. Ийм 5 уншаад байна. Амьдрал дээрээ тийм болоогүй энэ хүмүүсээс асуучхаарай. Баярлалаа.

О.Батнайрамдал: Улсын Их Хурлын гишүүн П.Ганзориг асуулт асууя. П.Ганзориг гишүүний микрофоныг өгье. Та дэгээ барья, дэгээ барья. С.Баярцогт дарга аа, дэгээ барья. Дэгээ барьж явна шүү дээ. Дэгээ барьж явна. Та ном бариад л бид нарт хичээл заах гээд байх юм. Та 2009 онд ард түмэндээ хангалттай хичээл заасан шүү дээ. 20 мянган хувьсагч гээд л үндэсний телевизээр ард түмэнд бүгдэд нь хичээл заасан. Тэр 2019 онд ноогдол ашиг авна гэсэн тэр хаана байгаа юм. Ард түмэн таны хичээлийг хангалттай сонссон. Тэгээд тэр хаана байна? Өнөөдөр дахиад л нэг ном барьж ирчхээд л дахин хичээл заах гээд. Улсын Их Хурлын хянан шалгах тухай хуулийн дагуу хянан шалгах хянан шалгалтын сонсгол явж байгаа. Та хүндэтгэлтэй хандах ёстой байгаа. Ганзориг гишүүн асуулт асууя.

П.Ганзориг: Улсын Их Хурлаас байгуулаад ажиллаж байгаа энэ Оюу толгойн Хянан шалгах хорооны үйл ажиллагаанд дэмжлэг үзүүлж ирсэн Монгол Улсын Ерөнхийлөгчөөр сонгогдож ажиллаж байсан хүмүүс, Их Хурлын дарга, Ерөнхий сайд гээд энэ нийт ирж мэдээлэл бодит ил тод байдлыг хэлэх гэж байгаа хүмүүст талархал илэрхийлье эхлээд.

Ер нь бол энэ саяын шинжээчийн танилцуулсан дүгнэлт. Тэгээд ер нь энэ нотлох баримтаар бол энэ Онтрэ-ийн лицензийн асуудлууд бол Оюу толгойн хөрөнгө оруулалтын гэрээнд огт хамаарахгүй, тусдаа хөрөнгө оруулалтын гэрээ байгуулаад явах ёстой гэсэн. Энэ нь бол тодорхой асуудал аа. Би тэгээд өнгөрсөн хугацаанд Монгол Улсын Ерөнхий сайдын захирамжаар 9 ажлын хэсэг гарч ажиллаж байсан юм билээ. Тэгээд энэтэй холбоотой ажлын хэсэгт чухал гол ажиллаж байсан хүмүүсээс нэг 3 зүйл тодруулмаар байна.

1 дүгээрт, манай С.Баярцогт сайд, Сангийн сайд, Хэрэг эрхлэх газрын даргаар ажиллаж байсан. Тухайн ажлын хэсгүүдэд орж байсан.

2-т, Ч.Хүрэлбаатар сайд, Сангийн сайд, Хэрэг эрхлэх газрын дарга, Эдийн засаг, хөгжлийн сайд гээд ажиллаж байсан ажлын хэсэгт нэрнүүд нь байсан. Ц.Даваасүрэн сайд түрүүн байх шиг байсан тийм ээ. Ц.Даваасүрэн сайд Эрчим хүчний сайдаар ажиллаж орж байсан гээд. Мөн Монгол Улсын Ерөнхий сайд

Н.Алтанхуяг сайдаас асууя.

1-д, энэ Ашигт малтмалын тухай хуулийн тодорхой заалтуудыг тухайлбал 12-20 заалтыг зөрчиж, энэ Онтрэ-ийн 2 лиценз сунгагдаж ирсэн. Хайгуулынхан ч, ашиглалтынхан ч гээд. Энэ мэдээллүүд та нарт байсан уу? Тухайн ажлын хэсэг дээр ярьж байхад энэ асуудлуудыг ярьж байсан уу, ярьж байсан бол энэ дээр ямар арга хэмжээ авахаар ямар чиглэлүүд өгч байсан бэ? Ажлын хэсгээс.

2-т, ер нь энэ Онтрэ-ийн тусгай зөвшөөрлийг ашиглахтай холбоотой ямар нэгэн хувилбарууд тэр ажлын хэсгүүд дээр яригдаж байсан уу? Бид нар Оюу толгойн сэдвийг яриад л анх гэрээ байгуулснаас нь хойш 16 жил боллоо шүү дээ. Тэгэхээр энэ Онтрэ-ийн орд бол алт, зэс, мөнгө, молибден гээд маш өндөр баялаг агууламжтай том орд байж байгаа. Оюу толгойн бүлэг ордын ашиглалтын хугацаагаар нь харьцуулахад л 44 хувьтай тэнцэх хэмжээнд хугацаанд ашиглах ийм боломжтой гэж шинжээчид тодорхойлсон байна лээ. Тэгэхээр энэ дээр тодорхой ашиглалтын хувилбарууд цаашид яаж ашиглах, яаж Монголын эрх ашгийг хангах, энэ талаар хувилбарууд байгаа юу. Эндээс тодорхой тооцооллууд, санал шийдлүүд гарч байсан бол, хаана яаж гарч танилцуулагдаж байсан бэ гээд ийм 3 асуултыг энэ ажлын хэсгүүд, ажиллаж байсан төлөөллүүдээс асууя. Баярлалаа.

О.Батнайрамдал: П.Ганзориг гишүүний асуултад хариулъя. Нэр цохож асуусан байгаа. С.Баярцогт сайдаас эхэлье. 2 номерын микрофон.

С.Баярцогт: П.Ганзориг гишүүнд баярлалаа. Би ийм нэг ном гаргасан юм. Энэ зузаан ном. Оюу толгойтой холбоотой 13 гэрээ, Оюу толгойн асуудлыг хэлэлцсэн 2 Их Хурлын протокол бүтнээрээ байгаа. Оюу толгойд зориулж ээлжит бус хурал хийж байсан Их Хурал, 57 дугаар тогтоолын дараа энэ дотор Онтрэ Гоулдын тухай асуудлыг бол ярьж байсан. Надад энэ Батбаяр гишүүний надад тавьж байсан асуулт байна. Хариулт нь ч байна. Би бүтэн протоколыг нь энэ дотор хийчихсэн байгаа.

Тийм учраас энэ дотор яригдаж байгаагүй. Би энэ 15, 6 жилийн өмнө учраас манай дарга нар санахгүй байсан байх. Би энэ асуудлаар шалгагдаад ном хийсэн хүн учраас юу хаана яригдсан бэ гэдгийг нь бүгдийг нь мэдэж байгаа. Онтрэ-ийн асуудал яг энэ гэрээнд бичигдсэнээрээ Улсын Их Хуралд танилцуулагдаад ороогдоод яригдаж байсан. Би анх удаа энэ шинжээчийн дүгнэлттэй 100 хувь санал нийлж байгаа юм. Хөрөнгө оруулалтын гэрээ хийх ч шаардлага байхгүй. Онтрэ дээр бол. Зүгээр л стратегийн ордын хувьд 34 хувиа аваад, АМНАТ-аа аваад, татвараа аваад, өсөн нэмэгдэх АМНАТ-аа аваад явах хэрэгтэй. Харин 34 хувиа тусгай роялтигаар сольж болно. Энэ хуулийг би 2015 онд өөрөө санаачилж оруулсан юм. Яагаад гэвэл бид нар хувь дээрээ очоод гацчихаад, цаашаагаа зохицуулалт хийх боломжгүй байсан учраас Ашигт малтмалын хуульд энэ заалтыг оруулсан юм. Тусгай роялтигийн асуудлыг. 2011 онд Сангийн сайд байхдаа санаачилж, үнэ өссөн үед нэмэгддэг роялтигийн асуудлыг нэмж оруулсан юм. Энэ 2-ын үр дүнд манайх 15 хувийн роялти авах бололцоотой. Яг тэр үед ярьж байснаар бол нэг роялти орлогын албан татварын 4 хувьтай тэнцдэг. Ийм боломж байгаа. Зардлыг бол хянахад маш хэцүү. Дандаа өсөж байгаа. Бид нар үнэхээр уул уурхайн улс биш учраас ийм хүндрэлүүд цаашаа гарна. Ийм их хэмжээний хөрөнгө оруулалтууд орно оо. Энэ дээр нь хяналт тавих ёстой гэдэг асуудлыг л байнга тавьдаг.

Тэгэхээр манай Засгийн газрын алдаанууд нь юу байна гэхээр өөрсдөө ажлаа хариуцахгүй, урд тал руугаа чихээд байдаг. Үе үеийн Засгийн газар хийгээд

л явах ёстой. 2009 онд энэ гэрээг байгуулсан. 2011 онд сайжруулсан. Нэмэлт хийгээд. 2015 онд Дубайн гэрээгээр муужруулсан. 2019 онд сайжруулсан. Ингээд би энэ 2025 оны энэ түр хорооны үр дүнгээр сайжрах байх гэж ингэж найдаж байгаа. Монголчууд нэг тал болж ажиллах хэрэгтэй. Тэгэхгүй бол өөр дотроосоо дандаа буруутан хайгаад хүний идэш болоод яваад байдаг. Би энд маш олон зүйлийг ярьж чадахгүй байгаа. Яагаад гэвэл үндэсний аюулгүй байдалтай холбоотой асуудал байгаа учраас. Тэгэхдээ үр өгөөжийн асуудлыг ярилцах үед 5 дахь өдөр би өөрийнхөө тэр санаж бодож байгаа юмнуудаа хэлнэ.

Дээрээс нь би юу гэж хүсэж байна гэхээр та нар хаалттай хурал хийх ёстой. Тэгвэл би та нарт ямар ямар хүндрэл гараад, хаанаас ямар шахалт дарамт ирээд, үнэхээр үүлэн чөлөөний нар шиг юман дундуур бид нар энэ гэрээг хийж чадсан бэ гэдгийг бол ярина аа. Өмнөх 2 гэрээ нь яагаад унасныг бид нар ярих ёстой шүү. 2007 оны гэрээ яагаад унасан юм. 2002 онд, 2008 оны 2 сард өргөн барьсан гэрээ яагаад унасан юм? Яагаад бид нар ингээд цаг алдаад байсан юм? Цаг алдах тусам яагаад зардал нь нэмэгдээд байдаг юм? Энэ бүгдийг бид нар ярих ёстой. Эс үйлдэл, үйлдэл 2 чинь хоёулаа үр дагавартай. Би энэ өнөөдөр энд маш олон хүн ирчихсэн байгаад би баярлаж байна. Зөв буруу зөндөө юм ярьсан. Би энэ 2 хүний ярьж байгаа бүх Аюулгүйн Зөвлөлийн ... /минут дуусав/

О.Батнайрамдал: Уучлаарай, энэ гараа өргөж хариулж болохгүй юм. Тийм учраас би өгөөгүй юм. Өөрөө хариулъя гээд гар өргөж болохгүй. Гишүүн асуулт асууснаараа дэгийн хуулийн тухай хариулах эрх үүсэж байгаа юм.

Нэмэлт 2 номерын микрофонд нэмэлт тодруулъя. 1 минут.

С.Баярцогт: Онтрэ-ийн асуудал яагаад энэ хөрөнгө оруулалтын гэрээн дээр яригдахгүй вэ гэхээр тухайн үед Онтрэ гэдэг компани хайгуулын лицензтэй л байсан. Монголд хөрөнгө оруулаагүй байсан. Энэ компанийн нэрийн өмнөөс Оти Эл Эл Си тухайн үеийн Айвенхоу Майнз Инк гэдэг компани л хөрөнгө оруулдаг байсан. Өөрөөр хэлбэл хөрөнгө оруулагч болох, дээрээс нь хөрөнгө оруулалтын гэрээ хийж, тогтворжуулалт авах эрх зүйн ямар ч харилцаа үүсээгүй. Энийгээ ч өөрсдөө илэрхийлээгүй байхгүй юу. Зөвхөн энэ Хөрөнгө оруулалтын гэрээн дээр заагдсан хэдхэн заалт нь бид нар Оюу толгой компани, тэрний цаадах хөрөнгө оруулагчид таатай боломж олгож өгөх үүднээс та 2-ын хооронд хийсэн гэрээг чинь Монгол Улсын Засгийн газар ойлголоо хүлээж авлаа л гэдэг ийм заалтыг л 15-ын ... /минут дуусав/

О.Батнайрамдал: Дараагийн асуултыг Ч.Хүрэлбаатар сайдаас асуусан байгаа. 7 номерын микрофон.

Ч.Хүрэлбаатар: Та бүгдэд энэ өдрийн энэ оройн мэндийг хүргэе ээ. 2007 онд Миезгомбын Энхболдыг Ерөнхий сайд байхад энэ Оюу толгойтой хэлэлцээр байгуулах ажлын хэсгийг Сангийн яамны Төрийн нарийн бичгийн дарга байхдаа ахалж байсан. Ингээд богинохон хугацаанд нэлээд улс оронд хэрэгтэй ийм хөрөнгө оруулалтын гэрээг оруулж ирж чадсан гэж үзэж байгаа юм. Тэр үед дэлхийн эдийн засгийн өсөлт нэг 4,4 хувьтай. Өөрөөр хэлбэл дэлхийн эдийн засаг үндсэндээ тийм бүүм өсөлтийн тийм нэлээд өндөр хувьтай явж байсан цаг үе. Зэсийн үнэ өөрөө 8 мянга, 9 мянга гарчихсан байсан учраас хэлэлцээр хийхэд нэлээд таатай нөхцөл байсан юм.

Ийм учраас тэр зэс хайлуулах үйлдвэр, эрчим хүчээ Монголоос авах

Политехникийн их сургуулийг олон улсын стандартад хүргэх, эндээс гаргаж байгаа алтыг зөвхөн Монголбанканд тушаах зэрэг олон тийм улс оронд ашигтай ... /минут дуусав/

О.Батнайрамдал: 7 номерын микрофон нэмэлт 1 минут.

Ч.Хүрэлбаатар: Гэрээг хийж чадсан. Тэгээд харамсалтай нь Улсын Их Хурал дээр тухайн үед сөрөг хүчин сонгууль дөхөж байсан учраас дэмжихгүй гэдэг байр сууриар тэр хөрөнгө оруулалтын гэрээг унагаасан юм. Үндсэн шалтгаан тэр. Өөр ямар ч шалтгаан байхгүй. Би сайн санаж байна. Энэ Үндсэн хуулийн тэнхимийн зааланд бид нарыг оруулж ирж байгаад тал талаас нь элдэв бусаар л хэлж доромжилж байсан гэдгээ хэлье. Хөрөнгө оруулалтын гэрээ бол 6709А гэдэг ашиглалтын лицензийг л тойрсон хэлэлцсээр байсан. Тэгэхээр өөр бусад ямар нэгэн асуудал тэр үед яригдаж байгаагүй ээ гэдгийг энд би хэлмээр байна.

Үүний дараа Санжийн Баяр Ерөнхий сайд, Норовын Алтанхуяг Шадар сайд, Тэргүүн шадар сайд байх үед энэ Оюу толгойн гэрээ Улсын Их Хурлаар орж батлагдсан. Тэр үед намайг Засгийн газрын Хэрэг эрхлэхийн дарга байсан юм шиг ярьдаг. П.Ганзориг гишүүн ч тэгж ойлгож хэлчих шиг боллоо. Би тэр үед Засгийн газрын Хэрэг эрхлэхийн дарга байгаагүй. Тэр үед засгийн ... /минут дуусав/

О.Батнайрамдал: 7 номерын микрофон нэмэлт 1 минут. Сүүлийн.

Ч.Хүрэлбаатар: Засгийн газрын хэрэг тэр үед ЗГХЭГ-ын даргаар Долгор гэдэг хүн ажиллаж байсан гэдгийг хэлье. Тэгээд Санжийн Баяр Ерөнхий сайдтай, Норовын Алтанхуяг Шадар сайдтай энэ Засгийн газар тэр хөрөнгө оруулалтын гэрээг байгуулж байх үед дэлхийн санхүү, эдийн засгийн томоохон хямрал тулчихсан. Дэлхийн эдийн засгийн өсөлт өөрөө -1,3 хувьтай. Зэсийн үнэ өөрөө 3 мянгаас доошоо орчихсон асар хүнд үед энэ 2 хүн байж байгаад, мөн энэ хөрөнгө оруулалтын гэрээг Улсын Их Хурлаар оруулж ирж батлуулж байсан юм шүү. Гэхдээ би тэр гэрээнд би оролцоогүй. Сул Их Хурлын гишүүн байсан гэдгийг та бүгдэд хэлье ээ. Онтрэ энд янз бүрийн юм байгаагүй.

О.Батнайрамдал: Дараагийн асуулт Ц.Даваасүрэн сайд байсан. 5 номерын микрофон. Тодруулга асуусан юм уу, тийм ээ. Тодруулгаар л явна шүү дээ.

Ц.Даваасүрэн: Ер нь энэ хөрөнгө оруулалтын гэрээний асуудал дээр бол тухайн үед ашиггүй байна гэдэг талаас нь бол эсэргүүцэж байсан цөөхөн гишүүн байсны нэг нь би л дээ.

Тэгээд өнөөдөр амьдралаар энэ бүхэн нотлогдож байгаа. Энэ ордыг 2010 оны ТЭЗҮ-ээр авч үзэх юм бол тэр алт, зэсийнх нь яг одоогийн зах зээлийн ханшаар тогтоох юм бол 400 гаруй тэрбум долларын орд байгаа байхгүй юу. Гэтэл 21 оны байдлаар би албан ёсны тоо л хэлье. Аудитын газрын гаргасан тайлангаас харахад байна шүү дээ. Монгол Улс 1,3 тэрбум долларын татвар өгөөд ашиг өгчихсөн байгаа юм. Гэтэл Рио Тинто тэгээд зээлийн хүү болон энэ бусад, тэгээд менежментийн төлбөр гэдгээсээ 10,1 тэрбум доллар, манайхаас 8 дахин, 9 дахин их ашиг үрчихсэн байгаа байх.

О.Батнайрамдал: Тус тусдаа асуулт учраас энэ чинь 4 минутаар. Хариулт 4 минутаар. Нэмэлт тодруулга 2 удаа.

Ц.Даваасүрэн: Ингээд энэ амьдралаар ингээд нотлогдсон. Тэгэхдээ энэ чинь бид нар ялангуяа би Онтрэ дээр бол тухайн үед энэ яригдаж байсан асуудал. Гэхдээ Ашигт малтмалын лицензийн тухай, Ашигт малтмалын хуулиараа байна шүү дээ. Хөрөнгө оруулалтын гэрээ байгуулахад ашиглалтын лиценз ТЭЗҮ-тэй байна гэж л байдаг байхгүй юу.

Тэгэхээр хайгуулын гэрээ лицензтэй хүнтэй байгуулж болохгүй. Тэгэхээр хэзээ ч энэ хамрах асуудал биш. Ингээд хөрөнгө оруулалтын гэрээнд хамарна гээд эд нар хамрахгүй. Тийм учраас бол шинээр хөрөнгө оруулалтын гэрээ эднийтэй байгуулах ёстой. Тухайн үед үйлчилж байсан хөрөнгө оруулалтын асуудал бол Ашигт малтмалын хуулийн 30.1-ээр зохицуулагдаж байсан байхгүй юу. Энэ асуудлыг бид нар ярьж байсан.

Тэгээд Хөрөнгө оруулалтын тухай хуульд аваачаад нэг хамаарах лицензүүдийн жагсаалтад манай энэ нөхдүүд энэ Баярцогт энэ тэр хийчихсэн байхгүй юу. Хүчээр хайгуулын лицензийг. Опоо хэдүүлээ бодит үнэнийг л ярих хэрэгтэй шүү дээ. Тийм учраас бол энийг бид нар ТЭЗҮ-гүйгээр хөрөнгө оруулалтын гэрээ байгуулсан байхгүй юу. Өнөө өглөө үйлчилнэ, хойно үйлчилнэ ч гэх шиг хачин юм яриад. ТЭЗҮ-гүйгээр хөрөнгө оруулалтын гэрээ байгуулж болохгүй байсан байхгүй юу. 30.1-ээр. Байгуулсан эд нар. Тэгээд өнөөдөр ингээд харахад эргээд нөгөө Онтрэгийн лицензийг энэ хөрөнгө оруулалтын гэрээнд хамруулах, ахиад л нөгөө нэг гаднын захиалга яриад сууж байгаа байхгүй юу. Болохгүй шүү дээ. Өнөөдөр Үндсэн хуулиар эрх зүй өөр орчин байсан. Монголын ард түмэн дийлэнх ашгийг хүртэнэ гэж.

Тийм учраас энэ шинэ Үндсэн хуулийн хүрээнд энэ Онтрэ-ийн лицензийн асуудлыг ярьж, хөрөнгө оруулалтын гэрээг дахин ярих ёстой. Өөр ямар ч арга байхгүй. Тийм учраас бол би энэ түр хорооны энэ хэлэлцэж байгаа асуудлыг үнэхээр сайшааж байгаа юм. Өнөөдөр хөрөнгө оруулалтад 5 гэж байснаа хэд болсон, 21 болсон. 18 сая тэрбум зээл, 13 тэрбум доллар нь Ерөөгийн зээл. Ерөө энэ зээлээрээ өнөөдөр ашгаа аваад байна шүү дээ. Энэ чинь хөрөнгө оруулалт юм уу, зээл юм уу. Энэ асуудлыг өнөөдөр бид нар шийдэж байж ингэж явахгүй бол зардал өснө л гэнэ. Эрдэнэт болоод л байна шүү дээ. Гэтэл эд нар Эрдэнэтээс бага татвар төлсөн мөртөө өнөөдөр эдийн засагт том хувь нэмэр оруулсан гэж юм яриад байна шүү дээ. Тийм юм байхгүй. Өнөөдөр Монголын эдийн засгийг авч байгаа юм бол зэс, алтнаас гадна хамгийн гол юм бол нүүрс. Өнөөдөр 15, 6 тэрбум доллар оруулж байгаагийн 8, 9 тэрбум нь нүүрс. Эд нар 100-аас нэг зуун тавьхан сая доллар. 5 хувийн нөөцийн төлбөрөө төлж байгаа юм. Ямар юмных нь хувь нэмэр байх юм бэ. Тэгээд ийм юмыг ард түмэнд хүргэх хэрэгтэй.

Тийм учраас Онтрэ дээр энэ бүгдийг зогсоох ёстой. Шинээр гэрээ байгуулах ёстой. Үндсэн хуулийн дагуу Монголын ард түмэн дийлэнх ашгаа хүртэх ёстой.

О.Батнайрамдал: Дараагийн асуултыг Н.Алтанхуяг сайдаас асуусан байгаа. Би энд гэрчүүдэд нэг зүйлийг тодруулъя.

Хяналт шалгалтын тухай хуулиар гишүүд асуулт асуух юм бол тэр асуултад нь хэнээс асууснаас нь хамаараад өгөх юм. Гараа ингээд, нэг ёсондоо хариулах тийм дэг зохицуулалт байхгүй юм. Тэгээд дэг зохицуулалт байхгүй. Гишүүд асуулт асуухгүй бол би гэрчээс гараа өргөсөн учраас микрофон нээх дэгийн зохицуулалт байхгүй ээ. Гэрчүүд. Сонсгол даргалагч дахиад ийм асуудал гарах юм бол хурлаас гаргах үүрэгтэй юм.

Би хуулиар хүлээсэн Хянан шалгах түр хорооны даргын үүрэг байгаа. Дахиж ийм явдал битгий гаргаарай. Энэ Хянан шалгах түр хорооны сонсгол өөрөө мэргэжлийн түвшинд явах ёстой. Бид нар энэний ард, ард түмнийг мэдэх эрхээр хангах гэж байгаа. Тийм учраас та бүхнийг хянан шалгах түр хорооны сонсголд болон энийг, сонсголыг үзэж байгаа үзэгчдэдээ хүндэтгэлтэй хандахыг хүсье.

1 номерын микрофон.

Н.Алтанхуяг: П.Ганзориг гишүүний асуултад хариулъя. Түрүүн манай Д.Ганхуяг сайд энэ дээр их чухал юм хэлсэн шүү дээ. Би 13 гэдэг чинь 12 жилийн өмнө Улсын Их Хурал дээр нээлттэй ярьсан асуудлын Онтрэ гоулдын лиценз байхгүй юу. Тэгэхдээ би гэдэг нь манай салбарын яам л энийг мэдэж байсан гэсэн үг. Тэгэхээр энэ Д.Ганхуяг сайд юу гэж хэлчхээд түрүүн гарсан гэхээр та нар 100 хувь юмныхаа 34-ийг авах гэж байгаа юм уу. 80 хувь юмныхаа 34-ийг авах гэж байгаа юм уу. Сайн бодоорой гэсэн. Энэ юу гэсэн үг вэ гэхээр ерөөсөө Онтрэ гоулдыг чинь оруулж тооцох ёстой л гэсэн үг. Оруулж тооцвол 100 хувь байхгүй юу. Манайх уулаасаа тэрнийг оруулаад тооцоод юмаа авах ёстой. Би Их Хурал дээр тийм мэдээлэл хийсэн байна шүү дээ. 12 жилийн өмнө. 30 хувиа алдчих гээд байна шүү дээ, нөхөд өө. Онтрэ гоулдыг ярихгүй бол гэж, тийм ээ. Тийм учраас маш ойлгомжтой. Манай Засгийн газрын үед энэ асуудлууд томьёологдож, Д.Ганхуяг сайд лицензийг нь түдгэлзүүлсэн гэж ярьдаг юм шүү дээ. Та нар нөгөө баримтыг нь судалсан юм чинь мэдэж байгаа байлгүй. Түдгэлзүүлж хүртэл үлдсэн. Одоо би өнөөдөр өглөө орж ирээд л ингээд харж байхад тэр нэг лиценз олгодог, сунгадаг. Тэр чинь Засаг дээр нэг их асуудалгүй шүү дээ. Цагт хамаагүй байхгүй юу. Тэр Ашид ямар юм билээ? Кадастртай нэг алба байдаг шүү дээ. Уул, уурхай. Тэрний чиглэлээр л явагдаад байгаа. Тэр хүмүүсээс та нар тодорхой сайн сайн асуух ёстой. Ашиглалтын лиценз нь хугацаа нь болчихсон юм уу, болоогүй юм уу? Өгөх ёстой юм уу, өгөхгүй юм уу? Хайгуулыг хэзээ ашиглалт болгох юм гээд. Чөтгөр нь детальдаа гэдэг шиг тэр, тэр хавиар асуудлууд байгаа байх аа. Би тэрнийг бол мэдэхгүй байна.

Манай Засгийн газрын хувьд бол ганцхан юманд санаа зовдог байсан. Наад хөрөнгө оруулалт чинь ингээд хоосон нэмэгдээд байхаар бид нарын ноогдол ашиг авдаг хугацаа хойшлоод байна шүү дээ. Жишээлэх юм бол сүүлд Дубайн гэрээ гээд яриад байгаа. Бид нарын үед бол Дубай гэж байгаагүй учраас тэрнийгээ манай нөгөө хөрөнгө оруулагч тал юу гэж томьёолдог байсан юм гэхээр энэ гүний уурхайг ашигламаар байна. Гүний уурхайг ашиглахын тулд хөрөнгө оруулалт хэрэгтэй байна ийм юм бол миний үед маш их олон янз янзын шугамаар хэлэлцээрийн байдлаар, шахалтын байдлаар янз бүрээр ирж байсан. Бид нар нэг л юм асуудаг. Тэгье ээ, тэгье, ярья, хөөрье. Та нар маань байна шүү дээ. Хэчнээн хэмжээний тэрбум доллар оруулах гээд байгаа юм. Нөгөө нэг анх 5,1-ийг оруулаад л тэгээд л тэндээсээ үйлдвэр маань босоод, тэндээсээ мөнгө олоод цаашаагаа өргөтгөлөө хийнэ гэсэн яасан. Та Их Хурал дээр оруулсан хуулиа зөрчих гээд байна шүү дээ.

Тэгэхээр нэмэлт хөрөнгө оруулалтыг засаг шийддэггүй. Хэрвээ ингэж байгаа бол Усын Их Хурал дээр оруулж, хөрөнгө оруулалтынхаа гэрээнд өөрчлөлт оруул гэдэг иймэрхүү маягийн яриа манай дээр их явсан юм. Тэгээд яг үнэндээ бол энэ асуудлаас болж манай Засгийн газар огцроход томоохон нөлөө үзүүлсэн. Та нар тэрнийг, бид нарыг огцорсон чинь тэр Оюу толгойн нэг захирлын хэлсэн телевизээр ярьсан юм байгаа шүү дээ. Монголчууд бүгд мэдэж байгаа. Энэ ер нь нэг бүтэлгүй Засгийн газрыг нэг юм огцрох шиг боллоо. Дараа дараачийнх нь Засгийн газартай

хэл амаа олно гэсэн. Тэгээд хэл амаа та нар яаж олсон юм, Монголчууд. Монголчууд нэг байх ёстой гэж миний хэлээд байдаг чинь энэ. Нэгийг нь огцруулж аваад, нөгөөдхөөр нь Дубайн гэрээ байгуулаад л явсан. Ингэснээр чинь нөгөө гүний уурхайн хөрөнгө оруулалтын маш өндөр зээлүүд нэмэгдээд, бид нарын ингээд авсан зээл нь их, хүү нь өндөр ингээд өрөнд л явж байгаа. Ийм юмаа л бид нар ойлголцож зогсоох ёстой. Би харин энэ хяналт шалгалтын сонсгол та бүхнийг зохиож байгаад их баяртай байгаа. Би бараг хамгийн түрүүнд очно оо гэж хэлсэн. Жаахан зүгээр нөгөө минут чинь бага байгаа болохоор жаахан тэгсэн юм. Уучлаарай.

Тэгээд сайхан дэлгэрэнгүй яриад энэ Ерөнхийлөгч, юу, Их Хурлын дарга ирсэн байгаа. Маш их олзуурхууштай зүйл шүү. Тэгээд хэдүүлээ жаахан минутыг нь сунгаад та нар онож асуугаад жаахан явуулаад, тийм. Тэгээд яримаар байна.

О.Батнайрамдал: Б.Жаргалан гишүүнийг нэмье. П.Ганзориг гишүүн тодруулъя.

П.Ганзориг: Миний асуултын гол зорилго бол энэ Онтрэ-ийн 2 лицензийн зөвхөн Хойд Хюго гээд ордын хэсэг байгаа. Зэс нь гэж байгаа юм. 3 Эрдэнэттэй тэнцүү, 2,5 Цагаан суваргатай тэнцэх хэмжээний нөөцтэй нэг л лиценз дээр ирж байгаа юм. Тэгэхээр энэ Оюу толгойн анхны ТЭЗҮ хийгдээд явж байхад энэ ордууд энэ 2 орд, хоёулаа, ТЭЗҮ-д нь орчихсон явж байсан билээ. Ороод ингээд тодотгоод хийгдээд яваад байгаа юм. Энэ хооронд маш олон ажлын хэсгүүд гарсан байна. Ерөнхий сайдын захирамжаар. Их Хурлаас ч гэсэн 3, 4 удаа тогтоол гаргаж тодорхой үүрэг чиглэлүүд өгсөн байсан.

Тэгэхээр энэ ажлын хэсэгт орж байсан хүмүүс. 1-д, энэ өндөр ба агууламжтай алт, зэс, молибден, мөнгө гээд ийм том ордоо хууль зөрчөөд Ашигт малтмалын хууль зөрчөөд 12-20 заалт зөрчөөд, сунгаад яваад байгааг мэдэж байсан уу гэж би асуугаад байгаа юм.

2-т, мэдэж байсан ямар арга хэмжээнд авсан бэ? Ер нь бол ямар ч одоо ... /минут дуусав/

О.Батнайрамдал: Ашигт малтмал. П.Ганзориг гишүүний асуултад хариулах яг хүн байхгүй байна.

Б.Баярбаатар гишүүний микрофоныг өгье.

Б.Баярбаатар: Оройн мэнд хүргэе ээ. Монгол Улсын Ерөнхийлөгч, Их Хурлын дарга, Ерөнхий сайдаар сонгогдож, томилогдож ажиллаж байсан хүмүүс маань өнөөдөр түр хорооны хуралд ирсэнд талархаж байна. Иргэд эндээс их зөв, үнэтэй мэдээллийг олж авах болов уу гэж би харж байна. ҮАБЗ 50-аас дээш хувийг эзэмшсэн тохиолдолд энэ гэрээг байгуулах боломжтой гэж тухайн үед хуралдаж, хэлэлцэж протоколд үлдэж байсныг сая ҮАБЗ-ийн 2 гишүүн маань хоёулаа зэрэг нотоллоо. Гэсэн хэдий ч энэ ҮАБЗ-ийн бодлого хэрэгжээгүй ээ. Нөгөө хуульд заасан 34 хувь маань Монгол Улсдаа буцаад 34 хувийн өр болж ирсэн. Байгалийн баялгаа бид нар гадагш нь зөөгөөд байдаг. Монголын талын өр нь нэмэгдээд байдаг. Гэтэл өнөөдөр иргэд ноогдол ашгаа нэг ч төгрөг ч авч чадахгүй байж байгаа. Мэдээж тэнд олон хүн ажлын байраар хангагдаж, олон ААН-үүд хамтран ажиллах гэрээгээр нэг орлого олоод амьдарч байгаа зүйлүүд сайшаалтай зүйл байгаа Оюу толгой төсөл дээр. Тэгэхдээ өнөөдөр энэ том байгалийн баялгаа бид нар энэ том

төслийг хэрэгжүүлж байгаа тохиолдолд Монголын нийт иргэд өнөөдөр энэ ноогдол ашиг авах ёстой гэдэг хатуу зарчим. Тэгтэл өнөөдөр энийг авах боломж нь ч бүрдээгүй байна. Цаашдаа ч хэзээ авах нь мэдэгдэхээргүй ийм нөхцөл байдал дээр өнөөдөр бид нар хуралдаад сууж байна. Магадгүй энэний хариуцлагыг хэзээ нэгэн цагт хэн нэгэн хүлээх байх аа. Зүгээр, энд ирээд загнаж бариад байх нь утгагүй байх аа. С.Баярцогт сайд та бас, нэг ном үзүүлээд тэгээд 1 загнаад байх нь утгагүй байх. Тантай энэ шууд холбоотой л асуудал гэж би харж байгаа.

Дараагийн нэг асуудал энэ ТЭЗҮ-тэй холбоотой асуудлыг Ц.Даваасүрэн сайд нэг түр хороо ахалж байсан. Та тийм ээ. Энэ ТЭЗҮ чинь 15 оноос хойш ерөөсөө шинэчлэгдэж батлагдаагүй байгаа юм. Тэгэхээр энэтэй холбоотой тайлбарыг та өгмөөр байна, 1.

2-т, би яг энэ төрийн 3 өндөрлөг, дээрээс нь энэ Ч.Хүрэлбаатар сайд анх тэр 2007 онд өргөн барьсан нэг хөрөнгө оруулалтын гэрээний төсөл байгаа. 2008 онд буцаагаад татаад авчихсан юм. Тэр их сайн төсөл байсан гэж ярьдаг юм. Шинжээч нар ч үзэж байгаа. Та ажлын хэсгийг нь ахалж байсан. Өнөөдрийн энэ мөрдөгдөж байгаа хөрөнгө оруулалтын гэрээнээс юугаараа илүү, давуу байсан юм бэ гээд нэг зөв ойлголтыг ...

Би 1 минутаа авчихъя.

Зөв ойлголтыг өгөх нь зөв болов уу гэж би харж байна. Дараагийн асуудал одоо би яг урагшаа харж ярья гэж бодож байгаа. Сая шинжээчийн дүгнэлт дээр хөрөнгө оруулалтын гэрээнд Онтрэ хамаарахгүй гэдгийг олон нотлох баримтаар хэлчихлээ. Тухайн цаг үед гэрээ байгуулах нөхцөл байдал дээр хэлэлцэж байсан хурлууд, протоколуудад Онтрэ огт яригдаагүй ээ гэдгийг та бүхэн маань сая хэлчихлээ. Сая шинжээчийн дүгнэлт дээр юу гэж харсан бэ гэхээр Рио Тинто Онтрэ 2 хамтран ажиллах гэрээ байгуулж, хөрөнгө оруулалтын зээл олгосон 6,5 хүүтэй, хайгуул хийхэд нь ... 1 минутаа сунгаа авчихъя.

О.Батнайрамдал: Б.Баярбаатар гишүүнд нэмэлт 1 минут.

Б.Баярбаатар: Гэтэл Онтрэ-ийн 20 хувь, Рио 80 хувь хамтран ажиллах гэрээн дээр. Бид нар 34 хувь гэж яриад байна. 20 хувийнх нь 34 хувийг эзэмших гэж байгаа юм уу. Бид нар. Хэрвээ тэгэхээр энэ чинь 100 хувь гэж тооцох юм бол 6 хувь. Энэ шилдэг луйвар шүү, бүр. Гуя дагаж хүзүү гэдэг шиг. Оюу толгойн том төслөө дагуулаад бид нар Онтрэ-гээ өгөх гэж байгаа юм уу. Тэгээд ингэ гээд шахаад суугаад байж болох юм уу? Тэгэхээр энэ эргэлзээг нэг арилгана.

Дээр нь энэ Онтрэ чинь ийм том төсөл хэрэгжүүлэх тийм чадалтай компани юм уу? Бид нар хэлэлцээ хийвэл. Рио Тинто бол чадалтай байх. Тэгээд Онтрэ чинь дангаараа ингээд энэ төслийг хэрэгжүүлчих тийм чадалтай компани яг мөн үү гэдэг асуултыг би асуумаар байна.

О.Батнайрамдал: Б.Баярбаатар гишүүн нэлээн олон асуулт асуулаа. Дутаах юм бол та хэлээрэй. Н.Энхбаяр Ерөнхийлөгчөөс эхэлье. 3 номерын микрофон.

Н.Энхбаяр: Баярлалаа. Тэгэхээр энэ сая С.Баярцогт сайд бид нарыг зарим юмаа мартаад байх шиг байна гэж байна. Аюулгүй байдлын зөвлөл дээр Онтрэ-ийн асуудал ерөөсөө яригдаагүй шүү. Тэр утгаараа би Аюулгүй байдлын зөвлөл

дээр Онтрэ-ийн асуудал яригдаагүй л гэж би хэлж байгаа юм. Их Хурал дээр яригдсан байхыг би үгүйсгэхгүй. Тэр протокол дээр байгаа бол тэр протокол дээрээ байгаа байх. Аюулгүй байдлын зөвлөл дээр зөвхөн энэ Оюу толгойн хөрөнгө оруулалтын гэрээний тухай асуудал яригдсан гэдгийг би баттай хэлж байна.

Тийм учраас Онтрэ өөрөө Аюулгүй байдлын зөвлөл дээр хөрөнгө оруулалтын гэрээ батлахад яригдсан. Тэр утгаараа ахиад хөрөнгө оруулалтын гэрээ байгуулья гэж хэлж байгаа бол тэр үндэслэлгүй шүү гэдгийг хэлчихье гэж.

2 дугаарт, тэр Аюулгүй байдлын зөвлөл дээр бид нар их нухацтай авч үзсэн юм. Энэ хэд хэд дахин. Энхболд Ерөнхий сайдын үед байсан асуудлыг бид нар буцааж байсан. Бас л сэтгэл санаанд хүрэхгүй байна гэж. Тэгээд сүүлд нь С.Баяр Ерөнхий сайдын үед сая манай Д.Дэмбэрэл дарга ярилаа. Нэлээн нухацтай тийм аюулгүй байдлын зөвлөмж гаргасан. Яах вэ, зарим хуульчид, зарим хүмүүс ер нь зөвлөмж бол зөвлөмж энэ хууль бус гэж ярьдаг. Тэгэхдээ биш ээ. Энэ Ерөнхийлөгч нь толгойлдог, Ерөнхий сайд нь гишүүн нь байдаг, Их Хурлын дарга нь гишүүн нь байдаг цорын ганц институц. Бүх нарийн юмаа үүгээр ярьдаг. Тэр утгаараа нууцалдаг.

Тийм учраас би энийг тийм зүгээр зөвлөмж, энийг тоохгүй байж болно гэж ерөөсөө битгий яриарай гэж та бүхэндээ хэлмээр байна. Энэ бол бүр хуулиас илүү хүчтэй ийм бичиг баримт гаргадаг байгууллага шүү гэж. Бусад оронтой жиших юм бол тийм байдаг юм байна лээ. Яг хууль гаргадаггүй ч гэсэн тэр зөвлөмж нь өөрөө ерөөсөө тэр хуулиас илүү ийм бодлогын баримт бичиг байдаг учраас заавал барьдаг. Энэ бол бид нар өнөөдөр хоорондоо муудалцах биш бид нар алдчихжээ. Энэ дээр хүлээн зөвшөөрөх хэрэгтэй. Монголчууд алдчихаж, Рио Тинтог шүүмжлэх хэрэг байхгүй. Угаасаа энэ чинь 1873 онд байгуулагдсан колонист, империалист үеэсээ авхуулаад өөр дотроо энэ өөрөөсөө тэрийг салгах гэж оролддог ч гэсэн чадахгүй ийм ядуу буурай орнуудад очиж, ийм гэрээ тулгадаг, ийм туршлагатай л компани байхгүй юу даа. Энэ буруу биш. Харин тэр орон өөрөө тэр компанийн тавьж байгаа тулгаж байгаа гэрээг хүлээж авах уу, үгүй юу гэдэг дээрээ л шийдэх ёстой. Тэгэхээр бид нар тийм дархлаа сул байж. Тэр үед ялангуяа 2009 оны сонгуулиар би сонгуульд ялагдаж, Элбэгдорж ялсан нэртэй энэ шууд холбоотой. Би байсан бол өнөөдөр та нар барьж байна шүү дээ. Би байсан бол Украйны дайн болохгүй гэж. Би хэрэв тэр үед 2009 онд Ерөнхийлөгч байсан бол ийм муу гэрээ байгуулагдахгүй байсан. Ц.Элбэгдорж гэж хүн гарч ирээд ийм гэрээг маш хурдан байгуулсан. Тэр утгаараа энэ ч гэсэн энэ Оюу толгойн гэрээг хөрөнгө оруулалтын гэрээтэй байгуулахад Монголын сонгууль хүртэл холбоотой шүү.

Тийм учраас тэр С.Баярцогт сайдын хэлдэг нь үнэн. Ярья гэвэл бүр нууц юм ярьж болно. Зүгээр бид нар яах вэ дээ, нэг ийм нэг минутад хязгаарлагдаад нэг жоохон ил тод юм л яриад өнгөрөх гээд байна шүү дээ. Үнэн хэрэг дээрээ тэр сонгууль, луйвар, булхай, хээл хахууль, тэр Рио Тинто компанийн мөн чанар гээд ярих юм бол маш их юм ярьж болно, уг нь. Тэгж яривал манай өнөөдөр Их Хурлын гишүүд маань их сургамж авч, төрийн бодлогоо тодорхойлохдоо их оновчтой тодорхойлж магадгүй гэж би бодож байгаа юм.

Тийм учраас тэгээд Баярцогт сайдын тэр хэлж байгаа зарчмыг дэмжиж байна. Энэ бол алдаа хийсэн гэдгээ бүгдээрээ зөвшөөрнө. Энэ дээр бие биеийгээ буруутгаад ч яах вэ, янз янзаар цоллоод яах вэ. Алдаа гаргачихлаа. Засъя. Тийм учраас засах хамгийн гол арга тэр 34 хувь биш, бүтээгдэхүүн хуваах гэрээ. Бүтээгдэхүүн хуваах гэрээ байгаа цагт Монголын төрийн өмч 100 хувиараа бид

нарт байна. Улсын Их Хурал Үндсэн хуулийн 6.2 мөрдөгдөнө. Бид нар өмчөө алдахгүй. Харин бүтээгдэхүүнээ анх бүтээгдэхүүн гаргаж ирсэн юу гэж, дээрээс эхлээд хувааж авна. Тэр утгаараа бид нар ашиг ч хүлээх хэрэггүй.

Тийм учраас бүтээгдэхүүн хуваах гэрээ болгож засаарай гэж та бүхэнд зөвлөж байна. Ингэж байж бид алдаагаа засна. Дахин Оюу толгойн хөрөнгө оруулалтын гэрээтэй адилхан энэ Онтрэ-тэй дахиад нэг 34 хувь аваад, тэгээд 1 АМНАТ тохироод ахиад нэг ийм хөрөнгө оруулалтын гэрээ хийх гэж байгаа бол тэр том алдаа болно шүү. Битгий тэгээрэй гэж та бүхэндээ зөвлөж байна. Бүтээгдэхүүн хуваах гэрээ ... /минут дуусав/

О.Батнайрамдал: Д.Дэмбэрэл даргын микрофон. 4 номерын микрофон.

Д.Дэмбэрэл: Энэ Онтрэ-ийн тухай Их Хурал дээр яригдлаа гэхэд Улсын Их Хурал, Засгийн газар юм уу, хууль санаачлагч өргөн мэдүүлсэн тохиолдолд л тэр асуудлыг авч ярьдаг зарчимтай. Хэн нэгэн Улсын Их Хурлын гишүүн чуулган дээр асуусан зүйлийг Улсын Их Хурал авч хэлэлцэж байсан анхааралд нь оруулсан гэж ингэж үзэж болохгүй ээ. Энэ Онтрэ-ийн торгоны асуудал бол жич. Харин энэ ажлын хэсэг Түр хорооны шийдэх асуудал. Энэ ер нь одоогийн энэ яваад байгаа зүйлд Монголын тал их ашиг муутай юм шиг, Монголын талын эрх ашиг хангагдаагүй юм шиг санхүү эдийн засгийн үр дүн гарч байна. Энэ асуудлыг ер нь энд бидэнтэй гэрээ байгуулсан компаниудтай ярилцах ёстой шүү. Нухацтай ярих ёстой. Жишээлбэл би нэг энд нэг жишээ уншъя. Энэ надтай уулзсан Айвенхоу Майнзын ерөнхий захирал Жон Макен, дэд ерөнхийлөгч нь Жон Погнани энэ хүмүүс ямар гоё гоё үг бидэнд хэлж байсан билээ. Монголын эрх ашиг хангагдана. Өдөрт бараг 100 тэрбум шахуу хүдэр боловсруулчихна. Дэлхийд 3 том үйлдвэрийн нэг. Бид маш сайхан гэрээ байгуулаад, та нарын өмнө тавьчихлаа, энийг шийдэж өгөөч. Монгол энэнээс хохирохгүй ээ гэж. Үгүй ээ, тэгээд Монгол их л хохирсон байна шүү дээ. Энэ үе үеийн захирлуудын ингэж хэлж байж гэрээ байгуулдаг. Цаашаа очоод өөрийнхөө орлогыг бүрдүүлж авдаг юм шиг байна. Биднийг хохироож байна шүү дээ. Бид чинь тэгж яривал зэсийн үйлдвэр байгуулах түвшинд хүрчихсэн. Өдий төдий зэсийн баяжмалыг бараг 50, 60 жил ашигласан, эрдэм мэдлэг, чадвартай ард түмэн шүү. Бид зүгээр мөнгөндөө боогдсон орчин үеийн хамгийн сайн технологийг оруулж магадгүй гэдэг.

Нөгөө талаар 3 дахь орнуудын дэлхийн сайн технологитой ийм компаниуд байх нь зүйтэй гэсэн бодлого барьсан болохоос биш тэр гэрээгээ 2 талтай бие биедээ хууль зөрчсөн юм хийчхээд, хэрүүл хийж байх ёстой ч юм биш. Хэрэв хууль зөрчигдсөн байх юм бол энэ гэрээний асуудлыг 2 тал хоёулаа хариуцах ёстой шүү. 16 жилийн дотор менежмент хийчхээд ямар үр дагавартай бидний өмнө энэ Рио Тинтогийн нөхдүүд энэ тайлангаа хамгаалах гээд байгаа юм. Муухай байна шүү дээ. Монголыг хохироочхоод, өөрсдөө санхүүгийн зөндөө махинац хийчихсэн юм уу.

Тэгээд 34 хувийг нь авах гээд өнгөлзөөд байдаг. Тэрнийг нь дэмжээд зарим хүмүүс цаагуур наагуур үг шургуулаад байдаг ийм байж болохгүй ээ. Монголын төр нэгдсэн бодлоготой явж ирж байгаа. Энэ асуудлаар.

О.Батнайрамдал: Ч.Хүрэлбаатар сайд дараагийнх нь Н.Алтанхуяг сайд. 1 номерын микрофон.

Н.Алтанхуяг: Ер нь Дэмбээ даргыг Их Хурлын дарга байхад ч гэсэн бид нар их ойлголцоод л явж байсан. Ер нь би тэгээд дахиад нэг хэлж байна. Дэмбээ

даргатай яг санал нийлдэг нэг асуудал. Бид нар өөрөө нэг баг байх ёстой байхгүй юу. Монголчууд. Одоо та нар яг амьдрал дээрээ энэ дундуур яваад гарсан хүний хувьд хэлэхэд гаднынхантай нэг байлдана, дотнынхонтойгоо нэг байлдана шүү дээ. Сая эд нар хаалттай хий гээд байна шүү дээ. Тэгвэл би зөндөө юм ярьж өгнө. 4,1 5,1 5,1 тэрбум ам.долларын хөрөнгө оруулалт 7,1 болчихоод байна шүү дээ. 2 тэрбумыг та нар яаж илүү гаргачхаад байгаа юм бэ? Энэ чинь нөгөө ТЭЗҮ хуулиа зөрчөөд байна шүү дээ гээд ийм асуудал бид нар тавьсан юм. Тэгэнгүүт л буудаж эхэлдэг юм. Ер нь манай Засгийн газрыг тэр үед юу гэж муулж байсан. Энэ бол ресорс, нэйшналист, баялгийн тийм үндсэрхэг амьтад гарч ирлээ гэж. Тэр нь чааваас Н.Алтанхуяг орж байгаа. Энэ хэн саяын Ганхуяг сайд орж байгаа, Д.Тэрбишдагва сайд орж байгаа, Улаан сайд орж байгаа байхгүй юу.

Тэгээд бид нар ярьж байгаад Ерөнхий сайдын захирамжаар гэрээнд өөрчлөлт оруулж болдоггүй юм бол 2 тэрбум ам.долларынх нь хэтрэлтийг шалгая гэж манай энэ саяын хэлсэн 3 сайд тушаал гаргаж, энийг шалгасан юм. Энийг яагаад шалгаж тогтоох ёстой юм гэхээр та нар бод доо. Тэр үед бид нар ярьдаг байсан өгүүлбэр хэлье. 1,5 тэрбум ам.доллараар ямар их юм босгож болж байхад яагаад бид нар айлын оруулсан 2 тэрбум ам.долларын хэтрэлтийг нь өө, тийм байна, явъя гэж яаж явах вэ дээ. Дахиад энийг чинь нэмчхээр, энийг чинь зөвшөөрчихөөр бид нарын дивиденд буюу ноогдол ашиг авдаг он жилүүд хойшилсоор байдаг. Ийм ийм нөхцөл байдлууд байсан юм. Ний нуугүй л би ярь гээд байгаа нь энэ. Ингээд нуух юм байхгүй шүү дээ.

Тэгээд энийг дахиад гүний уурхайд хөрөнгө оруулъя гэхээр, хүүш, дахиад нөгөө хөрөнгө оруулалт чинь нэмэгдээд хянагдаагүй хөрөнгө оруулалт нь нэмэгдээд ингээд бид нар бол нөгөө чөтгөрийн цикл рүү орсон. Яг Дэмбэрэл гишүүн даргатай санал нэг. Хаана байна? Бид нар нөгөө нэг 7, 8 энэ оны үед одоо хөрөнгийг нь оруулчихвал гэлээ ёстой Монголыг алаад өгнө гэсэн компани маань оруулчихсан чинь одоо өнөөдөр бид нарыг 12 тэрбум ам.долларын өрөнд оруулчихаад сууж байдаг. Энэ бол хэрээс хэтэрсэн.

Тэгэхдээ би дахиад нэг юм хэлж байгаа. Бид нар өнгөрсөн юмыг буруу хийгээд суугаад байх биш манай Засгийн газрын үед бид нар, би засах гэж оролдсон юм. Болоогүй юм. Тэгэхээр дараа дараачийн засгууд нь яах гэж юуг засах гэж оролдсон юм. Ингээд үлгэр яриад 12 жилийн дараа Онтрэ гоулдыг яриад байдаг ийм улс, ийм төр, ийм засаг, ийм Их Хурал, ийм хүмүүс баймааргүй л байна.

Тэгээд өнөөдрийн энэ нь бол энэний үр дүнд би гарах байх гэж бодож байна. Ямар ч байсан Онтрэ гоулд хэлэх үггүй болох байх. Тэр чинь манай баялаг байхгүй юу. Одоо ингээд нэг лиценз гэдэг цаасны цаана л ерөөсөө баялгуудыг чинь аваад байна шүү дээ. Тэгээд тэр цаасыг хэдээр зарж байна, 10 сая доллараар зарж болж байгаа биз дээ? Ийм ийм нөхцөлүүдээ сайхан ярьчихвал Монголчууд бол тэр Ерөнхийлөгч Ц.Элбэгдорж энэ Их Хурал дээр орж ирээд, би Ерөнхий сайд байгаа ярьсан ярианаас Монголчууд, Монголчууд биш юм гэхэд Улсын Их Хурлын гишүүд дийлэнх нь нэг ойлголттой болсон байхгүй юу. Нээрээ буруу, зөрүү юм зөндөө хийгдсэн юм байна. Бид нар энийг засах нь зүйтэй юм байна. Үнэн юм байна гэж. Харамсалтай нь тэр 13 оны 2 сард болсон юм. 13 оны 6 сард Ерөнхийлөгчийн сонгууль болсон юм. Ингээд дахиад будаа болсон байхгүй юу.

О.Батнайрамдал: Ц.Даваасүрэн гишүүн 5 номерын микрофон.

Ц.Даваасүрэн: Тийм, манай түр хороогоор нэг яригдсан асуудал 2015 онд

ТЭЗҮ-д өөрчлөлт оруулсан асуудал байсан байхгүй юу. Тэгэхээр Рио Тинто компани анх энэ хөрөнгө оруулалтыг хийхдээ хөрөнгийн бирж дээр тэр анхны ТЭЗҮ-ээ боловсруулаад 2010 оны тэр дүнгээр бол 45 сая тонн зэсийн баяжмал, 22,7 сая тонн зэс. Тэгээд 1800 тонн алт байна гээд. Ингээд 4 тэрбум гаруй доллар бирж дээр босгочоод, манайд 4,1-ийг нь зээлчихсэн байхгүй юу. Өндөр хүүтэй. Манай хөрөнгөөр мөнгө босгочоод тэрийгээ зээлчихсэн гэсэн үг. Гэтэл энэ ТЭЗҮ-гээ 2015 онд өөрчилсөн. Тэрийг Отгочулуу гэж нөхөр байсан гэж санаж байна. Ингээд манайхан нөгөө зөвлөлөөрөө оруулаад баталчихсан байхгүй юу. Тэгээд би энийг бол бид тухайн үед буруу гэж энийг өөрчлөөч ээ, ер нь ТЭЗҮ-ээ битгий өөрчлөөд бай гэдэг асуудал ярьсан. Яагаад гэвэл 15 оны ТЭЗҮ-д нөгөө 22,7 сая тонн байсан зэс чинь 11 сая тонн болоод буурчихсан. Нөгөө алт чинь 1800 биш 350 болоод буурчихсан байхгүй юу. Одоо батлуулах гээд байгаа зэс чинь бүр 8,7 сая тонн болчихсон байгаа юм. Алт нь 243 тонн болчихсон байгаа юм. Яагаад ингээд байна вэ гэж, зүгээр би хардаж байгаа юм шүү. Бид нар гаргаж байгаа баяжмалынхаа дотор байгаа алт, зэсийн агууламж, молибден, бусад тэр 21 газрын ховор элементийг нь бүр огт тооцох ч үгүй байгаа юм. Алт, зэсийнхээ агууламжийг сайн тогтоож чадахгүй байгаа байхгүй юу. Тэгээд эцэст нь юу гэж хэлэх гэж байна вэ. Баахан ТЭЗҮ гаргаж ирчхээд, өө 1800 тонн байгаагүй юм байна лээ. Нэг мөнгө босгосны гээд биш байгаагүй юм байна лээ. 240 тонныг л авсан шүү дээ гэх гэж байна шүү дээ. Энийг бид нар маш анхааралтай харж, тэр ТЭЗҮ-ийн өөрчлөлт гээд байгаа юмыг тэр Дубайд хийсэн луйвраар хийчихсэн байхгүй юу, уг нь. Тэгэх ёсгүй. Хөрөнгө оруулалтын гэрээг байгуулна гэдэг чинь ТЭЗҮ-д үндэслэж байгуулах ёстой байхгүй юу. Манай тэр хууль дээр байсан. Би түрүүн Ашигт малтмалын хуулийн 30.1 дээр байсан юм, ТЭЗҮ-д үндэслэж байна гэж. Тэгээд ТЭЗҮ-гүй хийчихсэн байхгүй юу. Тэгээд дараа нь дараа оных нь 10 оны 3, 4 сард ТЭЗҮ нь батлагдсан.

Тэгэхээр энэ дээрээс бид нар нэлээн анхааралтай хандаж, энэ ТЭЗҮ-ийн өөрчлөлт гэдэг юмыг ярихгүй бол болохгүй ээ. Өнөөдөр эдний менежментийн төлбөр авч байгаа 6 хувь манай авч байгаа, татвар авч байгаа ашигтай тэнцэж байгаа гээд л та нар бодчих. Тэгээд 21 оны байдлаар Үндэсний аудитын газрын гаргасан санал, дүгнэлтийг та бүхэнд танилцуулсан шүү дээ. Тийм ээ. Тэгэхэд манай авсан ашиг нь, татвараар олсон ашиг нь эдний менежментийн төлбөртэй дүйцэж байгаа байхгүй юу. Гэтэл өөрсдөө тэр зээл гээд элдэв юмаараа авсан юм нь эд нар чинь зээлд зуучилсны хураамж гэж авна шүү дээ. Дубайгаар. Зээлд зуучилсны хураамж гэж авна. Тэгэхээр бид нар түр хороон дээр тухайн үед Дубайн гэрээг хүчингүй болгох шийдвэр Их Хурал гаргасан. Түр хороо гаргасан. 103 дугаар тогтоолоор Их Хурал бас гаргасан. Тэгэхээр Их Хурал Монголын төр бол Дубайн гэрээг хүчингүй болгосон.

Тийм учраас одоо яах ёстой вэ гэвэл бид нар энэ зээлийг хүчингүй болгох, тэр хүүг тооцохгүй байх, тэр хураамжуудыг авахгүй байх энэ юмнуудыг хийх ёстой. Энэ бүгдийг хийгээд бид нар тэр хуучин анх хөрөнгө оруулалтын гэрээ байгуулсан ТЭЗҮ дээрээ явахгүй бол болохгүй. Тэр Дубайн гэрээ хүчингүй болсон учраас би хэлээд байна шүү дээ. 2015 оны ТЭЗҮ гэдэг бол өөрчлөлт гэдэг бол хүчингүй ээ. Дубайн гэрээ чинь өөрөө хүчингүй учраас. Тэгэхээр хэдүүлээ тэр 2010 оны хөрөнгө оруулалтаа босгосон тэр ТЭЗҮ дээр нь л ярьж явах ёстой асуудал. Тэгж явахгүй бол болохгүй. Та нар бод л доо. 1800 тонн алтыг 243 тонн болгож болохгүй шүү дээ. Ингэж луйвар хийж болохгүй шүү дээ.

О.Батнайрамдал: Ч.Хүрэлбаатар сайд 7 номерын микрофон өгье.

Ч.Хүрэлбаатар: 2007 оны хөрөнгө оруулалтын гэрээнд юу юу байсан юм бэ

гэдгийг хэлбэе. Би энэ 2007 оны гэрээ, 2009 оны гэрээ 2 өөр нөхцөл байдалд байгуулагдсан шүү гэдгийг би ер нь онцолж дахиад нэг хэлчихмээр байна. Яагаад вэ гэхээр 2007 онд чинь дэлхийн эдийн засгийн өсөлт нь 4,4, зэсийн үнэ 8 мянга, 9 мянга хүрчихсэн байсан үед бид нар Монголд ашигтай зүйлүүдээ шахаж оруулах амархан байсан юм. Амархан ч юу байх вэ дээ, нэлээд хэлэлцээрийн явцад урд нэлээд ажиллаж байж л оруулж байгаа шүү дээ. Харин дараа нь Санжийн Баяр, Норовын Алтанхуяг 2-ыг Ерөнхий сайд, Тэргүүн шадар сайд байх үед оруулж ирсэн тэр гэрээ бол дэлхийн эдийн засаг өөрөө -1,3 хувиар өссөн. 1930 оноос хойших хамгийн дэлхий дээрх 2 дахь том хямрал болж байсан тэр үед оруулж ирсэн гэрээ юм шүү.

Тэгэхээр ямар нэгэн гэрээг ярихын тулд бид нар тухайн үеийнх нөхцөл байдлыг харж ярихгүй бол өнөөдрийн зэсийн үнэ 11, 12 мянган тонн. 11, 12 мянган тонн хүрчихсэн үеийнхээр яривал аягүй буруу сонсогдоод байдаг учраас би энийгээ энд онцолж хэлмээр байна.

2007 оны гэрээн дотор юу байсан юм бэ гэхээр 1 дүгээрт нь, энэ 34 хувийг үнэ төлбөргүйгээр Монголын Засгийн газарт шилжүүлж авах заалт байсан юм. Үнэ төлбөргүйгээр. Яагаад 34 хувийг нь тэр үнэ төлбөргүйгээр авах боломж нь бүрдсэн юм бэ гэхээр нийтдээ тухайн үед Оюу толгой Айвенхоу Майнз энэ уурхай дээрээ 400 сая долларын хөрөнгө оруулалт хийсэн байсан юм. 400 сая доллар зарцуулчихсан байсан. Түүнээс 34 гэхээр 120, 30 сая доллар авсан учраас энийгээ ингээд авахгүйгээр шууд 34 хувийг Монголын талд шилжүүлье ээ гэдэг ийм яриа хэлцэл хийгдэж байсан.

Дээр нь зэс хайлуулах үйлдвэр барина. Тэгээд тэр зэс хайлуулах үйлдвэрийнхээ 34 хувийг нь мөн Монгол Улс, Монголын төр үнэгүйгээр эзэмшинэ гэдэг ийм заалттай байсан. Эрчим хүчээ Монголоос авна гэдэг ийм заалттай зэрэг их нэлээд олон заалтууд байсан. Алтаа Монголбанканд тухайн үеийнхээ ханшаар тушаана, барина гэдэг ийм заалтууд байсан, байсан. Иймэрхүү гэрээнүүдийн нөхцөл байсан. Ингээд харамсалтай нь энэ чинь 2007 оны сүүлээр Их Хурал дээр орж ирээд, тухайн үеийн сөрөг хүчин шаардлагатай бол би тэр хүмүүсийн нэрийг нь хэлж болж байна. Тэгэхдээ хэлээд шаардлагагүй биз дээ. Хоёрын хооронд улс төржсөөр байтал энэ хөрөнгө оруулалтуудыг үргээх, хөрөнгө оруулагч нараа үргээгээд, өөрсдөө их поп болж, хэт тодрох гэсэн оролдлогууд Монголд дэндүү байна шүү гэдгийг би хэлмээр байна.

Тэгээд цэвэр улс төрийн шалтгаанаар энэ хөрөнгө оруулалтын гэрээг хэлэлцээгүй юм. Яг үнэнийг хэлэхэд тодрох, попрорх гэсэн ярианууд сүүлд нь гарч ирж байгаа. Монгол шиг 2 том гүрний дунд байдаг улс бол энэ гуравдагч орны хөрөнгө оруулалт Монголчуудын үндсэн эрх ашигт, язгуур эрх ашигт хэрэгтэй шүү.

Тийм учраас олсон ололтоо бататгаад, гарсан алдаануудаа засаад урагшаа явах нь бол бидэнд хэрэгтэй гэдгийг л би энд онцолж хэлмээр байна. Одоо нэг их ухаантай үгнүүд олон хүн ярьж байна. Ний нуугүй хэлэхэд би заримаас нь яг ичиж байна шүү. Улс орныхоо эрх ашгаа бодох хэрэгтэй. Тухайн үеийн нөхцөл байдалд ярьж байсан, хийж байсан үйлдлүүдээ ч гэсэн санах нь зөв болов уу л гэж бодож байна. Баярлалаа.

О.Батнайрамдал: Б.Баярбаатар гишүүн нэмэлт тодруулга.

Б.Баярбаатар: Баярлалаа. Ямар ч байсан өнөөдрийн сонсголд ирсэн

улсуудын үр дүнд Хөрөнгө оруулалтын гэрээнд Онтрэ-тэй хамаарахгүй юм байна гэдгийг олон талаас нь эхний ээлжид ямар ч байсан бид нотолж чадлаа гэж харж байгаа. С.Баярцогт даргаас тэр нөгөө түрүүний би асуултыг л асууя. Яг энэ Онтрэ-ийн, энэ Рио 2-ын хоорондоо нэг хамтын ажиллагааны нэг 20, 80 гээд, нэг юм яваад байгаа юм байна. Манай 34 хувь яг энэ 20 дээр нь байгаа юм уу, 80 дээр нь байгаа юм уу. Эс үгүй бол 100 хувь дээр нь байгаа юм уу гэдэг талаас нь та нэг тодорхой хариулж өгөөч.

Хэрвээ энэ чинь 20 дээр байгаа гэдэг юм яваад байгаа байхгүй юу. Түүн дээр байгаа бол 100 хувь гэж бодох юм бол манай талын Монголын талын эзэмших хувь 6,8 болчихоод байгаа юм. Тийм.

О.Батнайрамдал: 2 номерын микрофон.

С.Баярцогт: Баярлалаа. Энэ хамгийн чухал асуудлыг нь хөндөж байгаа юм. Стратегийн ордын хувьд Монгол Улсын Их Хурал өөрөө санаачилж болно. Эсвэл Засгийн газрын санал болгосноор тогтоол гаргаад энэ 34 хувиа авах ёстой. Шууд Онтрэ ресурсийн 34 хувийг авах ёстой. 100 хувиас 34-ийг нь гэсэн үг шүү дээ. Тэгээд Онтрэ ресурс одоо хөрөнгө оруулалтын гэрээ байхгүй байгаа учраас АМНАТ төлнө, татвараа төлнө, өсөн нэмэгдэх АМНАТ төлнө. Тогтворжуулсан татваруудын хөнгөлөлт эдлэхгүй, ингэж явах ёстой. Өөрөөр хэлбэл 2 эрх зүйн орчин үйлчилнэ ээ гэсэн үг. Нэг том бүлэг орд дээр энэ талд нь 34 хувийг нь эзэмшихсэн. Хөрөнгө оруулалтын гэрээтэй. Оюу толгой компанитай Засгийн газар. Энэ талд нь 30 ... /минут дуусав/

О.Батнайрамдал: 2 номерын микрофон 1 минут.

С.Баярцогт: 34 хувийг нь эзэмшихсэн. Тэгсэн мөртөө Хөрөнгө оруулалтын гэрээ байхгүй. Бүх татвар нь одоогийнхоороо хүчин төгөлдөр үйлчилж байгаа ийм 2 эрх зүйн орчин үйлчилнэ. Энэ бол аягүй сайн үр дүн үзүүлнэ гэж би хувьдаа бодож байгаа юм. Энийг тусгай рояалтигаар сольчихсон байсан ч гэсэн яг нөгөө юу гарах байхгүй юу. Үнэхээр энд зардлаас болж бид нар алдагдал гараад байна уу, яг энэ талд нь хяналт тавиад тийм ээ, ямар нэгэн хөнгөлөлт үзүүлэхгүй байхаар ашигтай ажиллаад байна уу гэдэг чинь шууд гарах байхгүй юу.

Тийм учраас Онтрэ-д чинь бүлэг ордынхоо бараг 30 хувийг эзэлж байгаа, энэ талд нь Оюу толгой чинь 70 хувийг нь эзэлж байгаа байхгүй юу. 70 хувь дээр нь хөрөнгө оруулалтын гэрээтэй 34 хувьтай. Энэ дээр нь 30 хувь дээрээ тусгай рояалтигаар явах юм бол бараг 15 хувийн рояалти авах байхгүй юу. Ингээд явах юм бол бид нар ёстой хяналтыг маш сайн болгоно. Яагаад гэвэл 2 эрх зүйн орчин зэрэг үйлчлэхээр алин дээрээ алдаа гараад, алин дээрээ ... /минут дуусав/

О.Батнайрамдал: Б.Жаргалан гишүүн асуултаа асууя.

Б.Жаргалан: Энэ сонсголын ар дээр Оюу толгой төслийн гэрээний нөхцөлүүд сайжраад, ер нь цаашдаа төслийн үр өгөөж нэмэгдээд явах ёстой гэж харж байгаа. Манай энэ түр хорооны сонсголд гэрчээр оролцож байгаа үе үеийн удирдлагууд үүнтэй санал нэгдэж байгаад баяртай байна.

Тэгээд сая гэрчүүдийн хэлсэн, ярьсан зүйлүүдийг дүгнээд харахад ямар ч байсан гэсэн Улсын Их Хурлын 40 дүгээр тогтоол, 57 дугаар тогтоол дээр Монголчууд бид нар бүгдээрээ нэг талдаа байгаа юм байна гэж ойлгоод байгаа шүү

дээ. Тийм ээ. Яагаад гэхээр энэ Оюу толгой төслөөс Монголын тал тодорхой хувь эзэмшлээ эзэмшээд явах нь зөв, өгөөжөө авах ёстой. Өнгөрсөн хугацаанд тодорхой алдаа дутагдлууд гарсан, ололт амжилтууд гарсан ч гэдгийг бүгдээрээ хүлээн зөвшөөрч байна.

Тэгээд үүнтэй холбоотойгоор энэ сонсголын дэгийг дараагийн өдрийн 10,12-ны өдрийн асуудлаар чинь бид нар санхүүжилттэй холбоотой маш нарийн асуудлуудыг ярина шүү дээ. Тэгэхээр яг энэ дэгтэй холбоотой энэ минутуудаа нэг хурал даргалагч эвтэйхэн зохион байгуулаад, тэгээд яг энэ завшааныг ашиглаад бид нар бүгдээрээ нэг сайн яриад авмаар байна. Тэгээд оролцож байгаа хүмүүс маань ч гэсэндээ байр сууриудаа нэг хэлээд авбал хаана хаанаа хэрэгтэй болов уу. Нэгдсэн ойлголтод хүрэхэд зөв болов уу гэж харж байгаа.

Тэгээд өнөөдрийн сонсголоос тодорхой үр дүн гарсныг сая ингээд цохон тэмдэглэж л байх шиг байна. Ямар ч байсан Онтрэ бол хөрөнгө оруулалтын гэрээний аль нэг тал биш, тусдаа эрх зүйн орчин үүсэх ёстой гэж байна. Тэгээд Оюу толгой, Онтрэ ЖиВид хамаарах Оюу толгойд ноогдох 80 хувийн эрх бол Оюу толгой ХХК-аар дамжаад манай талд ирчихсэн байгаа гэж ойлгож байгаа. Тийм ээ. Яагаад гэхээр Оюу толгойн ХХК чинь бид нар 34 хувийг ирж байгаа ашиг тийм. Энэ дээр Баярцогт даргын хэлдэг шиг 2 өөр эрх зүйн орчин үүсгээд явлаа гэж үзэхэд уулын ажлын төлөвлөгөө чинь нэг байна гээд байгаа шүү дээ. Тэгэхээр нөгөө нэг юу гэдэг юм, зардлыг тооцоход хэр хүндрэл бэрхшээлүүд гарах вэ гэдэг нэг асуулт байна. Тийм ээ, яг тэр, яаж тэр нөгөө нэг 2 эрх зүйн орчиндоо хуваах вэ гэдэг дээр асуудал ямар асуудал гарах вэ гэдэг асуулт байна.

Бас нэг өмнөх юутай холбоотой нэг асуулт байгаа нь энэ 2008 онд байгуулагдсан Онтрэ Өү Ти ЖиВи-ийн гэрээний хүрээнд Онтрэ 20 хувьд ноогдох зардлаа ер нь яг яаж гаргасан бэ. Энэ зээлийн хүү яг ямар санхүүжилтийн нөхцөл байсан бэ гэдгийг би Рио-оос тодруулмаар байна.

Тэгээд саяын энэ асуудлуудтай холбоотой Оюу толгой компанийн ТУЗ-д Монголын талыг төлөөлж байгаа энд хэн Цэрэнбат гишүүн ирсэн байна. Баясгалан гишүүн ирсэн байна. Төлөөлж ажилласан хүмүүс яг энэ асуудал дээр ер нь ТУЗ дээр ямар яриа хэлэлцээрүүд болсон бэ. Та нар яг ямар байр суурьтай байгаа вэ? Баярцогт дарга дахиад тодруулаад хариулчихвал сайн байна. Өөр тодруулж ... /минут дуусав/

О.Батнайрамдал: С.Баярцогт даргаас эхэлье. 2 номерын микрофон.

С.Баярцогт: Онтрэ ресурс бол нэг ч төгрөг гаргахгүй байгаа. Энэ чинь Фрий Карригаар явж байгаа. Өөрөөр хэлбэл тодорхой хувьцааны санхүүжилт дээр нь бол хувь, хүү тооцож байгаа байх. Тэр хүүг энэ 3 дахь өдөр хүү ярих үед нэлээн сайн ярина. Бид нар ч гэсэн өөрсөд дээрээ яригдаж байгаа хүүнүүдийг ярина гэж бодож байгаа юм. Яг Айвенхоу Майнзтай анх гэрээ хийж байхад Би Эйч Би-ийн 2 хувийн роялти энэ гэрээнд оруулж ирж байсан юм. Тэгээд бид нар яг энийг хүлээж авахгүй ээ. Энэ бол Айвенхоу Майнз, Бэйч Пи Билетон 2-ын хооронд хийсэн гэрээ байна. Тэрүүгээрээ зохицуул гээд шахсан. Яг тэрэнтэй адилхан юм одоо бол Онтрэ Отеллс Си 2-ын хооронд явж байгаа байхгүй юу.

Тэгэхээр энэ бидний хувьд бол ямар ч асуудал биш. Бид нар 3 юмыг л ялгах хэрэгтэй гээд байхгүй юу. 34 хувийг бол орд эзэмших гэрээгээр шийддэг. Ашигт малтмалын хуулийн 5.3, 4, 5-аар шийдэж байгаа юм. Хөрөнгө оруулалтын гэрээг

болохоор 29.1-ээр хуучин хуулийн. Одоо шинэ хуулиар болохоор Хөрөнгө оруулалтын хууль гээд сүүлд нь гаргачихсан. Энэ дээр Ц.Даваасүрэн намайг хийсэн, эд нар гээд худлаа яриад байгаа юм. 2013 оны 10 сарын 3-нд хийсэн шүү. Би Засгийн газарт байгаагүй. Тэгэхээр ийм юмнууд байгаа. Ер нь юу гол нь хэлэх гээд байна гэхээр Монголчууд бүгдээрээ ингээд нэг ойлголттой болмоор байгаа юм. Яг юу тойроод бид нар маргалдаад байна?

Би дахиад хэлье. Зарим нэг нь үйл ажиллагаагаараа гай болсон. Зарим нэг нь эс үйлдлээрээ гай болсон. Одоо бүгдээрээ өөрсдийгөө магтаад яриад байгаа байхгүй юу. Би энийг бүгдийг нь ингээд гаргаж чадна. Энэ Засгийн газар ийм ийм эс үйлдэл хийгээд, ийм хүндрэл авчирсан. Энэ Засгийн газар нь ийм үйлдлүүд хийгээд ийм хүндрэлүүд авчирсан гэдгийг нь хэлж чадна. Энийг би хаалттай хурал дээр яримаар байна. Тэгэхгүй, яагаад ийм юм болсон бэ гэдгийг чинь ингээд хүмүүс өөр өөрсдийнхөөрөө тайлбарлаад ингээд байх юм бол хүмүүсийн толгой эргэнэ. Одоо Монгол Улс өртэй гэж яриад байгаа юм. Би энэ хөрөнгө оруулалтын гэрээн дотор заачихсан байгаа. Манайд өр байсан. Тэрийг 2019 онд Л.Оюун-Эрдэнэ Ерөнхий сайдын Засгийн газар хэлэлцэж байгаад өргүй болгочихсон. Монгол Улс юм уу, Эрдэнэт, Эрдэнэс Оюу толгой өр байхгүй. Засгийн газар ч өр байхгүй. Одоо энэ санхүүжилт хийж байгаа асуудлыг 100 хувь Оюу толгой ХХК өөрөө хариуцна.

Тийм учраас өрийн тухай ярьдаг яриа бол буруу шүү. Би энэ дотор санхүүгийн мэргэжилтэй хүмүүс байгаа байх гэж найдаж байна. Тэгэхгүй ингээд өр гэдэг үг Монголын өр гэдэг үг Английн Дэт гэдэг үг 2-ын ялгаа асар зөрүүтэй шүү. Яагаад гэвэл санхүүгийн орчинд Дэт гэдгээр бүх санхүүжилтийг ярьдаг. Монгол хүмүүс өр гэдэгт юуг ойлгодог вэ гэхээр төлж чадахаа больчихсон юмыг өр гэж ойлгодог байхгүй юу. Тэрнээс энэ чинь бол санхүүжилтийн хувьд зүгээр л санхүүжүүлэх хэрэгсэл. Энэ дотроо бид нар өөрсдийнхөө хөрөнгөөр санхүүжүүлсэн байна уу, зээлээр санхүүжүүлсэн байна уу, давуу эрхийн хувьцаагаар санхүүжүүлсэн байна уу, санхүүжилтийн маш олон арга байгаа шүү дээ. Алийг нь хязгаарлавал Монголд хэрэгтэй юм бэ гэдэг л ийм тухай асуудал. Тэр 15.7.8-д байгаа 80 хувийн заалт чинь бол зөвхөн ашиг хуваасан зүйл дээр нь л байгаа. Тэрнээс манайх 34 хувиа авчих юм бол түүн дээр ямар ч асуудал байхгүй. Энийг одоогийн Их Хурал, одоогийн Засгийн газар хийх ёстой.

О.Батнайрамдал: Өр нь хамаагүй юм шиг ярьчихлаа л даа.

Тэгээд энэ чинь хувь нийлүүлэгчийн зээл 6 тэрбум үлдэгдэл байгаа. Тэрний хүү нь хуримтлагдсан хүү нь өөрөө 6 тэрбум болчихож. Тэрнээс болоод бид нар таны нөгөө 2019 онд найдвартай авна гээд байсан ноогдол ашиг чинь байхгүй болчихсон байгаад байна шүү дээ. Тэрийг ойлгож байгаа юу, тийм ээ.

Дараагийнх би яг Хянан шалгах түр хорооны даргын хувьд дэгийн тухай хуулиараа явна аа.

Н.Цэрэнбат. Микрофон нь юу юм байна. Солонгоо Солонгоо дэд сайдын микрофоноос таны микрофон эхлээд ажиллах юм байна. Дараа нь ээлжлээд.

Хянан шалгах Түр хороо яаж хуралдахыг надад заах шаардлага байхгүй байгаа шүү. Оролцогчийн микрофоныг өгье.

Б.Солонгоо: Улсын Их Хурлын түр хорооны дарга, эрхэм гишүүдийн энэ оройн амгаланг айлтгая. Тэгээд өнөөдөр оролцож байгаа нийт оролцогчдынхоо энэ

оройн амгаланг айлтгая аа. Тэгээд миний хувьд ХЗДХ-ийн дэд сайдаар ажиллаж байхдаа болон ЗГХЭГ-ын дэд даргаар ажиллаж байх хугацаандаа Оюу толгой төсөлтэй холбоотой яриа хэлэлцээнд Ажлын хэсгийн гишүүнээр ажиллаж байсан.

Тэгээд тухайн үед яг 2020 оны 8 дугаар сард Засгийн газраас байгуулагдсан ажлын хэсгийн хувьд Улсын Их Хурлын 2019 оны 92 дугаар тогтоолыг хэрэгжүүлэх чиг үүргийн хүрээнд яриа хэлэлцээ явагдсан. Тэгээд энэ яриа хэлэлцээ бол Оюу толгойн ордын ашиглалтад Монгол Улсын эрх ашгийг хангуулах тухай гээд нэлээн цогц өргөн хүрээтэй агуулгаар батлагдсан Улсын Их Хурлын тогтоолыг хэрэгжүүлэх үүргийг Засгийн газар тухайн үед хүлээсэн. Тэгээд яриа хэлэлцээний үр дүнд 2021 оны 103 дугаар тогтоолоор дахин Улсын Их Хурлын тогтоол гарсан.

Тэгээд энэ Улсын Их Хурлын тогтоолд тусгасан агуулгууд бүрэн хэрэгжсэнээр 92 дугаар тогтоолыг хэрэгжсэн гэж үзнэ ээ гээд. Тэгээд өнөөдөр яригдаж байгаа энэ Онтрэ компанитай холбоотой асуудал тухайн үед яг Улсын Их Хурлын энэ тогтоолуудад байгаагүй. Харин Оюу толгой компани Онтрэ компани ингээд гадаад улсад Арбитрын шүүх ингээд маргаан үүссэн байна гэдэг мэдээллийг бид нар тухайн үед авч байсан. Тэгээд энэ мэдээллийг ер нь гадаад хэвлэлээс авч байсан. Тэгээд тухайн үед маргааны явцын талаар энэ мэдээлэл авах боломжгүй. Яагаад гэхээр энэ нууц. Арбитрын ажиллагаа нууц. Нууцын зэрэглэлтэй явж байсан. Тэгээд дараа нь Оюу толгой компанийн ТУЗ дээр энэ Онтрэ компанийн эзэмшиж байгаа тусгай зөвшөөрлийг Оюу толгой компанид шилжүүлэх гэж байна гэдэг хэлцэл орж ирээд ажлын хэсгийн түвшинд энэ асуудал яригдаж байсан.

Тэгээд бид нарт Улсын Их Хурлын 103 дугаар тогтоолыг хэрэгжүүлэх зорилгоор байгуулагдсан ажлын хэсгийн даргаас өгсөн чиглэлийн дагуу гэрээ, эрх зүйн ажлын дэд хэсэг дээр энэ Онтрэ компанитай холбоотой асуудлаар тодорхой дүгнэлт гаргаад 2024 оны 4 дүгээр сард хүргүүлж байсан. Энэ дүгнэлтийн гол агуулга ямар вэ гэхээр ер нь Оюу толгой компанитай байгуулсан Хөрөнгө оруулалтын гэрээний цар хүрээ юу юм бэ? Энэ цар хүрээ бол тухайн үед яг гэрээн дээр гэрээт талбай гэдгээр тодорхойлогдсон Оюу толгой компанийн үйл ажиллагаагаар хязгаарлагдана гээд. Гэрээ талбай гэдэг маань тухайн үед яг өнөөдөр Оюу толгой компанийн эзэмшиж байгаа ашиглалтын тусгай зөвшөөрлүүд. Тэгээд нэмэлт өөрсдөө хүсэлт гаргасны үндсэн дээр Хөрөнгө оруулалтын гэрээнд хамааруулахыг хүсэх юм бол нэмэлт тусгай зөвшөөрлүүд орж болно оо гээд. Ингэх юм бол нэмэлт хүсэлт тавьсан тохиолдолд тусгай зөвшөөрөлтэй холбогдуулаад хөрөнгө оруулалтын гэрээнд нэмэлт, өөрчлөлт оруулна гэдэг заалт байгаа.

Тэгэхээр үүний дагуу хөрөнгө оруулалтын гэрээнд нэмэлт, өөрчлөлт орно гэдэг нь цаад агуулга нь юу вэ гэхээр зөвхөн нэг 34 хувьтай холбоотой асуудал биш. Нөгөө талаараа Оюу толгой компани энэ шилжүүлэх гэж байгаа тусгай зөвшөөрөл дээр олборлолтын үйл ажиллагаа явуулаад, үүнээс олсон орлоготой холбогдуулаад Монгол Улсад төлөх татварын хэмжээ ямар байх вэ? Татвар тогтворжих уу, үгүй юу гэдэг асуудал мэдээж, бид нарын хувьд мэдээж анхаарал татсан асуудал байсан.

Тэгээд Монгол Улсын холбогдох хууль тогтоомжоор татварын орчныг тогтворжуулах, аливаа этгээдтэй хөрөнгө оруулалтын гэрээ байгуулж, татварын асуудлаар зөвшилцөхөд Улсын Их Хуралтай зөвшилцөх зайлшгүй шаардлагатай. Энэ Улсын Их Хурлын шийдвэрлэх асуудал байна. Тэгээд Оюу толгой компанийн ТУЗ дээр энэ хэлцлийг батлах нь тус компанийн ТУЗ-ийн шийдэх асуудал мөн эсэхийг нягтлах шаардлагатай байна гэдэг хариултыг тухайн үед бид нар хүргүүлж

байсан.

Мэдээж Засгийн газар үргэлжлүүлээд яриа хэлэлцээ хийж байгаа байх. Тэгээд энэ яриа хэлэлцээ бол Монгол Улсын холбогдох хууль тогтоомжийн дагуу явах ёстой гэж бодож байна. Тэгээд мэдээж үүн дээр Засгийн газар дээр Ажлын хэсэг байгуулагдаад тодорхой ажлууд хийгдэж байгаа байх аа.

О.Батнайрамдал: Оролцогчийн микрофонд Э.Баясгалан ТУЗ-ийн гишүүн.

Э.Баясгалан: Та бүхэнд энэ энэ үдшийн мэндийг дэвшүүлье. Б.Жаргалан гишүүний асуултад хариулъя. Онтрэ компанийн 2 лицензтэй холбоотой ТУЗ дээр ямар хэлэлцээ хийгдэж байсан, шийдвэр гарч байсан гэсэн асуултад хариулъя.

Миний бие 2020 оны 11 сард нээлттэй сонгон шалгаруулалтаар Оюу толгой компанийн ТУЗ-ийн гишүүнээр томилогдож, 5 жил ажиллаж байгаад энэ оны 10 дугаар сард чөлөөлөгдсөн байгаа. Тухайн ажилласан 5 жилийн хугацаанд Оюу толгой компанид ямар нэгэн байдлаар нууцын гэрээ байгуулаагүй. Тэр ч утгаараа ТУЗ дээр болсон яриа хэлэлцээр болон гарсан шийдвэрүүдийн талаар нээлттэй мэдээлэл хүргэж, Оюу толгой компаниас ирүүлсэн нууцын мэдээллийн тамга дарсан асуудлуудтай холбоотойгоор тодорхой мэдээллүүдийг өгье гэж бодож байна.

Онтрэ компанийн 2 лицензтэй холбоотой асуудлаар түрүүн манай шинжээчийн танилцуулсан дүгнэлтэд байсан. Энэ асуудал хамгийн анх манай ТУЗ-д 2022 оны 6 дугаар сард танилцуулагдаж байсан. Танилцуулагдсан шалтгаан нь 2022 оны 5 сард Онтрэ гэдэг компани маань Оюу толгой компанийг арбитрын маргаанд нэхэмжлэх гаргачихсан буюу 2004 онд хоорондоо хэлэлцэж тохирсон боловч зурагдаагүй байсан хамтран ажиллах гэрээгээ зуръя гэсэн шаардлагыг хүргүүлж, арбитрын маргаан үүсгэсэн. Тухайн арбитрын маргаан үүссэнээс хойш ТУЗ дээр албан бусаар мэдээлэл өгч болон ТУЗ-ийн ээлжит хурлууд дээр мэдээлэл өгч явж байгаад, 2022 оны 9 дүгээр сарын хурлаар яг тодорхой шийдвэр гаргах тогтоол бүх ийм мэдээлэлд орж ирсэн. Тухайн тогтоолд ямар тогтоолын төсөлд ямар мэдээлэл байсан бэ гэхээр ингээд Арбитр явж байна. Арбитрын бид нар нэг бол эцсийн шийдвэрийг хүлээж болно. Үгүй бол бид нар арбитрын маргаан явж байх хугацаанд Онтрэ-тэй шийдэлд хүрэх боломжтой юм. Тийм болохоор энэ арбитрын маргааныг дуустал хүлээхийн оронд шийдэлд хүрч, лиценз шилжүүлэх болон өмнө нь зурагдаагүй байсан хамтран ажиллах гэрээгээ зуръя гэсэн тогтоолын төсөл оруулж ирж байсан. Үүнээс хойш яг энэ асуудлаар түрүүн танилцуулсанчлан 12 удаа хэлэлцэгдэж явсан. Яг энэ хэлэлцэх явцад манай Монгол Улсын Засгийн газрыг төлөөлж буй 3 ТУЗ-ийн гишүүд ямар чиглэл авч, ямар байр суурь илэрхийлдэг байсан бэ гэвэл,

1 дүгээрт, энэ 2 лиценз маань хөрөнгө оруулалтын гэрээний хүрээнд хамрах, хамрагдах эсэх нь тодорхой бус байна.

2 дугаарт, тухайн 2 лиценз нь Оюу толгой бүлэг ордын стратегийн ач холбогдол бүхий бүлэг ордын хил хязгаарт тодорхой байдлаар тусгагдаагүй байсан учраас энэ 2 лицензийг стратегийн ач холбогдол бүхий лиценз мөн үү, үгүй юү гэж үзэх нь тодорхойгүй байсан учраас Ажлын хэсгээс болон манай толгой компани болох Эрдэс Монголын ТУЗ-аас уг асуудлууд дээр ямар нэгэн шийдвэр, байр суурь илэрхийлэхгүй, зөвшөөрөхгүй яв гэсэн чиглэлүүдийг өгсний дагуу ингэж 12 удаа хуралдсан. Ингэж 12 удаа хуралдах явцад мэдээж Оюу толгой болон Онтрэ

компанийн хоорондох арбитрын маргаан өрнөөд явж байсан. Миний зүгээс тухайн арбитрын маргааныг юу гэж харсан бэ гэхээр нь 2 компани хоёулаа тухайн 2 лицензийг Оюу толгой компани руу шилжүүлэх сонирхолтой. Тэгж шилжүүлсний үр дагавар нь юу вэ гэхээр нь 2009 онд байгуулагдсан хөрөнгө оруулалтын гэрээний цар хүрээнд оруулаад, татварын хөнгөлөлт эдлүүлэх, татварын хөнгөлөлт чөлөөлөлт, хөрөнгө оруулалтын гэрээний дагуу эдлэх гэсэн тийм сонирхолтойгоор тухайн 2 лицензийг Оюу толгой компани руу шилжүүлэх хүсэлтэйгээр хоорондоо арбитрын маргаан үүссэн болоод, тэгээд тухайн арбитрын маргааны шийдвэр нь 2022 оны 12 сард гарсан. Ойлгомжтой. Тухайн арбитрын маргааны үед ТУЗ дээр ч маргааны асуудлаар бид нарт мэдээлэл өгөөд явж байсан. Тухайн мэдээлэлд юу гэж байсан бэ гэхээр Арбитрын шүүгчид нь өөрсдөө гайхаж байсан. Танай 2 компани чинь хоёулаа л аль аль нь лицензээ шилжүүлэх хүсэлтэй байгаа юм бол юундаа маргаад байгаа юм бэ гэсэн тийм асуудал яригдаж байсан. Тухайн арбитрын маргаанд манай Монгол Улсын Засгийн газрыг төлөөлж ямар нэгэн хүн оролцоогүй.

Би цагаа дуусахаас өмнө сунгалт хүсэж болох уу.

О.Батнайрамдал: Тодруулга 1 минут оролцогчийн микрофон.

Э.Баясгалан: Баярлалаа. Тэгээд тухайн арбитрын шийдвэр мэдээж 2022 оны 12 сард яг хүлээсэнчлэн тухайн лицензүүдийг Оюу толгой компани өөр дээрээ шилжүүлэн авах үүрэгтэй юм гэсэн байдлаар гарсан. Яагаад гэвэл оролцогч талууд нь аль аль нь тийм байр суурин дээр хэлж маргааныг үргэлжлүүлсэн учраас.

Дахин хэлэхэд уг маргаанд манай Монгол Улсын Засгийн газрыг төлөөлж ямар нэгэн байдлаар оролцоо байгаагүй. Тэгээд яг арбитрын маргааны шийдвэрийг харах юм бол тухайн шүүгчид ч энэ Монгол Улсын хууль, эрх зүйтэй нийцүүлэх ёстой шүү гэсэн асуудлыг аягүй зөвөөр хөндөж тавьсан байсныг дурдах нь зүйтэй болов уу.

Тэгээд Арбитрын маргаан эцэслэгдээд шийдвэр гарсны дараа 2025 оны уучлаарай, арбитрын маргааны шийдвэр 2024 оны 12 сард гарсан шүү. Би түрүүн буруу хэлчихлээ. Тэгээд шийдвэр гарсны дараа 2025 оны 1 сарын 31-нд болсон ТУЗ-ийн ээлжит бус хурлаар Оюу толгой компанийн ТУЗ хурал ... /минут дуусав/

О.Батнайрамдал: Н.Цэрэнбат гишүүн 8 номерын микрофон.

Түр хорооны гишүүдийн энэ өдрийн мэндийг хүргэе ээ. Оюу толгой ТУЗ-ийн Монголын талын төлөөлөл Намсрайн Цэрэнбат байна. Миний бие 2021 оны 10 сараас 23 оны 12 сарын хугацаанд Эрдэнэс Оюу толгой компанийн гүйцэтгэх захирал, 22 оны 10 сараас өнөөдрийг хүртэл Оюу толгой компанийн ТУЗ-ийн гишүүнээр ажиллаж байгаа. Энэ ажиллах хугацаандаа Монголын талын төлөөлөл ТУЗ-ийн гишүүд маань Монгол Улсын Их Хурлын 40, 57, 92, 103 дугаар тогтоолуудыг хэрэгжүүлэхийг, одоо үүрэг нь бидний үүрэг юм. Онтрэ гэдэг асуудал яагаад гарч ирдэг вэ гэхээр өнөөдөр нэг хөрөнгө оруулалтын гэрээний хэсэг мөн, биш дээр их ач холбогдол өгч байна. Энэ хөрөнгө оруулалтын гэрээ хувь нийлүүлэгчдийн гэрээ маань олон салаа утгатай учраас бид 16 жил маргаж байгаа юм. Асуудлаа яг шийдье гэхээр бүгд муугаар яриад, сайн руу чиглүүлье гэж байгаа учраас Монголын тал ч тэр, гаднын хөрөнгө оруулагч та өөр өөрийн байр сууриа ойлголцье гэдгээс илүүтэйгээр эсрэг хамгаалахын тулд байсаар байж өдий хүрснийг хэлэх ёстой. Яагаад вэ гэвэл Оюу толгой төслийн төсөв хэтрэлт ярих

болохоор ТЭЗҮ яригддаг. ТЭЗҮ яригдангуут Онтрэ орж ирдэг. Эдийн засгийн тооцоолол тэр Онтрэ-ээс олж байгаа тэр хүдрийн биет баялгийн чинь тооцоолол нь хөрөнгө оруулалтын гэрээн дээр зоосон хувь хэмжээгээр тооцогддог учраас энэ маргаантай байдаг. Энэ дээрээ үндэслээд Ашигт малтмалын газар, Сангийн яам, Хууль зүйн яам, Эрдэнэс Монгол, Эрдэнэс Оюу толгой компани байр сууриа нэгтгэж чаддаггүй өнөө хүрсэн. Гэхдээ өнөөдрийн хэлэлцүүлгийн дараа нэг талдаа гарна гэдэгт итгэлтэй байна. Төсөв хэлэлцэх болон асуудал шийдэх үед Монголын талын төлөөлөл ТУЗ-ийн гишүүд гуравхан байр суурийг барьдаг.

1 дүгээрт, энэ хөрөнгө оруулалтын гэрээнд чинь асуудлыг шийдэхийн тулд ТЭЗҮ чинь батлагдах ёстой.

2 дугаарт, ТЭЗҮ чинь батлагдахаар бид зардал хэтрэлтийг одоогийн мөрдөх гэж байгаагаар 15-аас дээшээ доошоо хувьд лимитэд чинь хүргэх гарц гарч байна. Тэгэхээр аль ТЭЗҮ хүчин төгөлдөр вэ. 2021 оны Их Хурлаас баталсан 103 дугаар тогтоолоос үндэслээд Дубайн гэрээг цуцалж хүчингүйд тооцох тогтоол гарсан. Энэний дагуу хөрөнгө оруулагч талд удаа дараа албан ёсоор шаардлага тавьсан хэдий ч хөрөнгө оруулагч талд хүчинтэй мэтээр явж байгаа. Зардал хэтрэлтээр 6, 3-аар Дубайн гэрээгээр бий болсон зардлаа Оюу толгой төслөөс аваад явж байгаа. Энэ нь юу вэ гээд буцаад бид харах юм бол энэ Оюу толгой төсөл дээр хөрөнгө оруулагч нь давуу эрхтэй юм уу, Монгол Улсын Их хурлаас чиглэлээ авч Засгийн газраас байгуулсан Хөрөнгө оруулалтын гэрээ хүчин төгөлдөр юм уу гэдэг маргаан дээр очиж байгаа юм.

Тийм учраас өнөөдөр бид энэ асуудлыг ярьж байгаа. Энэ асуудлыг албан ёсоор Эрдэнэс Оюу толгой компанийн зүгээс 22 оны 5 сарын 25-нд Онтрэ ресурсийн захирал Стефен Скоттод явуулж байсан. Хууль тогтоомжийн хэрэгжилтийг хангая, энэ байгаа байдал чинь энэ Монгол Улсын ашигт малтмалын тусгай зөвшөөрлүүдийн хүчин төгөлдөр байдлын талаарх шийдвэрийг хангаж байгаа юм уу? Монгол Улсын хууль тогтоомжийн хэрэгжилтийг хангах, Монголын талтай идэвхтэй, санаачилгатай ажиллах нь зүйтэй гэдэг бичгийг явуулж байсан. Үүний дагуу тодорхой санал ирсэн хэдий ч энэ олон маргаантай албан ёсны эх сурвалж болсон гэрээ хэлцүүдийнхээ дунд бүх тал төөрчихсөн байгаа. Монголын талын тавьсан шаардлагыг хөрөнгө оруулагч тал маань хүлээн зөвшөөрдөггүй. Хөрөнгө оруулагчдын тал дээр бид ингэж ойлгож байна гэсэн албан бичиг өгөхөөр тэр нь Монгол Улсын хууль тогтоомжид нийцэхгүй байна гэдгийг тухайн үеийн Эрдэнэс Оюу толгой компани одоо Эрдэнэс Монгол авч үзэж, өөрийн байр суурийг хангах чиглэл өгдөг юм.

Дээр нь Оюу толгой ТУЗ-ийн гарч байгаа аливаа шийдвэрт түрүүн хэлсэн Монгол Улсын Үндсэн хуульд заасан эрх ашгууд болон Их Хурлын 40, 57, 92 дугаар тогтоолын биелэлтийг хангах үүднээс Эрдэнэс Монгол компанийн ТУЗ-ийн хурлаар зүйл заалт болгоноор удирдамж авч бид оролцдог оо. Түүнээс биш ... /минут дуусав/

О.Батнайрамдал: Дараагийнх нь Б.Жаргалан гишүүний хэлснээр Н.Энхбаяр гишүүн 3 номерын микрофон. 1 номер Н.Энхбаяр Ерөнхийлөгч.

Н.Энхбаяр: Баярлалаа. Тэгэхээр маш нарийн нарийн мэдээлэл өгч байна. Тэгэхдээ би зүгээр та бүхнийг том зургаар нь хараач ээ. Тэгээд 1 жижиг сажиг юм яриад байхаар бид нар төөрсөөр байгаад тэгээд яг учрыг нь олоход ч хэцүү. Монгол өөрөө, Монгол Улс өөрөө, төр засаг нь өөрөө бодлогоо тодорхойлоход хэцүү

болчхож байна. Гэхдээ 1 дүгээрт, Рио Тинто гэж ямар компани юм бэ гэдгээ ойлгох хэрэгтэй. Энэ үнэхээр том хүчтэй компани. Манайх шиг ийм ядуу буурай оронд хэрэгжүүлсэн гол гол, том том төслүүд дээр маш их маргаан дагуулсан. Папуа Шинэ Гвинед бүр иргэний дайн үүссэн байж магадгүй гэсэн байдалтай. Хятад авлигын хэрэгт холбогдсон. Саяхан Сербид тэр орд газрыг ашиглаж бөөн эсэргүүцэлтэй тулгарсан ийм л компани. Тэгэхдээ энэний буруу гэж хэлэхэд хэцүү. Энэ чинь угаасаа олон 10 жил, 100 гаруй жил ингэж ажиллаад сурчихсан компани байхгүй юу. Тэгэхээр тэрийг бид нар шүүмжлээд яах вэ. Бид нар харин алдаа хийснээ өнөөдөр зөвшөөрөөд, тэгээд би эд нар заавал нэг хэн нэгнийгээ буруутгахаасаа илүү алдаа хийчихжээ. Тэгэхгүй хоорондоо бид нар маргаад нэг хэсэг нь би алдаа хийгээгүй гэж маргаад, нөгөөдүүл нь чи алдаа хийсэн гээд маргах гээд байна шүү дээ. Үгүй, энэ бол алдаа гэдэг нь ойлгомжтой.

Тийм учраас алдаа хийснийгээ зөвшөөрөөд Рио Тинто-той дахиад тэгвэл бүгдээрээ алдаан дээр сургамж аваад ингэж ажиллая гэдэг бодлогыг л тодорхойлох гэж өнөөдөр энд бид нар цугларсан гэж бодож байгаа. Түүнээс энэ дээр би зөв хийсэн, би буруу хийсэн гэж ингэж ярих нь нэг их ач холбогдолтой биш байх гэж.

Тэгэхээр би цаашид энэ олон улсын гэрээ яг мөн юм уу, биш юм уу гэдэг асуудал надад их сонин байгаа юм. Хэрэв олон улсын гэрээ мөн юм бол бид нар хүндэтгэх ёстой. Угаасаа Үндсэн хуульд ингээд орчихсон байгаа. Гэтэл энийг чинь Улсын Их Хурал 57 дугаар тогтоолоороо, 40 дүгээр тогтоолоороо ийм гэрээ байгуулах эрхийг өгч байгаа ч гэсэн буцаж, Улсын Их Хуралдаа танилцуулж соёрхон батлуулах ёстой. Тэгээгүй учраас энэ 57 дугаар тогтоол чинь хэрэгжээгүй гэж бид нар маргалдаад байгаа шүү дээ. Яагаад гэвэл Улсын Их Хурал тэрийг ахиж эргэж авч үзээгүй, Улсын Их Хурал соёрхон батлаагүй.

Тийм учраас энэ олон улсын гэрээ биш гэж би бодож байгаа юм. Энэ зүгээр л парламентыг хуурсан ч юм уу, эс үгүй бол тухайн үед цаг хугацаа ямар байсан юм, эдийн засаг нь хэцүү байсан ч гэж байгаа юм уу, янз янзын тайлбарууд байж болно. Тэгэхдээ энэ бол олон улсын гэрээ биш. Тийм учраас бид нар засах бололцоотой. Энийг засахдаа дахиад 34 хувь, 50 хувь гэж ярихаа больё оо. Тэр бол шал худлаа. Чулуу хөөлгөсөн хуулийн зохицуулалт байсан. Манайд. Нэг 34 хувь авах гээд байгаа ч юм шиг, 50 хувь авах гээд байгаа юм ч юм шиг. Үндсэн хуульд юу гэж заасан юм, төрийн өмч ард түмний мэдэлд 100 хувь. 6.2-т юу гэж заасан юм. Нийтийн өмч тэрийгээ паблик буюу ард түмний өмч гээд нэрлэсэн.

Тэгэхээр энийг яаж зохицуулдаг юм бэ гэхээр бүтээгдэхүүн хуваах гэрээгээр л зохицуулна. Төрийн өмч 100 хувиа хадгална. Тэгэхдээ гадаадын хөрөнгө оруулалтыг татна. Тэгэхийн тулд бүтээгдэн хуваах гэрээ байгуулна. Тийм учраас Оюу толгойн хөрөнгө оруулалтын гэрээг бүтээгдэхүүн хуваах гэрээ болгох хэрэгтэй. Онтрэ-ийн асуудлыг тусад нь шинэ бүтээгдэхүүн хуваах гэрээ байдлаар засах хэрэгтэй. Бид нар ингэхийн тулд манайд боловсон хүчин байна. Чадахгүй бол гадаадаас хүмүүсийг хөлсөлж аваад Монголынхоо эрх ашгийг тусгаад бүтээгдэхүүн хуваах хамгийн шилдэг дэлхийн жишгийг аваад ийм Бүтээгдэхүүн хуваах гэрээгээр өөрсдийн эрх ашгийг хамгаалах, өмчөө өөртөө буцааж авах, тэгээд шууд ашиг хуваахыг хүлээлгүйгээр, ашиг гаргахыг хүлээлгүйгээр шууд анхныхаа тэр баяжмалаа гаргахаас авхуулаад, Монгол Улс тодорхой хувиар тэр хөрөнгө оруулалтын үр ашгийг хүртэх бололцоотой шүү гэдгийг хэлчихье ээ.

Энд татвар төлдөг ажлын байр бий болгодог гэж ярьдаг. Тэр их сайн. Гэхдээ

ямар ч компани тэгнэ шүү дээ. Рио Тинто биш байлаа гэхэд өөр Жижин гэж Хятадын компани ч юм уу, Оросын ямар нэгэн компани орж ирлээ гэхэд татвар төлж л таараа шүү дээ. Энэ чинь. Ажлын байр бий болгож л таараа шүү дээ. Энэ чинь гавьяа биш байхгүй юу даа. Энэ чинь угаасаа л компанийн хийдэг ажил.

Тийм учраас энийг нэг их Оюу толгой бид нарт гайхалтай юм хийгээд өглөө. Рио Тинто тийм юм хийсэн гэсэн ийм хуучин хоцрогдсон маягаар бие биеийгээ ухуулах хэрэггүй. Тэгэхээр бүтээгдэхүүн хуваах гэрээгээр л бүгдээрээ энэ алдаагаа засъя.

О.Батнайрамдал: Б.Жаргалан гишүүн нэмж тодруулах уу? Б.Жаргалан гишүүн нэмж тодруулъя гэж байна.

Б.Жаргалан: Сая Э.Баясгалан гишүүн энэ арбитрын маргааны зорилго нь болохоор лиценз шилжүүлэх явдал байсан гэж ярилаа. Энэ дээр би Рио Тинто-ийн байр суурийг сонсмоор байна. Энэ арбитрын маргааны үр дүнг ер нь цаашид юу гэж харж байгаа вэ?

2 дугаарт нь болохоор би түрүүн асуусан, хариулт авч чадаагүй. Рио Тинто болохоор нэг ийм мэдэгдэл хийсэн л дээ. 2025 оны 6 дугаар сарын 30-нд юуны, Онтрэ дээр хамаарч байгаа талбай дээр явж байгаа уулын ажлын төлөвлөгөө дээр Панель нэг гэдгээ түр паузлаад, тэгээд арай өөр уулын ажлын төлөвлөгөө хэрэгжүүлэхээр болж байгаа гэсэн нэг тийм мэдээлэл танай веб сайт дээр гарсан байгаа. Энэ яг ямар учир шалтгаантай вэ? Энэ ер нь энэ төслийн үр өгөөжид ямар нөлөө үзүүлж байгаа вэ? Ер нь яагаад ийм шийдвэр гарах болсон бэ?

О.Батнайрамдал: 9 номерын микрофон С.Мөнхсүх захирал хариулах уу?

С.Мөнхсүх: Б.Жаргалан гишүүн түрүүн 2 асуулт асуусан. Тэрэнд нь хариулах зав гараагүй байгаа. Тэрийг нь гялс хариулаад явчихъя аа.

Та түрүүн асуусан. Онтрэ Оюу толгой 2-ын хооронд ер тооцооны асуудал байгаа юу. Тэрний хүү нь юу вэ гээд. Оюу толгой компани бол Онтрэ-ийн өмнөөс зардлыг нь гаргаад явж байгаа. Тэрэн дээр бол аль түрүүн шинжээч хэлж байсан 13 сая долларын баланс байгаа. Түрүүн яригдсан Канадын прайм дээр нэмэх нь 2 хувийн хүүтэйгээр тооцогдоод явж байдаг. Би түрүүн хэлэхдээ тэрийг сайжруулаад лайбер дээр нэмэх нь 6,5 руу хүргээд ирчихсэн байгаа. 2 өөр гэрээтэй юм уу эсвэл 2 өөр зохицуулалттай байхад зардлын тооцоон дээр ерөнхийдөө хүндрэл гардаг уу гэж асуусан. Хүндрэл гарах нь гарна аа. Гэхдээ одоо бид нарын яригдаж байгаа юугаар шийдэлд ашгаа бол ... /минут дуусав/

О.Батнайрамдал: Нэмэлт 1 минут 9 номерын микрофонд.

С.Мөнхсүх: Хувааж тооцох бол, аргачлал дээрээ бол тохирсон байгаа. Тэгэхээр энэ бол нэг их амархан аргачлал биш. Тэгэхдээ бол хэрэгжүүлэх боломжтой гэж бодож байгаа, бодож байгаа юм. Түрүүний арбитрын шүүхийн холбоотой асуудал яагаад Оюу толгой Онтрэ 2 хоорондоо шүүхдэлцээд байгаа юм бэ гэдэг асуултыг асууж байна. Тэрэн дээр бол Э.Баясгалан гишүүн маань бол өөрийнхөө хувь хүний байр суурь, таамаглалыг бол дэвшүүлж байна. Би тэрэнд бол няцаамаар байна. Яагаад гэвэл энэ 2 харилцан хамааралгүй 2 компани. Үнэхээрийн 2004 орны гэрээг сайжрах хүсэлттэйгээр бид нар бол хэлэлцээр хийгээд явж байсан. Энэ хугацаанд бол Онтрэ-ийн тэвчээр нь барагдаад Оюу

толгойг шүүхэд өгөөд энэ хуучин гэрээгээ ядаж албажуулж авъя гэдэг арбитрын шүүх байсан. Тэгээд энэ арбитрын шүүхийн процессыг тухайн үед нь нэлээн дээхнүүдээс танилцуулж явж байсан.

Тэгэхээр энэ дээр бол нэг ямарваа нэгэн бай ... /минут дуусав/

О.Батнайрамдал: Сүүлийн тодруулга та авах уу? 9 номерын микрофон сүүлийн тодруулга 1 минут.

С.Мөнхсүх: Эхнийхийгээ товтой хариулчихлаа. Дээрээс нь нэг асуулт хариулж амжаагүй байгаа. Тэгээд 4 асуулт байсан болохоор. Тэгэхээр сая юу яаж байна л даа. Бид нар 2004 оны гэрээ гэж яригдаад байгаа. Үзэглэгдээгүй гэрээг шүүмжлэл их байсан. Бид нар ч гэсэн шүүмжилж байсан Оюу толгойгоос. Нэлээн одоо юу гэдэг юм хөрөнгө оруулалтын гэрээнээс өмнө гарч байсан гэрээ учраас энийг сайжруулъя гээд. Тухайн үеийн Г.Тэмүүлэн гишүүн, Ч.Отгочулуу гишүүн ТУЗ-ийн гишүүдийг шүүмжилж байсан. Тэр шүүмжлэлийг бид нар сонсоод Оюу толгойн менежментийн баг энэ 2004 оны гэрээг сайжруулаад ТУЗ-даа 2024 оноос танилцуулж эхэлсэн. Тэр хэлэлцээрт манай Эрдэнэс Оюу толгойн хамт олон оролцоод явсан байгаа. Онтрэ-ийн хийсэн хэлэлцээр дээр. Тэр гэрээ ТУЗ дээр өргөн баригдаад шийдэгдээгүй учраас, шийдэгдэхгүй удаад байсан учраас Онтрэ шүүхийн процесс эхлүүлээд ядаж хуучин гэрээгээ албажуулж авъя гэдэг юмыг хийсэн юм байгаа юм.

Одоо тэгэхээр би дахиад хэлэхэд бид нарын яригдаад байгаа тэр ... /минут дуусав/

О.Батнайрамдал: Б.Жаргалан гишүүн, сүүлийн тодруулга.

Б.Жаргалан: Н.Цэрэнбат гишүүн энэ ТЭЗҮ-тэй холбоотой асуудлыг хөндлөө. Зардлын хэтрэлт ярих гэхээр нөгөө ТЭЗҮ-ийн асуудал хөндөгддөг өө гэсэн зүйл ярилаа. Тэгэхээр энэ ТЭЗҮ-тэй холбоотой, холбогдох хүмүүсээс асуулт асууя гэж бодож байна. Гэрээ байгуулагдсан даруйд батлагдсан ТЭЗҮ-д энэ Онтрэ-ийн лицензэд хамаарах талбайн олборлолт ер нь хамаарсан уу? С.Баярцогт сайд аа, тийм ер нь энэ ТЭЗҮ-тэй холбоотой энэ Онтрэ-ийн олборлолт тэр 30 хувь гээд байгаа шүү дээ, тийм ээ. Тэр нөгөө анхны та хэдийн тэр 2009 онд гэрээ байгуулсан даруйдаа батлагдсан ТЭЗҮ-д тэр 30 хувийн чинь тэр нөөц хамаарч байгаа юм уу. Ер нь энэ ТЭЗҮ дээр яах ёстой вэ? Зардлын хэтрэлт ярих гэхээр ТЭЗҮ яриад байна гэж байна. Энийг би танаас асуумаар байна. Даваасүрэн гишүүнээс асуумаар байна. Тэгээд Н.Цэрэнбат гишүүнээс асуумаар байна.

О.Батнайрамдал: Тодруулгууд 1 минут байдаг байгаа. Тэгэхээр 1 минутдаа та бүхэн багтааж хариулаарай. 2 номерын микрофоноос эхэлье.

С.Баярцогт: 2007 оны нөгөө стратегийн ордын жагсаалтад Оюу толгойг бүлэг орд гээд авчихсан. Тэр утгаар нь тэр 2 яг бид нарыг гэрээ байгуулж байхад хоёрхон ашиглалтын лицензтэй. Тэгээд тэр нь тэр Онтрэ-ийн лиценз нь хайгуулын лиценз байсан юм. Тэгээд урьдчилсан ТЭЗҮ дээрээ бол бүхэлд нь авчихсан байсан. Тэгээд гэрээ хүчин төгөлдөр болохоос өмнө тэр ТЭЗҮ-ийг баталчихсан. Тийм. Тэгэхдээ энэ нь өөрөө ТЭЗҮ нэг хийгдсэн нь ашиг хуваарилах юм уу, асуудлыг шийдэхэд хүндрэл гарна гэсэн үг өөрөөсөө биш шүү дээ. Тэр чинь биетүүд нь өөрөө нэг байгаа юм чинь. Эцсийн дүндээ тоон дүнгээр л шийдэгдэх байхгүй юу. Мөнгөөр л шийдэгдэнэ.

О.Батнайрамдал: Ц.Даваасүрэн гишүүн 5 номерын микрофон.

Ц.Даваасүрэн: Тэгэхээр яах вэ, тухайн үед ингээд энэ Онтрэ-ийн чинь асуудал яригдахад хүндрэлтэй нь хайгуулын лиценз байсан юм. Тэгээд ер нь гишүүд энэ хайгуулын лицензийг энэ хамаарах лицензүүдийг энд оруулж болохгүй ээ гэж нэлээн ярьсан байхгүй юу. Тэгээд хүчээр явчихсан гэж би түрүүн хэллээ шүү дээ. Ер нь бол бид нар нэг юмыг зөвхөн Хөрөнгө оруулалтын гэрээ гэж болохгүй. Хувь нийлүүлэгчдийн гэрээ гэж байгаа. Тэр энэ Их Хурлаас өгсөн 57 дугаар тогтоолыг ерөөсөө биелүүлэгдээгүйгээр энэ гэрээ хийгдчихсэн байхгүй юу. Тэр 50 хувь, 50-аас доошгүй болго гэдэг нь тэр гэрээний заалтад ороогүй.

Нөгөө талаар хувь нийлүүлэгчдийн гэрээний асуудлаар Их Хурал ямар ч чиглэл өгөөгүй. Тухайн үед хүчин төгөлдөр байсан Ашигт малтмалын хуулиар байна шүү дээ, 100 саяас дээш долларын хөрөнгө оруулалтын гэрээг Их Хурал шийдвэрлэх ёстой байсан байхгүй юу. Их Хурал энэ бүх асуудлыг жишээлбэл, энэ хувь нийлүүлэгчдийн гэрээ байгуулах уу, үгүй юү гэж. Хууль нь тийм байсан байхгүй юу. Гэтэл Их Хуралд огт танилцуулаагүй, яриагүйгээр Хувь нийлүүлэгчдийн гэрээ гэдэг юм хүртэл давхар хийгдсэн байхгүй юу. Тийм учраас ... /минут дуусав/

О.Батнайрамдал: Н.Цэрэнбат ТУЗ-ийн гишүүн. 8 номерын микрофон.

Н.Цэрэнбат: Онтрэ-тай холбоотой лицензийн хил хязгаарын асуудал олон удаа яригдаад, талууд өөр өөрийн байр сууриа илэрхийлж байсныг сая шинжээч хэлсэн. Түүн дээр бүгд мэдэж байгаа. 25 оны 4 сарын 9-нд Монгол Улсын Засгийн газар албан ёсоор Оюу толгойн стратегийн ордын хил хязгаарт энэ лиценз хамрагдана. Татварын хөнгөлөлт болон бусад асуудал хамрагдахгүй ээ гэдэг албан ёсны шийд гарснаараа энэ ингээд хайнаа хагалаад энэ 2 лиценз нэг талдаа орж байгаа гэсэн үг. Өнөөдөр сая оролцогч гэрчийн хэлж байгаагаар угаасаа Онтрэ-тэй холбоотой асуудал хөрөнгө оруулалтын гэрээнд байгаагүй ээ гэдэг байр суурь дээр бид нар 16 жилийн дараа л ирж байгаа гэж ойлгож байна.

О.Батнайрамдал: Баярлалаа. Ө.Шижир гишүүнийг нэмье. С.Зулпхар гишүүн асуултаа асууя.

С.Зулпхар: Та бүхний энэ оройны амар амгаланг айлтгая. Бид бүтэн өдөр хэлэлцэж байна. Нарийн ч ярьж байх шиг байна. Яах вэ, эндээс бид нэг ийм зүйл ярьж байна шүү дээ.

1 дүгээрт, бидэнд их том сургамж боллоо гэж. Энэ том хэлэлцээрийн гэрээний үр дүнгээр том уурхайгаа ашиглахтай холбоотой бидэнд сургамж бий боллоо. Туршлага бас бий болж байна гэж байна. Гэхдээ их өндөр өртөгтэй л сургамж бөгөөд туршлага болж байгаа юм шиг байна. Бидний ойлгосноор бол.

2 дугаарт, бүгдээрээ л хэлж байна. Монголчууд нэг тал шүү гэж. Угаасаа бид нар нэг тал. Яах вэ, цаг хугацааны хувьд бол та бүхэн урьд нь энэ ажлыг хариуцаж байсан. Өнөөдөр бид яах вэ дээ. Энд тодорхой үүрэг хүлээгээд л та бүхнээс асуулт асуугаад, жишээ нь энэ дээр та бүгдтэй сууж байгаа шүү гэдгийг би дахин хэлье.

3 дахь зүйл. Энэ байнга бид нар хэлж байгаа. Өнгөрсөн хугацаанд энэ уулзалт болгон дээр хөрөнгө оруулагчдыг Монголын тал байнга жишээ нь таатай эрх зүйн орчинтой байлгах гэж хичээсэн. Тэрнээс гадна хөрөнгө оруулагчдын эрх

ашгийг байнга хамгаалж байсан. Та бүхний, жишээ нь байгуулсан хэлцэл болгон дээр энэ бол давуу эрхтэйгээр байж байгаа. Гэхдээ нэг зүйлийг бид ярихгүй байж болохгүй гэдэг үүднээс өнөөдөр ингээд цуглаж байна шүү дээ. Яасан гэхээр зэрэг аливаа хэлэлцээр, аливаа гэрээ бол талуудад харилцан ашигтай эрх тэгш байх ёстой гэж. Өнөөдөр энэ чинь харилцан ашигтай ч биш болчхож. Энэ эрх тэгш биш байдал нь алдагдчихсан учраас өнөөдөр яриад сууж байгаа байхгүй юу. Энийг бид нар бол давтан давтан хэлэх ёстой. Бид бол дэлхий ертөнц дээр өөр, Жишээ нь 198 улс байдаг юм гэсэн. 198 улсад ямар нэгэн байдлаар олон улсын гэрээ хэлцэл явж л байгаа. Тэр чинь өөрийн гэсэн жишээ нь харилцан ашигтай эрх тэгш байх зарчмаа байнга бариад явж байгаа шүү дээ. Компаниуд хоорондын хэлцэл ч гэсэн тийм байдаг. Та бүхний бусад компанитай хийж байгаа зүйл дээр тийм юм харагдаж байна л даа.

Миний асуулт бол Рио Тинто Онтрэ-ээс асуух гэж байна. Юу гэхээр зэрэг та бүхэн 2025 оны 2 сарын 3-ны өдөр хоорондоо хэлэлцээр байгуулчихсан. Гэрээ байгуулчихсан. Тэр хамтын хөрөнгө оруулалтын гэрээ хийчихсэн. Тэр гэрээг бол яасан гэхээр зэрэг та бүхэн энэ Шивээ толгой болон Жавхлант ордыг яаж бид ашиглах вэ, эндээс яаж бид ашиг хүртэх вэ гэдгээ аль хэзээний та бүхэн цаасан дээр буулгачихсан. Тэгээд энийг чинь харахаар зэрэг өнөөдөр 2019 оны 11 сарын 14-ний өдөр Монгол Улсын Үндсэн хуульд нэмэлт, өөрчлөлт орсон юм. Тэр нэмэлт, өөрчлөлтийн 6.2 байхгүй юу, Үндсэн хуулийн. Энийг та бүхэн зөрчсөнөө мэдэж байгаа юу? Цаашлаад Ашигт малтмалын тухай хуулийн 5.5, 8.1.7-г та бүхэн энд зөрчихсэн байна шүү дээ. Энэ чинь Улсын Их Хурлын, жишээ нь бүрэн эрх, Засгийн газрын өөрийнх нь чиг үүрэг рүү халдаад орчихсон гэсэн ийм зүйл болсон байна.

Тэгэхээр бид нар энд хэдийгээр хөрөнгө оруулагчдаа бид нар хүндэлж байгаа ч гэсэн та бүхнээс асууж байна. Онтрэ-ээс Онтрэг эрнээс гадна Рио Тинто-оос. Та бүхэн энийгээ мэдэж байгаа юу. Энэ дээр та бүхэн ямар хариулт өгөх вэ гэдэг асуулт байна. Энийг бид нар ярьж байж явна. Сая хэлж байна. Та бүхэн ерөнхий юм яриах гэж. Ерөнхийгөө ч ярина, тусгайгаа ч ярина. Ерөнхий нь тусгайгаа агуулж байгаа. Тусгай нь ерөнхийгөө илэрхийлж байгаа байхгүй юу. Тэр үүднээс энэ дээр та бүхэн эхлээд хариулт өгөөдөх.

Дараа нь би ахиад нэг асуулт.

О.Батнайрамдал: С.Зулпхар гишүүний асуултад хариулья. Рио Тинто 9 номерын микрофон. Мөнхсүх захирал.

С.Мөнхсүх: Өнөөдрийг хүртэл Оюу толгой компани хөрөнгө оруулалтын гэрээний 16.11.1 дээр үндэслээд тэнд бол гэрээт талбай гэдгийг тодорхойлсон нэг заалт байгаа. Тэр нь гэрээний 1 дүгээр хавсралт руу заасан. Тийм ч учраас ТЭЗҮ-ээ боловсруулаад, Онтрэ-г оруулаад, хөрөнгө оруулалтаа хийгээд, уулын ажлын төлөвлөгөөгөө жил болгон батлуулаад ингээд яваад ирсэн юм байгаа юм.

Тэгээд өнөөдрийн бид нарын яригдаж байгаа энэ асуудал чухал нь чухал. Үнэхээрийн чухал асуудал. Гэхдээ бол цаг хугацааны хувьд бол их л хоцрогдсон санагдаж байна. Зүгээр миний хувь хүний бодол тийм ээ. Энэ нь яах вэ гэхээр бид нар 16 жил болоод өнгөрчихсөн байна. Бид нар саалиа авах гээд саваа бэлдээд яг ажил дээрээ тулаад очихоор хөрөнгө оруулалтын гэрээ нь нэг хэсэг байх байсан, байхгүй байсан гэдэг талаар яригдаж байгаа нь жоохон үнэхээрийн харамсалтай байна. Энд бол маш их хэмжээний хөрөнгө оруулалт хийгээд гүний уурхайд

жишээлбэл мянган залуучууд 460 хүн машин механизм энэ ажил руу орох гэж байгаад буцаж эргээд явсан. Түрүүн Б.Жаргалан гишүүний асууснаар.

Тэгэхээрээ компанийн хувьд бол энийг бол шийдэх гэж түрүүний яасан хөрөнгө оруулалтын гэрээн дээр заасан заалтаа бариад бэлтгэл ажил хийгээд Төлөөлөн удирдах зөвлөлдөө материалын юмнуудаа танилцуулаад явж байсан. Өнөөдөр бол шинжээч нарын дүгнэлт маш их ноцтой, ноцтой мэдээллийг хуваалцлаа. Энэ бид энэ мэдээллийг бид нар компанийн хувьд анх удаагаа харж байна. Ийм зөрчилтэй байсан, ийм байр суурь байгаа гэдгийг бол бид нарт урьд өмнө нь хэлж байгаагүй.

Тэгэхээр энэ асуудал их нухацтай учраас компанид болон би Онтрэ компанийн өмнөөс ярихгүй. Оюу толгой компанийн өмнөөс ярихад зарим материалтай бол урьдчилж танилцах ямар ч бололцоо байхгүй байна. Заримыг нь уншаад ч харагдахгүй байна. Тэгэхээр энэ дээр нухацтай хариу өгөх боломж олгооч ээ, 1-д.

2-т, хөрөнгө оруулагч Оюу толгой тал маань Оюу толгой бол бүтээн байгуулалтаа эхлээд хамаг ажил нь явчихсан байна. Эргээд буцаад шал, арай үр өгөөж багатай газар луу явчихлаа. Нэг талаасаа Оюу толгойг үр өгөөжөө хурдан өгөөч ээ, ноогдол ашгаа өгөөч ээ гэж байна. Тэгээд энэ дээр бол чухал асуудал гэдгийг нь ойлгож байна. Тэгэхдээ бид нар цаг хугацаандаа гүйцэгдээд байна гэдгийг бол та бүхэн маань болгоож үзээч ээ. Энэ дээр хурдан шийдвэр гаргах хэрэгтэй байна.

О.Батнайрамдал: С.Зулпхар гишүүн нэмэлт тодруулга.

С.Зулпхар: С.Мөнхсүх захирал одоо таны хариултад бид талархалтай хандаж байна. Та бол бид хууль дээдлэх ёстой гэдгээ хэлж байна шүү дээ. Гэхдээ хууль та хэд мэдээгүй юм уу, эс үгүй бол санаатай ч юм уу, ямар нэгэн юм болчихсон юм байлгүй, мэдэхгүй. Энийг засаад явах үүрэг нь бол бидэнд байгаа байхгүй юу даа. Жишээ нь, Их Хурал дээр. Маргааш Их Хурал ахиад өөр бүрэлдэхүүнтэй болно. Хэзээ нэгэн цагт тэр үед ингээд л Монголын эрх ашгийг яриад сууж байх ийм байдалтай юм. Энэ үүднээс энэ дээр та бүхэн энэ ноцтой хандах ёстой. Нухацтай хандах ёстой гэж бодож байна.

Дараагийн асуулт түрүүн би асуулт асуугаад танайхан хариулгүй. Энэ дээр тэр би Оюу толгойтой холбоотой асууж байгаа юм биш ээ. Энэ Жавхлант болон Шивээ овоогийн энэ нөөцийг та бүхэн өөр дээрээ бүртгээд, тэгээд яваад байдаг. Тэгээд энүүгээр тайлагнаад байдаг. Тэгсэн мөртөө энэний жишээ нь тусгай зөвшөөрөл нь та бүхэн дээр байдаггүй. Ахиад л энэ хуулийн зөрчил. Энийг салгаад та бүхэн тайлагнаад, тэр өөрсдийнхөө бизнесийн төлөвлөгөөг тусдаа хийж ийм байдлаар ажиллаж болдоггүй юм уу? Энэ хийж байгаа зүйл чинь угаасаа бид энэ аль ... /минут дуусав/

О.Батнайрамдал: 9 номерын микрофон нэмэлт тодруулгад хариулъя.

С.Мөнхсүх: Энэ дээр түрүүн манай А.Одончимэг менежер хариу өгсөн байх. Нөөцийн хувьд бол салгаж тооцооллыг нь гаргахад бол боломжтой гэж харж байгаа. Олборлолтын төлөвлөгөөний хувьд бол энэ 2 нэг биет. Энийг салгаад 2 өөр байдлаар олборлох арга байхгүй ээ гэдгийг би түрүүн хэлсэн байгаа. Санхүүгийн үр өгөөжийг бол ТЭЗҮ-г зөвшөөрч байх явцад Эрдэс баялгийн зөвлөлөөс

санхүүгийн тооцоогоо 2 салгаач ээ. Онтрэ-ээс ямар зардал гарч байгаа юм, ашиг гарч байгаа юм гэж шаардлага тавьсан байгаа. Тэрийг бол биелүүлээд санхүүгийн тооцоогоо бол 2 хуваагаад танилцуулсан байгаа гэж ойлгож байгаа.

О.Батнайрамдал: Нэмэлт тодруулга С.Зулпхар гишүүн. Сүүлийн тодруулга.

С.Зулпхар: Надад нэг асуулт С.Баярцогт сайдаас байна. С.Баярцогт сайд бол бидэнд анх хэлэхдээ энэ таргет нь биш шүү дээ гэсэн. Тийм ээ. Онтрэ бол анхны Хөрөнгө оруулалтын хэлэлцээрийн Оюу толгойн. Тэрийг бид бол, сая шинжээч ч гэсэн нотолчихлоо. Гэхдээ та бол дараа нь ахиад хэр хэлэхдээ тусдаа хэлэлцээр гэрээ байгуулах шаардлагагүй гээд тэгсэн шүү дээ. Шаардлагагүй юм уу? Яагаад гэдгийг та нэг тайлбарлаад өгөөч.

2 дахь юм, би баснэг зүйл таны түрүүний хэлснээс гайхаад ойлгож байна л даа. Санхүүгийн нэг шинэ ойлголт, шинэ хэрэгсэл гарсан юм байна. Зээл авбал өр болдоггүй юм байна гэдэг л ийм ойлголттой л боллоо л доо. Тэгэхээр бид нэг 6 тэрбумын тийм ээ, 6 тэрбум долларын зээл дээр 12 тэрбум долларын өр бий болчихсон гэж ойлгоод байгаа шүү дээ. Энэ тэгэхээр ямар учиртай юм бэ? Таныхаар бол зээл бол өр биш юм байна гэсэн ийм л нэг ойлголттой болчихлоо гэж байгаа юм. Та энийг нэг тайлбарлаад өгөөч гэж байгаа юм.

О.Батнайрамдал: 2 номерын микрофон.

С.Баярцогт: Их баярлалаа. Аягүй чухал асуудал хөндөж байна. Яагаад би хөрөнгө оруулалтын гэрээ хийх шаардлагагүй гээд байгаа юм гэхээр. Ер нь хөрөнгө оруулалтын гэрээ, тогтворжуулалтын гэрээ гэдэг чинь дандаа хөнгөлөлт өгч байгаа зүйл байхгүй юу. Тэр хөрөнгө оруулагч өөрөө хүсэхгүй байвал тэр хүнд хөнгөлөлт өгч яах юм бэ. Яг хүчин төгөлдөр байгаа татваруудаа аваад, нэмж татваруудаа аваад, Монгол Улсынхаа ашгийг л нэмэгдүүлэх ёстой байхгүй юу. Бид нар гаднын хөрөнгө оруулалтыг татахын тулд эхлээд тогтворжуулалтын хуультай байсан. Тэр зөвхөн татваруудыг нь тогтворжуулаад өгчихдөг байсан. 2006 оны энэ Ашигт малтмалын хуулиар том хөрөнгө оруулалтуудыг татахын тулд яасан гэхээр татварын тогтворжуулалт дээр нь нэмээд ус, байгаль орчин, орон нутаг тэгээд л хөдөлмөр эрх гээд олон асуудлыг зохицуулсан тийм том гэрээ болгочихсон байхгүй юу.

Тийм учраас тухайн үеийн Айвенхоу Майнз одоогийн ... /минут дуусав.

О.Батнайрамдал: 2 номерын микрофон 1 минут.

С.Баярцогт: Энэ Онтрэ гоулд буюу Онтрэ ресурс гэдэг компани 1 дүгээрт, хөрөнгө оруулалтын гэрээ байгуулах шаардлагуудыг 3 шаардлагын нэгийг нь ч хангаагүй, өөрөө хүсэлт тавиагүй. Тийм учраас энэ компани хүчин төгөлдөр байгаа хууль, татварын өөрчлөлтүүдийг бүгдийг нь төлөөд явъя гэж байгаа байхгүй юу. Тийм учраас ингээд л төлүүлээд зүгээр л яв. Бусад бүх компаниуд тэгж явж байгаа шүү дээ. Хүмүүс яриад байдаг шүү дээ. Эрдэнэт их татвар төлдөг гэж яагаад яриад байдаг гэхээр Эрдэнэт хүчин төгөлдөр байгаа өөрчлөлт орж байгаа бүх татварыг төлдөг. Оюу толгой тэгдэггүй байхгүй юу. Оюу толгой яадаг вэ гэхээр яг тухайн үеийнхээрээ тогтворжуулчихсан учраас хөнгөлөлт эдлээд байгаа байхгүй юу.

Тэгэхээр Монголчууд үнэхээр тааламжтай нөхцөлтэй байвал гаднынханд хөрөнгө оруулалтын гэрээ ийм хөнгөлөлттэй гэрээнүүд хийх шаардлагагүй ээ. Би

тэрийг зөвлөөд байгаа байхгүй юу.

2 дугаар асуудлын хувьд бол ийм зүйлийг хэлээд байгаа юм. Бүх том төслүүд хөрөнгө ... /минут дуусав/

О.Батнайрамдал: Ө.Шижир гишүүний микрофоныг өгье. Б.Бат-Эрдэнэ гишүүнийг нэмье.

Ө.Шижир: Эхлээд нэг тайлбар хийе. Намайг энэ сонсголд яг энэ асуудлаар гэрчээр дуудсан. Гэрчээр дуудсан шалтгаан нь энэ 2021 оны 2 дугаар сарын 9-ний Ерөнхий сайдын нөгөө 48 нэмэлт, өөрчлөлт орсон тогтоолын нэг нь юм. Тэгээд энэ тухайн үед Ерөнхийлөгчийн Тамгын газрын зөвшилцсөнөөр ингээд оруулчихсан. Тэгээд намайг байх хугацаанд энэ ажлын хэсэг нэг ч удаа хуралдаагүй. Тэгээд би үүнээс 4 сарын дараа ажлаа өгсөн. Миний ажлыг авсан одоогийн МАН-ын ерөнхий нарийн бичиг Янгугын Содбаатар бас адилхан, надтай адилхан энэ ажлын хэсэгт гэрчээр дуудагдчихсан. Тэгэхээр энэ тайлбарыг хэлэх нь зөв байх гэж бодож байна.

2 дугаарт, Хянан шалгах түр хорооны гишүүний хувиар 1 асуулт асууя. Манайхан талаас нь нэлээн сайн ярилаа. Нэг 45, 6 асуулт давхардсан тоогоор явчав уу, яав. Тэгээд энэ зөвлөлдөө бүгдийг талаас нь хэлэлцэх хэрэгтэй. Тэгээд нөгөө нэг бүгдээрээ хэлэлцвэл буруугүй, бүлээн усаар угаавал хиргүй гэдэг шиг ийм байх.

Тэгээд давхардаагүй би нэг ганц асуулт асуучихъя аа. Нэг давхцуулаад яах вэ. Оюу толгой компани 1 секундэд 500 литр ус хэрэглэдэг гэдэг ийм тооцоолол яваад байдаг. Энийг 2 секундэд 1 тонн ус гэсэн үг. 1 цагт 1800 тонн гэсэн үг. Ус гэсэн үг. 24 цагаар үржүүлэхэд 43 сая литр ус гэсэн үг. Улаанбаатар хотын гэр хороолол болон орон сууцын нийт усны хэрэгцээ 21 м3 буюу 21 сая юм байна. Тэгэхээр үндсэндээ Улаанбаатар хотын нийт иргэдийн аж үйлдвэрүүдийн ААН-үүдийн нэг өдөр хэрэглэж байгаа усыг, 2 өдөр хэрэглэж байгаа усыг үндсэндээ нэг өдөр хэрэглэж байна гэсэн үг. Усны төлбөр нь Улаанбаатар хотод Монгол Улсад үйл ажиллагаа явуулж байгаа ААН-үүд 3,68 төгрөгөөр төлдөг. Гэр хороолол орон сууцын хэрэг 1 литрийг нь 2 төгрөгөөр төлдөг. Оюу толгой дунджаар 1,3 төгрөгөөр төлж байна. Ус гэсэн үг шүү дээ, тийм ээ.

Тэгээд үүнтэй холбоотой усны газарт, усны газар нь суугаад байгаа учраас би асууя. Давтагдаагүй учраас. Үүнтэй холбоотой усны газар дээр хийсэн судалгаа, хэрэгцээ юу байдаг юм. Энэ нь байгаль орчин экологи устай яаж нөлөөлдөг юм. Энийгээ нөхөн сэргээх тал дээр Оюу толгой компани ажилладаг юм уу гэдэг асуултыг асуух гээд байгаа юм. Яагаад гэхээр өнөөдөр зөвхөн иргэдийн хэрэгцээнд авч үзэх юм бол орон сууц, гэр хорооллын хэрэгцээнд авч үзэх юм бол Улаанбаатар хотын 3,6 өдөр хэрэглэж байгаа усыг Оюу толгой компани зөвхөн нэг өдөр ашиглаж байна.

Тэгэхээр энэ тал дээр нь ус ашигласны төлбөр, татвар нь хэд байдаг юм. Энэ нь анх хөрөнгө оруулалтын гэрээ байгуулснаас өөрчлөгдсөн юм уу, өөрчлөгдөөгүй юм уу. Анхныхаа хувилбараар явж байгаа юм уу. Цаашид энэ тал дээр өөрчлөлт оруулах ийм шаардлага санаачилгууд аль алинаас гарсан юм уу гэдэг ийм асуултыг асуух гэсэн юм. Тэгээд бусад асуулт ерөнхийдөө давхацлаа. Бид нар дахиад 3 дахь, 5 дахь гээд бүтэн 2 өдөр байна. Түүн дээр илүү энэ юмнуудаа лавлаж асууя. Ингээд ганц асуулт товчлон асуучихъя.

О.Батнайрамдал: Ө.Шижир гишүүний асуултад хариулъя. 5 номер. Өөрийгөө танилцуулаад хариулна уу.

3.Батбаяр: Усны газар 3.Батбаяр. Тэгэхээр би хугацаа харж байгаа. Оюу толгой компанийн тухайд юутай, нөгөө гэрээ хэлцэл хөрөнгө оруулалтын гэрээтэй огт холбоогүйгээр гишүүний асуултад хариулж байгаа юм. Ойролцоогоор 20 оноос хойш 10 юу, 15-20 орчим сая м3 усыг жилд ашиглаад 15 орчим тэрбум төгрөгийг төлж байгаа. Нийт ус ашиглалтын хамгийн сүүлийн мэдээгээр 87 хувийг дахин ашиглаж дахин эргүүлж байгаа. Өөрөөр хэлбэл таны саяын ярьдаг 500 литр секунд гэдэг маань нөхөн сэлбэлтээр авч байгаа ус, нийт усны хэмжээ хамаагүй илүү болно. 2009 онд баталсан нөөцийн хэмжээ 918 литр секунд. Гэхдээ бидэнд байгаа мэдээллээр Оюу толгой компанийн ус ашиглалтын дээд хэмжээ хоолойн хүчин чадал нь 700 литр секунд байж байгаа. Энэ нэг ийм мэдээллийг хэлэхийн хажуугаар нэг зүйлийг хэлэхээс өөр аргагүй болж байгаа. Тэр нь юу вэ гэхээр Монгол Улсад үйл ажиллагаа явуулж байгаа уул, уурхайн компаниуд дотроос ус бохирдуулсны төлбөрийг төлдөггүй цорын ганц компани нь Оюу толгой болж хувирсан. Яагаад ус бохирдуулсны төлбөр төлдөггүй вэ гэхээр 9 оны гэрээн дээр тусгагдаагүй учраас бид төлөхгүй ээ гэдэг, ийм төлдөггүй байжээ гэж бодтол өөр асуудал гарсан нь Оюу толгой компанийн одоо байгаа 2 хаягдлын далангаас ус шүүрч байгаа. Шүүрлийн ус нэлээн өндөр байгаа. Ноднин жил бид торгууль тавьсан. 700 сая төгрөгийн торгууль тавьсан. Тэр торгуулийг бүгдийг нь төлсөн. Сая бид дахиж очиж юу хийхэд лицензийн талбайгаас гараагүй боловч 800 метрийн урттай, 20 орчим метрийн өндөртэй газар доорх даланг тэрхүү юуг, шүүрлийн усыг гаргахгүйн тулд бариад, эргүүлээд тэнд хуримтлагдсан уснаасаа соруулаад хаягдлын далан руугаа хийж байгаад, зарим нэг баталгаагүй мэдээгээр 20м3 секундйн ус эргээд хаягдлын далан руу орж байгаа гэж байгаа юм. Энэ 20м3 секунд гэдэг маань Туул голын урсацтай тэнцэх хэмжээний ус.

Ийм учраас ус бохирдуулсны төлбөр төлдөггүй мөртөө асар их хэмжээний Туул голын устай тэнцэх хэмжээний усыг хаягдлын далангаасаа шүүрүүлээд эргүүлээд хийж байна гэдэг асуудал дээр Оюу толгойг анхаарахаас өөр аргагүй болж байгаа юм. Энэ дээр нэлээн нухацтай ярихгүй бол асуудал үүсэх шинжтэй. 2 дугаарт.

3 дугаарт, гуравдагч юуны хаягдлын далангийн асуудлыг ярьж эхэлж байгаа. Гэтэл гуравдагч хаягдлын даланг барих талбай, лицензийн талбай дээр нь байхгүй. Анх юу яахдаа ил уурхай гаргахдаа Ундайн голыг буюу Ундайн сайрыг устгасан бол одоо бас яг энэ хаягдлын далангаар сайрын асуудал яригдаад байна.

3 дахь нэг зүйлийг гишүүний асуултад хариулах далимаараа хэлэхэд 2023 оны 9 сараас эхлээд Монгол Улсад үйл ажиллагаа явуулж байгаа бүх уул уурхайн компани кемпийнхээ хэрэглэсэн усыг ашиг олох зорилгоор хэрэглэсэн ус гэж үзээд төлбөр төлдөг болсон. Энэ төлбөрийг Оюу толгой компани мөн төлдөггүй ээ. Тэр нь ойролцоогоор жилдээ 500 мянган метр куб ус буюу Даланзадгад хотын жилийн усны хэрэглээтэй тэнцүү хэмжээний төлбөр байгаа юм.

Тийм учраас энэ устай холбоотой асуудал дээр Оюу толгой компани маань тэр хөрөнгө орлогын бусад юмнуудыг мэдэхгүйгээр, зүгээр хэлэхэд энд анхаарахгүй бол дэлхийн тэргүүлэх компани гэхэд ийм байдалтайгаар бохирдуулсны төлбөр төлдөггүй. Хаягдлынх нь далангаас нь их хэмжээний ус нь шүүрсэн, тэрийгээ эргүүлж авсан байдалтайгаар ажилчдынхаа хэрэглэсэн усанд төлбөр төлдөггүй байдалтай байх нь дэлхий дахинд ичгэвэртэй гэж хэлэхэд

багтахаар хэмжээнд байгаа шүү гэсэн ийм байдлаар хариулъя. Баярлалаа.

О.Батнайрамдал: Гишүүн асууж байж микрофон нээгддэг байгаа. Ө.Шижири гишүүн асуулт асуулаа. Э.Болормаа гишүүний микрофоныг өгье.

Э.Болормаа: Хянан шалгах түр хорооны сонсголын эхний өдрөөр бид нар Онтрэ-ийн талбайн талаар ярилцаад, ингээд хөрөнгө оруулалтын гэрээнд хамаарах эсэх талаар нэлээн нэгдсэн байр сууринд хүрсэнд их баяртай байна. Үдээс өмнө энэ Монгол Улсын стратегийн орд болох Оюу толгойн бүлэг ордод хамаарна гэдгийг геологийн үүднээс ч тэр, талууд, гэрч нар байр сууриа илэрхийллээ. Үдээс хойш Оюу толгойн хөрөнгө оруулалтын гэрээг анх зурахад ҮАБЗ-өөс өгч байсан зөвлөмжүүд, гэрээнд гарын үсэг зурсан хүмүүс, түүнээс хойш ажилласан үе үеийн сайд нар ч байр сууриа илэрхийлж Онтрэ лиценз бол анхнаасаа Хөрөнгө оруулалтын гэрээнд хамаараагүй ээ гэдгийг энэ байр суурийг шинжээч нарын дүгнэлтийг баталгаажуулж хэллээ гэж харж байна.

Ингээд би 6 хүнээс тодруулж асуулт асууя. Өнөөдөр С.Ганбаатар гишүүн оролцож байна. Бид С.Баярцогт сайдын байр суурийг хэд хэдэн удаа сонслоо. Тухайн үед тоймлож хэлбэл 20 мянган хувьсагчид энэ Онтрэ ороогүй ээ гэдгийг баталгаажуулж хэллээ. Энэ асуудал дээр Ганбаатар гишүүн та тухайн үед мөн 2009 онд энэ гэрээн дээр Онтрэ-ийн талаар энэ асуудлыг хөндөж байсан уу. Ямар байр суурьтай байгаа вэ гэдгийг тодруулж асууя.

Мөн өнөөдөр Ц.Нямдорж сайд хүрэлцэн ирсэн байгаа. Тэгээд Ц.Нямдорж сайдаас тодруулан асуухад өнөөдөр үдээс өмнө бид энэ Онтрэн лицензтэй холбоотой хайгуулын зөвшөөрлийг ашиглалтын зөвшөөрөл болгох явц, шилжүүлэх явц эдгээр дээр хуулийн зөрчил багагүй гарсан гэдэг энэ дүгнэлтийг шинжээчид өгсөн байгаа.

Тэгэхээр тухайн үед ХЗДХЯ-наас үүн дээр хяналт шалгалт, дүгнэлт явж байсан уу. Энэ дээр таны байр суурийг сонсьё оо гэж бодож байна.

Үргэлжлүүлээд ТУЗ-ийн гишүүн Э.Баясгалан гишүүн сая өөрийнхөө хэлж байсан зүйл дундаа нэлээн ноцтой зүйлийг хэллээ. ТУЗ-ийн 12 удаагийн хурал дунд арбитрын шийдвэр бол бараг арбитрын шүүгч нар гайхаж байсан. Яагаад энэ Рио Тинто Онтрэ 2 чинь өөрсдөө нэг нэг байр суурьтай бараг энэ тоглоомын шахуу арбитрын гомдол шийдвэр болсон юм уу гэдэг энэ тал дээр хөндлөө. Тэгэхээр энийгээ тодруулаад түрүүн цаг нь дуусчихсан байсан учир энэ дээр тодруулаад мэдээлэл өгнө үү гэж хүсье.

Мөн Б.Солонгоо дэд сайд хамгийн сүүлд гэрээ эрх зүйн асуудал хариуцсан дэд ажлын хэсгийг ахалж, ер нь энэ Засгийн газар энэ Онтрэ-ийн асуудлыг нэг мөр болгох энэ шийдвэрийн үндсэн дүгнэлтийг гаргасан юм байна. Оюун-Эрдэнийн Засгийн газар бол Онтрэ-ийн ямар ч маргаангүйгээр Оюу толгой бүлэг ордын нэг хэсэг, мөн хөрөнгө оруулалтын гэрээнд хамаарахгүй ээ гэдэг Засгийн газрын шийдвэрийг 4 сард гаргасан байна.

1 минут нэмээд авчих уу?

О.Батнайрамдал: Э.Болормаа гишүүнд нэмэлт 1 минут.

Э.Болормаа: Тэр Б.Солонгоо дэд сайдаас илүү ирээдүйг харсан асуултыг

тодруулъя гэж бодож байна. Хамгийн сүүлд яг энийг хариуцаж ажиллаж байсан хүний хувьд цаашдаа энэ Онтрэ талбайн лицензтэй холбоотойгоор бид үүнийг ашиглах нь зүйтэй гэж үзэх юм бол яаж бид урагшлах нь зүйтэй вэ? Яг гэрээ эрх зүйн талаасаа Оюу толгойн хөрөнгө оруулалтын гэрээтэй харьцуулж үзэхэд бид яаж урагшлавал зүйтэй вэ гэж харж байна вэ гэдгийг хэлье. Асууя.

Тэгээд нэмээд Б.Энхбаяр сайд сая энд байсан, гараад явчих шиг боллоо. Нэлээд ноцтой хуулийн доголдолтой зүйлүүдийг сая шинжээчдийн дүгнэлт хэлсэн байгаа. Тэгэхээр энэ Хууль зүйн яам яг одоогоор энэ дээр хяналт шалгалт хийгдэж байгаа юу? Ажлын хэсгийн хүрээнд энэ Онтрэ лицензтэй холбоотой зүйлс.

Мөн С.Наранцогт дарга энд ирсэн байна. Эрдэнэс Монгол энэ 4 сарын Засгийн газрын тогтоолын үр дагавраар Онтрэ-тэй холбоотой ямар арга хэмжээнүүд авсан бэ гэдгийг тодруулъя.

О.Батнайрамдал: Э.Болормаа гишүүн 6 хүнээс асуулт асуулаа. Эхний хариулт С.Ганбаатар гишүүн. 8 номерын микрофон.

С.Ганбаатар: Асуулт асуусанд баярлалаа.

1 дүгээрт, Монголчууд бас нэг тал дээр бэлчиж байгаа эзэнгүй мал шиг улсууд биш шүү дээ. Энэ чинь эзэнтэй улс. Энэ баялгийнхаа талаар санаа зовж ярьдаг, шаналдаг хүмүүс байдаг гэдгээр энэ хуралдаан болж байгаа. Дэлхий нийт харж байгаа байх. Түрүүн Оюу толгойн талаас дүгнэлтүүдийг хийж байна лээ. Онтрэ болон бусад талууд дээр анх удаа харж байна. Бид ерөөсөө энэ тухай мэдээгүй шүү дээ гэж байна. Миний хувьд 7 захидлыг явуулж байсан. Анх Себастьян гэдэг хүнд явуулсан. Тэр хамгийн анхны хүн нь. Тэр нэг Ирланд хүн байсан. Нэрүүдийг нь бүгдийг нь хэлж болно. Тогтоосон нь Жак Себастьян ч билүү тэгээд байна. Захидлуудаа үзүүлж болно оо.

2 дугаарт, ганцхан би ч биш, маш олон улсууд энэ Ц.Сэдвамчиг гээд энэ гүйцэтгэх захирлаар ажиллаж байсан улсууд байна. Би, энэ бүх захидлууд байж байна л дээ. Гарт тааралдсан энэ 13 оны 7 сарын 19-ний захидал байна. Эрдэнэс Оюу толгойгоос Рио Тинто компанийн зэсийн группийн гүйцэтгэх ерөнхий захирал танаа гээд л. Ингээд л энэ дээр хүртэл 6-д нь гэрээний дагуу Оюу толгой компанид шилжсэн байх Оюу толгойн бүлэг ордтой хамааралтай тусгай зөвшөөрөл нөөцийн асуудалд Онтрэ гоулдын асуудал бол Монгол Улсын холбогдох хууль тогтоомж гэрээний заалт зөрчсөн байна шүү гэдгийг хүртэл ингээд явуулсан. Би энэ олон захидлуудаас зүгээр захаас нь аваад ярьж байна шүү. Монголчууд бүгд дор дороо л хөөрхий байдгаараа ярьж байсан.

Тэгээд Э.Болормаа гишүүний асуултад хариулахад миний хувьд Онтрэ-тэй холбогдуулаад 2009 оны 4 сарын 27-нд гэрээ байгуулагдахаас өмнө нэлээн олон захидал явуулсны хамгийн сүүлийнх нь л байх. Захидал дээр 3.1 дээр заасан байгаа. Яг энэ гэрээний 3.1 дүгээр зүйлт заалт дээр энэ ноцтой ирээдүйд асуудал гарна гэдгийг заагаад дээр нь нэмээд 30 жил гэрээ сунгаж байгаа. 20, 20 жилээр автоматаар сунгана гэж. Энэ том луйвраа зогсоогооч ээ. Бидний ирээдүйн шийдвэрийг зүгээр Рио Тинто зүгээр л өгчхөж байгаа байхгүй юу. Монголын Засгийн газар, Улсын Их Хурал хэрэг ч байхгүй. Энэ дээр харин би бүр санал гаргаж байсан. Харин хөрөнгө оруулагч тал гэрээнд заасан үүргээ биелүүлсэн тохиолдолд Засгийн газар уг гэрээг сунгахыг зөвшөөрөх, зөвшөөрөхгүй эрх нь байгаач ээ гэдгийг ярьж байсан. 34 хувь дээр энэ дүгнэлт дээр 27 санал бичсэн л дээ. Тэр нь тэр дээр

Онтрэ-тэй холбогдуулаад зүгээр л хэлье. Ер нь 34 хувийг эзэмших нь Засгийн газарт нэн даруй ашиг тусаа өгөхгүй, маш хортой, аюултай. Энэхүү заалттай байх нь урт хугацаанд бидэнд аюултай. 10-15 хувиар роялти тооцооч ээ. Тооцоог нь энэ дээр гаргаад ингээд бич гээд явуулсан.

Тэгэхээр түрүүн хариулт дээр анх удаа сонсож байна. Ийм юмыг анх удаа харлаа, мэдсэн бол Та нарыг юу гэж ингэж хулхидах вэ гэж ярьж байгаа явдалд нь би маш их баярлаж байгаа. Бас ч гэж ингэж хэлнэ гэдэг бол хүн чанар зулгааж байна шүү дээ. Тэгэхээр Онтрэ-тэй холбогдуулаад бичсэн цаас байна. Бүгдийг нь уншвал, тэр би хэлээгүй юу гэсэн юм шиг болчих гээд байна. Ёс зүйн хувьд тэгэх нь муухай байх. Зүгээр Монголчууд тэнэг улсууд биш ээ, мэдэхийн дээдээр мэдэж байсан. Энийг хэлэхийн дээдээр хэлж байсан. Ганцхан би ч биш, Х.Болорчулуун гишүүн, Ц.Даваасүрэн гишүүн, Б.Бат-Эрдэнэ аварга байна. Д.Тэрбишдагва гуай, Б.Баттөмөр гуай гээд би олон хүний, Ч.Улаан гуай байна. Олон хүний нэрийг хэлж чадна аа.

Тэгэхээр яг энэ дээр ярихад шударгаар байсан олон төрийн албан хаагчид бүр ажлаасаа халагдсан. Тэгэхээр гэрийн гадна байгаа хулгайчийг буруутан гэж хэлэхгүй ээ. Доторх нь бүр аюултай. Тэгэхээр ядаж хоорондоо энийгээ нэг анх удаа, анх удаа ч юу байх вэ дээ. Ярьж байгаа алтан боломж дээр би магнайгаа хагартал баярлаж байна. Тэгээд би өөрийнхөө хэмжээнд асуултад хариуллаа.

О.Батнайрамдал: Дараагийн хариулт Ц.Нямдорж сайд 5 номерын микрофон.

Ц.Нямдорж: Та бүхний амгаланг айлтгая аа. Энэ Онтрэ гэж яриад байгаа юмны талаар надад мэдээлэл байхгүй. Энэтэй холбоотой бичиг цаас, ийш тийшээ дарсан явдал байхгүй. Та бүхэнд зүгээр зөвлөж хэлэхэд үндсэн баримтыг нь үзэж байгаад л энэ асуудлаа нэг тийшээ болгочих л доо. Тэр Оюу толгойн гэрээ гэдэг юм чинь 2 тодорхой тооны лицензтэй талбай дээр л хийгдсэн. Энэ ашигт малтмал гэдэг юм чинь хайгуулын ашиглалтын лиценз гэж 2 төрлийн юм байдаг. Хайгуулын талбайг нь томоор өгдөг, тэндээ хайдаг. Тэгээд тэндээсээ нөгөө ашигтай гэж үзсэн газраа олоод 2 дахь хувилбар хийж хумиад, яг тэр баялаг чинь байгаа газарт ашиглалтын лиценз өгдөг. Тэрэн дээр нь хөрөнгө оруулалтын гэрээ хийдэг л асуудал шүү дээ. Яг тэр гэрээ байгуулж байх үед энэ Онтрэ-ийн асуудал ер нь сонсогдож байгаагүй. Тэгээд тэр чинь тийм Онтрэ гэсэн компаниудын асуудал яриагүй шүү дээ. Монгол Улсын Засгийн газар тэр Туркоз байх аа, тийм компани, тийм компанитай байгуулсан л гэрээ шүү дээ. Ерөнхийлөгч сууж байгаад л С.Баярцогт нэг 250 сая долларын юм, урд талдаа барьж байгаад л сүртэй л яриа энэ доод танхимд хийсэн шүү дээ. Их Хурал оролцсон. Монголын бүх дарга нар оролцсон. Би нэг ийм зүйл 1 дүгээрт хэлчихсэн.

2 дугаарт, миний гол хэлэх гэсэн юм бол энэ хуулийн орчинд асуудал байгаа юм. 1994 онд 1992 оны Их Хурал энэ анхны Ашигт малтмалын хууль гэж юм баталсан юм. Тэр хууль мөрдөгдөж байсан чинь 1997 онд М.Энхсайхан Ерөнхий сайд байхад тэр хуулийг хүчингүй болгоод, Дэлхийн банкныхны хийсэн төслийг орчуулаад, Их Хурлаар хууль болгож батлуулсан. Тэр хууль бол анхны өргөдлөөр лиценз өгнө өө л гэсэн хууль байсан. Тэр хуулиар бол ашигт малтмалын лицензийн хөдөлгөөнд хяналт тавих ямар ч бололцоо байхгүй. Ирлээ, өргөдөл өглөө, авлаа. Араас нь төрд тавих хяналт байхгүй байсан юм. Ингээд энэ болохоо байгаад намайг Их Хурлын дарга байхад тэр Ашигт малтмалын хуулийг шинэчлэх ажлын хэсгүүд байгуулагдаад Засгийн газраас 2, 3 төсөл орж ирээд тэрийг нэгтгээд энэ

Л.Гантөмөр ажлын хэсгээ ахлаад, Ц.Дамиран гишүүн, Р.Раш гишүүн эд нар оролцоод, 2 намын бүлгээс төлөөлөл оролцуулж байгаад, энэ стратегийн ордтой хууль чинь тэр намайг Их Хурлын дарга байхад батлагдсан хууль. Энэ хуулиар стратегийн орд гэдэг юуны ойлголт гаргаж ирж байж, энэ их баялагтай ордуудыг ямар нэгэн байдлаар төрийн хяналтад авах ийм хуулийн зохицуулалт тэрэн дотор хийгдсэн. 5-аас дээш хувийн нөлөөлөлтэй бол стратегийн ордонд тооцож тэрийг хянана гэсэн ийм ерөнхий зохицуулалт. Тэрэн дотор чинь энэ 34 хувь гарч ирсэн. 34 хувь гарч ирсэн. Энэ Ч.Хүрэлбаатарын яриад байгаа М.Энхболдын оруулсан төсөл гэдэг чинь тэр 34 хувьтай тэр стратегийн ордын томъёололтой хууль батлагдсаны дараа болсон процесс. Ийм учиртай юм. 2, 3 аргаар хяналт тавья гэж оролдсон юм байгаа юм.

1 дүгээрт, тэр 100 сая доллароос дээш төгрөгийн хөрөнгө оруулалтаа бол Их Хурлаар оруулж, Их Хурлаар дамжиж, төлөөллийн байгууллагаар нь дамжуулж ард түмний хяналт бий болгох нэг хөшүүрэг.

2 дугаарт, тэр стратегийн ордод хамтарсан компани байгуулах юм бол 34 хувийг нь ямар ч тохиолдолд төрийн мэдэлд байх, төрийн мэдэлд байх, тэр 30 хувь 4 хувиараа дамжуулж тэр стратегийн ордод түр хяналт тавих ... /минут дуусав/

О.Батнайрамдал: 5 номерын микрофон нэмэлт 1 минут. Нэмэлт нэг минут.

Ц.Нямдорж: Тэгээд дээрээс нь Оюу толгой дээр гэхэд тэр ТУЗ-д нь Монголын төлөөллийг оролцуулах. 5 хүний 3 нь Монголынх, 3 нь гадных, 2 нь Монголынх байсан. Тэр 2 хүн чинь Монголын Засгийн газрыг төлөөлж хяналт хэрэгжүүлэх нэг нэг хөшүүрэг нь.

2 дахь нь энэ Оюу толгой гэж компани. Энэ Н.Цэрэнбатын ахалж байсан компани. Энэ компаниар дамжуулж тэр төрийн хяналтыг чинь хэрэгжүүлэх ийм л зохицуулалттай эд шүү дээ. Ийм байдлаар энэ хяналтад оруулсан үйлдэл нь ийм юм. Энэ гэрээ бол энэ маргаан дагуулаад байгаа гэрээ бол 2 гуравхан л онцлогтой юм.

1 дүгээр онцлог нь бол тэр үед мөрдөж байсан хуулийн дагуу энэ гэрээ байгуулна. Энэ гэрээ байгуулагдсаны дараа нөхцөлийг хүндрүүлсэн хууль тогтоомж гарах юм бол хуучин хуулиудаараа явна гэсэн нь тогтворжуулалтын нэг зарчим, үндсэн зарчим тэр.

О.Батнайрамдал: Баярлалаа. Дараагийнх. ТУЗ-ийн гишүүн Э.Баясгалан оролцогчийн микрофоныг өгье.

Э.Баясгалан: Э.Болормаа гишүүний асуултад хариулъя. Түрүүн хэлсэнчлэн Онтрэ болон Оюу толгой компанийн хооронд эхэлсэн арбитрын маргаан бол адил эрх ашиг бүхий 2 компанийн хооронд явагдсан арбитрын маргаан байсан. Мөнхсүх захирал яах вэ, миний хэлснийг няцаах гэж 2 өөр компани шүү дээ гэж байна. Гэхдээ 2 өөр компани байлаа гээд адил эрх ашигтай байж болохгүй гэсэн юм байхгүй шүү дээ. Тэгээд ч тухайн арбитрын маргааны шийдвэр гарсны дараахан буюу 2025 оны 1 сарын 31-ний ТУЗ-ийн ээлжит бус хурлаар Оюу толгой компанийн ТУЗ-ийн Рио Тинто компанийн төлөөлдөг 6 гишүүд дийлэнх олонхоороо тухайн 2 лицензийг Оюу толгой компани руу шилжүүлж авах тогтоолыг баталсан. Өнөөдөр өглөөний нээлттэй сонсголын үеэр С.Мөнхсүх захирал Онтрэ компанитай холбоотой асуудлаар дийлэнх олонхоороо хүч түрэн шийдвэр гаргахгүй байдлаар

огт шийдвэр гаргаагүй ээ гэсэн мэдээлэл өгч байна лээ. Энэ чинь худлаа шүү дээ. 25 оны 1 сарын 31-нд та нар дийлэнх олонхоороо тухайн 2 лицензийг Онтрэ компаниас Оюу толгой компани руу шилжүүлэх гэрээ байгуулах зөвшөөрлийг гүйцэтгэх захиралдаа олгосон тогтоолыг баталсан. Энэ тогтоолын төсөл нь ямар ач холбогдолтой юм бэ гэхээр угаасаа ер нь бид нарын яриад байгаа асуудал чинь ер нь тэр чигтээ л Онтрэ-ийн 2 лицензээс Монголын тал ямар үр ашиг хүртэх вэ л гэсэн асуудал байгаа. Оюу толгой компани өнөөдөр С.Мөнхсүх захирлын хэлснээр хөрөнгө оруулалтын гэрээний цар хүрээнд хамрахгүй гэдэг мэдээллийг өнөөдөр анх удаагаа сонсож байна гэж хэлж байна. Энэ бас худлаа шүү дээ. Оюу толгой компанийн ТУЗ-ийн Онтрэ-ийн асуудал хэлэлцсэн хурал болгон дээр л манай Монголын Засгийн газрыг төлөөлж байгаа гишүүд хөрөнгө оруулалтын гэрээнд хамаарахгүй ээ гэсэн тогтоол шийдвэрийг манай ажлын хэсгийн дүгнэлт саналаар гаргачихсан гэдэг мэдээллийг та нарт өгөөд л явж байсан. Гол тодорхойгүй байсан асуудал бол стратегийн ач холбогдол бүхий ордын хил хязгаарт ороогүй байсан асуудал байсан. Уг асуудал 2025 оны 4 сарын Засгийн газрын хуралдааны шийдвэрээр уг хил хязгаарт Онтрэ-ийн 2 лицензийг оруулж өгсөн байгаа. Уг 2 лицензийг яагаад Онтрэ-д шилжүүлэе гээд Оюу толгой нь ч хүлээж авъя гээд байгаа вэ гэхээр хөрөнгө оруулалтын гэрээний цар хүрээнд хамруулснаар Оюу толгой эзэмшсэнээр өнөөдөр хэрэгжиж байгаа хөрөнгө оруулалтын гэрээний 5 хувийн АМНАТ төлөх асуудал Онтрэ-ийн 2 лиценз дээр нь үйлчилж эхэлнэ гэсэн үг.

Түрүүн бас асуулаа. ТЭЗҮ-д энэ 2 лицензийг яаж оруулсан юм бэ гэж асуусанб Одоо байгаа 2016 оны ТЭЗҮ болон хүргэгдээд батлагдаагүй байгаа 23 оны ТЭЗҮ-д ч гэсэн Онтрэ-ийн 2 лиценз дээр АМНАТ-ыг 5 хувиар л тооцоод явж байгаа. Энэ асуудал нь өнөөдөр хүчин төгөлдөр байгаа Оюу толгой болон Засгийн газрын хооронд хийсэн хөрөнгө оруулалтын гэрээний цар хүрээнд хамруулна л гэсэн дайралт буюу яг өөрсдийнх нь байр суурийг хамгаалсан, өөрсдийнх нь байр сууриар зүтгэсэн ийм л асуудал явж байгаа. Уг асуудлаар миний бие удаа дараа телевизэд ярилцлага өгсөн. Миний өгсөн ярилцлагуудын талаар Засгийн газар луу компанийн нууц задрууллаа гэсэн асуудлаар гомдол явуулсан байна лээ. Энэ бол гэхдээ Монголын ард түмэн мэдэх ёстой асуудал шүү дээ. Онтрэ-ийн 2 лицензийн 34 хувийг манай Засгийн газар эзэмших үү, үгүй юу. Эзэмшихгүй бол өсөн нэмэгдэх АМНАТ-аар орлуулах уу, үгүй юу. Энэ асуудлыг бид нар Монголчууд өөрсдөө хэлэлцэх ёстой болохоос Оюу толгой гэдэг компанийн, зүгээр байр сууриар ингээд явчхаж болохгүй шүү дээ. Энэ асуудлыг л хэлэх гэсэн юм. Баярлалаа.

О.Батнайрамдал: Э.Баясгалан гишүүний хэлсэнтэй холбоотойгоор нэг зүйлийг нэмж тодруулах ёстой. Хянан шалгах түр хороо ер нь яагаад байгуулагдсан. Үндсэн сэдэв нэг нь ийм л дээ. Арбитрын шийдвэр гарсны дараа Оюу толгой компаниас Монголын татварын алба руу лиценз шилжүүлэх асуудлаар татвар бодохоор хүсэлт өгчихсөн байсан. Хүсэлт нь нэлээн явчихсан. Бид нарт тэр бичиг нь бүгдээрээ нотлох баримтаар байгаа л даа. Стратегийн ач холбогдол бүхий орд дээр Улсын Их Хурлын шийдвэр гараагүй байхад Ашигт малтмалын тухай хуулийн 8.1.7 дээр маш ойлгомжтой заасан байгаа шүү дээ. Стратегийн ач холбогдол бүхий орд бол эзэмшлийн төрийн эзэмшлийн шийдэл нь Улсын Их Хурлын бүрэн эрх юм гэж. Улсын Их Хурлын бүрэн эрхийг давж, ямар нэгэн компани Стратегийн ач холбогдлын орд дээр төрийн эзэмшлийг өөрөө тогтоож болохгүй ээ. Эсвэл төрийн эзэмшлийг хэн нэгний өмнөөс шийдэх эрхгүй юм. Энэ цаг хугацаатай уралдахаас өөр аргагүй болсон тул энэ асуудлаар Хянан шалгах түр хорооны үндсэн сэдэв болгосон юм. Үүн дээр Улсын Их Хурлын 126 гишүүнээс тэр дундаа парламентад суудалтай 5 намын, нам болгоны дийлэнх олонх нь зурж, Улсын Их Хурлын гишүүдийн 70 хувь нь санал нэгдэж, өнөөдрийн энэ Хянан шалгах түр хороо

байгуулсан юм. 1 дүгээрт.

2 дугаарт, хянан шалгах түр хорооны сонсголын дундуур сонсгол дээр зориуд худал мэдүүлэг өгөх юм бол энэ нь эрүүгийн хэргийн шинж чанартай байж. Эрүүгийн хэргээр хариуцлагатай гэж би хурал эхлэхдээ хэлсэн байгаа. Тэгэхээр энийг гишүүддээ, гэрчүүдэд, бүгдэд нь дахин сануулмаар байна.

Өнөөдрийн та бүхний хэлсэн бүх зүйл нотлох баримт болж үлдэж байгаа. Нийт нэмэлт нотлох, баримт цуглуулах хүрээнд өнөөдрийн сонсголыг явуулж байгаа. Яах вэ, олон хүмүүс хаалттай явуулах гээд яриад байна л даа. Уучлаарай. Ард түмний эрх ашгийг, ард түмний баялгийг ард түмэнд нь тайлагнах Улсын Их Хурал, тэр дундаа хянан шалгах түр хороо хурлаа хийж байхад хаалттай байна гэж юм байхгүй шүү. Хаалттай хуралдах гээд байгаа бол өөрсдөө хаалттай хуралдаарай. Энэ гэрээ байгуулж байхдаа та нар хаалттай хуралдахгүй яасан юм. Хаалттай хуралдана гэж тийм юм байхгүй.

Тийм учраас өнөөдөр Хянан шалгах түр хороон дээр 94 мянга орчим хуудас нотлох баримт цугласан ч 51 хувь нь нууцын материалтай, байгууллагын нууц, албаны нууц, төрийн нууц, маш нууцад авсан. Гэхдээ Хянан шалгах түр хороо ард түмнийг мэдэх эрхээр хангахын тулд өнөөдрийн асуудлыг нээлттэй хийж байгаа юм. Энэ бол Хянан шалгах түр хорооны гишүүдийн санал нэгдсэн зүйл байгаа биз дээ? Зарчим.

Тийм учраас Хянан шалгах түр хорооны хүрээ хязгаар ч гэсэн энэ Онтрэ-ийн асуудлыг ярилцаж байгаа юм. Хэн нэгэн тодрох гээд л ингээд л ном бариад л давшлаад байх хэрэггүй. Хангалттай номоо барьсан. Тэр номоо хэрэгжүүлчихсэн байсан бол өнөөдөр Монгол Улс ингээд ноогдол ашиг 19 он биш, 37, 48, 49 он гээд ярихгүй байсан байхгүй юу. Тэр үед зөв байсан бол өнөөдөр бид нар тэр үеийн алдааг засах гээд өнөөдөр ингээд хянан шалгах түр хороо байгуулахгүй байсан.

Гэхдээ энэ дээр бас нэг зүйлийг хэлье. Нэг Рио Тинто компанийг нэг буруутгах гээд байгаа юм биш ээ. Оюу толгой төсөл орж ирсэн нь зөв байсан. Хөрөнгө оруулалтын гэрээ байгуулагдаад Монгол Улсын эдийн засгийн нэг хэсэг. Гэхдээ гадаадын компани байна уу, дотоодын компани байна уу, Монгол Улсын хууль тогтоомжтойгоо л нийцээд явах ёстой. Харилцан ашигтай байх ёстой. Хуулийн тэгш зарчим үйлчлэх ёстой. Энэ чинь уул нь энгийн зүйл шүү дээ. Ихийг асуугаагүй шүү дээ. Тэр үед үнэхээр эс үйлдэхүүнүүд байсан бол өнөөдрийн хянан шалгалтын сонсголоор ингээд л гарах ёстой юм. Ийм л бугширсан асуудал 16 жилийн туршид байжээ. Өнөөдөр ард түмэн бүгдээрээ харлаа. Онтрэ-ийн асуудал Монголчууд ардаас нь 16 жил хоцорч яваад байна гэнэ. Уучлаарай. Онтрэ Оюу толгой 2004 онд албажуулсан гэрээ өнөөдрийг хүртэл албажуулаагүй шүү дээ. Сүүлдээ арбитрч аваад 2025 оны 2 сарын 3-нд буюу энэ жил албажсан шүү дээ. Үгүй ээ, тэгээд та нар хоцорч яваа юм биш үү? Энэ Хянан шалгах түр хороо сарын дараа байгуулагдсан байсан бол өнөөдөр бид нар ийм хянан шалгах түр хорооны сонсгол хийх эрх ч үгүй болгосон. Яагаад гэх юм бол татварын алба хэрвээ бодолтыг нь хийгээд өгчихсөн бол лиценз шилжчихсэн. Шилжчихсэн байсан бол харин хоцорчихсон. Оюу толгой компани руу энэ 2 лиценз шилжчихсэн байсан бол өнөөдөр бид нарт ийм эрх байх уу, үгүй юу. Шал өөр асуудал ярьж байх байсан.

Тийм учраас бид нар нэг их хоцроод байх юм байхгүй ээ. Урьд нь хоцорч байсан байх. Энэ удаа бол хоцроогүй шүү. Тэр үед гэрээ байгуулагдаж байхад англи хэлтэй хүн олдохгүй байсан гээд л янз бүр ярьж байгаа юм. Өнөөдөр өөр шүү.

126 гишүүнтэй парламент дотор олон улсын банканд ажиллаж байсан англи хэл битгий хэл, та нарын түвшинтэй адилхан гэрээ хэлэлцээрт орох хүчин чадалтай, хүч чадвартай зөндөө олон залуучууд ороод ирсэн. Тийм учраас өнөөдрийн Хяналт шалгалтын түр хороог байгуулаад, ингээд хамтдаа шийдэл гаргах гээд явж байгаа шүү дээ.

Өнөөдөр та нарын 16 жилийн хэрүүлийг ингээд гарч байна л даа. Ингээд. Нэг нэгэнтэй маргалдаад л, ингээд л. Та нарын өмнөөс ичиж байна. Үнэнийг хэлэхэд.

Юу яриад байгаа юм бэ гээд байгаа юм байхгүй. Хийсэн алдааг чинь бид нар засах гээд л сууж байгаа шүү дээ. Онтрэ дээр Онтрэ-г ашиглуулах гээд байгаа ерөөсөө биш шүү. Онтрэ-г геологичийн тодорхой дүгнэлт гарсан шүү дээ. Нэг далд уурхайн бүтээн байгуулалт орчихсон бол тэр ашиглана. Зөв шүү дээ. Ашиглаад явна. Түүн дээр зүгээр Монгол Улсын хууль тогтоомж биелэх ёстой. Үндсэн хууль биелэх ёстой. Тэрнээс биш хууль тусдаа нэг компанид тусдаа үйлчлэхгүй ээ. Урьд нь үйлчлүүлсэн бол одоо тийм юм байхгүй шүү. Бид нар засаж сайжруулаад явна аа.

Тийм учраас энэ Хянан шалгах түр хороонд дандаа анх удаа сонгогдсон гишүүд байгаа. 16 жилийн гарсан энэ алдааг бид нар засъя гэж байгаа юм. Урагшильъя гэж байгаа юм. Та нар хоорондоо хэрэлдээд байгаа учраас л тэгж байгаа юм. Загнаагүй ээ, бид нар. Энд загнасан хүн ерөөсөө байхгүй.

Дараагийн асуултад хариулья. Б.Солонгоо дэд сайдын микрофоныг өгье. Оролцогчийн микрофон.

Б.Солонгоо: Э.Болормаа гишүүний асуултад хариулья. Тэгээд ер нь сая Э.Баясгалан гишүүн тодорхой хэллээ. Энэ Онтрэ гоулд компанийн эзэмшиж байгаа тусгай зөвшөөрлийг шилжүүлэх асуудал бол Оюу толгой компани дээр удаа дараа яригдаад дийлэнх олонхоороо шийдчихсэн байсан. Тэгээд ер нь хамгийн гол бид нарын анхаарах ёстой асуудал. Бид нар Онтрэ гоулд компанийн эзэмшиж байгаа энэ тусгай зөвшөөрөлтэй холбогдуулаад Монгол Улсын хүртэх үр өгөөжийг ямар байдлаар шийдвэрлэх юм бэ. Ашигтай хувилбар нь ямар юм бэ гэдгийг нэн тэргүүнд аягүй сайн гаргаж ирэх хэрэгтэй. Тэгээд сая Баярцогт сайд хэлж байна л даа. Тусдаа хөрөнгө оруулалтын гэрээ заавал байгуулах шаардлагагүй гээд. Тэгэхдээ Оюу толгой болон Рио Тинто компанийн байр суурь маш тодорхой байна. Сая С.Мөнхсүх захирал хэлж байна. Бид нар энэ тусгай зөвшөөрлийг шилжүүлж авснаараа гэрээт талбай гэж үзээд хөрөнгө оруулалтын гэрээний үйлчлэх хүрээнд хамруулна. Хамруулахаар тооцоолж байгаа гэж, гэсэн байр суурьтай байгаа байхгүй юу. Тэгэхээр өнгөрсөн хугацаанд Монгол Улсын Засгийн газар болон Рио Тинто компанийн хооронд зөрүүтэй байсан асуудлууд энэ өнөөдрийн энэ түр хорооны сонсголоор гарч ирж байна гэж үзэж байна.

Тэгэхээр өмнө нь Засгийн газрын ажлын дэд хэсэг дээр ажиллах хугацаандаа гарч байсан манай ажлын дэд хэсэг дээр гарсан дүгнэлт ямар вэ гэхээр энэ бол холбогдох хууль тогтоомжийн дагуу Улсын Их Хуралтай зөвшилцсөний үндсэн дээр шийдэх шаардлагатай асуудал, хөрөнгө оруулалтын гэрээнд өөрчлөлт оруулах хэмжээний асуудал учраас бид нар Оюу толгой компани дээр энэ асуудлыг шийдэх нь зохистой асуудал мөн үү гэдгийг нягталж үзэх шаардлагатай.

Нөгөө талаараа Монгол Улсын Үндсэн хууль болон бусад хууль тогтоомжийг

мөрдөж ажиллах, холбогдох хууль зүйн үр дагавар эрсдэлийг тооцоолохыг тус компанид зөвлөхийг Эрдэнэс Оюу толгой компанид уламжлах нь зүйтэй гэсэн дүгнэлтийг хүргүүлж байсан. Тэгэхээр ер нь энэ яг Оюу толгой болон Рио Тинто компанийн тайлбарлаад байгаа шиг зүгээр тусгай зөвшөөрлөө шилжүүлээд, шилжүүлэх төдий асуудал огт биш, үр дагавар маш их ихтэй хэлцэл байгаа.

Тэгэхээр энэ үр дагаврыг сайн тооцоолж, бид нар шаардлагатай гэвэл хөндлөнгийн зөвлөх үйлчилгээ авсны үндсэн дээр Монгол Улсын эрх ашгийг хангуулах шаардлагатай. Тэгээд мэдээж Засгийн газар дээр энэ талаар хэлэлцээ хийхээр бэлдэж байгаа гэсэн байр суурийг Аж үйлдвэр, эрдэс баялгийн сайд Г.Дамдинням сайд хэвлэлээр өгсөн мэдээлэлдээ дурдсан байсан. Ингэж хэлэлцээ хийхдээ бид нарын хувьд маш анхаарах ёстой зүйл маань Рио Тинто компанитай бид нар адил хэмжээнд мэдээллийг тэнцвэртэй авсны үндсэн дээр хэлцэлд орох нь зүйтэй.

Тэгээд өнгөрсөн хугацаанд ажлын хэсгийн гишүүнээр ажиллаж байх хугацаанд гарч байсан хамгийн тулгамдсан нэг асуудал бол мэдээллийн маш их зөрүүтэй байдал байдаг аа. Рио Тинто компаниас Монгол Улсын Засгийн газарт өгдөг мэдээлэл маш их ерөнхий байдаг, маш явцуу байдаг, бүрэн дүүрэн мэдээллээ огт өгдөггүй байсан. Тэгээд үүнтэй холбогдуулаад хөндлөнгийн шинжээчийн дүгнэлт гаргуулж байсан. Бид нар аль болох гадаадын зөвлөхүүдтэй ажиллаж байсан. Мэдээлэл авч болох бүхий л эх сурвалжаас мэдээлэл авч байсан.

Тэгэхээр цаашдаа цаашдаа Рио Тинто компани Монгол Улсын хууль тогтоомжийг хүндэтгээд Монгол Улсын Засгийн газартай хамгийн гол нь тусгаар тогтносон бүрэн эрхт улсын Засгийн газар шүү дээ. Тэгэхээр адил хэмжээнд мэдээллээ хуваалцаад хамтарсан компанийнхаа Оюу толгой компанийнхаа үйл ажиллагаа, үр ашгийг сайжруулах дээр анхаараад явах ёстой.

Тэгээд өөр нэг хөрөнгө оруулалтын гэрээтэй холбоотой нэг анхаармаар байгаа асуудал цаашдаа Засгийн газар дээр яригдах, яригдаасай гэж бодож байгаа зүйл бол Оюу толгой компанитай холбогдуулаад үйл ажиллагаатай нь холбоотой хөрөнгө оруулалтын гэрээ бид нар байгуулсан. Гэхдээ энэ гэрээний 2 тал ерөөсөө Оюу толгой компани болон Монгол Улсын Засгийн газар байгаа. Рио Тинто компани энэ гэрээн дээр гарын үсэг зурсан боловч гэрээний тал гэж ерөөсөө явдаггүй, холбогдох маргаанд ерөөсөө оролцдоггүй.

Тэгэхээр өнөөдөр ч гэсэн Рио Тинто компани энэ сонсгол дээр ямар байр суурьтай оролцож байгаа вэ? Онтрэ компанийн хувьцаа эзэмшигч гэж оролцож байгаа юу. Эс үгүй бол Оюу толгой компанийн, толгой компанийн хувьцаа эзэмшигч гэдэг утгаараа оролцож байгаа юу. Эс үгүй бол Оюу толгой компани дээр менежмент хэрэгжүүлж ... /минут дуусав/

О.Батнайрамдал: Б.Солонгоо дэд сайд 1 минут.

Б.Солонгоо: Тийм. Тэгэхээр бид нар цаашдаа анхаарах ёстой зүйл маань бид нар Рио Тинто компани маш хүндэтгэлтэй ханддаг гуравдагч хөршийн хөрөнгө оруулалт гээд Оюу толгойн хөрөнгө оруулалтын гэрээн дээр үе үеийн Засгийн газар хүндэтгэлтэй хандсаар ирсэн. Нэмэлт, өөрчлөлт огт оруулаагүй. Бид нар Лондоны арбитр дээр татварын маргаан үргэлжлээд явж байгаа. Татварын маргаантай холбогдуулаад Монгол Улсын Засгийн газрын эрх ашгийг хамгаалах зорилгоор хуулийн зөвлөх зөвлөөд 2 сөрөг нэхэмжлэлийг гаргасан байгаа. Энэ сөрөг

нэхэмжлэлтэй холбогдуулаад Рио Тинто компани Оюу толгой компаниас хангалттай мэдээлэл огт өгдөггүй. Арбитрын ажиллагаанд хамтарч ажиллахгүй байгаа.

Тэгээд энэ оны 9 дүгээр сарын 22-ны өдөр Лондоны шүүх дээр Монгол Улсын Засгийн газраас нэмэлт мэдээлэл, нотлох баримт гаргуулах хүсэлт өгсөн. Шүүхийн маргаанд ялагдсан гэсэн мэдээлэл гарсан байгаа. Тэгэхээр энэ олон нийтэд нээлттэй мэдээлэл учраас энэ талаар мэдээлэх нь зүйтэй гэж бодож байна. Тэгээд цаашдаа ч гэсэн Рио Тинто компани мэдээллээ бүрэн өгсний үндсэн дээр яриа хэлэлцээнд хүндэтгэлтэй хандаасай гэж бодож байгаа шүү гэдгийг хэлмээр байна.

О.Батнайрамдал: Дараагийн асуултад хариулъя. 14 номерын микрофон Наранцогт захирал.

С.Наранцогт: Та бүхний оройн амгаланг айлтгая аа. Э.Болормаа гишүүний асуултад хариулъя. Тэгэхээр Эрдэнэс Монгол компанийн ТУЗ бол энэ Оюу толгой компанийн Монгол талаас сууж байгаа ТУЗ-ийн гишүүдэд удирдамж чиглэл өгч ажилладаг байгаа. Тэгээд шаардлагатай үед Эрдэнэс Монгол компаниас санал зөвлөмж авдаг. Тэгэхээр энэ Онтрэ Оюу толгой компанийн хооронд гэрээ байгуулах асуудал ТУЗ дээр олон удаа буцсан гэдэг асуудал түрүүн ярьж шинжээчдийн дүгнэлтээр ярьж байна.

Тэгэхээр энэ дээр манайх, манай компаниас энэ уг асуудлыг хэлэлцэх нь бол Монгол талын үр ашгийг бууруулах эрсдэлтэй байхад энэ асуудлыг дэмжихгүй байх, хэлэлцэх асуудлыг хойшлуулах талаар бол санал зөвлөмж өгч ажиллаж байсан. Түүнээс гадна энэ асуудлыг ингээд Оюу толгойн ТУЗ олонхоороо шийдсэн тохиолдолд эрх зүйн ноцтой үр дагавар гаргахыг анхааруулах гэсэн ийм чиглэл бол зөвлөмжийг өгч байсан. Засгийн газраас гаргасан ажлын дэд хэсэг, хууль зүйн дэд хэсгээс ч ийм дүгнэлт гараад өнөөдөр энэ шинжээчийн дүгнэлтээр их олон баримтаар гарч ирж байна.

Ингээд стратегийн бүлэг ордод энэ лицензийг хамааруулснаас хойш бол бид энэ өмнөх хууль, эрх зүйн дүгнэлттэй ч холбоотойгоор ер нь энэ дээр шинээр хөрөнгө оруулалтын гэрээ байгуулах ёстой гэдгээр энэ бэлтгэл ажлыг хангах ажлыг эхлүүлсэн. Энэ нь юу вэ гэхээр энэ ТЭЗҮ нь бэлэн болчихсон. Дата нь арай тодорхой болчихсон энэ ордын 2 хувийг эзлэх энэ хойд Хюгогийн L1 давхаргын дата бэлэн байгаа. Энэ датаг хөрөнгө оруулагчдын тайлан болоод ТЭЗҮ дээр байгаа дата нэг мянга гаруй хувьсагчийн датаг ирэх ирээдүйн 70 жил 2100 он хүртэлх бүх тооцооллыг хийгээд, энэ санхүүгийн загварчлал боловсруулаад, ингээд энэ хэрэглэгчийн гарын авлагыг нь боловсруулчихсан байгаа. Энэ нь юу гэсэн үг вэ гэхээр бид Эрдэнэс Монгол компани дээр бол өмнө нь энэ ураны Рона Майнинг компанитай хийсэн хөрөнгө оруулалтын гэрээний санхүүгийн загварыг боловсруулж, энэ олон улсын хөрөнгө оруулалтын банк санхүү дээр хэрэглэгддэг энэ моделийг манай Эрдэнэс Монголын мэргэжилтнүүд ингэж өөрсдөө боловсруулж, олон улсын зөвлөхүүдтэй хамтарч анх боловсруулж ингэж эзэмшсэн. Яг энэ туршлагаа ашиглаад энэ Онтрэ-ийн лиценз дээр шинээр хөрөнгө оруулалтын гэрээ байгуулахад бид ямар параметруудийг ямар модель ашиглаж хийх вэ гэдэг энэ санхүүгийн моделио угсраад, энэ дээр 5 хувилбарыг бид нар бодоод тооцооллыг нь хийчихсэн байгаа.

Өөрөөр хэлэх юм бол бид нар хэлэлцээрийг хийхэд Монгол талаас тооцоо судалгаа бол яг энэ L1 нарийвчилсан хайгуул хийгдчихсэн талбай дээр бэлэн

болчихсон байгаа гэсэн үг. Товчхон энийг бид нар хэлэлцээний стратеги учраас нэг их олон нийтэд ярихгүй гэдэг ийм тактикий. Энэ Эрдэс баялгийн сайдад энэ Засгийн газраас томилогдсон ажлын хэсгийн ахлагчид танилцуулаад тодорхой хувилбарууд дээр нэмж ажиллаж байгаа.

Зүгээр товчхон хэлэхэд бол энэ дээр Монголын талын 34 хувь хувьд Ашигт малтмалын тухай хуулиар ноогдох хэсэгт тусгай АМНАТ-ыг авах нь бол хамгийн үр ашиг өндөртэй хувилбараар гарч ирж байгаа. Өөрөөр хэлэх юм бол нэг 2 тэрбум гаруй долларын үр өгөөж зөвхөн L1 хэсгээс гарахаар ийм тооцоо гарч байгаа. Хамгийн үр ашиггүй хувилбар нь болохоор яг одоогийн нөгөө 34 хувийг тогтворжуулсан одоогийн нөгөө Рио Тинтотой хийсэн хувилбараар явах юм бол хамгийн үр ашиггүй гэсэн ийм хувилбар гарсан байгаа.

Тэгээд бид энэ 5 хувилбарын тооцоог энэ шинээр хөрөнгө оруулалтын гэрээ байгуулах ийм хэлэлцээрт ашиглахаар ингээд бэлэн болгоод тооцоолоод дуусгасан байгаа гэдгийг хэлье ээ.

О.Батнайрамдал: Э.Болормаа гишүүн тодруулъя.

Э.Болормаа: Асуултад хариулсан та бүхэндээ баярлалаа. Яг энэ Онтрэ-тэй холбоотой асуудлын сүүлийн 16 орчим жилийн мэдээллүүдийг бид нар нэгдсэн байр сууринд хүрээд, нэгдсэн дүгнэлт гарч ирж байна. Тэр дундаас би онцлоод сүүлийн жилтэй холбоотой сая Э.Баясгалан гишүүн хэллээ л дээ. Энэ нотлох баримтуудтай танилцахад үнэхээр Монгол Улсын Засгийн газрыг төлөөлж, ТУЗ-д сууж байсан Э.Баясгалан гишүүн маш зоригтойгоор энэ Онтрэ-ийн асуудал дээр шүгэл үлээсэн гэдэг нь нотлох баримтуудаар ингээд бид нарт харагдаж байгаа юм.

Тэгэхэд би Шон гээд Оюу толгойн ТУЗ-ийн дарга танаас асуух гээд байна. Та энэ Онтрэ-ийн асуудал дээр шүгэл үлээсэн болохоор нь өс санаж, Засгийн газрын Хэрэг эрхлэхийн сайд руу Э.Баясгалан ТУЗ-ийн гишүүнийг Монголын талын төлөөлж байгаа хүнийг чөлөөлж өгөөч ээ гэдэг бичиг явуулсан уу?

О.Батнайрамдал: Оюу толгойн ТУЗ-ийн дарга Шон Хинтон та урагшаа микрофон дээр суух уу. 5 номерын микрофон. 5 номерын микрофоныг өгье. Түр азнаж байя. Орчуулга хийгдээдэхье. 5 номерын микрофоныг өгье.

Шон Хинтон: ТУЗ-ийн даргын хувьд бол ТУЗ-ийн үндсэн баримт бичиг, дүрэм журмыг бол хэрэгжүүлэхэд хэрэгжилтэд нь хяналт тавих үүрэгтэй байдаг. Оюу толгой ТУЗ-ийн дэг, хурлын ирц болон холбогдох дүрэм журам ... /минут дуусав/

5 номерын микрофон нэмэлт тодруулга.

Шон Хинтон: Орчуулгатай явж байгаа учраас, та хагас цаг явж байгаа учраас жоохон хугацаа сунгаж өгөх боломжтой юу?

Намайг ТУЗ-ийн дарга болохоос ч өмнө ТУЗ-ийн гишүүдээс холбогдох ажилчдаас дотоод шүгэл үлээх зарчмаар ч гэх юм уу даа. ТУЗ-ийн гишүүний зүй зохистой зан байдал, авиртай холбоотой зөндөө олон гомдлууд ирсэн байсан. Энэ оны 3 болон 6 дугаар сард 2 удаа албан гомдол албан бичгийг явуулсан байгаа. Эрдэнэс Монгол болон Эрдэнэс Оюу толгойн удирдлагуудад. Аль аль албан бичигт нь бол хүний нэр дурдаагүй. ТУЗ-ийн гишүүдэд нь бүгдэд нь хандаад ТУЗ-ийн

гишүүдийн зохистой зан авиртай, биеэ авч явах байдлын талаар сануулсан ийм албан бичиг байсан юм. Нэг нь бол байгууллагын нууцлалтай холбоотой мэдээлэл ТУЗ дээр ярьж байгаа нууцын зэрэглэлтэй бүх мэдээллийг холбогдох мэдээллийг гэж хэлэх юм уу. Зөвшөөрөлгүй байгууллагын нууцын хуулийг зөрчиж, ТУЗ-аас гадуур бол задруулсан гэдэг үндэслэл байсан.

Тэгээд ... /минут дуусав/

О.Батнайрамдал: Дэгийн тухай хуулиар зохицуулж байгаа учраас дэгийн тухай хуулиараа явна аа. Баярлалаа.

Э.Болормаа гишүүн сүүлийн тодруулга.

Э.Болормаа: Асуулт, санал хамт явж байгаа учир би энэ дээр санал хэлчихье гэж бодож байна. Сая өөрийн тань хариултаас бол ер нь энэтэй холбоотой мэдээлэл задруулсан гэдэг үүднээс энэ асуудлыг ярьсан байна. Би энэ ташрамд онцгойлоод Б.Солонгоо дэд сайд болон Э.Баясгалан ТУЗ-ийн гишүүн, Н.Цэрэнбат ТУЗ-ийн гишүүн нарт талархал илэрхийлмээр байгаа юм. Өөрийн мэдэх хэмжээний сүүлийн жил гаруй 2 жилийн хугацааны ажилтай нь холбоотойгоор энэ Онтрэ-ийн асуудлыг олон нийтийн анхаарлын төвд авчрах энэ Засгийн газрын тогтоолуудыг гаргах ажлын хэсгийн дүгнэлтүүдийг бий болгож, шүгэл үлээж, магадгүй энэ дараа нь хариуцлага яригдах ийм байх эрсдэлийг үл тоон олон нийтийн хэмжээнд энэ анхаарлыг хандуулсанд би талархал илэрхийлэх ёстой.

Энэний үр дүнд өнөөдөр бид энэ 100 хувь нэгдсэн байр суурьтайгаар Онтрэ-ийн лицензүүд хөрөнгө оруулалтын гэрээнд хамаарахгүй. Монгол Улсын стратегийн орд юм гэдгийг баталгаажуулж чадлаа гэж ... /минут дуусав/

О.Батнайрамдал: Э.Болормаа гишүүнд баярлалаа. Б.Бат-Эрдэнэ гишүүний асуулт асуух микрофоныг өгье.

Б.Бат-Эрдэнэ: Баярлалаа. Оюу толгой Монголд ашигтай байх ёстой. Монголд, Монголын ард түмэн хожих ёстой. Энэ дээр. Аль аль талдаа л хожих төсөл байх ёстой болно. Тэгээд 1 тал нь хожоод байгаа юм шиг болоод байхаар л энэ асуудал үүсээд байна л даа. Онтрэ ч гэсэн адилхан. Нөгөө талдаа бид нар нэг л Монгол, нэг л зүгт байх ёстой. Энийгээ бид нар дотроо ухамсарлаж байгаа гэж ойлгож байгаа.

Нөгөө талдаа энд тухайн үед төрийн өндөр албан тушаал хашиж байсан, өөрсдийнхөө мэддэг мэдээллүүдээ хуваалцъя гээд ирсэн хүмүүсийг манай сонсгол даргалагч загнаад байж болохгүй байх аа. Ирээгүй хүмүүст нь үг хэлж чадахгүй мөртөө ирсэн хүмүүсээ загнаад суугаад байх ёс зүйгүй харагдаж байна.

С.Мөнхсүх захирал 16 жилийн хугацаа алдсан. Өнгөрсөн хугацаанд бид нар мэдээлэлгүй байсаар байгаад өнөөдөр гэнэт ирээд ийм юм сонсож байна гээд ярьж байна. Та бүхнийг 6 удаа дуудсан шүү дээ. Та бүхэн өөрөө ирээгүй байхгүй юу. Тэр хурал болгон дээр энэ асуудлыг хөндөх гэж байсан юм, уул нь. Тэгээд та бүхэн ирээгүй учраас өнөөдөр ийм асуудлууд хуралдчихаад байгаа юм гэдгийг 1 дүгээрт хэлье.

2 дугаарт, түрүүн Н.Алтанхуяг Ерөнхий сайд асан маань Ерөнхий сайдаар

ажиллаж байх цаг хугацаатай холбоотой юм ярьчих шиг боллоо. Ер нь нэг тийм яриа байдаг л даа. 2012 он, 2018 он, 2025 он Онтрэ-тэй холбоотой асуудал үүсэх тоолонд л Оюу толгойтой холбоотой асуудал үүсэх тоолонд Засгийн газрын асуудал хөндөгддөг өө гэж яригддаг. Тэгээд энэ дээр 2012 онд энэ Онтрэ-тэй холбоотой асуудал, Оюу толгойтой холбоотой асуудал үнэхээр Засгийн газрын орших, эс оршихуйд нөлөөлсөн үү гэдгийг та бас тухайн үеийн Ерөнхий сайдаар ажиллаж байсан хүний хувьд хариулж өгөөч ээ гэж хүсэж байгаа юм.

Ер нь зүгээр яах вэ, ингээд харахаар нөгөө чөтгөр детальд байдаг гэдэг шиг л асуудал болоод байгаа. Би түрүүн асуугаад хариулт авч чадаагүй. Энэ АМГТХЭГ гол асуудал энд яваад байгаа юм. Хайгуулын тусгай зөвшөөрлийг сунгуулах өргөдөл хуулийн шаардлага хангаагүй байхад 2004, 2006, 2007 онуудад АМГТХЭГ-аас 3148 икс, 3150 икс буюу хайгуулын тусгай зөвшөөрлүүдийг сунгасан. Энэ өөрөө Ашигт малтмалын тухай хуулийн 15.2, 22.1, 24.1, 22.1.2, 22.1.4, 22.2, 31.1-ийг зөрчихөж байгаа. Зөрчихсөн гэдгийг шинжээч нар тодорхойлоод гаргаад хэлчихлээ. Энийг ний нуугүй хэлэхэд Ерөнхийлөгчөөр, Ерөнхий сайдаар, салбарын сайдаар ажиллаж байсан хүмүүс нөгөө талдаа мэдэхгүй л дээ. Энэ хайгуулын зөвшөөрөл маань өөрөө явсаар байгаад ашиглалтын тусгай зөвшөөрөл болж байгаа. Нэгдсэн тайлан өгөхийг АМГТХЭГ байрлалын хувьд ойролцоо, бараг хамт байдаг гэсэн томъёоллоор зөвшөөрчөж байгаа юм. Байгаль орчин хамгаалах төлөвлөгөө хийснийг нь байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө гээд баталчхаж байгаа юм. Нэг минут нэмээд өгөөрэй.

О.Батнайрамдал: Б.Бат-Эрдэнэ гишүүнд нэмэлт 1 минут. Б.Бат-Эрдэнэ гишүүнд нэмэлт 1 минут.

Б.Бат-Эрдэнэ: Байгаль орчны хамгаалах төлөвлөгөө хийснийг нь байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө мөн байна гээд баталчхаж байгаа юм. Тэгээд энэ нь өөрөө Ашигт малтмалын тухай хуулийн 25.1.6-г ноцтой зөрчсөн ийм үйлдэл болж байгаа юм. Байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын үнэлгээг нь хийгээгүй байхад үнэлгээг нь хийсэн гээд баталчхаж байгаа юм. Ашигт малтмалын тухай хуулийн 25.1.7 бас зөрчиж байгаа юм. Ашиглалтын тусгай зөвшөөрөл гаргасан шийдвэр нь өөрөө Ашигт малтмалын тухай хууль, Байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын үнэлгээний тухай хууль, Эрдэс баялгийн мэргэжлийн зөвлөл бусад эрх зүйн хэм хэмжээг зөрчихөж байгаа юм.

Тэгээд эндээс хамаг асуудлууд яваад байгаа байхгүй юу. Тэгээд энэ дээр нэг хариулж өгөөч ээ гэдгийг би дахиад хүсье. Онтрэ ХХКомпани 2025 оны 2 дугаар улирлын санхүүгийн тайлангаар 201,4 тэрбум төгрөгийн өр төлбөр, 25,7 тэрбум төгрөгийн хуримтлагдсан алдагдал бүртгэгдсэн байна. Манайх жижигхэн компани гээд байгаа. Энэ дээр Онтрэ компанийн ерөнхийлөгч Стефан Скотт бас юу гэж бодож байгаа вэ гэдгийг ... /минут дуусав/

О.Батнайрамдал: Б.Бат-Эрдэнэ гишүүний асуултад хариулъя. Б.Бат-Эрдэнэ гишүүн сая харин намайг загнасан гэж байх шиг байна. Хэрвээ загнасан, сонсогдсон гэрчүүдээсээ хүлцэл өчье өө. Загнах эмоци хэрвээ орсон бол загнахөөрөө би загнасан гэж бодоогүй Тэгэхээр түүн дээр хүлцэл өчье гэж бодож байна

Тэгээд бид нар Хянан шалгах түр хорооны хурлыг аль болох мэргэжлийн түвшинд явуулахыг бүгдээрээ хичээж байгаа. Тэгээд өнөөдөр ирц ч сайн байсанд гэрчүүдэд баярласнаа хэлэх ёстой бид нар. Б.Бат-Эрдэнэ гишүүний асуултад

хариулъя. 1 номерын микрофон.

Н.Алтанхуяг: Олон жил өнгөрсөн л дөө. Яах вэ, 2014 онд манай, үгүй ээ, ер нь манай Засгийн газрыг огцруулаагүй юм шүү дээ. Яг томъёолол нь Н.Алтанхуягийг огцруулсан юм шүү дээ. Тэгээд Ерөнхий сайд огцрохоор Засгийн газар огцордог. Ер нь би тэгээд тэндээс надад нэг няцаж буцсан юм байдаггүй юм. Зүгээр, ер нь юу гэж ойлгосон гэхээр Монголчууд нэгдмэл байхгүй бол хүний зууш болдог юм байна гэдгийг яруу тод харуулсан. Та нар тэр хэн ч билээ, Сэм Бож ч билүү. Нэг нөхрийг Алтанхуяг гэж Монгол Улсын Ерөнхий сайд огцорсны дараа олон улсын телевизээр ярьсан яриаг сонсоорой. Ер нь сонсохоороо нэг явуулаарай. Тэгээд би тэрний дараа жаахан харамсаж байсан. Бид нар ч улс биш шахуу юм биш үү. Монгол Улсын Ерөнхий сайд огцрохоор тэнд байсан нэг Монголд нэг хөрөнгө оруулсан нэртэй компанийн захирал их л баярлангуу дараа дараачийн нөхдүүдтэй хэл амаа олж болох байлгүй ухаантай юм ярьж байгаа шүү дээ. Б.Бат-Эрдэнэ гишүүнд, би баярлалаа. Та чухал асуудал хөндсөнд. Би нууц гэдэг нь түрүүн ингэж ийм агуулгаар хэлсэн. Ард түмнээс нуух юм ширхэг ч байхгүй. Би өөрөө ирээд ингээд ер нь Ерөнхийлөгч байсан Н.Энхбаяр гуай хүртэл ирээд бид нар ярьж байна шүү дээ. Энэ хөрөнгө оруулагч нэртэй кавинчикт байдаг нөхдүүдэд хүргэмээргүй юм байдаг л байхгүй юу, ер нь, цаашдаа.

Тийм учраас би Улсын Их Хурал дээр хэд хэдэн удаа хаалттай хуралдаан хий гэдэг. Тэр бол ард түмнээс юм нуух гээгүй. Ард түмэндээ яг ингээд ярих ёстой. Хөрөнгө оруулагч талд бүх мэдээллээ өгмөөргүй байдаг, жижиг сажиг асуудал гардаг учраас тийм юм гарсан. Тэгэхээр хэцүү, хэцүү. Би энэ манай дараачийн Засгийн газрууд бол жаахан мохчихсон юм. Оюу толгойн, С.Баярцогт мэдэж байгаа. Тэр Оюу толгойн хөрөнгө оруулалтын гэрээнд өөрчлөлт оруулна гэж бараг л Монголын хамгийн тэнэг хүн л хэлнэ дээ. Тэгээд манай Засгийн газар тэгээд хэлчихсэн байхгүй юу. Одоо Д.Дэмбэрэл гуай сууж байгаад сая гарлаа. Наадуул чинь хөрөнгө оруулалтаа ... Өө харахгүй байна шүү дээ, уучлаарай. Та бол ингэсэн шүү дээ. Дэмбэрэл гуай. Одоо хөрөнгө оруулалтаа нөхсөнийх нь дараа аажмаар 51 хувь болгоё. Энэ Ерөнхийлөгч, Их Хурлын дарга, хоёр хоёулаа, тийм тогтоолтой байхгүй юу. Тэгээд тэрнийг зориглож гаргаж ирээд өөрчилъё гэсэн амьтан хүртэл гарч ирэхгүй байгаа шүү дээ. Юу гэж мангартуулдаг вэ гэхээр наад 57 чинь биелчихсэн юм байхгүй юу даа, биелчихсэн юм. Тэгж хэлээд хаачихсан тохиолдол байгаа.

Ер нь дахиад ийм өгүүлбэрийг та нар шалгах ёстой. Өнөөдрийг хүртэл хийгдсэн энэ Оюу толгойд хийсэн, юу гэрээ бол Монгол Улсын хууль тогтоомжийг бүгдийг нь хангаж байгаа юм гэдэг өгүүлбэр байгаа. Тэрнийг эд нар эшилдэг, өөдөөс чинь авч ярьдаг. Бүх юм хуулийн дагуу хийчхээд байгаа нь та нар юугаа донгосоод байгаа юм л гэдэг. Ийм л юм болдог. Ийм ийм юм байгаа юм.

Тийм учраас бид нар би яагаад дандаа нэг улс гэдэг нэг ойлголцолтой байх ёстой вэ гэхээр хэн нь юу хийгээд, ямар алдаанд хүрээд, хэн нь юу хийгээд тэрнийг нь хэн нь яаж засах вэ гэдэг дээр л бид нар бие биеэ нөхөж явах ёстой. Бид нар яахаараа 2009 онд хийсэн гэрээнээс бид нар хохирол хүлээгээд явж байх вэ дээ. Яахаараа баялгаа ашиглуулчхаад өөрснөө гуйлгачин царайлаад сууж байх юм. Бид нар, энэ ард түмний өмнө юу хэлэх юм. Арга байхгүй шүү дээ, бид нар. Тийм учраас би та бүхнийг манай энэ хурал зохион байгуулж байгаа хүмүүсийг зөв зүйтэй юм хийсэн. Их Хурлын 90 гишүүн гарын үсэг зураад энийг хийе гэдэг чинь ард түмний хүсэл зоригийг л илэрхийлж байна шүү дээ. Харин зүгээр энэ дотор ирснийг нь загнаад байж болохгүй. Ирээгүй нөхдүүдээ олж ирдэг тийм сайхан цаг ирэх л байх

даа. Баярлалаа.

О.Батнайрамдал: Б.Бат-Эрдэнэ гишүүний нэмэлт асуултад тэр АМГТГ-аас хүн байна уу? Уул нь маш тодорхой асуулт асуугаад байна л даа. АМГТГ. АМГТГ-аас төлөөлөл 5 номерын микрофон дээр орох уу.

Хэд хэдэн гишүүд энэ дээр, түрүүн П.Ганзориг гишүүн асуусан хариултаа авч чадаагүй. Тэрэн дээр мэргэжлийн төрийн байгууллагаас хариулт өгье. Өөрийгөө танилцуулаад гишүүний асуултад хариулна уу.

М.Энхтулга: АМГТГ-ын Кадастрын хэлтэс. Төлөөлөөд оролцогч нь М.Энхтулга гэж хүн байна. Түрүүнд өмнөх юун дээрээ хэлэлцүүлэг дээр яригдаж байх шиг байна лээ. Хэд хэдэн удаа энэ хайгуулын тусгай зөвшөөрлийн сунгалтыг хууль зөрчихөөд байхад нь сунгаад байна гэж. Энэ хуучин 97 оны хуулиар хайгуулын тусгай зөвшөөрөл Онтрэтай холбоотой хайгуулын тусгай зөвшөөрлийн сунгалт хийгдэж байсан юм байна лээ. 2006 оны шинэчилсэн хуулиар арай өөр зохицуулалтууд орсон байгаа.

Тэгэхээр энэ тухайн үед сунгаж байсан, тухайн үед хариуцаж байсан албан тушаалтнууд нь хариулах байх гэж бодож байна. Ашиглалтын тусгай зөвшөөрлийг түрүүн өмнөх сонсох хэлэлцүүлэг дээр нөгөө хариуцаж байсан Кадастрын хэлтсийн дарга нь хариулж байх шиг байна лээ. Би мэдээлэл очиж юу, АМГТГ очиж мэдээлэл авсан. Энэ дээр хуулийн дагуу ашиглалтын тусгай зөвшөөрөл олгосон гэдэг дээр хариулт өгч байх шиг байна лээ.

Төлбөрүүдийн хувьд нэг ярьж байх шиг байсан. Тусгай тухайн компани өөр компанийн нэрээр айн, өмнөх юун дээрээ ярьж байсан тийм ээ.

О.Батнайрамдал: Б.Бат-Эрдэнэ гишүүний Онтрэ-тэй холбоотой асуулт үлдчихлээ.

Онтрэ компанийн төлөөллөөс хариулах уу? 10 номерын микрофон.

Шон Хинтон: Би асуултаа зөв ойлгосон гэдэгтээ итгэлгүй байна. Тусгай зөвшөөрлийг шилжүүлэх, хөрвүүлэх тухайд асуугаад байсан уу? Юун тухайд асуугаад байна гээд.

Шон Хинтон: Энэ зардлын тухайд, энэ зардлын тухай тайлбарлахад 2005 он бол үндсэндээ бид нарт бол зардал өртөг, зардал ихтэй он байлаа. Учир нь бид нар Оюу толгойтой бол хамтын ажиллагаагаа, хамтын ажиллагааны цар хүрээг хууль, эрх зүйн үндэслэлээр томъёолж, тэр хууль, эрх зүйн бичгүүдийг нь бичиг баримтуудыг нь гаргах үүднээс хуулийн зөвлөгөө авах маш их өртөг зардал гаргасан юм. Энэ өр хуримтлагдсан 2 дахь шалтгаан гэх юм. панел 1-тэй холбоотой дахин төлөвлөлт хөгжилттэй холбоотой зардлууд ихээр гарсан байгаа.

О.Батнайрамдал: Б.Бат-Эрдэнэ гишүүн нэмэлт тодруулга.

Б.Бат-Эрдэнэ: Баярлалаа. Энэ АМГТГ тухайн үеийн Хэрэг эрхлэх газар гэсэн үг. АМГТХЭГ маш хариуцлагагүй байгаа. Энэ газар хэрвээ хайгуулын лицензийг хууль бусаар сунгаагүй бол хууль бус хайгуулын лиценз дээр ашиглалтын лиценз хууль бусаар олгоогүй бол Байгаль орчны маш олон үнэлгээ, маш олон хууль, эрх зүйн орчныг зөрчөөгүй бол өнөөдөр ийм асуудал бид нар ярих

байсан уу, үгүй юү гэдэг асуудал байгаа. Оюу толгойн гэрээ хэлэлцээртэй холбоотой асуудал яригдаад сая Нямдорж сайд гараад явчихлаа л даа. Уул нь Засгийн газраас Улсын Их Хуралд оруулж байгаа бүх асуудлууд Хууль зүйн яамны дүгнэлттэй орж байгаа. Тэгээд уул нь би Нямдорж сайдаас ямар дүгнэлтүүдтэй оруулж ирсэн юм бэ гэдгийг нь асуух гэж байсан юм.

Дээрээс нь сая л ингээд Оюу толгойтой холбоотой асуудал нээлттэй юм шиг юм ярьчихлаа. Нөгөө талдаа. Ерөнхийлөгч, Их Хурлын дарга, Ерөнхий сайдаар ажиллаж байсан хүмүүс байгаа учраас. Тэр үед та нар ер нь нууцлаад байсан юм уу, олон нийтэд мэдээлдэггүй байсан юм уу гэдэг дээр яг тодорхой хариулт өг ... /минут дуусав.

О.Батнайрамдал: Б.Бат-Эрдэнэ гишүүний асуултад хариулъя. 3 номерын микрофон.

Н.Энхбаяр: Баярлалаа. Тэгэхээр ер нь энэ та бүхний манай энд гэрчээр оролцож байгаа хүмүүсийн хариулж байгааг харахад маш их олон байдлаар нууцлагдчихсан юм байна. Уг нь, яах вэ, нэг тогтсон уламжлалаар Аюулгүй байдлын зөвлөлийн материал нууцын зэрэглэлтэй байдаг. Тэгэхдээ одоо ч гэсэн энийгээ эргэн харж чухам юугаа нууцлах вэ гэдгээ бодохгүй бүх юмаа нууцлаад, тэрний цаана болчимгүй зохисгүй юм нуугдаж байх магадлал байна.

Тийм учраас би манай Д.Дэмбэрэл дарга, манай Н.Алтанхуяг сайд гээд Аюулгүй байдлын зөвлөлийн гишүүн байсан улсууд байна. Засгийн газар, Их Хурлын гишүүн байсан улсууд байна. Тийм. Ер нь энэ нууц гэдэг энэ ойлголтыг, нууцынхаа хуулийг өөрчилдөг юм уу. Ер нь энэ аж ахуйн байгууллагуудын хоорондын гэрээ тогтвортой байдлын гэрээг ерөөсөө нууцлахаа больё оо. Энэ бол дандаа энэ том компаниудад ашигтай байдаг. Яагаад гэвэл ард түмнээс нуудаг ... /минут дуусав/

О.Батнайрамдал: 3 номерын микрофон, нэмэлт 1 минут

Н.Энхбаяр: Тэгээд, тийм учраас энэ том компаниуд бүх дэлхийд ингэж дандаа нууц гэрээ хийж, ард түмнээс нь нууж, хэдэн албан тушаалтнуудтай нь найрч ингэж мөлждөг. Тийм учраас бид цаашдаа ер нь өөрсдөө тэртээ тэргүй Улсын Их Хурал байна, Засгийн газар байна, Ерөнхийлөгч байна, бусад яамдууд байна, нууцлаад байх хэрэг байхгүй.

Тийм учраас өнөөдрөөс эхлээд энэ бүх гэрээг нууцаас нь гаргая гэсэн саналтай байна. Ерөөсөө бүх гэрээг нууцаас нь гаргаж байж, тэгж байж нэг учир нь олдох юм шиг байна. Тэгэхгүй, ингээд нэг нууц юм яриад, нэг дутуу яриад, битүү яриад байхаар дэмий юм байна гэж.

2 дугаарт, би хамгийн их хохирсон хүн гэж хэлэхэд хэцүү, манай Н.Алтанхуяг огцорсноо ярьж байна. Би шоронд орсонтой ямар ярилтай биш. Энэ Оюу толгойн гэрээс болж. Тэгэхдээ ер нь 16 жилийн өмнө алдаа гаргасан гэдгээ бол бид нар эмзэглэлгүйгээр хүлээж авах хэрэгтэй. Та нар ингэж бид нарт ярьж байгаа чинь би өөрөө яг хувь хүний хувьд алдаа гаргаагүй байж магадгүй. Гэхдээ энэ үеэ төлөөлөөд бид нар алдаа гаргасан. Тийм учраас өнөө ... /минут дуусав/

О.Батнайрамдал: 3 номерын микрофон нэмэлт 1 минут.

Н.Энхбаяр: Тийм учраас Их Хурлын гишүүд, ингээд залуу гишүүд ингэж харин зориг гаргаж ингэж ярьж байгааг бид эмзэглэж хүлээж авах хэрэггүй ээ. Нямдорж гараад явж байгаа нь маш буруу байна. Яг энэ гэрээг хийхэд оролцсон хүн шүү дээ. Тэгж ярих юм бол. Тэгээд энд ингээд хэнийг загнаад байгаа юм гэж гарч үгүй ээ, загналгүй яах юм, энэ чинь. Энэ үеийг бүхэлд нь үеийг биш гэхэд энэ гэрээг оролдсон хүмүүсийг загнана, бид загнуулъя аа. Тэгэхдээ нэг их баярлаад байгаа юм биш. Энэ алдааг засъя гэдэг утгаараа.

Тийм учраас та бүхэн маань зориг гаргаж, энийг барьж аваад, ингээд сонсгол хийгээд явж байгаа нь сайн байна. Би энэ гэрээг эсэргүүцэж байсан хүн, эсэргүүцлээсээ болж шоронд орсон. Гэхдээ би бидний үеийг ийм гэрээ хийсэн, алдсаныг, та бүхэн маань өнөөдөр засах гэж оролцож байгааг би дэмжиж байна. Тийм учраас би энэ засах ажлыг хийхэд бид оролцъё оо. Би харин С.Баярцогт сайдад хэлж байгаа. Одоо бүгдээрээ тусалъя л даа. Энэ үнэхээр ийм алдаа гаргачихсан гэдгээ зөвшөөрье л дөө. Энэ чинь 16 жил болчихлоо шүү дээ.

Тэгэхээр бүгдээрээ харин яаж ... /минут дуусав/

О.Батнайрамдал: 4 номерын микрофон Д.Дэмбэрэл дарга.

Д.Дэмбэрэл: Баярлалаа. Энэ Улсын Их Хурлын 40 дүгээр тогтоолын 2 дахь заалт, 3.2 дахь заалт, хөрөнгө оруулалтын гэрээний төслүүдийг боловсруулах болон хэлэлцээ хийх ажлыг ил тод явуулж, уг ажлын явцыг Улсын Их Хурлын Эдийн засгийн байнгын хороонд тухай бүр танилцуулж, үгүй ээ, Улсын Их Хурлын гаргасан ил тод явуул гэсэн шийдвэр бид бүхний өмнө байж л байна шүү дээ. Хэн гэрээг нууцад оруулъя гэж санал гаргадаг байна. Монголын хуулийг сахиж биелүүлнэ гэж амлаад байсан яалаа.

Энэ 16 жил, 30 жилийн чинь хагас өнгөрлөө шүү дээ. 16 жилд 60 хувийг нь авч, энэ хөрөнгө оруулалтын ... /минут дуусав/

О.Батнайрамдал: Нэмэлт 1 минут, 4 номерын микрофон.

Д.Дэмбэрэл: Энэ 16 жилийн менежмент явуулсны чинь үр дүн Монголын ард түмний тухайдбол бид гаргаж, өгсөн шийдвэрийн эздийн хувьд менежмент мууг хийсэн гэж бодож байна. Баримт. Энэ ажлын хэсэг энэ менежмент муу болжээ. Энэ Рио Тинто, энэ Айвенхоу майнз дэлхийд шалгарсан их менежмент явуулдаг газар гэж ойлгосон чинь бүр бидний итгэлийг алдагдуулахаар болсон байна шүү дээ. Яаж итгэх юм. Цаашдаа энийг баримт болгож аваач ээ. Муу менежмент явуулсан, үр дүн нь Монголчуудыг хохироосон. Сая Даваасүрэн гишүүн хэллээ. 4 дахин илүү орлогыг өөртөө хураасан. Манай татварын орлогоос авч байгаа хувь хорин есхөн хувь ... /минут дуусав/

О.Батнайрамдал: Д.Дэмбэрэл дарга цаг болчихлоо Цаг нь дуусчихсан. 4 номерын микрофон нэмэлт сүүлийн тодруулга.

Д.Дэмбэрэл: Монголын талын ашигт малтмалын авч байгаа төлбөр 5 хувь. Энэ нөхдийн менежмент явуулахад гаргасан менежментийн зардал нь нийт төслийн 6 хувь, харж байна уу. 6 хувийн ийм их ашгийг бас татвараас чөлөөлүүлчихсэн байна. Татвар ноогдох орлогоос. Энэ чинь арай хэтэрч байгаа юм биш үү.

Тийм учраас энэ менежментийн энэ явж ирсэн багт манай Улсын Их Хурлын гишүүд дүгнэлт хийж, Улсын Их Хуралд оруулаач ээ. Энэ менежментийг сайжруулахгүй юм бол эд нар чинь манийгаа дөнгөчхөөд одоо шинэ энэ Оюу толгойн захирал томилогдсон юм гэлүү. Шинэ менежмент хэрэгтэй байх аа. Монголчууд бид ингэж хохирч чадахгүй шүү.

О.Батнайрамдал: 1 номерын микрофон Н.Алтанхуяг Ерөнхий сайд.

Н.Алтанхуяг: Баярлалаа. Ер нь би санал нэг байна л даа. Ер нь нэг ил тод л байх ёстой. Манай Засгийн газрын үед та нар нэг юу архив үзчихээрэй. Би нэг он, сар, өдөр хэлээд байна шүү дээ. Монголын түүхэнд, тэгээд би бүх түүх яриад яах вэ. Сүүлийн үед. 2013 оны 2 сарын 1-ний өдөр Улсын Их Хурал дээр би Ерөнхий сайд байхдаа Оюу толгойн асуудлаар юу болж, юу эс болж байгааг илэн далангүй ярьсан байгаа, мэдээлэл хийсэн байгаа. Тэрэнтэй холбогдуулаад Улсын Их Хурлын гишүүд маш их юм асуусан, ярьсан. Ерөнхийлөгч Ц.Элбэгдорж суусан. Энэ бичлэгийг бол би ямар нэгэн арга олоод олон нийтэд хүргэнэ ээ гэж бодож байна. Би уулаасаа нээлттэй, ил тод байдлын төлөө хүн. Монголын манай Засгийн газрын нэр нь ч өөрөө Шинэчлэлийн Засгийн газар битгий хуучинсаг царайлаад бай гэсэн үг шүү дээ, ер нь.

Тэгэхээр ингээд Шинэчлэлийн Засгийн газар 11-11 төвөөс эхэлсэн. Тэгэхээр би та нарын санал, санаачилга өрөөсөө бүх юм нээлттэй байх ёстой. Бид нар нээлттэй бай ... /минут дуусав/

О.Батнайрамдал: 2 номерын микрофон Баярцогт дарга.

С.Баярцогт: Энэ хэлэлцүүлгээс өмнө зөндөө олон юм нууц байсан гэсэн, зөндөө ярианууд гарсан. Тэгээд би зарим нэгийг нь бол үгүйсгэх шаардлага байгаа юм. Оюу толгойн хөрөнгө оруулалтын гэрээг 2 удаа Улсын Их Хурлаар хэлэлцэхэд энэ бүр нээлттэй хэлэлцэгдсэн. Өглөөнөөс авхуулаад бүр шөнө болтол 2009 оны 8 сарын 19-нөөс 25-ны хооронд, өмнөх нь мөн адил.

Дээр нь энэ гэрээ байгуулагдсан цагаас, хүчин төгөлдөр болсон цагаас 3 яам, 1 компани, дээрээс нь энэ Оюу толгой компани ингээд 5 компанийн веб сайт дээр бүгдийг нь тавьсан. Бүгдээрээ ил тод байсан. Хувь нийлүү ... /минут дуусав/

О.Батнайрамдал: 2 номерын микрофон 1 минут.

С.Баярцогт: 2009 оны 10 сарын 6-нд гарын үсэг зурсан гэрээнд Хөрөнгө оруулалтын гэрээ яг тэр өдөр бас Хувь нийлүүлэгчдийн гэрээнд. Энэ 2 гэрээ 2010 оны 3 сарын 31-нд хүчин төгөлдөр болсон. Хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс нь бүгдийг нь ил тавьсан. Яагаад гэвэл энэ 6 сарын хугацаанд хүчин төгөлдөр болоогүй байсан учраас ил тавиагүй байсан. Энэ хооронд хувь нийлүүлэгчдийн гэрээн дээр Эрдэнэс МГЛ-ийнхэн нууц гэдэг тамгаа дарчихсан байсан. Тэр хүчин төгөлдөр болоогүй хугацаанд нь шүү. Хүчин төгөлдөр болсон бүх өдрөөс нь хойш 3 яам, 2 компанийн вебсайт дээр бүгдийг нь ил тавьсан, одоо ч байгаа. Ийм зүйл байгаа шүү. Яагаад гэвэл нууцлах юм байхгүй ээ. Ил тавьж байж л бид нар яг түрүүн ... /минут дуусав/

О.Батнайрамдал: Б.Бат-Эрдэнэ гишүүн сүүлийн тодруулга.

Б.Бат-Эрдэнэ: Баярлалаа. Уул нь энэ АМГТГ-аас 4 хүн байна.

Л.Баярмандал, Л.Даваацогт, П.Баянбаатар, С.Ган-Очир гээд. С.Ган-Очир гээд өглөө нөгөө ТЭЗҮ хамаагүй шүү дээ, амьдрал шүү дээ гээд яриад байдаг нөхөр хаана байна. Би та бүхнээс л уул нь асуугаад байгаа байхгүй юу. АМГТХЭГ дээрээс энэ бүхэн улбаатай байна. Нэг талдаа. Тэнд хайгуулын лиценз ашиглалтын лиценз бүгд тэнд хийгдсэн байна. Энийг Ерөнхий сайд ний нуугүй хэлэхэд, Сангийн сайд юм уу, сайд нар яг ний нуугүй хэлэхэд мэдэхгүй байхгүй юу. Тухайн үеийн УУЯ буюу өнөөгийн Аж үйлдвэр, эрдэс баялгийн яам хариуцаж хийсэн. Хариуцах ёстой. Нөгөө талдаа.

Тэгээд энэ хууль бус юмнууд тэнд явагдаад байсан. Бид нар энд тэр хүмүүс нь байхгүй. Тэр үеийн сайд, Ерөнхийлөгч, Их Хурлын даргыг суулгачхаад л юм яриад байна л даа. Тэгээд хариулт авч чадахгүй байна ... /минут дуусав/

О.Батнайрамдал: Б.Бат-Эрдэнэ гишүүн асуугаад байна л даа. АМГТХЭГ-аас тухайн үедээ нэртэй байсан. Л.Баярмандал дарга хариулах уу? 5 номерын микрофон дээр сууя.

Л.Баярмандал: Та бүхний энэ оройн амгаланг айлтгая. Би 2022 оноос 2024 оны хооронд АМГТГ-ын даргаар ажиллаж байсан. Яг энэ өмнөх юуг нь бол мэдэхгүй байна. Тэр түрүүн хэлсэн. Манай тэр кадастрын хэлтэс энийг яг Ашигт малтмалынхаа хуулийн дагуу кадастрын хэлтэс хариуцдаг. Кадастрын дарга түрүүн 2006 он хүртэл нөгөө өмнөх 1996 оныхоо хуулиар явж байсан тэр зохицуулалтаараа явж байсан гэж хэлсэн. Тийм.

О.Батнайрамдал: 5. Номерын микрофон нэмэлт 1 минут.

Л.Баярмандал: Өглөөний хурал дээр тэр Л.Даваацогт гэсэн байх аа, тийм ээ. Тэр үеийн Ашигт малтмалын газрын Кадастрын хэлтсийн дарга тэр олгосон хүн нь өөрөө хариулж байх шиг байсан. Миний хувьд 2022 онд томилогдсон, өмнөх энэ буруу олгогдсон асуудлыг тэр үеийн улсууд нь хариулах байх аа.

О.Батнайрамдал: Гишүүнд нэмэлт сүүлийн тодруулга байгаа. 5 номерын микрофон. Сүүлийн тодруулга 1 минут.

Л.Баярмандал: Тийм, түрүүн төлөвлөгөө, тайлангийн тухай асууж байсан. Юу, 2016 оноос 2023 оны хооронд Онтрэ компани Икс тайлан өгч байсан юм байна лээ. Үйл ажиллагаа явуулаагүй гэсэн үг. Мөн 2018-аас 2024 онуудад үйл ажиллагаа явуулахгүй гэсэн тухай Икс тайлан өгч байсан байна. 2025 онд уулын ажлын төлөвлөгөөгөө өгч явж байгаад, 2 дугаар хагаст энэ ашиглалтын тусгай зөвшөөрөл шилжүүлэх үйл ажиллагаа тодорхой хугацаанд зогссон тул 2 дугаар хагаст хийхээр төлөвлөгдсөн ажлыг үргэлжлүүлэх боломжгүй болсон тухайгаа 2025 оны 8 сарын 28-ны өдөр мэдэгдсэн байна.

Мөн 9 сараас эхлээд энэ Онтрэ-ийн талбайгаас өөрийнхөө ... /минут дуусав/

О.Батнайрамдал: Энэ хүрээд гишүүд асуулт асууж, хариулт авч дууслаа.

Өнөөдрийн Жавхлан Шивээ толгой ашиглалтын тусгай зөвшөөрлийн талбайн нөөцийг тогтоож, үнэлгээг тодорхойлсон болон холбогдох бусад баримтад үндэслэн төрийн эзэмшлийн хувь хэмжээг тогтоохтой холбоотой асуудлаар 3 сэдвийн хүрээнд Хянан шалгах түр хорооны нотлох баримтыг шинжлэн судлах сонсголыг зохион байгууллаа.

Өнөөдрийн сонсголд нийт ирвэл зохих 153 иргэн, албан тушаалтанд гэрчийн мэдэгдэх хуудас хүргүүлснээс 91 гэрч буюу 78 хувийн ирцтэй оролцсон байна.

Тэгээд нийт үүргээ хүлээж, хүрч ирж оролцож бид бүхний асуултад хариулсан гэрчүүддээ талархсанаа илэрхийлье ээ.

Хянан шалгах түр хорооны нотлох баримт шинжлэн судлах сонсголын өнөөдрийн хуралдаан өндөрлөснийг мэдэгдье.

Дараагийн сонсгол 2025 оны 12 дугаар сарын 10-ны өдрийн 9 цагаас Оюу толгой компанийн хувь нийлүүлэгчдийн гэрээ, нэмэлт, өөрчлөлт дахин тодотгосны санхүүжилтийн хүүгийн хувьд түүний олон улсын зах зээлийн жишигт нийцүүлэн бууруулах талаар авч хэрэгжүүлэх арга хэмжээ, холбогдох үр дагаврын асуудлаар үргэлжлэх болно оо.

Хүрэлцэн ирсэн та бүхэндээ баярлалаа.

Дэлгэрэнгүй тэмдэглэлийг
дууны бичлэгээс буулгасан ажилтан: П.Оюунгэрэл

Хянаж, нийлсэн:

Түр хорооны ажлын албаны нарийн бичгийн дарга

С.Сэргэлэн

**МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН 2025 ОНЫ 62 ДУГААР ТОГТООЛООР
БАЙГУУЛАГДСАН “ОЮУ ТОЛГОЙ БҮЛЭГ ОРДЫН АШИГЛАЛТАД
МОНГОЛ УЛСЫН ЭРХ АШГИЙГ ХАНГУУЛАХ, ХҮРТЭХ ӨГӨӨХИЙГ
НЭМЭГДҮҮЛЭХТЭЙ ХОЛБООТОЙ БАРИМТ БИЧИГ, ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНД ХЯНАЛТ
ШАЛГАЛТ ХИЙХ” ҮҮРЭГ БҮХИЙ ХЯНАН ШАЛГАХ ТҮР ХОРООНЫ
2025 ОНЫ 12 ДУГААР САРЫН 10-НЫ ӨДРИЙН СОНСГОЛЫН
ДЭЛГЭРЭНГҮЙ ТЭМДЭГЛЭЛ**

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал:
Монгол Улсын Их Хурлын 2025 оны 62 дугаар тогтоолоор байгуулагдсан “Оюутолгой бүлэг ордын ашиглалтад Монгол Улсын эрх ашгийг хангуулах, хүртэх өгөөжийг нэмэгдүүлэхтэй холбоотой баримт бичиг, үйл ажиллагаанд хяналт шалгалт хийх” үүрэг бүхий Хянан шалгах түр хорооны Нотлох баримтыг шинжлэн судлах өнөөдрийн сонсголд хүрэлцэн ирсэн Та бүхний энэ өдрийн амгаланг айлтгая.

Монгол Улсын Их Хурлын хяналт шалгалтын тухай хуулийн 44 дүгээр зүйлийн 44.2-т “Түр хорооны гишүүдийн олонх хүрэлцэн ирснээр сонсголыг хүчинтэйд тооцно.” гэж заасан. Хянан шалгах түр хорооны гишүүдийн ирц 54.5 хувьд хүрч ирц бүрдсэн тул өнөөдрийн сонсголын үйл ажиллагаа нээснийг мэдэгдье.

Монгол Улсын Их Хурлын чуулганы хуралдааны дэгийн тухай хуулийн 7 дугаар зүйлийн 7.8 дахь хэсэгт заасны дагуу гишүүдийн ирцийг танилцуулъя. Улсын Их Хурлын гишүүн Э.Болормаа, П.Ганзориг, Б.Баярбаатар, Б.Бат-Эрдэнэ, О.Батнайрамдал, С.Зулпхар нарын гишүүд хүрэлцэн ирсэн байна.

Одоо та бүхэнд сонсголын дэгийг танилцуулъя.

1.Түр хорооны сонсголын танхимд байгаа хэн бүхэн парламентыг хүндэтгэх үүрэгтэй бөгөөд сонсголын дэгийг сахих, сонсгол даргалагчийн хууль ёсны шийдвэрийг биелүүлэх үүрэгтэй.

2.Сонсгол даргалагч сонсголын дэг сахиулах бөгөөд дэг зөрчигчдөд сануулах, танхимаас гаргах хүртэл арга хэмжээг авна.

3.Сонсгол даргалагч гэрч, шинжээч, хянан шалгагч, бусад оролцогчид хууль сануулж, эрх үүргийг нь танилцуулах үүрэгтэй.

4.Сонсголыг төр, байгууллага, хувь хүний нууцтай холбоотой асуудал, гэрч, эсхүл гуравдагч этгээдийн хувийн амьдралтай холбоотой бөгөөд олон нийтэд мэдээлбэл түүний хууль ёсны ашиг сонирхлыг хохироох үйл баримттай холбоотой асуудал болон олон нийтэд мэдээлбэл Монгол Улсын язгуур ашиг сонирхол, үндэсний аюулгүй байдалд хохирол учруулах асуудлаас бусад тохиолдолд нээлттэй явуулж, олон нийтийн хэвлэл мэдээллийн хэрэгслээр шууд дамжуулна.

5.Нотлох баримтыг шинжлэн судлах зорилгоор гэрч, шинжээч, хянан шалгагч болон бусад оролцогчоос сонсгол даргалагч болон зөвхөн Түр хорооны гишүүд асуулт асууж болно. Асуулт асууж, хариулт авах хугацаа Улсын Их Хурлын чуулганы хуралдааны нийтлэг дэгийн дагуу асуулт гишүүний асуулт асуух хугацаа 3 минутаас илүүгүй, нэмэлт асуулт асуух хугацаа 1 минутаас илүүгүй байх бөгөөд хариулт, тайлбар хангалтгүй гэж тухайн гишүүн үзвэл 1 минутаас илүүгүй хугацаагаар нэмэлт асуулт асууж, тайлбар авч болно.

Харин гишүүний асуултад хариулах хугацаа 4 минутаас илүүгүй, нэмэлт тайлбар өгөх хугацаа 2 хүртэл удаа тус бүр 1 минутаас илүүгүй байна. Асуулт хариултын хугацаа дээр нэлээн олон хүмүүс маргалдсан. Энэ хугацаа бол Улсын Их Хурлын чуулганы хуралдааны дэгийн тухай хуулиар зохицуулагддаг учраас Хянан шалгах түр хороо даргалагчаас нэмэлтээр хуулиас гадуур минут өгөх боломжгүй учир хуулийнхаа дагуу явж байгаа. Тэгэхээр та бүхэн, ялангуяа МҮОНРТ-ээр үзэж байгаа үзэгчид маань үүнийг хуульд заасан дэгийн дагуу явагдаж байгаа гэдгийг бүгдээрээ ойлгож аваасай гэж чин сэтгэлээсээ хүсэж байна.

6.Тусгай шалгалтын сэдэвтэй холбоогүй, тодорхойгүй, салаа утгатай, хөтөлсөн, гэмт хэрэгт буруутгасан, доромжилсон шинжтэй асуулт тавихыг хориглоно. Хэрэв энд дурдсан агуулгатай байвал сонсгол даргалагч тухайн асуултыг алгасаж, хариулт авахгүйгээр дараагийн асуултыг асууна. Асуултыг алгасах саналыг гэрч хуралдаан даргалагчид гаргаж болно.

7.Улсын Их Хурлын хяналтын сонсгол болон хяналт шалган түр хорооны сонсголд оролцож байгаа этгээд үнэн зөв, бүрэн гүйцэд мэдээлэл өгөх үүрэг хүлээнэ.

8.Гэрчүүдийн мэдүүлэгт ноцтой зөрүү байвал сонсголын явцад тэдгээрийг нүүрэлдүүлэн мэдүүлэг авч болно. Түр хорооны гишүүн мэдүүлгийн зөрүүтэй байдлыг гаргаж тавих, үүнтэй холбогдуулан нэмэлт асуулт асуух, эсхүл давтан асуух эрхтэй.

9.Түр хорооны сонсголд оролцогчид сонсголын явцад дуу, эсхүл дүрсний бичлэг хийх, зураг авахыг хориглоно.

10.Тухайн асуудлыг хэлэлцэж эхлэхийн өмнө хянан шалгагчийн тайлан, шинжээчийн дүгнэлтийг сонсголд уншиж сонсоно. Түр хорооны гишүүн тайлан, дүгнэлттэй холбогдуулан асуулт асууж, хариулт авч болно. Хянан шалгагчийн тайлан, шинжээчийн дүгнэлт эргэлзээтэй, тодорхой бус болон үндэслэлгүй, эсхүл зөрүүтэй тайлан, дүгнэлт гаргасан гэж үзвэл нэмэлт, эсхүл дахин хяналт шалгалт, шинжилгээ хийлгэж болно.

Мөн та бүхэнд дашрамд хэлэхэд өнөөдрийн сонсгол явж байгаа Хянан шалгах түр хороо бол энгийн түр хороо биш. Энэ бол Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Хориннаймдугаар зүйлийн 2-т заасан Хянан шалгах түр хорооны үйл ажиллагаа явагдаж байгаа. Тэгэхээр Үндсэн хуулиар олгосон эрхийн хүрээнд Улсын Их Хурлаас нийтийн ашиг сонирхол хөндсөн тодорхой асуудлаар Улсын Их Хурлын гишүүдийн 4-ний 1-ээс доошгүй саналаар байгуулагдсан Хянан шалгах түр хороо байгаа гэдгийг хэлье.

Одоо та бүхэнд сонсголд оролцож байгаа оролцогчдын бүрэлдэхүүнийг танилцуулъя. Ажиглагчаар “Иргэн та хүч залуусын нэгдэл” ТББ-ын төлөөлөл Б.Өлзийбат, Байгууллагуудын оролцогчдын ирцийг танилцуулъя.

Татварын ерөнхий газраас Даргын албан үүргийг түр орлон гүйцэтгэгч Б.Цогтнаран, Том татвар төлөгчийн газрын дарга С.Төгсжаргал, Татварын хяналт шалгалтын арга зүйн газрын дарга Б.Бадамцэцэг, Эрсдэлийн удирдлагын газрын дарга Б.Батсайхан, “Эрдэнэс Оюу толгой” ХХК-аас Санхүү, төлөвлөлт, шинжилгээний хэлтсийн менежер Б.Баяр-Өлзий, “Эрдэнэс Монгол” ХХК-аас Төслийн судалгаа, үнэлгээний газрын дарга Д.Батмөнх, Геологи, үйлдвэрлэлийн бодлогын газрын дарга Ц.Төгсбаян, Чанар бүтээмжийн асуудал хариуцсан менежер Д.Ядамжав, “Оюу толгой” ХХК-аас ТУЗ-ын гишүүн, Рио Тинто Зэсийн группийн Өсөлт, хөгжил хариуцсан захирал

С.Мөнхсүх, Санхүү эрхэлсэн захирал Б.Дуламсүрэн, Ил уурхайн үйл ажиллагаа хариуцсан ерөнхий менежер Т.Отгонбаяр, ТУЗ-ын нарийн бичгийн дарга Ц.Цэрэнхүү, Нөөцийн үнэлгээ, мэдээллийн систем хариуцсан ахлах менежер А.Одончимэг, Ерөнхий менежер П.Байгалмаа, Менежер З.Болор, Ахлах мэргэжилтэн С.Отгонбаатар, Ахлах хуульч А.Мандуул, Ахлах мэргэжилтэн С.Ерөөлт, Ахлах мэргэжилтэн У.Долгион нарын 19 оролцогчийн нэрс ирүүлснээс 18 оролцогч ирсэн байна.

Сонсголд бүртгүүлсэн иргэдийн ирцийг танилцуулъя. Иргэн Н.Дашзэвэг, Ж.Эрдэнэбилэг, М.Эрдэнэсүх, Ц.Бээжин, Д.Сэргэлэн, Г.Ганпүрэв, Ц.Бийбат, Б.Дөлгөөн, Ю.Батчулуун, Б.Ганбаяр, Б.Энх-Амгалан, С.Оюунгэрэл, Ш.Эрдэнэбат, Ц.Оюунжаргал, Ч.Алтанцэцэг нарын 16 оролцогч бүртгүүлснээс одоогоор 9 иргэн ирсэн байна.

Бид бүхэн сонсголд бүртгүүлсэн иргэдийн ирцийг 100 хувь хангах үүднээс сонсголын 3 өдрийн турш хувааж, оролцоог хангаж байгаа гэдгийг хэлмээр байна.

Өнөөдөр "Оюу толгой" ХХК-ийн Хувь нийлүүлэгчдийн гэрээ /Нэмэлт, өөрчлөлт оруулж, дахин тодотгосон/-ний санхүүжилтийн хүүгийн хувь, түүнийг олон улсын зах зээлийн жишигт нийцүүлэн бууруулах талаар авч хэрэгжүүлсэн арга хэмжээ, холбогдох үр дагаврын асуудлаар дараах дарааллын дагуу шинжээчийн дүгнэлт, хянан шалгагчийн тайланг сонсоно.

1. Хөрөнгө оруулалтын гэрээ болон Хувь нийлүүлэгчдийн гэрээ /Нэмэлт, өөрчлөлт оруулж, дахин тодотгосон/ байгуулагдах үеийн санхүүжилтийн хүүгийн хувь, холбогдох асуудал;
2. Хөрөнгө оруулалтын гэрээ болон Хувь нийлүүлэгчдийн гэрээ /Нэмэлт, өөрчлөлт оруулж, дахин тодотгосон/ байгуулагдсаны дараах санхүүжилтийн хүүгийн хувь хэмжээ, холбогдох үр дагаврын асуудал болон Оюу толгой төслөөс Монгол Улсын хүртэх өгөөжийн талаарх асуудал зэрэг болно.

Түр хорооны хянан шалгагч, шинжээчийн дүгнэлтийг тухайн холбоотой асуудал яригдахын өмнө тус бүрд нь танилцуулах байдлаар явуулна.

Хянан шалгах түр хорооны гишүүдэд сонсголын дараалалтай холбогдуулан өөр санал байна уу? Хэрвээ байхгүй бол танилцуулсан дарааллын дагуу сонсголыг зохион байгуулахыг дэмжье гэсэн томъёоллоор санал хураалт явуулъя. Гишүүд санал хураалтад бэлдье!

Санал хураалт. Санал хураалтад 7 гишүүн оролцож 85.7%-ийн дэмжлэгтэйгээр хэлэлцэх асуудлын сэдэв батлагдлаа. Гишүүдэд баярлалаа.

Хөрөнгө оруулалтын гэрээ болон хувь нийлүүлэгчийн гэрээ нэмэлт өөрчлөлт оруулж дахин тодотгосон байгуулагдах үеийн санхүүжилтийн хүүгийн хувь холбогдох асуудлаар хэлэлцэж эхэлье. Танилцуулгатай холбогдуулан дуудагдсан гэрчүүдийг танхимд оруулъя.

Монгол Улсын Их Хурлын хяналт шалгалтын тухай хуулийн 46 дугаар зүйлийн 46.2 дахь хэсэгт "Сонсголын ирцийг Тамгын газар бүртгэж, ирээгүй гэрч, шинжээч, хянан шалгагч, ажиглагч болон холбогдох бусад этгээдэд сонсголын товыг мэдэгдсэн эсэх, ямар шалтгаанаар ирээгүй болохыг илтгэн танилцуулна." гэж заасан тул сонсголын ирцийг Улсын Их Хурлын Тамгын газраас танилцуулна. Тамгын газрын 20 дугаар микрофоныг нээе. Ирцийг танилцуулна уу?

Улсын Их Хурлын Тамгын газрын ажлын алба С.Сэргэлэн: Та бүхэнд энэ өглөөний мэндийг хүргэе. Хөрөнгө оруулалтын гэрээ болон хувь нийлүүлэгчдийн гэрээ байгуулагдах үеийн санхүүжилтийн хүүгийн хувь, холбогдох асуудал сэдвийн хүрээнд хамаарах гэрчийн ирцийн ерөнхий мэдээллийг танилцуулъя.

Тухайн сэдвээр нийт 73 гэрч дуудагдсан бөгөөд үүнээс мэдэгдэх хуудас хүлээн авсан 69 гэрч байна. Харин холбогдож чадаагүй 4 гэрч байгаа бол Түр хорооны сонголд оролцох боломжгүй талаарх хүсэлтээ бичгээр урьдчилан ирүүлсэн 11 гэрч байна. Мэдэгдэх хуудас хүлээн авсан гэрчээс одоогийн байдлаар хүрэлцэн ирсэн 35 гэрч байгаа бөгөөд хүрэлцэн ирээгүй 23 гэрч байна.

Ирцийн дэлгэрэнгүйг та бүхэнд танилцуулъя. Б.Магванжав, Ц.Даваадорж, А.Энхбат, С.Эрдэнэцэцэг, Б.Бат-Эрдэнэ, Л.Гансүх нар ирсэн. Н.Анхбаярт мэдэгдэх хуудас хүргүүлж чадаагүй. Намжилдоржийн Энхбаяр ирээгүй байна, Б.Эрдэнэсанаа мэдэгдэх хуудас хүргүүлж чадаагүй. М.Энхболд ирээгүй, Н.Цэрэнбат ирсэн байна. Н.Баяртсайхан ирсэн. С.Баярцогт ирээгүй, Ч.Хүрэлбаатар ирсэн. Б.Батжаргал ирээгүй, Б.Ганбат ирээгүй, Б.Нямдорж ирсэн байна. Ж.Ганбат ирээгүй байна, Э.Алтанзул ирсэн, Д.Байлхүү ирээгүй, Б.Батбаяр ирсэн, Б.Мөнхтуяа ирсэн байна. Д.Балдан-Очир ирээгүй байна. Д.Дэмбэрэл ирээгүй, Д.Идэвхтэн, Д.Одхүү нар ирсэн байна, Д.Тэрбишдагва ирээгүй байна, Ж.Батсуурь ирсэн, З.Энхболд ирсэн байна, Л.Гүндалай ирсэн, Л.Пүрэвдорж ирээгүй, М.Зоригт ирээгүй, Н.Батбаяр ирсэн байна. Р.Амаржаргал ирээгүй, Р.Буд ирсэн, Р.Раш ирсэн. Р.Эрдэнэбүрэн ирээгүй, Т.Очирхүү ирсэн байна. Х.Бадамсүрэн ирсэн байна. Ц.Баярсайхан ирээгүй, Ц.Даваасүрэн ирсэн байна, Ц.Жаргал ирээгүй, Ц.Цэнгэл ирсэн байна. Ч.Авдай ирсэн байна. Уучлаарай Д.Тэрбишдагва ирсэн байна, Ц.Сүхбаатар гишүүн мөн ирсэн.

Та бүхэнд үргэлжлүүлэн ирцийг танилцуулъя. Д.Лүндээжанцан ирсэн байна, Д.Ганхуяг ирээгүй, Д.Сумъяабазар ирээгүй, Б.Жаргалсайхан ирээгүй, Х.Наранхүү ирсэн, С.Мандахбат ирсэн, Д.Дуламсүрэн ирээгүй, Г.Баясгалан ирсэн байна. Т.Билгээ ирээгүй, Б.Энэбиш, С.Наранцогт нар ирсэн байна. Г.Тэмүүлэн ирээгүй, Ц.Түмэнцогт ирсэн байна, С.Баттулга ирсэн байна, Ч.Цогтбаатар ирсэн байна.

Одоо та бүхэнд урьдчилан бичгээр оролцох боломжгүй талаар мэдэгдсэн гэрчүүдийг нэгтгээд танилцуулъя. Г.Занданшатар, С.Батболд, С.Баяр, Ж.Алдаржавхлан, Д.Дамба-Очир, Л.Гантөмөр, Н.Ганбямба, С.Бямбацогт, Ц.Цолмон, Б.Мөнхбаатар, Д.Зоригт нар урьдчилан бичгээр Түр хороонд оролцох боломжгүй талаар хүсэлтээ ирүүлсэн. Түрүүний уншсан ирцээс Н.Энхбаяр гэрч ирсэн байна. Ирцийг танилцуулж дууслаа.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: Баярлалаа. Гэрчүүд бүгдээрээ суудлаа эзэлсэн бол анхаарлаа хандуулъя. Гэрчүүдэд хуулийн дагуу эрх үүргийг танилцуулъя.

Гэрч дараах эрхтэй:

1.Гэрчээс асуусан асуултад хариулах нь тухайн гэрчийг, эсхүл түүний гэр бүлийн гишүүд, эцэг эх, үр хүүхдийг гэмт хэрэгт буруутгаж болзошгүй нөхцөл үүссэн гэж үзвэл гэрч мэдүүлэг өгөхөөс татгалзах;

2.Хуульд өөрөөр заагаагүй бол хуульч, өмгөөлөгч болон бусад этгээд нь мэргэжлийн үүргээ гүйцэтгэх явцад олж мэдсэн мэдээллийн нууцлалыг хадгалах үүрэг хүлээсэн үйл баримтын талаар мэдүүлэг өгөхөөс татгалзах;

3.Гэрч хуульд заасны дагуу мэдүүлэг өгөхөөс татгалзах үндэслэлээ тайлбарлах бөгөөд татгалзлыг хүлээн авах эсэхийг түр хороо шийдвэрлэнэ;

4.Гэрч мэдүүлэг өгөхтэй холбоотой зардлаа нотолсны үндсэн дээр улсын төсвөөс нөхөн төлүүлэх;

5.Тусгай шалгалтын сэдэвтэй холбоогүй, тодорхойгүй, салаа утгатай, хөтөлсөн, гэмт хэрэгт буруутгасан, доромжилсон шинжтэй асуулт тавихыг хориглох ба асуултыг алгасах саналыг гэрч хуралдаан даргалагчид гаргаж болно.

Гэрч дараах үүрэгтэй:

1.Гэрч түр хорооны дуудсанаар хүрэлцэн ирэх;

2.Үнэн зөв мэдүүлэх;

3.Хүндэтгэн үзэх шалтгаантай бол энэ талаар сонсгол болохоос ажлын 1-ээс доошгүй өдрийн өмнө түр хороонд бичгээр заавал мэдэгдэх бөгөөд хүндэтгэн үзэх шалтгааныг нотолсон баримтыг мэдэгдэх хуудаст хавсаргана.

Гэрчид хүлээлгэх хариуцлага:

1.Гэрч түр хорооны дуудсанаар хүрэлцэн ирэхээс зориуд зайлсхийсэн, эсхүл мэдүүлэг өгөхөөс зайлсхийсэн, хүндэтгэн үзэх шалтгаангүйгээр татгалзсан бол Зөрчлийн тухай хуульд заасан хариуцлага оногдуулна.

2.Гэрч зориуд худал мэдүүлэг өгсөн бол Эрүүгийн хуульд заасан хариуцлага оногдуулна.

3.Гэрч, шинжээч, сонсголд оролцогч, ажиглагч, бусад хүн сонсголын дэг зөрчсөн бол Зөрчлийн тухай хуульд заасан хариуцлага хүлээлгэнэ.

4.Хянан шалгалтын явцад гэрчийн амь нас, эрүүл мэндийг хамгаалах, тэдгээрийг мэдээллээр хангах, дэмжлэг, туслалцаа үзүүлэх ажиллагааг Гэрч, хохирогчийг хамгаалах тухай хуулийн дагуу явуулна.

Сонсголд оролцож байгаа гэрч нарт ажлын алба эрх үүрэг танилцуулж баримтад мөн гарын үсэг зуруулж авсан байгаа юм. Гэрчийн эрх үүрэг болон хүлээлгэх хариуцлагыг та бүхэнд танилцууллаа. За одоо асуудал руугаа орцгооно. Хянан шалгагч шинжээчийн танилцуулгыг хийе. Шинжээчийн микрофоныг нээе.

Шинжээч: Та бүхэнд энэ өдрийн мэндийг хүргэе. Миний бие өнөөдөр 2009 оны Хөрөнгө оруулалтын гэрээ болон Хувь нийлүүлэгчдийн гэрээ хэрхэн яаж байгуулагдсан. Энэхүү гэрээнүүдэд хувь нийлүүлэгчдийн зээлийн хүү хэрхэн яаж туссан. Мөн 2011 онд Хувь нийлүүлэгчдийн гэрээнд нэмэлт өөрчлөлт оруулж дахин хэрхэн яаж тодотгосон. Мөн тэнд зээлийн хүү хэрхэн туссан талаар товч дүгнэлтийг танилцуулна.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: Шинжээч микрофондоо ойртоод чанга яриарай. Баярлалаа.

Шинжээч: Та бүхэн энэ дээр 2009 оны Хөрөнгө оруулалтын гэрээ хэрхэн яаж

байгуулагдсан түүхийг харж байна. Хамгийн анх Хөрөнгө оруулалтын гэрээ бол 2007 оны 7-р сарын 9-ний өдөр Засгийн газраас Улсын Их Хуралд өргөн барьсан. 2008 оны 12-р сарын 4-ний өдөр Улсын Их Хурлаас үндсэн зарчим удирдамж баталснаар энэхүү гэрээ дахин Засгийн газарт буцсан байгаа. Улсын Их Хурлаас буцсаны дараа 3 сарын дотор Засгийн газар дахин боловсруулаад Улсын Их Хуралд 2009 оны 3-р сарын 4-ний өдөр өргөн барьсан. 4 сарын дараа Улсын Их Хурлын 57 дугаар тогтоол гарч дахин сайжруулах гарын үсэг зурах эрхийг Засгийн газарт олгосноор мөн буцсан. Ингээд Засгийн газраас дээрх 57 дугаар тогтоолтой холбогдуулаад дахин боловсруулаад, 2009 оны 10-р сарын 6-ны өдөр Хөрөнгө оруулалтын гэрээг байгуулсан байгаа.

2006 онд анх Айвенхоу Майнз хэд хэдэн удаа хүсэлт тавьсны эцэст Засгийн газар хүлээн авч 2006 онд Сангийн сайд болон Уул уурхай, худалдаа, аж үйлдвэрийн сайдын хамтарсан тушаалаар ажлын хэсэг байгуулсан. Энэхүү ажлын хэсгийг тухайн үед Сангийн яамны Төрийн нарийн бичгийн дарга Ч.Хүрэлбаатар ахалсан байна. Энэ гэрээ боловсруулах ажлын хэсэг ажиллаж байх явцад 2007 оны 7-р сарын 6-ны өдрийн 27 дугаар тогтоолоор Оюу толгой бүлэг ордыг стратегийн ач холбогдолтой бүлэг орд гэж үзэж энэхүү тогтоолыг гаргасан. Мөн Засгийн газраас энэ гэрээний төслийг боловсруулаад 2007 оны 5-р сарын 15-ны өдөр Үндэсний аюулгүй байдлын зөвлөлд тухайн үеийн Сангийн сайд Н.Баяртсайханд танилцуулсан.

Дараа нь 2007 оны 7-р сарын 3-ны өдөр Үндэсний аюулгүй байдлын зөвлөл өөрийнхөө өгсөн зөвлөмжийг хэрхэн яаж бэлдсэн талаар дахин хэлэлцсэн. Ингээд 2007 оны 7-р сарын 3-ны өдрийн тэмдэглэлээр Улсын Их Хурал болон Засгийн газарт тодорхой хэмжээнд чиглэлүүд өгсөн байгаа. Энэхүү чиглэл дээр өнөөгийн хуульд төрийн мэдлийн тодорхой хувийг тогтоосон байгаа ч гэрээний төсөлд заасан анхны хугацаа дууссаны дараа Оюу толгой төслийн төрийн мэдлийн хувь хэмжээг 51-ээс доошгүй хувь болгох талаар гэрээнд тусгаж ажиллах, Төрийн мэдлийн 34 хувийг дэлхийн зах зээлийн үнээр ойрын хугацаанд үүнд нь эсхүл хэсэг хэсгээр нь үнэ хүргэн арилжиж, хөрөнгийн багагүй хэмжээний эх үүсвэрийг Монголын хөгжлийн санд бүрдүүлж, улс орны хөгжлийн томоохон төслийг санхүүжүүлэх оновчтой хөрөнгө оруулалтын хэлбэрээр ашиглах, эсхүл 34 хувьд ногдох ногдол ашгийг гэрээнд дурдсан нөхцөлийн дагуу цаашид жил тутам авч байх гэсэн хувилбарыг аль аль нь оновчтой, эдийн засгийн хувьд үр ашигтай байх талаар тооцоо гаргах, төрийн мэдлийн алтан хувьцаа бий болгох хууль эрх зүйн орчин бүрдүүлэх асуудлыг судлах.

Цаашид стратегийн ордын ашиглалтыг төрийн мэдлийн хувьд ногдох орлогыг тусгай санд төвлөрүүлж, тодорхой хувийг нь Монгол Улсын иргэн бүрийн нэр дээр данс нээж, жил бүр хувь хүртээх бодлогыг боловсруулж эхлэх. Өнөөгийн байдлаар хүрсэн тохиролцооноос илүү үр дүнтэй байх зорилт тавьж, Оюу толгой төслийн хөрөнгө оруулагчтай хэлэлцээр хийхдээ Мерилленж, Жи Пи Морган, Голден Сакс, Рочил зэрэг дэлхийн нэрд гарсан санхүүгийн зөвлөх компаниудтай ажлын амжилтын үр дүнгээр нь урамшуулал олгох болзолтойгоор хамтран нэг баг болж ажиллах боломжийг судлах гэсэн ийм чиглэлүүдийг өгсөн байгаа юм.

Энэ тэмдэглэл гарснаас хойш 6 хоногийн дараа Засгийн газраас Оюу толгой бүлэг ордыг ашиглах Хөрөнгө оруулалтын гэрээний төслийг хэлэлцүүлэхээр Улсын Их Хуралд өргөн барьсан. Анхны гэрээний төсөлд хувьцаагаар өгөх Монголын Засгийн газар шууд Оюу толгой бүлэг ордыг түшиглэн байгуулсан ААН-ийн 34 хувийг шууд эзэмшинэ. Гэхдээ 34 хувьдаа таарах хөрөнгө оруулалтыг гүйцэтгээгүй тохиолдолд Айвенхоу Майнз Оюу толгой лимитэд төлбөрийг гүйцэтгэж зээл хэлбэрээр ногдол ашгаас эргүүлэн төлүүлэхээр ингээд тусгасан байгаа. Хувь нийлүүлэгчдийн зээлийн хүүгийн хувийг тухайн үед LIBOR+3.3 буюу 8.8 хувь гэж заасан. Анхны хөрөнгө

оруулалтын гэрээний хэмжээ 2.7 тэрбум ам.доллар байсан.

Засгийн газраас Улсын Их Хуралд анхны гэрээний төслийг өргөн барьснаас хойш Улсын Их Хурал дээр ямар арга хэмжээ болсон талаар энэхүү слайдаас та бүхэн үзэж болно. Энд Улсын Их Хурлын 24 дүгээр тогтоолоор Эдийн засгийн байнгын хороон дээр ажлын хэсэг байгуулагдсан байгаа. Мөн 2008 оны 3-р сарын 14-ний өдөр Улсын Их Хурлын зарим гишүүд Ашигт малтмалын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах хуулийн төслийг барьсан. Нийт 19 Улсын Их Хурлын гишүүн өр нь Ашигт малтмалын тухай хуулийн 5.5 дугаар зүйлд Стратегийн ач холбогдол бүхий орд газар түшиглэн байгуулсан ААН-ийн 51 хувиас доошгүй хувийг эзэмших зохицуулалтыг тусгахаар Ашигт малтмалын тухай хуульд өөрчлөлт оруулах нэмэлт, өөрчлөлтийн хуулийн төслийг өргөн барьсан.

Сарын дараа мөн Улсын Их Хурлын 4 гишүүн Ашигт малтмалын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах хуулийн төслийг барьсан. Энэхүү өөрчлөлтөөр бүтээгдэхүүн хуваах зарчмыг тусгах шаардлагатай гэсэн байдлаар холбогдох хуулийн төслийг өргөн барьсан. Ингээд Улсын Их Хурал 2008 оны сонгууль болсны дараа 2008 оны 10-р сарын 9-нд Улсын Их Хурлын даргын 103 дугаар захирамжаар дээрх хуулийн төслүүдийг хэлэлцэх мөн Оюу толгойн хөрөнгө оруулалтын гэрээг дахин хэлэлцэх ажлын хэсгийг байгуулсан. Мөн 2008 оны 12-р сарын 4-ний өдөр Улсын Их Хурлаар хэлэлцүүлсэн байдаг.

Улсын Их Хурлаас 2008 оны 12-р сарын 4-ний өдөр хуралдаад 40 дүгээр тогтоолыг баталсан. Энэ 40 дүгээр тогтоолоор өмнөх Ашигт малтмалын тухай хуульд өөрчлөлт оруулахаар өргөн барьсан хуулийн төслүүдийг өргөн барьсан нийт гишүүдийн ихэнх нь Улсын Их Хурлын гишүүний бүрэн эрхийн хугацаа нь дууссан учраас буцаасан шийдвэр гаргасан. Улсын Их Хурлаас Оюу толгойн бүлэг ордыг байгуулахад баримтлах зарчим удирдамжийг баталж өгсөн байгаа.

Энэ зарчим удирдамж дээр хэд хэдэн тодорхой зүйлүүдийг тусгасан. Тухайлбал, санхүүжилтийн хувилбарыг нэгдүгээрт зааж өгсөн. Энэ дээр төрийн эзэмшилд шууд 34 хувь байх, анхны гэрээний төслийн хугацаа дууссаны дараа 50 хүртэл хувь нэмэгдүүлэх, мөн бүтээгдэхүүн хуваах гэрээгээр энэ байдлыг судалж үзэх гэсэн ийм хувилбарыг санал болгосон. Мөн 34 хувьд ногдох хөрөнгө оруулалтыг дараах эх үүсвэрээр орлуулж болно гэсэн зүйлийг тусгасан байгаа.

Нэгдүгээрт татвар, төлбөр, ноогдол ашиг хураамж, зээл мөн гаднын олон улсын нэр хүнд бүхий зөвлөх үйлчилгээ авах ийм зөвлөмжийг өгсөн. Мөн хөрөнгө оруулалтын гэрээний төслийг боловсруулахдаа, мөн хэлэлцээр хийхдээ ил тод явуулна гэсэн чиглэлийг Засгийн газарт өгсөн байгаа юм.

Энэхүү 40 дүгээр тогтоол гарсантай холбогдуулаад Засгийн газар дээр 2008 оны 12-р сарын 11-нд ажлын хэсэг байгуулагдсан. Энэ дээр хөрөнгө оруулалтын гэрээг байгуулах мөн төслийг боловсруулахдаа 34 хувийг шууд эзэмшинэ, хөрөнгө оруулагчид зээл олгоно гэдэг ийм хувилбарыг сонгосон байгаа. Мөн 34-дөө таарах хөрөнгө оруулалтыг оруулаагүй тохиолдолд зээлээр өөрт ногдох ашгаар эргүүлэн төлнө гэж тусгасан. Мөн олон улсын нэр хүнд бүхий зөвлөх үйлчилгээ авах гэдэг дээр Голден Сакс, Лаус гэсэн ийм компаниудыг авсан байгаа. Энэхүү зөвлөх үйлчилгээтэй холбоотой 250 мянган ам.долларыг төлсөн. Мөн Хөрөнгө оруулалтын гэрээний төслийг боловсруулах болон хэлэлцээр хийх ажлыг ил тод явуулна гэсэн боловч Хөрөнгө оруулалтын гэрээнд тухайн үед хавсралтаар танилцуулж байсан хувь нийлүүлэгчдийн гэрээг яг байгуулах үед нь нууцад авсан байгаа юм.

Энэ 40 дүгээр тогтоолд заасан зарчим, зөвлөмжийг бүгдийг нь оруулан гэрээний төслийг 2009 оны 3-р сарын 4-ний өдөр Засгийн газраас дахин Улсын Их Хуралд өргөн барьсан. Та бүхэн энэ дээр Улсын Их Хурал дээр өргөн барьснаас хойш Эдийн засгийн байнгын хороон дээр 9 хоногийн дараа ажлын хэсэг байгуулагдсан. Энэхүү ажлын хэсэг нь Засгийн газраас Оюу толгойн ордыг ашиглах Хөрөнгө оруулалтын гэрээний төслийг Улсын Их Хурлын чуулганаар хэлэлцүүлэх бэлтгэл ажил хангах, Байнгын хорооны санал, дүгнэлтийн төсөл боловсруулах үүрэг бүхий ажлын хэсэг байсан. Энэ ажлын хэсгийг Улсын Их Хурлын гишүүн Г.Занданшатар ахалсан. Тус ажлын хэсэг өөрийнхөө санал дүгнэлтийг боловсруулаад 2009 оны 5-р сарын 8-ны өдрийн Эдийн засгийн байнгын хорооны хуралдаанаар хэлэлцүүлсэн байгаа. Энд гол шаардлага нь эхний хэд хэдэн нөхцөлд дүгнэлтүүдийг хийсэн гэж үзэж байгаа. Үүнд, Монгол Улсад хүчин төгөлдөр үйлчилж буй хууль тогтоомжид нийцүүлэн гэрээний төслийг боловсруулаагүй байна гэж үзсэн. Мөн Монголын талын эзэмшлийн 34 хувьд ногдох хөрөнгө оруулалтыг өндөр хүүтэй зээлээр бүрдүүлж ногдол ашгаас тооцож байгаа нь эдийн засгийн үр ашиг багатай, эдийн засгийн үндэслэл нь тодорхойгүй эрх бүхий байгууллагын аудитаар үнэлгээ дүгнэлт гаргаагүй нь Монголын талын эзэмшлийн 34 хувьд ногдох хөрөнгө оруулалтын хэмжээг тодорхойлох боломжгүй гэж тус тус дүгнэсэн байгаа юм.

Цаашид авах санал дээр нэмэлт нөөц илрэх бүрд түүнтэй холбогдуулан гэрээнд нэмэлт тодотгол хийх саналыг гаргасан. Мөн үйлдвэрийн ашиглалтад оруулах хугацаа болон хөрөнгө оруулалтыг хувиар зөрчигдсөн тохиолдолд гэрээг цуцлах хүртэл арга хэмжээ авах, нөөц баялгаа үнэлж урьдчилан тооцох стратегийн орд газрыг хөрөнгө оруулагчтай хамтран ашиглахад алтан хувьцаа эзэмших эрх зүйн боломж, орчныг бий болгох гэсэн саналууд байгаа.

Мөн Гэрээний төсөлд Ашигт малтмалын тухай хуулийн 30.1-д заасан баримт бичгийг бүрэн бүрдүүлж хавсаргасан байх, 30.2-т заасан шаардлагыг хангасан эсэхийг хянах, Эрдэс баялгийн мэргэжлийн зөвлөлөөр геологийн хайгуулын ажлын тайланг хэлэлцүүлэн нөөцийг бүртгүүлэх гэсэн санал гаргасан. Тухайн үед хүчин төгөлдөр мөрдөгдөж байсан Ашигт малтмалын тухай хуулийн 30.1-д хөрөнгө оруулагч нь энэ хуулийн 29.1-д заасан гэрээ байгуулах тухай хүсэлт, гэрээний төслийг энэ хуулийн 9.2-т заасан төрийн захиргааны төв байгууллагуудад ирүүлэх бөгөөд түүнд дараах бичиг баримтыг хавсаргана.

- 1 дүгээрт, эхний 5 жилд оруулах хөрөнгийн хэмжээ,
- 2 дугаарт, хугацаа, үйлдвэрийн хүчин чадал бүтээгдэхүүний нэр төрөл,
- 3 дугаарт, орд ашиглах арга, технологийн талаарх мэдээлэл,
- 4 дүгээрт, ТЭЗҮ гэж заасан байгаа юм.

Ашигт малтмалын тухай хуулийн 30.1.2-т тухайн орд нөөцийг улсын нөөцөд нэгдсэн бүртгэлд бүртгэсэн тухай Эрдэс баялгийн мэргэжлийн зөвлөлийн тэмдэглэлийг ирүүлнэ гэж заасан байгаа. Нотлох баримтаар авагдсан баримтуудаас үзэхэд улсын нөөцийн бүртгэлд 2009 оны 7-р сарын 1-ний өдөр авч 2009 оны 7-р сарын 10-ны өдөр баталгаажуулсан байдаг. Тэгэхээр Эдийн засгийн байнгын хорооны хурлаар хэлэлцүүлэх үед албан ёсны эрх бүхий байгууллагаас баталсан нөөцийн бүртгэлд бүртгэсэн тухай тайлан байгаагүй байна.

Нөөц баялгаа цаашид дараах дахин 3 санал гаргасан. (1). Нөөц баялгаа үнэлэх замаар 34-ийг хөрөнгө оруулахгүйгээр эзэмших, анхны хөрөнгө оруулалтаа нөхсөний дараа 50 хувийг эзэмших асуудлыг төсөлд тусгах. (2). Хөрөнгө оруулагчтай хамтран

ашиглах алтан хувьцаа эзэмших. Концесс, түрээс, бүтээгдэхүүн хуваах гэрээ, нөөц баялгаа үнэлж, урьдчилан худалдах зэрэг хувилбарыг судалж, шаардлагатай тохиолдолд эрх зүйн орчныг бий болгох. (3). Олон улсын концессын гэрээний зарчмаар Монголын тал 50 ба түүнээс дээш хувь хувьцааг үе шаттай хөрөнгө оруулах үүрэг хүлээлгүйгээр эзэмших гэсэн ийм саналуудыг гаргасан.

Эдийн засгийн байнгын хорооноос холбогдох гэрээний төслийг авч хэлэлцээд мөн хэд хэдэн удаа Улсын Их Хурлаар хэлэлцүүлэхээс өмнө хуралдсан байгаа. 2009 оны 7-р сарын 15-ны өдөр Эдийн засгийн байнгын хороогоор дараах зүйлүүдийг Улсын Их Хурлын гишүүд хэлэлцсэн.

Жишээ нь, нэгдүгээрт, Улсын Их Хурлын гишүүн, Эдийн засгийн байнгын хорооны гишүүн Д.Тэрбишдагва. Энэхүү Эдийн засгийн байнгын хорооны хуралдаан дээр бол тухайн үеийн Эрдэс баялаг, эрчим хүчний сайд Д.Зоригт Хөрөнгө оруулалтын гэрээтэй холбоотой танилцуулга хийсэн. Тэгээд гишүүдийн асуултад хариулсан байгаа. Энэ дээр Улсын Их Хурлын гишүүн Д.Тэрбишдагва дараах зүйлийг хэлсэн байгаа. 1 дүгээрт бид дахин шаардаад ойлгомжгүй байгаа бол Техник, эдийн засгийн үзүүлэлт нь яг энэ дээр шийдвэр гаргаад чиглэл өгдөг Эдийн засгийн байнгын хороон дээр ирээгүй байгаа юм. Техник эдийн засгийн үзүүлэлт нь тодорхой биш болохоор өдөр бүр гэдэг юм уу, хурал бүр дээр өөр өөр тоонууд гараад байгаа учраас энэ ямар учиртай юм. Ийм учраас техник, эдийн засгийн үзүүлэлтийг бид хараагүй, тэдний гаргасан тооцоон дээр ийм асуудал яригдаад байгаа учраас Улсын Их Хурлын гишүүд энэ дээр нарийвчилж үзмээр байна аа гэж хэлсэн байгаа.

Мөн Улсын Их Хурлын гишүүн, Эдийн засгийн байнгын хорооны гишүүн Ц.Даваасүрэн болон Эрдэс баялаг, эрчим хүчний сайд Д.Зоригт хоёрын хооронд болсон яриа байгаа. Энэ дээр Улсын Их Хурлын гишүүн Ц.Даваасүрэн ТЭЗҮ-ийг Эрдэс баялгийн зөвлөлөөр батлуулчихсан, ирүүлэх ёстой. Энэ тал дээр тухайн үед хүчин төгөлдөр мөрдөгдөж байсан Ашигт малтмалын тухай хуулийн 30.1.1 дээр заасан байна гэсэн ийм зүйлийг хэлсэн байгаа. Эрдэс баялаг, эрчим хүчний сайд Д.Зоригт энэ хууль дээр зөвхөн хүсэлтийг өгөхдөө хөрөнгө оруулалтын гэрээ байгуулах хүсэлтийг өгөхдөө хавсаргана гэсэн байна гэсэн тайлбарыг өгсөн. Ингээд маргааш нь букуу 2009 оны 7-р сарын 16-ны өдөр Улсын Их Хурлаар хэлэлцэж 57 дугаар тогтоолыг гаргасан. Энэхүү 57 дугаар тогтоолоор бол 2008 оны Улсын Их Хурлын 40 дүгээр тогтоол болон Эдийн засгийн байнгын хорооны 5-р сарын 8-ны өдрийн санал дүгнэлтийг харгалзан үзэж, гэрээ байгуулахыг Засгийн газарт даалгасан.

Энэ дээр зарим тодорхой зүйлүүдийг тусгасан байгаа. Нэгдүгээрт, төрийн эзэмшлийн дээд хэмжээг бол 34 хувиар тогтоох, төрийн эзэмшлийн хувьцааны хэмжээг 50-аас доошгүй хувьд хүргэж нэмэгдүүлэх, тогтоолд хяналт тавих үүргийг Эдийн засгийн байнгын хорооны дарга Ц.Баярсайханд даалгав гэсэн байгаа.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: Шинжээч сая нэгдүгээрт, төрийн эзэмшлийн дээд хэмжээг уншихлаа. Доод хэмжээгээ засаад уншаад явчхаарай. Баярлалаа.

Шинжээч: Төрийн эзэмшлийн доод хэмжээг 34 хувиар тогтоох гэж байгаа. 57 дугаар тогтоолд заасан байгаа юм.

Улсын Их Хурлын 2009 оны 57 дугаар тогтоол гарснаас хойш Засгийн газар дахин энэ гэрээг сайжруулах арга хэмжээг авсан. Энэ 57 дугаар тогтоол гарсантай холбогдуулаад ажлын хэсгийг шинэчилсэн. Мөн хөрөнгө оруулагч Рио Тинтод гэрээг

үргэлжлүүлэх тухай албан бичгийг хүргүүлсэн. Мөн Улсын Их Хурал Засгийн газрын хуралдаанаар тухайн үеийн Тэргүүн шадар сайд Н.Алтанхуягт хэлэлцээ хийх асуудал, баримтлах зарчим, тооцоолол, хувилбар томъёоллыг тохирч хуралдаанд танилцуулах гэсэн ийм үүргийг бол өгсөн.

2009 оны 10-р сарын 2-ны өдөр Засгийн газраас Үндэсний аюулгүй байдлын зөвлөлд Хөрөнгө оруулалтын гэрээтэй холбоотой төслийг хүргүүлсэн. Мөн холбогдох хууль тогтоомжийг хүргүүлсэн байгаа. Ингээд 2009 оны 10-р сарын 5-ны өдөр гэрээ байгуулагдахаас нэг хоногийн өмнө Улсын Их Хурлаас холбогдох зөвлөмжийг гаргасан. Энэтэй холбоотой баримт бичгийг Үндэсний аюулгүй байдлын зөвлөлөөс хүссэн боловч одоогийн байдлаар Хянан шалгах хороонд холбогдох баримтуудыг ирүүлээгүй байна.

Үндэсний аюулгүй байдлын зөвлөмж гарсны маргааш буюу 2009 оны 10-р сарын 6-ны өдөр Хөрөнгө оруулалтын гэрээ байгуулагдчихсан байгаа. 2009 оны 10-р дугаар сарын 6-ны өдрийн Засгийн газрын тогтоолоор Сангийн сайд С.Баярцогт, БОАЖ-ын сайд Л.Гансүх, мөн Эрдэс баялаг, эрчим хүчний сайд Д.Зоригт нарт хөрөнгө оруулалтын гэрээнд гарын үсэг зурах эрхийг олгосон. Мөн анх хөрөнгө оруулалтын гэрээнд төслийн хавсралтаар явж байсан хувь нийлүүлэгчдийн гэрээг тусад нь байгуулсан. Энэхүү гэрээг байгуулахдаа Эрдэнэс МГЛ-ийн гүйцэтгэх захирал Б.Энэбиш баталгаажуулсан байгаа. Эрдэнэс МГЛ-ийн Гүйцэтгэх захирал Б.Энэбишид Эрдэнэс МГЛ-ийн ТУЗ-ийн 2009 оны 9-р дүгээр сарын 3-ны өдрийн 22 дугаар тогтоолоор гарын үсэг зурах эрхийг олгосон. Энэ нь ТУЗ-ийн 22 дугаар тогтоол гаргах үндэслэл дээр Засгийн газрын хуралдааны шийдвэрийг үндэслэсэн гэж байгаа боловч Засгийн газрын хуралдааны энэ шийдвэрийг бид нар хараахан олж чадаагүй байна.

2009 оны 10-р сарын 6-ны өдөр байгуулагдсан Хөрөнгө оруулалтын гэрээ болон хувь нийлүүлэгчдийн гэрээний үндсэн үзүүлэлтүүдийг та бүхэнд танилцуулъя. Энэ дээр Монголын тал шууд 34 хувийг эзэмшинэ. Гэхдээ үүнийг өөрийн ногдол ашгаар, зээл хэлбэрээр байгаа анхны хөрөнгө оруулалтын хэмжээг буцаагаад зээлээр эргүүлэн төлнө. Зээлийн хүүг АНУ-ын хэрэглээний үнийн индекс дээр нэмэх нь 9.9 хувиар төлнө. Улсын Их Хурлын 57 дугаар тогтоол мөн 2009 оны 10-р сарын 6-ны өдөр хөрөнгө оруулалтын гэрээ байгуулагдах мөн хувь нийлүүлэгчдийн гэрээ байгуулагдах үед Эрдэс баялаг мэргэжлийн зөвлөлөөс албан ёсоор баталсан техник, эдийн засгийн үзүүлэлт байгаагүй.

Одоо та бүхэнд 2012 оны 11-р сарын 23-ны өдөр Сангийн сайд асан С.Баярцогт иргэн С.Ганбаатартай мэтгэлцээн хийсэн байгаа. Энэ мэтгэлцээнээс нотлох баримтаар дараах бичлэгийг авсан. Та бүхэн үзэж соёрхоно уу.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: Дуу байхгүй байна. Дууг нь чангалж байгаад бичлэгээ тавиарай.

Бичлэг: Бид нар үзэх юм бол анхны хөрөнгө оруулалттай ойролцоогоор 2019 оны эхэн гэхэд төлөөд дуусчихна гэж үзэж байгаа. Энэнээс хойш ногдол ашгаа авна гэсэн үг. Тэгэхлээр энэ ингээд бичигдээд үлдэнэ. Тэгэхээр ер нь бид нар модель тодорхой хэмжээгээр хөдөлнө. Гэхдээ л бид нар бол яг энэ хэсэг дээр 2019, 2020 оны зааг дээр ногдол ашгаа аваад эхэлнэ. Яагаад гэвэл та нийт хөрөнгө оруулалтын талаар жоохон ойлголт муутай байна. Одоо байгаад байгаа дивиденд(dividend) дээр ногдол ашиг, хүүгийн гол юм нь анхны хөрөнгө оруулалттай л холбоотой асуудал байдаг. Өөрөөр хэлбэл, тэр хүүтэй холбоотой асуудал.

Шинжээч: Саяын бичлэг дээр Сангийн сайд асан С.Баярцогт анхны хөрөнгө оруулалтын гэрээ болон хувь нийлүүлэгчдийн гэрээ байгуулагдахад Монгол Улс 2019 онд ногдол ашгаа авч эхэлнэ гэсэн байдлаар илэрхийлсэн байгаа. Ингээд 2009 оны 10-р сарын 6-ны өдөр Хөрөнгө оруулалтын гэрээ болон Хувь нийлүүлэгчдийн гэрээ байгуулагдсанаас хойш Ерөнхий сайд С.Баяр 23 хоногийн дараа буюу 2009 оны 10-р сарын 28-ны өдөр ажлаа өгсөн. 2009 оны 10-р сарын 29-ний өдөр Сү.Батболд Ерөнхий сайдаар томилогдсон. Төд удалгүй Хөрөнгө оруулалтын гэрээнд заасны дагуу гэрээ байгуулагдсанаас хойш 6 сарын дотор бол тодорхой нөхцөлүүдийг биелүүлснээр хүчин төгөлдөр болох ёстой. Ингээд 2010 оны 3-р сарын 31-ний өдрийн Засгийн газрын хуралдаанаар урьдчилсан нөхцөл биелсэн гэж үзсэн. Ингэснээр Хөрөнгө оруулалтын гэрээ болон Хувь нийлүүлэгчдийн гэрээ хүчин төгөлдөр болсон гэж үзэж байгаа.

Цааш нь 2011 онд Хувь нийлүүлэгчдийн гэрээнд нэмэлт, өөрчлөлт оруулж дахин тодотгосон гэрээг байгуулсан. Энэ дээр 2010 оны 12-р сарын 6-ны өдрийн Монгол Улсын Ерөнхий сайдын захирамжийг та бүхэн харж байна. Энэ дээр Оюу толгой Хувь нийлүүлэгчдийн гэрээнд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах асуудлаар харилцан ойлголцсон Санамж бичиг байгуулах, гарын үсэг зурах эрхийг тухайн үеийн Сангийн сайд С.Баярцогт, Эрдэс баялаг, эрчим хүчний сайд Д.Зоригт, Эрдэнэс МГЛ-ийн гүйцэтгэх захирал Б.Энэбиш нарт олгосон байгаа. Бид нар энэ хяналт шалгалтын хүрээнд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах талаар харилцан ойлголцох санамж бичгийг Эрдэнэс МГЛ болон холбогдох байгууллагаас хүссэн боловч олж чадаагүй. Энэхүү захирамжийг гаргасан өдрийн хуралдааны тэмдэглэлийг авч үзэхэд ажлын хэсгийн гишүүд зээлийн хүүг LIBOR+6.5 болох боломжтой талаар танилцуулсан. Мөн зээлийн хүүг 10 жил тутам дахин хянах зохицуулалтыг тусгах боломжтой талаар хэлэлцүүлсэн байгаа юм.

Ингээд энэ захирамж гарсантай холбогдуулаад Эрдэнэс МГЛ-ийн гүйцэтгэх захирлын тушаал гарсан. Энэ дээр Засгийн газраас байгуулсан нэмэлт, өөрчлөлт дахин оруулах, Санамж бичиг байгуулсан учраас доорх ажлын хэсэг байгуулав гээд ажлын хэсэг байгуулаад, Гэрээг боловсруулаад дараа нь Засгийн газрын хуралдаанд танилцуулсан. Танилцуулсны дараа энэхүү хуралдааны тэмдэглэлээр Эрдэнэс МГЛ-ийн ТУЗ-ийн дарга Д.Сугарт Монгол Улсын Засгийн газрыг төлөөлөн хувь нийлүүлэгчдийн гэрээнд гарын үсэг зурах эрхийг Б.Энэбишид олгох шийдвэрийг гаргасан байгаа. Үүнтэй холбогдуулан Эрдэнэс МГЛ-ийн ТУЗ-ийн даргын тогтоол гарсан. Ингээд 2011 оны 6-р сарын 8-ны өдөр Хувь нийлүүлэгчдийн гэрээнд нэмэлт, өөрчлөлт оруулж дахин тодотгосон гэрээг байгуулсан байгаа юм.

Энэхүү гэрээнд ямар томоохон өөрчлөлт оруулсан бэ гэхвэл зээлийн хүүг бууруулсан. Ерөнхийдөө энэ дээр 2009 оны 10 сарын 6-ны өдрөөс гэрээ байгуулагдах хүртэлх авсан зээлийн хүүг бол 9.9 хувь дээр бол тогтворжуулсан. Энэ гэрээ байгуулагдсанаас хойш LIBOR+6.5 гэсэн хүүгээр тооцно гэж харилцан тохиролцсоныг тусгасан байгаа. Мөн зээлийн гэрээг зээлийн хүүг дахин хэлэлцэх хугацааг бол анх ярьж байхдаа 10 жил гэсэн бол 7 жилээр тусгасан. Гуравдугаарт, энэ гуравдагч этгээдээс авах төслийн санхүүжилтийн эрхийг нэмж өгсөн. Мөн өмнөх гэрээнд тусгачихсан байсан давуу эрхийн хувьцааны санхүүжилттэй холбоотой зохицуулалтыг бүгдийг нь хассан байгаа юмаа. Энэ дээр зээлийн хүү хэрхэн яаж анх мэдүүлсэн, яаж батлагдсан, дараа нь яаж өөрчлөх талаарх товч мэдээллийг хүргүүлж байна.

Анх 2007 онд Засгийн газраас өргөн барьсан анхны гэрээний төслөөр бол LIBOR+3.3 буюу 8.8 хувь байсан. 2009 оны 10-р сарын 6-ны өдөр Хувь нийлүүлэгчдийн гэрээ байгуулахад Ю Эс Си Пи Ай дээр нэмэх нь 9.9 буюу ерөнхийдөө 9.9 хувь дээр тогтворжуулсан хүү тооцсон. 2011 оны 6-р сарын 8-ны өдөр байгуулагдсан нэмэлт, өөрчлөлт оруулалж, дахин тодотгосон гэрээгээр LIBOR+6.5 хувь буюу тухайн үед

LIBOR 0.3 хувь байсан. Ингээд 6.8 хувь байсан. Цаашдаа энэ LIBOR нь хөвөгч хүү учраас тухайн олон улсын эдийн засгийн нөхцөл байдлаас хамаараад савладаг ийм үзүүлэлт байгаа. Мөн 2009 оны 10-р сарын 6-ны өдрийн хувь нийлүүлэгчдийн гэрээ болон нэмэлт, өөрчлөлт оруулж дахин тодотгосон Хувь нийлүүлэгчдийн гэрээгээр санхүүжүүлсэн дүнгийн үлдэгдэл болон хуримтлагдсан хүүгийн нийт дүнгээс улирал тутам хүү тооцох зохицуулалт анхнаасаа тусаад явж байсан. Тэгэхээр энэ нь компанид буюу нийлмэл хүү тооцоод явж байсан гэсэн үг. Хянан шалгах шинжээчийн товч дүгнэлт дууслаа. Анхаарал тавьсанд баярлалаа.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: Шинжээчид баярлалаа. Монгол Улсын Их Хурлын хяналт шалгалтын тухай хуулийн 48 дугаар зүйлийн 48.3 дахь хэсэг нотлох баримтыг шинжлэн судлах зорилгоор гэрч, шинжээч, хянан шалгагч болон бусад оролцогчоос сонсгол даргалагч болон түр хорооны гишүүд асуулт асууж болно гэж заасны дагуу асуулт асуух түр хорооны гишүүд нэрсээ өгнө үү. Б.Жаргалан гишүүнээр тасалъя. Асуулт асуух, үг хэлэх гишүүдийн нэрсийг авч олонх, цөөнхийн төлөөллийг ээлжлэн асуулт асуух дарааллыг тогтдог байгаа хуулиараа. Тийм учраас гишүүд маань ирцээрээ биш энэ ээлжлээд явж байгаа гэдгийг ойлгоорой.

Одоо гэрчүүдийг урьж суулгая. Монгол Улсын Ерөнхийлөгч, ҮАБЗ-ийн тэргүүн Намбарын Энхбаяр, Улсын Их Хурлын дарга, ҮАБЗ-ийн гишүүн Д.Лүндээжанцан та урагшаа сууна уу гэрчийн ширээнд. Улсын Их Хурлын дарга, ҮАБЗ-ийн гишүүн Д.Дэмбэрэл, Улсын Их Хурлын гишүүн Д.Тэрбишдагва, Улсын Их Хурлын гишүүн Б.Батбаяр, Сангийн сайд С.Баярцогт байна. Улсын Их Хурлын гишүүн Х.Бадамсүрэн, Улсын Их Хурлын гишүүн З.Энхболд тухайн үеийн Улсын Их Хурлын дарга байсан. Энэ хянан шалгах түр хорооны сонсголд тухайн үеийн албан тушаалаар дуудаж байгаа гэдгийг та бүхэн ойлгоорой. Сангийн сайд Н.Баяртсайхан, Оюу толгойн ТУЗ-ийн гишүүн асан Монгол Улсын Ерөнхийлөгч Н.Багабанди, Н.Багабанди ерөнхийлөгч өглөө ирчихсэн байсан. Өглөө бид 2 үүдэнд таарсан. Н.Багабанди Ерөнхийлөгчид ажлын албаны зүгээс хэлэх үү. Эрдэнэс Монгол компанийн захирал Б.Энэбиш, мөн Улсын Их Хурлын гишүүн Г.Тэмүүлэн бас хүрэлцэн ирсэн байна. Оюу толгойн ТУЗ-ийн гишүүн Э.Баясгалан байна уу? Ингээд эхний ээлжид гэрчүүд маань сууцгаалаа.

Та бүхэн шинжээчийн дүгнэлттэй бүгдээрээ танилцлаа. Төр ёсоо хүндэтгээд Үндэсний аюулгүй байдлын тэргүүн Монгол Улсын Ерөнхийлөгчөөсөө эхлээд асуулт асууя. Мөн Улсын Их Хурлын гишүүд. Тийм бүгд олон гэрч дуудагдсан байгаа. Б.Батбаяр гишүүн та санаа зоволтгүй. Энэ гэрчийн суудал хангалттай хүрэхгүй байгаа учраас бид нар нэмэлтээр гэрчүүдийг дуудаад тэгээд гишүүдээс асуулт асуухад танд үг хэлэх боломж шууд олдоно, та санаа бүү зовоорой.

Тэгэхээр Н.Энхбаяр Ерөнхийлөгч, Д.Лүндээжанцан дарга, Д.Дэмбэрэл дарга нараас дараах асуултуудыг асууж эхэлье. Анхны хөрөнгө оруулалтын гэрээ сая шинжээчийн танилцуулга дээр гарлаа. 2006 он, 2007 оноос Засгийн газраас Улсын Их Хуралд өргөн барьж байжээ. Тэр үед та бүхэн ямар зарчмыг баримталж, ямар шаардлагууд тавьж байсан? Ялангуяа тэр дундаа зээлийн хүүтэй холбоотой асуудлууд хэрхэн яригдаж байсан бэ? Та бүхэн ямар чиглэл өгч байсан бэ? Сая анзаарсан бол 2009 оны 10-р сарын 6-нд Хөрөнгө оруулалтын гэрээ батлагдсан. Яг өмнөх өдөр буюу 2009 оны 10-р сарын 5-нд ҮАБЗ хуралдсан. Гэхдээ тухайн үеийн ҮАБЗ-ийн зөвлөмж эсвэл тэмдэглэл гарсан уу, бид хайсан боловч Хянан Шалгах түр хорооны жагсаалтад орж ирж чадаагүй байгаа юм. Тэгэхээр тэр үед юу яригдсан талаар тухайн үеийн ҮАБЗ-ийн гишүүд байсан хүмүүсээс асуумаар байгаа юм.

Хөрөнгө оруулалтын гэрээ гээд орж ирсэн. Бүгдээрээ хөрөнгө оруулалтын гэрээ гэж ярьдаг. Гэхдээ сая шинжээчийн дүгнэлт дээр бүгдээрээ харлаа. Өнөөдрийн зээлийн хүү болон засаглалтай холбоотой маш олон асуудлууд хөрөнгө оруулалтын гэрээ гэхээс илүүтэйгээр хувь нийлүүлэгчийн гэрээ гэж яг тухайн өдөр хамтдаа батлагдсан гэрээгээр зохицуулагдаж байгаа. Тэр үед хувь нийлүүлэгчийн гэрээ хамтдаа орж ирж байсан уу, тэр яригдаж байсан уу? Тэрийг ер нь ямар түвшинд та бүхэн авч үзэж байсан бэ? 7 номерын микрофон Н.Энхбаяр дарга.

Гэрч Н.Энхбаяр: Та бүхнийхээ амар амгаланг айлтгая. Миний хувьд яг тэр гэрээ байгуулахаас өмнөх хугацаанд буюу 2009 оны Ерөнхийлөгчийн сонгууль болохоос өмнөх хугацааны Оюу толгойн гэрээтэй холбоотой асуудлыг харьцангуй сайн мэднэ. Яагаад гэвэл тэр үед би Ерөнхийлөгчөөр сонгогдож ажиллаад Аюулгүй байдлын зөвлөлийг толгойлж байсан. Бид энэ асуудлыг хэд дахин авч хэлэлцээд нэгд, 3.Энхболд Ерөнхий сайд байх үед авч хэлэлцэж байсан. Дараа нь С.Баяр Ерөнхий сайд байх үед бас авч хэлэлцэж байсан. Аль аль үед нь бид асуудалд нэлээн нухацтай хандаж үнэхээр Монголын эрх ашгийг барьж ажиллах талаар хатуу байр суурийг барьж байсан. Энэ дотор нэгэнтээ Монголын нутаг дэвсгэр дээр байгаа том орд учраас бид Үндсэн хуулийн 6.1-д зохицуулж 51 хувийг шууд Монголын тал өөрөө үнэ төлбөргүйгээр, өр зээлгүйгээр авъя гэсэн саналыг тавьж байсан. Рио Тинтогийн тал үүнийг зөвшөөрөхгүй. Бид энэ ордыг олсон. Тийм учраас бид бас шууд 51 хувиа та бүхэнд өгөхөөр бидний хувьд хөрөнгө оруулалтын асуудал, бусад асуудлыг шийдэхэд хэцүү гэсэн. Тэгэхэд нь бид уян хатан хандаж, эхлээд та бүхэн дийлэнх хувийг авах талаар бодож болно. Гэхдээ яваандаа Монголын талд 51-ээс доошгүй хувь хүү өгөх маягаар ингэж гэрээ хэлэлцээр хийж болох юм гэдэг саналыг хэлж байсан. Энийг албан ёсоор аюулгүй байдлын зөвлөл дээрээ ч хэлж байсан. Би бас төрийн тэргүүний хувьд Аюулгүй байдлын зөвлөлийн хурлын гадуур буюу энэ Фридланд гэж хүнтэй Рио Тинтогийн лоббиг хийж байсан Английн хунтайж Эндрю Хундажтай Рио Тинтогийн удирдлагатай уулзахдаа удаа дараа хэлж байсан. Би энийг хэлэхдээ тодорхой жишээн дээр үндэслэж хэлсэн. Энэ олон улсын практикт байдаггүй зүйлийг би тулгаад байгаа юм биш. Энэ байдаг зүйл. Тухайлбал, Эрдэнэт үйлдвэрийг барихдаа оросын тал эхлээд 1978 онд 51 хувийг нь авч байсан. 25 жилийн дараа хэрэв Монголын тал хүсвэл хэлэлцээр хийсний үр дүнд 51 хувийг Монголын талд шилжүүлж болох тухай зүйл заалт тухайн хэлэлцээрт орсон байсан учраас бид энэ хэлэлцээрийг ашиглаж их өрийн асуудлыг шийдэхдээ 51 хувийг Монголын талд буцааж авч 2003 онд шийдэж байсан юм.

Тийм учраас та бүхэн ийм байр суурийг барьж үүний дагуу ажиллавал яасан юм бэ гэсэн саналыг хэлж байсан. Тэгэхэд Фридланд би энийг ойлгож байна. Та Монгол Улсын Ерөнхийлөгчийн хувьд ийм байр суурьтай байх нь ойлгомжтой. Гэхдээ бид энэ асуудлыг өөрсдөө шийдэж чадахгүй. Рио Тинтотой та яриач ээ гэсэн. Эндрю хунтайж хүрч ирж Рио Тинтогийн өмнөөс нэг асуудлыг ярихад би бас энэ асуудлыг танилцуулж байсан. Ингээд ерөнхийдөө гадаадын хүмүүс, Рио Тинтогийн талын хүмүүс ер нь Монголын төр засгийн бодлого ийм байгаа юм байна Ерөнхийлөгч нь ийм байр суурь илэрхийлж байгаа юм байна. Тийм учраас яваандаа Монголын тал 51 хувиас доошгүй хувийг эзэмших бодлого барьж байгааг бид хүлээн зөвшөөрөх ёстой байна гээд уур амьсгал тэр тийшээ хандаж байсан. Тэгтэл харамсалтай нь 2009 оны сонгуулиар хуйвалдааны сонгууль болж намайг унагааж хаяад Ц.Элбэгдорж гишүүн гарч ирээд бидний ярьсан байсан, миний ярьсан байсан тэр нөхцөл байдлыг эсрэгээр нь эргүүлж яаран сандран Оюу толгойн гэрээ гэсэн ийм Монголд ашиггүй гэрээг хийсэн. Тэр үед Рио Тинто байгууллага өөрөө гадаадын янз янзын төрийн бус байгууллагуудыг, гадаадын мөнгөөр санхүүждэг байгууллагуудыг оруулж ирж, ард түмний тархи толгойг угаах ажлыг чадамгай хийсэн. Дэлхийн өсөлт гэж та бүхэн маань сайн мэдэхгүй байж

магадгүй ТББ-ыг оруулж ирж Канадын элчин сайдаар ажиллаж байсан хүн толгойлсон нэртэйгээр нэг ийм байгууллага байгуулж талийгаач Санжаасүрэнгийн Зоригийн ах С.Баяр гэж хүн энэний гүйцэтгэх захирал болсон. Намайг ерөнхийлөгч байх үед Канадын элчин байсан хүн.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: 7 номерын микрофонд нэмэлт минут өгье.

Гэрч Н.Энхбаяр: За баярлалаа, энэ 2 орж ирж байгууллагаа танилцуулаад Монгол Улсын ард түмэн Оюу толгойн гэрээ байгуулахыг л хүсэж байна. Ард түмний мөрөөдөл юм байна гэсэн худлаа социологийн судалгаа танилцуулж байсан. Би тэрэн дээр нь эргэлзэж худлаа байх, үүндээр арай өөр байр суурь байгаа байх, энийг бүгдээрээ нухацтай үзье гэж хэлээд гаргаж байсан. Өөрөөр хэлбэл, социологийн судалгаа явуулж байгаа нэртэйгээр ард түмний тархи толгойг угаах, төр засгийн өндөр албан тушаалд ажиллаж байгаа хүмүүсийн тархи толгойг нь эргүүлэх ийм үйл ажиллагаа явуулж байсан. Тэгэхээр энэ нь олон талаасаа ажилласан ажиллагаа болсон. Гадна талаасаа бид харамсалтай нь дархлаа муутай. Тэгээд 2009 оны сонгуулийн гол сэдвийг Оюу толгойн гэрээний асуудал болгох гэж оролдсон. Надад бас тэр талаар гадаадын хүмүүс хэлж, 2009 оны сонгуулиар хэн Оюу толгойн гэрээг хурдан байгуулъя гэж хэлж байна тэр ялна гэх зэрэг...

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: Тэгэхээр Н.Энхбаяр Ерөнхийлөгч, ойлголоо. Бас хувь нийлүүлэгчийн талаар. Харин би танаас нэмэлт асуулт асуух гээд байна. Танд тухайн үед танилцуулж байхад Хувь нийлүүлэгчийн гэрээ яригдсан уу? Зээлийн хүүтэй холбоотой ямар асуудлууд танд танилцуулагдаж байсан бэ? Ямар нэгэн арга хэмжээ авсан уу? Ямар нэгэн зөвлөмж өгсөн үү? 7 номерын микрофон.

Гэрч Н.Энхбаяр: ...Тэгэхээр та бүхэн, ойлголоо гэж битгий яриач ээ, залуу гишүүд ээ. Та нарын энэ хийж байгаа ажлыг би 100 хувь дэмжиж байгаа. Гэхдээ ингээд л ойлгочихсон гэж энэ чинь ийм муухай луйвар хулгай, хуйвалдаан болсныг би ярих гээд байна. Зөвхөн нэг асуултад хариулснаараа та бүхэн энийг ойлгохгүй. Ард түмэн ойлгохгүй. Оюу толгой гэдэг чинь империалист компани байхгүй юу даа. Тэр үе шат нь өөрт нь байдаг байхгүй юу. Энэ компани өнөөдөр яаж ч өөрийгөө өөрчлөх гээд чадахгүй 100 гаруй жилийн өмнөөс биднийг Ресурс нэйшнлист гэдэг хоч өгдөг компани байхгүй юу. Энэ Ашигт малтмалын үндэсний хэт эрх үзэлтэн. Бид нар энийг бол мэднэ. Энэ неоколенист компани байхгүй юу. Энэ нь компанийн бас буруу биш. Ийм маягаар ажиллаад, дэлхийн өнцөг буланд ажиллаад сурчихсан компани. Харин харамсалтай нь бид өөрсдөө энэний эсрэг ажиллах дархлаа байна уу, үгүй юү гэж. Өнөөдөр харин Их Хурал дээр ийм дархлаа бий болж байх шиг байна. Би тэрийг хараад баярлаад, та нар маань ийм ажил хийгээрэй биднийг хүртэл шүүмжлээрэй. Би хэрэв өөрийгөө бодох юм бол би алдаагүй гэж хэлнэ.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: 6 номерын микрофон. Д.Лүндээжанцан дарга.

Гэрч Н.Энхбаяр: Тэгээд би хэлээдэхье ээ.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: Н.Энхбаяр дарга аа танд дараа нь цаг ирнэ. 6 номерын микрофон.

Гэрч Д.Лүндээжанцан: Өглөөний амгаланг айлтгая. Тэгэхээр энэ асуудлаар

хийж байгаа нийтийн сонсголд сая танилцуулгаас тэр үеийнхээ зүйлүүдийг нэлээн санаж, сэргээж саналаа. Тэгэхдээ бас тухайн үед удаагүй байсан юмаа. Тэр үед би 2010 онд нэг дурсамжийн чиглэлийн ном бичиж байсан. Тэр дотор олон дахин ярьж, эргэцүүлж, эргэлзэж, буцааж хэчнээн янзаар үзсэн гэх вэ. Ёстой сэтгэл зовоож чөмөг дундаж байж шийдсэн асуудлын нэг бол яах аргагүй энэ гэрээ байсан. 2007 оных нь зүйлүүдийг бас өмнө нь ярьж байна. Тэгэхээр бид нэг нам дангаараа Аюулгүйн зөвлөлтэйгөө яриад ч гэсэн нэг нам дангаараа энэ том асуудлыг шийдэж чадахгүй юм байна лээ гэдгийг ойлгосон. Өөрөөр хэлбэл, 2007 онд тэр Миеэгомбын биш ээ, 3.Энхболдын Засгийн газрын үед орж ирсэн төслийг ярилцах гээд тэгээд бараагүй. За ингээд 2008 онд бас эдийн засгийн хямрал тулчихсан. Ер нь ганц Эрдэнэттэй 2, 3 саалийн үнээтэй баганатай болохгүй бол болохгүй нь ээ гээд энэ асуудал руу бүгдээрээ орсон. Ажлын хэсэг нь яаж гарч ажилласан тухай сая танилцуулгаас та бүхэн сонссон. Тэр үед парламентын засаглалын дархлаа байна шүү дээ бас харагдсан гэж би боддог. Ганц нэг хүн биш олуулаа шийдэж, олон талаас нь яривал дархлаанд нэмэртэй юм байна аа гээд. Нэр устай нь тэгээд энэ нэр дурдсан улсууд бүгд энд сууж байна л даа ер нь. Усны асуудал хамгийн их ярьж байсан Мөнх-Очир, эрчим хүчний асуудал их ярьж байсан А.Тлейхан нар энд харагдахгүй байх шиг байна. Бусад нь ер нь одоо манай энэ Ц.Цэнгэл, Р.Буд, Р.Раш тэгээд Б.Бат-Эрдэнэ аварга алга шиг. Ц.Даваасүрэн, хэн Х.Бадамсүрэн, Х.Наранхүү гээд бусад бүгд энэ улсууд бүлэг дээр Байнгын хороонд, чуулганд юу ярьж байсныг нь би сая санаад сууж байгаа юм. Манай Т.Очирхүү гээд бүгдээрээ энд байж байна.

За ингээд олон дахин хэлэлцсэн. Тэгээд энэ дагуу би цагийг хэмнээд энэ чинь бас маш богино хугацаанд байдаг юм байна. Ингэж хэлэлцэж, хэлэлцэж энэ чинь байна шүү дээ яг албан ёсоор хэлэлцсэн тухай заримууд нь л үлдсэн болохоос зарим нь алга байна шүү дээ. Тэгэхээр энд тухайн үед ингэж танилцуулагдаж байсныг би бас санаж байна. Засгийн газрын ажлын хэсгийн тооцоогоор Монголын төр 34 хувь эзэмших хувилбарыг сонгох тохиолдолд Монгол Улсын Засгийн газарт ногдох өгөөж нь тэр үеийнхээ үнэ цэнээр 74 хувь, нэрлэсэн үнээр 53 хувь, 34 хувь эзэмшихгүй хувилбарыг сонгох тохиолдолд нөгөө бүтээгдэхүүн хуваахыг яриад байгаа юм шиг байгаа юм. Энэ тохиолдолд Засгийн газарт ногдох өгөөж нь тэр үеийн үнэ цэнээр 66 хувь, нэрлэсэн үнээр 41 хувь гэсэн ийм зүйлүүдийг бидэнд танилцуулж байсан. Тэгээд ажлын хэсэг гэхээр С.Баярцогт сайд хэн энэ тэр л танилцуулсан хэрэг шүү дээ. Тийм ээ Д.Зоригт сайд энэ тэр орж ирж танилцуулсан.

За тэгээд тэр үед бол 606708А, 6709А, 3148Х, 3150Х дугаартай тусгай зөвшөөрлийн хүрээнд ордын геологи хайгуулын ажлыг үргэлжлүүлэн тогтоогдсон нөөцийг Эрдэс баялгийн мэргэжлийн зөвлөлөөр хэлэлцүүлэн баталгаажуулж улсын бүртгэлд...

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: 6 номерын микрофонд нэмэлт минут.

Гэрч Д.Лүндээжанцан: ...Хугацаа дууссан уу? Ордын уул геологийн нөхцөл, технологийн усны нөөц зэрэг хүчин зүйлийг харгалзан уул уурхайн баяжуулах үйлдвэрийн олборлон баяжуулах хүч чадлыг оновчтойгоор эцэслэн тогтоох.

3.Шинээр байгуулагдах ХК-ийн хувьцааны 34 хувийг Монголын тал төр эзэмших төлбөр тооцооны асуудлыг нарийвчлах. Түүнчлэн 34 хувийг 50-аас доошгүй хувьд хүргэх зарчим хугацааг тохиролцох.

4. Монгол Улсын Засгийн газарт хөрөнгө оруулагч талаас төлөх урьдчилгаа

төлбөрийн хуваарийг тохиролцох.

5.Уул уурхайн баяжуулах үйлдвэр холбогдох дэд бүтцийн барилга байгууламжуудын төсөвт өртгийг нарийвчлан тогтоож нийт хөрөнгө оруулалтын хэмжээг эцэслэн тохиролцох.

6.Уул уурхайн баяжуулах үйлдвэрийн бүрэлдэхүүний барилга байгууламжуудыг барьж байгуулан ашиглалтад оруулах хуваарийг тохирч эхний ээлжийг 2011...

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: 6 номерын микрофон нэмэлт нэг минут. Таны сүүлийн нэмэлт нэг минут байгаа.

Гэрч Д.Лүндээжанцан: ...Оюу толгойн цогцолборт шаардлагатай үндэсний боловсон хүчнийг бэлтгэх тусгай хөтөлбөр боловсруулан орон нутгийн төр захиргааны байгууллагуудтай зөвшилцөн хэрэгжүүлэх.

8.Хөрөнгө оруулалтын гэрээний биелэлтийг 5 жил тутамд дүгнэж дүнг Улсын Их Хуралд танилцуулж байх.

Үүний дараа Эдийн засгийн байнгын хороонд энэ дүгнэлтүүдээ бид явуулж байсан. Ингээд энэ дүгнэлтүүдийн дараагийн алхмуудыг сая танилцуулгууд дээр нэлээн гарчихсан учраас бид хэлж байна. Гэтэл тэр тухайн үед бидэнд танилцуулж батлагдаж байсан үеийнхнээс тэр зардал нь өчнөөн дахиад нэмэгдчихсэн зүйлүүд л гараад ирлээ шүү дээ л тийм үү? Хамгийн их сэтгэл эмзэглүүлж байгаа юм бол үгүй ээ энэ чинь тэр үед гарч байсан тэр одоо 2 аравны хэдэн тэрбум доллар гэж байсан чинь бараг 20-оод тэрбум доллар гэв үү? Би уржигдар сонслоо. Үгүй, ээ энэ чинь арай хэтэрхий юу болж байна? Тэгээд бид юу гэж байна? Барьцаа ахиулаад ямар.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: Д.Лүндээжанцан гуай. Би танаас нэмээд тодруулаад асуучихъя. Тэгэхээр тухайн үедээ та Улсын Их Хурлын даргын хувьд яг энэ Улсын Их Хурлын 57 дугаар, үгүй ээ 40 дүгээр тиймээ? тийм. Та тухайн үедээ Улсын Их Хурлын дарга байсан тиймээ. Тэгэхээр таны тэр үеийн төсөөлснөөс хэр өөрчлөгдсөн юм бэ. Та бүхний өгсөн чиглэл өнөөдөр хэрэгжсэн гэж та үзэж байна уу? За 6 номер.

Гэрч Д.Лүндээжанцан: Би Монгол Улсын иргэн хүн л дээ. Ер нь зөвхөн иргэн гээд сууж болохгүй л дээ. Бидний шийдсэн энэ 30 хэдэн жил дотор шийдсэн маш олон том том асуудлаар цаашид ч аягүй бол гэрчээр дуудагдаж магад. Өмч хувьчлалын асуудал гээд л, Монгол Улсын иргэнд газар өмчлүүлсэн асуудал, ХАА-н нэгдлийн өмчийг тараасан. Үгүй ээ ер нь тэгээд л ярихгүй юм байхгүй байгаа шүү дээ. Бүх асуудлыг ярихад тал талаас нь эргэцүүлж шийдэж, бидэнд алдаа оноо байхыг үгүйсгэхгүй ээ. Хана нь, энэ тогтоолын хана нь гайгүй гарсан. Хэдийгээр бидний санасан хэмжээнд хүрээгүй ч гэсэн. Гэтэл цааш цаашдаа гэнэтхэн шинэ нөхцөл байдал үүссэн, хөрөнгө оруулалтын зардал асар их нэмэгдсэн. Үүнээс болоод зээлийн төлбөр нэмэгдсэн. Тэгээд нөгөө 34 хувийн ашиг авах явдал нь улам хойшлоод л байдаг бид хүлээгээд л байдаг гүний уурхай ашиглалтад орчихвол юм болгон сайхан болчихно гээд бид хүлээгээд л байсан. Энэ мэтчилэнгийн юм бол сүүлийн жилүүдэд их явж ирж.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: Ө.Шижир тусгай гишүүнийг нэмье. Д.Дэмбэрэл дарга 5 номерын микрофон.

Гэрч Д.Дэмбэрэл: Та бүхэнд энэ өдрийн мэндийг дэвшүүлье. Асуултад

тодорхой хариулъя гэж бодож байна. Ямар зарчим баримталсан юм бэ гэж. Ер нь үндсэндээ ганцхан л зарчим баримталсан шүү дээ. Үндсэн зарчим бол Монгол Улсын тухайн үед мөрдөгдөж байгаа хуулийг хатуу баримталъя аа. Энэ бол бүх шатны ҮАБЗ, Улсын Их Хурал, Засгийн газар өөрөө ч энийгээ баримталж байх ёстой. Тэр тухайн үеийн баримтуудад энэ зарчим л тусгагдсан. Харин Улсын Их Хурал нэмэлт ямар зарчим шаардлага 40 дүгээр тогтоолоор тавьсан бэ гэхлээр гэрээг ил тод явуул. Энэнээс илүү нэг их зарчим байвал туслах чанарын юмнууд байсан байх. Тэрнээс гадна энэ Айвенхоу Майнзтай байгуулсан хөрөнгө оруулалтын гэрээ бол Улсын Их Хурлын хөрөнгө оруулалтын гэрээний асуудал хуулиар Улсын Их Хурлын хэлэлцэх ёстой асуудал. Энийг дагуулаад хувь нийлүүлэгчийн гэрээ гэсэн урьдчилсан нэг ийм жижигхэн төсөл дагаж явж байсан. Тэрийг бол бид Засгийн газрын түвшинд хуулиар тогтоосон үүргийнхээ дагуу хэлэлцэх нь зүйтэй гэсэн ийм зарчмыг барьсан.

Ер нь Засгийн газрын шийдэх асуудлыг Улсын Их Хурал шүүрч авах нь буруу. Та нар энэ хувь нийлүүлэгчийн гэрээг өөрсдийнхөө түвшинд авч үзээ гэсэн чиглэл ч өгөгдсөн. Үндэсний аюулгүй байдлын 10-р сарын 5-ны хуралдаан. Энэ хуралдаанд Засгийн газрын ажлын хэсгийн нэг хэсгийн гишүүн Сангийн сайд С.Баярцогт асуудал оруулсан. Миний одоо мэдэж байгаагаар, би тодорхой санаж байна. 10-р сарын 5 гэдэг бол Монгол Улсын Ерөнхийлөгч нар солигдсон, Ц.Элбэгдорж ерөнхийлөгчөөр сонгогдсон үедээ анх удаа авч хэлэлцсэн ҮАБЗ-ийн шийдвэр. Энэ шийдвэрт ганцхан л зүйлийг тогтоож өгсөн байгаа. Энэ нь Оюу толгой Монголын Засгийн газар Айвенхоу Майнзтай хийсэн гэрээнд гарын үсэг зурах нь зүйтэй гэж хэлсэн байгаа юм. Энэ бол Улсын Их Хурлын Засгийн газарт гэрээ байгуулах чиглэлийг өгсний 2 сар гаруй хугацааны дараа ийм шийдэл гарч байсан. Энэ хугацаанд Засгийн газар Улсын Их Хурлаас өгсөн шийдвэр, чиглэлийг бүрэн тусгасан гэрээг ҮАБЗ-д оруулж байна гэж С.Баярцогт танилцуулж байсан. Гэтэл тэр гэрээ гарын үсэг зурах чиглэлийг ҮАБЗ-өөс аваад дараа нь одоо энэ гэрээнүүдийг хараад байхад Улсын Их Хурал болон Монгол Улсын хуулийн нэлээд зүйл заалтыг үл хэрэглэсэн байдлаар дээрээс хийгдсэн байгаа. Одоо энийг шалгах хэрэгтэй шүү. Манай шинэ гишүүд маань. Баярлалаа.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: Баярлалаа. Өнөөдрийн нөхцөл байдал бол Оюу толгой төсөл ойролцоогоор 22-26 тэрбум орчим долларын нийт хөрөнгө оруулалт, хүүг нь оруулаад, орсон бүтээн байгуулалт болж байгаа. 2025 онд хөрвөөд энэ бүтээн байгуулалт нэг ёсондоо дуусаж байгаа. Үүний 20 орчим тэрбум доллар зээлийн санхүүжилт. Энэ бүх зээлийн санхүүжилт, нөхцөл, хүү мөн ТУЗ буюу засаглалтай холбоотой асуудлууд бүгдээрээ хөрөнгө оруулалтын гэрээ гэхээсээ илүүтэйгээр хувь нийлүүлэгчийн гэрээ өнөөдрийн бидний ярилцаад байгаа энэ гэрээгээр зохицуулагддаг. Үдээс хойш бид бүхэн энэ асуудлыг бүүр илүү дэлгэрэнгүй авч үзнэ.

Тэгэхээр өнөөдрийн хүрэлцэн ирсэн гэрчүүддээ нэгдүгээрт бүгдээрээ хүрэлцэн ирсэнд баярлалаа. Хянан шалгах түр хорооны гишүүдийнхээ өмнөөс бас үзэж байгаа ард иргэдийнхээ өмнөөс. Хоёрдугаарт, үдээс хойш явагдах холбогдох үр дагавар хамтдаа яригдах учраас та бүхэн маань яг адилхан суугаад асуултад бас хариулах ёстой байгаа. Тэгэхээр өнөөдөр дуустал нь та бүхэн бидэнтэй хамт байгаарай гэж хүсье ээ. П.Ганзориг гишүүний микрофоныг өгье. Асуулт асууя.

Улсын Их Хурлын гишүүн П.Ганзориг: За би шинжээчдийн танилцуулгатай холбоотой 3 асуултыг асууя. Нэгдүгээрт, энэ анх Эдийн засгийн байнгын хороогоор Оюу толгой төслийн хөрөнгө оруулалтын гэрээ Хувь нийлүүлэгчдийн гэрээний төслийг хэлэлцэж байх үед ТЭЗҮ батлагдаагүй. Тэрнээс гадна ТЭЗҮ-тэй нарийн танилцаагүй учраас тодорхой саналууд гарах боломжгүй байна гээд тодорхой гишүүд тухайн үеийн

Эдийн засгийн байнгын хорооны дарга Ц.Баярсайхан болон Эдийн засгийн байнгын хорооны гишүүд бас ярьж байсан байна. Саяын шинжээчийн тэмдэглэл дээрээс гарч ирж байна. Тэгэхээр ТЭЗҮ-тэй нарийн танилцаагүй тохиолдолд яг энэ хөрөнгө оруулалтын гэрээнд ялангуяа хувь нийлүүлэгчдийн гэрээнд төслийн үр ашгийг тооцоход санал өгөх бололцоо хэр байсан бэ? Яаж та бүхэн өөрсдийнхөө энэ санал дүгнэлтүүдийг гаргасан бэ гэдгийг нэгд асуумаар байна.

Хоёрдугаарт, Оюу толгойн хөрөнгө оруулалтын гэрээ хувь нийлүүлэгчдийн гэрээ байгуулагдаад хувь нийлүүлэгчдийн гэрээг нууцад авчихсан. Тэрэн дээр маш олон чухал асуудлууд бий. Монголын талын үр өгөөжийг нэмэгдүүлэх тэрийг хянаж байх ёстой заалтууд байж байгаа. Санхүүгийн үзүүлэлтүүдтэй холбоотой, санхүүгийн тайлангийн хамаг үзүүлэлтүүд нь тэр хувь нийлүүлэгчдийн гэрээн дээр зааснаар нууцад авахаар болчихсон. Одоо Оюу толгойн төслийн санхүүгийн тайланг олон улсын аудитаар баталчхаад байхад энэ олон нийтэд нээлттэй байх ёстой мэдээллийг бид нар ярьж чадахгүй сууж байгаа шүү дээ. Төсвийн байнгын хороон дээр нууцын зэрэгтэй орж ирж байгаа. Хэлэлцэж чаддаггүй, үр дүнг нь дүгнэж чаддаггүй. Тэгэхээр энийг яагаад нууцад авсан юм бэ? Ямар шалтгаан байсан юм бэ? С.Баярцогт сайд, Б.Энэбиш захирал хоёроос тэр үед яг энэ гэрээ байгуулж байх үед бас оролцож байсан хүмүүсээс асууя.

Гуравдугаарт, зээлийн хүүгийн түвшин. Одоо Монгол Улсын яг энэ талын Монголын талын хүртэлх өгөөжид нэлээн нөлөө үзүүлж байгаа, гол нөлөө үзүүлж байгаа зүйл бол энэ 34 хувьд ногдох өрөөр санхүүжүүлсэн зээлийн хүү, дээр нь зардлууд нэмэгддэг асар ихээр. Тэрийгээ дагаад яаж байна вэ гэхээр 34 хувьд ногдох тэр зардалтай холбоотой манай хариуцах зээлүүд дахиад өсөж байгаа. Энэ бол шууд ногдол ашиг авах хугацаа, дүнд шууд нөлөөлж байгаа, хойшилж байгаа. Тэгэхээр анхнаасаа энэ зээлийн хүүг тогтоохдоо олон улсын санхүүжилтийн түвшин тэр үеийн ямар нөхцөл байдлуудыг үндэслэж тогтоосон бэ? Одоо энэ төслийн эрсдэл манай Монгол Улсын зээлжих зэрэглэл эдийн засгийн нөхцөл байдал гээд ярих байх л даа. Тэгэхдээ энэ маань тухайн үед бол яг энэ уул уурхайн төслүүдэд санхүүжилт татах санхүүжилтийн түвшнээс даруй 3-6 хувиар өндөр байсан гэж шинжээчид бас дүгнээд байгаа юм. Тэгэхээр энийг та бүхэн яаж нэгд тогтоосон бэ? Хоёрт, энэ маань Монгол Улсын хүртэх өгөөжид тухайн үеийн цаашдын хэрхэн нөлөөлж байна гэсэн тооцоо судалгаанууд байсан уу? Ямар тооцоонууд хийж байсан бэ гэдгийг бас.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: Эхний асуултад шинжээч. Эхний асуултад тухайн үеийн Эдийн засгийн байнгын хорооны гишүүд энд хэд хэд байгаа л даа. За ойлголоо, 4 номерын микрофоноос Д.Тэрбишдагва гишүүнээс эхэлье.

Гэрч Д.Тэрбишдагва: Баярлалаа. Их чухал асуудал хэлэлцэж байна. Тэгэхдээ энэ саяын асуултад хариулахаас өмнө нөгөө мордохын хазгай гэдэг шиг энэ гэрээ эхнээсээ буруу болсон л доо. Тэр үед ингээд хэлсэн үгнүүд сая хүртэл гарлаа. Хууль зөрчсөн стандарт бус Засгийн газар байгуулж зориуд энэ луйврын гэрээ байгуулсан. Үндсэн хууль зөрчсөн. Тэр цагаас хойш эхний алхмууд хийж ингэж хууль бусаар засаг байгуулснаас болоод л бүх юм стандартгүй явсны нэг бодит жишээ бол энэ стандарт бус гэрээ байгуулсан л даа. Тэрийг эхнээс нь одоо энд оролцож энэ гэрээг эхнээс нь зөв зүйтэй хийх чиглэлээр чиглэл өгсөн хүмүүс ч сууж байна. За тэр үед энд дуу хоолойгоо гаргаж байсан энэ манай Б.Бат-Эрдэнэ гишүүн, Ц.Даваасүрэн гишүүн, энэ Б.Батбаяр гишүүн тэгээд л одоо З.Энхболд гишүүн энэ тэр гээд нэлээн гишүүд бас нам үл харгалзаж бодит байдлыг үнэнээ хэлэх гэж оролдож байсан. Тийм учраас тэр Эдийн засгийн байнгын хорооны 2009 оны шийдвэр их зөв шийдвэр байсан. Хэн

Ц.Баярсайхан дарга удирдаж байсан, Г.Занданшатар сайд үгүй ээ одоогийн Ерөнхий сайд Г.Занданшатар тэр ажлын хэсгийг нь ахлаад тэгж ингэж энэ их тодорхой чиглэлүүд өгч байсан. Энэ чиглэлүүдийг бас түрүүн ярьчихлаа би дахиж ярих шаардлагагүй байх гэж бодож байна.

Зүгээр миний хувьд тэр үед ТЭЗҮ боловсруулагдаагүй тэр төслийг оруулж ирж байгаа чинь буруу шүү гэсэн. Тэрийг тэр үед би дутуу байсан юм болов уу гэж бодоод дутуу юм ярьж байсан юм болов уу гэж өөрийнхөө үгийг бас дахиж шалгасан. Тэгээд 2018 онд Улсын Их Хурлын ажлын хэсэг байгуулагдаад тэр үеэр бид детальчилж үзэхэд үнэхээр энэ техник эдийн засгийн үзүүлэлтийг нь батлагдаагүй сүүлд нь нөхсөн ийм тохиолдол гарсан гэдгийг яг ийм баримт байж байна л даа. Баримттай нь би одоо тэр үед санал дүгнэлтэд оруулж байсан. Тэгэхдээ яах вэ 2012 он хүртэл сая ярьчихлаа, 2013, 2016 он энэ тэрийг дараа ярих юм шиг байна. Энэ талаар яримааргүй байна. Тийм учраас зүгээр мэдээлэл өгөхөд 2 удаа ажлын хэсэгтээ орж ахалж ажиллаж байсан хүний хувьд С.Баярцогт чинь сая юу гэлээ нэг чемодан дүүрэн материалтай ирсэн гэсэн. Надад бол зүгээр багцаалаад цөөхөн хэдийг нь авчирсан. Энэ 7 дахь л хавтас нь байна. Надад 32 хавтас байгаа, яг ийм 32 хавтас байгаа. Тэгэхээр зүгээр нэг чемодан яримааргүй байна. Бодит үнэнээр нь ярьж яг тэр үеийн бодит хуралд оролцож, үг хэлж байсан үгээрээ баталж байсан түүх болж үлдэж байсан хүмүүс орж ирж байгаа учраас энийг бодитоор нь хэлж ярих нь зөв болов уу гэж бодож байна.

2009 оны энэ хуралд маш тодорхой чиглэлүүд өгсөн байгаа шүү дээ. Энэ 57 дугаар тогтоолоор, 40 дүгээр тогтоол энэ мэт бол үнэхээрийн чухал болсон. Тэгээд яагаад ингээд тогтоол дахин дахин гараад байна гэхээр нөгөө би дахиад хэлчихье. Мордохын хэзгэй гэж эхнээсээ буруу явсан юмыг чинь үе үе ажлын хэсэг байгуулдаг, чиглэл өгдөг, өгсөн чиглэлийг нь биелүүлдэггүй дахиад л ажлын хэсэг байгуулдаг дахиад л чиглэл өгдөг. Тэгээд энэ чинь Улсын Их Хурлын тогтоол гэдэг чинь өөрөө хууль шүү дээ. Хуулийг биелүүлэх үүрэгтэй тэгж үүрэггүй үгүй ээ биелүүлэхгүй л байсан байхгүй юу. Тэгэхээр ийм учраас бол энэ одоогийн та бүгдийн маань маш өргөн бүрэлдэхүүн дээр хуралдаж байгаа энэ үйл ажиллагааг чинь дэмжиж байгаа. Нөгөө зангиагаа зүүгээд гутлаа тослоод зарим хүмүүс чинь ирнэ гэсэн чинь гадаадад зангиа зүүгээд гутлаа тослоод явж байгаа тэр хүмүүсийг хүртэл авчрах хэрэгтэй. Баярлалаа.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: 3 номерын микрофон Б.Батбаяр гишүүн.

Гэрч Н.Батбаяр: Та бүгдийн энэ өдрийн амгаланг айлтгая. Оюу толгойн гэрээ бол Монгол Улсын зэсийн анхны уурхай биш урьд нь бид нар Эрдэнэтийн уурхай байгуулчихсан байсан. Тэгээд миний баримталж байсан зарчим гэх юм бол Эрдэнэтээр алдсан бол алдаагаа засъя, Эрдэнэтээр амжуулсан байх юм бол тэрийгээ бататгая гэсэн байр сууринаас хандсан. Учир нь гэвэл тухайн үеийн ЗХУ-тай Бүгд Найрамдах Монгол Улсын Засгийн газрын хооронд байгуулсан хэлэлцээрийн дагуу контракт байгуулдаг. Эрдэнэтийн уулын баяжуулах үйлдвэрийн хамгийн сүүлчийн хаалтын контрактыг би өөрөө хариуцаж 1990 онд 1 дүгээр гарын үсэг зурсан хүн. Тийм учраас Эрдэнэтийг бол мэднэ. Эрдэнэт ямар байсан юм бэ гэж. Эрдэнэт анх 50, 50 хувьтай байгуулагдсан. Монголын талын 50 хувийг Оросын талд зээлээр олгосон, 20 жилийн хугацаатай жилийн 2 хувийн хүүтэй. Оросын талын 50 хувийг оросууд өөрсдөө шууд хөрөнгө оруулалт хийсэн ямарваа нэгэн зээл хүү тооцоогүй шууд хөрөнгө оруулалт хийсэн. Тэгэхээр энэ босгоноос тийм үү дордуулахгүй байсан байр суурь дээрээс ажилласан. Тийм учраас анхнаасаа би Монголын талын оролцоо бол 50-аас доошгүй хувьтай байх ёстой гэсэн байр суурьтай байсан. Тэр ч утгаараа тухайн үеийн манай Их Хурлын гишүүд бүгдээрээ энэ чиглэлээр байсан. Бүх гарсан бичиг баримтууд бүгдээрээ

40 ч байна уу, 57 дугаар тогтоол ч байна уу тийм биз дээ энэ чиглэлээр явагдсан байгаа гэдгийг хэлэхийг хүсэж байна аа.

Дараагийн асуудал тэгээд Эрдэнэт ингээд социализмын үед байгуулагдсан юу бол Оюу толгой зах зээлийн үед хийгдсэн. Зах зээлийн үед хэлэлцээр ямар болдог байсан гэвэл манайх 1996 онд, 1997 онд Ашигт малтмалын хууль анх батлагдсан. Тэрний дараагаар лиценз иргэдэд нээлттэй болсон. Хэн хамгийн анх өргөдөл өгнө тэр нь авах эрхтэй болсон. Тийм хууль өргөгдсөн. Тэгээд яасан гэхээр нь иргэд болон ААН-үүд лиценз эзэмших болсон, өөрсдөө мөнгөтэй нь өөрсдөө тэгээд санхүүжүүлээд явсан, өөрсдөө мөнгөгүй нь гаднынхантай хамтарч компани байгуулсан. Тэгж хийхдээ лиценз нь надад байгаа учраас би тэдэн хувийг нь тийм үү үнэ төлбөргүй эзэмшинэ ээ, та нар мөнгөтэй учраас мөнгөө оруулаад шууд хөрөнгө оруулалтаар шүү зээлээр биш тийм биз дээ. Хөрөнгө оруулалтаа хийгээд тэгээд сонгож байж явах би тэгээд ногдол ашиг авах ийм зарчимтай байсан гэсэн. Тэгэхээр тэр зарчмаар Оюу толгой дээр хандах ёстой гэсэн байр сууриас байсан гэдгийг хэлэхийг хүсэж байна. Тэр утгаараа гэх юм бол анхны 2007 оны гэрээнээс өмнө ерөнхийдөө Эрдэнэтээр ажиллаж байсан хүний хувьд ерөнхийдөө олон улсын зах зээл дээр бас нэлээн ажлын туршлага хуримтлуулсан хүний хувьд томоохон төслүүдээс ААН-ийн орлогын татвараар юм олж авахад хэцүү тийм үү. Аль ч компани бол ашгаа нуудаг, багасгадаг нь тодорхой. Тийм учраас энэ дээр арай өөр суурь баримталъя гэсэн үүднээс 2006 онд өөрөө Оюу толгойн гэрээ байгуулагдахаас өмнө 3 жилийн өмнө Оюу толгойн гэрээний анхны төсөл 2007 онд орж ирснээс жилийн өмнө, миний бие өөрөө санаачлан манай бусад гишүүд дэмжиж байгаа юм. Гэнэтийн ашгийн 68 хувь буюу зарим бүтээгдэхүүний үнийн өсөлтийг тухайн хуулийг өргөн барьж батлуулсан. 3 жил 2011 оныг хүртэл энэ хууль үйлчилсэн. 3 жил хагасын хугацаанд бол тэрбум гаруй долларын орлого улсын төсөвт татвар хэлбэрээр орсон байгаа. Энүүгээр би юу гэж оролдсон бэ гэх юм бол Эрдэнэт дээр ч тэр, Оюу толгой дээр ч тэр хэрвээ та нар зэс хайлуулах үйлдвэр барихгүй юм бол зэсийн баяжмал гаргах юм бол бид нар 68 хувийн татвар авна шүү гэж. 68 хувийн татвар бол өндөр татвар. Босго үнийг нь 2600 ам.доллар гээд 2600 ам.доллароос дээшээ гарсан дүнгээс нь 68 хувийн татвар авна гэсэн хууль байхгүй юу даа. Өөрөөр хэлбэл одоогийн НӨАТ-ын 10 хувьтай ойролцоо хууль. Ингэж мөрдсөн, энийгээ би бол Оюу толгойн гэрээний өмнө...

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: 3 номерын микрофон нэмэлт минут.

Гэрч Н.Батбаяр: ...Харамсалтай нь өнөөдөр Оюу толгойн гэрээг байгуулахдаа гэнэтийн ашгийн татварыг гэрээндээ оруулж татвар авахаар оруулаагүй. Энэ бол Монгол Улсын хууль зөрчсөн үйл ажиллагаа. Энэ 57 дугаар тогтоол гэж ярьж байна. Засгийн газар Их Хуралд Оюу толгойн гэрээ байгуулах санал оруулж ирсэн. Оюу толгойн гэрээг Их Хурал батлаагүй. Харин гэрээг батлах эрхийг Засгийн газарт 57 дугаар тогтоолоор олгосон. Олгохдоо тодорхой нөхцөл болзолтойгоор. 4 заалттай байгаа энэ дээр тэр юуг нь харуулчихвал уг нь зүгээр байна. Эхний заалт бол 34 хувь төрийн оролцооны хувь хэмжээ 34-өөс доошгүй гэж хэлж байгаа, доошгүй шүү. Энэ бол юутай холбоотой вэ гэхээр 2006 онд батлагдсан ашигт малтмалын шинэчилсэн найруулгаар энэ томьёолол орж ирсэн юм. Нэгэнт хууль үйлчилж байгаа учрыг дагах ёстой тийм биз дээ. Оруулсан.

Хоёрдугаар заалтад бол өнөөдөр Монголд хүчин төгөлдөр үйлчилж байгаа хуулийн хүрээнд гэрээ байгуулагддаг.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: 3

номерын микрофон сүүлийн тодруулга.

Гэрч Н.Батбаяр: Өнөөдөр үйлчилж байгаа хуулийн хүрээнд нийцүүлэн гэрээ байгуулж эхэлсэн. Тэр үед гэнэтийн ашгийн 68-ын татвар үйлчилж байсан. Гэтэл тэрийг биелүүлээгүй. Энэ бол хуулийн ноцтой зөрчил. Би бодож үзсэн л дээ. Хэрвээ гэнэтийн ашгийн татварыг Оюу толгойн гэрээнд оролцуулаад явсан бол өнөөдөр бид доод тал нь нэг 5 тэрбум долларын тийм үү доод тал нь шүү, 5 тэрбум долларын татвар энүүгээр авах ёстой байсан байна лээ. Энийг бол бид нар дараа нь нухацтай ярилцах ёстой болов уу гэж бодож байна.

3 дахь заалт нь юу гэж ойлгохоор анхны хөрөнгө оруулалтаа нөхсөний дараагаар Монголын талын оролцоог 50-аас доошгүй хувьд хүргэх гэсэн заалт байсан байгаа. Гэтэл энэ гэрээн дээр тэр ёсоороо тусгагдаагүй. Энэ утгаар бол Засгийн газар Оюу толгойтой гэрээ байгуулахдаа Монгол Улсаас Улсын Их Хурлаас тогтоосон тогтоолыг дагаж мөрдөж биелүүлээгүй гэсэн дүгнэлтийг хийхэд хүргэж байгаа. Өнөөдөр ингээд 30 жилийн хугацаатай гэрээний чинь тал нь өнгөрчихлөө. Тал нь өнгөрчхөөд байхад эдийн засгийн.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: 8 номерын микрофон Ц.Даваасүрэн гишүүн.

Гэрч Ц.Даваасүрэн: Та бүгдийн энэ өглөөний амгаланг эрье. Тэгэхээр өнөөдрийн энэ яригдаж байгаа асуудал дотор нэг анхаарал татаж байгаа юм нь ТЭЗҮ-гүй хөрөнгө оруулалтын гэрээг зурсан асуудал байгаад байгаа байхгүй юу. Тухайн үед үйлчилж байсан Ашигт малтмалын тухай хуулийн 30.1.1 дээр тодорхой заачихсан байдаг. Гэрээ байгуулахдаа батлагдсан ТЭЗҮ-тэй байна гэж. 30.1.2 дээр Нөөцийг Эрдэс баялгийн зөвлөл баталсан байх ёстой байдаг байхгүй юу. Ийм 2 юм хийгдэж байж гэрээ зурагдах ёстой юм. Тэгж байж Их Хурлаар, тэгээд тус хуулийн 29.1.3 дээр юу гэж байдаг гэхээр...

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: Шинжээч гишүүдийн ярьж байгаа зүйл дээр ард нь персентацаа тавиарай.

Гэрч Ц.Даваасүрэн: ...100 саяас дээш бол Их Хурал хэлэлцэнэ ээ гэж байдаг байхгүй юу. Тэгээд Их Хурал хэлэлцэх ёстой. Тэгээд энэ дээр ямар асуудлууд үүссэн гээд тэгэхээр ТЭЗҮ-гүй учраас түрүүн миний яриа гарч байна шүү дээ. Бид нар үнэхээр энийг үр ашигтай үгүйг нь ярьж хэлэлцэхэд ямар ч боломжгүй байсан байхгүй юу. Маш хүндрэлтэй юм. Тийм учраас өнөөдөр хөрөнгө оруулалтын хэмжээг тэр үед 4.1 гээд л, 5.1 гээд л ингээд хоорондоо маргаад байсан. Одоо яасан 21 тэрбум болчихсон байна шүү дээ. Тэгэхээр энэ ТЭЗҮ-гүйгээс болж хамаг юм үүссэн байхгүй юу. Тэгээд дараа нь 2010 оны 3-р сард ТЭЗҮ батлагдлаа гэдэг ийм зүйлийг бидэнд мэдээлсэн. Хөрөнгө оруулалтын гэрээг одоо нэг зүйлийг та нар анхаараарай. Хөрөнгө оруулалтын гэрээг 57 дугаар тогтоолоор чиглэл өгчхөөд дараа нь ҮАБЗ-д танилцуулж байна шүү дээ тийм үү? Их Хуралд танилцуулсан, санал хураасан, 8 хүн эсрэг санал өгсөн. Одоо эсрэг санал өгснөөс энд 3.Энхболд дарга сууж байна. Н.Батбаяр гишүүн сууж байна. АН-аас Д.Ганхуяг байсан, МАН-аас би, Ш.Сайхансамбуу, Ц.Шинэбаяр, Б.Бат-Эрдэнэ аварга гээд. Ингээд бид 7 эсрэг санал, дахиад нэг кноп эсрэг ажилласан. Тэр нь байхгүй байсан Д.Оюунхорол байсан санагдаж байна. Одоо энэ материал архивд байхгүй. Тэгэхээр энэ Н.Энхбаяр гишүүн дарга ч өчигдөр хэлнэ лээ, гишүүд яриад байна шүү дээ. Энэ чинь соёрхон баталсан гэрээ мөн юм уу гэж. Яагаад гэвэл 29.1.3-аар 100 саяас дээш бол Их Хурал хэлэлцэнэ ээ гээд байна шүү дээ. Тэгээд энэ тогтворжуулсан гэрээ мөн юм уу? Хувь нийлүүлэгчдийн гэрээний талаар бол Их хурлаар орж ирсэн юм

байхгүй шүү, чиглэл өгсөн юм байхгүй. Тэгээд ингээд хувь нийлүүлэгчдийн гэрээг бид дагаад яваад байх ёстой юм уу энэ соёрхон баталсан гэрээ мөн юм уу? Энэ асуудлыг бас анхааралдаа оруулах. Ялангуяа тэр архивын материал алга болсон эсэхийг та нар энэ хугацаанд архиваас лавла. Байхгүй бол энэ эрүүгийн хэрэг. Тийм учраас энэ санал хураалтын асуудлыг та нар бас үзээч ээ гэж.

Ер нь бол одоо та нар ингээд л хөрөнгө оруулалт нь нөгөө ТЭЗҮ-гүй явснаас авхуулаад л одоо хар л даа. Өгч байгаа энэ ашгуудыг нь харьцуулахад үнэхээр татвар төлөлтийн байдлыг нь би та нарт зүгээр сүүлийн 1, 2 жилийг хэлъя. 2022 онд Оюу толгой байна шүү дээ, 4.3 их наядыг төлсөн бол манай Эрдэнэт 1.2 их наядыг 3 дахин их төлсөн. 2023 онд Оюу толгой 200 сая доллар буюу 7.2 их наядыг төлсөн. Гэтэл манайх 14 их наядыг төлсөн. Тэгэхдээ энд байна шүү дээ бүх юм орж байгаа. Зөвхөн нөөц биш усны төлбөр зэрэг бүх юм нь ороод шүү. Бүх юм нь ороод Эрдэнэтээс 2, 3 дахин бага төлж байна шүү дээ. Тэгэхээр энэ бүгд бол бид нар эхнээсээ ТЭЗҮ-гүй үр ашигтайг нь тооцох боломжгүй ийм гэрээ хийснээс. Тухайн үед бид нар ингээд асуудаг байсан. Тэгэхээр юу гэж хариулдаг байсан юм гэхээр ойлголт муутай байна та нар, ойлголтын зөрүүтэй байна. Ингээд л нэг дөвчигнөсөн хүмүүс...

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: Ц.Даваасүрэн гишүүнд нэг минут. 8 номерын микрофон.

Улсын Их Хурлын гишүүн Ц.Даваасүрэн: ...Одоо ч гэсэн тэгээд л байгаа биз дээ. Ойлголтын зөрүүтэй байна, ойлголт муутай байна гээд л ингээд л дөвчигнөөд л ингэж байгаад л зүтгүүлээд л баталсан байхгүй юу. Тэгээд өнөөдөр үр дүн дагаврыг нь би та нарт хэллээ шүү дээ. Эрдэнэтээс 2, 3 дахин бүх татвар нь ороод шүү. Бага төлдөг ийм гэрээг бид нар хийсэн гол шалтгаан бол энэ та нарын өнөөдөр яриад байгаа энэ ТЭЗҮ-гүй хийсэн асуудал шүү дээ. Яаж ТЭЗҮ-гүй хийж, яаж ТЭЗҮ-гүй Их Хурал хэлэлцэж болох юм бэ тийм биз дээ. Ямар ч баримжаагүй, ашигтай юм уу, ашиггүйг нь мэдэхгүй ийм зүйл болсон учраас өнөөдөр энэ төсөл чинь 21 тэрбум доллар болсон, 18 тэрбум нь зээл 13.3 тэрбум нь Рио Тинтогийн зээл. Тэд нар зээлийн хүүгээр ашгаа олж байгаа. Бид бол зүгээр л нэг бүх төлбөр нь нийлээд 200 сая доллар хүрэхгүй байна шүү дээ. Ийм том төслөөс. Энэ нь нийтдээ 2010 оны ТЭЗҮ-гээр тооцож үзэх юм бол...

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: 8 номерын микрофон. Сүүлийн тодруулга.

Ц.Даваасүрэн: ...Би нэг зүйлийг эцэст нь хэлъя. Энийг 2010 оны ТЭЗҮ-гээр үзэх юм бол бид нар ерөөсөө энэ дээр ярих ёстой. Үзэх юм бол 400 тэрбум долларын орд байгаа, 1800 тонн алт, 22.7 сая зэс. Гэтэл энэ ашиглалтын хугацаанд бидэнд байна шүү дээ 10 тэрбум доллар л орно гээд бод доо. Энэ чинь нийт байгаа баялгийн 2.5-хан хувь. Тэгэхээр бид нарын хамгийн том алдаа юу байсан ТЭЗҮ-гүй байсан, баялгаа үнэлээгүй байхгүй юу. Баялгаа үнэлж бид нар хувиа үнэгүй авах ёстой. Бусад орны бүх жишиг тийм. Бид нар 50 хувиа авъя, баялгаа гаргая, та нар 50 хувийг нь ав, үйлдвэрээ гарга, энэ схемээр яваагүй. Наад зах нь Ботсвани хүртэл тийм схемээр хийсэн байхгүй юу. Тэгэхэд бид нар тийм юмаар хийгээгүй, баялгаа үнэлээгүй. Энэ асуудлыг бас та нар энэ юуныхаа сонсголынхоо явцад бас яриарай гэдгийг би эцэст нь хэлъя. Баярлалаа.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: Уучлаарай дэгээрээ явна. Гишүүд асуулт асуух ёстой байгаа. Мөн тухайн үеийн Улсын Их Хурлын Эдийн засгийн байнгын хорооны дарга Ц.Баярсайхан даргаас асуусан байгаа. Таныг сууж байх хооронд 9 номерын микрофон. С.Баярцогт сайд. 9 номерын

микрофон өгье.

Гэрч С.Баярцогт: Та бүхэнд энэ өглөөний мэндийг хүргэе. Өнөөдөр ардчилсан хувьсгалын 36 жилийн ойн өдөр байгаа. Тэгээд ардчиллыг дэмждэг нийт монголчууддаа АН-ынхаа гишүүддээ чин сэтгэлийн халуун баяр хүргэе ээ. Зөндөө юмнууд ярьж байна. Тэгээд хүмүүс бол яг зэрэгцэж сууж байгаад зөндөө худлаа ярьж байна. Тийм учраас би дандаа баримт цуглуулж баримттай явдаг юмаа. За одоо надаа 2007 оны Улсын Их Хуралд өргөн барьсан анхны төсөл тэр чигээрээ байна. Энэ дотор хувь нийлүүлэгчдийн гэрээ дотор нь байгаа бүгдээрээ. Хэрвээ та нарт байхгүй гэж байгаа би энийг өгөхөд бэлэн байна. Энэ дотор Хувь нийлүүлэгчдийн гэрээ байгаа хавсралтаар нь дараа нь 2009 оны 2 сарын өргөн барьсан гэрээ бүгдээрээ байна. Энэ дотор Хөрөнгө оруулалтын гэрээ, Хувь нийлүүлэгчдийн гэрээ бас бүгдээрээ байгаа. Энэ Улсын Их Хурлын архивд байгаа материалууд шүү.

Дараа нь Улсын Их Хурал 2 удаа хэлэлцсэн. 7-р сард хэлэлцсэн, 8-р сард хэлэлцсэн. Эдийн засгийн байнгын хорооны санал дүгнэлт гаргасан. Эдийн засгийн байнгын хорооны санал дүгнэлтэд яаж нийцүүлсэн бэ гэдэг бүх тайлбарыг 8-р сарын 19-нд 2009 оны Улсын Их Хуралд өргөн барьж мэдүүлсэн байгаа энийг. Энэ дээр эдийн засгийн тооцоо үндэслэлийг нь хавсаргаад бас мэдүүлсэн байгаа. Дараа нь 57 дугаар тогтоолын биелэлт ямар байна аа гэдгийг харуулсан харьцуулалтыг бас Улсын Их Хурлын гишүүдэд тараасан. Энэ архивд байгаа.

Дараа нь 40 дүгээр тогтоолын биелэлтийг харьцуулсан материалыг бас өгсөн Улсын Их Хуралд байгаа. Түрүүн Д.Дэмбэрэл гуай хэлж байна. ҮАБЗ хуралдаагүй ээ ганцхан 2010 оны 10-р сарын 5-нд хуралдсан тийм юм байхгүй ээ. ҮАБЗ-ийн 2009 оны 8-р сарын 11-ний өдрийн хуралдааны тэмдэглэл, шинжээчдийн дүгнэлт гээд юм байгаа. Энд яаж нийцүүлсэн бэ гэдгийг бас Улсын Их Хуралд танилцуулсан материалыг бас тараасан. Энэ Улсын Их Хурлын архивд байгаа. Дараа нь Хөрөнгө оруулалтын гэрээнд 2009 оны 2-р сард өргөн барьсан гэрээ, 8-р сард өргөн барьсан гэрээ хоёрын харьцуулсан харьцуулалтыг Улсын Их Хурлын гишүүдэд шууд тараасан. Энэ бол 2 гэрээний харьцуулалт. Яагаад гэвэл 57 дугаар тогтоолыг эхний заалт нь хуульд нийцүүл ээ гэж гаргасан бэ гэхлээр 2-р сард өргөн барьсан гэрээ нь өөрөө бие даасан хууль байсан байхгүй юу. Тэгэхээр хүчин төгөлдөр үйлчилж байсан маш олон хуультай зөрчилдөж байсан. Тийм учраас 57 дугаар тогтоолоор одоо хүчин төгөлдөр үйлчилж байгаа хуульд нийцүүл ээ гэдэг ийм тогтоол гаргасан учраас энэ архивын материалд бас байгаа.

Хувь нийлүүлэгчдийн гэрээг яг адилхан зэрэгцүүлээд өөрчилсөн харьцуулсан энэ материал нь бас дахиад байгаа. Дараа нь Улсын Их Хуралд яг одоо өөрчлөлтгүй эх хувилбараар нь монгол, англиар нь бас тараасан. Энэ Улсын Их Хурлын архивд байгаа.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: 9 номерын микрофонд нэмэлт нэг минут.

Гэрч С.Баярцогт: ...Дээрээс нь эдийн засгийн үзүүлэлтүүдийг нь 2 үнээр харьцуулсан материал, 2 үнээр харьцуулсан материалыг бас Улсын Их Хуралд тарааж танилцуулсан. 10-р сарын 5-ны өмнө олон нийтэд тараасан материал энэ 2 материалыг нийт хэвлэлийнхэнд тараасан. Энэ 10-р сарын 5-нд хуралдсан ҮАБЗ-д оруулсан материал. Би өөрөө оруулсан энэ гэрээний хэрэгжилт нь хангагдлаа. Тийм учраас ингээд 3-р сарын 31-нд хүчин төгөлдөр болгуулах гэж байна аа. 10-р сарын 6-нд зурагдах гэж байна аа энэ дээр үндэсний аюулгүй байдлын зөвлөмж танилцуулгыг

нь хүлээн зөвшөөрч байвал зөвлөмж гаргаж өгөөч.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: Сүүлийн тодруулгын нэг минут.

Гэрч С.Баярцогт: Энэ дээр Засгийн газар хуралдсан. Тэгэхлээр энэ бүх материалууд бүгдээрээ байгаа. Улсын Их Хурлын 2009 оны 8-р сарын 19-25-ны хооронд зөвхөн энэ асуудлаар ээлжит бус хурал хийсэн. 57 дугаар тогтоолын биелэлттэй холбогдуулаад. Энэний бүх протоколыг би энэ ном дотор хийчихсэн байгаа. Одоо тэр Ц.Даваасүрэн гишүүний яриад байгаа 7 гишүүнтэй эсрэг санал өгсөн тийм асуудал угаасаа яригдаагүй байхгүй юу. Хэлэлцсэн асуудал нь юу вэ гэхлээр 3 хуульд өөрчлөлт оруулах тухай асуудлыг л хэлэлцсэн. Тэгэхээр ингээд Ц.Даваасүрэн гишүүн юун дээр будилаад байгаа юм гэхлээр би зүгээр ойлгож харсан. Энэ 3 хуулийг хэлэлцэхэд нэгэн дээр нь 8 гишүүн, нэгэн дээр нь 7 гишүүн, нэгэн дээр нь 9 гишүүн эсрэг санал өгсөн байгаа юм. Тэгээд энэтэй холбоотой юмнууд гээд. Тэрнээс...

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: С.Баярцогт дарга аа та баахан цаас харууллаа. Бид нарт ч цаас байгаа л даа. Бид нарт байх байхдаа 94240 хуудас цаас байгаа. Өнөөдөр энэ хуралдааны танхимд оруулаад ирэх юм энэ өрөө дүүрэхээр хуудас байгаа. Канондсон цаас байхгүй биш ээ хангалттай байгаа юм. Зүгээр харамсалтай нь тэрэн дотор 94240 хуудас ирсний 51 хувь нь байгууллагын нууц, төрийн нууц, албаны нууц илүү ноцтой нь маш нууцад авчихсан мэдээллүүд байгаа шүү. Маш нууцыг бид нар задлах юм эрүүгийн хариуцлагатай, гаргаж болохгүй. Тэгэхээр одоо та бүхэн маань энэ дотор тараасан гэсэн энэ дотор тухайн үед байсан Эдийн засгийн байнгын хорооны гишүүд, Эдийн засгийн байнгын хорооны дарга бүгдээрээ байгаа. Тэгэхээр та бүхэн маань хоорондоо энэ бүхнээ сайн ярилцах ёстой, бүгдээрээ өнөөдөр ярьсан бүх зүйл протоколд үлдэж, Хянан шалгах түр хорооны нотлох баримтаар үлдэх байгаа.

Дараагийн хариулт 16 номерын микрофон. Эдийн засгийн тухайн үеийн Эдийн засгийн байнгын хорооны дарга, Улсын Их Хурлын гишүүн Ц.Баярсайхан.

Гэрч Ц.Баярсайхан: Та бүхний өдрийн амгаланг айлтгая аа. Тэгэхээр түрүүний асуусан асуултыг тэр үеийн Эдийн засгийн байнгын хорооны гишүүн Д.Тэрбишдагва, Н.Батбаяр нар бас тодорхой хариулчихлаа л даа. Ер нь бол 2009 онд өргөн баригдсан төслийн материалууд нэлээн том материал байсан. Тэгээд Эдийн засгийн байнгын хороонд шилжүүлсэн учраас Эдийн засгийн байнгын хороон дээр ажлын хэсэг гаргасан. Ажлын хэсгийг тэр үеийн Их Хурлын гишүүн Г.Занданшатар ахалж арваад гишүүнтэй ийм ажлын хэсэг байсан. Тэгээд материалуудыг бол ер нь гишүүдэд бололцооны хэмжээндээ л бид нар тэр үеийнхээ техникийн нөхцөлөөр бол өгсөн. Тэр үед нөгөө энэ гишүүдэд компьютероор шууд өгдөггүй байсан учраас ихэвчлэн канондсон материал өгч байсан. Хэлэлцэх явцад бол мэдээж асуудал гарч байсан тэр нь бол ТЭЗҮ байхгүй байна, нөөц батлагдаагүй байна гэсэн асуудлууд яригдаж байсан учраас нарийвчлан хэлэлцэх бололцоогүй тэгээд явж байгаад ажлын хэсэг ч бас нэлээн хэдэн хуралдсан. Тэгээд сүүлдээ Ажлын хэсэг юу гэж тогтсон гэхээр зэрэг Их Хурал бол мэдээж хөрөнгө оруулалтын гэрээг бол хийхгүй нь ойлгомжтой юмаа.

Тийм учраас өнөөдөр мөрдөж байгаа Монгол Улсын хууль тогтоомжийн хүрээнд Засгийн газар энэ гэрээг байгуулах нь зүйтэй. Тэгээд түрүүн 57 дугаар тогтоолын талаар хэллээ. Өөрөөр хэлбэл 1 дүгээр заалт нь бол 34 хувиас доошгүй хувиар Монголын оролцоог байх энэ бол зүгээр 34 гэдэг чинь бас л хуулийн дагуу гарч ирсэн зүйл. 1998 онд батлагдсан Ашигт малтмалын хуулийг 2006 онд шинэчлэн баталсан.

Тэгэхдээ стратегийн орд гэдэг ойлголт гарч ирээд тэндээ хувийн хэвшил хайгуул хийсэн бол 34-өөс доошгүй хувийг нь төр эзэмших ёстой улсын төсвөөр хайгуул хийсэн бол 51 хувь гэсэн заалт байсан учраас энэ 1 дүгээр заалт бол тэгж гарсан юм. 34 хувийг нь Монголын талын оролцоо байна аа.

2 дахь нь бол манай Эдийн засгийн байнгын хорооны гишүүн Х.Бадамсүрэн нарын гишүүд санаачлаад 40 дүгээр тогтоол гэж гаргасан. Тэр нь бол ер нь Оюу толгойтой ямар нэгэн хөрөнгө оруулалтын гэрээ хийх юм бол ийм асуудалд анхаараарай гээд бараг 8, 9 зүйл заалтыг бол Засгийн газарт чиглэл болгосон. Энэ бол одоо мэргэжлийн байгууллагууд, хувь хүмүүс оролцсон, гишүүд оролцсон ийм тогтоол. Тэгэхээр энэ тогтоол болоод одоо мөрдөж байгаа хуулийн хүрээнд гэрээгээ байгуул аа гэсэн ийм заалт байгаа.

3 дахь заалт нь бол Байнгын хорооны хурал дээр гишүүдийн гаргасан саналаар орж ирсэн. Өөрөөр хэлбэл одоо анхны хөрөнгө оруулалтаа нөхмөгц Монголын тал 51-ээс доошгүй хувийг нь эзэмших ёстой гэсэн ийм заалт бол орж ирсэн юм. Тэгэхээр яагаад тэгж орж байна гэхээр зэрэг тэр үед анх орж ирэх үедээ миний санаж байгаагаар 2.6 орчим тэрбум долларын хөрөнгө оруулалт хийгдэнэ. Тэгээд Монголын тал 34 хувийг эзэмшинэ. Тодорхой хугацааны дараа энэ чинь анхны хөрөнгө оруулалтаа нөхнө тэгэхгүй ингээд хөрөнгө оруулалт нь нэмэгдээд явчихна гэж бол бид нар тэр үед бол хараагүй л дээ. Тэгэхээр анхны хөрөнгө оруулалт бол бас 2.6 энэ нөхөгдөөд дуусахад 51 ийм байдлаар бол гишүүд санал гаргасан нь дэмжигдээд тэгээд энэ 57 дугаар тогтоолд орсон юмаа. За баярлалаа.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: П.Ганзориг гишүүн тодруулъя.

Улсын Их Хурлын гишүүн П.Ганзориг: Би эхнийхээ асуулттай холбоотой яг зөвхөн Эдийн засгийн байнгын хорооны тухайн үеийн гишүүдээс зүгээр товчхон тодорхой бас хариулчхаарай гэж хүсье. Яг энэ Эдийн засгийн байнгын хороогоор гэрээ хэлэлцэж байх үед Хөрөнгө оруулалтын гэрээний төслийг хэлэлцэж байх үед ТЭЗҮ-тэй яг танилцсан уу, танилцаагүй юу гэдгийг л асуух гээд байгаа юм. Тэгээд тухайн үеийн Эдийн засгийн байнгын хорооны санал дүгнэлт аягүй чухал чухал зүйл гаргасан байна лээ. Маш чухал. Одоо тухайлбал 34 хувьд ногдох хөрөнгө оруулалтыг өндөр хүүтэй зээлээр бүрдүүлж ногдол ашгаас тооцож байгаа нь эдийн засгийн үр өгөөж багатай байна аа гээд. Төрийн Монгол талын эзэмшлийн 34 хувьд ногдох хөрөнгө оруулалтын хэмжээг тодорхойлох боломжгүй байна. Дотоодоос эрчим хүч ав энэ тэр гээд маш чухал уг нь заалтуудыг нь гаргаж өгсөн байгаад байгаа юм. Тэгээд яг ТЭЗҮ-тэй тэр үедээ танилцсан юм уу, үгүй юү гэдэг дээр л яг тэр материал нь ирсэн юм уу, үгүй юү гэдэг дээр л тодорхой хариулчхаач ээ гэж хүсэж байгаа юм.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: Тухайн үеийн Эдийн засгийн байнгын хорооны хэд хэдэн гишүүд сууж байгаа. Сая та урагшаа суучих тэгвэл, урагшаа суугаад хариулчих, 8 номерын микрофон. 3.Энхболд гишүүнээс эхлэх үү?

Гэрч 3.Энхболд: Эдийн засгийн байнгын хороонд байгаагүй юм.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: Та байгаагүй юу тиймээ Эдийн засгийн байнгын хороонд. Та өөрийгөө танилцуулаад тодорхой хариулаад явъя аа.

Гэрч Б.Батбаяр: Баярлалаа үг хэлэх боломж олгосонд. Тэгэхээр би намайг би өөрийгөө танилцуулчихъя. Батжаргалын Батбаяр гэдэг хүн байгаа юм. Монгол Улсын Их Хурлын гишүүн байсан. Эдийн засгийн байнгын хороонд өр нь Их Хуралд сонгогдох бүхэндээ л сууж байсан. Би тэр үеийн асуудлыг санаж байна аа. Тэгэхээр ийм байгаа юм. Би тэр үед тухайн үед хэзээ нь байна би санахгүй байна. Гэхдээ яг точно цаг хугацааг нь санахгүй байна. Би ийм үг хэлж байсан асуулт асууж байсан юм. Бид чинь одоо өөрийнхөө юмыг өөр хүнд өгчхөөд 34 хувийг нь эргүүлээд худалдаж авдаг. Ийм байж болох юм уу энэ чинь, бид нарын юм уу энэ чинь Рио Тинтогийн юм уу. Үгүй ээ юу билээ? Рио Тинтогийн юм уу энийгээ нэг та тайлбарлаад өгөөч гэсэн чинь надад олигтой тайлбар өгөөгүй тийм байгаа юм. Тэгэхээр энэ бол...

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: Болчихсон уу? 8 номерын микрофонд нэмэлт.

Гэрч Б.Батбаяр: ...Тэгэхээр бид байна шүү дээ тийм юм байж болохгүй юм шиг надад санагдаад байгаа юм. Яагаад вэ гэхдээр зэрэг бид нар гаднынханд болохоор 34 хувиа өгөөд тэрийгээ худалдаж авдаг, дотоодын хөрөнгө оруулагчдаа болохоор зүгээр хурааж авна гээд загнаад байдаг. Үгүй ээ энэ чинь аль нь бид нарт хэрэгтэй юм бэ? Монголын үндэсний хөрөнгө оруулалт нь хэрэгтэй юм уу, гадаадын хөрөнгө оруулалт нь хэрэгтэй юм уу? Би энийг ерөөсөө ойлгохгүй байгаа. Энийг би хэлж байна аа нэгдүгээрт.

Хоёрдугаарт, гэвэл би одоо санаж байна. Нэг зүйлийг би бүүр хэлмээр санагдаад байгаа юм. Юу вэ гэхдээр зэрэг би 2008 онд Их Хурлын гишүүн бас байсан. Тэр жилийн төсөв байна шүү дээ улсын төсөв 2 их наяд хүрэхгүй л төгрөгөөр батлагдаж байсан юм даа. Тэр үед байсан гишүүд санаж байгаа байх. Энэ 2024 оны төсөв гэсэн чинь 37, 38 их наяд...

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: 8 номерын микрофон сүүлийн тодруулга.

Гэрч Б.Батбаяр: ...Батлагдсан. Тэгээд энэ мөнгөө яагаад хааш нь яаж хийснээ ийм асуулга ийм юм явуулж болдоггүй юм уу гэдгийг би санал болгож байгаа юм. Одоо хамгийн чухал асуудал намайг жоохон хүлээцтэй хандаарай. Би нэг минутаа нэмээд өгчих тэгэх үү, тэгэхээр ийм байна аа. Хамгийн ноцтой асуудал энэ Оюу толгойтой хамтарсан хамтран ажилладаг Рио Тинтогийн чинь найз Рубин Бродерс гээд нэг компани байгаа юм. Английн их том компани. Тэр компанитай 2008 онд Спешиал гэдэг компани энд Баянхонгор аймагт алт олборлох үйлдвэр байгуулсан. Тэгээд би тэр компанийнх нь захирал байсан юм. Тэгээд би өвдсөн 2019 онд маш хүнд өвдсөн. Нойр булчирхайн өвчнөөр өвдөөд гадаад дотоодод эмчид үзүүлээд би чинь тэргэнцэр дээр сууж явдаг байлаа шүү дээ.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: Таны хугацаа дуусчихлаа. Тэгэхдээ танд дараа нь ярих боломж бас олдоно оо. Гишүүдийн асуултад бол. Өнөөдөр Улсын Их Хурлын дэгийн таны цаг дуусчихлаа. Тэгэхээр Улсын Их Хурлын дэгийн тухай хууль болон Хяналт шалгалтын тухай хуулиар зохицуулж байгаа. За тэгээд бүгдээрээ хугацаатай учраас би хуулиас давж хугацаа өгч болохгүй юмаа. Гэхдээ танд гишүүд асуухад нэмэлтээр хариулах боломж олдоно оо. Эдийн засгийн байнгын хорооны гишүүд байсан 4 номерын микрофон Д.Тэрбишдагва гишүүн.

Гэрч Д.Тэрбишдагва: Техник эдийн засгийн үзүүлэлтийг бид тэр үед үзээгүй ээ.

Техник эдийн засгийн үзүүлэлтийг ТЭЗҮ-ээ батлагдаагүй байж байхдаа гэрээ батлагдсан, дараа нь нөхсөн гэдэг нь баримт байгаа. Зүгээр С.Баярцогт гишүүн ярьж байна баримт байгаа хэлэлцэж байсан гэдэг нь үнэн байх л даа. Тод тодорхой баримттай С.Баярцогтын номыг би бас уншиж харж л байсан. Тэр баримтууд баталгаатай баримтууд байгаа ч гэсэн тэрний дагуу үр дүнгээр юу хийсэн гэдгийг нь бид ярих ёстой юм л даа. Тэгэхээр техник эдийн засгийн үндэс нэг ийм юм байгаа. Зүгээр бид 2013 онд санхүүгийн шалгалт хийгээд 2 тэрбум төгрөгийн...

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: 4 номерын микрофон нэмэлт минут.

Гэрч Д.Тэрбишдагва: ...Энэ нэг зөрчил илрүүлж байсан 2018 оны том ажлын хэсгээр зөндөө зөрчил илрүүлж байсан. Энийг бол дараа ярих юм байна гэж бодоод би ерөөсөө энэ тэр лүү орохгүй байгаад байгаа юм. Түрүүн нэг хэлэх гээд дутуу орхисон юм бол энэ 2009 оны үед Голден Сакс гэдэг компанийг зөвлөгч компаниар авсан байгаа юм. Гэтэл Голден Сакс компани өөрөө Рио Тинтогийн хувь эзэмшигч. Рио Тинтогийн хувь эзэмшигч компанийг Монгол Улсын Засгийн газрын зөвлөх компаниар авч байсан гээд ингээд үзэх юм бол энэ ерөөсөө эхнээсээ нөгөө мордохын хазгай гээд миний хэлээд байгаа чинь ингээд ярих юм их юм байгаа юмаа. 57 дугаар тогтоолд бол маш чухал чухал заалтууд орсон л доо. Зарим бүтээгдэхүүний үнийн өсөлтийн албан татварын тухай хуулиудад зааснаас өөр нөхцөл тогтоосон нь түүнчлэн шинэ төрлийн татвар бий болгосон нь Монгол Улсын...

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: 4 номерын микрофон нэмэлт сүүлийн тодруулга.

Гэрч Д.Тэрбишдагва: ...Энэ төрлийн татвар бий болгосон нь Монгол Улсад хүчин төгөлдөр үйлчилж буй хууль тогтоомжийн тухай гэрээгээр өөрчилж цаашид уг гэрээний дагуу талууд тодорхой хуулийн заалтыг биелүүлэх байх нөхцөлийг бүрдүүлж байна аа гээд гэх мэтчилэн одоо ингээд энэ 57 дугаар тогтоолоор их сайн тогтоол гарсан юмаа. Тэрний дагуу хэлэлцсэн боловч тэгээд тэрийгээ хэрэгжүүлээгүй. Тэгээд энэ нэг яриад байгаа юман дээр гардаг, ярьдаг, хурлаар орсон гэж ярьдаг байхгүй юу. Яг үнэндээ тэр үед нь тэгээд аргалаад сүүлд нь протокол дээр бид ярилц аа л гэдэг юм ярьчихдаг болохоос эцсийн одоо яг дагуу энэ юу тогтоол гэдэг чинь өөрөө хууль шүү дээ. Хууль хэрэгжүүлж үгүй зүгээр хэлэлцсэн гэдгээрээ аргалж өнгөрөөд байгаа юм уу л гэдэг юм их харагдаад байдаг юм даа. Шалгалтын явцад олон зүйлүүд эндээс мэдэгдэж харагдаж, бид дүгнэлт дээрээ их маш тодорхой, гучаад дүгнэлт гаргаж 2018 оны ажлын хэсгийн дүгнэлт гаргасан шүү дээ. Тэгээд тэрийг бол би дараагийн.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: За ойлголоо. 3 номерын микрофон. Гэрч ярьж байхад хурал явж байхад дундуур нь битгий яриарай та бүхэн ярьж байгаа хүмүүсээ хүндлээрэй. 3 номерын микрофон өгье.

Гэрч Н.Батбаяр: Тэгэхээр тухайн үед Засгийн газар өргөн барьсан. Манай С.Баярцогтын хэлж байгаагаар бүх материал өргөн барьсан, бүгдээрээ ирсэн. Гэхдээ тэр ирсэн материалыг судалж үзээд, Улсын Их Хурал тэр гэрээг хүлээн зөвшөөрч гэрээг батлах тийм боломж байгаагүй. Яагаад гэвэл учир дутагдалтай байсан учраас. Тэгээд шууд буцаачих дээр энэ тэгээд бүүр гацчих гээд тийм үү, тэгээд Засгийн газар энийгээ Засгийн газартаа чиглэл өгье, үүрэг өгье гээд 57 дугаар тогтоолыг гаргасан юм. Тэгээд өөрөө Их Хурал гэрээг батлахгүй болоод, Засгийн газар тийм үү энэ Их Хурлын 57 дугаар тогтоолын хүрээнд гэрээг батлаад гэрээг байгуул аа гэдэг үүргийг өгсөн юм. Ийм л учиртай. Гэтэл хамгийн харамсалтай нь гэрээг байгуулах явцдаа тухайн үед

хүчин төгөлдөр байсан Монгол Улсын татварын гол эх үүсвэр болсон гэнэтийн ашгийн 68 хувийн татварыг хүчингүй болгуулж байгаад гэрээ хийсэн явдал нь хамгийн том хуулийн зөрчил юмаа.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: 3 номер нэмэлт нэг минут.

Гэрч Н.Батбаяр: Гэнэтийн ашгийн татвар бол 2009 онд энэ гэрээ хийгдэхээс 3 жилийн өмнө батлагдаад, 3 жил Эрдэнэтээс бусад газруудаас татвараа авч байсан хууль. Тэр хуулийн хүрээнд Монгол Улсад тэрбум гаруй доллар орж ирсэн юм. Тэрүүгээрээ хүүхдийн мөнгөө, хөрөнгө оруулалтаа, нөөцийн сангаа бүрдүүлж байсан юм. 3-ны 1 нь хүүхдийн мөнгө, 3-ны 1 нь хөрөнгө оруулалт, 3-ны 1 нь нөөцийн сан. Тэр нөөцийн санд төлсөн 3-ны 1 мөнгөө С.Баярцогт Сангийн сайд байхдаа 2008, 2009 оны хямралаас гарах ажлыг авч гарч байсан түүхтэй. Тэгтэл хамгийн чухал татвараа авч байх ёстой заалтаа унагаачихсан явдал өнөөдрийн энэ эдийн засгийн хохирол учруулсан нөхцөл болчихоод байгаа байхгүй юу даа. Энийгээ л бид нар гол нь тойрч ярих ёстой юм байгаа юм гэж хэлэх гэж байгаа байхгүй юу даа. За баярлалаа.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: 2 номерын микрофон Х.Бадамсүрэн гишүүн.

Гэрч Х.Бадамсүрэн: Та бүгдийнхээ энэ өдрийн амар амгаланг айлтгая аа. Тэгэхлээр Эдийн засгийн байнгын хорооны гишүүд тодорхой хариуллаа. Гэхдээ энэ бас давхардуулах гээд л хэдэн зүйлийг хэлье. Энд бол стратегийн ач холбогдолтой орд Оюу толгой, 5 толгойг эдийн засгийн эргэлтэд оруулах асуудалд тухайн үеийн Улсын Их Хурал, Засгийн газар бол онцгой ач холбогдол өгч ажилласан. Тэгээд энэ Улсын Их Хурлын дарга Д.Дэмбэрэл гуайн захирамжаар Ажлын хэсэг байгуулагдсан. Энэ хөрөнгө оруулалтын гэрээн дээр ажиллах тэгээд тэрнийг нь бол миний бие ахалж ажилласан. Тэгээд энэ дээр энэ хөрөнгө оруулалтын гэрээг байгуулах 40 дүгээр тогтоолын хавсралтаар, хавсралт 2 номер номероор тодорхой зарчим, үндсэн зарчим...

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: 2 номерын микрофон нэмэлт минут.

Х.Бадамсүрэн: ...Засгийн газарт өгсөн. Энд бол тодорхой асуудлууд тусгагдсан. Түрүүн зарим гишүүд нэлээн тодорхой ярилаа. Энэ дээр давхардуулахгүйгээр хэлье. Дэд бүтцийн асуудал тодорхой тусгагдсан. Тухайлбал, эрчим хүчний асуудал. Эрчим хүчний асуудлыг бид тухайн үед нь станцаа барьчихсан бол одоо ер нь өнгөрсөн хугацаанд жилд нэг 200 сая долларын эрчим хүчийг импортоор авч байна шүү дээ. Энэ валютаа хэмнэх боломж байсан нэгдүгээрт.

Хоёрдугаарт нь эцсийн бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэх зарчим барья гэсэн тэр чиглэлд яригдсан. Энэ бол зэсийн баяжмал хайлуулах боловсруулах үйлдвэрийн асуудал байсан. Энэ асуудал бол одоо эхэлж яригдах ч үгүй байна гэх мэтчилэнгийн асуудал энэ хавсралтаар түрүүний хэлсэн удирдамж үндсэн чиглэл 9 заалттай байсан юм. Тэгээд энэ болгон дээр бас дараа нь тодруулж ярих...

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: 2 номер сүүлийн тодруулга.

Гэрч Х.Бадамсүрэн: ...Төрийн хувь эзэмшлийн талаар бол түрүүн бас гишүүд маань нэлээн ярьчихлаа. 34 хувиас эхэлье. Тэгээд тэрийгээ улмаар цаашид яг тэр

юундаа 50 хүртэл өсгөө гэсэн ийм заалттай байсан. Тэгээд энэ дээр бол Эрдэнэт үйлдвэрийн жишиг бий л дээ. Бид энэ гэрээг байгуулахдаа үнэхээр одоо нэг 2 дахь Эрдэнэттэй болгоё гэдэг ийм хүсэл эрмэлзлийг барьж ажилласан. Тэгээд энэ дээрээ Ардын намын гишүүд, АН-ын гишүүд нэг үзэл бодолтой яг эрх ашгаараа улсынхаа эрх ашгаар нэгдэж ажилласан. Ийм л зүйл байгаа юм даа.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: Баярлалаа. Өөр Эдийн засгийн байнгын хорооны гишүүдээс. 16 номер. Эдийн засгийн байнгын хорооны дарга Ц.Баярсайхан.

Гэрч Ц.Баярсайхан: Ер нь тэр үеийн Эдийн засгийн байнгын хороо бол Их Хурлын бараг нийт хэлэлцэгдэж байгаа асуудлын нэг 60-70 хувийг нь хэлэлцдэг ийм Байнгын хороо. Ер нь мэргэжлийн эдийн засагч нар орсон. Тэр дээр бол ер нь би боддог юм. 2008-2011 онд ажилласан. Тэнд ямар нэгэн юу байхгүй зөвхөн улсын эрх ашгийн төлөө бол нэгдэж ажилласан гэж ингэж боддог. Тэгээд том ажлын хэсэг дээр Х.Бадамсүрэн дарга, Байнгын хорооны ажлын хэсэг дээр Г.Занданшатар, Н.Батбаяр, Д.Тэрбишдагва гээд бүгдээрээ л бид нар тэнд хамтарч ажиллаж байж байж ийм дүгнэлтүүд гаргасан. Ер нь бол материалуудыг бол бас гишүүд нэлээн сайн үзэж харсан. Тэрнийхээ үндсэн дээр тэр Байнгын хорооны санал дүгнэлт гэж гаргасан юм. Одоо өөрөөр хэлбэл энэ Оюу толгойн гэрээн дээр. Тэгэхээр нэгдүгээрт тэр эрчим хүчний асуудлаа дотоодоосоо сайн хангаач ээ энэ бололцоотой гэж үзэж байсан юм. Хоёрдугаарт говьд говийн бүс нутагт ажиллах уурхай...

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: 16 номерын микрофон нэмэлт нэг минут.

Гэрч Ц.Баярсайхан: ...Тэгэхэд гарцаа байхгүй гүний усыг ашиглах юм бол гүний ус бол бас хөрсний ус тэгээд хөдөөгийн худаг ус, усан хангамжид нөлөөлнө өө тийм учраас шинэ дэвшилтэт технологи оруулах эсвэл усаа дахиж ашиглах гэсэн ийм санаануудыг тэр үед ярьж тэгээд санал дүгнэлтдээ бас оруулж өгч байсан гэдгийг хэлье ээ. Баярлалаа.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: Баярлалаа. Дараагийн асуулт 9 номер. С.Баярцогт дарга.

Гэрч С.Баярцогт: 2008, 2009 он бол Монгол Улсын хувьд хамгийн хүнд үе байсан. 4 орчим хувьтай байсан эдийн засаг -1.6 болтлоо унасан. Бид нар улсын төсөв 2.3 их наяд байсныг нь 2 удаа тодотгоод 1.9 болтол нь буулгаж байсан. Өөрөөр хэлбэл Монголын түүхэнд 2 удаа төсвийн тодотгол хийхдээ орлого зарлага хоёроо хоёуланг нь буулгасан тохиолдол зөвхөн энд л байгаа. Тухайн үед арилжааны 2 банк дампуурсан дээрээс нь Монголын валютын нөөцийн 50 хувь нь 6 сарын дотор гадагшилж байсан, ийм хүнд хэцүү үе байсан. Энэ үед бол Улсын Их Хурлын 40 дүгээр тогтоолын дагуу Эрдэс баялгийн эрчим хүчний сайд ахлаад энэ...

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: 9 номер нэмэлт минут.

Гэрч С.Баярцогт: ...Энэ дараагийн 2 дахь асуудал гээд нөгөө бүтнээрээ явна шүү дээ тиймээ. Би тэгж ойлгоод байгаа шүү дээ. Тэгээд энэ үед бол би 2 асуулт асуусан шүү дээ П.Ганзориг гишүүн би эхнийхэд нь хариулчихсан. Одоо 2 дахь нь энэ хүүтэй холбоотой ямар нөхцөл байдал байсан бэ гэж асуусан шүү дээ тийм. Гэрээ яагаад тэр нууц байсан гэсэн ийм асуулт тавьсан. Тийм учраас анхны гэрээн дээр бол

LIBOR дээр нэмэх нь авч байсан юм байна лээ 2007 онд. 2009 онд анхны ажлын хэсэг хэлэлцээр хийхдээ Америкийн хэрэглээний индекс дээр нэмэх нь 9.9 гэдэг хүү авсан байсан. Ингээд гишүүд энчээ ингээд будилуулаад зөндөө юм яриад байгаа юм. Би зүгээр хууль уншиж тайлбарлая л гэж бодоод байгаа юм. Улсын Их Хурлын Ашигт малтмалын тухай хуулийн 30 дугаар заалт дээр хөрөнгө оруулагч нь, үгүй ээ 29.2 дээр. Энэ хуулийн 29.1-д заасан гэрээг Монгол Улсын Засгийн газар...

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: 9 номер, сүүлийн тодруулга.

Гэрч С.Баярцогт: ...Нөгөө эхнийхийг 3-аар өгөөгүй шүү дээ. Тэгээд гишүүд болохоор ийм юм хэлээд байгаа юм. Яагаад 34 хувь яагаад 50 хувиа үнэтэй аваад байгаа юм бэ гээд. Энэ Ашигт малтмалын хуулийн 5.3, 5.4, 5.5-аар тодорхой заагдчихсан. Энэ бол ашигт малтмалынхаа 34 хувийг авч байгаа ерөөсөө биш. Тэр ашигт малтмалын орд бол 100 хувь Монголд байгаа. Тэрэн дээр ажиллаж байгаа оператор компанийн 34 хувийг хөрөнгө гаргаж авах тухай л хуулийн зохицуулалттай. Тэрний дагуу л хийгдсэн ийм зүйл байгаа. Тийм учраас тухайн үеийн зээлийн хүү бол хамгийн хүнд нөхцөлтэй авсан зээлийн хүү байсан гэдгийг би П.Ганзориг гишүүний асуултад хариулахдаа хэлмээр байгаа юм. Яг тухайн үед бол манайх гаднаас мөнгө босгож чадахгүй байсан. ОУВС-ийн 18 сарын Стэнд бай хөтөлбөрт орчихсон бүх хандив.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: Нэмэлт асуултад 18 номерын микрофон Б.Энэбиш захирал.

Гэрч Б.Энэбиш: Та бүхний өдрийн амгаланг айлтгая аа. Түрүүн нууцын асуултаар ингээд асуулт асуусан. Тэрэнд би хариулъя. Хөрөнгө оруулалтын гэрээнд бол Гадаад хэргийн яам орчуулга албан ёсных Эрдэнэс МГЛ болон Айвенхоу Майнз компани бол компаниудынхаа тамгыг дарсан байгаа. Харин яам тамгын газруудын хооронд явуулж байсан гэрээгээ одоо энэ хэсэг үед нь явуулж байсан үед бид бол нууцын журмаар хэрэглээрэй гэсэн албан бичигтэй явуулдаг байсан юм. Түүнээс биш албан ёсоор нууцад авсугай гэсэн. Тийм юу бол тухайн үед байгаагүй ээ.

Хоёрдугаарт бол хувь нийлүүлэгчдийн гэрээний тухай түрүүн гишүүд нэлээн хэлсэн. Энэ дээр бас нэг тодотгол хэлье. Хувь нийлүүлэгчдийн гэрээ бол Оюу толгойн хэлэлцээрийн бүх шатад хамгийн гол асуудлуудын нэг байсан. Өөрөөр хэлэх юм бол хэлэлцээний явцад хэлэлцсэн бүх асуудлууд Хөрөнгө оруулалтын гэрээ Засгийн газрын түвшинд шийдэгдэх нь бол Хөрөнгө оруулалтын гэрээнд ороод Хувь нийлүүлэгчдийн түвшинд шийдэгдэх нь бол Хувь нийлүүлэгчдийн гэрээнд ороод ингээд суугаад явах...

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: 18 номер нэмэлт нэг минут.

Гэрч Б.Энэбиш: ...Холбогдох бүх танилцуулгууд бол яаж орж ирсэн талаар түрүүн С.Баярцогт сайд бол дэлгэрэнгүй танилцуулсан. ТЭЗҮ-ийн асуудал бас яриад байгаа юм. ТЭЗҮ дээр бол хэлэлцээрийн явцад урьдчилсан ТЭЗҮ бол байсан. Хэлэлцээрийн үр дүнд санхүүгийн асуудлыг хэрхэн тохиролцохоос шалтгаалаад ТЭЗҮ-д их өөрчлөлт орох байсан учраас ямар ч байсан энэ гэрээ хүчин төгөлдөр болохоос өмнө ТЭЗҮ батлагдсан байх ёстой шүү урьдчилсан нөхцөлийг гэрээндээ хийгээд л 6 сарын дараа батлаад ингээд л явсан ийм л зүйл байгаа л даа. Голдман Сакстай холбоотой нэг зүйл ярьсан. Эрдэнэс МГЛ компанид бол тухайн үед тийм гадаадын

зөвлөх авах хэмжээний мөнгө байгаагүй. Ер нь Засгийн газрын хэмжээнд ч гэсэн тэгээд Дэлхийн банкны төслийн санхүүжүүлэлтээр 150 мянга орчим доллар байх аа. Тэр мөнгөөр Голдман Сакстай гэрээ байгуулаад зөвлөгөө...

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: 18 номерын микрофон сүүлийн тодруулга.

Гэрч Б.Энэбиш: ...Тэгээд авч байсан. Тэгээд тэр Голдман Сакс бол тухайн үед Хятадын Засгийн газрын албан ёсны бараг зөвлөх компани хүртэл байсан тийм том л компани шүү дээ. Бид нар тэгээд маш товч зөвлөгөө авч байсан. За баярлалаа.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: Дараагийн асуултыг Рио Тинтод тавьсан байгаа. Зээлийн хүүг тухайн үедээ хэрхэн ямар бус үндэслэлтэйгээр санал болгож байсан бэ гэсэн П.Ганзориг гишүүний асуулт байгаа. Хэн хариулах вэ? 12 номерын микрофон С.Мөнхсүх захирал.

Гэрч С.Мөнхсүх: За уучлаарай тэр үед би байгаагүй. Тэгэхлээр тэрний түүх намтрыг нь бол надад мэдээлэл алга байна аа. Тэрэн дээр тусдаа жичид нь хариу өгч болох уу? Лавлаж асуух байна.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: П.Ганзориг гишүүн тодруулъя.

Улсын Их Хурлын гишүүн П.Ганзориг: Зээлийн хүүг нэгд тогтоосон үндэслэл маш чухал. Тухайн үеийн бол уул уурхайн төслүүдэд өгч байсан санхүүжилтээс нэн даруй 3-6 хувиар өндөр ийм хүү байгаа нэгд. Хоёрт, энэ маань өөрөө 30 жилийн гэрээгээр үргэлжилж байгаа үр дагавар нь үргэлжилж байгаа зүйл. С.Баярцогт сайдын ярьж байгааг бас ойлгож байна. Та ч өөрөө сайн мэдэж байгаа. Тэр эдийн засгийн энэ дэлхийд санхүүгийн хямрал Монголын эдийн засгийн нөхцөл байдал 30 жил тийм үргэлжлэхгүй нэг 3 жилийн л асуудал байлгүй дунджаар. Тэрнээс цааш 30-аас дээш жилд энэ хүүгийн чинь өндөр түвшинд чинь шууд нөлөөлнө өө. Ялангуяа ирээдүйд авах Монголын өгөөжид. Энэ дээр ямар тооцоо хийсэн бэ гэдгийг л асуугаад байгаа юм.

Ер нь бол эдийн засгийн хамтын ажиллагааны байгууллага хөгжлийн байгууллага буюу Өү Эй Си Ти-гийн гаргасан зөвлөмж байж байгаа юм. Уул уурхайн энэ томоохон төслүүдэд хөрөнгө оруулалт хийхдээ энэ хөрөнгө оруулагч тал бол нэг талдаа өөрсдийнхөө холбоо хамаарал бүхий компаниудаас өндөр хүүтэй зээл.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: С.Баярцогт сайдаас тодруулсан байна. 9 номерын микрофон.

Гэрч С.Баярцогт: Монгол Улс олон улсын гадаадын зах зээлээс мөнгө босгох туршлагагүй байсан П.Ганзориг гишүүн ээ. Ерөөсөө босгож байгаагүй. 2012 онд анх удаа Евро бонд гээд Хөгжлийн банк байгуулсныхаа дараа босгосон. Тэгээд 2013 онд байх аа 2012 онд тиймээ. Анх Чингис бондыг Эдийн засгийн хөгжлийн сайд Н.Батбаяр байхдаа босгосон. Тэгэхээр Монголд гаднаас мөнгө босгосон туршлага өмнө нь байгаагүй дандаа олон улсын хөгжлийн байгууллагуудаас зээлээ авдаг байсан. Харин Эрдэнэтийн өр бол одоо тэр түрүүн Н.Энхбаяр ерөнхийлөгчийн хэлсэн Оросын их өр гээд 10 тэрбум ам.долларын өр байсан. Тэгэхлээр бид нар нэг зүйлийг ойлгох хэрэгтэй. Монгол тухайн үедээ олон улсын валютын...

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: 9 номерын микрофон нэмэлт минут.

Гэрч С.Баярцогт: ...ОУВС-ийн хөтөлбөрт орчихсон юм. Манайх төсөв өөрөө маш хүндрэлтэй, дотооддоо орлогогүй. Өөрөөр хэлбэл манай зээлжих зэрэглэл болбол гаднаас зах зээлээс мөнгө босгох ямар ч бололцоогүй байсан юм. Тийм учраас бид нар хөрөнгө оруулагч талдаа хүсэлт тавьсан. Өөрөөр хэлбэл бид нар бол 34 хувиа хэзээ ч делюшн хийлгэхгүй ээ. Тэгэхдээ энэ мөнгийг хөрөнгө оруулагч тал босгооч ээ. Дээрээс нь бид нар босгож чадахгүй байсан ч гэсэн бид нар делюшн хийлгэхгүй шүү гэдэг заалтыг бол гэрээн дотроо суулгачихсан байсан юм. Тийм учраас бид нар харилцан тохиролцож байгаад энэ гэрээг, энэ хүүг авсан. Энэ хүү бол 30 жил явж болохгүй ээ гэдгийг би тэр даруйдаа ойлгоод гэрээний дараа шууд хэлэлцээр хийсэн. Энэ хэлэлцээр нь явсаар байгаад одоо 10-р сарын, 2010 оны 3-р сарын 31-нд хүчин төгөлдөр болсон. Бараг залгуулаад л гэрээ хийсэн хэлэлцээр хийсэн, тэгээд 2011 оны...

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: 9 номер сүүлийн тодруулга.

Гэрч С.Баярцогт: ...2011 оны 2010 оны, 2011 оны 6-р сарын 8-нд LIBER+ 6.5 болгосон. Тэгээд энүүгээрээ бол шууд хүү нь бол 3.9 хувиар шууд буурч байсан юм. Өөрөөр хэлбэл дундаж хүү чинь урьд нь 12 орчим байгаад байсан байхгүй юу 9.9 дээр нэмэх нь Ю Эс Си Пи Эй гэдэг чинь LIBER 6.5. Тухайн үед LIBER 03 байсан тийм учраас бид нар 6.8 болгосон, эрс сайжруулж байсан ийм өөрчлөлтийг ерөөсөө жилийн дотор хийсэн байгаа. Энэ 7 жил тутам ярьаа гэдэг саналыг би өөрөө гаргасан. Эхлээд эд нар бол 10 гэдэг зүйл ярьсан. Тэгээд би энэ уул уурхайн мөчлөгөө харъяаа. Бумба ба циклийг харахлаар ерөөсөө 7 жилийн циклтэй л байгаад байсан. Тийм учраас энэ циклдээ бариулъяаа. Өөрөөр хэлбэл үнэ өснө, үнэ буурна. Энэ үед л хүүгээ дандаа ярьдаг.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: Баярлалаа. Бас өнөөдөр энэхүү сонсголд Монгол Улсын 26 дахь Ерөнхий сайд Сүхбаатарын Батболд бас гэрчээр дуудагдсан байгаа. С.Батболд Ерөнхий сайд Хянан шалгах түр хорооны сонсголд албан ёсоор өөрийн гарын үсэгтэй хариултаа бас албан ёсоор ирүүлсэн байна аа.

Тэгэхээр Хянан шалгах түр хорооны Улсын Их Хурлын хяналт шалгалтын тухай хуулийн 38.2-т бас ингэж албан ёсоор ирүүлж болдог байгаа. Тэгэхээр бас бусад хүмүүс. Тэгэхээр Улсын Их Хурлын хяналт шалгалтын тухай хуулийн 38.2-оор бас албан ёсоор ингээд захиагаар ирүүлж болдог байгаа. Тэгэхээр зарим хүмүүст бас хэлэхэд ингээд албан ёсоор мэдүүлгээ ирүүлж бас болдог юмаа. Ирээгүй хүмүүстээ хэлж байгаа юм. За дараагийн гишүүн Б.Бат-Эрдэнэ гишүүний микрофоныг өгье.

Улсын Их Хурлын гишүүн Б.Бат-Эрдэнэ: Баярлалаа. Тэгээд 1948 онд НҮБ-аас хүний эрхийн түгээмэл тунхаглалыг энэ өдөр баталж байсан. Тэгээд та бүхэндээ хүний эрхийн өдрийн мэндийг дэвшүүлье ээ. Ардчилсан хувьсгалын 36 жилийн ойн баярын мэндийг бас дэвшүүлье. С.Баярцогт сайдаас асуумаар байна. Энд ирсэн бүх гэрч нар маань ярьж байгааг харахаар бүгдээрээ л эсрэг байсан юм байна. Өөрөөр хэлбэл юу гэж уншигдаж байна вэ гэхээр тухайн үеийн Засгийн газар Улсын Их Хурлаас гарсан шийдвэрүүдийн эсрэг байсан юм биш үү. Өөрөөр хэлбэл Улсын Их Хурлын гаргасан шийдвэрийн эсрэг Засгийн газар байсан юм биш үү гэж ойлгогдохоор байгаа. Та дөнгөж сая энд гарсан илтгэл дээр мэдээлэг мэдээлэл танилцуулга дээр таны хэлснээр 2019 онд ашгаа хүртэж эхэлнэ ээ гэсэн байна. 2019 онд ашгаа хүртэж эхэлнэ

ээ гэсэн байна. О.Батнайрамдал гишүүн ээ би минутаа дахиад авъя. Та 2-ын яриа энд сонсогдоод ерөөсөө юм ярьж чадахгүй байна. Эсвэл та 2 маань гэрчүүдээ хүндлээд гараад муудалцчихмаар байна. Би минутаа дахиж авъя.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал:
Б.Бат-Эрдэнэ гишүүний нэг минутыг өгье.

Улсын Их Хурлын гишүүн Б.Бат-Эрдэнэ: Эдийн засгийн байнгын хороо 2009 оны хаврын ээлжит чуулганы Эдийн засгийн байнгын хорооны 5-р сарын 8-ны өдрийн хуралдааны дэлгэрэнгүй тэмдэглэл дээр Эдийн засгийн байнгын хороогоор Оюу толгой төслийн талаарх ажлын хэсгийн дүгнэлтийг хэлэлцье гэсэн асуудлыг хэлэлцэхээр тогтоод ирц бүрдсэнээр энэ Эдийн засгийн байнгын хорооны хурал эхэлсэн байгаа. За ингээд Улсын Их Хурлын даргын захирамжаар байгуулагдсан ажлын хэсэг Эдийн засгийн байнгын хорооны тогтоолоор батлагдсан ажлын хэсэг 2 хамтарч хуралдаж, хуралдсан санал дүгнэлт гарсан байгаа. Энэ бол Эдийн засгийн байнгын хорооны дарга Ц.Баярсайхан гишүүн танилцуулсан. Энэ дээр Гомбожавын Занданшатар Эдийн засгийн байнгын хорооны тогтоолоор байгуулагдсан ажлын хэсгийг ахалж ажиллаж байсан. Ц.Ганхуяг гишүүний асуултад хариулахдаа юу гэж хэлж байсан бэ гэхээр Ц.Ганхуяг гишүүний ярьж байгаа зөв өө, 34 хувийг өндөр өртөгтэй эзэмшээд байгаа юмаа. Эзэмшихдээ зардалгүй эзэмшиж байгаа боловч 34 хувьд ногдох хөрөнгө оруулалтаа хийхээр нийт хөрөнгө оруулалтын хэмжээг 5 тэрбум доллар гэж тооцвол 1.7 тэрбум долларын хөрөнгө оруулалт хийх үүрэг хүлээж байгаа юм. Ийм учраас энэ асуудлыг ярьж байгаад 3 хувилбарыг санал болгож байна аа.

Нэгдүгээрт бүх татвараа авъя гэдэг санааг би сая хэлсэн. Бүх татвараа авахаар таны хэлсэн ашгийн татвар, нөөцийн төлбөр 2 дээр чөлөөлөгдөж байгаа Гаалийн татвар авах, ногдол ашгийн татвар авах, 68 хувийн татвар авах гээд тооцвол үндсэндээ үнийн янз бүрийн түвшинд 80 хүртэлх хувийн татвар манай Ашигт малтмалын хуулиар оногдож байгаа юм. Ингээд бүх татвараа аваад бид ашиг бид хувь эзэмшихгүй явахад 80 хувиа авах бололцоо байна гэсэн энэ саналыг тусгасан. 2.1 заалт бол бүх татвараа авъя гэсэн заалт юмаа. Хэрвээ бид гэнэтийн ашгийн татвараас чөлөөлөх юм Монголын талд оногдох 34 хүртэл байдаг юм уу, хөрөнгө оруулах үүрэг хүлээхгүйгээр эзэмшье. Одоогийнхоор бол 5 тэрбум доллар анхны хөрөнгө оруулалт гэж үзвэл 1.7 тэрбум долларын хөрөнгө оруулах үүрэг хүлээгээд 1.7 тэрбум нь 9.9 дээр нэмэх Америкийн инфляцын түвшин нэмэгдвэл 10 гаруй хувийн хүүтэй явахад ногдол ашгаас эргүүлж төлөх хугацаа хүртэл 4.2 тэрбум долларын өртэй болж байгаа юмаа. Ингээд 2023 он хүртэл ногдол ашиг авахгүй ээ. Бидний тооцоогоор илүү урт хугацаанд бид ногдол ашиг авахгүй нь ээ. Үндсэндээ 23 жил ногдол ашиг авахгүй түвшинд очих нь ээ. Ийм учраас ногдол ашиг авдаггүй ТУЗ-өөс шийдвэр гаргаж чаддаггүй 34 хувь нь ач холбогдол багатай байна.

Тийм учраас нэгдүгээрт 34 хувийг хөрөнгө оруулах үүрэг хүлээхгүйгээр эзэмшье. Хоёрдугаарт ер нь бид бүтээгдэхүүн хуваах гэрээ, концесс, төрөөс алтан хувьцаа эзэмшин нөөц баялгаа үнэлж урьдчилж авах зэрэг хувилбаруудыг судлах цаг болжээ гэж ажлын хэсэг үзсэн. 34 хувиа эзэмшихийн тулд ийм их өр төлбөрт орсноос Монголын тал бүх татвараа авахад л 60-70 хувийн ашигтай байх юм байна. Ер нь нөөц баялгаа үнэлээд тодорхой хувь 34 хүртэлх хувийг бид үнэ төлбөргүй эзэмших ёстой гэсэн ийм зарчмуудыг санал дотроо тусгасан байна. Тэгээд энэ саналуудыг яагаад аваагүй вэ гэдгийг би асуух гэж байгаа юм.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: 9 номерын микрофон асуултад хариулъя.

Гэрч С.Баярцогт: Б.Бат-Эрдэнэ гишүүний асуултад хариулъя. Нэгдүгээрт нь одоо энд ингээд баахан гишүүд суучхаад би дэмжээгүй, би эсэргүүцэж байсан, Их Хурлын дарга Ерөнхийлөгч байсан хүмүүс эд нар ингээд яриад байна л даа. Одоо бол би юу гэж хэлэх юм бэ баримт байгаа учраас энэ хүмүүс худлаа ярьж байна аа л гэж хэлмээр байгаа юм. Одоо энэ Засгийн газарт эрх олгосон 57 дугаар тогтоолыг хэлэлцэхэд 49 хүн оролцоод 31 хүн нь дэмжээд 17 хүн нь татгалзсан. Одоо энд сууж байгаа бүх хүмүүс дэмжсэн энэ тогтоолыг, Засгийн газарт эрх олгоод 34 хувиа ав, 50 хүргэ, хуульд нийцүүл гээд бүгдээрээ дэмжсэн. Одоо энэ 57 дугаар тогтоолын энэ бол 2009 оны 7-р сарын 16 Оюу толгойн хөрөнгө оруулалтыг ашиглах Хөрөнгө оруулалтын гэрээний тухай гээд ийм тогтоол байгаа юм. Дараа нь 3 хуульд өөрчлөлт оруулсан. Энэ 3 хуульд өөрчлөлт оруулахад хамгийн ихдээ 9 хүн эсрэг санал өгсөн, нөгөөх дээр нь 8, нөгөөх дээр нь 7. Энэ бүгдээрээ баримттай ийм зүйл байгаа Б.Бат-Эрдэнэ гишүүн ээ.

Тийм учраас би энд сууж байгаа хүмүүсийг би эсрэг байсан гэж яриад байхлаар ойлгохгүй байна аа. Яг ний нуугүй хэлэхэд. Одоо энэ тогтоолуудаа гаргаад л санал өгснийг нь гаргаад л явах хэрэгтэй. Баримт нь бүгдээрээ байж байгаа. За ийм нэг зүйл.

Дараагийн зүйл нь саяын таны хэлж байгаа Эдийн засгийн байнгын хорооны санал дүгнэлт 5-р сард гарсан юм байна лээ. Энэ 5-р сард гарахдаа яг эхний Б.Бат-Эрдэнэ гишүүн ээ энэ Оюу толгойн батлагдсан гэрээ чинь 3 дахь хувилбар нь байхгүй юу. Энэ 2 дахь хувилбар дээр нь Эдийн засгийн байнгын хороо ярилцаад дүгнэлт гаргасан. Тэрний үндэслэл нь өмнөх 40 дүгээр тогтоол байсан. 40 дүгээр тогтоол дээр үндэслэж явж байсан. Тэгээд Эдийн засгийн байнгын хороогоор хэлэлцсэн. Эдийн засгийн байнгын хороо санал дүгнэлтүүд өгсөн. Энэ дээр нь нийцүүлж үйл ажиллагаа явсан. Ингээд дахиад Улсын Их Хуралд оруулж танилцуулаад энэ 57 дугаар тогтоол гарсан юм. Өөрөөр хэлбэл бидний удирдамж юу байсан бэ гэхлээр Улсын Их Хурлын 2008 оны 40 дүгээр тогтоол, 2009 оны 57 дугаар тогтоол энэ 2 Улсын Их Хурлын тогтоол. Нөгөөдөх нь Эдийн засгийн байнгын хорооны 5-р сарын тогтоол, энэ 3. Дээрээс нь 8-р сарын 11-нд ҮАБЗ-ийн зөвлөмж гарсан. ҮАБЗ-ийн шинжээчдийн бас зөвлөмжүүд гарсан. Яг энэ хэдийг л гол бичиг баримтын эх болгож байгаа.

Дараа нь саяын гишүүдийн ярьсан зүйлийг ингээд яагаад аваагүй юм бэ. Одоо энэ Бүтээгдэхүүн хуваах тухай гээд л ингээд л хүмүүс яриад байна шүү дээ. Энэ манай хууль дотор болохоор бүтээгдэхүүн хуваах тухай асуудал ерөөсөө байхгүй байгаад байгаа байхгүй юу. Яагаад байгаа юм бэ гэхлээр ерөөсөө заасан заалт нь 5.3, 5.4, 5.5 энийгээ ашиглая гэвэл төсвийн хөрөнгө оруулалтаар хийсэн байвал 50 хувиа ав, хувийн хөрөнгө оруулалтаар хийсэн байвал 34 хувиа ав. Тэгэхдээ мөнгөө оруулаад ав гээд ингээд яг заачихсан хууль дээрээ тэгээд заачихсан байхгүй юу. Хэрвээ энэ хүмүүс ярьж байсан зүйлээ өөрчлөөд өнөөх үнэхээр бүтээгдэхүүн хуваах руу оръё оо, дан татвараа авдгаар явъя аа. Ийм сонголтуудыг байнга ярьж байсан бид нарын зүгээс ч санал тавьж байсан. Тэгэхээр энэ болгоныг хэрэгжүүлэхийн тулд хуульдаа бид нар өөрчлөлт оруулах зайлшгүй шаардлага үүсэж байгаа байхгүй юу. Гэтэл 57 дугаар тогтоолоор үүрэг өгөхдөө хүчин төгөлдөр үйлчилж байгаа бүх хуульдаа нийцүүлээ л гэхихсэн. Тийм учраас одоо нийцүүлээд л энийгээ оруулж ирсэн байхгүй юу.

Түрүүний Н.Батбаяр гишүүний хэлээд байгаа ийм асуудал байгаа юм 68-ыг авах ёстой байсан. 68-ыг Улсын Их Хурал өөрөө хүчингүй болгосон ийм асуудал байхгүй юу. Тэрнээс Засгийн газар 68-ыг байсаар байхад нь хэрэгжүүлэхгүй байсан юм ерөөсөө байхгүй. Дээрээс нь 3 хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулсан байгаа юм. Тэгээд ийм маягаар л энэ...

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: 9 номерын микрофон тодруулъя.

Гэрч С.Баярцогт: ...За анхны Гэрээний хөрөнгө оруулалтын дүн 5.1 байсан. Яг энэ агуулгаар нь аваад үзэх юм бол ил уурхай нь 20 хувь, далд уурхай нь 80 хувь. Энэ 4.1 одоо 5.1-тэй багтсан хөрөнгө оруулалтаа хийгээд 20 хувийн ил уурхайгаа ажиллуулаад тэгээд 2011 онд эхэлсэн тэгээд энэ уурхайгаа ажиллуулаад 8 жил үр ашигтай ажиллаад тэр гарсан мөнгөөрөө гүний уурхайгаа санхүүжүүлээд явна гэдэг анхны төсөөлөл. Энэ бол Засгийн газар ч хийж байсан, хөрөнгө оруулагч тал ч хийж байсан. Энэ дээрээ үндэслэж ТЭЗҮ хийгдсэн. Гэтэл нөхцөл байдал яаж хүндэрсэн геологийн нөхцөл байдал хүндэрсэн. Асуудлууд маш их эрчимтэй хүндэрч байна. Үнийн өсөлт бий болж байна гээд тухайн үед зардал нэмэгдээд эхэлсэн. Тэгээд бид нарыг ажлаа өгч байхад зардлын маргаан юун дээр очсон гэхээр бид нарын 5.1 гэж үзэж байсан зүйл маань 7 аравны.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: 9 номер нэмэлт минут.

Гэрч С.Баярцогт: ...Тэгэхээр одоо энэ саяын мэтгэлцээн гээд харуулаад байгаа юмыг бол 2012 онд хийлүү. Одоо энэ Н.Батбаяр гишүүн маш сайн мэдэж байгаа. Над руу байнга ярьж байсан. Наад С.Ганбаатартайгаа битгий мэтгэлцээрэй бид нар ингээд хөрөнгө босгох гээд явж байна аа, наад мэтгэлцээн чинь гай болно шүү. Тийм учраас бид нарыг энэ хөрөнгө оруулалтын танилцуулгын тууриа(тойг) хийж дуустал битгий мэтгэлцээрэй гэдэг зүйлийг чи Нью-Йоркоос билүү Токиогоос ч билүү ярьж байсан над руу. Тэгээд би бол энэ С.Ганбаатартай мэтгэлцэхгүй хойшлуулаад л байсан, яагаад гэвэл хөрөнгө босголтод нөлөөлнө шүү дээ. Чингис бонд аягүй бага мөнгөөр боссон бага хүүгээр энэ Оюу толгойн гавьяа байсан байхгүй юу. Тэгээд ийм зүйлүүдийг бид нар бүгдээрээ ойлгож ярих хэрэгтэй. Нөхцөл байдлаа тэгэхгүй яг ингээд өнөөдөр байгаа юм шиг ийм асуудалд хандаад байж ерөөсөө болохгүй байхгүй юу. Н.Батбаяр гишүүн бид 2 олон зүйл дээр санал зөрсөн.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: За бас энэхүү завшааныг ашиглаад хэлэхэд ч тухайн үеийн Эдийн засгийн байнгын хорооны гишүүн байсан Улсын Их Хурлын гишүүн байсан хүмүүсийг бүгдийг нь дуудсан байгаа. Эдийн засгийн байнгын хороонд байсан учраас. Тэр Эдийн засгийн байнгын хорооны гишүүдийн өнөөдрийн ирц бол 80-аас дээш хувьтай ирсэн байна аа. Тэгэхээр 2008 оны үед Эдийн засгийн байнгын хорооны гишүүд байсан гишүүд маань бүгдээрээ энэ парламентаа хүндэтгээд хянан шалгах түр хороогоо хүндэтгээд хүрэлцэн ирсэнд бас талархалтай хандаж байгаа гэдгээ бас дашрамд дурдъя аа.

Мөн яг асуултад хариу суудал авч чадаагүй байгаа. Яагаад гэвэл бид нарын суудлын тоо хязгаарлагдмал байгаа учраас тухайн үеийн Улсын Их Хурлын гишүүн Эдийн засгийн байнгын хорооны гишүүн байсан Л.Гүндалай, Р.Раш, Очирбат, Б.Мөнхтуяа нарыг бас 16, 17, 8 дугаар. Уучлаарай Т.Очирхүү гишүүнийг 8, 16, 17 дугаар микрофон дээр суухыг урьж байна аа. Ц.Цэнгэл гишүүн нэмэлт гарч ирэхээр таныг бас суулгана аа. Батсүрэн гишүүн бас хүрэлцэн ирсэн. Ж.Батсуурь гишүүн бас. Та бүхэнд бүгдэд нь ярих бас боломж олгоно оо. Б.Бат-Эрдэнэ гишүүн нэмж тодруулъя.

Улсын Их Хурлын гишүүн Б.Бат-Эрдэнэ: Баярлалаа. Тэгэхээр Эдийн засгийн байнгын хорооны гишүүд маань С.Баярцогт сайдын хэлсний эсрэг саналтай эсвэл тухайн үеийн процесс арай өөр байсан гэж бодож байгаа саналаа хэлэхийг хүсэж байна. С.Баярцогт сайд аа энэ дээр ингэж байна л даа. Таны яриад байгаа 57 дугаар

тогтоол дээр би минутаа дахиж авъя.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: Дэг сахиулъя бүгдээрээ анхаарлаа хандуулаарай. Давхардаж ярихгүй байхыг хүсье. За өнөөдрийн Хянан шалгах түр хорооны хурал МҮОНРТ-ээр бас шууд хүрч байгаа маш олон хүмүүс үзэж байгаа учраас та бүхэн маань хүндэтгэлтэй хандаад давхар ярихгүй байхыг хүсье ээ. Тэгээд Б.Бат-Эрдэнэ гишүүний нэмэлт минутыг бүтнээр нь өгье өө. Манайхан дэг сахиулъя.

Улсын Их Хурлын гишүүн Б.Бат-Эрдэнэ: За баярлалаа. Эдийн засгийн байнгын хорооны гишүүд дээр ажиллаж байсан хүмүүс маань бас нэмэлт тодруулгыг өгөх шаардлагатай гэж бодож байна. С.Баярцогт сайд аа энэ 57 дугаар тогтоол гээд яриад байгааг харж байгаа. Оюу толгойн ордыг ашиглахтай холбогдуулан хөрөнгө оруулалтын гэрээг Монгол Улсад хүчин төгөлдөр үйлчилж байгаа хууль тогтоомжид нийцүүлэн Улсын Их Хурлын 2008 оны 12-р дугаар сарын 4-ний өдрийн 40 дүгээр тогтоолоор баталсан үндсэн зарчим, удирдамж Эдийн засгийн байнгын хорооны 2009 оны 5-р дугаар сарын 8-ны өдрийн санал дүгнэлтийг харгалзан байгуулахыг Засгийн газарт зөвшөөрсүгэй гээд байгаа юм. Тэгээд миний яриад байгаа нөгөө нэг саяын энэ байхгүй юу. Эдийн засгийн байнгын хорооны санал дүгнэлт таны яриад байгаа бид 2-ын яриад байгаа нэг. Энэ дээр чинь юу гэж яриад байна гэхээр энэ цаашид хөрөнгө байгуулах хөрөнгө оруулалтын гэрээнд өөр өөр татварын дэглэм тогтоож, татварын хөнгөлөлт чөлөөлөлт эдлүүлэх мөн гэрээний хугацааг хуулиар бус гэрээгээр тогтоох боломжийг бий болгоод байна аа. Өндөр хүүтэй зээлээр бүрдүүлж ногдол ашгаас тооцож байгаа нь эдийн засгийн үр ашиг багатай байна аа. Монголын талын эзэмшлийн 34. Та хэд хийсэн юм чинь эсрэг болчихоод байна шүү дээ.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: 9 номерын микрофон Б.Бат-Эрдэнэ гишүүний асуултад тодорхой хариулъя. Эдийн засгийн байнгын хорооны гишүүд бас байгаа.

Гэрч С.Баярцогт: Б.Бат-Эрдэнэ гишүүн аягүй чухал асуудал хөндөөд байгаа юм. Тэгэхээр 57 дугаар тогтоол энэ 2 дахь төслийг хэлэлцэж гаргасан байхгүй юу. Энэ 2 дахь төсөл нь биеэ даасан хууль биш өөрөө биеэ даасан хууль байхгүй юу. Тухайн үеийн хүчин төгөлдөр үйлчилж байсан бүх хуультай зөрчилдчихсэн өөрөө бие дааж хууль гаргаж байгаа учраас. Тийм учраас энэ 57 дугаар тогтоолын чинь 2 дугаар заалт нь хүчин төгөлдөр үйлчилж байгаа хуульд нийцүүл ээ гэхчхэн байхгүй юу. Тэгэхээр бид нар тэр гэрээг хууль гэж маягаар хийчихсэн байсан Гэрээг бүгдийг нь хуульд нийцүүлж шинээр найруулсан гэсэн үг байхгүй юу. Тэгээд ийм өөрчлөлтүүдийг хийсэн. Энэ хооронд бас манайх НӨАТ-ын хууль дээр энэ 3.Энхболд дарга сууж байна. 3.Энхболд даргын санаачилгаар бид нар НӨАТ-ын буцаан олголт олгохгүй тийм хуулийн зохицуулалт хийсэн. Тэр бол...

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: Нэмэлт минут авах уу та. 9 номер нэг минут.

Гэрч С.Баярцогт: ...Тэгэхээр би танд юу гэж хэлэх гээд байна гэхлээр 40 дүгээр тогтоол болон Эдийн засгийн байнгын хорооны 5-р сарын 8-ны өдрийн зөвлөмжүүд биеэ даасан хууль маягаар боловсруулагдчихсан төсөл дээр хийсэн дүгнэлтүүд. Энийг бид нар хуульд нийцүүлээд, шинээр найруулаад шинэ хууль эрх зүйн орчинд оруулж ирээд 8-р сарын 19-25-ны хооронд Улсын Их Хурлын ээлжит бус чуулган зөвхөн энэ асуудалд зориулж дээрээс нь эдийн засгийн хүндрэлээс яаж гарч байна аа гэдэг Монгол банк, Сангийн яамны бас мэдээллүүдийг сонссон. Зөвхөн энд зориулсан тусгай

чуулган хийсэн байхгүй юу. Тэгээд эрх олгогдсон ийм зүйл байгаа юмаа. Тэрнээс биш одоо зөвлөмжүүдийг дагаж биелүүлээгүй гэсэн тийм зүйлүүд байхгүй ээ. Хэрвээ сонирхож байгаа бол би бас өгч болно. Энэ биелэлтүүдийг яаж биелүүлсэн бэ гэдгийг бүгдийг нь.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: Эдийн засгийн байнгын хорооны гишүүдээс асуусан байгаа. 3 номерын микрофоны дараа шинэ сая суусан Эдийн засгийн байнгын хорооны гишүүдээс ярих боломж олгох ёстой байгаа. За 3 номерын микрофон.

Гэрч Н.Батбаяр: 57 дугаар тогтоолын тухай ярьж байна л даа. 57 дугаар тогтоолыг Эдийн засгийн байнгын хорооноос санаачлаад Их Хуралд оруулж батлуулсан юмаа. Тэрийг дэмжсэн 31 гишүүний нэг нь би. Тийм үү? Тэр бол Их Хурал энэ хөрөнгө оруулалтын гэрээг батлах боломжгүй юм байна аа, буцаачих дээр бас зогсчих гээд байна аа. Тийм учраас цаашдаа засаж залруулаад өнөөдрийн Монгол Улсын мөрдөгдөж байгаа хууль тогтоомжийн хүрээнд гэрээ байгуулах эрхийг Засгийн газарт өгье өө гэсэн тогтоол. Энэ дагуу өнөөдөр Засгийн газар энэ гэрээг байгуулсан. Нийгэмд нэг буруу ойлголт яваад байна. Их хурал та нар баталж байж гэж Их Хурал батлаагүй юм шүү та минь ээ. Засгийн газар баталсан юм, байгуулсан юм нэг.

Хоёрдугаарт энэ 57 дугаар тогтоол дээр 4 заалт байгаа. Энэ тогтоолыг чинь бас хэн нэгэн хүн бичих ёстой биз дээ, тийм үү? Бичсэн 3, 4 хүмүүсийнх нь нэг нь би өөрөө сууж байгаа юм. Би насаараа энэ гаднын.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: 3 номерын микрофон нэмэлт минут.

Гэрч Н.Батбаяр: ...холбоотой сэдвээр ажилласан хүн. Би түрүүн хэлсэн социализмын үед Эрдэнэтийг болон Оросын 10 тэрбум рублийн зээлийг хариуцаж ажиллаж байсан. Зах зээлд би Эдийн засгийн хөгжлийн сайд хүртэл ажилласан гэдгийг та бүхэн мэдэж байгаа. Тийм учраас энүүхэн томоохон гэрээнүүд дээр орлогын татвараар юм авахад хэцүү байдаг учраас шууд АМНАТ хэлбэрээр авах хэлбэрт зөв байдаг учраас тэр юу гэнэтийн ашгийн 68 хувийн татварыг энэ гэрээ байгуулахаас 3 жилийн өмнө 2006 онд хийсэн юм. Тэгээд тэр гэрээгээ хүчин төгөлдөр мөрдүүлэхийн үүднээс энэ 57 дугаар заалтын 2 дугаар заалтад тогтоолын 2 дугаар заалт дотор өнөөдөр хүчин төгөлдөр үйлчилж байгаа хуулийн хүрээнд нийцүүлнэ гэж үгийг бичсэн чинь энэ 68 хувийн татвараа аваарай гэсэн томъёоллоор хийсэн байхгүй юу даа. Харамсалтай нь Засгийн газар дараа нь тэр 3 хуулиа өөрчлүүлсэн гэж ярьж байсан биз дээ. Өөрсдөө өргөн бариад тэр хуулийг хүчингүй болгочихсон байхгүй юу даа. Тэр тухай тусгайлан ярих байх гэж бодож байна нэг. Нөгөө талдаа гэж үзэх юм тэр зээлийн хүү ярилаа Монгол Улс байна шүү дээ...

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: 3 минут 3 номерын микрофон сүүлийн тодруулга.

Гэрч Н.Батбаяр: ...2009 онд энэ гэрээг байгуулахад Засгийн газрын бонд гараагүй байсан. Дараа нь би Эдийн засгийн хөгжлийн сайдад очоод 2012 онд Засгийн газрын анхны бондыг гаргасан. Энэ чинь бас дахиад энэ Оюу толгойтой холбоотой юм. Яагаад гэвэл Засгийн газрын бонд гэдэг бол олон улсын санхүүгийн зарчмаар тухайн улсын санхүүгийн зах дээрх үнэт цаасны тулгуур хүү болдог юм. 5 хувийн хүүтэй босгосон шүү дээ. Чингис бондын хүү 5 хувь 10 жилийн хугацаанд, Оюу толгойн хүү 11.4 яахаараа ийм зөрүүтэй байдаг юм. Тэгвэл байна шүү дээ энэ 2009 онд гэрээг

байгуулж байхад Засгийн газрын бонд байгаагүй. Гэхдээ манай Монгол Монголын арилжааны банкны бондууд байсан. ХХБ бондоо гаргасан байсан. Ер нь ингээд харах юм энэ зээлийн хүүнүүдийг энэ зах зээл дээр баригдаж байгаа тэр юутайгаа уялдуулж бат тооцдог байхгүй юу даа. Энийг авч хэлэлцээгүй асуудал бас тусгайлан би ярилцах байх аа гэж бодож байна. Баярлалаа.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: 15 номерын микрофон Р.Раш гишүүн. Шинэ гишүүдэд шинэ суусан гэрчүүдэд бүтэн цаг өгсөн нь зөв байх аа.

Гэрч Р.Раш: За баярлалаа. Өнөөдөр бол үнэхээр яагаад ч гэсэн хойшлуулж болохгүй ийм юмыг л ярьж байна. Тэгээд өнгөрсөн түүхээ ингэж сөхөж харна тэрүүндээ сургамж авъя гэдэг энэ юм бол амьдралын философи л доо. Тухайн үед Оюу толгойн хөрөнгө оруулалт Оюу толгой гэдэг энэ Айвенхоу Майнз гэж гадаадын тэр том хөрөнгө оруулагч ерөөсөө ард түмэн бид цөмөөрөө л ер нь ээ гэгээ гадаадын хөрөнгө оруулалт тэрний дотор бүүр энэ том хөрөнгө оруулалт орж ирж байхад л ямар ч үнээр хамаагүй дэмжихээс өөр аргагүй гэсэн тийм ойлголт л Монголд ноёлж байсан шүү дээ. Зүгээр мэдээж үнэхээр үр ашиггүй гэдэг нь ойлгогдож байсан бол яалаа гэж тэрний төлөө Их Хурлын гишүүд кноп дарж энээ тэрээ болох уу. Ийш тийшээ ч их явцгаасан. Н.Батбаяр яриад байна. Манай Н.Батбаяр бол биднийг ер нь тэр үед ер нь нэлээн нүд тайлуулж байсан шүү дээ. Австрали эд нар гээд яваад л. Тэгээд одоо эргээд бодож байхад тэр Австралийн хуулийн хүмүүсийн үзүүлж байсан тэр хууль нь 1800 хэдэн он ч билээ дээ тийм хууль. Тэгээд тэр хуулиар энэ Нигерүүдтэй тэдгээр орнууд юу яаж байсан юм шиг байна лээ. Гэрээ хийж байсан юм шиг байна лээ. Тэгээд тэрийг нь одоо л бид нар ойлгож байгаа юм шүү дээ энэ чинь. Аль хэдийн өнгөрсөн энэ хойно. Тэгээд энэ бол яриа байхгүй чухал ийм зүйл ээ.

Хоёрдугаарт нь зүгээр надад нэг бодогдоод байдаг юм, бидэнд өөрийн вариант хувилбар гэдэг юмыг урьдчилан боловсруулахад энэ тал дээр тун маруухан. Хүний хийсэн юмыг л нэг засах, өгүүлбэрийн байршлыг өөрчлөх тэр дотор өөрийнхөө санааг хажуу талд нь тэмдэглэл маягаар оруулах. Ингэж л ийм л юм ноёлж иймэрхүү л байгаа. Тэгээд урд хөл бүдрэхэд хойд гуян дээр ташуур ирдэг Монгол ном байна л даа. Тийм ч учраас өнөөдрийн энэ яриа ингэж ажил хэрэгчээр өрнөж байна гэж би ойлгож байна. Дээр үед ер нь ингэсэн, Эрдэнэтийн гэрээг хийхэд Төмөр замын 1949 оны гэрээг үндэс болгосон юм. Ерөөсөө л тэрүүгээр л ингэж хийгдсэн. Тэгээд мэдээж нэг нь бол уул уурхай, нөгөө нь бол Тээврийн газар. 1949 оны гэрээг бол Маршал Чойбалсангийн дэргэд орос мундаг зөвлөхүүд байсан юм гэнэ лээ. Нэг 5 ч хүн байсан бололтой юм билээ. Энд байсан элчин сайдаас аваад. Тэр үед бол монгол зөвлөлт хоёрын ёстой нөгөө хүзүү сээрээрээ холбогдож байсан тийм л цаг шүү дээ. Оросууд бид нараас нэг их тэгж юмаа харамлаад л нуугаад л тийм юм бол байхгүй. Гэхдээ 1949 оны гэрээг бол өнөөдөр хуучралгүй яах вэ? Засаж янзлах зөндөө юм бий. Манайх чинь өөрийнхөө хувийг тэр үед манай хувь 49 байсан юм байна лээ хувийг 81 тонн алттай тэнцэх...

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: 15 номерын микрофонд нэмэлт нэг минут.

Гэрч Р.Раш: ...Тэгээд тэрийгээ бол төмөр зам цаагуураа улсын л юм чинь. Монгол одоо хэдэн хонио холбоод ч болсон тэгээд л 1983 он хүртэл ер нь бараг л 1986 он хүртэл төлөөлж явсан юм байна лээ. Тэрнийг Монгол банкны ажилтан Лхамсүрэн гэж хүн гар нооргоо надад өгсөн. Одоо миний сейфэнд тэгээд байж байдаг юм. Ингэж одоо түүх ярих юм бол иймэрхүү юмнууд байна аа. Тэгээд энэ дээр би юу яах гэж байна вэ гэхтэйгээ зэрэг бас нэг миний энэ үеэр яриад байсан ухаантай юм. Энэ Эрдэнэтийн

хэлэлцээрийг хийсэн. За тэгээд Япончууд чинь бас нөгөө бид нар чинь МонПи 1, 2 энээ тэрээ гээд л зөндөө юмнууд байсан шүү дээ. Тэгэхэд Япончууд хэдэн өвгөн ард ирчхээд л унтаад байдаг байсан. Үгүй ээ ямар ухаан...

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: 15 дугаар микрофон сүүлийн тодруулга нэг минут.

Гэрч Р.Раш: ...Ийм зүйл эцэст нь ерөөсөө ийм байна аа. Энэ манай олон улсын эрх зүй гэдэг юм хэр хөгжсөн юм бэ? Бид ер нь бусадтай ингээд харьцуулаад аваад үзэхэд энийг ер нь тал талдаа Гадаад яам тэр эрх зүйн юуны хэлтэс одоо байгаа л байх зүгээр ер нь бол энэ .

Хоёрдугаарт нь Гадаад худалдааныхаа яамыг тусад нь байгуулбал ямар вэ гэсэн юм санагдаж байдаг юмаа. Надад философич Балхаажав гуай талийгаач хэлж байсан юм. Дэлхийд бол нэг мянга орчим үйлчилгээ байдаг тэрнийг төрөлжүүлэхэд 13, 14 байдаг. Тэрүүгээр яамны тоог тогтоодог юм гэж. Тэгэхлээр өнөөдөр чинь бид нар түгжрэлийн яам энээ тэрээ сайд эд нар гээд л ингээд энэ дэмий юмнууд эд нарыг бол тэгээд зогсоомоор л байгаа юм л даа гэх мэтчилэнгээр. Энэ зөвлөгөөнийг бол би туйлын их сайшааж байгаа. За баярлалаа.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: За баярлалаа. Дараа нь Эдийн засгийн байнгын хорооны гишүүн Ц.Мөнхтуяа 16 номерын микрофон.

Гэрч Ц.Мөнхтуяа: Баярлалаа. Та бүхний энэ өдрийн амгаланг айлтгая аа. Тэгэхээр монголчуудын маш чухал асуудлаар төрийн шийдвэр гаргах байгууллага тухайн үед шийдвэр гаргасан гишүүдээ цуглуулаад өнөөдөр бас цаашаа бодитой улс орондоо, ард түмэндээ ашигтай ийм шийдвэрийг гаргах гээд биднийг цуглуулсан гэж ингэж ойлгож байгаа. За тэр Оюу толгойн гэрээний асуудал яригдаж байх үед би өөрөө 2004-2008 оны Улсын Их Хурлын гишүүн байсан. Тэр үед Эдийн засгийн байнгын хорооны гишүүн байсан учраас өнөөдөр ингээд гэрчээр ирээд байгаа юм байна аа.

Тэгээд тэр үед шийдвэр гаргахад манай Р.Раш гуай ч хэлж байна. Ямар ч гишүүн ямар ч төрийн төлөө ажиллаж байгаа хүмүүс бол улс эх орныгоо унагачихъя буруу шийдвэр гаргачихъя гэж шийдвэр гаргахгүй шүү дээ. Бидэнд тухайн үед юу байсан туршлага дутсан байж магадгүй тийм ээ. Энэ их том ордыг ашиглах, энэ том ордод их хэмжээний хөрөнгө оруулалтыг татах тийм ээ. Тэгээд 2008, 2009 онд бол Монгол Улсын эдийн засаг асар хүнд байдалтай байсан. Үнэхээр гаднын хөрөнгө оруулалт шаардлагатай байсан. Манай Р.Раш гуайн хэлдгээр гадаадын хөрөнгө оруулалт бол амин чухал зүйл гэдгийг л бид нарт ойлгуулж өгсөн байсан гэдэг шиг нэг иймэрхүү иймэрхүү үзэл санааны үндсэн дээр тухайн үеийн шийдвэрүүд гарч байсан байна аа гэж. Ингэж эргээд харахад бодогдож байна.

Бид нар тухайн үед алдаа гаргасан байж болно. 17, 18 жилийн дараа бид нар буцаад энэ асуудлаа яриад өнөөдөр орд маань тэр чигээрээ байж байна. Ийм учраас цаашаа энэ ордтой холбоотой үйл ажиллагаа явуулахад төрөөс гарах шийдвэрийг гаргахад бид нар засаад явах боломж байна аа. Тухайн үед гэрээ хийж байсан бүх хүмүүс нь өнөөдөр амьд сэрүүн баримттайгаа ингээд сууж байна. Тэгэхээр хуучин шинэ нь хамтраад ч хамаагүй ахиад ажлын хэсэг гардаггүй ахиад энэ ажлыг зөв явуулахад ямар гарц байна тэр гарцыг хайсан ийм уулзалт болж байна гэж ойлгож байна. Ийм уулзалтыг бас зохион байгуулж байгаад талархалтай байна аа. Зүгээр энд ирсэн цагийг бас ашиглаад нэг санал хэлэхэд өнөөдөр бид нар алт зэсийнхээ ордыг

яаж ашиглаж байгаа тухай алдаа гарсан бол түүнийгээ засаад явъя гэж ярьж байна тийм ээ. Тэгээд ахиад бусад ордуудаа ашиглахад бид нар бас санууштай зүйл байна тийм ээ. Дэлхийн эдийн засаг бол асар их хүчтэй өөрчлөгдөж байна. Эдийн засгийн ганц урдаа барих үнэ цэнтэй байх, одоо үнэт металлуудаа, үнэт металлын ордуудаа аль болохоор бид нар өнөөдөр энэ алдаан дээрээ тулгуурлаад өөрсдөө хөрөнгө босгоод ашигладаг байгаасай. Жишээлбэл АНУ-ын хэрэгжүүлэх гэж байгаа Нисора Гэсора гээд ингээд ийм юу байна хөтөлбөр байна тийм ээ. Эндээс харахад бол ирээдүйд бүх улс орон бол хэдий хэмжээний үнэт металлтай юм бэ, хэдий хэмжээний алттай, зэстэй юм бэ гэдгээрээ улс орны эдийн засаг хэмжигдэх ийм цаг ирж байна аа. Ийм учраас энэ ордуудаа ашиглахдаа өнөөдрийнх шиг алдаа гаргахгүй байя аа. Бүгдээрээ өөрсдөө бие даагаад хөрөнгө оруулах хөрөнгө оруулалтаа босгох ийм хангалттай алдаа болоод туршлагатай боллоо гэж бодож байна аа. За баярлалаа.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: За баярлалаа. 17 номерын микрофон. Эдийн засгийн байнгын хорооны гишүүн, Улсын Их Хурлын гишүүн Л.Гүндалай.

Гэрч Л.Гүндалай: Сайн байцгаана уу? Тэгээд энэ гэрчээр урьсан явдалд баярлалаа. Тэгээд Оюу толгойн гэрээ бол энэ Айвенхоу Майнз, Рио Тинто гээд ингээд дамжиж олон жил дамжсан энэ бол ерөөсөө Монголыг дарлах гэсэн өөрсдөө дээд зэргийн ашиг авч биднийг үнэхээр басамжилж доромжилсон ийм маш том хулгай луйвар юм шүү гэдгийг хэлмээр байгаа. Эд нар үнэхээр цагийг нь хүлээж отож байсан тийм. Хэн хэнийг ашиглах вэ, ямар төрийн тэргүүн тэд нарыг нь өөрсдийнхөө талд оруулах вэ гэдгээ бүүр эртнээс мэдэж. Тэгээд энэ гэрээг яавал хамгийн будилаантай, яаж л бол яаж хувиргаж болох юу ч мэдэгдэхгүй нөгөө хэдэн мянган нөгөө үл эргэлзээтэй юмтай тийм гэрээнүүдийг зориуд монголчуудаар батлуулсан. Энд тэр энэ гэрээг хэн ч өөрчлөөгүй. Энэ гэрээн дээр хэн ч олигтой хандаагүй хэдэн Их Хурлын гишүүн нэг Байнгын хороо хэдэн юм гаргасан. Өөр юм байхгүй. Яг үнэндээ энэ гэрээг залилан энэ хулгай луйвар зууны луйврыг бол гардан хийсэн нөхөдүүд энд өөрсдөө сууж байгаа. За одоо хамгийн гол нэг нөхөр нь энэ С.Баярцогт сууж байна. Гэрээг бол голлож хариуцчихсан Сангийн сайд байсан нөхөр. Тухайн үед тэр Оюу толгойн гэрээ батлагдсантай холбоотойгоор энэ нөхөр чинь бүүр гадаадын нэг хөрөнгийн бирж дээр оччихсон би бодоход Нью-Йорк гэж бодож байна шүү. Хонхыг нь цохичихсон зогсож байсан шүү дээ. Тэгээд энэ инсатер трэйдинг хийгээд дотоод мэдээллээ ашиглаад энэ нөхөр чинь бүүр хэдэн сая доллар 25 сая доллар Швейцарт оффшор дансанд нуучихсан байгаад илэрсэн. Өөрөө 1 сая доллар гэж ярьдаг. 25 сая доллар хожчихсон. Тэгээд одоо энд ичихгүй. Би Монголын төрд гавьяа байгуулсан 20 мянган хувьсагчтай гээд яриад сууж байгаа тийм юм байхгүй ээ.

Энэ Оюу толгойн гэрээг бол одоо энэ хулгай луйврын аргаар хийсэн, мафийн аргаар хийсэн монголчуудыг залилж луйвардаж маш олон хууль зөрчсөн тийм. Энийг нь шалгахад зүгээр шууд илэрчихсэн. Угаасаа энэ нөхцөл байдал бүх баримт нотолгоо нь байгаа. Тийм учраас энэ Оюу толгойн энэ гэрээг монголчууд яаралтай зүгээр цуцлаад энэ Рио Тинтог нь хөөгөөд гаргах хэрэгтэй. Тэгээд үргэлжлүүлээд бид нар өөрсдөө аваад явах хэрэгтэй. Юун тэр Онтрэ монтрог тэд нарт нэмж өгөх. Ер нь хулгай луйврын юм тиймээ, хулгай, луйврын юмыг хулгай, луйврын аргаар нь яасан байна тэрэнтэй тэгж өөрсөдтэй нь адилхан тэмцэх хэрэгтэй. Үнэхээр шударга юм хийгээд харилцан ашигтай гэрээ хийх гээд. Ингээд Монголын хууль дүрэм Монголын ард түмнийг хүндэтгээд явсан бол бид нар энэ гэрээг нь хүлээн зөвшөөрөөд аль альдаа ашигтайгаар явах байсан. Гэтэл Монголын эрх ашгийг уландаа гишгэж монголчуудыг доромжлоод тийм биз. Хээл хахуульдаж аваад энэ С.Баярцогт мэтийн ийм өөрсдийн гар хөлөөр дамжуулж гэрээ хийгээд ингээд биднийг шулаад явж байхад бид нар эд

нарыг одоо болтол ингээд хараад сууж байх юм уу? Энэ дээр нэг ч Монгол Улсын Ерөнхийлөгч, нэг ч Монгол Улсын Ерөнхий сайд арга хэмжээ аваагүй шүү гэдгийг би бас хэлчихмээр байна.

Түрүүн нэг нөхөр хэлж байсан. Тэр бас Норовын Алтанхуяг миний Засгийн газрыг унагаагаад энэ гэрээг байгуулсан гээд үгүй шүү, Н.Алтанхуяг аа, би чамайг маш сайн мэднэ С.Баярцогтыг мэддэг шиг мэднэ. Н.Алтанхуяг бол энэ Оюу толгойн гэрээг болохгүй байна аа, далд уурхайн гэрээ хийж болохгүй ээ гээд 6 зүйлийн эсэргүүцэл гаргаад, 6 зүйл дээр болохгүй байна гээд гаргасан тухайн үеийн Оюу толгой компанийн захирал энэ Ц.Сэдванчиг гээд нөхөр байгаа. Ц.Сэдванчиг одоо өөрөө байхгүй юм байна лээ. Би бас асууж нэлээд ярьж гэж бодсон. Гадаадад байгаа юм байна лээ. Ц.Сэдванчиг бол энэ Оюу толгойн далд уурхайн гэрээг хийж болохгүй юм байна аа гээд. Бүүр албан бичгийг тэр Оюу толгой компани руу Эрдэнэс Оюу толгой компанийн захирал Сэдваанчигаас 2013 оны 7-р сарын...

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: 17 номерын микрофон нэмэлт нэг минут.

Гэрч Л.Гүндалай: ...Тэгэхэд Ц.Сэдваанчигийг энэ бичгийг явуулсных нь төлөө Норовын Алтанхуяг ажлаас нь огцруулж байсан юм. Дараа нь тэр хэнийг билээ тавиад Да.Ганболдыг тавиад тэгээд өөрөө энэ Вольфш гээд нөхөрт захиа бичиж байгаа юм. Монгол Улсын Ерөнхий сайд нэг гаднын компанийн нөхөрт захиа бичээд тиймээ, Дээр Вольфш гээд тийм үү. Би энэ Оюу толгойн гэрээг чинь бүрэн дэмжье ээ, далд уурхайг чинь бүрэн дэмжье ээ бүх бүрэн эрхтэйгээр гэрээг чинь хийж баталж өгье. Улаанбаатарт хийх үү, Лондонд хийх үү гээд ингээд энэ дээр биччихсэн байгаа юм шүү юу бүүр одоо нөгөө Ч.Сайханбилэг Дубайд очиж гэнэтхэн гарч ирж гэрээ хийсэнтэй адил Норовын Алтанхуяг Лондонд хийх санал өөрөө тавьсан байгаа юм. Улаанбаатарт аль эсвэл Лондонд тэр гэрээг чинь би зураад өгье өө гээд. Тийм биз.

Тэгэхээр ерөөсөө ингэж хүмүүс худлаа ярихаа больё оо тийм үү. 2 нүүр гаргахаа больё оо тиймээ. Та нарын хийсэн энэ хор уршиг юм чинь энэ Монгол...

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: Уучлаарай таны минут дуусчихлаа. Хуулийн хугацаагаар. Одоо 8 номерын микрофон Т.Очирхүү гишүүн.

Гэрч Т.Очирхүү: Бүгдэд нь энэ өдрийн мэндийг дэвшүүлье ээ. Би 2007 оны Улсын Их Хурлын Эдийн засгийн байнгын хорооны гишүүн байна. Тэгээд 2007 онд хэлэлцсэн асуудалд оролцсон. 2008 оноос Улсын Их Хурлын гишүүнээс гарсан. Тэгэхээр, олон хүн ярьж байна. Тэгээд өнөөдөр Улсын Их Хурлын гишүүдийнхээ сонирхож байгаа бид нар тавиад байгаа асуултад л тэр үед юу гэж яригдаж байсан тэр өнцгөөс нь хариулъя аа гэж бодож байна. Юуны өмнө одоогийн 126 гишүүнтэй Улсын Их Хурал дээр энэ сонсголыг бол 2 асуултад хариулахаар тийм тогтоол гарсан гэж ойлгосон. Нэгдүгээрт нь тэр Онтрэгийн лицензийн өгөөжийн асуудал, Хоёрт нь энэ өнөөдрийн яриад байгаа хувь нийлүүлэгчдийн зээлийн хүүгийн асуудал. Ер нь 2, 1 дэх, 3 дахь өдрийн энэ хэлэлцүүлэг ард түмэнд Оюу толгойн гэрээг ингэж сөхөж ярьж тэгээд ер нь анхнаасаа яаж явсан юм бэ гэдгийг хүргэж байгаа нь бол би энэ одоо 126 гишүүний төлөөлөл болсон Хянан шалгах түр хорооны гишүүдэд талархаж байгаагаа илэрхийлье ээ.

Гэхдээ олон нийтэд мэдээлэл хүргэх бол их сайн. Тэгээд тэрэнд оролцож байсан хүмүүсийг ингээд он дараалаад уриад ингээд гэрчээр аваад энэ ярилцлага их сайн

өгөөжтэй болж байна гэж бодож байна. Гэхдээ эрхэм гишүүд ээ та нарт их том хариуцлага дараа нь ирж байна. Яагаад гэвэл одоо ингээд талцаад ярьж байгаа юм шиг мөртөөсөө бүгдээрээ нэг юман дээр бүгд ойлголцож байна гэж би ойлгож байна. Тэр нь юу вэ гэхээр энэ Оюу толгойн гэрээг бол сайжруулах хэрэгтэй. Энийг тийм. Энэ бол одоо тэр Онтрэгийн лиценз, Хувь нийлүүлэгчдийн зээлийн хүүгээс илүү энэ нь их чухал болж тавигдаж байна шүү гэдгийг би хэлэх гэсэн юм. Энэ бол онц чухал. Энүүгээр одоогийн Улсын Их Хурлын 126 гишүүн өнөөдрийн яригдаж байгаа болон нийгэмд хүлээгээд байгаа Монгол орны Монгол Улсын хувь заяа эрх ашигтай холбоотой асуудалд хариулт өгөх нь ээ.

Тийм учраас та нөхдийг энэ асуудлыг санаачлаад ингээд яриад явж байгаад чин сэтгэлээсээ талархаж байна. Хамгийн чухал ажилдаа их амжилт гаргаарай гэж хүсье. За ер нь ийм юм яриад байна. ТЭЗҮ гэж байсан юм уу гэж, байгаагүй гэж ярьж байна. 2010 онд ТЭЗҮ-г баталсан нь үнэн. Тэр болтол юу байсан бэ гэвэл ТЭЗҮ байсан. Урьдчилсан ТЭЗҮ бол байсан. 2005 онд би Эрчим хүчний сайд байхад ТЭЗҮ байтугай уурхайн ажлын төлөвлөгөө гэсэн аль аль нь урьдчилсан байдлаар тийм материал байсан. Тэгээд эрчим хүчний асуудлыг яриад тэгээд бид нарын санал зөрөлдөж байсан. Одоо тэрнийг нотлох хүн Н.Батбаяр байна тэгээд манай Н.Энхбаяр Ерөнхийлөгч тэгэхэд Ерөнхийлөгч байсан. Манай эрчим хүч Монголын талын байр суурь бол Монголоос эрчим хүчээ авах хэрэгтэй л гэсэн байр суурьтай байсан. Гэхдээ төвийн эрчим хүчний системээс авах хэрэгтэй гэсэн байр суурьтай байсан. Тэгээд энийг зөвшилцөлд хүрээгүй учраас энэ 2005 онд энэ гэрээ Эрчим хүчний яамны саналаас болоод хойшлогдсон ийм юм. Гэхдээ энэ асуудал явсаар байгаад Таван толгойн 5 толгой дээр үндэсний эрчим хүчний станц бариад тэндээс эрчим хүчнээ авна гэсэн ийм гэрээний заалтаар орсон нь бол зөв байгаа юм. Хамгийн гол нь 5 толгойн станцыг бариагүй нь л харамсалтай байгаа юм. Бид тэр үед бол төвийн эрчим хүчний систем юм уу, Монгол Улсын эрчим хүчний системдээ Оюу толгой шиг том хэрэглэгчийг алдах нь үнэхээр их харамсалтай байсан. Өнөөдөр 500 гаруй тэрбум төгрөг ингээд Хятадын эрчим хүчний системд явж байгаа. Хэрвээ бид нар 500 орчим...

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: 8 номерын микрофон нэмэлт нэг минут.

Гэрч Т.Очирхүү: ...Хэрвээ том хэрэглэгчийг холбосон бол өнөөдөр энэ утааг эрчим хүчний асуудлаа шийдэх ийм бололцоо ч байсан. Том хэрэглэгч ороод ирэхээр жижиг хэрэглэгчид би хөнгөлөлт үзүүлэхэд бололцоотой шүү дээ. Тэгэхээр эрчим хүчнийхний тэр байр суурь онц чухал байсан. Тэгээд одоо ер нь үндэсний эрчим хүчний системээсээ авахад энэ тууштай явах нь зүйтэй гэсэн нэгдүгээрт ийм юм хэлэх гэсэн юм. Үүнтэй хоёрдахь нь юу байна вэ гэхээр зэрэг зээлийн өнөөдрийн асуудал өчигдрийн юмыг үзсэн. Онтрэгийн асуудал их зохистой тийм өөрөөр хэлбэл энэ тусдаа асуудал болж ярих ёстой гэсэн тийм чиглэл рүү энэ заал үндсэндээ орлоо гэж байна. Би тэрнийг баяр хүргэж байна баяр хүргэж байна. Нэлээн хүнд хэцүү асуудал болно гэхдээ энэ бол зөв гэж бодож байна.

Хүүгийн асуудал дээр ерөөсөө ийм л байгаа юм. Өнөөдөр Засгийн газар тэрүүгээр хэлэлцээрт орж байгаа. Ер нь тэр хэлэлцээрт бид ер нь хэрхэн яаж нөлөөлөх вэ гэдэг маш их чухал.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: 8 номерын микрофон сүүлийн тодруулга.

Гэрч Т.Очирхүү: Тэр үед Америкийн хэрэглээний сагсын индексийг аваад дээр

нь хүү нэмээд ингээд авч байсан байхгүй юу. Тэгэхдээ тэрнийг бол манай хэн Н.Батбаяр энэ тэр Н.Батбаяр манай ажлын хэсгийг ахалж байсан юм шүү. Тэгээд тэр бол бид нарын зээлжих ч зэрэглэл их доогуур. Бид нар олон улсын зах зээл дээр гараагүй тийм нөхцөлүүд байсан учраас бид нар тэрнийг нэгэнт хэлэлцэж байгаа талтай Засгийн газар тохирсон байсан учраас тэрүүгээр нь аваад явсан. Өнөөдөр энийг ярих хэрэгтэй. Яагаад гэвэл бид нарын зээлжих зэрэглэл өндөр байна ийм юм байгаа юм. Тэгээд нэг ийм юмыг О.Батнайрамдал гишүүн ээ, өөрт чинь би их баяртай байгаа юм. Энэ асуудлыг хөндөөд тавиад байгаад. Юу байна вэ гэхээр 34 хувийнхаа асуудлыг шийдчихвэл нэг тийш нь, энэ зээлийн хүүгийн асуудал нэг мөр шийдэгдчихнэ. Их Хурлын 40 дүгээр тогтоол, 57 дугаар тогтоол удаа дараагийн юман дээр 34 хувиас гадна бүтээгдэхүүн хуваах.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: За баярлалаа. Сүүлийн шинэ гишүүнээс Улсын Их Хурлын гишүүн, Эдийн засгийн байнгын хорооны гишүүн Ц.Цэнгэл 4 номерын микрофон.

Гэрч Ц.Цэнгэл: Та бүгдийн өнөөдрийн амгаланг айлтгая аа. Ийм арга хэмжээ зохион байгуулж байгаад туйлын их баяртай байна. Монголын ард түмэн ч сэтгэл өндөр өег байгаа байх аа. Ер нь бидэнд миний хувьд энэ яг ажлын хэсэг эрчим хүчний ажлын хэсгийг би ахлаад 2004-2007 он хүртэл өөрийн биеэр маш их зууралдаж, 3, 4 жил ингэж ажилласан хүний хувьд энийг үнэхээрийн бид нарын алдаа оноог байнга анхаарч байдаг энэ гаднын улсууд бол лут юм байна лээ. Яагаад гэвэл энэ сүүлийн ялангуяа 3 сар нь, 6 сар нь Айвенхоу Майнзынхан бол янз бүрийн сайхан угтаж авах тэгээд ярьж хөөрөх маш их соёлтой байдал дүр үзүүлдэг мөртөө үнэхээрийн бас ний нуугүй ярихад ер нь заль мэх бүх юманд их гарамгай эзэмшсэн ийм улсууд байдаг гэдгийг би өөрийн биеэр энэ эрчим хүчний юу монголын талаас авхуулах талаар өөрөө ингэж 3 жил ажилласны хувьд энийг би бас хэлмээр байна. Үнэхээрийн бас маш алдаа оноог маш нягт ханддаг. Миний нарийн бичгээр сүүлд нь сайд болсон Ганхүү байсан. Тэрийг бол өдөр шөнөгүй явуулдаг байсан. Би бас үнэхээрийн Айвенхоу Майнзынханд. Тэгээд энэ их том туршлагатай ерөөсөө заль юутай луйвар их хийж сурчихсан ийм юмнуудтай бол бид нарын бас боловсрол тэр үед бас нимгэн байсан байж магадгүй. Гэхдээ бид нар яаж ийж байгаад протоколд тусгасан нь бол Монголын талаас эрчим хүчээ авахаар болсон.

Сая Т.Очирхүү хэлчих шиг боллоо. Энэ 500 мянган гига миллион юу гэдэг чинь Монголын эрчим хүчинд зүгээр пүн гээд л ороод ирэх ийм л эрчим хүч. Тэгээд энэ протоколоороо энэ цаашаа эрчим хүчийг Монголоос авахаар хэвээрээ байгаа байх гэж би найдаж байна.

Тэгээд монголчуудыг ер нь хооронд нь эв түнжингүй байлгах, сонгуулийн үеэр яаж бид нар өөрчлөх вэ гэдгийг тэд нар хянамгай хянаж байдаг юм байна лээ. Одоо манай Н.Батбаяр маань яг 2007 оны үед яг ажлын хэсгийг ахалж байсан санагдаж байна. Тэр үед 2.7 тэрбумаар уг нь орж ирсэн шүү дээ энэ чинь эхнийх нь. Тэгээд л сонгууль боллоо 2008 онд энэ дээр манай Н.Батбаяр маань бас харамсаж явдаг байх. Бид хоёр хоёулаа л тэрэнд харамсаж явдаг юм. Тэгээд л ерөөсөө яах ч аргагүй тэгээд л энэ асуудал ингээд явсан. Тэгээд ... тэр Г.Занданшатарын ажлын хэсэгт орж ажилласан. Ер нь бол тэгээд л тэр 30 жилийн хугацаатай дээр нь шууд одоо 20, 20 жилээр ингээд нийт 70 жилээр энэ тэр болох ийм заалтууд та нар энэ дээр гарчихсан учраас би давтаад яах вэ? Ийм юмнуудтай манай Байнгын хороо үнэхээрийн бас чанга ажилласан. Ер нь бол тэр Н.Энхбаяр Ерөнхийлөгчийг байх үед бид нарт зөвлөмж өгч байсан тэр үед Ч.Хүрэлбаатар нэг ажлын хэсэг гарсан анхны ажлын хэсэг. Энэ уг нь голдирлоор тэр 2008 оны сонгуулиас өмнө бид нар амжаад ажлыг хийчихсэн бол 2.7

тэрбум дээрээ тэгээд нэлээн нааштай явчих ийм бололцоо байсан. Даанч сонгуулийн гэж нэг юунаас болоод тэгээд энэ яах ч аргагүй шилжчихсэн. Тэгээд энэний дараа ийм олон үр дагавар, уршигтай юмнууд гарч ирж байна. Тэгээд энийг Их Хурлын гишүүд мэдээгүй биш мэдсэн.

Гэхдээ сая Р.Раш гуайн хэлдэг шиг ямар ч л байсан бид нар олон улсын гуравдагч орны хөрөнгө оруулалтыг орох нь зүйтэй гэдэг дээр л бүгдээрээ бас анхаарч байсан. Бусад яг энэ та нарын харуулж байсан энэ зөрчил дутагдлыг мэдээгүй биш мэдэж байсан. Энэ дээр манай Ц.Баярсайхан даргатай Байнгын хороо нэлээн хатуу ажиллаж, Эдийн засгийн байнгын хороо их ажиллаж байсан. Ингээд тэр Онтрэ тэр юуг бол одоо хүчингүй болгоорой. Ер нь энэ дээр бид нар эзэн нь юмаа мэдэж, эрэг нь усаа хаана гэж нэг монголын сайхан үг байна. Тэгээд энийг бид нар тал талдаа бодоорой. Дүү нарт үнэхээрийн их баярлаж байна. Та нарт ажлын амжилт хүсье. Ер нь шийдвэрээр.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: Б.Бат-Эрдэнэ гишүүн нэмж тодруулъя. Сүүлийн тодруулга.

Улсын Их Хурлын гишүүн Б.Бат-Эрдэнэ: Улсын Их Хуралд энэ хөрөнгө оруулалтын гэрээ хувь нийлүүлсэн гэрээ өргөн барихад тухайн үеийн Засгийн газраас 2007 оны 11-р сараас 2008 оны 9-р сард Засгийн газар Сангийн сайд Ч.Улаан, Хууль зүйн сайд нь Мөнх-Оргил 2008-2009 онд Сангийн сайд нь С.Баярцогт, Хууль зүйн сайд нь Ц.Нямдорж байсан юм байна. Энэ ер нь Сангийн яам Хууль зүйн яамнаас ямар дүгнэлтүүдтэй өргөн барьж байсан юм. Энэ асуудлууд дээр нэгдүгээрт.

Хоёрдугаарт УАБЗ-өөр орж дүгнүүлсэн гээд байгаа юм. Тэгэхээр манай Н.Багабанди ерөнхийлөгч, Н.Энхбаяр ерөнхийлөгч байна, Улсын Их Хурлын даргаар ажиллаж байсан 3 ч хүн байна. Д.Дэмбэрэл гуай байна, Д.Лүндээжанцан гуай байна, З.Энхболд дарга байна. Тэр үеийн УАБЗ-өөр яг яаж явж байсан юм бэ?

Гуравдугаар асуулт Л.Гүндалай гишүүн сая бас жоохон ноцтой юм ярьчихлаа. Норовын Алтанхуягтай холбоотой. Шинэ баримт л юм шиг байна. Энийг бас дэлгэрүүлээд яриад нэг тайлбар маягаар өгчхөөч ээ гэж хүсэж байна.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: Эхний асуулт Сангийн яам, Хууль зүйн яамнаас гэрч гэрчүүд дотор Сангийн яам, Хууль зүйн яамнаас хүмүүс байна уу тухайн үед Ч.Улаан сайд байхгүй байна тиймээ байхгүй байна. Өөр. Нэмэлт хүн байна уу байхгүй ирээгүй байна. Тэгвэл 9 номерын микрофон.

Гэрч С.Баярцогт: Улсын Их Хурал руу оруулж байгаа бүх материал Засгийн газрын хурлаар хэлэлцэгдээд, Засгийн газрын хурлаар хэлэлцэгдэхийн өмнө бол бүх сайдуудаас санал аваад, үзэл баримтлалыг нь бол Хууль зүйн сайд, Сангийн сайд, Эрдэс баялаг, эрчим хүчний сайд нар хуулийнх нь үзэл баримтлалыг нь баталж оруулж байгаа. Тэгэхлээр 2007 онд ч гэсэн тэгж орсон, 2008 онд 2 удаа 2 өөр төсөл орохдоо бас тэгж орсон байгаа. Бүгд хуулийн дагуу орсон. Энэ бүх баримт материалууд нь байгаа гэдгийг хэлэх гэсэн юм. Баярлалаа.

Хууль зүйн хувьд бол Монгол Улсын хуульд нийцэж байна. Би хамт Нямдорж сайдтай баталсан үзэл баримтлал байгаа. Тэрэн дээр бол Монгол Улсын хуульд бүрэн нийцэж байна аа...

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: 9

номер нэмэлт нэг минут.

Гэрч С.Баярцогт: ...Ер нь бол энэ гэрээний хууль эрх зүйн асуудлыг нь бүгдийг нь Хууль зүйн яамны ажлын хэсэг тэнд газрын дарга нь ажиллаж байсан тэгээд зэрэг явж байсан. Тэгээд үзэл баримтлалыг нь бол Хууль зүйн сайд Н.Нямдорж баталсан. Орчуулга нь бол Гадаад яаман дээр албан ёсны орчуулга нь явж байсан. Энэний бас сүүлийн баталгааг нь Гадаад хэргийн сайд өөрөө гаргаж байсан. Яг тухайн үед бол С.Батболд Ерөнхий сайд манай Засгийн газрын Гадаад хэргийн сайд байсан албан ёсны орчуулгын. Тийм учраас энэ одоо нэг ганцхан хүн хийчихсэн юм шиг тийм ойлголтоор хүмүүс ярьж тайлбарлаад байгаа нь бол буруу шүү. Бүхэл бүтэн Засгийн газар үзэл баримтлалыг нь 3 сайд Хууль зүйн яам бол хяналтыг нь хуулийн хяналтыг нь хийгээд орчуулгыг нь Гадаад.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: Дараагийн асуулт 17 номер Гүндалай гишүүнээс асуусан байгаа.

Гэрч Л.Гүндалай: Сайн байна уу ахиад. Тэгэхээр ийм юмаа. Би түрүүн бас энэ уншаад өгчихье гэж бодож байсан юм. Монгол Улсын Ерөнхий сайд байсан Норовын Алтанхуяг миний Засгийн газрыг ингээд огцруулаад тэгээд энэ Оюу толгойн далд уурхайн гэрээг бол зориуд хийсэн гэж яриад байгаа юм. Тэр бас үнэнд нийцэхгүй шүү гэдгийг би түрүүн хэлсэн. Тэгээд би энэ өөрийнх нь бичсэн захидлаас би энд эш татаадахъя гэж бодож байна. Би энэ англи монгол дээр нь хоёуланг нь барьчихсан сууж байна. Энд ингээд байгаа юм.

(англи)

Өөрөөр хэлбэл одоо бид нар ерөөсөө бүх эрх мэдэлтэйгээрээ Лондонд юм уу, Англид очоод...

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: 17 номер нэмэлт нэг минут.

Гэрч Л.Гүндалай: ...Тийм. Ингээд одоо Оюу толгойн тэр далд уурхайгийн чинь гэрээг зүгээр ингээд зураад өгье гэж байгаа байхгүй юу. Энийг зүгээр уншихад бол. Ерөөсөө ингээд бүх эрх мэдэлтэйгээр очоод зураад өгье өө, уншаад өгье өө гээд. Тэгээд нөгөө энэ Оюу толгойн далд уурхайн энэ гэрээг хийхийг олон хууль зөрчсөн байна гэж эсэргүүцсэн тухайн үеийн Эрдэнэс Оюу толгой компанийн захирал Ц.Сэдваанчигийгаа өөрөө тавьсан шүү дээ уг нь ажлаас нь шууд огцруулаад тэгээд хоёрхон сарын дараа ийм захиаг одоо энэ бичсэн байгаа. Рио Тинтогийн гүйцэтгэх захирал уу тиймээ. Тэрийг нь бол Монголын Ерөнхий сайд хүн хийж болохгүй үйлдэл ээ. Нэг компанийн захиралд нэг захиа бичээд гуйгаад сууж байдаг англи юм уу Лондонд очоод уулзъя гээд сууж байна. Энэ бол байж болохгүй үйлдэл байсан. Үүгээрээ энэ хүн өөрөө Рио Тинтогийн карманд орчихсон байсан тэр. За баярлалаа.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: Цагаараа явж байгаа шүү. Ээ үгүй. Хүн болгонд цаг тэгш үйлчлэлгүй яах вэ. За баярлалаа. Одоо Б.Жаргалан гишүүний асуулт. Б.Жаргалан гишүүний микрофоныг өгье. ҮАБЗ-ийнхнөөс бас Ц.Даваасүрэн гишүүн Эдийн засгийн байнгын хорооны гишүүнийг орхисон байна. 7 номерын микрофон. Тэгээд 20 номер.

Гэрч Н.Энхбаяр: Баярлалаа. Тэгэхлээр сая С.Баярцогт сайд, Л.Гүндалай гишүүн нар хэлж байна л даа. Нэг талаасаа үнэний ортой ч юм шиг нөгөө талаасаа бас

залруулахгүй бол болохгүй учраас яагаад гэвэл энэ нөгөө протоколд үлдэж байгаа учраас бид бас ярьсан зүйлээ яг үнэн бодитойгоор ярих ёстой. Тэр утгаараа бид нар энд суучхаад анхнаасаа энэ гэрээний эсрэг байсан нь худлаа шүү гэж хэлж байгааг бол би зөвшөөрөхгүй. Яагаад гэвэл би Ерөнхийлөгчийн хувьд тэр үед энэний эсрэг байсан. Тийм учраас тэр зөвхөн би хэлээд зогсохгүй АНУ-ын тэр үеийн Монголд сууж байсан элчин сайд Бинтон гэж хүн Оюу толгойн гэрээний талаар Ерөнхийлөгч, Ерөнхий сайд, Их Хурлын дарга нарын баримталсан байр суурийг маш дэлгэрэнгүй бичиж АНУ-ын төрийн Департаментад явуулсан байдаг. Тэрийг нууцын зэрэглэлтэй захидал байсан. Тэрийг Ассанж Викиликс гэдэг сайд задлаад тэгээд аз болж харин Бинтон элчин сайдын явуулсан захидал ил болсон байгаа. Тэрэн дээр маш тодорхой бичсэн байгаа. Энэ Монгол Улсын Ерөнхийлөгч Н.Энхбаяр товчхон хэлэх юм Ерөнхийлөгч Энхбаяр л энэ гэрээг эсэргүүцээд байна. Бусдууд нь дэмжээд байна аа гэж.

Тийм учраас би анхнаасаа энэ гэрээг буруу гэрээ боллоо гэж үзэж байсан. Аюулгүй байдлын зөвлөлөөр энэ асуудал орж ирэхэд нь ийм ийм засвар хий гэсэн ийм үүрэг даалгаврыг бол тухайн үеийн Ерөнхий сайд З.Энхболд, тухайн үеийн Ерөнхий сайд С.Баяр нарт өгч энэ гэрээг буцааж байсан гэрээний төслийг. Тэрийг бүгдээрээ мэдэж байгаа. Тийм учраас би одоо өнөөдөр энэ гэрээ буруу болчихсон гэдгийг мэдэж байгаа юм шигээр ярьж байгаа ерөөсөө огт зүйл биш. Харин би баярлаж байгаа. Яагаад гэвэл 2009 онд, 2008 онд энийг ярьж байхад олон хүн итгэхгүй байсан, нэг их л мундаг гадаадын хөрөнгө оруулалтыг татах гэж байгаа юм шигээр ойлгоод байсан. Харамсалтай нь 2008 оны дэлхийн эдийн засгийн хямрал бас Монголд нөлөөлсөн. Тэрийг Оюу толгойн гэрээ л байгуулж байж аварна гэсэн ийм худлаа домог үүсгэж байсан. Тэр бүхнийг би бид дор дор нь няцааж ярьж хэлж, тайлбарлаж буцааж байсан. Тэгээд 2009 оны сонгуулиар намайг МАНАН...

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: 7 номер нэмэлт нэг минут.

Гэрч Н.Энхбаяр: ...МАНАН гэдэг байгууллага хуйвалдаж унагаагаад, Ц.Элбэгдорж гэж хүнийг Ерөнхийлөгчөөр сонгоод тэгээд энэ гэрээ гэрлийн хурдаар явсан. Сонгууль дуусмагц 7-р сарын наадмын өмнө батлах гэж оролдсон. Тэрийг харин Их Хурлын гишүүд зарим нь эсэргүүцэж энэ дээр нухацтай хандах ёстой гэсэн байр суурь барьсан учраас яаж ч чадаагүй. Тэгээд тэр намраа 10-р сарын 6-нд энэ гэрээг баталсан. Энэ бол түүхэн үнэн, болсон процесс энэ. Энийг би бас протоколд бичүүлэх нь зүйтэй гэж үзэж байна.

Өнөөдөр ганц 2 хүн рүү дайраад нэмэргүй дээ. С.Баярцогт сайд ч гэдэг юм уу Ц.Нямдорж сайд ч юм уу. Эд нар бол даалгавар л биелүүлж байсан. Энэ хэний даалгавар вэ? Ц.Элбэгдорж, С.Баяр нарын даалгавар. Тэр үеийн Засгийн газрын тэргүүн С.Баяр, Ерөнхийлөгч Ц.Элбэгдорж нар л та нар энийг хий гэсэн үүрэг чиглэлийг өгөөд л эд нар энийг биелүүлж л явсан улсууд. Өнөөдөр харамсалтай нь Ц.Элбэгдорж, С.Баяр хоёр хоёулаа байхгүй байгаа учраас тэдний өмнөөс нүүр нь улайгаад сууж байгаа улсууд эд нар. Уг нь гол энэ асуудлыг ингэж будилуулсан ийм муухай гэрээ хийсэн хүн бол Ц.Элбэгдорж, С.Баяр нар. Энийг бид бас сайн мэдэх хэрэгтэй. Тийм учраас энэ гэрээг...

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: 7 номер сүүлийн тодруулга.

Гэрч Н.Энхбаяр: ...Тэгээд энэ аюулгүй байдлын зөвлөлийн зөвлөмж ямар байдлаар гарч ирсэн бэ гэхлээр яваандаа аажмаар 51 хувь Монголыг болгоо. Тэр

үед судлагдсан нөөц 30 орчим сая тонн зэс байна аа. Яг тэр хэмжээндээ гэрээгээ хий. Ингээд л нэмэгдээд л байх юм тэгээд л тэрийг нь ингээд энэ гэрээндээ хамруулж нэмээд байж болохгүй ээ. Дээр нь зэсийн үйлдвэрээ барь аа, ингэж одоо эцсийн бүтээгдэхүүн гаргадаг алхмаа хий гэж гэх зэргээр Аюулгүй байдлын зөвлөл дээр бид нар ярьж ийм үүрэг чиглэл өгч байсан. Харамсалтай нь сүүлд нь Их Хурал дээр ярихдаа Засгийн газар дээр ярихдаа гэрээ байгуулахдаа Үндэсний аюулгүй байдлын зөвлөмжийг ерөөсөө тоогоогүй. Яагаад гэвэл Ц.Элбэгдорж Ерөнхийлөгч болсныхоо дараа 9 сард Үндэсний аюулгүй 10-р сарын 5-нд ҮАБЗ-ийн хурал болж энэ бүх бидний урьд нь ярьж байсан байр суурийг өөрчлөөд ҮАБЗ-ийн өөр буруу зөвлөмж гаргаж тэгээд 10-р сарын 5-нд зөвлөмж гараад 10-р сарын 6-нд гэрээн дээр ингэж гарын үсэг зурсан ийм харамсалтай юм болсон. Энэ бол олон улсын гэрээ биш. Тийм учраас энэ олон улсын гэрээг бол.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: За баярлалаа. 20 номерын микрофон.

Улсын Их Хурлын гишүүн Ц.Даваасүрэн: Тэгэхээр энэ өнөөдөр нэг яригдаж байгаа ноцтой асуудал бол энэ өндөр хүүтэй зээл яагаад байсан юм бэ гэдэг асуудал шүү дээ. Сая С.Баярцогт болохоор өөр арга байхгүй байсан гээд байсан байхгүй юу. Хөрөнгийн бирж дээр Рио Тинто, Нью-Йоркийн Сток Ченж нар С.Баярцогт энэ тэр алх цохидог нь хэд дэх хувьцааг нь би арилжааг нь мэдэхгүй байна. 8.5 тэрбум доллар босгосон байдаг юм. Үүнээс 8.3-ыг нь Монголд зээлсэн. Энэ аудитын дүгнэлт байгаа шүү. Их Хурлын гишүүд танилцсан байгаа. Тэгэхээр хөрөнгийн бирж дээр хүүгүй мөнгө босгочхоод манайд зээлчихсэн байна шүү дээ. Тухайн үед бид нарт юу гэж тайлбарлаж байсан гээд тэгэхээр 4.1 тэрбум долларын хөрөнгө оруулалт хийгдэх юм. 1 аравны хэдийг нь монголчууд ингээд зээлж байгаа юм гэхээр бид нар уурлаж байсан байхгүй юу. Бид нар баялгаа гаргаад 34 хувиа одоо үнэгүй авах ёстой шүү дээ адаглаад гэж. Үгүй ээ энэ чинь баялгаа үнэлээгүй баялгаар хувиа тогтоож чадаагүй чинь л хамгийн том алдаа байсан байхгүй юу. Тэгэхээр мөнгө байсан уу гэвэл байсан. Тэд бидний баялгаар Нью-Йоркийн хөрөнгийн бирж дээр мөнгө босгочхоод бидэнд зээлдсэн асуудал байхгүй юу. Энийг бас ярих ёстой. Энэ өөрийгөө аргалах гээд цайруулах гээд ингээд байна шүү дээ. Үгүй бидэнд зээлчихсэн байхгүй юу. Бидний баялгаар мөнгө босгоод тэрийг тухайн үед ярьж байсан. Одоо энэ бид нарын тухайн үед ярьж байсан протоколуудыг харвал байж л байгаа.

Тэгэхээр энэ одоо ямар болсон гэхээр ерөөсөө зээл зээл төлдөг компани тэр би нэг хувь нийлүүлэгчдийн гэрээ гэдэг юм Их Хуралд танилцуулагдаагүй ингээд явчихсан. Их Хурлаас чиглэл аваагүй ээ гээд байна шүү дээ. Аваагүй 57 дугаар тогтоолоор бид нар ямар ч чиглэл өгөөгүй. Гэтэл энэ дээр чинь энэ зээлийг чинь санхүүжилтийн чинь юм ороод тусаад явчихсан байхгүй юу. Зээл авахаар. Тэгээд өнөөдөр яасан 21 тэрбум төгрөгийн хөрөнгө оруулалт болсон 4.1 биш. Энэний 18 нь зээл, 13 нь Рио Тинтогийн зээл. Энэ компани зээл төлдөг компани болсон. Өдөрт төлж байгаа зээлийн хүү нь 10 тэрбум бодит үнэн нь энэ шүү дээ. Тийм учраас мөнгө байгаагүй. Валютын сангийн юунд алтанд юу яриад байгаа юм бэ энэ чинь алт шүү дээ. 1800 тонн алт шүү дээ. Алтан дээр ер нь гэрээ тогтворжуулна, татварын тогтворжуулалт үзүүлнэ гэдэг юм дэлхий дахинд Африкийн хэдэн орон л байдаг байх. Киргиз байж байгаад өөрчилчихсэн сая шинэ Ерөнхийлөгч нь гарч ирээд. Алтан дээр ийм зүйл байдаггүй юмаа. Алтан дээр мөнгө босгох шиг амархан юм байхгүй.

Тийм учраас энэ төслийг ер нь зээл болгож ингэж яах асуудал 2007 оны төслөөс ч хүртэл байдаг юм байна лээ. Ингэж явсан юм байна лээ тэрийг нь хүлээн зөвшөөрсөн асуудал байхгүй юу. Баялгаа бид үнэлж чадаагүй буруу нь энэ шүү дээ. Баялгаа үнэлж

чадаагүй, баялгаараа хувиа авч чадаагүй, үнэгүй авч чадаагүй ийм л байдлаар бид нар өнөөдөр зээлийг ингээд өр үгүй ээ зээлтэй болно оо гэдэг чинь өртэй болно л биз дээ. Төлж чадахгүй бол өр л биз дээ. Үгүй ээ зээл гэдэг чинь өр нь тэр шүү дээ. Тэгээд өнөөдөр Монгол Улсын гадаад зээл өрийн 50 хувь нь өнөөдрийн энэ Рио Тинтогийн зээл. Нөгөө бид нарын зээлжих зэрэглэлд яаж байна вэ нөлөөлж байна. Монголын зээл өндөр энийгээ төлж чадах юм уу гэж үзэж байна. Тэгээд энийг чинь ингэж тооцож байна шүү дээ гадныхан. Үнэгүй мөнгө биш шүү дээ энэ чинь төлөх мөнгө. Тэгээд баялгаараа төлөөд эцсийн дүндээ 400 тэрбум доллароос 2.5-хан хувь, 10-хан тэрбум долларыг татвар бүх төрлийн татварынхаа орлогоор бид нар авч үлдэх нь байна шүү дээ. Энэ 50 жилийн хугацаанд. Ийм л зүйл бодит үнэн бол энэ.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: 5 номерын микрофон Д.Дэмбэрэл дарга.

Гэрч Д.Дэмбэрэл: Нэлээд гишүүд ярьчихлаа. Энэ гэрээний тухай асуудлыг бол Хяналтын дэд хороо тусгайлан дүгнэлт өгөх байх аа гэж. Энэ бол Монгол Улсын хуулийг зөрчсөн байгаа шүү. Хууль зөрчсөн гэрээг Засгийн газар үзэглэсэн зурсан байгаа юм. Бид өр нь Засгийн газарт найдвар тавьсан шүү дээ. Засгийн газар 6 яам оролцсон бусад яамууд нь ч бас төлөөлөл оролцсон 30, 40 хүнтэй мэргэжлийн ажлын хэсэг байгуулчихсан байсан шүү дээ. Тэд нарын тэр гаргаж байсан санал бол энэ Улсын Их Хурлын гаргаж байсан саналтай бараг адилхан байгаа юм. Тэгээд энэ гэрээг арай хөнгөлөлттэй хийчих бололцоо байсан уу гэвэл Засгийн газарт...

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: 5 номерын микрофон нэмэлт нэг минут.

Гэрч Д.Дэмбэрэл: ...Шийдвэрийг харгалзаж хийх ёстой энэ гэрээ хуудуутай хийгджээ.

Ийм учраас энэ гэрээг бол дахин авч үзээч ээ. Энэ цаана нь бол өр нь юу яваад байна? Тэр нууцын тэмдэг дарчихсан бид хүртэл ойлгохоо, харахаа буцаад үзэх аргагүй болчихсон ийм гэрээ байгаад байна шүү дээ. Булхайны гэрээ хийчихсэн юм уу яасан юм? Энийг бол авч үзмээр байна. Тэгэхдээ энэ гэрээний дагуу гэрээ хийгч тал үүргээ биелүүлсэн юм уу, үгүй юм уу? Цахилгааны асуудал станцын асуудал яасан бэ? Зэс барих асуудал яасан бэ? Зэсийн үйлдвэр энэ болгон чинь цөм энэний ашиг хуримтлалын тооцоонд орох ёстой шүү дээ. Орохгүй байна шүү дээ. Энэ Засгийн газрын энэ гэрээ хийсэн зүйлийг бол энэ С.Баярцогт гишүүн л бүгдийг нь л хариуцаад байгаа юм шиг байна л даа. Энэ хэргийн эзэн хэнгэргийн дохиур.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: 5 номер сүүлийн тодруулга.

Гэрч Д.Дэмбэрэл: Энэ чинь Засгийн газар өөрөө Улсын Их Хурлаас итгэл авч бид нар зөвшөөрөл Засгийн газарт өгсөн энэ гэрээг хуулиар Улсын Их Хурлыг шууд байгуул гэж хуулийн төсөл оруулаа биз дээ. Бид нар тийм юм байхгүй ээ. Аж ахуйн гэрээг Улсын Их Хурал хэлэлцэж байх юм уу гэдгийг нь хэлээд харин ч бүүр Эдийн засгийн байнгын хорооны тогтоол гаргаад буцаачхаж болох байсан шүү дээ. Эдийн засгийн байнгын хорооны манай ажлын хэсэг одоо энэ ажлын хэсгийн нөхөдүүд цөм энд сууж байна шүү дээ. Энэ бол салбарын шинжтэй гэрээ байхгүй юу. Засгийн газар нэг тал болчихсон учраас арга буюу тогтоол гаргаж өгсөн. Та энэ нэг тал нь болчихоод байгаа юм бол манай талын Засгийн газар ийм ийм заалтуудыг биелүүл. Зөвхөн хуульд нийцүүл.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: Цаг дууссан. Б.Жаргалан гишүүний асуулт.

Улсын Их Хурлын гишүүн Б.Жаргалан: Өнөөдөр 12-р сарын 10-ны өдөр олон улсын хүний эрхийн өдөр одоогоос 36 жилийн өмнө Хүүхэд залуучуудын Соёлын төвийн гадаа анхны улс төрийн цуглаан болж Монгол Улсад парламентын ардчилал зах зээлийн эдийн засгийг цогцлоох ардчилсан хувьсгал эхэлсэн байдаг. Яг энэ өдөр бол бас өнгөрсөн 36 жилийн түүхэнд Монгол Улсын хувьд байгуулсан маш том гэрээ болох энэ Оюу толгойн гэрээтэй холбоотой асуудлыг Монгол Улсын парламент нээлттэй сонсголоор хэлэлцэж байгаа явдал бас их ач холбогдолтой санагдаж байна. Яагаад вэ гэхлээр энэ цаг мөчид доор бид нар бас өнгөрсөн жилүүдийнхээ тодорхой шийдвэрүүдэд бас үнэлэлт дүгнэлт өгөх нь чухал гэж харж байгаа.

За Даваа гарагт болсон сонсгол болон одоо өнөөдрийн сонсголын хүрээнд бол Улсын Их Хурлын 40, 50 дугаар тогтоолууд бол монголчуудын хүсэл зориг байсан. Засгийн газар эдгээр тогтоолыг хэрэгжүүлж ажиллах үүрэгтэй байсан. Одоо энэ 40 дүгээр тогтоолын хавсралтад тухайлах юм бол ингээд 9 зарчмыг маш тодорхой тодорхойлчихсон байна. Тэгээд энэ 40, 57 дугаар тогтоолууд дээр санал нийлээгүй гэдэг юм уу эсэргүүцсэн гэдэг байр суурийг өнөөдөр хүрэлцэн ирсэн Их Хурлын гишүүд илэрхийлсэнгүй ээ. Гагцхүү энэ тогтоолын хүрээнд гэрээ байгуулах ёстой байсан Засгийн газар яг энэ тогтоолд нийцүүлж гэрээгээ байгуулсан уу гэдэг асуудлыг л өнөөдөр бид нар энд яриад байгаа юм. Тэгэхээр өнөөдрийн сонсголын үр дүнгээс бас энэ дээр бас нэг тодорхой нэгдсэн ойлголтод хүрээд гарах нь их чухал гэж харж байгаа.

Тэгээд өнөөдөр 16 жилийн өмнө Оюу толгойн гэрээ байгуулагдаж байх үед Улсын Их Хурлын гишүүнээр ажиллаж байсан маш олон гишүүд ирсэнд маш их баяртай байна. Харамсалтай нь тухайн үед Засгийн газрыг тэргүүлж байсан Ерөнхий сайдаар ажиллаж байсан С.Баяр, Сү.Батболд нарын хүмүүс ирсэнгүй. Манай газар нутагт хэрэгжиж байгаа ийм том төслийн үйл ажиллагаанд бид шууд утгаар оролцох ёстой, мэдээлэлтэй байх ёстой учраас Оюу толгой төсөл тодорхой хувь эзэмших ёстой гэсэн агуулга бас тухайн үед яригдаж байсан гэж ойлгож байгаа. 2009 онд улсын төсвийн орлого 2 их наяд төгрөгтэй тэнцэж байсан гэтэл 4 тэрбум ам.долларын гэрээ яригдаад ороод ирсэн тиймээ. Тэгэхээр тэр утгаараа энэ гэрээ бол яг 2009 оны хувьд монголчуудын хувьд маш их ийм том агуулгаар нь харах ёстой ийм зүйл байсан. Тийм учраас 34 хувь эзэмшинэ гэдэг зөвхөн ашиг орлого олох гээд байгаа явдлаас гадна тус компанийн засаглалд оролцох, шийдвэр гаргахад оролцох бас давхар хүсэл зоригийг агуулж байсан гэж ойлгож байгаа.

Сая Улсын Их Хурлын дарга Д.Дэмбэрэл гуай гэрээний хэрэгжилтийн та талаар маш тодорхой байр суурийг илэрхийллээ. Та бас энийгээ бас дэлгэрүүлж хэлнэ үү гэж хүсэж байна. Хууль зөрчсөн гэрээ гэж бас сая хэллээ. 2012 онд Улсын Их Хурлын даргаар ажиллаж эхэлсэн...

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: Жаргалан гишүүнд нэмэлт тодруулга.

Улсын Их Хурлын гишүүн Б.Жаргалан: ...3.Энхболд даргаас бас саяын асуудлуудыг асууя. Улсын Их Хурал дээр хэлэлцүүлэг явж байхад Хөрөнгө оруулалтын гэрээнд ер нь ямар зүйлд ач холбогдол өгөх ёстой гэж үзэж байсан бэ? Менежментийн төлбөр болох 6 хувийн асуудал ер нь Улсын Их Хурал дээр яригдсан уу? Сая энэ талаар бас нэг дурдсангүй. Рио Тинто компани өчигдөр менежментийн төлбөрт нийтдээ 1.1 тэрбум ам.доллар авсан гэж хэлсэн. За борлуулалтын орлого 16 тэрбум

ам.доллар байснаас 1.1 тэрбум ам.долларыг зөвхөн менежментийн төлбөрт өгчээ гэж ойлгож байгаа. Сая эрчим хүчний асуудал бас яригдлаа. Эрчим хүчний асуудал дээр бас байр сууриа хэлнэ үү гэж Их Хурлын дарга нараас хүсье.

Зэс цэвэршүүлэх үйлдвэрийн талаар ярьж байна. Энд энэ асуудлыг гэрээнд ямар байдлаар тусгасан бэ гэдэг тал дээр бас Х.Бадамсүрэн гишүүн тодорхой нэмэлт тайлбар өгнө үү. Ц.Даваасүрэн гишүүн Оюу толгой ХХК-ийн төлсөн татварын талаар товч дурдсан. Татварын ерөнхий газрын албан хаагчид Оюу толгойн төлсөн нийт татварыг он оноо тодорхой хэлж протоколд тэмдэглүүлэхийг бас хүсье ээ.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: Б.Жаргалан гишүүн тодорхой асуултууд асуулаа. Д.Дэмбэрэл даргаас эхэлсэн 5 номерын микрофон.

Гэрч Д.Дэмбэрэл: Би түрүүн Нямжавын Батбаяр тэргүүтэй гишүүдийн энэ нэг зарчим тогтож авмаар байна. Энэ гэрээг хэн байгуулах ёстой байсан бэ? Улсын Их Хурлыг байгуул гэж хэлснийг бид Засгийн газартаа үүрэг болгож өгсөн. Тэр үүргийн биелэлт ямар байна вэ гэдгийг одоогийн Улсын Их Хурал ч гэсэн шалгах ёстой. Энэ гэрээн дотор байгаа сая Б.Жаргалан гишүүний тавиад байгаа асуултын 6 хувийн татвар гээд энэ зүгээр нэг жишээ 6 хувийн энэ гэрээг авч явах ёстой хувь 2 хувь нийлүүлэгч энэ гэрээнд энэ 6 хувийн дотор багтаагаад та нар энийг сайхан аваад яваарай гээд маш их бололцоо олгосон. Гэтэл энэ 6 хувиа цааш эргүүлээд 6 хувьд ногдох энэ 1.1 тэрбумаас Монгол Улсын авах татварыг чөлөөлсөн байгаа юм. Татвар чөлөөлөх тухай Улсын Их Хурал нэг ч яриагүй, чөлөөлөхгүй гэснийг ингээд чөлөөлөөд явж байна шүү дээ. Хэчнээн зүйлүүдэд татварын чөлөөлөлт хөнгөлөлт өгсөн бэ? Энийг тооцмоор байна.

Тэрнээс гадна нэг яригдаад байгаа зүйл тэр хэт ашгийн татвар. Хэт ашгийн татвар дээр 68 хувийн нэмэгдсэн өртгийн татвар энэ татвар бол хүчинтэй байсан шүү хуулиараа. Энэ татварыг харин тайлбар хийсэн явдал бий. ҮАБЗ-д мөн энэ төсөл оруулж ярьж байсан нөхдүүд 68 хувийн татварыг чинь авахгүй ээ хэрэв энийг авах юм гэрээ буцахаас өөр аргагүй бид гэрээ хийхгүй гэж байна аа гэж. За энэ бол тэгж хэлсэн нь би зүгээр шантааж гэж бодохгүй байна. Бас бодож үзэх татвар байсан юм. Орлох татварыг чинь авъя аа гэж хэлсэн шүү дээ. Орлох татварыг нь би өсгөн нэмэгдүүлэх албан татвар гаргаад Улсын Их Хурал өгчихсөн. Тэр орлох татвараа бид нар татсан бол энэ нэг гэрээний 44 хувийн тухай энэ мөнгө чинь аль хэдийнээ төлөгдөөд явчих хөрөнгө ороод ирэх байсан. Ингэхлээр өндөр татвар шахаж татвартаа зээл шахчихаад манай татварыг цөмийг нь бууруулаад татварын доод хэмжээг 55 хувиас бууруулахгүй гэдэг саналыг Улсын Их Хурал хатуу тавьсан шүү дээ. Тэр хөрөнгө оруулагчдын талтай би уулзахдаа 55 хувиас доош Монгол Улсын татвар буухгүй ээ гэж. Тэдний тал өөрийнхөө хөрөнгө оруулалтад 68 хувиас дээш монголчууд татвараа авахгүй ээ дээд хязгаар тогтооё гэж. Тэгвэл доод хязгаар нь 55 хувь. Энэ хэмжээ одоо хэд 10 хувь гэнэ үү? Үгүй ээ ийм болохоор энэ чинь алдагдлын тухай яриа гарна шүү дээ.

Угаасаа бид хөрөнгөө бодсон ч эдгээр энэ бүх тавьсан үзүүлэлтүүд ярьсан яриа бодсон ч одоо манай Монголд өрийн тухай асуудал байхгүй. Юун 12 тэрбумын өр яриад. Цаашдаа тэр нэг Онтрэ дээр ярих зүйл бий шүү. Онтрэ бол энэ баялгийн 30 хувь дээр оччихсон байна. Цаагуур нь заль мэхээр янз бүрийн одоо тэр нэг татварын албан дээр лицензүүдийг нь яана гэнэ ээ. Зогсоох хэрэгтэй. Улсын Их Хурлаас үүрэг өгөөд түдгэлзүүл. Тэр компани одоо энэ Оюу толгой компанийн нөхдүүд манай тэнд ажиллаж байсан төлөөлөгчдийг ТЭЗҮ-гийн гишүүдийг янз бүрээр дарамталж...

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: 5 номерын микрофон нэмэлт нэг минут.

Гэрч Д.Дэмбэрэл: ...Татварын хөнгөлөлттэй нөхцөл рүү аваад оруулж байгаа юм байна шүү дээ. Монгол Улсын хуулийг тэнд Оюу толгой компани мэддэг юм уу. Энэ мэтээр Монгол Улсын хуулийг дэвсгэлсэн хуулийн гадуур цөөн тооны хүмүүстэй энэ гэрээг эцсийн эцэст ер нь хуйвалдаж хийсэн юм уу гэж харагдаж байгаа юм. Энэ бүх юмыг бол бид дэлгэн тавих ёстой. Бид нар энэчээ хэрэлдээд сууж байдаг цаана нь бидний мөнгө тэнд урсаж байдаг, ард түмэн гайхаад сууж байдаг ийм байж таарахгүй шүү дээ. Ер нь энэ сүүлийн үеийн энэ нэг лиценз зөвшөөрөл энэ юм бол одоо тэр Онтрэгийн байдлаас харахад зүгээр л говьд оччихсон ухаж байсан юм. Би Онтрэ дээр нэг санал хэлэхэд Онтрэ гийн ухсан тэр газрын хэмжээсийг гаргаж хэчнээн олборлолт хийсэн юм бэ? Тэр...

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: 5 номерын микрофон сүүлийн тодруулга. За болчихлоо. 8 номерын микрофон 3.Энхболд дарга. За 7 номерын микрофоныг өгье.

Гэрч 3.Энхболд: За Улсын Их Хурлын гишүүдэд энэ өдрийн мэнд хүргэе. 16 жил өнгөрсөн байна. Тэгээд дүгнэлт хийх цаг бол болсон. Би Эдийн засгийн байнгын хороонд байдаггүй учраас яагаад уригдсанаа ойлгоогүй суугаад л байлаа. Ерөнхийдөө 2009 онд Б.Жаргалан гишүүн 3 асуулт асуучихсан учраас би 15 минут ярих байх гэж бодож байгаа шүү. Асуулт болгон 5 минуттай. 2009 онд манай Эдийн засгийн байнгын хороо тэр чигээрээ ирсэн байна. Би гишүүн байсан тэгээд тэр үеийн гишүүдийн ерөнхий ойлголт ямар байсан гэхээр нэг хөрөнгө оруулалтын гэрээ хувь нийлүүлэлтийн гэрээг гишүүд тараасан гэдэг нь худлаа шүү тараагаагүй учраас би шаардаж авсан нууц гээд өгөхгүй байсан. Тэгээд ямар хуулиар та нар нууц болгосон юм гэж заргалдаж байгаад олж авсан. Надад тэр нууцалсан тэмдэгтэй гэрээ нь байгаа дэлгэц дээр бас харуулж болно.

Олон жилийн өмнө болсон юмыг нөгөө худлаа яриад ингээд гүжирдээд гарчихна гэж бодоод байгаа бол тийм юм байхгүй ээ. Хөрөнгө оруулалтын гэрээ гэдэг гэрээ Улсын Их Хурлаар сайшаагдсан. Би 2007 оны гэрээг ч буруу гэж үзэж байсан, 2009 оны гэрээг ч буруу гэж үзэж байсан. Миний бүх санал өгсөн кнопууд архивд байж байгаа. 2007 оны гэрээг яагаад буруу гэж үзсэн гэхээр тухайн үед Оюу толгойд бараа нийлүүлж байгаа бүх компанийг татвараас чөлөөлнө. Тэгээд тухайн үеийн Оюу толгой чинь манай эдийн засгийн бараг тал болчихоод байсан. Тэгээд Оюу толгойд зориулсан татварын алба татвар төлдөггүй татварын алба бусад Монголын эдийн засаг татвар төлдөг ийм гол шалтгаанаар буцсан юмаа. Тэр Ч.Хүрэлбаатар сайдын яриад байгаа ор үндэсгүй худлаа шүү. Маш сайн гэрээ байсныг буцаасан гээд байгаа юм. Тэгээд буцаасан буруутанд миний нэр бас яваад л байх шиг байгаа юм. 2009 оны гэрээг бол 57 дугаар тогтоол дээр за гэж дарсан. Тэгэхдээ 34 хувиа эхлээд авна үнэгүй авна яваандаа хөрөнгө оруулалттай нөхцөлийн дараа 50 билүү 51 ч билүү болно гэдэг ийм ойлголттойгоор кнолдсон шүү.

Тэгэхээр яагаад гэрээний нэр хөрөнгө оруулалтын гэдэг нэртэй байна гэхээр Рио Тинтог хөрөнгө оруулна гэж бодсон, зээл өгнө гэж бодоогүй юмаа. Хэрвээ зээл өгнө тэр нь 12 хувийн хүүтэй зээлээр явна гэсэн бол тэр үеийн Улсын Их Хурлын гишүүд зөвшөөрөхгүй байсан. Тэгэхээр гэрээний нэр бол зээлийн гэрээ гэдэг нэртэй байх ёстой шүү дээ. Яагаад хөрөнгө оруулалт гэж байгаа юм гэхээр чи тэр мөнгөө зээлж олно уу, хөрөнгийн биржээс босгоно уу ямар ч байсан Монголд оруулахдаа хүү тооцохгүй л гэдэг ийм юу байгаа юм. Одоо хамгийн энгийн хамгийн энгийн ойлголт

байгаа юм. Монгол Улсад зээлдүүлэх үйл ажиллагаа явуулж байгаа бол Монгол банкнаас лиценз авна. Рио Тинто зээл өгөхдөө лицензгүй ажиллаад байгаа юм. 2 энгийн хүн хоорондоо хүүтэй зээл гэрээ хийгээд өгөлцөж, авалцсан байхад зээлийн хүүг нь нэхэх эрхгүй шүү дээ. Яагаад гэвэл Монгол банкнаас тэр зээл өгч байгаа хүн нь лиценз аваагүй учраас. Банк зээл өгч болно, банк бус зээл өгч болно, хувь хүн зээл өгч болохгүй, компани зээл өгч болохгүй. Хэрвээ хүү нэхэмжилж байгаа тэр нь хүчингүй байдаг. Тэрэнтэй яг адилхан Рио Тинтогийн зээлийн хүүг төлөхгүй байх эрх зүйн орчин байгаа шүү.

Ерөөсөө анхнаасаа хөрөнгө оруулна гээгүй зээлээр энийгээ босгоно оо 20 тэрбум гэсэн энэ гэрээг хэзээ ч батлахгүй байсан. Тэгэхээр тэр үедээ худлаа ярьж зээлийн хөрөнгө оруулалтын гэрээ батлуулаад, одоо ингээд үр дагаврыг нь та бүхэн арилгах гээд сууж байх шиг байна. Ер нь бол...

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: 7 номерын микрофон нэмэлт минут.

Гэрч 3.Энхболд: Бөмбөг бол тэдний хаалганд орчихсон байгаа зэсийн үнэ байнга өсөн нэмэгдэнэ буурахааргүй байгаа. Тийм учраас одоо энэ гэрээнээс үүссэн олон асуудлуудыг бол засаж залруулах ажил та бүхний ажил байна аа. Тэгээд ийм ажил эхлүүлж байгаад би баяр хүргэж байна.

Дараагийн 5 минутдаа оръё. Менежментийн төлбөртэй энэ дуусаж байх шиг байна тиймээ, одоо дуусаагүй байна уу тиймээ. 3 болон 6 хувийг одоо хамгийн их зүтгүүлж батлуулсан хүн бол С.Баярцогт байгаа юмаа. Би бол энэний эсрэг байсан яагаад тэр үеийн архив бас үзэх хэрэгтэй. Яагаад гэхээр зардлаа ихэсгэх сэдэл үүсгээд байгаа юм. Эхлээд Фрийдланд баахан зардал өсгөсөн, дараа нь Рио Тинто тэрийг нь мэдчихээд Фрийдландтэй заргалдах гэж оролдсон. Тэр нь тэгээд олигтой...

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: 7 номерын микрофон сүүлийн тодруулга.

Гэрч 3.Энхболд: ...Түүнээс хойш Рио Тинто мөн адилхан зардлаа өсгөсөөр ирсэн. Монгол Улсад огт хөрөнгө оруулаагүй гадаадад хийгдсэн гүйлгээг хүртэл зардалд оруулчихсан байсан. Тэгээд яагаад эд нар зардлаа өсгөөд байдаг юм гэхээр ашиглалтын өмнөх үед барьж байгуулах үед 3 хувь, барьж байгуулсныхаа дараа 6 хувь байгаа юм орлогын. Тэгэхээр барьж байгуулах үедээ яах вэ аль болохоор их зардал гаргахыг бодно худлаа ч гэсэн бичнэ. Яагаад гэвэл тэр хүний Рио-гийн авдаг мөнгө нь өсөөд байгаа юм. Орлогын ажиллуулж байгаа үед 6 хувь гэдэг туйлын буруу. Яагаад гэхээр бид нар Рио Тинто гэдэг компанид зэс ашиглах лицензээ өгсөн болохоос аль нэг нь Би Эйч Би компанид өгөөгүй. Өөр компани аваад Рио Тинто хөлсөлж болно. Тэр тохиолдолд менежментийн төлбөр яригдана шүү дээ. Тэгэхээр Монгол Улсын Засгийн газар Рио Тинто 2 нийлээд компани байгуулчихаад чи энийг удирдаад яв...

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: Таны цаг болсон байгаа. За 6 номерын микрофон Лүндээжанцан Улсын Их Хурлын дарга.

Гэрч 3.Энхболд: ...Гишүүн 3 асуулт асуусан. Би 2-т нь хариуллаа шүү дээ. Үгүй ээ асуулт болгон хариулттай байх ёстой.

Гэрч Д.Лүндээжанцан: Миний дараагаар дахиад авчих. Би бол хүмүүс ер нь

ярьчихлаа даа. Аюулгүйн зөвлөлөөр хэлэлцэгдсэн ийм зүйлүүдийг ярьсан дэмжсэн гэдэг ийм л бид нар мэдээлэлтэй. Тухайн үедээ бол ер нь бидний ний нуугүй хэлэхэд цөмөөрөө санаа зовж байсан. Цөмөөрөө энэ Монгол Улс, Монголын ард түмэн, монголын хөгжил дэвшил бүүр ингээд л суга үсрээд л гараад ирнэ гэдэг тийм л романтик мөрөөдөлтэй байсан. Одоо тэрийг үгүй ээ үгүй тийм ээ тийм. Н.Энхбаяр дарга бол байгаагүй тэр юм бүх мэдээлэл сайтай байсан хүн шиг байгаа юм. Мань бол одоо нээрээ л энэ орж ирээд л хоногт энэ өнөөдөр сонин юм яриад байгаа байхгүй юу. Хоногт тэдэн 10 тэрбумын зээл төлж байна гэнэ үү, хүү төлж байна гэнэ үү? Үгүй ээ би тэгэхээр чинь цус харвачих гээд байгаа байхгүй юу энэ чинь. Тэр үедээ хоногт тэрбум тийм үү тэрбум тэрбумаараа орж ирнэ хоногт болгон. Доллараар биш тэрбум юу билээ. Тэр нь болохоор үгүй ээ тэр нь болохоор нэг цэцэрлэгийн мөнгө байх юмаа гээд үнэ ханшнийх нь хэмжээ тийм байсан шүү дээ. Нэг хоногт л нэг цэцэрлэгийн мөнгө орж ирээд байх юм л гэж. Ийм л танилцуулгатай л биднүүс оролцсон л доо. Тэгээд биднүүсийн алдаа оноо байгаа байх тэрийгээ засах ёстой гэдгийг би ойлгож байна. Гэхдээ манай 57 дугаар тогтоол бол ханатай шүү. Гол гол юмыг нь заагаад өгчихсөн шүү. Гол нь тэрийг хэрэгжүүлэх асуудал дээр л гол асуудал тавигдаад байгаа юм. Тэгээд сэтгэл дундуур явдаг нэг үндсэн сая нэг эрчим хүчний тухай л надаас асуусан асуудал байгаа юм. Миний сэтгэл дундуур явдаг нэг асуудал бол энэ эрчим хүчний асуудал. Ерөөсөө үгүй ээ яагаад одоо мөн олон удаа ярьсан. Протокол би даанч шүүж чадахгүй юм.

Одоо шинэ Эрчим хүчний сайд тавигдах болгонд л асуудаг юм. 4 дүгээр цахилгаан биш ээ 5 дугаар цахилгаан станцыг нэг барьчих арга байна уу. 5 толгойн станцыг барьчих арга байна уу? Энийг барихыг нэг үзээд нөгөөдөх нь жижигхэн юмаа тэр нэг Арвайхээрт нэг дулааны станц байгаа юм. Аль 90-ээд онд эхэлсэн. 90-ээд оны сүүлчээр эхэлсэн одоо болтол нэг хэдэн саргар төмөр босгочхоод ингээд байна шүү дээ нэг ийм асуудлыг нөгөө харчхаад үхэх юмсан л гэдэг одоо уул нь тэрийг мань үзэхгүй болчихоод байгаа юм. Жишээ нь ийм зүйлүүд байгаа учраас яаж одоо засах вэ? Эхлээд тэр зээлийнхээ асуудлыг яаж шийдэх юм бэ? Одоо дараа нь ярих юм шиг байна тийм үү зээлийн асуудал.

Одоо Засгийн газар хэлэлцээр хийж байна гээд би зурагтаар харсан. Яг хэлэлцээр явагдаж байгаа юм байна шүү дээ. Энэ одоо ямархуу үр дүнд хүрэх юм байгаа юм гэх мэтчилнээр ингээд хумиад хумиад явах тэр нэг Онтрэ гэнэ үү нэг асуудлыг чинь бас л мань тухайн үедээ бас л мэдээлэл муутай мэддэггүй л байсан байна. Тэр мэрийг нь нэг тийш нь болгоод шийдчих л ёстой юм байна лээ л дээ. Энэ мэтчилэнгийн одоо нэлээн олон асуудлаа. Үгүй ээ одоо мэдэхгүй. Одоо хүчингүй болгодог юм уу яадаг юм би сайн ойлгохгүй байна.

Тэгэхээр энэ зардлаа нэмдэг нэг айхтар аргатай юм байна шүү дээ. Тэр нөгөө 2.7 гэж байсан сүүлдээ ингээд л ингээд л нэмэгдэж. Тэгсэн чинь л хэдэн жилийн дараа Их Хурал дээр ингээд л бид мэдээлэл сонсох гэсэн чинь нөгөөдөх чинь болохоо байсан. Хэчнээн юм нэмэгдчихсэн тэгсэн сүүлдээ нөгөөдөх нь хөрөнгө оруулалт биш бүүр зээл болоод хувирчихсан гээд энэ мэтчилэнгийн ингээд цаашаагаа яваад байдаг. Бид бол анх батлаад юу батлах юу байх вэ чиглэл өгөөд 57 дугаар тогтоол гаргахдаа ямар ч байсан энийг хөдөлгөө, тэгээд барьцаа ахиульа барьцаа ахиулаад ахиулаад явъя. Тэгсэн чинь өөрснөө харин улам нөгөөдүүлд улам барьцаа.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: За монголын татварын албанаас сая тодорхой асуулт Б.Жаргалан гишүүн асуусан байгаа. Татварын албанаас өөрийгөө танилцуулаад хэлээрэй. 20 номерын микрофон.

Сонсголд оролцогч С.Төгсжаргал: Та бүхэндээ энэ өдрийн мэнд хүргэе. Том татвар төлөгчийн газрын дарга С.Төгсжаргал. Оюу толгой компанийн 2001 оноос хойш 2005 оны 9-р сарын 5-ны байдлаар бид албан татвар ногдуулалт төлөлтийн мэдээллийг гаргаж Хянан шалгах түр хороонд хүргүүлсэн байгаа. Тэгэхээр Б.Жаргалан гишүүний асууснаар жил бүрээр нь төлөлтийн мэдээллийг танилцуул аа гэсэн учраас 2001 оноос хойш нийт төлсөн татварын тоо хэмжээг та бүхэнд танилцуулъя.

2001 онд бол 45.6 мянган төгрөг төлсөн байна,
 2002 онд 156.2 сая төгрөг,
 2003 онд 288.6 сая төгрөг,
 2004 онд 1.8 тэрбум,
 2005 онд 11.5 тэрбум,
 2006 онд 16.9 тэрбум,
 2007 онд 13.7 тэрбум,
 2008 онд 10 тэрбум,
 2009 онд 4.2 тэрбум,
 2010 онд 19.6 тэрбум,
 2011 онд 63.1 тэрбум,
 2012 онд 91.9 тэрбум,
 2013 онд 130.1 тэрбум байна. 2013 оноос бол бүтээгдэхүүн бол экспортод гарч эхэлсэн байдаг.
 2014 онд 384 тэрбум,
 2015 онд 527.3 тэрбум,
 2016 онд 540.7 тэрбум,
 2017 онд 301.5 тэрбум,
 2018 онд 360.7 тэрбум,
 2019 онд 359.9 тэрбум,
 2020 онд 346.7 тэрбум,
 2021 онд 460.9 тэрбум,
 2022 онд 460.7 тэрбум,
 2023 онд 728 тэрбум,
 2024 онд 892.9 тэрбум,
 2025 оны 9-р сарын 5-ны байдлаар 634.6 тэрбум.

Нийлбэр дүнгээрээ бол 2001-2025 оны 9-р сарын 5-ны байдлаар 6.4 их наяд төгрөгийн татварыг төлсөн. Энэ татвар төлбөр хураамж нь нийтдээ 18 нэр төрлийн татвар, төлбөр хураамжууд бол орсон байж байгаа. Тэгээд тухайн компанийн албан татвар ногдуулалт төлөлтийн байдал мөн Татварын албанаас удаа дараагийн 6 удаагийн хяналт шалгалт хийгдсэн байгаа. Нийтдээ бол хяналт шалгалтын төлбөрөөр төлөгдсөн төлбөр 1.3 их наяд, 2021 буюу 2024 онд төлөлтүүд хийгдсэн байгаа юмаа.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: Тэгэхээр Х.Бадамсүрэн гишүүнээс бас нэг асуулт асуусан байсан. 2 номерын микрофон.

Гэрч Х.Бадамсүрэн: Тэгэхлээр өнөөдөр энэ Оюу толгойн асуудлыг хэлэлцэж байгаа нь өндөр ач холбогдолтой. Ямар ч байсан Оюу толгойн энэ том төслийгөө хэрэгжүүлэх гэж Монголчууд бид үзэж байгаа. Энэ 16 жилийн хийсэн ажилдаа, гаргасан алдаандаа дүгнэлт хийгээд сургамж авч цаашдаа энэ төслийг үргэлжлүүлэх асуудал бол чухал. Энд бол бид эхнээс нь сая Зэс хайлуулах үйлдвэрийн талаар ярилаа. Тэгэхлээр энэ Зэс хайлуулах үйлдвэрийг бол одоо Эдийн засгийн байнгын хорооны гишүүд 2008 оноос л ярьсан. Тэгээд энэ Улсын Их Хурлаас баталж өгсөн удирдамждаа

оруулсан. Харамсалтай нь энэ 2016 онд бодитой ажил хийгдсэнгүй ээ.

Тэгээд хамгийн гол нь Оюу толгой төсөл бол Уулын баяжуулах үйлдвэрийн төсөл. Энэ Уулын баяжуулах үйлдвэрийн төслөөс гарч байгаа хан баяжмалыг цаашид боловсруулж зэс хайлуулах үйлдвэр боловсруулснаар үр өгөөж дорвитой нэмэгдэх учиртай. Энэ зэс хайлуулах үйлдвэрийг бид барьснаар энэ аранжин зэсээ ялгаад авчихна, шижир алтаа ялгаад авчихна, цалин цагаан мөнгөө ялгаад авчихна. Энэ бол Монгол Улсын эдийн засгийн баталгаат байдалд дорвитой хувь нэмэр оруулах ийм өндөр ач холбогдолтой гэдгийг зориуд тэмдэглэж хэлэхийг хүсье.

Тэгээд би энэ үгийг 16 жилийн өмнө хэлж байсан юм. Тэгээд энэ өртөг шингэсэн эцсийн бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэх тэгээд энэ зэсийн баяжмалаа хайлуулах, боловсруулах үйлдвэрийг байгуулах энэ зайлшгүй шаардлагатай гэдгийг одоо ч хэлж байна. Тэгэхдээ энэнд бол ТЭЗҮ-ийг яаралтай боловсруулах хэрэгтэй. Тэгээд энэ бол нөгөө оройтсон ч гэсэн ач холбогдол нь улам ч өсөж байна. Энэ дээр бол Эрдэнэт үйлдвэр ТЭЗҮ-ээ хийгээд Зэс хайлуулах үйлдвэрээ барих ажил бэлтгэл ажил үндсэндээ хийгдсэн.

Ер нь бол энэ яагаад ч юм зэсийн баяжмал хайлуулах зэс хайлуулах үйлдвэрт бол үе үеийн Засгийн газар ний нуугүй л хэлье. Тийм их тийм хойрго хандаж ирсэн. Одоо Эрдэнэт үйлдвэр гэхэд чинь мөн л энэ хайлуулах үйлдвэрийн ажил үндсэндээ одоо энэ салбарын сайдаар ажиллаж байсан Г.Ёндон маань очоод ерөнхий захирлаар ажиллаж байгаа. Яг одоо ний нуугүй хэлэхэд энэ хүний санаа сэтгэл байгаа ч гэсэн үнэхээр тийм эрх мэдэл нь хүрэхгүй байна. Энэ дээр Улсын Их Хурал бас цаашдаа анхаарч, Засгийн газар ч гэсэн анхаарч энэ зэс хайлуулах үйлдвэрээ түргэн эхлүүлэх хэрэгтэй. Цаг хугацаа их алдаж байна. Тэрэнд бол би одоо энэ ажлыг бас олон жил хөөцөлдөж байгаа хүний хувьд их харамсаж байгаа гэдгээ хэлье.

Тэгээд ямар ч байсан энэ Оюу толгойн зэсийн хайлуулах үйлдвэрээр бид ТЭЗҮ-ээ яаралтай боловсруулах хэрэгтэй. Энэ дээр бол Аж үйлдвэржилтийн үндэсний хорооны дэргэд Зэсийн дэд хороо байгуулагдсан. Тэрийг би ахалж ажилласан. Тэгээд энэ үйлдвэрийг барьж байгуулах одоо саналыг 2 дахь зэсийн үйлдвэрийг Монголд яаж байгуулах юм, ямар уршигтай байх гэдэг дээр ажлын хэсэг байгуулсан. Тэгээд нэгэнт Зэсийн дэд хороо татан буугдсан учраас энэ ажил бол зогссон. Тэр миний байгуулсан ажлын хэсэг бол энэ МАК компанийн...

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: Баярлалаа. Б.Жаргалан гишүүн нэмж тодруулъя.

Улсын Их Хурлын гишүүн Б.Жаргалан: Даваа гарагт Рио Тинто компани менежментийн төлбөртэй нийт төсөл эхэлснээс хойш 1.1 тэрбум ам.доллар авсан гэж хэлсэн. Сая Монгол Улсын Засгийн газар, Татварын ерөнхий газар төсөл эхэлснээс хойш нийт 1.8 тэрбум ам.долларыг бүх төрлийн татварт авсан гэсэн энэ 2 тоог бид нар бас харьцуулах нь зөв байх.

Өмнөх асуултуудад З.Энхболд дарга, Д.Тэрбишдагва гишүүн 2 нэмээд хариулъя. Тэгээд төгсгөлд нь би энд сууж байгаа өндөр дээд албан тушаал хашиж байсан Улсын Их Хурлын дарга, Ерөнхийлөгчөөр ажиллаж байсан хүмүүс болон Эдийн засгийн байнгын хорооны дарга Ц.Баярсайхан нараас нэг тодорхой асуултыг асуумаар байна.

Улсын Их Хурлын 40, 57 дугаар тогтоолууд хэрэгжсэн гэж та бүхэн үзэж байна уу? Улсын Их Хурлын дарга Д.Лүндээжанцан, Д.Дэмбэрэл, З.Энхболд, Монгол Улсын

Ерөнхийлөгч Н.Багабанди, Н.Энхбаяр тэгээд Эдийн засгийн байнгын хорооны дарга Ц.Баярсайхан дарга.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: Жаргалан гишүүний асуултад нэмэлт асуулт учраас энэ нэгхэн минутад хариулах дэгтэй байгаа. Та бүхэн бодоорой. Д.Тэрбишдагва гишүүнээс эхэлье. 4 номерын микрофон.

Гэрч Д.Тэрбишдагва: Баярлалаа. Энэ менежментийн гэрээ, менежментийн төлбөр их явдалтай юм байна лээ. Энийг ингээд судлаад үзэхээр 2015 оны 5-р дугаар сард нөгөө нэг алдартай гэрээгээр чинь энийг хийсэн. Гэтэл 2015 оноос өмнөх нь менежментийн гэрээ гэж баталгаажсан юм байхгүй. Тэгэхээр тэрийг одоо менежментийн гэрээ гэж яаж авч байсан, авсан юм уу, аваагүй юм уу гэдгийг шалгаж үзэх ёстой. Ийм учраас энийг бол би энэ дээр энэ ажлын хэсгийг ахалж байхдаа энэ далд уурхайн бүтээн байгуулалт санхүүжилтийн нэмэлт төлөвлөгөөгөөр байгуулсан менежментийн гэрээний талаар ингээд нэг хуудас, стратегийн менежментийн болон менежментийн төлбөрийн талаар бас нэг 2, 3 хуудас ийм юмыг нэлээн сайн судлаад ялангуяа энэ Европын орнууд...

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: 4 номерт нэмэлт нэг минут.

Гэрч Д.Тэрбишдагва: ...Европын болон хөгжиж байгаа орнууд менежментийн үйлчилгээний төлбөрийг ногдуулах суурь хувь хэмжээг маш тодорхой зохицуулсан дүрэм журам байдаг. Манайх тийм дүрэм журамгүй тэгээд 2015 онд яг очоод л менежментийн гэрээгээ байгуулчихсан. Энд тийм учраас энэ Б.Жаргалан гишүүний асууж байгаа асуудал маш сайн асуудал шүү. Энийг бас тодруулж үзэх ёстой. 2015 оноос өмнөх яаж хийж байсан юм. Түүнээс гадна энэ Рио Тинтод ажиллаж байгаа хүмүүсээс менежментийн багт ороод давхар мөнгө аваад байна уу гэсэн тийм хүртэл юм байж магадлалтай юм байна лээ. Тэгэхээр энэ их сайн асуулт. Энийг сайн судалж үзэж байх ёстой гэдэг дээр санал нэг байна. Баярлалаа.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: 7 номерын микрофон 3.Энхболд дарга.

Гэрч 3.Энхболд: Рио Тинто Монголын талын тодорхой хүмүүсээр лоббидож тэр 3 хувь, 6 хувийг оруулсан байгаа юм. Санжийн Баяр, С.Баярцогт, тэгээд би тухайн үед нь бол сайн ойлгоогүй л дээ. Эд нар яагаад ингэж улайраад байна гээд. Тэгээд гэрээ байгуулагдаад компани ажиллаад эхлэнгүүт ойлгосон. Ажилчдын хоолыг нь С.Баярцогтын компани, дизель түлшийг нь Санжийн Баярын найзын Петровис НИК 2 нийлүүлдэг болсон. Петровисын захирал Ч.Давааням нь Санжийн Баярт 10 сая долларын хахууль өгөөд 10 байшин аваад Америкт тэгээд ялаа авсан нөхөр шүү дээ. Тэгээд ийм ашиг сонирхлын зөрчилтэй улсуудаас болоод менежментийн төлбөрөөр Монгол Улсын авсан бүх татвараас илүү мөнгө өнөөдрийн байдлаар төлчихөөд байгаа юм. Хариугүй жоохон хоолны мөнгө, хариугүй жоохон...

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: 7 номерт нэмэлт нэг минут.

Гэрч 3.Энхболд: ...Хариугүй жоохон дизель түлш, хариугүй жоохон тэр гуанзны мөнгөнөөс болоод ийм том мөнгөө Монгол Улс алдчихаад байгаа юм. Тэгээд ийм юмандаа хариуцлага тооцохоос Улсын Их Хурал ажлаа эхлэх хэрэгтэй. С.Баяр бол

хариуцлагаа тооцуулчихсан гэсэн үг. Тэгээд бусад энэ хүмүүс Ч.Хүрэлбаатар сайдын компани, нисэх буудлыг нь барьсан гэх мэтээр гэрээнд идэвхтэй оролцсон бүх улсууд ямар нэг юм хүртчихээд байгаа байхгүй юу. Тэгээд энэнийхээ учрыг олохгүй бол одоо энд хэчнээн ухаантай юм яриад нэмэргүй байгаа юм. Одоо энэ менежментийн төлбөрийг нэн даруй хүчингүй болгохгүй дэлхий дээр ийм практик ерөөсөө байхгүй шүү дээ. Би түрүүн хариулж амжаагүй. Нөгөө бөмбөг Риогийн хаалганд байгаа гэдэг чинь зэс алтны үнэ урд хожид байгаагүйгээр өсчихлөө шүү дээ. Тэгээд энэ энэнээс болоод Рио бид нарыг гуйна аа. Тийм учраас хэлэлцээрийн сайн байрлалд одоо манай...

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: 7 номер сүүлийн тодруулга.

Гэрч З.Энхболд: ...Манай талд хөзөр байгаа учраас тэрийгээ ашиглаад гэрээгээ маш сайжруул аа. Урьд өмнө хийсэн би бол Улсын Их Хурлыг буруутгахгүй. 40, 50 дугаар тогтоол бол ямар нэгэн байдлаар хэрэгжсэн. 100 хувь хэрэгжүүлсэн бол саяын алдаа гарахгүй байсан. Тэгэхээр энийг буруу хэрэгжүүлсэн Засгийн газрын тодорхой нэр бүхий хүмүүст хариуцлага тооцох хэрэгтэй гэж үзэж байгаа юм. 3, 6 хувийг бол одоо хүчингүй болгох хэрэгтэй. Зээлийн хүүгээ бууруулах хэрэгтэй. Төсөл бол цаашаа үргэлжлээд явах хэрэгтэй. Зэс хайлуулах үйлдвэрээ барих хэрэгтэй, цахилгаан станцаа барих хэрэгтэй. Одоо нөгөө талын лоббинд орж Оюу толгой Рио Тинтод хэрэгтэй шийдвэр гаргаж өгдөг хүмүүсээсээ энэ Засгийн газар, Улсын Их Хурал салахгүй бол үргэлжлээд л явна. Урьд нь ингэчихсэн улсуудаа бид хариуцлага тооцоогүй бид нарын том алдаа байгаа юм болсон.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: 5 номерын микрофон Н.Багабанди Ерөнхийлөгч.

Гэрч Н.Багабанди: Та бүхний амар амгаланг айлтгая. Хянан шалгах түр хороо байгуулж ажиллаж байгаа нь Монголын парламентын ардчиллыг хөгжүүлэх...

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: Та жоохон урагшаа суугаад ярья.

Гэрч Н.Багабанди: ...Хянан шалгах түр хороо байгуулан ажиллаж байгаа нь Монголын парламентын ардчиллыг хөгжүүлэх, парламентын төгөлдөршилтийг сайжруулах, Улсын Их Хурлын нэр хаягаар хэлэгддэг Улсын Их Хурал хянан шалгах үүргээ бүрэн хэрэгжүүлж чадахгүй байна уу гэдэг шүүмжлэлийг даван туулахад их чухал үүрэг гүйцэтгэж байгаа юмаа гэсэн тийм бадрангүй ойлголтыг өнөөдрийн энэ арга хэмжээнд оролцоод авч байна. Би энд Монгол Улсын...

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: 5 номерын микрофон нэмэлт минут.

Гэрч Н.Багабанди: ...Миний бүрэн эрх юу Ерөнхийлөгчийн үндсэн хуулийн бүрэн эрх 2005 онд өндөрлөсөн. Тэр Оюу толгойтой холбоотой гэрээ энэ яригдаж байгаа асуудлууд надаас хойно хийгдсэн учраас энд миний оролцоо байхгүй юм. Миний энд өнөөдөр оролцож байгаа нь Оюу толгойн ТУЗ-ийн гишүүнээр ажилласан холбоотойгоор энэ нээлттэй сонсголд оролцох үүрэг хүлээж байна гэж ойлгож байна.

Оюу толгойн ТУЗ-ийн гишүүнээр ажиллаж байхад Улсын Их Хурлаас Оюу толгойн талаар гаргасан тогтоолууд бидний ажил үүргээ гүйцэтгэхэд их тус нэмэр болж байсан гэдгийг л хэлэх байна. Ялангуяа асуудал тулгараад хүнд асуудал тулгараад

ялангуяа Монголын эрх ашиг хөндөгдсөн асуудал ярилцах үед...

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: 5 номерын микрофон сүүлийн тодруулга.

Гэрч Н.Багабанди: ...Улсын Их Хурлаас баталсан тэр тогтоолыг хэрэгжүүлэх үүрэгтэй гэдэг шаардлагыг бид нар тавьж нүүрээ тахалдаг байсан. Энэ бид энэ ажиллаж байсан Улсын Их Хурал, Улсын Их Хурлын удирдлага хүмүүст бид талархах учиртай юм. Баярлалаа.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: 7 номерын микрофон. Н.Энхбаяр Ерөнхийлөгч.

Гэрч Н.Энхбаяр: Их баярлалаа. Тэгэхлээр Их Хурлын 40, 57 дугаар тогтоолууд бол сайн хэрэгжээгүй. Тийм учраас өнөөдөр бид нар яг энэ асуудлыг яриад энэ Оюу толгойн гэрээ бол үнэхээр Монголд ашигтай гэрээ болж чадсангүй ээ гэдгийг ингэж ярьж байгаа. Их Хурлын 40 дүгээр, 57 дугаар тогтоолууд бол зүгээр ингээд гараад ирсэн юм биш. Тухайн үеийн ҮАБЗ-өөр ярьж хэлэлцэж байж ерөнхий бодлогын чиг баримжаатай шийдвэрүүдийг зөвлөмжүүдийг өгсний үндсэн дээр энэ тогтоолууд гарсан. Одоо энэ тогтоол хэрэгжээгүй учраас энийгээ Их Хурал дээр авч хэлэлцээд тэгээд Оюу толгойн гэрээг ер нь Оюу толгойтой холбоотой энэ гэрээтэй холбоотой бүх асуудлыг нууцаас гаргаад тэгээд Их Хурал дээрээ илэн далангүй бас яриад. Тэгээд энэ тогтоол хэрэгжээгүй учраас гэж Их Хурал өөрөө дүгнээд хэрэгжээгүй учраас энэ гэрээгээ засъя гэсэн ийм шийдвэр гаргаад, засахдаа ахиад нэг хөрөнгө оруулалтын гэрээ гэсэн нэг ийм хуурамч бичиг баримт гаргахын оронд бүтээгдэхүүн хуваах гэрээ гэж гаргавал хамгийн зөв оновчтой юм байна.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: 7 номерт нэмэлт минут.

Гэрч Н.Энхбаяр: Тэгэх юм бол Үндсэн хуулийн 6.1, 6.2 бүрэн биеллээ олж энэ ашигт малтмалтай холбоотой зохицуулалт буюу ард түмний мэдэлд байх ёстой гэсэн зохицуулалт сэргэж. Харин тэр газар доороос авч байгаа баялгаа гадаад зах зээл дээр борлуулахад тэр бүтээгдэхүүнийг хуваах талдаа Монголын тал гэрээ хийж хувь тохироод тэгээд ямар нэгэн өр зээл үүсэхгүйгээр, зээлийн хүү үүсэхгүйгээр энэ 34 хувьтай холбоотой зээл тэглэгдэж, энэ бүтээгдэхүүн хувааснаараа бол Монгол хамгийн эхлээд бүтээгдэхүүн гарсан тэр өдрөөсөө эхлээд шууд өөрөө ашгийн хэлбэрээр, орлогоороо, орлогоосоо өөрийнхөө хувийг авах ийм бололцоотой болно оо. Тийм учраас та бүхэн маань нууцаас гаргаач, 40, 57 дугаар тогтоол хэрэгжсэн үү гэдгийг Их Хурал дээрээ ний нуугүй сайхан ярилцаач бүүр нээлттэйгээр. Тэгээд энэ хөрөнгө оруулалтын гэрээ гэсэн зээлийн гэрээг Бүтээгдэхүүн хуваах гэрээ болгооч ээ гэж ингэж зөвлөж байна аа.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: 6 номерын микрофон Д.Лүндээжанцан дарга. Улсын Их Хурлын дарга.

Гэрч Д.Лүндээжанцан: Миний хувьд энэ түрүүн хэлсэн том хүлээлт бидэнд байсан. Тэгээд одоо энэ гэрээг хийсэн. Гэхдээ Засгийн газар гэрээг хийсэн гол чиглэл өгсөн би 57 дугаар 40, 57 дугаар тогтоолын заалтууд нэлээн гол зарчим болсон. Энэндээ бид нэг их ноён нуруугаа алдаагүй ээ гэж ингэж бодож байгаа. За хэрэгжүүлэх шатад энэ 2 аливаа юм 2 талтай л даа. Ер нь тэр стратегийн орд газрыг эзэмших энэ том хөрөнгө оруулалттай холбоотой асуудлууд дээр манайх ямар стратеги тактик

барьж ажиллах юм бэ? Энэнд нягт нямбай хандах асуудал гээд их олон асуудал цаанаа байна аа. Тэгэхээр энэ олон эдийн засгийн одоо их...

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: 6 номерын микрофонд нэмэлт минут.

Гэрч Д.Лүндээжанцан: ...Үгүй ээ сонин юмаа. Шинэ шинэ асуудал гаргаж ирээд л зардлаа үлэмж нэмэгдүүлээд л тэгээд л ашиг нь гарч ирдэггүй нөгөө манай 34 хувь цаашлаад нөгөө 50-аас доошгүй хувьд хүргэх энэ том зорилт маань улам хойшлоод тэгээд бидний хүсэн хүлээж байгаа тийм зүйлд хүрэхгүй явж ирсэн байгаа юм. Тэгэхээр би энийг цаашдаа энэ дээр засах залруулах ямар арга зам байна вэ? Өнөөдөр Монгол Улсын Засгийн газар ажиллаж байгаа гээд мэдээллийг хэвлэл мэдээллээс аваад байна. Манай энэ Засгийн газрын ажлын хэсэг энэ дээр маш анхааралтай шуурхай ажиллаж засаж залруулах чиглэлийнхээ зүйлүүдийг сайн хийж өгөх хэрэгтэй. Тийм учраас би 57 дугаар зүйлийг ор хэрэгжээгүй гэж хэлэхгүй явж байна. Дутуу дулимаг зүйл дунд нь одоо.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: 5 номерын микрофон. Улсын Их Хурлын дарга Д.Дэмбэрэл.

Гэрч Д.Дэмбэрэл: 57 дугаар тогтоол, 40 дүгээр тогтоол бол энэ асуудлыг зохицуулсан Монгол Улсын хамгийн том шийдэл шийдвэр. Энийг ямар нэгэн байдлаар хүчгүйдүүлэх гэсэн оролдлого бол гэрээлэгч нөгөө тал л байж байж мэднэ. Өөр хэн ч энийг хүчийг нь бууруулахгүй. Энэ тогтоолын нэлээд энэ заалтыг л барьж ажиллаж байгаа шүү дээ. Энэ тогтоол үр дүнд хүрч байгаа. За одоо манай говьд хийсэн энэ манай гэрээлэгч хөрөнгө оруулагч талын хийсэн ажлыг бид үгүйсгээгүй байна. Тэдний нэр хүндийг унагах гэж огт бодоогүй байна. Улсын Их Хурлын энэ шийдвэр бол тэнд том үр дагавар өгөхөөр хэрэгжиж байгаа бүтээн байгуулалтын их том ажил. Энэ чинь уурхайгаа байгуулаад, үйлдвэрээ байгуулаад...

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: 5 номер нэмэлт минут.

Гэрч Д.Дэмбэрэл: ...Тэгэхлээр 57, 40 дүгээр тогтоол бол хамгийн чухал тогтоол. Улсын Их Хурал энэнээсээ хэзээ ч ангижрахгүй. Харин гүйцэтгэлийг шалгах ёстой л гэж би хэлэх гэж байгаа. Тэгэхдээ энэний цаана бол энэ хууль зөрчсөн гэрээнүүдийн заалтуудыг засуул, 57 дугаар тогтоол болон Эдийн засгийн байнгын хорооны өгсөн чиглэлийн дагуу тэр хууль зөрчиж хийв ээ гэдгийг гэрээн дээр нь анхааруулж өгсөн шүү. Тэр хууль зөрчсөн гэрээг засаад тэгээд хууль зөрчөөгүй гэрээ болгож 2 тал хамтарч ажиллалаа. Ерээд онтойг бид нар хамаагүй дайрч давшлаад байгаа ч юм биш. Энийг чинь харин тэр нэг Айвенхоу Майнз гэдэг компани их хариуцлага хүлээх ёстой шүү. Гэрээ хийсэн тал бол Айвенхоу Майнз. Энэ гэрээний нэг талынх нь бид Айвенхоу Майнзын нэр хүндийг гутаах гээгүй байна. Хууль...

О.Батнайрамдал: Одоо 8 номерын микрофон. Ц.Баярсайхан Улсын Их Хурлын гишүүн, Эдийн засгийн байнгын хорооны дарга.

Гэрч Ц.Баярсайхан: Баярлалаа. Тэгэхээр Улсын Их Хурлаас гаргасан шийдвэр бол тодорхой түвшинд хэрэгжлээ гэж ойлгож байгаа. Овоолсон тал дээр томоохон үйлдвэр бүтээн байгуулалт хийгдсэн маш олон үндэсний компаниуд ажиллаж байна. Олон хүний амьдрал ахуй бас залгагдаж байгаа тэр утгаараа бас эдийн засагт тодорхой хэмжээний хувь нэмэр үзүүлээд явж байна. Эдийн засгийн байнгын хорооны

тэр хуралдааны санал дүгнэлт гээд хүргүүлсэн чиглэл дотор байгаа зүйлүүд бол бас хэрэгжээгүй явж байгаа. Тухайлбал гүний усны асуудлыг шийдээд тодорхой хэмжээнд гадаргуугийн ус ашиглах эсвэл одоо усаа эргүүлж ашиглах технологи гээд тодорхой хэмжээнд хийж байгаа ч гэсэн энэ бол шаардлагатай үр дүнд хүрсэнгүй ээ.

Дээр нь хөрөнгө оруулалтыг бол бид нар ер нь манай Эдийн засгийн байнгын хорооны гишүүд бол ер нь шууд эзэмших л гэж ойлгосон. Тэр үеийн бидний бас эдийн засгийн маань ойлголт ч...

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: 8 номерын микрофон нэмэлт минут.

Гэрч Ц.Баярсайхан: ...Зээл болоод бас ингээд явж байгаа нь бол өнөөдөр бас Засгийн газрын Монгол Улсын хэмжээний өр төлбөрт ихээхэн хэмжээнд тооцогдоод явж байна шүү дээ. Тийм учраас энэ олон зүйлүүдээ сайн үзэх хэрэгтэй. Тэгэхээр гэрээний нөхцөл байдал ямар байсан юм, ямар нөхцөлд хийгдсэн юм. За мэдээж одоо С.Баярцогт, Д.Зоригт энэ тэрийн оронд тэр Засгийн газарт хэн нэгэн сайд байсан бол өнөөдөр бас л ийм гэрээний асуудалтай л байж байх нь л дээ. Тийм учраас цаашдаа энэ гэрээгээ сайжруулах хэрэгтэй гэж бодож байна ер нь бол. Тэгээд тал талаасаа ялангуяа яагаад Засгийн газар энэ гэрээг батлах ёстой вэ гэж үзсэн гэхээр зэрэг дээр нь Их Хурал байна. Энэ сайн муу бол Их Хурал засаж залруулах ёстой л гэж ер нь ихэнх гишүүд тэгж үзэж байсан юм. Одоо ч энэ биеллээ олж байх шиг байна. Тийм учраас та бүхний ажилд амжилт хүсье. Ер нь бол Монголчууд нэг талдаа гарч энэ олон улсын гэрээ хэлцлийг хийдэг, олон удаагийн туршлага дээрээ суурилад бүүр бүхэл бүтэн ийм том баг.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: За баярлалаа. Б.Жаргалан гишүүн асуултаа асуулаа. Цаг яг энэ 13 цаг 21 минут болсон байна. Өнөөдрийн асуудал маань үргэлжлээд дараагийн сэдэв бол энд сууж байгаа бүх гэрчүүд яг энийг энэ группээрээ байх үргэлжлэх сэдэв байгаа. Тийм учраас одоо бүгдээрээ 40 минутын завсарлага аваад өдөр 14 цагаас эргээд уулзъя. Тэгэхээр энд сууж байгаа гэрчүүд бүгдээрээ үдээс хойш бүгдээрээ байх ёстой шүү. Тэгээд удахгүй 14 цагаас энэ танхимдаа бүгдээрээ дахиад уулзъя. 14 цагаас хурал дахин орох болно. Түр завсарлалаа.

2025.12.10 Үдээс хойш

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: Үдээс хойших хуралдаанаа эхлэх шаардлагатай байна. Тэгэхээр гэрчүүдийг дуудах уу? 2 цаг 20 минут болсон байна. Завсарлагаанаас 20 минут хэтэрчихсэн явж байгаа. Дараагийн асуудал бас хүлээгдэж байгаа гэдгээ хэлъе. Ажлын алба гэрч нарт хурлаа эхлэх талаар мэдээлэл хүргээрэй. Ажлын алба гэрч нарыг оруулж ирье. Хурлаа үргэлжлүүлэх ёстой байгаа.

Бидний өнөөдрийн явж байгаа Хянан шалгах түр хорооны хурал МҮОНРТ-ээр шууд дамжуулж байгаа. Монгол орон даяар 21 аймаг 330 сумаас Монголын олон нийт үзэж байгаа учраас бүгдээрээ хүндэтгэлтэй хандах ёстой байгаа. 24 минут хоцорч байна шүү. Мөн дашрамд дурдахад Улсын Их Хурлын Хяналт шалгалтын тухай хуулиараа өнөөдөр Хянан шалгах түр хорооны сонсголд Хянан шалгах түр хорооны гишүүд, дарга, гэрч, төрийн байгууллагын төлөөлөл мөн бас оролцогчид байгаа. Улсын Их Хурлын Тамгын газраас зар өгсөнтэй холбоотойгоор цахимаар болон биеэр

бүртгүүлсэн, албан тоотоор бүртгүүлсэн бүх оролцогчдыг энэхүү 3 өдрийн хянан шалгах түр хуралдааны 3 өдрийн хуралдаанд бүрэн 100 хувьтайгаар оролцуулж байгаа гэдгийг бас хэлмээр байна.

Хуралдаанаа үргэлжлүүлье. Э.Болормаа гишүүн асуулт асууя.

Улсын Их Хурлын гишүүн Э.Болормаа: Өглөөний шинжээчдийн дүгнэлтийг тоймлож харах юм бол 2007 оны 7-р сард Миеэгомбын Энхболд Ерөнхий сайдын Засгийн газар Оюу толгойн гэрээний анхны төслийг Улсын Их Хуралд өргөн барьж 2007 оны 11-р сард Засгийн газар солигдож Санжийн Баяр Ерөнхий сайдын Засгийн газар байгуулагдсан байна. 2009 оны 7-р сард Улсын Их Хурлын 57 дугаар тогтоол гарч Эдийн засгийн байнгын хорооны санал дүгнэлтийг харгалзан үзэж зөвшөөрөл өгсөн. Товчилж хэлэх юм бол нөхцөлтэйгөөр Засгийн газарт энэхүү гэрээнд гарын үсэг зурах эрхийг өгсөн. Тэгээд 2009 оны 10-р сарын 5-ны өдөр ҮАБЗ хуралдаж, зөвлөмж гаргаж маргааш нь 10-р сарын 6-ны өдөр Оюу толгойн гэрээний хөрөнгө оруулалтын гэрээ болон нууцын тамгатай хувь нийлүүлэгчдийн гэрээ зурагдсан байна аа.

Ингээд үүний дараа сар хүрэхгүй хугацааны дараа Санжийн Баяр Ерөнхий сайд ажлаа өөрийн хүсэлтээр хүлээлгэн өгсөн байна. Шинжээчдийн дүгнэлтэд өнөөдөр хэлж байгаа зүйлүүд дунд ч гэсэн харагдаж байгаа нь 2007 оны гэрээний анхны төслөөс 2009 оны гэрээ бол нөхцөлийг дордуулсан. Энэ дунд эрчим хүчний асуудал, зэсийн үйлдвэр, зэс хайлуулах үйлдвэр гэх мэтчилэн нэлээд олон зүйлүүдийг хэлж байгаа боловч манай түр хорооны хамаарах хүрээ зөвхөн зээлийн хүү болон Онтрын учир зөвхөн зээлийн асуудлыг нь л хөндөж хэлэхэд LIBOR+3.5 байсныг LIBOR+6.5 болгоод зээлийн хүүг даруй 3 хувиар дордуулсан ийм нөхцөлтэй гэрээ 2009 онд зурагдсан байна аа.

Өнөөдөр ҮАБЗ-ийн тухайн үеийн зөвлөмжийг гаргасан 3 эрхэм Цахиагийн Элбэгдорж Ерөнхийлөгч, Дамдины Дэмбэрэл Улсын Их Хурлын дарга, Санжийн Баяр Ерөнхий сайд нарын яагаад энэ 3 хүний 2 нь ирээгүй юм бэ? Ажлын албанаас тодруулан асууя? Яг ямар шалтгаанаар энэ хүмүүс өнөөдрийн энэхүү сонсголд хүрэлцэн ирэх боломжгүй гэдгээ хэлсэн юм бэ? Нөгөө 2 хүн нь байхгүй байгаа учир би Д.Дэмбэрэл даргаас тодруулж асуумаар байна. Тухайн үед түүнээс хойш ч гэсэн яг энэ гэрээний асуудал дээр Ц.Элбэгдорж Ерөнхийлөгч болон С.Баяр Ерөнхий сайдтай энэ Улсын Их Хурлын 57 дугаар тогтоолыг зөрчсөн байна шүү дээ гэдэг асуудлаар та ярилцаж байсан уу? Хэвлэлээр харж байхад С.Баяр Ерөнхий сайд энэ гэрээ илүү үр өгөөжтэй байж болох байсан ч гэсэн би зөвхөн Улсын Их Хурлын өгсөн чиглэлийн дагуу л ажилласан. Энд одоо хүрээ хязгаарт нь л багтаж би гэрээ хийсэн гэж хэлдэг боловч өнөөдөр бид нар Улсын Их Хурлын энэ 57 дугаар тогтоолыг харахад маш тодорхой хэлсэн байна л даа.

Нэгд, Оюу толгойн ордын тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчийн хувьцааны төрийн эзэмшлийн доод хэмжээг дээд хэмжээ биш доод хэмжээг 34 хувиар тогтоосугай. За мөн Эдийн засгийн байнгын хорооны санал дүгнэлтийг харгалзан үзэх нэг минутаар цагаа.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: Э.Болормаа гишүүнд нэмэлт нэг минут.

Улсын Их Хурлын гишүүн Э.Болормаа: Энэ 57 дугаар тогтоол дээр болохоор тухайн үеийн Эдийн засгийн байнгын хороо маань Монголын талд ногдох энэ хөрөнгө оруулалтыг өндөр хүүтэй зээлээр бүрдүүлж ноогдол ашгаас тооцож байгаа нь эдийн

засгийн үр ашиг багатай байна аа гэж дүгнэлт гаргасан байна. Мөн өнөөдөр энэ гэрээн дээр гарын үсэг зурсан Б.Энэбиш гэдэг хүнээс танаас асууя аа. Өнөөдөр бид нар 12 тэрбум долларын өр хуримталсан байгаа гэрээн дээр та гарын үсэг зурсан байна. Та яг ямар Засгийн газрын зөвшөөрлөөр энэ гэрээн дээр гарын үсэг зурсан, ямар үндэслэлээр үүн дээр нууц дарагдсан бэ? Мөн Оюу толгойн ТУЗ-ийн гишүүнээр ажиллаж байсан Э.Баясгалан гишүүнээс асууя. Энэ хувь нийлүүлэгчдийн гэрээн дээр 13.2 дээр маш тодорхой заасан байна л даа. Энэ зээлийг эргэн төлж байж монголчууд ногдол ашгаа хүртэнэ ээ.

Тэгэхээр ногдол ашиг хуваарилахаас өмнө энэ зээлээ эргэн төлнө өө гэсэн. Энийг ТУЗ дээр та бүхэн ярьж байсан уу? Энэ зээл дотор чинь нөгөө яриад байгаа өндөр менежментийн хүү менежментийн төлбөр болон хэтэрч байгаа зардлууд орсон уу.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: Болормаа гишүүний асуултад хариулъя. Эхлээд Улсын Их Хурлын Тамгын газрын ажлын албанаас тодорхой хариулах уу? 20 номерын микрофон.

Улсын Их Хурлын Тамгын газрын ажлын алба С.Сэргэлэн: Та бүхэнд өдрийн амгаланг айлтгая аа. Хянан Шалгах Түр Хорооны гишүүн Э.Болормаа гишүүний асуултад хариулъя. Монгол Улсын Их Хурлын хяналт шалгалтын тухай хуулийн 38 дугаар зүйлийн 4 дэх хэсэгт түр хороог гэрчээр дуудах тухай мэдэгдэх хуудсыг гэрчид сонсгол эхлэхээс ажлын 3-аас доошгүй өдрийн өмнө хүргүүлэх үүрэгтэй. Мөн хуулийн 38 дугаар зүйлийн 11 дэх хэсэгт гэрчид мэдэгдэх хуудсыг хүргүүлэх ажлыг Тамгын газар зохион байгуулах бөгөөд төрийн болон орон нутгийн захиргааны байгууллага дэмжлэг үзүүлнэ гэсний дагуу гэрчүүдэд мэдэгдэх хуудсыг хүргүүлсэн байгаа.

Нэгдүгээрт, Монгол Улсын Ерөнхийлөгч асан Цахиагийн Элбэгдоржид Монгол Улсын Их Хурлын Тамгын газраас 2025 оны 12 дугаар сарын 3-ны өдрийн 18 цаг 23 минутад 67 дугаартай мэдэгдэх хуудсыг цахимаар хүргүүлсэн. Мөн түүний хувийн цахим шууданд мэдэгдэх хуудасны хувийг илгээсэн байгаа. Одоогоор бол сонсгол дуудагдсан өдрүүдэд гэрч хүрэлцэн ирээгүй байна аа.

Хоёрдугаарт, Монгол Улсын Ерөнхий сайд асан С.Баярт Монгол Улсын Их Хурлын тамгын газраас 2025 оны 11 дүгээр сарын 28, 12 дугаар сарын 2-нд нийт 4 удаа гэрчийн 73-ын А, 73-ын Б, 73-ын В дугаартай мэдэгдэх хуудсыг хүргүүлсэн боловч сонсголд хүрэлцэн ирээгүй байна. Гэрч нь өөрийн цахим орчин дахь хаягаараа дамжуулан түр хорооны сонсголд түр хорооны нотлох баримтыг шинжлэн судлах сонсголд оролцохгүй талаараа удаа дараа мэдэгдсэн болохыг дамжуулъя аа. Ийнхүү гишүүний асуултад хариулж дууслаа.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: Дараагийн асуултад Улсын Их Хурлын дарга Д.Дэмбэрэл 5 номерын микрофон.

Гэрч Д.Дэмбэрэл: Гэрээг бол бид ярьж байгаа шүү дээ. Засгийн газартаа итгэл өгч гэрээ байгуулаад энэ гэрээний үр дүнг сайн талаас нь хийгээд сайхан гэрээ болгоорой гэж энгийн үгээр хэлбэл ийм л юм бид өгсөн шүү дээ. Тэгээд одоо Засгийн газрын хийсэн гэрээний тэр баталчихсан гээд байгаа тэр нууц гэрээнүүд хэн ч мэдэхгүй байгаа юм шиг байна л даа. Ер нь тэнд юу байна аа? Энэ гэрээг би яагаад хууль зөрчсөн байна гэж хэлээд байна вэ гэхлээр нэгдүгээрт, Ашигт малтмалын хуулийн дагуу ТЭЗҮ байх ёстой. Хоёрдугаарт, энэ Оюу толгойгоос хэчнээн хэмжээний өгөөж баялгийн, хэчнээн хэмжээний үнэт зүйлийг материаллаг байдлаар авах гээд байгаа юм

бэ? Тэр нь бол Монголын эрдэнэсийн санд бүртгэгдэх ёстой. Тэр 2 байсан цагт энэ гэрээ зөв болох байсан. Тийм учраас Ашигт малтмалын хуулийн заалтуудыг хангаж ажилла гээд хэлээд байхад Ашигт малтмалын хуулийн заалтыг хангаагүй явдал чинь өөрөө энэ гэрээний төслийн нийт өртгийг нэмэгдүүлчхэж байгаа юм байхгүй юу. Тухайн үед нь бол хэчнээн хэмжээний нөөц ашиглах гэж байна гэдгийг Засгийн газар өөрөө мэдэж тогтоож байж хийх ёстой гэрээ.

Бидний тухайд ажил яригдаж байх үед энэ төсөөллийн үр дүнгүүд байсан байхгүй юу. Тэгээд Засгийн газар их яарсан байгаа юм л даа. Энэ гэрээг хийх гэж. Тэр 10-р сард биш еще тэр нөөц баялаг батлагдсаны дараа энэ гэрээ чинь бүхэлдээ өөрчлөгдөх ёстой. Би Улсын Их Хуралд оруулж ирсэн төсөл. Тэр өөрчлөлт хийгдээгүй л явчихсан байна гэж үзээд байгаа юм л даа. Тийм учраас яагаад энэ 2 талын сонирхол тодорхой хэмжээний хуулийн заалтыг харгалзахгүйгээр бүүр тэр дундаа энэ ямар хэмжээний гэрээ болох ёстой үнийн дүн гаргаж ирэх ёстой. Тэр асуудал нь шийдэгдээгүй байхад гэрээг адгаж, яарч хийсэн юм байна гэж харж байгаа.

Улсын Их Хурлын баталсан шийдвэрийн дараа 2 сар гаруй, 3 сар болж байхад энэ асуудлуудыг шийдээгүй явдлын хариуцлага хаана ноогдох ёстой юм бэ? Улсын Их Хурлын шийдвэрийг ингэж хохироож, Улсын Их Хурлаас гаргасан энэ төрийн хуулийн дээгүүр алхаад байдаг чинь энэ компани ямар ухаантай их эрх мэдэлтэй компани, ямар их эрх мэдэлтэй манай талын гарын үсэг зурдаг нөхдүүд оролцоод байна вэ. Засгийн газар энийгээ өөрөө авч үзэх ёстой шүү дээ. Энэ үзэглэхэд гарын үсэг зурсан нөхдүүд чинь гарын үсэг зур гэж ер нь хэн үзэглэ гэдэг зөвшөөрлийг өгсөн бэ гэдэг асуудлыг би тавиад байна шүү дээ. Засгийн газар өөрөө хуралдаад шийдсэн юм байгаа биз дээ. Тэр шийдэхдээ гэрээ маань хууль зөрчөөгүй бүх зүйл бэлэн зэлэн болжээ гэдгээ тэр үедээ Засгийн газрын хурлаар ярьсан юм уу, үгүй юм уу алга байна шүү дээ. Зүгээр үзэглэх хүмүүсийн тухай нэг материал байгаа тухай би сонссон. Энэ үед Засгийн газрын гэрээ хийсэн тэр 3 гишүүн, тэр яамны сайдуудаас асуух ёстой. Яаж хандсан юм. Улсын Их Хурлын шийдвэр яаж биелүүлсэн юм. Биднийг хуулиар батлаад өг гээд тулгаад байсан. Бид хуулиар батлахгүй гэж хэлсэн шүү дээ.

Улсын Их Хурал өөрөө зүгээр баталчихаад өөр дээрээ авах юм гэнэ. Аж ахуйн гэрээний заалт болголоо харин яриад сууж байх юм гэнэ. Ингээд Эдийн засгийн байнгын хорооны тодорхой...

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: 5 номерын микрофон нэмэлт нэг минут.

Гэрч Д.Дэмбэрэл: ...Тодорхой дутагдлыг Эдийн засгийн байнгын хороо хэлж өгсөн байгаа. Улсын Их Хурлын ажлын хэсэг, Эдийн засгийн байнгын хорооны ажлын хэсгийн тэр тавьсан шаардлагуудыг гэрээнд хангасан гэж Улсын Их Хуралд бичиг өгсөн шүү дээ. Тэр сайхан тайлан нь бол худлаа байсан байна шүү дээ. За ийм байдлаар энэ гэрээний талд хариуцлагагүй хандсаны чинь үр дүн нийт дүнг маш их нэмэгдүүлсэн дүнгээр гэрээ хийсэн. Тэр гэрээний үр дүнд зарим нэг зээлийн хүүг хамгийн өндөр хувиар нь л аваад байсан байгаа шүү дээ. 5 хувьтай гэж ажлын хэсэг дээр тохирлоо гэж танилцуулж байсан шүү дээ. 5 хувьтай зээл биш энэ бол 9.4 хувийн хүүтэй зээл болж хувирсан. 1.7 тэрбумын зээл гэж хэлдэг чинь буруу. Тэр үед бол 1 тэрбумаас...

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: 5 номерын микрофон сүүлийн тодруулга.

Гэрч Д.Дэмбэрэл: ...1 тэрбумаас хэтрэхгүй гэж бидэнд танилцуулж байсан

материалууд байгаа шүү дээ. Энэ чинь бүүр сайн нарийн ярих юм бол манай 34 хувь бол 850 сая ам.доллар л байсан байхгүй юу. Тэгээд тэр 5 хувийн хүүтэй 8 сая ам.долларынхоо зээлийг авчхаад, татварыг 68 хувийн татвараар тооцдоггүй юм гэлээ гэхэд өсгөн нэмэгдүүлсэн рояалтын татвараар тооцоход манай Монгол Улс хамгийн баян мөнгөтэй улс болох тийм нөхцөл ойрхон л байсан шүү дээ. Иенийн нөхцөлүүдийг ийм байна гэж хэлж танилцуулчхаад эцсийн эцэст нь бол 16 тэрбумын хөрөнгө оруулалт хийнэ гэж. Тийм тооцоо байхгүй, энэ бол худлаа тооцоо.

Нэгдүгээрт хууран мэхлэх аргаар гэрээ хийсэн. Хоёрдугаарт хууль зөрчсөн байна. Энэ талд нь манай нөхдүүд Засгийн газрынхан...

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: Дараагийн асуулт. 10 номерын микрофон Б.Энэбиш захирал.

Гэрч Б.Энэбиш: Гишүүний асуултад хариулъя аа. Эрдэнэс Монгол компани одоогийнхоор тухайн үедээ бол товчлоод Эрдэнэс МГЛ гэж нэрлэдэг байсан. Энэ компани 2007 онд байгуулагдсан. Байгуулагдсан үндсэн зорилго ерөөсөө л Монгол Улсын стратегийн том төслийг эдийн засгийн эргэлтэд оруулж ашиглахад оролцох ийм л үндсэн зорилготойгоор байгуулсан. Тэгээд би 2008 онд Засгийн газрын 40 дүгээр тогтоол гарсны маргааш, нөгөөдрөөс нь ирж ажилд орсон байгаа юм. Гүйцэтгэх захирлаар. Хувийн түншлэлийн гэрээнд яагаад гарын үсэг ямар зөвшөөрлөөр зурсан бэ гэж. Засгийн газрын зөвшөөрлөөр зурсан. Тэр тодорхой баримт нь олдохгүй байна гэж байна лээ. Засгийн газрын шийдвэр бол тогтоол тэгээд бас тэмдэглэл хэлбэрээр гардаг. Тухайн үед миний харж байснаар бол сайд нарт тогтоолоор гарын үсэг зурах зөвшөөрөл өгөөд тэмдэглэлээр бол Эрдэнэс МГЛ-ийн захиралд бас зөвшөөрөл олгохыг Төрийн өмчийн хороонд билүү ТУЗ-д даалгасан тийм тэмдэглэл байх ёстой. Тэрийг бол олж авах нь зүйтэй байх аа гэж бодож байна.

Мөн Эрдэнэс МГЛ компанийн ТУЗ-ийн зөвшөөрлөөр бол гарын үсэг зурсан байгаа. Тэгээд тэр бол тэр нөгөө шинжээчийн дүгнэлтэд харуулсан баримтлан дээр бол байна лээ. Түүнээс гадна энэ гэрээнд би түрүүн хэлсэн Эрдэнэс МГЛ-ийг одоо байгуулсан зорилго бол тийм байсан. Тэгээд гэрээний тал болж орж байгаа төрийн өмчийн компанийн гүйцэтгэх захирал байсан учраас ажил үүргийн хуваарийн дагуу зурсан байгаа. Түүнээс гадна Оюу толгой ордын асуудлаар байгуулсан Засгийн газрын ажлын хэсэгт бас гишүүнээр нь ажилласан 2008 оноос. Ер нь бол Эрдэнэс МГЛ компани бол миний үед яг тэр байгуулагдсан зорилгоо бол 100 хувь биелүүлсэн гэж үздэг. 2008 оны сонгуулиар бол 2 том нам Оюу толгой, 5 толгойг эргэлтэд оруулна гэдэг амлалттайгаар сонгуульд орсон. Сонгогчид дэмжсэн. Улсын Их Хурлын 40 дүгээр тогтоол батлагдсан. Үүнээс хойш Оюу толгой, 5 толгойн асуудлаар удирдамж гаргасан. Тэгээд мэдээж холбогдох шат шатандаа яваад гүйцэтгэх ажил нь бол Эрдэнэс МГЛ компанийн түвшинд Оюу толгой, 5 толгойн түлшийг эргэлтэд оруулахад бол оролцсон, гардан оролцсон биелүүлсэн. Тийм учраас бол тухайн үеийн Эрдэнэс МГЛ компани үүргээ зохих ёсоор нь биелүүлсэн гэж үзэж байгаа. Тэрэндээ ч би бол хувьдаа ажил үүргээ биелүүлсэн гэж өөрийгөө боддог.

Нууцын асуудал дээр ярих юм бол би түрүүн хэлсэн. Компанийн тамга дараастай байдаг. Эрдэнэс МГЛ болон Айвенхоу Майнзын тамга дараастай байдаг. Мөн орчуулга нь бол албан ёсны эх нь мөн гэсэн Гадаад харилцааны яамны тамга байдаг миний мэдэхээр. Бид нар бол бусад газар луу нэхэж авсан хэрэгцээтэй газар луу явуулахтайгаа энэ бизнесийн гэрээ учраас нууцын журмаар хандаж хэрэглээрэй гэсэн албан бичигтэй явуулж байснаа би санаж байна. Хэрвээ нууц гэж тамга дарагдсан байгаа бол ямар шатанд дарагдсан энэ юуг бол би яг одоо санахгүй байна.

16, 17 жилийн өмнө болсон учраас. Нууцлаад байх юм ерөөсөө байхгүй. Энэ Оюу толгойн хэлэлцээр дээр ч Их Хурал, Засгийн газарт бүх шатанд танилцуулахдаа Хөрөнгө оруулалтын гэрээнд орсон асуудлууд ч, Хувь нийлүүлэгчдийн гэрээнд орсон асуудлууд ч бүгд олон нийтэд нээлттэй танилцагдаж явсан. Их Хуралд ч мөн тэгж орж явсан. Түрүүн С.Баярцогт сайдын дурдсан тэр баримтууд дээр бүгд тийм байгаа. Сайн хараад үзэх юм бол гишүүдэд байгаа материалууд дээр бүгд тийм байгаа. Түүнээс биш Хөрөнгө оруулалтын гэрээнд орсон юмыг зөвхөн Их Хурлаар хэлэлцээд, Хувь нийлүүлэгчдийн гэрээнд орсон юмыг Их Хурлаар хэлэлцээгүй байна, зөвшөөрөл өгөөгүй байна гэдэг асуудал байхгүй. Та бүхэнд...

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал:
Сүүлчийн хариулт Э.Баясгалан ТУЗ-ийн гишүүн 11 номер.

Гэрч Э.Баясгалан: Баярлалаа. Болормаа гишүүний асуултад Э.Баясгалан хариулъя. Хувь нийлүүлэгчдийн гэрээний үр дагавар болоод 13.2 дахь заалтын талаар тодруулан асууж байх шиг байна. Юуны өмнө хэлэхэд Хувь нийлүүлэгчдийн зээлийн хувь нийлүүлэгчдийн гэрээний үр дагаврыг ярихын тулд өчигдөр Б.Баярбаатар гишүүн хэлсэн чөтгөр нь деталдаа байдаг юмаа гэж тиймээ. Угаасаа яг гэрээний заалтууд хэрхэн үйлчилж, хэрхэн үр дагавар нь үүсэж байгаа вэ гэдэг дээр гэрээний зүйл заалтуудаа нэг бүрчлэн үзэж байж л ойлгоно. Энэ 2011 онд шинэчлэн тодотгосон хувь нийлүүлэгчдийн гэрээний 13.2 дахь заалт ийм байгаа. Би одоо протоколд үлдээхийн тулд бүгдэд нь уншиж өгье.

13.2 хувь нийлүүлэгчдийн зээлийг тэргүүн ээлжид эргүүлэн төлөх компани ногдол ашиг хуваарилахаас өмнө энэхүү гэрээний 13.1-д заасан хувь нийлүүлэгчийн зээлийг энэхүү гэрээний 15.1-д заасны дагуу буцааж төлнө гэж байгаа. За энийг ухаж ойлгох юм бол хувь нийлүүлэгчдийн зээлийг бүрэн төлж дуусаж байж энэ компани маань ногдол ашиг хуваарилна аа л гэсэн заалт байгаа. Ингэснээрээ яг өнөөдөр үүсчхээд байгаа нөхцөл байдал буюу өмнө нь Эдийн засгийн байнгын хорооноос бас дүгнэлт, санал гаргаж байсан. Бид нар ногдол ашгаа ойрын хугацаанд авч чадахгүй юм байна шүү дээ, ер нь авч чадах юм уу? Энэ компани чинь зээлээ төлж байж ногдол ашгаа өгөх юм байна шүү дээ гэсэн анхааруулга яг өнөөдрийн байдлаар бодит байдал болчихоод байгаа. 2025 оны эцсийн байдлаар Оюу толгой компани маань нийт 20 тэрбум ам.долларын зээл болон санхүүжилтийн өглөгтэй байгаа. Энэ нь ямар үр дагавартай вэ гэхээр энэ 20 тэрбум зээл маань ирээдүйд бодогдох хүүгийн хамт эргэн төлөгдөж байж энэ компани маань энэ 13.2 заалтын дагуу Монгол Улсад ногдол ашиг төлөх бололцоо нь нээгдэнэ.

Тэгэхээр энэ заалт маань бас өөрөө яг бизнесийн зарчмын хувьд бодоод үзэхэд аягүй сонин заалт байгаа. Хувь нийлүүлэгчид хоорондоо гэрээ тохирч байж бүгдээрээ бүх зээлээ эргэн төлж байж л өөрсдөө ногдол ашиг өгье өө гэдэг заалт байгаад байгаа байхгүй юу. Энэ бол одоо ямар ч компанийн хувь эзэмшигчид өөрсдөө ногдол ашиг авах хугацаагаа хойшлуулъя аа, зээлдүүлэгчдээ мөнгөө төлье өө гэсэн ийм зарчим бол байдаггүй. Хамгийн оптимальный санхүүжилтийн хувилбар ер нь компанид яаж байдаг вэ гэхээр хувьцааны ч санхүүжилт байдаг, зээлийн ч санхүүжилт байдаг. Гэхдээ зээлийн санхүүжилт маань тодорхой хэмжээний бас бага өртөгтэй санхүүжилт байдаг учраас тодорхой хэмжээний зээл бол баланс дээрээ аваад явах нь зөв зүйтэй гэсэн онол ч байдаг. Энэний дагуу энэ 2 хувьцаа эзэмшигч маань яагаад ийм заалт өөрсдийн хооронд байгуулсан гэрээндээ оруулсан бэ гэхээр яагаад гэвэл энэ зээлдүүлэгч нь өөрөө нэг хувьцаа эзэмшигч нь байсан буюу өөртөө давуу эрх үүсгэсэн. Аль аль нь ногдол ашиг авах мэдээж сонирхолтой боловч нэг нь зээлдүүлэгч болоод 2 давхар ийм үүрэг хариуцлага үүссэн учраас өөрөө өөрийнхөө өгсөн зээлийг нэн тэргүүнд буцааж

авах ийм л заалт оруулчихсан байсан. Тэгэхээр энэ Эдийн засгийн байнгын хорооны тэр гаргасан дүгнэлт санал бол маш бодитой. Яг өнөөдөр үүсчхээд байгаа нөхцөл байдлыг урьдчилж харсан ийм санал дүгнэлт байсан байна аа гэж үзэж болохоор байна.

Э.Болормаа гишүүний дараагийн асуулт энэ асуудлыг ТУЗ дээр яаж хэрхэн хэлэлцэж бас ярилцаж байсан бэ гэж асууж байна. Оюу толгой компанийн баланс дээр байгаа өр зээлийн хэмжээ маш их хэмжээгээр нэмэгдэж, санхүүжилтийн дарамт, санхүүжилтийн өртгийн хүүгийн дарамт маш их хэмжээгээр нэмэгдэж байна аа гэсэн асуудлыг миний бие 2020 оноос ТУЗ-ийн гишүүн болж томилогдсоноосоо хойш үеийн үед хэлж ирсэн. Тэгээд менежментээс болохоор нь санхүүжилтийн хувилбаруудаа зөв оптимальный хэмжээнд тодруулаач ээ, стратегитай болооч ээ, бүх өр зээлээ төлж байж Монгол Улсын Засгийн газар ногдол ашиг авна гэдэг чинь бизнесийн зарчимд нийцэхгүй байна аа гэсэн шаардлагыг тавьсан боловч манай Оюу толгой компанийн менежмент маань өөрөө Рио Тинтоос томилогддог учраас энэ талаар стратеги ч боловсруулаагүй...

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: 11 номер нэмэлт нэг минут.

Гэрч Э.Баясгалан: Тэгээд стратеги боловсруулж байгаагүйгээс гадна 2025 оноос эхлээд Оюу толгой компани маань мөнгөн гүйлгээтэй буюу үйл ажиллагаа маань жигдрээд зээлдүүлэгч болон хувьцаа эзэмшигч нарт капиталаа буюу ашгаа тараах боломж үүсэж байхад яг энэ 13.2-ын заалтын дагуу бүх өр зээлээ буцааж төлж байж ногдол ашиг тараах учраас хэчнээн Оюу толгой компани энэ жил 1 тэрбум долларын цэвэр мөнгөн ашигтай байгаа ч гэсэн ногдол ашиг тараах боломжгүй буюу бүүр энэ өр зээлүүд бүгдээрээ 20 тэрбумын өр зээлүүд төлөгдөж дууссаны дараа 2037, 2038 он оноос эхэлж л ногдол ашиг авах боломж байгаа. Энэ ногдол ашиг авах боломж байгаа маань С.Баярцогт сайдын бас хэлж байсан 2019 онд бас ийм тооцоолол хийгдэж байсан. Тэгэхээр 2019 онд биелээгүй юм 2037 он, 2038 онд биелэх эсэхийг мэдэхгүй.

Тэгээд эцэст нь хэлэхэд энэ хувь нийлүүлэгчдийн гэрээ маань ТУЗ-ийн шийдэх асуудлын цар хүрээнд байдаггүй учраас энэ 13.2 заалтыг...

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: 11 номер сүүлийн тодруулга нэг минут.

Гэрч Э.Баясгалан: Баярлалаа. Хувь нийлүүлэгчдийн хооронд байгуулсан гэрээнд оруулчихсан заалтыг ТУЗ бол өөрчлөх боломж байхгүй. ТУЗ дээр хэчнээн энэ өр зээлийг төлөхөөс өмнө ногдол ашиг тараах гэсэн шийдвэр гаргах хүсэлт байсан ч гэсэн үнэндээ энэ бол ямар ч боломжгүй асуудал. Тийм болохоор энэ гэрээ маань аль 2011 оноос хойш ингээд явчихсан. Энэ заалтыг бид нар эргэж харалгүйгээр ногдол ашгийн хугацааг наашлуулах, Монгол Улсын хүртэх өгөөжийг бол нэмэгдүүлэхэд маш хэцүү.

Эцэст нь нэмж хэлэхэд яах вэ энэ дараагийн сэдэв болохоор дараагийн сэдэв дээр би бас дэлгэрүүлж ярьж гэж бодож байна. Яг энэ тухайн нийт 20 тэрбум зээлийн эргэн төлөлт болон манай ногдол ашиг авах тооцоолол надад байгаа. Би энэ талаар дараагийн хэсэгт дэлгэрэнгүй тайлбарлая гэж бодож байна. За баярлалаа.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: Э.Болормаа гишүүн тодруулъя.

Улсын Их Хурлын гишүүн Э.Болормаа: Д.Дэмбэрэл даргын сая хариулт дунд маш тодорхой зүйлийг хэлж байна. Яг Засгийн газрын ямар шийдвэрээр эрх өгсөн бэ гэдгийг бас шинжээч нараас тодруулан асууя аа. Сая Б.Энэбиш захирлын хэлснээр Засгийн газраас надад эрх өгсөн гэж байна. Тэгэхээр энэ яг ямар зүйл заалттай шийдвэр энэ хувь нийлүүлэгчдийн гэрээг Засгийн газраар хэлэлцсэн үү гэдгийг шинжээч нараас тодруулан асууя.

Мөн Рио Тинто компаниас асууя аа. Энэ Рио Тинто энэ хувь нийлүүлэгчдийн гэрээ 2 талтай Монгол улс, Рио Тинто. Яагаад энэ Монгол дахь захирал нь байхгүй байгаа юм бэ? Энэ Х.Амаржаргал захирал хаачсан юм бэ? Монгол Улс бол парламентын ардчилалтай улс гэдгийг мартсан шийдвэрүүд гаргасан юм биш үү? Тухайн үед та бүхэн Улсын Их Хурлаас гаргасан энэ 57 дугаар тогтоолыг хэлэлцэн авч үзэж байсан уу? эсвэл зөвхөн Засгийн газартай ингээд л харьцаад энийг ерөөсөө анхаарч хандалгүй болсноос өнөөдрийн бид нар ийм нөхцөл байдал үүсчихсэн юм биш үү гэдэг дүгнэлт дээр...

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: Э.Болормаа гишүүний нэмэлт тодруулгад 5 номер. Улсын Их Хурлын дарга Д.Дэмбэрэл хариулна уу? Д.Дэмбэрэл дарга уучлаарай буруу ойлгосон. Д.Дэмбэрэл даргын асуултад шинжээч хариулна. Шинжээч сая асуултаа сонссон уу, тиймээ хариулах уу? Шинжээчийн микрофон.

Шинжээч: Д.Дэмбэрэл даргын асуултад хариулъя. Э.Болормаа гишүүний асуултад хариулъя. 2009 оны 10-р сарын 6-ны өдрийн Засгийн газрын...

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: Микрофондоо ойртоорой.

Шинжээч: 2009 оны 10-р сарын 6-ны Засгийн газрын 308 дугаар тогтоолоор Хөрөнгө оруулагчдын гэрээнд зөвхөн хөрөнгө оруулагчдын гэрээнд Сангийн сайд С.Баярцогт, БОАЖ-ын сайд Л.Гансүх, Эрдэс баялаг эрчим хүчний сайд Д.Зоригтод олгосон байгаа. Энүүгээр бол Хувь нийлүүлэгчдийн гэрээнд гарын үсэг зурах талаар бол дурдагдаагүй. Хувь нийлүүлэгчдийн гэрээнд гарын үсэг зурах эрхийг бол Эрдэнэс МГЛ-ийн ТУЗ-ийн дарга Д.Сугар 2009 оны 9-р сарын 3-ны 22 дугаар тогтоолоор олгосон байгаа. Гэхдээ энэ тогтоолыг гаргахдаа Засгийн газрын хуралдааны шийдвэрийг үндэслэн гэсэн боловч Засгийн газрын хэдэн оны, хэдэн сарын, хэдний өдрийн ямар дугаартай тэмдэглэл байдгийг ерөөсөө дурдаагүй. Бид нар энэ талаар Засгийн газрын ХЭГ болон бусад эрх бүхий байгууллагад хандсан боловч одоог хүртэл бол олдохгүй байгаа. Бид нар цаашдаа хянан шалгалтын хүрээнд бол дахин хайж тодруулна аа гэж үзэж байгаа.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: Рио Тинто группийн төлөөлөл, за өмнө нь Б.Энэбиш дарга нэмэлт тодруулга. 10 номерын микрофон.

Гэрч Б.Энэбиш: Монгол Улсын Засгийн газрын хуралдааны тэмдэглэлээс гээд энэ дээр байна даа энэ энд байгаа баримт бичиг дээр. Одоо энэ чинь 2011 оных байна шүү дээ тиймээ. 2009 оны 10-р сарын 6-нд энэ урд нь байна тийм байна тэмдэглэлээс гээд Эрдэс баялаг, эрчим хүчний яаманд явуулж байсан байна. Засгийн газрын 2009 оны 10-р дугаар сарын 6-ны өдрийн 62 дугаар тэмдэглэлд гээд Хөрөнгө оруулалтын гэрээнд гарын үсэг зурах эрх олгох тухай гээд. Тэгээд эхнийхэд нь 2 дахь заалт нь

Айвенхоу Майнз Монголия Инк тэгээд ХХК-ийн Хувь нийлүүлэгчдийн гэрээнд Эрдэнэс МГЛ-ийг төлөөлж гарын үсэг зурах эрхийг Эрдэнэс МГЛ-ийн гүйцэтгэх захирал Б.Энэбишид холбогдох хууль тогтоомжийн дагуу олгохыг Төрийн өмчийн хороо, Эрдэнэс МГЛ ХХК-ийн Төлөөлөн удирдах зөвлөл Д.Сугарт даалгав гэсэн тэмдэглэлийг явуулж байсан байна аа албан ёсоор. Тэгээд тухайн үедээ бол...

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: Шинжээчдийн дэлгэцэн дээр өгсөн Эрдэнэс Монголын ТУЗ-ийн бас чиглэл өгсөн тогтоол бол та сая 10-р сарын 6 гэлээ тиймээ. Энэ 2009 оны 9-р сарын 3-нд буюу сарын өмнө Хувь нийлүүлэгчийн гэрээнд гарын үсэг зурахыг гүйцэтгэх захирал Б.Энэбишид олгосугай гэгчихсэн байна. Тэгэхээр нэг ёсондоо Засгийн газар чиглэл өгөхөөс өмнө Д.Сугар дарга Эрдэнэс Монголын Удирдах Зөвлөл өгчихсөн байсан юм байна шүү дээ тиймээ. Энийг шинжээчид нэмэлтээр тодруулах хэрэгтэй байх. 9-р сарын та дэлгэц дээр харж байхад тиймээ 9-р сарын 3-нд танд Д.Сугар дарга Эрдэнэс Монголын ТУЗ-ийн хурлаар хувь нийлүүлэгчийн гэрээнд гарын үсэг зурах эрхийг гүйцэтгэх захирал Б.Энэбишид олгосон гэж байна шүү дээ. Тэгэхээр араас нь гэрээ байгуулагдсан өглөө нь Засгийн газрын хурлаар эрх олгосон байна шүү дээ. Тэгэхээр сарын зөрүү гарч байгаа биз. Энийг шинжээчид нэмж тодруулж тийм одоо авах ёстой юм байна. 10 номерын микрофон нэмэлтээр өгье. Тодруулга.

Гэрч Б.Энэбиш: Одоо бодоход энд нэг их сүртэй зүйл байхгүй байх аа. Тэгээд Засгийн газрын хуралдаанаар бол энэ гэрээг батлах гээд л олон дахин хэлэлцсэн шүү дээ. Тэгээд л хэлэлцэж байх явцад л бол эрхийг нь олго гэсэн юм яригдаад л яваа биз. Тэгээд нэг тийм сүртэй юм байхгүй байх гэж бодож байна.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: Сүртэй юм байхгүй байх аа гэж бодож байна. За одоо 12 номерын микрофон С.Мөнхсүх захирал.

Гэрч С.Мөнхсүх: Би нэг Рио Тинто компанийн төлөөлөл, нэг Оюу толгой компанийн төлөөлөл ТУЗ гээд бас олон байр сууриас яриад байж магадгүй юмаа. Тэгээд яах вэ гэрчээр дуудагдсан. Тэгээд би Оюу толгой төсөлтэй 2013 оноос бол хувь заяагаа холбосон байгаа. Анх бол эрчим хүчний төсөлтэй холбоотойгоор орж ирж байсан. Тэгээд Э.Болормаа гишүүний асуулт түрүүн 57 дугаар тогтоолын хэрэгжилт дээр хөрөнгө оруулагч талаас анхаарал хандуулж байсан юм уу, үгүй юм уу гэдэг дээр би үнэхээрийн хариулах боломж байхгүй байна аа. Надад тэр талаар болбол тухайн үед оролцоогүй байсан. Энэ боломжийг ашиглаад бас түрүүн Э.Баясгалан гишүүнийхээ бас ярьсан үг дээр нэг ганц 2 мэдээ мэдээлэл нэмээд хэлчихдэг юм болов уу гэж бодсон юмаа тийм. Үргэлжлүүлэх үү тиймээ. Санхүүжилтийн схем...

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: 12 номерын микрофон нэмэлт нэг минут.

Гэрч С.Мөнхсүх: Баярлалаа. Компанийн санхүүжилтийг бол ер нь ТУЗ зүг чигийг нь гаргадаг. Тэр санхүүжилтийг одоо бид нар бол яг Э.Баясгалан гишүүний хэлснээр ер нь санхүүжилтийн талаар бол маш их дотроо ярьсан ТУЗ-дөө. Тийм яриад санхүүгийн дарамт юу зээлийн хувь хэмжээ өндөр байна аа, энийгээ хэдүүлээ өөр санхүүжилтийн эх үүсвэрээр өөрчлөх боломж байна уу гэдэг талаар сууя, ярья, зүг чигийг нь олъё гэж бол 2 жил шахуу ярьсан. Тэгээд ТУЗ-өөс баталсан компанийн стратегид санхүүжилтийн оптимальный хувилбарыг гаргуулж ирэх тийм үүрэг даалгавар бол аваад тэрэн дээр менежментийн баг ажиллаж байгаа.

Тэгэхлээр би юу гэж хэлэх гээд байна вэ гэхлээрээ энэ том бүтээн байгуулалтын ард нь гараад энэ энүүхэн хэмжээний том өр цуглуулах нь бол бас нэг их хүсээд байх юм биш, тэгэхдээ энэ нь бол бас л...

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: 12 номерын микрофонд сүүлийн тодруулга.

Гэрч С.Мөнхсүх: ...Тэр нь юу вэ гэхлээрээ хувьцаагаар санхүүжилт татна. Дээрээс нь бид нар 15 банкнаас зээл зээлсэн, хувьцаа эзэмшигч нараасаа нөгөө шаварт унасан шарын эзэн гэгчээр байж болох бүх л нөөцөө шавхаад бид нар бүх борлуулалтынхаа орлогод мөнгөн урсгалыг бүтээн байгуулалтдаа зарцуулаад л өнөөдрийг хүрсэн байгаа юмаа. Тэгэхлээр өрийн хэмжээ бол хэвийн хэмжээнээс өндөр байгаа гэдгийг бол ойлгож байгаа. Тэрэн дээр компани бол тэрэнтэй зохицож болохгүй. Тэрийг бол дахиж байнга өөр эх үүсвэр илүү хямд боломж юу байна ногдол ашгийг наашлуулах тал дээр анхаарч ажиллах ёстой гэж боддог оо. Тэгэхдээ бид нар яг маш том бүтээн байгуулалтын яг ард дүнг нь ард нь гараад одоо мөнгөн урсгалтай залгаж байгаа гэдгээ бас бодох ёстой юм болов уу л гэж бодож байна.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: Болормаа гишүүн нэмж тодруулъя. Сүүлийн тодруулга.

Улсын Их Хурлын гишүүн Э.Болормаа: Тухайн үеийн Улсын Их Хурлын дарга, Улсын Их Хурлын гишүүд өгсөн үүрэг чиглэлүүдээ давхар өнөөдөр давтан хэлээд энэ яг ямар эрхээр та бүхэн зурсан юм бэ гэхэд өө энэ нэг их тийм онцын зүйл биш байх аа. Ингэж үнэхээр хэлж болохгүй ээ. Өнөөдөр энэ таны гарын үсэг зурсны үр дагавраар бид нар 12 тэрбум ам.долларын өртэй ингээд сууж байгаа. Ингээд Рио Тинто компаниас нэг юмыг тодруулж хэлье, тодруулж асууя. 3.Энхболд дарга хэллээ. С.Баяр болон С.Баярцогт хэмээх хүмүүст ашиг сонирхол авлигалын шинж чанартай шүүхийн шийдвэрүүд гарсан. Нэг хүн авлигал авсан бол нэг хүн авлигал өгсөн. Энэ дээр Рио Тинто компани болон Оюу толгой дотооддоо хариуцлагын асуудал ярьсан уу? Энд нэг ч хүн энэ төсөл буруу гэж яриагүй. Энэ төслийг Монгол Улсын хуулийн дагуу үр өгөөжтэй байх асуудлыг шаардаж ил тод нээлттэй ярьж байна аа. Та 2013 оноос хойш Рио Тинто компанид ажилласан. Энэ дээр дотооддоо ямар нэгэн арга хэмжээ.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: 12 номерын микрофон С.Мөнхсүх захирал.

Гэрч С.Мөнхсүх: Надад байгаа мэдээлэл дээр үндэслээд компани дотор бол мэдээж хэвлэл, мэдээллээр яригддаг ч юм уу бас ингээд шүүхийн процесс байхад зүгээр суугаад байдаггүй. Мэдээж таны хэлж байгаагаар хэрвээ ийм асуудал гарч ирж байгаа бол дотооддоо шалгаж үздэг ээ. Тэгээд энэ дээр бол тодорхой хэмжээний шалгалт судалгаа бол хийсэн гэж бол би ойлгосон. Тэрний заримтай нь бол танилцсан, заримтай нь бол танилцах боломж гараагүй ээ. Тэгээд би энд бас хариуцлагатай хэлэхэд миний мэдэхээр ямарваа нэгэн байдлаар Оюу толгой компаниас Рио Тинто компаниас авлигал өгсөн хэрэг баримт бол нотлогдоогүй ээ. Бид нар тэрэн дээр бол судалгаа хийсэн гэж хэлж болно.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: Дараагийн Шижир гишүүн асуулт асууя.

Улсын Их Хурлын гишүүн Ө.Шижир: Бүгдэд нь өдрийн мэнд хүргэе ээ. Ер нь энэ сонсголоос 3 өдрийн сонсголоос бид нар үр дүн гаргах ёстой. Өнгөрснөө алдсан

бол тэрийгээ залруулаад явах боломжоо харах ёстой. Тэгэхгүй бол одоо нэгнээ буруутгаж зөвтгөсөн, улс төржсөн, бөөрөнхийлж хариулсан ийм тайлбар сонсвол ямар ч үр дүн байхгүй. Тийм ч учраас Оюу толгой компанийг 6 удаа хүрэлцэн ирээч ээ гэж урьсан ирээгүй. Уг нь энэ асуултуудыг ажлын хэсгийн хүрээнд асуух байсан юм. Тэгээд яах аргагүй одоо ингээд та нар ирэхгүй учраас ингээд асуух юмнууд бас болоод байна аа.

Оюу толгойн гэрээ өөрөө зээл нь өөрөө 11 хувийн хүүтэй зээл хувь нийлүүлэгчдийн. Бүхий л төрлийн татвараар нийлүүлээд 1.8 тэрбум ам.доллар өнөөдрийн ханшаар Монгол Улс татварын ашиг хүрчихсэн юм байна. Зөрүүлээд Риогийн охин компани менежмент нэрээр 1.1 тэрбум ам.доллар менежментийн зардал гээд авчихсан. Үндсэндээ ярих юм бол бүхий л төрлийн татвар хураамжтай Монголд төлж байгаа татвар хураамж төлбөрүүдтэй яг адилхан хэмжээний шахуу менежмент төлбөр авч байна аа гэсэн үг.

Тэгээд С.Мөнхсүх захирал нэг дэх өдөр миний асуултад хариулахад ямар ч байсан 1.1 тэрбум төгрөг гэдэг тоо хэлсэн. Энэ тоог хүмүүс мэддэггүй байсан бас мэддэг боллоо. Оюу толгой компани 2028 оны 6-р сарын 30-нд зээлийн хугацаа нь дуусаж байгаа юм. Хэрвээ энэ зээлийн төлбөрөө төлж чадахгүй бол Оюу толгой өөрөө зээлийн барьцаанд хураагдах эрсдэл байгаа юу? Зээл авч л байгаа юм чинь барьцаа тавьж л байгаа шүү дээ. Тэгэхээр Оюу толгой өөрөө барьцаанд байгаа. Тэгэхээр хаанахын хэчнээн банканд, ямар хэмжээний хэдэн удаагийн барьцааны гэрээ байгаа вэ гэдгийг би энэ маш тодорхой танаас нэгдүгээрт энийг асуух гэсэн юм.

Хоёрдугаарт хөрөнгө оруулалтын гэрээнээс хэдэн нэг хэрэгждэггүй хэдэн заалтуудыг нь асууя. Нэгдүгээрх нь 7.3. 7.3 гэдэг чинь манай улс чинь нөгөө нэг эрчим хүчний аюулгүй байдал гэж ярьдаг. Оюу толгой нь болохоор Хятадаас цахилгаанаа авчихдаг, Эрдэнэт нь Оросоос цахилгаанаа авчихдаг. Энэ 2 улс тогоо тасалбал манай Эрдэнэт зогсчихно, Оюу толгой зогсчихно, тэгээд нөгөө 7.3-д заасан нөгөө эрчим хүчний найдвартай эх үүсвэрийг 4 жилийн дотор Монгол Улсаас хангана аа гэсэн заалт чинь яагаад хэрэгждэггүй юм бэ? Энийг би ҮАБЗ-ийн гишүүн байсан хүмүүсээс асууж байгаа юм. Яагаад гэвэл өнөөдрийг хүртэл нэг ч удаа энэ заалт хэрэгжээгүй. Энийг бид нар хэрэгжүүлэх хэрэгтэй байна.

Дараа нь хөрөнгө оруулалтын гэрээний 3.21, 3.2 буюу бас л нөгөө зэс хайлуулах үйлдвэртэй холбоотой заалт бас байхгүй. Яагаад ингээд маш тодорхой заачихсан заалтуудыг Оюу толгой компани хэрэгжүүлдэггүй юм. Ямар зовлон байдаг юм. Хэрэгжүүлэхгүй байх ямар сонирхол байдаг юм. Улс төрч нөлөөлөөд байдаг юм уу, та нар эсвэл хийхгүй байхыг хүсээд байдаг юм уу? Тэгээд энийг бас тухайн үеийн ҮАБЗ-ийн гишүүн байсан хүмүүсээс бас асууя. Энэ чинь эс үйлдэл харагдаад байна шүү дээ. 2009 оноос хойш өнөөдрийг хүртэл гэдэг чинь энэ хугацаанд хөрөнгө оруулалтын гэрээнд чинь заасан энэ 2 том заалт чинь өнөөдөр хэрэгжээгүй байна аа. Эрчим хүчийг бүүр маш тодорхой заасан байна лээ шүү дээ 4 жилийн дотор гээд. Тэгтэл түүнээс чинь хэдэн 4 жил өнгөрчхөв. Монголын маргааш гэдэг шил л. Дөрвөн 4 жил өнгөрчихлөө шүү дээ энэ чинь.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: Эхний асуулт С.Мөнхсүх захирлаас асуулаа. 12 дугаар микрофон.

Гэрч С.Мөнхсүх: Баярлалаа. Ө.Шижир гишүүний асуултад хариулъя аа. Оюу толгойн хэд хэдэн зээлийн эх үүсвэртэй байгаа түрүүний миний ярьж байсан 15 банкнаас 4.4 тэрбум долларын зээл авсан байгаа. Тэр нь 2016 онд авсан зээл байгаа.

Тэр зээлд бол Оюу толгойтой холбоотой барьцааны багц гэж ярьдаг тийм багц байгаа. Бусад зээлүүд нь бол ямарваа нэгэн барьцаагүй байгаад байгаа. Тэгэхлээр гол Оюу толгойд барьцаалагдсан санхүүжилт нь төслийн санхүүжилт буюу 4.4 тэрбум ам.долларын 15 банкт хийсэн хамгийн түрүүнд төлөгдөх ёстой тийм зээл байгаад байгаа юмаа. Тэнд бол Рио Тинто компаниас баталгаа гаргасан байгаа. Хэрвээ үйлдвэрлэлийн үйл ажиллагаа доголдоод Оюу толгой ХХК зээлийнхээ өр төлбөрийг төлж чадахгүй бол тэрний баталгааг Рио Тинто төлнө өө гэсэн тийм Си Эс Ю Ди Эс Ю гэдэг том гэрээ байгаад байгаа. Тэгэхлээрээ жишээлбэл Оюу толгой компанийн үйл ажил доголдоод, үйл ажиллагаа доголдоод банкнууд санхүүжилтээ буцааж татах юм бол хамгийн түрүүнд Рио Тинто мөнгийг нь төлөх юм байгаа юм. Яагаад гэвэл үйл ажиллагааг нь хариуцаад явж байсан. Рио Тинто мөнгөө төлж чадахгүй болох юм бол яах юм бэ? Миний ойлгож байгаагаар баялгийн эзэн Монгол Улс хэвээрээ байна аа. Харин Рио Тинто хөрөнгө оруулалтын гэрээ болон бусад гэрээгээр олгогдсон эрх үүргээ нөгөө банкнуудад шилжүүлнэ гэсэн үг, утга байгаад байгаа юм. Бусад зээлийн бүтээгдэхүүнүүд дээр бол ямарваа нэгэн юм барьцаалсан юм байхгүй тэрийгээ бол арай илүү эрсдэлтэй зээл гэж харж байгаа байх аа.

Эрчим хүчний талаар асууя аа. Би түрүүн хэлсэн 2013 оноос хойш бол би эрчим хүчний холбоотой дотоодын эх үүсвэртэй болох тал дээр бол үнэхээрийн их оролцоотой байсан, хичээж ажилласан. Ажлаа авангуутаа тэр үед бол 2012 онд Оюу толгойгийн хашаан дотор 450 мвт-ын цахилгаан станц барих зөвшөөрөлтэй тийм байж байсан. 2012 оноос эхлээд ер нь 5 толгой руу цахилгаан станцаа яагаад барьж болдоггүй юм бэ гэдэг нөхцөл байдал байсан. Тэгээд тэр үед бол бас та бүхэн санаж байгаа байх М.Энхсайхан сайд Төсвийн төслийн нэгж ахлуулаад, 5 толгой дээр Оюу толгой гадаад Засгийн газартай хамтраад гадаадын хөрөнгө оруулагч нараас хөрөнгө оруулалт татаад 5 толгой цахилгаан станц гаргах тийм төсөл дээр ажиллаж байсан. Тэр төсөл маань ерөнхийдөө бүтэлгүйтсэн. Яагаад вэ гэвэл COP 16 буюу дэлхий нийтээрээ санхүүжилт нүүрсэн цахилгаан станцаас татгалзаж эхэлж байсан. Бас тэр үед бол гүний уурхай зогссон байсан 2013, 2014 онд та бүхэн мэдэж байгаа байх.

Тэгэхлээр санхүүжилт олоход үнэхээрийн хэцүү байсан. Тэгээд сүүлд нь явсаар явсаар байгаад ганц Марбени гэдэг компанитай үлдсэн. Тэгж явж байгаад тэр бол төсөл бүтээгүй байгаа юмаа. Тэгээд цаг хугацаандаа баригдаад Оюу толгой дээр барих гэж Оюу толгой өөрөө санал болгосон тэрийг засаг талаас бас дэмжээгүй. Буцаж 5 толгой дээр очиж Эм Си Эс-тэй хамтарч бас төслийг хэрэгжүүлэх гэж үзэж байсан. Сүүлд нь 2017, 2018 онд Оюу толгойгоос сэргээгдэх эрчим хүчээр энийг шийдье ээ гэдэг бол саналыг тавьж байсан.

Тэгээд зүгээр яах вэ товчлоод хэлэхэд Оюу толгой компаниас бол үнэхээрийн Өвөр Монголоос өндөр үнэтэй эрчим хүч аваад байх сонирхол байхгүй. Энэ гэрээн дээрээ бол үүргээ биелүүлээд дотоодоос эрчим хүч худалдаж авахад бэлэн байгаа. Тийм ч учраас 2022 оны нэг сард манай үндэсний диспетчерийн үндэсний төв системтэй гэрээ зурсан. Тэр гэрээгээрээ бол хөрөнгө оруулалтын гэрээн дээр...

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: 12 номер нэмэлт минут.

Гэрч С.Мөнхсүх: ...Тэгэхлээр 2022 оны 1-р сард зурагдсан гэрээ төвийн эрчим хүчний систем Диспетчерийн үндэсний төвтэй бол эрчим хүч худалдаж авах худалдах гэрээгээ зурчихсан байгаа. Үнэ мөнгөө тохироод захиалгаа өгчихсөн цахилгаан эх үүсвэрийг байгуулах үүрэг хариуцлага нь Монгол талдаа шилжээд, систем талдаа шилжээд үнэ мөнгөө тохирчихсон тийм гэрээ байгаад байгаа юмаа. Саяын ярьсан

сонголт нь бол Хөрөнгө оруулалтын гэрээнийхээ хөрөнгө оруулалтын гэрээний 7.4-д өгөгдсөн нэг шийдлүүдийнх нь нэг нь байгаад байгаа юм. Тэр нь юу гэхлээрээ Оюу толгой эрчим хүчээ төвийн эрчим хүчний системээс авч болно оо гэсэн тэр захиалгаа өгчихсөн байгаа.

Энэ дашрамд хэлэхэд бол ингээд бид нар бол тайвширчхаагүй. Ер нь бол энэ дээр байнга анхаарал тавьж байх ёстой гэж бодож байгаа. Тийм ч учраас бол энэ гэрээний гэрээгээрээ бол ингээд болчихсон гэх биш бид нар бол бас л дотоодын эх үүсвэртэй болох тийм хүсэл мөрөөдөл бол хэвээрээ байгаа.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: Одоо Үндэсний аюулгүй байдлын зөвлөлийн тухайн үеийн гишүүдээс асуусан байгаа. 3.Энхболд дарга 8 номерын микрофоныг, 7 та 8 номерыг авчих. За 7 номерын микрофоныг 3.Энхболд даргад өгье.

Гэрч 3.Энхболд: Ө.Шижир гишүүний 2 асуултад 5, 5 минут 10 минут хариулна. Ө.Шижир гишүүн цахилгаан станцын талаар ярьсан. Энэ Оюу толгойн захиралтай би санал нийлж байгаа юм. Буруу гэж байдаг бол бараг 80 хувь нь манайд байгаад байгаа юм. Манайд яагаад станц баригдахгүй байна вэ гэхээр нөгөө жил болгон 500 тэрбумаар цахилгаан зардаг Өвөр Монголын хойд бүсийн цахилгааны лоббинд манай энэ цахилгаан станц барих ёстой улсууд автагдаад барихгүйгээр 4, 4-ийн 16 жил явчхаж байгаа юм. Тэгэхээр энэ лоббиг даваад Засгийн газар одоо барих хэрэгтэй. Тэр СОР чинь бол будаа болсон. Хамгийн том эрчим хүчний үйлдвэрлэгч АНУ нүүрсийг зөвшөөрөөд нэлээн хэдэн жил явж байна шүү дээ. Тэр нүүрсээр цахилгаан станц чинь Монголоос бусад бүх улсад барьж байгаа. Тэгээд янз бүрийн ийм нэг үл бүтэх шалтаг яриад барихгүй байгаа нь 100 хувь одоо Монголын Засгийн газрын буруу. Энэ 500 тэрбум төгрөгийнхөө орлогыг яаралтай буцааж авах ёстой юм аа.

Түрүүн Э.Болормаа гишүүн Оюу толгой хахууль өгсөн юм шиг ярьчихсан. Оюу толгой өгөөгүй, нөгөө Оюу толгойгоос ажил авсан Ник Петровис өгсөн. Оюу толгойн хоолыг нийлүүлсэн С.Баярцогтын хувийн компани 3, 6 хувийн хөрөнгө юу Хувь нийлүүлэгчдийн гэрээнд менежментийн төлбөр зөвшөөрснөөс болоод тухайн үеийн Улсын Их Хурлын гишүүн би эсэргүүцээд бараагүй. Тэгээд тийм зүйлийн тухай ярьж байгаа шүү. Тэрнээс нөгөө компани нь яг бэлэн мөнгөөр авлига өгөөгүй ажлаар өгсөн байгаа юм. Эхний 5 минут дууссан уу дуусаагүй юу.

Тэгэхээр цахилгаан станц бол энэ жил эхлээд бараг 450 чинь нэг 2 жил болдог юм. Бушуухан ямар ч үнээр хамаагүй бариад дуусахгүй бол одоо энэ хувийн Бодь компани барьчаад байна шүү дээ. 150-ын 2 блок барьчихсан тэнд 150-ын 3 блок бол чөлөөтэй бариад 450 болох юм. Ядаж нэг нэгээр нь оруулах хэрэгтэй л дээ. Тэгвэл 450 чинь 3 жилийн дараа босчихоор ийм байгаа юм.

Дараагийн 2 дахь асуулт бол ийм байгаа юм. Хөрөнгө оруулалтын гэрээг дэлгэц дээр харуулж болох уу? Тэр нэг компьютер дээр хүн ажиллаад байх шиг байсан. Тэрний 13 дугаар хуудсыг харуулбал би тэндээс эшилж ярих гээд байгаа юм.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: Персентацийн 13 дугаар хуудас харуулж болно. Персентацад ороогүй зүйлийг нэмэлтээр оруулах боломжгүй.

Гэрч 3.Энхболд: Бишээ, зүгээр л гэрээг нь гаргачхаад хуудсыг нь эргүүлчхээд гараад ирнэ. Энэ 2007 онд буцсанаас хойш энэ Засгийн газар Улсын Их Хурлын

гишүүдэд хандсан 2007 онд буцсанаас хойш 2008 онд сонгууль боллоо, 2009 он боллоо. АН-ын бүлэг дээр энэ Засгийн газрынхан С.Баярцогт энэ тэр орж ирээд ямар байвал та нар батлах юм бэ гээд ингээд нэг хэлэлцээр шиг юм явсан юм. Тэгээд тэрэн дээр 3.21, 3.22-ыг би нэлээн хүчилж байж оруулсан байгаа. Тэр бол одоо гэрээ болчихсон. Сая энэ С.Мөнхсүхийн ярьдаг Зэс хайлуулах үйлдвэр бол энд байгаа юм. 3.21 нь болохоор Зэс хайлуулах үйлдвэрийг яаж байгуулах вэ. Тэрэнд Оюу толгой хөрөнгө оруулах уу, оруулахгүй бол яах вэ гээд давуу байдлаар түүхий эдээ өгнө гэдэг үгтэй юм. 3.22 нь бол алттай холбоотой. Олборлосон алтаа Монгол банканд ямар үнээр өгөх вэ гэдэг.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: 7 номерт нэмэлт нэг минут.

Гэрч 3.Энхболд: ...үед алтны нөөцийг мянган тонн гэж байсан 1800 ч гэдэг юм. 2009 оны 10-р сарын 1-нд алтны үнэ бол нэг унц нь мянган доллар байсан. Тэр үед 33.5 тэрбум ам.долларын алт байна гэж тооцож байсан юм. Саяын сонсгол эхэлдэг 2025 оны 12-р сарын 8-нд 1 унц алт 4200 ам.доллар буюу 130 50 тэрбум ам.доллар болсон байгаа юм. Тэгээд ганц энэ 3.22 гэдэг заалтаас болоод Монгол Улсад 135 тэрбум ам.долларын алт үлдэх бүрэн бололцоотой. Энийг хийхэд ганцхан саад болж байгаа юм нь зэс хайлуулах үйлдвэр байгаа юм. Тэгээд зэс хайлуулах үйлдвэрийг Рио Тинто барихгүй гэдэг юм. Наадах чинь ашиггүй ээ. Тэгэхээр энийг бас Монголын тал барихаас өөр аргагүй байгаа юм. Барьсан тохиолдолд энэ алтаа 5 хувийнхаа АМНАТ-ыг аваад 95 хувийг нь одоо мөнгийг нь төлж авна л гэсэн үг.

Монгол банканд ямар ашигтай юм гэхээр мянган тонн алтны нөөцтэй болж байгаа. Рио Тинто...

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: 7 номерт сүүлийн тодруулга.

Гэрч 3.Энхболд: ...Рио Тинто гэдэг дэлхийн хамгийн том уул уурхайн хариуцлагатай компанийн 50 жилийн турш өгнө гэсэн 20 тонн алт бол мянган тонн алт байгаа юм. Тэгэхээр Монгол банк энэ алтаар янз бүрийн зээлийн баталгаанаас өгсүүлээд төгрөгөө тогтворжуулах, чангаруулах санхүүгийн маш олон хэрэгслийг орлуулж болохоор ийм ач холбогдолтой юмаа. Рио Тинтогоос энэ үйлдвэр барихгүй 3.21-ийн дагуу барихгүй гэдэг үгийг нь авчих юм бол Монгол Улсын Засгийн газар өөрөө барих талаар бодох хэрэгтэй. Ганц Эрдэнэт дээр 120-хон мянган тонн дээр үйлдвэр барина гээд яваад байгаа юм. Тэр бол ашиггүй. Рио бол 360 мянга дээр барихгүй гэж байна шүү дээ ашиггүй гээд. Тэгэхээр Эрдэнэтийн 120, Оюу толгойн 360 гээд 480 мянга дээр бол нормалный үйлдвэр босно. Ашгаа өгдөггүй юмаа гэхэд алт нь бол Монголд үлдэх гээд байгаа юм. Ийм ач холбогдолтой учраас нэн даруй одоо.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: 7 номерын микрофон.

Гэрч Н.Энхбаяр: Та бүхний өдрийн амар амгаланг айлтгая. Ө.Шижир гишүүний асуултад бас тодорхой мэдээлэл өгье гэж бодож байна. Манай эрчим хүчний салбарт өөрсдийнхөө эрчим хүч үйлдвэрлэх чадавхыг дэмжих тал дээр тухайн тухайн Ерөнхийлөгч, Ерөнхий сайд байсан улсууд яаж ажилласан бэ гэж ингэж асууж байна. Миний хувьд энэ салбарт бас тодорхой хэмжээний ахиц дэвшил гаргахын төлөө ажиллаж байсан. Тухайлбал 2005 онд БНХАУ-д айлчлал хийхэд бид эрчим хүчний салбарт хамтран ажиллах тухай ялангуяа Хятадын зах зээлд 11 мянган мвт-ын хүчин

чадал бүхий цахилгааныг Монголд үйлдвэрлэж Хятадын зах зээл дээр борлуулах гэрээг санамж бичгийн хэмжээнд хийж байсан. Харамсалтай нь одоо тэр бодлогыг хэрэгжүүлэх ажил бол одоо бодоход хэд хэдэн шалтгаанаас болоод бүтээгүй болов уу гэж бодож байгаа.

Нэгдүгээрт манай эрчим хүчний салбарт хээл хахууль их байна. Дээр нь магадгүй 3.Энхболд даргын ярьсан тийм лобби бас нөлөөлсөн байж магадгүй. Гуравдугаарт технологийн дэндүү их хоцрогдол байна. Дөрөвдүгээрт үнэ их барьж байна. Маш хямдхан байдлаар үнийг барьж байгаа учраас хөрөнгө оруулагчид орж ирэхээс айж байна. Тавдугаарт Хятад улс бол байгалийн өөрчлөлттэй холбогдуулж нүүрсний цахилгаан нүүрсэн дээр ажилладаг цахилгаан станц барих асуудал дээр хөрөнгө оруулалт оруулахыг зөвшөөрөхөө больсон дутагдал байна. Энэ мэтийн олон дутагдлуудаас болоод энэ асуудал шийдэгдэхгүй өдий хүрсэн байна. Гэхдээ бид ажиллаж байсан тэрний тодорхой жишээ гэвэл 11 мянган мвт-ын хүчин чадалтай эх үүсвэрийг Монголдоо үйлдвэрлэж Хятадын зах зээл дээр гаргана гэсэн ийм санамж бичгийг би айлчлалынхаа үеэр Хятадын талтай Ху Жинтао даргатай ярьж байгаад ингэж ойлголцож гарын үсэг зурж байсныгаа санаж байна аа.

Ер нь энэ Оюу толгойн гэрээтэй холбоотой бас нэг сонин юм байдаг юм. Би зүгээр шууд холбох нь юу юм. Гэхдээ бид бас мэдэж л байх ёстой. Би Ерөнхийлөгчөөр ажиллаж байхад Оюу толгойн гэрээг их дэмжиж Британийн Вилингийн дэмжих Элчин сайд гэсэн элч гэсэн нэртэйгээр Хунтайж Эндрю их ирдэг байсан. Янз янзаар шахдаг байсан, янз янзын ярьдаг байсан. Тэгээд одоо Эндрю гэдэг Хунтайж маань ямар асуудалтай холбоотой болсныг та бид бүгдээрээ мэдэж байгаа. Эпштейн гэж хүний насанд хүрээгүй охидуудыг өндөр албан тушаалтай хүмүүст зуучилж бэлгийн буруу бэлгийн харьцаанд оруулдаг асуудлаараа шүүхэд шийдэгдээд тэгээд яагаад ч юм нас барчихсан. Тэгээд Эндрю хунтайж тэр ажилд оролцож байсан учраас оролцсон байж магадгүй гэдэг утгаараа бас сэжиглэгдээд хааныхаа хэрэг титмээсээ татгалзсан байгаа. Манай Ц.Элбэгдорж Ерөнхийлөгч бас Эпштейнтэй их сайн найз байсан. Нью-Йоркод гэрт нь очиж байсан гээд ийм мэдээлэл байгаа.

Тэгэхлээр бол би энэ санаатай юу, санамсаргүй юу сайн мэдэхгүй байна. Гэхдээ ямар ч байсан ийм холбоо байгаа шүү гэдгийг бас бид анхаарах нь зөв болов уу гэж ингэж бодож байгаа юм. Ер нь Оюу толгойн гэрээ бол янз янзын сайдуудыг буруутгаад байгаа. Үнэн хэрэг дээрээ төрийн тэргүүн энэ асуудал дээр ямар байр суурь барьсан бэ гэдгээс шалтгаалж энэ гэрээ явсан. Муу гэрээ Ц.Элбэгдоржийн үед явсан. Муу гэрээ Н.Энхбаярын үед яваагүй. Сайжруулахаар ярьсан. Гаднын тал бол сайжруулахыг хүлээн зөвшөөрсөн байсан. Харамсалтай нь энэ гэрээ ингэж муу хүн гарч ирж энэ Монголын эрх ашгийг боддоггүй хүн гарч ирж ийм муу гэрээ болсон гэдгийг хэлэх хэрэгтэй.

Тийм учраас бид мэдээж хэрэг тогтолцоогоо ярина. Тэгэхдээ бас хүний оролцоо хүний хүчин зүйлийг бид бас ярих ёстой. Тэр утгаараа Ө.Шижир гишүүний асуултад хариулахад яагаад хэн энэ асуудал шийдэхгүй өдий хүрсэн бэ гэдэг дээр би тодорхой ийм хариултуудыг өгье гэж ингэж бодож байна аа.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: 6 номерын микрофон Д.Лүндээжанцан дарга.

Гэрч Д.Лүндээжанцан: Ер нь бол мэдлэг маруухан тэрийгээ хэлнэ. Гэхдээ энэ чинь ойлгох гээд л хичээгээд л, оролдоод л бид нар чинь зүтгээд ирсэн улс. Би тэр Ө.Шижир гишүүн тэр эрчим хүчний асуудал тийм үү зэс хайлуулах асуудлаар ямархуу

байсан би бол бас нэгэнт гэрчээр дуудагдаж ирсэн учраас бас их нэлээн олон юм сонссон хүн байгаа юм. Тэр хурлаар орж ирж байхад нь. Засгийн газрын хөтөлбөр үндсэн чиглэл тэгээд гэх мэтчилэнгээр зөндөө л асуудлууд дээр нь бас энэ Оюу толгойтой холбоотой асуудал орж ирээд манай гишүүд үе үеийнхэн асуулт тавьдаг. Ингээд асуулт тавихаар бол та энэ асуудал дээр санаа зовох юм байхгүй ээ. Би энэ асуудлыг хариуцаж байгаа. Одоо ингээд ингээд шийдэх гэж байна аа гэхээр нь тайвширчихдаг мань.

Гэтэл салан баавгайн үлгэр гэдэг л явагдаад байгаа юм. Үгүй ээ мөн олон удаа сонссоор байгаад сүүлдээ байна шүү дээ одоо аль нь үнэн яриад байна вэ, аль нь худлаа яриад байна вэ? мэдэхээ байсан. Мэргэжлийн бус учраас. Би түрүүн хэллээ шүү дээ. Ерөөсөө сэтгэл дундуур их олон юманд бүх юманд санаа зовоод хэцүү л дээ. Ядахдаа л энэ 5 дугаар цахилгаан станц, энэ говийн тэр 5 толгойн цахилгаан станц 2 нэг орчхоосой билээ л гээд. Хэчнээн жил хүлээж байна вэ? Тэгэхээр энэ дээр бүүр нэг одоо бид бүхэн энд ирээд бид ингэсэн юмаа, бид одоо ийм юм чиглэл баталсан юмаа гээд байхаасаа илүү залуу үе маань та бүхэн маань энэ дээр дүгнэлт хийгээд тэгээд одоо алдаж оносон байвал түргэн засаад тэгээд ийм ийм зүйлүүдийг тийм үү хийх гэдэг гаргалгааг нь бас хэлээд өгчихвөл сайн байна. Би харамсалтай нь бид нар энэ чадахгүй байна шүү дээ гаргалгааг нь энэ хүмүүс яриад байна. Зэс хайлуулах үйлдвэрийн тухай Дархан биш ээ Эрдэнэт ч гэж яриад л, Оюу толгой ч гэж яриад л байдаг. Гэтэл эдийн засгийн үр ашгийн талаар эдийн засгийн үндэслэл байдаг гээд сая биднүүс хоорондоо санал солилцлоо л доо. Тэгэхээр энэ энэ тэрийг чинь нэлээн том зургаар хараад тэгээд яаралтай яаралтай нөгөө мега төсөл билүү ноднин чинь ийм нэг юм ярьсан шүү дээ тийм ээ. Тэрнийхээ хүрээнд ч байдаг юм уу яадаг юм бүүр тодорхой тодорхой зүйлийг барьж аваад энийг нь хэрэгжүүлчихмээр л байна шүү дээ тиймээ гэдэг талаасаа л би одоо манай энэ ахмад туршлагатай гишүүд цөмөөрөө энэ салбарт насаа элээсэн улсууд. Тэгээд бас нэг гаргалгаанууд одоо хэлбэл бас цаашдаа бас манай энэ хүмүүс хамтраад ажиллах боломжтой юмаа гэж ингэж харж байна аа. Өөр юмгүй.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал:
Д.Дэмбэрэл дарга 5 номерын микрофон.

Гэрч Д.Дэмбэрэл: Баярлалаа. Энэ одоо Монголын талын эрх ашиг л хохироод байгаагийн нэг баримт шүү дээ Ө.Шижир гишүүн ээ. Үнэхээр цахилгаан станцыг барих талаар УАБЗ-ийн шийдвэр гарсан юм. Тэр шийдвэр гарсны үндсэн дээр Улсын Их Хурлын 57 дугаар тогтоолд заачихсан байгаа. Энийг хийхгүй явж ирсэн нь манай талын хойрго ажиллагаа цаад талын хожоо гаргах боломжийг л олгож байна шүү дээ. Цахилгаан станц, зэс хайлуулах үйлдвэр энэ бол энэ Оюу толгойн гэрээний өгөөжийг Монголын талд ашигтай болгох туслах зарчмууд, туслах ч гэж энэ чухал зарчмууд байгаа юм. Бид нар болохоор ганцхан нэг хүүгийн тухай, зээлийн тухай л их маргаад байна. За тэр жич шийдэгдэнэ байх гэж би бодож байна.

Ер нь цаашдаа энэ манай талын эрх ашгийг хангахтай холбогдсон асуудлууд ингэж ингэж хойшиллоо. Бидний дутагдал ч байгаа байх. Энэ эрх ашгаа хангуулмаар байна аа энэ нэг талын одоо би нэг юм хэлээд байгаа шүү дээ. Энэ Оюу толгой за Оюу толгой ч биш юм даа. Айвенхоу Майнзын ерөнхийлөгч, дэд ерөнхийлөгч, ерөнхий захирал, дэд захирал нь уулзахад бид энийг хэлсэн шүү дээ. Ийм хэмжээний том дэлхийд 3-т орохоор том үйлдвэр бид нар барьж байгаа юм чинь зэс хайлуулах үйлдвэрийг барих боломжтой гэж үзэж байна аа гэж. Тэд нар боломжтой гэж үзсэн мөртөө манайх гэрээнд оруулахдаа урд талд нь тодотгол хийхдээ дандаа хойшлуулах нөгөө талын эрх ашгийг эхэлж тавих тийм тодотголтойгоор тэр гэрээнд тусгагдсан байгааг та нар харж байна уу, үгүй юү? Тэр гэрээг ил тод гэнэ. Ил тод хэлэлцсэн бидний

тэр гэрээ бол нийтэд мэдэгдэж байгаагаа зарласан. Харин тэр энэ гэрээ нууц гэж хэлчхээд аваад алга болчихсон төсөл чинь манай 57 дугаар тогтоол, 40 дүгээр тогтоол, ҮАБЗ-ийн шийдвэр хэрхэн туссан юм бэ? Тэр гэрээ гэдгийг чинь бид нууцаас нь харж чадахгүй байгаа шүү дээ. Энэ дотор юу байна аа. Их хохирч байна шүү дээ. Манай тал хохироод байна шүү дээ. Ажил нь хохирдог.

Тэгэхлээр Айвенхоу Майнзынхан манай гол хөрөнгө оруулагч энэ одоо Монголын хувь заяаны энэ эдийн засгийн шийдэх асуудлуудыг ийнхүү хойшоо тавьсаар ирсэн явдалдаа бас дүгнэлт хиймээр байна. Харилцан ашигтай тэнцвэртэй байна гэж хэлчхээд тэнцвэрийг нь алдагдуулж байна шүү дээ. Эдийн засгийн хувьд алдагдуулж байна. Санхүүгийн хувьд бүүр хар өр зээлийн хувьд өө бүүр хамаг өрөө манайх дээр чихчихсэн сууж байдаг. Үгүй ээ энийг чинь тэнцвэртэй 2 талын үр ашигтай тэгш гэж хэлэх үү. Тэгш бусаар энэ гэрээ үйлчилж байна. Эрхэм гишүүд ээ. Баярлалаа.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: Сүүлийн асуулт Ц.Даваасүрэн гишүүн эрчим хүчний талаар нэмэлт тодруулга 20 номерын микрофон.

Гэрч Ц.Даваасүрэн: Хөрөнгө оруулалтын гэрээний 7.3-т Оюу толгой компани үйл ажиллагаа эхлээд 4 жилийн дараагаас эрчим хүчээ авахаар ийм гэрээтэй юм. Гэтэл би 2017 онд Эрчим хүчний сайдаар томилогдоод очиход эрчим хүчээ Монголоос аваагүй, аваагүй байсан. Тэгээд би энэ асуудлыг тодруулсан чинь одоо ийм гэрээ байгуулчихсан байсан. Өмнөд бүсийн эрчим хүчний салбарт хамтран ажиллах гэрээ гээд Н.Алтанхуягийн Засгийн газрын үед. Энэ асуудлыг Засгийн газар тухайн үед тэр 5 толгой төслийг ахалж байсан М.Энхсайхан оруулаад, Эрчим хүчний сайд энэ Оюу толгой компанитай зурчихсан гэрээ тэнд юу гэж байна гэхээр 1.2 дээр энэхүү гэрээг үйлдсэнээр хөрөнгө оруулалтын гэрээний 7.3-д заасан үүргээ бүхэлд нь эцэслэн биелүүлсэн гэж ойлгож хүлээн зөвшөөрч байгаа бөгөөд Оюу толгой ХХК компани хөрөнгө оруулалтын гэрээний 7.3 дахь заалтыг ямар нэг байдлаар зөрчсөн эсвэл дагаж мөрдөөгүйг Засгийн газар үзэхгүй болно гэдэг ийм гэрээ хийгээд хаячихсан байхгүй юу. Биелүүлэхгүй байх ийм л юмнуудыг бид нар үеийн үед хийж ирсэн байхгүй юу. Ингээд энэ болохгүй гэрээг би цуцалсан. Энэ чинь нөгөө сайд байгуулчихсан учраас би бас болохгүй. Засгийн газарт оруулж цуцалсан. Тэгээд Засгийн газраас эрх аваад дахиад эднийхтэй гэрээ байгуулсан. Одоо эд нар санаж байгаа байх. Энэ өмнөх гэрээ бол 2014 оны 8-р сарын 11-нд байгуулагдсан гэрээ. Энэ Д.Сономдил гарын үсэг зурчихсан одоо энэ байна. Д.Сономдил гарын үсэг зурсан байна. Зохицуулах хорооны Ц.Отгонбаяр зурсан байна. Эднээс тухайн үеийн гүйцэтгэх захирал Г.Батсүх тэгээд Кенел гэж хүн зурсан ийм гэрээ ингээд зогсоочихсон түдгэлзэнэ гээд хөрөнгө оруулалтын гэрээний тэр заалтыг. Тэгээд энийг би 2018 оны 12-р сард Засгийн газарт оруулаад хүчингүй болгуулсан. Тэгээд хүчингүй болгоод эдний компанитай гэрээ байгуулсан. Тухайн үед би эрчим хүчний сайд байсан.

Тэр гэрээний 4.4 дээр бид нар энэ станцыг 2023 онд ашиглалтад оруулахаар ингэж харилцан тохиролцсон. Энд ингэж байгаа одоо Монголын тал 2019 оны 1-р дүгээр сарын 31-ний өдөр эднийх лиценз байгаа эрчим хүчний нөгөө станц эх үүсвэр барина гэсэн. Тэр лицензийг нь би сунгаж өгөхөөр амласан. Ингээд 5 толгойн цахилгаан станцын барилга угсралтын ажлыг 2020 оны 3-р сарын 31-ний өдөр эхлүүлнэ хариуцагч ОТ ХХК, 5 толгойн цахилгаан станцын барилга угсралтын ажлыг дуусгана 2023 оны 6-р сарын 30. Оюу толгой ХХК. Ийм гэрээг байгуулж би тухайн тэр Оюу толгойн үүргээ биелүүлэх ажлыг цуцалсан байсан Өмнийн говийн эрчим хүчний гэрээ гэдгийг цуцлаад 2023 онд ашиглалтад оруулахаар гэрээ байгуулсан харамсалтай нь одоо болтол байхгүй. Тэгэхдээ энэ дээр нэг ийм юм байдаг юм би хэлье гэж бодож

байгаа юм. Тухайн үед бас ингээд манай Монголын эрчим хүчний компаниуд хүсэлт гаргаад Консорциум байгуулаад барьчихъя Оюу толгойтой хамтраад гэдэг санал гаргасан юм. Би энийг нь Засгийн газрын хуралдаанд 2 удаа ер нь би санал оруулсан барья гэж. Тэгэхээр юу гэж хэлдэг вэ гэхээр манайхан шүү одоо тухайн үед Сангийн сайд байсан Ч.Хүрэлбаатар үгүй ээ энийг ерөөсөө Оюу толгойн Рио Тинтогийн мэдэлд өгөхгүй. Одоо тэр та нар энэ ажлын хэсгийнхэн тэр Засгийн газрын хуралдааны материалыг авч харж болно шүү. Сүүлдээ бүүр улсын төсвөөс барина гээд шийдвэр гаргасан шүү дээ. Консорциумууд нэгдээд бариад өгье гэж байхад Монголын Оюу толгойтой хамтраад.

Тэгэхээр 1 талаараа ингээд эднийд үйлчлээд энэ станц бариулах юмнуудыг нь үеийн үед зогсоосор байгаад нөгөө 2023 онд ашиглалтад орох станц маань баригдаагүй байхгүй юу. Гэрээнд ийм байгаа тийм ээ тэгээд одоо гэрээн дээр байхгүй, биелээгүй. Тэр Засгийн газрын хуралдаан...

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал:
Ц.Даваасүрэн гишүүнд нэмэлт нэг минут.

Гэрч Ц.Даваасүрэн: ...Улсын төсвөөс барина гэж яах вэ тэр үед тэгээд нүүрс нь гайгүй л байсан байх. Тэгэхдээ би хэлж л байсан. Хэзээ ч та нар улсын төсвөөс барихгүй. Нэгэнт энэ Рио Тинто хөрөнгө оруулагч компани гэрээгээр бас энэ эрчим хүчний эх үүсвэр барих дээр чинь тусалъя аа, хөрөнгө оруулаад ингээд хамтраад явъя гэхихсэн байхад заавал яагаад ингээд байгаа юм бэ эд нарыг оролцуулаад явуулаач гэдэг асуудлыг ярьдаг байсан. Тэгэхээр улсын төсвөөс барина аа гэж ийм шийдвэр хүртэл Засгийн газраас гаргуулж байсан. Энэ нь бас эднийд нөлөөлсөн байгаа л даа гэх мэтээр. Ер нь нэг ингээд эд нар чинь манайхныг нэг лоббиддог байх, манай нөхдүүд ч тэд нарын гар хөл болдог байх. Сүүлийн үед хэвлэлээр намайг зогсоосон юм шиг юм явсан байна лээ. Хэрвээ би Рио Тинтогийн талд үйлчлээд нэг төгрөгийн бараа нийлүүлэх гэрээ байгуулсан бол гаргаад ир. Би эдний тал ашиглахад ямар нэг шан харамж авсан байвал гаргаад ир. Би та нарын эсрэг байнга зогсож байгаа юм чинь хэрвээ би Рио Тинтогийн талд үйлчилсэн бол эд нар гаргаад л ирнэ шүү дээ, гаргаж чадахгүй шүү дээ, байхгүй шүү дээ.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал:
Ө.Шижир гишүүний сүүлчийн асуулт бас С.Мөнхсүх захирал руу сая түрүүн асуусан байсан. 12 номерын микрофон.

Гэрч С.Мөнхсүх: Ямар асуулт байсан юм бол. Дахиад асууж болох уу. Хайлуулах үйлдвэр дээр. Ойлголоо ойлголоо. Хөрөнгө оруулалтын гэрээн дээр хайлуулах үйлдвэртэй холбоотой 2 заалт байдаг аа. Нэг нь хайлуулах үйлдвэрийн эдийн засгийн үр өгөөжийн талаар судалгаа хийж тэрийг холбогдох байгууллагуудад танилцуулах тэрэндээ бол бас боломжит сайн технологийг ашиглах гэсэн.

Хоёрдахь заалт нь болох юм бол дотоодын зэс хайлуулах үйлдвэр байх юм бол тухайн байршил юм уу эзэмшлээс үл хамаараад тэгэх юм бол тэр тэр дотоодын хайлуулах үйлдвэрийг баяжмалаар ханган нийлүүлэх бас үүрэг хариуцлага байгаа. Нэгдүгээр заалтын талаар бол судалгааны ажил хийсэн. Судалгааны ажлыг 2016 онд танилцуулж тухайн үеийн Уул уурхайн яаманд байгуулагдсан байсан төслийн нэгжид танилцуулж одоо энэ шаардлагыг биелүүлсэн байгаа гэж үзэж байгаа.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал:
Ө.Шижир гишүүн сүүлийн тодруулга.

Улсын Их Хурлын гишүүн Ө.Шижир: Тодруулж дуусаадахъя. Яагаад ингээд асуугаад байх юм бэ гэхээр 2 тал гэрээ байгуулчихдаг. Нэг тал нь гэрээгээ биелүүлдэггүй, хугацаатай заасан заалтуудаа биелүүлдэггүй. Тэгээд нөгөө тал нь шаарддаггүй. Би тийм учраас нөгөө нэг Аюулгүйн зөвлөлийн гишүүдээс асуугаад байгаа юм байсан. Тэгээд С.Баярцогт дарга тухайн үед бас Засгийн газрын ХЭГ-ын дарга байсан байх. Аюулгүйн зөвлөлийн гишүүдэд нөгөө одоо ярихаар ингээд бид нар зөвлөмжөө гаргасан аягүй сайн гаргасан гэнэ. Засгийн газар нь бид нар шаардсан гээд байдаг. Аль аль нь хэрэгждэггүй. Тэгээд аюулгүйн зөвлөл чинь зөвлөмж чинь хэрэгжихгүй, Засгийн газрын тогтоол ч хэрэгжихгүй байхаар яаж Оюу толгой компани энэ гэрээг чинь дагах юм бэ? Энэ жинхэнэ логик шүү дээ. Тэгэхээр тухайн үед энэ С.Баярцогт дарга Хэрэг эрхлэх газрын дарга байсан би бүүр танаас онцгойлон асууя. Та энэ гэрээнд заасан заалтуудыг шаардаж шахаж ажиллаж байсан юм уу? Ажиллаж байсан бол яагаад нэг нь ч ажил болоогүй байгаа юм бэ гэдэг асуулт. Бид нар чинь энэ сонсголоор уг нь ингээд сайн муугаа хэлж аваад илүү үр дүн гаргах гээд байгаа шүү дээ цаад зорилго нь тиймээ. Тэгэхээр энэ дээр надаа хариулаад өгөөч.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: 9 номерын микрофон.

Гэрч С.Баярцогт: Ө.Шижир гишүүний асуултад хариулъя. Одоо яг ингээд нэг ийм зөв юм руугаа орж байгаа байхгүй юу. Урьд нь ингээд тойроод л хөрөнгө оруулалтынхаа гэрээг л муулаад байдаг. Энэ хөрөнгө оруулалтын гэрээг үе үеийн Засгийн газрын холбогдох яам агентлаг биелүүлж байх ёстой. Би тэгээд энэ дээр биччихсэн байгаа юм. Энэ Н.Алтанхуягийн Засгийн газрын үед Ч.Сономдил сайд энэ гэрээг байгуулсан. 2014 онд яг хугацаандаа тааруулаад байгуулаад энэ гэрээг явуулсан. Яг 4 жилийн дараа энд сууж байгаа Ц.Даваасүрэн гишүүн энийг хүчингүй болгоод энэ гэрээг байгуулсан юм. Үгүй ээ тэгээд байж бай сонсож бай Ц.Даваасүрэн. Чи тэгээд энийгээ хариуцаад барих ёстой байсан. Одоо ингээд ганц юм хариуцаад хийж чадахгүй байж байж зөндөө олон юм яриад суугаад байх утгагүй шүү. Үгүй ээ чи тэгээд энэ дээр нэг ч газар ч ухаагүй байхгүй юу. Чи нэг ч хүрз. Би юу гэж хэлэх гээд байгаа юм гэхээр.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: Ө.Шижир гишүүний сүүлийн тодруулга.

Улсын Их Хурлын гишүүн Ө.Шижир: Ингээд байгаа юмаа ах нар аа. Та нар бүгдээрээ хамт ажиллаж байсан. Бүгдээрээ засагт байсан, бүгдээрээ дарга байсан тэгээд бүгдээрээ цаас хийсэн. Бодит ажил нь хаана байгаа юм бэ гэж асуугаад байна шүү дээ. Тэгэхээр 2010 оны гэрээ, 2015 оны гэрээ чи ингэсэн, би ингэсэн гэж битгий ярь аа. Нүдэнд харагдахаар тэр яг гэрээнд заасан тэр заалтад байгаа хийх ёстой үйлдвэрүүд чинь, барих ёстой цахилгаан станц чинь хаана байгаа юм бэ л гэж асуугаад байгаа шүү дээ. Тэгэхээр ингээд бие бие рүүгээ ингээд чихээд байх юм. Битгий ингэ л дээ. Хоорондоо хэрэлдээд байх юм тийм. Тэгэхээр яг бодит юмнууд чинь хаана байгаа юм бэ гээд байгаа юм. Тэгээд би С.Баярцогт сайдаас бүүр тусгайлан асуулаа шүү дээ. Та Засгийн газрын ХЭГ-ын дарга байхдаа гэрээнд заасан заалтуудыг хэрэгжүүлэх тал дээр шаардаж шахаж ажиллаад үр дүн гарсан уу гээд. Энийг л асуугаад байгаа юм.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: 9 номерын микрофон маш тодорхой асуулт асуугаад байна л даа.

Гэрч С.Баярцогт: Яг манай Засгийн газрын хувьд бол эрчим хүчний эх

үүсвэрийн талаар 5 том асуудал яригдаж байсан юм. Нэгдүгээрт нь Эгийн голын УЦС дээр Д.Одхүүгээр ахлуулсан ажлын хэсэг байгуулаад Дэлхийн банкттай яриад Эгийн голын усан цахилгаан станц, дараа нь Шивээ-Овоогийн цахилгаан станц 10 мвт-ыг хүртэл ярьж байсан юм. Багануурын цахилгаан станцыг ярьсан, 5 толгойг ярьсан. Тэгээд энэ одоо Ц.Даваасүрэн бол 2018 онд орсон байхгүй юу. 2013, 2014 оных чинь бол Д.Сономдилийн үед зурагдчихсан байсан. Тэр бол хэрвээ бид нар зүгээр зөвшөөрөөд л тэр хашаан дотор нь барина гэхихсэн бол тэр ажил нь явчихаар л байсан. Одоо ингээд би нэг зүйлийг хэлээд байгаа юм. Бүх юмыг над руу буруутай юм шиг дайраад байдаг. Би зүгээр Ц.Даваасүрэнд ганцхан юм хэлье. Чи ганцхан юм хариуцаад тэгээд хийчихгүй яасан юм. Хийдэггүй байхгүй юу. Тэгээд зөндөө шалтаг тоочоод өөр лүүгээ өөрөөсөө залгуулаад яваад байдаг. Энэ хувь нийлүүлэгчдийн гэрээн дээр 2011 онд нэмэлт хийсэн сайжруулсан.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: Ч.Хүрэлбаатар сайд ороод ирлээ. Тэгэхээр яг энэ яригдаж байгаа асуулт дээр сая гэрчээр бас дуудагдсан байгаа. Та байр сууриа илэрхийлэх хэрэгтэй байх. 2 номерын микрофон.

Гэрч Ч.Хүрэлбаатар: Энэ хуралд оролцож байгаа, энэ сонсголд оролцож байгаа та бүгддээ энэ өдрийн мэндийг хүргэе ээ. За юм болоод өнгөрсөн гэхдээ бүгдээрээ эргээд сайн санаж байгаа. Тэгэхээр хэдүүлээ яг бодитой яримаар байна, худлаа ярьцгаамааргүй байна. Тийм учраас би энэ дээр нэг хэдэн зүйл ярьж гэж бодож байна. Саяын эрчим хүчний эх үүсвэр баригдаагүй шалтгааныг бол Эрчим хүчний сайд байгаа хүмүүс энийг өөрсдөө гардаж, хариуцаж, хөөцөлдөж хийх учиртай. Юу ч хийгээгүй байж байж бурууг бусдад өгдөг ийм зүйл огтхон байж болохгүй. Засгийн газрын хуралдаан дээр Ц.Даваасүрэн энэ асуудлыг оруулж ирэхэд би санал хэлж байсан. Тэр нь юу вэ гэхээрээ энэ ингээд 10 Оюу толгой компани станц барина гээд удчихлаа. Манай үндэсний компаниуд орохоор би чи гээд ингээд удаад байна аа. Тэгэхээр төр ер нь өөрөө энийгээ хариуцаад сонгон шалгаруулалтаа явуулаад шийдчихвэл яасан юм бэ гэдэг ийм санал хэлсэн. Түүнээс биш ямар бяслагийн үйлдвэр барих гэж байгаа биш дээ. Улсын төсвөөс бүхэл бүтэн цахилгаан станц барина гэж байхгүй шүү дээ. Тэр тусмаа Оюу толгой гэдэг компанид зориулж тэр бас хийгдээгүй, тэр бас хийгдээгүй.

Тэгэхээр өнөөдөр энэ хэлэлцүүлэгт орж ирээд бусдыг муулаад, өөрийнхөө бурууг бусад руу түлхэж байгаа хүн болгон хариуцсан ажлаа эрх мэдэлтэй байх үедээ хийгээгүй. Тийм учраас энэ өнөөдрийн сонсголыг зохион байгуулж байгаа та хэд маань энийг сайн ялгаж салгаж ойлгоорой. Өөрсдөө цаанаа бөөн эрх ашиг тэгчхээд буруугаа харахад ингээд цөөхөн хэдэн хүн рүү ингээд түлхчхээд гараад явчих санаатай ийм зүйл байгаа юм.

Дээр нь Ч.Хүрэлбаатар онгоцны компани, онгоцны буудал барьсан гэнэ үү тэр компанийг би Зикад бэлэглэхихье. Хаа хамаагүй ингэж хүн бас гүтгэж болохгүй шүү.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: Ө.Шижир гишүүн асуулт асуулаа. Б.Баярбаатар гишүүн асуултаа асууя.

Улсын Их Хурлын гишүүн Б.Баярбаатар: Та хэд маань бас хоорондоо бие биеийгээ элдвээр хэлээд яах вэ. Хэвлэл мэдээллийн байгууллагаар иргэд бүгд үзэж байна. Олон ч мессежүүд ирж байна. Би нэг 3 асуултыг товчхон асуугаад тэгээд бодол санаагаа хэлчихье.

Тэр 34 хувь гээд хуульчилчихсан байгааг 51 болгох хуулийн нэмэлт, өөрчлөлтийг яг тухайн цаг үед бас нэг хэдэн гишүүд санаачилж байсныг би санаад байгаа юмаа. Тэгээд яагаад тэр өөрчлөгдөөгүй вэ? Яг санаачилж байсан гишүүдээс энэ Л.Гүндалай гишүүн сууж байна. Та энэ дээр бас нэг тодорхой хариулт өгчихвөл?

Дараагийн асуудал дээр 68 хувийг түрүүн Н.Батбаяр гишүүн хэлээд байна лээ. Хүчингүй болгочихсон. Тийм ээ, Д.Балдан-Очир гишүүн энэ тал дээр та бас мэдээлэлтэй байгаа. Энэ дээр бас та нэг хариулаад өгчихвөл. Эдийн засгийн байнгын хороон дээр тэр дэд бүтцийн асуудлыг ер нь яг юу гэж яригдаж байсан юм? Манай Р.Буд гишүүн энэ мэргэжлийн хүн та тухайн үед Эдийн засгийн байнгын хороонд байсан байх. Энэ дээр бас нэг тодорхой хариултуудыг өгчхөөрэй гээд хэлчихье. Миний нэг минутыг нэмчхээрэй.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: Б.Баярбаатар даргад нэг минут нэмье.

Улсын Их Хурлын гишүүн Б.Баярбаатар: Уржигдар болсон сонсгол үр дүнгээ гаргасан. Талууд Онтрэ бол 2009 оны хөрөнгө оруулалтын гэрээнд хамаарахгүй юмаа гэдгийг талууд хүлээн зөвшөөрсөн. Тэгэхээр энэ бол тусдаа гэрээ эрх зүйн асуудлаар явна аа. Энийг иргэд ч бас нэлээн таашааж хүлээж авсан. Өнөөдөр энэ парламент хяналт хэрэгжүүлэх чиг үүргийнхээ дагуу өнөөдөр энэ хяналтын сонсгол явагдаж байгаа. Энэ дээр хэн нэгнийг буруутгаж, хэн нэгнийг яллаж дүгнэх гэж байгаа асуудал энд огт байхгүй. Иргэдийг мэдэх эрхээр хангах ёстой.

Хоёрт, энэ үүссэн нөхцөл байдлыг бодит байдлаар нь дүгнэж цаашаа бид ямар арга хэмжээ авах вэ гэдэг шийдлийг гаргах зорилготой энэ сонсгол явагдаж байгаа гэдгийг бас та бүхэн онцгой анхаараарай. Их Хурлын тогтоолууд үндэсний аюулгүй байдлын зөвлөмжүүдийн талаар ярьж байна. 40 дүгээр тогтоол 2018 оны 12-р сарын 4. Энэ байна. Оюу толгойн ордыг ашиглах Хөрөнгө оруулалтын гэрээний тухай 2009 оны 7-р сарын 16-ны өдрийн 57 дугаар тогтоол, 2019 оны 11-р сарын 21-ний өдрийн Оюу толгойн ордыг ашиглалтад Монгол Улсын эрх ашгийг хангуулах тухай Улсын Их Хурлын 92 дугаар тогтоол, 2021 оны 12-р сарын 30-ны өдрийн Оюу толгойн ордоос Монгол Улсад хүртэх үр ашгийг нэмэгдүүлэх арга хэмжээний тухай Их Хурлын 103 дугаар тогтоол.

Өнөөдөр Монгол Улсын парламент ҮАБЗ энд хүрэлцэн ирсэн үе үеийн Ерөнхийлөгч Улсын Их Хурлын дарга, Улсын Их Хурлын гишүүд холбогдох Байнгын хорооны гишүүд маань энэ гэрээг Монголын талд ашигтай хийхээр зорьсон нотлох баримтууд энэ ээ энэ. Харамсалтай нь хэрэгжээгүй. С.Баярцогт дарга түрүүн баахан баримт үзүүлж байна лээ та. 57 дугаар тогтоолд нийцсэн дүгнэлт нь энэ байна, 40 дүгээр тогтоолыг биелүүлсэн нь энэ байна гээд. Би тэрийг эрх зүйн акт гэж үзэхгүй. Энэ бол эрх зүйн акт. Тэгэхээр энэ зүйлүүд өнөөдөр энэ 4 тогтоолыг би яагаад дурдаж байна гэхээр энэ 4 тогтоол өнөөдөр дөрвүүлээ хүчинтэй байгаа шүү. Нэг нь ч хүчингүй болоогүй. Тэгэхээр цаашид бид нар энэ тогтоолын хэрэгжилтийг үргэлжлүүлэх боломж бол одоо Монгол Улсын парламентад байгаа гэдгийг бас хэлчихье ээ.

Миний нэг минутыг нэмээд өгчих дөө тийм.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: Сүүлийн нэг минут.

Улсын Их Хурлын гишүүн Б.Баярбаатар: Тэр Дубайн гэрээ гэж нэг аюултай

гэрээ байгаа. Дараагийн асуудал дээр яригдана. Тэгэхдээ түрүүн Ө.Шижир гишүүн хөндчихсөн учраас. С.Мөнхсүх дарга түрүүн та хариулчихсан. Хэрвээ Оюу толгой энэ лиценз Рио Тинто ямар нэгэн байдлаар энэ барьцаанд хураагдах боломжийг энэ Дубайн гэрээ нээгээд өгчихсөн шүү энэ лицензийг. Түрүүн та бол хариулчихсан. 66 хувийг нь үндсэндээ хураалгах хэрэгтэй гээд. Тэгэхээр энэ том асуудал. Дээр нь өнөөдөр энэ хүмүүсийн санааг зовоож байгаа энэ өрийн асуудал. Одоо өнөөдөр 21 тэрбум ам.доллар гэж ярьж байна, 18 гэж ярьж байна. Эдийн засаг зээлийн санхүүтэй холбоотой асуудлууд нь дараа нь яригдана. Зүгээр надад ямар хардлага байна вэ гэвэл энэ монголчууд хэзээ ч ногдол ашиг хүртэхгүй байх аа энэ дээрээс. Ингэж өрийн дарамтад орж явсаар байгаад монголчууд энэ өрийг дарж чадахгүй угаасаа, хэзээ ч дарж чадахгүй. Энэ өрийн дарамтад орж явсаар байгаад сүүлд нь энэ Оюу толгой компани үр ашиг буураад ашиггүй ажиллаад ирсэн цагт бид нар өрөө тэглүүлээд, ногдол ашгаа хаяад ингээд байгалийн баялаггүй хоосон газар үлдэнэ ээ. Тэр үлдэж байгаа хоосон газар чинь харин Сүхбаатарын талбайг хэд нийлүүлсэн хэмжээний том хонхор нөгөө Чингисийн хөшөөг 12 давхарласан хэмжээний гүнзгий нүх үлдэнэ гэсэн тийм геологийн судалгаа гарсан байна лээ шүү тийм. Тэгэхээр энэ дээр бид нар өнөөдөр нухацтай хандаж шийдэл ярих ёстой гэж харж байгаа.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: Б.Баярбаатар гишүүний асуултад эхнээсээ хариулья. Эхний асуулт 17 номерын микрофон өгье.

Гэрч Л.Гүндалай: За баярлалаа. Тэгэхээр 34 хувь Монголын төр засаг эзэмшинэ ээ. Хэрвээ стратегийн орд газарт ямар нэгэн хүн хөрөнгө оруул л гэдэг ийм хуулийн заалт манай Ашигт малтмалын тухай хуульд байсан юм. Энийг ерөөсөө яг энэ Айвенхоу Майнз энэ тэрд зориудаар Ашигт малтмалын тухай хуульд өөрчлөлт оруулахдаа оруулсан байгаа байхгүй юу. Одоо энэ гэрээ хийхийнхээ өмнө. Гэрээний өмнө энэ 2008 онд орж ирэв үү, 2007 онд энэ заалтыг хийсэн үү? Гэнэтхэн нэг ийм заалт орж ирчхээд Ашигт малтмалын тухай хуульд байгаад байсан юм. Тэгээд энэ заалтыг бариад энэ С.Баярцогт энэ тэр одоо энэ нөхдүүд Айвенхоугийн гар хөл болж байгаа нөхдүүд гэрээ хийчих гээд байсан байхгүй юу. Ерөөсөө Монгол дээд тал нь 34 хувьтай гээд. Өөрөө өөрсдийнхөө хуульд өөрөө өөрсдөдөө чөдөр тавиад тэгээд тэрийг өөрчлөх гээд Ашигт малтмалын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийг Г.Занданшатар гишүүн бид 2, одоо Ерөнхий сайд Г.Занданшатар байна шүү дээ бид 2 санаачилсан юм. Тэгэхдээ АН-ын гишүүдээ би одоо хэдэн гишүүн цуглуулаад манай намаас ингээд хэдэн гишүүн энийг дэмжээд орчихъё. Ардын намаас Г.Занданшатар бас нэг хэдэн гишүүдээ оруулаад ингээд хоёулаа нийт 13 гишүүний гишүүнтэй яриад энэ хуулийн төслийг 2008 оны 3-р сарын 14-нд санаачлаад Улсын Их Хуралд өргөн барьсан юм ерөөсөө.

Ашигт малтмалын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах 15 зүйлд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах үүний дундаа тэр Монгол Улсын төрийн эзэмших хувь нь 34 гэж байсныг 51-ээс дээш болгох гээд энэ дээр бүүр заачихсан байгаа. Ингээд оруулсан чинь Улсын Их Хурал энийг ерөөсөө хэлэлцээгүй. Аваад цааш нь хийгээд дарчихсан. Тэгээд л удаа ч үгүй Оюу толгойн гэрээ гээд л шуураад л ороод л тэгээд л энэн шиг хэрэгтэй юм байхгүй. Энийг батлах ёстой ингэх ёстой гээд л хэдэн талаас нь дайраад л бүх хэвлэл мэдээллийг худалдаж аваад Айвенхоу Майнз чинь тийм. Рио Тинтой эд нар чинь. Тэгээд өөрсдийнхөө энэ С.Баярцогт мэтийн гар хөл бүх бүгдийг нь ашиглаад ингээд энэ гэрээг баталсан юм байхгүй юу. Тийм учраас ерөөсөө энэ бол цаанаасаа зохион байгуулалттай, эртнээс бодож төлөвлөсөн мафийн аргаар, залилангийн аргаар энэ Монголын төрд эрт шургалж бүүр энэ Ашигт малтмалын тухай хуульд нь хүртэл төрийн эзэмших дээд хэмжээг 34 гэж монголчуудаар өөрсдөөр нь ингэж өөрсдийг нь

боож хаасан ийм хуулийг хүртэл эд нар лоббидож хийлгэсэн байхгүй юу. Тэгээд энийг нь устгах гээд Г.Занданшатар бид 2 баахан гишүүд нийлүүлээд ийм хуулийн төсөл өргөн бариад тэгээд энийг нь цааш нь аваад далд хийчихсэн. Хэчнээн ч хойноос нь гүйгээд нэмэргүй байсан юм.

Тэгэхээр Оюу толгойн гэрээ бол ерөөсөө анхнаасаа Монголчуудыг шулах гэсэн бүүр дэндүү харьцангуй одоо ийм Монголыг хохироосон, өөрсдийнхөө эрх ашгийг бүүр ингээд 99 хувиар хийсэн. Монголчууд хэзээ ч эндээс ашиг авахааргүй ийм муухай залилангийн Монголын бүх хуулийг уландаа гишгэсэн зөрчсөн ийм мафийн ийм муухай хууль байсан юм шүү. Ийм гэрээ байсан юм шүү гэдэг нэг нотолгоо нь энэ юм шүү. Бүүр эртнээс хийсэн.

Мөн одоо Байнгын хороон дээр энэ 2009 оны 5-р сарын 8-нд Байнгын хороон дээр бас энд юу яасан юм аа. Эдийн засгийн байнгын хороогоор энэ Айвенхоу Майнзын гэрээг авч хэлэлцсэн юм. Тэгээд бид нар дүгнэлт гаргасан юм. Бас хориод зүйлтэй дүгнэлт гаргаад энэ гарсан дүгнэлт болгон нь одоо яриад байгаа энэ 34 хувь, одоо яриад байгаа энэ болж бүтэхгүй байгаа юм. Одоо энэ ерөөсөө мэдэгдэхгүй байгаа гэнэтхэн...

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: 17 номерын микрофон нэмэлт нэг минут.

Гэрч Л.Гүндалай: ...Бүгд заасан байгаа шүү. Бас энэ Байнгын хорооны заасан энэ гаргасан энэ үндэслэлүүд үнэхээр одоогийн энэ яриад байгаа бүх энэ асуудлыг чинь тэр 2009 онд манай Байнгын хороо гаргасан шүү. Энд одоо би бас оролцсон. Мөн одоо энэ бусад гишүүд ч гэсэн ингээд энд яг үнэндээ энэ бас хэдэн гишүүд хөөрхий шударгаар ийм ийм хууль зөрчөөд байна, ийм ийм юм нь болохгүй байна энэ ТЭЗҮ нь болохгүй байна. Энэ 34 хувь нь болохгүй байна. Хүү нь өндөр байна энэ тэр гээд бүх заалтууд чинь энэ дээр байгаа тиймээ. Энэ болгоныг бүгдийг нь ингээд хаяад энэ заалт энэ тэрийг чинь тэр нөхдүүд бүгд уншаа ч үгүй ер нь тийм үү. Ийм одоо төсөл оруулж ирэхэд бүгдийг нь бушуухан цааш нь хий, урж хая гээд ингээд ховолж байсан нөхдүүд энэ авлига, энэ Рио Тинто Айвенхоутой эртнээс мафижсан ийм хулгай луйвраар хийсэн учраас монголчууд энэ Рио Тинтог ер нь хөөгөөд гаргаад хууль зөрчсөнийг нь илрүүлээд тэгээд өөрсдөө ашиглах хэрэгтэй энэ Оюу толгойгоо.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: Дараагийн хариулт 8 номерын микрофон Р.Буд гишүүн.

Гэрч Р.Буд: Та бүхэнд энэ өдрийн мэндийг өргөн дэвшүүлье ээ. Тэгээд энэ чухал асуудалд бас тэр үед Улсын Их Хурлын гишүүнээр ажиллаж байсан гишүүдийг урьж оролцуулж байгаад Хянан шалгах түр хорооны дарга, гишүүдэд талархал илэрхийлье. Зүгээр нэг л ийм зүйл байгаа юм. Би аль аль нь Эдийн засгийн байнгын хороонд байхдаа аль аль ажлын хэсэгт нь орж ажиллаж байсан. Жишээлбэл Улсын Их Хурлаар Оюу толгойн гэрээг хэлэлцүүлэх ажлын хэсгийг Г.Занданшатар тэр үеийн гишүүн ахлаад бид нар бас нэг 10 гаруй гишүүн оролцоод ажиллаж байсан. Тэрэнд гишүүнээр ажиллаж байсан. Сая мөн энэ Л.Гүндалайгийн хэлээд байгаа стратегийн ач холбогдол бүхий ашигт малтмалын ордын төрийн эзэмшлийн хувь хэмжээг 51 хувьд хүргэх. Энийг үндсэндээ Ц.Дамиран гишүүн бас юм үнэнээрээ байх ёстой. Ц.Дамиран гишүүн анх санаачилсан юмаа. Энэ Ц.Дамиран гуайн бланк дээр байгаа. Бидний хэдэн нөхөд дэд бүтцийн салбарт ажиллаж байсны хувьд бид нар оролцоод бас нэлээн тал талаас нь ярьж ингэж хийсэн. Тэгэхлээр аливаа юм ер нь эзэнтэй бодит байдалтай байхгүй амьд байгаа амьдын зол үхсэний хохь гэдэг шиг юм болоод байж болохгүй ээ

гэдгийг нэгдүгээрт хэлье.

Хоёрдугаарт нь өнөөдөр тэр үед хөрөнгө оруулалтын гэрээ гэж гэрээ орж ирж байсан хөрөнгө оруулалтын гэрээ. Гэтэл өнөөдрийн та нөхдийн бид нарт өгч байгаа мэдээллээр энэ хөрөнгө оруулалтын гэрээ биш зээлийн гэрээ болчихжээ. 18-21 тэрбум долларын зээлийн гэрээ болсон байна. Тэгэхлээр энийг цаашдаа эрхэм залуу гишүүд минь энэ Хяналтын түр хороо дараа дараагийнхаа гэрээнд энийг анхаарах ёстой юм байна аа. Энэнээс сургамж авах ёстой гэсэн нэг ийм зүйлийг хэлье.

Гуравдугаарт нь тэр үед энэ 57 дугаар тогтоолын чинь 3 дугаар заалтад анхны хөрөнгө оруулалтыг нөхсөний дараагаар 50 хувь болгоно оо гэсэн 36-50 болгоно гэсэн заалт оруулсан юм. Анхны хөрөнгө оруулалт чинь 2.7 тэрбум ам.долларын л асуудал яригдаж байсан байхгүй юу. Тэрний Монголд оногдох хэмжээ нь 918 сая ам.долларын л тухай асуудал байсан. Тэгээд бид нар энийгээ дүгнэхгүй, Засгийн газар ч энийг хэрэгжүүлсэнгүй, Их Хурал ч Засгийн газрынхаа үйл ажиллагаанд хяналт тавьсангүй. Түүнтэй холбоотойгоор энэ зээлийг үргэлжлүүлж авсаар байгаад өнөөдөр 18 ч гэсэн тоо ярьж байна, 21 тэрбум юм уу ийм л зээлд хүрчихсэн байна аа. Тэгэхлээр энэ зээлийн утга анхны хөрөнгө оруулалтын гэрээний утга алдагджээ. Ийм учраас энийг анхааруулах нь зүйтэй байх аа гэсэн ийм бодол байна.

Дөрөвдүгээрт нь Эдийн засгийн байнгын хороогоор ярихад бид нар энэ дэд бүтцийг маш их тойруулж ярьсан юмаа. Зүгээр нэг зүйлийг эрхэм гишүүддээ энэ ажлын хэсгийнхэнд хэлэхэд дараа дараа ямар ганц энүүгээр дуусах биш. Бид нарын тэр үед Эдийн засгийн байнгын хороо дээр ярьж байсан асуудалд өнөөдөр хувилаад өгчихсөн бол та нар ч амар байсан байх. Бид нар ч тэрийгээ хараад ярихад их зүйтэй. Та ямар учраас ухаандаа авто замаар тээлгэж болохгүй ээ төмөр зам барь гэж байсан юм бэ. Би тэнд 3 зүйл их тодорхой ярьж байсан.

Нэгдүгээрт нь ийм том уурхай байгуулагдаж байгаа юм чинь ядаж төмөр замаа барь аа эхлээд. Авто зам бол байгаль орчинд сөрөг нөлөөтэй, эдийн засгийн хувьд үр ашиггүй ээ гээд ярьсан.

Хоёрдугаарт нь тэр Зэс хайлуулах үйлдвэрийг чинь маш тодорхой ярьж байсан юм. Цэвэр усыг ярьж байсан, эрчим хүчний хангамжийг ярьж байсан. Би Дэд бүтцийн яаманд энэ асуудлуудыг энэ сайхан улсуудтай бас хамтарч ажиллаж газрын даргаар нь 4, 5 жил ажилласан л даа. Тэгэхлээр энийг гадарладгийн хувьд маш тодорхой ярьсан юм. Тэгээд энэ цагаан дээр хараараа бичээстэй байгаа тэрийг бид нар тарааж өгөөд өнөөдөр энд ярьсан бол бас илүү өгөөжтэй байх байсан болов уу. Би харамсалтай нь тэрийг хүрч авч үзэж чадсангүй ээ.

Дараагийн нэг асуудал нь энэ 57 дугаар тогтоолыг дагаад Засгийн газрын тогтоол бусад тогтоолууд гарсан. Энэ тогтвортой байдлын гэрээ хийгдчихсэн байх вий дээ. Бид нарт ийм гашуун туршлага бий шүү. Би нэр хэлээд яах вэ. Нэг уурхай дээр тогтвортой байдлын гэрээг 5 жилээр хийчихсэн байсан. Нөгөө үйл ажиллагаа явуулж ашиглалтын лиценз авсан байгууллага нь 3 жилд бүгдийг нь ачаад аваад гараад явчихсан. Бид нар 5 жил яриад байсан. Гэтэл өчигдөр билүү би нэг телевиз харж байтал нэг эмэгтэй манай энэ Оюу толгойн нөөц 2050 он бүүр 2100 он хүртэл одоо ашиглах нөөцтэй гэж...

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: 8 номерын микрофон нэмэлт нэг минут.

Гэрч Р.Буд: ...Тэгэхлээр энд чинь нөгөө шинэ орчин үе чинь өдрөөс өдөрт хөгжиж байна. Шинэ техник технологи нэвтрүүлээд яагаа ч үгүй бид нар тогтвортой байдлын гэрээ хийгээд байдаг юмаа цэвэр усаараа, эрчим хүчээрээ бүх юмаараа хангаад ингээд үйл ажиллагааг нь дэмжээд байтал 2030, 2040 он гээд бүгдийг нь ухаад дууссан байвал яах вэ? Түрүүнд Б.Баярбаатар гишүүний хэлж байгаа шиг хоосон нүхтэй үлдэх ийм магадлал их бий шүү. Тийм учраас би тэр үед энэ хурал дээр байна уу, Эдийн засгийн байнгын хорооны хурал дээр байна уу эсвэл бүлгийнхээ хурал дээр нэг жилд гарах бүтээгдэхүүнийх нь тоо хэмжээг лимит тогтоож өгье өө гэсэн санал гаргаж байсан юм. Би тэр түрүүчийн юмнаас сургамж аваад лимитлээ гэж. тэгээд тэр харамсалтай нь хэрэгжээгүй.

Дараагийн нэг юм миний нэг анхаарах зүйл энэ ашиглалтын лиценз нь хэний мэдэлд байдаг юм бол оо. Оюу толгойн. Олон орон жишээлбэл Чех, Австри, Канад зэрэг орнуудад ашиглалтын лиценз бол төрийн мэдэлд байдаг, төрийн мэдэлд байдаг. Энэ ашиглалтын лицензийг тавьж зээл авдаг. Тийм учраас энэ хэрвээ энд алдаа гаргаад...

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: 8 номерын микрофон сүүлийн тодруулга.

Гэрч Р.Буд: ...Энэ ордод би нэг ийм зүйлийг яримаар байна аа. Жишээлбэл энэ Оюу толгойн уурхайн ашиглалтын лиценз хэний мэдэлд байгаа вэ? Олон улсад ийм том уурхай Чех, Австри, Канад зэрэг орнуудад энэ төрийн мэдэлд байна. Энэ ашиглалтынхаа лицензийг олон улсын банк санхүүгийн байгууллагад тавьж зээл авдаг байгаа юм. Энэ зээлд нэг нөлөө үзүүлдэг юм бол энэ бид нарын 34 хувь шүү дээ. Энэ компанийн тухай хууль зөвхөн өнөөдөр бид нар ашиглалтын тухай хуулийн 34 хувийг яриад байна. Уг нь компанийн тухай хуулийн 34 нөгөө багц хяналтын багцыг бас бид нар түшиж тэр 34 хувийг анх энэ хуульд оруулж байсан шүү. Тогтоолд оруулж байсан. Тийм учраас цаашдаа бид нар энэ анхаарах зүйл ашиглалтын лицензийг төр мэдэлдээ байлгаж байх тэрүүгээрээ одоо энэ олон улсын энэ компаниудын авч байгаа зээлд хүртэл нөлөөлөх тийм боломжийг анхаарч үзээсэй гэдгийг хэлэх нь зүйтэй гэж үзэж байна аа. Ингээд анхаарал тавьсанд баярлалаа.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: Баярлалаа. Сүүлийн хариулт 6 номерын микрофон Д.Балдан-Очир гишүүн.

Гэрч Д.Балдан-Очир: Өнөөдөр энэ 3, 4 өдрийн дараалсан энэ Оюу толгойн хөрөнгө оруулалтын гэрээний талаарх Улсын Их Хурлын түр хорооны эрхэм гишүүд энэ ажлыг зохион байгуулж байгаа асуудлыг би бас цаг үеэ олсон. Хэдийгээр урт хугацааны дараа ч гэсэн дараа дараагийн үйл ажиллагаанд ач холбогдолтой гэж үзэж байна. Энэ асуудалд Оюу толгойн хөрөнгө оруулалтын гэрээг Улсын Их Хурлаар хэлэлцэх Засгийн газар Оюу толгойн гэрээг байгуулахдаа тэр үеийн Монгол Улсын төрийн тэргүүн Улсын Их Хурлын удирдлагууд, Эдийн засгийн байнгын хороо бараг бүхэлдээ ингээд бас байж байгаа нь бол манай түр хорооны гишүүдийг бас зөв зохистой шийдвэр гаргах, цаашдаа зөв алхам хийхэд оновчтой тийм юм болж байна аа гэж үзэж байна.

Тэгэхээр энд би яагаад бүх тэр үеийн хүмүүсийнхээ нэрийг бас ингээд албан тушаалаар нь багцлаад ярчхав гэхээр ер нь явсаар байгаад л энэ чинь бизнес ерөөсөө ашгийн төлөө шүү дээ. Тэгээд Улсын Их Хурал, Засгийн газар Оюу толгойн хөрөнгө оруулалтын нөхдүүдийн ерөөсөө гол ярьж байгаа юм бол яаж ариухан ашиг хаанаа илүү авах вэ гэдэг л асуудлыг их нухацтай ярьж байсан. Мэдээж тэр 34 хувь 51 хувийг

авах асуудлууд дээрээс нь усны асуудал, дэд бүтцийн асуудал, тэр битгий хэл одоо бид нарын ганц харьцуулж ярьдаг гол үйлдвэр маань Эрдэнэт байсан. Тийм учраас бид нар дор хаяж та нар энэ уурхайг ашиглавал Эрдэнэт шиг юм үлдээгээрэй. Энэ Оросыг их муулж байсан энэ тэгэхэд л Оросууд чинь бүхэл бүтэн 100 гаруй мянган хүнтэй иж бүрэн орчин үеийн хот үлдээсэн энэ тэр гээд. Тэгэхээр маш их олон асуудлуудыг манай гишүүд хөндөж удирдлагууд ярилаа. Би надтай энэ хүмүүс бүгдээрээ санал нэг байх гэж бодож байна. Хэн хэнийгээ буруутгах юм уу, түлхэх шахах юм уу, ямар нэгэн байдлаар одоо буруу зөвийг ярих биш ирээдүйг харсан, дараа дараагийн том проектуудад хэрэг болох болов уу гэж.

Тэгэхээр татварын асуудал маш их яригдаад ер нь зүгээр татварыг хаанаас авбал ямар нэгэн бултах булзах юмгүй байх вэ. Тэгвэл төсөвт ахиухан мөнгө орно гэж ярьсаар байгаад ер нь Рио Тинто хөрөнгө оруулалтын талынхан бол Монгол Улсын татварын орчныг хүлээн зөвшөөрч байсан, болж байна аа гэж байсан. Одоо энд байгаа манай төрийн тэргүүнээс авхуулаад бүгд энийг мэдэж байгаа. Гэхдээ гэж байгаад манай Н.Батбаяр гишүүний нэртэй холбогддог зарим бүтээгдэхүүний үнийн өсөлтийн 68 хувийн татвар энэ болохгүй байна аа. Бусад татварын орчин бүгдийг зөвшөөрч байна. Энэ дээр дундын хувилбар вариант олъё гэж. Би ажлын хэсгүүдэд бараг бүгдэд нь орж ажилласан. Ингэж явсаар байгаад ер нь 2007-2009 оны хооронд Оюу толгойн хөрөнгө оруулалтын Засгийн газраас Их Хурал руу өргөн барьсан хувилбар нэг 2, 3 хувилбар байсан. Заримдаа бол өөрсдөө татаад авчхаж байсан алх цохиулахгүйгээр засвар хийнэ, явцын дунд зөндөө ажил зөндөө засвараа хийгээд явж байсан. Тэгэхэд бол нэг л юм надад ерөөсөө анхаарлын төвд байсан.

Д.Дэмбэрэл дарга бид нар Даргын зөвлөлийн хэмжээнд ч ярьж байсан. Ерөнхийдөө бол энэ 68 хувийн татвар арай хэтэрхий юмаа. Тэр үед чинь Монголд алт олборлож байсан бүх алтны компаниуд 68 хувийн татвараас болоод бүүр үндсэндээ уналтад орчихсон. Сүүлдээ алтаа Монгол банканд тушаахгүй зүгээр тэрнийгээ арилжааны банканд зээлийн барьцаанд тавиад зээл аваад ингээд явж байсан ийм үе байгаа юм. Үнэхээр гаднын хөрөнгө оруулагч хэцүү, гэнэтийн ашгаас татвар авах тэгээд. Тэгвэл энэ гэнэтийн ашгийн татварыг 68 хувийн татварыг тэглээд энэний оронд бас нэг жижигхэн татвар бий болгоё. Үндсэн татварын систем нь...

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: 6 номер нэмэлт нэг минут.

Гэрч Д.Балдан-Очир: ...Дэлхийн зах зээл дээр огцом зэс, алтны үнэ өссөн тохиолдолд бас хэний ч хамааралгүйгээр өндөр ашиг байна аа, энийгээ 2 тал авъя гэж яриад ерөнхийдөө явсаар байгаад ядаж энэ 68 хувийн татвараар ордог орлогын нэг 4-ний 1-ийн хувийг одоо Монголын төсөвт оруулчихдаг ийм хэмжээний, болбол 3-ны 1-ийг орлочих хэмжээний ийм татварын шинэ төрөл олъё гээд олсон нь бол одоо тэр нэмэгдсэн Ашигт малтмалын нөөц ашигласны төлбөрийн тэр роялтын систем, өсгөн нэмэгдэх роялтын системийг тогтоосон. Ингээд Оюу толгойн хөрөнгө оруулалтын гэрээ маш их шахуу олон газар ажиллаж байсан хамгийн эцэст нь бол 2009 оны 8-р сард Улсын Их Хурлын ээлжит биш чуулган хийгээд ер нь хөрөнгө оруулалтын гэрээгээ хурдавчилъя, Засгийн газарт эрхийг нь өгье гэрээ байгуулах...

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: 6 номерын микрофон сүүлийн тодруулга.

Гэрч Д.Балдан-Очир: ...Энэ 68 хувийн татварыг тэглээ гээд яг хамгийн сүүлд Улсын Их Хурлын ээлжит бус чуулганаар энэ одоо Хөрөнгө оруулагч талаас болоод

манай талаас тавьсан саналууд ерөнхийдөө цэгцрээд, ойлголтод хүрсэн гэж үзээд энэ Оюу толгойн хөрөнгө оруулалтын гэрээг энэ ээлжит бус чуулганаар хүчингүй болгоод тэгээд протоколоор зөндөө нэмэгдэл үүрэг өгөөд ингээд гэрээ байгуулахыг л ярьсан. Гэтэл өнөөдөр энэ өсгөн нэмэгдэх роялты юм чинь хаана ч хаягдчихаад яваад байгаа юм, хэн ч ярихгүй. Гэтэл нөгөө гэрээний тогтворжуулалтаар 5 хувиар тогтчихсон. Тэгээд Эрдэнэт өнөөдөр 2.3, 2.5 тэрбумын татвар улсад өгч байна. Рио Тинто 800, 900 тэрбумын татвар өгч байна. Эрдэнэт 2 дахин бага бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэдэг. Рио Тинто миний бодож байгаагаар хамгийн багадаа 2 дахин илүү бүтээгдэхүүн хоёулаа дэлхийн зах зээлийн үнээр борлуулдаг. Тэгэхээр энэ.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: Та одоо боломжгүй. Таны цаг дууслаа. Ойлголоо. Д.Балдан-Очир гишүүнд баярлалаа. Бас дашрамд дурдахад өнөөдөр энэхүү Хянан шалгах түр хорооны сонсгол Хянан шалгах түр хорооны даргын хувьд хуулиар олгосон эрхийн хүрээнд би бүх оролцогчдод нэмэлт бүх минутыг нь хуулийн хязгаарт нь тулгаж олгож байгаа гэдгийг бас бүгдээрэнд нь хэлье ээ. За баярлалаа. С.Зулпхар гишүүний асуулт.

Улсын Их Хурлын гишүүн С.Зулпхар: Та бүхний энэ өдрийн амар амгаланг айлтган мэндчилье. Бид 17, 18 жилийн Монгол төрийн ой санамжийг үндсэндээ ингээд 2 дахь өдрөө бид хамтдаа бас хэлэлцэж байна. 90 гаран мянган хуудас бас ийм ой санамж байгаа. Тэрнээс гадна энд нэг 300 орчим хүний ой санамжийг бид бас сонсохоор бас мэдээллүүд бас янз янзын байдлаар өгч байгаа. 6 удаагийн түр хорооны хуралдаан болсон. Бид бас мэдээллүүдийг сонссон. Хянан шалгах жишээ нь чиг үүрэг бүхий шинжээч нарынхаа бас тайлангуудыг сонссон, саналуудыг бас дүгнэлтүүдийг сонссон. Бидэнд ойлголт их тийм тодорхой болчихсон байгаа гэдгийг бас түрүүлээд бас хэлмээр байна. Бид энэ ойлголтыг авахын тулд бас хичээсэн. Тал талдаа манай түр хорооны гишүүд бүгдийг нь л уншиж байж та бүхнээс алийг нь асууж тодруулах ёстой юм бэ гэдгээ л жишээ нь асууж байгаа. Бидний зарим асууж байгаа зүйл давхцаж байгаа. Яагаад гэхлээр зэрэг бид зарим зүйлийг бас олон нийт сонсож байгаа учраас та бүхэн бас өөрсдийнхөө нотолгоог хийгээсэй л гэж бодож байгаа шүү дээ.

Нөгөөтээгүүр, энэ бол Монгол төрийн жишээ нь төрийн эрх барих дээд байгууллага Улсын Их Хурал бол бас тодорхой түвшинд өнгөрсөн хугацаанд ажиллаж шийдвэр гаргаж байжээ. Их Хурлын өөрийнх нь бүтцийн байгууллага болсон Байнгын хороо ч гэсэн тодорхой шийдвэрүүд гаргаж байж. Гэхдээ энэ дандаа Монголын талын эрх ашгийг хангахад чиглэсэн ийм шийдвэрүүд гаргаж байсан байна гэдэг ийм л дүгнэлтийг бол хийж болохоор байгаа юм. Асуудал юундаа вэ гэхлээр зэрэг мэдээж хэрэг энэ гаргасан шийдвэрүүд нь яг гүйцэтгэл дээрээ очоод ирэхээр зэрэг зарим сорилттой тулгарсан юм шиг байна. Зарим нь ч одоо огт биелээгүй юм шиг байна. Ийм л байдал байгаа л даа. Тэгэхээр энэнтэй холбоотой би эхний асуулт. Би бүүр нэр жишээлбэл дурдаж асууя.

Улсын Их Хурлын гишүүн асан Д.Тэрбишдагва, Ц.Баярсайхан, Ц.Даваасүрэн нараас. Яагаад гэвэл Эдийн засгийн байнгын хороон дээр 2008 оны 5-р сарын 8-ны өдөр бол санал уг нь танилцуулагдсан байгаа юм. Тэгэхээр энэ санал дүгнэлтийг бас 7-р сарын 13-нд энэтэй уялдсан бас хэлэлцүүлэг болсон. Бүх материалыг нь уншсан хамгийн идэвхтэй санал илэрхийлсэн улсууд л байгаа юм л даа. Тэгэхлээр энэ дээр нэг ийм санал дүгнэлтээр би зүгээр зориуд уншъя. С.Баярцогт сайд бас та хариулаад өгөөч гэж байгаа юм. 34 хувьд ногдох Монгол тал Монголын талын эзэмшлийн 34 хувьд ногдох хөрөнгө оруулалтыг өндөр хүүтэй зээлээр бүрдүүлж ногдол ашгаас тооцож байгаа нь эдийн засгийн үр ашиг багатай байна аа гээд ингээд дүгнэлт хийчихсэн. Энэ их тодорхой дүгнэлт байгаа л даа.

Дараа нь эндээс ийм санал гарсан. Нөөц баялгаа үнэлэх замаар 34 хувийг хөрөнгө оруулахгүйгээр эзэмших, анхны хөрөнгө оруулалтаа нөхсөний дараа Монголын талын 50 хувийг шууд эзэмших асуудлыг төсөлд тусгах гэсэн байгаа юм. С.Баярцогт сайдаас яагаад бид нар ийм жишээ нь санал дүгнэлт гарч байхад та бүхэн гэрээ байгуулах үедээ энийг харгалзаж чадсангүй вэ гэдэг нэг ийм асуулт байгаа юм. Манай гишүүдээс болохоор зэрэг та бүхэн энийг өөрсдөө ингээд санал дүгнэлт гаргаад дараа нь шийдвэр гарчихсан тогтоол болгочихсон байгаа. Энэнийхээ араас яагаад яваагүй юм бэ? Сая бас яахгүй Л.Гүндалай гишүүн хариулж байна. Бид тодорхой түвшинд явсан гэж танаас бас давхар асууж байгаа юм. Та бүхэн яаж энэний араас явсан бэ? Хууль батлах нэг хэрэг.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: С.Зулпхар гишүүний асуултад хариулъя. Нэр заасан учраас Д.Тэрбишдагва гишүүнээс 4 номерын микрофон.

Гэрч Д.Тэрбишдагва: Би эхлээд хариулъя. Намайг хэлчихсэн үү. Байна уу? Энэ 2005 оны 2009 оны 5-р дугаар сарын 8-нд хийсэн манай Байнгын хорооны шийдвэр санал дүгнэлт бол ерөөсөө саяын асуултын гол хариулт л даа. Өглөөнөөс хойш бид энийг яриад байгаа юм. Тэгэхээр эхнээсээ 2008 онд энэ гэрээг байгуулахдаа ер нь тэгдэг юм даа. Яг энэ хортой эвгүй зүйлүүдийг наадмаар, цагаан сараар, шинэ жилээр хийдэг. Би одоо нэг удаагийн юугаар презентэйшн дээр үзүүлээд хэдэн удаа ямар ямар хуулиудыг яг цагаан сар, шинэ жил, наадмаар хийсэн гэдэг тийм юу жишээ баримтуудыг нь бүүр хуулиудыг нь гаргаж байсан, одоо ч надад байгаа. Тэгэхээр энэ бол яг наадмын өмнө зориуд зохион байгуулж хүмүүсийн анхаарлыг суларсан үед ингэж хийдэг ийм технологи л доо. Тэгээд энэ технологийг бид бас гадарладаг хүмүүсийн хувьд энэ Ц.Даваасүрэн гишүүн тэр үед Б.Бат-Эрдэнэ гишүүн тэгээд энэ Занданшатар гишүүн ингээд нэлээн олон гишүүд бол энийг бас мэдэж байсан. Тийм ч учраас энийг хүчээр баталсан. Тэгээд яах вэ шахалт шаардлага тал талаасаа л байсан байх.

Тийм учраас энийг бол бид 2009 оны 5-р дугаар сард энэ ажлын хэсэг байгуулаад Эдийн засгийн байнгын хорооны гишүүдийн ажлын хэсэг байгуулаад Г.Занданшатар тэрийг нь ахлаад, Ц.Баярсайхан дарга тэрийг нь дарга байсан тэгээд бид бол түрүүн хэллээ шүү дээ. Бүгдээрээ нам эвсэл харгалзалгүйгээр энэ гэрээ нь бол маш чухал байх ёстой. Энүүгээр Монгол Улс ашиг олох ёстой. Дээр нь бол энийг хөрөнгө оруулалт гэхээр бид чинь бизнес хийж байсан хүмүүс бол хөрөнгө оруулалт гэхээр нөгөө тал хөрөнгөө оруулаад, тэр зээлгүйгээр өөрийнхөө хөрөнгөөр барьчих юм байна гэсэн тийм ухагдахуунтай байсан чинь энэ болохгүй болоод ирэнгүүт нь тэгэхээр бид бол энэ Эдийн засгийн байнгын хорооны хурал дээр маш чамбай ярилцсан. Хоорондоо их ч маргасан, ярьсан хөөрсөн. Ингэсээр байгаад энэ одоо тогтоолыг гаргасан. Тэгэхээр энэ тогтоолыг бол би дахиж унших шаардлагагүй байгаа юм. Энэ 34 хувь саяын өөрсдийн хэлсэн 51 хувь энэ тэр чинь энэ дээр бүгдээрээ тусгагдчихсан учраас харамсалтай нь энийг хэрэгжүүлэхдээ одоогийн байгаа хууль тогтоомжид нийцүүлнэ гээд хэлсэн дээр одоо энэ С.Баярцогт тэр үеийн Засгийн газрынхан тэгж их тайлбар хэлдэг юм. Хууль тогтоомжид нь нийцүүлнэ гэдэг нь бол яг одоогийн хууль тогтоомжоос энийг өөрчилж болохгүй байна аа. Тэгэхийн тулд та нарын гаргасан энэ тогтоолыг чинь дагуу хийхийн тулд маш олон хуулиудад өөрчлөлт бүүр ерөөсөө бүүр замбараагүй их юм болох учраас одоогийн байгаа хууль тогтоомждоо хэрэгжүүлж яваа шүү л гэдэг ийм тайлбарыг бол тэр үеийн Засгийн газрынхан ерөөсөө толгой эргэтэл хэлнэ. Тэгээд яах вэ хүчээр л хийдэг юм л даа нэг талаасаа.

Нөгөө талаасаа бол яг нэг арга байгаа юмаа. Бид нар ингээд хурал мурал хийхээр ингээд эднүүс чинь бол за за гэдэг, болж байна гэдэг. Яг тэрний ард талд тэр Оюу толгой нь байна уу, Засгийн газар нь байна уу дан нэг тийм муухай заваан нууц юм явагдаж байдаг. Одоо тэр Антра Гоулд гэдгийг чинь бол яг 2018 оны манай ажлын хэсгийн шүгэл үлээж гаргаж тавьсан. Антра Гоулдыг чинь өмнө нь ерөөсөө мэдэхгүй байсан. Одоо яг энэ Антра Гоулдын чинь талаар гадаадын компани тэр үед олон улсын зөвлөхүүдээс 3 том зөвлөх дэлхийн хэмжээний зөвлөхийг авчирч бид зөвлөгөө авч байсан. Тэр нь бол...

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: 4 номерын микрофон нэмэлт нэг минут.

Гэрч Д.Тэрбишдагва: ...Коникс гээд олон улсын байгууллага Германы эдийн засгийн яамны дэмжлэгтэйгээр хөгжиж байгаа улсад орнуудад дэмжлэг үзүүлж энэ луйврын гэрээнд нь туслан дэмжлэг үзүүлнэ гэж байгаа. Тэднийх нь тендер зарлаж олон улсын хэмжээний тийм шинжээчдийг авчирч байсан. Тэр үед энэ Засгийн газрын ХЭГ-ын дарга Г.Занданшатар сайд байсан. Засгийн газар, Их Хурал 2 тэр үед хамтарч олон улсын хэмжээнд хүртэл энийг гаргаж ирж Онтрэ Голдийг чинь тэр үедээ гаргаж ирж тавьж байсан. Ийм учраас бол энэ гаргаж байгаа шийдвэр болгон бид бол яг зөв зүйтэй болгох талаас, эх оронч талаас нь ярьдаг. Энийг нь бол популистууд юу юу ч гэнэ вэ нэг баахан хоч нэр өгч ярьдаг. Энэ популизм биш энэ өөр өөр намын, өөр өөр үзэлтэй бодлууд нэгдээд ингэж ажиллаж байна гэдэг бол үнэхээрийн Монголын язгуур эрх ашгийн төлөө энэ олон хууль тогтоолуудыг гаргасан шүү гэдгийг хэлмээр байна аа. Баярлалаа.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: Ц.Даваасүрэн гишүүнээс асуусан. Хэдэн номерын микрофон байна? 20 номерын микрофон.

Гэрч Ц.Даваасүрэн: Тийм ер нь яах вэ ингээд хөрөнгө оруулалтын гэрээ яригдаж байхад тэр 34 хувь дээр бидний байр суурь ямар байсан гэвэл энэ чинь бидний баялгаар хөрөнгийн бирж дээр мөнгөө босгочхож байна аа. 8.5 тэрбум ам.доллар босгочихлоо. Нөгөө талаасаа бид баялгаа үнэлээд ингээд үнэгүй авъя аа гэдэг л юм ярьсан юм. Тэгээд сүүлдээ яах вэ ингээд Их Хурлын гишүүдийн дийлэнх нь ер нь анхны хөрөнгө оруулалтаа нөхсөний дараа 50 хувиас доошгүй болго гэдэг заалт оруулъя гээд л тэгээд л 57 дугаар тогтоол гарсан түүхтэй байхгүй юу. Тэгээд энийг нь Засгийн газар биелүүлээгүй. Ер нь бол 100 саяас дээш ийм гэрээг байгуулах асуудал бол ер нь Их Хурлын бүрэн эрхийн асуудал байхгүй юу. Тийм учраас Их Хурлын энэ гаргасан чиглэлийг биелүүлээгүй ээ гэдэг чинь энэ гэрээ бас хууль бус аа гэсэн үг юм байгаа юм.

Түрүүний тэр эрчим хүчний юун дээр бас би нэмээд тодруулга өгчихье. Тэр Хөрөнгө оруулалтын гэрээний 7.3-аар эднийх үйл ажиллагаа эхэлснээс хойш 4 жилийн дараа цахилгаан эрчим хүчээ авах байснаа аваагүй байхгүй юу. Тэр нь юунаас болсон гээд тэгэхээр түрүүний тэр Д.Сономпил, М.Энхсайхан нарын байгуулсан гэрээ 2014 онд байгуулсан. Үүрэг энэ гэрээ байгуулагдсанаар үүрэг нь биелсэн гэж үзнэ, түдгэлзүүлнэ гэхчхэн байхгүй юу. Тэгээд энийг би зогсоогоод 2018 оны 12-р сарын 31-нд гэрээ байгуулсан. Тэр гэрээн дээр С.Баярцогт түрүүн ойлгоогүй юм шиг байна. Энэ барилга угсралтын ажил нь 2020 онд эхлэхээр байгаа. Би сайдаа өгчихсөн юм уучлаарай. Тэгээд 3 жил бариад 2023 онд хариуцах эзэн нь Оюу толгой гэж байгаа. Чи энийг хараагүй юм байна. Барилгын ажил эхлүүлэх 2020 оны 4 сар. Хариуцах эзэн Оюу толгой ХХК 5 толгой лицензийн барилга угсралтын ажлыг дуусгах 2023 оны 6-р сарын

30, Хариуцах эзэн тийм Оюу толгой ХХК. Тэгээд би шон босгоогүй байхгүй юу.

Харин шугамыг нь татаж өгсөн, шугамыг нь татаж өгсөн. Одоо болтол 220 шугамыг танайх холбоогүй байгаа. Энийгээ жоохон анхаарах хэрэгтэй. За би 35 киловольтоор цахилгаан нийлүүлдэг болгосон юм шүү харин. Би бол ажлаа хийсэн. Тухайн үедээ яах вэ гүний уурхай руу тог аваагүй байх, бусдаар бол 35 киловольтоор авахаар бид нар тохироод, санамж бичиг байгуулаад ингээд эрчим хүчээ тодорхой хэмжээгээр нийлүүлдэг болсон. Би эднийхийг удаашраад байхаар би түрүүн хэлсэн тэр нэг 4 консорциумыг Энержи Ресурс Хасу Мегаватт гэсэн компанийн эрчим хүч барья гэсэн саналыг Засгийн газарт оруулсан байхгүй юу. Тэгэхээр үгүй ээ энэ болохгүй ээ, төрөөс санхүүжүүлнэ ээ гээд зогсоосон. Түрүүн би хэллээ шүү дээ. Би одоо нэрийг нь хэлсэнд уурлаад байх шиг байна. Ч.Хүрэлбаатар сайд гол энэ санааг гаргасан. Тэгээд өнөөдөр одоо ингээд л нэг төрөөс тендер зарлаад л яваад байгаа байхгүй юу. 5 толгойн станцын нэгж гээд л гаргачихсан. Миний энэ хийсэн гэрээгээр чинь Оюу толгой хариуцахаар байгаа байхгүй юу даа.

Тэгээд одоо ингээд манайхан урдуур нь орж гүйж тэгээд өөрсдөө хүнээ оруулсан юм нь садаа болчихоод өнөөдөр Ч.Хүрэлбаатар чи надаас барьчих нь яасан юм гэж асуух эрх байхгүй шүү дээ. Би барья гээд оруулахаар өөрөө тэгээд буцаатлаа унагачихсан байхгүй юу. Тэр 4 компани барья л гэсэн шүү дээ. Барья гээд. Хөрөнгө хүчээ яагаад алтан боломж байсан байхгүй юу. Яагаад гэвэл тэрнээс хойш ер нь бол ногоон эрчим хүч гээд нүүрсэнд мөнгө гаргахаа больчихсон. Тэр үед ганц боломж байсан учраас бас Энержи ресурс хятадын тодорхой компанитай бас энэ санхүүжилтийн талаар яриад тэгээд эрчим хүчийг хамтран барья гэдэг үгээр Монголын 4 компани консорциум байгуулаад оруулж ирсэн байсан байхгүй юу. Хэрвээ тэд нар барьчихсан эхэлчихсэн байсан бол өнөөдөр баригдчихсан, эхлүүлээгүй, тэгээд Оюу толгойн энэ одоо энэ гэрээгээр хүлээсэн үүрэг бас биелээгүй. Энийг надаас асууж болохгүй. Энийг Эрчим хүчний яам хариуцаагүй. Хэрвээ энийг шахах ёстой байсан бол 2020 оноос Эрчим хүчний сайд болсон хүн шахах ёстой. Тэр 2020 оны өмнөх бүх бэлтгэл ажлыг хийж өгсөн. Тэр тогоо...

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: Ц.Даваасүрэн гишүүнд нэг минут.

Гэрч Ц.Даваасүрэн: ...Тэр 320 киловольт 220 киловольтын шугам аваачиж өгсөн чинь асар өндөр үнээр Монголчууд Хятадаас зээл авч аваачиж өгсөн байхгүй юу. Энийг Оюу толгой бодох хэрэгтэй. Бид нар та нарыг төвийн эрчим хүчтэйгээ холбоод өглөө шүү дээ. Та нар авах ёстой шүү дээ эрчим хүчний одоо Хөрөнгө оруулалтын гэрээгээрээ Монголоос эрчим хүчээ авахгүй байна шүү дээ. Аваачаад өгсөн. Тэр тог цахилгаан татах шугамыг нь босгоод өгсөн, авахгүй. Манайхан л өөрсдөө энэ дээр гай болж байгаа. Манайхан л энийг хийхгүй байгаа, хүсэхгүй байгаа. Тэрнээс биш тэр одоо тог цахилгаан авах эрчим хүчний шугамыг нь асар өндөр үнээр Хятадын зээлээр татаад аваачаад өгсөн байгаа. Эрчим хүчний сайдын хувьд би тухайн үед үүргээ биелүүлсэн. Д.Сономдил ч бас энэ дээр бас оролцоод явсан. Дараагийн сайдын л асуудал байсан.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: За гэрчүүд битгий давхар, бид бүгдээрээ битгий давхцуулж яриарай. Бусад ярьж байгаа хүмүүсээ хүндлэх ёстой байгаа. Тэгээд дараагийн хүн 4 номерын микрофон Ц.Баярсайхан дарга.

Гэрч Ц.Баярсайхан: Ер нь бол Оюу толгойн гэрээний асуудал дээр бол тэр

үеийн Их Хурлын бүтцийн байгууллага Их Хурлын гишүүд бол маш их анхаарч ажиллаж байсан. Өөрөөр хэлбэл энэ шинэ зүйл учраас, тэгээд дээр нь бол үр ашигтай хөрөнгө оруулалт хийгдэнэ, ажлын байр нэмэгдэнэ, улсын төсөвт орлого орно тэгээд орон нутгийн хөгжилд ч бас тус дэм болно оо. Тийм учраас их олон талаас нухацтай ярьж байсны нэг нь бол энэ 2009 оны 5-р сарын 8-ны өдрийн гарсан Байнгын хорооны санал дүгнэлт л дээ. Тэгээд энэ дээр жишээлбэл татварын хууль тогтоомжийг бол тогтвортой мөрдөнө, ихэсгэх багасгах зүйлгүйгээр.

Хоёрдугаарт нь тэр хөрөнгө оруулалтын хэмжээ гээд ярьж байгаа дээр зарим бүтээгдэхүүний үнийн өсөлтийн албан татварын асуудлыг Монголын талын эзэмшлийн хувьд ногдох хөрөнгө оруулалтыг бүрдүүлэхэд бас зарцуулъя гэдэг ийм бас дүгнэлт бичсэн байгаа юм. Дээр нь нөөц баялгаа үнэлэх замаар 34-ийг хөрөнгө оруулахгүйгээр эзэмших тэгээд анхны хөрөнгө оруулалтаа нөхсөний дараа Монголын талд 50 хувийг шууд дэмжих. Ер нь бол энэ үед танилцаж байхдаа бол нийт хөрөнгө оруулалтын хэмжээ 3.6 тэрбум, Монголын талд 34 гэхээр зэрэг нэг 900 хэдэн сая ам.доллар. Тэгэхээр энийг бол тэр үедээ бол шийдчих юм бол Монголын тал 34 хувь өгөөжийг бол богино хугацаанд эзэмшээд явчих юмаа гэсэн ийм л зүйл дээр бол төвлөрч юу яаж байсан. Тэгээд хөрөнгө оруулалт бол өөрийн хөрөнгөөс л байх ёстой. Зээлээр гээд тэгээд зээлийн хүү нь өндөр байна аа гэдгийг бол энэ тэмдэглэлээрээ бол бид нар бас тодорхой хэлж байсан юмаа. Тэгээд харамсалтай нь энэ одоо өнөөдрийн нөхцөл байдал ийм л түвшинд хүрсэн байна.

Тийм учраас цаашдаа бол энэ хөрөнгө оруулалтын гэрээ, зээлийн асуудал, зээлийн хүүгийн асуудлыг бол манай Их Хурал их анхааралдаа авч шийдэх ёстой. Би тэгээд түрүүн хэлсэн. Өөрөөр хэлбэл энэ Засгийн газраар гэрээ байгуулна гэдэг гол зорилго маань бол дараа нь дээр нь Их Хурал байгаа шүү. Тийм учраас аливаа алдаа дутагдал гарах юм бол Их Хурал засах боломжтой байя аа гэдэг дээр тэр үеийн Эдийн засгийн байнгын хороо, тэр үеийн Их Хурал бол ер нь бараг санал нэг байсан гэдгийг бас тэмдэглэж хэлэхийг хүсэж байна. Баярлалаа.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: За баярлалаа. Дараагийн асуулт 9 номер С.Баярцогт дарга.

Гэрч С.Баярцогт: Одоо яг ингээд л зэрэгцээд сууж байгаад бүгдээрээ худлаа яриад байдаг. Би Д.Тэрбишдагва гишүүний асуултад юу ярьсан зүйл дээр коммент хэлэх гэж байгаа юм. 2009 оны 7-р сарын 16-нд 57 дугаар тогтоолыг Улсын Их Хурал хэлэлцэхэд С.Баяр Ерөнхий сайд Японы Ерөнхий сайдын урилгаар албан ёсны айлчлал хийж байсан юм. Би Сангийн сайдын хувьд тэр албан ёсны айлчлалын бүрэлдэхүүнд Японд байсан юм. Энийг Ерөнхий сайд нь байхгүй, Сангийн сайд нь байхгүй, гол гол хүмүүс нь байхгүй байхад Улсын Их Хурал авч хэлэлцээд энэ шийдвэрийг гаргасан. Тэгээд тийм учраас Д.Тэрбишдагва гэдэг гишүүн шиг ингээд худлаа ярих бол ерөөсөө хэрэггүй байхгүй юу. С.Баяр дарга харин энэ шийдвэр гарлаа, одоо айлчлалаа зогсоогоод буцъя гэдэг ийм шийдвэр гаргаад ирсэн хүн байгаа шүү. Одоо юмыг яг үнэн бодитойгоор нь ярьж бүгдээрээ сурах хэрэгтэй.

Тэгээд энэ УАБЗ, Эдийн засгийн байнгын хорооны зөвлөмж, 40, 57 дугаар тогтоолын биелэлтийг 2009 оны 8-р сарын 19-25-ны хоорондох ээлжит бус чуулганд оруулж танилцуулсан. Энэ нээж хаасан Д.Дэмбэрэл гуайн үг нь байна. Хууль зөрчсөн гэж нэг ч үг байхгүй шүү. Бид нар дэмжиж байна, энийг хий, сайн хий гэдэг л үгтэй. Одоо надаа энэ дээр протокол нь байж байна. Оюу толгойгоор 2018 оны 4-р сарын 1-нд гэрээ хүчин төгөлдөр болсны 8 жил, 9 жилийн ойгоор энэ 3.Энхболд гэдэг хүн Ерөнхийлөгчийн Тамгын газрын дарга байхдаа эрүүгийн хэрэг үүсгэж намайг 73 хоног

суулгасан юм. Дандаа гүтгэлэг хийдэг. Энэ бүх хэрэг нь яваад шүүхээр ороод цагаадсан байгаа шүү. Дахин дахин Улсын Их Хурлын индэр ашиглаж ийм гүжирдлэг тараахаа болих хэрэгтэй. С.Баяр дарга бол үнэхээр алсын хараатай удирдагч байсан учраас энэ гэрээг зүтгүүлсээр байгаад байгуулсан. Тэр үед байгуулаагүй бол энэ гэрээ одоо ч байгуулагдахгүй байсан. Дандаа шалтаг ярьж байсан.

С.Баяр дарга өөрийнхөө улс төрийн нэр хүндийг энэ дээр тавиад би бол 2 хүнийг л энэчээ онцлох ёстой гэж бодож байгаа. Н.Энхбаяр дарга өөрийгөө мэдэхгүй байгаа. 2003 онд их өрийг хэлэлцэж тэглээгүй бол яагаад гэвэл би үлдэгдэл 180 саяыг нь 2011 онд тэглэсэн юм. Очиж хэлэлцээр хийж. Энийг тэглээгүй бол Монгол Улс нэг ч гэрээгээ биеэ дааж хийж чадахгүй байсан. С.Баяр дарга шиг энэ үнэхээр Монгол Улсын хувьд ач холбогдолтой юм байна аа гээд хийх ёстой гээд надад хэлж байсан үг нь байгаа. Би тэр Роберт Фрийдланд гэдэг хүнтэй уулзахгүйгээр энэ гэрээг хийлгэнэ ээ тэгж байгаад хийлгэсэн шүү. Одоо ингээд бүгдээрээ дайрч давшлаад байхгүйгээр нь далимдуулаад худлаа яриад байх бол ерөөсөө хэрэг байхгүй.

Л.Гүндалайд үг өгч ерөөсөө хэрэггүй. Энэ ерөөсөө оролцоогүй байхгүй юу. Тэгээд дээрээс нь камераар гарах боломж болгоныг ашигладаг, хамгийн олон дагагчтай гээд энэ чинь одоо Их Хурлын гишүүн улс төрч биш шүү дээ. Өөрийгөө инфлюенсер гээд бодчихсон байгаа байхгүй юу. Ингээд та нар бод л доо. Сайн юм хийе, цааш нь явуулъя, алдаа дутагдлаа олъё гэхэд зүгээр ямар ч баримт байхгүй үгэн барьцааны байраа яриулаад байх хэрэггүй шүү дээ. Тоо ярь, заалт ярь. Би бол энэ Э.Баясгалан гэдэг эмэгтэйг анх удаагаа харж байна. Энэ хүн шиг зарчим яриад, тоо яриад, Монголын төлөө байвал хэрэгтэй. Нэг минутаа авъя.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: 9 номерт нэмэлт нэг минут. За дэг сахиулъя, бүгдээрээ дэг сахиулъя, 9 номер нэг минут.

Гэрч С.Баярцогт: Би бол одоо энэ Э.Баясгалан гэдэг хүүхдийг танихгүй, тэгэхдээ энэ хүүхэд шиг хүүхдүүдээр Эрдэнэс Оюу толгой эд нарын захирлаар тавимаар байгаа байхгүй юу. Ингэж байж Монголын эрх ашгийн төлөө явна. Энэ дотор би Монголын эрх ашгийн төлөө явж байсан гэсэн хүмүүс бүгд худлаа ярьж байгаа. Яагаад гэвэл зөвхөн үг хэлдэг нэг ч ажил хэрэг болгож байгаагүй, нэг ч ажил хэрэг болгож байгаагүй. Ц.Даваасүрэн ганцхан цахилгаан станц барь гэсэн барихгүй сууж байгаа. Би гэрээг дандаа сайжруулж байсан, боломжийг нь нэмэгдүүлж байсан. Ийм зүйлийг ярих хэрэгтэй. Тэгээд ийм зүйлийг ярихад энэ манай Ц.Даваасүрэн бол паранойдтой байхгүй юу. Би тэрийг чинь мэднэ шүү дээ. Энэ яагаад над руу дайраад байгаа юм гээд. Сангийн сайд болоход намайг дарамталсан. Төсвийн байнгын хорооны дарга байж байгаад. Миний тойрогт ийм ийм юм тавь аа, би дахиад нэг минутаа авъя.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: С.Баярцогт даргын сүүлийн нэг минут 9 номерын микрофон.

Гэрч С.Баярцогт: Ц.Даваасүрэн гишүүн намайг байнга дарамталж байгаа. Намайг Төсвийн байнгын хорооны дарга байхдаа миний тойрог дээр ийм юм тавиад ээ Сангийн сайд гээд дарамталсан. Би тэрийг нь чуулган дээр хэлсэн юм албан тушаалаа ингэж ашиглаж болохгүй ээ гээд ийм юм болсон. Энэ Л.Гүндалайгийн яриад байгаа юмнуудыг бол олон улсын шүүхээр шийдээд гаргачихсан зүйл шүү.

Дараагийн нэг зүйл нь 2009 оны 8-р сарын 19-ний 25-ны хурлын протокол Д.Дэмбэрэл даргын хааж нээж хэлсэн үг байгаа 2009 оны 10-р сарын 5-ны ҮАБЗ-ийн

шийдвэр байгаа. Засгийн газрын 2009 оны 10-р сарын 6-ны өдрийн тогтоол байгаа. Тийм учраас.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: Бүгдээрээ дэгээ барих ёстой байгаа. Бүгдээрээ дэгээ ярих ёстой байгаа, дэгээ барья. Бүгдээрээ дэгээ барья. Зүгээр дэгээ бариад дараа Улсын Их Хурлын гишүүний бүрэн эрхийг нь бид нар хангаж явах ёстой байгаа. С.Зулпхар гишүүн нэмэлт тодруулга.

Улсын Их Хурлын гишүүн С.Зулпхар: С.Баярцогт сайд аа, би их тодорхой асуултдаа тодорхой хариулт авъя. Та бүхэн минь битгий бухимдаарай. Би чинь олон нийт энийг сонсож байгаа шүү дээ ажил хэрэгч байя л гэсэн. Бид нар бас ажил хэрэгч байгаа шүү. Бидэнд бас хүмүүжил байна, ёс суртахуун байна, төрийн албан хаагчийн ёс зүй ч байна. Энэ үүднээс та бүхэн бас ёс зүйтэй улсууд учраас миний асуулт С.Баярцогт сайд аа, энэ 34 хувийг нөөц баялгаа үнэлэх замаар 34 хувийг хөрөнгө оруулахгүйгээр эзэмших, анхны хөрөнгө оруулалтаа нөхсөний дараа Монголын талд 50 хувийг шууд эзэмших асуудлыг төсөлд тусгах гэсэн юм. Энийг яагаад тусгаж чадсангүй вэ л гэдэг ийм асуулт.

Хоёрдахь асуулт их тодорхой. Энэ та бүхэн энэ гэрээ байгуулах үедээ 53 хувийг бид үр өгөөж хүртэнэ гэсэн шүү дээ. Энийг ямар аргачлалаар, ямар шалгуураар тооцсон юм. Энэ дотор юу орох гэж байгаа юм гэдэг нэг асуулт байна. Дараагийн асуулт энэтэй уялдсан байгаа дээрээс би шинжээчээс яг өнөөдөр Монголын тал энэ хэдэн хувийн үр өгөөж хүртчихсэн байна аа энийг энд байгаа улсуудад хэлээд өгөөч гэж байгаа юм. Би 53 хувийн үр өгөөж хүртэнэ гэсэн өнөөдөр хэд байна гэдгийг шинжээч хэлээд өгөөч гэж.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: С.Зулпхар гишүүн сүүлийн тодруулга хамт явчихъя.

Улсын Их Хурлын гишүүн С.Зулпхар: Энд их тодорхой оролцогч талууд байгаа. Үүрэг хүлээсэн. Энэ Оюу толгой төслийн ТУЗ-ийн талууд сууж байна. ТУЗ-ийн талууд С.Мөнхсүх захирал сууж байна, манай талаас жишээ нь Н.Цэрэнбат, Э.Баясгалан, Д.Энхжаргал нар сууж байна. Энэ ТУЗ дээр та бүхэн энэ үр өгөөжийн тайланг дүгнэлтийг яаж авдаг юм бэ? Хэрвээ энэ зорилтот бид нар зорилтот өөрийн гэсэн шинэ дүн байж байгаа шүү дээ. Энд хүрээгүй бол энэ хариуцлага тооцох асуудлыг та бүхэн яаж ярьдаг юм бэ гэсэн ийм асуултыг та бүхэн бүгдээрээ хариулаад өгөөч гэж байгаа юм. Та бүхэн ТУЗ дээр үүрэг хүлээгээд сууж байгаа учраас энийг зориуд асууж байна.

Сүүлийн асуулт С.Баярцогт сайд яах вэ зүгээр өөр улсууд ч гэсэн хариулах юм уу. Энэ бид гэрээ байгуулах үед нэг 250 сая ам.доллар авчихсан. Энэ 250 сая ам.доллараас болоод бид айлын талд найр тавьчихсан юм уу гэсэн ийм бас хардлага явдаг. Энэ үнэн үү гэдэг асуудал байгаа юм. 250 сая ам.долларын барьцаанд ороод бид хамаг жишээ нь тэдний тавьсан жишээ нь болзлуудыг хүлээгээд авчихсан гэдэг ийм л хардлага яваад байна шүү дээ. Энэ дээр та бас нэг тайлбар.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: Эхлээд Оюу толгойн ТУЗ-ийн гишүүдээс асуулаа. Э.Баясгалан гишүүнээс эхэлъя. 11 номерын микрофон. Нэмэлт тодруулгууд учраас нэг минутад явна гэсэн үг. Та бүхэн багтаагаад.

Гэрч Э.Баясгалан: С.Зулпхар гишүүний асуултад хариулъя. ТУЗ дээр миний

бие 5 жил ажилласан. Тухайн хугацаанд бол монголын талын үр өгөөж болон ашиг хүртэх боломжийн талаар байнга үг, дуугаа илэрхийлж явсан. Яг энэ 51 хувийг хүртэх асуудал бол ТУЗ дээр албан ёсоор хэлэлцэгддэггүй асуудал байгаа. Энэ асуудлаар яг манай талын авч байгаа үр өгөөж нь хэр юм бэ гэсэн тооцооллыг би ТУЗ-ийн гишүүний хувьд удирдлагын багаас байнга шаардаж, тухайн компанийн санхүүгийн моделийг цаг үед нь ямар нэгэн шийдвэр гарсан тохиолдолд, шийдвэр гарах гэж байгаа тохиолдолд авч харж явж байсан. За гол асуудал нь яг юунд байдаг вэ гэхээр уг 51 хувийг яаж тооцох вэ гэдэг аргачлал хаана ч байхгүй. Хөрөнгө оруулалтын гэрээн дээр ч байхгүй, хувь нийлүүлэгчдийн гэрээнд ч байхгүй. Манай Монгол Улсын хууль тогтоомж, дүрэм журамд ч хаана ч байдаггүй болохоор яг бодит амьдрал дээрээ яадаг вэ гэхээр Оюу толгой компани...

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: Нэмэлт нэг минут 11 номерын микрофон.

Гэрч Э.Баясгалан: Оюу толгой компани маань Монголын талын хүртэж байгаа үр өгөөжийг тооцохдоо Монголд төлж байгаа бүх төлбөрөө оруулчихдаг. Мэдээж ногдол ашиг одоогийн байдлаар огт байхгүй. Төлж байгаа бүх татвар төлбөр бүүр нийгмийн даатгалын шимтгэлээ хүртэл оруулдаг. Энэ нь яг бизнесийн зарчмын хувьд бодоод үзэхэд хувь нийлүүлэгчдийн хувьд хүртэж байгаа ашиг бол биш. Иймэрхүү байдлаар өөрсдийнхөө тооцооллоор 51 хувьдаа хүргээд тэрийгээ бид нар шаардлагад хангаж байна аа гэсэн байдлаар явуулдаг. Энэ тооцоолол дээр манай Эрдэнэс Оюу толгойнхон өөрсдөө бас тооцооллыг хийсэн байдаг. Тэгээд манай шинжээчдийн танилцуулсан нэгд даваа гарагт танилцуулснаар одоогийн байдлаар 27 хувь байгаа гэсэн л зүйл байгаа. Гэхдээ яг үнэнийг хэлэхэд ТУЗ-ийн гишүүний хувьд энэ 51 хувийг шаардахад аргачлал нь байхгүй яаж тооцох аргачлал нь байхгүй, хууль тогтоомж нь байхгүй болохоор бас энийг хэрэгжүүлэхэд их бэрхшээлтэй байдаг л даа. Тэгээд Дубайн гэрээ хэрэгжсэнээрээ Дубайн гэрээ бол 5 дахь өдрийн хэлэлцүүлгийн асуудал юм байна лээ. Гэхдээ Дубайн гэрээ зурагдсанаараа манай 51 хувь бол эрс буурсан гэдгийг бас нэмэлтээр...

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: С.Баярцогт сайдаас асуулт асуусан. 9 номерын микрофон.

Гэрч С.Баярцогт: Баярлалаа. Энэ аягүй чухал асуудал. Бид нар 34 хувиа үнэгүй авахын тулд зөндөө зөвлөмж гаргасан юм. Гэтэл хуулийнх нь заалт нь ийм байхгүй юу. Яг хүчин төгөлдөр үйлчилж байсан хуулийн заалт нь Ашигт малтмалын хуулийн заалт нь 5.5 нь улсын төсвийн оролцоогүйгээр хайгуул хийж нөөцийн тогтоосон стратегийн ач холбогдол бүхий ашигт малтмалын ордын эзэмшигчийн тухайн ордод оруулсан хөрөнгийн 34 хүртэлх хувьтай тэнцэх хувьцааг төр эзэмшиж болох бөгөөд уг хэмжээг төрөөс оруулах хөрөнгө оруулалтын хэмжээг харгалзан орд ашиглах гэрээгээр тодорхойлно оо гээд заачихсан байхгүй юу. Тэгэхээр заавал ч үгүй Монголын талд хөрөнгө гаргаж таараад байгаа байхгүй юу. Бид нарт 2 сонголт байсан. Одоо Хувь нийлүүлэгчдийн гэрээний 10.1-ийн А дээр төрийн өмчийн компани шаардсан мөнгөн хөрөнгийг өөрт оногдох хэсгийг энэхүү гэрээний 11.1 болон 13.1-д заасны дагуу нийлүүлэх шийдвэр гаргах эрхтэй. Өөрөө энэ Рио...

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: 9 номер нэмэлт минут.

Гэрч С.Баярцогт: ...Хэрвээ бид нар мөнгөтэй байх юм бол энэ Риотой ерөөсөө холбогдохгүй энэ мөнгөө оруулаад л явчих бололцоотой байсан байхгүй юу. Тэгэхээр

бид нар энэ эрх нь бид нарт нээлттэй, одоо ч нээлттэй. Бид нар мөнгөтэй болчихсон л гэх юм бол Риогоос зээл авахгүйгээр мөнгөө оруулчих бүрэн бололцоотой. Тэгэхлээр энэ байхгүй болчихсон. Яг энэ 2021 оны 103 дугаар тогтоолоор 2.4 сая тэрбум ам.долларын өрийг хүчингүй болгоод Монгол Улс хөрөнгө оруулалтын гэрээн дээр яригдсан, хувь нийлүүлэгчийн гэрээн дээр яригдсан өр бол байхгүй болсон. Энийг Л.Оюун-Эрдэнэ Ерөнхий сайдтай Засгийн газар хийж хэрэгжүүлсэн. Энэнээс хойш Монголд өрийн тухай асуудал энэ дээр байхгүй. Харин санхүүжилтийн механизм дээр бол.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: С.Зулпхар гишүүн сүүлийн тодруулга.

Улсын Их Хурлын гишүүн С.Зулпхар: За С.Баярцогт сайд аа, миний 2 дахь асуулт их тодорхой. Та хэд анх үр өгөөжөө 53 хувийн үр өгөөж гэж байгаа шүү дээ. Тэрийг ямар аргачлалаар та хэд бодож тооцож байсан юм бэ? Бид бол яах вэ телевизээр нэг 20 мянган хувьсагчтай нэг тийм тооцоолол үзсэн шүү дээ. Тэрэнд одоо бид итгэсэн. Тэрний дагуу та бүхэн тооцоо хийсэн байх, сайн байх, тэрийг биш энэ нь яаж үр өгөөжөөр тооцсон юм бэ гэдгийг та нэг яриад өгөөч. Сая Э.Баясгалан гишүүн бол тийм юм байхгүй л гэж байна шүү дээ. Энийг та нэг хэлээд өгөөч?

Хоёрдахь юм би бас гайхаад байна л даа. Монгол Улсад өр байхгүй гэж. Одоо Монгол Улсын гадаад өр чинь 40 тэрбум доллар. Энэний 21 тэрбум доллар нь буюу энэ Оюу толгойтой холбоотой байна. Манай нийт гадаад өрийн 52 хувь нь Оюу толгойтой холбоотой байна шүү дээ. Тэгтэл энийг юу гэж тайлбарлах вэ? Бид энэ төслөөс болоод ямар нэгэн Монгол Улсад өр үүсээгүй гэдэг ийм ойлголттой болчихоод байна шүү дээ. Энийг та бас тайлбарлаж өгөөч?

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: 9 номерын микрофон.

Гэрч С.Баярцогт: Эхний асуудал бол Техник, эдийн засгийн үндэслэл болон татвар, АМНАТ, нөгөө талдаа зардал, зардлаас гарч байгаа менежментийн төлбөр гээд энэ олон зүйлүүдийг эдийн засгийн модель дээр үндэслэж 2 талаасаа 3 оролцогч байсан. Айвенхоу Майнз, Рио Тинто, Монголын Засгийн газар. Гурвуулаа тус тусдаа модельтой. Тэгэхдээ яг 2010 оны 3-р сарын 25-нд батлагдсан ТЭЗҮ дээр үндэслэсэн нэг модель дээр тоогоо тохирч байсан. Тэгээд энэ 70 жилийн хугацаанд нийт ашгийнх нь 53 хувийг Монгол Улс татвар, АМНАТ, ногдол ашгаараа авна аа. Хөрөнгө оруулагч тал бол зөвхөн зээлийн хүү, ногдол ашиг 2-оор авна аа гэсэн ийм тохиролцоо байсан. Энэ тооцоо аргачлалууд нь бүгдээрээ байгаа. Сангийн яаман дээр ч байгаа. Эрдэс баялаг, эрчим хүчний яаман дээр ч байгаа, Эрдэнэс.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: Өгөөж бол буцаад дараагийн сэдэв дээр нэлээн яригдахаар байгаа. Тэгээд бүгдээрээ нарийвчлал руугаа орцгооё гэж бодож байна. Гишүүд асуулт асууж дууслаа.

Дараагийн асуудалд оръё. Л.Гүндалай гишүүн ээ, та сая бас ёс бус үг хэлж байна. Би танд анхааруулга өглөө шүү. Нэг удаа анхааруулга өгнө. Хоёрдахь удаа би таныг танхимаас гаргахаас өөр аргагүй болно шүү. Тэгэхээр дараагийн асуудал алх цохичихсон дараагийн асуудалдаа орно.

Дараагийн асуудалдаа оръё. Хөрөнгө оруулалтын гэрээ болон хувь нийлүүлэгчдийн гэрээнд нэмэлт, өөрчлөлт оруулж дахин тодотгосон байгуулагдсаны

дараа санхүүжилтийн хүүгийн хувь хэмжээг холбогдох үр дагаврын асуудлыг сэдвийг хэлэлцэж эхэлнэ.

Өнөөдрийн хоёрдахь сэдэв бол эхний сэдэвтэйгээ шууд уялдаж холбогдох үр дагавар явж байгаа учраас одоо энд сууж байгаа гэрчүүд бүгдээрээ энд байлцах болно. Мөн танилцуулгатай холбогдуулан дуудагдсан нэмэлт гэрчүүдийг танхимд бас нэмж оруулъя аа. Энэ удаа болж өгвөл Эдийн засгийн байнгын хорооны тухайн үеийн гишүүд Оюу толгойн ТУЗ-ийн гишүүдтэйгээ бас гэрчийн байраа солиод суучих нь зөв болов уу. Оюу толгойн үе үеийн ТУЗ-ийн гишүүдийг бүгдийг нь урьж байна.

Монгол Улсын Их Хурлын хяналт шалгалтын тухай хуулийн 46 дугаар зүйлийн 46.2 дахь хэсэгт заасны дагуу сонсголын нэмэлт ирцийг Улсын Их Хурлын Тамгын газраас танилцуулна. Тамгын газрын 2 дугаар микрофоныг нээе.

Улсын Их Хурлын Тамгын газрын ажлын алба С.Сэргэлэн: Оройн мэнд хүргэе ээ. Хөрөнгө оруулалтын гэрээ болон Хувь нийлүүлэгчдийн гэрээ байгуулагдсаны дараах санхүүжилтийн хүүгийн хувь хэмжээ, холбогдох үр дагаврын асуудал сэдвийн хүрээнд хамаарах гэрчүүдийн ирцийн мэдээллийг танилцуулъя.

Тухайн сэдвээр нийт 37 гэрч дуудагдсан бөгөөд үүнээс мэдэгдэх хуудас хүргүүлж, мэдэгдэх хуудас хүлээн авсан 36 гэрч, холбогдож чадаагүй 1 гэрч байна аа. Түр хорооны сонсголд оролцох боломжгүй талаарх хүсэлтээ бичгээр урьдчилан түр хороонд ирүүлсэн 12 гэрч байна аа. Мэдэгдэх хуудас хүлээн авсан гэрчээс хүрэлцэн ирсэн 15 гэрч байгаа бөгөөд хүрэлцэн ирээгүй 9 гэрч байна аа. Энэхүү ирцийн мэдээлэл маань өнөөдрийн сүүлийн сэдэв болох Оюу толгой төслөөс Монгол Улсын хүртэх өгөөжийн талаарх асуудал сэдэвтэй мөн адил яг адилхан гэрчүүд байгаа. Тийм учраас ирцийн тухайн 2 сэдвийн нийт гэрчийн мэдээллийг та бүхэнд хүргэе ээ.

Н.Багабанди ирсэн байна, Б.Дуламсүрэн ирсэн байна, Т.Мөнхбат ирээгүй, Б.Энхжаргал ирсэн, Ж.Тана ирсэн, Н.Цэрэнбат ирсэн, П.Цагаан ирсэн, Ц.Сүхбаатар ирсэн, Ч.Алтаннар болон Ч.Ганболд нар ирээгүй. Э.Баясгалан, Э.Мэндтүвшин ирсэн, Стюарт Бекман ирээгүй, Б.Бямбасайхан ирээгүй, Г.Тэмүүлэн ирсэн, Б.Шинэбаатар ирээгүй, Б.Энх-Амгалан ирээгүй, Ц.Нанзаддоржид мэдэгдэх хуудас хүргүүлж чадаагүй. Ч.Сайнбилэг ирсэн, Ш.Мөнхцэрэн ирсэн, Б.Баяр-Өлзий ирсэн, Д.Батбаатар ирсэн, Д.Ганболд ирээгүй, Ц.Түмэнцогт ирсэн, Э.Ганхүү ирээгүй.

Одоо та бүхэнд тухайн 2 сэдвээр оролцох боломжгүй талаар хүсэлтээ ирүүлсэн нийт гэрчүүдийн нэрсийг нэгтгэж танилцуулъя аа.

Д.Батням, Э.Орчлон, Эндрю Лай, З.Ган-Очир, Ч.Отгочулуу, Б.Даажамба, Д.Сугар, Ц.Одхүү, Ш.Солонго, Б.Мөнхбаатар, Ц.Сэдванчиг, Д.Цолмон нар түр хороонд сонсголд оролцох боломжгүй талаар хүсэлтийг урьдчилан ирүүлсэн болно оо. Ирцийн мэдээллийг танилцуулж дууслаа.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: Баярлалаа. Бүгдээрээ цаг хугацаандаа амжихын тулд бид нар цаг алдаж болохгүй байгаа. Давхцуулж ярихгүй байхыг хүсье. Удахгүй шинжээчийн дүгнэлт танилцуулагдах болно. Тэрнээс өмнө Оюу толгойн ТУЗ-ийн Төлөөлөн удирдах зөвлөлийн гишүүдийг урагшаагаа гэрчийн суудалд суухыг урья.

Шинжээчийн дүгнэлт дахин танилцуулахаас өмнө давхардаж ярихгүй байхыг хүсье. Давхардаж битгий яриарай гэрч нар аа. Хянан шалгагч шинжээч нар

танилцуулгаа хийнэ үү.

Шинжээч: Та бүхэнд энэ өдрийн мэндийг хүргэе. Хувь нийлүүлэгчдийн гэрээ буюу нэмэлт, өөрчлөлт оруулж дахин тодотгосон Хувь нийлүүлэгчдийн гэрээнд тусгагдсан санхүүжилт болон зээлийн хүүгийн хувь хэмжээний үр нөлөөний талаарх танилцуулгыг та бүхэнд танилцуулъя аа.

Танилцуулга эхлэхээс өмнө та бүхэнд нэгэн нотлох баримтын хязгаарлалттай холбоотой нэгэн мэдээллийг хүргэе. Хянан шалгах түр хорооны шалгалтын сэдэв, хүрээ хязгаарын 2.2-т Оюу толгой ХХК-ийн Хувь нийлүүлэгчдийн гэрээ буюу нэмэлт өөрчлөлт оруулж дахин тодотгосон хувь нийлүүлэгчдийн гэрээний санхүүжилтийн хүүгийн хувь, түүнийг олон улсын зах зээлийн жишигт нийцүүлэн бууруулах талаар авч хэрэгжүүлсэн арга хэмжээ, холбогдох үр дагаврыг судлан хянан шалгалт хийх, санал дүгнэлт гаргах гэж заасны дагуу Оюу толгой төслийн нийт санхүүжилт болон зээлийн хүүгийн хувь хэмжээний түүний үр нөлөөний талаарх мэдээллийг хүргэж байгаа.

Тухайн танилцуулгатай холбоотойгоор Оюу толгой ХХК болон Эрдэнэс Оюу толгой ХХК-аас төслийн нийт санхүүжилттэй холбоотой бүх баримт мэдээллийг ажлын хэсэгт байгууллагын нууцын хүрээнд өгсөн тул нээлттэй сонголд ашиглагдах боломжгүй болсон. Ажлын хэсгийн зүгээс Засгийн газрын ХЭГ-аас Хянан Шалгах Түр Хороонд ирүүлсэн болон бусад нээлттэй мэдээллийн хүрээнд энэхүү танилцуулгыг бэлтгэсэн болохыг үүгээр мэдэгдэж байна аа.

Оюу толгой төслийн нийт санхүүжилтийн гол зохицуулалт нь 2009 оны Хөрөнгө оруулалтын гэрээ болон хувь нийлүүлэгчдийн гэрээгээр бус 2011 оны 6-р сарын 8-ны өдөр батлагдсан нэмэлт, өөрчлөлт оруулж дахин тодотгосон хувь нийлүүлэгчдийн гэрээгээр зохицуулагдаж байна. Тус гэрээ нь нийт 25 зүйл, 286 заалттай бөгөөд Оюу толгой ХХК-ийн хувь нийлүүлэгчдийн хоорондын эрх үүрэг, хариуцлага, удирдлагын бүтэц, санхүүжилт болон төсөл хэрэгжүүлэх үйл ажиллагааг зохицуулсан байдаг. Гэрээний оролцогч талуудын хувьд Эрдэнэс Эм Жи Эл ХХК, Айвенхоу Оюу толгой Би Ви Ай Эл Ти Ди, Оюу толгой Нидерланд Би Ви, Оюу толгой ХХК нар болно.

Нэмэлт, өөрчлөлт оруулж дахин тодотгосон Хувь нийлүүлэгчдийн гэрээний төслийн санхүүжилтээ төслийн санхүүжилттэй холбоотой тус гэрээнд нийт 6 зүйл 133 заалт тусгагдсан байдаг. Үүнд бол 9 дүгээр зүйлээр санхүүжилтийн хэлбэрийг, 10 дугаар зүйлээр Санхүүжилтийн харилцаа зохицуулалтыг, 11 дүгээр зүйлээр хувьцааны санхүүжилтийг, 12 дугаар зүйлээр хувьцаа хөрвүүлэх харилцааг, 13 дугаар зүйлээр хувьцаа эзэмшигчдийн хувь нийлүүлэгчдийн зээлийн зохицуулалтыг, 14 дүгээр зүйл дээр гуравдагч этгээд буюу банк санхүүгийн байгууллагын зээлийн харилцааг зохицуулсан байдаг байна.

Эдгээр зүйл заалтаар төсөлд шаардлагатай мөнгөн хөрөнгийг бүрдүүлэх, хэрэгцээг тодорхойлох, хэрэгжүүлэх арга хэлбэр, хүү энэ талаар шийдвэр гаргах талаар тусгасан байна аа. Тус гэрээнд заасан санхүүжилтийн нийт 3 хэлбэрийн зүйлд заасан гол гол заалтуудыг та бүхэнд танилцуулъя.

Хувьцааны санхүүжилтийн хувьд 11.1-д нь хувьцааны нэрлэсэн үнээр шинээр хувьцаа гаргаж болох бөгөөд хувьцааг эзэмшлийн хувь хэмжээнд тэнцүүлэн тооцох талаар тусгасан. 11.1-ийн "ё" дахь заалтад бол ТӨК-өөс шаардсан мөнгөн хөрөнгийг бүхэлд нь эсхүл хэсэгчлэн ТӨК-ийн нэрийн өмнөөс компанид төлөх үүргийг гадаад хөрөнгө оруулагч тал үүрэг хүлээнэ. 11.3-ын "д"-д бол хувьцааны санхүүжилтэд хүү тооцох бөгөөд энэ нь өнөөдрийн төлж дуусах хүртэл бол LIBOR хүү дээр нэмэх нь 6.5

нэгж хувь байна аа. Хувь нийлүүлэгчдийн зээлийн санхүүжилтийн талаар мөн тус гэрээнд тусгасан. Үүнээс гол заалтуудын гол зохицуулалтуудыг та бүхэнд танилцуулбал 11-ийн "б"-д ТӨК-ийн нийлүүлэхгүй байхаар шийдвэрлэсэн хэсгийг гадаад хөрөнгө оруулагч тал санхүүжүүлэх үүрэгтэй, 11.1-ийн "г"-д хүүг хувь нийлүүлэгчдийн зээл болон аливаа хуримтлагдсан хүүгийн нийлбэр дээр тооцох бөгөөд улирал тутам хуримтлуулан АНУ-ын хэрэглээний үнийн индекс дээр нэмэх нь 9.9 хувь болон LIBER-ыг 2023 онд зарлахаа больсонтой холбогдуулан SOFR хүү дээр нэмэх нь 6.5 хувь хэмжээгээр тооцохоор зохицуулсан байгаа. 13.2-т ногдол ашиг хуваарилахаас өмнө хувь нийлүүлэгчдийн зээлийг эргэн төлсөн байна аа гэсэн зохицуулалтыг тус гэрээнд тусгасан байна аа.

Гуравдагч этгээдийн буюу банк санхүүгийн байгууллагын зээлийн санхүүжилтийн хэсэгт тусгагдсан гол гол заалтуудыг та бүхэнд танилцуулъя.

14-ийн "б"-гийн 2-т Оюу толгой төслийн хувьд үр өгөөжтэй байх, 14-ийн "б"-ийн нэгд нь санхүүжүүлэх тэргүүлэх ач холбогдолтой механизм болгох 14-ийн "в"-д хувьцаа эзэмшигчид ямар нэгэн зардал ашиг нэмэхгүй байх, 14-ийн "г"-д санхүүжилтийн аливаа зохицуулалт нь Монгол Улсын Засгийн газрын эсхүл ТӨК-ийн өмч хөрөнгөд нөлөөлөхгүй байхаар гэрээнд тусгасан байна аа.

Та бүхэнд Оюу толгой төслийн 2010-2024 оны хооронд буюу төслийн нийт хугацаан дахь санхүүжилтийн талаарх танилцуулгыг танилцуулъя.

Оюу толгой төсөл нь дэлхийн хэмжээний төсөл бөгөөд төслийн оролцогчийн хувьд хувьцаа эзэмшигчид, санхүүгийн оролцогчид, ханган нийлүүлэгчид, худалдан авагчид, туслан гүйцэтгэгч гэсэн бүтэцтэй байна. Үүний санхүүгийн гол оролцогчид буюу зээлдэгч нарын хувьд ОУСК, ЕСБХБ, АНУ-ын Экспорт, импортын банк, Канадын Экспорт хөгжлийн агентлаг болон Австралийн Экспортын санхүүжилт ба даатгалын корпорац, Ай Эн Жи Эй Эн Зэд гэх мэт олон улсын санхүүгийн байгууллагууд болон олон улсын 15 арилжааны банкнууд төслийг санхүүжилтийг өнөөдрийн байдлаар хийсэн байна. Олон талын хөрөнгө оруулалтын даатгалын агентлаг буюу МЕГА нь арилжааны банкнуудад улс төрийн эрсдэлийн даатгалыг гаргасан байгаа. Гадаадын нэр хүнд бүхий томоохон банк санхүүгийн байгууллагуудаас зээл авч байгаа нь олон улсын зах зээлд тухайн компани зээлийн түүхтэй болох үйл ажиллагаагаа эрсдэлээ үнэлүүлэх, компанийн олон улсын зах зээл дээрх нэр хүндийг өсгөж хөрөнгө оруулагчдыг итгэлийг нэмэгдүүлдэг ийм давуу талтай байдаг.

Оюу толгой төсөл нь олон улсын банк санхүүгийн болон санхүүгийн байгууллагуудын маш олон төлөөллийг оролцуулсан томоохон төсөл гэдэг нь эндээс харагдаж байна аа. Энэ утгаараа бол ирээдүйд дараа дараагийн санхүүжилтийг авах, бонд гаргах, IPO хийх гэх мэт санхүүгийн бусад хэрэгслийг үр дүнтэй ашиглах суурь нөхцөлийг энэ нь бүрдүүлдэг байна аа.

Та бүхэнд төслийн гол оролцогчдын талаар өмнөх слайдаар танилцуулсан бол одоо Оюу толгой төслийн санхүүгийн бүтцийг цогц харьцааны хамт танилцуулъя.

Оюу толгой төсөлд 2010-2024 оны байдлаар нийт 21.9 тэрбум ам.долларын санхүүжилт хийгдсэн бөгөөд уг санхүүжилтийн 4.2 тэрбум ам.доллар буюу 19 хувийг хувьцааны санхүүжилт, 17.7 тэрбум ам.доллар буюу 81 хувийг зээлийн санхүүжилт эзэлж байна. Төслийн нийт өрийн харьцаа үзүүлэлт 2024 оны жилийн эцсийн байдлаар 81 хувь байгаа нь цогц харьцаа үзүүлэлтээс өндөр байна. Олон улсын жишгээр өрийн харьцаа нь компанийн хөрөнгийн нэлээд хэсэг нь өрөөр санхүүждэг болохыг харуулдаг

бөгөөд энэхүү харьцаа үзүүлэлт нь 60 хувиас дээш бол компанийн орлого буурах хандлагатай нөхцөлд санхүүгийн эрсдэл өндөр байгааг илтгэдэг байна аа.

Харин өр ба өөрийн хөрөнгийн харьцаа үзүүлэлт нь олон улсын жишгээр 2 ба түүнээс дээш тохиолдолд компанийн санхүүгийн байдал тогтворгүй, орлого буурах хандлагатай тохиолдолд төлбөрийн чадварын эрсдэлтийг мөн илтгэдэг байна. Оюу толгой төслийн нийт өр, өөрийн хөрөнгийн харьцаа үзүүлэлт маань 4 дахин их үзүүлэлттэй байгаа нь олон улсын сайн жишгээс 2.5-аар өндөр байна.

Дээрх харьцаа үзүүлэлтээс харахад Оюу толгой төслийн санхүүгийн байдал тогтворгүй, санхүүгийн эрсдэл өндөр, төлбөрийн чадварын эрсдэл үүсэж болзошгүй байгааг харуулж байна аа.

Та бүхэнд Оюу толгой төслийн нийт санхүүжилтийн хэрэгслийн талаарх мэдээллийг танилцуулъя.

Өмнө нь бол санхүүжилтийн бүтцийг харуулсан. Бүтэц нь бол хувьцааны санхүүжилт болон зээлийн санхүүжилт гэсэн 2 хэсгээс бүрдэж байсан. Үүнд Оюу толгой төсөлд санхүүгийн гол оролцогчдоос 2010-2024 оны хооронд нийт 21.9 тэрбум ам.долларын санхүүжилт хийгдсэн бөгөөд тус санхүүжилтийн 4.2 тэрбум ам.доллар нь хувьцааны санхүүжилт байгаа. Хувьцааны санхүүжилтийн хувьд бол 2024 оны жилийн эцсийн байдлаар нийт 4.2 тэрбумын үүний 66 хувь нь буюу 2.8 тэрбум ам.доллар нь Рио Тинто групп, 34 хувь буюу 1.4 тэрбум ам.долларын энгийн хувьцааг бол Монгол Улсын Засгийн газрыг төлөөлж Эрдэнэс Оюу толгой ХХК эзэмшиж байна. Эрдэнэс Оюу толгой ХХК-ийн оруулсан 1 аравны тэрбум ам.долларын хөрөнгө оруулалтын 38 сая ам.доллар нь ашиглалтын лиценз, 1.39 тэрбум ам.доллар нь Трикүс Хилл Ресорс ХХК-аас жилийн LIBOR+6.5 хувийн хүү хэмжээтэйгээр авсан зээл байсан байна. Үүний энэ нь 2021 оны байдлаар нийт 0.9 тэрбум ам.долларын хүү хуримтлагдаж, Эрдэнэс Оюу толгой ХХК-д нийт 2.3 тэрбум ам.долларын хувьцааны санхүүжилтийн зээл бүртгэлтэй байсан байна.

Энэхүү зээлийг Монгол Улсын Их Хурлын 2021 оны 103 дугаар тогтоолын 1-д зааснаар Монгол Улсын Засгийн газрын эзэмшлийн 34 хувьд ногдох хуримтлагдаад байгаа нийт хувьцааны санхүүжилтийн 2.3 тэрбум ам.долларын хувийн өрийг 100 хувь тэглэх гэсэн заалтын дагуу 2022 онд тэглэсэн байна аа. Энэ тэглэсэн өр маань одоо энэ дээрх санхүүжилтийн хэрэгсэлд харагдаж байгаа энгийн хувьцаа гэсэн 4.2 тэрбум ногдох Монгол Улсын Засгийн газарт ноогдох 1.4 нэмэх нь хүүтэйгээ хамт 2.3 тэрбум ам.долларыг тэглэсэн. Тэгэхээр өнөөдрийн байдлаар энэ 4.2 тэрбум ам.долларын хувьцааны санхүүжилт маань хүүгийн зардалгүй байгаа.

Та бүхэнд өмнөх слайдаар хувьцааны санхүүжилтийн талаар танилцуулсан бол одоо төслийн нийт зээлийн санхүүжилтийн талаарх дэлгэрэнгүй мэдээллийг хүргэе ээ.

Нийт зээлийн үлдэгдэл 2024 оны жилийн эцсийн байдлаар 18.7 тэрбум ам.доллар байна. Үүнд төслийн зээлийн санхүүжилт 3.9 тэрбум ам.доллар, эргэлтийн хөрөнгийн зээл 70 сая ам.доллар, хувь нийлүүлэгчдийн зээл 11.3 тэрбум ам.доллар, Рио Тинто түүний хамаарал бүхий компаниас авсан зээл 3.3 тэрбум ам.долларын үлдэгдэлтэй байна аа.

Дээрх зээлүүдийг та бүхэнд тус бүрчлэн товч мэдээллийг хүргэе. Төслийн зээлийн санхүүжилтийн хувьд нийт 4.3 тэрбум ам.долларыг 2016 онд далд уурхайн бүтээн байгуулалтад зориулж олон улсын банк санхүүгийн 15 байгууллагаас авсан

бөгөөд зээлийн дундаж хүү нь 8 хувь, 2024 оны жилийн эцсийн байдлаар үндсэн зээлээс 3.9 тэрбум ам.долларын үлдэгдэл бол бүртгэлтэй байна. Эргэлтийн хөрөнгийн зээлийн хувьд олон улсын санхүүгийн байгууллага болон олон улсын болон дотоодын арилжааны банкнуудаас синтигелтэд эргэлтийн хөрөнгийн буюу зээлийн шугамын гэрээг 2024 онд байгуулаад, 70 сая ам.долларын санхүүжилтийг дунджаар 7.5 хувийн хүүтэйгээр авсан байна. Үлдэгдэл нь 2024 оны жилийн эцсийн байдлаар 70 сая ам.доллар байна аа.

Хувь нийлүүлэгчдийн зээлийг нэмж өөрчлөлт оруулж дахин тодотгосон Хувь нийлүүлэгчдийн гэрээний дагуу нийт 10.1 тэрбум ам.долларыг LIBOR+6.5 хувийн хүүтэйгээр ногдол ашгаас эргэн төлөх нөхцөлтэйгээр авсан. 2024 оны жилийн эцсийн байдлаар хувь нийлүүлэгчдийн зээлийн нийт үлдэгдэл 11.3 тэрбум ам.долларын үлдэгдэлтэй байна.

Рио Тинто болон түүний хамаарал бүхий компаниас авсан 3.3 тэрбум ам.долларын зээл нь 2 зээлээс бүрдэж байгаа. Нэгдэх нь бол спонсорын давуу эрхтэй зээл. Энэ нь бол Рио Тинтогийн охин компани болох Рио Тинто Интернэйшнал Холдинг Лимит спонсорын давуу эрхийн зээлийн гэрээг 2023 онд байгуулсан. Энэ нь бол жилийн дундаж хүү 8.95, нийт 1.65 тэрбум ам.долларын зээл авсан.

Оюу толгой жилийн тайланд дурдсанаар гүний уурхайн бүтээн байгуулалтыг санхүүжүүлэх төслийн зээлийн санхүүжилтийн зээлийн хүүг төлөх нөхцөлөөр энэ спонсорын давуу эрхтэй 1.6 тэрбум ам.долларыг авсан байна. Дараагийн Рио Тинтогийн хамаарал бүхий компаниас авсан бас нэг зээл 2 дахь зээл бол урьдчилгаа төлбөрийн зээл байгаа. Рио Тинтогийн компани Рио Тинто группийн охин компани болох Купрун Металл Фити Эл Ти И-ийн компанитай зэсийн баяжмалын урьдчилгаа төлбөрийн гэрээ байгуулсан. Энийг бол 2022 онд байгуулж 1.6 тэрбум ам.долларыг жилийн дундаж хүүгээр 8.7 хувийн хүүтэйгээр энэ зээлийг авсан байна аа.

Та бүхэнд Оюу толгой төслийн нийт зээлийн хувь хэмжээний харьцаа үзүүлэлтийн талаар танилцуулгыг танилцуулъя.

Өмнө нь хэлсэнчлэн Оюу толгой төслийн нийт зээлийн хэмжээ 2024 оны жилийн эцсээр 18.7 тэрбум байгаа бол үүнээс 78 хувийг буюу 14.6 тэрбум ам.долларыг Рио Тинто болон түүний хамаарал бүхий компаниас авсан байна. Үүнээс нийт зээлийн 60.4 хувийг буюу 11.3 тэрбум ам.долларыг хувь нийлүүлэгчдийн зээл эзэлж байна.

Компани санхүүжилтийн хувьд нэг этгээдээс хараат буюу төвлөрөл өндөр байх нь дараах эрсдэлүүдийг үүсгэдэг. Үүнд нэгд нь стратегийн хамаарал хараат байдал төсөл нь энэ эрсдэл үүссэнээр төсөв төслийн шийдвэрт тухайн нэг этгээд буюу нөлөөлөх, хөрөнгө зарах, хуваарилах, нөхцөл тулгах, хэлцлийн хүчийг сулруулах нөхцөлийг өөрчлөх гэсэн ийм давуу талуудыг нөгөө нэг этгээдэд олгодог байна.

Дараагийн эрсдэл маань Рефайнанс(refinance) эрсдэл байгаа. Энэ нь бол шинээр санхүүжилт авах аудитор рейтингийн компаниудад зэрэглэл тогтоох компани нарын хувьд бол энэ төвлөрлийн эрсдэл 50 хувиас дээш тохиолдолд энийг материаллаг эрсдэл гэж тэмдэглэдэг байна аа. Оюу толгой төслийн хувьд бол 2024 оны жилийн эцсийн байдлаар олон улсын жишгээс өндөр буюу 78 хувьтай байна.

Та бүхэнд Оюу толгой төслийн зээлийн эргэн төлөлт болон үлдэгдлийн талаарх мэдээллийг хүргэе.

Оюу толгой төсөлд 2010-2024 оны хооронд нийт 17.7 тэрбум ам.долларын зээлийн санхүүжилт хийгдсэн бөгөөд үүнээс 2010 оноос хойш үндсэн зээл болон хүүгийн төлбөрт 8.9 тэрбум ам.долларыг эргэн төлсөн байна аа. 2024 оны жилийн эцсийн байдлаар нийт зээлийн үлдэгдэл 18.7 тэрбум ам.доллар байна. Үүнээс үндсэн зээлийн үлдэгдэл төлбөр 13.4 тэрбум ам.доллар, хуримтлагдсан хүү 5.2 тэрбум ам.долларын үлдэгдэлтэй байна аа.

Та бүхэнд өмнөх слайдаар төслийн нийт зээлийн мэдээллийг хүргэсэн бол одоо нийт зээлийн 60.4 хувийг эзэлж байгаа хувь нийлүүлэгчдийн зээлийн эргэн төлөлт болон үлдэгдлийн талаарх мэдээллийг хүргэе.

Оюу толгой төсөлд 2010-2024 оны хооронд бол. Хувь нийлүүлэгчдийн зээл хэлбэрээр нийт 10.1 тэрбум ам.долларын зээлийн санхүүжилт хийгдсэн бөгөөд үүнээс 2010 оноос хойш үндсэн зээл болон хүүгийн төлбөрт 6 тэрбум ам.долларын эргэн төлөлтийг хийсэн байна. 2024 оны жилийн эцсийн байдлаар нийт зээлийн нийт хувь нийлүүлэгчдийн зээлийн үлдэгдэл 11.3 тэрбум ам.доллар буюу үүнээс үндсэн зээлийн үлдэгдэл төлбөр 6.1 тэрбум ам.доллар, хуримтлагдсан хүүгийн төлбөр бол 5.2 тэрбум ам.долларын үлдэгдэлтэй байна.

Өмнөх слайдын мэдээлэл дээр үндэслэн та бүхэнд хувь нийлүүлэгчдийн зээлийн хүүгийн өдрийн тооцооллыг 2024 он, 2025 он, 2026 оноор хийж харуулъя, жишээгээр харуулъя. Үүнд хувь нийлүүлэгчдийн зээлийн үлдэгдэл 2024 оны эхэнд буюу 2023 оны жилийн эцсийн байдлаар 10.1 тэрбум ам.доллар, 2024 оны зээлийн дундаж хүү буюу SOFR+6.5 нь дунджаар 11.3 хувиар тооцно. 2024 онд нийт 2024 онд нэг жилд төлөх хүү маань 1.1 тэрбум ам.доллар буюу энэ нь 3.8 их наяд төгрөг болж байна. Үүний өдрийн хуримтлагдсан хүүгийн төлбөрийг тооцвол нэг өдөрт 2024 онд 10.4 тэрбум төгрөгийн хүү хуримтлагдсан байна.

Хувь нийлүүлэгчдийн зээлийн хүүгийн зээлийн үлдэгдэл 2025 оны эхэнд буюу 2024 оны жилийн эцсээр 11.3 тэрбум ам.долларын үлдэгдэлтэй байгаа. 2025 оны SOFR+6.5 хувийн хүү маань дунджаар 10.7 хувиар 10.7 хувь байгаа. Энэхүү хүүгээр тооцоход 2025 онд төлөх нийт хүү маань 1.36 тэрбум ам.доллар буюу 4.8 их наяд төгрөг байна аа. Ингээд 2025 онд нэг өдөрт хуримтлагдах хүүгийн дүн маань 13.2 тэрбум төгрөг байна.

2026 оны тооцооллын хувьд бол 2026 оны эхэнд буюу 2025 оны жилийн эцсийн байдлаарх жилийн эцсийн байдлаараа хувь нийлүүлэгчдийн зээлийн хүүгийн үлдэгдэл нь тооцооллын хувьд 12.7 тэрбум ам.доллар байхаар байна. 2025 оны SOFR хүү буюу SOFR+6.5 хувийг 2026 он дээр ашигласан байгаа. Ингээд хүүгийн хувь хэмжээг ижил түвшинд буюу 10.7 хувиар тооцоход нэг өдрийн хуримтлагдах хүү маань 14.6 тэрбум төгрөг байна аа.

Дээрх энэхүү тооцооллыг хийхдээ 2011 оны нэмж өөрчлөлт оруулж дахин тодотгосон хувь нийлүүлэгчийн гэрээнд заасны дагуу хүүг улирал тутам SOFR 6.5 хувь байхаар буюу жилийн 360 хоногоор тооцсон байгаа. Улирал тутмын хувьсах хувь хүүг 90 хоногийн дундаж хүүгээр тооцсон болно. Мөн 2026 оны зээлийн хүүг 2025 оны дундаж хүүгээр тооцсон. Ам.доллараас төгрөг рүү хөрвүүлэх ханшийг бол Монгол банкны ам.долларын жилийн дундаж ханшийг ашигласан байгаа. Үүнд 2025 оны тооцоололд бол 3544.78-аар, 2024 онд 3389.98-аар бол тооцож нөхцөлд тооцож эдгээр тооцооллыг хийсэн байгаа.

Одоо та бүхэнд хувь нийлүүлэгчдийн зээлийн одоогийн үлдэгдэл болон цаашид

төлж ирээдүйд төлж дуусах хүртэлх хугацааны нийт төлбөрийн талаарх мэдээллийг хүргэе.

Хувь нийлүүлэгчдийн зээлийн үлдэгдэл маань 2024 оны жилийн эцсийн байдлаар 11.3 тэрбум ам.доллар, нийлмэл хүүгийн зарчмаар 2037 он хүртэл ногдол ашгаас ашгийн орлогоос одоогийн хүүгийн хэмжээгээр төлөх нөхцөлд ойролцоогоор 25 орчим тэрбум гаруй ам.доллар болгож төлөхөөр байна аа.

Үүнээс харахад 2010-2024 оны хугацаанд Оюу толгой төслөөс Рио Тинто болон Рио Тинто төлж байгаа хувь нийлүүлэгчдийн зээлийн үндсэн зээлд нь бид нар 4 тэрбум ам.долларыг төлчихсөн байгаа. Хүүгийн хүрээнд бол 2 тэрбум ам.долларыг төлсөн. Ингээд нийтдээ бид нар 6 тэрбум ам.долларыг өнөөдрийг хүртэл төлсөн байна. Цаашид дахиад 25.1 тэрбум ам.долларыг нэмж төлөх буюу нийт 10.1 тэрбум төгрөгийн өрийг 31 тэрбум ам.доллар болгож төлөхөөр байна.

Одоо та бүхэнд Оюу толгой төслийн хувь нийлүүлэгчдийн зээлийн хүүгийн хувь хэмжээг олон улсын жишиг болон бусад санхүүгийн хэрэгслийн хүүгийн нөхцөлтэй харьцуулсан мэдээллүүдийг танилцуулъя.

Та бүхэнд энэхүү слайдаар Рио Тинто компанийн санхүүгийн жилийн тайландаа тусгасан мэдээллийг үндэслэн гаргасан мэдээллийг та бүхэнд хүргэе. Рио Тинто групп нь ашигт малтмалын нөөцийн хайгуул, судалгаа олборлолт боловсруулалтын уул уурхайн салбарт үйл ажиллагаа явуулдаг бөгөөд төмрийн хүдэр, хөнгөн цагаан, зэс, титоны давхар исэл, давс зэрэг үйлдвэрийн ашигт малтмал мөн алмаз зэрэг бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэдэг байна. Газар зүйн байршлын хувьд Австрали, Хойд Америк, Ази, Европ, Африк, Өмнөд Америкт буюу дэлхийн 35 улсад үйл ажиллагаа явуулдаг. Рио Тинто нь дотроо бүтээгдэхүүн дагнасан дэд группүүд болон хэд хэдэн бизнесийн нэгжээс бүрддэг. Үүнд нь төмрийн хүдэр, хөнгөн цагаан, зэс, эрдэс, бусад гэж хуваагддаг байна аа. Манай Монгол Улсын Оюу толгой төсөл маань зэсийн группэд нь харьяалагддаг. Тус группийн 2024 оны жилийн эцсийн байдал байдлаар үйл ажиллагааны болон аудитлагдсан тайланд нийт борлуулалтын орлогыг 53.6 тэрбум ам.доллараар тайлагнасан байсан. Энэ нь нэгтгэсэн санхүүгийн тайлангаар нийт группийн борлуулалтын орлого 53.6 тэрбум ам.доллар байгаа бол үүнээс Оюу толгой борлуулалтын орлого 2.2 тэрбум ам.доллар буюу 4 хувийг эзэлж байна.

Рио Тинто компанийн группийн 2024 оны жилийн эцсийн байдлаарх татварын дараах цэвэр ашгийг тус үйл ажиллагааны тайлан болон аудитлагдсан тайлан бол нэгтгэсэн санхүүгийн тайлангаар 11.6 тэрбум ам.доллар гэж тайлагнасан байсан. Үүнээс Оюу толгой төслөөс Рио Тинто болон түүний хамаарал бүхий компанид төлж байгаа хүүгийн өрийн хувьд энэ 2024 оны зөвхөн жилийн хүүгийн өрийг энэ 2024 оны жилийн татварын дараах цэвэр ашгийн 13 хувийг хувьтай дүйцэхүйц хэмжээтэй хүүгийн өрийг хуримтлуулж байна.

Одоо та бүхэнд Оюу толгой төслийн хувь нийлүүлэгчдийн зээлийн хүүгийн 2010-2024 оны хооронд ямар хүүгийн хувь хэмжээгээр тооцогдож ирсэн үе шатыг харуулж байна. Оюу толгой төслийн хувь нийлүүлэгчдийн зээлийн хүүгийн хувь хэмжээ нь бол одоо энэ 3 үе шаттайгаар буюу хөвөгч хүүгийн 3 төрлөөр бодогдож ирсэн. Эдгээр 3 хувь 3 хүүг хөвөгч хүүгийн талаар та бүхэнд одоо нөгөө нэмж өөрчлөлт оруулж дахин тодотгосон хувь нийлүүлэгчдийн гэрээнд туссан тайлбараар та бүхэнд тайлбарлая.

Ю Эс Си Пи Ай буюу АНУ-ын хэрэглээний үнийн индекс. АНУ-ын хэрэглээний үнийн индексээр тохируулсан санхүүжилтийн улирал тутмын хүүн дээр нэмэх нь 9.9

хувиар бол 2010 оны 2 дугаар улирлаас 2011 оны 1 дүгээр улирал хүртэл бодогдож байсан байна. 2011 оны 2 дугаар улирлаас 2023 оны 2 дугаар улирал хүртэл бол LIBOR+6.5 гэдэг хүүгийн хувь хэмжээтэйгээр хувь нийлүүлэгчдийн зээлийн маань хүү бодогдож ирсэн байна. LIBOR хүү нь бол Лондонгийн банк хоорондын хүүг хэлж байгаа. Энэ 2011 оны 2 дугаар улирлаас 2023 оны 2 дугаар улирал хүртэл энэхүү LIBOR хүүгийн маань түвшин бол 6.6-11.2 хувьтай байсан байна. Одоо бодит хүүгээрээ, 2023 оны 3 дугаар улирлаас LIBOR хүүг олон нийтэд зарлахаа больсонтой холбогдуулан SOFR хүү рүү бол шилжсэн байгаа. SOFR хүү гэдэг нь Нью-Йоркийн Холбооны Нөөцийн Банкнаас зарласан Овернайт(overnight) зээлийн хүү болно. 2024 оны жилийн эцсийн байдлаар энэ SOFR хүү болон SOFR хүү дээр нэмэх 6.5 хувийн хувь хэмжээ маань жилийн дундаж маань 11.3 хувьтай байна.

Та бүхэнд нэмэлт, өөрчлөлт оруулж дахин тодотгосон хувь нийлүүлэгчдийн гэрээ байгуулагдах үеийн зах зээлийн нөхцөл байдлын талаар жишиг мэдээллийг та бүхэнд хүргэе.

2010 оноос 2011 оны 2 дугаар улирал хүртэл бол Ю Эс Си Пи Ай буюу АНУ-ын хэрэглээний үнийн индекс дээр нэмэх нь 9.9 гэсэн хүүгийн хувь хэмжээгээр бол хувь нийлүүлэгчдийн зээлийн хүү маань зохицуулагдаж ирсэн. Тухайн үед буюу 2010-2011 оны зах зээлийн нөхцөл байдал дараах байдалтай байсан байна. Үүнд тухайн үеийн Монгол Улсын зээлжих зэрэглэл Би Би хасах энэ бол Эс Энд Пи-гээс гаргасан зээлжих зэрэглэл байгаа. Энэ үед санхүүжилтийн боломжит өртөг маань яг ийм зээлжих зэрэглэлтэй бусад улс орнуудын хувьд бол санхүүжилтийн боломжит өртөг маань LIBOR+3.5-аас 4.5 суурь нэгжтэй байсан байна. Тухайн үеийн олон улсын стандарт нь тухайн үеийн эдийн засгийн нөхцөл байдалтайгаа уялдаад LIBOR+2.5-аас 6 нэгжийн хооронд хэлбэлзэж байсан. LIBOR хүү нь 2010-2011 онд дунджаар 0.3 хувьтай байсан байна.

Тэгэхээр тухайн үеийн стандарт буюу олон улсын эдийн засгийн нөхцөл байдалтай холбоотойгоор тухайн үеийн зах зээл дээр байсан бусад санхүүжилтийн боломжит өртгүүдээс бидний энэ нэмэлт өөрчлөлт оруулж дахин тодотгосон хувь нийлүүлэгчдийн гэрээгээр тохирсон Ю Эс Си Пи Ай нэмэх 9.9 маань 3-аас 6 нэгжээр өндөр байсан байна аа.

Мөн 2010-2011 оны хооронд Рио Тинто компани өөрөө бонд гаргасан байгаа. Энэ бондын купон нь бол 5.1 хувийн хүүтэй байсан байна аа. Мөн өмнөх шинжээчийн танилцуулснаар 2009 оны гэрээний төсөлд зээлийн хүүг LIBOR+3.3 хувийн хүүгийн хувиар танилцуулж байсан.

Та бүхэнд хувь нийлүүлэгчдийн зээлийн хүүгийн 2 дахь, 3 дахь шат буюу LIBOR, SOFR хүүгийн одоо хүүгийн хувь хэмжээг олон улсын зарим уул уурхайн төслийн зээлийн хүүгийн түвшинтэй харьцуулсан мэдээллийг хүргэе.

Нэгд нь, Конго улсад хэрэгжиж буй зэсийн төсөл байгаа. Үйл ажиллагаа нь 2009 оноос эхэлсэн. Хувь эзэмшлийн хувьд Хятадын Эс Өү Си Эм Өү Си компани 80 хувийг, төр бол 20 хувийг эзэмшдэг юм байна. Зээлийн хүүгийн хувьд энэхүү төсөл маань LIBOR+2.2-оос 4 нэгж, 4 хувиар байна.

Перу улсад хэрэгжиж буй зэсийн төсөл нь үйл ажиллагаа нь 2016 оноос эхэлсэн. Хувь эзэмшлийн хувьд Хятад улсын Эм Эм Жи Эл Ти Ди 62.5 хувийг, Гуашн интернэйшнл Инвестмент компани бол 22.5 хувийг, Си Ай Ти Ай Си Металл 15 хувийг бол эзэмшдэг юм байна. Зээлийн хүүгийн хувьд LIBOR+3.97 хувьтай байна аа.

Панам улсад хэрэгжиж буй зэсийн төсөл үйл ажиллагааг 2013 оноос эхлүүлсэн. Зээлийн хүүгийн хувьд бол LIBOR+2.75 хувьтай байна. Үүнээс харахад хувь нийлүүлэгчдийн зээлийн хүүгийн 2, 3 дахь үе шат болох LIBOR SOFR нэмэх 6.5 хувь маань эдгээр олон улсын зарим уул уурхайн төслийн зээлийн хүүгийн санхүүжилттэй харьцуулахад 2.5-аас 4.3 нэгжээр өндөр байна.

Та бүхэнд олон улсын групп доторх компаниудын хоорондын зээлжих зэрэглэлийн талаарх зарчмыг танилцуулъя.

Эдийн засгийн хамтын ажиллагаа ба хөгжлийн байгууллагаас 2020 онд гаргасан санхүүгийн гүйлгээнд хэрэгжүүлэх үнэ шилжүүлгийн удирдамжид групп доторх зээлийн зохицуулалтыг тусгасан. Үүнд Оюу толгой төсөлтэй холбоотой чухал зохицуулалтуудыг та бүхэнд танилцуулж байна. Үүнд группийн гишүүнчлэлийн дэмжлэг, группийн зээлжих зэрэглэлийг ашиглах, зах зээлийн зарчмын талаар тусгасан бөгөөд групп доторх зээлийн нөхцөл, зах зээлийн зарчимд суурилна. Мөн группийн гишүүнчлэлийн дэмжлэгийн хүрээнд зах зээлийн зарчмаас ялгаатай байж болох талаар бол дурдсан байгаа.

Эдгээр 3 үзүүлэлтийг та бүхэнд тус бүрд нь танилцуулахад, группийн гишүүнчлэлийн дэмжлэг гэдэг нь групп доторх зээлдэгчид далд дэмжлэгийг өгч болно. Зээлийн нөхцөлд эергээр нөлөөлж болно. Энэ нь тухайн группт харьяалагдсаны давуу тал буюу ашиг гэж үзэж болох бөгөөд ихэвчлэн нэмэлт төлбөр шаардахгүй байж болдог талаар энэхүү удирдамжид тусгасан байна. Зах зээлийн зарчмын талаар мөн дурдсан байгаа. Харьцуулсан үнийн арга буюу групп доторх зээлийн зохицуулалтын хувьд харьцуулсан үнийн арга буюу ижил төстэй нөхцөл бүхий хараат бус буюу харилцан хамааралгүй талуудын хоорондын зээлийн хүүг ашиглах гэдэг бас нэг ийм зарчмыг энэхүү удирдамжид тусгаж өгсөн.

Мөн зээлжих зэрэглэл нь бол групп доторх стратегийн чухал байр суурьтай компаниудын зээлжих зэрэглэл, группийн нийт зээлжих зэрэглэлтэй ойролцоо байх, группийн дэмжлэгтэйгээр илүү сайн зээлийн нөхцөлийг авах боломжийн талаар энэхүү удирдамжид тусгасан байгаа. Рио Тинто компанийн бас сүүлийн байдлаарх зээлжих зэрэглэл бол А нэмэх байгаа. Энэхүү зарчмын хүрээнд ингээд бид нар одоогийн Оюу толгой төсөлтэйгөө харьцуулж харсан. Үүнд Рио Тинто группийн гаргасан яг бондын купон энэ 2025 онд гаргасан бондын купон 5.15 хувьтай байна. Өдий төсөл нөгөө төслийн санхүүжилт буюу 15 санхүүгийн байгууллагаас зээл авсан байгаа. Энэ нь бол нөгөө зах зээлийн зарчмаар буюу эдгээр зээлийн дундаж хүү 7.7 хувь байгаа. Тэгээд хэрвээ олон улсын энэхүү санхүүгийн гүйлгээнд хэрэгжүүлэх үнэ шилжүүлгийн удирдамжийн хүрээнд байх юм бол манай хувь нийлүүлэгчдийн зээлийн хүү маань энэ 2 хүүгийн дунд хэлбэлзэх боломжтой байна аа.

Та бүхэнд хувь нийлүүлэгчдийн зээлийн хүүгийн түвшинг Рио Тинтогийн гаргасан бондын хүүгийн түвшинтэй харьцуулсан үзүүлэлтийг танилцуулъя.

Ажлын хэсэг болон шинжээчийн зүгээс Рио Тинто групп нь бусад Оюу толгойгоос бусад төслүүддээ ямар нөхцөлтэйгөөр ийм зээл олгодог вэ гэдгийг судлах гэж зорьсон. Рио Тинто группийн хувьд жилийн тайландаа хүүгийн хувь хэмжээний талаар огт дурдаагүй байсан учраас бид нар Рио Тинто группийн гаргасан 2025 онд гаргасан бондын дундаж өгөөжтэй хувь нийлүүлэгчдийн зээлийн хүүгийн түвшинг харьцуулсан.

Рио Тинто групп нь санхүүжилтийн схемийн хувьд групп доторх болон хамтарсан

төслүүдэд хөрөнгө оруулалтыг ихэвчлэн толгой компани болон охин компаниараа дамжуулан оруулдаг. Санхүүжилтийн эх үүсвэрийн хувьд олон улсын зах зээлд гаргасан бонд болон бусад санхүүжилтийн хэрэгслээр бүрдүүлдэг групп компани. Группийн хэрэгжүүлж буй төслүүдийн хөрөнгө оруулалтын хэмжээ аудитлагдсан тайланд тусгагдсан боловч хугацаа, гэрээний нөхцөл нөхцөлийн талаарх мэдээлэл тусгагдаагүй учраас эх үүсвэрийн эдгээр мэдээлэлтэй бол бондын мэдээлэлтэй харьцуулсан. Рио Тинто Пи Эл Си болон Рио Тинто Лимитед компанийн баталгаа гарган Рио Тинто Файнс нь 2025 оны 3-р сарын 12-ны өдөр Нью-Йоркийн хөрөнгийн бирж дээр нийтдээ 8.9 тэрбум ам.долларын бондыг 5.15 хувийн купонтой бол гаргасан байна. Тус бондыг гаргасан зориулалт нь Компанийн ерөнхий санхүүгийн үйл ажиллагаа болон богино хугацааны bridge loan бол ер нь эргэн төлөх зорилгоор гаргасан.

Өмнө нь дурдсан Эдийн засгийн хамтын ажиллагаа, хөгжлийн байгууллагаас гаргасан 2020 онд гаргасан нөгөө санхүүгийн гүйлгээнд хэрэгжүүлэх үнэ шилжүүлгийн удирдамжаар групп доторх зээлийн зохицуулалтаар группийн гишүүнчлэлийн дэмжлэгийн хүрээнд 5.15-аар авсан тохиолдолд нэмэлт нөхцөл шаардахгүйгээр тийм ээ энэ тохиолдолд одоогийн хувь нийлүүлэгчдийн зээлийн хүү маань үүнтэй харьцуулахад 6.1 нэгжээр бол өндөр байна аа.

Та бүхэнд Оюу толгой төслийн хувь нийлүүлэгчдийн зээлийн хувь хүүгийн хувь хэмжээг Монгол Улсын гадаад өр тэр дундаа Монгол Улсын Засгийн газрын гадаад бонд, арилжааны банкнууд, хувийн байгууллагуудын санхүүжилтийн хүүгийн түвшинтэй харьцуулсан мэдээллийг хүргэе. Энэхүү слайдаар О Т ХХК бол Оюу толгой ХХК болон Онтрэ ресорс нар хоорондын гэрээгээр Оюу толгой ХХК-ийн Онтрэ ресорс ХХК-ийн өмнөөс хийсэн аливаа хөрөнгө оруулалтыг Оюу толгой ХХК-аас Онтрэд олгосон зээл гэж бүртгэж явж байгаа. Энэхүү зээлийн гэрээний 10.2-т зээлийн хүүгийн хувь хэмжээг Роял банкны прайм хувьсах хүү дээр нэмэх нь 2 хувь гэж зохицуулсан байгаа. Энэ нөхцөлтэй харьцуулахад Онтрэ ресорс ХХК-ийн Оюу толгой ХХК-аас авсан зээлийн дундаж хүү 6.7 хувь буюу одоогийн хувь нийлүүлэгчдийн хүүгийн хувь хэмжээнээс 4.6 нэгжээр өндөр байна.

Та бүхэнд Оюу толгой төслийн хувь нийлүүлэгчдийн зээлийн хүүг Монгол Улсын Засгийн газрын гадаад бондын дундаж купонтой харьцуулсан үзүүлэлтийг харуулъя. Сүүлийн үеийн мэдээллээр буюу 2025 оны 2 дугаар улирлын гүйцэтгэлээр Монгол Улсын нийт гадаад өрийн үлдэгдэл 39.6 сая ам.долларт хүрсэн. Өмнөх оны мөн үеэс 13 хувиар буюу 4.5 ам.доллараар нэмэгдсэн байгаа. Үүнд Монгол Улсын Засгийн газрын гадаад өр 824 сая ам.доллараар нэмэгдэж, 8.8 тэрбум ам.долларт хүрсэн. Эдгээр Монгол Улсын Засгийн газрын гадаад бондын дундаж купон 6.5 хувь байгаа нь хувь нийлүүлэгчдийн одоогийн хүүгийн хувь хэмжээнээс 4.8 нэгжээр өндөр байна.

Өмнөх слайдаар та бүхэнд хувь нийлүүлэгчдийн зээлийн хүүгийн хувь хэмжээг Монгол Улсын Засгийн газрын гадаад бондын купонтой дундаж купонтой харьцуулсан харьцаа үзүүлэлтийг үзүүлсэн бол одоо Монгол Улсын арилжааны банкны гадаадаас татсан долларын санхүүжилтийн дундаж хүүтэй харьцуулсан үзүүлэлтийг харуулъя. Банкны секторын гадаад өрийн үлдэгдэл 2025 оны 2 дугаар улирлын байдлаар 3.1 тэрбум ам.долларт хүрсэн. Өмнөх оны мөн үеэс 1.3 тэрбум ам.доллараар нэмэгдсэн байна. Гадаад өрийн бүтцийн хувьд 62 хувийг бол урт хугацаат зээл, 29 хувийг бонд болон өрийн бичиг, 5 хувийг эдийн засгийн харьяат бус гэдэг эзэмшдэг харилцах хадгаламжийн дансны эх үүсвэр. Үлдсэн 4 хувийг богино хугацаанд зээлийн өглөг тус тус эзэлж байгаа. Банкны секторын гаднаас татсан долларын санхүүжилтийн дундаж хүү 2016-2025 оны хооронд 5.8 хувь байгаа нь хувь нийлүүлэгчтэй одоогийн зээлийн

хүүгийн хувь хэмжээнээс 5.5 нэгжээр хүүгийн хувь хэмжээ нь арилжааны банкнуудын гаднаас татсан долларын санхүүжилтийн дундаж хүүгээс 5.5 нэгжээр өндөр байна.

Өмнөх слайдуудаар танилцуулсан нийт хүүгийн хувь хэмжээг одоогийн хувь нийлүүлэгчдийн зээлийн хүүгийн түвшинтэй харьцуулсан слайдыг та бүхэнд харуулж байна. 2024 оны жилийн дундаж хүү бол хувь нийлүүлэгчдийн зээлийн 2024 оны жилийн дундаж хүү одоо энэ бусад санхүүгийн хэрэгслүүдийн хүүгийн түвшинтэй харьцуулахад 3-6 нэгжээр өндөр байна аа.

Шинжээчийн зүгээс урьдчилсан дүгнэлтийг дараах байдлаар гаргаж байна. Зээлийн хүүгийн хувь хэмжээний хувьд бол хувь нийлүүлэгчдийн гэрээ болон нэмэлт өөрчлөлт оруулж дахин тодотгосон Хувь нийлүүлэгчдийн гэрээ байгуулагдах үеийн санхүүжилтийн хүүгийн судалгаа бол хангалттай хийгдээгүй байна. Тухайн үеийн олон улсын санхүүжилтийн нөхцөл байдлыг харгалзаж үзээгүй байна гэж дүгнэсэн.

Хоёрт нь гэрээ байгуулагдах үеийн болон гэрээ байгуулагдах үеийн он болох одоо 2011 он, хүүгийн зээлийн хүү бууруулах хэлцэл хийгдэж байсан 2018 оны эдийн засгийн нөхцөл байдал бол өнөөгийн 2025 оны Монгол Улсын эдийн засгийн нөхцөл хамаагүй сайжирсан байгаа. Тэгэхээр хүү бол зайлшгүй буурах үндэслэл байна.

Гуравт нь Монгол Улсын гадаад өр болон хувийн секторын зээлийн хүүтэй харьцуулахад 3.7-гоос 6 нэгжээр өндөр байна аа. Олон улсын санхүүжилтийн нөхцөлүүдтэй харьцуулахад 3-6 нэгжээр мөн өндөр байна. Мөн олон улсын зарчимд нийцүүлэх зэргийг харгалзаад зээлийн хүү бол зайлшгүй буурах үндэслэлүүд үүссэн байна гэж дүгнэсэн.

Дөрөвт нь Оюу толгой төслийн санхүүжилтийн одоогийн схемд дүн шинжилгээ хийх зайлшгүй хэрэгцээ шаардлага үүссэн байна. Санхүүгийн хэрэгслийг зардал багатай өөр хэрэгслээр солих төслийн буюу Оюу толгой ХХК-ийн санхүүгийн чадавхыг зайлшгүй сайжруулах шаардлагатай гэж үзлээ. Та бүхэнд баярлалаа. Одоо өгөөжийн талаарх танилцуулгыг манай дараагийн шинжээч танилцуулах болно оо.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: Шинжээчид маань жоохон товчхон яриарай. Өнөөдөржин хүмүүс сууж байгаа. Өгөөж бас тод товчхон байгаа.

Шинжээч: Та бүхэнд энэ өдрийн мэндийг хүргэе. Энэ хэсгээр та бүхэнд Оюу толгой төслөөс Монгол Улсын хүртэх өгөөжийн талаарх асуудал сэдвээр шинжээчийн бэлтгэсэн танилцуулгыг хүргэх болно оо. Танилцуулга эхлэхийн өмнө Оюу толгой компани болон өмнөх шинжээчтэй адилтгахаар Оюу толгой компани болон Эрдэнэс Оюу толгой компаниас ирүүлсэн санхүүгийн модель нь болохоор байгууллагын нууцтай мэдээллийг агуулсан тул нээлттэй мэдээллийн хүрээнд уг танилцуулгыг бэлтгэн хүргэж байгааг мэдэгдэж байна аа.

Юуны өмнө өгөөж гэдэг ойлголтыг Монгол Улсын Үндсэн хуулийн 1 дүгээр бүлгийн 6.2 дугаар зүйлд Стратегийн ач холбогдол бүхий ашигт малтмалын ордыг ашиглахдаа байгалийн баялаг ард түмний мэдэлд байх зарчимд нийцүүлэн түүний үр өгөөжийн дийлэнх нь ард түмэнд ногдож байх эрх зүйн үндсийг хуулиар тогтооно гэж заасан байдаг. Энэ Үндсэн хуулийн нэмэлт, өөрчлөлт 2019 оны 11-р сарын 14-ний өдөр баталсан Монгол Улсын Үндсэн хуульд оруулсан нэмэлт, өөрчлөлтөөр өөрчлөн найруулсан байдаг ба үүнд туссан үр өгөөж гэдгийг холбогдох баримт бичигт юу гэж тодорхойлсныг судлахад 2019 оны уг Үндсэн хуулийн нэмэлт, өөрчлөлтийг хэлэлцсэн

Төрийн байгуулалтын байнгын хорооны хуралдааны тэмдэглэлд үр өгөөж гэдэг нь үр өгөөж гэдэгт татвар хураамж, төлбөр, ашиг, ногдол ашиг зэргийг бол хамруулан ойлгох талаар дурдсан байдаг.

Мөн энэ ойлголтыг цаашлаад бусад хууль тогтоомжид тодорхой заахаар хэлэлцэж байсан ба 2020 оны 1-р сарын 9-ний өдөр баталсан батлагдсан Монгол Улсын Үндсэн хуульд оруулсан нэмэлт, өөрчлөлтөд хууль тогтоомжийг нийцүүлэх, түүнтэй холбогдуулан авах арга хэмжээний тухай Улсын Их Хурлын 2 дугаар тогтоолын хавсралтын 1.1 дүгээр зүйлийн нэг дэх хэсэгт үр өгөөжийг татвар ашиг гэх мэт гэж нээлттэй хүрээнд тодорхойлсон байдаг. Түүнчлэн Үндсэн хуулийн 6.2-т бас нэгэн заалт байдаг нь газрын хэвлийн баялгийн үр өгөөжийг үндэсний баялгийн санд төвлөрүүлэх талаар дурдсан байдаг. Өөрөөр хэлбэл, Үндэсний баялгийн санд төвлөрүүлэх орлого нь бас нэгэн үр өгөөжийг тодорхойлох хэлбэр болж байгааг харж болно.

Үндэсний баялгийн сангийн тухай хуулиас хуулийн 11.1 буюу баялгийн сангийн эх үүсвэр хэсгийн 11.1.2 буюу хуримтлалын сангийн эх үүсвэр хэсэгт татварын бус бүрэлдэхүүн хэсгүүд буюу ногдол ашиг, АМНАТ мөн зарим татварын бус орлого, орлогыг бол багтахаар, орлого бол үр өгөөжид багтахаар бол тодорхойлсон байдаг. Эндээс бол шинжээчийн урьдчилсан дүгнэлтээр өгөөжийг бол тодорхойлсон нэгдсэн ойлголт байхгүй байна аа гэсэн дүгнэлт гарч байна.

Энэ слайдаар бол хөрөнгө оруулагч талуудын өгөөжийн тодорхойлолт, үзүүлэлтүүдийн санал нэгдсэн эсэхийг бол харуулж байна.

Монгол Улсын Засгийн газрын 34 хувийн хувь эзэмшлийг төлөөлж байгаа Эрдэнэс Оюу толгой компани болон хөрөнгө оруулагч талуудын өгөөжийн тодорхойлолт буюу өгөөжид хамруулж буй үзүүлэлтүүд тухайн үзүүлэлтүүдийн тооцоолол бол харилцан адилгүй санал зөрүүтэй, санал нэгддэггүй гэдгийг харуулж байна.

Слайдын зүүн хэсэгт Оюу толгой компаниас цахим орчинд нийтэлсэн постерыг харуулж байна. Энэ постерт Оюу толгой төслөөс монголчуудын хүртэх нийт өгөөж 71 хувь, хөрөнгө оруулагчийн өгөөж бол 29 хувь байна аа гэсэн ийм постерыг нийтэлж байсан байна. Слайдын баруун талд бол 2009 оны 7-р сард тухайн үеийн Ерөнхий сайд С.Баярын хэлсэн бичлэгийг оруулж байна.

Бичлэг: Үндсэн хувилбар буюу Эдийн засгийн байнгын хорооноос гаргасан дүгнэлтийн дагуу Монголын тал 34 хувиа Монгол Улсын хуулийн дагуу эзэмших хувилбараар тэр 34 хувиа огт эзэмшихгүй байх, тэгэхдээ татварын ямар ч хөнгөлөлт үзүүлэхгүй байх хувилбараар аваад үзсэн ч энэ төслийн эдийн засгийн ашиг Монголын талын өгөөж нь нөгөө талынхаас хамаагүй их байгаа, 55-аас 77 хувь байгаа гэдгийг давтан хэлье ээ.

Шинжээч: Энэ слайдаар болохоор өгөөжийн талаарх дараагийн байр суурь болох 2012 оны 11-р сарын 23-ны өдөр Оюу толгойн гэрээний асуудлаарх мэтгэлцээний үеэр тухайн үеийн Сангийн сайд С.Баярцогтын ярилцлагыг хүргэж байна аа.

Бичлэг: Нэгдүгээрт, Оюу толгойн гэрээ бол эрсдэлгүй гэрээ байгаа. Монгол Улсад ямар ч эрсдэл байхгүй. Хоёрт, Оюу толгой бол Монгол Улсад ашигтай гэрээ байгаа. Нийт орлогын 53 хувийг буюу өнөөгийн үнэ цэнээр нийт орлогын 59 хувийг нь бол Монгол Улс эзэмшиж байгаа. Энэ бол хөрөнгө оруулалтын гэрээ. Энэ бол зээлийн

гэрээ биш, эрсдэлгүй. Эрсдэлгүйгээ тайлбарлая. Байгалийн баялаг 100 хувь Монгол Улсын Засгийн газрын мэдэлд байна. Төслийн санхүүжилт 100 хувь гаднаас орж ирж байна. Компанийн эзэмшлийн хувьд 66 нь хөрөнгө оруулагч тал, 34 нь Монголын тал. Ашгийн хуваарилалтын хувьд бол 53 хувь нь Монголын талд, 47 хувь нь хөрөнгө оруулагчдын талд байна.

Шинжээч: Дараагийн слайдаар бол өгөөжийн талаарх дараагийн байр суурь болох тухайн тухайн үеийн 2015 оны 5-р сарын 22-нд тухайн үеийн Ерөнхий сайд Ч.Сайханбилэгийн хэлсэн Оюу толгой төслөөс хүртэх Монголын талын өгөөжийн талаар бичлэгийг толилуулж байна аа.

Бичлэг: Далд уурхайг явуулснаар, энэ хэлэлцээрээ хийснээр Монголын талд ямар ч хүмүүсийн хийсэн энэ санхүүгийн моделиор Монголын талд хүртэх үр өгөөж өнөөдөр 54.9 хувьд байгаа. Энэ бол өнөөдрийн яг зэсийн үнэ цэнээр ийм байгаа юм. Зэсийн үнэ буугаад буугаад 5 мянга дээр очлоо гэхэд бид нарын үр ашиг үр өгөөж 53.9 хувь дээр байна аа. Одоо би бол бас хэдхэн хоногийн өмнө...

Шинжээч: Энэ слайдаар Оюу толгой төслийн өгөөжийн тооцооллыг харуулсан байгаа. 2010 оны 3-р сарын 26-ны өдөр батлагдсан Оюу толгой төслийн ТЭЗҮ-д хөрөнгө оруулагч тал 47 хувийн өгөөж, Монголын тал бол 53 хувийн өгөөж хүртэнэ ээ гэсэн тооцоолол байсан бол өнөөдрийн байдлаар Монгол Улсын Засгийн газраас цахим орчинд нээлттэй мэдээлсэн мэдээллээр Монголын тал бол 37 хувийн өгөөж, хөрөнгө оруулагч тал бол 63 хувийн өгөөж хүртэж байна аа гэсэн ийм мэдээлэл байна. Та бүхэнд анхаарал хандуулсан явдалд баярлалаа. Шинжээч танилцуулж дууслаа.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: Шинжээчийн танилцуулга дууслаа. Монгол Улсын Их Хурлын хяналт шалгалтын тухай хуулийн 48 дугаар зүйлийн 48.3 дахь хэсэгт нотлох баримт шинжлэн судлах зорилгоор гэрч, шинжээч, хянан шалгагч болон бусад оролцогчоос сонсгол даргалагч болон түр хорооны гишүүд асуулт асууж болно оо гэж заасны дагуу асуулт асуух түр хорооны гишүүд нэрсээ өгнө үү. Э.Болормаа гишүүнээр тасалъя. П.Ганзориг гишүүний микрофоныг өгье.

Улсын Их Хурлын гишүүн П.Ганзориг: Шинжээч түрүүний танилцуулсан слайдаас энэ Рио Тинтогийн ашгийн хүүгийн орлогын нөлөө гээд слайд байсан тэрийг гаргачхаач. Дугаар нь 17. Тэгээд энэ танилцуулга, мэдээлэл нотлох баримтуудаас харахад сүүлийн 2 өдөр бас бид нар нэлээн л дэлгэрэнгүй хэлэлцүүлэг явуулж байна. Өнгөрсөн 16 жилийн урьд туршид болсон бүх процесс дээр бас оролцсон хүмүүс өөрсдийн санал дүгнэлтүүдээ хэлж байна. Тэгээд энэ маань бол анхнаасаа Монгол Улсын хүлээж байсан нэг том уул уурхайн хамтарсан төслөөс 50-аас дээш хувийн өгөөжийг хүртэнэ ээ гэсэн хүлээлттэй байсан бол эсрэгээрээ санхүүгийн мөнгө хүүлэх схем болж хувирсан байна. Энэ бол ойлгомжтой. Би энийг нэг 2 зүйлээр бас тодорхой баримтаар харуулъя гэж бодож байна.

Нэгд нь энэ шинжээчийн танилцуулсан Рио Тинто группийн 2024 оны байдлаарх өөрийнх нь борлуулалтын орлого болон ашигтай холбоотой мэдээллүүд байж байгаа. Энд Оюу толгой оруулж байгаа нөлөө борлуулалтын орлогоороо 4 хувийг нь эзэлж байгаа хэдий ч цэвэр ашгийнх нь 13 хувийг хүүгийн төлбөрөөрөө Оюу толгой оруулж байгаа. Өөрөөр хэлбэл борлуулалтын орлого дээр 4 байхад тэрнээсээ 3 дахин өндөр дүнтэй. Оюу толгойн борлуулалтын орлогын 2.2 тэрбум ам.долларын 1.5 тэрбум доллар нь хүүгийн төлбөрт явж байна гэсэн үг. Тэгэхээр энэ уул уурхайн төсөл үү, санхүүгийн мөнгө хүүлэлтийн схем үү гэдгийг бас бодох ёстой болчихжээ. Энэ дээрээ

бид нар дүгнэлт хийж тодорхой санал шийдэл гаргаж өөрчлөх ёстой. Энэ бол цаг нь болсон. Ингээд яваад байж болохгүй ээ.

Мөн энэ үүнтэй холбоотой би энэ гэрээг байгуулах болоод түүнээс хойш бас гол зүйлүүд нь оролцож байсан С.Баярцогт сайдаас, мөн ажлын хэсгүүд бас тодорхой хэмжээнд ажиллаж байсан Г.Тэмүүлэн гишүүнээс, Рио Тинто Оюу толгойн бас төлөөлөл С.Мөнхсүх захирлаас мөн Оюу толгойн ТУЗ-ийн гишүүн Н.Цэрэнбат, Э.Баясгалан нараас нэг хэдэн асуулт асуумаар байна. Энэ уул уурхайн. Нэмэлт нэг минутаа авчихъя.

Уул уурхайн томоохон төслүүдэд гэрээ татварын энэ дэглэмийг тогтоохдоо тодорхой эрсдэлийг бууруулах зорилгоор Өү Си Дигийн зөвлөмж байдаг. Өөрөөр хэлбэл ЭЗХАХБ зөвлөмж гаргасан байдаг. Ийм төслүүд дээр хөрөнгө оруулалтууд хийхдээ хөрөнгө оруулагч тал татвар болон ногдол ашиг ногдуулахын өмнө өөрийнхөө ашгийг авахдаа зардал хэлбэрээр урьдчилж авдаг. Элдэв хүүг юу менежментийн төлбөр хөрөнгө гээд. Санхүүгийн үйл ажиллагааны бас схем хийж өндөр хүүтэй зээл өгч авдаг. Тийм болохоор дараах зүйлүүдийг анхаарах ёстой гээд хэд хэдэн зөвлөмж байна.

Нэгд, холбоо хамааралтай этгээдээс их хэмжээний зээл өгдөг. Энэ өөрөөр хэлбэл нийт авч байгаа зээлийн тэр төсөлд орж байгаа санхүүжилтийн 3-ны 1-ээс уг нь хэтрэхгүй байх ёстой гэсэн зохимжтой харьцаа байж байгаа. Энэ нь манай Монгол Оюу толгойн төслийн хувьд 78 хувьд хүрчихсэн, 14.6 тэрбум доллар гэсэн.

Хоёрт, хүүгийн түвшин олон улсын жишигт нийцэх ёстой гээд тэрнээс өндөр байж болохгүй ээ гээд. Гэтэл Рио Тинто бонд гаргахаараа 5.1-ээр татдаг, Монгол руу Оюу толгой руугаа өгөхөөр 11 хувьтай зээл өгдөг, Онтрэд өгөхөөрөө 6.7-гоор өгдөг, Оюу толгойд болохоор 11 болчихдог 2 дахин өндөр энэ бол өндөр хүүгээс мөнгө хийх л арга.

Гуравт, хүүгийн зардал хязгаартай байх ёстой бас нийт зардал дотроо. Энэ хэмжээ хязгаараасаа давсан.

Дөрөвт, энэ менежментийн төлбөр шимтгэл бас өндрөөр тавьдаг. Энийг бас анхаарах ёстой гэж байгаа.

Онтре дээр болохоор 1.2-оор менежментийн зардал авч байгаа. Оюу толгой дээр 5 дахин өндөр. Мөн уул уурхайн гэрээнүүдийг нууцлахгүй байх олон нийтэд ил тод байх гээд ийм зарчмуудыг тавьсан байдаг...

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: Ганзориг гишүүн нэмэлт нэг минут.

Улсын Их Хурлын гишүүн П.Ганзориг: ...Тэгэхээр эдгээр ийм тодорхой ил байгаа энэнээс дордуулж болохгүй шүү. Ийм байдлаар дөнгө занга тавьдаг юм шүү гэж байхад манай Монгол Улс бүгд рүү нь яваад орчихсон энэ гэрээгээрээ. Тэгэхээр анх энэ гэрээг байгуулж байхад С.Баярцогт сайд энэ зөвлөмжийг ер нь мэдэж байсан уу? мэдэж байсан бол энийг хэрэгжүүлэх гэрээнд тусгах ямар ажлууд хийсэн бэ? Үүнээс хойш ер нь оролцсон хүмүүс ТУЗ-ийн гишүүдээс энэ дээр бас ямар арга хэмжээнүүд авч байсан бэ? Оюу толгой Рио талаас бол энэ хамтарсан энэ том төсөл дээрээ харилцан ашигтай, ижил тэгш шударга, ёс зүйтэй бизнес хийхийн тулд энэ зөвлөмжүүдийг ер нь та нар юу гэж бодож байгаа юм?

Тэгээд хоёрт ер нь цаашдаа бид нар энэ зүйлүүдийг ялангуяа С.Баярцогт сайд, Г.Тэмүүлэн гишүүн нараас асуухад яаж өөрчлөх гарц гаргалгаа шийдэл байна аа гэдгийг асуумаар байна.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: 9 номерын микрофон.

Гэрч С.Баярцогт: П.Ганзориг гишүүний асуултад хариулъя. Би ер нь таны тавьсан бараг бүх саналтай санал нэг байна аа. Одоо л бид нар яг зөв ярьж байна. Тэгэхгүй ингээд л урьд нь дандаа ийм буруутан хайгаад л бие бие рүүгээ дайраад байдаг байхгүй юу. Ер нь энэ гэрээ анх аягүй хүндрэлтэй хийгдсэн. 2007 онд хийгдсэн гэрээний төслийг хараарай. LIBER 3.3 гэж байгаа, менежментийн төлбөр нь 3, 6 гэж байгаа. Тэгээд татварт хамааруулахгүй зардалд оруул энэ тэр гээд 2007 оноос явчихсан байхгүй юу. 2002 оны төсөл дээр орж ирэхдээ Ю Эс Си Пи Эй 9.9, 3, 6 хэвээрээ зардалд оруулахгүй гэдэг нь бас хэвээрээ. Би энэ гэрээг 2009 оны 7-р сарын 21-нээс хариуцсан юм. Тэгээд бүгдийг нь хуульд нийцүүлнэ ээ, энийг яаж хийх вэ гэдэг ийм асуудал тулсан. Тэр үед бол Айвенхоу Майнз 92 бол 2 баг гаргаад, энэ хоёр хоёулаа модельтой манайх өөрөө модельтой, дундын нэг модельтой тэгээд л ингээд л зөндөө маргаан болдог байсан юм. Тэгээд бид нар бол 53-аас буулгахгүй ээ. Ерөөсөө бид нарын зорилт өгөөжөө тэгээд том тооноосоо эхэлж байсан байхгүй юу. Доторх юмаа ярихгүйгээр.

Нэгдүгээрт хуульд нийцүүлъя. Яагаад асуудлын гол нь юун дээр хүндэрсэн бэ гэхлээр манай тэр 2 дахь төсөл аягүй хөнгөлөлт өгчихсөн байхгүй юу татвар дээр энийг хэрэглэхгүй, энийг хэрэглэхгүй гээд. Тэгэнгүүт тэд нарыг бүгдийг нь хэрэглээд эхлэнгүүт яг хүчин төгөлдөр үйлчилж байгаа хуулиар өгөнгүүт нөгөө моделийн бүх тоо хөдлөөд эхэлсэн байхгүй юу. Тэгэнгүүт маш их хэмжээний маргаанууд заалт болгон дээр үүссэн. Тэгэхлээр нь зэрэг ингээ. Ашгийнхаа 53 хувийг бид нар авъя, танайх 47-гоо ав. Тэгээд энэ дотор зардлуудаа ингээд доош нь жагсаая. Одоо жишээ нь бид нар НӨАТ-ын буцаан олголт өгөхгүй байнгуут 240 хэдэн саяар манай ингээд нэмэгдчихэж байгаа байхгүй юу. Гэх мэтчилнгээр ингэж явсаар байгаад ямар ч тохиолдолд 53, 47 дээрээ барья аа гэдэг юмаар тохирсон юм.

Ингээд манайх бол нэг ч татварын хөнгөлөлт өгөөгүй, татваруудаа бүгдийг нь авсан. Харин 7, 8 төрлийн татвар тогтворжуулсан. Ингээд явсан. Энэний дараа ямар хүндрэл гарсан бэ гэхлээр бид нар давуу эрхийн хувьцаагаар санхүүжүүлэх эрхийг нь нээчихсэн байсан. Энэ анхны гэрээн дотор. Тэгсэн чинь манайх нөгөө энгийн хувьцаа давуу эрхийн хувьцаагаа ойлгохгүй Монгол Улс нөгөө 34 хувь чинь байхгүй болчихсон байна аа гэдэг зөндөө улс төр болоод, тэгээд би нөгөө талаа дуудаад үгүй ээ хэлэлцээр хийе ээ, би энэ давуу эрхийн хувьцааны санхүүжилтийг Монголынхоо талд ойлгуулж чадахгүй байна аа. Ерөөсөө нэг ч хүн хүлээж авахгүй байна. Монголчууд юу гэж үзэж байна гэхээр монголчууд хувьцаагүй болчихжээ л гэж үзээд байна.

Тийм учраас энэ санхүүжилтийг больё, энийг орлуулъя гээд. Тэрний дараа над дээр 2 том асуудал байсан. Би зүгээр байнга бодож байсан зүйл. Хүү өндөр байна аа, хүүг буулгая. Олон улсын жишиг рүү татъя. Дараа нь менежментийн төлбөр аягүй өндөр байна. Тийм учраас менежментийн төлбөрийн 2 санал тавьсан. Байгаа хүүг нь 2 дахин багасгая, 3, 6-г суурийг нь хэвээр нь авч үлдэнэ гэвэл 1.5, 3 болгоё эсвэл Капекс Опекс хоёрынхоо аль нэгийг сонгоё. Тэгэхгүй хоёулан дээр нь яваад байгаа учраас гэсэн ийм зарчмын саналууд тавиад эхний ээлжид тохирч чадсан зүйл маань юу байсан гэхлээр санхүүжилт дээрээ ярья. Тэр давуу эрхийн хувьцаагаа больё. Хүүн дээр ярья. Би хүүг яаж тохирсон бэ гэхлээр би зарим нэг юмыг нь хаалттай хурал дээр

хэлье гээд байгаа юмыг чинь энд зүгээр ярьж чадахгүй. Тэгэхдээ 6.5 дээр нь LIBOR+6.5 гэж тохирсон. Одоо би тэгээд энэ нюансуудыг нь бүгдийг нь яривал энэ чинь одоогийн хэлэлцээр эд нар жоохон нөлөөлчих байх гэж би зүгээр бодож байгаа учир...

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: 9 номерын микрофон нэг минут.

Гэрч С.Баярцогт: ...Дараа нь энэ нөгөө нэг уг нь Дубайн хэлэлцээрийг дараа нь ярина гэж байснаа Дубайн хэлэлцээрийг оруулаад ирлээ шүү дээ тиймээ. Одоо нөгөө санхүүжилттэй холбогдуулаад. Тэгээд би энэ түр хорооны гишүүдээс та нар 2015 оны 4-р сарын 14-ний Засгийн газрын 15-ны хаалттай хуралдааны тэмдэглэлийг та нар уншсан уу? Яг энэ Дубай хэлэлцээрийг хэлэлцсэн хаалттай хуралдаан байгаа. Энэ асуудалтай холбогдуулаад одоо Г.Тэмүүлэн гишүүн Уул уурхайн дэд сайд байсан. Би Засгийн газрын ХЭГ-ын дарга байсан. Би ҮАБЗ-ийн бүх гишүүдэд орсон. Энэ алдаанууд гараад байна аа. Намууд хамтарч байсан учраас би Шадар сайд дээр орсон юм.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: 9 номероос сүүлийн тодруулга.

Гэрч С.Баярцогт: Манай Ерөнхий сайд бол ингээд зүтгээд байна. Яг санхүүгийн хувьд маш их хэмжээний хохирол учруулаад бид нарын ногдол ашиг авах хэмжээг хойшлуулах гээд байна аа. Тийм учраас та энэ Засгийн газрын хурал дээр хэлж өгөөч ээ. Бид нар энэ өөрсдийнхөө байр суурийг илэрхийлье ээ. Тэр хүн маань одоогийн Ерөнхийлөгч байгаа. Энэ Засгийн газрын хуралдаан дээр бүх асуудлууд нь байгаа. Тэгээд хүч түрээд явсан. Яг энэ 2015 оны хэлэлцээрийн үр дүнгээс эхлээд зээлийн хэлэлцээр болж хувирсан юм. Энийг бид нар бүгдээрээ харж байсан. Тэгээд энийг хэлсэн. Тэгэхдээ 2015 оны хэлэлцээрийн нэг давуу тал нь юу байсан гэхлээр яг ингээд шахаанд оруулаад байсан. 2012 оноос 2015 оны хооронд 3 жил далд уурхайн бүтээн байгуулалт чинь зогсчихсон байсан шүү дээ. Тэгээд энийг явуулахын тулд ингэхээс өөр арга байхгүй гэдгээр хүч түрж байгаад хийчихсэн. Тэгээд та нар тэр нууц хуралдааны протокол эд нарыг үзвэл бид нар тэр үед зөндөө.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: Дараагийн Г.Тэмүүлэн гишүүн 11 номерын микрофон.

Гэрч Г.Тэмүүлэн: Та бүхэнд бас энэ оройн мэндийг хүргэе. Юуны өмнө би бас товчхон зүгээр өөрийгөө танилцуулах нь зөв байх. Ерөнхийдөө яг энэ асуудлаар тодорхой хэмжээний зарчмын байр суурийг бас илэрхийлэх ёстой хүний нэг болов уу гэж бас ойлгож байгаа. 2009 онд Хөрөнгө оруулалтын гэрээ байгуулах Засгийн газрын ажлын хэсгийн нарийн бичгийн даргаар ажилласан. Ингээд тэр албан тушаалд томилогдохдоо бол давхар Эрдэнэс Монгол компанийн дэд захирлаар бол томилогдсон. Ингээд Эрдэнэс Монгол компанийн дэд захирлаар 2014 оны 4-р сар хүртэл бол ажилласан байгаа. Энэ хугацаанд би 2013 оны 9-р сараас 2015 оны 4-р сарын 20 хүртэл буюу 1 жил 6 сарын хугацаанд Оюу толгой компанийн Монголын талыг төлөөлсөн ТУЗ-ийн гишүүнээр бол ажилласан. 2015 оны 4-р сарын 20-нд Оюу толгой компанийн ТУЗ-ийн гишүүнээс өөрийн хүсэлтээр чөлөөлөгдсөн байгаад байгаа юм. Тэгэхээр магадгүй Оюу толгойн ТУЗ-ийн түвшин дэх хамгийн анхны бөгөөд магадгүй цорын ганц өөрийн хүсэлтээр чөлөөлөгдсөн ТУЗ-ийн гишүүн бол байх аа л гэж бол бодож байна.

За үндсэндээ бид нарын үндсэн асуудал маань яг гол суурь асуудал руугаа би

орж байна гэж харж байгаа. Тэгэхээр бид нарын хувьд ч Монголын талын хувьд гэрээнийхээ хэрэгжилт дээр бас тодорхой анхаарах шаардлага байсан. Мөн дээрээс нь сүүлд юу гэдэг юм Хөрөнгө оруулалтын гэрээ батлагдсанаас хойших батлагдахаас өмнөх ч гэсэн ер нь Улсын Их Хурлаас болоод төрөөс гаргасан бүх шийдвэрүүдийн хэрэгжилтүүд дээр бас анхаарах зайлшгүй шаардлага бол байсан гэдгийг бол би бас нэгд онцолж хэлэх ёстой гэж бол хараад байгаа. Энд нэг талдаа би магадгүй үл ойлголцол үүсэж байгаа, бид нарын яг ярьж байгаа үндсэн фокус маань бол 2009 оны гэрээ 2010 оны ТЭЗҮ дээр тусгагдсан үр өгөөж хаачсан бэ гэдэг асуудлыг яриад байгаа. Тэгэхээр энэ бол бид нарын үндсэн суурь асуудал маань гэж харж байгаа. Би уг нь энэ түр хорооны ажлын хэсэг Түр хороо маань бол зөвхөн Онтрэ биш зөвхөн зээлийн хүүг бууруулах асуудлаар биш суурь Монголын талын үр өгөөжийг нэмэгдүүлэх, өмнөх тохирсон суурь зарчимд хүргэх ийм юу гэдэг юм зорилготой ажлын хэсэг байсан бол гэж би эхнээсээ бас бодож байсан. Яагаад вэ гэвэл зээлийн хүүг бууруулах асуудал Онтрэгийн гэрээний юу гэдэг юм тусгай зөвшөөрлийн асуудал бол магадгүй Монголын талын хүсэж байсан тэр бид бүхний өмнө тохирсон бизнесийн зарчмаар тохирсон тэр 53 хувийн үр өгөөжид хүрэх 10 асуудлын магадгүй 2 дахь нь байгаад байгаа юм. 2 асуудал байгаа.

Тэгэхээр бид нарын үндсэн том зорилго маань бол ерөөсөө үндсэндээ бизнесийн яриа хэлэлцээ гэдэг талаасаа бид нар энийг өмнөх тохирсон үр өгөөждөө хүргэх л асуудал. Тэгэхээр энэ дээр бол энэ тал дээр одоо юу гэдэг юм өнөөгийн мөрдөгдөж байгаа хууль тогтоомжууд болоод хөрөнгө оруулалтын гэрээ, хувь нийлүүлэгчдийн гэрээг бол хөрөнгө оруулагч тал буюу Рио Тинто бол үүргээ биелүүлэхгүй байгаа. Хөрөнгө оруулалтын гэрээ гэдэг бол бизнесийн зарчим талаасаа энэ бол бид бүхний заавал дагаж мөрдөх хамтарсан бизнесийн үндсэн хууль гэж би ойлгож байгаа юм. Энэ хөрөнгө оруулалтын гэрээ өөрөө юун дээр суурилсан юм бэ гэхээр ТЭЗҮ дээр суурилсан, 2010 онд батлагдсан, 2010 оны 3-р сард батлагдсан. Энэ дээрээ суурилж бид нар Монголын талын хүртэх үр өгөөжийг нэрлэсэн үндсэн дээр 53 өнөөгийн үндсэн дээр 58 хувьд хүргэнэ ээ гэдэг энэ зарчмыг бол тохирсон байгаад байгаа юм.

Тэгэхээр 2009 оны гэрээний суурь зарчим маань бол энэ дээр байсан гэдгийг би нэгдүгээрт онцолж хэлэх гэж байгаа юм. Одоо үр өгөөж хааччихаад яагаад бид нар ийм эргэлзээ тээнэгэлзэлд орчихоод бид нарын 53, 58 гэдэг үр өгөөж маань 37 гэдэг хувь руу оров оо гэдэг асуудал байгаа юм. Тэгээд энэ бол энд үндсэндээ Оюу толгойн гэрээн дээр 3 удаагийн том хэлэлцээр бол явагдсан.

Нэгдүгээрт гэрээ байгуулагдсанаас хойш 2011 онд 5-р сар үргэлжилсэн хэлэлцээр. Энүүгээр бид нар хувь нийлүүлэгчдийн гэрээний өөрчлөлтийг бол хийсэн. Дахиад хөрөнгө оруулалтын гэрээний тодотголудыг бас нэмж хийсэн байгаад байгаа юм. Та бүхэн тэрийг бас авсан байх гэж бодож байна. Дээрээс нь 2013-2015 онд үргэлжилсэн 3 жил үргэлжилсэн хэлэлцээр бас явсан. Энэ нь эцсийн дүндээ нөгөө Дубайн гэрээ гэдэг нөгөө нэг муу нэртэй энэ гэрээ рүү орсон байгаад байгаа юм. 3 дахь нь бол би санаж байгаагаар 2021 онд Засгийн газар дээр байгуулагдаад хэлэлцээ хийсэн 2.3 их наядын Монголын талын ногдол ашигт хуваарилагдаж байсан үр өгөөжийг тэглэсэн асуудлууд байгаад байгаа юм. Тэгэхээр...

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: 11 номерын микрофон нэмэлт минут.

Гэрч Г.Тэмүүлэн: 2 минутаар авчихвал.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: 2 минутаар.

Гэрч Г.Тэмүүлэн: Тэгэхээр одоо бол би зүгээр үндсэндээ бид бүхний хувьд 2 мянга үндсэн бид нарын 2009 онд тохирсон суурь зарчим маань бол 2014, 2015 оны тэр яриа хэлэлцээгээр 2015 оны Дубайн гэрээгээр байхгүй болсон. Энийг тодорхой хэмжээнд залруулах ажлыг бол 2021 онд хийсэн. Одоо бид нарын тэр хэрэгжилт нь ямар байна гэдгийг бол дүгнэж үзэх ёстой болчихоод байгаа юм. Яг тэглэгдсэн үү. Тэрнээс хойш үүссэн өрүүд байх ёсгүй болчихоод байгаа юм. Өнөөдөр бид нар зээлийн хүүг бууруулъя гэж байх асуудал маань бол үндсэндээ бид бүхний тэр 2019 болоод 2020 онд гарсан 92 болоод 103 дугаар тогтоолын хэрэгжилтийг үүсгэж байгаа асуудал болоод байна шүү гэж би хэлэх гээд байгаа юм. Яагаад вэ гэвэл Улсын Их Хурлын тогтоол 2019 онд гарсан, 2021 онд гарсан. Энд бол Монголын талд буюу үүссэн байсан тэр өр зээлүүд бол тэглэгдэх ёстой. Энэнээс цаашаа бол Эрдэнэс Оюу толгой Монголын Засгийн газар дээр ямар нэг өр бичигдэхгүй байх гэдгийг нь тодорхой зааж өгсөн байгаад байгаа юм.

Цаашид ч үүсэх өрийн асуудлуудыг бол хувьцааны санхүүжилтээр буюу Оюу толгой компани дээр, Эрдэнэс Оюу толгой компани дээр өр үүсгэхгүй санхүүгийн дарамт үүсгэхгүйгээр бол энийг зохицуулсан тогтоол бол гарсан гэдгийг бол хэлэх байна. Би 2016 онд Их Хуралд орж ирснээс хойш бол үндсэндээ яг энэ 2019, 2021, 2022 онуудын Оюу толгойтой хамааралтай Их Хурлын тогтоол болоод Түр хорооны тогтоолууд дээр бол ард нь ажилласан. Энэ суурь зарчмуудыг бол 2009 оныхоо, 2010 оныхоо энэ үндсэн гэрээ ТЭЗҮ-тэй нийцүүлж бол хийсэн байгаад байгаа.

Тэгэхээр бид нарын бодлого маань бол 92, 103 дугаар тогтоолууд дээр бол бүрэн дүүрэн гарсан. Одоо бол бид нар энэ хэрэгжилтийг шахаж ажиллах бол зайлшгүй шаардлага байна аа. Одоо хэлэлцээ хийх бол зайлшгүй шаардлагатай гэж харж байгаа, зайлшгүй шаардлагатай. Яагаад вэ гэвэл, бид бүхэн үндсэндээ бид бүхний өмнө тохирсон тэр гэрээ хэлэлцээнд тохирч байсан энэ асуудлууд маань байхгүй болчихсон учраас эдийн засгийн сууриар нь бол зайлшгүй өөрчлөлт оруулах шаардлага нөхцөл байдал үүссэн. Тэгэхээр бид нар энэ асуудлыг бол үндсэндээ саяын тэр 2015 оны яриад байгаа Дубайн гэрээгээр Оюу толгой төсөл төслийг Рио Тинто бол өөртөө ашигтайгаар өөрчилсөн асуудлууд байгаад байгаа юм.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: Дараагийн асуулт С.Мөнхсүх захиралд 12 номерын микрофон.

Гэрч С.Мөнхсүх: Ёс зүйтэй үйл ажиллагааны хувьд ерөнхийдөө Өү И Си Дигийн өгч байгаа зөвлөмжийг компани нь хүндэтгэж авдаг уу, үгүй юү гэж асуух шиг болсон. Түрүүн нэг хүн хэлсэн нөгөө чөтгөр детальд байдаг гэдэг үг л бас бодогдоод байна л даа. Тэгээд яах вэ Рио Тинтогийн хувьд орлогын албан татвар дээр Өү И Си Дигийн зөвлөмж Филлер 2 Вепс гээд ингээд ойлголтууд байдаг. Тэр зөвлөмжүүдийг ерөнхийдөө хэрэгжүүлээд явж байна аа гэсэн тийм байр сууринаас ханддаг. Тэр зөвлөмжийг бол хүндэлж авч үздэг. Гэхдээ тэрэн дээр жишээлбэл манайд татварын маргаан байгаа. Яагаад вэ гэхлээрээ манай Татварын ерөнхий газрын байр суурь бол биш ээ энэ бол бас харилцан хамааралтай юу зээлийн хүү нь бол зохих түвшиндээ биш байна аа гээд. Рио болохлоор энэ дээр Оюу толгой болохлоор байр суурь нь арай өөр байдаг. Тэгэхлээр энэ бол бас татварын маргаан дээр нэг яригдаж байгаа бас нэг сэдвүүдийн нэг юм болов уу. Тэгэхлээр энэ дээр бол огт хүлээн зөвшөөрөхгүй гэхээсээ илүү хэрхэн хүлээн зөвшөөрөх вэ гэдэг тал дээр бол яг маргаан явж байгаа.

Рио Тинтотой холбоотой бас би ганц 2 юм хэлье гэж бодсон юмаа. Тэгээд түрүүн ярьсан. Ер нь энэ төсөл маань бол аль аль талын хүлээлтэд хүрээгүй, Монгол талын ч, Рио Тинтогийн ч талын хүлээлтэд хүрээгүй хүнд хэцүү төсөл байсан. Урьд өмнө нь бодож байснаас маш том хөрөнгө оруулалт шаардсан бүх талуудын үр өгөөжүүд хойшилсон. Гүний уурхайн бүтээн байгуулалтын зардал хэтэрсэн, графикт ажил хойшилсон. Тэрийг бид нар бүгдээрээ мэдэж байгаа. 2021 онд бол тэрийг маш их ярьсан. Тэгээд Рио Тинто тэр үед ногдол ашиг бол Монгол талд харагдахгүй байна зарим тооцооллоор бол том хэмжээний өртэй болох юм байна аа тэгээд энэ нөхцөл байдал маань бол байж болшгүй юм байгаа юм байна гэдэг утгаараа Рио Тинтогийн ТУЗ-ийн гишүүд хэлэлцээрийн үр дүнд Засгийн газартай тухайн үед Л.Оюун-Эрдэнэ Ерөнхий сайдын манлайлал доор байсан хэлэлцээрийн үр дүнд болбол 34 хувьд ногдох 2.4 тэрбум ам.долларын өрийг бол тэглэсэн байгаа.

Цаашлаад менежментийн төлбөрийг зардал нэмээд аваад байна аа гэдэг тийм хардалт сэрдэлт байдаг аа. Тэгэхлээрээ энэ түрүүчийн ярьсан зардал хэтрэлт гүний уурхайн бүтээн байгуулалттай холбоотой зардал хэтрэлттэй холбоотой асуудлаар Рио Тинто бол менежментийн төлбөрийн төлбөрөөсөө татгалзсан байгаа, аваагүй. Мөн бас төслийн санхүүжилтийн гарант гэдэг шимтгэл гэж асуудал байдаг. Тэрэн дээр бол төслийн эрсдэл буурч байна. Тийм учраас 0.5 хувиар бас буулгах тийм шийдэл гарсан байгаа.

Тэгэхлээрээ зүгээр би юу гэж хэлэх гээд байна вэ гэхлээрээ ТУЗ-д ингээд энэ бид нарын энэ түвшинд бол аягүй их өөрчлөлтүүд хийгдэж байдаг. Нөгөө талаас бас хөрөнгө оруулагч бас хичээдэг тэр болгоныг бас ярих боломж олдоод байдаггүй, ярьдаггүй байх аа. Тэгэхлээр тэрийг дурдах нь зөв юм болов уу.

Эцэст нь хэлэхэд одоо бол 2 талаасаа багууд байгуулагдаад энэ хувь нийлүүлэгчдийн зээлийн хүүгийн хэлэлцээрийн ажил эхлээд явж байгаа. Тэрэн дээр бол Рио Тинтогийн зүгээс хүүгийнхээ түвшнийг бууруулахгүй гэж бол ярьж байгаа юм бол байхгүй ээ. Зарчмын хувьд бол ойлголцоод харин хэд рүү буух вэ гэдгээ бол 2 талаасаа ойлголцоод олон улсын стандартаар ингээд л явъя гэж байгаа юм.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: Оюу толгой компаниас Б.Дуламсүрэн Санхүүгийн газрын захирал нэмэлт хариулт өгье гэж байна. 13 номерын микрофон.

Гэрч Б.Дуламсүрэн: Бүгдэд нь энэ өдрийн мэндийг дэвшүүлье. Намайг Бэгзжавын Дуламсүрэн гэдэг. Би Оюу толгойн санхүү эрхэлсэн захирлын албыг хашдаг хүн байна аа. Энэ дээр хамгийн түрүүнд би нэг юм тодруулах шаардлагатай гэж бодож байна. Энэ зээлийн хүү 11.3 хувь байна аа гээд яриад байна. Тэгэхлээр энэ 2022 оныг хүртэл ингээд харах юм энэ зээлийн хүү дунджаар 7.2 хувь байсан шүү дээ. Энэ 11.3 гэдэг чинь хаанаас гарсан тоо би бол мэдэхгүй байна. Шинжээчийн энэ дүгнэлтийг би одоо л дэлгэцэн дээр харж байна. Тэгэхлээр яаж энэ тоо гараад байгааг би бол мэдэхгүй байна аа. Манай тооцооллоор бол энэ хүү өнөөдрийн байдлаар 10.9 хувьтай байгаа. Энэ дөнгөж сүүлийн 3 жил л энэ ингэж 10 хувиас дээш болж өссөн. Өмнө нь бол дунджаар миний түрүүн хэлснээр 2022 он хүртэл зээлийн хүү бол 7.2 хувь байсан шүү. Яагаад тийм байсан юм бэ гэхлээр энэ LIBER чинь өөрөө дунджаар 0.7 хувьтай байсан юм.

Тэгэхлээр өнөөдөр энэ өнөөдрийн байгаа тоог дандаа ийм байсан юм шиг ярьж болохгүй ээ гэдгийг би бол тодруулж хэлмээр байна аа нэгдүгээрт. Хоёрдугаарт бол бас энэ Рио Тинтогийн авч байгаа зээл, бондын зээл гээд нэлээн олон харьцуулалтууд

түрүүн гарч байна. Тэгэхлээр би бол түрүүн хэллээ. Энэ шинжээчдийн дүгнэлттэй бол өмнө нь танилцаагүй байсан учраас бэлдэж хариу бэлдэж орж ирэх боломж байсангүй ээ. Тэгэхлээр одоо өнөөдөр надаа байгаа мэдээлэл дээрээ үндэслээд хариу өгье. Энэ бол надаа бол энэ Рио Тинтогийн авч байгаа бондын хүүгийн хэмжээг энэ хувь нийлүүлэгчийн зээлийн хүүтэй ингээд харьцуулаад байгаа нь учир дутагдалтай санагдаж байна аа. Энэ чинь бол 2 өөр үнэлгээтэй, 2 өөр эрсдэлийн зэрэглэлтэй компаниудыг ингээд харьцуулаад байна шүү дээ. Энэ чинь ямаа, тэмээ 2-ыг харьцуулж байгаатай яг адилхан шүү дээ. Тэгээд яагаад ийм харьцуулалт гаргаж ирээд ингэж харуулаад байгааг би бол ойлгохгүй байна аа. Ярих боломж олгосонд баярлалаа.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: 13 номерын микрофон хариуллаа. Дараагийнх тийм байна. ТУЗ-ийн гишүүн Э.Баясгалан 8 номер.

Гэрч Э.Баясгалан: П.Ганзориг гишүүний асуултад Э.Баясгалан хариулъя. Би асуултад хариулахаасаа өмнө сая Б.Дуламсүрэн захирлын бас хэлсэн ярьсан асуудлууд дээр бас нэмэлт тодруулгууд өгмөөр байна аа. Миний зүгээс бол би санхүү банк санхүүгийн мэргэжлийн хүн. АНУ-д банк, санхүүгийн зөвлөх үйлчилгээ эрхэлж 5 жил ажилласан хүний хувьд манай түр хорооны шинжээчид маш сайн дүгнэлт гаргаж, маш сайн нухацтай асуудалд хандсан байна аа гэж би хэлмээр байна. Б.Дуламсүрэн захирлын сая хэлсэн 11.3 хувь хаанаас гарсан юм бэ гэсэн дэлгэц дээр байсан шүү дээ. 2024 оны танайд төлсөн хүү л байна шүү дээ. Тэгээд 2022 онтойгоо харьцуулаад энэ чинь буруу гээд яриад байх юм. Тэгээд одоо болтол энэ бүх хугацаанд ийм байсан гэж бас хэлээгүй шүү дээ. Тэгээд ингээд хүний хэлсэн ярьсан нэлээн олон хугацаа бас зарцуулж хийсэн ажлыг ингэж үнэгүйдүүлж болохгүй шүү дээ. Энэ чинь төр засаг Улсын Их Хурлын түр хороо явж байна шүү дээ.

Рио Тинто компанийн зээлийн хүүг Оюу толгойтой харьцуулж болохгүй гэж. Яагаад болохгүй юм? Рио Тинто чинь Оюу толгойд зээл өгч байгаа. Өөрсдөө бага хүүгээр зээл авчхаад Оюу толгойд өндөр хүүтэй зээлж байна шүү дээ. Дундаас нь маржин авч байна, ашиг олж байна яагаад ярьж болохгүй юм. Энэ асуудал дээр хэлэх гэсэн юм.

Одоо би П.Ганзориг гишүүний асуултад хариулъя. Таны ер нь тавьсан асуултууд маш зөв. Одоо сүүлийн 5 жилд би Оюу толгой компанийн ТУЗ-ийн гишүүнээр ажилласны хувьд бол өнөөдрийн байдлаар дүгнэхэд Рио Тинто компани бол санхүүгийн мөлжлөг яг Оюу толгой компани дээрээ явуулж байгаа. Бид нар өнөөдөр 1.8 тэрбум ам.долларын татварын төлбөрийг 1.4 тэрбум ам.долларын менежментийн төлбөртэй харьцуулаад суугаад байж болохгүй. Энэ цогцоор нь харах ёстой. Рио Тинто компани Оюу толгойгоос менежментийн төлбөр авдаг. Зээлийн баталгааны шимтгэл авдаг, менежментийн төлбөр авахаас гадна дээрээс нь нэмээд гэрээт үйлчилгээний төлбөр гэж хүртэл авдаг шүү дээ. Тэгээд зээлийн төлбөр гэж авдаг. Энэ бүх дүнгүүд надад байгаа. 2025 оны 7-р сарын байдлаар Рио Тинто компани нийт 570 сая ам.доллар нь зөвхөн баталгааны шимтгэлд. Энэ 4 тэрбум ам.долларын зээлийн баталгааны шимтгэлд авсан шүү дээ. 500 сая ам.долларыг 4 тэрбум ам.долларын зээлийн баталгааны шимтгэлд. Менежментийн төлбөрт 1.2 тэрбум, гэрээт үйлчилгээний ажилд 370 сая ингээд нийт 2.2 тэрбум ам.долларыг зээлийн санхүүжилт ч биш, хувьцааны санхүүжилт ч биш зүгээр л яг таны хэлж байгаа үнэ шилжүүлэлт буюу трансфорппрайзинг тухайн үйл ажиллагаа явуулж байгаа орон нутагтаа татвараас зайлсхийх, ашгаа түрүүлж өөрөө хүртэх гэсэн ийм л схем явж байгаа шүү дээ. Энийг би тодотгож хэлмээр байна.

Тэгээд П.Ганзориг гишүүний асуусан буюу ТУЗ-ийн гишүүний хувьд яг энэ хугацаанд юу хийсэн юм бэ гэсэн асуултад бас хариулмаар байна. Түрүүний энэ зээлийн хүүтэй холбоотой шинжээчдийн хийсэн танилцуулгын 5 дугаар хуудсыг харуулж өгөхийг хүсье. Тус хуудсанд юу байсан бэ гэхээр Оюу толгой компанийг хэрхэн санхүүжүүлдэг вэ гэсэн 3 төрлийн...

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: Шинжээч 5 дугаар хуудсыг харуулъя.

Гэрч Э.Баясгалан: ...3 төрлийн санхүүжилтийн хувилбар байсан. Хамгийн эхнийх нь хувьцааны санхүүжилт буюу Рио Тинто 66 хувиа Монголд 34 хувиа хэрхэн санхүүжүүлдэг вэ гэдгийг харуулсан. Энэ санхүүжилт бол одоо түрүүний Г.Тэмүүлэн гишүүний хэлсэн бид нар 2022 онд 2.3 тэрбум зээл төлсөн тэглэсэн бол энэ санхүүжилттэй холбоотой байсан. Тухайн 2.3 тэрбум ам.доллар нь 1.4 тэрбум санхүүжилт дээр бараг бүхэл бүтэн 1 тэрбум долларын хүү хуримтлагдсан байсан Эрдэнэс Оюу толгой компани дээр бичигдчихсэн байсан зээл. Оюу толгой дээр биш. Эрдэнэс Оюу толгой буюу манай 34 хувийг эзэмшдэг компани дээр бичигдчихсэн байсан зээлийг бид нар 2022 онд тэглэж чадсан. Ингэснээрээ бид нар хэзээ ч ногдол ашиг авч болохгүй байсан. Нөхцөл байдлыг наашлуулж одоогийн бид нарын яриад байгаа 2037, 2038 оны асуудал хөндөгдөж байсан.

Тэрнээс бол бид нар тэр зээлийг тэглэж чадаагүй бол хэзээ ч ногдол ашиг авч чадахгүйгээр бүх баялгаа гаргаад явуулах байсан. Өнөөдрийн бид нарын ярьж байгаа зээлийн хүү бол энэ 2 дахь баганад байгаа хувь нийлүүлэгчдийн зээлийн асуудал байгаа. Хувь нийлүүлэгчдийн зээлийн асуудлаар түрүүн бас манай шинэ...

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: 8 номерын микрофонд нэмэлт нэг минут.

Гэрч Э.Баясгалан: ...Тэгээд П.Ганзориг гишүүний асуултад хариулахад тэр 1 дүгээр баганад байгаа хувьцааны санхүүжилтийг тэглэхэд миний бие хамгийн анх 2021 онд энэ асуудлыг олон нийтэд мэдээлж, 22 тэрбум хүртэлх зээлийн хэмжээ болж өсөж ноогдол ашиг авч чадахгүй болох нь ээ гэдэг асуудлыг хөндөж олон нийтэд танилцуулж Засгийн газрын хэлэлцээ хийсэн ажлын багт бас дэмжлэг үзүүлж оролцсон болно.

Хувь нийлүүлэгчдийн зээлийн хувьд яг өнөөдрийн бид нарын ярьж байгаа энэ хүүг бууруулъя аа гэсэн асуудал ярьж байгаа. Энэ хүүг бууруулъя, зээлийн бүтцээ шинэчилъе, илүү зохистой, удаан хугацааны зээлийн бүтэцтэй болъё гэсэн асуудлыг би Оюу толгой компанид сүүлийн 3 жил тавьж байгаа. Өнөөдөр тэгээд С.Мөнхсүх гишүүн миний хэлсэн дээр дөрөөлж тэгж ярьж байна. Бид нар энэ асуудлыг судалж байгаа. Та нар ямар удаан судалдаг юм. Асуух болгонд бид нар судалж байгаа гэдэг. Сүүлдээ бүүр бид нар энийг чинь судлаад бид нар өөрсдөө хийж чадахгүй гаднын зөвлөх авна аа гэсэн. 2 жил та нар судалж байгаа л гэж байна шүү дээ. Энэ 2 жилийн хугацаанд чинь өдөр болгон манайд хүү тооцогдоод байна шүү дээ. Оюу толгой компани түрүүн хэлж байна. Өдөрт 13 тэрбум төгрөгийн зээл зээлийн хүү тооцож байна гэж байна. Та нар судалж л байдаг бид нар өрөнд орж л байдаг ийм...

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: 8 номерын микрофон нэмэлт нэг минут сүүлийн тодруулга.

Гэрч Э.Баясгалан: ...Тэгээд эцэст нь хэлэхэд энэ төслийн санхүүжилтийн зээл ер нь гадаадын байгууллагуудад бас зээл байгууллагуудаас зээл гаргуулж манай

лицензүүдийг барьцаанд тавьж манай улсыг ер нь илүү шахалтад оруулсан л хэлбэр байсан. Нэмж хэлэхэд эцэст нь хэлэхэд бид нар 2021 онд болон 2022 онд хэлэлцээр хийхэд бид нар Рио Тинто компанитай ямар хэлэлцээр хийсэн бэ гэхээр далд уурхайн бүтээн байгуулалт дээр хийсэн өөрсдийнх нь менежментийн алдааг бид нар тодотгож гаргаж ирсэн. Тэгж байж бид нар Рио Тинтой хэлэлцээр хийсэн. Тэрнээс биш Рио Тинто компани өөрсдөө хүүгээ бууруулъя, өөрийг чинь тэглээ гээгүй өөрсдөө алдаа гаргаснаа л хүлээн зөвшөөрсөн. Тэгээд энэ алдааныхаа үр, балаг нь одоо болтол энэ хувь нийлүүлэгчийн зээл дээр ч гэсэн явж байгаа. 6 тэрбум зээл дээр 19 тэрбумын хүү төлнө гэдэг чинь юу гэсэн үг юм бэ. Үндсэн зээлээ 4 дахин нугалж төлж байна шүү дээ. Энэ асуудал бол байж болохгүй. Тийм болохоор манай Засгийн газар маш яаралтай хэлэлцээр хийх хэрэгтэй байна аа гэж хэлмээр байна.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал:
Э.Баясгалан гишүүн хариуллаа. 7 номерын микрофон Н.Цэрэнбат гишүүн.

Гэрч Н.Цэрэнбат: Оюу толгой компанийн Монголын талын төлөөлөл ТУЗ-ийн гишүүн Н.Цэрэнбат байна аа. Өнөөдөр бид нар хэнтэй 16 жилийн өмнө хамтарсан бэ гэдгээ ярьж байгаа нь сайшаалтай. Өнөөдөр яг бидэнтэй ярих хүмүүс маань яг нөгөө талаас төлөөлж ирсэн юм уу, үгүй юу гэдэг дээрээ бодох хэрэгтэй. Яагаад гэвэл С.Мөнхсүх, Б.Дуламсүрэн эд нар Оюу толгой компанийг төлөөлж орж байгаа юу, Риогоор орж байгаа юу гэдгээ ярихгүй бол олон жил 16 жил Монголын ард түмэн хоорондоо талцсан хэрүүл яг үргэлжлэх гээд байна аа гэдгийг хэлэхийг хүсэж байна. Яагаад вэ гэвэл Рио Тинто компани яаж бид нартай холбогддог вэ гэхээр нэгдүгээрт Оюу толгой төслийн хувьцаа эзэмшигч хөрөнгө оруулагчаа, хоёрдугаарт Антра Гоулдын чинь бас хувьцаа эзэмшигчээр бидэнтэй холбогддог. Гуравдугаарт нь Оюу толгой төслийн менежментийг хэрэгжүүлэгч Рио Тинто Оюу толгой менежментийн үүрэг гүйцэтгэгчээрээ оролцдог. За ингээд буцаад бид нар дээр ирж байгаа гол нөхцөл юу вэ гэхээр анх хөрөнгө оруулалт хийнэ гэж хатуухан үгээр хэлэхэд Монголын ард түмэн буюу Монголын шийдвэр гаргагч нарыг хулхидсан, хэлсэн бүх амлалт нь зөрсөн. Энэ учраас энэ засагддаггүй юмаа. Сонгууль болох болгонд тухайн үеийн Засгийн газар Монгол Улсын ард иргэдээ төлөөлж энэ гэрээнд өөрчлөлт хийе гэж үйлдэл болгон эхлүүлдэг хэзээ ч дуусдаггүй, хаагддаггүй ажлууд нь. Энийг би Эрдэнэс Оюу толгой дээр гүйцэтгэх захирал болоод Австралид оччихоод ирээд би ойлгосон юм. Австралид Оюу толгой компанийн холбоотой Рио Тинтогийн уурхай болгоны арга хэмжээ Австралийн уугуул иргэддээ баярлалаа. Ийм их баялгийг хамтарч ашиглаж, сайн сайхан болгож, ийм боломж олгосонд гэж үйл ажиллагаа эхэлдэг юм. Би яг тэр аяллынхаа дараа ирээд Ханбогдод болсон арга хэмжээн дээр ингэж хэлж эхэлж хэлсэн юм.

Монгол Улсын ирээдүйн итгэл болон Рио Тинтогийн талцал итгэл найдвар дээр тулгуурлан эндээс бид илүү их ашиг хүртэнэ гэж энэ баялгийг хадгалсан Ханбогдын уугуул иргэдэд баярлалаа гэдгээ хэлж байсан юм. Энэ юу вэ гэхээр хандлагын ялгаа. Ямар оронтой хөрөнгө оруулагчид маань яаж харьцаж байгаа юм. Асуудал гарч ирэхээр Лондон болон Брисбэнд байгаа Гадаадын хөрөнгө оруулагчдын хууль ёсны төлөөлөл бидэнтэй харьцдаггүй. Тэнд ажилладаг монгол хүмүүсийг явуулдаг. Энийг бид эхнээсээ зөв ойлгох ёстой гэдгийг хэлэхийг хүсэж байна. Ашгийн асуудлыг нэмэгдүүлэх талаар үе үеийн Их Хурлын шийдвэрийг хэрэгжүүлэхийг Эрдэнэс Монгол компанийн ТУЗ-ийн шийдвэрээр Эрдэнэс Оюу толгой компани түүнээс санал болгосон Оюу толгойд Монголын талын ТУЗ-ийн гишүүд үе үед тавьж ирсэн. Гол асуудал юун дээр очих вэ санхүүжилт дээр оччихож байгаа буцаад.

Ийм өндөр өртөгтэй санхүүжилттэй байхад бид Монгол Улсын Их Хурлаас

гаргасан чиглэлийн дагуу хэрэгжүүлэх ёстой бизнесийн болоод нийгмийн эдийн засгийн асуудлаа шийдэж чадахгүй өдий зэрэгтээ хүрсэн учраас энэ маргаан байгаа юмаа. Тэгэхээр өнөөдөр бүгдээрээ цэгцтэй замбараатай ярих хэрэгтэй. Яг өнөөдөр Рио Тинтог Ти Ар Күд яагаад би энийг хэлэх гээд байна вэ гэхээр 2022 оны 8-р сарын 29-нд Эрдэнэс Монгол компанийн толгой компанийн захирлын үүрэг гүйцэтгэгч О.Хулангаас Туркенс Хилл Ресурс Лимитэд Рио Тинто Интернэйшнл Холдингс Лимитэд, Оюу толгой Нидерланд Оюу толгой компанийн Гүйцэтгэх захирал Ти Эйч Ар Оюу толгой Лимитед компанийн гүйцэтгэх захирлуудад Дубайн гэрээг 103 дугаар тогтоолын дагуу цуцалж хүчингүй болгосныг мэдэгдье ээ гэсэн албан бичиг явуулсан боловч амаар энэ гэрээ хүчин төгөлдөр байгааг гадаадын хөрөнгө оруулагч нар одоог хүртэл хадгалж байгаа.

Тэгэхээр бид хэнтэй ярих юм. 2022 оны 8-р сарын 29-нд явуулсан бичгийнхээ албан ёсны хариуг би хамтрагч талдаа явуулж чадахгүй байгаа. Хамтрагч...

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: 7 номер нэмэлт нэг минут.

Гэрч Н.Цэрэнбат: ...Ийм учраас биднийг яагаад хүндэтгэхгүй байгаа юм бэ. Бусад оронд болохоор уугуул иргэдэд та нарт баярлалаа гэдэг мөртөө Монголд ирэхээр яагаад дандаа Монголын улс төрч нарыг урдаа барьж гаргаж байдаг юм бэ. Нөгөө талхны рекламыг бид ярьж анх өрийг тэглэх яриа тэгж эхэлсэн шүү дээ. Энэ Оюу толгой цэг.мн гэсэн хаягтай ОУВС-ийн тооцоон дээр үндэслэв гэсэн реклам дээр энэ гэрээг бидэнтэй байгуулчхаад тэр гэрээг байгуулсан хүмүүсээ асуухаар олдохгүй, өөр өөр хариу өгдөг. Энэ бол бодит үнэн. Рио Тинто саяын хэлсэн дурдсан хөрөнгө оруулагч нар албан ёсны байр сууриа илэрхийлэх хэрэгтэй. Рио Тинто Монголд албан ёсны байр сууриа илэрхийлэх хэрэгтэй. Оюу толгой компани дангаараа менежментээ хэрэгжүүлэхэд шийдвэр гаргалтдаа манлайлал үзүүлэх ёстой гэдгийг миний бие Эрдэнэс Оюу толгой компанийн гүйцэтгэх захирал болсноосоо хойш, Оюу толгой компанийн ТУЗ-ийн гишүүн болсноосоо хойш шаардаж байгаа. Удаа дараа компанийн...

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: 7 номер сүүлийн тодруулга.

Гэрч Н.Цэрэнбат: ...Удаа дараа Монгол Улсад бүртгэлтэй Оюу толгой компани Компанийн тухай хуулиа хэрэгжүүл ээ гэхээр олон алдаатай, олон бие биедээ давхар тайлбарласан, нэг зүйл заалтаа дараагийнхаа зүйл заалт дээр өөрөөр тайлбарласан албан ёсны бичгүүдтэй байгаа учраас бидний ажил явахгүй байгаа юмаа. Дубайн гэрээн дээр байгаа шүү дээ 2.2 дээр 53 хүртэлх өгөөжийг ТЭЗҮ-д үндэслээд олгоно гэсэн мөртөө 4.4 дээрээ энэ албан ёсны эх сурвалж биш шүү гэсэн ийм агуулгатай байгаа. Энэ бүх гэрээн дээр байгаа алдаанууд энэ юмаа. Тийм учраас энэ түр хороо маань албан ёсны шийдийг гаргах ёстой. Хөрөнгө оруулагч тал албан ёсоор Монголын ард түмэнд өнөөдрийн бид нарын хэлэлцэж байгааг мандаттайгаа ирж танилцуулах ёстой байх аа гэсэн саналтай байна аа. Баярлалаа.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: П.Ганзориг гишүүн тодруулъя.

Улсын Их Хурлын гишүүн П.Ганзориг: Тэгэхээр энэ өнгөрсөн 16 жилийн хугацаанд гарсан энэ төсөлтэй холбоотой алдаа завхралыг бас энэ өнгөрсөн хугацаанд Монгол Улсынхаа төр засгийн ачааны хүндийг алдаа оноотой үүрч ирсэн

энэ хүмүүстэйгээ хамтарч засаж, залруулна аа. Одоо цаг нь болсон. Энэ дээрээ бид нар хатуу байна гэдгийг хэлье ээ. Тийм тэгээд ер нь бол бид нарын хүсэж байгаа юм тодорхой шүү дээ. Анхнаасаа байгуулсан гэрээний нөхцөл Монгол талын өгөөж 53 хувь-аас дээш байх ёстой гэсэн нөхцөл энийгээ л хангуулъя гэж байгаа юм. Энэ дээрээ харилцан ашигтай байя гэж байгаа юм. Тэгш байя, шударга байя, ил тод байя гэдэг л зарчмыг тавьж байгаа юм, байх л ёстой байдаг л зарчим. Тэрнээс илүү шахалт шаардлага тавиагүй ээ гэдгээ хэлье ээ. Тэгээд энэ гэрээг өөрчлөх нөхцөлүүдийг өөрчлөх цаг нь болсон шүү. Баярлалаа.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: С.Зулпхар гишүүн асуулт асууя.

Улсын Их Хурлын гишүүн С.Зулпхар: Оройн мэнд та бүхэнд маш тодорхой асуултад тодорхой хариултууд өгч байгаад бас баяртай байна. Нэгдүгээр асуулт шинжээчээс 18.7 тэрбум төгрөгийн ийм зээлийн үлдэгдэлтэй компани гэж байгаа юм. Тэгэхлээр энэ зээлийн үлдэгдлээс шалтгаалаад Монгол Улс бол энэ 34 хувийг нь эзэмшиж байгаа учраас Монгол Улсад энэ төсөвтэй уялдсан санхүүгийн эрсдэл үүсэж байгаа юу? Энэ асуултыг та тодорхой хариулж өгөөч? Зарим тохиолдолд энэ дээр санхүүгийн эрсдэлгүй юм шиг ийм хариулт өгч байна. Тийм байсан бид их том үр өгөөж хүртчих байсан юм байна л гэсэн ойлголт руу орчих гээд байна л даа.

Хоёрдох асуулт би энэ ТУЗ-ийн гишүүдээс энэ бүгдээс нь товчхон хариулчхаач ээ гэж байгаа юм. Би түрүүн бас асуусан. С.Баярцогт сайд ч гэсэн ерөнхийд нь хариулсан байх. Энэ аргачлал байгаа юу гэсэн чинь үр өгөөжийг тооцох та бүхэн байхгүй гэдэг ийм хариулт өгчихлөө. Тэгэхлээр та бүхэн энэ үр өгөөж тооцох аргачлалыг байх ёстой гэдэг талаас нь байр сууриа илэрхийлж байсан уу? Энийг байлгахын төлөө та бүхэн бас ямар байр суурьтай байсан, ямар оролцоотой байсан гэж байгаа юм? Энийг та бүхэн их тодорхой хариулаач гэж байгаа юмаа.

Дараагийн асуулт. Би С.Баярцогт сайдаас энэ ер нь зүгээр яах вэ бид ТУЗ дээр би чинь 3-ыг харьцах нь 6 болчихсон учраас бид санхүүгийн шийдвэр гаргахад үндсэндээ бид оролцоогүй явчхаж байна гэсэн ойлголт руу л орчихсон юм шүү дээ. Тайлан үзэхээр ч тийм байна, шинжээч нарын дүгнэлт ч тийм байна. Манай одоо ТУЗ-ийн гишүүд ч гэсэн тэрийг хэлээд байгаа юм л даа. Хэлэх ч үүрэгтэй. Яасан гэхлээр зэрэг тэгээд л өөрсдөө гаргачихдаг гээд. Тэгэхлээр тэр анх гэрээ байгуулах үед та бүхэн олон улсын зөвлөх үйлчилгээ авсан. Голден Саксаас. Голден Сакс бол та бүхэнд 7 зөвлөмж өгсөн байна лээ. Тэр зүйл 7 зөвлөмж дотор бол та бүхэн 34-өөр дамжсан ТУЗ-ийн гишүүнчлэлтэй байх юм бол энэ шийдвэр гаргаж чадахгүй шүү гэхчхэн л байсан байхгүй юу. Тэгэхээр энийг та бүхэн тэр үед бодож байсан уу?

Өнөөдрийн гарч байгаа энэ санхүүгийн хамаг одоо жишээ нь эрсдэл үүссэн зүйл чинь ТУЗ-ийг олонхоороо шийдвэр гаргаад л жишээ нь хөрөнгө оруулалтын зардлуудыг нэмэгдүүлсэн ийм л зүйл гэж ойлгож байгаа шүү дээ. Тэгэхээр энэ дээр тэр үед та бүхэн бас юу бодож байсан бэ гэсэн ийм асуулт байна. Энэ их чухал юм байна лээ. Цаашдаа бид энэ засаглалыг засахгүй бол болохгүй. Тэр битгий хэл ингэсэн байна лээ шүү дээ. Вето Рикто байхаар жишээ нь бүүр та бүхэн энэ ТУЗ-ийг бодож олно шүү гэсэн байгаа юм. Тэгэхлээр тэрийг тэр үед та бүхэн юу гэж бодож байсан юм асуулт байна.

Дөрөв дэх асуулт. Би Г.Тэмүүлэн гишүүн их чухал юм ярьчихлаа. Мэдээж Улсын Их Хурлын 92 болон 103 дугаар тогтоолын биелэлтийг хангах ёстой. Гэхдээ энэ биелэлтийг хангахтай холбоотойгоор бол дахиад манай түр хороотой уялдсан

байдлаар тодорхой танд санал байгаад байна. Та энэ саналыг их тодорхой бидэнд бас дахиад бидэнд тайлбарлаад хэлээдхээч ээ гэсэн ийм асуулт байна.

Тавдахь асуулт. Засгийн газрын ХЭГ-ын дарга асан бас Хууль зүйн дотоод хэргийн дэд сайд асан Б.Солонгоос асуулт байгаа юм. Та бас их тодорхой ажлын хэсгүүдийг ахалж байсан, дэд ажлын хэсгийг ахалж байсан энэ бол хувь нийлүүлэгчийн зээлийн хүүгийн маргаантай холбоотой зээлийн хүүтэй холбоотой татварын маргаантай холбоотой асуудал байсан. Энэ манай улсын хүртэх үр өгөөжид нөлөөлж байгаа юу? Өөр энэнтэй адилхан.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: С.Зулпхар гишүүний асуултад хариулъя. Эхний асуулт шинжээчид тавьсан байсан. Шинжээчийн микрофон.

Шинжээч: Гишүүний асуултад хариулъя. Оюу толгой ХХК-ийн 2024 оны жилийн эцсийн байдлаарх нийт зээлийн үлдэгдэл 18.7 тэрбум ам.доллар байгаа. Энэ үүний 78 хувь нь нэг этгээдээс хамааралтай буюу Рио Тинто болон түүний хамаарал бүхий компаниас авсан байгаа. Нийт зээлийн 60.4 хувь нь энэ дэлгэцэд харуулсан хувь нийлүүлэгчдийн зээл байгаа. Нэмж өөрчлөлт оруулж дахин тодотгогдсон гэрээний 13.2-т өмнө нь танилцуулсан. Юу гэж заасан бэ гэвэл ногдол ашиг хуваарилахаас өмнө хувь нийлүүлэгчдийн зээлийг эргэн төлсөн байна аа гэж. Одоо Хувь нийлүүлэгчдийн гэрээнд тусгасан байгаа. Хувь нийлүүлэгчдийн зээл 2037 он хүртэл бол бид нар 25.1 тэрбум ам.долларыг төлж дууссаны дараа бид нар ногдол ашиг авна.

Компанийн хувьд бол санхүүгийн эрсдэлтэй юу гэж асуусан. Санхүүгийн эрсдэлтэй талаар шинжээчийн урьдчилсан дүгнэлтээр та бүхэнд танилцуулсан байгаа.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: Дараагийн асуулт С.Баярцогт дарга 9 номерын микрофон. Голдман Сакстай холбоотой асуулт асууна.

Гэрч С.Баярцогт: Намайг ажлын хэсгийг толгойлж эхлэх үед Голдман Сакс зөвлөгөөгөө өгөөд явчихсан байсан. Хувь нийлүүлэгчдийн гэрээн дотор ТУЗ-ийн гишүүний асуудал орсон байсан. Ведоний эрхийн асуудал ч тухайн үед яригдаж байсан. Гэхдээ яг компанийн хуулийн дагуу манай 3 гишүүний хувьд тэр хэмжээний л эрх мэдэлтэй байсан. Тэгэхдээ ТУЗ-ийн гишүүдийг хуралд ороход нь бол Эрдэнэс Оюу толгойгоор дамжуулаад Засгийн газрын байр суурийг хамгаалах чиглэл өгдөг байсан. Би нэг удаа их сонин юм болсон нь Монголын талын ТУЗ-ийн гишүүд бол салж саналаа өгч байсан юм. Тэр бол Монголын эрх ашгаас урвасан тийм асуудал болсон гэж би хувьдаа үздэг.

Дээрээс нь би яг энэ дотор болж байгаа юмыг ингээд хэлэхлээр заримыг нь би ингээд уг нь монголчууд нь сууж байгаад дотроо ярьж гэхлээр ингээд хаалттай хийх гэж байна энэ тэр гээд буруу мушгиж тайлбарлаад байдаг юм. Би нэг л зүйлийг хэлэх гэсэн юм. Энэ Рио Тинто гэдэг компани Оюу толгой гэдэг компанийн гүйцэтгэх удирдлага байна шүү дээ энэ чинь дандаа хугацаатай ирдэг, өндөр цалин аваад, тэгээд тэр хугацаандаа л яаж ийж ингэж аргалж байгаад л юмнуудаа хийгээд явдаг. Яг тэрэнтэй адилхан манай Засгийн газрынхан бас 4, 4 жилээр солигдоод наана нь наана нь огцроод явдаг. Тийм учраас ийм урт хугацааны бодлого гаргаад тэрийгээ зүтгүүлээд энэ юмных нь үр дагавар нь цаашаагаа ингэж явна шүү гэж ерөөсөө боддоггүй. Дандаа тухай тухайн үедээ л нэг юм аргалаад л гавьяа байгуулсан, би ингэсэн, тэгсэн гээд ингээд яваад байдаг.

Би бол одоо эдний 3, 4 CEO-тай ингээд тулж ажиллаж байсан. Тэр хүмүүс нь ингээд солигдоод яваад байсан. Тэгээд яг гендээ ч байна, гоондоо ч байна гэдэг юм болж байгаа байхгүй юу. 2012 онд, 2011 онд энэ зээлийн хүүг бууруулж тохирчхоод 2012 онд дахиад хэлэлцээр цааш нь үргэлжлүүлсэн шүү дээ. Тэгээд менежментийн төлбөрийг 1.5, 3 болгоё эсвэл Алектис юм уу кафекс хоёрын нэг дээр суурилья гээд тохирчихсон байсан байхгүй юу. Тэгээд 2012 оны шинэ Засгийн газар гараад бүгдийг нь мухардал байдалд оруулчихсан. Би бас энийг ил ярьж чадахгүй. Юунаас болсон юм бэ гэдгийг нь. Тэгээд иймэрхүү юмнууд байгаад байгаа учраас би үе үеийн Засгийн газар, үе үеийн Улсын Их Хурал ажлаа хий гээд байгаа чинь энэтэй л холбоотой байгаа байхгүй юу.

Энэ 2015 онд яг үнэндээ мэдлэггүй хүмүүсийг тэр далд уурхайн бүтээн байгуулалт 3 жил зогсчихсон гэдэг шахалтын доор шахсаар байгаад энэ юмыг хийсэн. Яг үндсэн ажлын хэсэг бол бүүр энийг альтернатив төслийг нь гаргаж өгөөд, ҮАБЗ-ийн бүх гишүүдэд танилцуулаад тэр би хаалттай хуралдааны материалыг уншсан уу гэж хэлээд байгаа чинь тэрэн дээр бүх процесс нь ил тод байгаа. Тэгээд хүчинд автагдаад шийдэгдсэн үр дагавраараа ийм юм болсон.

Дээр нь хамгийн том түрүүн нэг татвартай холбоотой юм асуугаад байна шүү дээ. Татварын аргачлалын маргаан байгаа. Энэ 70 жил үргэлжилнэ тохирохгүй бол. Гэтэл Дубайн гэрээг хийхдээ тайланг нь хүлээж ав аа гээд шууд өршөөчихсөн байхгүй юу. Тэгэнгүүт энэ компани чинь сүүлдээ даварна шүү дээ. Энэ Засгийн газартай нь тохирчихсон юм чинь дараагийн Засгийн газартай нь тохирчихно гээд. Би юу гэж хэлээд байсан гэхлээр энэ арбитраар явбал жоохон буруу шүү. Нэг талдаа хожоо гарна. Арбитрын шийдвэр эцсийн шийдвэр учраас эсвэл манайх 70 жил ашигтай эсвэл нөгөө компани далан жил ашигтай. Тэрний оронд аргачлалаа тохироод гарга аа. Өөрийнхөө хуулийг ойлгуул аа. Энэ зөвхөн Оюу толгойд ч биш Монгол Улсад үйл ажиллагаагаа явуулж байгаа бүх уул уурхайн компанид ирээдүйд хэрэгтэй. Мөнгөний дүн нь их багадаа ерөөсөө асуудал биш тэр өөрөө Монгол Улсын хууль хүчин төгөлдөр энэ төсөл дээрээ үйлчлэх ёстой шүү гэдэг ийм зарчмыг хэлээд байхад сонсохгүй өнгөрөөчихдөг байхгүй юу.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: Дараа нь Б.Солонгоо дэд сайдаас асуусан. 4 номерын микрофон.

Гэрч Б.Солонго: Та бүхэндээ оройн мэндийг хүргэе. С.Зулпхар гишүүний асуултад хариулъя. Өнөөдөр бас энэ хувь нийлүүлэгчийн зээлийн хүү яагаад ийм хэмжээтэй тогтсон, тэгээд ер нь үр дагавар нь ямар байна гээд нэлээн цогц асуудлууд яригдаж байна. Тэгээд бас иргэд маань гайхаж байж магадгүй. Яагаад энэ ингээд ийм том асуудал болчихсон юм, 12 тэрбум ам.доллар хүртэл нь одоо хэн ч, юу ч хийгээгүй юм уу гэдэг бас асуудал гарч байж магадгүй, бодож байж магадгүй. Тэгэхлээр би бас 2020 онд Засгийн газрын ажлын хэсгийн гишүүнээр томилогдоод ажиллаж байхад яалт ч үгүй энэ Оюу толгой төсөлтэй холбоотой зээлийн санхүүжилтийн асуудал тулгамдсан асуудлуудын нэг байсан. Тэгээд бид нар тухайн үед зээлийн санхүүжилт бол яалт ч үгүй ачаалал өндөр байна аа. Хувь нийлүүлэгчийн зээлийн хүү өндөр байна аа гэдэг асуудлыг тавьж байсан. Ингэж тавьж байхдаа бас асуудал ямар байсан бэ гэхлээр Оюу толгой төслийн гүний уурхайн бүтээн байгуулалтын зардал даруй бараг 30 хувь нэмэгдчихсэн, 2 тэрбум ам.доллар орчмоор нэмэгдчихсэн. Ашиглалтад орох хугацаа 2-3 жилээр хойшилчихсон. Ингэснээрээ бас Оюу толгой төсөл мөнгөн урсгал нь нэмэгдээд гүний уурхайгаасаа мөнгө олно гэж бодоод зээл авчихсан чинь нөгөө мөнгөн урсгал нь хойшлоод, хойшилсноос болоод зээлийнх нь дарамт улам нэмэгдээд байсан.

Тэгээд бас С.Мөнхсүх захирал сая хэлж байна л даа. Энэ төсөл аягүй олон сорилттой байсан. Бидний бодсоноос ингээд үр өгөөж аль алинд нь ингээд ирэхгүй байна аа гээд. Гэхдээ харамсалтай нь бас тухайн үед бид нар гүний уурхайн бүтээн байгуулалт яагаад хойшилсон юм бэ гээд судлаад үзсэн маш их зөрүүтэй мэдээлэл гарч байсан. Рио Тинто компани бид нарт юу гэж тайлбарлаж байсан бэ гэхлээр энэ бол гео техникийн нөхцөл байдлаас хамаарсан. Геологийн нөхцөл байдлыг бид нар мэдэхгүй ээ гээд. Бид нарын хяналтад байхгүй гээд. Бид нар энэ яалт ч үгүй суурь асуудал нь болоод байгаа юм байна аа гээд хөндлөнгийн шинжээчдийн дүгнэлт гаргая гэдэг санаачилга гаргаад Оюу толгойн ТУЗ дээр энэ шийдвэрийг гаргуулж байсан. Тэгээд тухайн үед Туркойс Хилл компани бол жижиг хувьцаа эзэмшигчтэй байсан. Жижиг хувьцаа эзэмшигчид нь харин бид нартай нэг тал болоод бид нар энэ шийдвэрүүдийг гаргаж гаргуулж байсан. Тэгээд Рио Тинто компанийн тухайн үед томилсон ТУЗ-ийн гишүүд энэ шийдвэрийг бүгдээрээ эсэргүүцсэн. Тэгэхлээр энэ протокол бас хурлынхан протокол байгаа байх. Тэгээд харамсалтай нь яах вэ иймэрхүү асуудлууд ингээд яригдахаар бид нар ингээд яагаа ч үгүй шүү дээ гэж бас болохгүй байхгүй юу.

Тэгээд бид нар энэ хөндлөнгийн шинжээчдийн дүгнэлт гарсны дараа манай 34 хувьд ногдох өрийг тэглэх асуудлыг Рио Тинто компани өөрсдөө санаачилж эхэлсэн шүү дээ. Тэгээд ер нь энэ хэлэлцээ амжилттай болсон. Гэхдээ бид нарын хүлээлт ямар байсан бэ гэхлээр 2 дахь шатны хэлэлцээ бол хийгдэнэ ээ. 2 дахь шатандаа бид нар энэ хувь нийлүүлэгчийн зээлийн хүүгийн асуудлыг заавал ч үгүй ярина аа гээд Дубайн гэрээ цуцлах бас баримт бичгүүдийг бас манайхаас ч гэсэн манай талаас боловсруулж өгөөд энэ хүүг бууруулъя аа. Хуримтлагдчихсан байгаа энэ зээлийн үлдэгдлийг бас бид нар бууруулъя аа. Энэ Оюу толгой гээд компани ийм өндөр зээлтэй яваад байж болохгүй ээ гэдэг асуудлыг бас хөндөж тавьж байсан. Тэгээд энийг бид нар бүгдээрээ ярилцана аа, хэлэлцэнэ ээ гээд 2022 оноос хойш тодорхой үр дүн гараагүй байна харамсалтай нь. Тэгээд мэдээж бол Засгийн газарт маш их олон ач ажил байдаг. Зөвхөн одоо Оюу толгойн ажлын хэсэг гэж байхгүй шүү дээ. Тэгэхлээр Эрдэнэс Оюу толгой компани бас энэ асуудал Эрдэнэс Монгол компани энэ асуудлыг үргэлжлүүлээд хариуцаад явсан. Явсных нь бас үр дүн нь яах вэ одоо ингээд өнөөдөр бас яригдах байх. Баасан гарагт ч гэсэн яригдах байх. Ямар ажлууд хийгдэв ээ гээд.

Тэгэхлээр ер нь бол маш их хугацаа алддаг бид нар. Хугацаа алдсанаараа Рио Тинто компани ингээд судалж байна, хүлээж бай гэдэг асуудал ярьдаг. Тэгээд хувь нийлүүлэгчийн зээлийн хүү өнөөдөр бас яригдах ёстой зайлшгүй нэг асуудал нь ирээдүйд Монгол Улсад Оюу толгой компани татвар төлөхөд энэ яаж нөлөөлөх вэ гэдгийг бас бид нар зайлшгүй ярих ёстой. Тэгэхлээр энэ татварын маргааны нэг хэсэг болчихсон байгаа. Энэ бол Оюу толгой компани ирээдүйд Монгол Улсад төлөх татвараас хасагдах зардал болоод алдагдлыг нь улам нэмэгдүүлж байгаа. Тэгэхлээр энэ асуудлыг бид нар бас ярьж байж хувь нийлүүлэгчийн зээлийн хүүг бууруулах асуудал ярих ёстой. Энэ бол зөвхөн зээлийн хэмжээ бууруулахаас гадна хуримтлагдсан байгаа тэр 6 тэрбум гаруй америк долларыг бид нар яах юм бэ гэдэг асуудлыг ярих ёстой байхгүй юу. Тэрнээс зөвхөн бид нар урагшаа...

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: 4 номер нэмэлт нэг минут.

Гэрч Б.Солонго: ...Зөвхөн урагшаагаа хараад хүүгээ бид нар өнөөдөр 11 хувь байгааг нь 6 ч юм уу хэд болгодог юм буурууллаа гэсэн ч гэсэн маш их хэмжээний зээлийн хүү хуримтлагдчихсан байна. Энэ чинь эргээгээд ирээдүйд Оюу толгойгоос

төлөх мөнгө болж гарна. Тэгээд манайд бас ямар үр дагавар байх вэ гэхлээр Оюу толгой компанийн алдагдал болж бүртгэгдээд капиталжуулаад ирээдүйд манай улсад төлөх татвараас хасагдах зардал болж байгаа үр дагавартай. Тэгээд энэнтэй холбоотой үнэ шилжилтийн бас томоохон асуудал байгаа. Энэ татварын маргааны нэг хэсэг болсон. Тэгэхлээр үнэ шилжилтийн энэ асуудлыг бид нар юу гэж бас цаашдаа бас анхаарах ёстой вэ гэхлээр энэ бол зөвхөн ингээд зээлийн хүү төлөөд байгаа зээл төлөөд байгаа асуудал биш нөгөө талаараа бас манай улсад татварын орлого хэлбэрээр Оюу толгой компани ашгийн татвар ямар хэмжээгээр төлөх вэ гэдэг асуудал бас хамтдаа явж байгаа. Тэгэхлээр ер нь бол бид нар ингээд энэ төслийг бас аягүй цогц томоохон асуудал гэдгээр нь хараад зөвхөн бас зээлийн хүү биш татвар дээр ч гэсэн ямар ачаалал ирэх вэ...

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: Нэмэлт минут авах уу. 4 номерын микрофон сүүлийн тодруулга.

Гэрч Б.Солонго: ...Тэгээд яг үнэ шилжилттэй холбоотой асуудлыг бас Татварын ерөнхий газрын төлөөлөл бас ярих нь зүйтэй байх. Яг ямар үр дагаврууд гарч байгаа талаар. Миний хувьд яах вэ энэ төсөл бол зээлийн төсөл болчихсон гэдэгтэй 100 хувь санал нэг байна. Одоо өнөөдрийн бас гарч байгаа бас хэлэлцүүлгийн үр дүн тийм байна шүү дээ. Ер нь Оюу толгой компанийн шаардлагатай мөнгөн урсгалыг зээлээр санхүүжүүлээд ирсэн. Зээлийн хүү нь аягүй өндөр байдаг. Тэгээд Рио Тинто компани Оюу толгой компани харилцаа хамааралтай этгээддээ өндөр хүүгээр зээл олгох замаар бас ашгаа хийгээд байгаа нь бодитой асуудал. Энэ яг тэр үнэ шилжилтийн асуудал.

Өөр нэг асуудал нь Дубайн гэрээ гээд баримт бичиг байгаа. Тэр Дубайн гэрийн асуудал дараа яригдах байх. Дубайн гэрээгээр ямар асуудал байсан бэ гэхлээр гүний уурхайгаа төслийн санхүүжилтээр та нар санхүүжүүлж болно оо гээд зөвшөөрчихсөн. Тэгээд төслийн санхүүжилт гээд 10 гаруй банкнаас одоо энэ Оюу толгойн тусгай зөвшөөрлийг барьцаалаад зээл авчихсан байгаа. 5 тэрбум ам.доллар хүртэл. Тэгээд 4.4 тэрбум ам.доллар зээлийн санхүүжилт орж ирэнгүүт тэрийг яасан.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: Г.Тэмүүлэн гишүүний асуулт 11 номерын микрофон.

Гэрч Г.Тэмүүлэн: Тэгэхээр нэг мөр 6 минутаар нээчихвэл. Тэгэхээр зарчмын хувьд би түрүүн бас хэлж байсан асуудал дээр хэлэхэд бол одоо бол үндсэндээ бид нар энэ гэрээний хэрэгжилтийг дүгнэх цаг нь бол болсоон, болсон. Үндсэндээ гэрээ байгуулагдсанаас хойш 16 жил ингээд өөрсдөө олборлолт хийж эхэлснээс хойш 13 жил болсон байна. Энэ юу гэдэг юм 16 жилийн хугацаанд 8 Засгийн газар солигдсон байгаад байгаа юм. 8 Засгийн газар. Бид бүхний хувьд юу гэдэг юм энэ асуудалд арай жоохон өөрөөр хандаад, би түрүүн хэлээд байгаа эдийн засгийн сууриар нь бид нар энэ өөрчлөлт оруулах зайлшгүй шаардлага байна аа гэдэг асуудлыг хөндөж тавиад байгаа юм. Асуудал нь өөрөө юу вэ гэхээр би хөрөнгө оруулалтын гэрээний заалттай холбоотой хэдхэн би та бүхэнд зүйлүүдийг онцолж хэлэх гээд байгаа юм. Энэ өөрөө юу вэ гэхээр хөрөнгө оруулалтын гэрээний 1.11 дээр, 3.6 дээр бид нар энэ Оюу толгой төслийг анх эдийн засгийнх нь суурь нь өөрөө юун дээр нь хийсэн юм бэ гэхээр бүлэг ордыг бүхэлд нь хамруулан тооцсон техник эдийн засгийн үндэслэлд суурилж хийсэн байгаа. Хөрөнгө оруулалтын гэрээний 1.11, 3.6 дээр.

Цаашлаад энэ эхний хөрөнгө оруулалтын хэмжээг 5 тэрбум доллар байхаар хязгаарлаад хөрөнгө оруулалтын гэрээний 9.5 дээр зааж өгсөн байгаад байгаа юм.

Цаашлаад энэ төслийг барьж бүрэн ашиглалтад оруулахад шаардагдах санхүүжилтийг хөрөнгө оруулагч буюу Рио Тинто 2012 оны 3-р дугаар сард багтаан Монгол Улсын Засгийн газар төрийн өмчийн өмч хөрөнгөд эрсдэлгүйгээр гэж байгаа юм. Энэ бол хувь нийлүүлэгчдийн гэрээний 14-ийн "г" дээр бүрдүүлэхээр мөн хөрөнгө оруулалтын гэрээний 3.10 дээр бид нар зааж өгч байж хөрөнгө оруулалтын гэрээ хувь нийлүүлэгчдийн гэрээгээ байгуулсан юмаа.

Тэгэхээр энэ өөрөө юуг харуулж байна вэ гэхээр бид бүхэн эхнээсээ ТЭЗҮ дээр суурилж энэ хөрөнгө оруулалтынхаа гэрээг байгуулсан. Энэ хөрөнгө оруулалтын гэрээ бол энэ бизнесийн харилцааны үндсэн хууль гэж хэлээд байгаа асуудал энэ байгаа. Хөрөнгө оруулагч дангаараа санхүүжилтийг хариуцна, энийгээ бүрдүүлэх хугацаатай үүрэгтэй. Дээрээс нь хөрөнгө оруулалтын хэмжээгээ хязгаарлалтаар зааж өгсөн. Бүх эрсдэлийг хөрөнгө оруулагч тал хариуцна. Монголын тал дээр ямар нэг эрсдэл байхгүй ээ гэдэг асуудлыг зааж өгч байгаа юм.

Тэгэхээр бол үндсэндээ энэ асуудлууд энэ явцын дунд сая 2015 оны тэр гэрээний өөрчлөлтийн хүрээнд бол өөрчлөгдсөн учраас бид бүхний энэ суурь тооцоолол чинь байхгүй болчихоод байна аа. Үр өгөөж тооцох аргачлал байгаа юм уу гэдэг асуултыг бас асууж байна. Зарим гишүүд бас байхгүй гэж хэлж байх юм. Бид нар бол байгаа. Бид нарын энэ эхнээсээ энэ үр өгөөжийг чинь юун дээр суурилж хийсэн юм бэ гэхээр энэ төслийг ашигт суурилж үр өгөөжөө тооцсон. Энэ дээр тооцсон бид бүхний санхүүгийн модель схем Эрдэнэс Оюу толгой компани дээр байх ёстой. Бид бүхэнд тухайн гэрээ хэлэлцээний өмнөөс анх эхлэхээс авхуулаад 2008 оноос хойш хийж байсан санхүүгийн схем маань баяжигдаад одоо тэнд бол байж байх ёстой.

Харин энэ юу гэдэг юм бид бүхний энэ одоо юу гэдэг юм бизнес төсөл учраас ашигтай байна, бид нар ашиг олно тэгээд юу гэдэг юм ашиг дээр суурилагд үр өгөөжөө тооцсон энэ схем маань 2015 оны гэрээний дараагаас бол үндсэндээ юу болсон бэ гэхээр бид бүхний хамтрагч Рио Тинто үндсэндээ зардалд суурилсан үр ашгийн тогтолцоог хийчихсэн байгаа. Санхүүжилтийнх нь схемийг нь өөрчилсөн байгаа, санхүүгийнх нь бүтцийг нь өөрчилсөн асуудлууд байгаад байгаа юм. Тэгэхээр одоо бол би хэлээд байгаа зүйл маань эдийн засгийн сууриар нь бид нар өөрчлөлт оруулах зайлшгүй шаардлага бол байна аа гэдэг асуудлыг хөндөж яриад байгаа юм.

Одоо цаашид бид нар яах ёстой юм бэ гэхээр үндсэндээ яриа хэлэлцээний түвшинд бол Монголын талын гэрээгээр олгогдсон эрх эдийн засгийн үр өгөөж бол буурах ёсгүй. Энэ үр өгөөж анхныхаа гэрээнийхээ техник эдийн засаг гэрээн дээр суурилсан энэ 53, 47 гэдэг асуудал нэрлэсэн үндсэн дээрээ. Энийг бид нар бас детальчилж 2021 оны 103 дугаар тогтоол дээр бас энийг хийж өгсөн. 2019 оны 92 дугаар тогтоол дээр хийж өгсөн. 2019 оны 92 дугаар тогтоолынх нь 3 дугаар заалт дээр нь бид нар яг энэ Монголын талын үр өгөөжийг Хөрөнгө оруулалтын гэрээ болон 2010 оны ТЭЗҮ-ийн тооцоололд зааснаар нэрлэсэн үнээр 53 хувиас бууруулахгүй байх гэж бүүр хуульчилж зааж өгсөн байгаад байгаа юм.

Тэгэхээр энэ бол үндсэндээ бид бүхний цаашид мөрдлөг болгож барих асуудлууд байна. Энэ компанид учрах санхүүгийн эрсдэлүүдийг хүртэл бид нар бас хааж өгсөн байгаад байгаа юм. 2021 оноос цаашаа санхүүжилтүүд яах юм. Энэ бол Оюу толгой Монголын талд өр үүсэхгүй байх, гуравдагч этгээдээс нэмэлт зээл санхүүжилт авахгүй байх гэдэг заалт.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: Бас ТУЗ-ийн гишүүдээс асуусан байгаа. 4 номерын микрофоноос П.Цагаан. Анхны ТУЗ-

ийн гишүүнээс эхэлье ээ.

Гэрч П.Цагаан: Яах вэ энэ саяын баярлалаа. Та бүгдийн оройн амгаланг айлтгая. Тэгээд саяын танилцуулга дээр зүгээр би нэг коррекшн нэг их зөв, их мундаг ажил хийсэн байна л даа. Тэгээд би ингээд П.Цагаан байна. Тэгээд анхны ТУЗ-ийн 3 гишүүний 1. Тэгээд бид нарын гол зорилго мэдээж хэрэг үйлдвэрийг цагт нь барих гэдэг нэг тийм гол ажлаас гадна энэ санхүүжилттэй холбоотой асуудлаар олон удаа ингэж бас ярьж тэгээд тэр өөрчлөлт хийж байсан юм л даа. Тэгээд тэр сая тэгээд тэрэн дээр зүгээр ингээд нэг жоохон засвар хийх үүднээс сүүлд цаашаа явах үүднээс сая 5 дугаар хуудсан дээр байна л даа.

Тэр анхны тэр хувь нийлүүлэгчдийн гэрээ зээлийн хүү нь зүгээр Ю Эс Си Пи Ай 99 9.9 гээд биччихсэн байгаа байхгүй юу? Тийм биш.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: 5 дугаар хуудсыг үзээдэх ээ.

Гэрч П.Цагаан: Ю Эс Си Пи Ай Плас 9.9 тэгж байсан. Тэгэхлээр тэр үнэндээ яаж байна вэ гэхлээр бараг 11, 12 хувийн хүүтэй байсан юм.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: Тийм тийм. Тэгж байсан шүү П.Цагаан гуай.

Гэрч П.Цагаан: Тэгээд тэр нь ингээд сүүлдээ баахан ингээд Н.Багабанди ерөнхийлөгч бид нар байж байгаад.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: 4 номерын микрофон нэмэлт минут.

Гэрч П.Цагаан: Ярьж байгаад тэгээд нөгөө LIBER+6.5 болоход тэгээд зээлийн хүү бараг 4, 5 хувиар огцом буурч байсан юм шүү. Тэгээд ингээд тооцоход тухайн үед алдагдал бараг тэрбум гаруй ам.доллараар ингэж багасаж байна гэж ярьж байсан юм. Тэгэхлээр тэр Си Пи Ай дээр нэмэх нь 9.9 шүү.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: Тиймээ тийм. Си Пи Ай дээр нэмэх нь 9.9 гэж байгаа тийм. Энэ дээр зүгээр алдаа яачихсан байна? Манайхан тэр техникийн алдаагаа засаарай. Дараагийн эндээс ингээд явчихна аа. 6 номерын микрофон ТУЗ-ийн гишүүн Д.Энхжаргал.

Гэрч Д.Энхжаргал: Та бүхэндээ энэ оройн мэндийг хүргэе. 2018 оны 10-р сард Оюу толгой ТУЗ-ийн гишүүнээр бол сонгогдсон. Тэгээд 2 удаагийн хуралд суусан. 35, 36 дугаар хуралд бол суугаад тэгээд миний ойлгож байгаагаар Рио Тинтогийн хүсэлтээр чөлөөлөгдсөн байгаа. Яг энэ өгөөжийн асуудлыг бий болгох, өгөөжтэй ажиллуулах энэ шаардлагыг Г.Занданшатар дарга одоогийн Ерөнхий сайд Хэрэг эрхлэхийн сайд байхдаа үүрэг өгч явуулсан. Мэдээж 53-ын өгөөжид хүргэхийн тулд орлогоо нэмэгдүүлэх ёстой, зардлыг бол зохистой түвшинд хянаж удирдах ёстой. Ийм зорилго тавьж хяналтын ажлыг бол гишүүнийхээ хувьд хийсэн. Ингэхдээ бол ерөөсөө зардал бол хязгааргүй хяналтгүй давхардуулж гаргадаг, тайлан балансыг 2 өрөөр гаргадаг. Сангийн яаманд өөр нэг тайлан гаргадаг...

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: 6 номерт нэмэлт нэг минут.

Гэрч Д.Энхжаргал: ...Тэгээд эдний өгөөжийг тооцох ийм үзүүлэлтүүдийн динамик судалгаа хийгдээгүй, 10 жил хийгдээгүй байсан. Тэгээд анх удаа бол мэдээллийг нь цуглуулж авсан. Яагаад гэвэл гэрээнд бид нар мэдээлэл авах эрхтэй байсан. Энэ чиглэлээрээ бараг өөрөө сууж байгаад энэ тоонуудыг гаргасан. Тэгээд тэр ярьж байгаа манай хэн хэлсэн билээ дээ. Хүүгийн орлого орж байна. Менежментийн төлбөр Артегийн сервис төлбөр, зээлийн баталгааны шимтгэл гээд. Гэтэл энэ Артегийн нөгөө нэг сервис үйлчилгээ нь энэ менежментийнхээ үйлчилгээтэй давхцаад байгаа юм. Тэгээд давхар төлбөр гаргаад байдаг энийг бол шүүмжилж давхар төлбөр гаргах ёсгүй гэдгийг бол шүүмжилсэн.

Манай талын орлого бол мэдээж улсын төсөвт орж байгаа татвар, орон нутгийн татвар дээр нь түрүүн манай Баясгалан хэлсэн. НДШ-ийг хүртэл оруулсан гэдэг бол анх удаа би бол энийг хийж энэ динамик судалгааг үлдээгээд...

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: 6 номер сүүлийн тодруулга нэг минут.

Гэрч Д.Энхжаргал: ...Тэгээд зөндөө олон ярих юм байгаа шүү дээ. Одоо энэ компанитай холбогдолтой. Ялангуяа засаглалтай холбогдолтой асуудлууд, өр авлагатай холбогдолтой. Одоо рестракшн яаж хийх юм, цаашдаа гэрээнд ямар өөрчлөлтүүд хийх юм, олон улсын стандартын дагуу энэ байгууллагатай яаж харьцах юм. Мэргэжлийн банк санхүүгийн хүмүүсийг яагаад ингээд ажиллуулахгүй дандаа ингээд хөөж тууж, ерөөсөө ингээд ажлын хэсэгт нь орьё гэхлээр оруулдаггүй. Энэ бүх байдал бол энэ айлын талтай биш манай талтай холбоотой байхгүй юу. Манай Монголын талтай холбоотой шүү дээ. Айлын талд тавих санаачилгаа бид нар бол зөв тавих ёстой. Тэрийгээ тавьж чаддаггүй энэ бүх байдлаас бол үүдэлтэй гэж үзэж байгаа. Тэгээд энэ Оюу толгойн зээл бол манай Монгол Улсад мөрдөгддөг хууль дүрэмтэй нийцэхгүй байгаа шүү дээ. Олгож байгаа зээл нь хүү хоёрынх нь дүн нь бараг нийцчихсэн явж байгаа биз дээ. Гэтэл чинь Монголд байдаг дүрэм журмаар бол нэмэгдүүлсэн хүүг бол 50 хувиас хэтрэхгүй гээд ингээд хууль байж байна. Тэгэхлээр бид нар энэ хугацаа хэтэрсэн буюу энэ хуримтлуулсан хүүгийнхээ 50 хувийг.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: 8 номерын микрофон Баясгалан гишүүн.

Гэрч Э.Баясгалан: Э.Баясгалан гишүүн асуултад хариулъя. Би нөгөө түрүүн өөрөө аргачлал байхгүй гэж хэлсэн хүний хувьд дахиж хариуцлагатайгаар байхгүй гэдгийг дахин хэлье. Байхгүй гэж яагаад хэлж байгаа вэ гэхээр тухайн аргачлал маань аль нэгэн хүчин төгөлдөр хэрэгжиж байгаа гэрээнд байхгүй, хүчин төгөлдөр хэрэгжиж байгаа хуульд байхгүй. Г.Тэмүүлэн гишүүнтэй би маргамааргүй байна. Та нар тухайн үедээ тооцоолол хийж, дүн судалгаа бас хийсэн байх гэж бодож байна. Харамсалтай нь та нарын хийсэн тооцоолол чинь аль ч гэрээнд тусгагдаагүй байхгүй юу. Тэр аргачлалыгаа хавсралт болгож оруулаагүй. ТЭЗҮ чинь өөрөө гэрээ биш. Аль нэг тал хариуцлага хүлээхгүй. Манай тал шаардаж болохгүй бичиг баримт шүү дээ. Цаг хугацаа явах тусам өөрчлөгдөж байдаг тийм тооцоолол дээр хийсэн 53 хувиа аргачлал гэж бодож үзэх чинь бас өөрөө дутмаг.

Тэгээд дээрээс нь тэр ТЭЗҮ-д хавсаргасан тэр 53 хувийн тооцоолол ч гэсэн өөрөө ч бас дотроо бас яг тодорхой биш. Одоо жишээлбэл бусад төлбөр гэсэн нэг мөр байдаг. Тэр төлбөрт нь юу орох юм газрын төлбөр орох юм уу, усны төлбөр орох юм уу. Тэгээд бүр цаашлаад ярих юм бол манай...

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: 8 номер нэмэлт нэг минут.

Гэрч Э.Баясгалан: ...Баярлалаа. Манай Үндсэн хуульд байдаг нийт баялгийн дийлэнх ашгийг ард түмэн хүртэнэ ээ гэдэгтэй нийцэж байгаа эсэх чинь бас тодорхойгүй шүү дээ. Яг жинхэнээсээ НДШ-ийг манай ард түмэн баялгийнхаа үр ашиг гэж үзэх юм уу, үгүй юм уу? Тэгэхээр нөгөө Үндсэн хуулийн тэр заалт маань өөрөө бас тодорхойгүй байгаатай тэгээд аль нэгэн гэрээнд ийм аргачлалаар тооцно оо гэсэн аргачлалаа хавсаргаагүй болохоор яг жинхэнээсээ манай тал шаардлага тавих боломжгүй болчихож байгаа юм. За яах вэ бид нар ингээд л байнга дуудагдаад л Улсын Их Хурлын гишүүдэд тайлан тавиад л, Засгийн газрын гишүүдэд загнуулаад л явдаг. Тэр болгондоо бид нар тухайн тооцооллыг өөрсдийнхөө аргачлалаар хийгээд явдаг. Гэхдээ тэр нь аль нэг тал хүлээн зөвшөөрсөн, аль нэг талыг яг энэ аргачлалаар явна шүү тэгээд 53 хувьдаа хүрэхгүй бол өөрчлөлт оруулна шүү гэсэн хариуцлагыг хэн ч үүрээгүй байхгүй юу.

Хөрөнгө оруулалтын гэрээнд ч гэсэн тэр 4 тэрбум ам.доллар чинь 4 тэрбум ам.долларыг зарцуулахаар төлөвлөж байна л гэсэн болохоос биш зарцуулах ёстой гэж байхгүй, тэрнээсээ хэтэрч болохгүй ч гэсэн заалт байхгүй шүү дээ.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: 8 номероос сүүлийн тодруулга.

Гэрч Э.Баясгалан: Би болчихсон.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: Болчихсон уу? За 8 номерын микрофон. ТУЗ-ийн гишүүн Э.Мэндтүвшин.

Гэрч Э.Мэндтүвшин: Оройн мэнд хүргэе ээ. Намайг Энхтайваны Мэндтүвшин гэдэг. Өнгөрсөн оны 11-р сард Монгол талын ТУЗ-ийн гишүүнээр томилогдоод ажиллаж байгаа. Ер нь Оюу толгойн ТУЗ-д ороод маш олон асуудал байгааг ер нь олж анзаарч мэдсэн. Энэ дунд зээлийн хүү бол тэр олон асуудлын ердөө 1 нь байгаа. Түрүүн бас Г.Тэмүүлэн гишүүн хэлж байна. Энэ түр хорооны сэдэв болсон 2 асуудал бол бид нарын Монгол талын өгөөжийг сайжруулах 10 асуудлын ердөө 2 нь л байх. Тэгэхээр маш олон өөр асуудлууд байгаа. Тэгэхээр энэ дээр миний хамгийн үндсэн гол асуулт юу байсан бэ гэхээр яагаад ер нь Оюу толгойн асуудлууд үеийн үед ингээд асуулт болоод, сэдэв болоод ингээд яваад байдаг юм бэ. Яагаад энэ ингээд үргэлж эцэс төгсгөлгүй ингэж үргэлжилдэг юм бэ гэдэг асуулт байсан.

Тэгэхээр энэ дээр бол яахын аргагүй засаглалын асуудал гарч ирж байгаа. Засаглалын асуудал юун дээрээ гарч байна вэ гэхээр үе үе түвшин түвшинд гарч байгаа. Хамгийн түрүүнд бол ТУЗ-ийн түвшин дээр түрүүн С.Зулпхар гишүүн...

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: 8 номер нэмэлт нэг минут.

Гэрч Э.Мэндтүвшин: ...Тийм засаглалын асуудал бүх шатан дээр гарч байгаа. ТУЗ-ийн түвшин дээр угаасаа 3, 6-гийн харьцаатай. Монгол талын 3 гишүүн, Рио талын 6 гишүүн байдаг. Энэ дээр угаасаа ТУЗ-ийн 3 гишүүн шийдвэр гаргах нөлөөлөх боломж ерөөсөө байхгүй. Дээрээс нь ямар нэгэн хориг тавих эрх бас байхгүй ийм нөхцөлтэй байгаа.

Хоёрт, энэ гүйцэтгэх удирдлагын түвшинд гүйцэтгэх удирдлагыг Рио Тинто талаас томилдог байгаа. Рио Тинто талд гүйцэтгэх удирдлага өөрсдийнхөө ажлын тайланг танилцуулж дүгнэлт авдаг аа. ТУЗ дээр бол ерөөсөө танилцуулж дүгнэлт авсан явц байхгүй ээ. Сая 9-р сард өмнөх CEO ажлаа өгөөд явсан энэ талаар ч гэсэн би ТУЗ-ийн гишүүд тухайн өдрөө мэдээж, тухайн өдөр олон нийтэд зарласан гэдгийг би бас хэлэх нь зүйтэй болов уу.

Дээрээс нь хувьцаа эзэмшигчдийн нөхцөл байдал бас өөрчлөгдсөн. Өмнө нь түрүүн Б.Солонго дарга хэлж байсан. Ти Ар Кю гэдэг компани энэчээ бас бага хувьцаа эзэмшигчдээр ажилладаг байсан. Ти Ар Кю компани бол Канадын олон улсын бирж дээр...

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: 8 номер сүүлийн тодруулга.

Гэрч Э.Мэндтүвшин: ...Байдаг байсан учраас олон нийтэд мэдээллээ ил тод тайлагнадаг байсан. Энэ нөхцөл байдал Рио Тинто Тиор Кю компанийг худалдаж авснаас хойш бас байхгүй болсон. Тэгэхээр засаглалын түвшинд шат шатандаа асуудлууд байгаа. Дээрээс нь манай Монгол талаас бас сайжруулах асуудлууд байгаа. Энэ бол өнөөдөр бид нарын ярьж байгаа асуудал бол компанийн асуудал. Энэ компанийн асуудлыг хамгийн түрүүнд тулж ажиллах манай Монгол талаас Эрдэнэс Оюу толгой компани байгаа. Тэгэхээр Эрдэнэс Оюу толгой компанийг 92 дугаар Улсын Их Хурлын тогтоолын дагуу чадавхжуулах, сайжруулах гэсэн шийдвэр гарсан. Гэхдээ яг бодит ажил хийгдсэн үү, үгүй юү гэдэг дээр бид нар бас анхаарч судлах ёстой. Энэ Рио Тинто гэдэг том үндэстэн дамнасан компанитай тулж ажиллах Монголыг талыг төлөөлөх ийм компани байх ёстой юмаа.

Тэгэхээр энд мэргэжлийн хэл устай, геологич хуульч санхүүч ийм хэмжээний хүмүүс байж байж Рио Тинто гэсэн үндэстэн дамнасан компанитай тулж асуудлуудыг шийдэж ажиллах тийм чадавхтай байх юмаа гэдгийг бид нар бас анхаарах ёстой болов уу. Баярлалаа.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: Зөвхөн энэ тодруулгаас би нэг асуулт бас тодруулчихъя. Энэ юу ойлгомжтой гэх юм Оюу толгойн 34 хувийг эзэмшиж байгаа Эрдэнэс Оюу толгой ер нь явж явж Монголын хамгийн чадавхтай залуучууд ажиллах ёстой компани шүү дээ. Энэ үндэстэн дамнасан том корпорацтай адилхан хэмжээнд сэтгэх, адилхан туршлагатай тийм залуучууд Эрдэнэс Оюу толгой дээр ажиллаж байх ёстой. Эрдэнэс Монгол дээр ажиллаж байх ёстой. Тэгэхгүй ингээд улс төрийн томилгоо явуулчихаад тэгээд тэд нараас ийм том компанитай адилхан хэмжээнд харьц гэхээр чинь яаж харьцах юм бэ ойлгомжтой шүү дээ.

Тэгэхээр бас бид нарын энд үр дүнгээс юу гарах ёстой вэ гэх юм Эрдэнэс Монгол, Эрдэнэс Оюу толгой цаашдаа чадавхжих ёстой. Монгол залуучууд чадавхаар дутахгүй шүү. Энэ өрөөн дотор жишээлбэл Нью-Йоркт, Хонконгод, тэгээд л Австрали дэлхийн томоохон Рио Тинто компанид үзүүлдэг үйлчилгээ үзүүлдэг томоохон Дэлхийн банк, дэлхийн олон улсын хамгийн том банк, хамгийн том хуулийн компанид ажиллаж байсан Монгол залуучууд байж л байна шүү дээ. Яг нэг иймэрхүү залуучуудаа бид нар Эрдэнэс Монгол дээрээ Эрдэнэс Оюу толгой дээрээ авах ёстой цалинг нь өгөөд ингэж байж л бид нар цаашдаа ер нь үр дүн гарах нь энэ сонсголоор олон нийтэд илүү ойлгогдож байгаа болов уу гэж бодож байна.

Хянан шалгах түр хорооны даргын хувьд бол хувьдаа би өнөөдрийн бас нэг чухал дүгнэлтийн нэг энэ болов уу гэж бодож байна. Энэ компаниуд дээр битгий улс төрийн томилгоо явуулаач. Энэ компаниуд дээр хамгийн чадавхтай залуучуудаа цалинг нь өгөөд ажиллуулаач. Тэгэхгүйгээр бид нар тэгээд тэр улс төрийн хэдэн томилгоо хийхээд юу нэхэж, юу хүлээх юм. Өнөөдрийн үр дүн өнөөдрийн эсвэл эндээс алдагдсан боломжийн өртөг тэгэхээр тэрнээс чинь бас үүдэлтэй байгаад байна шүү дээ. Тэгэхээр энэ дээрээ бид нар дүгнэлт хийх ёстой. Тэгэхээр эндээс Эрдэнэс Оюу толгой гэж компани бас байгуулагдсан. Тэгээд Эрдэнэс Оюу толгой тэр Оюу толгой хувьцааны 34 хувийг эзэмшдэг тэр компани байгуулах бол хамгийн анхны захирал нь бас энд хүрэлцэн ирсэн байна. Энд Д.Батбаатар захирал сууж байна. Эрдэнэс Оюу толгойг анх бид нар яг юу гэж байгуулж байсан юм. Хүний чадавхыг нь, хүний нөөцийн чадавхыг нь бас юу гэж тодорхойлж байсан. Өнөөдөр ингээд 16 жилийн дараа эргээд харахад тэрийгээ бид нар биелүүлсэн байна уу яасан байна.

За 10 номерын микрофон.

Гэрч Д.Батбаатар: Баярлалаа. Болж өгвөл тэр бүх минутыг нь аваад ярьчихъя гэж бодож байна. Олон дахин ярихгүйн тулд.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: Би шинэ асуулт асуусан учраас бүтэн цагийг нь өгөөрэй.

Гэрч Д.Батбаатар: Тэгэх дээр зэрэг юуны өмнө яг энэ асуудлыг хөндөж тавьсан асуудалд их баярлаж байна. Эрдэнэс Оюу толгой компанийг анх байгуулахдаа ерөөсөө л өнөөдөр энэ хөндөж байгаа сэдвийг барьж ажилла гэж анх томилсон. Өөрөөр хэлбэл Монголын талд ноогдох 34 хувийн үр өгөөж хэр зэрэг байна вэ? Энийг яаж нэмэгдүүлэх вэ? Хөрөнгө оруулагч талтайгаа нягт хамтарч ажиллахын хажуугаар тэдэнд тавих хяналтыг хэрэгжүүл гэдэг ийм л үндсэн шаардлагаар анх байгуулагдсан. За байгуулагдахдаа бид тухайн үедээ гадна, дотно боловсрол эзэмшсэн залуучуудаар нэг 8, 9 залуучуудаар бүрдүүлж байгуулж байсан. Бид ерөөсөө анх тулаад...

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: Хэдэн онд байгуулж байсан бэ? Та хэлээрэй тодорхой хэлээрэй. Хэдэн онд байгуулж байсан бэ?

Гэрч Д.Батбаатар: ...2011 оны 12-р сарын 9-нд байгуулагдаж байсан юм. Тэгээд яг одоогоос бас нэг 14 жилийн өмнө байгуулагдаж байсан байна. Ингээд байгуулагдахад ерөөсөө л хамгийн эхний асуудал 400 мянган төгрөгийн цалинтай залуучууд 4, 5 сая долларын цалин авах хэмжээний хүмүүстэй тулж ажиллана гэхээс өгсүүлээд асуудлууд үүссэн учраас энэ асуудлуудаа бид өөрийн толгой компани болох миний хажууд сууж байгаа Б.Энэбиш даргад асуудлыг тавьж Б.Энэбиш дарга ТӨХ-нд тавьж хамгийн анх ТӨК-уудаас манай Эрдэнэс Оюу толгой компанийн залуучуудын цалинг нэлээн өндөр тогтоож байсан ийм түүхтэй юм.

За энэ цалин өндөр тогтоогдоход бол нэг хэрэг. Бид үүргээ хэрхэн гүйцэтгэсэн бэ гэдэг бас өөр асуудал. Би одоо өнөөдөр энд сууж байгаа хүмүүс дотор ер нь өөрийгөө хамгийн их баяртай, жаргалтай сууж байгаа хүн гэж бодож байгаа. Юу вэ гэхлээр энэ компанийг байгуулаад л авсан цагаасаа эхлээд хөрөнгө оруулагч талтайгаа сайнаар ярих юм бол ажил хэргийн зөрчилдөөнтэй, муугаар ярих юм ажилд нь саад болсон хэлбэртэйгээр ингэж үзсэн.

Энэ өмнөх хэлэлцүүлэг өнөөдрийн хэлэлцүүлгийн явцаас ингээд харж байхад яг л тэр юмнууд гараад ирж байна. Тэнд бид ерөөсөө анх ажил аваад л эхлэхэд 3 жил 2009 оноос эхлээд явчихсан 3 жилийн дараа манай 34 хувийг эзэмшигч компани гарч ирсэн. Асуудал ерөөсөө Монгол Улсын хууль тогтоомжуудыг алхам тутамдаа зөрччихсөн байсан. Тэрийг нь бид нар хэлж эхэлсэн. Ерөөсөө энэ чинь болохгүй байна. ТЭЗҮ, ТЭЗҮ-ийн талаар өнөөдөр хангалттай ярилаа. ТЭЗҮ-тэй ч юм шиг, ТЭЗҮ-гүй ч юм шиг. Гэтэл Монгол Улсын ашигт малтмалын тухайн үеийн хуулиар бол ТЭЗҮ бол нэгэнт Эрдэс баялгийн зөвлөлөөр ороод батлагдсан тохиолдолд хуулиас дутахгүй хүчинтэй байсан. Гэтэл ТЭЗҮ бол уландаа гишгэгдсэн байсан. Гэх мэтчилэнгээр олон асуудлууд байсан учраас бид бүх шатанд нь бүх хэлбэрээр хэлсэн. Энэ хугацаанд харин тухайн үеийн анхны Удирдах зөвлөлд Засгийн газрыг төлөөлж сууж байсан манай гишүүд тухайн үеийн гишүүд бидний байр суурийг боломжтой бүх хэлбэрээр дэмжиж байсан боловч үнэхээрийн олонход хүч түрэгдээд бидний бодлого, шийдвэр явдаггүй байсан. Ямартай л арга ядаад бид ард түмнээсээ дэмжлэг авахаар одоо өнөөдрийн энэ хэлэлцүүлгийг тухайн үед байсан бол хийлгэх гэж оролдож энэ С.Баярцогт гишүүн, С.Ганбаатар гишүүн хоёрыг телевизэд халз ярилцлага хийж, ард түмний анхааралд хүргэх гэж хичээсэн нь тэр. Харамсалтай нь тэр ярилцлагын маань үр дүн 20 мянган хувьсагч, 10 жилийн боловсрол 2-ын тухай яриад ингээд яваад өгсөн юм байгаа юм. Гэтэл энэ бүхэн маань өнөөдөр яг ингэж хөндөгдөж ингэж ярьж байгаа нь аягүй чухал байна...

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: 10 номерын микрофон нэмэлт нэг минут.

Гэрч Д.Батбаатар: ...Хэлэхийг хүсэж байна. Энэ бидэнд цаанаас ёстой тэнгэрээс заяасан үүлэн чөлөөний нар шиг юм болж байх шиг байна. Одоо бол бид гэрээ юмнуудаа эргэж дүгнэх яг энэ хугацаа нь таарч байна. Энэ хэлэлцүүлгийн явцад эхнээсээ аваад бид нар Онтрэ гэдэг юм бол энэ хөрөнгө оруулалт, хувь нийлүүлэгчдийн гэрээний ард нуугдсан хууль бус луйврын юм байна гэдгийг эхний өдрөөсөө аваад ингээд хэлж байсан. ТЭЗҮ одоо юмнууд зөрчигдөж байна, менежментийн баг дур зоргоороо аашилж байна, хэтрүүлж байна гэдгийг ингэж ярьж байсан. Энэ бүхэн бол энийг нэгэнт энэ тодорхой болж байгаа юм байна. Яг энэ түвшинд өнөөдрийн түвшинд яриа хэлцэл явагдаж байгаа юм байна.

Тэгэхлээр одоо бид Монголчууд энэ дээр нэг талдаа гараад, ойлголтоо нэг болгоод харин энэ ажлыг зохион байгуулж байгаа залуу гишүүн О.Батнайрамдал гишүүн танд их талархаж байна. Энэ түр хорооны гишүүддээ бүгдэд нь талархаж байна. Ингээд Монголчуудаа нэг талд нь нэг гаргаад...

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: 10 номер сүүлийн тодруулга.

Гэрч Д.Батбаатар: ...Хөрөнгө оруулагч тал Рио Тинтогийнхтойгоо яриа хэлэлцээний ширээн дээр маш сайхан ярихад тэд ч гэсэн өөрсдийнхөө нэр нүүрийг бодох байх. Өөрсдийнхөө гаргасан зан авирыг ч мэдсэн байх. Бид нар ч нэлээн хэрсүүжлээ. Сайхан яриа хэлцэл дээрээ тохиролцоод ойлголцоод явахад Оюу толгойгоос хүртэх үр өгөөж бол Монголын ард түмэнд ирэх байх аа гэж зүгээр найдаж байна. Энийг ажил хэрэг болгоход манай Улсын Их Хурлын гишүүд, өнөөгийн Засгийн газар дорвитой ажиллана байх аа гэж ингэж байгаа.

Энэ хүртэл ажилласан үе үеийн Засгийн газар, үе үеийн засаг төрийн албан тушаалтнууд, Эрдэнэс Оюу толгой компанийнхаа хүмүүст бүгдэд нь талархсанаа

илэрхийлье.

Дахиад эцэст нь хэлэхэд үнэхээрийн Эрдэнэс Оюу толгой компанийн ажилчдыг дээд зэргээр тогтвор суурьшилтай ажиллуулах нь Монголын ард түмний үр өгөөжийг дээшлүүлэх хамгийн гол зүйл байгаа юмаа гэдгийг хэлье. Баярлалаа.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: С.Зулпхар гишүүн тодруулга шууд 2 минутаа авъя.

Улсын Их Хурлын гишүүн С.Зулпхар: Баярлалаа. Бид их тийм ажил хэрэгч бас мэргэжлийн түвшинд хэлэлцэж байна. Нөгөөтэйгөөр яах вэ бидний хувьд бол нэг л зүйлийг бүгдээрээ тал талаасаа ойлголоо. Энэ бол төсөл. 2 талаасаа харилцан ашигтай эрх тэгш байх тэр зарчим дээр суурилсан байхыг л чухалчилж байгаа. Энэнээс шалтгаалсан бас бидний хувьд бол үр дагавар гарчихсан учраас энэ үр дагаврыг л бид даван туулах магадгүй сорилтыг даван туулах ийм л чиг чиглэлийн ажлыг хамтарч хийнэ ээ гэсэн ийм л чигтэй байна.

37 хувийн үр өгөөж гэж өнөөдөр бид сонслоо. 27 байсан чинь 37 болсон байна. Энэ аргачлалаасаа болсон юм уу, юунаас болсон юм. Гэхдээ 37 болсон сайн хэрэг. 53 болох ёстой, завсар нь бас 16 хувийн бас үр өгөөжийн асуудал яригдаж байна. Тэгэхээр энэ дээр би С.Мөнхсүх захирлаас зориуд энэ хуралдаанд тэмдэглэл болгож үлдээх үүднээс би өчигдөр ч гэсэн асуусан, өнөөдөр ч гэсэн асууя.

Манай гишүүд бас хэлж байна. Энэ урд гишүүд байсан улс төрч маань хэлж байна. Цогцоор нь авч үзээч ээ гэж. Цогцоор нь авч үзэх юм байна. Угаасаа манай 92, 103 дугаар тогтоол ч гэсэн энийг мөн тодорхой илэрхийлж байгаа. Тэгэхээр ерөнхий зүйл бас ярьж байгаа, тусгай зүйл ярьж байгаа. Би өчигдөр ч гэсэн хэлсэн. Ерөнхий чинь тусгайгаа агуулж байгаа, тусгай ч ерөнхийгөө илэрхийлж байгаа учраас. Тэгэхлээр бид цаашдаа энийг цогцоор нь авч үзэж та бүхэнтэй энэ асуудлыг ярих нь ээ гэдэг дээр та өөрийнхөө байр суурь хариултыг та Оюу толгойг төлөөлж байгаа учраас Рио Тинтог ямар нэгэн байдлаар төлөөлж байгаа учраас хариулаач ээ гэж байгаа юм.

Миний 2 дахь асуулт би энэ Эдийн засгийн байнгын хорооны дарга асан Ц.Баярсайхан, Л.Гүндалай гишүүнээс асууя. Гэхдээ битгий улс төр төржөөрэй. Та бүхэн мэргэшсэн парламентчид. Бид бас мэргэшсэн парламентчид болох гэж байгаа улсууд. Энэ та бүхний гарч ирсэн санал дүгнэлт дээр Монголын талын эзэмшлийн 34 хувьд ногдох хөрөнгө оруулалтыг өндөр хүүтэй зээлээр бүрдүүлж ногдол ашгаас тооцож байгаа нь эдийн засгийн үр ашиг багатай байна аа гэсэн ийм дүгнэлт хийгээд санал гаргачихсан юм. Одоо энэ дүгнэлт бөгөөд санал яг бодит байдлаар ингээд өнөөдөр гарчхаад байж байна аа. Тэгэхээр энэ та бүхний санал дүгнэлт зөв байж уу гэдэг дээр та бүхэн өөрсдийнхөө байр суурийг улс төржихгүйгээр илэрхийлээч ээ гэж байгаа юм. Баярлалаа.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: Эхний асуулт 12 номер С.Мөнхсүх захирал.

Гэрч С.Мөнхсүх: Ер нь аливаа асуудлыг цогцоор нь харах нь чухал. Тэгээд түрүүний ярьсан зарим бас хүндрэлүүдтэй би санал нийлж байна. Юу гэдэг вэ гэхлээрээ үеийн үед бид нар 53, 47 гэдэг тоо ярьдаг. Тэгэхдээ тэр маань яг ямар тооцооллын аргачлалаар, юу нь орсон, юу нь ороогүй нь бол тодорхойгүй байдаг аа. Компанийн хувьд бол энийг дотооддоо тооцдог. Тэгэхдээ түрүүн Э.Баясгалан гишүүний

хэлснээр бол энд бол ямарваа нэгэн баримт бичиг тусгагдаагүй, ямарваа нэгэн үүрэг хариуцлага хүлээгээгүй, аман хэлбэрээр өнөөдрийг хүртэл яригдаж явсан ийм ойлголт байгаад байгаа юмаа. Тийм миний мэдэж байгаагаар. Тэгээд бид нар тэр үед ашиглаж байсан аргачлалаа өнөөдөр ингээд...

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: 12 номер нэмэлт нэг минут.

Гэрч С.Мөнхсүх: ...Тэгэхлээр энэ дээр бол бас аягүй их ойлголтын зөрүү гараад байдаг аа. Аль нэг нь зөв гэж байгаа юм биш шүү Г.Тэмүүлэн дарга аа. Оюу толгойгийнхон нэг тооцоо гаргаад байдаг. Үе үеийн Засгийн газрын тооцоонууд нь бас арай өөр байгаад байдаг. Тэрнээс болоод аягүй их маргаан гардаг. Харин тийм. Тэгэхлээр тэр бол асуудал байгаад байгаа юм. Цогцоор нь харах гэдэг дээр би бол санал нийлж байна. Нэгэнт ер нь хөрөнгө оруулагч талыг юу хүсээд байгаа юм бэ гэдгийг би бас нэг тайлбарлаж болох болов уу? Би Рио Тинто компанийн стратегийн хэлтэс бас бизнесийн хөгжлийн хэлтэст нэлээн хэдэн жил ажиллаж байсан. Дотоод шийдвэрүүд нь яаж явдаг вэ, хөрөнгө оруулалтын шийдвэрүүд нь яаж гардаг талаар ерөнхийдөө гайгүй мэдээлэлтэй байгаа. Тэгээд Оюу толгой компанийн хувьд бол нэмж авчхаж болох уу цагаа.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: 12 номерт сүүлийн тодруулгын нэг минут.

Гэрч С.Мөнхсүх: Оюу толгой компани шүүмжлэлийг хүлээж авна аа. Рио Тинтой ч гэсэн хүлээж авах ёстой. Төгс төгөлдөр компани гэж байхгүй. Сайжруулаад явах ёстой. Энэ төсөл хүнд хэцүү байсан гэдгийг бол бид нар мэдэж байгаа. Цаашдаа ч гэсэн энэ эрсдэлээс хол байхгүй ээ. Гэхдээ нөгөө талаасаа бас ганц хүсээд байгаа юм хөрөнгө оруулагч талаас тодорхой байдал бий болгож өгөөч ээ. Гэрээн дээрээ зураад 2 талаасаа гарын үсэг зураад ингэж байгаа тэр гэрээгээ хэрэгжүүлээд явъя аа. Сүүлд нь энэ гэрээг тэгэх байсан юм, ингэх байсан юм, энэ хүн нь тийм эрхтэй байсан юм, үгүй байсан юм гэж ярих хөрөнгө оруулагчдын хувьд мэдээж хүнд хэцүү байгаа. Нөгөө талаас бас түрүүн засаглал мөн бас Монгол талыг төлөөлж байгаа компанийн чадавхын талаар ярилаа. Тэр бол үнэхээрийн асуудал.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: 7 номерын микрофон. Эдийн засгийн байнгын хорооны дарга Ц.Баярсайхан.

Гэрч Ц.Баярсайхан: Тийм, 2008 оны 5-р сард гарсан Эдийн засгийн байнгын хорооны санал дүгнэлт гэдэг бол энэ хөрөнгө оруулалтын гэрээтэй холбоотой Байнгын хорооны гишүүдийн гаргасан саналуудыг багцлаад дараагаар нь эргэж танилцуулаад тэгээд үндсэндээ олонхын дэмжлэг авсан саналуудаа бид нар Засгийн газарт хүргүүлсэн. Тэгэхээр энэ санал дотор их олон зүйл байгаа юм. Тухайлбал түрүүн Б.Бат-Эрдэнэ гишүүн уншиж байсан байх аа. Г.Занданшатар гишүүний санал бас их нэлээн том байр суурьтай орж байсан.

Ер нь бол яг ТЭЗҮ-гүй учраас яг үр дүнг хэлэлцэхэд учир дутагдалтай байна гээд. Тэгээд анхны хөрөнгө оруулалт чинь 3.6 тэрбум ам.доллар. Үүнээс Монгол Улсын өгөөж нь бол ямар ч байсан 53 хувиас доошгүй байна аа гэсэн. Энэ дээр үндэслээд л одоо энэ дүгнэлтүүдээ гаргаж өгсөн. Тэгээд энэ дүгнэлтүүдээс тодорхой зарим нь бол хэрэгжсэн зарим нь...

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал:

Нэмэлт авах уу та. 7 номер нэмэлт нэг минут.

Гэрч Ц.Баярсайхан: ...Учир дутагдалтай явж гэснийг түрүүн бас гишүүд нэлээн олон талаас нь ярьсан. Тэгэхээр хамгийн гол зүйл бол одоо энэ гэрээг сайжруулах, еще Монголын талын үр өгөөжийг нэмэгдүүлэх зайлшгүй шаардлагатай. Тэгээд саяын зээлийн хэлэлцээрийг харж байхад бол авсан зээлээсээ бараг төлчихсөн байхад дараа нь үлдэж байгаа нь бараг 2 дахин илүү хүүгийн төлбөр байна гэдэг бол энийг зайлшгүй л үзэх ёстой. Одоо манай монголын банкны системд тийм байгаа шүү дээ. Энэ чинь авсан хүү нь зээлийн хүүгээсээ 50 хувиас доогуур байх ёстой. Тэгээд ингээд байн байн зээлийнхээ хүүд идэгдээд явж болохгүй ээ л гэсэн тийм л зүйлийг харж байна. Тэгээд цаашдаа гэрээгээ сайжруулаад явах бололцоотой. Монголчууд бас нэгдсэн ойлголцолд хүрээд гаднын хөрөнгө оруулагчтай ярихад одоо бас туршлагатай олон залуучууд бий болсон байна. Та бүхэн маань энэ дээр анхаарч ажиллаарай л гэж хэлэхийг хүсэж байна. Баярлалаа.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: Сүүлийн асуулт 17 номерын микрофон.

Гэрч Л.Гүндалай: Баярлалаа. Тэгэхээр ийм Айвенхоу Майнз Рио Тинтотой хийсэн гэрээ бол хулгай луйвар, залилангийн гэрээ. Монголын бүх хуулийг ингээд зөрчсөн. Ерөөсөө Монголдоо маш дээрэлхүү хандсан. Ерөөсөө энэ олон жил болж байна шүү дээ. Ингэж дээрэлхүүлж ийм олон жил болоод эд нар маш том алдаа гаргалаа тийм. Энэ олон жилийн алдаа дээр нь өнөөдөр Монголын Засгийн газар одоо тэд нарт хатуу байр суурь илэрхийлэх ёстой. Та нар Монголыг ингэж өрөнд оруулж, биднийг ийм байдалтай байлгасан ийм олон жил ингэж хууль зөрчиж бид нарыг ингэж шулж луйвардаж ирлээ. Энийг одоо бид нар таслан зогсооно оо гэдгийг Монголын Засгийн газар хэлэх хангалттай баримт нотолгоо бүх юмтай болчихлоо, тийм. Эд нар даварсан учраас. Одоо харин энэ дээр нь үнэхээр Монгол Улсын тэргүүн аль эсвэл Ерөнхий сайд нь энд очоод уучлаарай бид нар та нартай дахиж ингэж ажиллахгүй ээ.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: 17 номер нэмэлт нэг минут.

Гэрч Л.Гүндалай: Тодорхой ашгаа авна аа. Бид нар өнөөдөр өрөнд орж байгаа эд нарт тийм. Өрөнд орж байгаа шүү нөхөд өө. Өдөрт бид нар 13 тэрбум төгрөгийн өр төлж байгаа юм байна. 2026 онд 14 тэрбум төгрөгийн өр өдөрт төлөх юм байна. Ингэж эд нарыг давраулсан байна, тийм үе үеийн Засгийн газар, үе үеийн Ерөнхийлөгч нар маань. Тэгэхээр эд нарыг таслан зогсоогоод, уучлаарай, юм шударга байх ёстой гээд эд нарыг хөөснөөрөө бид нар гадаадын хөрөнгө оруулалтыг хөөж байгаа юм биш. Даврагчдыг хариуцлага тооцож байгаа юм. Бусад хөрөнгө оруулагч нар гадаадынханд бид нар хэлэх хэрэгтэй. Бид нар харилцан ашигтай шударга ийм хөрөнгө оруулалтыг дэмжинэ ээ, хамгаална. Ийм луйврын хулгайн хууль зөрчсөн ийм хөрөнгө оруулалттай бид нар тэмцэнэ. Энийг бол бид нар хэн ч байсан тэр Рио Тинто байна уу, түүний цаана хэн байна вэ өнөөдөр Засгийн газар ард түмнийхээ өмнөөс зогсоод энэ луйврын гэрээг зогсоох хэрэгтэй. Ахиад нэг минут байгаа юу надад.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: Сүүлийн тодруулга нэг минут.

Гэрч Л.Гүндалай: Чамайг энийг хийж байгаад энэ залуучуудыг энийг хийж байгаад бас баяртай байна. Энэ асуулт асуусан С.Зулпхардаа бас баярлалаа. Үнэхээр энэ гэрээг зогсоох хэрэгтэй яаж байгаа юм. Өдөрт 13 тэрбум төгрөг төлж байна шүү

дээ бид нар. Тэгээд та нар буруу менежменттэй явж байна. Ямар ч залуу хүн тэр тэд нартай очоод, тэр Рио Тинтотой очоод яриад энэ бүтэхгүй. Яагаад гэхээр угаасаа гэрээ нь тийм. Урдаас нь та нарын хийсэн энэ тэнэг гэрээ, тийм үү. Энэ Рио Тинто энэ нөхдүүд чинь бид нарыг юу гэж харж байгаа гэвч энэ нэг муу ядуу, энэ муу улны улс, энэ нэг муу навтгар хамартай онигор нүдтэй юмнууд, энэ муу тэнэг юмнуудыг бид нар дарлаж байх ёстой гэж боддог. Ийм л хүмүүс тэнд байдаг байхгүй юу. Бид чинь улны улсын улны иргэд болчихоод байна. Энэ нөхдүүд яасан гэхээр танай удирдагч нарыг бид нар хахуульдаад авчихсан, хохь чинь яах гэж тийм хахуульдуулдаг удирдагч нартай байсан юм. Одоо болоо та нар хохь нь гээд явж байгаа хүмүүс байхгүй юу. Эд нартай хатуу тооцох хэрэгтэй. Төрийн төмөр. За баярлалаа.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал:
Б.Жаргалан гишүүн асуултаа асууя.

Улсын Их Хурлын гишүүн Б.Жаргалан: Энэ сонсголын үр дүн гэвэл Монголчуудын хүсэл зориг, итгэл үнэмшил бол Оюу толгой төсөл хөдлөх ёстой, эдийн засгийг тэлэх, хөдөлгөх хүч болох ёстой гэсэн байр суурь итгэл үнэмшлээр энэ гэрээ байгуулагдсан гэдэг нь харагдаж байна. Тэгээд үр дүнд нь Оюу толгой хэмээх дэлхийд тэргүүлэх гүний уурхай ашиглалтад орсон. Тэнд мянга мянган монгол залуучууд ажиллаж байгаа. Маш олон зуун компани ханган нийлүүлэгчид хийж байгаа. Тэгээд үүнтэй хэн ч маргахгүй, үгүйсгэхгүй байх. Харин нөгөө талаас төслийн үр өгөөж гэрээ байгуулагдах үеийн хүлээлтэд төдийлөн хүрсэнгүй гэдэг дээр ч өнөөдөр хүмүүс санал нэгдэж байх шиг байна аа. Тэгээд энэ зургийг сая харуулж байна. 71 хувь Оюу толгой төслөөс монголчуудыг хүртэх нийт ашиг гэж бичсэн байгаа.

Тэгэхээр нэгдүгээр асуулт, Оюу толгой төслөөс монголчуудын хүртэж байгаа нийт ашгийн хувь өнөөдрийн байдлаар яг танай дотоод тооцоогоор хэд байгаа юм С.Мөнхсүх захирал аа. Тэгээд танайх өнөөдөр яг энэ рекламь хийх байсан бол яг ямар байдлаар үзүүлэх байсан бэ гэсэн асуулт байна. Монголын талын өгөөжийг ер нь хэрхэн яаж томьёолж ирсэн бэ гэдэг дээр Г.Тэмүүлэн гишүүн бас түрүүн ярьсан. Энэ талаар бас нэг тодорхой яг томьёолол бас хэлж өгнө үү гэсэн асуулт байна.

Хоёрдугаарт өнөөдөр Оюу толгой компанид хуримтлагдсан өр төлбөрийн талаарх ташаа ойлголтуудыг залруулсан мэдээлэл нээлттэй болж байна гэж ойлгож байгаа. Монгол Улсын эзэмших 34 хувьд ногдох зээл манай улсыг өрөнд оруулаад байгаа гэж нийтлэхээр бид нар ойлгож ирсэн. Тэгвэл 2022 онд манай талын 34 хувьд ногдох хувьцааны санхүүжилт 2.3 тэрбум ам.долларын өр тэглэгдсэн байгаа. Үүний 1.4 орчим тэрбум ам.доллар нь үндсэн зээл 900 орчим сая ам.долларын хуримтлагдсан хүү байжээ. Одоо Монгол Улсын Засгийн газар Оюу толгойтой холбоотой ямар нэгэн өр төлбөр хүлээхгүй буюу тухайн үед Улсын Их Хурлаас тавьж байсан 34 хувьд ямар нэгэн өр төлбөр үүсгэхгүй хувь эзэмших гэсэн шаардлага биелсэн гэж ойлгож байна аа.

2022 онд энэ 34 хувийн өр зээлийг хэрхэн, яаж тэглэсэн бэ гэсэн асуулт байгаа. Энэ талаар Рио Тинто компанийн төлөөлөл тодорхой тайлбар хийнэ үү? Анх бас танай компаниас албан бичгээр санал тавьсан гэж ойлгож байгаа. Мөн Засгийн газраас энэ асуудлыг хариуцаж байсан тиймээ Б.Солонгоо дэд сайд хариуцаж байсан. Энд тал дээр бас нэг яг тодорхой тайлбар хэлэхийг хүсэж байна. 34 хувьд ногдох өр тэглэгдсэн боловч төслийн дийлэнх хөрөнгө оруулалт зээлээр хийгдсэн учраас компанийн хуримтлагдсан зээл, зээлийн хүүгийн үлдэгдэл нийлээд 18.7 тэрбум ам.доллар болсон талаар шинжээчид мэдээлэл хийлээ.

Энэ бол Засгийн газрын өр төлбөр биш боловч Монгол Улсын нийт өрийг нэмэгдүүлж байгаа манай макро эдийн засгийн үзүүлэлтэд бас нөлөөлж байгаа ийм тоо юм байгаа. Энэ ташрамд хэлэхэд 2016 оны сонгуулиар монгол хүн бүр 15 сая төгрөгийн өртэй боллоо гэдэг зүйл дээр энэ Оюу толгойн бас өр орно...

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: Б.Жаргалан гишүүнд нэмэлт нэг минут.

Улсын Их Хурлын гишүүн Б.Жаргалан: ...гэдгийг бас дурдмаар байна. Өнөөдөр нэг хүнд ногдох өрийн хэмжээ аль хэдийн 35 сая төгрөг давсан. Рио Тинто компанийн бизнес загварыг дүгнэвэл хувь нийлүүлэгчийн зээл нэрээр охин компанидаа өндөр хүүтэй зээл олгож байна. Менежментийн төлбөр гээд нийт төслийн мөнгөн урсгалаас 6 хувийн төлбөр авч байна. Компанийн борлуулалтын гэрээнүүдийг бүтнээр нь хянаж байна. Монголчууд ямар хүлээлттэй байсан бэ гэхлээр хөрөнгө оруулагч тал төслийн хөрөнгө оруулалтаа бүтэн хийнэ, мөнгөтэйгөө менежменттэйгээ орж ирнэ ээ гэж бодож байсан. Гэтэл менежментийн хүү нь менежментийн төлбөр нь 6 хувийн төлбөртэй, мөнгө нь 11 хувийн хүүтэй болжээ.

Гуравдугаар асуулт, Татварын байгууллага Оюу толгой компанийн тайланг үнэн бодитоор хянаж чадаж байгаа юу? Бидний чадавх хүрч байна уу? Ямар асуудал гардаг вэ? Оюу толгой компанийн хуримтлагдсан зээл болон хүүгийн асуудалд татвар ногдуулах орлогод хэрхэн яаж нөлөөлж байна аа? Компанийн зардлын хэдэн хувийг зээлийн хүү эзэлж байгаа вэ гэдэг асуулт байна. Мөн ногдол ашиг заавал одоо...

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: Б.Жаргалан гишүүн нэмэлт нэг минут.

Улсын Их Хурлын гишүүн Б.Жаргалан: ...Хөрөнгө оруулалтын гэрээнд ногдол ашгийг заавал бүх нөгөө санхүүжилт төлөгдөж дууссаны ар дээр хуваарилна гэсэн заалт байгаа. Гэхдээ Монгол Улсын компанийн хуулиар ногдол ашгийг хуваарилах асуудал нээлттэй байгаа. Энэ асуудал дээр ер нь ТУЗ дээр ер нь ямар нэгэн яриа хэлэлцээрүүд болж байсан уу гэдэг талаар бас Э.Баясгалан ТУЗ-ийн гишүүнээс асууя аа гэж бодож байна.

Тэгээд өнөөдөр бид зөндөө олон асуудал дээр бас тодорхой хэмжээний нэгдсэн ойлголтууд хүрлээ гэж харж байна. Тэгэхдээ цаашлаад ч гэсэндээ энэ асуудлууд дээр нэгдсэн ойлголтод хүрэхийн тулд та Баасан гарагийн сонсгол дээр тухайн үед Ерөнхий сайдаар ажиллаж байсан С.Баяр, Сү.Батболд нар бас ирээд өөрсдийнхөө байр суурийг илэрхийлчихвэл бас сайн байна аа гэсэн ийм бодолтой байна. Яагаад гэхлээр энэ чинь өнөөдөр би С.Баярцогт дарга ганцаараа л энэ зээлийг дур мэдээд хийчихсэн юм шиг суугаад байгаа. Тэгэхээр тухайн хүмүүст бас ийм боломж байгаа гэдгийг бас эцэст нь хэлэхийг хүсэж байна аа.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: Нийтдээ 7 асуулт асуусан байна. Рио Тинто компаниас 2 асуултыг асуулаа тиймээ. Тэгэхээр 12 номерын микрофон С.Мөнхсүх захирал.

Гэрч С.Мөнхсүх: Юуны түрүүнд үр өгөөжтэй холбоотой эхний асуултыг асуултад хариулъя аа. Түрүүн миний ярьсан нөгөө аргачлалын холбоотой асуудлаар тэгээд бид нар аргачлал дээр энэ үр өгөөжийн хуваарилалтын тооцоог нь хийгээд дандаа зөрүүтэй тоо гараад байдаг л даа. Тэгээд би ажиллаж байх энэ төсөл дээр ажиллаж байсан хугацаанд бол байнга тийм яриа гардаг байсан. Тэгээд Оюу толгойн

яг өөрийн дотоод тооцоо надад байна л даа. Тэр нь бол 2009 оноос эхэлсэн. 2009 онд яригдаж байсан ТЭЗҮ буюу 2010 онд батлагдсан ТЭЗҮ-ээр Монгол талд ногдол ашиг, АМНАТ, НӨАТ, гаалийн төлбөр, орлогын албан татвар бусад гэх мэтчилэн нийлээд 36 тэрбум ам.доллар буюу 53 хувийн үр ашиг хуваарилагдаж байсан байгаад байгаа.

Тэр тоо маань өнөөдрийн байдлаар 36 тэрбум маань энэ 2025 оны 1 дүгээр улирлын санхүүгийн тооцоогоор 36 тэрбум ам.доллар маань 57.5 тэрбум ам.доллар болчихсон байгаад байгаа. Тэгээд үр өгөөжийн хуваарилалт нь 61 Монгол тал буюу Засгийн газар, Эрдэнэс Оюу толгойд, 39 хувь нь хөрөнгө оруулагч талд байгаа юм. Хөрөнгө оруулагч тал нь менежментийн төлбөр зээлийн хүү бөгөөд эргэн төлбөр ногдол ашиг гэх мэтчилэнгийн хэсгээс бүрдэж байгаа юмаа. Тэгэхлээр энэ талаар бол бас дөнгөж саяхан хэлсэн Ерөнхий сайд зэсийн группийг энэ Кейти Жаксон захирал 2 ярьсан байгаа. Тэгээд энэ бас зээлийн хүүгийн хажуугаар бас энэ үр өгөөжийн хуваарилалтын аргачлал дээрээ ерөнхийдөө 1 тоогоо тулгаж харж ойлголцвол зүгээр юм болов уу гэсэн тийм санаан дээр бол ойлголцсон гэж бол ойлгож байгаа.

Түрүүн 2.4 тэрбум ам.долларын Эрдэнэс Оюу толгойн 34 хувьд ногдох зээл хэрхэн тэглэгдсэн юм бэ? Тэр хэвээрээ байгаа юу. Тэр хэвээрээ байгаа. 103 дугаар тогтоолын араас Туркойс Хилл компани ерөнхийдөө Дидерпол Вэйвер буюу энэ өрийг Эрдэнэс Оюу толгойгоос авахгүй ээ гэдэг амлалт дээрээ гарын үсэг зураад тэрийг нь хэрэгжүүлээд явж байгаа. Компаниас 2.4-ийг тэглэснээс хойш нэмж хөрөнгө оруулалт татсан. Хэрвээ бид нар хувьцаагаар хөрөнгө оруулалт оруулж ирээд хувьцаа гаргасан бол тэр өр Эрдэнэс Оюу толгойн өр, тэглэсэн өр дахиад өсөх эрсдэлтэй байсан. Тийм учраас бол өөр төрлийн санхүүжилтийн хэлбэрийг ашиглаад явсан. Тэгэхлээрээ товчхондоо хариулахад 2.4 тэрбум өнөөдөр хүртэл тэгээрээ байж байгаа.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: Дараагийн асуулт Г.Тэмүүлэн гишүүн 11 номерын микрофон.

Гэрч Г.Тэмүүлэн: Тэгэхээр үндсэндээ бас яг энэ түр хорооны сонсголоос энэ олон хүмүүсийг бас энэ сонсголд хамруулж мэдээлэл авсны үндсэн дээр бол бас бид бүхний гаргах шийдвэрээр бол хамгийн чухал байх болно. Тэгэхээр үндсэндээ энэ ажлын үр дүн энэ гаргах шийдвэрээс бол бүрэн хамаарна аа. Бид нар бол гаргах шийдвэрээ бол бүрэн дүүрэн ярилцах ёстой. Би бас энэ гэрээнд 2009 оноос хойш оролцож, магадгүй 2014 он хүртэлх бүх хэлэлцээрүүд дээр гэрээнийх нь хэлэлцээнд оролцож үг үсэг бүрийг мэдэх хүний хувьд бол бас энэ дээр тодорхой мэдээллийг өгье гэж бол бас Түр хорооны гишүүдэд хандсан. Тодорхой бас цаг гараагүй байж магадгүй. Тэгэхдээ мэдээж энэ түр хороо сонсголын дараа бол би бүрэн дүүрэн бүх мэдээллүүдээ хуваалцаад, гарах шийдвэрүүд дээр бол ярилцахад бэлэн гэдгийг бол хэлэх байна.

Хоёрт би эндээс нэг талдаа юу гэдэг юм Их Хурал ч тэр, иргэд ч тэр зөв ойлголт мэдээллийг бол өөрөө авах нь чухал байгаад байгаа. Бид нар бодит мэдээллээр хангах нь бол бас яг энэ хэлэлцээнд оролцож байсан бид бүхний бол үндсэн үүрэг болж байгаа юм. Эндээс би нэг зүйлийг онцолж хэлэх гээд байгаа юм. 16 жилийн хугацаанд 8 Засгийн газар солигдсон байгаа. 16 жилийн хугацаанд 8 Засгийн газар солигдсон. Бид нарт ажил хэрэгчээр асуудлыг шийдэх яг 2 жилийн хугацаа байгаа. Сонгуульгүйгээр, улс төргүйгээр. Одоо бол бид нар улс төржихгүйгээр урагшаа харж асуудлыг шийдэх зайлшгүй шаардлага бол байна аа. Хугацаа бол бага байна аа. Энэ богино хугацаанд онцолж хэлэх гэж байгаа зүйл нь бид бүхний алдаа юу байсан бэ гэхээр Монголын тал өөрөө энэ асуудлууд дээр нэгдмэл нэг байр суурьтай байх ёстой

байгаа. Нэгдмэл ойлголттой, нэг зарчимтай байх ёстой байгаад байгаа.

Тэгэхээр бол бид нарт үндсэндээ талцаж хуваагдаж байсан дотооддоо юу гэдэг юм үл ойлголцож үүсгэж байсан цаг болгон дээрээ бид нар алдаж байсан шүү. 2013-2015 он бол энэ нь өөрөө хамгийн бодит илэрхийлэл жишээ гэж би бол хэлэх гээд байгаа юм. Тэгэхээр одоо бол бид нарт ямар нэг байдлаар үл ойлголцох ийм шаардлага бол байхгүй, байр сууриа нэгтгэх ийм асуудал бол байна аа гэдгийг би бас хэлэх гээд байгаа юм.

Хоёрт бид нарт одоо үндсэндээ би түрүүн хэлээд байгаа эдийн засгийн сууриар нь өөрчлөлт оруулах зайлшгүй нөхцөл байдал шаардлага бол үүссэн. Үндсэндээ бид нар одоо цаашид энэ яриа хэлэлцээнд Монголын талд гэрээгээр оролцсон энэ эрх эдийн засгийн үр өгөөж бол бид нарынх буурах ёсгүй. Би хэлээд байгаа зүйл бид нарын талуудын хуваах үр өгөөж Монголын талдаа үр өгөөжийн түвшин 53, 47 буюу 53 нэрлэсэн үндсэн дээр өнөөгийн үндсэн дээр 58 хувь байх бол энэ баталгаажсан асуудал шүү. Энэ дээр би бас нэг талдаа үл ойлголцол үүсгэхийг хүсэхгүй байгаад байгаа зүйл. Сая Оюу толгой компанийн захирлууд ч бас үгүйсгэж ярьж байх шиг байна энийг. Энийг протоколдсон, дурдсан, ярьсан, өөрчилсөн, тэмдэглэсэн зүйл байхгүй гэж яриад байх шиг байгаа юм. Техник эдийн засаг бол үндсэндээ энэ албан ёсны бид бүхний энэ гэрээ байгуулах эдийн засгийн нэгдүгээрт суурь нь. Бид нар энэ хүртэх үр өгөөжөө яг үндсэндээ ТЭЗҮ дээр суурилж хөрөнгө оруулалтынхаа гэрээнүүд дээрээ үндсэн зарчмуудыг баримталж хийхдээ энийг хадгалах үндсэн зарчмыг бол баримталсан байгаад байгаа юм.

Мэдээж одоо юу гэдэг юм яриа хэлэлцээний явцад бас өөрчлөгдөж болно, явцын дунд өөрчлөгдөж болно. Гэхдээ ТЭЗҮ хөдөлж болох ч энэ чинь үндсэн анхны суурь зарчим бол хөдөлгөөнгүй байх ёстой гэж би асуудлыг хэлэх гээд байгаа юм. Энэ дээр түрүүн би хэлсэн хөрөнгө оруулалтын гэрээний бүүр заалтуудыг нь онцолж энэ заалт болгон чинь хоорондоо уялдаа холбоотой асуудлууд байгаа. Хөрөнгө оруулалтын гэрээ болон ТЭЗҮ-үүд өөрсдөө салшгүй холбоотой асуудлууд. Бид бүхний тухайн үед хийж байсан санхүүгийн моделиуд өөрсдөө асуудлууд байгаа. Дээрээс нь бид нар энэ дээр детальчилж бүх санхүүгийн моделио босгож гаргаж ирсэн тэгж байж ТЭЗҮ боловсрогдоод тэгээд Хөрөнгө оруулалтын гэрээ хүчин төгөлдөр болсон байгаа асуудал шүү.

Би Оюу толгойн захирлуудад онцолж хэлэх гээд байгаа зүйл нь 2015 оны би энэ дээр оролцоогүй. Дубайн гэрээний би эсрэг эсэргүүцэж байж ажлаа өгч өөрийнхөө хүсэлтээр чөлөөлөгдсөн гишүүний нэг байгаа. Тэгвэл 2015 онд энэ байгуулагдсан Дубайн гэрээн дээр энэний 2.2-ын "б" дээр нь Оюу толгой төслийн техник эдийн засгийн үр ашгийн хуваарилалт нь 2010 оны ТЭЗҮ-д тооцсон тооцоололтой нийцэж байгаа ба үүнтэй холбоотойгоор Монгол Улсын Засгийн газар нь Оюу толгой төсөл хэрэгжих хугацаанд төслийн нийт үр ашгийн 53 хувийг татвар, ашигт малтмал, нөөц ашигласны төлбөр, ногдол ашиг хэлбэрээр авахыг цохон тэмдэглэж байна аа гэж байгаа юм...

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: 11 номер нэмэлт нэг минут.

Гэрч Г.Тэмүүлэн: ...Тэгэхээр би зүгээр санаатай юу, санаагүй юу Оюу толгой болоод Рио Тинтогийн удирдлагууд ч өмнө нь тохирсон та нар жишээ нь би энд чинь оролцоогүй мөртөө луйврын гэрээ болсон ч гэсэн Дубайн гэрээн дээр та бүхэн энийгээ онцолж цохож тэмдэглэсэн байсан байгаа шүү. 2.2-ын "б" дээрээ. Анх 2009 онд

байгуулагдсан гэрээн дээр бид нар энийг чинь бүүр заалт болгон дээр нь холбоотойгоор хийж өгсөн байгаад байгаа. ТЭЗҮ дээр энэ чинь бүүр тодорхой тусгаж өгсөн байгаад байгаа. Тэгэхээр цаашид бид нарын баримтлах зарчим чинь үндсэндээ үр өгөөжийн асуудал. Энийг бид нар 2019 болон 2022 оны 2021 оны 92, 103 дугаар тогтоолууд дээр эрх зүйн үндэслэлүүд нь байгаад байгаа учраас энийг хийж өгсөн байгаад байгаа.

Миний мэдэхийн лав 2009 оноос хойш 2015 он хүртэлх хийгдсэн бүх хэлэлцээр дээр бид нар энэ үр өгөөжийн түвшин байнга ярьсан. Бүх протокол дээр байгаа, танай захирлууд энэ дээр бас хүлээн зөвшөөрч хийсэн протоколууд манай талд бас байгаа. Тэгэхээр хөдөлгөөнгүй мөрдөгдөх зарчим бол бид нар үр өгөөжийн асуудлаа л ярина. Цаашид энэ бизнес харилцаа юм бол бизнесийнхээ зарчмаар энэ явах ёстой, харилцан үр ашигтай байх энэ зарчмыг баримтлах ёстой.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал:
Дараагийн хариулах гишүүн Б.Солонгоо дэд сайд 4 номерын микрофон.

Гэрч Б.Солонгоо: Б.Жаргалан гишүүний асуултад хариулъя. Тэгээд энэ 34 хувьд ногдох өр тэглэгдсэн үү гэж асуулаа. Тэгээд түрүүн бас шинжээчийн слайд дээр гарч байсан. Тэгээд ер нь бид нар энэ төслийг 3 төрлийн зээлээр санхүүжүүлсэн. Тэгээд нэг нь бол яг манай 34 хувьд ногдох хувь эзэмшилд ногдох санхүүжилт шаардлагатай тохиолдолд бид нар нөгөө хувьцаа эзэмшигчээсээ буюу 66 хувь эзэмшиж байгаа Туркойс Хилл компаниас зээл авч байсан. Тэгээд энэ зээлтэй холбоотой асуудал энэ хувь нийлүүлэгчийн гэрээн дээр тодорхой тусгасан байдаг. Тэгээд хүү нь бас яг адилхан 6.5 хувь дээр нэмэх нь LIBER буюу Лондонгийн банк хоорондын үндсэн хүү SOFR гэж нэрлэдэг болчихоод байгаа тиймээ.

Тэгэхлээр 2020 онд Засгийн газрын ажлын хэсэг байгуулагдахдаа Улсын Их Хурлын 92 дугаар тогтоолыг хэрэгжүүлэх зорилгоор байгуулагдсан. Тэгээд 2018 онд Д.Тэрбишдагва гишүүнээр ахлуулсан ажлын хэсэг ажиллаад ер нь Оюу толгой төсөлтэй холбоотой маш олон асуудлаар цогц дүгнэлтүүд гарчихсан. Тэгээд тэр дүгнэлтээр дүгнэлт дээр ч гэсэн ер нь тухайн үед Монгол Улсад ирэх үр өгөөж нэлээн буурчихсан юм байна аа, бид нар анхаарах шаардлагатай болсон байна гэдэг дүгнэлтүүд гарчихсан. Тэгээд 92 дугаар тогтоолоор өгсөн чиг чиглэлүүдийг хэрэгжүүлэх зорилгоор Засгийн газар ажилласан. Нөгөөтээгүүр бас гарсан нэг асуудал юу байсан бэ гэхлээр үүнтэй давхцаад Оюу толгой төслийн гүний уурхайн бүтээн байгуулалтад маш их хүндрэл үүсчихсэн. Одоо түрүүн дурдсан зардал их хэмжээгээр нэмэгдчихсэн, ашиглалтад орох хугацаа 2, 3 жилээр хойшилчихсон.

Тэгэхлээр үүнтэй холбогдуулаад бас Рио Тинто компаниас ямар асуудал тавьж байсан бэ гэхлээр бид нар нэмэлт санхүүжилт авах зайлшгүй шаардлагатай болчихлоо. Тэгэхлээр ер маань улам нэмэгдэнэ ээ, нэмэгдэх гээд байна аа. Энэ дээр Засгийн газар зөвшөөрлөө өгөөч ээ гэдэг асуудал тавьж байсан. Тэгэхлээр тухайн үед гүний уурхайн бүтээн байгуулалтын зардал дор хаяж 1.9 тэрбум ам.доллараар нэмэгдлээ гэдэг мэдээллийг өгч байсан. Тэгэхлээр бид нар мэдээж ер нь нэмэгдэх гэж байгаа юм байна, улам санхүүгийн дарамттай болох гэж байгаа юм байна. Бид нар 92 дугаар тогтоолыг хэрэгжүүлэхээс гадна одоо яг тулгамдаад байгаа гүний уурхайн санхүүжилтийнх нь асуудлыг шийдэхгүй бол энэ төсөл зогслоо гэдэг асуудлыг бид нарт тавьж байсан.

Тэгэхлээр ер нь яах вэ Рио Тинто компани аягүй их тийм тулгадаг, тулгаж асуудлаа тавьдаг. Тэгээд ингээд бид нар энэ төслөө зогсоохоос өөр аргагүй боллоо. Тэгэхгүй бол эсхүл та нар санхүүжилтийг нь баталж өг гэсэн шаардлага тавьж байсан.

Тэгээд мэдээж бид нар ингээд санхүүгийнх нь загвар энэ тэрийг нь аваад үзэхээр өрийн дарамт нь улам нэмэгдэхээр. Тэгээд түрүүн бас Э.Баясгалан гишүүн ярьсан. Бид нар 34 хувьд ноогдох ноогдол ашиг бол хэзээ ч авахааргүй, тэгээд ер нь ингээд нэг ийм үржүүлэхийн хүрдээр зээлийнх нь үлдэгдэл нэмэгдсээр байгаад бид нар хэзээ ч ер нь ноогдол ашиг авах хэмжээнд энэ өрийг төлж дуусахааргүй байсан энэ төсөл дуусахад.

Тэгэхлээр энийг бол Рио Тинто компани 2050 он хүртэл яг хийсэн санхүүгийн загвар дээрээ бид нарт гаргаж өгсөн. Тэгээд энэ бол Рио Тинто компаниас өөрсдөөс нь өгсөн санхүүгийн загвар байдаг. Тэгээд энэ дээр бас хэлэлцээр хийгээд ямар ч байсан бид нар бол үр ашигтай байх ёстой. Монгол Улс үр өгөөж авах ёстой тэгээд үр өгөөжийн 2 үндсэн төрөл байгаа шүү дээ. Бид нар өнөөдөр бас энэ юу орж байгаа вэ гэдгээ ярьж байна. Ногдол ашиг байгаа, татвар байгаа. Тэгэхлээр нэгэнт бид нар 34 хувь эзэмшиж байгаа юм чинь ногдол ашгаа зайлшгүй авах ёстой гэдэг шаардлагыг тавиад тэр ногдол ашиг авах үндсэн нөхцөл маань бид нар энэ 34 хувьд ногдох өрийг шийдвэрлэх шаардлагатай байна аа, нэмж өр үүсгэхгүй байх шаардлагатай байна аа гээд.

Тэгэхээр энэ хэлэлцээрийн үр дүнд 2021 оны 12-р дугаар сард Улсын Их Хурлаас бас 103 дугаар тогтоол гараад 2.3 тэрбум ам.долларын өрийг бол бүрэн тэглэсэн. Тэгэхлээр энэ 34 хувьд ногдох өр бол одоо байхгүй. Өнөөдрийн сэдэв болж байгаа асуудал бол Оюу толгой компанийн үйл ажиллагаанд шаардлагатай санхүүжилтийг дахиад бас зээлээр олгож байгаа асуудлаас үүдээд дахиад л нөгөө санхүүжилтийнх нь хэрэгцээ шаардлага нэмээд л өр нь хуримтлагдаад байгаа асуудал. Тэгэхлээр би бас түрүүн хэлсэн. 2021 онд бас бид...

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: 4 номер нэмэлт 2 минутыг нь нэгтгээд өгчихье.

Гэрч Б.Солонго: ...Тэгэхлээр бас энэ зээлийн дарамт их байгаа асуудал өмнө нь ч гэсэн яригдаж л байсан асуудал. Гэхлээр өнөөдрийн түр хороогоор бас тусгайлсан сэдэв болоод бид нар бас энэ талаар илүү их мэдээлэлтэй болж байгаа нь маш сайшаалтай. Цаашдаа ч гэсэн бодитой шийдлүүд гарна гэдэгт найдаж байна. Бас Оюу толгой Рио Тинто компанийн төлөөлөл ч гэсэн бас үүн дээр дүгнэлт хийж байгаа байх аа.

Түрүүн Б.Жаргалан гишүүн нөгөө талх хуваасан зураг үзүүллээ. Тэгэхлээр тухайн үед манайх 71 хувь аваад, Рио тинто компани 29 хувь авна гээд реклам явж байсан. Бид нар 2023 оны эцсээр бас яг энэ үр өгөөж дээр тооцоо хийгээд үзэхэд түрүүний яг гарсантай адилхан татвар хураамжаар бид нар 1.8 тэрбум ам.доллар авчихсан. Рио Тинто компани харин менежментийн төлбөр, баталгааны шимтгэл зээлийн хүү зээл эргүүлж төлсөн гээд энэ аягүй олон бас төлбөрүүдийг Оюу толгой компаниас авдаг. Нийт авсан төлбөр нь 7 тэрбум ам.доллар аль хэдийнэ даваад гарчихсан байсан. Энэ бол 2023 оны эцсийн байдлаар. Тэгэхлээр яг тухайн үед бид нарын хийж байсан тооцоогоор бол яг Оюу толгой компанийн мөнгөн урсгалаас авсан тооцоог аваад үзэхээр Рио Тинто компани 80 хувийг нь авчихсан, Монгол Улсад бол 20 хувь нь одоо яг татвар хураамж хэлбэрээр орсон байдаг аа.

Тэгэхээр бид нар цаашдаа анхаарах ёстой зүйл маань татварын орлого дээрээ ч гэсэн бид нар маш сайн анхаарах ёстой. Ногдол ашгаас гадна татвар ямар хэмжээгээр төлөх вэ, ашгийн татвар хамгийн гол нь төлөх үү гэдэг дээр анхаарах ёстой. Өнөөдөр Оюу толгой компани зөвхөн АМНАТ төлж байгаа, НДШ болон ХХОАТ бол яг Оюу толгойн төлж байгаа төлбөр биш шүү дээ. Энэ Оюу толгойгийн Оюу толгойд

ажилтнууд болон туслан гүйцэтгэгч нар нь төлж байгаа төлбөрийг Оюу толгой компани суутгаж л авч байгаа. Тэгэхлээр бас үүн дээр бас бид нар ашгийн татвараа маш сайн хамгаалах хэрэгтэй. Цаашдаа ч гэсэн үүн дээр анхаарах ёстой. Тэгэхээр түрүүн дурдсан татвар ногдох орлогоос хасагдах зардлыг бас анхаарах ёстой зүйлийн нэг шүү гэдгийг хэлмээр байна аа. Баярлалаа.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: Дараагийн асуулт яг татвартай холбоотойгоор Монголын татварын албанаас асуусан байгаа. 16 номерын микрофон Монголын татварын ерөнхий газрын Татварын хяналт шалгалтын арга зүйн газрын дарга Б.Бадамцэцэг.

Оролцогч Б.Бадамцэцэг: Сайн байцгаана уу? Та бүхэнд энэ өдрийн мэнд хүргэе. Татварын ерөнхий газрын Татварын хяналт шалгалтын арга зүйн газрын дарга Б.Бадамцэцэг байна. Оюу толгой компанид Монголын татварын алба нийт үүсгэн байгуулагдсанаас нь хойш 6 удаа татварын хяналт шалгалт орсон байдаг юм. Энэний хөрөнгө оруулалтын гэрээ байгуулагдсанаас хойших хугацаанд 5 удаа орсон байдаг. Сүүлийн 3 акттай холбоотой асуудал одоогийн байдлаар маргаантай арбитрын шатны шүүхэд ингээд явж байгаа. Арбитрын үйл ажиллагаа дуусаагүй ингээд явж байгаа. Энэ ерөөсөө эдгээр актуудтай холбоотой маргааны гол асуудал бол ерөөсөө л хөрөнгө оруулалтын гэрээний зүйл заалтууд Улсын Их Хурлын түрүүн яриад байгаа 40 дүгээр болон 57 дугаар тогтоолын дагуу хөрөнгө оруулалтын гэрээний зүйл заалтууд маань Улсын Их Хурлын бүрэн эрхэд халдаж татварын Улсын Их Хурлаар баталдаг татварын хууль тогтоомжийг давуулаад ингээд өөрөөр зааснаас үүдэлтэйгээр ингээд зөрүүтэй байдал үүссэнээс болж ингэж маргаанууд үүсээд явдаг.

Тэгэхээрээ зэрэг Улсын Их Хурлын тогтоолд бол юу гэж заасан бэ гэхээр хуульд нийцүүлэн хөрөнгө оруулалтын гэрээ байгуулахыг Засгийн газарт үүрэг болгочихсон байхад Засгийн газрын тухайн үеийн Засгийн газар хөрөнгө оруулалтын гэрээ байгуулахдаа хөрөнгө оруулалтын гэрээний 2 дугаар бүлэг буюу татварын орчин тогтворжуулах асуудал дээрээ дотор нь зүйл заалтууд дээрээ хуулийнхаа заалтаасаа зөрүүтэйгээр ингээд оруулаад ирчихсэн учраас Оюу толгой компани бол хөрөнгө оруулалтын гэрээгээ барина гэдэг. Татварын алба бол хөрөнгө оруулалтын гэрээ маань олон улсын гэрээ биш учраас бид нар татварынхаа хууль тогтоомжоо барина гэдэг энүүн дээр л зөрүүтэй ийм асуудлууд үүсээд яваад байгаа.

Тэгээд бид нар сүүлийн тэр одоо 3 акттай холбоотой асуудлаар нийт 1.3 их наяд төгрөгийн төлбөр ногдуулсан боловч, ногдуулсан бөгөөд дээр нь нэмээд бид нар 6.2 их наяд төгрөгөөр алдагдлыг бууруулсан байгаа. Алдагдал бууруулна аа гэдэг маань бол ирээдүйд төлөх татварын дүнг одоо татварыг ашгийн татварыг бол наашлуулж өгч байгаа ийм асуудал бас байгаа шүү гэдгийг бас хэлье.

Гол зөрчил маань юу байдаг вэ гэхээрээ зэрэг ерөөсөө л одоо бас бид нарын яриад байгаа нэгдүгээрт алдагдал бууруулсан гол зөрчил бол зээлийн хүү байгаа. Бид нар зээлийн хүүг харилцан хамаарал бүхий этгээдүүдийн хооронд хийгдсэн энэхүү зээлийн хүү маань бодит байна уу, үгүй юү гэдгийг үнэ шилжилтийн зарчмаар бид нар хяналт шалгалтыг хийж үзээд үндсэн 6 үе шаттайгаар ингээд эдгээр хяналт шалгалтыг хийгээд ингээд явсан байгаа. Ажил гүйлгээ маань мэдээж хэрэг харилцан хамаарал бүхий этгээдүүдийн хооронд хийгдсэн. Тэгээд үнэ шилжилтийн аргаа тодорхойлоод, бие даасан зээлжих зэрэглэлээ тодорхойлоод толгой компанийн далд дэмжлэгийн оролцоо, харьцуулагдах бие даасан ажил гүйлгээг олж тогтоогоод тэгээд үнэ шилжилтийн тохируулга хийгээд үндсэн 6 үе шаттайгаар энэхүү үнэ шилжилтийн хяналт шалгалтыг хийсэн байгаа.

Энэхүү Оюу толгой компани нь 2010 оноос зээлээ авсан. 2010-2015 он хүртэл зээлийнхээ хүүг хуримтлуулж бүртгэж байгаад 2016 онд Нидерланд болон Люксембург руу зээлийн хүүгээ шилжүүлсэн байдаг. Тэгэхээрээ зэрэг бид нар 2010 оноос эхлээд зээлийн хүүгийн тохируулгыг хийсэн. 2010-2015 онд бид нар LIBOR+6.5-ыг, LIBOR+3.49-өөр тохируулгыг хийсэн байгаа. 2016 оны шинжилгээгээр бол LIBOR+1.46 хувь гэж болсон.

Мөн 2019-2020 он дээр мөн адил Оюу толгойн Нидерланд руу шилжүүлсэн зээлийн хүү дээр саяын яг аргачлалуудын дагуу шинжилгээ хийхэд 2019 оныг бид нар 1.46 LIBOR+ нь 2020 оны LIBOR+1.65 гэсэн тохируулгуудыг ингээд хийгээд явсан. 2016 оноос хойш мөн Оюу толгой компани нь зээлийн хүүг гадапшаа шилжүүлээгүй нөгөө хуримтлуулаад бүртгээд явж байгаа учраас одоогийн байдлаар татвар ногдох орлогоос хасагдах зардалд тайлагнагдаагүй яваад байгаа, хуримтлагдсан өр үүсээд ингээд явж байгаа. Бид нар бол...

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: 16 номер нэмэлт нэг минут.

Оролцогч Д.Бадамцэцэг: Хяналт шалгалтынхаа акт дээр юу гэж дурдаж байгаа, явж байгаа вэ гэхээрээ зэрэг зээлийнхээ хүүг зардалдаа тусгахдаа энэ тохируулгын дагуу хасагдах зардалд орно шүү гэдэг байдлаар тэмдэглэл хийгээд ингээд явж байгаа. Оюу толгой компани маань энийг бол санхүү татварынхаа тайландаа бол яг татварт нөлөөлөх нөлөөллөөр нь зардал тусгахдаа бол бид нар 1.8 их наяд төгрөгөөр алдагдлыг бол бууруулахгүй шүү гэдэг тэмдэглэлийг үйлдээд ингээд явсан байгаа. Зээлийн хүүтэй холбоотой асуудал дээр.

Мөн далд юу түрүүн яриад байгаа баталгааны төлбөр гэдэг дээр бид нар мөн тохируулга хийгээд явсан. Баталгааны төлбөр дээр энэ хэмжээний бол зардал татвар ногдох орлогоос хасагдах зардалд орохгүй иймэрхүү хэмжээний баталгааны төлбөрийг бол төлөх шаардлагагүй гэдэг шинжилгээг бол бид нар бас гаргаад акт дээрээ дурдаад ингээд явсан байгаа. Манай Төгсөө дарга.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: Татварын албанаас нэмэлтээр 17 номерын микрофон. Та өөрийгөө танилцуулаад хэлээрэй.

Оролцогч С.Төгсжаргал: Оройн мэнд хүргэе. Том татвар төлөгчийн газрын дарга С.Төгсжаргал. Агуулгын хувьд би нэг 2, 3-хан нэмэлт тайлбар хэлчихье гэж бодож байна. Ер нь дэлхий нийтийн хэмжээнд үндэстэн дамнасан том корпорацуудын татварын төлөвлөлт ер нь хэт түрэмгий байдаг. Зарим улс хэт түрэмгий байдлаар буюу татварын ашгийг татварын сууриа бууруулж өөрийн орондоо буюу үндсэн хувь нийлүүлэгч нар өгөөж ашгийг түлхүү хүртэх ийм татварын төлөвлөлтийг хийж явдаг гэж үздэг. Манай Монгол Улс бол 2017 онд энэ татварын суурийг бууруулахын эсрэг үндсэн том конвенцод нэгдээд үүний дагуу татварын алба томоохон компаниудад ялангуяа үндэстэн дамнасан компанийн Монгол талын оролцогч нар дээр татварын суурийг бууруулж уу, үгүй юу гэдэг дээр хяналт шалгалтыг нэлээн олон улсын байгууллагуудтай хамтарч ингэж хийж эхэлсэн байгаа.

Тэгээд үүний маань хамгийн том жишээ буюу хамгийн том гарсан кэйс маань манай Оюу толгой компани дээр маань хийсэн энэ сүүлийн 3 удаагийн хяналт шалгалтын үр дүн үүнийг илтгэдэг. Тэгэхээр энэ зээлийн...

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: 17 номер нэмэлт нэг минут.

Оролцогч С.Төгсжаргал: ...Зээлийн хүүгийн төлбөр менежментийн үйлчилгээ дандаа энэ хувь нийлүүлэгчид харилцан хамаарал бүхий компаниуддаа эдгээр үйлчилгээг үзүүлж өгөөжөөгөө гаднын компаниуд Рио Тинто тал маань авч байгаа гэсэн үг. Татвар ногдол ашиг 2-оор бид манай Монгол Улс өгөөж хүртэнэ. Тэгэхээр татварын зорилгоор татварын алба хяналт шалгалт хийгээд менежментийн төлбөрийг бууруулж байна, хүүгийн төлбөрийг бууруулж байна, баталгааны төлбөрийг бууруулж байна. Нөгөө талаасаа ногдол ашиг хүртэхэд зориулалтаар буюу санхүүгийн зорилгоор энэ зардлуудыг бууруулах нь маш өгөөжтэй байгаа. Яагаад гэвэл Оюу толгой компани маань ашигтай ажилласнаасаа өмнөх 8 жилд алдагдлаа шилжүүлэх зохицуулалт байгаа. Хөрөнгө оруулалтын хөнгөлөлт эдлэх зохицуулалт байгаа.

Менежментийн төлбөрийн суурь дээр өөрөө зээлийн хүү маань бас үйл ажиллагааны зардлаар ингэж суугаад давхар давхар ингээд татварын суурийг бууруулж байгаагийн хажуугаар санхүүгийн зорилгоор ноогдол ашиг хүртэх хугацааг ингэж хойшлуулж явдаг юмаа. Тэгэхээр энийг бол татварын алба хэдийгээр хяналт шалгалт хийгээд энийг бууруулаад, татвараа бид нар зохих ёсоор төлөвлөж байгаа боловч нөгөө талаараа...

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: 17 номер сүүлийн тодруулга. Нэмэлт сүүлийн тодруулга авах уу?

Оролцогч С.Төгсжаргал: ...Тийм, тэгээд түрүүн бас нөгөө Б.Жаргалан гишүүний асуулт дээр яг өнөөдрийн бэлдсэн материал дээр бид бол хүүгийн зардлын хувь хэмжээг шууд хэлж чадахааргүй байна. Ер нь энэ компани маань 2002 оноос хойших санхүүгийн тайлагналын хувьд нийлбэр дүнгээр нь явж байгаа шүү. 2025 оны 3 дугаар улирлын тайлан хүртэл гэхээр 62.9 их наядын нийт зардалд өртөг гаргасан байж байгаа. Үүний 49.7 хувь буюу 31.3 их наяд нь борлуулсан бүтээгдэхүүний өртөг буюу бараа бүтээгдэхүүний өртөг гэж тооцогдсон байна. 47.3 хувь нь буюу удирдлага борлуулалтын үйл ажиллагааны зардал гэж ингэж тайлагнаад явж байгаа. Үүн дотор маань бол санхүүгийн зардал, менежментийн үйлчилгээний зардлууд ингээд явж байгаа. Үндсэндээ бол нэг 50 50 хувийн зардлын нийт өртөг зардлынх нь харьцаа ийм хувьтай явж байна аа гэсэн ийм статистик хэлэхээр байна аа.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: Үүн дээр Оюу толгой компаниас нэмэлт тайлбар хийх үү? 13 номерын микрофон Оюу толгой компанийн Санхүүгийн газрын захирал Б.Дуламсүрэн.

Гэрч Б.Дуламсүрэн: Б.Дуламсүрэн байна. Б.Жаргалан гишүүн аягүй зөв асуулт тавьж байна л даа. Оюу толгой төслийн үр өгөөж юу юм бэ гээд. Тэгээд С.Мөнхсүх захирал хариулсан. Тэгэхдээ би илүү тодорхой хариулт өгмөөр байгаа юм. Тийм учраас тодруулга өгч байгаад, цаг гаргаж байгаад баярлалаа. Оюу толгойн үр өгөөжийг ер нь бол үндсэн 3 хэлбэрээр бид нар тооцдог. Нэгдүгээрт бол татварын орлогоор буюу төсөвт төвлөрүүлэх мөнгөн дүнгээр бол тооцож байгаа. Түрүүн татвар төлсөн гээд янз янзын тоонууд гарч байна лээ. 2010 оноос хойш Оюу толгой бол нийтдээ 5.3 тэрбум ам.доллар буюу 13.7 их наяд төгрөгийн татварыг төсөвт төвлөрүүлсэн байгаа. Тэгэхлээр энэ дээр бол энэ тоо бол сая татварын албанаас хэллээ...

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: 13

номер нэмэлт нэг минут.

Гэрч Б.Дуламсүрэн: ...Татварын газраас 6 удаагийн шалгалт орсон байгаа. Тэр шалгалтаар бол энэ баталгаажиж байгаа энэ тоо бол. Хоёрдугаарт бол ажлын байр дотоодын худалдан авалт буюу эдийн засгийн идэвхжүүлэлтээр бол энэ үр өгөөж одоо орж ирдэг юмаа. Тэгэхлээр Оюу толгой хөрөнгө оруулалт зураад энэ төсөл эхэлснээс хойш бол эхний өдрөөсөө эхлээд энэ Оюу толгой бол үр өгөөжийн энэ чиглэлээр өгөөд эхэлсэн. Өнөөдөр 18 мянган монгол залуучууд тэнд говьд бол дэлхийд 4-д орох ийм зэсийн үйлдвэрийг байгуулаад явж байна аа. Тэгэхлээр эд нарын хувь нэмрийг бид нар бол бас энэчээ ярилцах хэрэгтэй байх аа гэж бодож байна аа. Гуравдугаарт бол ногдол ашгаар буюу эрдэнэс Оюу толгойд оногдох мөнгөн урсгалаар үр өгөөжид тооцож байгаа.

Өнөөдрийн хувьд бол Оюу толгой Рио Тинтод ч тэр, Эрдэнэс Оюу толгойд ч тэр ногдол ашгаа бол хараахан хуваарилаагүй байгаа.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: 13 номер сүүлийн нэг минут.

Гэрч Б.Дуламсүрэн: Би тэгвэл энэчээ нэг 2 юм л хурдан дурдчихмаар байна. Ер нь бол бид нар одоо энэ зээлийн хүү, зээлийн хүү гэж нэлээн их ярилаа. Яагаад энэ зээлийг анхнаасаа авах шаардлага үүссэн юм бэ гэдгийг бол ярихгүй байх шиг санагдаад байна. Тэгээд анхнаасаа бол хөрөнгө оруулалт хувь нийлүүлэгчийн гэрээн дээр энэ төслийг яаж санхүүжүүлэх юм бэ гэдэг 2 тал тохирсон байдаг. Тэр нь бол өөрийн хөрөнгөөр буюу энэ зээлээр санхүүжүүлнэ. Энэ зээл нь бол хувь нийлүүлэгчийн зээл байна аа гэдэг нь аягүй тодорхой заачихсан байдаг юмаа гэдгийг би бас дурдмаар байна нэгдүгээрт.

Хоёрдугаарт бол өнөөдрийг энэ хүртэл энэ гаргачихсан байгаа компанийн авчихсан зээл бол компанийн зээл юмаа. Энэ бол Монгол Улсын зээл биш, Монголын ард түмний зээл биш, энэ бол Оюу толгой ХХК авсан зээл байгаа юмаа. Энийг бол бас тодруулж хэлэх нь зүйтэй болов уу гэж бодож байна. Эцэст нь энэ Б.Жаргалан гишүүн.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: Э.Баясгалан гишүүн сүүлийн асуулт 8 номерын микрофон.

Гэрч Э.Баясгалан: Б.Жаргалан гишүүний асуултад хариулъя. Хөрөнгө оруулалтын гэрээн дээр зээл төлж дуусаж байж ногдол ашиг тараана аа гэсэн заалт. Энэ шийдвэр нь уг нь Компанийн тухай хуульд нээлттэй байдаг шүү дээ гэсэн асуулт тавьсан. Энэ нөгөө протоколтой явж байгаа болохоор тодотгож хэлэхэд хөрөнгө оруулалтын гэрээ биш хувь нийлүүлэгчдийн гэрээний 13.2-т заасан байдаг. Тэгээд одоо саяын бас Б.Дуламсүрэн захирлын хэлсэнтэй уялдуулж хэлэхэд Оюу толгой компанийн зээл компанийн зээл ч гэсэн манай ноогдол ашиг авах боломжийг хаагаад байгаа гэдгийг та ер нь ойлгож байна уу? Тэр утгаараа энэ чинь манай Монгол Улсын нийт иргэдэд хамааралтай асуудал гэдгийг та ер нь компанийн санхүү хариуцсан захирлын хувьд ойлгож байна уу гэж маш том асуултын тэмдэг надад байна аа.

Үргэлжлүүлж Б.Жаргалан гишүүний асуултад хариулъя. Компанийн тухай хуульд бол тухайн компани ногдол ашиг тараах эрх нь ТУЗ-д байдаг. Харамсалтай нь Оюу толгой компанийн дотоод дүрэм дотор нь ТУЗ нь компани...

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: 8

номер нэмэлт нэг минут.

Гэрч Э.Баясгалан: ...Компанийн дүрэмд ТУЗ нь компанийн менежмент болон бодлогыг тодорхойлно гэж заасан байдаг боловч бас тухайн дүрэм дотор нь хэрвээ хувь нийлүүлэгчдийн хооронд байгуулсан гэрээтэй зөрчилдөх асуудал байвал хувь нийлүүлэгчдийн хооронд байгуулсан гэрээг дагаж мөрдөнө өө гэсэн заалт байдаг. Энэ утгаараа Төлөөлөн удирдах зөвлөлийн ногдол ашиг тараах эрхийг бол хаачихсан ийм заалттай дүрэм байгаа. Гэхдээ яг бодит байдлыг хэлэхэд Оюу толгой компани маань одоог хүртэл ашигтай ажиллаагүй л дээ. 2025 онд ч гэсэн нэмэлт санхүүжилт хэрэгтэй болоод 350 сая долларын эргэлтийн хөрөнгийн зээл авсан.

Тэгэхээр яг энэ ногдол ашиг тавих уу, үгүй юү гэдэг асуудал бол 2025 оны санхүүгийн тайлан батлагдаад ТУЗ дээр хэлэлцэж болох асуудлыг хувь нийлүүлэгчдийн гэрээнд өөрчлөлт оруулж байж энэ боломжийг нээх юм шүү гэдгийг яг одоо байгаа ТУЗ-ийн гишүүддээ бас анхааруулж л хэлье ээ гэж бодлоо. Баярлалаа.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: Б.Баярбаатар гишүүн асуултаа асууя.

Улсын Их Хурлын гишүүн Б.Баярбаатар: Оройн мэнд хүргэе ээ. Өнөөдөр ч бас нэлээдгүй л болж бүтэхгүй байгаа зүйлүүд л ил болж байх шиг байна. Компанийн засаглалын асуудал ярихгүй бол дараагийн асуудлууд нь ер нь явахгүй юм шиг байна. Нэг бэлгэдлийн шинжтэй 3 хүн байдаг. Үл тоодог, саналыг нь хүлээж авдаггүй. Татвар дээр асар том асуудал байгаа юм байна. Энэ дээр би асуултуудаа ер нь эхлээд 1 тавчихъя.

Б.Солонго дэд сайд та тэр Дубайн гэрээн санхүүжилттэй холбоотой асуудлаа нэг ярьчихвал зүгээр байна. Г.Тэмүүлэн гишүүн бас тэр 2009 оны зарчим 2015 онд ирээд зарчим байхгүй болсон гэдэг зүйлийг бас нэг тодорхой тайлбарлачихмаар байна. Ер нь энэ бол өнөөдөр бид нэг зүйлийг хүлээн зөвшөөрөх ёстой юм байна аа. Энэ Хөрөнгө оруулалтын гэрээ биш зээлийн гэрээ юм байна аа гэдгийг. Энэ хүү дээр маш том нотлогдож байна аа гэдгийг ярих нь зөв байх аа гэж бодож байна.

Дээр нь энэ сая Э.Баясгалан хэлж байна. ТЭЗҮ төлөвлөснөөс алт 5 дахин өссөн байгаа юм 4200 ам.доллар, зэс 2.6 дахин өсчихсөн байгаа. Тэгээд эндээс чинь уул нь орлого нь нэмэгдмээр юм. Тэгтэл тэгээд л зээл аваад байдаг. Энийг бас нэг их сайн ойлгож өгөхгүй байгаад байна.

Дараагийн асуудал энэ иргэд асууж байна, маш их асууж байна. Шинжээч тэр 12 дугаар слайдыг дэлгэцэд өг дөө.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: Шинжээч 12 дугаар слайд дэлгэцэд өгье.

Улсын Их Хурлын гишүүн Б.Баярбаатар: Миний нэг минутыг нэмчих тиймээ.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: Б.Баярбаатар гишүүнд нэмэлт нэг минут.

Улсын Их Хурлын гишүүн Б.Баярбаатар: 12 дугаар слайдыг өгчих дэлгэцэд. Энэ одоо ингээд та бүхэн харж байна. Энийг иргэд хараад маш их бухимдаж байна аа. Авсан зээл нь 17.7 тэрбум ам.доллар өнөөдрийг хүртэл 8.9 тэрбум ам.доллар

төлчихсөн байтал одоо зээлийн үлдэгдэл 18.7 тэрбум ам.доллар. Анх авсан зээлээсээ даруй 1 тэрбум ам.доллароор нэмэгдчихсэн. Энийг С.Баярцогт сайд та нэг иргэдэд нэг маш ойлгомжтой тайлбарлаж өгөхгүй бол энэ чинь ер нь гал гарах шинж рүүгээ явчихлаа шүү.

Эндээс ингээд үзэхэд байна шүү дээ тиймээ энэ төлсөн байдлыг нь харахад үндсэн зээлээс 4.3-ыг төлсөн байгаа байхгүй юу өнгөрсөн хугацаанд. Хүүнд 4.5 тэрбум ам.доллар өгчихсөн байгаа байхгүй юу. Тэгээд энэ яг ямар санхүүгийн схем бэ? Иргэдэд бүүр маш ойлгомжтой. Энэ иргэд чинь ингээд бид нар луу бид нарын ипотекийн зээл бараг цаашаа шахуу байна шүү дээ л гэж хэлж байна. Энэ чинь бүүр яг энийгээ бүр ойлгохгүй хэмжээнд хүрч байна л даа.

Өнөөдрийн энэ хэлэлцүүлэг энэ сонсгол нийгэмд маш их хүрч байна шүү. Тэгэхээр эндээс эд нар бид нар дараа нь ямар нэгэн шийдвэрт хүрэхгүй бол миний нэг минутыг ер нь гүйцээгээд өгчих. С.Мөнхсүх дарга аа. Одоо та бас Риог төлөөлөөд сууж байгаа бол. Цаашдаа яах вэ? Одоо өнөөдөр Ерөнхий сайдаар ахлуулсан юу Ерөнхий сайд Г.Занданшатар дарга ажлын хэсэг байгуулаад өнөөдөр хэлэлцээрүүд хийгдээд явж байгаа гэж ойлгож байгаа. Тэгээд бид нар зөвхөн энэ зээлийн хүү гэж яриад байсан чинь засаглалын асуудал орж ирж байна, татварын асуудал орж ирж байна. Одоо энэ хувь нийлүүлэгчийн гэрээ зээл дуусаагүй тохиолдолд ноогдол ашиг яригдахгүй нь байна.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: Б.Баярбаатар гишүүн нэг минут.

Улсын Их Хурлын гишүүн Б.Баярбаатар: Гэх мэт одоо энэ асуудлууд. Сая тэр Оюу толгой санхүүгийн хүн та аягүй хариуцлагагүй мэдэгдэл хийлээ шүү. Энэ бол компанийн зээл ээ гэж. Компани буцаад энийг юугаар төлөх гэж байгаа юм тэгвэл? Тэгвэл компанийн зээл юм бол яагаад энэ Монгол улсын иргэдийн хүртэх ногдол ашиг үр өгөөжид нөлөөлөөд байгаа юм? Энэ уялдааг та нэг тайлбарлаад өгчхөөч. Иргэд маш энгийн ойлголттой хариултыг хүсэж байна шүү. Нэг мэргэжлийн талаас нь битгий тойруулаад хариулаарай гэж би та бүхнээсээ хүсмээр байна.

Олон зүйл ил болсон сонсгол зохион байгуулагдлаа гэдгийг иргэд хүлээн зөвшөөрлөө. Одоо энэний дараа бид нар хэлэлцээрийн ширээний ард сууж бодитой үр дүнд хүрэхгүй бол буцаад бидэн дээр ирэх асуудал нь их хүндрэх нь байна шүү гэдгийг аль аль талдаа их зөв ойлгож хүндэтгэлтэй хандах ёстой. Өнгөрсөн одоо Н.Цэрэнбат гишүүн хэллээ шүү дээ. Өнгөрсөн 2 жилийн хугацаанд биднийг ер нь тоож үзээгүй ээ гэж. Тэр менежментийн хариуцлагын асуудал дээр Д.Энхжаргал ТУЗ-ийн гишүүн та бас түрүүн хариулж байна лээ. Болж байгаа юм энэ дээр чинь ерөөсөө юу ч алга. Энэ нэг арай аятайхан байна аа гэдэг зүйл огт алга. Хариултуудаа авъя аа.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: Хэд хэдэн асуултуудыг асуулаа. Эхлээд 4 номер Б.Солонго дэд сайд.

Гэрч Б.Солонго: Б.Баярбаатар гишүүний асуултад хариулъя. Тэгээд бас энэ зээлийн хуримтлал яагаад ингэж их үүсээд байгаа вэ гээд гол асуудал бас яах вэ, анх бид нар хөрөнгө оруулалтын гэрээ байгуулахад түрүүн бас дурдагдсан, Даваа гарагт бас дурдагдсан нэг аягүй томоохон асуудал бол ТЭЗҮ бас эцэслэгдээгүй байхад бид нар бас энэ гэрээг байгуулсан бас асуудлаас үүддэг юм болов уу, үүнээс болж их үл ойлголцол үүсдэг юм болов уу гэдэг сэтгэгдэл төрдөг. Тэгээд нөгөө талаараа бас анх 2009 оны Хөрөнгө оруулалтын гэрээ байгуулахдаа энэ дээр тэгэхдээ С.Баярцогт сайд

илүү дэлгэрэнгүй мэдээлэл өгөх байх. Миний авсан мэдээллээр бол бид нар тодорхой хэмжээнд ил уурхайгаас олсон орлогоороо гүний уурхайн бүтээн байгуулалтаа санхүүжүүлнэ ээ гэдэг төсөөлөлтэй байсан юм байна гэж ойлгосон. Тэгэхлээр нөгөө олсон орлогоороо төслийнхөө дараагийн үе шатыг санхүүжүүлээд, зээлийн санхүүжилт бас ийм их хэмжээнд хүрнэ ээ гэдэг бас төсөөлөлгүй байсан болов уу гэж би тухайн үед Ажлын хэсгийн гишүүнээр ажиллахдаа ойлгож байсан.

Тэгээд яалт ч үгүй сүүлд нь зээлийн хэмжээ улам нэмэгдсэн. Тэгээд үүн дээр бас үл ойлголцол үүссэн. Оюу толгой төслийн эхний үе шат буюу ил уурхайн бас үе шат эхлэхэд энэ зардал хэтэрсэн асуудал бас маш их маргаантай асуудал болчихсон байсан. Тэгэхлээр Ерөнхий сайд Н.Алтанхуяг бас энэ талаар тодорхой мэдээлэл өгч байсан. Тэгэхээр ер нь энэ зардал хэтрээд байдаг асуудлаас шалтгаалаад зээлийн хүү, зээл нь нэмэгдээд байдаг тэгээд зардал хэтэрснээс болоод мөнгөн урсгал нь хойшлоод тэгээд ер нь ингээд энэ чинь нэг ийм аягүй том ийм гинжин хэлхээнд л бид нар орчихоод байгаа юм л даа. Тэр нь ерөөсөө дуусдаггүй.

Тэгэхээр цаашдаа анхаарах ёстой зүйл маань ер нь энэ мөнгөн урсгалаа бид нар одоо ингээд яг сайн тооцоод, аль аль талдаа ашигтай байхаар төлөвлөлтөө хамгийн гол нь санхүүгийн төлөвлөлтөө бас аягүй сайн хийж сурах ёстой юм шиг байгаа юм Оюу толгой компани. Тэгээд яг Дубайн гэрээтэй холбоотой бас нэг үүссэн асуудал нь тухайн үед ч гэсэн энэ зардал хэтэрсэн асуудал асуудал болоод маргаан дагуулаад тэгээд гүний уурхайн бүтээн байгуулалт дээрээ бид нар төслийн санхүүжилтийн зээл авна аа гээд Рио Тинто компани тийм байр суурьтай байсан. Манай талаас болохдоо зэрэг Засгийн газрын байр суурь бол зээл нь дахиад нэмэгдэх юм байна аа. Тэгэхлээр та нар бас энэ дээрээ арай уян ятган байж болохгүй юу гээд. Тэгээд Дубайн гэрээ байгуулагдаад энэ төслийн санхүүжилтийг зөвшөөрсөн. Зөвшөөрөхдөө бас өөр нэг зөвшөөрсөн асуудал нь Рио Тинто компанид баталгаа гаргаад, баталгааны шимтгэлийн 1.9 хувийг одоо бас жил болгон Оюу толгой компаниас Рио Тинто компанид төлөх бас асуудал орсон байгаа. Тэгээд төслийн санхүүжилтийн зээл аваад тэрийгээ ингээд шууд төсөлдөө зарцуулах юм болов уу гэсэн тэр мөнгө бол Туркойз Хилл компани руу явсан тиймээ.

Тэгэхлээр тэр бол нөгөө тухайн үед байсан хувь нийлүүлэгчийн зээлээ эргүүлж төлөхөд зарцуулсан байгаа. Тэгэхлээр дахиад гүний уурхайн бүтээн байгуулалтаа зориулаад нэмээд бас зээл олгосон асуудлууд байдаг. Тэгэхлээр ер нь яах вэ энэ компанийн энэ өрийн дарамт, зээлийн дарамт бас яалт ч үгүй харгалзаж үзэх ёстой асуудал болчихсон. Нөгөө талаараа бас бид нарын бодох ёстой зүйл маань Оюу толгой төсөлтэй холбоотой гарч байгаа энэ асуудлууд ер нь бол манай улсын хөрөнгө оруулалтын орчин, зээлжих зэрэглэлд маш их нөлөөлдөг. Тэгэхлээр бас цаашдаа бид нарын анхаарах ёстой зүйл маань Оюу толгой төслийн энэ санхүүжилтийн загвар тогтвортой энэ компанийн үйл ажиллагааг дэмжихүйц байж байж хамгийн гол нь бас Засгийн газартай ойлголцож байж маргаан үүсэхгүй. Маргаан үүсэхгүй байна гэдэг маань манай улсын бас томоохон хөрөнгө оруулалтын толь болдог энэ төслийг маргаангүй байна гэдэг маань бас бусад гадаадын хөрөнгө оруулалтыг татахад бас их дэмжлэг болдог юм болов уу гэж боддог.

Тэгэхдээ нөгөө талаараа бас Рио Тинто компани ч гэсэн маш их дүгнэлт хийх ёстой гэж би хувь хүнийхээ хувьд боддог. Засгийн газар бол үеийн үед хөрөнгө оруулалтын гэрээ, хувь нийлүүлэгчдийн гэрээнд хүндэтгэлтэй ханддаг. Бид нар Лондонгийн арбитр дээр ч гэсэн маш үнэтэй арбитрын маргаан ингээд үргэлжлээд явж байгаа. Тэгэхлээр үүн дээр ч гэсэн бас тодорхой хэмжээгээр бас бид нар анхаарч ажиллах ёстой. Би дахиад нэг минут.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал:
Б.Солонго дэд сайд 4 номерын микрофон нэмэлт нэг минут.

Гэрч Б.Солонго: Тэгэхээр өөр нэг асуудал бас бид нар энэ хөрөнгө оруулалтын гэрээ, хувь нийлүүлэгчдийн гэрээ ямар талууд байгуулчхав аа гэдгийг анхаарах ёстой. Тэгэхлээр хөрөнгө оруулалтын гэрээн дээр Рио Тинто компани хэчнээн гарын үсэг зурсан ч гэсэн гэрээний тал биш байгаа. Тэгэхлээр яг гэрээний тал гэдэг тодорхойлолт дээр Оюу толгой компани Монгол Улсын Засгийн газар 2 өөрсдөө л байгаа. Тэгэхлээр Монгол Улсын Засгийн газрын өмнө үүрэг хүлээсэн этгээд бол Рио Тинто компани биш байгаа. Оюу толгой компанитайгаа бид нар өөрсдөө маргалдаад л, Лондонд өөрсдөө очиж маргаан үүсгээд л явж байгаа шүү дээ.

Тэгэхлээр бас бид нар өөрсдөө 34 хувь эзэмшдэг компанитайгаа ингээд өнөөдөр энэ танхимд сууж байгаа байхгүй юу. Рио Тинто компаниас бас төлөөлөл ирсэн эсэх нь бас ойлгомжгүй байна. Түрүүн бас Н.Цэрэнбат захирал хэлсэн. Тэгэхлээр цаашдаа анхаарах ёстой зүйл нь бид нар бас Рио Тинто компанитай өөрсдөө шууд гэрээний харилцаанд орж байж тэр компаниас үүрэг хүлээж байж хариуцлагатай болох ёстой юм болов уу гэж боддог. Тэгээд үүн дээр ч гэсэн цаашдаа бас яриа хэлэлцээ дээр анхаарах болов уу гэж найдаж байна аа. Баярлалаа.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал:
Дараагийнх Г.Тэмүүлэн гишүүнээс асуусан байгаа. 11 номерын микрофон.

Гэрч Г.Тэмүүлэн: Минутыг нь нэг мөр нөгөө сунгахгүйгээр 6 минутаар өгчхөөрэй, 5 минутаар. Гишүүд ээ, минутыг нь нэг мөр сунгахгүйгээр 5 минутаар бас өгчхөөрэй гэж хэлэх гэсэн юм.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал:
Г.Тэмүүлэн гишүүний цагийг эхнээс нь өгчихье.

Гэрч Г.Тэмүүлэн: Тэгээд би энэ дээр яах вэ гол хэлэх гээд байгаа асуудал маань бол яг Дубайн гэрээний асуудал маань бас өөрөө яг яаж үүссэн юм бэ? Ямар үр нөлөө сөрөг үр дагаврыг бий болгосон юм бэ гэдэг асуудлыг бас хэлэхийн тулд тодорхой түүхэн асуудлыг бас хэлэхээс аргагүй байх. Энэ өөрөө анх энэ Дубайн гэрээ буюу Рио Тинто компанийн энэ эрхийг хамгаалсан хөрөнгө оруулалт болоод хувь нийлүүлэгчдийн гэрээний шинэ хувилбар бол үндсэндээ бол юу гэдэг юм анх санамж бичиг гээд нэрийн доор орж ирж байсан. Санамж бичиг нэртэй гэрээгээр бол анх орж ирж байсан. Энэ маань бол 2011 оны сүүлийн ТУЗ-ийн хурлаас анх санаанууд нь өндөлзөөд ингээд үндсэндээ бол шинэ Монголын талыг эрсдэлд оруулах төслийн санхүүжилтийг авах яриа хэлэлцээнүүд анх сөхөгдөж эхэлж байсан. Үүнтэй холбоотойгоор бид нар яг сая энэ Д.Батбаатар даргын анх захирал нь болж байсан Эрдэнэс Оюу толгой компанийг Эрдэнэс Монгол өөрийнхөө охин компани болгож энэ Эрдэнэс Монголд учирч болох, Монголын төрийн өмчид учирч болох санхүүгийн эрсдэлүүдээс сэргийлэх үүднээс гал хамгаалагч болгож бол энэ компанийг байгуулсан.

Ингээд бид нар энэ эрхийг нь шилжүүлэх ажлыг 2014 оны 4-р сарын 20-нд бол Эрдэнэс Монгол ХХК-ийн хувь нийлүүлэгчдийн гэрээгээр хүлээж байсан Хөрөнгө оруулалтын гэрээгээр хүлээж байсан үүргийг Эрдэнэс Оюу толгойд шинэ гэрээ байгуулж бол шилжүүлсэн байгаад байгаа шүү. Тэгэхээр энэ бол нэг талдаа хөрөнгө оруулалтын гэрээний бас нэг өөрчлөлт бол энд орсон гэж бол та бүхэн бас үзэж болно. Энэ нөхцөл байдал өөрөө яг ямар үр дагавруудыг авчирсан юм бэ гэдэг зүйлийг

хэлэхийн тулд би товчхон зүгээр хэлье.

Анх энэ санамж бичиг буюу Дубайн гэрээний төсөл анх орж ирэхдээ 4 бүлэг 53 асуудалтайгаар орж ирсэн. Бүлэглээд аваад үзэх юм бол энэ дотор бол ерөнхий зүйл заалтын 3 заалт байгаа. Барилга бүтээн байгуулалттай холбоотой 21 заалт байгаа. Барилга бүтээн байгуулалт нь бол нэгдүгээр үе шат болоод техник эдийн засгийн зардлын өсөлтийг баталгаажуулах 6 заалт тэр дотор байгаа. Хоёрдугаар үе шат болоод ТЭЗҮ-ээ зардлаа нэмэгдүүлж байгаа энэ асуудлуудаа баталгаажуулж байгаа 12 заалт байсан. Менежментийн төлбөрийг шинээр авахаар баталгаажуулж өгсөн 2 заалт яг батлагдсан гэрээн дээр бас ороогүй боловч тухайн хэлэлцээний явцад магадгүй хасагдсан байх Би Эйч Пи-ийн 2 хувийн роялтитай холбоотой нэг заалт орж ирсэн байсан.

Төслийн санхүүжилт буюу Прожект финансыг(project finance) авахтай холбоотой 16 заалт орж ирсэн. Хөрөнгө оруулалтын гэрээнүүд дээр огт байдаггүй зохицуулалтууд заалтууд, харилцаанууд орж ирсэн. Энэ бол төслийн санхүүжилтийн холбоо харилцаатай 14, менежментийн үйлчилгээний гэрээтэй холбоотой 1, барьцаа баталгаатай холбоотой 1, ингээд бусад асуудлаар 5 гэсэн асуудлууд байгаа. Энэ үндсэндээ 53 заалт асуудлуудыг аваад үзэх юм бол 48 нь бол Монгол Улсын хууль тогтоомж, хөрөнгө оруулалтын гэрээ, хувь нийлүүлэгчдийн гэрээний үндсэн зарчмуудыг бол зөрчсөн асуудлууд бол байсан.

Дээрээс нь энэ дотроосоо үлдсэн тэр нэг юу гэдэг юм 5 заалт нь ямар юм үлдсэн юм гэхээр яриа хэлэлцээрийн явцад Монголын талд буулт хийсэн дүр үзүүлэх төдий ийм өнгөц ийм заалтууд бол байсан. Тэгээд эдгээр заалтууд бол үндсэндээ Би Эйч Пи-ийн 2 хувиас бусад асуудлууд тэр чигээрээ батлагдаад ингээд явсан гэдэг зүйлийг бол би хэлэх байна.

Энэ асуудал ер нь яагаад үүссэн юм бэ гээд би та бүхэнд товчхон мэдээллийг үзье. Тухайн үед бид нар энэ асуудлууд хөндөгдөөд Оюу толгой компанид ямар ч нэмэлт санхүүжилт шаардлагагүй байх үед яагаад энэ тактик арга тактикийг бодлогыг баримтлав аа гэдэг асуудал бол үндсэндээ нэг асуудал нь тухайн үед бид нар дүгнэж үзэж байхад Рио Тинто компанийн санхүүгийн нөхцөл байдал өөрөө хүнд байсан. Би та бүхэнд яг тухайн үед хийж байсан танилцуулгаа би бас уншиж танилцуулж байгаа шүү. 2014 оны жилийн хагасын жил хагасын байдлаар бол хугацаатай бондын болон банкны зээлийнх нь хэмжээ 25.7 тэрбум ам.долларт хүрчихсэн байсан. Ингээд яг энэ дотроо бол тухайн заасан жилдээ зайлшгүй төлөгдөх ёстой 5 хувиас дээш хүүтэй бондын зээл бол өрийн үлдэгдэл 6.5 тэрбум ам.доллар болчихсон байсан. Үүнээсээ үүдээд бол үндсэндээ Рио Тинто компани яг энэ юу гэдэг юм өөрийнхөө хөрөнгө оруулалт болоод үйл ажиллагаануудынхаа зардлуудыг бууруулах тактикуудыг бол үндсэндээ группийнхээ хэмжээнд бол хийж эхэлсэн байгаад байгаа юм.

Тэгэхээр бол би зүгээр жишээ тоонуудыг бодитоор хэлж байгаа шүү тухайн үед байсан. 2013 онд 14 тэрбум ам.доллараар бууруулсан, 2014 онд 11 тэрбум ам.доллараар бууруулсан, 2015 онд 8 тэрбум ам.доллараар бууруулж ингэж ажиллаж байсан. Энэ нь өөрөө юу юм бэ гэхээр үндсэндээ Рио Тинто бол зэсийн компани биш. Үндсэн үйл ажиллагаа 80, 90 хувь нь бол төмрийн хүдрээс хамааралтай. Тэгэхээр төмрийн хүдрийн том тоглогч учраас төмрийн хүдрийн групптэй нь хамааралтай энэ хүндрэл бол үндсэндээ 2021, 2022 он хүртэл үргэлжлэх тийм төлөвлөгөө бол байсан, дүр зураг бол байсан. Тэгэхээр энд бол юу вэ гэхээр бусад төслүүд дэх зардлуудыгаа танах, нэмэлт хөрөнгө оруулалт хийхгүй байх, төмрийн хүдрийнхээ салбарыг дэмжих аливаа нэмэлт санхүүжилтийн эх үүсвэрийг олох ийм тактикийг бол баримталж

ажилласан. Тэгэхээр Оюу толгой компани энэ санхүүжилтийн эх үүсвэрийг нь бүрдүүлэх нэг талдаа санхүүжилтийн схем бол болсон гэдэг нотолгоо бол яг тухайн үед бид бүхний хийж байсан дүгнэлтээр бол гарч ирж байгаа юмаа гэдгийг бол би бас хэлэх байна. Нэмэлт орчихсон уу, эсвэл ороогүй юу?

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: Г.Тэмүүлэн гишүүнд нэмэлт нэг минут.

Гэрч Г.Тэмүүлэн: Тэгэхээр үндсэндээ бид нарт өмнөх хөрөнгө оруулалтын гэрээнд байгаагүй, энэ нөгөө нэг ТЭЗҮ-ээ ач холбогдолгүй болгох, зардлынхаа өсөлтүүдийг баталгаажуулах, нэмэлт авах ёсгүй зардлуудыг нэмж авах. За ингээд төслийн санхүүжилт буюу энэ юу гэдэг юм санхүүжилтийн схемийг бий болгох энэ асуудлууд бол үндсэндээ 2015 оны Дубайн гэрээгээр хийгдсэн. Энэ бол 2012 оноос хойш явсан энэ асуудал бол үндсэндээ ингээд баталгаажиж ингэж орж ирсэн гэдэг зүйлийг бол би та бүхэнд бас хэлэх байгаад байгаа юм.

Саяын ТЭЗҮ-тэй холбоотой асуудлууд дээр би бас нэг зүйлийг хэлье. Хөрөнгө оруулалтын гэрээ заавал ч үгүй ТЭЗҮ батлагдаж байж хүчин төгөлдөр болсон шүү. Бид нар яагаад энэ хөрөнгө оруулалтын гэрээг хүчин төгөлдөр болгуулахгүй 2010 оны 3-р сарын 31 хүртэл 6 сарын угтвар нөхцөлд буюу кондишн презент тавьсан юм бэ гэхээр энэ бол сая суурь гэрийн даалгаврууд нь хийгдээгүй байсан учраас ТЭЗҮ-ээ оруулж ир гэдэг шаардлагыг тавиад ингээд эцсийн тооцооллыг нь оруулж ир, яриа хэлэлцээнийхээ үр дүнг баталгаажуул гэдэг асуудлыг тавьсан. Энэ маань 2010 оны 3-р сарын 25-ны өдрийн Эрдэс баялгийн мэргэжлийн зөвлөлийн хуралдаанаар батлагдсан бол байгаад байгаа. Ингэж л.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: Б.Бат-Эрдэнэ гишүүнийг бас нэмье. Дараагийнх Э.Баясгалан гишүүн, тэгээд С.Баярцогт сайд, Н.Цэрэнбат гишүүн тэгээд Б.Дуламсүрэн захирал байгаа хэдэн номерын микрофон бэ? 8 номерын микрофон.

Гэрч Э.Баясгалан: Уучлаарай би гарчихсан байсан болохоор асуултыг нь сонссонгүй.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: За 7 номерын микрофон байна. Н.Цэрэнбат гишүүн.

Гэрч Н.Цэрэнбат: Өгөөж дээр бид нар ингээд маргаад байгаа юмаа. Оюу толгой гэж хуулийн этгээд Монгол Улсад бүртгэлтэй Рио Тинтогийн охин компаниуд Монгол Улсын Засгийн газар, Эрдэнэс Монгол, Эрдэнэс Оюу толгой компанийн хөрөнгө оруулалттай компани. Одоо тэгээд яг хэнийх нь хариултыг бид сонсох гэдэг ялгаа гаргах ёстойг би түрүүн хэлээд байгаа нь тэр ээ. Рио Тинтогийнхоо байр сууриас хариулах гэж байгаа бол тэрийгээ хэлэх ёстой. Оюу толгой гэж хуулийн этгээдийн байр сууриар хариулах гэж байгаа тэрийгээ хэлэх ёстой. Яагаад ингэж байна вэ гэвэл хэчнээн хүчингүй гээд шийдвэр гарчихсан хэдий ч Монголд бүртгэлтэй Оюу толгой компани Монгол Улсын шийдвэрийг үл хүндэтгэдэг учраас энэ зүйл заалтаа уншаагүй юм уу, ойлгохгүй байгаа юм уу мэдэхгүй.

Энэ Дубайн гэрээний 2.2-ын "б" дээр байгаа юм л даа. Далд уурхайн ТЭЗҮ-д тусгагдсаны дагуу Оюу толгой төслийн эдийн засгийн үр ашгийн хуваарилалт нь 2010 оны ТЭЗҮ-д тооцсон тооцоололтой нийцэж байгаа. Үүнтэй холбоотойгоор Монгол Улсын Засгийн газар нь Оюу толгой төсөл хэрэгжих хугацаанд нийт төслийн үр ашгийн

53 хувийг татвар, АМНАТ, ногдол ашиг хэлбэрээр авахыг цохон тэмдэглэж байна аа л гээд биччихсэн байгаа шүү дээ. Би одоо Эрдэнэс Оюу толгой одоо гүйцэтгэх захирал Оюу толгойн ТУЗ-ийн Монголын талыг төлөөлж энийг л асуугаад байгаа шүү дээ. Тоондоо хүрэхгүй байна шүү дээ. Энэ гуравхан юмныхаа тоог гаргахаар бид нар тэгж бодож байна, ингэж бодож байна гэдгээ л уг нь болиод хөрөнгө оруулагчийнхаа өмнөөс хөлс аваад ажиллаж байгаа гүйцэтгэх засаглалын нөхдүүд маань энэ ажлаа хийж тодорхой хэлчихмээр байгаа юм. Тэгээд л дахиад Риогийн байр суурь нь аль юм, Оюу толгойнх нь байр суурь аль юм, Монголын талын байр суурь аль юм гээд ингэж муур хулгана явахаа болимоор байгаа юмаа гэдгийг албан ёсоор хэлье.

Дахиад энэ асуудал өгөөж яригдахаар би түрүүн 2022 оны нэг албан бичгийн хариу одоо болтол ирээгүй байгааг хэлээд байсан шүү дээ. Одоо 2013 оны албан бичгийг хэлье. Дахиад урагшилж байна шүү дээ. 7-р сарын 19-нд явуулсан Ц.Сэдванчиг гүйцэтгэх захирал, Эрдэнэс Оюу толгой компани хувьцаа эзэмшигчид явуулсан бичиг дээр байгаа шүү дээ. Бид нарын хооронд байгуулсан гэрээгүйгээр зохицуулагдаагүй зөрчлийг үүсгэж байна аа. Монгол Улсын хууль Монгол Улсын холбогдох хууль тогтоомж гэрээний заалтыг зөрчсөн байна аа. Бүүр доод талд нь ийм байгаа шүү дээ. Мөн та бүхнээс ирүүлсэн төслийн санхүүжилтийн гол нөхцөлүүд нь Улсын Их Хурлын бүрэн эрхэд хамаарахаар байгаа тул Их Хурлаар хэлэлцүүлсний үндсэн дээр шийдвэрлүүлэх шаардлагатай болохыг тэмдэглэе ээ гээд энэ 2013 оны 7-р сарын 19-нд явсан бичиг. Эд нарт дорвитой хариу өгч шийдэл байхгүй байгаад байгаа учраас бид орон даяараа улсаараа энэ нэг ААН-ийн гэрээг л яриад байгаа юм л даа.

Тийм учраас тэр ноогдол ашиг үр өгөөж дээр битгий марга аа. Саяын хэлсэн татвар, АМНАТ, ногдол ашиг чинь 53 хувьдаа хүрч байгаа юм уу, үгүй юу гэдгийг менежментийн төлбөр авч байгаа багийнхан энэ гэрээ байгуулагдсан цагаас хойш он сар, өдөртэй нь хэлээд өгчихвөл энэ чинь хэн их сайн ажилласан, хэн муу ажилласан чинь тодорхой болчихно оо. Тийм учраас энэ гэрээгээ өөрсдөө биелүүлээч ээ гэдгийг одоо гишүүний асуултад хариулангаа хөрөнгө оруулсан Оюу толгой компанийн өнөөдрийн энэ хуралд оролцож байгаа эрх бүхий албан тушаалтнаас асууя аа. Энэ 3 тоо чинь яг хэд байгаа юм бэ гэдгийг тодруулаад нэмээд хариулчихвал болчих байх аа.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: Гэрч асуулт асуухгүй байгаа. 9 номерын микрофон С.Баярцогт дарга.

Гэрч С.Баярцогт: Б.Баярбаатар гишүүний асуултад хариулья. Түрүүн манай ажлын хэсгийн нарийн бичгийн даргаар ажилласан Г.Тэмүүлэн яг нөхцөл байдлуудыг нь бүгдийг нь тайлбарласан юм. Би дахиад хэлж байна. 2009 оны хөрөнгө оруулалтын гэрээ, 2009 онд байгуулагдсан хувь нийлүүлэгчдийн гэрээ, 2010 оны 3-р сарын 25-нд батлагдсан ТЭЗҮ дээр үндэслэгдэж хийгдсэн. Тэрэн дээр Монголын талын хүртэх үр өгөөж нь 53 хувь, өнөөгийн үнэ цэнээр бол бүүр дээшлээд 59 билүү тиймээ 58 ийм үр дүнтэй. Энийг бүх үедээ баримтална аа. Тэгээд ТЭЗҮ 5 жил тутам ТЭЗҮ-ээ шинэчилж өгнө гэж байгаа юм. 5 жил тутам. Яагаад гэвэл явцыг дүгнэх гээд байна шүү дээ. ТЭЗҮ-д өөрчлөлт орсонтой холбогдуулаад энэ гэрээнүүдэд бас өөрчлөлт орох эрх зүйн үндэс байгаад байгаа юм. 2011 онд нэмэлт хийгээд дахиад бид нар сайжруулсан үр өгөөжийг нэмэгдүүлчихсэн байхгүй юу. 2015 онд хийгдсэн Дубайн гэрээ үр өгөөжийг муутгасан. Энэ өөрөө Монгол талаасаа ямар хүчин зүйл бий болгочихсон гэхлээр 2012 оны Засгийн газар үл ойлголцол бий болгоод хэлэлцээр, ойлголцол, гэрээ хоорондоо уулзалт ерөөсөө хийгдэхгүй явсаар 3 жил болчихсон. Энийг далимдуулаад нөгөө тал чинь Дубайн гэрээг шахсаар байгаад хийлгэчихсэн.

Би Дубайн гэрээнд юунд нь дургүй одоо ингээд хүмүүс Дубайн гэрээ гэхээр нэг

гэрээ байдаг гэж ойлгоод байдаг байхгүй юу. Дубайн гэрээ 3 гэрээнээс бүрддэг юмаа. Тэгээд хамгийн эвгүй би бүүр хамгийн их сэжиглээд байгаа юм нь Монголын тал орж зурсан 2 гэрээ нэг өдөр хийгдсэн байхгүй юу. Тэгсэн мөртөө нэмэлт гэрээ гэдэг нэртэй. Тэр нь менежментийн гэрээг нуучихсан байгаа байхгүй юу. Үндсэн гэрээгээ хийчхээд яг тэр өдрөө дахиад энэнийхээ нэмэлт гэрээ гээд хийчихсэн. Тийм учраас хүмүүс Дубайн гэрээ гэхээр үндсэн гэрээг нь харчхаад нэмэлт гэрээг нь хардаггүй. Нэмэлт гэрээ нь гуравхан заалттай. Хоёрдугаар заалтаар нь Оюу толгой Рио Тинтогийн Менежмент Лимитед гэдэг компани хоёрын хооронд тэр менежментийн гэрээг хийж байгаа байхгүй юу.

Түрүүн яригдаад байсан шүү дээ. Менежментийн төлбөрөө энэ гэрээ хийгдээгүй учраас авахгүй яваад байсан байхгүй юу. Тэгэхээр энэ бүгд дээр үе үеийн Засгийн газар хяналт тавих л ёстой. Энэ дээр хамгийн их алдаа гарсан. Яг эндээс эхлүүлээд нийт хөрөнгө оруулалтын гэрээ маань зээлийн гэрээ болж хувирч байгаа байхгүй юу. Уул уурхайн компанийнхаа хажуугаар зээлийн үйлчилгээгээрээ мөнгө хүүлдэг ийм юм руу шилжчихсэн. Энийг үе үеийн Засгийн газар дандаа анхааруулаад хэлээд байсан. Би харин тэгээд та нараас хүсээд байгаа шүү дээ. Та нар тэр Засгийн газрын хаалттай хуралдааны тэмдэглэлийг бүрэн эхээр нь уншаач ээ. Тэрэн дээр бид нар ямар байр суурь бариад, ямар ямар алдаа үр дагавар гарна аа гэдгийг урьдчилж хэлээд байсан бэ гэдэг нь маш тодорхой байгаа.

Тэгээд энэний дараа бол ийм үл ойлголцлууд маш их бий болсон. Тэгэхдээ тэрийг зөвтгөж байгаа ганц юм нь юу байсан гэхлээр далд уурхайн бүтээн байгуулалт 3 жил зогсчихсон байсан тэрийг эхлүүлсэн л гэдэг. Бид нар бол байнга хэлж байсан. Яг Оюу толгой дээр бол нэмэлт мөнгө санхүүгийн эх үүсвэр шаардлагагүй байна аа, ингэж авах шаардлагагүй ээ. Энэ Рио өөрийнхөө юмыг санхүүжүүлэх гээд байна аа. Яг ийм тооцоо үндэслэгээнүүдийг гаргаад оруулсан Засгийн газрын хурал дээр ч хэлсэн, би дахиад хэлж байна. Би бүүр тэвчихээ болиод ҮАБЗ-ийн гишүүд дээр нэг нэгээр нь орж энийгээ тайлбарласан юм. Тэр битгий хэл эвсэлд орчихсон намын дарга дээр нь орж энийг тайлбарласан. Энэ буруу юм руу явах гээд байна шүү. Тэгээд энэ ингээд хийгдээд явсан. Одоо бид нар ингээд далд уурхайн бүтээн байгуулалт явсан учраас сайн. Энийг.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: Нэмэлт нэг минут. Тэгээд Дубайн гэрээ чинь байгуулагдаж байхдаа Хэрэг эрхлэх газрын дарга байсан билүү. Хэрэг эрхлэх газрын дарга байсан биз дээ. Тэгээд Хэрэг эрхлэх газрын дарга яг Ерөнхий сайдынхаа гол ажлыг хийдэггүй юм уу? Одоо шүүмжлэл яриад байх юм. Тэр нэмэлт тайлбар өгчих үү.

Гэрч С.Баярцогт: Би харин тэр асуудлаар чинь эсрэг байр суурь гаргаад шүүмжлээд ажлаа өгнө гээд Засгийн газрын хуралдааныг хаяж гараад тэгээд би та нараас тэр протоколыг уншаач ээ, бодит байдал дээр юу болсон юм бэ гэдэг. Тэрэн дотор би ийм хүсэлт тавьсан юм. Намайг сонсооч, Г.Тэмүүлэн гишүүнийг сонсооч, Г.Тэмүүлэн гишүүн тэр үед бол Уул уурхайн дэд сайд байсан юм. Бид нар энэ болохгүй ээ гэдэг байр суурийг илэрхийлсэн. Тэгээд та нарт тийм эрх байгаа шүү дээ. Та нар тэр Засгийн газрын нууц хуралдааны протоколыг уншаад танилцчих бүрэн бололцоотой байхгүй юу.

Тэгээд энийг урьдчилж хараад ийм үр дагавар гаргана аа гэдгийг ингээд байнга яриад аргачлалыг нь зааж өгөөд маргалдаад тэр битгий хэл татварыг ингэж шийдэж байгаа нь өөрөө буруу үр дагавартай болно шүү. Тайланг хүлээж ав гээд шийдвэр гаргуулчихдаг энэ өөрөө урт хугацааны татварын дандаа ашиггүй бусад ААН-үүд ч нөлөөлсөн ийм шийдвэр болно шүү гэдгийг нь хүртэл ярьж хэлж байсан.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал:
Сүүлийн тодруулга 9 номер.

Гэрч С.Баярцогт: Тийм учраас Б.Баярбаатар гишүүний асуултад баярлалаа. Бид нар бол одоо энэ Оюу толгойн гэрээг яг үзэглэж албан ёсны болгоход ингээд тухайн үеийн яг хэлэлцээрийг удирдаж байсан хүмүүсийн хувьд Г.Тэмүүлэн гишүүн бид 2 бол ингээд Оюу толгойтой холбоотой бүх юман дээр санаа зовоод өөрсдөө материал цуглуулаад хянаад гарсан, гадаадад болж байгаа, дотоодод болж байгаа бүх юман дээр хяналт хийдэг. Тэгээд материал цуглуулдаг. Тэгээд үр өгөөж нь буурах гээд байвал бид нар тухайн тухайн үеийн Засгийн газарт нь хэлдэг байсан юм. Ийм юм болоод байна аа. Энэ буруу шүү, ийм юм болоод байна аа энэ нь зөв шүү. Бид нар гудамжинд байсан гэхдээ хийж байсан. Тэгээд би байнга хэлээд байгаа юм. Одоо энэ түр хороо ингээд цаашаа шийдвэр гаргаад явна. Түрүүн Г.Тэмүүлэн гишүүн хэлж байна. Энэ үйл ажиллагаанд нь идэвхтэй оролцоно оо гээд. Бид нарыг тоогоод асуугаад ярих юм би бас идэвхтэй оролцоно. Энэ ногоон номыг та нар битгий ад.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал:
С.Баярцогт дарга аа таны хугацаа дуусчих шиг боллоо. Яах вэ Дубайн, та энэ сүүлийн болчихлоо, бас болчихсон шүү дээ. Танд би 2 өгсөн шүү. Маргааш Дубай яригдана аа. Тэр үед илүү тодруулж яриарай. Тэгээд миний асуултыг та маргааш дахин хариулаарай. Та тэгээд Засгийн газрын ХЭГ гэдэг чинь одоо гол ажлаа л хариуцдаг хүн шүү дээ. Тэгээд л ажлаа өгөх гэж байсан юм. Тэр үедээ өгчихгүй яасан юм тэгээд. Тэгчихсэн байсан бол та өнөөдөр наадхаа хариулах боломжтой байсан. Гэхдээ өгөөгүй. Өнөөдөр тухайн танай Засгийн газар л хийсэн шүү дээ. Тэгээд маргааш илүү нарийвчилж хариулна биз. Та жоохон миний хариултыг бодоод, бодож байгаад хонож байгаад маргааш хариулахгүй юу.

За сүүлийн хариулт 12 номер. С.Мөнхсүх захирал.

Гэрч С.Мөнхсүх: Түрүүн нэг слайд гаргасан байсан нөгөө зээлийн үлдэгдэлтэй холбоотой. Тэрэн дээр хувь нийлүүлэгчдийн зээлийн хүү 8.9 тэрбум зээл хүүг буцаж төлсөн гэдэг тоо 8.9 гэдэг манай тоотой бол бас таарахгүй байна. Тэгэхлээр тэрийг нэг бас лавлаж харж шалгаад тэгээд буцааж хариу өгье өө. Үлдэгдэл баланс 18.8 бол манай тооцоотой нийлж байна. Тэгэхдээ бид нарын мэдэхээр 8.9 гэсэн тоо бол байхгүй. Тэрийг нэг шалгаж үзэх ёстой юм болов уу гэж бодож байна аа. Тэрэн дээр жичид нь хариу өгье өө.

Өнөөдөр яах вэ олон асуудлууд яригдаж байна. Энэ дээрээс бол засаглал хүү гээд л янз янзын шүүмжлэлүүд гарч ирж байна аа. Тэгээд би түрүүн хэлсэн. Энэ компанийн хувьд бол шүүмжлэлүүдийг хүлээж авна, ялангуяа Оюу толгойн хамт олны хувьд. Мэдээж түрүүн Б.Солонго даргын хэлдгээр Рио Тинто ч гэсэн тодорхой хэмжээний дүгнэлтүүдийг өөрсдөө хийж байгаа байх. Хийх ч ёстой, тэгэхдээ бас юм аливаа юм нөгөө наанатай цаанатай байдаг. Тэр нь юу гэхлээр аль нэгэн талын буруу ч байдаг ч юм уу, хэт ерөөсгөл бол бас зүгээр буруугүй байх аа. Тэгэхлээр Рио Тинто компанийг ингээд тэнчээ Лондонд суугаад Монгол орныг мөлжөөд, баялгийг нь аваад, яваад ингээд төлөвлөөд сууж байгаа улсууд гэж бас тэгж буруугаар төсөөлөх бас зохисгүй болов уу гэж бодож байгаа юмаа.

Мэдээж энэ бол буяны компани биш ашгийн компани, гол нь бид нар бас би компаниа төлөөлж ярьж байгаа юм биш. Гэхдээ яг энэ дээр эргэж харж манай засаглалд юу дутах байна, манай шийдвэр гаргах процесст юу дутагдаж байна, чадавх

юу дутагдаж байна гэдгийг бас талаас нь бас харах ёстой юм болов уу? Тэгэхлээр энэ бол дан ганц нэг компанийн асуудал биш олон талаас нь харах ёстой гэж бодож байна аа.

Түрүүн Б.Баярбаатар дарга та бас энэ чухал юм асуулаа. Тэр нь ер нь болж байгаа бүтэж байгаа юм байгаа юм уу Оюу толгойд гэж асууж байна аа. Болж байгаа бүтэж байгаа юм их бий. Эцэст нь бол бид нар бол хүнд хэцүү нөхцөлд бол үнэхээрийн сайн чанартай уурхай бий болгосон. Бид нар бол нэг юу гэдэг юм. Энгийн тоног төхөөрөмж угсраагүй энэ бол үнэхээрийн чанартай баригдсан, чанартай баригдсан гэдэг маань юугаараа илэрхийлж байна вэ гэхэд энэ уурхайн үйл ажиллагаа 18 мянган монгол залуучуудыг ажиллуулаад дэлхийд тэргүүлэх аюулгүй ажиллагаатай уурхай болчихоод байгаа юм.

Тэгээд одоо жишээлбэл хэрвээ бүтэхгүй болохгүй юм байсан бол жишээлбэл уурхай дээр аваар гарлаа гэхэд гүний уурхайд байнга аваар гардаг. Тийм бол одоо сайн баригдаж байгаа. Ецэ нэг жишээ гэх юм бол яарч даараад ч юм уу эсвэл хөрөнгө мөнгөө хэмнэх гэж оролдоод чанар муутай ялангуяа ийм блокчлон олборлох арга дээр уурхай барьдаг талууд зөндөө бий. Коделко компанийн Чокикамата гэдэг уурхай байдаг. Тэднийх нийт баялгийнхаа 30 хувийг алдаад юүлүүрүүд нь бүгдээрээ нураад тэр баялгаа олборлож чадахгүй болчихсон байж байгаа. Энэ ийм нөхцөл байдлыг бид нар урьдчилан сэргийлж хамгаалахын тулд дундаа бага багана энэ тэр үлдээгээд хэт их маш их хэцүү шийдвэр гаргаад, өндөр зардал гаргаад графикт ажлаасаа хоцроод ингээд явсан байгаа юмаа. Тэгээд эцэст нь болж байгаа бүтэж байгаа юм бол маш их байгаа гэж бодож байна. Сайн чанарын уурхайтай болсон бид нар.

Улсын Их Хурлын гишүүн Б.Баярбаатар: Засаг дарга аа, би хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, стандарт, норм асуугаагүй. Би Монголын иргэдийн хүртэх өгөөж, ногдол ашиг, зээл, зээлийн хүү, хүүгийн хүү, Монгол Улсад төлөгдөх татвар эндээс би болж байгаа юм байна уу гэж асуусан. Өнөөдөр та Оюу толгой. Яагаад вэ гэвэл энэ.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: Э.Болормаа гишүүн асуултаа асууя.

Улсын Их Хурлын гишүүн Э.Болормаа: Өнөөдөр уул нь Рио Тинто компанийн шийдвэр гаргах эрх бүхий захирлууд ирсэн бол их хэрэгтэй сонсгол болж байна л даа. Монгол Улс хүртэх өгөөж та бүхний 2009 онд амласан тэр хэмжээндээ хүрч чадахгүй байна аа гэдгийг бид нар баримтаар харж байна. Түүнээс гадна энэ өгөөжийг сайжруулах ёстой гэдэг дээр Монголын тал бол нэгдсэн байр суурьтай байдаг аа гэдгийг бас харуулж байгаа байх аа гэж бодож байна.

Оюу толгой төсөл бол Монголын язгуур эрх ашигт нийцсэн төсөл. Энэ төслийг буруу, зогсоо гэж хэлсэн нэг ч хүн байхгүй. Монголчууд бүгдээрээ энэ төсөл болон цаашлаад гуравдагч хөрөнгө оруулалтын ач холбогдлыг ойлгодог. Өнөөдөр энд ч гэсэн дурдаж байна. Харин бидний яриад байгаа зүйл гэрээнд засах шаардлагатай зүйлс бий гэрээнд шүү, төсөлд биш гэрээнд. Түүнийг хууль журмын дагуу баримтад үндэслэн ил тод ярилцъя аа л гэсэн ийм зорилготой сонсгол болж байгаа юм.

Өнөөдөр манай ах нар ч бас хэлэх үгээ хэлээд, зарим нь хэрэлдээд, тайвшраад, тэгээд бид нар ерөнхийдөө гол асуудал руугаа орж эхэлж байна. Бид нар ер нь өмнөх үеэ С.Баярцогт сайд таныг шүүх гэж юм уу энэ сонсголыг зохион байгуулаагүй ээ. Ер нь гаргасан алдааг нь бүрэн ойлгоё, ирээдүйд яаж бид нар энэ баялгаа шударгаар ноогдуулах, иргэддээ өгөөжийг нь хүртээх энэ замыг засах л зорилготой ийм сонсгол

юм байгаа юм шүү. Олон хүн давтаж хэлсэн, гэхдээ энийг давтахад илүүдэхгүй байх. Монгол Улсын Үндсэн хуульд 6.2-т зааснаар энэ баялгийн өгөөжийн дийлэнх нь Монголын ард түмэнд ноогдох ёстой. С.Мөнхсүх захирал, Б.Дуламсүрэн захирал та 2-т хоёуланд нь хамаатай. Монгол Улсын иргэн л бол танд хамаатай асуудал. С.Баярцогт сайд, Б.Дуламсүрэн захирал энэ их өр зээлийг зөвхөн нэг компанийн өр гэж хэлээд байх юмаа. Ингэж хэлж болохгүй шүү дээ. Үгүй шүү дээ.

Монгол Улсад ногдох ашгийг өгөөжийг хойшлуулж байгаа Монголын талд ноогдож байгаа өр. Өр л бол өр. Энэ ерөөсөө маргаад байх асуудал биш, Б.Дуламсүрэн захирал бүүр уучлаарай таныг өөрөө энийг бүүр хэлсэн болохоор би хэлчихье. Таны удирдлага доор алдаа гарч нэг ажилтан сард 250 сая төгрөгийн цалин бодоод л явж байсан юм шүү дээ. Иймэрхүү алдаанууд чинь бусад зардлын хэтрэлт чинь энийг бид нар өрөөр санхүүжүүлээд байна шүү дээ. Монголын талд энэ чинь өр болж ирээд байна. Ийм алдаа гарга гэж энэ их өндөр менежментийн төлбөрийг бид нар та бүхэнд төлж байна гэж би бодохгүй байна. Одоо бол бид нар Рио Тинто уул уурхайн компани юм уу эсвэл бүүр мөнгө хүүлээд байгаа санхүүгийн байгууллага юм уу гэдэг ийм асуудлыг хөндөөд байна аа санхүүгийн захирал аа. Та энэ асуудлаа нэг бүрнээр нь ойлгочих хэрэгтэй. Ямар асуудал яриад байгааг.

Саяхан Америкийн шүүхээр маш ноцтой зүйл гарсан. Энийг заавал ярих ёстой.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: Э.Болормаа гишүүнд нэмэлт 2 тодотголоо нэмэлт 2 минут.

Улсын Их Хурлын гишүүн Э.Болормаа: АНУ-ын шүүхийн баримтаар Рио Тинто компани хийсэн нууц ажиллагаа гарч ирсэн ил гарч ирсэн. Монголчууд энэ Оюу толгойн өгөөжийг шүүмжлээд байна аа. Энэ зардал хэтрэлтийг яриад байна аа. Дубайн гэрээг шүүмжлээд байна аа, одоо юу хийх вэ гэсэн чинь Рио Тинто компанийн захирлууд нийлж байгаад энэ Монголын улс төрчид олон нийтэд нөлөөлөх зорилгоор Баракуда гэдэг код нэртэй ажиллагааг 2018 оноос эхлүүлсэн байна аа. Ер нь аягүй энгийнээр хэлэхэд Рио Тинто компанийн санхүүжилтээр тархи угаалт явуулъя аа гэдэг ийм зүйл болсон байна. Энэ ажиллагаа өнөөдөр ч гэсэн үргэлжлээд байх юм шиг харагдаад байна л даа. Энэ сонсгол эхэлснээс хойш Түр хорооны дарга, гишүүдийг харлуулах, нэр төрд нь халдах зүйлсүүд зөндөө явагдаж байна.

О.Батнайрамдал дарга дэлхийн шилдэг сургуулиудад сурсан бизнесийн удирдлагаар бусад улс орнуудын томоохон уул уурхайн санхүүгийн гэрээнүүд дээр зөвлөгөө үзүүлж Вол стрит(Wall Street) ажиллаж байсан ийм мэргэжилтэй туршлагатай хүн. Э.Баясгалан ТУЗ-ийн гишүүн шүгэл үлээсэн чинь Рио Тинто компани Засгийн газар луу бичиг явуулж ажлаас нь халуулсан. С.Ганбаатар гишүүнийг тухайн үед нь боловсролгүй гээд л янз бүрээр даапаалж даапаалж байгаад үндсэн гол асуудал өгөөж гэдгээс анхаарлыг сарниулсан. Энэ өнөөдөр ч гэсэн үргэлжлээд л явж байх шиг байна. Тэгэхээр одоо энэ тархи угаалтаа зогс оо Рио Тинто компани.

Сонсгол маань энэ тархи угаалтын эсрэг харин сайн мэдээллийн вакцин болж байгаа гэж би харж байна. Тэгэхээр би Рио Тинто компанийг нь хэн төлөөлж ярих юм бол бүүр онцгойлж асуумаар байна. Баракуда нэртэй ажиллагааны хүрээнд түүнээс хойш Монголын ямар ААН, ТББ, иргэдэд хэдий хэмжээний мөнгө ямар зорилгоор олгосон бэ? Энэ бол Монголын тусгаар тогтнол төрийн бодлогын шийдвэр гаргалт. Асуултаа дуусгачихъя тэгэх үү дарга аа?

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: Цаг

дуусчихлаа уучлаарай. Э.Болормаа гишүүний асуултад хариулъя хэн хариулах вэ? 12 дугаар микрофон С.Мөнхсүх захирал.

Гэрч С.Мөнхсүх: Би хариулах гэж үзье ээ. Баракуда гэдэг нэг загас махчин загас гэж байгаа. Тэрийг бол би анх удаа сошиалаар бол сонссон. Тэгэхлээр энэ надад бол тэрний талаар ямарваа нэгэн мэдээлэл байхгүй байгаа. Мань хүн өөрөө хариугаа өгсөн байгаа байх гэж бодож байна.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: Бүгдээрээ дэгийн хуулиа барих ёстой байгаа. Сүүлийн асуулт Б.Бат-Эрдэнэ гишүүн.

Улсын Их Хурлын гишүүн Б.Бат-Эрдэнэ: За баярлалаа. Оюу толгой хэнд ашигтай вэ гээд түрүүн харуулж байсантай адилхан юм энэ. Оюу толгойнхон сайн хараад байгаарай. Яагаад гэвэл танай логотой биз дээ. Та нарын хийсэн сурталчилгаа. Энэ дээр ингэж байгаа юм. Дэлхийн хамгийн нэр хүндтэй итгэж болох санхүүгийн байгууллага ОУВС-аас 2010 онд гаргасан тооцоогоор Монголчууд Оюу толгой төслөөс олох нийт мөнгөний 71 хувийг хүртэнэ ээ гэж байгаа юм, 71 хувь. Нийт мөнгөний шүү. Би Оюу толгой компаниас энийг асуух гэж байгаа юм. Нийт мөнгөн дүн нь хэд юм, тэнд ноогдох 71 хувь нь хэд вэ, энийг Монголчууд хэзээ авах вэ гэдэг асуулт асуух гэж байгаа юм.

Өнөөдөр өгөөжийн тухай ярьж байгаа. Та бүхэн сая харсан энэ. Нийт авсан зээл 17.7 тэрбум ам.доллар 2009 онд авчхаад та сая баталгаажуулж хэллээ шүү дээ. Одоогийн байдлаар нийт үлдэгдэл нь 18.7 тэрбум ам.доллар. 17.7-г аваад 18.7 тэрбум ам.доллар өнөөдөр бид нар төлөх ёстой болчихоод байж байгаа юм. Өгөөж өнгөрсөн хугацаанд олсон юм уу гээд тооцохоор хэцүү байна л даа энэ. Би ингээд та бүхэнд уншаад өгье.

Оюу толгойн олборлолт дээр угаасаа их ус шаардаж байгаа. Нутгийн малчид нүүдэлчин өрхүүд ус, бэлчээр МАА-д сөрөг нөлөөтэй. Энэ өгөөжөө бид нар авчадсангүй. Хөрсний бохирдол явж байна аа энд өгөөж алга. Уурхайчин ажилчдын эрүүл мэндийн хохиролтой холбоотой асуудал энд өгөөж алга. Монголчууд ажиллаж байгаа. Байгалийн эко систем амьтан, ургамалжилт, амьдрах орчинд сөргөөр нөлөөлж байгаа энд өгөөж алга. Хүн шилжин суурьших, бэлчээрээ алдах, нутгаа алдах нөхцөл байдлууд тодорхойлогдож байгаа. Энд бас өгөөж алга. Санхүүгийн өндөр өр Монголд ирэх ашиг удааширч байгаа. Энд дахиад өгөөж алга. 2023 оны Үндэсний аудитын дүгнэлтээр тэр төрийн өмчит хуулийн этгээдийн нээлттэй мэдээлэл гээд интернэт дээр байж байгаа. 2023 онд 3 их наяд төгрөгийн алдагдалтай ажилласан энэ ТӨК. Энд бас өгөөж алга.

Энэ Оюу толгойн үр өгөөж гэж яг юу юм бэ? Монгол Улсад яг ямар үр өгөөж ирж байгаа юм бэ? Анхны төсөөлөл нь юу хийсэн юм? Энийг би Б.Батжаргал гуай Эдийн засгийн байнгын хороонд байсан учраас Б.Батжаргал гуайгаас би тухайн үед юу гэж тооцож байсан юм бэ? Улсын Их Хурлын гишүүд Эдийн засгийн байнгын хороон дээр гэдгийг асууя.

Оюу толгойгоос түрүүний асуусан асуулт. Бид нар яг ямар үр өгөөж дээрээс нь дахин тодруулж хэлэхэд нийт мөнгөн дүн хэд юм, 71 хувийг монголчууд хүртэнэ гэсэн энэ хэд юм бэ? 2037-2040 онд очиход биднийг яг ямар нөхцөл байдал угтаж байгаа юм бэ гэдгийг би асуумаар байна. Хариулт авъя Баярлалаа.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал:

Б.Бат-Эрдэнэ гишүүний асуултад хариулья 12 номер С.Мөнхсүх захирал.

Гэрч С.Мөнхсүх: Би бас энэ өнөөдөр жоохон нэлээн эвгүй байдалтай байгаад байна л даа. Тэр нь юу гэхлээрээ Рио Тинто ч төлөөлөөд байгаа юм шиг, Оюу толгойг ч төлөөлөөд байгаа юм шиг. Би дахиад хэлье тиймээ. Гэрчээр дуудагдсан ирсэн байгаа. Тийм тийм, тэгэхлээр би харин өөрийнхөө өөрт байгаа мэдээлэл мэдэх юмаа л ярьж хуваалцъя л гэсэн санаатай байгаа юм л даа. Тэгэхлээр би одоо 20 жилийн түүхийг мэдэхгүй бүх асуултыг хариулж мэдэхгүй. Тэгээд чадах ядахаараа л хариулья гэдгийг ингэж яаж байгаа. Тэгээд үр өгөөжтэй холбоотой асуудлаар би түрүүн нэг тайлбарласан. 2009 оны тооцооллоор чөлөөт мөнгөн урсгал ингээд тооцоход 53 хувь нь Монгол талдаа, 47 хувь нь хөрөнгө оруулагч талдаа ийм тоо байсан. Яг дотоодын тооцоогоор Оюу толгойн дотоодын тооцоогоор өнөөдрийн байдлаар ингээд харахад 2025 оны 1 дүгээр улирлаар 61 хувь нь Монгол талдаа байгаа юм байна, 39 хувь нь хөрөнгө оруулагч талдаа байгаа юм байна аа. Тоо нь гэх юм Монгол талдаа 57.5 тэрбум доллар, хөрөнгө оруулагч талдаа 36 тэрбум доллар гэсэн тооцоотой байгаа юм.

Тэгээд миний түрүүний яриад байгаа санаа болохлоороо ингээд Оюу толгой компани модель нь болохоороо нэг тоо гаргаад байдаг. Та бүхний ярьж байгаа тоо чинь бас нэг арай нэг өөр тоо байгаад байна аа? Тэр тооны тооцооллын аргачлал нь бид нарт байхгүй ээ. Модель нь байхгүй. Компанийн хувьд моделио бол гаргаад тоолоод тооцоод ингээд. Мэдээж энэ тоо маань бол ТЭЗҮ дээр үндэслэгдсэн. ТЭЗҮ бол түрүүн ярьж байсан. Байгаа мэдээлэл дээрээ үндэслэж төсөөлөл таамаглал бий болгож байгаа юм. Энэ бол өөрчлөгдөнө. Тэгэхлээр яг өнөөдрийн байгаа тоо нь бол тийм байна аа.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: 3 номерын микрофон. Улсын Их Хурлын гишүүн асан Б.Батбаяр өгөөжийн талаар.

Гэрч Б.Батбаяр: Баярлалаа. Тэгэхээр ийм байна аа. Би бол одоо энд өглөө 8 цагт ирсэн, одоо хэд болж байна? 20.20 тэгээд би олон удаа үг хэлэхийг та бүхнээс хүслээ. Баярлалаа үг хэлүүлсэн явдалд. Уг нь би гэрч юм байгаа юм. Намайг дуудсан шүү дээ тийм биз дээ. Тэгэхээр би эхлээд юу ярих гээд байна гэхлээр зэрэг хамгийн гол нь миний хувьд бол бодитой хөрөнгө оруулалтыг дэмжинэ. Би зүйтэй, үнэхээр үнэнч шударга, харилцан хүндэтгэлтэй ханддаг, булхай луйвар хийдэггүй, эрх тэгш, хууль ёсыг дээдэлдэг ийм хөрөнгө оруулалтыг бид дэмжих ёстой. Гэтэл энэ Оюу толгой бол тийм биш байна. Энэ Монголын ард түмнийг арай хэтэрхий доорд үзэж байна аа гэж би үзэж байна.

Тийм учраас би энэ хөрөнгө оруулалтыг дэмжихгүй. Би Байнгын хорооны гишүүн байсан юм. Яг энийг хэлэлцэж байхад. Хууль зүй юу Эдийн засгийн байнгын хорооны гишүүн байсан хүн байгаа юм. Би тэр үед дэмжсэн үнэнээ хэлье. Ийм болно гэж мэдээгүй учраас би дэмжсэн юм нэгдүгээрт энэ.

Хоёрдугаарт одоо О.Батнайрамдал гишүүн таныг би телевизээр зөндөө харсан. Онтрэ гэж Оюу толгойн нэг охин компани ч юм уу, ямар ч компани ч юм мэдэхгүй баахан ярьсан. Би таныг дэмжиж байсан, дэмжиж ч байгаа. Гэхдээ юу хэлэх гээд байна аа гэхээр одоо бол тэр Онтрэ гийн тухай ерөөсөө яриад хэрэггүй юм шүү. Өчигдөр би өдөржингөө сонслоо. Оюу толгой гэдэг дээрэмчид луйварчдаа яаж ч чадахгүй байж дахиад нэг Онтрэ гэж нэг юм гараад ирчихсэн. Оюу толгой нь ядаж мөнгөтэй юм, Онтрэ нь бүр мөнгө байхгүй гэсэн. Би тэгж л ойлгосон. Тийм учраас би энэ Онтрэг та нар болиоч ээ дахиад л бид гаслаад суух, хэрэлдээд суух хэрэг гарна шүү дээ. Нэг зовлонгоос салж яая даа гэж байж нөгөө зовлонг ингэж өөртөө татахын хэрэг байна уу?

Энийг бол ерөөсөө тэр лицензийг нь цуцлах хэрэгтэй. Би тэгж бодож байгаа юм.

Гуравдугаарт юу ярих гээд байна гэх дээр зэрэг би бас нэг луйварчны тухай ярих гээд байна. Би өөрөө биеэрээ амссан хүн. Бас Английн компани Рубин Брадерс гэдэг компани байдаг юмаа. Их том компани түүнд би итгэсэн. Ингээд 2014 онд хамтарсан үйлдвэр байгуулах гэрээ хийгээд бид 50 хувь нь, тэд 50 хувь нь гэрээ нь надад одоо энд байж байна. Уучлаарай дарга аа. Би одоо энэ байж байна энэ. Энэ гэрээг байна шүү дээ эхлээд арай гайгүй явж байсан. Би энэ компаниас нэг төгрөгийн ч ашиг аваагүй. Тэр компани хэдэн төгрөг олдог гэж бодож байна.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: 3 номерын микрофон нэмэлт нэг минут.

Гэрч Б.Батбаяр: Нэг жилд 40 сая ам.доллар олдог. Би тэднээс нэг доллар ч аваагүй ногдол ашиг гэж аваагүй, юу ч аваагүй. Би тэднийг хүлээсэн, харсан, тэвчээртэй хандсан. Би том гадаадын хөрөнгө оруулагч юм байна аа гэж бодоод би аль болохоор би ая тал засаж явсан. Энэ миний буруу. Дараа нь би маш хүндээр өвчилсөн. Намайг олон хүн мэднэ. Би гадаадад эмчлүүлсэн, 4 жил би нойр булчирхайн өвчнөөр өвчлөөд өнөөдөр амьд явж байгаадаа баярлаж яваа хүн шүү, би баярлаж байгаа. Энэ хугацаанд тэд нар юу хийсэн гэж бодож байна та нар. Энэ 4 жилийн хугацаанд миний 50 хувийг улс төрчтэй хуйвалдаад, цугийг нь авчихсан.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: 3 номерын сүүлийн тодруулга.

Гэрч Б.Батбаяр: Компанийн маань аваачаад 100 хувь болгоод бүртгээд энэ бүртгэлийн газарт бүртгүүлчихсэн байгаа. Тэр компанийг байгуулахад би 5 сая ам.доллар оруулсан шүү. Өнөөдөр нэг төгрөг ч байхгүй. Яг энэ Оюу толгойтой адилхан. Энийг л бид амсахгүй юм шүү гэж би энд ирж хэлж байгаа юм шүү. Энийг хэн хийсэн гээч Л.Оюун-Эрдэнийн Засгийн газрын Хууль зүйн сайд нэг нөхөр хийсэн. Бүгдийг нь хийсэн. Энэ бол Монголд зохион байгуулсан нөхөр нь бөөн популизм хийгээд л хүний хөрөнгийг хураана гээд л хамтрал комун байгуулна гээд л тэр улс төрчид чинь энийг хийсэн байхгүй юу. Нүүр царай нь тэр компанийн зөвлөх нь шүү зөвлөх нь. Тэрийг мянган хүн мэднэ тэр компанийг. Үгүй ээ биш 600 хүн мэднэ тэр компанийг.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: Баярлалаа. Танд минут дууссан. Гишүүд асуулт асууж хариулт авч дууслаа. Өнөөдөр их чухал асуултуудыг бид бүхэн ярилцлаа.

Тэгээд хамгийн гол нь эцэст нь хэлэхэд энэ хэн нэгнийг буруутгах гээд байгаагаас илүүтэйгээр болж явсан процессыг ард түмэнтэйгээ бид нар хамтдаа мэдэх эрхээр хангаад, хамтдаа мэдээд, илүү харилцан ашигтай шийдэлтэй урагшилж алхъя аа л гэж байгаа юм. Яагаад гэх юм бид нар цаашдаа 30, 40, 50, 60, 70 жил хамтдаа партнерууд явна. Харилцан ашигтай байх ёстой, хуульд нийцэх ёстой, тэгш эрхтэй партнерууд байх ёстой.

Тэр дундаа байгалийн баялаг бусдаасаа онцлог л доо. Энэ ард түмний өмч байхгүй юу, олон нийтийн өмчийг Үндсэн хуулиараа зарлачихсан. Тэгэхээр тэр хүмүүсээсээ юу болж байгаа процессыг нь нууж болохгүй юм байгаа юм. Энэ мэдээллийн тэнцвэргүй байдал өнөөдөр 20 жил явсны бас нэг хор уршиг нь өнөөдөр л гэж харж байгаа юм. Тэгэхээр энэ бүхнийг бид нар хамтдаа засаад урагшлах ёстой.

Өнөөдрийн Оюу толгой компанийн хувь нийлүүлэгчдийн гэрээнд нэмэлт, өөрчлөлт оруулж дахин тодотгосны санхүүжилтийн хүүгийн хувь түүнийг олон улсын зах зээлийн жишигт нийцүүлэн бууруулах талаар авч хэрэгжүүлсэн арга хэмжээ холбогдох үр дагаврын асуудлаар үндсэн 2 сэдвийн хүрээнд Хянан шалгах түр хорооны хоёрдахь өдрийн нотлох баримтыг шинжлэн судлах сонсголыг зохион байгууллаа.

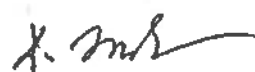
Өнөөдрийн сонсголд нийт 109 иргэн албан тушаалтан гэрчийн мэдүүлэг хуудас хүргүүлснээс ирвэл зохих 89 гишүүн байсан. Өнөөдөр 56 гишүүн ирж, ирц 69.1 хувьтай оролцлоо. Тэгээд идэвхтэй ирж, оролцож бас олон нийтийг мэдээллээр хангах энэ процесст хамтдаа оролцсон гэрчүүддээ талархал илэрхийлье.

Дараагийн сонсгол 2025 оны 12-р дугаар сарын 12-ны өдрийн 9 цагаас Оюу толгой компанийн хувь нийлүүлэгчдийн гэрээ нэмэлт, өөрчлөлт оруулж дахин тодотгосны санхүүжилтийн хүүгийн хувьд түүнийг олон улсын жишигт нийцүүлэн бууруулах талаар авч хэрэгжүүлсэн арга хэмжээ, холбогдох үр дагаврын асуудлыг үргэлжлүүлэн зохион байгуулах болно.

Хянан шалгах түр хорооны нотлох баримтыг шинжлэн судлах сонсголын өнөөдрийн хуралдаан өндөрлөснийг мэдэгдье ээ. Хүрэлцэн ирсэн та бүхэнд баярлалаа.

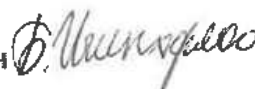
Дэлгэрэнгүй тэмдэглэлийг

Дууны бичлэгээс буулгасан ажилтан: Д.Энэбиш

Хянаж нийлсэн:

Хяналт шалгалтын газрын ахлах мэргэжилтэн

Б.Ичинхорлоо

**МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН 2025 ОНЫ 62 ДУГААР ТОГТООЛООР
БАЙГУУЛАГДСАН “ОЮУ ТОЛГОЙ БҮЛЭГ ОРДЫН АШИГЛАЛТАД МОНГОЛ
УЛСЫН ЭРХ АШГИЙГ ХАНГУУЛАХ, ХҮРТЭХ ӨГӨӨЖИЙГ НЭМЭГДҮҮЛЭХТЭЙ
ХОЛБООТОЙ БАРИМТ БИЧИГ, ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНД ХЯНАЛТ ШАЛГАЛТ ХИЙХ”
ХЯНАН ШАЛГАХ ТҮР ХОРООНЫ 2025 ОНЫ 12 ДУГААР САРЫН 12-НЫ ӨДРИЙН
СОНСГОЛЫН ДЭЛГЭРЭНГҮЙ ТЭМДЭГЛЭЛ**

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: Монгол Улсын Их Хурлын 2025 оны 62 дугаар тогтоолоор байгуулагдсан “Оюу толгой бүлэг ордын ашиглалтад Монгол Улсын эрх ашгийг хангуулах, хүртэх өгөөжийг нэмэгдүүлэхтэй холбоотой баримт бичиг, үйл ажиллагаанд хяналт шалгалт хийх” үүрэг бүхий Хянан шалгах түр хорооны нотлох баримтыг шинжлэн судлах өнөөдрийн сонсголд хүрэлцэн ирсэн Та бүхний энэ өдрийн амар амгаланг айлтгая.

Монгол Улсын Их Хурлын Хяналт шалгалтын тухай хуулийн 44 дүгээр зүйлийн 44.2-т Түр хорооны гишүүдийн олонх хүрэлцэн ирснээр сонсголыг хүчинтэйд тооцно гэж заасан. Хянан шалгах түр хорооны гишүүдийн ирц 54,5 хувьтай бүрдсэн тул өнөөдрийн сонсголын үйл ажиллагаа нээснийг мэдэгдье.

Монгол Улсын Их Хурлын чуулганы хуралдааны дэгийн тухай хуулийн 7 дугаар зүйлийн 7.8 дахь хэсэгт заасны дагуу гишүүдийн ирцийг танилцуулъя. УИХ-ын гишүүн Б.Баярбаатар, УИХ-ын гишүүн Б.Бат-Эрдэнэ, УИХ-ын гишүүн П.Ганзориг, УИХ-ын гишүүн Э.Болормаа, УИХ-ын гишүүн С.Зулпхар, УИХ-ын гишүүн О.Батнайрамдал гэсэн ирцтэйгээр өнөөдрийн хуралдаан эхэлж байна. Одоо та бүхэнд сонсголын дэгийг танилцуулъя. Оролцогч гэрч, гишүүд та бүхэн бүгдээрээ сонсголын дэгтэйгээ түрүүлээд танилцах ёстой байгаа.

1.Түр хорооны сонсголын танхимд байгаа хэн бүхэн парламентыг хүндэтгэх үүрэгтэй бөгөөд сонсголын дэгийг сахих, сонсгол даргалагчийн хууль ёсны шийдвэрийг биелүүлэх үүрэгтэй.

2.Сонсгол даргалагч сонсголын дэг сахиулах бөгөөд дэг зөрчигчдөд сануулах, танхимаас гаргах хүртэл арга хэмжээ авна.

3.Сонсгол даргалагч гэрч, шинжээч, хянан шалгагч, бусад оролцогчид хууль сануулж, эрх үүргийг нь танилцуулах үүрэгтэй.

4.Сонсголыг төр, байгууллага, хувь хүний нууцтай холбоотой асуудал гэрч эсхүл гуравдагч этгээдийн хувийн амьдралтай холбоотой бөгөөд олон нийтэд мэдээлбэл түүнийг хууль ёсны, ашиг сонирхлыг хохироох үйл баримттай холбоотой асуудал болон олон нийтэд мэдээлбэл Монгол Улсын язгуур ашиг сонирхол үндэсний аюулгүй байдалд хохирол учруулах асуудлаас бусад тохиолдолд нээлттэй явуулж, олон нийтийн хэвлэл мэдээллийн хэрэгслээр шууд дамжуулна.

5.Нотлох баримтыг шинжлэн судлах зорилгоор гэрч, шинжээч, хянан шалгагч болон бусад оролцогчоос сонсгол даргалагч болон зөвхөн түр хорооны гишүүд асуулт асууж болно.

Асуулт асууж хариулт авах хугацаа УИХ-ын чуулганы хуралдааны нийтлэг дэгийн дагуу гишүүний асуулт асуух хугацаа 3 минутаас илүүгүй. Нэмэлт асуулт асуух хугацаа 1 минутаас илүүгүй байх бөгөөд хариулт, тайлбар хангалтгүй гэж тухайн гишүүн үзвэл 1 минутаас илүүгүй хугацаагаар нэмэлт асуулт асууж тайлбар авч болно гэж заасан байгаа. Харин гишүүний асуултад хариулах хугацаа 4 минутаас илүүгүй нэмэлт тайлбар өгөх хугацаа 2 хүртэл удаа 1 минутаас илүүгүй байна.

Өнөөдрийн Хянан шалгах түр хорооны сонсгол Монгол Улсын Үндсэн хуульд олгогдсон эрхийн дагуу явагдаж байгаа. Монгол Улсын Үндсэн хуулийн 28 дугаар зүйлийн 2-т хуулийн биелэлтийг хангахтай холбоотойгоор нийтийн ашиг сонирхлыг хөндсөн тодорхой асуудлаар УИХ-ын гишүүдийн 4-ний 1-ээс доошгүй нь хянан шалгах түр хороо байгуулах санал тавьж, УИХ-аар Хороо байгуулж болно гэсэн байгаа. Энэ удаагийн хянан шалгах түр хороо УИХ-ын 89 гишүүний гарын үсэгтэйгээр батлагдаж, өнөөдөр сонсгол зохион байгуулж байна.

6.Тусгай шалгалтын сэдэвтэй холбоогүй, тодорхойгүй, салаа утгатай, хөтөлсөн, гэмт хэрэгт буруутгасан, доромжилсон шинжтэй асуулт тавихыг хориглоно.

Хэрэв энэ дурдсан агуулгатай байвал сонсгол даргалагч тухайн асуултыг алгасаж, хариулт авахгүйгээр дараагийн асуултыг асууна. Асуултыг алгасах саналыг гэрч хуралдааны даргалагчид гаргаж болно.

7.УИХ-ын хяналтын сонсгол болон Хянан шалгах түр хорооны сонсголд оролцож байгаа этгээд үнэн зөв бүрэн гүйцэд мэдээлэл өгөх үүрэгтэй.

8.Гэрчүүдийн мэдүүлэгт ноцтой зөрүү байвал сонсголын явцад тэдгээрийг нүүрэлдүүлэн мэдүүлэг авч болно гэж хуульд заасан байгаа. Түр хорооны гишүүн мэдүүлгийн зөрүүтэй байдлыг гарган тавьж үүнтэй холбогдуулан нэмэлт асуулт асуух эсвэл давтан асуух эрхтэй.

9.Түр хорооны сонсголд оролцогчид сонсголын явцад дуу эсхүл дүрсний бичлэг хийх, зураг авахыг хориглоно гэж хуулиар заасан байгаа. Оролцогчид маань үүнийг анхаараарай.

10.Тухайн асуудлыг хэлэлцэж эхлэхийн өмнө хянан шалгагчийн тайлан шинжээчдийн дүгнэлтийг сонсголд уншиж сонсоно. Түр хорооны гишүүн тайлан дүгнэлттэй холбогдуулан асуулт асууж, хариулт авч болно. Хянан шалгагчийн тайлан шинжээчийн дүгнэлт эргэлзээтэй, тодорхой бус болон үндэслэлгүй эсхүл зөрүүтэй тайлан дүгнэлт гаргасан гэж үзвэл нэмэлт эсвэл дахин хянан шалгалт шинжилгээ хийлгэж болно.

Одоо та бүхэнд сонсголд оролцож байгаа оролцогчдын бүрэлдэхүүнийг танилцуулъя. Сонсголд оролцож байгаа оролцогчийн нэрс ирсэн байна. Байгууллагын оролцогчийн ирцийн мэдээллийг та бүхэнд хүргэе. Эдийн засгийн яам, Эдийн засаг, хөгжлийн яам Хөрөнгө оруулалтын бодлогын газрын Ногоон санхүүжилтийн бодлогын хэлтсийн дарга Б.Мөнх-Эрдэнэ, Сангийн яам, Санхүүгийн бодлогын газрын Санхүүгийн зах зээл болон Олон улсын хамтын ажиллагааны хэлтсийн дарга Б.Амарбаясгалан, Татварын ерөнхий газар даргын албан даргын үүргийг түр орлон гүйцэтгэгч Б.Цогтнаран, Том татвар төлөгчийн газрын дарга С.Төгсжаргал, Татварын

Хяналт шалгалт арга зүйн газрын дарга Б.Бадамцэцэг, Эрсдэлийн удирдлагын газрын дарга Б.Батсайхан, Хөрөнгө оруулалт, худалдааны газрын Мэдээлэл харилцааны хэлтсийн дарга Б.Зандан, Хөрөнгө оруулалтыг дэмжих хэлтсийн хөрөнгө оруулалтын дэмжлэг арга зүй хариуцсан мэргэжилтэн Н.Болортуяа, Эрдэнэс Оюутолгой компаниас Санхүү, төлөвлөлт, шинжилгээ хэлтсийн менежер Б.Баяр-Өлзий, Оюутолгой компаниас төлөөлж ТУЗ-ийн гишүүн, Рио Тинто Зэсийн группийн өсөлт хөгжлийн хариуцсан захирал С.Мөнхсүх, Санхүү эрхэлсэн захирал Б.Дуламсүрэн, Ил уурхай үйл ажиллагаа хариуцсан ерөнхий менежер Т.Отгонбаяр, ТУЗ-ийн нарийн бичгийн дарга Ц.Цэрэнхүү, Нөөцийн үнэлгээ мэдээллийн систем хариуцсан ахлах менежер А.Одончимэг, Ерөнхий менежер П.Байгальмаа, Менежер З.Болор, Ахлах мэргэжилтэн С.Отгонбаатар, Ахлах хуульч А.Мандуул, Ахлах мэргэжилтэн С.Ерөөлт, Ахлах мэргэжилтэн У.Долгион. Өнөөдөр ажиглагчаар Иргэн та Хүч залуусын нэгдэл ТББ, Б.Өлзийбат оролцож байна.

Сонсголд бүртгүүлсэн иргэдийн ирцийн мэдээллийг хүргэе. Дашрамд дурдахад сонсголд бүртгүүлсэн бүх иргэдийг 100 хувийн ирцтэйгээр оролцуулж байгаа. Б.Жагар Сайн ардчилсан иргэдийн нам, А.Даваадорж Сайн ардчилсан иргэдийн нам, иргэн Ш.Батболд, иргэн Б.Батбаяр, иргэн Д.Батсайхан, Татвар Иргэний хяналт ТББ, Т.Таня, иргэн Ж.Дугардорж, иргэн Д.Чилхаажав, иргэн Р.Наянтай, иргэн Ц.Тунгалаг, иргэн И.Алагбөмбөг, иргэн Д.Эрдэнэдалай, иргэн Г.Нямдорж, иргэн Д.Гэрэлгуа, иргэн Б.Тайван, иргэн Ч.Сумъяа, иргэн Ц.Ариунболд, иргэн Л.Отгонсүрэн, Монголын Уул уурхайн үндэсний ассоциаци Г.Эрдэнэтуяа. Сонсголд бүртгүүлсэн 20 оролцогч иргэн, ТББ-ын төлөөллөөс 9 иргэн ирсэн байна.

Өнөөдрийн сонсголоор Оюутолгой компанийн хувь нийлүүлэгчдийн гэрээнд нэмэлт, өөрчлөлт оруулж, дахин тодотгосны санхүүжилтийн хүүгийн хувь, түүнийг олон улсын жишигт нийцүүлэн бууруулах талаар авч хэрэгжүүлсэн арга хэмжээ, холбогдох үр дагаврын асуудлыг үргэлжлүүлэн хэлэлцэж дараах дарааллын дагуу шинжээчийн дүгнэлт, хянан шалгагчийн тайланг сонсоно.

Нэгдүгээрт, хувь нийлүүлэгчийн гэрээ, нэмэлт, өөрчлөлт оруулж, дахин тодотгосны хууль тогтоомжийн нийцлийн асуудал байгаа. Хоёрдугаарт, хөрөнгө оруулалтын гэрээ, хувь нийлүүлэгчдийн гэрээ, нэмэлт өөрчлөлт оруулж, дахин тодотгосны хэрэгжилтэд хийсэн хяналт шалгалтын талаар болон Оюутолгой төслийн санхүүжилт ба далд уурхайн бүтэц байгууллагын санхүүжилтийн төлөвлөгөө, түүний нэмэлт төлөвлөгөөний хамаарал холбогдох үр дагаврын асуудал зэрэг багтана.

Түр хорооны хянан шалгагч шинжээчдийн дүгнэлтийг тухайн холбоотой асуудал яригдахын өмнө тус бүрд нь танилцуулах байдлаар явна. Хянан шалгах түр хорооны гишүүдэд сонсголын дараалалтай холбогдуулан өөр санал байна уу?

Хэрвээ байхгүй бол танилцуулсан дарааллын дагуу сонсгол зохион байгуулахыг дэмжье гэсэн саналын томъёоллоор санал хураалт явуулъя. Гишүүд санал хураалтад бэлдье. Санал хураалт. Санал хураалтад 8 гишүүн оролцож, 100 хувиар дэмжлээ. Хэлэлцэх асуудлын сэдэв батлагдлаа. Асуудалдаа орцгооё.

Хувь нийлүүлэгчдийн гэрээнд нэмэлт, өөрчлөлт оруулж, дахин тодотгосны хууль тогтоомжийн нийцлийн асуудлыг хэлэлцэж эхэлъя. Танилцуулгатай холбогдуулан дуудагдсан гэрчүүдийг танхимд оруулъя. Гэрчүүдийг танхимд оруулъя.

Монгол Улсын Их Хурлын Хяналт шалгалтын тухай хуулийн 46 дугаар зүйлийн 46.2 дахь хэсэгт сонсголын ирцийг Тамгын газар бүртгэж, ирээгүй гэрч, шинжээч, хянан шалгагч, ажиглагч болон холбогдох бусад этгээдэд сонсголын товыг мэдэгдсэн эсэх ямар шалтгаанаар ирээгүй болохыг илтгэн танилцуулах ёстой. Тус сонсголын ирцийг УИХ-ын Тамгын газраас танилцуулна. Тамгын газар бэлэн үү? Тамгын газрын 20 дугаар микрофоныг нээе.

УИХ-ын Тамгын газар С.Сэргэлэн: Та бүхэнд энэ өглөөний мэндийг хүргэе. Хувь нийлүүлэгчдийн гэрээний хууль тогтоомжийн нийцлийн асуудал сэдвийн хүрээнд хамаарах гэрчүүдийн ирцийн мэдээллийг танилцуулъя. Тухайн сэдвээр нийт 28 гэрч дуудагдсан бөгөөд 26 гэрч бол мэдэгдэх хуудсыг хүлээж авсан. Холбогдож чадаагүй 2 гэрч байгаа. Түр хорооны сонсголд оролцох боломжгүй талаараа Түр хороонд урьдчилан бичгээр хүсэлт ирүүлсэн 8 гэрч байгаа бөгөөд одоогоор сонсголд хүрэлцэн ирсэн 11 гэрч байна. Хүрэлцэн ирээгүй 7 гэрч байна. Та бүхэнд одоо ирцийн дэлгэрэнгүй танилцуулъя. А.Энхбат ирсэн байна. Л.Гансүх ирсэн, Н.Алтанхуяг ирсэн, С.Баяр ирсэн, Г.Батсүх ирээгүй, С.Баярцогт ирээгүй байна. Б.Батжаргал ирээгүй байна. Б.Ганбат ирээгүй, Ж.Ганбат ирээгүй, Д.Байлхүү ирээгүй байна. Д.Дэмбэрэл ирсэн байна. Б.Батсайхан ирээгүй. Б.Пүрэвсүрэн, Б.Энэбиш, С.Наранцогт, Г.Тэмүүлэн, С.Баттулга, А.Гансүх нар ирсэн байна.

Одоо та бүхэнд Түр хорооны хуралд оролцох боломжгүй талаар урьдчилж бичгээр хүсэлтээ ирүүлсэн хүмүүсийн нэрсийг нэгтгэж танилцуулъя. Д.Амарбаясгалан, Дейдрре Лингенфелдэр, Д.Чимэд-Юндэн, М.Ганболд, О.Үржин, Ц.Цолмон, Д.Сугар, Д.Зоригт нар түр хорооны сонсголд оролцох боломжгүй талаараа урьдчилж хүсэлт ирүүлсэн. Ш.Болдбаатар болон С.Баярбаатар, Баярбат нарт мэдэгдэх хуудсыг хүргүүлж чадаагүй байгаа. Ирцийн мэдээллийг танилцуулж дууслаа.

Гэрч дараах эрхтэй:

1.Гэрчээс асуусан асуултад хариулах нь тухайн гэрчийг, эсхүл түүний гэр бүлийн гишүүд, эцэг эх, үр хүүхдийг гэмт хэрэгт буруутгаж болзошгүй нөхцөл үүссэн гэж үзвэл гэрч мэдүүлэг өгөхөөс татгалзах;

2.Хуульд өөрөөр заагаагүй бол хуульч, өмгөөлөгч болон бусад этгээд нь мэргэжлийн үүргээ гүйцэтгэх явцад олж мэдсэн мэдээллийн нууцлалыг хадгалах үүрэг хүлээсэн үйл баримтын талаар мэдүүлэг өгөхөөс татгалзах;

3.Гэрч хуульд заасны дагуу мэдүүлэг өгөхөөс татгалзах үндэслэлээ тайлбарлах бөгөөд татгалзлыг хүлээн авах эсэхийг түр хороо шийдвэрлэнэ;

4.Гэрч мэдүүлэг өгөхтэй холбоотой зардлаа нотолсны үндсэн дээр улсын төсвөөс нөхөн төлүүлэх;

5.Тусгай шалгалтын сэдэвтэй холбоогүй, тодорхойгүй, салаа утгатай, хөтөлсөн, гэмт хэрэгт буруутгасан, доромжилсон шинжтэй асуулт тавихыг хориглох ба асуултыг алгасах саналыг гэрч хуралдаан даргалагчид гаргаж болно.

Гэрч дараах үүрэгтэй:

1.Гэрч түр хорооны дуудсанаар хүрэлцэн ирэх;

2.Үнэн зөв мэдүүлэх;

3.Хүндэтгэн үзэх шалтгаантай бол энэ талаар сонсгол болохоос ажлын 1-ээс доошгүй өдрийн өмнө түр хороонд бичгээр заавал мэдэгдэх бөгөөд хүндэтгэн үзэх шалтгааныг нотлосон баримтыг мэдэгдэх хуудаст хавсаргана.

Гэрчид хүлээлгэх хариуцлага:

1.Гэрч түр хорооны дуудсанаар хүрэлцэн ирэхээс зориуд зайлсхийсэн, эсхүл мэдүүлэг өгөхөөс зайлсхийсэн, хүндэтгэн үзэх шалтгаангүйгээр татгалзсан бол Зөрчлийн тухай хуульд заасан хариуцлага оногдуулна.

2.Гэрч зориуд худал мэдүүлэг өгсөн бол Эрүүгийн хуульд заасан хариуцлага оногдуулна.

3.Гэрч, шинжээч, сонсголд оролцогч, ажиглагч, бусад хүн сонсголын дэг зөрчсөн бол Зөрчлийн тухай хуульд заасан хариуцлага хүлээлгэнэ.

4.Хянан шалгалтын явцад гэрчийн амь нас, эрүүл мэндийг хамгаалах, тэдгээрийг мэдээллээр хангах, дэмжлэг, туслалцаа үзүүлэх ажиллагааг Гэрч, хохирогчийг хамгаалах тухай хуулийн дагуу явуулна.

Сонсголд оролцож байгаа гэрч нарт Ажлын алба эрх, үүрэг танилцуулж, баримтад гарын үсэг зуруулж авсан байгаа.

Гэрчийн эрх, үүрэг, хариуцлагыг та бүхэнд танилцууллаа. Одоо асуудалдаа орцгооё. Одоо хянан шалгагч, шинжээчийн эхний сэдвийн танилцуулгыг сонсьё. Хянан шалгагч, шинжээчийн микрофоныг нээнэ үү.

Хянан шалгагч шинжээч: Та бүхэнд энэ өглөөний мэндийг хүргэе. Монгол Улсын Их Хурлын 2025 оны 62 дугаар тогтоолоор байгуулагдсан Хянан Шалгах Түр хорооны хянан шалгах шинжээч нараас 2009 оны хувь нийлүүлэгчдийн гэрээний хууль тогтоомжид нийцсэн байдлын талаарх танилцуулгыг хүргэе.

Шинжээчийн презентацыг дэлгэцэд өгье. Та бүхэнд өнөөдөр 2009 оны хувь нийлүүлэгчдийн гэрээний талаар түүний хууль ёсны талаар хянан шалгах шинжээч нараас хийсэн шинжилгээг танилцуулъя.

2009 онд Оюутолгой төсөлтэй холбоотойгоор Оюутолгой төслийн хөрөнгө оруулалтын гэрээ, хувь нийлүүлэгчдийн гэрээтэй холбоотойгоор өмнө нь бас тодотгол тайлбар хэлэх нь зүйтэй гэж бодож байна. Ялангуяа иргэдийг мэдээллээр хангах зорилгоор 2009 оны 3 сарын 4-ний өдөр Монгол Улсын Засгийн газраас Улсын Их Хуралд Оюутолгой төслийн хөрөнгө оруулалтын тухай хуулийн төслийг өргөн барьсан байдаг. Энэ хуулийн төсөлтэй холбогдуулаад Хөрөнгө оруулалтын гэрээний төслийг уг гэрээний хавсралт болгож, хувь нийлүүлэгчдийн гэрээний төслийг тус тус мэдүүлсэн байдаг. 2009 оны 7 дугаар сарын 16-ны өдөр Монгол Улсын Их Хурлын хаврын ээлжит чуулганаар Монгол Улсын Засгийн газраас өргөн мэдүүлсэн Хөрөнгө оруулалтын гэрээний тухай хуулийн төслийг хэлэлцээд, уг хуулийг буюу Оюутолгой төсөлтэй холбоотой дангаараа хууль байх нь хэд, хэдэн үндэслэлээр байж болохгүй юм гэдэг ийм үндэслэлээр буцаасан байдаг. Утга нь юу вэ гэхээр, нэгдүгээрт, хуулиар хөрөнгө оруулалтын харилцааг тухайлсан нэг аж ахуйн хүрээнд зохицуулах нь тэгш байдлын зарчим алдагдахаар байна гэж ингэж дүгнэсэн.

Хоёрдугаарт нь, Хөрөнгө оруулалтын гэрээний Хөрөнгө оруулалтын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулсан тохиолдолд хөрөнгө оруулалтын гэрээнд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах цаашлаад хувь нийлүүлэгчдийн гэрээнд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах үндэслэл болох уу, тогтвортой байдал нь хадгалагдах уу гэдэг ийм асуудал хөндөгдсөн.

Гуравдугаарт, хэрвээ Хөрөнгө оруулалтын гэрээний тухай Хөрөнгө оруулалтын тухай хуулийг Монгол Улсын Үндсэн хуулийн цэцээс хяналт шалгалт хэрэгжүүлсний дараа буюу гомдол мэдээлэл хүсэлтээр хянан шийдвэрлээд хүчингүй болгосон тохиолдолд тэдгээр гэрээнүүд нь хүчингүй болох уу гэдэг ийм асуултууд хөндөгдсөн. Ингээд хуулийн төсөл хуулиар батлах нь бол хууль зүйн үндэслэлийн хувьд бол тодорхойгүй байна. Ийм учраас Хөрөнгө оруулалтын гэрээний тухай асуудлыг хөндөөд, хуулийн төслийг хууль санаачлагчид та бидний сайн мэдэх өнгөрсөн 2 өдрийн хэлэлцүүлгээр яригдсан 57 дугаар тогтоол гэж бий. 2009 оны УИХ-ын 57 дугаар тогтоол түүний дараагийн 58 дугаар тогтоолоор хууль санаачлагчид нь буцаасан байна.

Одоо та бүхэнд энэ хөрөнгө оруулалтын гэрээ, хувь нийлүүлэгчдийн гэрээний зохицуулалттай холбоотой асуудлыг дэлгэрүүлэн танилцуулъя.

Монгол Улсын Ашигт малтмалын тухай хуулийн 29 дүгээр зүйл. Өнөөдөр энэ зүйл бол хүчингүй болсон байгаа. 30 дугаар зүйл мөн адил 29 дүгээр зүйлд заасны дагуу Хөрөнгө оруулалтын гэрээний төслийг хэлэлцсэн төслийг боловсруулсан хэлэлцээр явагдсан байдаг. Энэ гэрээний хавсралтаар хувь нийлүүлэгчдийн гэрээг байгуулахаар төслийг боловсруулсан байсан. Хувь нийлүүлэгчдийн гэрээ нь ямар харилцааг зохицуулж байгаа гэрээ вэ гэдэг ийм асуудал байна. Өмнөх 2 өдрийн сонсголоор бас мөн тодорхой хэмжээнд хөндөгдсөн. Хувь нийлүүлэгчдийн гэрээ бол хувьцааны асуудлыг, хувь нийлүүлэгчдийн зээлийн асуудлыг, төслийн асуудлыг, эргэлтийн хөрөнгийн зээл, зээлийн хүү гэх мэт санхүүжилт түүний зардалтай холбоотой асуудлыг бүлэглэн зохицуулсан байна.

Дараагийн асуудал бол ногдол ашиг түүнтэй холбоотой асуудлыг мөн зохицуулсан байна. Засаглал менежментийн асуудлыг мөн зохицуулсан байна. Тодруулж хэлбэл, ХЭХ, ТУЗ, гүйцэтгэх удирдлагын асуудал тэдгээрт туслалцаа үзүүлэх менежментийн асуудлыг мөн зохицуулсан байдаг. Орхигдсон нэг сэдэв нь юу вэ гэвэл, талуудын өгөөжийг энэ гэрээнд тусгаагүй байдаг. Тодруулж хэлбэл хувь нийлүүлэгчдийн гэрээ нь Оюутолгой төслийн цөм гэрээ буюу мэргэжлийн хэллэгээр бол малгай гэрээ нь байх ёстой байжээ.

Дэлгэрүүлж тайлбарлая. Монгол Улсын Их Хурлын 2008 оны 40 дүгээр тогтоолоор Монгол Улсын Засгийн газарт өгөгдсөн тодорхой үүргүүд бий. Үүнийг өнгөрсөн 2 өдрийн сонсголоор бид нар бас бусад хянан шалгагч шинжээч нар тодорхой тайлбарлаж танилцуулсан. Гол гол агуулга нь юунд чиглэж байгаа вэ гэвэл, 40 дүгээр тогтоол, Хөрөнгө оруулалтын гэрээг байгуулахдаа хэлэлцээр хийхдээ хуульд нийцүүлэх шаардлагыг тавьсан.

40 дүгээр тогтоолын хувь нийлүүлэгчдийн гэрээтэй холбоотой 3 чухал тусгай үүрэг өгөгдсөн. Тодруулж хэлбэл, 40 дүгээр тогтоолын хавсралтын 2.1-д, Монголын талын эзэмшлийг 34 хувиас эхэлж анхны хөрөнгө оруулалтаа нөхсөний дараа 50 хувь болгох асуудлыг гэрээнд тусгах хувилбарыг авч үзэхийг үүрэг болгосон. Дараа нь

хувьцааны 34 хувийг Монголын талд шууд эзэмшихээр тооцож, түүнийг юугаар орлуулах вэ гэдгийг тодорхой хувилбараар хэлэлцээрт ашиглахыг, тохиролцохыг үүрэг болгосон байдаг. Энэ 2 үүрэг нь хоёулаа тухайн үед үйлчилж байсан буюу 1999 оны Компанийн тухай хуулийн 38, 44, 13. 3.3, 22, 28, 31, 35, 47, 48, 82 дугаар зүйлийн зохицуулалтыг шаардсан буюу тусгай хэлэлцээрээр Компанийн тухай хуулийн дагуу түүнд нийцүүлж хэлэлцээрийг хийж, холбогдох шийдвэрийг гаргуулсны дараа гүйцэтгэх ёстой буюу гэрээнд тусгах ёстой үүргүүд байжээ. Өөрөөр хэлбэл 2008 оны 40 дүгээр тогтоол бол Хувь нийлүүлэгчдийн гэрээтэй холбоотой тодорхой үүргүүдийг шаардсан байсан гэсэн үг. Нийтдээ хувь нийлүүлэгчдийн гэрээг болон хөрөнгө оруулалтын гэрээг хэлэлцэхтэй холбоотой хэлэлцээр үргэлжилж байх явцад мөн Засгийн газраар хэлэлцэж байх явцад, УИХ-д танилцуулж хэлэлцүүлж байх явцад, төрийн бус байгууллага ТББ, хуулийн этгээд, иргэд, мэргэжлийн байгууллагуудаас 40 гаруй удаа санал, дүгнэлт, шүүмж ирсэн байдаг.

Энэ удаад бид та бүхэнд нотлох баримтаар юу харуулж байна гэхээр нотлох баримт 5. 2009 оны 3 дугаар сарын 20-ны өдөр. Бид нарт мэдэгдэж байгаагаар бол хувь нийлүүлэгчдийн гэрээтэй холбоотой төрийн байгууллагуудаас тухайлбал Татварын ерөнхий газраас санал хүргүүлэх тухай албан бичгийг ирүүлсэн байдаг. Энэ албан бичигт ямар асуудал хөндөгддөг вэ гэвэл, хөрөнгө оруулалтын гэрээний, татварын тогтворжуулалттай холбоотой татварын харилцааг зохицуулсан эсэхтэй холбоотой 2 дугаар бүлэгт тухайлан санал өгсөн бөгөөд хувь нийлүүлэгчдийн гэрээтэй холбоотой санал эерэг байдаг.

Шинжээч, хянан шалгагч нарын зүгээс юу гэж үзсэн бэ гэвэл, өнөөдрийн үүссэн татварын маргаан, татварын арбитрын маргаанд холбогдох менежментийн төлбөр, зээлийн хүү, санхүүжилттэй холбоотой асуудал дээр татварын байгууллагаас санал ирээгүй байна гэж дүгнэж байгаа юм.

Дараагийн асуудал, нотлох баримт 6. 2009 оны 4 сарын 10-ны өдөр. ГЕГ мөн албан бичгээр санал ирүүлсэн. Энэ санал дотор хөрөнгө оруулалтын гэрээтэй холбоотой саналууд тусгагдсан бөгөөд хувь нийлүүлэгчдийн гэрээтэй холбоотой саналыг өгөөгүй, ирүүлээгүй. Дараагийн нотлох баримт 7. 2009 оны 4 дүгээр сарын 15-ны өдөр. Үндэсний хөгжил шинэтгэлийн хорооноос мөн санал өгсөн. Өгөхдөө Оюутолгой гэрээтэй холбоотой, Оюутолгой ордыг ашиглах цогцолбор, ТЭЗҮ, нөөцтэй холбоотой мэдээлэл ирээгүй учраас мөн тэдгээрт өгсөн шинжээчдийн шүүмж, дүгнэлт ирээгүй учраас санал, дүгнэлт өгөх боломжгүй байна гэсэн ийм хариу өгсөн.

Эцэст нь нотлох баримт 8. 2009 оны 4 сарын 15-ны өдөр. Гадаадын хөрөнгө оруулалтын газар санал өгсөн байдаг. Ингэж санал өгөхдөө Хувь нийлүүлэгчдийн гэрээтэй холбоотой тусгайлсан санал өгөөгүй. Дүгнэж хэлбэл, Хувь нийлүүлэгчдийн гэрээний цөм асуудлыг зохицуулж байгаа буюу гол харилцааг зохицуулсан тэдгээрт оролцох санал өгөх, тэдгээртэй цаашид харилцах төрийн байгууллагуудаас хувь нийлүүлэгчдийн гэрээтэй холбоотой саналыг өгч байгаагүй нь эдгээр баримтуудаас харагддаг. Түрүүн тайлбарласанчлан 2009 оны 7 сарын 16-ны өдөр. Монгол Улсын Их Хурлаас 57 дугаар тогтоол баталж, 2 асуудлыг шийдсэн байдаг.

Эхний асуудал бол Оюутолгой ордын тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчийн хувьцааны төрийн эзэмшлийн доод хэмжээг 34 хувиар тогтоосугай гэж.

Ашигт малтмалын тухай хуулийн 8.1.7-д заасан төрийн эзэмшлийн хувь хэмжээг тогтоосон. Түүнээс гадна уг тогтоолоор Хөрөнгө оруулалтын гэрээ байгуулах эрхийг Монгол Улсын Засгийн газарт олгосон. Ийнхүү олгохдоо УИХ-ын хөрөнгө оруулалтын гэрээний хэлэлцээрт баримтлах удирдамжийг баталсан УИХ-ын 40 дүгээр тогтоолын шаардлагыг хангуулж ажиллах ийм үүрэг өгөгдсөн. Харамсалтай нь та бүхний харж байгаачлан энэ тогтоолоор Хувь нийлүүлэгчдийн гэрээг байгуулах аливаа эрх ба зөвшөөрөл бол олгогдоогүй. Тогтоолд дурдсанаар хэлэлцүүлгийн явцад Хувь нийлүүлэгчдийн гэрээ нь Хөрөнгө оруулалтын гэрээний хавсралт байх тухай эрх бус олгогдоогүй буюу хөрөнгө оруулалтын гэрээнд гарын үсэг зурснаар хувь нийлүүлэгчдийн гэрээнд гарын үсэг зурах агуулгыг илэрхийлээгүй байсан.

Нотлох баримт 10. Энд та бүхэнд энэ дэлгэцээр юуг харуулж байна гэхээр тухайн үед хөрөнгө оруулалтын гэрээг байгуулах огноонд буюу 2009 оны 10 дугаар сарын 6-ны өдрийн байдлаар үйлчилж байсан Ашигт малтмалын тухай хуулийн 5 дугаар зүйлийн 5.5 дахь хэсгийг харуулж байна. Энд төрийн эзэмшлийг тогтоохтой холбоотойгоор орд эзэмшигчийн тухайн ордод оруулсан хөрөнгийн 34 хүртэл хувьтай тэнцэх хувьцааг төр эзэмшигч болох бөгөөд уг хэмжээг төрөөс оруулах хөрөнгө оруулалтын хэмжээг харгалзан орд ашиглах гэрээгээр тодорхойлно гэж тодорхой заасан. Хянан шалгах шинжээч нарын хянан шалгалтын явцад мөн нотлох баримтын хүрээнд өнөөдөр бид нарт мэдэгдэж байгаагаар Орд ашиглах гэрээний асуудал хөндөгдөөгүй ийм төсөл хэлэлцүүлэг олдоогүй. Тиймээс өнөөдрийн манай энэ Хянан шалгах түр хорооны сонсголд дуудан урилгаар ирсэн гэрч нар маань энэ талаар мэдээллээ бол бас олон нийтэд хуваалцах нь зөв байх аа.

Мөн Ашигт малтмалын тухай хуулийн 30 дугаар зүйлийн 30.1, 30.1.1 дэх заалт, хэрвээ хөрөнгө оруулагч нь хөрөнгө оруулалтын гэрээ байгуулах хүсэлтийг ирүүлэх тохиолдолд ТЭЗҮ-ээ хавсаргаж ирүүлэх ёстой. Түүнд үндэслэж 29 дүгээр зүйлд зааснаар Улсын Их Хурал 100 сая ам.доллар-оос дээш Монгол Улсын хөрөнгө оруулалтын асуудлыг хэлэлцэх хуультай байсан. Өнөөдөр бид нарт мэдэгдэж байгаагаар хүсэлттэй хамт ТЭЗҮ-ийг ирүүлээгүй байсан. Өөрөөр хэлбэл энэ маань хөрөнгө оруулалтын гэрээний хэлэлцээр Иргэний хуульд нийцсэн үү гэдэг ийм асуудлыг хөндөж байгаа. Та бүхэнд энэ дэлгэцээр харуулж байгаа Ашигт малтмалын тухай хуулийн 5-ын 5-тай холбоотой нэг зураг үзүүлье. Энэ зургийг үзүүлж байгаа шалтгаан нь Монгол Улсын Их Хурлын Хяналт шалгалтын тухай хуульд заасан нотлох баримтын бичмэл ба цахим түүнчлэн зураг бичлэг гэдэг энэ шаардлагыг хангаж байгаа. Дашрамд дурдахад, зориуд протоколд үлдээхийн тулд зургийн доод хэсэгт байгаа албан тушаалтнуудтай энэ тайлбар огт хамаагүй болохыг тусгайлан хэлэх нь зүйтэй. Энэ зурагт 2009 оны 10 дугаар сарын 6-ны өдрийн зураг байна.

Манай гэрч нарт бас орчуулга хийж байгаа мэргэжилтнүүдийн тал дээр Монгол ба Англи хувилбарыг нь гэрч нартаа бас танилцуулах ёстой байх. Зургаас бид юу харж байна вэ гэвэл, тэр хойд талын баннер дэлгэцэн дээр Оюутолгойн орд ашиглах гэрээнд гарын үсэг зурах ёслол 2009 оны 10 дугаар сарын 6-ны өдөр Улаанбаатар гэсэн байна. Мөн түүний доор улаанаар Оюутолгой Инвестмент дигримент сайнин сермони гэж тэмдэглэсэн байна. Орчуулгын хувьд энэ 2 нь 2 өөр утгыг илэрхийлж байгаа. Тодруулж хэлбэл Ашигт малтмалын тухай хуулийн 5 дугаар зүйлийн 5.5 дахь хэсэгт орд ашиглах гэрээний асуудал хөндөгдсөн. Мөн 29 дүгээр зүйлд хөрөнгө оруулалтын гэрээний тухай асуудал хөндөгдсөн. Энэ 2 гэрээ бол 2 тусдаа агуулгатай. 2 тусдаа зохицуулалттай гэрээ байх ёстой юм.

Дараагийн дэлгэцээр та бүхэнд нотлох баримт харуулж байна.

Нотлох баримт 11. 2009 оны 9 дүгээр сарын 3-ны өдөр. Энд юуг харуулж байна гэвэл хувь нийлүүлэгчдийн гэрээтэй холбоотой хэлэлцээрийн хэсгээс та бүхэнд харуулж байна. Энэ гэрээг хэн хийх вэ гэдэг төсөл анх хийгдэхдээ Монгол Улсын Засгийн газраас Хувь нийлүүлэгчдийн гэрээг Гадаадын хөрөнгө оруулагч талтай байгуулахаар хийгдчихсэн байсан. Дараа нь хэлэлцээрийн явцад энэ өдөр хийгдсэн хэлэлцээгээр ажлын хэсгийн гишүүн өгүүлж байна. Би олон нийтэд мэдээлэл хүргэх зорилгоор уншиж өгье. Хөрөнгө оруулалтын гэрээ нь хуулийн дагуу байх. Хувь нийлүүлэгчийн гэрээ нь бол талууд тохиролцооноор хийж болно. Засгийн газар хариуцсан гэдгийг Эрдэнэс МГЛ Засгийн газрыг төлөөлөн гэж хийе гээд өгүүлбэр дуусаж байгаа. Мөн ажлын хэсгийн гишүүн. Англиар бичсэн байна. Эрдэнэс MJL репрезентитийн говермент гэж оруулах гээд өгүүлбэр дууссан байна. Эндээс Эрдэнэс Монгол компани өнөөдрийн хуучин нэрээрээ бол Эрдэнэс МГЛ компани хувь нийлүүлэгчдийн гэрээг хийх тухай асуудлыг хэлэлцээрийн явцад хөндөж байсан байна.

Түрүүн та бүхэнд бас танилцуулсан хувь нийлүүлэгчдийн гэрээ, хөрөнгө оруулалтын гэрээтэй холбоотой хэлэлцээрийн явцад цөөнгүй байгууллага, албан тушаалтан, иргэд, олон нийтээс санал шүүмж, дүгнэлт ирж байсан гэж. Энд юуг харуулж байна гэхээр УИХ-ын нотлох баримт 12. УИХ-ын Тамгын газрын Судалгаа шинжилгээ, олон нийттэй харилцах төв түүний шинжээчээс Британийн Виржений арлуудад бүртгэлтэй оффшор компанитай гэрээг байгуулж болохгүй гэдэг сануулгыг өгч байсан байна. Дашрамд дурдахад, Хөрөнгө оруулалтын гэрээ болон хувь нийлүүлэгчдийн гэрээг бол ялгаатай талуудтай байгуулсан. Хөрөнгө оруулалтын гэрээг нэг талаас Монгол Улсын Засгийн газар, нөгөө талаас Гадаадын хөрөнгө оруулагч тал, хувь нийлүүлэгчдийн гэрээг нэг талаас компани, нөгөө талаас мөн Гадаадын хөрөнгө оруулагч талын хувьцааг нь эзэмшдэг мэдэлд нь байдаг компанитай. Өөрөөр хэлбэл нэг орд, нэг төслийн талаар үр дагавар 1-тэй төрийн эзэмшилтэй холбоотой харилцааг 2 өөр талууд байгуулсан байдаг.

Нотлох баримт 13. Энэ дэлгэцээр та бүхэнд юуг харуулж байна гэж өмнөх сонсголудаар бас нэлээн яригдсан. Дэлгэрүүлж тайлбарлая. 2009 оны 9 дүгээр сарын 2-ны өдөр. Эрдэнэс МГЛ компанийн захирлаас тус компанийнхаа ТУЗ-д хандаж хувь нийлүүлэгчдийн гэрээг байгуулах, түүнд гарын үсэг зурах зөвшөөрөл олгох тухай ТУЗ-өөр хэлэлцэж, шийдвэр гаргаж өгөх ийм албан бичгийг хүргүүлсэн. Тухайн ТУЗ нь Эрдэнэс МГЛ компанийн ТУЗ нэг хоногийн дараа 2009 оны 9 дүгээр сарын 3-ны өдөр хуралдаад 22 дугаартай тогтоол гаргасан байдаг. Ингээд хувь нийлүүлэгчдийн гэрээнд гарын үсэг зурах эрхийг гүйцэтгэх удирдлагадаа олгосон байдаг. Анхаарал татаж байгаа хэд хэдэн сэдвүүд бий. Нотлох баримтын хүрээнд бид нар нотолж чадаагүй. Хувь нийлүүлэгчдийн гэрээг байгуулах асуудлыг нэг өдрийн дотор шийдсэн байна. Хувь нийлүүлэгчдийн гэрээ энэ талаарх хэлэлцээ, төсөл зохицуулалтын агуулга, үр дагавар 34 хувьтай холбоотой болон Монгол Улсын Их Хурлын 2008 оны 40 дүгээр тогтоолоор өгөгдсөн үүрэг биелэгдсэн, хангагдсан эсэх талаарх мэдээллийг нэг хоногийн дотор шийджээ. Энэ бол хуулийн зөрчилгүй. Гэвч эргэлзээний хувьд 10 сар хийгдсэн хэлэлцээрийг нэг өдөрт яаж танилцуулсан бэ гэдэг танилцуулга бид нарт мэдэгдэхгүй байгаа.

Хоёрдугаарт, энэ хурлын протокол бид нарт баримтаар олдоогүй, хариуцаж байгаа компаниас нь тодруулсан. Архивт байхгүй гэсэн. Юу танилцуулсан бэ гэдэг нь

бид нарт мэдэгдэхгүй байгаа.

Гуравдугаарт, тус компанийн ТУЗ-ийн хурлын тэмдэглэл бид нарт баримтаар авагдаагүйтэй холбоотойгоор ТУЗ-ийн гишүүдийн хэн аль нь ямар санал гаргаж байсан, мөн дэмжсэн, дэмжээгүй, түүнчлэн гүйцэтгэх удирдлагадаа хэлэлцээртэй холбоотой тусгайлсан үүрэг даалгавар чиглэл өгсөн эсэх түүнчлэн түүнийг гүйцэтгээд дахин танилцуулах эсэх тухай үүрэг чиглэл өгөгдсөн нь тодорхойгүй байгаа. Шууд хэлбэл 20 тэрбум долларын өнөөгийн үр дагавартай хувь нийлүүлэгчдийн гэрээний анхны төслийг зурах, гарын үсэг зурахтай холбоотой эрх олгосон баримтууд архивт байхгүй болжээ. Анхаарал татаж байгаа нэг сэдэв нь ТУЗ-өөсөө эрх авсны дараа хэлэлцээ дахин хийгдсэн байдаг.

Та бүхэнд дараагийнхаа дэлгэцээр харуулж байгаа мэдээллийг танилцуулъя. Нотлох баримт 14. Хувь нийлүүлэгчдийн гэрээ Монгол Улсын хууль тогтоомжид нийцсэн үү гэдэгт хянан шалгах шинжээч нар шинжилгээ хийж үзлээ. Дараах нөхцөл байдал тогтоогдож байна. Хувь нийлүүлэгчдийн гэрээний 5.2, Компанийн тухай Монгол Улсын хуулийн 86.4-д заасны дагуу нэг талаас компани болон нөгөө талаас аль нэг хувь нийлүүлэгч эсхүл түүний хамаарал бүхий компанийн хооронд хийгдэх аливаа хэлцэлд Компанийн тухай хуулийн 12 дугаар бүлгийн заалтыг хэрэглэхгүй гэж компанийн дүрэмд тусгана. Энэ заалт бол Монгол Улсын Их Хуралд Хувь нийлүүлэгчдийн гэрээг танилцуулж түүнийг байгуулах эрх, зөвшөөрөл авах байсан 40 дүгээр тогтоолоор өгөгдсөн тусгай үүргээс гадна хамгийн чухал үндэслэл болсон заалт нь энэ юм. Учир нь энэ заалтаар Монгол Улсын хууль тогтоомжийг тогтворжуулсан шинжтэй ийм агуулгыг илэрхийлсэн байдаг.

Тодруулъя. Монгол Улсын Үндсэн хуулийн 1.2, ардчилсан ёс, шударга ёс, эрх чөлөө, тэгш байдал, үндэсний эв нэгдлийг хангах, хууль дээдлэх нь төрийн үйл ажиллагааны үндсэн зарчим мөн. 70.1. Монгол Улсын Үндсэн хуульд хууль, зарлиг, төрийн байгууллагын бусад шийдвэр, иргэн, албан тушаалтан, хуулийн этгээдийн үйл ажиллагаа бүрнээ нийцсэн байвал зохино. 25.1.1. Монгол Улсын Их Хурлын онцгой бүрэн эрх, хууль батлах түүнд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах. Өөрөөр хэлбэл тодорхой хуулийн үйлчлэлийг нэг компанид зориулж тогтворжуулах гэж байгаа буюу хэрэглэхгүйтэй холбоотой УИХ-аас танилцуулж, шийдвэр авах ёстой байсан. Энэ үндэслэлээр 5.2 дахь заалт бол Үндсэн хуульд хараахан нийцээгүй гэж шинжээчийн хянан шалгагч нар үзлээ.

Хоёрдугаарт, Ашигт малтмалын тухай хуулийн 29 дүгээр зүйлийн 29.1 хөрөнгө оруулалтын гэрээнд ямар харилцааг тусгаж зохицуулах вэ гэдэг асуудлыг зааж өгсөн. Түүнд хөрөнгө оруулагчдад таатай нөхцөл үзүүлэх зорилгоор татварыг тогтворжуулах асуудал тусгагдсан. Монгол Улсын бусад хууль тогтоомжийг тогтворжуулах, үйлчлэлийг нь алдагдуулах, түр хугацаагаар зогсоох давуу байдал олгох эрх хуулиар олгогдоогүй.

Гуравдугаарт, Компанийн тухай хуулийн 2.1. 1999 оны энэ заалтад Монгол Улсын нутаг дэвсгэр дээр үйл ажиллагаа явуулж байгаа болон Монгол Улсын хуулийн дагуу үүсгэн байгуулагдсан аливаа компани энэ хуулийг дагаж мөрдөнө гэсэн заалттай. Үүнд нийцдэггүй.

Нотлох баримт 15. Хувь нийлүүлэгчдийн гэрээний 4.7 дахь заалт. Айвенхоугийн

хувь нийлүүлэгчид өөрсдийн томилсон ТУЗ-ийн гишүүдийн дундаас нэг гишүүнийг ТУЗ-ийн даргаар томилж болно гэсэн байна. Монгол Улсын Компанийн тухай хуулийн 1999 оны 78.1, компанийн дүрэмд өөрөөр заагаагүй бол ТУЗ-ийн даргыг ТУЗ-ийн гишүүдээс нийт гишүүдийн олонхын саналаар сонгоно гэж процессыг тодорхой зааж өгсөн байдаг. Үүнд нийцдэггүй.

Нотлох баримт 16. Хувь нийлүүлэгчдийн гэрээний 4.7-гийн "Б" дэх заалт ТУЗ-ийн аливаа хуралд Төлөөлөн Удирдах Зөвлөлийн дарга хүрэлцэн ирээгүй бол Айвенхоугийн хувь нийлүүлэгчид иргэдэд ойлгомжтой байх үүднээс Гадаадын хөрөнгө оруулагч талын тухай, тухайн хурлыг удирдуулахаар өөрсдийн томилсон ТУЗ-ийн гишүүдийн дундаас нэг гишүүнийг томилж болно гэжээ. Монгол Улсын Компанийн тухай хууль 1999 оны 78.3. ТУЗ-ийн даргыг түр эзгүйд түүний үүргийг ТУЗ-ийн даргыг нь томилсон эсхүл ТУЗ-ийн шийдвэрлэсэн аль нэг гишүүн гүйцэтгэнэ гэсэнд нийцээгүй болжээ.

Нотлох баримт 17. Хувь нийлүүлэгчдийн гэрээний 4.7. "Б" дэх заалт ТУЗ-ийн хурал дээр аливаа асуудлаар ТУЗ-ийн гишүүдийн санал тэнцвэл ТУЗ-ийн дарга тухайн асуудлыг эцэслэн шийдвэрлэх саналын эрхтэй байна. Монгол Улсын Компанийн тухай хууль, 1999 оны 79 дүгээр зүйлийн 79.3-т, хуульд өөрөөр заагаагүй эсхүл компанийн дүрмээр тусгайлан өндөр хувь тогтоогоогүй бол ТУЗ-ийн хуралд оролцож байгаа гишүүдийн дийлэнх олонхын саналаар шийдвэр хүчин төгөлдөр болно гэсэн бөгөөд энэ заалтаас харвал тухайн хурлыг удирдаж байгаа этгээдэд саналын тэнцвэргүй байдлыг шийдвэрлэх, шийдвэр гаргах эрхийг тусгайлан олгоогүй байдаг. Үүнд нийцээгүй.

Нотлох баримт 18. Хувь нийлүүлэгчдийн гэрээний 6.3, менежментийн баг нь энэхүү гэрээний 6.1-д заасан, Гүйцэтгэх удирдлагын зүгээс компанийн үйл ажиллагаа түүний дотор үндсэн үйл ажиллагааг эрхлэн явуулахад шаардлагатай туслалцаа үйлчилгээ үзүүлэх бүхий л эрх, эрх мэдэлтэй байна гэж Монгол Улсын Компанийн тухай хууль 1999 оны 80 дугаар зүйлийн 81, Гүйцэтгэх удирдлага нь компанийн дүрэм болон ТУЗ-тэй байгуулсан гэрээнд заасан эрх хэмжээний дотор компанийн өдөр тутмын үйл ажиллагааг удирдан зохион байгуулна. Мөн зүйлийн 80.5 дахь хэсэг, гүйцэтгэх удирдлага нь ТУЗ-тэй байгуулсан хөлсөөр ажиллах гэрээний үндсэн дээр үйл ажиллагаагаа явуулна. Гэрээнд ТУЗ-ийг төлөөлж түүний дарга гарын үсэг зурна. Гэрээнд гүйцэтгэх удирдлагын эрх, үүрэг, хариуцлагын хэмжээ, хязгаар, хариуцлагаас чөлөөлөх үндэслэл, хөлс урамшуулал зэрэг асуудлыг тусгасан байна буюу Гүйцэтгэх удирдлагын хөлсөөр ажиллах гэрээний бүрдүүлбэрийг тодорхой зааж өгсөн. Түүнд түүнийг хүлээх үүрэг хариуцлага түүнчлэн эрхийг тодорхой зааж өгсөн бөгөөд түүнд үйлчилгээ үзүүлэгч нь менежментийн туслалцаа үзүүлэгч нь гүйцэтгэх удирдлагаас давуу эрхтэй байх зохицуулалтыг хуулиар хуульчлаагүй байна. Энэ заалтад нийцээгүй байна.

Нотлох баримт 19. Хувь нийлүүлэгчдийн гэрээний 15.10. Энэ заалтыг тайлбарлахад Ашигт малтмалын тухай хуулийн 5 дугаар зүйлийн 5.6 дахь хэсгийг дахин нуршин дурдах ёстой болно. Уг заалтад ямар заалт байгаа вэ гэвэл, стратегийн ач холбогдол бүхий ашигт малтмалын орд эзэмшигч нь хувьцааныхаа 10 хувийг Монгол Улсын Хөрөнгийн биржээр арилжаалах үүргийг хүлээсэн байгаа. Үүнтэй холбоотойгоор арилжааны үүрэгтэй холбоотой асуудлуудыг, хувьцааны үүрэгтэй холбоотой асуудлуудыг, 34 хувийн эзэмшлийг 34-50 хувь болгохтой холбоотой

асуудлуудыг 40 дүгээр тогтоолоор тодорхой зохицуулсан.

Монгол Улсын Их Хурлын 2008 оны 40 дүгээр тогтоолын 2 дугаар хавсралтын 2.1-д, Монголын талын эзэмшлийг 34 хувиас эхэлж анхны хөрөнгө оруулалтаа нөхсөний дараа 50 хувь болох асуудлыг гэрээнд тусгах хувилбарыг авч үзэхийг үүрэг болгосон. Гэвч 15 дахь зохицуулалтаар та бүхний харж байгаачлан ТУЗ буюу Эрдэнэс МГЛ компани нь компанийн гаргасан нийт энгийн хувьцааны 16 хувийг эзэмшиж болно. Ингэхдээ опционыг ТӨК болон Айвенхоугийн хувь нийлүүлэгчид харилцан зөвшөөрсөн нөхцөлөөр хэрэгжүүлнэ гэж зөвшөөрөөгүй тохиолдолд Монгол Улсын Их Хурлын 2008 оны 40 дүгээр тогтоолын 2 дугаар хавсралтын 2.1 хангагдахгүй. 15-ын хувь нийлүүлэгчдийн гэрээний 15 дахь заалт Монгол Улсын Их Хурлын 2008 оны 40 дүгээр тогтоолын 2.1-д нийцээгүй байна. Мөн Хувь нийлүүлэгчдийн гэрээний 15.10 "б" уг опцион эрхээ ТӨК буюу Эрдэнэс Монгол, Эрдэнэс МГЛ нь хөрөнгө оруулалтын гэрээний хугацааг тэрхүү гэрээний 15.11-д заасны дагуу анх удаа сунгасан өдрөөс хойш нэг жилийн дотор Айвенхоугийн хувь нийлүүлэгчид болон компанид зөвхөн бичгээр мэдэгдсэнээр л эдэлж болно гэсэн.

Монгол Улсын Их Хурлын 2008 оны 40 дүгээр тогтоолд анхны хөрөнгө оруулалтаа нөхсөний дараа гэдэг заалт тусгагдсан. Гэрээнд тусгагдахдаа энэ үүрэг хөрөнгө оруулалтын гэрээг сунгасны дараа болж өөрчлөгдсөн. Өөрөөр хэлбэл 30 жилийн дараа түүнээс хойш сунгаад, нэг жилийн дараа 31 дэх жилд опцион эрхийг эдлэх тухай асуудал буюу хувь эзэмшил 34-50 хувьд хүрэх асуудлыг гэрээнд тусгасан нь Монгол Улсын Их Хурлын 2008 оны 40 дүгээр тогтоол, 2009 оны 57 дугаар тогтоолд нийцээгүй байна.

Нотлох баримт 20. Хувь нийлүүлэгчдийн гэрээний 15.10 "Г". Энэ дэлгэцээр юуг харуулж байна гэвэл опцион эрх буюу төрийн эзэмшил 34-50 хувьд хүрсэн хэдий ч Айвенхоугийн хувь нийлүүлэгчид Оюутолгой төслийн менежментийн эрхийг бүрэн хэмжээгээр хязгаарлалтгүйгээр хадгалах бөгөөд компанийн ТУЗ-ийн хувь нийлүүлэгчдийн бүх хуралд шийдвэрлэх саналын эрхтэй байна буюу давуу эрхтэй байна гэдгийг гэрээнд тусгажээ. Энэ нь Монгол Улсын Компанийн тухай хууль 1999 оны 33.5, 35.1, 35.1.1-д нийцээгүй болсон байна. Учир нь 33 дугаар зүйлийн 5 дахь хэсэгт, Компанийн тухай хуулийн хувьцаа бүр саналын нэг эрхтэй байна. 50:50-ийн харьцаатай болсон 2 талын хувьцаа эзэмшигч нар энэ хувь эзэмшлийнхээ дагуу төлөөлөлтэй. Тэдгээр төлөөллийн санал нь хувьцаандаа тэнцэж байх ёстой. Шууд хэлбэл хийсвэр жишээ авахад 10 гишүүнтэй ТУЗ-ийн 5 нь Монголынх, 5 нь Гадаадын хөрөнгө оруулагч талынх байх боловч Гадаадын хөрөнгө оруулагч тал ТУЗ болон хувь нийлүүлэгчдийн бүх хуралд шийдвэрлэх саналын эрхтэй байхыг Монголын тал хүлээн зөвшөөрсөн нь хуульд нийцээгүй байна.

Нотлох баримт 21. Хувь нийлүүлэгчдийн гэрээний 17 дахь заалт. Дараах хэлцлүүдийн аль нэг хэлцлийн үр дүнд компанийн энгийн эсхүл давуу эрхийн хувьцаа эзэмшигч болсон эсхүл байж болох Айвенхоу групп, эсхүл Рио Тинто группийн хамаарал бүхий аливаа компанид төлөх ёстой. Төрөөс ногдуулсан татварыг ТӨК энгийнээр хэлбэл Эрдэнэс МГЛ нь хөрөнгө оруулалтын гэрээний 2.27-д заасны дагуу төлнө. Энэ заалт Татварын ерөнхий хууль 2008 оны 4 дүгээр зүйлийн 4.1.6 дахь заалт, татвар суутгагч гэдэг заалттай. Монгол Улсын Компанийн тухай хууль 1999 оны 9 дүгээр зүйлийн 9.3 дахь хэсэг, хувьцаа эзэмшигч нь компанийн хүлээх үүрэгтэй холбоотой заалттай. Мөн хуулийн 47 дугаар зүйл, 47.3 дахь хэсэг нэг төрлийн

хувьцаанд адил хэмжээний ноогдол ашиг хуваарилна гэсэн заалттай тус тус нийцээгүй байна.

Нотлох баримт 22. Хувь нийлүүлэгчдийн гэрээний 15.3. "В" дэх заалт, Хөрөнгө оруулалтын гэрээний 1-ийн 9-д заасны дагуу Ашигт малтмалын тухай хуулийн 5.6-д заасан шаардлагыг хангах үүднээс 5.6 гэдэг нь өмнө мөн дурдсан стратегийн ач холбогдол бүхий ашигт малтмалын орд эзэмшигч нь хувьцааныхаа 10 хувийг Монгол Улсын Хөрөнгийн биржээр арилжаалах үүрэгтэй.

5.6-д заасан шаардлагыг хангах үүднээс Засгийн газарт шилжүүлсэн хувьцааны 10-аас доошгүй хувийг Монгол Улсын Хөрөнгийн бирж дээр худалдах асуудлыг ТӨК буюу Эрдэнэс МГЛ хариуцах бөгөөд ийнхүү шилжүүлэх нь энэхүү гэрээний 15-д заасан шилжүүлгийн хязгаарлалтуудад хамаарахгүй гэжээ. Хуулийн шаардлага бол Оюутолгой компанийн 10-аас доошгүй хувийг МХБ-ээр арилжаалах, хувьцаа эзэмшил, хувь эзэмшлийн бүтцийг задлах, төсөл дэх ялангуяа стратегийн ордын орд эзэмшигч компанийн хувь эзэмшлийг задлах замаар төслийн хяналтыг сайжруулах ийм агуулга бүхий заалт байгаа.

Гэтэл Монгол Улсын Засгийн газарт шилжүүлсэн хувьцааны 10-аас доошгүй хувь буюу Оюутолгой компанийн 10 хувь биш 3.4-ийг Хөрөнгийн биржээр арилжаалах асуудлыг хувь хэмжээг нь багасгаж гэрээлсэн байна. Энэ нь туйлд нь нийцээгүй болжээ. Мөн Хувь нийлүүлэгчдийн гэрээний 18.2, гэрээний холбогдох заалтыг компанийн дүрмийн нэг хэсэг гэж тооцох заалтыг 18.2 дугаар заалтаар баталгаажуулсан байна. Энэ нь Монгол Улсын Компанийн тухай хуулийн 1999 оны 13.8, 16 дугаар зүйлийн 16.1 дэх хэсэгт нийцээгүй болсон байна. Учир нь Компанийн тухай хуулийн 16.1.1 дэх хэсэгт Компанийн дүрэм нь түүний үүсгэн байгуулах үндсэн баримт бичиг мөн гэж заасан бөгөөд 13 дугаар зүйлийн 13.8 дахь хэсэгт хувьцаа эзэмшигч нар хамтран ажиллах гэрээ байгуулж болох бөгөөд энэхүү гэрээ нь компанийг үүсгэн байгуулах баримт бичигт хамаарахгүй болохыг тодорхой заасан. Шууд хэлбэл хувь нийлүүлэгчдийн хооронд байгуулах гэрээ, компанийн дүрэм 2 бол 2 тусдаа байх ёстой шаардлагыг агуулж байна. Энэ заалтад 18.2 дахь хэсэг нийцээгүй байна.

Нотлох баримт 24. Шинжээч хянан шалгагч нарын гүйцэтгэсэн ажлаас гадна нотлох баримтаар бид нарт юу мэдэгдэв гэвэл Монгол Улсын ҮАБЗ-ийн ажлын алба, Монгол Улсын ҮАБЗ-ийн шинжээч нарын хувь нийлүүлэгчдийн гэрээ түүнд оруулсан нэмэлт, өөрчлөлтийн (2011 оныг хэлж байна) талаар шинжилгээ хийсэн байдаг. Тусгайлан, энд 2 гол зүйлийг өгүүлсэн байгаа. Эхний асуудал хувь нийлүүлэгчдийн гэрээг УИХ-д танилцуулж, түүнийг байгуулах эрх зөвшөөрөл авах үүрэг хангагдаагүй, хуульд заасан шаардлага биелээгүй гэсэн ийм дүгнэлтийг гаргасан байна.

Хоёрдугаарт, нэгэнт байгуулсан гэрээ нь олон үндэслэлээр Монгол Улсын хууль тогтоомжид нийцэхгүй болжээ гэдгийг дүгнэсэн байдаг. Тийм учраас энэ дэлгэц дээр харуулж байгаа нээлттэй мэдээлэл рүү иргэд олон нийт танилцаж дэлгэрэнгүй мөн мэргэжилтнүүдийн хийсэн шинжээч нарын гүйцэтгэсэн тусгайлсан танилцуулгыг үзэх боломжтой юм. Танилцуулж дууслаа.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал:
Танилцуулгыг дараагийн шинжээч үргэлжлүүлбэ.

Шинжээч: Та бүхэнд энэ өдрийн мэндийг хүргэе. Өмнөх Хянан шалгагч 2009 оны хувь нийлүүлэгчдийн гэрээг тайлбарлаж танилцуулсан бол одоо Хувь нийлүүлэгчдийн гэрээнд нэмэлт, өөрчлөлт оруулж дахин тодотгосон гэрээний талаарх танилцуулгыг та бүхэнд хүргэе.

2010 оны 10 сарын 8-ны өдөр. Монгол Улсын Ерөнхий сайдын 97 дугаар захирамжаар Оюутолгой компанийн хувь нийлүүлэгчдийн гэрээнд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах асуудлаар Харилцан ойлголцлын санамж бичигт гарын үсэг зурах эрхийг Оюутолгойн төслийн ажлын хэсэг үргэлжлүүлэн хийх эрх олгосон ийм захирамж гарсан байдаг. Энэхүү захирамжид дурдсан санамж бичгийг тухайн үедээ байгуулаагүй. Дээрх санамж бичгийг үндэслэн 2010 оны 12 сарын 22-ны өдөр Эрдэнэс Монгол компанийн захирлын 71 дүгээр тушаал гарсан байдаг. Энэхүү 71 дүгээр тушаалд дурдсан ажлын хэсэг хэрхэн ямар асуудлыг хэлэлцэж, цаашид гүйцэтгэх ажлын талаарх баримт материалыг архивын баримтаас бид олж чадаагүй. Энэ тушаалаас өөр баримт олдоогүй гэсэн үг.

Дээрх санамж бичгээс улбаалаад 2011 оны 3 сарын 18-ны Засгийн газрын хуралдааны 14 дүгээр тэмдэглэлээр Оюутолгойн гэрээнд Хувь нийлүүлэгчдийн гэрээнд нэмэлт, өөрчлөлт оруулж, дахин тодотгох эрхийг олгосон байдаг. Дээрх хуралдааны тэмдэглэлийг үндэслэн Эрдэнэс Монгол компанийн ТУЗ-ийн 2011 оны 3 сарын 21-ний өдрийн 10 дугаар тогтоолоор Эрдэнэс Монгол компанийн гүйцэтгэх захирал Энэбишид нэмэлт, өөрчлөлт оруулж, дахин тодотгосон гэрээнд гарын үсэг зурах эрхийг олгосон. Үүний дараа 2011 оны 3 сарын 22-ны өдрийн ТӨХ-ны 128 дугаар тогтоолоор мөн Эрдэнэс Монгол компанийн гүйцэтгэх захирал Энэбишид нэмэлт, өөрчлөлт оруулж дахин тодотгосон хувь нийлүүлэгчдийн гэрээнд гарын үсэг зурах эрхийг олгосон.

Өмнө нь танилцуулсан Эрдэнэс Монгол компанийн ТУЗ-ийн 3 сарын 21-ний өдрийн 10 дугаар тогтоолыг та бүхэн ажиглаж харах юм бол 22-ны өдрийн 128 дугаар тогтоолыг үндэслэж 21-ний өдөр тогтоол гаргасан байдаг. Энэ нь одоо энэ ач холбогдол бүхий шийдвэрт төрийг төлөөлж байгаа байгууллага нь хуульд нэг мөр захирагдаж шийдвэрээ үнэн зөв гаргах, хэрхэн гаргаж байгаа талаарх нотлох баримтыг одоо та бүхэн харж байна. 2009 оны хувь нийлүүлэгчдийн гэрээ бол өмнө нь танилцуулсанчлан нууцад авагдсан байдаг бол 2011 оны 6 сарын 8-ны өдөр байгуулсан нэмэлт, өөрчлөлт оруулж дахин тодотгосон хувь нийлүүлэгчдийн гэрээ бол ил байршуулсан байдаг. Үүгээр энэ өнөөдрийн Оюутолгой компанийн веб сайтад мэдээлэл, хувь нийлүүлэгчдийн гэрээ ил тод байршсан хэвээр байгаа гэдгийг та бүхэнд дуулгах нь зүйтэй байна.

2009 онд байгуулагдсан хувь нийлүүлэгчдийн гэрээ маань 89 зүйл, заалттай. Энэ бол бүлгээр нь авч бичсэн тоо байгаа. Нэмэлт, өөрчлөлт оруулж дахин тодотгосон гэрээ нь 90 зүйл, заалттай болж өөрчлөгдсөн. Энэхүү өөрчлөлт нь хувь нийлүүлэгчдийн өмнө байгуулсан гэрээг дараагийн нэмэлт, өөрчлөлт батлагдсанаар одоо яаж хэрэглэх талаарх зохицуулалт орсон байдаг. Хувь нийлүүлэгчдийн гэрээнд нэмэлт тодотгол оруулсан гол нөхцөлүүдийг та бүхэнд танилцуулъя.

Эхнийх нь зээлийн хүү буюу та бүхний мэдэж байгаачлан 9,9 хувь байсан бол LIBOR нэмэх нь 6,5 болгож бууруулсан гэсэн ийм нааштай өөрчлөлт бий болсон. Дараагийн нэг өөрчлөлт нь, зээлийн хүүгийн зохистой хувь хэмжээг 7 жил тутамд авч

хэлэлцэхээр тусгасан байдаг. Өмнөх хувь нийлүүлэгчдийн гэрээнд энэхүү хугацааны талаар огт зохицуулалт байхгүй байсан гэж.

Дараагийн нэг нөхцөл нь бол давуу эрхтэй хувьцааны санхүүжилтийг хувь нийлүүлэгчдийн гэрээнээс бол хассан. Мөн дараагийн өөрчлөлт нь төрийн өмчийн компанийн шаардсан мөнгөн хөрөнгийн өөрт ноогдох хэсгийг санхүүжүүлэх шийдвэр гаргах эрхийг тусгаж өгсөн. Өмнөх Хянан шалгагчийн танилцуулсанчлан нэмэлт, өөрчлөлт оруулж дахин тодотгосон хувь нийлүүлэгчдийн гэрээний дийлэнх нөхцөл нь зарчмын хувьд бол өөрчлөгдөөгүй. 2009 онд байгуулсан гэрээний нийцээгүй заалтууд одоо уламжлагдан орж ирсэн учраас Монгол Улсын хууль тогтоомжид нийцэхгүй байгаа гэж дүгнэж, нэмэлт, өөрчлөлт оруулж, дахин тодотгосон хувь нийлүүлэгчдийн гэрээг Монгол Улсын хууль тогтоомжид нийцүүлэх шаардлагатай байна гэж урьдчилсан байдлаар дүгнэсэн. Танилцуулж дууслаа. Баярлалаа.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: Монгол Улсын Их Хурлын Хяналт шалгалтын тухай хуулийн 48 дугаар зүйлийн 48.3 дахь хэсэгт нотлох баримтыг шинжлэн судлах зорилгоор гэрч, шинжээч, хянан шалгагч болон бусад оролцогчдоос сонсгол даргалагч болон түр хорооны гишүүд асуулт асууж болно гэж заасны дагуу асуулт асуух Түр хорооны гишүүд нэрсээ өгнө үү. Жаргалан гишүүнээр тасалъя. Бусад гишүүд яг одоо нэгдсэн чуулганы хуралдаан давхцаж байгаа. Тэгэхээр нэгдсэн чуулганы хуралдааны санал хураалтад оролцчихоод буцаж ирээд орно. Дашрамд дурдахад асуулт асууж, үг хэлэх гишүүдийн нэрс олонх, цөөнхийн төлөөлөл ээлжлэн асуулт асуух дарааллын дагуу явж байгаа гэдгийг бас дашрамд хэлье. Хуулийн дагуу. Одоо гэрчүүд суудалдаа сууцгаая. Монгол Улсын Их Хурлын дарга асан Дэмбэрэл та гэрчийн суудалд сууна уу. Монгол Улсын Ерөнхий сайд асан С.Баяр та гэрчийн суудалд сууна уу. Урагшаа та 7 номерт ирээд суучих уу. Сангийн сайд асан Баярцогт, Монгол Улсын тэргүүн шадар сайд асан Алтанхуяг, Эрдэс баялаг эрчим хүчний сайд Зоригт сайд ирээгүй, чөлөө авсан байсан. БОАЖ-ын сайд асан Гансүх та урагшаа сууна уу. Эрдэнэс Монгол компанийн гүйцэтгэх захирал асан Б.Энэбиш, Эрдэнэс Монгол компанийн дэд захирал Г.Тэмүүлэн. Г.Тэмүүлэн гишүүн ирчихсэн сууж байсан. Сая санал хураалтад орчхоод, хүрээд ирэх байх. УИХ-ын гишүүн асан Д.Тэрбишдагва, ҮАБЗ-ийн нарийн бичгийн дарга асан А.Гансүх, Оюутолгой компанийн ТУЗ-ийн гишүүд, асан гишүүн Н.Цэрэнбат, Оюутолгой компанийн ТУЗ-ийн гишүүн асан Э.Баясгалан, ЗГХЭГ-ын дэд дарга асан Б.Солонгоо нэг номерын микрофон тэнд байна. Эрдэнэс Монгол компанийн гүйцэтгэх захирал С.Наранцогт 17 номерын микрофон дээр байгаа юм байна.

Хянан шалгах түр хорооны сонсгол 12 сарын 8, 12 сарын 10, өнөөдөр ингээд 12 сарын 12 гээд 3 өдрийн турш явагдаж байгаа. Өнөөдөр сүүлийн өдөр. Хянан шалгах түр хорооны сонсголд 300 орчим гэрч дуудагдсан байгаа. Эхний өдрийн ирц, ирвэл зохих гишүүдээс 78 хувьтай байсан. 2 дахь өдөр ойролцоогоор 70 орчим хувьтай ирсэн. Өнөөдөр ч гэсэн бас ирц өндөр гарах болов уу гэж бодож байна. Тэгээд Хянан шалгах түр хорооны сонсголыг хүндэтгээд, парламентаа хүндэтгээд, нийт ирцээ сайн хангаж байгаа гэрчүүддээ бас Хянан шалгах түр хорооны гишүүдийнхээ өмнөөс талархсанаа илэрхийлье. Энэ бол яагаад гэвэл бид нар өнөөдөр 22 тэрбум орчим долларын том хөрөнгө оруулалтын байгуулагдсан гэрээ, үр дагавар, бас ирээдүйн шийдлийг ярьж байгаа учраас хүрэлцэн ирсэнд бас талархалтай хандаж байна. Ө.Шижир Хянан шалгах түр хорооны гишүүнийг нэмье.

Эхний асуултыг салхи хагалаад Хянан шалгах түр хорооны даргын хувьд асууя. Монгол Улсын Ерөнхий сайд асан С.Баяр танаас асууя. Сүүлийн 2 өдөр явсан Хянан шалгах түр хорооны сонсголыг та сонссон болов уу гэж найдаж байна. Бас нэлээн олон мэдээллийг та авсан болов уу гэж найдаж байна. Өнөөдөр бас Хөрөнгө оруулалтын гэрээ байгуулагдах өдөр. 2009 оны 10 сарын 6-нд Хувь нийлүүлэгчийн гэрээ байгуулагдаж, нууцын тамга дарагдаж байсан. Оюутолгой төслийн хөрөнгө оруулалт бол Монгол улсын хамгийн анхны хөрөнгө оруулалтын гэрээ бол байсан. Тэгэхээр ҮАБЗ, Улсын Их Хурал тэр дундаа Эдийн засгийн байнгын хороо мөн Засгийн газарт зөвлөхөөр ажиллаж байсан, одоо дэлхийн хамгийн том банкны нэг Голден Сакс, хуулийн компани Лоуас гээд одоо маш олон зөвлөмж тогтоолууд чиглэлүүд ирж байжээ. Улсын Их Хурлын 40 дүгээр тогтоолоор үндсэн чиглэл удирдамж батлагдаж өгч байсан. Улсын Их Хурлын 57 дугаар тогтоолоор бас гэрээ байгуулахад харгалзан үзэх зүйлийг маш ойлгомжтой зааж, танд гарын үсэг зурах эрхийг олгож байсан. Голден Саксаас ч гэсэн 7 үндсэн зөвлөмж өгч байсан юм байна. Лоуас гээд хуулийн бас том компаниас. Тэгэхээр энэ зөвлөмжүүдийг бид нар бүгдээрээ Хянан шалгагч, шинжээчдийн нотлох баримтаас харлаа л даа. Тухайн үедээ гэрээ байгуулах үедээ тэр зөвлөмж, чиглэлүүдийг та хэр тусгасан гэж хувьдаа дүгнэдэг юм. Үүнээс үүссэн үр дагаврыг бид нар 16 жилийн дараа ярьж байна. Тэгэхээр та хариуцаж байсан хүний хувьд энэ дээр тодорхой тайлбар хэлнэ үү, нэгдүгээрт.

Хоёрдугаарт, бас нотлох баримтын хүрээнд ч гэсэн таны тухайн үедээ нэгдсэн чуулган дээр хэлж байсан үгнээс бас харуулсан байгаа. Монголчууд бид нар эндээс олон нийт бүгдээрээ л өгөөж хүлээсэн. Та нэгдсэн чуулган дээр Оюутолгой төслөөс хүртэх өгөөж 55-75 хувь хүртэл байна гэж чуулганы индэр дээрээс бас Ерөнхий сайдын хувьд хэлж байсан байна. Гэрээ байгуулагдахдаа яг ТЭЗҮ, Эрдэс баялгийн мэргэжлийн зөвлөлөөр албан ёсоор батлагдаагүй үед гэрээ зурагдсан ч гэсэн тухайн үедээ ТЭЗҮ дотроо бас 53 хувийн өгөөж туссан байдаг. Ингээд 16 жилийн дараа бид нар эргээд харахад Монгол Улсын Засгийн газрын сая Ерөнхий сайдын сарын өмнө мэдээлснээр бол 37 хувь хүрэхтэй үгүй юу байна л даа. Энэ бол холбогдох үр дагаврын хамгийн тод илрэл гэж бодож байгаа. Тэгэхээр та гэрээ байгуулсан, тухайн үедээ манлайлсан хүний хувьд үүнийг юу гэж дүгнэж байгаа юм. Асуултдаа хариулт аваад тодруулъя. 9 номерын микрофон Баяр Ерөнхий сайд.

Гэрч С.Баяр: Сайн байцгаана уу. Надад хэдэн минут байгаа юм бэ.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: Танд 4 минут байгаа, нэмэлтээр тодруулга 1 минут.

Гэрч С.Баяр: Зөвлөмжүүдийг хэр тусгасан өгөөжийн тухай Улсын Их Хурлын чуулган дээр хэлсэн үгтэй холбоотой асууж байна. Ер нь өгөөж гэдэг бол гол асуудал л даа. Аливаа төслийн гол үзүүлэлт бол өгөөж. Бидний хувьд хөрөнгө оруулалтын гэрээ, хувь нийлүүлэгчдийн гэрээг боловсруулж, ТЭЗҮ бол тэр үед бэлэн болох бололцоогүй байсан. Яагаад гэвэл, хэлэлцэн тохирсон зүйлүүдээс хамаарч ТЭЗҮ-ийн үзүүлэлтүүд нь нааш, цааш явах байсан учраас энэ гэрээг хэдийгээр 2009 оны 10 сарын 6-нд баталсан боловч тодорхой нөхцөл болзлуудыг хангасны дараа гэрээ хүчин төгөлдөр болно гэсэн ийм урьдчилсан нөхцөлтэй байсан. Тийм учраас дараа оны буюу 2010 оны 3 сарын 31-нээс хүчин төгөлдөр болсон юм. Бидний одоо манай Засгийн газар бөгөөд одоо энэ төслийг боловсруулахад оролцож байсан олон ажлын хэсгүүд байдаг. Энэ дотор бидний бодож байсан, одоо санхүүгийн модель схемийн дагуу 34

хувьтай байх юм бол бидний өгөөж тэр үеийн үнэлгээгээр 58 нэг презент валют гэдгээрээ бол 53-58 хувийн юутай. Хэрэв 34 хувийг авалгүй явах юм бол ерөнхийдөө 70 гаруй хувьтай. Бараг 77 хувьтай байхаар тооцоо гарч байсан юм. Миний хэлж байсан үг бол яг энэ цагийн үе юм. Тэгээд яагаад 34 хувьтай бөгөөд хувьгүй гэдгээр 2 тооцсон юм бэ гэхээр энэ 57 дугаар тогтоолыг тойрч, одоо нэлээн ярих ёстой юм болов уу гэж бодож байгаа. Сая баахан юу үзүүлж байна л даа. Хувь нийлүүлэгчдийн гэрээ хуульд нийцсэн үү, нийцээгүй юу гэж. 57 дугаар тогтоол гарсанд би Ерөнхий сайдын хувьд ер нь сэтгэл тун хангалуун бус байсан. Яагаад вэ гэхлээр, энэ тогтоол нь өөрөө хуульдаа нийцээгүй гарсан гэдэг асуудлыг би шууд УИХ-ын удирдлага, тэр баталсан гишүүдтэй холбоотойгоор тавьж байсан. Хуульдаа юу гэж байгаа юм бэ гэхээр, одоо улсын төсөв оролцоогүй хайгуул хийсэн ийм газарт 34 хувийг хүртэл гэж зааж байгаа байхгүй юу. Гэтэл 57 дугаар тогтоолд бол 34 хувиас доошгүй гэсэн ийм тоотой. Тэгээд цаашаа анхны хөрөнгө оруулалтаа нөхсөний дараа 50 хувь хүртэл төр эзэмшлийн хувийг энэ гаднын хөрөнгө оруулагч компани лиценз эзэмшигчийн 50 хүртэл гэж, энэ бол хуулиас давсан ийм шаардлагыг 57 дугаар тогтоолоор тавьсан байсан.

Ер нь асуудлын гол юм бол би өнгөрсөн хэдэн өдрийн энэ түр хорооны явцыг хэмжээндээ бас харахыг хичээсэн. Бүгдийг нь би харж чадаагүй л дээ. Тэгэхдээ гол, гол яригдаж байгаа зүйлүүдийг анхааралтай сонсож, тэмдэглэхийг би хичээсэн. Энэ түр хорооны хуралд хүрэлцэн ирэх би шаардлагагүй гэж үзэж байсан юм аа. Тэгээд өнөөдөр бол зориуд ирлээ. Энэ байр сууриа илэрхийлэх нь зүйтэй гэж үзэж байгаа юм. Түр хорооны хурал үр дүн өгөөсэй билээ л гэж би хүсэж байгаа. Гэтэл гол асуудлаа, гол үндсэн шалтгаанаа ярихгүй, үр дагаврыг яриад байх юм.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: 9 номерын микрофон нэмэлт нэг минут.

Гэрч С.Баяр: Энэ өр, зээл, зээлийн өндөр хүү. Үүнийг тойроод бид яриад байгаа шүү дээ. Тэгэхээр энэ бол үндсэн учир шалтгааныг ярихгүй, үр дагаврыг ярих нь үр дүнд хүрэхгүй болов уу гэж би бодоод байгаа юм. Тэгээд монголчуудын үг байдаг шүү дээ. Овоо босгоогүй бол шаазгай юунд суух вэ дээ гэж. Овоо нь бол энэ 34 хувь юм. 34 хувийг авах болсноос хамаараад, бид нар уг нь хөрөнгө оруулалтын гэрээ хийсэн. Явсаар байгаад энэ маань зээлийн гэрээ болж хувирсан л даа. Тэр үүд хаалга бол энэ 34 хувийг заавал ав гэсэн хуульдаа бол болно гэж байгаа юм шүү дээ. Гэтэл тогтоол нь заавал ав гэсэн байдлаар Засгийн газарт үүрэг болгосон байсан. Энэ бол хөрөнгө оруулалтын гэрээг зээлийн гэрээ болгож хувирах эхний алхам нь байсан. Цаашаа энэ процесс нэлээн үргэлжилсэн. Одоо цаг бага байгаа учраас энэ Дубайн төлөвлөгөө гэж ярьдаг. Үүний дагуу ерөөсөө бүр 2 талын.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: 9 номер нэмэлт нэг минут.

Гэрч С.Баяр: Одоо Рио Тинто-той Монголын Засгийн газрын ярьдаг гол асуудал бол уг нь энэ төслийн үр өгөөж байх ёстой байсан юм л даа. Гэтэл ингээд ажиглаад байхад ерөөсөө зээл, зээлийн хүү өндөр байна уу, үгүй байна уу гэдгийг сүүлийн 10 жил ярилаа. Одоо ч Засгийн газар хэлэлцээрээ үргэлжлүүлж байгаа гэж би ойлгож байгаа. Тэгээд гол асуудал бол энэ 34 хувьд байгаа юм л даа. Энэ сонсголын гол үр дүн нь бол цаашаа яах вэ гэдэг асуудлыг харах ёстой юм. Тэгэхээр энэ 34-тэй байгаа нөхцөлд бид нар өр зээлээ ярьсан л байж. Тэгээд буулгалаа, буулгалаа гээд энэ чинь

бол 0 хүргэж чадахгүй шүү дээ. Одоо бид нар нөгөө нэг SOFR дээр нэмэх тэд гэсэн ийм л банк хоорондын индексийг баримталж байгаа шүү дээ. Тэгээд буулгалаа, буулгалаа гээд 6, 7.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: Таны цаг дууссан, Баяр дарга аа. Бид нар бас өөрсдөө Хянан шалгах түр хорооны хувьд УИХ-ын 62 дугаар тогтоолтой. Бид нар бас тогтоолоо хэрэгжүүлэх үүрэгтэй. Тогтоол дээр маш ойлгомжтой заасан байгаа юм. Холбогдох үр дагавар. Тогтоолынхоо дагуу бид нар холбогдох үр дагавар ярихгүй яах юм. Хяналт, шалгалт гэдэг бол өнгөрсөн цаг хугацаанд хийгддэг зүйл. 16 жилийн туршид хийгдсэн асуудлыг бид нар яринаа. Үүн дээрээ үндэслэж бүгдийг нь ойлгож байж бид нар ирээдүй рүүгээ чиглэсэн шийдэл ярих ёстой. Шийдэл ч гэсэн бидний харах гэж байгаа цэг. Бид нар бүгдээрээ шийдэл рүү тэмүүлж байгаа. Энэ дотор суугаа Хянан шалгах түр хорооны гишүүд бид нар бүгдээрээ шийдэл ярихын тулд асуудлаа зөв ойлгох ёстой. Алдаагаа хүлээн зөвшөөрөх ёстой. Алдааг засах эхлэл, алдаагаа хүлээн зөвшөөрөхөөс өөрөө эхэлдэг. Тийм учраас 16 жилийн туршид энэ хөрөнгө оруулалтын гэрээ анх хэрхэн байгуулагдсан, хуульд нийцсэн юм уу, энэ хооронд бас юу болж өнгөрсөн юм, ямар эс үйлдэхүй гарсан юм, ямар үр дагавар гарсан юм. Энэ бүхнийг бид нар ойлгож, анализ хийж, үнэлэлт дүгнэлт хийж байж бид нар ирээдүйгээ ярих учиртай. Бид нар цогцоор нь харахыг л хичээж байгаа юм. Та зөвхөн шууд зээлийн хүү рүү л аваачих гэж байна. 34 хувийн зээл буруу л байсан гэдэг. Зээлийн хүү бол нэг хэсэг нь ээ. 34 хувьд оногдох зээлийн хүүгээс гадна бид нарын илүү харж байгаа зээлийн хүү юу вэ гэхээр, хувь нийлүүлэгчийн зээл гээд шал өөр зээл бас яригдаж байгаа шүү. Тэр 34-тэй нэг их тийм холбоогүй байсан. Та нэг зүйл хэллээ л дээ. 57 дугаар тогтоол өөрөө хуульд нийцээгүй байсан гээд.

Тэгэхээр яг тэр 57 дугаар тогтоолыг баталсан УИХ-ын дарга бас энд сууж байна. Тэгэхээр би Д.Дэмбэрэл даргаас асуумаар байна. Та 57 дугаар тогтоолыг хууль давсан тогтоол гэж үздэг үү Энэ чинь одоо аль нь хууль давсан болчхов? Хувь нийлүүлэгчийн гэрээ хууль давчихсан болчхов уу 57 дугаар тогтоол хууль давсан болчхов уу? Та хариуцаж УИХ-ын даргаар 57 дугаар тогтоолыг баталж, Засгийн газарт чиглэл өгсөн. 2009 оны 7 сарын 16-нд би дахиад сануулъя. Энэ бол Үндэсний баяр наадмаа тэмдэглээд бараг анхны ажлын өдөр. Та бүхэн санаж байгаа. 2009 оны 7 сарын 16-нд 57 дугаар тогтоол батлагдсан. Тэгэхээр энэ дээр маш тодорхой хариулт өгөхийг танаас хүсэж байна. 6 номерын микрофон Д.Дэмбэрэл дарга.

Гэрч Д.Дэмбэрэл: Энэ өдрийн та бүхний амар амгаланг айлтгая. 57 дугаар тогтоолын 1 дэх заалт байгаа юм л даа. Оюутолгойн ордын тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчдийн хувьцааны төрийн эзэмшлийн доод хэмжээг 34 хувиар тогтоосугай гэж. Доод хэмжээг. Энэ доод хэмжээг Ашигт малтмалын хуулиар тогтоочихсон байгаа. Зүгээр л бид ерөөсөө 34-өөс дээшээ явуулчих гэж энд хэлээгүй байна шүү дээ. Доод хэмжээг энэ тогтоол. Тэгэхлээр энэ хууль зөрчсөн үү. Ашигт малтмалын хуульд байсан заалтаа л тавьж байгаа шүү дээ. Яагаад тогтоолын 1 дүгээр заалт хууль зөрчсөн гэж үзэхгүй байна. Үүнийг шинжээчид бас юу гэж үзсэн юм. Хууль зөрчсөн гэж үзсэн юм уу, хариулмаар байна. Тэгээд шинжээчээс нэмэлтээр, би ерөөсөө 57 дугаар тогтоолын 1 дүгээр заалт доод хэмжээ 34 хувиас доошоо буулгаж болохгүй шүү л гэж байна шүү дээ. Өөр юм байхгүй шүү дээ. Үүнийг одоо өөрөөр яаж ойлгох юм. Ганцхан өгүүлбэр, хууль зөрчөөгүй. Ашигт малтмалын хуулиар чинь заалт.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: Шинжээчээс нэмэлт тодруулга би бас асуучихъя. Урьд нь бид нар 57 дугаар тогтоолыг бол бараг хагас өдөр шахуу ярьсан. 57 дугаар тогтоол хууль зөрчсөн гэсэн шинжээчийн дүгнэлт гарсан уу? Шинжээч хариулъя.

Шинжээч: Асуултад хариулъя. Монгол Улсын Их Хурлын 57 дугаар тогтоолын нэг дэх заалтад Оюутолгойн ордын тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчийн хувьцааны төрийн эзэмшлийн доод хэмжээг 34 хувиар тогтоосугай гэж заасан байдаг. Үүнийг сая УИХ-ын дарга асан Дэмбэрэл гуай бас уншиж танилцууллаа. Ашигт малтмалын тухай хуульд Төрийн эзэмшлийн хувь хэмжээг хэрхэн тогтоох тухай 2009 оны 10 сарын 6-ны өдрийн байдлаар үйлчилж байсан хуульд Стратегийн ач холбогдол бүхий ашигт малтмалын ордыг эзэмшигчийн тухайн ордод оруулсан хөрөнгийн 34 хүртэл хувьтай тэнцэх хувьцааг төр эзэмшиж болох бөгөөд гэж дээд хязгаарыг зааж өгсөн, хүртэл 34 хувь гэдгийг заасан дээд хязгаарыг УИХ-ын 57 дугаар тогтоол дээр доод хэмжээг 34 гэж бас зааж өгсөн. Өөрөөр хэлбэл энэ хязгаарт эргэлзээ үүсгэхгүй байх үүднээс 34 хувь нь бол эцсийн хувь шүү гэсэн утгыг тодотгож байна гэж ингэж бид нар шинжилгээ хийхдээ авч үзсэн. Уг тогтоолын хууль ёсны эсэх асуудлыг тусгайлсан журмаар буюу Монгол Улсын ҮХЦ-д маргаан хянан шийдвэрлэх журмын дагуу харьяаллын хувьд Монгол Улсын ҮХЦ эцэслэн шийдвэрлэх ийм хуультай байгааг бас давхар мэдээллээр хүргүүлъя.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: Шинжээчийн дүгнэлтийг сонслоо. С.Баяр дарга аа, би танаас одоо дараагийн гишүүд рүүгээ орохоос өмнө нэг зүйлийг дахиад тодруулъя. Дахиад өгөөж рүү ормоор байна л даа. Уг нь бид нар тэр гэрээ байгуулж байхдаа өгөөж бол дор хаяж 50-иас дээш байх юм байна гэсэн итгэл үнэмшилтэй л байсан байна. Өнөөдөр ингээд өгөөжийн хэмжээ ингээд огцом буурчихсан. Дээрээс нь бид нар Үндсэн хуулийн 6.2-т маш ойлгомжтой заачихсан. Стратегийн ач холбогдол бүхий ордыг ашиглахдаа нийт өгөөжийн буюу 50-иас дээш хувь нь ард түмэнд ногдох гэдэг үгээр ингээд оруулсан байгаа. Үндсэн хуульдаа хүртэл оруулсан. Тэгэхээр энд өнөөдөр бид нар хүрэхэд мэдээж янз бүрийн алдаанууд гарсан байх. 16 жилийн дараа та ингээд эргээд харахад хамгийн яг үндсэн ямар алдаа гарсан гэж та хувьдаа дүгнэж байна. 9 номерын микрофон. 34-өөсөө бусад өөр зүйл байвал та бас хэлээрэй.

Гэрч С.Баяр: Энэ сонсгол мэдээж хэрэг гарсан шийдвэрүүдийг ярьж байгаа учраас өнгөрсөн рүү өнгийхөөс өөр аргагүй болж байгаа юм л даа. Яах вэ, 57 дугаар тогтоол гарсан нь Ерөнхий сайдын хувьд нэлээн тийм цочмог шокт оруулсан мэдээ байсан. Яагаад гэвэл, ер нь өгөөжийг өндөр болгохын төлөө Засгийн газар зүтгэж байсан. Тэгэхээр энэ 34 хувь хуульдаа бол заавал ав гэсэн юм байхгүй, болно гэсэн байгаа. Энэ 57 дугаар тогтоолд байгаа 3 дугаар заалтад байгаа 50 хувь гэдэг юм ерөөсөө хуульд байхгүй ийм зүйл. Тэгээд яагаад ийм юм гэнэт Улсын Их Хурал тогтоол гаргачхав. Яагаад заавал Ерөнхий сайд албан ёсны айлчлал хийж байх тэр өдөр нь тэр ийм тогтоол гаргаж байгаа юм бэ гэдэг асуудал болж байна. Дэмбэрэл гуай тэр үед бүлгийн дарга байсан Лүндээжанцан, тэргүүн шадар сайд Алтанхуяг бид хэд бол нэлээн тийм халуун яриа хөөрөө болж байсан. Гэхдээ тэр яах вэ. Одоо тухайн үедээ бол наад тогтоол чинь хуулиа зөрччихсөн байна шүү дээ. Одоо цэц гээд, үгүй ээ тэр чинь цаг хавчиж байсан учраас юун цэц. Одоо тэгээд нэгэнт л Их Хурлын тогтоол гарсан юм чинь Засгийн газар тэрнийг нь биелүүлэхээс өөр аргагүй болсон. 34 хувьтайгаар хэлэлцээрээ байгуулах ёстой юм байна гэдэг нь бандан тас болоод

ерөөсөө Засгийн газар тэрний дагуу л явахаас өөр аргагүй болсон. Тэгээд цаашаа яах ёстой юм бэ, ямар алдаа гарсан бэ гэхээр би бас алдаа гаргасан гэж боддог. Бидний нэг гол алдаа бол энэ 34 хувь. Тэгэхдээ би энэ 34 хувьтай тогтоолыг баталсан улсуудыг буруутгаад байдаггүй. Тухайн үеийн хуулийн дагуу л одоо энэ 57 дугаар тогтоол гарсан байх шиг байгаа юм. 57 дугаар тогтоол дотроо 50 хувь энэ тэр гэдэг юм бол хуулийн заалтыг даваад хийчихсэн байна гэж би ойлгосон. Манай Засгийн газар ч гэсэн хуулийн дагуу л өөрийнхөө төслийг оруулж ирсэн. Тэгэхдээ хууль дотроо жишээлбэл хэлсэн. Үр өгөөжийг нь дээшлүүлэх ямар хувилбар байна вэ гэдгийг өнгөрсөн жил Улсын Их Хурал тэр тусгай АМНАТ-аар шийдсэн хувилбар байна гэж үзэж байсан. Тэр үед тийм хуулийн зохицуулалт байгаагүй юм. Тэр хуулийн зохицуулалтаараа явсан бол, тусгай АМНАТ-аар явсан бол одоо энэ үр өгөөж их хамаагүй өндөр гарах байсан. Ямар алдаа гарсан бэ гэхээр, би хожмын өдөр ингээд бодож байхад энэ үр өгөөжийг гэрээндээ бөгөөд хуульдаа яв цав тусгаж өгөөгүй нь манай Засгийн газрын Ерөнхий сайд байсан миний алдаа юм болов уу гэж бодож байгаа юм. Үр өгөөжийн тал гэдэг, үр өгөөж гэдэг бол аливаа төслийн гол асуудал. Үүнийгээ бид хуульчилж чадаагүй. Үр өгөөжийг юу гэж үзэх юм бэ гэхээр, ерөнхий л нэг ойлголт байгаа шүү дээ. Энд татвар хураамж байна, сүүлд ноогдол ашгаа авна л гэж байгаа. Гэтэл үүнийг хуульчлаагүйгээс болж талууд өөр, өөрөөр ярьж байгаа. Рио Тинто жишээлбэл энэ дээр яг юу гэж үздэг юм.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: Таны цаг дууслаа. Дараагийн нэг асуулт, би Тэргүүн шадар сайд Норовын Алтанхуягтай бидний нотлох баримтын хүрээнд тухайн үеийн Хөрөнгө оруулалтын гэрээнд хэлэлцээрт явж байх үед Засгийн газрын тэмдэглэлийг түрүүн харуулсан. Та тэрийг санаж байгаа байх. Засгийн газрын тэмдэглэлд Ерөнхий сайдаас танд чиглэл өгсөн байгаа. Тэргүүн шадар сайдын хувьд энэхүү хөрөнгө оруулалтын гэрээний хэлэлцээрт хяналт тавих, тооцоолол, хэлэлцээрийг хариуцах гээд та яг ямар хяналт тавьсан бэ. Ямар арга хэмжээ авсан бэ? Ямар үр дүн гаргасан бэ? 5 номерын микрофон.

Гэрч Н.Алтанхуяг: Өглөөний амгаланг айлтгая. Нэг дэх өдөр надаас тийм юм асуугаад нэг цаас байгаа гэсэн. Би тэр цаас байгаа гэдгийг сая л сонсож байгаа, нэгдүгээрт.

Хоёрдугаарт, тийм хяналт тавиулах үйл ажиллагаа тэр үед бол явагдаагүй. Одоо тэр хүмүүс чинь энд сууж байгаа гээд би эртүүд хэлсэн юм шүү дээ. С.Баярцогт, Гансүх, Зоригт. Энэ 3-аас бүрдсэн ажлын хэсэг надад тэгж танилцуулж, би хяналт тавьж явсан юм бол байхгүй.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: 2009 оны 7 сарын 22-ны Засгийн газрын тэмдэглэл маш ойлгомжтой. Тэргүүн шадар сайдад үүрэг өгсөн тэмдэглэл байсан. Тэгвэл ямар ч хяналт тавигдаагүй гэж ойлголоо. Өнөөдрийн Хянан шалгах түр хорооны гэрчийн хэлж байгаа үг болгон нотлох баримтаар бас үлдэж байгаа. Үүнийгээ бид нар нэмэлт нотлох баримтаар нэгдсэн тайландаа бол ашиглахаар байгаа. Гишүүд асуулт асууя. Э.Болормаа гишүүнийг нэмье, Б.Бат-Эрдэнэ гишүүнийг нэмье, С.Зулпхар гишүүнийг нэмье, Б.Баярбаатар гишүүнийг нэмье. П.Ганзориг гишүүн асуултаа асууя.

Хянан шалгах түр хорооны гишүүн П.Ганзориг: Өнөөдөр бид нар энэ Монгол

Улсын бас эрх ашигтай холбоотой чухал том асуудлыг энэ түр хороогоор 3 дахь өдрөө ярьж байна. Энэ Хянан шалгах түр хороо байгуулагдсанаас хойш энэ түр хорооны гишүүд, шинжээчид, хянан шалгагч нар бас маш их материал дээр ажиллаж олон асуудлуудад бас дүн шинжилгээнүүд хийсэн. Тэндээс бас ярьж болох нээлттэй мэдээлэл ч байна, ярьж болохгүй бас нууцад авсан зүйлүүд ч байгаа. Тэгэхээр бид нар энэ Хянан шалгах хорооны нээлттэй сонсголоос бид нар заавал үр дүн гаргах ёстой. Үр дүн гаргахын тулд бид нар өнгөрсөн 16 жилийн алдаа завхралынхаа яг энэ тухайлсан асуудал болгон дээр живэхгүйгээр, элдэв зөрчил, байр суурийн зөрчил, элдэв хойдох, улс төржилтөөсөө ангид байж, шийдэл ярих ёстой гэсэн би бол байр суурьтай байгаа.

Анхнаасаа энэ Оюу толгойн гэрээнүүд байгуулагдахдаа хөрөнгө оруулалтын гэрээ гэдэг асуудлыг ярьж байгаад ард нь хувь нийлүүлэгчдийн гэрээгээр хамаг гол зүйлүүдээ одоо тусгаж шийдсэн нь энэ шинжээчийн дүгнэлтээс бас сая тайлбарлагдаад харсан. Хувь нийлүүлэгчдийн гэрээ бүх цөм нь байсан. Тэн дээр санхүүжилтийн гол, гол нөхцөлүүд байж байгаа. Хувьцаа, хувь нийлүүлэгчийн зээл, төслийн зээл, талуудын өгөөж бас 53 хувьд байх ёстой гэж тусгагдаагүй ноогдол ашгийн асуудал, засаглал гээд олон асуудлууд тэнд алдагдсан. Би уржигдар бас яг энэ Оюу толгойн гэрээний гол, гол асуудлууд дээр олон улсын байгууллагуудын буюу ОУВС-ийн өгдөг зөвлөмжүүд байдаг. Хөрөнгө оруулагч тал уул уурхайн ийм төслүүд дээр хөрөнгө оруулалт хийхдээ тодорхой асуудлуудыг ингээд анхаарах ёстой шүү, дөнгө занга тавьдаг шүү гээд. Тавьсан бүх юманд нь бид нар яваад орчихсон. Өөрсдөөсөө холбоо хамааралтай их хэмжээний зээл олгодог, тэрийгээ асар өндөр хүүгээр өгдөг. Элдэв менежментийн зардлыг өндрөөр тогтоодог. Татвар ноогдол ашиг өгөхөөсөө өмнө энэ бүх зардлуудаа гаргаад авчихдаг. Гэрээндээ гол гол гэрээ санхүүгийн мэдээллүүдээ нууцад гэрээндээ зааж аваад ярих боломжгүй болгодог, дүгнэх боломжгүй болгодог гээд энэ болгонд бид нар яваад орчихсон. Тэгээд цаашаа үүнийг бид нар хамтдаа гол нь засаж залруулах ёстой. Одоо бол хангалттай энэ 16 жилийн туршид шат шатдаа хангалттай их алдаа завхралууд гарсан. Уг нь бол Их Хурлаас олон сайн тогтоол чиглэлүүд гарсан ч хэрэгжээгүй. Тэгэхээр энэ алдаа завхралыг хамтдаа засаж, одоо өнөөгийн үнэ цэнээр тооцох юм бол бараг 400 орчим тэрбум долларын өртөг бүхий борлуулалт бүхий ийм төсөл болчихоод байгаа шүү дээ.

Үүнийг хэрхэн яаж засах вэ гэдэг дээр асуулт асууя, Нэгдүгээрт, Монгол Улсын Ерөнхий сайд асан С.Баяр гуайгаас, хоёрдугаарт С.Баярцогт сайдаас, гуравдугаарт, Ерөнхий сайд асан Н.Алтанхуягаас, мөн Д.Тэрбишдагва гуай, УИХ-ын дарга асан Д.Дэмбэрэл гуайгаас, мөн Оюутолгойн төсөл дээр бас тодорхой байр суурь илэрхийлж, шүүмжилж саналуудаа хэлж байсан Ц.Даваасүрэн сайд гэсэн эдгээр хүмүүсээс, цаашдаа энэ алдаа завхралыг бид нар хамтдаа одоо ингээд засах цаг нь болсон гэж бодож байгаа. Энэ дээр бол хатуу байх ёстой. Бид нар нэгдмэл байх ёстой. Тэгэхээр хэрхэн яаж засах шаардлагатай вэ, юуг нь засаж залруулах ёстой юм гэдэг дээр бас өөрсдийнхөө байр суурь саналыг хэлээч гэж хүсэж байна. Баярлалаа.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: Ганзориг гишүүний асуултад хариулъя. 9 номерын микрофон Монгол Улсын Ерөнхий сайд асан С.Баяр.

Гэрч С.Баяр: Би түрүүн хэлсэн 57 дугаар тогтоол баталсан УИХ-ын гишүүдийг би буруутгадаггүй ээ, хуулийн дагуу л оруулж ирсэн. Яах вэ, өөр хуулийн зохицуулалт

байгаагүй учраас тэр замаар явсан. Бидэнд засах ёстой нэг гол том алдаа юу вэ гэхээр энэ Засгийн газруудын бодлогын залгамж чанар алдагдсан. Түүнээс хойш 7 Засгийн газар гарч ирсэн юм билээ. Засгийн газар болгон дээр одоо муу дүн тавимааргүй байна. Зүтгэж хийсэн Засгийн газрууд байна. Миний дараа Ерөнхий сайд болсон Батболдын үед тэр зээлийн хүүг бууруулах, хувь нийлүүлэгчийн гэрээг сайжруулах, хөрөнгө оруулалтын гэрээнд тодорхой засварууд оруулах гээд ажлууд хийгдсэн. 2021 онд Оюун-Эрдэнийн Засгийн газар бол энэ хуримтлагдаад байсан өрүүдийг засах барих, түүнийг тэглэх тодорхой алхмууд хэрэгжүүлсэн. Тэгэхдээ өөр бусад Засгийн газрууд нь энэ залгамж чанарынхаа дагуу байгуулсан гэрээнийхээ дагуу хөөцөлдөж ажиллаагүй. Энэ бол нэг том алдаа. Нөгөө нэг том алдаа бол төр, засгийн байгууллагуудын үйл ажиллагааны хоорондын авцалдаа муу байна. Жишээлбэл, нэг жишээ бол энэ сонсгол. Засгийн газар яг энэ асуудлаар нөгөө талдаа хэлэлцээр хийж байх үед парламентын нээлттэй сонсгол хийнэ гэдэг нь ерөөсөө аль ч талаасаа буруу. Яагаад гэвэл хэлэлцээрийн үед позиц тактик гэдэг юмнууд бол нууц байж, бид нар тодорхой амжилтад хүрэх ёстой. Гэтэл олны өмнө ингээд хамаг позицуудаа дэлгээд тавьчихлаар хэлэлцээр хийх Засгийн газар чинь хэцүү байдалд орно шүү дээ. 2 том алдаа бол энэ байна гэж би үзэж байгаа.

Түрүүн би хэлсэн алдаагаа дахиж хэлье. Энэ үр өгөөжийн төлөө л одоо энд аливаа төсөл байх ёстой. Гэтэл бол үр өгөөжийн талаар бид нар ярьсан. Бидний ойлголт бол 53 хувь дор хаяж гэж ойлгодог байсан. Тэгэхдээ үүнийгээ ямар нэгэн байдлаар баталгаажуул яах вэ, хөрөнгө оруулалтын гэрээнд, дараа нь Дубайн гэрээнд хүртэл энэ 53 хувийг бол оруулсан байна. Тэгэхдээ тэр бол үнэхээр нэг тийм мөрдлөг болоод явах үндсэн зарчим болж чадаагүйд би харамсаж байгаа юм. Үүнийг ямар нэгэн байдлаар хуульчлах ёстой байсан байна. 2 талаас зурж байгаа гэрээндээ гарцаагүй оруулж 2 талын үүрэг болгож тавих ёстой ийм юман дээрээ бид алдсан байна гэж үзэж байгаа.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: С.Баярцогт сайд 10 номерын микрофон.

Гэрч С.Баярцогт: Та бүхэнд өглөөний мэндийг хүргэе. Сайжруулахын тулд яг үндсэн 2 юм нь бол эрх зүйн орчноо сайжруулах ёстой. Хоёрдугаарт нь, үе, үеийн Засгийн газар гүйцэтгэлийг нь хангаж ажиллах ёстой. Ерөөсөө гол 2 юм бол энэ. Яг энэ гэрээг хийсэн хүний хувьд эрх зүйн орчин дээр дутагдалтай зүйлүүд байсан. Тийм учраас 2011 онд үнийн өсөлтийн АМНАТ-ийг бүх төрлийн ашигт малтмал дээр оруулж батлуулсан. 2011 онд ийм боломж нээгдсэн. 2015 онд тусгай АМНАТ гэдэг зүйлийг санаачилж оруулсан. Тэгээд энэ нь хувьцааг тусгай АМНАТ-аар солих боломжийг бол нээсэн. Тухайн үед Улсын Их Хурал шийдвэр гаргаад, Цагаан суваргын ордоос төр хувьцаа хувь эзэмшихгүй "0" гэж ийм шийдвэр гаргасан. Яг тэр үед Гачууртын алтны ордыг стратегийн ордонд хамруулсан. Тэгээд би яг тухайн үедээ хийж чадахгүй ч гэсэн алс ирээдүйд энэ бол Монгол Улсад хэрэгтэй. Өөрөөр хэлбэл энэ гэрээнээс авсан сургамжуудаа бүгдийг нь ирээдүйн ордууд дээрээ ашиглах ёстой гэсэн ийм байр суурийг баримталж байсан. Азаар сая 11-ийн хэлэлцээрийг хийхэд энэ тусгай роялтийг анх удаа ашиглаж байна. Тэгэхээр ингээд үр дүн гарч байна гэсэн үг.

Дараагийн нэг зүйл нь Засгийн газрууд ингээд хүндрэл үүсгэсэн юмнууд зөндөө байгаа. Яг гэрээ хийж дуусаад л ямар, ямар асуудалд анхаарах ёстой вэ гэдгийг ойлгосон бэ гэхлээр нэгдүгээрт нь, хүүгийн асуудал байна. Хүүгийн асуудал өндөр

байна.

Хоёрдугаарт нь, менежментийн төлбөрийн асуудал өндөр байна.

Гуравдугаарт нь, сая С.Баяр даргын хэлдэг бид нар ТЭЗҮ дээрээ 53 хувийн үр өгөөжийг Монголын тал авна. 47 хувийг нь хөрөнгө оруулагч тал авна гэснийгээ фиксацлах хэрэгтэй юм байна. Нэг газар бичиж баталгаажуулах ёстой юм байна гэдэг энэ зүйл дээр бол ярьж байсан. Дээрээс нь Рио Тинто Хятадуудад энэ хувиа зараад гарах гээд байна гэдэг ийм асуудлыг ярьсан. Тийм учраас бид нар дахиад Рио Тинто Монгол Улсын Засгийн газраас асуухгүйгээр энэ хувьцаагаа шилжүүлэх эрхгүй гэдэг тусгай гэрээг бас хийх ёстой юм байна гэдэг энэ зүйлийг гаргаж ирсэн. Нэгэнт төсөл маань 70 жил үргэлжлэх учраас. Хэрвээ тодорхой хэмжээний зээл аваад яваад байх юм бол энэ зээлийн хүүг тодорхой хугацаанд дандаа ярьдаг байя. Их ч байсан, бага ч байсан дандаа ярьж байя. Яагаад гэвэл 5 жил тутам ТЭЗҮ-ээ гаргаад, шинэчлэх учраас ингээд 7 жил тутам ярьдаг байя гэдэг ийм зарчмуудыг бол тавьсан. Харамсалтай нь ингээд 2018 онд үүнийг хэрэгжүүлээгүй. Тэгээд ийм ийм зүйлүүд байгаа учраас бид дотроо нэлээн сайн ярих ёстой, нээлттэй ард түмэндээ ярих юмнууд байна. Үүнийг Монголчууд нь хоорондоо яг сууж байгаад халуун тогоон дотроо ярих юмнууд бас байна. Би бол ийм 2 саналыг байнга хэлээд байгаа юм. Тэгэхгүй ерөөсөө өмнөх хүмүүсээ сонсохгүй эсвэл дараагийн Засгийн газар нь өмнөх Засгийн газар руугаа чихээд ингээд яваад байдаг. Би бол хөрөнгө оруулалтын гэрээ бол сайн хийгдсэн. Үүний хэрэгжилтийг нь муу хангасан л гэж хувьдаа боддог. Үүнийг би ярьж байгаа юм биш. 2019 онд батлагдсан тогтоол байгаа. 92 дугаар тогтоол. Энэ дотор бүр хэлчихсэн байгаа шүү дээ. Хувь нийлүүлэгчдийн гэрээтэй холбоотой асуудлыг, Хөрөнгө оруулалтын гэрээтэй холбоотой асуудлыг сайжруул аа. Дубайн гэрээтэй холбоотой асуудлыг бол хуульд нийцүүл гэсэн эхний 2 заалттай шүү.

Тэгээд ингээд бодоод байгаа учраас би Монголчууд нэг баг болоод үүнийгээ хийж хэрэгжүүлэх ёстой. Хамгийн анхны өөрчлөлтөөр бол 2011 онд бид нар хүүг буулгасан, 7 жил болгосон. Рио Тинто Монголын Засгийн газраас асуухгүйгээр хувьцаагаа шилжүүлж болохгүй гэдэг тусдаа гэрээг хийсэн. Энэ бол Монголчуудын хувьд бас том амжилт байсан. Үргэлжлүүлээд гэрээ хийсэн. Тэр гэрээний явцад бид нар 2 юм тохирчихсон байсан. Менежментийн төлбөрийг 3, 6 байгааг эсвэл 1,5 3 болгоё эсвэл хөрөнгийн зардал одоо Алекс гэж ярьдаг үйл ажиллагааны зардал хоёрын нийлүүлчихсэн суурь байгаа. Үүнийгээ салгая гээд үүнийг нэгдүгээрт тохирчихсон байсан.

Хоёрдугаарт нь, 53 47-г хөрөнгө оруулалтын гэрээнд хийж чадахгүй юмаа гэхэд хувь нийлүүлэгчдийн гэрээнд хийе гээд тохирчихсон байсан. Тэгээд 2012 оны шинэ Засгийн газар гараад энэ хэлэлцээр зогсчихсон. Тэгээд ийм, ийм зүйлүүд болсон. Тийм учраас би бол байнга хэлээд байгаа шүү дээ. Одоо бид нарын ярьдаг тэр нөгөө төрийн ой санамж маш чухал аа. Энэ асуудлуудыг хэлэлцэхэд анх гэрээ байгуулсан хүмүүсийг нь дуудаж, энэ заалт яагаад орсон юм, энэ дээр ямар хүндрэл байсан юм, одоо цаашаа юуг хиймээр байна. Ийм юм ерөөсөө асуудаггүй, би өөрөө дандаа сайн дураараа бичиж өгдөг байсан. Үе, үеийн Засгийн газарт энэ дээрээ анхаараач ээ, тэрэн дээрээ анхаараач ээ, ийм юм байгаа шүү гээд. Тийм учраас түрүүн Г.Тэмүүлэн гишүүн бол миний яг ажлын хэсгийн нарийн бичгийн дарга байсан. Бид 2 дээр бол энэ Оюутолгойтой холбоотой бүх датаг цуглуулаад ийм одоо сан үүсгэчихсэн байгаа. Энэ хурлынхыг ч гэсэн нэмээд л яваад байна. Яагаад гэвэл дахиад л үргэлжилнэ. Энэ

дээрээ бид нар сургамж аваад явах ёстой л гэдэг ийм байр суурийг гаргаж өгч байгаа. Тэгээд би дахиад нэг зүйлийг хэлье. Энэ ногоон номыг гаргахад юу болсон бэ гэхлээр.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: Таны цаг дуусаж байна. 2 тодруулга авсан байгаа. Дараа нь олон гишүүд асуулт асуух байх аа. Хянан шалгах түр хорооны даргын хувьд сая С.Баяр дарга таны хэлсэн дээр нэг хариулт өгөх ёстой гэж бодлоо. Сонсгол хийж байгаа нь буруу гээд. Яг энэ цаг мөчид. Зөв зүйлийг хийхэд буруу цаг хугацаа гэж байдаггүй. Зөв зүйлийг хийхэд буруу цаг хугацаа гэж хэзээ ч байдаггүй. Өнөөдрийн үндсэн сэдэв Онтрэгийн лиценз, зээлийн хүү. Энэ Хянан шалгах түр хороо Засгийн газар хэлэлцээрт орохоос өмнө 89 гишүүн зөвшөөрөөд, гарын үсэг зурчихсан байсан. 89 гишүүн шүү. 126 гишүүний 89 гишүүн, парламентад суудалтай 5 намын, нам болгоны дийлэнх олонх нь зөвшөөрч гарын үсэг зурснаар Хянан шалгах түр хороо байгуулагдсан. Яг тэр цаг хугацаанд юу уралдаж параллель нь явж байсан бэ гэхээрээ Онтрэгийн лицензийн шилжүүлэг Оюу толгой руу хийгдэх гээд Монголын татварын албанд бичиг өгчихсөн. Татварын бодолт хийгдэж байсан, зээлийн хүү дээр ажлын хэсэг нь гарсан боловч хийгдэж байсан юм юу ч байгаагүй. Энэ Хянан шалгах түр хороо байгуулагдаагүй байсан бол Засгийн газар хэлэлцээрт орох эсэх нь ч ойлгомжгүй байсан юм шүү.

УИХ-ын бүрэн эрхийг давж Онтрэ компанийн эзэмшилд байгаа стратегийн ач холбогдол бүхий ордод хамаарч байгаа 2 лиценз Оюу толгой компани руу шилжих процесс явж байсан. Хянан шалгах түр хорооны энэ гишүүд бид нар байгуулснаараа, олон нийтийн анхааралд авчирснаараа өнөөдөр үүнийг ярьж байгаа юм. Улсын Их Хурлын бидний бүрэн эрхийг даваад 2 лиценз шилжих гээд байна шүү дээ. Хянан шалгах түр хороо байгуулагдаад, уг нь Түр хороо юм л даа 2 сард нэг хуралдах боломжтой. Гэхдээ Засгийн газар гүйцэтгэх засаглалын хувьд энэ ажил нь явж өгөхгүй, хэлэлцээрт орж өгөхгүй болохоор бид нар 7 хоног бүр хуралдаж анхаарлын төвд авчирч байж хэлэлцээр эхэлсэн юм. Тэгэхээр сонсгол хийх нь буруу гэж хэлэх нь зохисгүй гэж бодож байна. Оюу толгой бол стратегийн орд буюу төрийн нийтийн өмч. Үндсэн хуулиараа тунхаглачихсан төрийн нийтийн өмчийг эцэст нь тайлагнах, нээлттэй сонсголыг зохион байгуулах энэ зүйлд бол буруу зүйл гэж хэзээ ч байхгүй шүү. Харин буруу зүйлийг хийхэд зөв цаг хугацаа гэж хэзээ ч бас байдаггүй юм шүү. 5 номерын микрофон Н.Алтанхуяг сайд.

Гэрч Н.Алтанхуяг: Би ер нь өнөөдөр жаахан тодорхой юм хэлнэ шүү. Одоо нэг хууль, тогтоол тэгээд 3 өдөр би нэг багцаагаар нь ажиглалаа. Би бол ерөөсөө маш тодорхой юм хэлнэ. Нэгдүгээрт, Оюу толгойн гэрээ анх байгуулагдахдаа буруу байгуулагдаагүй юм. Тэр 34 байна уу, хэд байна ерөөсөө падлийгүй. Хамгийн гол юм чинь бол энэ анхны хөрөнгө оруулалт, ер нь цаашдын хөрөнгө оруулалтыгаа бид нар яг анх ярьсныхаа дагуу хязгаарлаж явах ёстой, хянаж явах ёстой, шалгаж явах ёстой энэ байхгүй. Намайг Ерөнхий сайд болоход 5,1 байх ёстой хөрөнгө оруулалт чинь 7,1, бүтэн 2 тэрбум доллар. Нэгдүгээр асуудал үүнийг тойрч яриач ээ гэж би хэлэх гэж байгаа юм.

Хоёрдугаарт, зээлийн хүү. Тэгээд дараа нь бусад юм руугаа оч. Би бас нэг тодорхой юм хэлнэ. Энэ Д.Тэрбишдагва манай Тэргүүн шадар сайд манай Засгийн газар. Энэ Ганхуяг, Батбаяр, Улаан өөр хэн билээ, эд нар чинь бол тэр анх гэрээ байгуулагдаж байх үед нь бас нэлээн өөр өнцгөөр харж, ярьж байсан хүмүүс бүгдээрээ манай Засгийн газрын сайд нар. Манай Засгийн газар үүнийг шууд цохиод унагаачихъя,

зогсоочихъё гэж яриагүй. Өмнө нь бол болохгүй гэж үзэж байсан юмнуудаа засах залруулах энэ оролдлогыг хийсэн. Үүний нэг нь бол одоо энэ хүн үргэлжлүүлээд ярих байх. Тэр хөрөнгө оруулалтын хэтрэлтийг л зогсоох ёстой. Гэтэл юу болсон. Н.Алтанхуягийг огцруулаад, Н.Алтанхуягийн Засгийн газрыг огцруулж аваад, ТЭЗҮ-гээ өөрчилж байгаад гүний уурхайн хөрөнгө оруулалтыг хийчихсэн. 7-гоо засаж амжаагүй, 2 тэрбумынхаа учрыг олохгүйгээр дараачийнхыг хийхээр чинь одоо ингээд та нарын яриад байгаа 20 хэд болдог юм байгаа биз дээ.

Энэ С.Баярцогтыг ч бас буруутахгүй байна. С.Баярцогт одоо бас их олон хууль ном тэр нөгөө ногоон ном ярихаа болимоор байна. Чи юу ярих вэ гэхээр, яагаад нөгөө 19, 20 онд авах байсан ноогдол ашиг чинь алга болчихсон юм. Үүнд ямар, ямар хүчин зүйл нөлөөлөөд байсан юм. Үүнийг алга болгохын тулд энэ ашгаа, энэ хугацаанд авахын тулд юу хийх байсан юм. Юу хийгээд энэ бид нарын ноогдол ашиг чинь дашийн шог болчихсон юм. Үгүй ээ, чи ийм юм ярь л даа. Чиний наадах ногоон ном гээд байгаа юм чинь угаасаа засгийн гаргасан бүгд л цаас шүү дээ. Чиний ном биш, наадах чинь засгийн ном байхгүй юу. Одоо нэг ийм юмаар ингээд 1 том номоор цохиж унагаачих шахаад, нэг ийм хачин хачин юм ярьдаг байна. Одоо та нар асуу, Баярцогт оо тэр 19, 20 оны чинь ноогдол ашиг яагаад өнөөдөр орж ирэхгүй байгаа юм. Яагаад 30 хэдэн он болчихоод байгаа юм. Энэ ямар учир шалтгаанаас болоод хойшлоод байдаг юм. Ийм жаахан бодитой юм руугаа ороод яримаар байх юм даа. Ер нь түрүүн нэг асуухад, 2 өдөр надаас асууж байгаа юм. Баяр сайд, Алтанхуяг чамд хянавал ганц хүний хянадаг юм байхгүй ээ. Яаж энэ бүхэл бүтэн 20 мянган хүний оролцоод ярьдаг юмыг хянаад оролцоод хийж чадаагүй юмыг ганц тэргүүн шадар сайд нэг өгүүлбэр бичээд боломжгүй зүйлийг бас бичигдсэн юм шиг байна билээ. Тийм учраас амьдрал дээрээ болоогүй. Түүнээс биш би хянаагүй биш, би хянаж чадах ч үгүй шүү дээ. Яаж та нар тэр хянадаг юм бэ? Би яах вэ, физик математикийн багш л даа. Би бол 6 хувьсагчтай тэгшитгэл, дифференциал тэгшитгэл боддог хүмүүс 20 мянган хувьсагчийг чинь бол би мэдэхгүй. Ийм, ийм юмаа ярь. Одоо хэдэн өдөр ингээд дандаа нэг өөр юм хөөцөлдүүлээд, ерөөсөө хайран цаг авч байна. Би энэ сонсгол хийгээд байгааг чинь зөв зүйтэй гэж байгаа шүү дээ гишүүд ээ. Эндээс үр дүн гарга, цаашаа бид нар юугаа засах юм. Засах юмыг чинь хэлэхгүй байна шүү дээ. Шал өөр юм болоод хэдүүлээ хөөцөлдсөөр байгаад тэгээд дуусах юм шиг байна.

Би маш тодорхой юм хэллээ шүү. Тийм учраас би Д.Тэрбишдагва, өчигдөр Улаан сайд телевизээр орчихсон. Өнөөдөр энд байхгүй юм. Харин нөхөр телевизээр орчихсон баахан юм ярьж байна билээ, зөв, би эд нарт бас хэлсэн. Та нар юунаасаа бид нар одоо айгаад зугтаагаад, бид нар ямар гэмт хэрэг хийчихсэн юм биш, бид нар юуг өөрчлөх гээд дийлэхгүй байсан юм тэрнийгээ ярь л даа. Би С.Баярцогтыг бол манай Засгийн газарт аваагүй шүү. Тэгэхдээ С.Баярцогт оо, чи дахиад нэг шударга юм хэл. Энэ Сайханбилэгийн ЗГХЭГ-ын дарга. Тэгэхдээ би шударгаар нэг юм хэлье. Энэ Оюу толгойн гүний уурхайн сүүлд нь Дубай болчихсон байхгүй юу. Энэ гэрээнд гарын үсэг зурахын өмнө намайг бол маш мянган янзаар шахсан, манай энэ Ерөнхийлөгч хүртэл оролцож байсан. Тэгээд би С.Баярцогтыг дуудаж нэг юм асуусан. Чи бас их гоё юм яриад байх юм. Би ганцаараа бас зөвлөгөө өгөөд, би чамайг дуудаж асуусан. С6Баярцогттой энэ Оюу толгойн гэрээний араас зурсан Эм Өү буюу харилцан ойлголцлын санамж бичиг зур гээд байх юм аа, зурж болох уу гэсэн. С.Баярцогт надад ямар үнэтэй зөвлөгөө өгсөн гэхлээр энэ Оюу толгойн гэрээний хойноос зурсан бүх бичиг цаас Оюу толгойн гэрээтэй эквивалент шинж чанартайгаар тооцогдоно гэж хэлсэн учраас би Эм өү юу зураагүй. Би ер нь бол манай Засгийн газар дээр одоо эд

нар гүйцээгээд ярих байлгүй. Энэ гэрээг өөрчилъе, энэ Оюутолгойн хөрөнгө оруулалтыг зүй зохистой хэмжээнд нь аваачъя, зээлийн хүүг бууруулъя. Үгүй ээ, тэгээд ингэх юм бол 19, 20 онд л болчих байсан шүү дээ. Одоо яагаад 30 гээд болчихоод байгаа юм. Тэгээд тэрнийг чинь хэн хийсэн юм, яаж хийсэн юм, та нар Дубайн гэрээг үүнийгээ яриач ээ, тэгээд үүнийг засчихвал гэлээ. Одоо дахиад би хэлъе. Өмнөх Засгийн газар Дубайн гэрээг хүчингүй болгосон хаана байгаа юм. Дубайн гэрээг хүчингүй болгосон чинь 2 тэрбум ам.доллар чинь нэмэгдээд явчихсан. Тэгээд өчнөөн газрын гүн рүү дахиад баахан мөнгө хийчихсэн. Ингээд л бид нарын ноогдол ашиг авах хугацаа чинь 30 хэд он руу явчихсан шүү дээ.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: 4 номерын микрофон Д.Тэрбишдагва гишүүн,

Гэрч Д.Тэрбишдагва: Баярлалаа. Энэ УИХ-ын сонсгол, УИХ-аас гаргаж байгаа шийдвэрийг буруу гэдэгтэй би бол эсрэг саналтай байгаа юм. Энэ маш зөв. Улсын Их Хурал гэдэг чинь, ардчилсан орны парламент гэдэг чинь ард түмнээс сонгогдчихсон ард түмний дуу хоолойг илэрхийлдэг шийдвэр гаргадаг. Өөрөөр хэлбэл, нухацтай хэлэлцэж, ярилцаж байгаад, тэгээд Засгийн газарт чиглэл өгөхөөр чинь Засгийн газар тэр чинь өөрсдөд нь зэвсэг өгөөд байгаа биз дээ. Засгийн газар дангаараа хэлэх юм бол тэр амаргүй. Улсын Их Хурлын тогтоол гэдэг бол өөрөө хууль. Бид хуулиа хэрэгжүүлэх гэж байна гээд зэвсэгтэй очихоор чинь нөгөө тал бол ажиллах юм байгаа биз дээ, тэгээд. Ийм учраас үүнийг нэг жоохон ойлгомоор байгаа юм. Тэгээд энэ их баримт барьж л ярих хэрэгтэй л дээ. 57 дугаар тогтоол дээр бол 40 дүгээр тогтоол, 57 дугаар тогтоолыг санал дүгнэлтийг харгалзан байгуулахыг Засгийн газарт зөвшөөрсүгэй гэж байгаа юм. Тэгээд энэ дээр саяын 34-өөс гадна ийм заалтууд орсон байхгүй юу. Засгийн газарт бас зэвсэг олгож, нөөц баялгаа үнэлэх замаар 34 хувийг хөрөнгө оруулахгүйгээр эзэмших, анхны хөрөнгө оруулалтаа нөхсөний дараа Монголын тал 50 хувийг шууд эзэмших асуудлыг төсөлд тусгах гэж, стратегийн орд газар хөрөнгө оруулагчтай хамтран ашиглах алтан хувьцаа эзэмших, концесс, түрээс, бүтээгдэхүүн хуваах гэрээ, нөөцөө үнэлж, урьдчилан худалдах зэрэг хувилбарыг судлан үзэх, шаардлагатай тохиолдолд эрх зүйн орчин бий болго гэх мэтчилэнгээр иймэрхүү заалтууд бас орсон юм. Үүнийг хэрхэн хэлэлцсэн юм. Би одоо мэдэхгүй. Нэгдүгээр, асуудал энэ байна.

Нөгөө талаасаа бол энэ хийсэн хэлэлцээрүүдийн гарын үсэг зурсны дараа бол энд шалгалт ороод, ингээд шахаж ажиллаж байгаа нь бол буруу биш шүү дээ. Хамгийн гол нь энэ шахаж ажиллаж байгаа ажлыг нэг том хэлэлцүүлэг болгочхоод орхичихмооргүй байгаа юм. Одоо миний 2018 онд ахалж ажилласан 274 хуудас энэ материалыг нийтдээ 100-гаад хүн оролцсон, 100 нарийн мэргэжилтнүүд, дээрээс нь энэ төрийн бус байгууллагууд, энд гудамжинд жагсдаг, үүнийг шахдаг хүмүүсийг бүгдийг нь оруулж оролцуулсан учраас энэ болгоныг детальчилж ёстой нөгөө саяын энэ Баярцогт энэ тэр хэдэн хүмүүсийн хэлж байгаагаар яг ний нуугүй өгүүлбэр, цэг, таслал болгоноор нь ярилцаж, засаж залруулахаа ярихгүй бол сэдэв, сэдвээс нь ингэж цөмлөж аваад ярих юм бол өөрөө энэ утга багатай болоод байгаа юм.

Сая Н.Алтанхуяг сайд ч ярилаа. 2013 онд Сангийн сайд Улаан, Уул уурхайн сайд Ганхуяг бид 3 шалгалт хийсэн. Гурвуулаа 3 сайдын тушаал гаргаад, энүүгээр 1,8 тэрбум долларын зөрчил зөвхөн 2010-2012 оны гуравхан жилийн зөрчил илрүүлсэн. Тэгээд сангийн анхан шатны баримт үзэхээр үзүүлдэггүй юм байна билээ шүү дээ. Тэр

үед одоо 5 контейнер ч билүү, хэдэн контейнер ч билээ бүр Сингапур руу, Хонг Конг руу ачиж зугтаасан хүртэл тохиолдол гарсан шүү дээ. Тэгэхээр үүнийг ийм, ийм нарийн юмнуудыг ярьж, тэр анхан шатны баримт энэ тэрийг нь үзэж, тэгээд яг хаанаа алдсан байна, ямархуу зүйл хийсэн байна гэдгийг нь ингэж ярьж шийдвэрлэх ёстой. Түүн дотор чинь хөрөнгө оруулалтын зээл авчхаад урсгал заалттай тэр Рио Тинто биш буюу Айвенхоугийн хүүгийн зардал тэгээд л Хятадад байгаа одоо бусад зардлууд ингээд үзэх юм бол энд чинь бид маш их нарийн юм гаргаж ирсэн шүү дээ. Тэгээд үүнээс чинь цочрол авангуутаа Сайханбилигийн Засгийн газрыг шахаж оруулаад Дубайн гэрээд аваачаад, Дубайн гэрээнд нийтдээ Дубайн гэрээ чинь нийтдээ 75 зүйлийн 30-ийг нь бол ойлголцож болмоор байгаа юм. Нийтдээ 22 заалтыг бол дахин нарийвчлан хэлэлцэх шаардлагатай. Ийм хачин юм хийчхээд, хүрч ирээд, тэгээд үүнээс чинь болоод бид чинь ТЭЗҮ-гийн үндэслэлээ 2010 оныхоо техник үндэслэлээ үгүй хийсэн гэх мэтчилэнгээр энэ Дубайн гэрээний 4.3-ын "а", "б", 4.4, 4.5, 5.6-г нь ингээд маш нарийн заалтуудыг засаж сайжруулах ёстой л доо.

Нөгөө талаасаа бол энэ гадна, дотнын энэ зөвлөх компаниудыг маш анхааралтай орохгүй бол хувьцаа эзэмшдэг компани манай Засгийн газарт зөвлөгөө өгч болохгүй. Би эртээд тэрийг хэлсэн, ахиад ч тэрийг хэлчихье. Миний бие бол 2018 оноос одоо ажиллаж байхад Коннекс гээд олон улсын компани Германы Засгийн газрын тусламж жи 7-гоор энэ хөгжиж байгаа орнуудыг одоо ТЭЗҮ буруу, зөрүү эзэлсэн зүйлийг нь засаж өгье гээд жи 7-гийн гарсан шийдвэрээр мөнгийг нь тэндээс гаргуулаад маш том зөвлөгөө өгсөн. Тэр үед энэ Занданшатар Хэрэг эрхлэх газрын дарга байсан. Тэгээд Занданшатарт энэ материалыг бүгдээрэнг нь өгсөн. Тэгээд энэ бол дараагийн хэлэлцээрийн бас гол зэвсэг болсон гадаадын зээл тэр дэлхийн нэр хүндтэй компанийн төлөөлөл хүрч ирээд манайд зөвлөгөө өгсөн. Тэр бол ямар нэгэн ашиг сонирхлын зөрчил байхгүй. Харин ч энд гэрээг шүүмжилдэг зарим талаар нь засаж залруулахын төлөө тийм хүмүүс оролцож.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: Дууссан байна. Дараа нь Д.Дэмбэрэл дарга.

Гэрч Д.Дэмбэрэл: Саяын нэг тавигдсан асуудалд бас жаахан тодорхой хариулчихъя гэж бодож байна. Энэ ер нь тухайн үедээ Улсын Их Хурал, Засгийн газрын байр суурь нэгдмэл байгаагүй юм байгаа юм байна шүү дээ гэсэн тийм буруу ойлголт нийгэмд явчих вий. Энхбаяр Ерөнхийлөгч 2 өдрийн өмнөх хуралдаан дээр бас үүнийг бол бүтээгдэхүүн хуваах гэрээгээр л явах байсан юм. Энэ 34, 50 гэдэг бол ерөөсөө юу юм гэсэн байдалтай хандсан юм. Тэгэхлээр үүнийг ингээд Ерөнхийлөгч нь нэг байр суурь, Ерөнхий сайд нь, ер нь 50, 34 хувь гэдэг чинь буруу юм шүү дээ. Улсын Их Хурлын дарга нь үүнийг ер нь тулгаад хүлээлгэчихсэн юм байна шүү дээ гэж ойлгогдохоор. Энэ чинь буруу шүү дээ Баяр дарга аа.

Бид нар 40 дүгээр тогтоолыг 2008 онд гаргасан юм. Тэр тогтоол дотор энэ 2 хувилбар явж, сонголт хийгээд ир ээ гээд заачихсан шүү дээ. Энэ 3 дугаар заалт энэ 34 хувьтай одоогийн энэ хуулийн заалтыг сонгох уу, бүтээгдэхүүн хуваах гэрээ байгуулах замаар үүнийг явуулах уу гэж. Бүтээгдэхүүн хуваах гэрээний тухай асуудал бол манай Содном даргын л яриа. Үүнийг бид нар аваад яриад байх юм. Гэтэл Засгийн газар хуульд дахин өргөн мэдүүлэхдээ 34 хувьтайг нь сонгож авч ирж бид нар Улсын Их Хуралд оруулсан шүү дээ. Энэ чинь Засгийн газрын өргөн барьсан 34 хувийг нэмэгдүүлэх, 50 хувьд хүргэх асуудлын талаар Баяр дарга аа бид нар ҮАБЗ дээр маш

тодорхой тохирсон. Бид 3-ын гарын үсэгтэй ҮАБЗ-ийн 2009 оны 2 сарын 19, дахиад танай 51 хувьд хүргэх гэдгийг чинь хүлээж авахгүй гэж байна аа гэж Ажлын хэсгийн ахлагч Зоригт асуудал тавьсан байна гээд дахиж хуралдаад 3 дугаар сарын 2-ны өдөр бид 3 ярилцаад, 51-ийг хүртэлх хувийг Монголын тал цаашдаа эзэмших асуудал зөв гээд гарын үсгээ зурчихсан. Үндэсний аюулгүй байдлын 2 зөвлөмж байж байгаа.

Ингээд үүний дараа Засгийн газар 3 сарын 4-нд байна уу, 2 дахь хувилбар өргөн барьсан, 34 хувь чинь байж байсан шүү дээ. Ингээд сонголт хийгээд ирэхээр бүтээгдэхүүн хуваах гэрээгээ больё гээд 34 тэрнийг нэмэгдүүлэх ҮАБЗ-ийн шийдэл дээр асуудлаа шийджээ гээд, ингээд энэ асуудал бол ямар ч маргаан байхгүй. Монгол төрийн Ерөнхийлөгч, Ерөнхий сайд нь, Улсын Их Хурлын дарга нь 34 хувь дээр үүнийг 51 хувь хүргэж нэмэгдүүлэх асуудлыг гэрээнд тусгахыг хэлэлцэнэ гэж хатуу тохирсон юм байгаа юм. Ингэж байр сууриа нэгтгэсэн юмаа одоо задлах хэрэггүй. Монголын ард түмний өмнө бид 3 яг нэгдмэл байр суурьтай орсон, одоо асуудал бэрхшээлтэй болоод ирэхээр энэний 34 хувь дээр битгий одоо дутагдлаа чих ээ гэж би хэлж байгаа шүү дээ. 34 хувийн менежментийг хийж чадаагүй байхгүй юу.

Тэгэхлээр энэ нэгдмэл байр суурийн асуудлыг би Түр хорооны гишүүд, хуралдаан даргалагчийн зүгээс түрүүчийн хурлын протоколд нэгдмэл байр суурьтай байжээ. Тэгээд 57 дугаар тогтоолыг гаргажээ гэж тогтсон гэж үзэж байгаа. Баярлалаа.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: Дараа нь шинжээчид ҮАБЗ-ийн 2009 оны 2 сарын 19-ний зөвлөмж байх юм бол дэлгэцэн дээр гаргаарай. Дараагийн хүн 8 номерын микрофон. Даваасүрэн гишүүн.

Гэрч Ц.Даваасүрэн: Баярлалаа. Тэгэхээр хэдүүлээ одоо жоохон бодитойдуу л ярья. Өнгөрсөн юмыг эргээд өөрчлөх гэж байхгүй. Тэгэхээр энэ 34 хувийг та нар яриад байна шүү дээ. 34 хувь гэдэг чинь Засгийн газрын 2009 оны 3 сарын 4-ний өдөр Их Хуралд өргөн мэдүүлсэн санал дээр байж байгаа. Дэмбэрэл дарга бас тэрийг сая санууллаа шүү дээ. Засгийн газрын саналаа оруулж ирсэн гэж. Тэгэхдээ хууль хэлбэрээр оруулаад ирсэн байхгүй юу. Одоо би та нарт уншиж үзүүлье. Ер нь энэ дэлгэц дээр гаргачхаж болохгүй юм уу? Тэр Засгийн газрын оруулж ирсэн саналыг нь, Монгол Улсын хууль гээд, орд ашиглах тухай гээд хууль оруулж ирсэн байхгүй юу. Бид нар тогтоол болгож өгсөн байхгүй юу. Хууль болчихсон бол энэ чинь өшөө аюултай байх байсан байхгүй юу. Нэгдүгээрт. Үүний 2 дугаар заалтаар, Оюу толгойн ордын тусгай зөвшөөрлийг эзэмшигчийн төрийн эзэмших хувьцааг 34 хувиар тогтоосугай Засгийн газрын санал 3 дахь нь. Цаашид төрийн эзэмшлийн тухай нэмэгдүүлэх асуудлыг хөрөнгө оруулагчаар тохиролцон шийдвэрлэхийг Засгийн газарт үүрэг болгосугай. Үгүй ээ, өөрөө ийм санал оруулж ирсэн шүү дээ. Одоо тэрнийгээ 50-иас доошгүй болго гэснийг хуульд байгаагүй гээд ингээд байх юм.

Засгийн газрын оруулж ирсэн санал хэдүүлээ бүүр ингээд бодитой ярья. Түүнээс биш одоо энэ өнгөрсөн алдаагаа зөвтгөх гэж ингэж ярьж болохгүй шүү дээ. Тэрийг нь гаргачих. Ингээд энэ дээр Засгийн газар, үүнийг жишээлбэл одоо АМНАТ-аар солих байсан юм шиг. Тэр үед хууль байгаагүй. Гэхдээ Засгийн газар 8 сард 3 хууль оруулж ирж өөрчилсөн. Ингэхдээ оруулж ирж болох л байсан. Тэр 16 онд оруулж ирэх хэрэггүй байсан. 21 онд оруулж ирэх хэрэггүй байсан байхгүй юу. Тэр 3 хуультайгаа хамт оруулаад ирж болох л байсан шүү дээ. АМНАТ-аар сольё гээд л. Тэгээгүй л байхгүй юу даа өнөөдөр. Тэгэхээр бодитой л ярья хэдүүлээ. Тэр үед одоо

гэнэтийн ашгийн татварын 68-ыг байхгүй болгосон алдагдлыг ирээдүйд тооцох гээд ингээд 3 хууль өөрчлөөд ингээд явчихсан. Тэгэхээр бид нар энд хамгийн гол одоо цаашдаа зээлд гай болсон юм чинь одоогийн өнөөдрийн яриад байгаа тэр хувь нийлүүлэгчдийн гэрээ чинь байхгүй юу. Тэгэхээр би Оюу толгойн ашиглалтыг сайжруулах түр хороог ахалсан. Тэр хүрээнд бид нар энэ үнэтэй зээлээр авсан байсан 34 хувийг чинь хүчингүй болгосон. Бат-Эрдэнэ, Болорчулуун, Тэмүүлэн бид 4 тэр Засгийн газартай хамтарсан ажлын хэсэгт орж хэлэлцээр хийж энэ Рио Тинто Оюу толгойтой жишээ хийж байж, бид нар 34 хувийн зээлийг хүчингүй болгосон. Дараа нь хүчингүй болгосон юм бол Дубайн гэрээг хүчингүй болгох шийдвэрийг Түр хорооны тогтоол гарсан. Их Хурлын 103 дугаар тогтоол гарсан. Дубайн гэрээг хүчингүй болгох гэж.

Тэгэхээр энэ Хувь нийлүүлэгчдийн гэрээ чинь л энэний гай гэж ярьж ирсэн байхгүй юу. Хувь нийлүүлэгчдийн гэрээний 8.8-д байна шүү дээ. Гуравдагч этгээдээс зээл авч болно гэж байж байгаа юм. Энэ чинь одоо тэр Дубайг авах гол суурь болчихсон байхгүй юу. Хувь нийлүүлэгчдийн гэрээний 10.5-д байж байгаа юм. Хувьцааг барьцаалж болно гээд. Ингээд 15 банканд нөгөө хувьцаагаа барьцаалчихсан гэсэн үг шүү дээ. Тийм учраас бид нар тэр Дубайн гэрээг хүчингүй болго гэдэг чинь үүнийг бас хувь нийлүүлэгчдийн гэрээг хүчингүй болгох ёстой шүү. Их Хурлаар хэлэлцээгүй шүү гэдэг асуудлыг бас хөндсөн юм. Энэ өөрөө бас нэлээн ноцтой асуудал гэх мэтээр бид нар энэ хамгийн алдагдалтай болгоод байгаа юм, юу вэ гэдгүүдийг л бид хэлэлцдэг байсан. Энэ 6 хувийг зардлаас тооцно гээд байгаа шүү дээ. Менежментийн 6 хувийг энэ чинь байхгүй юу. Тэр хөрөнгө оруулалтын гэрээг одоо зөв байсан гээд байна шүү дээ. Үгүй ээ, энэ 6 хувийг зардлаас тооцно гэдэг чинь юу гэсэн үг юм. Үгүй ээ, энэ чинь удирдлагын багийн 6 хувь шүү дээ. Зардлаа өсгөхийн төлөө ажилладаг удирдлагын баг байж болох уу? Тийм учраас зээл аваад зардлаа өсгөөд байгаа байхгүй юу. Та нар одоо ингээд алтны үнэ 4 дахин өсөөд, зэсийн үнэ 2,6 дахин өсчихөөр.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: Улсын Их Хурлын гишүүд яг энэ мөчид нэгдсэн чуулган дээр санал хураалт явж байна. Тэгэхээр та бүхэн маань санал хураалтад яаралтай ороод ир. Одоо 2 хууль эцэслэн батлагдах юм байна. Дараагийнх нэмэлт 8 номерын микрофон нэмэлт нэг минут.

Гэрч Ц.Даваасүрэн: Тэгээд одоо ингээд та нар хараарай. Алтны үнэ 4 дахин өсөөд, зэсийн үнэ 2,6 дахин өсчихөөр монголчууд нөгөө ноогдол ашгаа авах орлогын албан татвар төлөх бололцоо гараад ирдэг байхгүй юу. Тэгэхээр эд нар яаж байна вэ? Нэмээд зээл авчаж байгаа юм. 2021 онд 103 дугаар тогтоол манай түр хорооны шийдвэр гараад нэмэлт зээл авахгүй гэсэн. Аваад л байна шүү дээ төрөөс давчхаад л байна шүү дээ. Тэр Дубайн гэрээг ярилаа. Дубайн гэрээ чинь ерөөсөө Дубайн гэрээний чинь гол асуудал, хувь нийлүүлэгчдийн гол асуудал чинь тэр зээлийн хүүг нь тогтоогоод гуравдагч этгээдээс одоо зээл авч болно гээд хувь нийлүүлэгчдийн гэрээний тэр менежментийн төлбөрийн асуудлууд. Тийм учраас бид нар хувь нийлүүлэгчдийн гэрээг энэ хүчингүй байх ёстой гэж үзсэн байхгүй юу. Одоо өнөөдөр бид нар зардлаа нэмэгдүүлдэг менежментийн багтай ажиллаж байгаа тохиолдолд яаж дахиад зээл авахгүй байх юм бэ? Энгийг цэгцлэх ёстой шүү дээ. Үгүй ээ, ийм баг дэлхийд байдаг юм уу? Зардлаа нэмэгдэхээр нь удирдлагын багийн цалин өсөөд байдаг.

Тэгэхээр энэ бүгдийг засах тухай асуудлыг бас бид нар ярихгүй бол болохгүй. Тийм учраас энэ хувь нийлүүлэгчдийн гэрээн дээр чинь энэ бүгд байна. Энэ зээл авч байгаа асуудлууд, гуравдагч этгээдээс авч байгаа асуудлууд, менежментийн төлбөр, хүүгийн асуудлууд. Тийм учраас энэ хөрөнгө оруулалтын гэрээтэй зэрэгцүүлээд түрүүн экспертийн дүгнэлт байна шүү дээ. Их Хурлаас зөвшөөрөлгүйгээр хувь нийлүүлэгчдийн гэрээ байгуулсан гэдэг асуудал. Үүнийг бид нар шийдэх ёстой. Тэгэх юм бол энэ Дубайн гэрээний асуудал энэ бүгд чинь давхар явна. Ер нь Дубайн гэрээ бол шүүхийн шийдвэр гарчихсан шүү дээ. Хууль зөрчсөн гээд. Ерөнхий сайд захирамжаараа хийсэн байна, хууль зөрчсөн гээд. Дубайн гэрээ бол энэ муу гэрээг бүүр муу болгосон байхгүй юу. Сая харин Баярцогт тэрийг эсэргүүцсэн юм шиг байна. Үгүй ээ, нэгнийхээ үнэн, зөвийг нь бол яриад л явах ёстой. Бурууг нь яриад л явах ёстой. Тэр нь дургүйцээд, үзэн ядаад байх юм байхгүй. Би энэ улсуудтай хувь хүнийхээ хувьд муу юм байхгүй. Хамгийн гол нь л энэ Оюу толгой гэдэг юмны хөрөнгө оруулалтын гэрээ ашиггүй болоод зээл төлдөг компани болчихсонд л үүнийг л хэлсэн.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал:
Э.Болормаа гишүүн асуултаа асууя.

Хянан шалгах түр хорооны гишүүн Э.Болормаа: Өнөөдөр С.Баяр Ерөнхий сайд маань сонсголд хүрэлцэн ирлээ. Цөөн хэдэн хүнийг эс тооцвол манай үе, үеийн төрийн удирдлага, шийдвэр гаргагч нар иргэдээ хүндэтгээд хүрэлцэн ирсэн байна. Гэтэл яагаад энэ 3 өдөр Рио Тинто компанийн эрх бүхий захирлууд ирсэнгүй вэ? Өнгөрсөн 7 хоногт Рио Тинто Монголиа компанийн захирал Амаржаргал энэ Төрийн ордонд Ерөнхий сайдын Бодлогын зөвлөлийн хуралд оролцоод л явж байсан шүү дээ. Манай Түр хороо дуудахаар ордон аюулгүй байна гээд л байдаг. Энэ 7 хоног зугтаад л гадагшаа явсан байна билээ. Ер нь бол Амаржаргал байтугай цаадах гадаад дахь захирлууд нь ирэх ёстой. Хэрвээ Рио Тинто компанийн Америк дахь Кенокод коппер уурхайн талаар Синетхирен явж байсан бол захирлууд нь оролцоод л сууж байх байсан. Синетхирен гэдэг чинь манайхаар энэ яг Улсын Их Хурлын сонсгол шүү дээ. Аль ч ардчилсан улсын парламентад байдаг л механизм. Хамгийн сүүлд 2020 онд Австрали улс дахь Рио Тинтогийн уурхай дээр Соёлын өв устгасан талаар сонсгол явахад Рио Тинтогийн хамгийн том захирал нь тэнд очоод л сууж байсан. Яагаад манай Монгол Улсын парламентыг үл хүндэтгээд байгаа юм. Монгол дахь Амаржаргал захирал нь хүртэл ирэхгүй байгааг бодвол би энэ Амаржаргал захиралд цаашаа өөрөө хэлээд байна л гэж бодоод байна. Өө ийшээ ирэх хэрэггүй ээ, манай энэ хэд бараг хэрэлдээд л байж байг гэж хэлдэг юм уу хаашаа юм. Яах вэ ах нар маань дотроо жоохон хэрэлдэж, маргалдаж, мэтгэлцэх зүйл байлгүй л яах вэ. Алдаа оноотой ч эд нар маань манай Монголын талын л одоо манай ах нар юм даа. Эдний алдаа, оноо бол үнэндээ манай Монгол Улсын алдаа, оноо болж үлдэнэ. Нэг хувь хүнийгээ бид нар одоо энд цоллоод суух гэж ирээгүй. Нэгэнт цаг хугацааг бид нар одоо ухрааж болохгүй юм чинь, урагшаагаа хараад гэрээгээ засах тал дээр анхаараад бид нар бол хүчээ нэгтгээд явна. Та нар энэ дээр огт эргэлзэх зүйл байхгүй. Монголчууд нэгдэх үедээ нэгдээд явна. Харин танай хувьд бол монголчуудын тархи угаах, хагаралдуулах технологи явуулсан нь бол баримтаар нотлогдсон. Нөгөө Баракуда яах вэ, 2018 онд явсан. Үргэлжлүүлээд одоо яг та нар юу хийж байгаа, сая хавар танай Пи ар хариуцсан захирлууд, менежерүүд Э.Хонгорзул, Б.Дашням нар Засгийн газрыг огцруулах жагсаалыг дэмжээд, зохион байгуулалтад энэ сошиалаар оролцсон шүү дээ. Би баримттай ил тод зүйл ярьж байгаа шүү. Рио Тинто манай Монгол улсын талын улс төрчдөд нөлөөлөх ажиллагаа хийсэн нь нотлогдсон юм чинь нөгөө талд нөлөөлөлд

орсон хүн байна аа даа. Энэ болгоныг бид нар тодруулахын тулд та бүхнээс дахин асууя Мөнхсүх захирал аа. Рио Тинто болон Оюу толгой компаниар дамжин яг Монголын ямар ААН, ТББ иргэдэд хэдий хэмжээний мөнгө.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: Э.Болормаа гишүүний асуултад хариулья. 12 номер Мөнхсүх захирал.

Гэрч С.Мөнхсүх (Оюу толгой ХХК): Би Э.Болормаа гишүүний асуултад хариулахыг хичээе. Би түрүүн хэлж байсан Оюу толгойн төлөө ТУЗ-д 3 жил болсон. Оюу толгойн гүйцэтгэх захирлын ажлыг аваад хараахан ажилдаа ороогүй байгаа, гэрчээр дуудагдсан ирсэн, одоо өөрт байгаа мэдээллээ илэн далангүй хуваалцъя гэж байгаа. Тэгээд хажуугаар нь бас одоо Оюу толгойн хамт олноо бас төлөөлж хийж байгаа. Рио Тинто компанийг бол одоо би ганцаараа 60 мянган хүнтэй компанийг төлөөлж чадахгүй ээ. Би хариулна аа, болно. Амаржаргал захирал бусад улсууд яасан бэ гэдэг дээр угаас Амаржаргал захирал танд өөрөө хариугаа Түр хороонд бол өгсөн байх. Хувь хүний асуудал учраас би тэрэн дээр хариу өгөх боломжгүй.

Хоёрдугаарт, миний мэдэж байгаагаар Оюу толгой компани ч байна уу, Рио Тинто компани ч байна уу, ямарваа нэгэн байдлаар төр, сонгууль, ялангуяа одоо төр засгийг таны хэлж байгаагаар унагаах арга хэмжээнд оролцсон гэдэг асуудлыг няцаамаар байна. Миний энэ төсөлд оролцож байсан, энэ компанид ажиллаж байсан түүхэнд бол хэзээ ч байгаагүй. Бусад компаниуд ямар төлбөр тооцоо хийдэг вэ, хэвлэлтэй холбоотой яадаг вэ гэдэг дээр бол надад тэр баримт нь одоо байхгүй байна. Тэрийг лавлаж асуугаад өөрт чинь танилцуулья, хариулья. Угаасаа манай компани хаана юу зарцуулж байгаа нь их нууц биш шүү дээ Болормаа гишүүн ээ. Тэгэхлээр тэрэн дээр би бол хариу өгнө гэж хэлж болж байна.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: Э.Болормаа гишүүн тодруулья.

Хянан шалгах түр хорооны гишүүн Э.Болормаа: Би нэр дурдаж одоо танд баримттай хэлж байгаа шүү. Э.Хонгорзул, Б.Дашням Засгийн газрыг огцруулах жагсаалд сошиал дээр идэвхтэй зохион байгуулалтад орсон. Үүнийг тусдаа ярьж болно. Миний дараагийн тодруулах асуудал таныг одоо энэ материалыг өгнө гэж ойлголоо. Тэгэхээр энэ Түр хорооны гишүүд үүнийг дараа нь шаардах болно. Баярлалаа.

Дараагийн асуулт бол энэ шинжээчдийн дүгнэлтээр энэ хувь нийлүүлэгчдийн гэрээ хуульд нийцээгүй гэж үзсэн байна. Рио Тинто компанийн талаас энэ хуулийн багийн дүгнэлт байна уу. Энэ чинь одоо ийм том компанийн хувьд бол яг энгийн анхан шатын Дюдиленденс шүү дээ. Тэгэхээр энэ дүгнэлтээ хийсэн үү. Нөгөө талаар мөн одоо Монголын талаас Засгийн газрын зүгээс яг энэ гэрээ эрх зүйн асуудал хариуцсан ажлын дэд хэсгийн даргаар ажиллаж байсан Солонгоо дэд сайдаас мөн асууя. Энэ хуульд нийцээгүй гэдэг зүйл дээр та бүхэн дүгнэлт хийж байсан уу. Цаашид яах ёстой гэж үзэж байна.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: Солонгоо дэд сайдаас эхэлье. 1 номерын микрофон.

Гэрч Б.Солонгоо: Та бүхэнд энэ өглөөний мэндийг хүргэе. Э.Болормаа гишүүний асуултад хариулъя. Тэгээд ер нь бас яг Оюу толгой төсөлтэй холбоотой их олон жилийн үүссэн маргаанууд байдаг. Үүний нэг нь бол яалт ч үгүй татварын маргаан байгаа. Тэгээд татварын маргаан бол бид нарын хувьд бас 2013 оноос хойш Оюу толгой компанийн үйл ажиллагаа эхэлснээс хойш л үргэлжилж байгаа маргаан байгаа. Тэгээд энэ татварын маргаантай холбогдуулаад Гадаадын хөрөнгө оруулагч тал болох Рио Тинто компани, Оюу толгой компани болон Засгийн газар хооронд үүсдэг маргаантай холбогдуулаад мэдээж бид нар бол 2020 онд ажлын хэсэг ажиллаж байхдаа бол нэлээн нухацтай судалж байсан. Тэгээд Тэрбишдагва гишүүнээр бас ахлуулсан ажлын хэсгийн гаргасан дүгнэлт маш өргөн цар хүрээтэй байдаг. Тэгээд анхаарах ёстой асуудлууд гээд. Тэгээд Засгийн газрын ажлын хэсэг бол тухайн үед 2019 оны 92 дугаар тогтоолыг хэрэгжүүлж ажилласан. Тэгээд энэ ажил дээр бол бас энэ Оюу толгой төсөлтэй холбоотой суурь гэрээнүүдийн хэрэгжилтийг сайжруулах, ялангуяа Дубайн гэрээг хуульд нийцүүлэх гэсэн чиглэл өгчихсөн байсан. Тэгээд мэдээж бас энэ шинжээчдийн дүгнэлттэй холбоотой цаашдаа бас асуудлууд яригдах байх. Бид нарын хувьд бас зайлшгүй анхаарах ёстой асуудал. Өнөөдөр ингээд энэ асуудлуудыг хэлэлцээд урагшаагаа хараад яах ёстой вэ гэдэг дээр мэдээж ярилцъя гэж байна. Тэгэхлээр бид нарын хувьд 2021 онд бас Рио Тинто компанид албан бичгээр ч гэсэн санал өгч байсан. Ер нь энэ Оюу толгой төсөлтэй холбогдуулаад байгуулсан гэрээний хэрэгжилтийг бүхэлд нь дүгнэе. Яг 2009 онд, 2011 онд ямар төсөөлөлтэй байсан юм. Өнөөдөр нь яаж өөрчлөгдөөд байгаа юм бэ. Тэгээд мэдээж би бол хуульч хүний хувьд аливаа гэрээ бол эрсдэлийг хуваарилдаг механизм гэж үздэг. Тэгээд гэрээ хэлэлцээний чиглэлээр бас мэргэшсэн хуульчийн хувьд бол энэ гэрээ бас энэ хөрөнгө оруулалтын гэрээ болон хувь нийлүүлэгчдийн гэрээ эрсдэлийг бас тэнцвэртэй хуваарилсан уу, одоо энэ бас шударга хуваарилсан уу гэдэг асуултад бол үгүй гэж хариулна. Тэгэхлээр энэ бол ялангуяа хөрөнгө оруулалт. Энэ гэрээ бол талуудын үүрэг хариуцлагыг бас маш тэнцвэргүй хуваарилсан. Энд бол Монгол Улсын Засгийн газар л үүрэг хүлээсэн байгаа. Түүнээс Оюу толгой компани гэрээний нөгөө тал болж байгаа компани бол үүрэг бараг хүлээгээгүй. Ер нь бол уул уурхайн үйл ажиллагаа явуулна гэдэг заалт байдаг шүү дээ. Тэгэхлээр эрчим хүч, зам тээвэр, төмөр зам гээд дэд бүтэцтэй холбоотой бас яг үүрэг хүлээсэн заалтууд байдаггүй. Өнөөдрийг болтол БНХАУ-аас эрчим хүчээ импортлоод л жилд 120, 130 сая ам. долларын төлбөр төлөөд л явж байгаа. Тэгэхлээр би бас сая Баярцогт гуайн хэлсэнтэй бол санал нийлэхгүй. Хөрөнгө оруулалтын гэрээ бол сайн гэрээ болсон. Бид нар урагшаагаа харах ёстой гээд, тэгээд 34 хувиас бүх юм боллоо гэж бас бид нар хэлж болохгүй ээ. Яагаад гэхлээр энэ гэрээ чинь өөрөө бүхэлдээ бас энэ талуудын хамтрах харилцааг зохицуулж байгаа гэрээ маань өөрөө тэнцвэргүй, шударга бус, хэт нэг талыг барьсан учраас бодит байдал дээр маш их хүндрэл үүсдэг юм.

Тэгээд үе, үеийн Засгийн газар, төрийн албан хаагчид бол энэ гэрээний хэрэгжилт дээр анхаарч ажилласан. Тэгэхлээр Баярцогт гуай бас энэ дээр манай Засгийн газрууд муу ажиллалаа, гэрээгээ хэрэгжүүлэхэд анхаараагүй гэж бас хэлж болохгүй ээ. Манай төрийн албан хаагчид бол үүн дээр маш сайн ажилладаг. Татварын байгууллагууд болон мөн холбогдох төрийн байгууллагууд маш сайн ажилладаг. Тэгээд энэ дээр одоо цаашдаа яах вэ гээд, мэдээж бид нар ярих ёстой. Тэгэхлээр цаашдаа мэдээж дүгнэлтүүд бол гарна. Хамгийн гол асуудал нь бид нар гэрээнийхээ хэрэгжилтийг бүхэлд нь дүгнээд, өөрчлөх шаардлагатай зүйлээ өөрчлөх хэрэгтэй. Үүнээс ерөөсөө айгаад байх хэрэг байхгүй. Рио Тинто компани ч гэсэн

цаашдаа маргаангүй Монгол Улсад хүлээн зөвшөөрөгдөөд явъя гэж бодвол өөрчлөхөөс өөр аргагүй болчихсон гэдэг дүгнэлтийг бас та нар өөрсдөө дотроо хийж л байгаа шүү дээ. Тэгээд би тодорхой жишээ дурдъя л даа. Яагаад бас шударга бус байгаад байгаа юм бэ гээд би нэмэлт 2 минут авчихъя тэгэх үү.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: Солонгоо 1 номерт нэмэлт нэг минут.

Гэрч Б.Солонгоо: Тэгэхээр яг хөрөнгө оруулалтын гэрээ яагаад одоо болохгүй байна аа гэхлээр, хөрөнгө оруулалтын гэрээн дээр Рио Тинто компани уг нь гарын үсэг зурсан. Тэгэхдээ гэрээний тал биш гэж өөрийгөө үздэг. Гэрээний тал бол Монгол Улсын Засгийн газар. Тэгээд манай хөрөнгө оруулалт хийсэн Оюу толгой компани л байгаа шүү дээ. Тэгээд гол зохицуулж байгаа харилцаа бол ерөөсөө Оюу толгой компанийн төлөх татварын хэмжээг нь тогтворжуулчихсан, татварын орчинтой холбоотой дэлгэрэнгүй заалт оруулчихсан. Үүнээс болоод бид нар 10 гаруй жил маргаантай байгаа. Тэгээд яагаад маргаан үүсээд байдаг вэ гэхээр, маш ойлгомжгүй заалтууд бас байгаа. Тэгээд Рио Тинто компани өөрсдийнхөөрөө тайлбарладаг. Манай Засгийн газар, төрийн албан хаагчид өөрсдийнхөөр тайлбарладаг зүйл байгаа. Англи, монгол орчуулгын зөрүү байдаг. Хамгийн гол асуудал нь зардалд суурилсан маш их хэмжээний татварын хөнгөлөлт, чөлөөлөлт өгчихсөн байдаг. Тэгээд үүнээс гарч байгаа аягүй харамсалтай дүр зураг юу вэ гэхээр, бид нар ингээд дэлхийн хэмжээний том уурхай манай улсад ингээд ашиглалтад орох нь гээд баярлаад байдаг. Том ингээд хөрөнгө оруулагч Рио тинто орж ирлээ гээд баярлаад байдаг. Гэтэл энэ төсөл чинь өөрөө ирээдүйд Монгол Улсад ашгийн татвар төлөх үү гэдэг чинь маш эргэлзээтэй болчихсон. Яагаад гэхээр татварын орчин чинь өөрөө энэ хөрөнгө оруулалтыг хийхээр аягүй өргөн хүрээтэй зохицуулагдаад, хувь хэмжээг нь тогтворжуулаад, хөрөнгө оруулалтын зардалд суурилсан аягүй их татварын хөнгөлөлт, чөлөөлөлт өгчихсөн.

Тэгээд сая бас Тэрбишдагва гишүүн хэлж байна. Зардал нь нэмэгдэх тусмаа угаасаа ингээд асуудал болоод байна. Тэгээд энэ чинь бол зөвхөн ингээд хувь нийлүүлэгчийн зээл аваад, зээл нь нэмэгдээд байгаа асуудал биш. Эргээд манай улсад төлөх татварын хувь хэмжээ бараг ингээд татвар бараг байхгүй болж байгаа байхгүй юу. Тэгэхлээр энэ бол яг манай нөгөө Лондонд үргэлжилж байгаа арбитрын маргааны гол асуудал байгаа Хувь нийлүүлэгчдийн гэрээний хүү одоо зээл гээд энэ чинь бол бас бүгдээрээ ингээд цогц асуудлууд. Тэгээд бид нар одоо ямар сайндаа ингээд татвараа авдаг болох гээд маргаан болоод Лондонд очиж Арбитрт өчнөөн ингээд зардал гаргаад, тэгээд Рио Тинто компанийг ингээд нотлох баримтаа өг, та нар ингээд энэ маргаанд бас оролц гэхээр үгүй ээ, бид нар оролцохгүй, энэ чинь та нарын Оюу толгойтой маргалдаж байгаа маргаан гэж хэлнэ. Бид нар Лондоны бүүр шүүхэд хандаад нотлох баримт өгөөч гээд Рио Тинтог хэлэхээр, Рио Тинто нь -Үгүй ээ бид нар та нарт нотлох баримт өгөхгүй гээд. Тэгэхээр Монгол улсын газар нутаг дээр үйл ажиллагаа явуулж.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: Цаг дууслаа. Дараа нь адилхан асуултыг Мөнхсүх захирлаас асуусан. 12 номерын микрофон.

Гэрч С.Мөнхсүх: Яг тухайн үед Хувь нийлүүлэгчдийн гэрээ байгуулж байх

явцад би оролцоогүй байсан. Сүүлд орж ирсэн. Ер нь ямарваа нэгэн гэрээг зурахдаа Оюу толгой нэг зарчмыг баримталж ажилладаг. Оюу толгой бол Монголын компани Монголын хуульд захирагддаг байгаа. Тэгэхээрээ байгуулагдаж байгаа гэрээ болгоныг тухайн үед нь нэг бол гаднаас авсан хуулийн зөвлөх эсвэл дотоодын хуулийн зөвлөхөөсөө шалгаж, тухайн гэрээ Монгол Улсад одоо хэрэгжиж байгаа эрх зүйн акттай нийцсэн байна уу, үгүй юу гэдэг дээр бол анализ хийдэг байгаа. Яг хувь нийлүүлэгчдийн гэрээтэй холбоотой бол надад тодорхой мэдээлэл алга аа.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: Болормаа гишүүн сүүлийн тодруулга.

Хянан шалгах түр хорооны гишүүн Э.Болормаа: Мөнхсүх захирал аа, та нэг шүүх хурал дээр ирчихсэн юм шиг нэг хуулийн алдаа гаргачих вий гээд л нэг хуульчдаасаа зөвлөгөө авсан юм шиг байна л даа. Ингээд нөгөө алдаа гаргахгүй яриад байгаа чинь бид нарын үндсэн зорилго шийдэл рүү явахад ерөөсөө алдаа тээг болоод байгаа байхгүй юу. Бид нар шийдэл рүү явмаар байна. Энэ юмаа ил тод яримаар байна. Тухайн үед юу ч гэлээ гэж байсан хийж байсан юм уу яасан юм энд чинь хуульд нийцэхгүй байна гэсэн чинь бид нар, Монголын компани, бид нар хуульд нийцэж ажилладаг гээд, одоо үүнийгээ цаашлаад ярьж гээд байна шүү дээ. Тэгэхээр одоо энэ хүрээнд юм уу, биш юм уу. Та нар энэ дээрээ өөрсөд дээрээ маш ноцтой дүгнэлт хийгээрэй гэж хүсмээр байна.

Би С.Баяр Ерөнхий сайд орж ирсэн учир түрүүн Ц.Даваасүрэн гишүүний асуулттай холбоотой нэг тодруулга хэлье. Баяр Ерөнхий сайд аа, Ц.Даваасүрэн дарга сая 34 хувь эсвэл АМНАТ гэдэг энэ том сэдвийг хөндлөө л дөө. Ер нь цаашдаа бид яах ёстой юм бэ. Аль нь дээр вэ гэдэг дээр эерэг, сул талыг нь аль, алийг нь та өөрийнхөө бодлоо бас хуваалцана уу. Мөн С.Баярцогт сайдаас энэ асуулт.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: 9 номерын микрофон, Баяр Ерөнхий сайд.

Гэрч С.Баяр: Түр хорооны сонсголд ирэхдээ би жишээлбэл, өөрийгөө юм уу, Засгийн газраа ерөөсөө ямар ч одоо өө сэвгүй, ямар ч алдаа гаргаагүй гэж хэлэхийн тулд ирээгүй ээ. Ажил хийж байгаа юм чинь алдаа дутагдал элдэв долоон юм гарсан байхыг үгүйсгэхгүй. Ялангуяа Оюу толгойн гэрээ гэдэг бол бид урьд өмнө хийж үзээгүй ийм гэрээ байсан. Бидэнд туршлага мэдлэг Ерөнхий сайдын хувьд надад энэ дээр ихээхэн юм дутаж байсан. Тийм ч учраас би арай хялбар хувилбар юу байна вэ гэдгийг ингэж бодож, Яагаад гэвэл энэ 34-тэй болох дээр заавал зээлийн харьцаанд орж таараад байсан юм л даа. Тэгэхээр энэ зээлийн харьцаанд оролгүйгээр үүнийгээ яаж хийх бололцоо байна вэ гэдэг бол тухайн үед эрх зүйн зохицуулалтгүй, одоо энэ тусгай АМНАТ гэж яриад байгаа нэмэгдсэн АМНАТ-аараа шийдвэл дээр юм болов уу гэсэн итгэл үнэмшил надад төрсөн юм. Тэгээд би тэр дагуугаа явсан. Тэр бол.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: 9 номер нэмэлт нэг минут.

Гэрч С.Баяр: Энэ гэрээ маань жинхэнээсээ хөрөнгө оруулалтын гэрээ болох байсан, нөгөө тал хөрөнгөө орууллаа. Бид нар бол тэр ААН, гадаадаас орж ирсэн хөрөнгө оруулагч ашигтай ажиллаж байна уу, ашиггүй ажиллаж байна уу, хэдэн төгрөг

зарцуулж байна. Тэр нь бидэнд хамаагүй. Авах ёстой АМНАТ-ыг л аваад явах нь одоо ийм том гэрээг туршлага дутуу, анх хийж байгаа ийм нөхцөлд хамгийн тохиромжтой зүйл болох нь уу даа гэж бодсон. Гэтэл нөгөө Японд явсан тухайгаа би албан ёсны айлчлалыг таслаад ирдэг тохиолдол манай түүхэнд анх удаа гарсан байх гэж бодож байна. Энэ чинь айлын урилгаар оччихоод албан ёсны хэлэлцээрийн 3 дахь өдрөөсөө буцаад ирнэ гэдэг бол ноцтой юм гарсан гэж би үзсэн учраас л үндсэн багаа дагуулаад буцаад ирсэн л дээ. Тэгээд бидний схем солигдож байгаа байхгүй юу.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: 9 номер сүүлийн тодруулга.

Гэрч С.Баяр: Бидний бодож байсан схем бол ерөөсөө л энэ одоо яригдаж байгаа тусгай АМНАТ байсан. Гэтэл 34 хувьтай болох болсон. Ингээд схем маань 2 дахь удаагаа өөрчлөгдөж байгаа юм. Бидний схемээр бол миний түрүүний хэлж байсан үр өгөөж бол 53 хувь 74-гүй болбол одоо 70 гаруй хувиар байх байсан. Гэтэл 15 оноос хойш энэ схем чинь бүүр өөрчлөгдчихлөө шүү дээ. Хөрөнгө оруулалтын гэрээ гэж нэрлэхэд хэцүү. Одоо юу хийж байна, хаана юутай ингээд заргалдаад сууж байна, ямар хэлэлцээр хийж байна вэ гэхээр бол хүү тойрсон юм л яриад байгаа байхгүй юу. Энэ бол үндсэн зорилгоосоо энэ Оюу толгойн төслийн суурь нь өөрчлөгдөөд шал ондоо сэдэв рүү яваад орсны шинж. Цаашаа яах вэ гэхээр, эргээд хөрөнгө оруулалтын гэрээ рүүгээ л оруулах бол хамгийн зөв зам байх болов уу л гэж би хувьдаа бодож байгаа юм.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: 10 номерын микрофон Баярцогт сайд.

Гэрч С.Баярцогт: Баярлалаа. Ер нь бол бүгдээрээ дандаа баримт л ярих хэрэгтэй шүү. Би Солонгоо дэд сайдаар ажиллаж байсан хүнийг бол хүндэтгэж байна. Тэгэхдээ ингээд дандаа баримтгүй санаагаа яриад байх юм. Би Улсын Их Хурлын гаргасан 2008 оны 40 дүгээр тогтоолыг ярьж байна. 2009 оны 57 дугаар тогтоолыг ярьж байна. 2019 оны 92 дугаар тогтоолыг ярьж байна. 2021 оны 103 дугаар тогтоолыг ярьж байна. Энэ бол Оюу толгойтой холбогдуулж Улсын Их Хурлаас гаргасан хамгийн гол 4 тогтоол. Энэ дотор хөрөнгө оруулалтын гэрээ, хувь нийлүүлэгчдийн гэрээ хууль зөрчсөн гэсэн нэг ч үг байхгүй. Миний ойлгож байгаагаар бол тэр 2019 оны 92 дугаар тогтоол гаргахад та Хууль зүйн дэд сайдаар ажиллаж байсан байх. Би алдаж байж магад.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: 10 номер нэмэлт нэг минут.

Гэрч С.Баярцогт: Би хариулна, хариулна. Би ингээд ойлгомжтой явуулах гээд байна шүү дээ. Ийм юм болж байна аа. Тэгээд би яг энэ зовлонгуудыг ойлгоод, би 2 удаа өөрөө хууль санаачилж орууллаа шүү дээ. 2011 онд өсөн нэмэгдэх АМНАТ, 2015 онд тусгай АМНАТ ийм гаргалт гарцуудыг нь гаргахгүй. Манайхан нэг ийм юм яриад байгаа байхгүй юу. Бүтээгдэхүүн хуваах гэрээ тэр л чухал гээд яриад байдаг. Тэр хуулиа тэгвэл оруулах ёстой шүү дээ. Гаргалгааг нь гаргаж өгөх ёстой байхгүй юу. Хууль дээр чинь тийм гаргалгаа байхгүй. Одоо бид нар Ашигт малтмалын хуулиа үзэхээр 5.5, 5.3, 5.4-өөр л зохицуулж байгаа юм. 34 хувийг нь ав, 50 хүртэл хувийг нь ав. Тэгэхдээ мөнгө оруул гэчихсэн. Харин сүүлд нь нэмэлт, өөрчлөлт ороод мөнгөгүй

ав аа гэдэг заалт орчихсон. Тэгэхээр бид нар энэ зүйлээ л яг энэ төрийн ой санамжтайгаар ингээд уялдуулаад яваад байх бололцоотой байхгүй юу. Энэ удаа бол би маш боломж гарч байна гэж харж байгаа. Тэр нь юу вэ гэхээр.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: 18-аас сүүлийн тодруулга 2 тодруулга авна шүү дээ.

Гэрч С.Баярцогт: Рио энэ 34-өөрөө явсан ч бид нар энэ нөгөө Онтрэ хэсэг дээр тэр 30 хувь дээрээ тусгай роялти аваад явах боломж нээлттэй байгаа байхгүй юу. Тэрэн дээр нь нэмээд одоо бол Рио өсөн нэмэгдэх роялтийг төлдөггүй юм. Тэрийг Онтрэтэй хэсгээс авах ёстой байхгүй юу. Тэгэх юм бол бид нар бараг 15 хувийн АМНАТ авна. 30 хувь дээр нь тэгэх юм бол одоо ёстой нөгөө зардлын зөрүү гараад байна гэж яригдаад байгаа юм байна шүү дээ. Тэрийг чинь үнэхээр хянах бололцоотой байхгүй юу. Нэг хэсэг дээр нь хувь нийлүүлэгчдийн гэрээ гэж байхгүй. Яагаад хувьгүй болчих учраас хувь нийлүүлэгчдийн гэрээ гэж байхгүй. Нөгөө Онтрэ чинь манай хөрөнгө оруулалтын хуулийн шаардлагыг хангаж чадахгүй байгаа учраас хөрөнгө оруулалтын гэрээ байгуулж чадахгүй. Тийм учраас яг монголын зүгээр ААН шиг л татвараа төлнө гэсэн үг. Хүчин төгөлдөр бүх татварыг төлнө гэсэн үг. Яг ингэнгүүт хажуу талд нь 70 хувьтай байгаа Оюу толгой ХХК.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: Таны цаг дууссан байна. 2 тодруулга авчихсан байгаа шүү. Жаргалан гишүүн асуултаа асууя.

Хянан шалгах түр хорооны гишүүн Б.Жаргалан: Оюу толгойн гэрээг байгуулсан Монгол Улсын Ерөнхий сайд асан Баяр гуайгаас асууя. Та болохоор гэрээний бүх учир дутагдал нь энэ Монгол Улсын талд ноогдох 34 хувиас улбаатай гэсэн зүйл яриад байгаа. 34 хувийг бид анх санхүүжүүлэхдээ энэ хувьцааны санхүүжүүлэлт гэж орж ирсэн. Тэгээд 34 хувьд ноогдох өр 1,4 тэрбум, үндсэн зээл, хуримтлагдсан зээлийн хүү 800 сая доллар, 2,3 тэрбум долларын өрийг 2021 онд Улсын Их Хурлын 103 дугаар тогтоол гараад, улмаар энэ өр тэглэгдсэн байгаа. Өнөөдөр яригдаад байгаа Оюу толгой ХХК дээр бий болчихсон байгаа зээл болон зээлийн хүүгийн үлдэгдэл 18,7 тэрбум ам доллар бол энэ хувь нийлүүлэгчийн зээл гэдэг тусдаа зүйл байгаад байгаа. Тэгэхээр энэ яагаад ийм том өр төлбөр үүсчэв гэдэг дээр 2 асуудал байгаад байгаа юм.

Нэгдүгээрт, та бол ТЭЗҮ батлагдах боломжгүйгээр гэрээ байгуулчихсан гэж түрүүн хэллээ. Тэгээд ТЭЗҮ ерөөсөө анхнаасаа тийм ойлгомжтой батлагдаагүй байгаад байгаа учраас энэ зардлын хэтрэлт явсан. Тийм учраас Рио Тинто-гийн оруулж байгаа одоо тэр зээлийн хөрөнгө оруулалт нь бол ингээд нэмэгдчихээд байгаа нэг явдал байгаад байгаа юм. Тэгэхээр анхнаасаа гэрээндээ та яагаад энэ хөрөнгө оруулагч тал ийм өндөр хүүтэй зээлээр хөрөнгө оруулалтаа санхүүжүүлнэ гэдэг зүйлийг хүлээн зөвшөөрсөн бэ гэдэг нэгдүгээр асуудал.

Хоёрдугаарт, 40 дүгээр тогтоол 2008 онд батлагдсан. 57 дугаар тогтоол 2009 онд батлагдсан. Тэр хугацаанд та МАН-ын дарга байсан, Ерөнхий сайд байсан. Тэгэхээр Улсын Их Хурал ийм ойлгомжгүй тогтоол батлагдсаны улмаас би бол ингээд ийм гэрээ байгуулчихсан гэж хэлээд байгаа. Тэгэхдээ та тэгвэл олонхын бүлэг дээрээ өөрийнхөө намын нөхдүүд дээрээ тэр улс төрийн зөвшилцлийг бас үүсгэж чадаагүй

байгаад байна шүү дээ. Ерөнхий сайдын хувиар та Улсын Их Хурлын тогтоол шийдвэрийг биелүүлэх ёстой байсан. Гэтэл тийм зүйл бас харагдахгүй байгаад байна. Мөн Улсын Их Хурлын тогтоолд бол гэрээг хуульд нийцүүлэн байгуулна гэсэн байсан. Сая ингээд өсөн нэмэгдэх АМНАТ-ын асуудал яригдаад байна л даа. Гэтэл тухайн үед бол бас ямар хууль, эрх зүйн орчин үйлчилж байсан бэ гэхлээр 2006 онд батлагдсан гэнэтийн ашгийн татвар хүчин төгөлдөр байсан. Гэнэтийн ашгийн татварыг гэрээ байгуулагдахаас өмнө буюу 2009 оны 8 сарын 25-нд хүчингүй болгосон. Энэ гэрээтэй холбоотойгоор, тэгээд та бүхний хийж байсан модельд ер нь энэ гэнэтийн ашгийн татвар тусгагдаж байсан юм уу. Энэ чинь болохлоор бас одоо нөгөө айлын талаас татвараар өгөөж авах боломж байсан шүү дээ. Энэ моделиудад тусгагдаж байсан уу гэсэн асуудал дээр бас Баярцогт дарга хариулмаар байна. Тэгээд энэ гэнэтийн ашгийн татварыг хүчингүй болгох явдал...

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал:
Б.Жаргалан гишүүн нэмэлт нэг минут.

Хянан шалгах түр хорооны гишүүн Б.Жаргалан: ... аль талын санаачилга байсан бэ? Рио Тинто-гийн санаачилга байсан уу эсвэл манай Засгийн газрын санаачилга байсан уу? Мөн та 2009 оны 10 дугаар сарын 6-нд Хөрөнгө оруулалтын гэрээ байгуулагдсан. Гэрээ бол тодорхой нөхцөлүүд биелсний дараагаар одоо хүчин төгөлдөр болох тийм нөхцөлтэй байсан. Гэтэл та 2009 оны 10 дугаар сарын 28-нд өөрийн хүсэлтээр ажлаа өгсөн. Уул нь гэрээ байгуулчихсан хүн чинь үүнийхээ араас нь яваад, бүх тэр нөхцөлүүдээ бүрдүүлчхээд, тэгээд нэг санаа амраад ажлаа өгмөөр байна шүү дээ. Яагаад та 10 сарын 28-нд ажлаа өгсөн бэ. Энэ гэрээнийхээ яг тэр одоо хүчин төгөлдөр болох нөхцөл байдлыг дуусгачхаад ажлаа өгнө гэж бодоогүй юу.

Мөнхсүх захирлаас асууя. Рио Тинто компани бол ноогдол ашиг өгдгөөрөө бас алдартай. 2021 онд 15.4 тэрбум доллар, 2024 онд 7 тэрбум долларын ноогдол ашгийг бол тараасан байна. Гэтэл Оюу толгой ерөөсөө ноогдол...

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал:
Б.Жаргалан гишүүн сүүлийн тодруулга.

Хянан шалгах түр хорооны гишүүн Б.Жаргалан: Энэ Оюу толгой компани чинь ноогдол ашиг өгөхгүй яваад байгааг танай хөрөнгө оруулагч нар хүлээн зөвшөөрч байгаа юм уу. Өнгөрсөн хугацаанд яг хэдэн долларын борлуулалтын орлого олсон бэ. Энэ мөнгөний хэдэн хувь нь Монголд орж ирсэн бэ гэдэг асуултыг асуумаар байна. Тэгээд мөн хувь нийлүүлэгчийн зээл хэлбэрээр өнгөрсөн хугацаанд ямар хэмжээтэй зээл олгосон бэ. Он тус бүрээр нь нэрлэнэ үү. Охин компанид хөрөнгө оруулалтын одоо охин компанидаа зээл олгоод байгаа энэ хөрөнгийн чинь эх үүсвэр юунаас гарч байгаа вэ. Рио Тинто компанийн өөрийн хөрөнгө юм уу эсвэл одоо хаанаас олж ирсэн эх үүсвэрээр энэ одоо хувь нийлүүлэгчийн зээлийг санхүүжүүлээд байгаа вэ гэдэг асуулт.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал:
Б.Жаргалан гишүүн маш тодорхой асуултуудыг асуулаа. 9 номерын микрофон Монгол улсын ерөнхий сайд асан С.Баяр.

Гэрч С.Баяр: Гэнэтийн ашгийн татварын тухай асуулаа. 68 хувь шүү дээ. Ийм

68 хувийн татвар тавьдаг нөхцөл дээр бол ямар ч Гадаадын хөрөнгө оруулагч орж ирж бидэнтэй гэрээ байгуулахгүй. Ер нь бол гэнэтийн ашгийн татвар тухайн үедээ бол бас эерэг нөлөө үзүүлсэн байх. Энэ богино хугацаандаа нэлээн мөнгө хуримтлуулж авдаг, алс хэтдээ бол ерөөсөө гадаадын, дотоодын бүх хөрөнгө оруулагч нарыг үргээдэг ийм хууль байсан юм. Түүнийг бол Гадаадын хөрөнгө оруулагчтай хийх гэрээ хэлцэлд оруулах ямар ч бололцоо байгаагүй.

10 сарын 28-нд яагаад ажлаа өгсөн юм бэ. Энэ дээр бол би хувийн эрүүл мэндийн асуудлыг нэг их тусгаж гаргаад баймааргүй байна л даа. Гэхдээ нэгэнт асуусан учраас би 2009 оны хавраас хойш Ерөнхий сайдын ажлыг эмнэлгээс хийж байсан. Манай Засгийн газрын гишүүд, Их Хурлын гишүүд холбогдох ажил төрлөөр яасан улсууд үүнийг сайн мэднэ. Засгийн газрын нэг ч хурлыг би таслаагүй. Ерөнхий сайдын хийх албан үүргээ чадах ядахаараа л би гүйцэтгэж байсан юм. Гэхдээ ихэнх цагаа би эмнэлэгт байсан. Элэг солиулах асуудал тулсан байсан. Өрөөндөө дуслын аппараттай сууж байдаг байсныг манай тэр үеийн улсууд мэднэ. Тэгээд энэ гэрээ байгуулагдах одоо ийм боломж бололцоо гарсан учраас би Ерөнхий сайд байгаа дээрээ энэ гэрээг заавал байгуулна гэж би шүд зуун явсан юм. Би 9 сард энэ гэрээ байгуулагдчих болов уу гэж бодсон. 9 сардаа бид амжаагүй. 10 сар гаргаж байж энэ гэрээ байгуулсан. Тэр үед Ерөнхий сайдын ажлаасаа сайн дураараа татгалздаг тийм улс төрч хаана байх вэ дээ. Миний ажил амжилттай явж байсан. Атрын аянаас авхуулаад энэ Таван толгойн асуудал, Оюу толгойн гэрээгээ байгуулчихлаа. Үр дүнгээ би харахыг бодолгүй яах вэ дээ. Гэхдээ хүн хүснэ. Тийм ээ, өвчин гэдэг бол асууж ирдэггүй дайраад ирдэг эд шүү дээ. Тэгэхээр өнөөдөр би энд хувийн юмаа нэг их яримгүй байгаа юм. Ер нь би яримгүй байгаа юм. Гэхдээ нэгэнт асуусан учраас өгсөн өргөдлийг маань 10 сарын 28-нд Улсын Их Хурал хэлэлцээд, ажлаа өгч байхдаа Улсын Их Хурлын индэр дээрээс би энэ учир шалтгаанаа тодорхой тайлбарласан байгаа.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: 9 номер нэмэлт нэг минут.

Гэрч С.Баяр: Дахин хэлье. Энэ ерөөсөө зээлийн хүү тэр үед бидэнд олдож байгаагаар ямар нөхцөл байдалд бид нар чинь одоо энэ гэрээ байгуулж байгаа билээ. Хөрөнгө оруулалтын гэрээ хийх болсон чинь сүүлдээ зээл ярих хэрэгтэй болсон. Зээл гэдэг чинь хүүтэй байна. Тэр үед одоо бидэнд байгаа бололцоо нь Ю Эс Си Пи Ай нэмэх 9,9 л гэж би одоо андуураагүй бол санаж байна. Бидэнд олдсон юм нь тэр байхгүй юу. Монгол Улсын зээлжих зэрэглэл, төсвийн байдал, эдийн засгийн ерөнхий байдлаас хамаарч байж л бидэнд тэр олдоно шүү дээ. Тэр үед одоо тэгээд сүүлд нь дараа, дараагийн Засгийн газрууд эдийн засгийн байдал сайжрангуут энэ хүүгийн нөхцөлийг тэр LIBOR нэмэх 6,6 ингээд болгосон. Жишээлбэл, сүүлийн хэдэн жил 11 хувь хүрчихлээ гэж ярьж байна. Энэ бол би олон талын хүчин зүйл нөлөөлж байгаа байх гэж бодож байна. Тэр SOFR гэдэг банк хоорондын индекс чинь.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: 9 номер, сүүлийн тодруулга.

Гэрч С.Баяр: Одоо энэ сүүлийн 3 жилд огцом өсөөд, дээшээгээ одоо 3,7, 8 болчихсон байгаа юу, үгүй юу. Тэр хэмжээнд л байгаа байх. Тийм учраас энэ юм чинь өсөөд явсан. Дээр нь бид нар хамтрагч одоо байгаа Рио Тинто компанийн бодлого

элдэв долоон юм байдаг байх. Гэхдээ бид бол Рио Тинто-гийн шүүх гэж тэр компани өөрсдөдөө дүгнэлт хийнэ биз. Бид бол Монголын талаар л ярих ёстой гэж бодож байна. Бид одоо юун дээрээ алдаж байна. Цаашаа яаж явбал Монголын хүртэх үр өгөөж маань дээшлэх вэ гэдэг асуудлаа шийдэхийн тулд хөрөнгө оруулалтын гэрээ рүү буцаж очих ёстой гэж би хувьдаа санаж байна.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал:
Дараа нь 10 номерын микрофон.

Гэрч С.Баярцогт: Б.Жаргалан гишүүний асуултад хариулъя. Зарим бүтээгдэхүүний үнийн өсөлтийн албан татварын асуудлыг яг үнэндээ 2 талаасаа л ярьсан. Хувь хөрөнгө оруулагч нар энэ бол маш өндөр татвар байна. Ийм байгаа нөхцөлд та нар хувь эзэмшихгүй байгаач ээ гэдэг асуудал тавьсан. Өөрөөр хэлбэл 68 хувийн татвартай л байх юм бол тэгвэл хувь эзэмшихгүй байгаач ээ. Тэр яриа хэлэлцээрийн протоколууд дунд байгаа. Монгол талдаа болохлоор энэ 68 хувийн татвар ямар хүндрэл авчраад байсан бэ гэхээр, энэ зөвхөн зэс дээр тавьсан татвар биш алтан дээр зэрэг тавьчихсан учраас тухайн яг эдийн засгийн хямралтай үед бол алтны борлуулалт эрс буурчихсан юм. Тэгэхээр нууцаар нөгөө алт гардаг гээд ийм хүндрэлүүд гараад байсан учраас бид нар энэ хуулийг 2 удаа өөрчлөөд, нөгөө босго үнээ хөдөлгөөд байсан юм. Алтных нь боломж гаргаж өгөх гээд ингээд үр дүн нь ерөөсөө явж өгөхгүй. Яг үнэндээ ганцхан Эрдэнэт л төлдөг байсан юм. Тэгээд би зарим нэг шалтгааныг нь энэ нээлттэй хуралдаанаар ярьж чадахгүй. Тэгээд би энэ Их Хурлын гишүүдэд яг энэ асуудлаар ийм танилцуулга тараасан, бүх тооцоог нь үзүүлээд олон улсад ямар байна, манай Эрдэнэт дээр ямар хүндрэл гараад байна. Бороо гоулдоос авч байгаа татвар бусад бид нарын ярьдгаар ЖДҮ-үүд, одоо нинжа эд нараас орж байгаа алтнууд яагаад буураад байна. Тэр битгий хэл бүүр Засгийн газар, Монгол банканд хандаж байгаад алтыг дэмжсэн тийм тусгай зээлийн хөтөлбөр хүртэл гаргаж байсан байхгүй юу. Тэгэхэд хүртэл үр дүнгээ өгөхгүй байсан. Тэгээд Их Хурал дээр ярьж байгаад яг энэ зарим бүтээгдэхүүний үнийн өсөлтийн албан татварыг хэлэлцэх үед 50 гишүүн оролцоод, 42 нь үүнийг одоо хүчингүй болгоё. 8 хүн эсэргүүцсэн ийм л шийдэл болсон. Өөрөөр хэлбэл үр дүнгээ өгсөн тодорхой хэмжээгээр, гэхдээ үүнийг ингээд цаашаа хэрэглэхгүй байх нь зөв юм байна гэсэн ийм л байр суурийг нийтээрээ гаргасан, ойлголцолд хүрсэн.

Мэдээж санаачилсан гишүүд болон зарим нэг хүмүүс бол сэтгэл дундуур байсан. Түүнийгээ байнга ярьдаг. Тэгээд надад үүрэг өгсөн. Орлуулах татварыг 10 ондоо багтааж оруулж ирээч гээд. Тэгээд зөвхөн алт, зэс дээр биш бүх төрлийн ашигт малтмал дээр нэгдсэн маягаар оруулж, 10 ондоо өргөн барьсан. Их Хурал хэлэлцэхгүй байж байгаад, 11 онд энэ хуулийг баталж гаргасан. Ийм зохицуулалттай болсон гэдгийг нь хэлэх гэсэн юм.

Санхүүжилтийн хувьд бол ийм байгаа. Ер нь Монголын талд өөртөө оногдох санхүүжилтээ бол өөрөө гаргах эрх нь гэрээн дээр бэлэн байгаа. Бид нар өөрсдөө гаргаад явж болно. Тэр битгий хэл одоо ингээд хүү нь үндсэн зээлээсээ их хэмжээгээр хэтрээд байгаа нөхцөлд үнэхээр манайх бололцоотой байвал бид нар санхүүжилт өгч болно. Ийм эрх нь хөрөнгө оруулалтын гэрээгээр нээлттэй байгаа. Заавал энэ хөрөнгө оруулагч талаасаа зээл аваад, ингээд яваад байх шаардлагагүй. Тэр санал санаачилгаа бид нар ТУЗ дээрээ гаргах эрх нь нээлттэй байгаа. Энэ бол харилцааны л асуудлууд болно. Би тэгээд дахиад хэлье. Энэ яг хөрөнгө оруулалтын гэрээн дээр

байгаа зүйл, заалтууд бол дандаа эрхүүдийг л нээсэн заалт байгаа юм. Санхүүжилт хийх. Яг ямар санхүүжилтийн механизм хэрэглэх вэ гэдэг нь хувь нийлүүлэгчдийн гэрээн дээр байгаа. Тэгээд ямар сайндаа нөгөө давуу эрхийн хувьцаагаар эхлээд санхүүжүүлчихсэн байсан чинь хувь алга болчихлоо гэж байгаад тэр санхүүжилтийг бид нар 2 жилийн дараа байхгүй болгочихсон шүү дээ. Тэгээд бусад санхүүжилтүүд нь явсан. Хувьцааны санхүүжилт бол угаасаа дэлхий нийтээрээ байдаг санхүүжилт, төслийн санхүүжилт бас байдаг санхүүжилт.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: 10 номер нэмэлт нэг минут.

Гэрч С.Баярцогт: ... хяналтаа тавих хоёр юм нь бол юу байна гэхээр, харилцан хамаарал бүхий этгээдүүд бие биедээ зээл өгөхдөө, мөнгө хүүлэх арга хэрэглэж байна уу, үгүй юу. Түүн дээр нь хяналт тавих ёстой. Дараагийн нөхцөл нь болохлоор манай улсын зээлжих зэрэглэл бидний мөнгө босгох юм уу, гадаадын зах зээл дээрээс бонд босгох чадвар нь яг энэ санхүүжилт босгоод байгаа компани өөрийнхөө хамаарал бүхий компаниудад өгч байгаа зээлтийн хүүтэй ижил тэгш байна уу. Энэ дээр хяналт тавих ёстой. Тэгээд энэ дээр асуудал байгаа бол бид нар хувь нийлүүлэгчийнхээ хувьд хөрөнгө оруулагч нөгөө хувь нийлүүлэгчдээ асуудал тавьж тэрийг нь шалгаж, бууруулах арга хэмжээг үе шаттайгаар авах ёстой. Тийм учраас тэр 7 жилийн заалт чинь тэгж орж ирээд байгаа юм. Одоо энэ 7 жилийн заалтыг бид нар зөв зохистой хэрэглээд байвал хүү бол зохистой хэмжээнд байгаад байх бололцоотой.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: 10 номер сүүлийн тодруулга.

Гэрч С.Баярцогт: Дараагийн нэг зүйл нь, бид нар хувь нийлүүлэгчдийн гэрээг өөрчлөх боломж дандаа нээлттэй байгаа. Энэ чинь ерөөсөө 2 тал тохироод л гарын үсэг зураад яваад байх юм бол нэмэлт ороод яваад байж болно. Тэгэхлээр үнэхээр хөрөнгө оруулагч тал маань зээл хэлбэрээр мөнгө хүүлээд байгаа бол бид нар тэр алдаа дутагдлыг нь бүгдийг нь гаргаж байгаад, та нар ийм, ийм зүйл дээр мөнгө хүүлээд байна. Энэ чинь болохгүй байна гээд, одоо төслийн санхүүжилтийн зээл авангуутаа баталгааны шимтгэл гээд түүнийхээ 8-ны 1-ийг нь авчихдаг бол болохгүй шүү дээ. Иймэрхүү зүйлийг хэлээд байгаа нь яг тухайн үеийн ТУЗ, тухайн үеийн Засгийн газар энэ дээр чинь анхаарлаа тавиад, хөрөнгө оруулагч талтайгаа хэлэлцээр хийгээд байх ёстой юм. Би ийм л зүйлийг яриад байгаа шүү дээ. Яагаад гэвэл үе, үеийн Засгийн газар ажлаа хийх ёстой л гэдэг юмыг чинь яг энэ утгаар нь хэлээд байгаа болохоос бид нар сайн, эд нар муу гэж ярьж байгаа юм ерөөсөө байхгүй байгаа. Алтанхуяг сайд түрүүн надад нэг хүсэлт тавьсан. Манай Засгийн газрын талаар чи нэг.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: С.Баяр сайд бид нарын гаргаж байгаа олон дүгнэлтүүдтэй санал нэгдэж байх шиг байна. Энэ бас дараагийн асуулт руу орохоос өмнө бас энэ завшааныг ашиглаад энэ Оюу толгойн гэрээ байгуулагдсанаас хойш 16 жилийн туршид ялангуяа тэр төрийн албан хаагчид, шийдвэр гаргагч, төрийн албан хаагчид бол сайн ажилласан шүү. Монголын татварын албаас эхлээд, тэгээд дээрээс нь бас энэ завшааныг ашиглаад Оюу толгой төсөл дээр бас ажиллаж байгаа 18 мянга орчим залуучууд тэндээс бол мэдээж маш их ур чадвартай болж байгаа. Тэр залуучууд бас баялаг бүтээж байгаа залуучууд байгаа. Өнөөдрийн бидний ярьж байгаа зүйлүүд бол ерөөсөө л энд сууж

байгаа хүмүүс ч гэсэн бүгдээрээ, шийдвэр гаргагчид, шийдвэр гаргагчид бид нар яасан бэ, асуудлыг шийдэхийн төлөө шийдвэр гаргасан уу, ийм л зүйлийг ярьж байгаа. Тэгэхээр энэ завшааныг ашиглаад бас тэр Монголын сүүлийн 16 жил ажилласан төрийн албан хаагчид, Оюу толгой төсөл дээр ажиллаж байгаа Монгол залуучууддаа бид нар Парламент бол үргэлж талархалтай хандах болно. Мөнхсүх захирал 12 номер.

Гэрч С.Мөнхсүх: Жаргалан гишүүний асуултад хариулахаасаа өмнө бас Батнайрамдал дарга аа, таны хэлсэн үгтэй 100 хувь санал нийлж байна. Оюу толгойн 18 мянган ажилчид маань ажлаа хийхийн сацуу улс эх орондоо үр өгөөжтэй, бүтээлч хөдөлмөр эрхэлж байна гэдэгтээ итгэлтэй байдаг. Бид нар бас үр өгөөжийн талаар их ярьж байгаа учраас түүн дээр бас дараа нь үр өгөөжийн талаар ярих бололцоо олгооч ээ гэж хүсэхээр байна.

Б.Жаргалан гишүүний асуултад хариулъя. Рио Тинто компани жилдээ ер нь дунджаар ингээд харахаар 60-70 тэрбум долларын орлого олдог. Энэ орлогын 80- 85 хувь нь төмрийн хүдрийн бизнесийнх гаргадаг. Жилдээ ойролцоогоор 15-16 тэрбум долларын чөлөөт мөнгөн урсгалыг гаргадаг. Энэ мөнгөний 40 хувь нь ойролцоогоор ноогдол ашиг болгож, хувьцаа эзэмшигч нартаа тараадаг. Оюу толгойд оруулсан хөрөнгө оруулалт одоо бид нарын яриад байгаа хувьцаа эзэмшигч нарын зээл хөрөнгө оруулалт нь энэ хувьцаа эзэмшигч нартаа өгөх ноогдол ашгаас хумслагдаж, Монгол Улсад Оюу толгойд хөрөнгө оруулалт орж байгаа гэж хэлж болно. Рио Тинто-гийн өөрийнх нь өрийн хэмжээ бол бага бонд гаргадаг. Тэгэхдээ үндсэн санхүүжилт нь өөрийн үйлдвэрлэлээс бий болгож байгаа чөлөөт мөнгөн урсгалаас гардаг. Оюу толгой компани 2010- 2024 он хүртэл нийт зарцуулсан мөнгөн дүнгийн хэмжээ нь 32 тэрбум доллар юм байна. Түүний 15,7 тэрбум нь уурхайн бүтээн байгуулалтад шингэсэн байгаа. Энэ нь ил уурхай, баяжуулах үйлдвэр, хаягдлын далан, дэд бүтэц гүний уурхайн босоо ам, анхдагч бутлуур, тоног төхөөрөмж, үйлдвэрийн 4 дүгээр давхарга гэх мэтчилэн олон том бүтээн байгуулалт байгаа. 15.7 тэрбум доллар.

Уул уурхайн ажлынхаа ажиллагаанд урсгал зардал буюу одоо ажилчдын цалин, ханган нийлүүлэгч нарын төлбөр татвар гэх бүх зардлуудад 11,8 тэрбум долларыг зарцуулсан байна. Зээлийн хүү болон бусад төлбөр буюу хувь нийлүүлэгчдийн зээлийн хүүд тодорхой төлбөр урьд өмнө нь гарч байсан 300 сая доллар, төслийн санхүүжилтийн зээлийн хүүг бас эргэн төлсөн байгаа гэх мэтчилэн ингээд тооцохоор санхүүжилттэй холбоотой зардлууд 4.5 тэрбум болсон байгаа юм. Энэ бүх юмыг нийлүүлээд дүгнэхээр 32 тэрбум долларын нийт зарцуулалт нэг ёсондоо Оюу толгойн данснаас 32 тэрбум доллар гарсан байгаа юм. Үүнд, нэг юуг чухалчилж хэлэх ёстой вэ гэхээр, энэ 32 тэрбумд бол өчигдрийн Дуламсүрэн захирлын ярьсан 13,7 их наяд төгрөгийн татвар байгаа. Мянгаад ААН-тэй хамтарч ажилласан үйлчилгээ байгаа, ажилчдын цалин байгаа. Бид нарын дотооддоо хийж байсан тооцоо бас гаднын зарим тооцоогоос харахад, Оюу толгойн худалдан авалтын хэмжээ өндөр байдаг. Дотоодын худалдан авалтын хэмжээ энэ бол 70-80 хувь руу ордог гэж тооцдог. Тэгэхлээр энэ 32 тэрбум доллар маань манай эдийн засагт...

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: 12 номер, нэмэлт нэг минут.

Гэрч С.Мөнхсүх: ... байгаа юм шүү. Манай эдийн засагт эргэлтэд ороод шингээд явж байгаа юм шүү гэдгийг би бас чухалчилж хэлэх ёстой юм болов уу. Энэ

32 тэрбум долларын мөнгө Оюу толгойгоос гарсан юм байж. Тэр нь хэд хаанаас ямар эх үүсвэртэйгээр санхүүжүүлэгдсэн бэ гэж Жаргалан гишүүн та асуусан. Борлуулалтын орлого нь хэд байсан юм бэ гэж асуусан. Түүн дээр би тодорхой хариулт өгье. Энэ 32 тэрбум долларын эх үүсвэр нь 3 эх үүсвэрээс бүрдсэн юуны түрүүнд Оюу толгой 2013 оноос олборлолт хийж эхэлсэн, орлого олж эхэлсэн. Чөлөөт мөнгөн урсгал бага, багаар хийж эхэлсэн. Нийт борлуулалтын орлогоор 2010-2024 оны эцэс гэхэд 16,3 тэрбум америк долларыг борлуулалтын олговроос, энэ борлуулалтынхаа орлогыг түрүүний хэлснээр...

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: 12 номер сүүлийн тодруулга.

Гэрч С.Мөнхсүх: ... бүтээн байгуулалт урсгал зардалдаа ашиглаад явсан. Өөрийн хөрөнгөөр буюу хувьцааны хэлбэрээр 4,1 тэрбум долларыг бий болгож босгосон байгаа. Зээлийн санхүүжилтээр нийт 11,6-г босгосон байгаа юм, Жаргалан гишүүн ээ. Бас түрүүн би нэг буруу ойлголт өгчихсөн байж магадгүй юм байна. 18,8 дээр ярихдаа та хэд маань ойлгохдоо одоо хувьцаа эзэмшигч нарын зээлийн хэмжээ нь 18,8 гэж ойлгосон юм шиг байна билээ. Миний хэлэх гээд байсан санаа болохоор 18,8 нь нийт зээлийн хэмжээ шүү. Тэгэхээр энд өнөөдрийн балансаар 18,8 нь бол 3,9 нь 15 банкны зээлийн багц, 1,6 спонсорын давуу эрхтэй зээл буюу Рио Тинто-гоос өгсөн нэг зээл, урьдчилгаа төлбөр, 1,9 хувь нь нийлүүлэгчдийн зээлийн хүү баланс хүүтэйгээ нийлээд 18.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: Таны хугацаа дуусчихлаа. Бат-Эрдэнэ гишүүн асуултаа асууя. Олонх, цөөнх сөөлжиж байгаа. Автомат зохицуулга байгаа гэдгийг анзаараарай. Бат-Эрдэнэ гишүүн асуултаа асууя. Цагийг нь эхнээс нь өгөөрэй.

Хянан шалгах түр хорооны гишүүн Б.Бат-Эрдэнэ: Баярлалаа. Хөрөнгө оруулалтын гэрээ, хувь нийлүүлсэн гэрээ, тэгээд түүнээс цааших үйл явц холбогдох баримтуудыг уг нь нууц тамга даралгүйгээр ялангуяа энэ Хянан шалгах Түр хороонд холбогдох байгууллагууд маань ирүүлээд өгчихсөн байсан бол, Оюу толгой компани 6 удаа дуудахад ирээд холбогдох мэдээллүүдээ бас өгчихсөн байсан бол өнөөдөр бид нар ард түмэндээ арай илүү нээлттэй арай өөр мэдээллүүд хэлээд сууж байх цаг хугацаа байлаа. Өнөөдөр эргээд харахаар Оюу толгой огт ашиггүй байсан юм шиг, Улсын Их Хурлын тогтоол шийдвэрүүдийг зөрчихсөн, Засгийн газрын шийдвэрүүд тэгж гарсан юм шиг нэг талдаа харагдаж байгаа. Нөгөө талдаа тухайн үеийн Улсын Их Хурал өөрөө хуульд давсан тогтоол шийдвэрүүдийг гаргачихсан юм шиг нөхцөл байдлууд харагдаад байгаа юм. Тэгээд энэ шинжээч дээр ирсэн тодорхой хэмжээний баримтууд маань 100 хувь ирж чадаагүй. Зарим нь нууц гээд, зарим нь байхгүй байна гээд, зарим нь бүр архивт байхгүй, олдоогүй гээд ирээгүй байхгүй юу. Үүнтэй холбоотой асуудлууд хөндөгдөөд байгаа гэж ойлгож байгаа.

Тэгээд өнөөдрийн энэ 20 орчим тэрбум долларын үр дагавар үүсгэсэн, эрх олгосон энэ зарим баримтууд бол архивт байхгүй гэдэг энэ ноцтой асуудал. Үүнийг хууль хяналтын байгууллага зайлшгүй шалгах ёстой гэж харж байгаа. Бид нар мэдээж одоо цааш, цаашдаа энэ хөрөнгө оруулалтын гэрээ, хувь нийлүүлсэн гэрээ эрх зүйн орчноо илүү сайжруулах тал дээр ажиллаад явах нь зөв зүйтэй болов уу. Эндээс гарсан дүгнэлтүүд бол тийшээ явах болов уу гэж харж байгаа. Өчигдөр буруу

сонсоогүй бол их харамсалтай мэдээлэл гарсан. ОХУ ялангуяа энэ Рио Тинто компани БНХАУ-д тэр шүүхийн харилцаан дээр явж байгаа асуудлууд шийдвэрлэгдэж байгаа тухай сонсогдсон. Тэгээд үүнийг бас эргээд би ярьж гэж бодож байгаа. Хэд хэдэн юмнууд байна. Норовын Алтанхуяг дарга түрүүн бас хэд, хэдэн зүйлийг хэлчихлээ. Дэмбэрэл дарга бас хэд, хэдэн зүйлийг хэллээ. Энэ 57 дугаар тогтоолтой холбоотой хуульд байсан учраас бид нар ингэхээс өөр арга байгаагүй гээд Дэмбэрэл дарга хэлсэн. Уг нь энэ Монгол Улсын Засгийн газар Айвенхоу Майнз Монголиа Инк ХХ компанитай байгуулах Хөрөнгө оруулалтын гэрээний төслийн талаарх Эдийн засгийн байнгын хорооны санал, дүгнэлт байгаа. 2009 оны 5 сарын 8-ны өдрийн энэ дүгнэлт дээр нөөц баялгаа үнэлэх замаар 34 хувийг хөрөнгө оруулахгүйгээр эзэмших, анхны хөрөнгө оруулалтаа нөхсөний дараа Монголын тал 50 хувийг эзэмших мөн татварын хэмжээг нэмэгдүүлэх, багасгахгүй байх, үйлдвэрийг ашиглалтад оруулах хугацаа болон хөрөнгө оруулалтын хувиар зөрчигдсөн тохиолдолд гэрээг цуцлах, татвараа авах байдлаар 34 хувиас татгалзах гэсэн. Ингээд олон зүйлийг Эдийн засгийн байнгын хороон дээр ярьж байсан юм байна билээ. Тэгээд үүнтэй холбоотой ямар зүйлийг нэмэлт нэг минут авах уу?

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: Б.Бат-Эрдэнэ гишүүн нэмэлт нэг минут.

Хянан шалгах түр хорооны гишүүн Б.Бат-Эрдэнэ: Энэ Эдийн засгийн байнгын хорооны санал, дүгнэлттэй холбоотой ялангуяа тухайн үед Эдийн засгийн байнгын хорооноос байгуулсан ажлын хэсэг Занданшатар даргын ажлын хэсэг энэ дээр нэг ийм дүгнэлтүүд гаргасан байсан юм байна. Үүнийг нэг асуучихмаар байна.

Хоёрдугаарт, Алтанхуяг даргаас би нэг юм асуумаар байна. Та Дубайн гэрээтэй холбоотой бусад асуудлуудтай холбоотойгоор ер нь бид нар шахаж ажиллах шаардлагынхаа дагуу байсан ухааны юм. Дээрээс нь манай Засгийн газар үүнээс болж огцорсон ухаантай юм яриад байна. Гэтэл таны өөрийн 2014 оны 3 сарын 27-ны өдрийн Рио Тинто компанийн гүйцэтгэх захирал Уолш-д илгээсэн албан захидал байгаа. Далд уурхайн ТЭЗҮ-г 2014 оны 2 дугаар улиралд боловсруулалт нь дуусах хэдий ч 3 дугаар сарын 31-нд зээлдүүлэгчийн баталгааны хугацаа дуусахаас өмнө төслийн санхүүжилтийг эцэслэн шийдвэрлэх бүрэн эрхтэйгээр бид Улаанбаатар эсвэл Лондонд уулзалт хийж, далд уурхайн санхүүжилтийг нэн даруй шийдвэрлэхэд бэлэн байна гэсэн албан захидал байна. Гэтэл тухайн үеийн Эрдэнэс Оюу толгой ХХ компани...

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: сүүлийн тодруулга.

Хянан шалгах түр хорооны гишүүн Б.Бат-Эрдэнэ: Сэдваанчиг захирлын 2013 оны 7 сарын 19-ний өдрийн албан бичиг байгаа. Энэ дээр та бүхнээс ирүүлсэн төслийн санхүүжилтийн гол нөхцөлүүд нь Улсын Их Хурлын бүрэн эрхэд хамаарахаар байгаа тул Улсын Их Хурлаар хэлэлцүүлсний үндсэн дээр шийдвэрлэх шаардлагатай болохыг мэдэгдье гээд тэгээд Сэдваанчиг захирал ийм албан бичиг явуулсаар байтал, Улсын Их Хурлын бүрэн эрхийн асуудал гэж явуулсаар байтал та Рио Тинто-гийн Гүйцэтгэх захирал Уолшт бид нар бол эцэслэхэд бэлэн байна. Улаанбаатар юм уу, Лондонд энэ асуудлыг уулзаж бид нар шийдвэрлэе гэдэг ийм утга агуулгатай захидлыг явуулж байсан байна.

С.Баярцогт сайдаас тэр түрүүн шинжээчийн дүгнэлт дээр гарсан. Орд ашиглах гэрээ гээд монголоор биччихсэн, англи хэлээр хөрөнгө оруулалтын гэрээ гээд биччихсэн. Яагаад ингэж 2 утгатай санамж бичиг байгуулах хүрээнд, гэрээ байгуулах хүрээнд 2 утгатайгаар тухайн анонс гэдэг юм уу, байрлуулж байсан юм бэ гэдгийг би бас асууя.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: Б.Бат-Эрдэнэ гишүүний асуултад хариулъя. Эхлээд Д.Дэмбэрэл даргаас асуусан, 6 номерын микрофон.

Гэрч Д.Дэмбэрэл: Энэ 34-ийн асуудал дахиад л их анхаарал татаж байгаа юм л даа. Эдийн засгийн байнгын хорооны дүгнэлт гаргахад, тэр дүгнэлтэд ч байгаа. 34 хувийг хөрөнгө оруулалт хийхгүйгээр Монголын тал эзэмших хувилбарыг гэрээнд ярилцаач ээ гээд байгаа юм шүү дээ. Яагаад Улсын Их Хурал энэ 57 дугаар тогтоол дотроо Эдийн засгийн байнгын хорооны санал, дүгнэлтийг харгалз гээд байна шүү дээ. Тэр дотор наад 34-ийг чинь үнэ төлбөргүй эзэмших тухай асуудлаар Оюу толгойтой ярилцах ёстой байхгүй юу гэрээ хийхдээ. Тэр хариулт одоо зүгээр Засгийн газар маань яг энэ чиглэлээр ярьсан юм уу, үгүй юм уу. Түүнээс гадна 34 хувийг чинь зөвхөн заавал зээл гэж хэлээгүй шүү дээ. Зээлийн урд талд хэд, хэдэн нөхцөл тавьчихсан байгаа. Тэр 40 дүгээр тогтоолын заалтад байж байгаа, тэр удирдамж дотор. Тэгэхээр хамгийн өндөр хүүтэй 14 хувийн хүүтэй зээлийн нөхцөлийг аваад байгаа юм. 34 хувийг үнэ төлбөргүй ярилц гэсэн. Эдийн засгийн байнгын хорооны шийдвэр ямар байдлаар ярилцсан нь тодорхойгүй үлдчихэж байгаа юм. Тэгэхлээр энэ хийх гэрээндээ бид их анхаарал тавьж яригдах ёстой гэж Засгийн газартаа итгэж энэ заалтуудыг бүгдийг нь өгсөн. Үүнийг ингээд яг тусгачих гэж хэлээгүй шүү дээ. Энэ ийм, ийм, ийм Улсын Их Хурлын гарсан заалтуудыг та нар гэрээн дээрээ яриад, ашигтай хувилбарыг нь аваач ээ гэж. Ингэж байхад заавал өндөр хүүтэй зээл дээр очиж унаад байгаа. Тэгээд 34 хувийг үнэ төлбөргүй авсан, чимээгүй л болж байгаа юм. 50 хувь нэмэгдүүлэхийг үгүй ээ бараг хаалтын гэрээний урд тал дээр шахуу юм хийгээд хаячхаж байгаа шүү дээ. 30 жилийн дараа. Ингэж одоо дандаа ийм байдлын буултууд хийгээд байсан явдалд нь би их харамсаж байгаа юм л даа. Засгийн газарт ийм их итгэл өгөөд, гэрээг та нар хийчхээрэй, ийм, ийм зүйлийг харгалзаад, цаадуултайгаа нухацтай яриач ээ гэсэн шүү дээ. Тэгээд манай нөхдийн чадал дутсан юм уу, өөр шалтгаан байсан юм уу, гүйцэд сайн ярилцаж чадаагүй юм уу? Ерөнхий сайд бас биеийн эрүүл мэндийн байдлаас хүнд байсан нөхцөлд дараачийн нөхдүүд нь тэгвэл одоо сайтар яагаад ярилцаагүй юм бэ? Тэгээд энэ гэрээ хангалтгүй болчихлоо гэж бид яриад байгаа нь энэ байхгүй юу. Түүнээс тэр 34 хувь чинь хамгийн одоо 34 хувь бидэнд хэрэгтэй болно. Энэ 34 хувь чинь бидний эрх байхгүй юу. Энэ эрхийг ашиглаж Оюу толгойтой бид ярих ёстой. Тэр 50 хувь хүргэх, 16 хувийг олон улсын энэ хөрөнгийн зах зээл дээр үнэлэх, одоо 50 хувьдаа хүргэх ёстой. Энэ Эрдэнэтийн замаар явъя гэж уг нь манай удирдлагуудтай бид нар цөмөөрөө тохирсон юм байгаа юм шүү дээ. Монголын төрийн бодлого бол наад 34 хувь нэмэх нь 51 хувь Эрдэнэт шиг ихээхэн ашигтай болно гэж маш их том ашгийн төлөө тэр ашиг ярьж байгаа юм бол ашгийн төлөө л явсан шүү дээ. Би тэгээд хэлж байна шүү дээ. Энэ Оюу толгой гэдэг компанийн удирдлагын менежмент ямар дорой...

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: 6 номер, нэмэлт минут.

Гэрч Д.Дэмбэрэл: Тийм, үүнтэй холбоотой муу менежмент хийсэн. Нөгөө талаар манай татварын тухай асуудлыг би дараа ярьж өгье. Бид татвараа тодорхой хэмжээнд авч чадаагүй байгаагаас энэ зардал нь их, ашиг нь бага харагдаад байгаа юм байхгүй юу. Баярлалаа.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: Дараагийн асуултад хариулъя. Алтанхуяг дарга 5 номерын микрофон.

Гэрч Н.Алтанхуяг: Хэзээ билээ, энэ Гүндалай нөхөр нэг цаас барьж орж ирээд баахан уншихаад гарчихсан, тэр тухай ярьж байгаа юм байна шүү дээ. Энэ цаасыг би та нараас авсан шүү. Надад бол цаас байхгүй байгаа, нэгдүгээрт, би нэг залруулга хийе. Тэр нь бол энэ он, сар, өдөртэй нь би хэлчихье. Та нараас авсан цаас 2013 оны 7 сарын 10-ны өдөр Рио Тинто руу энэ Сэдваанчиг тэгэхэд Эрдэнэс Оюу толгойн захирал байсан юм, бичиг явуулсан байгаа юм. Энэ бичиг дотор байгаа агуулгыг хэн ч буруушаагаагүй, ямар юмыг нь буруушаагаад Сэдваанчигийг ажлаас нь сольсон юм гэхээр энэ төслийн санхүүжилтийг Монгол Улсын Засгийн газрын түвшинд шийдвэрлэх боломжгүй байна. Энэ чинь компанийн захирал хүн Монгол Улсын Засгийн газрыг төлөөлөхгүй, дээр нь Их Хурлын бүрэн эрхэд хамаарахаар байгаа тул Их Хурлаар хэлэлцүүлсний үндсэн дээр шийдвэрлүүлэх шаардлагатай болохыг тэмдэглэе буюу компанийн захирал хүн одоо гаднынхантай хэдүүлээ зөвлөлдөж нэг цонхоор харьцъя гэж байхад Засгийн газрыг төлөөлсөн бичиг өгдөг этгээд биш ээ. Тийм учраас ажлаас нь бид нар сольсон. Энэ бол 2013 оны 7 сарыг ярьж байна шүү.

Тэр Монголиан Майнинг журнал гэдэг дээр гарсан Алтанхуягийн захидал гээд байгаа юм ийм учиртай. Ер нь манай Засгийн газар яг энэ Дубайн гэрээг байгуулаагүй учраас огцорсон. Түүний нотолгоо нь энэ. Яагаад гэвэл би 2 жил, би биш л дээ одоо бид нар бүгдээрээ, манай Засгийн газар 2 жил Дубайн маягийн гэрээ байгуулах, тэр гүний уурхайг ажилд оруулах, тэр зээлийг авах шахаанд орсон маш янз бүрээр шахсан. Та нар хэрвээ захидал ярьж байгаа бол надад нэлээн олон захидал байгаа. Энэ Рио Тинто гэсэн юм. Би эд нарыг одоо ярих цаг байхгүй учраас би товчилчихъё. Тэгэхээр бид нар ийм шахаанд байсан учраас дээр нь Рио Тинто хэн нь түрүүн ярьчихав. Рио Тинто гэдэг бол зэсийн компани биш. Пи Арын компани энэ Солонгоо ярих шиг болсон. Пи арын компани олон улсад Монголын нэр, Монголын Засгийн газар түүн дотроо монголчуудын нэр хүнд маш их унагаасан пи ар хийгээд мөнгө гаргадаг. Жишээлэх юм бол манай Засгийн газрыг Алтанхуягийн Засгийн газар гэдэггүй шүү дээ. Ресурс нэйшналист, баялгийн үндсэрхэг үзэлтнүүдийн Засгийн газар. Одоо та бас багтчихсан байгаа шүү дээ. Бид нарыг ингэж нэрлэдэг Ганхуяг бүгд ийм нэртэй байхгүй юу. Тэгэхээр энэ дээр ямар тактикийн тоглолт хийсэн юм гэхээр ингээд шахаад байхаар нь бид нар тэгвэл олон улсад манай Засгийн газрын нэр хүнд, Монголын нэр хүнд унаад байна. Энд гүний уурхайн санхүүжилтийг авахгүй гэж байна. Алтанхуяг эдний Засгийн газар цэцэрхээд баялгаа харамласан амьтад гээд ингээд байна. Хэдүүлээ нэг юм хийе. Юу гэхээр наадуул чинь одоо зэс нь уначихсан, одоо мөнгөгүй байгаа, мөнгөө босгож чадахгүй байгаа, бид нар худлаа шахаад байгаа юм аа. Ийм лавтай мэдээллийг олон талаас олон байгууллагуудын шугамаар нягталсны үндсэн дээрээс 2014 оны 7 сар, энэ би юуг мартчихаж. 2014 оны 3 сар хавьд захидал явуулсан бэлэн байна. Бэлэн байна, Монголын Засгийн газар хөрөнгөө оруул гэсэн хариу нь бид нар одоо хөрөнгө оруулах боломжгүй байна. Зэсийн үнэ унаад байна гээд. Би дахиад ер нь та нар одоо ард түмэн бүгд мэдэж байгаа. Алтанхуягийн Засгийн газар шиг ил тод ажилласан газар байхгүй.

Би 7 хоног бүхэн сэтгүүлчидтэй мэдээлэл хийдэг байсан. Түүнээсээ уншиж өгье. 2014 оны 3 сарын 13-нд сэтгүүлчдэд хийсэн мэдээлэл номер 36. Оюу толгойн хувьд Монголын Засгийн газраас шалтгаалах нэг ч зүйл байхгүй. Гол хөрөнгө оруулагч хэрвээ тэнд одоо эргэлзсээр байгаа, одоо хөрөнгөө оруул гээд шахчихсан чинь эргэлзсээр байгаа. Гэхдээ үйл ажиллагаа огт зогсоогүй ээ. Дэлхийн эдийн засгийн нөхцөл байдлыг харж байгаад, далд уурхайн ажлаа эхлүүлнэ гэж байгаа.

Дараагаар нь 4 сарын 3-ны өдөр би ингэж сэтгүүлчид хэлсэн байна. Та нар олж шалгаж үзээрэй. Тэр баахан хүн ажиллуулдаг юм чинь. Оюу толгойн хувьд шинэчлэлийн Засгийн газар байгуулагдсан цагаасаа эхлэн...

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: 5 номер, нэмэлт нэг минут.

Гэрч Н.Алтанхуяг: Бид нараас шалтгаалах зүйл байхгүй гэдгийг бид нар илэрхийлж ирсэн. Би өнгөрсөн 7 хоногт Рио Тинто-гийн захиралд Монгол Улс Оюу толгойн төслийг цааш нь ашиглахад бэлэн байгаа шүү гэсэн агуулгатай захидал бичсэн. Дэлхийн эдийн засгийн байдал сайнгүй байна. Зэсийн үнэ унасан учраас хөрөнгө оруулагч төдийлөн яарахгүй байх шиг байна. Дахиад, тэр сэтгүүл дээр чинь өөрөө биччихсэн байгаа. Бид нарын хүслийг яг биччихсэн, энэ хар аа. Бат-Эрдэнэ сайд хараарай энэ дээр ингэж байгаа юм. Ерөнхий сайд Алтанхуяг, Рио Тинто гээд энд Гүндалай буруу юмыг нь уншчихаад шоу хийж байгаад, гараад явчихсан байна. Ерөнхий сайд Алтанхуяг Рио Тинто группийн гүйцэтгэх захиралд захидал явуулснаа мэдэгдэв. Оюутолгой төслийн далд уурхайн санхүүжилт хойшилсон нь Монгол Улсын Засгийн газраас хамаагүй гэдгийг олон нийтэд зарлалаа. Үгүй ээ, болж байгаа юм биш үү? Ингээд явах ёстой, ингээд Монгол Улсын Засгийн газар саатуулаагүй гээд ингээд олон улсад эд нарыг далимдуулаад зарлуулчихсан.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: Сүүлийн тодруулга 5 номер.

Гэрч Н.Алтанхуяг: Би дахиад нэг он, сар, өдөртэй юм хэлье. Энэ чинь 2014 оны 5 сарын 8-нд Улсын Их Хурал тогтоол гаргасан. Та нар намайг гаднаас шахуулж байсан, дахиад дотроос шахъя. Их Хурал тогтоол гаргаад намайг юу гэж шахсан гэхээр Оюу толгой төслийн далд уурхайн бүтээн байгуулалтыг түргэтгэх, уг төслийн хэрэгжилтэд Засгийн газраас бодлогын дэмжлэг үзүүлж, ажиллах, намайг ингэж шахаж байсан байхгүй юу. Тэгээд хариу нь энэ. Би дараа нь 5 сард ийм юм гаргачихсан. Намайг Их Хурлын тогтоол биелүүлэхгүй гэж шахаад байсан юм. Би энэ захидал явуулаад, хариуг нь авчхаад, манай Засгийн газраас хамаарсан юм байхгүй. Оюу толгой чинь өнөөдөр мөнгөө гаргаж чадахгүй гэсэн гэж ингэж аврагдсан түүхтэй. Гүндалай бол хүний өгсөн юмыг барьж, орж ирээд нэг хэсгийг нь уншчихсан. Та нар кино үзвэл 5 бадаг кино үзэж байж, дүр зураг нь гарах ёстой байхад, Гүндалай өөртөө таарсан олон нийтэд шоу хийх зорилгоор манай Засгийн газрыг гутаах зорилгоор, Алтанхуягийг гутаах зорилго.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: Дараагийн асуултад хариулъя. С.Баярцогт дарга 10 номерын микрофон.

Гэрч С.Баярцогт: Дэмбэрэл дарга яг зэрэгцэж сууж байгаад маш олон удаа

худлаа ярьж байна. Би бол тэрийг хариуцлагатай хэлнэ. Бат-Эрдэнэ гишүүний эхний асуулт ийм байгаа юм. 5 дугаар зүйл дээр, ашигт малтмалын өмчлөл гээд би дандаа хууль ярьж байгаа юм. Энэ 5.5 дээр 34 хувьтай тэнцэх хувьцааг төр эзэмшиж болох бөгөөд уг хэмжээг төрөөс хөрөнгө оруулалтын хэмжээг харгалзан орд ашиглах гэрээгээр тодорхойлно гээд, энэ 5.5 дээр хувийг нь заагаад, орд ашиглах гэрээгээр тодорхойл гэчихсэн. 29 дүгээр зүйл дээр нь болохлоор хөрөнгө оруулалтын гэрээ гэдэг зүйл байгаа юм. Энэ хөрөнгө оруулалтын гэрээг Монгол Улсын Засгийн газрын эрх олгосноор санхүү, геологи уул уурхайн болон байгаль орчны асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүд хамтран хөрөнгө оруулагчтай байгуулна гээд заачихсан байхгүй юу. Тэгэхээр энэ хууль дотор байгаа заалт хоёулаа 34-ийгөө болохоор орд ашиглахаараа зохицуул, хөрөнгө оруулалтынхаа гэрээг болохоор хөрөнгө оруулагчтай байгуул гэчихсэн байхгүй юу. Тэгэхээр энэ өдөр чинь 2 гэрээ зурагдаж байгаа шүү дээ. Хөрөнгө оруулалтын гэрээ зурагдаад, хувь нийлүүлэгчдийн гэрээ зурагдаж байгаа. Тийм учраас аль алийг нь багтаасан ийм зүйл байсан гэдгийг бас хэлье.

Хоёрдугаарт нь, Дэмбэрэл гуай яагаад ингээд бид нарыг жоохон гүтгээд байна гэхлээр 40 дүгээр тогтоол, 57 дугаар тогтоолд зааж өгсөн үнэн. Эдийн засгийн байнгын хорооны 2009 оны 5 сарын 8-ны тогтоол байгаа. Байнгын хорооны. Түүн дээр бүх зүйлүүд ингээд нээлттэй заагаад өгчихсөн. Хувьцаа авахгүй байж болно, бүтээгдэхүүн хуваахаар үзэж болно гээд. Одоо ингээд бүгдээрээ 2025 онд энэ 2009 оныхоо байр суурийг мартчихсан. Ингээд тэр үед хувьцаа авахгүй гэж хэлсэн хүний бараг толгойг нь авахаар байсан байхгүй юу. 100 хувь эзэмш ээ гээд. Энэ жагсаал цуглаан ч дандаа тэгж болж байсан шүү дээ. Тэгээд одоо энэ Дэмбэрэл гуай өөрөө УАБЗ-ийн гишүүн. 2009 оны 2 сарын 19-ний тэр зөвлөмж дээр нь юу гэж байгаа гэхээр 34 хувийг нь ав, 51 хүртэл болго гээд тийм бичиг бид нарт өгчхөөд, одоо Засгийн газар эд нараас илүү биеэ даагаад юм хий гэж яаж ингэж хэлж чадаж байна аа, та ямар хариуцлагагүй юм бэ? Тэгээд өөрөө энэ тогтоол гаргаж өгчхөөд, одоо болсон чинь Засгийн газар толгойгоо ажиллуулаагүй юу гэнэ. Тийм юм байхгүй шүү Дэмбэрэл гуай. Би бол таныг настай хүний чинь хувьд хүндэтгээд зөндөө дуугүй суулаа. Улаан цагаан ингээд худлаа яриад байх юм. Одоо Эрдэнэттэй харьцуулж гоё байсан гэж ярих гээд байна уу? Би энэ Эрдэнэтийн танилцуулгыг яг тухайн үед нь тарааж өгсөн. Эрдэнэт 3 удаа ТЭЗҮ-гээ шинэчлээд, 3 удаа хөрөнгө оруулалт хийж нэмсэн. Анхны хөрөнгө оруулалт нь 6 дахин нэмэгдсэн. 20 жил Монгол Улс татвар аваагүй, би үүнийг та нарт тарааж өгсөн шүү дээ, Дэмбэрэл гуай УАБЗ дээр ч үзүүлсэн. Яахаараа ингээд дандаа худлаа ярьж байдаг юм.

Одоо харин Оюу толгойн гэрээ бол байгуулагдсан цагаасаа татвараа авч байгаа. Ингээд дандаа үлгэр ярьж, хуучин юмыг магтан сайшааж, тийм юм байхгүй шүү. Зөвлөлтийн өмнө төлж байгаа 10 тэрбум их өрийн чинь дийлэнх нь энэ Эрдэнэтийн өр байгаа шүү. Эрдэнэтэд бид нар 1996-2000 оны хооронд байсан Засгийн газар татаас өгдөг байсан. Эрдэнэт юм өгдөггүй, бид нар мөнгө өгдөг байсан. Одоо миний гэрч одоо Алтанхуяг сайд сууж байна. Тухайн үед ҮХАА-н сайд байсан. Бид нар Эрдэнэтэд татаас өгдөг байсан. Эрдэнэт бид нарт мөнгө өгдөг байсан ийм нөхцөл байдалд ажиллаж амьдарч байсан юмаа. Одоо ингээд залуу хүмүүст, одоогийн хүмүүст ингэж худлаа ярих хэрэггүй шүү. Энэ танилцуулга Улсын Их Хурлын архивт байгаа.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: Сүүлийн хариулт. Тэрбишдагва гишүүн 4 номерын микрофон.

Гэрч Д.Тэрбишдагва: Эдийн засгийн байнгын хорооны энэ маргаантай юмыг дахин, дахин яриад байна л даа. Маргах ч юу байх вэ. Энэ сүүлийн 2 өдөр. Өнөөдрийн мэдээллийг харахад энэ чинь шинжээчдийн дүгнэлтээр их илэрхий юмнууд гараад байна л даа. Эх нь булингартай бол адаг нь булингартай гэж. Булингартуулж хаячхаад түүнийгээ яах вэ, засъя гэж яриад байгаа гэж ярьж байгаа нь үнэн боловч бодит үнэнд гүйцэгдээд энэ чинь айхтар тоонууд гараад байна шүү дээ. Тэгээд энэ дээр яриад байгаа, бас бодитой баримттай яриад байхад бие, бие рүүгээ чанга хашхирч, чанга дуугарсан нь нэг их илүү гарчихгүй л дээ. Баярцогт оо, дуугарвал бүгдээрээ л дуугарна шүү дээ. Чи энэ 2018 оны миний гаргасан энэ юуг үзчихээд маш сайн болсон байна, танд баяр хүргэе гэж ярьж байсан. Тэгээд үүнийхээ дагуу бүгдээрээ ярья.

Тэгээд энэ 57 дугаар тогтоол дээр тэр үед чинь бүр Оюу толгойн ордоос бүх татвараа авах замаар нийт ашгийн 80 хүртэл юуг авъя гэж хүртэл тэгж ярьж байсан шүү дээ. Тэгээд ярьж байсан юмнуудаас зарим нь хэрэгжиж байгаа, зарим нь хэрэгжээгүй. Тэгэхээр ингээд ярьж байсан учраас үүнийгээ одоо засаж сайжруулъя, хэрэгжүүлъя гэж явж байна. За ингээд яриад байвал бид бас юм ярина л даа. Баяр сая хүрч ирээд Японоос яарч ирсэн талаараа юм яриад байгаа юм. Гэтэл, Улсын Их Хурлын Тамгын газарт 2009 оны 3 дугаар сарын 4-ний өдөр Засгийн газар өөрөө хууль боловсруулаад, санаачлаад тэгээд 34 хувийг авъя гэсэн. Яг энд чинь үг, үсгээрээ энэ Долгорын бичигтэй, Засгийн газрынх нь бичиг, Шаравдоржид өгсөн энэ бичгийг нь би сая ухаж гаргалаа л даа. Тэгэхээр ингээд бие, бие рүүгээ ингээд маргалдаад байх юм бол хязгааргүй маргаан болно. Засгийн газар 34 хувийг эхэлж санаачилж, Улсын Их Хуралд оруулчихаад, одоо Улсын Их Хурлын гаргасан шийдвэрүүд ерөөсөө 34 хувиас л болоод би Японоос яараад ирсэн гээд ингээд яриад байх юм бол Баярцогт оо, биднүүс ч гэсэн юм ярина шүү дээ. Би өнөөдөр бол ингээд хашхирах юм ярихгүй. Чамайг хашхираад байвал бид бас ярих юмнууд байгаа. Яагаад гэвэл би үүнийг чинь 2009 оноос авхуулаад 2013 онд, 2018 онд нэг шалгалт хийсэн учраас, чи одоо та нар юм уншдаггүй гэж байгаа. Чиний хэмжээнд ч бас юм уншсан шүү дээ. Хийсэн юмыг чинь сайжруулъя, засъя гэдэг дээр чамтай санал нэг байгаа. Тэгээд бүгдээрээ ингээд засаж сайжруулах чигтэй ярих юм бол яриад явъя гэж байгаа болохоос биш бие, биеийнхээ алдаа, дутагдлыг гаргаад яриулбал нөгөө далай, далай гэдэг шиг л юм байна шүү дээ.

Одоо ингээд энэ их том хэлэлцүүлгийг энэ залуучууд маань санаачлаад Түр хороо байгуулаад олон түмэнд танилцуулаад, энэ ер нь засах сайжруулах ёстой юм гэдгээ ер нь тэгээд тохирчихсон бол одоо энэ хийсэн шалгалтуудын дүнг нь тэр нөгөө хэлсэн ярьсан юмнуудыг нь нэг бүрчлэн тусгай ажлын хэсэг байгуулаад, энэ урьд өмнө орж байсан энэ хүмүүсийн ярих ёстой, ярихгүй ёстой, нууцалсан болгоныг нь үзээд миний хэлж байгаагаар бол зүйл, заалт болгоны ар талд сайн юм ч байгаа. Маш нууцтай, зэвүүн, зэвүүн тэр дэлхий нийтийн цөлмөсөн компанийн нууц юмнууд ч гэсэн байгаа шүү дээ. Тэр өдийд чинь бид дотор аль нь үүний ард талд ийм юм яригдаж байна. Үүнийг нь бол би засаж сайжруулах ёстой юм гээд ярих юм бол зөндөө юм байна шүү дээ.

Энэ чинь 234 хуудас юмыг би өнөөдөр бүгдийг нь 4 минутад ярьж чадахгүй байна шүү дээ. Тийм учраас энэ ярьж хөөрсөн хэдэн өдрийнхөө юмыг энэ саяын залуучуудын гаргасан, энэ шинжээчдийн гаргасан юун дээр дахин шалгах хэрэгтэй. Ялангуяа анхан шатын бүртгэлийн материалуудыг ерөөсөө үзүүлдэггүй. Түүн дээр нь цаг хугацаа зарж, очиж нэг бүрчлэн үзэж шалгах ёстой. Тэгж байж бид чинь бодит

баримт гаргаж...

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: 4 номерын нэмэлт нэг минут.

Гэрч Д.Тэрбишдагва: Тийм учраас ингэж гаргаж ярихгүй бол болохгүй. Эртээд яриад байсан ТЭЗҮ бол баталчихсан байсан ТЭЗҮ дээр тулгуурлаж хийсэн л гэсэн. ТЭЗҮ өнөөдөр бол батлагдаагүй гэдэг нь батлагдчихлаа. Тэр үед зөндөө олон барилгынх нь зураг гараагүй, янз, янзын зураг гараагүй юман дээр л бид чинь гэрээ хийчихсэн байсан шүү дээ. Ингээд ярих юм бол зөндөө л юмнууд байгаа шүү дээ. Үүнийг ингээд дэлгэж яриад, ингээд бие, бие рүүгээ дайраад байх юм уу. Бодит үнэнийг өөрийнхөө хэмжээнд ялангуяа 2009 оны 57 дугаар тогтоол дээр заасан заалтуудыг яагаад үүнийг хэрэгжүүлж ярьж болоогүй юм бэ гэдэг дээр бол ийм юм байсан гэж ярина уу гэхээс, толгой молгой авсан юм байхгүй ээ, тэр энэ чинь одоо Их Хурлын тогтоолын дагуу бид ярьж байна гэхэд хэн толгой авах вэ дээ. Тэгээд ийм ийм юмнуудыг яримааргүй байна аа, Баярцогт оо. Одоо чи өөрөө нэг талаасаа уриалаад аштайхан ярь гээд, нөгөө талаасаа ингээд дайрч давшлаад байх хэрэггүй дээ. Чи сүүлийн үед жоохон стрессдээд байгаа юм уу, яагаад байгаа юм.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: 4 номерын микрофон. Сүүлийн тодруулга.

Гэрч Д.Тэрбишдагва: Би чамайг ярьж байхад одоо үүнээс хойш яг чамтай адилхан хашгирна шүү. Чи ганцаараа хашгирах эрхтэй биш, ингэж болохгүй шүү дээ. Ер нь адилхан л ярих хэрэгтэй. Тэгээд Дэмбэрэл гуайг худлаа яриад байна, эртүүд чи бас намайг худлаа яриад байна л гэж хэлсэн шүү дээ. Би яг энэ материал дээр тулгуурлаж ярьж байгаа. Түүнээс би ямар нэгэн юм агаар салхинаас гаргаж ерөөсөө яриагүй шүү Баярцогт оо. Тийм учраас мэтгэлцээн хийвэл мэтгэлцээн хийе. Ер нь цаашдаа бол дахин, дахин хэлж байгаад, энэ хүмүүсийн ярьж байгаа хүмүүсийн дагуу ингээд бодоход үүнийг детальчилж нэг бүрчлэн ярья, засаж сайжруулъя. Энэ шинжээчдийн дүгнэлтийг дахиж харъя. Нөгөө талдаа томоохон зэвсэгтэй очъё л гэж уриалаад байгаа юм. Баярлалаа.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: Монгол Улсын Их Хурлын Хяналт шалгалтын тухай хуулийн 47.2-т Түр хорооны сонсголд танхимд байгаа хэн бүхэн парламентыг хүндэтгэх үүрэгтэй байгаа. Сонсголын дэгийг сахих ёстой байгаа. Хууль ёсны шийдвэрийг биелүүлэх үүрэгтэй байгаа. Тэгэхээр Хянан шалгах түр хорооны даргын хувьд та бүхнээсээ нэг, нэгэндээ бас хүндэтгэлтэй хандахыг хүсье. Хянан шалгах түр хорооны энэхүү сонсгол бол нийтдээ миний авсан мэдээллээр 14 орчим телевиз болон сайтаар нэвт шууд явж байгаа гэдгийг та бүхэндээ хэлье. Тэгэхээр Монголын олон нийт, 21 аймаг, 330 сум, мөн гадаадад суугаа маш олон монголчууд давхар үзэж байгаа гэдгийг та бүхэнд сануулан хэлье. Шижир гишүүн асуултаа асууя.

Хянан шалгах түр хорооны гишүүн Ө.Шижир: Өдрийн мэнд. Өнгөрсөн хугацаанд Санжийн Баяргүй, Сү. Батболдгүй, Сайханбилэггүй ийм сонсгол явлаа. Нэг нь гэрээг нь хийсэн, нөгөөдөх нь үргэлжлүүлсэн гол гэрч нар нь ирэхгүй байж байгаад, өнөөдөр нэг С.Баяр гуай яасан юм байгаа, нэг ирэх шиг боллоо. Ер нь Оюу толгойн ач холбогдлыг хэн ч үгүйсгээгүй, хэн ч буруутгаагүй. Өнгөрсөн хугацаанд алдсан юм

байвал түүнийгээ засаад явъя. Та нар алдаа хийсэн бол алдаагаа шударгаар хүлээн зөвшөөрчих гэж хэлж байгаа шүү дээ. Яагаад гэвэл энд хамгийн багадаа нэг удаа сайд хийж байсан хүмүүс байна. Ер нь бол маш олон жил төрөөр тансаг амьдарсан хүмүүс байна. Ер нь бол тэгчхээд өнөөдөр ингээд дахиад бие, биеэ үгүйсгээд, ингээд суугаад байх юм. Ер нь бол энэ компанийн буруу биш шүү дээ. Энэ асуудал ажлаа хийгээгүй, шаардаагүй, ажлын нэг эс үйлдэл хийсэн дарга нарын буруу байхгүй юу. Тэгээд одоо ингээд нэг нийгэмд нэг өөр мессеж бичиж өгөөд, 2019 онд ноогдол ашгаа авч хүртэж эхэлнэ. Би хар толгойгоороо хариуцна гэсэн хаана байна. Одоо битгий зээлийн хүү яриад бай гэнэ үү? Ярина шүү дээ. Хүүнээс хүү бодоод байгаа юм чинь. Үндсэн зээлээсээ хүү нь давчихсан байгаад байж ярьж л таараа шүү дээ. Хувь нийлүүлэгчдийн өр гэрээнд, хөрөнгө оруулалтын гэрээнд, ер нь бол Монголын талын хүртэх ашгийг яг цав тодорхой суулгасан нэг ч заалт тухайн үед ажил хийж байсан хүмүүс бас үүнийгээ бодмоор байгаа юм.

Гэрээнд заасан менежментийн төлбөрийг зардлаас нь шууд авчихдаг. Тэгэхээр чинь менежмент хийж байгаа компани чинь зардлаа өсгөхийг л бодно. Яагаад гэвэл тэнд орлого тэдэнд хамаагүй байхгүй юу даа. Хэдэн төгрөгийн зардал гарна, тэндээс нь зургаа аваад л авна. Яг үүн дээр жишээ нь хяналт тавих гэж очсон Оюу толгой компанийн ТУЗ-ийн гишүүд, Эрдэнэс Монгол компани, Эрдэнэс Оюу толгой компани Засгийн газрынхан зардлаа өсгөөд байгаад нь яагаад хяналт тавиагүй юм. Үүнийг би бүүр ТУЗ-ийн гишүүдээс тухайн үед ажил хариуцаж байсан бүх хүмүүсээс асуумаар байгаа юм. Яагаад хяналт тавиагүй юм, яагаад зарлагыг нь өсгөхийг хүлээн зөвшөөрөөд яваад байсан юм.

Дараагийнх нь нөгөө алдарт Дубайн гэрээ. Дубайн гэрээний процессыг бас яримаар байгаа юм. Дараагийнх нь дахиад Арбитрт байгаа татвар, татварын маргаан үүсээд арбитрт очсон нь зөв биз. Би тэгж санаж байна. 2021 оны сүүлээр байх аа, дундуур. Тэр асуудал юу болж байгаа юм, яагаад үүнийг энд ярихгүй байгаад байгаа юм. Ер нь одоо бараг түрүүн Баяр гуай өөрөө хэлж байсан уу, хөрөнгө оруулалтынх нь гэрээг бараг зээлийн гэрээ болгож өөрчилмөөр юм байна даа. Тэгээд нөгөө 7 жил тутамд авдаг гэрээний 11.3-ын "ё" энэ заалтыг яагаад өнгөрсөн хугацаанд хэн ч хэрэгжүүлээгүй юм, хэн эс үйлдэл хийсэн юм. Уг нь бид нар энэ төслөөс чинь үр дүнгээ хүртээд, Монголын залуучууд нь хөгжиж дэвшээд, хөрөнгө орлоготой болоод, үр дүнтэй болоод ингээд амьдраасай гэж хүсээд байгаа юм шүү дээ. Гэтэл ингээд үр дүнгүүд нь бүгдээрээ байхгүй байна гэж би өчигдрөөс хойш яриад байгаа юм.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: Шижир гишүүний асуултад хариулъя. Нэлээн олон гишүүн хүнээс асуух шиг боллоо. Оюу толгойн ТУЗ-ийн гишүүд. 1 номероос эхэллээ. Цэрэнбат Оюу толгойн ТУЗ-ийн гишүүн, 2 номерын микрофон.

Гэрч Н.Цэрэнбат: Улсын Их Хурлын хянан шалгах түр хорооны нийт гишүүд болон энд оролцож байгаа бүх хүмүүст энэ өдрийн мэндийг хүргэе. Тэгээд Ө.Шижир гишүүний асуултанд өөрийн мэдээллээ өгье. Нэгдүгээрт, яагаад хяналт тавиагүй гэж асуулаа. Өөрийн ажилласан цагаас эхлээд Эрдэнэс Оюу толгой компани болон Оюу толгой компанийн Монголын талын ТУЗ-ийн гишүүний хувьд компанийн үйл ажиллагааг Монгол Улсын хууль дүрэмд нийцүүлэх удаа дараа шаардлагыг хүргүүлж байсан. Бид нарын яриад байгаа асуудал юунаас болж үүсээд байгаа гэдгийг бид товч бөгөөд тодорхой ойлгоцгоож байна. Гэхдээ бас дахин одоо тодруулах шаардлага

үүсэж байна.

Нэгдүгээрт, Монгол Улсын Засгийн газар, Айвенхуа Майнз болон Рио Тинто-той холбоотой компаниудтай энэ гэрээг байгуулсан. Гэрээг байгуулахад бидний хамтран бий болж байгаа төслийн нэгж маань гаднын хөрөнгө оруулагчийн талд гэрээнд гарын үсэг зурсан байдаг. Энэ юу вэ гэхээр, дундын хувьцаа эзэмшдэг компани нь нөгөө талынхаа эрх ашгийг хангаж гэрээн дээр гарын үсэг зурснаас эхэлж энэ гол хэрүүлийн маргаан эхэлсэн гэж би боддог. Яагаад вэ гэвэл, Оюу толгой компанид 2 тал шаардлага тавих ёстой байтал шаардлага тавиулж байгаа компани нь гэрээний нэг тал болсон гэсэн үг.

Өнөөдөр бид нар Монгол Улсын Их Хурлын гишүүн, Засгийн газрын гишүүнээр ажиллаж байсан олон хүмүүс энэ асуудалтай холбоотой гэрчээр дуудагдсан байна. Үүний нэг нь би. Их Хурлын гишүүн болохдоо нийт иргэн, улсын эрх ашгийн төлөө ажиллана гэж тангараг өргөдөг. Энэ тангараг чинь хэр нийцсэн юм бэ? Та нар тухайн албан тушаал дээр байх үедээ гэсэн асуултад эргэж очиж байна. Гэтэл зарим нэг албан тушаалтнууд маань хөрөнгө оруулагч талынхаа өмнөөс тайлбар хийгээд байгаа нь тэгэхээр зарим нь ойлгохгүй байна. Бүгдээрээ сайн ажиллалчихсан юм бол яагаад бид нар энэ асуудлыг Түр хороо хүртэл авчрах болов гэдгээ анхаарах ёстой. Бүгдээрээ сайхан ажиллалчихсан юм байна шүү дээ. Гэтэл нөгөө ашиг хаачихсан бэ гэдэг дээр очоод байгаа юм. Гэтэл энэ ашгийг би бас түрүүчийн хурлууд дээр хэлж байсан. Ашгийг бий болгоно гэж амласан гадаадын хөрөнгө оруулалтын тал Рио Тинто компани ирээд тэнд одоо Оюу толгой менежментийн компани яагаад энэ байр сууриа илэрхийлэхгүй байхад бид өмнөөс нь яриад, бие, биеэ буруутгаад байгаа юм гэдэг дээрээ бас гэрчүүд бүгдээрээ дүгнэлт хийх ёстой байх гэж бодож байна.

Эрдэнэс Оюу толгой компани хувьцаа эзэмшигчдийн хувьд Эрдэнэс Монголтойгоо хамтатгаад явуулсан олон бичиг байдаг. Гэтэл гэрээний нөгөө тал маань тэр бичигт албан ёсоор байр суурь илэрхийлээгүй учраас бид энэ өнөөдрийн энэ улс орон даяараа энэ асуудлыг яриад байгаа нь нэг талдаа бид хэн, хэн нь хариуцлагатай байж чадахгүй байна. Энэ утгаараа дахин хэлэхэд манай Гадаадын хөрөнгө оруулагч тал гэрээнд дурдсан Монгол Улсын хууль тогтоомж, олон улсын хууль тогтоомж хэм хэмжээг биелүүлнэ гэсэн үүргээ биелүүлэхгүй байна гэдгийг бас дахин хэлэхийг хүсэж байна. Бүүр Монгол Улсын шүүхийн шийдвэрийг өөрөөр тайлбарлаж, албан бичиг Гадаадын хөрөнгө оруулагч бидэнд ирүүлдэг. Тэгэхээр үүнийг бид нар одоо хөрөнгө оруулагч талтайгаа л ярих ёстой.

Дээр нь хүмүүс маань зарим нэг юм холиод байх шиг байна. Энэ юу вэ гэхээр, Монгол Улсын Үндсэн хуулийн 6.2 дахь заалтыг 2019 оны нэмэлт, өөрчлөлтөөр тодотгож яриад байх юм. Энэ дээрээ зөв зүйтэй ойлголтыг өгөх нь зүгээр байх. Би Оюу толгойтой холбогдсоноос хойш Монгол Улсын Үндсэн хуулиудыг үзсэн. 1924 оны Үндсэн хууль дээр байгаа Бүгд Найрамдах Монгол Улсын хязгаарын нутаг, уул уурхай, ан амьтан бол төрийн өмч гэсэн. Энэ өмчийн заалт Үндсэн хуулийн суурь зарчим одоо ч хүртэл өөрчлөгдөөгүй байсан. Тэгэхээр татварын хөнгөлөлт үзүүлчхээд Үндсэн хуульд заасан...

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: 2 номер, гэрч бусдаас асуулт асуухгүй нэгдүгээрт. Хоёрдугаарт, та яг асуултад өөрөө хариулах хэрэгтэй байна. Таныг Оюу толгойн ТУЗ-ийн гишүүний хувьд яг юу хийсэн бэ

гэж асууж байгаа шүү дээ. Тэгэхээр ерөнхий хариулаад байна шүү.

Гэрч Н.Цэрэнбат: Тийм учраас энэ зүйл, заалтыг Засгийн газрын Хэрэг эрхлэхийн харьяа Эрдэнэс Монгол компани, Эрдэнэс Оюу толгой компани, тэдгээрээс мандатаа авсан Оюу толгой компанид одоо Монгол Улсын Засгийн газрыг төлөөлж сууж байгаа гишүүдийн бүх удирдамж дээр Монгол Улсын хууль тогтоомжийг хэрэгжүүлэх, сүүлд гарсан 103 дугаар тогтоолыг үндэслэн Монголын талын байр суурийг илэрхийллээ гэдэг үүрэг даалгавартай бид оролцдог. Үүний дагуу бид албан ёсоор протокол болгонд, хурал болгонд түүний дагуу оролцдог. Хяналт тавих эцсийн шийдвэр маань 6 хувиар гардаг юм. Тийм учраас одоо бидний бүх протокол дээр Монголын талын гишүүдийн байр суурь тодорхой байгаа гэдгийг хэлье. Баярлалаа.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: 3 номер Баясгалан ТУЗ-ийн гишүүн.

Гэрч Э.Баясгалан: Шижир гишүүний асуултад хариулъя. Тэгэхээр Оюу толгой компанийн зардал дээр нь ТУЗ-ийн гишүүдээс ямар хяналт тавьж байна, хяналт тавьж чадаж байна уу гэсэн асуулт байх шиг байна. Энэ асуултад хариулахын тулд эхлээд Оюу толгой компанийн зардлын бүтцийг тайлбарлах ёстой байх. Оюу толгой компани маань капитал зардал буюу хөрөнгө оруулалтын зардал, дэд бүтэц байгуулах, далд уурхайг байгуулах, бүтээн байгуулалтын зардлууд байдаг. Бас үйл ажиллагааны зардал гэсэн 2 төрлийн зардал байгаа. Энэ 2-ыг тус тусад нь тайлбарлах ёстой болов уу гэж бодож байна.

Бүтээн байгуулалтын зардал дээр бол Оюу толгой компани маань 2009 оноос эхэлж бүтээн байгуулалт явуулсан. Ил уурхай дээрээ ч зардал нь хэтэрсэн, далд уурхай дээрээ ч зардал нь хэтэрсэн. Миний сонссоноор би яг тухайн үед бас байгаагүй болохоор ил уурхайн төсөв 1-2 тэрбум доллароор хэтэрсэн гэсэн тооцоолол сонсож байсан. Гэхдээ надад баримт алга. Яг тухайн үед миний бие ажиллаж байгаагүй болохоор ямар хяналт тавьж байсныг бас сайн мэдэхгүй байна. Тухайн үеийн ТУЗ-д ажиллаж байсан хүмүүсээс нь тодруулах ёстой болов уу гэж бодож байна.

Далд уурхайн бүтээн байгуулалт маань 2013 онд зогсоод, 2015 онд Дубайн гэрээ байгуулснаар дахин эхэлж явж байгаад, хамгийн анх 5,4 тэрбумын төсөв баталсан нь 1,4 тэрбумаар хэтэрч, 22 сараар бүтээн байгуулалт нь хойшилсон мэдээллийг бол Оюу толгой компани Монгол Улсын Засгийн газарт нэлээд хойно өгсөн. 2020 онд бид нар энэ мэдээллийг олж авсан. Гэхдээ, компанийн дотоод мэдээлэл болон манай бас ТУЗ дээр байгуулсан тусгай хорооны хяналт шалгалт гаднын зөвлөхүүдийг авч ажиллуулсан процессоор бол энэ мэдээллийг Оюу толгой болон Рио Тинто компани маань бүүр 2018 оноос эхэлж мэдэж байсан буюу 2018 он гэхэд далд уурхайн бүтээн байгуулалтын зардал нь аль хэзээний хэтэрчихсэн байсан.

Тэгэхээр энэ асуудлаар яг тухайн үеийн ТУЗ-ийн гишүүдээс мэдээллийг нь авах ёстой байх. Би яг өөрийн хувьд ТУЗ-ийн гишүүний хувьд энэ асуудал дээр одоо ямар хяналт тавьсан юм бэ гэдгээ тайлбарлая. 2020 оноос эхлээд ТУЗ-ийн гишүүнээр ажилласнаас хойш яг энэ далд уурхайн бүтээн байгуулалтын зардал хэтэрсэн асуудал дээр бол Оюу толгой компани дээр тусгай хороо байгуулж, Рио Тинто компанийн ТУЗ-ийн гишүүдийн эсрэг санал авсан тогтоолын төслийг манай Монголын талынхан бол батлуулж чадсан. Энэ бол Оюу толгой компанийн түүхэнд анх удаагаа манай

Монголын талын гишүүд өөрсдөө тогтоолын санал оруулж, ТУЗ дээр нь Туркойс Хилл компанийн ТУЗ-ийн гишүүдтэй хамтарч Рио Тинто компанийн ТУЗ-ийн гишүүдийн дэмжлэггүйгээр анх бөгөөд цорын ганц удаа баталсан тогтоолын төсөл байсан. Тэгээд үүгээрээ бид нар тусгай хороо байгуулж, гадаадын хөндлөнгийн шинжээчдийг авч, энэ далд уурхайн зардал нь яагаад хэтрээд байгаа юм бэ? Яагаад ингээд төсөл нь хойшлоод байгаа юм бэ гэдэг дээр дүн шинжилгээ гаргахад, энэ бол яг менежментийн алдаа байна. Өөрсдөө төслөө зөв зохион байгуулаагүй байна. Хуваарь нь буруу хэрэгжсэн байна. Ер нь тэгээд удирдлагын алдаа байна гэсэн дүгнэлт гарсан. Энэ дүгнэлтийг гаргаж авснаас хойш бид нар нэлээн нухацтай энэ асуудлыг хөндөж тавьсан л даа. ТУЗ дээр. Та нар өөрсдөө ингээд алдаа гаргачихсан юм байна шүү дээ. Тэгээд эндээс улбаалаад бол юу болсон бэ гэхээр 2021 онд манай Засгийн газар дээр бичигдсэн байсан 20,4 тэрбум төгрөг тэглэгдсэн. Рио Тинто компаниас санал болгосноор зардал хэтэрсэн хэмжээн дээр менежментийн төлбөр авахгүй гэсэн саналыг өөрсдөө тавьж байсан. Ингээд далд уурхай болон ил уурхайн бүтээн байгуулалтын зардлууд ийм хэмжээгээр хэтэрч, ийм ажлууд хийгдсэн.

Одоо үйл ажиллагааны зардал дээрээ ярья. Үйл ажиллагааны зардал бол ямар нэгэн ТЭЗҮ байгаа ч гэсэн ямар нэгэн хөрөнгө оруулалтын гэрээ, хувь нийлүүлэгчдийн гэрээнд тусгагдаагүй буюу яг гэрээний хэмжээнд хяналт тавих боломж бол байхгүй. Энэ нь байнгын ТУЗ-ийн өөрийн үйл ажиллагааны буюу жил бүрийн төсөв батлах хүрээнд л бид нар хяналт тавих боломжтой байдаг. Би дахиад нэг минутаа авчхаж болох болов уу.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: 3 номерт нэмэлт нэг минут.

Гэрч Э.Баясгалан: Компанийн жил бүрийн төсвийг ТУЗ батлах ёстой байдаг. Гэхдээ яг энэ процесс маань яаж явдаг вэ гэхээр, жилээс жилд ТУЗ дээр Оюу толгой компанийн жилийн төлөвлөгөө болон төсвийг дийлэнх олонхоороо шийдэж явж байгаа. Тэгээд дийлэнх олонхоороо шийдэхгүй, одоо ингээд уг нь Монголын талын гишүүд маань хамт дэмжихвэл зүгээр байна гэсэн саналыг Рио Тин тодандаа л тавьдаг. Тэгээд эргүүлээд тэгвэл та нар төсвөө ингэж бууруулаач ээ, манай талаас ийм саналтай байна гээд. Тэгэхээр тэр саналуудыг өөрсдөө хүлээж авдаггүй, манай талаас миний одоо сайн санаж байгаагаар бол түрүү жилийн төсвийн хэлэлцүүлэг дээр манай талаас та нар төсвөө ийм хэмжээгээр бууруулчихаач ээ гэсэн санал тавихад үгүй гэсэн хэрнээ маргааш нөгөө манай Рио Тинто-гийн удирдлагаас бид нар төсвөө ийм хэмжээгээр бууруул гэнэ ээ. Тэгэхээр одоо бид нар буурууллаа буюу манай Монголын талын саналыг огт сонсохгүй, манай талын маш үндэслэлтэй маш тооцоололтой тавьсан саналыг огт хүлээж авахгүй хэрнээ Рио Тинто-гоос манайх зүгээр л төсвөө ийм дүнгээр бууруул гэсэн. Та нар яаж бууруулах гэж байгааг...

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: 3 номероос сүүлийн тодруулга.

Гэрч Э.Баясгалан: Яг энэ наад дүнгээрээ яаж бууруулах гэж байгаа юм гэхээр, мэдэхгүй ээ, бид нар зүгээр ийм үүрэг үүрэг даалгавар л өгсөн гэж явдаг. Тэгээд угаасаа яг компанийн засаглал дээр бид нар хөндлөнгийн компани, зөвлөх компани авч ажиллуулахад Оюу толгой компанийн бүх материаллаг буюу үр дагавар ихтэй том стратегийн ач холбогдолтой бүх шийдвэрүүд дээр буюу төсөв хэлэлцэх, санхүүжилт

батлах энэ асуудлууд дээр ер нь талаас илүү шийдвэр нь дандаа дийлэнх олонхоороо явсан байна аа буюу Монголын талын ТУЗ-ийн гишүүдийн оролцоог бол хангаж ажиллахгүй байна гэсэн дүгнэлт хүртэл гарсан байгаа. Ийм асуудлаар яг үйл ажиллагааны зардал дээр бол хэчнээн хяналт тавихаар манай ТУЗ-ийн гишүүд болон манай 34 хувийн хувьцааг эзэмшдэг манай Эрдэнэс Оюу толгой компанийн санхүү шинжээчдийн хэлтсийн ажилчид бол маш олон цагаар, маш олон өдөр ажилладаг боловч ямар ч үр дүнгүй болчихдог. Энэ нь болохоор нөгөө хамгийн анхнаасаа өглөөний танилцуулгад байсан хувь нийлүүлэгчдийн гэрээн дээр нь ТУЗ-ийн тэр харилцаа компанийн хуулиа.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: Дараагийн ТУЗ-ийн гишүүдийн нэг ТУЗ-ийн гишүүдээ дуусгаадахъя. Тэмүүлэн гишүүн ТУЗ-ийн гишүүн байсан, 11 номерын микрофон.

Гэрч Г.Тэмүүлэн: Тэгэхээр би Оюу толгой компанийн ТУЗ-ийн гишүүнээр 2013 оны 9 сараас 2015 оны 4 сарын 15 хүртэл ажилласан. Үндсэндээ нэг жил 6 сарын хугацаанд ажилласан байгаа. Энэ 1 жил 6 сарын хугацаанд үндсэндээ гол одоо Оюу толгойн ТУЗ дээр, Монголын тал дээр, Монгол Улсын Засгийн газар дээр үндсэндээ хүндрэлтэй үүсэж байсан асуудал бол яг энэ Дубайн гэрээний асуудал байгаа. Анх намайг 2013 оны 9 сард яг Алтанхуяг Ерөнхий сайдын үед намайг ТУЗ-ийн гишүүнээр сонгож байсан. Энэ хөрөнгө оруулалтын гэрээнд хамгийн анхнаас нь оролцож байсан, 2009 оны гэрээнд ажлын хэсгийн нарийн бичгийн даргаар байсан хүний хувьд энэ дээр Монгол төрийн ой санамж, залгамж чанар байх ёстой юм гэдэг үүднээс энэ гэрээний Монголын талын эрх ашгийг хангуулах үүднээс та бас Монгол төрийн манаачаар ажиллаач гэсэн саналыг тавьж, ингээд би ажилласан. Энэ хугацаанд үндсэндээ хамгийн хүндрэлтэй нөхцөл байдал үүссэн асуудал маань өөрөө юу юм бэ гэхээр, яг бид бүхний 2009 онд байгуулсан энэ гэрээний маань суурь эрх ашгийг нь өөрчлөх. Рио Тинто өөрсдийнхөө эрх ашгийг хамгаалсан хөрөнгө оруулалтын гэрээ болоод хувийн хэвшлийн гэрээний шинэ хувилбарыг яг энэ 2013 оноос эхэлж оруулж ирсэн байгаа юм, 2013 оноос. Би бүр тоотойгоор нь энэ асуудлыг ярих юм бол үндсэндээ 2012 оны Ерөнхий сайдын 45 дугаар захирамжаар байгуулчихсан Ганхуяг сайд, Улаан сайд, Батбаяр сайд, Оюун сайд нарын ажлын хэсэг хүртэл хэлтсийнх нь ажлын хэсгийг анх эхлүүлж байсан. Энд хамгийн анхных нь сэжүүр нь хөндөгдөж эхэлж байсан. Бид нар энэ 2 жилийн хугацаанд үндсэндээ яаж энэ гэрээг өөрчлөх вэ, өөрсдөдөө ашигтайгаар байлгах вэ, үүнийг яаж зогсоох вэ гэдэг асуудал гээд явж байсан. Рио Тинто-гоос тавьж байсан асуудлуудыг. Тэгээд хамгийн анхных нь төсөл 2014 оны 10 сарын 1-нд Санамж бичиг гэдэг нэрээр орж байсан. Бүр хамгийн анхных нь үе. Эхнээсээ энэ гэрээ Дубайн гэрээ орж ирснийх нь суурь нь өөрөө монголчуудыг хуурч мэхлэх гэж орж ирснийх нь бодит илэрхийлэл гэж харж байгаа юм. Санамж бичиг нэртэй хөрөнгө оруулалтын гэрээ болоод хувь нийлүүлэгчдийн гэрээний шинэ хувилбар энүүгээр орж ирж байгаа юм.

Тэгэхээр 2014 оны 10 сараас сараас үндсэндээ энэ 5 сар буюу байгуулагдах хүртэлх хугацаанд үндсэндээ шат дараалсан арга хэмжээнүүдийг Пи ар хэвлэл мэдээлэл талаасаа, тактик стратеги талаасаа ч тэр Монголын Засгийн газарт нөлөөллийн ажиллагааг үйл ажиллагаа хийх талаар ч тэр, бодитоор үүнийг хийж эхэлсэн. Ингээд магадгүй би хэлэхэд, энэ бүх Рио Тинто-гоос тавьсан энэ санхүүжилтийн төлөвлөгөө, Дубайн гэрээг байгуулах энэ төлөвлөгөөтэй энэ ажил бол цаанаасаа өндөр зохион байгуулалттайгаар хийж байсан гэдгийг би бас онцгойлон

хэлэх гээд байгаа юм. Үүний цаана яг энэ 14 банкнаас олгосон бүх банк санхүүгийн байгууллагуудын цаана Рочелдуд байсан үндсэн гол зохион байгуулагчаар Рочилду. Бүх хурлыг Лондонд зохион байгуулаад голд нь сууж байгаад хэн үүрэг даалгавар яасан, үүнийгээ зохион байгуулж ингэж авдаг. Үүний ард дээр бас хуучин Ерөнхий сайд байсан, Английн Ерөнхий сайд байсан Тони Биллерийн зөвлөх үйлчилгээний компани бас байсан. Би яг ТУЗ-ийн гишүүнээр байх нэг жилийн хугацаанд 2 удаа бас Лондон Засгийн газрын даалгавраар очиж уулзаж, Монголын талынхаа байр суурийг хамгаалах үүднээс очиж ярьсан.

Бид бүхний 2009 онд байгуулсан гэрээ маань ашигт суурилсан гэрээ байсан юм аа. Та бүхний хийх гэж байгаа Дубайн гэрээний хүрээнд энэ чинь өөрөө зарлаж суурилсан үндсэн суурь үр өгөөжийг нь өөрчлөх үндсэн бид бүхний 2009 онд тохирсон энэ үр өгөөжийн ашиг хуваалтынх нь энэ нөхцөл байдлуудыг сууриар нь өөрчлөх ийм нөхцөл байдал болох гэж байна гэдэг асуудлыг тавьж байсан. Ингээд бид бүхэн Монголын тал бол нэг талдаа 2014-15 оны хооронд нэг байр сууринд нэгдэж чадаагүй ээ. Монголчууд дотроо үл ойлголцол үүссэний гороор Дубайн гэрээ байгуулагдсан. Би арга ядаад үндсэндээ 2014 оны 4 сарын 15-нд энэ гэрээг эсэргүүцэж өөрийнхөө хүсэлтээр өргөдлөө өгсөн. ТУЗ-өөс чөлөөлөгдөх.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: 11 номер нэмэлт нэг минут.

Гэрч Г.Тэмүүлэн: Тэгэхээр бид бүхний одоо энд үндсэндээ яриад байгаа суурь маань бол бид бүхэн энэ гэрээнд гарц шийдлээ ярьа, гэрээнд өөрчлөлт оруулах зайлшгүй шаардлага үүссэн байна. 2009 онд тохирсон гэрээнийхээ үр өгөөжийг бид нар баталгаажуулах зайлшгүй шаардлагатай байна. 2014, 2015 онд сууриар нь өөрчилсөн энэ асуудлыг эргээд нөгөө талтайгаа, яриа хэлэлцээний ширээнд суух зайлшгүй шаардлага байна гэж харж байгаа юм. Яриа хэлэлцээ гэдэг зүйл бол угаасаа байдаг л зүйл бизнес харилцаанд. Бид бүхэн энэ бизнесийг чинь ашигтай бизнес гэж ороод, өөрсдөө тодорхой хэмжээний татваруудыг тогтворжуулаад, энэ хөрөнгө оруулагч талд техник технологийг, санхүүгийн боломж бололцоо нь байгаа гэдэг үндсэн дээр оруулж ирсэн. Рио Тинто бүх 100 хувь нь санхүүждэг, өөрсдөө хариуцна гэж хөрөнгө оруулалтынхаа гэрээн дээр зааж, 2012 оны 3 сар гэхэд бид нар үүнийг бүрдүүлсэн байна гэдэг хүртэл үүрэг авсан байгаад байгаа юм. Өөрөөр хэлбэл одоог хүртэлх хугацаанд хөрөнгө оруулагчдын гэрээ болоод хувийн хэвшлийн гэрээний үндсэн ач холбогдол бүхий заалтуудыг үнэгүйдүүлэх арга хэмжээнүүд явж ир...

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: 11 номер сүүлийн тодруулга.

Гэрч Г.Тэмүүлэн: Тэгэхээр одоо би бол Монголын тал өөрсдийнхөө үр өгөөжийг баталгаажуулах асуудлаар яриа хэлэлцээний ширээнд суух ёстой. Миний хамгийн гол хэлэх гээд байгаа зүйл нь үндсэндээ бид нар энэ сонсголын хүрээнд иргэд зөв ойлголт авах ёстой. Монголын төр засаг өөрсдөө бас бодит мэдээллээр хангагдах ёстой гэж харж байгаа. Энэ хүрээндээ бид бүхэн сонсголд оролцож байгаа хүн болгон болоод Монголын төр өөрсдөө Оюу толгойн асуудлаар нэгдмэл нэг байр суурь, нэг зарчим, нэг бодлоготой болох ёстой нь хамгийн суурь зарчмын асуудал гэж харж байгаа юм. Эндээс би ийм шийдвэр, ийм үр дүнг гарна гэж харж байгаа. Бид нарт ямар нэг байдлаар талцал, хуваагдал болоод үл ойлголцол дотооддоо нэгдүгээрт, хэрэггүй.

2014, 2015 оны энэ алдааг бид нар бас давтах эрх байхгүй. Харин хөрөнгө оруулагч талтайгаа харилцан ашигтай байдлаар энэ өмнө тохирсон үр өгөөжөө баталгаажуулах энэ асуудлаар яриа хэлэлцээний ширээнд суух ёстой л гэсэн байр суурийг илэрхийлэхээр байна.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: Бас дашрамд бас нэг зүйлийг хэлье гэж бодлоо. Энэ Хянан шалгах түр хорооны гишүүд бид бүхний санаачилсан энэ Хянан шалгах түр хороо бас ямар ч тохиолдолд бид монголчууд бүгдээрээ л бид нар Улсын Их Хурал байна уу, Засгийн газар байна уу, бүгдээрээ л Монгол Улсын эрх ашгийн төлөө л явж байгаа. Энэ энэ дээрээ бид нар хамтдаа баттай л зогсох ёстой. Тэгэхээр энэ олон жилийн турш янз бүрийн зүйл болж өнгөрснийг бүгдээрээ л харлаа. Гэхдээ энэ дээрээ бүгдээрээ Монгол Улсын эрх ашиг дээрээ хамтдаа нэгдээд урагшлах ёстой. Тэгэхээр энэ сонсгол бас тэр агуулгаараа сүүлийн 20 жилд холбогдолтой Баярын Засгийн газрын өмнө бүүр анхны хөрөнгө оруулалтын гэрээг М.Энхболд Ерөнхий сайдын Засгийн газрын үеэс бид нар эхэлсэн юм. Тийм учраас энэ Хяналт шалгалтын Түр хорооны сонсголын нэг хуулиараа олгосон эрхийн хүрээнд нэгдсэн тайлангаа гаргаад, Улсын Их Хурлаар тогтоол болгож гаргуулна. Энд бол Монголын тэр 16 жилийн турш шийдвэр гаргасан бүх хүмүүс, өнөөдрийн парламенттайгаа, бид нар бүгдээрээ Монгол Улсынхаа эрх ашгийн төлөө хамтдаа нэгдэх ёстой. Яг энэ цаг мөчид бас гүйцэтгэх засаглал, Монгол Улсын Ерөнхий сайд, Монгол Улсын сайд нар бол хэлэлцээрт орж байгаа, шийдвэрээ гаргана. Тэр үед Улсын Их Хурал бас хамтдаа Монгол Улсын эрх ашгийн төлөө баттай зогсож, хамтдаа нэг шийдэлд хүрэх ёстой. Энд бол Улсын Их Хурал бас үүргээ биелүүлэх ёстой л гэж бодож байгаа. Тийм учраас энэ Хянан шалгах түр хороо байгуулагдсан юм шүү. Тийм учраас энэ дээр 89 гишүүн нэгдэж, гарын үсэг зурсан шүү, зурсан юм биш үү гэж бас хэлмээр санагдлаа.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: 12 номер, Мөнхсүх захирал.

Гэрч С.Мөнхсүх: Би бас Оюу толгойн ТУЗ-д байдаг. Ер нь байгаа 9 гишүүд маань бол хувь нийлүүлэгчдийнхээ ашиг сонирхлоос гадна бас компанийн эрх ашгийг хамгаалах үүрэгтэй байдаг. Тэгээд зардал, хяналтын талаарх асуултад ганц, хоёр мэдээлэл өгье. Бас өөрийн санаа онооноос хуваалцъя гэж бодсон юм. Мэдээж компани бол өөрөө өөртөө шүүмжлэлтэй ханддаг байх ёстой. Шүүмжлэлийг сонсдог байх ёстой, сайжруулах ёстой. Би өчигдөр хэлж байсан төгс төгөлдөр гэдэг компани бол байхгүй ээ. Энд бид нар сууж байгаад Оюу толгой хөрөнгө оруулагч тал руу бүх юм руу нь одоо буруутгахад бас хэтэрхий амархан байгаад байна л даа. Тэгээд энэ талаасаа. Нөгөө талаасаа яг 2 юман дээр бид нар анхаарах ёстой юм болов уу. Энэ талаар бол бид нар хангалттай ярихгүй байна гэж бодож байна.

Нэгд нь, Төрийг төлөөлж байгаа хувьцаа эзэмшигч нар ялангуяа Эрдэнэс Оюу толгой, Эрдэнэс Монгол компаниудын чадавхын асуудлыг би өчигдөр халти дурдаад өнгөрсөн. Энэ нь буруугаа өөр нэг хүн рүү чихэж байгаа юм биш. Би Оюу толгойг сайжраад явах ёстой л гэж байгаа юм. Гэхдээ зардлын хяналт дээр нөлөө үзүүлэх хэмжээний хяналт хийхэд энэ дээр тодорхой хэмжээний чадавх өндөр байх ёстой. Рио Тинто гэдэг компани ч гэсэн бусад компаниудтай хамтарч ажиллаад дэлхийд үйл ажиллагаа явуулж байгаа. Тэр болгон амар байдаггүй. Хамтарсан хөрөнгө оруулалттай компанид байнга хяналттай холбоотой маргаан байдаг. Скандинадо

төсөл дээр Рио Тинто Би Эйч Пи-гээр ахлуулаад Би Эйч Пи-гийн үйл ажиллагааг нь явуулж байгаа. Зардал мөнгө яриад, хяналт дээр ярихаараа одоо юу гэдэг юм. Жижиг сажиг тогоо шанаганы хэрүүл хийхээсээ илүү том бүтээн байгуулалт эхнээс нь нөлөөлөх боломжтой үед нь зөв санаа оноо гаргаж байж нөлөөлдөг. Цаг нь тулсан ТУЗ-ийн хурлын урдах өдөр нь ийм байна, тийм байна, үүнийгээ зас гэдэг юм бол ердөөсөө үр дүнд хүрдэггүй.

Тэгэхлээрээ нэг талаасаа ултай, буурьтай, суурьтай, шинжлэх ухааны үндэслэлтэй, мэргэжлийн түвшинд туслалцаагаа аваад шийдвэр гарах мөч нь биш, одоо шийдвэрийн дүр зураг нь гарч эхэлж байхад нь нөлөө үзүүлэх шаардлагатай байдаг. Тэгэхлээр энэ их өндөр чадамж шаардсан ажил байгаад байгаа юм.

Хоёрдугаарх асуудал нь, би яг ний нуугүй хэлэхэд засаглалтай холбоотой бид нарт маш их хүндрэлүүд байдаг, түрүүн хэлж байна. Менежментийн гэрээтэй холбоотой асуудлыг Дубайн гэрээтэй холбож ярьдаг. Тэр менежментийн гэрээг хэрвээ таалагдахгүй нөхцөл байдал нь буруу гэж байгаа бол хэдүүлээ сууж байгаад яриад, үүнийгээ шинэчилж, асуудалгүй гэж бараг 2 жилийн өмнө шахуу бид нар ярьж эхэлсэн шиг санагдаж байна. ТУЗ-д. Тэгээд хөрөнгө оруулагч тал суугаад уулзаад юмаа засъя, залруулъя гэхлээр ерөнхий яг хэн хариуцаж байгаа нь ердөөсөө ойлгогддоггүй. ТУЗ-ийн гишүүдэд нь энэ бол хувь нийлүүлэгчдийн асуудал байдаг. Эрдэнэс Оюу толгой, Эрдэнэс Монгол, ЗГХЭГ гээд ингээд замхраад алга болдог. Би зөндөө олон захиа бичиж байсан. Энэ юмнуудаа сайжруулъя, хэдүүлээ суугаад ярья, эзэнгүй болчихдог. Тэгэхлээр би одоо шүүмжлэх гэж байгаа юм биш. Тэгэхдээ энэ бол бас нэг сайжруулах ёстой асуудлуудын нэг юм болов уу гэж. Одоо үүнийгээ бас нэг сэдэвтээ оруулаач гэж чин сэтгэлээсээ хүсмээр байна.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: ТУЗ-ийн 12 номер нэмэлт нэг минут.

Гэрч С.Мөнхсүх: ТУЗ-ийн шийдвэрүүд, дийлэнх олонхын шийдвэрүүд гардаг. Сүүлийн үед тэр тоонууд илүү их нэмэгдэж эхэлсэн. Тэр нь юуны илрэл вэ гэхээр, бид нарын суурь ойлголт, зарчмууд хоорондоо нийлэхгүй байна гэсэн санаа байгаа юм. Тэгэхлээр бид нарын дунд асуудал байна. Энэ компани бол хувь нийлүүлэгчид нь 2 тал нь ойлголцлын түвшинд хүрэхгүй байна гэсний илрэл байгаа юм. Гэхдээ үеийн үед ийм байгаагүй. Оюу толгойн ТУЗ-өөс 358 тогтоол, шийдвэр гаргасан байдаг. Тэрний 318 нь одоо 100 хувийн шийдвэртэй гарсан. Үүний 10 хувь нь дийлэнх олонхоор гаргасан. Би энэ дээр Рио Тинто-г төлөөлсөн гишүүдийг өмөөрөөд ганц үг хэлэхэд, одоо боломж олонх болонгуут шууд ингээд хүч түрээд явчихдаггүй. Энэ дээр бүх боломжийг хайж, тэгээд эцэст ...

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: 12 номерт сүүлийн тодруулга.

Гэрч С.Мөнхсүх: Баярлалаа дарга аа. Эцэст нь үнэхээрийн аргаа бараад жишээлбэл, төсөв дээр яахаараа бид нар төсвөө 12 сарын 30-нд, 12 сарын 27-нд гаргасан шийдвэрүүд зөндөө байдаг. Тэр нь яахав гэхээр хэрвээ төсвөө шийдэхгүй бол компанийн үйл ажиллагаа зогсох магадлалтай болчихсон байдаг. Бид нар дандаа цаг хугацаандаа баригдаад, үнэхээрийн өөр шийдвэр байхгүй болоод тэгдэг л дээ. Тэгэхлээр түрүүн Цэрэнбат захирал ч гэсэн хэлж байна. Одоо Рио Тинто талаас

хичээл зүтгэл гаргаж байна гэж яриад байдаг. Тэр нь үнэн. Бид нар чадах ядахаараа л аль эртнээс төсвөө танилцуулна. Маш олон удаа мэдээлэл хуваалцана. Эрдэнэс Оюу толгой компанитай бид нар мэдээлэл хуваалцдаггүй гэж ерөөсөө байхгүй. Сар болгон 74 төрлийн мэдээлэл өгч байгаа. Энүүхэндээ хэлэхэд, Эрдэнэс Оюу толгой Рио Тинто-гоос илүү их мэдээлэл олж авдаг. Тэр мэдээлэл хаашаа ордог юм бүү мэд.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: Дараагийнх нь Солонгоо дэд сайд. Хэрэг эрхлэх газрын хэрэг эрхлэх газрын дарга Баярцогт дарга эхлээд хариулах уу. 10 номерын микрофон.

Гэрч С.Баярцогт: Түр хорооны дарга, би зүгээр ойлголт авах үүднээс асууж байгаа шүү. 2015 оны хэлэлцээрээр тусдаа хэлэлцүүлэг явах юм уу? Явна тийм ээ. Тэр үед нь нэмэх үү. Ер нь сая Г.Тэмүүлэн гишүүн хэллээ шүү дээ. Бид 2 одоо ийм амь нэгтэй болчихоод байгаа байхгүй юу. Би дарга нь байсан Тэмүүлэн гишүүн чинь нарийн бичгийн дарга байсан. Тэгээд бид 2 одоо ингээд бүх юман дээр муу хэлүүлж явсаар байгаад, бүх материалаа цуглуулдаг. Тэгээд Засгийн газар болгонд хэлдэг. Энэ дээр алдаа гарах гээд байна, энэ дээр тэгээд байна. Түүрүүн Тэрбишдагва гишүүн хэлж байна шүү дээ. Тэр 2019 оны 92 дугаар тогтоол. Тэрбишдагва гишүүний ахалсан ажлын хэсгийн дүгнэлт дээр үндэслэж гарсан байхгүй юу. Түүн дээр би бас оролцсон. Би гудамжинд байсан. Тэгэхдээ анх үүнийгээ гаргаж өгөөд, бүх УИХ-ын гишүүдэд тарааж өгсөн. Энэ анхны эхлэлийн материалууд маш чухал байна. Дотор нь ийм, ийм заалт оруулаач. Бидний анхны санасан санаа 2015 онд ингээд, ингээд өөрчлөгдчихсөн юм. Зардлын хэтрэлт дээр Монголын талд буулт хийгээд, хөрөнгө оруулагчаа давраачихсан юм. Татвар дээр тайланг нь хүлээж ав гэдэг шийдвэр засгаас өгүүлээд татварынхнаас давуулаад, тэгээд ингээд цаашаагаа энэ татвар дээр гардаг зөрчлүүд үргэлжлээд яваад байгаа юм гээд ийм олон зүйлүүдийг бид нар ний нуугүй ярьж байсан. Би бол юунд жоохон эгдүүцээд байдаг гэхээр яг зэрэгцэж суугаад, яг адилхан санал өгөөд, яг ойлголцож юм хийчхээд жоохон муулуулахаар л би тэгэхэд бол их өөр хүн байсан шүү, эд нар л ингэсэн гэдэг ийм зарчмаар яваад байгаа улс төрчид бол хариуцлага хүлээх ёстой шүү.

Тэгээд би дахиад нэг юмтай санал нэг байна. Бид нар яагаад 2015 онд алдаа гаргасан бэ гэхээр дотроо маш их хэмжээгээр хагарсан. Тэрнээс л болсон. Би энэ цаасаа бариад УАБЗ-ийн гишүүд дээр тус тусад нь ороод, энэ болохгүй байна, энэ дээр анхаарч өгөөч. Тэр битгий хэл, эвсэлд орсон намынхаа дарга нар дээр орж ирсэн. Энэ болохгүй байна. Энэ ингээд цаашаа алдаатай явчих гээд байна шүү. Энэ дээр анхаарч өгөөч. Ийм зүйлүүдийг бид нар ингээд цаашаагаа давтахгүй л байх хэрэгтэй. Тэгэхгүй манай хэлэлцүүлгүүд энэ бүх юмны эхлэл нь дандаа нэг буруутан эхлэл хайдаг. Тэгээд явсаар байгаад 2009 оны гэрээ рүү заачихдаг. 2009 оныхоо тэр хөрөнгө оруулалтын гэрээний суурь зарчмаа л хамгаалаад яваад байсан бол мэдээж зардал хэтэрнэ, Оюу толгойн зардал. Ингээд бусад компаниудын том, том ордуудын зардалтай харьцуулбал харьцангуй бага хэтрэлттэй байгаа. Гэхдээ нөгөө хөрөнгө оруулагч тал чинь янз бүрийн аргаар өөрийнхөө ашгийг нэмэгдүүлээд байгаа тэр хэсгийг нь л бид нар олж байгаад, бүгдийг нь зогсоох ёстой байхгүй юу.

Тэгэхээр функтүүдээ гаргаад, энэ дээр хэлэлц ээ гээд ингээд явах ёстой. Түүнтэй адилхан бид нар 2009 оноос хойш явсан юм чинь бол шууд тэр шүү дээ. Хүү өндөр байна, хүүн дээрээ хэлэлцэнэ. Менежментийн төлбөр өндөр байна. Менежментийн төлбөр дээрээ хэлэлцэнэ. Манай хувьцааны 34 хувь бол бид нар

мөнгөө хийгээгүй байсан ч гэсэн делюшн хийж алга болохгүй шүү. Та нар бид нарт мэдэгдэхгүйгээр хятадуудад зарж болохгүй, оросуудад зарж болохгүй, сонирхож байгаа этгээдүүдэд зарж болохгүй шүү гэдэг тусдаа хэлэлцээрүүд хийсэн. Дараа нь энэ 53, 47-гоо аль нэг гэрээндээ суулгаж өгье. Тэгэхгүй бол ингээд бид нар юу гэж үзсэн гэхээр, 2010 оны ТЭЗҮ дээрээ үндэслэж байгаад тэр 53, 47-г чинь гаргасан шүү дээ. Үүнийгээ бид нар баримт бичгийг 5, 5 жилээр шинэчлээд яваад байна. Тэр хоорондоо үүнийгээ оруулаад яваад байна гэсэн ийм тохиргоонууд хийгээд ойлголцоод явж байсан. 2015 онд ч гэсэн бас ажлын хэсэг гараад, тэр хэлэлцээрүүдийг хий.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: 10 номер, нэмэлт нэг минут.

Гэрч С.Баярцогт: Түрүүн Алтанхуяг сайд надаас асуусан. Би тэгэхэд Их Хурлын гишүүн, Их Хурлын дэд дарга байсан. Эд нар ингээд намайг энэ эм өү зур гээд шахаад байна аа, чи одоо гэрээ хийсэн хүний хувьд үүнийг би зурж болох юм уу, үгүй юм уу чи нэг үзээдхээч гэсэн. Би тэр эм өүг нь аваад өөрийнхөө ажлын багтай би одоо энд бас нэг ганц, хоёр хүний нэрийг уг нь дурдмаар байгаа юм. Сангийн яамны Төсвийн бодлогын газрын дарга Батжаргал, Сангийн яамны Төсвийн бодлогын газрын мэргэжилтэн Мөнхзул, Тэмүүлэн, Сангийн яамны орлогын газрын дарга Ганбат, Орлогын газрын мэргэжилтэн Алтанзул гээд энэ залуучууд дандаа ажлынхаа хажуугаар бид нар чинь өөрсдөө энэ гэрээнд оролцоогүй хүмүүс байхгүй юу. Тусдаа баг гаргаад өөрсдөө суугаад, тэрийг нь хянаад, тэгээд би Алтанхуяг Ерөнхий сайдад хэлсэн. Үүнийг зурж болохгүй шүү.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: 10 номерын сүүлийн тодруулга.

Гэрч С.Баярцогт: Энэ бол шууд хөрөнгө оруулалтын гэрээний суурь зарчмыг хөндөж байна. 2 талаасаа гэрээ зураад ямар нэртэй байх нь хамаагүй, 2 талаасаа эрх бүхий хүмүүст гэрээ зурах л юм бол энэ хувь нийлүүлэгчдийн гэрээний нэмэлт болж байна. Энэ өөрөө Монголын үр өгөөжийг бол шууд муутгаж байна шүү. Та зурж болохгүй шүү. Тэрийг харин Алтанхуяг сайд хэлж байна. Алтанхуяг сайд манай бас Засгийн газрыг яриад өгөөрэй гэсэн. Эдний Засгийн газар дээр юу болсон бэ гэхээр, энэ чинь үргэлжлээд явж байгаа шүү дээ. 2012 он гэхэд уже зардлын хэтрэлт 2 тэрбум руу дөхчихсөн байсан. Зардлын хэтрэлт. Тэгэнгүүт 3 сайдтай ажлын хэсэг гараад зардлын хэтрэлтийг нь гараад, тэгээд хамгийн анхны татварын маргаан тэр үед гарсан. Яагаад гэвэл аргачлал дээрээ зөрүү үүссэн. Тэгээд энэ, энэ зүйлүүд нь дүгнэлтээ гаргаад хийгдээд, ингээд явж байсан. Харамсалтай нь Засгийн газар нь огцорсон.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: Үдээс хойших сэдэвт Дубайн гэрээ үндсэн сэдвийн нэг байгаа. Тэгэхээр түүн дээр илүү та бүхэн надад нарийвчилсан асуултад хариулах ёстой болно. Дараа нь 1 номерын микрофон Солонгоо дэд сайд.

Гэрч Б.Солонго: Баярлалаа. Ө.Шижири гишүүний асуултад хариулья. Тэгээд ерөнхийдөө энэ зардлын хяналт яагаад тавьж чаддаггүй юм бэ? Нөгөө талаараа бас энэ Оюу толгой төслийн татварын маргаантай холбоотой асуулт асуулаа. Зардлын хяналт тавьж чадахгүй байгаа шалтгааныг манай ТУЗ-ийн гишүүд сая хариуллаа.

Миний хувьд үүнийг бас юу гэж хардаг вэ гэхээр, анх бид нар бас 2009 онд Хөрөнгө оруулалтын гэрээ байгуулахдаа Рио Тинто компанийг энэ төслийн менежерээр томилчихсон байгаа. Тэгэхлээр энэ төслийн оператор буюу менежер гээд Рио Тинто компани гүйцэтгэх удирдлагыг нь тэр чигт нь хэрэгжүүлж байгаа. Энэ гүйцэтгэх удирдлагыг хэрэгжүүлэхдээ сүүлийн 10 гаруй жилийн хугацаанд Рио Тинто компани 1,1 тэрбум ам. доллар-ын менежментийн төлбөр авсан. Гэхдээ үүнийхээ хариуд ямар хариуцлагатай ажиллах юм бэ. Одоо ямар үр дүнтэй ажиллах ёстой юм бэ гэдгийг одоо үнэлж дүглэх ямар ч механизм байхгүй. Ерөөсөө хариуцлагын тогтолцоо байхгүй гэсэн үг. Тэгэхлээр энэ дээр бид нар зайлшгүй анхаарах ёстой. Тэгээд бид нар одоо ингээд менежментийн төлбөр төлөөд байдаг, та нар ингээд мундаг том уул уурхайн компани шүү гэж хэлээд найдаад байдаг.

Гэтэл одоо Рио Тинто компани маань аягүй хариуцлагагүй ажиллаад байдаг. Тэгээд бид нар бас маш их шаардлага тавьж ажиллаж байсан. Тэгээд 2020 онд би яг ажлын хэсгийн гишүүнээр ажилласнаас хойш ерөнхийдөө энэ сая Баясгалан гишүүний яриад байгаа далд уурхайн бүтээн байгуулалтын зардал яагаад хэтэрчихсэн юм бэ, үүний шалтгаан юу байсан юм бэ гээд. Үүн дээр Засгийн газар бол шаардлага гаргаад, санаачилга гаргаад ТУЗ дээр нь бас энэ түр хороо байгуулах асуудлыг Засгийн газраас санаачлаад албан бичиг явуулж байгаад шийдвэрүүд гаргуулж байсан. Тэгээд Баясгалан гишүүний хэлснээр хөндлөнгийн шинжээчдийн дүгнэлт гараад, энэ бол Рио Тинто компанийн менежментийн алдаанаас болсон байна гэж хэлсэн.

Рио Тинто компани энэ дүгнэлт гарахаас өмнө бид нарт юу гэж байсан бэ гэхээр, -өө энэ бол геологийн тогтцоос болсон, геотехникийн нөхцөлөөс болсон гээд ер нь бол Монгол Улсын Засгийн газарт худлаа ярьсан чинь нотлогдсон шүү дээ. Тэгээд та нар бас ингэж худлаа ярьснаасаа болоод сая Америкт жижиг хувьцаа эзэмшигчтэй 130 сая ам. доллар-ын нөхөн төлбөр өгөх шүүхийн шийдвэр гарчихсан. Тэгээд энэ шийдвэрийн нэг хэсэг нь манай татварын маргааны нэг хэсэг байгаа. Бид нар одоо татварт маргаан. Ингээд арбитрын шүүх одоо маргаан эхлээд явсан. Тэгээд Монгол Улс мэдээж байр сууриа хамгаалах хэрэгтэй. Бид нар бүх л боломжит нөхцөлүүдийг судлаад, хуулийн фермийн зөвлөснөөр татварын маргаан дээр 2 сөрөг нэхэмжлэл гаргасан байгаа. Сөрөг нэхэмжлэлийн нэг нь яг энэ зардал хэтэрсэн, хугацаа хойшилсноос болоод Монгол Улсад учирсан хохирлыг нөхөн төлөх асуудал байгаа. Тэгээд энэ дээр гарсан ямар асуудал байдаг, яг энэ маргаан шийдэх явцад ямар асуудал гарсан бэ гэхээр Рио Тинто компани -өө бид нар энэ маргааны нэг хэсэг биш ээ. Энэ бол Оюу толгой компанитай хамаатай маргаанд би бол оролцохгүй гээд. Бид нарт мэдээж ингээд арбитрын үйл ажиллагааны явцад нотлох баримт гаргуулах шаардлага гарсан. Рио Тинто компани менежментийг нь хэрэгжүүлж байгаа учраас танай дээр энэ төсөлтэй холбоотой бүх материал байгаа. Тэгээд бид нарт шаардлагатай материалууд хэрэгтэй байна. Энэ шүгэл үлээгээд байгаа хүмүүс танайд байгаа материалыг гээд байна шүү дээ гээд шаардахаар өгөхгүй. Энэ бол манай компанийн нууцлалтай мэдээлэл гээд. Тэгээд энэ чинь Монгол Улсын нутаг дэвсгэр дээр үйл ажиллагаа явуулж байгаа уурхайтай холбоотой материалыг нэг хувьцаа эзэмшигч нь авъя гээд шаардахаар өгөхгүй гэнэ. Тэгээд манай хуулийн ферм яасан байх нь вэ. Сая хавар танай эсрэг Лондонд Английн шүүхэд нэхэмжлэл гаргасан. Английн хуулиар, энэ нотлох баримтыг энэ арбитрын үйл ажиллагаанд шаардлагатай байна. Үүнийгээ Рио Тинто компанид гаргаад өгөөч гээд. Тэгэхээр энэ сөрөг нэхэмжлэлтэй холбоотой, зардал хэтрэлтэй холбоотой материал гаргаад өгөөч гээд танай компани ч нэхэмжлэл гаргасан. Яасан -өө бид нар материалыг өгөхгүй ээ, энэ

бол манай арилжааны нууцад хамаарах мэдээлэл гээд. Тэгээд сая 9 сард манай Засгийн газар Лондоны шүүхэд ялагдаж байгаа байхгүй юу. Тэгэхээр та нар ийм л байдлаар хамтарч ажиллаж байна шүү дээ. Тэгээд бид нар энэ мэдээллээ ч авч чадахгүй, тэгээд одоо байхдаа тэр худлаа яриад суугаад байх юм. Бид нар мэдээлэл өгдөг гээд худлаа шүү дээ. Та нар манай хүмүүсийг ажиллуулах нөхцөлөөр нь хангадаггүй шүү дээ.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал:
Нэмэлт 2 минутаа авчихъя. Солонгоо.

Гэрч Б.Солонгоо: Тэгэхээр ерөнхийдөө цаашдаа бас яах вэ. Энэ маргаан үргэлжлээд тодорхой хэмжээнд шийдэгдэх байх аа. Тэгээд нөхөн төлбөрийн асуудал ч гэсэн ер нь бол яригдах ёстой. Одоо энэ хувь нийлүүлэгчийн зээлийн хүү яагаад ингэж их хуримтлагдаад байгаа асуудал чинь танайх төслөө хугацаанд нь дуусгаж чадаагүйгээс болоод л мөнгөн урсгал нь хойшилсон. Мөнгөн урсгал хойшилсноос болоод ингээд хүү хуримтлагдаад байгаа шүү дээ. Тэгэхлээр танайх бас хариуцлага хүлээх хэрэгтэй. Тэгээд Мөнхсүх захирал бас хариуцлагатай байх хэрэгтэй байна. Бид нар 3, 4 жилийн өмнө тантай ширээний нөгөө талд хэлэлцээ хийгээд л сууж байсан. Тэгээд бид нар Засгийн газраас ажлын хэсгээс шаардлага тавихаар танай эрх ашигт нийцэхгүй асуудал байвал та нар алга болчихдог шүү дээ. Өөрсдөө алга болдог. Тэгээд яаж байгаа нь мэдэгдэхгүй замхарчихдаг. Тэгээд энэ далд уурхайн бүтээн байгуулалтын хөндлөнгийн шинжээчдийн дүгнэлт ингээд гарчихлаа, та нар бид нарт худлаа ярьсан байна шүү дээ гээд тайлбар авъя гэхээр тайлбар өгөхгүй алга болчихсон. Тэгээд ганц өгсөн албан бичиг дээрээ юу гэсэн бэ гэхээр, -Өө манай монгол ажилтнуудаас болоод зардал нэмэгдсэн гэж та нар хэлж байсан шүү дээ. Хэрвээ ингэж болохгүй ээ, хэдүүлээ хариуцлага...

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал:
Б.Солонгоо дэд сайд сүүлийн тодруулга.

Гэрч Б.Солонгоо: Тэгээд хамгийн гол асуудал мэдээж бид нар бас Рио Тинто компани менежментийг нь хэрэгжүүлж байгаа тохиолдолд яаж хариуцлага тооцох механизмийг яаж бүрдүүлэх вэ гэдэг дээр анхаарах хэрэгтэй. Засаглал дээр анхаарах хэрэгтэй. Та нар бас Эрдэнэс Оюу толгойг буруутгаад байж болохгүй. Тэнд олон монгол залуучууд хичээгээд ажиллаж байгаа. Манай төрийн албан хаагчдыг бас буруутгаад байж болохгүй ээ. Та нар бас хамтарч ажилладаггүй шүү дээ. Тэр нь үнэн шүү дээ. Тэгээд хүчгүйдүүлдэг, хов зөөдөг, дээшээгээ сайд нарт нь хов зөөдөг. Танай энэ хүмүүс чинь болохгүй байна гэж худлаа ярьдаг, мэдээллээ өгдөггүй, хамгийн гол нь мэдээллээ өгдөггүй шүү дээ. Бид нар гадаадын хэвлэлээс танайхаас өөр мэдээлэл авдаг байхгүй юу. Тэр нь хамгийн харамсалтай. Надад яг ажиллаж байх хугацаанд хамгийн харамсалтай санагдсан зүйл ерөөсөө тэр. Би Монголд байгаа төслийн талаар мэдээллийг гадаадын хэвлэлээс авдаг байсан. Танайхаас авдаггүй байсан шүү. Ингэж болохгүй. Тэгээд цаашдаа бид нар үүнийг засах хэрэгтэй.

Тэгээд С.Баярцогт гуай бас миний хэлснийг үгүйсгээд байх хэрэггүй. Цаашдаа энд гэрээ чинь өөрчлөгдөх хэрэгтэй. Хариуцлагын ямар ч механизм байхгүй гэрээ байгуулчхаад ингээд өмөөрөөд суугаад байх юм. Би ингээд таныг ерөөсөө шүүмжлээгүй шүү дээ. Энэ гэрээ өнөөдөр бол.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: Шижир гишүүн тодруулъя.

Хянан шалгах түр хорооны гишүүн Ө.Шижир: Нөгөө менежментийн төлбөр гээд 6 хувь аваад байдаг, хугацаа нь хэтрээд байдаг. Хүү нь ихсээд байдаг. Тэгээд энэ чинь нөгөө талаасаа харах юм бол одоо менежментээ буруу хийж байна л гэсэн үг биз дээ. Муу хийж байна л гэсэн үг биз дээ. Тэгээд менежмент буруу хийснээс болоод гарч байгаа үйл ажиллагааны зардлыг яагаад манай талд үүрээд байгаа юм, бас давхар үүрэлцээд байгаа юм. Танай компаниас болоод буюу менежмент хийж байгаа компаниас болоод гарсан зардлыг яагаад 34 хувийг эзэмшиж байгаа Монголын талд давхар төлөөд байгаа юм бэ гэдэг нэг асуулт. Энэ чинь яг ийм логик үүснэ ээ дээ.

Нөгөө талаасаа нөгөө 11.3-ийг яагаад хэрэгжүүлдэггүй юм. Би гэрээний заалтыг нь асуугаад байна шүү дээ. Тэгээд Гансүх дарга ирчихсэн байгаад байх шиг байна. 2020 оны сүүлээр билүү, ҮАБЗ дээрээс нэг зөвлөмж билүү, дүгнэлт гарч байсан. Та тэрийгээ харж байгаад яг гэрээний муу заалтууд, аль алийг нь гэдгээр нэг хэлээд өгөөч. Хоёрдугаарт, жижиг хувьцаа эзэмшигчдийн гомдол чинь Нью-Йоркийн шүүх дээр очоод Америкт 10 сарын 25-нд очиж шийдвэр гараад, та нар 138.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: Ө.Шижир гишүүний сүүлийн тодруулга.

Хянан шалгах түр хорооны гишүүн Ө.Шижир: Жижиг хувьцаа эзэмшигчдийн гомдол чинь өөрөө юу байсан бэ гэхээр компани бид нараас мэдээллээ нууж байна. Мэдээллээ нуусан учраас 1,9 тэрбум доллар хэтрэлт үүссэн байна. 2,5 жилээр үйл ажиллагаа хойшилсон байна. Манай хувьцаа эзэмшигчдийн бид нарын эрх ашгийг хангаж өгнө үү гэдэг шийдвэр гомдол байсан шүү дээ. Тэгээд та нар тохиролцоод 138,9 сая доллароор тохиролцсон. Энэ тохиролцоонд яагаад бас Монголын тал байхгүй байгаа юм. 34. Манайх чинь бас энэний хохирогч шүү дээ. Тэгээд яагаад ийм асуудлаас ингээд Монголын талыг 34-ийн хувьцаа эзэмшиж байгаа Монголыг яагаад гаргаад байдаг юм бэ? Нэг ийм асуулт байна. Энэ тэгээд туслан гүйцэтгэгч компаниудынхаа гомдлыг хэрхэн шийдвэрлэдэг юм. Оюу толгой компани. Би Оюу толгой дээр очсон. Нэг залуу надтай уулзсан. Яг бодитоор бол Оюу толгойн үндсэн 6 мянган билүү, 8 мянган ажилчдын эрх ашиг хангагддаг. Туслан гүйцэтгэгч компаниудын ажилчдыг бол ёстой нохой чинээ тоодоггүй гэж хоол идэж байхад над дээр ирж уулзсан байхгүй. Ноднингийн 4 сард байх аа. Тэгэхээр туслан гүйцэтгэгч компаниудынхаа, энэ Монголын туслан гүйцэтгэгч компаниудынхаа эрх ашгийг та нар яаж хангадаг вэ?

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: Ө.Шижир гишүүний асуултад нэмэлт тодруулга өгье. Мөнхсүх захирлаас эхэлж 12 номер. Тодруулга учир нэг минутаар явдаг байгаа.

Гэрч С.Мөнхсүх: Хэд хэдэн асуулт асуучих шиг боллоо. Менежментийн төлбөртэй холбоотой асуулт асууж байна л даа. Тэгээд зардал дээрээс тооцоолдог нь бол үнэн. Урсгал зардлаас 6 хувь, бүтээн байгуулалтын зардлаас 3 хувь гэж анхнаасаа Хувь нийлүүлэгчдийн гэрээн дээр тэгж оруулсан байгаа. Тэгээд тэр чигээрээ ингээд явж байсан. Би өчигдөр бас хэлсэн. Ялангуяа гүний уурхайн зардал хэтрэлттэй холбоотой үүссэн нэмэлт менежментийн төлбөрөөсөө Рио Тинто

татгалзсан байгаа гэж би өчигдөр хэлсэн. Тэгэхээр одоо асуудалтай байсан ялангуяа 2021 онд гүний уурхайн зардал хэтрэлт нэлээн том хэмжээгээр нэмэгдсэн. Тэр дүнгээсээ бол татгалзсан гэдэг.

Нөгөөтээгүүр менежментийн гэрээг шинэчлэх талаар би түрүүн хэлсэн. 2 талаасаа суугаад ярья, шинэчилье, өөрчилье гэдэг. Тэр саналыг хүлээж аваад хоорондоо сууж ярьж байгаад, өнөөдрийн байдлаар хэлэлцээрийн баг 2 талаасаа ажиллаад сууж байгаа. Түүнд бол энэ дээр дан ганц зардлаас биш үр өгөөжтэй холбоотой, үр дүнтэй холбоотой тооцоо байж болдоггүй юм уу гэсэн тийм ойлголт явж байгаа.

Нөгөө талаас бас нэг юм хэлэхэд, өнөөдрийг хүртэл ингээд хөрөнгө оруулагч нар энэ төслийг санхүүжүүлээд ирсэн. Тэгэхээр өөрийн 6 хувийн менежментийн төлбөрийг нэмэх гэж 100 төгрөг зарцуулах бол өөрөө жоохон логикгүй шүү дээ. Өөрөө санхүүжүүлээд явж байгаа. Тэгэхээр Рио Тинто менежментийнхээ төлбөрийг нэмэх гэж зардлаа нэмнэ гэдэг нь өөрөө утгагүй ойлголт гэдгийг хэлмээр байна. Түрүүн Пентавартай холбоотой асуудлыг гишүүн асуусан. Уржигдрын миний хэлснээр энэ чинь хөрөнгийн бирж дээр компанийн хувьцаа эзэмшигч Туркой зээлийн менежментийг буруутгах гэсэн маш тодорхой асуудал байгаа юм. Цаг хугацаандаа мэдээллээ өгсөнгүй гэдэг асуудал байсан шүү дээ. Тэгэхлээр энэ бол Оюу толгойтой хамаагүй өөр асуудал байгаа юм. Та нарын 138.7-д хүртэл за мэдэхгүй. Би яг юун дээр нь худлаа яриад байгаагаа өөрөө сайн ойлгохгүй байна. Би яг л байгаа юмыг байгаагаар нь хэлж байна. Хөрөнгө оруулалтын бирж дээр Туркойс Хилл компанийн хувьцаа эзэмшигч нь менежментийн багаа Хөрөнгийн биржийн хууль дүрмийн дагуу цаг хугацаанд нь өгөөгүй гэж шүүгдсэн байгаа.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: Яг энэ асуудал дараагийн сонсгол дээр нотлох баримтаар нээлттэй гарах болно. Тэр үед яг таны хэлснийг бид нар шинжээчийн дүгнэлтээс яг зөв хэлсэн үү, буруу хэлсэн үү харах болно.

Дараагийн хүн Гансүх дарга 7 номерын микрофон.

Гэрч А.Гансүх: Шижир гишүүнд баярлалаа. Юуны өмнө сонсголд оролцох боломж олгосон Батнайрамдал гишүүнд баярлалаа. Би бол өөрийнхөө хүсэлтээр оролцож байгаа. Тэгээд сонсголын ажилд амжилт хүсье. Шалтгаан нь юу вэ гэхээр, 2021 онд УАБЗ-ийн ажлын албанаас Оюу толгойн ордыг ашиглах хувь нийлүүлэгчийн гэрээний тухай энэ санал дүгнэлтийг бэлтгэж гаргасан. Үүнийг тухайн үедээ бүх Их Хурлын гишүүдэд албан ёсоор ингээд хүргүүлсэн байдаг. Гэхдээ энэ ингээд үнэхээр үр дүнд хүрээгүй. Ямар шалтгаантай вэ гэхээр, тэр үед Засгийн газар, Рио Тинто компанитай хэлэлцээр хийж байсан. Ингээд УАБЗ-ийн дарга бөгөөд Монгол Улсын Ерөнхийлөгч Баттулга бол Засгийн газрын үйл ажиллагааг дэмжиж, дэмжлэг үзүүлж ажиллах ийм чиглэл өгсний дагуу УАБЗ-ийн ажлын алба тухайн үеийн гэрээ дүгнэлтийг судалж үзээд ерөөсөө энэ болж бүтэхгүй байгаа бүх үр өгөөжгүй, ийм хортой үр дагаварт хүргэсэн гэрээ бол хувь нийлүүлэгчийн гэрээ юм байна гэдэг дүгнэлт хийгээд, 36 нь бол дүгнэлт бүхий ийм 41 хуудас, хавсралт нь 22 хуудастай ийм санал, дүгнэлт бэлтгэсэн юм. Энэ санал дүгнэлт дээр ерөнхийдөө энэ өнөөдрийн шинжээчийн ярьсантай холбоотой хуулийн зүйл заалтууд зөрчигдсөн тухай тайлбар, дүгнэлтийг хуулийн үндэслэл бүхий тайлбарласан байгаа.

Ингээд энэ хугацаа их богино юм байна. Хэрвээ гишүүд асуувал би яагаад Монгол Улс 50 хувьд хүрэхгүй ноогдол ашиг авахгүй болох зээлийн санхүүжилтээр гарах боломжгүй өрийн дарамт үргэлжлэх тухай 34 хувь өрийн шалтгаан биш болох тухай Монголын тал ямар ч эрх мэдэлгүй энэ компанийн үйл ажиллагаанд шийдвэр гаргахад нөлөөлөх ямар ч ийм үйл ажиллагаанд оролцох боломжгүй байгаа тухай хуулийн заалт энэ гэрээнийх нь заалтын дагуу би хуульчийн тайлбар хийж болж байна. Би бол хуульч, өмгөөлөгч мэргэжилтэй. Ямар нэгэн улс төрийн мэдэгдэл, улс төрийн шалтгаантай тийм тайлбар дүгнэлт хийхгүй. Зөвхөн яг энэ гэрээтэй холбоотой хуулийн зүйл заалт нь Монгол Улсад ямар хор хохиролтой болоод, яагаад ийм болсон бэ. Яагаад ер нь бид нар тухайн үедээ 2019 оны гэрээг нууцад аваад, 2011 онд үүнийг нууцаас гаргасан бэ гэдэг шалтгааныг ч ярих боломжтой. Энэ бүх шалтгааныг хэрвээ Их Хурлын гишүүд асуувал би одоо бүүр зүйл бүрээр нь ярьж болж байна. Харамсалтай нь энэ бэлтгэсэн энэ 20 гаруй хуудас дүгнэлтийг бол одоо ярих боломжтой ийм цаг хугацаа гарахгүй юм байна. Үүнийг одоо албан ёсоор нотлох баримтаар өгье гэж бодож байна. Тэгээд өөрийнхөө ярихаар бэлтгэсэн бас 22 хуудас мэдүүлэг гэх үү, үүнийг бас одоо албан бичгээр хүргүүлье, та бүхэнд.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: Гансүх дарга аа, өнөөдөр энд оролцож байгаа гэрчүүдээс нэг нь ч өөрийн хүсэлтээр оролцох хуулиар эрхгүй байгаа. Та гэрчээр албан ёсоор дуудагдсан байгаа. Яагаад гэвэл таныг ҮАБЗ-ийн нарийн бичгийн дарга байх үед бол энэ хувь нийлүүлэгчийн гэрээтэй холбоотой санал дүгнэлт гарсан. Таны гарын үсэгтэй. Тийм учраас энд нотлох баримт дээр үндэслэж гэрчүүд дуудагдсан байгаа. Сүүлийн хариулт Тэрбишдагва дарга. Тэрбишдагва гишүүн 4 номерын микрофон.

Гэрч Д.Тэрбишдагва: Тэр менежментийн талаар бол зөндөө ярьчихлаа. Ер нь бол менежментийг дахиж багийг энэ хууль зөрчиж байна уу, үгүй юү гэдгийг шалгах ёстой. Тэр ч байтугай менежментийн баг нь зарим тохиолдолд Оюу толгойд ажиллаж байгаа хүн давхар цалин авч ингэж ажиллаж байгаа тохиолдлууд ч гэсэн гарсан гэж бид үздэг. Шалгалтаар тэгж хардаг. Тийм учраас энд нэг анхаарах хэрэгтэй. Хоёрт нь, тэр Дубайн талаар түрүүн асуусан. Тийм учраас Дубайн гэрээ бол өөрөө энэ чинь яг л Хөрөнгө оруулалтын гэрээ нэгэн адил хүчин төгөлдөр үйлчлэх, аливаа нэмэлт өөрчлөлтөд Засгийн газрыг төлөөлж гарын үсэг зурах ёстой. Тэгэхээр Засгийн газрыг төлөөлөөд Засгийн газрын гишүүн өмнөхүүд дээр нь зураад байхад, энэ 2 компанийн захирал явуулаад ингээд зуруулсан. Дээрээс нь Засгийн газрын тогтоол гараагүй тэмдэглэлээр явсан. Ерөөсөө энэ Дубайн гэрээнээс чинь болоод л тэгээд бидний 3 жил дотор гаргасан 1,8 тэрбум долларыг хүчингүй болгоод, өөрөөр хэлбэл, 2010-12 оныхыг хүчингүй болгочоод, дээрээс нь 2010-14 оныхыг хүчингүй болгож байгаа шүү дээ. Өөрөөр хэлбэл 2013-14 оны тэр санхүүгийн шалгалт ороогүй байж байхад ингээд хүчингүй болгоод яваад байгаа юм л даа.

Тэгэхээр энэ Дубайн гэрээ өөрөө гэмт хэрэг. Үүнийг би түрүүн эхлээд хэлсэн. Нийтдээ 22 зүйл заалт байгаа. Түүний 5, 6 нь бол бүр ноцтой заалтууд орсон. Тэгээд үүний ТЭЗҮ-ийг албан ёсоор хэрэгжүүлэх баримт бичиг биш ээ гэж хүртэл энэ дээр чинь тусгаад өгсөн шүү дээ. Тэгээд техник эдийн засгийн үндэслэлгүйгээр цаашдаа ер нь яаж явах вэ. Энэ чинь Монгол Улс юм байгаа биз. Монгол Улс ТЭЗҮ-ээ гаргаж байж гэрээ хийгээд, түүнийхээ дагуу явж байхад энэ бол гарцаагүй баримтлах бичиг баримт биш ээ гэж хүртэл энэ дээр тусгасан. Тийм учраас энэ Дубайн гэрээг бол манай ажлын хэсэг цуцлах санал оруулаад, Улсын Их Хурлын тогтоолын төсөлд Байнгын

хорооныхоо дүгнэлтийг оруулсан. Тийм учраас энэ гэх мэтчилэн энэ Дубайн гэрээн дээр юм уу, саяын менежментийн дээр ярих асуудлууд детальчлаад ярих юм бол олон асуудал байгаа. Тэгэхээр ерөнхийд нь сая хүмүүс ярьчихлаа.

Цаашдаа хэлэлцээр хийхийн өмнө үүнийг миний эхнээс нь яриад байгаа юмыг нэг бүрчлэн дахин ярьж, манай талын ярих ёстой зүйлүүдийг маш тодорхой.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: Ө.Шижир гишүүн асуулт асуулаа. С.Зулпхар гишүүн асуултаа асууя.

Хянан шалгах түр хорооны гишүүн С.Зулпхар: Та бүхний өдрийн амгаланг айлтгая. Би шууд тодорхой асуултаасаа эхэлье. Бид ингээд 3 хоног хэлэлцэж байна. Зарим зүйл ч яах вэ тодорхой болж байгаа байх. Гэхдээ нэг зүйл ерөөсөө тодорхой болохгүй, хариулт нь өгөгдөхгүй яваад байгаа. Тэгсэн мөртөө бас тодорхой ч юм шиг эсвэл огт тодорхойгүй ч юм шиг бас иймэрхүү хариултууд өгөгдөөд байна. Би одоо зориуд эндээс ажил хариуцаж байсан улсуудаас асууя. Төслөө анх батлуулах ажлыг хариуцаж байсан Баярцогт сайд, одоо ТУЗ-ийн гишүүн Н.Цэрэнбат, Э.Баясгалан түүнээс гадна энэ асуудалтай холбоотой сүүлийн үед энэ ажлыг хариуцаж байсан Солонгоо ЗГХЭГ-ын дарга. Рио Тинто-г төлөөлж байна гэж ойлгож байгаа юм. Гэхдээ одоо яг ямар гэдэг нь өөр болсон байх. Мөнхсүх захирлаас, өчигдөр бас энд хариулаад байсан Дуламсүрэн захирлаас нараас асууж байгаа юм. Яг энэ үр өгөөж гэж юунаас бүрдэж байгаа зүйл байгаа юм. Үр өгөөж гэж юу юм бэ гэж. Би үүнийг бас Тэмүүлэн гишүүнээс асууя. Та бас нарийн бичиг байсан учраас сайн мэдэж байгаа байх. Энэ үр өгөөж.

Хоёр дахь зүйл бас үүнтэй холбоотой. Бид сая хэлж байна. Энэ өнгөрсөн юмаа л яриад байна. Болоогүй юмаа ярьж байна гэсэн. Гэхдээ өнгөрсөн хугацаанд Их Хурлаас ч гэсэн шийдвэрүүд гарч байсан. Тогтоолуудынхаа тоог бид бүүр цээжилчихлээ шүү дээ, 57, 92, 103 гээд. Засгийн газраас тодорхой арга хэмжээнүүд авч, шийдвэрүүд гарсан. 2.4 тэрбумын өр тэглэгдсэн ч гэдэг. Одоо энэ зүйлийг бол мэдэж байгаа. Тэгэхээр цаашдаа энэ үр өгөөжөө бид нар сайжруулахын тулд эсвэл нэмэгдүүлэхийн тулд юу хийх ёстой юм бэ, яах ёстой юм бэ гэдэг дээр та бүхэн хариулаадхаач гэж байгаа юм. Яг саяын улсуудаас. Яагаад үүнийг асуугаад байна гэхээр бид энэ хэлэлцүүлэг дээрээс байх ёстой үр өгөөж чинь 53 байх ёстой. Шинжээчдийн өгсөн мэдээлэл бол 37 хувь байна. Рио Тинто тал бол 64 гэсэн нэг тоо хэлсэн. Би буруу сонсоогүй л бол. Тэгэхээр энэ зүйлээ тэгж одоо эцэслэж авахаар бид цаашаа явахгүй юм байна гэдэг үүднээс л асууж байгаа юм.

Хоёр дахь асуулт. Өнөөдөр энэ ажлыг хариуцаж байгаа Наранцогт захирал ирсэн байна. Танай одоо хариуцаж байгаа энэ компани чинь ийм чадавхгүй юм уу? Одоо 16 жил боллоо шүү дээ. Уг нь 16 жилийн дотор нэлээн олон мэргэшсэн сайн улсуудтай болж авсан. Гадна, дотно сурснаар нь үзэх юм бол тэгэхлээр энэ танайх үнэхээр ийм байгаа юм уу гэж.

Гурав дахь асуулт их тодорхой асуулт. Энэ хөрөнгө оруулалтын гэрээ болон хувь нийлүүлэлтийн гэрээ процессын хувьд хууль зөрчихсөн, гэрээ нь өөрөө бас хууль зөрчсөн гэсэн ийм зүйл хэлж байна л даа. Ялангуяа төрийн захиргааны байгууллагуудаас санал аваагүй. Түүн дотор Үндэсний хөгжлийн шинэтгэлийн хороо тухайн үед, одоо энэ чинь яам болчихлоо шүү дээ. Энэ Баярцогт сайд, Энэбиш

даргаас зориуд асууж байгаа юм. Жишээ нь, эдгээр байгууллагууд яагаад санал өгөөгүй юм бэ гэж. Үүнийг та бүхэн тодруулаад өгөөч. Үндэсний шинэтгэлийн хороо ингэчихсэн байгаа юм. Оюу толгой төсөлтэй холбогдуулан Онртэ ордыг ашиглах цогцолбор төлөвлөгөө, ТЭЗҮ түүнд өгсөн шинжилгээ, дүгнэлт болон бусад материалыг холбогдох яам хөрөнгө оруулагч ирүүлээгүй. Ийм учраас бид санал өгөөгүй гээд байгаа юм. Тэр санал өгөөгүй зүйл дээр ингээд шийдвэр гаргачихдаг нь өнөөдрийн бидний ингээд хэлэлцээд сууж байгаа шалтгаан болчихоод байна шүү дээ. Тэгэхээр энэ яагаад ийм болсон юм бэ гэдэг дээр. Би яг үүнтэй холбоотойгоор, энэ хэлэлцээрүүдтэй холбоотой гэрээ байгуулах гээд 2 гэрээн дээр хуулийн зөрчлүүд байгаад байдаг. Оюу толгой болон Рио Тинто дээр маш том хуулийн баг байгаа. Танай дээр тухайлбал бүтцийг нь харахаар 3 том хуулийн баг байна. Рио Тинто дээр, Оюу толгой дээр тэгээд одоо жишээ нь үүнийг хянаж байх ёстой, том экспертүүд сууж байгаа байх. Тэр Монголын хуулийг яагаад ингээд зөрчүүлээд, та бүхэн тухайн үед энэ хэлэлцээрийн төсөл дээр нь суусан юм бол. Яагаад энэ гэрээг байгуулсан юм бол.

Энэ ТУЗ-тэй холбоотой асуудал яриад байгаа шүү дээ. Бид засаглал дээр асуудал байгаа учраас бид шийдвэрээ гаргаж чадаагүй. Шийдвэр гаргахаар зэрэг, биднийг оролцуулдаггүй гээд, тэндээс манай ТУЗ-ийн гишүүд хэлж байна шүү дээ. Маш тодорхой зүйл ярьж байна. Та хэд оролцуулдаггүй байсан гээд л. Тэгэхлээр энэ бас хууль зөрчигдсөн зүйл байгаад байна шүү дээ. Анх жишээ нь нөгөө хувь нийлүүлэгчийн гэрээн дээр, яасан гэхлээр зэрэг ТУЗ-д Айвенхоу компани давуу байдал олгосон. 4.7-гийн "Б", 4.7-гийн "С" гэсэн ийм заалтууд оруулчихсан байгаа юм. Тухайн үеийн манай Компанийн тухай хуулийг зөрччихсөн. Үүнийг сая шинжээч дүгнэчихлээ л дээ. Тэгэхээр зэрэг ийм байдлаар одоо жишээ нь байж байхад, би дахин асууж байгаа юм бол зориуд тодотгож байна. Үгүй ээ, танайх дандаа ийм юм хийгээд яваад байх юм уу, хийгээд яваад байсан юм уу гэсэн ийм ойлголт олон нийтийн дунд байна шүү дээ. Энэ дээр та бүхэн хариулт өгөөч. Энэ цаашдаа одоо яах юм? Бид ингээд манай хуулийг зөрчсөн байдлаар та нар хуулийн баг нь ажиллаад л.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: С.Зулпхар гишүүний асуултад хариулъя. Бас нэлээн олон хүнээс асуулаа. Хамгийн түрүүнд Оюу толгойн ТУЗ-ийн гишүүн Э.Баясгалан 3 номерын микрофон.

Гэрч Э.Баясгалан: С.Зулпхар гишүүний асуултад хариулъя. Үр өгөөж гэж яг яаж тооцдог юм бэ гэсэн асуулт байсан. Мэргэжлийн үүднээс, санхүүгийн хүний хувьд хариулахад, компанийн хувьцаа эзэмшигчийн хувьд үр өгөөж гэдэг бол ноогдол ашиг л байдаг шүү дээ. Ноогдол ашиг тэгээд л бол оо. Оюу толгойн тохиолдол болохоор төр нь эзэмшээд байгаа. Оюу толгой компанийн хувьд бол төр эзэмшдэг болохоор татварууд нь нэмэгдээд явчхаад байгаа. Гэхдээ энэ ойлголт чинь одоо Эрдэнэттэй харьцуулаад үзвэл Эрдэнэтийг бид нар, та нар ажилчдынх нь нийгмийн даатгалыг төлдөг юм чинь ногдол ашиг төлөхгүй байвал болно гэж хэлдэггүй шүү дээ. Эрдэнэт компани бид нарт ногдол ашгаа төлөөд, Монголын эдийн засаг, төсвийн орлого олоод явж байгаа шүү дээ. Түүнтэй адилхан Оюу толгой гэдэг компани ногдол ашиг төлж байж, бид нар энэ компанийн үр ашгийг хүртэх ёстой. Яг одоогийн байдлаар Мөнхсүх гишүүн, захирал би нөгөө ТУЗ-ийн гишүүнээр нь гишүүн гэж дуудаад, түрүүн бас ингэж хэллээ л дээ. Оюу толгой компани Засгийн газар 57 тэрбум долларын үр өгөөж өгөх буюу 61 хувийг авна гэж байна. Гэхдээ наад 57 тэрбумд байгаа ноогдол ашиг чинь хэзээ төлөгдөх юм бэ? Одоогийн байдлаар ганц ч ноогдол ашиг төлөөгүй байгаа шүү дээ. 57 тэрбумын дийлэнх нь ноогдол ашиг бөгөөд ААНОАТ-ыг байгаа шүү дээ.

Ирээдүйд 2100 он хүртэл тооцчихсон тоог та яриад байгаа. Наад тооны чинь дийлэнх нь орлогын албан татвар, ноогдол ашиг 2 байгаа. Гэхдээ та нар одоо болтол юуг ч төлөөгүй. 2039 он болтол энэ 2 дээр юу ч төлөхгүй тийм л тооцоолол байгаа шүү дээ.

Ингээд бүүр 2100 он болтол та нар энэ ил уурхай дээрээ Хөрөнгө оруулалтын зардал чинь хэтэрсэн, далд уурхай дээрээ хөрөнгө оруулалтын зардал чинь хэтэрсэн, дараа, дараагийн бүтээн байгуулалт чинь яаж явахыг бид нар мэдэхгүй шүү дээ. Та нар зөвхөн лифт нэг буюу далд уурхайн хүдрийн биетийнхээ дээд хэсгийг л олборлож байгаа. Доод хэсгийг олборлохын тулд та нар ТЭЗҮ-ээ ч хийгээгүй байгаа шүү дээ. Тэгээд ийм тохиолдол бүүр 2100 он хүртэл тооцчихсон тоогоо ингээд Монголын тал ийм их хэмжээний үр ашиг хүртэнэ гээд яриад байх юм.

Тэгэхээр С.Зулпхар гишүүн ээ, миний хариулт ийм байна. Яг энэ Мөнхсүх гишүүний яриад байгаа 57 тэрбум дотор нь маш их хэмжээний ноогдол ашгийн дүн байгаа, маш их хэмжээний ААНОАТ-ын дүн байгаа. Гэхдээ одоог хүртэл энэ дүнгүүдээс бид нар ганц ч төгрөг аваагүй. Ирээдүйд авах нь бас эргэлзээтэй шүү гэдгийг би хэлмээр байна. Тэгээд та сая асуултаа тодруулаад байх шиг байна. Би таны асуултад хариулж чадав уу? Баярлалаа.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: Солонгоо дэд сайд нэг номерын микрофон.

Гэрч Б.Солонгоо: Баярлалаа. Ер нь Монгол Улсад Оюу толгой төсөл үр өгөөжтэй байх уу гэдэг их том асуудал бол ноогдол ашгаас гадна татварын орлого байгаа. Тэгээд Монгол Улсад ямар хэмжээний татвар төлөөд байгаа юм бэ гээд. Тэгээд энэ дээр бол чамлахаар зүйлс байдаг л даа. Тэгээд одоо төлж байгаа яг Оюу толгой компаниас төлж байгаа татвар бол ерөөсөө АМНАТ байгаа шүү дээ. Тэр нь тэгээд 5 хувиар тогтворжуулчихсан. Тэгээд зэс, алтны үнэ мэдээж өндөр байгаа нь ирээдүйд танай Оюу толгой компанийн орлого нэмэгдээд, ашигтай ажиллах дүр зурагтай байгаа боловч харамсалтай нь сая ярьж байгаа энэ ил уурхайн болон гүний уурхайн бүтээн байгуулалтын зардал их хэмжээгээр нэмэгдсэнээс болоод танай бас Монгол Улсад төлөх татварын хэмжээ маш их хэмжээгээр буурч байгаа. Тэгээд энэ өмнөх сонсгол дээр яригдсан, Хөрөнгө оруулалтын гэрээнд бид нар татварт суурилсан маш их хөнгөлөлт, чөлөөлөлт өгчихсөн.

Тэгээд 2009 оны хөрөнгө оруулалтын гэрээг байгуулахаас өмнө бид нар ААНОАТ-ын хуульд өөрчлөлт оруулчихсан шүү дээ. Тэгээд элэгдэл, хорогдол яаж тооцох вэ. Одоо алдагдлыг шилжүүлэх гээд маш таатай нөхцөлүүдийг өгчихсөн. Тэгэхлээр энэ ингээд зардал хэтрэх болгонд хамгийн харамсалтай дүр зураг юу вэ гэхээр танай компани Монгол Улсад ААНОАТ төлөхөөргүй тийм дүр зураг 2020 онд байсан шүү дээ. Маш их бага хэмжээгээр төлөхөөр. 100 тэрбум ам. долларын орлого олоод 400 сая ам. долларын албан татвар төлнө гэж юу байх вэ дээ. Тэгээд ААНОАТ буюу ашгийн татвар төлдөггүй болохоороо нийгмийн даатгал, нэмэгдсэн өртгийн албан татвар энэ тэр гээд их өөр юм одоо тооцоод байдаг. Тэгээд яг нийгмийн даатгал, нэмэгдсэн өртгийн албан татвар чинь яг та нарын төлж байгаа татвар биш шүү дээ. Тэгэхлээр ер нь хэдүүлээ ашгийн татвар авах, одоо энэ татварын сууриа хамгаалах асуудлыг мэдээж маш сайн анхаарах хэрэгтэй. Тэгээд түрүүн Шижир гишүүний асуусан татварын маргааны маш чухал асуудал бол энэ байгаа.

Тэгэхлээр Монгол Улс ирээдүйд энэ төслөөс ямар хэмжээний ашгийн татвар авах юм бэ гэдэг дээр бол энэ татварын маргаан Монголын талд шийдэгдэх зайлшгүй шаардлагатай байгаа. Тэгэхгүй бол бид нар яг Бороо Гоулдын алтны ордын тогтвортой байдлын гэрээний гашуун туршлагыг давтах гэж байгаа байхгүй юу. Яг тийм эрсдэл үүсчихсэн. Тэгээд яаж эрсдэл үүссэн бэ гэхээр, маш их татварын хөнгөлөлт, чөлөөлөлт өгчихсөн. Тэгээд Оюу толгой компанийн хамгийн өндөр ашигтай, орлоготой байх үед нь татвар ногдох орлогоосоо маш их хэмжээний хасалт хийгдэх боломжтой, элэгдэл, хорогдлын шимтгэл тооцох боломжтой. Тэгээд яг нэг жишээ дурдъя. Гүний уурхайн бүтээн байгуулалтын босоо амны хөрөнгө оруулалтын зардлаа та нар 10 жилийн хугацаагаар шулуун шугамын аргаар манай татварын орлогоос шууд хасагдах зардал болоод тооцох эрхтэй байгаа шүү дээ. Хөрөнгө оруулалтын гэрээндээ ингээд заачихсан. Уг нь барилга байгууламжийг 40 жилийн хугацаагаар элэгдэл, хорогдол тооцдог хуультай. Гэтэл үүнийг одоо хөрөнгө оруулалтын гэрээн дээр босоо аман дээр бүүр тусгайлаад 10 жил гээд орчихсон. Тэгээд энэ чинь ингээд манайд төлөх татварын суурийг бууруулаад байгаа.

Тэгэхээр гол асуудал бол мэдээж бид нар ингээд татвараа авах хэрэгтэй. Тэгээд АМНАТ бол маш чамлахаар. Энэ бол зөвхөн борлуулалтын орлогын 5-хан хувь байхгүй юу. Энэ дээр нэмээд бид нар ашгийн татвараа авах хэрэгтэй. Тэгээд ашгийн татвар авах тооцоо бол ямар байсан бэ гэхээр, 2010 оны ТЭЗҮ-д 2017 оноос бид нарт өгнө гэж та нар тооцож байсан. 2015 оны Дубайн гэрээний үеийнх одоо ТЭЗҮ-дээ 2029 оноос бид нар ашгийн татвар өгнө гээд тооцож байсан. 2020 он нөгөө гүний уурхайн бүтээн байгуулалтын зардал хэтрээд, хугацаа хойшилсон чинь яасан бэ гэсэн 2038 он болж хойшилсон. Тэгээд зөвхөн хоёрхон жилд нь ашигтай ажил тооцоод та нар бид нарт өгч байсан шүү дээ. Тэгээд нийт одоо 400-600 сая доллар төлөхөөр байна гээд. Тэгээд сүүлийн жилүүдэд бас зэсийн үнэ нэмэгдээд, одоо энэ тооцоолол арай нэмэгдсэн. Тэгээд 4 тэрбум болж нэмэгдсэн юм байна одоо. Тэгэхдээ ингээд энэ чинь бас л олон хүчин зүйлээс хамаарах, ирээдүйд зардал чинь хэтрэхгүй байх, үйл ажиллагаа чинь үр ашигтай байх олон хүчин зүйлээс хамаараад бид нар танайхаас ААНОАТ авч чадах уу, үгүй юу гэдэг асуудал яригдаж байгаа. Тэгээд энэ бол манай татварын маргааны маш том хэсэг байгаа. Тэгээд энэ маргаан манай талд шийдэгдэж байж, танай үйл ажиллагааны үр ашгаас Монгол Улс ашгийн татвар авах уу, үгүй юу гэдэг асуудал шийдэгдэнэ.

Тэгэхлээр энэ хөрөнгө оруулалтын гэрээн дээр зардалд суурилсан их хэмжээний энэ хөнгөлөлт, чөлөөлөлт өгсөн нь маш их бодитой эрсдэлтэй. Бүгдээрээ Бороогийн алтны ордын жишээг мэднэ шүү дээ. Бид нар Тогтвортой байдлын гэрээ байгуулаад, татварын хөнгөлөлт, чөлөөлөлт өгчихсөн. Тэгээд яг ингээд гол олборлолт хийсэн жилүүддээ татвараас чөлөөлөгдөөд, тэгээд их хэмжээгээр алтаа олборлоод манайд татвар төлөхгүй, бас хэцүү байгаад сүүлд нь гэрээндээ өөрчлөлт оруулсан. Тэгсэн ч гэсэн бас олигтой хэмжээний татвар авч чадаагүй шүү дээ. Тэгэхээр энэ хөрөнгө оруулалтын гэрээний зүйл, заалтуудыг нэг бүрчлэн хараад үзэхэд маш их асуудалтай зүйлс байдаг юм шүү.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: Нэмэлтүүд дандаа нэг минутаар байгаа шүү, цаг барьж байгаа хүнд нэмэлт нэг минут гэсэн шүү. 2 номерын микрофон, ТУЗ-ийн гишүүн Цэрэнбат.

Гэрч Н.Цэрэнбат: Зулпхар гишүүний асуултад хариулъя. Өгөөжийг түрүүн

хэлсэн. Бид нар олон удаа яригдаад байгаа татвар, АМНАТ, ноогдол ашгаас л хүртэнэ гээд гэрээн дээрээ албан ёсоор тодорхой биччихээд байгаа. Цаашид яаж сайжруулах вэ гэхээр нэгдүгээрт, Оюу толгой компани Монгол Улсын Компанийн тухай хуулийг биелүүлэх ёстой.

Хоёрдугаарт, Ашигт малтмалын тухай хуулийг биелүүлэх ёстой. Татварын хуулийг биелүүлэх ёстой. Хөрөнгө оруулагч тал Дубайн гэрээг хүчингүйд тооцоод, цуцлах гэдгийг албан ёсоор одоо хүлээн зөвшөөрч байж, бид цаашаа энэ өгөөж нэмэгдэх асуудал ярина. Тэгэхгүй бол бид өнөөдөр тоо дагаж тойроод, түүнийгээ нотлох гээд яриад байх юм бол 2009 онд анх энэ гэрээг хийхдээ гоё тоон дээр үндэслээд хулхидуулсан шигээ дахиад өөр тоон дээр бидний гол фокус алдагдчих болов уу гэж бодож байна. Тэгээд саяын хэлсэн хуулиудыг, гэрээнүүдийг хүчин төгөлдөр, хүчин төгөлдөр бус эсэхийг нь хөрөнгө оруулагч тал хүлээн зөвшөөрөөд эцэслэхивэл үр өгөөж цаашид сайжрах байх гэж бодож байна.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: 12 номерын микрофон. Мөнхсүх захирал.

Гэрч С.Мөнхсүх: О.Батнайрамдал дарга бас нэг хүсэлт байна. Түрүүн Солонгоо дарга, Баясгалан гишүүн 2 маань бас надтай танай гээд ингээд яриад байх шиг байна л даа. Тэгэхлээрээ нөгөө асуултанд яриулахаасаа илүү хоорондоо ярилцаад байгаа юм шиг юм болоод байна. Тэгэхлээр би түүнд нь хариу өгчхөж болохгүй байж болдоггүй тийм сонин байдалтай байгаад байна. Би түрүүн хэлж байсан. Би энд Рио Тинто гэдэг компанийг одоо бүрэн ганц, хоёроор төлөөлж ирээгүй, гэрчээр дуудагдсан. Тийм учраас ирсэн. Миний мэдээлж байгаа мэдээллүүд, мэдээлэл өгч байгаа бол мэдээлэл өгч байна гэдгээ хэлж байгаа, өөрийн байр сууриа илэрхийлж байна. Өөрийн санаа, оноогоо хуваалцаж байгаа бол түүнийгээ хэлээд явж байгаа.

Одоо би үр өгөөжтэй холбоотой бас нэмж ганц, хоёр мэдээлэл өгье гэж бодсон юм. Би өчигдөр бас энэ талаар дурдсан байгаа. 53 47-гийн харьцааг хөрөнгө оруулалтын гэрээг зурж байх үед яригдаж байсан. Оюу толгойн санхүүгийн баг энэ тооцооллоо үргэлжлүүлээд, модельдоо оруулаад явдаг юм. Түүнд нь бүх татвар, төлбөр Оюу толгойн данснаас шууд гарч байгаа. Шууд мөнгөн урсгал ордог. Хувьцаа эзэмшигч нөгөө хувь нийлүүлэгч гадаад хувь нийлүүлэгчид рүү орж байгаа мөнгө нь бол бас Оюу толгойн данснаас нөгөө компани руу явж байгаа. Тэгэхлээр үүнд ямарваа нэгэн байдлаар шууд бус эдийн засгийн үр өгөөж нөлөөг тооцож оруулдаггүй юм.

Нөгөөтээгүүр юу орох, орохгүйгээс шалтгаалаад бас ганц, хоёр нарийн ширийн юмнууд байдаг. Жишээлбэл, уурхайн бүтээн байгуулалт эхэлснээс дуустал нь тооцох уу эсвэл үйлдвэрлэлийн нөөц дээр тооцох, тооцох уу гэдэг аргачлал дээр жишээлбэл зөрүү гардаг. Тэгэхлээр миний гол хэлэх гээд байгаа санаа юу вэ гэхээр, энэ аргачлал Оюу толгойн хүний мэдэж байгаагаар санхүүгийн багт энэ аргачлал нь өөрчлөгдөөгүй байгаад байдаг. Энэ нь миний хувь хүний бодол шүү. Тэр нь юу вэ гэхээр, Оюу толгой ингээд энэ тооцооллын аргачлал нь өөрчлөгдөөгүй байна гэж бодоод яриад яваад байдаг. Өнөөдрийн байдлаар 61 хувь Монгол талд гэсэн тооцоо байгаад байгаа юм. Монгол талаас үе, үеийн Засгийн газар, Уул уурхайн яам байна уу, Засгийн газрын Хэрэг эрхлэх газарт тоонууд өөр тоотой яригддаг. Энэ үр өгөөжтэй холбоотой тэр мэдээлэл нь олддоггүй. Яг ингээд модель дээрээ тулгаж яриад, хоёр талаасаа уулзаад ярь аа гэхээр тэр тоо яг бид нарт одоогийн байдлаар миний мэдэхээр ирж байгаагүй,

моделио тулгах боломж байдаггүй. Тэгэхлээр нэг тоо яриад байдаг. Оюу толгойнхон өөр юм бодоод байдаг. Энэ хоёрыг тулгаад яриад уулзаж болдоггүй юм уу? Нээлттэй шүү дээ.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: Таны цаг дуусчихлаа. Энэ дашрамд нэг зүйлийг хэлье. Бид нарыг 300 гаруй гэрч дуудсан байгаа. Тэр дотор уг нь Рио Тинтогоос бараг 10 гаруй хүн дуудсан, тэгэхээр ирээгүй л дээ. Тэгээд ирээгүй болохоор бүх асуултууд одоо танд очихоос өөр аргагүй байна. Бид нар бол хангалттай дуудсан. Нотлох баримтын хүрээнд. Тийм болохоор зөвхөн танд хандаад байна гэж та тэгж хүлээж авч болохгүй байх. Яагаад гэвэл тэр хүмүүс хэрвээ ирсэн бол хамтдаа хуваагаад хариулж болох байсан байх. Хянан шалгах түр хороон дээр хүртэл бид нар Оюу толгой компанийг 6 удаа дуудсан шүү дээ. Бид нар 12 удаа хуралдсан. 50 хувьд нь Оюу толгой компани ирээд танилцуулгаа хийгээч ээ, энэ асуудлаа яриач ээ гээд та нар ирэхгүй гэдэг шийдвэрийг өөрсдөө л гаргасан. Энэ бол танай дотоод шийдвэр байсан шүү. Уг нь тэрийгээ ямар үндэслэлтэйгээр гаргаснаа дахиад тайлбарлавал ялангуяа олон нийт тэрийг хүлээсээр л байгаа. 13 номерын микрофон Дуламсүрэн захирал.

Гэрч Б.Дуламсүрэн (Оюу толгой ХХК): Гишүүний асуултад хариулъя. Ер нь энэ өгөөж яаж тооцоод байгаа юм бэ гэдгийг бид нар сүүлийн 3 өдрийн турш яриад байна л даа. Тэгэхлээр өмнө нь Мөнхсүх захирал ч хэлсэн. Би бас энэ дээр нэмээд хэлмээр байна. Оюу толгой төслөөс Монгол Улсад орж байгаа өгөөжийг бид нар 3 янзаар тооцож байгаа гээд би өчигдөр хэлсэн байгаа. Нэгдүгээрт, татвар. Түрүүн энэ Солонгоо гэрч, Баясгалан гэрч нар ч гэсэн бас үүнийг нь бататгаад хэлж байна. Баярцогт сайд ч гэсэн хэлсэн. Оюу толгой өнөөдрийг хүртэл 2025 оны 3 дугаар улирлын байдлаар улсын болон орон нутгийн төсөвт нийтдээ 13,7 их наяд төгрөг буюу 5,3 тэрбум долларын татварыг төлсөн. Энэ бол Оюу толгой хөрөнгө оруулалтын гэрээ зурагдмагц эхний өдрөөсөө эхлээд энэ өгөөжөө өгөөд эхэлсэн. Түрүүн Баярцогт сайд хэлсэн. Эрдэнэт бол эхний 20 жил татвар төлөөгүй гэж байна. Оюу толгой бол 2010 оноос эхлээд шууд ингээд татвар төлөөд эхэлсэн юм шүү гэдгийг би бас хэлмээр байна.

Хоёрдугаарт, гадаадын шууд хөрөнгө оруулалтыг татъя гэдэг нь манай Монгол Улсын үе, үеийн Засгийн газрын стратегийн зорилт байдаг. Оюу толгой төсөл дээр гадаадын шууд хөрөнгө оруулалт бол 20,6 тэрбум доллар орж ирсэн байгаа юм шүү гэдгийг хэлмээр байна. Жавхлан сайд бас хэлж байсан, ярилцлагадаа дурдаж байсан. Би уншиж байсан юм байна. 2010 оноос хойш орсон гадаадын шууд хөрөнгө оруулалтын 2 доллар тутмын нэг нь гадаадын хөрөнгө оруулалтаар Оюу толгойтой холбоотой ийм хөрөнгө оруулалт орж ирсэн шүү гэдгийг дурдах нь зүйтэй байх аа. Энэ мөнгө тэгээд юунд явчихсан юм бэ гэхээр, бид нар 1000-аад ханган нийлүүлэгч Монгол компаниудтай хамтарч ажилладаг. 14 тэрбум буюу 38 их наяд төгрөг тэд нарт бол зарцуулсан байгаа. Энэ бол Оюу толгойн төсөлд орж ирж байгаа хөрөнгө оруулалт байгаа юм аа. Манай ханган нийлүүлэгчдийн 30 топ 100 ААН буюу шилдэг татвар төлөгчдийн нэг байдаг. Тэд нар бол одоо ажлын байр үүсгэж байгаа. Тэгэхлээр энэ бүгдийг би өгөөж гэж үзэх ёстой гэж бодож байна.

Ажлын байрны хувьд Оюу толгой өөрөө 18 мянган ажилтантай гээд би өмнө нь ярьж байсан.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал:

Таны цаг дуусчихлаа. Дараагийн асуултад орохоосоо өмнө энэ Хянан Шалгах түр Хороонд оролцож байгаа бүх оролцогчиддоо дахин хэлье. Дэг сахих ёстой байгаа. Парламентад хүндэтгэлтэй хандах ёстой байгаа. Хэрвээ дахиад ийм асуудал гарах юм бол би сануулах арга хэмжээ хуулийн дагуу авахаас өөр аргагүй болно шүү. Тэгээд та бүхэн нэг, нэгэндээ хүндэтгэлтэй хандаарай. Дараагийнх С.Наранцогт захирал байсан. Тэгээд С.Баярцогт сайд руу орж байгаа. 17 номер.

С.Наранцогт (Эрдэнэс Монгол ХХК): Та бүгдийнхээ өдрийн амгаланг айлтгая. Зулпхар гишүүний асуултад хариулъя. Чадавхын тухай асууж байна. Тэгэхээр Мөнхсүх захирлын хэлж байгаатай холбогдуулж ингэж асууж байна гэж би ойлголоо. Тэгэхээр энэ асуултад яг гүйцэд хариулахын өмнө бас нэг зүйлийг хэлэх нь зүйтэй гэж ингэж бодож байгаа юм. Мөнхсүх захирал бол энэ Рио Тинтод их олон жил удирдах албан тушаал хашсан. Өнөөдөр Батнайрамдал даргын хэлж байгаагаар бас Рио Тинтог ингээд төлөөлөөд ганцаараа шахуу ирсэн. Монгол Улсын Засгийн газар Монголын энэ хувьцаа эзэмшигчийн төлөөлөлтэй хэлэлцээр хийхээр энэ хүн л өр нь голцуу ганцаараа ирдэг. Тэгээд олон жил энэ Монголчуудаа Мөнхсүх нэртэй, Монголоор сайн ярьж байгаа, бодвол Монгол хүн байлгүй дээ. Тэгээд олон жил энэ Монголчуудаа их доош нь хийдэг, мэдлэг чадвар муутай гэж үздэг.

Болормаа гишүүн ч бас цаад талдаа энэ буруу, зөрүү ойлголтоо энэ Монголчууд нь өгөөд байна гэдэг бол бас үнэний хувьтай. Тэгэхээр энэ хандлагаа бол одоо нэн түрүүн өөрчлөх ёстой. Тэгэхээр Эрдэнэс Оюу толгой ч тэр, Эрдэнэс Монголд бол орчин үеийн мэдлэг чадвартай залуучууд байна. Үүний тод илрэл нь одоо сүүлийн байгуулсан Ронагийн гэрээ шүү дээ. Бид нар энэ хувь нийлүүлэгчийн гэрээ, Монгол талын өгөөж, Монгол талын жижиг хувьцаа эзэмшигчийн эрхийг хэрхэн хамгаалах вэ? Маш сайн хийсэн, санхүүгийн моделийг Француудтай хамт сууж байгаад хийсэн. Тэгэхээр француудын хандлага юу байсан гэхээр, яг техникийн хүмүүстэй хамт суугаад юмаа хийдэг. Риогийн хандлага бол ирэхээрээ Ерөнхий сайдтай ч уулзана эсвэл сайдтай уулзана гээд. Энэ компаниудыг бол гөлөөгч гэж авч хэлэлцдэггүй. Гэтэл манай Эрдэнэс Монголын ТУЗ, энэ манай ТУЗ-ийн гишүүд чинь чиглэл өгдөг. ТУЗ-ийн гишүүдээ нээлттэй сонгон шалгаруулаад англи хэл, санхүүгийн өндөр мэдлэгтэй энэ Баясгалан, мөн Мэндтүвшин, Цэрэнбат гээд энэ улсууд чинь ороод тэгээд Монгол талынхаа эрх ашгийг зөндөө хамгаалдаг. Тэгээд монголчуудыг бол ерөөсөө гөлөөгч гэж тоодоггүй. Зээлийн хүү дээр ч гэсэн бид нар аргачлал юмыг нь ингээд гадаадуудтай нь ярихаар бол аягүй сайн ойлголцоод байгаа юм. Яг тулаад Риогоос ирсэн би санхүүгийн захиралтай нь яг ямар нэгэн дундын хүнгүйгээр ярьж үзэхэд бол ойлголцож болмоор юм билээ. Тэгээд яваад явахаараа л буцаад шал өөр захиа ирдэг. Би тэгэхээр энэ ард нь өөр хүмүүс л, өөр юм хэлээд наадуултайгаа ийм юм ярихгүй, болохгүй гэдэг юм шиг байгаа юм. Тэгэхээр зэрэг одоо үүнийг ингээд яг техникийн түвшинд, энэ менежментийн гэрээ гэж сая ярьж байгаа юм. 2 жил ярилаа гээд. Энэ Дубайн гэрээ хавсралтаар Монголчуудаас нэмэлтээр тэр 6 хувь дээрээ нэмээд, 300 сая доллар нэмж авч байгаа гэрээ байхгүй юу даа. Одоо далд уурхайн бүтээн байгуулалтын хавсралт үүнийг шинэчлэх шаардлагагүй. Бид нар энэ хувь нийлүүлэгчийн гэрээгээ л шинэчлэх ёстой гэдэг асуудлыг бас 2 жил бид нар тавьж байгаа шүү дээ. Тэгээд өнөөдөр Эрдэнэс Оюу толгойн.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: Ганц гэж байхгүй байгаа, дэгээрээ зохицуулна. Танаас бусад гишүүд асуулт асуух байх аа. Тэгэхээр та хариулах боломжтой болно. Тэгэхээр эндээс бүгдээрээ бас нэг зүйл

ойлгомжтой. Эрдэнэс Монгол өөрөө Монголын стратегийн ордуудыг бүгдийг нь эзэмшиж байгаа, төрийн өмнөөс үйл ажиллагаа явуулж байгаа компани байгаа. Ийм томоохон хөрөнгө оруулагчтай, томоохон талуудтай харьцахад мэдээж боловсролтой, мэдлэгтэй, туршлагатай байж, байж бид нар адилхан түвшинд ярина шүү дээ. Тэгээд яг энэ цаг мөчид сая Наранцогт захирал хариулж байна. Тэгээд одоо Наранцогт захирал дараагийн албан тушаал руугаа явж байгаа гэж ойлгож байгаа. Эрдэнэс Монгол энэ компани дээр улс төрийн ямар нэгэн нөлөөлөл оруулахгүйгээр, улс төрийн томилгоо явуулахгүйгээр авьяас чадвартай, мэдлэг туршлагатай яг адилхан хэмжээнд ярих монгол залуучуудыг томилооч. Ингэхгүй болохоор бид нар улс төрийн томилгоо хийчхээд, тэр хүмүүсээс одоо юугаа нэхэх вэ дээ. Үүнээсээ болоод Монгол улс өөрсдөө хохироод яваад байна шүү дээ. Үүнээсээ болоод бид нар хэдэн тэрбум долларын алдагдсан боломж яриад байна шүү дээ. Тэгэхээр яг одоо Эрдэнэс Монголын захирлын энэ албан тушаал одоо дэлхий даяар Монгол залуучуудыг урьсан шинэ сонгон шалгаруулалт яваасай гэж хүсэж байгаа юм. Яг энэ сонгон шалгаруулалтыг миний санаж байгаагаар 2021 онд Оюу толгойн ТУЗ-ийн гишүүний орон тоо дээр Монгол Улсын Засгийн газар анх удаагаа явуулсан гэж ойлгож байгаа. Томилохгүйгээр дэлхий даяар сонгон шалгаруулалт явуулсан. Тэр сонгон шалгаруулалтаар өнөөдөр тэр 3 номер дээр сууж байгаа Баясгалан ТУЗ-ийн гишүүн Америкийн Нью-Йоркт Жэ Пи Морган Хөрөнгө оруулалтын банканд дэд ерөнхийлөгчөөр ажилладаг банкир байсан шүү дээ. Вайс Президент буюу Америкийн гэлтгүй л дээ. Дэлхийн хамгийн том 3 банкны нэг Жэфи Моргены дэд Ерөнхийлөгчөөр ажиллаж байсан Монгол бүсгүй дэлхийн тэр сонгон шалгаруулалтаар орж ирээд Оюу толгойн ТУЗ-ийн гишүүнээр ирсэн шүү дээ. Ийм залуучууд зөндөө байгаа. Тэр залуучууд бүгдээрээ энэ сонсголыг харж байгаа шүү. Бид бүхний хийсэн шинжээчдийн судалгаа бүгдийг нь харж байгаа. Энэ дотор явж байгаа бүх зүйл юу орж байгаа вэ, үүнийг чинь харж байгаа. Би тэр залуучууддаа энэ завшааныг ашиглаад уриалмаар байгаа юм. Та бүхэн маань бас эх орондоо ирээч ээ, бид бүхэнд бас хүч хавсраач ээ, Монгол Улсын Засгийн газар тэр боломжийг нь олгооч ээ, Эрдэнэс Монголын гүйцэтгэх захирлын орон тоо ингээд бэлэн болж байгаа юм байна. Энд бас тийм залуучууд ирэх боломжийг нь олгоосой л гэж бодож байгаа юм. Яг энэ цаг мөчид энэ боломж гараад ирж байгаа учраас, энэ боломж дандаа гардаггүй байхгүй юу. Тэгэхээр нэг талаасаа Мөнхсүх захирал түрүүн хэлсэн. Би тантай санал нэг байна. Монголын тал өөрөө Эрдэнэс Монгол нь ч юм шиг, Эрдэнэс Оюу толгой нь ч юм шиг. Засгийн газрын Хэрэг эрхлэх газар нь ч юм шиг ингээд яваад байдаг нь өөрөө бас асуудлыг дагуулдаг. Тэгэхээр түүнийгээ бас шийдэх хэрэгтэй, ойлгомжтой болгох хэрэгтэй. Бас мэдлэг чадвартай залуучуудыг нь байранд нь тавиад, одоо тэр боломжийг нь олгоод, цалин пүнлүүг нь өгөөд ажиллуулах зүй ёсны хэрэг юм гэдгийг бид нар 3,5 саяулаа ойлголоо шүү. Одоо энэ дээр улс төрийн шийдвэрээ гаргаад явах нь зүйтэй гэж бодож байна.

Одоо дараагийн хариулт, С.Баярцогт дарга 10 номерын микрофон.

Гэрч С.Баярцогт: Үр өгөөжтэй холбоотой асуудлыг бид нар эдийн засгийн үр өгөөж, эдийн засгийн бус үр өгөөж гэдэг ийм 2 зүйлээр үзэж байгаа. Яг гэрээн дээр бол эдийн засгийн үр өгөөжийг нь АМНАТ, татвар ноогдол ашиг Монголын талын хөрөнгө оруулагч талынх болохлоор менежментийн төлбөр, зээлийн хүү, ноогдол ашиг, тэгээд яг энэ модель дээрээ үзэж байгаад 53 47 гэдэг дээр тохирсон. Энэ бол 2010 онд батлагдсан ТЭЗҮ дээрээ үндэслэж хийгдсэн. Тэгээд хөрөнгө оруулалтын гэрээнд 2 ийм заалт байгаа. 5 жил тутам ТЭЗҮ-г шинэчилнэ. 5 жил тутам, тэгээд энэ харьцаагаа үргэлж барина гэсэн үг байхгүй юу. Их хэмжээний өөрчлөлт орох юм бол

заавал 5 жилээ хүлээхгүйгээр эргэж ярилцана гэсэн ийм 2 заалт орчихсон байгаа юм.

Асуудлын гол нь юу байна гэхээр ноогдол ашиг, ААНОАТ 2 чинь ашигтай ажилласан үед л авдаг байхгүй юу. Тийм учраас асуудал дандаа хүндэрнэ. Яагаад гэвэл, энэ өөрөө хэзээ ашигтай ажиллаж эхлэх вэ гэдэг энэ асуудалтай уялдаад байгаа юм. Тийм учраас өөрчлөлт орж байгаа, хөрөнгө оруулагчидтайгаа ямар нэгэн байдлаар зурж байгаа баримт бичиг болгонд чинь энэ үр ашигт нөлөөлөөд байгаа. Тийм учраас маш хариуцлагатай хандах хэрэгтэй. Тэр нь төлөвлөгөө нэртэй байна уу, нэмэлт байна уу, менежментийн төлбөрийн гэрээ байна уу, энэ бүгд дандаа л нөлөөлөөд байна. Энэний нөлөөллийн үнэлгээг байнга хийж байх ёстой, тэр утгаараа 53 дандаа бариулаад явж байх ёстой гэдгийг хэлэх гээд байгаа юм. Шууд бус үнэлгээ нь бол зөндөө юм байгаа. Нөлөөлөл нь. Бид нар нэг зүйлийг ерөөсөө энд ярихгүй байгаа.

Манай УАБЗ-ийн үзэл баримтлал гэж байгаа. Тэр үзэл баримтлалд юу гэж байдаг вэ гэхээр, энэ 2 том гүрний дунд байгаа Монгол Улсын хувьд бол 30, 30, 40 гэдэг энэ зарчмыг гадаад худалдаан дээрээ ч барих ёстой, хөрөнгө оруулалт дээрээ ч барих ёстой. Хамгийн анхны гуравдагч орны том хөрөнгө оруулалт орж ирснээр манай энэ үндэсний аюулгүй байдлаа эдийн засгийн аргаар баталгаажуулах энэ боломж анх удаагаа нээгдсэн байгаа. Үзэл баримтлал хэрэгжиж эхлэх энэ боломж бүрдсэн шүү гэдгийг нь бид нар байнга ярьдаг. Үүнийг ч гэсэн бид нар бас ач холбогдол өгч ярьж байх хэрэгтэй. Цаашаагаа. Дараагийн юм нь бол энэ удирдлагатай холбоотой юмыг би дахиад хэлээд байгаа шүү дээ. Эдний менежментийн баг дахиад 3 жилээр, 4 жил гэрээ хийж л орж ирж байгаа. Энэ хүмүүс өөрчлөгддөг, манай Засгийн газар бас өөрчлөгддөг. Тэгэхлээр энэ уламжлалаа хадгалаад, ой санамжаа хадгалаад.

Хөрөнгө оруулалтын гэрээ гэдэг бол өөрөө ер нь Тогтвортой байдлын гэрээ л гэсэн үг. Өмнө нь бол бид нар дандаа Тогтвортой байдлын гэрээ гээд 3, 4 компанитай Тогтвортой байдлын гэрээ хийчихсэн байсан. 2006 онд Ашигт малтмалын шинэ хуулийг батлахдаа түүн дотор хөрөнгө оруулалтын гэрээ гээд одоо Монголын түүхэнд 3 Засгийн газрын гишүүн зураад, Их Хурлаар 3 удаа өргөн баригдаж хэлэлцэгдсэн ганцхан гэрээ энэ Оюу толгойн гэрээ байхгүй юу. Одоо бол шинэ гэрээнүүд нь яах вэ гэхлээр, Ерөнхий сайдын эрх болгосноор ганцхан сайд зурдаг, Их Хурлаар орж танилцуулагддаг ийм гэрээ. Энэ эхний жишээ нь Рона болж байгаа юм. Тэгэхлээр энэ бол их зовлон үзэж байж гарсан ийм гэрээ байгаа юм аа.

Тэгэхлээр 2 дугаар бүлэгтэй холбоотой зүйл дотор бол хууль зөрчсөн нэг ч зүйл байхгүй шүү. Дандаа хүчин төгөлдөр үйлчилж байсан хуультай холбогдуулж энэ хөрөнгө оруулалтын гэрээг хийсэн. Би тэгээд дахиад хэлээд байгаа нь сайжруулах ёстой, би түүнтэй санал нэг байгаа юм. Одоо миний мөрөөдөл байгаа юм. Өсөн нэмэгдэх АМНАТ-ыг энэ гэрээн дээр нэммээр байгаа байхгүй юу. Одоо баг гараад янз бүрийн наашаа, цаашаа наймаа хийгээд, ингээд тохиролцоод 53 47 руугаа тэмүүлэе гэхэд эхний ээлжид түүнийг л тавих хэрэгтэй. Тэгэх юм бол манай АМНАТ шууд бараг 10 болж байгаа байхгүй юу. Тэгээд ийм, ийм зүйлүүдийг бид нар өөрсдийнхөө үнэ цэнийг нэмэгдүүлэх юмыг бол байнга хийж явах ёстой. Бие, бие рүүгээ чихэхгүйгээр ингээд нэмэгдүүлээд явъя гэж байхгүй юу. Хэрвээ тусгай рояльтоор сольчих юм бол хувь нийлүүлэгчдийн гэрээ байхгүй болчихно шүү дээ. Зөвхөн хөрөнгө оруулалтын гэрээтэй ингээд л явна. Асуудал үнэхээр толгойны өвчингүй бараг болохоор байхгүй юу. Гэхдээ эд нар бол тэндээс зугтаад байгаа байх. Тийм учраас би тэр Онтрэ Гоулдын

30 хувь дээр нь үүнийгээ тултал нь хий гээд байгаа байхгүй юу. АМНАТ ав. Өсөн нэмэгдэх АМНАТ ав. Болж өгвөл тусгай роялтигоор тохир. Тэгэх юм бол үнэхээр гарч байгаа алдагдлуудыг ёстой байнга хянаад байх боломж бүрдэнэ шүү. Хувь нийлүүлэгчийн гэрээг хийхэд дандаа өөрчилж болж байгаа. 2011 онд өөрчилсөн. Тэр 2015 оны төлөвлөгөө гэдэг нэртэй чинь бас өөрчилсөн гэсэн үг. Ингээд явагдаад байгаа юм.

2021 онд биз дээ. Эдний захирал нь захиа ирүүлээд өр тэглэхэж байгаа шүү дээ. Тэр чинь хүртэл өөрчилж байгаа юм. Энэ бүх юмнуудыг тэгэхээр 2 талаасаа гарын үсэг зурж байгаа баримт бичгүүд гэдэг чинь өөрөө дандаа үр дагавартай. Үүнийг манай үе, үеийн Засгийн газар өөрсдөө маш сайн ойлгож, ингэж цаашаа хандах хэрэгтэй шүү. Тэгэхгүй зүгээр нэг захиа гэж ерөөсөө ойлгож болохгүй. 2.3 тэрбумыг чинь тэглэсэн юм чинь захиагаар л ирж байгаа шүү дээ. Цаашаагаа яг компани дотроо яаж бичигдсэнийг нь бол бид нар мэдэхгүй. Монголын талд ирсэн нь бол захиа. Түрүүн Цэрэнбат захирал хэлээд байна шүү дээ. Энэ гаргасан шийдвэрүүд одоо Ногоон нам гэхээр ингээд хүмүүс жоохон дургүй л хандаад байгаа. Би бүгдийг нь нийлүүлсэн байхгүй юу. Шүүхийн шийдвэр нь энэ дотор байгаа, хүчингүй болсон захирамжууд нь энэ дотор байгаа. 103 дугаар тогтоол байгаа. Тэгэхээр үүнийг Монголд үйл ажиллагаа явуулж байгаа Оюу толгой ХХК чинь дагаж мөрдөх ёстой байхгүй юу. Гэтэл амаараа Дубайн гэрээ хүчингүй болчихсон гээд байгаа хэрнээ төслийн санхүүжилт дээр байгаа асуудал чинь яг түүгээрээ зохицуулагдаад явуулаад байгаа юм. Тэгэхээр түүнийг хүчингүй болсон бол төслийн санхүүжилттэй холбоотой зүйлээ бид нар ийм зүйлээр цаашаа зохицуулж явна гэдгээ бас ил тод ойлгомжтой болгох хэрэгтэй байхгүй юу.

Нэг талаасаа гаднын хөрөнгө оруулагчаас баахан мөнгө татчихаад, тэр татах эрх өгсөн тогтоол, шийдвэрүүд нь хүчингүй болчихоод байна. Тэгсэн хэрнээ тэр нь амьдрал дээр зээлийн харьцааг зохицуулаад яваад байдаг.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал:
Г.Тэмүүлэн гишүүн.

Гэрч Г.Тэмүүлэн: Оюу толгой төслөөс Монголын талын үүрэгтэй холбоотой асуудлыг асууж байна. Зулпхар гишүүн ээ, тэгээд саяын үүрэг биштэй холбоотой асуудал дээр би бас хариулт өгье гэж бодож байна. Тэгээд энэ дээр бол яг үндсэндээ бид нар 2009 оны гэрээг хийхэд, хоёрт, суурь тохирсон зарчмын асуудал өөрөө юу юм бэ гэхээр харилцан ашигтай байх, тэр дотроо Монголын тал бол нийт энэ төслөөс гарах үр өгөөжийн дийлэнхийг нь хүртэнэ гэдэг зарчмаа нэгдүгээрт тохирсон байгаа юм.

Яриа хэлэлцээний суурь зарчим энэ дотроо бид нар яг ТЭЗҮ-ээрээ урьдчилсан ТЭЗҮ болоод бүх тооцооллоороо 53 47 гэдэг үнэ цэнийг тохирч авсан юм аа. Нэрлэсэн үндсэн дээр өнөөгийн үндсэн дээр бол 58 энэ бол бид бүхний суурь тохирсон одоо яг үндсэн тоо нь байгаад байгаа. Бид бүхний энэ яриа хэлэлцээтэй холбоотой бүх протоколууд дээр байгаа. Энэ дээр суурилж байж, бид нар манай энэ Эрдэнэс Монгол болоод Сангийн яам хамтарч байж санхүүгийнхээ моделийг боловсруулсан юм. Энэ дотор би сая Рио Тинтогийнхон бол энэ үр өгөөжөө л ярьж байгаа асуудал байгаа юм. Бид нар ер нь ойлгохгүй байгаад, протоколыг нь ч олохгүй байгаа гэсэн юм яриад байгаа. Тийм зүйл байхгүй. Би зүгээр үр өгөөж гэдэг зүйл бол бизнесийн харилцаанд бид нар шууд авч байгаа үр өгөөжөө л ярьж байгаа асуудал байгаа. Шууд давж байгаа

үр өгөөж энэ бол хатуу үр өгөөж байхгүй юу. Монгол Улсын төсөвт энэ төслөөс орох мөнгөн урсгалын асуудал. Энэ бол нэн даруй гардаг хөрөнгө оруулалт хийлээ. Нэн даруй гардаг тодорхой мөнгөн урсгалын асуудлууд байгаа, татварууд байгаа. Тэгээд ноогдол ашгийн асуудлууд. Татвар дотроо бол үндсэн асуудал бол бид нар шууд зардал гарсантай зэрэгцээд авдаг. Бид бүхний тодорхой байдаг үр өгөөж маань бол АМНАТ-ын асуудал байгаа. Айлын талын зардал хэдий хэмжээ нь үр өссөн, багассан нь үл хамаарч бид нар шууд гарсан орлогоос нь, борлуулалтаас нь АМНАТ авч байгаа асуудал. АМНАТ бол бид нарын номер нэг орлого, шууд мөнгөн урсгал.

Хоёрдугаарх нь, орлогын албан татварууд тооцогдсон. Энэ 53 47 гэдэг дотор бол дээрээс нь нэмэгдсэн өртгийн албан татварууд, ноогдол ашгийн асуудлууд байгаад байгаа. Одоо би хэлээд байгаа зүйл маань бол бид бүхний анхнаасаа энэ ашигт суурилж хийсэн төсөл маань 2014, 2015 оны энэ Дубайн гэрээнээс чинь болоод зардалд суурилсан үр ашгийн тооцоотой болчихлоо. Санхүүжилтийнх нь схемийг нь эвдчихлээ, санхүүгийнх нь бүтцийг нь өөрчилчихлөө гэдэг асуудал ярьж байгаа. Тэгэхээр үүнээс үүдээд бид нар харилцан ашигтай байх, өмнө тохирсон үр өгөөжөө баталгаажуулах энэ яриа хэлэлцээг хийх зайлшгүй шаардлагатай байна гэдэг асуудал маань энэ дээр үүсээд байгаа асуудал байгаа.

Бид бүхэн энэ 2009 оны гэрээг хийхдээ, яг хөрөнгө оруулагч дангаараа бүх санхүүжилтийг нь хариуцна гээд 2012 оны 3 сард багтааж үүнийгээ бүрдүүлнэ. Хөрөнгө оруулалтаа бүрдүүлнэ гэдэг асуудлыг бид нар хөрөнгө оруулалтын гэрээний 1.3.10 дээр нь хийж өгсөн байгаа. Энэ төслөөс үр өгөөжид нөлөөлөх асуудал маань бол энэ төслийн чинь нийт санхүүжилтийн асуудлууд байна. Хөрөнгө оруулалтынх нь хэмжээ нь байна. Анхны хөрөнгө оруулалтын асуудлууд байна. Нийт энэ төслийнх нь өөрөө мөнгөн урсгал үйлдвэрлэж эхлэх тэр хоног хугацааны асуудлууд байгаа. Энэ болгон бол хөрөнгө оруулалтын гэрээн дээр тусгайчилж бид нар зааж өгсөн байгаа шүү. Анхны хөрөнгө оруулалтын хэмжээг бид нар 5-аар гэж хязгаарлаж өгөөд үүнийг Хөрөнгө оруулалтын гэрээний 9.5 дээр нь зааж өгсөн.

Дээрээс нь энэ бид бүхний суурь санхүүгийн тооцоолол хийсэн моделио гаргасан ТЭЗҮ-ээ бид нар бүлэг ордоор нь хамруулж тооцно гээд Хөрөнгө оруулалтын гэрээний 1.11, 3.6 дээр бүр үүнийг нарийвчилж хийж өгсөн байгаа. Өнгөрсөн магадгүй энэ 10 жилийн хугацаанд, 15 жилийн хугацаанд хөрөнгө оруулагч тал, саяын яг энэ өндөр ач холбогдол бүхий үнэ цэн бүхий заалтуудыг ач холбогдолгүй болгох арга хэмжээнүүдийг, үнэ цэнэгүй болгох арга хэмжээнүүдийг сүүлийн хугацаанд авчирсан. Гэхдээ саяын 2014, 2015 онд байгуулсан энэ Дубайнын гэрээн дээр энэ суурь зарчмаа баталгаажуулж хийж өгсөн байгаа байхгүй юу. Дубайн гэрээний 2.2-ын "б" дээр нь энэ төслөөс гарах ашгийн үр өгөөжийн хуваарилалт нь техник эдийн засагт тооцоолсон тооцоололтой нийцэж байгаа бөгөөд нийт үр ашгийн 53 хувь байна гэдгийг хатуу хийж өгсөн байгаа.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал:
Сүүлийн хариулт Б.Энэбиш захирал. 11 номер микрофон.

Гэрч Б.Энэбиш: Түрүүний хүмүүс их дэлгэрэнгүй ярьсан учраас би хэдэн зүйлээр их товч, товч хариулаад явчихъя. Өнөөдөр яригдсан зүйлээс нэгдүгээрт, хувь нийлүүлэгчдийн гэрээг салгаж яриад байх шиг байна. Гэтэл энэ бол хөрөнгө оруулалтын гэрээний салшгүй хэсэг бөгөөд хавсралт. Бүх хэлэлцээ Засгийн газраас

байгуулагдсан ажлын хэсгээс явсан бүх хэлэлцээ бол хөрөнгө оруулалтын гэрээнд орсон. Одоо Засгийн газрын түвшний тогтворжуулалттай холбоотой асуудлууд ч байсан, хувь нийлүүлэгчтэй холбоотой асуудлууд ч байсан. Ингээд хуваагдаад орсон гэдгийг би бол өчигдөр хэлсэн байгаа. Тэгэхээр зэрэг энэ 2 зүйл бол нэг зүйл. Төрийн бүх байгууллагуудад хавсралт хэлбэрээр Улсын Их Хурал ч тэр, Засгийн газар ч тэр хамт явсан байгаа.

Хоёрдугаарт, хувь нийлүүлэгч гэдэг бол ерөөсөө Монголын Засгийн газар ч нэг талаасаа. Монголын Засгийн газар бол энэ зорилгоор байгуулсан. Эрдэнэс Монгол компанийг яг энэ зорилгоор байгуулсан Эрдэнэс Монгол компанийг бол хувь нийлүүлэгчээр Засгийн газрыг төлөөлж ор гээд оруулсан ийм л асуудал байгаа.

Менежменттэй холбоотой асуудал ярьж гэсэн. Ер нь ингээд Риотой ажиллахад жоохон хүнд. Тэрийг бол Тэмүүлэн бид 2 их сайн мэднэ. Эрдэнэс Оюу толгой охин компани байгуулах хүртэл бид 2 бүр тулж ажиллаж байсан. Ер нь бол нэлээн хүнд. Монголын компанийн хуулийн шаардлагуудыг бол үл тоодог. Түрүүн Наранцогт захирлын хэлж байсан, гол асуудлыг Засгийн газартай ярина гэдэг ийм хандлага бол бүр анхнаасаа байсан. Тэгээд одоо хүртэл үргэлжилдэг л юм байна. Тэр битгий хэл, би Камера Манкей гээд гүйцэтгэх захирлыг чамайг огцруулна шүү гэдгийг хүртэл албан бичиг явуулж байсан. Мэдээж огцруулж чадахгүй байсан л даа. Муудалцаад огцруулна шүү гэдгийг хүртэл албан бичиг явуулж байсныгаа бас санаж л байна. Яг моментод дараагийн асуудал чадавхын асуудал ярьж байна. Мэдээж 1990 онтой харьцуулах юм бол 2009 онд чадавх хамаагүй дээшилсэн байсан. Тэгээд цаг хугацааны явцад Монголчуудын боловсон хүчний чадавх бол дээшлээд л байгаа.

Би энэ дээр нэг юм онцолж хэлье. Ер нь Их Хурлын гишүүд ч тэр, энд, тэнд ажиллаж байгаа залуучууд ч тэр. Ер нь бүгдээрээ өндөр боловсролтой болсон. Тэр бол маш талархууштай. Тэгээд 1990 онд гарсан монголын ардчилсан хувьсгалын үр дүн гэж хардаг. Тэгэхдээ ахмад, дунд, залуу үеийн холбоог хамтын ажиллагааг улс төрд ч тэр, компани ч тэр, хэлэлцээр дээр ч тэр хангаж явахгүй бол бүтдэггүй юм шүү. Оюу толгой, Таван толгой дээр бол дэлхийд тэргүүлэх 10, 20 одоо Хөрөнгө оруулалтын банкнуудтай бол хамтран ажиллаж л байсан. Бүгдээрээ л нэг ахлах хүнээр ахлуулаад, тэгээд дунд насны залуучууд нь ингээд хамт ирдэг юм шүү дээ ер нь. Энэ бол зүгээр. Би ингээд санаа бодлоо хэлж байгаа юм аа. Ой санамжийн хүрээнд Засгийн газрын түвшний хэлэлцээ байгуулахад ч гэсэн дан залуучууд биш ой санамжийг хадгалсан 2009 оных, 2015 оных, 2019, 2021 оных гээд бүгдийг нь хамруулж оруулах юм бол илүү их үр дүнтэй болно гэж бодож байна.

Түрүүний хүмүүсийн хэлсэн дээр бид нарт маш том боломж байна. Онтрэг ашиглаад бид нар энд яригдаад байгаа бүх юмаа дахиж ярих, магадгүй чангалах тийм боломж байгаа. Түүнийг энэ Улсын Их Хурал маань, тэгээд Засгийн газар маань амжилттай хэрэгжүүлэх байх гэж үнэхээр найдаж байна. Баярлалаа.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: Энэбиш дарга аа, би залуучууд гэж хэлээгүй юм даа. Тэр бол илүү ийм одоо эд нарт томоохон компаниудтай хамтдаа нэг хэлцлийн ширээн дээр суух туршлага мэдлэгтэй гэж хэлсэн юм л даа. Сүүлийн асуулт асуух гишүүн Баярбаатар гишүүн асуулт асууя.

Хянан шалгах түр хорооны гишүүн Б.Баярбаатар: Өдрийн мэнд. Миний нэр

дандаа сүүлд орж байдаг юм. Өнөөдөр одоо бүх юм гоё сайхан болоод байхад нь бид нар ийм Түр хороо байгуулаад ажиллаад байгаа зүйл биш ээ. Үнэхээр болохгүй байгаа учраас одоо ийм асуудал дээр тулж байгаа. Тэгээд үүнийг аль, аль тал дээрээ ойлгож ажиллах байх гэж харж байна. Ер нь гэрээ бол болохгүй байгаа, сайжруулах зайлшгүй шаардлага байгаа, Оюу толгойн гэрээ, хувь нийлүүлэгчийн гэрээ. Тэгэхээр энэ дээр одоо цаашид яах вэ гэдгээ ярих ёстой. Би үүнийг Наранцогт даргаас, Мөнхсүх даргаас, Тэмүүлэн гишүүнээс, Баярцогт даргаас, Дэмбэрэл даргаас, Тэрбишдагва, Алтанхуяг гээд ингээд гэрчүүдээс асууж байгаа шүү. Одоо цаашаа яах вэ? Хэдүүлээ гэрээг сайжруулахын тулд яах ёстой юм гэдэг агуулга, тэр зээлийн гэрээгээ яаж хөрөнгө оруулалтын гэрээ болгох вэ, буцааж. Онтрэ бол би тусдаа гэрээ эрх зүйгээр явна гэдэг дээр хатуу байр суурьтай байгаа шүү. Тэрний тэр 34 хувийг бол одоо шууд хуулиараа авч болно гэж байгаа юм. Тэгэхдээ Онтрэ өнөөдөр Рио Тинтогоос өөрөө хөрөнгө оруулалтын зээлтэй, бид нар шууд тэр авсан зээлийнх нь 34 хувийг бас өр болгоод авах юм биш үү. Тэгэхээр үүнийгээ бас тусдаа гэрээ эрх зүйгээр явах ёстой гэж байгаа.

Дараагийн нэг асуудал, тэгээд явж явж энэ чинь Их Хуралтай юм шиг болчих гээд байдаг болчихож. Тухайн үед бараг Их Хурал энэ асуудлыг ингээд тэр 57 дугаар тогтоол чинь ер нь явж, явж буруу болчихов уу, яачхав. Тэгээд Засийн газрын нэг ийм заль байдаг юм л даа. Өөрсдөө орж ирж өргөн мэдүүлчхээд, батлаад өгөөч гэж батлуулчихаад, дараа нь тэрийгээ хэрэгжүүлэхдээ үгүй ээ, та нарын л, Их Хурлын л баталж өгсөн тогтоолыг бид нар хэрэгжүүлж байгаа шүү дээ гэж. Тэгээд би бас сая бодож байлаа. Энэ Монголын хувь заяа их юм даа гэж. Яаж энэ 2009 оны 3 сарын 4-ний өдөр барьсан энэ хууль батлагдчихаагүй юм. Бүүр хууль болоод яаж батлагдчихаагүй юм. Тэгээд энэ дээр энэ 34 гэдэг чинь яг Засгийн газраас өргөн барьсан ч 34 гээд байж байна шүү дээ. Яг батлагдаагүй л болохоос биш. Тэгээд одоо түрүүний яг ярьж байгаа нь болохоороо бараг Их Хурал шууд 34-ийг автоматаар бид нар тулгачихсан юм аа гэсэн юм яриад байна. Тэгэхээр Дэмбэрэл дарга та энэ дээр тухайн үед Их Хурлын дарга байсныхаа хувьд тодорхой тайлбарыг хэлмээр байна. Тэрбишдагва дарга.

Дээр нь тэр 2010 хэдэн оны ажлын хэсэг байсан байх аа, 2 тэрбум долларын хэтрэлттэй, Монголд оруулаагүй хөрөнгө оруулалтыг хөрөнгө оруулалтад тооцчихсон. Тэгээд тэр алдаа өнөөдөр засагдсан юм уу гэдэг асуудал. Үүнийг Алтанхуяг сайд та Ерөнхий сайд байх үед тэр Тони Биллерийн хуулийн багаас зөвлөгөө авч байсан юм байна. Тэрийг яагаад яг тэр багаас авхуулсан юм, надад бол цаагуураа бас нэг ийм ашиг сонирхол байна аа, байгаад байна уу гэж харагдаад байгаа юм. Тэгэхээр энэ дээр одоо бас нэг тодорхой хариултыг өгмөөр байна. Ер нь тэгээд энэ Рио Тинто гэдэг компани ч одоо Монголын хуулийг уландаа гишгээд дуусаж байгаа юм байна. Үнэхээр монголчуудыг бол дээрэлхэж байгаа юм байна. Тэгээд Мөнхсүх дарга та, би анх сонсгол эхлэхэд би таныг их тодорхой хариулаарай үнэн зөв хариулаарай гэсэн. Та бол хэд хэдэн асуултад худлаа хариулсан. Нэг жишээ дурдъя. Онтрэгийн лицензийг Рио Тинто руу шилжүүлэх ТУЗ-ийн тогтоол гараагүй гэж та хэлсэн. Гэтэл тэр нь 2025 оны 1 сарын 31-ний өдөр тийм тогтоол гарсан гээд нөгөө талдаа явж байдаг. Лиценз шилжих гээд процесс явагдаж байсан нь үнэн шүү дээ, үнэн. Тэгэхээр цаашдаа ер нь би бас энэ үнэхээр монгол хүн юм бол одоо бас энэ эх оронч үзэл баримтлалын сэтгэлгээ ер нь байх ёстой шүү. Монгол хүн биш бол бас биш гэдгээ бас хэлчих.

Гансүх дарга цахим орчинд намайг дууд, би очоод наад гэрээг чинь буруу, зөв энэ яриад өгье гээд мэдээлээд байсан. Та бас нэг юу яримаар байгаа юм. Буруу юм

уу, зөв юм уу гэдэг талаас нь товч мэдээлэл өгөх нь зөв байх. Өнөөдөр энэ Монголын ард түмэн мэдэх эрхээрээ хангагдаж, маш олон мэдээллийг авч байгаа. Буцаад бид нар ямар нэгэн үр дүн гаргахгүй бол иргэд үүнийг хүлээн зөвшөөрөх боломж байхгүй. Гарах гарахдаа бид нар маш том үр дүн гаргах ёстой шүү. Тэр хүү, өр засаглал гээд олон зүйлүүд байгаа. Тэгээд энэ дээр шат дараатай, одоо хурдтай ажиллах зайлшгүй шаардлага байна уу даа гэж би харж байгаа. Баярлалаа.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: Баярбаатар дарга бас нэлээн олон асуулт асуучихлаа. Тэгэхээр бүгдээрээ нэг зүйлийг тохирчихъё. Одоо бид нар цагаасаа хоцорч явна. Тийм учраас та бүхэн маань товчхон хариулахыг хичээгээрэй. Тэгээд нэмэлт тодруулгагүйгээр бүгдэд нь та бүхэнд товч, тодорхой, яг гишүүний асуултад хариулъя. Яг бүтэн цагаар чинь бүгдэд нь бүтэн цагаар өгье. Тэгээд нэмэлт тодруулгагүйгээр явчихъя. Болж байна уу? 4 минутаар өгнө гэсэн үг. Бид нар өнөөдөр тэгэхгүй бол бид нар шууд явж байгаа учраас бас дараагийнхаа асуудалд ороход. Эхнээсээ 1 номероос эхлээд явчихъя даа. Тэгээд тойроод явчихъя. 1 номер Солонгоо дэд сайд.

Гэрч Б.Солонгоо: Баярлалаа. Баярбаатар гишүүний асуултад хариулъя. Тэгээд би бас энэ Оюу толгой төсөлтэй холбоотой ажлын хэсэгт 4 жил гаруй хугацаанд ажилласны хувьд ерөнхий дүр зураг бол Засгийн газрын ажлын хэсгүүд бол ажлаа хийдэг. Эрдэнэс Оюу толгой компани ажлаа хийдэг. Хамгийн гол нь бас манай хамтарч байгаа тал бас их хариуцлагатай байх хэрэгтэй. Тэгж байж бид нар үр дүнд хүрнэ гэж боддог. Тэгээд өмнөх ажлын хэсгүүд Их Хурлын тогтоолууд хэрэгжилтийг нь ингээд хангаад, бид нар бас бүгдээрээ дор бүрнээ хичээгээд ажиллаж байсан. Тэгээд энэ дээр би бол Монголын төрд ажилласан хүнийг одоо буруутгаад байх үндэслэлгүй гэж боддог. Тэгээд мэдээж тухайн үеийнхээ нөхцөл байдалд тодорхой шийдвэрүүд гаргасан байх. Тэгэхдээ хамгийн гол нь бид нар бас яаж засаж сайжруулах вэ гэдэг дээр өнөөдөр бас ингээд анхаарлаа хандуулаад, Их Хурлаас Түр хороо байгуулаад, ингээд гол тулгамдаж байгаа асуудлаа ярьж байгаад баяртай байгаа.

Энэ Түр хорооны үр дүнд Оюу толгой төслөөс Монгол Улсад орж ирэх үр өгөөж бодитойгоор нэмэгдээсэй гэж хүсэж байна. Тэгээд ялангуяа гүний уурхай ашиглалтад ороод дараагийн 10 гаруй жилийн хугацаанд маш их үр өгөөж ихтэй хэсгийг нь олборлоно. Тэгээд Оюу толгой компани маш их мөнгөн урсгал нь нэмэгдэх энэ мөчлөгтэй давхцаад Монгол Улсад ч гэсэн бодитой үр өгөөжөө өгөх хэрэгтэй. Тэгээд зөвхөн одоо ашигт малтмалын нөөц ашигласны төлбөр төлөөд борлуулалтын орлогын 5 хувиараа ингээд үр өгөөж нь хязгаарлагдаад байж болохгүй ээ. Тэгэхлээр бид нар бас бодитойгоор манай улсад ирэх үр өгөөж яаж сайжрах вэ гэдэг дээр бас нэлээн өргөн хүрээнд дүн шинжилгээ хийх шаардлагатай.

Тэгээд Засгийн газар дээр байгуулагдсан ажлын хэсэг ч гэсэн тодорхой үр дүн гаргана гэж найдаж байна. Тэгээд хамгийн гол нь үүн дээр бас анхаарах ёстой зүйл. Мэдээж бид нар нэгдмэл байх ёстой. Улс төрийн талцал байж болно. Дотоодын тэмцэл байж болно. Тэгэхдээ хамгийн гол нь энэ чинь улс орны эрх ашгийн асуудал. Бид нар Үндсэн хуульд заасан стратегийн ач холбогдолтой ордын үр өгөөж дийлэнх нь ард түмэнд очих ёстой гэсэн суурь зарчмыг хангах ёстой. Тэгээд бид нар хамгийн гол нь маш их цаг алдаад байгаа. Тэгээд өнөөдөр ингээд яригдаж байгаа асуудал харамсалтай байна. Би 2020 онд, 2021 онд ажлын хэсэгт орж ажиллаж байхад бас яригдаж л байсан асуудлууд байгаа. Тэгээд Эрдэнэс Оюу толгой компанийн чадавхыг

бэхжүүлэх ёстой гээд. Тэгээд тухайн үед бид нар яаж бэхжүүлэх вэ гэж ярилцаад, Оюу толгой компанитай ч яриад, Рио Тинто компанитай ч ярилцаад. Энэ бол компанийн засаглалынхаа түвшинд шийдэгдэх ёстой гээд. Тэгээд Оюу толгой компани дээр 20 сая ам. долларын төсөв батлагдсан. Тэгээд харамсалтай нь өнөөдөр ямар дүр зураг байна гэхээр энэ төсвийг ерөөсөө улс төрийн эрх мэдэлтэй хүмүүс нь бүгдээрээ хуваагаад идчихсэн юм байна гээд харлуулах үйл ажиллагаа явуулж байгаа байхгүй юу. Гэтэл энэ чинь хуультай улс. Эрдэнэс Монгол компани дээр ТУЗ нь төсвийг нь батлаад зарцуулалт хийгээд, Эрдэнэс Оюу толгой компанийн дансаар гарсан мөнгийг өнөөдөр яахаараа нэг улс төрч ч юм уу, нэг хувь хүн бүгдийг нь идэх ямар ч боломж байхгүй. Тэгэхээр Рио Тинто компаниас энэ дээр хяналт тавьж ажиллах ёстой байсан. Оюу толгой компани ч гэсэн хяналт тавьж санхүүжилтийг нь үе шаттайгаар өгч байсан. Тэгэхлээр энэ иймэрхүү асуудал дээр бас бид нар ингээд хянуур хандах ёстой. Тэгэхээр өмнөх Засгийн газрынхаа хийсэн ажлыг үгүйсгэлгүйгээр, урагшаагаа хараад хамгийн гол нь бид нар хийсэн ажлаа улам бэхжүүлээд явах хэрэгтэй.

Тэгээд энэ дээр манай Рио Тинто компани ч гэсэн хариуцлагатай байх хэрэгтэй. Тэгээд манай гэж хэлж байгаа нь ч манай хамтрагч шүү дээ. Бид нар ингээд Оюу толгой төсөл дээр та нарт итгээд хөрөнгө оруулалтын гэрээ байгуулаад мундаг компани юм байна, дэлхийн хэмжээний компани юм байна гээд хамтарсан. Гэхдээ өнөөдөр бас бодит байдал маань ямар байгаа билээ. Бид нар бүгдээрээ яриад л сууж байна. Тэгэхлээр Рио Тинто компани өөрөө бас хариуцлагатай байх хэрэгтэй. Манай дотоодын улс төрийн явцад зохисгүй байдлаар нөлөөлөхгүй байх хэрэгтэй. Асуудал ярих болохоороо заавал ч үгүй Ерөнхий сайдтай нь эсвэл сайдтай нь бид нар уулзана гэж хэлэхгүй байх хэрэгтэй. Түүнчлэн Наранцогт захирлын хэлдэг бол үнэн шүү дээ. Төрийн албан хаагчдыг нь тоодоггүй, яамны газрын дарга нарыг нь тоодоггүй. Эрдэнэс Оюу толгой компанийг нь ч та нар тоодоггүй шүү дээ. Тэгэхлээр бас Рио Тинто компани үүн дээр бас дүгнэлт хийгээд, хамтарч ажиллавал үр дүнд бол хүрнэ. Тэгээд бас үр дүнд хүрэх талаас.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: Н.Цэрэнбат гишүүн.

Гэрч Н.Цэрэнбат: Өмнөх хэлсэн юмнууд давхцаж байна аа тэгээд гол нь Монгол Улсын хууль дүрмийг бүгдээрээ биелүүлэх ёстой тэрний дагуу бид нар тоо баримт маань тодорхой болно. Хэн нь яг хариуцлагаа биелүүлээгүй вэ гэдэг нь бүр илүү тодорхой болно оо.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: 3 номерын микрофон, Баясгалан гишүүн.

Гэрч Э.Баясгалан: Уучлаарай, сая үүдэнд сэтгүүлч яриа авна гээд оруулахгүй хаалга хааж зогсчихоод, асуултыг нь сонссонгүй. Цаашид гэрээгээ яаж сайжруулах вэ гэдэг дээр яалт ч үгүй 2 талын эрх ашгийг хамгаалсан. Тэгээд тэнцвэртэй байдлаар хэлэлцээр хийх тэр тэр бололцоог л бид нар ашиглах ёстой. Тэгээд одоо миний бодлоор бид нар ингээд 3 өдөр нь УИХ-ын түр хороо хуралдаад, өмнө нь ажиллаж байсан, одоо ажиллаж байгаа хүмүүс бас асуудлаа нээлттэйгээр ард түмэнтэйгээ ингээд хэлэлцэж байгаа нь цаашдаа үр дүн гарах болов уу гэж харж байна. Тэгээд асуудлын гол нь энэ Оюу толгой компани маань яалт ч үгүй бүтээн байгуулалт нь хойшилсноос болоод их хэмжээний зээлийн үлдэгдэл болоод хүүгийн үлдэгдэлтэй

болчихсон юм байна. Энэ асуудлыг шийдэх хэрэгтэй. Энэ хуримтлагдчихаад байгаа хүүг бид нар бууруулах ёстой. Бид нар зөвхөн зээлийн хүүг бууруулаад зогсохгүй өнөөдрийн байдлаар хуримтлагдчихаад байгаа 6 тэрбум хүүгийн хэмжээг бууруулж, Оюу толгой компанийн балансыг бас цэвэрлэж тогтвортой үйл ажиллагаа явуулах тэр бололцоог хангах шаардлагатай байгаа.

Санхүүгийн механизмын хувьд үүнийг шийдэх маш олон боломж бололцоо байгаа. Рио Тинто компани өмнө нь Эрдэнэс Оюу толгойн зээлийг тэглэсэнтэй адилхан яг одоо Оюу толгой компанийн энэ зээлийн бүтцийг өөрчлөх боломж зөндөө л байгаа шүү дээ. Тэгээд зөвхөн энэ хүүг бууруулахдаа хэдэн хувиар бууруулах вэ гэсэн нэг жижигхэн асуудал яриад байдаг. Гэхдээ энэ чинь цаашдаа 2050 он, 2100 он хүртэлх үр дагаврыг бид нар их сайн бодох ёстой. Тэгээд миний бодлоор манай Эрдэнэс Монгол болон Эрдэнэс Оюу толгой компани дээр санхүү шинжээчдийн хэлтэс гээд бүхэл бүтэн хэлтэс байгаа. Тэнд маш олон төрлийн санхүүгийн судалгаа хийчихсэн, яг ямар вариантаар бид нар өөрчилбөл ямар үр дагавар гарах вэ гэдгийг судалчихсан байгаа. Тэр судалгаануудыг манай өнөөдрийн байдлаар хэлэлцээрт орж байгаа Засгийн газрын гишүүд маань ашиглаж, маш нухацтай хандаасай гэж бодож байна. Бид нар зөвхөн менежментийн төлбөр яриад зогсохгүй, Оюу толгой компанийн зардлын бүтэц, Оюу толгой компанийн санхүүжилтийн бүтэц, тэгээд ер нь 2 хувьцаа эзэмшигчдийн аль алиных нь эрх ашгийг яаж хамгаалах вэ. Одоо бид нар ингээд 53 47 гээд яриад байгаа. Яг 53 47-г чинь хангах ёстой гэсэн заалт аль ч гэрээнд чинь байхгүй шүү дээ.

Сая Дубайн гэрээгээр тэрийг бас дахин тод оруулж өгсөн гээд байгаа. Тэр заалтаа харах юм бол 53-аараа заавал байх ёстой гэсэн ч үг, үсэг байхгүй шүү дээ. Зүгээр л ийм, ийм байгаа гэдгийг тэмдэглэж байна гэсэн л заалт байгаа. Тэгэхээр яг энэ хяналтын механизмуудаа гэрээндээ оруулаад тэгээд 2 хувьцаа эзэмшигч маань хоорондоо ярилцаж байгаад Хувь нийлүүлэгчдийн гэрээнд, Хөрөнгө оруулалтын гэрээндээ оруулаад, тэгээд хяналт тавих механизмаа оруулаад, үүнийгээ жил болгон дүгнэх юм уу, 5 жилдээ нэг удаа дүгнэх юм уу. Энэ төсөл чинь 2100 он хүртэл үргэлжилнэ гэсэн Оюу толгойн санхүүгийн тооцоолол байгаа шүү дээ.

Тэгэхээр үе, үеийн Засгийн газар ингээд нэг мухардалд оролгүйгээр, энэ хяналт тавих механизмаа аль, аль талд эрхээ хамгаалах тэр бололцоог бий болгох ёстой гэж бодож байна шүү дээ. Энэ асуултад хариулж чадсан болов уу. Баярлалаа.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: 4 номерын микрофон. Тэрбишдагва гишүүн.

Гэрч Д.Тэрбишдагва: Надад 3 асуулт тавьсан. Хамгийн нэгдүгээрт, энэ гэрээг сайжруулахад энэ 34-ийн талаар яриад байна. 34 дүгээр тогтоолыг, 57 дугаар тогтоол бараг буруу болсон юм шиг гэж сүүлдээ бүүр ярьж эхэллээ л дээ. Энэ Баяр, Баярцогт энэ тэр чинь яриад байгаа юм уу. Тэгэхээр энэ бол өөрснөө ингэсэн байхгүй юу. 2009 оны 3 дугаар сарын 4-ний өдөр Засгийн газраас Их Хуралд өргөн барьсан. Тэгээд энэ дээрээ 34 хувийг оруулж өгөөч гэсэн байгаа юм. Энэ дээр бол Баяр Ерөнхий сайдын гарын үсэг дээр нь бол их хүчтэй энэ чинь, ХЗДХ-ийн сайд Ц.Нямдорж, Эрдэс баялаг, эрчим хүчний сайд Д.Зоригт, Сангийн сайд С.Баярцогт, БОАЖ-ын сайд Л.Гансүх, Зам тээвэр, хот байгуулалтын сайд Д.Баттулга гэсэн 5 хүний гарын үсэгтэй энэ хуулийг өөрснөө өргөн барьчаад, тэр үед чинь хамтарсан Засгийн газар гээд стандарт бус

гээд Баяр, бид 2 ийн маргаад байдаг. Би бол стандарт бус Засгийн газрыг байгуулсан, хууль бус Засгийн газар байгуулсан. Энэ Оюу толгойг. Тийм учраас хууль бус гэрээ л гэж ярих гээд байдаг хүн.

Тэгэхдээ одоо бол цаашдаа ийм юм ярихаас илүү сайжруулахаа ярьж гэж бодож байна. Ер нь зөвшилцөл гэдэг бол миний уншиж байснаар бол буруу зөвшилцөл бол өөрөө фашизм гэсэн ном хүртэл бичсэн шүү дээ. Тийм учраас энэ зөвшилцлийн доор ийм юмнууд хийгддэг. Нэг ийм тал байгаад байгаа юм аа. Тэгээд тэр үед энэ 2 намыг чинь бараг Баяр удирдаад, бараг харцаар нь хийж байсан байлгүй дээ, өөрийнх нь саяын бараг хэлчихсэнээр. Тэгэхээр энэ 34 хувь чинь энэ Засгийн газрын оруулж ирсэн юмыг л Их Хурал тэгээд тэрэн дээр нь 57 дугаар тогтоолыг гаргаж, 57 дугаар тогтоол гаргасан ажлын хэсгийнхэн тэр үед Занданшатар байсан. Занданшатарыг 2009 оноос энэ Оюу толгойн гэрээг засаж сайжруулах гэж оролдож байгаа хүнийг бол би одоо Ерөнхий сайд болсон учраас сайжруулах юман дээр сайн чиглэл үүрэг өгөөд, энэ үед сайжруулах байх гэж бас итгээд Занданшатар гэдэг үгийг хэлээд байгаа юм шүү. Яагаад гэвэл 2009 оноос эхэлсэн. Тэгэхээр одоо бол энэ дээр чиглэл өгөөд, сайжруулах үүрэг нь өөрт нь байгаа болов уу гэж ингэж найдаж байна.

Ер нь 2013 онд Улаан сайд, Ганхуяг сайд бид 3-ын гаргасан ажлын хэсгээс маш сайн ажилласан. Тэнд түрүүн Баярцогт хэлж байна билээ. Үнэхээрийн сайн залуучууд тэр нэрлэсэн залуучууд ажилласан. Тэгээд 1,8 тэрбумын зөрчил илрүүлсэн. Санхүүгийн зөрчил. Би тэгээд хэлсэн шүү. Тэр үед санхүүгийн зөрчлөө илрүүлэхэд санхүү, анхан шатынхаа материалыг өгдөггүй юм. Яаж ийгээд тал хувийг нь ч гэсэн аваад, бид гуравхан жилийн дотор 1,8 тэрбумын зөрчил илрүүлсэн. Тэгээд тэр шалгалтаар тэр хэдэн хүүхдийг ч ажил төрлөөс нь өөрчилсөн. Тэгээд үүнээс болоод Дубайн гэрээ ч байгуулагдсан. Дубайн гэрээ ч гэж төлөвлөгөө байгуулагдаж, энэ 1,8 тэрбумыг чинь хүчингүй болгосон шүү дээ. Тэгэхээр ийм юмнууд болоод байгаа юм.

Тэгээд тэр урсгал зардлын талаар ингээд ярина билээ. Тэгэхээр энд бол Хятадаас нэг тонн цементийг 50 доллар авдаг байхад Оюу толгойд 110 доллар шахаж байсан байгаа юм. Петровис компанийн нефтийн агуулахыг засварлаад 3,3 тэрбум зарлагдсан хөрөнгө оруулалтын зээлд оруулсан байгаа юм. Бээжин зөвшөөрөлгүй төлөөлөгчийн газар байгуулчхаад, 30 сая амдоллар тусгасан байгаа юм. Үгүй ээ, ингээд.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: 4 номерын микрофон нэг минут.

Гэрч Д.Тэрбишдагва: Ингээд тооцоод бодохоор хачин, хачин тийм хүүгийн зөрөөнүүд гарсан л даа. Энэ одоо Хятадын Бээжинд байгаа хүний зардлыг хүртэл даасан тэр Айвенхоу Майнзын босс нөгөө Фрийдландын орон сууцын зардлыг нь даасан гээд. Тэгээд өөрөөр хэлбэл, хөрөнгө оруулалтын зээл авчхаад, урсгал зардалд нь ихэнхийг нь зарчихсан ийм юм болоод, үүнийг нь анх удаа энэ анхан шатны баримтаар гаргаад, баталгаатай сайн санхүүгийн хүүхдүүд, залуучууд оролцсон учраас үүнийг гаргаж ирсэн. 25 билүү, 26 хүн оролцож ажилласан, их сайн ажлын хэсэг гарч ирсэн. Тэгээд үүнээс болонгуут л тэгээд Сайханбилэг өөрөө гүйж очсон. Тэгэхдээ өөрөө гарын үсэг зураагүй шүү. Өөрөө гарын үсэг зураагүй.

Тэгэхээр ингэж гарын үсгийг зураад л ирсэн. Энэ бол их ноцтой зүйл болсон

шүү. Тийм учраас Үүнийг дахин, дахин шалгах хэрэгтэй. Одоо цаашдаа энэ ярьсан зүйл болгоныг, энэ хийсэн шалгалт болгоныг бараг одоо дүгнэлт болгоныг нэг бүрчлэн яриад, цаашдаа ажлын хэсэг ажиллах ёстой. Би тэгээд Занданшатарыг цаашдаа энэ ажлын хэсгийг ахлаад ажиллах юм бол тэр Харбинд юм уу, Дубай битгий яваарай. Монголдоо гэрээ хэлэлцээр хий гэж уриалмаар байгаа юм. Тэгэхгүй бол ийш, тийшээ давхиж очоод одоо энэ чинь Алтанхуягийг хүртэл бараг Англи руу давхиж очих гэсэн юм сая хүртэл яриад, өөрөө засаж залруулж л байх шиг байна л даа Тэгэхээр ингэж сайн хийгээрэй гэж ерөөж байна. Баярлалаа.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: 5 номерын микрофон Н.Алтанхуяг сайд.

Гэрч Н.Алтанхуяг: Би энд цаашаа сайжруулах гэдэг дээр 3 юм хэлээдэхье. Манай ажлын хэсгийн гишүүд анхаарна биз. Энэ Оюу толгойн гэрээг үндсээр нь орвонгоор нь би Улаан сайдын өчигдөр телевизээр хэлсэн үгийг хэлчихье. Орвонгоор нь өөрчилсөн зүйл бол Дубайн гэрээ юм аа. Хамаг юмыг минь балласан. Тийм учраас Дубайн гэрээг жинхэнээс нь хүчингүй болгоод, жинхэнээс нь буцаах ёстой. Үүнийг хүчингүй болгочихсон гээд л яриад байгаа юм. Би одоо болтол итгэхгүй байгаа.

Дараа нь эд нараас мөнгө нэхэмжлэх ёстой. Нөхөн төлбөрүүд маш олон зүйлээр нэхэмжилж болно. Энэ Рио Тинто одоо эсвэл Оюу толгойгоос. Гүний уурхайд маш их хэмжээний хөрөнгө оруулсан. Тэгээд тэр нь дандаа яадаг вэ гэхлээр, хөрөнгө оруулалтын нэмэлт зардал болдог. Энэ дээр ерөөсөө их сайн ажилламаар байна.

Гуравдугаарт, ийм байгаа. Энэ Солонгоо яриад байгаа шүү дээ. Солонгоо олон улсын арбитраг өгчхөөд явж байтал манайхан зарим юмаа татаад авчихдаг. Энэ Рио Тинто гэдэг компанийг бид нар монголчууд хэзээ ялах вэ гэвэл бид нар хээл хахуулийнхаа хэргээр л ялна. Түүнээсээ битгий зугтаж бай, битгий татаж авч бай гэж би захиж байгаа юм.

Дараа нь, манай дотоодын зарим нөхөд Рио Тинтотой нийлж эх орноо тонон дээрэмдэхээ болимоор байна. Ер нь би тэр гадна талд гэхээс би дотор тал л хэлж байгаа юм шүү. Би монгол хүн шиг баймаар байна. Монголынхоо төлөө ажилламаар байна. Эх орноо зарчхаад, гадаадад гарч зугтаадгаа болимоор байна. Гадаадад гарч зугтаалгадгийг нь бас болимоор байна. Дараа нь энэ Тони Билар гээд ингэсэн. Баярбаатар гишүүн намайг Ерөнхий сайд болсны дараа манай Хэрэг эрхлэх газрын газрын дарга Сайханбилэг байсан юм, энэ өмнө нь. Ингээд Элбэгдорж Ерөнхийлөгчтэй яриад, надаас өмнө 3 жил Ерөнхийлөгч шийдсэн шүү дээ. Тэнд ингээд тохирчихсон юм байна билээ. Тэгээд манай Хэрэг эрхлэх газарт зөвлөх юм аа л гэсэн. Би тэгээд - өө тэг ээ, тэг, зөвлөх бол хэрэгтэй гэсэн. Дараа нь одоо сая Тэмүүлэн надад хэлж байгаа нь эдний энэ Тони Биларийн баг чинь бол Монголдоо биш нөгөө талынхаа зөвлөх байсан юм шүү гэж байгаа юм. Тэгэхээр манайхаас бол зардал мөнгө бол гараагүй. Тэгэхдээ та нар минь үүний мөнгө төгрөг хаанаас гарсан ямар учиртайг бас тодруулаарай. Би бол нарийн юм руу бас ордоггүй, тохирчихсон гэхээр Ерөнхийлөгч тохирчихсон юмыг чинь —за, за тэгээд явж л байна биз гээд л ингээд л явж байсан. Баярлалаа.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: 6 номер Дэмбэрэл дарга.

Гэрч Д.Дэмбэрэл: Баярлалаа. Тэгэхлээр Түр хорооны энэ хяналтын асуудлыг зохион байгуулж байгаа гишүүдийн анхааралд энэ гэрээг байгуулах эрх зүйн үндэслэл, эргэлзээ оруулж дахин, дахин яриад байгаа юм. Энэ түрүүчийн хуралдаан дээр Энхбаяр ерөнхийлөгч маань хэлсэн үгэндээ 34 хувийг би 51 хувь болгох гэснийг энэ Дэмбэрэл нөхөр л ер нь бараг 34 хувиар нь гаргачихсан юм гэсэн байдлын, тэгээд бүтээгдэхүүн хуваах гэрээгээр явах байсан юм аа гээд л. Энэ гаргасан шийдвэрийгээ өөрсдөө ингээд янз, янзаар тайлбарлаад, одоо өнөөдөр Баярцогт дахиад л нөгөө эрх зүйн талаар гаргасан энэ үндэслэлийг эргэлзээд ҮАБЗ дээр Дэмбэрэл ороод л 34 хувь нэмэх 51 хувийг тулгаад гаргуулчихсан гээд хажууд сууж байгаад худлаа хэлээд байна гэж. Тийм юм байхгүй шүү дээ.

Тэгвэл Засгийн газрын өргөн барьсан энэ хувилбарыг сая Баярбаатар гишүүн хэлээд байх шиг байна. Үгүй ээ, энэ чинь гуравхан заалттай хуулийн төсөл өргөн барьсан шүү дээ. Нэгдүгээрх нь, Оюу толгойн ордыг ашиглахаар хөрөнгө оруулалттай байгуулсан. Хөрөнгө оруулалтын гэрээг Засгийн газрын өргөн мэдүүлснээр баталсугай. Хуулийн 1 дүгээр заалт.

Энэ хуулийн 2 дугаар заалт нь Оюу толгойн ордын тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчийн төрийн эзэмшлийн хувьцааг 34 хувиар тогтоосугай.

3 дугаар заалт нь, цаашид төрийн эзэмшлийн хувийг нэмэгдүүлэх асуудлыг хөрөнгө оруулагчидтай тохиролцон шийдвэрлэхийг Засгийн газарт үүрэг болгосугай. Ингээд өөрсдөө ийм үүрэг авъя гээд хууль оруулж ирчхээд, одоо болоод ирэхээр энэ Дэмбэрэл л худлаа хэлээд байгааг харж байна уу гээд энэ эрх зүйн үндсээ будилуулаад байгаа юм. Эрх зүйн үндсийг будилуулах бол гэрээлэгчийн нөгөө талын бодлого байхгүй юу. Энэ эрх зүйн үндсийг будилуулах байдлаар ерөөсөө энэ өөрийнхөө бодлогыг тулгах. Тэгэхлээр энэ хэний талд энэ Баярцогт ажиллаад байна аа, чи ер нь ҮАБЗ-ийн бид 3-ын гаргасан шийдвэрийг үзэж, тэнд нь тийм юм, энд нь ийм юм гэж шүүмжилж суух яамны тийм сайд гэж ямар юм байдаг юм. Энэ дур зоргоороо авирлагч бол 2 талд нь ажилласан байгаа юм шүү дээ. Бидний бодлогын асуудлыг цаад талд аваачиж шивнэдэг, хариу гаргуулахаар гэрээнд тусгуулдаг ийм этгээд байсан байна шүү дээ. Би түрүүн хэргийн эзэн хэнгэрэгийн дохиур энэ нөхөр юм байна шүү дээ гэж түрүүчийн хурал дээр хэлсэн. Тэгвэл Сангийн сайдын арчаагүй байдлаас болоод энэ гэрээг бол ямар ч эдийн засаг, санхүүгийн үр дүн муутай болгож хийсэн нь үр дүнгээрээ харагдаж байгаа биз дээ.

Ийм учраас гэрээний үндэс болсон УИХ-ын Аюулгүй байдлын энэ зөвлөлийн шийдвэрүүдийг хянан үзэх гэсэн оролдлого бол энэ гэрээг бүхэлд нь цаад талд ашигтай байлгах гэсэн тэр санаархлын үзүүр явж байна гэж би үзэж байна. Ийм учраас та бүхэн энэ Монголын төрийн гаргасан энэ шийдвэрийг хэрэгжүүлээгүй асуудлыг нь ярьаа. Энэ эдийн засгийн ялангуяа энэ үр дүнгийн асуудал муу байгааг үдээс хойших хуралдаанд ярих гээд байна. Тэнд би эдийн засгийн юмыг нь ярьж өгье. Одоо бол харин манай Түр хорооны гишүүд маань энэ үндэс бол нэгдсэн нэг төрийн бодлогоор гарсан юм байна шүү дээ гэдгийг дахин баталгаажуулж хэлэхгүй бол Монголын олон нийт угаасаа 2009 онд энэ нөхдүүд чинь хоорондоо будилаад байсан юм байна шүү дээ гэж буруу ойлгох гээд байна шүү дээ. Тэгэх юм бол маш буруу үр дагавар гарна. Баярлалаа.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал:

Бүгдээрээ парламентад хүндэтгэлтэй хандах ёстой. Дэг сахиулъя бас оролцогчид бүгдээрээ бас хүндэтгэлтэй та бүхэн хандаарай. Ер нь энэ хурал явж байхад хүмүүсийн хажуугаар битгий яриарай. Бусад ярьж байгаа хүмүүстээ хүндэтгэлтэй хандах ёстой. 7 номерын микрофон.

Гэрч А.Гансүх: Баярлалаа ийм боломж олгосонд. Би бас энэ сонсголд оролцсон хэдийг иргэний үүрэг гэж бодсон юм аа. Тийм ч учраас цахимаар та бүгдэд хандсан. Ингээд дуудагдсандаа баяртай байна. Би попроогүй юм аа. Надад 22 хуудас хуулийн дүгнэлт байна. Би энэ сонсголд орохын тулд сая сонсголоо ч таслахгүй үзэж, энэ 2021 оны санал дүгнэлтийг ч гэсэн үзээд, 22 хуудас хуулийн дүгнэлт бичиж авчирлаа. Үнэндээ энэ амжихгүй юм байна. Бичгээр өгье та нарт. Би Хувь нийлүүлэгчийн 2009 оны, 2011 оны гэрээг харьцуулан дүгнэсэн хуулийн дүгнэлт гаргасан.

Яагаад гэвэл бид нар хөрөнгө оруулагч талтай 2 төрлийн л гэрээ байгуулсан. Хөрөнгө оруулагч нар бид нар та нартай байгуулсан гэрээгээ мөрдөж байгаа л гэдэг үг хэлсэн. Үнэхээр тийм шүү дээ. Бид байгуулаад гарын үсгээ зурчихсан. Одоо хүчин төгөлдөр байгаа. Хувь нийлүүлэгчийн гэрээний хувьд бол Их Хурлын чиглэлтэй бас тодорхой хэмжээндээ хяналттай явсан байгаа юм. Гэхдээ энэ бол зөвхөн хөрөнгө оруулалтын тогтворжилт болон бизнесийн орчныг тогтворжуулсан гэрээ. Гол нь өнөөдөр 10 тэрбумын өрөнд орчхоод байгаа, энэ бүх үйл ажиллагааг зохион байгуулсан гэрээ бол хувь нийлүүлэгчийн гэрээ. Энэ гэрээг өнөөдрийг хүртэлх хугацаанд аль болохоор ярихгүй байх, мартагнуулах ийм зорилготой явж ирсэн. Өнөөдөр ч гэсэн энэ гэрээг зурсан Энэбиш дарга тойруулаад тайлбарлаад л манифуляц хийгээд л өнгөрч байна. Яагаад үүнийг зурсан юм бэ, хэн ийм эрх өгсөн юм. Хэлэлцээр хийсэн үү гэдгийг ер нь яримаар байсан юм. Тэгэхдээ үнэхээр ярьсангүй. Тухайн үед болсон үйл явдлыг яриад өнгөрлөө. Уг нь гэрээг ярина гэж их найдаж байлаа. Яагаад гэвэл энэ гэрээний талаар Тэрбишдагва сайд яриад байна. Чөтгөр детальд байдаг юм гээд. Энэ гэрээний чинь заалт болгон чөтгөр байгаа юм аа, ийм гэрээ шүү, тэнд байгаа тэр чөтгөр, ямар чөтгөр вэ гэдгийг уг нь тайлбарласан дүгнэлтийг би барьж ирлээ. Тэгээд та бүхэнд албан ёсоор хүргүүлнэ. Тэгж болдог байх аа. Бичгээр өгчихдөг.

Ингээд хугацаандаа багтаад би нэг л юм хэлье. 34 хувийг буруутгаж ярихгүй. Яагаад ийм болсон бэ гэдэг 2009 оны гэрээнд 34 хувийг зээлээр санхүүжүүлэхээр тохирсон. Гэхдээ Айвенхоу Майнз Монголиа Инк компани Оюу толгой компани болж хувирахдаа өмнө гаргасан бүх зардал, зээл хүүгээ нийлүүлээд Оюу толгой компанид шилжүүлээд, 34 хувийн зээл болгож бичнэ гэдэг тохироотойгоор хийсэн юм. Тийм учраас 2009 оны гэрээн дээр Монголын тал өөрөө бие дааж хөрөнгө оруулалт хийх эрхийг нь бүүр хаасан юм. Эдлэхгүй шүү гэж бичиж байгаад энэ зээлийг 9,9 хувьтай шилжүүлж өгөөд, дараа нь хувьцаанд шилжүүлсэн. Иймэрхүү механизацийг хийхийн тулд 2009 оны гэрээг нууцад авсан гэж би үздэг. Яагаад гэвэл 2011 оны гэрээг өөрчлөхдөө зээлийн хүүг өөрчилсөн, 7 жил болгон авч чадсан гэдэг өөрчлөлт орсон. Давуу эрхийн хувьцааг хасаад төрийн өмчийн компанид бие дааж зээл авах эрхийг олгосон ийм өөрчлөлт хийсэн. Үүнээс бусад бүх гэрээний заалт хэвээрээ мөрдөгдөж байгаа. Энэ гэрээ чинь 2079 он хүртэл мөрдөгдөнө үндсэн хугацаа нь 30 жил. 20, 20-иор 2 удаа сунгана. Тэгэхээр 2079 он хүртэл мөрдөгдөх гэрээ. Өнөөдөр бид нар үүнийг ярихгүй бол дараа нь ямар үр дагавар гарах юм. Өдөрт 10 тэрбум доллар чинь нэмэгдэх юм байна билээ шүү дээ.

Тийм учраас энэ гэрээнд би ач холбогдол өгөөд яриад байгаа юм аа. 34 хувийг зээлээр авахгүй боломж байсан. Хэрвээ тэр үед Монгол улсад 683754032 доллар байсан бол бид өрөнд орохгүйгээр, 34 хувьдаа хөрөнгө оруулалт хийх боломж байсан. Гэтэл энэ боломжийг энэ эрхийг эдлэхгүй шүү гэж хааж байгаад хөрөнгө оруулагчаар зээлийн өрөнд оруулсан. Зохион байгуулалттайгаар. Их Хурал ч гэсэн зөвхөн зээл ав гээгүй шүү дээ. 2008 оны 40 дүгээр тогтоолд одоо энэ Дэмбэрэл гуайн тогтоолд бүтээгдэхүүн хуваах зарчимд тулгуурласан хувилбарыг тооц гэсэн. Дээр нь нэмээд ноогдол ашгийг албан татвар, төлбөр, хураамж, зээл гээд ийм хэлбэрүүдийг сонгох ийм боломжуудыг өгөхөд, эндээс зөвхөн зээл гэдэг хамгийн хохиролтой хувилбарыг сонгосон. Бусдыг нь яагаад авахгүй байгаа юм, яагаад 2, 3 холимог хэлбэрээр авч болоогүй юм. Тэгэхээр гаднын хөрөнгө оруулагч талд таатай боломж олгох, тэр зээлийг өгөх гэж байна гэдгийг урьдчилан тооцож зээл гэдэг хувилбар дээр.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: Манай Хянан шалгах түр хорооны гишүүд ч гэсэн хэд хэдэн удаа ярьсан юм л даа.

Бүүр 2009 онд гэрээ нэг ёсондоо бүтээн байгуулалт дөнгөж эхэлж байх үед тохирсон хүүгийн томьёолол төслийн бүтээн байгуулалт ингээд дуусах тусам тэр эрсдэл багасна даа. Ямар ч бизнесээр тэгнэ шүү дээ. Тэгэхээр тэр гүйцэтгэл сайжраад, эрсдэл багасах тусам анх эхэлж байсан тэр томьёолол чинь яг хэвээрээ байна гээд байгаа юм л даа. Энэ бол зүгээр Түц ажиллуулж байгаа хүний зарчим ч, бизнесийн зарчим ялгаагүй шүү дээ. Тэгэхээр тэрийг л бид нар яриад байгаа юм аа.

10 номерын микрофон. С.Баярцогт сайд.

Гэрч С.Баярцогт: Би бол энэ хэлэлцүүлэг маш амжилттай болж байна гэж бодож байна. Шийдвэр гаргаж байсан хүмүүс, үе, үеийн Засгийн газрууд, хариуцах ёстой ажил, хийх ёстой зүйлээ муу хийснээс болж зардлын хэтрэлт гарч, өнөөдрийн нөхцөл байдал үүссэн гэдэг дээр монголчууд нэг ойлголттой болж байна гэж би хувьдаа бодож байна. Яагаад гэвэл нэг ойлголттой болж байж, нэг сууринаас эхлэхгүй бол дахиад бусдын хоол болно. Онтрэ дээр нэг ойлголтод хүрсэн гэж би ойлгож байгаа. Зардлын хэтрэлт дээр бас нэг ойлголтод хүрсэн гэж ойлгож байгаа. Тэгээд энэ хэлэлцүүлгийг нэг ийм онцгүй болгоод байгаа ганц л юм байна. Тоо ярихгүй, дурсамж ярьдаг. Өөрсдийгөө сайн байсан гэж ярьдаг нэг ийм хүмүүс орж ирээд дурсамж яриа болгоод байна. Тэгэхээр би бол ингээд надад одоо үүнийг сайжруулах зарчмын саналууд бэлэн байна. 2015 онд ч гэсэн одоо энэ Тэмүүлэн гишүүн бид нар байж байгаад альтернатив санал бэлдчихсэн байсан юм. Тийм учраас би бол одоо юу гэж хүсэж байна гэхлээр, Улсын Их Хурлын шийдвэр гаргах, цаашаа хэлэлцээр хийхэд энэ хөрөнгө оруулалтын гэрээг анх хийсэн хүмүүсийг бид нар гишүүн нь болдоггүй юм аа гэхэд, та нарт одоо техникийн зөвлөгөө өгдөг ийм маягаар ажилламаар байна.

Яагаад гэвэл, энэ заалт ингэж орсон юм аа, ийм агуулгатай юм аа, одоо ингээд ийм буруу болох юм бол ийм үр дагавар гарах гээд байна гээд би бүүр ганцхан жишээ хэлж байсан байхгүй юу. Татварын маргаанаа нэг удаагийн аргаар шийдэж болохгүй шүү. 70 жилийн үр дагавартай, сайн ч бай, муу ч бай энэ бол болохгүй ээ. Сеттлмент хий, аргачлалаа тохир. Энэ бол зөвхөн Оюу толгойд биш уул уурхайн бүх компанид хэрэгтэй. Бид нар Хаан ресурс дээр алдсан алдаа байгаа шүү дээ. Сеттлмент хийсэн хүн болгоныгоо хардаад байдаг. Одоо энэ Дэмбэрэл гуай эд нар ингээд л өөрсдөө явуулж хэлэлцээр хий гэххээд, ингээд баруун, солгойгүй хардаад байдаг. Авлига

авсан уу, яасан уу гээд. Би үүнийг төсөв хийж байхынхаа хажуугаар хийсэн. Энэ ажлын хэсэгт орсон гишүүд нэмэлт нэг ч төгрөгийн урамшуулал аваагүй, нэг ч төгрөгийн урамшуулал аваагүй шүү. Бүгдээрээ төрийнхөө ажлыг хийж байгаад хажуугаар нь үүнийг хийсэн.

Би бол 2 ажлын хэсэг 2 талд суулгаж байгаад, нэг нь төсвийн ажлын хэсэг хямрал явж байсан. Энэ талд нь Оюу толгойн хэлэлцээрийн ажлын хэсэг, Яаман дээрээ хонодог байсан. Бэлтгэлийн хувцастай л ажлаа хийдэг байсан шүү дээ. Тэнд усанд орчхоод, одоо яаж ингэж ичгүүр сонжуургүй ажил хийсэн хүмүүс рүү дайрдаг юм бэ. Би олон газар шалгуулсан. Монголдоо шалгуулсан, Швейцарын холбооны улс шалгасан, Англи шалгасан, Австрали шалгасан юу ч олоогүй. Дэмбэрэл гуай. Битгий ажил хийсэн хүмүүсийг ингээд доромжлоод бай, тийм юм байхгүй. Энэ 57 дугаар тогтоолыг буруу гэж бид нар ерөөсөө хэлээгүй. Энэ хүмүүс өөрсдөө ярихдаа, Аюулгүйн зөвлөлийн 3 гишүүн байж байгаад 3 өөр юм ярьж байна шүү дээ. Ерөнхийлөгч Аюулгүйн зөвлөлийн дарга байсан хүн нэг өөр юм ярьж байна, 2 гишүүн нь өөр юм ярьж байна. Тийм учраас би факт л ярьж байгаа юм. Тэр 2009 оны 2 сарын 19-ний аюулгүй байдлын зөвлөмж чинь бүх юмны суурь шүү. Түүнээс ингээд Засгийн газар нэг юм хийлгэж Их Хурлаар батлуулчихаад л, тэгээд л Их Хурал руугаа буруугаа чихээд байгаа юм байхгүй шүү дээ Дэмбэрэл гуай. Ингэж бид нар ярьж бол болохгүй ээ. Энэ удаагийн сонсгол бол маш ач холбогдолтой болж байна гэж байгаа.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: Та гэхдээ бас нэгнийгээ хэт дайрмааргүй байна. Би хэд хэдэн удаа хэлсэн. Парламентад та хүндэтгэлтэй хандана уу. Та хэд хэдэн хүн рүү ингэж дайрч байна шүү. Тэгэхээр одоо та тайвшраад үгээ хэлчих. 10 номер нэг минут.

Гэрч С.Баярцогт: Би Монголын парламентад 5 сонгогдсон. Нэг ч удаа хүн рүү дайрч байгаагүй. Одоо бол тэсэхээ больж байна шүү дээ. Яг зэрэгцэж суучхаад л ҮАБЗ-ийн гишүүд нь ингээд худлаа яриад байх юм бол яах юм 3 хүн нь гурвуулаа өөр юм ярьж байна шүү дээ. Сонсож байгаа биз дээ та нар. Би ямар зохиож яриад байгаа юм уу? Тэгээд 5, 5 жилээр ТЭЗҮ-гээ хийх ёстой. ТЭЗҮ-гээ 5, 5 жилээр бас хийж чадахгүй байна. Тэгээд маш том хэмжээний өөрчлөлт ороод, яг үнэхээр геологийн юм уу, хөрөнгө оруулалтын хүндрэлүүд гарч байгаа бол үүнийгээ нөгөө талдаа мэдэгдэх ёстой шүү дээ. Тэгж байж одоо бид нарын нөгөө ярьж байсан 53 47 чинь хөдлөөд эхэллээ шүү. Далд уурхайн бүтээн байгуулалт 3 жилээр хойшилчихлоо. Үнэ өртөг нь нэмэгдчихлээ гээд, ийм яриануудыг үе үеийн Засгийн газар хийх ёстой шүү дээ. Үгүй ээ тэгээд битгий ингээд хажуугаас дайраад бай л даа. Би ямар нэгэн байдлаар өөрийгөө хамгаалах ч юм уу тэгж ерөөсөө яриагүй.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: Одоо би бусад хүмүүст ингэж 2-оор өгөөгүй шүү, тэгвэл та та ч гэсэн дэгийн дагуу, хуулийн дагуу явах хэрэгтэй байна. Парламентаа хүндэтгэлтэй ханд гэж би танд хэдэн удаа хэлэх юм. Хүн болгон руу ингээд л дайраад байх юм. Та сая Дэмбэрэл дарга руу дайрлаа. Би танд нэг минут өгье. Гэхдээ та уучлалт гуйчих. Та уучлалт гуйгаад хэлээрэй. 10 номерын микрофон.

Гэрч С.Баярцогт: Эмоцитой ярьсан бол би энэ хуралд сууж байгаа бүх хүнээс уучлалт гуйж байна. Би бол Монголын төлөө чөмгөө дундартал ажилласан. Цаашдаа ч ажиллана, ингэж хүмүүс байнга дайрч байсан. Би бол байнга хэлдэг байсан. Энэ бол

үнэхээр том гэрээ. Монголын ард түмэн бүгдээрээ 100 хувь санал бол энэ дээр нэгдэхгүй. Сайн, муугаар дандаа яригдана. Энэ Монгол Улсыг хөгжүүлэе гэвэл хамгийн буурай хөгжилтэй орон байсан шүү дээ. Энд байгаа улс төрчид нь ард түмэндээ таалагдсан шийдвэр гаргаад явах юм бол энэ улс хэзээ ч хөгжихгүй. Хүмүүс өөрсдийнхөө улс төрийн нэр хүнд карьераараа эрсдэл хийж байгаад ийм хэцүү шийдвэрүүдийг гаргаад явах хэрэгтэй шүү дээ. Тэгээд муулуулж болно шүү дээ. Ийм байж, байж л энэ хөгжил авчирна аа. Бид нар ямар өндөр хөгжчихсөн орон биш. Одоо бид нар доогуур дунд орлоготой орон болчихсон.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: Бүгдээрээ парламентдаа хүндэтгэлтэй хандах ёстой. Яг энд бол хоорондоо хүмүүс ингээд маргаж болно. Мэтгэлцээн явж болно. Гэхдээ эцсийн эцэст бид нар энэ дээр Монгол улсын эрх ашгийн төлөө эцэст нь бид нар шийдлийн төлөө нэгдэх ёстой юм аа. Тийм учраас ч гэсэн Хянан Шалгах Түр Хорооны даргын хувьд би маш хүлээцтэй хандаж байгаа шүү. Бүгдэд нь 11 номер Энэбиш захирал хариулах уу. Хэрвээ та бүхэн шаардлагагүй гэж үзэх юм бол алгасаад явж болно. Өөрсдөө мэдээрэй.

Гэрч Б.Энэбиш: Надад зориулсан асуулт байлуу гээд би эргэлзэж байна. Тэгэхдээ яах вэ, нөгөө хувь нийлүүлэгчдийн гэрээ гээд л их яриад байгаа юм. Хувь нийлүүлэгчдийн гэрээ бол тусдаа нууж байгаад зурчихсан гэрээ гэж бол ерөөсөө байхгүй шүү дээ. Би хэлсэн. Одоо эхний тэр нууцын асуудлын тухайд бол яг гэрээ батлагдахаас өмнө хөрөнгө оруулалтын гэрээ ч тэр түүний салшгүй хэсэг болсон хавсралт болох Хувь нийлүүлэгчдийн гэрээ ч тэр хэлэлцээний үед ч тэр, Их Хурал, Засгийн газар бүх шатанд бол хамт танилцуулагдаад явсан. Тэрийг та бүхэн тэр шинжээч юун дээр үзсэн байгаа. Өчигдөр Баярцогт сайд бол мөн өдрийг нь зааж байгаад маш дэлгэрэнгүй хэлэх шиг болно билээ, нэгдүгээрт. Хоёрдугаарт, хэний зөвшөөрлөөр гарын үсэг зурсан бэ гэдэг асуудал ингээд яригдаад байгаа юм.

Засгийн газрын зөвшөөрлөөр гарын үсэг зурсан. Тэр Засгийн газрын тэмдэглэлийг нь олоогүй байсан. Би өчигдөр уншиж өгсөн. Шинжээчид олсон байх. Тэгээд компанийн ТУЗ дээрээс зөвшөөрлөө аваад зурсан. Хэрвээ тэрийг олоогүй бол одоо би ингээд өгөхөд бэлэн байна. Засгийн газрын тэмдэглэл байгаа. Гуравдугаарт дахиад хэлье. Хувь нийлүүлэгчдийн гэрээ гэдэг бол тусдаа юм байхгүй. Хэлэлцээ дээр тохирсон бүх тэр компанийн хувь нийлүүлэгчдийн хооронд тохирох шаардлагатай тэр зүйлүүд нь энэ гэрээнд нь тусгагдаад л явсан. Үүнийг бол бүх шатдаа мэдэж байсан. Хэлэлцээний үндсэн зүйл чинь бараг л одоо хувь нийлүүлэгчдийн гэрээний үндсэн зүйлүүд нь тийшээ орчихсон л байгаа шүү дээ. Засгийн газар өөрөө компанитай гэрээ хийх бол тийм түвшнийх биш шүү дээ, субъектийн хувьд. Тэгэхээр зэрэг л өөрийгөө төлөөлсөн төрийн өмчийн компанидаа үүрэг өгөөд, зөвшөөрлийг нь өгөөд, ингээд хэлэлцээнийхээ үр дүнгээр тийшээгээ хэлэлцэн тохирсон асуудлаа 2 хуваагаад оруулаад, ингээд л явсан зүйл бол байгаа гэдгийг би давтаж хэлье. Баярлалаа.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: Г.Тэмүүлэн гишүүн. 11 номерын микрофон.

Гэрч Г.Тэмүүлэн: Би энэ авах арга хэмжээтэй холбоотойгоор бас яг саналаа дэлгэрэнгүй та бүхэнд тайлбарлаад бас хэлчихье гэж бодож байна. Тэгэхээр минутыг нь бас бүтэн өгчхөөрэй. Тэгэхээр би үндсэндээ яг энэ Түр хороог байгуулах санаачилгыг би өөрөө гаргасан гишүүний нэг байгаа. Үндсэндээ бид бүхний хувьд энэ

Түр хорооноос гарах шийдвэр маань өөрөө энэ ажлын үр дүнг тодорхойлно. Тэгээд эндээс УИХ-ын тогтоол гарах ёстой. УИХ-ын тогтоол гарах ёстой. Энэ тогтоол дээр бид бүхэн өмнөх 2019 болоод 2021 оны 92, 103 дугаар тогтоолыг заавал ч үгүй авч үзэж, энэ 2 тогтоолын хэрэгжилтийг хангуулах энэ чиглэлийг энэ Түр хорооноос гаргах тогтоолоор заавал ч үгүй өгөх ёстой гэж харж байгаа шүү. Үндсэндээ одоо бид нар цаашид энэ Оюу толгой дээр тэр дундаа хөрөнгө оруулалтын гэрээ болоод Монгол Улсын хууль тогтоомжийг биелүүлдэггүй энэ компанитай үйл ажиллагаагаа хэрэгжүүлж, хамтрагч байдлаар явахад их хүнд байна. 2 тал хүссэн ч, хүсээгүй ч хэлэлцээний ширээнд зайлшгүй нэгдүгээрт, суух ёстой. Яриа хэлэлцээн дээр анхаарах ёстой зүйл бол бид бүхний хувьд алдагдсан боломжуудаа нөхөх буюу өмнөх энэ гэрээ хэлэлцээнд тохирсон зүйлүүдээ баталгаажуулах тэр үүднээс гэрээ хэлэлцээнд эдийн засгийн сууриар нь энэ гэрээг өөрчлөх зайлшгүй шаардлага байна гэдэг асуудлыг цохож тэмдэглэх шаардлагатай байгаа юм.

Хоёрдугаарт, бид нар энэ ямар нэг яриа хэлэлцээний түвшинд энэ Монголын талын өмнөх гэрээгээр олгогдсон тэр эрх болоод эдийн засгийн үр өгөөжийн түвшин буурах ёсгүй байгаад байгаа юм. Өмнөх энэ 92 болоод 103 дугаар тогтоолууд дээр ч гэсэн бид нар энэ Монголын талын үр өгөөжийн түвшнийг баталгаажуулж тогтоол дээрээ хийж өгсөн асуудал байгаа. Энэ бол бид бүхний заавал хүрэх, баталгаажуулах, харилцан үр ашигтай байлгахын суурь зарчим нь эндээ байгаа гэдэг асуудал байгаа юм. Хоёр дахь асуудлыг хөндөж ярихын тулд бид нар энэ 92 болоод 103 дугаар тогтоолоор 2015 онд байгуулагдсан тэр Дубайн гэрээнүүдийг цуцлах, хүчингүй болгох энэ чиглэлийг өгчихсөн байгаа юм.

Үүнийг нэгдүгээрт бас хэрэгжүүлэх асуудал байна. Үүний дараагаар бид нар үндсэндээ хөрөнгө оруулалтын гэрээнд өөрчлөлт оруулах саналаа Монгол Улсын Засгийн газар боловсруулах ёстой. Энэ түр хорооноос гарсан тогтоолын дагуу цаашид хэлэлцээ хийхтэй холбоотойгоор Монгол Улсын Засгийн газар, Рио Тинто компанитай яриа хэлэлцээний ширээнд суухад баримтлах өөрсдийнхөө суурь зарчим түүнд тусгасан хөрөнгө оруулалтынх нь гэрээний өөрчлөлтийнхөө саналыг боловсруулаад, ингээд хөрөнгө оруулалтын гэрээний 14.1-д заасныхаа дагуу Рио Тинтод мэдэгдэл өгөх ёстой байгаа. Хөрөнгө оруулалтын гэрээн дээр зааснаас 60 хоногийн хугацаанд үйлчлэхээр байгаад байгаа юм. Энэ 60 хоногийн хугацаан дотор 2 тал энэ харилцан ойлголцож чадахгүй бол дараагийн арга хэмжээг авах энэ чиглэл байгаа. Засгийн газар ажлын хэсгээ бол яг Хөрөнгө оруулалтын гэрээнд заасныхаа дагуу бүрэлдэхүүнийг нь байгуулах ёстой. Хэлэлцээний ширээнд суух. Хөрөнгө оруулалтын гэрээнд зааснаар Сангийн сайд, Уул уурхайн сайд, Байгаль орчны сайд нар энэ хэлэлцээг хийхээр чиглэл болгож заасан байдаг. Бид нарын хувьд үндсэндээ энэ хөрөнгө оруулалтын гэрээний энэ санал маань цаашдаа ямар байх юм бэ гэдэг асуудал байгаа. Би энэ дотор хэлэхийн тулд үндсэндээ бид нар дөнгөж эхнийхээ 10 жил болоод эхнийхээ 10 гэрээнийхээ хэрэгжилтийн 15 жилийн хугацаанд бид нар Харилцан ойлголцож, харилцан бизнесийн зарчмаасаа хүндэтгэлтэйгээр харилцаж чадахгүй байгаад байгаа ийм нөхцөл байдалд хөрөнгө оруулагч талаас Рио Тинтогоос ёс зүйн этикийн хувьд харуулж чадахгүй байгаа нөхцөлд бид нар илүү яг энэ хөрөнгө оруулалтын гэрээний зарчмаар цаашид явахад хүнд болсон. Тэгэхээр бид нар шинэ хөрөнгө оруулалтын гэрээний зарчим маань илүү Монголын төр үр өгөөжөө шууд авах тэр нөхцөлийг бүрдүүлэх байх ёстой байгаа. Магадгүй 34 хувийнхаа оронд тусгай амнатаа орлуулж авах энэ нөхцөлийг бүрдүүлэх нь өөрөө суурь зарчмын асуудал болох байх.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал:
Сүүлийн 17 номерын микрофон.

С.Наранцогт (Эрдэнэс Монгол ХХК): Энэ цаашдаа яах вэ гэдэг асуултад хүмүүсийн ярьж байгаатай давхцуулахгүй байдлаар санаагаа хэлье гэж ингэж бодож байна. Тэгэхээр ер нь бол ингээд бид хэдэн өдөр яриад энэ төсөлд тулгамдаж байгаа, төслийн хөрөнгө оруулалтын гэрээтэй холбоотой, ер нь энэ гол үндсэн асуудлуудыг нэлээн сайн ярьж, бас нэлээн сайн дүгнэлтүүд гарлаа гэж ойлгож байна. Тэгэхээр цаашдаа энд сая Тэмүүлэн гишүүний хэлсэнчлэн энэ Их Хурлын Түр хорооноос ингээд УИХ-ын тогтоол гарах байх. Энэ тогтоол өөрөө нэлээн тийм хэрэгжихүйц, хууль зүйн үндэслэл их сайтай, өмнөх тогтоолуудынхаа хэрэгжилтийг болоод тэр асуудлуудыг нэгтгээд ингээд гарах болов уу гэж ингэж итгэж байгаа. Тэгээд яагаад гэхээр өмнө нь ингээд сайн тогтоолууд гарсан. Гэтэл үүнийг хэрэгжүүлэх дээр ингээд хүндрэл гардаг. Хөрөнгө оруулагч тал бол энэ тогтоолуудыг хууль эрх зүйн хувьд маргаантай байна, ингээд, ингээд хэрэгжүүлэх боломжгүй гэсэн янз янзын үндэслэлүүд их гаргаж ирдэг. Тухайлбал 103 дугаар тогтоолоор хамгийн асуудалтай энэ Дубайн гэрээг хүчингүй болж цуцлах гэдэг дээр ингээд хүчингүй болгоод цуцалчихаар нэгэнт зээл аваад, зарцуулаад гарчихсан үр дагаврыг яах юм бэ. Энэ чинь цуцалж дуусгавар болгох гэж гарах ёстой байсан гэх мэтчилэнгээр. Тэгэх дээр зэрэг юу хэлэх гэсэн юм гэхээр, эндээс нэлээн нарийн тогтоолууд гарах байх. Яагаад гэвэл манай шинжээчид нэлээн сайн дүгнэлтүүд хийсэн байна билээ. Тэгэхээр энэ талаас нь нэлээн бодож хэрэгжихүйц ийм хууль зүйн талаас маргалдаад байхааргүй тогтоолууд гарвал сайн байна гэсэн тийм хүлээлттэй байна.

Эхний ээлжид энэ хөрөнгө оруулалтын гэрээ өөрчлөх тухай манай хүмүүс их ярьж байна. Тэгэхээр энэ Засгийн газрын шийдвэр гарсан эсэх нь маргаан дагуулаад байгаа энэ хувь нийлүүлэгчийн гэрээн дээр энэ хэлэлцүүлгийн үеэр яригдсан олон асуудал яригдаж байгаа. Энэ санхүүжилт, зээлийн хүү, засаглал, жижиг хувьцаа эзэмшигчийн эрхийг нэлээн хязгаарласан ийм асуудлууд. Тэгэхээр энийг ер нь бид нар шинэчлэх ёстой. Өнөөдөр ингээд нөгөө чадвар муутай гээд цоллоод байгаа манай Эрдэнэс Оюу толгойн хуульч Наранпүрэв бол 20 хэдэн маш сайн ийм хууль зүйн дүгнэлт гаргасан байна билээ. Тэгэхээр энэ Монгол улсын хуулийг зөрчсөн эрх бүхий ч гэдэг асуудал давхар яригдаж байна уу гэж ойлгосон. Тэгэхээр энэ асуудлыг ер нь сүүлийн 2 жил Эрдэнэс Монголын зүгээс ч гэсэн энийг ер нь бид өөрчлөх ёстой. Энэ хувь нийлүүлэгчийн гэрээн дээр хамаг асуудал яваад байна гэдэг асуудлыг удаа дараа тавьж байсан. Тэгэхээр энэ бол өнөөдөр нэлээн тодорхой болж байгаа.

Гуравдахь асуудал энэ Цэрэнбат гишүүн ярьсан. Нэгэнт Монгол Улсад үйл ажиллагаа явуулж байгаа энэ Оюу толгой компани бол Монгол Улсын хууль тогтоомж, энэ УИХ-аас гарсан шийдвэр, Засгийн газраас гарсан шийдвэрүүдийг чандлан мөрдөж ажиллах учиртай. Ер нь энэ дээр их асуудлууд байгаа. Олон хүмүүс ярилаа. Мэдээллийн ил тод байдал байна. Намайг Сангийн яамны ТНБД-аар ажиллаж байх үед үндсэндээ манай татварын энэ маргаан чинь борлуулалтын гэрээгээ хүртлээ л авч чаддаггүй байсан шүү дээ. Сангийн яам санхүүгийн тайлангаа хүлээж, стандартын дагуу хүлээж авч чаддаггүй байсан. Одоо 2015 онд Дубайн гэрээ байгуулах гэж хүчээр ав гэдэг гээд авсан улсууд дээр нь асуудал үүсгэж байсан. Тэгэхээр одоо тэр маань яаж явж байгаа бүү мэд. Одоо ингээд компани дээр ирээд ажиллахад энэ жижиг хувьцаа эзэмшигчийн эрх их зөрчигдөж байна. Мэдээллийн нууц байдал хэвээрээ байна. Санхүүгийн модель гэж ярьж байна. Түрүүн Баясгалан гишүүн хэлсэн. Бид нар

санхүүгийн тооцоолол, үр ашгийн тооцоолол бүгдийг нь олон хувь хувилбараар манай залуучууд хийгээд л тавьчихсан. Бид нэг ч удаа ийм дундаа нэг.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: 17 дугаар микрофон.

С.Наранцогт (Эрдэнэс Монгол ХХК): Тэгэхээр би түрүүн дурдсан хөрөнгө оруулалтын гэрээ 2 тал хамтран ажиллаж байгаа бол дундаа 1 санхүүгийн модельтой, дундаа нэг параметртэй яг харилцан итгэлцэлтэй хамтарч байж л итгэлцэл бий болно. Тэгээд хэдийгээр ингээд санхүүгийн модель ярьж байгаа боловч нэг ч удаа бид нар дундаа яг нэг модель дээр хамтарч сууж ажиллаж байгаагүй. Яах вэ, нэг ийм тооцоо гээд модель өгсөн байдаг. Яг өөрсдөдөө ямар модель дээр ажиллаад байгаа юм. Яагаад ингээд ойлголтын зөрүүг үүсээд байгаа юм. Энэ үр ашгийн тооцоон дээр яагаад ингээд өөр, өөр тоо бариад байдаг юм. Тэгээд энэ чинь нэг санхүүгийн модель, нэг тоотой, нэг ойлголцол, нэг мэдээлэлгүй байгаатай л холбоотой. Тэгэхээр жижиг хувьцаа эзэмшигч бол Компанийн тухай хуулиар бүх л мэдээллийг авч шийдвэр гаргахад эрх тэгш оролцох ийм хуулийн үүрэгтэй. Тийм учраас энэ хуулийг хэрэгжүүлж ажиллах нэн ч шаардлагатай байна гэдэг зүйлийг би хэлмээр байгаа юм.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: Сүүлийн хариулт 12 номер, Мөнхсүх захирал

Гэрч С.Мөнхсүх: Баярлалаа. Баярбаатар гишүүний асуултад хариулахаасаа өмнө мань хүн худлаа мэдүүлэг өгсөн гэсэн тийм санаа илэрхийлэх шиг боллоо. Түүн дээр Батнайрамдал дарга аа, би жичид нь албан бичгээр хариу өгвөл зүгээр юм болов уу гэж бодож байна. Худал мэдээлэл өгсөн тийм бодол бол байх байхгүй. Би тэгээгүй байх гэж бодож байна. Тэгээд түүн дээр тодорхой жич бичгээр хариу өгье.

Нөгөөтээгүүр, цаашдаа яах ёстой юм бэ гэдэг талаар асууж байна. Би үүнийг арай өөр өнцгөөс хариулъя гэж бодож байна. Би Оюу толгойн гүйцэтгэх захирлын ажлыг аваад тодорхой үүрэгт ажил хийнэ. Тэгэхээр ямарваа нэгэн гэрээг дүгнэх ч юм уу эсвэл сайн, мууг нь хэлэх мэдэлгүй. Ерөнхийдөө гэрээг гүйцэтгэх үйл ажиллагаатай болно, үүрэгтэй болно. Мэдээж хөрөнгө оруулагч талаас энэ бол миний хувь хүний бодол шүү. Тэр нь юу гэхлээрээ, 2 талаасаа уулзаж ярьж ярьж байж, мэргэжлийн түвшинд тоо баримт 2 талаасаа ойлголцож байж юм сайжирдаг. Тэгэхлээрээ бид хэд ингээд олон жилийн түүх яриад энэ нь зөв, тэр нь буруу гэж их дүгнэж ярьж байна л даа. Тэгэхдээ энэ гол санаа нь юу гэхээрээ хамтдаа сайжирч болдоггүй юм уу? Бүгдээрээ. Рио Тинто гэдэг компани Монгол улсад урьд өмнө нь хөрөнгө оруулалт хийж байгаагүй, социалист бок оронд хөрөнгө оруулалт хийж байгаагүй. Монголд хэрэгжүүлсэн төслөөсөө сурсан юм их байгаад байгаа юм. Монгол улс ч гэсэн Рио Тинто шиг ийм барууны компанитай урьд өмнө нь ажиллаж байсан түүх байхгүй.

Тэгэхлээр энэ сүүлийн 15, 20 жилийн хугацаанд 2 тал хоёулаа л эндээс их юм суралцаж байгаа юм. Ойлгож байгаа. Рио Тинто компани ч гэсэн ойлгож байгаа л даа. Тэгээд энэ нь өөрөө байдаг л процесс, байх ёстой. Бүгдээрээ л сайжрах ёстой. Энэ хугацаанд би ямар ажил хийж байсан бэ гэхлээр 2 талын ойлголтыг сайжруулж, нэг, нэгэнд нь ойлгуулж хамтын ажиллагааг бэхжүүлэх тал дээр анхааралтай ажиллаж байсан гэж хэлж болно. Тэгэхлээр 1 талаасаа би Рио Тинто компанитай хэлэлцээр хийдэг. Байнга Монголын байр суурь ийм байна, үүнийг та нар ойлгооч гээд түүх

намтар бүх юмтай нь л тайлбарладаг. Нөгөө талаасаа би Монголд харилцан ажиллаж байгаа байгууллагуудтайгаа тулж ажилладаг. Зарим үедээ шүүмжлэлтэй ханддаг. Тэр нь зарим улсуудад таалагддаггүй байж магадгүй. Гэхдээ энэ хэн хэн нэгэн хүн хооронд нь ингэж үл ойлголцлыг байхгүй болгож, юмыг тайлбарлахгүй энэ юм чинь урагшлахгүй шүү дээ. Буруугаа хайгаад л, нэг, нэг рүүгээ буруугаа чихээд байж болохгүй. Тэгэхлээр хамтдаа сайжиръя гэдэг саналыг би гаргамаар байна. Энэ дээр миний бөгөөд манай багийн Оюу толгой багийн оролцоо гэх юм бол Оюу толгой төсөл 100 жил ашиглагдахад тэнд нэг ч өдөр эрсдэлээс ангид байхгүй ээ. Бид нарт аягүй их том, том эрсдүүд, сорилтууд байгаа. Цаашдаа бүх юм дардан замаар явахгүй. Тэгэхлээрээ яаж дахиж зардал хэтрэлт байхгүй болгох вэ? Тэр эрсдэлүүдийг яаж менежмент хийх вэ? Мөн өөр ямар боломжууд байна. Тэрийг хайх, үр өгөөжийг сайжруулах тэр тал дээр хувь нэмрээ оролцуулна гэсэн тийм зорилготой байгаа.

Тэгээд би Түр хорооныхоо гишүүдээс нэг хүсэлт тавимаар байна. Монгол улс уул уурхайн эдийн засагтай, уул уурхайн орон болж байгаа. Та хэдийн маань энэ хорооноос гаргаж байгаа шийдвэр зүг чиг бол манай орны ялангуяа уул уурхайн салбарын хөгжлийн зүг чигийг гаргахад маш томоохон хувь нэмэр. Миний хувь хүний бодол шүү. Тэр нь юу гэхлээрээ бид нарын ярьж байгаа асуудлууд, ТЭЗҮ, геологийн нөөц, уул уурхайн ялангуяа гүний уурхайд ямар хүндрэлүүд байдаг вэ, ямар боломжууд байдаг вэ, ямар сорилтууд байдаг вэ гэдгийг хурлын өрөөнөөс хэлж ойлгох, бүрэн ойлгоход үнэхээрийн хэцүү. Бид нар түрүүчийн Түр хорооны хурлуудад 7 хоногийн хурлуудад ирээгүй гэдгээр түрүүн нэлээн шүүмжлүүлсэн. Түүнийгээ хүлээн зөвшөөрч байна, ойлгож байна. Гэхдээ цаашдаа Түр хорооны гишүүдийг Оюу толгой дээр ирээд бид нарын яг хийж байгаа ажилтай танилцаач ээ. Бид нар юунд санаа зовдог юм, юу нь боломжийн байдаг юм, юу нь болохгүй байгааг нь бүрэн ойлгооч ээ. Би бол илэн далангүй цаг гаргаад байгаа бүх юмаа танилцуулъя гэсэн хүсэлтэй байна. Тэр хүсэлтийг хүлээж авна уу.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: Баярлалаа. Мөнхсүх захирал аа, хамтран ажиллая гэж байгаа нь сайн. Хамтарч ажиллалгүй яах вэ. хамтарч бид нар дараагийн 30,40,50,60 жилдээ хамтдаа явна. Гэхдээ хамтрал бол Засгийн газрын түвшинд байдаг. Улсын Их Хурал бол бие дааж Засгийн газарт чиглэл өгсөн тогтоол гаргана. Тогтоолын төсөл дээр мэдээж компанитай хамтрахгүй шүү дээ. Улсын Их Хурлын гишүүд, Улсын Их Хурлын Хяналт шалгалтын Түр хороо бие даасан шийдвэрийг гаргах ёстой. Харин Засгийн газрын түвшинд та бүхэн маань хэлэлцээрт яг таны хэлснээрээ хамтарч харилцан ашигтай байгаарай. Харилцан ашигтай шийдэл гаргаад, хамтдаа урагшлах ёстой. Тэр байр суурин дээр парламент ялангуяа Хянан шалгах түр хороо бат зогсоно. Яагаад гэвэл нэг л эрх ашигт бид нар бүгд үйлчилж байгаа. Энэ Монгол Улсын эрх ашиг. Тийм ч учраас манай сэдэв Монгол Улсын Оюу толгой төсөл дээр Монгол Улсын эрх ашгийг хангах, үр өгөөжийг нэмэгдүүлэх л гэсэн байгаа.

Баярлалаа. Гишүүд асуулт асууж дууслаа. Энэ удаагийн сэдэв маань үүгээр өндөрлөж байна. Гэрчүүд та бүхэндээ бүгдэд нь баярлалаа. Тэгээд дараагийн сэдэв рүү орохдоо бид нар шууд завсарлагагүйгээр орохоор байгаа. Яагаад гэвэл бид нар амжихгүй байгаа боловч гэхдээ эхлэхдээ жоохон нэг хугацаа байгаад байна. Тэгэхээр дахиад орж ирэх хүмүүс түр гялс гараад, гадаа идэх уух зүйл бэлдчихсэн гэж ойлгож байгаа. Гялс хоолоо идээд ороод ирнэ үү. Тэр хооронд бид нар эхлээд явж байя. Баярлалаа.

Дараагийн сэдэв рүүгээ орцгооё. Хөрөнгө оруулалтын гэрээ болон хувь нийлүүлэгчийн гэрээнд нэмэлт, өөрчлөлт оруулж дахин тодотгосны хэрэгжилтэд хийсэн хяналт шалгалтын талаар болон Оюу толгой төслийн санхүүжилт ба далд уурхайн бүтээн байгуулалт, санхүүжилтийн төлөвлөгөө, түүний нэмэлт төлөвлөгөөний хамаарал, холбогдох үр дагаврын асуудлаар сэдвийг хэлэлцэж эхэлнэ. Танилцуулгатай холбогдуулан дуудагдсан гэрчүүдийг танхимд оруулъя.

Монгол Улсын Их Хурлын Хяналт шалгалтын тухай хуулийн 46 дугаар зүйлийн 46.2 дахь хэсэгт заасны дагуу сонсголын ирцийг УИХ-ын Тамгын газраас танилцуулна. Тамгын газрын 20 дугаар микрофоныг нээе.

УИХ-ын Тамгын газар С.Сэргэлэн: Та бүхэнд энэ өдрийн амгаланг айлтгая. Өнөөдрийн Хөрөнгө оруулалтын гэрээ болон хувь нийлүүлэгчдийн гэрээний хэрэгжилтэд хийсэн хяналт шалгалтын талаар сэдвийн хүрээнд хамаарах гэрчүүдийн ирцийн мэдээллийг танилцуулъя. Тухайн сэдвээр нийт 79 гэрч дуудагдсан бөгөөд үүнээс мэдэгдэх хуудас хүлээн авсан 75, холбогдож чадаагүй 4, Түр хорооны сонсголд оролцох боломжгүй талаарх хүсэлтээ бичгээр урьдчилан Түр хороонд ирүүлсэн 15 гэрч байна. Мэдэгдэх хуудас хүлээн авсан гэрчээс өнөөдрийн байдлаар хүрэлцэн ирсэн 39 гэрч байна. Хүрэлцэн ирээгүй 21 гэрч байна.

Одоо та бүхэнд тухайн сэдвээр дуудагдсан гэрчүүдийн ирцийн мэдээллийг дэлгэрэнгүй танилцуулъя. Д.Батхуяг ирээгүй, Б.Бат-Эрдэнэ ирсэн, Д.Цогтбаатар ирээгүй, Ө.Шижир ирсэн, Н.Мягмар ирсэн, Н.Багабанди ирсэн, Г.Батсүх ирээгүй, Н.Цэрэнбат ирсэн, Ц.Сүхбаатар ирсэн, С.Баярцогт, Ч.Улаан, Ч.Хүрэлбаатар, Б.Батцэцэг, Э.Алтанзул нар ирсэн, Э.Батбаяр ирсэн, М.Ганхуяг ирээгүй, Б.Бат-Эрдэнэ, Д.Тэрбишдагва нэр ирсэн. О.Цогтгэрэл ирээгүй, С.Ганбаатар ирсэн, Т.Доржханд ирээгүй, Х.Болорчулуун, Ц.Даваасүрэн, Б.Баттөмөр, Г.Ёндон нар ирсэн. Д.Ганхуяг, Д.Сумъяабазар нар ирээгүй. Г.Нандинжаргал ирээгүй. С.Мандахбат ирсэн, Б.Солонгоо ирсэн, Ц.Нямдорж ирээгүй, Г.Баясгалан ирээгүй, П.Сайнзориг ирсэн, Б.Батжаргал ирээгүй, Л.Наранчимэг, Т.Билигээ, Л.Буяндэлгэр нар ирсэн, Б.Цэнгэл ирээгүй, Т.Гэрэлмаа ирсэн, Н.Энхцэцэг, Т.Оргодол, Б.Энэбиш, С.Наранцогт, Г.Тэмүүлэн нар ирсэн. Ш.Мөнхцэрэн, Б.Баяр-Өлзий, Ц.Алтанхуяг нар ирсэн. Г.Батбилигт ирээгүй, Г.Энхзул, М.Эрдэнэжаргал нар ирсэн, Д.Батбаатар ирээгүй, Д.Ганболд, Ц.Түмэнцогт нар ирсэн, Э.Ганхүү, Ч.Цогтбаатар нар ирээгүй, У.Мягмарсүрэн, Д.Пүрэвбаяр нар ирсэн, Б.Чойжилсүрэн, Н.Тавинбэх нар ирээгүй, Р.Жигжид ирсэн байна.

Та бүхэнд Хянан шалгах түр хороонд урьдчилан бичгээр хүсэлтээ ирүүлсэн гэрчүүдийн нэрсийг танилцуулъя. Н.Уртнасан, Б.Батцэцэг, Г.Занданшатар, Л.Оюун-Эрдэнэ, С.Батболд, Б.Жавхлан, Б.Болормаа, Д.Дамбаочир, Ж.Ганбаатар, Ц.Цолмон, Х.Нямбаатар, Б.Баасандорж, Д.Нацагдорж, Д.Сугар, Д.Зоригт нар урьдчилан түр хороонд хүсэлтээ ирүүлсэн байна. Харин Н.Анхбаяр, Б.Эрдэнэсанаа, С.Баярбат, П.Оюундэлгэр нарт мэдэгдэх хуудас хүргүүлж чадаагүй болно.

Оюу толгой төслийн санхүүжилт ба далд уурхайн бүтээн байгуулалт, санхүүжилтийн төлөвлөгөө, түүний нэмэлт төлөвлөгөөний хамаарал холбогдох үр дагаврын асуудал сэдвийн хүрээнд хамаарах гэрчүүдийн ирцийн мэдээллийг танилцуулъя. Тухайн сэдвээр нийт 56 гэрч дуудагдсан бөгөөд мэдэгдэх хуудас хүлээн авсан 45 гэрч байна. Холбогдож чадаагүй 11 гэрч байгаа бөгөөд одоогоор Түр хороонд

сонсголд ирэх боломжгүй талаар урьдчилан бичгээр хүсэлтээ ирүүлсэн 13 гэрч байна. Тухайн сэдвийн хүрээнд хүрэлцэн ирсэн 15 гэрч байгаа бөгөөд хүрэлцэн ирээгүй 17 гэрч байна. Эдгээр гэрчүүдийн мэдээллийг дэлгэрэнгүй танилцуулъя. Д.Үүрийнтуяа, Ц.Туваан нар ирсэн, Н.Багабанди ирсэн, Ч.Сайханбилиг ирээгүй, Одончимэг, Б.Дуламсүрэн, Т.Отгонбаяр нар ирсэн байна. Г.Батсүх ирээгүй, Н.Цэрэнбат ирсэн, Стив Тибоё ирээгүй, Ц.Цэрэнхүү ирсэн, Э.Баясгалан ирсэн. Эляс Кафедес ирээгүй. С.Мөнхсүх ирсэн. Крис Ажиссон, Камрин Макрей Амодсайрат, Алф Кюзлмен, Ричард Боули, М.Ганхуяг, Б.Бямбасайхан нар ирээгүй. О.Хулан, С.Наранцогт, Ц.Мөнх-Оюунбаатар, Д.Ганболд, С.Баттулга нар ирсэн байна. Э.Ганхүү, Д.Ашидмөнх, Матив Халбаувер, Нюль Ленадович, Жойс Сара Райн нар ирээгүй байна. Тухайн сэдвийн хүрээнд дуудагдсан гэрчүүдээс Түр хороонд урьдчилан бичгээр оролцох боломжгүй талаар хүсэлтээ ирүүлсэн гэрчүүдийн нэгдсэн мэдээллийг өгье. Г.Дамдинням, Д.Амарбаясгалан, Н.Учрал, Д.Амарбаясгалан, Стив Канинг. Эндрю Лай, З.Ган-Очир, Крекс Дегман, Ч.Отгочулуу, Дерде Лингвин Филдер, Х.Амаржаргал, Б.Жавхлан, Х.Нямбаатар нар урьдчилан хүсэлтээ ирүүлсэн байна. Одоо та бүхэнд мэдэгдэх хуудас хүргүүлж чадаагүй хүмүүсийн нэрсийг танилцуулъя. Хуан Себистон Жакюз, Маурис Дафи, Лүүк Колтен, Брэндон Лэйн, Лүүс Гомез, Сим Лау, Тим Актин, Крис Пеймент, Малл Браун, Б.Ганхуяг, Кайл нарын мэдэгдэх хуудсыг хүргүүлж чадаагүй байна. Одоогийн хэлэлцэх гэж байгаа 2 асуудлын хүрээнд дуудагдсан гэрчүүдийн нэгдсэн ирцийн мэдээллийг танилцуулж дууслаа.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал:

Тамгын газарт баярлалаа. Сонсгол эхлэхээс өмнө гэрчүүдэд эрх, үүргийг танилцуулъя. Гэрчүүдэд зориулж хандаж байгаа учраас та бүхэн давхар ярихгүй байхыг хүсье. Гэрч дараах эрхтэй. Гэрчээс асуусан асуултад хариулах нь тухайн гэрчийг эсхүл түүний гэр бүлийн гишүүд, эцэг, эх, үр хүүхдийг гэмт хэрэгт буруутгаж болзошгүй нөхцөл үүссэн гэж үзвэл гэрчийн мэдүүлэг өгөхөөс татгалзах эрхтэй. Хуульд өөрөөр заагаагүй бол хуульч өмгөөлөгч болон бусад этгээд нь мэргэжлийн үүргээ гүйцэтгэх явцад олж мэдсэн мэдээллийн нууцлалыг хадгалах үүрэг хүлээсэн үйл баримтын талаар мэдүүлэг өгөхөөс татгалзах эрхтэй. Гэрч хуульд заасны дагуу мэдүүлэг өгөхөөс татгалзах үндэслэлээ тайлбарлах бөгөөд татгалзлыг хүлээн авах эсэхийг Хянан шалгах түр хороо шийдвэрлэнэ гэсэн байгаа. Гэрч мэдүүлэг өгөхтэй холбоотой зардлаа нотолсны үндсэн дээр улсын төсвөөс нөхөн төлүүлэх эрхтэй байгаа. Мөн тусгай шалгалтын сэдэвтэй холбоогүй, тодорхойгүй, салаа утгатай, хөтөлсөн, гэмт хэрэгт буруутгасан, доромжилсны шинжтэй асуулт тавихыг хориглох ба асуултыг алгасах саналыг гэрч хуралдаан даргалагчид гаргаж болно.

Гэрч дараах үүрэгтэй байгаа. Гэрч Түр хорооны дуудсанаар хүрэлцэн ирэх үүрэгтэй. Гэрч үнэн зөв мэдүүлэх үүрэгтэй, хүндэтгэн үзэх шалтгаантай энэ талаар сонсгол болохоос ажлын нэгээс доошгүй өдрийн өмнө Түр хороонд бичгээр заавал мэдэгдэх бөгөөд хүндэтгэн үзэх шалтгааныг нотолсон баримтыг мэдэгдэх хуудастай хавсаргах ёстой байгаа. Гэрчид хүлээлгэх хариуцлага. Гэрч Түр хорооны дуудсанаар хүрэлцэн ирэхээс зориуд зайлсхийсэн эсхүл мэдүүлэг өгөхөөс зайлсхийсэн, хүндэтгэн үзэх шалтгаангүйгээр татгалзсан бол Зөрчлийн тухай хуульд заасан хариуцлага оногдуулна. Гэрч зориуд худал мэдээлэл өгсөн бол Эрүүгийн хуулийн хариуцлагатай. Гэрч, шинжээч, сонсголд оролцогч, ажиглагч бусад хүн сонсголын дэг зөрчсөн бол Зөрчлийн тухай хуульд заасан дагуу хариуцлага хүлээлгэнэ. Хянан шалгах явцад гэрчийн амь нас, эрүүл мэндийг хамгаалах, тэдгээрийг мэдээллээр хангах, дэмжлэг тусалцаа үзүүлэх ажиллагааг Гэрч хохирогчийн хамгаалалтын тухай хуулийн дагуу

явуулна. Сонсголд оролцож байгаа гэрч нарт ажлын алба эрх, үүрэг танилцуулж баримтад мөн гарын үсэг зуруулж авсан байгаа.

Өнөөдрийн Хянан шалгах түр хорооны хурал бол Үндсэн хуулийн 28.2-т зааснаар, аливаа олон нийтийн ашиг сонирхлыг хөндсөн асуудлаар Хянан шалгах түр хороо байгуулж ажиллаж болно гэсэн УИХ-ын Үндсэн хуулиар олгосон эрхийн хүрээнд Хянан шалгах түр хорооны сонсгол явагдаж байгааг дашрамд хэлье. Одоо хянан шалгагч, шинжээчийн танилцуулгыг хийе. Хянан шалгагч, шинжээч нар танилцуулгаа хийнэ үү. Микрофоныг нээе.

Шинжээч: Сайн байцгаана уу. Та бүхэнд энэ өдрийн мэнд хүргэе. Өмнөх танилцуулгад Хувь нийлүүлэгчийн гэрээний нийцэл болон нэмэлт өөрчлөлт оруулж, дахин тодотгосон хувь нийлүүлэгчийн гэрээний талаар хянан шалгах шинжээч нар танилцуулсан бол тухайн нэмэлт, өөрчлөлт оруулж дахин тодотгосон хувь нийлүүлэгчийн гэрээний хэрэгжилтэд 16 жилийн хугацаанд ямар, ямар ажлын хэсгүүд хяналт шалгалт хэрэгжүүлсэн талаарх мэдээллийг та бүхэндээ хүргэе. Дэлгэцээр та бүхэн Оюу толгой төсөл дээрх хамгийн анхны хяналт шалгалт болох 2013 оны 3 сайдын хамтарсан хяналт шалгалтыг харж байна. Үүнээс 5 жилийн дараа УИХ-ын даргын 57 дугаар захирамжаар байгуулагдсан томоохон ажлын хэсэг гарч хяналт шалгалтын ажлыг хэрэгжүүлж тайлангаа гаргасан байдаг. Үүнээс улбаалаад 2019 онд УИХ-ын 92 дугаар тогтоол батлагдаж байсан түүхтэй юм.

Мөн 2021 онд ҮАБЗ-ийн ажлын алба болон шинжээч нараас хувь нийлүүлэгчийн гэрээтэй холбоотой томоохон санал дүгнэлтүүдийг гаргаж байсан бол 2021 онд 30 дугаар тогтоолоор Монгол Улсын Их Хурлын Түр хороо байгуулагдаж ажиллаж байсан. Энэ Түр хороо ажилласнаар Монгол Улсын Их Хурлын 103 дугаар тогтоолыг албажуулж гаргаж байсан бол үүний дараа хамгийн сүүлд хяналт шалгалтын хүрээнд 2024 онд Үндэсний аудитын газраас гүйцэтгэлийн томоохон аудитын тайлан дүгнэлтүүдийг гаргаж байсан. Ийм томоохон хяналт шалгалтууд хийгдэж байсан цаглаврыг та бүхэндээ харууллаа.

Та бүхэн дэлгэцээр 2013 оны 3 сайдын хамтарсан ажлын хэсгийн тушаал болон тайлан дүгнэлтийг харж байна. Монгол улсын ерөнхий сайдын 2012 оны 10 дугаар сарын 25-ны өдрийн 45 дугаар захирамжаар Оюу толгой ордыг ашиглах, төслийн хэрэгжилтэд тулгамдсан асуудлыг шийдвэрлэх, гэрээний биелэлтэд хяналт тавих, Хөрөнгө оруулалтын гэрээнд өөрчлөлт оруулах талаар хөрөнгө оруулагч талтай өмнө хийсэн яриа хэлэлцээг үргэлжлүүлэх зорилгоор ажлын хэсгийг тухайн үеийн Монгол улсын Ерөнхий сайд Норовын Алтанхуяг байгуулсан байна. Захирамж гарснаас хойш 5 сарын дараа 2013 оны 3 дугаар сарын 25-ны өдөр тухайн үеийн Монгол Улсын Шадар сайд Д.Тэрбишдагва, Уул уурхайн сайд Д.Ганхуяг, Сангийн сайд Ч.Улаан нарын хамтарсан 30, 65, 59 дүгээр тушаалаар Оюу толгой компанийн анхны хөрөнгө оруулалтын зардлын хэтрэлтийг баримтад үндэслэн шалгах шуурхай ажлын хэсгийг байгуулж 24 хүний бүрэлдэхүүнтэйгээр Оюу толгой төслийн анхны хяналт шалгалтыг хэрэгжүүлж, тайлан дүгнэлтээ 2014 онд гаргаж, нууцын зэрэглэлтэй хүргүүлсэн байна. Тус тайлангаар нийт 23 зөвлөмж өгснөөс Эрдэнэс Оюу толгой компанид хамаарах 4, Оюу толгой компанид 14, Эрдэнэс Оюу толгой болон Оюу толгой компанид хамтад нь 5 зөвлөмж өгч байжээ. Тус тайлангаар өгөгдсөн зөвлөмжид зээлийн хүүтэй холбоотой 1 зөвлөмж байсан нь өнөөдрийн байдлаар хэрэгжээгүй байна.

Та бүхэн дараагийн слайд дээр хамтарсан ажлын хэсгийн тайлан дүгнэлт хэрхэн хэрэгжсэн талаар танилцуулъя. Тус тайлан маань нууцын зэрэглэлтэй учраас та бүхэнд дэлгэн дэлгэрэнгүй байдлаар танилцуулах боломжгүй байна. Гэхдээ ерөнхий байдлаар танилцуулахад 23 зөвлөмжийн хэрэгжилтийг Эрдэнэс Оюу толгой компани 2014 оны 6 дугаар сард 88 хувийн хэрэгжилттэй гэж дүгнэсэн нь учир дутагдалтай буюу 2025 оны 12 дугаар сард Хянан шалгагч шинжээч нараас дээрх зөвлөмжүүдийг ердөө 4 хувьтай хэрэгжсэн гэж үзэхээр байна байна.

Энэхүү тайланд өнөөдөр үүсэх үр дагаврыг урьдчилан дурдаж анхааруулж байсан ч шинжээч нарын урьдчилсан дүгнэлтээр зөвлөмжийн биелэлт хангалтгүй, хэрэгжилт үр дүнгүй, тайлан төрийн нууцад хадгалагдсан хэвээр байна. Та бүхэнд 2018 оны хяналт шалгалтын талаар танилцуулъя. УИХ-ын даргын 2018 оны 3 дугаар сарын 28-ны өдрийн 57 дугаар захирамжаар Оюу толгойн ордыг ашиглах, хөрөнгө оруулалтын гэрээний хэрэгжилтийг шалгаж, санал, дүгнэлт гаргах үүрэг бүхий ажлын хэсгийг байгуулж ажлын хэсгийн ахлагчаар тухайн үеийн УИХ-ын гишүүн, Эдийн засгийн байнгын хорооны дарга Д.Дамба-Очир, ажлын хэсгийн дэд ахлагчаар УИХ-ын гишүүн Д.Тэрбишдагва нар томилогдон ажиллажээ. Тухайн ажлын хэсгийн бүрэлдэхүүнд 2018 оны 5 дугаар сарын 8-ны өдөр буюу ойролцоогоор сар гаруй хугацааны дараа захирамжид нэмэлт, өөрчлөлт оруулж, Ажлын хэсгийн дарга УИХ-ын гишүүн Ддамба-Очирыг өөрийнх нь хүсэлтээр чөлөөлж, ажлын хэсгийн ахлагчаар УИХ-ын гишүүн Д.Тэрбишдагвыг томилж, УИХ-ын гишүүн Т.Аюурсайхан, Ж.Батзандан, Х.Болорчулуун, Д.Ганболд, М.Оюунчимэг нарыг Ажлын хэсгийн бүрэлдэхүүнд нэмж оруулжээ. Ажлын хэсгийн удирдамжийг 2018 оны 4 дүгээр сарын 5-ны өдөр УИХ-ын гишүүн, Эдийн засгийн байнгын хорооны дарга Д.Дамба-Очир баталж, тус удирдамжид өнөөдрийн Хянан шалгах Түр хорооны хүрээ хязгаарт хамаарах 2 асуудал тусгагдаж байсан байна.

Нэгдүгээрт, хөрөнгө оруулалтын гэрээ, Хувь нийлүүлэгчдийн гэрээ зүйл, заалтууд Монгол Улсын хууль тогтоомжид нийцэж байгаа эсэхийг шалгаж дүгнэлт гаргах.

Хоёрдугаарт, Хөрөнгө оруулалтын гэрээ, Хувь нийлүүлэгчдийн гэрээний биелэлтийг бүлэг тус бүрээр шалгаж, дүгнэлт гаргах гэсэн агуулгууд тусгагдаж байсан байна.

УИХ-ын гишүүн Д.Тэрбишдагва ажлын хэсгийн ахлагч болоод тун удалгүй энэхүү 57 дугаар захирамжаар байгуулагдсан ажлыг удирдамжийн дагуу гүйцэтгэхийн хүрээнд 2018 оны 5 дугаар сарын 8-ны өдөр 5 томоохон дэд ажлын хэсгийн бүрэлдэхүүнд өөрчлөлт оруулсан байна.

Нэгдүгээрт, хөрөнгө оруулагчийн үндсэн үйл ажиллагааны хэрэгжилт, төсөв санхүүгийн асуудлаар нэг том дэд ажлын хэсгийг байгуулсан.

Хоёрдугаарт, бүс нутгийн хөгжил, дэд бүтцийн асуудлаар нэг том дэд ажлын хэсэг байгуулсан.

Гуравдугаарт, Уул уурхай, байгаль орчин, газрын харилцааны асуудал.

Дөрөвдүгээрт, хөтөлбөрийн харилцаа, нийгмийн хамгааллын асуудал.

Тавдугаарт, хөрөнгө оруулалтын болон бусад гэрээ, түүний хэрэгжилт, үр дүнгийн асуудлаар хэмээн 5 хэсэгт хувааж, 5 том дэд ажлын хэсэг байгуулсан бол бүрэлдэхүүнд нь 13 УИХ-ын гишүүн, 90 нь дэд ажлын хэсгийн хэсгийн гишүүд болох төрийн албан хаагчид, салбарын экспертүүд орсон маш том цар хүрээтэй ажлын хэсэг байгуулж ингэж ажиллажээ. Та бүхэн дэлгэцээр нотлох баримтыг харуулж байна.

Нотлох баримт 6. Шинжээчийн зүгээс энэхүү тайланг хуулийн дагуу нууцад хамруулсан эсэх нь эргэлзээтэй байгаа. Яагаад гэвэл тус тайланд татгалзах мэдэгдэл гэсэн баримт бичиг хавсаргасан байх тул дэлгэрэнгүй танилцуулах боломжгүй гэж үзлээ. Нотлох баримтад энэхүү тайланг УИХ-ын даргын 57 дугаар захирамжаар байгуулагдсан ажлын хэсгийн гишүүдэд танилцуулах зорилгоор бэлтгэсэн. Мөн дэд ажлын хэсгийн гишүүд Оюу толгой компанитай нууцлалын гэрээ байгуулсан талаар дурдсан байна. Тийм учраас өнөөдөр Хянан шалгах түр хороонд ил тод та бүхэнд нээлттэй танилцуулах боломжгүй гэж үзлээ. Ерөнхий байдлаар танилцуулбал, нэгдсэн тайланд 86 дүгнэлт гарч, Хянан шалгах Түр хорооны хүрээ хязгаарт хамаарах гэрээ болон холбогдох бусад гэрээний зүйл, заалтууд хоорондоо уялдаатай эсэх мөн Монгол Улсад өгөх үр ашиг, эдийн засагт үзүүлж буй нөлөөллийн талаар 25 дүгнэлт гарчээ. Эдгээр дүгнэлтээс улбаалж, хууль эрх зүйн орчныг боловсронгуй болгох талаар 12 санал, хэлэлцээрийн үр дүнг сайжруулахад анхаарах асуудлуудын талаар 7 санал, Оюу толгой төслийн гэрээг сайжруулахтай холбогдон авах арга хэмжээний талаар 14 санал гарч байсан байна.

Мөн 2019 оны 3 дугаар сарын 21-ний өдөр Монгол Улсын Ерөнхийлөгч, Монгол Улсын ерөнхий сайдад тус тус 274 хуудас бүхий Ажлын хэсгийн санал, дүгнэлтийг Ажлын хэсгийн ахлагчаас хүргүүлсэн байна. УИХ-ын 2019 оны 5 дугаар сарын 23-ны өдрийн нэгдсэн чуулганаар Ажлын хэсгийн ахлагч тайланг хэлэлцүүлэх хүсэлтээ илэрхийлж, улмаар Ажлын хэсгийн тайланг 2019 оны 5 дугаар сарын 29-ний өдөр УИХ-ын Эдийн засгийн байнгын хороогоор хэлэлцүүлсэн байдаг. УИХ-ын 57 дугаар захирамжаар байгуулагдсан ажлын хэсгийн тайлан, УИХ-ын нэгдсэн чуулган болон холбогдох Байнгын хороогоор хэлэлцүүлэхээр бэлтгэж байх энэ үед нэгэн үйл явдал тохиосон байна.

Та бүхэн дэлгэцээр нотлох баримтыг харж байна.

Олон нийтийн сүлжээнд тавигдсан мэдээлэл дээр үндэслэвэл: нотлох баримтаар эхний хуудсан дээр та бүхэн Оюу толгойн логотой мэдээллийг харж байна. Оюу толгой компани тухайн үедээ Монгол УИХ-ын Эдийн засгийн байнгын хорооноос Оюу толгой ордыг ашиглах хөрөнгө оруулалтын гэрээний хэрэгжилтийг шалгаж, санал, дүгнэлт гаргах үүрэг бүхий УИХ-ын ажлын хэсгийн товч танилцуулгыг Оюу толгой компанид 2019 оны 5 дугаар сарын 3-ны өдөр албан бичгээр нууцын зэрэглэлгүй ирүүлсэн гэдэг мэдэгдлийг тухайн үедээ гаргаж байсан бол олон нийтийн мэдээллийн хэрэгслээр та бүхэн айтомыг харж байна. Айтом дээр 2019 оны 5 дугаар сарын 8-нд гарч байсан мэдээн дээр үндэслэх юм бол ажлын хэсгийн нууц дүгнэлтийг Оюу толгой компанид Байнгын хорооны дарга Д.Дамба-Очир хүргүүлсэн гэсэн мэдээллийг ажлын хэсгийн ахлагч хэлж байсан тухай нотлох баримтыг харууллаа.

Ингээд ажлын хэсгээс гарсан санал дүгнэлтийг үндэслэн 2019 оны 6 дугаар сарын 3-ны өдөр Монгол Улсын Их Хурлын шийдвэрийн төсөл боловсруулах үүрэг бүхий Ажлын хэсгийг 152 дугаар захирамжаар байгуулж, 154, 160 дугаар захирамжаар

бүрэлдэхүүнд өөрчлөлт оруулж, ажлын хэсгийн ахлагчаар тухайн үеийн УИХ-ын гишүүн Б.Баттөмөр ахалж ажиллахаар болжээ. Үүн дээр анхаарах нэг гол асуудал байгааг шинжээчийн зүгээс энд тодруулж хэлэхэд ажлын хэсэгт 2013, 2018 оны хяналт шалгалт хэрэгжүүлж, тайлангаа боловсруулсан УИХ-ын гишүүн Д.Тэрбишдагва орж чадаагүй байна.

УИХ-ын даргын 152 дугаар захирамжаар байгуулагдсан Ажлын хэсэг 2019 оны 11 дүгээр сарын 20-ны өдөр УИХ-ын тогтоолын төслийг Эдийн засгийн байнгын хороогоор хэлэлцүүлж, 2019 оны 11 дүгээр сарын 21-ний өдрийн УИХ-ын нэгдсэн чуулганаар хэлэлцэж, УИХ-ын 2019 оны 92 дугаар тогтоол баталжээ.

Та бүхэнд УИХ-ын 2019 оны 92 дугаар тогтоолын гол агуулгыг товчхон танилцуулбал, нэгдүгээрт, суурь гэрээг Монгол Улсын хууль тогтоомжтой уялдуулах, хоёрдугаарт, Далд уурхайн бүтээн байгуулалтыг Монгол Улсын эрх ашиг, хууль тогтоомжид нийцүүлэн сайжруулах. Гуравдугаарт, Монголын талын эзэмшлийн 34 хувийг бүтээгдэхүүн хуваах нөхцөл, АМНАТ орлуулахыг судлах. Дөрөвдүгээрт, ТЭЗҮ боловсруулж, дүгнэлт гаргуулах. Тавдугаарт, байгаль орчны болон усны нөхцөл байдлын үнэлгээг шинэчлэн хийлгэх. Зургадугаарт, 2018 оны 274 хуудас бүхий УИХ-ын Ажлын хэсгийн санал, дүгнэлтийг хэрэгжүүлэхэд чиглэсэн цогц арга хэмжээ авах гэж заасан байна. Өөрөөр хэлбэл УИХ-ын ажлын хэсгийн санал, дүгнэлтийг бүхэлд нь хэрэгжүүлэхээр тогтоолын 7 чиглэлийн нэг чиглэл болгож баталсан байдаг.

Та бүхэнд УИХ-ын 2019 оны 92 дугаар тогтоолын хэрэгжилтийг танилцуулъя. Дэлгэцэд харагдаж байгаагаар Эрдэнэс Оюу толгой компани тайлагнаснаар та бүхэн харж байна.

Нэгдүгээрт, суурь гэрээг Монгол Улсын хууль тогтоомжтой уялдуулах, хэрэгжээгүй.

Хоёрдугаарт, далд уурхайн бүтээн байгуулалтыг Монгол Улсын эрх ашиг, хууль тогтоомжид нийцүүлэн сайжруулах, хэрэгжих шатандаа.

Гуравдугаарт, Монголын талын эзэмшлийн 34 хувийг бүтээгдэхүүн хуваах нөхцөл, АМНАТ орлуулахыг судлах, хэрэгжээгүй.

Дөрөвдүгээрт, ТЭЗҮ боловсруулж, дүгнэлт гаргуулах, хэрэгжээгүй.

Тавдугаарт, байгаль орчны болон усны нөхцөл байдлын үнэлгээг шинэчлэн хийлгэх, хэрэгжих шатандаа.

Зургадугаарт, 2018 оны УИХ-ын ажлын хэсгийн санал, дүгнэлтийг хэрэгжүүлэх чиглэл, хэрэгжээгүй.

Долдугаарт, Эрдэнэс Оюу толгой компанийн санхүүгийн болон хүний нөөцийн чадавхыг сайжруулах чиглэл, хэрэгжих шатандаа гэж дүгнэсэн байдаг. Хянан шалгагч, шинжээч нарын урьдчилсан дүгнэлтээр УИХ-ын 92 дугаар тогтоолын хэрэгжилт хангалтгүй, бүрэн хэрэгжсэн арга хэмжээ нэг ч байхгүй байна.

Дэлгэцэн дээр та бүхэн 2021 оны ҮАБЗ-ийн ажлын алба болон ҮАБЗ-ийн шинжээч нарын дүгнэлтийг харж байна. УИХ-ын 92 дугаар тогтоол батлагдсантай

холбогдуулан Оюу толгой ордын ашиглалтад Монгол Улсын эрх ашгийг хангуулах асуудлыг шийдвэрлэхийн тулд уг ордыг ашиглахаар Гадаадын хөрөнгө оруулагч талтай байгуулсан холбогдох гэрээнүүдийг судлан, дүн шинжилгээ хийх нь зүйтэй гэж Монгол Улсын Ерөнхийлөгч, ҮАБЗ-ийн тэргүүн үзэж, ҮАБЗ-ийн ажлын албанаас 2021 оны 3 дугаар сарын 9-нд 36 дүгнэлт боловсруулж, 4 санал гаргаж байсан бол 20 өдрийн дараа 2021 оны 3 дугаар сарын 29-нд ҮАБЗ-ийн шинжээч нар мөн 13 дүгнэлт гаргасан байдаг. Шинжээч нарын дүгнэлт гаргах болсон үндэслэлийг тайлбарлавал тухайн үед ҮАБЗ-ийн нарийн бичгийн даргын 01 дугаартай захирамжаар орон тооны бус шинжээч 10 хүний бүрэлдэхүүнтэй ажлын хэсгийг томилж, Оюу толгой төсөлтэй холбоотой гэрээ, баримт бичгүүд Монгол Улсын Үндэсний аюулгүй байдлын үзэл баримтлалд нийцсэн эсэхийг судалж, тогтоох үүрэг өгөгдсөн байдаг.

Шинжээч нарын дүгнэлтэд УИХ-ын 92 дугаар тогтоолын хэрэгжилтийг хангуулах замаар Монгол Улсын Засгийн газраас авч хэрэгжүүлж байгаа арга хэмжээг ҮАБЗ зөвлөлөөр хэлэлцэж, үйл ажиллагааг эрчимжүүлэх хэрэгтэй гэж үзсэн байдаг. ҮАБЗ-ийн шинжээчийн дүгнэлтэд 2021 оны 3 дугаар сарын 29-ний өдөр гарсан бол үүнээс 3-хан хоногийн өмнө 2021 оны 3 дугаар сарын 26-нд Монгол Улсын Их Хурлын 30 дугаар тогтоол гарч, Оюу толгой төсөл дээр Түр хороо байгуулах шийдвэр гарч байсан. Түр хороо байгуулагдсан үндэслэл нь УИХ-ын 92 дугаар тогтоолын хэрэгжилтэд хяналт тавих, шаардлагатай бол санал боловсруулж, дүнг Нэгдсэн хуралдаанд танилцуулахаар 23 гишүүнтэйгээр Ц.Даваасүрэн гишүүнээр ахлуулсан Түр хороо байгуулагдсан байна. Түр хороо 11 удаа хуралдсанаас 7 удаа нээлттэй, 4 удаа хаалттай хуралдаж, тухайн үед Монгол Улсын Засгийн газар Рио Тинто талдаа хэлэлцээрт орсны үр дүнд Оюу толгой төслийн Монгол Улсын Засгийн газрын эзэмшлийн 34 хувьд ноогдох 2,3 тэрбум ам долларын өрийг 100 хувь тэглэх саналыг хөрөнгө оруулагч талаас ирүүлж, УИХ-ын 103 дугаар тогтоолыг баталсан байдаг. Та бүхэн дэлгэцээр УИХ-ын 103 дугаар тогтоолын хэрэгжилтийг Эрдэнэс Оюу толгой компанийн тайлагнаснаар харуулж байна.

Нэгдүгээрт, Оюу толгой төслийн Монгол Улсын Засгийн газрын эзэмшлийн 34 хувьд ноогдох 2,3 тэрбум амдолларын өрийг 100 хувь тэглэх чиглэл хэрэгжсэн.

Хоёрдугаарт, Оюу толгойн далд уурхайн бүтээн байгуулалт, санхүүжилтийн төлөвлөгөө болон Оюу толгойн далд уурхайн бүтээн байгуулалт, санхүүжилтийн нэмэлт төлөвлөгөөг хуульд нийцүүлэн цуцалж хүчингүй болгох. Би дахиад танилцуулъя. Хуульд нийцүүлэн цуцалж хүчингүй болгох чиглэл хэрэгжих шатандаа.

Гуравдугаарт, Оюу толгойн далд уурхайн бүтээн байгуулалтын санхүүжилтэд хөндлөнгийн аудит хийлгэх чиглэл хэрэгжээгүй.

Дөрөвдүгээрт, 2023 оны эхний хагас жил хүртэл Эрдэнэс Оюу толгой компанид нэмэлт өр үүсгэхгүй байх чиглэл хэрэгжээгүй.

Тавдугаарт, Оюу толгой компани засаглалыг сайжруулах, Монгол Улсын эрчим хүчний нэгдсэн сүлжээнээс цахилгаан эрчим хүчээр хангах, гэрээ байгуулах. Ус ашиглалт, байгаль орчин, нийгэм, засаглалыг сайжруулах чиглэлээр хамтран ажиллах чиглэл хэрэгжих шатандаа. Зургадугаарт, татварын актуудын биелэлтийг хангуулах, цаашид нэг мөр ойлгож, дагаж мөрдөхийг хүлээн зөвшөөрүүлэх чиглэл хэрэгжээгүй байна. Хянан шалгагч шинжээч нарын урьдчилсан дүгнэлтээр УИХ-ын 103 дугаар

тогтоолын хэрэгжилт удаашралтай байна гэж дүгнэхээр байна.

Хамгийн сүүлд буюу 2024 онд төрийн аудитын байгууллага, Үндэсний аудитын газраас УИХ-ын Төсвийн байнгын хорооны 2019 оны 5, 2022 оны 9 дүгээр тогтоолыг үндэслэж Оюу толгой төсөлд оруулсан хөрөнгө оруулалтын санхүүжилтийн зарцуулалт, үр нөлөөнд гүйцэтгэлийн аудит хийж тайланг 2024 оны 10 дугаар сарын 29-ний өдөр Монгол Улсын Ерөнхий аудитор баталсан байна. Аудитын тайлангийн мэдээллийн эх сурвалж нь байгууллагын нууцад авагдсан буюу Оюу толгой компанийн мэдээллийг агуулж байгаа учраас тайлан нууцад хамаарч байна. Байгууллагын нууцын асуудлыг сонсголын өмнөх өдрүүдэд хэлэлцсэнийг та бүхэн анхааралтай сонссон байхаа. Ерөнхий байдлаар танилцуулбал, тус аудитаар 18 дүгнэлт боловсруулж, 25 зөвлөмж гаргаж, эрх бүхий байгууллага, албан тушаалтнуудад хүргүүлсэн байна. Дараагийн танилцуулгад, нэмэлт, өөрчлөлт оруулж, дахин тодотгосон Хувь нийлүүлэгчийн гэрээний 11.3-ын "ё"-д заасан зээлийн хүү бууруулахаар ажилласан ажлын хэсгийн хэсгүүдийн мэдээллийг хянан шалгагч шинжээч нар танилцууллаа. Танилцуулж дууслаа.

Шинжээч: Та бүхэнд энэ өдрийн мэндийг хүргэе. Миний бие хувь нийлүүлэгчдийн зээлийн хүүгийн зохистой байдлыг хянан үзэх яриа хэлэлцээ 2018 он болон 2025 онд хэрхэн явагдсан талаар товч дүгнэлтийг танилцуулъя.

2018 оны зээлийн хүүг эргэн хянах ажлын хэсгийн ихэнх баримт материал нууцын зэрэгт хамаарагддаг тул тоймлон энэхүү слайдад хүргүүлж байна. 2018 оны зээлийн хүүг эргэн хянах ажлын хэсгийн үйл ажиллагаа бол 2017 оны 12 сарын 15-ны өдөр Эрдэнэс Оюу толгой ХХК-аас Рио Тинтод албан бичиг хүргүүлснээр эхэлсэн байдаг. Үүний дараагаар Засгийн газрын түвшинд 2018 оны 1 дүгээр сарын 19-ний өдөр ЗГХЭГ-аас Рио Тинтод хэлэлцээ хийх албан бичгийг мөн хүргүүлсэн. Үүний дараагаар 4 хоногийн дараа Ерөнхий сайд Рио Тинто-гийн удирдлагатай албан ёсны уулзалт хийж, зээлийн хүүг эргэн хянах талаар харилцан тохиролцсон байдаг. Мөн 2018 оны 2 дугаар сарын 21-ний өдрийн Ерөнхий сайдын 27 дугаар захирамжаар Засгийн газрын түвшинд яриа хэлэлцээр хийх ажлын хэсгийг мөн байгуулсан. ЗГХЭГ-ын 71 дүгээр тушаалаар судалгааны багийг байгуулсан байдаг. Засгийн газрын 27 дугаар тушаалаар байгуулагдсан ажлын хэсэг болон ЗГХЭГ-ын 71 дүгээр тушаалаар байгуулагдсан судалгааны баг хөрөнгө оруулагч талтай уулзсаны дараагаар 2 талаас тохиролцсон техникийн багийг харилцан байгуулахаар тохиролцсон байдаг.

Үүний дараагаар судалгааны багийн зүгээс хөндлөнгийн судалгааны багийг авч ажиллуулах шаардлагатай гэж үзсэн тул холбогдох хөндлөнгийн судалгааны багаар тайланг боловсруулж, 2018 оны 4 сарын 13-ны өдөр хүлээн авсан. Судалгааны баг болон техникийн багууд хамтран ажиллаж байх хугацаанд 2018 оны 6 сарын 4 болон 2018 оны 7 сарын 4-ний өдөр Рио Тинто-гоос ЗГХЭГ-ын дарга болон судалгааны багт албан ёсны албан бичиг хүргүүлсэн. Үүнд, үүний дараагаар сарын дараа судалгааны багийн зүгээс ажлын болон судалгааны тайланг ЗГХЭГ-т хүргүүлснээр энэхүү яриа хэлэлцээртэй холбоотой үйл ажиллагаа дуусгавар болсон байдаг. Дабаогийн дэлгэц дээр 2018 оны 1 дүгээр сард ЗГХЭГ-аас Рио Тинтод хүргүүлж байсан албан бичгийг харж байна. Мөн ЗГХЭГ-ын 2018 оны 71 дүгээр тушаалаар байгуулсан судалгааны багийн бүрэлдэхүүнийг харж байна. 2018 онд гэрээ хэлэлцээр явж байх үед судалгааны баг нийт 7 удаа хуралдсан бол Рио Тинто болон судалгааны багийн төлөөллөөс бүрдсэн техникийн баг 4 удаа хуралдсан байдаг. Ингээд хуралдааны үр

дүнгээр зээлийн хүүг бууруулах тохиролцоонд хүрч чадаагүй. Ингэснээр ийм хэлцэл амжилтгүй болсон гэж дүгнэсэн.

2018 онд Монгол Улсын макро эдийн засгийг үзүүлж байна. Энэхүү үзүүлэлт нь зээлийн хүүг эргэн хянах үед ямар орчинд бид нар хэлэлцээрт орж байсан бэ гэдгийг та бүхэн харж болно. 2017 оны 5 сарын 24-ний өдөр Монгол Улс албан ёсоор ОУВС-ийн Өргөтгөсөн санхүүжилтийн хөтөлбөрт хамрагдсан. Тухайн үед төслийн явц 46 хувьтай. Монгол Улсын зээлжих зэрэглэл "В" хасах буюу тогтвортой. ДНБ 13,2 тэрбум буюу гадаад валютын нөөц 3,5 тэрбум доллар байсан. Өнөөдөр 2025 онд нөхцөл байдал 2 шат ахисан. Төслийн явц дуусах шатандаа. Монгол Улсын зээлжих зэрэглэл 2 шат ахиж "В" нэмэх буюу эерэг ДНБ 25 тэрбум ам долларт хүрч байна. Мөн гадаад валютын нөөц 6 тэрбум доллар даваад байна. 2018 онд зээлийн хүү бууруулах ажлын хэсэгтэй холбоотой яриа хэлэлцээрийн дараа, зээлийн хүүд 2023 онд өөрчлөлт орсон байгаа. Энэхүү өөрчлөлт нь 2023 оны 7 дугаар сараас эхлээд ОУБ-аас LIBOR хүүг албан ёсоор олон нийтэд гаргахаа больсон байгаа. Үүнтэй холбогдуулан ОУВС болон бусад олон улсын эрх бүхий байгууллагаас санал болгосны дагуу LIBOR-ыг Софоркунд шилжих судалгаагаар зөвлөмжийг гаргасан байдаг. Үүнтэй холбогдуулан Эрдэнэс Оюу толгойгоос холбогдох судалгааг хийж 2023 онд албан ёсоор гэрээ байгуулан, LIBOR хүүгээс Софоркууд шилжсэн болно. Та бүхэн эндээс 2025 онд зээлийн хүүг эргэн хянах цагалбарыг харж байна. Албан ёсоор 2024 оны 10 сарын 30-ны өдрийн 38 дугаар тэмдэглэлээр Оюу толгой ХХК-ийн Хувь нийлүүлэгчдийн зээлийн хүүг бууруулах шинжлэн судлах асуудлаар яриа хэлэлцээр хийх Ажлын хэсгийг байгуулж бэлтгэл ажил хангах яриа хэлэлцээг эхлүүлэн үр дүнг тухай бүр танилцуулах үүргийг Эрдэнэс Монгол ХХК-ийн гүйцэтгэх захирал С.Наранцогт, Эрдэнэс Оюу толгой ХХК-ийн гүйцэтгэх захирал Э.Ганхүү нарт олгосон байна.

Мөн 2024 оны 11 сарын 13-ны өдрийн Ерөнхий сайдын 120 дугаар захирамжаар Оюу толгой төслийн Гадаадын хөрөнгө оруулагч талтай яриа хэлэлцээ хийх төслийг тохирох эцэслэн хувилбарыг Засгийн газрын хуралдаанд танилцуулах үүрэг бүхий Ажлын хэсгийг Засгийн газрын түвшинд шинэчлэн байгуулсан. Мөн дээрх захирамжтай холбогдуулан Аж үйлдвэр, эрдэс баялгийн сайдын 2025 оны 2 дугаар сарын 11-ний өдрийн 129 дүгээр тушаалаар Оюу толгой ХХК-ийн хувь нийлүүлэгчдийн зээлийн хүүг бууруулах, шинэчлэх асуудлаар яриа хэлэлцээр хийх ажлын хэсгийг албан ёсоор байгуулсан. Дээрх ажлын хэсгийн ахлагчийн зүгээс нийт 6 ажлыг багтаасан ажлын хэсгийг 2025 оны 2 сарын 21-ний өдөр баталсан бөгөөд Хянан шалгагчийн зүгээс хэрэгжилтийг хянаж үзэхэд нийт 6 ажлаас 2 ажил биелээгүй байгаа. Энэхүү биелээгүй 2 ажил нь бол олон улсын зөвлөхийг сонгон шалгаруулах санал, дүгнэлтийг гаргуулан авахтай холбоотой. Мөн олон улсын зөвлөхтэй дата мэдээллийг бэлтгэхтэй холбоотой асуудал хэрэгжээгүй гэж үзсэн байгаа.

2025 оны 4 сарын 10-ны өдрийн Эрдэнэс Оюу толгой ХХК-аас Рио Тинтотой албан ёсоор нэмэлт өөрчлөлт оруулж дахин тодотгосон Хувь нийлүүлэгчдийн гэрээний 11.3-ын "ё" заалтын дагуу зээлийн хүүгийн түвшнийг эргэн хянах хугацаа 2025 онд тохиож байгаатай холбогдуулан хөрөнгө оруулагчид яриа хэлэлцээг эхлүүлэх тухай албан мэдэгдлийг хүргүүлсэн. Үүний дагуу Рио Тинтогоос 2025 оны 5 сарын 30-ны өдөр Эрдэнэс Оюу толгой ХХК-д хувь нийлүүлэгчдийн зээлийн хүүг бууруулах яриа хэлэлцээг эхлүүлж буй мэдэгдлийг хүлээн авч байгаадаа хариу ирүүлснээр албан ёсоор зээлийн хүү бууруулах, эргэн харах хэлэлцээ яриа эхэлсэн. Одоо гүйцэтгэлийн шатандаа явж байгаа болно.

Миний бие дараагийн шинжээчийн дүгнэлтээ танилцуулъя.

Далд уурхайн бүтээн байгуулалтын санхүүжилтийн төлөвлөгөө мөн далд уурхайн бүтээн байгуулалтын санхүүжилтийн нэмэлт төлөвлөгөө хэрхэн байгуулагдсан явцын талаар танилцуулъя. Та бүхэн далд уурхайн бүтээн байгуулалт санхүүжилтийн төлөвлөгөөг Дубайн гэрээ гэдгээр мэдэж байгаа. Энэхүү гэрээ маань 2015 оны 5 сарын 18-ны өдөр байгуулагдсан бөгөөд дараах үндсэн 3 асуудлыг зохицуулсан ийм баримт бичиг байгаа.

Нэгдүгээрт, уул уурхайн маргаантай асуудлаар зөвшилцөлд хүрэх, далд уурхайн бүтээн байгуулалтыг албан ёсоор эхлүүлэх нөхцөлийг бүрдүүлэх, санхүүжилтийн бүтэц, зээлийн нөхцөл, хувьцаа эзэмшигчдийн хоорондын харилцааг тодорхой болгох гэсэн байдлаар үндсэн харилцааг зохицуулахаар бий болсон баримт бичиг. Энэхүү бичиг баримт бий болохоос өмнөх цагалбарыг та бүхэн харж байна. Хамгийн анх 2014 оны 5 сарын 8-ны өдөр УИХ-ын 34 дүгээр тогтоолоор эдийн засгийг дэмжих, далд уурхайн бүтээн байгуулалтыг түргэтгэх ийм үүргийг өгсөн байгаа. Мөн 2014 оны 6 сарын 18-ны өдрийн Монгол Улсын Засгийн газрын 30 дугаар тэмдэглэлээр Оюу толгой төслийг эрчимжүүлэх хүрээнд зөвлөх үйлчилгээ авах нь зүйтэй гэж үзэн холбогдох сайд нарт үүрэг даалгавар өгсөн. 2014 оны 8 сарын 28-ны өдрийн Засгийн газрын 274 дүгээр тогтоолоор зөвлөх үйлчилгээний санхүүжилтийг Хөгжлийн банкнаас авч 2015, 2016 оны төсөвт тусгах замаар шийдвэрлэх гэсэн тогтоолыг гаргасан. Үүний дараагаар 2014 оны 11 сарын 5-ны өдөр Алтанхуягийн Засгийн газар огцорсон байгаа. 14 хоногийн дараагаар Чимэдийн Сайханбилиг Ерөнхий сайдаар томилогдсон. Төд удалгүй 2014 оны 12 дугаар сарын 5-ны өдөр Засгийн газар бүрдэж, 2015 он гарснаар Ерөнхий сайдын 27 дугаар захирамжаар далд уурхайн бүтээн байгуулалт санхүүжилтийн төлөө хэлэлцээ хийх ажлын хэсгийг байгуулсан. Энэхүү ажлын хэсэгт Засгийн газраас ямар нэгэн гишүүн ороогүй бөгөөд төрийн өмчит Эрдэнэс Монгол болон Эрдэнэс Оюу толгой ХХК-аас бүрдсэн ажлын хэсгийг байгуулсан байдаг. 2015 оны 2 дугаар сарын 18-ны өдрийн УИХ-ын 41 дүгээр тогтоолоор мөн эдийн засгийг эрчимжүүлэх үүнд далд уурхайг хөдөлгөх үүрэг даалгаврыг Засгийн газарт өгөгдсөн байдаг. 2015 оны 4 дүгээр сарын 13-ны өдрийн Монгол Улсын Засгийн газрын 20 дугаар тэмдэглэлээр өмнөх шинжээчийн дурдсан 3 сайдын хамтарсан шалгалтын ажлын хэсгийг татан буулгаж, үйл ажиллагааг удирдамжийн дагуу хангалттай явсан гэж дүгнэсэн байдаг. Тус өдрийн Ерөнхий сайдын 94 дүгээр захирамжаар далд уурхайн бүтээн байгуулалт санхүүжилтийн төлөвлөгөө хийх удирдамжийг баталсан. 2 өдрийн дараагаар Монгол Улсын Засгийн газрын 21 дүгээр тэмдэглэлээр далд уурхайн бүтээн байгуулалт санхүүжилтийн төлөвлөгөөг эцэслэн тохирох ажлын хэсгийг томилсон байдаг.

Дараагийн өдөр буюу 2015 оны 4 дүгээр сарын 16-ны өдөр Ерөнхий сайдын 99 дүгээр захирамжаар Далд уурхайн бүтээн байгуулалтын санхүүжилтийн төлөвлөгөөнд гарын үсэг зурах эрхийг мөн эрх бүхий Эрдэнэс Монгол ХХК-ийн гүйцэтгэх захирал Бямбасайхан, Эрдэнэс Оюу толгойн ХХК-ийн гүйцэтгэх захирал Д.Ганболд нарт олгосон байдаг. Сарын дараагаар 2015 оны 5 дугаар сарын 15-ны өдөр Монгол Улсын Засгийн газрын 27 дугаар тэмдэглэлээр Оюу толгой ХХК-ийн санхүүгийн 2010, 2011, 2012 оны онуудын санхүүгийн тайланг баталгаажуулах, хүлээн авах үүргийг Сангийн сайд Ж.Эрдэнэбат, Татварын ерөнхий газрын дарга Б.Ариунсан нарт олгосон байна. Тухайн өдөр Ерөнхий сайдын 120 дугаар захирамжаар дахин далд уурхайн бүтээн байгуулалт санхүүжилтийн төлөвлөгөөнд гарын үсэг зурах эрхийг Бямбасайхан

Эрдэнэс Монгол ХХк-ийн гүйцэтгэх захирал, мөн Эрдэнэс Оюу толгойн гүйцэтгэх захирал Д.Ганболд нарт олгосон, 3 өдрийн дараагаар 2015 оны 5 дугаар сарын 18-ны өдөр далд уурхайн бүтээн байгуулалт, санхүүжилтийн төлөвлөгөөг байгуулсан бөгөөд тухайн өдөр 2 гэрээ байгуулагдсан байдаг.

2 дахь гэрээ нь далд уурхайн бүтээн байгуулалт, санхүүжилтийн төлөвлөгөөний нэмэлт гэрээ байгуулсан. Хянан шалгах шинжээчийн зүгээс холбогдох баримтуудыг хайсан боловч одоогийн байдлаар энэ нэмэлт төлөвлөгөөг батлах эрх зүйн баримт бичиг олдоогүй байна.

Далд уурхайн бүтээн байгуулалт, санхүүжилтийн төлөвлөгөөгөөр үндсэндээ хэд хэдэн чухал зүйлүүдийг харилцан тохирч баталсан байдаг. Нэгдүгээрт, далд уурхайн бүтээн байгуулалтын нийт санхүүжилтийн хэмжээг 6 тэрбум доллар байх. Мөн хүүгийн хэмжээг л LIBOR дээр нэмэх нь 6,5-аас ихгүй байхаар харилцан тохиролцсон. Мөн татан төвлөрүүлсэн хөрөнгөөр хуримтлагдсан хувь нийлүүлэгчдийн зээл түүнтэй холбоотой хүүг эргэн төлөхөд зарцуулж болно гэсэн зүйлийг тохиролцсон байгаа. Мөн тус төлөвлөгөөний 4.2 дугаар заалтын дагуу ТЭЗҮ-ийг заавал мөрдөхгүй байх, эрх зүйн хувьд зохицуулалтыг оруулж өгсөн. Ингэснээрээ 2010 оны ТЭЗҮ-д заасан өгөөж 53 байх гэдгийг заавал мөрдөхгүй байх эрх зүйн ийм зохицуулалтыг оруулж өгснөөрөө Монгол Улсын эрх ашигт хохиролтой гэж шинжээчийн зүгээс үзсэн байгаа. Мөн 902,8 сая төгрөгийн татварын хөнгөлөлт, шилжүүлэн тооцох алдагдлын хэмжээг харилцан тохиролцсон. Ерөнхий сайдын 2015 оны 120 дугаар захирамжаар өмнө нь би дурдсан байгаа. 2010-12 онуудын санхүүгийн тайланг хүлээн авахаар тусгагдсан боловч далд уурхайн бүтээн байгуулалт санхүүжилтийн төлөвлөгөөгөөр 2013, 2014 оны санхүүгийн тайланг нэмж хүлээж авахаар зохицуулсан. Мөн уул уурхайн тусгай зөвшөөрлийг барьцаалах эрх зүйн зохицуулалтыг энэхүү төлөвлөгөөгөөр нээж өгсөн байна.

Өмнө дурдсан 3 сайдын хяналт шалгалтын тайлангаар илэрсэн зөрчилтэй холбогдуулаад ил уурхайн зардлын хэтрэлтийн зөрчлийг тохиролцсонд тооцож энэхүү төлөвлөгөөний 4.3 дугаар заалтад нарийвчлан тусгаж өгсөн. Дээрх бүтээн байгуулалттай холбоотойгоор далд уурхайн зардлын хэтрэлт болон хугацааны хоцрогдолтой холбоотой хөндлөнгийн шинжээчийн дүгнэлтийг танилцуулъя. Үүнтэй холбогдуулаад Оюу толгойн ТУЗ-ийн түвшинд Монголын талаас томилогдсон 2, Рио Тинто талаас томилогдсон 2 Тузийн гишүүний бүрэлдэхүүнтэйгээр нийт 4 хүний бүрэлдэхүүнтэйгээр Хяналт шалгалтын хороог байгуулсан байдаг. Энэхүү хороо хөндлөнгийн шинжээчийг авч, далд уурхайн бүтээн байгуулалтын хугацааны хоцрогдол болон зардлын хэтрэлтийн талаар холбогдох дүгнэлтийг гаргуулсан байдаг.

Энэхүү дүгнэлтээр далд уурхайн бүтээн байгуулалт 5,3 тэрбум амдоллар төсөвлөгдсөн боловч тухайн үед зардлын хэтрэл 6,4 тэрбум болж, 1,4 тэрбумаар хэтэрсэн. Хугацааны хоцрогдол 21-ээс дунджаар 22 сар болж хоцорсон гэсэн ийм дүгнэлтийг гаргасан байгаа.

Шинжээчийн зүгээс холбогдох тайлантай танилцаад энд хөндлөнгийн шинжээч валютын ашгийг оруулсан байдаг. Тэгэхээр шинжээчийн хувьд энэхүү валютын ханшийн зөрөөтэй холбоотой ашгийг оруулах ёсгүй гэж үзээд харахад 2 орчим тэрбум долларын зардлын хэтрэлт байна гэж үзсэн. Энэхүү зардлын хэтрэлтийн энэ дүн нь 2019 оны Оюу толгой хөндлөнгийн аудитаар баталгаажсан санхүүгийн тайлан дээр 1,9 тэрбумын үнэ цэний бууралтыг оруулсантай нийцтэй байгаа юм. Энэ дээр та бүхэн

АНУ-ын Нью-Йоркийн өмнөд тойргийн шүүх дээр гарсан нэхэмжлэлтэй холбоотой баримт материалыг харж байна. 2017-2018 оны хооронд Бентор Ватер болон түүнтэй холбоотой компаниуд Ти Ар Кю хувьцааг худалдаж авсан байгаа. Ингээд хүлээлт бол холбогдох хувьцааны ханш өснө гэж үзсэн боловч 2018 оны сүүлээр эхлээд хувьцааны ханш эрс унасан. Үүнтэй холбогдуулан өмнөх хөндлөнгийн шинжээчийн дүгнэлт гарсантай холбогдуулаад 2021 оны 3 сарын 17-ны өдөр шүүхэд нэхэмжлэл гаргасан байгаа. Энэхүү нэхэмжлэл 4 жилийн хугацаанд хэлэлцэгдсэн. Тэгээд 2025 оны 6 сарын 2-ны өдөр албан ёсоор Рио Тинто болон түүнтэй холбоотой компаниуд гэм буруугаа хүлээн зөвшөөрөөгүй боловч жижиг хувьцаа эзэмшигч нарт 138,7 сая долларын хохирлыг барагдуулах шийдвэрийг гаргасан. Хараахан энэхүү шийдвэр баталгаажгаагүй байгаа. 2025 оны 10 дугаар сарын 16-ны өдөр шүүх дахин хуралдсан боловч жижиг хувьцаа эзэмшигч 138 сая долларыг хэрхэн хуваарилах нь тодорхойгүй байна гэсэн шалтгаанаар хойшлогоод явж байгаа. Та бүхэнд баярлалаа. Шинжээчийн товч дүгнэлт үүгээр өндөрлөлөө.

Шинжээч: Та бүхэнд дараагийн тайланг танилцуулъя. Дэлгэц дээр харуулж байгаа энэ бичвэр бол өнөөдрийн сонсголыг үзэж сонирхож байгаа иргэдэд энгийн ойлгомжтой байх үүднээс тайлбарлая. Сая манай өмнөх хянан шалгагч шинжээч нар далд уурхайн бүтээн байгуулалт, санхүүжилтийн төлөвлөгөө, түүний нэмэлт төлөвлөгөөний тухай асуудал ярилаа. Цаашид дубст дубст нь гэсэн ийм бичвэр гарч ирвэл Дубайд байгуулагдсан төлөвлөгөө юм байна гэж ойлгохыг хүсье. Саяын өмнөх Хянан шалгагч шинжээч нарын ярьж тайлбарласанчлан дурдан буй төлөвлөгөөнүүд хэрхэн байгуулагдсан тухай ярилаа. Уг төлөвлөгөөг цуцалж хүчингүй болгосон тухай та бүхэнд танилцуулъя.

Анх 2019 оны 10 дугаар сарын 2-ны өдөр Нийслэл дэх Захиргааны хэргийн анхан шатын шүүхэд хандаж, Дархан Монгол Ногоон Нэгдэл ТББ-аас Ерөнхий сайдын 2015 онд ажлын хэсэг байгуулсан тухай, удирдамж баталсан тухай, дурдан буй төлөвлөгөөнд гарын үсэг зурах эрх олгосон тухай захирамжуудтай холбогдуулан нэхэмжлэл гаргасан байдаг. Энэ нэхэмжлэлтэй холбогдуулаад 2019 оны 11 сарын 18-ны өдөр Нийслэл дэх Захиргааны хэргийн анхан шатын шүүхээс шийдвэр гарч, Ерөнхий сайдын 2015 оны 279499123 дугаар захирамжуудыг илт хууль бус болохыг хүлээн зөвшөөрч тогтоосон байдаг. Энэ шийдвэртэй холбогдуулаад давж заалдах гомдол гараагүй. Тухайн шийдвэр өнөөдөр хуулийн хүчин төгөлдөр болсон гэсэн үг. Иргэддээ энгийн ойлгомжтойгоор тайлбарлахад шүүхийн шийдвэр 2 хэлбэрээр хүчин төгөлдөр болдог.

Нэгдүгээрт, шүүхийн шийдвэрийг уншиж сонсгомогц хүчин төгөлдөр болно. Гэвч энэ хугацаанд шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагаа түр түдгэлздэг буюу хойшилдог. Учир нь давж заалдах гомдол гаргах эрхийг нь хүндэтгэдэг, хүлээдэг гэсэн үг. Давж заалдах гомдол гаргаж давж заалдах шатын шүүх улмаар гомдол гаргаснаар хяналтын шатын шүүх шийдвэр гаргаж дууссанаар тухайн шийдвэр хуулийн хүчин төгөлдөр болдог буюу биелүүлэхэд бэлэн болдог гэсэн үг. Үүний дараа 2020 оны 9 дүгээр сарын 10-ны өдөр өмнө дурдсан Нийслэл дэх захиргааны хэргийн анхан шатын шүүхээс гаргасан шийдвэрт шинээр илэрсэн нөхцөл байдлын улмаас дахин хянуулах хүсэлтийг иргэн Ганболд, Бямбасайхан нар гаргасан байдаг. Уг хүсэлтийг Захиргааны хэргийн анхан шатны шүүх 2021 оны 8 дугаар сарын 27-ны өдөр хянан хэлэлцээд хүсэлтийг хангахаас татгалзжээ.

Улмаар мөн ондоо буюу шинээр илэрсэн нөхцөл байдлын улмаас хянуулах хүсэлтийг хүлээн авахаас татгалзсаны дараа 2021 оны 12 дугаар сарын 30-ны өдөр УИХ-ын Оюу толгойн ордоос Монгол Улсын хүртэх үр ашгийг нэмэгдүүлэх арга хэмжээний тухай 103 дугаар тогтоол батлагдаж, тус тогтоолын 1 дэх хэсгийн 2 дахь заалтад, далд уурхайн бүтээн байгуулалт, санхүүжилтийн төлөвлөгөө, түүний нэмэлт төлөвлөгөөг хуульд нийцүүлэн цуцалж хүчингүй болгох гэж дурдагдсан байдаг. Улмаар 2022 оны 7 дугаар сарын 5-ны өдөр Монгол Улсын Засгийн газрын хуралдааны 36 дугаар тэмдэглэлийн 2 дахь заалтад, далд уурхайн бүтээн байгуулалт, санхүүжилтийн төлөвлөгөө, түүний нэмэлт төлөвлөгөөг хуульд нийцүүлж цуцалж хүчингүй болгох арга хэмжээ авч ажиллахыг холбогдох компаниудад даалгасан байдаг.

2022 оны 8 дугаар сарын 16-ны өдөр Эрдэнэс Оюу толгой компаниас буюу Оюу толгой төслийн Монголын талын төрийн эзэмшлийн 34 хувийг эзэмшигч компаниас тухайн далд уурхайн бүтээн байгуулалт, санхүүжилтийн төлөвлөгөөг байгуулсан бусад талуудад хандаж, түүнийг хуульд нийцүүлж цуцалж, хүчингүй болгох тухай мэдэгдлээ хүргүүлсэн. Түүний толгой компаниас 2022 оны 8 дугаар сарын 29-ний өдөр мөн утгатай мэдэгдлийг хүргүүлсэн байдаг. Түүнээс хэдхэн хоногийн дараа буюу 10 хоногийн дараах 2022 оны 9 дүгээр сарын 9-ний өдөр Рио Тинто Интернэйшнл Холдинг Лимитс Туркойс Эл Ресурс, Оюу толгой Нидерланд Би Ви, Ти Эйч Ар Оюу толгой, Оюу толгой компаниудаас далд уурхайн бүтээн байгуулалт, санхүүжилтийн төлөвлөгөө, түүний нэмэлт төлөвлөгөөг цуцалж, дуусгавар болох тухай мэдэгдлээ харилцан ирүүлжээ.

Энд та бүхэнд юуг харуулж байна гэхээр, нотлох баримт 1. 2019 оны 11 дүгээр сарын 18-ны өдөр. Нийслэл дэх Захиргааны хэргийн анхан шатын шүүхээс гаргасан шүүхийн шийдвэрийг харуулж байна. Бид Монгол Улсын шүүхийн тухай хууль, Шүүгчийн эрх зүйн байдлын байдалтай холбогдуулаад нотлох баримтаар хянан шийдвэрлэсэн шийдвэртэй нь холбогдуулан шүүгчээс мэдүүлэг тайлбар авах нь Шүүгчийн эрх зүйн байдалд нөлөөлдөг. Хаалттай учраас та бүхэнд нээлттэй open Таб дээр байгаа мэдээллээс харуулж байна. Энэ шүүх цэг мн өргөтгөл дээр тавигдсан ийм шийдвэр байх нь ээ.

Нотлох баримт 2. 2021 оны 12 дугаар сарын 30-ны өдрийн Монгол Улсын Их Хурлын 103 дугаар тогтоолыг харуулж байна. Энэ тогтоолын 1 дэх хэсгийн 2 дахь заалтад, та бүхэн дэлгэцэд анхаарлаа хандуулбал, цэнхэр дэвсгэр дээр улаан өнгөөр тодруулсан шар бичвэрт анхаарлаа хандуулах хэрэгтэй. Мэргэжлийн нэр, томьёогоор цуцалж, хүчингүй болгох гэсэн 2 өөр эрх зүйн үр дагавартай үүргийг шаардсан байгаа.

Нотлох баримт 3. Монгол Улсын Засгийн газрын хуралдааны тэмдэглэл. 2022 оны 7 дугаар сарын 5-ны өдөр УИХ-ын тогтоолд заагдсан үүргийн дагуу цуцалж, хүчингүй болгох үүрэг өгөгдсөн.

Нотлох баримт 4. Өмнө дурдсанчлан Эрдэнэс Оюу толгой компани түүний толгой компаниудаас далд уурхайн бүтээн байгуулалт, санхүүжилтийн төлөвлөгөөг байгуулсан бусад талуудад хүргүүлж, цуцалж, хүчингүй болгох тухай мэдэгдлийг харуулж байна. Эдгээр мэдэгдлүүдэд мөн УИХ-ын тогтоол, Засгийн газрын тэмдэглэлээр өгөгдсөн үүргийн дагуу цуцалж, хүчингүй болгох тухай мэдэгдэл хүргүүлсэн байдаг. Дашрамд дурдахад Оюу толгой төслийн хувьцаа эзэмшигч талууд хоорондоо эрх зүйн үр дагавартай асуудлыг харилцан шийдвэрлэх, хэлэлцэх, гэрээ,

эрх зүйн баримт бичиг байгуулах, нэмэлт, өөрчлөлт оруулах, хүчингүй болгох, цуцлах, дуусгавар болох тохиолдлуудад албан бичгээр мэдэгдэх техникийн шаардлага тавигддаг.

Энд нотлох баримт 5. 2022 оны 9 дүгээр сарын 9-ний өдөр Гадаадын хөрөнгө оруулагч талаас буюу Оюу толгой компани, Рио Тинто компани бусад талуудаас ирүүлсэн цуцалж, дуусгавар болох тухай мэдэгдлийг та бүхэнд харуулж байна. Ингээд Монгол Улсын Их Хурлын тогтоол, Монгол Улсын Засгийн гарын хуралдаанаар өгөгдсөн үүрэг, талуудын хооронд харилцан солилцсон мэдэгдлүүдтэй холбогдуулаад далд уурхайн бүтээн байгуулалт, санхүүжилтийн төлөвлөгөө, түүний нэмэлт төлөвлөгөөг цуцалж, хүчингүй болгох, харилцан мэдэгдэл солилцож, хүлээн зөвшөөрөгдсөн гэж ойлгогдоно. Гэвч энэ асуудлаар Оюу толгой компанийн ТУЗ-ийн тогтоолууд гарч ирсэн байна. Уг тогтоолуудыг байгууллагын нууцад авсан учраас та бүхэнд үзүүлэх боломжгүй байна. Учир нь гэвэл, эдгээр тогтоолуудаар Дубайн төлөвлөгөөнд тусгагдсан баталгааны шимтгэл, Рио Тинто үйлчилгээний төлбөр, менежментийн үйлчилгээний төлбөрүүдийг шийдвэрлэжээ.

Нотлох баримтаар тайлбарлая. Нотлох баримт 7. 2015 оны 5 дугаар сарын 18-ны өдөр байгуулагдсан далд уурхайн бүтээн байгуулалт, санхүүжилтийн төлөвлөгөөг түүний холбогдох заалтыг та бүхэнд харуулж байна. Энд дурдсанаар баталгааны шимтгэл гэдгийг Оюу толгой компаниас нэхэмжлэх төслийн санхүүжилтийн баталгааны шимтгэл нь далд уурхайн төслийн санхүүжилтийн үндсэн дүн, хүү, шимтгэл, төлбөрийн тухайн үеийн үлдэгдлийн 1,9 хувиас хэтрэхгүй байсныг Туркой Сили болон Рио Тинто зөвшөөрч байна. Анхаарал татаж байгаа хэд хэдэн сэдвүүд бий.

Нэгдүгээрт, далд уурхайн бүтээн байгуулалт санхүүжилтийн төлөвлөгөөг цуцалж, дуусгавар болгох саналаа Оюу толгой, Рио Тинто бусад оролцогч нар ирүүлсэн авч үүнийг төлбөр гаргах зориулалтаар ТУЗ дээр яагаад шийдвэрлээд байгаа вэ гэдэгт бид хариулт олж чадаагүй.

Хоёрдугаарт, төлөвлөгөөнд заагдсанаар 1,9 хувиас хэтрэхгүй гэсэн. Одоо энэ дүн 1,9 эсхүл 1,1 05 ямар дүнтэй байгаа нь мөн тогтоол нууц учраас мэдэгдэхгүй байна. Энэ төлбөрийг анх хөрөнгө оруулагч талууд 2008, 2009 оныг дамнан хийсэн өнөөдрийн хөрөнгө оруулалтын гэрээ, хувь нийлүүлэгчдийн гэрээний хэлэлцээрт дурдагдаж хөндөгдөөгүй, анх тохиролцоогүй шимтгэлийн төрөл болно.

Нотлох баримт 8. 2015 оны 5 дугаар сарын 18-ны өдөр байгуулагдсан далд уурхайн бүтээн байгуулалт, санхүүжилтийн нэмэлт төлөвлөгөөг та бүхэнд харуулж байна. Хэдийгээр 2009 онд байгуулагдсан Хувь нийлүүлэгчдийн гэрээ түүнд 2011 онд оруулсан нэмэлт өөрчлөлтөөр Оюу толгой төслийн үйл ажиллагаанд менежментийн үйлчилгээ байхыг хүлээн зөвшөөрсөн боловч уг үйлчилгээ нь тусдаа 2 үйлчилгээ байна. Эсхүл хэд хэдэн төрөлжсөн үйлчилгээ бүлэг, үйлчилгээ байна гэдэг талаар талууд хэлэлцэж тохиролцсон баримт, хэлэлцээрийн баримт бид нарт олдоогүй. Гэвч далд уурхайн бүтээн байгуулалт, санхүүжилтийн нэмэлт төлөвлөгөөний 2. Оюу толгойн стратегийн болон үйл ажиллагааны менежмент гэдэг энэ хэсгээр менежментийн үйлчилгээг үндсэн 2 төрөлтэй байхаар зохицуулсан байна. Өөрөөр хэлбэл Оюу толгой төслийн менежментийг Эс Өү Дабл Ю буюу Стэйтмент Оф Ворк ажлын даалгаврын дагуу гүйцэтгэх Рио Тинтогийн үйлчилгээ түүнд ноогдох төлбөр мөн Рио Тинтогийн хамааралтай талын гүйцэтгэж байгаа менежментийн үйлчилгээ гэж

тусгайлан 2 салгасан байна.

Нэмэлт төлөвлөгөөнд заасны дагуу та бүхэнд дэлгэцээр харуулж байгаачлан энэ төлөвлөгөөний хавсралтаар менежментийн үйлчилгээний гэрээний загварыг баталсан байдаг. Сонирхолтой асуулт нь 2010-2015 онд менежментийн үйлчилгээний гэрээ байсан уу, түүнд төлбөр тооцогдсон уу, төлөгдсөн үү, шилжүүлсэн үү. Гэрээгүйгээр гүйцэтгэсэн ажлын тайлан бий юу гэдэг асуулт шинжээчдийн гүйцэтгэж байгаа ажлын хүрээнд нууцлалтай учраас ил болгох боломжгүй байна.

Дүгнэж хэлбэл, УИХ-ын 2021 оны 103 дугаар тогтоолын 1.2-т заасан далд уурхайн бүтээн байгуулалт, санхүүжилтийн төлөвлөгөө, түүний нэмэлт төлөвлөгөөг хуульд нийцүүлж цуцалж, хүчингүй болгох мөн гаднын хөрөнгө оруулагч талаас энэ талаар ирүүлсэн цуцалж, дуусгавар болгох гэсэн ойлголтууд нь хууль зүйн тус тусдаа хууль зүйн үр дагавартай бөгөөд хууль зүйн үйлчлэл болон үр дагаврын талаар анхнаасаа харилцан адилгүй зөрүүтэй ойлголт байр суурьтай байсан учраас эцэслэн, далд уурхайн бүтээн байгуулалт, санхүүжилтийн төлөвлөгөөг цуцалсан гэдэг дүгнэлтэд шинжээч нар хүрч чадсангүй. Танилцуулж дууслаа.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: Шинжээчдэд баярлалаа. Өнөөдрийн Хянан шалгах түр хорооны сонсгол Монгол Улсын Үндсэн хуулийн 28.2-т заасан бүрэн эрхийн хүрээнд явагдаж байгаа. Мөн 3 өдрийн сонсгол, 14 телевиз, сайтаар шууд Монголын ард түмэнд хүрч байгаа гэдгийг дашрамд дурдмаар байна. Хамтран ажиллаж байгаа, энэ бүхнийг олон нийтэд хүргэж байгаа телевиз, радио болон сайтуудад талархсанаа илэрхийлье. Гэрчүүдийг суудалд суухыг урья. Монгол Улсын ерөнхий сайд асан С.Баяр, УИХ-ын гишүүн асан Д.Тэрбишдагва, УИХ-ын гишүүн асан Бат-Эрдэнэ, УИХ-ын гишүүн асан Болорчулуун, Аж үйлдвэр, Эрдэс баялгийн сайд асан Ц.Туваан, Сангийн сайд асан С.Баярцогт, УИХ-ын гишүүн Ц.Даваасүрэн, УИХ-ын гишүүн Ганбаатар, УИХ-ын гишүүн Ц.Сайнзориг нар суусан байна. Сангийн сайд асан Ч.Улаан, Эдийн засгийн хөгжлийн сайд асан Ч.Хүрэлбаатар, УИХ-ын гишүүн асан Баттөмөр, Оюу толгой ХХК-ийн гүйцэтгэх захирал асан Д.Ганболд 15, 16, 17 номерын микрофонууд нээлттэй байгаа шүү. Уул уурхайн сайд асан Ёндон, Эрдэнэс Монгол компанийн гүйцэтгэх захирал С.Наранцогт, ЗГХЭГ-ын дэд дарга асан Солонго. Баярлалаа.

Монгол Улсын Их Хурлын Хяналт шалгалтын тухай хуулийн 48 дугаар зүйлийн 48.3 дахь хэсэгт нотлох баримтыг шинжлэн судлах зорилгоор гэрч, шинжээч, хянан шалгагч болон бусад оролцогчоос сонсгол даргалагч болон Түр хорооны гишүүд асуулт асууж болно гэж заасны дагуу асуулт асуух Түр хорооны гишүүд нэрсээ өгнө үү. С.Зулпхар гишүүнээр тасалъя. Б.Жаргалан гишүүний микрофоныг өгье.

Хянан шалгах түр хорооны гишүүн Б.Жаргалан: Оюу толгой төслөөс Монгол Монголчуудад ноогдох өгөөж Рио Тинто компанийн анх сурталчлаад байсан шиг 71 хувь байдаггүй юм аа гэхэд, ядаж 50-иас дээш хувь байх ёстой гэдэг дээр УИХ ч тэр, нийт иргэд ч тэр нэгдсэн ойлголттой байсан. Үүний төлөө хичээж ажилласан гэдэг энэ бол сонсголын үр дүнд ойлгомжтой болж ирж байна. Тэгээд төслийн өгөөж яагаад ингэтлээ буурсан бэ гэдэг бол энэ сонсголын хугацаанд явагдсан зардлын өсөлттэй холбоотой гэдэг нь тодорхой болж байна. Анхнаасаа ТЭЗҮ ойлгомжгүй явж ирсэн учраас анх 4 орчим тэрбум амдоллороор бий болно гэсэн бүтээн байгуулалт маань 20 гаруй тэрбум амдоллорын өртөгтэй болж ирсэн. Энэ хугацаанд хөрөнгө оруулагч тал

өндөр хүүтэй хувь нийлүүлэгчийн зээл нэрээр охин компанидаа хөрөнгө оруулсан. Тийм учраас өнөөдөр бид нар ийм байдалд орчихоод энэ хүүгийн асуудал яригдаад сууж байгаа. Тэгээд энэ зардлын хэтрэлт ер нь юутай холбоотой байсан бэ гэдэг дээр анх гэрээ байгуулсан Баяр сайдаас асуумаар байна. Энэ зардлын хэтрэлтийг та юу гэж харж байгаа вэ?

Хоёрдугаарт, энэ зардлыг хянах ёстой байсан бүрэлдэхүүн хэсэг маань Оюу толгой ХХК-ийн ТУЗ-д ажиллаж байсан Монголын талын 3 гишүүн. Тэгээд энэ ТУЗ-ийн эрх, үүрэг, эрх мэдлийг болохлоор анх гэрээ байгуулахдаа Компанийн тухай хуулиасаа давсан байдлын зохицуулалт хийсэн учраас манай талын ТУЗ-ийн 3 гишүүн ерөөсөө компанийн үйл ажиллагаанд хяналт тавих ийм эрх, үүрэггүйгээр явсаар ирсэн гэсэн зүйлүүд ч гэсэндээ энэ сонсголын хүрээнд яригдаж байна. Тэгэхээр анх энэ засаглалын асуудалтай холбоотойгоор энэ гэрээнд ямар зүйл, заалтууд орсон тал дээр Баяр сайд, Баярцогт сайд 2 ямар бодолтой байдаг вэ? Энэ засаглал ер нь болж байгаа юм уу гэдэг асуулт байна.

Өнгөрсөн хугацаанд УИХ-аас маш олон шийдвэрүүд гарсан. 92 дугаар тогтоол, 103 дугаар тогтоол. Харамсалтай нь тогтоолуудын хэрэгжилт маш муу байна. Энэ тал дээр тухайн үед хариуцаж ажиллаж байсан Тэрбишдагва гишүүн, Баттөмөр гишүүн нарын байр суурийг сонсмоор байна. Яагаад энэ тогтоолуудын хэрэгжилт ерөөсөө явахгүй байгаад байсан юм бэ? 2018 онд зээлийн хүүгийн хэлэлцээрийг хийх боломж байсан. Энэ үед хэлэлцээрийг Сангийн яамны ТНБД Наранцогт дарга тухайн үед ажлын хэсгийг ахалж ажиллаж байсан. Та сая 2024 онд Эрдэнэс Монголын захирлын хувиар энэ хэлэлцээрийг ахалж ажиллаж эхэлсэн. Тэгээд үүнтэй ер нь холбоотой ямар асуудлууд гарсан бэ? Өнгөрсөн хугацаанд. Энэ тал дээр Наранцогт сайд гишүүн мэдээлэл өгнө үү. Мөн Риогоос асууя. Энэ хууль эрх зүйн орчныг ер нь хэрхэн яаж дүгнэдэг вэ? Та нар яг энэ сонсгол дээр яригдаж байгаа бүх асуудал дээр танай байгууллагын байр суурь ямар байдаг вэ?

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: Б.Жаргалан гишүүний асуултад хариулъя. Эхний асуулт С.Баяр Ерөнхий сайдаас асуусан. 9 номерын микрофон.

Гэрч С.Баяр: Б.Жаргалан гишүүний асуултад хариулъя. Манай Засгийн газраас боловсруулсан Хөрөнгө оруулалтын гэрээ, Хувь нийлүүлэгчдийн гэрээ, ТЭЗҮ гурав гэдэг чинь ингээд нийлээд нэг цогц баримт бичиг юм л даа. Нэгийг нь нөгөөгөөс нь салгах аргагүй. ТЭЗҮ нь 2010 оны хавар гарч би андуураагүй 3 сарын 25-нд гэдэг байх аа. Эрдэс баялгийн мэргэжлийн зөвлөлөөр орж батлагдаад, түүний дараа Засгийн газраар орж, тэгээд энэ хөрөнгө оруулалтын гэрээ 2010 оны 3 сарын 31-нээс хүчин төгөлдөр болсон. Эхнээсээ л ийм нөхцөлтэй байсан. Тэгээд энэ 3 баримт бичиг нийлээд нэг тийм анхны бидний санаж байсан санхүүгийн модель схем юм л даа. Тэр юуны дагуу би үдээс өмнөх хуралдаан дээр

Монгол Улсын өгөөж 53 хувь дор хаяж байх нь ээ гэж хэлж байсан. Тэгээд бидний анхны суулгасан бодлого юу юм бэ гэхээр анхны хөрөнгө оруулалтын хэмжээ тэнд 4.5, 4.7-доо. Сүүлд нь 5.1 дээрээ бид нар барьж авсан байх гэж бодож байна. 5.1 тэрбум ам. доллар. Энэ мөнгөөрөө ерөнхийдөө ингээд анхны хөрөнгө оруулалтаа хийгээд, ил уурхайг ашиглаад. Ил уурхайг ашиглаж тэндээс гаргасан баяжмалаа гарч борлуулаад тэр борлуулснаас олсон орлогоороо далд уурхайгаа санхүүжүүлнэ гэдэг

ийм л схемийг бид ухаандаа санаж, баталж, анхны хөрөнгө оруулалт гэдгээ ч тэр хэмжээнд ойлгож, тэр хөрөнгө оруулалт далд уурхайн санхүүжилтийг ингэж л бид ойлгож байсан. Тэгээд цаашаагаа ингээд явсан. Тэр үед би Ерөнхий сайдын ажил албыг хашихаа больсон байсан. Урт удаан хугацааны эмчилгээнд явсан байсан. Тэгээд эндээс авхуулаад зардлын хэтрэлт гарч эхэлсэн. Тэгээд 2013 оноос энэ чинь бүтээгдэхүүнээ олборлоод гадагшаа гаргаж эхэлсэн. Энэ хугацаанд ерөөсөө энэ Оюу толгойн төсөл хэрэгжсэн хугацаа чинь хэд хэдэн мөчлөгтэй байгаад байгаа юм. Анх хөрөнгө оруулалтын гэрээ, хувь нийлүүлэгчдийн гэрээнд гарын үсэг зурсан 2009 оны 10 сарын 6-наас 2012 он хүртэл нэг мөчлөг явж байгаа юм.

Бүтээн байгуулалтын нэлээн идэвхтэй ажиллагаа явж байсан. Тэгээд зардлын хэтрэлт болоод 2 тал ойлголцохоо болиод 2012 оноос 2015 он хүртэл ерөнхийдөө энэ далд уурхайн бүтээн байгуулалт таг зогссон байсан. Тэгээд ингээд өнөөдрийн ярьж байгаа энэ Дубайн төлөвлөгөө гэдэг юм мэдээж хэрэг та нар сайн ярих байх. Энэ нөгөө бидний анхны гаргаж байсан, санаж байсан санхүүгийн модель эвдэгдсэн. Тэгээд үүнээс болоод нэлээн хор уршиг гарсан. Гэхдээ би нэг зүйлийг зориуд хэлмээр байна. Далд уурхайн бүтээн байгуулалтыг зогсоохгүй байх үүднээс Сайханбилэгийн Засгийн газар ийм арга хэмжээ авчээ гэж би үзэж байгаа. Сайн тал нь далд уурхайн бүтээн байгуулалт хөдөлсөн. Муу тал нь юу юм бэ гэхээр татвартай холбоотой, зардал хэтрэлттэй олон асуудлыг 2 тал ярихын оронд ерөнхийдөө тэгсхийгээд ингээд цаашдынхаа ирээдүйн амжилтыг бодоод толгойг нь илээд ингээд явуулчихсан байдаг юм байна гэж би ойлгож байгаа. Би тэр үед ажил төрөл эрхлээгүй байсан хүн учраас Дубайн гэрээний талаар нарийн ширийн юм яримгүй байна. Сайн, муу талтай л ийм зүйл болсон гэж би бодож байгаа юм.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал
Дараагийн хариулт С.Баярцогт сайд, 10 номерын микрофон

Гэрч С.Баярцогт: 2009 оны гол эдийн засгийн үр өгөөжийн тохироо бол 2010 оны ТЭЗҮ хөрөнгө оруулалтын гэрээн дээр суурилагдаж хийгээд 53 47 гээд 2 талдаа тохирчихсон байсан. Энэ үйл ажиллагаагаа явуулахдаа хөрөнгө оруулагч бүх зардлаа гаргаад, ил уурхайгаа ажиллуулаад, ил уурхайгаар олсон орлогоороо далд уурхайгаа санхүүжүүлнэ гэсэн ийм зүйл болсон. Тэгээд энэ бол яг хөрөнгө оруулалтын гэрээний 9.5 дээр байгаа заалтаар бүрэн зохицуулагдаж байгаа. Гэхдээ энэ тодорхой хэмжээний том төсөл учраас эрсдэлүүд бий болно. Янз бүрийн нөхцөл байдал үүснэ ээ. Тэгээд бүр тодорхой зааж өгсөн байгаа юм. 5 жил тутам ТЭЗҮ-гээ шинэчил. Дээрээс нь их хэмжээний өөрчлөлт орох юм бол 5 жилээ хүлээлгүй ТЭЗҮ-гээ өөрчлөөд энэ нөхцөл байдлаа ярилцах ёстой. ТЭЗҮ өөрчлөгдөх болгонд зардал яав, ямар ямар өөрчлөлтүүд оров. Нөгөө 53 47-гийн харилцаа юу болов гэдэг ийм зүйлүүд рүү орж эхэлнэ. Тэгээд энэ үйл явц маань ингээд дараа, дараагийн Засгийн газрууд ажиллаж эхлэх үед хүндрэлүүд бий болсон. Тэгээд хамгийн анхны тэр нөгөө бүтээн байгуулалтын ажил эхлэхэд Алтанхуяг ерөнхий сайдын Засгийн газар үйл ажиллагаагаа явуулж байсан. Тэн дээр 2 тэрбумын зардлын хэтрэлтийн тухай, татварын маргааны асуудал гэх мэтчилэн ингээд олон зүйлүүд гарч ирсэн. Тэгээд тэрийг Тэрбишдагва гишүүн нар хариулчих байх. Тэгээд энэ үйл явц явсаар байгаад шийдэлд хүрээгүй байж байхад Сайханбилэг Ерөнхий сайдын Засгийн газар гарсан.

Тэгээд энэ хооронд гүний уурхайг эхлүүлэх тийм янз бүрийн санал санаачилга хөрөнгө оруулагчдын зүгээс гарч байсан. Эхлээд харилцан ойлголцлын санамж бичиг,

төлөвлөгөө гээд янз бүрийн нэртэй бичиг баримтууд. Тэгээд би түрүүн Алтанхуяг Ерөнхий сайдын асуултад хариулсан шүү дээ. Надаас асуусан юм. Үүнийг зурж болох юм уу, энэ ямар үр дагавартай юм бэ? Наадхаа ерөөсөө зурж болохгүй шүү, наадах чинь хувь нийлүүлэгчдийн гэрээн дээр шууд нэмэлт хийж байгаа ийм хүчин зүйл ээ. Энд маш их эдийн засгийн үр дагавар байгаа учраас та зурж болохгүй шүү гэдэг ийм зүйлийг хэлсэн. Үүнийг харин Алтанхуяг Ерөнхий сайд хүлээж аваад, энэ асуудлыг зураагүй. 2015 онд энэ далд уурхайн бүтээн байгуулалт гэдэг ийм гэрээг хийсэн. Би энэ гэрээг хийж болохгүй ээ. Яагаад гэвэл, мөнгөн урсгал нь ингээд зайлшгүй шаардлагатай биш байхад ийм их хэмжээний зээл аваад, дээрээс нь зардал хэтрээд энэ дээр манай талын авах үр өгөөж буюу ноогдол ашиг авах, ААНОАТ авах хугацаа хойшилж байна. Үүнийг болохгүй ээ гээд. Бид нар түрүүн хэлсэн Тэмүүлэн гишүүн, Батжаргал, Мөнхзул, Алтанзул, Ганбат, Боргил, тэгээд энэ манай багийнхан нийлээд альтернатив төсөл гаргаж өгсөн юм. Тэгээд тэрийг ч гэсэн аваагүй. Тэгээд энэ бүгд ингээд хийгдсэн. Бид нар хоорондоо ярьдаг байсан. Хэрвээ Улаанбаатарт зурагдах байсан бид нар зуруулахгүй байсан. Тэгээд асуудлын гол нь ийм байгаа юм. Хоёр гэрээ хийгдсэн. Гэрээ, нэмэлт гэрээ гээд. Нэмэлт гэрээ нь гуравхан заалттай. Тэгээд нэмэлт гэрээгээ давуулаад Оюу толгой, Рио Тинтогийн менежментийн компани 2 маш том менежментийн гэрээ гэж байгуулсан байхгүй юу. Энэ дээр л нөгөө нэг хамаг чөтгөр нь детальдаа байдаг гэж яриад байдаг тэр юм чинь тэнцээ суучихсан юм. Тэгээд энэ өөрөө зардлын хэтрэлттэй холбоотой юм. Ер нь бол Гадаадын том хөрөнгө оруулагчидтай засаглалын асуудал дээр Бидэнд өмнө нь гуравхан л жишээ байдаг байсан юм. Эрдэнэт, Монросцветмет, Төмөр зам. Тэгээд энд дандаа нөгөө хувь нь тэнцүү байсан. Бид нар ярьж байгаад нэг хувиа нэмж авч байсан. Тэр үеэс л Монголын бодлого явж эхэлдэг. Өмнөх жишээгээ хэлж байгаа шүү би. Гэтэл бид нарын авсан хувиас болоод бид нар 3:6-гийн харьцаатай ийм харьцаа руу орчихсон. Тэгээд хэдийгээр бид нар Компанийн хуулиар зохицуулж байгаа ч гэсэн шийдвэр дандаа давамгайл байдалтай нөгөө талдаа гарч байгаа. Энэ дотор бид нар хувьцаа аваагүй нөхцөлд, бетоны эрхтэй хувьцааны тухай яригдаж байсан. Тэгэхдээ хувь нийлүүлэгчийн гэрээнд энэ сууж чадаагүй. Гэхдээ би юу гэж найдаад байдаг вэ гэхээр, өөрийнхөө туршлага дээр хэлж байгаа зүйл бол нөхцөл байдлаа зөв ойлгуулах юм бол хэлэлцээ хийж болоод байсан. 2011 оны тэр хэлэлцээ тэр 3, 4 сайн зүйл авчирсан шүү дээ. Манай эдийн засгийн үнэлгээг эрс сайжруулсан. Хүүгээ буулгасан. Хувьцааг манайхыг ерөөсөө мөнгө хийгээгүй байсан ч манай 34-ийг буулгаж болохгүй гэдгийг баталгаажуулсан. Рио Тинто гаднын хөрөнгө оруулалтад 66 хувийг зарж болохгүй гэдгийг тусгай гэрээгээр баталгаажуулсан. 7 жил тутам хүүгээ ярьа гэдгээ баталгаажуулсан гээд. Тэгээд дээрээс нь менежментийн төлбөр, тэгээд нөгөө 53 47-гоо тусад нь гэрээ болгож зурж баталгаажуулъя гээд олон зүйлийг ингээд ярьж болж байсан юм. би тэгээд байнга хэлээд байгаа юм. Энэ Риогийн менежментийн баг байнга солигдоно. Манай Засгийн газрууд ч солигдоно. Тэгэхдээ л нөгөө залгамж чанараа хадгалж яваад байх юм бол үр дүн гараад байх байсан юм.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: С.Баярцогт сайд та чинь тэр үед ЗГХЭГ-ын дарга нь байсан биз дээ. Сайханбилэгийн үед та гал тогоог нь барьж байсан хүн байх юм. Уг нь бол. Танай Засгийн газар уг нь хийсэн шүү дээ. Тэгсэн чинь тэн дотор манай баг гэж яриад байх юм. Эсвэл Сайханбилэгийн Засгийн газрын үед 2 баг байсан юм уу. Хоорондоо таардаггүй. Та тэгээд нууц тэмдэглэл элдэв янзын юм байдаг л гээд байх юм. Тэгээд яг үнэнийг хэлэхэд би асуусан шүү дээ. Үнэхээр тийм эсэргүүцэж байсан бол та ажлаа өгчихгүй

яасан юм. Тэгсэн бол бид нар өнөөдөр итгэмээр байгаа юм. Тэгээд ингээд 10 жилийн дараа тэр Засгийн газрын өөрөө Хэрэг эрхлэхийн дарга гал тогоог нь барьсан байж байж би ийм бодолтой байсан юм гэж яриад байх юм. Танай Засгийн газар хийсэн шүү. Тэрбишдагва гишүүнээс асуусан байгаа. 4 номерын микрофон.

Гэрч Д.Тэрбишдагва: 92 дугаар тогтоолын талаар асуусан. 92 дугаар тогтоол бол 2018 онд байгуулагдсан ажлын хэсгийн дагуу байгуулагдсан тогтоол л доо. Тэгээд 2018 оны 3 сарын 23-ны өдөр Их Хурлын даргын захирамжаар Дамба-Очир гишүүн ахалж байсан. Янз янзын шалтгаанаас болоод удаан хугацаагаар гадаад томилолттой гэсэн шалтгаанаар ажлаа өгөөд, би бол ажлын хэсгийн дэд ах ахлагчаар байсан. Тэгээд намайг 2018 оны 5 сарын 8-ны өдөр томилоод, нийтдээ 12 гишүүнтэй ингэж ажилласан. Бид зогсоо зайгүй ажилласан. Энэ дээр дахин, дахин хэлж байхад би гэхээсээ илүү тэнд ажиллаж байсан маш том баг ажиллаж байсан. 5 ТНБД-аар ахлуулсан ажлын хэсэг, дэд ажлын хэсэг, дээрээс нь дэд ажлын хэсгийг ахалсан 12 гишүүнээ хуваарилж өгөөд давхар ажлын хэсгийн ахлагчаар ингэж ажиллуулсан. Тийм учраас тэр мэргэжлийн хүмүүсийн гаргаж ирсэн энэ дүгнэлтийг би ойлгохдоо Тэрбишдагва биш энэ хүмүүсийн гаргаж ирсэн дүгнэлт маш сайн ажилласан. Миний үед тэр үед шахаж шаардаж ажиллуулж байсан. Нийтдээ 90-ээд хүн оролцсон. Дээрээс нь төрийн бус байгууллагууд нэлээн их оролцож байсан. Ийм Ажлын хэсэг байж, тэр төрийн бус байгууллагуудын санал, дүгнэлтийг нь бүгдээрэнг нь хүлээж авч судалж үзэж, энэ протокол энэ ажлынхаа тайланд оролцуулсан гэдгийг нэгдүгээрт хэлмээр байна. Энэ үеэр энэ ингээд ажил яваад 2019 оны зун ажилласан. Тэгээд би энэ залуучууд ажлын хэсэг байгуулж байгаа залуучууд ялангуяа Батнайрамдал даргыг манай энэ Жаргалан энэ тэр зогсоо зайгүй сууж байна шүү дээ. Ер нь ажлын хэсэг байгуулахаар нь ажлын хэсгийг шаварт унасан шарын эзэн гэж эхний 2 хүн л ихэвчлэн хийдэг л дээ. Тэгээд бусдууд нь орж гараад байдаг. Тэгээд 2018 оны зун бид ерөөсөө амраагүй. Тэрэн дээр ганцхан ирж тусалж ажиллаж байсан хүн Бат-Эрдэнэ аварга. Аварга гээд хэлчихлээ. Яагаад гэвэл их олон Бат-Эрдэнэ байдаг учраас аль Бат-Эрдэнэ нь ингээд ялгаад байж магадгүй. Аварга аа, уучлаарай. Тэгэхээр тусалж их олон удаа орж ирж санал онолоо хэлж байж ингэж ажиллаж байсан. Тэгээд 2019 оны 3 сарын 22-ны өдөр би ҮАБЗ-ийн гишүүдэд бүгдээрэнд нь тайлангаа өгөөд, тэгээд ҮАБЗ-ийн дарга Монгол Улсын Ерөнхийлөгч Халтмаагийн Баттулгад ҮАБЗ-өөр энэ асуудлыг хэлэлцэж өгөөч ээ. Энэ их ноцтой, маш их баримт цуглуулсан, маш их тооцоо судалгаа гаргасан. Энэ Онтра Гоулд гээд энэ залуучуудын ярьж байгаа юм бүгд тэнд туссан байгаа. Тэгээд ямар нэгэн байдлаар яагаад ч юм ҮАБЗ-өөр ороогүй. Тэгээд 2019 оны сүүлээр чинь Их Хурлын дарга солигдсон. Их Хурлын дарга Занданшатар байсан. Тэгээд ажлаа тайлангаа гардуулж өгсөн. Тэгээд ажлын хэсгийнхнээрээ ингээд гарын үсэг зурахаар хэсэг зарим хүмүүс эсэргүүцсэн. Энэ та нарын хийсэн ажил ерөөсөө бүтэхгүй, муу ажил болсон. Дахиж ажлын хэсэг байгуулна энэ тэр гээд. Тэгээд УИХ-ын дарга Занданшатар даргад ийм юм яриад байх юм. Тэгвэл тэгээд надаас илүү хийж чаддаг хүмүүсээ тавьчих гэсэн. Тэгээд Занданшатар тэр үед -үгүй ээ энийг чинь би судалж үзсэн. Би ЗГХЭГ-ын дарга байж байхад, энэ дээр тантай хамтарч ажиллаж байсан, ОУБ-тай хамтарч ажилласан та яагаад ч энэ ажлын хэсгээс буцаж болохгүй шүү гэсэн. Тэгээд одоо ямар арга ширэг байна гэсэн. Тэгээд сонгууль дөхсөн болоод ч тэр юм уу, тэгээд нэг ажлын хэсэг байгуулаад, тогтоол боловсруулах ажлын хэсэг гэж боловсруулсан.

Тэгэхээр Бат-Эрдэнэ аварга биднүүс зунжингаа ажилласан учраас бид 2-ыг уг нь оруулаад ажиллалчихмаар байх юм. Ингээд янз янзын юм болоод, сонгууль болоод

аягүй бол энэ чинь батлагдахгүй болчихож магадгүй. Хоёулаа ер нь ажлын хэсэгт нь орохоо боливол яасан юм гэсэн. Занданшатар дарга бол хэрэггүй гэсэн. Тэгээд тэр ажлын хэсгийн ахлагч олдоогүй. Хамгийн сүүлд Баттөмөр даргыг болгочихмоор байна гэсэн. Тэгээд би Баттөмөр даргыг эдийн засгийн уклонтай туршлагатай хүн. Баттөмөр болж байвал болно гээд Баттөмөр даргаар ахлуулсан ажлын хэсэг байгуулсан. Энэ ажлын хэсгийн ажил дээр би өөрөө яадаг юм дургүй хүрсэн гэдэг юм уу, 2 жилжингээ зогсоо зайгүй ажиллаж ажиллачхаад. Тэгээд өөрснөө дотор нь байсан гишүүд нь эсэргүүцээд ингээд байхаар нь би наад ажлын хэсэгт чинь орохгүй. Харин энэ дээр Дубайн гэрээг заавал ч үгүй цуцална гэсэн үг, үсэг оруулаарай гэсэн тэр оруулаагүй. Ямар шалтгаанаас болсон юм. Тэгээд Баттөмөр гишүүнд очоод -за тэгвэл наадхыгаа энэ ажлын хэсгийн дүгнэлтийг тэр чигээр нь оруулсан энэ дүгнэлтийн дагуу 92 тогтоолдоо энэ үг үсгийг оруулаарай гэсэн. Баттөмөр гишүүн оруулсан. Энэ ажлын хэсэг бол ингэж ажилласан юм. Тэгээд энэ ажлын хэсгийн дүгнэлт дээр бид маш их детальчилж, нэг бүрчилж бүх чиглэлийг оруулсан. Эдийн засгийн чиглэлээр, энэ хөрөнгө оруулалтын чиглэлээр.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: Дараагийн хүн рүү орохоос энэ товчхон энэ дээр Хянан Шалгах Түр Хороо ахлаад, энэ 94 мянган хуудас материалтай ажиллаж байхад төрсөн товчхон сэтгэгдэл хэлэх ёстой гэж бодож байна. 2009 оны Хөрөнгө оруулалтын гэрээ байгуулснаас хойш энэ 16 жилийн туршид бидний хамгийн их мэдээлэл авч чадсан, хамгийн сайн хийгдсэн ажлын тайлан яалт ч үгүй Тэрбишдагва даргын ахалсан ажлын хэсэг байсан. Хянан шалгагч шинжээчдийн зүгээс ялангуяа бид энэ ажлыг гаргаж авахад таны тайлан өндөр ач холбогдолтой байсныг шинжээч хянан шалгагчдынхаа өмнөөс талархсанаа илэрхийлье гэж бодож байгаа. Үүнийг Монголын ард түмэн сонсоосой гэж хувьдаа бодсон. Би таныг сайн танихгүй. МАН-ын Их хурал дээр нэг удаа гар барьж байсан. Гэхдээ таны хийсэн тайлангаар ойлгосон. Хэзээ нэгэн цагт яг Монголын ард түмэн энэ тайланг үнэлэх болов уу л гэж бодож байна. 2 номерын микрофон Баттөмөр гишүүн.

Гэрч Б.Баттөмөр: Бүгдэд нь энэ оройн мэнд хүргэе. Энэ Оюу толгой төслийн ашиглалтын талаар Түр хороо байгуулж, энэ асуудлыг хөндөж тавьж байгаа та бүхэнд баяр хүргэе. Энэ бол Монголын эдийн засагт үнэхээр зөв голдирлоор нь явуулах юм бол асар их ач тустай ийм төсөл. Харамсалтай нь тэгж яваагүй. Тэгээд үүнийг Монголын ард түмний сонорт хүргэж байгаа. Дээрээс нь гадаад, дотоодгүй үүнийг харж байгаа. Тийм учраас энэ сонсгол их ач холбогдолтой юм болж байна гэж ингэж үзэж байгаа. Би сая тэр Тэрбишдагва дарга ярьчихлаа. Энэ 92 дугаар тогтоолыг ахалж би ажилласан юм аа. Оюу толгой төсөлд Монгол Улсын эрх ашгийг хангуулах тухай 92 дугаар тогтоол гэдгийг тэр нэрийг бид нар ярьж байж өгсөн юм. Оюу толгой төсөлд Монгол Улсын эрх ашгийг хангуулах тухай гэж. Нэр нь үнэхээр их зөв. Энэ тогтоол гарах хүртэл яг ийм нэр байгаагүй юм аа. Бид нар маш их ярьж байж ингэж хийсэн юм. Ажлын хэсэг хуралдаад Тэрбишдагва даргын ахалсан ажлын хэсгийн 70 хэдэн мянган хуудас материалыг би ер нь үндсэндээ бараг уншсан даа. Маш их их цаг зав гарсан. Бодох тийм янз бүрийн юм их байсан. Их Хурлын дарга Занданшатар даргадаа маш их олон талаар зөвлөж байгаад, эхний вариант нь 18 заалтаар энэ төслийг бид боловсруулсан юм. Тэгээд Их хурлын дарга бол үүнийгээ жоохон цомхон болгочихмоор байна. Олон санаануудаа нэгтгэе гээд. Тэгээд ярьж, ярьж байгаад яг 7 заалттай болгож ингэж оруулсан юм. Энэ 7 заалтыг яг нарийвчлаад уншихаар зэрэг маш их олон асуудлуудыг хамруулсан байгаа. Тэгээд өнөөдөр сая шинжээчийн дүгнэлтээр 3 нь хагас биелэлттэй, 4 нь огт биелээгүй л гэж байна. Би үндсэндээ

долуулаа биелээгүй л гэж үзэж байгаа юм. Үүнийг яагаад тэр 103 дугаар тогтоол батлахад би Их Хурлын гишүүн байж байхад асуусан юм. Тэгээд яагаад ингээд энэ хэрэгжихгүй байна гэсэн чинь Оюу толгой төсөл тэр Дубайн гэрээг хүчингүй болгож байгаа. 2,3 тэрбум долларыг хүчингүй болгож байгаа. Үүнээс цааш бол ямар ч юмыг хүлээж авахгүй гэлээ гээд тухайн үеийн тэр ажлын хэсгийн гишүүд тэгж байсан. Тэгээд би бол хэд манай хэдэн гишүүд эсэргүүцээд дийлээгүй л дээ. Тэгээд л үндсэндээ тэр тогтоол нь батлагдаад ингээд яваад өгсөн. Энэ дотор олон заалт байгаа. Энэ 34 хувийг 54 өгөөжийг нь 54 хүргэхийн тулд тэр бүтээгдэхүүн хуваах, тэр нөгөө АМНАТ-аар орлуулах заалтууд энд байж байгаа. Энэ бол хэрэгжээгүй. Дээрээс нь энд хамгийн чухал заалтуудын нэг нь энэ Оюу толгойн зэсийн баяжмалыг дагаж асар их хэмжээний химийн элемент явж байгаа. Оюу толгойн төсөл бол жилд 300 сая долларын алт авдаг гэж ингэж хэлдэг. Тэдний амаар шүү дээ. Бид ямар юм гаргаж байгаагаа мэддэггүй. Тэгэхээр энэ тогтоолын 4 дүгээр заалтад энэ ордын алт, мөнгө, бусад дагалдах элементийн нөөцийн үнэлгээ, Монгол Улсад мөрдөгдөж байгаа болон олон улсын стандартын дагуу хийх лабораторийн асуудал энд явж байсан. Тэгээд энэ бол одоог хүртэл хэрэгжээгүй. Ийм л юм болсон байгаа юм. Тэгээд би олон дахин энэ 92 дугаар тогтоолын ач холбогдлыг Засгийн газраас бичгээр янз бүрээр шаардаж байсан. Тэгээд энд ямар нэгэн хариу өгдөггүй. Ингээд л яваад байгаа. 6 жил өнгөрлөө. Тэгээд сая 3 нь хагас биелэлттэй, бусад нь биелээгүй л гэж байгаа. Тийм учраас ийм байдалтай байгаа юм. Тэгээд үүнийг.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: Дараагийн асуулт. Эрдэнэс Монгол компанийн гүйцэтгэх захирал. Гишүүн асуулт асуусан тохиолдолд би танд боломж олгох ёстой байгаа. 17 номерын микрофон.

С.Наранцогт (Эрдэнэс Монгол ХХК): Та бүгдийнхээ оройн амгаланг айлтгая. Жаргалан гишүүний асуултад хариулъя. 2018 оны миний ахалсан ажлын хэсэг Жаргалан гишүүн ээ, нөгөө хэлэлцээний ажлын хэсэг биш. энэ судалгааны ажлын хэсэг байсан. Монгол Улсын Ерөнхий сайд Хүрэлсүхийн захирамжаар, ЗГХЭГ-ын дарга Занданшатарар ахлуулсан. Тэгээд энэ Хүрэлбаатар сайд бусад сайд нар орсон ийм зээлийн хүүг бууруулах хэлэлцээний ажлын хэсэг байгуулагдаад, Занданшатар дарга намайг энэ зээлийн хүүгийн нөхцөл байдал бууруулах үндэслэл, үүнийг судлах ийм судалгааны ажлын хэсгийг надаар ахлуулж байгуулсан. Энэ ажлын хэсэгт өнөөдөр энэ Түр хорооны гишүүн Бат-Эрдэнэ гишүүн Хэрэг эрхлэхээс, Сайнзориг гишүүн Хууль зүйн яамнаас гэх мэтчилэн ингээд энд тэр ажил судалгааны багт орсон хүмүүсийг бүгдийг нь дуудсан байх шиг байна. Тэгээд бид хэд энэ 3 сарын хугацаанд энэ тухайн үед энэ олон улсын татварын мэргэшсэн олон улсын зөвлөх багтай хамтарч ажилласан. Дотоодын шинжээчтэй хамтарсан. Мөн хөрөнгө оруулагч талтай бид нар 4 удаагийн уулзалт, бид бол өөрсдөө үүнийг хэлэлцээр гэж үзээд, нөгөө тал бол үүнийг техникийн уулзалт, санал солилцох уулзалт байсан гэдэг ийм асуудал ярьдаг. Ингээд бид хэд ажиллаад 318 хуудас тайлан гаргасан. Энэ дээр яг товчхондоо хэлэх юм бол цаг бага байгаа учраас зээлийн хүүг тодорхойлдог энэ олон улсад хэрэглэгддэг үндсэн аргачлал дээр бид нар өөрсдийнхөө энэ зээлийн хүүд хэрэглэгдэх 8 параметрийг боловсруулаад, үндэслэлээ гаргаад, ингээд LIBOR дээр нэмэх 3,25-ын хувийн хүүтэй байх ёстой юм байна гэдэг ийм дүгнэлтийг тухайн үеийн нөхцөл байдалд гаргасан байгаа. Гаргаад энэ тайланд хүргүүлсэн. Нөгөө талтай санал солилцох энэ уулзалтуудыг хийх явцад бол хөрөнгө оруулагчийн талаас бид нарын хийж байгаа аргачлалыг хүлээн зөвшөөрсөн. Та бүхний хийгдэж байгаа аргачлал зөв байна. Энэ дээр маргах юм алга. Гагцхүү нөгөө зээлжих зэрэглэл тэнд авч байгаа 8 параметр дээр

саналын зөрүү гарсан. Тухайн үеийн нөхцөл байдал дээр эрсдэл өндөр байна гэдэг асуудал гол нь ярьж байсан. Тухайн үеийн нийгэм улс төрийн байдлаас үүдэлтэй төслийн эрсдэлийг их өндөр авч үзэж байсан айлын тал. Ингээд бид хэд бол ер нь параметр дээр санал нэгдэхгүй байгаа учраас энэ айлын талыг арбитрын маргаан үүсгэх ёстой юм байна. Яагаад гэвэл 2 тал ингээд асуудал ярихлаар энэ асуудлыг нөгөө тал зөвшөөрөхгүй байна. Тухайн үеийн тэр хувь нийлүүлэгчийн гэрээгээр бол бүх талууд хүлээн зөвшөөрснөөр зээлийн хүүг өөрчилж болно гэсэн заалт байсан учраас том ажлын хэсэг дээр энэ асуудлыг хөрөнгө оруулагчийг бол ер нь арбитрын маргаанд дуудах саналыг хүргүүлж байна гэж энэ тайлангаа ингэж хүргүүлсэн. Тухайн том ажлын хэсгийн сүүлийн айлын талтай уулзах уулзалтад бид нар оролцсон. Тэр үед одоогийн Ерөнхий сайд Занданшатар дарга бол бид бүхний өгсөн судалгааны багийн өгсөн зөвлөмжийн дагуу асуудлыг 6 сарын дотор шийдэхгүй бол арбитрын шүүхэд өгнө. Мэдэгдэл хүргүүлнэ гэдэг хатуу байр суурийг илэрхийлсэн. Бид бүхний судалгааны үр дүнг үндэслэлтэй байгаа, сунгасан гарын зарчимд нийцсэн байгаа тул үүнийг хүлээн зөвшөөрөх ёстой гэдэг асуудлыг тавьж байсан. Тэгээд бид бол тэр уулзалтаас хойш энд сууж байгаа сайд нар чухам юу яаж үргэлжилснийг тайлбарлах байх.

Ер нь манай судалгаа саяын ярьж байгаа энэ 92 дугаар, тогтоол Тэрбишдагва даргын энэ ажлын хэсгийн тайланд нэлээдгүй орсон. 92 дугаар тогтоолыг гаргах үндэслэлд бидний судалгаа ашиглагдсан гэж ингэж ойлгож байгаа. Энэ дараа дараагийн УИХ дээр хийгдсэн, гарсан тогтоолууд энэ зээлийн хүүг 21 онд Нямбаатар сайд ахлаад, энэ 2 аравны Монгол талд ноогдох өрийг тэглэсэн. Энэ бүхэнд бид бүхний энэ хийгдсэн судалгаа ашиглагдсан гэж ойлгож байгаа. Тэгээд 2025 онд яг энэ чиглэлээр манайх бэлтгэл хангах хэлэлцээрийг Туваан сайд хийх ийм ажлын хэсэг Ерөнхий сайдаар байгуулагдаад бид яг энэ арга барилаар ажиллаад, өнгөрсөн үеийн судалгаагаа сайжруулаад дахиад 303 хуудас тайланг Засгийн газар солигдсон учраас Жавхлан сайд хэлэлцээр хийж байгаа. Тэгээд Жавхлан сайдад энэ тайлангаа хүргүүлээд, зээлийн хүүг буулгах хэлэлцээр амжилттай үргэлжлээд явж байна гэдэг зүйлийг хэлэхийг хүсэж байна.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: Мөнхсүх захирал, 13 номерын микрофон.

Гэрч С.Мөнхсүх: Жаргалан гишүүн компанийн байр суурь ялангуяа эрх зүйн энэ яригдсан асуудал дээр ямар байр суурьтай байдаг талаар тодруулж асуулаа. Ер нь ерөнхий ажиллах арга барилын хувьд компани ямарваа нэгэн том гэрээ зурахад 2 талын дүгнэлтийг гаргаж авахыг хүсдэг. Нэг нь бол Компанийн дотоод хуулийн зөвлөхөөс гадна тэр дүгнэлтийг гаднаас авсан, гадны үйлчилгээ үзүүлэх, гаднын хуулийн фирмийн дүгнэлттэй харьцуулж харж гол, гол шийдвэрүүдийг гаргадаг байгаа. Мөн аливаа гэрээний хуульд нийцэх байдлаас гадна бас оролцогч талуудын эрх зүйн чадавхыг дахиж лавлаж, тэрэн дээр тодорхой хэмжээний дүгнэлт гаргадаг байгаа гэдгийг хэлэх нь зөв байх аа. Түрүүн Баярцогт даргын хэлсэн нөгөө чөтгөр детальд байдаг гэдэг асуудлаас маш их асуудал гардаг л даа. Тэгээд түрүүний жишээлбэл, цуцалж, цуцалж дуусгавар болгох гэдэг асуудал дээр жишээлбэл маш их маргаан гарсан. Компанийн зүгээс ямарваа нэгэн гэрээг байхгүй юм шиг болгож, хүчингүй болгож, гарсан үр дагавруудыг нь буцаах боломж байхгүй тийм эрх зүйн ойлголт байхгүй гэдэг дүгнэлтэд хүрсэн. Тэгээд энэ дээр бас их наашаа цаашаа явсан.

Тэгээд эцэст нь компанийн зүгээс жишээлбэл гүний уурхайн санхүүжилтийн төлөвлөгөө, гүний уурхайн төлөвлөгөөг цуцлахдаа энэ энэ өдрөөр дуусгавар болъё. 2022 оны 9 сарын 9 гэдэг тийм байр суурийг илэрхийлсэн байгаа. Тэгэхээрээ миний хэлэх гээд байгаа санаа бол үг, үсгийн зөрөөн дээр маш их үл ойлголцол бий болдог. 2 дахь асуулт, зардал хэтрэлт дээр ямар байр суурь байдаг вэ гэж асуусан. Зардал хэтрэлт маань өөрөө 2 том бүлэг гэх юм уу, 2 удаа болсон. Нэг нь түрүүн яригдаж байсан бүтээн байгуулалт эхэлснээс 2010-2013, 2014 онд гарсан 1 дүгээр үе шаттай холбоотой бүтээн байгуулалтын зардлын хэтрэлт байсан. Энэ тал дээр би санаж байна.

2014 оны эцсээр байна уу, Оюу толгой компани гаднын Эрнстон Янг байсан байх аа. Гаднын компаниар судалгаа хийгээд хөндлөнгийн дүгнэлт гаргаад, энэ зардал хэтрэлт нь зохистой байсан уу, тухайн үеийн нөхцөл байдалд нийцсэн шийдвэрүүдийг гаргасан байна уу, үгүй юу гэдэг талаар дүгнэлт хийсэн. Тэрийгээ тухайн үеийн Засгийн газрыг төлөөлж байсан Эрдэнэс Оюу толгойн талуудад танилцуулж байсан байх гэж бодож байгаа. 2 дахь зардал хэтрэлт буюу гүний уурхайн бүтээн байгуулалттай холбоотой анх 2015 онд төсөөлөгдөж байхдаа, 2016 онд төсөөлөгдөж байхдаа 5,2 гэж байсан маань явж байгаад 7 тэрбум болсон байгаад байгаа. Энэ талаар түрүүн нэлээн ярилцсан. Засгийн газар талаас авч ажиллуулж байсан хөндлөнгийн экспертүүд энэ дээр зохисгүй менежментийн үйл ажиллагаа явсан байна. Энэ нь компаниудтайгаа үйл ажиллагаагаа буруу явуулсан учраас гэсэн дүгнэлтэд хүрч байсан. Тэр дүгнэлтийг тухайн үед удирдлагын баг Риотинто, Оюу толгойгийнхон бол няцааж байсан. Тэр нь юу гэхээрээ, (цагаа нэмэв) тэгэхлээр энэ дээр компанийн байр суурь юу байсан бэ гэхлээр, зардал хэтрэх нь хэтэрсэн. Бид нарын төсөөлж байснаас илүү зардалтай байсан. Гэхдээ энэ нь гүний уурхайд газрын хагарал хүнд нөхцөл байдлуудтай холбоотой. Тийм ч учраас компани зохистой шийдвэрүүдийг гаргасан. Хүндрэлүүд байсан. Тэр хүндрэлүүдэд зөв шийдвэрийг гаргаад бусад адил уул уурхайн компаниуд ямар шийдвэр гаргах байсан бэ, тэрийг гаргаад явсан гэсэн байр суурьтай байсан. Энэ тал дээр мэдээж 2 талын байр суурь нэгдээгүй байгаа. Тийм ч учраас энэ арбитрын шүүх дээр явж байгаа маргаантай нэг асуудлуудын нэг байгаа гэдгийг хэлэх гэсэн юм. Баярлалаа.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал:
Б.Жаргалан гишүүн тодруулъя.

Хянан шалгах түр хорооны гишүүн Б.Жаргалан: Өмнөх асуудал дээр Хүрэлбаатар сайд нэмж тодруулж өгнө үү. Мөн энэ 2018 оны зээлийн хүүтэй холбоотой хэлэлцээр яагаад амжилтгүй болсон тал дээр тодорхой байр суурь илэрхийлчихвэл сайн байна. Мөн энэ ТЭЗҮ 5 жил тутам шинэчлэгдэн батлагдах ёстой байсан. Тэгээд 2015 оноос хойш ТЭЗҮ шинэчлэгдэн батлагдаагүй байгаад байгаа. Энэ дээр талууд маргаантай байгаад байдаг. Энэ асуудал дээр үе үеийн энэ Уул уурхайн сайд нар ирчихсэн байна. Уул уурхайн сайд нарын байр суурийг сонсьё. Одоо ер нь бид нар нэгдсэн ТЭЗҮ-тэй болох юм уу, үгүй юм уу? Гуравдугаарт нь, Рио Тинто компани Мөнхсүх захирлаас асууя. Энэ Оюу толгой бүлэг ордын нөөцийг бүрэн дүүрэн ашиглаад явахад ер нь ахиад бүтээн байгуулалт хийх хөрөнгө оруулалтын зардал гарах уу? энэ цаг мөчөөс хойш. Тэгээд хэрэв зардал гарахаар бол ямар цаг хугацаатай хэдий хэмжээний зардал.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал:

Б.Жаргалан гишүүний нэмэлт тодруулгад хариулъя. Нэмэлт тодруулга учраас 3 минутаар явдаг байгаа. Ч.Хүрэлбаатар сайд. 3 номерын микрофон.

Гэрч Ч.Хүрэлбаатар: Баярлалаа. Та бүгдэд энэ өдрийн мэндийг хүргэе. 2018 онд зээлийн хүүг буулгах, хөрөнгө оруулагчтай гэрээ хэлцэл хийх ажлын хэсгийг Ерөнхий сайдын захирамжаар байгуулсан. Тэгэхдээ Эрдэнэс Монгол, Эрдэнэс Оюу толгой зэрэг компаниудыг хариуцаж байдаг Засгийн газрын Хэрэг эрхлэхийн даргаар ахлуулсан ажлын хэсгийг байгуулсан юм. Тэр хүн Занданшатар дарга байсан. Ингээд дотроо нөгөө олон асуудлууд байдаг. Нөгөө хүүтэй холбоотой учраас Сангийн яам, эрчим хүчний асуудал байгаа учраас Эрчим хүчний сайд, уул уурхайн асуудал байгаа учраас Уул уурхайн сайд зэргийн бүрэлдэхүүнтэй орсон. Тэгээд тэр ажлын хэсгийнх нь нарийн бичгийн дарга бол Эрдэнэс Оюу толгой компанийн захирал Мөнхбаатар гэдэг хүн ийм ажлын хэсэгтэйгээр орсон юм байна билээ. Тэгээд тухайн үедээ ажлын хэсгийн дарга тусдаа, Засгийн газрын Хэрэг эрхлэх газрын дарга нь тусдаа. Зээлийн хүүгийн судалгааны ажлын хэсгийг байгуулсан нь энэ Наранцогт дарга байдаг. Наранцогт дарга бол хуучин анх 2009 онд байгуулагдсан хүү Америкийн сипа инфляцын түвшин дээр нэмэх нь 9,5 байсан. Дараа 2011 онд Сү.Батболд Ерөнхий сайдын үед хүүг тохиролцохдоо LIBOR дээр нэмэх нь 6,5 гэдэг юм тогтсон байсан бол яг Наранцогт даргын хувьд LIBOR дээр нэмэх ингээд 6.5-ыгаа шууд 2-т хуваах, 3,25. Гэхдээ цаана нь судалгааны баг авч ажиллуулж байсан ийм түүхтэй. Өөрөөр хэлбэл даруй 3,25 функтээр буулгасан ийм хэлэлцээр саналыг гаргаад өгөгдсөн байдаг. Тэгээд ажлын хэсэг нь тусдаа Оюу толгой компанитай ажлын хэсгийн дарга удирдаж хэд хэдэн удаагийн хэлэлцээр хийгдсэнд бид нарын зүгээс бусад гишүүдийг оруулаагүй. Ийм байдаг юм гэдгийг би энд хэлмээр байна.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: 17 номерын микрофон тодорхой хариулъя.

С.Наранцогт (Эрдэнэс Монгол ХХК): Б.Жаргалан гишүүн, хамгийн сүүлийн том ажлын хэсэгт л би орсон. Тэгээд тэрнээс хойших зүгээр процессыг ажиглалтын байдлаар би танд дүгнээд хэлэхэд бол энэ процесс өөрөө тухайн үед бас нөхцөл байдал их хүнд юм руу орсон. Нэгдүгээрт энэ Дубайн гэрээ асуудал яригдаж эхлээд, тухайн Дубайн гэрээнд оролцсон улсуудыг 4 сарын 10-нд бүгдийг нь эрүүгийн хэрэгт татаж, баривчилсан байгаа. Тэгээд татварын акт 1 их наяд төгрөг тавигдаад, тэрийг хурааж авсан. Үндсэндээ хэлэлцээр хийх нь битгий хэл энэ 2 тал дайсагнасан байр суурь луу орсон. Ингээд цаашдаа энэ ажлын хэсгийг би нөгөө татварын маргаан Арбитрт очиход сөрөг нэхэмжлэлд манай судалгааны материал орсон юм байна билээ. Ингээд энэ хөрөнгө оруулагч талдаа Арбитрын маргаан үүсгээд, сая энэ Тэрбишдагва даргын ажлын хэсэг ч байгуулагдаад, 92 дугаар тогтоол гарсан. Цаашлаад 103 гарсан. Тэгээд ийм маягаар энэ манай судалгаа хэлэлцээрийн багийн ажлын үр дүн гарсан байх гэж бодож байгаа. Тэгээд хэлэлцээр бол зөвхөн зээлийн хүүг зээлийн хэлэлцээрийн яг тэр ажлын хэсгээс 2 тал тохиролцсон үр дүн бол гараагүй гэж ойлгож байгаа. Гэхдээ яг сүүлийн ажлын хэсгийн хурал дээр арбитрын маргаан үүсгэх тухай мэдэгдлийг 6 сарын хугацаан дотор энэ асуудлыг шийдэхгүй бол өгнө гэдэг мэдэгдлийг ажлын хэсгийн дарга хатуу анхааруулж өгсөн байдаг юм.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: Дараагийн асуудал ТЭЗҮ-тэй холбоотой асуудлууд. Үе үеийн Уул уурхайн сайд нараас асуусан байгаа. Ёндон сайдаас эхлэх үү, 15 номерын микрофон.

Гэрч Г.Ёндон: Б.Жаргалан гишүүний асуултад хариулъя. Намайг 2020 оны 7 сараас 2022 оны 9 сар хүртэл 2 жил 2 сарын хугацаанд УУХҮ-ийн сайдаар ажиллах хугацаанд Оюу толгойн гэрээтэй холбоотой ялангуяа гэрээний тодорхой нөхцөлүүдийг сайжруулах тал дээр нэлээд бодитой ажил хийгдсэн гэж үздэг. Миний хувьд тухайн үедээ Уул уурхайн сайдаар томилогдоод хамгийн гол нь энэ уул уурхайн салбарын ахмад үе, дунд үе, залуу үе, эрдэмтэн судлаач, инженер бүх л талынхныг ялангуяа нөгөө гудамжинд зогсдог гэж хэлдэг талынхныг хүртэл нэгтгэж, УУХҮ-ийн салбарын нэгдсэн саналыг боловсруулж, бүх саналыг аваад тэр дундаас хамгийн бодитой гэсэн гэрээг сайжруулах 25 саналыг тухайн үедээ ажлын хэсгийн ахалж байсан Нямбаатар сайд руу явуулж байсан. Энэ 25 саналын нэгд нь, хамгийн түрүүнд 34 хувийг үнэ төлбөргүй, заалт байсан. Тэр энэ саяын 2020-22 оны хугацаанд хэрэгжсэн.

Нэг асуудал ТЭЗҮ-тэй холбоотой асуудал байсан. Яг энэ сайдаар томилогдохоос өмнөхөн би Оюу толгойн нөөцөд хөндлөнгийн шинжээчээр 2020 оны 3 сард томилогдоод Оюу толгойн нөөцийн тайлантай танилцчихсан байсан үед сайд болсон учраас энэ тайлангаа дуусгалгүй буцааж өгсөн. Үүн дотор ерөөсөө зардал хэтэрсэн гол шалтгааныг геотехникийн нөхцөл байдлаас гэж үзсэн байсан. Тэгээд 2020 оны намар, 2021 оны өвөл хавьцаа УУХЯ-наас ЗГХЭГ-т нууц бичиг явуулж байсан нь болохоор бол геотехникийн нөхцөл байдал зардал хэтэрсэн шалтгаан болоогүй гэдгийг манай яамнаас бичиж явуулсны үндсэн дээр хөндлөнгийн шинжээчид олон улсын хөндлөнгийн шинжээчдийг геотехникийн нөхцөл байдал тодорхойлох талаар авсан. Энэ бол цаашдын хэлэлцээр дээр маш том барьцыг бий болгосон. Ёстой нөгөө бөхчүүдийн ярьдгаар сэнжигний барьц гэдэг шиг. Ингэж байж бид нар 34 хувийг тэглэх (цаг сунгав) болж өгсөн. Тэгээд ТЭЗҮ-г манай яамнаас буцаасан. ТЭЗҮ яагаад буцаасан бэ гэвэл нэгдүгээрт зардал их хэмжээгээр өссөн байсан. Ер нь өмнөх аливаа ТЭЗҮ гэдэг бол нарийвчлал гэдэг зүйл байдаг.

Хамгийн өндөртэй ТЭЗҮ-гээр 20-25 хувиар зардал. ТЭЗҮ-гийн нарийвчлал нэмэгдэх, хасагдахыг зөвшөөрдөг бол энэ нэлээд өндөр хэмжээгээр нэмэгдсэн байсан учраас зардлыг өссөнийг нь бид нар ТЭЗҮГ-ээр баталгаажуулах гээд байсан учраас хүлээж авах боломжгүй. Хоёрдугаарт, нөөц буурсан байсан. Нөөц тэр үед ил уурхайн захын агуулга 0 22-0 24 болж өссөн. Гүний уурхайн захын агуулга 0 37-0 41 болж өссөн. 66 хувьд нь цахилгааны зардал өссөнөөс боллоо гэдгийг бид нар хүлээж аваагүй. Яагаад гэвэл нөөц буурах шалтаг байхгүй. Анхны гэрээ байгуулж байснаас хойш зэсийн үнэ өссөн тохиолдолд ер нь бол захын агуулга гэдэг хөвөгч байх ёстой байдаг. Зэсийн үнэ өсөх юм бол дагаад өсөж байх ёстой. Гэтэл ийм нөхцөл байдал нь түүнтэй нийлэхгүй байна гэсэн үндэслэлээр бид 2021 онд,

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: Дараа нь Аж үйлдвэр, эрдэс баялгийн сайд асан Ц.Туваан.

Гэрч Ц.Туваан: Б.Жаргалан гишүүний тодруулсан асуултад хариулъя. Энэ Оюу толгойтой холбоотой асуудал дээр Засгийн газарт ажиллах хугацаанд үндсэн 2 ажлын хэсэг Засгийн газрын тогтоолоор орж, ахалж ажилласан байдаг. Үүний хамгийн нэг чухал хэсэг нь энэ 2019 оны Үндсэн хууль батлагдаад энэ Үндсэн хууль дээр стратегийн орд газартай холбоотой мөн баялгийн сантай холбоотой шийдвэрүүдийг гаргах ийм хууль батлагдаад, түүнийг дагалдуулаад дараагийн хууль тогтоомжууд батлагдаад явсан. Үүнтэй холбогдуулж энэ Стратегийн ордууд гэдэг газруудыг манай дээр стратегийн эхний ээлжид 16 орд, дараа нь стратегийн орд байж болохуйц 40

хэдэн ордын асуудал байдаг. Тэгэхээр энэ дээр энэ өнөөдөр яригдаж байгаа Оюу толгойн бүлэг ордын хил хязгаарыг тогтоогоогүй байсан асуудал байгаа. Тэгэхээр энэ хил хязгаарыг тогтоож, Засгийн газрын хуралд оруулж батлуулах ийм ажил байсан. Тэгээд энэ ажлын хэсгийг томилж ажиллуулж, энэ өнөөдрийн яригдаж байгаа Оюу толгойд компанид холбоотой 3 лиценз, Онтрэ компанид холбоотой 5 лиценз нийлүүлээд, энэ 5-ыг бүгдийг нь Оюу толгойн бүлэг ордын хүрээнд хил хязгаарыг тогтоож, стратегийн ордоор батлах асуудлыг шийдвэрлэж, Засгийн газрын хуралдаанаар шийдэгдсэн. Ингэж энэ хил хязгаар нь тогтсон гэдгийг хэлье.

Б.Жаргалан гишүүний асуулт дээр энэ зардал хэтрэлттэй холбоотой мөн энэ ТЭЗҮ-тэй холбоотой асуудал яригдаж байгаа. Тэгэхээр Аж үйлдвэрийн Эрдэс баялгийн яамны дэргэд энэ Эрдэс баялгийн мэргэжлийн зөвлөл гээд энэ мэргэжлийн шинжээчид орсон ийм зөвлөлүүд, мэргэжлийн зөвлөлүүд ажилладаг. Үүний ТЭЗҮ хариуцсан зөвлөлийн хуралдаанаар энэ асуудал орж батлагддаг. 2015 оны сая Ёндон сайд дурдаж байна. 2015 онд энэ хамгийн сүүлийн ТЭЗҮ батлагдаад, түүнээс хойших асуудлууд дээр шинжээчид энэ ТЭЗҮ-г батлахад шаардагдах материалууд дутуу байна гэдэг үндэслэлээр энэ ТЭЗҮ-нүүдийг дахин засварт буцаасан байдаг. Тэгэхээр энд юу гэж хэлж байна гэхлээр, энд ТЭЗҮ батлах мэргэжлийн зөвлөлийн шаардлагуудыг хангаж өгөхгүй байсан байна гэж ойлгож болно. Ийм учраас энэ ТЭЗҮ шинэчлэгдэн батлагдаагүй.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: Дараагийн асуулт Мөнхсүх захиралд байсан. Нэмэлт зардлын талаар 13 номерын микрофон өгье.

Гэрч С.Мөнхсүх: Б.Жаргалан гишүүний асуултад Отгонбаяр ерөнхий менежертэйгээ хамтраад хариулчихвал зүгээр байх аа. Юуны түрүүнд Оюу толгойн бүлэг орд маань нэг биет биш, 4 тусдаа өөр биетүүдийг хамаарч байгаа. Оюут, Өмнөд Хюго, Хюго, Домот, Хэрүгээ гэсэн 4 биетээс бүрдэж байгаа. Бид нарын яг олборлолт явуулаад эхэлчихсэн байгаа гүний уурхай маань Хюго Домотын 1 дүгээр давхаргын тэг панел гэдэг хэсэгт нь л явж байгаа. Тэгээд энэ тэг панелын нөөц маань хэдэн жилийн дараа шавхагдана. Тэгэхлээрээ яг гүний уурхайн үйл ажиллагаа яадаг вэ гэхлээрээ, нэг талаас нь олборлолт явагдаж байдаг. Нөгөө талаас нь давхар бүтээн байгуулалт байнга явагдаж байдаг. Тэгэхлээрээ бид нар ажлаа үргэлжлүүлээд явна. 1 дүгээр давхаргаа ингээд ойрын хугацаанд ашиглаад явна. Түүний дараагаас Хэрүгэ домотын 2 дугаар давхарга гэдэг нэлээн том хэмжээний хөрөнгө оруулалт дараа нь Өмнөд Хю руу орно. 60-70 жилийн дараа Хэрүг рүү орох маш урт удаан хугацаанд ашиглагдах том бүлэг орд байгаа юм. Тэгэхлээрээ би түрүүн хэлж байсан Оюу толгой төсөл бол маш урт удаан хугацааны төсөл. Бид нар урьдчилж бүх мэдээлэл бүрэлдэх боломж байхгүй. Тэгэхлээрээ эдийн засгийн техникийн хувьд боломжтой, эдийн засгийн хувьд үр өгөөжтэй газрууд дээр судалгаа хийгээд, ТЭЗҮ боловсруулаад, хөрөнгө оруулалтаа хийгээд явдаг байгаад байгаа. Тэгэхлээрээ энийг дагаад яах вэ гэхлээрээ, мэдээж ирээдүй бүтээн байгуулалт явна, хөрөнгө оруулалт шаардагдана, тэрийгээ өөрийнхөө урсгал зардлаас санхүүжүүлээд явна гэж бодож байгаа. Гэхдээ мэдээж ямарваа нэгэн төсөл дээр эрсдэл.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: Б.Жаргалан гишүүний сүүлийн тодруулга

Хянан шалгах түр хорооны гишүүн Б.Жаргалан: 2009 онд Оюу толгойн гэрээ байгуулагдсанаас хойш 16 жил өнгөрсөн. Энэ хугацаанд нийт 8 Засгийн газар ажилласан байна. 5 дахь УИХ-ын бүрэлдэхүүн ажлаа эхлээд, жил хагасын хугацаа өрнөж байна. Энэ хугацаанд Монголчуудын хүсэл зориг бол ойлгомжтой байсан гэдэг нь энэ 3 өдрийн сонсголоор харагдаж байна. Монголчууд бол Оюу толгой төслийн өгөөж бол дийлэнх нь Монголын талд ноогдох ёстой гэсэн байр суурь дээр нэгдмэл байгаа юм байна. Тэгээд энэ сонсголоор яригдсан асуудлууд дээр энэ зээлийн хүүгийн асуудал, хуримтлагдсан хүү болон энэ хүүгийн хувь хэмжээтэй холбоотой асуудал дээр нэгдмэл байр суурьтай байна гэж харж байна. Компанийн засаглал дээр нэгдмэл байр суурьтай байна гэж харж байна. Цаашид ТЭЗҮ-гээ 2 талаасаа тохиролцоод, ингээд асуудлуудаа цэгцлээд явах нь зүйтэй гэсэн ийм байр суурьтай байгаа гэж харж байна. Тэгэхээр энэ бол энэ сонсголын үр дүн юм болов уу.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: Жаргалан гишүүн асуултаа асуулаа. Баярбаатар гишүүнийг нэмье. Болормаа гишүүн асуултаа асууя.

Хянан шалгах түр хорооны гишүүн Э.Болормаа: Бид 3 хоногийн сонсголынхоо сүүлийн танилцуулгыг сонслоо. Тэгээд юуны өмнө энэ 3 өдрийн танилцуулгыг бэлдсэн мэргэжлийн шинжээчдийн багтаа чин сэтгэлийн талархал илэрхийлье. Өнгөрсөн 5 сарын хугацаанд нэр их хөдөлмөр гаргаж, энэхүү танилцуулгуудыг бэлдсэн байгаа. Тэгээд магадгүй энэ сонсголыг эргээд нөхөж үзэж байгаа, цаг хязгаарлагдмал байгаа хүмүүст бүүр онцлон хэлэхэд хамгийн чухал хэсэг нь энэ шинжээчдийн танилцуулга юм шүү. Тэрийг эргэж нөхөж үзээрэй гэж хэлмээр байна. Ингээд Оюу төсөл бол төсөл шууд болон шууд бус өгөөжтэйг бид бүгдээрээ ойлгож байгаа. Шууд бус өгөөж байсан учир бид энэхүү хөрөнгө оруулалтын гэрээ буюу тогтворжуулалтын гэрээг хийсэн байгаа. Энэ тогтворжуулалтын гэрээгээрээ бид нар Оюу толгой компанид бусад уул уурхайн компаниудаас илүү хөнгөлөлттэй таатай нөхцөл үзүүлж байгаа. Монголын тал хэлсэндээ байж, энэ хөнгөлөлттэй нөхцөлүүдээ мэдээж үзүүлсээр байгаа. Одоо бидний харин толгойг гашилгаад байгаа зүйл бол эрсдэл бууруулах тогтворжуулалтын гэрээ хийчихсэн байхад яагаад энэ өндөр хүү байгаа юм бэ? Ямар ч эдийн засагч, санхүүч нарын толгой нь эргэхээр гайхахаар л зүйл байгаа. Үүнийг л ер нь бид энд ярилцаад байгаа. Энэ хүүг бууруулах боломж бидэнд хамгийн сүүлд 2018 онд байсан. Өнөөдөр ингээд 2025 он. Яг тэр үед Мөнхсүх захирал та л мөн нөгөө талаас хэлэлцээрт орж байсан байна. Энэ нотлох баримтуудад ил байгаа зүйлээс нэг зүйлийг би танд илчилж хэлье. Та Занданшатар даргатай уулзаж байхдаа таны хэлж байгаа зүйл үнэн. Туркойс хил болон Рио Тинто нь энэхүү хүүг буулгах хүсэл байхгүй, үндэслэл ч байхгүй. Мэдээж ашгийн байгууллага энэ хүүгээ аль болох өндөр байлгахыг бодно гэж хэлсэн байгаа. Тэгэхээр энэ байр суурь тань 2025 онд хэвээрээ байгаа юу гэдгийг тодруулан асууя.

Монголын талын байр суурийг яагаад тухайн үед бид энэ хүүгээ бууруулж чадаагүйг сая Хүрэлбаатар сайдын хэлсэнчлэн бид ажлын хэсгийн даргаас л асуух ёстой юм байна билээ. Өөр хүнээс энэ дунд хариулт нэхэх боломжгүй юм байна билээ.

Мөн үүнээс гадна 2 дугаарт би үе, үеийн УИХ шаардлагатай судалгаа дүгнэлтийг гаргаж байсан нь энэ сонсголоор ил болж гарч ирж байна гэж бодож байна. Тэгээд бид мэдээж өмнөх Түр хорооны өмнөх дүгнэлтүүдийн үргэлжлэл болоод ажиллаж байгаа. Тэгэхээр онцгойлон өмнөх Түр хорооны дарга болон гишүүдээс асууя

гэж бодож байна. Энэ 92 болон 103 дугаар тогтоолын хэрэгжилтийн талаар ямар байр суурьтай байдаг вэ? Цэрэнпилийн Даваасүрэн дарга, Сайнхүүгийн Ганбаатар гишүүн, Бадмаанямбуугийн Бат-Эрдэнэ гишүүн, Хаянгаагийн Болорчулуун гишүүн нар энэхүү Түр хорооны гишүүд байсны хувьд мөн үүний хэрэгжилтээр Засгийн газрын түвшинд ажиллаж байсан Ёндон сайд, Туваан сайд болон Солонгоо дэд сайд нараас асууя гэж бодож байна. Энэ хэрэгжилтийг бүрэн байлгахад ямар хүндрэлүүд тулгарч байсан бэ. Яагаад үүнийг бид нар өнөөдөр хэрэгжүүлж чадаагүй.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: Болормаа гишүүний асуултад хариулъя. Ганзориг гишүүнийг нэмье. Эхний асуулт Мөнхсүх захирал, 13 номерын микрофон.

Гэрч С.Мөнхсүх: 2018 онд хувьцаа эзэмшигч нарын зээлийн хүүг хэлэлцэх боломж байсан. Би тэр үед түрүүн дурдагдсан 2018 оны 1 сарын 23-ны уулзалтад орж байсан. Тэр үед Рояленти группийн захирал Жанс Жонслг Жак ба Хүрэлсүх сайд Ерөнхий сайдтай уулзаж байсан. Тэгээд тэр үед би тухайн үед яригдаж байсан юм юу вэ гэхлээрээ, шинэ асуудлууд гарч ирж байна боломжууд нээгдэж байна, тийм ч учраас асуудлуудаа нэг, нэгээр нь шийдээд явъя гэдэг ойлголцол дээр хүрээд, хурлын тэмдэглэл хийгээд 3 асуудлыг нэн даруй шийдэх шаардлагатай юм байна гэдэг ойлголцолд хүрсэн. Тэрний нэг нь, хувь нийлүүлэгчдийн зээлийн хүү цаг нь болчихсон байна, 2018 он.

Хоёрдугаарт, эрчим хүчний асуудлыг нэг тийш нь болгоё гэдэг яриа байсан.

Гуравдугаарт, Ханбогд сумын хөгжил хотжилт гэдэг асуудал дээр 2 талаасаа арга хэмжээ авах шаардлагатай байна гэж ойлголцоод явсан. Харамсалтай нь би 2018 оны 4 сард ажил солигдоод, тэгээд 2018 оны хүүгийн хэлэлцээрт ороогүй. Тухайн үед Туркойс хилл гэж компани гэж байсан. Тэр компани бол Оюу толгойн зээлдүүлэгч нь байсан, хувьцаа эзэмшигч. Тийм учраас хэлэлцээрийг Туркойс хиллийн гүйцэтгэх захирал ахлаад явсан гэж би ойлгож байгаа. Санхүүгийн захирал, Түрүүн та нэг эшлэл татах шиг боллоо. Тэр би хаанаас авсан, хэзээний эшлэл гэдгийг нь сайн мэдэхгүй байна. Өнөөдрийн байр сууриар бол хэлэлцээрийн баг ирчихсэн байгаа. Рио Тинто энэ группийн зүгээс угаасаа энэ хүү тогтоогдоод 14 жил болчихлоо, 15 жил болчихлоо, ярих цаг нь болсон. Тэгэхлээр зарчмын хувьд хүү буулгахгүй, ярихгүй гэж тойрч гүйгээд байгаа юм огт байхгүй. Уулзаад ярья, 2 талаасаа ойлголцъё. Олон улсын жишигт хүргэе гээд. Тэгэхлээр энэ дээр тодорхой хэмжээний үр дүнд хүрэх ёстой, хүрэх байх гэж найдаж байна.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: Дараагийн асуултууд Түр хорооны дарга, гишүүдээс асуусан байгаа. Ц.Даваасүрэн дарга 8 номерын микрофон.

Гэрч Ц.Даваасүрэн: Өнөөдөр нэг ийм зүйл ажиглагдаад байна л даа. Ер нь ингээд зээл төлдөг компани болчихжээ гэдгийг бүгдээрээ ойлгоод байна шүү дээ. Тэгээд зээл төлөөд байгаа нь 34 хувиас болчихсон юм шиг нэг тайлбар өгөөд байгаа юм. Энэ 34 хувийн чинь санал бол Засгийн газраас орж ирсэн санал. Их Хурлаас орж ирсэн юм шиг яриад байна. Үгүй. Энэ 2009 оны 3 сарын 4-ний өдрийн Баяр сайдын гарын үсэгтэй, Долгор сайдын гарын үсэгтэй. 2 дахь заалтаараа 34 хувийг тогтоосугай гэсэн ийм санал ороод ирчихсэн байгаа юм. Тэгэхээр нөгөөдөх нь ингээд нэг тийм

Дубайн гэрээнээс болчихсон юм шиг ингээд яриад байгаа юм. Үгүй. Дубайн гэрээ байгуулагдах үндэслэл чинь хувь нийлүүлэгчийн гэрээ болчихсон байхгүй юу. Ер нь энэ нэг зээл авах үндэслэл чинь хувь нийлүүлэгчийн гэрээ болчихсон байхгүй юу. Хувь нийлүүлэгчийн зээл авна. LIBOR дээр нэмэх 3,3 хувь байна, тийм ээ. Тэр чинь тэнд байж байгаа шүү дээ. Тэгээд ялангуяа тэр хувь нийлүүлэгчийн гэрээний 8.8 дээр болохоор гуравдагч этгээдээс зээл авна. Энэ чинь Дубайн гэрээний гол үндэслэл байхгүй юу. Тэгээд 10.5-ын "А" дээр нь болохоор юу гэсэн гэхээр хувьцаагаа барьцаалж болно гэхихсэн байхгүй юу. Энэ 15 мянга гэдэг чинь байхгүй юу. Тэгээд энэ ингээд гай болоод явсан юм аа. Тийм учраас энэ дээр нэг их цаг хугацааг бид нар буцааж чадахгүй юм чинь. Бас нэг эр улс энэ буруу болсон бол бурууг нь хүлээгээд, уучлалаа гуйгаад ингээд эргээд яаж сайжруулах вэ гэдэг юмаа яриад хэн нэгэнд бурууг тохих гээд бүтэхгүй. Угаасаа энэ чинь баримт юугаар нотлогдоно.

Тэгээд бид нарын нэг гайхаад байгаа нэг ийм юм байгаа. Их Хурал ингээд шийдвэр гаргаад өгдөг. Манай Түр хороо жишээлбэл ямар шийдвэр гаргасан гэхээр Дубайн гэрээг цуцал гэсэн байхгүй юу. Тэр 34 хувийн тэглэх асуудлыг Бат-Эрдэнэ гишүүн, Болорчулуун, Тэмүүлэн бид 4 бүүр Засгийн газрын ажлын хэсэгт орж ажиллаж, ингэж гэрээ хэлэлцээрт орж яваад, тэгээд бид нар үүнийг чинь Түр хорооноос шийдвэр гаргаад, Их Хурлаас тогтоол гаргаад ингээд тэглэсэн. Гэтэл бид нар энд нэг зүйл зааж өгсөн байхгүй юу. Дубайн гэрээг хүчингүй болгох, цуцлах 2 үр дагавар нь өөр шүү. Сая тэр экспертүүд нэг тайлбарыг дутуу хийгээд байна шүү дээ. Ингээд Оюу толгой, Рио Тинто 2 цуцалчихаар ингээд цуцлаад дуусгавар болгочихсон гэж. Энэ чинь буруу. Цуцлаад дуусгавар болгочихоор чинь нөгөө зээл чинь хүчингүй болдог байхгүй юу. Нөгөө хураамж төлбөрүүд чинь хүчингүй болдог байхгүй юу. Тийм учраас бид нар хүчингүй болго гээд шийдвэр гаргасан байхгүй юу. Энийг та нар анхаараарай. Хүчингүй болгох ёстой. Хүчингүй болго гэж Их Хурал шийдсэн. Хүчингүй болохоор яах вэ, тэр зээлүүд чинь хүчингүй болно. Тэр ирээд төлөөд байгаа 2 төлбөр хураамж чинь хүчингүй болно. Тэд нар буцааж төлнө. Энэ зээлийг буцааж төлүүлнэ. Тийм учраас энэ хүчингүй болгох гэдэг асуудлыг жоохон анхаармаар байна. Тэгээд бид нар Түр хорооноос ямар шийдвэр гаргасан. Нэмэлт зээл авч болохгүй гэж шийдвэр гаргасан юм. Одоо эд нар ингээд зээл авна. Алтны үнэ 4 дахин өснө, зэсийн үнэ 2,6 дахин өснө. Нөгөө ноогдол ашгаа авчих гээд байна шүү дээ. Тэгэхээр яах вэ, нэмээд зээл авчаж байгаа юм. 3,2 тэрбум долларын зээл 2021 оноос хойш авсан байна шүү дээ. Их Хурлыг тоохгүй, Засгийн газрыг тоохгүй. Би зүгээр нэг жишээ хэлье. Ингээд үе, үеийн Засгийн газар юу хийсэн юм бэ гээд байгаа юм. Хүрэлсүхийн Засгийн газар юм хийсэн юм. Баярцогт гишүүн тэндээ дутуу мэдээлэлтэй байх шиг байна билээ. Бид нар 35 квт-ын шугам, 220 квт-ын шугам хашаанд нь оруулаад өгсөн. Харин эд нар тэр Хөрөнгө оруулалтын гэрээний 7.3-аар хүлээсэн үүргээ биелүүлж эхэлсэн. Чи түүнийг Мөнхсүх ярихгүй байна билээ. 24 сая квт-ын цаг эрчим хүч авсан байгаа, Монголоос эд нар. Эхэлсэн. Тэгэхдээ энэ маш, бага маш бага. Тэгэхээр бид нар юу гэдэг вэ гэхээр эд нар урдаас найдваргүй байна гэдэг юм. Тэгэхээр нь энэ Хүрэлсүхийн Засгийн газарт байсан сайд нараас Хүрэлбаатар бид 2 сууж байна. Бид 2 АХБ-тай ярьж байгаад Азид хамгийн том 150мвт цагийн батарей хуримтлуурын станц барьж өгсөн байхгүй юу. Тэр станц нь яагаад вэ гэвэл, найдвартай болгохын тулд Сонгинохайрханд бариад эдний рүү явж байгаа шугамд холбож өгсөн. Бөөрөлжүүтийн бүх зөвшөөрлийг би тухайн үед сайд байхдаа өгсөн. Бөөрөлжүүтэд 2 генератор орчихсон байна шүү дээ. 300мвт. Эднийх зундаа авахад ямар ч асуудал байхгүй болчихсон байхгүй юу. Авахгүй. Авах хэрэгтэй шүү дээ, одоо. Найдваргүй байдлыг чинь хангая гээд бид нар батарей

хуримтлуулагч асар өндөр үнээр барьж өглөө. 220 квт-ын шугам татаж өглөө. Өөр бид нар яах юм бэ. Тийм учраас энэ засаг төрөөс гарч байгаа шийдвэрүүдийг та бүхэн нэг биелүүлчихдэг баймаар байгаа юм.

Монголын төрд бас ингээд үл ойшоосон байдал энэ тэр гаргаж байгаа чинь энэ үл итгэлцлийг бий болгочоод байгаа юм. Тэгээд ялангуяа энэ үнэ өсөөд байхад бий болж байгаа орлогоороо эд нар чинь тэр далд уурхайгаа санхүүжүүлээд явж яагаад болдоггүй юм. Алт 4 дахин өслөө, зэс 2,6 дахин өслөө. Яагаад зээлээ аваад байгаа юм. Энэ сонин эд байхгүй юу. Тийм учраас бид нар яах ёстой вэ гэвэл, ер нь эдний аваад байгаа зээлүүд хаашаа орсон юм, зардал нь яагаад өссөн юм гэдгийг маш нарийн шалгаж үзэх хэрэгтэй. Миний бодлоор өөр төслөөс санхүүжүүлсэн байж магадгүй. Би яагаад тэгж хэлж байна гээч. Энэ Алтанхуягийн Засгийн газрын үед 2 вагон тэсэлж авчраад, бид нар баримтуудыг нь шалгаж үзсэн. Тэрэн дотор нөгөө манай улс төрчдийн компаниуд байж байдаг. Тэгэхэд эд нар авлигын шинж чанартай юм явсан байгаа байхгүй юу. Бараа үйлчилгээгээр. Тэрэн дотор тэр зардал, Хонгконгод байгаа оффисынхоо зардал, Бээжинд байгаа оффисынхоо зардлыг төлчихсөн байдаг юм. Тэр чинь тэгж болохгүй шүү дээ. Энэ дээрээс үүнийг ер нь хүчингүй болгохын тулд авлигалын асуудал байх ёстой. Одоо Их Хуралд бидэнд мэдээлснээр Болдын данснаас 6 нэр бүхий улс төрчид мөнгө шилжсэн байдаг. Энэ чинь авлига шүү дээ. Үүнийг бид нар дахин шалгуулах ёстой. Түр хороо энэ дээр шийдвэр гаргаад дахиад үүнийг шалгах ёстой. Авлига авч Дубайн гэрээ хийсэн бол, энэ гэрээнүүд хийгдсэн бол үүнийг зогсоох гол үндэслэл. Үүнийг хийх ёстой. Тийм учраас бид нар энэ дээр нэлээн хариуцлагатай хандаад явахгүй бол зүгээр ингээд яриад өнгөрч.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: Таны цаг дууссан байна. Ганбаатар гишүүн 11 номерын микрофон.

Гэрч С.Ганбаатар: Бид өнөөдөр ард түмэн даяараа, шийдвэр гаргагч түвшинд бүгдээрээ ингэж ярина гэдэг энэ их чухал. Энэ чинь 400 тэрбум долларын баялаг. Бидний эх орон, газар шороо хамгийн гол нь ажилгүйдэл ядуурал. Сургууль, цэцэрлэг, эмнэлэг, олон ажлын байр энэ дотор л байгаа шүү дээ. Өөр ер нь Дэнжийн мянгын зах дээр байгаа хүмүүс Монголын эдийн засгийг босгоход мөн хүнд дээ. Энэ уул уурхай л чухал. Үүнийгээ ярина гэдэг нэг чухал ажил. Рио тинто бол үргэлж биднийг дээрэлхэж, дарамталж, доромжилдог. Өнөөдөр Рио Тинтогийнхон энийг үзээд сууж байгаа байх. Энэ ирсэн хүмүүс нь яг Рио Тинтог төлөөлж байгаа юу, үгүй юу би мэдэхгүй байна.

Тэгэхлээр би байр сууриа илэрхийлье, асуултад хариулъя. Тэр олон тогтоолууд яагаад хэрэгжихэд ингээд саадтай алдаатай байв аа? Үр дүн бага гараад байна гэж асуусан. Ерөөсөө Хөрөнгө оруулалтын гэрээ, хогийн гэрээ, хог гэж байгаа шүү дээ. Хөрөнгө оруулалтын гэрээ, Хувь нийлүүлэгчдийн гэрээ маш муу гэрээ. Үгүй ээ тийм муу гэрээг яаж сайнаар хэрэгжүүлэх юм бэ. Тийм логикгүй юмыг бид дахиж ярихгүйгээр, одоо энэ гэрээг яаж өөрчлөх вэ, ямар гарц байна вэ гэдгээ ярь. Тэгэхлээр би 2 зүйл ярь. Нэгдүгээрт, яагаад хөрөнгө оруулалтын гэрээ их тааруу байсан бэ гэвэл, нуль ухаантай царайтай хүмүүс, ямар ч ухаангүй гэрээ хийсэн. Би хувь хүн яриагүй шүү. Би зүгээр яг объективный ярьж байна шүү. Энэ гэрээн дотор юу байсан бэ гэвэл Монголын талын бүх гар хөлийг боомилоод хаячихсан. Та нар хар даа, зардлыг хянана гэж байна. Зардал тэнгэрт хадсан. Зардлыг хянах ёстой ТУЗ дотор 9 хүний 3 нь монгол. Тэд зүгээр амралтад байгаатай адилхан. Харин ёстой ганц нэг

сэтгэлтэй хүмүүс нь байдаг тэнхээгээрээ тэр шүгэл үлээж орилж байж, арай гэж анхааралд оруулсан. Ийм юмыг яаж хэрэгжүүлэх юм.

Дээр нь 34 хувь. Би энэ гэрээ байгуулахаас өмнө 7 удаа захидал явуулж байсан. Энэ хамгийн сүүлийн захидал нь 2009 оны 4 сард, энэ гэрээн дээр 34 хувь бол та нар зүгээр алуулна. Тэгээд яагаад, би тэр үед 37-38 он хүртэл бид юу ч авахгүй гэж хэлж байсан. Тэгээд сэтгүүлч, тэр гэрээ байгуулж байгаа гэсэн хүмүүсээс асуусан л даа. Үгүй ээ, энэ Ганбаатар чинь үр нөлөө, ашиг юу ч байхгүй гээд байна шүү дээ гэсэн. 34 хувь буурахгүй шүү дээ гэж хэлсэн. Би хүний нэр ярьсангүй зүгээр бодит байдлыг ярьж байна. Тийм л дээ. 2 тэрбум долларын борлуулалт хийчхээд, 2 тэрбум долларын зардал гаргаад, нэг долларын ашигтай байхад Монгол орон 34 цент авна гэсэн үг. Энэ доромжлол. Тэгэхлээр гарц гаргалгаа юу вэ гэвэл, энэ дээр тухайн үед бичиж байсан юм л даа. Ядаж гол гол энэ дээр 18 асуулт. Гол гол уулын ажлын төлөвлөгөө янз бүрийн 18 зүйл дээр ядаж Монголын талын нэг хүний саналыг авдаг байгаач ээ, аргаа л барж байна шүү дээ.

Хоёрдугаарт, 34 хувийг энэ захиалгын хууль л даа. Оюу толгой Толгойн сэргийлэх ангиараа Монголын биеэ үнэлэгч улс төрчдөөр оруулж ирж батлуулсан хууль л даа. 34 хувийн тэр. Үүнийг хуульдаа өөрчлөлт оруулж роялтийг доод тал нь 10-15 хувь болгооч ээ. Энэ бол бидэн шиг туршлагагүй байгаа энэ хүмүүст хамгийн чухал. Тэгээд яагаад ийм арчаагүй гэрээ хийсэн юм бэ гэвэл, манай шийдвэр гаргах түвшний улс төрчид бие тоолттой, өөрсдийгөө асар ухаантай гэж боддог. Юу ч мэдэхгүйгээ мэддэггүй. Миний тэр үед байнга гуйдаг байсан юм бол бие даасан үндэсний болон олон улсын хөндлөнгийн шинжээчдийн дүгнэлтийг гаргаач ээ л гэж ярьдаг байсан. Дүгнэлтээ тойрч бид ярих ёстой байсан. Одоо хойшид ингэе л гэж байгаа юм. Тэр үеийн өвгөн эрдэмтэд үнэхээр сайн ажиллаж байсан. Тэгэхдээ 400 тэрбум долларын үнэлгээтэй баялгийг 4 мянган доллар ч Монголоос гаргахгүйгээр бүгдэд нь.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: Нэмэлт нэг минут.

Гэрч С.Ганбаатар: Тэгэхлээр би их баяртай байна. Эндээс гарах гарц нэг гаргалгаа. Би гарц л ярья, хувь хүн яриагүй шүү. Тэгээд олон жил доромжлууллаа. Энэ дээр дараачийн хойч үеийн хүүхдүүд маань, залуучууд маань битгий доромжлуулаасай гэдэг үүднээс санал хэлье. Энэ надад үе, үеийн Оюу толгойн орлогын дэлгэрэнгүй тайлан байдаг. Жил, жилийн. Энд надад хэдэн оных нь гарт баригдсан байна. 2015 оны 9 сарын 30-ны өдөр улирал болгон гардаг. Борлуулалт маркетингийн зардал гэсэн -28 тэрбум төгрөг, нэг улиралд шүү дээ. Хасах гэдэг нь монголчуудад ирээдүйд төлнө өө гэсэн үг. Тэр түрүүн өчигдөр, уржигдар 3 хоног нэг юм ярьсан. 20 хэдэн тэрбум долларын өртэй болчихсон. Монгол энэ хамаагүй ээ, төлөхгүй ээ гэж байна. Үгүй ээ, энэ өмнийн говьд байгаа алт, зэсээрээ бид 100 хувь төлнө. Энэ Лондонд байхгүй шүү дээ энэ уурхай чинь. Монголд байгаа. Эдийн засгийн ойлголтоор нь би ярьж байна.

Тэгэхлээр цээж онгойтол ярих боломж өгч байгаад баярлалаа. Буян нь дэлгэрэг. Хар даа та нар, Улиралд 29 тэрбум төгрөгийг Рио Тинто бидний мөнгөөр монголчуудын тархийг угааж, үнэн хэлсэн хүмүүсийг доромжилж, төр, засгийнхан ч гэсэндээ энэ тухай мэдэхгүйдээ биш шүү дээ. Яривал доромжлуулна гэж ийм тэнэг байдалд орж

пропаганди ингэж, бид ингэж пиардуулж ингэж хэдэн биеэ үнэлэгч нийтлэлчид л энэ 16 жил үнэхээр баяжсан байх. Тэднүүст орлого орсон байж болно. Хамгийн гол нь Монголын шийдвэр гаргахад дандаа чичирч, нөлөөнд ордог. Тэр нь Рио Тинто бидний мөнгөөр биднийг дарамталдаг. Үүнийг болиулаач ээ, төр юм бол. Эсхүл адилхан Монголын Засгийн газар пиардаа ийм хэмжээний мөнгө зарцуулж байх ёстой.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал:
Бат-Эрдэнэ гишүүн 5 номерын микрофон.

Хянан шалгах түр хорооны гишүүн Б.Бат-Эрдэнэ: Баярлалаа. Та бүхнийхээ өнөөдрийн амгаланг айлтгая. Түрүүн Болормаа гишүүн асуусан. Энэ та бүхэн маань ажлын хэсэг Түр хороо байгуулаад ажиллаад, 92, 103 гэхчлэн ийм Их Хурлын тогтоол шийдвэрүүд гараад энэ хэрэгжилт чинь хангахгүй ийм байна гэж. Тэгэхээр бид нар өнөөдөр энэ эх орныхоо, энэ чинь ер нь хувь заяатай холбоотой ийм том баялгийг янз бүрийн үнэлгээнүүд гарч байх шиг байна. Ерөнхийдөө ойролцоогоор 400-600 тэрбум долларын үнэ цэнтэй ийм орд газраа ингээд байхгүй болгочихсон. Одоо байхгүй гэж хэлэхэд болохоор байна шүү. Энэ чинь маш эрчимтэй сорчилж ашиглах тийм нөгөө далд уурхайн үйл ажиллагаа чинь явчхаж байгаа шүү дээ. Тэгээд дээрээс нь өнөөдрийн байдлаар 21,9 тэрбум долларын нөгөө зээл, санхүүгийн луйврын схемийнх нь золиос болоод тэрний хавханд уначихсан. Ийм нөхцөл байдалд хүрсний уг шалтгаан юу вэ гэхээр, тэрийг бүр эхнээс нь, эх нь булингартай бол адаг нь булингартай гэж монголчууд ярьдаг. Эндээс нь бид нар ярих хэрэгтэй байгаа юм. Тэгээд би энэ дээр юу гэж ярих гээд байна вэ гэхээр зэрэг тухайн үед нөхцөл их сайхан байсан.

Яагаад гэвэл Баяр гараад явчих шиг боллоо. Тухайн үед 2008 онд ямар байдалтай байсан гэхээр зэрэг сонгуулийн дараа стандарт бус Засгийн газар байгуулсан шүү дээ. 2008 оны 7 сарын 1-ний үйл явдал чинь дэндүү харамсалтай үйл явдал болсон байхгүй юу. Энэ бол Таван толгой, энэ Оюу толгойг завших гэсэн бүлэглэлүүдийн тулааны золиос 5 сайхан залуу амь насаа алдсан. Тэгээд тэрний дараа сургамж аваагүй. Дахиад стандарт бус хамтарсан Засгийн газар байгуулаад, тэгээд тэд нар бол Баяр Ерөнхий сайд юу ч хийсэн чөлөөтэй байсан. Ямар ч хуулийг өөрчлөх, ямар ч бодлого гаргах, бүх юм өөрийнх нь эрх мэдэлд байсан байхгүй юу. Тэгээд өнөөдөр болохоороо зэрэг Их Хурал руу бүх юмаа чихчхээд, энэ сүүлийн хэдэн жил 34 хувь, 50-иас доошгүй хувийг авна гэж одоо нөгөө тэнэг Бат-Эрдэнэ ингэж хэлсэн гээд хэчнээн жил ийм пиар хийлээ шүү дээ. Яагаад гэвэл олон түмэнд их сайхан хүрэх байхгүй юу. Үгүй ээ, тэр тийм л юм гаргаж таарна гэсэн тэр юман дээр нь дөрөөлөөд байна шүү дээ. Тэгээд ийм юмаа хийгээгүй, энэ чинь мордохын хазгай гэдэг чинь эхнээс нь буруу учраас өнөөдрийн ийм хүнд байдалд орсон учраас хэчнээн зөв зүйтэй шийдвэр гарсан ч гарахгүй байгаа юм. Би өнөөдөр энэ түрүүн түр хорооны дарга олон телевизүүдээр мэдээлэл гарч байгаа гэж байгаа юм. Тийм ээ, үүнийг хараасай гэж бодож байгаа юм.

Би 2013 оны 1 сарын 28-нд 13/05 Улсын Их Хурлын гишүүний асуултыг би энэ тухайн үеийн Уул уурхайн сайд Ганхуягт тавьж байсан юм. Тэр юу вэ гэхээр зэрэг энэ гэрээг байгуулахдаа Монгол Улсын талд зөвлөсөн хуулийн этгээд нь Оюу толгой компанийн 66 хувийг эзэмшигч Айвенхуа Майонз Лимит буюу одоогийн Туркис эл Ресурс компанийн томоохон хувьцааг эзэмшсэн. Хувьцааны борлуулалтаас ашиг хүртэж байгаа энэ Голден Сакс гэдэг энэ компанитай холбоотой.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: 2 минут.

Хянан шалгах түр хорооны гишүүн Б.Бат-Эрдэнэ: Үүнийг би юу гэж хэлэх гээд байгаа вэ гэхээр зэрэг ийм ашиг сонирхлын зөрчилтэй компанийг авч оруулаад, ашиг сонирхлын зөрчилтэй энэ этгээдүүд энэ ажлыг гардсанаас шалтгаалаад өнөөдрийн ийм байдал руу оруулчихаад, түлхчихээд байгаа юм. Харамсалтай нь энд ямар ч хариуцлага тооцож чаддаггүй. Та нар би энэ баримтыг энэ хүний муу үзэх гээд байгаа юм биш. Энэ Баяр, Баярцогт хоёрын шүүхээр шийдэгдсэн, ял авсан шийдвэр бүх юмнууд нь байна шүү дээ. Энэ цаг хугацаа байхгүй учраас би гаргаж болохгүй. Хөрөнгө мөнгийг нь хураагаад, 2 жилийн хугацаанд 5 жилийн хорих ялаар Баярыг, Баярцогтыг 10 жилийн ял өгөөд тэрийг нь 4 аравны хэдэн жилээр тогтоосон. Ингээд хөрөнгө санхүүг нь хураах. Тийм учраас бид энэ чинь. Бид гэдэг чинь энэ ард түмэн, олон түмэн чинь үүнд итгэхгүй байна шүү дээ. Энэ Голден Саксаар ийм ашиг сонирхлын зөрчилтэй компани.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: Сүүлийн тодруулга 5 номер

Хянан шалгах түр хорооны гишүүн Б.Бат-Эрдэнэ: Тэгээд өнөөдөр ингээд би алдаг оног энэ та бүхний хийж байгаа энэ сонсгол, энэ олон улсууд ажил цагаа үрээд, тэр шинжээчийн дүгнэлт хэчнээн сайхан юмнуудыг гаргаж тавьж байна. Тэгээд энэ дотор ингээд ерөөсөө ярьдаг юм нь нөгөө сайхан дуугаа дуулаад л, нөгөө сайхан яг 2009 онд бид нарыг доромжилж, үйлийг нь үзэж байх үеийн тэр Их Хурлын байж байгаа ажил, яриа тэр үеийн юм энэ юун дотор чинь бүүр ингээд кран болоод үлдчихсэн байна шүү дээ. Тийм юм сэргээж байгаа байхгүй юу. Тэгээд тэр тухайн үеийн Их Хурлын дарга энэ байж байгаа бүх улсууд руу дайрна. Бүгд худалч гээд л ингээд л сууж байдаг. Энэ чинь өөрийнхөө толгой дээрх юмыг гэдэг шиг би энэ юмыг нь би харуулаад хэлээд байна шүү дээ.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: Дараагийнх Болорчулуун гишүүн 6 номерын микрофон.

Гэрч Х.Болорчулуун: Баярлалаа. Цаг хугацаа үнэний шүүлтээр дэнсээр гэгчээр Оюу толгой Монголын амьдралд ашиггүй нь цаг хугацааны уртад тодорхой болж байна. Гэхдээ энэ гаднын үндэстэн дамнасан корпорацууд тэдний буруу биш. Тэд Монголын төрд байгаа аливаа улс орны төрд байгаа улс орноо боддоггүй хувиа хичээсэн тийм хүмүүсийг гар хөлөө болгож байгаад хүслээ гүйцэлдүүлдэг юм билээ. Монгол Улсын хуулиудыг яаж зэрэмдэглэж, өөрсдийнхөө таалалд нийцүүлж энэ гэрээг байгуулсан гэж бодно. Ашигт малтмалын хууль, Усны тухай хууль, ААН-ийн татварын хууль бүгдэд нь өөрчлөлт оруулсан. Оюу толгойн гэрээ байгуулагдахын өмнө. Ашигт малтмалын хуулийн 5.5 дээр ганц, хоёр өгүүлбэр бичээд, Монгол Улс баялгаа үнэлэхгүй мөртөө хөрөнгө гаргаж байж оролцох, хувь нийлүүлж оролцох. 34 хувиас илүү гарахгүйг хатуу заагаад өгчихсөн. Оюу толгойн гэрээ байгуулагдсан тэр өдрөөс 41 хоногийн өмнө ААН-ийн хуульд өөрчлөлт оруулж байгаад, ААН-ийн алдагдлыг 3 жил хүртэл ингэж сунгаж болдог байсан. 8 жил болгочихсон. Том ААН. Гэнэтийн ашгийн зэсийн 38 хувийн татвар байсан юм. 68 хувийн, үүнийг 41 хоногийн өмнө байхгүй болгосон. Ядахдаа тэр байхгүй болголоо гэхэд роялт шилжүүлэх энэ тэр боломж байсан шүү дээ. Ийм, ийм том боломжуудыг гаднынханд өгснөөрөө өнөөдөр

ашиггүй болгох үндэс анх тавигдсан юм. Гэхдээ 2015 онд Дубайн гэрээгээр бүүр муутгасан. Тэр Сайханбилэг, Элбэгдорж 2 бол Монгол хүн гэхэд үнэхээр хэцүү хүмүүс. Түүн дээр тэр үед Баярцогт эсрэг байр суурьтай байсан гэж сонсогдож байсан. Дубайн гэрээгээр хязгааргүй зээл авахыг нь хангаад өгчихсөн. Монголд ашиггүйгээр, зардлаа хэтрүүлэхийг нь нээгээд өгчихсөн. 37 он гэж ярьж байна. Бидний асуултаар хуралд тэр парламентад хурал хуралдаж байхад Сайханбилэг бид 2, Бямбасайханыг тэр оныг нь хэлээд өгчих, энэ Дубайн гэрээ байгуулснаар цаашаа ашиг хүртэх хугацаа хэд болж байна гэсэн чинь 37 он гэж Бямбасайхан тэр үед хэлж байсан юм. Тэгтэл яг тэр ажлын төлөвлөгөөн дээр 48 он гэж байгаа шүү. Сангийн яаман дээр байгаа ажлын төлөвлөгөөн дээр. Тэгэхээр Монгол Улс хэзээ ч ашиг авахгүй гэсэн үг. 2021 онд Их Хурлын Даваасүрэнгээр ахлуулсан Түр хороо бас Засгийн газартайгаа нэгдмэл байр суурьтайгаар бид ажиллаж байж, харин энэ Монголын 34 хувьд оногдох тэр 2,3 миллиард долларыг цуцлуулж чадсан. 2, 3 удаа хэлэлцээрийн ширээний ард сууж, үнэхээр ширүүн мар маргаан болж үнэнийг нь улайтал нь хэлж байж ингэж цуцлуулж чадсан юм. Тэр үед 2021 онд Оюу толгойн зээл 12,8 миллиард доллар байсан. Гэтэл дөрөвхөн жилийн хугацаанд одоо 2025 онд 20 миллиард доллар хүрчихсэн байна шүү дээ. Гэрлийн хурдаар зардлаа өсгөж зээл авч байна.

Тэгэхээр 103 дугаар тогтоолын дагуу, 92 дугаар тогтоолын дагуу, УИХ-ын тогтоолын дагуу энэ зээл авахыг яаралтай зогсоох хэрэгтэй байна. Ердөө 1 сарын 1-нээс зогсоох ёстой. Энэ Монголын ААН биз дээ. Монголд бүртгэлтэй. Үүнийг дийлэхгүй Засгийн газар, Их Хурал гэж юу байдаг юм бэ. Та нарын үед залуучууд боломж байна. Бидний үед 76 дотор хүн маш хэцүү байсан юм. Гал хамгаалагч Оюу толгойг хамгаалагч нар маш олуулаа байсан. Тэд нар аль хэдийн захиалчихсан юм шиг Хууль зүйн сайдын, Сангийн сайдын суудал дээр очдог. Гол сайдууд нь эсрэг байхаар юм явдаггүй байсан юм. Одоо бол боломж байгаа шүү гэж та бүхэнд хэлмээр байна. Тэгээд та бүгдийн цаашдын ажилд нь улам их амжилтыг хүсэн ерөөе.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: Дараагийн асуулт сайд нараас асуусан байгаа. Туваан сайдаас эхэлье.

Гэрч Ц.Туваан: Болормаа гишүүний асуултад хариулъя. Энэ 2021 оны 12 сарын 30-ны өдөр Оюу толгойн ордоос Монгол Улсын хүртэх ашгийг нэмэгдүүлэх тухай гээд 103 дугаар тогтоол гарсан. Энэ 103 дугаар тогтоол маш чухал тогтоол гараад, энэ тогтоол маань өөрөө үндсэн 2 заалт, 6 дэд заалтын ийм тогтоол гарсан. Энэ асуудлууд нь ингээд хэрэгжих үе, үеийн Уул уурхай, аж үйлдвэрийн сайдуудаар ингээд ажлын хэсэгт оруулаад ажлын хэсэг ахлуулаад ингээд хэрэгжүүлээд явж байсан. Миний үед ч гэсэн энэ 103-ын хэрэгжилтийг хангах ажлын хэсгийн ахлагчаар ингээд ажилласан. Мэдээж энэ дотор маш олон асуудлууд байгаа. Энэ дотор тэр нөгөө 2,3 тэрбумын асуудлыг тэглүүлэх гээд энэ асуудал шийдэгдсэн. Дээрээс нь, бүгдийг нь ярьж амжихгүй учраас гол хэсгүүд нь энэ татварын маргаантай асуудлууд гарсан. Мэдээж Оюу толгой компанийн зүгээс энэ татварын маргаантай асуудлаар Арбитрын шүүхэд Монгол Улсыг өгсөн. Арбитрын шүүх дээр энэ асуудал явж байсан. Тэгээд энэ хугацаанд нэлээн олон удаа Оюу толгой компанийн захирлуудтай уулзалт хийж, энэ асуудлыг шийдвэрлэх ийм уулзалтуудыг хийсэн. Энэ дээр ямар асуудлууд, хүндрэлүүд байсан бэ гэхээр, мэдээж энэ 103-ыг Их Хурлын шийдвэр учраас Засгийн газар, яам үүнийг гүйцэтгэх үүрэгтэй. Тэгээд энэ 2 үндсэн, 6 дэд заалтуудыг яг заалт, заалт бүрээр нь ингээд Ажлын хэсгүүд байгуулагдаад, ингээд хэрэгжилтийг нь хангуулахаар ажилладаг. Энэ дээр 2019 оны Үндсэн хуулиар бид нар энэ стратегийн

орд газар гэдэг ойлголтыг бид нар баталж өгсөн.

Тэгээд Үндэсний баялгийн сангийн тухай хууль гэдэг хуультай болох заалт. Үүний дагуу 2024 онд Үндэсний баялгийн сангийн тухай хууль батлагдсан. Энэ дотор хамгийн гол нь энэ стратегийн ордуудаас Монгол Улсын хүртэх үр өгөөж нь 50 дээр нэмэх нэг буюу 51 хувь байх ийм маш чухал, том заалт орж ирсэн. Энэ асуудлыг хангуулах хүрээнд нэлээд шинэ орчинд, нэлээн асуудлуудыг хийх шаардлагатай болсон. Эдгээр дотор энэ өнөөдрийн энэ ярианы гол сэдвүүдийн нэг энэ Онтрэгийн асуудал орж ирж байгаа юм. Өөрөөр хэлбэл Онтрэ гэдэг энэ 2 лицензтэй энэ талбай маань манай энэ Оюу толгойн бүлэг ордын алтны, зэсийн, молибдены гээд маш өндөр хувийг агуулсан ийм ордууд байгаа. Тэгэхээр энэ ордыг хэрхэн шийдвэрлэх вэ гэдэг асуудал бол цаашдын энэ явах, Монгол Улсын өртөг өгөөжийг наашлуулах гэдэг энэ 103-ын үндсэн заалтууд дээр маш чухал хэсгүүд болж ирсэн. Тэгээд энэ асуудал дээр нэлээн төвлөрч ажилласан байгаа. Мэдээж түрүүн хэлсэн стратегийн ордод Оюу толгойн бүлэг орд 5 лицензийг хамруулсан. Тэгээд энэ 2 Оюу толгой болон Онтрэ компаниудын хоорондын энэ 80:20-ийн гээд байгуулсан гэрээний асуудал нь Монгол Улсын хууль тогтоомжид тодорхой хэлэх юм бол энэ Үндсэн хуулийн хүрээнд хэрхэн хангагдах вэ гэдэг асуудлыг УИХ-аар шийдвэрлэх ийм шаардлагатай болж ирж байгаа юм. Тэр нь юу гэхлээр 80:20 гээд ингээд явах юм уу, тэндээсээ Оюу толгойн 80 хувь дотроосоо нөгөө өмнөх жишгээрээ 34 хувиа Монгол Улс аваад явах юм уу. Дараа нь Онтрэйд үлдэж байгаа тэр 20 хувийг нь, өөрөөр хэлбэл хамгийн өндөр агуулгатай хэсгийн 20 хувийнх нь хөрөнгө оруулалтын гэрээний асуудлыг яах вэ гээд иймэрхүү томоохон Их Хурлаар шийдүүлэх асуудлууд тулж ирсэн. Тэгээд тэр ажиллах хугацаандаа үүнийг хангуулахын төлөө ажилласан. Одоо үргэлжлээд ажлууд нь явж байгаа.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал:
Дараагийнх Г.Ёндон сайд 15 номерын микрофон.

Гэрч Г.Ёндон: Түрүүн хэлсэн УУХҮ-ийн салбараас үе, үеийн мэргэжилтэн, судлаачид, ялангуяа Монголын хамгийн анхны гадаадын хөрөнгө оруулалттай компани болох Монголпросцветмет, Эрдэнэт үйлдвэрийг анх байгуулж байсан. Эрдэнэт маань анх 93 оныг хүртэл тодорхой хэмжээний татваруудаас чөлөөлөгдсөн байдаг байсан. Тэрийг авч эхэлсэн. Дараа нь авахдаа хэсэгчилж авч байгаад, 2003 оноос бүх татваруудыг авдаг болсон гээд энэ бүх хэлэлцээрт орж ирсэн манай салбарын бүх л хүмүүсээс ингээд нэгтгэсэн санал авч, өнөөдөр энэ УУХЯ-наас хүргэсэн энэ 2021 оны 3 сард хүргэсэн энэ 25 саналыг жишээ нь хэрэгжүүлэх юм бол энэ гэрээ бол мэдэгдэхүйц сайжрах боломжтой. Түрүүн би хэлсэн хамгийн анхных нь төрийн эзэмшлийн 34 хувийг үнэ төлбөргүй эзэмших гээд хойд талд нь бид нар бүүр тайлбар, үндэслэлээ жишээ аваад, жишээ нь Рио Тинтогийн ийм, ийм компани дээр, ийм, ийм газар дээр ингэж хувь эзэмшүүлж байна гээд жишээтэй. Дараагийнх нь заалт нь гэхэд, Эрдэс баялгийн биржээр Оюу толгойн бүтээгдэхүүнийг дамжуулан арилжаалах гээд. Тэр үед нөгөө Уул уурхайн бүтээгдэхүүний биржийн хууль маань биднүүс Эрдэс баялгийн бирж гэж нэрлэж байсан. Ингэж байж биднүүс борлуулалтыг хянана. Зардлыг хянах хэрэгтэй. Зардал борлуулалт 2-ыг хянах юм бол үндсэндээ уул уурхайн компанийн бүх юмыг орж байгаа, гарч байгаа мөнгөн урсгалыг хяначхаж болдог. Тийм учраас энэ бирж гэдэг зүйл орж ирсэн. Дараа нь Монголын талд ноогдох алтыг Монгол банканд тушаах, энэ бол Монгол банкны алтны нөөцөд сайнаар нөлөөлнө. 34 хувьд ноогдох алтаа авах хэрэгтэй байна гэдэг заалт манай яамнаас орж байсан. Оюу толгой

борлуулалтыг Улаанбаатар хотод. Тэр Сингапурт биш Улаанбаатар хотод оффис байгуулах хэрэгтэй байна ч гэдэг юм уу. Хувьцааны 50-иас дээш буюу хяналтын багц эзэмших, Монголын талд хяналтын хувьцааг шилжүүлж, дотоодын хөрөнгийн биржээр нөгөө 10 хувиа арилжаалах гээд. Оюу толгойн ТУЗ-ийн бүрэлдэхүүнд өөрчлөлт оруулах гээд. Компанийн засаглал, тогтолцоо гээд. Тэгээд энэ дотор бүүр нарийн ширийн асуудал хүртэл байсан л даа. Одоо жишээ нь нэмэлт хөрөнгө оруулалтын хэмжээг түгжих гээд. Нэг хөрөнгө оруулалт гээд л зардлаа нэмчихдэг учраас үүнийг бид түгжих шаардлагатай байна. Ялангуяа ТЭЗҮ-гээр зардлаа хэмнэх ийм боломжтой. Гэрээний хугацааг богинохноор хийх_ орд болгон дээр тус тусад нь ТЭЗҮ хийх. Тэгэхгүй бол том олон ордуудаа нийлүүлээд ингээд ТЭЗҮ хийсэн нь болохоор энэ нөгөө баримжаа, багцаа талаасаа хэцүү байна аа. Тийм учраас Онтрэ дээр тусдаа ТЭЗҮ хийх ч гэдэг юм уу. Монголын өгөөжийн 53 хувийг хангуулах гээд энэ мэдээж нөгөө анхных дээр байдаг заалтууд. Өсөн нэмэгдэх АМНАТ тооцох гэдэг зүйл байж байна. Үндэслэлүүдийг нь хойно тайлбарлачихсан. Эрдэнэт үйлдвэрийн өнөөдөр төлж байгаа нөхцөл байдлыг бичээд ийм, ийм боломжтой байна аа гээд. Үндсэн хөрөнгийн элэгдэл байгуулах зарчмыг дахин тохирох гээд л. Тэгтэл их сонирхолтой. Уул уурхайн компаниуд дээр энэ гүний уурхайн босоо ам, гүний уурхайн энэ үндсэн малталтуудыг үндсэн хөрөнгөд тооцохдоо 40 жилээр элэгдлийг тооцдог. Энэ Эрдэнэт дээр Монголросцветмет, Багануур, Шивээзовоо бүгдээрэн дээр нь. Оюу толгой дээр 10 жилээр тооцож байгаа. Ингэснээрээ яаж байна вэ гэвэл, энэ чинь 4 дахин хурдан зардал нь өсөж байна гэсэн үг. Ингээд л нөгөө нэг зардлаас менежментийн төлбөр авдаг чинь үүнтэй холбоотой болоод явчхаж байгаа. Тэгэхээр үүнийг бол 40 жил байх ёстой юмаа.

Жилд 2,5-аар бодно гэсэн үг шүү дээ. Ийм нарийн ширийн зүйлүүд гээд, тэгээд геологийн нөөц ашиглалтыг сайжруулах хэрэгтэй байна. Рио Тинтогийн Монголд хийх хайгуулын ажил гээд. Тэгэхээр эдгээр бүх заалтууд бол энэ 25 заалтыг бид нар яагаад ажил сайн явахгүй байна вэ гээд түрүүн Болормаа гишүүн асуусан. Тэгэхээр бидний хувьд ингээд өнөөдөр хэлэлцээд, өнөөдөр дуусаад ингээд энэ Оюу толгойнхоо асуудлыг битгий мартчихаасай л гэж бодож байна. Ялангуяа энэ залуу гишүүдэд нэг бариад авсан улсууд үүнийгээ үргэлжлүүлээд явахгүй бол бид тухайн, тухайн засагт нэг Оюу толгойг барьж аваад, тэгээд тэр үедээ хийсэн гээд хаяхчаад байдаг. Яг энэ УУЯ-ны 25 санал ч байдаг юм уу. Энэ бүх саналуудыг нэгд, нэгэнгүй хойноос нь хөөцөлдөөд 5 жил, 10 жил, эцэст нь хүртэл ингээд явах, байнгын ажиллагаатай комисс гэдэг юм уу, байнгын ажиллагаатай ийм хүмүүсийг.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: 15 номер, нэмэлт 1 минут.

Гэрч Г.Ёндон: Тухайн үедээ ярьж байгаад орхигддог. Хүн болгон өөр, өөрийн ажилтай, урдаа ажилтай, жишээ нь Тэмүүлэн гишүүн гээд тэгтэл анхнаасаа явсан одоо энэ Оюу толгойн бүх юмыг мэдэж байгаа улсууд энэ дотор ороод, тэгээд энэ өнөөдрийн энэ сонсголыг хийсэн манай залуу гишүүд нийлээд ч байдаг юм уу? Тэгэхээр Оюу толгойн асуудлыг ингээд сайжрах хүртэл нь ингээд тогтмол үүнийг ингээд мартахгүй л уг нь яваад байх ёстой байгаад байгаа юм. Тодорхой үүрэг чиглэлүүдийг өгөөд, уул уурхайн салбарт хангалттай мэргэжилтнүүд байна. Монголын уул уурхайн салбар 103 жилийн настай болж байна. Энэ жил удахгүй болох гэж байна. Тэгэхээр энэ мэргэжилтнүүдээ ашиглах юм бол Эрдэнэтэд хангалттай мэргэжилтнүүд байна шүү дээ. Тэгээд гэрээг сайжруулах талаар ингээд тасралтгүй л явах хэрэгтэй

байна. Ингээд л хаячихмааргүй байна. Өнөөдөр дуусаад хаячихгүй явах юм бол зэсийн үнэ өнөөдөр 11700 байна. Мэдээж Оюу толгойн агуулга жил ирэх тусам өсөж байгаа учраас энд улсад төлөх татвар хураамж улам өсөөд л явна. Гэхдээ түрүүний хэлсэн олон сайжруулах заалтуудыг нэг, нэгээр, бага, багаар аажим аажмаар нь сайжруулах боломжтой.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал:
Б.Солонгоо дэд сайд, 16 номерын микрофон.

Гэрч Б.Солонгоо: Баярлалаа. Э.Болормаа гишүүний асуултад хариулъя. Тэгээд ер нь энэ зардал хэтэрч байгаа асуудал яалт ч үгүй Оюу толгой төслийн үр өгөөжид сөргөөр нөлөөлдөг. Тэгээд үүнтэй холбогдуулаад миний хувьд 2020 оны 8 дугаар сараас эхлээд Засгийн газрын ажлын хэсэгт орж ажилласны хувьд тухайн үед ямар асуудлууд хөндөгдөж байсан талаар мэдээлэл өгье. Тэгээд 2019 оны 92 дугаар тогтоол яг батлагдсаны дараа Засгийн газраас ажлын хэсэг байгуулчихсан байсан. Тэгээд би 2020 оны 8 дугаар сард ЗГХЭГ-ын дэд даргаар томилогдоод, тэгээд яг энэ асуудлыг хариуцах чиг үүрэгтэй байсан. Тэгээд бид нарын хувьд тухайн үед ажиллаж эхлэхэд 92 дугаар тогтоолыг хэрэгжүүлэхээс гадна Рио Тинто компаниас тавьж байсан нэг томоохон асуудал бол манай гүний уурхайн ингээд зардал хэтэрчихлээ. Хугацаа хойшилж байна. Нэмэлт санхүүжилт хэрэг болчихлоо. Та нар нэмэлт санхүүжилтийг баталж өгөхгүй бол бид нар уурхайгаа зогсоох гээд байна аа гээд. Тэгэхээр ер нь нэлээн тийм тулгасан асуудлууд явж байсан. Цаг хугацаагаар тулгасан. Өөр ямар нэг хувилбар өгөлгүйгээр шууд энэ нэмэлт санхүүжилтийг батал гэдэг зүйлийг хэлж байсан. Тэгээд тухайн үед ажлын хэсэг дээр судлаад сая Ёндон захирал хэллээ. Энэ гүний уурхайн бүтээн байгуулалтын зардалд хөндлөнгийн дүн шинжилгээ зайлшгүй хийх шаардлагатай юм байна. Тэгээд Оюу толгой компани дээр тулгамдаад байгаа маш олон асуудлын суурь нь энэ болж байна гээд. Тэгээд 2020 оны 11 дүгээр сарын 18-ны өдөр тухайн үеийн ЗГХЭГ-ын даргаар ажиллаж байсан Оюун-Эрдэнэ даргаас Рио Тинто компанийн зэсийн групп рүү захидал явж байсан. Тэгээд энэ захидал дээр Оюу толгой компанийн энэ гүний уурхайн бүтээн байгуулалтын зардал хэтэрч байгаа дээр хөндлөнгийн шинжээчийн дүгнэлт гаргуулъя. Тэгээд яг энэ. Би энэ захидлын тодорхой хэсгийг уншъя. Тэгээд далд уурхайн бүтээн байгуулалттай холбогдож үүссэн асуудлаар АНУ болон бусад улсуудад хянан шалгах ажиллагааг эхлүүлэх гомдлыг Рио Тинтод ажиллаж байсан гэрээт ажилтан гаргаж, Туркойз Хилл Ресорс компанийн жижиг хувьцаа эзэмшигч АНУ-ын холбогдох шүүхэд нэхэмжлэл гаргасан мэдээллийг бид хүлээж авсан. Тэгээд үүнтэй холбогдуулаад Оюу толгой төслийн хэрэгжүүлж буй төслийн хөрөнгө оруулалтын зардал удаа дараа төсөвт хэмжээнээс их хэмжээгээр хэтэрдэг. Далд уурхайн төслийн ашиглалтад орох хугацаа хойшилж байгаа асуудлыг нягтлан судалж, шалтгааныг олж тогтоох нь Оюу толгой төслийн бүх оролцогч талын эргэлзээг арилгаж, эрх ашгийг хамгаална гэж бид үзэж байна гээд. Тэгээд ер нь цаашдаа хөндлөнгийн шинжээчийн дүгнэлтийг олон улсын хараат бус шинжээчдээр хийлгэе гэдэг асуудлыг тавьсан. Тэгээд энэ захидал дээр Эрдэнэс Оюу толгой компаниас тодорхой хүсэлтийг Оюу толгой компанийн ТУЗ-д оруулж байгаа. Түр хороо байгуулъя. Тэгээд энэ асуудлыг дэмжиж өгөөч ээ гээд албан бичиг явж байсан. Харамсалтай нь энэ асуудлыг тухайн үед Оюу толгойн ТУЗ дээр Рио Тинто компани ерөөсөө дэмжээгүй. Харин ч эсрэг байр суурьтай байсан. Маш их эсэргүүцсэн. Тэгэхдээ манай ТУЗ-ийн гишүүд их сайн ажиллаад баталж байсан. Тэгээд түрүүн дурдагдсан шинжээчдийн дүгнэлтээр гарсан хөндлөнгийн шинжээчдийн дүгнэлт гарч байсан юм. Тэгэхлээр одоо Монгол Улсын Ерөнхийлөгч Хүрэлсүхийн тухайн үед

Ерөнхий сайдаар ажиллаж байсан Засгийн газраас эхсүүлээд дараа нь үргэлжлүүлээд Оюун-Эрдэнэ Ерөнхий сайдын Засгийн газар үргэлжлээд энэ асуудал дээр анхаарал тавьж ажилласан. Тэгээд манай Эрдэнэс Оюу толгой компани холбогдох төрийн байгууллагууд дээр анхаарч байсан. Тэгээд энэ ажлыг хийхэд олон төрийн албан хаагчийн хүчин чармайлт байсан гэдгийг хэлмээр байна. Тэгээд түрүүн дурдлаа. Энэ хөндлөнгийн шинжээчийн дүгнэлт гарснаар манай яриа хэлэлцээнд их томоохон түлхэц болсон, хөшүүрэг болсон. Харамсалтай нь яагаад бид нар бусад асуудлуудыг нь бүрэн шийдэж чадаагүй юм бэ гэхлээр, энэ гүний уурхайн бүтээн байгуулалтыг үргэлжлүүлэх хэрэгтэй байна, улаар огтлох, шийдлийг шийдвэрийг яаралтай гаргах хэрэгтэй байна гээд Рио Тинто компаниас маш их шахаж байсан, хугацаагаар шахаж байсан. Тэгэхлээр бид нар нөгөө амжсан тохиролцож чадсан зүйл маань ерөнхийдөө өр тэглэх байсан. 34 хувьд ноогдох өрийг тэглүүлж чадсан. Дараагийн асуудлууд бусад асуудлуудаар үргэлжлүүлээд яриа хэлэлцээ хийх хүлээлт байсан. Тэгэхлээр түрүүн Баярцогт гуай хэлж байсан. Одоо энэ зардал хэтэрсэн асуудалд Засгийн газар буруутай. Ер нь Засгийн газрын л буруу шүү дээ гэж хэлж байна. Энэ бол маш буруу төөрөгдүүлсэн мэдэгдэл. Энэ бол үе, үеийн Засгийн газар анхаарч ажиллаж байсан. Энэ дээр хэн нэгэн хүн эс үйлдэл гаргасан асуудал байхгүй. Харин Рио Тинто компани энэ дээр огт хамтарч ажиллаагүй, мэдээллээ өгдөггүй. Тэгээд ер нь ингээд аягүй тийм хариуцлагагүй мэдэгдлийг сая түрүүн Мөнхсүх захирал хэлсэн л дээ. Тэр АНУ-ын шүүх дээр жижиг хөрөнгө оруулагчтайгаа 130 сая ам.доллараар тохиролцсон асуудал. Энэ бол Оюу толгойтой холбоогүй гэж та хэлж байгаа байхгүй юу. Энэ чинь худлаа шүү дээ. Та нар Оюу толгойд хөрөнгө оруулалт хийсэн. Жижиг хувьцаа эзэмшигч чинь хохироод, хохирсон учраас шүүхэд нэхэмжлэл гаргаад, тэгээд 4 жилийн турш явж байж тэр хүмүүс чинь танайхаас нөхөн төлбөр авах шийдвэр гаргуулж байгаа юм. Тэгэхлээр Мөнхсүх захирал энэ Түр хорооны энэ сонсгол дээр хариуцлагатай баймаар байна. Баярцогт гуай бас чухал албан тушаал хашиж байсан хүн Монгол төрийгийг дээдлээд.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: 16 номер сүүлийн тодруулга.

Гэрч Б.Солонгоо: Тэгэхлээр иргэдийг төөрөгдүүлсэн ийм үл ойлголцол үүсгэхээр мэдэгдлүүдийг хиймээргүй байна. Тэгээд мэдээж ажил хариуцаж байсан хүн болгон тухайн үедээ хичээгээд л ажиллаж байсан байх гэж бодож байна. Тэгээд яг энэ сонсгол болохтой зэрэгцээд ингээд Оюу толгой төсөл дээр Оросууд орох гээд байна ч гэдэг юм уу, энэ ерөөсөө болохоо байх гэж байна гэдэг энэ сөрөг мэдээлэл их явж байна. Тэгээд энэ чинь болохгүй шүү дээ. Бид нар ингээд Оюу толгой төсөл дээр юу болчихсон юм гээд иргэд мэдээлэл авах гээд, 3 өдрийн турш ингээд сонсгол хийж байхад Калининград гээд хаа хамаагүй Оюу толгой төсөлтэй ямар ч хамаагүй, Австралийн хөнгөн цагааны үйлдвэртэй нь холбоотой Рио Тинтогийн зүгээр арилжааны маргааныг гаргаж ирээд л, одоо энэ ингээд ерөөсөө болохгүй байна. Бид нар ингээд Орост хамаг юмаа алдах гээд байна гэдэг тайлбар хийж болохгүй шүү дээ. Тэгэхлээр иргэдийгээ ийм төөрөгдүүлэх мэдээллийг өгөх гээд ингээд сууж байгаа нь харамсалтай. Тэгээд ийм асуудал байхгүй ээ. Би хуульч хүний хувьд ийм эрсдэл үүссэн гэж огт харахгүй байна. Баярцогт гуай түрүүн зөндөө хэлсэн. Энэ хувьцаа шилжүүлэх дээр зөвшөөрөл хэрэгтэй.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: Э.Болормаа гишүүн нэмж тодруулъя.

Хянан шалгах түр хорооны гишүүн Э.Болормаа: 2 минутын тодруулгаа хамтад нь авчихъя. Сая Бат-Эрдэнэ аварга маань хэллээ. Баяр Ерөнхий сайд, Баярцогт сайдын энэ шүүхээр шийдэгдсэн хэрэг. Сая Баяр Ерөнхий сайд гарахаасаа өмнө надад хүнээр зурвас дамжуулууллаа л даа. Ганцхан үгтэй. УИХ-ын гишүүн Э.Болормаад, миний бие авлигын хэргээр ял авч байгаагүй. Ерөнхий сайд асан С.Баяр. Намайг дарамтлах гэсэн юм уу эсвэл олон нийтэд нээлттэй хэлээч ээ гэсэн юм уу. Яг үнэндээ бид нар үүнийг уншихад аймаар хэцүү байгаа шүү дээ. Тийм гоё биш шүү дээ. Улсын маань Ерөнхий сайд, Улсын маань Сангийн сайд юу хийчихсэн юм бэ гээд. Тэр Энэбиш захирал энэ хувь нийлүүлэлтийн гэрээг зурсан хүн. Баярцогт сайд та зурсан. Та нарын үгийг сонсоод бүр зарим дээр нь бөөлжис цутгаж байгаа шүү дээ. Бид нар улсынхаа эрх ашгийг бодоод жоохон мэргэжлийн байх гээд л энэ бүхнийг ярихгүй ингээд аль болох урагшаагаа харсан асуудлуудыг л яриад байгаа шүү дээ. Тэгэхээр энэ болгон бид нарт ч гэсэн таатай биш ээ. Үнэхээр энэ улсаа бодоод урагшаа харъя л гэж байгаа юм. Үүнийг та бүхэн санаарай. Түүнээс биш ингээд бүгд асуудалгүй байсан юм шиг ийм юм яримааргүй байна. Тэгэхдээ энэ дунд үнэхээр гавьяа байгуулсан хүмүүс байна. Би таны хийсэн өөр сайн юмнуудыг чинь үгүйсгээгүй шүү. Бид нар яг ийм баримттай л харьцаж ярьж байгаа. Олон сайн хийсэн олон төрийн түшээд байсан байна. Тэд нарт маш их талархаж, баярлаж байгаа. Тэгээд би сүүлийн асуултаа Мөнхсүх захирлаас асууя гэж бодож байна. Мөн Хүрэлбаатар сайд, Баттөмөр гишүүн нар тодруулга өгөөсэй. Мөнхсүх захирал аа, та Монгол хүн, цаашдаа яая гэж бодож байна.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: Мөнхсүх захирал, тэгээд Хүрэлбаатар сайд, Баттөмөр гишүүн 13 номерын микрофон.

Гэрч С.Мөнхсүх: Болормаа гишүүн ээ, түрүүн би энэ талаар санаа оноогоо хуваалцсан. Тэгээд нэмээд ганц, хоёрсанаа хэлчихдэг юм уу гэж бодсон юм аа. Юуны түрүүнд Оюу толгой компанийг төсөл гэж бодох нь буруу юм шиг байгаа юм. Миний хувь хүний бодол шүү. Яагаад вэ гэхлээр, компани бол амьд компани, амьд эрсдэлүүд байна, амьд боломжууд байна. Менежмент үйл ажиллагаагаа буруу хийх юм бол энэ үр өгөөж ногдол ашиг бүх юм хойшилно. Дахиад зардал хэтрэлт, Менежмент талуудын дэмжлэгтэйгээр сайн ажиллах юм бол наашилна. Тэгэхлээрээ ТЭЗҮ дээр ингээд зурагдсан, тэрийг хүлээн зөвшөөрөөд тайвшраад, ингээд дардан замаар болдог юм биш ээ. ТЭЗҮ бол тооцоо, төсөөлөл. Яг жинхэнэ ажил. Одоо гар, хөл, тоног төхөөрөмжөөр.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: 13 номерын микрофон.

Гэрч С.Мөнхсүх: Тэгэхээр юуны түрүүнд бид нар Оюу толгой компани ер нь яах ёстой вэ. Цаашдын олон жилийн туршид үр өгөөжөө өгөхийн тулд бид нар дараа, дараагийн том, том судалгаануудаа хийх хэрэгтэй. Бид нарт сорилтууд маш их байгаа. Түрүүн ярьсан эрчим хүчний эх үүсвэр байна уу, эсвэл урд хөршөөсөө борлуулалтаараа хамаарах байдал байна уу, төмөр зам байна уу, дараа, дараагийн бүтээн байгуулалт байна уу гээд бид нарт шийдэх маш олон асуудлууд байгаа. Хүнд, хүнд шийдлүүд байгаа. Нөгөө талаас үр өгөөжийг сайжруулах тал дээр компани зүгээр сууж болохгүй гэдэг дээр би санал нийлж байна. Тэгэхлээр боломжтой байгаа бол одоо бид нар гүний уурхайн бүтээн байгуулалтынхаа нэг хэсгийг дуусгачихлаа. Эерэг мөнгөн урсгал бий болчихлоо. Тэгэнгүүт зах зээлээс бид нарт үзүүлэх итгэл үнэмшил

сайжирна. Тэгэхлээр компани өөрөө хямд өртөгтэй санхүүжилтийг хайх ёстой. Аль болохоор энэ байгаа зээлүүдээ (цаг сунгав) тэгэхлээр бид нар боломжуудыг хайх ёстой. Байгаа нөхцөл байдалтайгаа эвлэрэх ёсгүй. Компанийн менежмент сайн ажиллах ёстой. Тэгэхлээр санхүүжилтийн өөр эх үүсвэрийг зөв цаг нь болсон үед хайгаад л явах ёстой. Би хувь хүний хувьд Оюу толгой өөрийн гэсэн зээлийн зэрэглэлтэй, эрэмбэлэлтэй байгаасай л гэж хүсдэг. Тэгээд боломж нь болох юм бол өөрийн гэсэн бонд гаргаад, энэ зээлүүдээ дахин санхүүжүүлээсэй гээд. Энэ юмнууд маань өөрийн гэсэн цаг хугацаатай асуудал. Бид нар яг өнөөдрийн байдлаар үүнийг хийхэд арай боломжгүй байх гэж би хувьдаа бодож байна. Тэгэхдээ ойрын хэдэн жилүүдэд тэр боломжууд нээгдэх байх аа.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: Дараагийн хариулт 3 номерын микрофон. Хүрэлбаатар сайд тодруулга учраас нэг минутаар явна

Гэрч Ч.Хүрэлбаатар: Би нэг тайлбар өгнө. Нэг төрийн албан хаагчид юу ч хийж байгаагүй юм шиг, ажил хариуцсан хүмүүсүүд юу ч хийж байгаагүй юм шиг зарим хүн зохиож ярьж байна, хардаж ярьж байна. Би Сангийн сайд байхад болох болоод энэ Оюу толгой гэдэг компани дээр чинь 2 удаа татварын акт тавьсан Сангийн сайд нь. Нийлбэр дүнгээрээ 1,1 их наяд төгрөгийн татварын акт тавьсан. Нэг нь 2018 оны 1 сарын 10, нөгөөх нь 2020 оны 12 сарын 12-ны өдөр. Тавьсан акт нь 1,1 их наяд төгрөг. Үүнээс гадна хэтрээд байгаа гэсэн тэр зардлыг бараг 2,3 их наяд төгрөгөөр бууруулсан. Яагаад вэ гэхээр, менежментийн зардлыг 984 тэрбум төгрөгөөр бууруулсан. 2011 онд хийгдсэн тэр хүүг буулгаснаас хойш гарсан хэмнэлт нь 1,7 их наяд төгрөг. Ингэхээр 2,7 их наяд төгрөгөөр тэр хэтрээд байгаа гэсэн зардлыг буулгасан. Энэ хүмүүсүүд чинь энэ төрийн албан хаагчид, татварын албан хаагчид нь. Өөрөөр хэлбэл Монголын төр энэ дээр ажиллаж л байсан. Тэгээд л тасралтгүй ажиллаж, сайжруулж явах ёстой болохоос биш зүгээр муу хэлчхээд, хүн доромжилчхоод, тэгээд яваад байдаг байж болохгүй шүү дээ. Тийм учраас би энэ дээр тэр Сангийн сайд байхдаа 2 удаагийн зүйлээр нэг нь 1,1, нөгөөх нь 2,7 их наяд төгрөг гээд нийт дүнгээр нь аваад үзэх юм бол бараг 4 их наяд төгрөгийн зардлын хэмнэлтийг мөн татварын акт, татвар хэлбэрээр оруулж ирж байсан Сангийн сайд нь Хүрэлбаатар шүү. Түүнээс биш, хаа, хамаагүй хүн юу ч хийгээгүй байж, байж хүн гүтгэж доромжлоод байх шаардлага заримд нь байхгүй. Энд төрийн албан хаагчдыг гутааж байгаа олон хүмүүсүүд байгаад байна шүү. Амаа бодож.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: Баттөмөр гишүүн 2 номерын микрофон.

Гэрч Б.Баттөмөр: Сүүлийн үед энэ Оюу толгой төслөөс үйлдвэрлэлийн нөөц нь 2051 он, геологийн нөөц нь 2100 он гээд үүнийг та нар ашиглахгүй ээ. Үүнийг дараагийн үе ашиглана шүү. Та нар энэ Оюу толгой төсөлд Монгол Улсын эрх ашгийг хангуулах энэ тогтоолыг хэрэгжүүлэх ёстой. Би өнөөдрийн энэ сонсгол дээр ярьж гэж байгаа юм. Тэр 4 дүгээр заалт байгаа. Тэр юу гаргаж байгаагаа бид одоо мэдэхгүй байгаа шүү дээ Монголчууд. Тэр зэсийн баяжмалыг дагаж юу гарч байгаа юм, мэдэхгүй. 5 дахь заалт нь усны асуудал байгаа. Нэг секундэд 500 литр ус зарж байгаа шүү дээ, говийн ус. Эд нарыг энэ сонсголын тэр гардаг баримт бичигт хийж өгөх нь зүйтэй гэж ингэж бодож байна. Энэ Оюу толгойн гэрээг уншсан хүмүүс их цөөхөн байдаг юм. Би бас унших гэж үзсэн юм. 92 дугаар тогтоол гаргахад, маш хүнд. Маш хүнд. Тэгээд

уншсан хүмүүс нь цөөхөн. Тэгээд тэр мэдсэн хүмүүс нь бас их цөөхөн болж байгаа. Тэр мэдсэн хүмүүс нь Оюу толгойн талд ажилласан. Бид нар нөгөө Порест Монголиа гэж. Монгол Улсын эрх ашиг нэгдүгээрт байдаг. Монгол Улсын эрх ашиг 2 дугаарт. Оюу толгойн тэр Рио Тинтогийн эрх ашиг 1 дүгээрт гарчихсан явж байгаа шүү дээ. Үүнийг би хэлье гэж бодож байгаа юм. Дараагийн асуудал юу гэхээр, энэ Рио Рио Тинто гэдэг компанид бид жилд 4,7 тэрбум төгрөгийн зээлийн хүү төлж байгаа юм. Уул уурхайн бизнес хийхээс гадна энд санхүүгийн бизнес хийж байгаа. Ийм байж болохгүй. Нөгөө нэг үг байдаг шүү дээ. Бээлийтэй муур хулгана барьдаггүй гэж. Монголын өнгөрсөн хугацаанд бид нарын байж байгаа л Оюу толгой энэ шүү дээ. Бээлийгээ авч хаяа, муур барьдаг болъё. Дараа дараагийн төсөлд энэ төсөлд авах арга хэмжээ үүний үр дүн шууд нөлөөлнө гэдгийг би хэлэхийг хүсэж байгаа юм.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: П.Ганзориг гишүүн асуултаа асууя. Б.Бат-Эрдэнэ гишүүнийг нэмье.

Хянан шалгах түр хорооны гишүүн П.Ганзориг: Би нэмэлт нэг минутаа шууд аваад эхэлчихье. Энэ Оюу толгой төсөл дээр Монгол Улсын үр өгөөжийг нэмэгдүүлэх, 50-иас дээш хувьд гаргахад хэд хэдэн чухал асуудлууд байгаа. Энэ олон өдөр хэлэлцлээ. Бас зарим нь сайн ойлголцгүй байна гэсэн ч зүйлүүд яригдаж байна. Ер нь гол асуудлууд нь ойлгомжтой. Би ч эхний өдөр хэлж байсан. Энэ уул уурхайн бизнес гэхээсээ илүүтэйгээр мөнгө хүүлэлтийн, санхүүжилтийн, мөлжлөгийн схем болоод хувирчихсан байна. Олон улсын тодорхой хангалттай өгдөг зөвлөмжүүд, дөнгө, зангад бүгд яваад орчихсон, бүх үед. Тэгэхээр энийг өөрчлөх ёстой. Энэ дээр би нэг зүйлийг тодотгож хэлье. Давхар татварын асуудал. Анх хувь нийлүүлэгчдийн гэрээгээр байгуулахдаа давхар татварын зохицуулалттай холбоотой 2 заалт оруулсан. Нидерландад компани байгуулаад 2004 онд Монгол Улс Нидерландад давхар татварын гэрээ байгуулсан. Дараа нь Оюу толгойн төсөл эхэлсэн. Түүгээр давхар татвар буюу монголчууд авч үлдэх ёстой 20 хувь байхгүй болсон. Хамаг татваруудаа тогтворжуулсан, царцаасан, тэгээд 30 жилээр гэрээгээ хийсэн. Менежментийн зардлуудаа нэмэгдүүлсэн. Тэндээс бас давхар татвар авах ёстой. Тэгээд 2014 онд Нидерланд улс, Монгол Улс 2 давха татварын гэрээ цуцлагдсан. Гэсэн хэдий ч энэ татварын заалт нь тогтворжчихсон улсаас огт татвар төлөөгүй. Энэ төслийн хугацаанд Оюу толгой төслөөс Рио Тинтод төлсөн зээлийн хүүгийн 8,7 тэрбум доллар, менежментийн зардлын 1,2 тэрбум доллар гээд үүнд 20 хувийн татвар нь Монголд үлдэх ёстой байсан. Байхгүй. Энэ алдагдсан боломж. Энэ 2 заалтыг хүчингүй болгох ёстой. Дараагийн 25 жилд. 2025-51 оны хооронд дахиад зээлийн хүүд 15 тэрбум доллар төлөхөөр шинжээчдийн цаасан дээр тооцоолоод ороод ирсэн байна билээ. Менежментийн зардал гээд, дахиад хэдэн 10 тэрбум долларыг нь давхар татварыг хөнгөлж авахаар ингээд заасан. Тэгэхээр үүнийг бид нар зайлшгүй хүчингүй болгох хэрэгтэй. Ингэж байж Монгол Улсын эрх ашиг хангагдах нэг заалт орно гэж бодож байна. Хоёрт, энэ дээр яг энэ манай Сангийн сайдаар ажиллаж байсан хүмүүс ямар байр суурьтай байна? Хүрэлбаатар сайд, Баярцогт сайд 2-оос асуумаар байгаад байна. Давхар татвартай холбоотой асуудал дээр.

Мөн Оюу толгойн ТУЗ-д ажиллаж байсан Э.Баясгалангаас би асуумаар байна. Яг энэ давхар татварын алдагдсан боломж хэр хэмжээгээр үүсэж байгаа юм. Хоёр дахь асуулт, Дубайн гэрээ. 2015 онд байгуулагдах үед Тэмүүлэн гишүүн ТУЗ-д нь ажиллаж байсан, мэдээлэлтэй байгаа байх. Өөрийнх нь байр суурь ямар байдаг юм гэдгийг сонсмоор байна. Тухайн гэрээг байгуулсан хүн сууж байна. 2 хүний нэг Ганболд

захирал байх шиг байна. Тэгэхээр Дубайн гэрээгээр энэ татварын тэрбум долларын хөнгөлөлтөөс авхуулаад л 2 жилийн санхүүгийн тайланг хүлээж авах, 6 тэрбум долларын зээлийн эрх гээд олон асуудлууд орж ирсэн. Үүнийг та мэдэж байсан уу? Хэр хэмжээний хохирол учрахыг, энэ дээр та ямар байр суурьтай байсан бэ? Гуравт, энэ анхнаасаа энэ төслийг эсэргүүцэж байсан Ганбаатар гишүүнээс би нэг юм асуумаар байна. Та эсэргүүцэж байсан гол тооцоо, судалгаа, үндэслэл нь яг юу байсан юм бэ? Саяын яригдаад байгаа энэ олон улсын зөвлөмж заавар гэдэг юм уу. Яг энэ бүх ашгаа татвар төлөхөөс өмнө янз бүрийн зардлаа урьдчилаад гаргаад авчихдаг. Өөрөөсөө хамааралтай их хэмжээний зээл өндөр хүүтэй олгож байгаад, түүгээр авчихдаг. Элдэв 7 менежментийн зардал, стандарт хэмжээнээс нь 4, 5 дахин өсгөөд авчихдаг. Тэгээд хамаг санхүүгийн мэдээллүүдээ гэрээндээ оруулж байгаад нууцад авчихдаг. Тэгээд ярих боломж байхгүй.

Одоо энд шинжээчид зөндөө олон юм яримаар байна гэж байгаа юм. Бид нарт ч гэсэн ярих юмнууд байна. Гэтэл нууцын тамгатай учраас ярьчих юм бол Рио Тинто Оюу толгойд учруулсан хохирлыг төлөх үүрэг хүлээж байгаа юм, тэр гэрээгээр. Тэгээд ярьж болдоггүй. Зээлд нэмж бичигдсэн зээлийн дүнгүүд нь хүртэл асар ноцтой зүйлүүд байж байгаа. Ер нь ярих юм бол Оюу толгойн төсөл дээр олон ноцтой зүйл ярьж болно. Тэгэхдээ гэх мэтчилэн энэ ил тод байх, шилэн байх, энэ ингэж зөв засаглалтай байх, олон улсын корпорац, компани мөн бүхэл бүтэн Монгол Улсын Засгийн газар, төртэй ажиллаж байгаа энэ төслөө зөв явуулах дээр анхаарч ажиллана гэж бодож байна. Баярлалаа.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал:
Ч.Хүрэлбаатар сайдаас эхэлье. 3 номерын микрофон.

Гэрч Ч.Хүрэлбаатар: П.Ганзориг гишүүнд баярлалаа. Энэ давхар татварын гэрээнүүдийг ер нь яах ёстой байсан бэ гэдэг ийм асуудал байгаа. Тэгээд тэр үед яг та өөрөө хэллээ. 2 давхар татварын гэрээ байсан гэж. Энэ 2 гэрээ бол нэг нь 1998 онд Люксембургийн Вант улстай байгуулсан Татварын давхар гэрээ. 2002 онд Нидерландын Вант улстай байгуулсан Давхар татварын гэрээ гэсэн ийм 2 гэрээ байсан юм. Ингээд энэ 2 гэрээг Сү. Батболдын Засгийн газар цуцлахаар 2012 онд УИХ-д өргөн мэдүүлсэн юм. Сү. Батболдыг Ерөнхий сайд байх үед өргөн мэдүүлсэн. Сангийн сайд нь Хаянхярваа байсан санагдаж байна. Ингээд энэ өргөн мэдүүлээд Их Хурал үүнийг шийдсэнийх нь дагуу давхар татварын гэрээ, үүнийг ашиглаад татвараа бага төлөөд байгаа шүү дээ. Энэ нь буурсны улмаас тухайн үедээ зүгээр бидэнд өгч байсан мэдээллээр бол олсон мөнгө нь өнөөдрийн ханшаар тооцоод аваад үзэх юм бол 1,7 их наяд төгрөгийн татварыг Монголд үлдээж чадсан гэж үзэж байгаа. Ер нь ийм давхар татварын гэрээн дээр энэ татварын суурь шилжүүлэх, ашиг шилжүүлэх ийм зүйлүүд дээр татварын энэ давхар гэрээнүүдийг хийлгэхгүй байх, хийхгүй байх нь зөв гэдэг ийм зөвлөмжүүдийг манайх Велсийн гишүүн болсонтой холбоотойгоор өгдөг. Дараа, дараагийн олон энэ татварын 2 акт тавигдсан гэж байгаа. Ялангуяа тэр 2020 оны татварын акт дээр татварын албадтай манайхан тэр олон улсын Велсийн, Велс гээд байгууллагаас шинжээчид, эрдэмтдийг манай энэ татварын байгууллага авч ажиллуулж байсан юм. Энэ үүнийг авч ажиллуулсны үр дүнд энэ давхар татварын гэрээнүүдээ бид нар үүсгээд дээр нь тэр өндөр дүнтэй татварын актуудыг тавих боломжийг тэр велст орсон. Дараа нь тэр татварын акт дээр энэ тусгагдаж гарч ирсэн ийм зүйл. Тийм учраас өөрөө олон улсын энэ санхүүгийн нөхцөл байдалд зардлыг татвар багатай газарт шилжүүлэх замаар тухайн үйл ажиллагаа нь явагдаж байгаа

үйлдвэр үйлчилгээ, уурхай, төлөх татварыг багасгадаг энэ зүйлээс Монгол Улс өөрөө Сангийн яамны түвшинд, Татварын албаны түвшинд бүгдийг нь хаачихсан ийм нөхцөл бүрдчихсэн байгаа гэдгийг танд хариулъя.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал:
Дараагийн хүн Баярцогт сайд, тэгээд Баясгалан гишүү. 9 номер.

Гэрч С.Баярцогт: Ганзориг гишүүний асуултад хариулъя. Яг гэрээ байгуулж байхад Монгол Улс 44 улстай хөрөнгө оруулалтыг дэмжих гэрээтэй, 26 улстай давхар татварын гэрээтэй байсан юм. Энэ давхар татварын гэрээний 21 нь, хөрөнгө оруулалтын гэрээний 26 нь 2000 оноос өмнө байгуулагдчихсан юм. Тэгээд би бүгдийг нь судлуулсан юм. Тэгсэн чинь манайх ингээд дарга нар гадагшаа айлчлал хийдэг шүү дээ. Өндөр хөгжилтэй орон руу ингээд айлчлал хийхлээр манайх ингээд зурах янз бүрийн гэрээ, янз бүрийн юм байхгүй. Тэгээд нөгөө талуудаас дандаа ийм давхар татварын гэрээ, хөрөнгө оруулалтыг дэмжих гэрээ гээд ингээд дандаа хийгээд яваад байсан. Тухайн үед хөрөнгө оруулна гэж бодоогүй юм шиг байгаа юм. Түүний дараа энэ АНЭУ, Нидерландын Вант улс, Люксембургийн Вант улс, Кувейт улстай байгуулсан давхар татварын энэ 4 гэрээг хүчингүй болгох саналыг би оруулсан юм. Сангийн сайд байхдаа. Тэгээд манайх 2 сард бид нар ажлаа өгсөн. Тэгээд Хаянхярваа миний дараа Сангийн сайд болсон. Улсын Их Хурал 2014 онд үүнийг хүчингүй болгосон. Тэгээд би байнга хэлж байгаа юм. Манайх гадагшаагаа хөрөнгө оруулна гэж бараг байхгүй ээ. Тийм учраас өөрийнхөө хэр хэмжээг мэдээд, өндөр хөгжилтэй орнууд юмыг яаж мэдэх вэ, янз бүрийн юман дээр хөрөнгө оруулаад эхэлнэ шүү дээ. Давхар татварын гэрээнүүдээ хугацаа дуусангуут нь бүгдийг нь хүчингүй болго оо гэдэг ийм чиглэлийг өгүүлж, тэгээд би үүний бүх судалгааг нь хийлгэсэн байгаа шүү гэдгийг хэлэх гэсэн юм. Би гол юм нь ингээд байгаа юм. Оюу толгойн гэрээнээс өмнө бол хийж чадаагүй. Яагаад гэвэл энэ 4 улсын хугацаа нь дуусаагүй байсан. Хугацаа нь дуусаагүй байхад шууд нөгөө энэ давхар татварынхаа гэрээнүүдийг хүчингүй болгоход маш их хүндрэлтэй. Дээрээс нь яг тухайн үед Нидерланд, Люксембургт бүртгэлтэй байгаагүй юм. Энэ чинь Канадад бүртгэлтэй л компани байсан шүү дээ. Тэгэхээр ер нь бол бид нар цаашдаа юу бодож энэ юмнуудыг хийх ёстой вэ гэхээр, энэ юмнуудыг яагаад хийсэн юм гэхээр Оюу толгой дээр алдаа гарч байгаа бол би дахиад 4, 5 Оюу толгой гарна, Таван толгой хөдөлнө. Энэ болгон дээр бид нар алдаануудаа ингээд хаагаад, хаагаад явах ёстой гэдэг ийм л зарчмыг баримталж байсан учраас ийм байр суурийг барьсан. Үүнийг чинь бид нар гэрээ хийж байж л мэдэж байгаа шүү дээ. Түүнээс гэрээ хийхгүй бол үүнийг чинь мэдэхгүй. Одоо тэгээд би Монгол улсын хийсэн бүх гэрээнүүдийг энд жагсаагаад оруулчихсан байгаа. ЗХУ-тай ямар гэрээ хийж байсан юм, тогтвортой байдлын ямар гэрээ хийж байсан юм. Хөрөнгө оруулалтын ямар гэрчилгээ өгч байсан юм гээд эд нарыг бүгдийг нь оруулсан. Энэ дээр бид нар бүгдээрээ анализ хийх ёстой. Одоо ингээд бид нар Приусээр дүүрчихсэн байгаа шүү дээ. Тэр чинь Японтой хийсэн гэрээнээс болж байгаа шүү дээ. Өөрсдөө бид нар чадахгүй хэрнээ маш өндөр улстай ийм хөрөнгө оруулалтыг хамгаалах гэрээ хийчихсэн. Татваруудыг нь чөлөөлчихсөн. Тэгээд энэ үр дагаврууд дандаа нэг ийм улс төрийн чиглэлээр хүмүүс юм хийгээд байдаг. Тэгээд эцэстээ ийм юм болдог. Түрүүн надаас асуусан. Та яагаад эсэргүүцээд, ажлаа өгөөгүй юм. Энэ юу болж байсан юм. Сая тэр Каленинградын юм мум энэ тэр гээд. Надад мэдээллүүд байгаа. Би Засгийн газрын түвшинд ярьсан учраас эд нар зарим нэг юмнуудыг нь хаалттай ярья гэж хэлсэн юм. Түүнээс би нэг хүн айлгах гээд байгаа юм ерөөсөө байхгүй шүү дээ. Хэн юунаасаа айх юм, бид нар ийм хүндрэлтэй байсан гээд. Би ганцхан жишээ хэлчихье.

Бид нар ямар буруу юм хийж байсан гээд Энхбаяр Ерөнхийлөгчийг Орос айлчлахад Асгатын мөнгөний ордыг Оросын талтай хамтарна гээд зурчхаад хүрээд ирсэн. Ингээд хэрэгжүүлэх гэсэн чинь Асгатын мөнгө.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: 9 номер нэмэлт нэг минут.

Гэрч С.Баярцогт: Тэгэнгүүт яг тэрийг ингээд хэрэгжүүлэе гэнгүүт Оросын 50 хувь, Монросцветмет чинь 50:50-тай байсан учраас Асгатын мөнгөний ордныг чинь эзэмшиж байгаа компани шууд 75:25 болж хувирч байсан юм. Тэгээд иймэрхүү маягаар бид нар маш их алдаа гаргасан. Тэгээд би энэ Түр хорооны гишүүд одоо дэд бүтцийн хөгжил гэдэг компанийн талаар та нар мэдээлэлтэй байгаа юу, үгүй юу би сайн мэдэхгүй байна. Дэд бүтцийн хөгжил гэж 50:50 хувийн компани байгуулаад, Орос, Монголын. Тэгээд жоохон байж байгаад шахаад, Монголын талын 25 хувьд нь Эрдэнэс MJL-ийг бүтнээр нь оруулчихсан. Тэгээд иймэрхүү хүндрэлүүд гарч байсан учраас Оюу толгойн гэрээ зурагдсан тэр өдөр чинь Оросын Засгийн газар, Монгол улсыг Парисын клубт өгнө өө. Монгол улс 180 сая долларын өртэй гээд, яг тэр өдөр нь Станбулд зарласан байхгүй юу. Тэгээд энэ юмнуудыг чинь ингээд ил яриад байх юм уу, бүгдээрээ суугаад нөхцөл байдлаа ярих юм уу гээд ийм л зүйлүүдийг бодож хэлж байсан. Тэгээд зохион байгуулалттайгаар би ингээд Болормаа гишүүн эд нарт зүгээр хандаж хэлмээр байгаа юм. Би ингэж яривал аягүй эвгүй байна л даа. Тэгэхдээ танай аав чинь энэ ажлын хэсэгт 2006 оноос тасралтгүй явсан хүн шүү. Энэ Жаргалан гишүүний аав чинь анхны төслийн Их Хурлын ажлын хэсгийн дарга байсан хүмүүс шүү. Одоо тэгээд ингээд бид нар л муухай харагдаад л, бид нар л ийм аймаар муухай юм хийчихсэн юм шиг ингэж хараад байгаа юм уу? Би бол заримыг нь үнэхээр гайхаад байна. Тэгээд би Дэд хорооны даргад хэлж байгаа юм. Би эмоцтой ярьчихсан байж магадгүй. Тэгэхдээ та ижилхэн хандаач ээ. Хүний нэр бариад, хүний нэр төр гутаагаад, ийм худлаа, худлаа юмнууд яриад байхад нь ингээд дуугүй суугаад байж болохгүй шүү дээ. Намайг болохоор ингээд та дүрэм юм зөрчөөд байна, парламентаа хүндлэхгүй байна гээд. Үүний төлөө Монголд бүх хүн санаа зовж байгаа, бүх хүн санаа зовж байгаа шүү.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: Би их хүмүүст ялгавартай хандаад байгаа биш. Би бүх хүмүүст хэлсэн, урьд нь сануулга ч өгсөн байгаа. Тэгэхээр та битгий өөр дээрээ тусгаж аваарай. Улаан сайд 1 номерын микрофон, Сангийн сайд асан.

Гэрч Ч.Улаан: Баярлалаа. Би анх Оюу толгой төслийн санхүүгийн шалгалтыг хийх ажлыг зохион байгуулж, удирдаж ажиллаж байсан хүн учраас анхны 3 сайдын тушаалаар байгуулагдсан Ажлын хэсгийн дүгнэлт 2013 оны 10 сард Засгийн газар, Их Хуралд танилцуулагдсан байгаа юм. Тэгэхээр тэр шалгалтын дүнгээр илэрсэн асуудлуудыг, алдаа дутагдлыг тэр үед ингэж ярьсан бол өнөөдрийнх шиг ийм нөхцөл байдал ингэтлээ их хүндрэхгүй байсан л гэж би бодоод байгаа юм. Тэр үед энэ асуудлыг бол ярих бололцоог олгоогүй. Яагаад гэдгийг та бүхэн 3 хоногийн энэ хэлэлцүүлгийн явцад маш тодорхой болсон, тийм ээ. Сангийн сайд нь огцроод, Засгийн газар нь огцроод, Дубайн гэрээ байгуулагдаад. Ингээд энэ шалгалтын дүнг үндсэндээ орвонгоор нь эргүүлээд ингээд дарчихсан юм.

Тэгэхээр ер нь анхны баримтын шалгалт хийсэн 2 хөрөнгө оруулалтын гэрээ байгуулагдсанаас хойш 2010, 2011, 2012 оны санхүүгийн үйл ажиллагааг маш

тодорхой дүгнэсэн юм. Энэ ажил бол анх удаа хийгдсэн, амаргүй байсан. Манай 24 хүний бүрэлдэхүүнтэй ажлын хэсэг ажиллаж, Хятад улсаас 3 контейнер санхүүгийн баримт бичиг авчирч, энэ болтол бүх бүртгэл, тооцоо, баримт нь Монголд ерөөсөө огт байгаагүй. Ингээд анхны хөрөнгө оруулалт 5,1 тэрбум доллар гэж байгаад, 7 тэрбум доллар болсон. Энэ зардлын хэтрэлтэд үнэлгээ өгсөн юм аа. Маш тодорхой дүгнэлтүүд гарсан. Энэ үед энэ 2 тэрбумаар буюу 30 хувиар хэтэрчихсэн байсан хөрөнгө оруулалтын зардлын 2 тэрбум доллар нь санхүүгийн зөрчил байсан. Сая Хүрэлбаатар сайд санхүүгийн татварын акт тавьсан тухай ярьж байна. Энэ ажлын хэсгийн шалгалтын дүнгээр 1,4 тэрбум долларын татварын зөрчил байна гэдгийг тогтоож, торгууль, алданги төлбөрийг тооцож, 400 орчим сая долларын ийм зөрчилд акт тогтоогдож байсан юм. Эндээс бодитойгоор 130 сая төгрөгийн татварын актыг төл гэдэг шийдвэр гаргаж, ингээд бүх шатдаа энэ маргалдаж ирээд явсаар байгаад 100 тэрбум нь хасагдаад, 30 саяыг төлөөд ингээд салж байсан ийм явдал байдаг юм. Тийм учраас одоо энэ Хяналт шалгалтын түр хороо энэ асуудлуудыг анхааралдаа аваад, нийтийн анхаарлыг энэ рүү төвлөрүүлээд энэ асуудалд ач холбогдол өгч байгаад би хувьдаа туйлын их талархалтай, бүх талаар дэмжиж байгаа. 10 жил ийм хэлэлцүүлэг болоосой гэж хүлээсэн. Тийм учраас та бүхэн маань анхны тэр баримтын шалгалтын үед гарсан дүгнэлтүүдийн дотор байгаа асуудлуудыг ч гэсэн цаашдаа энэ асуудлыг шийдэх, боловсруулалт тавих асуудлууд дээр анхаарч үзэх байх гэж бид найдаж байгаа. Ингээд ер нь бүхэлдээ бид хугацаа хожсон ч гэсэн, энэ асуудлаа ярьж эхэлж байгаа нь цаашдаа 70, 80 жил үргэлжлэн ашиглагдах орд, дүнгээрээ 100-гаад жил ажиллах компанийн үйл ажиллагаанд алдаа эрсдэл гаргахаас сэргийлэхэд маш том сургамж болно гэж бодож байгаа.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: Дараагийнх руугаа оръё доо. Баясгалан ТУЗ-ийн гишүүн 8 номерын микрофон.

Гэрч Э.Баясгалан: Ганзориг гишүүний асуултад хариулъя. Э.Баясгалан. Би гэхдээ яг асуултад хариулахаас өмнө сая Баярцогт сайдын хэлсэн тайлбар дээр залга тодруулга хийх ёстой гэж бодож байна. Бид нар өнөөдөр Монголын ард түмэнд нээлттэйгээр ил тод, үнэн зөв мэдээлэл өгөх ёстой. Сая Баярцогт сайд 2 буруу мэдээлэл өгчихлөө. Нэг нь болохоор, бид нар гэрээ хийхэд энэ Нидерланд, Бритиш Вержин, Айланд гэдэг газруудад компани байгаагүй ээ гэсэн мэдээлэл өгчих шиг боллоо. Үгүй шүү дээ Баярцогт сайд аа, та номоо дэлгээд харах юм бол Хөрөнгө оруулалтын гэрээнд чинь байгаа 2 компани Айвенхоу Оюу толгой Би Ви Ай инк Корпорэйт чинь Бритиш вержен Айланд бүртгэлтэй компани. Оюу толгой Нидерланд Би Ви Ай чинь Нидерландад бүртгэлтэй 2 компани байсан шүү дээ, тийм биз дээ. Та хөрөнгө оруулалтын гэрээний 16.48-ыг хараарай. Тэгэхээр тухайн үед энэ 2 компани маань тэнд бүртгэлтэй. Тэгээд Хөрөнгө оруулалтын гэрээний 2 хэсэг болоод орчихсон байгаа. Үүнийг би хэлмээр байна. 2 дугаарт Баярцогт сайдын хэлсэн юм нь энэ давхар татварын гэрээнүүдийн хугацаа нь дуусахаар нь хүчингүй болгоод, бид нар татвараа авчих боломж нээлттэй байсан гэж хэлээд байх шиг байна. Үгүй шүү дээ, та тэгсэн шүү дээ, энэ гэрээнүүдээ бүгдийг нь цуцал гээд тэгсэн шүү дээ. Би ярьж болно биз дээ, хүчингүй болгочхоорой гэсэн гээд байгаа. Гэхдээ тэрний үр дагавар чинь та тэгээд татвараа авчхаж болно гэсэн утга илэрхийлээд байна шүү дээ. Гэхдээ бид нар Нидерландтай байгуулсан гэрээгээ хэчнээн цуцалсан ч гэсэн Оюу толгой компани давхар татварын хүчин төгөлдөр бус болчихсон гэрээг одоо болтол санхүүгийн тайландаа ашиглаад, татвар төлөхгүй л байгаа шүү дээ. Тэгээд бусад 20 хэдэн улстай байгуулсан давхар татварын гэрээг цуцаллаа ч гэсэн Оюу толгой компани бол манай

Монгол Улсын бүх татварын хууль болоод бусад мөрдөгдөх юмнуудыг хөрөнгө оруулалтын гэрээгээр бид нар ингээд хөлдөөчихсөн юм. Та нар хэчнээн гэрээгээ цуцалсан ч гэсэн бид нар наадхыг чинь хүлээн зөвшөөрөхгүй гэсэн байр суурьтай байдаг шүү дээ. Яг энэ асуудал манай татварын маргааны хамгийн гол бөгөөд хамгийн их дүнтэй асуудал байгаа шүү дээ. Манай татварын албаныхан маш сайн ажилласан гэж би Даваа гаргийн хуралдаан дээр ч гэсэн хэлсэн. Манай татварын алба одоогийн байдлаар Оюу толгой компани дээр 1 их наядаас илүү их төгрөгийн хэмжээний татварын акт ноогдуулаад, төлбөр мөнгө нь манай төрийн төсөвт төвлөрчихсөн байгаа. Яг энэ татварын актын хамгийн том 2 хэсэг бол 2018 онд тавьсан татварын акт дээр Рио Тинто компанид шилжүүлсэн 549 тэрбум төгрөгийн менежментийн үйлчилгээний төлбөрөөс суутган татвар авч ноогдуулж төлөөгүй зөрчилд 164,7 тэрбум төгрөгийн татвар, торгууль, алданги, Оюу толгой компаниас Туркойс Хилл Рио Тинто компанийн харилцан хамааралтай этгээдүүдэд төлсөн хувь нийлүүлэгчдийн зээлийн хүү 1,9 тэрбум төгрөгөөс татварыг бүрэн суутган авч ноогдуулж төлөөгүй зөрчилд 382 тэрбум төгрөгийн нөхөн татвар, торгууль, алданги гэж байгаа. Энэ бид нар гэхдээ давхар татвар гэж буруу яриад байна л даа. Давхар татвар биш байхгүй юу, энэ чинь суутган татвар байхгүй юу. Гэхдээ тэр нэг их тийм хамаатай биш. Тэгээд 2018 оны актаар болохоор Оюу толгой компанийн Рио Тинто компанид шилжүүлсэн 589 тэрбум төгрөгийн менежментийн үйлчилгээний төлбөрөөс суутган татвар авч ноогдуулж төлөөгүй зөрчилд 176,8 тэрбум төгрөгийн нөхөн татвар, торгууль, алданги, Оюу толгой Туркойс Хилл Ресорс Рио Тинто компанийн харилцан хамааралтай этгээдүүдэд төлсөн хувь нийлүүлэгчдийн зээлийн хүү 522 тэрбум төгрөгөөс татварыг бүрэн суутган авч ноогдуулж төлөөгүй зөрчилд 156,6 тэрбум төгрөгийн нөхөн татвар, торгууль, алданги тэгээд энэ зөвхөн энэ суутган татвар бид нар хольж яриад байх юм. Давхар татварын гэрээ гэж ярьдаг болохоос давхар татвар гэдэг ойлголт бол байхгүй шүү дээ. Суутган татвараа суутгаж авч төлөөгүй л зөрчлүүд. Энэ зөрчлүүд маань бүгдээрээ нийлээд 800 тэрбум орчим төгрөг болж байгаа шүү дээ. Гэхдээ яг энэ мэдээллүүд ер нь олон нийтэд нээлттэй Монцамэ агентлагийн вебсайт дээр гарсан мэдээлэл байгаа, бүх хүмүүс олж унших ёстой гэж бодож байна. Яг энэ асуултаар манай татварын албаныхнаас ч гэсэн илүү дэлгэрэнгүй, илүү мэргэжлийн хариултыг авах ёстой гэж бодож байна. Тэгэхээр Ганзориг гишүүн ээ, та надаас яг энэ давхар татвартай холбоотой асуудлаар мөнгөн дүн нь хэн хэд юм бэ гэж та надаас асуулаа. Өмнө хугацаанд ийм байсан. Ирээдүйд бид нар татварын маргаан нь арбитр дээр байгаа. Түүнээс шалтгаалаад ямар үр дагавар гарах вэ гэдэг нь тодорхойгүй байгаа. Гэхдээ яг энэ чигээрээ явах юм бол хэрвээ бид нар энэ суутган татваруудыг авч чадахгүй бол маш их хэмжээний мөнгө явж байгаа шүү гэдгийг ард түмэн ойлгох ёстой байх гэж бодож байна. Асуултад нь хариулж чадсан гэж бодож байна. Баярлалаа.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: Дараагийн асуулт 7 номерын микрофон. Тэмүүлэн гишүүн. Дубайн гэрээтэй холбоотой асуудал яригдсан байгаа.

Гэрч Г.Тэмүүлэн: Би бас энэ Оюу толгой төсөлтэй холбоотой, магадгүй 2009 оноос хойш миний мэдэх цар хүрээ 2020 он хүртэлх байх. Дубайн гэрээ байгуулагдахад хүртэлх 2015 он, түүнээс хойшоо УИХ-д гишүүнээр орж ирээд, УИХ-аас батлагдсан хууль тогтоомжууд түүнтэй холбоотой авах арга хэмжээ ч гэдэг юм уу. Энэ асуудлуудаар би та бүхэнд илэн далангүй мэдээллүүдийг өгөхөд нээлттэй байна. Түр хорооны энэ өнөөдөр сонсголын өмнө би тодорхой хүсэлт тавьсан, амжаагүй байх. Гэхдээ мэдээж сонсголын дараа би та бүхэнд нээлттэй илүү илэн далангүй

мэдээллүүдийг өгөөд, гарц шийдлүүд дээр хамтарч ажиллахад бэлэн байгаа гэдгийг нэгдүгээрт хэлье.

Хоёрдугаарт, энэ түр хорооны үндсэн нөгөө гарсан УИХ-ын тогтоол, захирамж, шийдвэр нь зөвхөн хоёрхон асуудлаар хязгаарлаад байгаа юм. Хүрээ хязгаарыг нь, ажиллахыг нь. Зээлийн хүүг бууруулах, нөгөөх нь Онтра Гоулдтой холбоотой асуудлыг гээд. Тэгэхээр үндсэн юу гэдэг юм, суурь том асуудлуудаас нь хоёрхон асуудлаар нь бид нар хязгаарлаж болохгүй гэдгийг манай түр хорооны гишүүд бүгдээрээ ойлгосон байх гэж бодож байна.

Тэгэхээр бид нар үндсэн энэ төслийн энэ хөрөнгө оруулалтын гэрээний сүүлд байгуулчихсан гэрээнүүдийн суурь шалтгааныг нь шийдэхгүйгээр үр дагаврыг нь зөвхөн бууруулаад бол үр дүнд хүрэхгүй болчихоод байгаа юм. 10 гаруй магадгүй томоохон суурь асуудлуудаас 2 асуудлыг шийдлээ гэхэд том суурь зарчмын асуудлууд нь шийдэгдэхгүй үлдэх гээд байгаа асуудал байгаа юм аа. Тэгэхээр би бол үндсэндээ бид бүхэн Монголын талд өөрсдийнхөө эрх ашгийг хангуулах үр өгөөжөө л баталгаажуулах асуудал бол бид нарын номер нэг зарчмын нэг асуудал шүү. Тэгээд энэ дээр гарц шийдлүүдээр нэгд, хамтарч ажиллая гэдэг зүйлийг хэлэх гэсэн юм. Би Дубайн гэрээтэй холбоотой асуудлаар тэр үед өөрөө би Гэрээ 5 сарын 18-нд байгуулагдсан. 4 сарын 15-нд би чөлөөлөгдөх өргөдлөө өгсөн. Тэгээд үндсэндээ яг сүүлийн тэр 6, 7 сарын хугацаанд бид нарын зүгээс энэ гэрээг аль болох л Монголын Засгийн газраас зуруулахгүй байх, хориглох арга хэмжээг чадлаараа аваад, ингээд боломж бололцоо хүрээгүй учраас ингээд өөрийн хүсэлтээр чөлөөлөгдөхөөс өөр арга байгаагүй. Тухайн үеийн нөхцөл байдлыг би товчхон дахиад хэлэхэд, яагаад ийм нөхцөл байдалд хүрэв гэдэг асуудал маань үндсэндээ бид нар үүнийг зөвхөн Оюу толгой компаниас нь гадна Рио Тинтогийн групп компаниудынх нь хооронд үүссэн нөхцөл байдлын санхүүгийн асуудлыг тухайн үед судалж үзсэн юм.

2014 оны 10 сараас хойш бид нар энэ асуудлуудыг цогцоор нь судалж үзээд, ингээд аваад үзэхэд үндсэндээ Рио Тинто компани дээр санхүүжилтийн асар их шаардлага үүсчихсэн байсан. Төмрийн хүдрийнх нь салбарыг дэмжих зайлшгүй шаардлагатай болчихсон байсан. Энэ үндсэн Рио Тинто компанийн үндсэн үйл ажиллагааны бараг 90 хувь нь төмрийн хүдрийн үйл ажиллагаа явуулдаг. Төмрийн хүдрийн томоохон тоглогч. Тухайн үедээ Би Эйч Пи Биллет нь болоод нөгөө Вали эд нартай өрсөлдөж байсан. Одоо ингээд үндсэн эргээд харахад тэдгээрийг бүгдээрэнг нь өөрсдийнх нь групп компани нэгтгэж авсан байгаад байгаа, төмрийн хүдрийн бүх төслүүдийг. Тэгэхээр энэ том төмрийн хүдрийн том дэлхийн тоглогчийг цаашид 50, 60, 100 жилийн хугацаанд байхын тулд энэ төслүүдээ санхүүжүүлэх зайлшгүй шаардлагатай болсон. Үүнээс улбаатайгаар 2013 оноос хойш 10-15 тэрбум доллароор Рио Тинто групп компаниуд дотроо зардлаа танах ажлуудыг хийсэн байхгүй юу. Ганцхан Оюу толгой төсөл дээр буюу зэсийнхээ групп дотроо зардал нэмэгдүүлэх, санхүүжилт босгох, Оюу толгой төслийг үндсэндээ нөгөө ашигт суурилсан төсөл байсныг нь зардалд суурилсан компани болгож, компани доторх санхүүжилтийнх нь схемийг нь өөрчлөх, санхүүгийнх нь бүтцийг нь өөрчлөх нь ажлыг хийсэн. Тэгэхээр та бүхэн алсуураа энэ асуудлыг ойлгож байгаа байх аа. Энэ бол томоороо Рио Тинтогийн бусад төслүүдийг санхүүжүүлэх эх үүсвэр, бүтэц.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: 7 номер, нэмэлт нэг минут.

Гэрч Г.Тэмүүлэн: Тэгэхээр Дубайн гэрээ үүсэх нөхцөл байдал угаасаа үндсэн суурь шалтгаан нь өөрөө ийм байсан. Одоо ч энэ цаашдаа байгаа, цаашдаа байгаа. Би хэлээд байгаа асуудал нь одоо бид нар үндсэн сууриар нь гэрээндээ өөрчлөлт оруулах, эдийн засгийн сууриар нь бид нар яриа хэлэлцээгээ хийх асуудлыг ярих зайлшгүй шаардлагатай байна гэдэг асуудал маань бас энд байгаад байгаа юм. Үндсэндээ энэ дээр одоог болтол олгож байгаа энэ 14, 15 банк маань үндсэндээ 2013-15 оны хооронд Лендерс митинг буюу тухайн тэр санхүүжилтийг босгох ажлыг хийсэн. Энд тодорхой хэмжээнд ТУЗ-ийн гишүүн байсны хувьд ажиглагчаар оролцох боломж бололцоо тухайн үед 1, 2 удаа олдсон. Энд үндсэн бүх санхүүжилтийн схемийг нь зурж, үндсэн бүх менежментийг нь хийж байсан нь дэлхийд нөгөө алдартай банк санхүүгийн байгууллагын гол компани болсон Рочил буюу Рочитенков гээд тэдний гэр бүлийн компани үндсэн бүх зохицуулалтуудыг нь хийж байсан. Тэгэхээр бид нар тухайн үед энэ асуудлууд дээр нэлээн хатуу байр суурьтай байх байсан зүйл дээр.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: Дараагийн асуулт 11 номер Эрдэнэс Оюу толгойн гүйцэтгэх захирал асан Д.Ганболд, Дубайн гэрээтэй холбоотойгоор хэд хэдэн асуулт байсан.

Гэрч Д.Ганболд: Та бүгдэд энэ оройн мэндийг хүргэе. 2013 оноос 2016 оны хооронд Эрдэнэс Оюу толгой компанийн захирлаар томилогдож ажилласан. Тэнд ажиллах болсон шалтгаан бол өглөө Алтанхуяг сайдын хэлсэнчлэн миний өмнө ажиллаж байсан Сэдваанчиг захирал УИХ-ын мэдэл рүү халдсан эсвэл Засгийн газрыг төлөөлсөн тийм захидлуудыг гадаадад явуулж барьж байсан гэдэг шалтгаанаар ажлаасаа халагдах болсон байсан. Тэгээд намайг урьж ажиллуулсан юм. Урьж ажиллуулсан шалтгаануудыг хэд хэдэн удаа юу билээ, яав, би энд ажиллана гэсэн ямар ч бодолгүй, тооцоогүй явж байсан хүн. Хамгийн гол нь өнөөдөр ч гэсэн зарим нэгэн хүмүүсийн ярьсан адил төстэй зэсийн салбарт байдаг Эрдэнэт үйлдвэртэй холбоотой гэрээг би 1990 онд, 1991, 1992 оны үед өөрөө хариуцаж хийж байсан учраас тэр үед адилхан 50:50 хувийн харьцаатай байсан хувьцааныг харьцааг 1 хувиар нэмэгдүүлж, 51 болгосон. Тэгснээрээ Монголын захирлыг тавьдаг олон гол асуудлуудыг Монголын тал илүү нөлөөтэй, илүү бололцоотойгоороо шийдвэрлэдэг тийм бололцоотой болсон. Магадгүй тэрний зарим нэгэн туршлагыг энэ Оюу толгойн энэ төсөл дээр хэрэгжүүлэх бололцоо байвал хийж өгөөч ээ гэсэн тийм хүсэлт ирсэн юм.

Тэгээд тэр үед Тэмүүлэн, Отгочулуу бид 3 ажилласан. Тэр үеийн нөхцөл байдлыг аваад үзэх юм бол өнөөдрийнх шиг ингээд л хөшөө, барилга босгодог, энэ олон сая машинтай унаатай ийм барилга байшингууд сүндэрлэдэг тийм цаг үе байгаагүй. Ерөнхийдөө 2 тийшээгээ харсан, татварын манай 3 сайдын түрүүн хэлсэнчлэн ажлын хэсэг ажилдаа орчихсон. Хараахан тайлан дүгнэлтүүд нь гараагүй байсан. Тэр нь 2014 оны дундуур сүүлд гарсан. Ямар ч байсан шалгалт орсон. Их хэмжээний зөрчил байгаа гэдэг ерөнхий тийм ярианууд байсан. Нарийн баталгаа нотолгоонуудыг тэр үедээ мэддэггүй байсан. Маш их цаг алдсан. Үнэхээр 2, 3 контейнер материалуудыг гадаадаас төмөр замаар оруулж ирж байсан. Их олон асуудлууд байсан. Гол нь, үйлдвэрийн консервацад оруулна, маш их олон мянган хүмүүс ажилгүй болно, Засгийн газар санхүү, эдийн засгийн маш гүнзгий хямралд орчихсон байсан. Хэрэв та нар санаж байгаа бол Алтанхуягийг арай буухаас нь өмнө 2014 оны 5 дугаар сард гарсан энэ 34 дүгээр тогтоолд энэ далд уурхайн бүтээн байгуулалтын ажлыг хурдал, түргэл, шуурхайл гэдэг ийм үүрэг даалгаврыг УИХ-аас

өгсөн. Тэгээд өглөө ярьсанчлан Алтанхуяг сайд шинэ оны эхэнд огцорсон. Огцорсны дараагаар залгуулаад, УИХ тэр үед дараачийн тогтоолыг гаргасныг та бүхэн сайн мэдэж байгаа байх. 2 сарын 18-ны 41 дүгээр тогтоолыг гаргасан. Тэнд би ганц 2 өгүүлбэрийг бүүр зориуд уншиж өгье гэж бодож байгаа. Далд уурхайн бүтээн байгуулалтын асуудлыг хөтөлбөрийг батлах тухай. Хөрөнгө оруулагч талтай хэлэлцээр хийж, далд уурхайн хөрөнгө оруулалтын асуудлыг шийдвэрлэж, бүтээн байгуулалтын ажлыг энэ онд багтаан эрчимжүүлэх үүрэг өгсөн бөгөөд тогтоолын 3 дугаар хэсэгт нь хөтөлбөрт заасан хугацаанд хэрэгжээгүй заалт бүрийг хариуцах албан тушаалтанд зохих хариуцлага хүлээлгэж, хөтөлбөрийн биелэлтийг хагас жил тутамд УИХ-д танилцуулж бай гэж улам чангатгасан, улам хатуу нэг ёсондоо шахсан ийм үүрэг даалгаврыг өгсөн байсан. Энэ бол Сайханбилэг дарга, тэр үед нь Засгийн газар солигдчихсон байсан. Тийм учраас 6, 7-хон сарын дараа, дараалсан ийм 2 тогтоол гарч байсан учраас Алтанхуяг дарга ч надад маш их шахалт үзүүлж байсан. Дараа нь Сайханбилэг ч гэсэн шахалт үзүүлж байсан. Амархан шийдчих асуудал ерөөсөө байгаагүй. Үнэхээр өглөө, өчигдөр уржигдар 2, 3 хоногийн хугацаанд ярьсан энэ бүх зовлонгууд байсан. Түрүүн Тэрбишдагва нэг ам нь халаад зүгээр нэг тэгж байгаад, нэг ажил хийснийхээ дараа ингээд нэг Дубайн гэрээ зурчихсан гэж байна. Тэр худлаа. Манай Оюу толгойд надтай хамт ажиллаж байсан олон хүмүүс энд сууж л байна. Ямар хүнд хэцүү байсан.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: Нэмэлт нэг минут.

Гэрч Д.Ганболд: төсвөө баталж чадахгүй он шинэ жил хүртлээ дөхүүлээд явдаг байсан. Тэгээд аргаа бараад 2 талаасаа ийм жагсаалтуудыг гаргаж ирсэн. Манай талаас тавих шаардлагууд, нөгөө талаас тавих шаардлагууд. Энэ хэлэлцээр бол бараг 2, 3 жил шахуу үргэлжилсэн. 2015 он хүртэл дөхсөн. Тэгээд эцэст нь харилцан 2 талдаа буулт хийх, ерөнхий нэг тийм зарчмын тохироонд хүрсэн. Хэрэв та бүхэн зарчмын хувьд ойлгож байгаа бол би зүйрлэж хэлэхэд, юу гэдэг юм, цэнхэр, шар 2 өнгийн будагтай усыг холих юм бол 100 хувь цэнхэр эсвэл 100 хувь шар болохгүй шүү дээ. Тэр чинь нэг дундаа нэг ийм ногоон туяатай болно, холилдоно, бид тодорхой хэмжээний буулт хийх ёстой гэдгийг ойлгож байсан. Энэ бүгдийгээ УИХ-д хэдэн удаагийн тайлангаар, тэр үеийн Их Хурлын зарим гишүүд байнгын асуулга тавьдаг байсан. Тэр асуултад хариулдаг байсан, мэдээлдэг байсан. Засгийн газарт үндсэндээ бараг 7 хоног болгон мэдээлэл хийдэг байсан. Энэ дээр өнөөдөр бид ахилт гарчихлаа, энэ дээр харилцан буулт хийчихлээ. Энэ асуудал нь болоогүй байна. Жишээлбэл тэндээс чинь шийдээгүй үлдсэн асуудал өнөөдөр.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: Таны цаг дуусчихлаа. Дараа нь Ганбаатар гишүүн 11 номер.

Гэрч С.Ганбаатар: Надаас энэ бүхнийг их эсэргүүцсэн, ямар үндэслэл байсан юм бэ гэж асууж байна. Тэгээд үүнийг их уншина. Одоо энэ хөрөнгө оруулалтын гэрээ, хувь нийлүүлэгчдийн гэрээ гэдэг чинь бидний зүгээр алаад хаячихсан байна шүү дээ гэдгийг 22 зүйл заалттайгаар тухайн үеийн Эдийн засгийн байнгын хорооны дарга, ажлын хэсгийн дарга, Дэмбэрэл гуай УИХ-ын дарга, тэгээд сайд нарт нь бүгдэд нь явуулж байсан. Яагаад гэвэл, зүгээр нэг шүүмжлэх биш санал гаргана. Та нар ингээд 9 хүн дотор 3 хүн оруулчихаад, гөлөг төөрүүлж байгаа юм шиг Монголын эрх ашгийг зүгээр л гар хөлийг нь боомилчихсон байна аа. Ямар ч эрх мэдэл байхгүй. Эд зүгээр

л дураараа, Рио Тинто зүгээр л бүжиглэнэ. Миний дуу жоохон өндөрсөөд байгаад уучлаарай. Энэ айл гэрт орж ирээд, үр хүүхдүүд нь бүгдээрээ өлсгөлөн, зэлмүүн, ядруу, ажилгүй байхад, авдар савыг нь онгичоод л, бүх мөнгөн аягыг нь, зэс аягыг нь хулгайч үүрээд гарч байвал дуу нь чангарахгүй хүн бол мэдрэл муутай хүн шүү дээ, би мэдрэл жоохон гайгүй юм шиг байгаа юм. Үнэхээр гунигтай. Тэгэхлээр тэр уншиж байсан асуудлуудаа бүгдийг нь цаасаар явуулж байсан даа, өнөөдөр гүтгүүлэхгүй ганц нэг ярьж байна. Хоёрдугаарт, үгүй ээ энэ тайлангуудыг нь "а", "б"-гүй уншина даа. Улирал болгон гарна. Энэ Туркойс Хиллийн сайт ёстой хамгийн их тусалдаг байсан. Одоо энэ хэдэн жилийн өмнөөс эхлээд бүр амыг нь хаагаад, бүр амар болчихлоо. Би зүгээр санамсаргүй авлаа. Түрүүн бол өөр оных авсан. Энэ 2014 оны 1 дүгээр улирлынх байна. Тэгэхэд борлуулалтын орлого 202 тэрбум төгрөг, борлуулалтын өртөг 167 тэрбум. Одоо 30 тэрбум төгрөг дунд нь байна. Тэндээс 34-ийг авах болов уу гээд горьддож байтал, ерөнхий ба удирдлагын зардалд 125 тэрбум төгрөг, үгүй ээ, мөн тансаг байна. Маркетингийн зардал нөгөө биднийг балбадаг зардал чинь 29 тэрбум төгрөг. Үгүй ээ, яаж шударгаар ярих вэ. Алуулахгүй л юм бол. Нэр хүндгүй болохын тулд л юм ярина шүү дээ. Тэгээд дараа нь орлогын нийт дүн -284 тэрбум төгрөг. Яаж энэ ашигтай ажиллах вэ. Энэ чинь факт, баримт, үндэслэл, энэ гарын үсгийг нь ярья. Бадамханд билүү. Би бүүр цээжилчихсэн хөөрхий. Ерөнхий ня-бо тамгатай байсан шүү дээ. Бадамханд гэж байна. Тэгэхлээр дараа нь Туркойс Хиллийн сайт руу ороод хар. Энэ 2012 оны 4 сарын 20-ны мэдээлэл, 3 тэрбум долларыг Бридж фондын гэж нэрлээд байгаа юм. Зүгээр богино хугацааны л зээл юм уу даа. 3 тэрбум доллар аваад Монголд өгөхөд Рио Тинто гэдэг компани биш Рио Тинто Ийст Эша гэдэг компани нь 1 тэрбум долларын дундаас нь зүгээр залилан хийж өөртөө авч байгаа шүү дээ. Энэ Лондонд байдаг компани. Би үүнийг тэгэхдээ ажлын хэсгийнхэнд бүгдэд нь өгчихсөн байгаа шүү. Энэ Эдгар онлайн гээд. Энэ Оюу толгойн зөвлөлийн гишүүд, энэ цалин авч байгаа хүмүүс үүнийг уг нь хийх ёстой. Зүгээр дандаа баримттай ярина. Харин азаар мань мэтийн энэ асуудалд тэднүүс хариулт өгөхгүй. Рио Тинто болон Засгийн газар ухаантай царайтнууд. Хувь хүн рүү нь дайрна. Тэр хувь хүний нөгөө Маргад Тэтчерийн нэг гоё хэлсэн үг байна шүү дээ. Миний асуудалд хариу өгөхгүй байна, би асуудал дээрээ ялчихсан юм байна аа гэдэг шиг, зүгээр хувь хүнийг нь байхгүй болгоно. Тэгээд би ганцаардаагүй ээ, Бат-Эрдэнэ аварга байна, Болорчулуун, Даваасүрэн гишүүн байна. Улаан гишүүн, Тэрбишдагва гуай, Ганхуяг сайд, нэр хүндтэй тулхтай гишүүд ч гэсэн энэ дээр асуудал дээр орж ирж, энэ асуудлуудыг гаргаж авсан. Би ганцаараа биш, олон хүмүүс байгаа. Олон төрийн албан хаагчид энэнээс болж ажлаасаа халагдсан. Одоо би хэлээгүй юу гэж хэлэх бол хамгийн ёс зүйгүй асуудал. Би тэгж ярих гээгүй шүү. Зүгээр асуултад би хариулж байгаа юм шүү. Яагаад та ингээд эсэргүүцээд байсан юм бэ гэхлээр л, нөгөө алдартай попын хаан гэдэг чинь баримт, материал, үндэслэл, гарц гаргалгаатай ярьсан шүү л гэдгээ хэлж байгаа ухаантай юм. Одоо энэ Дубайн гэрээ. Манай Бат-Эрдэнэ гээд миний их ухаантай найз, би бас олон хүний тусламж дэмжлэгийг авсан. Петр Блант гэж Күнзландын профессор Грек гаралтай хүн л дээ. Австралийн иргэн, тэр надад маш их тусалдаг байсан. Дэвид Леви Израиль хүн байгаа, одоо бараг 90 гарчихсан байх аа. Ухаантай хүмүүстэй ажиллана. Энэ Туркойз хилийн сайтаас энийг авч байсан анх. Манай парламент мэдээгүй, хулгайн гэрээ шүү дээ. Энэ Дубайн гэрээ, манай татварын байцаагч нарын асуудлыг гадаадад шийддэг. Энэ чинь Ерөнхий сайд ч шийдэх асуудалгүй шүү дээ. Татварын байцаагчийн тусгаар бүр өөрийнх нь эрхэнд нь халдсан.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал:

С.Зулпхар гишүүн

Гэрч С.Зулпхар: Та бүхэнд оройн мэнд хүргэе. Бид 3 хоног энэ асуудлыг хэлэлцлээ. Нэг зүйлийг ер нь тал талаас ойлгож байх шиг байна. Энэ бол бидний хувьд их тийм онцгой төсөл. Өнөөгийн хэллэгээр бол мега төсөл. Тэгэхдээ энэ онцгой төсөл бол онцгой эрх эдэлсэн. Монголд Оюу толгой компаниас давуу эрхтэй ийм компани өнөөдөртөө ер нь байхгүй гэдэг ийм ойлголтыг шинжээчид хийж байна. Дүгнэлтийг. Бид нар тийм ойлголт дүгнэлттэй болж байна гэж байгаа юм. Тэгэхээр яах ёстой юм бэ гэхлээр, нэгэнтээ энэ онцгой эрхээс шалтгаалаад бидэнд тодорхой асуудлууд үүсчихсэн. Бидний нөгөө үр өгөөж хүсэн хүлээсэн түвшинд хүрэхгүй байгаа учраас ойрын хугацаанд хийгдэж байгаа зүйлүүд бий, Засгийн газрын. Тэр нь эхний ээлжид тэр зээлийн хүүг бууруулах, менежментийн зардлыг бууруулах, үр өгөөжийн энэ тооцооллыг эцэслэж хийх. Энэ чинь эцэслэгдээгүй байгаа юм байна шүү дээ. Би тэгж ойлголоо. Цаашлаад энэ ТУЗ-тэй холбоотой асуудлаа зөв шийдэж авахгүй бол шийдвэрээ бид өөрийн талд гаргаж чаддаггүй юм байна. Нөгөө тал мэдээж хэрэг давуу эрхтэй бол давуу л гаргадаг юм байна. Энэ асуудлыг шийдэх Оюу толгой компани өөрөө жишээ нь мэдээллээ ил тод болгох, ер нь менежментээ ил тод болгож, хариуцлагатай байх. Нэг зүйл байгаа бас. ТЭЗҮ-гүй явж байгаа, 10 жил болчихсон. Аль аль талдаа л байгаа юм шиг байна гэж ойлголоо. Энэ ТЭЗҮ-г эцэслэх гэх мэтчилэн иймэрхүү зүйлүүд хийгдэх нь ээ. Тэгж байж бид энэ асуудлыг ярих нь. Дээр нь нэмээд би энэ Баярцогт сайд өөрөө хариуцлагатай хэлсэн. Онтрэ тусдаа хэлэлцээр байгуулагдана. Тэгж байж Монголчууд өөрийнхөө хүртэх ёстой үр өгөөжийг Үндсэн хуулийн 6.2-ыг бид биелүүлж чадах нь гэсэн ийм ойлголттой боллоо.

Тодорхой асуулт байна. Миний 1 дүгээр асуулт, Улаан сайдаас. Та бүхэн нөгөө баримтын шалгалт оруулж байх үед 1,8 эсхүл 2 тэрбум долларын ийм санхүүгийн зөрчил илэрсэн. Энэ дээр давхар менежментийн зардал гаргаад ингээд авчихсан 500 сая долларын асуудал байна гэж бид бас шинжээчдийн өгсөн танилцуулга дээрээс харсан. Энэ та бүхэн дээр яаж тогтоогдсон бэ. Энэ асуулт дараа нь залгаж байгаа нь юу вэ гэхээр зэрэг, нийлмэл хүү тооцоод байгаа шүү дээ. Энэ нийлмэл хүү тооцуулсан асуудлыг та бүхэн тэр үед яаж тогтоосон бэ.

Яг саяын 2 асуултыг би Мөнхсүх захирлаас давхар асууж байна. Та нөгөө талаа төлөөлж байгаа учраас энд хариулаад өгөөч ээ гэж байгаа юм. Дараагийн асуулт би Ганбаатар гишүүнээс асуумаар байна. Ганбаатар гишүүн бол мэдээж хэрэг энэ асуудлаар мэргэшсэн парламентчдын нэг байх, мэдээж хэрэг. Гэхдээ та 92, 103 дугаар энэ УИХ-ын тогтоолын биелэлттэй холбоотой ямар дүгнэлт эсвэл ямар жишээ нь санал байр суурьтай байна вэ гэдгээ дахиад нэг илэрхийлээд өгөөч. Та энэ дээр зарим тоо баримтыг ч гэсэн бидэнд харуулах байх гэсэн бодолтой байна. Солонгоо сайдаас энэ хөндлөнгийн шинжээчид орсон юм гэж байгаа шүү дээ. Хөндлөнгийн шинжээчид яг ямар дүгнэлт гаргасан бэ. Үүнийг та бидэнд хэлээд өгөөч. Энд тодорхой зүйлүүд, тодорхой санал зөвлөмжүүд гаргасан. Урьд нь ч гэсэн.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: 4 хүнээс асуусан байна. Улаан сайд 1 номерын микрофон.

Гэрч Ч.Улаан: 2013 онд 3 сайдын тушаалаар батлагдсан ажлын хэсэг бол энэ Оюу толгой компанийн 2010, 2011, 2012 оны санхүүгийн үйл ажиллагаанд баримтын дэлгэрэнгүй шалгалт хийсэн юм. Тэгээд энэ явцад энэ компанийн санхүүгийн үйл

ажиллагаатай холбоотой асар их зөрчил, замбараагүй байдал илэрсэн. Үндсэндээ 2,1 тэрбум долларын санхүүгийн зөрчил илэрсэн юм. Үүнийг шалгалтын дүнг 2003 оны 10 сард гаргаж, Засгийн газар, Их Хуралд танилцуулахад бид нар дэлгэрэнгүй танилцуулсан. Энд заасан тэр зөрчлүүдийг арилгах арга хэмжээг авч хэрэгжүүлэх ёстой гэсэн хатуу байр суурьтай байсан.

Энэ шалгалтыг хийх явцад 2 талаас ажлын хэсэг гарч ажилласан юм шүү дээ. Манай талаас 24 хүнтэй мэргэжлийн байгууллагуудаас томилогдсон ийм чадвартай экспертүүд ажилласан. Нөгөө компанийн зүгээс Эрнст Яангийн баг ирж энэ дээр ажиллаж байсан. Ингээд бүх баримтуудыг үзэж шалгаж, баримттай нь тулгаж, баримтгүйг нь баримтгүй байна гэдгээр нь хүлээн зөвшөөрүүлж ингэж ажилласан. Ингэж ажиллахдаа тэр олон улсын хэмжээнд мөрдөгддөг стандарт, дагаж мөрдөх акт, журам дүрмийг барьж ажилласан л даа. Ингээд 2 тал ажлын хэсгийн түвшинд харилцан хүлээн зөвшөөрсөн тэр л баримтуудаар үзэхэд энэ 2,1 тэрбум долларын зөрчил илэрсэн юм. Үүний зөрчлүүдийг барагдуулах ажил тэр татварын акт хэрэгжүүлэх ажлаас эхэлсэн. 2013 оны 6 сард 130 сая долларын татварын акт тавигдаж, ингээд том асуудал яригдаж байсныг та бүхэн мэдэж байгаа. Энэ дээр тал талын шахалтууд ирж, энэ 130-аас 100 саяыг нь хүчингүй болгож, 30 сая дээр нь үүнийгээ хүлээн зөвшөөрч төлнө гэж анхны шийдвэрүүд гарч хэрэгжиж байсан, ийм байгаа юм. Энэ явцад одоо энэ гэрээг хэрэгжүүлэх явцад асар их гажуудал гарч, гэрээ өөрөө асар их булхайтай. Монголын талд туйлын ашиггүй, ийм санхүүгийн луйвар болжээ гэдгийг тогтоосон. Энэ тогтоосон нэг механизм тэр л нийлмэл хүүгийн аргаар тооцож, манайхаас зээлийн асар өндөр төлбөр авч байгаа явдал байсан. Тэгэхээр энэ бүгдийг засаж залруулах асуудлуудыг энэ шалгалтын дүгнэлт дотор бид тусгаж явж байсан юм. Харамсалтай нь энэ шалгалтын мөрөөр огт ажил хийгдээгүй. Яагаад гэвэл, 2014 оны 5 сард Дубайн гэрээ байгуулагдаж, энэ бүх шалгалт үүнээс өмнө явагдсан тэр санхүүгийн бүх зөрчил, хүлээн зөвшөөрөөд байгаа санхүүгийн тайлангууд, энэ татварын оногдсон акт, төлбөрүүдийг бүгдийг нь хүчингүй болгосон. Энд манай тэр үед ажлын хэсэгт ажиллаж байсан, ажлын хэсгийг ахалж ажиллаж байсан хүмүүсүүд байгаа. Шаардлагатай гэвэл тэр хүмүүсүүд тодруулга өгч болно. Манай Сангийн яамнаас ажлын хэсгийг ахалж ажиллаж байсан газрын дарга байсан Батцэцэг дарга байна. Мэргэжлийн хяналтаас.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: Дараагийн асуулт Мөнхсүх захиралд тавьсан байгаа. 13 номерын микрофон.

Гэрч С.Мөнхсүх: Зардал хэтрэлттэй холбоотой, менежментийн төлбөртэй холбоотой асуудлаар хариу өгье. Түрүүн би хэлж байсан, гүний уурхайн бүтээн байгуулалтын зардал 5,2 байж байгаад 7 тэрбум болж нэмэгдсэн байгаа. Тэгээд би түрүүн бас хэлж байсан. Ри Тинто 2023 онд байна уу, тийм шийд гаргасан. Тэр нь юу вэ гэхээр, саяын түрүүний ярьсан зардал хэтрэлт дээр үүссэн нэмэлт менежментийн төлбөрөөсөө татгалзаж байна гэдэг байр суурийг илэрхийлээд, тэрийг компаниас аваагүй байгаа. Зардал хэтрэлттэй холбоотой менежментийн төлбөрөөс татгалзахаас гадна зардал хэтрэлттэй холбоотой төслийн санхүүгийн багцын баталгааны шимтгэл гэж ойлголт байдаг. Тэр баталгааны шимтгэл нэмэгдсэн байсан. Тэрнээсээ Рио Тинто татгалзсан байгаад байгаа юм. Нийлмэл хүүгийн талаар та асуух шиг боллоо. Тэрэн дээр тэрийг Хувь нийлүүлэгчдийн зээлийн гэрээгээрээ шийдэгдсэн байгаа, тодорхойлогдсон байгаа. Тэр тооцоолол аргачлалаараа явж байгаа.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал:
Дараагийнх Солонгоо дэд сайд, 16 номерын микрофон.

Гэрч Б.Солонгоо: Баярлалаа. С.Зулпхар гишүүний асуултад хариулъя. Тэгэхээр түрүүн дурдсан энэ зардал хэтрэлттэй холбоотойгоор Засгийн газраас санаачлаад Оюу толгойн ТУЗ дээр шийдүүлж чадсан нэг асуудал бол ТУЗ дээр нь ер нь яах вэ, компанийн засаглалынх нь хүрээнд бид нар энэ асуудлыг шийдье гэж тухайн үед шийдэж байсан. Яагаад гэхлээр, энэ чинь компанийн өдөр тутмын үйл ажиллагаатай холбоотой, менежментийн хариуцлагатай холбоотой асуудал. Тэгэхлээр ТУЗ дээрээ энэ асуудлаа та нар эхлээд ярилцаад, хөндлөнгийн шинжээчийн дүгнэлт гаргасан нь зүйтэй гээд. Тэгээд 2020 оны 11 дүгээр сард энэ хөндлөнгийн шинжээчийн дүгнэлт гаргах шийдвэр гаргаад, дараа нь Түр хороо байгуулагдаад, Түр хороонд Рио Тинтогийн яг өөрсдийнх нь томилсон ТУЗ-ийн гишүүд ороогүй. Яагаад гэхлээр, Рио тинто компани менежмент хэрэгжүүлдэг учраас ашиг сонирхлын зөрчилтэй гэж үзээд. Тэгэхлээр Рио Тинтогоос томилогдоогүй ТУЗ-ийн гишүүд тухайн үед ороод, 8 сарын дараа 2021 оны 8 дугаар сард хөндлөнгийн шинжээчийн дүгнэлтийг бид нар хүлээж авсан. Тэгээд энэ дүгнэлт дандаа гадаадын мэргэшсэн зөвлөхүүд хяналт тавиад хэрэгжүүлсэн. Нэмээд Пи ревью гээд давхар яг мэргэшсэн 2 хүн хөндлөнгийн хяналт хийсэн дүгнэлт байгаа. Тэгээд Рио Тинто компани ер нь үгүйсгэхээргүй л мэргэшсэн зөвлөхүүд ажилласан. Тэгэхлээр олон улсын зөвлөхүүдийн гаргасан тайлан, тэгээд түрүүн шинжээчдийн дүгнэлт дээр дурдаж байсан. Ер нь энэ зардал хэтэрсэн юунаас болсон юм бэ гээд энэ хөндлөнгийн шинжээчийн дүгнэлтээр гарсан асуудал, үндсэн агуулга бол ерөөсөө энэ Рио Тинто компанийн менежмент, удирдлагын алдаанаас болж энэ зардал хэтэрсэн байна гэдэг дүгнэлт гарсан.

Тэгээд энэ мэдээж хариуцлагын асуудал яригдах ёстой. Үнэхээр Рио Тинто компани алдаа гаргаснаас болоод ийм их хэмжээний зардал нэмэгдээд, 2 тэрбум ам. доллар гэдэг чинь маш их хэмжээний мөнгө шүү дээ. Энэнээс болоод Оюу толгой компанийн зээлийн дарамт нэмэгдээд байна гэдэг чинь өөрөө энэ компанийн менежментийг хэрэгжүүлж байгаа Рио Тинто компанийн хариуцлагыг бид нар зайлшгүй ярих ёстой. Тэгээд энэ хөндлөнгийн шинжээчийн дүгнэлттэй холбогдуулаад бид нар тайлбар өгөөч ээ гэдэг асуудлыг Рио Тинто компанид удаа дараа тавьсан. Тэгээд олигтой тайлбар ерөөсөө өгөөгүй. Тэгээд түрүүн би бас өглөө дурдсан, бодитой өгсөн нэг тайлбар нь бол манайх олон монгол ажилтантай болохоороо бараг зардал хэтэрчихлээ гэдэг нэг тайлбар өгсөн. Тэгээд тэр бол бодитой биш шүү дээ. Оюу толгойд ажиллаж байгаа гадаад ажилтны цалингийн зардал, монгол ажилтны цалингийн зардал хооронд маш их зөрөө байдаг. Тэгээд үүний дараа юу хийгдэх ёстой юм бэ гээд. Гол асуудал нь хөндлөнгийн шинжээчийн дүгнэлт дээр үргэлжлүүлээд та нар зардлын аудит хийх нь зүйтэй гэдэг зөвлөмж гарсан.

Тэгээд УИХ-ын 103 дугаар тогтоол дээр энэ зардлын аудит хийхтэй холбоотой заалт орсон. Харамсалтай нь энэ заалт өнөөдрийг болтол хэрэгжээгүй. Тэгэхлээр зардлын аудитыг бид нар дахиад л яг Рио Тинтогоос хараат бус хөндлөнгийн шинжээчид хийх зайлшгүй шаардлагатай. Рио Тинто юу гэдэг вэ гэхлээр, -өө манай Оюу толгой компани ингээд өөрсдөө шинжээч томилчихъё ч гэдэг юм уу, компани томилчихъё гэдэг. Тэгээд мэдээж бид нар зардлын аудит хийнэ гэвэл эхний ээлжид бид нар цар хүрээгээ шийдэх хэрэгтэй. Хэнээр хийлгэх вэ гэдгээ шийдэх хэрэгтэй. Тэгээд энэ болгон чинь бид нар хөндлөнгийн бие даасан шийдвэр гаргагч байх

хэрэгтэй. Тэгэхлээр ер нь Эрдэнэс Оюу толгой компани энэ асуудлыг хариуцаж шийдвэрлэх нь зүйтэй. Тэгээд энэ ажил зайлшгүй хийгдэх ёстой. Түрүүн дурдсан яг энэ асуудлаас болоод Америкт хуучин Туркойс Хилл компанид байсан жижиг хувьцаа эзэмшигчид нэхэмжлэл гаргаад, тэгээд Америкийн яг үнэт цаасны тухай хуулийн дагуу Рио Тинто компанийг бас үнэн зөв мэдээллийг цаг хугацаанд нь хөрөнгө оруулагчдаа өгөөгүй, үүнээс болоод хөрөнгө оруулагчид нь хохирол учирсан гэдэг асуудлаар нэхэмжлэл гаргаад, тэгээд сая 10 сард Рио Тинто компани 130 сая ам. доллар-ыг нөхөн төлбөр төлөхөөр тохирлоо шүү дээ.

Тэгэхлээр энэ тохиролцоо мэдээж, тэр удаан үргэлжилсэн шүүхийн маргааны үр дүн байх. Гэхдээ энэ яг манай улсын нутаг дэвсгэр дээр үйл ажиллагаа явуулж байгаа Оюу толгой төсөлтэй холбогдуулаад хохирсон хөрөнгө оруулагчид нь нөхөн төлбөр авч байгаа асуудал. Тэгэхлээр яг энэ зардал хэтэрсэн асуудлаас болоод Монгол Улс хохирсон бол бид нар энэ хохирлыг ч гэсэн нөхөн төлүүлэх шаардлагатай. Тэгэхлээр үргэлжилж байгаа татварын арбитрын маргаанд Монгол Улсын Засгийн газар 2 сөрөг нэхэмжлэл гаргасан. Сөрөг нэхэмжлэлийн нэг нь бол яг энэ зардал хэтрэлттэй холбоотой асуудал байгаа. Нөхөн төлбөрийн асуудал байгаа. Харамсалтай нь энэ дээр ингээд шүүхийн маргаан дээр арбитрын маргааны онцлог юу вэ гэхлээр, бид нар 2 талууд нотлох баримт гаргаж өгөх ёстой байдаг. Рио тинто компани ерөөсөө энэ асуудлаар нотлох баримт гаргаж өгөхдөө их хойрго байдаг. Тэгээд одоо манай Засгийн газарт ажиллаж байгаа хуулийн ферм арга ядаад Лондонд Английн шүүхэд хандаад, нотлох баримт гаргуулаад өгөөч ээ гээд. Тэгээд энэн дээр Рио Тинто компани бас татгалзсан. Тэгээд ер нь цаашдаа мэдээллийн ил тод байдал маш чухал. Тэгэхлээр аль ч мэдээж бизнесийн харилцаа, хамтарсан компани дээр итгэлцэл маш чухал. Тэгэхлээр итгэлцлийг бий болгохын тулд өнөөдөр бас гарч байгаа асуудал бол бид нар яаж итгэлцлийг бий болгож, харилцан ашигтай хамтарч ажиллах вэ гэхлээр, мэдээллийн солилцоо маш чухал байгаа.

Тэгэхлээр Рио Тинто компанийн энэ хөндлөнгийн шинжээчдийн дүгнэлтийн асуудлыг нэг талд нь гаргах хэрэгтэй. Үргэлжлүүлээд зардлын аудит оруулах асуудлыг дэмжих хэрэгтэй. Ингэж байж бид нар энэ асуудлыг мухарлаж байж, манай улсад хохирол учирсан бол хохирлын хэмжээг нь тооцох хэрэгтэй. Энэ зардал ихэссэн, хугацаа хойшилсноос болоод энэ хуримтлагдсан хүү ямар хэмжээтэй байгаа юм бэ гэдгийг сайн тооцоод, бид нар бас энэ хувь нийлүүлэгчийн зээлийн хүү их хэмжээгээр хуримтлагдсан байгааг ч гэсэн зарим үндэслэлтэй хэсгийг нь хүчингүй болгох шаардлагатай шүү дээ. Тэгэхлээр зөвхөн зээлийн хүү бууруулах төдий биш энэ чинь хариуцлагын асуудал яригдаж байна. Рио Тинто компани менежментээ сайн хийж байна уу, энэ дээр цаашдаа бид нар яаж хяналт тавих вэ гэдэг асуудал яригдаж байгаа. Тэгэхээр үүнийг ч гэсэн цаашдаа анхаарч ажиллах.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал:
С.Ганбаатар гишүүн 11 номерын микрофон.

Гэрч С.Ганбаатар: Ярих боломж өгсөнд баярлалаа. Энэ Улсын Их Хурлын тогтоолууд гарахад 2 том шалтгаан нөлөөлсөн. Нэгдүгээрт, Оюу толгойн өр, түүний хүү бүр замаа алдсан, 20 гаран тэрбум доллар болоод, ингээд бид хэзээ ч доороос нь босохооргүй болсон. Хүү, хүүгийн өр гээд. Тэгээд гомдол гаргаад. Бид чинь үндсэндээ түүхэнд байдаг шүү дээ. Манжийн үеийн мөнгө хүүлэлт гэж ярьдаг. Тэр чинь манай ардын хувьсгалын бослогын үндэс шүү дээ. Манжууд Рио Тинтогоос илүү сайхан

сэтгэлтэй байсан. Бүүр үнэхээр зүгээр цөм хусчихсан. Тэгээд энэ асуудал Их Хурлын гишүүдийн дотор их яригдана. Хоёрдугаарт, арбитрын нэхэмжлэл гаргаад олон улсын 5 улсын шүүх дээр Монгол гомдолтой байна гэдэг арбитрын нэхэмжлэл гарчихсан явахад Монголын төр, засгийн хөөрхий нэр усыг нь яриад яах вэ, зайлуул. Монголчууд гомдолгүй, ямар ч хохироогүй гэж гомдлоо буцааж татсан улсууд шүү дээ, монголчууд ухаантай шүү. Үгүй ээ, мөн яаж. Одоо тэр ингээд татагдчихсан бол тэр хүн өнөөдөр дүүжлүүлж байгаа шүү дээ. Тэгэхэд та нар санаж байгаа бол би яах вэ, бие махбодоороо өвдөхийг нь өвдсөн байх. Гадаа 2021 оны 1 сарын 2-нд байна уу. Өлсгөлөн зарладаг чинь тэр учир шүү дээ. Тэгээд би өөрийгөө ярих гээгүй. Даваасүрэн гишүүн, Болорчулуун гишүүн, Тэмүүлэн байна. Асуудлаа мэддэг хүн чинь амар. Манай Баттөмөр гуай байна, Бат-Эрдэнэ аварга байна. Би олон хүний нэр хэлсэнгүй шүү, хэлж чадсангүй. Бүгдээрээ энэ дээр асуудлыг босгож тавьж байж, арбитрын нэхэмжлэлийг буцаасныг буцаалгалаа. Ингээд нэг жоохон ард түмэн анхааралд ороод ирэхийн алдад, мань мэт чинь яг нарийн яривал Рио Тинтотой үздэггүй юм шүү дээ. Рио Тинтогийн гар хөлтэй энэ Их Хурал дотор чинь зүгээр амаа цангатал үзнэ шүү дээ. Ядарна. Ёстой аймшигтай. Тэгээд нэг жоохон давуу тал үүсээд ирэхийн алдад, энэ нэг тогтоол гаргах боломж байна. Тогтоолын бүрдэлд, үр дүнг хяналтуудаа тавья гэж ярьж, тэр хүү, өрний асуудал ярьсан шүү. Болсон юм нь энэ. Тэр олон цааснуудыг тогтоолын зүйл, заалт болгоныг ярих юм бол хайран цаг болчих байх. Энэ дээр нэмж хэлэхэд, арбитрын нэхэмжлэлээсээ татгалзаж болохгүй шүү. Одоогийн Засгийн газарт хэлье. Наймаалцчих гээд л байгаа шүү дээ. Одоо чинь ерөөсөө цалингаа ч тавьж чадахгүй, модоо барьчихсан байгаа улсууд чинь арбитрынхаа нөгөө ганц хөзрөөр наймаалцана яана даа л гэж бодох юм байна шүү дээ. Болохгүй шүү, энэ хойч үе, хүүхдүүдэд хэрэгтэй шүү. Бид бас горьдлого тасраагүй шүү. Онтрэ дээр битгий наймаалцаарай. Рио Тинто, Онтрэ хоёр монголчуудтай ярихгүйгээр тэнд Монголын тухай наймаа хийнэ гэдэг бол том доромжлол шүү дээ. Тэгээд проблем нь юу вэ гэвэл, Хөрөнгө оруулалтын гэрээ, Хувь нийлүүлэгчдийн гэрээ бол бидний хөл, гарыг аймаар боомилсон. Бид өөрчилнө гэхэд зориглоод орохоос өөр үггүй. Сайн гарц нь юу вэ. Азаар энэ алт, зэсийн 400 тэрбум гэж яриад байгаа. Энэ их олон зуун тэрбум долларын баялаг чинь өмнийн говьд байдаг юм байна билээ шүү дээ. Сиднейд юм уу, Лондоны хажууд байдаггүй юм байна билээ. Монголд байгаа, Монголын баялаг. Тэгэхлээр энэ тогтоолын хэрэгжилтүүд хэрэгжих алтан боломжууд байгаа. Тэгээд дээр нь энэ дээр нэг юм хэлэхэд, Рио Тинтог давуулж байна. Одоо тэр Цэрэнбаттай уулзаад, Эрдэнэс Оюу толгойн захиралтай уулзаад ярина. Дээшлээд томорвол ТӨХ-той л яривал ярина биз. Ерөнхий сайд, Ерөнхийлөгч, том дарга нар нь далдганаж очиж, урдуур нь орж.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал:
Нэмэлт нэг минут.

Гэрч С.Ганбаатар: Баярлалаа. Энэ бух байгаад унахгүй бол, буян байгаад эдлэхгүй бол адгийн тэнэг ээ гэдэг шиг. Өвөг дээдсээс өгсөн энэ их олон тэрбум долларын баялгаар ажлын байр үйлдвэр, дэд бүтцээ хийхгүй гаднаас гуйлгачин шиг зээл аваад яваад байна гэдэг бол Монголд байгаа нуль ухаан царайлсан улс төрчид шал тэнэг гэсэн үг ээ. Энэ дээр би тэднийгээ муулсангүй. Гол нь бие даасан хөндлөнгийн шинжээчдийн дүгнэлтийг дандаа гаргаж байх ёстой шүү. Нэг азтай юм байна, сайн юм байна. Рио Тинто энэ хараа бараа биднийг хулхидсан бол бас маргаан үүсээд явна. Бүр цөм хусчихсан учраас дэлхий нийтэд үүнийг ярихад ч гэсэн бардам. Бүр ёстой үсгүй хусчихсан учраас Хот Ин Гүүд Фэйт гэж байгаа шүү. Англиар хуулийн хэллэг нь. Бүр шударга ёсны анхны хэмжигдэхүүнийг ч тэд зөрчсөн. Үндсэн

хэмжигдэхүүнүүдийг хүртэл зөрчсөн. Энэ олон улсын шүүх дээр очиход бид ялна. Нот Ин Гүүд Фэйт гэж байгаа шүү. Тэгэхлээр би их богинохон ярья аа. Түрүүн манай найзууд маань яриад байх шиг байна. Яг энэ хэлэлцээр явж байгаа үед, энэ хэлэлцүүлэг хийнэ гэдэг шиг тэнэг юм байхгүй ээ гэж байна. Энэн шиг сайн юм байхгүй. Би Монголын үйлдвэрчний холбооны ерөнхийлөгч байгаад л цалин хөлс гээд өөр лүүгээ боорлуулаад, дайраад л ярьж байхад, -үгүй ээ, энэ гудамд олон хүн ирээсэй, үгүй, нэг жоохон жагсаасай гэж л горьдоно шүү дээ. Тэгээд л тэднүүс чинь байхгүй бол тэгээд гөлөөгч гэхгүй шүү дээ. Түүн шиг өнөөдөр Засгийн газар хэлэлцээрт орох гээд чичигнээд, юу ч мэдэхгүйгээ, мэдэхгүй зүгээр өөрсдөө ухаантай царайлаад чичигнээд сууж байхын ард нь ард түмэн ойлголт авчихсан, хүмүүс нь мэдэж байгаа. Залуу гишүүд нь өнөөдөр ингээд маш дайчин хүчтэй байна гэдэг ойлголт бол Рио Тинтод маш том дарамт өгч байгаа. Дэлхий нийт үүнийг харж байгаа болов уу гэж бодож байна. Зарим ЭСЯ-дуудтай уулзахлаар пөө тэгчихсэн юм уу гээд байна шүү дээ. Мэддэггүй Пи Ар нь дэндүү явчихсан.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал:
С.Зулпхар гишүүн нэмэлт тодруулга.

Хянан шалгах түр хорооны гишүүн С.Зулпхар: Баярлалаа. Их тодорхой хариултууд хүргэж байна. Би энэ газрын дарга асан Батцэцэгээс тодруулъя. Түрүүн Улаан сайд ажлын хэсэг ахалж байсан учраас хэлж байна. Саяын давхар менежментийн гэрээгээр дамжуулаад 500 гаран сая долларын ийм асуудал үүссэн шүү дээ. Тэрийг та нэг тайлбарлаад өгөөч гэж байгаа юм. Түүнчлэн би Тэрбишдагва ажлын хэсэг ахалж байсан. Энэ 92 дугаар тогтоолыг ер нь үндсийг нь танай ажлын хэсэгт тавьсан юм байна билээ шүү дээ. Тэгэхээр та энэ дээр 92 дугаар тогтоолын сая бол 7 чиглэл гарсны 4 нь хэрэгжээгүй. 3 нь хэрэгжих шатдаа байна гэж байна шүү дээ. Үүнтэй холбоотой та байр сууриа илэрхийлээч гэж байгаа юм.

Энэ нэг зүйлийг тодорхой болж байна л даа. Бид ардчилсан дэглэмтэй, парламентын тогтолцоотой бүгд найрамдах засаглалтай, бусад улстай эрх тэгш харьцаж чаддаг. Бусад улсын хууль дүрэм журмыг, олон улсын хууль дүрэм журмыг хүндэлдэг ийм улс орон гэдгээ байнга жишээ нь нотолдог, баталдаг. Яг энд бас гаднын бидэнтэй хөрөнгө оруулалт хийж, хамтарч ажиллаж байгаа компаниуддаа хүндэтгэлтэй хандах ёстой. Гол зүйл бол хууль дээдлэх, хууль хэрэгжүүлэх. Эндээс гарч байгаа гол дүгнэлт бол бид энэ хуулиа анхнаасаа хэрэгжүүлж чадаагүйгээс болоод заримдаа манай хуулийг ер нь дээгүүр нь давж магадгүй. Жишээ нь өөрсдөө ямар нэгэн байдлаар ашигтай байдлаар үүнийг хэрэглэснээс болж янз янзын үр дагавар гарчихсан байна гэдэг ийм л дүгнэлт хийж байгаа шүү дээ. Энэ бидэнд сургамж болж байна, туршлага болж байна. Гэхдээ маш үнэтэй сургамж. Маш өндөр өртөгтэй ийм туршлага болж байна. Цаашдаа ингэж болохгүй. Яагаад гэвэл энэ монголчуудын өнөө болон ирээдүйн хувь заяатай холбоотой асуудал учраас. Энэ улс төрийн дангаараа шийдвэр биш. Эдийн засгийн дангаараа шийдвэр биш. Энэ хамтаараа гаргасан шийдвэр шүү дээ. Парламентаар дамжуулсан Засгийн газрын өөрийнх нь гаргаж байсан шийдвэрүүд учраас энэ дээр бид цаашдаа хариуцлагатай байх нь гэдэг ийм ойлголтод хүрлээ. Баярлалаа.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал:
Эхний асуулт Б.Батцэцэг дарга. 6 номерын микрофон. Тодруулга учраас нэг минут.

Гэрч Б.Батцэцэг: Үг хэлэх боломж олгосонд баярлалаа. 2010-2012 оны хооронд Оюу толгойн анхны хөрөнгө оруулалтын зардлын ажлын хэсгийг ахалж ажилласан Батцэцэг байна. Нийтдээ 2010-2012 оны хооронд хөрөнгө оруулалтын гэрээний 7.3-тзаасан менежментийн багийн төлбөрт нийт хөрөнгө оруулалтын зардал болон урсгал зардлын 3 хувиар тооцсон дүнгээр нийтдээ 174 сая амдолларыг менежментийн баг төлөхөөр, Рио Тинто Алкайн гэдэг компани руу акурил буюу нягтлан бодох бүртгэлээр хуримтлуулан өглөг хэлбэрээр бичсэн. Гэсэн хэдий боловч Оюу толгойн хөрөнгө оруулалтын гэрээний 7. 3.3 болон ТУЗ-ийн зүгээс менежментийн багийг албан ёсоор томилох ёстой, гэрээ байгуулах ёстой. Энэ үйл ажиллагаа бол бидний шалгалтын 3 жилийн хугацаанд нэг ч гэрээ байгуулаагүй. Гэсэн хэдий боловч 174 сая төгрөгийг хөрөнгө оруулалтын зардалд тусгаж, капиталжуулсан байсан. Үүнээс гадна нийт хөрөнгө оруулалтын гэрээ 1,4 тэрбум амдолларыг бид нар хувь нийлүүлэгчийн зээлийн хүрээнд хүлээн зөвшөөрөх боломжгүй байнагэж үзсэнээс 775 сая амдоллар зөвхөн зөвлөх үйлчилгээний төлбөр байсан. Үүний 174 сая нь менежментийн багт гэрээ байхгүй байхад нь аккумулярлэж өглөг үүсгэсэн. 306 сая амдолларыг Флорк ХХК гэдэг компаниараа прожект менежмент кост буюу давхар зөвлөх үйлчилгээ үзүүлж, ингэж давхардуулан зардал гаргаснаар нийт зардлын хэтрэлтийг 40,6 хувийг зөвхөн зөвлөх үйлчилгээнд зарцуулсан байсан нь зардлын хэтрэлтийн хамгийн гол шалтгаан байсан. Дээрээс нь нийлмэл хүүгийн аргаар хүү тооцож улмаар эдгээр бүх нэмэгдсэн зардлууд нь маань хуримтлуулаад капиталжуулчихсан зардалд шингээд, элэгдлийн зардлаараа дамжаад ногдол ашгийг бууруулах ийм давхар санхүүгийн үр дагавартай ийм хохирлуудыг бий болгож байсан юмгэдгийг хэлмээр байна. Түрүүнд Улаан сайд ажлын хэсгийн талаар товч мэдээлэл өгсөн.

Нийтдээ бид бүхэн 3 жилийн хугацааны 2,4 сая гүйлгээг, 3 том контейнерыг анхан шатын баримтуудаар ингээд нэгбүрчлэн анхан шатын баримт, ТЭЗҮ, мөн гүйцэтгэлийг ингээд харьцуулаад, Эрнст энд янгийнхан маань өдрийн 1500 долларын цалинтай, ийм хүмүүстэй хамтарч бид нар нэг бүрчлэн шалгаж 1,4 тэрбум долларын зөрчлийг илрүүлж, бид бүхэн хувь нийлүүлэгчийн зээлд тооцох суурийг багасгах, энэ хэмжээгээр хүүг багасгах гэсэн ийм дүгнэлтүүдийг хийж явж байсан юм. Тэгээд Дубайн гэрээ байгуулагдахдаа бид бүхний хийсэн энэ шалгалтын бүтэн нэг жилийн турш, 24 хүний ажилласан энэ нөр их хөдөлмөрийг хүчингүй болгож, энэ Дубайн гэрээнд бидний энэ дүгнэлтийг авч хэлэлцээгүйд гүнээ харамсдаг гэдгээ давхар хэлье. Баярлалаа.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: Гарсан шалгалтын хариу бол Дубайн гэрээгээр тэгээд бас Дубайн гэрээний хэсэг болоод хүчингүй болчхож. 4 номерын микрофон Тэрбишдагва гишүүн.

Гэрч Д.Тэрбишдагва: Баярлалаа. Энэ хөндлөнгийн хяналт шалгалтын талаар би харин Солонгоог нэг юм хэлэх юм болов уу гэсэн их дутуу яриад байна аа. Энэ дэлхийн жи 7-гийн удирдагчдын 2014 онд энэ хөгжиж байгаа орнуудад үнэгүй, тэдний мөнгөөр хөндлөнгийн хяналт шалгах хийх мөнгө байсан. Тэрийг би Германы Засгийн газарт таньдгийн хувьд түүгээр дамжиж олоод, тэгээд тэр үед Хууль зүйн сайд Нямдоржид хэлээд, тэгээд би өөрөө тэр үед ингээд Коникс судалгааны байгууллага гээд ингээд 5 хуудас бичиг бичээд, тэгээд тэднийхээс дэлхийн 3 том шинжээчид орж ирсэн. Үүнийг одоохондоо ярихгүй байгаад байгаа. Ер нь миний тэр дүгнэлт дээр байхгүй. Яагаад гэвэл энэ Засгийн газрын нууц материалаар тийш нь өгсөн байх ёстой.

Нэлээн олон зуун сая төгрөгийн судалгааг хийсэн шүү дээ. Тэгээд энэ бол Оюу толгойгоос тэднүүсээс мөнгө гуйгаад өгөхгүй. Хүний юмаар өөрсдийнхөө юмыг хийгээд болохгүй. Дэлхий өөрөө мөнгө өгье гээд, ингээд эхлээд ийм ажил явчхаад байхад, үүнийг Занданшатар Хэрэг эрхлэх газрын дарга байж байхад үүнийг нэлээн авч хөөцөлдөөд, сүүлд нь Оюун-Эрдэнэ Хэрэг эрхлэх газрын дарга байгаад бүгдээрээ ингээд хөөцөлдөөд, тэр дүгнэлтийг нь авсан. Тэгээд дүгнэлтийг нь аваад цаашаа өргөжүүлбэ гэсэн чинь тэгээд одоогийн байдлаар тэр хүмүүсээс авсан мэдээллээр бол танайхан биднийг ингээд болчихлоо гэж үзээд байгаа юм. Уг нь цааш нь энэ үргэлжлүүлбэл тийм боломж байгаа гээд. Тэгэхээр одоо ажлын хэсэг цаашдаа Засгийн газартайгаа хамтраад, ийм дэлхий өөрөө жи долоогийнхон цаанаасаа бодлого гаргаад мөнгө өгөөд байхад энэ өөрөө ямар ч Рио Тинто, ямар ч том компани нөлөөлж чадахгүй ээ. Яагаад гэвэл Жи 7 энд чиглэл өгчихсөн байхгүй юу. Тийм учраас энэ хөндлөнгийн хяналтын юмыг энэ Коннекс гээд энэ компанийн бүх материал нь Оюун-Эрдэнийн Засгийн газарт ч гэсэн, Занданшатар Хэрэг эрхлэх газрын дарга ч байсан. Эд нар дээр бүгд нь байгаа. Тэгэхээр энэ материал их сайн гарсан учраас яг нөгөө сүүлд энэ Ганбаатарын тэр гудамд жагсаж байгаад, яг үнэндээ энэ бидний гаргасан 92 дугаар тогтоол чимээгүй болчихсон чинь тэгээд Дубайн гэрээг ингээд буцааж сэргээх ажлыг чинь энэ өлсгөлөн зарлаад ингээд Бат-Эрдэнэ аварга энэ тэр гээд баахан хүмүүс орж ирж, ингээд энэ Дубайн гэрээг хүчингүй болгосон шүү дээ. Тэгэхээр тэр хэлэлцээр хийх гол суурь нь тэр 2 аравны хэдэн тэрбумын суурь нь эдний шалгалтын нөлөө байгаа шүү. Хөндлөнгийн шалгалтуудыг би цааш нь оруулах ёстой. Энэ бол маш чухал тийм боломжууд бий. Энэ материалыг нууцын зэрэглэлтэй материал Засгийн газарт хадгалагдаж байх ёстой. Бидэнд шууд өгдөггүй юм байна билээ. Яагаад гэвэл Засгийн газрын хэлэлцээрээр Хууль зүйн ямаар дамжаад, Жи Эй Ти Зэтээр дамжаад ингэж хөрөнгө мөнгө нь ордог учраас ингэж хамаагүй тарааж өгдөггүй юм байна билээ шүү. Хөндлөнгийн хяналт шалгалт хийх боломж.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал:
Б.Баярбаатар гишүүн асуултаа асууя.

Хянан шалгах түр хорооны гишүүн Б.Баярбаатар: Оройн мэнд хүргэе. Бид өмнө нь нөгөө хөрөнгө оруулалтын гэрээ зээлийн гэрээ болчихсон байна. Хувь нийлүүлэлтийн гэрээ бол маш олон хуульд нийцэхгүй байна гэдгээ үндсэндээ дүгнэчихсэн. Тэгээд энэ дээр чинь гол нэг суурь зарчмыг нь алдагдуулчихсан нь энэ Дубайн гэрээ гэж яриад байгаа юм. Тэгээд би үүнээс өмнө Дэмбэрэл дарга, Улаан сайд 2-оос 1 асуулт байна.

М.Энхболд Ерөнхий сайдын Засгийн газрын үед үнийн өсөлтийг дагаж өсөхөөр роялтийн хуулийг санаачлаад өргөн мэдүүлсэн. Энэ нь парламентын хэлэлцүүлэг дээр явж байгаад, гэнэтийн ашгийн 68 болж өөрчлөгдөж, батлагдсан. Буцаад хүчингүй болсон. Дараа нь энэ Оюу толгой гэрээний өмнө. Энэ процесс тухайн үед Их Хурал дээр ямар байдлаар яригдаж байсан, Улаан сайд Сангийн сайд байсан хүн энэ дээр ямар байр суурь илэрхийлж байсан гэдгийг товч хариулахыг хүсье ээ. Солонгоо дэд сайд, тэр Америкт тэр шүүхийн маргааны талаар нэг тодорхой мэдээллээ өгчихсөн нь зөв байх. Зарим улсууд буруу, зөрүү ойлголттой яваад байна.

Мөнхсүх дарга аа, энэ гэрээ юу, төлөвлөгөө юу. Төлөвлөгөө гэгчихсэн байна. Тэгээд үзэхээр харилцан бие биедээ үүрэг хүлээчихсэн байгаа юм. Тэгэхээр гэрээ ч юм шиг нэгд. Хоёрдугаарт, энэ 2 заалт байгаа юм. Энэ 3.2 дээр нөгөө Өмнөговь

аймгийн Ханбогд сум, Манлай сум, Баян-Овоо сум, Даланзадгад сумд жил бүр 5 сая хүртэлх амдолларын хөрөнгө оруулалт хийж байгаа юу? Дараагийн нэг асуудал гэрээний 5.6 дээр. Энэ их ноцтой. Далд уурхайн төслийн санхүүжилтийн гэрээнүүдийн дагуу шаардагдах барьцаалах эрхийг Монгол Улсын хууль тогтоомжийн хүрээнд бүрэн баталгаажуулах ажилд багтана. Зээлийн санхүүжилт авахад шаардагдах энэхүү барьцаанд Оюу толгой ХХК-ийн ашигт малтмалын тусгай зөвшөөрлүүд хөрөнгө оруулалтын гэрээ болон хувь нийлүүлэлтийн гэрээнд тусгагдсан Оюу толгой ХХК-ийн эрхүүд ба Оюу толгой ХХК-ийн үл хөдлөх хөрөнгө хамаарна гэж байна. Энэ нөгөө Оюу толгой лицензийг чинь барьцаанд тавьчихсан нь энэ байж байна л даа. Хаана барьцаанд тавьчихсан байгаа билээ. 4.4 тэрбум доллароор Стандарт чартеред банк 10 жилийн өмнө тавьсан. Ингээд энэ хугацаанд 500 сая долларыг нь төлсөн байна. Жилд 50 сая доллар төлсөн байна. 2028 оны 6 сарын 30-нд энэ зээлийн гэрээ дуусна. Үлдсэн 3.9 тэрбум доллар төлөөгүй байгаа. Алдах юм биш биз дээ. Энэ Оюу толгой төслийг. Энэ дээр ямар байр суурь байна.

Ганболд дарга та, гавьяа байгуулчихсан юм шиг юм яриад байж болохгүй байх аа. Монголын хойч үед ийм хортой гэрээ ч юм уу, төлөвлөгөө ч юм уу. Юу нь мэдэгдэхгүй эрх зүйн акт мөн ч юм шиг, биш ч юм шиг ийм юм байгуулчихаад, хэцүү байсан гээд уянгалаад байх хэрэггүй. Энэ гэрээг байгуулсан та, Бямбасүрэн, тэр Сайханбилиг, Отогчулуу дээр нь Тэмүүлэн гишүүн та оролцсон юм уу энд бас. Оролцсон хэл, таныг оролцсон гээд яриад байна шүү дээ. Хэзээ нэгэн өдөр хариуцлага хүлээнэ, энэ улсууд. Энэ булай юм хийснийхээ хариуцлагыг хүлээнэ. Энэ дээр та тодорхой хариулт өг. Би хариултаа авчхаад нэг минут тодруулна. 20 секунд байгаа юм байна.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: Б.Баярбаатар гишүүний асуултад хариулъя. Д.Дэмбэрэл дарга 6 номерын микрофон.

Гэрч Д.Дэмбэрэл: Баярлалаа. Тэгэхлээр энэ одоо жинхэнэ яригдах эдийн засгийн хамгийн үр ашгийн асуудлыг сая яриад байна л даа. Баярбаатар гишүүн асуулаа. Ашигт малтмал ашигласны төлбөр АМНАТ. Энэ бол манай байгалийн хишиг. Одоо энэ орд байгалиас бидэнд уул уурхайн нөхцөл аюултай зүйл энд огт байгаагүй. Борлуулалтыг хажуугийн улстай хийчихдэг. Агууламж маш өндөр. Байрлалын хувьд ийм сайхан. Энд хэт ашгийн татвар үйлчилдэг. Хэт ашгийн татварыг бид нар АМНАТ-аар орлуулъя гэсэн юм. Бид нар энэ байгалийн хишиг, энэ сайхан бэлгээ зүгээр л Оюу толгойд алдчихаад сууж байгаа юм. Зөвхөн тавхан хувийн АМНАТ. Үүнийг одоо засаарай гэж би хэлэх гэж байна. Тэр үед УАБЗ-ийн тэр 2 дахь шийдвэр гарах үед 3 сарын 2-нд санагдаж байна. Ажлын хэсгийн ахлагч Зоригт бид нарт юу гэж танилцуулсан гэхлээр 68 хувийн хэт ашгийн татвар чинь байх юм бол энэ гэрээг хийж чадахгүй гэж байна, гэдэг асуудал тавьж орж ирсэн. Тэгээд оронд нь ямар санал тавьж байгаа юм гэж. Танай үүнийг орлох татварыг чинь авч болно. Үүнээс үндэслээд 68 хувийн хэт ашгийн татвараа бид нар өөрчилъе. Орлох татвараа гаргаж өгье гээд. Ингээд 2010 оны сүүлийн хагаст өсгөн нэмэгдүүлэх АМНАТ-ын татварыг бид гаргаад өгсөн. Тэр үед би юу гэж хэлж алх цохисон бэ гэхлээр, стратегийн ордын энэ гэрээнүүдэд энэ АМНАТ-ын татварыг энүүгээр ав гэж би алх цохисон. Тэр миний алх цохисон юм алга л болсон байгаа юм даа.

Дээр нь манай Эрдэнэтийн үйлдвэрийн энэ АМНАТ-ыг 3 дахин илүү. 15 хувь өсгөн нэмэгдүүлсэн. Зарим жил 17 хувьд хүрч төлж байгаа шүү дээ. Энэ чинь манай

тэр хишгээ авах ганцхан зүгээр зардалд огт хамаарахгүйгээр орж ирж байгаа орлого алдчихаад байгаа юм л даа. Үүнийг энэ гэрээ нь зөв хийж чадсангүй гэж. Тэр гэрээнд би харамсдаг юм. Энэ гэрээний зээл гэдгийг нь аваад явсан байгаа юм. 14 хувийн хүүтэй, сүүлд нь 6, 18 хувийн хүүд орсон байгаа юм. Тэрнийг л голлон урд талд нь АМНАТ-ын төлбөр, татварынхаа орлого, бусад зүйлүүдээс энийг төлнө гэсэн заалт байхад, заавал тэрнийг авч байгаа шүү дээ. Тэгээд тэрнийг авах асуудлыг нь би уг нь зээл гэдэг үгээ хасчихъя гэж бодож байсан юм л даа. Харамсалтай нь энэ дээр 34 хувийг үнэ төлбөргүй авахаар цаад талтайгаа тохир гээд биччихсэн байгаа болохоор манай нөхдүүд 34хувиа үнэ төлбөргүй гэх юм бол зээл гэдэг чинь илүү зүйл гэж бодсон, нэгд. Хоёрдугаарт, бид мөнгөнд суучихсан тэр үед ёстой ядуу байсан юм. 125 сая долларын урьдчилгаа өгчхөөч ээ гэж. Тэрнийг харин тэр зээлээсээ төлбөл төлөг гэдгээр энэ зээл гэдэг үг орсон шүү дээ.

Тэгэхлээр энэ юмныхаа бодлого (минут сунгав) тийм хүрсэн явдалдаа би одоо энэ зээл хийсэн гэрээнд их харамсаж байгаа юм. Ямар ч эдийн засагч хүн тооцоод хийчих зүйлийг л алдаж байгаа юм. АМНАТ-ын төлбөрөө авах тухай асуудлыг тавиарай. Онтра тэр компанид 15 хувийн энэ өсгөн нэмэгдүүлэх татвар авна. Одоо тэр сайхан байгалийнхаа хишгийг олж авна. Үгүй бол манайх 51 хувийг нь авах хэрэгтэй. Үүн шиг ийм их баялагтай юман дээр нөгөө талд 49 хувийг нь оруулаад явсан ч хангалттай ашигтай. Мөн Онтрэ дээр миний нэг хэлэх зүйл бол бидний нэг алдсан дутагдал бол энэ гэрээ байгуулахын урд тал дээр тэр компанийн хайгуул хийсэн өөрийнх нь зардлыг энэ рүү оруулах ийм ажиллагаа явагдсан юм. Үүнийг манай татварын албаны нөхдүүд 1 тэрбум доллар хүрсэн байна, хасна гэж оруулж ирсэн нь хасагдаагүй. Онтрэ дээр АМНАТ-ын тооллого буюу ашигт малтмалын ордын хэмжилт явуулах хэрэгтэй, тооллого явуулах хэрэгтэй. Тэгээд хэчнээн хэмжээний одоо энэ 20 гаруй жилийн дотор ямар хэмжээний хүдэр ашигласан юм, түүнийг нь тоолж гаргаад, манайд хангалттай мэргэжлийн боловсон хүчин байгаа, чадвар байгаа.

Эрдэнэтийг яагаад хэлээд байна вэ гэвэл, манай Эрдэнэт чинь компанийн засаглалын хувьд маш том сайхан засаглал явуулдаг. Ёндон дарга хэлээд байна шүү дээ. Энэ зардлаа л хязгаарлалт тогтоож, орлогоо авч чадаагүй болсноос наадах чинь гарч байгаа шүү дээ. Яг тийм шүү дээ. Захын эдийн засагч л хэлнэ. Энэ алдааг дахиж Онтрэ дээр давтаж болохгүй. Тооллого явуулаарай. Тэгж байж урд талын асуудлаа шийдэж, гэрээгээ хийгээрэй гэж би хэлэх гэж байна. Баярлалаа. Бидний алдсан зүйл бол эдийн засгийн хувьд, тэгээд хамгийн муу нөхцөлүүдээ л аваад байсан байна л даа. Би тэгээд нөхдүүдээ хатуу хандаад байгаа бол уучлаарай. Яагаад гэвэл энэ гэрээ.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: Дараагийн асуултад Улаан сайд, 1 номерын микрофон.

Гэрч Ч.Улаан: 2009 онд энэ гэрээ байгуулагдаж байх үед би сайдаар ажиллаж байгаагүй. Их Хурлын сул гишүүн байсан. Энэ татварын хувьд бид Эрдэнэтээс гэнэтийн өсөлтийн үнийн албан татвар авч байсан. Оюу толгойн гэрээ байгуулахад энийг авахгүй болсон. Үүнийг би адилхан хандах ёстой байсан л гэсэн байр суурьтай байсан. Авах ёстой гэсэн. Энэ гэнэтийн өсөлтийн албан татвар маягаар авч болохгүй юм байна. Оронд нь өөр татвар гаргаж ирэх ёстой юм байна гэсэн. Тэгвэл өөр татвараа гаргаж ирчхээд, үүнийгээ хүчингүй болгоё гэсэн байр суурьтай байсан. Ингэсээр гэрээ хэлэлцэх үед Засгийн газар их яарсан, зарим хүмүүсийн ярьж байгаагаар тэр нөгөө хэт улайрч хандсан гэдэг нь тийм байсан гэж би хувьдаа хүлээн зөвшөөрдөг юм.

Ингээд дэндүү яараад, ингээд шинийг нь бий болгоогүй хуучнаа хүчингүй болгочихсон. Ингээд нэг хэсэг огт татваргүй явсан шүү дээ. Сүүлд нь тэгээд тэр АМНАТ гаргаж ирсэн. Өсөн нэмэгдэх роялтийг бий болгох асуудлыг гаргасан боловч үүнийгээ хэрэгжүүлээгүй. Ийм л явж ирсэн. Тэгэхээр бид нар бол өөрсдийн үйл ажиллагаанаас холбоо хамааралтай иймэрхүү алдаа эндэгдлүүд их гаргасан юм.

Сая Дэмбэрэл даргын хөндөж байгаа асуудал, тэр гэрээ байгуулагдахаас өмнө гарсан хайгуулын зардлыг нөхөж өгөх асуудал. Энэ чинь гэрээгээр гэрээ байгуулагдсанаас өмнөх зардлыг нөхөх ийм асуудал байхгүй шүү дээ. Гэтэл манай тал өөрсдөө 2010 онд гэрээ байгуулагдахаас өмнө хийгдсэн хайгуулын ажилд 750 сая долларыг хүлээн зөвшөөрөөд ингээд явуулчихсан. Сүүлд нь Оюу толгой компаниас гаргаж ирсэн албан ёсны мэдээллээр үзээд, үнэхээр ийм 750 сая долларын хайгуулын ажил хийгдсэн үү гэсэн чинь, албан ёсны тайлангаар 150 сая долларын хайгуулын ажил хийгдсэн байсан. Энэ үеэс эхлээд л энэ гэрээгээ ингэж өөрийн дураар өөрчилдөг, энэ хөрөнгө мөнгийг ингээд бүртгэл тооцоогүй, дансанд тусгадаг энэ санхүүгийн луйвар эхлэх үндсийг тавьсан шүү. Ийм байдлыг цаашид нь засах ёстой л гэж бид нар хатуу байр суурьтай байсан. Одоо ч тийм байр суурьтай байгаа.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: Солонго дэд сайд. 16 номерын микрофон.

Гэрч Б.Солонгоо: Баярлалаа. Баярбаатар гишүүний асуултад хариулъя. Тэгээд энэ гадаадын хэвлэлээр энэ Пентбатор гээд жижиг хувьцаа эзэмшигч хөрөнгө оруулалтын сан нь Рио Тинто компаниас хохирлоо нэхэмжлэх нэхэмжлэл гаргаад, тэгээд нөхөн төлбөрийг тохиролцсон гэсэн мэдээлэл гарсан. Тэгээд үүнийг Америкийн яг шүүхээс баталгаажуулсан. Тэгээд холбогдох хуулийн ферм нь 2018-19 оны хугацаанд яг Оюу толгой компанийн 66 хувийг эзэмшдэг. Тухайн үед Нью-Йорк Торонтогийн хөрөнгийн биржид бүртгэлтэй байсан компани. Туркойс Хилл компанийн жижиг хувьцаа эзэмшигчид одоо бас хохирлоо барагдуулахаар хандаж болно шүү гэдэг мэдэгдэл гаргасан. Тэгээд энэ маргааныг бид нар анхнаас нь нэлээн ажиглаж байсан. Ажлын хэсгийн түвшинд. Тэгээд энэ маргааныг эхлүүлэхэд түлхэц болсон шүгэл үлээгчидтэй ч гэсэн хамтарч ажилласан. Тэгээд Ричард Баули Маурист Афи гээд нэр нь гараад байгаа манай хэвлэлээр гараад байгаа зарим хүмүүс бол ер нь бид нарт шүгэл үлээж, мэдээлэл өгч байсан хүмүүс гэдгийг дурдах нь зүйтэй. Тэгээд ер нь энэ маргааныг бид нар анхааралтай ажиглаж байсан. Тэгээд ер нь иймэрхүү нөхөн төлбөр төлөх, хариуцлага хүлээх тодорхой хэмжээний үр дүн гарах болов уу ч гэсэн хүлээлттэй байсан. Тэгэхдээ мэдээж АНУ-д жижиг хувьцаа эзэмшигч нь маргаан гаргаад явах бол маш их зардалтай байдаг. Маш их хугацаа зарцуулдаг. Тэгэхлээр энэ 4, 5 жил үргэлжилсэн маргааныг талууд тохиролцож шийдсэн юм байна билээ. Ингэж тохиролцож шийдсэн нь мэдээж Рио Тинто компани одоо бид нар буруутай үйлдэл хийсэн гэж хүлээн зөвшөөрөхгүй байгаа гэж байгаа боловч 138 сая ам.доллар төлнө гэж тохирч байгаа нь өөрөө асуудал байсан гэдгийг харуулж байгаа. Тэгэхлээр энэ Америкийн хуулийн дагуу жижиг хувьцаа эзэмшигч нь, хөрөнгө оруулагчид нь бид нарыг хууран мэхэлсэн байна. Үнэт цаасны тухай хууль зөрчсөн байна гэдэг л нэхэмжлэлийн дагуу олж авч байгаа нөхөн төлбөр. Тэгэхлээр үүнтэй адилхан бид нар үүнийг маш сайн нухацтай үзэх хэрэгтэй. Яагаад энэ тохиролцоонд хүрэв гэдгийг судлах хэрэгтэй. Холбогдох гэрчүүдтэй уулзаж мэдээлэл авах нь зүйтэй байх аа. Тэгээд ингэж байж бид нар Монгол Улсын эрх ашгийг хангуулна.

Одоо энэ манай татварын арбитраж маргаан дээр сөрөг нэхэмжлэл гаргачихсан нэг асуудал байгаа. Яг энэ асуудал байгаа. Тэгэхээр энэ асуудлыг бид нар ул суурьтай судалж, шийдэж, нэг талд нь гаргаж байж, цаашдаа Монгол Улсын эрх ашгийг хангахад маш чухал түлхэц болно. Тэгээд ер нь нэг зүйлийг хэлэхэд Рио Тинто компани яг хуулийн ферм шиг ажилладаг. Тэгээд түрүүн гарсан, санхүүгийн байгууллага юм уу, Пи Арын компани юм уу гээд. Тэгээд ер нь би хуульч хүний хувьд Рио Тинто компани уул уурхайн компани гэхээс илүү хуулийн компани. Хуулийн фирм. Бүх зүйл дээрээ хариуцлагаас өөрсдийгөө хамгаалдаг. Монголд ямар нэг байдлаар хариуцлага хүлээчих вий гэдгээсээ маш их болгоомжилдог. Тийм ч учраас манайхаас дотоодоос эрчим хүч авахаас зайлсхийдэг болов уу ч гэж би боддог. Тэгээд ер нь ингэж ажиллаж байгаа компанитай бид нар мэдээж олон улсын түвшинд сайн ажилладаг хуульчидтай ч гэсэн хамтраад ажиллах нь үр дүнтэй байж магадгүй.

Тэгэхдээ нөгөө талаараа бид нар том төсөл дээр хамтарч байгаа Рио Тинто компанийг заавал ийм байдалтайгаар бас бид нартай хамтрах шаардлага байна уу гэж ер нь асуумаар санагддаг. Тэгэхдээ мэдээж энийг нэг талд нь мухарлах хэрэгтэй. Тэгээд ямар ч байсан Пентватер тэргүүтэй энэ жижиг хувьцаа эзэмшигч нь нөхөн төлбөр авахаар шийдсэн байна. Тэгээд манай арбитраж маргааны сөрөг нэхэмжлэлийн нэг учраас бид нар энэ маргаан дээр тодорхой хэмжээгээр үр дүн гараасай гэж би хувь хүнийхээ хувьд бодож байгаа. Тэгээд харамсалтай нь нотлох баримтыг Рио Тинто компани өгөхгүй байгаа. Тэгээд өгөхгүй байгаагаас болоод би бас түрүүн хэлсэн. Бид нар Лондонд энэ Английн хуулийн дагуу нэхэмжлэл гаргаад, нотлох баримт гаргуулъя гэсэн. Рио Тинто компаниас маш үнэтэй хуулийн ферм хөлслөөд, үгүй ээ, бид нар өгөхгүй ээ гээд ингээд маргаан үүсгэсэн юм байна билээ. Тэгэхээр гол асуудал нь бид нар мэдээллийн солилцоо их чухал байгаа. Тэгээд энэ Английн шүүх дээр бид нар нотлох баримт гаргуулах асуудал дээр одоогийн байдлаар ялагдчихсан юм байна билээ. Тэгэхдээ энэ арбитраж маргааны шийдвэр гараагүй шүү. Тэгэхлээр зарим хэвлэлээр ташаа мэдээлэл яваад байна.

Тэгээд ер нь бол, дүгнээд хэлэхэд, өнөөдөр яригдаж байгаа энэ асуудал бол ерөөсөө л бид нар Оюу толгой төслөөс хэзээ үр өгөөж авах вэ, хэзээ бид нар зохих хэмжээний татварын орлого авах вэ, ноогдол ашиг хэзээ авах вэ л гэдэг асуудал байгаа. Тэгээд ирэх жил энэ компани маань 5 тэрбум ам.долларын орлого болохоор байгаа. Тэгээд яг Оюу толгой компаниас Монголд төлөх татвар ерөөсөө 5 хувийн АМНАТ л байгаа шүү дээ. Тэгэхлээр 250 сая ам.долларын яг татварын орлого нь оруулахаар, тэгээд түрүүн хэлсэн ААНОАТ төлдөггүй. Яагаад гэхлээр ашиггүй ажиллаж байгаа. Манай монголчуудын ч гэсэн зүйр үг байдаг. Маргаашийн өөхнөөс, өнөөдрийн уушги дээр гээд. Тэгэхлээр бид нар 2039 он, 2040 онд хэзээ нэгэн цагт ноогдол ашиг ч юм уу, татвар авна гэж хүлээгээд суухаас илүү бид нар одоо авах хэрэгтэй. Тэгээд мөнгөний өнөөгийн үнэ цэнээ бодох хэрэгтэй. Тэгэхлээр бид нар ирээдүйд бид нар нэг орлого авах юм байна гээд хүлээгээд суух биш. Өнөөдөр нэн даруй энэ холбогдох санхүүжилтийн схем, орлогын тооцооллыг сайн хийж, аль болох хурдан хугацаанд Монгол улс энэ төслөөс илүү их мөнгөн урсгалыг нь авах шаардлагатай. Энэ дээр би хөрөнгө оруулагч тал хохирч байна. Бид нар хөрөнгө оруулагч талаас их юм авах гээд байна гэж ерөөсөө бодохгүй байгаа.

Тэгэхлээр энэ ажлыг хариуцаад 4 жил ажилласны хувьд ер нь шударга бус гэрээ. Хариуцлагын тогтолцоо ерөөсөө байхгүй. Нэг талдаа их байдаг. Тэгээд үргэлжлүүлээд бид нар олон ч шинжээчтэй үргэлжлүүлж ажиллах хэрэгтэй. Тэрбишдагва гуай түрүүн

хэлсэн нөгөө Конексын шинжээчтэй ажилласан гээд. Шинжээчидтэй бид нар үргэлжлүүлээд ажилласан шүү. Тэгэхээр энэ бол нөгөө техникийн зөвлөхүүдийн дүгнэлтийг би дурдаад байсан. Тэгэхлээр Конекст бид нарт маш их дэмжлэг үзүүлсэн. Үргэлжлүүлээд ч гэсэн бид нар дэлхийн хэмжээний сайн зөвлөхүүдтэй хамтарч ажиллаж байж, бас эрх ашгаа хангуулна гэж боддог.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: Дараагийн асуулт Мөнхсүх захирлаас асуусан байгаа. 13 номерын микрофон.

Гэрч С.Мөнхсүх: Далд уурхайн бүтээн байгуулалтын санхүүжилтийн төлөвлөгөө гэж баримт баримт байгаа. Түүн дээр 3.2-т нь 5 сая долларын хөрөнгө оруулалт орон нутагт хийх тийм заалт байгаа. Тэр жил алгасалгүй хэрэгжээд явж байгаа, өнөөдрийг хүртэл. Тэгэхлээр энэ гэрээ цуцлагдсан боловч тэр хөрөнгө оруулалт бол хийгдээд явж байгаа. Даланзадгад, Манлай, Баян-Овоо, Ханбогд гэсэн сумуудад хийж байгаа. Нэмж хэлэхэд, дан ганц энүүгээрээ зогсохгүй бас Оюу толгой ТУЗ-өөрөө хамтраад Ханбогдын хөгжлийн хурдасгуур сан гэж бий болгосон байгаа. Тэгэхлээрээ бид нар энэ түрүүний ярьсан Говийн оюу 5 сая долларын сан нь жил болгон бас Ханбогдод яг төвлөрөхгүй байна гэдэг утгаараа ер нь бид нар онцгой анхаарал Ханбогдод зориулах ёстой юм байна гээд. Тэр программ болгон хэрэгжээд 50 сая долларын хөрөнгө оруулалтыг шийдээд 3 дахь жилдээ үйл ажиллагаагаа хийгээд явж байгаа.

Таны 2 дугаар асуулт. 3,9 тэрбум долларын төслийн санхүүжилтийн үлдэгдэл үлдсэн байгаа. Тэгэхлээрээ энэ ордоо алдах боломж байгаа юу гэж асууж байх шиг байна. Би түүн дээр өчигдөр маш тодорхой хэлсэн. Тэр нь юу вэ гэхлээрээ, зээлийн барьцаатай багц нь энэ төслийн санхүүжилт юм байгаа юм аа. Энэ дээр бүх гэрээнд байгаа эрх, үүрэг, ашиг тусгай зөвшөөрлүүд барьцаалагдсан байгаа. Ямарваа нэгэн байдлаар орд баялгаа алдаад явах магадлал маш бага гэж би хувь хүний хувьд дүгнэнэ. Энэ 2 шалтгаантай. Нэгд өчигдөр Баярбаатар дарга аа, би танд хэлсэн. Чанартай уурхай барьсан гэсэн. Та тэрийг хөдөлмөр аюулгүй байдал гэж буруу ойлгосон байж магадгүй ээ. Чанартай уурхай гэдэг маань манай үйл ажиллагаа бол тогтвортой явах, үр өгөөжтэй ажиллах маш өндөр магадлалтай. Тэгэхлээрээ одоогийн бид нарын бүтээн байгуулалцсан уурхай бол чанартай гэдэг нь алдагдал доголдол гарах магадлал бага аа. Тэгэхлээрээ эерэг мөнгөн урсгал ирэх жилээс бид нар орно. 3,9 тэрбум долларын түрүүлж төлөгдөх зээлээ төлөх боломж бүрэн байгаа гэж бодож байна. 2 дугаар шалтгаан нь юу гэхлээрээ, ямарваа нэгэн байдлаар Оюу толгой төлбөрөө төлж чадахгүй техникийн доголдол гарлаа гэхэд тэр доголдлыг гарсан алдаа энэ зээлийг төлөх үүрэг баталгааг Рио Тинто компани гаргасан байгаад байгаа юм. 4.4 тэрбум доллар. Тэгэхлээрээ хэрвээ Оюу толгой ямарваа нэгэн байдлаар төлж чадахгүй бол Рио Тинто төлнө гэсэн үг. Тэгээд бүүр Рио Тинто төлж чадахгүй ямарваа нэгэн байдлаар гацах юм бол лиценз бусад эрх, үүргүүд нь хураагдах тийм байгаа. Тэгэхлээр магад бага гэж бодож байна.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: Дараагийн асуулт 11 номер Эрдэнэс Оюу толгойн гүйцэтгэх захирал асан Ганболд.

Гэрч Д.Ганболд: Баярлалаа. Тэгэхээр өнөөдрийн энэ ярилцлагын явцад өчигдөр, уржигдар ч ялгаагүй л дээ. Нэг хэсэг нь ингээд зөвхөн Монгол Улсынхаа төлөө санаа зовдог нэг хэсэг. Нөгөөдөх нь болохоор ингээд гадаадын байгууллагын

төлөөлөгч, тагнуул болчихсон юм шиг ярьдгаа болимоор байна. Тийм юм ерөөсөө байхгүй. Ер нь амьдрал баян байдаг учраас тэгэх тусмаа өчигдөр, уржигдар хангалттай ярилаа шүү дээ. Манай 2009 оны гэрээ ч өөрийн сайн, муу талтай. Нэг хэсэг нь бүүр новшийн гэрээ гээд манай энэ хажуу талын хүн хэлж байна. Нөгөөдөх нь тодорхой нэгэн зөрчилтэй, тэрийг засаж залруулж болно гэж ярьж байна. Амьдрал дандаа дундуур нь байдаг гэж би түрүүнээс хойш хэлээд байна шүү дээ. Аль аль нь мэдэхгүй байсан. Алдсан, оносон юм байна. Тэгээд түрүүний энэ манай Улаан сайдын хэлдэг шиг эсвэл нөгөө Тэрбишдагва даргын хэлдэг шиг, энэ Дубайн гэрээ дотор чинь гээд л бүүр заасан болгон нь ингээд нэг ийм Монголдоо дайсагначихсан, алдаатай юм байгаагүй шүү дээ. Саяын наад зах нь энэ хөдөө сумдуудад өгч байгаа энэ 5 сая байж байна. АМНАТ-ыг шал ондоо аргаар бичнэ гэсэн санал байж байсан. Бүгдийг нь нийт сууринаас нь авдаг болгосон. Эн эс эр гээд 2 хувийг баталгаагүй авна гэж байсан. Тэрийг болиулсан. Бүх гадагшаа гарч байгаа баяжмалынхаа лабораторийн анализыг Геологийн төв лабораториор хийлгэдэг болсон. Урьд өмнө Эс Жи Эс гээд гадаадын компани 100 хувь хийдэг байсан. Менежментийн хувьд 6 хувь байсныг бид 3 хувь болгосон. Түрүүн дээрээс нь хэлээд байна. Зүгээр нэг юм дунд нь явчихсан юм шиг татварын албаныхан манайхан сайн, муу ажилласан гээд яривал жичдээ асуудал. Үнэхээр дандаа ингээд гадаадын Хятадын байгууллагуудыг санхүүжүүлээд байсан юм байхгүй шүү дээ. Аль, аль талдаа өөрийн өгөө аваанууд байсан учраас Оюу толгойнхон чинь 30 сая долларыг манай улсад хүлээн зөвшөөрөөд өгсөн шүү дээ. Энэ мэтчилэн зардлын хэтрэлийн дотор дандаа ингээд санхүүгийн зөрчил байсан гэж яриад байна. Ихэнхийг нь. Тийм юм бас Оюу толгой компани өөрөө бол Өмнөговийн нутаг дээр Таван толгойн нүүрсийг түшиглээд цахилгаан станц барьж байгуулъя, өөрийнхөө хөрөнгөөр барья гэхчхэн байсан. Манайхан өөрснөө болиулсан шүү дээ. Өөрснөө бид барина гэж хэлээд. Тэгээд та нар санаж байгаа бол түрүүний миний дурдаад байсан тогтоол дээр 3 дахь заалт нь, 1 дүгээрт далд уурхайг явуул. 2 дугаарт нь Өмнөговийн Таван толгойд түшиглээд цахилгаан станцыг эхлүүлэх ажлыг энэ он дотроо багтаа гээд 2 заалттай шүү дээ. Тэрийг нь биелүүлээгүй.

Өнөөдөр Монгол Улсад цахилгаан станц байхгүйгээс болоод жил болгон 200 сая долларыг Хятад руу төлж байна. Энэ өнгөрсөн хугацаанд 1,6 тэрбум долларыг хятадуудад хамаагүй өндөр тарифаараа төлчихсөн байна. Хэрэв тэр үед барьсан бол өнөөдөр 3 цахилгаан станц шахуу станцыг барьчих мөнгийг бид зүгээр хятадуудад өгчихсөн байж байгаа шүү дээ. Ойрын 2, 3 жил цахилгаан станц барихгүй бол жил болгон дахиад л 200 саяыг өгөөд л байна. Өгөөд л байна, өгөөд л байна. Манай алдагдал ингээд л нэмэгдээд л байна. Хэрэв тэр үед ингээд 6, 7 жил, бараг арваад жилийн өмнөөс цоо шинэ цахилгаан станцаа барьчихсан байсан өнөөдөр энэ их олон миллиард долларын хөрөнгийн зардал хэтрэлт байхгүй л байх байсан. Чухамдаа ийм 2 талдаа алдаатай ч, оноотой ч юм байгаа учраас харилцан буулт хийе, дундын хувилбарыг олъё гэдэг үүднээс бид энэ Дубайн гэрээг зурсан юм. Тэгээд 2 дугаарт нь тэр гавьяа гээд яах вэ. Хийх ажлаа л хийж байсан хүмүүс. Би түрүүнээс хойш хэлж байна.

УИХ-ын тогтоолууд удаа дараа гарсан. Уур амьсгал шал өөр байсан. Тэгээд энэ Дубайн гэрээ байгуулсны маргаашаас нь эхлээд бараг 5 миллиард доллар манай Монголд орж ирсэн. Сая тэд нар гадаадын банканд зээл өгсөн тухай ярьж байна. Манай Монголд зүгээр пал хийсэн шуудайтай 5 миллиард доллар ороод ирэх юм бол бид нар шингээх газар байхгүй. Ашиглах бололцоолах бололцоо байхгүй. Манай Монголын эдийн засаг өөрөө юу билээ. Тийм учраас түрүүний яриад байгаа тэр гүүрэн

зээл гэдэг маягаар илүү өндөр хүүтэй байсан тэр хувь нийлүүлэгч, хамаагүй хямд нөхцөлтэйгөөр авсан тэр олон улсын 10 хэдэн банкнуудын чинь тэр мөнгийг, тэр өндөр хүүтэй хүүг нь солиод хямдруулсан юм. Үүнээс болоод л их олон зуун сая долларын хэмнэлт, тэр хувь нийлүүлэгчдийн өрнөөс чинь хасагдсан юм. Цаашдаа би дахиад хэлье. Тэр гавьяа гэж хэлнэ үү, юу гэж хэлнэ вэ? Түүх харуулна. 600 орчим сая доллар хэрэв байсан бол манай Монгол Улс өнөөдөр ч гэсэн энэ 34-ийгөө авч болно. Өшөө нэг магадгүй ганц, хоёр миллиардыг хаа нэгэн газраас олдог юм бол бид өнөөдөр 50 хувиа ч авч болно шүү дээ. Энэ бол нээлттэй. Харамсалтай нь яагаад олон улсад нөгөө зээлжих эрх хэмжээ зиндаа тэр 3 "а", "в", "с" гэж байдаг юм. Манай Монголд ялангуяа 2013 оны үед хэн ч зээл өгдөггүй байсан цаг үе. Үнэхээр эдийн засгийн гүнзгий хямралд орчихсон байсан үе гэж түрүүн яриад байна шүү дээ.

Тэгээд энэ гэрээ байгуулагдсанаас хойш өнөөдөр энэ бүх барилга байшин, улсын төсөв чинь амилаад явчихсан юм. Хамгийн юм цагийн юм цагтаа гэж байдаг. Бадар бариад маргааш өгөх үү, өгөхгүй юу. Төсвийн байгууллагуудын цалин тавьж чадахгүй байх үед үнэхээр тал талаасаа шахалт ирчихсэн байсан. Тэр үеийн УИХ-ын гишүүд чухамдаа асуудлыг ойлгож байсан учраас, чухамдаа би өөрийнхөө энэ махан биеэрээ очиж хэчнээн удаа УИХ-ын гишүүдэд тайлбар, асуулгад нь хариулж явж байсан учраас чухамдаа зөвшөөрөөд, тэр зөвшөөрлийг Засгийн газар өгөөд, мэдээжийн хэрэг 100 хувь 10 гаруй тэгш гэрээ байгаагүй. Гэрээ гэж яриад байх юм. Би амны уншлага. Төлөвлөгөө юм. Яагаад гэвэл хэрэв тэрийг унших юм бол анхны хөрөнгө оруулалтын гэрээ, хувь нийлүүлэгчдийн гэрээний хүрээнд энэ Дубайн төлөвлөгөөг ойлгоно гээд заачихсан байж байгаа. Тэрүүнээс хэтрүүлсэн, санаа бодлыг өөрчилсөн, зарчмын өөрчлөлт хийсэн юм ерөөсөө огт байхгүй. Тийм учраас өнөөдөр олон жил өнгөрөөд төсөв санхүү харьцангуй гайгүй эрүүл болчихсоны дараагаар үүнийг чинь хүчингүй ч болгож болж байна. Эсвэл юу гэдэг билээ? Нөгөө үйлчлэлийг нь зогсоож болж байна. Үүнийг л зөв.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: Ганболд захирал та Эрдэнэс Оюу толгой компанийн захирал байсан. Эрдэнэс Монголын нэг охин компани л даа. Тэгэхээр өнөөдөр Засгийн газрын гишүүн байсан юм шиг л яриад байна л даа. УИХ-ын гишүүд тэгдэг байсан. Манай улс ингэж байсан. Тэр боломжийг нь олгосон шүү дээ. Тэр Сайханбилэг Ерөнхий сайд хаана байна. Өнөөдөр Дубайн гэрээ ингээд ярьж байхад яг хариуцаж хийсэн тэр хүн өөрөө ирээд ярих ёстой байхгүй юу. Та эсвэл тэр хүний үгийг дайгаад байгаа юм уу? Та чинь Эрдэнэс Монголын зүгээр нэг охин компанийн гүйцэтгэх захирал шүү дээ. Наад гэрээ чинь, та бүхэн ажлын хэсэг байгуулахдаа тэн дотор Засгийн газрын нэг ч гишүүн байгаагүй шүү дээ. Энэ чинь өөрөө Үндсэн хууль зөрчихсөн асуудал.

Надад хариулт хэрэггүй. Хариулах хүн нь өөрөө ирээгүй байна л даа. Бид нар хэлсэн юм л даа. Дубайн гэрээ бид нарын хүрээ хязгаарт зээлийн хүүгээр дамжаад орж байгаа учраас Сайханбилэг Ерөнхий сайд асна аа, хүрээд ир ээ. Ирээд энэ ард түмнийхээ өмнө асуултад хариулчих. Үнэхээр зардал нь хэцүү байх юм энэ хэдэн Хянан шалгах хорооны гишүүд нь дундаасаа мөнгө босгож байгаад зардлыг чинь даачихъя гэсэн, сураггүй. Өнөөдөр яг үнэнийг хэлэхэд Чимэдийн Сайханбилэг Ерөнхий сайдаас бусад нь бүгд ирлээ шүү. Бүгд ирээд алдаатай ч, оноотой ч ард түмнийхээ өмнө бүгдээрээ асуултад хариулж байна. Энд Хянан шалгах түр хорооны гишүүд бид нар бүгдээрээ хүндэтгэлтэй хандаж байгаа. Яг одоо би ирцийн мэдээлэл авлаа. Энэ Хянан шалгах түр хорооны энэ 3 өдрийн хуралд дундаж ирц 70 хувьтай

гарсан. Урьд өмнөх 5 Хянан шалгах түр хороо байгуулагдсан байдаг. Дундаж ирц 56 хувь байсан. Түүхэндээ хамгийн өндөр ирцтэй хянан шалгах түр хороо ийнхүү болж байна. Сайханбилэг Ерөнхий сайдаас бусад нь бүгд ирлээ шүү. Хүнээр үг дайлгалгүй өөрөө ирээд ард түмнийхээ өмнө асуултад хариулах ёстой байсан. Яагаад гэвэл, тэр өндөр албан тушаалыг хашиж байсан бол тэр хариуцлагаа хүлээгээд ард түмнийхээ өмнө ирээд асуултад хариулчих л ёстой юм байгаа юм. Тэмүүлэн гишүүн 7 номерын микрофон.

Гэрч Г.Тэмүүлэн: Тэгэхээр би өмнө нь ч хэлсээр ирсэн. Өнөөдрийн хурал дээр ч бас хэлсэн. Дубайн гэрээ гэдэг угаасаа Монгол төрийн эмгэнэл ээ. Энэ бол Монголын төрийн магадгүй сүүлийн 15 жилийн хугацаанд гаргасан хамгийн том алдаа байх гэж би харж байгаа. Би энэ гэрээний булхайг нь ил болгох гэж явснаас оролцож бол яваагүй. 2015 оны 5 сарын 18-нд энэ гэрээ байгуулагдсан. Би энэ гэрээг ил болгох гэж, шийдвэр гаргах түвшнийх нь хүмсүүд нь ойлгуулах гэж, энэ асуудлыг зогсоож хориглохын төлөө явж байснаас энэ булхайтай үйл явдалд оролцож яваагүй ээ гэдэг хариуцлагатайхан хэлье. Би энэ гэрээ байгуулагдахаас өмнөх сарын өмнө буюу 4 сарын 15-нд арга ядаад ТУЗ-ийн гишүүнээс өөрийнхөө хүсэлтээр чөлөөлөгдөх өргөдлөө өгсөн. Энэ өргөдөл Эрдэнэс Оюу толгой компанийн ТУЗ-д байх ёстой. Эрдэнэс Оюу толгой компанид байх ёстой. Эрдэнэс Монгол компанид байх ёстой. ЗГХЭГ дээр байх ёстой. Тухайн үед би энэ өргөдлийг гаргаж байхдаа, энэ шийдвэр гаргах түвшний хүмсүүд энэ гэрээг байгуулах энэ процесст оролцож болохгүй ээ гэдэг асуудлыг мэдээлэл өгч, энэ өргөдлүүдийг гаргаж өгч байсан. Та бүхэн үзсэн байх гэж бодож байгаа. Өргөдлөө өгөхөөс өмнө би өөрөө арга ядсан гэдэг зүйлийг бас нэг мэдээллээр хангахад тухайн үеийн ҮАБЗ-ийн гишүүдэд мэдээллүүдийг хүргүүлж байсан. Албан болон албан бус хурлуудад оролцож, бид нар мэдээллийг өгч байсан.

Хоёрт, яг Уул уурхайн дэд сайд байсныхаа хувьд, ТУЗ-ийн гишүүн байсныхаа хувьд 2015 оны 3 сарын 26-нд Монгол Улсын Ерөнхийлөгч Цахиагийн Элбэгдорж, Монгол УИХ-ын дарга Зандаахүүгийн Энхболд, Монгол Улсын Ерөнхий сайд Чимэдийн Сайханбилиг нар танаа сонордуулга хүргэх тухай гээд бүх үндэслэл, тайлбарыг нь хүргээд эдгээр хүмүүст хүргүүлсэн байгаа. Тэгэхээр энэ албан тоотоороо, бичгээрээ байх ёстой гэдэг зүйлийг хэлэх байна. Гэрээ байгуулагдсанах нь дараа ч гэсэн энэ асуудал чинь буруутай болчихлоо шүү гэдэг асуудлыг мэдээлэл өгөх үүднээс Рио Тинто компани болон Монгол Улсын Засгийн газар хооронд байгуулсан 2015 оны 5 сарын 18-нд байгуулсан Оюу толгойн далд уурхайн ашиглалт болон санхүүжилтийн төлөвлөгөө гэрээнд Монголын эрх ашгийг зөрчсөн асуудлууд гээд энэ 17 асуудлаар танилцуулга, мэдээллийг хэдий албан тушаалгүй байсан ч гэсэн үүнийг хүргүүлсэн байгаа. Тэгэхээр эдгээр бүх материалууд Монгол төрийн архивт байх ёстой гэдэг зүйлийг хэлэх гээд байгаа юм.

Би уг нь аль болох гарц, шийд гаргалгаа ярьж гэж бодсон. Өмнөхийг асуусан учраас хариулахаас өөр гарц байсангүй ээ. Нэг талдаа би үүнтэй нэг байр суурийг хэлэхэд энэ гэрээг бид нар олон улсад ил болгох ёстой. Олон улсын уул уурхайн гэрээний шинжээч нар, судлаач нар үүнийг судлах ёстой гэж харж байгаа. Зөвхөн Монголын төр энэ бусад уул уурхайнхаа төслүүд дээр алдахаас сэрэмжлэхээс илүүтэй, өөр улс орнууд ч гэсэн иймэрхүү үндэстэн дамнасан корпорацуудад ийм алдаатай гэрээг байгуулахаас бид нар сэргийлэх арга хэмжээг ил болгож, үүнийг судлагдахуун болгох ёстой гэдэг байр сууриа хэлэх нь зөв байх гэж бодож байгаа юм.

Нэгд, би энд хүний нэр хэлэхийг хүсэхгүй байгаад байгаа юм. Гэхдээ тухайн тэр гэрээ байгуулах процесс дээр Монголын төр өөрсдөө дотроо хуваагдаж, энэ дээр нэгдмэл нэг байр суурьтай биш байсны гор нь энэ гарч ирж байгаа юм. Энэ хөрөнгө оруулалтын гэрээ болоод хувь нийслэлийн гэрээний суурь өөрчлөлт. Хөрөнгө оруулалтын гэрээний өөрчлөлт байсан учраас Их Хурлаар орох байсан. Хувь нийлүүлэгчдийн гэрээний өөрчлөлт байсан учраас Засгийн газраар орж, зөвшөөрөл авах ёстой байсан. Энэ бүх процессууд хийгдээгүй. УУЯ-аар танилцагдаагүй. Сангийн яамнаа зөвшөөрөл аваагүй. Тэгэхээр энэ үндсэндээ юу гэдэг юм, бид бүхний өмнө байгуулсан гэрээний давуу талуудыг бүгдээрэнг нь үгүйсгэсэн. Нөгөө талдаа эрх ашгийг нь хамгаалсан ийм л гэрээ болсон гэдгийг би дүгнэж хэлэх нь зүйтэй байх гэж бодож байна.

Үүнээс өмнө үндсэндээ яг албан ёсоор энэ гэрээнийх нь төсөл нь. Энэ бол төлөвлөгөө биш шүү. Энэ бол гэрээ шүү. Эрх зүйн томоохон үр дагавартай асуудал шүү. Хөрөнгө оруулалтын гэрээ болоод хувийн нийлүүлэгчдийн гэрээ ТЭЗҮ-ийн суурь зарчмуудыг нь зөрчиж байгаа асуудал шүү гэдэг асуудлыг бид нар танилцуулга, мэдээллүүдийг 2014 оны 10 сарын 28-наас эхлээд тухайн үед байсан Улсын Их Хуралд суудалтай бүлгүүдэд хийсэн. АН-д бид нар хийж чадаагүй. Ардын нам дотор би орж байгаад өөрөө хийсэн. Бие даагч гишүүдэд танилцуулга, мэдээллүүдийг өгсөн. Холбогдох шийдвэр гаргах бүх хүмүүсүүдэд хэлсэн. Эрх зүйн болон санхүүгийн үр дагавруудыг нь ч тухайн үеийн энэ гэрээн дээр нэг тал болж оролцсон Эрдэнэс Монгол, Эрдэнэс Оюу толгой компаниудад хүргэсэн. Эргээд юу гэдэг юм. Монголын тал нэг байр суурьтай байж, эрх ашгийнхаа төлөө байж чадаагүйн бодит илэрхийлэл бол энэ гэж харж байгаа. Би хэзээ ч зарчмаасаа хазайж яваагүй. Бусад хүмүүс шиг сүүдэргүй сэтгэлтэй хүн би биш ээ. Тэгэхээр би ийм зүйл дээр хэзээ ч оролцож яваагүй, харин зогсоохын төлөө хэзээд байх болно гэдгийг хэлэх байна.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: Б.Баярбаатар гишүүний сүүлийн тодруулга.

Хянан шалгах түр хорооны гишүүн Б.Баярбаатар: Баярлалаа. Түр хороо ингээд 3 хоног нэлээд үр дүнтэй ажиллалаа гэж харж байна. Тэгээд 2009 онд байгуулагдсан хөрөнгө оруулалтын гэрээ, хувь нийлүүлэлтийн гэрээг сайжруулах зайлшгүй шаардлага байгаа. Энэ Дубайн гэрээ гэж яриад байгаа зүйл яг үнэхээр хүчинтэй, хүчингүй эсэх асуудлаар нь нягтлах ёстой. Онтрэ бид нар маш сайн жишиг гэрээг гаргах ёстой. Яагаад гэвэл өнөөдөр ч гэсэн хайгуул хийгдэж байгаа. Цаашаа нөөц нэмэгдэнэ. Дахиад өшөө ордууд гарч ирнэ. Тэгэхээр тэр болгон дээр бид нар энэ өмнө гаргасан алдаагаа давтахгүйгээр ийм жишиг гэрээг Онтрэ дээр хийх ёстой гэж харж байгаа. Тэгээд би бол асуулт асуухгүй. Ингээд үг хэлээд, өнөөдөр ингээд Түр хорооны сүүлийн өдрийн хурал болж байгаа учраас ингээд төгсгөөд үг хэлчихье гэж бодож байна. Баярлалаа.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: Сүүлийн гишүүн Б.Бат-Эрдэнэ асуултаа асууя.

Хянан шалгах түр хорооны гишүүн Б.Бат-Эрдэнэ: Баярлалаа. Тэгээд өнөөдөр хамгийн харамсалтай зүйл нь 3 удаагийн сонсголын хүрээнд Монголчууд бид нар л бие, биедээ буруу өгч, хэлэлцэх, хэрэлдэх, мэтгэлцэхийн хооронд л өнгөрлөө. Магадгүй Рио Тинто компани харин ажиглаад тавлаад сууж байгаа байх гэж бодож

байгаа. Дан Монголчууд байна. Зарим нь монгол хүний арьс нөмөрсөн гаднынхан байх шиг байна. Бид нар үр өгөөжийг л ярьж байгаа шүү дээ, үр өгөөж. Өнөөдөр хэрвээ энэ төсөл үр өгөөжтэй байсан бол өнөөдөр энэ ахмадуудын тэтгэврийн асуудал, энэ сургууль, цэцэрлэгийн асуудлууд, энэ багш, эмч нарын цалингийн асуудлууд, энэ идэх хоолгүй сууж байгаа монгол хүүхдүүдийн асуудал өнөөдөр энд хөндөгдөхгүй байхгүй юу. Өнөөдөр зарим нь энд баатар шиг байх шиг байна. Өөрсдийнх нь үед хийгдэж байсан ажил шүү дээ. Яагаад энд өнөөдөр цахилгаан станцын тухай орилж чарлаж яриад байгаа юм. Тэгээд тэр үедээ хийхгүй яасан юм. Нөгөө зэсийн үйлдвэр хаана байна. Бүгд цаасан дээр үлдсэн. Тэгээд өнөөдөр ингээд бие, биедээ цэцэрхээд, буруутангүй юм шиг. Магадгүй өнөөдрийн өнөөдрийг хүртэлх энэ сонсголын хүрээнд яригдсан зүйлсүүдийг эргээд бодох юм бол бүгдээрээ зөв талтай байсан юм шиг байна шүү дээ, өнөөдрийн өнцөг дээрээ. Үгүй ээ, тэгээд өнөөдрийн өнцөг дээрээ зөв талдаа тухайн үедээ бодож байсан юм бол яагаад өнөөдрийн үр дүн нь ингэж гарчхаад байгаа юм гэдгийгээ бид нар нөгөө талдаа бодмоор байна.

Хөрөнгө оруулалтын гэрээ биш зээлийн гэрээ болсон гэж тухайн үеийн Ерөнхий сайдаар ажиллаж байсан Баяр Ерөнхий сайд өөрөө хэлчихлээ. Дээрээс нь үр өгөөжийг тодорхойлж яг нарийн суулгаж өгөөгүй. Бид нарын алдаа байсан гэдгээ өөрөө хэлчихлээ шүү дээ. Тэгээд энэ бид нарын баялаг. Зарим хүн гадаадын газар нутаг дээр байгаа баялаг дээр очоод Монгол Улс 50 хувийг нь юм уу, эзэмших гээд байгаа тухай яриад байх шиг байна. Үгүй шүү дээ. Энэ Монгол Улсын газар нутаг дээр байгаа бидний баялаг байхгүй юу. Бидний өвөг дээдсийн үлдээсэн баялаг. Энд бид нар эзэн байх ёстой. Гадаадынхан эзэн биш. Бизнесийн харилцааг бид нар ойлгож байна. Оюу толгойнхон бас худлаа мэдээлэл хэлээд байх шаардлагагүй. Бид нар үр өгөөжөө авч чадахгүй байгаа мөртөө хаягдал усныхаа төлбөрийг бид нар авч чадахгүй л байгаа шүү дээ. Танай компанийнхан усны төлбөр өгч байгаа гээд яриад байна билээ. Хаягдал усны төлбөрөө өнөөдрийг хүртэл авч чадахгүй явж байгаа шүү. Монгол Улс. Ингэж худал мэдээлэл хэлэхээ болих хэрэгтэй. Ер нь бид нар энэ байгаль орчны асуудлууд хүндэрвэл энэ төсөл чинь өөрөө цаашаа үргэлжлэх үү, үгүй юу гэдгээ бодох ёстой шүү.

Дэлхий дахинд Рио тинто компани очиж, хөөгдөж гарсан бүх тохиолдол байгаль орчны асуудлаас улбаатай юм байна билээ шүү. Үүнийгээ та бүхэн нөгөө талдаа бодох хэрэгтэй. Ноцтой хэд, хэдэн зүйлсүүд яригдлаа. Хууль хяналтын байгууллагынхан үүнийг үзээд сууж байгаа гэж би бодож байна. 20 тэрбумын үр дагавартай өнөөгийн үр дагавар үүссэн ийм эрх олгосон, ийм зарим баримт бичгүүд, ийм протоколууд, ийм тэмдэглэлүүд өнөөдөр байхгүй байна. Архивт хүртэл алга гэдгийг шинжээчид дурдаж байгаа. Энд хариуцлагын асуудал явагдах ёстой. Гэрч нарын хариултуудтай холбоотой асуудлуудыг дүгнэх ёстой гэж би бодож байна. Энэ бол сонсголын эцэст заавал орох ёстой. Худлаа хэлсэн нь хариуцлагаа хүлээх ёстой. Эс үйлдэхүй гаргасан албан тушаалтнууд энд хариуцлага тооцогдох ёстой.

Ер нь тэгээд эргээд бид нар бодоход энэ Хянан шалгах түр хорооны дэгийг нь нэн шаардлагатай УИХ-ын гишүүн энэ дээр ажиллаж байгаа бид нарын хувьд өөрчлөх шаардлагатай юм байна. Гэрчүүддээ тодорхой хэмжээний мэдээллүүдийг түрүүлээд хүргэдэг. Ямар хүрээнд ямар асуудлыг ярих гээд байгааг хөнддөг, тодорхой цаг хугацааг нь тавьж өгдөг. Ингэхгүй бол энэ тодорхой хэмжээний мэдээллийг 100 хувь аваад мэтгэлцээд, хэлэлцээд, эндээс гарч байгаа үр дүнгээ ард түмэндээ дүгнээд явахад жоохон хүндрэлтэй байна. Тэгэхээр үүнийг УИХ-ын гишүүн, ялангуяа түр

хороонд ажилласан УИХ-ын гишүүд бид нар зайлшгүй бодох ёстой юм байна гэж харж байна. Улс төрчид хэн нь, хэн бэ гэдгийг шударга дүрийн ард ямар дүр нуугдаж байсан юм бэ гэдгийг ард түмэн маань нэг талдаа харсан байх. Нөгөө талдаа бид нар ард түмэндээ тодорхой мэдээллүүдийг хүргэж чадсан гэж бодож байна. Хөрөнгө оруулалтын гэрээ, хувь нийлүүлсэн гэрээ, эрх зүйн орчноо бид нар илүү сайжруулах шаардлагатай гэдгийг бид нар бүгдээрээ харлаа. Эцэст нь хэлэхэд тэр Сайханбилэг эх орондоо ир.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: Гишүүд асуулт асуулаа. Тэгээд хамгийн сүүлийн асуултыг Хянан шалгах түр хорооны даргын хувьд тавья гэж бодож байна. Уг нь хамгийн сүүлийн асуултыг би энэ гэрээг байгуулахад Ерөнхий сайдаар ажиллаж байсан Баяр даргад бэлдсэн байсан. Өнөөдөр хүрэлцэн ирсэн боловч яг сүүлийн мөч хүртэл байсангүй л дээ. Тэгэхээр Баяр даргын асуултыг би уг нь энгийн асуулт байгаа юм. Тэгээд Баярцогт даргад тавья. Яах вэ, энэ 3 өдрийн туршид бид нар ард түмнээрээ, олон нийтээрээ нэлээн сайн ойлголт авсан болов уу гэж бодож байгаа. Энэ Түр хорооны сонсголын гол зорилгын ч нэг байсан. Гэхдээ энд сууж байгаа Хянан шалгах түр хорооны гишүүд бид юу хүсэж байгаа вэ гэвэл, бид эндээс асуудлаа шийдээд цаашаагаа шийдэл гаргаж явъя л гэж байгаа.

Алдаануудаа засмаар байна. Гарсан алдааг нь мэдсээр байж, харин дахин алдааг хийх юм бол тэр өөрөө хамгийн буруу зүйл. Оюу толгойн хөрөнгө оруулалт Монгол Улсад орж ирснээрээ Монгол Улсын эдийн засгийг тэлэх гол хүч болсон. Тэр үед бид нар ч туршлага муутай л байсан. Гэхдээ өнөөдөр бас цаг үе өөр болсон. Бид нар бас урагшилж чадна аа. Шийдэл гаргаад явах ёстой. Тэгэхээ яг энэ эцсийн мөчид та яг энэ Хянан шалгах түр хорооны гишүүд ч сууж байна. Бид нар удахгүй УИХ-ын тогтоол болгоод цаашаагаа шийдэл гаргаад явна. Тэр анх Хөрөнгө оруулалтын гэрээ байгуулах гээд яг тэр цаг мөчид, тэр цаг мөчтэйгөө харьцуулахад ингээд 16 жилийн туршид өнгөрсөн бүх зүйлийг та өнөөдөр ч гэсэн бүгдэнгээс нь сонслоо. 3 хоногийн турш байлаа. Яах вэ, АМНАТ-аар орлуулна гэж байгаа юм л даа. Тэрийг нь ойлгосон. Тэрнээс өөр ямар 3 зүйлийг бас бид нарт хэлэх үү? Уг нь энгийн асуулт. Тодруулга учраас 3 минут. 9 номер.

Гэрч С.Баярцогт: Би өнөөдрийн сонсгол болж байгаа үйл ажиллагаанд чин сэтгэлийн талархалтай байгаа. Яагаад гэвэл, бид нар бүгдээрээ нэг зааланд сууж байгаад, өнгөрсөн 16 жилийн үйл явцыг дүгнэх ийм боломж бол ерөөсөө байгаагүй юм. Дандаа эрх барьж байгаа тал нь давамгайлаад, оролцоо хангах бололцоо ерөөсөө байдаггүй байсан юм. Бид нар чин сэтгэлээсээ ажиллаад, хийж бүтээсэн зүйлээ улам сайжруулчих юм сан, энэ өөрөө би бол дахиад 4, 5 Оюу толгой Монголд олдоно гэдэгт итгэлтэй байдаг. Тийм учраас энэ бол суурь гэрээ болно. Энэ дээрээс алдсан алдаа, сургамж дээрээ бид нар үргэлж суралцах ёстой гэж ингэж бодож байгаа. Ер нь анхандаа ингээд нэг ийм үл ойлголцол юм уу, бие, биедээ итгэхгүй маягаар эхэлсэн шүү дээ. Тэгэхдээ хэлэлцүүлгийн явц болгон дээр үр дүн гараад байгаа байхгүй юу. Би бол Онтрэ дээр бүгдээрээ нэг ойлголтод хүрчихсэн гэж ойлгож байгаа. Зардлыг бууруулах асуудал дээр бүгдээрээ нэг ойлголтод хүрчихсэн гэж ойлгож байгаа. Тэгэхээр энэ үйл ажиллагаа руу яаж явах юм бэ? Их Хурал тогтоолоо гарга аа. Тэр маш чухал. Дээрээс нь Засгийн газар хэлэлцээр хийнэ. Засгийн газар энэ хэлэлцээр хийхдээ дандаа тийм эвгүй үеэр таараад байгаа юм. 2009 онд хямралтай байсан, 2015 онд бас хямралтай байсан. Одоо ингээд 2025 оны байдлыг харахаар бас нэг олигтой юм харагдахгүй, хүндрэл үүсчхээд байдаг. Тэгэхээр гүйцэтгэх засаглалын тэргүүнүүд

яадаг вэ гэхлээр, тэр хүндрэлээ давж гарах гээд хичээгээд байдаг байхгүй юу. Гэтэл энэ төсөл өөрөө 70-100 жил үргэлжилдэг төсөл. Тэгэхлээр 1 удаагийн асуудал шийдэх гэж байгаа юм чинь, үр дагавар нь ийм урт, хол, алдаа болдог юм гэдгийг бид нар энэ гэрээн дээр орсон өөрчлөлтүүдтэй холбоотой зүйлээс сургамж авч байна шүү дээ. Энэ гэрээнд одоо хүмүүс янз бүрийн нэр нэрлэж байгаа юм. Төлөвлөгөө гэнэ, нэмэлт гэнэ, эм өү гэнэ, захиа гэнэ. 2 тал оролцоод л гарын үсгээ зурах л юм гэрээний нэмэлт болж байгаа. Үүнийг бид нар маш хариуцлагатай ойлгох хэрэгтэй. Тийм учраас бид нар байсан үедээ үнэхээр хичээсэн, хөдөлмөрлөсөн. Дараагийн үедээ ч гэсэн бид нар зөв юм атгуулаад, зөв сайхан явуулаасай. Ер нь яг Оюу толгойн гэрээг хийсний дараа ОУВС, Дэлхийн Банкнаас Монгол дээр тусгайлсан судалгаа хийлгэсэн шүү дээ. Тэгээд бүүр Монгол дэлхийн түүхэнд дундаж давхаргын хавхнаас.

Сонсгол даргалагч, Хянан шалгах түр хорооны дарга О.Батнайрамдал: Таны цаг дууслаа. Энэ хүрээд өнөөдрийн Оюу толгойн Улсын Их Хурлын 62 дугаар тогтоолоор олгосон Хянан шалгах түр хорооны сонсгол өндөрлөх гэж байна. Гэхдээ та бүхэн түр азнаж байгаарай. Энэ 3 хоногийн турш бас олон зүйлийг бид бүхэн ойлголоо. Тэгэхээр энэ дээр дүгнээд хэдэн дүгнэлтийн үг хэлэх ёстой, даргын хувьд. Тэгэхээр та бүхэн өглөөнөөс оройг хүртэл суучихсан бол дүгнэлтийн үгээ сонсчихоод бүгдээрээ гарсан нь зөв гэж бодож байна.

Улсын Их Хурлын 62 дугаар тогтоолоор байгуулагдсан Оюу толгой бүлэг ордын ашиглалтад Монгол Улсын эрх ашгийг хангуулах, үр өгөөжийг нэмэгдүүлэх сэдвээр бид бүхэн энэ УИХ-ын тогтоолоо батлуулж авсан байгаа. Ингээд сүүлийн 3 өдрийн турш 1 дахь, 3 дахь, 5 дахь өдрүүдэд бүтэн 3 өдөр ямар ч байсан сэдвийнхээ хүрээнд Хянан Шалгах түр хорооны сонсголоо явууллаа. Бас түрүүн хэлсэн. Энэ удаагийн сонсгол парламентын түүхэнд 6 дахь хянан шалгах түр хорооны сонсгол болж байна. Хамгийн өндөр ирцтэй 70 хувийн дундаж ирцтэй сонсгол боллоо. Энэ Оюу толгой төсөл өөрөө, Монгол Улсын эдийн засагт гэлтгүй зөвхөн бидэнд биш, бидний дараа, дараа үед хамгийн ач холбогдолтой төсөл байсаар л байх болно. Тийм учраас бид бүхэн энэ төсөлтэй холбогдох үр дагавар, цаашдаа хэрхэн шийдэл гаргаж явах вэ? Тэгэхээр энэ бүхнийг ярих цаг нь мөнөөс мөн гэж бодож байгаа. Мөнөөс мөн.

Энэ сонсголоороо нэг зүйлийг хэлье. Хэн нэгнийг ялах, буруутгаж яллах зорилгоор огт зохион байгуулаагүй ээ. Гэхдээ янз бүрийн эмоци юм гаралгүй яах вэ дээ. Ийм чухал асуудал ярьж байна. Энэ 16 жилийн туршид хоорондоо зарим нь бараг нүүр зөрөлдөөгүй ч маргалдаантай явж байсан хүмүүс өнөөдөр ирээд тэр нь гарч байх шиг байна л даа. Гэхдээ энэ бүхэн гарах ёстой юм аа. Гэхдээ хуулийнхаа дагуу. Дэг журмынхаа дагуу. Өнөөдөр бид нар 22 тэрбум доллар орсон хөрөнгө оруулалтын талаар ярьж байгаа. 22 тэрбум гэдэг чинь өнөөдөр Монголын эдийн засгийн нийт хэмжээтэй дүйцэхүйц хэмжээний мөнгө шүү дээ. Удахгүй Оюу толгой дэлхийн гуравдагч том зэсийн олборлогч 2028, 2030 оноос болно. Тэгэхээр энэ тэртээ бүр 2006 он гэдэг чинь бараг 20 гаруй жилийн өмнөөс энэ дэлхийн хамгийн том уул уурхайн компанийн нэг болох Рио Тинто Монгол Улсад энэ бүтээн байгуулалтыг эхлүүлсэн гэдэгтэй хэн ч маргахгүй ээ. Монголчууд бид нар үүнд ч гэсэн талархалтай хандах ёстой гэж бодож байгаа.

Цаашдаа ч гэдэг нь бид нар арван жил хамтдаа түншлэл хэлбэрээр явна. Хамтдаа урагшилна гэдэгт итгэлтэй байна. Харин энэ хөрөнгө оруулалтын гэрээ байгуулснаас хойш 16 жил өнгөрсөн байна л даа. Энэ гэрээ өөрөө 30 жилийн

хугацаатай. Тэгэхээр хагасаас илүү хугацаа нь өнгөрчихсөн байгаа юм. Тэгэхээр нөгөө талаасаа бид нар энэ гэрээнд, энэ үйл процесст, энэ холбогдох үр дагаварт үнэлэлт, дүгнэлт хийж, шийдвэр гаргах цаг нь мөнөөс мөн. Үүнийг бид нар 3,5 саяулаа ойлголоо. Хамгийн гол нь асуудлаа зөв тодорхойлж чадах юм бол шийдэл гарц нь байж байдаг. Олон талаас нь ярих ёстой. Углуургаар нь ярих ёстой. Олуулаа хамгийн гол нь ярих ёстой. Мөн ил тод ард түмнийхээ өмнө ярих ёстой юм аа. Энд явсан нэг алдаа бол ил тод байгаагүй. Мэдээллээ дандаа нууж хааж явсан. Мэдээллийн маш өдөр, шөнө шиг ялгаатай тэнцвэргүй байдал бий болчихсон байна. Эндээс бүх оролцогч талууд хохирсон байна шүү. Үүнийг бид нар цаашаагаа засах ёстой. Нэг, нэгэндээ цаашаагаа илүү итгэх хэрэгтэй.

Өнөөдрийн энэ сонсголоос цааш, энэ УИХ-ын тогтоол гарснаас цааш, илүү итгэлцэл дээр тулгуурласан харилцан ашигтай энэ нэг Оюу толгойн шинэ эрин эхлээсэй гэж бид бүхэн чин сэтгэлээсээ хүсэж байгаа. Энэ эхлэхэд бид нар бүгдээрээ оролцож байсан бүх хүмүүс, шийдвэр гаргагчид бүгдээрээ. Бүгдээрээ хамтдаа хуралдаж байж л энэ эхлэлийг бид нар биелүүлнэ. Бид нар олон талаас нь ярилаа. Гэхдээ энд нэг л зүйл байгаа юм. Монгол Улсын эрх ашиг гэсэн ганцхан эрх ашиг л байгаа. Энэ эрх ашиг дээр бид нар улс төр хамаарахгүйгээр, нам хамаарахгүйгээр нэг, нэгэндээ дуртай, дургүй хамаарахгүйгээр, бүгдээрээ л энэ дээр нэгдэх ёстой. Монголчууд бид нар нэгдэх ёстой хамгийн эхний сэдэв бол Оюу толгой шүү.

Тэгэхээр өнөөдөр энэ 3 өдрийн турш, 14 гаруй телевиз сайтуудаар Монгол Улсын 21 аймаг, 330 сумаас, гадаадад амьдарч байгаа Монголчууд бүгдээрээ үзлээ. Нэгдсэн ойлголтод хүрлээ. Үзэж байгаа үзэгчид Монголын иргэд та бүхний юу мэдэрч байгааг бид нар маш сайн мэдэрч байгаа. Яагаад гэх юм бол яг энэ Хянан шалгах түр хорооны ажлыг 5 сар хийж байхдаа энд сууж байгаа Хянан шалгах түр хорооны гишүүд бид нар бүгдээрээ яг адилхан мэдэрч байсан. Энд өдөр шөнөгүй ажилласан энэ хэдэн өдрийн энэ мэргэжлийн дүгнэлтийг гаргасан, мэргэжлийн презентацыг олон нийтэд ойлгуулж чадсан энэ хянан шалгагч шинжээчид бид нар бүгдээрээ мэдэрсэн. Эцэстээ энэ чинь Монгол Улсын ард түмний өмч шүү дээ. Бид нар энэ ард түмний өмчийг захиран зарцуулсан асуудлыг л ярилцаж байгаа юм. Тийм болохоор Үндсэн хууль ч хэрэгжих ёстой. Энэ байгалийн баялгийн эзэд өөрсдөө үр шимээ ч хүртэх ёстой. Энэ бол зүй ёсны хэрэг.

Энэ сонсголын үр дүнгээс хамгийн гол нь шийдэл гаргах ёстой. Зөвхөн шийдвэр биш, шийдэл гаргах ёстой. Амьдрал дээр хэрэгжих ёстой. Харин бид нар шийдэл гаргаад, шийдэл гаргаж чадахгүй бол. Эсвэл гаргасан шийдлээ хэрэгжүүлж чадахгүйбол харин энэ ард түмний бухимдлыг бид нар энд сууж байгаа хэн ч дийлэхгүй шүү. Тийм эрх ч бид нарт байхгүй. Төр төмөр нүүртэй ч гэдэг. Ард түмэн үнэхээр хүсэх юм бол төр төмөр нүүр гаргах шаардлага ч үүснэ. Оюу толгой төсөөлөл далд уурхайн бүтээн байгуулалт энэ жил ингээд дуусаж байгаа. Эндээс цаашаагаа Оюу толгой төсөлд маш том шилжилт хийж байгаа. Далд уурхайн томоохон 16 жилийн турш явсан энэ бүтээн байгуулалтаас тогтвортой олборлогч, томоохон үйлдвэрлэгч компани болж хувирч байгаа. Тэгэхээр яг энэ цаг мөчид бид нар анх тохирсон тэр 53 өгөөж гэж яригдсан. Үүнийгээ бид нар хангах ёстой. Үүнийгээ бид нар хангаж чадахгүй бол энэ хэрүүл хэзээ ч арилахгүй, хэзээ ч дуусахгүй. Дараа, дараагийн Улсын Их Хурал нь гарч ирээд л, дараагийн дахиад л Хянан шалгах түр хороо. Үүнийг хэн ч хүсэхгүй байх гэж бодож байгаа. Бас сэтгэлийн хөөрлөөр хандаж болохгүй ээ. Энэ бол сэтгэлийн хөөрлөөр хандах асуудал биш шүү. Бид нар Монголын хойч ирээдүйн үр

шимийг хүртэх талаар ярьж байгаа юм. Дургүй хүрэхээр нэг найзаа алгадах амархан шүү дээ. Алгасаныхаа дараа дандаа бид нар харамсдаг. Тэгэхээр сэтгэлийн хөөрлөөр энэ дээр шийдэл гаргаж болохгүй. Углуургатай, логиктой, судалгаатай хандах ёстой. Бидний гаргаж байгаа шийдвэр, шийдэл шийдвэр бодитой, хэрэгжихүйц, бас амьдралтай байх ёстой шүү. Тийм учраас Хянан шалгах түр хорооны бас УИХ-ын тогтоол дээрээ ч дурдсан байгаа. Гол зорилго нь Монгол Улсын эрх ашгийг хангуулах, хүртэх өгөөжийг бид нар зүй ёсны нэмэгдүүлэх л учиртай. Энэ 16 жилийнхээ алдаа, онооноос суралцаад, хойч үедээ бид нар нүүр бардам энэ байгалийн баялгаа өвлүүлж үлдээсэн шүү гэдэг эрхэм үүрэг яг энэ цаг мөчид бидний нуруун дээр ирж байна.

Тийм болохоор эцэст нь хэлэхэд нам, улс төр хамаарахгүйгээр, санаа бодол төрж байсан хамаарахгүйгээр, монголчууд энэ цаг мөч дээр бүгдээрээ нэгдээсэй гэж чин сэтгэлээсээ бид бүхэн хүсэж байгаа юм. Хамтдаа шийдэл гаргаад, урагшлах ёстой. Ирээдүйдээ бид нар хэлэх үгтэй байх ёстой. Тийм учраас эцэст нь бид бүхэн бодитой шийдэл гаргахын төлөө хамтдаа урагшлах ёстой шүү л гэж хэлмээр байна.

Тэгээд энэ 3 өдрийн турш бид бүхэнтэй хамт байсан энэ түүхэн ирцийг бүрдүүлсэн гэрчүүддээ, ажиглагчиддаа, оролцогчиддоо, бас орон даяар суугаа монголчуудад хүргэхэд чухал үүрэг гүйцэтгэсэн хэвлэл мэдээллийн байгууллагад, хамтран зохион байгуулсан УИХ-ын Тамгын газрын хамт олондоо, 5 сарын турш өдөр, шөнөгүй ажиллаж байгаад та бүхний өмнө энэ мэргэжлийн дүгнэлтүүдийг гаргаж өгсөн хянан шалгагч, шинжээчиддээ, Хянан шалгах түр хорооны эрхэм гишүүддээ, мөн энэ УИХ-ын 62 дугаар тогтоолыг дэмжсэн 89 гишүүддээ, энэ цаг мөчид сэтгэлээ чилээн хамтдаа үзсэн Монголын нийт ард түмэндээ чин сэтгэлээсээ талархсанаа илэрхийлье.

Тэгээд монгол хүн бүр эх нутагтаа аз жаргалтай амьдарч, Монгол Улс үүрд мандан бадрах болтугай. Та бүхэнд баярлалаа (Алга ташив).

Монгол Улсын Их Хурлын 2025 оны 62 дугаар тогтоолоор байгуулагдсан "Оюу толгой бүлэг ордын ашиглалтад Монгол Улсын эрх ашгийг хангуулах, хүртэх өгөөжийг нэмэгдүүлэхтэй холбоотой баримт бичиг, үйл ажиллагаанд хяналт шалгалт хийх" үүрэг бүхий Хянан шалгах түр хорооны хуралдаан өндөрлөснийг мэдэгдье.

Дэлгэрэнгүй тэмдэглэлийг

Дууны бичлэгээс буулгасан ажилтан: Д.Цэндсүрэн

Д. Цэндсүрэн

Хянаж, нийлсэн:

Хяналт шалгалтын газрын референт

Д. Мөнхтуяа

Д.Мөнхтуяа

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН
ХЯНАН ШАЛГАХ ТҮР ХОРОО

ХЯНАН ШАЛГАХ ТҮР ХОРООНЫ СОНСГОЛЫН НЭЭЛТ

СОНСГОЛ: ӨДӨР #1

2025.12.08

ҮНДЭСЛЭЛ

1

2024.12.19

КАНАД, ВАНКУВЕР,
АРБИТР-ЫН
ШИЙДВЭР ГАРАВ

2

2025.04.09

Засгийн газрын
170 дугаар тогтоолоор
СТРАТЕГИЙН ОРДЫН
ХИЛ ХЯЗГААР
ТОГТООСОН

3

2025 он

ЗЭЭЛИЙН ХҮҮ
БУУРУУЛАХ
7 ЖИЛ
ТОХИОВ

4

2025 он

ДАЛД УУРХАЙН
БҮТЭЭН БАЙГУУЛАЛТ
ДУУСЧ БАЙНА

Улсын Их Хурлын
гишүүдийн

89/126

Улсын Их Хурлын
62 дугаар тогтоол
батлагдсанаар

**ХЯНАН ШАЛГАХ
ТҮР ХОРОО
БАЙГУУЛАГДАВ**

2025.07.02

УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН
ХЯНАН ШАЛГАХ
ТҮР ХОРОО

УИХ-ЫН 62 ДУГААР ТОГТООЛ

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ТОГТООЛ

2025 оны 07 сарын 02 өдөр

Дугаар 62

Төрийн ордон, Улаанбаатар хот

ХЯНАН ШАЛГАХ ТҮР ХОРОО БАЙГУУЛАХ ТУХАЙ

Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Хорин нaimдугаар зүйлийн 2 дахь хэсэг, Монгол Улсын Их Хурлын тухай хуулийн 28 дугаар зүйлийн 28.1 дэх хэсэг, Монгол Улсын Их Хурлын хяналт шалгалтын тухай хуулийн 6 дугаар зүйлийн 6.1.7 дахь заалт, 32 дугаар зүйлийн 32.1, 32.2, 32.3 дахь хэсэг, 33 дугаар зүйлийн 33.1, 33.2 дахь хэсгийг үндэслэн Монгол Улсын Их Хурлын 2007 оны 27 дугаар тогтоолоор стратегийн ач холбогдол бүхий ашигт малтмалын ордод хамааруулсан "Оюу толгой" бүлэг ордон талбайн хил заагт орших "Жавхлант", "Шивээ толгой" ашиглалтын тусгай зөвшөөрлийн талбайг ашиглахад Монгол Улсын Үндсэн хууль, бусад хууль тогтоомжид нийцүүлэх, тэдгээрийн шаардлагыг хангуулах, түүнчлэн гадаадын хөрөнгө оруулагч талтай 2011 онд байгуулсан Хувь нийлүүлэгчдийн гэрээ /Нэмэлт, өөрчлөлт оруулж, дахин тодотгосон/-ний 11.3(б)-т зааснаар хөрвүүлэх өдрөөс хойш долоон жил тутамд санхүүжилтийн хүүгийн зохистой хувийг хянан үзэх хугацаа нь 2025 онд болж байгаатай холбогдуулан Оюу толгой төслөөс хүртэх Монголын талын өгөөжийг нэмэгдүүлэх зорилгоор Монгол Улсын Их Хурлаас ТОГТООХ нь:

1.Улсын Их Хурлын хянан шалгах түр хорооны тусгай шалгалтын сэдвийг "Оюу толгой бүлэг ордон ашиглалтад Монгол Улсын эрх ашгийг хангуулах, хүртэх өгөөжийг нэмэгдүүлэхтэй холбоотой баримт бичиг, үйл ажиллагаанд хяналт шалгалт хийх"-ээр тогтоосугай.

2.Улсын Их Хурлын хянан шалгах түр хорооны тусгай шалгалтын хүрээ хязгаарыг доор дурдсанаар тогтоосугай:

1/"Жавхлант" (MV-15225), "Шивээ толгой" (MV-15226) ашиглалтын тусгай зөвшөөрлийн талбайн нөөцийг тогтоож, үнэлгээг тодорхойлсон болон холбогдох бусад баримтад үндэслэн төрийн эзэмшлийн хувь, хэмжээг тогтоохтой холбогдуулан хяналт шалгалт хийх;

2/"Оюу толгой" ХХК-ийн Хувь нийлүүлэгчдийн гэрээ /Нэмэлт, өөрчлөлт оруулж, дахин тодотгосон/-ний санхүүжилтийн хүүгийн хувь, түүнийг олон улсын зах зээлийн жишигт нийцүүлэн бууруулах талаар авч хэрэгжүүлсэн арга хэмжээ, холбогдох үр дагаврыг судлан хяналт шалгалт хийх, санал, дүгнэлт гаргах.

3.Улсын Их Хурлын хянан шалгах түр хороог дараах бүрэлдэхүүнтэйгээр байгуулсугай:

Олонхыг төлөөлөн:

М.Бадамсүрэн Улсын Их Хурлын гишүүн
О.Батнайрамдал Улсын Их Хурлын гишүүн
Б.Бат-Эрдэнэ Улсын Их Хурлын гишүүн
Б.Баярбаатар Улсын Их Хурлын гишүүн
Э.Болормаа Улсын Их Хурлын гишүүн
С.Зуулхар Улсын Их Хурлын гишүүн

Цөөнхийг төлөөлөн:

Ш.Бямбасүрэн Улсын Их Хурлын гишүүн
П.Ганзориг Улсын Их Хурлын гишүүн
Б.Жаргалан Улсын Их Хурлын гишүүн
Д.Пүрэвдаваа Улсын Их Хурлын гишүүн
Ө.Шижир Улсын Их Хурлын гишүүн

4.Тусгай шалгалтыг иж бүрэн хэрэгжүүлж, тайлан, санал, дүгнэлтийг Монгол Улсын Их Хурлын хяналт шалгалтын тухай хуулийн 32 дугаар зүйлийн 32.7 дахь хэсэгт заасан хугацаанд Улсын Их Хуралд танилцуулахыг Улсын Их Хурлын хянан шалгах түр хороонд даалгасугай.

5.Энэ тогтоолыг 2025 оны 07 дугаар сарын 02-ны өдрөөс эхлэн дагаж мөрдсүгэй.

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ДАРГА Д.АМАРБАНСАЛАН

ХЯНАН ШАЛГАХ ТҮР ХОРООНЫ ТУСГАЙ ШАЛГАЛТЫН ХҮРЭЭ ХЯЗГААР

1.

"Жавхлант" (MV-15225),
"Шивээ толгой" (MV-15226)
ашиглалтын тусгай зөвшөөрлийн талбайн
нөөцийг тогтоож, үнэлгээг тодорхойлсон
болон холбогдох бусад баримтад үндэслэн
төрийн эзэмшлийн хувь,
хэмжээг тогтоохтой
холбогдуулан хяналт
шалгалт хийх;

2.

"Оюу Толгой" ХХК-ийн
Хувь нийлүүлэгчдийн гэрээ
/Нэмэлт, өөрчлөлт оруулж, дахин тодотгосон/-ний
санхүүжилтийн хүүгийн хувь,
түүнийг олон улсын зах зээлийн
жишигт нийцүүлэн бууруулах
талаар авч хэрэгжүүлсэн арга хэмжээ, холбогдох үр дагаврыг
судлан хяналт шалгалт хийх, санал, дүгнэлт гаргах.

Улсын Их Хурлын ХЯНАН ШАЛГАХ ТҮР ХОРООНЫ АЖЛЫН ҮЙЛ ЯВЦ

ТҮР ХОРОО

12

УДАА
ХУРАЛДАВ

НОТЛОХ БАРИМТ

92,467

ХУУДАС
МАТЕРИАЛ

51%

НУУЦ

49%

ИЛ

НИЙТ
ХАМРАГДСАН

28

БАЙГУУЛЛАГА

СОНСГОЛЫН
ГЭРЧЭЭР

304

ИРГЭН
ДУУДАГДСАН

273

МОНГОЛ УЛСЫН
ИРГЭН

31

ГАДААДЫН
ИРГЭН

1.

СОНСГОЛ: ӨДӨР #1

- ОНТРЭ ХХК-ИЙН ЭЗЭМШЛИЙН ЛИЦЕНЗИЙН ТАЛААР
- ЛИЦЕНЗ ЭЗЭМШИГЧТЭЙ ХОЛБООТОЙ АСУУДЛЫН ТАЛААР
- ОНТРЭ ХХК-ИЙН ЛИЦЕНЗ, ХӨОГ-НИЙ ХАМААРЛЫН АСУУДАЛ

**ГЭРЧЭЭР
ДУУДАГДСАН ХҮН**

164

2.

СОНСГОЛ: ӨДӨР #2

- ХӨОГ/ХНГ-НИЙ ЗЭЭЛИЙН ХҮҮГИЙН ТАЛААР
- САНХҮҮЖИЛТИЙН ХҮҮГИЙН ХУВЬ ХЭМЖЭЭ, ХОЛБОГДОХ ҮР ДАГАВАР
- ОЮУ ТОЛГОЙ ТӨСЛӨӨС МОНГОЛ УЛСЫН ХҮРТЭХ ӨГӨӨЖИЙН ТАЛААР

**ГЭРЧЭЭР
ДУУДАГДСАН ХҮН**

109

3.

СОНСГОЛ: ӨДӨР #3

- ХНГ/НӨОДТХНГ-НИЙ ХУУЛЬ ТОГТООМЖИЙН НИЙЦЭЛ
- ХӨОГ/ХНГ-НИЙ ХЭРЭГЖИЛТЭД ХИЙСЭН ХЯНАЛТ ШАЛГАЛТ
- ДУББСТ/ ДУББСТНГ-НИЙ ХАМААРАЛ, ХОЛБОГДОХ ҮР ДАГАВАР

**ГЭРЧЭЭР
ДУУДАГДСАН ХҮН**

143

Улсын Их Хурлын ХЯНАН ШАЛГАХ ТҮР ХОРООНООС ГАРАХ ҮР ДҮН

Хянан шалгах
түр хорооны
**САНАЛ,
ДҮГНЭЛТ**

Монгол Улсын Их Хурлын **ТОГТООЛ**

"Жавхлант" (MV-15225),
"Шивээ толгой" (MV-15226)
ашиглалтын тусгай
зөвшөөрлийн талбайд
**төрийн эзэмшлийн
хувь, хэмжээг
хууль тогтоомжид
нийцүүлэн тогтоох**

"Оюу Толгой" ХХК-ийн
Хувь нийлүүлэгчдийн
**зээлийн хүүг
олон улсын зах
зээлийн жишигт
нийцүүлэн
бууруулах**

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН
ХЯНАН ШАЛГАХ ТҮР ХОРОО

СОНСГОЛЫН ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНД АМЖИЛТ ХҮСЬЕ!

СОНСГОЛ: ӨДӨР #1

2025.12.08

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН
ХЯНАН ШАЛГАХ ТҮР ХОРОО

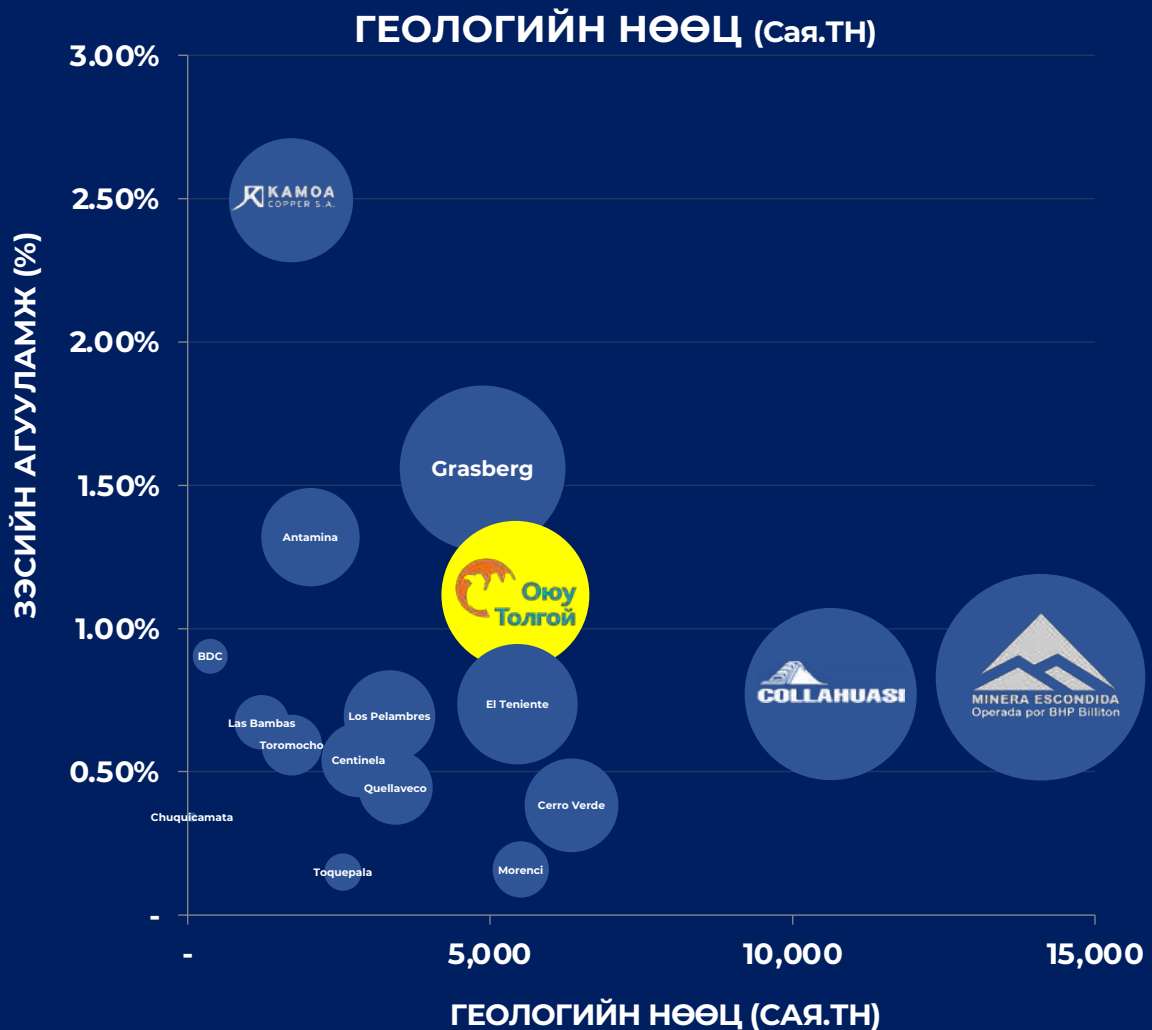
ОЮУ ТОЛГОЙ ТӨСЛИЙН ЕРӨНХИЙ ТАНИЛЦУУЛГА

СОНСГОЛ: ӨДӨР #1

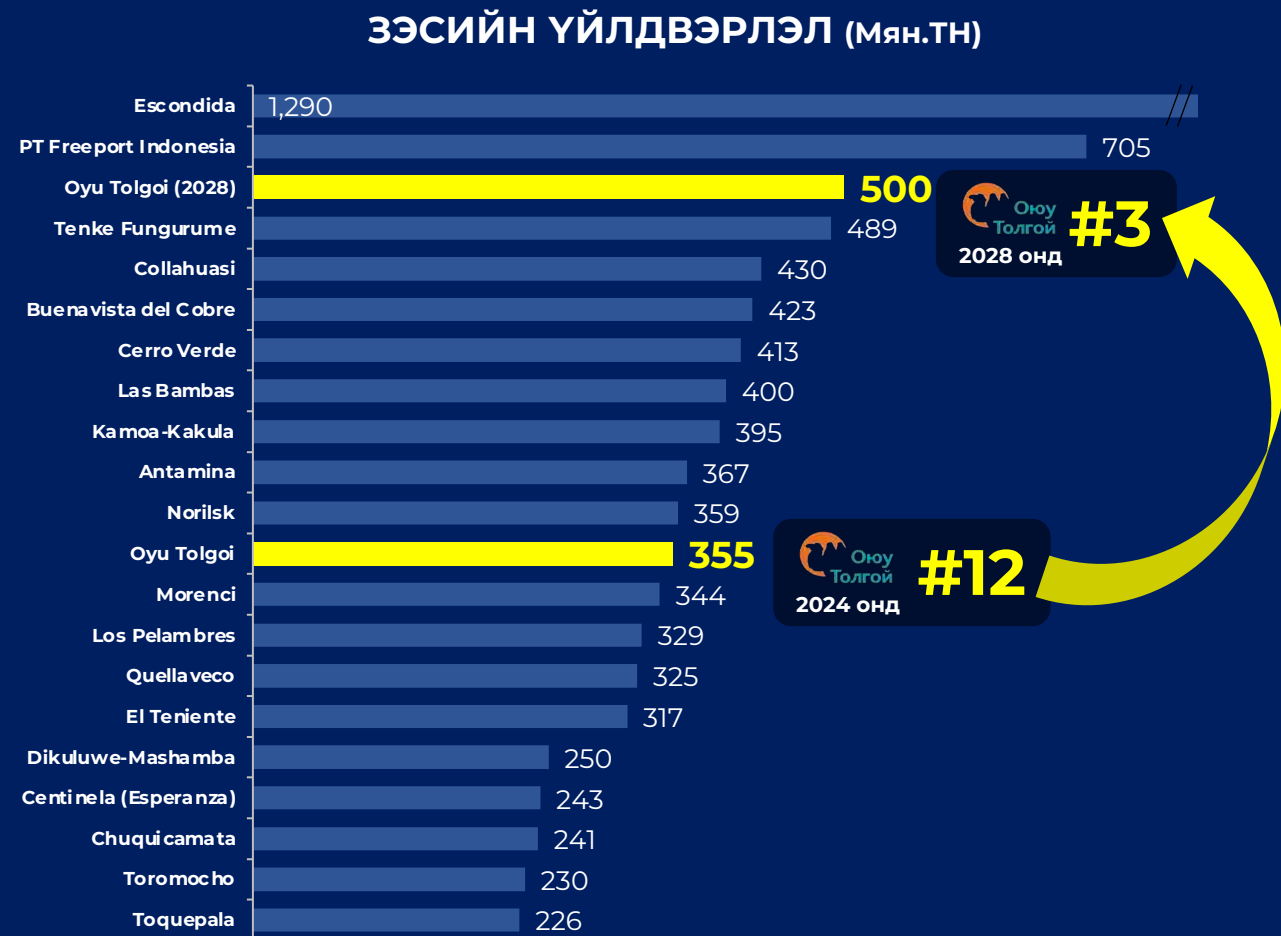
2025.12.08

ОЮУТОЛГОЙ ОРД НЬ ДЭЛХИЙН ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨСӨЛ

ДЭЛХИЙН ХАМГИЙН ТОМ НӨӨЦТЭЙ,
ӨНДӨР АГУУЛАМЖТАЙ ЗЭСИЙН ТӨСЛҮҮД

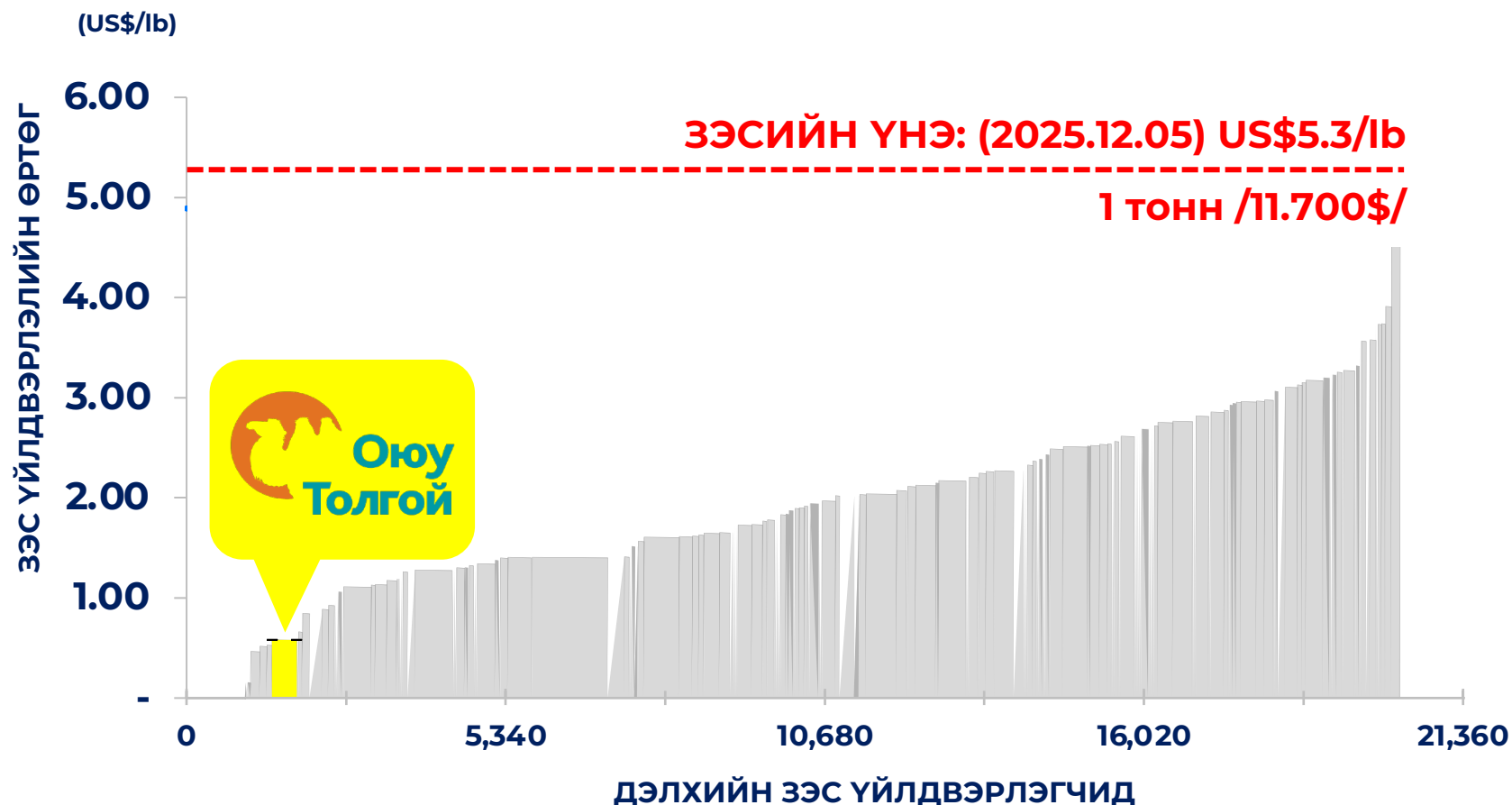
ДЭЛХИЙ ТОП 20 ЗЭС ҮЙЛДВЭРЛЭГЧ

Эх сурвалж: Wood Mackenzie, компаний мэдээлэл

ДЭЛХИЙН ЗЭС ҮЙЛДВЭРЛЭГЧИД - ҮЙЛДВЭРЛЭЛИЙН ӨРТГӨӨР

ДЭЛХИЙН ЗЭС ҮЙЛДВЭРЛЭГЧИДИЙН ҮЙЛДВЭРЛЭЛИЙН ӨРТӨГ

ҮЙЛДВЭРЛЭЛИЙН ӨРТӨГ:

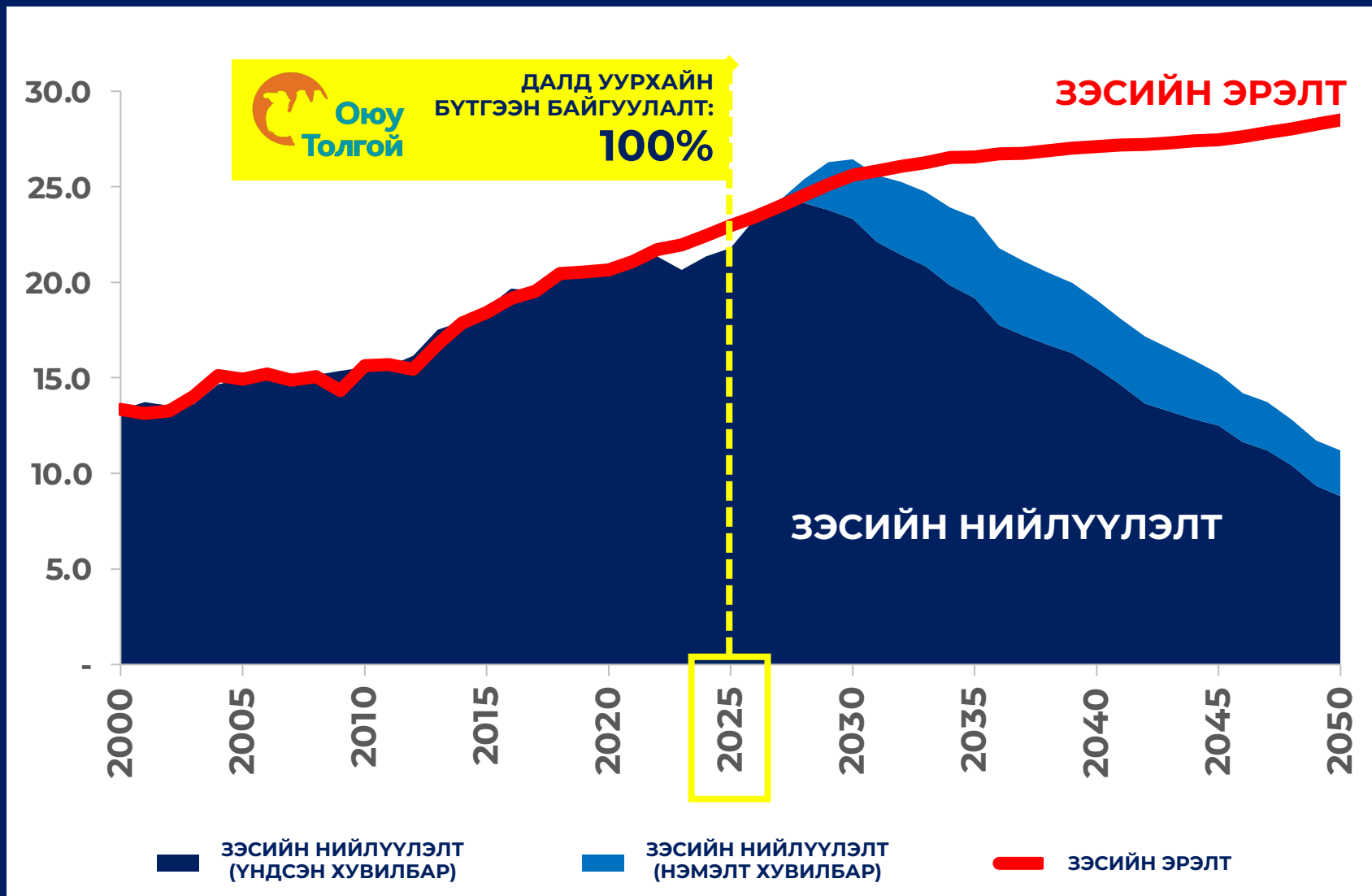
2025 ОНЫ ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ ЗАРДАЛ (C1) +
УРСГАЛ ХӨРӨНГӨ ОРУУЛАЛТЫН ЗАРДАЛ (\$/lb)

ТАЙЛБАР ДҮГНЭЛТ:

1 НЭГЖ
БҮТЭЭГДЭХҮҮНИЙ
ҮЙЛДВЭРЛЭЛИЙН
ӨРТӨГ
ХАМГИЙН БАГА
УУРХАЙНУУДЫН
НЭГ

2 САНХҮҮГИЙН
ЗАРДАЛ
ОРООГУЙ

ДЭЛХИЙН ЗЭСИЙН ЭРЭЛТ, НИЙЛҮҮЛЭЛТ - ХЭТИЙН ТӨЛӨВ

ТАЙЛБАР ДҮГНЭЛТ:

- 1 ДЭЛХИЙН ЗАХ ЗЭЭЛ 2030 ОНД:
ЗЭСИЙН ХОМСДОЛ, ҮНИЙН ӨСӨЛТ.
- 2 ОЮУТОЛГОЙ ТӨСЛИЙН ҮЙЛДВЭРЛЭЛИЙН ХАМГИЙН АШИГТАЙ МӨЧЛӨГ.

ОЮУ ТОЛГОЙ ТӨСЛИЙН ЭДИЙН ЗАСГИЙН ҮР НӨЛӨӨ

2010 он

16 жилийн турш

2024 он

ГАДААД
НИЙТ ХӨРӨНГӨ
ОРУУЛАЛТЫН

40%

2024 оны эцсээр

НИЙТ ГАДААД
ӨРИЙН

50%

НИЙТ
ЭКСПОРТЫН

17%

НИЙТ ГАДААД
ВАЛЮТЫН
НӨӨЦИЙН

41%

ОЮУ ТОЛГОЙ ТӨСЛИЙН ЭДИЙН ЗАСГИЙН ҮР НӨЛӨӨ

2010 он

16 жилийн турш

2024 он

НИЙТ
БОРЛУУЛАЛТЫН
ОРЛОГО

16.3

ТЭРБУМ
АМ.ДОЛЛАР

НИЙТ ТӨЛСӨН
АМНАТ, ТАТВАР
ХУРААМЖ

3.2

ТЭРБУМ
АМ.ДОЛЛАР

"ЭРДЭНЭТ ҮЙЛДВЭР" ТӨҮГ

СҮҮЛИЙН
6 ЖИЛ

НИЙТ
ЗЭСИЙН
БАЯЖМАЛ

8.4

САЯ ТОНН

"ЭРДЭНЭТ ҮЙЛДВЭР" ТӨҮГ

СҮҮЛИЙН
15 ЖИЛ

НИЙТ
АЖЛЫН БАЙР

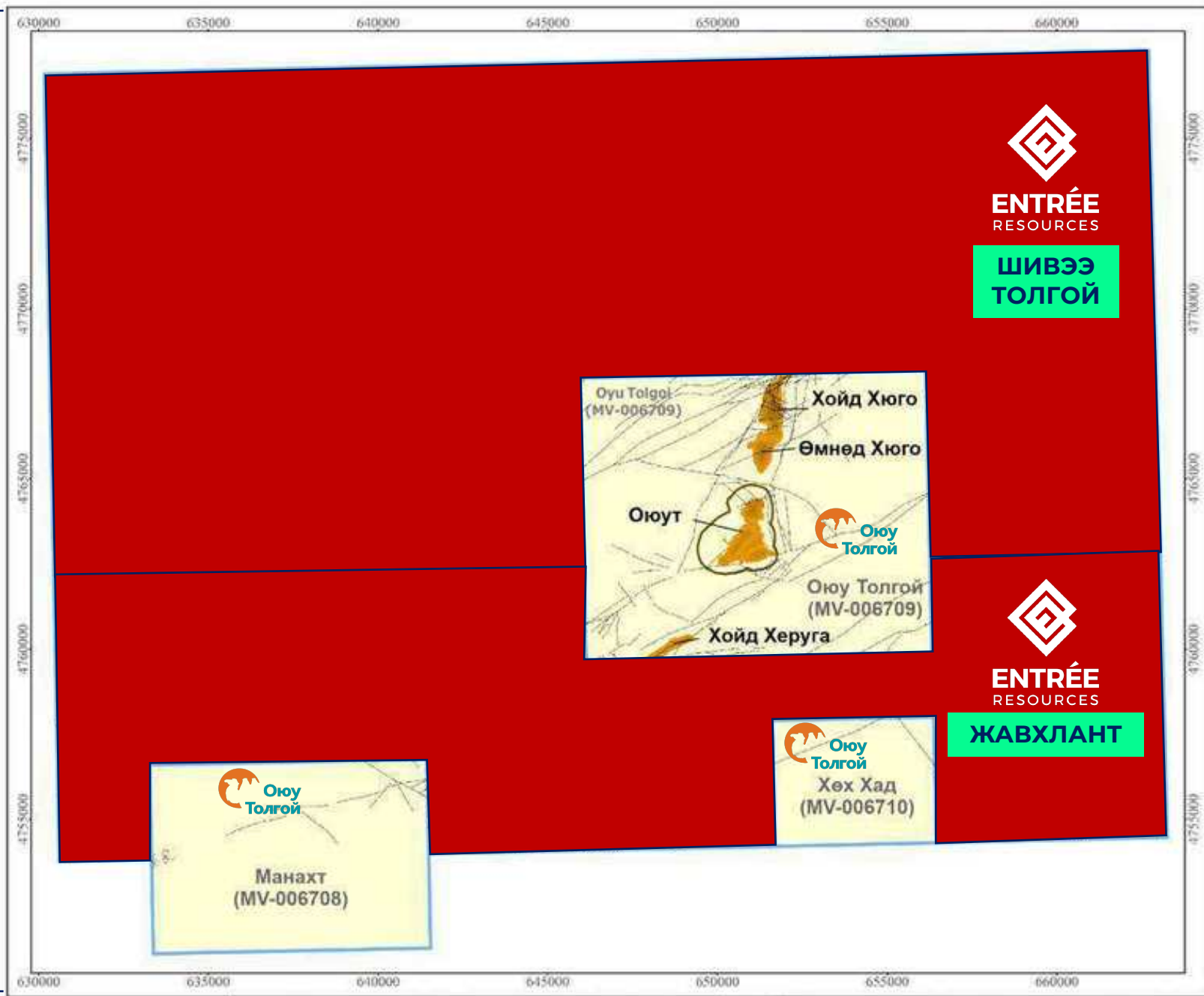

~20

МЯНГАН
АЖИЛТАН

ОТ БҮЛЭГ ОРД ЛИЦЕНЗИЙН ТАЛБАЙ

- ОНТРЭ ХХК-ИЙН
ТАЛБАЙ
- ОЮУ ТОЛГОЙ ХХК-ИЙН
ТАЛБАЙ

ENTRÉE
RESOURCES

ЖАВХЛАНТ

Херуга

MV-006709

Баяжуулалтын
цогцолбор

Өмнөд Оюу

Өмнөд Хюго

MV-006709

ОТ БҮЛЭГ ОРД
ЛИЦЕНЗИЙН
ТАЛБАЙ

Хойд
Хюго

Өмнөд
Хюго

ENTRÉE
RESOURCES

ШИВЭЭ
ТОЛГОЙ

ENTRÉE
RESOURCES

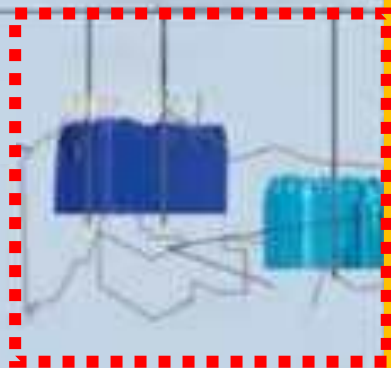

ENTRÉE
RESOURCES

ЖАВХЛАНТ

ШИВЭЭ
ТОЛГОЙ

 Оюу
Толгой

ХЕРУГА

ӨМНӨД
ХҮГО

ОТ БҮЛЭГ ОРД
ЛИЦЕНЗИЙН
ТАЛБАЙ

Стратегийн ач холбогдол бүхий
ашигт малтмалын ордын талбайн

ХИЛ ЗААГТ БАГТАВ.

Засгийн газрын 2025 оны 04 дүгээр
сарын 09-ний өдрийн 170 дугаар
тогтоолын 6 дугаар хавсралт

ОЮУ ТОЛГОЙН БҮЛЭГ ОРДЫН ТАЛБАЙН ХИЛ ЗААГ

№	Цэгийн дугаар	Солбицол						Талбайн хэмжээ (га)
		Уртраг			Өргөрөг			
		град	мин	сек	град	мин	сек	
1.	1	106	36	1.43	43	8	1.38	76850.41
	2	107	0	1.5	43	8	1.4	
	3	107	0	1.53	42	55	31.29	
	4	106	44	1.48	42	55	31.35	
	5	106	44	1.48	42	54	1.36	
	6	106	38	1.48	42	54	1.36	
	7	106	38	1.48	42	55	31.36	
	8	106	36	1.48	42	55	31.36	

—одоо—

МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗРЫН
ТОГТООЛ

2025 оны 04 сарын 09 өдөр

Дугаар 170

Улаанбаатар хот

Стратегийн ач холбогдол бүхий зарим
ашигт малтмалын ордын талбайн
хил заагийг тогтоох тухай

Монгол Улсын Засгийн газрын тухай хуулийн 7 дугаар зүйлийн 2, 30 дугаар зүйлийн 1, Ашигт малтмалын тухай хуулийн 9.1.12-т заасныг тус тус үндэслэн Монгол Улсын Засгийн газраас ТОГТООХ нь:

1.Улсын Их Хурлын 2007 оны 27 дугаар тогтоолын 1 дүгээр хавсралтад заасан стратегийн ач холбогдол бүхий Асгатын мөнгөний ордын талбайн хил заагийг 1 дүгээр хавсралт, Төмөртэйн овоогийн цайрын ордын талбайн хил заагийг 2 дугаар хавсралт, Дорнодын ураны ордын талбайн хил заагийг 3 дугаар хавсралт, Мардайн ураны ордын талбайн хил заагийг 4 дүгээр хавсралт, Гурванбулагийн ураны ордын талбайн хил заагийг 5 дугаар хавсралт, Оюутолгойн бүлэг ордын талбайн хил заагийг 6 дугаар хавсралт, Бороогийн алтны үндсэн ордын талбайн хил заагийг 7 дугаар хавсралт, Төмөртэй төмрийн хүдрийн ордын талбайн хил заагийг 8 дугаар хавсралт ёсоор тус тус тогтоосугай.

2.Энэ тогтоолын 1-д заасны дагуу Оюутолгойн бүлэг ордын талбайн хил заагийг тогтоосон нь "ОНТРЭ" ХХК-ийн эзэмшиж байгаа тусгай зөвшөөрөлтэй талбайд хамаарах ордын ашиглалт, холбогдох татварын асуудалд хамааралгүй болохыг дурдсугай.

3.Энэ тогтоолын хэрэгжилтэд хяналт тавьж ажиллахыг Аж үйлдвэр, эрдэс баялгийн сайд Ц.Туваанд даалгасугай.

МОНГОЛ УЛСЫН ЕРӨНХИЙ САЙД

Л.ОЮУН-ЭРДЭНЭ

АЖ ҮЙЛДВЭР, ЭРДЭС
БАЯЛГИЙН САЙД

Ц.ТУВААН

УИХ-ийн 2007 оны 27 дугаар тогтоолын 1 дүгээр хавсралтад заасан стратегийн ач холбогдол бүхий ...

Оюутолгойн бүлэг
ордын талбайн хил
заагийг 6 дугаар
хавсралтаар
тогтоосугай.

2025.04.09

2009: ХӨРӨНГӨ ОРУУЛАЛТЫН ГЭРЭЭ

vs.

2025: ХАМТРАН АЖИЛЛАХ ГЭРЭЭ

RioTinto

Хөрөнгө
оруулалтын гэрээ

Хамтран
ажиллах гэрээ

ЗЭЭЛИЙН ХҮҮ:

3 cap SOFR + 6.5% = **11.0%**

4.4% ▼

Канадын Prime хүү(4.7%) + 2% = **6.7%**

АМНАТ

5% /Борлуулалтын үнэлгээний/

2% (Net Smelter Royalty)

МЕНЕЖМЕНТИЙН
ТӨЛБӨР

6% (CapEx+OpEx)

3.5%-5% ▼

1-2.5% (CapEx+OpEx)

БОРЛУУЛАЛТЫН
ЭРХ

ЭРХГҮЙ

ЭРДЭНЭС МОНГОЛ
НЭГДЭЛ

ЭРХТЭЙ

ХУВЬ НИЙЛҮҮЛЭГЧДИЙН ГЭРЭЭ (НЭМЭЛТ, ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛЖ, ДАХИН ТОДОТГОСОН)

ХУВЬ НИЙЛҮҮЛЭГЧДИЙН ГЭРЭЭ (НЭМЭЛТ, ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛЖ, ДАХИН ТОДОТГОСОН)

11.3.ё Хөрвүүлэх өдрөөс хойш 7 (долоон) жил тутамд Санхүүжилтийн хүүгийн хувь болон энэхүү Гэрээний 13.1(г)(ii)-д заасан, түүнчлэн энэхүү Гэрээний 25-д заасан Хувь нийлүүлэгчдийн одоогийн зээлийн тодорхойлолтод буй хүүгийн хувийн зохистой байдлыг хянан үзэх бөгөөд эдгээр хувийг бүх Тал зөвшөөрснөөр өөрчилж болно.

11.3.g Every seven years following the Conversion Date the Parties will consider the appropriateness of the Carry Rate and the rates referred to in clause 13.1(d)(ii) and in the definition of Existing Shareholder Loans in clause 25 and these rates may be changed with the agreement of all Parties.

11.3.ё САНХҮҮЖИЛТИЙН ХҮҮГИЙН ХУВЬ

Хөрвүүлэх өдрөөс хойш 7 (долоон)

жил тутамд Санхүүжилтийн хүүгийн

хувь болон энэхүү Гэрээний 13.1(г)(ii)-д заасан, түүнчлэн энэхүү Гэрээний 25-д заасан Хувь нийлүүлэгчдийн одоогийн зээлийн тодорхойлолтод буй хүүгийн хувийн зохистой байдлыг хянан үзэх бөгөөд

эдгээр хувийг бүх Тал зөвшөөрснөөр өөрчилж болно.

Өөрчлөлт оруулах
боломжтой хугацаа
2026.01.31-нд дуусна

ХУВЬ НИЙЛҮҮЛЭГЧДИЙН ЗЭЭЛИЙН ХҮҮ БУУРУУЛАХ БОЛОМЖ

ХУВЬ НИЙЛҮҮЛЭГЧДИЙН ЗЭЭЛИЙН ХҮҮ БУУРУУЛАХ БОЛОМЖ

2025 ОНД
RIO TINTO-д
ТӨЛӨХ
ЗЭЭЛИЙН
ХҮҮ

НЭГ
ЖИЛД

4.3 ИХ НАЯД
ТӨГРӨГ

НЭГ
ӨДӨРТ

10 ТЭРБУМ
ТӨГРӨГ

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН
ХЯНАН ШАЛГАХ ТҮР ХОРОО

АНХААРАЛ ХАНДУУЛСАНД БАЯРЛАЛАА

СОНГОЛ: ӨДӨР #1

2025.12.08

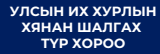
МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН
ХЯНАН ШАЛГАХ ТҮР ХОРОО

ОЮУТОЛГОЙН БҮЛЭГ ОРД

**ОНТРЭ КОМПАНИЙН
НӨӨЦИЙН ТУХАЙ**

СОНСГОЛ: ӨДӨР #1

2025.12.08

**ОНТРЭ ХХК-ИЙН
ТАЛБАЙ**

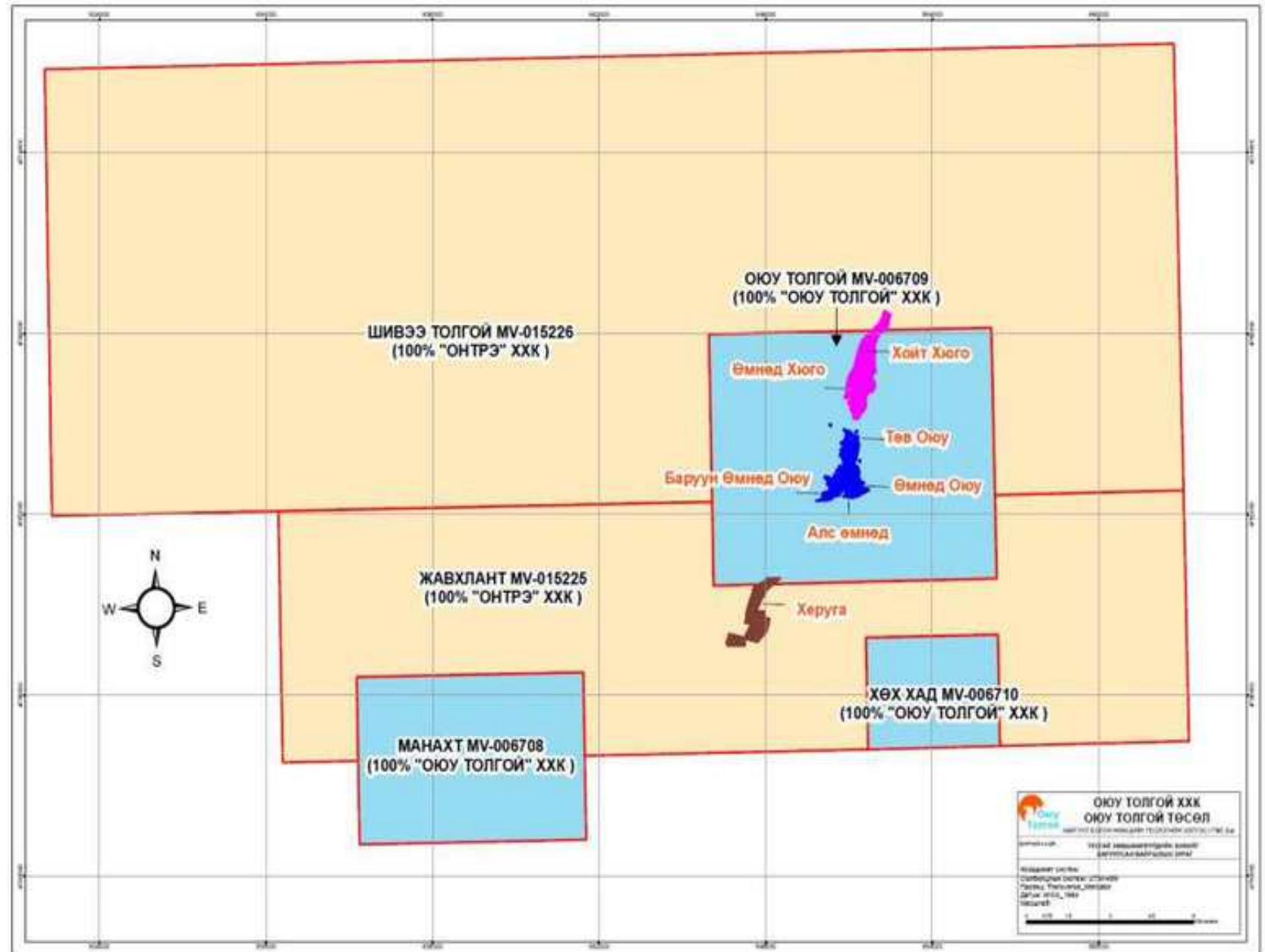
 ОЮУ ТОЛГОЙ ХХК-ИЙН
ТАЛБАЙ

MV-003148

MV-003150

MV-015225

MV-015226

УЛСЫН ИХ ХҮРЛЫН
ХЯНАН ШАЛГАХ
ТҮР ХОРОО

ОЮУТОЛГОЙ БҮЛЭГ ОРД

ХЕРУГА ОРД

MV-015225

ОЮУТ ОРД

MV-006709

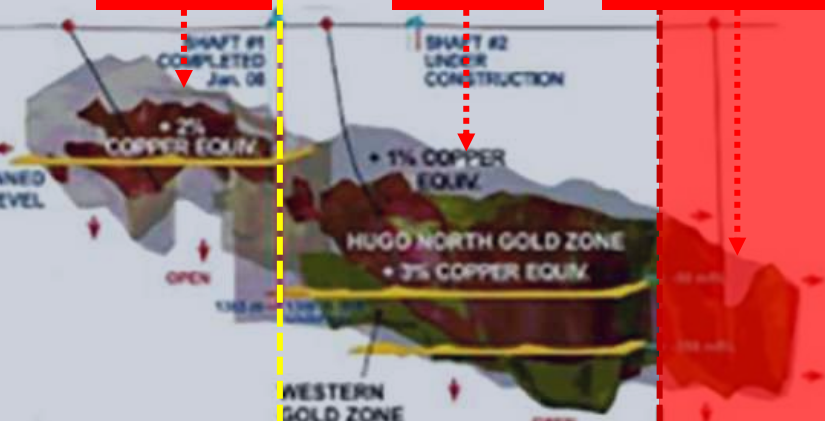

ХҮГО ДАММЕТ

ӨМНӨД
ХҮГО

ХОЙД
ХҮГО

ХОЙД ХҮГО
ҮРГЭЛЖЛЭЛ

MV-015226

2009.07.01 ЭБМЗ-ийн дүгнэлт 15-01.

2009.07.10 ЭБЭХ яамны Сайдын тушаал №167

/2018.03 сарын
байдлаар/

4

№	Орд	Нөөцийн	Хүдэр	Агуулга				Металлын нөөц			
				Зэс %	Алт (г/т)	Мөнгө (г/т)	МО (г/т)	Зэс (Мян.т)	Алт (тонн)	Мөнгө (тонн)	Молибден (тонн)
1	Оюут	A+B+C	1,776,511	0.42	0.31	1.09	49.55	7,422.00	550.00	2,082.00	-
2	Хюго Даммет	B+C	2,968,000	0.65	0.14	1.81	54.22	28,810.00	612.00	7,126.00	-
Нийт нөөц (6709A)			4,744,511					36,252.0	1,162.0	9,208.0	-

2014.10.07,11 ЭБМЗ-ийн дүгнэлт СТР-/14.

2015.01.14 АМГ-ын даргын тушаал № 13/125

№	Орд	Нөөцийн	Хүдэр	Агуулга				Металлын нөөц			
				Зэс %	Алт (г/т)	Мөнгө (г/т)	МО (г/т)	Зэс (Мян.т)	Алт (тонн)	Мөнгө (тонн)	Молибден (тонн)
1	Оюут, Хойд-Өмнөд Хюго Дамет, Хойд Херуга (MV-006709)	A+B+C	4,440,078	0.77	0.26	1.92	109.00	34,027.0	1,138.0	8,546.0	13.0
2	Херуга хэсэг (MV-015225)	C	1,699,639	0.39	0.37	1.39	109.00	6,624.0	635.0	2,362.0	192.0
3	Хойд Хюго Даммет үргэлжлэл хэсэг (MV-015226)	B+C	295,531	1.28	0.44	3.34	-	3,776.0	130.0	988.0	-
Нийт нөөц			6,139,717.0	0.69	0.30	1.85	109.0	44,427.0	1,903.0	11,896.0	205.0

2021.09.10 ЭБМЗ-ийн дүгнэлт СТР-02-01.

2021.12.16 АМГ-ын даргын тушаал № н/10

/2020.01.01-ний
байдлаар/

№	Орд	Нөөцийн	Хүдэр	Агуулга				Металлын нөөц			
				Зэс %	Алт (г/т)	Мөнгө (г/т)	МО (г/т)	Зэс (Мян.т)	Алт (тонн)	Мөнгө (тонн)	Молибден (Мян.т)
1	Оюут, Хойд-Өмнөд Хюго Дамет, Хойд Херуга (MV-006709)	A+B+C	4,308,876	0.77	0.25	1.96	110.28	33,228.0	1,079.0	8,428.0	13.0
2	Херуга хэсэг (MV-015225)	C	1,665,710	0.39	0.38	1.40	113.83	6,542.0	629.0	2,327.0	190.0
3	Хойд Хюго Даммет үргэлжлэл хэсэг (MV-015226)	B+C	298,844	1.27	0.44	3.31	0	3,797	130	990	-
Нийт нөөц			6,273,430.0	0.69	0.29	1.87	113.6	43,567.0	1,838.0	11,745.0	203.0

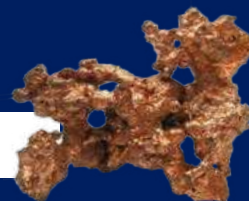
ОТ БҮЛЭГ ОРД /ХЕРУГА, ОЮУТ, ӨМНӨД ХҮГО, ХОЙД ХҮГО/:
АЛБАН ЁСНЫ БҮРТГЭСЭН ГЕОЛОГИЙН НӨӨЦ

2021 он
09.10

ЭБМЗ-ИЙН
ДҮГНЭЛТ СТР-02-01.

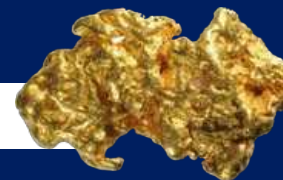
ЗЭС

43.6

Сая тонн

АЛТ

1,838

тонн

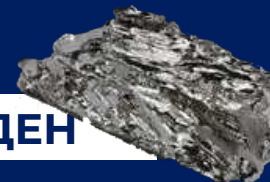
МӨНГӨ

11,745

тонн

МОЛИБДЕН

203

Мянган тонн

2021 он
12.16

АМГ-ЫН ДАРГЫН
ТУШААЛ № Н/10

ОЮУТОЛГОЙН БҮЛЭГ ОРДЫН НӨӨЦИЙН НЭГТГЭЛ

(2020 оны 1-р сарын 1-ний байдлаар)

ЗЭРЭГ, ТОО, ХУВИАР

Нөөцийн зэрэг	Хүдэр		Зэс		Алт		Мөнгө	
	Сая.т	Хувь	Сая.т	Хувь	Тонн	Хувь	Тонн	Хувь
A	547,470	8.7%	4.1	9.3%	195	10.6%	977	8.3%
B	1,561,015	24.9%	16.3	37.4%	506	27.5%	3,797	32.3%
A+B	2,108,485	33.6%	20.3	46.7%	701	38.1%	4,774	40.6%
C	4,164,947	66.4%	23.24	53.3%	1,137	61.9%	6,972	59.4%
A+B+C	6,273,432	100%	43.6	100%	1,838	100%	11,746	100%

ОЮУТОЛГОЙН БҮЛЭГ ОРДЫН НИЙТ НӨӨЦ

Нэг.

Оюутолгойн бүлэг ордын **НӨӨЦИЙН СУДАЛГАА БҮРЭН ХИЙГДЭЭГҮЙ.** Нэмэлт геологи, хайгуулын ажил шаардлагатай.

Хоёр.

ОНТРЭ ХХК-ийн **MV-015225, MV-015226** лицензүүдийн талбайд бүртгэгдсэн их хэмжээний зэс, алт, мөнгө, молибден агуулж байна.

Херуга, Хойд Хюго үргэлжлэлийн хэсэгт **ХАЙГУУЛЫН АЖЛЫГ ҮРГЭЛЖЛҮҮЛБЭЛ НӨӨЦ ӨСНӨ.**

Мөн **MV-006709** лиценз дэх Хойд Хюго ордын гүн рүү нөөц өснө.

Гурав.

Нэмэлт геологи, хайгуулын ажлыг **ХОЙД ХЮГО** ордын ашиглалтын явцад **ГҮЙЦЭТГЭХ ХЭРЭГТЭЙ.**

2025 он
05.14

“ENTRÉE RESOURCES”-ИЙН “ВАНКУВЕРИЙН БИРЖ”-Д ГАРГАСАН МЭДЭГДЭЛ

8

ENTRÉE RESOURCES ANNOUNCES DRILL RESULTS FROM HUGO NORTH EXTENSION, INCLUDING 260 METRES GRADING 4.45% CUEQ

Vancouver, B.C., May 14, 2025 – Entrée Resources Ltd. (TSX:ETG; OTCQB:ERLFF – the “Company” or “Entrée”) is pleased to provide analytical results for one surface diamond drill hole (“DDH”) and six underground DDHs completed during 2022 and 2024 at the Hugo North Extension (“HNE”) deposit on the Entrée/Oyu Tolgoi Joint Venture property (the “Entrée/Oyu Tolgoi JV Property”) in Mongolia. Analytical results are also provided for two DDHs from the 2024 regional drilling campaign on the Shivee Tolgoi mining licence.

DRILL HOLE HIGHLIGHTS

HNE Surface Drill Holes

- UGD189B: 552 metres (“m”) grading 3.11% copper equivalent (“CuEq”), including 260 m grading 4.45% CuEq.

HNE Underground Drill Holes

- UGD871: 197 m grading 1.29% CuEq, including 89 m grading 1.59% CuEq.
- UGD873A: 279 m grading 1.22% CuEq.
- UGD876: 169.3 m grading 3.21% CuEq, including 112 m grading 3.83% CuEq.

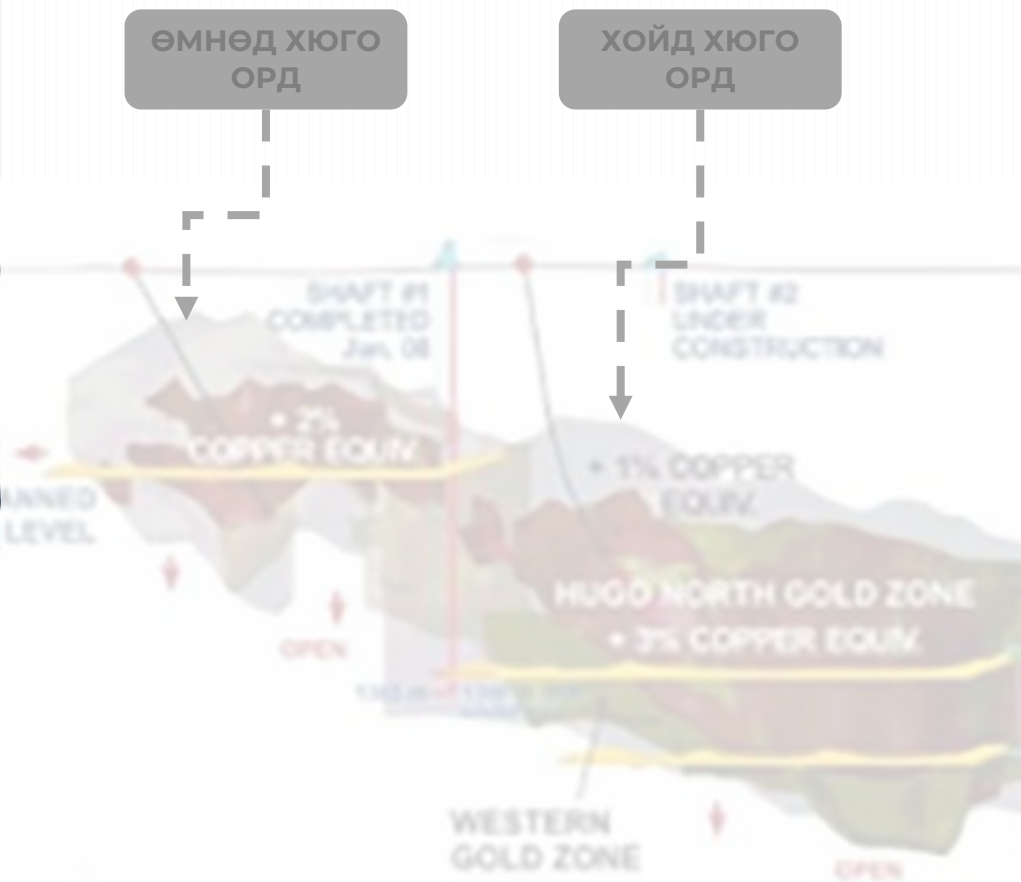
Note: CuEq for HNE is defined in Note 3 to Tables 1 and 2 below, where details on the drill hole assay intervals are also found.

HNE DRILLING RESULTS

2021-2024 ОНД
ХОЙД ХЮГО ҮРГЭЛЖЛЭЛД
ӨРӨМДСӨН
ЦООНОГУУДЫН ҮР ДҮНГ
**UGD 186В ЦООНОГТ 552
МЕТРИЙН ТУРШ
ДУНДЖААР 3.11% ЗЭСИЙН
АГУУЛГА ЗААСАН.**

ХОЙД ХЮГО
ҮРГЭЛЖЛЭЛИЙН
**НӨӨЦ ӨСГӨХ
БОЛОМЖ БАЙНА.**

ОТ-Н ХОЙД ХЮГО ОРД VS ОНТРЭ ХОЙД ХЮГО ҮРГЭЛЖЛЭЛ 9
НӨӨЦИЙН ХАРЬЦУУЛАЛТ

MV-006709

ХОЙД ХЮГО
ҮРГЭЛЖЛЭЛ

MV-015226

Оюу
Толгой
Хойд
Хюго орд

ENTRÉE
RESOURCES
Хойд Хюго
үргэлжлэл

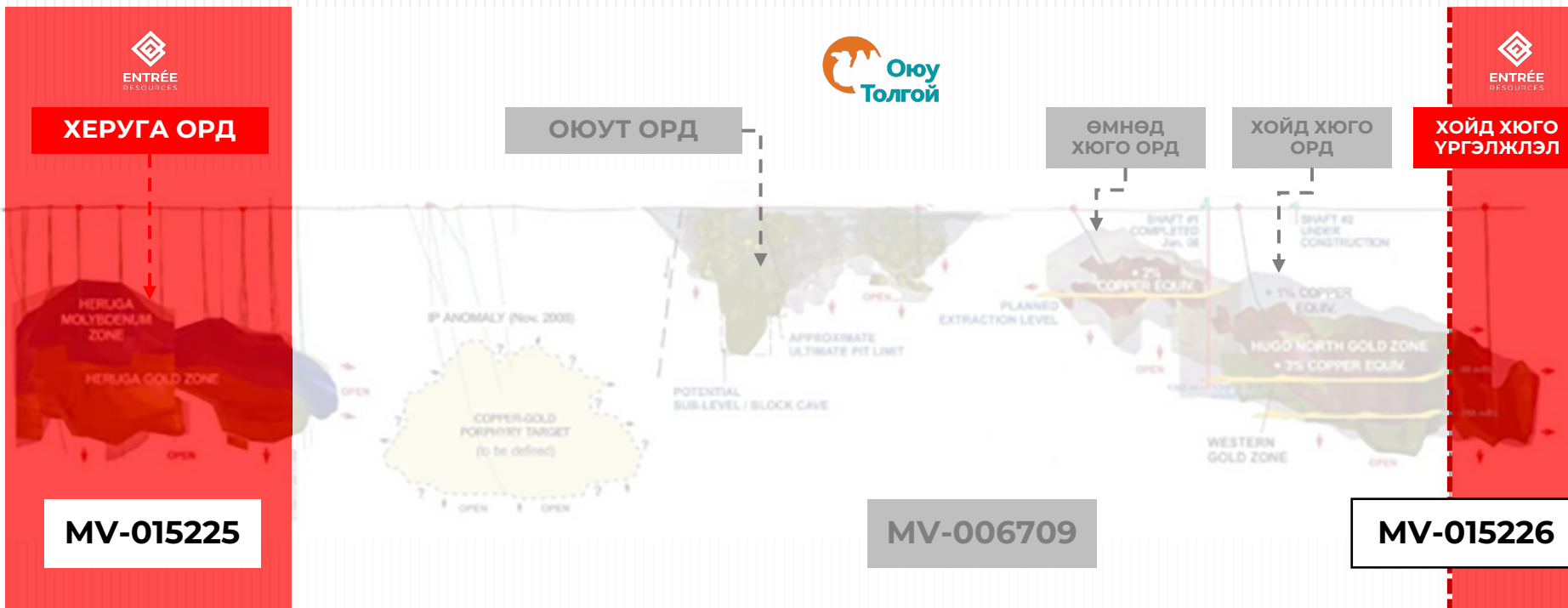
ЗӨРҮҮ

	Хүдэр	Зэс	Алт	Мөнгө
Оюу Толгой Хойд Хюго орд	1.654 тэрбум.т	19.87 сая.т	521 ТОНН	4,839 ТОНН
ENTRÉE RESOURCES Хойд Хюго үргэлжлэл	299 сая.т	3.8 сая.т	131 ТОНН	990 ТОНН
ЗӨРҮҮ	18%	19.1%	25.1%	20.5%

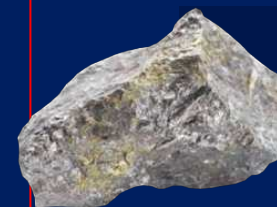
НИЙТ ОНТРЭ /ХОЙД ХЮГО ҮРГЭЛЖ + ХЕРУГА/ ОТ БҮЛЭГ ОРДЫН ЭЗЛЭХ ХУВЬ

10

	Хүдэр	Зэс	Алт	Мөнгө	Молибден
ОЮУТОЛГОЙ БҮЛЭГ ОРД 	6.27 тэрбум.т	43.6 сая.т	1,838 тонн	11,746 тонн	202 мян.т
НИЙТ ОНТРЭ ХХК ЛИЦЕНЗ 	1.96 тэрбум.т	5.55 сая.т	192 тонн	1,466 тонн	190 мян.т

ЭЗЛЭХ ХУВЬ

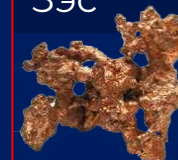
Хүдэр

4,31
тэрбум.т

31.3%

Зэс

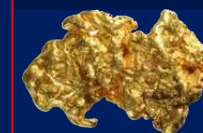
38,02 сая.т

12.7%

Алт

1,646 тн

10.5%

Мөнгө

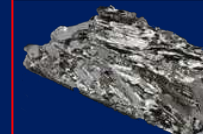
10,280 тн

12.5%

Молбден

12 мян.т

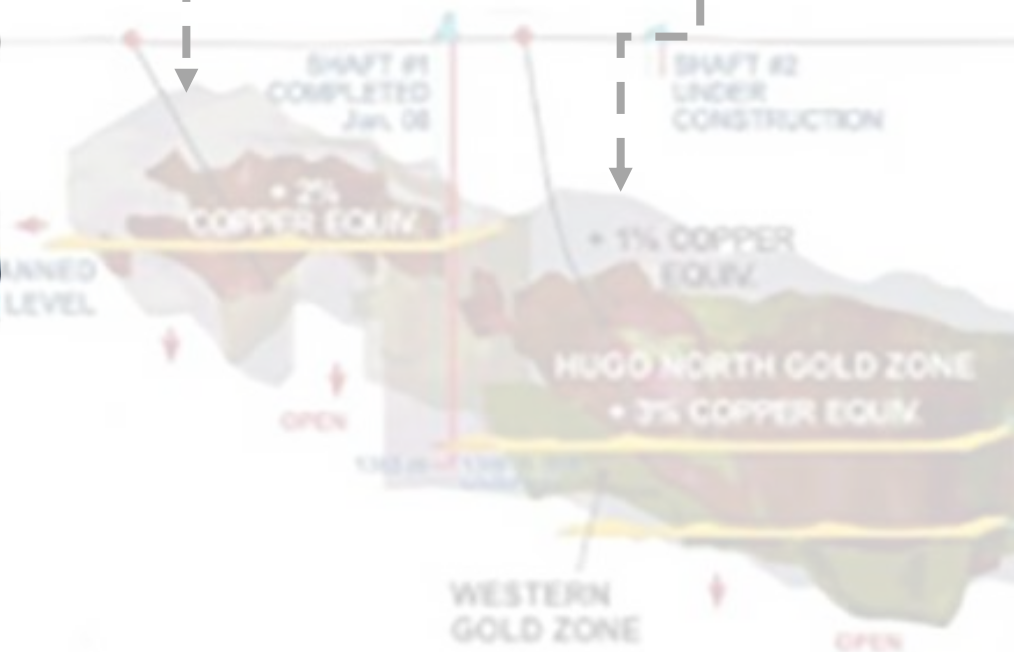

94%

ӨМНӨД ХЮГО
ОРД

ХОЙД ХЮГО
ОРД

ХОЙД ХЮГО
ҮРГЭЛЖЛЭЛ

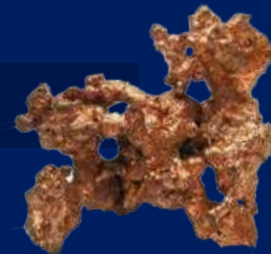
MV-006709

MV-015226

ЗЭС

3x

ЭРДЭНЭТ
ОЮУТ ОРД

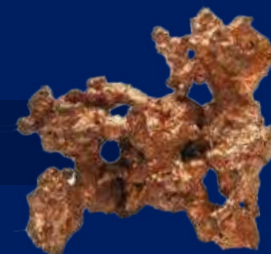

НӨӨЦ АГУУЛЖ
БАЙНА.

ЗЭС

2.5x

ЦАГААН
СУВАРГА

НӨӨЦ АГУУЛЖ
БАЙНА.

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН
ХЯНАН ШАЛГАХ ТҮР ХОРОО

ОЮУТОЛГОЙН БҮЛЭГ ОРД

**ОЛБОРЛОХ vs. ГАЗАРТ
ҮЛДЭХ НӨӨЦ**

СОНСГОЛ: ӨДӨР #1

2025.12.08

УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН
ХЯНАН ШАЛГАХ
ТҮР ХОРОО

13

ОЮУТОЛГОЙН БҮЛЭГ ОРДЫН

ОЛБОРЛОХ vs. ХАЯГДАХ

MV-015225

ХЕРУГА ОРД

ОЛБОРЛОХ
38.5%

ХАЯГДАХ

61.5%

Өмнөд Оюу

ОЮУТ ОРД

ОЛБОРЛОХ
49.4%

ХАЯГДАХ

50.6%

ӨМНӨД ХЮГО ОРД

ОЛБОРЛОХ
35.7%

ХАЯГДАХ

64.3%

Баяжуулалтын
цогцолбор

ХОЙД ХЮГО ОРД

ОЛБОРЛОХ
73.5%

ХАЯГДАХ

26.5%

MV-006709

ХЮГО
ДАММЕТ ОРД

MV-015226

2021 ОНЫ НӨӨЦ БОДСОН
ТОДОТГОЛ ТАЙЛАН:

Монгол Улсын Эрдсийн санд нийт
бүртгүүлсэн геологийн нөөцөөс
**50 ОРЧИМ ХУВИЙГ ГАЗАРТ
ҮЛДЭЭХЭЭР ТӨСӨӨЛСӨН.**

ЭХ СУРВАЛЖ:
(ӨМНӨГОВЬ АЙМГИЙН ХАНБОГД СУМАНД ОРШИХ
ОЮУТ (MV-006709), ХЮГО ДАММЕТТ (MV-006709,
MV-015226), ХЕРУГА (MV-006709, MV-015225)
НЭРТЭЙ ЗЭС-АЛТНЫ БҮЛЭГ ОРДУУДАД 2015-2018
ОНД ГҮЙЦЭТГЭСЭН ХАЙГУУЛЫН АЖЛЫН ҮР
ДҮНГИЙН НӨӨЦИЙН ТОДОТГОЛ НЭМЭЛТ ТАЙЛАН)

ОЮУТОЛГОЙ БҮЛЭГ ОРДЫН ОЛБОРЛОХ БОЛОН ХАЯГДАХ НӨӨЦИЙН ХАРЬЦУУЛАЛТ

ХҮДЭР
сая тонн

	ОЮУТ	ХОЙД ХЮГО	ӨМНӨД ХЮГО	ХЕРУГА	НИЙТ	ХУВИАР
ОЛБОРЛОХ НӨӨЦ	787 САЯ.ТН	1,436 САЯ.ТН	298 САЯ.ТН	685 САЯ.ТН	3,206 САЯ.ТН	Олборлох 52%
ХАЯГДАХ	807 САЯ.ТН	517.2 САЯ.ТН	536 САЯ.ТН	1,095 САЯ.ТН	2,955.2 САЯ.ТН	ХАЯГДАХ 48%
ОЛБОРЛОХ НӨӨЦ	2,705 МЯН.ТН	16,249 МЯН.ТН	2,796 МЯН.ТН	2,357 МЯН.ТН	24,107 МЯН.ТН	Олборлох 55.9%
ХАЯГДАХ	807 МЯН.ТН	7,404 МЯН.ТН	3,645 МЯН.ТН	4,653 МЯН.ТН	19,011 МЯН.ТН	ХАЯГДАХ 44.1%
ОЛБОРЛОХ НӨӨЦ	150.5 ТОНН	365.1 ТОНН	13.6 ТОНН	209 ТОНН	738.2 ТОНН	Олборлох 40.5%
ХАЯГДАХ	303 ТОНН	286 ТОНН	43 ТОНН	454 ТОНН	1,086 ТОНН	ХАЯГДАХ 59.5%
ОЛБОРЛОХ НӨӨЦ	497 ТОНН	3,229.2 ТОНН	513 ТОНН	814 ТОНН	5,053.2 ТОНН	Олборлох 49.4%
ХАЯГДАХ	1,328 ТОНН	2,600 ТОНН	975 ТОНН	1,692 ТОНН	6,595 ТОНН	ХАЯГДАХ 56.6%

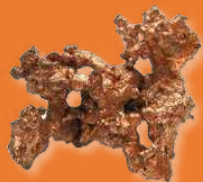
ЗЭС
мян.тонн

АЛТ
тонн

МӨНГӨ
тонн

ХАЯГДАХ НӨӨЦИЙН ХЭМЖЭЭГ МОНГОЛ УЛСЫН БУСАД ОРДУУДАЙ ХАРЬЦУУЛАХАД

ЗЭС

2_x

ЭРДЭНЭТ

ГАЗРЫН
ХЭВЛИЙД
ҮЛДЭНЭ

АЛТ

18_x

БОРОО ГОУЛД ОРД

ГАЗРЫН
ХЭВЛИЙД
ҮЛДЭНЭ

МӨНГӨ

1_x

**АСГАТЫН
МӨНГӨНИЙ ОРД**

ГАЗРЫН
ХЭВЛИЙД
ҮЛДЭНЭ

ОЮУТ

 Оюу Толгой	Нөөцийн зэрэг	Зэс,%	Алт г/т	Мөнгө г/т
	A	0.5	0.39	1.3
	B	0.37	0.26	1.12
	C	0.31	0.24	1.08

ХОЙД ХЮГО

 Оюу Толгой	Нөөцийн зэрэг	Зэс,%	Алт г/т	Мөнгө г/т
	A	1.97	0.46	4.48
	B	1.56	0.34	3.36
	C	0.77	0.27	3.34

ХОЙД ХЮГО ҮРГЭЛЖЛЭЛ

 ENTRÉE RESOURCES	Нөөцийн зэрэг	Зэс,%	Алт г/т	Мөнгө г/т
	B	1.68	0.57	4.21
	C	0.99	0.34	2.69

ӨМНӨД ХЮГО

 Оюу Толгой	Нөөцийн зэрэг	Зэс,%	Алт г/т	Мөнгө г/т
	C	0.77	0.07	1.78

ХЕРУГА

 ENTRÉE RESOURCES 	Нөөцийн зэрэг	Зэс,%	Алт г/т	Мөнгө г/т
	C	0.39	0.38	1.4
	C	0.41	0.3	1.56

ОЮУТОЛГОЙН БҮЛЭГ ОРДУУДЫН

**НӨӨЦИЙН ЗЭРЭГЛЭЛ, ТҮҮНИЙ ХҮДЭР ДЭХ
МЕТАЛЛЫН ДУНДАЖ АГУУЛГЫГ ҮЗҮҮЛЭВ.****1.**Ордын нөөцийн
**ЗЭРЭГ ӨНДӨР БОЛОХ ТУСАМ
МЕТАЛЛЫН АГУУЛГА** өсөж байна.**2.**Хойд Хюго, ОНТРЭ Хойд Хюго
үргэлжлэл ордын **A+B ЗЭРГИЙН
НӨӨЦИЙН АГУУЛГА НЬ БУСАД
ОРДУУДЫН МЕТАЛЛУУДЫН** агуулгаас**ЗЭС****1,8-6
ДАХИН****ӨНДӨР****АЛТ****1,2-8
ДАХИН****ӨНДӨР****МӨНГӨ****1,3-4
ДАХИН****ӨНДӨР**

УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН
ХЯНАН ШАЛГАХ
ТҮР ХОРОО

ХАЯГДАХ

ХҮДЭР

518.2
САЯ ТОНН
26.5%

ЗЭС

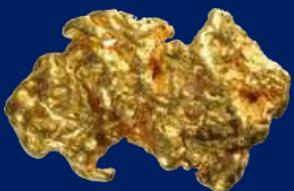
7,33
САЯ ТОНН
31%

МӨНГӨ

2,500
ТОНН
42.9%

АЛТ

280.6
ТОНН
43.1%

ХОЙД ХЮГО ОРДЫН ЗЭСИЙН ТАРХАЛТ

17

Хойд Хюго ордыг олборлож өндөр
ашигтай байх хугацаанд

**ОТ БҮЛЭГ ОРДЫН ХАЙГУУЛЫН
АЖЛЫГ БҮРЭН ГҮЙЦЭЭХ ХЭРЭГТЭЙ.**

**СОРЧЛОН ОЛБОРЛОЛТ
ЯВАГДАХААР БАЙНА.**

УРЬДЧИЛСАН ДҮГНЭЛТ

1

ХАЙГУУЛЫН
АЖЛЫГ
НЭМЖ
ГҮЙЦЭТГЭХ.

66%

“С” ЗЭРЭГЛЭЛ

60-70%

“А+В” ЗЭРЭГЛЭЛ
ХҮРГЭХ

2

ХАЙГУУЛЫН
АЖЛЫГ
ҮРГЭЛЖЛҮҮЛБЭЛ
НӨӨЦ ӨСНӨ.

ХЕРУГА,
ХОЙД ХЮГО,
ХОЙД ХЮГО
ҮРГЭЛЖЛЭЛ

ХОЙД ХЮГО ОРДЫГ
ОЛБОРЛОЖ, ОРЛОГО
ӨНДӨР БАЙХ ҮЕД
ЭНЭ АЖЛЫГ ХИЙХ
ХЭРЭГТЭЙ.

3

ОТ ХХК НЬ
2021-2025 ОН ХҮРТЭЛ
ӨРӨМДЛӨГ ХИЙЖ
МЭДЭЭЛЭЛ АВСАН.

ХОЙД ХЮГО,
ХОЙД ХЮГО
ҮРГЭЛЖЛЭЛ

НӨӨЦИЙН ТООЦООГ
ДАХИН ХИЙЖ,
ШИНЭЭР ТЭЗҮ
БОЛОВСРУУЛАХ
ХЭРЭГТЭЙ.

4

ХАМГИЙН БАЯН
ХОЙД ХЮГО ОРДЫН
73,5%-ИЙГ
ОЛБОРЛОНО.

~48%

ГАЗРЫН ХЭВЛИЙД
ҮЛДЭНЭ.

ОТ БҮЛЭГ ОРДЫГ
СОРЧЛОН
ОЛБОРЛОХООР
ТӨЛӨВЛӨСӨН.

ҮНДСЭН
ХУУЛИЙН 6.2
???

АМТХ 35.5
???

УРЬДЧИЛСАН ДҮГНЭЛТ

5

ХАЯГДАЖ БУЙ
ЯДУУ ХҮДРИЙГ
ЦААШИД АШИГТАЙ
ОЛБОРЛОХ
БОЛОМЖ ХОМС

**ИРЭЭДҮЙД МОНГОЛ
УЛСАД АШИГГҮЙ
БОЛОХ АЮУЛТАЙ.**

**ХОЛБОГДОХ
ХУУЛИУДАД
ӨӨРЧЛӨЛТ
ОРУУЛАХ
ХЭРЭГТЭЙ.**

6

2009 ОНЫ ХӨОГ,
ХНГ-НИЙ ҮНДЭС
СУУРЬ НЬ БОЛСОН
БАЯЛГИЙН
**ОЛБОРЛОХ
НӨӨЦИЙН ХЭМЖЭЭ**

**~50% ХАЯГДАХ
ТУЛ ГЭРЭЭГ
ДАХИН ХЭЛЭЛЦЭХ,
ӨӨРЧЛӨХ
ШААРДЛАГАТАЙ.**

**АСУУДЛЫГ ОДОО
ШИЙДЭХГҮЙ БОЛ
МОНГОЛ УЛС
ИРЭЭДҮЙД АСАР ИХ
ХОХИРОЛ АМСАХ
БОЛНО.**

7

2009 ОНД ХӨОГ, ХНГ
БАЙГУУЛАХАД
МОНГОЛЫН ТАЛ
**ХАНГАЛТТАЙ
МЭДЭЭЛЭЛГҮЙ
БАЙСАН.**

**ХҮЧИН
ТӨГӨЛДӨР
“ТЭЗҮ”-ГҮЙ
БАЙСАН.**

**АЛБАН ЁСНЫ
ТЭЗҮ-ТЭЙ
ОНТРЭ
КОМПАНИТАЙ
ХЭЛЭЛЦЭЭР ХИЙХ.**

8

ОТ БҮЛЭГ ОРДЫН
НИЙТ ХАЙГУУЛ
ХИЙХЭД
**ЗАРЦУУЛСАН
ХӨРӨНГӨ**

**ХАЯГДАЖ БУЙ
НӨӨЦИЙН
ХАЙГУУЛЫН
ЗАРДАЛ**

**ДАХИН
ТООЦОЖ
ХАРАХ
ХЭРЭГТЭЙ.**

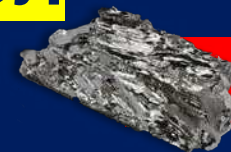
МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН
ХЯНАН ШАЛГАХ ТҮР ХОРОО

ОЮУТОЛГОЙН БҮЛЭГ ОРД

**НӨӨЦИЙН МЭДЭЭЛЭЛ
МОНГОЛ vs. ГАДААД**

СОНСГОЛ: ӨДӨР #1

2025.12.08

МОЛИБДЕН

ОТ бүлэг ордын нөөц,
баялгийн тодотгол тайлан

2015

2021

205

МЯН.ТН

203

МЯН.ТН

ОЛОН УЛСАД МЭДЭЭЛСЭН
ЗАРИМ ОРДЫН
МОЛИБДЕНИЙ НӨӨЦ
МОНГОЛ УЛСАД ОГТ
БҮРТГЭГДЭЭГҮЙ БАЙНА.

Turquoise Hill
Resources Ltd.

 AMC
consultants
mine smarter

2013

436

МЯН.ТН

113%

ЗӨРҮҮТЭЙ
МЭДЭЭЛЭЛ

 OreWin
Independent Mining Consultants

2016

413

МЯН.ТН

103%

ЗӨРҮҮТЭЙ
МЭДЭЭЛЭЛ

УЛСЫН ИХ ХҮРЛЫН
ХЯНАН ШАЛГАХ
ТҮР ХОРОО

МОНГОЛ УЛСАД БҮРТГҮҮЛСЭН МОЛИБДЕНИЙ НӨӨЦ:

НОТЛОХ
БАРИМТ
#1

ЭБМЗ-ийн 2014 оны 10 дугаар сарын 10-ны өдрийн
Дугаар СТР-14 дүгнэлтийн хавсралт

Оюу толгойн бүлэг ордын нөөцийн тооцооны нэгтгэл
/MV-006709, MV-015225, MV-015226/

Хүснэгт:1

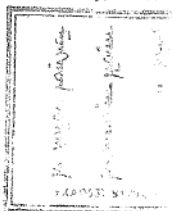
Нөөцийн ангилал (хэрэглээ)	Хүдэр тонн (мян.т)	Сил, %	С, %	Металлын агуулга г/т	Агуулагдах металлын хэмжээ г/т	Мо*, г/т	С, мян.т	Ау, тонн	Аг, тонн	Мо*, мян.т
Үр ашигтай (A+B+C)	3,537,685	1.09	0.88	0.34	2.21	136	31,264	1,185	7,809	87
Тодорхой нөхцөлд ашигтай (A+B+C)	2,897,564	0.62	0.45	0.25	1.41	101	13,163	718	4,088	119
Нийт нөөц	6,435,249	0.88	0.69	0.30	1.85	120	44,428	1,903	11,896	205
Нийт Урьдчилан Үзүүлсэн Байлаг (P1)	309,178	0.55	0.45	0.17	0.90	-	1,399	51	277	-

* Мо зөвхөн Херуга оргод хамаарна.

* Мо зөвхөн Хойд Херуга хэсэгт хамаарна.

*Тоог бүхэл орон уруу шилжүүлсэнтэй холбоотой зөрөө нийлбэр үр дүнд ажиглагдах боломжтой.

Нөөцийг тооцсон геологич Т. Отгонбаяр, А. Одончимэг, Т. Мөнхбат, К. Грахам нар

10

Өмнөговь аймгийн Ханбогд сумын нутгт орших Оюу толгойн зэс-алтын бүлэг ордын
нөөцийн тооцооны нэгдсэн хүснэгт.
(Орлын нөөц 2020 оны 01 дүгээр сарын 01-ний өдрийн байдлаар)
Тусгай зөвшөөрлийн дугаар MV-006709, MV-015226, MV-015225

Хүснэгт №1

Нөөцийн ангилал (хэрэглэл)	Хүдэр мян.тн	Металлын агуулга					Агуулагдах металлын хэмжээ			
		Си.Эвн	Си	Аи	Аг	Мо*	Си	Аи	Аг	Мо*
		%	г/тн	г/тн	г/тн	мян.тн	тн	тн	мян.тн	
Оюу толгойн зэс-алтын бүлэг орд										
Баттай (А)	547,470.00	0.99	0.74	0.36	1.78		4,060.00	195.00	977.00	
Бодитов (В)	1,561,015.00	1.23	1.04	0.32	2.43		16,273.00	506.00	3,797.00	
Боломжтой (С)	4,164,947.00	0.73	0.56	0.37	1.67	113.60	23,235.00	1,137.00	6,972.00	202.00
Нийт нөөц (А+В+С)	6,273,431.00	0.88	0.69	0.29	1.87	113.60	43,568.00	1,838.00	11,746.00	202.00

*Тоог бүхэл орон руу шилжүүлсэнтэй холбоотой зөрүү нийлбэр үр дүнд ажиглагдах боломжтой.

* Мо зөвхөн Херуга хэсэгт хамаарна.

ОЛОН УЛСАД МЭДЭЭЛСЭН МОЛИБДЕНИЙ НӨӨЦ:

22

TURQUOISE HILL RESOURCES LTD.
Oyu Tolgoi 2013 Technical Report

Classification	Deposit	Contained Metal				
		Cu (Mlb)	Au (Moz)	Ag (Moz)	Mo (Mlb)	CuEq (Mlb)
Oyu Tolgoi Project Grand Total						
Measured		5,300	6.3	14.4	52	8,140
Indicated		40,470	18.5	133	174	48,640
Measured + Indicated		45,772	24.85	147.52	226.3	56,780
Inferred		54,616	35.79	231.28	735.0	73,165

Turquoise Hill
Resources Ltd.

Table 1.7 Oyu Tolgoi I

Classification	Deposit	Contained Metal				
		Cu (Mlb)	Au (koz)	Ag (koz)	Mo (Mlb)	CuEq (Mlb)
Oyu Tolgoi All Deposits Grand						
Measured		8,722	5,971	30,996	53	11,098
Indicated		37,152	17,572	126,797	162	44,486
Measured + Indicated		45,875	23,543	157,792	215	55,584
Inferred		51,531	35,980	221,670	695	67,821

ОЛОН УЛСАД МЭДЭЭЛСЭН
ЗАРИМ ОРДЫН МОЛИБДЕНИЙ НӨӨЦ,
МОНГОЛ УЛСАД ОГТ БҮРТГЭГДЭЭГҮЙ БАЙНА.

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН
ХЯНАН ШАЛГАХ ТҮР ХОРОО

ОЮУТОЛГОЙН БҮЛЭГ ОРД

**ОНТРЭ КОМПАНИЙН
НӨӨЦИЙН ТУХАЙ**

СОНСГОЛ: ӨДӨР #1

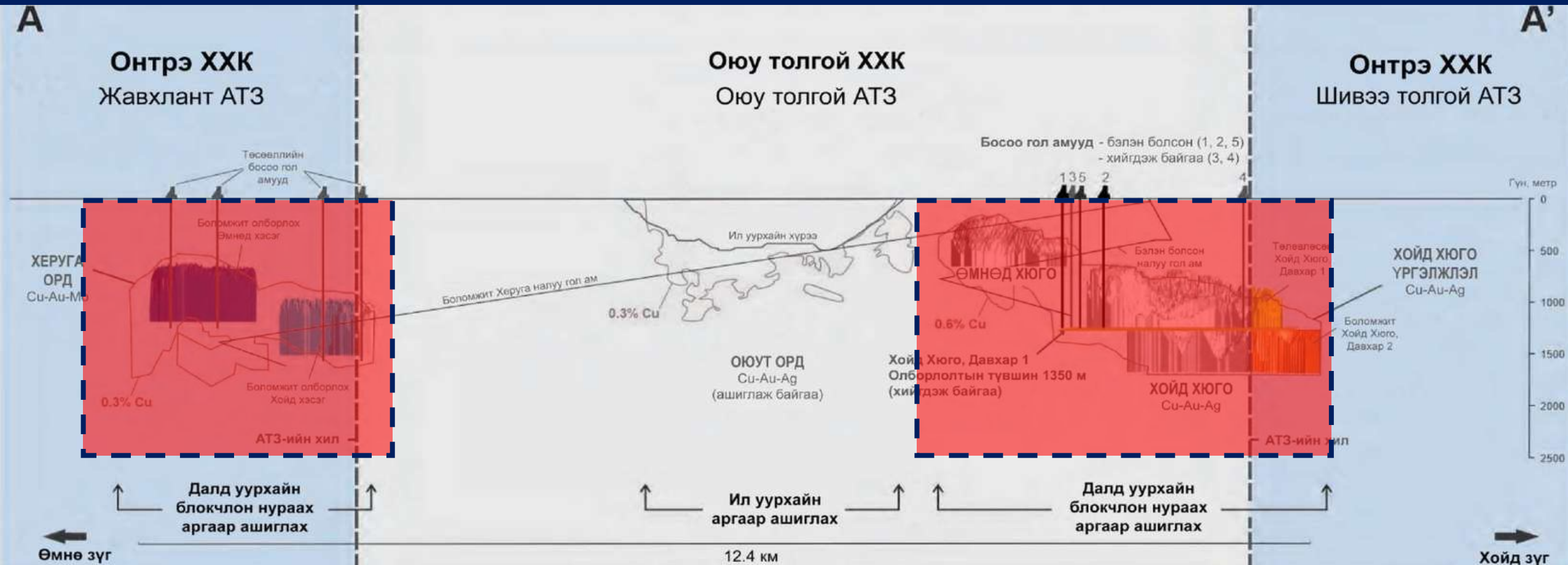
2025.12.08

УЛСЫН ИХ ХҮРЛЫН
ХЯНАН ШАЛГАХ
ТҮР ХОРОО

ОЮУТОЛГОЙ БҮЛЭГ ОРДЫН ЕРӨНХИЙ ТӨЛӨВЛӨЛТ ОНТРЭ БОЛОН ОТ ХХК ТАЛБАЙГ ХАМАРСАН

24

ОТ БҮЛЭГ
ОРДЫГ
АШИГЛАХ

80
ЖИЛ

35
ЖИЛ

ОНТРЭ ХХК-ИЙН
ТАЛБАЙГААС
ОЛБОРЛОЛТ
ЯВУУЛНА.

АШИГЛАЛТЫН
НИЙТ
ХУГАЦААНЫ

44%

ОТ БҮЛЭГ ОРДЫН ЕРӨНХИЙ ТӨЛӨВЛӨЛТ ОНТРЭ БОЛОН ОТ **ТАЛБАЙН ХАМААРАЛ**

25

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН
ХЯНАН ШАЛГАХ ТҮР ХОРОО

ОЮУТОЛГОЙН БҮЛЭГ ОРД

**ТЭЗҮ БОЛОН ТЭЗҮ-Д
ОРСОН ӨӨРЧЛӨЛТҮҮД**

СОНСГОЛ: ӨДӨР #1

2025.12.08

МОНГОЛ УЛСАД УУРХАЙ АЖИЛЛУУЛАХАД **ТЭЗҮ ЯМАР ҮҮРЭГТЭЙ ВЭ?**

27

УУРХАЙГ ЭХЛҮҮЛЭХ

/Аж үйлдвэр, эрдэс баялгийн
2025 оны 1-р сарын 27-ны
өдрийн А/19 дугаар тушаал/

БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ НӨЛӨӨЛЛИЙН ЕРӨНХИЙ ҮНЭЛГЭЭ ХИЙЛГЭХ

/Байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын
үнэлгээний тухай хуулийн 7.3/

ТЭЗҮ

Техник-эдийн
засгийн үндэслэл

УУРХАЙД ТЭСЭЛГЭЭ ХИЙХ ЗӨВШӨӨРӨЛ АВАХ

/Тэсэрч дэлбэрэх бодис, тэсэлгээний хэрэгслийн
эргэлтэнд хяналт тавих тухай хуулийн 15.2, 15.3/

ШААРДЛАГАТАЙ САНХҮҮГИЙН ЭХ ҮҮСВЭРИЙГ БҮРДҮҮЛЭХ

ОЮУТОЛГОЙН БҮЛЭГ ОРДЫН ТЭЗҮ ТҮҮХ

ТАЙЛБАР ДҮГНЭЛТ:

28

2009 он
10.06

ОТ ХөОГ батлагдав.

2010
он

БҮЛЭГ ОРДЫГ
АШИГЛАХ ТЭЗҮ

▶ БАТЛАГДСАН

2015
он

БҮЛЭГ ОРДЫГ АШИГЛАХ
ТЭЗҮ ТОДОТГОЛ

▶ БАТЛАГДСАН

2020
он

БҮЛЭГ ОРДЫГ АШИГЛАХ
ТЭЗҮ ТОДОТГОЛ

▶ БАТЛАГДААГҮЙ

2023
он

БҮЛЭГ ОРДЫГ АШИГЛАХ
ТЭЗҮ ТОДОТГОЛ

▶ БАТЛАГДААГҮЙ

ТЭЗҮ, ТЭЗҮ ТОДОТГОЛТОЙ ХОЛБООТОЙ ГАРСАН ТУШААЛ, ШИЙДВЭРҮҮД

2009 он
10.06

ОТ ХӨОГ БАТЛАГДАВ.

2010 он
03.26

ЭРДЭС БАЯЛАГ, ЭРЧИМ ХҮЧНИЙ САЙДЫН
ТУШААЛ #71

2015 он
11.06

АШИГТ МАЛТМАЛЫН ГАЗРЫН ДАРГЫН
ТУШААЛ #Т/109

2021 он
12.30

УУЛ УУРХАЙ, ХҮНД ҮЙЛДВЭРИЙН САЙДЫН
АЛБАН БИЧИГ #01/3073

2024 он
08.21

ЭРДЭС БАЯЛГИЙН МЭРГЭЖЛИЙН ЗӨВЛӨЛИЙН
ХУРАЛДААНЫ ТЭМДЭГЛЭЛ
#СТР/24-03-01

ТАЙЛБАР ДҮГНЭЛТ:

29

2020 ОН

2023 ОН

ТЭЗҮ

БАТЛААГҮЙ
БУЦААСАН

Сүүлийн 10 жил
**“БАТЛУУЛСАН
ТЭЗҮ”-ГҮЙ**
ажиллаж байна.

ОЛОН ЖИЛ БАТЛАГДСАН
“ТЭЗҮ”-ГҮЙ АЖИЛЛАЖ
БАЙГАА НЬ МОНГОЛ УЛСААС
ОЮУТОЛГОЙН УУРХАЙД

**ХЯНАЛТ ТАВИХ БОЛОМЖИЙГ
БАГАСГАЖ БАЙНА.**

НОТЛОХ
БАРИМТ
#2

ИЛ УУРХАЙН ТОНОГ ТӨХӨӨРӨМЖИЙН СОНГОЛТ 2010 ОНЫ ТЭЗҮ vs БОДИТ БАЙДАЛ

2010
ОН

ТЭЗҮ СОНГОХДОО

3 ШИРХЭГ

42 м³ ДИЗЕЛЬ
ЭКСКАВАТОР

19 ШИРХЭГ

220 ТН
АВТОСАМОСВАЛ

ТАЙЛБАР ДҮГНЭЛТ:

30

2011
ОН

АЖИЛ ЭХЛЭХДЭЭ

2 ШИРХЭГ

42 м³ ДИЗЕЛЬ
ЭКСКАВАТОР

2 ШИРХЭГ

56 м³ ЦАХИЛГААН
ЭКСКАВАТОР

29 ШИРХЭГ

290 ТН
АВТОСАМОСВАЛ

УЛСЫН ИХ ХҮРЛЫН
ХЯНАН ШАЛГАХ
ТҮР ХОРОО

ИЛ УУРХАЙН ТОНОГ ТӨХӨӨРӨМЖИЙН СОНГОЛТ 2010 ОНЫ ТЭЗҮ vs БОДИТ БАЙДАЛ

2010
ОН

ТЭЗҮ СОНГОХДОО

Ашиглалтанд байх тоног төхөөрөмж								
Үйлчилгээнд байх тоног төхөөрөмж	1 дахь жил	10 дахь жил	20 дахь жил	30 дахь жил	40 дахь жил	46 дахь жил	48 дахь жил	
Экскаватор 42 м³ Дизель	Тоо	Тоо	Тоо	Тоо	Тоо	Тоо	Тоо	
Экскаватор 42 м³ Цахилгаан	3.00	3.00	1.00	1.00	2.00	1.00	1.00	
Автомашин	-	-	2.00	2.00	-	-	-	
Эрмийн өрөм-39КЦахилгаан	19.00	26.00	34.00	44.00	58.00	4.00	4.00	
Эрмийн өрөм-39КЦахилгаан	-	-	2.00	2.00	2.00	-	-	
Генератор-390 кВт	4.00	4.00	2.00	2.00	2.00	-	-	
Генератор	5.00	5.00	6.00	5.00	5.00	4.00	2.00	
Дугуй ачигч 18 м³	2.00	2.00	2.00	2.00	2.00	2.00	1.00	
Дугуй бульдозер	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	-	-	
Усны машин	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	-	-	
Дугуй солигч сэрээт ачигч	3.00	3.00	3.00	3.00	3.00	3.00	2.00	
Усны машин	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	
Экскаватор 15 м³	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	
Усны машин	2.00	2.00	2.00	2.00	2.00	-	-	
Усны машин	-	-	3.00	2.00	-	-	-	
Дугуй ачигч	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	-	-	
Дугуйн цамхаг	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	
Дугуй зөөх машин	17.00	17.00	17.00	15.00	15.00	13.00	13.00	
Дугуй ачигч	13.00	14.00	16.00	18.00	21.00	5.00	4.00	
Дугуй өрөм	2.00	2.00	2.00	2.00	2.00	1.00	1.00	
Дугуй гэрэгүүд	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	-	-	
Дугуй А	24.00	24.00	21.00	15.00	15.00	5.00	4.00	
Дугуй В	4.00	4.00	7.00	8.00	8.00	-	-	
Дугуй С	-	-	5	6	6	6	-	
Дугуй С	-	-	5	5	5	5	-	

Тоног төхөөрөмжийн бүтээлээс хамааруулан ухаж ачих ба өрмийн ажлын нийт цагийг гаргасан. Тээврийн ажлын цагийг мөчлөгийн хугацаа болон экскаваторын тооноос хамааруулан гаргав. Нийт экскаваторын тоон дээр нэгийг нэмж бульдозерийн тоог гаргасан. Нийт экскаватор, өрмийн машин ба ачаа буулгах цэгүүдийн тоонд үндэслэн гэрэлтүүлгийн цамхагуудын тоог гаргав. Ажил мэргэжлийн төрөл тус бүрээр гаргасан ажиллах хүчний тоонд үндэслэн хөнгөн тэрэг ба хүн тээврийн тэрэгний тоог гаргав.

ТЭХӨӨРӨМЖИЙН БАРИМТЫН ТӨВ
АРХИВ

ТАЙЛБАР ДҮГНЭЛТ:

31

ААН : Оюутолгой
Уурхай : Оюу толгой
Он : 2012
Маягт : Тайлан-Тоног төхөөрөмж, технологийн түвшин
Хэвлэх

Тоног төхөөрөмжийн нэр		Хүчин чадал багтаамж		Үнэ сая.төг		Өнцлөлийн хэлбэр	Ажиллах объект	Ашиглалтын	
Төрөл	Марк	Нэгж	Хэмжээ	Анхны үнэ	Үлдэгдэл үнэ			Ашиглалтанд өгсөн он	Дуури
Экскаватор SH001	Bucyrus 495 HR	н3	56	2.051167106E7	0	ОТ	Хөрс/хүдэр	2011-09-01	2016-01-01
Экскаватор EX001	Bucyrus RH-340B	н3	34	8808776.11	8221524.37	ОТ	Хөрс/хүдэр	2011-09-01	2016-01-01
Өрмийн машин (цахилгаан)	Atlas Copco PV-35L	нм	406	3363982.59	3363982.59	ОТ	Хөрс/хүдэр	2011-09-01	2016-01-01
Трейлер	low boy	тн	110	68652.29	61787.06	ОТ	Туслах	2011-09-01	2016-01-01
Трейлер	х	тн	250	0	0	ОТ	Туслах	null	null
Өрмийн машин (цахилгаан)	Atlas Copco PV-35L	нм	305	4071366.16	4071366.16	ОТ	Хөрс/хүдэр	2011-09-01	2016-01-01
Генератор	390 кВт	кВт	1	4000000.00	4000000.00	ОТ	Хөрс/хүдэр	2013-02-07	2016-01-01
Генератор	390 кВт	кВт	1	4000000.00	4000000.00	ОТ	Хөрс/хүдэр	2011-09-01	2016-01-01
Дугуй ачигч	24M Cat	нмх	533	3669152.94	0	ОТ	Туслах	2011-09-01	2016-01-01
Утгуурт ачигч	WA-1200	н3	18	4287160.22	3644086.19	ОТ	Хөрс	2011-09-01	2016-01-01
Дугуй солигч/Сэрээт өргөгч	Kalmar	нмх	198	344900	0	ОТ	Туслах	2011-09-01	2016-01-01
Усны машин	Cat 785	тн	100	1699133.95	1507983.13	ОТ	Туслах	2011-09-01	2016-01-01
Тээврийн машин	MMU VOLVO	тн	10	0	0	ОТ	Хөрс/хүдэр	2011-09-01	2016-01-01
Кран	terex	тн	50	521775	382635	ОТ	Туслах	2011-09-01	2016-01-01
Кран	terex	тн	120	1274392.5	934554.49	ОТ	Туслах	2011-09-01	2016-01-01
Гэрлийн цамхаг	Almond	тн	0	13332.66	10265.36	ОТ	Туслах	2011-09-01	2016-01-01
Тосолгооны машин	Ford	хөнгөн тэрэг	0	0	0	ОТ	Туслах	null	null
Сэрээт ачигч	х	тн	0	0	0	ОТ	Туслах	null	null
Кабелийн машин	KOMATSU WA 500	тн	0	0	0	ОТ	Туслах	null	null
Насос	х	тн	0	0	0	ОТ	Туслах	null	null
Бульдозер DT009	KOMATSU D375-6	нх	510	1089985.14	1017319.46	ОТ	Туслах	2011-09-01	2016-01-01
Дугуйт бульдозер	WD600-3	нх	485	1037988.03	0	ОТ	Туслах	2011-09-01	2016-01-01
Бульдозер DT015	KOMATSU D475-5	нх	890	1641493.71	1532060.8	ОТ	Туслах	2011-09-01	2016-01-01
Автосамосвал HT021	KOMATSU 930-4SE	тн	290	5202128.07	4421808.86	ОТ	Хөрс/хүдэр	2011-09-01	2016-01-01
Автосамосвал HT022	KOMATSU 930-4SE	тн	290	5202067.56	4421757.43	ОТ	Хөрс/хүдэр	2011-09-01	2016-01-01
Автосамосвал HT023	KOMATSU 930-4SE	тн	290	5263620.22	4474077.19	ОТ	Хөрс/хүдэр	2011-09-01	2016-01-01

2011
ОН

АЖИЛ ЭХЛЭХДЭЭ

НОТЛОХ
БАРИМТ
#3

ИЛ УУРХАЙН ТОНОГ ТӨХӨӨРӨМЖИЙН СОНГОЛТ 2010 ОНЫ ТЭЗҮ **vs** БОДИТ БАЙДАЛ

ТОНОГ
ТӨХӨӨРӨМЖҮҮДИЙН
ТОО ХЭМЖЭЭ

өссөн

+60%
ХӨДӨЛГҮҮРИЙН ХҮЧИН
ЧАДАЛ

өссөн

+90%
ИЛ УУРХАЙН
БҮТЭЭМЖ

өссөн

ИЛ УУРХАЙН
АШИГЛАЛТЫН
ЗАРДАЛ

өссөн

1 ТОНН УУЛЫН
ЦУЛД НОГДОХ
ӨРТӨГ

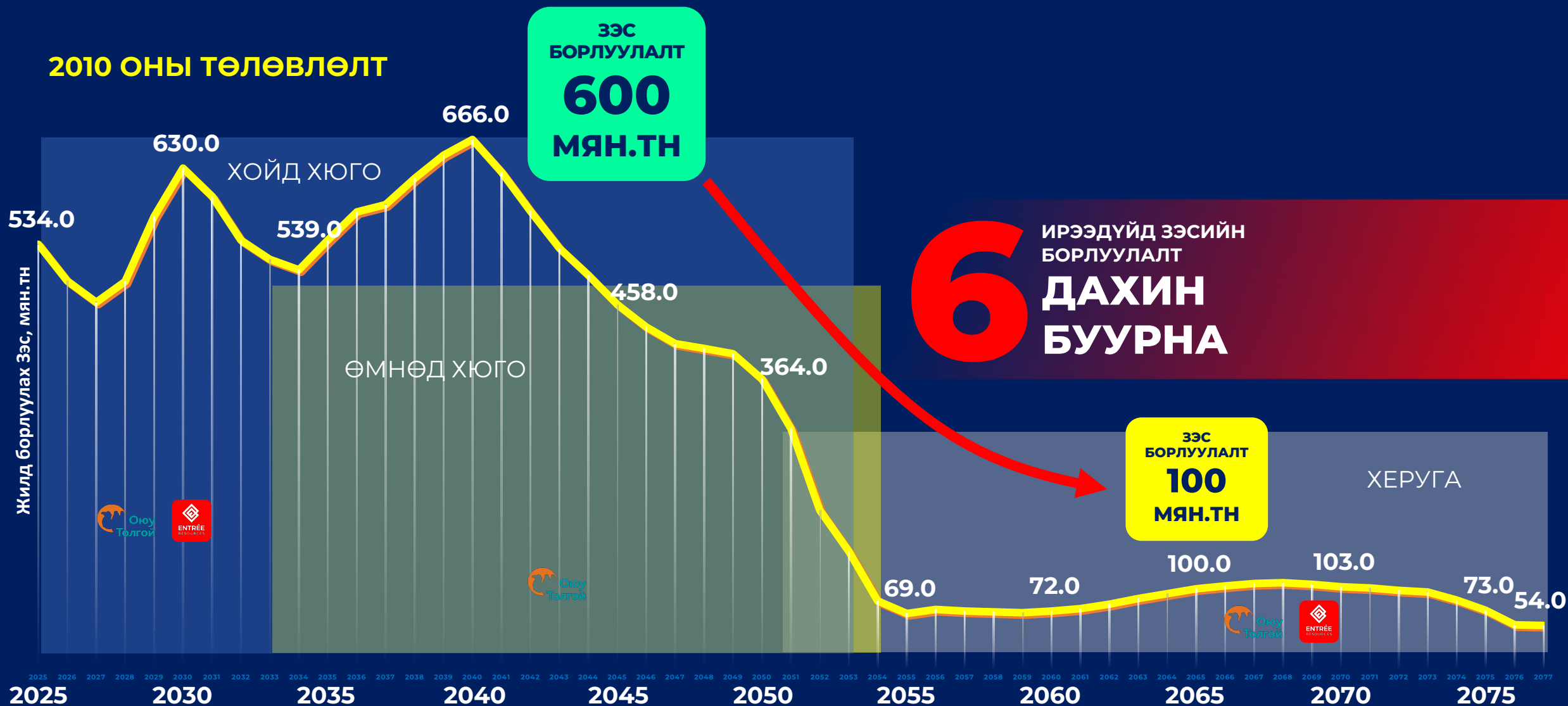
өссөн

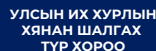
ДАЛД УУРХАЙН ХҮДРИЙН НӨӨЦИЙН АШИГЛАЛТ

ДАЛД УУРХАЙН ХҮДРИЙГ СОРЧЛОН ОЛБОРЛОХООР ТӨЛӨВЛӨЖ БАЙНА

33

2010 ОНЫ ТӨЛӨВЛӨЛТ

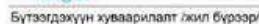

ТАЙЛБАР ДҮГНЭЛТ:

34

[illegible]

2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034	2035	2036	2037	2038	2039	2040	2041	2042	2043	2044	2045	2046	2047	2048	2049	2050	2051	2052	2053	2054	2055	2056	2057	2058	2059	2060	2061	2062	2063	2064	2065	2066	2067	2068	2069	2070	2071	2072	2073	2074	2075	2076	2077	2078	2079	2080	2081	2082	2083	2084	2085	2086	2087	2088	2089	2090	2091	2092	2093	2094	2095	2096	2097	2098	2099	2100	2101	2102	2103	2104	2105	2106	2107	2108	2109	2110	2111	2112	2113	2114	2115	2116	2117	2118	2119	2120	2121	2122	2123	2124	2125	2126	2127	2128	2129	2130	2131	2132	2133	2134	2135	2136	2137	2138	2139	2140	2141	2142	2143	2144	2145	2146	2147	2148	2149	2150	2151	2152	2153	2154	2155	2156	2157	2158	2159	2160	2161	2162	2163	2164	2165	2166	2167	2168	2169	2170	2171	2172	2173	2174	2175	2176	2177	2178	2179	2180	2181	2182	2183	2184	2185	2186	2187	2188	2189	2190	2191	2192	2193	2194	2195	2196	2197	2198	2199	2200	2201	2202	2203	2204	2205	2206	2207	2208	2209	2210	2211	2212	2213	2214	2215	2216	2217	2218	2219	2220	2221	2222	2223	2224	2225	2226	2227	2228	2229	2230	2231	2232	2233	2234	2235	2236	2237	2238	2239	2240	2241	2242	2243	2244	2245	2246	2247	2248	2249	2250	2251	2252	2253	2254	2255	2256	2257	2258	2259	2260	2261	2262	2263	2264	2265	2266	2267	2268	2269	2270	2271	2272	2273	2274	2275	2276	2277	2278	2279	2280	2281	2282	2283	2284	2285	2286	2287	2288	2289	2290	2291	2292	2293	2294	2295	2296	2297	2298	2299	2300	2301	2302	2303	2304	2305	2306	2307	2308	2309	2310	2311	2312	2313	2314	2315	2316	2317	2318	2319	2320	2321	2322	2323	2324	2325	2326	2327	2328	2329	2330	2331	2332	2333	2334	2335	2336	2337	2338	2339	2340	2341	2342	2343	2344	2345	2346	2347	2348	2349	2350	2351	2352	2353	2354	2355	2356	2357	2358	2359	2360	2361	2362	2363	2364	2365	2366	2367	2368	2369	2370	2371	2372	2373	2374	2375	2376	2377	2378	2379	2380	2381	2382	2383	2384	2385	2386	2387	2388	2389	2390	2391	2392	2393	2394	2395	2396	2397	2398	2399	2400	2401	2402	2403	2404	2405	2406	2407	2408	2409	2410	2411	2412	2413	2414	2415	2416	2417	2418	2419	2420	2421	2422	2423	2424	2425	2426	2427	2428	2429	2430	2431	2432	2433	2434	2435	2436	2437	2438	2439	2440	2441	2442	2443	2444	2445	2446	2447	2448	2449	2450	2451	2452	2453	2454	2455	2456	2457	2458	2459	2460	2461	2462	2463	2464	2465	2466	2467	2468	2469	2470	2471	2472	2473	2474	2475	2476	2477	2478	2479	2480	2481	2482	2483	2484	2485	2486	2487	2488	2489	2490	2491	2492	2493	2494	2495	2496	2497	2498	2499	2500	2501	2502	2503	2504	2505	2506	2507	2508	2509	2510	2511	2512	2513	2514	2515	2516	2517	2518	2519	2520	2521	2522	2523	2524	2525	2526	2527	2528	2529	2530	2531	2532	2533	2534	2535	2536	2537	2538	2539	2540	2541	2542	2543	2544	2545	2546	2547	2548	2549	2550	2551	2552	2553	2554	2555	2556	2557	2558	2559	2560	2561	2562	2563	2564	2565	2566	2567	2568	2569	2570	2571	2572	2573	2574	2575	2576	2577	2578	2579	2580	2581	2582	2583	2584	2585	2586	2587	2588	2589	2590	2591	2592	2593	2594	2595	2596	2597	2598	2599	2600	2601	2602	2603	2604	2605	2606	2607	2608	2609	2610	2611	2612	2613	2614	2615	2616	2617	2618	2619	2620	2621	2622	2623	2624	2625	2626	2627	2628	2629	2630	2631	2632	2633	2634	2635	2636	2637	2638	2639	2640	2641	2642	2643	2644	2645	2646	2647	2648	2649	2650	2651	2652	2653	2654	2655	2656	2657	2658	2659	2660	2661	2662	2663	2664	2665	2666	2667	2668	2669	2670	2671	2672	2673	2674	2675	2676	2677	2678	2679	2680	2681	2682	2683	2684	2685	2686	2687	2688	2689	2690	2691	2692	2693	2694	2695	2696	2697	2698	2699	2700	2701	2702	2703	2704	2705	2706	2707	2708	2709	2710	2711	2712	2713	2714	2715	2716	2717	2718	2719	2720	2721	2722	2723	2724	2725	2726	2727	2728	2729	2730	2731	2732	2733	2734	2735	2736	2737	2738	2739	2740	2741	2742	2743	2744	2745	2746	2747	2748	2749	2750	2751	2752	2753	2754	2755	2756	2757	2758	2759	2760	2761	2762	2763	2764	2765	2766	2767	2768	2769	2770	2771	2772	2773	2774	2775	2776	2777	2778	2779	2780	2781	2782	2783	2784	2785	2786	2787	2788	2789	2790	2791	2792	2793	2794	2795	2796	2797	2798	2799	2800	2801	2802	2803	2804	2805	2806	2807	2808	2809	2810	2811	2812	2813	2814	2815	2816	2817	2818	2819	2820	2821	2822	2823	2824	2825	2826	2827	2828	2829	2830	2831	2832	2833	2834	2835	2836	2837	2838	2839	2840	2841	2842	2843	2844	2845	2846	2847	2848	2849	2850	2851	2852	2853	2854	2855	2856	2857	2858	2859	2860	2861	2862	2863	2864	2865	2866	2867	2868	2869	2870	2871	2872	2873	2874	2875	2876	2877	2878	2879	2880	2881	2882	2883	2884	2885	2886	2887	2888	2889	2890	2891	2892	2893	2894	2895	2896	2897	2898	2899	2900	2901	2902	2903	2904	2905	2906	2907	2908	2909	2910	2911	2912	2913	2914	2915	2916	2917	2918	2919	2920	2921	2922	2923	2924	2925	2926	2927	2928	2929	2930	2931	2932	2933	2934	2935	2936	2937	2938	2939	2940	2941	2942	2943	2944	2945	2946	2947	2948	2949	2950	2951	2952	2953	2954	2955	2956	2957	2958	2959	2960	2961	2962	2963	2964	2965	2966	2967	2968	2969	2970	2971	2972	2973	2974	2975	2976	2977	2978	2979	2980	2981	2982	2983	2984	2985	2986	2987	2988	2989	2990	2991	2992	2993	2994	2995	2996	2997	2998	2999	3000
------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------

[illegible]

2050	2060	2061	2062	2063	2064	2065	2066	2067	2068	2069	2070	2071	2072	2073	2074	2075	2076	2077	2078	2079	2080
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(17)	(18)	(19)	(20)	(21)	(22)

[illegible][illegible]

Only Terms visible

Бүтэс 18-Самууныг голтга (18mm. Үхсэмдэг)

Copyright © 2009

Бүтэр 18-Самуурын үндэртэй 1130 мян. т.к.ондот

НОТЛОХ БАРИМТ #4

УУРХАЙН АШИГЛАЛТЫН
ЭХНИЙ 41 ЖИЛД
БҮХ ӨНДӨР АГУУЛГАТАЙ
ХҮДРЭЭ ОЛБОРЛОЖ ДУУСНА.

ДАЛД УУРХАЙН ТӨЛӨВЛӨЛТӨНД ОРСОН ӨӨРЧЛӨЛТ 2010 ОНЫ ТЭЗҮ **vs.** 2015 ОНЫ ТЭЗҮ

№	ТЭЗҮ-д төлөвлөсөн голлох малталтууд	ХЭМЖИХ НЭГЖ	ТЭЗҮ 2010	ТЭЗҮ15Х2
1	Босоо гол ам №1	м	1,385	1,385
2	Босоо гол ам №2	м	1,311	1,311
3	Босоо гол ам №3	м	1,273	1,273
4	Босоо гол ам №4	м	1,153	1,153
2015 ОНЫ ТЭЗҮ ДЭЭР НЭМЭГДСЭН				
5	Босоо гол ам №5	м		1,178
6	Конвейерийн налуу гол ам	м		14,099

2015 ОНЫ ТЭЗҮ-Д НЭМЭГДСЭН ӨНДӨР ӨРТӨГТЭЙ ДАЛД УУРХАЙН МАЛТАЛТУУД

Оюу толгойн бүлэг ордын геологийн нөөц,
байглийн тодотгоол

гүйцэтгэж байв. Уулын цулын нөхцөл, уулын ажил явуулах боломж таамаглаж байсан хэмжээнд байв. Харин бага хэмжээний ус тааралдаж байсан.

10м-ийн диаметр бүхий голчтой Босоо ам №2-ийн гадаргуугын ажил 2006 оны 7 дугаар сард эхэлсэн ба уг ажлыг 2007 оны 12 дугаар сард зогсоосон. 2010 оны 4 дүгээр сард Босоо ам №2-ийн ажлыг сэргээж 2013 оны 8 дугаар сард 1,167 м-ийн гүнд хүргэсэн. Босоо амны нэвтрэлт хэвтээ малталт хийгдэх түвшинд хүрсэн бөгөөд далд уурхайн ажлыг буцаан эхлүүлмэгц холбон бие даасан хоёр дахь гарц болон нэмэлт агааржуулалтаар хангах боломжийг бүрдүүлнэ. Уулын цулын нөхцөл байдал таамаглаж байсан хэмжээнд, бага зэргийн устай байсан.

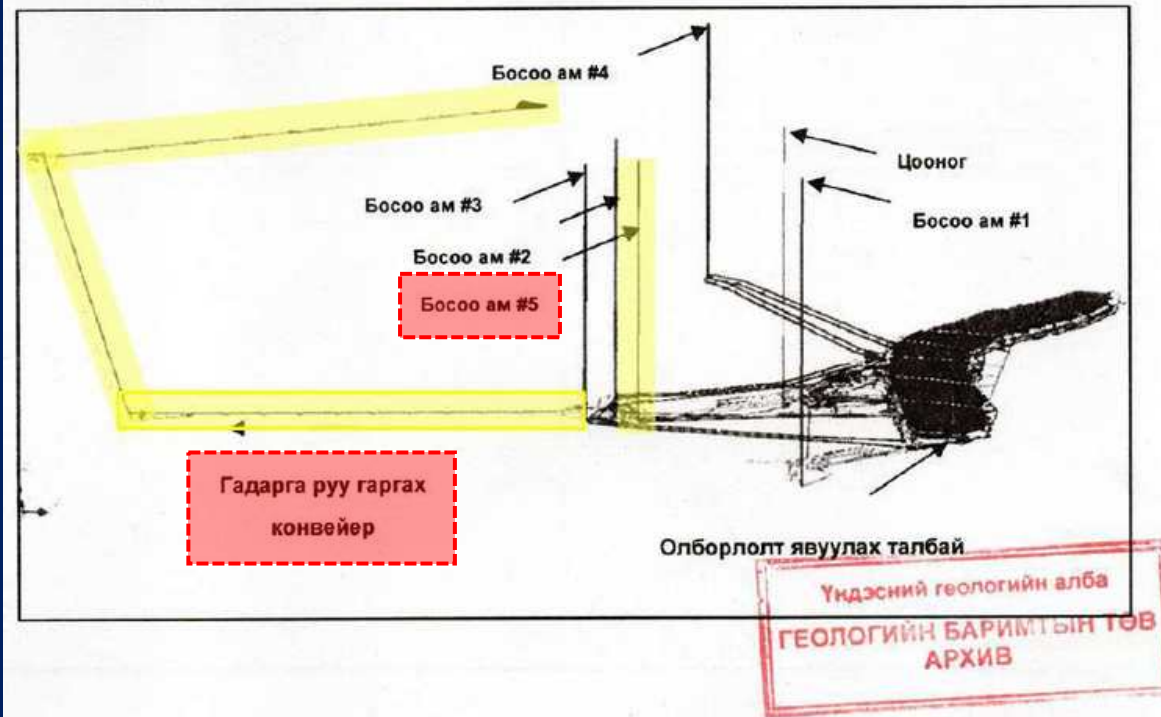
Босоо ам №1-ийн зэргэлдээ өгсөөн өрөмдөх аргаар 500м-ийн дээд үе, 800м-ийн доод үе бүхий төлөвлөлттэй босоо ам нэвтрэх ажил 2010 оны дундуур эхэлсэн. Анхдагч болон өргөтгөх өрөмдлөг хийхэд ихээхэн хүндрэл учирч байсан тул малталтын ажлыг цуцалсан. Далд уурхайн төслийн агааржуулалтын стратегийг эргэн харж, өөрчилсөн бөгөөд үүний дагуу өмнө төлөвлөгдөж байсан өгсөөн өрөмдөх цоонуудын оронд нэмэлт босоо ам (Босоо ам №5) нэвтрэх шийдэлд хүрсэн. 6.7м-ийн диаметр бүхий эцсийн Босоо ам №5-ийн гадаргуугын ажлыг 2012 оны 8 дугаар сард, нэвтрэлтийн ажлыг 2013 оны 4 дүгээр сард эхлүүлсэн. 2013 оны 8 дугаар сарын байдлаар нэвтрэлт 208м гүнд төлөвлөсний дагуу хурдаар хүрсэн бөгөөд уулын цулын нөхцөл мөн таамаглаж байсан хэмжээнд байв.

НОТЛОХ
БАРИМТ
#5

2009 ОНД ХӨОГ БАТЛАГДСАНЫ ДАРАА УУРХАЙН ТӨЛӨВЛӨЛТ ЭРС ӨӨРЧЛӨГДСӨН.

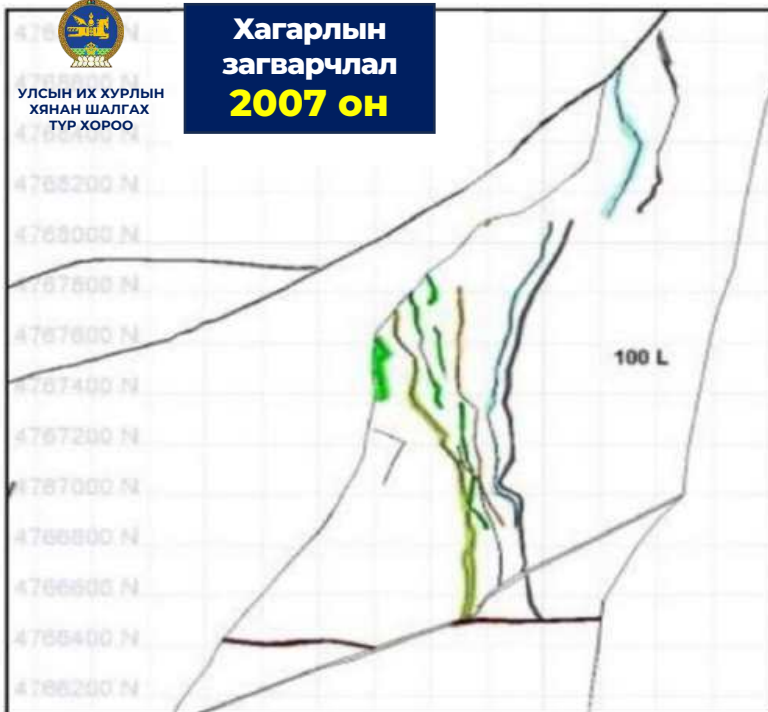
36

Зураг 4-22: Уурхайн схем загварчлалын изометр проекц

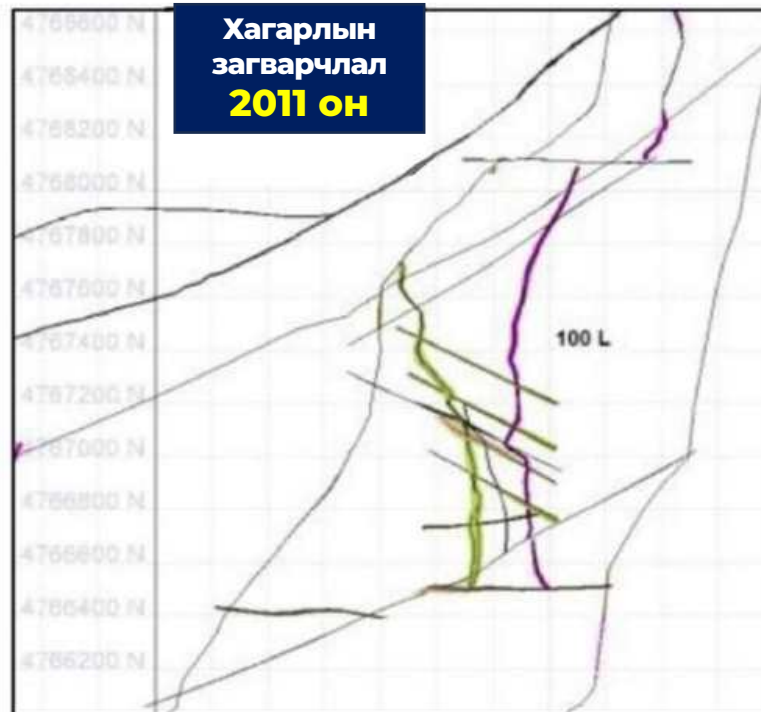

ЭНДЭЭС ЭХЛЭН АНХНЫ ХӨРӨНГӨ
ОРУУЛАЛТЫН ЗОРИУЛАЛТ ӨӨРЧЛӨГДӨЖ,
ХӨРӨНГӨ ОРУУЛАЛТ ӨСӨЖ ЭХЭЛСЭН
БАЙХ МАГАДЛАЛТАЙ БАЙНА.

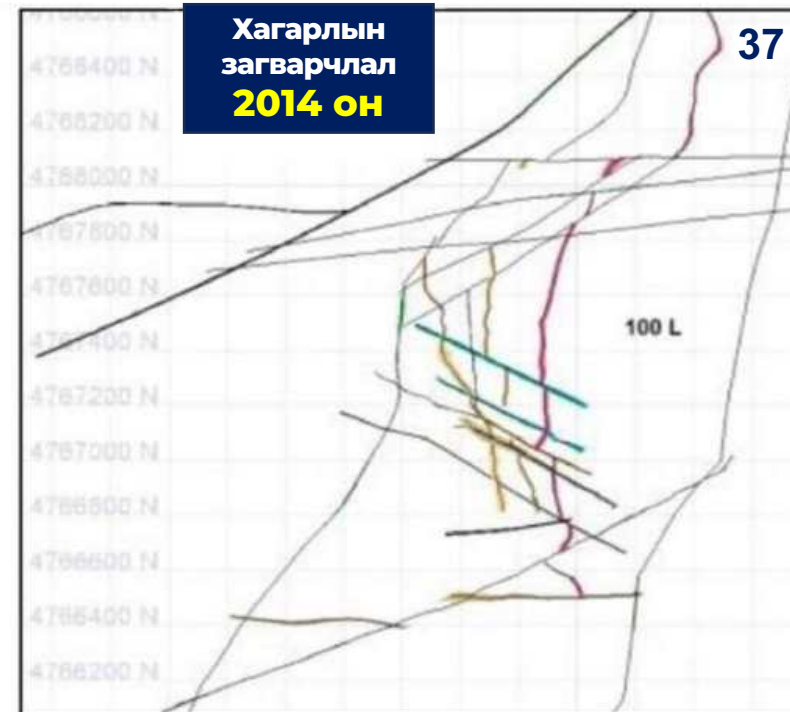
Хагарлын
загварчлал
2007 он

Хагарлын
загварчлал
2011 он

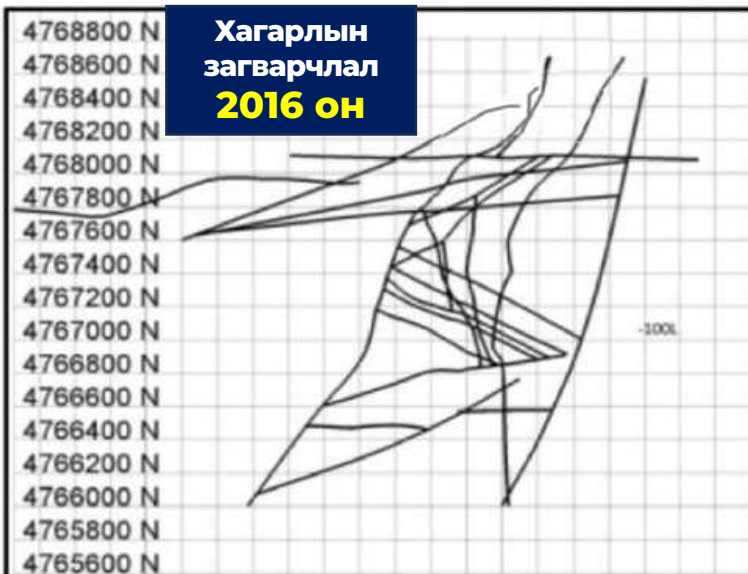

Хагарлын
загварчлал
2014 он

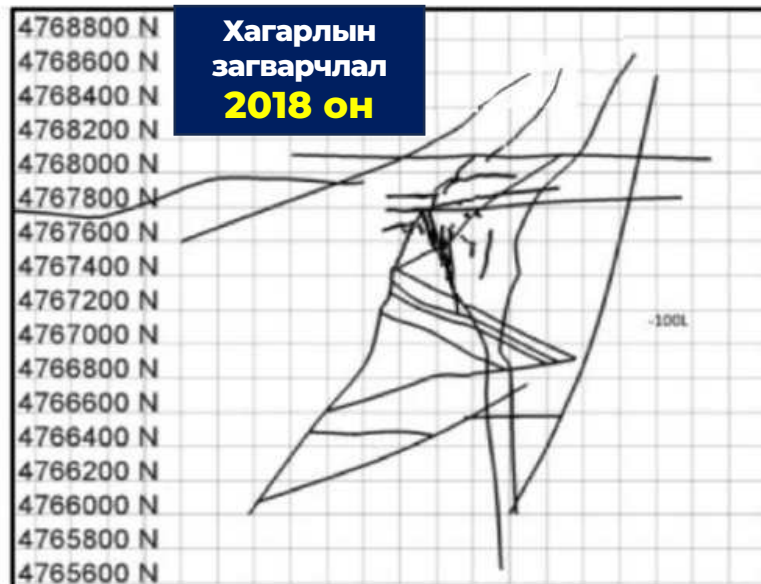

37

Хагарлын
загварчлал
2016 он

Хагарлын
загварчлал
2018 он

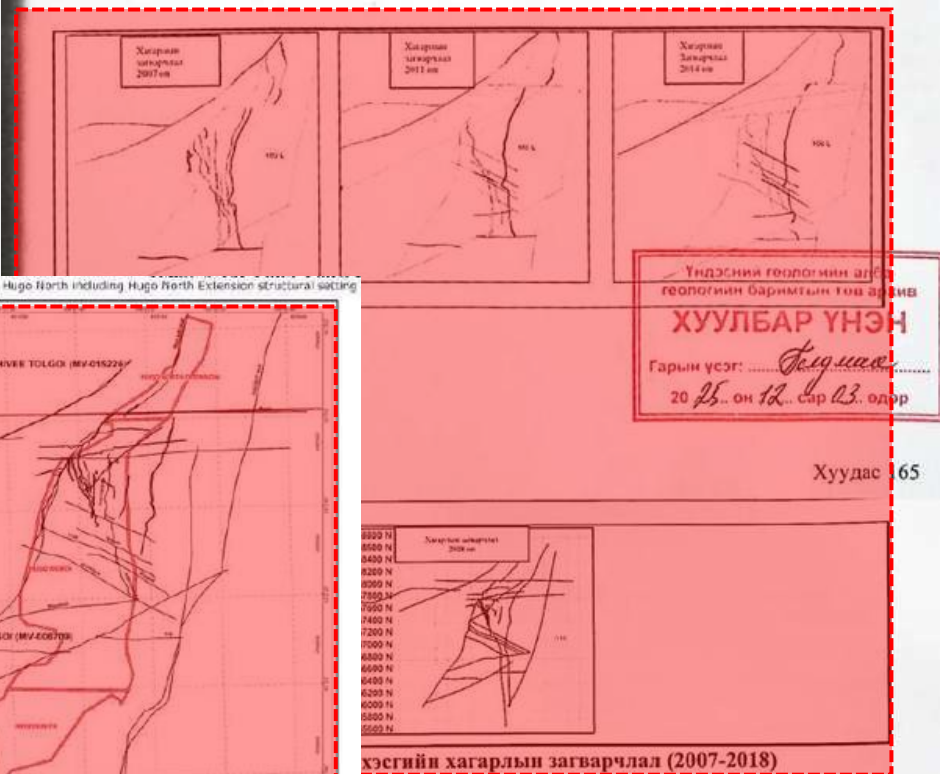

Хагарлын
загварчлал
2020 он

2007 - 2020 ОНЫ ХООРОНД ХИЙГДСЭН ХАЙГУУЛЫН АЖЛЫН ҮР ДҮНГЭЭР ӨӨРЧЛӨГДСӨН ХАГАРЛЫН МЭДЭЭЛЭЛ

Хюго Дамметт орд-Далд уурхай
Хойд Хюго болон Хойд Хюго Үргэлжлэл хэсгүүдийн структурын тайлалтыг өнөөдрийг хүртэл хийсээр ирсэн. Оюу толгой нэрийн өмнөөс Рио Тинто компанийн ажилчид Хюго Дамметт-ийн төлөвлөсөн блокоор нураан олборлох уурхайн үйл ажиллагаанд дэмжлэг үзүүлэх зорилгоор структурын судалгаа, хагарлын загварчлалыг 2009-2010 онд хийж гүйцэтгэсэн. Өрмийн цооногоос буусан өгөгдлийн үр дүн болон тод харагдаж байгаа геологийн хил заагийн шилжилт дээр үндэстэй анхдагч хагарлын загварчлалыг гаргасан. Эдгээр тайлалтууд нь 2011 болон 2014 оны үргэлжлэл загварчлалыг тодорхойлоход ашиглагдсан (Зураг 4-14).

ТАЙЛБАР ДҮГНЭЛТ:

38

Далд уурхайг **АГУЙЛАН** нураах аргаар ашиглахад:
**ЧУЛУУЛГИЙН СТРУКТУР,
ХАГАРЛЫН МЭДЭЭЛЭЛ МАШ
ЧУХАЛ НӨЛӨӨТЭЙ.**

Өмнө нь нарийвчилсан хайгуулын судалгаа хийгдээгүй газраас
ШИНЭ НӨХЦЛҮҮД БАЙНГА
тогтоогдохоор байна.

**БҮРЭН ХИЙГДЭЭГҮЙ ХАЙГУУЛЫН
АЖЛЫН ҮР ДҮНГЭЭС ХАМААРАН
ИРЭЭДҮЙД УУРХАЙН ТӨЛӨВЛӨЛТ,
ХӨРӨНГӨ ОРУУЛАЛТ БАЙНГА
ӨӨРЧЛӨГДӨНӨ.**

НОТЛОХ
БАРИМТ
#6

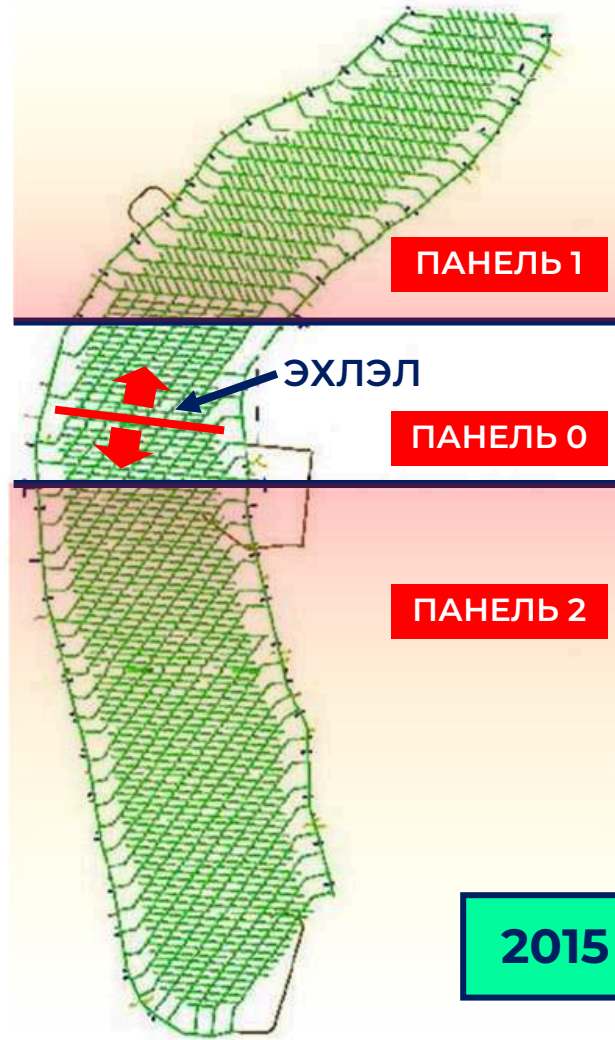

УЛСЫН ИХ ХҮРЛЫН
ХЯНАН ШАЛГАХ
ТҮР ХОРОО

ОЛБОРЛОЛТЫН
ЭХЛЭЛ

2010 он

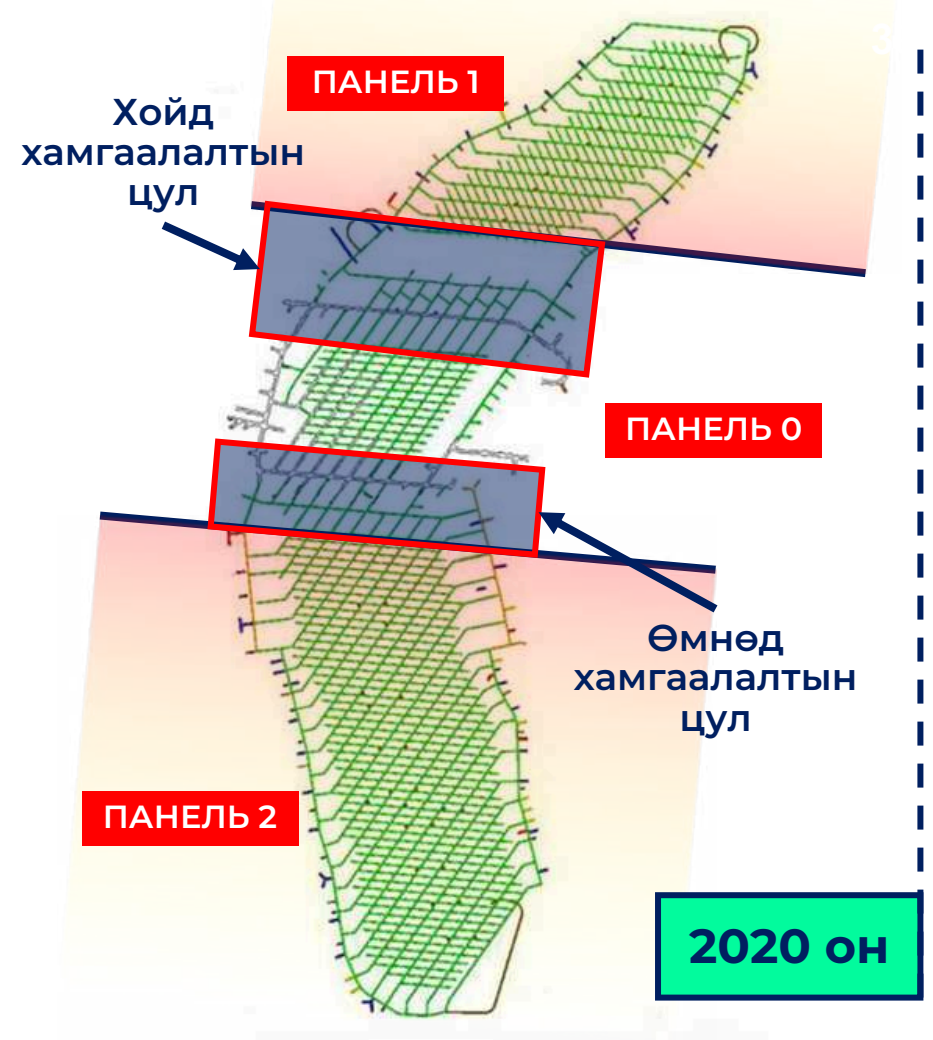
ПАНЕЛЬ 1

ПАНЕЛЬ 0

ПАНЕЛЬ 2

ЭХЛЭЛ

2015 он

ПАНЕЛЬ 1

ПАНЕЛЬ 0

ПАНЕЛЬ 2

Хойд
хамгаалалтын
цул

Өмнөд
хамгаалалтын
цул

2020 он

ГЕОЛОГИЙН МЭДЭЭЛЭЛ ӨӨРЧЛӨГДСӨН НЬ
ДАЛД УУРХАЙН ТӨЛӨВЛӨЛТӨНД ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛЖ,
ОЛБОРЛОЛТЫН ТАЛБАЙГ ӨӨРЧИЛЖ БАЙНА.

УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН
ХЯНАН ШАЛГАХ
ТҮР ХОРОО

ДАЛД УУРХАЙ ОЛБОРЛОЛТЫН ТАЛБАЙН ТӨЛӨВЛӨЛТ

ТАЙЛБАР ДҮГНЭЛТ:

40

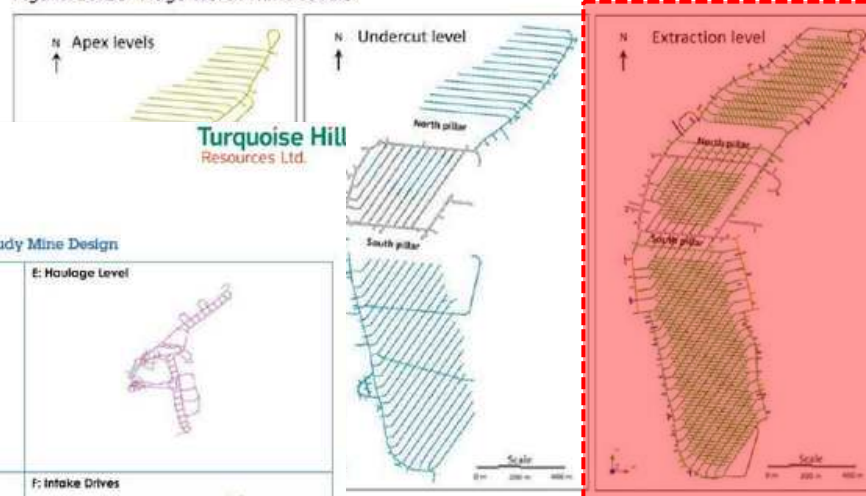
НОТЛОХ
БАРИМТ
#7

2010 ТЭЗҮ

2020
ТЕХНИКИЙН
ТАЙЛАН

Dyu Tolgoi 2020 Technical Report
Turquoise Hill Resources Ltd.

Figure 16.20 Hugo North mine levels

ability Study Mine Design

E: Haulage Level

F: Intake Drives

G: Exhaust Drives

H: Conveyor System

2015
ТЕХНИКИЙН
ТАЙЛАН

**ХАЙГУУЛЫН МЭДЭЭЛЭЛ
ШИНЭЧЛЭГДЭХ ТУСАМ:**

**УУРХАЙН ТӨЛӨВЛӨЛТ
БАЙНГА ӨӨРЧЛӨГДӨЖ**

**НЭМЭЛТ СУДАЛГААНЫ
АЖИЛ, ИЛҮҮ ИХ ЦАГ
ХУГАЦАА ШААРДАГДАЖ,
НЭМЭЛТ ХӨРӨНГӨ
ОРУУЛАЛТ ХЭРЭГТЭЙ
БОЛЖ БАЙНА.**

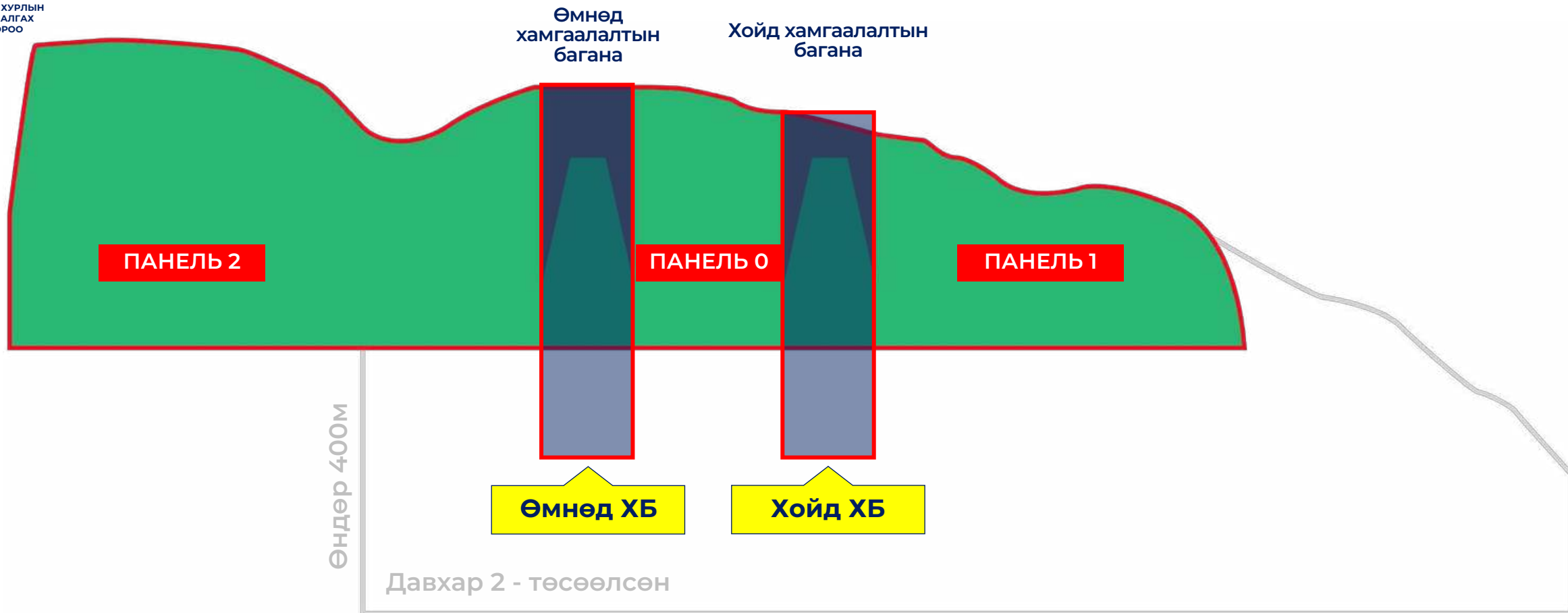
**ТӨЛӨВЛӨЛТИЙН ӨӨРЧЛӨЛТҮҮД НЬ
ХАЙГУУЛ БҮРЭН ХИЙГДЭЭГҮЙ
ӨМНӨД ХҮГО, ХЕРУГА ОРДУУДАД
ДАВТАГДАХ ЭРСДЭЛ ӨНДӨР.**

УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН
ХЯНАН ШАЛГАХ
ТҮР ХОРОО

ДАЛД УУРХАЙН ТӨЛӨВЛӨЛТӨНД ОРСОН ӨӨРЧЛӨЛТ

41

2009 ОН

ХөОГ
БАЙГУУЛАГДАХ
ҮЕД

2015 ОН

ДАЛД УУРХАЙН БҮТЭЭН
БАЙГУУЛАЛТЫН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ
БАТЛАГДАХ ҮЕД

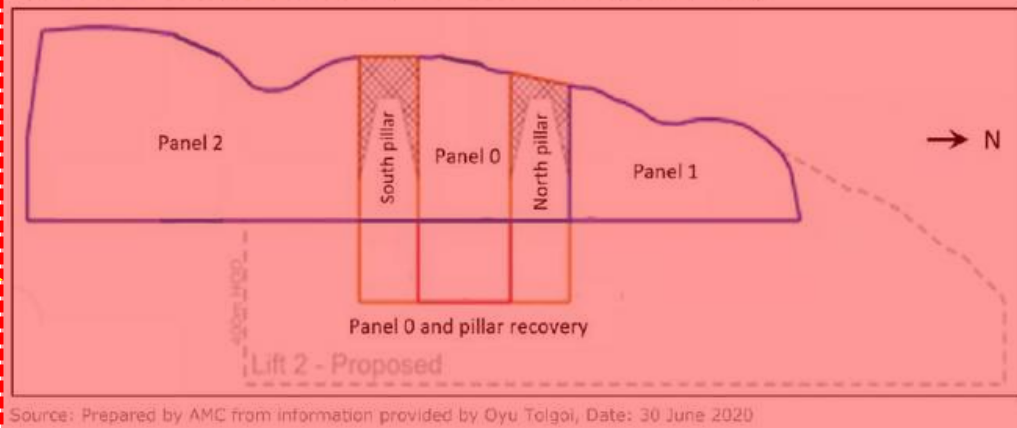
ЭНЭ ТӨЛӨВЛӨЛТ
ОГТ БАЙГААГҮЙ

2020 ОНЫ ТЕХНИКИЙН ТАЙЛАНД ШИНЭЭР ОРЖ ИРСЭН ХАМГААЛАЛТЫН БАГАНА

Oyu Tolgoi 2020 Technical Report
Turquoise Hill Resources Ltd.

320006

Figure 16.18 Concept for a recovery level below Panel 0 (looking west).

НОТЛОХ
БАРИМТ
#8

Figure 15.1 Hugo North changes to tonnage in the Probable Mineral Reserve

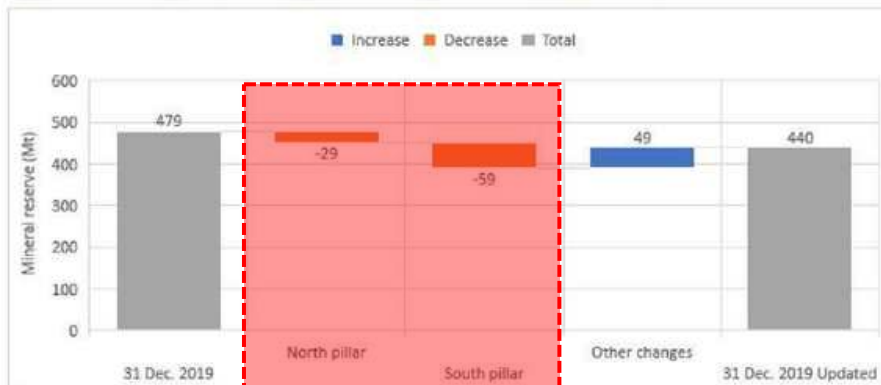
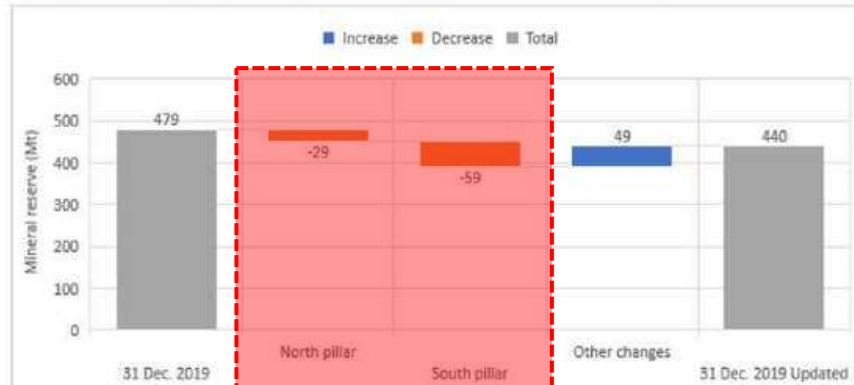

Figure 15.1 Hugo North changes to tonnage in the Probable Mineral Reserve

АНХ ТӨСӨӨЛСӨН ГЕОЛОГИЙН
НӨХЦӨЛ ӨӨРЧЛӨГДСӨНӨӨС
ОЛБОРЛОЛТЫН ТАЛБАЙ БАЙНГА
ӨӨРЧЛӨГДӨЖ БАЙНА.

42

ХАМГААЛАЛТЫН 2 БАГАНАД

ҮЛДЭХ НӨӨЦ

ХҮДЭР
88
САЯ.ТН

ЗЭС
1.6
САЯ.ТН

1
ЦАГААН
СУВАРГЫН ОРД

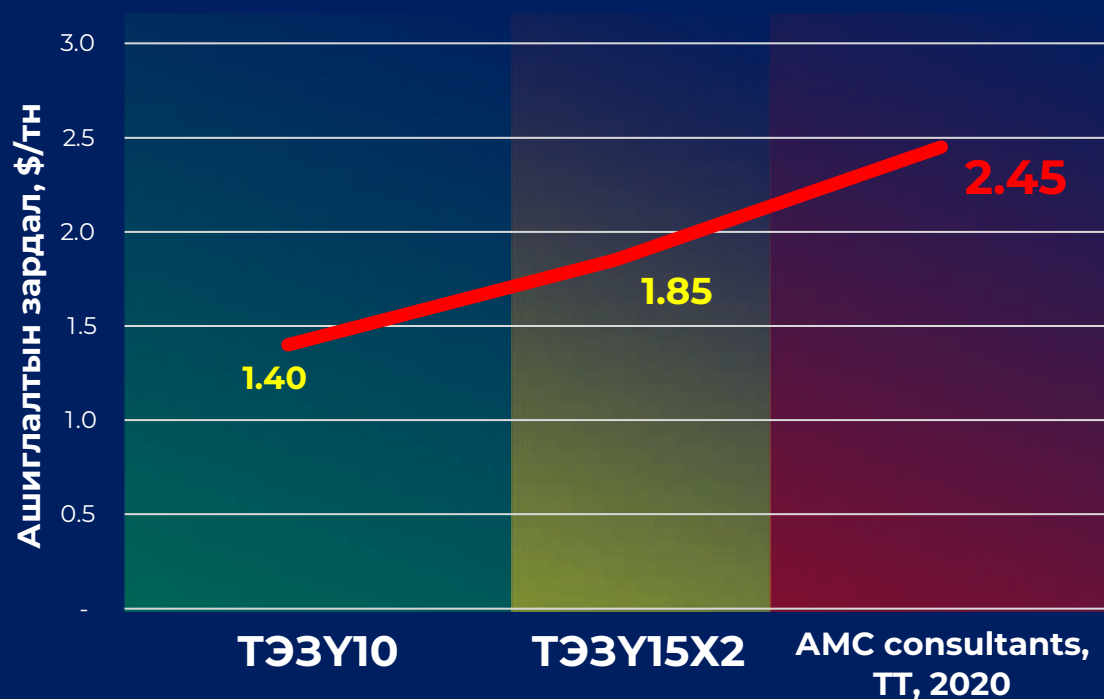
ОЛБОРЛОЛТЫН
ТАЛБАЙ БАЙНГА
ӨӨРЧЛӨГДӨЖ
ХҮДРИЙН
АШИГЛАХ
НӨӨЦ
БАГАСАЖ
БАЙНА!

ТЭЗҮ-Д ОРСОН ӨӨРЧЛӨЛТ

1 ТОНН УУЛЫН ЦУЛ ОЛБОРЛОХ ЗАРДАЛ БАЙНГА ӨСӨН НЭМЭГДЭЖ БАЙНА.

43

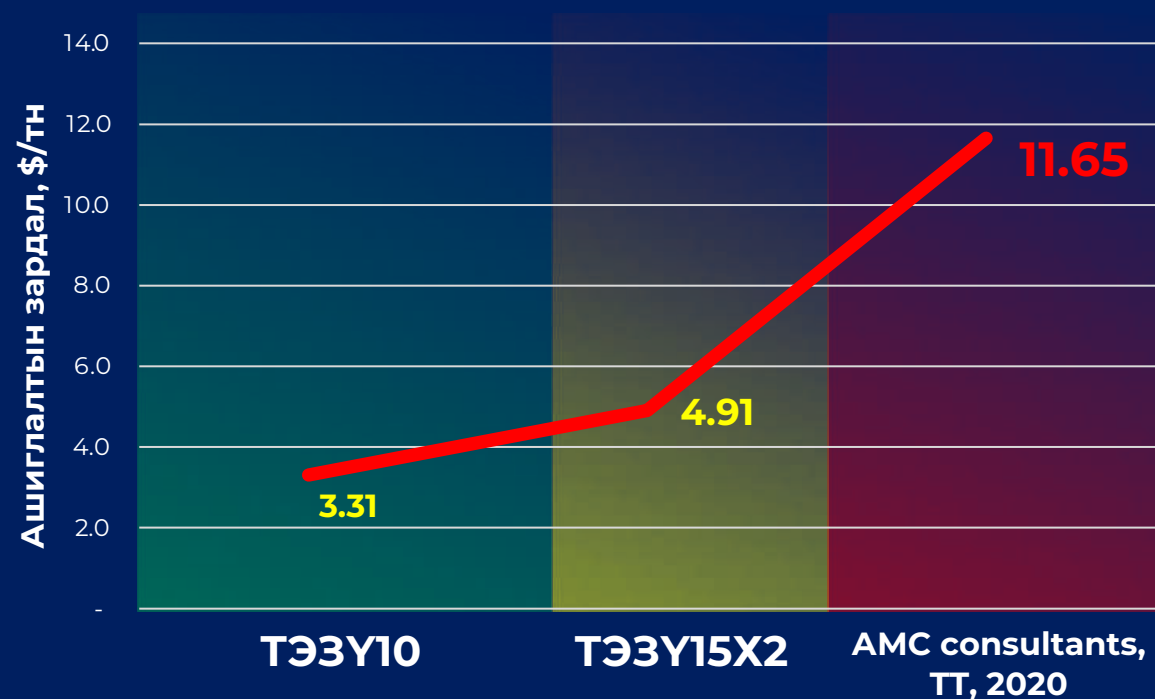
1 тонн уулын цулд ноогдох
ИЛ УУРХАЙН үйл ажиллагааны зардал

75%

1.7x ↑

1 тонн уулын цулд ноогдох
ДАЛД УУРХАЙН үйл ажиллагааны зардал

352%

3.5x ↑

УРЬДЧИЛСАН ДҮГНЭЛТ

1.

Ордын нөөцийг гадаад болон
Монгол улсад
зөрүүтэй мэдээллэж байна.
/Молибден/

2.

Төлөвлөлт өөрчлөгдөх
тусам хөрөнгө
оруулалтын хэмжээ,
зардал нэмэгдэж байна.

3.

Судалгааны ажил
дутуугаас
төлөвлөлт байнга
өөрчлөгдөж байна.

4.

Оюутолгойн бүлэг ордын
ашиглалтын үйл ажиллагаанд
дээрх нөхцөл байдлыг
анхаарч ажиллах шаардлагатай.

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН
ХЯНАН ШАЛГАХ ТҮР ХОРОО

АНХААРАЛ ХАНДУУЛСАНД
БАЯРЛАЛАА

2025.12.08

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН
ХЯНАН ШАЛГАХ ТҮР ХОРОО

“ОНТРЭ” ХХК-ийн ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ ТАЛААР

СОНСГОЛ: ӨДӨР #1

2025.12.08

ХАЙГУУЛЫН ТУСГАЙ ЗӨВШӨӨРЛИЙН ШИЛЖИЛТ, ХӨДӨЛГӨӨН

2

"Монгол газар" ХХК өөрийн
хамаарал бүхий компаниудаар

ENTRÉE
RESOURCES

Жавхлант 3150х

Шивээ толгой 3148х

4 шилжилт,
хөдөлгөөн
хийсэн

7 шилжилт,
хөдөлгөөн
хийсэн

2001.04.03-наас
хойш эзэмшиж

2003.09.30 Жавхлант 3150х
2003.10.28 Шивээ толгой 3148х

"Онтрэ" ХХК

5.5 сая \$

/Бэлнээр/
АНУ-ын Хөрөнгийн
Зах зээлийн sec.gov-д
нийтлэгджээ /sidar/

10.5
сая \$

5 сая ширхэг
/Хувьцаа/

PURCHASE AGREEMENT

[https://www.sec.gov/Archives/edgar/data/1271554/
000108503704001083/f10sbex107.htm](https://www.sec.gov/Archives/edgar/data/1271554/000108503704001083/f10sbex107.htm)

THIS AGREEMENT made effective as of the 13th day of September, 2003.
BETWEEN:
MONGOL GAZAR CO., LTD., a Mongolian company
("Mongol Gazar")
OF THE FIRST PART
MGP LLC, a Mongolian company
("MGP")
OF THE SECOND PART
AND:
ENTRÉE GOLD INC., British Columbia company
("Entrée Gold")

УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН
ХЯНАН ШАЛГАХ
ТҮР ХОРОО

ШИЛЖҮҮЛЭХ ГЭРЭЭ

3

Нотлох
баримт
#1

2003 он
10.12

ЭМ ЖИ ПИ ХХК-ИАС ОНТРЭ ХХК-Д 3148Х ТООТ
АШИГТ МАЛТМАЛЫН ХАЙГУУЛЫН ЛИЦЕНЗИЙГ
АМХ-40 ЗҮЙЛД, ИХ-ИЙН 189.5 ЗҮЙЛИЙН ДАГУУ
ШИЛЖҮҮЛЭХ ТУХАЙ ГЭРЭЭ

№ 57

2003 оны 10-р сарын 12-ны өдөр

Нэг. Ерөнхий зүйл

- 1.1 Нэг талаас Эм Жи Пи ХХК /регистрийн дугаар 26/2228 /цаашид Шилжүүлэгч тал гэх/ ХХК /регистрийн дугаар 2705/137, бүртгэлийн /цаашид Шилжүүлэн авагч тал гэх/ нар АМХ-ийн зүйлийг удирдлага болгон мөн цаашид удаан хугацаатай хамтран ажиллах зорилгоор Өмнөговь аймаг сумын нутаг дэвсгэрт орших Шивээ толгойн Жи Пи ХХК-иас Онтрэ ХХК-д шилжүүлэн өгөхөө байна.

Шивээ толгойн талбайн солбицлууд:

1. 106 30 00 43 00 00
2. 106 30 00 43 08 00
3. 107 30 00 43 08 00
4. 107 30 00 43 00 00
5. 106 65 00 43 00 00
6. 106 55 00 43 03 00
7. 106 47 30 43 03 00
8. 106 47 30 43 00 00

- 1.1 Гэрээний зорилго нь 3148Х тоот хайгуулын лицензийг малтмалын хайгуул хийхэд гадаадын хөрөнгө оруулагч хамтран ажиллахын тулд харилцан тохиролцсоны дагуу авахаар тохиролцсон болно.

Хоёр. Лиценз шилжүүлэгч талын эрх,

- 2.1 Лицензи шилжүүлэгч тал нь энэ гэрээний 1.1-д заасан лицензийг шилжүүлэн авагчид зохих байгууллагын зөв үндсэн дээр бүхэлд нь шилжүүлсэн өдрөөс эхлэн лиценз эрх үүрэггүй болно.
- 2.2 Лицензи шилжүүлэгч тал нь лицензийг шилжүүлснээ хуулахад шаардлагатай баримт бичгийг лицензи шилжүүлэн авагчид нь бүрэн хүлээлгэн өгнө.
- 2.3 Лицензи шилжүүлэгч тал нь хайгуулын ажил хийхтэй асуудлаар бусад хуулийн этгээд, байгууллага, иргэдтэй байгуулах болон худалдах, шилжүүлэх эрхгүй.

Гурав. Лицензи шилжүүлэн авагчийн эрх

- 3.1 Лицензи шилжүүлэн авагч этгээд нь гэрээнд заасны дагуу лицензийг бүхэлд нь шилжүүлэн авсан талбайгаар лиценз эзэмшихтэй холбогдсон бүх эрхийг эзлэх үүрэг хүлээх үүсэл гэрээ үр дагаврыг хуулийн дагуу бүрэн хариуца

3.2 Лицензи шилжүүлэн авагч этгээд нь лицензи эзэмшигчээс лицензийг бүхэлд нь шилжүүлэн өгсөн мэдэгдэл ГУУКА-аас өдрөөс эхлэн лицензийг эзэмших бүрэн эрхтэй болно.

3.3 Лицензи шилжүүлэн авагч цаашид эсхүү хайгуулын лиценз эзэмшигч эрхтэй холбогдон нийшил гарах аллага эердэл, татвар, лицензтэй холбогдсон үүргийг бүрэн хариуцна.

Дөрөв. Талуудын хүлээх хариуцаага

4.1 Талуудын аль нэг нь гэрээг нэгтгөй зорилгон, гэрээгээр хүлээх биелүүлэх үүрэг зохих ёсоор биелүүлэхгүй, түүнийг улам учирсан гэж нөгөө тал үзэж гэрээний үүргээ биелүүлэхийг буюу гэрээг нийцэх, учирсан хохирлоо тогтоохыг шаард

4.2 Энэ шаардлагыг хүлээх ачаагүй буюу хангалтгүй гэж үзэх шүүхэд хариуцна.

Тав. Гэрээ хүчин төгөлдөр болох, гэрээний хүчин гэрээнд өөрчлөлт оруулах

5.1 Энэхүү гэрээнд талууд тараан үсэг зурж, тэмдэг дарснаар хүчин төгөлдөр болно.

5.2 Гэрээг хувиаргүй байгуулалд тооцно.

5.3 Талууд харилцан тохиролцсоноор гэрээнд нэмэлт өөрчлөлт болно.

Зургаа. Бусад зүйл

6.1 Гэрээгээ үүдэн гарах мэргэжлийн талууд аль болох эдийн засагчид шилжүүлнэ.

6.2 Маргааныг талууд дорж журмаар шийдвэрлэж үл чадал ирэх хэсэгт зааснаар болон Ашигт малтмалын хууль болон бусад холбогдох хуулийн дагуу шийдвэрлүүлнэ.

6.3 Энэхүү гэрээ нь 2 хууль үйлдвэрлэж хоёр талын эрх бүхий төлөөлөгч харилцан зөвшөөрлийнх бүрэн үсэг зурсан өдөр ашиг хүчин төгөлдөр болно.

ГЭРЭЭГ БАЙГУУЛСАН:

"Эм Жи Пи" ХХК болон "Онтрэ" ХХК нарын хооронд
байгуулсан 3148Х тоот хайгуулын лиценз шилжүүлэхтэй
холбогдон гарсан ИХ-ийн 189-5дахь заалтын тухай

Тус компанийн эзэмшилд байгаа Өмнөговь аймгийн Баян-Овоо, Ханбогд сумдын нутаг дахь Шивээ толгой нэртэй 3148Х тоот хайгуулын лицензийг "Онтрэ" ХХК-д шилжүүлэх гэрээг МУИХ-ийн 189-5р зүйлээр байгуулах болсон үндэслэл:

"Монгол улсын иргэний хууль"-ийн III хэсэг Гэрээний эрх зүй 1 дэд хэсэг Бусдын өмчлөлд хөрөнгөө шилжүүлэхтэй холбогдсон гэрээний үүрэг гэсэн заалт байгаа боловч эдгээр заалтуудад 2 тал харилцан тохиролцсоны үндсэн дээр шууд (ямар нэгэн нөхцөлгүй) шилжүүлэх гэсэн заалт байхгүй бөгөөд тодорхой (худалдах-худалдан авах болон арилжаа, бэллэлэл, зээл ... гэх мэт) зүйлүүд байгаа учир Иргэний Хуулийн 15-р бүлэг- Гэрээний эрх зүй 189-р зүйл-(Гэрээний талуудын чөлөөт байдал) -ийн 5 буюу Энэ хуулиар зохицуулаагүй, шууд нэрлэгдээгүй боловч гэрээний үндсэн шинж хэлбэрийг илэрхийлсэн гэж үзэж харилцан тохиролцсоны үндсэн дээр тус хоёр компани дээрх заалтаар шилжүүлэх гэрээг байгуулсан болно.

21 АШИГТ
КАДАСТРЫН ХЭЛТ
ХТ07043

"Эм Жи Пи" ХХК-ний захирал /Ц. Лхагвасүрэн/

УРЬДЧИЛСАН ДҮГНЭЛТ:

Харин Монгол Улсын
хуулийн этгээдүүд
хооронд хийгдсэн
гэрээнд үнийн дүн
тусгаагүйгээс

"Монгол газар" ХХК нь
худалдсан
үнийн дүнгээс
татвар төлсөн
нь тодорхойгүй
байна.

Эх сурвалж: Улсын бүртгэлийн ерөнхий газар

ОНТРЭ ХХК ТАНИЛЦУУЛГА (ENTRÉE RESOURCES LTD)

Канад улсын хөрөнгийн
биржид бүртгэлтэй
/1995/

ENTRÉE
RESOURCES

Менежментийн баг

3 хүн

Удирдлагын баг

6 хүн

ХУВЬЦАА
ЭЗЭМШИГЧ
(2025.3.12)

ЭЗЭМШЛИЙН
ХУВЬ

**HORIZON
COPPER**

24%

RioTinto

16%

БУСАД

60%

Эх сурвалж: <https://www.entreeresourcesltd.com/>

ОТ бүлэг орд
(Онтрэ ХХК):

62919.98 ГА
талбайд

MV-015225
ЖАВХЛАНТ
(2039-10-27)

MV-015226
ШИВЭЭ
ТОЛГОЙ
(2039-10-27)

2004
онд
IPO хийв

5.7

САЯ \$

**БОСГОЖ
НЭЭЛТТЭЙ
КОМПАНИ БОЛОВ.**

ХАЙГУУЛЫН ТУСГАЙ ЗӨВШӨӨРЛИЙН ШИЛЖИЛТ, ХӨДӨЛГӨӨН

Канад улсын хөрөнгийн
биржид бүртгэлтэй

100%

Онтрэ ХХК
/Ашигт малтмал хайгуул
болон ашиглах/
2002 он

Монгол Улсад бүртгэлтэй
геологич | **гэрээт ажилтан**
1 хүн | **1 хүн**

**Нэг Гүйцэтгэх
захиралтай**

100%

**Онтрэ
резорсис
ХХК**
/Гадаад худалдаа/
2008 он

Монгол улсад бүртгэлтэй
Гүйцэтгэх захирал
1 хүн

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН
ХЯНАН ШАЛГАХ ТҮР ХОРОО

“ОНТРЭ” ХХК-ийн

Хайгуулын тусгай зөвшөөрөл
эзэмшсэнээс хойш 2004, 2006, 2007 онд
**3 УДАА СУНГУУЛАХДАА ХУУЛИЙН
ШААРДЛАГА ХАНГАСАН ЭСЭХ ТАЛААР**

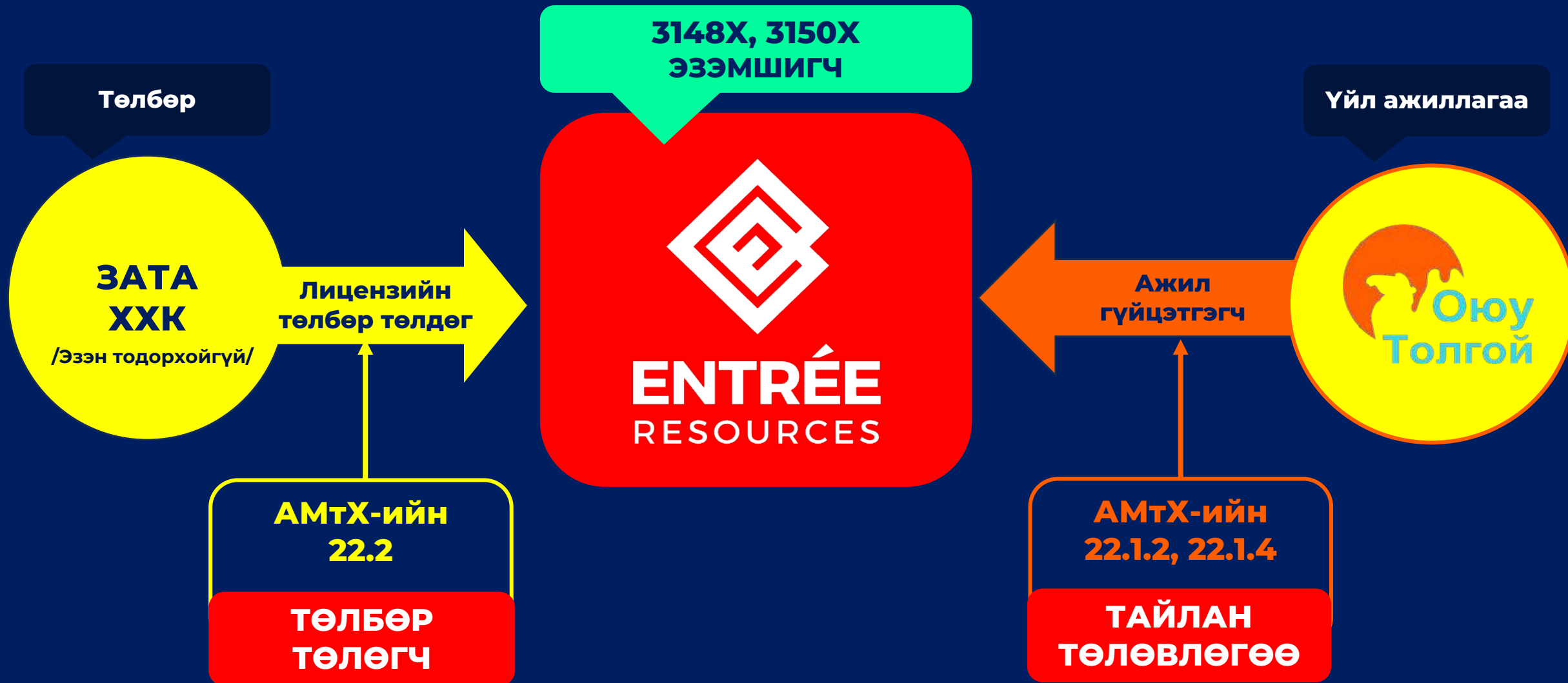
СОНСГОЛ: ӨДӨР #1

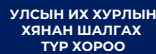
2025.12.08

ДҮГНЭЛТ

Хайгуулын тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч хуулиар хүлээсэн үүргээ биелүүлдэггүй байна.

7

3148x, 3150x

Нотлох баримт #2

2004 он

2006 он

2007 он

МОНГОЛ УРСЫН ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ХЭРЭЖҮҮЛЭГЧ АГЕНТЛАР

АШИГТ МАЛТМАЛЫН ХЭРЭГ ЭРХЛЭХ ГАЗАР

211228 Улаанбаатар хот, Чингэлтэй дүүрэг,
Баруундунд талбай 3, Утас: 26-36-28, Факс: 3143-70
E-mail: erxal@magnet.mn

2008.03.14 № Т-1638

талай _____ -ны № _____

Шийдвэрийн дагуу мэдэгдэх хүргүүлэх тухай

Геологич, уул уурхайн кадастрын тгм (ий) /адрийн / дугаар / шийдвэр бүртгэгдсэн талбай 1576Х дугаарт бүртгэгдсэн өмчлөгөөс аймгийн Хинбога, Баян-Овоо сум бүхий 3148Х тоот ашигт малтмалын хайгуу 04-03-ны өдрөөр тооцож, 2008-04-03-ны шийдвэрийн бүртгэл болон хэсрэлтэнд тэмдэ

ГЕОЛОГИ, УУЛ У ГАЗРЫН ДАРГА

МОНГОЛ УРСЫН ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ХЭРЭЖҮҮЛЭГЧ АГЕНТЛАР

АШИГТ МАЛТМАЛ, ГАЗРЫН ТОСНЫ ХЭРЭГ ЭРХЛЭХ ГАЗАР

211228 Улаанбаатар хот, Чингэлтэй дүүрэг,
Баруундунд талбай 3, Утас: 26-36-28, Факс: 31-03-70
E-mail: erxal@magnet.mn

2007.06.22 № 7-4145

талай _____ -ны № _____

Шийдвэрийн дагуу мэдэгдэх хүргүүлэх тухай

Кадастрын бүртгэлийн төвийн даргын 2007 оны 66 дүгээр / дугаар / сарын 42 ный / адрийн / дугаар / дугаар / шийдвэр / шийдвэр тус төвийн өргөдлийн бүртгэлийн E2381X дугаарт бүртгэгдсэн талай компанийн эзэмшлийн Өмнөговь аймгийн Баян-Овоо, Хинбога сумын "Жавхлант" нэртэй газрын 20346 гектар талбай бүхий 2000 тоот ашигт малтмалын хайгуулын тусгай зөвшөөрлийн хүчин төгөлдөр байх хугацааг 2008 оны 04 дүгээр / дугаар / сарын 03-ны / ный / өдрөөс тооцож 2010 оны 04 дүгээр / дугаар / сарын 03-ны / ный / өдрийг дуусгал 2 жилийн хугацаагаар сунгаж тусгай зөвшөөрлийн бүртгэл болон хэсрэлтэнд тэмдэглэж хийснийг мэдэгдэж.

КАДАСТРЫН БҮРТГЭЛИЙН ТӨВНИЙ ДАРГА
Б.БАТМАНДАНХ

Мэргэжлийн зөвлөхөөр
мэдэгдэл хүлээн
авчлаа.
Мэргэжлийн зөвлөх
2008/01

МОНГОЛ УРСЫН ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ХЭРЭЖҮҮЛЭГЧ АГЕНТЛАР

АШИГТ МАЛТМАЛЫН ХЭРЭГ ЭРХЛЭХ ГАЗАР

211228 Улаанбаатар хот, Чингэлтэй дүүрэг,
Баруундунд талбай 3, Утас: 26-36-28, Факс: 31-03-70
E-mail: erxal@magnet.mn

2008.03.14 № Т-1638

талай _____ -ны № _____

Шийдвэрийн дагуу мэдэгдэх хүргүүлэх тухай

Геологич, уул уурхайн кадастрын тгм (ий) /адрийн / дугаар / шийдвэр бүртгэгдсэн талбай 1576Х дугаарт бүртгэгдсэн өмчлөгөөс аймгийн Хинбога, Баян-Овоо сум бүхий 3148Х тоот ашигт малтмалын хайгуу 04-03-ны өдрөөр тооцож, 2008-04-03-ны шийдвэрийн бүртгэл болон хэсрэлтэнд тэмдэ

ГЕОЛОГИ, УУЛ У ГАЗРЫН ДАРГА

18

АНШИГТ МАТЛМАЛ, ГАЗРЫН ТӨС НЬ ХЭРЛЭГ
ЭРХЛЭХ ГАЗРЫН ГЕОЛОГИ, ХУТЛУУЛАЛЫН
КАЛАСТРЫН ГАЗРЫН ХАЙГУУЛЫН
ШИНДВЭР

2008, оны 02 сарын 19, өдөр Дугаар 491 Улаанбаатар хот

Өргөдлийг хянан шийдвэрлэх тухай

Аншигт матлмлын тухай Монгол улсын хууль/АМТХ-ийн дагуу хайгуулын лицензийн хугацааг сунгуулах тухай өргөдлийг хүлээн авч, хянан үзвэл ШИНДВЭР, ТЭХ

1. АМТХ-ийн

Үүнийг Лицензи

Овоо сүмийн Шинэ т хайгуулын лицензийн үний өлөр хүргэлт 2 ж

-1575Х дугаар сүмийн Тогоот нэрт:

-1574Х дугаар Цогтланий сумын 1 матлмлын хайгуулыг

Хяналдаах сүмийн овоо хайгуулын лицензийн үний өлөр хүргэлт 2 ж

иргэн, аж ахуйн бүртгэлийн хэлтэс / дараахгүй.

3148X

АНШИГТ МАТЛМАЛЫН ХАЙГУУЛАХ ТООТ
ЛИЦЕНЗИЙН ГЭРЧИЛЭЭНИЙ 1 ДҮГЭЭР ХАВСРАЛ
ТУСАЙ 2008-04-01
(гэрчилгээг бэл хүчингүй)

Лицензгүй өртөгдсөн талбайн хэмжээ болон лицензийн захиалж өрсөн өрхлөлт

№	Лицензийг өрхлөх зорилготой үйлдэл	Өргөдлийн бүртгэлийн дугаар	Хэсгийн талбайн хэмжээ (с/а-ар)	Үндсэн талбайн хэмжээ (с/а-ар)
10.	УУКА-ын даргын 2004 оны 128 тоот шийдвэрээр лицензийг хуулиар 2006-04-01 хүртэл 2 жилийн хугацаагаар сунгаа.	652X		Лицензийн захиалж өрсөн өрхлөлт УУКА-ын даргын 2004 оны 128 тоот шийдвэрээр лицензийг хуулиар 2006-04-01 хүртэл 2 жилийн хугацаагаар сунгаа.
11.	Лицензийг өрсөн далай жилийн тэртээгөөс мөхөн.			Лицензийн захиалж өрсөн өрхлөлт Лицензийн захиалж өрсөн өрхлөлт
12.	Лицензийг 5 далай жилийн тэртээгөөс мөхөн.			Лицензийн захиалж өрсөн өрхлөлт Лицензийн захиалж өрсөн өрхлөлт
13.	Лицензийн тусгай далай жилийн тэртээгөөс мөхөн			Лицензийн захиалж өрсөн өрхлөлт Лицензийн захиалж өрсөн өрхлөлт
14.	ГЗУК-ын даргын 2006 оны 271 тоот шийдвэрээр лицензийг хуулиар 2006-04-01 хүртэл 2 жилийн хугацаагаар сунгаа.	1576X		Лицензийн захиалж өрсөн өрхлөлт ГЗУК-ын даргын 2006 оны 271 тоот шийдвэрээр лицензийг хуулиар 2006-04-01 хүртэл 2 жилийн хугацаагаар сунгаа.
15.	Тусгай зохиогчийн 7 далай жилийн тэртээгөөс мөхөн.			Лицензийн захиалж өрсөн өрхлөлт Тусгай зохиогчийн 7 далай жилийн тэртээгөөс мөхөн.
16.	Тусгай зохиогчийн найм далай жилийн тэртээгөөс мөхөн.			Лицензийн захиалж өрсөн өрхлөлт Тусгай зохиогчийн найм далай жилийн тэртээгөөс мөхөн.
17.	КБТ-ын даргын 2007 оны 1748 тоот шийдвэрээр тусгай зохиогчийн хуулиар 2016-04-01 хүртэл 3 жилийн хугацаагаар сунгаа.	2148X		Лицензийн захиалж өрсөн өрхлөлт КБТ-ын даргын 2007 оны 1748 тоот шийдвэрээр тусгай зохиогчийн хуулиар 2016-04-01 хүртэл 3 жилийн хугацаагаар сунгаа.

Эх сурвалж: Ашигт малтмалын газар

Хайгуулын тусгай зөвшөөрлийг сунгуулах өргөдөл дараах ХУУЛИЙН ШААРДЛАГА ХАНГААГҮЙ

Ашигт малтмалын
тухай хууль /1997он/

2004, 2006 он

ТОДОРХОЙЛОЛТ

14.2.1

ХАДГАЛАХ
НӨХЦӨЛ

22.1

ТӨЛБӨР

24.1

ТӨЛБӨР
ТООЦОХ

25.5

Ашигт малтмалын
тухай хууль /2006 он/

2007 он

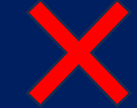
ГЭРЧИЛГЭЭНИЙ ХУУЛБАР

22.1.1

ХАЙГУУЛЫН АЖЛЫН ЗАРДАЛ

22.1.2

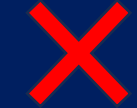
БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

22.1.3

ХАЙГУУЛЫН ТАЙЛАН

22.1.4

ТӨЛБӨРИЙН БАРИМТ

22.2

УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН
ХЯНАН ШАЛГАХ
ТҮР ХОРОО

Хайгуулын тусгай зөвшөөрлийг сунгуулах өргөдөл ДАРААХ ХУУЛИЙН ШААРДЛАГА ХАНГААГҮЙ

АМТХ-ийн
22.1, 24.1

2004 он

Нотлох
баримт
#3

(Эргүүлэн үзэхэд зориулсан, засваргүй бичигж бозлоно уу!)

Маягт ҚА-19
21

2006 он

МАЛТЫН ХЭРЭГ ЭРХЛЭХ ГАЗРЫН ГЕОЛОГИ,
УУРХАЙН КАДАСТРЫН АЛБАНД

Хайгуулын лицензийн хугацааг сунгуулахыг
хүсч өргөдөл гаргах нь:

2006 оны 02 сарын 08 өдөр
00782-6 ХХК нь
Хөвсгөл аймаг(хот)-ийн Ховд сум(дүүрэг)-ын
Могой нарийн нэртэй газарт орших 54760 гектар
талбайг хамарсан хайгуулын эдэлбэрт олгосон 199... оны 08 сарын 08 өдрийн 3188Х
тоот хайгуулын лицензийн хүчин төгөлдөр байх хугацаа 199... оны 08 сарын 08 өдөрт дуусч
байгаа тул энэхүү лицензийн хугацааг 2 жилээр буюу 199... оны 08 сарын 08 өдөр хүртэл
сунгаж өгөхийг хүсч өргөдөл гаргаж байна.

Өргөдөлд дараахь баримт бичгийг хавсаргав.

Энэ зайг өргөдөл хүлээн
авагч бозлоно.

1. Хайгуулын лицензийн гэрчилгээ

2. Лицензийн төлбөр төлсөн тухай баримт ☒

3. Байгаль орчныг хамгаалах төлөвлөгөөний
бүлэлтийг хянасан тухай сумын Засаг даргын
гаргасан магадлагаа ☒

4. Үйлчилгээний хөлс төлсөн баримт ☒

Өргөдөл гаргасан Robert Cunn (нэр)
(гарын үсэг)

Өргөдөл гаргагчийн албан ёсны хаяг:
СБД 19 могой нарийн ховд сум 204 могой

Утас: 318562 Факс: 318562

АМТХ
КАДАСТРЫН ИСЭНТЭС
ХТ07043

Өргөдөлд дараахь баримт бичгийг хавсаргав.

1. Хайгуулын лицензийн гэрчилгээ

2. Лицензийн төлбөр төлсөн тухай баримт

3. Байгаль орчныг хамгаалах төлөвлөгөөний
бүлэлтийг хянасан тухай сумын Засаг даргын
гаргасан магадлагаа

4. Үйлчилгээний хөлс төлсөн баримт

Өргөдөл гаргасан Самсүр
(гарын үсэг)

Өргөдөл гаргагчийн албан ёсны хаяг:
Увс сум 1-р хороо 204 могой

Утас: 318562 Факс: 318562

УРЬДЧИЛСАН ДҮГНЭЛТ:

10

22.1

АШИГТ МАЛТМАЛЫН
ТУХАЙ ХУУЛЬ /1997/

1.Лиценз эзэмшигч нь энэ бүлэгт заасан нөхцөл, болзлыг цаг хугацаанд нь заавал хангаж ажиллах үүрэгтэй бөгөөд эдгээрийн аль нэгийг хангаагүй бол энэ нь тухайн лицензийг энэ хуулийн 47 дугаар зүйлд заасны дагуу цуцлах үндэслэл болно.

24.1

1.Ашигт малтмалын хайгуулын болон ашигт малтмал ашиглах лиценз эзэмшигч нь тухайн лиценз эзэмшсэний төлбөрийг энэ зүйлийн дагуу жил бүр төлнө.

3148Х, 3150Х

Ашигт малтмалын хайгуулын
болон ашигт малтмал ашиглах

лиценз эзэмшигч нь тухайн
лиценз эзэмшсэний
төлбөрөө төлөөгүй.

АМТХ-ийн 15.2, 22.1, 24.1 дахь заалтад
НИЙЦЭЭГҮЙ

УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН
ХЯНАН ШАЛГАХ
ТҮР ХОРОО

АМТХ-ийн
22.1.2

2007 он

Нотлох
баримт
#4

Хайгуулын тусгай зөвшөөрлийг сунгуулах өргөдөл ДАРААХ ХУУЛИЙН ШААРДЛАГА ХАНГААГҮЙ

АМГТХЭГ-ын даргын 2006 оны
..... дүгээр сарын-ны өдрийн
..... дугаар тушаалын хавсралт 11
(гадаадын иргэн, гадаадын болон гадаадын зоронго оруулагчтай аж ахуйн нэгжүүд бөгөөд)
Маягт К-11

(Энэхүү өргөдлийг гаргалтай, тасваргүй бичиж бөглөнө үү!)

АШИГТ МАЛТМАЛЫН ХЭРЭГ ЭРХЛЭХ ГАЗРЫН ГЕОЛОГИ,
УУЛ УУРХАЙН КАДАСТРЫН АЛБАНД

Хайгуулын тусгай зөвшөөрлийн хугацааг сунгуулахыг
хүсч өргөдөл гаргах нь:

2007 оны 06 сарын 05-ны өдөр

ОНТРЭ ХХК нь
Олноосов аймга (хот), Далан-Уул сум (дүүрэг)-н
Шивээ Тонгол нэртэй газарт орших 54760 гектар

талбайг хамарсан хайгуулын талбайд олгосон 2007 оны 04 сарын 03 өдрийн
3148X

тоот хайгуулын тусгай зөвшөөрлийн хүчин төгөлдөр байх хугацаа 2008 оны 04 сарын 03
өдөр дуусч байгаа тул энэхүү тусгай зөвшөөрлийн хугацааг 3 жилээр буюу 2010 оны 04
сарын 03 өдөр хүртэл сунгаж өгөхийг хүсч өргөдөл гаргаж байна.

Өргөдөлд дараахь бичиг баримтыг хавсаргав.

Энэ зайг өргөдөл
хүлээн
авагч бөглөнө

1. Хайгуулын тусгай зөвшөөрөл, хавсралтууд, (эх хувь)

2. Тусгай зөвшөөрлийн жил бүрийн төлбөр төлсөн болон Хайгуулын ажлын зардлын
доод хэмжээнээс багагүй хэмжээний ажил гүйцэтгэсэн тухай баримт
(хавсралтанд баримтжаагүй бол төлбөрийн баримт тус бүрийн эх хувь)

3. Байрлал орчныг хамгаалах төлөвлөгөөг шинэчлэн батлуулсан тухай баримт

4. Хайгуулын тухайн үе шатны ажлыг гүйцэтгэсэн тухай тайлан, түүнийг
хүлээлгэн өгсөн тухай баримт

5. Үйлчилгээний хөлс

Өргөдөл гаргасан

Б.Мөнхгулгай
/зургын үсэг/ /ног/

УРЬДЧИЛСАН ДҮГНЭЛТ:

11

22.1.2

**АШИГТ МАЛТМАЛЫН
ТУХАЙ ХУУЛЬ /2006/**

үйлчилгээний хөлс, тусгай зөвшөөрлийн жил
бүрийн төлбөр төлсөн, түүнчлэн хайгуулын
ажлын зардлын доод хэмжээнээс багагүй
хэмжээний ажил гүйцэтгэсэн тухай баримт;

3148X, 3150X

Тусгай зөвшөөрлийн жил бүрийн
төлбөр төлсөн, түүнчлэн хайгуулын
ажлын зардлын доод хэмжээнээс
багагүй хэмжээний ажил гүйцэтгэсэн
тухай баримт өгөөгүй тухай

**өргөдөл хүлээн
авагч тэмдэглэсэн
байна.**

АМТХ-ийн 22.1.2 дахь заалтад
НИЙЦЭЭГҮЙ

Эх сурвалж: Ашигт малтмалын газар

Хайгуулын тусгай зөвшөөрлийг сунгуулах өргөдөл ДАРААХ ХУУЛИЙН ШААРДЛАГА ХАНГААГҮЙ

12

УРЬДЧИЛСАН ДҮГНЭЛТ:

АМТХ-ийн
22.1.4

2007 он
04.24

Нотлох
баримт
#5

Ашигт малтмал газрын тосны хэрэг эрхлэх газар

Айвенхоу Майнз Монголиа Инк ХХК

118

Зохиогчид:
Чарли Фостер
Д. Гарамжав
Г. Нийслэлхүү

**ӨМНӨГОВЬ АЙМАГ ХАНБОГД, БАЯН ОВОО СУМЫН НУТАГТ
ОРШИХ "ЖАВХЛАНТ" ХАЙГУУЛЫН ТАЛБАЙД (3150Х)
ГҮЙЦЭТГЭСЭН ГЕОЛОГИ, ХАЙГУУЛЫН АЖЛЫН
5 ДАХЬ ЖИЛИЙН ТАЙЛАН
Хамрах хугацаа (2006.01.01-2006.12.30)**

Тайланг хүлээн авсан:
АМГТХЭГ-ын Геологийн албаны
Мэргэжилтэн: /Д. Цэнд/ 2007.01.10

УМХГ-ын БОГУУГ-ын
Улсын байцагч: /Г. Энхболд/

Тайланг хүлээн авсан:
Айвенхоу Майнз Монголиа ХХК-ийн
Геологич: /Л. Цэвэррадан/ 2007.01.17

УБ хот 2006 он

№ 112804

2007-04-24

КАДАСТРЫН БҮРТГЭЛИЙН ТӨВД

Хайгуулын лицензүүдийг сунгуулах боломжийн талаар

Манай компаний нэр дээр бүртгэлтэй дараах Ашигт Малтмалын Хайгуулын
Тусгай Зөвшөөрлүүд анх 2001 онд олгогдсон бөгөөд энэ жил 7 дахь жилийнхээ
төлбөрийг төлж хайгуулын үйл ажиллагаагаа явуулж байна.

№	Дугаар	Байршил	Нэр	Талбайн хэмжээ (га)	Хугацаа
1	3136Х	Өмнөговь аймгийн Баян-Овоо, Ханбогд сум	Тогоот	104,484	2008-03-30
2	3148Х	Өмнөговь аймгийн Баян-Овоо, Ханбогд сум	Шивээ-Төлгий	54,780	2006-04-03
3	3150Х	Өмнөговь аймгийн Баян-Овоо, Ханбогд сум	Жавхлант	20,346	2008-04-03
4	3045Х	Өмнөговь аймгийн Манлай, Цогцолцай сум	Их-Өвөрхангай	6,924	2008-03-30

Шинээр батлагдсан Ашигт Малтмалын Тухай Хуулинд заасныг үзвэл, хайгуулын
тусгай зөвшөөрлийг өс хүртэлх жилээр сунгаж болно хэмээн бид ойлгож байгаа
билээ. Иймд үүнийг баталгаажуулж, бидэнд албан ёсны хариу өгнө үү.

Бидний ажилд гүн тусалцаа үзүүлсэн Та бүхэнд баярлалаа.

ENTREE LLC БИЗНЕС МЕНЕЖЕР /Б. МӨНХТУЛГА/

Entree Gold Inc. Entree LLC www.entreegold.com

Suite 1201
1100 Avenue 58
Vancouver, BC V6E 3P3
Tel: 604 687 4772 Fax: 604 687 4770

Jamyan Gun Street-5
At Mongol Travel Building
Suite #201, #202
Sukhbaatar District, 1st County
Ulaanbaatar, Mongolia
Tel: 976 11 318502 Fax: 976 11 318426

TSX: ETG
AMEX: EGI
Frankfurt: EKA

22.1.4 АШИГТ МАЛТМАЛЫН
ТУХАЙ ХУУЛЬ /2006/

хайгуулын тухайн үе шатны ажлыг
гүйцэтгэсэн тухай тайлан, түүнийг
хүлээлгэн өгсөн баримт.

Онтрэ ХХК-ийн
тусгай зөвшөөрлийн
талбайд АММИ ХХК
хайгуул хийж, тайлан
гаргаж хүргүүлдэг
байна.

АМТХ-ийн 22.1.4 дахь заалтад
НИЙЦЭЭГҮЙ

УЛСЫН ИХ ХҮРЛЫН
ХЯНАН ШАЛГАХ
ТҮР ХОРОО

2003-
2009

Нотлох
баримт
#6

Хайгуулын тусгай зөвшөөрлийг сунгуулах өргөдөл ДАРААХ ХУУЛИЙН ШААРДЛАГА ХАНГААГҮЙ

Төлбөрийн даалгавар №

2003 оны 04 сарын 09 ний өдөр

Төлөгч код	"ЗАТА" ХХК	Дансны №	Дүн
Төлөгчийн банк	ХХБ-ТТ-3	Банк код	453040221
Хүлээн авагч код	Ашигт малтмалын хэрэг эрхлэх газар	Дансны №	5,612.90
Хүлээн авагчийн банк	ХХБ	Банк код	499022038
Мөнгөний дүн /үсгээр, тоогоор/	Хонгогийн ... хувийн торгууль бүгд ... төг ... мөн		
Таван мянга зургаан зуун арван хоёр ам.доллар ерэн цент	5612 ам.доллар 90 цент		
Барааг хүлээн авсан буюу ажил үйлчилгээг гүйцэтгүүлсэн	Төлбөрийн зориулалт		
2003 он 4-р сар	Төлөх		
Төлбөрийн зориулалт /Бараа болон ажил үйлчилгээний нэр дагалдах баримтын №/	Хугацаа		
"ОНТРЭ" ХХК-ий өмнөөс Шивээ Талгай-3148Х лицензийн	Төлбөрийн зээлж		
төлбөр ба алданги			
Банкинд гүйлгээ хийсэн:			
он сар өдөр			
/тэмдэг, гарын үсэг/			

УЛААНБААТАР
Захирал
2003-04-09
УХНС-043

ЗАТА
Co., Ltd
2003-04-09
УХНС-043

Төлбөрийн даалгавар №

2009 оны 03 сарын 12- ны өдөр

Төлөгч код	"ЗАТА" ХХК	Дансны №	Дүн
Төлөгчийн банк	ХХБ-ТТ-3	Банк код	453040210
Хүлээн авагч код	"АМХЭГ"	Дансны №	129,296,600.00
Хүлээн авагчийн банк	Төрийн сан	Банк код	900000712
Мөнгөний дүн /үсгээр, тоогоор/	Хонгогийн ... хувийн торгууль бүгд ... төг ... мөн		
Нэг зуун хорин есөн сая хоёр зуун ерин зургаан мянга зургаан зуун төгрөг	129,296,600 төгрөг		
Барааг хүлээн авсан буюу ажил үйлчилгээг гүйцэтгүүлсэн	Төлбөрийн зориулалт		
2009 он 03-р сар	Төлөх		
Төлбөрийн зориулалт /Бараа болон ажил үйлчилгээний нэр дагалдах баримтын №/	Хугацаа		
"ОНТРЭ" ХХК-ийн 3148Х лицензийн 9 дэх жилийн төлбөр 82,140 \$ X 1574.17	Төлбөрийн зээлж		
Банкинд гүйлгээ хийсэн:			
он сар өдөр			
/тэмдэг, гарын үсэг/			

УЛААНБААТАР
Захирал
2009-03-12
УХНС-043

ЗАТА
Co., Ltd
2009-03-12
УХНС-043

УРЬДЧИЛСАН ДҮГНЭЛТ:

13

22.2

АШИГТ МАЛТМАЛЫН ТУХАЙ
ХУУЛЬ /2006/

Төрийн захиргааны байгууллага энэ хуулийн 22.1-д заасан өргөдлийг хүлээн авснаас хойш ажлын 10 өдөрт багтааж тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч нь мөн хуулийн 7.2, 31 дүгээр зүйлд заасан нөхцөл, шаардлагыг хангасан эсэхийг хянаж, зөрчилгүй бол тусгай зөвшөөрлийн хугацааг энэ хуулийн 21.5-д заасан хугацаагаар сунгаж энэ тухай тусгай зөвшөөрлийн бүртгэлд тэмдэглэнэ.

31.1

Тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч нь энэ хуулийн 32, 33 дугаар зүйлд заасан нөхцөл, шаардлагыг хангаж ажиллах үүрэгтэй бөгөөд зөрчвөл мөн хуулийн 56 дугаар зүйлд заасны дагуу тусгай зөвшөөрлийг цуцална.

Тусгай зөвшөөрлийн төлбөрийг

ЗАТА ХХК төлж
ирсэн байна.

АМТХ-ийн 22.2, 31.1 дахь заалтад
НИЙЦЭЭГҮЙ

Эх сурвалж: Ашигт малтмалын газар

ТУСГАЙ ЗӨВШӨӨРЛИЙН ТӨЛБӨРИЙГ ТӨЛСӨН БАЙДАЛ

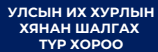
14

Огноо		Лиценз эзэмшигч	Төлбөр төлөгч	3148Х/ 15226А		3150Х/15225А	
				Төлбөр төлсөн огноо	Мөнгөн дүн	Төлбөр төлсөн огноо	Мөнгөн дүн
1	2003	Онтрэ ХХК	ЗАТА ХХК	2003.04.09	5612.9\$	2003.04.09	2126.14\$
2	2004	Онтрэ ХХК	ЗАТА ХХК	2004.02.02	54760\$	2004.02.02	20346\$
3	2005	Онтрэ ХХК	ЗАТА ХХК	2005.03.07	54760\$	2005.03.07	20346\$
4	2006	Онтрэ ХХК	ЗАТА ХХК	2006.02.08	82140\$	2006.02.08	30519\$
5	2007	Онтрэ ХХК	ЗАТА ХХК	2007.03.27	82140\$	2007.03.27	30519\$
6	2008	Онтрэ ХХК	ЗАТА ХХК	2007.06.07	82140\$	2007.06.07	30519\$
7	2009	Онтрэ ХХК	ЗАТА ХХК	2009.03.12	129,296,600	2009.03.12	48,040,000

НИЙТ ТӨЛСӨН ТӨЛБӨРИЙН ДҮН
/Ойролцоогоор нийт 608,593.04\$ /

443,697.9\$

164,895.14\$

ХАЙГУУЛЫН ТУСГАЙ ЗӨВШӨӨРӨЛ СУНГАХ ӨРГӨДӨЛ ХУУЛИЙН НӨХЦӨЛ ШААРДЛАГЫГ ХАНГААГҮЙ БАЙЖЭЭ

15

3148x, 3150x

Нотлох баримт #7

2004 он

2006 он

2007 OH

МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ХЭРЭГЖҮҮЛЭГЧ АГЕНТЛАГ
АШИГТ МАЛТМАЛЫН ХЭРЭГ ЭРХЛЭХ ГАЗАР

211238 Улаанбаатар хот, Чингэлтэй дүүрэг,
Баянтөгрөгний тайлбай 3, Утас: 31-03-70, Факс: 31-03-70
E-mail: amg@mgog.mn

2007.03.19 № 8-1024

тэнгэр -ны №

Шийдвэрийн дагуу мэдэгдэх хүргүүлэх тухай

АМХЭГ-ийн Геологийн, уул уурхайн ашигт сүүдрийн сарын 11 -ны (нэг) өдрийн ГУУКадастрын ажлааны сунгуулах өрг бүртгэсний өрсөлдүүдийн дагуу тэнгэр ба Баян-Овоо, Хинбога сумдын Жаахангийн аймга сумдын Шинэ, голтойн 34760 гекта хайгуулын дигтэнүүдийн хүчин төгөсдөр 1 тогтож, 2006 оны 04 сарын 03-ны/ний өдөр дагуу Өмчлөхөй аймгийн Баян-Овоо сумда тоон ашигт малтмалын хайгуулын дигт сарын 30-ны/ний өдрөөр тогтож, 2006 он жилийн хугацаагаар сунгаж илэснийг бүр мэдэгдэ

МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ХЭРЭГЖҮҮЛЭГЧ АГЕНТЛАГ
АШИГТ МАЛТМАЛ, ГАЗРЫН ТОСНЫ ХЭРЭГ ЭРХЛЭХ ГАЗАР

211238 Улаанбаатар хот, Чингэлтэй дүүрэг,
Баянтөгрөгний тайлбай 3, Утас: 26-36-28, Факс: 31-03-70
E-mail: amg@mgog.mn

2007.03.19 № 8-1036

тэнгэр -ны №

Шийдвэрийн дагуу мэдэгдэх хүргүүлэх тухай

Геологийн, уул уурхайн кадастрын тг м (нэг) өдрийн 2007.03.19-дүгээр / шийдвэр бүртгэсний 1576X дугаар бүртгэсний өрг Өмчлөхөй аймгийн Хинбога, Баян-Овоо су бүхий 3148X-тоот ашигт малтмалын хайгу 04-03-ны өдрөөр тогтож , 2008-04-03-ны илэснийг бүртгэ болон хавсралтад тэм

МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ХЭРЭГЖҮҮЛЭГЧ АГЕНТЛАГ
АШИГТ МАЛТМАЛ, ГАЗРЫН ТОСНЫ ХЭРЭГ ЭРХЛЭХ ГАЗАР

211238 Улаанбаатар хот, Чингэлтэй дүүрэг,
Баянтөгрөгний тайлбай 3, Утас: 26-36-28, Факс: 31-03-70
E-mail: amg@mgog.mn

2007.06.22 № 7-4145

тэнгэр -ны №

Шийдвэрийн дагуу мэдэгдэх хүргүүлэх тухай

Кадастрын бүртгэлийн төвийн даргын 2007 оны 06 дүгээр / дугаар / сарын 22-ны 1-ны / өдрийн 2007 дүгээр / шийдвэр / хэр тус төвийн өрсөлдлийн бүртгэлийн 02381X дугаар бүртгэсний тэнгэр компанийн хэмжлийн Өмчлөхөй аймгийн Баян-Овоо, Хинбога сумын "Жаахан" нэртэй газрын 20346 гектар талбай бүхий 2006 тоот ашигт малтмалын хайгуулын тусгай зөвшөөрлийн хүчин төгөлдөр байх хугацаа 2008 оны 04 дүгээр / дугаар / сарын 03-ны / өдөрөөр тогтож 2010 оны 04 дүгээр / дугаар / сарын 03-ны / өдөр / өдрийг дуусгал 2 жилийн хугацаагаар сунгаж тусгай зөвшөөрлийн бүртгэ болон хавсралтад тэмдэглэж илэснийг мэдэгдэ.

ГЕОЛОГИ, УУЛ У
ГАЗРЫН ДАРГА

КАДАСТРЫН БҮРТГЭЛИЙН ТӨВИЙН ДАРГА

БАТМАНДАХ

Тусгай зөвшөөрлийн мэдэгдэл хүргэх ахиад, 2007.06.22

10 682

Хайгуулын тусгай зөвшөөрлийг

СУНГАСАН ШИЙДВЭР

АМТХ-ийн /1997 оны/ 15.2, 22.1, 24.1, 25.5,
АМТХ-ийн /2006 оны/ 22.1.2, 22.1.3, 22.1.4,
22.2, 31.1 дэх заалтад

НИЙЦЭЭГҮЙ

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН
ХЯНАН ШАЛГАХ ТҮР ХОРОО

“ОНТРЭ” ХХК-ийн

Жавхлант, Шивээтолгой ХАЙГУУЛЫН
тусгай зөвшөөрлийг АШИГЛАЛТЫН тусгай
зөвшөөрөл болгох үе шат

СОНСГОЛ: ӨДӨР #1

2025.12.08

АШИГЛАЛТЫН ТУСГАЙ ЗӨВШӨӨРӨЛ БОЛГОХ

2008 он
9.10

АМГТХЭГ-ын дарга Ж.Билэгсайханд:
Онтрэ ХХК нь А болгох бэлтгэл ажлын хүрээнд
ТАЙЛАНГ НЭГТГЭН ӨГӨХ ХҮСЭЛТ ГАРГАВ.

2008 он
9.24

АМГТХЭГ-ын дарга Ж.Билэгсайханд:
АММИ ХХК нь А болгох бэлтгэл ажлын хүрээнд
ТАЙЛАНГ НЭГТГЭН ӨГӨХ ХҮСЭЛТ ГАРГАВ.

2008 он
9.29

АМГТХЭГ-ын Геологийн газрын дарга Д.Жавхланболд:
НЭГДСЭН ТАЙЛАН ӨГӨХИЙГ ЗӨВШӨӨРӨВ.

2009 он
8.20

Ашигт малтмал ашиглах тусгай зөвшөөрөл авах
ӨРГӨДӨЛ ГАРГАЖ ХҮЛЭЭН АВЧ БҮРТГЭВ.

2009 он
10.27

Ашиглалтын 15226А, 15225А дугаартай
ЗӨВШӨӨРӨЛ ОЛГОВ.

2010 он
3.26

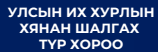
ТЭЗҮ хүлээн авсанд тооцов /ОТ ХХК бэлтгэсэн/

УРЬДЧИЛСАН ДҮГНЭЛТ:

17

Компанийн тусгай зөвшөөрөл эзэмших хуулиар хүлээсэн үүргийг талуудын хооронд хийгдсэн 2004 оны “Хамтран ажиллах гэрээ”-ний нөхцөлөөр Оюу Толгой ХХК гүйцэтгэж ирсэн байна.

ХөОГ-ний 15.7.8-д “Антре гоулд компанийн эзэмшиж буй хайгуулын тусгай зөвшөөрлүүдийн хугацаа дуусахаас өмнө Ашиглалтын тусгай зөвшөөрөл болгох” тусгасан байна

НЭГДСЭН НЭГ НӨӨЦИЙН ТАЙЛАНГ ХҮЛЭЭН ЗӨВШӨӨРӨХ ЭСЭХ

18

УРЬДЧИЛСАН ДҮГНЭЛТ:

**2008 он
9.10**

Нотлох баримт #8

2008 оны 9 дүгээр сарын 10 өдөр

АШИГТ МАЛТМАЛ, ГАЗРЫН ТОСНЫ ХЭРЭГ ЭРХЛЭХ
ГАЗРЫН ДАРГА Ж. БИЛЭГСАЙХАН ТАНАА

Тодруулга хүсэх тухай

Ойртгэ гюулд компанийн Айвенхоу Майнз Монголия Инк ХХК-тай 2004 оны 11-р сард хийсэн хамтран ажиллах гэрээний дагуу Ойртгэ ХХК-ийн эзэмшилтэй Шингэ тэргийн 3148Х тоот болон Жавхлантын 3150Х тоот хайгуулын тусгай зөвшөөрөл бүхий газруудад Айвенхоу Майнз компани геологид хайгуулын үйл ажиллагаа явуулж, Оюу тэргийн үргэлжлэх болох Хюгийн хойд үргэлжлэх ба оминд Херуга-ийн ордуудыг эзэсн бизлэ.

ДЭГХ ордууд болон Хятад Дамтсгийн ордыг ашиглах тусгай зөвшөөрөл авахад бэлдэж буй геологич хайгуулын ажлын үр дүнийг тайланг Айвенхоу Майнц компани харууцан гүйцэтгэж байгаа бөгөөд тус бүлгэ ордын нооцийн нэгдсэн нэг тайлан бичиж ашигт малтмалын ордын нооцийг нийтэд нь болон хайгуулын тусгай зөвшөөрөл тус бүртэр бодож Эрдс баялагийн мэргэжлийн зөвлөлөөр оруулахыг зорьж байна.

Иймд Эрдэс баялгийн мэргэжлийн зөвлөлд тус хоёр компанийн нэгдсэн нэг ноогийн тайланг хүлээн зовшоорох эсэхэд албан ёсоор тодруулга хийж өгнө үү.

Хүндэтгэсэн,

Келли Паттерсон
Үйл ажиллагааны менежер
Онтро ХХК

Starree Gold Inc.

Unit 1201
86 Alberni St.
Vancouver, BC V6E 3Z5
Tel: 604.687.4177 Fax: 604.687.4170

ОНТРЭ ХХК

Сүхбаатар дүүрэг 1-р хороо
Ар Монгол гравелийн байр
201, 202, 206 тоот өрөө
Улаанбаатар, Утас: 318562, Факс: 316126

www.entre-gold.com

TSX: ETG
AMEX: EGI
Frankfurt: EKA

**2008 он
9.24**

IVANHOE
MINES
NEW HORIZONS

АЙВЕНХОУ МАЙНЗ МОНГОЛИЯ ИНК
IVANHOE MINES MONGOLIA INC

2008-09-24 CAD: 24 8:30

N¹⁰¹³/R

Узбекистон

АШИГТ МАЛТМАЛ, ГАЗРЫН ТОСНЫ ХЭРЭГ ЭРХЛЭХ
ГАЗРЫН ДАРГА Ж. БИЛЭГСАЙХАН ТАНАА

Ноогцийн тайлангийн тухай

"Айвенхоу Майнз Монголия Инк ХХК нь "Онтрэ" ХХК-тай харилцан тохиролцсоны дарагу тус компанийн эзэмдэг Шивээ толгойн 3148Х тоот болон Жавхалантын 3150Х тоот хайгуулын тусгай зовшоорол бүхий газруудад орчар шар хүрээтэй геологич хайгуулын ажил үйлсийн үр дүнд Оюу толгойн ордын үргэлжлэл болох Хяогийн голд үргэлжлэл болон Херугайгийн ордуудыг нээсэн билээ.

Дээрх ордууд болон Хюго Дамметийн орд нь нэг бүлэг ордод хамаарах бөгөөд орд тус бүрийн ноц, эрх, хайгуулын үр дүнгийн нэгдсэн тайлан /"ноцийн тайлан"-г "Айвенхого Майнз Монголия Инк" ХХК бодовсруулж байгааг харгалзан тус бүлэг ордод хамаарах ордуудын ноцийн тайланг нэгтгэж нэг тайлан гаргахаар ажиллаж байна. Нэгдэхдээ бүлэг ордон ноцийн хамтад нь болон хайгуулын тусгай зөвшөөрөл тус бүрээр тооцож эрхд олон жил элжинг авчирдаг хэлтэйд хэрхэн тооцож байна.

Эрдэс баялагийн мөргөзлийн зөвлөл ийнхүү нэгтгэсэн ноогцийн тайланг хүлээн авч хэлэлцэх эсэх талаар тодруулга өгнө үү.

Хүндэтгэсэн,

ОЮУ ТОЛГОЙ ТӨСЛИЙН ЛЭД ЗАХИРАЛ

T. Mönхбат Т. МӨНХБАТ

Боргооногийн дүгээр ... 18527
АРХИВЫН ЕРӨНХИЙ ГАЗАР
ҮНДЭСНИЙ ГОВ АРХИВ
ХУУЛЬАР ҮНЭН
Хуулиар зогсоогдсон *28* хуудасны өсөрөг нэг
28-*28* / 11 хуудасны 04 хуудас

Zabunuchud Avenue 26, Ulaanbaatar 210349, Mongolia. Tel: 976 11 331870, 331880. Fax: 976 11 331890

2162

Иймд ЭБМЗ-д тус

2 компанийн нэгдсэн нэг тайланг хүлээн зөвшөөрөх эсэхэд

**албан ёсоор тодруулга
хийж өгнө үү.**

Эх сурвалж: Архивын ерөнхий газар

УЛСЫН ИХ ХҮҮРЛЫН
ХЯНАН ШАЛГАХ
ТҮР ХОРОО

2008 он
9.29

Нотлох
баримт
#9

НЭГДСЭН ТАЙЛАН ӨГӨХИЙГ ЗӨВШӨӨРӨВ

19

УРЬДЧИЛСАН ДҮГНЭЛТ:

АМХЭГ-ын Геологийн
газрын дарга албан
хүсэлтийг шийдвэрлэхдээ
**АММИ ХХК-д 5 хоног,
Онтрэ ХХК-д
14 хоногийн дотор**

Хариу албан бичигт:

**“Байрлалын хувьд
ойролцоо бараг
хамт байдаг”**

**“Хамтран ажилласан
компаниуд нэг ижил
хүсэлт ирүүлсэн**

зэргийг харгалзан нөөцийн
нэгтгэсэн тайлан бичихэд
татгалзах зүйлгүй” хариу өгөв

Эх сурвалж: Архивын ерөнхий газар

219

МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ХЭРЭГЖҮҮЛЭГЧ АГЕНТЛАГ
АШИГТ МАЛТМАЛ, ГАЗРЫН ТОСНЫ
ХЭРЭГ ЭРХЛЭХ ГАЗАР

211238 Улаанбаатар хот, Чингэлтэй дүүрэг,
Барилгачдын талбай 3, Утас: 26-36-28, Факс: 31-03-70
E-mail: mnam@mnam.gov.mn

2008.09.29 № 5-2390
Танай 2008.09.29-ны № 1048/20.-Т

“АЙВЕНХОУ МАЙНЗ МОНГОЛИЯ ИНК”
ХХК-Д

Танай компани “ОНТРЭ” ХХК-тай хамтран ажиллах гэрээний дагуу Өмнөговь аймгийн Баян-Овоо, Ханбогд сумын нутаг дахь ашигт малтмалын хайгуул хийх “Шивээ толгой” нэртэй 3148Х, “Жавхлант” нэртэй 3150Х тоот тусгай зөвшөөрлийн талбайнуудад геологи хайгуулын ажил хийж, Оюу толгойн үргэлжлэл болох Хююогийн хойд үргэлжлэл болон Өмнөд Херутагийн ордуудыг нээн, хайгуулын ажлын үр дүнгээр ордын нөөцийг нэгдсэн болон хайгуулын тусгай зөвшөөрлийн талбай тус бүрээр бодсон хоёр компаний нэгдсэн нэг нөөцийн тайланг хүлээн зөвшөөрөх эсэх талаар тодруулга хүссэн байна. Энэ асуудлаар мөн “ОНТРЭ” ХХК тус газарт нэгдсэн нэг тайланг хүлээн авч болох талаар албан бичиг ирүүлжээ.

Иймд тус газраас бүлэг орд нь байрлалын хувьд ойролцоо бараг хамт байдаг, хамтран ажилласан компаниуд нэг ижил хүсэлт ирүүлсэн зэргийг харгалзан нөөцийн нэгтгэсэн тайланг бичихэд татгалзах зүйлгүй болохыг мэдэгдье.

ГЕОЛОГИЙН ГАЗРЫН ДАРГА *Д. Жавхланболд* Д.ЖАВХЛАНБОЛД

Бүртгэлийн дугаар ... 18527
АРХИВЫН ЕРӨНХИЙ ГАЗАР
ҮНДЭСНИЙ ТӨВ АРХИВ
ХҮҮЛБАР ҮНЭН
Хуульч *М.Сүхбаатар* 2008.11.04

2008

**АМТХ-ийн 11.1.6, 33.1, 33.2,
ЭБМЗ-ийн дүрмийн 5.1.1-д
НИЙЦЭЭГҮЙ**

311

МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ХЭРЭГЖҮҮЛЭГЧ АГЕНТЛАГ
АШИГТ МАЛТМАЛ, ГАЗРЫН ТОСНЫ
ХЭРЭГ ЭРХЛЭХ ГАЗАР

211238 Улаанбаатар хот, Чингэлтэй дүүрэг,
Барилгачдын талбай 3, Утас: 26-36-28, Факс: 31-03-70
E-mail: mnam@mnam.gov.mn

2008.09.29 № 5-2391
Танай 2008.09.10-ны № ...-Т

“ОНТРЭ” ХХК-Д

Танай компани “Айвенхоу Майнз Монголиа Инк” ХХК-тай хамтран ажиллах гэрээний дагуу Өмнөговь аймгийн Баян-Овоо, Ханбогд сумын нутаг дахь ашигт малтмалын хайгуул хийх “Шивээ толгой” нэртэй 3148Х, “Жавхлант” нэртэй 3150Х тоот тусгай зөвшөөрлийн талбайнуудад тус компаниар геологи хайгуулын ажил хийлгэж, Оюу толгойн үргэлжлэл болох Хююогийн хойд үргэлжлэл болон Өмнөд Херутагийн ордуудыг нээн, хайгуулын ажлын үр дүнгээр ордын нөөцийг нэгдсэн болон хайгуулын тусгай зөвшөөрлийн талбай тус бүрээр бодсон хоёр компаний нэгдсэн нэг нөөцийн тайланг хүлээн зөвшөөрөх эсэх талаар тодруулга хүссэн байна. Энэ асуудлаар мөн “Айвенхоу Майнз Монголиа Инк” ХХК тус газарт нэгдсэн нэг тайланг хүлээн авч болох талаар албан бичиг ирүүлжээ.

Иймд тус газраас бүлэг орд нь байрлалын хувьд ойролцоо бараг хамт байдаг, хамтран ажилласан компаниуд нэг ижил хүсэлт ирүүлсэн зэргийг харгалзан нөөцийн нэгтгэсэн тайланг бичихэд татгалзах зүйлгүй болохыг мэдэгдье.

ГЕОЛОГИЙН ГАЗРЫН ДАРГА *Д. Жавхланболд* Д.ЖАВХЛАНБОЛД

Бүртгэлийн дугаар ... 18528
АРХИВЫН ЕРӨНХИЙ ГАЗАР
ҮНДЭСНИЙ ТӨВ АРХИВ
ХҮҮЛБАР ҮНЭН
Хуульч *М.Сүхбаатар* 2008.11.04

2008

**ИТБАТГӨГШТХ-ийн
13.3, 15.6-д
НИЙЦЭЭГҮЙ**

УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН
ХЯНАН ШАЛГАХ
ТҮР ХОРОО

ӨРГӨДӨЛ ГАРГАЖ ХҮЛЭЭН АВЧ БҮРТГЭВ

2009 он
8.20

Нотлох
баримт
#10

(Энэхүү өргөдлийг гаргацтай, засваргүй бичиж бөглөнө үү!)

АШИГТ МАЛТМАЛЫН ГАЗРЫН ГЕОЛОГИ, УУЛ УURХАЙН КАДАСТРЫН ХЭЛТЭСТ

Ашигт малтмал ашиглах тусгай зөвшөөрөл авахыг хүсч өргөдөл гаргах нь:

2009 оны 08 сарын 20-ны өдөр ОНТРЭ ХХК-ыг төлөөлж уг аж ахуйн нэгжээс итгэмжлэгдсэн ХХК-аас ажигтай, бүтцийн хэлбэр, овогтой Мөнхтүлэгэ-с Аймаг (хот) Сум (дүүрэг) Планшетын код
1. Өмчлөгч Хөдөө, 69-ЯТ-0600 3148 X
2.
3.

Цувалт дугаар	Уртлаг			Өргөрөг			Цувалт дугаар	Уртлаг			Өргөрөг		
	град	мин	сек	град	мин	сек		град	мин	сек	град	мин	сек
1	106	30	00	43	00	00	11						
2	106	30	00	43	08	00	12						
3	107	00	00	43	08	00	13						
4	107	00	00	43	00	00	14						
5	106	55	00	43	00	00	15						
6	106	55	00	43	03	00	16						
7	106	47	30	43	03	00	17						
8	106	47	30	43	00	00	18						
9							19						
10							20						

солбицуудтай цэгүүдийг холбосон шулуун шугамаар хязгаарлагдсан 34800.00 гектар талбайд ашигт малтмал (алт, нүүрс, жонш, барилгын материал, уран болон торийн бүлгийн цацраг идэвхт изотоп агуулсан эрдэс бодисын хуримтлал бүхий ашигт малтмал)-г ашиглахыг хүсч өргөдөл гаргаж байна.

Өргөдөлд дараахь бичиг баримтыг хавсаргав.

Энэ зайг өргөдөл хүлээн авагч бөглөнө

1. Өргөдөл гаргагчийн албан ёсны тодорхойлолт (маягт КА-4)
2. Монгол улсад татвар төлөгч болох тухай нотолгоо (харьяа татварын албаны)
3. Улсын бүртгэлийн болон гадаадын хөрөнгө оруулалттай аж ахуйн нэгжийн гэрчилгээний хуулбар (нотариатаар баталгаажуулсан)
4. Ашиглалт хийх болон үлдэх хайгуулын талбай тус бүрийн байршил, булангийн цэгүүдийн солбицол, хилийг буулгасан зураг тус бүр 2%.
5. Үйлчилгээний хөлс төлсөн баримт (төлбөрийн баримтын эх хувь)
6. Хайгуулын ажлын үр дүнгийн тайланг хэлэлцэн хүлээн авсан Эрдэс баялагийн зөвлөлийн тэмдэглэл, төрийн захиргааны байгууллагын шийдвэр,
7. Хайгуулын ажлын явцад Байгаль орчныг хамгаалах төлөвлөгөөний дагуу хүлээн үүргийг бүрэн биелүүлж ажилласан тухай баримт
8. Хайгуулын тусгай зөвшөөрөл, хавсралтууд (эх хувь)
9. Улсын төсвийн хөрөнгөөр хайгуул хийгдсэн талбай бол сонгон шалгаруулалт явуулсан байгууллага, албан тушаалтны шийдвэр,
10. Байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын үнэлгээ

Өргөдөл гаргасан:

15. Мөнхтүлэгэ
(саярын үзэг)

(сая)

25.1.5

АШИГТ МАЛТМАЛЫН ТУХАЙ
ХУУЛЬ /2006/

хайгуулын ажлын үр дүнгийн тайланг хэлэлцэн хүлээж авсан Эрдэс баялагийн зөвлөлийн тэмдэглэл, төрийн захиргааны байгууллагын шийдвэр;

25.1.6

хайгуулын ажлын явцад байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний дагуу хүлээсэн үүргийг бүрэн биелүүлж ажилласан тухай баримт;

25.1.7

байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын үнэлгээ;

Ашиглалтын тусгай
зөвшөөрөл хүссэн өргөдөлд

Айвенхоу Майнз Монголиа
Инк ХХК-ийн гүйцэтгэсэн
ажлын баримтуудыг
хавсаргасан нь

АМТХ-ийн 25.1.5, 25.1.6,
25.1.7 дах заалтад

НИЙЦЭЭГҮЙ

Эх сурвалж: Ашигт малтмалын газар

Ашигт малтмал ашиглах тусгай зөвшөөрөл АВАХ ӨРГӨДЛИЙН БҮРДЭЛ ХУУЛЬД НИЙЦСЭН ЭСЭХ

Ашигт
малтмалын
тухай хууль
/2006/

		3148X	3150X
25.1.1	Хуулийн этгээдийн тодорхойлолт	✓	✓
25.1.2	Гэрчилгээний хуулбар	✓	✓
25.1.3	Талбайн зураг	✓	✓
25.1.4	Үйлчилгээний хөлс	✓	✓
25.1.5	Тэмдэглэл, шийдвэр	✗	✗
25.1.6	Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө	✗	✗
25.1.7	Байгаль орчны нөлөөлөх байдлын үнэлгээ	✗	✗

УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН
ХЯНАН ШАЛГАХ
ТҮР ХОРОО

ЭБМЗ-ИЙН ТЭМДЭГЛЭЛ, ТӨРИЙН ЗАХИРГААНЫ БАЙГУУЛЛАГЫН ШИЙДВЭР

2009 он
07.01

Нотлох
баримт
#11

ЭРДЭС БАЯЛАГ, ЭРЧИМ ХҮЧНИЙ ЯАМ
АШИГТ МАЛТМАЛЫН ГАЗАР
ЭРДЭС БАЯЛГИЙН МЭРГЭЖЛИЙН ЗӨВЛӨЛИЙН ДҮГНЭЛТ

2009 оны 07 дугаар сарын
01-ний өдөр

Дугаар 15-01

Улаанбаатар
хот

Оюу Толгойн тэс-алтны орд газарт 2000-
2008 онуудад хийсэн хайгуулын ажлын үр
дүнгийн тайланг хэлэлцсэн тухай

Өмнөговь аймгийн Ханбогд сумын нутаг дахь Оюу Толгойн тэс-алтны үндсэн орд газарт 1997-2008 онуудад гүйцэтгэсэн хайгуулын ажлын үр дүнгээр геологич Д.Гарамжав, Т.Мөнхбат, Г.Нийслэлхүү, Стефен Торр, Бэриш Петерс нарын зохиосон уг тайлан дахь орд газрын нөөцийн тооцоонд С. Баттулга (ахлахч нь), М. Тодбилэг (нэрийн бичгийн дарга), Ч.Цогтбаатар, С.Авирмэд, У.Борчулуун, Г.Тамир, М.Ариунбаатар, Ж.Бамбаа, Г.Санцуйжав нарын хийсэн шинжээчийн дүгнэлтийг Эрдэс баялгийн мэргэжлийн зөвлөлийн хуралдаанаар хэлэлцээд дараахь ДҮГНЭЛТ-ийг гаргаж байна.

1. Өмнөговь аймгийн Ханбогд сумын нутаг орших Оюу Толгойн 135987 га талбайд ашигт малтмалын хайгуул хийх 210Х дугаартай тусгай зөвшөөрлийг АМХЭГ-ын ГУУКА-ас Австралийн "ВНР" ХХК-д 1997.02.17-нд анх олгосон ба ГУУКА-ын даргын 2002 оны 254 тоот шийдвэрээр Канад улсын Айвенхоу Майнз Монголиа Инк ХХК-д 2002.04.19-нд шинжүүлж, 8496 га талбайд ашигт малтмал ашиглах 6709А дугаартай ашиглалтын тусгай зөвшөөрлийг 2003.12.23-ны өдөр тус тус олгосны дагуу тус компани өөрийн хөрөнгөөр 1997-2008 онд уг талбай, тэрхүү талбай дахь тэс-алтны үндсэн ордууд болох ил аргаар ашиглах Өмнөд Оюугийн бүлэг орд, дээр баттай (А), бодитой (В) боломжтой (С), далд аргаар ашиглах Хойд Хюго орд дээр бодитой (В) боломжтой (С) зэргээр, Өмнөд Хюго орд дээр боломжтой (С) зэргээр тус тус Геологийн нөөцийг болгосон байна.

11. "ОНТРЭ" ХХК-ийн эзэмшиж буй 3148Х, 3150Х тусгай зөвшөөрөлтэй талбайд хяуулах геологич, уул уурхайн үйл ажиллагааны асуудлыг нэг мөр болгон шийдвэрлэхийг "Айвенхоу майнз монголиа инк" ХХК-д үүрэг болгох;

Өмнөговь аймгийн Ханбогд сумын нутаг орших Оюу толгой /6709А/Шякоо толгой /3148Х/, Жавхлантын /3150Х/ талбайнуудад байрлах Өмнөд Оюугийн бүлэг ордны нөөцийн тодотгол, Хюго Дамметийн бүлэг орд болон Херуга ордны нөөцийн тайлан /нөхт 25 боть/-д хийсэн шинжээчийн нэгдсэн дүгнэлтэд өгсөн хариулт

Айвенхоу Майнз Монголиа Инк (АММИ) ХХК-ийн Өмнөговь аймгийн Ханбогд - сумын нутагт орших Оюу толгойн бүлэг орд дээр хийсэн хайгуулын ажлын төрөл, хэмжээ, тогтоосон нөөцийн хэмжээ, тухайн төсөлд шаардагдах хөрөнгө оруулалтын хэмжээ, уурхайн өнөөц, баазуулах үйлдвэрийн хүчин чадалын хэмжээгээр ч олон улсын хэмжээний томоохон төсөлд тооцогдохгоор байна. Энэ тогтоогдсон нөөцөд тулгуурлан байгуулах үйлдвэрийн цогцолбор нь Монгол Улсын нийгэм, хэдий засагт цухал ач холбогдолтой. Үйлдвэрийн цогцолборыг барьж байгуулснаар тухайн бүс нутгийн дэд бүтцийн асуудал шийдэгдэж бусад томоохон ордуудыг ашиглах боломж нээгдэх юм.

1. Ар

1.1. X

чулуу

тогтоо

хууч

ажлын

Өмнөд

сунгуу

онд н

олдсо

хууч

зорил

барим

орхон

болом

шоор

нөөц

дотой

Дамс

асуул

(47.6)

байна

хүдэр

гүйтэ

оронд

шаард

ЭРДЭС БАЯЛАГ, ЭРЧИМ ХҮЧНИЙ
САЙДЫН ТУШААЛ

2009 оны 7 сарын 01 өдөр

Дугаар 15-01

Улаанбаатар хот

Өмнөд Оюугийн бүлэг ордны нөөцийн тодотгол,
Хюго Дамметийн бүлэг орд болон Херуга ордны
нөөцийн тайланг хүлээн авах, нөөцийг бүртгэх тухай

"Ашигт малтмалын тухай" хуулийн 48 дугаар зүйлийн 4, Эрдэс баялгийн
мэргэжлийн зөвлөлийн дүрмийн 6, 8, 14.2 дугаар заалт, 2009 оны 07 дугаар сарын
01-ний өдрийн 15 дугаар өргөтгөсөн хуралдааны 15-01 тоот дүгнэлтийг үндэслэн
ТУШААХ нь:

Нэг. Өмнөговь аймгийн Ханбогд сумын нутаг дахь Өмнөд Оюугийн бүлэг ордны
нөөцийн тодотгол, Хюго Дамметийн бүлэг орд болон Херуга ордод "Айвенхоу Майнз
Монголиа Инк" ХХК-ийн 2000-2008 онуудад хийсэн хайгуулын ажлын үр дүнгийн
тайланг дахь нөөцийг 15-01 тоот дүгнэлтийн хавсралтын дагуу хүлээн авсугай.

Хоёр. Энэхүү тушаалын 1 дүгээр заалтын дагуу хүлээн авсан нөөцийг Монгол
Улсын ашигт малтмалын нөөцийн нэгдсэн тоо бүртгэлд бүртгэхийг Геологи,
судалгааны хэлтэс (У.Борчулуун)-д зөвшөөрсүгэй.

Гурав. Өмнөд Оюугийн бүлэг ордны нөөцийг шинээр бүртгэсэнтэй холбогдуулан
ЗБМЗ-ийн 2007 оны 07 дугаар сарын 30-ны өдрийн 16 дугаар хуралдааны 16-01 тоот
дүгнэлтээр Улсын нөөцийн нэгдсэн санд бүртгэсэн Өмнөд Оюугийн ил аргаар ашиглах
бүлэг ордны эз, алтын хүдрийн баттай (А) нөөцийг хүдрээр 127 сая.т, эзсээр 0.668 сая.т,
алтаар 88.1 т, бодитой (В) нөөцийг хүдрээр 803 сая.т, эзсээр 3.371 сая.т, алтаар 149.3 т
нөөцийг Улсын нөөцийн нэгдсэн бүртгэлээс хасуугай.

Дөрөв. Эрдэс баялгийн мэргэжлийн зөвлөлийн 2009 оны 07 дугаар сарын 01-ний
өдрийн 15-01 дүгээр дүгнэлтийн шийдвэрийн төслийг хэрэгжүүлэн ажиллахыг
"Айвенхоу Майнз Монголиа Инк" ХХК болон АМГ (Д.Батхүү)-г даалгасугай.

Тав. Хайгуулын ажлын үр дүнгийн тайлан, тайлангийн бичээрийн дүсний хамт
ЗБМЗ-ийн хуралдааны дүгнэлт, түүний дагуу гаргасан ЗБМЗ-ийн сайдын тушаалыг
хүлээн авсан өдрөөс хойш ажлын 5 өдөрт багтан Геологийн мэдээллийн хэлтэсд
хүлээн авч өгөхийг "Айвенхоу Майнз Монголиа Инк" ХХК-д даалгасугай.

Д.ЗОРИТ

САЙД

2009 он 07 сар 01 өдөр

Улаанбаатар хот

Эрх зүйн хэлтэс

Улаанбаатар хот

Улаанбаатар хот

Улаанбаатар хот

Улаанбаатар хот

Улаанбаатар хот

Улаанбаатар хот

Улаанбаатар хот

Улаанбаатар хот

Улаанбаатар хот

Улаанбаатар хот

Улаанбаатар хот

Улаанбаатар хот

Улаанбаатар хот

Улаанбаатар хот

Улаанбаатар хот

Улаанбаатар хот

Улаанбаатар хот

Улаанбаатар хот

УРЬДЧИЛСАН ДҮГНЭЛТ:

22

25.1.5

АШИГТ МАЛТМАЛЫН
ТУХАЙ ХУУЛЬ /2006/

хайгуулын ажлын үр дүнгийн тайланг
хэлэлцэн хүлээж авсан Эрдэс баялгийн
зөвлөлийн тэмдэглэл, төрийн захиргааны
байгууллагын шийдвэр;

Ордын нөөц,
эрэл, хайгуулын
үр дүнгийн тайланг
боловсруулж,

шинжээчийн
дүгнэлт гаргуулан
өгсөн гэж Онтрэ
ХХК-ийг үзэх
үндэслэлгүй байна.

АмТХ-ийн 25.1.5 дах заалтад
НИЙЦЭЭГҮЙ

Эх сурвалж: Ашигт малтмалын газар

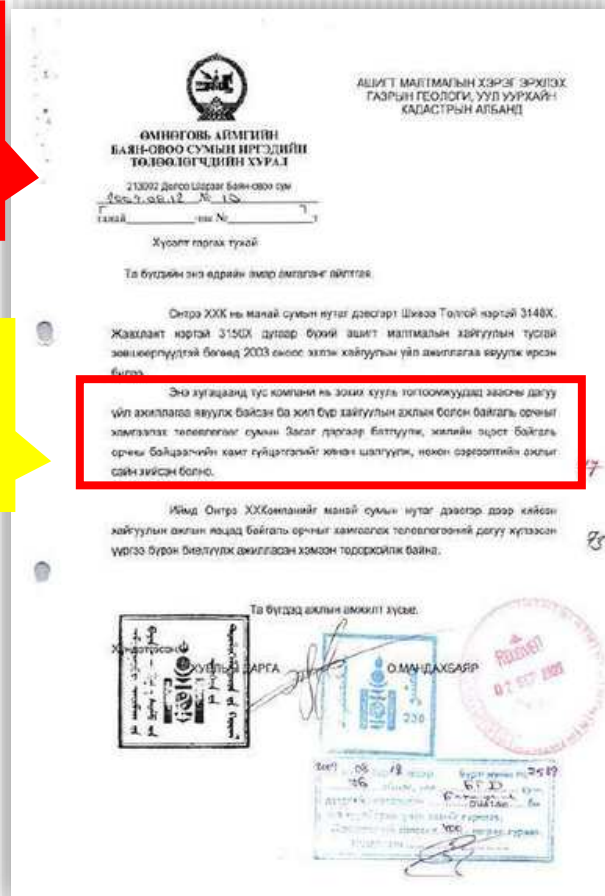
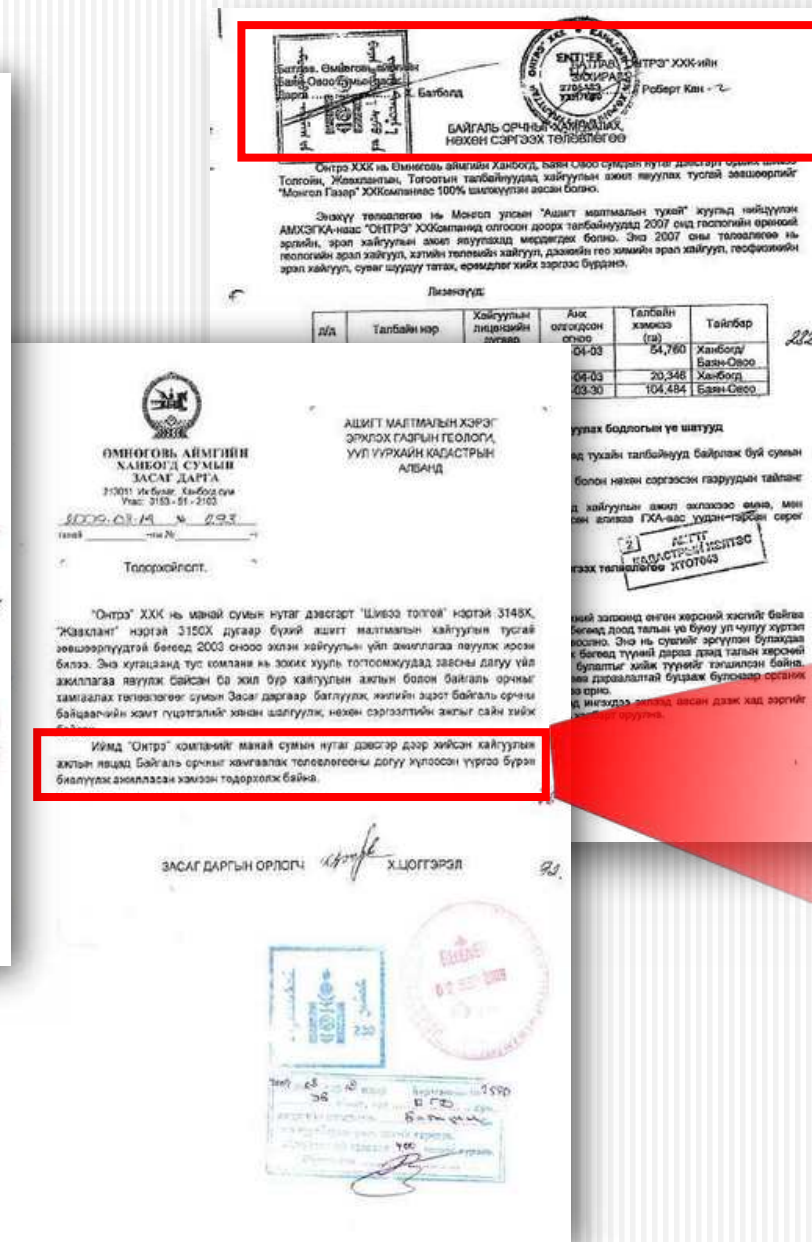
БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ ХАМГААЛАХ ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ БАРИМТЫГ ХАВСАРГАСАН

23

УРЬДЧИЛСАН ДҮГНЭЛТ:

2008 он
03.12
-оос
2009 он
08.14

Нотлох
баримт
#12

25.1.6

АШИГТ МАЛТМАЛЫН ТУХАЙ
ХУУЛЬ /2006/

хайгуулын ажлын явцад байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний дагуу хүлээсэн үүргийг бүрэн биелүүлж ажилласан тухай баримт;

Албан бичигт Байгаль орчныг хамгаалах тухай төлөвлөгөөний дагуу үүргээ хэрэгжүүлсэн гэж дурдсан байна.

Энэ нь байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө гэж үзэх үндэслэлгүй байна.

АМТХ-ийн 25.1.6 дах заалтад
НИЙЦЭЭГҮЙ

БАЙГАЛЬ ОРЧИНД НӨЛӨӨЛӨХ БАЙДЛЫН НАРИЙВЧИЛСАН ҮНЭЛГЭЭ ХИЙЛГЭЭГҮЙ

24

УРЬДЧИЛСАН ДҮГНЭЛТ:

2009 он
08.13

Нотлох
баримт
#13

БАЙГАЛЬ ОРЧИНД НӨЛӨӨЛӨХ БАЙДЛЫН
ЕРӨНХИЙ ҮНЭЛГЭЭНИЙ ДҮГНЭЛТ

2009/08/13

Төслийн дүгээр: 2009/08/13

Төслийн нэр: Байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын
ерөнхий үнэлгээний дүгнэлт

Төслийн үндэс: Байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын
ерөнхий үнэлгээний дүгнэлт

Төслийн үндэсний зорилго: Байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын
ерөнхий үнэлгээний дүгнэлт

Төслийн үндэсний зорилго: Байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын
ерөнхий үнэлгээний дүгнэлт

МОНГОЛ УЛСЫН
БАЙГАЛЬ ОРЧИНД
АЯЛАЛ ЖУУЛЧДАЛЫН ЯАМ

15100 Улаанбаатар хот, Чингэлтэй дүүрэг,
Нэгдсэн Үндэстний гудамж 5/2, Засгийн газрын II байр.
Утас: 25-61-71, Факс: (975-51) 26-62-66,
E-mail: mongoln@nate.mn, http://www.mnse.mn

2009.08.13 № 6/2448

ТАВАЙ - тал № -1

"ОНТРЭ" ХХК-Д

Өмнөговь аймгийн Ханбогд, Баян-Овоо
сумдын нутаг дэвсгэрт /Юуу толгойн бүлэг
орд/-ын хойд хилтэй залгаа Шивээ толгой нэртэй
газарт байрлах алт-ээсний ордод ашиглалт
явуулах төсөлд "Байгаль орчинд нөлөөлөх
байдлын үнэлгээний тухай" хуулийн дагуу
ерөнхий үнэлгээ хийв.

Ерөнхий үнэлгээний дүгнэлтийг үндэслэн уг
төсөлд Байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын
нарийвчилсан үнэлгээ хийлгэх шаардлагатай гэж
үзлээ.

Ерөнхий үнэлгээний дүгнэлтийг хавсаргав.

ЕРӨНХИЙ ШИНЖЭЭЧ ДЭНХБАТ

25.1.7

АШИГТ МАЛТМАЛЫН ТУХАЙ
ХУУЛЬ /2006/

байгаль орчинд нөлөөлөх
байдлын үнэлгээ;

Ерөнхий үнэлгээний
дүгнэлтийн дагуу
байгаль орчинд
нөлөөлөх байдлын
нарийвчилсан үнэлгээ
хийлгэсэн тухай
баримт байхгүй байна.

АМТХ-ийн 25.1.7 дах заалтад
НИЙЦЭЭГҮЙ

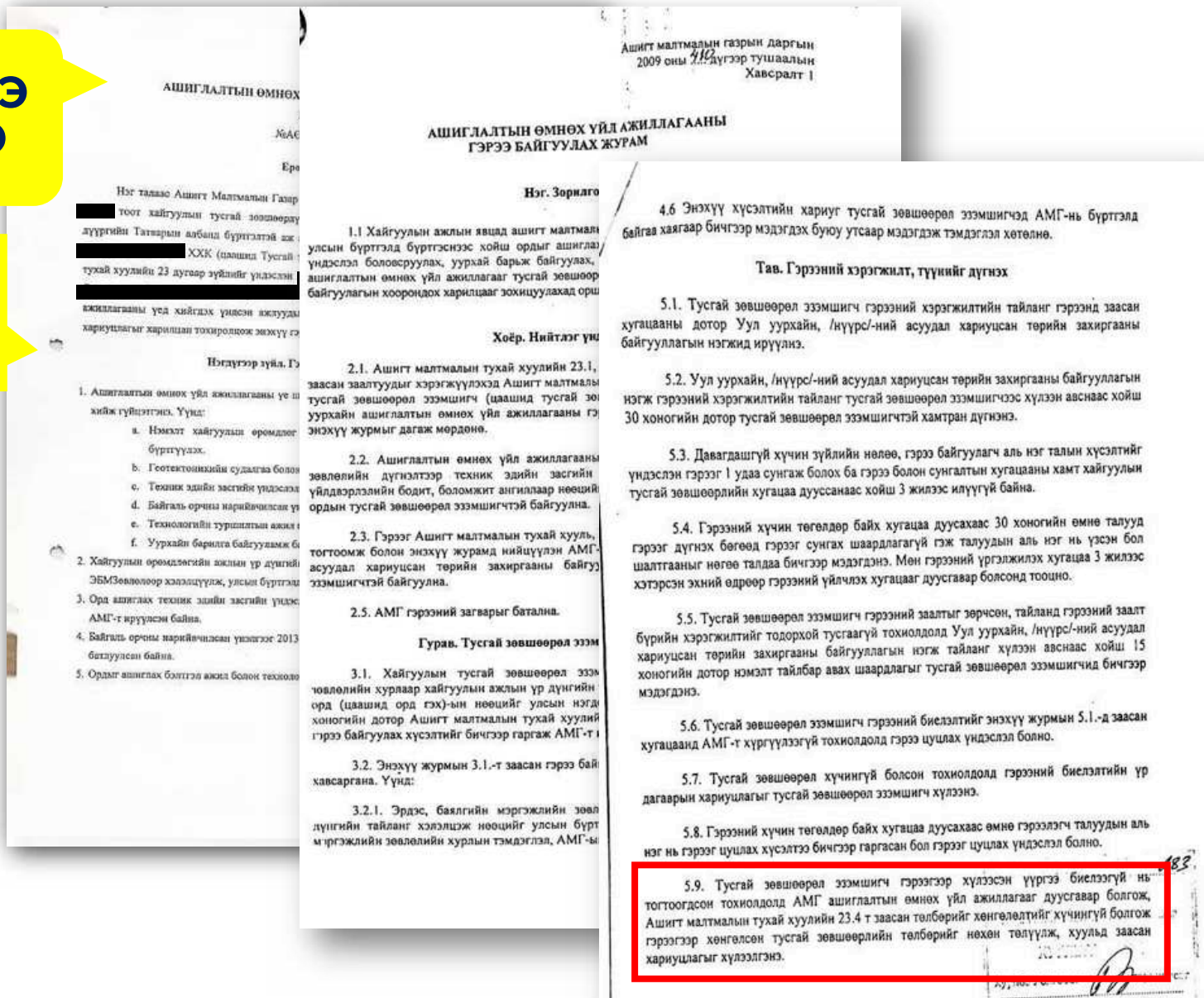

УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН
ХЯНАН ШАЛГАХ
ТҮР ХОРОО

Онтрэ ХХК-тай ашиглалтын өмнөх үйл ажиллагааны гэрээ байгуулаагүй байна

ЖИШЭЭ
ГЭРЭЭ

Нотлох
баримт
#14

УРЬДЧИЛСАН ДҮГНЭЛТ:

25

23.1

АШИГТ МАЛТМАЛЫН
ТУХАЙ ХУУЛЬ /2006/

Хайгуулын ажлын явцад ашигт малтмалын орд тогтоогдож түүний нөөцийг нь улсын бүртгэлд бүртгэснээс хойш ордыг ашиглах зураг төсөл, техник, эдийн засгийн үндэслэл боловсруулах, уурхай барьж байгуулах, бүтээгдэхүүн гаргах хүртэлх үеийг уурхайн ашиглалтын өмнөх үйл ажиллагааны үе гэж үзнэ.

23.2

Ашигт малтмалын ордыг ашиглаж эхлэх буюу уурхай байгуулж эхлэх хугацаа нь хайгуулын тусгай зөвшөөрлийн хугацаа дууссанаас хойш 3 жилээс илүүгүй байна.

23.3

Ашиглалтын өмнөх үйл ажиллагааг хайгуулын тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч болон төрийн захиргааны байгууллагын хооронд байгуулсан ашиглалтын өмнөх гэрээгээр зохицуулна.

23.4

Тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч нь энэ хуулийн 23.2-т заасан хугацаанд мөн хуулийн 32.2-т заасан хайгуулын тусгай зөвшөөрлийн 7-9 дэх жилийн төлбөр төлнө.

Хайгуулын ажлын явцад ашигт малтмалын орд тогтоогдож нөөц бүртгэснээс хойших үйл ажиллагааг тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч, АМГ-тай байгуулах “ашиглалтын өмнөх гэрээ”-гээр зохицуулахаар байсан ч

“ОНТРЭ” ХХК-ТАЙ
ТУС ГЭРЭЭГ БАЙГУУЛААГҮЙ

АМТХ-ийн 23.1, 23.2,
23.3, 23.4 дэх заалтад
НИЙЦЭЭГҮЙ

Эх сурвалж: Ашигт малтмалын газар

ДҮГНЭЛТ

Ашиглалтын тусгай зөвшөөрөл олгох үйл явц
төлөвлөсөн хугацаанаас өмнө хэрэгжсэн байна.

26

2009 он
10.27

Нотлох
баримт
#15

АШИГТ МАЛТМАЛЫН ГАЗАР
ГЕОЛОГИ, УУЛ УУРХАЙН
КАДАСТРЫН ХЭЛТЭСИЙН ДАРГЫН
ШИЙДВЭР

ДСГ-2009 оны 10 сарын 23 өдөр Дугаар 377 Улаанбаатар хот

Өргөдлийг хэвнэ, ашигт малтмал
ашиглах тусгай зөвшөөрөл олгох тухай

"Ашигт малтмалын тухай" хуулийн 26 дугаар зүйлийн 26.3.2 дахь хэсгийг үндэслэн
ШИЙДВЭРЛЭХ нь:

НЭГ-24094А дугаарт бүртгэгдсэн, өргөдлийн дагуу Өмнөговь аймгийн Баян-Овоо,
Халбогд сумдын Шивээ толгой нэртэй 54760.05 га уурхайн эзлэлбэрт ашигт малтмалын
ашиглалтын тусгай зөвшөөрлийг "ОНТРЭ" ХХК-д,

24095А дугаарт бүртгэгдсэн, өргөдлийн дагуу Өмнөговь аймгийн Баян-Овоо, Халбогд
сумдын Жавхлант-нэртэй 20346.14 га уурхайн эзлэлбэрт ашигт малтмалын ашиглалтын тусгай
зөвшөөрлийг "ОНТРЭ" ХХК-д,

24147А дугаарт бүртгэгдсэн, өргөдлийн дагуу Сэлэнгэ аймгийн Орхон сумын Хөтөл-2
нэртэй 61.46 га уурхайн эзлэлбэрт ашигт малтмалын ашиглалтын тусгай зөвшөөрлийг
"Цемент шохой" ХХК-д,

24157А дугаарт бүртгэгдсэн, өргөдлийн дагуу Улаанбаатар хотын Налайх дүүргийн
Налайх-2 нэртэй 24.16 га уурхайн эзлэлбэрт ашигт малтмалын ашиглалтын тусгай
зөвшөөрлийг "Хөхсүлд эрдэс" ХХК-д тус тус олгосугай.

ХОЁР. Энэхүү шийдвэрийн дагуу тусгай зөвшөөрлийн болон зураг зүйн бүртгэлт
бүртгэл өргөдөл гаргагчид албан ёсоор мэдэгдэж, индгэл мэдээлэхийг бүртгэл, техникийн
тасаагчид Алтанбаатар, Статистикийн тасаагчид Алтанбаатар-т үүрэг болгосугай.

ДАРГА Л.ЛАВААЦОГТ

144

2025.09.30

10

1980

АШИГТ МАЛТМАЛЫН ГАЗАР

АШИГТ МАЛТМАЛ АШИГЛАЛТЫН ТУСГАЙ
ЗӨВШӨӨРӨЛ

Дугаар 15226А

Ашигт малтмалын тухай Монгол улсын хуулийн 26 дугаар
зүйлийг үндэслэн

Өмнөговь аймаг /хот/-ийн
Баян-Овоо, Халбогд сум /дүүргт/-ийн
Шивээ толгой нэртэй газарт орших
54760.05 гектар талбай бүхий уурхайн талбайд хуульд
заасан нөхцөл, шаардлагын дагуу ашигт малтмал ашиглахыг
зөвшөөрч улсын бүртгэлийн 9019004126 тоот гэрчилгээтэй
ОНТРЭ ХХК-д
энэхүү тусгай зөвшөөрлийг 30 жилийн
хугацаагаар олгов.

Тусгай зөвшөөрөл хавсралтгүй бол хүчингүй.

ДАРГА Д.БАТХУЯГ

2009 оны 10 сарын 27 өдөр
Улаанбаатар хот

Засгийн газраас 2009 оны
11 сард хэрэгжүүлэх
ажлын төлөвлөгөө
батлагдаж
хэрэгжүүлэхээс өмнө
ашиглалтын тусгай
зөвшөөрөл олгогдсон
байна.

Энэхүү ашиглалтын
тусгай зөвшөөрлийг
ОНТРЭ ХХК-д олгосон
шийдвэр нь

Ашигт малтмалын тухай
хууль, Байгаль орчинд
нөлөөлөх байдлын
үнэлгээний тухай хууль,
Эрдэс баялгийн
мэргэжлийн зөвлөлийн
дүрэмд нийцээгүй.

ДҮГНЭЛТ

Энэхүү ашиглалтын тусгай зөвшөөрөл
шийдвэр нь АМТХ, БОНБУТХ, ЭБМЗ дүрэм бусад
эрх зүйн хэм хэмжээтэй нийцээгүй байна.

Ашигт
малтмалын
тухай хуулийн
хүрээнд:

Байгаль орчинд
нөлөөлөх байдлын
үнэлгээний
тухай хуулийн
хүрээнд:

Эрдэс баялгийн
мэргэжлийн
зөвлөлийн
дүрмийн хүрээнд:

Иргэдээс төрийн
байгууллага, албан
тушаалтанд гаргасан
өргөдөл, гомдлыг
шийдвэрлэх тухай

Нийт
20

зүйл заалт
НИЙЦЭЭГҮЙ

Нийт
3

зүйл заалт
НИЙЦЭЭГҮЙ

Нийт
3

заалт
НИЙЦЭЭГҮЙ

Нийт
3

зүйл заалт
НИЙЦЭЭГҮЙ

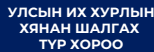
МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН
ХЯНАН ШАЛГАХ ТҮР ХОРОО

“ОНТРЭ” ХХК-ийн

**15225А, 15226А АШИГЛАЛТЫН тусгай
зөвшөөрөл эзэмшигчийн мэдэгдэл авснаас
хойш хуулийн хэрэгжилт**

СОНСГОЛ: ӨДӨР #1

2025.12.08

АШИГЛАЛТЫН ТУСГАЙ ЗӨВШӨӨРЛИЙН ХҮРЭЭНД:

29

УРЬДЧИЛСАН ДҮГНЭЛТ:

**2009 он
11.13**

15226A

Нотлох баримт #16

15225A

МЭДЭГДЭЛ

АШИГТ МААТМАА АШИГЛАХ
15226А ТООТ ТУСГАЙ ЗӨВШӨӨРӨЛ ЭЗЭМШИГЧ
" ОНТРЭ " ХХК-Д

Ашигт малтмалын тухай /АМХ/ Монгол улсын хуулийн дагуу ашигт малтмал ашиглах, тусгай зөвшөөрөл хүлээн авсан Танд баяр хүргэж, амжилт хүсье. Уг тусгай зөвшөөрлийг эзэмших болсноор Та дараахи үүргүүдийг хүлээх болж буйг **МЭДЭГДЬЕ**.

1. Дараахи мэдээ, тайланг үнэн зөв гаргаж, ГУУКХ болон АМГ-т тус бүр нэг хувийн хүргүүлнэ.
 - а. Орд газрыг шингэх техник эдийн засгийн үндэслэл
(Тусгай зөвшөөрөл авснаас хойш **60** хоногийн дотор)
 - б. Дарша жилийн үйлдвэрлэлийн үндсэн үзүүлэлт
(Уул уурхайн хэлтэсээс баталсан загварын дагуу жил бүрийн **9-р сард**)
 - в. Тухайн жилийн үйл ажиллагааны тайлан
(Уул уурхайн хэлтэсээс баталсан загварын дагуу жил бүрийн **15-ны дотор**)
 - г. Аюулгүй ажиллагаатай холбоотой мэдээ, тайлан
2. Тусгай зөвшөөрөл авснаас хойш 30 хоногийн дотор байгаль орчны хяналтын алба болон хайгуулын тайлбай байрших сум, дүүргийн Засаг даргатай зөвшилцөн байгаль орчныг хамгаалах төлөвлөгөө боловсруулаж батлуулах /АМХуулийн 38, 39-р зүйлийн заалтууд /
3. Тусгай зөвшөөрлийн төлбөрийг жил бүрийн **10 сарын 27 -ны** өдрөөс өмнө төлсөн байна.
Тусгай зөвшөөрлийн төлбөрийг хутагтаанд нь төлөөгүй бол таны тусгай зөвшөөрөл **хүчин төгөлдөр бус** болно гэдгийг анхаарна уу.
4. АМГХ-ийн 42 дугаар зүйлийн дагуу аймаг, сумын захиргаатай зөвлөлдөж үйл ажиллагаагаа явуулна.
5. Тусгай зөвшөөрөлтэй холбоотой зарлал мэдээллийг **"Үндэсний шуудан"** сонингоор зарлан мэдээлж байх болно.
6. Хууль, тогтоомжоор хүлээсэн бусад үүргийг биелүүлж ажиллана.
7. Өөрийн албан ёсны харилцах хаяг, аж ахуйн нэгжийн удирдлага өөрчлөгдсөн тохиолдолд тухай бүр ГУУКХ-д тэгтгэж мэдэгдэж тэмдэглүүлж байна.

МЭДЭГДЭЛТЭЙ ТАНИЛЦАЖ
ХҮЛЭЭЖ АВСАН:

2009 оны 11 дугаар сарын 13 ны өдөр

48

АШИГТ МАЛТМАЛЫН ТУХАЙ ХУУЛЬ /2006/

Мэдээ, тайлан гаргах

Ашиглалтын тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч болсноор

**мэдээ тайлан гаргах
үүргээ хэрэгжүүлж
ажилладаггүй байна.**

АМТХ-ийн 48 дах заалтад НИЙЦЭЭГҮЙ

Эх сурвалж: Ашигт малтмалын газар

Ашиглалтын тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч нь АМТХ-ийн 48 дугаар зүйлд заасны дагуу

ОНТРЭ ХХК-ИЙН МЭДЭЭ ТАЙЛАН ГАРГАХ ҮҮРГИЙН ХЭРЭГЖИЛТ

Ашигт
малтмалын
тухай хуулийн

48.6.1

ТЭЗҮ

48.6.2

Уулын ажлын төлөвлөгөө

48.6.3

Төлөвлөгөө, тайлан

48.8

Байгаль орчны
Менежментийн төлөвлөгөө

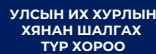
38.1.1

Байгаль орчныг
хамгаалах төлөвлөгөө

15225A

15226A

ДҮГНЭЛТ

Ашиглалтын тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч нь тайлан мэдээг хуулийн дагуу гаргадаггүй байна.

2010 он
03.26

2010

"Оюу Толгой" ХХК-ийн болов
аймгийн Ханбогд сумын нутагт
ээс-алтны булз үндсэн ордыг аш
гуйлдээрийн Техник-агийн э
хэлцсэн ту

Монгол Улсын Засгийн газрын тухай хууль
Эрдэс баялгийн мэргэжлийн зөвлөлийн дүрм
мэргэжлийн зөвлөлийн 2010 оны 03 дугаар сарын
үндсэн ТУШААХ нь.

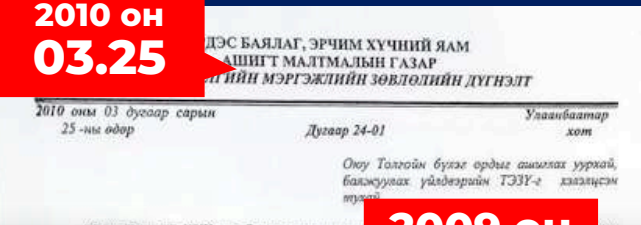
Нэг.Өмнөговь аймгийн Ханбогд сумын н
бүлэг үндсэн ордыг ашиглах уурхай, баяжуул
үндэслэлийг хүлээн авсанд тооцсугай.

Хоёр Ашигт малтмалын тухай хуулийн 35 дүгээр зүйлсний үндсэн дагуу уурхайн асуудал эрхэлсэн төрийн эдийн засагчид үйлдвэрлэлийн ажлын дараа уг уурхайн ХХК-д үнэг болгосой.

Гурав Тоокон, эдийн засгийн үндэслэлгүйн
аюуллагыг "Оюу толгой" ХХК-д уусан ажилын төлө
сгохыг Уул уурхай, судалгааны хэлтэс (У.Давсанд)
Дөрөв Тоокон, эдийн засгийн үндэслэлгүйн
36МЗ-ийн дүнтэй, түүний дагуу гаргасан Эрдэс
хүдэр авсан өдрөөс хойш ажлын 5 хоногт байрны
матлаам газарт ирүүлж "Оюу толгой" ХХК -д
Тав Херенге оруулалтын гэрээт талбайд х
дүн, төслийн байгаль орчинд үзүүлэх нөлөө
засгийн тооцондоо үндэслэн нөвийн эхлэлгүй,
36МЗ-ээр хэлэлцүүкт байгаа "Оюу толгой" ХХ
Геологийн бодлогын газар (Ө.Сонунбаатар) ир-т

Нотлох баримт #17

**2010 он
03.25**

2009 OH

Толгой" ХХХ-нэс боловсруулан ирүүлж Улсын төсөвт зарцуулах зориулалттай эхний-дүний засгийн үндэслэл (ТЗ) бүхий бодлогын газрын орлогч дарга Ч.Уядагзрийн бодлогын газрын ахлах явч Геологийн бодлогын газрын орлогч газрын Орлогын хэлтсийн дарга бодлогын газрын мөргөснийд А.Хүрэгтэй А.Алтанууд, Ашигт малтмалын байгаль орчмын тасгийн дарга Б.М.сугуудийн захирал, доктор (Ph.D), суу уурхайн албаны дарга Ч.Мөнхбаа, профессор, шинжлэх ухааны докторын хөлбөөн хүндэтгэн орлогчийг, доктор дүнтэйг Эрдэс байгалийн мөргөснийд:

13-ийн 2009 оны 7 дугаар сарын 1-
хүчний сайдын 2009 оны 7 дугаар с
малтмалын нөөцийн зэгдсэн тоо бү
сэн:

олгойн бүлэг ордмн геологийн нийт н
омн, алтаар 1838 тонн, молибденээр
2
засгийн үр ашигтай нөөц худрээр 2
1028 тонн, молибденээр 1600 тонн,
хой нөхцөлд эдийн засгийн үр аш
19 664 000 тонн, алтаар 810 тонн, мо

ИХХХ нь "Оюу толгой" ХХК-ийн хэрэгжүүлэгч юм.

ХУУЛБАР

2010 ОНЫ УУЛЫН АЖЛЫН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

ОЮУ ТОЛГОЙН ОРДОД НЭВТРЭХ ХЭВТЭЭ МАЛТАЛТ
ӨМНӨГОВЬ АЙМАГ, ХАНБОГД СУМ, ОЮУ ТОЛГОЙ ТӨСӨЛ

Танигцаан: Б. Бямбадала
АМГ-ын УУСХ-ийн СМЭГ-ийн дарга

Холбоон: Б. Баатарцогт
МХЕГ-ын ГҮҮХХ-ийн дарга

Боловсруулсан:

"Omy-Telco" болон "Рэдлаф Монгол" компанийн нэгжээрний групп

Хуульчид "Хуульчид" болон "Рэдфилд Монгол" компанийн нэгдсэн хамтын ажиллагааг зохион байгуулж байгааг мэдэгдэв. Энэ нь "Хуульчид" болон "Рэдфилд Монгол" компанийн нэгдсэн хамтын ажиллагааг зохион байгуулж байгааг мэдэгдэв. Энэ нь "Хуульчид" болон "Рэдфилд Монгол" компанийн нэгдсэн хамтын ажиллагааг зохион байгуулж байгааг мэдэгдэв.

Тайлбар: Хуулбар үнэн
Хуулбар үнэн
Гарын үсэг: *[Signature]*
20.09.2013 он

2011 он

2011 ОНЫ УУЛЫН АЖЛЫН ТАЙЛАН

БОСОО АМ №1, ОЛБОРЛОЛТЫН ӨМНӨХ
БЭЛТГЭЛ МАЛТАЛТ НЭВТРЭЛТ
ӨГОВЬ АЙМАГ, ХАНБОГД СУМ, ОЮУ ТОЛГОЙ ТӨСӨЛ

ХУУЛБАР ҮНЭН

АМГ-ын УУСХ-ийн СМСТ-ын Мэргэжилтэн

МХЕГ-ын БОАЖГУУХГ-ын ГҮҮХХ-ийн Байцаагч

улсан:

"Рэдлаф Монгол" компанийн инженерийн баг

Т.Хүснэгт 2012
Хуульбар үнэн
Гарын үсэг: *Бадмаа*
20.06.2012 он 09 сар 03 өдөр

Эх сурвалж: Ашигт малтмалын газар

УЛСЫН ИХ ХҮРЛЫН
ХЯНАН ШАЛГАХ
ТҮР ХОРОО

УУЛ, УУРХАЙН САЙДЫН ШИЙДВЭРҮҮД

НӨӨЦ БҮРТГЭСЭН ТУШААЛ #167

2009 он
07.10

Нотлох
баримт
#18

Өмнөд Оюутийн бүлэг ордын нөөцийн тодотгол, Хюга Дамметийн бүлэг орд болон Херуга ордын нөөцийн тайлан хүлээн авах, нөөцийг бүртгэх тухай

"Ашигт малтмалын тухай" хуулийн 48 дугаар зүйлийн 4, Эрдэс баялагийн мэргэжлийн зөвлөлийн дүрмийн 8, 9, 14.2 дугаар заалт, 2009 оны 07 дугаар сарын 01-ний өдрийн 15 дугаар өргөтгөсөн хуралдааны 15-01 тоот дүгнэлтийг үндэслэн ТУШААХ нь:

Нэг: Өмнөговь аймгийн Ханбогд сумын нутаг дахь Өмнөд Оюутийн бүлэг ордын нөөцийн тодотгол, Хюга Дамметийн бүлэг орд болон Херуга ордод "Айвенхоу Майна Монголиа Инк" ХХК-ийн 2000-2008 онуудад хийсэн хайгуулын ажлын үр дүнгийн тайлан" дахь нөөцийг 15-01 тоот дүгнэлтийн хавсралтын дагуу хүлээн авсугай.

Хоёр: Энэхүү тушаалын 1 дүгээр заалтын дагуу хүлээн авсан нөөцийг Монгол Улсын ашигт малтмалын нөөцийн нэгдсэн тоо бүртгэлд бүртгэхийг Геологи, оудалгааны хэлтэс (У.Борчигуун)-д зөвшөөрсугай.

Гурав: Өмнөд Оюутийн бүлэг ордын нөөцийг шинээр бүртгэсэнтэй холбогдуулан ЭБМЗ-ийн 2007 оны 07 дугаар сарын 30-ны өдрийн 16 дугаар хуралдааны 16-01 тоот дүгнэлтээр Улсын нөөцийн нэгдсэн санд бүртгэсэн Өмнөд Оюутийн ил аргаар ашиглах бүлэг ордын зэс, алтны хүдрийн багтай (А) нөөцийг хүдрээр 127 сая.т, зэсээр 0.658 сая.т, алтаар 88.1 т, бодитой (В) нөөцийг хүдрээр 803 сая.т, зэсээр 3.371 сая.т, алтаар 148.3 т нөөцийг Улсын нөөцийн нэгдсэн бүртгэлд хассугай.

Дөрөв: Эрдэс баялагийн мэргэжлийн зөвлөлийн 2009 оны 07 дугаар сарын 01-ний өдрийн 15-01 дүгээр дүгнэлтийн шийдвэрийн төслийг хэрэгжүүлэн ажиллахыг "Айвенхоу Майна Монголиа Инк" ХХК болон АМГ (Д.Батхуяг)-т даалгасугай.

Тав: Хайгуулын ажлын үр дүнгийн тайлан, тайлангийн бичвэрийн дискийн хамт ЭБМЗ-ийн хуралдааны дүгнэлт, түүний дагуу гаргасан ЭБМЗ-ийн сайдын тушаалыг хүлээн авсан өдрөөс хойш ажлын 5 өдөрт багтаам Геологийн мэдээллийн хэлтэсд хүлээлгэн өгөхийг "Айвенхоу Майна Монголиа Инк" ХХК-д даалгасугай.

НӨӨЦ БҮРТГЭСНИЙГ ХҮЧИНГҮЙ БОЛГОСОН ТУШААЛ #43

2013 он
02.22

Тушаал хүчингүй болгох тухай

Монгол Улсын Засгийн газрын тухай хуулийн 24 дүгээр зүйлийн 24.2 дахь хэсгийг үндэслэн ТУШААХ нь:

1. Эрдэс баялгийн мэргэжлийн зөвлөлийн 2009 оны 07 дугаар сарын 01-ний өдрийн 15 дугаар өргөтгөсөн хуралдааны 15-01 тоот дүгнэлтийг үндэслэн гаргасан Эрдэс баялаг, эрчим хүчний сайдын /хуучнаар/ 2009 оны 07 дугаар сарын 10-ны өдрийн 167 тоот "Өмнөд Оюутийн бүлэг ордын нөөцийн тодотгол, Хюга Дамметийн бүлэг орд болон Херуга ордын нөөцийн тайлан хүлээн авах, нөөцийг бүртгэх тухай" тушаал нь Ашигт малтмалын тухай хуулийн 25 дугаар зүйлийн 25.1.5 дахь заалт, мөн хуулийн 48 дугаар зүйлийн 48.4 дэх заалт, Эрдэс баялаг, эрчим хүчний сайдын 2009 оны 04 дүгээр сарын 13-ны өдрийн 81 тоот тушаалаар баталсан Эрдэс баялгийн мэргэжлийн зөвлөлийн дүрмийн 8 дүгээр заалтыг тус тус зөрчсөн байх тул Эрдэс баялаг, эрчим хүчний сайдын /хуучнаар/ 2009 оны 07 дугаар сарын 10-ны өдрийн 167 тоот тушаалыг хүчингүй болгонд тооцсугай.

2. Эрдэс баялаг, эрчим хүчний сайдын /хуучнаар/ 2009 оны 07 дугаар сарын 10-ны өдрийн 167 тоот тушаал хүчингүй болсонтой холбогдуулан Эрдэс баялгийн мэргэжлийн зөвлөлийн 2009 оны 07 дугаар сарын 01-ний өдрийн 15 дугаар өргөтгөсөн хуралдааны 16-01 тоот дүгнэлтийг 2013 оны 1 улиралд багтаам Эрдэс баялгийн мэргэжлийн зөвлөлөөр дахин хэлэлцүүлэхийг Эрдэс баялгийн мэргэжлийн зөвлөл А.Отгочуу-д даалгасугай.

3. Энэхүү тушаал гарсантай холбогдуулан хууль, тогтоомжийн хүрээнд стратегийн эц холбогдол бүхий Оюу толгой бүлэг ордод олгогдсон тусгай зөвшөөрөлтэй холбоотой элчлээ шилжилт хөдөлгөөн хийхгүй байхыг Ашигт малтмалын газар /Г.Алтансүх/-т даалгасугай.

4. Энэхүү тушаалын биелэлтэд хяналт тавьж ажиллахыг Уул уурхайн газрын тэрийн нарийн бичгийн дарга Р.Жинжидэд даалгасугай.

УРЬДЧИЛСАН ДҮГНЭЛТ:

32

Уул уурхайн сайд

Д.ГАНХУЯГ

Н.Алтанхуягийн
Засгийн газрын үед

ТУШААЛ #43

Оюутолгойн бүлэг ордын
нөөцийг бүртгэсэн
2009 оны 167 дугаар
тушаалыг хүчингүй
болгов.

Эрдэс баялаг,
эрчим хүчний сайд

Д.ЗОРИГТ

С.Баяр болон С.Батболдын
Засгийн газрын үед

ТУШААЛ #167

АМТХ-ийн 25-р зүйлийн

25.1.5, 48.4,

ЭБМЗ-ийн дүрмийн

9 дүгээр

заалттай тус тус

АМТХ-ийн 25.1.5, 48.4 ЭБМЗ-ийн 9
НИЙЦЭЭГҮЙ

Эх сурвалж: Ашигт малтмалын газар

УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН
ХЯНАН ШАЛГАХ
ТҮР ХОРОО

ОЮУТОЛГОЙН БҮЛЭГ ОРДЫН ХИЛ ХЯЗГААРЫН АСУУДАЛ

2013 он
04.10

2013 он
04.04

Нотлох
баримт
#19

МОНГОЛ УЛСЫН
УУЛ УУРХАЙН САЙД

15160 Улаанбаатар хот, Чингэлтэй дүүрэг,
Нэгдсэн үндэсний гудамж 5/1, Засгийн газрын 8 байр,
Утас: 32-63-67, Факс: (976-11) 31-13-81

2013.04.10 № 1/925
Тайлбар: 2013.04.04 -ны №ЕГ 130401-т

Хил хязгаарын тухай

Танаас ирүүлсэн 2013 оны 4 дүгээр сарын 4-ний өдрийн "Оюу толгойн стратегийн ордон хил хязгаарыг хүсэх тухай" ЕГ-130401 албан тооттой танилцан дараах хариуг хүргүүлж байна.

Оюу толгойн бүлэг ордыг Монгол Улсын Их Хурлын 2007 оны 27 дугаар тогтоолоор стратегийн ач холбогдол бүхий ордод хамааруулан.

Мөн Эрдэс баялгийн мэргэжлийн зөвлөлөөр 2009 онд хэлэлцүүлсэн Өмнөд Оюутгийн бүлэг ордон нөөцийн тодотгол, Хюго Дамметийн бүлэг орд болон Херуга ордон хайгуулын ажлын үр дүнгийн тайлан, 2010 онд хэлэлцүүлсэн Оюу Толгойн бүлэг ордыг ашиглах уурхай, баяжуулах үйлдвэрийн техник-эдийн засгийн үндэслэлийг "Айвенхоу Майнз Монголиа Инк" ХХК, "Оюу Толгой" ХХК-тай танай компани хамт ирүүлж хэлэлцүүлж байсан байна.

Дээрх хайгуулын үр дүнгийн тайлангаар тогтоосон нөөцийн талбайн хүрээнд Оюу толгойн бүлэг ордон хил хязгаарыг тогтоон хавсралтаар хүргүүлж байна. Гэхдээ Оюу толгойн бүлэг ордон хил хязгаарыг тогтоон хавсралтаар хүргүүлж байгаа тул нөөц нэмэгдэж ордон хил хязгаарт өөрчлөлт орох магадлалтай байгаа гэж үзэж байгааг уламжилъя.

Хавсралт 1. хуудастай.

САЙД

Д.ГАНХУЯГ

АЖ ҮЙЛДВЭР, ЭРДЭС БАЯЛГИЙН
ЯАМ
Бүртгэлийн дугаар . 251...
ХУУЯАР ХУВЬ
(Хүний гүйцэтгэлийн нэр)
(гарын үсэг)(гарын үсгийн тайлал)
2013 оны 12 дугаар сарын 05
08 0489

МОНГОЛ УЛС, Улаанбаатар хот
Сүхбаатар дүүрэг, 1-р хороо
Жамбын гүний гудамж
12-р байр, 3а тоо
Тел: +976 11 318532
Факс: +976 11 319426

ОНТРЭ ХХК

2013 оны 4 дүгээр сарын 4 №.ЕГ 130401 Улаанбаатар хот

УУЛ УУРХАЙН САЙД НӨН. ДГАНХУЯГ ТАНАА

Утга: Оюу Толгой стратегийн ордон хил хязгаарыг хүсэх тухай

Бид бүхний мэдэж байгаагчлан, Уул уурхайн Сайдын 43 тоот тушаалаас үүдэн бид та бүхэнтэй "Онтрэ" ХХК-ийн тусгай зөвшөөрлүүдтэй холбогдуулан хэлэлцээрүүд хийгээд байгаа билээ. Та бүхэнд өмнө нь мэдээлж байсанчлан, "Онтрэ Гоулд"-ийн Төлөөлөн удирдах зөвлөл нь ирэх 4 дүгээр сарын 2 дэхь долоо хоногт хуралдан Монгол Улсын Засгийн Газрын анхаарлаа хандуулж буй асуудлын талаар хэлэлцэх болно. Компанийн удирдлагууд ирэх 4 дүгээр сарын сүүлээр Засгийн газрын холбогдох албан тушаалтантай уулзах эсхүл ажлын хэсэгт орж ажиллах зорилгоор Монгол Улсад хүрэлцэн ирэх юм.

Монгол Улсын Их Хурлын 27 тоот тогтоолоор стратегийн ордод тогтоогдсон Оюу Толгойн ордтой холбоотой зарим тодорхой мэдээлэл бидний хийхээр төлөвлөөд байгаа уулзалтын өмнө хэрэгтэй байгаа юм. Ялангуяа, бид стратегийн ордод тодорхойлогдсон Оюу Толгой ордон хил хязгаарыг нарийвчлан тогтоож, солбицолыг тодорхойлсон тухай мэдэхийг хүсч байна.

Тиймээс Оюу Толгой стратегийн ордон хил хязгаарыг тогтоосон албан ёсны баримт бичгийг бидэнд аль болох яаралтай гаргаж өгнө үү.

Гүнээ Хүндэтгэсэн,
Бүртгэлийн дугаар . 251...
ХУУЯАР ХУВЬ
(Хүний гүйцэтгэлийн нэр)
(гарын үсэг)(гарын үсгийн тайлал)
2013 оны 12 дугаар сарын 05
08 0489

ЛИНДСЭЙ Р БОТТОТЕР -2

УРЬДЧИЛСАН ДҮГНЭЛТ:

33

8.1.4

АШИГТ МАЛТМАЛЫН
ТУХАЙ ХУУЛЬ /2006/

УИХ-ЫН БҮРЭН ЭРХ

Засгийн газраас өргөн мэдүүлснээр, эсхүл өөрийн санаачлагаар тухайн ашигт малтмалын ордыг стратегийн ач холбогдол бүхий ашигт малтмалын ордод хамааруулах, хасах

10.1

Ашигт малтмалын асуудлаар геологи, уул уурхайн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага дараахь бүрэн эрхийг хэрэгжүүлнэ:

УИХ 27

Тодорхой ордыг стратегийн ач холбогдол бүхий ашигт малтмалын ордод хамааруулах тухай

4.Стратегийн ач холбогдол бүхий Оюу толгой, Таван толгой, Цагаан суварга, Асгатын ашигт малтмалын ордуудын төрийн эзэмшлийн хувь хэмжээ, түүнийг хэрхэн эзэмших талаархи саналыг эхний ээлжинд боловсруулан Улсын Их Хуралд өргөн мэдүүлэхийг Засгийн газар /М.Энхболд/-т үүрэг болгосугай.

Хариу албан бичигт

2009 оны хайгуулын үр дүнгийн тайлангаар тогтоосон нөөцийн талбайн хүрээнд

ОЮУТОЛГОЙН БҮЛЭГ
ОРДЫН ХИЛ ХЯЗГААРЫГ
ТОГТООВ

АМТХ-ийн 8.1.4, 10.1,
УИХ-ын 2007 оны 27-р тогтоол
НИЙЦЭЭГҮЙ

Эх сурвалж: Ашигт малтмалын газар

УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН
ХЯНАН ШАЛГАХ
ТҮР ХОРОО

УУЛ, УУРХАЙН САЙДЫН ШИЙДВЭРҮҮД

2013 он
09.04

Нотлох
баримт
#20

2013 он 09 сарын 04 өдөр

Дугаар 149

Тушаалд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай

Монгол Улсын Засгийн газрын тухай хуулийн 24 дүгээр зүйлийн 2 дахь хэсгийг үндэслэн ТУШААХ нь:

Уул уурхайн сайдын 2013 оны 2 дугаар сарын 22-ний өдрийн 43 тоот тушаалын 2, 3 дахь заалтыг дараах байдлаар өөрчилсүгэй.

2.Эрдэс баялаг, эрчим хүчний сайдын /хуучнаар/ 2009 оны 07 дугаар сарын 10-ны өдрийн 167 тоот тушаал хүчингүй болсонтой холбогдуулан Эрдэс баялгийн мэргэжлийн зөвлөлийн 2009 оны 7 дугаар сарын 1-ний өдрийн 15 дугаар өргөтгөсөн хуралдааны 15-01 тоот дүгнэлтийг Улсын нөөцийн нэгдсэн бүртгэлд бүртгэхтэй холбоотой асуудлыг холбогдох хууль, журмын дагуу Ашигт малтмалын газарт уламжлахыг Эрдэс баялгийн мэргэжлийн зөвлөл /Ч.Отгочулуу/-д зөвлөсүгэй.

3.Оюу толгойн бүлэг орд, түүнчлэн Хөрөнгө оруулалтын гэрээнд заасан тусгай зөвшөөрөлтэй холбоотой шилжилт хөдөлгөөнийг Монгол Улсын хууль тогтоомж, Хөрөнгө оруулалтын гэрээнд заасны дагуу хийхийг Ашигт малтмалын газар /Г.Алтансүх/-т даалгасугай.

УРЬДЧИЛСАН ДҮГНЭЛТ:

34

48.4

АШИГТ МАЛТМАЛЫН ТУХАЙ
ХУУЛЬ /2006/

Төрийн захиргааны байгууллага нь энэ хуулийн 48.3-т заасан тайлан, 48.6.1-д заасан техник-эдийн засгийн үндэслэлд Эрдэс баялгийн мэргэжлийн зөвлөлөөс мэргэшсэн мэргэжилтнийг шинжээчээр 30 хоногт багтаан томилуулж, 90 хоногт багтаан хэлэлцүүлж дүгнэлт гаргуулсны үндсэн дээр уг нөөцийг ашигт малтмалын улсын нэгдсэн бүртгэлд бүртгэх, хүлээн авах, тайлан, техник, эдийн засгийн үндэслэлийг анхдагч материалын хамт мэдээллийн санд бүртгэх тухай шийдвэр гаргана.

5.3.1

ЭРДЭС БАЯЛАГ МЭРГЭЖЛИЙН
ЗӨВЛӨЛИЙН

Ашигт малтмалын ордын хайгуулын ажил, түүний үр дүнгийн тайланг холбогдох аргачилсан зөвлөмж, заавар, журам, нөөцийн ангилалд нийцүүлэн гүйцэтгэж боловсруулсан эсэх талаар шинжээчийн дүгнэлт гаргуулж, төрийн захиргааны байгууллагын тухайн асуудал хариуцсан нэгжээр хянуулсаны дараа хэлэлцэж нөөцийг хүлээн авч ашигт малтмалын нөөцийн улсын нэгдсэн бүртгэлд бүртгэх, эсэх тухай дүгнэлт, зөвлөмж гаргах;

Хүчингүй болгосноос хойш
6 сарын дараа тушаалд нэмэлт,
өөрчлөлт оруулах тухай
шийдвэр гаргаж нөөцийг
мэдээллийн санд дахин бүртгэж,

шилжилт хөдөлгөөн
хийхийг зөвшөөрсөн

АМТХ-ийн 48.4, ЭБМЗ-ийн 5.3.1
НИЙЦЭЭГҮЙ

Эх сурвалж: Ашигт малтмалын газар

УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН
ХЯНАН ШАЛГАХ
ТҮР ХОРОО

ОНТРЭ ХХК-ИЙН НӨӨЦИЙН БҮРТГЭЛ ХҮЧИН ТӨГӨЛДӨР ЭСЭХ

35

2013 он
02.22

Нотлох
баримт
#21

2013 он 02 сарын 22 өдөр

Дугаар 48

Улаанбаатар хот

Тушаал хүчингүй болгох тухай

Монгол Улсын Засгийн газрын тухай хуулийн 24 дүгээр зүйлийн 24.2 дахь хэсгийг үндэслэн ТУШААХ нь:

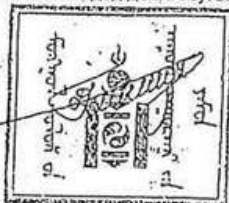
1. Эрдэс баялгийн мэргэжлийн зөвлөлийн 2009 оны 07 дугаар сарын 01-ний өдрийн 15 дугаар өргөтгөсөн хуралдааны 15-01 тоот дүгнэлтийг үндэслэн гаргасан Эрдэс баялаг, эрчим хүчний сайдын /хуучнаар/ 2009 оны 07 дугаар сарын 10-ны өдрийн 167 тоот "Өмнөд Оюугийн бүлэг ордын нөөцийн тодотгол, Хюга Дамметийн бүлэг орд болон Херуга ордын нөөцийн тайлан хүлээн авах, нөөцийг бүртгэх тухай" тушаал нь Ашигт малтмалын тухай хуулийн 25 дугаар зүйлийн 25.1.5 дахь заалт, мөн хуулийн 48 дугаар зүйлийн 48.4 дэх заалт, Эрдэс баялаг, эрчим хүчний сайдын 2009 оны 04 дүгээр сарын 13-ны өдрийн 81 тоот тушаалаар баталсан Эрдэс баялгийн мэргэжлийн зөвлөлийн дүрмийн 9 дүгээр заалтыг тус тус зөрчсөн байх тул Эрдэс баялаг, эрчим хүчний сайдын /хуучнаар/ 2009 оны 07 дугаар сарын 10-ны өдрийн 167 тоот тушаалыг хүчингүй болсонд тооцсугай.

2. Эрдэс баялаг, эрчим хүчний сайдын /хуучнаар/ 2009 оны 07 дугаар сарын 10-ны өдрийн 167 тоот тушаал хүчингүй болсонтой холбогдуулан Эрдэс баялгийн мэргэжлийн зөвлөлийн 2009 оны 07 дугаар сарын 01-ний өдрийн 15 дугаар өргөтгөсөн хуралдааны 15-01 тоот дүгнэлтийг 2013 оны 1 улиралд багтаан Эрдэс баялгийн мэргэжлийн зөвлөлөөр дахин хэлэлцүүлэхийг Эрдэс баялгийн мэргэжлийн зөвлөл /Ч.Отгончулуул-д даалгасугай.

3. Энэхүү тушаал гарсантай холбогдуулан хууль, тогтоомжийн хүрээнд стратегийн ач холбогдол бүхий Оюу толгой бүлэг ордод олгогдсон тусгай зөвшөөрөлтэй холбоотой аливаа шилжилт хөдөлгөөн хийхгүй байхыг Ашигт малтмалын газар /Г.Алтансүх-т даалгасугай.

4. Энэхүү тушаалын биелэлтэд хяналт тавьж ажиллахыг Уул уурхайн яамны Төрийн нарийн бичгийн дарга Р.Жигжидэд даалгасугай.

САЙД

УРЬДЧИЛСАН ДҮГНЭЛТ:

Заалт #1.

АМТХ-ийн 25.1.5, 48.4, ЭБМЗ-ийн дүрмийн 9 дүгээр заалтыг тус тус зөрчсөн байх тул ЭБЭХС-ын 2009 оны 167 тоот тушаалыг хүчингүй болгов.

ХҮЧИНТЭЙ
ХЭВЭЭР

Заалт #2.

Нөөц хүлээн авсан тайланг (15-01) дахин хэлэлцүүлэхийг ЭБМЗ-д даалгав.

ӨӨРЧИЛСӨН

Заалт #3.

Тусгай зөвшөөрөлтэй холбоотой шилжилт хөдөлгөөн хийхгүй байхыг АМГ-т даалгав.

ӨӨРЧИЛСӨН

ДҮГНЭЛТ

Ашиглалтын тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчийн үйл ажиллагаа нь бусад этгээдээс давуу байдлаар хэрэгждэг байна.

Ашигт
малтмалын
тухай хуулийн
хүрээнд:

Нийт
12

зүйл заалт
НИЙЦЭЭГҮЙ

Байгаль орчинд
нөлөөлөх
байдлын
үнэлгээний
тухай хуулийн
хүрээнд:

Нийт
5

зүйл заалт
НИЙЦЭЭГҮЙ

Эрдэс баялгийн
мэргэжлийн
зөвлөлийн
дүрмийн хүрээнд:

Нийт
6

заалт
НИЙЦЭЭГҮЙ

Улсын Их
Хурлын
тогтоол

Нийт
1

зүйл заалт
НИЙЦЭЭГҮЙ

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН
ХЯНАН ШАЛГАХ ТҮР ХОРОО

“ОНТРЭ” ХХК-ийн

**САНХҮҮ, ТАТВАРЫН
АСУУДАЛ**

СОНСГОЛ: ӨДӨР #1

2025.12.08

САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАН

2003-
2025

Нотлох
баримт
#22

Санхүүгийн сайдын 2017 оны
101 дүгээр тушаалын
3 дугаар хэсгээр

Регистрийн дугаар: 2703183

Хаяг:

Шуудангийн хаяг:

Утас: 91017995, Факс:

Өмчийн хэлбэр: Хувийн /таахад/ 100 хувь

Б

**"ОНТРЭ Гадаадын хөрөнгө оруулалттай
хязгаарлагдмал хариуцлагатай компани"-ийн**

САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАН

Тайлант үе	Хандыг хүлээн бодсон	Огноо	Мэргэжилтэн
2025 оны хагас жилийн тайлан	Сангийн Рам	2025-07- 31	Б. АМАРЖАРГАЛ

**"ОНТРЭ Гадаадын хөрөнгө оруулалттай хязгаарлагдмал хариуцлагатай компани"-ийн
Бодит байдлын тухай мэдэгдэл**

Захирал Б. МӨНХТУЛГА, ерөнхий нягтлан бодогч Г. ОЧГЭРЭЛ бид манай аж ахуйн нэгжийн 2025-07-01 өдрөөр тасалбар болгон гаргасан санхүүгийн тайланд тайлант хугацааны үйл ажиллагааны үр дүн, санхүүгийн байдлыг "Нягтлан бодох бүртгэлийн тухай" хуулийн 18.1 дэх заалтын дагуу үнэн зөв, бүрэн тусгасан болохыг баталж байна. Үүнд:

1. Бүх ажил гүйлгээ бодитоор гарсан бөгөөд холбогдох анхан шатны баримтыг үндэслэн нягтлан бодох бүртгэл, санхүүгийн тайланд үнэн зөв тусгасан
2. Санхүүгийн тайланд тусгагдсан бүх тооцоолол үнэн зөв хийгдсэн
3. Аж ахуйн нэгжийн үйл ажиллагааны эдийн засаг, санхүүгийн бүхий л үйл явцыг иж бүрэн хамарсан
4. Тайлант үеийн үр дүнд өмнөх оны ажил гүйлгээнээс шилжин тусгагдаагүй, мөн тайлант оны ажил гүйлгээнээс орхигдсон зүйл байхгүй
5. Бүх хөрөнгө, авлага, өр төлбөр, орлого, зардлыг холбогдох Санхүүгийн тайлагналын олон улсын стандартын дагуу үнэн зөв тусгасан
6. Энэ тайланд тусгагдсан бүхий л зүйл манай байгууллагын албан ёсны өмчлөлд байдаг бөгөөд орхигдсон зүйл үгүй болно.

Захирал:

/ Б. МӨНХТУЛГА /

Ерөнхий нягтлан бодогч:

/ Г. ОЧГЭРЭЛ /

Хэвлэсэн огноо:

2025-09-30 14:56:11

ЕРӨНХИЙ МЭДЭЭЛЭЛ:

38

- **Онтрэ ХХК НББ-ийн тухай хуульд зааснаар 2004-2025 оны эхний хагас жилийн санхүүгийн тайлангаа бэлтгэн, Сангийн яаманд хүргүүлсэн.**
- **Санхүүгийн тайланг гэрээт компаниар бэлтгүүлдэг гэж тайлбарласан.**
- **Енур аудит ХХК аудит хийсэн.**
- **Онтрэ ХХК-ийн 2025 оны II улирлын санхүүгийн тайлангаар 201.4 тэрбум төгрөгийн өр төлбөр, 27.5 тэрбум төгрөгийн хуримтлагдсан алдагдал бүртгэгдсэн байна.**

НЯГТЛАН БОДОХ БҮРТГЭЛИЙН ТУХАЙ **ХУУЛИЙН** **ХЭРЭГЖИЛТ**

**2002-
2003**

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2001 оны 12 дугаар сарын 13-ны өдөр

Улаанбаатар хот

НЯГТЛАН БОДОХ БҮРТГЭЛИЙН ТУХАЙ

ХОЁРДУГААР БҮЛЭГ
НЯГТЛАН БОДОХ БҮРТГЭЛ ХӨТЛӨЛТ

8 дугаар зүйл. Нягтлан бодох бүртгэл хөтлөх

8.1. Монгол Улсын нутаг дэвсгэр дээр үйл ажиллагаа явуулж байгаа аж ахуйн нэгж, байгууллага нягтлан бодох бүртгэл хөтөлж, санхүүгийн **тайлан гаргана.**

13 дугаар зүйл. Тайлангийн жил, санхүүгийн тайлан тушаах, нэгтгэх хугацаа

13.2. Аж ахуйн нэгж, байгууллага улирлын санхүүгийн тайланг дараа улирлын эхний сарын 20, жилийн санхүүгийн тайланг дараа оны 2 дугаар сарын 10-ны өдрийн дотор харилцагч санхүүгийн байгууллагад тушаана.

ТАЙЛБАР ДҮГНЭЛТ:

**2002, 2003 оны
санхүүгийн
тайлан Татварын
ерөнхий газар,**

**Сангийн яамны
Нягтлан бодох
бүртгэлийн газарт
байхгүй.**

НИЙЦЭЭГҮЙ

ХАМААРАЛ БҮХИЙ КОМПАНИ ХООРОНДЫН ХЭЛЦЭЛ

2023 он
01.01

Нотлох
баримт
#23

Онтрэ ХХК - Компани Хоорондын Зээлийн Гэрээ

Дээрхийг нотлон, Талууд Гэрээнд дурдсан өдөр гарын үсэг зурав.

Залууч

Онтрэ Резорсис ХХК

Гарын үсэг:

Нэр: Бувангэмэх Монхтулга
Албан тушаал: Гүйцэтгэх захирал

Залууч

Онтрэ ХХК

Гарын үсэг:

Нэр: Бувангэмэх Монхтулга
Албан тушаал: Гүйцэтгэх захирал

ТАЙЛБАР ДҮГНЭЛТ:

40

70.1

ИРГЭНИЙ ТУХАЙ ХУУЛЬ
/2002/

Төлөөлөгч нь төлөөлүүлэгчийн нэрийн өмнөөс өөртэйгөө, түүнчлэн гуравдагч этгээдийн нэрээр өөрөө төлөөлүүлэгчтэй хэлцэл хийхийг хориглоно.

Онтрэ ХХК,
Онтрэ резорсис ХХК нь
нэг удирдлагатай,

өөртэйгээ

1.1 тэрбум
төгрөгийн зээлийн
гэрээ байгуулсан

Иргэний тухай хуулийн 70.1 дэх заалтад
НИЙЦЭЭГҮЙ

ТАТВАРЫН ХЯНАЛТ ШАЛГАЛТ

2002 он
07.24

Татвар төлөгчөөр СБД-ийн
Татварын албанд
БҮРТГҮҮЛСЭН

2014 он

Нийслэлийн татварын
албанд **ШИЛЖСЭН**

Нотлох
баримт
#24

"ОНТРЭ" ХХК-ИЙН АЛБАН ТАТВАРЫН НОГДУУЛАЛТ ТӨЛӨЛТИЙН БАЙДАЛД ХИЙСЭН ХЯНАЛТ ШАЛГАЛТЫН ТҮҮХИЙ БИЕЛЗЛТ

Д/д	Хяналт шалгалтад хамрагдах хугацаа	Хяналт шалгалтын төрөл	Хяналт шалгалтын шийдвэрийн төрөл	Шийдвэрийн огноо	Зөрчлийн дүн	Нөхөн татаар	Торгууль, алданги	Нөхөн татварын дүн	Төлсөн	Хяналт шалгалтын баримтын дугаарын тоо
1	2002-2004	бүрэн	ХШ-ын акт	12/23/2005	23,140,100.00	694,200.00	-	694,200.00	694,200.00	1
2	2005-2008	бүрэн	ХШ-ын акт	9/24/2009	100,792,700.00	7,387,800.00	1,642,100.00	9,029,900.00	9,029,900.00	4
3	2009-2013	бүрэн	ХШ-ын акт	6/16/2014	835,444,135.10	247,900,270.50	198,320,216.50	446,220,487.00	446,220,487.00	5
4	2014-2016	бүрэн	ХШ-ын акт	6/28/2016	4,640,000.00	464,000.00	262,252.80	726,252.80	726,252.80	3
					984,016,935.10	256,446,270.50	200,224,569.30	456,670,839.80	456,670,839.80	12

Эх сурвалж: Татварын бүртгэл мэдээллийн нэгдсэн сангийн 2025.09.05-ны өдрийн мэдээлэл

ТАТВАРЫН ХЯНАЛТ ШАЛГАЛТ:

41

2004 он

2008 он

2013 он

2016 он

3-4 жил
тутам
татварын
хяналт
шалгалт
орсон

2002-2025 онд нийт

912 сая төгрөгийн
татвар төлсөн

4 удаагийн хяналт шалгалтаар нийт

697 сая төгрөгийн нөхөн татвар,
торгууль, алданги
оногдуулсан

Энэ нь нийт **76%** болж
төлсөн татварын байна

ТАТВАР ТӨЛӨГЧИЙН ХУУЛЬ ТОГТООМЖООР ХҮЛЭЭСЭН ҮҮРГИЙН БИЕЛЭЛТИЙН ХЯНАН ШАЛГАЛТ

2022 он

ТЕГ-ын ТОМ ТАТВАР
ТӨЛӨГЧИЙН ГАЗАР **ШИЛЖСЭН**

Нотлох
баримт
#25

УИХ-ЫН 2025 ОНЫ 62 ДУГААР ТОГТООЛООР БАЙГУУЛАГДСАН
ХЯНАН ШАЛГАХ ТҮР ХОРООНД

Хүснэгт1. Онтрэ ХХК-ийн эрсдэлийн үнэлгээ, сүүлийн 5 жилийн байдлаар

Регистрийн дугаар	Татвар төлөгчийн нэр	Хариуцлагын хэлбэр	Эрсдэлийн үнэлгээ				
			2021 он	2022 он	2023 он	2024 он	2025 он
2705133	Онтрэ	ХХК ГХО	31.44	17.30	36.01	40.39	38.01
			бага	хүлээн зөвшөөрөх	бага	бага	бага

Хүснэгт2. Онтрэ ХХК-ийн эрсдэлийн үнэлгээний дэлгэрэнгүй мэдээлэл

Эрсдэлийн оноо	Эрсдэлийн түвшин	Татварын эрсдэл	Үүнд:						Татварын скоринг	Орлого зардлын таамаглал	Тайлангийн харьцаа үзүүлэлтийн зохистой байдал	Хяналт шалгалтын зөрчил таамаглах загвар
			Орлогд суурилсан оноо	Хасагдах зардалд суурилсан оноо	Зөрүүд суурилсан оноо	Санхүүгийн шинжилгээ	Регрессийн шинжилгээ	Салбарын дундаж				
38.01	бага	28.73	18.02	28.04	-	50.00	68.24	100.00	65.00	58.71	38.63	75.18

Эрсдэлийн удирдлагын газар

ТАТВАРЫН ХЯНАЛТ ШАЛГАЛТ:

42

2016 он

2025 он

2016 оноос хойш
ТЕХ-ийн
41.1-д заасны
дагуу Татварын
хяналт шалгалт
хийгдээгүй

Эрсдэлийн үнэлгээ
бага гарсан боловч
**Хяналт шалгалтын
зөрчил таамаглах загвар**

75.18%
ГЭЖ ТООЦООЛСОН

САЛБАРЫН
ДУНДЖААС **2** ДАХИН
ӨНДӨР

ОНТРЭ ХХК-ИЙН ЛИЦЕНЗ ЭЗЭМШИЖ БУЙ ТАЛБАЙД ГАРСАН ЗАРДЛЫН ҮР ДАГАВАР

Онтрэ ресурс лимитэд (Канад)
санхүүгийн үйл ажиллагааны тайлан

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН
ХЯНАН ШАЛГАХ ТҮР ХОРОО

АНХААРАЛ ХАНДУУЛСАНД
БАЯРЛАЛАА

2025.12.08

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН
ХЯНАН ШАЛГАХ ТҮР ХОРОО

**“ХӨРӨНГӨ ОРУУЛАЛТЫН ГЭРЭЭ”-НИЙ
ҮЙЛЧЛЭХ ХҮРЭЭ, ХЯЗГААР:
ОНТРЭ ХХК-ИЙН ЭЗЭМШИЖ БУЙ**

**ЖАВХЛАНТ, ШИВЭЭ ТОЛГОЙ ТУСГАЙ
ЗӨВШӨӨРЛИЙН ХАМААРАЛ**

СОНСГОЛ: ӨДӨР #1

2025.12.08

Үндэслэл
#1

**ХӨОГ-НИЙ ХЭЛЭЛЦЭЭ,
ГЭРЭЭНИЙ ТАЛ БИШ**

Үндэслэл
#2

**ХӨОГ-ний ЗОХИЦУУЛАЛТАД
ТУСГАГДААГҮЙ**

Үндэслэл
#3

**ХУУЛЬ ТОГТООМЖООР
ХАМААРАХГҮЙ**

Үндэслэл
#4

**ЗАСГИЙН ГАЗАР: АЖЛЫН ХЭСГИЙН САНАЛ
ДҮГНЭЛТ, ШИЙДВЭР - “ХАМААРАХГҮЙ”**

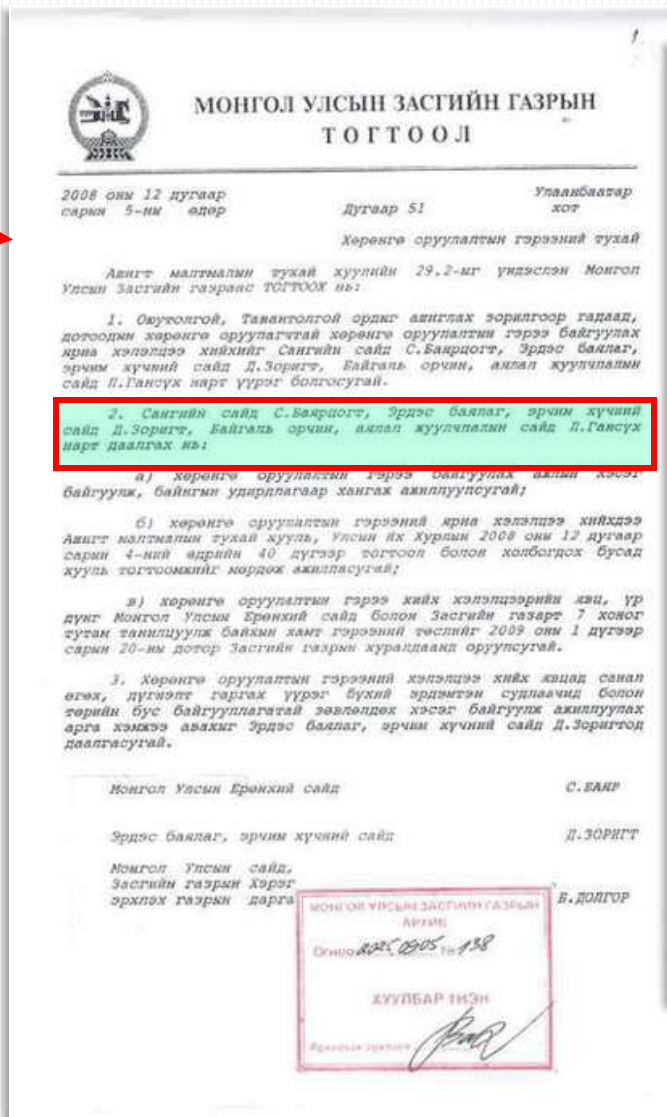
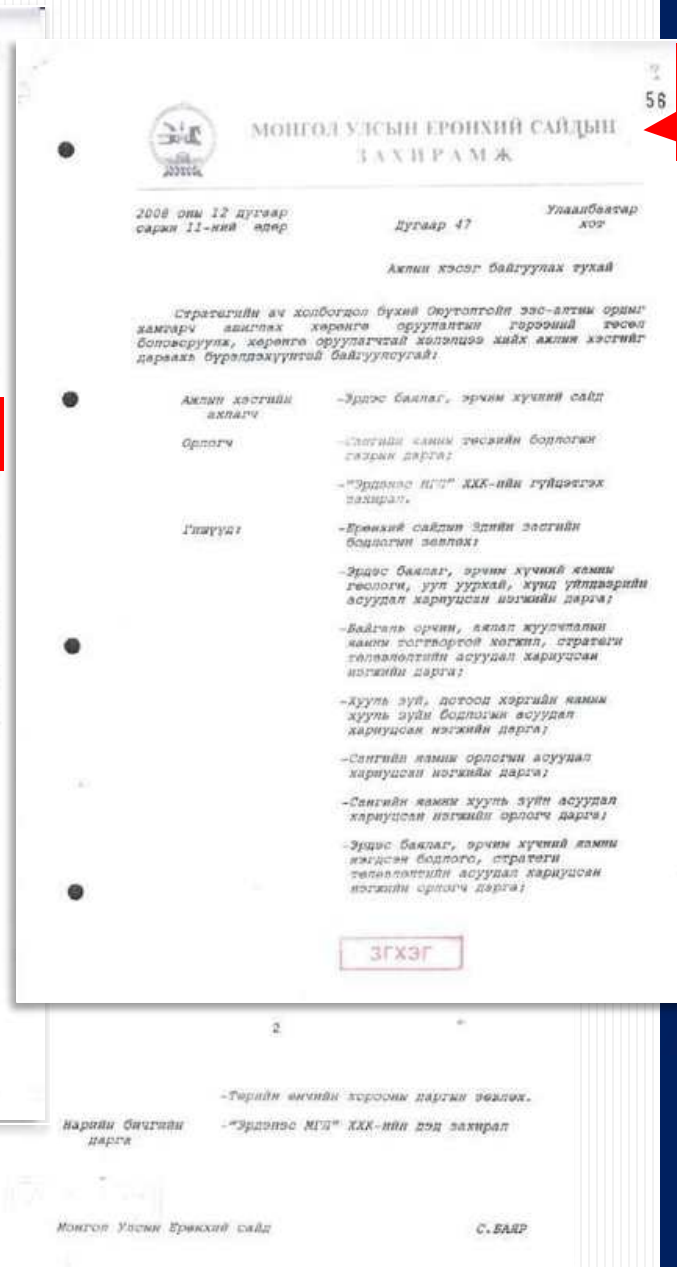
УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН
ХЯНАН ШАЛГАХ
ТҮР ХОРОО

ХөОГ-НИЙ ХЭЛЭЛЦЭЭРИЙН ТАЛ БИШ

ТАЙЛБАР ДҮГНЭЛТ:

3

**2008 on
12.05**

**2008 он
12.11**

Хэлэлцээ:

УИХ-ЫН 2008 ОНЫ ТОГТООЛ #40 МӨРДӨЖ АЖИЛЛАХ

ЭРДЭМТЭН СУДЛААЧДЫГ ОРОЛЦУУЛАХ

ГЭРЭЭНИЙ ТӨСЛИЙГ 2009.01.20-НД ТАНИЛЦУУЛАХ

46 ХОНОГ

НОТЛОХ БАРИМТ #1

УЛСЫН ИХ ХҮРЛЫН
ХЯНАН ШАЛГАХ
ТҮР ХОРОО

ХӨОГ-НИЙ ХЭЛЭЛЦЭЭРИЙН ТАЛ БИШ

2008 он
12.18

10 сар үргэлжилсэн

НОТЛОХ
БАРИМТ
#2

ОЮУТОЛГОЙ, ТАВАНТОЛГОЙН ОРДЫН ХӨРӨНГӨ ОРУУЛАЛТЫН ГЭРЭЭНИЙТӨСӨЛ БОЛОВСРУУЛЖ ХӨРӨНГӨ ОРУУЛАГЧТАЙ ХЭЛЭЛЦЭЭ ХИЙХАЖЛЫН ХЭСГИЙН НЭГДҮГЭЭР ХУРАЛДААНЫ ТЭМДЭГЛЭЛ

Хурал: 2008 оны 12 дугаар сарын 18-ны өдрийн 12.00 минутад Эрдэс баялаг, эрчим хүчний яамны хуралдааны танхимд эхэллээ.

Хуралдаанд: Ажлын хэсгийн ахлагч ЭБЭХ-ны Сайд Д.Зоригт, ажлын хэсгийн орлогч "Эрдэнэс МГЛ" ХХК-ийн Гүйцэтгэх захирал Б.Энэбиш, гишүүн ХЗДХЯ-ны Хууль зүйн бодлогын асуудал хариуцсан нэгжийн дарга Ц.Цолмон, БОАЖЯ-ны Тогтвортой хөгжил, стратеги төлөвлөлтийн асуудал хариуцсан нэгжийн дарга А.Энхбат, ЭБЭХЯ-ны Нэгдсэн бодлого, стратеги төлөвлөлтийн асуудал хариуцсан нэгжийн орлогч дарга С.Баярбат, ажлын хэсгийн нарийн бичгийн дарга "Эрдэнэс МГЛ" ХХК-ийн Дэд захирал Б.Ганхуяг нар оролцолоо.

Хэлэлцэх асуудал:

1. Ажлын хэсгийн ажиллах журмынтөслийг авч хэлэлцэх
(төслийг гишүүдэд тараасан)
2. Ажлын хэсгийн ажлын төлөвлөгөөний төслийг авч хэлэлцэх
(төслийг гишүүдэд тараасан)
3. Оюу толгой, Таван Толгойн ордын хөрөнгө оруулалтын гэрээний төслийг боловсруулахад анхаарах хууль, тогтоомж
4. Оюу толгойн ордын хөрөнгө оруулагчтай хийх урьдчилсан уулзалт
5. Бусад

Хэлэлцэсэн нь:

Д.Зоригт: УИХ-аас баталж өсгөн удирдамж, зарчим дээр миний зүгээс нэмээд удирдамж, зарчим гаргах нь буруу. Тэгээд бас УИХ-аас гаргасан удирдамжаас давсан зүйл байна. Ажлын хэсгийн нарийн бичгийн даргын боловсруулсан удирдамж дээр "Хэлэлцээг УИХ-ийн хүчин төгөлдөр үйлчилж буй хууль тогтоомжийг удирдлага болгон явуулж салбарын эрдэмтэн, судлаач, иргэний нийгмийн байгууллага болон иргэдийн санал, дүгнэлтийг судлан тусгах" гэсэн асуудал УИХ-аас баталсан удирдамжинд байхгүй байгаа. Удирдамжинд "Мэдээллэх" гэж байгаа. Сайд, дарга нартай тогтмол хугацаанд танилцуулж, чиглэл авч байх, Ажлын хэсгийн ахлагчийн зөвшөөрөлгүй хэвлэл мэдээллийнхэнд мэдээлэл өгч болохгүй. Үүнийг Ажлын хэсгийн зохион байгуулалтын журам болговол дээр байна.

Ц.Цолмон: УИХ-аас ажлын хэсгийн удирдамж, зарчмыг батлаад өгчихсөн болохоор энэ хүрээндээ ажиллах ажлын төлөвлөгөө гаргая.

Д.Зоригт: Ажлын хэсгийн ахлагчийн зөвшөөрөлтэйгээр хэвлэл мэдээллийн байгууллагад мэдээлэл өгөх асуудал байна. Эдгээрийг яах вэ?

ТАЙЛБАР ДҮГНЭЛТ:

4

Хэлэлцээ:

**76 УДАА
ЗОХИОН
БАЙГУУЛАГДСАН.**

**ОНТРЭ ХХК-ИЙН ТӨЛӨӨЛӨЛ
ОРОЛЦООГҮЙ**

УЛСЫН ИХ ХҮРЛЫН
ХЯНАН ШАЛГАХ
ТҮР ХОРОО

ХӨОГ-НИЙ ХЭЛЭЛЦЭЭРИЙН ТАЛ БИШ

ТАЙЛБАР ДҮГНЭЛТ:

5

2009 он
07.21

МОНГОЛ УЛСЫН ЕРӨНХИЙ САИДЫН
ЗАХИРАМЖ

2009 оны 7 дугаар сарын 21-ний өдөр

Дугаар 73

Улаанбаатар хот

Ажлын хэсгийн бүрэлдэхүүнийг шинэчлэн батлах тухай

1. "Оюутолгойн ордыг ашиглах хөрөнгө оруулалтын гэрээний тухай" Улсын Их Хурлын 2009 оны 57 дугаар тогтоол гарсантай холбогдуулан хөрөнгө оруулагчтай хэлэлцээ хийх ажлын хэсгийг дарлаах бүрэлдэхүүнтэйгээр шинэчлэн байгуулсугай:

Ахлагч: -Эрдэс баялаг, эрчим хүчний сайд

Орлогч: -Сангийн сайд;
-Байгаль орчин, аялал жуулчлалын сайд.

Гийгүүд: -Ерөнхий сайдын Эдийн засгийн бодлогын зөвлөх;
-Сангийн яамны Төслийн бодлогын газрын дарга;
-Хууль зүй, дотоод хэргийн яамны Хууль зүйн бодлогын газрын дарга;
-Сангийн яамны Хууль эрх зүйн газрын дарга;
-Эрдэс баялаг, эрчим хүчний яамны Геологийн бодлогын газрын орлогч дарга;
-Эрдэс баялаг, эрчим хүчний яамны Санхүү, хөрөнгө оруулалтын газрын орлогч дарга;
-Эрдэс баялаг, эрчим хүчний яамны Санхүү, хөрөнгө оруулалтын газрын орлогч дарга;
-Эрдэс баялаг, эрчим хүчний яамны Санхүү, хөрөнгө оруулалтын газрын орлогч дарга;
-Эрдэс баялаг, эрчим хүчний яамны Санхүү, хөрөнгө оруулалтын газрын орлогч дарга;

ЗГХЭГ

дарга

2. Энэ захирамж гарсантай холбогдуулан байгуулах тухай" Ерөнхий сайдын 2009 оны 12-ний өдрийн 47 дугаар захирамжийг хүчин зогсоулсугай.

Монгол Улсын Ерөнхий сайд

С.БАЯР

МОНГОЛ УЛСЫН
ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ХУРАЛДААНЫ
ТЭМДЭГЛЭЛЭЭС

ЭРДЭС БАЯЛАГ, ЭРЧИМ ХҮЧНИЙ ЯАМАНД

Монгол Улсын Засгийн газрын 2009 оны 7 дугаар сарын 22-ны өдрийн хуралдааны 49 дүгээр тэмдэглэлд:

"ХХ1.1. Ажлын хэсгийн бүрэлдэхүүнийг шинэчлэн батлах талаар Ерөнхий сайд С.Баяр Засгийн газрын гишүүдэд танилцуулав. Үүнтэй холбогдуулан Оюутолгойн ордыг ашиглах хөрөнгө оруулалтын гэрээний талаар хэлэлцээ хийхдээ дор дурдсан журам баримтлахаар тогтов:

1. Оюутолгойн ордын 34 хувийг Монголын тал эзэмших хувилбарыг боловсруулахад Сангийн яам голлон оролцох.

2. Байгаль орчныг хамгаалах, ялангуяа усны асуудлыг гэрээнд тусгах асуудлыг Байгаль орчин, аялал жуулчлалын яам анхаарч ажиглах.

3. Хөрөнгө оруулагчтай хэлэлцээ хийхийн өмнө хэлэлцэх асуудал, хэлэлцээрт баримтлах зарчим, Монголын талын тооцоо, хувилбар, түүний томъёоллыг ажлын хэсэгт Монгол Улсын Тэргүүн шадар сайд Н.Алтанхуягтай тохирч тохиролцсон дүнгээ Ерөнхий сайдад, шаардлагатай бол Засгийн газрын хуралдаанд танилцуулж байх.

4. Хэлэлцээрийн явдал энэхүү тохиролцоо, гэрээний агуулга, томъёолол өөрчлөгдсөн байдал болон уг баримт бичгийн боловсруулалтыг сайжруулах ажлыг Монгол Улсын Тэргүүн шадар сайд Н.Алтанхуяг хариуцаж хяналт тавьж ажиглах.

5. Хэлэлцээрийн дүнг Засгийн газрын хуралдаанаар хэлэлцээд Улсын Их Хуралд өргөн мэдүүлэх.

ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ХЭРЭГ ЭРХЛЭХ ГАЗАР

2009 он
07.22

Хэлэлцээ:

САНГИЙН ЯАМ:
34%

ТЭРГҮҮН ШАДАР САЙД:
ЗАРЧИМ, ТООЦОО,
ХУВИЛБАР, ТОМЬЁОЛОЛ,
ХЯНАЛТ ТАВИХ.

ЗАСГИЙН ГАЗАР:
ХЭЛЭЛЦЭЭ ХИЙХ
"ЖУРАМ"

НОТЛОХ
БАРИМТ
#3

2009 он
10.07

НОТЛОХ
БАРИМТ
#4

ОЮУТОЛГОЙ ЗЭС АЛТНЫ ОРДЫН ХӨРӨНГӨ ОРУУЛАЛТЫН ГЭРЭЭНИЙ ТӨСӨЛ БОЛОВСРУУЛЖ ХӨРӨНГӨ ОРУУЛАГЧТАЙ ХЭЛЭЛЦЭЭ ХИЙХ АЖЛЫН ХЭСГИЙН АЙВЕНХОУ МАЙНЗ – РИО ТИНТО КОМПАНИТАЙ ХИЙСЭН УУЛЗАЛТЫН ТЭМДЭГЛЭЛ

2009 оны 10 дугаар сарын 7-ны өдөр

Улаанбаатар хот

Стратегийн ач холбогдол бүхий Оюу толгойн нүүрсний ордыг хамтарч ашиглах хөрөнгө оруулалтын гэрээний төсөл боловсруулж, хөрөнгө оруулагчтай хэлэлцээ хийх ажлын хэсгийн Ажлын хэсгийн хурал 19 цаг 30 минутад Эрдэс баялаг, эрчим хүчний яамны Уулзалтын танхимд эхэллээ.

Хэлэлцээнд Ажлын хэсгээс:

1. С.Баярцогт	–	Сангийн сайд
2. Б.Энэбиш	–	"Эрдэнэс МГЛ" ХХК-ийн Гүйцэтгэх захирал
3. Г.Тэмүүлэн	–	"Эрдэнэс МГЛ" ХХК-ийн дэд захирал

Хөрөнгө оруулагч талаас:

1. А.Мөнхбат /Айвенхоу Майнз Монголиа Инк компанийн дэд захирал/

Хэлэлцсэн асуудал:

Оюу толгой төслийн Хөрөнгө оруулалтын гэрээний төслийн 3.21-д заасан зохицуулалтыг авч хэлэлцэх.

Оюу толгой төслийн Хөрөнгө оруулагч талаас ирүүлсэн "Айвенхоу Майнз Монголиа Инк" ХХК-ийн Хувь нийлүүлэгчдийн гэрээнд ажлын хэсгийн гишүүдээс өгсөн санал, дүгнэлтийг авч хэлэлцэх.

Хэлэлцсэн нь:

Оюу толгой төслийн Хөрөнгө оруулалтын гэрээний төслийн 3.21-д заасан зохицуулалтыг авч хэлэлцэх.

С.Баярцогт: Гэрээний төслийн 3.21-д зарим нэг утга найруулаг өөрчлөлт хийх шаардлагатай байна. "Засгийн газар бүхэлд нь буюу хэсэгчлэн эзэмшдэг Монгол Улсад байршилтай гуравдагч этгээдийн зэс хайлуулах үйлдвэрт Хөрөнгө оруулагч баяжмалыг эхний ээлжинд /худалдах буюу захиалгаар баяжмалыг цэвэршүүлэх замаар/ нийлүүлнэ. Ийнхүү Монгол Улсад Бүтээгдэхүүний нэмүү өртөгийг нэмэгдүүлэх зорилгоор зэс хайлуулах тухайн үйлдвэрт баяжмалыг олон улсын зах зээлийн үнэ, стандартад суурилсан харилцан тохиролцсон арилжааны үнээр дор дурдсан нөхцөлөөр нийлүүлнэ" гэж найруулах шаардлагатай байна. Англи хэл дээр байгаа third-party гэдгийг салгах нь зүйтэй байна. Учир нь манай Засгийн газар гэдэг агуулга уншигдахгүй байна.

Хэлэлцээ:

**ХӨОГ-нд 2009.10.06-нд
гарын үсэг зурсны маргааш
ҮРГЭЛЖИЛСЭН.**

УЛСЫН ИХ ХҮРЛЫН
ХЯНАН ШАЛГАХ
ТҮР ХОРОО

ГЭРЭЭНИЙ ДАРААХ ХЭЛЭЛЦЭЭ

ХӨОГ

ХӨОГ-нд ГАРЫН ҮСЭГ ЗУРСАН.

ХӨОГ-ний “Оршил” хэсэг, түүнчлэн 1.6, 1.8, 2.14, 2.16, 2.24.2, 2.25, 3.1, 3.19, 3.21, 6.6, 7.4, 9.4, 9.5, **15.24**, 15.24.1-тэй холбоотой хэлэлцээ үргэлжилсэн.

15 заалт

ХӨОГ-ний 15.26-д

“Энэхүү Гэрээний 10.2, 15.7, 15.8, 15.9, 15.10, 15.14, **15.24**, 15.25, 15.26, 15.27, 15.28, 15.31, 15.32, 15.33, 15.34 дэх заалт болон 14, 16 дугаар бүлэг нь энэхүү Гэрээг байгуулсан өдрөөс эхлэн хүчин төгөлдөр болно.”

ХНГ

ХНГ-ний 3.3(b), 4.4.10(a)(viii)(ix), 6.4(b), 10.1(h)(i), 17(d), 6.1-тэй холбоотой хэлэлцээ үргэлжилсэн.

6 заалт

ТАЙЛБАР ДҮГНЭЛТ:

7

ГАРЫН ҮСЭГ ЗУРСАНЫ
ДАРААХ ХЭЛЭЛЦЭЭ:

- ▶ ХЭЛЭЛЦЭЭ ДУУСААГҮЙ
БАЙХАД ГЭРЭЭ
БАЙГУУЛСАН.
- ▶ ӨМНӨХ ХЭЛЭЛЦЭЭГ
ӨӨРЧИЛСӨН.
- ▶ НЭМЭЛТ, ӨӨРЧЛӨЛТ
ШААРДАНА.

2009 он
10.06

2009 он
10.07

2009 он
10.07

НОТЛОХ
БАРИМТ
#5

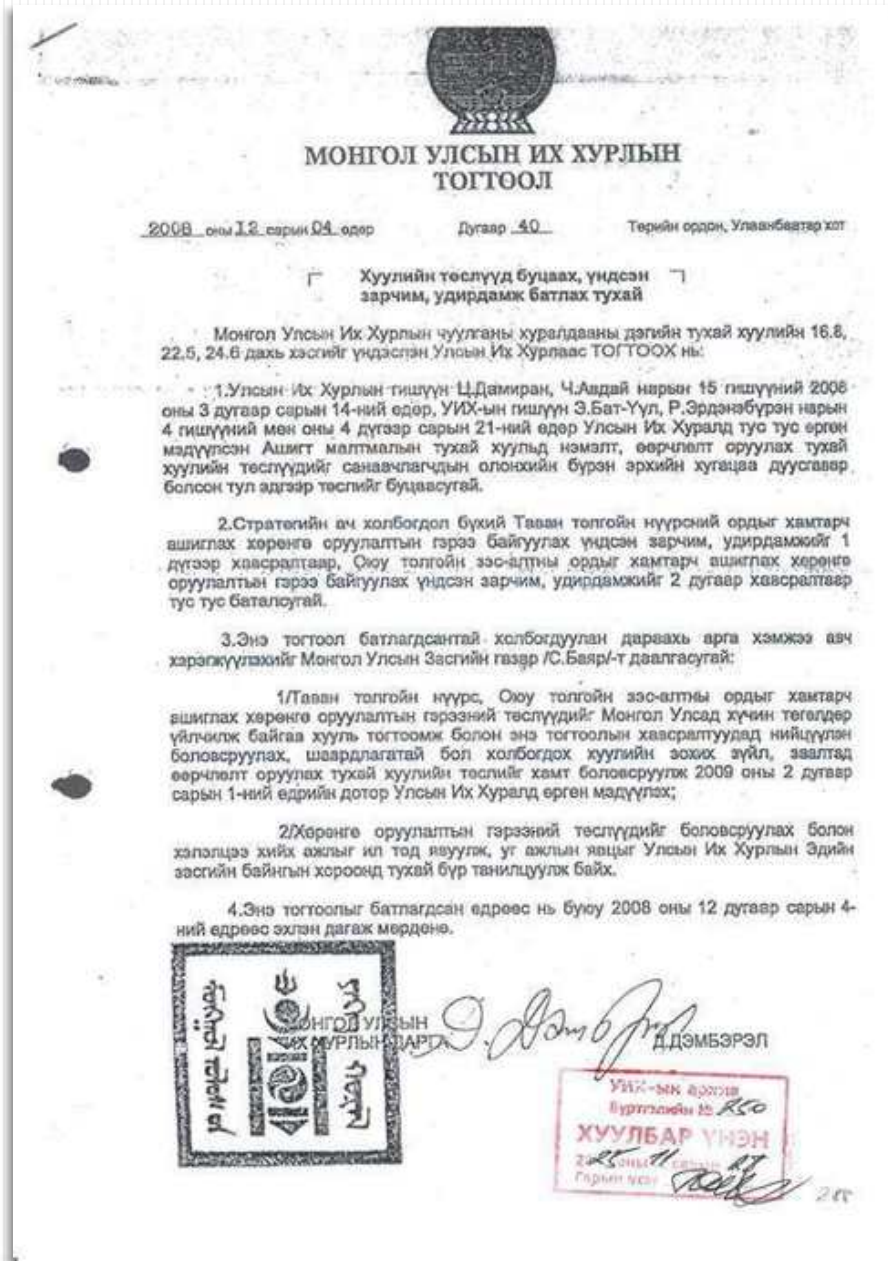

УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН
ХЯНАН ШАЛГАХ
ТҮР ХОРОО

ХӨОГ-НИЙ ХЭЛЭЛЦЭЭРИЙН ТАЛ БИШ

2008 он
12.04

НОТЛОХ
БАРИМТ
#6

ТАЙЛБАР ДҮГНЭЛТ:

8

ТОГТООЛ **УДИРДАМЖ:**

Ордыг түшиглэн байгуулагдах компанийн хувьцааны **34%-ИЙГ МОНГОЛЫН ТАЛ ШУУД ЭЗЭМШИХЭЭР ТООЦОХ**

34%

хэлэлцээ хийгдсэн.

**ОНТРЭ ХХК-ТЭЙ
ХЭЛЭЛЦЭЭ ХИЙХ
ҮНДЭСЛЭЛГҮЙ.**

ХАМААРАХГҮЙ

УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН
ХЯНАН ШАЛГАХ
ТҮР ХОРОО

2009 он
03.04

ХӨОГ-НИЙ ХЭЛЭЛЦЭЭРИЙН ТАЛ БИШ

02

МОНГОЛ УЛС
ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ХЭРЭГ ЭРХЛЭХ ГАЗАР

2009 он 03 дугаар
сарын 03-ны өдөр

Дугаар 897/352

Утас-баатар-12
Утас: 252817
Факс: 876 11-310211

УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ТАМГЫН ГАЗРЫН ЕРӨНХИЙ
НАРИЙН БИЧГИЙН ДАРГА Ц.ШАРАВДОРЖ ТАНАА

Тов тогтоолгох тухай

Окутолгой ордиг ашиглах хөрөнгө оруулалтын гэрээг батлах тухай, Татварын ерөнхий хуульд нэмэлт оруулах тухай, Ашигт малтмалын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай, Авто замын тухай хуульд нэмэлт оруулах тухай хуулийн төслүүдийг Засгийн газрын хуралдаанаар хэлэлцээд шийдвэрлэсний дагуу холбогдох материалын хамт хүргүүлж байна.

Хянан үзэж Улсын Их Хуралд өргөн мэдүүлэх хугацааг товлон өгнө үү.

Монгол Улсын сайд,
Засгийн газрын Хэрэг
эрхлэх газрын дарга

Б.ДОЛГОР

МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗРЫН
ХЭРЭГ ЭРХЛЭХ ГАЗАР
Хугацаа 2009.05.138

НОТЛОХ
БАРИМТ
#7

ТАЙЛБАР ДҮГНЭЛТ:

9

ЗГХЭГ-ын даргын
ХЭГ/352 албан бичигт:

ОНТРЭ ЛИЦЕНЗ
ХӨОГ-НД
ХАМААРАХГҮЙ
ТУХАЙ УИХ-Д
ТАНИЛЦУУЛСАН.

УЛСЫН ИХ ХҮРЛЫН
ХЯНАН ШАЛГАХ
ТҮР ХОРОО

2009 он
09.26

НОТЛОХ
БАРИМТ
#8

ХӨОГ-НИЙ ХЭЛЭЛЦЭЭРИЙН ТАЛ БИШ

ОЮУТОЛГОЙ ЗЭС АЛТНЫ ОРДЫН ХӨРӨНГӨ ОРУУЛАЛТЫН ГЭРЭЭНИЙ ТӨСӨЛ
БОЛОВСРУУЛЖ ХӨРӨНГӨ ОРУУЛАГЧТАЙ ХЭЛЭЛЦЭЭ ХИЙХ АЖЛЫН ХЭСГИЙН
АЙВЕНХОУ МАЙНЗ – РИО ТИНТО КОМПАНИТАЙ ХИЙСЭН УУЛЗАЛТЫН
ТЭМДЭГЛЭЛ

/2009 оны 9 дүгээр сарын 26-ны өдрийн хэлэлцээний 4 дэх хэсэг/

2009 оны 9 дүгээр сарын 26

Улаанбаатар хот

Яриа хэлэлцээ 2009 оны 9 дүгээр сарын 26-ны өдөр Сангийн яамны хурлын
зааланд эхлэв.

Ажлын хэсгээс:

С.Баярцогт /Сангийн сайд, ажлын хэсгийн орлогч/
Ц.Цолмон /Хууль зүй дотоод хэргийн яамны Хууль зүйн бодлогын газрын
дарга, ажлын хэсгийн гишүүн/
Б.Ганбат /Сангийн яамны Хууль, эрх зүйн газрын дарга/
Г.Тэмүүлэн /"Эрдэнэс МГЛ" ХХК-ийн Дэд захирал/
Б.Сарантунгалаг /Орчуулагч/

Айвенхоу Майнз болон Рио Тинто компаниас:

Сэм Риггал /Рио Тинто компанийн төлөөлөгч/
Гари /Хөрөнгө оруулагч талын төлөөлөгч/
А.Мөнхбат /Айвенхоу Майнз Монголиа Инк компанийн дэд захирал/

Хэлэлцсэн нь:

С.Баярцогт: Clause 15.6. "The Government shall support the Investor's request" should
be "the Government shall resolve".

Сэм: OK. "Fulfill the Investor's request"?

С.Баярцогт: Solve the problem by amending this Agreement, something like that. Ending
should be like that. Or "by executing an amendment to this Agreement".

Петр: John, we are just talking about whether we want the language "by executing an
amendment to this Agreement" or "by amending this Agreement".

Жон: Either way is fine.

С.Баярцогт: Clause 15.4 is fine. Can we change one wording in Clause 15.6?
"Requirements"?

Сэм: OK, that is fine. What if we took the last sentence on Clause 15.4 and use that as the
first sentence for Clause 15.5 and delete first sentence of 15.5?

ТАЙЛБАР ДҮГНЭЛТ:

10

“ОНТРЭ” ХХК-ийн тусгай
зөвшөөрлийн асуудлыг
ХЭЛЭЛЦСЭН бөгөөд

**ХӨОГ-НИЙ ҮЙЛЧЛЭЛД
ХАМРУУЛАХГҮЙ
БАЙХААР ТОХИРСОН.**

УЛСЫН ИХ ХҮРЛЫН
ХЯНАН ШАЛГАХ
ТҮР ХОРОО

ХөОГ-ний **ЗОХИЦУУЛАЛТАД ТУСГАГДААГҮЙ**

16.37

“ТАЛУУД” гэж энэхүү Гэрээний талууд болох Засгийн газар, Хөрөнгө оруулагч болон тэдгээрийн зөвшөөрөгдсөн залгамжлагч болон томилогдсон этгээдийг хэлэх бөгөөд Тал нь мөн өмнөхтэй адил утгыг илэрхийлснийг;

16.24

“ЗАСГИЙН ГАЗАР” гэж Монгол Улсын Засгийн газрын тухай хуулийн 3 дугаар зүйлийн 3.1-д заасныг;

16.25

“ХӨРӨНГӨ ОРУУЛАГЧ” гэж Хөрөнгө оруулалтын гэрээ байгуулахаар хүсэлт гаргасан Монгол Улсад үүсгэн байгуулагдсан, улсын бүртгэлийн 2657457 дугаар бүхий, гадаадын хөрөнгө оруулалттай аж ахуйн нэгжийн 00-218 дугаар бүхий гэрчилгээтэй, ашигт малтмал ашиглалтын **6708А, 6709А БОЛОН 6710А** тоот тусгай зөвшөөрлүүдийг эзэмшигч **АЙВЕНХОУ МАЙНЗ МОНГОЛИА ИНК ХХК**-г болон түүний эрх үүргийг шилжүүлэн авсан этгээдийг;

ТАЙЛБАР ДҮГНЭЛТ:

11

16.37

16.24

16.25

**ХөОГ-ний ТАЛУУДЫГ
ТОДОРХОЙЛСОН.**

ТҮҮНД:

**ОНТРЭ ХХК
НЭРЛЭГДЭЭГҮЙ,
ДУРДАГДААГҮЙ.**

ХАМААРАХГҮЙ

НОТЛОХ
БАРИМТ
#9

ХөОГ

**МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗРААС ЭРХ
ОЛГОСНООР** түүнийг төлөөлж Монгол
Улсын Сангийн сайд, Эрдэс баялаг, эрчим
хүчний сайд, Байгаль орчин, аялал
жуулчлалын сайд;
АЙВЕНХОУ МАЙНЗ МОНГОЛИЯ ИНК ХХК
/цаашид "Хөрөнгө оруулагч" гэх/
Айвенхоу Майнз Лимитед /цаашид
"АЙВЕНХОУ МАЙНЗ ЛИМИТЕД" гэх/, **РИО**
ТИНТО ИНТЕРНЭШНЛ ХОЛДИНГС
ЛИМИТЕД /ЦААШИД "РИО ТИНТО" ГЭХ/
хооронд энэхүү гэрээ /цаашид "Гэрээ"
гэх/-г 2009 оны 10 дугаар сарын 6-ны
өдөр байгуулав.

ХөОГ-ний
**"ХӨРӨНГӨ ОРУУЛАЛТЫН
ГЭРЭЭ"** хэсэгт

**ХӨОГ-Г БАЙГУУЛСАН
ТАЛУУДЫГ НЭРЛЭСЭН.**

ТҮҮНД:

**ОНТРЭ ХХК
НЭРЛЭГДЭЭГҮЙ,
ДУРДАГДААГҮЙ.**

ХАМААРАХГҮЙ

УЛСЫН ИХ ХҮҮРЛЫН
ХЯНАН ШАЛГАХ
ТҮР ХОРОО

ХөОГ-ний **ЗОХИЦУУЛАЛТАД ТУСГАГДААГҮЙ**

ТАЙЛБАР ДҮГНЭЛТ:

13

НОТЛОХ
БАРИМТ
#11

Монгол Улсын Засгийн Газрыг төлөөлж

Эрдэс баялаг, эрчим хүчний сайд:

Д. Зоригт..... Гарын үсэг

Огноо: 2009.10.06

Сангийн сайд:

С. Баярцогт..... Гарын үсэг

Огноо: 2009.10.06

Байгаль орчин, аялал жуулчлалын сайд:

Л. Гансүх..... Гарын үсэг

Огноо: 2009.10.06

Айвенхоу Майнз Монголия Инк ХХК-ийг төлөөлж:

Кийт Маршал.....

Монгол Улсын Гадны харилцааны яам
Брөнхий захирал

Огноо: 6/10/09

Гарын үсэг (Signature)
2009 оны 10 сарын 6
Улаанбаатар хот

Ministry of Foreign Affairs and Trade of Mongolia
OFFICE OF REGISTRATION

Зөвхөн албан хэрэгцээнд зориулав.

Айвенхоу Майнз Лимитед компанийг төлөөлж:

Питер Мередит..... Гарын үсэг

ТУЗ-ын Дэд дарга

Огноо:

Рио Тинто Интернэшнл Холдингс Лимитед компанийг төлөөлж:

Брет Клейтон..... Гарын үсэг

Зэс, очир эрдэнийн Группын Ерөнхий захирал

Огноо: Oct 6, 2009

ХөОГ-ний
**БАТАЛГААЖУУЛАХ
ХЭСЭГТ:**

ОНТРЭ ХХК-ийг төлөөлж

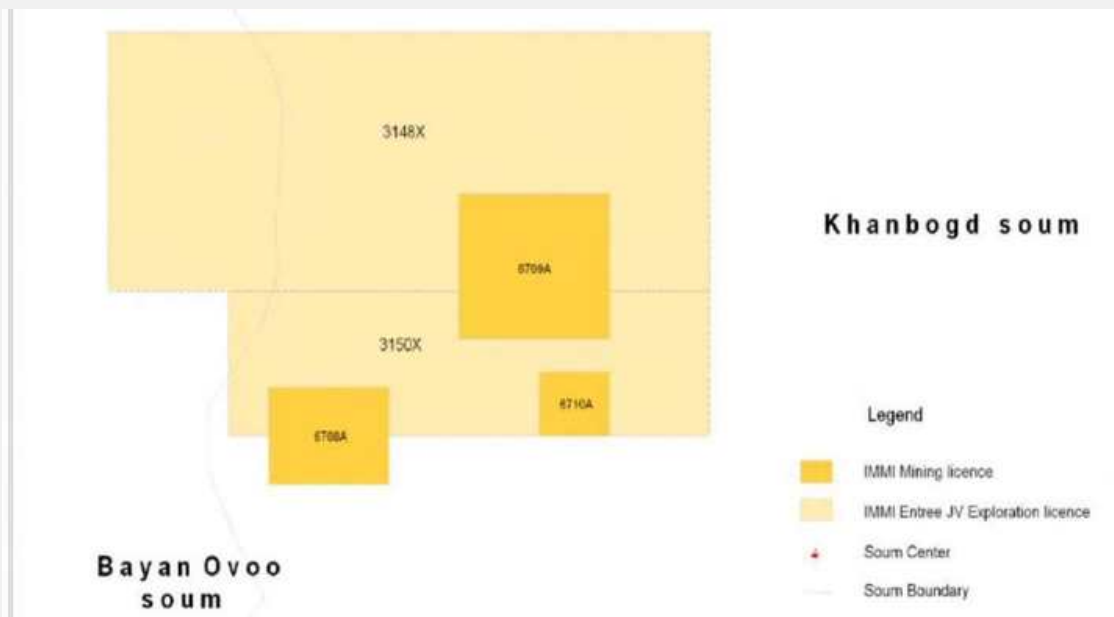
ГАРЫН ҮСЭГ
ЗУРААГҮЙ,
БАТАЛГААЖУУЛАХАД
ОРОЛЦООГҮЙ.

ХАМААРАХГҮЙ

16.11 **“ГЭРЭЭТ ТАЛБАЙ”** гэж :

16.11.1 Хавсралтад үзүүлж тодорхойлсон ашиглалтын **6709А, 6708А болон 6710А** тоот тусгай зөвшөөрлөөр олгосон талбайг;

16.11.2 Энэхүү Гэрээний **15.5-д ЗААСНЫ ДАГУУ ГЭРЭЭНД ХАМААРУУЛСАН** Ашиглалтын тусгай зөвшөөрлүүдэд хамаарах бусад нэмэлт талбай болон бусад эдэлбэрийг;

1.5 16.14 16.11

16.11.1 16.11.2

ХөОГ-ний үйлчлэх
“ХҮРЭЭ - ХЯЗГААРЫГ”
тодорхойлсон.

ТҮҮНД:

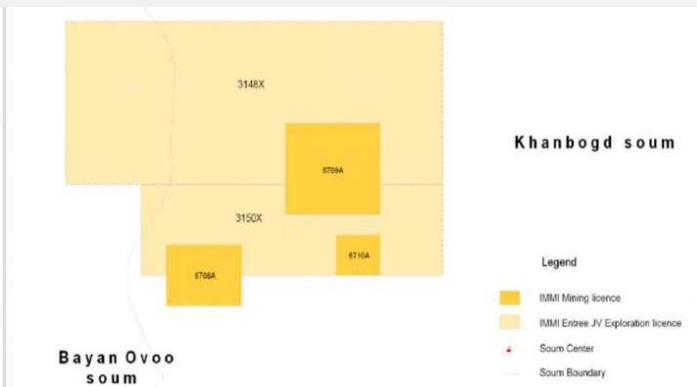
ОТ ХХК-ИЙН
6708, 6709, 6710
ТУСГАЙ ЗӨВШӨӨРӨЛ
ХАМААРНА.

16.14

“ҮНДСЭН ҮЙЛ АЖИЛЛАГАА” гэж энэхүү
Гэрээний 1.5-д тодорхойлсон үйл ажиллагааг;

1.5

Энэхүү Гэрээ нь **ГЭРЭЭТ ТАЛБАЙД** ашигт
малтмал эрэх, хайх, газрын гадаргуу болон
түүний хэвлийгээс ашигт малтмал ялган авах,
олборлох, түүнчлэн тээвэр, эрчим хүч, усны
болон бусад дэд бүтцийг барьж байгуулах,
тэдгээрийг ажиллуулах, хүдэр боловсруулах
/бутлах, тээрэмдэх, хөвүүлэн баяжуулах, шүүх
г.м/, бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэх, борлуулах,
уурхайг хаах, байгаль орчны нөхөн сэргээлт
хийх, хүдрийн овоолго, хог, хаягдлын асуудлыг
шийдвэрлэх зэрэг Оюу толгой төсөлтэй
холбоотой Хөрөнгө оруулагчийн бүхий л
төрлийн үйл ажиллагаанд /цаашид “Үндсэн
үйл ажиллагаа” гэх/ хамаарна.

1.5

16.14

16.11

16.11.1

16.11.2

ХөОГ-ний үйлчлэх
“ХҮРЭЭ - ХЯЗГААРЫГ”
тодорхойлсон.

ТҮҮНД:

ОТ ХХК-ИЙН
6708, 6709, 6710
ТУСГАЙ ЗӨВШӨӨРӨЛ
ХАМААРНА.

ХӨОГ-ний **ЗОХИЦУУЛАЛТАД ТУСГАГДААГҮЙ**

НОТЛОХ
БАРИМТ
#14

15.5

ХӨРӨНГӨ ОРУУЛАГЧ нь энэхүү Гэрээний 15.6-д заасан шаардлагуудыг хангасан тохиолдолд геологи, уул уурхайн асуудал хариуцсан төрийн захиргааны байгууллагад бичгээр мэдэгдэл хүргүүлж, Хөрөнгө оруулагчийн шууд ба шууд бусаар эзэмшиж буй, эсхүл хяналтандаа авсан Оюу толгой ордын эрдэсжсэн тогтолцооны хэсэг болох ашигт малтмалыг агуулж буй ашиглалтын тусгай зөвшөөрлүүдийг энэхүү **ГЭРЭЭНД ХАМААРУУЛАХ ХҮСЭЛТЭЭ ГАРГАХ ЭРХТЭЙ** бөгөөд энэхүү Гэрээний 16 дугаар бүлэгт тодорхойлсон Ашиглалтын тусгай зөвшөөрлүүдэд хамруулахаар Хөрөнгө оруулагчийн гаргасан хүсэлтийг Засгийн газар нь энэхүү **ГЭРЭЭНД НЭМЭЛТ, ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ЗАМААР ШИЙДВЭРЛЭНЭ.**

15.6

Хөрөнгө оруулагч нь ашиглалтын 6708А, 6710А тусгай зөвшөөрлүүдийн хувьд Гэрээ хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс хойш 3 жилийн дотор Нөөцийн тайлан, Техник, эдийн засгийн үндэслэлийг хүргүүлнэ. Энэхүү Гэрээний 15.5-д заасан ашиглалтын тусгай зөвшөөрөл бүхий талбайн хувьд мөн адил нөөцийг улсын нөөцийн нэгдсэн бүртгэлд бүртгүүлэхийн тулд нөөцийн тайланг хүргүүлж, **ТЕХНИК, ЭДИЙН ЗАСГИЙН ҮНДЭСЛЭЛИЙГ ГЕОЛОГИ, УУЛ УУРХАЙН АСУУДАЛ ХАРИУЦСАН ТӨРИЙН ЗАХИРГААНЫ БАЙГУУЛЛАГАД ХҮЧИН ТӨГӨЛДӨР ҮЙЛЧИЛЖ БУЙ ХУУЛЬ ТОГТООМЖ, ДҮРЭМ ЖУРМЫН ДАГУУ ХЯНУУЛАХААР ХҮРГҮҮЛНЭ.** Нөөцийг бүртгэхээс хүндэтгэх шалтгаангүйгээр татгалзах, эсхүл хойшлуулахгүй бөгөөд Хөрөнгө оруулагч нь геологи, уул уурхайн асуудал хариуцсан төрийн захиргааны байгууллагад Нөөцийн тайлан болон Техник, эдийн засгийн үнэлгээг хүргүүлсэн өдрөөс хойш 150 /нэг зуун тавь/ хоногийн дотор нөөцийг бүртгэнэ. Техник, эдийн засгийн үндэслэлийг хүргүүлсэн өдрөөс хойш 150 /нэг зуун тавь/ хоногийн дотор хэлэлцэж дуусгана.

15.30

Талууд бичгээр харилцан тохиролцсоны үндсэн дээр энэхүү **ГЭРЭЭНД НЭМЭЛТ, ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛЖ БОЛНО.**

ТАЙЛБАР ДҮГНЭЛТ:

16

15.5

15.6

15.30

ОТ ХХК нь бусад тусгай зөвшөөрлийг **ХӨОГ-НД НЭМЖ ХАМРУУЛАХ** хүсэлт гаргах эрх нь нээлттэй.

ОДООГООР

ИЙМ БАРИМТ
ТОГТООГДООГҮЙ.

15.5

ХӨРӨНГӨ ОРУУЛАГЧ нь энэхүү Гэрээний 15.6-д заасан шаардлагуудыг хангасан тохиолдолд геологи, уул уурхайн асуудал хариуцсан төрийн захиргааны байгууллагад бичгээр мэдэгдэл хүргүүлж, Хөрөнгө оруулагчийн **ШУУД БА ШУУД БУСААР ЭЗЭМШИЖ БҮЙ, эсхүл ХЯНАЛТАНДАА АВСАН** Оюу толгой ордын эрдэсжсэн тогтолцооны хэсэг болох ашигт малтмалыг агуулж буй ашиглалтын тусгай зөвшөөрлүүдийг энэхүү Гэрээнд хамааруулах хүсэлтээ гаргах эрхтэй бөгөөд энэхүү Гэрээний 16 дугаар бүлэгт тодорхойлсон Ашиглалтын тусгай зөвшөөрлүүдэд хамруулахаар Хөрөнгө оруулагчийн гаргасан хүсэлтийг Засгийн газар нь энэхүү Гэрээнд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах замаар шийдвэрлэнэ.

ИРГЭНИЙ ХУУЛЬ 89.3:

**ШУУД БА ШУУД БУС
ЭЗЭМШИГЧИЙГ
тайлбарласан.**

**“ХЯНАЛТАНДАА АВАХ”
гэдгийг хуулиар
ТАЙЛБАРЛААГҮЙ.**

ХөОГ-ний **ЗОХИЦУУЛАЛТАД ТУСГАГДААГҮЙ**

15.5

ХӨРӨНГӨ ОРУУЛАГЧ нь энэхүү Гэрээний 15.6-д заасан шаардлагуудыг хангасан тохиолдолд геологи, уул уурхайн асуудал хариуцсан төрийн захиргааны байгууллагад бичгээр мэдэгдэл хүргүүлж, Хөрөнгө оруулагчийн **ШУУД БА ШУУД БУСААР ЭЗЭМШИЖ БҮЙ, эсхүл ХЯНАЛТАНДАА АВСАН** Оюу толгой ордын эрдэсжсэн тогтолцооны хэсэг болох ашигт малтмалыг агуулж буй ашиглалтын тусгай зөвшөөрлүүдийг энэхүү Гэрээнд хамааруулах хүсэлтээ гаргах эрхтэй бөгөөд энэхүү Гэрээний 16 дугаар бүлэгт тодорхойлсон Ашиглалтын тусгай зөвшөөрлүүдэд хамруулахаар Хөрөнгө оруулагчийн гаргасан хүсэлтийг Засгийн газар нь энэхүү Гэрээнд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах замаар шийдвэрлэнэ.

ТАЙЛБАР ДҮГНЭЛТ:

15.5

ОНТРЭ ХХК-ИЙН ТУСГАЙ ЗӨВШӨӨРЛИЙГ

ХөОГ-ний ҮЙЛЧЛЭЛД
ХАМРУУЛАХ **ХҮСЭЛТ**
ГАРГААГҮЙ.

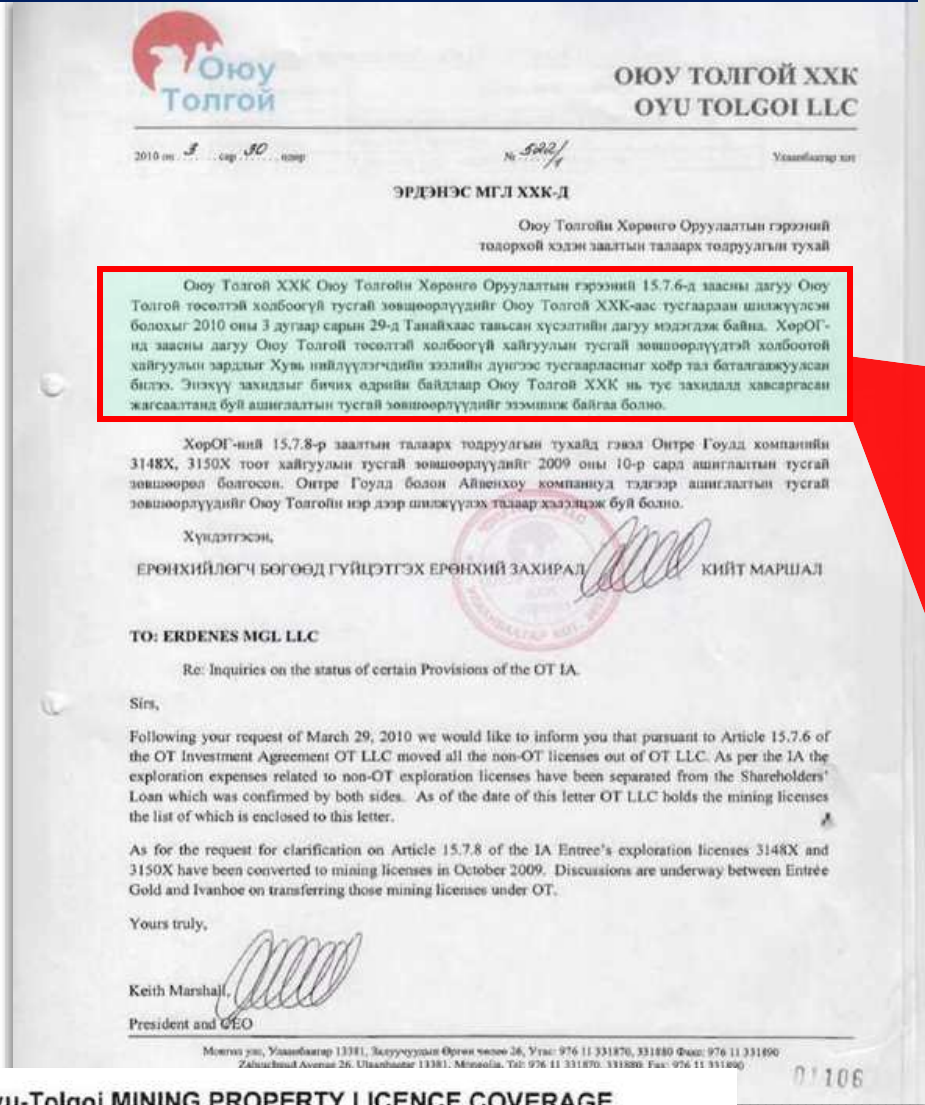

УЛСЫН ИХ ХҮРЛЫН
ХЯНАН ШАЛГАХ
ТҮР ХОРОО

ХөОГ-ний **ЗОХИЦУУЛАЛТАД ТУСГАГДААГҮЙ**

**НОТЛОХ
БАРИМТ
#17**

**2010 он
03.30**

Ivanhoe/Oyu-Tolgoi MINING PROPERTY LICENCE COVERAGE		
Lic No	License name	Licence comment
6708A	Manakht	Licence just southwest of OT main one
6709A	Oyu Tolgoi	Main OT licence
6710A	Khukh Khad	Licence just south of OT main one

ТАЙЛБАР ДҮГНЭЛТ:

19

ОТ ХХК-ийн
Ерөнхийлөгч бөгөөд
гүйцэтгэх захирал
КИЙТ МАРШАЛ:
522/1 ДУГААРТАЙ
АЛБАН БИЧИГ:

ОНТРЭ ХХК-ИЙН
ТУСГАЙ ЗӨВШӨӨРЛҮҮДИЙГ
ХөОГ-НД ХАМААРАХГҮЙГ
ХҮЛЭЭН
ЗӨВШӨӨРСӨН.

ХөОГ-ний **ЗОХИЦУУЛАЛТАД ТУСГАГДААГҮЙ**

ХөОГ

ХНГ-Г ИШ ТАТСАН

19 УДАА

1.6

1.8

1.9

2.7

12.1.7

12.1.8

15.7.1

15.7.2

15.7.6

16.8

16.19

16.47

16.48

ХНГ

ХөОГ-Г ИШ ТАТСАН

20 УДАА

Ерөнхий зүйл

3.2(а)

9.1

15.3(в)

15.10(б)

17

17(г)

24

ТАЙЛБАР ДҮГНЭЛТ:

20

ХөОГ болон ХНГ

Харилцан үйлчлэлтэй, аль нэг гэрээний зохицуулалт **НӨГӨӨ ГЭРЭЭНД ШААРДСАН, ТАЙЛБАРЛАСАН, ХАМТАТГАН ХЭРЭГЛЭХЭЭР БОЛОВСРУУЛЖЭЭ.**

ХНГ-НД “ОНТРЭ” ХХК-ТАЙ ХОЛБООТОЙ ЗОХИЦУУЛАЛТ **ТУСГАГДААГҮЙ.**

ХөОГ-НИЙ ҮЙЛЧЛЭЛД **ХАМААРАХГҮЙ ТУЛ ХНГ-НД ХАМААРАХГҮЙ.**

УЛСЫН ИХ ХҮРЛЫН
ХЯНАН ШАЛГАХ
ТҮР ХОРОО

ХөОГ-ний **ЗОХИЦУУЛАЛТАД ТУСГАГДААГҮЙ**

ТАЙЛБАР ДҮГНЭЛТ:

21

НОТЛОХ
БАРИМТ
#19

2025.10.06-ны өдөр

Сангийн сайд асан
С.БАЯРЦОГТ
сайтуудад өгсөн
ярилцлагын хэсгээс

Жишээ: UBN сайт

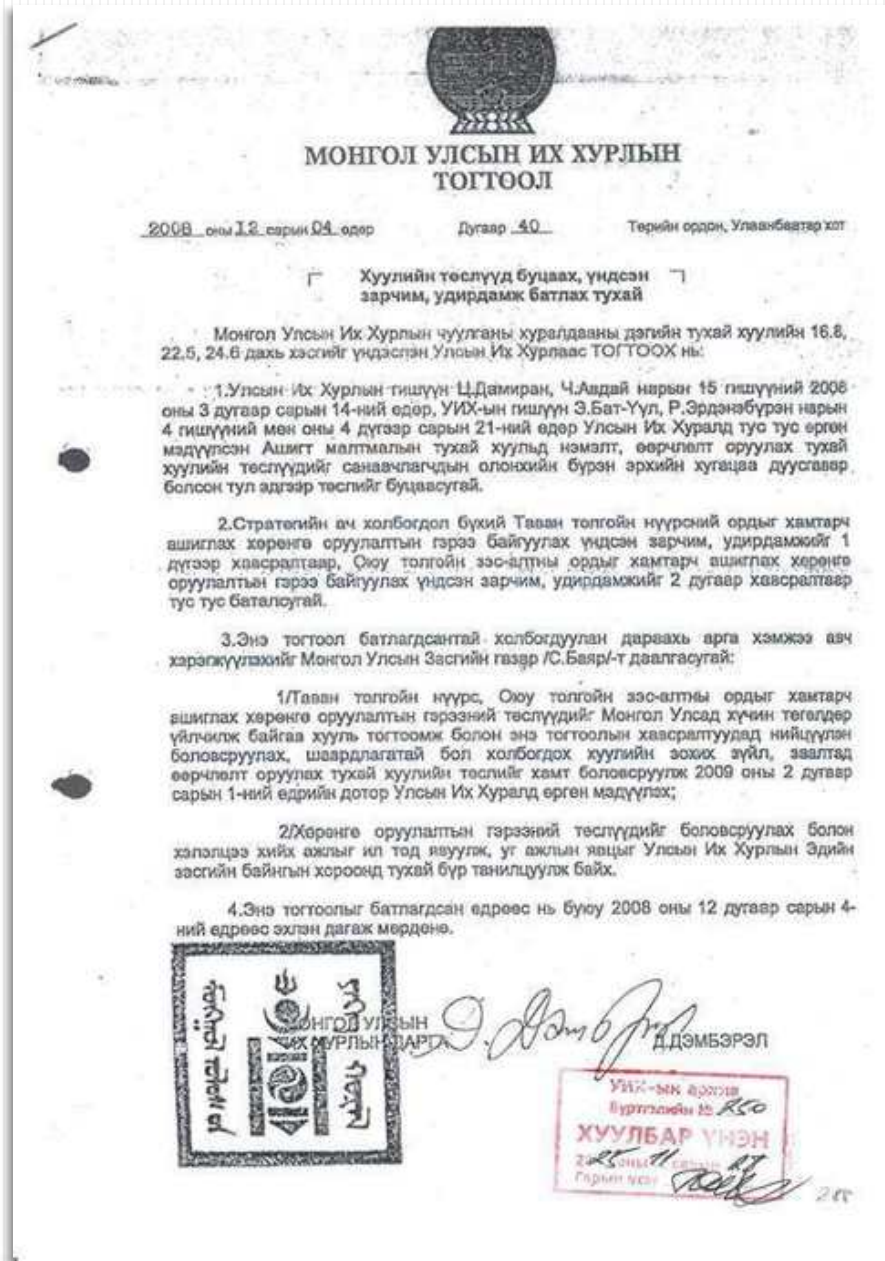

УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН
ХЯНАН ШАЛГАХ
ТҮР ХОРОО

ХУУЛЬ ТОГТООМЖИЙН ШААРДЛАГА

2008 он
12.04

НОТЛОХ
БАРИМТ
#20

ТАЙЛБАР ДҮГНЭЛТ:

22

ХУУЛЬ ТОГТООМЖИЙН
ШААРДЛАГА:

УИХ-ЫН
ТОГТООЛ #40:

ХУУЛЬД
НИЙЦҮҮЛЭХ!

ХУУЛЬ ТОГТООМЖИЙН **ШААРДЛАГА**

**НОТЛОХ
БАРИМТ
#21**

15.12. Хөрөнгө оруулагч нь Гэрээний хугацаа сунгах тухай Мэдэгдлийг энэхүү Гэрээний 15.11-т заасны дагуу гаргасан тохиолдолд Засгийн газар уг хугацааг сунгана. Энэхүү Гэрээний хугацаа сунгахтай холбогдсон маргаан гарвал Талууд 12 /арван хоёр/ сарын хугацаанд хэлэлцээний журмаар шударгаар шийдвэрлэх ба энэ хугацаанд тохиролцоонд хүрч чадаагүй бол энэхүү Гэрээний 14.2-т заасны дагуу арбитраар шийдвэрлүүлэнэ. Хөрөнгө оруулагч нь хэлэлцээний болон арбитраар ажиллагааны хугацаанд Үндсэн үйл ажиллагаагаа үргэлжлүүлэн явуулах бөгөөд энэхүү хугацаанд Гэрээ хүчин төгөлдөр байна.

15.13. Энэхүү Гэрээний Хавсралт нь уг Гэрээний салшгүй хэсэг байна.

15.14. Энэхүү Гэрээг Монгол Улсын хууль тогтоомж, дүрэм журам болон Монгол Улсын олон улсын гэрээний дагуу зохицуулж тайлбарлана.

15.15. Энэхүү Гэрээг байгуулснаар Засгийн газар болон Хөрөнгө оруулагчийн хооронд өмнө нь байгуулсан энэ Гэрээгээр зохицуулагдсан асуудлуудтай холбогдолтой бусад бүх гэрээ, ойлголцлыг хүчингүй болсонд тооцно.

15.16. Энэхүү Гэрээ нь Ашигт малтмалын тухай хуулийн 29 дүгээр зүйл болон Улсын Их Хурлын 2009 оны 7 дугаар сарын 16-ны өдрийн 57 дугаар тогтоолыг хэрэгжүүлэх зорилгоор байгуулсан Хөрөнгө оруулалтын гэрээ болно.

15.17. Энэхүү Гэрээг байгуулсан өдрөөс хойш Оюу толгой төсөл болон энэхүү Гэрээтэй холбоотойгоор хэрэгжүүлэх шаардлагатай Монгол Улсын хууль тогтоомж, дүрэм журамд орсон өөрчлөлт /үүнд аливаа шинэ хууль тогтоомж, дүрэм журам батлах орно/, эсхүл аливаа өөр, энэхүү Гэрээний 2.24.2-т зааснаас бусад, шаардлага нь Хөрөнгө оруулагчийг ялгаварлан гадуурхсан /энэхүү Гэрээний 2.3-т заасан ялгаварлан гадуурхахгүй байх зарчмыг харгалзан үзэж/ бол тухайн өөрчлөлт, шаардлагыг энэхүү Гэрээтэй холбоотойгоор эсхүл Оюу толгой төслийг хэрэгжүүлэхтэй холбоотойгоор хэрэглэхгүй гэдгийг Засгийн газар хүлээн зөвшөөрөв.

ТАЙЛБАР ДҮГНЭЛТ:

23

ХөОГ **15.14**

**ЭНЭХҮҮ ГЭРЭЭГ
МОНГОЛ УЛСЫН
ХУУЛЬ ТОГТООМЖ,
ДҮРЭМ, ЖУРАМ
БОЛОН МОНГОЛ
УЛСЫН ОЛОН
УЛСЫН ГЭРЭЭНИЙ
ДАГУУ ЗОХИЦУУЛЖ
ТАЙЛБАРЛАНА.**

ХУУЛЬ ТОГТООМЖИЙН **ШААРДЛАГА**

ИРГЭНИЙ ХУУЛЬ:

8-Р ЗҮЙЛ Иргэний эрх зүйн харилцаа үүсэх үндэслэл

8.1 Иргэний эрх зүйн харилцаа дараахь үндэслэлээр үүснэ:

8.1.1 **ХУУЛЬД ЗААСАН** буюу заагаагүй боловч агуулгын хувьд хуульд үл харшлах хэлцэл;

АМТХ

29-Р ЗҮЙЛ Хөрөнгө оруулалтын гэрээ

29.1 Үйл ажиллагааныхаа эхний 5 жилд Монгол Улсын нутаг дэвсгэрт **50 САЯАС ДЭЭШ АМЕРИК ДОЛЛАРТОЙ ТЭНЦЭХ** хэмжээний хөрөнгө оруулалт хийх **АШИГЛАЛТЫН ТУСГАЙ ЗӨВШӨӨРӨЛ ЭЗЭМШИГЧ** өөрөө **ХҮСЭЛТ ГАРГАВАЛ** үйл ажиллагаа явуулах нөхцөлийг нь тодорхой хугацаанд тогтвортой байлгах зорилгоор түүнтэй хөрөнгө оруулалтын гэрээ байгуулж болох бөгөөд түүнд дараахь зүйлийг тусгана:

ХУУЛЬ ТОГТООМЖИЙН **ШААРДЛАГА**

ИРГЭНИЙ
ХУУЛЬ

8.1

**ХУУЛЬД
ЗААСАН
ХЭЛЦЭЛ**

АМТХ

29.1

Эхний 5 жилд
50 САЯ \$
хөрөнгө оруулалт

Ашиглалтын тусгай
зөвшөөрөл
ЭЗЭМШИГЧ
ХҮСЭЛТ ГАРГАХ

**ОНТРЭ ХХК
ХАНГАХГҮЙ**

ХУУЛЬ ТОГТООМЖИЙН **ШААРДЛАГА**

НОТЛОХ
БАРИМТ
#23

ИРГЭНИЙ ХУУЛЬ

39.1 Иргэний эрх, үүргийг үүсгэх, өөрчлөх, шилжүүлэх, дуусгавар болгох зорилгоор хүсэл зоригоо илэрхийлсэн иргэн, хуулийн этгээдийн үйлдэл /эс үйлдэхүй/-г **ХЭЛЦЭЛ** гэнэ.

40.1 **ХҮСЭЛ ЗОРИГИЙН ИЛЭРХИЙЛЭЛ** нь нөгөө тал түүнийг хүлээн авснаар хүчин төгөлдөр болно.

42.1 Хэлцлийг хуульд заасан хэлбэрээр, хуульд заагаагүй бол талууд хэлэлцэн тохиролцож амаар буюу **БИЧГЭЭР ХИЙНЭ.**

42.2 Энгийн хэлбэртэй бичгийн хэлцэл нь хүсэл зоригоо илэрхийлэгч этгээд **ГАРЫН ҮСЭГ ЗУРСНААР ХҮЧИН ТӨГӨЛДӨР БОЛНО.**

ТАЙЛБАР ДҮГНЭЛТ:

25

ИРГЭНИЙ ХУУЛЬ

39.1 Хэлцэл

40.1 Хүсэл зоригийн илэрхийлэл

42.1 Хэлцлийг бичгээр хийх

42.2 Бичгийн хэлцэлд гарын үсэг зурах

43.2 Гарын үсэг зурснаар хэлцэл хийсэнд тооцох

192.1.2 Гарын үсэг зурснаар гэрээ байгуулсанд тооцох

ОНТРЭ ХХК ХАНГАХГҮЙ

ХУУЛЬ ТОГТООМЖИЙН **ШААРДЛАГА**

НОТЛОХ БАРИМТ #24

ИРГЭНИЙ ХУУЛЬ

43.2

Бичгээр хийх хэлцлийг дараахь тохиолдолд хийсэн гэж үзнэ:

43.2.1

Талууд хүсэл зоригоо илэрхийлсэн **баримт бичиг үйлдэж, гарын үсэг зурсан;**

43.2.2

Хэлцэл хийх тухай саналыг зөвшөөрсөн талын хүсэл зоригийг илэрхийлсэн захидал, цахилгаан, албан бичиг, телефакс, эдгээртэй адилтгах бусад баримт бичгийг **нөгөө тал хүлээн авсан;**

43.2.3

Хуульд зааснаар бүртгүүлэх буюу нотариатаар гэрчлүүлбэл зохих хэлцлийг ийнхүү **бүртгүүлсэн буюу гэрчлүүлсэн;**

43.2.4

Цахим хэлбэрээр хэлцэл хийх бол талууд хүсэл зоригоо илэрхийлсэн **цахим баримт бичиг үйлдэж, Цахим гарын үсгийн тухай хуульд заасан цахим гарын үсэг зурсан.**

192.1.2

Гэрээг бичгээр байгуулахаар хуульд заасан буюу талууд тохиролцсон бол талууд нэг баримт бичиг үйлдэж, гарын үсэг зурах буюу гэрээний саналыг зөвшөөрснөө илэрхийлсэн тал гарын үсгээ зурсан захидал, албан бичиг, телефакс эдгээртэй адилтгах **баримт бичгийг нөгөө тал хүлээн авснаар.**

ТАЙЛБАР ДҮГНЭЛТ:

26

ИРГЭНИЙ ХУУЛЬ

39.1

Хэлцэл

40.1

Хүсэл зоригийн илэрхийлэл

42.1

Хэлцлийг бичгээр хийх

42.1

Бичгийн хэлцэлд гарын үсэг зурах

43.2

Гарын үсэг зурснаар хэлцэл хийсэнд тооцох

192.1.2

Гарын үсэг зурснаар гэрээ байгуулсанд тооцох

ОНТРЭ ХХК ХАНГАХГҮЙ

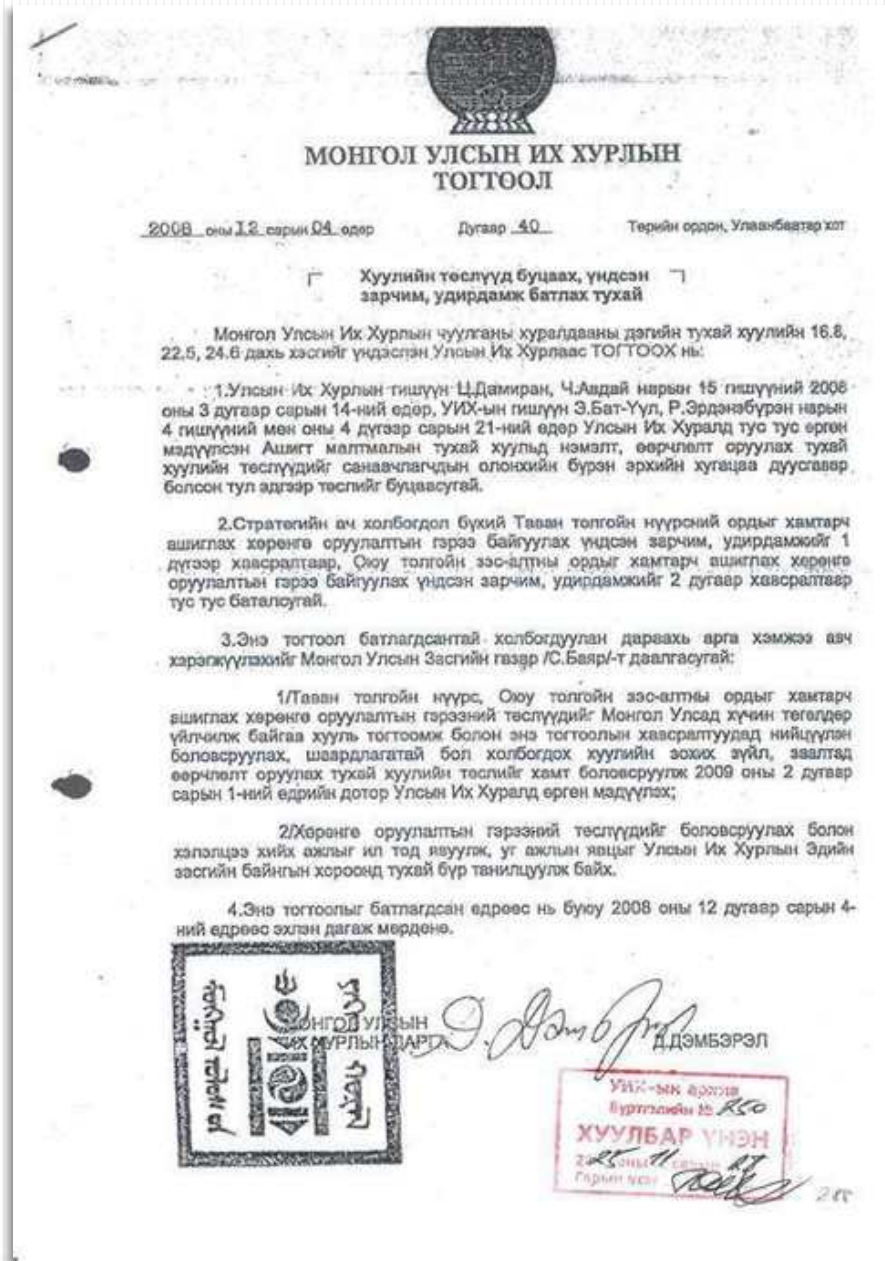

УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН
ХЯНАН ШАЛГАХ
ТҮР ХОРОО

НОТЛОХ БАРИМТ #25

**2008 он
12.04**

ХУУЛЬ ТОГТООМЖИЙН ШААРДЛАГА

ТАЙЛБАР ДҮГНЭЛТ:

27

УИХ-ЫН ТОГТООЛ #40:

ОТ ХХК-ийн

ХеОГ-г

ТӨРИЙН
ЭЗЭМШЛИЙГ
34%-ИАР
ТОГТООХ

ХУУЛЬД НИЙЦҮҮЛЖ БОЛОВСРУУЛАХ

**ОНТРЭ ХХК
ТӨРИЙН ЭЗЭМШИЛ
ТОГТООГДООГУЙ.**

МОНГОЛ УЛСЫН ЕРӨНХИЙ САЙДЫН

- 1 2019 оны Захирамж #74
- 2 2021 оны Захирамж #45
- 3 2022 оны Захирамж #92
- 4 2022 оны Захирамж #198
- 5 2023 оны Захирамж #165**
- 6 2024 оны Захирамж #26
- 7 2024 оны Захирамж #120
- 8 2025 оны Захирамж #80
- 9 2025 оны Захирамж #73

САНАЛ
ДҮГНЭЛТ

НИЙТ 9

ТАЙЛБАР ДҮГНЭЛТ:

28

**ХӨРӨНГӨ
ОРУУЛАГЧТАЙ:**

ХЭЛЭЛЦЭЭ ХИЙХ

ТӨСЛИЙГ ТОХИРОХ

**ЭЦЭСЛЭСЭН
ХУВИЛБАРЫГ
ЗАСГИЙН ГАЗАРТ
ТАНИЛЦУУЛАХ**

УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН
ХЯНАН ШАЛГАХ
ТҮР ХОРОО

АЖЛЫН ХЭСЭГ

29

НОТЛОХ
БАРИМТ
#26

МОНГОЛ УЛСЫН ЕРӨНХИЙ САЙДЫН
ЗАХИРАМЖ

МОНГОЛ УЛСЫН ЕРӨНХИЙ САЙДЫН
ЗАХИРАМЖ

МОНГОЛ УЛСЫН ЕРӨНХИЙ САЙДЫН
ЗАХИРАМЖ

МОНГОЛ УЛСЫН ЕРӨНХИЙ САЙДЫН
ЗАХИРАМЖ

МОНГОЛ УЛСЫН ЕРӨНХИЙ САЙДЫН
ЗАХИРАМЖ

МОНГОЛ УЛСЫН ЕРӨНХИЙ САЙДЫН
ЗАХИРАМЖ

МОНГОЛ УЛСЫН ЕРӨНХИЙ САЙДЫН
ЗАХИРАМЖ

2025 оны 05 сарын 06 өдөр

Дугаар 80

Улаанбаатар хот

Ажлын хэсэг байгуулах тухай

1.Монгол Улсын
холбогдох бусад хууль,
Оюутолгойн бүлэг ордын
тусгай зөвшөөрөл эзэмш
хэмжээг тогтоох асуудлыг
бусад холбогдох асуудлыг
хэсгийг дараах бүрэлдэхүүн

Ахлагч:

Гишүүд:

2025 оны 08 сарын 22 өдөр

Дугаар 73

Улаанбаатар хот

МОНГОЛ УЛСЫН ЕРӨНХИЙ САЙДЫН
ЗАХИРАМЖ

Ажлын хэсэг шинэчлэн
байгуулах тухай

1.Стратегийн ач холбогдол бүхий Оюутолгойн бүлэг ордын талбайн хил зааг дотор ашигт малтмалын ашиглалтын тусгай зөвшөөрөл эзэмшдэг "Онпре" компанийн хувьцааны төрийн эзэмших хувь, хэмжээг Монгол Улсын Үндсэн хууль, Ашигт малтмалын тухай хууль тогтоомжид нийцүүлэн тогтоох талаар хөрөнгө оруулагч талтай хэлэлцээ хийх, холбогдох бусад асуудлыг Улсын Их Хуралд танилцуулах үүрэг бүхий Ажлын хэсгийг дараах бүрэлдэхүүнтэй шинэчлэн байгуулсугай:

МОНГОЛ УЛСЫН ЕРӨНХИЙ САЙДЫН
ЗАХИРАМЖ

2024 оны 11 сарын 13 өдөр

Дугаар 120

Улаанбаатар хот

Ажлын хэсэг шинэчлэн байгуулах тухай

зшгийг нэмэгдүүлэх арга
12 дугаар сарын 30-ны
ирдан зохион байгуулах,
ай яриа хэлэлцээ хийх,
хуралдаанд танилцуулах
инэчлэн байгуулсугай:

н сайд

сайд

ар сайд бөгөөд Эдийн

(гадаад худалдаа,
н);

ын өөрчлөлтийн сайд;

дын ахлах зөвлөх;

УЛСЫН ИХ ХҮРЛЫН
ХЯНАН ШАЛГАХ
ТҮР ХОРОО

ЗАСГИЙН ГАЗРЫН АЖЛЫН ХЭСЭГ: ХӨОГ-НД “ОНТРЭ” ХХК-ИЙН ТУСГАЙ ЗӨВШӨӨРЛҮҮД “ХАМААРАХГҮЙ”

2023 он
10.10

МОНГОЛ УЛСЫН ЕРӨНХИЙ САЙДЫН
ТАМГАА

2023 он 10 сарын 10 өдөр /2023.10.10/ 245

Ажлын хэсэг шинэчлэн
байгуулах тухай

1. “Оюу толгой ордос Монгол Улсын хүртэх
хэмжээний тухай” Монгол Улсын Их Хурлын 2021 оны
өдрийн 103 дугаар тогтоолыг хэрэгжүүлэх ажлыг
Оюу толгой төслийн гадаадын хөрөнгө оруулагч тус
төслийг тохирох, эцэслэсэн хувилбарыг Засгийн газрын
үүрэг бүхий Ажлын хэсгийг дараах бүрэлдэхүүнтэйгээ

Дарга: -Д.Амарбаясгалан-Монгол Улсын
Газрын Хэрэг эрхлэх газрын дарга

Дэд дарга: -Б.Жавхлан-Сангийн яамны дарга

Гишүүд: -Ч.Хуралбаатар-Монгол Улсын
Эдийн засаг, хөгжлийн газрын дарга
-Б.Энхбаяр-Хууль зүй, гэрээний зүйлсийн
-Б.Батцэцэг-Гадаад харилцааны газрын дарга
-Б.Бат-Эрдэнэ-Байгалийн газрын дарга
-Ж.Ганбаатар-Уул уурхай, тээврийн газрын дарга
-Б.Чойжилсүрэн-Эрчим хүчний газрын дарга
-Ц.Даваасүрэн-Барилгын газрын дарга
-Б.Солонгоо-Хууль зүй, гэрээний зүйлсийн
-Ш.Мөнхцэрэн-Засгийн газрын салбарын бодлогын
дарга
-Ч.Дондогмаа-Засгийн газрын Хууль, эрх зүй
-Б.Талмүүн-Сангийн яамны газрын дарга

ЗГХЭГ

2023 он
11.16

МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗРЫН
ХЭРЭГ ЭРХЛЭХ ГАЗРЫН ДАРГА

2023 он 11 сарын 16 өдөр /2023.11.16/ 106

Ажлын дэд хэсэг байгуулах тухай

Монгол Улсын Засгийн газрын тухай хуулийн 24 дүгээр зүйлийн 2 дахь хэсэг,
“Оюу толгой ордос Монгол Улсын хүртэх хэмжээний тухай” Улсын Их Хурлын 2019 оны 92 дугаар тогтоол,
“Оюу толгой ордос Монгол Улсын хүртэх үр ашгийг нэмэгдүүлэх арга хэмжээний тухай” Улсын Их Хурлын 2021 оны 103 дугаар тогтоол,
“Ажлын хэсэг шинэчлэн байгуулах тухай” Монгол Улсын Ерөнхий сайдын 2023 оны 166 дугаар захирамжид заасныг тус тус үндэслэн ТУШААХ нь:

1. “Оюу толгой ордос Монгол Улсын хүртэх үр ашгийг нэмэгдүүлэх арга хэмжээний тухай” Улсын Их Хурлын 2021 оны 103 дугаар тогтоолыг хэрэгжүүлэх ажлыг удирдан зохион байгуулах, Оюу толгой төслийн гаднын хөрөнгө оруулагч талтай хэлэлцээ хийх, төслийг тохирох, эцэслэсэн хувилбарыг Засгийн газрын хуралдаанд танилцуулах үүрэг бүхий Монгол Улсын Ерөнхий сайдын “Ажлын хэсэг шинэчлэн байгуулах тухай” 2023 оны 166 дугаар захирамжаар байгуулагдсан Ажлын хэсэгт дэмжлэг үзүүлэх Гэрээ, эрх зүйн асуудал хариуцсан Ажлын дэд хэсгийн бүрэлдэхүүнийг 1 дүгээр, Татвар, санхүүгийн асуудал хариуцсан Ажлын дэд хэсгийн бүрэлдэхүүнийг 2 дугаар, Дэд бүтэц, техникийн асуудал хариуцсан Ажлын дэд хэсгийн бүрэлдэхүүнийг 3 дугаар хавсралт ёсоор тус тус баталсугай.

2. Энэ тушаалын 1-д заасан Ажлын дэд хэсгүүд Ажлын төлөвлөгөөг баталж, хэрэгжилтийг тухай бүр тайлагнаж ажиллахыг Ажлын дэд хэсгийн дарга нарт үүрэг болгосугай.

3. Оюу толгой төслийн гаднын хөрөнгө оруулагч талтай хэлэлцээ хийхэд шаардлагатай чиглэлээр мэдээллийн тусалцаа үзүүлж, санхүүгийн төсөл боловсруулж, тухай бүр Ажлын хэсэгт танилцуулахыг Ажлын дэд хэсгийн дарга нарт даалгасугай.

МОНГОЛ УЛСЫН САЙД,
ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ХЭРЭГ
ЭРХЛЭХ ГАЗРЫН ДАРГА

ДАМАРБАЯСГАЛАН

НОТЛОХ
БАРИМТ
#27

ТАЙЛБАР ДҮГНЭЛТ:

30

ЕРӨНХИЙ САЙДЫН
165-Р ЗАХИРАМЖ:

ЗГХЭГ-ын дарга
Д.Амарбаясгалан
106-Р ТУШААЛ:

ГЭРЭЭ, ЭРХ ЗҮЙН АСУУДАЛ
ХАРИУЦСАН
ажлын дэд хэсэг

ТАТВАР, САНХҮҮГИЙН
АСУУДАЛ ХАРИУЦСАН
ажлын дэд хэсэг

ДЭД БҮТЭЦ, ТЕХНИКИЙН
АСУУДАЛ ХАРИУЦСАН
ажлын дэд хэсэг

УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН
ХЯНАН ШАЛГАХ
ТҮР ХОРОО

ЗАСГИЙН ГАЗРЫН АЖЛЫН ХЭСЭГ: ҮНДСЭН ХУУЛИЙН 6.2-Т ЗААСАН **ШААРДЛАГЫГ ХАНГУУЛАХ**

ТАЙЛБАР ДҮГНЭЛТ:

31

2024 он
04.02

Хэрвээ тухайн тусгай зөвшөөрлүүдийг стратегийн ач холбогдол бүхий ашигт малтмалын орд газарт хамааруулах тохиолдолд Монгол Улсын Үндсэн хуулийн 8 дугаар зүйлийн 2-т заасан зарчмыг баримталж тухайн орд газар дахь төрийн эзэмшлийн хувь, хэмжээг гэрээний нөгөө талд шилжүүлэх замаар стратегийн ач холбогдол бүхий ашигт малтмалын ордны ашигт малтмалын нөөц ашигласны тусгай төлбөр ногдуулах эсэхийг шийдвэрлэх нь зүйтэй байна.

Ингэхдээ Антра Ресурсес Лимитед болон Туркойа Хилл компаниудын хооронд 2004 онд байгуулсан Ашиг хуваах гэрээ нь Оюу толгойн төслийн хөрөнгө оруулагч талын өөрийн хүртэх өгөөжтэй холбоотой асуудал бөгөөд Монголын талын хүртэх өгөөжид аливаа хэлбэрээр нөлөөлөх бөгүй.

Өөрөөр хэлбэл талуудын хоорондын Ашиг хуваах гэрээгээр Антре гоулдын эзэмшиж буй ашиглалтын тусгай зөвшөөрлүүдээс хүртэх өгөөжийг талууд 80/20 харьцангараар хуваарилах нь Монгол Улсын хүртэх 34 хувийн өгөөжөөс тусдаа асуудал тул Монгол Улсын талаас Антре гоулдын талтай аливаа хэлцэлд орох шаардлагагүй гэж үзэж байна.

3. Монгол Улсын Засгийн газар, Айвенкоу майнз лимитед, Рио Тинто интернэшнл холдингс лимитед нарын хоорондын Хөрөнгө оруулалтын гэрээний 16.25-д "Хөрөнгө оруулагч" гэж... ашигт малтмал ашиглалтын 6708А, 6709А болон 6710А тоот тусгай зөвшөөрлүүдийг эзэмшигч..." гэж, 16.31-д "ашигт малтмал ашиглалтын тусгай зөвшөөрлүүд" гэж Ашигт малтмалын тухай Монгол Улсын хуулийн дагуу олгогдсон 6708А, 6709А болон 6710А ашигт малтмал ашиглалтын тусгай зөвшөөрлүүд, энэхүү Гэрээний 15.7.8-д заасан ашиглалтын тусгай зөвшөөрлүүд болон энэхүү Гэрээний 15.5-д заасны дагуу хамруулсан бусад эдэлбэр газрыг үүнд тэдгээрийн шинэчлэл, сунгалт хийх болон орлуулах, эсхүл сольсон аливаа хэлбэр орно" гэж тус тус заасан.

Харин Хөрөнгө оруулалтын гэрээний 15.5-д Хөрөнгө оруулагч нь геолог, уул уурхайн асуудал хариуцсан төрийн захиргааны байгууллагад бичгээр мэдэгдэл хүргүүлж, Хөрөнгө оруулагчийн шууд ба шууд бусаар эзэмшиж буй, эсхүл хяналтдаа авсан Оюу толгой ордны эрдэсхэсн тогтолцооны хэсэг болох ашигт малтмалыг агуулж буй ашиглалтын тусгай зөвшөөрлүүдийг энэхүү гэрээнд хамааруулах хүсэлтээ гаргах эрхтэй ба уг хүсэлтийг Засгийн газар нь Хөрөнгө оруулалтын гэрээнд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах замаар шийдвэрлэх тухай заасан.

Иймд MV-015225, MV-015226 тусгай зөвшөөрлүүдийг Хөрөнгө оруулалтын гэрээнд хамаарах эсэх талаар хууль зүйн дүгнэлтийг гаргасны үндсэнд энэ асуудлаарх санхүүгийн үр дагаврыг тооцох нь зүйтэй байна.

4. Дээрх шийдвэр, дүгнэлтүүдээс шалтгаалан Антре гоулдын эзэмшиж буй MV 15226А, MV 15225А дугаартай ашиглалтын тусгай зөвшөөрлүүдийг "Оюу Толгой" ХХК-д шилжүүлэхийг зөвшөөрөх эсэх, эсхүл талуудын хувь оролцооны өнөөгийн түвшинг хагалсан тусдаа хуулийн этгээдийг шинээр үүсгэн байгуулж, түүнд тусгай зөвшөөрлийг шилжүүлэх эсэхийг шийдвэрлэх замаар тухайн орд газрын санхүүжилт, орлого, зарлага, үйл ажиллагааны бүтэц, зохион байгуулалтыг талуудад харилцан ашигтай байдлаар тохиролцох нь зүйтэй байна.

Хувийг: "Эрдэнэс Оюу толгой" ХХК-ийн гүйцэтгэх захирлын албан үүргийг тус орлон гүйцэтгэгч Э.Ганхүүд.

Б.ЖАВХЛАН

Санал хүргүүлэх тухай

"Эрдэнэс оюу толгой" ХХК-аас Антре гоулдын тусгай зөвшөөрөлтэй холбоотой ирүүлсэн мэдээлэлтэй танилцан дараах саналыг хүргүүлж байна. Үүнд:

1. Ашигт малтмалын тухай хуулийн 8 дугаар зүйлийн 8.1.4-т Улсын Их Хурал нь Засгийн газраас өргөн мэдүүлснээр, эсхүл өөрийн санаачилгаар тухайн ашигт малтмалын ордныг стратегийн ач холбогдол бүхий ашигт малтмалын ордод хамааруулах, хасах бүрэн эрхтэй тухай заасан. Үүний дагуу "Тодорхой ордныг стратегийн ач холбогдол бүхий ашигт малтмалын ордод хамааруулах тухай" Улсын Их Хурлын 2007 оны 27 дугаар тогтоолын 1 дүгээр хавсралтын 9-д Өмнөговь аймгийн Хэнбэгд сум дахь эс, молибденийн Оюу толгой ордныг "Ордын нөөцийн тооцоо бүхий тайланг Эрдэс баялагийн мэргэжлийн зөвлөлөөр хэлэлцэхэд бэлтгэж байна. Бүтээ ордны хэмжээгээр ойлгоно" гэх тайлбартайгаар тусгажээ.

Улмаар Ашигт малтмалын тухай хуулийн 9 дүгээр зүйлийн 9.1.12-т Засгийн газар нь стратегийн ач холбогдол бүхий ордны талбайн хил заагийг тогтоох бүрэн эрхийг хэргижүүлэх тухай заасан ч Оюу толгой болон бусад стратегийн ач холбогдол бүхий ашигт малтмалын орд газрын хил заагийг өнөөг хүртэл тогтоогоогүй мэдээлэлтэй байна.

Үүнээс үзэхэд Антре гоулдын эзэмшиж буй MV 15226А, MV 15225А дугаартай ашиглалтын тусгай зөвшөөрлүүд нь стратегийн ач холбогдол бүхий ашигт малтмалын орд газарт хамаарах, цаашлаад Ашигт малтмалын тухай хуулийн 5 дугаар зүйлийн 5.5-д заасны дагуу тус ордны 34 хүртэлх хувийг төр эзэмших эсэх асуудал нь тодорхойгүй байна.

Иймд нэн тэргүүнд тухайн тусгай зөвшөөрлүүд нь стратегийн ач холбогдол бүхий ашигт малтмалын ордод хамаарах эсэхийг мэргэжлийн байгууллагын санал, дүгнэлтэд үндэслэн тодорхой болгосны үндсэнд даравгийн асуудлууд шийдэгдэхээр байна.

2. Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Зургадугаар зүйлийн 2-т стратегийн ач холбогдол бүхий ашигт малтмалын ордныг ашиглахдаа байгалийн баялаг орд түмний мэдэлд байх зарчимд нийцүүлэн түүний үр өгөөжийн дийлэнх нь ард түмэнд ногдож байх эрх зүйн үндсийг хуулиар тогтооно гэж заасан.

9760002757

ТАТВАР, САНХҮҮГИЙН АСУУДАЛ ХАРИУЦСАН АЖЛЫН ДЭД ХЭСЭГ

Ажлын хэсгийн ахлагч
Сангийн сайд Б.Жавхлан

ОНТРЭ ХӨОГ-НД
ХАМААРАХ ЭСЭХ

ҮНДСЭН ХУУЛИЙН 6.2-Т
ЗААСАН ШААРДЛАГЫГ
ХАНГУУЛАХ

ХИЛ ЗААГ ТОДОРХОЙ
БОЛГОХ

80/20-ИЙН
ХУВААРИЛАЛТ
ТӨРИЙН ЭЗЭМШИЛД
ХАМААРАХГҮЙ.

НОТЛОХ
БАРИМТ
#28

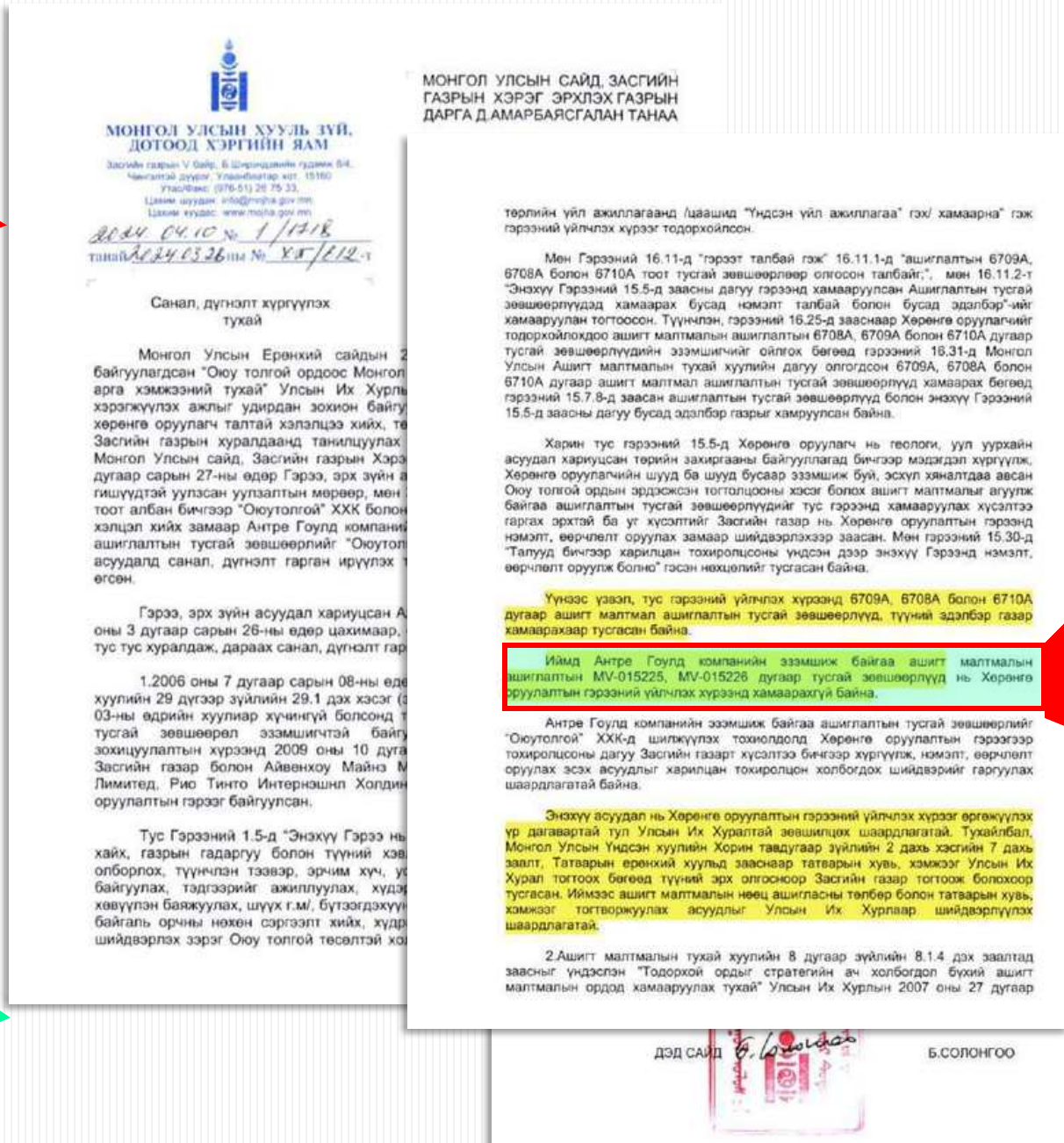

УЛСЫН ИХ ХҮРЛЫН
ХЯНАН ШАЛГАХ
ТҮР ХОРОО

ЗАСГИЙН ГАЗРЫН АЖЛЫН ХЭСЭГ: ХӨОГ-НД “ОНТРЭ” ХХК-ИЙН ТУСГАЙ ЗӨВШӨӨРЛҮҮД “ХАМААРАХГҮЙ”

2024 он
04.10

НОТЛОХ
БАРИМТ
#29

ТАЙЛБАР ДҮГНЭЛТ:

32

ГЭРЭЭ, ЭРХ ЗҮЙН
АСУУДАЛ ХАРИУЦСАН
АЖЛЫН ДЭД ХЭСЭГ

ХөОГ-ний үйлчлэлд

ОНТРЭ ХХК-ИЙН
ТУСГАЙ ЗӨВШӨӨРӨЛ
ХАМААРАХГҮЙ.

ХЗДХ-ИЙН ДЭД САЙД
Б.СОЛОНГОО
1/1718 ДУГААРТАЙ
АЛБАН БИЧИГ

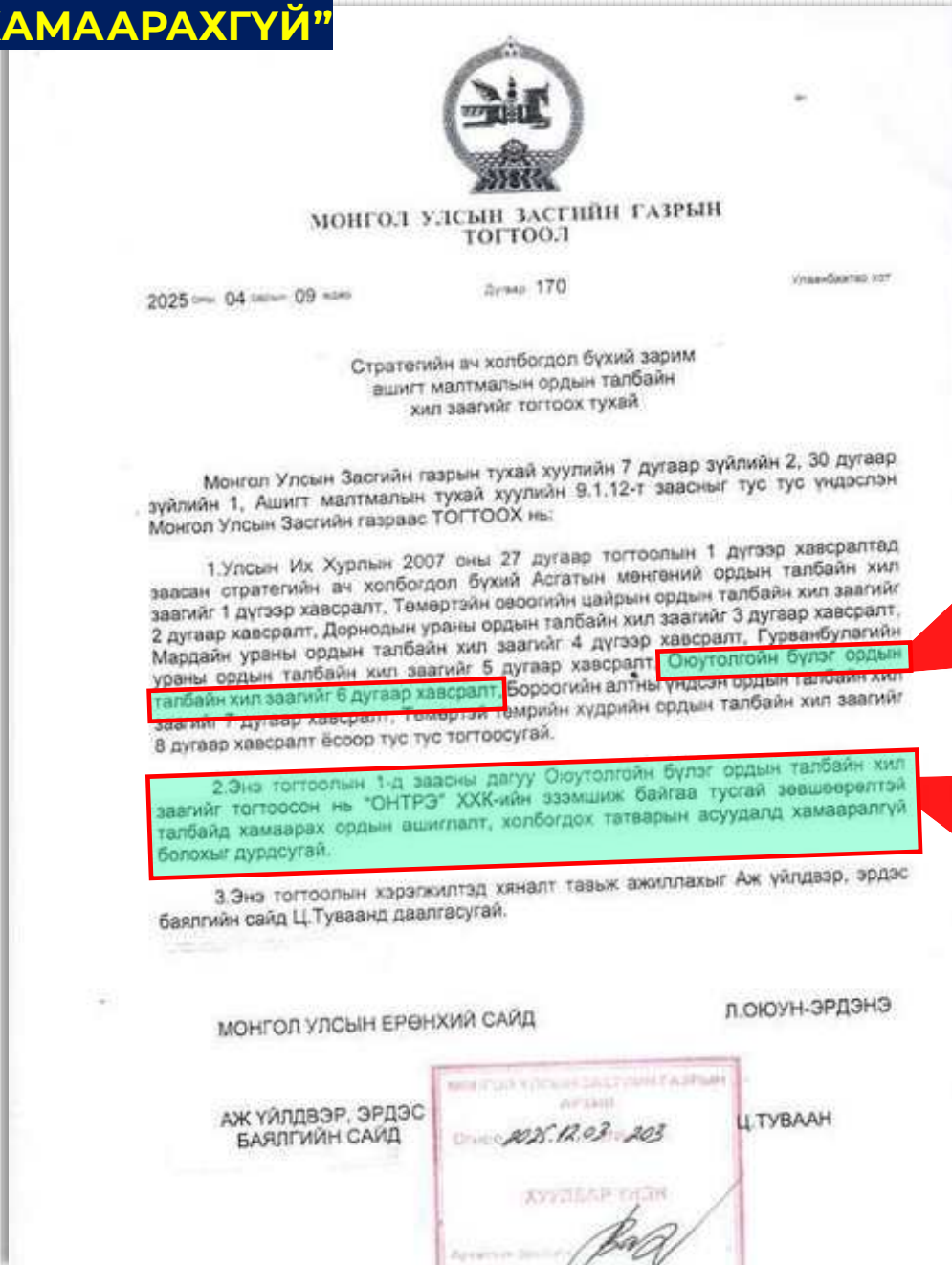

УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН
ХЯНАН ШАЛГАХ
ТҮР ХОРОО

ЗАСГИЙН ГАЗАР: ХөОГ-нд “ОНТРЭ” ХХК-ийн тусгай зөвшөөрлүүд “ХАМААРАХГҮЙ”

2025 он
04.09

НОТЛОХ
БАРИМТ
#30

ТАЙЛБАР ДҮГНЭЛТ:

33

ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ТОГТООЛ #170:

ОНТРЭ ХХК-ийн тусгай
зөвшөөрлүүд **СТРАТЕГИЙН
АЧ ХОЛБОГДОЛ БҮХИЙ
ОРДЫН ТАЛБАЙН ХИЛ
ЗААГТ ХАМААРНА.**

ХөОГ-ний үйлчлэлд

ОНТРЭ ХХК-ийн
ТУСГАЙ ЗӨВШӨӨРӨЛ
ХАМААРАХГҮЙ.

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН
ХЯНАН ШАЛГАХ ТҮР ХОРОО

**ТӨРИЙН
ЭЗЭМШИЛ:**

**MV-015225 (ЖАВХЛАНТ),
MV-015226 (ШИВЭЭ ТОЛГОЙ)
ТУСГАЙ ЗӨВШӨӨРӨЛ**

СОНСГОЛ: ӨДӨР #1

2025.12.08

ТӨРИЙН ЭЗЭМШИЛ:

MV-015225 (ЖАВХЛАНТ),
MV-015226 (ШИВЭЭ ТОЛГОЙ)
ТУСГАЙ ЗӨВШӨӨРӨЛ

2004 он
10.15

ХУВЬЦАА ХУДАЛДАН АВАХ,
АШИГ ХУВААХ ГЭРЭЭ

×

2004 он
11.09

ХУВЬЦАА ХУДАЛДАН АВАХ,
АШИГ ХУВААХ ГЭРЭЭНИЙ
НЭМЭЛТ ӨӨРЧЛӨЛТИЙН ГЭРЭЭ

×

2005 он
03.01

ЭРХ ШИЛЖҮҮЛЭХ ГЭРЭЭ

×

2015 он
10.01

ТУСГАЙ ЗӨВШӨӨРЛИЙН
ТӨЛБӨРИЙН ГЭРЭЭ

×

2025 он
02.03

ХАМТРАН АЖИЛЛАХ ГЭРЭЭ

×

ТАЙЛБАР ДҮГНЭЛТ:

35

ТӨРИЙН ЭЗЭМШИЛ
ТУСГАГДААГҮЙ

2004, 2005 онд

ТӨРИЙН ЭЗЭМШИЛ
ХУУЛЬЧЛАГДААГҮЙ

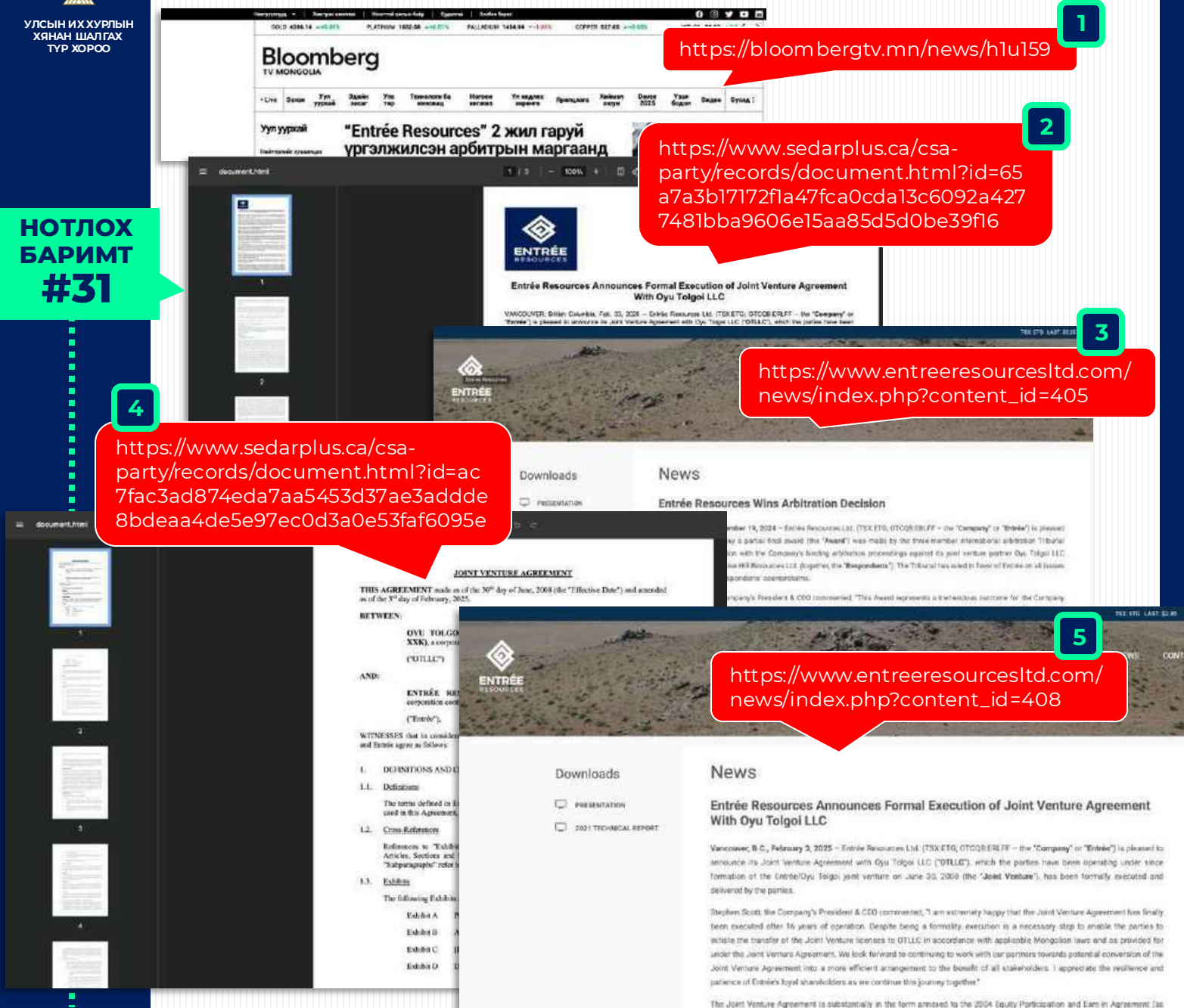
2025.04.09

ЗГ-ЫН ТОГТООЛ #170
БАТЛАГДСАН

ЭХ СУРВАЛЖ:

НОТЛОХ БАРИМТ #31

ТАЙЛБАР ДҮГНЭЛТ:

- 1 АРБИТРЫН
ШИЙДВЭР
- 2 ХАМТРАН
АЖИЛЛАХ ГЭРЭЭ
- 3 АРБИТРЫН
ШИЙДВЭР
- 4 ХАМТРАН
АЖИЛЛАХ ГЭРЭЭ
- 5 ХАМТРАН
АЖИЛЛАХ ГЭРЭЭ

ОТ ХХК ТУЗ: “ОНТРЭ” ХХХ-ИЙН ТУСГАЙ ЗӨВШӨӨРӨЛ

ГЭРЭЭ, ШИЛЖҮҮЛЭХ, БАРЬЦААЛАХ

- 1 2023.03 сар ЭЭЛЖИТ 52 ДУГААР ХУРАЛ
- 2 2023.06 сар ЭЭЛЖИТ 53 ДУГААР ХУРАЛ
- 3 2023.09 сар ЭЭЛЖИТ 54 ДУГААР ХУРАЛ
- 4 2023.12 сар ЭЭЛЖИТ 55 ДУГААР ХУРАЛ
- 5 2024.03 сар ЭЭЛЖИТ 56 ДУГААР ХУРАЛ
- 6 2024.06 сар ЭЭЛЖИТ 57 ДУГААР ХУРАЛ
- 7 2024.09 сар ЭЭЛЖИТ 58 ДУГААР ХУРАЛ
- 8 2024.11 сар ЭЭЛЖИТ 59 ДУГААР ХУРАЛ
- 9 2025.01 сар ЭЭЛЖИТ БУС 49 ДҮГЭЭР ХУРАЛ
- 10 2025.03 сар ЭЭЛЖИТ 60 ДУГААР ХУРАЛ
- 11 2025.06 сар ЭЭЛЖИТ 61 ДУГААР ХУРАЛ
- 12 2025.09 сар ЭЭЛЖИТ 62 ДУГААР ХУРАЛ

НИЙТ 12 УДАА

ХАМТРАН
АЖИЛЛАХ
ГЭРЭЭ

ТАЙЛБАР ДҮГНЭЛТ:

37

RioTinto

17 ЖИЛ

2008 он

хэлэлцээ

2025 он

06.30

02.03

VS

ХИЛ ЗААГ

ТӨРИЙН ЭЗЭМШИЛ

УЛСЫН ИХ ХҮҮРЛЫН
ХЯНАН ШАЛГАХ
ТҮР ХОРОО

ОТ ХХК ТУЗ: “ОНТРЭ” ХХХ-ИЙН ТУСГАЙ ЗӨВШӨӨРӨЛ

**2025 он
01.31**

“ОЮУ ТОЛГОЙ” ХХК-ИЙН
ТӨЛӨӨЛӨН УДИРДАХ
ЗӨВЛӨЛИЙН ТОГТООЛ

НУУЦ

**НОТЛОХ
БАРИМТ
#32**

ТАЙЛБАР ДҮГНЭЛТ:

38

УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН
ХЯНАН ШАЛГАХ
ТҮР ХОРОО

ТУСГАЙ ЗӨВШӨӨРЛҮҮД: **ТӨРИЙН ЭЗЭМШИЛ**

2009 он
10.06

34%

66%

2025 он
02.03

20%

34%

МУ-ЫН ЗАСГИЙН ГАЗАР

~6.8%

MV-015225
MV-015226

80%

Rio Tinto

ТАЙЛБАР ДҮГНЭЛТ:

39

20%

80%

ENTRÉE
RESOURCES

34%

ЭРДЭНЭС
ОЮУ ТОЛГОЙ

Хувьцааны

34%

Тусгай

АМНАТ

**ХУУЛИЙН
ШААРДЛАГА!**

УЛСЫН ИХ ХҮРЛЫН
ХЯНАН ШАЛГАХ
ТҮР ХОРОО

САНАЛ

ТӨРИЙН ЭЗЭМШИЛ

МОНГОЛ УЛСЫН
ҮНДСЭН ХУУЛЬ

6.2

**СТРАТЕГИЙН АЧ ХОЛБОГДОЛ
БҮХИЙ АШИГТ МАЛТМАЛЫН
ОРДЫГ АШИГЛАХДАА**

БАЙГАЛИЙН БАЯЛАГ АРД ТҮМНИЙ
МЭДЭЛД БАЙХ ЗАРЧИМД
НИЙЦҮҮЛЭН ТҮҮНИЙ ҮР

**ӨГӨӨЖИЙН ДИЙЛЭНХ НЬ
АРД ТҮМЭНД НОГДОЖ БАЙХ**

ЭРХ ЗҮЙН ҮНДСИЙГ ХУУЛИАР
ТОГТООНО.

50+1%

ТАЙЛБАР ДҮГНЭЛТ:

40

МОНГОЛ УЛСЫН
ҮНДСЭН ХУУЛЬ

6.2

НИЙЦЭХГҮЙ

ТӨРИЙН ЭЗЭМШИЛ
ТОГТООСНЫ ДАРАА

ӨМНӨХ

“ХЭЛЭЛЦЭЭ-ГЭРЭЭ”-НД

ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАН
ХУУЛЬД НИЙЦҮҮЛЭХ
ШААРДЛАГАТАЙ.

АМТХ-ИЙН 5.5-д **2009**, 2015, 2024 ОНД НИЙТ 3 УДАА НЭМЭЛТ, ӨӨРЧЛӨЛТ ОРСОН.

2006.07.08

ШИНЭЧИЛСЭН НАЙРУУЛГА

5.5. Улсын төсвийн оролцоогүйгээр **эрэл** хайгуул хийж нөөцийг нь тогтоосон стратегийн ач холбогдол бүхий ашигт малтмалын ордыг эзэмшигчийн тухайн ордод **оруулсан хөрөнгийн 34 хүртэлх хувьтай тэнцэх хувьцааг** төр эзэмшиж болох бөгөөд уг хэмжээг төрөөс оруулах хөрөнгө оруулалтын хэмжээг харгалзан орд ашиглах **гэрээгээр** тодорхойлно.

НӨХЦӨЛ:

1. Оруулсан хөрөнгийн хэмжээг тогтоох;
2. Оруулсан хөрөнгийн 34% хувийг тогтоох;
3. ОТ ХХК-ийн хувьцааны үнэлгээ x оруулсан/хөр $34\% = \text{ТЭХХ}$;
4. КтХ-н 46-р зүйлд заасан журмаар "ногдол ашиг" хүртэх.

УИХ-ын 2008 оны тогтоол #40:

ОТ компанийн хувьцааны 34% хувийг Монголын тал шууд эзэмшихээр тооцож, ... тохиролцох.

2015.02.18

НЭМЭЛТ

47² Стратегийн ач холбогдол бүхий ашигт малтмалын ордын ашигт малтмалын нөөц ашигласны тусгай төлбөрийн хувь, хэмжээ нь тухайн ордын онцлогоос хамаарч 5 хувиас хэтрэхээргүй байна.

5.5. Уг гэрээгээр тогтоосон төрийн эзэмшлийн хувь, хэмжээг стратегийн ач холбогдол бүхий ашигт малтмалын ордын ашигт малтмалын нөөц ашигласны төлбөрөөр орлуулж болно.

2024.04.19

ӨӨРЧЛӨЛТ

5.5. Улсын төсвийн оролцоогүйгээр хайгуул хийж нөөцийг нь тогтоосон стратегийн ач холбогдол бүхий ашигт малтмалын орд, түүний үүсмэл ордыг эзэмшигчийн тухайн ордод **оруулсан хөрөнгийн 34 хүртэлх хувьтай тэнцэх хувьцааг** төр үнэ төлбөргүйгээр эзэмших бөгөөд төрөөс оруулах хөрөнгө оруулалтын хэмжээг харгалзан төрийн эзэмшлийн хувь хэмжээг тогтоож болно. Төрийн эзэмшлийн хувь, хэмжээг стратегийн ач холбогдол бүхий ашигт малтмалын ордын ашигт малтмалын нөөц ашигласны **төлбөрөөр орлуулж** болно."

НӨХЦӨЛ:

Төрийн эзэмшил:

1. Ордод оруулсан хөрөнгийн хэмжээ;
2. Ордод оруулсан хөрөнгийн 34% хувь;
3. " ... " ХХК-ийн хувьцааны үнэлгээ: $... ? \times 34\% = \text{ТЭХХ}$;
4. КтХ-н 46-р зүйлд заасан журмаар "ногдол ашиг" хүртэх.

ЭСХҮЛ "Тусгай" АМНАТ

САНАЛ

ТӨРИЙН ЭЗЭМШИЛ

Ашигт малтмалын тухай хууль 5.5

Улсын төсвийн оролцоогүйгээр хайгуул хийж нөөцийг нь тогтоосон стратегийн ач холбогдол бүхий ашигт малтмалын орд, түүний үүсмэл ордыг эзэмшигчийн тухайн ордод оруулсан хөрөнгийн **34 ХҮРТЭЛХ ХУВЬТАЙ ТЭНЦЭХ ХУВЬЦААГ ТӨР ҮНЭ ТӨЛБӨРГҮЙГЭЭР ЭЗЭМШИХ** бөгөөд төрөөс оруулах хөрөнгө оруулалтын хэмжээг харгалзан төрийн эзэмшлийн хувь хэмжээг тогтоож болно. Төрийн эзэмшлийн хувь, хэмжээг **СТРАТЕГИЙН АЧ ХОЛБОГДОЛ БҮХИЙ** ашигт малтмалын ордын ашигт малтмалын **НӨӨЦ АШИГЛАСНЫ ТӨЛБӨРӨӨР ОРЛУУЛЖ БОЛНО.**

Ашигт малтмалын тухай хууль 8.1.7

Засгийн газрын өргөн мэдүүлснээр, эсхүл өөрийн санаачилгаар стратегийн ач холбогдол бүхий ашигт малтмалын ордын **ТУСГАЙ ЗӨВШӨӨРӨЛ ЭЗЭМШИГЧ** хуулийн этгээдийн **ТӨРИЙН ЭЗЭМШЛИЙН ХУВЬ, ХЭМЖЭЭГ ТОГТООХ** болон ашигт малтмалын ордын **АШИГТ МАЛТМАЛЫН НӨӨЦ АШИГЛАСНЫ ТӨЛБӨРӨӨР ОРЛУУЛАХ** эсэх асуудлыг шийдвэрлэх.

Ашигт малтмалын тухай хууль 47².2

Энэ хуулийн 47².1-д заасан стратегийн ач холбогдол бүхий ашигт малтмалын ордын ашигт малтмалын **НӨӨЦ АШИГЛАСНЫ ТУСГАЙ ТӨЛБӨРИЙН** хувь, хэмжээг тухайн ордын онцлогоос хамаарч **ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ӨРГӨН МЭДҮҮЛСНЭЭР УЛСЫН ИХ ХУРАЛ ТОГТООНО.**

ТАЙЛБАР ДҮГНЭЛТ:

Ашигт малтмалын тухай хууль

5.5

8.1.7

47².2

НИЙЦЭХГҮЙ

ТӨРИЙН ЭЗЭМШИЛ ТОГТООСНЫ ДАРАА

ӨМНӨХ “ХЭЛЭЛЦЭЭ- ГЭРЭЭ”-НД

ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАН ХУУЛЬД НИЙЦҮҮЛЭХ ШААРДЛАГАТАЙ.

ТӨРИЙН ЭЗЭМШИЛ:

MV-015225 (ЖАВХЛАНТ),
MV-015226 (ШИВЭЭ ТОЛГОЙ)
ТУСГАЙ ЗӨВШӨӨРӨЛ

ОНТРЭ
ХХК-ИЙН
ҮҮРЭГ

- 1 ТУСГАЙ ЗӨВШӨӨРЛИЙН
ТӨЛБӨР ТӨЛСӨН БАЙХ
- 2 НӨӨЦИЙН ТАЙЛАНГ ХҮЛЭЭЛГЭН
ӨГСӨН БАЙХ. (АМТХ-ЫН 48.3, 48.6.3)
- 3 ТЭЗҮ-Г ХҮЛЭЭЛГЭН ӨГСӨН БАЙХ
(АМТХ-ЫН 48.6.1)
- 4 АМТХ-ЫН 5.6, 5.7-Д
ЗААСНЫГ ХАНГУУЛАХ
 - ХУВЬЦААНЫ 10%
БИРЖЭЭР АРИЛЖИХ
 - ХУВЬЦААНЫ 34%
ДАНГААР ЭЗЭМШИХИЙГ
ХОРИГЛОХ
- 5 ТУСГАЙ ЗӨВШӨӨРЛИЙН ТАЛБАЙН
ДАВХЦЛЫГ АРИЛГАХ

ТАЙЛБАР ДҮГНЭЛТ:

43

ОНТРЭ ХХК

ХУУЛИЙН ҮҮРГИЙГ
ХАНГУУЛАХ
ШААРДЛАГАТАЙ.

ТӨРИЙН ЭЗЭМШИЛ **ТОГТООХ:**

ҮНДСЭН
ХУУЛЬ

6.2

АМТХ

5.5

8.1.7

ТБОНӨТХ

4.2.2

4.3

8.1.7

**УИХ-ААС
ТӨРИЙН ЭЗЭМШИЛ ТОГТООХ**

ТАЙЛБАР ДҮГНЭЛТ:

44

ХУВЬЦААНЫ 34%

ТБОНӨТХ-ИЙН 9.1, 21.1, КОМПАНИЙН
ТУХАЙ ХУУЛЬ, ИРГЭНИЙ ХУУЛЬД ЗААСАН

ХЭЛЦЭЛ-ГЭРЭЭ

Тусгай АМНАТ

АМТХ-ийн 10.18, ТАТВАРЫН ЕРӨНХИЙ
ХУУЛЬ 30.1, ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ТУХАЙ,
ГААЛИЙН ТУХАЙ, ТӨРИЙН ХЯНАЛТ
ШАЛГАЛТЫН ТУХАЙ, БУСАД ХУУЛЬ:

**ГҮЙЦЭТГЭЛД
ХЯНАЛТ ТАВИХ.**

УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН
ХЯНАН ШАЛГАХ
ТҮР ХОРОО

ХӨРӨНГӨ ОРУУЛАЛТЫН ГЭРЭЭГ БАЙГУУЛАХ

“ОНТРЭ” ХХК
ХҮСЭЛТ ГАРГАХ

500
ТЭРБУМ ₮

-өөс дээш

ТЭЗҮ

-тэй байх
ТОХИОЛДОЛД

ЗАСГИЙН
ГАЗРЫН ТУХАЙ
ХУУЛЬ:

5.1, 5.2, 17.3,
20.3, 20.4, 23.3

ХӨРӨНГӨ
ОРУУЛАЛТЫН
ТУХАЙ ХУУЛЬ

20.6

ЗАСГИЙН
ГАЗРЫН
2014 ОНЫ
52-Р ТОГТООЛ

Хавсралт
3.8

ЗАСГИЙН
ГАЗРЫН ТУХАЙ
ХУУЛЬ:

24.6

ХӨРӨНГӨ
ОРУУЛАЛТЫН
ТУХАЙ ХУУЛЬ

20.2

ЗАСГИЙН
ГАЗРЫН
2014 ОНЫ
52-Р ТОГТООЛ

Хавсралт
3.9

1 Саналыг **нягтлах**

2 Шаардлага
хангасан эсэхийг
тогтоох

3 **Хэлэлцээ** хийх

4 ХөОГ-г байгуулах
тогтоол батлах

5 Ерөнхий сайд ХөОГ-г
байгуулах эрхийг
ЗГ-ын гишүүнд
олгох **ЗАХИРАМЖ**

6 Хөрөнгө
Оруулалтын Гэрээг
БАЙГУУЛАХ

УРЬДЧИЛСАН ДҮГНЭЛТ:

1.

ЖАВХЛАНТ,
ШИВЭЭ ТОЛГОЙ
ТУСГАЙ ЗӨВШӨӨРЛҮҮД
ХӨОГ-НИЙ ҮЙЛЧЛЭЛД
ХАМААРАХГҮЙ.

2.

ТУСГАЙ
ЗӨВШӨӨРЛҮҮДИЙГ
2025.04.09-НД
СТРАТЕГИЙН ОРДОД
ХАМРУУЛСАН.

4.

ОНТРЭ ХХК НЬ
ХӨОГ БАЙГУУЛАХ
ХҮСЭЛТ ГАРГАХ
ЭРХ НЭЭЛТТЭЙ.

5.

ТУСГАЙ ЗӨВШӨӨРЛИЙГ
ОТ ХХК НЬ ХӨОГ-НД
ХАМРУУЛАХ ХҮСЭЛТ ГАРГАХ
ЭРХ НЭЭЛТТЭЙ.

3.

УИХ-ААС ТӨРИЙН
ЭЗЭМШИЛ ТОГТООХ:

ХУВЬЦААНЫ
34%

≈

ТУСГАЙ
АМНАТ

ҮНДСЭН
ХУУЛИЙН

6.2

ХАНГАГДАХ!

ТӨРИЙН
ЭЗЭМШИЛ
ТОГТООХ

ӨМНӨХ ХЭЛЦЭЛ,
ГЭРЭЭГ
НИЙЦҮҮЛЭХ!

“ХИЙДЭЛ”
АРИЛГАХ

ЭРХ ЗҮЙН
БЭЛТГЭЛ
ХАНГУУЛАХ!

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН
ХЯНАН ШАЛГАХ ТҮР ХОРОО

АНХААРАЛ ХАНДУУЛСАНД
БАЯРЛАЛАА

2025.12.08

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН
ХЯНАН ШАЛГАХ ТҮР ХОРОО

**ХӨРӨНГӨ ОРУУЛАЛТЫН ГЭРЭЭ
БОЛОН ХУВЬ
НИЙЛҮҮЛЭГЧДИЙН ГЭРЭЭ**

**БАЙГУУЛАГДАХ
ҮЙЛ ЯВЦ**

СОНГОЛ: ӨДӨР #2

2025.12.10

ХӨРӨНГӨ ОРУУЛАЛТЫН ГЭРЭЭ БАЙГУУЛАГДСАН ТОВЧ ТҮҮХ

**АНХНЫ ГЭРЭЭНИЙ
ТӨСӨЛ**

**2007.07.09
УИХ-д өргөн
барьсан.**

**2008.12.04-НД УИХ-
аас үндсэн зарчим,
удирдамж батлав.**

**ХОЁР ДАХЬ
ГЭРЭЭНИЙ ТӨСӨЛ**

**2009.03.04
УИХ-д өргөн
барьсан.**

**2009.07.16-НД
УИХ-аас дахин
сайжруулах, гарын
үсэг зурах эрх олгов.**

**БАЙГУУЛАГДСАН
ГЭРЭЭНИЙ ТӨСӨЛ**

**ЗГ эцсийн
төслийг
боловсруулсан.**

**2009.10.06-НД
БАЙГУУЛАГДСАН.**

**УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН
ХЯНАН ШАЛГАХ
ТҮР ХОРОО**

2006 он
08.22

**АММИ болон
МУЗГ анхны
гэрээний
төсөл
боловсруулах
хэлэлцээрт
хүрэв.**

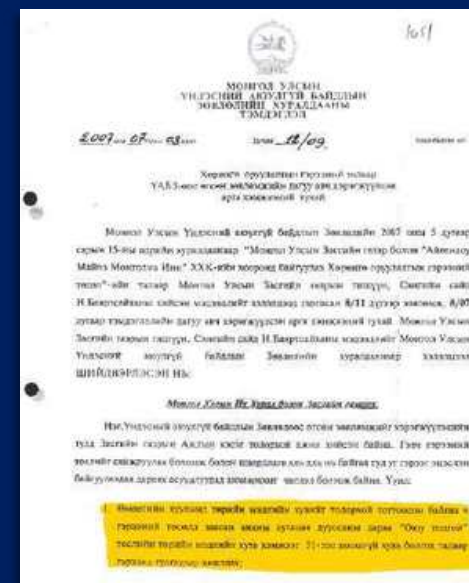
1

**2007 он
07.03**

ҮАБЗ-ийн ЧИГЛЭЛ

4

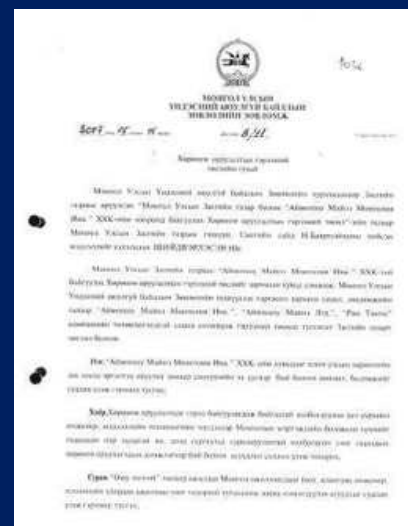
2

2007 он
02.06

УИХ-ЫН 27-Р ТОГТООЛ

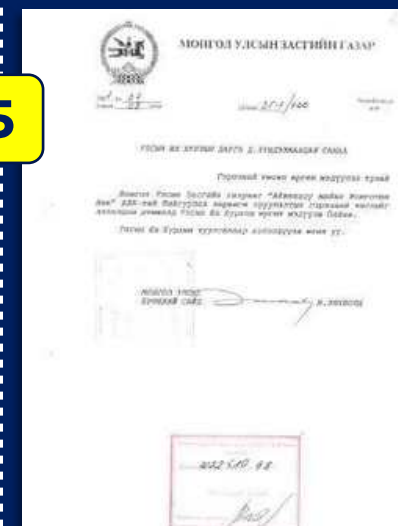
3

2007 он
05.15

ҮАБЗ-ийн ЗӨВЛӨМЖ

5

2007 он
07.09

ОТ төслийн анхны
ХеОГ-ний төслийг
УИХ-д өргөн барив.

УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН
ХЯНАН ШАЛГАХ
ТҮР ХОРОО

АНХНЫ ХӨРӨНГӨ ОРУУЛАЛТ ГЭРЭЭНИЙ ТӨСӨЛ /ХНГ/

НОТЛОХ
БАРИМТ
#1

2007 он
07.09

МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗАР
БОЛОН
"АЙВЕНХОУ МАЙНЗ МОНГОЛИА ИНК" ХХК-НИЙ
ХООРОНД БАЙГУУЛАХ ХӨРӨНГӨ ОРУУЛАЛТЫН ГЭРЭЭ

[Холбоо]

ТӨСӨЛ

Айвенхоу Майнз Монголиа Инк
ХХК-ийн Хувь Нийлүүлэгчдийн
Гэрээ

Эрхэнэс МГЛ Төрийн өмчт ХХК

Айвенхоу Оюу Толгой Лимитед (Британийн Виржинийн
ралд бүртгэлтэй) компани

Айвенхоу Майнз Монголиа Инк ХХК

ТӨСӨЛ
2007.06.28

ЗГХЭГ

ТАЙЛБАР ДҮГНЭЛТ:

4

34%

ЭЗЭМШИЛ

Хувьцаагаарх хөрөнгө оруулалтын 34%-ийг гүйцэтгээгүй тохиолдолд Айвенхоу Оюу Толгой Лимитед төлбөрийг гүйцэтгэж, зээл хэлбэрээр ногдол ашгаас эгүүлэн төлүүлэх.

ХУВЬ НИЙЛҮҮЛЭГЧДИЙН
ЗЭЭЛ

Хөрөнгө оруулагчийн зээлийн хүү

LIBOR+3.3%~8.8%

2.7

ТЭРБУМ \$

Анхны хөрөнгө оруулалтын хэмжээ.

УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН
ХЯНАН ШАЛГАХ
ТҮР ХОРОО

АНХНЫ ХӨРӨНГӨ ОРУУЛАЛТЫН ГЭРЭЭНИЙ ТӨСӨЛ

ТАЙЛБАР ДҮГНЭЛТ:

5

2007 он
07.09

Анхны гэрээ

ЗГ-ААС УИХ-Д
ӨРГӨН БАРИВ

2007 он
08.09

УИХ-ын 24-р ТОГТООЛ
ЭЗБХ-НЫ АЖЛЫН ХЭСЭГ

УИХ-ААР ХЭЛЭЛЦҮҮЛЭХЭЭР
БЭЛДЭЖ ЭХЛЭВ

2008 он
03.14

АМТХ-д НЭМЭЛТ, ӨӨРЧЛӨЛТ
ОРУУЛАХ:

51%-ИАС
ДООШГҮЙ БАЙХ

2008 он
04.22

АМТХ-д НЭМЭЛТ, ӨӨРЧЛӨЛТ
ОРУУЛАХ:

БҮТЭЭГДЭХҮҮН
ХУВААХ ЗАРЧИМ

УИХ-ЫН
СОНГУУЛЬ

2008 он
12.04

УИХ-ын 2008 оны 40 дүгээр
тогтоол гарав.

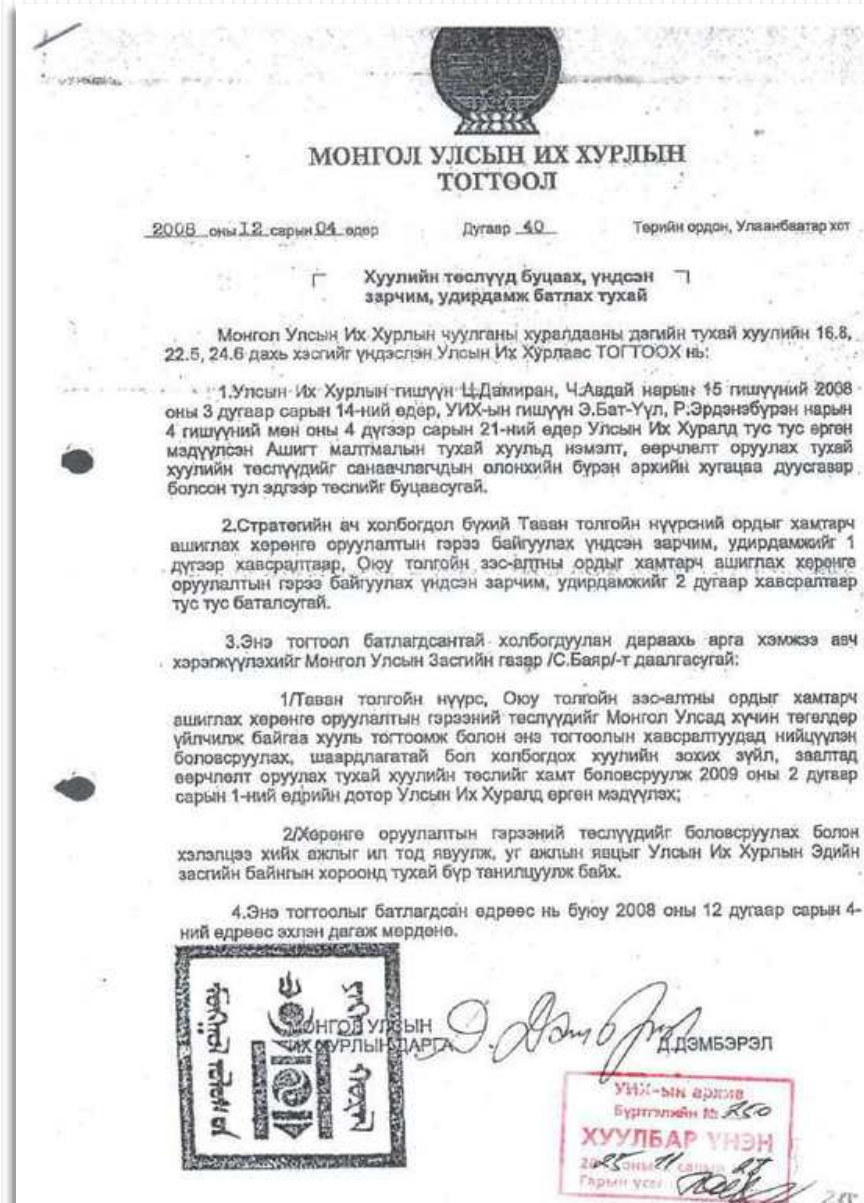

УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН
ХЯНАН ШАЛГАХ
ТҮР ХОРОО

АНХНЫ ХӨРӨНГӨ ОРУУЛАЛТЫН ГЭРЭЭНИЙ ТӨСӨЛ

2008 он
12.04

НОТЛОХ
БАРИМТ
#2

ТАЙЛБАР ДҮГНЭЛТ:

6

УИХ-ЫН
40 ДҮГЭЭР
ТОГТООЛ:

ОТ төслийн ХөОГ байгуулах
ҮНДСЭН 9 ЗАРЧИМ
УДИРДАМЖ ТУСГАГДСАН.

2 ХУВИЛБАР
СОНГОХ

34%

50%

Бүтээгдэхүүн
хуваах гэрээгээр

34%

ТАТВАР

НОГДОЛ
АШИГ

ТӨЛБӨР

ХУРААМЖ

ЗЭЭЛ

Гадны олон улсын нэр хүнд бүхий
ЗӨВЛӨХ ҮЙЛЧИЛГЭЭ АВАХ

ХөОГ-ний төслийг боловсруулах
болон хэлэлцээр хийх ажлыг
ИЛ ТОД ЯВУУЛАХ

УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН
ХЯНАН ШАЛГАХ
ТҮР ХОРОО

УИХ-ЫН 40 ДҮГЭЭР ТОГТООЛЫН **ХЭРЭГЖИЛТ**

2008 он
12.04

2 хувилбар
сонгох

34%

50%

Бүтээгдэхүүн
хуваах гэрээгээр

34%

ТАТВАР

ТӨЛБӨР

ЗЭЭЛ

НОГДОЛ
АШИГ

ХУРААМЖ

Олон улсын нэр хүнд бүхий
ЗӨВЛӨХ ҮЙЛЧИЛГЭЭ АВАХ

ХеОГ-ний төслийг боловсруулах болон
хэлэлцээр хийх ажлыг **ИЛ ТОД ЯВУУЛАХ**

2009 он
03.04

УИХ-ын 40-р тогтоол
ХЭРЭГЖСЭН ГЭЖ ҮЗЭЖ
УИХ-Д ӨРГӨН БАРИВ.

ХЭРЭГЖСЭН
БАЙДАЛ:

34%

Шууд
эзэмшинэ.

Хөрөнгө
оруулагч зээл
олгоно.

**МУУ
ХУВИЛБАР**

ЗЭЭЛ

**АШИГГҮЙ
ХУВИЛБАР**

GOLDMAN
SACHS, Lovells

250

Мянган \$

**ЗӨВЛӨМЖИЙГ
ТУСГААГҮЙ**

ХНГ

НУУЦ

УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН
ХЯНАН ШАЛГАХ
ТҮР ХОРОО

НОТЛОХ
БАРИМТ
#3

2009 он
03.13

УИХ-ЫН ЭЗБХ-НЫ САНАЛ, ДҮГНЭЛТ ГАРГАХ АЖЛЫН ХЭСЭГ:

АЖЛЫН ХЭСГИЙН САНАЛ, ДҮГНЭЛТИЙГ
УИХ-ЫН ЭЗБХ-НЫ ХУРЛААР ХЭЛЭЛЦҮҮЛЭВ.

2009 он
05.08

8

УИХ-ЫН ЭЗБХ-НЫ ДАРГЫН ТОГТООЛ #21

ЗАСГИЙН ГАЗРААС
ОЮУТОЛГОЙ ОРДЫГ АШИГЛАХ
ХӨРӨНГӨ ОРУУЛАЛТЫН
ГЭРЭЭНИЙ ТӨСЛИЙГ УИХ-ЫН
ЧУУЛГАНААР ХЭЛЭЛЦҮҮЛЭХ
БЭЛТГЭЛ ХАНГАХ, БАЙНГЫН
ХОРООНЫ САНАЛ ДҮГНЭЛТИЙН
ТӨСӨЛ БОЛОВСРУУЛАХ ҮҮРЭГ
БҮХИЙ АЖЛЫН ХЭСЭГ

АЖЛЫН ХЭСГИЙН АХЛАГЧ:

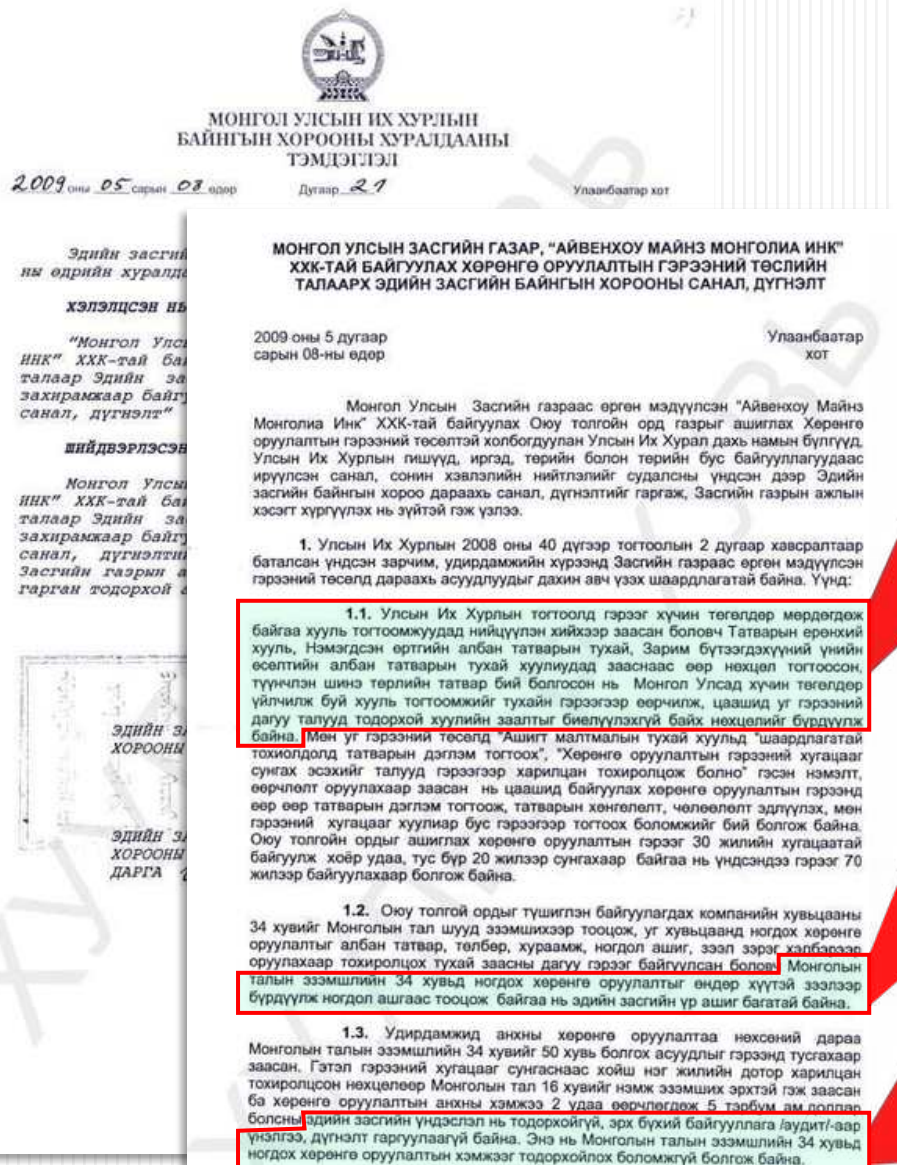
Г.ЗАНДАНШАТАР
/УИХ-ЫН ГИШҮҮН/

МЭРГЭЖЛИЙН ТУСЛАЛЦАА АВАХ, СУДАЛГАА, МЭДЭЭЛЭЛ
ГАРГУУЛАХ ЧИГЛЭЛЭЭР ХОЛБОГДОХ ЯАМ, БАЙГУУЛЛАГА,
МЭРГЭЖЛИЙН ХҮМҮҮСИЙГ ОРОЛЦУУЛАХ
ЗЭРЭГ ЗОХИОН БАЙГУУЛАЛТЫН АРГА ХЭМЖЭЭ АВЧ
АЖИЛЛАХЫГ ДААЛГАСАН.

УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН
ХЯНАН ШАЛГАХ
ТҮР ХОРОО

УИХ-ЫН ЭЗБХ-НЫ САНАЛ, ДҮГНЭЛТ:

2009 он
05.08

НОТЛОХ
БАРИМТ
#3

ТАЙЛБАР ДҮГНЭЛТ:

9

ХУУЛЬД НИЙЦҮҮЛЭХ ШААРДЛАГАТАЙ.

1

...Монгол улсад хүчин төгөлдөр үйлчилж буй хууль тогтоомжид **НИЙЦҮҮЛЭН** гэрээний төслийг **БОЛОВСРУУЛААГҮЙ.**

2

...Монголын талын эзэмшлийн 34% ногдох хөрөнгө оруулалтыг **ӨНДӨР ХҮҮТЭЙ ЗЭЭЛЭЭР** бүрдүүлж ногдол ашгаас тооцож байгаа нь эдийн засгийн **ҮР АШИГ БАГАТАЙ.**

3

...эдийн засгийн үндэслэл нь тодорхойгүй, эрх бүхий байгууллага /аудит/-аар үнэлгээ, дүгнэлт гаргаагүй нь Монголын талын эзэмшлийн **34%-Д НОГДОХ** хөрөнгө оруулалтын хэмжээг **ТОДОРХОЙЛОХ БОЛОМЖГҮЙ.**

УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН
ХЯНАН ШАЛГАХ
ТҮР ХОРОО

УИХ-ЫН ЭЗБХ-НЫ САНАЛ, ДҮГНЭЛТ:

2009 он
05.08

1.6. Гэрээний төсөлд "АММИ" компанийн явуулах үндсэн үйл ажиллагааны хүрээг Оюу толгой төслийн хэмжээнд хэт өргөнөөр тодорхойлсноор Оюу толгой төсөлтэй холбоотой бүх компаниуд, түүний дотор гэрээлэгч, туслан гүйцэтгэгчид уг гэрээнд заасан татварын таатай нөхцөлийг эдлүүлэхээр заасан байна. Өөрөөр хэлбэл, хөрөнгө оруулагчийн Монголд явуулах бусад бүхий л үйл ажиллагаа, түүний дотор бусад эрэл хайгуул, орд газрыг ашиглах үйл ажиллагааг ч уг гэрээгээр зохицуулахаар байна. Иймд зөвхөн Оюу толгойн зэс, алтны ордын хувьд гэрээ үйлчлэх тусгаарлалтыг тодорхой хийж өгөх шаардлагатай. Түүнчлэн зөвхөн улсын балансад бүртгүүлсэн нөөцийн хүрээнд тухайн ашигт малтмалыг олборлох, цаашид нэмэлт нөөц илрэх бүрт түүнтэй холбогдуулан гэрээнд нэмэлт тодотгол хийх нь зүйтэй байна.

2.3. Оюу толгойн зэс-алтны ордыг түшиглүүлэн барьж байгуулах үйлдвэрийн олборлон баяжуулах төслийн хүчин чадлыг тохиролцох, уул уурхайн баяжуулах үйлдвэрийн эхний ээлжийг 2011 онд, бүрэн хүчин чадлаар нь 2013 онд багтаан тус тус ашиглалтад оруулах, үүнтэй уялдуулан хөрөнгө оруулагч тал 2009-2013 онд хийх анхны хөрөнгө оруулалтын хуваарь гаргаж, Монгол Улсын Засгийн газартай зөвшилцөн хэрэгжүүлнэ. Үйлдвэрийг ашиглалтанд оруулах хугацаа болон хөрөнгө оруулалтын хуваарь зөрчигдсөн тохиолдолд гэрээг цуцлах хүртэлх арга хэмжээг авах, гэрээний эдийн засгийн үндэс болсон хөрөнгө оруулалтын хэмжээ, жилд үйлдвэрлэх бүтээгдэхүүний дээд, доод хэмжээг тодорхой заах.

4. Хууль тогтоомжуудыг шинээр батлах болон өөрчлөх дараахь саналууд байна. Үүнд:

4.1. Концессын хуулийн төслийг боловсруулан Улсын Их Хуралд өргөн мэдүүлэх. Нөөц баялагаа үнэлж, урьдчилан худалдах болон стратегийн орд газрыг хөрөнгө оруулагчтай хамтран ашиглахад алтан хувьцаа эзэмших эрх зүйн орчинг бий болгох.

НОТЛОХ
БАРИМТ
#3

ТАЙЛБАР ДҮГНЭЛТ:

10

/Үргэлжлэл/

4

...цаашид **НЭМЭЛТ НӨӨЦ ИЛРЭХ БҮРТ** түүнтэй холбогдуулан гэрээнд **НЭМЭЛТ ТОДОТГОЛ ХИЙХ.**

5

...Үйлдвэрийн ашиглалтад оруулах хугацаа болон хөрөнгө оруулалтын хуваарь зөрчигдсөн тохиолдолд **ГЭРЭЭГ ЦУЦЛАХ ХҮРТЭЛ АРГА ХЭМЖЭЭГ АВАХ.**

6

...Нөөц баялгаа үнэлж, урьдчилан худалдах, стратегийн орд газрыг хөрөнгө оруулагчтай хамтран ашиглахад **АЛТАН ХУВЬЦАА** эзэмших эрх зүйн орчин бий болгох.

УИХ-ЫН ЭЗБХ-НЫ САНАЛ, ДҮГНЭЛТ:

2009 он
05.08

НОТЛОХ
БАРИМТ
#3

2. Ашигт малтмалын тухай хуулийн 29, 30 дугаар зүйлүүдийн хүрээнд "Оюу толгой хөрөнгө оруулалтын гэрээний төсөл"-д дараахь саналуудыг тусгах нь зүйтэй гэж үзэж байна. Үүнд:

2.1. Одоо хүчин төгөлдөр мөрдөгдөж буй Монгол улсын хууль тогтоомжоор хувь хэмжээ заан ногдуулж буй татварыг гэрээний хугацаанд тогтвортой мөрдөж татварыг хөнгөлөх, чөлөөлөх, татварын хэмжээг нэмэгдүүлэх, багасгахгүй байх.

2.2. Зарим бүтээгдэхүүний үнийн өсөлтийн албан татварын хөнгөлөлт, чөлөөлөлтийн асуудлыг монголын талын эзэмшлийн хувьд ногдох хөрөнгө оруулалтыг бүрдүүлэх асуудлыг хэрхэн шийдвэрлэхтэй уялдуулан хэлэлцээр хийх.

2.3. Оюу толгойн зэс-алтны ордыг түшиглүүлэн барьж байгуулах үйлдвэрийн олборлон баяжуулах төслийн хүчин чадлыг тохиролцох, уул уурхайн баяжуулах үйлдвэрийн эхний ээлжийг 2011 онд, бүрэн хүчин чадлаар нь 2013 онд багтаан тус тус ашиглалтад оруулах, үүнтэй уялдуулан хөрөнгө оруулагч тал 2009-2013 онд хийх анхны хөрөнгө оруулалтын хуваарь гаргаж, Монгол Улсын Засгийн газартай зөвшилцөн хэрэгжүүлнэ. Үйлдвэрийг ашиглалтанд оруулах хугацаа болон хөрөнгө оруулалтын хуваарь зөрчигдсөн тохиолдолд гэрээг цуцлах хүртэлх арга хэмжээг авах, гэрээний эдийн засгийн үндэс болсон хөрөнгө оруулалтын хэмжээ, жилд үйлдвэрлэх бүтээгдэхүүний дээд, доод хэмжээг тодорхой заах.

2.4. Гэрээний төсөлд Ашигт малтмалын тухай хуулийн 30 дугаар зүйлийн 1-д заасан баримт бичгийг бүрэн бүрдүүлж хавсаргасан байх, 30 дугаар зүйлийн 2-т заасан шаардлагыг хангасан эсэхийг хянах, Эрдэс баялгийн мэргэжлийн зөвлөлөөр геологийн хайгуулын ажлын тайланг хэлэлцүүлэн нөөцийг бүртгүүлэх.

2.5. Дээрх нөхцөл байдлуудтай уялдуулан Оюу толгойн ордыг ашиглах дараахь хувилбаруудыг судлан үзэх шаардлагыг бий болгож байна. Үүнд:

ТАЙЛБАР ДҮГНЭЛТ:

11

/Үргэлжлэл/

7 ...ГЭРЭЭНИЙ ТӨСӨЛД АШИГТ МАЛТМАЛЫН ТУХАЙ ХУУЛИЙН 30.1-Д ЗААСАН БАРИМТ БИЧГИЙГ БҮРЭН БҮРДҮҮЛЖ ХАВСАРГАСАН БАЙХ, 30.2-Т ЗААСАН ШААРДЛАГЫГ ХАНГАСАН ЭСЭХИЙГ ХЯНАХ, ЭРДЭС БАЯЛГИЙН МЭРГЭЖЛИЙН ЗӨВЛӨЛӨӨР ГЕОЛОГИЙН ХАЙГУУЛЫН АЖЛЫН ТАЙЛАНГ ХЭЛЭЛЦҮҮЛЭН НӨӨЦИЙГ БҮРТГҮҮЛЭХ.

АМТХ-ын
30.1

Хөрөнгө оруулагч нь энэ хуулийн 29.1-д заасан гэрээ байгуулах тухай хүсэлт, гэрээний төслийг энэ хуулийн 29.2-т дурдсан төрийн захиргааны төв байгууллагуудад ирүүлэх бөгөөд түүнд дараахь баримт бичгийг хавсаргана:

АМТХ-ын
30.1.1

Эхний 5 жилд оруулах хөрөнгийн хэмжээ, хугацаа, үйлдвэрийн хүчин чадал, бүтээгдэхүүний нэр төрөл, орд ашиглах арга, технологийн талаархи мэдээлэл, **ТЕХНИК, ЭДИЙН ЗАСГИЙН ҮНДЭСЛЭЛ**;

АМТХ-ын
30.1.2

Тухайн ордын нөөцийг **УЛСЫН НӨӨЦИЙН НЭГДСЭН БҮРТГЭЛД БҮРТГЭСЭН ТУХАЙ** Эрдэс баялгийн мэргэжлийн зөвлөлийн тэмдэглэл.

АМТХ-ын
30.2

Энэ хуулийн 30.1-д заасан төрийн захиргааны төв байгууллагууд нь хөрөнгө оруулагчийн хүсэлт, гэрээний төсөл, **ХАВСАРГАСАН БАРИМТ БИЧИГ НЬ ЭНЭ ХУУЛИЙН 29.3, 30.1-Д ЗААСАН ШААРДЛАГА ХАНГАСАН ЭСЭХИЙГ ХЯНАЖ** ажлын 10 өдөрт багтаан хүсэлт гаргасан этгээдэд мэдэгдэнэ.

УЛСЫН ИХ ХҮРЛЫН
ХЯНАН ШАЛГАХ
ТҮР ХОРОО

УИХ-ЫН ЭЗБХ-НЫ САНАЛ, ДҮГНЭЛТ:

2009 он
05.08

НОТЛОХ
БАРИМТ
#3

2.5. Дээрх нөхцөл байдлуудтай уялдуулан Оюу толгойн ордыг ашиглах дараахь хувилбаруудыг судлан үзэх шаардлагыг бий болгож байна. Үүнд:

- Нөөц баялагаа үнэлэх замаар 34 хувийг хөрөнгө оруулахгүйгээр эзэмших, анхны хөрөнгө оруулалтаа нөхсний дараа Монголын тал 50 хувийг шууд эзэмших асуудлыг төсөлд тусгах.

-Стратегийн орд газрыг хөрөнгө оруулагчтай хамтран ашиглах алтан хувьцаа эзэмших, концесс, түрээс, бүтээгдэхүүн хуваах гэрээ, нөөц баялгаа үнэлж, урьдчилан худалдах зэрэг хувилбарыг судлан үзэж, шаардлагатай тохиолдолд эрх зүйн орчинг бий болгох;

- Олон улсын концессын гэрээний зарчмаар Монголын тал 50 ба түүнээс дээш хувийн хувьцааг үе шаттайгаар хөрөнгө оруулах үүрэг хүлээлгүйгээр эзэмших;

-Засгийн газар төслийг бусад улсын Засгийн газартай хамтран хэрэгжүүлэх.

Ашигт малтмалын тухай хуулийн 48 дугаар зүйлд заасны дагуу Техник, эдийн засгийн үндэслэлд ашигт малтмалын ордыг эдийн засгийн үр ашигтай ашиглах боломж, нөхцөлийг тооцсон техник, технологийн шийдэл, зардал-орлогын тооцоо, эдийн засгийн үр ашгийн үнэлгээг тусгахаар зохицуулсан байна.

ТАЙЛБАР ДҮГНЭЛТ:

12

/Үргэлжлэл/

8 ...Нөөц баялгаа үнэлэх **ЗАМААР 34%-ИЙГ ХӨРӨНГӨ ОРУУЛАХГҮЙГЭЭР ЭЗЭМШИХ**, анхны хөрөнгө оруулалтаа нөхсөний дараа 50%-ийг эзэмших асуудлыг төсөлд тусгах.

9 ...**ХӨРӨНГӨ ОРУУЛАГЧТАЙ ХАМТРАН АШИГЛАХ, АЛТАН ХУВЬЦАА ЭЗЭМШИХ, КОНЦЕСС, ТҮРЭЭС, БҮТЭЭГДЭХҮҮН ХУВААХ ГЭРЭЭ, НӨӨЦ БАЯЛГАА ҮНЭЛЖ, УРЬДЧИЛАН ХУДАЛДАХ ЗЭРЭГ ХУВИЛБАРЫГ СУДАЛЖ, ШААРДЛАГАТАЙ ТОХИОЛДОЛД ЭРХ ЗҮЙН ОРЧИНГ БИЙ БОЛГОХ.**

10 ...Олон улсын концессын гэрээний зарчмаар **МОНГОЛЫН ТАЛ 50% БА ТҮҮНЭЭС ДЭЭШ ХУВЬЦААГ ҮЕ ШАТТАЙ ХӨРӨНГӨ ОРУУЛАХ ҮҮРЭГ ХҮЛЭЭЛГҮЙГЭЭР ЭЗЭМШИХ.**

УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН
ХЯНАН ШАЛГАХ
ТҮР ХОРОО

ЭДИЙН ЗАСГИЙН БАЙНГЫН ХОРОО ХУРАЛДАВ.

Үндэсний
их баяр
наадам
07.11-13

2009 он
07.15

1 өдрийн өмнө

НОТЛОХ
БАРИМТ
#4

2009 он
07.16

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН
БАЙНГЫН ХОРООНЫ ХУРАЛДААНЫ
ТЭМДЭГЛЭЛ

2009 оны 07 сарын 15 өдөр

Дугаар 33

Улаанбаатар хот

Монгол Улсын Их Хурлын 2009 оны хаврын ээлжит чуулганы Эдийн засгийн байнгын хорооны 7 дугаар сарын 15-ны өдөр /Лхагва гариг/-ийн хуралдаан 10 цаг 55 минутад Төрийн ордны "А" танхимд эхлэв.

Д.Тэрбишдагва: -Р.Раш гишүүний саналтай төстэй юм. Нэгдүгээрт, бид дахин, дахин шаардаад, маш ойлгомжгүй байгаа юм бол ТЭЗ-ийн үзүүлэлт нь яг энэ дээр шийдвэр гаргаад, чиглэл өгдөг Эдийн засгийн байнгын хороон дээр ирээгүй байгаа юм. Та нар дахин 3 сар шинжилгээ хийх нь ээ. ТЭЗ-ийн үзүүлэлт нь тодорхой биш, шинжилгээ хийгээд үр дүн нь гараагүй байхад Их Хурлаар ийм зүйл оруулж болж байгаа юмуу? ТЭЗ-ийн үзүүлэлтийг Эдийн засгийн байнгын хороонд өгөх боломж байна уу? Та нар шинжилгээ хийдэг юм гэж бодоход бид монгол хэл дээр орчуулсан ТЭЗ-ийг Эдийн засгийн байнгын хороон дээр үзмээр байна. Яагаад үүнийг хэлээд байна вэ гэхээр Р.Раш гишүүнтэй төстэй, 55 хувь, 77 хувь гэж нэг яригдаад, нөөц нь нийтдээ 45 саяын нөөцтэй гээд, тэгснээ 25, 19, 22 болоод.

Би өнөөдөр Сангийн яамны Батжаргалаас асуугаад байгаа юм. Энэ нөөц чинь юу болоод байна, чиний хийсэн тооцоо гэсэн чинь одоо 22, 20 орчим тонн нөөц дээр би тооцоо хийж байна гэж өглөө хэлсэн. Ингээд ТЭЗ нь тодорхой биш болохоор үнэхээр өдөр бүр гэдэг юмуу, хурал бүр дээр өөр, өөр тоонууд гараад байгаа учраас энэ ямар учиртай юм бэ? Ийм учраас ТЭЗ-ийг бид хараагүй, тэдний гаргасан тооцоон дээр ийм асуудал яригдаад байгаа учраас Их Хурлын гишүүд энэ дээр нарийвчилж үзмээр байна. Ялангуяа Эдийн засгийн байнгын хороо энэ дээр хариулцагатай хандах ёстой гэж бодож байна. Тийм учраас ТЭЗ-ээ хэзээ өгөх юм бэ? Шинжилгээнээсээ өгөх юмуу, шинжилгээ хийсний дараа 3 сарын дараа өгнө гэвэл энэ чинь бид баахан юм баталсны дараа ТЭЗ-ээ өгөх нь. Энийг яах вэ гэсэн нэгдүгээр асуулт байна.

УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН
ТОГТООЛ #57 БАТЛАГДСАН.

ТАЙЛБАР ДҮГНЭЛТ:

13

УИХ-ын гишүүн,
ЭЗБХ-ны гишүүн

Б.ТЭРБИШДАГВА:

...бид дахин, дахин шаардаад, маш ойлгомжгүй байгаа юм бол ТЭЗҮ-ийн үзүүлэлт нь яг энэ дээр шийдвэр гаргаад, чиглэл өгдөг Эдийн засгийн байнгын хороон дээр ирээгүй байгаа юм...

...ТЭЗҮ нь тодорхой биш болохоор үнэхээр өдөр бүр гэдэг юмуу, хурал бүр дээр өөр, өөр тоонууд гараад байгаа учраас энэ ямар учиртай юм бэ? Ийм учраас ТЭЗҮ-ийг бид хараагүй, тэдний гаргасан тооцоон дээр ийм асуудал яригдаад байгаа учраас Их Хурлын гишүүд энэ дээр нарийвчилж үзмээр байна...

УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН
ХЯНАН ШАЛГАХ
ТҮР ХОРОО

ЭДИЙН ЗАСГИЙН БАЙНГЫН ХОРОО ХУРАЛДАВ.

ТАЙЛБАР ДҮГНЭЛТ:

14

Үндэсний
их баяр
наадам
07.11-13

2009 он
07.15

1 өдрийн өмнө

НОТЛОХ
БАРИМТ
#4

2009 он
07.16

Ц.Баярсайхан: -Асуулт асуухаар нэрээ өгсөн гишүүд асуулт асууж дууслаа. Одоо асуулттай гишүүн байна уу. За Даваасүрэн гишүүн.

Ц.Даваасүрэн: -Тэгэхээр сая энэ нөгөө ордуудын талаар яриад байна л даа. Тэгэхээр техник эдийн засгийн үндэслэлийг гэрээ байгуулахаар хөрөнгө оруулалтын гэрээ байгуулахаар эрхтэй батлуулчихсан Эрдэс баялгийн зөвлөлөөр батлуулчихсан гэрээ ирүүлэх ёстой шүү дээ. Үгүй ээ, хуулин дээр чинь 30.1.1 дээр чинь тэгээд байж байна шүү дээ. Та одоо ер нь хуулиа мэдэхгүй юмаа. Одоо би тэгээд уншиж өгөх үү.

Д.Зоригт: -Нөөц гэж байгаа юм.

Ц.Даваасүрэн: -Үгүй ээ, ТЗ гэж байж л байна шүү дээ. Та хар л даа.

Д.Зоригт: -Хавсаргана гэсэн байна, батлуулсан гэсэн үг байхгүй шүү дээ.

Ц.Даваасүрэн: -Үгүй ээ тэгээд тэр чинь батлуулна гэсэн үг шүү дээ.

Д.Зоригт: -Үгүй яалаа гэж дээ. Баримт бичгийг хавсаргана гэсэн байгаа байхгүй юу.

Ц.Даваасүрэн: -Боль л доо та одоо. Тэрийгээ хавсаргах ёстой байсан байхгүй юу. Тэрийг харин.

Д.Зоригт: -Харин хавсаргана гэсэн байгаа шүү дээ.

Ц.Даваасүрэн: -Би ингэж ойлгоод байна л даа. Хавсаргана гэдэг чинь одоо тэгээд ТЭЗҮ-гээ батлуулчихсан ТЭЗҮ-л байна биз дээ.

Д.Зоригт: -Хавсаргана гэж байгаа юм. Хавсаргана гэдэг чинь.

Ц.Даваасүрэн: -Хавсаргана гэж хаана харж байгаа юм, За би хэлье.

Д.Зоригт: -Хавсаргана гэдэг чинь та унш л даа. 30.1 дээр хар аа.

УИХ-ын гишүүн,
ЭЗБХ-ны гишүүн

Ц.ДАВААСҮРЭН:

**...Техник эдийн засгийн үндэслэлийг Эрдэс баялгийн зөвлөлөөр батлуулчихсан ирүүлэх ёстой шүү дээ.
...хуулийн 30.1.1 дээр чинь тэгээд байж байна шүү дээ...**

УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН
ТОГТООЛ #57 БАТЛАГДСАН.

УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН
ХЯНАН ШАЛГАХ
ТҮР ХОРОО

УИХ-ЫН 57-Р ТОГТООЛ

Үндэсний
их баяр
наадам
07.11-13

2009 он
07.16

НОТЛОХ
БАРИМТ
#5

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН
ТОГТООЛ

2009 оны 07 сарын 16 өдөр Дугаар 57 Төрийн ордон, Улаанбаатар хот

Оюу толгой ордыг ашиглах хөрөнгө оруулалтын гэрээний тухай

Ашигт малтмалын тухай хуулийн 8 дугаар зүйлийн 8.1.7 дахь заалт, 29 дүгээр зүйлийг тус тус үндэслэн Монгол Улсын Их Хурлаас ТОГТООХ нь:

- Оюу толгой ордын тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчийн хувьцааны төрийн эзэмшлийн доод хэмжээг 34 хувиар тогтоосугай.
- Оюу толгой ордыг ашиглахтай холбогдуулан хөрөнгө оруулалтын гэрээг Монгол Улсад хүчин төгөлдөр үйлчилж байгаа хууль тогтоомжид нийцүүлэн Улсын Их Хурлын 2008 оны 12 дугаар сарын 04-ний өдрийн 40 дүгээр тогтоолоор баталсан үндсэн зарчим, удирдамж, Эдийн засгийн байнгын хорооны 2009 оны 05 дугаар сарын 08-ны өдрийн санал, дүгнэлтийг харгалзан байгуулахыг Засгийн газар /С.Баяр/-т зөвшөөрсүгэй.
- Эрх зүйн орчныг бүрдүүлэх замаар анхны хөрөнгө оруулалтыг нөхсөний дөрвө төрийн эзэмшлийн хувьцааны хэмжээг 50-иас доошгүй хувьд хүргэж нэмэгдүүлэх асуудлыг хөрөнгө оруулагчтай тохиролцон шийдвэрлэхийг Засгийн газар /С.Баяр/-т үүрэг болгосугай.
- Энэ тогтоолын биелэлтэд хяналт тавьж ажиллахыг Улсын Их Хурлын Эдийн засгийн байнгын хороо /Ц.Баярсайхан/-д даалгасугай.

 МОНГОЛ УЛСЫН
ИХ ХУРЛЫН ДАРГА

Д.ДЭМБЭРЭЛ

ТАЙЛБАР ДҮГНЭЛТ:

15

ХУУЛЬД НИЙЦҮҮЛЭХ ШААРДЛАГАТАЙ.

- 1** Төрийн эзэмшлийн **ДООД ХЭМЖЭЭГ 34%-ИАР ТОГТООХ.**
- 2** ХөОГ байгуулахыг **ЗАСГИЙН ГАЗАРТ ДААЛГАВ.**
- 3** Төрийн эзэмшлийн хувьцааны хэмжээг **50-ИАС ДООШГҮЙ** хувьд хүргэж **НЭМЭГДҮҮЛЭХ.**
- 4** Тогтоолд хяналт тавих үүргийг **ЭЗБХ-НД ДААЛГАВ.**

УЛСЫН ИХ ХҮРЛЫН
ХЯНАН ШАЛГАХ
ТҮР ХОРОО

УИХ-ЫН 57-Р ТОГТООЛЫН ХЭРЭГЖИЛТ

Үндэсний
их баяр
наадам
07.11-13

2009 он
07.16

НОТЛОХ
БАРИМТ
#6

**МОНГОЛ УЛСЫН ЕРӨНХИЙ САЙДЫН
ЗАХИРАМЖ**

2009 он 7 дугаар сарын 21-ний өдөр дугаар 72 Улаанбаатар хот

Ажлын хэргийн бүрэлдэхүүнийг шинэчлэн батлах тухай

1. "Өвүтөлгөйн ордыг ашиглах хөрөнгө оруулалтын гэрээний тухай" Улсын Их Хурлын 2009 он 57 дугаар тогтоол гарсантай холбогдуулан хөрөнгө оруулагчтай хэлэлцээ хийх ажлын хэргийг дараахь бүрэлдэхүүнтэйгээр шинэчлэн байгуулснаар:

Ахлагч:	Эрдэс баялаг, эрчим хүчний сайд
Орлогч:	Сангийн сайд
	Байгаль орчин, аялал жуулчлалын сайд
Гивүүд:	Ерөнхий сайдын эдийн засгийн бодлогын зөвлөх
	Сангийн аамын Төсвийн бодлогын газрын дарга

**МОНГОЛ УЛСЫН
ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ХУРАЛДААНЫ
ТЭМДЭГЛЭЛЭЭС**

Эрдэс баялаг, эрчим хүчний яаманд

Монгол Улсын Засгийн газрын 2009 он 7 дугаар сарын 22-ны өдрийн хуралдааны 49 дүгээр тэмдэглэлд:

"ХХ.1. Ажлын хэргийн бүрэлдэхүүнийг шинэчлэн батлах талаар Ерөнхий сайд С.Баяр Засгийн газрын гивүүдэд танилцуулав. Үүнтэй холбогдуулан Өвүтөлгөйн ордыг ашиглах хөрөнгө оруулалтын гэрээний талаар хэлэлцээ хийхдээ дор дурдсан журам баримтлахаар тогтов:

1. Өвүтөлгөйн ордын 34 хувийг Монголын тал эзэмшин хувинбараг боловсруулахад Сангийн яам голлон оролдох.
2. Байгаль орчныг хамгаалах, ялангуяа усны асуудлыг гэрээнд тусгах асуудлыг Байгаль орчин, аялал жуулчлалын яам анхаарч ажиллах.
3. Хөрөнгө оруулагчтай хэлэлцээ хийхийн өмнө хэлэлцэх дэл, хэлэлцээрт баримтлах зарчим, Монголын талын тооцоо, ямар, түүний томъёоллыг ажлын хэсэг Монгол Улсын Тэргүүн р сайд Н.Алтанхуягтай тохирч тохиролцсон дүнгээ Ерөнхий яд, шаардлагатай бол Засгийн газрын хуралдаанд илцуулж байх.
4. Хэлэлцээрийн явцад энэхүү тохиролцоо, гэрээний яга, томъёолон өөрчлөгдсөн байдал болон уг баримт ийн боловсруулалтыг сайжруулах ажлыг Монгол Улсын үүн шадар сайд Н.Алтанхуяг хариуцан хяналт тавих.
5. Хэлэлцээрийн дүнг Засгийн газрын хуралдаанаар илээд Улсын Их Хуралд өргөн мэдүүлэх.

**МОНГОЛ УЛСЫН
ЗАСГИЙН ГАЗАР**

Дугаар 20.07.0009
№ 25

Улаанбаатар-12
Phone: 97611-00011
Fax: 97611-31001

АЙВЕНХОУ МАЙНЗ КОМПАНИЙН ЕРӨНХИЙЛӨГЧ БОГООД ЕРӨНХИЙ ГТЙЦЭТГЭХ ЗАХИРАЛ ЖОН МАККЭЙН, РИО ТИНТО КОМПАНИЙН ЕРӨНХИЙ ГТЙЦЭТГЭХ ЗАХИРАЛ ЖОН АЛКАНС ТАНАА

Хэлэлцээг үргэлжлүүлэх тухай

Та бүхний энэ өдрийн амгаланг айлтгая.

Өвүтөлгөйн ордыг ашиглах талаар манай Засгийн газраас та бүхэнтэй байгуулах хөрөнгө оруулалтын гэрээний төслийг Улсын Их Хурлын хаврын чуулганы нэгдсэн хуралдаанаар хэлэлцээд тохирхой чиглэл өгч, түүний датуу яриа хэлэлцээг үргэлжлүүлэхийг Засгийн газарт даалгасан.

Иймд Өвүтөлгөйн ордыг ашиглах талаар та бүхэнтэй байгуулах хөрөнгө оруулалтын гэрээний талаархи яриа хэлэлцээг бид үргэлжлүүлэн хийх болно. Хөрөнгө оруулалтын гэрээ нь хэлэлцэн тохирогч талуудад харилцан ашигтай, шуларга, тогтвортой байх чиглэл баримтлан танай компанитай ажиллах бөгөөд цаашид ч хамтран ажиллана гэдэгт итгэн төгс байна.

Ийнхүү та бүхнийг 2009 он 7 дугаар сарын 27-ноос 31-ний өдрүүдэд ирж яриа хэлэлцээгээ үргэлжлүүлэн хийхийг урьж байна.

Засгийн газар хөрөнгө оруулагч талтай хийсэн харилцан тохиролцоо, хэлэлцээний үр дүнг 2009 он 8 дугаар сарын 10-ны дотор Улсын Их Хуралд өргөн мэдүүлж, ээлжит бус чуулганд оруулахаар төлөвлөж байгааг үүгээр уламжилж байна.

Хүндэтгэсэн,

Монгол Улсын Ерөнхий сайд С.БАЯР

**GOVERNMENT
OF MONGOLIA**

Улаанбаатар-12
Phone: 97611-00011
Fax: 97611-31001

ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ХЭРЭГ ЭРХЛЭХ ГАЗАР

ТАЙЛБАР ДҮГНЭЛТ:

16

ХУУЛЬД НИЙЦҮҮЛЭХ ШААРДЛАГАТАЙ.

- ▶ **РИО ТИНТО-Д
ЯРИА ХЭЛЭЛЦЭЭГ
ҮРГЭЛЖЛҮҮЛЭХ
АЛБАН БИЧИГ ХҮРГҮҮЛСЭН.**
- ▶ **ХЭЛЭЛЦЭЭ ХИЙХ АЖЛЫН АЖЛЫН
БҮРЭЛДЭХҮҮНИЙГ ШИНЭЧИЛСЭН.**
- ▶ **ХЭЛЭЛЦЭЭ ХИЙХ АСУУДАЛ,
БАРИМТЛАХ ЗАРЧИМ, ТООЦОО,
ХУВИЛБАР, ТОМЪЁОЛЛЫГ
ТЭРГҮҮН ШАДАР САЙД
Н.АЛТАНХУЯГТАЙ ТОХИРЧ
ХУРАЛДААНД ТАНИЛЦУУЛАХ.**

УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН
ХЯНАН ШАЛГАХ
ТҮР ХОРОО

ҮАБЗ ХУРАЛДААНЫ ЗӨВЛӨМЖ

2009 он
10.05

ЦАХИАГИЙН ЭЛБЭГДОРЖ

Монгол Улсын
Ерөнхийлөгч

ДАМДИНЫ ДЭМБЭРЭЛ

Монгол Улсын
Их Хурлын Дарга

САНЖИЙН БАЯР

Монгол Улсын
Ерөнхий Сайд

НОТЛОХ
БАРИМТ
#7

ТАЙЛБАР ДҮГНЭЛТ:

17

Гэрээ буцаагдахаас
НЭГ ХОНОГИЙН ӨМНӨ
хуралдаж
ЗӨВЛӨМЖ
ГАРГАСАН.

ХЯНАН ШАЛГАХ
ТҮР ХОРООНД ҮАБЗ-ӨӨС
БАРИМТ ИРҮҮЛЭЭГҮЙ.

УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН
ХЯНАН ШАЛГАХ
ТҮР ХОРОО

МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ТОГТООЛ

2009 оны 10 дугаар
сарын 6-ны өдөр

Дугаар 308

Улаанбаатар
хот

Гарын үсэг зурах эрх
олгох тухай

Ашигт малтмалын тухай хуулийн 29.2, "Оюутолгой ордыг ашиглах хөрөнгө оруулалтын гэрээний тухай" Улсын Их Хурлын 2009 оны 57 дугаар тогтоол, Монгол Улсын Үндэсний амулгүй байдлын Зөвлөлийн 2009 оны 10 дугаар сарын 5-ны өдрийн хуралдааны 23/44 дүгээр зөвлөмжийг үндэслэн Монгол Улсын Засгийн газраас ТОГТООХ нь:

Монгол Улсын Засгийн газар, "Айвенхоу майнз монголиа инк" ХХК, Айвенхоу майнз лимитед, Рио Тинто интернэшнл холдингс лимитед компани хооронд байгуулах Оюутолгойн ордыг ашиглах хөрөнгө оруулалтын гэрээнд Засгийн газрыг төлөөлж гарын үсэг зурах эрхийг Эрдэс баялаг, эрчим хүчний сайд Д.Зоригт, Сангийн сайд С.Баярцогт, Байгаль орчин, аялал жуулчлалын сайд Л.Гансүх нарт олгосугай.

Монгол Улсын Ерөнхий сайд

С.БАЯР

Сангийн сайд

С.БАЯРЦОГТ

МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗАР

БОЛОН

АЙВЕНХОУ МАЙНЗ МОНГОЛИА ИНК ХХК,

АЙВЕНХОУ МАЙНЗ ЛИМИТЕД,

РИО ТИНТО ИНТЕРНЭШНЛ ХОЛДИНГС ЛИМИТЕД

КОМПАНИ ХООРОНДЫН ХӨРӨНГӨ ОРУУЛАЛТЫН ГЭРЭЭ

ИЛ

"ЭРДЭНЭС МГЛ" ХХК-ИЙН ТӨЛӨӨЛӨН УДИРДАХ ЗӨВЛӨЛИЙН ТОГТООЛ

2009 оны 09 дугаар
сарын 03-ны өдөр

Дугаар 22

Улаанбаатар
хот

Зөвшөөрөл олгох тухай

"Эрдэнэс МГЛ" ХХК-ийн дүрэм, Засгийн газрын хуралдааны шийдвэрийг үндэслэн Төлөөлөн удирдах зөвлөлөөс ТОГТООХ нь:

Оюу толгой ордын Хөрөнгө оруулалтын гэрээ батлагдахтай холбогдуулан Айвенхоу Майнз Монголиа Инк компанийн Хувь нийлүүлэгчдийн гэрээнд гарын үсэг зурах эрхийг Гүйцэтгэх захирал Б.Энэбиш-д олгосугай.

ДАРГА

Д.СУГАР

НУУЦ

Хувь Нийлүүлэгчдийн Гэрээ

ХУВЬ НИЙЛҮҮЛЭГЧДИЙН ГЭРЭЭ

Эрдэнэс МГЛ ХХК

болон

Айвенхоу Оюу Толгой (БиВиАй) Лтд

Оюу Толгой Нидерланд Би.Ви.

Айвенхоу Майнз Монголиа Инк ХХК

УЛСЫН ИХ ХҮРЛЫН
ХЯНАН ШАЛГАХ
ТҮР ХОРОО

ХӨОГ /ХНГ/-НИЙ ҮНДСЭН ҮЗҮҮЛЭЛТҮҮД

2009 он
10.06

34%

- ШУУД ЭЗЭМШИНЭ
- ЗЭЭЛЭЭР ЭРГЭН ТӨЛӨХ

ЗЭЭЛИЙН ХҮҮ

- USCPI+9.9%

ТЭЗҮ

**ЭБМЗ-ЭЭС БАТЛААГҮЙ
БАЙСАН.**

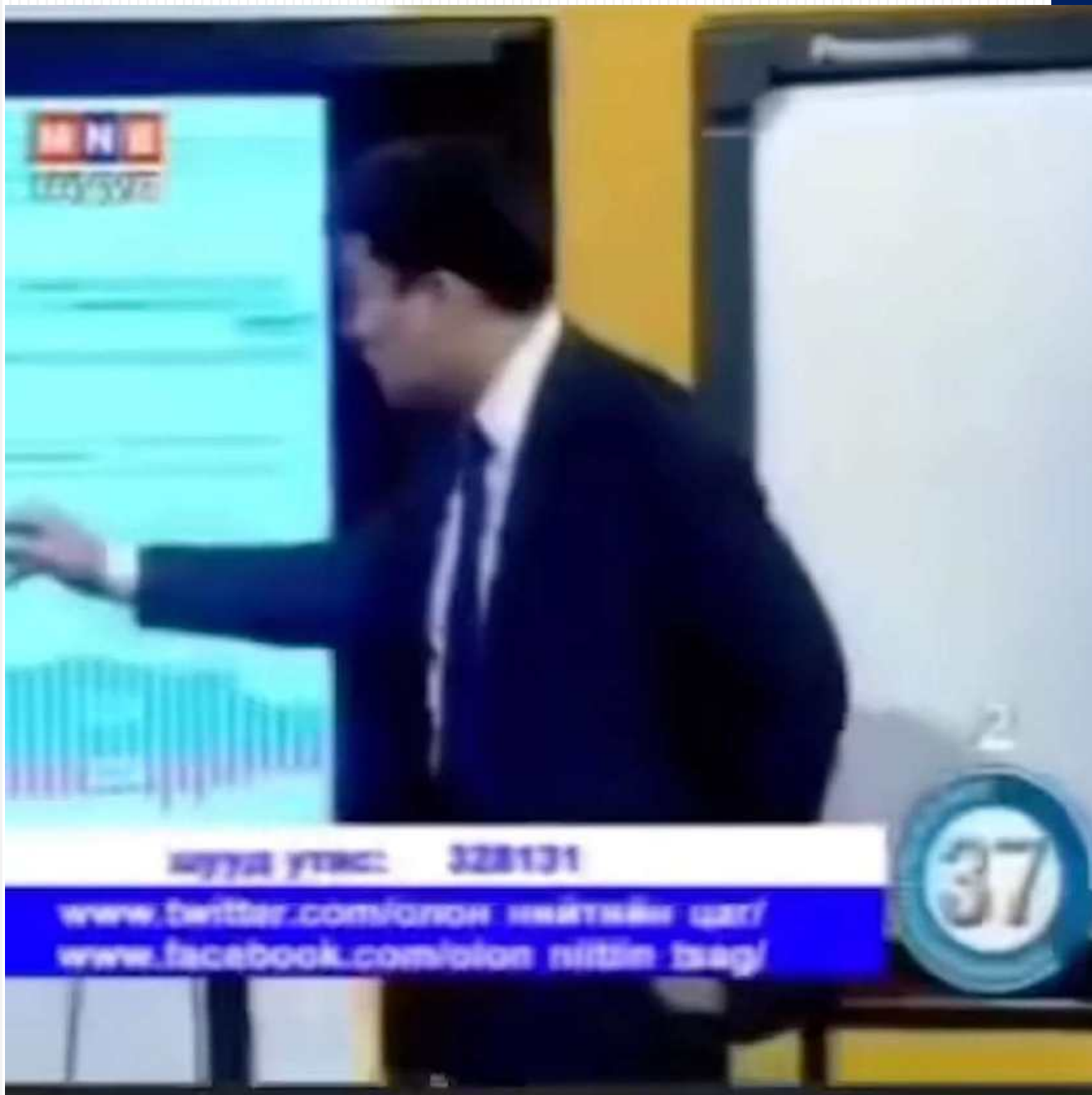
ТАЙЛБАР ДҮГНЭЛТ:

УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН
ХЯНАН ШАЛГАХ
ТҮР ХОРОО

2012 он
11.23

НОТЛОХ
БАРИМТ
#9

ТАЙЛБАР ДҮГНЭЛТ:

20

Эх сурвалж: МҮОНРТ

Сангийн сайд асан
С.БАЯРЦОГТ
Мэтгэлцээний хэсгээс

УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН
ХЯНАН ШАЛГАХ
ТҮР ХОРОО

ХӨРӨНГӨ ОРУУЛАЛТЫН ГЭРЭЭ ХҮЧИН ТӨГӨЛДӨР БОЛОВ

2009 он
10.28

С.БАЯР
Ерөнхий сайдын
ажлаа өгөв.

2009 он
10.29

Сү.БАТБОЛД
Ерөнхий сайдаар
томилогдов.

2010 он
03.31

**ЗГ-ЫН
ХУРАЛДААНЫ
ТЭМДЭГЛЭЛ**

НОТЛОХ
БАРИМТ
#10

МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ХУРАЛДААНЫ ТЭМДЭГЛЭЛЭЭС

ЭРДЭС БАЯЛАГ, ЭРЧИМ ХҮЧНИЙ ЯАМАНД

Монгол Улсын Засгийн газрын 2010 оны 3 дугаар сарын 31-ний өдрийн хуралдааны 19 дүгээр тэмдэглэлд:

"ХЭЛЭЛЦСЭН нь: Оюутолгойн ордын хөрөнгө оруулалтын гэрээ хүчин төгөлдөр болох нөхцөлүүдийн биелэлтийн тухай

ШИЙДВЭРЛЭСЭН нь: 1. Оюутолгойн ордын талаар байгуулсан Монгол Улсын Засгийн газар, Айвенхоу майнз монголия инк ХХК, Айвенхоу майнз лимитед, Рио Тинто интернэшнл холдингс лимитед компани хоорондын хөрөнгө оруулалтын гэрээ хүчин төгөлдөр болох нөхцөлүүдийн биелэлтийн талаар Эрдэс баялаг, эрчим хүчний сайд Д.Зоригт Засгийн газрын гишүүдэд танилцуулав.

2. Гэрээний 15.7-д заасан гэрээний хүчин төгөлдөр болох нөхцөлүүдийг хоёр тал биелүүлсэн тул Оюутолгойн ордын талаар байгуулсан Монгол Улсын Засгийн газар, Айвенхоу майнз монголия инк ХХК, Айвенхоу майнз лимитед, Рио Тинто интернэшнл холдингс лимитед компани хоорондын хөрөнгө оруулалтын гэрээ хүчин төгөлдөр боллоо гэж Засгийн газар үзэв" гэжээ.

ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ХЭРЭГ ЭРХЛЭХ ГАЗАР

ТАЙЛБАР ДҮГНЭЛТ:

21

**ЗГ-ЫН ХУРЛААР
ОТ ТӨСЛИЙН ХӨОГ-НИЙ
УРЬДЧИЛСАН
НӨХЦӨЛ
БИЕЛСНЭЭР ГЭРЭЭ
ХҮЧИН ТӨГӨЛДӨР
БОЛСОН ГЭЖ ҮЗЭВ.**

УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН
ХЯНАН ШАЛГАХ
ТҮР ХОРОО

ХНГ-НД ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ

2010 он
12.08

МОНГОЛ УЛСЫН ЕРӨНХИЙ САЙДЫН ЗАХИРАМЖ

2010 оны 12 дугаар
сарын 8-ны өдөр

Дугаар 97

Улаанбаатар
хот

Гарын үсэг зурах эрх олгох тухай

"Оюутолгой" ХХК-ийн хувь нийлүүлэгчдийн гэрээнд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах асуудлаар Харилцан ойлголцлын санамж бичигт гарын үсэг зурах эрхийг Сангийн сайд С.Баярцогт, Эрдэс баялаг, эрчим хүчний сайд Д.Зоригт, "Эрдэнэс МГЛ" ХХК-ийн гүйцэтгэх захирал Б.Энэбиш нарт олгосугай.

Монгол Улсын Ерөнхий сайд

С.БАТБОЛД

НОТЛОХ
БАРИМТ
#11

ТАЙЛБАР ДҮГНЭЛТ:

22

ОЛДООГҮЙ

1 САНАМЖ БИЧИГ
БАЙГУУЛАХ ЭРХ ОЛГОВ.

2 ОТ ТӨСЛИЙН АЖЛЫН ХЭСЭГ
ҮРГЭЛЖЛҮҮЛЭН ХЭЛЭЛЦЭВ.

С.БАЯРЦОГТ
Сангийн сайд

Д.ЗОРИГТ
ЭБЭХ-ний сайд

Б.ЭНЭБИШ
Эрдэнэс МГЛ ХХК-ийн
гүйцэтгэх захирал

3 ЗЭЭЛИЙН ХҮҮГ: **LIBOR + 6.5%**
БОЛГОХ САНАЛ

4 10 ЖИЛ ТУТАМ ЗЭЭЛИЙН
ХҮҮГ **ДАХИН АВЧ ҮЗЭХ**

УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН
ХЯНАН ШАЛГАХ
ТҮР ХОРОО

НОТЛОХ
БАРИМТ
#12

2011 он
03.18

2011 он
03.21

2011 он
06.08

ХНГ-НД ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ

МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ХУРАЛДААНЫ ТЭМДЭГЛЭЛЭЭС

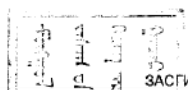
ЭРДЭС БАЯЛАГ, ЭРЧИМ ХҮЧНИЙ ЯАМАНД

Монгол Улсын Засгийн газрын 2011 оны 3 дугаар сары
хуралдааны 14 дүгээр тэмдэглэлд:

"ХЭЛЭЛЦЭН НЬ: "Оюу толгой" ХХК-ийн Хувь
гэрээнд оруулах нэмэлт, өөрчлөлт
орруулалтын гэрээний талуу
байгуулах хувьцаа шилжүүл:
хязгаарласан гэрээний төсөлд г
эрх олгох тухай

ШИЙДВЭРЛЭСЭН НЬ: 1. "Оюу толгой" ХХК-ийн Хувь нийлүү,
оруулах нэмэлт, өөрчлөлтөд монголын талаас "Эрдэнэс МГЛ" ;
гарын үсэг зурах эрхийг тус компанийн гүйцэтгэх захирал Б.Энэ
хууль тогтоомжийн дагуу олгохыг Төрийн өмчийн хороо /Д.Сугар/-нд

2. Оюутолгой төсөлтэй хамааралтай аливаа хувьцаа шилжү
хязгаарлах талаархи хөрөнгө оруулалтын гэрээний талуудын хо
гэрээнд гарын үсэг зурах эрх олгох тухай Ерөнхий сайдын зах
тогтов" гэжээ.

ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ХЭРЭГ ЭРХЛЭХ ГАЗАР

"ЭРДЭНЭС МГЛ" ХХК-ИЙН ТӨЛӨӨЛӨН УДИРДАХ ЗӨВЛӨЛИЙН ТОГТООЛ

2011 оны 3 дугаар
сарын 21-ний өдөр

Дугаар /0/

Улаанбаатар
хст

Эрх олгох тухай

Засгийн газрын 2010 оны 3 дугаар сарын 18-ны өдрийн хуралдааны тэмдэглэл,
Төрийн өмчийн хорооны 2010 оны 3 дугаар сарын 2-ний өдрийн тэмдэглэл, Төрийн
Төлөөлөн Удирдах Зөвлөлийн Тогтоох нь:

"Оюу толгой" ХХК-ийн Хувь нийлүүлэгчдийн гэрээнд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах
тухай гэрээнд гарын үсэг зурах эрхийг "Эрдэнэс МГЛ" ХХК-ийн Гүйцэтгэх захирал
Б.Энэ-нд олгох тухай.

ДАРГА
Д.СУГАР

"ЭРДЭНЭС МГЛ" ХЯЗГААРЛАГДАМЛ ХАРИУЦЛАГАТАЙ КОМПАНИЙН ГҮЙЦЭТГЭХ ЗАХИРЛЫН ТУШААЛ

2011 оны 3 дугаар
сарын 21-ний өдөр

Дугаар /7/

Улаанбаатар
хст

Ажлын хэсэг байгуулах тухай

Монгол Улсын Засгийн газраас байгуулсан Санхүүжилтийн үндэслэн
Оюутолгой тасгийн Хувь нийлүүлэгчдийн гэрээнд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах
орруулалтын гэрээний талуу байгуулах тухай.

1. Оюутолгой тасгийн Хувь нийлүүлэгчдийн гэрээнд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах
орруулалтын гэрээний талуу байгуулах тухай.

Ажлын хэсгийн өмчлөгч:

Г.Тамуулан - "Эрдэнэс МГЛ" ХХК-ийн дэд захирал

Г.Тамуулан - "Эрдэнэс МГЛ" ХХК-ийн дэд захирал

С.Мандууд - Хууль зүй, дотоод хэргийн яамны Хууль зүйн

С.Мандууд - Хууль зүй, дотоод хэргийн яамны Хууль зүйн

Н.Анхбаяр - Гадаад харилцааны яамны Гэрээ, эрх зүйн

Н.Анхбаяр - Гадаад харилцааны яамны Гэрээ, эрх зүйн

О.Алтанхууль - Сангийн яамны Төсвийн бодлогын газрын

О.Алтанхууль - Сангийн яамны Төсвийн бодлогын газрын

Нарийн бичгийн дарга:

Т.Билгээ - "Эрдэнэс МГЛ" ХХК-ийн Хуулийн хэлтсийн

Т.Билгээ - "Эрдэнэс МГЛ" ХХК-ийн Хуулийн хэлтсийн

2. Ажлын явцын талаар тогтмол мэдээлж байхыг Ажлын хэсэг /Г.Тамуулан/-т
уурш болгосуй.

Гүйцэтгэх захирал

Б.ЭНЭБИШ

2. Айвенхуу Оюу Толгой (БиВиЭл) Лтд - 9 Колумбус Центр Билдинг,
Роуд Таун, Торonto, Британийн Виржинийн Арлууд гэх хаягт байрлах,
Британийн Виржинийн Арлуудын хуулийн дагуу үүсгэн байгуулагдсан
компани (дараах "АВВиЭл" гэх).

3. Оюу Толгой Нидерланд Би.Ви - Принс Бергхардплазин 200, 1097 Жиб,
Амстердам, Нидерланд гэх хаягт байрлах, Нидерланд Улсын хуулийн
дагуу үүсгэн байгуулагдсан компани (дараах "ОТН" гэх).

4. Оюу Толгой ХХК (хуучин нэртэй Айвенхуу Майнз Монголиа Инк
ХХК) - Компанийн тухай Монгол Улсын хуулийн дагуу үүсгэн
байгуулагдсан компани (дараах "Компани" гэх).

Ерөнхий зүйл

"Энэхүү Гэрээнд гарын үсэг зурсан өдөр Компанийн Хувь нийлүүлэгчид
нь АВВиЭл, ОТН болон ТӨК байх бөгөөд АВВиЭл, ОТН, ТӨК болон
Компани нь Компанийн Хувь нийлүүлэгчдийн эрх, үүргийг хамгаалсан
2009 оны 10 дугаар сарын 6-ны өдрийн Хувь нийлүүлэгчдийн гэрээ
(Өмнөх Хувь нийлүүлэгчдийн гэрээ)-ний Талууд болно.

НЭМЭЛТ ӨӨРЧЛӨЛТ:

23

X USCPI + 9.9% ~ LIBOR + 6.5%
9.9% ~ 6.8%

X ЗЭЭЛИЙН ХҮҮГ ДАХИН
ХЭЛЭЛЦЭХ
ХУГАЦАА

7 ЖИЛ

X ГУРАВДАГЧ ЭТГЭЭДЭЭС
АВАХ ТӨСЛИЙН
САНХҮҮЖИЛТИЙН
ЭРХ

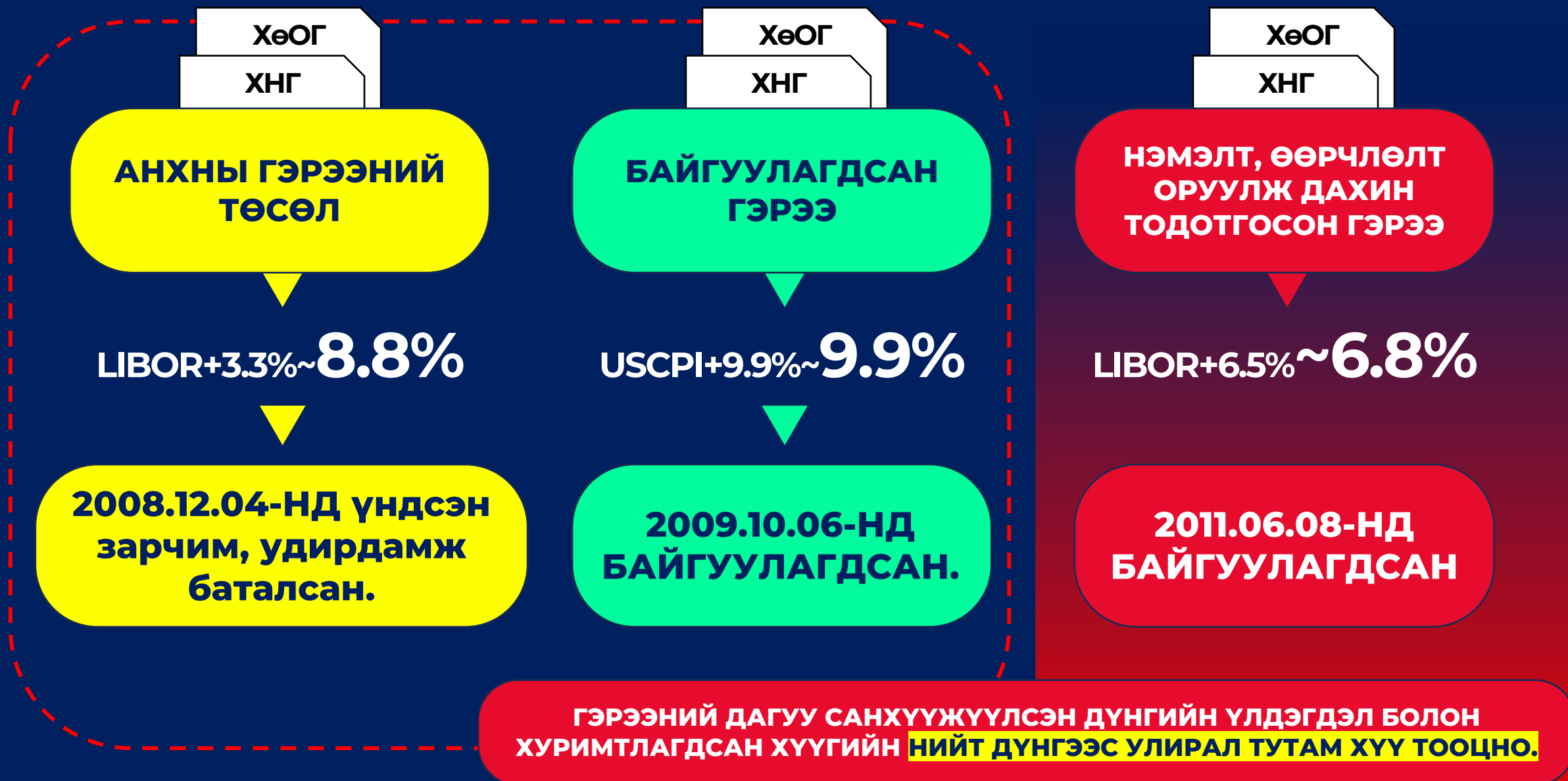
НЭМЭВ

X ДАВУУ ЭРХИЙН
ХУВЬЦААНЫ
САНХҮҮЖИЛТИЙН
ЭРХ

ХАССАН

ХНГ-НД ТУСГАГДСАН ХҮҮ

24

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН
ХЯНАН ШАЛГАХ ТҮР ХОРОО

АНХААРАЛ ХАНДУУЛСАНД
БАЯРЛАЛАА

2025.12.10

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН
ХЯНАН ШАЛГАХ ТҮР ХОРОО

ХУВЬ НИЙЛҮҮЛЭГЧДИЙН ГЭРЭЭ
(НЭМЭЛТ, ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛЖ, ДАХИН ТОДОТГОСОН)-НД
ТУСГАГДСАН САНХҮҮЖИЛТ БОЛОН

ЗЭЭЛИЙН ХҮҮГИЙН ХУВЬ
ХЭМЖЭЭНИЙ ҮР НӨЛӨӨ

СОНСГОЛ: ӨДӨР #2

2025.12.10

Нэг. ОЮУ ТОЛГОЙ ТӨСЛИЙН
ХУВЬ НИЙЛҮҮЛЭГЧДИЙН ГЭРЭЭ
(Нэмэлт, өөрчлөлт оруулж дахин тодотгосон)

ХУВЬ НИЙЛҮҮЛЭГЧДИЙН ГЭРЭЭ (НЭМЭЛТ, ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛЖ, ДАХИН ТОДОТГОСОН)-нд

2011 он
06.08

ХУВЬ НИЙЛҮҮЛЭГЧДИЙН ГЭРЭЭ (НЭМЭЛТ, ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛЖ, ДАХИН ТОДОТГОСОН)

Эрдэнэс МГЛ ХХК
болон
Айвенхоу Оюу Толгой (БиВиАй) Лтд
Оюу Толгой Нидерланд Би. Ви.
Оюу Толгой ХХК (хуучин нэрээр Айвенхоу Майнз
Монголия Инк ХХК)

2011 он

САНХҮҮЖИЛТ БОЛОН САНХҮҮЖИЛТИЙН ХҮҮГИЙН ТАЛААР

3

ГЭРЭЭНИЙ
ОРОЛЦОГЧ
ТАЛУУД

Эрдэнэс МГЛ ХХК,
Айвенхоу Оюу Толгой
(БиВиАй) Лтд, Оюу Толгой
Нидерланд Би.Ви,
Оюу Толгой ХХК

ГЭРЭЭ
БАЙГУУЛАГДСАН
ӨДӨР

2011.06.08-ны өдөр

ГЭРЭЭНИЙ
ХҮЧИНТЭЙ
ХУГАЦАА

Компанийг татан буулгахаар
шийдвэрлэх хүртэл, эсхүл
Талууд энэхүү Гэрээг
хугацаанаас өмнө дуусгавар
болгохоор бичгээр харилцан
тохиролцох хүртэл

ГЭРЭЭНИЙ
БҮТЭЦ

25 зүйл, 286 заалт

**ОЮУТОЛГОЙ ТӨСЛИЙН
САНХҮҮЖИЛТИЙН
ГЭРЭЭ,
ЭРХ ЗҮЙН
ЗОХИЦУУЛАЛТ**
(6 зүйл, 133 заалт)

9. дүгээр
зүйл

Компанийн санхүүжилт

10. дугаар
зүйл

Санхүүжилтийн зохицуулалт

11. дүгээр
зүйл

**Энгийн хувьцаа гаргах замаар санхүүжилт
хийх**

12. дугаар
зүйл

Хувьцааг хөрвүүлэх

13. дугаар
зүйл

Хувь нийлүүлэгчдийн зээлийн санхүүжилт

14. дүгээр
зүйл

**Төслийн санхүүжилтийг гуравдагч этгээдээс
авах**

1. ХУВЬЦААНЫ САНХҮҮЖИЛТ

11.1 Хувьцааны нэрлэсэн үнээр шинээр хувьцаа гаргаж болох бөгөөд Хувьцааг эзэмшлийн **хувь хэмжээнд тэнцүүлэн тооцно.**

11.1.ё ТӨК-иас шаардсан мөнгөн хөрөнгийг (бүхэлд нь, эсхүл хэсэгчлэн) ТӨК-ийн нэрийн өмнөөс **Компанид төлөх үүрэг хүлээнэ.**

11.3.д Хувьцааны санхүүжилтийн хүү **LIBOR+6.5%**

2. ХУВЬ НИЙЛҮҮЛЭГЧДИЙН ЗЭЭЛ

13.1.6 ТӨК-ийн нийлүүлэхгүй байхаар шийдвэрлэсэн хэсгийг гадаад хөрөнгө оруулагч тал санхүүжүүлэх үүрэгтэй.

13.1.г Хүүг Хувь нийлүүлэгчдийн зээл болон аливаа хуримтлагдсан хүүгийн нийлбэр дээр тооцох бөгөөд **улирал тутамд хуримтлуулан US CPI 9.9% болон LIBOR/SOFR+6.5% хувь хэмжээгээр тооцно.**

13.2 Ногдол ашиг хуваарилахаас өмнө Хувь нийлүүлэгчдийн зээлийг эргэн төлсөн байна.

3. ТӨСЛИЙН САНХҮҮЖИЛТ БУЮУ ГУРАВДАГЧ ЭТГЭЭДИЙН ЗЭЭЛ

14.6.ii Оюу толгой төслийн хувьд **үр өгөөжтэй байх.**

14.6.i Санхүүжүүлэх **тэргүүлэх ач холбогдолтой механизм** болгох.

14.в Хувьцаа эзэмшигчид ямар нэгэн **зардал, ашиг нэмэхгүй** байх.

14.г Санхүүжилтийн аливаа зохицуулалт нь Монгол Улсын Засгийн газрын, эсхүл ТӨК-ийн **өмч хөрөнгөд нөлөөлөхгүй.**

Хоёр. ОЮУ ТОЛГОЙ ТӨСЛИЙН
НИЙТ САНХҮҮЖИЛТИЙН ТУХАЙ
/2010-2024 он/

ОЮУ ТОЛГОЙ ТӨСЛИЙН ГОЛ ОРОЛЦОГЧИД

7

ХУВЬЦАА ЭЗЭМШИГЧИД

САНХҮҮГИЙН ГОЛ
ОРОЛЦОГЧИД БУЮУ
ЗЭЭЛДЭГЧИД

ХАНГАН НИЙЛҮҮЛЭГЧИД

ХУДАЛДАН АВАГЧИД

ТУСЛАН ГҮЙЦЭТГЭГЧИД

ОЛОН УЛСЫН САНХҮҮГИЙН БАЙГУУЛЛАГА

ХУВЬ НИЙЛҮҮЛЭГЧИЙН ЗЭЭЛ

АРИЛЖААНЫ БАНКУУД

ОЮУ ТОЛГОЙ ТӨСЛИЙН САНХҮҮЖИЛТИЙН БҮТЭЦ vs. ЗОХИСТ ХАРЬЦАА

Сайн жишиг
Benchmark

2024.12.31-ний
байдлаар

18.7 ТЭРБУМ \$
НИЙТ ЗЭЭЛИЙН ҮЛДЭГДЭЛ

>60%

≈

81%

ӨРИЙН ХАРЬЦАА
/Degree of indebtedness/

>2x

≈

4.5x

ӨР БА ӨӨРИЙН ХӨРӨНГИЙН
ХАРЬЦАА /Debt-equity ratio/

ОЮУ ТОЛГОЙ ХХК-ИЙН САНХҮҮЖИЛТИЙН ХЭРЭГСЭЛ

НИЙТ 5
САНХҮҮЖИЛТИЙН
ХЭРЭГСЭЛТЭЙ

НИЙТ ТӨСЛИЙН
ХУГАЦААНД
АВСАН
САНХҮҮЖИЛТ

21.9
тэрбум \$

/2010-2024/

ЭНГИЙН ХУВЬЦАА

66%
34%

4.2 тэрбум \$
0%

Хувьцааны
санхүүжилт

ХУВЬ
НИЙЛҮҮЛЭГЧДИЙН
ЗЭЭЛ

RioTinto

100
%

10.1 тэрбум \$
SOFR+6.5%

ТӨСЛИЙН
САНХҮҮЖИЛТ
БУЮУ ГУРАВДАГЧ
ЭТГЭЭДИЙН ЗЭЭЛ

15 БАНК

RioTinto

72%
28%

6.0 тэрбум \$
SOFR+ ~3.3%

Зээлийн
санхүүжилт

УРЬДЧИЛГАА
ТӨЛБӨРИЙН ГЭРЭЭ

RioTinto

100%

1.6 тэрбум \$
~9.3%

ЭРГЭЛТИЙН
ХӨРӨНГИЙН ЗЭЭЛ

7 БАНК

100%

350 сая \$
SOFR+3.83%

УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН
ХЯНАН ШАЛГАХ
ТҮР ХОРОО

ОЮУ ТОЛГОЙ ТӨСЛИЙН НИЙТ ЗЭЭЛИЙН ҮЛДЭГДЭЛ

10

НИЙТ ЗЭЭЛИЙН
ҮЛДЭГДЭЛ
(2024.12.31)

18.7
ТЭРБУМ \$

ТӨСЛИЙН
ЗЭЭЛИЙН
САНХҮҮЖИЛТ

\$3.9

тэрбум

ХҮҮ 8%

ЭРГЭЛТИЙН
ХӨРӨНГИЙН
ЗЭЭЛ

\$0.07

тэрбум

ХҮҮ 7.5%

RioTinto

ХУВЬ НИЙЛҮҮЛЭГЧИЙН
ЗЭЭЛ

\$11.3 тэрбум

ХҮҮ 11.3%

2024 оны жилийн дундаж хүү

ХАМААРАЛ БҮХИЙ
КОМПАНИЙ ЗЭЭЛ

\$3.3 тэрбум

ХҮҮ 8.95%

2024 оны жилийн дундаж хүү

ОЮУ ТОЛГОЙ ТӨСЛИЙН ЗЭЭЛД РИО ТИНТОГИЙН ЗЭЭЛИЙН ЭЗЛЭХ ХЭМЖЭЭ

11

НИЙТ ЗЭЭЛИЙН
ҮЛДЭГДЭЛ
(2024.12.31)

18.7
ТЭРБУМ \$

RioTinto
АВСАН ЗЭЭЛ

\$14.6
тэрбум

78%

ХУВЬ
НИЙЛҮҮЛЭГЧИЙН
ЗЭЭЛ

11.3
тэрбум \$

60.4%

ОЮУ ТОЛГОЙ ТӨСЛИЙН НИЙТ ЗЭЭЛИЙН САНХҮҮЖИЛТ

ОЮУ ТОЛГОЙ ТӨСЛИЙН ХУВЬ НИЙЛҮҮЛЭГЧИЙН ЗЭЭЛ

ХУВЬ НИЙЛҮҮЛЭГЧИЙН ЗЭЭЛИЙН ХҮҮГИЙН ТООЦООЛОЛ

ТООЦООЛОЛ 2024 ОН

ЗЭЭЛИЙН
ҮЛДЭГДЭЛ:

10.1
ТЭРБУМ \$

2024 ОНЫ ЖИЛИЙН
ТӨЛӨХ ХҮҮ:

1.1
ТЭРБУМ \$
~3.8 их наяд ₮

ӨДРИЙН ХҮҮ:

10.4
ТЭРБУМ ₮

11.3%

2024 оны дундаж

ТООЦООЛОЛ 2025 ОН

ЗЭЭЛИЙН
ҮЛДЭГДЭЛ:

11.3
ТЭРБУМ \$

2025 ОНЫ ЖИЛИЙН
ТӨЛӨХ ХҮҮ:

1.36
ТЭРБУМ \$
~4.8 их наяд ₮

ӨДРИЙН ХҮҮ:

13.2
ТЭРБУМ ₮

10.7%

2025 оны дундаж

ТООЦООЛОЛ 2026 ОН

ЗЭЭЛИЙН
ҮЛДЭГДЭЛ:

12.7
ТЭРБУМ \$

2026 ОНЫ ЖИЛИЙН
ТӨЛӨХ ХҮҮ:

1.5
ТЭРБУМ \$
~5.3 их наяд ₮

ӨДРИЙН ХҮҮ:

14.6
ТЭРБУМ ₮

10.7%

2025 оны дундаж

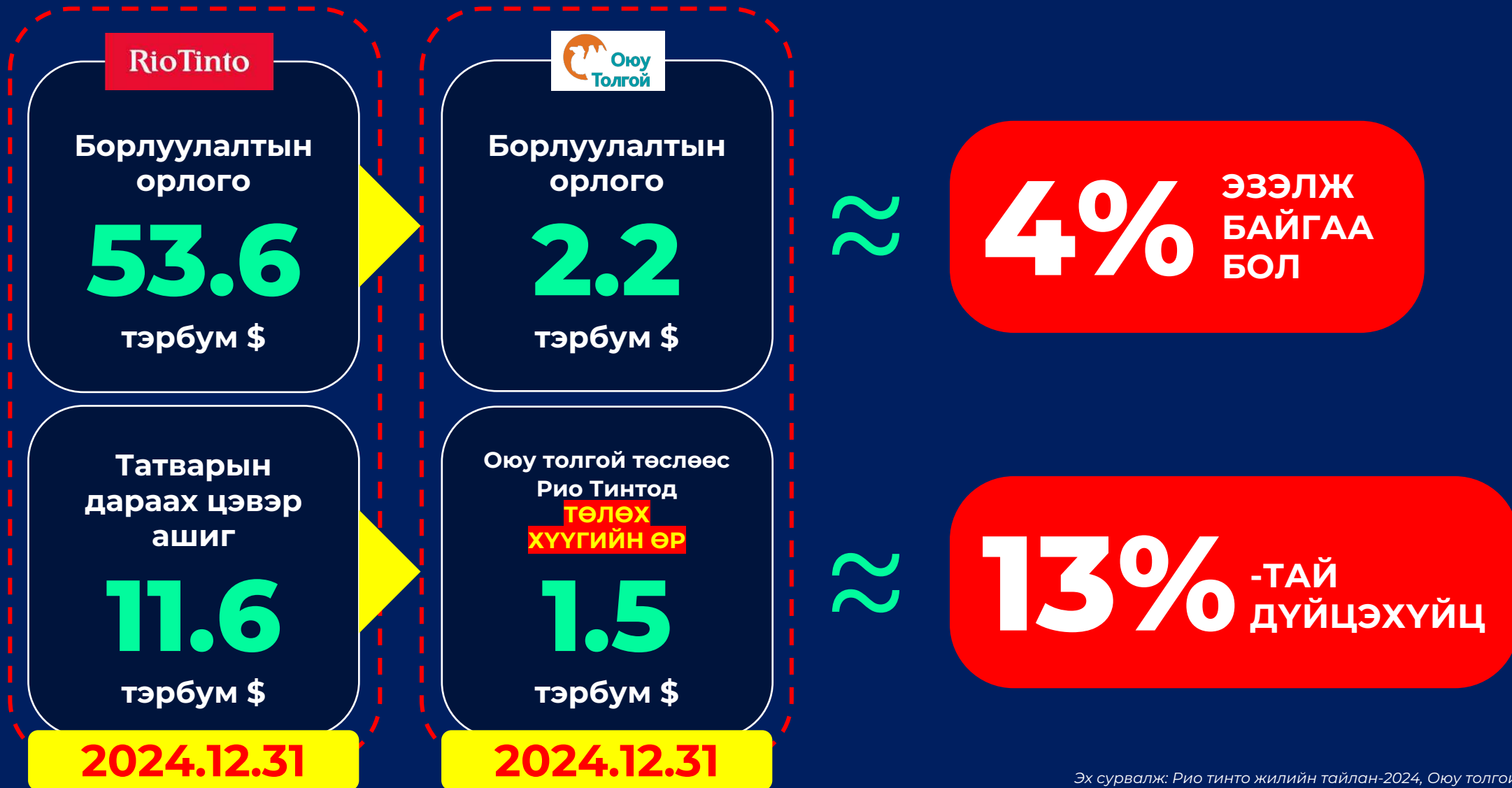
ОЮУ ТОЛГОЙ ТӨСЛИЙН ХУВЬ НИЙЛҮҮЛЭГЧИЙН ЗЭЭЛД ЦААШИД ТӨЛӨХ ДҮН

Гурав. ОЮУ ТОЛГОЙ ТӨСЛИЙН ХУВЬ НИЙЛҮҮЛЭГЧДИЙН ЗЭЭЛИЙН ХҮҮГИЙН ХУВЬ ХЭМЖЭЭ vs. ОЛОН УЛСЫН ЧИГ ХАНДЛАГА

1. Рио тинто группын санхүүгийн үзүүлэлтэд ОТ төслийн борлуулалт, зээлийн хүүгийн нөлөө
2. ХНГ байгуулагдах үеийн зах зээлийн нөхцөл байдал-2011 он
3. Олон улсын зарим уул уурхайн төслийн зээлийн хүүгийн харьцуулалт
4. OECD-ын удирдамж дахь групп доторх зээлийн зохицуулалт

РИО ТИНТОГИЙН АШИГТ ХНЗ-ИЙН ХҮҮГИЙН ОРЛОГЫН НӨЛӨӨ

ОЮУ ТОЛГОЙ ТӨСЛИЙН ХУВЬ НИЙЛҮҮЛЭГЧИЙН ЗЭЭЛИЙН ХҮҮ ХУВЬ (2010-2024)

Зээлийн хүү I шат

(9.9% + USCPI)

+9.9%

2010.06-2011.03 хүртэл

Зээлийн хүү II шат

(LIBOR + 6.5%)

6.6-11.2%

2011.06-2023.06 хүртэл

Зээлийн хүү III шат

(SOFR+6.5%
Credit Adjustment
Spread, 26bps)

11.3%

2023.09-одоог хүртэл

ХУВЬ НИЙЛҮҮЛЭГЧДИЙН ГЭРЭЭ
(Нэмэлт, өөрчлөлт оруулж дахин тодотгосон) байгуулагдах үеийн
ЗАХ ЗЭЭЛИЙН НӨХЦӨЛ БАЙДАЛ

2010-2011 ОНЫ ЗАХ ЗЭЭЛИЙН НӨХЦӨЛ БАЙДАЛ БОЛОН
ТӨСЛИЙН САНХҮҮЖИЛТИЙН ӨРТӨГ

СТАНДАРТ:

LIBOR + 2.5-6
СУУРЬ НЭГЖ

МОНГОЛ УЛС
ВВ- ЗЭЭЛЖИХ
ЗЭРЭГЛЭЛТЭЙ БАЙСАН
ҮЕД САНХҮҮЖИЛТИЙН
БОЛОМЖИТ ӨРТӨГ:

LIBOR + 3.5-4.5
СУУРЬ НЭГЖ

ОЮУ ТОЛГОЙ
ТӨСЛИЙН
САНХҮҮЖИЛТИЙН
ХҮҮ:

US CPI 9.9%

Тухайн үеийн хэвийн
түвшнээс 3-6 нэгжээр
өндөр байв.

LIBOR ХҮҮ: 3 сарын usd libor 2010-2011 онд дунджаар 0.30% байсан.

ОЛОН УЛСЫН ЗАРИМ УУЛ УУРХАЙН ТӨСЛИЙН ЗЭЭЛИЙН ХҮҮГИЙН ХАРЬЦУУЛАЛТ

Төслийн нэр	Эзэмшигч:	Хүүгийн түвшин	Зээлдүүлэгчид:
 TENKE FUNGURUME Mining БН Конго (DRC) улс	CMOC (Хятад) - 80% Gécamines (DRC төрийн компани) - 20%	LIBOR + 2.2-4%	China Development Bank (CDB), ICBC, CMOC
 MMG Перу улс	 LAS BAMBAS MMG Ltd - 62.5% (Хятадын Minmetals-ийн охин компани) Guoxin International Investment - 22.5 % CITIC Metal - 15 %	LIBOR + 3.97%	China Development Bank, ICBC, Bank of China, China Eximbank Top Create Resources Ltd, Album Enterprises Ltd
 COBRE PANAMÁ Панам	 FIRST QUANTUM MINERALS LTD First Quantum Minerals (FQM) – Канад компани	LIBOR + 2.75%	First Quantum (Sponsor loans), BNP Paribas, HSBC, Royal Bank of Canada, Bondholders

ОЕСD-Санхүүгийн Гүйлгээнд Хэрэгжүүлэх Үнэ Шилжүүлгийн Удирдамж 2020 C-1-1 ГРУПП ДОТОРХ ЗЭЭЛ

OECD/G20 Base Erosion and Profit Shifting Project

Transfer Pricing Guidance on Financial Transactions

Inclusive Framework on BEPS: Actions 4, 8-10

ГРУППЫН ГИШҮҮНЧЛЭЛИЙН ДЭМЖЛЭГ (Implicit support)

Группын гишүүнчлэлийн дэмжлэг нь групп доторх зээлдэгчид "далд дэмжлэг" өгч, зээлийн нөхцөлд эерэгээр нөлөөлж болно. Энэ нь тухайн группт харьяалагдсаны давуу тал буюу ашиг гэж үзэж болох бөгөөд ихэвчлэн нэмэлт төлбөр шаарддаггүй.

ЗАХ ЗЭЭЛИЙН ЗАРЧИМ (Arm's Length Principle)

Харьцуулсан үнийн арга буюу ижил төстэй нөхцөл бүхий хараат бус талуудын хоорондын зээлийн хүүг ашиглах

ЗЭЭЛЖИХ ЗЭРЭГЛЭЛ (Credit Rating Considerations)

Групп доторх стратегийн чухал байр суурьтай компаниудын зээлжих зэрэглэл группын нийт зээлжих зэрэглэлтэй ойролцоо байх, группын дэмжлэгтэйгээр илүү сайн зээлийн нөхцөл авах боломжтой.

Рио тинто
группын
гаргасан
БОНДЫН
КУПОН

5.15%

Төслийн
санхүүжилт
буюу 15 гаруй
санхүүгийн
байгууллагаас
авсан зээлийн
дундаж хүү
SOFR+%

7.7%

Оюу толгой
төслийн
ХНЗ-ийн хүү
SOFR+6.5%

11.3%

ХНЗ-ийн хүү vs. Рио Тинтогийн бонд

	RioTinto	Гаргасан дүн (сая, ам.доллар)	Хугацаа дуусах өдөр	Хүүгийн хувь	Гарсан огноо
1	4.375% Notes due 2027	500.0	Mar 12, 2027	4.4%	2025-02-26
2	4.500% Notes due 2028	750.0	Mar 14, 2028	4.5%	2025-02-26
3	Floating Rate Notes due 2028	500.0	Mar 14, 2028	SOFR + 0.84%	2025-02-26
4	4.875% Notes due 2030	1,750.0	Mar 14, 2030	4.9%	2025-02-26
5	5.000% Notes due 2032	1,250.0	Mar 14, 2032	5.0%	2025-02-26
6	5.250% Notes due 2035	1,750.0	Mar 14, 2035	5.2%	2025-02-26
7	5.750% Notes due 2055	1,750.0	Mar 14, 2055	5.8%	2025-02-26
8	5.875% Notes due 2065	750.0	Mar 14, 2065	5.9%	2025-02-26

2025 онд гаргасан
8.9 тэрбум ам.долларын
санхүүжилтийн дундаж купон

5.15%

vs.

11.3%

2025 онд
Рио Тинтогийн
гаргасан Бондын
дундаж өгөөжтэй
харьцуулахад

Оюутолгой төслийн
Риотинтогоос авсан
САНХҮҮЖИЛТИЙН
ХҮҮ /2024 жилийн
дундаж хүү/

Дөрөв. ОЮУ ТОЛГОЙ ТӨСЛИЙН ХУВЬ НИЙЛҮҮЛЭГЧДИЙН ЗЭЭЛИЙН ХҮҮГИЙН ХУВЬ ХЭМЖЭЭ vs. МОНГОЛ УЛСЫН ГАДААД ӨР

1. Оюу толгой ордын тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч Онтрэ Ресурсес ХХК-ийн зээлийн хүү
2. МУЗГ-ын гадаад бондын купон
3. МУ-ын арилжааны банкуудын гадаадаас татсан долларын санхүүжилтийн хүү

ХНЗ-ийн хүү vs. Онтрэ Ресурсес ХХК-ын зээл

JOINT VENTURE AGREEMENT

THIS AGREEMENT made as of the 30th day of June, 2008 (the "Effective Date") and amended as of the 3rd day of February, 2025.

BETWEEN:

OYU TOLGOI LLC (formerly IVANHOE MINES MONGOLIA INC. XXX), a corporation incorporated under the laws of Mongolia

("OTLLC")

AND:

ENTRÉE RESOURCES LTD. (formerly ENTRÉE GOLD INC.), a corporation continued under the laws of British Columbia

("Entrée"),

Entrée, OTLLC will contribute to approved funds in an amount sufficient to enable plans and Budgets as Entrée may elect from every such contribution made by OTLLC on Entrée's behalf will be treated as a loan (a "Loan") advanced by OTLLC to Entrée.

10.2. Interest on each advance of the Loans shall accrue at an annual rate from the date of advance to the date of repayment equal to OTLLC's actual cost of capital or the Prime Rate plus two percent (2%) per annum, whichever is less, as at the date of the advance. Cost of capital means the weighted average interest rate payable by OTLLC on arm's length long-term debt.

Онтрэ Ресурсес ХХК-ын
Оюу толгой ХХК-иас
авсан зээлийн хүүтэй
харьцуулахад

Оюутолгой төслийн
Риотинтогос авсан
САНХҮҮЖИЛТИЙН
ХҮҮ /2024 жилийн
дундаж хүү/

Онтрэ Ресурсес ХХК-ын
Оюу толгой ХХК-иас
авсан зээлийн хүү

6.7%

vs.

11.3%

ХНЗ-ийн хүү vs. Засгийн газрын бонд

		Арилжсан ОГНОО	ДҮН	ХҮҮ
1	Номад	10/7/2020	600.0	5.10%
2	Сэнчүри 1-27	7/7/2021	500.0	3.50%
3	Сэнчүри 1-31	7/7/2021	500.0	4.50%
4	Сэнчүри 2	1/19/2023	650.0	8.70%
5	Сэнчүри 3	12/5/2023	350.0	7.90%
6	Сэнчүри 4	2/25/2025	500.0	6.60%

Засгийн газрын
гадаадад гаргасан
бондын дундаж өгөөж

6.5%

vs.

11.3%

Засгийн газрын
Бондын
дундаж өгөөжтэй
/2020-2025 он/
харьцуулахад

Оюутолгой төслийн
Риотинтогоос авсан
САНХҮҮЖИЛТИЙН
ХҮҮ /2024 жилийн
дундаж хүү/

ХНЗ-ийн хүү vs. Арилжааны банкны санхүүжилт

Монголын арилжааны банкуудын
гаднаас татсан долларын санхүүжилтийн
дундаж хүү /2016-2025 он/

5.8%

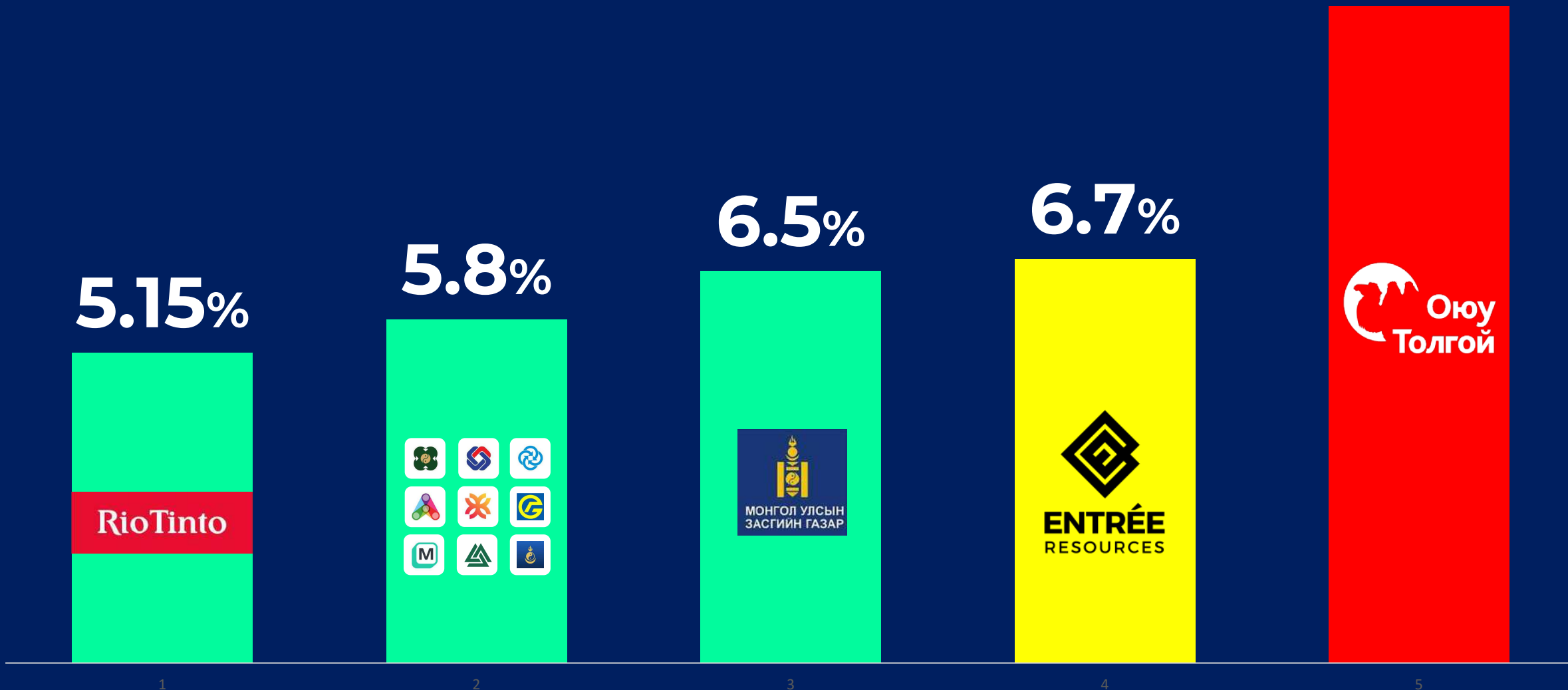
vs.

11.3%

Арилжааны
банкуудын гаднаас
татсан санхүүжилтийн
дундаж хүүтэй
/2016-2025 он/
харьцуулахад

Оюутолгой төслийн
Риотинтогоос авсан
САНХҮҮЖИЛТИЙН
ХҮҮ /2024 жилийн
дундаж хүү/

ХНЗ-ийн хүүгийн түвшинг бусад санхүүгийн хэрэгслүүдийн хүүгийн түвшинтэй харьцуулахад 11.3%

УРЬДЧИЛСАН ДҮГНЭЛТ

ЗЭЭЛИЙН ХҮҮГИЙН ХУВЬ ХЭМЖЭЭНИЙ ХУВЬД:

1

ХНГ болон НӨОДТХНГ
байгуулагдах үе
**САНХҮҮЖИЛТИЙН
ХҮҮГИЙН СУДАЛГАА
ХАНГАЛТТАЙ ХИЙГДЭЭГҮЙ,**
тухайн үеийн олон улсын санхүүжилтийн
нөхцлийг харгалзаж үзээгүй.

2

Гэрээ байгуулагдах
үеийн буюу 2011 он болон зээлийн
хүү бууруулах хэлцэл хийгдэж
байсан 2018 оны эдийн засгийн
нөхцөл байдлаас
**2025 ОНЫ МОНГОЛ
УЛСЫН ЭДИЙН ЗАСГИЙН
НӨХЦӨЛ БАЙДАЛ
САЙЖИРСАН.**

3

Монгол Улсын гадаад өр болон
хувийн секторын зээлийн
хүүтэй харьцуулахад
**3.7-6 НЭГЖ
ӨНДӨР**

4

Олон улсын
санхүүжилтийн
нөхцөлтэй харьцуулахад
**3-6 НЭГЖ
ӨНДӨР**

5

Олон улсын (OECD, BEPS) зарчмаас
групп доторх ажил гүйлгээний
хувьд хазайсан зэргийг харгалзан
**ЗЭЭЛИЙН ХҮҮ ЗАЙЛШГҮЙ
БУУРАХ ҮНДЭСЛЭЛҮҮД
ҮҮССЭН БАЙНА.**

Түүнчлэн Оюу толгой төслийн санхүүжилтийн одоогийн схемд дүн шинжилгээ хийж,
санхүүгийн хэрэгслийг зардал багатай өөр хэрэгслээр солих, санхүүгийн чадавхийг
сайжруулах шаардлагатай гэж үзлээ.

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН
ХЯНАН ШАЛГАХ ТҮР ХОРОО

ОЮУ ТОЛГОЙ ТӨСЛӨӨС МОНГОЛ УЛСЫН ХҮРТЭХ

**ӨГӨӨЖИЙН ТАЛААРХ
АСУУДАЛ**

СОНГОЛ: ӨДӨР #2

2025.12.10

ӨГӨӨЖ ГЭЖ ЮУ ВЭ?

ҮНДСЭН ХУУЛИЙН
1 БҮЛЭГ 6.2 ЗҮЙЛ:

“Стратегийн ач холбогдол бүхий ашигт малтмалын ордыг ашиглахдаа байгалийн баялаг ард түмний мэдэлд байх зарчимд нийцүүлэн түүний **үр өгөөжийн дийлэнх нь ард түмэнд ногдож байх** эрх зүйн үндсийг хуулиар тогтооно.

2019.09.10

ТББХ-ны хуралдааны
тэмдэглэл

“Үр өгөөж - Татвар, хураамж,
төлбөр, ашиг, ногдол ашиг”

2020.01.09

УИХ-ын 02-р тогтоол
(хавсралт 1.1.1 заалт)

“Үр өгөөж - Татвар, ашиг гэх мэт”

2024.04.19

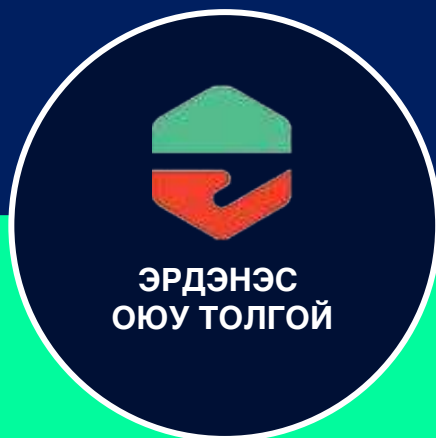
Үндэсний Баялгийн сангийн
тухай хууль (11.1.2 заалт)

“Татварын бус бүрэлдэхүүнд -
Ногдол ашиг, АМНАТ, мөн зарим
татварын бус орлого”

Тайлбар дүгнэлт:

Өгөөжийг тодорхойлсон
нэгдсэн ойлголт байхгүй байна.

ХӨРӨНГӨ ОРУУЛАГЧ ТАЛУУДЫН ӨГӨӨЖИЙН ТОДОРХОЙЛОЛТ

ЭРДЭНЭС
ОЮУ ТОЛГОЙ

ӨГӨӨЖИЙН
ТОДОРХОЙЛОЛТ
ҮЗҮҮЛЭЛТҮҮДИЙН
ТООЦООЛОЛ

САНАЛ
НЭГДДЭГГҮЙ

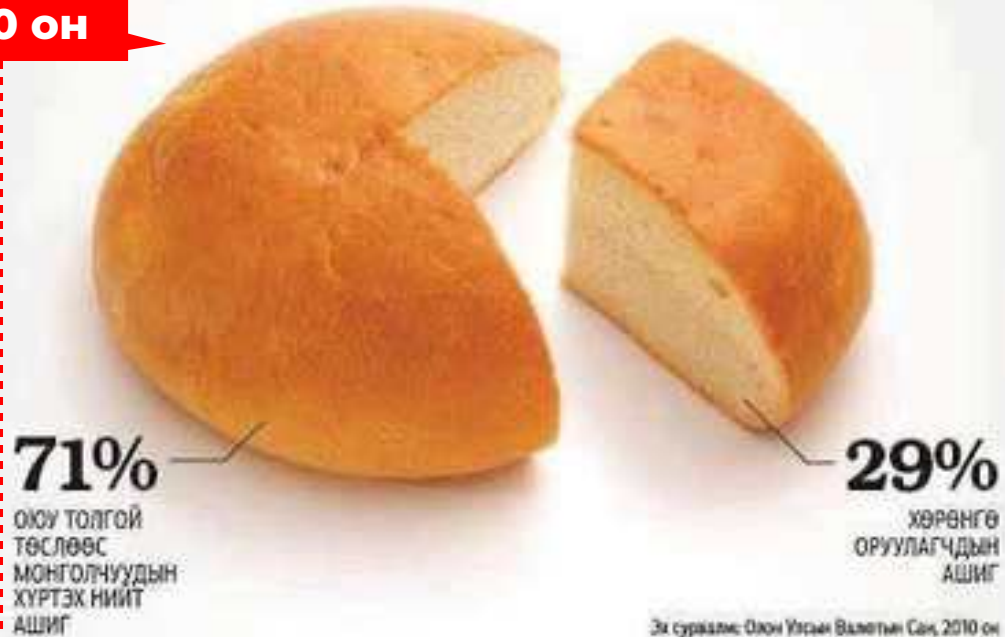

ӨГӨӨЖИЙН
ТОДОРХОЙЛОЛТ
ҮЗҮҮЛЭЛТҮҮДИЙН
ТООЦООЛОЛ

“ӨГӨӨЖ” БАЙР СУУРЬ: ЕРӨНХИЙ САЙД С.БАЯР

ОЮУ ТОЛГОЙ ХЭНД АШИГТАЙ ВЭ?

2010 он

2009 оны 7 сар

Ерөнхий сайд
С.Баяр:
Оюутолгой төслийн
Монгол талын өгөөж

55-77%...

“ӨГӨӨЖ” БАЙР СУУРЬ: САНГИЙН САЙД С.БАЯРЦОГТ

2012 он
11.23

Сангийн сайд
С.Баярцогт:
Оюутолгой төслийн
Монгол талын өгөөж
53% ...

“ӨГӨӨЖ” БАЙР СУУРЬ: ЕРӨНХИЙ САЙД Ч.САЙХАНБИЛЭГ

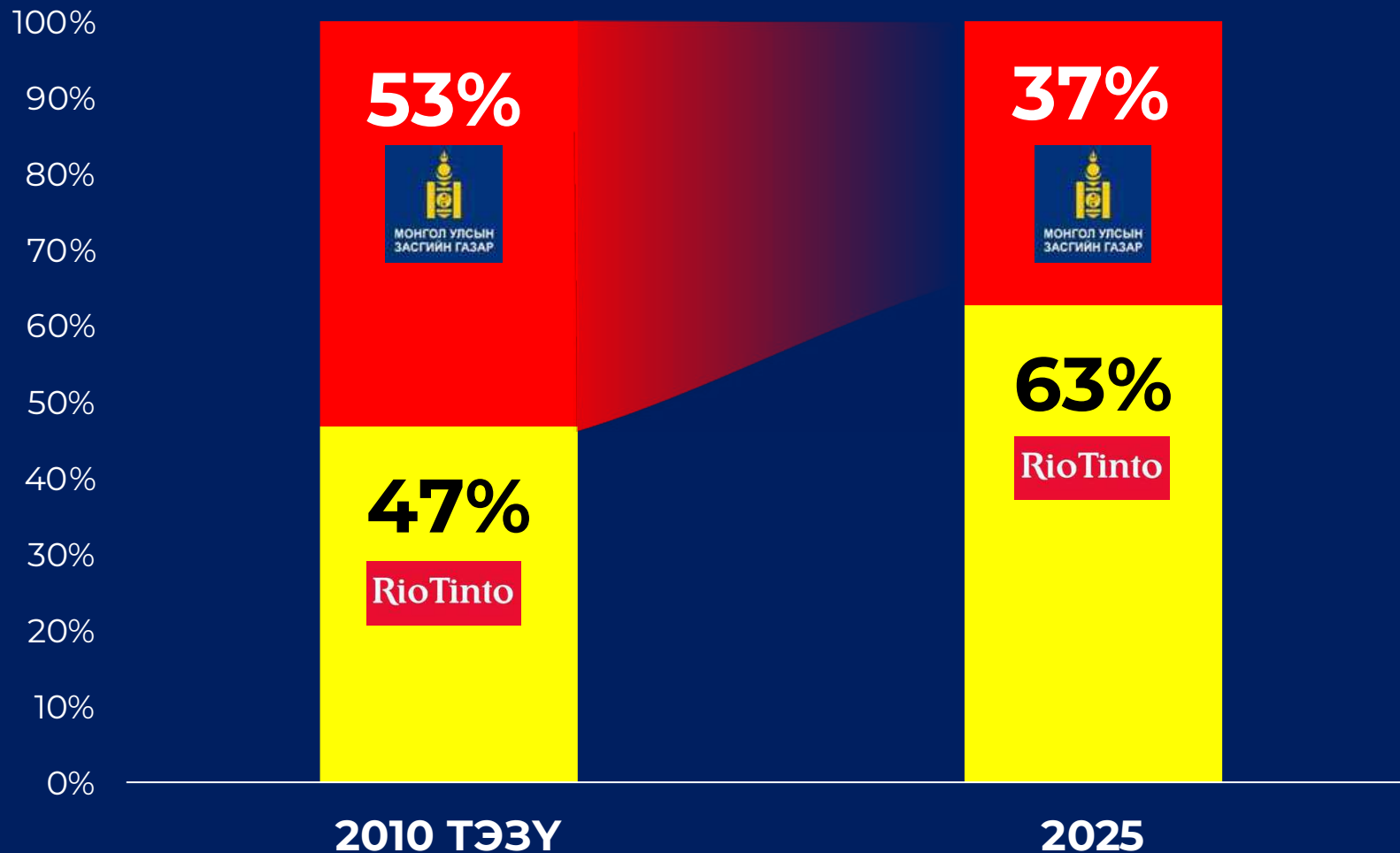
2015 он
05.22

**Ерөнхий сайд
Ч.Сайханбилэг:**
Оюутолгой төслийн
Монгол талын өгөөж
54.9%...

ОЮУ ТОЛГОЙ ТӨСЛИЙН ӨГӨӨЖИЙН ТООЦООЛОЛ

ХУВЬЦАА ЭЗЭМШИГЧДИЙН ӨГӨӨЖИЙН ХУВЬ

2010 он

АНХ
ТОХИРСОН
ӨГӨӨЖ

53%

2025 он

ӨНӨӨГИЙН
БАЙДЛААР
ӨГӨӨЖ

37%

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН
ХЯНАН ШАЛГАХ ТҮР ХОРОО

ХУВЬ НИЙЛҮҮЛЭГЧДИЙН ГЭРЭЭ
(НЭМЭЛТ, ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛЖ, ДАХИН ТОДОТГОСОН)-НД
ТУСГАГДСАН САНХҮҮЖИЛТ БОЛОН

ЗЭЭЛИЙН ХҮҮГИЙН ХУВЬ
ХЭМЖЭЭНИЙ ҮР НӨЛӨӨ

СОНСГОЛ: ӨДӨР #2

2025.12.10

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН
ХЯНАН ШАЛГАХ ТҮР ХОРОО

ХУВЬ НИЙЛҮҮЛЭГЧДИЙН ГЭРЭЭ (2009 он):

**ХУУЛЬ ЁСНЫ, ХҮЛЭЭН
ЗӨВШӨӨРӨГДСӨН БАЙДАЛ**

СОНГОЛ: ӨДӨР #3

2025.12.12

УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН
ХЯНАН ШАЛГАХ
ТҮР ХОРОО

ОЮУ ТОЛГОЙ: СУУРЬ ГЭРЭЭНҮҮД

ИЛ

НОТЛОХ
БАРИМТ
#1

МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗАР
БОЛОН
АЙВЕНХОУ МАЙНЗ МОНГОЛИЯ ИНК ХХК,
АЙВЕНХОУ МАЙНЗ ЛИМИТЕД,
РИО ТИНТО ИНТЕРНЭШНЛ ХОЛДИНГС ЛИМИТЕД
КОМПАНИ ХООРОНДЫН ХӨРӨНГӨ ОРУУЛАЛТЫН ГЭРЭЭ

ХӨРӨНГӨ
ОРУУЛАЛТЫН
ГЭРЭЭ

НУУЦ

Хувь Нийлүүлэгчдийн Гэрээ

ХУВЬ НИЙЛҮҮЛЭГЧДИЙН ГЭРЭЭ

Эрдэнэс МГЛ ХХК

болон

Айвенхоу Оюу Толгой (БиВиАй) Лтд

Оюу Толгой Нидерланд Би.Ви.

Айвенхоу Майнз Монголия Инк ХХК

ХУВЬ
НИЙЛҮҮЛЭГЧДИЙН
ГЭРЭЭ

НУУЦ

Хувь Нийлүүлэгчдийн Гэрээ

ХУВЬ НИЙЛҮҮЛЭГЧИЙН ГЭРЭЭ

Эрдэнэс МГЛ ХХК
болон
Айвенхоу Оюу Толгой (БиВиАй) Лтд
Оюу Толгой Нидерланд Би.Ви.
Айвенхоу Майнз Монголия Инк ХХК

**ХУВЬ
НИЙЛҮҮЛЭГЧИЙН
ГЭРЭЭ**

Монгол Улсын Төрийн хөрөнгийн захирлын газар
Лийден хотын захирлын газар

Гарын үсэг /Signature/
2009 оны 10 сарын 6 өдөр
Улаанбаатар хот

2009 оны 10 дугаар сарын 6-ны өдөр

Ministry of Foreign Affairs and Trade of Mongolia
OFFICE OF TRANSLATION

Бүртгэлийн дугаар
УЛААНБААТАР ХОТ
“ЭРДЭНЭС ОЮУ ТОЛГОЙ”
ХХК
ХУУЛБАР ҮНЭН
Хуулбар олгосон ажлын гэрэл үсэг
2009 оны 10 сарын 6 өдөр

ТАЙЛБАР ДҮГНЭЛТ:

3

1. “ЦӨМ” ГЭРЭЭ

2. УИХ-ААС
ЭРХ ОЛГООГҮЙ

САНХҮҮЖИЛТ

- ХУВЬЦАА
- ХУВЬ НИЙЛҮҮЛЭГЧИЙН ЗЭЭЛ
- ТӨСЛИЙН ЗЭЭЛ
- ЭРГЭЛТИЙН ХӨРӨНГИЙН ЗЭЭЛ
- ЗЭЭЛИЙН ХҮҮ

ТАЛУУДЫН ӨГӨӨЖ

ТУСГАГДААГҮЙ (МОНГОЛ 53%)

НОГДОЛ АШИГ

ЗЭЭЛ, ХҮҮ ТӨЛӨГДСӨНИЙ ДАРАА

ЗАСАГЛАЛ & МЕНЕЖМЕНТ:

ОТ ТУЗ: РИО ТИНТО 6 vs. МОНГОЛ 3

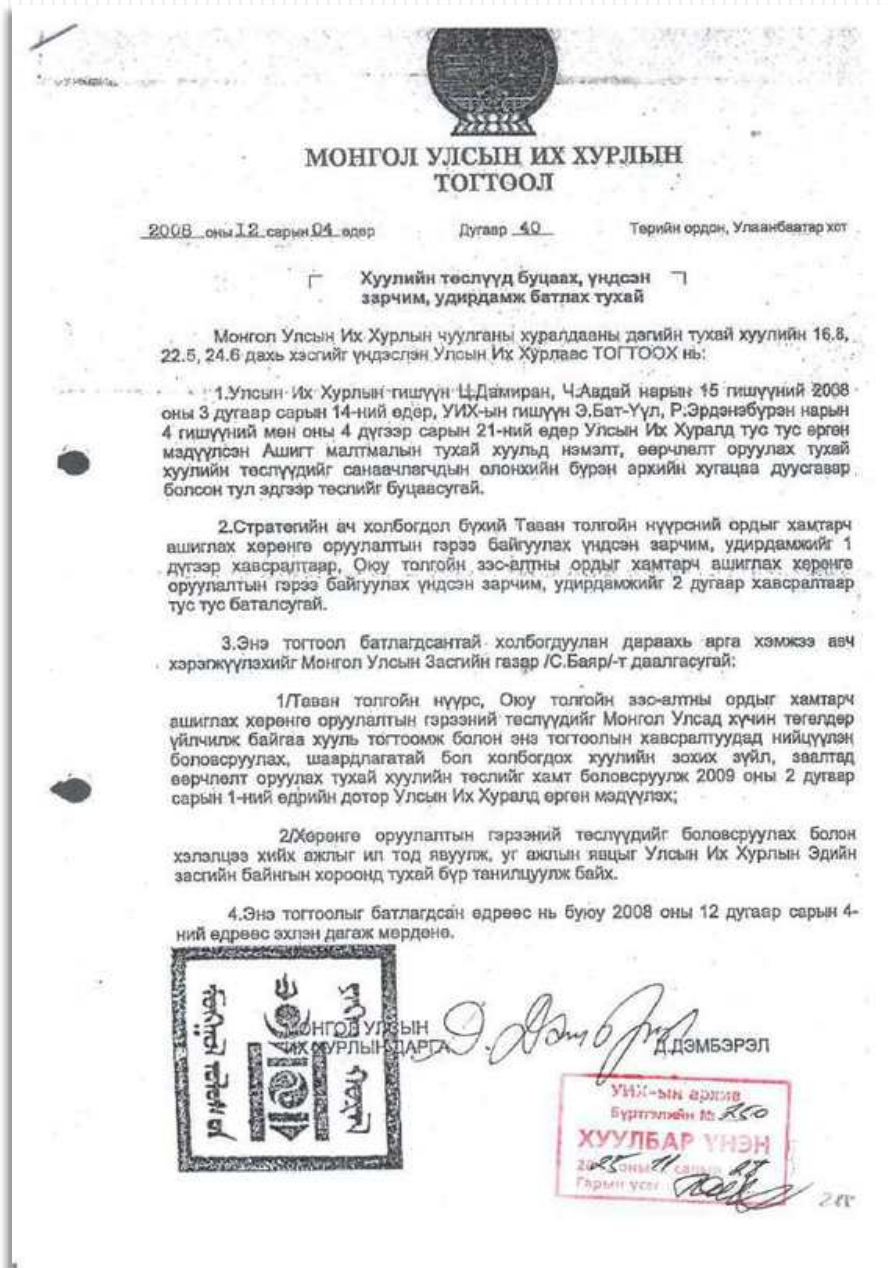

УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН
ХЯНАН ШАЛГАХ
ТҮР ХОРОО

УДИРДАМЖИЙН **ШААРДЛАГА**

**2008 он
12.04**

**НОТЛОХ
БАРИМТ
#3**

ТАЙЛБАР ДҮГНЭЛТ:

4

**УИХ-ЫН 2008 ОНЫ
ТОГТООЛ #40:**

**ГЭРЭЭГ ХУУЛЬД
НИЙЦҮҮЛЭХ!**

УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН
ХЯНАН ШАЛГАХ
ТҮР ХОРОО

УИХ-ЫН ТОГТООЛ #40

ОЮУТОЛГОЙ ГЭРЭЭ БАЙГУУЛАХ ҮНДСЭН
ЗАРЧИМ, УДИРДАМЖ БАТЛАХ ТУХАЙ

ХНГ-НД
ХАМААРАЛТАЙ
ЗААЛТУУД

ТАЙЛБАР ДҮГНЭЛТ:

5

2008 он
12.04

2.1.

“Монголын талын эзэмшлийг **34 хувиас** эхэлж, анхны хөрөнгө оруулалтаа нөхсөний дараа **50 хувь болгох** асуудлыг гэрээнд тусгах хувилбар;”

3.

“... хувьцааны **34 хувийг** Монголын тал шууд эзэмшихээр тооцож, уг хувьцаанд **ногдох хөрөнгийг албан татвар, төлбөр, хураамж, ногдол ашиг, зээл зэрэг хэлбэрээр** оруулж болохоор тохиролцох.”

Тогтоолын 2-т

“Хөрөнгө оруулалтын гэрээний төслүүд (олон тоон дээр ХНГ)-ийг боловсруулах болон хэлэлцээ хийх ажлыг **ил тод явуулж**, уг ажлын явцыг Улсын Их Хурлын Эдийн засгийн байнгын хороонд тухай бүр танилцуулж байх.”

1999 оны

КТХ-ын **38.1, 44.1.1, 13.8** заалтын зохицуулалтыг **ШААРДСАН ҮҮРЭГ**

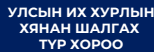
1999 оны

КТХ-ын **3.3, 22.5, 28.1, 33.1, 35.1.2, 47, 48, 82.1.6** заалтын зохицуулалтыг **ШААРДСАН ҮҮРЭГ**

НОТЛОХ
БАРИМТ
#4

Гэрээг байгуулсны дараа

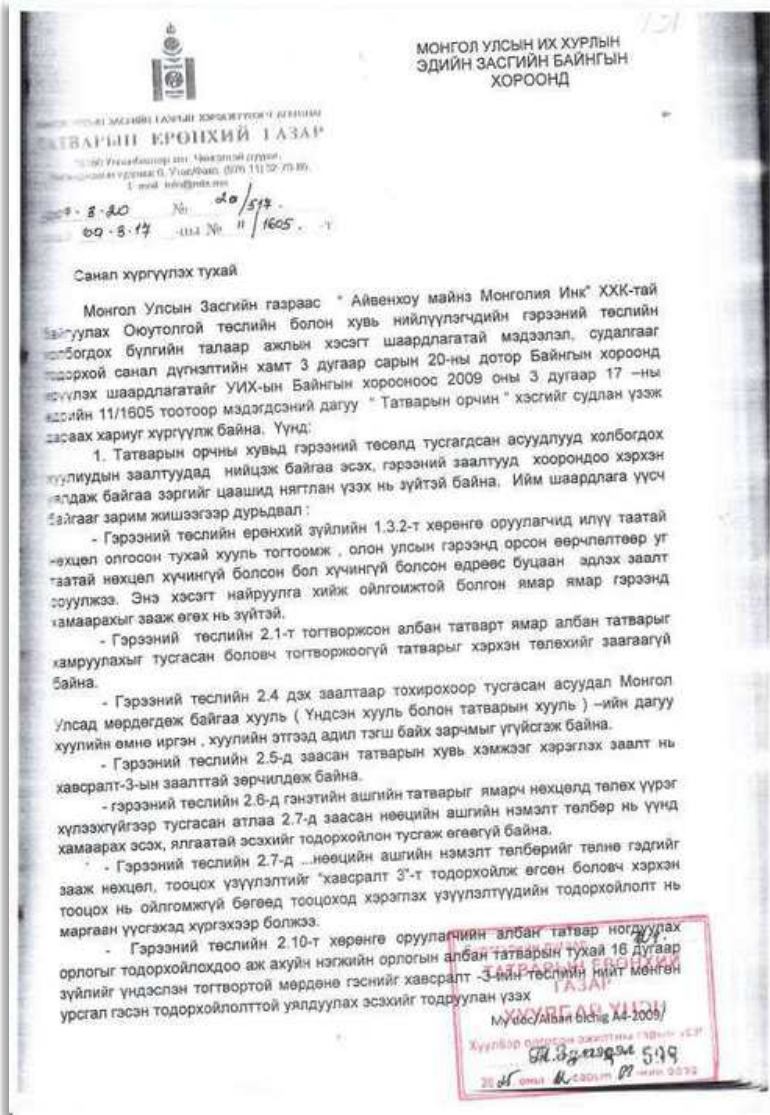
“НУУЦ”-Д АВСАН.

2009 он
03.20

НОТЛОХ БАРИМТ #5

**ХөОГ, ХНГ-ний төсөлтэй холбогдуулан
40 ГАРУЙ УДАА САНАЛ, ДҮГНЭЛТ,
ШҮҮМЖ ИРҮҮЛСЭН**

д * Тусгай зөвшөөрөл тус бүрийг эхний ээлжинд 30 х эрхтэй. Ашиглалтын зөвшөөрөл бүр хоёр удаа 20 маргаантай байдал буюу нэг зөвшөөрлийг эзэмших их мэт ойлголт би байж болох байна. Гэрээний татварын үүдэд эдгээрийг зарцуулан уялдуулах саналтай байна. Зөрчлийг арилгахын тулд нилээд хугацаа шаардагдах гэжээний мэдээллийг гэрээний төслийн харьцуулалтын 10-ны дотор танилцуулах болно.

Зарын харьяа Улсын төсвийн орлого, хяналтын газрын дэглээлээ үзэхэд Айвекшоу майнз Монголия Инк ХХК нь 1-нд улсын бүртгэлийн албанд бүртгүүлж Өнгөт : үйл ажиллагаа, зоогийн газар, гуанз, цайны газрын хийцэг бөөний худалдаа чиглэлээр үйл ажиллагаа

хяналтын газарт цалин, хөлс болон түүнтэй адилтгах үйл нэгжийн орлогын албан татвар, нэмэгдсэн өртгийн на. /Татвар төлөгчийн албан туульбарыг хавсаргав./
рын 5-ний өдрөөс 2009 оны 3 дугаар сарын 17-нийг эсвэл 8,3 тэрбум төгрөгийн албан татвар төлжээ. /Хавсаргав./
гаар хувиулж байгаагаас өөр мэдээлэл манай албанд

РГА 2 Ч. ЖИГЖИД

ТАЙЛБАР ДҮГНЭЛТ:

6

Татварын ерөнхий газар

САНАЛ ХҮРГҮҮЛЭХ

ТУХАЙ

ДУГААР:

АЛБАН БИЧИГ # 2/517

Албан бичгээр санал өгч байсан боловч

ХНГ-нд ТУСГАЙЛАН САНАЛ ИРҮҮЛЭЭГҮЙ.

УЛСЫН ИХ ХҮРЛЫН
ХЯНАН ШАЛГАХ
ТҮР ХОРОО

ХөОГ, ХНГ-ний төсөлтэй холбогдуулан **40 ГАРУЙ УДАА** САНАЛ, ДҮГНЭЛТ, ШҮҮМЖ ИРҮҮЛСЭН

2009 он
04.10

НОТЛОХ
БАРИМТ
#6

МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ХЭРЭГЖҮҮЛЭХ АГЕНТЛАГ
ГААЛИЙН ЕРӨНХИЙ ГАЗАР
14103 Улаанбаатар хот, Сүхбаатар дүүрэг,
Ис гэдэвхү элвт, Утас: 35-00-54, Факс: (076-11) 35-00-60,
E-mail: dmh@customs.gov.mn,
http://www.customs.gov.mn

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХҮРЛЫН
ЭДИЙН ЗАСГИЙН БАЙНГЫН
ХОРООНЫ ДАРГА
Ц.БАЯРСАЙХАН ТАНАА

2009. 04.10 № 01/996
татвар _____ -ны № _____ -т

Санал өгөх тухай

Монгол Улсын Засгийн газраас "Айвэнсхоу майнз Монголиа Инк" ХХК-тай байгуулах Хөрөнгө оруулалтын гэрээний төслийг УИХ хэлэлцэж эхэлсэнтэй холбогдуулан гэрээний төслийн талаар дараахь саналтай байна. Үүнд:

1. Гэрээний төслийн 1.3-д одоо мөрдөж байгаа татваруудыг тогтвортой мөрдөнө гэсэн боловч хөрөнгө оруулагчид илүү таатай шинэ нөхцөл гарвал тэр таатай нөхцөлийг эдлэх хүсэлтээ Засгийн газарт тавихаар заажээ. Хэрэв зарим татварын хувь хэмжээ нэмэгдсэн бол түүнийг мөрдөхгүй хуучин хэмжээг мөрдөнө гэсэн санаа гарч байна. Нэгэнт хууль батлагдах үед үйлчилж байсан татваруудыг л төлнө гэж 2.1-д заасан бол энэ зарчмаа барих нь зүйтэй. Гэрээ байгуулснаас хойшхи хугацаанд татварын талаар өөртөө ашигтай өөрчлөлтийг буцааж хэрэглэх, өөрт ашиггүй бол хэрэглэхгүй гэсэн зарчим баримталж байгаа нь татварын хуулийн ерөнхий зарчмуудтай харшилж байна.

Нөгөө талаар энэ гэрээгээс болоод Монгол улс татварын хуулиа өөрчилж чадахгүй болох юм ингэж ойлгогдож байна. Энэ гэрээ байгуулагдсанаас (30 жилийн турш) манай улсад шинэ нэр төрлийн татвар, хураамж гарч ирэх нь мэдээж бөгөөд тэдгээрийг энэ үйлдвэрийн хувьд мөрдөхгүй гэдгийг хуульчдын тогтоох нь аль хир зохиомстойг анхаарч үзэх.

2. Мөн 2.4-д зааснаас үзэхэд тогтворжоогүй албан татваруудын хувьд ч манай тал тодорхой өөрчлөлт хийх эрх хягааралттайм болохоор байна.

3. Төслийн 2.5 заалтыг хасах, татварын ерөнхий хууль болон одоо үйлчилж байгаа бусад хууль-эрхийн хүрээнд шийдэх байх саналтай.

4. Ажиллагсдын нийгмийн даатгалын зарим хэсгийг ажил олгогч төлөх ёстой. Иймээс төсөлд нийгмийн даатгалын тухай хуулийг мөрдөж, нийгмийн даатгалын санг бүрдүүлэх зорилгоор нийгмийн даатгалын шимтгэл төлж байх заалт нэмж оруулах.

5. Төслийн 2.24 дэх заалтыг эргэж харах. Нийтлэг мөрдөх ёстой Монгол улсын цох хууль тогтоомжуудыг зөрчиж, өөр журам тогтоох шаардлагүй гэж үнэ, үгийн бүртгэлийг Монгол улсын хуулийн дагуу тогтооноор хөтлөх ёстой. нгөөр төлөх албан татваруудыг гэж оруулах шаардлагүй байна. Төгрөгөөс валюттаар татвар төлж болох юм ингэж санал гарч байна. Бүх татварыг тогтооноор ёстой. Гаалийн тариф, гаалийн татварын тухай хуулийн 35.3-д гаалийн татварыг өөр ногдуулахаар заасан байгаа.

6. Мөн төслийн 2.24-д "Төгрөгөөр төлөх албан татваруудыг тооцохдоо тухайн өг төлөх үсгийн валютын дунцаж ханшийг үндэслэн ам.долларыг тогтоот түлэн тооцно" гэсэн заалтыг хасах саналтай. Гаалийн тариф, гаалийн татварын хуулийн 35.4-д Төгрөгийн гаднад валюттай харьцах ханшийг тодорхой алд тогтвортой мөрдүүлэх журмыг Монголбанк болон Гаалийн асуудал эн Засгийн газрын гишүүн хамтран батлахаар заасан байдаг тул энэ зарчмыг ч саналтай. Нөгөө талаар заанал ам.долларын тогтогтгүй харьцах ханш гэж заах лагүй. Евро болон бусад чөлөөтэй хөрвөдөг валюттаар гэрээ хийсэн байж болно.

7. Гэрээний хэний хэсэгт "Монгол Улсын хуулийг мөрдлөг болгож, Монгол ёс ч, үндэстний уламжлалыг хүндэтгэн сахна" гэсэн хэсгийг нэмж оруулах

ДАРГА
Ц.БАЯРСАЙХАН

031073

ТАЙЛБАР ДҮГНЭЛТ:

7

Гаалийн ерөнхий газар
**САНАЛ ӨГӨХ
ТУХАЙ**

ДУГААР:

АЛБАН БИЧИГ # 01/996

Албан бичгээр санал өгч
байсан боловч

**ХНГ-нд ТУСГАЙЛАН
САНАЛ ИРҮҮЛЭЭГҮЙ.**

УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН
ХЯНАН ШАЛГАХ
ТҮР ХОРОО

2009 он
04.15

НОТЛОХ
БАРИМТ
#7

ХөОГ, ХНГ-ний төсөлтэй холбогдуулан 40 ГАРУЙ УДАА САНАЛ, ДҮГНЭЛТ, ШҮҮМЖ ИРҮҮЛСЭН

МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ТОХИВУУЛАГЧ АГЕНТЛАГ
**ҮНДЭСНИЙ ХӨГЖИЛ,
ШИНЭТГЭЛИЙН ХОРОО**
15160 Улаанбаатар хот, Чингэлтэй дүүрэг,
Нэгдсэн үндэсний гудамж 5/1, Засгийн газрын II байр,
Утас: 26-56-12, Факс: (976-11) 32-79-14

2009.04.15 № 1/68
танай 2/16 -ны № 11/1927 -Т

Тоотын хариу

Оюу толгой төслийн Хөрөнгө оруулалтын болон Хувь нийлүүлэгчдийн гэрээний төслийн холбогдох бүлгийн талаар ажлын хэсэгт шаардлагатай мэдээлэл, судалгааг тодорхой санал, дүгнэлтийн хамт ирүүлэх тухай таны 2009 оны 11/1927 тооттой танилцлаа.

Үндэсний хөгжил, шинэтгэлийн хороо нь байгуулагдаад сар гаруйн хугацаа өнгөрч байгаа боловч хорооны харьяалах асуудлын хүрээнд хэрэгжүүлэх үйл ажиллагааг эхлээд байна. Тухайлбал: Үндэсний хөгжил, шинэтгэлийн хорооны даргын 2009 оны 14 тоот тушаалаар Өмнөд говийн дэд бүтцийн хөгжлийн стратеги, бодлогын талаар Засгийн газрын санал боловсруулах ажлын хэсгийг СЯ, ЗТХБЯ, ЭБЭХЯ, НХХЯ-ны төлөөллийг оролцуулан байгуулж, судалгааны ажлыг эхлүүлээд байна.

Оюу толгойн гэрээтэй холбогдолтой Оюу толгой ордыг ашиглах цогцолбор төлөвлөгөө, ТЭЗҮ, түүнд өгсөн шинжээчдийн дүгнэлт болон бусад материалыг холбогдох яам, хөрөнгө оруулагчаас хүссэн боловч ирүүлээгүй.

Иймд Засгийн газраас Улсын Их Хуралд өргөн бариад байгаа Оюу толгой төслийн Хөрөнгө оруулалтын болон Хувь нийлүүлэгчдийн гэрээний төсөлд тусгайлан өгөх зарчмын саналгүй болно.

Харин Оюу толгой төслийн Хөрөнгө оруулалтын гэрээний төслийг УИХ-аар хэлэлцэж батласан нөхцөлд Өмнөд говийн эрчим хүч, зам тээвэр, хот төлөвлөлт, усны нөөц, хангамж зэрэг дэд бүтцийн салбарын хөгжлийн болон байгаль орчныг хамгаалах чиглэлээр төр, хувийн хэвшлийн түншлэлийн хүрээнд түлхүү анхаарч ажиллах талаар хөрөнгө оруулагчид УИХ-аас чиглэл өгөх нь зүйтэй гэж үзэж байна.

ДАРГА
Ч.ХАШЧУЛУУН

ТАЙЛБАР ДҮГНЭЛТ:

8

Үндэсний хөгжил,
шинэтгэлийн хороо

Үндэсний хөгжил,
шинэтгэлийн хорооны
ТООТЫН ХАРИУ

ДУГААР:

АЛБАН БИЧИГ #1/68

Албан бичгээр санал өгч
байсан боловч

**ХНГ-нд ТУСГАЙЛАН
САНАЛ ИРҮҮЛЭЭГҮЙ.**

УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН
ХЯНАН ШАЛГАХ
ТҮР ХОРОО

2009 он
04.15

НОТЛОХ
БАРИМТ
#8

ХөОГ, ХНГ-ний төсөлтэй холбогдуулан 40 ГАРУЙ УДАА САНАЛ, ДҮГНЭЛТ, ШҮҮМЖ ИРҮҮЛСЭН

МОНГОЛ УЛСЫН ГАДААДЫН ХӨРӨНГӨ ОРУУЛАЛТЫН ГАЗАР

211238 Улаанбаатар хот, Чингэлтэй дүүрэг, Самбуугийн гудамж 11,
Дэслэлийн газрын XI фойе, Утас: 32-60-40, 31-47-74; Факс: 32-40-76,
E-mail: flla@investmongolia.com; http://www.investmongolia.com

2009 04 15 № 141
танай 2009 04 08 -ны № 1/2009 -т

Санал өгөх тухай

Монгол Улсын Засгийн газар "Айвенхоу майнз Монголия Инк" ХХК-тай байгуулах Хөрөнгө оруулалтын гэрээний төслийг УИХ-аар хэлэлцэж эхэлсэнтэй холбогдуулан Гадаадын хөрөнгө оруулалтын газраас дараах саналыг хүргүүлж байна.

Манай агентлагийн эрх зүйн гол баримт бичиг болох Гадаадын хөрөнгө оруулалтын тухай хуулийн холбогдох заалтууд хөрөнгө оруулалтын гэрээний төслийн 11.1 болон 11.2 дугаарт "Гадаадын хөрөнгө оруулалтыг хамгаалах" гэсэн бүлэгт тусгагдсан байна.

Ашигт малтмалын тухай хуулийн 29 дүгээр зүйлийн 29.1.3 -д заасан "олсон орлогоо захиран зарцуулах эрхийг нь баталгаажуулах" гэсэн нь Гадаадын хөрөнгө оруулалтын тухай хуулийн холбогдох заалтуудтай харшлах зүйл үгүй байна.

Цаашид стратегийн орд газруудын хөрөнгө оруулагчтай хөрөнгө оруулалтын гэрээг байгуулахдаа тухайн ажлын хэсгийн бүрэлдэхүүнд Гадаадын хөрөнгө оруулалтын газрын төлөөлөлийг оруулж байх саналтай байна.

ДАРГА

[Signature]

Б. ГАНЗОРИГ

УИХ-ЫН ЭДИЙН ЗАСГИЙН
БАЙНГЫН ХОРООНЫ ДАРГА
Ц.БАЯРСАЙХАН ТАНАА

Гадаадын хөрөнгө
оруулалтын газар

ТАЙЛБАР ДҮГНЭЛТ:

9

Гадаадын хөрөнгө
оруулалтын газар
**САНАЛ ӨГӨХ
ТУХАЙ**

ДУГААР:

АЛБАН БИЧИГ #141

Албан бичгээр санал өгч
байсан боловч

**ХНГ-нд ТУСГАЙЛАН
САНАЛ ИРҮҮЛЭЭГҮЙ.**

УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН
ХЯНАН ШАЛГАХ
ТҮР ХОРОО

2009 он
07.16

НОТЛОХ
БАРИМТ
#9

УИХ-ЫН 2009 ОНЫ ТОГТООЛ #57

ОЮУТОЛГОЙ ОРДЫГ АШИГЛАХ ХӨРӨНГӨ ОРУУЛАЛТЫН
ГЭРЭЭНИЙ ТУХАЙ

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН
ТОГТООЛ

2009 оны 07 сарын 16 өдөр Дугаар 57 Төрийн ордон, Улаанбаатар хот

Оюу толгой ордыг ашиглах хөрөнгө оруулалтын гэрээний тухай

Ашигт малтмалын тухай хуулийн 8 дугаар зүйлийн 8.1.7 дахь заалт, 29 дүгээр зүйлийг тус тус үндэслэн Монгол Улсын Их Хурлаас ТОГТООХ нь:

- Оюу толгой ордын тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчийн хувьцааны төрийн эзэмшлийн доод хэмжээг 34 хувиар тогтоосугай.
- Оюу толгой ордыг ашиглахтай холбогдуулан хөрөнгө оруулалтын гэрээг Монгол Улсад хүчин төгөлдөр үйлчилж байгаа хууль тогтоомжид нийцүүлэн Улсын Их Хурлын 2008 оны 12 дугаар сарын 04-ний өдрийн 40 дүгээр тогтоолоор баталсан үндсэн зарчим, удирдамж, Эдийн засгийн байнгын хорооны 2009 оны 05 дугаар сарын 08-ны өдрийн санал, дүгнэлтийг харгалзан байгуулахыг Засгийн газар /С.Баяр/-т зөвшөөрсүгэй.
- Эрх зүйн орчныг бүрдүүлэх замаар анхны хөрөнгө оруулалтыг нөхсөний дараа төрийн эзэмшлийн хувьцааны хэмжээг 50-иас доошгүй хувьд хүргэж нэмэгдүүлэх асуудлыг хөрөнгө оруулагчтай тохиролцон шийдвэрлэхийг Засгийн газар /С.Баяр/-т үүрэг болгосугай.
- Энэ тогтоолын биелэлтэд хяналт тавьж ажиллахыг Улсын Их Хурлын Эдийн засгийн байнгын хороо /Ц.Баярсайхан/-д даалгасугай.

МОНГОЛ УЛСЫН
ИХ ХУРЛЫН ДАРГА

Д.ДЭМБЭРЭЛ

УИХ-ын архив
Бүртгэлийн № 250
ХУУЛБАР ҮНЭН
2009 оны 11 сарын 28
Төрийн мөхөр

ТАЙЛБАР ДҮГНЭЛТ:

10

УИХ-ЫН ТОГТООЛ #40
ШААРДЛАГЫГ ХАНГУУЛЖ

ХНГ (34%-г сахүүжүүлэх)-г
байгуулах зөвшөөрлийг
УИХ-ын

2009 ОНЫ
57 ДУГААР
ТОГТООЛООР
шийдвэрлээгүй.

ХНГ (34%-ийг
санхүүжүүлэх)-г
байгуулах эрх
олгогдоогүй.

ХНГ ХЭЛЭЛЦЭЭ, БАЙГУУЛАХ ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ ТУХАЙД:

НОТЛОХ
БАРИМТ
#10

АМТХ-ийн

5.5

/2009.10.06-ны
байдлаар/

“Улсын төсвийн оролцоогүйгээр эрэл, хайгуул хийж нөөцийг нь тогтоосон стратегийн ач холбогдол бүхий ашигт малтмалын ордыг эзэмшигчийн тухайн ордод оруулсан хөрөнгийн 34 хүртэлх хувьтай тэнцэх хувьцааг төр эзэмшиж болох бөгөөд уг хэмжээг төрөөс оруулах хөрөнгө оруулалтын хэмжээг харгалзан **ОРД АШИГЛАХ ГЭРЭЭГЭЭР ТОДОРХОЙЛНО.**”

АМТХ-ийн

30.1

Хөрөнгө оруулагч нь энэ хуулийн 29.1-д заасан гэрээ байгуулах тухай хүсэлт, гэрээний төслийг энэ хуулийн 29.2-т дурдсан төрийн захиргааны төв байгууллагуудад ирүүлэх бөгөөд түүнд дараахь баримт бичгийг хавсаргана:

30.1.1

Эхний 5 жилд оруулах хөрөнгийн хэмжээ, хугацаа, үйлдвэрийн хүчин чадал, бүтээгдэхүүний нэр төрөл, орд ашиглах арга, технологийн талаарх мэдээлэл, **ТЕХНИК, ЭДИЙН ЗАСГИЙН ҮНДЭСЛЭЛ**;

ТАЙЛБАР ДҮГНЭЛТ:

11

**“ОРД АШИГЛАХ
ГЭРЭЭ”-НИЙ
АСУУДАЛ
ХӨНДӨГДӨӨГҮЙ.**

**ТЭЗҮ-ГҮЙ ХЭЛЦЭЛ ХИЙГДЭЖ
ГЭРЭЭ БАЙГУУЛСАН.**

Иргэний хуулийн 56 дугаар зүйлийн 56.1 “Дараах хэлцэл хүчин төгөлдөр бус байна:

56.1.1.ХУУЛЬ ЗӨРЧСӨН буюу нийтээр хүлээн зөвшөөрсөн зан суртхууны хэм хэмжээнд харшилсан хэлцэл;”-д тооцогдохоор байна.

**ХУУЛЬД
НИЙЦЭЭГҮЙ**

2009 он
10.06

ОЮУТОЛГОЙН ОРД АШИГЛАХ ГЭРЭЭНД
ГАРЫН ҮСЭГ ЗУРАХ ЁСЛОЛ

2009 оны 10 дугаар сарын 6-ны өдөр, Улаанбаатар

OYUTOLGOI INVESTMENT AGREEMENT
SIGNING CEREMONY

6 October 2009, Ulaanbaatar

УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН
ХЯНАН ШАЛГАХ
ТҮР ХОРОО

УИХ-ЫН 2008 ОНЫ ТОГТООЛ #40

ОЮУТОЛГОЙ ГЭРЭЭ БАЙГУУЛАХ ҮНДСЭН ЗАРЧИМ, УДИРДАМЖ БАТЛАХ ТУХАЙ

ОЮУТОЛГОЙ ЗЭС АЛТНЫ ОРДЫН ХӨРӨНГӨ ОРУУЛАЛТЫН ГЭРЭЭНИЙ ТӨСӨЛ
БОЛОВСРУУЛЖ ХӨРӨНГӨ ОРУУЛАГЧТАЙ ХЭЛЭЛЦЭЭ ХИЙХ АЖЛЫН ХЭСГИЙН
АЙВЕНХОУ МАЙНЗ – РИО ТИНТО КОМПАНИТАЙ ХИЙСЭН УУЛЗАЛТЫН
ТЭМДЭГЛЭЛ

2009 оны 8 дугаар сарын 3

Улаанбаатар хот

Яриа хэлэлцээ 2009 оны 8 дугаар сарын 3-ны өдөр Сангийн яамны хурлын
заланд өглээ.

Ажлын хэсгээс:

Д.Зоригт /Эрдэнэс бэлтгэгч, эрчим хүчний Сайд, ажлын хэсгийн ахлагч/
С.Баярцогт /Сангийн Сайд, ажлын хэсгийн орлогч/
Ц.Цолмон /Хууль зүй дотоод хэргийн яамны Хууль зүйн бодлогын газрын
дарга, ажлын хэсгийн гишүүн/
Б.Батжаргал /Сангийн яамны Төсвийн газрын дарга/
Б.Ганбат /Сангийн яамны Хууль, эрх зүйн газрын дарга/
Г.Тэмүүлэн /"Эрдэнэс МГЛ" ХХК-ийн Дэд захирал/
Б.Сарантуулалар /Орчуулагч/

Айвенхоу Майнз болон Рио Тинто компаниас:

Сэм Ритгал /Рио Тинто компанийн төлөөлөгч/
Жон Фогнани /Айвенхоу Майнз Лтд-ийн Хуулийн асуудал хариуцсан
гүйцэтгэх дэд Ерөнхийлөгч/
Петр Мэрэдит /Айвенхоу Майнз Лтд-ийн Төлөөлөн Удирдах Зөвлөлийн дэд
дарга /
А.Мөнхбат /Айвенхоу Майнз Монголиа Инк компанийн дэд захирал/

Хэлэлцсэн нь:

С.Баярцогт: In clause 2.20, We suppose to takeout "Contractors and subcontractors".

Жон Фогнани: It will be very hard for us to give business to Mongolia, so we can't take it
out from IA. It increases our cost, even they pay taxes. We think it is an easy change in the
law. We will PARK.

С.Баярцогт: We are not dealing with one company it would apply to everyone.

In clause 2.21, there should be "legislative laws" instead "laws and regulations".

Петр: We are asking for "laws and regulations".

Ц.Цолмон: "Хууль тогтоомж" гэдэгт зөвхөн УИХ-аар баталсан зүйлүүд орно.

С.Баярцогт: We will copy whatever it says in the law (Civil code) Clause 2.20 and 2.21
are translation matters.

С.Баярцогт: regulation should be consistent law. Сайжрах үед нь ТБГ агаад муудахад
нь хуучин гэрээний нөхцөлөө эдлэнэ.

Энэ нь ТБГ-ийн үндсэн нөхцөл юм. Keep in US dollars, but when you show us.

Гэрээний 2.24-ийн бичилт нь өөрөө хууль зөрчих байна. Хувь нийлүүлэгчийн гэрээнд
энэ заалтыг оруулвал яах вэ? Хоёр хувь нийлүүлэгч д хоорондоо тохирч л байгаа
зүйл.

Энэ заалтыг хасаж болохгүй. Бүтнээр нь ХНГ-нд хийх.

"Эрхийн шимтгэлийн орлого" гэж хуульд байна (ААНОАТ 9 зүйлд) Энэ заалт хууль
зөрчих буй, мөн та бүхэнд эдийн засагт хор хөнөөлтэй. Иймд Хувь нийлүүлэгчийн
гэрээнд хийе, талууд тохиролцлоо. Орлого олж буй тал нь хуулиараа төлөх ёстой.

Жон Фогнани: Хувь нийлүүлэгчийн гэрээ нь бидэнд Хөрөнгө оруулалтын гэрээтэй
адил хамгаалалт өгөхгүй байгаа. Энэ заалт энд байх ёстой.

С.Баярцогт: We could also delete the whole clause

Д. Зоригт: Та нар дотроо ярь. It is not going to be paid by you. It will be paid by Erdenes
MGL LLC

Ц. Цолмон: Хөрөнгө оруулалтын гэрээ нь хуулийн дагуу байх. Хувь нийлүүлэгчийн
гэрээ нь бол талууд тохиролцсоноор хийж болно.

Засгийн газар хариуцсан гэдгийг "Эрдэнэс МГЛ Засгийн газрыг төлөөлөн" гэж хийе.

Д. Зоригт: Гэрээний 2.28-д манай хуулиар "related parties" нь илүү "narrow" байдаг.

С.Баярцогт: Гэрээний 2.29.5-ын сүүлийн өгүүлбэрийг Батжаргалаас тодруулав.

Харин гэрээний 2.31-д Засгийн газрын тогтоолын дагуу л гэж бичнэ. One relation is
completely missing.

Д. Зоригт: Is it compliance with the law.

Gary. Almost

Д. Зоригт: Гэрээний 3.22 болон 3.23-г нийлүүлж бичих хэрэгтэй логикийн хувьд.

You already have the right to explore and process and etc. So delete "on and from
effective date".

Clause 1.10 & 16.2 are repetitive.

In clause 3.5.3 change "one" to contained the products"

С.Баярцогт: Explanation from Batjargal.

Б. Батжаргал: In 2.15.3, Gov resolution which defines the buildings and construction are
1st class.

- If we accept your 10 years, we will get strong criticisms from parliament.

С.Баярцогт: For me is classification is important. You have to give international practices.

- Underground (mining non current assets) гэж хийе. Дараа нь хуулиадаа өөрчлөлт
хийе. We can't choose right classification right now.
- In clause 2.29, copy and paste the law instead.
- In clause 2.9, delete "and which rate shall be stabilized" in accordance with law. Full stop
after "law".
- Last sentence of 2.28 needs to be in the SHA. "Erdenes MGL" representing government
гэж оруулах

Тэмдэглэл хөтөлсөн:

Г.Тэмүүлэн

ТАЙЛБАР ДҮГНЭЛТ:

13

ХЭЛЭЛЦЭЭР:

Ц.ЦОЛМОН

ХЗДХ-ийн яамны Хууль зүйн
бодлогын газрын дарга,
ажлын хэсгийн гишүүн

Хөрөнгө оруулалтын гэрээ нь хуулийн
дагуу байх. Хувь нийлүүлэгчийн гэрээ
нь бол талууд тохиролцсоноор хийж
болно.

Засгийн газар хариуцсан гэдгийг
"Эрдэнэс МГЛ" Засгийн газрыг
төлөөлөн гэж хийе.

С.БАЯРЦОГТ

Сангийн Сайд, ажлын
хэсгийн орлогч

Erdenes MGL representing
government гэж оруулах.

НОТЛОХ
БАРИМТ
#11

ХНГ ХЭЛЭЛЦЭЭ, БАЙГУУЛАХ ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ ТУХАЙД:

ТАЙЛБАР ДҮГНЭЛТ:

14

НОТЛОХ
БАРИМТ
#12

УИХ-ЫН ТАМГЫН ГАЗАР СУДАЛГАА ШИНЖИЛГЭЭ, ОЛОН НИЙТТЭЙ ХАРИЛЦАХ ТӨВ

-10-

“Засгийн газраа
толгойн ордыг ашиг
Хувь нийлүүлэгчд
шинжил

2. IVN нь голчлон эрдэс баялгийн хайгуул, ашиглалтын лицензийн наймаа эрхэлж олон улсын **хөрөнгө оруулалт, санхүүгийн салбарт** үйл үйл ажиллагаа идэвхтэй явуулдаг компани гэж ойлгогдохоор байна.
3. Rio Tinto нь IVN-н 378 сая ш. хувьцааны 9.95%-ийг буюу 37.1 сая ш. худалдан авч улмаар олгосон зээл нь хувьцаанд хөрвөх замаар 2010 он гэхэд 45.8 сая ш. хүрэх боломжтой. Иймд ойрын ирээдүйд 83 сая хувьцаа буюу 20% гаруй эзэмших магадлалтай байна.
4. Дээрхээс үзэхэд, Rio Tinto Оюутолгойд хөрөнгө оруулахдаа IVN (Канадад бүртгэлтэй Ivanhoe Mines Ltd.-эх компани)-н хувьцааг авах замаар хэрэгжүүлж байгаа нь харагдана. Энэ нь хөрөнгийн найдвартай байдал нэмэгдүүлэх, үнэгүйтэх эрсдэл бууруулах үүднээс хийгдсэн гэдгийг харж болно. Иймд Монгол улс Оюутолгойн хөрөнгө оруулалтын **гэрээг IVN гэсэн хувийн этгээлтэй шүүд** байгуулах нь зүйтэй юм. Ялангуяа, одоо төслөөр байгаа Хөрөнгө оруулалтын гэрээнд тусгагдсан шиг Британы Виржиний Арлуудад (BVI) бүртгэлтэй оффшор (үндсэн хөрөнгө гэх юмгүй) компанитай байгуулж болохгүй.

2009 он

ХеОГ болон ХНГ-г
ЯЛГААТАЙ ТАЛУУДТАЙ
байгуулсан.

Улсын Их Хурлын Тамгын газрын
**СУДАЛГАА ШИНЖИЛГЭЭ,
ОЛОН НИЙТТЭЙ
ХАРИЛЦАХ ТӨВ:**

“ ... **БРИТАНИЙН ВИРЖИНИЙ
АРЛУУДАД (BVI)
БҮРТГЭЛТЭЙ ОФФШОР
(ҮНДСЭН ХӨРӨНГӨ ГЭХ
ЮМГҮЙ) КОМПАНИТАЙ
БАЙГУУЛЖ БОЛОХГҮЙ.**

УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН
ХЯНАН ШАЛГАХ
ТҮР ХОРОО

НОТЛОХ
БАРИМТ
#13

**"ЭРДЭНЭС МГЛ" ХХК-ИЙН
ТӨЛӨӨЛӨН УДИРДАХ ЗӨВЛӨЛИЙН
ТОГТООЛ**

2009 оны 09 дугаар сарын 03-ны өдөр Улаанбаатар хот

Хуульчид өгөх хувиар

"Эрц
Тогтоол" у
Саяу
Айвентус А
Зүрх Зүрх

**ОЮУТОЛГОЙ ЗЭС АЛТНЫ ОРДЫН ХӨРӨНГӨ ОРУУЛАЛТЫН ГЭРЭЭНИЙ ТӨСӨЛ
БОЛОВСРУУЛЖ ХӨРӨНГӨ ОРУУЛАГЧТАЙ ХЭЛЭЛЦЭЭ ХИЙХ АЖЛЫН ХЭСГИЙН
ДИВЕНХОУ МАИНЗ – РИО ТИНТО КОМПАНИТАЙ ХИЙСЭН УУЛЗАЛТЫН
ТЭМДЭГЛЭЛ**

2009 оны 10 дугаар сарын 7-ны өдөр Улаанбаатар хот

Стратегийн эр
хөрөнгө оруулалтын
Ажлын хэргийн хуу
Уулзалтын тэнхимд

Хэлэлцээнд Ажлын

1. С.Баярцогт
2. Б.Энхбыш
3. Г.Тэмүүлэн

Хөрөнгө оруулагч

1. А.Мөнхбат /А/

Хэлэлцсэн асуудал

Оюу толгой төсөл
зохицуулалтын ажил

Оюу толгой төсөл
Монголын ИХХ ХХК-ийн
өгсөн санал, бүтэц

Хэлэлцсэн нь:

Оюу толгой төсөл
зохицуулалтын ажил

С.Баярцогт: Гэрээ
шаардлагатай байн
Улсад байршилтай
балхмалын эдийн
замгаар нийлүүлэн
нэмэгдүүлэх зорилго
дээрхний үнэ, стандарт
дүрсэн нөхцөлөөр
байгаа third-party гэдэг
агуулга уншихдаггүй

ЭРДЭНЭС МГЛ ХХК

Хаяг: Улаанбаатар-211236, Чингэлтэй дүүрэг, 9-р хороо, Дундговь-10037.
Утас: 9761-0170/0180-8400 • Факс: 9761-0170/20 (факс) info@erdene-mgl.mn www.erdene-mgl.mn

Огноо: 2009.09.02

ХҮҮЛЬЦЭГ ҮНЭ

ЭРДЭНЭС МГЛ ХХК-ИЙН ТӨЛӨӨЛӨН УДИРДАХ
ЗӨВЛӨЛИЙН ДАРГА Д. СУГАР ТАНАА

Хувь нийлүүлэгчдийн гэрээнд
гарын үсэг зурж архивтай туслах

Монгол Улсын хэргийн эрх зүйн хэлэлцээ тэдгээрийнхээ дагуу зөвхөн Оюу Толгой
төслийн хувьд төдийгүй бүх стратегийн ажиллагаанд бүхий дараа дараагийн төсвийн орд
газруудыг ашиглах, уул уурхайн салбарт оруулах гадаадын хөрөнгө оруулалтыг нэмэгдүүлэх,
уул уурхайн салбарын дэд бүтэц, байгалийн орчны зарим асуудал, татварын орныг илүү
боловсруулах болон олон улсын жишээт хүртээл сайжруулах зорилготой шаардлагыг хэрэгжүүлэн
Засгийн газар Зарим бүтээгдэхүүний үнийн өсөлтийн албан татварын тухай хуулийг хүчингүй
болох хуулийн төсөл, Аж ахуйн нэгжийн орлогын албан татварын тухай хуульд өөрчлөлт
орлуулах тухай, Усны тухай хуульд нэмэлт оруулах тухай, Автозамын тухай хуульд нэмэлт
орлуулах хуулийн төслийг хэлэлцэх тусгай, судалгааны хамт Монгол Улсын Их Хуралд
2009 оны 8 дугаар сарын 13-ны өдөр өрлөн мэдүүлсэн билээ.

Монгол Улсын Их Хурал (ИХХ) 2009 оны 8 дугаар сарын 25-ны өдрийн чуулганы
эцэвт бус хуралдаанаар Стратегийн орд газрыг ашиглахтай холбогдуулан Засгийн газраас
өрлөн мэдүүлсэн Зарим бүтээгдэхүүний үнийн өсөлтийн албан татварын тухай хуулийг
хүчингүй болгох хуулийн төсөл, Аж ахуйн нэгжийн орлогын албан татварын тухай хуульд
өөрчлөлт оруулах тухай, Усны тухай хуульд нэмэлт оруулах тухай, Автозамын тухай хуульд
нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай асуудлуудыг хэлэлцэн шийдвэрлэсэн.

Монгол Улсын ирээдүйн хөгжлийн дүр төрийг тодорхойлоход онцгой ач холбогдол
бүхий Оюу толгойн ордыг ашиглах хөрөнгө оруулалтын гэрээг байгуулах, эрх зүйн орныг
Улсын Их Хурал иргэд бүрдүүлж өгсөн бөгөөд Засгийн газар ойрын хугацаанд хөрөнгө
орлуулалтын гэрээний төслийг Гадаад хэргийн яам болон Хууль зүй, дотоод хэргийн яамгаар
хатуулан үндсэн дээр байгуулахад бэлэн болоод байна.

Оюу толгойн ордыг ашиглах хөрөнгө оруулалтын гэрээний салтгүй нэг хэсэг нь Оюу

ТАЙЛБАР ДҮГНЭЛТ:

15

ХНГ-г байгуулах асуудлыг
НЭГ ӨДРИЙН ДОТОР
ШИЙДСЭН.

ГЭРЭЭГ БАЙГУУЛСНЫ
ДАРАА

ДАХИН
ХЭЛЭЛЦСЭН

ГЭРЭЭНИЙ
ТАНИЛЦУУЛГА, ХУРЛЫН
ТЭМДЭГЛЭЛ ОЛДООГҮЙ,
АРХИВТ БАЙХГҮЙ.

ХНГ-ний 5.2

“Компанийн тухай Монгол Улсын хуулийн 86.4-т заасны дагуу нэг талаас Компани болон нөгөө талаас аль нэг Хувь нийлүүлэгч, эсхүл түүний Хамаарал бүхий компанийн хооронд хийгдэх аливаа хэлцэлд Компанийн тухай хуулийн 12 дугаар бүлгийн заалтыг хэрэглэхгүй гэж Компанийн дүрэмд тусгана.”

ХНГ-ний 4.7 а

“Айвенхоугийн Хувь нийлүүлэгчид өөрсдийн томилсон ТУЗ-ийн гишүүдийн дундаас нэг гишүүнийг ТУЗ-ийн даргаар томилж болно;”

НОТЛОХ
БАРИМТ
#14

НОТЛОХ
БАРИМТ
#15

ТАЙЛБАР ДҮГНЭЛТ:

16

Монгол Улсын хүчин төгөлдөр
“ХУУЛЬ ТОГТООМЖИЙГ
ТОГТВОРЖУУЛСАН” агуулгатай.

ТУХАЙЛБАЛ

- Үндсэн хуулийн 1.2, 70.1, 25.1.1
- АМТХ-ийн 29.1
- КТХ-ийн 2.1

НИЙЦЭЭГҮЙ

78.1 КОМПАНИЙН ТУХАЙ ХУУЛЬ: /1999 он/

“Компанийн дүрэмд өөрөөр заагаагүй бол төлөөлөн удирдах зөвлөлийн даргыг төлөөлөн удирдах зөвлөлийн гишүүдээс нийт гишүүдийн олонхийн саналаар сонгоно.”

НИЙЦЭЭГҮЙ

УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН
ХЯНАН ШАЛГАХ
ТҮР ХОРОО

НОТЛОХ
БАРИМТ
#16

ХНГ-ний 4.7 6

“ТУЗ-ийн аливаа хуралд ТУЗ-ийн дарга хүрэлцэн ирээгүй бол Айвенхоугийн Хувь нийлүүлэгчид тухайн хурлыг удирдуулахаар өөрсдийн томилсон ТУЗ-ийн гишүүдийн дундаас 1 (нэг) гишүүнийг томилж болно;”

НОТЛОХ
БАРИМТ
#17

ХНГ-ний 4.7 в

“ТУЗ-ийн хурал дээр аливаа асуудлаар ТУЗ-ийн гишүүдийн санал тэнцвэл **ТУЗ-ийн дарга тухайн асуудлыг эцэслэн шийдвэрлэх саналын эрхтэй байна.**”

78.3 КОМПАНИЙН ТУХАЙ ХУУЛЬ: /1999 он/

“Төлөөлөн удирдах зөвлөлийн даргыг түр эзгүйд түүний үүргийг төлөөлөн удирдах зөвлөлийн даргын томилсон, эсхүл төлөөлөн удирдах зөвлөлийн шийдвэрлэсэн аль нэг гишүүн гүйцэтгэнэ.”

НИЙЦЭЭГҮЙ

79.3 КОМПАНИЙН ТУХАЙ ХУУЛЬ: /1999 он/

“Хуульд өөрөөр заагаагүй, эсхүл компанийн дүрмээр тусгайлан өндөр хувь тогтоогоогүй бол төлөөлөн удирдах зөвлөлийн хуралд оролцож байгаа гишүүдийн дийлэнх олонхийн саналаар шийдвэр хүчин төгөлдөр болно.”

НИЙЦЭЭГҮЙ

УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН
ХЯНАН ШАЛГАХ
ТҮР ХОРОО

ХНГ-ний 6.3 а

“Менежментийн баг нь энэхүү гэрээний 6.1-д заасан гүйцэтгэх удирдлагын зүгээс компанийн үйл ажиллагаа, түүний дотор үндсэн үйл ажиллагааг эрхлэн явуулахад шаардлагатай туслалцаа, үйлчилгээ үзүүлэх бүхий л **ЭРХ, ЭРХ МЭДЭЛТЭЙ БАЙНА;**” гэжээ.

80.1 КОМПАНИЙН ТУХАЙ ХУУЛЬ: /1999 он/

“Гүйцэтгэх удирдлага нь компанийн дүрэм болон төлөөлөн удирдах зөвлөл /байхгүй бол хувь нийлүүлэгчдийн хурал/-тэй байгуулсан гэрээнд заасан эрх хэмжээний дотор компанийн өдөр тутмын үйл ажиллагааг удирдан зохион байгуулна.”

80.5 КОМПАНИЙН ТУХАЙ ХУУЛЬ: /1999 он/

“Гүйцэтгэх удирдлага нь төлөөлөн удирдах зөвлөл /байхгүй бол хувь нийлүүлэгчдийн хурал/-тэй байгуулсан хөлсөөр ажиллах гэрээний үндсэн дээр үйл ажиллагаагаа явуулна. Гэрээнд төлөөлөн удирдах зөвлөлийг төлөөлж түүний дарга /байхгүй бол хувь нийлүүлэгчдийн хурлын дарга/ гарын үсэг зурна. Гэрээнд гүйцэтгэх удирдлагын эрх, үүрэг, хариуцлагын хэмжээ, хязгаар, хариуцлагаас чөлөөлөх үндэслэл, хөлс, урамшуулал зэрэг асуудлыг тусгасан байна.” гэж;

НИЙЦЭЭГҮЙ

ХНГ-ний 15.10 а

“ТӨК нь Компанийн нийт хөрөнгөд (цаашид “Опцион эрхийн хувьцаа” гэх) эзэмших хувь хэмжээгээ нэмэгдүүлэх опцион эрх (цаашид “Опцион эрх” гэх)-тэй бөгөөд энэхүү эрхээ хэрэгжүүлснээр ТӨК нь Компанийн гаргасан нийт энгийн хувьцааны 16 (арван зургаа)-н хувийг нэмж эзэмших болно. Ингэхдээ опционыг ТӨК болон Айвенхоугийн

Хувь нийлүүлэгчид харилцан зөвшөөрсөн нөхцөлөөр хэрэгжүүлнэ.”;

ХНГ-ний 15.10 б

Уг Опцион эрхээ ТӨК нь Хөрөнгө оруулалтын гэрээний хугацааг тэрхүү **Гэрээний 15.11-д заасны дагуу анх удаа сунгасан өдрөөс хойш 1 жилийн дотор** Айвенхоугийн Хувь нийлүүлэгчид болон Компанид **зөвхөн бичгээр мэдэгдсэнээр л эдэлж болно.”**

УИХ-ын 2008 оны 40 ДҮГЭЭР ТОГТООЛЫН ХОЁРДУГААР ХАВСРАЛТЫН 2.1

“Монголын талын эзэмшлийг 34 хувиас эхэлж, анхны хөрөнгө оруулалтаа нөхсөний дараа 50 хувь болгох асуудлыг гэрээнд тусгах хувилбар;”,

НИЙЦЭЭГҮЙ

УИХ-ын 2009 оны 57 ДУГААР ТОГТООЛЫН 3

“Эрх зүйн орчныг бүрдүүлэх замаар анхны хөрөнгө оруулалтыг нөхсөний дараа төрийн эзэмшлийн хувьцааны хэмжээг 50-иас доошгүй хувьд хүргэж нэмэгдүүлэх асуудлыг хөрөнгө оруулагчтай тохиролцон шийдвэрлэхийг Засгийн газар /С.Баяр/-т үүрэг болгосугай.”

НИЙЦЭЭГҮЙ

УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН
ХЯНАН ШАЛГАХ
ТҮР ХОРОО

НОТЛОХ
БАРИМТ
#20

ХНГ-ний 15.10 г

“Энэхүү Гэрээний 15-д заасны дагуу ТӨК
Опцион эрхийн хувьцааг авснаас үл
хамааран Айвенхоугийн Хувь нийлүүлэгчид
нь Оюу Толгой төслийн менежментийн
эрхийг бүрэн хэмжээгээр,
хязгаарлалтгүйгээр хадгалах бөгөөд
Компанийн ТУЗ-ийн бүх хурал болон Хувь
нийлүүлэгчдийн бүх хуралд 4.10(a)(viii)-аас
4.10(a)(xvi) (4.10(a)(xvi)-г оруулж тооцно)-д
заасан асуудлаар **шийдвэрлэх саналын**
эрхтэй байна.”

КОМПАНИЙН ТУХАЙ ХУУЛЬ: /1999 он/

33.5-д “Хувьцаа бүр саналын
нэг эрхтэй байна.”;

35.1-д “Компанийн энгийн
хувьцаа эзэмшигч нь дараах
эрх эдэлнэ:

35.1.1 Хувь нийлүүлэгчдийн
хуралд оролцож, хурлаар
хэлэлцэж байгаа бүх
асуудлаар эзэмшиж байгаа
хувьцааны тоотой хувь
тэнцүүлэн санал өгөх;”;

НИЙЦЭЭГҮЙ

УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН
ХЯНАН ШАЛГАХ
ТҮР ХОРОО

НОТЛОХ
БАРИМТ
#21

ХНГ-ний 17

“ТӨК-ийн амлалт” гэсэнд “Дараах хэлцлүүдийн аль нэг хэлцлийн үр дүнд Компанийн энгийн, эсхүл давуу эрхийн хувьцаа эзэмшигч болсон, эсхүл байж болох Айвенхоу групп, эсхүл Рио Тинтод группын Хамаарал бүхий аливаа компанид төлөх ёстой Төрөөс ногдуулсан татварыг ТӨК нь **Хөрөнгө оруулалтын гэрээний 2.27-д заасны дагуу төлнө.**”

4.1.6 ТАТВАРЫН ЕРӨНХИЙ ХУУЛЬ: /2008 он/

“Татвар суутгагч” гэж татвар төлөгчийн олсон орлогод татварын хуулиар татвар ногдуулан суутгаж, улсын болон орон нутгийн төсөвт шилжүүлэх үүрэг бүхий этгээдийг”;

9.3 КОМПАНИЙН ТУХАЙ ХУУЛЬ: /1999 он/

“Хувьцаа эзэмшигч нь компанийн хүлээх үүргийг хариуцахгүй бөгөөд гагцхүү өөрийн эзэмшлийн хувьцааныхаа хэмжээгээр хариуцлага хүлээнэ.”,

47.3 КОМПАНИЙН ТУХАЙ ХУУЛЬ: /1999 он/

“Нэг төрлийн хувьцаанд адил хэмжээний ногдол ашиг хуваарилна.”

НИЙЦЭЭГҮЙ

УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН
ХЯНАН ШАЛГАХ
ТҮР ХОРОО

НОТЛОХ
БАРИМТ
#22

ХНГ-ний 15.3 в

“Хөрөнгө оруулалтын гэрээний 1.9-д заасны дагуу Ашигт малтмалын тухай хуулийн 5.6-д заасан шаардлагыг хангах үүднээс **Засгийн газарт шилжүүлсэн хувьцааны 10 (арав)-аас доошгүй хувийг** Монгол Улсын Хөрөнгийн бирж дээр худалдах асуудлыг ТӨК хариуцах бөгөөд ийнхүү шилжүүлэх нь энэхүү Гэрээний 15-д заасан **шилжүүлгийн хязгаарлалтуудад хамаарахгүй.**”

5.6 АШИГТ МАЛТМАЛЫН ТУХАЙ ХУУЛЬ:

“Стратегийн ач холбогдол бүхий ашигт малтмалын ордын ашиглалтын тусгай зөвшөөрөл эзэмшиж байгаа этгээд нь хувьцааныхаа 10-аас доошгүй хувийг Монголын хөрөнгийн биржээр арилжина.” гэсэнд нийцээгүй.

НИЙЦЭЭГҮЙ

УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН
ХЯНАН ШАЛГАХ
ТҮР ХОРОО

НОТЛОХ
БАРИМТ
#23

ХНГ-ний 18.2

“Энэхүү Гэрээний заалтыг түүний нөхцөлийн дагуу хүчин төгөлдөр байлгах зорилгоор Компанийн дүрэмд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах, эсхүл шинэ заалт оруулах шаардлагатай бол энэхүү **Гэрээний холбогдох заалтыг Компанийн дүрмийн нэг хэсэг гэж тооцох** бөгөөд шаардлагатай тохиолдолд Хувь нийлүүлэгчид Компанийн дүрэмд оруулах шаардлагатай нэмэлт, өөрчлөлтийг дэмжсэн саналаар батална.”

13.8 КОМПАНИЙН ТУХАЙ ХУУЛЬ: /1999 он/

“Компанийг нэгээс илүү үүсгэн байгуулагч байгуулах нөхцөлд үүсгэн байгуулагчид нь компанийг үүсгэн байгуулах талаар **хамтран ажиллах гэрээ байгуулж болох** бөгөөд энэ гэрээнд үүсгэн байгуулагчдын хамтран ажиллах журам, үүсгэн байгуулагч тус бүрийн хүлээх үүрэг, тэдгээрийн худалдан авах хувьцаа болон бусад үнэт цаасны ангилал, төрөл тус бүрийн тоо, үнэ, худалдан авах хугацаа зэрэг шаардлагатай гэж үзсэн бусад асуудлыг тусгана. Энэ гэрээ нь компанийг үүсгэн байгуулах баримт бичигт хамаарахгүй.”;

16.1 КОМПАНИЙН ТУХАЙ ХУУЛЬ: /1999 он/

“Компанийн дүрэм нь түүний үүсгэн байгуулах үндсэн баримт бичиг мөн.”

НИЙЦЭЭГҮЙ

УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН
ХЯНАН ШАЛГАХ
ТҮР ХОРОО

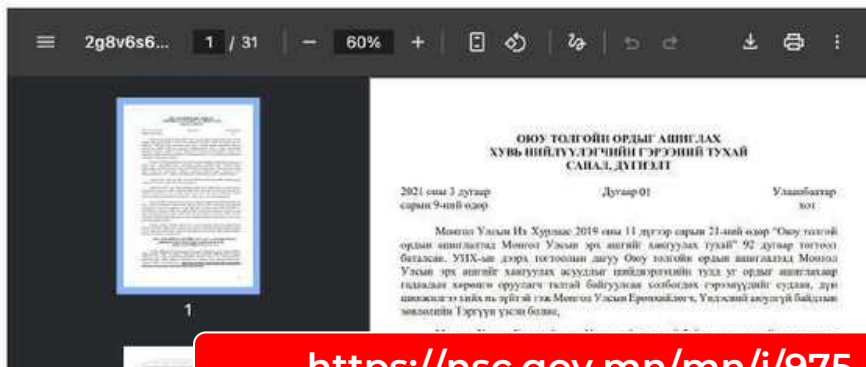
ЭХ СУРВАЛЖ:

<https://www.nsc.gov.mn/mn/i/971>

1

Оюу толгойн ордыг ашиглах хувь нийлүүлэгчийн гэрээний тухай

ҮАБЗ-ИЙН АЖЛЫН АЛБА

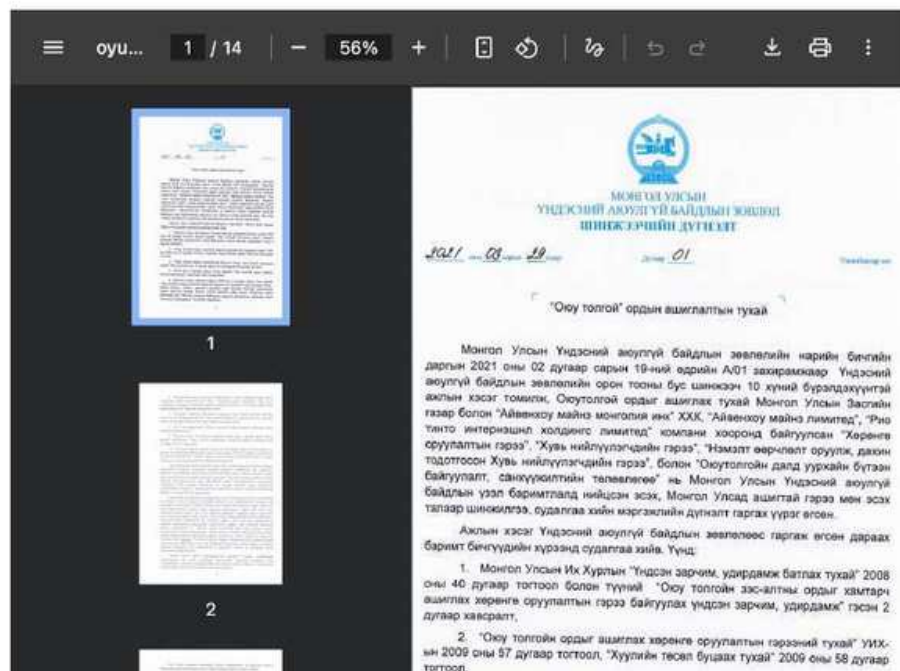

<https://nsc.gov.mn/mn/i/975>

2

"Оюу толгой" ордын ашиглалтын тухай

ҮАБЗ-ИЙН ШИНЖЭЭЧ

ТАЙЛБАР ДҮГНЭЛТ:

24

1

**УИХ-Д ХНГ-Г
ТАНИЛЦУУЛЖ,
БАЙГУУЛАХ ЭРХ,
ЗӨВШӨӨРӨЛ
АВААГҮЙ!**

2

**МОНГОЛ УЛСЫН
ХУУЛЬ
ТОГТООМЖИД
ХНГ НЬ ОЛОН
ҮНДЭСЛЭЛЭЭР
НИЙЦЭЭГҮЙ!**

**НОТЛОХ
БАРИМТ
#24**

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН
ХЯНАН ШАЛГАХ ТҮР ХОРОО

**ХУВЬ НИЙЛҮҮЛЭГЧДИЙН ГЭРЭЭГ
НЭМЭЛТ, ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛЖ
ДАХИН ТОДОТГОСОН ТУХАЙ**

“НӨОДТХНГ”

СОНГОЛ: ӨДӨР #3

2025.12.12

УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН
ХЯНАН ШАЛГАХ
ТҮР ХОРОО

ХНГ-НД ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ

МОНГОЛ УЛСЫН ЕРӨНХИЙ САЙДЫН ЗАХИРАМЖ

2010 оны 12 дугаар
сарын 8-ны өдөр

Дугаар 97

Улаанбаатар
хот

Гарын үсэг зурах эрх олгох тухай

"Оюутолгой" ХХК-ийн хувь нийлүүлэгчдийн гэрээнд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах асуудлаар Харилцан ойлголцлын санамж бичигт гарын үсэг зурах эрхийг Сангийн сайд С.Баярцогт, Эрдэс баян МГЛ" ХХК-ийн гүйцэтгэх захирал Б.Энэ

2010 он
12.08

НОТЛОХ
БАРИМТ
#1

УРЬДЧИЛСАН ДҮГНЭЛТ:

26

БАЙГУУЛАГДААГҮЙ

1 САНАМЖ БИЧИГ
БАЙГУУЛАХ ЭРХ ОЛГОВ.

2 ОТ ТӨСЛИЙН АЖЛЫН ХЭСЭГ
ҮРГЭЛЖЛҮҮЛЭН ХЭЛЭЛЦЭВ.

С.БАЯРЦОГТ
Сангийн сайд

Д.ЗОРИГТ
ЭБЭХ-ний сайд

Б.ЭНЭБИШ
Эрдэнэс МГЛ ХХК-ийн
гүйцэтгэх захирал

3 САНАМЖ БИЧГИЙГ ҮНДЭСЛЭН
хөрөнгө оруулагч талтай яриа хэлэлцээ
хийх ажлын хэсгийг ЭМГЛ ХХК-ийн
Гүйцэтгэх захирлын 2010.12.22-ны өдрийн
71 дүгээр тушаалаас

ӨӨР БАРИМТ
ОЛДООГҮЙ

ХНГ-НД НЭМЭЛТ ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХАД ГАРЫН ҮСЭГ ЗУРАХ ЭРХ ОЛГОВ

2011 он
03.18

МОНГОЛ УЛСЫН
ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ХУРАЛДААНЫ
ТЭМДЭГЛЭЛЭЭС

ЭРДЭС БАЯЛАГ, ЭРЧИМ ХҮЧНИЙ ЯАМАНД

Монгол Улсын Засгийн газрын 2011 оны 3 дугаар сарын 18-ны өдрийн хуралдааны 14 дүгээр тэмдэглэлд:

"ХЭЛЭЛЦСЭН нь: "Оюу толгой" ХХК-ийн Хувь нийлүүлэгчдийн гэрээнд оруулах нэмэлт, өөрчлөлт болон Хөрөнгө оруулалтын гэрээний талуудын хооронд байгуулах хувьцаа шилжүүлэх, худалдахыг хязгаарласан гэрээний төсөлд гарын үсэг зурах эрх олгох тухай

2011 он
03.21

ШИЙДВЭРЛЭСЭН нь: 1. "Оюу толгой" ХХК-ийн оруулах нэмэлт, өөрчлөлтөд монголын талаас "Гарын үсэг зурах эрхийг тус компанийн гүйцэтгэх хууль тогтоомжийн дагуу олгохыг Төрийн өмчийн хэргээс хариуцаж, хянах тусгай зориулалтын газрын хяналтын газар" гэжээ.

2. Оюутолгой төсөлтэй хамааралтай аливаа хязгаарлах талаархи хөрөнгө оруулалтын гэрээний гэрээнд гарын үсэг зурах эрх олгох тухай Ерөнх тогтоо" гэжээ.

ЭРДЭНЭС МГЛ ХХК-ийн
ТӨЛӨӨЛӨН УДИРДАХ ЗӨВЛӨЛИЙН
ТОГТООЛ

2011 оны 3 дугаар сарын 21-ний өдөр Дугаар 10 Улаанбаатар хот

Эрх олгох тухай

Засгийн газрын 2010 оны 3 дугаар сарын 18-ны өдрийн хуралдааны тэмдэглэл, Төрийн өмчийн хорооны 2010 оны 3 дугаар сарын 21-ний өдрийн Тогтоолыг үндэслэн Төлөөлөн Удирдах Зөвлөсөөс ТОГТООХ нь:

2011 он
03.22

МОНГОЛ УЛСЫН
ТӨРИЙН ӨМЧИЙН ХОРООНЫ ТОГТООЛ

Эрх олгох тухай

Засгийн газрын 2011 оны 3 дугаар сарын 18-ны өдрийн хуралдааны 14 дүгээр тэмдэглэлд үндэслэн Төрийн өмчийн хорооноос ТОГТООХ нь:

"Оюу толгой" ХХК-ийн Хувь нийлүүлэгчдийн гэрээнд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай гэрээнд гарын үсэг зурах эрхийг "Эрдэнэс МГЛ" ХХК-ийн Гүйцэтгэх захирал /Б.Энэбиш/-д олгох тухай

ДАРГА Д.СУГАР
ТАМГЫН ГАЗРЫН БАРИМТ Л.ГАЛБОГ

НОТЛОХ
БАРИМТ
#2

1

Засгийн
газрын
2011.03.18-ны
өдрийн
14 дүгээр
хуралдааны
тэмдэглэлээр
ЭБЭХЯ-нд
ГАРЫН ҮСЭГ
ЗУРАХ ЭРХ
ОЛГОСОН.

2

Эрдэнэс
МГЛ ХХК-ийн
ТУЗ-ийн
2011.03.21-ний
өдрийн
10 ДУГААР
ТОГТООЛ,

3

Төрийн
өмчийн
хорооны
2011.03.22-ны
өдрийн
128 ДУГААР
ТОГТООЛ,

Эрдэнэс МГЛ ХХК-ийн
гүйцэтгэх захирал /Б.Энэбиш/-д
Оюу Толгой ХХК-ийн ХНГ-нд
нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай
ГЭРЭЭНД ГАРЫН ҮСЭГ
ЗУРАХ ЭРХИЙГ ОЛГОЖЭЭ.

УЛСЫН ИХ ХҮРЛЫН
ХЯНАН ШАЛГАХ
ТҮР ХОРОО

2011 ОНЫ НӨОДТХНГ-ЭЭР 2009 ОНЫ ХНГ-Г

ИЛ БАЙРШУУЛАВ

28

2009 он
10.06

НОТЛОХ
БАРИМТ
#3

"ЭРДЭНЭС МГЛ" ХХК-ийн ТӨЛӨӨЛӨН УДИРДАХ ЗӨВЛӨЛИЙН ТОГТООЛ

2009 оны 09 дугаар
сарын 03-ны өдөр

Дугаар 22

Улаанбаатар
хот

Зөвшөөрөл олгох тухай

"Эрдэнэс МГЛ" ХХК-ийн дүрэм, Засгийн газрын хуралдааны шийдвэрийг үндэслэн
Төлөөлөн удирдах зөвлөлөөс ТОГТООХ нь:

Оюу толгой ордын Хөрөнгө оруулалтын гэрээ батлагдахтай холбогдуулан
Айвенхоу Майнз Монголиа Инк компанийн Хувь нийлүүлэгчдийн гэрээнд гарын үсэг
зургах эрхийг Гүйцэтгэх захирал Б.Энэбийн-д олгосугай.

ДАРГА

 Д.СУГАР

НУУЦ

Хувь Нийлүүлэгчдийн Гэрээ

Хувь Нийлүүлэгчдийн Гэрээ

Эрдэнэс МГЛ ХХК

болон

Айвенхоу Оюу Толгой (БиВиАй) Лтд

Оюу Толгой Нидерланд Би.Ви.

Айвенхоу Майнз Монголиа Инк ХХК

2011 он
06.08

Огноо: 2011 оны 6 дугаар сарын 8-ны өдөр

Гэрээний Талууд:

1. Эрдэнэс МГЛ ХХК - Компанийн тухай Монгол Улсын хуулийн дагуу үүсгэн байгуулагдсан Төрийн өмчит компани (цаашид "ТӨК" гэх).
2. Айвенхоу Оюу Толгой (БиВиАй) Лтд - 9 Колумбус Центр Билдинг, Роуд Таун, Тортала, Британийн Виржинийн Арлууд гэх хаягт байрлах, Британийн Виржинийн Арлуудын хуулийн дагуу үүсгэн байгуулагдсан компани (цаашид "АйВиЭн" гэх).
3. Оюу Толгой Нидерланд Би.Ви - Принс Бернхардтлэйн 200, 1097 ЖиБи, Амстердам, Нидерланд гэх хаягт байрлах, Нидерланд Улсын хуулийн дагуу үүсгэн байгуулагдсан компани (цаашид "ОТН" гэх).
4. Оюу Толгой ХХК (хуучин нэрээр Айвенхоу Майнз Монголиа Инк ХХК) - Компанийн тухай Монгол Улсын хуулийн дагуу үүсгэн байгуулагдсан компани (цаашид "Компани" гэх).

Ерөнхий зүйл

Энэхүү Гэрээнд гарын үсэг зурсан өдөр Компанийн Хувь нийлүүлэгчид нь АйВиЭн, ОТН болон ТӨК байх бөгөөд АйВиЭн, ОТН, ТӨК болон Компани нь Компанийн Хувь нийлүүлэгчдийн эрх, үүргийг зохицуулсан 2009 оны 10 дугаар сарын 8-ны өдрийн Хувь нийлүүлэгчдийн гэрээ (Өмнөх Хувь нийлүүлэгчдийн гэрээ)-ний Талууд болно.

Өмнөх Хувь нийлүүлэгчдийн гэрээнд гарын үсэг зурсан өдөр Монгол Улсын Засгийн газар болон Компани, Айвенхоу Майнз Лтд, Рио Тинто Интернашнл Холдингс Лимитед Оюу Толгой Төслийг хэрэгжүүлэх, үйл ажиллагаа явуулах нөхцөл, болзлыг зохицуулах зорилгоор Хөрөнгө оруулалтын гэрээ байгуулсан болно.

Хувь нийлүүлэгчид болон Компани нь энэхүү Гэрээг байгуулсан өдрөөр Өмнөх Хувь нийлүүлэгчдийн гэрээнд нэмэлт, өөрчлөлт оруулж, үүнийгээ энэхүү Гэрээнд туссан нөхцөл, болзлын дагуу дахин тодотгож байна.

1. Нэр томъёоны тодорхойлолт

Энэхүү Гэрээнд хэрэглэсэн нэр томъёог энэ Гэрээний 25 дугаар зүйлд заасны дагуу ойлгоно.

2. Энэхүү Гэрээний үйлчлэл

(а) 12(б)-д заасныг харгалзан энэхүү Гэрээг байгуулсан өдрөөр энэ Гэрээ нь Өмнөх Хувь нийлүүлэгчдийн гэрээнд нэмэлт, өөрчлөлт оруулж, түүний нөхцөлүүдийг дахин тодотгоно.

- (б) Эргэлзээ төрүүлэхгүй байх үүднээс 12(б)-д заасныг харгалзан Компанийн болон Хувь нийлүүлэгчдийн үйл ажиллагаа нь дараахь баримт бичгүүдээр зохицуулагдаж ирсэн бөгөөд цаашид зохицуулагдана:
 - (i) энэхүү Гэрээг байгуулсан өдөр хүртэл хугацааны хувьд Өмнөх Хувь нийлүүлэгчдийн гэрээ, болон
 - (ii) энэхүү Гэрээг байгуулсан өдрөөс хойш энэхүү Гэрээ.

3. Гэрээ хүчин төгөлдөр болох нөхцөл

Хувь Нийлүүлэгчдийн Гэрээ
(НЭМЭЛТ, ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛЖ, ДАХИН ТОДОТГОСОН)

Эрдэнэс МГЛ ХХК

болон

Айвенхоу Оюу Толгой (БиВиАй) Лтд

Оюу Толгой Нидерланд Би.Ви.

Оюу Толгой ХХК (хуучин нэрээр Айвенхоу Майнз Монголиа Инк ХХК)

ИЛ

2009 оны ХНГ-ний нэмэлт, өөрчлөлт оруулсан нөхцлөөс БУСАД БҮХ ЗҮЙЛ ЗААЛТ ЗАРЧМЫН ХУВЬД ӨӨРЧЛӨГДӨӨГҮЙ

ХУВЬ
НИЙЛҮҮЛЭГЧДИЙН
ГЭРЭЭ

2009.10.06
батлагдсан

89
зүйл
заалттай

НӨОДТХНГ
ГЭРЭЭ

2011.06.08
нэмэлт өөрчлөлт
орсон

90
зүйл
заалттай

НӨОДТХНГ
Байгуулсан өдрөөс хойш
компанийн болон хувь
нийлүүлэгчдийн үйл
ажиллагаа нь энэхүү
“НӨОДТХНГ”
гэрээгээр
зохицуулагдахаар
тусгасан байна.

2011 оны “НӨОДТХНГ”-ний НЭМЭЛТ, ӨӨРЧЛӨЛТ

2011 он
06.08

ХУВЬ НИЙЛҮҮЛЭГЧДИЙН ГЭРЭЭ
(НЭМЭЛТ, ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛЖ, ДАХИН ТОДОТГОСОН)

Огноо: 2011 оны 6 дугаар сарын 8-ны өдөр

11.3 Санхүүжилтийн хүүгийн хувь

НОТЛОХ
БАРИМТ
#4

- (i) Хуанлийн улирлын Санхүүжилтийн хүүгийн хувь гэж:
- (Б) Хөрвүүлэх өдөр болон түүнээс хойшхи хугацааны хувьд холбогдох Улиралд LIBOR дээр нэмэх нь 6.50 хувь байна;

- (ё) Хөрвүүлэх өдрөөс хойш 7 (долоон) жил тутамд Санхүүжилтийн хүүгийн хувь болон энэхүү Гэрээний 13.1(г)(ii)-д заасан, түүнчлэн энэхүү Гэрээний 25-д заасан Хувь нийлүүлэгчдийн одоогийн зээлийн тодорхойлолтод буй хүүгийн хувийн зохистой байдлыг хянан үзэх бөгөөд эдгээр хувийг бүх Тал зөвшөөрснөөр өөрчилж болно.

НЭМЭЛТ, ӨӨРЧЛӨЛТ: 2011 он

✓ ХУВЬ НИЙЛҮҮЛЭГЧИЙН
ЗЭЭЛИЙН ХҮҮ:

USCPI+9.9%

≈ 9.9% (2009.10.06)

LIBOR+6.5%

≈ 6.8% (2011.06.08)

✓ ЗЭЭЛИЙН ХҮҮГ
ДАХИН АВЧ ҮЗЭХ:

7 жил тутам

✓ Давуу эрхтэй хувьцааны санхүүжилтийг хассан

✓ ТӨК шаардсан мөнгөн хөрөнгийн өөрт ногдох хэсгийг санхүүжүүлэх шийдвэр гаргах эрхийг тусгасан

УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН
ХЯНАН ШАЛГАХ
ТҮР ХОРОО

2011
ОН

ХУВЬ НИЙЛҮҮЛЭГЧДИЙН ГЭРЭЭ (НЭМЭЛТ, ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛЖ, ДАХИН ТОДОТГОСОН)

УРЬДЧИЛСАН ДҮГНЭЛТ:

НӨОДТХНГ
МОНГОЛ УЛСЫН
ХУУЛЬ ТОГТООМЖИД
НИЙЦҮҮЛЭХ

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН
ХЯНАН ШАЛГАХ ТҮР ХОРОО

АНХААРАЛ ХАНДУУЛСАНД
БАЯРЛАЛАА

2025.12.12

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН
ХЯНАН ШАЛГАХ ТҮР ХОРОО

НӨӨДТХНГ-НИЙ ХЭРЭГЖИЛТЭД ХЯНАЛТ, ШАЛГАЛТ ХЭРЭГЖҮҮЛСЭН АЖЛЫН ХЭСГҮҮДИЙН ТАЛААР

СОНСГОЛ: ӨДӨР 3

2025.12.12

ЦАГЛАБАР

2013 он

2018 он

2019 он

2021 он

2021 он

2021 он

2024 он

3 сайдын
хамтарсан
хяналт,
шалгалт

УИХ-ын
57 дугаар
захирамжаар
байгуулагдсан
ажлын хэсэг

УИХ-ын
92 дугаар
тогтоол

ҮАБЗ-ийн
ажлын
алба

УИХ-ын
30 дугаар
тогтоолоор
Түр хороо
байгуулагдсан

УИХ-ын
103 дугаар
тогтоол

ҮАГ-ын
гүйцэтгэлийн
аудит

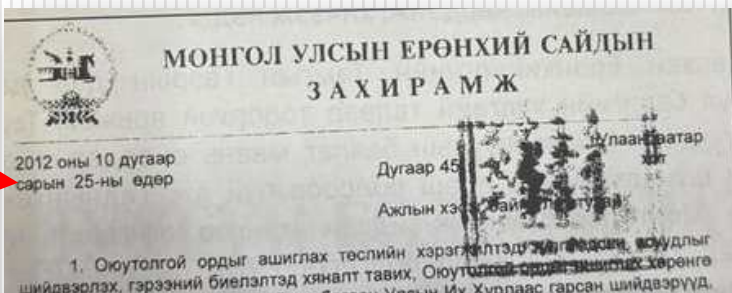
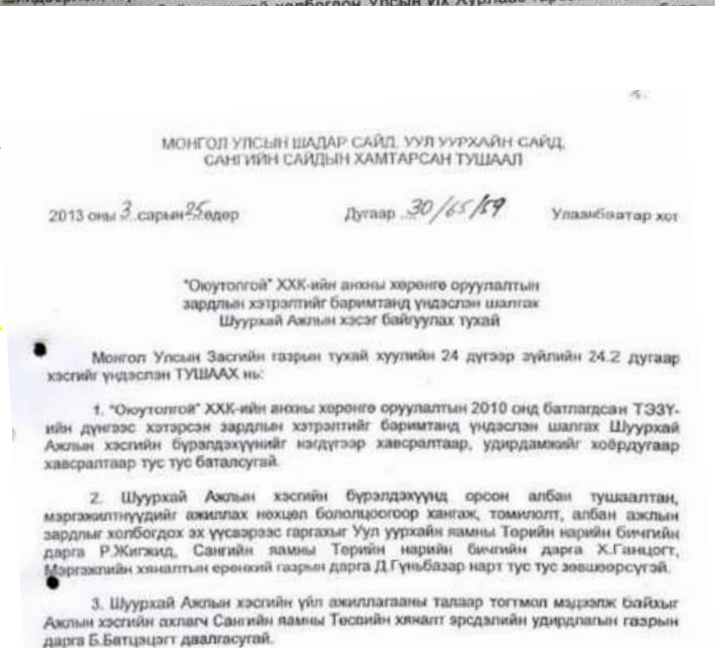
УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН
ХЯНАН ШАЛГАХ
ТҮР ХОРОО

3 САЙДЫН ХАМТАРСАН АЖЛЫН ХЭСЭГ

2012 он
10.25

2013 он
03.25

Нотлох
баримт
#1

Монгол Улсын Шадар сайд, Уул уурхайн сайд, Сангийн
сайдын 2013 оны "Оюутолгой ХХК-ийн анхны хөрөнгө
оруулалтын зардлын хэтрэлтийг баримтанд үндэслэн
шалгах шуурхай ажлын хэсэг байгуулах тухай"
30/65/59 дүгээр хамтарсан тушаалаар байгуулагдсан

ажлын хэсгийн ТАЙЛАН, ДҮГНЭЛТ

нууц

Улаанбаатар хот
2014 он

ТАЙЛБАР ДҮГНЭЛТ:

3

ТАЙЛАНГААС ГАРСАН ЗӨВЛӨМЖ:

Эрдэнэс
Оюу толгой
ХХК-д

4

Оюу толгой
ХХК-д

14

ЭОТ ХХК,
ОТ ХХК-ийн
ХАМТАРСАН

5

НИЙТ **23** ЗӨВЛӨМЖ
ӨГЧЭЭ

зээлийн хүүтэй
холбоотой

1

ЗӨВЛӨМЖ

ХЭРЭГЖЭЭГҮЙ

Эх сурвалж: Эрдэнэс Оюу Толгой ХХК

УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН
ХЯНАН ШАЛГАХ
ТҮР ХОРОО

3 САЙДЫН ХАМТАРСАН АЖЛЫН ХЭСГИЙН ТАЙЛАН, ДҮГНЭЛТ

2014 он
6 сар

Эрдэнэс Оюу Толгой ХХК:

НУУЦ

Нотлох
баримт
#2

23
ЗӨВЛӨМЖ

~88%
хэрэгжсэн
гэж дүгнэсэн

2025 он
12 сар

Хянан шалгагч, шинжээч:

23
ЗӨВЛӨМЖ

4%
хэрэгжсэн гэж
үзэхээр байна

ХЭРЭГЖИЛТ

Энэхүү тайланд өнөөдөр
үүсэх үр дагаврыг урьдчилан
дурдаж, анхааруулж байсан ч:

- Зөвлөмжийн
биелэлт
хангалтгүй
- Хэрэгжилт
үр дүнгүй
- Тайлан
төрийн нууц

УИХ-ын 57 дугаар захирамжаар байгуулагдсан ажлын хэсэг

2018 он
03.28

Нотлох
баримт
#3

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ДАРГЫН
ЗАХИРАМЖ

2018 оны 03 сарын 28 өдөр Дугаар 57 Улаанбаатар хот

Ажлын хэсэг байгуулах тухай

Монгол Улсын Их Хурлын тухай хуулийн 33 дугаар зүйлийн 33.11 дэх хэсгийг үндэслэн ЗАХИРАМЖЛАХ нь:

1. Оюу толгой ордыг ашиглах хөрөнгө оруулалтын гэрээний хэрэгжилтийг шалгаж, санал, дүгнэлт гаргах үүрэг бүхий ажлын хэсгийг дараах бүрэлдэхүүнтэйгээр байгуулсугай:

Ажлын хэсгийн ахлагч:
Д.Дамба-Очир - Улсын Их Хурлын гишүүн, Эдийн засгийн байнгын хорооны дарга

Ажлын хэсгийн дэд ахлагч:
Д.Тэрбишдагва - Улсын Их Хурлын гишүүн

Гишүүд:
Н.Амарзаяа - Улсын Их Хурлын гишүүн
О.Баасанхүү - Улсын Их Хурлын гишүүн
Б.Бат-Эрдэнэ - Улсын Их Хурлын гишүүн
Б.Жавхлан - Улсын Их Хурлын гишүүн
З.Нарантуяа - Улсын Их Хурлын гишүүн
Я.Содбаатар - Улсын Их Хурлын гишүүн
А.Ундраа - Улсын Их Хурлын гишүүн

2. Ажлын хэсэгт туслалцаа үзүүлэх мэргэжлийн багийг байгуулан ажиллуулж, шалгалтын дүнг Улсын Их Хуралд танилцуулахыг Ажлын хэсэг Д.Дамба-Очир-т даалгасугай.

ДАРГА

М.ЭНХБОЛД

0000000189

2018 он
05.08

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ДАРГЫН
ЗАХИРАМЖ

2018 оны 05 сарын 08 өдөр Дугаар 95 Улаанбаатар хот

Захирамжид нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай

Монгол Улсын Их Хурлын тухай хуулийн 11 дүгээр зүйлийн 11.2 дахь хэсгийг үндэслэн ЗАХИРАМЖЛАХ нь:

1. Улсын Их Хурлын даргын 2018 оны 3 дугаар сарын 23-ны өдрийн 57 тоот захирамжаар байгуулагдсан Оюу толгой ордыг ашиглах хөрөнгө оруулалтын гэрээний хэрэгжилтийг шалгаж, санал, дүгнэлт гаргах үүрэг бүхий ажлын хэсгийн ахлагч Д.Дамба-Очир нь удаан хугацаагаар гадалдид томилолтоор ажиллах болсон тул түүнийг ажлын хэсгийн ахлагчаас чөлөөлсугай.

2. Ажлын хэсгийн ахлагчаар Д.Тэрбишдагвыг томилсугай.

3. Ажлын хэсгийн гишүүдийн бүрэлдэхүүнд Улсын Их Хурлын гишүүн Т.Аюурсайхан, Ж.Батзандан, Х.Болорчулун, Д.Ганболд, М.Оюунчимэг нарыг нэмж оруулсугай.

ДАРГА

М.ЭНХБОЛД

0000000237

Оюу Толгой ордыг
ашиглах хөрөнгө
оруулалтын гэрээний
хэрэгжилтийг шалгаж,
санал дүгнэлт гаргах
үүрэг бүхий ажлын
хэсэг байгуулав.

Ажлын хэсгийн дарга:

УИХ-ын гишүүн,
Эдийн засгийн
байнгын хорооны
дарга

Д.Дамба-Очир

УИХ-ын гишүүн,
Ажлын хэсгийн
ахлагч

Д.Тэрбишдагва

УИХ-ын 57 дугаар захирамжаар байгуулагдсан ажлын хэсэг

2018 он
04.05

Нотлох
баримт
#4

БАТЛАВ:
ЭДИЙН ЗАСГИЙН БАЙНГЫН ХОРООНЫ
ДАРГА, АЖЛЫН ХЭСГИЙН АХЛАГЧ

ОЮУ ТОЛГОЙ ОРДЫГ АШИГЛАХ ХӨРӨНГӨ ОРУУЛАЛТЫН ГЭРЭЭНИЙ
ХЭРЭГЖИЛТИЙГ ШАЛГАЖ, САНАЛ, ДҮГНЭЛТ ГАРГАХ ҮҮРЭГ БҮХИЙ
АЖЛЫН ХЭСГИЙН УДИРЛАГЧ

2018 оны 4 дүгээр
сарын 5-ны өдөр

Улаанбаатар
хот

Нэг. Шалгаж, танилцах ажлын зорилго

Улсын Их Хурлын ажлын хэсгийн зорилго нь Оюу толгой ордыг ашиглах
хөрөнгө оруулалтын гэрээний хэрэгжилтийг шалгаж, санал, дүгнэлт гаргахад
оршино.

Хоёр. Ажлын хэсгийн шалгалтын хугацаа

УИХ-ын ажлын хэсэг шалгаж, танилцах ажлыг 2018 оны 04 дүгээр сарын 17-
ны өдрөөс 06 дугаар сарын 23-ны өдрийг хүртэлх хугацаанд зохион байгуулж
гүйцэтгэнэ.

Гурав. Шалгаж, танилцах ажлын чиглэл

1. Оюу толгой ордыг ашиглахаар Монгол Улсын Засгийн газар болон
Айвенхоу майнз Монголиа Инк ХХК, Айвенхоу майнз лимитед, Рио Тинто
Интернэшнл холдингс лимитед компани хоорондын Хөрөнгө оруулалтын гэрээ, мөн
Хувь нийлүүлэгчдийн гэрээний зүйл заалтууд Монгол Улсын хууль тогтоомжид
нийцэж байгаа эсэхийг шалгаж, дүгнэлт гаргах.

2. Хөрөнгө оруулалтын гэрээ, Хувь нийлүүлэгчдийн гэрээний биелэлтийг
бүлэг тус бүрээр шалгаж, дүгнэлт гаргах:

- Оюутолгойн анхны хөрөнгө оруулалтын хэмжээ, хөрөнгө оруулалтын
өөрчлөлтүүд /байгуулсан гэрээгээр болон бодит хэрэгжилтээр/, хөрөнгө
оруулалт өөрчлөгдөх болоон үндэслэл, шалтгаан, хөрөнгө оруулалтын
хэмжээ өөрчлөгдсөнөөр Монгол Улсад үүсэх өр төлбөр, үр өгөөж,
- Оюутолгойн төслийн Монгол Улсын нийгэм, эдийн засагт үзүүлж байгаа
нөлөөлөл /тус, орон яутаг болон үндэсний аж ахуйн нэгж, байгууллагад
оруулсан хөрөнгө оруулалт, бусад бодит дэмжлэг/,
- Оюутолгойн төсөлд оруулсан хөрөнгө оруулалт, санхүүжилтийн зарцуулалт,
хөрөнгө оруулалтын санхүүжилтийг авахвар Олон улсын банк, санхүүгийн
байгууллагуудтай байгуулсан зээлийн болон барьцааны гэрээгээр Монгол

Улсад шууд болон шууд бусад хүрээ харилцаа, санхүүжилтийн зөрөг,
сөрөг талууд, дутагдалтай нөхцөлүүд.

• Оюутолгойн эрчим хүч, зам тасар, усан хангамж, барилга байгууламж,
хотжилтын төлөвлөлт, түүний хэрэгжилт гэрээний хэрэгжилтээр;

• Оюутолгойн дадаа уурхайн бүтээн байгуулалтын санхүүжилтийн төлөвлөгөө
/дүрвэл гэрээ, 2015 онд нийт дагуу гэрээнд орсон нэмэлт, өөрчлөлт, түүний
Монгол Улсад өндөрхөгжүүлэх ажлыг, эхэмлэх хувь хэмжээнд үзүүлж буй
ааж, сөрөг нөлөөлөл/;

3. Оюутолгой төслийн төсөв, санхүү, үйлдвэрлэлийн үйл ажиллагааны
төлөвлөгөө, гүйцэтгэл, 2016, 2017 оны албан татвар, төлбөр, хуримжийн
ногдуулалт, төлөлт, нийгмийн даатгалын хамтгал төлөлтийн байдлад хяналт
шалгалт хийж, дүгнэлт гаргах:

• "Оюутолгой" ХХК-иас Монгол Улсад төлсөн нийт татвар, төлбөр, хуримжаар
оруулсан мөнгөн орлого, зарлагын төлөвлөгөө, гүйцэтгэл,

• Оюутолгой төслийн нийт ажиллагсдын тоо /адаа, дотоод/;

• "Оюутолгой" ХХК-иас цагын өнц НДШ төлж байгаа үндсэн болон туслах
ажилтны тоо, тэдний төлсөн татвар, НДШ-ийн төлөвлөгөө, гүйцэтгэл,

• Тусган гүйцэтгэгч, ханган нийлүүлэгч байгууллага, аж ахуйн нэгж, аж ахуйн
тоо, тэдний төлсөн татвар, НДШ-ийн тоо хэмжээ;

4. "Оюутолгой" ХХК-ийн үйл ажиллагаатай танилцах, хяналт шалгалт хийхэд
мэргэжлийн болон хууль, хяналтын байгууллага, шинжээчдийг татан оруулау
мэргэжлийн баг ажиллуулах;

5. Ажлын хэсгээс хийсэн шалгалтын дүнд үндэслэл танилцуулга, санал,
дүгнэлт боловсруулж УИХ-д танилцуулах.

УЛСЫН ИХ ХҮРЛЫН АЖЛЫН ХЭСЭГ

Удирдамжид хувь
нийлүүлэгчдийн гэрээтэй
холбоотойгоор дараах

2 чиглэл
байна

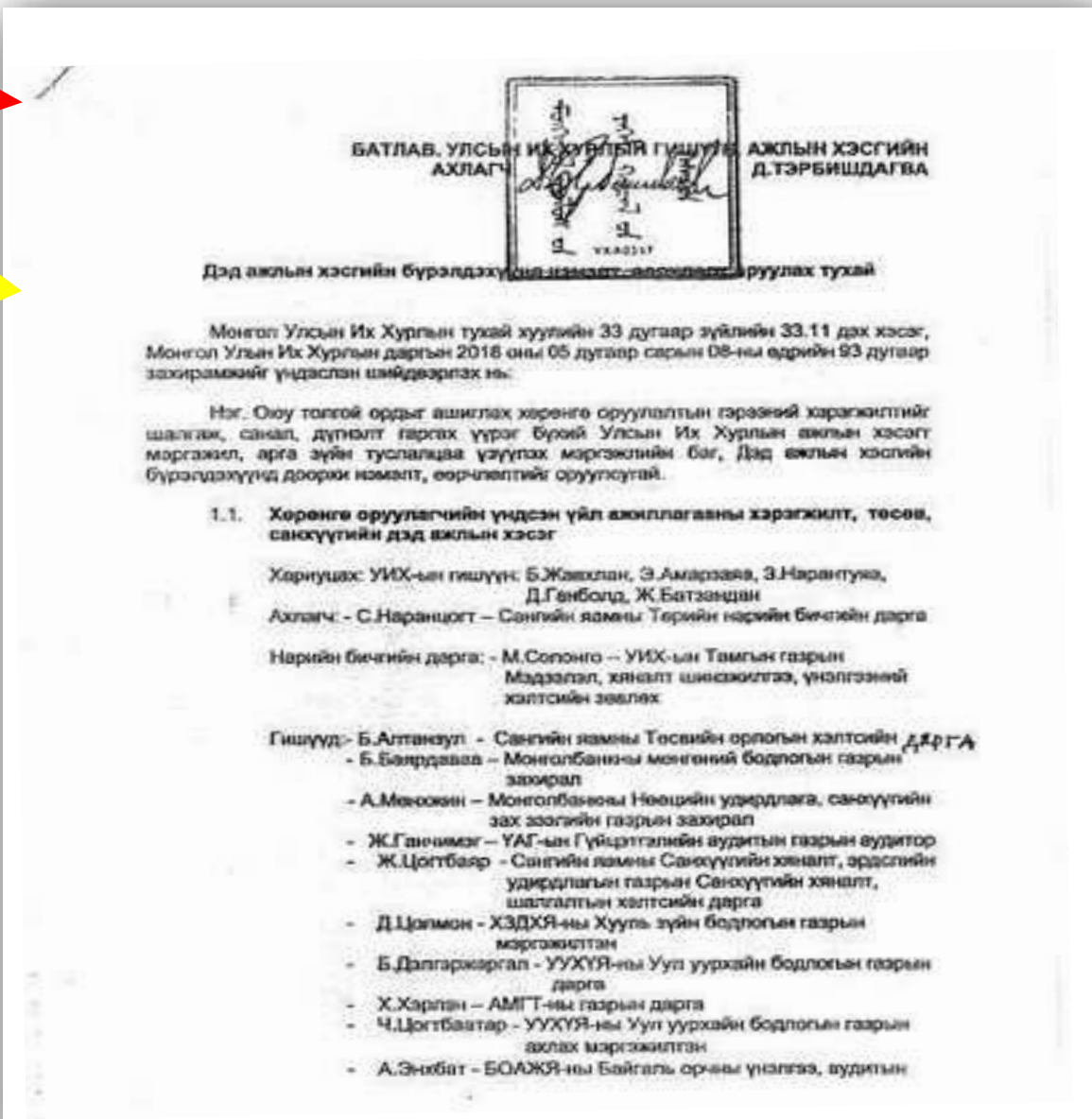
01 Хөрөнгө оруулалтын гэрээ,
Хувь нийлүүлэгчдийн
гэрээний зүйл заалтууд
Монгол Улсын хууль
тогтоомжид нийцэж
байгаа эсэхийг шалгаж,
дүгнэлт гаргах;

02 Хөрөнгө оруулалтын гэрээ,
Хувь нийлүүлэгчдийн
гэрээний биелэлтийг
бүлэг тус бүрээр шалгаж,
дүгнэлт гаргах;

УИХ-ын 57 дугаар захирамжаар байгуулагдсан ажлын хэсэг

2018 он
05.22

Нотлох
баримт
#5

АЖЛЫН ХЭСГИЙН БҮРЭЛДЭХҮҮН:

- Хөрөнгө оруулагчийн үндсэн үйл ажиллагааны хэрэгжилт, төсөв, санхүүгийн асуудал
- Бүс нутгийн хөгжил, дэд бүтцийн асуудал
- Уул уурхай, байгаль орчин, газрын харилцааны асуудал
- Хөдөлмөрийн харилцаа, нийгмийн хамгааллын асуудал
- Хөрөнгө оруулалтын болон бусад гэрээ, түүний хэрэгжилт, үр дүнгийн асуудал

13

УИХ-ын
гишүүн

90

Дэд
ажлын
хэсгийн
гишүүн

УИХ-ын 57 дугаар захирамжаар байгуулагдсан АЖЛЫН ХЭСГИЙН ТАЙЛАН

2018 он
07.30

Нотлох
баримт
#6

УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ДАРГЫН 2018 ОНЫ 57 ДУГААР ЗАХИРАМЖААР
БАЙГУУЛАГДСАН ОЮУ ТОЛГОЙ ОРДЫГ АШИГЛАХ ХӨРӨНГӨ ОРУУЛАЛТЫН
ГЭРЭЭНИЙ ХЭРЭГЖИЛТИЙГ ШАЛГАЖ, САНАЛ, ДҮГНЭЛТ ГАРГАХ ҮҮРЭГ БҮХИЙ
АЖЛЫН ХЭСГИЙН НЭГДСЭН ТАЙЛАН

Татгалзах мэдэгдэл

Татгалзах мэдэгдэл

Энэхүү тайланг Улсын Их Хурлын даргын 57 дугаар захирамжаар байгуулсан Ажлын хэсгийн гишүүдэд танилцуулах зорилгоор бэлтгэсэн бөгөөд эрх бүхий этгээдийн зөвшөөрөлгүйгээр тэдгээр гишүүдээс бусад этгээдэд аливаа зөвшөөрөлгүйгээр бүхэлд нь болон хэсэгчлэн тараах, хуулбарлах, танилцах, сканердах болон ашиглахыг хуулиар хориглоно. Зөвшөөрөлгүй тарааж, хуулбарлаж, ашигласан этгээдэд холбогдох хууль тогтоомжийн дагуу хариуцлага хүлээлгэнэ.

Дэд ажлын хэсгийн гишүүд "Оюу Толгой" ХХК-тай "Нууцлалын гэрээ"-г, мөн ажлын хэсгийн танилцах материалаас хамааран холбогдох газартай /Сангийн яаманд ажилласан дэд ажлын хэсэг/ "Нууцлалын гэрээ" байгуулсан болно. Эдгээр гэрээгээр байгууллагын болон албаны нууцыг задруулахгүй байх үүргийг гишүүд хүлээсэн.

Дэд ажлын хэсгийн гишүүд энэхүү тайланг бэлтгэхдээ "Оюу Толгой" ХХК-ийн өгсөн мэдээлэл, нийтэд мэдээлсэн Туркойс Хилл болон Рио Тинтогийн цахим хуудсанд байршуулсан мэдээлэлд үндэслэн бичсэн бөгөөд мэдээлэл гаргаж өгсөн эх сурвалжийн ташаа, алдаатай, зөрүүтэй мэдээллийг дэд ажлын хэсгийн гишүүд хариуцахгүй болно.

Түүнчлэн, "Оюу Толгой" ХХК-ийн ирүүлсэн Санхүүгийн модельд үндэслэн үр дүнг энэхүү тайланд оруулсан бөгөөд нэмэлт, тохируулга хийж, холбогдох дүнг гаргасан. "Оюу Толгой" ХХК-ийн өгсөн модельд агуулсан аливаа параметр, төсөөлөл, таамагласан утга, тоо, үзүүлэлтүүдэд ямар нэгэн хариуцлага хүлээхгүй. Өөрөөр хэлбэл, аливаа буруу эсхүл "Оюу Толгой" ХХК-ийн тооцсон төсөөлөл, тооцооллыг аль болох бүхий л мэдлэгээ ашиглаж шалгаж үзсэн бөгөөд үүний дараа холбогдох өөрчлөлтийг агуулсан тохируулсан нэмэлт тооцооллыг хийсэн ч энэ нь ирээдүйг харсан төсөөлөл тул бодит гүйцэтгэлээс зөрүүтэй аливаа үр дүнд шинжилгээ хийсэн баг хариуцлага хүлээхгүй.

"Оюу Толгой" ХХК-ийн хийсэн Санхүүгийн модель нь "Оюу Толгой" ХХК-ийн өмч гэж тодорхойлж хүлээлгэн өгсөн бөгөөд тухайн компанийн бизнесийн нууцтай холбоотой үзүүлэлтийг агуулсан тул аливаа этгээд тус компанийн зөвшөөрлийг авч ашиглах эрхтэй. Файлыг зөвшөөрөлгүйгээр аливаа этгээдэд дамжуулахгүй болохыг үүгээр мэдэгдэж байна.

Мэдээлэл өгсөн этгээдийн зарүүтэй, эсхүл ташаа мэдээллийг хүснэгтэд тусгайлан "тэмдэглэл" хэсэгт тусгасан болно.

НИЙТ: **86** дүгнэлт
гарснаас

ДҮГНЭЛТ:

Гэрээ болон холбогдох бусад гэрээний зүйл, заалтууд хоорондоо уялдаатай эсэх, Монгол Улсад өгөх үр ашиг, эдийн засагт үзүүлж буй нөлөөллийн талаар

25 ДҮГНЭЛТ

САНАЛ:

Хууль, эрх зүйн орчныг боловсронгуй болгох талаар

Хэлэлцээрийн үр дүнг сайжруулахад анхаарах асуудлуудын талаар

Оюу толгой төслийн гэрээг сайжруулахтай холбогдон авах арга хэмжээний талаар

12 САНАЛ

7 САНАЛ

14 САНАЛ

УИХ-ын 57 дугаар захирамжаар байгуулагдсан ажлын хэсэг

2019 он
03.21

Нотлох
баримт
#7

297

МОНГОЛ УЛСЫН ЕРӨНХИЙЛӨГЧ,
ҮНДСЭНИЙ АЮУЛГҮЙ БАЙДЛЫН ЗӨВЛӨЛИЙН
ТӨРГҮҮН ХАЛТМААГИЙН БАТТИЛГА ТАНАА

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ГИШҮҮН
Д.ТЭРБИШДАГВА

14301 Улаанбаатар хот, Сүхбаатар дүүрэг,
Жамъян 2 Сүхбаатарын талбай 1, Төрийн газар,
Утас: 25-29 75, Факс: 32-73 15,
E-mail: uia@parliament.mn
http://uia.parliament.mn

2019.03.21 № 274

Танай -им № -т

Танилцуулга хүргүүлэх тухай

Монгол Улсын Их Хурлын даргын 2018 оны 57 дугаар захирамжаар Оюу Толгой ордныг ашиглах хөрөнгө оруулалтын гэрээний хэрэгжлтийг шалгах, санал, дүгнэлт гаргах үүрэг бүхий Улсын Их Хурлын ажлын хэсгийг байгуулан ажиллуулсан.

Тус ажлын хэсэг батлагдсан удирдамжийн дагуу ажиллаж, Оюу Толгой төслийг хэрэгжүүлэх талаар хоёр талын байгуулсан Хөрөнгө оруулалтын гэрээ болон бусад гэрээ, төлөвлөгөө нь Монгол Улсын хууль тогтоомжийн хүрээнд хийгдсэн эсэх, төслийг хэрэгжүүлэх талаар хөрөнгө оруулагч талаас хийж хэрэгжүүлж байгаа ажлын явц, төслөөс олдох Монголын талын үр ашгийг өгөөж ямар түвшинд байгаа зэргийг шалгаж, цаашид авч хэрэгжүүлэх ажлын талаар ажлын хэсгээс гаргасан санал, дүгнэлт, Нэгдсэн танилцуулгыг энэ оны 03 дугаар сарын 21-ны өдөр Монгол Улсын Их Хурлын даргад өргөн барьсан болно.

Энэхүү танилцуулгын хувийг Монгол Улсын Ерөнхийлөгч, Үндэсний аюулгүй байдлын зөвлөлийн тэргүүн Танд хүргүүлж байгааг хүлээн авна уу.

Улсын Их Хурлын ажлын хэсгийн танилцуулгыг Үндэсний аюулгүй байдлын зөвлөлөөс судлан үзэх, хэлбэлдэх зөвлөмж гаргахыг Таанаас хүсье.

Хавсралт: Нэгдсэн танилцуулга 274 хуудас.

Хүндэтгэсэн,
УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ГИШҮҮН АЖЛЫН
ХЭСГИЙН АХЛАГЧ Д.ТЭРБИШДАГВА

000066

298

МОНГОЛ УЛСЫН ЕРӨНХИЙ САЙД
УХНААГИЙН ХҮРЭЛСҮХ ТАНАА

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ГИШҮҮН
Д.ТЭРБИШДАГВА

14301 Улаанбаатар хот, Сүхбаатар дүүрэг,
Жамъян 2 Сүхбаатарын талбай 1, Төрийн газар,
Утас: 25-29 75, Факс: 32-73 15,
E-mail: uia@parliament.mn
http://uia.parliament.mn

2019.03.21 № 274

Танай -им № -т

Танилцуулга хүргүүлэх тухай

Монгол Улсын Их Хурлын даргын 2018 оны 57 дугаар захирамжаар Оюу Толгой ордныг ашиглах хөрөнгө оруулалтын гэрээний хэрэгжлтийг шалгаж, санал, дүгнэлт гаргах үүрэг бүхий Улсын Их Хурлын ажлын хэсгийг байгуулан ажиллуулсан.

Тус ажлын хэсэг батлагдсан удирдамжийн дагуу ажиллаж, Оюу Толгой төслийг хэрэгжүүлэх талаар хоёр талын байгуулсан Хөрөнгө оруулалтын гэрээ болон бусад гэрээ, төлөвлөгөө нь Монгол Улсын хууль тогтоомжийн хүрээнд хийгдсэн эсэх, төслийг хэрэгжүүлэх талаар хөрөнгө оруулагч талаас хийж хэрэгжүүлж байгаа ажлын явц, төслөөс олдох Монголын талын үр ашгийг өгөөж ямар түвшинд байгаа зэргийг шалгаж, цаашид авч хэрэгжүүлэх ажлын талаар ажлын хэсгээс гаргасан санал, дүгнэлт, Нэгдсэн танилцуулгыг энэ оны 03 дугаар сарын 21-ны өдөр Монгол Улсын Их Хурлын даргад өргөн барьсан болно.

Энэхүү танилцуулгын хувийг Монгол Улсын Ерөнхий сайд, Үндэсний аюулгүй байдлын зөвлөлийн гишүүн Танд хүргүүлж байгааг хүлээн авна уу.

Улсын Их Хурлын ажлын хэсгийн танилцуулгыг Засгийн газраас судлан үзэх, Оюу Толгой төслийг өгөөжийг нэмэгдүүлэх талаар хэлбэлдэх шийдвэр гаргах амлалхийг Таанаас хүсье.

Хавсралт: Нэгдсэн танилцуулга 274 хуудас.

Хүндэтгэсэн,
УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ГИШҮҮН АЖЛЫН
ХЭСГИЙН АХЛАГЧ Д.ТЭРБИШДАГВА

000071

УИХ-ын гишүүн,
ажлын хэсгийн ахлагч
Д.Тэрбишдагва нь

2019.03.21

АЖЛЫН ТАЙЛАНГ
ХҮРГҮҮЛЭВ:

- Монгол Улсын
Ерөнхийлөгчид
/2764 дугаартай албан бичиг/
- Монгол Улсын
Ерөнхий сайдад
/2763 дугаартай албан бичиг/

Ажлын хэсгийн
санал дүгнэлт **274** хуудас
материал

УИХ-ын 57 дугаар захирамжаар байгуулагдсан АЖЛЫН ХЭСГИЙН ТАЙЛАН

10

2019 он
05.07

Нотлох
баримт
#8

2019 оны тавдугаар сарын 7-ны өдөр

МЭДЭГДЭЛ

2019 оны тавдугаар сарын 7

Монгол Улсын Их Хурлын Эдийн засгийн байнгын хорооноос "Оюу толгойн ордыг ашиглах Хөрөнгө оруулалтын гэрээний хэрэгжилтийг шалгаж, санал, дүгнэлт гаргах үүрэг бүхий Улсын Их Хурлын ажлын хэсгийн товч танилцуулга"-ыг "Оюу толгой" ХХК-д 2019 оны 5 дугаар сарын 3-ны өдөр албан бичгээр, нууцын зэрэглэлгүйгээр ирүүлсэн.

Уг асуудлыг Улсын Их Хурлын Эдийн засгийн байнгын хорооны хуралдаанаар хэлэлцэхтэй холбогдуулан "Оюу толгой" ХХК-ас тус танилцуулгад дурдагдсан асуудлуудаар богино хугацаанд багтаан хариу тайлбарыг бичгээр гаргаж, 2019 оны 5

**Ажлын тайланг
Оюу Толгой ХХК-д
нууцын зэрэглэлгүй
явуулсан.**

шаардлагатай мэдээллээр хангаж ажилласан. Цаашид уг асуудлыг Улсын Их Хурлын бүтцийн байгууллагаар хэлэлцэх үйл явцыг хүндэтгэн дагаж, шаардлагатай тохиолдолд нэмэлт мэдээлэл, тайлбар тодруулгыг өгөхөд бэлэн байна.

"Оюу толгой" ХХК

2019 он
05.08

Тараагдсан материал дээр Оюутолгой компанийн хариу тайлбар хамт ирсэн байна. Зөвхөн Эдийн засгийн байнгын хорооны гишүүдэд өчигдөр орой /уржигдар/ хүргэгдсэн материал УИХ-аас өмнө "Рио тинто"-д хүргэгдсэн байна.

**"Ажлын хэсгийн
нууц дүгнэлтийг
БХД Д.Дамба-Очир
хүргүүлсэн"**

Оюутолгойг шалгаж ажлын хэсгийн дүгнэлттэй холбоотой гурван хавтас материал гишүүдэд тараасан бөгөөд тус тус нь нууцын журмаар, нэг нь энгийн журмаар тараагдсан байна. Энэ нь ажлын хэсгийн нууц баримт бичгийг гаднын хөрөнгө оруулалттай компанид түрээслэсэн эзнийг өчигдөр УИХ дотроосоо хайж эхлэв.

Ажлын хэсгийн дүгнэлт бүхий нууц материалыг Оюутолгой компанид байнгын хорооны дарга Д.Дамба-Очир хүргүүлсэн гэсэн мэдээллийг ажлын хэсгийн ахлагч Д.Тэрбишдагва гишүүн мөн хэлэв. Тэрээр "Ажлын хэсгийн материалыг Д.Дамба-Очир Оюутолгойд өгчихсөн байна лээ" гэсэн юм.

ТАЙЛБАР:

**Ажлын хэсгийн
нэгдсэн тайланг
Байнгын хороогоор
хэлэлцүүлэхээс
өмнө Оюу Толгой
ХХК-д хүргүүлсэн
тухай**

УИХ-ын шийдвэрийн төсөл боловсруулах ажлын хэсэг

2019 он
06.03

Нотлох
баримт
#9

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ДАРГЫН
ЗАХИРАМЖ

2019 он 06 сарын 03

Ажлын хэсэг байгуулах тухай

Монгол Улсын Их Хурлын тухай хуулийн 11 дүгээр зүйлийн 11.1.15 дахь заалт,
11.2 дахь хэсгийг тус тус үндэслэн ЗАХИРАМЖЛАХ нь:

1. Монгол Улсын Их Хурлын даргын 2018 оны 3 дугаар сарын 23-ны өдрийн 57
дугаар захирамжаар байгуулагдсан Оюу толгой ордыг ашиглах хөрөнгө оруулалтын
гэрээний хэрэгжилтийг шалгаж, санал, дүгнэлт гаргах үүрэг бүхий ажлын хэсгийн
бэлтгэсэн санал, дүгнэлтийг үндэслэн Монгол Улсын Их Хурлын шийдвэрийн төсөл
боловсруулах үүрэг бүхий ажлын хэсгийг дараах бүрэлдэхүүнтэйгээр байгуулсугай:

Ажлын хэсгийн ахлагч:
Б.Баттөр - Улсын Их Хурлын гишүүн

Гишүүд:
Х.Болорчулуун - Улсын Их Хурлын гишүүн
Ж.Ганбаатар - Улсын Их Хурлын гишүүн
Ц.Гарамжав - Улсын Их Хурлын гишүүн
М.Оюунчимэг - Улсын Их Хурлын гишүүн
Ш.Раднаасад - Улсын Их Хурлын гишүүн
Н.Содбаатар - Улсын Их Хурлын гишүүн
Г.Тэмүүлэн - Улсын Их Хурлын гишүүн
Д.Эрдэнэбат - Улсын Их Хурлын гишүүн

2. Шаардлагатай гэж үзвэл Монгол Улсын Их Хурлын чуулганы хуралдааны
дэгийн тухай хуулийн 16 дугаар зүйлийн 16.6.2-т заасныг үндэслэн ажлын хэсгийн
үйл ажиллагаанд мэргэжилтнүүдийг татан оролцуулахыг Ажлын хэсгийн ахлагч
Б.Баттөрт зөвшөөрсүгэй.

ДАРГА Г.ЗАНДАНШАТАР

0000000512

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ДАРГЫН
ЗАХИРАМЖ

160

Мэлт оруулах тухай

Уг хуулийн 11 дүгээр зүйлийн 11.2 дахь хэсгийг
өнгө оруулалтын гэрээний хэрэгжилтийг
Монгол Улсын Их Хурлын шийдвэрийн
төсөл Улсын Их Хурлын даргын 2019 оны 6
ахирамжаар байгуулагдсан ажлын хэсгийн
П.Болдыг нэмж оруулсугай.

Г.ЗАНДАНШАТАР

УИХ-ын даргын
Баттөрийн 246
ХУУЛЬ АР ҮНЭН
2019.11.21

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ДАРГЫН
ЗАХИРАМЖ

169

Д өөрчлөлт оруулах тухай

Уг хуулийн 11 дүгээр зүйлийн 11.2 дахь хэсгийг
Монгол Улсын Их Хурлын шийдвэрийн
төсөл 2019 оны 6 дугаар сарын 03-ны өдрийн 152
Оюу толгой ордыг ашиглах хөрөнгө оруулалтын
нал, дүгнэлттэй холбогдуулан Монгол Улсын Их
Хурлаас оруулах үүрэг бүхий ажлын хэсгийн
Гишүүн Д.Эрдэнэбатыг өөрийн хүсэлтээр нь
Т.Аюурсайханыг нэмж оруулсугай.

Г.ЗАНДАНШАТАР

УИХ-ын даргын
Баттөрийн 246
ХУУЛЬ АР ҮНЭН
2019.11.21

2019.11.20-ны өдөр
УИХ-ын эдийн засгийн
байнгын хороо
хэлэлцэж

2019.11.21-ний өдөр
УИХ-ын нэгдсэн
хуралдаанаар

92 дугаар
ТОГТООЛЫГ
батлав

УЛСЫН ИХ ХҮРЛЫН
ХЯНАН ШАЛГАХ
ТҮР ХОРОО

2019 он
11.21

Нотлох
баримт
#10

УИХ-ын 92 дугаар тогтоол

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХҮРЛЫН ТОГТООЛ

2019 оны 11 сарын 21 өдөр

Дугаар 92

Төрийн ордон, Улаанбаатар хот

ОЮУ ТОЛГОЙ ОРДЫН АШИГЛАЛТАД МОНГОЛ УЛСЫН ЭРХ АШГИЙГ ХАНГУУЛАХ ТУХАЙ

Монгол Улсын Их Хурлын тухай хуулийн 43 дугаар зүйлийн 43.1 дэх хэсгийг үндэслэн Монгол Улсын Их Хурлаас ТОГТООХ нь:

1.Оюу толгой ордоос Монгол Улсын хүртээх үр ашгийг хангах хүрээнд дараах арга хэмжээг авч хэрэгжүүлэхийг Монгол Улсын Засгийн газар /У.Хүрэлсүх/-т даалгасгай:

1/Монгол Улсын Засгийн газар болон Айвенхоу майна Монголиа Инк ХХК, Айвенхоу майна Лтд, Рио Тинто Интернашнл Холдингс Лтд компани хооронд 2009 оны 10 дугаар сарын 06-ны өдөр байгуулсан Хөрөнгө оруулалтын гэрээ, Эрдэнэс Монгол ХХК болон Айвенхоу Оюу Толгой (Би Би Ай) Лтд, Оюу Толгой Нидерланд Би Би, Оюу Толгой ХХК хооронд 2011 оны 06 дугаар сарын 08-ны өдөр байгуулсан Хувь нийлүүлэгчдийн гэрээ (нэмэлт, өөрчлөлт оруулж дахин тодотгосон)-ний хэрэгжилтийг Улсын Их Хурлын 2008 оны "Үндсэн зарчим, удирдамж батлах тухай" 40 дүгээр тогтоол, 2009 оны "Оюу толгой ордыг ашиглах хөрөнгө оруулалтын гэрээний тухай" 57 дүгээр тогтоол болон Монгол Улсын хууль тогтоомжтой үйлдүүлэн сайжруулах чиглэлээр цогц арга хэмжээ авах, шаардлагатай тохиолдолд олон улсад хүлээн зөвшөөрөгдсөн хараат бус зөвлөх үйлчилгээ авах.

2/Монгол Улсын Засгийн газар, Эрдэнэс Оюу Толгой ХХК болон Түрнэйс Хилл Ресурсес Лтд, Ти Эйч Ар Оюу Толгой Лтд, Оюу Толгой Нидерланд Би Би, Рио Тинто Интернашнл Холдингс Лтд, Оюу Толгой ХХК хооронд 2015 оны 05 дугаар сарын 18-ны өдөр байгуулсан "Оюу толгойн далд уурхайн бүтээн байгуулалт, санхүүжилтийн төлөвлөгөө" болон "Оюу толгойн далд уурхайн бүтээн байгуулалт, санхүүжилтийн нэмэлт төлөвлөгөө"-г Монгол Улсын эрх ашиг, хууль тогтоомжид нийцүүлэн сайжруулах;

3/Оюу толгой төслөөс хүртэх Монголын талын үр өгөөжийг Хөрөнгө оруулалтын гэрээ болон 2010 оны техник, эдийн засгийн үндэслэлийн тооцооллод зааснаар нэрлэсэн үнээр 53 хувиас бууруулахгүй байх хүрээнд Монголын талын эзэмшлийн 34 хувийн хувьцаа эзэмшлийг бүтээгдэхүүн хуваах нөхцөл, эсвэл ашигт малтмалын нөөц ашигласны тусгай төлбөрөөр орлуулах хувилбаруудыг судлан шийдвэрлэх, шаардлагатай тохиолдолд холбогдох хууль тогтоомжид өөрчлөлт оруулах тухай санал боловсруулан Улсын Их Хуралд танилцуулах;

4/Оюу толгой ордын зэс, алт, мөнгө болон бусад далагдах элементийн нөөцийн үнэлгээг Монгол Улсад мөрдөж байгаа олон улсын стандартын дагуу дахин хийж, үүнд үндэслэсэн техник, эдийн засгийн үндэслэлийг дахин боловсруулж, эрх бүхий байгууллагаар дүгнэлт гаргуулах;

5/Байгаль орчны болон усны нөхцөл байдлын үнэлгээг шинэчлэн хийлгэж, Монгол Улсын Засгийн газрын 2011 оны 06 дугаар сарын 08-ны өдрийн 175 тоот "Газрыг улсын хэрэгцээнд авах тухай" тогтоолыг өөрчилж, говийн бүсийн гүнхй ус ашиглах нөхцөлийг харгалзан тогтоох;

6/Монгол Улсын Их Хурлын даргын 2018 оны 03 дугаар сарын 23-ны өдрийн 57 дугаар захирамжаар байгуулагдсан Оюу толгой ордыг ашиглах хөрөнгө оруулалтын гэрээний хэрэгжилтийг шалгах үүрэг бүхий Ажлын хэсгийн санал, дүгнэлтийг хэрэгжүүлэхэд чиглэсэн цогц арга хэмжээ авах;

7/Оюу толгой төслийн Монголын талын төлөөллийг хэрэгжүүлэгч байгууллагын санхүүгийн болон хүний нөөцийн чадавхыг олон улсын түвшинд хүргэж, бэхжүүлэх;

2.Тогтоолын хэрэгжилтэд хяналт тавьж ажиллахыг Монгол Улсын Их Хурлын Эдийн засгийн байнгын хороо /Ж.Тамбаатар/, Аюулгүй байдал, гадаад бодлогын байнгын хороо /Т.Аюурсайхан/-нд даалгасгай.

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХҮРЛЫН ДАРГА Г.ЗАНДАНШАТАР

92 дугаар тогтоолын агуулга:

- Суурь гэрээг Монгол Улсын хууль тогтоомжтой уялдуулах
- Далд уурхайн бүтээн байгуулалтыг Монгол Улсын эрх ашиг, хууль тогтоомжид нийцүүлэн, сайжруулах
- Монголын талын эзэмшлийн 34 хувийг бүтээгдэхүүн хуваах нөхцөл, АМНАТ орлуулахыг судлах
- ТЭЗҮ боловсруулж, дүгнэлт гаргуулах
- Байгаль орчны болон усны нөхцөл байдлын үнэлгээг шинэчлэн хийлгэх
- **2018 оны УИХ-ын ажлын хэсгийн санал, дүгнэлтийг хэрэгжүүлэх**
- Эрдэнэс Оюу толгой ХХК-ийн санхүүгийн болон хүний нөөцийн чадавхыг сайжруулах

2019 он
11.21

УИХ-ын 92 дугаар ТОГТООЛЫН ХЭРЭГЖИЛТ

92 дугаар тогтоолын агуулга:

1. Суурь гэрээг Монгол Улсын хууль тогтоомжтой уялдуулах
2. Далд уурхайн бүтээн байгуулалтыг Монгол Улсын эрх ашиг, хууль тогтоомжид нийцүүлэх
3. Монголын талын эзэмшлийн 34 хувийг бүтээгдэхүүн хуваах нөхцөл, АМНАТ орлуулахыг судлах
4. ТЭЗҮ боловсруулж, дүгнэлт гаргуулах
5. Байгаль орчны болон усны нөхцөл байдлын үнэлгээг шинэчлэн хийлгэх
6. 2018 оны УИХ-ын ажлын хэсгийн санал, дүгнэлтийг хэрэгжүүлэх
7. Эрдэнэс Оюу толгой ХХК-ийн санхүүгийн болон хүний нөөцийн чадавхыг сайжруулах

Эрдэнэс Оюу Толгой
ХХК-ийн дүгнэлт

Хэрэгжээгүй

Хэрэгжих
шатандаа

Хэрэгжээгүй

Хэрэгжээгүй

Хэрэгжих
шатандаа

Хэрэгжээгүй

Хэрэгжих
шатандаа

УРЬДЧИЛСАН ДҮГНЭЛТ:

- УИХ-ын 92 дугаар тогтоолын хэрэгжилт хангалтгүй
- Бүрэн хэрэгжсэн арга хэмжээ байхгүй байна

ҮАБЗ-ийн санал, дүгнэлт

2021 он
03.09

Нотлох
баримт
#11

ОЮУ ТОЛГОЙН ОРДЫГ АШИГЛАХ ХУВЬ НИЙЛҮҮЛЭГЧИЙН ГЭРЭЭНИЙ ТУХАЙ САНАЛ, ДҮГНЭЛТ

2021 оны 3 дугаар
сарын 9-ний өдөр

Дугаар 01

Улаанбаатар
хот

Монгол Улсын Их Хурлаас 2019 оны 11 дүтээр сарын 21-ний өдөр “Оюу толгой ордын ашиглалтад Монгол Улсын эрх ашгийг хангуулах тухай” 92 дугаар тогтоол баталсан. УИХ-ын дээрх тогтоолын дагуу Оюу толгойн ордын ашиглалтад Монгол Улсын эрх ашгийг хангуулах асуудлыг шийдвэрлэхийн тулд уг ордыг ашиглахаар гадаадын хөрөнгө оруулагч талтай байгуулсан холбогдох гэрээнийг судлан, дүн шинжилгээ хийх нь зүйтэй гэж Монгол Улсын Ерөнхийлөгч, Үндэсний аюулгүй байдлын зөвлөлийн Тэргүүн үзсэн болно.

Монгол Улсын Ерөнхийлөгч, Үндэсний аюулгүй байдлын зөвлөлийн тэргүүнээс өгсөн үүрэг, даалгаврын дагуу Зөвлөлийн Ажлын албанаас Оюу толгойн ордыг ашиглахаар гадаадын хөрөнгө оруулагчтай 2009 онд байгуулсан “Хувь нийлүүлэгчийн гэрээ”, 2011 онд байгуулсан “Нэмэлт, өөрчлөлт оруулж дахин тодотгосон хувь нийлүүлэгчийн гэрээ”-г судалж, дүн шинжилгээ хийж санал, дүгнэлт гаргасан болно.

Төрийн өмчит “Эрдэнэс МГЛ” компани 2009 болон 2011 оны ХНГ-г байгуулахдаа УИХ-аар хэлэлцүүлээгүй, танилцуулаагүй байна.

2009 болон 2011 оны Хувь нийлүүлэгчийн гэрээг харьцуулан судалсан бөгөөд энэхүү санал, дүгнэлтэд ХНГ-г 2009 оны ХНГ, 2011 оны ХНГ гэж тодотгон заасан болно. (2009 онд байгуулсан Хувь нийлүүлэгчийн гэрээг 2011 онд дахин тодотгож нэмэлт, өөрчлөлт оруулсан заалтуудыг харьцуулж, энэхүү санал, дүгнэлтэд хавсаргав)

2011 онд ХНГ-г дахин тодотгож нэмэлт, өөрчлөлт оруулснаар 2009 оны ХНГ-ний зүйл, заалтын дутагдалт өөрчлөгдсөн бөгөөд энэхүү Санал, дүгнэлтэд өөрчлөгдсөн дугаараар нь тэмдэглэж дурдсан тул Гэрээний зүйл, заалтын дугаар 2009 оны ХНГ-ээс өөр болохыг тэмдэглэе. 2009 оны ХНГ-нд 2011 онд нэмэлт, өөрчлөлт оруулж, одоог хүртэл хүчинтэй байгаа хэдий ч 2009 оны гэрээний холбогдох заалтууд “Оюу толгой” төсөлтэй холбоотой ямар харилцааг, хэрхэн зохицуулж байсныг харуулахын тулд энэхүү дүгнэлтэд дурдсан болно.

Монгол Улсын Засгийн газраас Оюу толгойн ордтой холбоотой шаардлагатай бусад мэдээллийг бүрэн авч чадаагүй тул зөвхөн гэрээний заалтын хүрээнд санал, дүгнэлт гаргалаа. Зөвлөлийн Ажлын албанд байхгүй мэдээллээр зарим нөхцөл байдал өөрчлөгдсөн болохыг үгүйсгэхгүй.

НЭГ. ХУВЬ НИЙЛҮҮЛЭГЧИЙН ГЭРЭЭ (2009 он) БОЛОН НЭМЭЛТ, ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛЖ ДАХИН ТОДОТГОСОН ХУВЬ НИЙЛҮҮЛЭГЧИЙН ГЭРЭЭ (2011 он)

1.1 Анх 2009 оны 10 дугаар сарын 6-ны өдөр Улаанбаатар хотод “Эрдэнэс МГЛ” ХХК (цаашид “ТӨК” гэх) болон “Айвенхоу Оюу Толгой” (БиВиАй) Лтд (цаашид “АйВиЭн” гэх), “Оюу Толгой Нидерланд БиВи” (цаашид “ОТН” гэх), “Айвенхоу Майнз Монголиа Инк” ХХК (цаашид “Компани” гэх) хооронд Хувь нийлүүлэгчийн гэрээ (цаашид “ХНГ” гэнэ) байгуулжээ. Энэ гэрээ нь “Нууц” зэрэглэлтэй. 2011 онд нэмэлт, өөрчлөлт оруулж дахин тодотгосон ХНГ-ээр ил болсон.

2021 он
03.29

МОНГОЛ УЛСЫН ҮНДЭСНИЙ АЮУЛГҮЙ БАЙДЛЫН ЗӨВЛӨЛ ШИНЖЭЭЧИЙН ДҮГНЭЛТ

2021 он 03 сарын 29 өдөр

Дугаар 01

Улаанбаатар хот

“Оюу толгой” ордын ашиглалтын тухай

Монгол Улсын Үндэсний аюулгүй байдлын зөвлөлийн нарийн бичгийн даргын 2021 оны 02 дугаар сарын 19-ний өдрийн А/01 захирамжаар Үндэсний аюулгүй байдлын зөвлөлийн орон тооны бүс шинжээч 10 хүний бүрэлдэхүүнтэй ажлын хэсэг томилж, Оюутолгой ордыг ашиглах тухай Монгол Улсын Засгийн газар болон “Айвенхоу майнз монголиа инк” ХХК, “Айвенхоу майнз лимитед”, “Рио тинто интернэшнл холдингс лимитед” компани хооронд байгуулсан “Хөрөнгө оруулалтын гэрээ”, “Хувь нийлүүлэгчдийн гэрээ”, “Нэмэлт өөрчлөлт оруулж, дахин тодотгосон Хувь нийлүүлэгчдийн гэрээ”, болон “Оюутолгойн далд уурхайн бүтээн байгуулалт, санхүүжилтийн төлөвлөгөө” нь Монгол Улсын Үндэсний аюулгүй байдлын үзэл баримтлалд нийцсэн эсэх, Монгол Улсад ашигтай гэрээ мөн эсэх талаар шинжилгээ, судалгаа хийн мэргэжлийн дүгнэлт гаргах үүрэг өгсөн.

Ажлын хэсэг Үндэсний аюулгүй байдлын зөвлөлөөс гаргаж өгсөн дараах баримт бичгүүдийн хүрээнд судалгаа хийв. Үүнд:

1. Монгол Улсын Их Хурлын “Үндсэн зарчим, удирдамж батлах тухай” 2008 оны 40 дугаар тогтоол болон түүний “Оюу толгойн зэс-алтны ордыг хамтарч ашиглах хөрөнгө оруулалтын гэрээ байгуулах үндсэн зарчим, удирдамж” гэсэн 2 дугаар хавсралт,
2. “Оюу толгойн ордыг ашиглах хөрөнгө оруулалтын гэрээний тухай” УИХ-ын 2009 оны 57 дугаар тогтоол, “Хуулийн төсөл буцаах тухай” 2009 оны 58 дугаар тогтоол,
3. “Оюу толгой ордын ашиглалтад Монгол Улсын эрх ашгийг хангуулах тухай” УИХ-ын 2019 оны 11 дүгээр сарын 21-ний өдрийн 92 дугаар тогтоол,
4. 2015 оны 5 дугаар сарын 18-ны өдрийн “Оюу толгойн далд уурхайн бүтээн байгуулалт, санхүүжилтийн төлөвлөгөө”,
5. Монгол Улсын Засгийн газрын 2009 оны 3 дугаар сарын 2-ны өдрийн “Оюу толгойн ордыг ашиглах хөрөнгө оруулалтын гэрээний тухай хуулийн төсөл”, зарим хууль, нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслүүд, Оюутолгойн ордыг ашиглах талаар Монгол Улсын Засгийн газар болон “Айвенхоу майнз монголиа инк” ХХК-ийн хооронд байгуулах хөрөнгө оруулалтын гэрээний тухай” хэлэлцсэн хуралдааны 13 дугаар тэмдэглэл,

ТАЙЛБАР:

ҮАБЗ-ийн
ажлын
албанаас
36 дүгнэлт,
4 санал
гаргасан.

ҮАБЗ-ийн
шинжээч
13 дүгнэлт
гарсан.

Эх сурвалж. ҮАБЗ-ийн ажлын алба

УИХ-ын 92 дугаар тогтоолын хэрэгжилтэд хяналт тавих түр хороо байгуулав

2021 он
03.26

Нотлох
баримт
#12

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ТОГТООЛ

2021 оны 03 сарын 26 өдөр

Дугаар 30

Төрийн ордон Улаанбаатар хот

ТҮР ХОРОО БАЙГУУЛАХ ТУХАЙ

Монгол Улсын Их Хурлын тухай түүнийн 29 дүгээр зүйлийн 29.1 дэх хэсгийг үндэслэн Монгол Улсын Их Хурлаас ТОГТООХ нь:

1 "Оюу толгой ордон засаглалд Монгол Улсын эрх зүйнйг хангуулах тухай" Монгол Улсын Их Хурлын 2018 оны 92 дугаар тогтоолын хэрэгжилтэд хяналт тавих, шаардлагатай бол санал боловсруулж, дүн мэдсэн хуралдаанад танилцуулах үүрэг бүхий түр хороог дараах бүрэлдэхүүнтэй байгуулсугай:

Түр хорооны дарга:

Ц.Давдасүрэн Улсын Их Хурлын гишүүн

Түр хорооны гишүүд:

1.Ш.Адышаа Улсын Их Хурлын гишүүн

2.Н.Алтанхуяг Улсын Их Хурлын гишүүн

3.П.Анужан Улсын Их Хурлын гишүүн

4.Б.Бадархсүр Улсын Их Хурлын гишүүн

5.Б.Бал-Эрдэнэ Улсын Их Хурлын гишүүн

6.Ж.Бал-Эрдэнэ Улсын Их Хурлын гишүүн

7.Х.Болорчулуун Улсын Их Хурлын гишүүн

8.С.Биндасүр Улсын Их Хурлын гишүүн

9.Ж.Ганбаатар Улсын Их Хурлын гишүүн

10.С.Ганбаатар Улсын Их Хурлын гишүүн

11.Г.Ганболд Улсын Их Хурлын гишүүн

12.Н.Ганбал Улсын Их Хурлын гишүүн

13.Х.Ганхуяг Улсын Их Хурлын гишүүн

14.Г.Дамдинням Улсын Их Хурлын гишүүн

15.Б.Дэлгэрсайхан Улсын Их Хурлын гишүүн

16.Б.Жаргалмаа Улсын Их Хурлын гишүүн

17.Ж.Мөнхбат Улсын Их Хурлын гишүүн

18.Ц.Сандаг-Очир Улсын Их Хурлын гишүүн

19.Ж.Сүхбаатар Улсын Их Хурлын гишүүн

20.Г.Тамүүлэн Улсын Их Хурлын гишүүн

21.М.Ундрам Улсын Их Хурлын гишүүн

22.С.Чензориг Улсын Их Хурлын гишүүн

23.Б.Энхбаяр Улсын Их Хурлын гишүүн

2.Энэ тогтоолыг 2021 оны 3 дугаар сарын 26-ны өдөрөөс эхлэн дагаж мөрдсүгэй.

ТАЙЛБАР:

15

Түр хороо

11 удаа
хуралдсан

Оюу Толгой төслийн
Монгол Улсын
Засгийн газрын
эзэмшлийн хувьцааны

34 хувьд ногдох
2.3 тэрбум ам.долларын
өрийг 100 хувь тэглэх
саналыг ирүүлж,
Улсын Их Хурлын
103 дугаар тогтоолыг
боловсруулж,
батлуулсан байна.

Эх сурвалж: УИХ-ын архив

УИХ-ын 2021 оны 103 дугаар ТОГТООЛЫН ХЭРЭГЖИЛТ

2021 он
03.26

Нотлох
баримт
#13

2021 оны 12 сарын 30 өдөр

Дугаар 103

Төрийн ордон, Улаанбаатар хот

ОЮУ ТОЛГОЙ ОРДООС МОНГОЛ УЛСЫН ХҮРТЭХ ҮР АШГИЙГ НЭМЭГДҮҮЛЭХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТУХАЙ

Монгол Улсын Их Хурлын тусай хуулийн 5.1 дэх хэсгийг үндэслэн Монгол Улсын Их Хурлаас ТОГТООХ нь:

1. Монгол Улсын Их Хурлын 2019 оны 11 дүгээр сарын 21-ний өдрийн "Оюу толгой ордын ашиглалтад Монгол Улсын эрх ашгийг хангуулах тухай" 92 дугаар тогтоолын хэрэгжилтийг хангах зорилгоор Монгол Улсын Засгийн газар болон Оюу толгой төслийн гадаадын хөрөнгө оруулагчтай хийсэн хэлэлцээрийн хүрээнд гадаадын хөрөнгө оруулагчаас ирүүлсэн саналыг харгалзаж дараах арга хэмжээг Монгол Улсын хууль тогтоомжийн хүрээнд авч хэрэгжүүлэхийг Монгол Улсын Засгийн газар /Т.Оюун-Эрдэнэ/-т зөвшөөрсүгэй:

1/Оюу толгой төслийн Монгол Улсын Засгийн газрын эзэмшлийн 34 хувь /Эрдэнэс Оюу Толгой ХХК/-д ногдох Оюу Толгой ХХК-нээс Туркис Хилл Ресурсес Лтд-д төлөгдөх 2021 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийг хүртэлх хуримтлагаад байгаа нийт 2.3 тэрбум ам.долларын өрийг 100 хувь тэтгэх;

2/Монгол Улсын Засгийн газар, Эрдэнэс Оюу Толгой ХХК болон Туркис Хилл Ресурсес Лтд, Тн Эйч Ар Оюу Толгой Лтд, Оюу Толгой Нидерланд Бн Вн, Рио Тинто Интернашнл Холдингс Лтд, Оюу Толгой ХХК-ийн хооронд 2015 оны 05 дугаар сарын 18-ны өдөр байгуулсан "Оюу толгойн далд уурхайн бүтээн байгуулалт, санхүүжилтийн төлөвлөгөө" болон "Оюу толгойн далд уурхайн бүтээн байгуулалт, санхүүжилтийн нэмэлт төлөвлөгөө"-г хуульд нийцүүлэн цуцалж, хүчингүй болгох;

3/Оюу толгойн далд уурхайн бүтээн байгуулалтын санхүүжилтэд хөндлөнгийн аудит хийлгэх;

4/Оюу толгой төслийн гүнзгий уурхай ашиглалтад орж олборлолт эхлэх хугацаа буюу 2023 оны эхний хагас жил хүртэлх нэмэлт зардлыг гадаадын хөрөнгө оруулагч тал 100 хувь хариуцаж, Эрдэнэс Оюу Толгой ХХК-д нэмэлт өр үүсгэхгүй байх, Оюу Толгой ХХК-д хувьцаа эзэмшигчид болон гурвалдагч этгээдээс нэмэлт зээлийн санхүүжилт авахгүй байх;

5/Оюу Толгой ХХК-ийн засаглалыг сайжруулах, Монгол Улсын эрчим хүчний нэгдсэн сүлжээндээ цахилгаан эрчим хүцээр хангах гэрээ байгуулах, үр ашгальт, байгаль орчин, нийгэм, засаглалыг сайжруулах чиглэлээр хамтран ажиллах;

6/Гатаарын актуудын биелэлтийг хангуулах, цаашид нэг мөр ойлгомж далаж мөрдөхийг хүтээн зөвшөөрүүлж, хэрэгжүүлэх.

2.Энэ тогтоолын 1 дэх заалтад заасан арга хэмжээ бүрэн хэрэгжиж дууссанаар Монгол Улсын Их Хурлын 2019 оны 11 дүгээр сарын 21-ний өдрийн "Оюу толгой ордын ашиглалтад Монгол Улсын эрх ашгийг хангуулах тухай" 92 дугаар тогтоолыг хэрэгжсэн гэж үзсүгэй.

3.Энэ тогтоолын хэрэгжилтэд хяналт тавьж ажиллахыг Монгол Улсын Их Хурлын Эдийн засгийн байнгын хороо /Ж.Ганбаатар/, Аюулгүй байдлын, гадаад бодлогын байнгын хороо /Б.Баттөмөр/-нд даалгасугай.

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ДАРГА Г.ЗАНДАНШАТАР

Эрдэнэс Оюу Толгой
ХХК-ийн дүгнэлт

Хэрэгжсэн

Хэрэгжих шатандаа

Хэрэгжээгүй

Хэрэгжээгүй

Хэрэгжих шатандаа

Хэрэгжээгүй

УРЬДЧИЛСАН ДҮГНЭЛТ:

16

УИХ-ЫН
103 ДУГААР
ТОГТООЛЫН
ХЭРЭГЖИЛТ
УДААШРАЛТАЙ
БАЙНА.

2024 он
10.29

Нотлох
баримт
#14

НУУЦ

ҮНДЭСНИЙ АУДИТЫН ГАЗАР

АУДИТЫН ТАЙЛАН

АУДИТЫН СЭДЭВ: "ОЮУ ТОЛГОЙ ТӨСӨЛД ОРУУЛСАН ХӨРӨНГӨ ОРУУЛАЛТ,
САНХҮҮЖИЛТИЙН ЗАРЦУУЛАЛТ, ҮР НӨЛӨӨ"

АУДИТЫН КОД: ГАГ-2020/08-ГА

Үндэслэл:

УИХ-ын Төсвийн байнгын хорооны
2022 оны 09 дүгээр тогтоол

18
ДҮГНЭЛТ

25
ЗӨВЛӨМЖ

НУУЦ

Аудитын тайлангийн мэдээллийн эх сурвалж нь байгууллагын нууцад авагдсан мэдээллийг агуулж байгаа тул тайлан нууцын зэрэглэлтэй байна.

УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН
ХЯНАН ШАЛГАХ
ТҮР ХОРОО

ХУВЬ НИЙЛҮҮЛЭГЧИЙН ЗЭЭЛИЙН ХҮҮГИЙН ЗОХИСТОЙ БАЙДЛЫГ ХЯНАН ҮЗЭХ ЯРИА ХЭЛЭЛЦЭЭ 2018, 2025

СОНСГОЛ: ӨДӨР 3

2025.12.12

2018 ОН: ЗЭЭЛИЙН ХҮҮГИЙН ЗОХИСТОЙ БАЙДЛЫГ ХЯНАН ҮЗЭХ ГЭРЭЭНИЙ ХУГАЦАА

НӨӨДТХНГ- 11.3(ё) 19

Эрдэнэс
Оюутолгой
ХХК-аас Рио
Тинтод
хэлэлцээ хийх
албан бичиг
хүргүүлсэн.

Ерөнхий сайд
Рио Тинтогийн
удирдлагатай
уулзалт
хийсэн.

ЗГХЭГ-ын 71-р
тушаалаар
судалгааны баг
байгуулагдсан.

“DLA piper”-
аас
судалгааны
тайлан
ирүүлсэн.

Рио Тинтогоос
ЗГХЭГ-ын даргад
албан бичиг
ирүүлсэн.

2017 он
12.15

2018 он
01.19

2018 он
01.23

2018 он
02.21

2018 он
03.14

2018 он
03.16

2018 он
04.13

2018 он
06.04

2018 он
07.04

2018 он
08 сар

ЗГХЭГ-аас
Рио Тинтод
хэлэлцээ хийх
албан бичиг
хүргүүлсэн.

Ерөнхий
сайдын 27-р
захирамжаар
ажлын хэсэг
байгуулсан.

2 талын
тохиролцоогоор
техникийн баг
байгуулагдсан.

Рио Тинтогийн
дэд
ерөнхийлөгчөөс
Зээлийн хүүний
талаар албан
бичиг ирүүлсэн.

Судалгааны
багийн зүгээс
ажлын болон
судалгааны
тайланг
ЗГХЭГ-д
хүргүүлсэн.

УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН
ХЯНАН ШАЛГАХ
ТҮР ХОРОО

2018 он: ЗЭЭЛИЙН ХҮҮГИЙН ЗОХИСТОЙ БАЙДЛЫГ ХЯНАН ҮЗЭХ ТАЛААР

2018 он
01.09

МОНГОЛ УЛС
ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ХЭРЭГ ЭРХЛЭХ ГАЗАР

2018 он 01 дүгээр сарын 09-ны өдөр Дугаар ХА/13 Улаанбаатар-12 Утас: 260817 Факс: 976-11-310011

РИО ТИНТО ИНТЕРНЕЙШНЛ ХОЛДИНГС ЛИМИТЕД,
ТУРКОЙС ХИЛЛ РЕСУРСЕС ЛИМИТЕД,
ТИ ЭЙЧ АР ОЮУ ТОЛГОЙ ЛТД,
ОЮУ ТОЛГОЙ НИДЕРЛАНД БИ.ВИ,
"ОЮУ ТОЛГОЙ" ХХК-д

Санхүүжилтийн болон зээлийн хүүгийн хувийн зохистой байдлыг хянан үзэх тухай

Айлчлан ирсэн 2018 он Танай хамт олонд эрүүл энх, аз жаргал, амжилт бүтээлийн дээдсийг авчрахыг хүсэн ерөөл!

Зэс-алтны ил болон далд уурхайн олборлолт, бол ажиллагаанаас бүрдэх дэлхийн хэмжээний томоохон хэрэгжүүлэгч, хувьцаа эзэмшигчдийн хувьд эрх тэгш, хариуцалттай тайлагнал, үйл ажиллагааны ил тод байдал, зар төлөө цаашид харилцан ойлголцол, итгэлцлийг бэхжүүлсэн ажиллагааг хөгжүүлэх нь зүйтэй гэж бид үзэж байна.

Оюутолгой зэс-алтны орд төслийг хамтран хэрэгжүүлж буй биднийг мөн ижил байр суурьтай байгаа гэдэгт итгэлтэй Тинто группийн Төлөөлөн удирдах зөвлөлийн дарга Т. "хөрөнгийн сахилга батыг чанд сахиж, тоонсоос илүү ч барилаар ажилласны үр дүнд хувьцаа эзэмшигчдийг дээднэцлийг бүрдүүлэхийн тулд ТУЗ болон Гүйцэтгэх удирдлагын төсвий" гэж мэдэгдсэн нь дээр дурдсан зарчим Та бидний суурь нь гэдгийг баталж буй хэрэг мөн.

Бидний төслөөс хүлээж буй өгөөжид нөлөөлөх нэгэн асуудал бөгөөд Нэмэлт, өөрчлөлт оруулж, дахин тодотгоос гэрээний 11.3(в) хэсэгт "Хөрөнгүүлэх өдрөөс хойш 7 (Санхүүжилтийн хүүгийн хувь болон энэхүү Гэрээний 13.1(в) энэхүү Гэрээний 25-д заасан Хувь нийлүүлэгчдийн тодорхойлолтод буй хүүгийн хувийн зохистой байдлыг хянахыг бүх Тал зөвшөөрснөөр өөрчилж болно." гэж заасан б

Г.ЗАНДАНШАТАР

2018 он
03.14

НОТЛОХ
БАРИМТ
#1

2018 оны 03 дугаар сарын 14-ны өдөр

МОНГОЛ УЛС ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ХЭРЭГ ЭРХЛЭХ ГАЗРЫН ДАРГЫН ТУШААЛ

Дугаар 11

Улаанбаатар хот

Судалгааны баг байгуулах тухай

1. Хөрөнгө оруулагч талтай яриа халалцаа хийх "Ажлын хэсэг"-т дэмжлэг үзүүлэх "Судалгааны баг"-ийн гишүүдийг томилох талаар "Бодлогын зөвлөл"-ийн III хуралдаанаар хэлэлцсэн дагуу Оюутолгой төслийн хэрэгжилттэй холбогдуулан НӨОДТХНГ-ий дагуу санхүүжилтийн болон зээлийн хүүгийн хувийг хянан үзэж, холбогдох судалгаа хийж, зохистой байдлаар шийдвэрлэх талаар санал, дүгнэлт боловсруулах үүрэг бүхий "СУДАЛГААНЫ БАГ"-ийг дараах бүрэлдэхүүнтэй байгуулсугай:

Ахлагч:	- Сангийн яамны Төрийн нарийн бичгийн дарга С.Наранцогт;
Гишүүд:	- ЗГХЭГ-ын дэд дарга Б.Бат-Эрдэнэ;
- Татварын ерөнхий газрын дарга Д.Занданбат;
- Хууль зүй дотоод хэргийн яам, Хууль зүйн бодлогын газрын дарга П.Сайнзориг;
- Сангийн яамны Төсвийн орлогын хэлтсийн дарга Э.Алтанзул;
- Уул уурхай, хүнд үйлдвэрийн сайдын зөвлөх Т.Цогтбаяр;
- "Эрдэнэс Монгол" ХХК-ийн Гүйцэтгэх захирал Ц.Түмэнцогт;
- "Эрдэнэс Оюу Толгой" ХХК-ийн Гүйцэтгэх захирал бөгөөд "Оюу Толгой" ХХК-ийн ТУЗ-ийн Монголын талын гишүүн Б.Мөнхбаатар;
- "Эрдэнэс Монгол" ХХК-ийн Санхүү, хөрөнгө оруулалтын газрын дарга Б.Ганболд;
- ЗГХЭГ-ын даргын зөвлөх Б.Эрдэнэсанаа;
- "Эрдэнэс Монгол" ХХК-ийн зөвлөх Б.Батжаргал;
- "Эрдэнэс Оюу Толгой" ХХК-ийн Санхүү, шинжилгээний албаны дарга Ц.Алтануяа.

Нарийн бичгийн дарга:

ТАЙЛБАР ДҮГНЭЭЛТ:

20

ЗГ ЗЭЭЛИЙН ХҮҮГ БУУРУУЛАХ
ТОХИРОЛЦООНД ХҮРЧ
ЧАДААГҮЙ

СУДАЛГААНЫ БАГ БАЙГУУЛАГДАН
НИЙТ 7 УДАА ХУРАЛДАЖ
СУДАЛГААНЫ ТАЙЛАН ГАРГАСАН

НУУЦ

РИО ТИНТО БОЛОН СУДАЛГААНЫ
БАГИЙН ТӨЛӨӨЛЛӨӨС
БҮРДСЭН ТЕХНИКИЙН БАГ
4 УДАА ХУРАЛДСАН.

ХЭЛЦЭЛ
АМЖИЛТГҮЙ

ЗЭЭЛИЙН ХҮҮГ ХЯНАН ҮЗЭХ ҮЕИЙН МАКРО ЭДИЙН ЗАСГИЙН ҮЗҮҮЛЭЛТ

2018

2025

ӨНӨӨДӨР

21

2017.05.24

ОУВС-ийн ӨРГӨТГӨСӨН
САНХҮҮЖИЛТИЙН
ХӨТӨЛБӨРТ ХАМРАГДАВ

ХЭЛЦЭЛ
АМЖИЛТГҮЙ

МОНГОЛ УЛСЫН
ЗЭЭЛЖИХ
ЗЭРЭГЛЭЛ

“НӨОДТХНГ”
БАЙГУУЛАВ

ТӨСЛИЙН
ЯВЦ

▶ 46%

МОНГОЛ УЛСЫН
ЗЭЭЛЖИХ
ЗЭРЭГЛЭЛ

▶ B- stable

ДНБ

▶ \$13.2 тэрбум

Валютын
нөөц

▶ \$3.5 тэрбум

ТӨСЛИЙН
ЯВЦ

▶ 99.9%

МОНГОЛ УЛСЫН
ЗЭЭЛЖИХ
ЗЭРЭГЛЭЛ

▶ B+ positive

ДНБ

▶ ~\$25*
тэрбум

Валютын
нөөц

▶ \$6.0
тэрбум

2011 он

ЭНХНИЙ 7 ЖИЛ

2018 он

ХОЁР ДАХЬ 7 ЖИЛ

2025 он

УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН
ХЯНАН ШАЛГАХ
ТҮР ХОРОО

2023 он
09.18

“LIBOR ХҮҮ”–НЭЭС “SOFR ХҮҮ”

**МОНГОЛ УЛСЫН ХҮҮЛЬ ЗҮЙ,
ДОТООД ХЭРГИЙН САЙД**

Засгийн газрын V байр, Б.Шарондүйн гудамж БН,
Чингэлтэй дүүрэг, Улаанбаатар хот, 16160
Утас/факс: (976-51) 25 75 33,
Цахим шуудан: info@torlokh.gov.mn,
Цахим хуудас: www.torlokh.gov.mn

2023 оо тр № 114815
Танай 2023.02.07-ны № 011124 -т

Хариу өгөх тухай

Танаас ирүүлсэн 2023 оны 09 дүгээр сарын 01-ний өдрийн 01/194, 01/195 тоот албан бичгүүдтэй танилцаж, дараах саналыг хүргүүлж байна.

1. "Оюу Толгой" ХХК-д LIBOR хүүгээс SOFR хүү рүү шилжих эрх олгох асуудлыг Монголын талын төлөөллийн зүгээс "дэмжих" байр суурийг илэрхийлэх;
2. Оюу Толгойн "Борлуулалтын гэрээний хүрээг шинэчлэн батлах асуудал"-аар буюу Худалдан авагчийн алтны металл авалтын түвшин болон зах зээлийн стандарт нөхцөлөөс хамаарч алтны металлын төлөгдөх хэмжээ +/-2 хувиар хэлбэлзэхийг зөвшөөрөх асуудлаар Хөрөнгө оруулагч тал болон "Оюу Толгой" ХХК-ийн хүсэлтийг үндэслэн Монголын талын төлөөллийн зүгээс "дэмжих" байр суурийг илэрхийлж, холбогдох мэдээллийг Монголын талд ирүүлэх болон бусад шаардлагыг тавих;
3. ОТ-Антре хоорондын хэлцэл - урт болон богино хугацааны гэрээ байгуулах асуудлыг Монголын талын төлөөллийн зүгээс хойшлуулах байр суурийг илэрхийлэх.

Х.НЯМБААТАР

2023 он
10.02

НОТЛОХ
БАРИМТ
#2

ХНЗ-ийн ХҮҮ
SOFR+6.5%
БОЛСОН.

ОЮУ ТОЛГОЙ ХХК
ЭРДЭНЭС ОЮУ ТОЛГОЙ ХХК
ТнЭнЧАр ОЮУ ТОЛГОЙ ЛТД
болон
ОЮУ ТОЛГОЙ НИДЕРЛАНД БИ.ВИ
нарын хооронд байгуулсан
НЭМЭЛТ, ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ГЭРЭЭ
2023 оны 10 дугаар сарын 02-ны өдөр.

ТАЙЛБАР ДҮГНЭЛТ:

22

LIBOR ХҮҮ
2023.07.01-НИЙ ӨДРӨӨС
ЗАРЛАГДАХГҮЙ
БОЛСОН.

ХӨРӨНГӨ ОРУУЛАГЧТАЙ
ХЭЛЭЛЦЭЭ ХИЙХ АЖЛЫН
ХЭСГИЙН АХЛАГЧ
“SOFR ХҮҮ”-НД
ШИЛЖИХИЙГ ДЭМЖСЭН.

2025 ОН: ЗЭЭЛИЙН ХҮҮГИЙН ЗОХИСТОЙ БАЙДЛЫГ ХЯНАН ҮЗЭХ ГЭРЭЭНИЙ ХУГАЦАА

НӨОДТХНГ-11.3(ё)

23

Засгийн газрын
тэмдэглэл #38
Зээлийн хүү
бууруулах яриа
хэлэлцээ хийх
бэлтгэл ажил хангах.

АҮЭБ-ийн
сайдын тушаал А/29
зээлийн хүүг бууруулах,
шинжлэх асуудлаар яриа,
хэлэлцээ хийх ажлын
хэсэг байгуулагдсан.

Рио Тинто
хэлэлцээ хийх
мэдэгдлийг
хүлээн авсан
талаар
мэдэгдсэн.

2024.10.30 ▶

2024.11.13 ▶

2025.02.11 ▶

2025.04.10 ▶

2025.05.30 ▶

2025.08.19 ▶

ЕС-ын
захирамж #120
ажлын хэсэг
байгуулагдсан.

Эрдэнэс Оюутолгой
ХХК-иас Рио Тинтод
хэлэлцээ хийх
мэдэгдлийг
хүргүүлсэн.

ЕС-ын
захирамж #67
ЗГ-ын түвшинд
байгуулагдсан
ажлын хэсгийг
шинэчилсэн.

**ЯРИА ХЭЛЭЛЦЭЭ
ХИЙГДЭЖ БАЙНА.**

УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН
ХЯНАН ШАЛГАХ
ТҮР ХОРОО

2025 ОН: ЗЭЭЛИЙН ХҮҮГ БУУРУУЛАХ АЖЛЫН ХЭСЭГ

2024 он
10.30

НОТЛОХ
БАРИМТ
#3

5.Оюу толгой
хүчний зардлыг буу
хүчний сайд Б.Чойж

6.Оюу толгой т
орон нутагт гадаргы
ийн тодотголыг боли
ажиллахыг Байгаль

7.Монгол Улс
толгой төслийн аж
зориулсан хүртээмж
дэмжлэг үзүүлж ажи

8."Оюу толгой
хэмжээний тухай" Уг
хангах, Оюу толгой
хэлэлцээг эрчимжүү
нэгдсэн удирдлагаа
талаарх саналаа с
Монгол Улсын сайд
хэсгийн дарга Н.Учр

9.Гадаадын хө
ашгийг хамгаалах б
болгох тодорхой а
сайд О.Алтангэрэл,
хөгжлийн сайд Л.П
харилцааны сайд Б.

Хавсралт - 3

МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ХУРАЛДААНЫ ТЭМДЭГЛЭЛЭЭС

МОНГОЛ УЛСЫН ШАДАР САЙДЫН АЖЛЫН АЛБА, ЭДИЙН ЗАСАГ, ХӨГЖЛИЙН
ЯАМ, ГАДААД ХАРИЛЦААНЫ ЯАМ, САНГИЙН ЯАМ, БАЙГАЛЬ ОРЧИН, УУР
АМЬСГАЛЫН ӨӨРЧЛӨЛТИЙН ЯАМ, ЭРЧИМ ХҮЧНИЙ ЯАМ, АЖ ҮЙЛДВЭР,
ЭРДЭС БАЯЛГИЙН ЯАМ, ӨМНӨГОВЬ АЙМГИЙН ЗАСАГ ДАРГЫН ТАМГЫН
ГАЗАР, "ЭРДЭНЭС МОНГОЛ" ХХК, "ЭРДЭНЭС ОЮУ ТОЛГОЙ" ХХК
ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ХЯНАЛТ ХЭРЭГЖҮҮЛЭХ ГАЗАРТ

Монгол Улсын Засгийн газрын 2024 оны 10 дугаар сарын 30-ны өдрийн
хуралдааны 38 дугаар тэмдэглэлд:

"17.3."Оюу толгой ордоос Монгол Улсын хүртэх үр ашгийг нэмэгдүүлэх арга
хэмжээний тухай" Улсын Их Хурлын 2021 оны 12 дугаар сарын 30-ны өдрийн
103 дугаар тогтоолын хэрэгжилт болон тулгамдсан асуудал, цаашид хэрэгжүүлэх
арга хэмжээний талаар Монгол Улсын сайд, Засгийн газрын Хэрэг эрхлэх газрын
дарга Н.Учрал Засгийн газрын гишүүдэд танилцуулав.

Үүнтэй холбогдуулан дараах арга хэмжээг авч хэрэгжүүлэхийг Засгийн газрын
холбогдох гишүүд, албан тушаалтанд даалгав:

1."Оюу Толгой" ХХК-ийн хувь нийлүүлэгчдийн зээлийн хүүг бууруулах,
шинэчлэх асуудлаар яриа хэлэлцээ хийх Ажлын хэсгийг байгуулж, бэлтгэл хангаж
яриа хэлэлцээг эхлүүлэн, үр дүнг тухай бүр танилцуулахыг "Эрдэнэс Монгол" ХХК
(С.Наранцогт), "Эрдэнэс Оюу Толгой" ХХК (Э.Ганхүү)-д;

2."Оюу толгой ордоос Монгол Улсын хүртэх үр ашгийг нэмэгдүүлэх арга
хэмжээний тухай" Улсын Их Хурлын 2021 оны 103 дугаар тогтоолын 1 дэх заалтын
2, 3, 4 дэх дэд заалтын хэрэгжилт, хувь нийлүүлэгчдийн зээлийн хүүг бууруулах,
төслөөс ногдол ашиг авах хугацааг урагшлуулах асуудлаар техник, хууль зүй,
санхүүгийн зөвлөх үйлчилгээг олон улсад хүлээн зөвшөөрөгдсөн, хараат бус,
хөндлөнгийн зөвлөхөөс авах арга хэмжээг зохион байгуулж ажиллахыг "Эрдэнэс
Монгол" ХХК (С.Наранцогт), "Эрдэнэс Оюу Толгой" ХХК (Э.Ганхүү)-д;

3.MV-015225, MV-015226 тоот ашиглалтын тусгай зөвшөөрлийн талбайгаас
Монголын талын хүртэх өгөөж, нийгэм, эдийн засагт үзүүлэх үр дагавар,
эрсдэлийн тооцооллыг боловсруулж, 2024 оны 12 дугаар сард багтаан Засгийн
газрын хуралдаанд танилцуулахыг "Эрдэнэс Монгол" ХХК (С.Наранцогт), "Эрдэнэс
Оюу Толгой" ХХК (Э.Ганхүү)-д;

4.Оюу толгой төслөөс хүртэх өгөөжийг нэмэгдүүлэх, үйл ажиллагааны
тогтвортой байдлыг хангуулах хүрээнд төслийн техник, эдийн засгийн үндэслэл
(ТЭЗҮ), түүний тодотгол, уулын ажлын төлөвлөгөөг хүлээн авах, баталгаажуулах
ажлыг хууль тогтоомжийн дагуу шуурхай зохион байгуулах, мөн төсөлд түшиглэсэн
боловсруулах үйлдвэр байгуулах асуудлыг судалж, танилцуулахыг Аж үйлдвэр,
эрдэс баялгийн сайд Ц.Туваанд;

ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ХЭРЭГ ЭРХЛЭХ ГАЗАР

ТАЙЛБАР ДҮГНЭЛТ:

24

ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ТЭМДЭГЛЭЛ #38

ОТ ХХК-ИЙН ХУВЬ НИЙЛҮҮЛЭГЧДИЙН
ЗЭЭЛИЙН ХҮҮГ БУУРУУЛАХ,
ШИНЖЛЭХ АСУУДЛААР ЯРИА
ХЭЛЭЛЦЭЭ ХИЙХ АЖЛЫГ ХЭСГИЙГ
БАЙГУУЛЖ, БЭЛТГЭЛ ХАНГАЖ ЯРИА
ХЭЛЭЛЦЭЭГ ЭХЛҮҮЛЭН, ҮР ДҮНГ
ТУХАЙ БҮР ТАНИЛЦУУЛАХ.

Хариуцах:

Эрдэнэс Монгол ХХК
гүйцэтгэх захирал

С.НАРАНЦОГТ

Эрдэнэс Оюу Толгой
ХХК гүйцэтгэх захирал

Э.ГАНХҮҮ

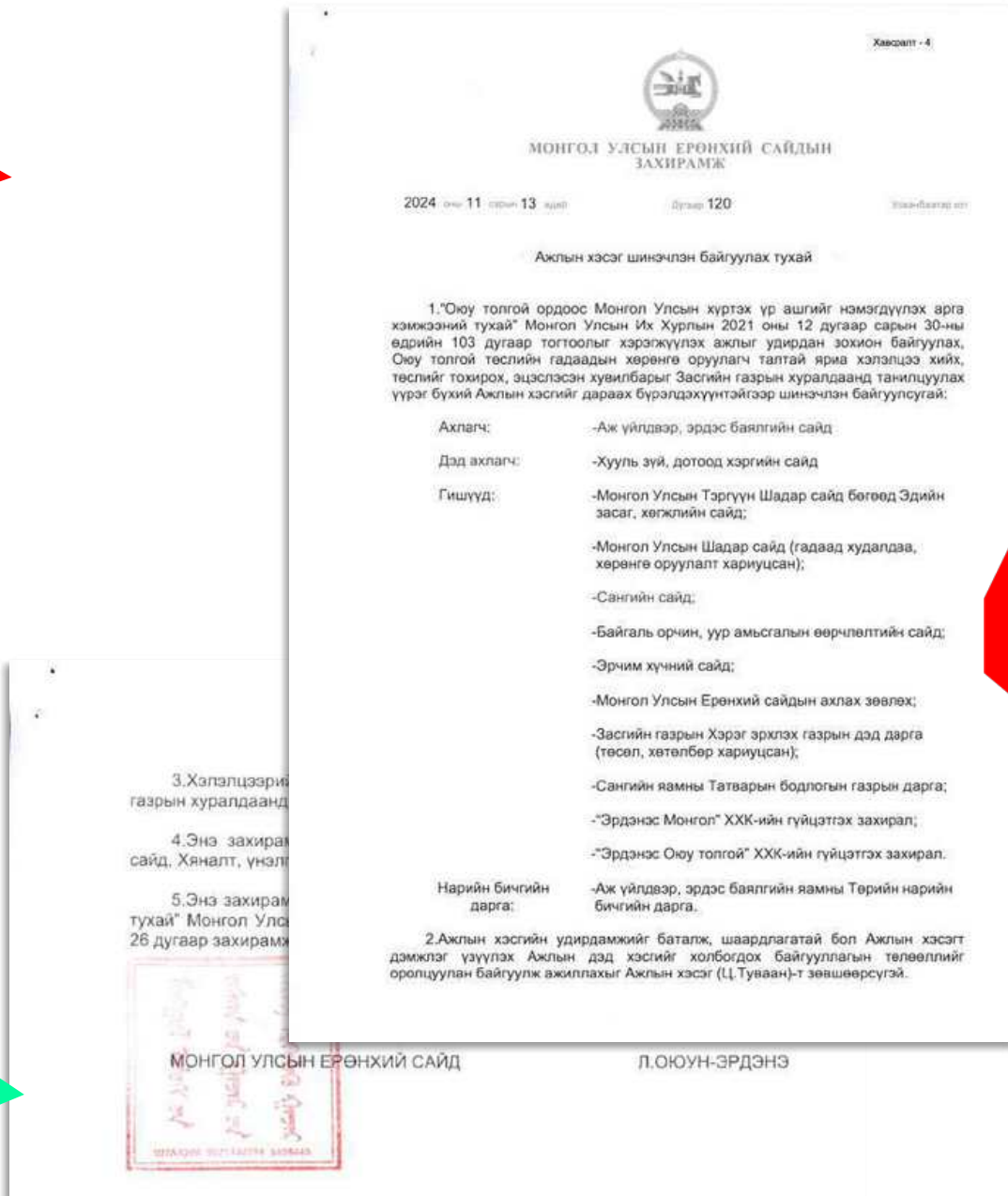

УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН
ХЯНАН ШАЛГАХ
ТҮР ХОРОО

2025 ОН: ЗЭЭЛИЙН ХҮҮГ БУУРУУЛАХ АЖЛЫН ХЭСЭГ

2024 он
11.13

НОТЛОХ
БАРИМТ
#4

ТАЙЛБАР ДҮГНЭЛТ:

25

ЕРӨНХИЙ САЙДЫН ЗАХИРАМЖ #120

ОТ ТӨСЛИЙН ГАДААДЫН ХӨРӨНГӨ
ОРУУЛАГЧ ТАЛТАЙ ЯРИА ХЭЛЭЛЦЭЭ
ХИЙХ, ТӨСЛИЙГ ТОХИРОХ, ЭЦЭСЛЭСЭН
ХУВИЛБАРЫГ ЗАСГИЙН ГАЗРЫН
ХУРАЛДААНД ТАНИЛЦУУЛАХ ҮҮРЭГ
БҮХИЙ АЖЛЫН ХЭСГИЙГ ШИНЭЧЛЭН
БАЙГУУЛАХ.

Хариуцах:

АҮЭБ-ийн Сайд

Ц.ТУВААН

/Ажлын хэсгийн ахлагч/

ХЗДХ-ийн Сайд

О.АЛТАНГЭРЭЛ

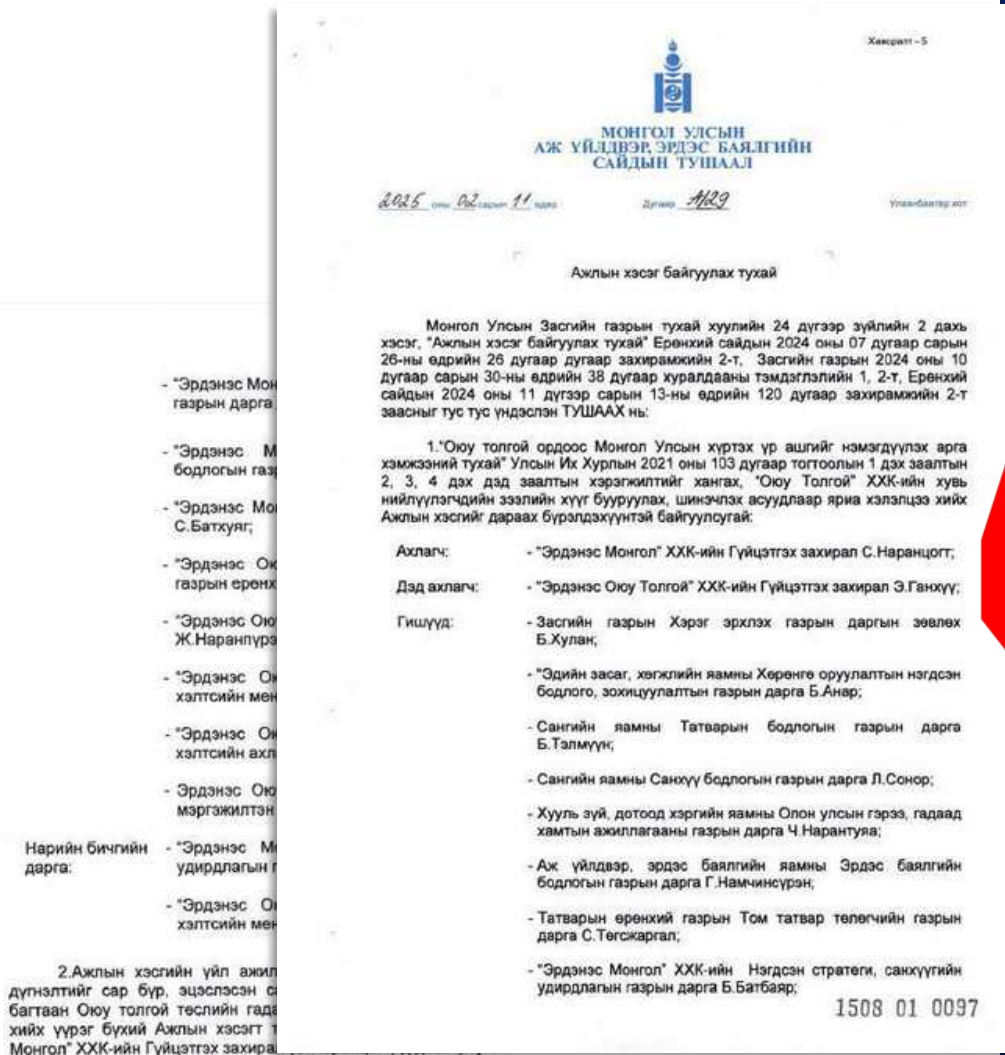
/Ажлын хэсгийн дэд ахлагч/

УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН
ХЯНАН ШАЛГАХ
ТҮР ХОРОО

2025 ОН: ЗЭЭЛИЙН ХҮҮГ БУУРУУЛАХ АЖЛЫН ХЭСЭГ

2025 он
02.11

НОТЛОХ
БАРИМТ
#5

ТАЙЛБАР ДҮГНЭЛТ:

26

АҮЭБ-ИЙН САЙДЫН ТУШААЛ А/29

ОТ ХХК-ИЙН ХУВЬ НИЙЛҮҮЛЭГЧДИЙН
ЗЭЭЛИЙН ХҮҮГ БУУРУУЛАХ,
ШИНЭЧЛЭХ АСУУДЛААР ЯРИА
ХЭЛЭЛЦЭЭ ХИЙХ АЖЛЫН ХЭСГИЙГ
БАЙГУУЛАХ.

Хариуцах:

Эрдэнэс Монгол ХХК
гүйцэтгэх захирал

С.НАРАНЦОГТ

/Ажлын хэсгийн ахлагч/

Эрдэнэс Оюу Толгой
ХХК гүйцэтгэх захирал

Э.ГАНХҮҮ

/Ажлын хэсгийн дэд ахлагч/

БАТЛАВ: АЖЛЫН ХЭСГИЙН АХЛАГЧ

С.НАРАНЦОГТ

АЖЛЫН ХЭСГИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

2025.02.21

№	Ажлын төлөвлөгөө	Хариуцагч	Эхлэх хугацаа	Дуусах хугацаа
Оюу Толгой ХХН-ийн Хувь нийлүүлэгчдийн эзэлийн хүүг бууруулах				
1	Хувь нийлүүлэгчийн эзэлийн хүүг бууруулах хэлэлцээг эхлүүлэх тухай албан ёсны мэдэгдлийн төслийг боловсруулах, Рио Тинто компанид хүргүүлэх	Хууль зүй, дотоод хэргийн яамны Олон улсын гэрээ, гадаад хамтын ажиллагааны газрын дарга Ч.Нарантуяа, "Эрдэнэс Оюу Толгой" ХХК-ийн Хуулийн хэлтсийн менежер Ж.Наранпүрэв	2025-02-20	2025-02-24
2	Олон улсын зөвлөх үйлчилгээ авах санхүүжилтийн асуудлыг холбогдох эрх бүхий байгууллагад танилцуулан шийдвэрлүүлэх	"Эрдэнэс Монгол" ХХК-ийн Нэгдсэн стратеги, санхүүгийн удирдлагын газрын дарга Б.Батбаяр, "Эрдэнэс Оюу Толгой" ХХК-ийн Стратеги төлөвлөлтийн газрын ерөнхий менежер Б.Батбаатар,	2025-02-20	2025-02-27
3	Олон улсын зөвлөх үйлчилгээний ажлын даалгаврыг боловсруулах, ажлын хэсгээр батлуулах	Засгийн газрын хэрэг эрхлэх газрын даргын зөвлөх Б.Хулан Сангийн яам Санхүүгийн бодлогын газрын дарга Л.Сонор (Санхүүгийн зах зээл, даатгалын хэлтсийн дарга Б.Амарбаясгалан) Сангийн яамны татварын бодлогын газрын дарга Б.Тэлмүүн Татварын ерөнхий газрын том татвар төлөгчийн газрын дарга С.Төгсжаргал "Эрдэнэс Монгол" ХХК-ийн Нэгдсэн стратеги, санхүүгийн удирдлагын газрын дарга Б.Батбаяр, "Эрдэнэс Оюу Толгой" ХХК-ийн Стратеги төлөвлөлтийн газрын ерөнхий менежер Б.Батбаатар, "Эрдэнэс Оюу Толгой" ХХК-ийн Санхүү, шинжилгээний хэлтсийн менежер Б.Баяр-Өлзий, "Эрдэнэс Оюу Толгой" ХХК-ийн Санхүү, шинжилгээний хэлтсийн ахлах мэргэжилтэн Н.Мөнхцэцэг	2025-02-20	2025-03-04
4	Зөвлөхийг сонгон шалгаруулах, санал дүгнэлтийг гаргуудан авах, ажлын хэсэгт танилцуулах	Засгийн газрын хэрэг эрхлэх газрын даргын зөвлөх Б.Хулан Сангийн яам Санхүүгийн бодлогын газрын дарга Л.Сонор (Санхүүгийн зах зээл, даатгалын хэлтсийн дарга Б.Амарбаясгалан) Сангийн яамны татварын бодлогын газрын дарга Б.Тэлмүүн Татварын ерөнхий газрын том татвар төлөгчийн газрын дарга С.Төгсжаргал "Эрдэнэс Монгол" ХХК-ийн Нэгдсэн стратеги, санхүүгийн удирдлагын газрын дарга Б.Батбаяр, "Эрдэнэс Оюу Толгой" ХХК-ийн Стратеги төлөвлөлтийн газрын ерөнхий менежер Б.Батбаатар, "Эрдэнэс Оюу Толгой" ХХК-ийн Санхүү, шинжилгээний хэлтсийн менежер Б.Баяр-Өлзий, "Эрдэнэс Оюу Толгой" ХХК-ийн Санхүү, шинжилгээний хэлтсийн ахлах мэргэжилтэн Н.Мөнхцэцэг	2025-03-04	2025-07-31
5	Холбогдох дата, мэдээллийг бэлтгэж зөвлөхтэй хамтран ажиллах	Сангийн яам Санхүүгийн бодлогын газрын дарга Л.Сонор (Санхүүгийн зах зээл, даатгалын хэлтсийн дарга Б.Амарбаясгалан) Эдийн засаг, хөгжлийн яамны Хөрөнгө оруулалтын нэгдсэн бодлого, зохицуулалтын газрын дарга Б.Анар, "Эрдэнэс Монгол" ХХК-ийн Нэгдсэн стратеги, санхүүгийн удирдлагын газрын дарга Б.Батбаяр, "Эрдэнэс Оюу Толгой" ХХК-ийн Санхүү, шинжилгээний хэлтсийн менежер Б.Баяр-Өлзий, "Эрдэнэс Оюу Толгой" ХХК-ийн Санхүү, шинжилгээний хэлтсийн ахлах мэргэжилтэн Н.Мөнхцэцэг	2025-03-04	2025-07-31
6	Ажлын хэсгийн санал, дүгнэлтийг эцэслэн боловсруулж Ерөнхий сайдын 2024 оны 120-р захирамжаар байгуулагдсан ажлын хэсэгт танилцуулна.	"Эрдэнэс Монгол" ХХК-ийн Дотоод хяналт, эрсдэлийн удирдлагын газрын дарга Л.Наранчимэг, "Эрдэнэс Оюу Толгой" ХХК-ийн Санхүү, шинжилгээний хэлтсийн менежер Б.Баяр-Өлзий, "Эрдэнэс Оюу Толгой" ХХК-ийн Санхүү, шинжилгээний хэлтсийн ахлах мэргэжилтэн Н.Мөнхцэцэг	2025-08-01	2025-08-08

Хэрэгжсэн

Хэрэгжсэн

Хэрэгжсэн

Хэрэгжээгүй

Хэрэгжээгүй

Хэрэгжсэн

2025 он
02.21

НОТЛОХ
БАРИМТ
#6

2025 он
08.08

2026 он
01.31

ЗЭЭЛИЙН ХҮҮ БУУРУУЛАХ
ГЭРЭЭНИЙ ХУГАЦАА ДУУСАХ

УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН
ХЯНАН ШАЛГАХ
ТҮР ХОРОО

2025 ОН: ЗЭЭЛИЙН ХҮҮГ БУУРУУЛАХ АЖЛЫН ХЭСЭГ

2025 он
04.10

болон Хувьцаа эзэмшиж буй
ОТН, Компани болон энэхүү
зөвшөөрөгдсөн тэдгээрийн эрх
гэж тусгасан.

Түүнчлэн "Эрдэнэс МГЛ
Толгой (БиВиАй)" компани,
"Толгой" ХХК-ийн хооронд 2011
МГЛ" ХХК-ийн эрх, үүргийг "Э
"Хувьцаа эзэмшигчийн од
баталгаажуулах гэрээ"-ээр
гэрээний дагуу Төрийн эзэмш
д олгогдсон бүх эрх, давуу эр
Хувьцаа эзэмшигч талууд хар

Ийнхүү талуудын хооронд
тодотгосон хувь нийлүүлэх
санхүүжилтийн хүү болон Хувь
байдлыг хянан үзэх, өөрчлөх
үүгээр хүргүүлж байна.

Мэдэгдэлтэй танилцан

Жич: Талуудын хэлэлц
болон хэлэлцээ хийх газар, х

Хувийг: Монгол Улсын
Н.Учрал Танаа
Сангийн сайд
Аж үйлдвэр, эр
"Эрдэнэс Мон
Ш.Мөнхцэрэн
"Эрдэнэс Мон
Рио Тинто З
С.Мөнхсүх Тан
"Оюу Толгой"
Хинтон Танаа.

ЭРДЭНЭС ОЮУ ТОЛГОЙ ХХК

10 тоот, 14 давхар, Монгол улсад,
Ченгисийн өргөн чөлөө 15, 1 дугаар хороо,
Сүхбаатар дүүрэг, Улаанбаатар хот, 14240
Утас/Факс: (976) 7007 8065, Цахим хуудас: www.eot.mn

2025.04.10 № 01/87

танил -ны №

Хэлэлцээ хийх
мэдэгдэл хүргүүлэх тухай

Хавсралт - 2

РИО ТИНТО ИНТЕРНЕЙШНЛ
ХОЛДИНГС ЛИМИТЕД
КОМПАНИЙН НАРИЙН БИЧГИЙН
ДАРГА ТАНАА

ТУРКОЙС ХИЛЛ РЕСУРСЕС ЛИМИТЕД
КОМПАНИЙН НАРИЙН БИЧГИЙН
ДАРГА ТАНАА

ТИ ЭЙЧ АР ОЮУ ТОЛГОЙ ЛТД
КОМПАНИЙН НАРИЙН БИЧГИЙН
ДАРГА ТАНАА

ОЮУ ТОЛГОЙ НИДЕРЛАНД БИ ВИ
КОМПАНИЙН НАРИЙН БИЧГИЙН
ДАРГА ТАНАА

"ОЮУ ТОЛГОЙ" ХХК-ИЙН
ГҮЙЦЭТГЭХ ЗАХИРАЛ
ДЭЙРДРЭ ЛИНГЕНФЭЛДЕР ТАНАА

"Оюу Толгой" ХХК-ийн Хувьцаа эзэмшигч Талуудын хооронд 2011 онд
байгуулсан "Нэмэлт, өөрчлөлт оруулж, дахин тодотгосон хувь нийлүүлэгчдийн
гэрээ" (НӨОДТХНГ)-ний 11.3(е)-д "Хөрвүүлэх өдрөөс хойш 7 (долоон) жил тутамд
Санхүүжилтийн хүүгийн хувь болон энэхүү Гэрээний 13.1(г)-(й)-д заасан, түүнчлэн
энэхүү Гэрээний 25-д заасан Хувь нийлүүлэгчдийн одоогийн зээлийн
тодорхойлолтод буй хүүгийн хувийн зохистой байдлыг хянан үзэх бөгөөд эдгээр
хувийг бүх Тал зөвшөөрснөөр өөрчилж болно" гэж заасны дагуу тус заалтыг дахин
хэлэлцэх хугацаа 2025 оны 01 дүгээр сарын 31-ний өдрөөс эхлэн тоологдож байна.

Оюу Толгой төслийн санхүүжилтийн хүү болон Хувь нийлүүлэгчдийн
одоогийн зээлийн хүүгийн хувийн зохистой байдлыг хянан үзэх, өөрчлөлт оруулах
энэхүү харилцааг талуудын хооронд байгуулсан "Хувь нийлүүлэгчийн гэрээ (нэмэлт
өөрчлөлт оруулж дахин тодотгосон)"-ний 11.3-д "Санхүүжилтийн хүүгийн хувь",
11.3(д)(i)(Б)-д "Хөрвүүлэх өдөр болон түүнээс хойших хугацааны хувьд холбогдох
Улиралд LIBOR (SOFR) дээр нэмэх нь 6.50 хувь байна; Эргэлзээ төрүүлэхгүй байх
үүднээс, тодруулбал энэхүү Гэрээний 11.3(д)(i)(Б)-д заасан LIBOR (SOFR)
(холбогдох улирлын) дээр нэмэх нь 6.50 хувь гэсэн нь жилийн бодит хүү болно", 24.1-
д "Мэдэгдэл" Энэхүү Гэрээний дагуу хүргүүлэх, эсхүл хийх аливаа мэдэгдэл,
шаардлага, зөвшөөрөл, бусад харилцаа холбоо (цаашид "Мэдэгдэл" гэж)-г", 24.1(а)-
д "Мэдэгдэл"-ийг "бичгээр үйлдэж, илгээгчийн эрх олгосон этгээд гарын үсэг зурсан
байна", 24.1.(г)-д "Мэдэгдэл"-ийг "Англи, Монгол хэлээр үйлдэнэ", 24.6-д "Нэмэлт,
өөрчлөлт. Талууд зөвхөн өөр гэрээ байгуулах замаар энэхүү Гэрээнд нэмэлт,
өөрчлөлт оруулж болно", 25-д "Хувь нийлүүлэгч" гэж ТӨК, АйВиЭн болон ОТН

ЭРДЭНЭС МОНГОЛ НӨГДЛИЙН ГИШҮҮН

0000000200

ГҮЙЦЭТГЭХ ЗАХИРЛЫН ҮҮРГИЙГ
ТҮР ОРЛОН ГҮЙЦЭТГЭГЧ

ТАЙЛБАР ДҮГНЭЛТ:

28

ЭРДЭНЭС ОЮУТОЛГОЙ ХХК-ИАС РИО ТИНТОД

НӨОДТХНГ-ИЙН 11.3(Ё) ЗААЛТЫН
ДАГУУ ЗЭЭЛИЙН ХҮҮГИЙН ТҮВШИНГ
ЭРГЭН ХЯНАХ ХУГАЦАА 2025 ОНД
ТОХИОЖ БАЙГААТАЙ ХОЛБОГДУУЛАН
ХӨРӨНГӨ ОРУУЛАГЧ РИО ТИНТОД
ЯРИА ХЭЛЭЛЦЭЭГ ЭХЛҮҮЛЭХ ТУХАЙ
МЭДЭГДЛИЙГ ХҮРГҮҮЛСЭН.

Хариуцах:

Эрдэнэс Монгол ХХК
гүйцэтгэх захирал

С.НАРАНЦОГТ

/Ажлын хэсгийн ахлагч/

Эрдэнэс Оюу Толгой
ХХК гүйцэтгэх захирал

Э.ГАНХҮҮ

/Ажлын хэсгийн дэд ахлагч/

НОТЛОХ
БАРИМТ
#7

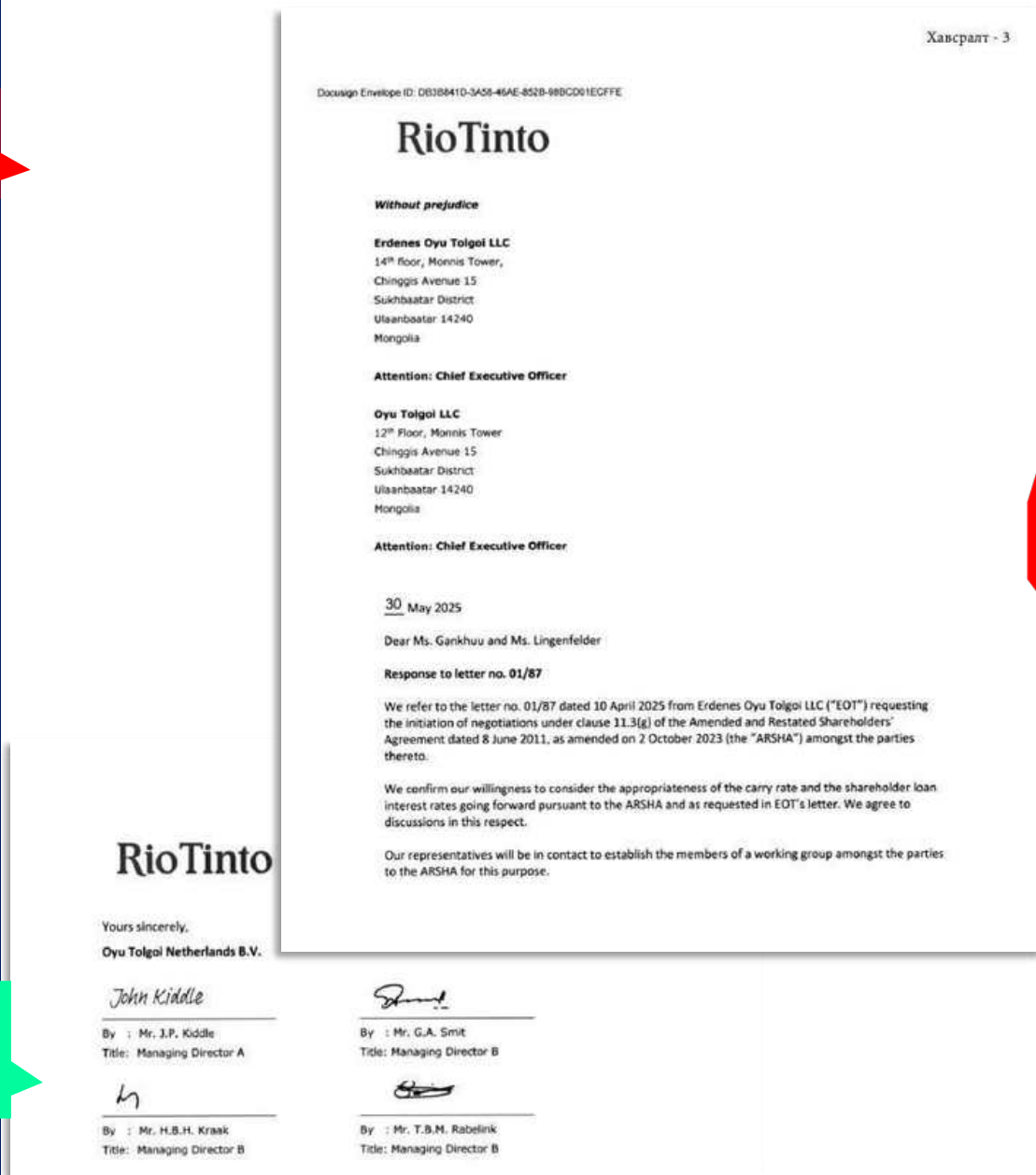

УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН
ХЯНАН ШАЛГАХ
ТҮР ХОРОО

2025 ОН: ЗЭЭЛИЙН ХҮҮГ БУУРУУЛАХ АЖЛЫН ХЭСЭГ

2025 он
05.30

НОТЛОХ
БАРИМТ
#8

ТАЙЛБАР ДҮГНЭЛТ:

29

РИО ТИНТО-гоос ИРСЭН ХАРИУ ЗАХИА

“РИО ТИНТО”-ГООС ЭРДЭНЭС ОЮУ
ТОЛГОЙ ХХК-Д ХУВЬ
НИЙЛҮҮЛЭГЧДИЙН ЗЭЭЛИЙН ХҮҮ
БУУРУУЛАХ ЯРИА ХЭЛЭЛЦЭЭГ
ЭХЛҮҮЛЖ БУЙ МЭДЭГДЛИЙГ ХҮЛЭЭН
АВЧ БАЙГАА ТАЛААР ХАРИУ
ИРҮҮЛСЭН.

Хариуцах:

Эрдэнэс Монгол ХХК
гүйцэтгэх захирал

С.НАРАНЦОГТ

/Ажлын хэсгийн ахлагч/

Эрдэнэс Оюу Толгой
ХХК гүйцэтгэх захирал

Э.ГАНХҮҮ

/Ажлын хэсгийн дэд ахлагч/

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН
ХЯНАН ШАЛГАХ ТҮР ХОРОО

**ДАЛД УУРХАЙН БҮТЭЭН
БАЙГУУЛАЛТЫН САНХҮҮЖИЛТИЙН
ТӨЛӨВЛӨГӨӨ /ДУББСТ/,
ДУББСТ НЭМЭЛТ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ**

СОНСГОЛ: ӨДӨР #3

2025.12.12

УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН
ХЯНАН ШАЛГАХ
ТҮР ХОРОО

2015 он
05.18

ДУБАЙН ГЭРЭЭ ГЭЖ ЮУ ВЭ?

ОЮУ ТОЛГОЙН ДАЛД УУРХАЙН БҮТЭЭН БАЙГУУЛАЛТ,
САНХҮҮЖИЛТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

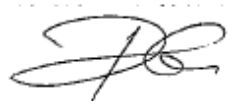
МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗАР
ЭРДЭНЭС ОЮУ ТОЛГОЙ ХХК

ТУРКОЙС ХИЛЛ РЕСУРСЕС ЛИМИТЕД
ТИ ЭЙЧ АР ОЮУ ТОЛГОЙ ЛТД
ОЮУ ТОЛГОЙ НИДЕРЛАНД БИ ВИ
РИО ТИНТО ИНТЕРНЭШНЛ ХОЛДИНГС ЛИМИТЕД

БОЛОН

ОЮУ ТОЛГОЙ ХХК

2015 ОНЫ 5 ДУГААР САРЫН 18

ТАЙЛБАР ДҮГНЭЛТ:

31

1

ИЛ УУРХАЙН МАРГААНТАЙ
АСУУДЛУУДААР
ЗӨВШИЛЦӨЛД ХҮРЭХ

2

ДАЛД УУРХАЙН БҮТЭЭН
БАЙГУУЛАЛТЫГ АЛБАН ЁСООР
ЭХЛҮҮЛЭХ НӨХЦӨЛИЙГ
БҮРДҮҮЛЭХ

3

САНХҮҮЖИЛТИЙН БҮТЭЦ,
ЗЭЭЛИЙН НӨХЦӨЛ, ХУВЬЦАА
ЭЗЭМШИГЧДИЙН ХООРОНДЫН
ХАРИЛЦААГ ТОДОРХОЙ
БОЛГОХ

УЛСЫН ИХ ХҮРЛЫН
ХЯНАН ШАЛГАХ
ТҮР ХОРОО

Н.Алтанхуяг ЕС-ын үе /2012.07.09-2014.11.05/

2014 он
05.08

УИХ-ЫН #34 ТОГТООЛ

ЭДИЙН ЗАСГИЙГ ДЭМЖИЖ, ДАЛД УУРХАЙН
БҮТЭЭН БАЙГУУЛАЛТЫГ ТҮРГЭТГЭХ

2014 он
06.18

МУЗГ #30 ТЭМДЭГЛЭЛ

ОТ ТӨСЛИЙГ ЭРЧИМЖҮҮЛЭХ ХҮРЭЭНД
ЗӨВЛӨХ ҮЙЛЧИЛГЭЭ АВАХ ТУХАЙ

2014 он
08.28

МУЗГ #274 ТОГТООЛ

ЗӨВЛӨХ ҮЙЛЧИЛГЭЭНИЙ САНХҮҮЖИЛТИЙГ
ХӨГЖЛИЙН БАНКНААС ШИЙДЭХ

2014 он
11.05

Н.АЛТАНХУЯГИЙН ЗАСГИЙН ГАЗАР ОГЦРОВ.

20

МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ХУРАЛДААНЫ ТЭМДЭГЛЭЛЭЭС

УУЛ УУРХАЙН ЯАМ, САНГИЙН ЯАМ,
ЭДИЙН ЗАСГИЙН ХӨГЖЛИЙН ЯАМ,
"ЭРДЭНЭС ОЮУТӨЛГӨЙ" ХХК-Д

Монгол Улсын Засгийн газрын 2014 оны 6 дугаар сарын 18-ны өдрийн
хуралдааны 30 дугаар тэмдэглэлд:

"ҮИХ.ХЭЛЭЛЦСЭН нь: Оюутөлгой төслийн үйл ажиллагааг эрчимжүүлэх
талаарх танилцуулга

ШИЙДВЭРЛЭСЭН нь: Оюутөлгой төслийн нэмэлт санхүүжилтийн талаар
олон улсын банк, санхүүгийн байгууллагатай байгуулах гэрээ хэлцлийн төсөлд
хууль зүйн дүгнэлт гаргах, холбогдох санхүүгийн тооцоо судалгаа хийх ажилд
зөвлөх үйлчилгээ үзүүлэх олон улсын хөндлөнгийн хууль, санхүү болон олон
нийтийн харилцааны шинжлэх, зөвлөхийн баг авч ажиллуулахад шаардагдах
зардлыг судалж, санхүүжилтийг шийдвэрлэх арга замын талаар танилцуулахыг
Сангийн сайд Ч.Улаан, Эдийн засгийн хөгжлийн сайд Н.Батбаяр нарт даалгав." гэжээ.

ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ХЭРЭГ ЭРХЛЭХ ГАЗАР

МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ТОГТООЛ

2014 оны 6 дугаар
сарын 28-ны өдөр

Дугаар 274

Улаанбаатар
хот

Оюутөлгой төслийн санхүүжилтийн
хүрээнд шаардагдах зардлыг
хийдвэрлэх тухай

Засгийн газрын тухай хуулийн 30.1-д заасныг үндэслэн Монгол Улсын
Засгийн газраас ТОГТООХ нь:

1. Оюутөлгой төслийн санхүүжилтийн үр ашгтай байдлыг хангах, төслийн
бүтээн байгуулалтыг хэрэгжүүлэхэд шаардлагатай стратегийн, санхүү, хууль болон
олон нийтийн харилцааны зөвлөх үйлчилгээнд шаардагдах 10 (арван) сая
хуртлах ам.долларын эсхэл журмын дагуу хэсрэлт ёсоор санхүүжүүлэхийг
Хөгжлийн банкны Төлөөлөн удирдах зөвлөл (Б.Шинэбаатар)-д зөвшөөрсүгэй.

2. Тогтоолын 1 дүгээр зүйлд заасан Хөгжлийн банкнаас олгох зээл,
зээлийн хүү болон валютын хэмийн зөрүүт эргэн төлөх хушаарийн дагуу
2015-2016 оны улсын төсөвт тусган, хэрэгжилтэд хяналт тавьж ажиллахыг
Сангийн сайдад даалгасугай.

Монгол Улсын Ерөнхий сайд

Н.АЛТАНХУЯГ

Монгол Улсын Засгийн газрын Хэрэг
чихлэх газрын дарга

Ч.САЯХАНБИЛЭГ

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХҮРЛЫН ТОГТООЛ

2014 оны 05 сарын 08 өдөр

Дугаар 34

Төрийн ордон, Улаанбаатар хот

Эдийн засгийн идэвхжлийг нэмэгдүүлэх
зарим арга хэмжээний тухай

Эдийн засгийн идэвхжлийг нэмэгдүүлэх, санхүүгийн тогтвортой байдлыг
хангах зорилгоор Монгол Улсын Их Хурлын тухай хуулийн 43 дугаар зүйлийн 43.1
дах хэсгийг үндэслэн Монгол Улсын Их Хурлаас ТОГТООХ нь:

1. "Эдийн засгийн идэвхжлийг нэмэгдүүлэх арга хэмжээний чиглэл"-ийн
хэсэртэйгээр баталсугай.

2. "Эдийн засгийн идэвхжлийг нэмэгдүүлэх арга хэмжээний чиглэл"-д заасан
арга хэмжээг Улсын Их Хурлын 2014 оны хаврын ээлжит чуулганы хуралдаанд
батлан хэрэгжүүлэхийг Монгол Улсын Засгийн газар (Н.Алтанхуяг, Монголбанк,
Н.Зогсжаргал), Санхүүгийн зохицуулах хороо (Д.Балрсайхани)-нд тус тус үүрэг
болгосугай.

3. "Эдийн засгийн идэвхжлийг нэмэгдүүлэх арга хэмжээний чиглэл"-д заасан
арга хэмжээг хэрэгжүүлэх чиглэлээр нарийвчилсан төлөвлөгөө боловсруулан
ажиллах, холбогдох хууль, Улсын Их Хурлын бусад шийдвэрийн төслийг 2014 оны
6 дугаар сарын 01-ний өдрийн дотор Улсын Их Хуралд өргөн мэдүүлэхийг Монгол
Улсын Засгийн газар (Н.Алтанхуяг)-д даалгасугай.

4. Энэ тогтоолын биелэлтэд хяналт тавьж ажиллахыг Эдийн засгийн байнгын
хороо (Б.Гарамгайбаатар)-нд даалгасугай.

ЗЭНХБӨЛД

УИХ-ын аргач
Бүлэгийнхэн 18.08
ХУУЛБАР ҮНЭН
2014.08.28
Гарын үсэг

Ч.Сайханбилэг ЕС-ын үе /2014.11.21-2016.07.07/

33

2014 он
11.21

Ч.САЙХАНБИЛЭГ ЕРӨНХИЙ
САЙДААР **ТОМИЛОГДОВ.**

2014 он
12.05

ЗАСГИЙН
ГАЗАР **БҮРДЭВ.**

Дубайн гэрээтэй
холбогдох
сайдууд

Ч.САЙХАНБИЛЭГ
Ерөнхий сайд

Р.ЖИГЖИД
Уул, уурхайн
сайд

Ж.ЭРДЭНЭБАТ
Сангийн сайд

2015 он
01.23

ЕС-ЫН
#27 ЗАХИРАМЖ

ДУББСТ хэлэлцээ
хийх ажлын хэсэг
байгуулагдав.

Б.БЯМБАСАЙХАН
Эрдэнэс Монгол ХХК
гүйцэтгэх захирал

Да.ГАНБОЛД
Эрдэнэс Оюутолгой ХХК
гүйцэтгэх захирал

2015 он
02.18

УИХ-ЫН
#41 ТОГТООЛ

Эдийн засгийг
дэмжих, далд
уурхайг хөдөлгөх

**ЗГ-ЫН ТУХАЙ
ХУУЛИЙН 5.1
ХУУЛЬ ЗӨРЧСӨН**

УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН
ХЯНАН ШАЛГАХ
ТҮР ХОРОО

ДУБАЙН ГЭРЭЭГ БАЙГУУЛСАН **НЭГ САР**

34

2015 он
04.13

МУЗГ-ЫН
#20 ТЭМДЭГЛЭЛ

3 САЙДЫН ХАМТАРСАН
ШАЛГАЛТЫН АЖЛЫН
ХЭСЭГ **ТАТАН БУУГДАВ.**

2015 он
04.13

ЕС-ЫН
#94 ЗАХИРАМЖ

ДУББСТ ХИЙХ
УДИРДАМЖ БАТЛАХ

2015 он
04.15

МУЗГ-ЫН
#21 ТЭМДЭГЛЭЛ

ДУББСТ-Г ЭЦЭСЛЭН
ТОХИРОХ

2015 он
04.16

ЕС-ЫН
#99 ЗАХИРАМЖ

ДУББСТ-Д ГАРЫН ҮСЭГ
ЗУРАХ ЭРХ ОЛГОХ

1 САР

2015 он
05.15

МУЗГ-ЫН
#27 ТЭМДЭГЛЭЛ

САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАН
БАТАЛГААЖУУЛАХ

2015 он
05.15

ЕС-ЫН
#123 ЗАХИРАМЖ

ДУББСТ-Д ГАРЫН ҮСЭГ
ЗУРАХ ЭРХ ОЛГОВ.

2015 он
05.18

ДУББСТ БАЙГУУЛАВ.
ДУББСТНТ БАЙГУУЛАВ.

ЭРХ
ОЛГООГҮЙ

Б.БЯМБАСАЙХАН
Эрдэнэс Монгол ХХК
гүйцэтгэх захирал

Да.ГАНБОЛД
Эрдэнэс Оюутолгой ХХК
гүйцэтгэх захирал

Ж.ЭРДЭНЭБАТ
Сангийн сайд

Б.АРИУНСАН
ТЕГ-ын дарга

Б.БЯМБАСАЙХАН
Эрдэнэс Монгол ХХК
гүйцэтгэх захирал

Да.ГАНБОЛД
Эрдэнэс Оюутолгой ХХК
гүйцэтгэх захирал

УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН
ХЯНАН ШАЛГАХ
ТҮР ХОРОО

ДУББСТ, ДУББСТНТ

2015 он
05.18

НОТЛОХ
БАРИМТ
#1

ОЮУ ТОЛГОЙН ДАЛД УУРХАЙН БҮТЭЭН БАЙГУУЛАЛТ,
САНХҮҮЖИЛТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗАР
ЭРДЭНЭС ОЮУ ТОЛГОЙ ХХК

ТУРКОЙС ХИЛЛ РЕСУРСЕС ЛИМИТЕД
ТИ ЭЙЧ АР ОЮУ ТОЛГОЙ ЛТД
ОЮУ ТОЛГОЙ НИДЕРЛАНД БИ ВИ
РИО ТИНТО ИНТЕРНЭШНЛ ХОЛДИНГС ЛИМИТЕД

БОЛОН

ОЮУ ТОЛГОЙ ХХК

2015 ОНЫ 5 ДУГААР САРЫН 18

ОЮУ ТОЛГОЙН ДАЛД УУРХАЙГ БАЙГУУЛАХ, ТҮҮНИ
ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

Монгол Улсын Засгийн Га

Эрдэнэс Оюу Толгой ХХ

Туркойс Хилл Ресурс Лим

Туркойс Хилл Ресурс Оюу Толгой

Оюу Толгой Нидерланд Би Ви

Рио Тинто Интернэшнл Холдингс Лимитед

Болон

Оюу Толгой ХХК

2015 оны 5 дугаар сарын 18

ТАЙЛБАР ДҮГНЭЛТ:

35

6 ХҮРТЭЛ ТЭРБУМ \$

ТӨСЛИЙН САНХҮҮЖИЛТ АВАХ
ЗӨВШӨӨРӨЛ, ХҮҮ LIBOR + 6.5% ИХГҮЙ

ХН ЗЭЭЛ, ХҮҮ

ЭРГЭН ТӨЛӨХӨД
ЗАРЦУУЛЖ БОЛНО.

ТЭЗҮ-Г МӨРДӨХГҮЙ.

902.8 САЯ \$

ТАТВАРЫН ХӨНГӨЛӨЛТ,
ШИЛЖҮҮЛЭН ТООЦОХ АЛДАГДЛЫН
ХЭМЖЭЭГ ХАРИЛЦАН ТОХИРОЛЦСОН.

УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН
ХЯНАН ШАЛГАХ
ТҮР ХОРОО

ДУББСТ, ДУББСТНТ

2015 он
05.18

НОТЛОХ
БАРИМТ
#1

ОЮУ ТОЛГОЙН ДАЛД УУРХАЙН БҮТЭЭН БАЙГУУЛАЛТ,
САНХҮҮЖИЛТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗАР
ЭРДЭНЭС ОЮУ ТОЛГОЙ ХХК

ТУРКОЙС ХИЛЛ РЕСУРСЕС ЛИМИТЕД
ТИ ЭЙЧ АР ОЮУ ТОЛГОЙ ЛТД
ОЮУ ТОЛГОЙ НИДЕРЛАНД БИ ВИ
РИО ТИНТО ИНТЕРНЭШНЛ ХОЛДИНГС ЛИМИТЕД

БОЛОН

ОЮУ ТОЛГОЙ ХХК

2015 ОНЫ 5 ДУГААР САРЫН 18

ОЮУ ТОЛГОЙН ДАЛД УУРХАЙГ БАЙГУУЛАХ, ТҮҮНИЙГ
ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

Монгол Улсын Засгийн Газар

Эрдэнэс Оюу Толгой ХХК

Туркойс Хилл Ресурс Лимитед

Туркойс Хилл Ресурс Оюу Толгой Л

Оюу Толгой Нидерланд Би Ви

Рио Тинто Интернэшнл Холдингс Лимитед

БОЛОН

Оюу Толгой ХХК

2015 оны 5 дугаар сарын 18

ТАЙЛБАР ДҮГНЭЛТ:

/Үргэлжлэл/

36

САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАН

ЕС-ЫН 2015 ОНЫ ЗАХИРАМЖ #123:
2010-2012 ОНЫ САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГ
ХҮЛЭЭН АВАХААР ТУСГАГДСАН БОЛОВЧ
ДУББСТ-өөр 2013-2014 ОНЫ ТАЙЛАНГ
ХҮЛЭЭН АВСАН.

УУЛ УУРХАЙН ТУСГАЙ ЗӨВШӨӨРЛИЙГ БАРЬЦААЛАХ ЭРХ НЭЭГДСЭН

SOW, СПОНСОРЫН ДАВУУ ЭРХТЭЙ
ЗЭЭЛ, МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛБӨР

ИЛ УУРХАЙН ЗАРДЛЫН
ХЭТРЭЛТИЙН ЗӨРЧЛИЙГ
ТОХИРОЛЦСОНД ТООЦСОН
ДУББСТ-НИЙ 4.3(А), (В)
ЗААЛТЫН ДАГУУ

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН
ХЯНАН ШАЛГАХ ТҮР ХОРОО

ДАЛД УУРХАЙН ЗАРДЛЫН ХЭТРЭЛТ БОЛОН
ХУГАЦААНЫ ХОЦРОГДОЛТОЙ ХОЛБООТОЙ

**ХӨНДЛӨНГИЙН ШИНЖЭЭЧИЙН
ДҮГНЭЛТ**

СОНГОЛ: ӨДӨР #3

2025.12.12

ДАЛД УУРХАЙН ЗАРДЛЫН ХЭТРЭЛТ БОЛОН ХУГАЦААНЫ ХОЦРОГДОЛТОЙ ХОЛБООТОЙ ХӨНДЛӨНГИЙН ШИНЖЭЭЧИЙН ДҮГНЭЛТ (ICG report)

38

2021 он
08.20

2.05
тэрбум \$

ЗАРДЛЫН ХЭТРЭЛТ

1.018 сая \$	Газар доорх бүтээн байгуулалт
335 сая \$	Газар дээрх бүтээн байгуулалт
347 сая \$	Менежментийн үйл ажиллагааны зардал
350 сая \$	Бусад

0.65
тэрбум \$

ВАЛЮТЫН АШИГ

1.4
тэрбум \$

ШИНЖЭЭЧИЙН ДҮГНЭЛТЭЭР

НОТЛОХ
БАРИМТ
#2

Дунджаар **21-22 сараар** төлөвлөсөн хугацаанаас **хоцорсон** гэж дүгнэжээ.

УЛСЫН ИХ ХҮРЛЫН
ХЯНАН ШАЛГАХ
ТҮР ХОРОО

2021 он
03.17

НОТЛОХ
БАРИМТ
#3

АНУ-НЬЮ-ЙОРК: ШҮҮХИЙН НЭХЭМЖЛЭХ

Case 1:20-cv-08585-LJL Document 149 Filed 09/02/22 Page 1 of 134

UNITED STATES DISTRICT COURT
SOUTHERN DISTRICT OF NEW YORK

USDC SDNY
DOCUMENT
ELECTRONICALLY FILED
DOC #:
DATE FILED: 09/02/2022

IN RE TURQUOISE HILL RESOURCES LTD.
SECURITIES LITIGATION

20-cv-08585 (LJL)

OPINION AND ORDER

LEWIS J. LIMAN, United States District Judge:

Plaintiffs the Pentwater Funds bring a putative class action for violations of Sections 10(b) and 20(a) of the Securities Exchange Act of 1934 ("Exchange Act") and Securities and Exchange Commission Rule 10b-5 against Turquoise Hill Resources Ltd. ("Turquoise Hill"), Rio Tinto plc and Rio Tinto Limited (together, "Rio Tinto" or "Rio"), Rio Tinto International Holdings Limited ("RTIH"), Jean-Sébastien Jacques ("Jacques"), Arnaud Soirat ("Soirat"), Ulf Quellmann ("Quellmann"), Luke Colton ("Colton"), and Brendan Lane ("Lane") (collectively, "Defendants").

Defendants move to dismiss the Second Amended Consolidated Complaint ("SAC" or the "Complaint"). Dkt. Nos. 129, 132.

BACKGROUND

The Court accepts as true for purposes of this motion the well-pled allegations of the SAC as supplemented by the documents incorporated by reference.

I. The Relevant Parties

Turquoise Hill is a mineral-exploration and development company headquartered in Montreal, Quebec, Canada, and a majority-owned subsidiary of Rio Tinto. Its sole business is

ТАЙЛБАР ДҮГНЭЛТ:

39

ПЕНТВАТЕР ФАНДС БОЛОН БУСАД ХУВИЙН ХӨРӨНГӨ
ОРУУЛАЛТЫН САНГУУД АНУ-ЫН НЬЮ-ЙОРК МУЖИЙН
ӨМНӨХ ТОЙРГИЙН **РИО ТИНТО-Г ШҮҮХЭД ӨГӨВ.**

RioTinto

JEAN SEBASTIEN
JACQUES
CEO

ULF
QUELLMANN
CEO

ARNAUD SOIRAT
CEO, copper group

BRENDAN LANE
Vice President

LUKE COLTON
CFO

PENTWATER
CAPITAL MANAGEMENT LP

НЭХЭМЖЛЭЛ: 2021

ХЭТЭРСЭН ЗАРДАЛ:

ХОЦОРСОН ХУГАЦАА:

1.9
тэрбум \$

22
Cap

БОДИТ МЭДЭЭЛЛИЙГ НУУЖ **ХӨРӨНГӨ**
ОРУУЛАГЧДЫГ САНААТАЙГААР
ТӨӨРӨГДҮҮЛСЭН.

ШИЙДВЭР: 2025.06.02

138
сая \$

ХОХИРОЛ БАРАГДУУЛАХЫГ
ЗӨВШӨӨРСӨН Ч
ГЭМ БУРУУГАА ХҮЛЭЭГЭЭГҮЙ.

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН
ХЯНАН ШАЛГАХ ТҮР ХОРОО

ДУББСТ, ДУББСНТ-Г

**ЦУЦАЛЖ, ХҮЧИНГҮЙ
БОЛГОСОН НЬ:**

СОНГОЛ: ӨДӨР #3

2025.12.12

ДУББСТ, ДУББСНТ-Г ЦУЦАЛЖ, ХҮЧИНГҮЙ БОЛГОСОН НЬ:

2019 он
10.02

Захиргааны хэргийн шүүхэд “Дархан монгол ногоон нэгдэл” ТББ-аас Ерөнхий сайдын захирамжтай холбогдуулан **НЭХЭМЖЛЭЛ ГАРГАВ.**

2019 он
11.18

Захиргааны хэргийн шүүхийн **128/ШШ2019/0808 ШИЙДВЭР** гарч, Ерөнхий сайдын 2015 оны **27, 94, 99, 123-Р ЗАХИРАМЖУУДЫГ** илт **ХУУЛЬ БУС БОЛОХЫГ ТОГТООЖЭЭ.**

ДАВЖ
ЗААЛДААГҮЙ!!!

2020 он
09.10

Шүүхийн шийдвэрийг шинээр илэрсэн нөхцөл байдлын улмаас дахин хянуулах хүсэлтийг **Д.Ганболд, Б.Бямбасайхан** нар гаргав.

2021 он
08.27

Захиргааны хэргийн шүүх **ХҮСЭЛТИЙГ ХАНГАХААС ТАТГАЛЗЖЭЭ.**

2021 он
12.30

УИХ-ын “Оюу Толгой ордоос Монгол Улсын хүртэх үр ашгийг нэмэгдүүлэх арга хэмжээний тухай”

103-Р ТОГТООЛ: 1.2/ ДУББСТ, ДУББСНТ-г хуульд нийцүүлэн цуцалж, хүчингүй болгох;” гэжээ.

ДУББСТ, ДУББСНТ-Г ЦУЦАЛЖ, ХҮЧИНГҮЙ БОЛГОСОН НЬ:

2022 он
07.05

Засгийн газрын хуралдааны **36 ДУГААР ТЭМДЭГЛЭЛ: 2 ДАХЬ ЗААЛТ:** ДУББСТ, ДУББСНТ-г хуульд нийцүүлэн **цуцалж, хүчингүй болгох арга хэмжээ авч ажиллах;**-ыг **“Эрдэнэс Оюу Толгой” ХХК, “Эрдэнэс Монгол” ХХК-д даалгажээ.**

2022 он
08.16

ЭОТ ХХК-иас **цуцалж, хүчингүй болгох тухай мэдэгдэл хүргүүлэв.**

2022 он
08.29

ЭМГЛ ХХК-иас **цуцалж, хүчингүй болгох тухай мэдэгдэл хүргүүлэв.**

2022 он
09.09

Рио Тинто Интернейшнл Холдинг Лимитед болон Туркойс Хилл Ресурсес Лтд, Оюу Толгой Нидерланд Би Ви, Ти Эйч Ар Оюу Толгой Лтд, “Оюу Толгой” ХХК-иудаас **цуцалж, дуусгавар болгох тухай мэдэгдлийг ирүүлжээ.**

УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН
ХЯНАН ШАЛГАХ
ТҮР ХОРОО

НИЙСЛЭЛ ДЭХ ЗАХИРГААНЫ ХЭРГИЙН АНХАН ШАТНЫ ШҮҮХИЙН ШИЙДВЭР:

ТАЙЛБАР ДҮГНЭЛТ:

43

2019 он
11.18

НОТЛОХ
БАРИМТ
#1

Session: full64934

ШҮҮХ ХУРАЛДААНЫ ЯВЦЫГ
МОНДООЛЖ ЦАХИМ СИСТЕМ

Нийслэл дэх захиргааны хэргийн анхан шатны шүүх

Хэргийн явцыг харах

МОНДООЛЖ ЦАХИМ СИСТЕМ

Та энэ хуудсаар дараах шүүх хуралдааны явцыг илгээхэд нэгдэл боломжтой

Шүүх хуралдааны модлол

Шүүх хуралдааны нэв

Хэргийн явцыг харах	Ц.Батсүрэн Т.Мөнх-Зориг Г.Мөнхтүлэг
Хэргийн явцыг харах	Дархан монгол ногоон нэгдэл
Хэргийн явцыг харах	Монгол Улсын Ерөнхий сайд
Хэргийн явцыг харах	Б.Батбаян
Хэргийн явцыг харах	Д.Ганболд
Хэргийн явцыг харах	Бусад
Хэргийн явцыг харах	4-р танхим
Хэргийн явцыг харах	128/ШШ2019/0808
Хэргийн явцыг харах	2021-08-27 10:00

Шүүх хуралдааны нэв

11/18/25, 9:39 AM

Монгол Улсын Шүүхийн системийн систем

НИЙСЛЭЛ ДЭХ ЗАХИРГААНЫ ХЭРГИЙН АНХАН ШАТНЫ ШҮҮХИЙН ШИЙДВЭР

2019 оны 11 сарын 18 өдөр

Дугаар 108

Нийслэл дэх Захиргааны хэргийн анхан шатны шүүх А.С. даргач, "ДМНО" нийгэмд үйлчилдэг төрийн бус байгууллага (цаашд "ТББ" гэж нэрлэх) нь, МУ-ын ЕС-д холбогдох захиргааны хэргийг 2019 оны 11 дүгээр сарын 18-ны өдөр тус шүүхийн шүүх хуралдааны 4 дүгээр танхимд мөнгөтэй хийсэн шүүх хуралдаанаар хянан хэлэлцэж эхлүүлж шүүхийн шийдвэрийг гаргав.

Шүүх хуралдаанд: нээмжлэгчийн төлөөлөгч Д.Д., нээмжлэгчийн итгэмжлэгдсэн төлөөлөгч Ч.Б., нээмжлэгчийн өмчлөгч Г.Б., хариуцагчийн итгэмжлэгдсэн төлөөлөгч А.А., шүүх хуралдааны нарийн бичгийн дарга Б.Б нар оролцов.

ТОДОРХОЙЛОХ нь:

Нэг. Нээмжлэгчийн агуулга

11. Нээмжлэгч "ДМНО" ТББ нь 2015 оны 10 дугаар сарын 02-ны өдөр мүүхэд бичгээр гаргасан нээмжлэгчдээ:

"...2015 оны 01 дүгээр сарын 23-ны өдөр тухайн үеийн МУ-ын ЕС "С" нь "О" т н ордыг ашиглах хөрөнгө оруулалтын гэрээний хэрэгжлэлтэй холбогдуулан хөрөнгө оруулалт талтай хэлэлцээ хийх үүрэг бүхий Ажлын хэсэг байгуулах тухай" 27 дүгээр захирамжийг, 2015 оны 4 дүгээр сарын 13-ны өдөр "Ажлын хэсгийн хэлэлцээ хийх удирдамж батлах тухай" 94 дүгээр захирамжийг, 2015 оны 4 дүгээр сарын 16-ны өдөр тус ажлын хэсэгт "О" т н төслийн данд уурхайн бүтээн байгуулалтын ажлын санхүүжилтийн төлөвлөгөөнд гарын үсэг зурах эрхийг олгох тухай" 99 дүгээр захирамжийг, 2015 оны 5 дугаар сарын 15-ны өдөр "О" т төслийн данд уурхайн бүтээн байгуулалтын санхүүжилтийн төлөвлөгөөнд гарын үсэг зурах эрх олгох тухай" 123 дугаар захирамжуудыг тус тус гаргасан байдаг. Эдгээр захирамжууд дээр үндэслэн О т төслийн данд уурхайн бүтээн байгуулалтын ажлын санхүүжилтийн төлөвлөгөөнд Засгийн газрыг төлөөлөн Б.Б 2015 оны 5 дугаар сарын 15-ны өдөр гарын үсэг зурсан байдаг. Энэхүү баримт бичиг нь "О" т ХХК-тай холбогдуулан өмнө нь байгуулсан Хөрөнгө оруулалтын гэрээ, нэмэлт өөрчлөлт оруулж дэвшсэн тодотгосон хуваагчийн гэрээний хэрэгжлэлийг дүгнэсэн, цаашид нэмэлт, өөрчлөлт оруулсан байдаг.

Монгол Улсын Засгийн Газрын тухай хуулийн 29 дүгээр зүйлийн 26.1-д "Засгийн газар энэ хууль, бусад хуульд заасан бүрэн эрхийнхээ асуудал, түүнийг Улсын Их Хурлаас даалгасан Ерөнхийлөгчөөс санал бэлгэсэн асуудлыг хуралдаанаараа хэлэлцэхийг үндсэн дээр шийдвэрлэнэ", 30 дугаар зүйлийн 30.1-д "Засгийн газар бүрэн эрхийнхээ асуудлаар хуралдаанаас тогтоол, нэг удаагийн шийд чөлөөтэй буюу шуудай асуудлаар Ерөнхий сайд захирамж гаргана" гэж заасан байдаг. Мөн тус хуулийн 23 дугаар зүйлийн 23.3-д "Ерөнхий сайд Засгийн газрын дотоод, гадаад бодлогын асуудлаар хэлэлцээ хийхдээ Засгийн газрын гишүүд, түүний дотор уг асуудлыг эрхэлсэн гишүүнтэй санал солилцсон буюу баримтлах бодлого тэдгээрт урьдчилан мэдэгдсэн байвал зохино" гэж, 8 дугаар зүйлийн 8.7-д "Үндэсний бэлтгэл, төрийн өмчийг хамгаалах арга хэмжээ авч, хуулиар олгосон эрх хэмжээний дотор төрийн өмчийн эд хөрөнгийг захиран зарцуулах" гэж тус тус заахуулсан байдаг.

Дараах заалтууд нь үндэсний бэлтгэл, төрийн өмчийг захиран зарцуулах тухай асуудал нь Засгийн газрын бүрэн эрх болох тухай, МУ-ын 38 өмчийн бүрэн эрхэд хамаарах асуудлаар шийдвэр гаргахад танхимын зарчмаар ажиллах буюу Засгийн газар нь өмчийн бүрэн эрхэд хамаарах асуудлыг хуралдаанаар хамтран хэлэлцэхийг үндсэн дээр шийдвэр гаргах зарчмуудыг тус тус заахуулсан байх ба Ерөнхий сайд нь зөвхөн нэг удаагийн чөлөөтэй буюу шуудай асуудлаар шийдвэр гаргах боломжтой байна.

Харин МУ-ын ЕС-ын гаргасан захирамжууд нь нэг удаагийн чөлөөтэй бич байсан нь 2015 оны 4 дүгээр сарын 16-ны өдрийн 99 дүгээр захирамж, 2015 оны 5 дугаар сарын 15-ны өдрийн 123 дугаар захирамжуудаас харагдаж байна. Тухайлбал, 2015 оны 4 дүгээр сарын 16-ны өдрийн 99 дүгээр захирамжид "О" т төслийн данд уурхайн бүтээн байгуулалтын ажлын санхүүжилтийн төлөвлөгөөнд гарын үсэг зурах эрхийг "ЗМ" ХХК-ийн гүйцэтгэх захирал Б.Б., "ЗМ" ХХК-ийн гүйцэтгэх захирал Д.Г. нэрт зөвшөөрсөнтэй" хэмээн дурдсан бол 2015 оны 5 дугаар сарын 15-ны өдрийн 123 дугаар захирамжийн 2-т мөн ажил "О" т төслийн данд уурхайн бүтээн байгуулалтын ажлын санхүүжилтийн төлөвлөгөөнд гарын үсэг зурах эрхийг "ЗМ" ХХК-ийн гүйцэтгэх захирал Б.Б., "ЗМ" ХХК-ийн гүйцэтгэх захирал Д.Г. нэрт зөвшөөрсөнтэй" хэмээн дурдсан байдаг. Түүнчлэн тус асуудал шуудай бус байсан нь адил харицдаг хожигдуулан тусдаа захирамжууд хоорондоо нэг сарын эерүүтэй байгаагаар харагдаж байна. Түүнчлэн, ОТ ХХК-тай холбогдох асуудлаар Засгийн газрыг төлөөлөн хэлэлцээ хийх, гэрээнд гарын үсэг зурах эрхийг олгосон асуудлаар өмнө нь Засгийн газрын тогтоолууд гарч байсан жишээ байж. Үүнд Засгийн газрын 2009 оны 01 дүгээр тогтоол, 2009 оны 308 дугаар тогтоол, болон 2011 оны 154 дүгээр тогтоолыг дурдаж болно.

Засгийн Газрын тухай хуулийн 30 дугаар зүйлийн 30.2-т "Засгийн газар асуудлыг олонхын саналаар шийдвэрлэнэ. Ийнхүү шийдвэрлэж чаддаггүй бол шийдвэр гаргагчид тооцно" гэж заасан байдаг. Өөрөөр тодорхойлвол, МУ-ын ЕС нь Засгийн газрын тухай хуулийн 30 дугаар зүйлийн 30.1-д заагдсан нэмэгдүүлж зарчим, Засгийн газар хуралдаа хэлэлцэж гаргах шийдвэрийг гаргасан бөгөөд тус хуулийн 30 дугаар зүйлийн 30.2-т заасны дагуу Засгийн

128/ШШ2019/0808
ШИЙДВЭР

ЕРӨНХИЙ САЙДЫН
ЗАХИРАМЖУУДЫГ
ИЛТ ХУУЛЬ БУС
ГЭЖ ТОГТООВ.

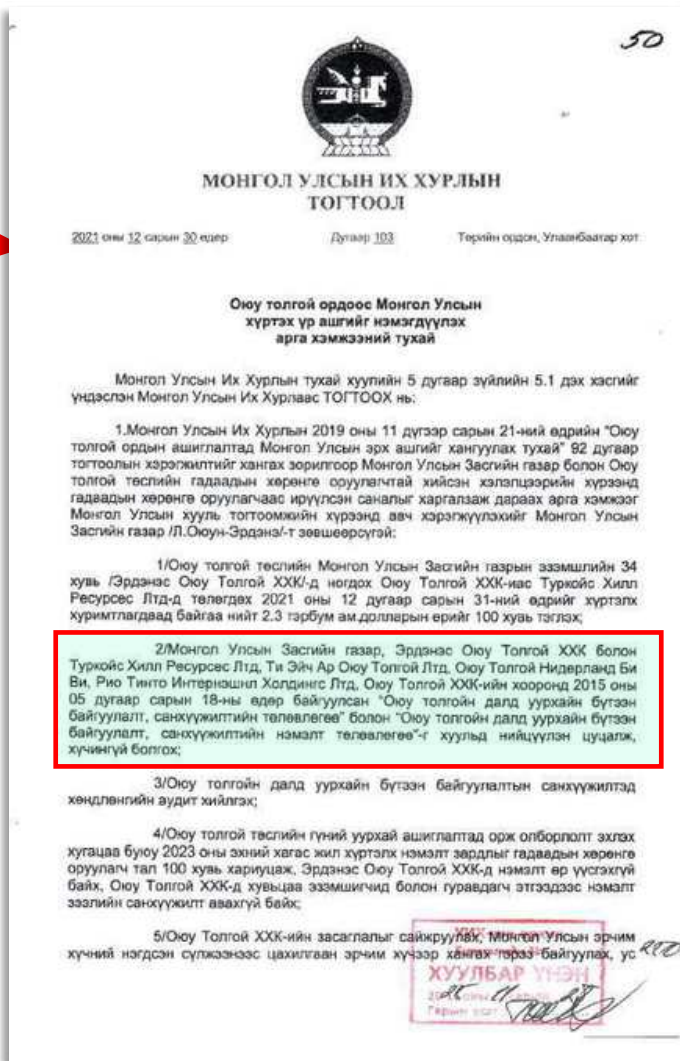

УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН
ХЯНАН ШАЛГАХ
ТҮР ХОРОО

2021 он
12.30

НОТЛОХ
БАРИМТ
#2

УИХ-ЫН 2021 ОНЫ ТОГТООЛ #103

ТАЙЛБАР ДҮГНЭЛТ:

44

2/Монгол Улсын Засгийн газар, Эрдэнэс Оюу Толгой ХХК болон Туркойс Хилл Ресурсес Лтд, Ти Эйч Ар Оюу Толгой Лтд, Оюу Толгой Нидерланд Би Ви, Рио Тинто Интернэшнл Холдингс Лтд, Оюу Толгой ХХК-ийн хооронд 2015 оны 05 дугаар сарын 18-ны өдөр байгуулсан "Оюутолгойн далд уурхайн бүтээн байгуулалт, санхүүжилтийн төлөвлөгөө" болон "Оюутолгойн далд уурхайн бүтээн байгуулалт, санхүүжилтийн нэмэлт төлөвлөгөө"-г хуульд нийцүүлэн **ЦУЦАЛЖ, ХҮЧИНГҮЙ БОЛГОХ;**

УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН
ХЯНАН ШАЛГАХ
ТҮР ХОРОО

ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ХУРАЛДААНЫ ТЭМДЭГЛЭЛ #36

2022 он
07.05

НОТЛОХ
БАРИМТ
#3

МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ХУРАЛДААНЫ ТЭМДЭГЛЭЛЭЭС

Хууль зүй, дотоод хэргийн яам, сангийн яам,
"Эрдэнэс Монгол" ХХК, "Эрдэнэс Оюу толгой" ХХК-д

Монгол Улсын Засгийн газрын 2022 оны 7 дугаар сарын 5-ны өдрийн
хуралдааны 36 дугаар тэмдэглэлд:

"ХХ.1. Оюу толгой төслийн гадаадын хөрөнгө оруулагч талтай яриа
хэлэлцээ хийх, "Оюу толгой ордоос Монгол Улсын хүртэх үр ашгийг нэмэгдүүлэх
арга хэмжээний тухай" Улсын Их Хурлын 2021 оны 12 дугаар сарын 30-ны өдрийн
103 дугаар тогтоолыг хэрэгжүүлэх ажлыг удирдан зохион байгуулах үүрэг бүхий
Ажлын хэсгээс гаргасан саналын талаар Хууль зүй, дотоод хэргийн сайд
Х.Нямбаатар Засгийн газрын гишүүдэд танилцуулав. Үүнтэй холбогдуулан:

1. Улсын Их Хурлын 2021 оны 103 дугаар тогтоолын хэрэгжилтийг хангах,
Оюу толгой төслийн гадаадын хөрөнгө оруулагч талтай хийх яриа хэлэлцээг
эрчимжүүлэх ажлын хүрээнд Лондонгийн Олон улсын арбитрын шүүхэд хянагдаж
байгаа маргааныг дахин 12 сарын хугацаатай түдгэлзүүлэх арга хэмжээ авч
ажиллахыг Хууль зүй, дотоод хэргийн сайд Х.Нямбаатар, Сангийн сайд Б.Жавхлан
нарт даалгав;

2. Улсын Их Хурлын 2021 оны 103 дугаар тогтоолын 1.2-т заасны дагуу
Монгол Улсын Засгийн газар, "Эрдэнэс Оюу Толгой" ХХК болон Туркойс Хилл
Ресурсес ЛТД, Ти Эйч Ар Оюу Толгой ЛТД, Оюу Толгой Нидерланд Би Ви, Рио
Тинто Интернэшнл Холдингс ЛТД, "Оюу Толгой" ХХК-ийн хооронд 2015 оны
5 дугаар сарын 18-ны өдөр байгуулсан "Оюу толгойн далд уурхайн бүтээн
байгуулалт, санхүүжилтийн төлөвлөгөө" болон "Оюу толгойн далд уурхайн бүтээн
байгуулалт, санхүүжилтийн нэмэлт төлөвлөгөө"-г хуульд нийцүүлэн цуцалж,
хүчингүй болгох арга хэмжээ авч ажиллахыг "Эрдэнэс Монгол" ХХК-ийн гүйцэтгэх
захирлын үүрэг гүйцэтгэгч О.Хулан, "Эрдэнэс Оюу Толгой" ХХК-ийн гүйцэтгэх
захирал Н.Цэрэнбат нарт даалгав;

3. Улсын Их Хурлын 2021 оны 103 дугаар тогтоолын хэрэгжилтийг хангах,
Оюу толгой төслийн гадаадын хөрөнгө оруулагч талтай хийх яриа хэлэлцээг
эрчимжүүлэх хүрээнд хийгдэж байгаа ажлын явц, цаашид авах арга хэмжээний
талаар 2022 оны 8 дугаар сард багтаан Засгийн газрын хуралдаанд дэлгэрэнгүй
танилцуулга хийхийг Хууль зүй, дотоод хэргийн сайд Х.Нямбаатарт даалгав."

ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ХЭРЭГ ЭРХЛЭХ ГАЗАР

ТАЙЛБАР ДҮГНЭЛТ:

45

ЦУЦАЛЖ,
ХҮЧИНГҮЙ БОЛГОХ
ҮҮРЭГ ӨГӨГДӨВ.

УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН
ХЯНАН ШАЛГАХ
ТҮР ХОРОО

2022 он
08.16
01/322

2022 он
08.16
01/323

2022 он
08.16
01/319

2022 он
08.16
01/321

2022 он
08.16
01/320

2022 он
08.29
01/631

НОТЛОХ
БАРИМТ
#4

ДУББСТ, ДУББСНТ-Г ЦУЦАЛЖ, ХҮЧИНГҮЙ БОЛГОХ МОНГОЛЫН ТАЛЫН МЭДЭГДЭЛ:

46

ЭРДЭНЭС ОЮУ ТОЛГОЙ ХХК

Монгол Улс, Улаанбаатар хот-14240, Сүхбаатар дүүрэг
1-р хороо, чингисийн өргөн чөлөө-15, Монгол шашны
14-р дэвсгэр, 16 тоот, Утас: 6970 7007 8085,
http://www.EOT.mn

2022.08.16 № 01/322

ТАЛЫН -НМ № -Т

ОЮУ ТОЛГОЙ НИДЕРЛАНД БИ.ВИ
КОМПАНИЙН ГҮЙЦЭТГЭХ
ЗАХИРАЛ ТАНАА

ЭРДЭНЭС ОЮУ ТОЛГОЙ ХХК

Монгол Улс, Улаанбаатар хот-14240, Сүхбаатар дүүрэг
1-р хороо, чингисийн өргөн чөлөө-15, Монгол шашны
14-р дэвсгэр, 16 тоот, Утас: 6970 7007 8085,
http://www.EOT.mn

2022.08.16 № 01/323

ТАЛЫН -НМ № -Т

"ОЮУ ТОЛГОЙ" ХХК-ИЙН ГҮЙЦЭТГЭХ
ЗАХИРАЛ ДЭЙРДЭ
ЛИНГЕНЭЛДЕР ТАНАА

ЭРДЭНЭС ОЮУ ТОЛГОЙ ХХК

Монгол Улс, Улаанбаатар хот-14240, Сүхбаатар дүүрэг
1-р хороо, чингисийн өргөн чөлөө-15, Монгол шашны
14-р дэвсгэр, 16 тоот, Утас: 6970 7007 8085,
http://www.EOT.mn

2022.08.16 № 01/319

ТАЛЫН -НМ № -Т

РИО ТИНТО ИНТЕРН
ХОЛДИНГС ЛИМИТЕД КО
ЕРӨНХИЙ ЗАХИР
ЯКОБ СТАУСХОЛМ Т

ЭРДЭНЭС ОЮУ ТОЛГОЙ ХХК

Монгол Улс, Улаанбаатар хот-14240, Сүхбаатар дүүрэг
1-р хороо, чингисийн өргөн чөлөө-15, Монгол шашны
14-р дэвсгэр, 16 тоот, Утас: 6970 7007 8085,
http://www.EOT.mn

2022.08.16 № 01/321

ТАЛЫН -НМ № -Т

"Оюу толгойн далд уурхайн бүтээн
байгуулалт, санхүүжилтийн
төлөвлөгөө" болон "Оюу толгойн далд
уурхайн бүтээн байгуулалт,
санхүүжилтийн нэмэлт төлөвлөгөө"-г
цуцалж, хүчингүй болгох тухай
мэдэгдэл

Монгол Улсын Их Хурлын 2019 оны 11 дүгээр сарын 21-ний өдрийн
ордын ашиглалтад Монгол Улсын эрх ашгийг хангуулах тухай" 92 дүг
батлагдсанаар Оюу Толгой төслийн Хөрөнгө оруулагч талтай хэлэлцээ х
тохирох, эцэслэсэн хувилбарыг Засгийн газрын хуралдаанд танилцуулах
Ахлын хэсгийг Монгол Улсын Ерөнхий сайдын 2019 оны 12 дугаар сарын 18
174 дүгээр захирамжаар байгуулж, тус Ахлын хэсгийн бүрэлдэхүүний
сайдын 2021 оны 45 дугаар захирамжаар шинэчилсэн бөгөөд Улсын Их Х
оны "Оюу толгой ордоос Монгол Улсын хуртах үр ашгийг нэмэгдүүлэх
дугаар тогтоол батлагдсанаар Монгол Улсын Ерөнхий сайдын 2022 оны
захирамжаар тус Ахлын хэсгийн бүрэлдэхүүнийг дахин шинэчилж, Ахл
дарааг Хууль зүй, дотоод хэргийн сайд Х.Нямбаатар ажиллаж байна.

Өнгөрсөн хугацаанд холбогдох Ахлын хэсэг болон гадаадын хөрөн
талын хооронд хийгдсэн ариа хэлэлцээний үр дүнд Рио Тинто группий
захирал Якоб Стаусхолм, Туркүйс Хилл Ресурсес компанийн Гүйцэтгэх
Тийбуу нараас 2021 оны 12 дугаар сарын 13-ны өдөр Монгол Улсын Ерөнхий сайд
П.Оюун-Эрдэнэд хандаж, 5 санал бүхий албан бичгийг ирүүлсэн бөгөөд тус саналд
"Оюу толгойн далд уурхайн бүтээн байгуулалт, санхүүжилтийн төлөвлөгөө"
(ДУББСТ) болон "Оюу толгойн далд уурхайн бүтээн байгуулалт, санхүүжилтийн
нэмэлт төлөвлөгөө"-г цуцалж дууссавар болгох," саналыг ирүүлсэн.

Гадаадын хөрөнгө оруулагчийн зүгээс тавьсан саналуудтай холбогдуулан
Ахлын хэсгээс холбогдох тогтоолын төслийг Улсын Их Хуралд өргөн барьж, 2021 оны
12 дугаар сарын 30-ны өдрийн чуулганы нэгдсэн хуралдаанаар "Оюу толгой ордоос
Монгол Улсын хуртах үр ашгийг нэмэгдүүлэх тухай" 103 дугаар тогтоолыг эцэслэн
баталсан.

Монгол Улсын Их Хурлын 2021 оны 103 дугаар тогтоолын 1.2 дахь заалтад:
"Монгол Улсын Засгийн газар, Эрдэнэс Оюу Толгой ХХК болон Туркүйс Хилл
Ресурсес Лтд, Ти Эйч Ар Оюу Толгой Лтд, Оюу Толгой Нидерланд Би Ви, Рио Тинто

ЭРДЭНЭС ОЮУ ТОЛГОЙ ХХК

Монгол Улс, Улаанбаатар хот-14240, Сүхбаатар дүүрэг
1-р хороо, чингисийн өргөн чөлөө-15, Монгол шашны
14-р дэвсгэр, 16 тоот, Утас: 6970 7007 8085,
http://www.EOT.mn

2022.08.16 № 01/324

ТАЛЫН -НМ № -Т

ТИ ЭЙЧ АР ОЮУ ТОЛГОЙ ЛТД
КОМПАНИЙН ГҮЙЦЭТГЭХ
ЗАХИРАЛ ТАНАА

ЭРДЭНЭС ОЮУ ТОЛГОЙ ХХК

Монгол Улс, Улаанбаатар хот-14240, Сүхбаатар дүүрэг
1-р хороо, чингисийн өргөн чөлөө-15, Монгол шашны
14-р дэвсгэр, 16 тоот, Утас: 6970 7007 8085,
http://www.EOT.mn

2022.08.16 № 01/320

ТАЛЫН -НМ № -Т

ТУРКҮЙС ХИЛЛ РЕСУРСЕС
ЛИМИТЕД КОМПАНИЙН
ГҮЙЦЭТГЭХ ЗАХИРАЛ
СТИВ ТИБОУ ТАНАА

ERDENES MONGOL

ЭРДЭНЭС МОНГОЛ ХХК

Монгол Улс, Улаанбаатар хот-14240, Сүхбаатар дүүрэг
1-р хороо, чингисийн өргөн чөлөө-15, Монгол шашны
14-р дэвсгэр, 16 тоот, Утас: 6970 7007 8085,
http://www.EOT.mn

2022.08.16 № 01/321

ТАЛЫН -НМ № -Т

"Оюу толгойн далд уурхайн бүтээн
байгуулалт, санхүүжилтийн төлөвлөгөө"
болон "Оюу толгойн далд уурхайн бүтээн
байгуулалт, санхүүжилтийн нэмэлт төлөвлөгөө"-г
цуцалж, хүчингүй болгох тухай

Монгол Улсын Их Хурлын 2021 оны 103 дугаар тогтоолын 1.2 дахь заалтын
хэрэгжилтийг хангах зорилгоор Монгол Улсын Засгийн газрын 2022 оны 07 дугаар
сарын 05-ны өдрийн хуралдааныг 36 дугаар тэмдэглэлийн 2 дахь заалтад "Монгол
Улсын Засгийн газар, Эрдэнэс Оюу Толгой ХХК болон Туркүйс Хилл Ресурсес Лтд, Ти
Эйч Ар Оюу Толгой Лтд, Оюу Толгой Нидерланд Би Ви, Рио Тинто Интернашнл
Холдингс Лтд, Оюу Толгой ХХК-ийн хооронд 2015 оны 05 дугаар сарын 18-ны өдөр
байгуулсан "Оюу толгойн далд уурхайн бүтээн байгуулалт, санхүүжилтийн төлөвлөгөө"
болон "Оюу толгойн далд уурхайн бүтээн байгуулалт, санхүүжилтийн нэмэлт
төлөвлөгөө"-г хуульд нийцүүлэн цуцалж, хүчингүй болгох арга хэмжээ аян ажиллах,"-ыг
Монголын талын хуушдаа зөмшлөх "Эрдэнэс Оюу Толгой" ХХК болон толгой компани
"Эрдэнэс Монгол" ХХК-д даалгасан.

Иймд Ахлын хэсэг болон Оюу Толгой төслийн гадаадын хөрөнгө оруулагч талтай
хийсэн хэлэлцээрийн хүрээнд "Оюу толгойн далд уурхайн бүтээн байгуулалт,
санхүүжилтийн төлөвлөгөө" болон "Оюу толгойн далд уурхайн бүтээн байгуулалт,
санхүүжилтийн нэмэлт төлөвлөгөө"-г хуульд нийцүүлэн цуцалж, хүчингүй болгох
байгааг үүгээр мэдэгдэх байна.

Хүндэтгэсэн:

ГҮЙЦЭТГЭХ ЗАХИРАЛЫН
ҮҮРЭГ ГҮЙЦЭТГЭГЧ

О.ХУЛАН

ТАЙЛБАР ДҮГНЭЛТ:

ЦУЦАЛЖ,
ХҮЧИНГҮЙ
БОЛГОХ

УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН
ХЯНАН ШАЛГАХ
ТҮР ХОРОО

ДУББСТ, ДУББСНТ-Г ЦУЦАЛЖ, ДУУСГАВАР БОЛГОХ ГАДААДЫН ХӨРӨНГӨ ОРУУЛАГЧ ТАЛЫН МЭДЭГДЭЛ:

47

2022 он
09.09
01/322

НОТЛОХ
БАРИМТ
#5

TURQUOISE HILL

9 September 2022

N.Tserenbat
Chief Executive, Erdenes Oyu Tolgoi LLC
No.16, Level 14, Monks Tower,
Chinggis Avenue -15, 1st Khoroo,
Sukhbaatar District, Ulaanbaatar 14240, Mongolia

RE: Notice of termination of the Oyu Tolgoi Underground Mine Development and Financing Plan and the Supplementary Oyu Tolgoi Underground Mine Development and Financing Plan

Turquoise Hill
16 August 2022
Mongolia request and the Supplementary Oyu Tolgoi Underground Mine Development and Financing Plan, dated 18 May 2015.

We agree to terminate the Supplementary Oyu Tolgoi Underground Mine Development and Financing Plan, dated 18 May 2015, and the Supplementary Oyu Tolgoi Underground Mine Development and Financing Plan, dated 18 May 2015.

We note that the First Instance Administrative Court of the Capital City ruled by its decision No. 128/ШШ2019/0808 dated 18 November 2019 that "the courts' ruling that the Prime Minister Orders No. 27, 94, 99 and 123 of 2015 were unlawful shall not affect the validity of other relations or any transactions made in connection with or as a consequence of the Prime Minister Orders".

We understand that the termination of the Oyu Tolgoi Underground Mine Development and Financing Plan and the Supplementary Oyu Tolgoi Underground Mine Development and Financing Plan will implement paragraph 1.2 of Parliamentary Resolution 103 of 2021 within the framework of the agreement reached during the negotiations between the Government Working Group, Rio Tinto and Turquoise Hill Resources.

Signed for and on behalf of Rio Tinto International Holdings Limited:

Steve Allen
Group Company Secretary

Rio Tinto International Holdings Ltd
6 St James's Square
London SW1Y 4AD
United Kingdom
T +44 (0) 20 7781 2000
F +44 (0) 20 7781 1800

Оюу Толгой

ЭРДЭНЭС ОЮУ ТОЛГОЙ ХХК
ГҮЙЦЭГТЭХ ЗАХИРАЛ
Н.ЦЭРЭНБАТ

МОНГОЛ УЛСЫН ХАМГААЛ, ЧӨЛӨӨЛӨӨН АЖАЙ-ХАМГАА
Сүхбаатар дүүрэг, Улаанбаатар хот, 14240
Утас: (976-11) 23 12 80, Факс: (976-11) 33 10 50
Цахилгаан хуудас: online@ot.mn, Цахилгаан хуудас: www.ot.mn

дэлгэр. 09.09 № 01/322

ТАНАЙ _____-НИЙ № _____-Т

Оюу Толгой Дала Уурхайн Бүтээн Байгуулалт, Санхүүжилтийн Төлөвлөгөө болон Оюу Толгой Дала Уурхайн Бүтээн Байгуулалт, Санхүүжилтийн Нэмэлт Төлөвлөгөөг цуцалж, дуусгавар болгох тухай

Оюу Толгой ХХК нь 2015 оны 5 дугаар сарын 18-ны өдрийн Оюу Толгой Дала Уурхайн Бүтээн Байгуулалт, Санхүүжилтийн Төлөвлөгөө болон Оюу Толгой Дала Уурхайн Бүтээн Байгуулалт, Санхүүжилтийн Нэмэлт Төлөвлөгөөг цуцалж, дуусгавар болгох талар Монгол Улсын Засгийн газрын төлөөлөл ирүүлсэн Эрdenes Оюу Толгой ХХК-ийн 2022 оны 8 дугаар сарын 16-ны өдрийн албан ёсоор, Эрdenes Оюу Толгой ХХК-ийн 2022 оны 8 дугаар сарын 29-ний өдрийн албан ёсоор тус тус хүлээн авч, танилцлаа.

Оюу Толгой ХХК-ийн хуульдаа зөвшөөрсний хариуцаж тохиролцооны дагуу Оюу Толгой Дала Уурхайн Бүтээн Байгуулалт, Санхүүжилтийн Төлөвлөгөө болон Оюу Толгой Дала Уурхайн Бүтээн Байгуулалт, Санхүүжилтийн Нэмэлт Төлөвлөгөөг цуцалж, дуусгавар болгох тухай Оюу Толгой төслийн аливаа бусад баримт бичигт ямар нэгэн байдлаар нөлөөлөхгүй гэж ойлгож, хүлээн зөвшөөрсөн байна.

Оюу Толгой Дала Уурхайн Бүтээн Байгуулалт, Санхүүжилтийн Төлөвлөгөө болон Оюу Толгой Дала Уурхайн Бүтээн Байгуулалт, Санхүүжилтийн Нэмэлт Төлөвлөгөөг цуцалж, дуусгавар болгох тухай Оюу Толгой төслийн аливаа бусад баримт бичигт ямар нэгэн байдлаар нөлөөлөхгүй гэж ойлгож, хүлээн зөвшөөрсөн байна.

Оюу Толгой Дала Уурхайн Бүтээн Байгуулалт, Санхүүжилтийн Төлөвлөгөө болон Оюу Толгой Дала Уурхайн Бүтээн Байгуулалт, Санхүүжилтийн Нэмэлт Төлөвлөгөөг цуцалж, дуусгавар болгох тухай Оюу Толгой төслийн аливаа бусад баримт бичигт ямар нэгэн байдлаар нөлөөлөхгүй гэж ойлгож, хүлээн зөвшөөрсөн байна.

Түүнчлэн, Найсхал дэх Захиргааны зөвлөлийн Ажлын шатны шүүх 2019 оны 11 дүгээр сарын 18-ны өдрийн 128/ШШ2019/0808 дугаар шийдвэртээ Ерөнхий сайдын 2015 оны 27, 94, 99 болон 123 дугаар захирамжуудыг итгэж хууль бус болохыг тогтоосноор дээрх захирамжуудыг итгэж хууль бус болохыг тогтоосон нь Ерөнхий сайдын дэглэр захирамжуудын эрх зүйн үр дагавраас үүссэн бусад аливаа харилцаа, хэлцүүдийн хүчин төгөлдөр байдлыг хангахгүй, түүнд нөлөөлөхгүй болно гэж шийдвэрлэсэн.

Монгол Улсын Засгийн газрын Ажлын хэсэг, Рио Тинто болон Туркойс Хилл Ресурссын хоорондын хэлэлцээрийн явцад харилцаа тохиролцооноор Оюу Толгой Дала Уурхайн Бүтээн Байгуулалт, Санхүүжилтийн Төлөвлөгөө болон Оюу Толгой Дала Уурхайн Бүтээн Байгуулалт, Санхүүжилтийн Нэмэлт Төлөвлөгөөг цуцалж, дуусгавар болгож буй явдал нь Монгол Улсын Их Хурлын 2021 оны 103 дугаар тогтоолын 1.2-ах заалтын хэрэгжлэлийг хангана гэж бид ойлгож байна.

СIGNED FOR AND ON BEHALF OF TURQUOISE HILL

LUKE COLTON, Director

ТАЙЛБАР ДҮГНЭЛТ:

БАЙР СУУРИЙН
ЗӨРҮҮ

ЦУЦАЛЖ,
ДУУСГАВАР
БОЛГОХ

УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН
ХЯНАН ШАЛГАХ
ТҮР ХОРОО

ОТ ХХК ТУЗ: SOW, GF, MS

НОТЛОХ
БАРИМТ
#6

“ОЮУ ТОЛГОЙ” ХХК-ИЙН
ТӨЛӨӨЛӨН УДИРДАХ
ЗӨВЛӨЛИЙН ТОГТООЛ

НУУЦ

ТАЙЛБАР ДҮГНЭЛТ:

48

1.

БАТАЛГААНЫ
ШИМТГЭЛ

2.

РИО ТИНТО
ҮЙЛЧИЛГЭЭ

3.

МЕНЕЖМЕНТИЙН
ТӨЛБӨР

2022

2023

2024

2025

ХЭДЭН

САЯ АМ.ДОЛЛАР

?

2015 он
05.18

"Рио Тинто" гэж Рио Тинто ПиЭлСи, Рио Тинто Интернэшнл Холдингс Лимитед болон тэдгээрийн хамааралтай этгээдүүдийг хэлнэ.

"Төслийн санхүүжилтийн баталгааны шимтгэл" гэж Рио Тинто Интернэшнл Холдингс Лимитед, Рио Тинто Саут Ийст Азия Лимитед болон Туркойс Хилл-ийн хооронд 2012 оны 4 дүгээр сарын 7-ны өдөр байгуулсан Санамж бичигт заасны дагуу Далд уурхайн Төслийн санхүүжилт авахад Рио Тинто-гоос төслийг бүрэн гүйцэд хэрэгжүүлэх баталгаа гаргаж дэмжлэг үзүүлэхтэй холбогдуулан Рио Тинто-д төлөх шимтгэлийг хэлнэ.

"Хувьцаа эзэмшигчид" гэж НӨОДТХНГ-ний 25 дугаар зүйлд заасан "Хувь нийлүүлэгч" гэсэн тодотголтой адил утгатай байна.

"Туркойс Хилл" гэж Туркойс Хилл Ресурсес Лимитед, Ти Эйч Ар Оюу Толгой Лтд болон Оюу Толгой Нидерланд Би Ви-г хамтад нь хэлнэ.

"Далд уурхайн ТЭЗҮ" гэж Далд уурхайн үе шатны бүтээн байгуулалтын Техник эдийн засгийн үндэслэлийг хэлнэ.

"Далд уурхайн Төслийн санхүүжилт" гэж Төлөвлөгөөний 4.7(а)-д тодорхойлсныг хэлнэ.

"Далд уурхайн Үе шат" гэж Төлөвлөгөөний 4(b)-д тодорхойлсныг хэлнэ.

(iv) Рио Тинто нь ОТ ХХК-иас зөвшөөрөгдсөн мөнгөн хөрөнгө татах тухай хүсэлтийг хүлээн авснаас хойш 21 хоногийн дотор (ii) заалтын дагуу хадгалуулсан мөнгөн хөрөнгөөс олголт хийнэ;

(v) ОТ ХХК-иас нэхэмжлэх Төслийн санхүүжилтийн баталгааны шимтгэл нь Далд уурхайн Төслийн санхүүжилтийн үндсэн дүн, хүү, шимтгэл, төлбөрийн тухайн үеийн үлдэгдлийн 1.9%-иас хэтрэхгүй байхыг Туркойс Хилл болон Рио Тинто зөвшөөрч байна;

(vi) Төслийн санхүүжилтийн баталгааны шимтгэл нь зөвхөн заалтын дагуу Рио Тинто-ийн тайлан тэнцэлд тухайн үе бүртгэгдсэн байгаа мөнгөн хөрөнгийн дүн Рио Тинто-ийн Төслийг гүйцэд хэрэгжүүлэх баталгаанд тусгагдсан дүнгээс бага байвал тооцогдоно. Ингэснээр, Далд уурхайн Төслийн санхүүжилтийн нийт хугацааны туршид үйлчлэх баталгааны шимтгэлийн бодит хувь нь 1%-иас бага болтол буурах тооцоотой байна.

5.6 Монголын тал нь Далд уурхайн Төслийн зээлдүүлэгчдийн зүгээс тавих Монгол Улсын хувь тогтоомж, ХөОГ, НӨОДТХНГ-нд нийцэж буй бүхий л

БАТАЛГААНЫ ШИМТГЭЛ:

**РИО ТИНТОД ТӨЛӨХ
ШИМТГЭЛИЙГ ХЭЛНЭ.**

ХУВЬ ХЭМЖЭЭ:

**ТӨСЛИЙН
САНХҮҮЖИЛТИЙН
ҮНДСЭН ДҮН, ХҮҮ,
ШИМТГЭЛ,
ТӨЛБӨРИЙН
ҮЛДЭГДЭЛ**

х 1.9%

1.9%-иас хэтрэхгүй

НОТЛОХ
БАРИМТ
#7

УЛСЫН ИХ ХҮРЛЫН
ХЯНАН ШАЛГАХ
ТҮР ХОРОО

НЭМЭЛТ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

2015 оны 5 дугаар сарын 18

ОЮУ ТОЛГОЙН ДАЛД УУРХАЙГ БАЙГУУЛАХ, ТҮҮНИЙГ САНХҮҮЖҮҮ
ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

Монгол Улсын Засгийн Газар

Эрдэнэ Оюу Толгой ХХК

Туркойс Хилл Ресурс Лимитед

Туркойс Хилл Ресурс Оюу Толгой Лимитед

Оюу Толгой Нидерланд Би Ви

Талууд энэхүү Төлөвлөгөөг зохих ёсоор эрх алгасан төлөөлөгчдөөрөө дахингуулан тус тусын нэрийн өмнөөс үндсэн бөгөөд дээр дурдсан өдөр хургуудын болохыг үүгээр нотолж байна:

Монгол Улсын Засгийн газар, төлөөлөгч

Эрдэнэ Оюу Толгой ХХК-ийг төлөөлөгч

Нэр: Санжиргалын Бямбаахайан
Албан тушаал: Эрдэнэс МТН ХХК-ийн
Гүйцэтгэх захирал

Нэр: Давсдоржийн Ганболд
Албан тушаал: Гүйцэтгэх захирал

Туркойс Хилл Ресурс Лимитед
компанийг төлөөлөгч

Тийнхэн Оюу Толгой Лтд. компанийг төлөөлөгч

Нэр: Жерри Тайгосан
Албан тушаал: Гүйцэтгэх захирал

Нэр: Жерри Тайгосан
Албан тушаал: Туркойс Хилл Ресурс
компанийн Гүйцэтгэх захирал

Оюу Толгой Нидерланд БиВи компанийг төлөөлөгч

Рио Тинто Интернашнл Холдингс компанийг төлөөлөгч

Нэр: Жерри Тайгосан
Албан тушаал: Туркойс Хилл Ресурс Лтд.
компанийн Гүйцэтгэх захирал

Нэр: Жан Робертсман Жак
Албан тушаал: Дэд 1-н үүсгийн тус
Гүйцэтгэх захирал

Оюу Толгой ХХК-ийг төлөөлөгч

Нэр: Энхбаяр Вүдэв
Оюу Толгой ХХК-ийн Ерөнхийлөгч бөгөөд Гүйцэтгэх
захирал

Энэхүү Төлөвлөгөөнд хэрэглэгдсэн нэр томъёог тухайн зүйл заалтад өөрөөр заагаагүй бол дөр дурдсан утгаар ойлгоно:

"НӨОДТХНГ" гэж энэхүү Төлөвлөгөөний Үндэслэлд тодорхойлсон утгатай ижил байна.

"Хөрөнгө Оруулалтын Гэрээ" гэж энэхүү Төлөвлөгөөний Үндэслэлд тодорхойлсон утгатай ижил байна.

"Оюу Толгой компанийн ТҮЗ" гэж Оюу Толгой ХХК-ийн ТҮЗ-ийг хэлнэ.

"ОТ ХХК" гэж Оюу Толгой ХХК-г хэлнэ.

"Рио Тинто" гэж Рио Тинто ПиЭлСи, Рио Тинто Интернашнл Холдингс Лимитед компани болон тэдгээрийн нэгдмэл сонирхолтой этгээдүүдийг хэлнэ.

2. ОЮУ ТОЛГОЙН СТРАТЕГИЙН БОЛОН ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ МЕНЕЖМЕНТ

2.1 Талууд НӨОДТХНГ-ний 7-р зүйлд заасны дагуу, Рио Тинто компанийн нэгдмэл сонирхолтой этгээдийг Менежментийн Багц(НӨОДТХНГ)-нд заасны дагуу-аар томилох шийдвэрийг албажуулахаар харилцан тохиролцов. Томилгоог 1-р Хавсралтад заасан Менежментийн гэрээ хэлбэрээр баримтжуулах ба, "Оюу Толгой" ХХК-ийн ТҮЗ-өөс баталсны дараа гэрээг ОТ ХХК байгуулна. Менежментийн гэрээнд "Рио Тинто"-гийн нэгдмэл сонирхолтой этгээдийг Менежментийн Багаар томилогч, мөн түүний эрх мэдэл, үүрэг хариуцлага, төлбөр зэргийг тусгана.

2.2 Менежментийн үйлчилгээний төлбөр (НӨОДТХНГ-нд заасан)-ийг тооцохдоо Хөрөнгө оруулалтын гэрээ болон НӨОДТХНГ-г удирдлага болгох бөгөөд ялангуяа НӨОДТХНГ-ний 7.4-р зүйлд заасныг чанд мөрдөнө. Талууд Менежментийн үйлчилгээний төлбөрийг тооцоход ашиглах капитал зардал болон үйл ажиллагааны зардлын зүйлсийг харилцан тохиролцсон бөгөөд Менежментийн гэрээнд заасан. Менежментийн үйлчилгээний төлбөрийг тооцох томъёо, аргачлал нь ХӨОГ, НӨОДТХНГ-тэй нийцэх байгааг зөвшөөрч баталгаажуулав.

2.3 ОТ ХХК нь ЭОТ-той ЭОТ шаардагдах туршлага, мэргэжлийн мэдлэгтэй бөгөөд ажилын хувьд хэрэгтэй тохиолдолд ЭОТ-оос ОТ ХХК-ийн хүсэлтээр ОТ ХХК-д үйлчилгээ үзүүлэх, үзүүлэх үйлчилгээндээ төлбөр авах тухай заасан үйлчилгээний гэрээг байгуулна.

3. БУСАД ЗҮЙЛ

3.1 НӨОДТХНГ-ний 23 дугаар зүйлд заасан Маргаам шийдвэрлэх журам нь зохих өөрчлөлттэйгээр энэхүү Нэмэлт Төлөвлөгөөнд хамарна.

3.2 Энэхүү Нэмэлт Төлөвлөгөөнд аливаа нэмэлт, өөрчлөлтийг зөвхөн бичгээр үйлдэж, Талууд зохих ёсоор гарын үсэг зурсны үндсэн дээр оруулна.

3.3 Энэхүү Нэмэлт Төлөвлөгөөг Монгол Улсын хууль тогтоомж, Хөрөнгө оруулалтын гэрээ, НӨОДТХНГ-ний дагуу зохицуулж тайлбарлана.

3.4 Энэхүү Төлөвлөгөөг англи, монгол хэлээр тус бүр долоон хувь үйлдэж, эх бичвэрүүдийн хэл тус бүрийн хувиас Талууд тус бүр нэгийг хагалан.

ТАЙЛБАР ДҮГНЭЛТ:

50

МЕНЕЖМЕНТ:

РИО ТИНТО
ҮЙЛЧИЛГЭЭ

RioTinto

МЕНЕЖМЕНТИЙН
ҮЙЛЧИЛГЭЭ

RioTinto

ТӨЛБӨР:

2010-2015 ОН
ГЭРЭЭГҮЙ

ТАЙЛАН

2015 он
05.18

НОТЛОХ
БАРИМТ
#8

ДУББСТ, ДУББСНТ-Г ЦУЦАЛЖ, ХҮЧИНГҮЙ, ДУУСГАВАР БОЛГОХТОЙ ХОЛБОГДУУЛАН **ШИЙДВЭРЛЭХ АСУУДАЛ:**

НОТЛОХ
БАРИМТ
#9

ЭМГЛ ХХК
ЭОТ ХХК

ХҮЧИНГҮЙ
БОЛГОХ

УИХ-ын 2021 ОНЫ
103 ДУГААР ТОГТООЛЫН 1.2-Т

“ ... хуульд нийцүүлэн цуцалж,
хүчингүй болгох” гэсэн.

БУСАД
ТАЛУУД

ДУУСГАВАР
БОЛГОХ

ТАЙЛБАР ДҮГНЭЛТ:

51

ТАЛУУД:

ДУББСТ-НИЙ ХУУЛЬ ЗҮЙН
ҮЙЛЧЛЭЛ БОЛОН ҮР
ДАГАВРЫН ТАЛААР
АНХНААСАА ХАРИЛЦАН
АДИЛГҮЙ, ЗӨРҮҮТЭЙ
ОЙЛГОЛТ, **БАЙР СУУРИЙГ**
ИЛЭРХИЙЛСЭН БАЙНА.

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН
ХЯНАН ШАЛГАХ ТҮР ХОРОО

АНХААРАЛ ХАНДУУЛСАНД
БАЯРЛАЛАА

СОНГОЛ: ӨДӨР #3

2025.12.12

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН
ХЯНАН ШАЛГАХ ТҮР ХОРООНЫ
ТОГТООЛ

2025 оны 12 сарын 18 өдөр

Дугаар 26

Улаанбаатар хот

「Түр хорооны тайлан, санал, дүгнэлтийг
танилцуулах тухай

Монгол Улсын Их Хурлын тухай хуулийн 28 дугаар зүйлийн 28.10 дахь хэсэг, 37 дугаар зүйлийн 37.1.7 дахь заалт, Монгол Улсын Их Хурлын хяналт шалгалтын тухай хуулийн 34 дүгээр зүйлийн 34.1.4 дэх заалт, 35 дугаар зүйлийн 35.4 дэх хэсэг, 54 дүгээр зүйлийн 54.1 дэх хэсэг, 55 дугаар зүйлийн 55.1 дэх хэсэгт заасныг үндэслэн Монгол Улсын Их Хурлын 2025 оны 62 дугаар тогтоолоор байгуулагдсан Хянан шалгах түр хорооноос ТОГТООХ нь:

1.“Оюу толгой бүлэг ордын ашиглалтад Монгол Улсын эрх ашгийг хангуулах, хүртэх өгөөжийг нэмэгдүүлэхтэй холбоотой баримт бичиг, үйл ажиллагаанд хяналт шалгалт хийх” Хянан шалгах түр хорооны тайлан, санал, дүгнэлтийг хавсралтаар баталсугай.

2.Хянан шалгах түр хорооны тайлан, санал, дүгнэлтийг Улсын Их Хурлын чуулганы нэгдсэн хуралдаанд танилцуулахыг Хянан шалгах түр хорооны дарга (О.Батнайрамдал)-д үүрэг болгосугай.

ХЯНАН ШАЛГАХ ТҮР
ХОРООНЫ ДАРГА

О.БАТНАЙРАМДАЛ

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ХЯНАН ШАЛГАХ ТҮР ХОРООНЫ ТАЙЛАН

ОЮУТОЛГОЙ БҮЛЭГ ОРДЫН АШИГЛАЛТАД МОНГОЛ
УЛСЫН ЭРХ АШГИЙГ ХАНГУУЛАХ, ХҮРТЭХ ҮР
ӨГӨӨЖИЙГ НЭМЭГДҮҮЛЭХТЭЙ ХОЛБООТОЙ
БАРИМТ БИЧИГ, ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНД ХИЙСЭН
ХЯНАЛТ ШАЛГАЛТ

УЛААНБААТАР ХОТ
2025 ОН

АГУУЛГА

Хяналт шалгалтын Нийтлэг үндэслэл	8
Сэдвийн Ерөнхий мэдээлэл	11
1. "Жавхлант" (MV-15225), "Шивээ толгой" (MV-15226) ашиглалтын тусгай зөвшөөрлийн талбайн нөөцийг тогтоож, үнэлгээг тодорхойлсон болон холбогдох бусад баримтад үндэслэн төрийн эзэмшлийн хувь, хэмжээний талаар хийсэн хяналт шалгалтын дүн	16
1. Онтрэ компанийн геологи, уул уурхайн ажлын талаар	16
1.1. "Онтрэ" ХХК-ийн ашигт малтмалын АТЗ-тэй талбайд улсын төсвийн оролцоотой хайгуул, судалгаа хийгдсэн эсэх	16
1.2. "Уг төсвөөс Оюу Толгой ордын орчимд, эсхүл тус ордод хийгдэх хайгуул, судалгааны төсвийн дүнг тогтоох;"	18
1.3. Оюу толгойн бүлэг ордын нөөц vs Онтрэ компанийн нөөц	19
1.4. Оюу толгойн бүлэг ордын нөөц ашиглалт Монгол улсын холбогдох хуулийн дагуу явагдаж байгаа эсэх	22
1.5. ОРЛ ба Оюутолгойн бүлэг ордын хоорондын хамаарал байгаа эсэх	23
1.6 "Олон улсад зарласан мэдээлэл Монгол улсад мэдээллэсэнтэй нийцсэн эсэх;" ...	27
1.7: "ОРЛ болон ОТ ХХК-ын талбайг хамарсан Оюутолгойн бүлэг ордын нөөцийн ашиглалт Монгол улсын хууль тогтоомжтой нийцсэн эсэх;"	31
1.8: "ОТ ХХК-ын уурхайн ашиглалтын байдал зээл, зээлийн хүүд нөлөөлсөн эсэх"	35
2. Онтрэ ХХК-ийн Жавхлант, Шивээ толгой талбайн тусгай зөвшөөрлийн талаар	62
2.1 Хууль тогтоомжид заасан үндэслэл журмын дагуу тусгай зөвшөөрлүүдийг олгож, шилжүүлсэн эсэх	62
3. "Онтрэ" ХХК-ийн эзэмшиж байгаа ашигт малтмалын ашиглалтын тусгай зөвшөөрөл (MV-015225 (Жавхлант), MV-015226(Шивээ толгой))-үүд нь Оюу Толгой төслийн "Хөрөнгө оруулалтын гэрээ"-ний үйлчлэлд хамаарах эсэх	80
3.1:"ОТ төслийн суурь гэрээ, эрх зүйн баримт бичгийг байгуулахаар хэлэлцээ хийх үеийн тэмдэглэлд тулгуурлан тогтоох;"	80
3.2. "Оюу Толгой төслийн "Хөрөнгө оруулалтын гэрээ"-нд тусгагдсан байдал, зохицуулалтад үндэслэн тогтоох;"	83
3.3: Монгол Улсын хууль тогтоомжид заасан үндэслэлээр тогтоох талаар	87
3.4: Төрийн байгууллага, албан тушаалтан, "Ажлын хэсэг"-ээс уг асуудлаар гаргасан санал, дүгнэлт байгаа эсэхийг тогтоох;	91
3.5: Стратегийн ач холбогдол бүхий ашигт малтмалын ордыг ашиглахад төрийн эзэмшил тогтоохтой холбоотой хууль тогтоомж ба MV-015225(Жавхлант), MV-015226(Шивээ толгой) тусгай зөвшөөрлүүдийн талбайг ашиглах талаар байгуулагдсан гэрээ, хүлээгдэж буй хэлцлийн хамаарал.	95
3.5.1: MV-015225(Жавхлант), MV-015226 (Шивээ толгой) тусгай зөвшөөрлүүдийн талбайг ашиглах талаар өмнө нь хийгдсэн хэлэлцээ, гэрээ-эрх зүйн баримт бичиг нь төрийн эзэмшлийг тогтоохтой холбоотой хууль тогтоомжид хамааралтай эсэх;	95
3.5.2: Төрийн эзэмшлийн хувь хэмжээг тогтоох асуудлаар ашигт малтмалын ашиглалтын MV-015225(Жавхлант), MV-015226(Шивээ толгой) тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчээс санал, хүсэлт гаргасан эсэх, тэдгээр нь хууль тогтоомжид нийцэх эсэх;	99
3.5.3: MV-015225(Жавхлант), MV-015226 (Шивээ толгой) тусгай зөвшөөрлүүдийн талбайг ашиглахтай холбогдуулан төрийн эзэмшлийн хувь хэмжээг тогтоох талаар	

хийгдсэн ажил, авч хэрэгжүүлсэн арга хэмжээ, судалгаа, санал, дүгнэлт гарсан эсэх;	101
3.5.4: MV-015225(Жавхлант), MV-015226 (Шивээ толгой) тусгай зөвшөөрлүүдийн талбайд улсын төсвийн оролцоотойгоор хайгуул, судалгаа хийж нөөцийг нь тогтоосон бол Монгол Улсын хууль тогтоомжид зааснаар төрийн эзэмшлийн хувь хэмжээг хэрхэн тогтоох;	102
3.6. Ашигт малтмалын ашиглалтын MV-015225(Жавхлант), MV-015226(Шивээ толгой) тусгай зөвшөөрлүүдийн талбайг ашиглах тохиолдолд хууль тогтоомжид зааснаар төрийн эзэмшлийн хувь хэмжээг тогтоох асуудал	104
Нэгдүгээр бүлгийн санал дүгнэлт.....	111
2. "Оюу толгой" ХХК-ийн Хувь нийлүүлэгчдийн гэрээ /Нэмэлт, өөрчлөлт оруулж, дахин тодотгосон/-ний санхүүжилтийн хүүгийн хувь, түүнийг олон улсын зах зээлийн жишигт нийцүүлэн бууруулах талаар авч хэрэгжүүлсэн арга хэмжээний талаар хийсэн хяналт шалгалтын	115
2.1. ХөОГ, ХНГ болон НӨОДТХНГ-ний талаарх дүгнэлт.....	115
ХНГ-ний хэлэлцээ хийх шийдвэр, зөвшөөрөл, удирдамж, чиглэл, үүрэг, даалгаврыг баталсан байдлыг тогтоох	115
ХНГ-ний хэлэлцээ хийхэд дээрх удирдамж, чиглэл, даалгавар хангагдсан эсэхийг тогтоох, харьцуулах, хангагдаагүй хэсгийн ач холбогдол, үр дагаврыг тогтоох.....	121
Хувь нийлүүлэгчдийн гэрээний хууль ёсны, хүлээн зөвшөөрөгдсөн байдал /2009/ ..	124
"Хувь нийлүүлэгчдийн гэрээ (2009)" хүчин төгөлдөр болох урьдчилсан нөхцөл, түүний хэрэгжилт, хэрэгжилтийг дүгнэсэн байдал, ил тод, нээлттэй байдлыг тогтоох.....	124
ХНГ хүчин төгөлдөр болох нөхцөл	135
ХНГ-г байгуулах хууль зүйн үндэслэлийн талаар	136
"Хувь нийлүүлэгчдийн гэрээ (2009)"-ний агуулга, зохицуулалт Монгол Улсын Үндсэн хууль, хууль тогтоомжид нийцсэн эсэхийг тогтоох.....	139
Хувь нийлүүлэгчдийн гэрээ үйлчлэх үеийн хэрэгжилтийг тогтоосон байдал	144
ХНГ-ний хэрэгжилтэд хийсэн хяналт, үр дүн, санал, дүгнэлт, тэдгээрийн хэрэгжилтийг тогтоосон байдал.....	148
Нэмэлт, өөрчлөлт оруулж, дахин тодотгосон Хувь нийлүүлэгчдийн гэрээний хууль ёсны, хүлээн зөвшөөрөгдсөн байдал /2011/ (НӨОДТХНГ).....	153
2.2. Оюутолгой ХХК-ийн хувь нийлүүлэгчдийн гэрээ /нэмэлт, өөрчлөлт оруулж, дахин тодотгосон/-нд тусгагдсан санхүүжилт, зээлийн хүүгийн хувь хэмжээний үр нөлөө болон Монгол Улсын төслөөс хүртэх өгөөжийн талаарх дүгнэлт	158
"Оюу толгой" ХХК-ийн Хувь нийлүүлэгчдийн гэрээ /Нэмэлт, өөрчлөлт оруулж, дахин тодотгосон/-нд тусгагдсан санхүүжилт болон зээлийн хүүгийн хувь хэмжээний үр нөлөөний талаарх тайлан	158
Хувь нийлүүлэгчдийн гэрээ /НӨОДТХНГ/.....	158
ОТ ХХК-ийн нийт санхүүжилтийн талаар	159
Төслийн нийт санхүүжилтийн бүтэц, зохист харьцаа	159
Төслийн нийт санхүүгийн хэрэгсэл	159
Нийт зээлийн санхүүжилтийн эргэн төлөлт.....	162
Хувь нийлүүлэгчдийн зээлийн хүүгийн хувь хэмжээг бусад санхүүгийн хэрэгслийн хүүгийн хувь хэмжээтэй харьцуулсан байдал	163

Рио тинто группийн санхүүгийн үзүүлэлтэд ОТ төслийн борлуулалт, зээлийн хүүгийн нөлөө	163
Хувь нийлүүлэгчдийн гэрээ /Нэмэлт, өөрчлөлт оруулж, дахин тодотгосон/ байгуулагдах үеийн зах зээлийн нөхцөл байдал-2011 он	164
Хувь нийлүүлэгчдийн зээлийн хүүгийн хувь хэмжээний харьцуулалт	165
Оюу толгой төслөөс монгол улсын хүртэх өгөөжийн талаарх асуудал	167
Талуудын одоогийн өгөөжийн тодорхойлолт, байр суурь	170
Зээлийн хүү бууруулахаар 2018, 2025 онд авсан арга хэмжээний талаар	171
Санхүүжилтийн зээлийн хувь хэмжээг бууруулахаар 2018 онд авсан арга хэмжээ ...	171
Санхүүжилтийн зээлийн хувь хэмжээг бууруулах 2025 онд хийж буй яриа хэлэлцээ	173
Хөвөгч LIBOR хүүнээс SOFR хүүнд шилжсэн яриа хэлэлцээ	176
2.3. ДУББСТ, ДУББСНТ-ний талаарх дүгнэлт.....	178
ДУББСТ, ДУББСНТ-ний хэлэлцээ хийх шийдвэр, зөвшөөрөл, удирдамж, чиглэл, үүрэг, даалгаврыг баталсан байдлыг тогтоох	178
Далд уурхайн бүтээн байгуулалтын зардлын хэтрэлтийн үндсэн шалтгаан, нөхцөлийг тогтоох.....	182
ДУББСТ, ДУББСНТ-ний шийдвэр гаргалт, өөрчлөлт, нөлөөлөл	184
ДУББСТ, ДУББСНТ-г цуцалж, хүчингүй болгосон байдал, шийдвэрлэвэл зохих асуудал	184
2.4. Хяналт шалгалт, үр дүн.....	191
НӨОДТХНГ-ний хэрэгжилтэд хийсэн хяналт шалгалт, үр дүн, санал, дүгнэлт, тэдгээрийн хэрэгжилтийг тогтоох	191
2018 оны хяналт, шалгалт	192
2024 оны хяналт, шалгалт:	195
Хоёрдугаар бүлгийн санал, дүгнэлт	196
АШИГЛАСАН ЭХ СУРВАЛЖ, НОТЛОХ БАРИМТ	200

ТОВЧИЛСОН ҮГИЙН ТАЙЛБАР

АМГТГ	Ашигт малтмал, газрын тосны газар
АМГТХЭГ	Ашигт малтмал, газрын тосны хэрэг эрхлэх газар
АММИ	Айвенхоу Майнз Монголия Инк ХХК (одоогийн “Оюутолгой” ХХК)
АН-ын бүлэг	Монгол Улсын Их Хурал дахь Ардчилсан намын бүлэг
АҮЭБЯ	Аж үйлдвэр, эрдэс баялгийн яам
БОАЖЯ	Байгаль орчин, аялал жуулчлалын яам (хуучин нэрээр)
ЗГХЭГ	Засгийн газрын хэрэг эрхлэх газар
НӨОДТХНГ	Нэмэлт, өөрчлөлт оруулж, дахин тодотгосон Хувь нийлүүлэгчдийн гэрээ (2011 оны)
ОТ ХХК	“Оюу Толгой” ХХК
ОРЛ	Онтре Ресурс лимитэд компани
РТ компани	Рио Тинто компани
ТЭЗҮ	Техник, эдийн засгийн үндэслэл
ТРК	Туркойз Хилл ресурс компани
УИХ	Монгол Улсын Их Хурал
МАХН-ын бүлэг	Монгол Улсын Их Хурал дахь Монгол Ардын Хувьсгалт намын бүлэг (хуучин нэрээр)
ТББ	Төрийн бус байгууллага
УУЯ	Уул уурхайн яам
ҮАБЗ	Үндэсний аюулгүй байдлын зөвлөл
ҮГА	Үндэсний Геологийн Алба
ХөОГ	Хөрөнгө оруулалтын гэрээ
ХНГ	Хувь нийлүүлэгчдийн гэрээ (2009 оны)
ХШТХ	Хянан шалгах түр хороо
ЭБМЗ	Эрдэс баялгийн мэргэжлийн зөвлөл
ЭБЭХЯ	Эрдэс баялаг, эрчим хүчний яам (хуучин нэрээр)
ЭМ ХХК	Эрдэнэс Монгол ХХК
ЭОТ ХХК	“Эрдэнэс Оюу Толгой” ХХК
ЭЗБХ	Монгол Улсын Их Хурлын Эдийн засгийн байнгын хороо
ЭМГЛ ХХК	“Эрдэнэс МГЛ” ХХК болон “Эрдэнэс Монгол” ХХК (нэр өөрчлөгдсөн нэг хуулийн этгээд)
ЭМГЛ ХХК-ийн ТУЗ	“Эрдэнэс МГЛ” ХХК болон “Эрдэнэс Монгол” ХХК-ийн Төлөөлөн удирдах зөвлөл
ТЕГ	Татварын ерөнхий газар

Хүснэгтийн жагсаалт

Хүснэгт №	Нэр
0.1.	2023 оны 7 дугаар сарын 1-ний өдрийн байдлаар хүчин төгөлдөр тусгай зөвшөөрлийн жагсаалт
1.1	Оюу Толгойн бүлэг ордыг хамарсан талбайд (6709А, 15225А, 15226А) улсын төсвөөр гүйцэтгэсэн геологи, хайгуулын ажил
1.2	ОТ бүлэг ордын нөөцийг 2009, 2014, 2021 онуудад 3 удаа бодож, ЭБМЗ-өөр хэлэлцэж нөөцийн улсын санд бүртгүүлсэн мэдээлэл
1.3	Оюу толгойн бүлэг ордын нөөцийн зэрэглэлийг хувь
1.4	ОНТРЭ Хойд Хюго үргэлжлэл нь Оюу толгойн Хойд Хюго ордын эзлэх хувь
1.5	Оюу толгойн бүлэг ордын геологийн, үйлдвэрлэлийн нөөц болон газарт үлдээх хүдрийн нөөц
1.6	Оюутолгойн бүлэг ордын геологийн ба үйлдвэрлэлийн нөөц, нөөцийн тайлант жил, нөөц тайлагнасан талууд /геологийн нийт нөөцөөр/
1.7	Оюутолгойн бүлэг ордын тайлангийн геологийн нийт нөөцийн харьцуулалт /хүдрээр, сая.тн/
1.8	Оюутолгойн бүлэг ордын тайлангийн геологийн нөөцийн металлын харьцуулалт
1.9	2021 онд Монголд бүртгүүлсэн нөөц болон 2021 онд ОРЛ-оос олон нийтэд мэдээлсэн ТТ-ийн Хойд Хюго үргэлжлэл болон Херуга хэсгийн геологийн нөөцийн металлын харьцуулалт
1.10	Монгол болон Гадаад мэдээлсэн геологийн нөөцийн молибдений харьцуулалт
1.11	Оюутолгойн бүлэг ордыг ашиглах ТЭЗҮ, Хөгжлийн ерөнхий төлөвлөгөө болон ТТ болон тайлагнасан талууд
1.12	Оюутолгойн бүлэг ордыг ашиглах 2010 оны ЭБМЗ-өөр батлагдсан ТЭЗҮ болон АМЕС компанийн 2010 онд нээлттэй тайлагнасан ТТ харьцуулалт
1.13	Ил уурхайн ашиглалтын эхний жил ашиглахаар төлөвлөсөн тоног төхөөрөмж болон бодитоор ашигласан тоног төхөөрөмжийн харьцуулалт
1.14	ТЭЗҮ-д тусгасан ил уурхайн үйл ажиллагааны зардлын харьцуулалт
1.15	Хойд Хюго ордыг ашиглах далд уурхайн бүтээн байгуулалтуудын голлох өөрчлөлт
1.16	Далд уурхайн үйл ажиллагааны зардлын харьцуулалт
1.17	ТЭЗҮ20-ын голлох байгууламжуудын зардлын өөрчлөлт
1.18	2004, 2006 оны сунгуулах өргөдөлд хавсаргасан баримт
1.19	2007 оны сунгуулах өргөдөлд хавсаргасан баримт
1.20	Онтрэ ХХК-нь Тусгай зөвшөөрлийн төлбөр төлөлтийн дэлгэрэнгүй
1.21	Ашигт малтмалын тухай хууль /2006/
1.22	Ашигт малтмалын тухай хуулийн 48 дугаар зүйл /2006/
1.23	Онтрэ ХХК-ийн байгуулагдсанаас хойших татвар төлөлтийн нэгдсэн дүн мэдээ (2025.09.22-ны өдрийн байдлаар)
1.24	Онтрэ ХХК-ийн 2025 оны хагас жилийн санхүүгийн хураангуй тайлан
1.25	Хууль тогтоомжийн шаардлага тавигдаж буйг хүснэгт
2.1.	ХНГ-ний дагуу гаргасан тогтоол шийдвэр
2.2.	ХНГ-ний хэрэгжилтэд хяналт тавихаар байгуулагдсан ажлын хэсгүүд
2.3.	Төрийн өмчийн хороо болон ЭОТ ХХК-ийн зүгээр ОТ ХХК-ийн ТУЗ-д Монголын талын төлөөлөгчдийн баримтлах байр суурийн талаарх удирдамж чиглэл хүргүүлж байсан байдал
2.4.	ХНГ болон НӨОДТХНГ-ний харьцуулалт
2.5.	Нийт санхүүжилтийн төрөл
2.6.	ОТ ХХК-ийн нийт зээлийн санхүүжилтийн эргэн төлөлт

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ХЯНАН ШАЛГАХ ТҮР ХОРОО

- 2.7. ОТ ХХК-ийн хувь нийлүүлэгчдийн зээлийн хүүг зарим уул уурхайн төслийн санхүүжилтийн хүүтэй харьцуулсан байдал
- 2.8. Rio Tinto Finance компанийн Нью-Йоркын хөрөнгийн бирж дээр гаргасан бондын мэдээлэл
- 2.9. Монгол Улсын гадаад зах зээл дээр гаргасан бондын мэдээлэл
- 2.10. Талуудын үр өгөөж хуваарилагдах байдал
- 2.11. Оюу толгой төслөөс Монгол Улсын Засгийн Газарт орох бэлэн мөнгөний урсгал
- 2.12. Хөрөнгө оруулагчийн Оюу толгой төслөөс олох нийт орлого
- 2.13. Аж үйлдвэр, эрдэс баялгийн сайдын 2025 оны А/29 дүгээр тушаалаар байгуулагдсан ажлын хэсгийн төлөвлөгөөний биелэлт
- 2.14. Хөндлөнгийн шинжээчийн дүгнэлтээр илэрсэн зардлын хэтрэлт

Дүрслэлийн жагсаалт

Дүрслэл №	Нэр
0.1.	Оюутолгойн ордын судалгааны тойм
0.2.	Оюу толгой ХХК болон Онтрэ ХХК-ийн эзэмшиж буй тусгай зөвшөөрлийн лалан зураг
0.3.	Оюутолгой зэс-алтны бүлэг ордын суналын дагуух зүсэлт
0.4.	Онтрэ ресурс Лимитэд /Канад/ бүтцийн схем
1.1.	Оюу толгойн бүлэг орд болон түүний эргэн тойронд хийгдсэн хайгуулын ажлын УГА-ын геологийн мэдээллийн санд хадгалагдаж байгаа тайлангуудын дугаар
1.2.	1:200 000-ын масштабын агаарын соронзон зураглалын ажил
1.3.	Галбын говийн талбайд явуулсан геологийн цогцолбор судалгааны хамрах талбай
1.4.	1996 - 1998 онуудад Говь Гео компани улсын төсвийн хөрөнгөөр Ханбогд, Баян-Овоо сумдын нутагт хийсэн 1: 50 000 масштабын геологийн зураглалын ажил
1.5.	Оюу толгойн бүлэг орд
1.6.	ОТ ХХК-ны АТЗ-ийн байрлалын зураг
1.7.	Оюутолгойн бүлэг ордын байршил, зэс болон алтны агуулгуудаар хүрээлсэн тойм зүсэлт, баруун зүгт харсан байдлаар
1.8.	Оюутолгойн бүлэг ордын олборлолтын нийт хугацаанд ашиглагдах хүдрийн биетүүд ¹
1.9.	Оюутолгойн бүлэг ордын байршил, ашиглалтын дэд бүтцийн ерөнхий төлөвлөлтийн тойм зүсэлт ² , баруун зүгт харсан байдлаар
1.10.	Хойд Хюго ордын ашиглалтын 1-р давхарыг ордын зэс, алтны хүдэржилттэй харьцуулсан зураг.
1.11.	Хойд Хюго ордын ашиглалтын 1-р давхрын ПЗ-П5 ашиглалтын талбайг ашиглах ерөнхий схем
1.12.	Оюутолгой бүлэг ордын далд уурхайн ашиглалтын зэсийн баяжмал борлуулалтын төлөвлөгөө
1.13.	Далд уурхайн уулын цул гаргах гол амд орсон өөрчлөлт
1.14.	Хойд Хюго ордын хагарлын загварчлалын өөрчлөлт (2007÷2022 он)
1.15.	ХХД1-ын далд уурхайн ашиглалтын систем, ТЭЗҮ10
1.16.	ХХД1-ын далд уурхайн ашиглалтын систем, ТЭЗҮ2015Х2
1.17.	ХХД1-ын олборлолтын түвшний өөрчлөлтийн харьцуулалт
1.18.	Далд уурхай доторх анхдагч бутлуурын малталтын ерөнхий байдал ³
2.1.	Гэрээ байгуулсан талууд
2.2.	Хувьцаа эзэмшигчдийн өгөөжийн хувь
2.3.	НӨОДТХНГ-ний хэрэгжилтэд хийсэн хяналт шалгалт

¹ Wood USA Mining Consulting SLC Engineering, Technical report, October 2021, page 408, figure 24-5

² Wood USA Mining Consulting SLC Engineering, Technical report, October 2021, page 32, figure 1-1

³ Оюу Толгой фэйсбүүк хуудас, 2019 оны 5 сарын 3-ны пост

ХЯНАЛТ ШАЛГАЛТЫН НИЙТЛЭГ ҮНДЭСЛЭЛ

Хянан шалгах ажлын нэр

Оюу толгой бүлэг ордын ашиглалтад Монгол Улсын эрх ашгийг хангуулах, хүртэх өгөөжийг нэмэгдүүлэхтэй холбоотой баримт бичиг, үйл ажиллагаанд хяналт шалгалт хийх

Хянан шалгах ажил хэрэгжүүлэх үндэслэл, бүрэн эрх

Монгол Улсын Их Хурлын тухай хуулийн 28 дугаар зүйлийн 28.1 дэх хэсэг, Монгол Улсын Их Хурлын хяналт шалгалтын тухай хуулийн 6 дугаар зүйлийн 6.1.7 дахь заалт, 32 дугаар зүйлийн 32.1, 32.2, 32.3 дахь хэсэг, 33 дугаар зүйлийн 33.1, 33.2 дахь хэсэг, Монгол Улсын Их Хурлын 2025 оны 7 дугаар сарын 02-ны өдрийн 62 дугаар тогтоолд үндэслэн, Монгол Улсын Их Хурлын хяналт шалгалтын тухай хуулийн долоо дугаар бүлэгт заасан Монгол Улсын Их Хурлын Хянан шалгах түр хорооны эрх зүйн байдал, бүрэн эрхийн хүрээнд хяналт шалгалтыг гүйцэтгэв.

Хянан шалгах ажлын зорилт, хамрах хүрээ

Улсын Их Хурлын Хянан шалгах түр хорооны хяналт шалгалт явуулах нийтийн ашиг сонирхлыг хөндсөн сэдвийн хүрээнд хуульд заасан арга хэрэгслээр тусгай шалгалт явуулж, дүгнэлт, санал боловсруулж олон нийтийг ил тод мэдээлэл, мэдэх эрхээр хангах, Засгийн газрын Оюу толгой төслийн хөрөнгө оруулагч талтай яриа хэлэлцээ хийх чиг үүрэг бүхий ажлын хэсэгт чиглэл өгөх, тайлан дүгнэлтээ Улсын Их Хуралд танилцуулах зорилтын хүрээнд хяналт, шалгалтыг хэрэгжүүлэв.

Хянан шалгах түр хорооны шалгалтын хамрах хүрээг дараах байдлаар тодорхойлсон. Үүнд:

1/"Жавхлант" (MV-15225), "Шивээ толгой" (MV-15226) ашиглалтын тусгай зөвшөөрлийн талбайн нөөцийг тогтоож, үнэлгээг тодорхойлсон болон холбогдох бусад баримтад үндэслэн төрийн эзэмшлийн хувь, хэмжээг тогтоохтой холбогдуулан хяналт шалгалт хийх;

2/"Оюу толгой" ХХК-ийн Хувь нийлүүлэгчдийн гэрээ /Нэмэлт, өөрчлөлт оруулж, дахин тодотгосон/-ний санхүүжилтийн хүүгийн хувь, түүнийг олон улсын зах зээлийн жишигт нийцүүлэн бууруулах талаар авч хэрэгжүүлсэн арга хэмжээ, холбогдох үр дагаврыг судлан хяналт шалгалт хийх, санал, дүгнэлт гаргах.

Хянан шалгах ажлын арга зүй

Хянан шалгах ажлыг гүйцэтгэхдээ Монгол Улсын Их хурлын Хяналт шалгалтын тухай хуулиар тодорхойлсон Хянан шалгагчийн ажлын даалгаварт тусгасан нотлох баримт бүрдүүлэх, хянан шалгах дэд асуудлын дагуу нэмэлт нотлох баримт цуглуулж дүн шинжилгээ хийх, холбоотой талууд, албан тушаалтантай ярилцлага хийх, тайлбар тодруулга авах, нөхцөл байдалтай газар дээр нь танилцаж, түүвэр шалгалт явуулах, мэдээлэл тайлбар авч ажлын баримт материал үйлдэх, шаардлагатай тохиолдолд Түр хорооны бүрэн эрхийн дагуу тулган баталгаажуулалт хийх бусад нэмэлт горим, сорилыг хэрэгжүүлсэн⁴.

Хянан шалгах ажлын явц, нөхцөл байдлаас шалтгаалан Түр хорооны бүрэн эрхийн хүрээнд холбогдох шийдвэрийг гаргах, шинжээч томилох, төрийн байгууллага, албан тушаалтан, Стратегийн ач холбогдол бүхий Оюу толгой бүлэг ордод ашиглах, олборлох үйл ажиллагаа эрхэлж байгаа хуулийн этгээдээс тайлбар, тодруулга авч, нотлох баримт гаргуулан ажиллалаа.

Стратегийн ач холбогдол бүхий Оюу толгой бүлэг ордыг ашиглах, олборлох үйл ажиллагаа эрхлэх болсонтой холбогдуулан эрх бүхий байгууллагын гаргасан шийдвэрүүдтэй танилцах, УИХ болон Засгийн газрын шийдвэрээр томилогдон ажилласан

⁴Монгол Улсын Их Хурлын хяналт шалгалтын тухай хуулийн 44 дүгээр зүйл.

ажлын хэсгийн хурлын тэмдэглэл, ажлын баримт материал, харилцсан албан бичигтэй уншиж танилцан, чанарын дүн шинжилгээ хийх, хуулийн этгээдийг үүсгэн байгуулах болон өөрчлөлтийг бүртгэх үеийн баримт материал, ашигт малтмалын нөөцийг баталж, бүртгэсэн шийдвэр, хурлын тэмдэглэл, уулын ажлын төлөвлөгөө, тайлан, хайгуулын болон ашиглалтын тусгай зөвшөөрөл олгосон шийдвэр, санхүү болон татварын тайлан гэх мэт баримт материалыг холбогдох чиг үүргийг хэрэгжүүлдэг байгууллагаас гаргуулан авч, хууль, журамд нийцэж буй эсэхийг нягтлан шалгав.

Оюу толгойн бүлэг ордыг ашиглах, олборлох төслийн үйл ажиллагаатай холбоотой хийсэн гэрээ хэлэлцээр, тэдгээрийн хэрэгжилтэд хийсэн ажлын хэсэг болон эрх бүхий байгууллагын хийсэн хяналт шалгалт, аудитын тайлантай уншиж танилцан, илэрсэн нөхцөл байдал өнөөгийн байдлаар ямар түвшинд хүрснийг харьцуулах зорилгоор цуглуулсан хяналт шалгалтын баримт материалын хүрээнд үндэслэн үнэлэв.

Оюу толгой ордын үйл ажиллагаатай хамааралтай Рио Тинто Лтд, ОТ ХХК, Онтрэ ХХК, Онтрэ рисорсиз Лтд, Эрдэнэс оюу толгой ХХК зэрэг хуулийн этгээдүүдээс санхүү, татварын тайлан, нөөцийн хөдөлгөөн, геологи хайгуулын судалгаа, ХНГ болон НӨОДТХНГ-ний хэрэгжилтээс бий болсон зээл, зээлийн хүү, санхүүгийн загвар зэрэг баримт, материалыг цаасан болон цахим хэлбэрээр гаргуулан авч, Монгол Улсын хүртэх үр өгөөжид хэрхэн нөлөөлж буй байдалд дүн шинжилгээ хийлээ.

Хянан шалгах ажлын явцад 27 байгууллагаас баримт материал гаргуулан, 17 байгууллагад газар дээрх шалгалтын удирдамжаар хяналт шалгалтыг гүйцэтгэв. Нөхцөл байдлаас шалтгаалан Түр хорооны бүрэн эрхийн хүрээнд холбогдох шийдвэрийг гаргах, шинжээч томилох, төрийн байгууллага, албан тушаалтан, холбогдох хуулийн этгээдээс нэмэлт тодруулга авч нотлох баримт гаргуулахад хүчин чармайлт гарган ажиллалаа.

Хяналт шалгалтын явцад хуулийн этгээдээс бүрдүүлсэн ажлын баримт материал нь Монгол Улсын Их Хурлын хяналт шалгалтын тухай хуульд заасан нотлох баримтын шаардлагыг хангасан байх хуулийн зохицуулалтын дагуу баримтын иж бүрэн байдал, хуулийн хүчин төгөлдөр байдлыг хангуулахад анхаарсан.

Хянан шалгах ажлын явцад өнөөгийн нөхцөл байдалд хүргэсэн шалтгаан нөхцөл, хариуцлагын асуудлаар нотлох зүйлсэд тулгуурлан байр сууриа илэрхийлэх, зээлийн эргэн төлөлтийн хариуцлагатай ил тод байдлыг хангуулах, олон нийтэд үнэн зөв, бодит нөхцөл байдлыг мэдээлэхэд түлхэц өгөхөд чиглүүлсэн.

Хянан шалгагч, шинжээчдийн бүрэлдэхүүн

Хяналт шалгалтын ажлын хэсгийн бүрэлдэхүүнд 2025 оны 8 дугаар сарын 20-ны өдрөөс 2025 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийг хүртэл хянан шалгагчаар Б.Батчимэг (ҮАГ-ын менежер), Х.Баярмаа (ҮАГ-ын Газрын дарга), И.Уянга (МБ-ны ахлах хянан шалгагч, улсын байцаагч), Б.Батбаатар (ЭОТ, үйл ажиллагаа хариуцсан менежер), Ж.Наранпүрэв (ЭОТ, Хууль эрх зүйн менежер), С.Ганбаяр (МБ-ны ахлах хянан шалгагч, улсын байцаагч), 2025 оны 9 дүгээр сарын 01-ний өдрөөс 2025 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийг хүртэл шинжээчээр Д.Бат-Эрдэнэ (Геологич), П.Хишигбаяр (Хуульч), Д.Доржнамжим (ҮАГ-ын аудитор), А.Мөнхбадрал (ҮАГ-ын аудитор), М.Ихэртөр (ҮСХ-ны өгөгдлийн шинжээч), С.Номин (МБ-ны ахлах эдийн засагч), Д.Бат-Эрдэнэ (ЕТГ, дата анализ), О.Саруул (Уул уурхайн инженер), С.Амарбат (Архивын ерөнхий Газрын мэргэжилтэн), Д.Хуланхүү (Эрх зүйч), Э.Энэрэл (Олон нийттэй харилцах), Ц.Энхбаяр (Техникийн ажилтан) нарын 18 хүний бүрэлдэхүүнтэйгээр томилогдож ажилласан.

Хяналт шалгалтын ажлын явцад гарсан хүндрэл бэрхшээл

Монгол Улсын Их Хурлын хяналт шалгалтын тухай хуулийн 36 дугаар зүйлийн 36.1-д заасныг дагуу хяналт шалгалтын удирдамжийн хүрээнд 92 462 хуудас баримт материал цугларснаас 46 587 хуудас баримт нь Төрийн болон албаны нууц, Байгууллагын

нууцад хамаарах мэдээлэл байсан бол 45 880 хуудас баримт материал нь хуульд заасан ил тод нээлттэй мэдээлэл байна.

Иймд Нийтийн мэдээллийн ил тод байдлын тухай хуулийн 7 дугаар зүйлийн 7.6-д “Хаалттай болон хязгаарлалттай мэдээлэлд хамаарах төрийн болон албаны нууцтай холбогдох Төрийн болон албаны нууцын тухай хуулиар зохицуулснаас бусад харилцааг энэ хуулиар зохицуулна”-гэж заасныг үндэслэн 45880 хуудас ил тод, нээлттэй мэдээллийн хүрээ хязгаарт багтаан тайланг боловсруулав.

СЭДВИЙН ЕРӨНХИЙ МЭДЭЭЛЭЛ

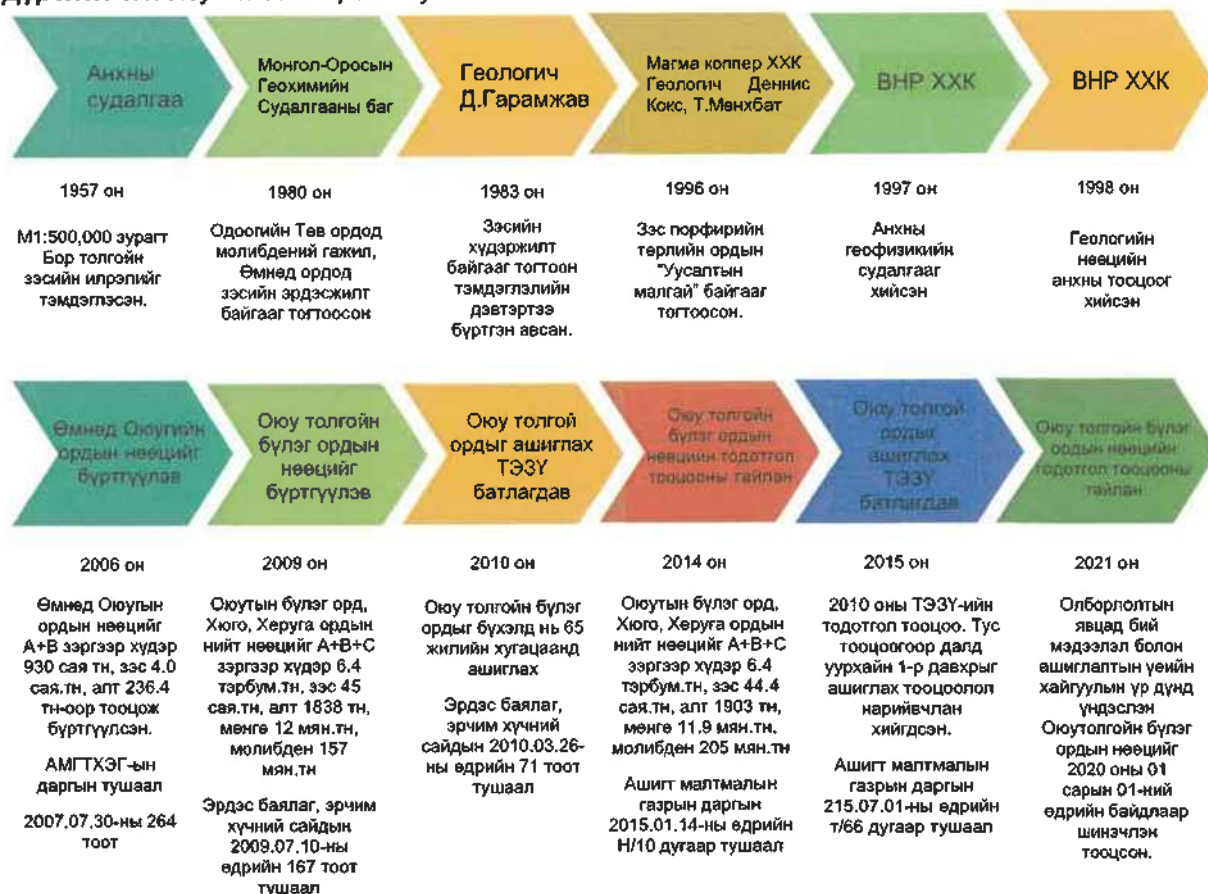
Оюутолгой бүлэг ордын талаар

Оюутолгой бүлэг орд нь Өмнөговь аймгийн Ханбогд сумын нутагт, нийслэл Улаанбаатар хотоос урагш 645 км, Өмнөговь аймгийн төв Даланзадгадаас зүүн урагш 220 км, Ханбогд сумын төвөөс баруун зүгт 45 км, Монгол улс БНХАУ-ын хилээс хойш 80 км зайд оршдог.

Орд, түүний судлагдсан байдал

Оюутолгойн ордын газарзүйн нэр нь тухайн орчинд зэс агуулагдаж байгааг харуулсан эрлийн шууд шинжийг илэрхийлдэг төдийгүй эрт үеэс тухайн орчимд зэсийг ахуйн хэрэгцээндээ ашиглаж байсан ул мөр олддог байна. Мөн Оюутолгойн орд орчимд геологийн судалгааг 1957 оноос өнөөг хүртэл дараах байдлаар гүйцэтгэсэн байна.

Дүрслэл 0.1. Оюутолгойн ордын судалгааны тойм

Монгол Улсын ашигт малтмалын тухай хуульд заасны дагуу 2003 оны 12 дугаар сарын 23-ны өдөр АММИ ХХК-д гурван талбайд ашиглалтын лиценз олгожээ. Лиценз нь 60 жилийн хугацаанд хүчинтэй ба компанийн хүсэлтээр 40 жилээр сунгах боломжтой юм. Эдгээр лицензүүд нь анх ВНР компанид 1997 оны 2 дугаар сарын 17-ны өдөр олгосон хайгуулын лицензүүд юм.

Оюутолгой бүлэг ордын тусгай зөвшөөрлүүд

Өмнөговь аймгийн Ханбогд, Баян-овоо сумдын нутагт Оюу толгой ХХК нь 3 ашигт малтмалын ашиглалтын тусгай зөвшөөрөл, Онтрэ ХХК нь 2 ашигт малтмалын ашиглалтын тусгай зөвшөөрлийг 2023 оны 07 дугаар сарын 01-ний өдрийн байдлаар эзэмшиж байна.

Хүснэгт 0.1. 2023 оны 7 дугаар сарын 1-ний өдрийн байдлаар хүчин төгөлдөр тусгай зөвшөөрлийн жагсаалт

№	Тусгай зөвшөөрлийн дугаар	Талбайн нэр	Талбайн хэмжээ /га/	Олгосон огноо	Хүчинтэй огноо
Оюу толгой ХХК					
1	MV-006708	Манахт	4,533.32	2003.12.26	2033.12.23
2	MV-006709	Оюу толгой	8,489.92	2003.12.26	2033.12.23
3	MV-006710	Хөх хад	1,762.70	2003.12.26	2033.12.23
Онтрэ ХХК					
1	MV-015225	Жавхлант	20,327.57	2009.10.28	2039.10.27
2	MV-015226	Шивээ толгой	42,592.58	2009.10.27	2039.10.27

Эх сурвалж. Ашигт малтмал, газрын тосны газар

Хүснэгтэд тусгасан тусгай зөвшөөрлүүдээс MV-006709 тоот тусгай зөвшөөрөлд Оюутын орд, Хойд Хюго, Өмнөд Хюго, Хойд Херуга ордууд хамаарагддаг. Оюутын ордын ил уурхайд Оюу толгой ХХК нь 2013 оноос эхлэн олборлолтын ажил гүйцэтгэж байна.

Хүснэгтэд тусгасан MV-015225 тусгай зөвшөөрөлд Херуга ордын Херуга хэсэг, MV-015226 тоот тусгай зөвшөөрөлд Хойд Хюго ордын хойд үргэлжлэл хэсэг хамрагддаг.

Оюутолгойн бүлэг орд газарт 2021 оны байдлаар Зэс-алтны нөөц бодогдсон 3 тусгай зөвшөөрөл байна. Үүний 1 тусгай зөвшөөрлийг Оюу толгой ХХК, 2 тусгай зөвшөөрлийг Онтрэ ХХК тус тус эзэмшиж байна. Эдгээр компаниудын тусгай зөвшөөрлийн палан зургийг доор харууллаа.

Дүрслэл 0.2. Оюу толгой ХХК болон Онтрэ ХХК-ийн эзэмшиж буй тусгай зөвшөөрлийн палан зураг

Эх сурвалж: АМГТГ

ЗБМЗ хүлээн авсан 2009, 2014, 2021 оны нөөцийн талаар /хүдэр, металаар/

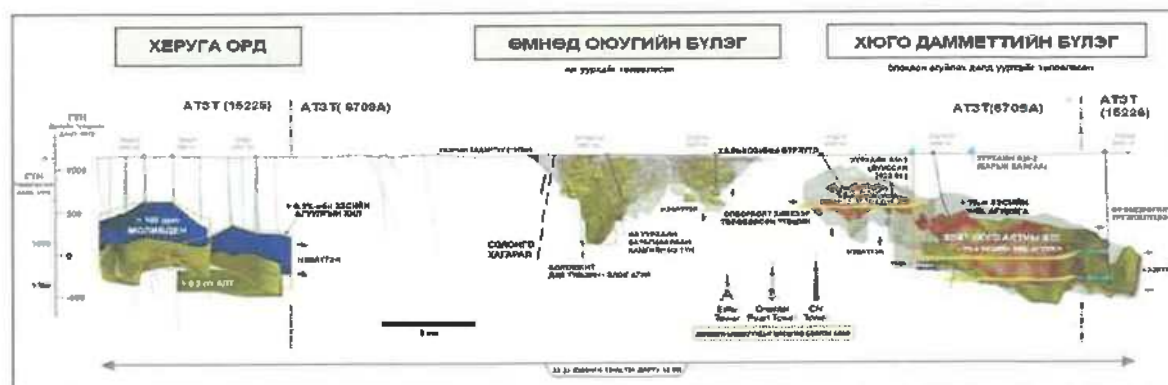
Оюу толгой ХХК нь Оюутолгойн бүлэг ордын хайгуулын ажлын үр дүнг Канадын NI43-101 стандартын (заавар, зөвлөмжийн) дагуу Оюутолгой зэс-алтны бүлэг ордын техникийн тайлангаараа 2005-2020 онуудад хөрөнгө оруулагчдад нээлттэй тайлагнаж

ирсэн бөгөөд Монгол Улсад мөрдөж буй ангилал, зааврын⁵ дагуу 2009, 2015, 2021 онд ЭБМЗ-өөр хэлэлцүүлж, бүртгүүлсэн байна.

Дүрслэл 0.3. Оюутолгой зэс-алтны бүлэг ордын суналын дагуух зүсэлт

Өмнөд Оюу, Хюго Дамметтийн бүлэг болон Херуга ордын байршил
(зүүн талаас нь харсан байдлаар)

Эх сурвалж: ТЭЗҮ2010, ном-1, хуудас-87

Оюутолгойн бүлэг ордын Оюут, Хойд Хюго (Ашиглалтын 1, 2 дугаар давхар), Өмнөд Хюго, Херуга гэх 4 ордод хайгуулын ажил гүйцэтгэж 2009, 2014, 2021 оны⁶ нөөцийн шинэчилсэн тайлангуудаар нөөц батлагдаж, тодотгол хийгдсэн байна.

Онтрэ ХХК-ийн талаар

Антре Гоулд компани (Entree Gold Inc) 1995 оны 07 дугаар сарын 19-нд Timpete Mining Corporation нэртэйгээр Канадын Бритиш Колумбия-д байгуулагдсан. 2001 оны 2 дугаар сарын 05-нд нэрээ Антре ресоурсис инк (Entree Resources Inc) гэж өөрчилсөн бөгөөд 2002 оны 10 дугаар сарын 09-нд тус нэрээ дахин (Entree Gold Inc) болгож, 2017 оны 5 сарын 09-ний өдрөөс Онтрэ Рисорсиз Лтд болгон өнөөг хүртэл үйл ажиллагаагаа явуулж байна.

Тус компани 2004 онд IPO гарган 5.7 сая \$ босгож нээлттэй компани болсон бөгөөд компанийн үйл ажиллагааны талаар өөрийн цахим сайтад мэдээлснээр МУ-ын нутагт байрлах ОТ бүлэг ордын 62919.98 га талбайд хайгуулын 2 тусгай зөвшөөрөл эзэмшдэгээс өөр үйл ажиллагаа явуулдаггүй талаарх мэдээлсэн байна.

Антре Гоулд Инк нь Монгол улсад 2002 онд “Онтрэ” ХХК, 2008 онд “Онтрэресорсис” ХХК тус тус өөрсдийн охин компаниар үүсгэн байгуулсан байна.

“Онтрэ” ХХК-г ашигт малтмалын хайгуул эрхлэх үйл ажиллагааны чиглэлтэйгээр 10.000 ам.долларын хөрөнгө оруулалттай, Гадаадын хөрөнгө оруулалтын газрын даргын 2002 оны 07 сарын 16-ны өдрийн А-594 тоот тушаалаар;

“Онтрэресорсис” ХХК-г гадаад дотоод худалдаа эрхлэх үйл ажиллагааны чиглэлтэйгээр 100.000 ам.долларын хөрөнгө оруулалттай, Эдийн засгийн хөгжлийн яамны төрийн нарийн бичгийн даргын 2008 оны 12 сарын 02-ны өдрийн А-5227 тоот тушаалаар тус тус байгуулж байжээ.

⁵АМГТГ-ын даргын 1998 оны 23 дугаар тушаал “Хатуу ашигт малтмалын нөөц, баялгийн ангиллын журам”, Уул уурхайн сайдын 2015 оны 203 дугаар тушаал “Ашигт малтмалын баялаг, ордын нөөцийн ангилал, заавар”

⁶ Үндэсний геологийн албаны даргын 2021 оны 12 дугаар сарын 16-ны өдрийн н/125 тоот тушаалаар хүлээн авсан “Өмнөговь аймгийн Ханбогд сумын нутагт орших Оюутолгой зэс-алтны бүлэг ордод 2019 онд гүйцэтгэсэн нөөцийн шинэчилсэн тооцооны үр дүнгийн тайлан”

Дүрслэл 0.4. Онтрэ Ресурс Лимитэд /Канад/ бүтцийн схем

ХӨОГ, ХНГ болон НӨОДТХНГ-ний талаар

2006-2009 онд Оюутолгой төслийн хөрөнгө оруулалтын гэрээг судлан боловсруулах хоёр ажлын хэсэг байгуулагдан ажиллажээ.

- Сангийн сайд, Үйлдвэр худалдааны сайдын 267/123 дугаар хамтарсан тушаалаар 2006 оны 8 дугаар сарын 22-ны өдөр Канад Улсын хөрөнгө оруулалттай “Айвенхоу майнз” компаниас тавьсан Оюутолгой ордыг ашиглах тухай ХӨОГ байгуулах саналыг судлан, санал боловсруулах ажлын хэсэг;
- Монгол Улсын Засгийн газрын 2008 оны 12 дугаар сарын 8-ны өдрийн 51 дүгээр тогтоолоор Оюутолгой, Тавантолгой ордыг ашиглах зорилгоор гадаад, дотоодын хөрөнгө оруулагчтай хөрөнгө оруулалтын гэрээ байгуулах яриа хэлэлцээ хийх ажлын хэсэг;

УИХ-аас 2008 оны 12 дугаар сарын 04-ний өдөр “Хуулийн төслүүд буцаах, үндсэн зарчим, удирдамж батлах тухай” 40 дүгээр тогтоолын 2 дахь заалтаар “Стратегийн ач холбогдол бүхий Оюутолгойн зэс-алтны ордыг хамтарч ашиглах Хөрөнгө оруулалтын гэрээ байгуулах үндсэн зарчим, удирдамж”-ийг, 2009 оны 07 дугаар сарын 16-ны өдөр “Оюутолгой ордыг ашиглах Хөрөнгө оруулалтын гэрээний тухай” 57 дугаар тогтоолыг тус тус баталсан байна.

Ашигт малтмалын тухай хууль, Улсын Их Хурлын 2009 оны 57, Засгийн газрын 2009 оны 308 дугаар тогтоолыг тус тус үндэслэн Оюутолгой төслийн “Хөрөнгө оруулалтын гэрээ”-г 2009 оны 10 дугаар сарын 06-ны өдөр байгуулжээ.

Оюу толгой ХХК (хуучин нэрээр “Айвенхоу Майнз Монголия Инк” ХХК) Монгол Улсын Компанийн тухай хуулийн дагуу Ашигт малтмалын хайгуул, ашиглалт эрхлэх үндсэн үйл ажиллагаатай, гадаад худалдаа, зоогийн газар, баар, барилга угсралт, зураг төсөл боловсруулах, туслах эрхлэх үйл ажиллагаа явуулах зорилгоор 2000 оны 9 дүгээр сарын 04-ний өдөр байгуулагдсан байна.

Монгол Улсын Засгийн газрын 2011 оны 348 дугаар тогтоол, “Эрдэнэс МГЛ” ХХК-ийн Төлөөлөн удирдах зөвлөлийн 2011 оны 28 дугаар тогтоолоор төрийн өмчит “Эрдэнэс Оюу толгой” ХХК-ийг “Эрдэнэс Монгол” ХХК-ийн охин компани хэлбэрээр үүсгэн байгуулж Оюу толгой ХХК-ийн төрийн эзэмшлийн 34 хувийг албан ёсоор шилжүүлсэн байна.

Монгол Улсын Засгийн газар “Эрдэнэс Оюу толгой” ХХК, “Туркойз хилл Ресурсэс Лимитэд Ти Эйч Ар Оюу толгой ЛТД”, “Оюу толгой Нидерланд Би Ви”, “Рио Тинто Интернэшнл Холдингс Лимитэд” болон “Оюу толгой” ХХК 2015 оны 5 дугаар сарын 18-ны өдөр “Оюутолгойн Далд уурхайн бүтээн байгуулалт, санхүүжилтийн төлөвлөгөө”-г байгуулсан байна.

2009 оны 10 дугаар сарын 6-ны өдөр Улаанбаатар хотод “Эрдэнэс МГЛ” ХХК болон “Айвенхоу Оюу Толгой” “Оюу Толгой Нидерланд БиВи” “Айвенхоу Майнз Монголия Инк” ХХК хооронд Хувь нийлүүлэгчийн гэрээ байгуулжээ.

Хувь нийлүүлэгчдийн гэрээг “Эрдэнэс МГЛ” ХХК, “Айвенхоу Оюу Толгой (Би Ви Ай)” Лтд, “Оюу Толгой Нидерланд Би Ви” болон “Айвенхоу Майнз Монголия Инк” ХХК нар 2009 оны 10 сарын 06-ны өдөр буюу Оюу толгой төслийн Хөрөнгө оруулалтын гэрээ байгуулсан

өдөр байгуулсан байна. Энэхүү гэрээг “Айвенхоу Майнз Монголия Инк” ХХК (одоогийн нэр “Оюу Толгой” ХХК)-ийн хувьцаа эзэмшигчдийн⁷ эдлэх эрх, хүлээх үүргийг тодорхойлохын тулд байгуулсан байна. Гэрээ байгуулах үед 1999 оны Монгол Улсын Компанийн тухай хууль үйлчилж байсан

“Оюутолгой” ХХК-ийн хувь нийлүүлэгчдийн гэрээнд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах асуудлаар Харилцан ойлголцлын санамж бичигт гарын үсэг зурах эрхийг Сангийн сайд С.Баярцогт, Эрдэс баялаг, эрчим хүчний сайд Д.Зоригт, “Эрдэнэс МГЛ”-ийн гүйцэтгэх захирал Б.Энэбиш нарт Ерөнхий сайдын 2010 оны 12 дугаар сарын 08-ны өдрийн 97 дугаар захирамжаар олгосон байна

2011 оны дугаар 6 сарын 8-ны өдөр Нэмэлт өөрчлөлт оруулж дахин тодотгосон Хувь нийлүүлэгчийн гэрээнд гарын үсэг зурж, тухайн өдрөөс гэрээ хүчин төгөлдөр болж хэрэгжиж эхэлсэн байна.

⁷ 1999 оны Компанийн тухай хуульд хувь нийлүүлэгчид гэж нэрлэдэг байсан бол 2011 оны Компанийн тухай хуулиар “хувьцаа эзэмшигчид” гэж нэрлэх болсон.

"ЖАВХЛАНТ" (MV-15225), "ШИВЭЭ ТОЛГОЙ" (MV-15226) АШИГЛАЛТЫН ТУСГАЙ ЗӨВШӨӨРЛИЙН ТАЛБАЙН НӨӨЦИЙГ ТОГТООЖ, ҮНЭЛГЭЭГ ТОДОРХОЙЛСОН БОЛОН ХОЛБОГДОХ БУСАД БАРИМТАД ҮНДЭСЛЭН ТӨРИЙН ЭЗЭМШЛИЙН ХУВЬ, ХЭМЖЭЭНИЙ ТАЛААР ХИЙСЭН ХЯНАЛТ ШАЛГАЛТЫН ДҮН

1. Онтрэ компанийн геологи, уул уурхайн ажлын талаар

1.1. "Онтрэ" ХХК-ийн ашигт малтмалын АТЗ-тэй талбайд улсын төсвийн оролцоотой хайгуул, судалгаа хийгдсэн эсэх

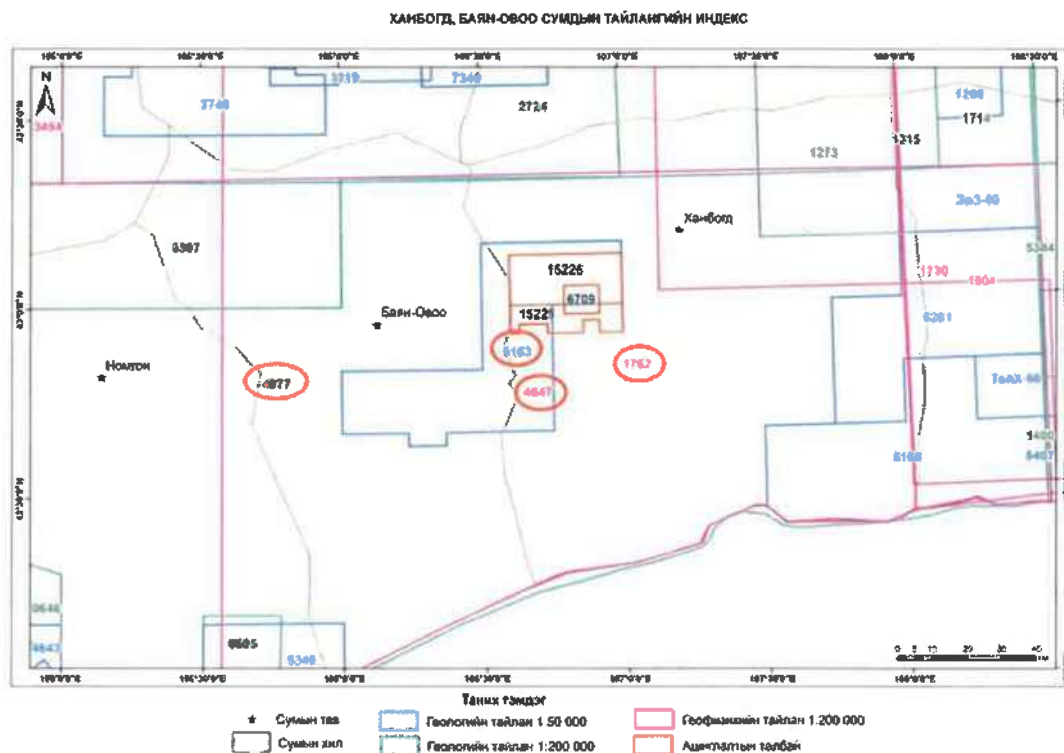
Дүгнэлт

1996 – 1998 онуудад хамаарах геологийн тойм судалгааны ажилд улсын төсвөөс зарцуулсан хөрөнгө тухайн үеийн ханшаар нийт 53,809,437 төгрөг байна.

1.1. 1958 оноос өнөөг хүртэл ОТ ХХК-ны эзэмшдэг MV-006709 дугаартай Оюу толгой, Онтрэгийн эзэмшдэг MV-015226 дугаартай Шивээ Толгой, болон MV-015225 дугаартай Жавхлантын АТЗ - ийн талбайд болон талбайн орчимд геологийн ажил хийсэн тухай УГА - аас авсан 126 тоот албан бичиг мөн Геологийн мэдээллийн санд тайлангийн шүүлт хийхэд дээрхи 3 АТЗ - ийг хамарсан 4 төсөл хэрэгжүүлсэн байна (дүрслэл №1). Үүнд:

- "Отчёт о аэромагнитных работах, выполненных на территории МНР в соответствии с контрактом №1495 в 1966-1967 годах" 1968 год. Автор: Блюменцвайг, Попов. (ТД: 1762)
- "1989-1990 онуудад Баянхонгор, Өмнөговь аймгуудын нутагт хийсэн 1:200000-ны масштабын агаарын соронзон зураглалын ажлын үр дүнгийн тайлан" 1991 он. Зохиогч: Б.Баяндорж, Ц. Дашзэвэг. (ТД: 4547)
- "Галбын говийн талбайд явуулсан геологийн цогцолбор судалгааны тайлан" 1995 он. Зохиогч: Э.Бүрэнхүү, А. Готовсүрэн, бусад. (ТД: 4877)
- "Өмнөговь аймгийн Ханбогд, Баян-Овоо сумдын нутгийг хамарсан Хацавчийн талбайд 1996-1998 онд явуулсан 1:50 000-ны (К-48-34-В,Г; К-48-45-В,Г; К-48-46-А,В) масштабтай геологийн зураглал, ерөнхий эрлийн ажлын үр дүнгийн тайлан". 1998 он. Зохиогч: Н.Банзрагч, А.Батхүү, Д.Галбаатар. (ТД: 5163)

Дүрслэл №1.1. Оюу толгойн бүлэг орд болон түүний эргэн тойронд хийгдсэн хайгуулын ажлын УГА-ын геологийн мэдээллийн санд хадгалагдаж байгаа тайлангуудын дугаар.

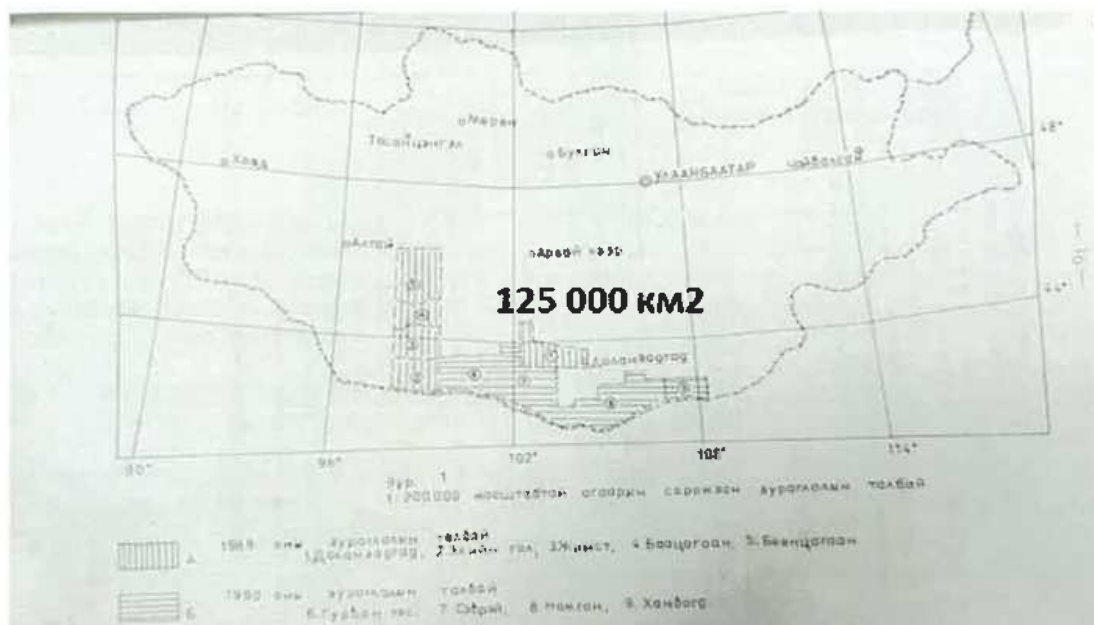

1.2. Дээрх 4 геологи, судалгааны төслүүдийг судалж үзэхэд Оюу толгойн бүлэг орд, ордын ойр орчмын дүүрэгт дараах ажлуудыг хийж ирсэн байна.

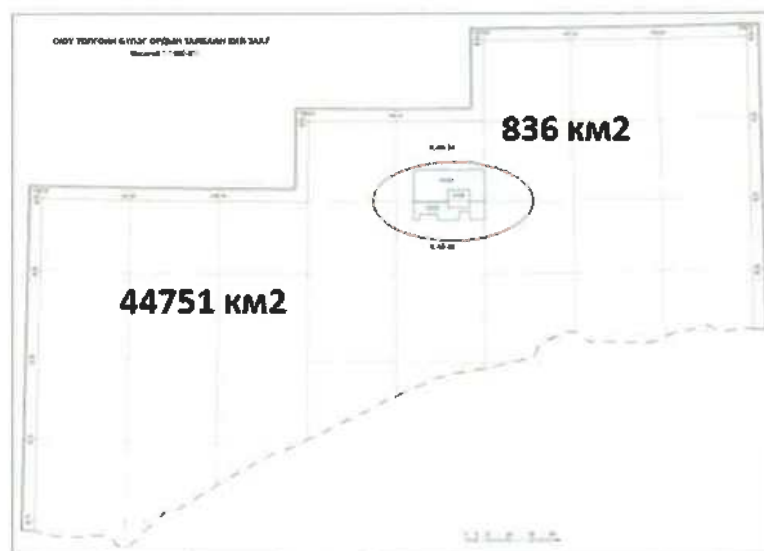
- 1966 – 1967 онуудад ЗХУ-ын санхүүжилтээр агаарын соронзон зураглалын ажил хийсэн. Гэхдээ дээрх 3 АТЗ-ын талбайг бүрхээгүй.
- 1989-1990 онуудад Баянхонгор, Өмнөговь аймгуудын нутагт хийсэн 1:200 000-ын масштабын агаарын соронзон зураглалын ажлыг 125 000 км² талбайд гүйцэтгэж 3 АТЗ-ийн талбайг бүрхсэн боловч эдгээр ажлууд нь тойм судалгаа байсан учир ямарваа нэгэн уул-өрмийн ажил хийгээгүй (дүрслэл №2). Энэ ажилд тухайн үеийн ханшаар нийт 5,165,709 төгрөг зарцуулсан байна.

Дүрслэл №1.2. 1:200 000-ын масштабын агаарын соронзон зураглалын ажил

1995 онд Галбын говийн талбайд явуулсан геологийн цогцолбор судалгааг 44751 км² талбайд гүйцэтгэж (дүрслэл №3), 3 лицензийн талбайг бүрхсэн боловч эдгээр ажлууд нь тойм судалгаа байсан учир ямарваа нэгэн уул-өрмийн ажил хийгээгүй. Энэ ажилд тухайн үеийн ханшаар нийт 14,793,263 төг зарцуулсан.

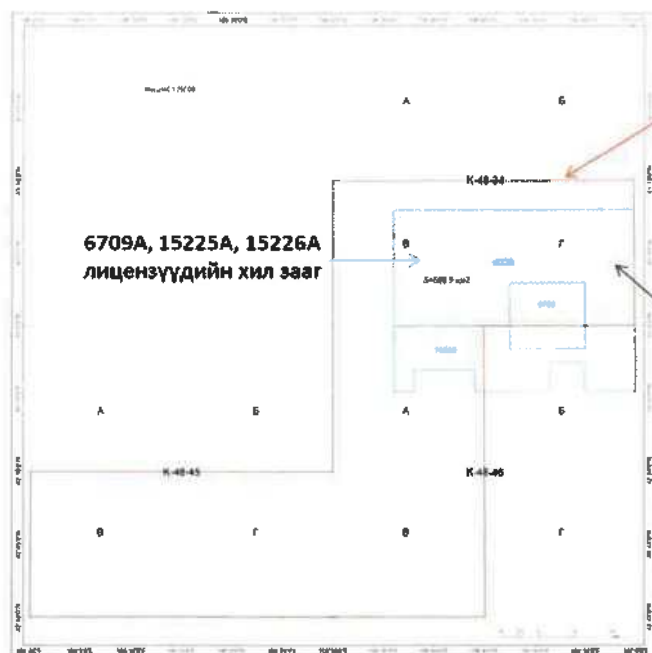
Дүрслэл 1.3. Галбын говийн талбайд явуулсан геологийн цогцолбор судалгааны хамрах талбай

1996 - 1998 онуудад ГовьГео компани улсын төсвийн хөрөнгөөр Ханбогд, Баян-Овоо сумдын нутагт 1: 50 000 масштабын геологийн зураглалын ажил гүйцэтгэсэн (дүрслэл №4).

Дүрслэл 1.4. 1996 - 1998 онуудад ГовьГео компани улсын төсвийн хөрөнгөөр Ханбогд, Баян-Овоо сумдын нутагт хийсэн 1: 50 000 масштабын геологийн зураглалын ажил

"Өмнөговь аймгийн Ханбогд, Баян-Овоо сумдын нутгийг хамарсан Хацавчийн талбайд 1996-1998 онд явуулсан 1:50 000-ны (K-48-34-В,Г; K-48-45-В,Г; K-48-46-А,В) масштабтай геологийн зураглал, ерөнхий эрлийн ажлын үр дүнгийн тайлан". 1998 он.

Энэ судалгаанд 15226А лицензийн талбай Бүхэлдээ, 6709А, 5225А лицензүүд хэсэгчлэн хамрагдсан. Энэ судалгаа нь цэвэр геологийн зураглалын зорилготой байсан учир уулын, өрөмдлөгийн ажил гүйцэтгээгүй.

Энэ төсөлд улсын төсвөөс 33,843 сая төг зарцуулсан.

1.2. "Уг төсвөөс Оюу Толгой ордын орчимд, эсхүл тус ордод хийгдэх хайгуул, судалгааны төсвийн дүнг тогтоох;"

Дүгнэлт

MV-15225, MV-15226, MV-6709 тусгай зөвшөөрөлтэй талбайд 1996 – 1998 онуудад улсын төсвийн хөрөнгөөр (7,562,169 төгрөг зарцуулсан гэж тооцсон) гүйцэтгэсэн геологийн ажлууд нь тойм судалгаанд хамрагдаж байгаа тул Ашигт малтмалын тухай хуулийн 60-р зүйлийн дагуу улсад төсвөөс зарцуулсан энэ хөрөнгийг буцаан төлөх шаардлагагүй.

1.3. Оюу Толгойн бүлэг ордыг хамарсан талбайд (MV-006709, MV-015225, MV-015226) улсын төсвөөр гүйцэтгэсэн геологи, хайгуулын ажлыг хүснэгт №1-д үзүүлэв.

1.4. Хүснэгт №1-ээс харахад 1989 – 1998 онд улсын төсвөөр хийгдсэн дээрх судалгааны ажлууд нь дээрх 3 АТЗ-г хамаарах талбайнуудыг бүхэлд нь болон хэсэгчлэн хамаарсан байна.

1.5. Агаарын соронзон болон геологийн цогцолбор судалгааны төслүүд бол тойм судалгаа байсан учир их хэмжээний газар бүрхсэн ч, MV-015225, MV-015226, MV-006709 лицензийн талбайнуудад нарийвчилсан геологийн эрлийн, хайгуулын ажил хийгдээгүй. Тийм учир зарцуулсан улсын мөнгөний хэмжээ бага байна.

Хүснэгт № 1.1. Оюу Толгойн бүлэг ордыг хамарсан талбайд (6709А, 15225А, 15226А) улсын төсвөөр гүйцэтгэсэн геологи, хайгуулын ажил

Тайлангийн нэр, он	Ажил гүйцэтгэсэн байгууллага	Гео.сан дахь тайлангийн дугаар	Хамарсан талбайн	Зарцуулсан хөрөнгө, сая.төг	15225А, 15226А, 6709А АТЗ, км2	15225А, 6709А талбайд зарцуулсан хөрөнгө, төг	15226А, АТЗ-ын
--------------------	------------------------------	--------------------------------	------------------	-----------------------------	--------------------------------	---	----------------

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ХЯНАН ШАЛГАХ ТҮР ХОРОО

				хэмжээ, км2		км2	%	төг	%
1	"Отчёт о аэромагнитных работах, выполненных на территории МНР в соответствии с контрактом №1495 в 1966-1967 годах, 1968 год. Автор: Блюменцвайг, Попов.	ЗХУ-ын Геологийн Яамны "Техноэкспло рт" нэгдэл	1762	Мэдээл эл байхгүй	Мэдээл эл байхгүй	15225А, талбайнууд энэ агаарын геофизикийн судалгаанд хамрагдаагүй	15226А, 6709А	АТЗ	
2	1989-1990 онуудад Баянхонгор, Өмнөговь аймгуудын нутагт хийсэн 1:200000-ны масштабын агаарын соронзон зураглалын ажлын үр дүнгийн тайлан 1991 он. Зохиогч: Б.Баяндорж, Ц. Дашзэвэг.	Эрэл - Геофизикийн Цогцолбор экспедиц	4547	125000	5.165	835.96	0.67	34,547	0.67
3	Галбын говийн талбайд явуулсан геологийн цогцолбор судалгааны тайлан, 1995 он. Зохиогч: Э.Бүрэнхүү, А. Готовсүрэн, бусад.	Эрэл - Геофизикийн Цогцолбор экспедиц	4877	44751	14.793	835.96	1.87	276,342	1.87
4	Өмнөговь аймгийн Ханбогд, Баян-Овоо сумдын нутгийг хамарсан Хацавчийн талбайд 1996-1998 онд явуулсан 1:50 000-ны (К-48-34-В,Г; К-48-45- В,Г; К-48-46-А,В) масштабтай геологийн зураглал, ерөнхий эрлийн ажлын үр дүнгийн тайлан. 1998 он. Зохиогч: Н.Банзрагч, А.Батхүү, Д.Галбаатар.	Говь Гео ХК	5163	3742	33.850	835.96	22.34	7,562,169	22.34
Дүн					53.809			7,873,058	

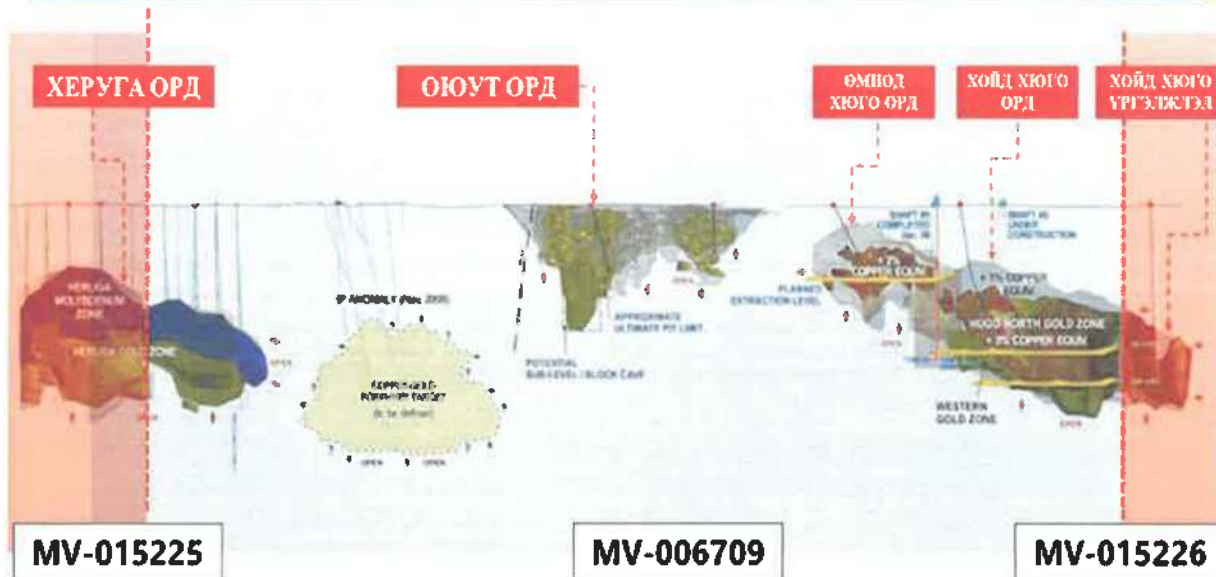
1.6. 1996 – 1998 онуудад гүйцэтгэсэн 1:50 000 масштабын зураглалын ажил MV-015226 лицензийг бүхэлд нь, MV-015225-ын баруун хэсгийн бүрхсэн юм. Улсын төсвөөс зарцуулсан хөрөнгийг тухайн үеийн ханшаар 7,562,169 төгрөг зарцуулсан гэж тооцсон байна. Ашигт малтмалын тухай хуулийн 60.1, 60.2 зүйлд зааснаар нөхөн төлбөрийг зөвхөн нарийвчилсан эрэл, эрэл-үнэлгээ, хайгуулын бүх шатны ажлын ногдох зардлыг, лиценз эзэмшигч олборлолт явуулсан хугацаанаас эхэлнэ гэрээний үндсэн дээр улсын төсөвт буцааж төлнө гэж заасан.

1.3. ОЮУ ТОЛГОЙН БҮЛЭГ ОРДЫН НӨӨЦ VS ОНТРЭ КОМПАНИЙН НӨӨЦ

Дүгнэлт	Оюу толгойн бүлэг ордын үйлдвэрийн нөөцийн судалгаа бүрэн хийгдээгүй учир ордын "С" зэрэглэлийн нөөцийн зэрэглэлийг өсгөх зорилгоор хайгуулын ажлыг нэмж гүйцэтгэн энэхүү ордуудын А, В зэрэглэлийн нөөцийн эзлэх хувийг 60-70%-д хүргэх
---------	--

1.7. ОТ бүлэг орд үндсэн бие даасан 4 ордоос бүрддэг, үүнд: Хэруга, Оюут, Өмнөд Хюго, Хойд Хюго.

Дүрслэл 1.5. Оюу толгойн бүлэг орд

1.8. ОТ бүлэг орд бол 3 ашиглалтын тусгай зөвшөөрлийн дотор байрладаг бөгөөд ОТ бүлэг ордын нөөцийг 2009, 2014, 2021 онуудад 3 удаа бодож, ЭБМЗ-өөр хэлэлцэж нөөцийн улсын санд бүртгүүлсэн.

Хүснэгт 1.2 ОТ бүлэг ордын нөөцийг 2009, 2014, 2021 онуудад 3 удаа бодож, ЭБМЗ-өөр хэлэлцэж нөөцийн улсын санд бүртгүүлсэн мэдээлэл

2009.07. 01 ЭБМЗ-ийн дүгнэлт 15 - 01. 2009.07.10 ЭБЭХ яамны Сайдын тушаал №167
(2008. 03 сарын байдлаар)

№	Орд	Нөөцийн зэрэг	Хүдэр	Металл			
				Си, мян.т	Ац, т	Аг, т	Мо, мян.т
1	Оюут	A+B+C	1,776,511	7,442.00	550.00	2,082.00	-
2	Хюго Даммет	B+C	2,968,000	28,810.00	612.00	7,126.00	-
	Нийт нөөц (6709A)		4,744,511	36,252.0	1,162.0	9,208.0	-

2014.10. 07. 11 ЭБМЗ-ийн дүгнэлт СТР-/14. 2015.01.14.АМГ-ын даргын тушаал № 13/125

1	Оюут, Хойд-Өмнөд Хюго Дамет, Хойд Херуга (6709A)	A+B+C	4,440,078	34,027.0	1,138.0	8,546.0	13.0
2	Херуга хэсэг (15225A)	C	1,699,639	6,624.0	635.0	2,362.0	192.0
3	Хойд Хюго Дамет үргэлжлэл хэсэг (15226A)	B+C	295,531	3,776.0	130.0	988.0	-
	Нийт нөөц		6,139,717.0	44,427.0	1,903.0	11,896.0	205.0

2021.09. 20 ЭБМЗ-ийн дүгнэлт СТР-02-01. 2021.12.16. АМГ-ын даргын тушаал № н/10
(2020. 01.01 өдрийн байдлаар)

1	Оюут, Хойд-Өмнөд Хюго Дамет, Хойд Херуга (6709A)	A+B+C	4,308,876	33,228.0	1,079.0	8,428.0	13.0
2	Херуга хэсэг (15225A)	C	1,665,710	6,542.0	629.0	2,327.0	190.0
3	Хойд Хюго Дамет үргэлжлэл хэсэг (15226A)	B+C	298,844	3797	130	990	-
	Нийт нөөц		6,273,430.0	43,567.0	1,838.0	11,745.0	203.0

ОТ бүлэг ордын нөөцийн зэрэглэлийг хувилж үзвэл (2020 оны 1-р сарын 1-ний байдлаар)

Хүснэгт 1.3 Оюу толгойн бүлэг ордын нөөцийн зэрэглэлийг хувь

Нөөцийн зэрэг	Хүдэр		Зэс		Алт		Мөнгө	
	ТОНН	%	ТОНН	%	ТОНН	%	ТОНН	%
A	547,470	8.7	4,060	9.3	195	10.6	977	8.3
B	1,561,015	24.9	16,273	37.4	506	27.5	3,797	32.3
A+B	2,108,485	33.6	20,333	46.7	701	38	4,774	40.6
C	4,164,947	66.4	23,235	53.3	1,137	61.9	6,972	59.4
A+B+C	6,273,432	100	43,568	100	1,838	100	11,746	100

1.9. Үүнээс харахад Оюу толгойн бүлэг ордын нийт хүдрийн нөөцийн - 33,6 %, зэсийн – 46,7%, алтны – 38 %, мөнгөний – 40,6 % баттай (олборлож болох) A+B зэрэгт хамаарч, нийт хүдрийн 66,4 % нь "C" (олборлоход эрсдэлтэй) зэрэг байна.

1.10. Онтрэ компанийн MV-15226 тусгай зөвшөөрлийн талбайд Хойд Хюго ордын хүдрийн биет нь үргэлжилж хойд зүгт 1,5 км турш судлагдсан байгаа. Хайгуулын өрөмдлөгийн ажлын үр дүнгээр "Хойд Хюго үргэлжлэл" хэсэгт зэс, алт, мөнгөний өндөр агуулгатай нөөц тогтоогдсон билээ. ОТ ХХК-ийн талбайд байгаа Хойд Хюго ордын хүдэр дахь зэсийн агуулга 0,77 – 1,97 %, алт 0,27-0,46г/т, мөнгө 3,34-4,48 г/т.

1.11. Онтрэ ХХК-ийн талбайд байгаа Хойд Хюго үргэлжлэлийн хүдэр дахь зэсийн агуулга 0,99 – 1,68 %, алт 0,34 – 0,57г/т, мөнгө 2,69 - 4,21 г/т. Энэ зэсийн агуулга нь Монголд олборлож байгаа зэсийн ордуудын хүдрийн агуулгаас бараг 2,5 дахин өндөр байгаа.

Хүснэгт 1.4 Онтрэ Хойд Хюго үргэлжлэл нь Оюу толгойн Хойд Хюго ордын эзлэх хувь

Орд	Хүдэр, мян. т	Зэс, мян.т	Алт, тн	Мөнгө, тн
ОТ Хойд Хюго орд	1,654,356	19,856	521	4,839
Онтрэ Хойд Хюго үргэлжлэл	298,844	3,797	131	990
Эзлэх хувь	18.06	19.12	25.14	20.46

1.12. Онтрэ ХХК-ийн талбайд байгаа Хойд Хюго үргэлжлэлийн хэсэгт дахь зэсийн нөөц нь Цагаан Суварга ордын нөөцөөс 2,5 дахин, саяхан судалж дууссан Эрдэнэтийн ордын Оюут хэсгийн нөөцөөс 3 дахин их байна.

1.13. Онтрэ ХХК-ийн MV-15225 тусгай зөвшөөрлийн талбайд байгаа Херуга орд бол ОТ бүлэг ордын молибденийн нөөцийн 94% (203 мян.т) дангаараа агуулж байгаа.

ДҮГНЭЛТ

- Оюу толгойн бүлэг ордын үйлдвэрийн нөөцийн судалгаа бүрэн хийгдээгүй учир ордын "C" зэрэглэлийн нөөцийн зэрэглэлийг өсгөх зорилгоор хайгуулын ажлыг нэмж гүйцэтгэн энэхүү ордуудын A, B зэрэглэлийн нөөцийн эзлэх хувийг 60-70%-д хүргэх.
- "Онтрэ" ХХК-ийн 15225A, 15226A лицензүүдийн талбайд бүртгэгдсэн их хэмжээний зэс, алт, мөнгө, молибден агуулж байгаа Херуга, Хойд Хюго үргэлжлэлийн хэсэгт хайгуулын ажлыг үргэлжлүүлбэл нөөц өснө. Мөн MV-6709 лиценз дэх Хойд Хюго ордын гүн рүү нөөц өснө. Геологи хайгуулын ажлыг Хойд Хюго ордыг олборлож (орлого өндөр байх үед) байх хугацаанд ОТ бүлэг ордын хэмжээнд гүйцэтгэх хэрэгтэй

3. Онтрэ ХХК-ийн MV-15226 тусгай зөвшөөрлийн талбайд дахь “Хойд Хюго үргэлжлэл”-д зэс, алт, мөнгөний нөөц, MV-15225 тусгай зөвшөөрлийн талбайд байгаа Херуга орд их хэмжээний молибден агуулж байгаа. Үүнийг цаашид яаж Монгол улсад ашигтай олборлох тухай Монгол Улсын Засгийн Газар “Онтрэ” компанитай ярилцаж, шийдэх хэрэгтэй.

1.4. ОЮУ ТОЛГОЙН БҮЛЭГ ОРДЫН НӨӨЦ АШИГЛАЛТ МОНГОЛ УЛСЫН ХОЛБОГДОХ ХУУЛИЙН ДАГУУ ЯВАГДАЖ БАЙГАА ЭСЭХ

Дүгнэлт	ОТ бүлэг ордын хамгийн баян хүдэртэй Хойд Хюго ордын хүдрийн 73,5% -ийн богино хугацаанд олборлоод, үлдсэн 3 ордын хүдрийн 26,5 – 64,3% газрын хэвлийд нь үлдээхээр тооцсон байна.
---------	--

1.14. Оюу толгойн бүлэг ордын нийт геологийн нөөцийн баланс 2021 оны 01 дүгээр сарын 01-ны байдлаар 6.1 тэрбум.тн хүдрээр улсад бүртгэсэн.

1.15. 2021 оны ОТ бүлэг ордын геологийн нөөцийн тодотгол тайлангийн бүлэг ордыг ашиглах Техник эдийн засгийн урьдчилсан үнэлгээд Оюу толгойн бүлэг ордын нийт үйлдвэрлэлийн нөөц 3.2 тэрбум тн хүдэр байна. Харин 2023 оны ЭБМЗ-өөр хэлэлцүүлсэн техник эдийн засгийн үндэслэлийн тодотголд ашиглалтын 80 жилийн хугацаанд нийт 3.3 тэрбум.тн хүдэр олборлохоор тусгасан байна.

Хүснэгт 1.5 Оюу толгойн бүлэг ордын геологийн, үйлдвэрлэлийн нөөц болон газарт үлдээх хүдрийн нөөц

	ОЮУТ	ХОЙД ХЮГО	ӨМНӨД ХЮГО	ХЕРУГА	ДҮН
2021 ГЕОЛОГИЙН НӨӨЦ	1,594 САЯ.ТН	1,953 САЯ.ТН	834 САЯ.ТН	1,780 САЯ.ТН	6,161.2 САЯ.ТН
2021 ҮЙЛДВЭРИЙН НӨӨЦ	787 САЯ.ТН	1,436 САЯ.ТН	298 САЯ.ТН	685 САЯ.ТН	3,206 САЯ.ТН
ҮЛДЭХ САЯ.ТОНН	807 САЯ.ТН	517 САЯ.ТН	536 САЯ.ТН	1,095 САЯ.ТН	2,955.2 САЯ.ТН
ҮЛДЭХ	50.6%	26.5%	64.3%	61.5%	48%
ОЛБОРЛОХ	49.4%	73.5%	35.7%	38.5%	52%

1.16. ОТ бүлэг ордыг ашиглах явцад хүдрээр 2.95 тэрбум.тн буюу геологийн нийт нөөцийн 48 % газрын хэвлийд буюу олборлолтод өртөхгүйгээр хаягдахаар байна.

1.17. “Оюу Толгой” компанийн Урьдчилсан ТЭЗҮ21 – д ОТ бүлэг ордын хамгийн баян Хойд Хюго ордын хүдрийн 73,5%-ийн эрчимтэй богино хугацаанд олборлоод, үлдсэн 3 ордын хүдрийн 26,5 – 64,3% газрын хэвлийд нь үлдээхээр тооцсон байна.

ДҮГНЭЛТ

- ОТ бүлэг ордын хамгийн баян хүдэртэй Хойд Хюго ордын хүдрийн 73,5% -ийн богино хугацаанд олборлоод, үлдсэн 3 ордын хүдрийн 26,5 – 64,3% газрын хэвлийд нь үлдээхээр тооцсон байна. Оюут ордыг ил аргаар ашиглаж байгаа, гэтэл энд мөн адил баян хэсгийн олборлоод ядуу хүдрийн тусад нь овоолж үлдээхээр төлөвлөсөн байна. Нэг үгээр ОТ бүлэг ордыг **СОРЧЛОН ОЛБОРЛОХООР (high grading) төлөвлөөд байна.**
- Энэ их үлдээсэн ядуу хүдрийг цаашид эдийн засгийн хувьд ашигтай олборлох боломж тун хомс тул асар их баялаг Монгол улсад ямар ч ашиггүй,

хэрэггүй болно. Ийм хэмжээний хаягдаж байгаа эрдэс баялгаас Монгол улс АМНАТ авах тухай АМ хуульд нэмэлт өөрчлөлт оруулах хэрэгтэй.

3. 2009 оны 10-р сарын 06-ны өдөр байгуулсан Хөрөнгө оруулалтын, Хувь нийлүүлэгчдийн Гэрээнүүдийн үндэс суурь нь болсон зэс, алт, мөнгөний олборлох хэмжээ нь бараг 50% багасаж байх тул гэрээнүүдийг дахин хэлэлцэх, өөрчлөх том шалтгаан болж байна. Дээрх асуудлуудыг одоо шийдэхгүй бол Монгол улс ирээдүйд асар их хохирол амсах болно.
4. Хэрэв ОТ бүлэг ордыг ийм байдлаар олборлох юм бол:

Монгол Улсын Үндсэн хуулийн 6.2-р зүйл:

“Стратегийн ач холбогдол бүхий ашигт малтмалын ордыг ашиглахдаа байгалийн баялаг ард түмний мэдэлд байх зарчимд нийцүүлэн түүний үр өгөөжийн дийлэнх нь ард түмэнд ногдож байх эрх зүйн үндсийг хуулиар тогтооно” ЗӨРЧИЖ байна.

Ашигт малтмалын тухай хуулийн 35.5 зүйлд “Тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч нь ашигт малтмалын нөөцийг бүрэн ашиглах үүрэг хүлээх бөгөөд зөвхөн ашиг олох зорилгоор түүнийг сорчлон ашиглахыг хориглоно” гэж тод заасан байгаа”. ЗӨРЧИЖ байна.

5. ОТ Хойд Хюго, Хойд Хюго үргэлжлэл дээр “Оюу Толгой” ХХК нь 2021 оноос өнөөг хүртэл их хэмжээний өрөмдлөгийн ажил гүйцэтгэж, шинээр их мэдээлэл авсан байгаа. Энэ мэдээллийг үндэслэж зөвхөн **Хойд Хюго орд, Хойд Хюго үргэлжлэлийн нөөцийн тооцоог дахин хийж, шинээр ТЭЗҮ боловсруулах хэрэгтэй.**
6. Ямар нөөц, ямар ТЭЗҮ-ийг үндэслэн банкнуудаас зээл авсныг тодотгох хэрэгтэй. Хэрэв 2009 оны нөөцийг (36 сая.тн зэс ба бусад металлыг) үндэс болгож авсан бол газарт үлдэж байгаа нөөц, энэ нөөцийг тогтооход зарцуулсан хайгуулын ажлын зардал, авсан зээлийг дахин тооцох шаардлагатай.

1.5. ОРЛ БА ОЮУТОЛГОЙН БҮЛЭГ ОРДЫН ХООРОНДЫН ХАМААРАЛ БАЙГАА ЭСЭХ

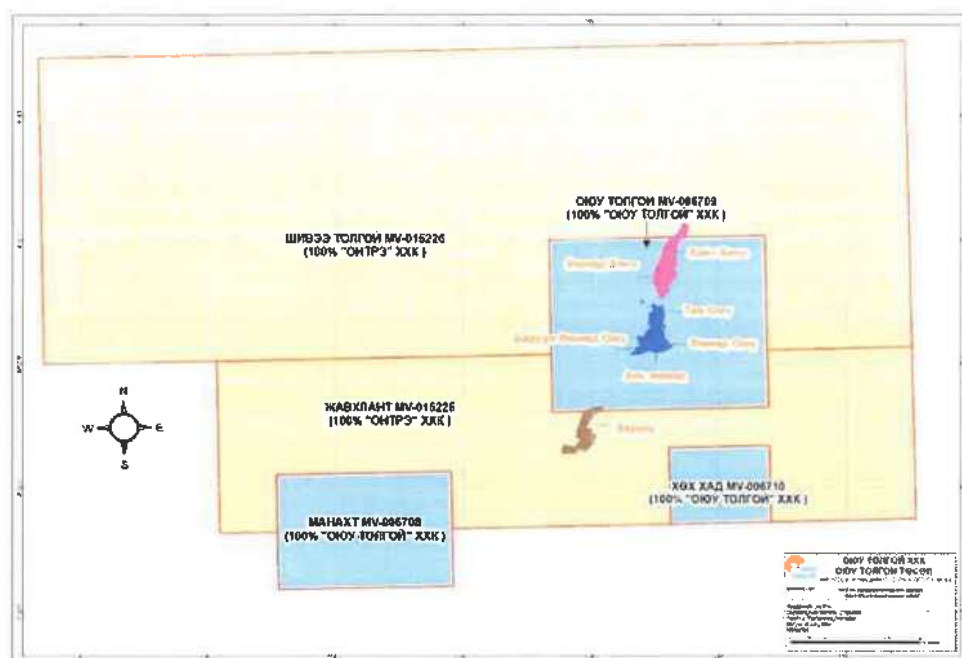
Дүгнэлт:

ОРЛ ба Оюутолгойн бүлэг орд нь нэг цаг хугацаанд үүссэн, нэг гарал үүсэлтэй, байршил болон геологийн тогтоцын хувьд хоорондоо шууд хамааралтай

Нөхцөл байдал:

1.18. Оюу Толгой зэс-алтны бүлэг орд нь Өмнөговь аймгийн Ханбогд сумын нутагт орших ОТ ХХК-ын эзэмшдэг MV-006709 дугаартай Оюу толгой, ОРЛ-ын эзэмшдэг MV-015226 дугаартай Шивээ Толгой, болон MV-015225 дугаартай Жавхлантын АТЗ-ын талбайнуудыг дамнан байрладаг.

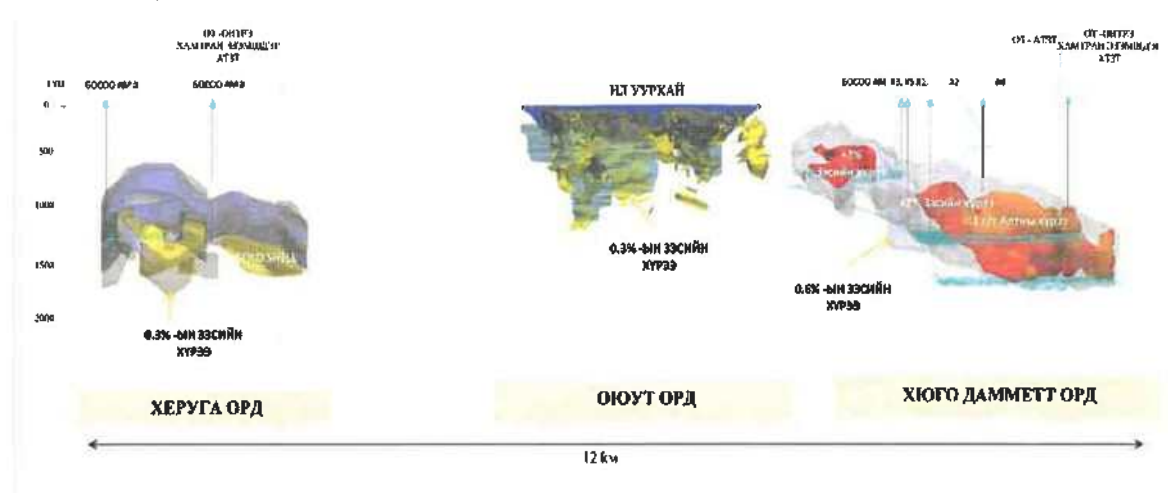
1.19. Мөн тус АТЗ-тэй талбайнуудтай хиллэж ОТ ХХК -ын эзэмшдэг дээрх АТЗ-аас гадна MV-006708 дугаартай Манахт, MV-006708 дугаартай Хөх хад нэртэй АТЗ бүхий талбайг байдаг, АТЗ-ийн талбайн хил, ордуудын байрлалыг дүрслэл № 1.6-д үзүүлэв.

Дүрслэл 1.6. ОТ ХХК-ны АТЗ-ийн байрлалын зураг⁸

1.20. ОТ ХХК нь ОРЛ-тай хийсэн хувь эзэмших болон ашиг хуваах гэрээний (нэмэлт өөрчлөлт орсон) нөхцөлийн дагуу MV-015225 болон MV-015226 дугаартай тусгай зөвшөөрөлд хувь эзэмшдэг. Энэхүү гэрээгээр тохиролцсон үндсэн нөхцөл шаардлагыг хангаж хөрөнгө оруулалт хийсэн тохиолдолд MV-015225 болон MV-015226 тоот тусгай зөвшөөрөлт талбайн хууль ёсны эзэмшигч байх эрхийг ОТ ХХК-д олгох гэрээний нөхцөл бүхий ОТ ХХК болон ОРЛ-ийн хамтарсан хөрөнгө оруулалттай компанийг байгуулахаар болсон. Одоогоор хамтарсан компани байгуулагдаагүй байгаа ч ашиг хуваах нөхцөлийг биелүүлсэн байна.⁹

1.21. Оюутолгойн бүлэг ордын байрлал, төлөвлөж байгаа болон ашиглалт явуулж буй уурхайн хүрээ, зэс, алтны тодорхой агуулгаар хүрээлсэн урдаас хойш хийсэн тойм зүсэлтийг дүрслэл 1.7-д үзүүлэв.

Дүрслэл 1.7. Оюутолгойн бүлэг ордын байршил, зэс болон алтны агуулгуудаар хүрээлсэн тойм зүсэлт, баруун зүгт харсан байдлаар

⁸ Оюу толгойн бүлэг ордын нөөц, баялгийн тодотгол тайлан, 2014 он, ном 1, хуудас 129, Зураг 2-2

⁹ Оюу толгойн бүлэг ордын нөөц, баялгийн тодотгол тайлан, 2019 он, ном 1, хуудас 66,

1.22. Геологийн тогтцын хувьд Оюу Толгойн зэс-алтны бүлэг орд нь нэг цаг үед үүссэн, орон зай, гарал үүслийн хувьд хожуу девоны (376 сая.жил) цаг үед гүний халуун хайлмал магмаас талсажсан кварцтай монцодиориттой холбоотой ба хүдрийн биетүүд нь зүүн хойшоо 12 км гаруй урт сунаж тогтсон хагарлын дагуух зэс, алт, мөнгө болон молибдени агуулсан эрдсийн бөөгнөрөл бөгөөд Херуга, Оюут, Хюго Даммет гэсэн биеэ даасан 3 том биет (орд)-ээс тогтоно.

1.23. АТЗ-ийн хилээр авч үзвэл Оюут болон Хюго Дамметт ордын ихэнх хэсэг Оюу толгой талбайд хамаардаг бол Хойд Хюго Үргэлжлэл хэсэг нь ОРЛ-ын Шивээ Толгой талбайд, Херуга орд нь ОРЛ-ын Жавхлант талбайд хамаардаг.

Дэд дүгнэлт

ОРЛ ба Оюутолгойн бүлэг орд нь ашиглалтын технологи, дэд бүтцийн хувьд хоорондоо шууд хамааралтай

Нөхцөл байдал

1.24. ТЭЗҮ23-т дурдсанаар Оюутолгойн бүлэг ордыг 80 жилийн хугацаанд ашиглаж дуусах бөгөөд зөвхөн Далд уурхайн хувьд ашиглалтын эхний 20 жил Хойд Хюго хэсгийн Давхар 1-ийн (ХХД1) Панель 0, Панель 1, Панель 2-ийг бүрэн ашиглаж дуусгана.

1.25. Энэ үед Хойд Хюго хэсгийн Давхар 2-ийн (ХХД2) судалгааны ажлууд бүрэн дуусаж ашиглаж эхэлнэ. Яг энэ үед ХХД1-ийн Панель 3-ийг 6 жилийн хугацаанд олборлож дуусгана.

1.26. Ашиглалтын 31 дэх жилээс ХХД1-ийн Панель 4, Панель 5-ийг Өмнөд Хюго ордтой цуг ашиглаж эхэлнэ.

1.27. Ашиглалтын 47-50 дахь жилүүдэд ХХД2-ийн Панель 3, Херуга ордыг ашиглаж эхлэх бөгөөд нийт Далд уурхайн ашиглалт 29 жилийн дараа буюу 2101 онд дуусна.

Дүрслэл 1.8. Оюутолгойн бүлэг ордын олборлолтын нийт хугацаанд ашиглагдах хүдрийн биетүүд¹⁰

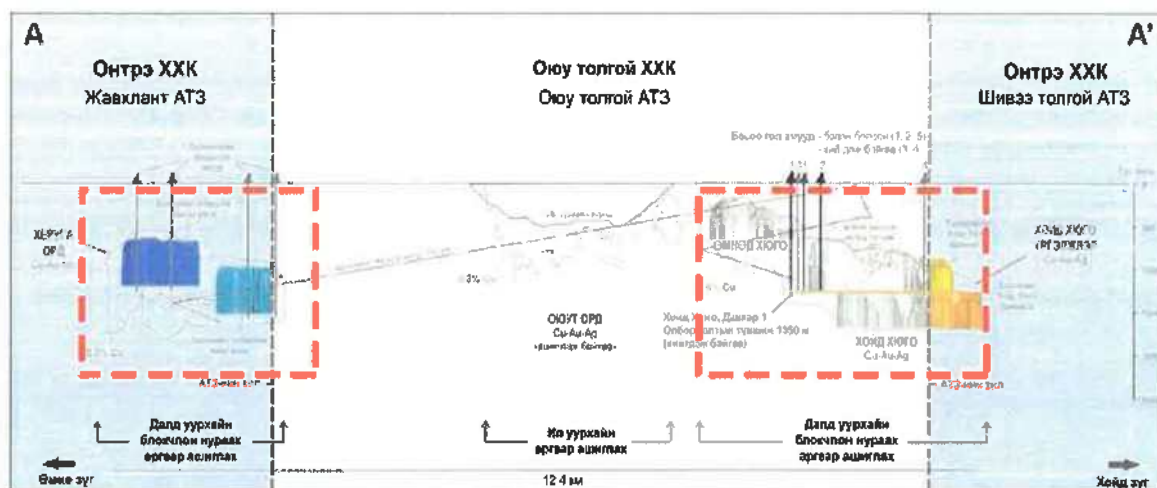
1.28. Ашиглалтын 80 жилийн хугацааны төлөвлөлтөд далд уурхайн ашиглалтын эхний 20 жилд ОРЛ-ийн Хойд Хюго үргэлжлэл хэсэг, ашиглалтын 50 жилээс ашиглалт дуустал

¹⁰ Wood USA Mining Consulting SLC Engineering, Technical report, October 2021, page 408, figure 24-5

(29 жил) бараг дангаараа ОРЛ-ийн **Херуга** ордыг ашиглахаар тооцсон байна. ОРЛ-ын талбайд хамаарах нийт ашиглалтын жил 35 орчим (44%) жил байна.

Дүрслэл 1.9. Оюутолгойн бүлэг ордын байршил, ашиглалтын дэд бүтцийн ерөнхий төлөвлөлтийн тойм зүсэлт¹¹, баруун зүгт харсан байдлаар

1.29. Дүрслэл № 8-д үзүүлсэн ашиглалтын нийт хугацаан дахь төлөвлөлтөөс харахад **Хойд Хюго** ордыг ашиглах ихэнх далд уурхайн бүтээн байгуулалтууд ОТ ХХК-ын талбайд байрлаж байгааг (улаан өнгөтэй тасархай шугам) харж болно. ОРЛ-ын талын **Хойд Хюго үргэлжлэлийн** талбайд зөвхөн ХХД1, ХХД2-ыг олборлох зориулалттай хэвтээ малталтуудын нэг хэсэг байрлана.

1.30. Үүнтэй мөн ижил **Херуга** ордыг ашиглах ихэнх далд уурхайн дэд бүтэц ОРЛ-ын АТЗ-ын талбайд орших бөгөөд маш урт налуу гол аманд байрлах конвейероор хүдэр тээвэрлэн ОТ ХХК-ын талбайд байрлах баяжуулах үйлдвэрийн цогцолборт боловсруулна.

1.31. ОРЛ-ын талбайд орших Хойд Хюго үргэлжлэл хэсгийн хүдрийг олборлохын тулд заавал ОТ ХХК-ийн талбайгаас (Хойд Хюго, Давхар 1, Панель 1) эхлэх бөгөөд нэг л хүдэр олборлолт эхлэхийн бол зогсоох аргагүй нөхцөл үүснэ. Тиймээс талууд зөвшилцөлд хүрч чадахгүй бол ОРЛ өөрийн талбайд байгаа Панель 1, бүр түүнээс цаашлаад Хойд Хюго хэсгийн Давхар 2-ын ОРЛ талд оногдох хэсгүүдийг ч олборлож чадахгүй нөхцөлд хүрнэ. Зөвхөн Хойд Хюго ордын ОРЛ-д оногдох хэсэгт л гэхэд геологийн нөөцөөр 298.8 сая.тн хүдэрт агуулагдах 3.8 сая.тн зэс, 130 тн алт, 990 тн мөнгөний нөөц байгаа юм.

1.32. Дээрх дэд дүгнэлтүүдээс үндэслэн ОРЛ-ын MV-015226 Шивээ толгой АТЗ-ийн талбайд оршиж буй **Хойд Хюго ордын үргэлжлэл**, ОТ ХХК-ийн MV-006709 АТЗ-ийн талбай дахь Хойд Хюго ордын хэсэгтэй хамт, MV-015225 Жавхлант АТЗ-ийн талбайд оршиж буй **Херуга** хэсэг, ОТ ХХК-ийн MV-006709 АТЗ-ийн талбай дахь Хойд Херуга хэсгүүдийг заавал цогцоор нь шаардлагатай байна.

ДҮГНЭЛТ:

ОРЛ компанийн MV-015226 Шивээ толгой АТЗ-ийн талбайд оршиж буй **Хойд Хюго ордын үргэлжлэл**, ОТ ХХК-ийн MV-006709 АТЗ-ийн талбай дахь Хойд Хюго ордын хэсэгтэй хамт, MV-015225 Жавхлант АТЗ-ийн талбайд оршиж буй **Херуга** хэсэг, ОТ ХХК-ийн MV-006709 АТЗ-ийн талбай дахь Хойд Херуга хэсгүүдийг цогцоор доорх хүчин зүйлээс хамаарч хамтад нь үзэх хэрэгтэй. Үүнд:

1. ОРЛ болон ОТ ХХК-ын талбайнууд дээр байгаа ордууд геологийн нэг цаг үед үүссэн, нэг гарал үүсэлтэй, ижил хүдрийн найрлагатай зөвхөн АТЗ-ийн хилээр хуваагдсан нэг бүлэг орд юм.

¹¹ Wood USA Mining Consulting SLC Engineering, Technical report, October 2021, page 32, figure 1-1

2. Ашиглалтын технологи, дараалал нь нэг нэгэнтэйгээ салшгүй, нягт уялдаатай. ОРЛ Хойд Хюго ордын үргэлжлэлийг ашиглахын тулд заавал ОТ ХХК-ийн талбайн Хойд Хюго хэсгээс эхэлнэ. ОТ ХХК Хойд Херугагаас хүдэр авахын тулд заавал ОРЛ-ын мэдлийн талбайгаас эхэлнэ.
3. Ашиглалтын технологи нь нэг учраас ОТ ХХК-ын талд уурхайг ашиглах явцад үүсэж байгаа технологийн асуудал, алдаа дутагдлууд нь мөн адил ОРЛ-ын талбайд байх ордуудыг ашиглах үед үүснэ, үргэлжилнэ. Энэ нь олборлосон хүдрийг баяжуулах үед ч бас адилхан нөлөөлнө.
4. Оюу толгой бүлэг ордын бүх далд уурхайг ашиглах нийт хугацааны 44% буюу 35 орчим жил нь ОРЛ-ын талбай дахь Хойд Хюго үргэлжлэл, Херуга ордыг ашиглахад зарцуулж байна. Хэрэв ОРЛ-ын талбай дахь ордуудыг ашиглахгүйгээр тооцох юм бол ашиглалтын нийт хугацааны төлөвлөлтөд хэд хэдэн томоохон цоорхой үүснэ.

САНАЛ:

1. Дээрх хүчин зүйлүүдээс хамаарч Оюу толгой бүлэг ордын санхүү, эдийн засгийн загварыг нэгтгэн тооцож талуудын ноогдох ашиг, зардал, төлөх зээлийн хэмжээ гэх мэт эдийн засгийн тооцоог хамтад нь хийж байх.

1.6 “ОЛОН УЛСАД ЗАРЛАСАН МЭДЭЭЛЭЛ МОНГОЛ УЛСАД МЭДЭЭЛЛЭСЭНТЭЙ НИЙЦСЭН ЭСЭХ;”

Дүгнэлт

Оюутолгойн бүлэг ордын нөөцийн мэдээллийг Олон улсад болон Монгол улсад мэдээлэхдээ ялгаатай байдлаар мэдээлж ирсэн байна.

Нөхцөл байдал

1.33. Оюутолгойн бүлэг ордын хайгуулын ажил 1997 оноос эхэлсэн бөгөөд геологийн нөөц, баялгийн тооцоог байнга хийсээр ирсэн бөгөөд нөөц баялгийн тооцооны зорилго нь компанийн дотоод хэрэгцээнд, Канадын NI43-101 стандартын дагуу гэх мэт төрөл бүрийн зориулалтаар удаа дараа хийж байсан бөгөөд шинжээчийн тайланд эдгээрийг нэг бүрчлэн тоочихгүйгээр Монголын УГА-ын харъяа Геологийн баримт төв архив (ГБТА)-т хадгалагдаж байгаа НТ-ууд болон ТРК, ОРЛ -аас олон улсад мэдээлснээр ирсэн ТТ (Technical report)-ийн мэдээллээр хязгаарлав.

1.34. Оюу толгой бүлэг ордыг эзэмшиж байсан АММИ ХХК, ТРК одоогийн эзэмшиж байгаа РТ, MV-015226 дугаартай Шивээ Толгой АТЗ, болон MV-015225 дугаартай Жавхлант АТЗ -г эзэмшдэг ОРЛ нь хайгуулын ажлын үр дүнг Канадын NI43-101 стандартын дагуу Оюу толгой зэс-алтны бүлэг ордын ТТ-г хараат бус компаниудаар 2010 ÷ 2021 онуудад хөрөнгө оруулагчдад зориулан нээлттэй тайлагнаж ирсэн байна. Үүнд:

- 2010 онд “AMEC Minproc” компани нь Оюутолгойн бүлэг ордод /+Херуга/
- 2012 онд “AMC Consultants” компани нь Оюутолгойн бүлэг ордод
- 2013 онд “AMC Consultants” компани нь Оюутолгойн бүлэг ордод
- 2014 онд “OreWin” компани нь Оюутолгойн бүлэг ордод
- 2016 онд “OreWin” компани нь Оюутолгойн бүлэг ордод
- 2020 онд “AMC Consultants” компани нь Оюутолгойн бүлэг ордод
- 2021 онд “Wood USA Mining Consulting SLC Engineering” компани нь Оюу Толгойн Хойд Хюго үргэлжлэл, Херуга хэсэгт

1.35. Оюутолгойн бүлэг ордын нөөцийн нээлттэй тайлагнаж ирсэн бөгөөд зарим жилүүдэд зэсийн дүйцүүлсэн захын (цаашид “захын агуулга” гэх) агуулгуудыг өөрчилсөөр иржээ.

1.36. Монгол улсад ОТ ХХК-аас Монгол улсад Оюутолгойн бүлэг ордын нөөцийг ЭБМЗ-өөр хэлэлцүүлэн улсад бүртгүүлэх ажлыг дараах байдлаар хийж иржээ. Үүнд:

- 2009 онд Д.Гарамжав нар. Оюутолгойн бүлэг ордод

- 2014 онд Отгонбаяр нар, Оюутолгойн бүлэг ордод
- 2020 онд Отгончимэг нар, Оюутолгойн бүлэг ордод

1.37. Хэдий энэ тайлангууд ТРК-ийн захиалгаар хийгдсэн ТТ боловч Монгол улсад батлуулсан НТ-ууд эдгээр гадаад эх сурвалжийн тайлангуудад байгаа тооцоолол, дүрслэл, зураг, төлөвлөлтүүдийг байнга ашигладаг байсан.

1.38. Монгол улсын ЭБМЗ-өөр батлуулж, нөөцөд бүртгүүлсэн тайлангуудыг Гадаадын хөрөнгө оруулагчдад танилцуулсан тайлангуудтай нийлүүлэн хүснэгт № 2-д үзүүлэв.

1.39. Хүснэгт № 2-д дурдсан тайлангууд нь ихэнхдээ өөр өөр цаг хугацаанд хамаарах ба геологийн нийт нөөцийг Монгол улсын ЭБМЗ-д бүртгүүлсэн байдлаар нь бүлэглэж харьцуулан хүснэгт № 3-т, геологийн нийт нөөцөд агуулагдах металлын хэмжээг харьцуулан хүснэгт № 4-д үзүүлэв.

Хүснэгт 1.6. Оюутолгойн бүлэг ордын геологийн ба үйлдвэрлэлийн нөөц, нөөцийн тайлант жил, нөөц тайлагнасан талууд /геологийн нийт нөөцөөр/

Огноо	Тайлангийн зохиогч	Захын агуулга CuEq, %		Нийт геологийн нөөц, сая. тн	Үүнээс:	
		Ил уурхайд хамаарах	Далд уурхайд хамаарах		Үйлдвэрлэлийн нөөц, сая. тн	Нийт нөөцөд эзлэх хувь, %
2009	Монгол улс-ЭБМЗ ¹²	0.3	0.3	6,452	2,676	41.5
2010	Олон улс, AMEC Minproc ¹³	0.6	0.6	3,755	1,392	37.1
2013	Олон улс, AMC Consultants ¹⁴	0.22	0.37	6,543	1,540	23.5
2014	Олон улс, OreWin ¹⁵	0.22	0.37	6,455	1,530	23.7
2014	Монгол улс-ЭБМЗ ¹⁶	0.22	0.37	6,435	3,525	54.8
2016	Олон улс, OreWin ¹⁷	0.22	0.37	6,374	1,450	22.7
2020	Олон улс, AMC Consultants ¹⁸	0.24	0.41	4,476	1,223	27.3
2021	Монгол улс-ЭБМЗ ¹⁹	0.22	0.37	6,273	3,203	51.1
2021	Олон улс, Wood ²⁰		0.41	1,687	40	2.4

Хүснэгт 1.7. Оюутолгойн бүлэг ордын тайлангийн геологийн нийт нөөцийн харьцуулалт /хүдрээр, сая.тн/

№	Монгол улсад бүртгүүлсэн НТ	Хамрах хүрээ	нөөцийн хэмжээ, сая. тн	Олон улсад тайлагнасан ТТ	нөөцийн хэмжээ, сая. тн	Зөрүү, %
1	Оюутолгойн бүлэг ордын нөөц, баялгийн тодотгол тайлан, 2009 он	2000 - 2008 он	6,452			
2	Оюутолгойн бүлэг ордын нөөц, баялгийн тодотгол тайлан, 2014 он	2009-2014 он	6,435	AMEC, Technical report, June 2010	3,755	58.34
				AMC consultants, Technical report, march 2013	6,543	1.67

¹²Өмнөд Оюугийн бүлэг ордын нөөцийн тодотгол, Хюго Дамметт болон Херуга ордын НТ, 2009 он, бүлэг VIII.5

¹³AMEC, Technical report, June 2010, chapter 17

¹⁴AMC consultants, Technical report, march 2013, chapter 14, chapter 15

¹⁵OreWin, Technical report, october 2014, chapter 14, chapter 15

¹⁶Оюу толгойн бүлэг ордын нөөц, баялгийн тодотгол тайлан, 2014 он, бүлэг 8.14, бүлэг 9

¹⁷OreWin, Technical report, october 2016, chapter 14, chapter 15

¹⁸AMC consultants, Technical report, august 2020, chapter 1.8, chapter 1.9

¹⁹Оюу толгойн бүлэг ордын нөөц, баялгийн тодотгол тайлан, 2020 он, бүлэг 8.14, бүлэг 9

²⁰Wood USA Mining Consulting SLC Engineering, Technical report, October 2021, table 14-8, table 14-9

				OreWin, Technical report, october 2014	6,455	0.31
3	Оюутолгойн бүлэг ордын нөөц, баялгийн тодотгол тайлан, 2021 он	2015-2018 он	6,273	OreWin, Technical report, october 2016	6,374	1.60
				AMC consultants, Technical report, august 2020	3,700	(41.02)

1.40. Хүснэгт 1.7-оос харахад геологийн нөөцийн захын агуулга (CuEq)-ийг 2009-2010 онуудад өөр өөрөөр (2009 онд CuEq = 0.3%; 2010 онд CuEq = 0.6%), 2013 – 2020 хүртэл нэг ижлээр (CuEq = 0.22, 0.37), 2020 оноос эхлэн дахин өөрөөр тооцож эхэлсэн (CuEq = 0.24, 0.41) нь нөөцийн хэмжээг харилцан адилгүй мэдээлэхэд голлох нөлөө үзүүлсэн байна.

Хүснэгт 1.8. Оюутолгойн бүлэг ордын тайлангийн геологийн нөөцийн металлын харьцуулалт

№	Монгол Улсад бүртгүүлсэн НТ	Металл	Нийт металлын хэмжээ	Олон улсад тайлагнасан ТТ		Зөрүү, %
1	Оюутолгойн бүлэг ордын нөөц, баялгийн тодотгол тайлан, 2009 он	Зэс, сая.тн	45			
		Алт, тн	1,838			
		Мөнгө, тн	12,048			
		Молибден, мян.тн	157			
2	Оюутолгойн бүлэг ордын нөөц, баялгийн тодотгол тайлан, 2014 он	Зэс, сая.тн	44	AMEC, Technical report, 2010	36.9	(17.00)
				AMC consultants, Technical report, 2013	45.5	2.49
				OreWin, Technical report, 2014	44.6	0.36
		Алт, тн	1,903	AMEC, Technical report, 2010	1,314.3	(30.94)
				AMC consultants, Technical report, 2013	1,719	(9.66)
				OreWin, Technical report, 2014	1,736	(8.76)
		Мөнгө, тн	11,899	AMEC, Technical report, 2010	-	-
				AMC consultants, Technical report, 2013	10,739	(9.75)
				OreWin, Technical report, 2014	10,872	(8.63)
		Молибден, мян.тн	205	AMEC, Technical report, 2010	-	-
				AMC consultants, Technical report, 2013	437	113.08
				OreWin, Technical report, 2014	415	102.46
3	Оюутолгойн бүлэг ордын нөөц, баялгийн тодотгол тайлан, 2021 он	Зэс, сая.тн	43.6	OreWin, Technical report, 2016	44.2	1.41
				AMC consultants, Technical report, 2020	22.0	(49.50)
		Алт, тн	1,838.0	OreWin, Technical report, 2016	1,687.4	(8.19)
				AMC consultants, Technical report, 2020	1,241.7	(32.44)
		Мөнгө, тн	11,746.0	OreWin, Technical report, 2016	10,757.6	(8.42)
				AMC consultants, Technical report, 2020	7,852.8	(33.14)
		Молибден, мян.тн	202.0	OreWin, Technical report, 2016	412.8	104.34

1.41. Хүснэгт 1.8-аас харахад гадаад болон дотоодод мэдээлэлдэг нөөцийн зөрүү хэмжээ 0.36% - 113% хүртэл байна. Үүний хамгийн бага нөөцийн зөрүү нь (0.36% + 2.49% хүртэл) Монгол улсын хамгаалсан нөөцийн хэмжээг нарийвчлал сайтай мэдээлэлдэг бол гадаадын хөрөнгө оруулагч нарт ТТ-д саяны оронгоор бүхэл болгож мэдээлсэнтэй холбоотой байна. Харин хамгийн өндөр дүнтэй зөрүү (102.46% + 113.08% хүртэл) нь гадаадын хөрөнгө оруулагчдад тухайн тайлант жилд мэдээлсэн 2013, 2014, 2016 оны ТТ-д молибдений нөөцийг бүх ордод тооцоолсноос үүдэлтэй байна.

1.42. Тайлант жилүүдэд геологийн болон үйлдвэрлэлийн захын агуулга буюу CuEq -ийг хэд хэдэн янзаар өөрчилж байсан нь харагдаж байгаа бөгөөд өөрчилсөн шалтгаанаа нийтлэг байдлаар ижил төстэй уурхайн жишиг²¹, урт хугацааны зардал, үнэ болон баяжуулалтын загварчлалын өөрчлөлт гэх мэт тайлбарласан байна²².

1.43. Мөн түүнчлэн ОРЛ нь өөрийн эзэмшдэг АТЗ-үүдэд 2021 онд Wood USA Mining Consulting SLC Engineering компаниар ТТ хийлгэсэн²³ бөгөөд ЭБМЗ-өөр Монгол улсад бүртгүүлсэн геологийн нөөцтэй харьцуулан хүснэгт № 5-т үзүүлэв.

Хүснэгт 1.9. 2021 онд Монголд бүртгүүлсэн нөөц болон 2021 онд ОРЛ-оос олон нийтэд мэдээллэсэн ТТ-ийн Хойд Хюго үргэлжлэл болон Херуга хэсгийн геологийн нөөцийн металлын харьцуулалт

Нөөцийн тайлан	Хамрах хүрээ	Монгол улсад бүртгэсэн нөөцийн хэмжээ	Олон улсад тайлагнасан ТТ	Зарласан нийт нөөцийн хэмжээ	Зөрүү, %
1. Нөөцийн харьцуулалт, хүдрээр сая.тн					
Оюутолгойн бүлэг ордын нөөц, баялгийн тодотгол тайлан, 2021 он	2015-2018 он	1,964.55	Wood USA Mining Consulting SLC Engineering, Technical report, october 2021	1687	(14.13)
Металл	Монгол Улсад бүртгүүлсэн НТ	Бүртгүүлсэн нийт металлын хэмжээ	Олон улсад тайлагнасан ТТ	Зарласан нийт металлын хэмжээ	Зөрүү, %
2. Металлын харьцуулалт					
Зэс, сая.тн	Оюутолгойн бүлэг ордын нөөц, баялгийн тодотгол тайлан, 2021 он	10.3	Wood USA Mining Consulting SLC Engineering, Technical report, october 2021	9.5	(8.28)
Алт, тн		759.0		689.7	(9.13)
Мөнгө, тн		3,317.0		3,083.6	(7.04)
Молибден, мян.тн		190.0		167.8	(11.67)

1.44. Хүснэгт 1.9-т харуулсан зөрүүний хэмжээ нь бага, ойролцоо хэмжээтэй байгаа нь геологийн нөөцийн захын агуулгыг 2 өөрөөр авсантай холбоотой байх магадлалтай байна.

1.45. 2009, 2015, 2021 онд Монгол улсад бүртгүүлсэн геологийн НТ-д Оюутолгойн бүлэг ордын зөвхөн Херугагийн хэсэгт л молибдений нөөцийг бүртгүүлсэн байдаг бол гадаадад тайлагнасан 2013 оны AMC consultants-ийн хийсэн, 2014 оны OreWin-ийн хийсэн, 2020

²¹ OreWin, Technical report, october 2016, page 9

²² Оюу толгойн бүлэг ордын нөөц, баялгийн тодотгол тайлан, 2020 он, бүлэг 9.7.3

²³ Wood USA Mining Consulting SLC Engineering, Technical report, October 2021, table 14-8

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ХЯНАН ШАЛГАХ ТҮР ХОРОО

оны ТТ-уудад бүлэг ордын бусад хэсгүүд дээр молибдений нөөцийг Баттай (А), Бодитой (В), Боломжтой (С) зэргээр тооцож мэдээлж байсныг нэгтгэн хүснэгт 1.10-т үзүүлэв.

Хүснэгт 1.10. Монгол болон Гадаад мэдээлсэн геологийн нөөцийн молибдений харьцуулалт

№	Нөөцийн тайлан	Металлын нэр	Бүртгүүлсэн металлын хэмжээ	Олон улсад тайлагнасан ТТ	Зарласан металлын хэмжээ	Зөрүү, %
1	Оюутолгойн бүлэг ордын нөөц, баялгийн тодотгол тайлан, 2009 он	Молибден, мян.тн	157			
2	Оюутолгойн бүлэг ордын нөөц, баялгийн тодотгол тайлан, 2015 он	Молибден, мян.тн	205	AMEC, Technical report, June 2010 AMC consultants, Technical report, march 2013 OreWin, Technical report, october 2014	- 436.0 415.0	- 112.70 102.46
3	Оюутолгойн бүлэг ордын нөөц, баялгийн тодотгол тайлан, 2021 он	Молибден, мян.тн	203	OreWin, Technical report, october 2016 AMC consultants, Technical report, august 2020	412.8 188.7	103.33 (7.05)

ДҮГНЭЛТ

1. Нөөцийн тайлагналын зөрүү байна. Зөрүү үүсэх үндсэн шалтгаан нь геологийн нөөц болон үйлдвэрлэлийн нөөцийн CuEq -г байнга өөрчилснөөс үүдэлтэй байна.
2. Гадаад ТТ-уудад Бүлэг ордын хэмжээнд Баттай (А), Бодитой (В), Боломжтой (С) зэргээр мэдээлсэн молибдений нөөц, Монгол улсад огт бүртгэгдээгүй байгаа нь анхаарууштай байна.
3. Геологийн нөөц батлуулахаас өмнө хувьцаа эзэмшигч талууд (ЭОТ ХХК, РТ) хоорондоо зөвшилцөж, нөөцийн кондицийн үзүүлэлт, нөөцийн зэрэглэл дээр хэлэлцэн тохиролцож, нэгдсэн шийдвэр гаргадаггүйгээс дээрх зөрүүнүүд байнга үүсэж ирсэн байна.

САНАЛ

1. Геологийн нөөц бодохын өмнө хувьцаа эзэмшигч талууд (ЭОТ ХХК, РТ) хоорондоо зөвшилцөж, нөөцийн кондицийн үзүүлэлт, нөөцийн зэрэглэл дээр хэлэлцэн тохиролцож, нэгдсэн шийдвэр гаргаж байх.
2. Цаашид Оюу толгой бүлэг ордын нөөц бодох, ТЭЗҮ боловсруулах ажилд ЭОТ ХХК -ийн болон тухайн чиглэлээр мэргэшсэн Монголын эрдэмтэн, инженерүүдийг заавал оролцуулж, хамтарч боловсруулж байх.
3. Олон улсад нөөцтэй холбоотой болон бусад чухал мэдээлэл гаргахын өмнө 2 тал зөвшилцөж байх.
4. ЭОТ ХХК өөрийн веб хуудас дээр НТ, ТЭЗҮ-ийн тухай мэдээлэл байршуулж байх.

1.7: "ОРЛ БОЛОН ОТ ХХК-ЫН ТАЛБАЙГ ХАМАРСАН ОЮУТОЛГОЙН БҮЛЭГ ОРДЫН НӨӨЦИЙН АШИГЛАЛТ МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ ТОГТООМЖТОЙ НИЙЦСЭН ЭСЭХ;"

Дүгнэлт:

ОРЛ болон ОТ ХХК-ын талбайг хамарсан Оюутолгойн бүлэг ордын нөөцийн ашиглалт Монгол улсын хууль тогтоомжтой зөрчилдөж байна.

Дэд дүгнэлт

Оюутолгойн бүлэг ордын хүдрийн геологийн нөөцийг сорчлон олборлохоор төлөвлөж байна. Энэ нь Ашигт малтмалын тухай хуулийн 35.5-ийг зөрчихөөр байна.

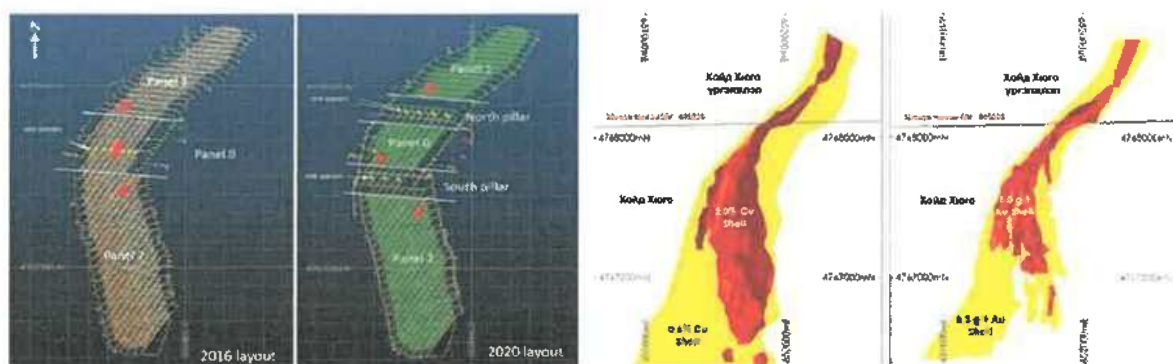
Нөхцөл байдал

1.46. Хойд Хюго орд нь Оюутолгойн бүлэг орд дотроо хамгийн их хүдрийн нөөцтэй (2.0 тэрбум.тн, 31%), хамгийн их металлын нөөцтэй (нийт бүлэг ордын зэсийн нөөцийн 54%, алтны нөөцийн 35%, мөнгөний нөөцийн 50%) орд юм.

1.47. Ашигт малтмалын ордыг олборлохдоо хөрөнгө оруулалтын зардлыг аль болох богино хугацаанд нөхөж, ашигтай ажиллах хугацаагаа уртасгахын тулд хөрс хуулалт хамгийн бага, хамгийн өндөр агуулга, чанар сайтай хэсгээс нь эхэлдэг ерөнхий зүй тогтол уул уурхайн салбарт түгээмэл боловч бүх өндөр агуулгатай хүдрээ хамгийн түрүүнд олборлож дуусгах төлөвлөлт энэ ойлголтод багтахгүй.

1.48. ТРК компанийн захиалгаар 2016 онд Orewin компанийн хийсэн ТТ болон ОРЛ компанийн захиалгаар Wood USA Mining Consulting SLC Engineering компанийн хийсэн ТТ-д дурдсан Хойд Хюго ордын зэс, алтны хүдрийн тархсаныг²⁴ ТЭЗҮ15Х2, AMC Consultants ТТ 2020 дээрх Хойд Хюго ордын ашиглалтын 1-р давхрын ерөнхий төлөвлөгөөг давхцуулан дүрслэл 1.10-т харуулав.

Дүрслэл 1.10. Хойд Хюго ордын ашиглалтын 1-р давхарыг ордын зэс, алтны хүдэржилттэй харьцуулсан зураг.

1.49. Дүрслэл 1.10-т Хойд Хюго ордын зэс болон алтны өндөр агуулгатай хэсгийн дэвсгэр зураг ба улаан өнгөөр 2% ба түүнээс дээш агуулгатай Cu, 1 г/т ба түүнээс өндөр агуулгатай алттай хэсгийг, харин шар өнгө нь Cu 0.6% ба Au 0.3 г/т агуулгатай хэсгийг харуулж байна.

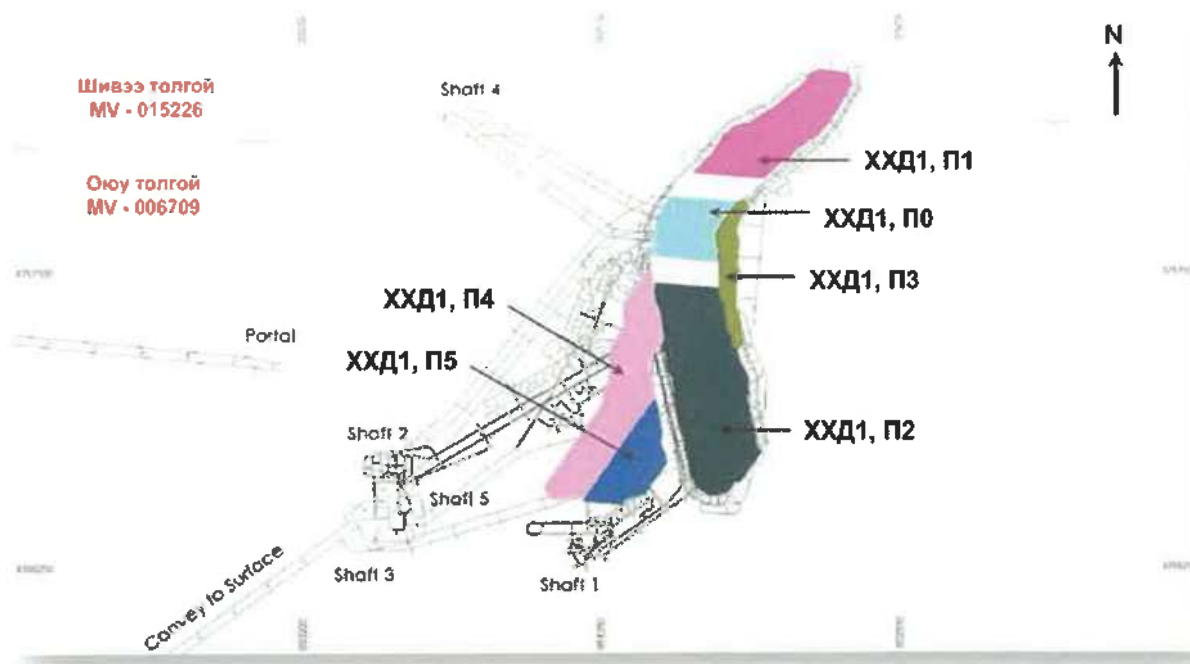
1.50. Хойд Хюго ордын ашиглалтын 1-р давхрын П0, П1, П2 нь ордын зэс болон алтны хамгийн өндөр агуулгатай хэсгийг даган мушгирч байгаа нь дээрх харьцуулалтаас тод харагдах бөгөөд бага агуулгатай (шар өнгөтэй хэсэгт) байрлах П3, П4, П5 ашиглалтын талбайг дараах дүрслэл № 14-д үзүүлэв.

²⁴ https://s28.q4cdn.com/411854535/files/doc_downloads/technical-reports/2016-10-tr-trq-r77gvc.pdf, page 230

²⁴ https://www.entrecresourcesltd.com/_resources/pdfs/entrec-2021-TR-Final-reduced-for-SEDAR-filing.pdf, page 257

Дүрслэл 1.11. Хойд Хюго ордын ашиглалтын 1-р давхрын ПЗ-П5 ашиглалтын талбайг ашиглах ерөнхий схем

1.51. Хэдийгээр ашиглалтын нийт хугацааны олборлолтын төлөвлөгөөнд ПЗ, П4, П5 ашиглалтын талбайг ашиглахаар тусгасан боловч П0, П1, П2 ашиглалтын талбайг олборлоход ашигласан малталтуудыг ашиглаж чадахгүй бол хаягдахаар²⁵ тусгасан байна.

1.52. Мөн хэрэв П4, П5 ашиглалтын талбайг олборлохоор бол П5 ба П2-ийн дунд дахин 100 м өргөн хамгаалалтын цул үлдээхээр төлөвлөсөн нь Хойд Хюго ордоос хаягдах хүдрийн хэмжээ улам л өсөхийг харуулж байгаа юм.

....“Тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч нь ашигт малтмалын нөөцийг бүрэн ашиглах үүрэг хүлээх бөгөөд зөвхөн ашиг олох зорилгоор түүнийг сорчлон ашиглахыг хориглоно” гэж заасан.

1.53. Мөн сорчлон олборлолтын нэг жишээ нь далд уурхайн ашиглалтын төлөвлөгөө юм. ТЭЗҮ10-д тусгасан далд уурхайн ашиглалтын нийт хугацааны төлөвлөлтийг дүрслэл №15-д үзүүлээ.

1.54. Энэ төлөвлөлт ёсоор Оюутолгойн бүлэг ордын далд уурхайн ашиглалтын дараалал нь эхлээд Хойд Хюго ордыг ашиглаж дуусгана. Дараа нь Өмнөд Хюгог ашиглаж дуусгана. Хамгийн сүүлд Херуга ордыг ашиглана гэсэн төлөвлөгөөтэй байна.

1.55. Ордуудыг зэсийн агуулгаар нь жагсаавал Хойд Хюго хамгийн өндөр агуулгатай, Өмнөд Хюго дундаж, Херуга хамгийн бага агуулгатай байна.

1.56. Ашиглалтын эхний үеүдэд Хойд Хюго ордыг ашиглах бөгөөд энэ үед үйлдвэрлэх зэсийн баяжмал хамгийн өндөр байна. Оргил үедээ 600 мян.тн хүртэл зэсийн баяжмал үйлдвэрлэх бол Ашиглалтын дундаас хойш, жилд үйлдвэрлэх баяжмалын хэмжээ хэд дахин буурч 100 хүртэл мян.тн зэсийн баяжмал үйлдвэрлэх зүй тогтолтой байна. Энэ бүхий л хугацаанд жил бүр боловсруулах хүдрийн хэмжээ буурахгүй гэдгийг санах хэрэгтэй.

1.57. Өөрөөр хэлбэл ашиглалтын эхний үеүдэд жил бүр 40 сая.тн хүдэр боловсруулж 500-600 мян.тн баяжмал үйлдвэрлэж, зарж байсан бол ашиглалтын сүүлийн үеүдэд жил

²⁵ AMC consultants, Technical report, august 2020, chapter 24.1.1, page 297

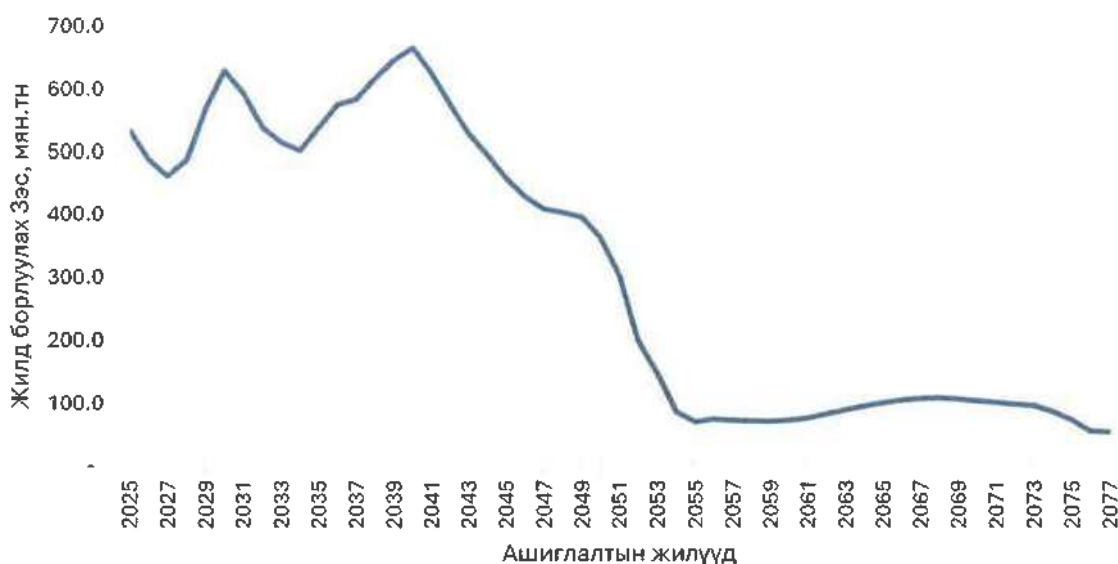

бүр 40 сая.тн хүдэр боловсруулсан хэвээрээ боловч үйлдвэрлэх баяжмалын хэмжээ 100 мян.тн болтлоо буурна гэсэн үг юм.

1.58. Тиймээс бид их хэмжээний баяжмал үйлдвэрлэж байгаа далд уурхайн ашиглалтын эхний үеүдийг ашиглаж л бүх өр төлбөрөө төлж, нарийвчилсан хайгуулаа хийж дуусгахгүй бол ашиглалт эхлээд 30 гаруй жилийн дараа, үйлдвэрлэх баяжмалын хэмжээ хэд дахин буурсан үед Монгол улсад ямар хэмжээний өгөөж ноогдох нь тодорхойгүй байна.

Дүрслэл 1.12. Оюутолгой бүлэг ордын далд уурхайн ашиглалтын зэсийн баяжмалд агуулагдах зэс /металлаар/-ийн борлуулалтын төлөвлөгөө

2010 оны ТЭЗҮ-д төлөвлөсөн борлуулалтын төлөвлөгөө

ДҮГНЭЛТ:

1. Сорчлон олборлолтын талаарх сэдвийн хүрээнд олдсон баримтуудын нэлээдгүй чухал баримтууд нууцад хамаарагдсан бөгөөд ил байгаа баримтуудад дүн шинжилгээ хийхэд нийт олборлохоор төлөвлөж байгаа 4 хүдрийн ордоос хамгийн их нөөц агуулсан, өндөр агуулгатай Хойд Хюго ордыг ахиу (71%) олборлож (сорчлон олборлолт/ high grading) бусад ордуудын геологийн нөөцийн 36 – 63 хүртэл хувийг нь газрын хэвлийд үлдээхээр тооцсон байна.
2. Ийм байдлаар Оюутолгойн бүлэг ордыг ашиглахаар төсөөлж байгаа нь Ашигт малтмалын тухай хуулийн 35.5-р зүйлийг зөрчиж нөөцийг сорчлон олборлох гэж байна:

"Тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч нь ашигт малтмалын нөөцийг бүрэн ашиглах үүрэг хүлээх бөгөөд зөвхөн ашиг олох зорилгоор түүнийг сорчлон ашиглахыг хориглоно"

САНАЛ:

1. "Ашигт малтмалын баялаг, ордын нөөцийн ангилал, заавар"-ийн 2.4-т тодорхойлсон үйлдвэрлэлийн нөөцөөр эдийн засгийн тооцоолол гүйцэтгэж, төслийн үр ашгийг гаргах.
2. Оюутолгойн бүлэг ордуудаас хамгийн өндөр агуулгатай Хойд Хюго ордын ашиглалтын хугацааг аль болох уртасгаж, хоногт олборлох хэмжээг бууруулж

бусад орд, хэсгүүдээс олборлох хэмжээг нэмэгдүүлэх бодит судалгаа, оновчлол хийж ТЭЗҮ-д тусгах. Хэдийгээр энэ нь ашиглалтын эхний 28 жилийн хугацаанд олох орлогыг бууруулах боловч илүү урт хугацаанд, тогтвортой ашигтай ажиллах нөхцөлийг бүрдүүлэх юм.

1.8: “ОТ ХХК-ЫН УУРХАЙН АШИГЛАЛТЫН БАЙДАЛ ЗЭЭЛ, ЗЭЭЛИЙН ХҮҮД НӨЛӨӨЛСӨН ЭСЭХ”

Дүгнэлт:

Бүлэг ордыг ашиглах судалгааны ажлууд дутуугийн улмаас уурхайн ашиглалтын төлөвлөгөөнд байнга өөрчлөлт орж байна, үүний улмаас уурхай байгуулалтын зардал тасралтгүй нэмэгдэж Монголын талд хамаарах зээл, зээлийн хүүгийн хэмжээ өсөхөд нөлөөлж байна.

Дэд дүгнэлт

2010 онд ЭБМЗ-өөр батлуулсан ТЭЗҮ-д дурдсан тоног төхөөрөмжүүдийг өөрчилж, илүү өндөр хүчин чадалтай тоног төхөөрөмжүүдийг 2011 онд шууд ашиглаж эхэлсэн байна.

Нөхцөл байдал:

1.59. Оюу толгой бүлэг ордыг эзэмшиж байсан АММИ ХХК, ТХР, ОРЛ компаниуд ордыг ашиглах ажлын ерөнхий төлөвлөгөө, ТТ-уудыг Канадын NI43-101 стандартын дагуу хараат бус компаниудаар 2005 + 2020 онуудад хөрөнгө оруулагчид болон олон нийтэд зориулан нээлттэй тайлагнаж ирсэн байна. Үүнд:

- 2005 онд “AMEC Ausenco Joint Venture” компани нь Хөгжлийн Ерөнхий төлөвлөгөө (IDP)²⁶
- 2010 онд “AMEC Minproc” компани нь ТТ²⁷
- 2012 онд “AMC Consultants” компани нь Хөгжлийн болон Үйл ажиллагааны Ерөнхий төлөвлөгөө (IDOP Technical report)²⁸
- 2013 онд “AMC Consultants” компани нь ТТ²⁹
- 2014 онд “OreWin” компани нь ТТ³⁰
- 2016 онд “OreWin” компани нь ТТ³¹
- 2020 онд “AMC Consultants” компани нь ТТ³²
- 2021 онд “Wood USA Mining Consulting SLC Engineering” компани нь ТТ³³

1.60. Монгол улсад ОТ ХХК-аас Оюутолгойн бүлэг ордыг ашиглах ТЭЗҮ-г ЭБМЗ-өөр хэлэлцүүлэн батлуулах ажлыг дараах байдлаар хийж иржээ. Үүнд:

- 2010 онд ШУТИС, Уул уурхайн төсөл, судалгааны төв, 2010 оны 3-р сарын 26 ны өдөр батлагдсан.
- 2015 онд Кью Эм Си, 2015 оны 11-р сарын 6 ны өдөр батлагдсан.
- 2020 онд Хатан газар ХХК, батлагдаагүй.
- 2023 онд Майндама ХХК, батлагдаагүй

1.61. Эдгээр дурдсан тайлангууд нь ихэнхдээ өөр өөр цаг хугацаанд хамаарах ба ордыг ашиглах ТЭЗҮ-г Монгол улсын ЭБМЗ-д батлуулсан байдлаар нь он цагийн дарааллаар нь бүлэглэж харьцуулан хүснэгт № 19-т үзүүлэв.

Хүснэгт 1.11. Оюутолгойн бүлэг ордыг ашиглах ТЭЗҮ, Хөгжлийн ерөнхий төлөвлөгөө болон ТТ болон тайлагнасан талууд

²⁶ https://s28.q4cdn.com/411854535/files/doc_downloads/technical-reports/2010/idp_executivesummary.pdf

²⁷ https://s28.q4cdn.com/411854535/files/doc_downloads/technical-reports/2010/idp10_june062010.pdf

²⁸ https://s28.q4cdn.com/411854535/files/doc_downloads/technical-reports/2012/idop_2012mar29_tech_rpt.pdf

²⁹ https://s28.q4cdn.com/411854535/files/doc_downloads/technical-reports/2013-oyu-tolgoi-technical-report-march-25-2013.pdf

³⁰ https://s28.q4cdn.com/411854535/files/doc_downloads/technical-reports/2014-10-27_oyutolgoitechreport.pdf

³¹ https://s28.q4cdn.com/411854535/files/doc_downloads/technical-reports/2016-10-tr-trq-r77nvc.pdf

³² https://s28.q4cdn.com/411854535/files/doc_downloads/technical-reports/oyu_tolgoi_2020_technical_report_ni43-101_finalv2_unsecured.pdf

³³ <https://www.entreeresourcesltd.com/resources/pdfs/entree-2021-TR-Final-reduced-for-SEDAR-filing.pdf>

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ХЯНАН ШАЛГАХ ТҮР ХОРОО

№	Монгол улсад бүртгүүлсэн НТ	Батлагдсан хугацаа, хэлэлцсэн хугацаа он - сар	Олон улсад тайлагнасан ТТ	Хийсэн Хугацаа, он - сар
1	Оюутолгойн бүлэг ордыг ашиглах ТЭЗҮ, 2010 он	2010 - 3	AMEC Ausenco, IDP, AMEC, Technical report	2005 – 8 2010 – 6
2	Оюутолгойн бүлэг ордыг ашиглах ТЭЗҮ тодотгол, 2015 он	2015 – 11	AMC Consultants, IDOP Technical report AMC consultants, Technical report OreWin, Technical report	2012 – 3 2013 – 3 2014 – 10
3	Оюутолгойн бүлэг ордыг ашиглах ТЭЗҮ тодотгол, 2020 он	2020 - 8*	OreWin, Technical report AMC consultants, Technical report	2016 – 10 2020 – 8
4	Оюутолгойн бүлэг ордыг ашиглах ТЭЗҮ тодотгол, 2023 он	2024 - 8	OreWin, Technical report AMC consultants, Technical report	2016 – 10 2020 - 8

Энд: * - 2020 оны ТЭЗҮ тодотголыг ЭБМЗ-өөр хэлэлцэгдээгүй нөөцөд тулгуурлаж хийсэн тул буцаасан байна.

1.62. Хүснэгт 1.11-ээс Оюутолгойн бүлэг ордыг ашиглах анхны ТЭЗҮ (ЭБМЗ-өөр батлагдсан 2010)-г мөн үед (3 сарын дараа) гадаадын олон нийтэд зарласан ТТ-тай голлох үзүүлэлтүүдийг нь харьцуулан хүснэгт № 20-д үзүүлээ.

Хүснэгт 1.12. Оюутолгойн бүлэг ордыг ашиглах 2010 оны ЭБМЗ-өөр батлагдсан ТЭЗҮ болон AMEC компанийн 2010 онд нээлттэй тайлагнасан ТТ харьцуулалт

№	Үзүүлэлтүүд	Хэмжих нэгж	ТЭЗҮ, 2010	ТТ, 2010	
				Хувилбар I	Хувилбар II
1	Ашиглалтын хугацаа	жил	65	27	59
2	Уурхайн хүчин чадал				
	Хоногийн хүчин чадал	мян.тн	100 - 158	100 - 158	100 - 158
	Жилийн хүчин чадал	сая.тн	35 - 58	35 - 58	35 - 58
3	Нийт олборлох хүдрийн хэмжээ	сая.тн	2,801	1,392	3,014
	Ил уурхай	сая.тн	955	955	955
	Далд уурхай	сая.тн	1,846	437	2,059
4	Баяжуулах хүдрийн хэмжээ	сая.тн	2,801	1,392	3,014
5	Баяжмалын нийт хэмжээ	сая.тн	78.13	37.59	84.43
6	Баяжмалд агуулагдах металлын хэмжээ				
	Зэс	сая.тн	22.6	11.4	23.8
	Алт	тн	798.4	408.1	820.2
	Мөнгө	тн	5,300.0	2,413.4	5,574.9
	Молибден	мян.тн	58.0		72.6
7	Хөрөнгө оруулалт				
	Анхны ХО	тб.ам.дол.	4.47	4.62	4.6
	Нэмэлт ХО	тб.ам.дол.	1.90	2.48	2.5
	Урсгал ХО	тб.ам.дол.	8.28	2.46	11.4
	Нийт ХО	тб.ам.дол.	14.65	9.55	18.6

1.63. Оюутолгойн бүлэг ордыг ашиглах 2010 оны 3-р сард ЭБМЗ-өөр батлагдсан ТЭЗҮ-д ил уурхайг ашиглахдаа эхний жилээс эхлээд 42 м³ шанаганы багтаамжтай дизель гидравлик экскаватор – 3ш, ашиглалтын 20 дахь жилээс 42 м³ шанаганы багтаамжтай цахилгаан экскаватор – 2ш, 220 тн даацтай автосамосвал – 19-34 ширхгийг ³⁴ тус тус ашиглана гэж дурдсан боловч 2011 оны 9 сард өөр хүчин чадалтай, тоо хэмжээ бүхий тоног төхөөрөмжийн иж бүрдлийг шууд ил уурхай дээр ажиллуулж эхэлсэн. 2010 онд

³⁴ Оюу толгойн бүлэг ордыг ашиглах ТЭЗҮ10, ном-2, бүлэг 9, хуудас 226, хүснэгт 9-20

ТЭЗҮ-д төлөвлөсөн тоног төхөөрөмжийн ерөнхий жагсаалтыг 2011 онд ил уурхайг эхлүүлэхэд ашигласан тоног төхөөрөмжийн хүчин чадалтай харьцуулан хүснэгт 1.13-т үзүүлэв.

Хүснэгт 1.13. Ил уурхайн ашиглалтын эхний жил ашиглахаар төлөвлөсөн тоног төхөөрөмж болон бодитоор ашигласан тоног төхөөрөмжийн харьцуулалт

2010 оны ТЭЗҮ-д төлөвлөсөн тоног төхөөрөмжүүд			2011 оны 9-р сард Ил уурхайн ажил эхлэхэд ³⁵		
Тоног төхөөрөмжийн нэрс	хэмжих нэгж	тоо хэмжээ	тоо хэмжээ	хэмжих нэгж	Тоног төхөөрөмжийн нэрс
Экскаватор 42 м ³ Дизель	ширх.	3	2	ширх.	Экскаватор 34 м ³ Дизель
Экскаватор 42 м ³ Цахилгаан	ширх.	-	2	ширх.	Экскаватор 56 м ³ Цахилгаан
Автосамосвал, 220 тн	ширх.	19	29	ширх.	Автосамосвал, 290 тн
Тэсэлгээний өрөм-39RЦахилгаан, 746 кВт	ширх.	-	1	ширх.	Тэсэлгээний өрөм-PV-351, Цахилгаан, 1044 кВт
Тэсэлгээний өрөм-39R Дизель, 783 кВт	ширх.	4	1	ширх.	Тэсэлгээний өрөм-PV-351, Дизель, 1174 кВт
Бульдозер- 390 кВт	ширх.	5	6	ширх.	Бульдозер- 455 кВт-664 кВт

1.64. Хүснэгт 1.13-аас 2010 онд батлуулсан ТЭЗҮ10-д тусгаснаас илүү өндөр хүчин чадалтай тоног төхөөрөмжүүдийг ил уурхайд шууд ашиглаж эхэлснийг тодорхой харж болно.

1.65. Аливаа нэгэн ТЭЗҮ-г хийхдээ захиалагчаас өгсөн техникийн даалгаврын дагуу тоног төхөөрөмжийг сонгодог бөгөөд тоног төхөөрөмжийн сонголт хийх дараах үндсэн 2 төрлийн арга байдаг. Үүнд:

- Хэрэв тухайн төсөлд ашиглагдах тоног төхөөрөмжүүд нь захиалагчид бэлэн байгаа тохиолдолд шууд сонгох, эсвэл захиалагчаас шууд ТЭЗҮ хийгч байгууллагад тоног төхөөрөмжийн нэр, марк, хүчин чадал, бусад өгөгдлүүдийг өгөх.
- Хэрэв байхгүй бол ТЭЗҮ хийгч байгууллага хэд хэдэн үйлдвэрлэгчийн тоног төхөөрөмжөөс анхны хөрөнгө оруулалт, бүтээл, ашиглалтын зардлаар харьцуулсан сонголт хийж хамгийн оновчтойг нь тухайн ТЭЗҮ-д тусгах.

1.66. 2010 онд батлуулсан ТЭЗҮ-д “42 м³ гидравлик экскаватор ба 220 тн даацтай авто самосвалууд ашиглахаар тооцож байна. Тоног төхөөрөмжийн тооцоог АММИ MARC тендерийн процессын явцад нийлүүлэгчдээс гаргаж өгсөн техникийн саналд тулгуурлан гүйцэтгэсэн”³⁶ гэжээ. Гэвч энэ үр дүнг бодит байдал дээр огт хэрэгжээгүй байна.

1.67. Мөн ил уурхайн үйл ажиллагааны зардлыг ТЭЗҮ-д хэрхэн тусгаж ирснийг дараах хүснэгт 1.14-т үзүүлэв.

Хүснэгт 1.14. ТЭЗҮ-д тусгасан ил уурхайн үйл ажиллагааны зардлын харьцуулалт

Ил уурхайн үйл ажиллагааны зардал	хэмжих нэгж	ЭБМЗ-өөр батлуулсан, танилцуулсан ТЭЗҮ болон ТТ		
		ТЭЗҮ10	ТЭЗҮ15Х2	AMC consultants, 2020
Нийт ил уурхайн	тэрбум ам. доллар	4.3	6.2	6.6

³⁵ 2012 оны АҮАТайлан, хүснэгт – Тоног төхөөрөмж, технологийн түвшин

³⁶ Оюу толгойн бүлэг ордыг ашиглах ТЭЗҮ10, ном-2, бүлэг 9.3.1.7, хуудас 225

Нэгжид оногдох зардал

ам. доллар/тн

1.40³⁷1.85³⁸2.45³⁹

1.68. 2010 оны 3-р сард батлуулсан ТЭЗҮ-д тоног төхөөрөмжийн харьцуулсан сонголт байхгүй, мөн дээрх өгүүлбэр ТЭЗҮ-д оруулсан нь тоног төхөөрөмжийн сонголт, бүтээлийн тооцоо хийх шаардлага огт байхгүй, захиалагчийн шаардлага гэдгийг харуулсан боловч 2011 оны 9 сард ил уурхайн уулын ажлыг эхлүүлэхэд бүх тоног төхөөрөмжийн хүчин чадал өөрчлөгдсөн, тоо хэмжээ нэмэгдсэн байна.

1.69. Ил уурхайн үндсэн тоног төхөөрөмжийн хүчин чадал, тоо хэмжээг нь өөрчилсөн нь нийт зардлыг нэмэгдүүлэх боловч нэгж ачааны өөрийн өртгийг бууруулах өндөр ач холбогдолтой. Гэвч хүснэгт № 22-т огт өөр үр дүн харагдаж байна. Хүснэгтээс харвал ил уурхайн нийт зардал өссөн, нэгжид оногдох зардал бас дагаад өссөн байна.

1.70. ТЭЗҮ10-д сонгосон тоног төхөөрөмжүүдээс $20 \div 30\%$ илүү өндөр хүчин чадалтай тоног төхөөрөмжүүдийг шууд ажиллуулж хүчин чадал, тоо хэмжээг нэмэгдүүлснийг ТЭЗҮ 23 - тай харьцуулахад: нийт үйл ажиллагааны зардал 53%, нэгж зардал 75% -аар тус тус нэмэгдсэн байна.

ДУГНЭЛТ:

1. 2009 онд ХөОГ хийгдсэний дараа батлагдсан ТЭЗҮ-д сонгож төлөвлөснөөс өндөр хүчин чадлын тоног төхөөрөмж ашиглаж эхэлсэн нь ашиглалтын зардлын хувьд ч тэр, нэгжид оногдох зардлын хувьд ч тэр өндөр байна. Энэ нь Монгол улсад ноогдох үр өгөөж төдий хэмжээгээр багасгаж, зээл төлж дуусгах хугацааг уртасгаж, зээлийн хүүгийн нөлөөллийг нэмэгдүүлж байна.

САНАЛ:

1. Ил уурхайн үйл ажиллагааны зардлуудад нарийвчилсан хяналт шалгалт, дүн шинжилгээг хийж зардлыг бууруулах, үр ашгийг дээшлүүлэх боломжийг судлах. Хяналт, шалгалтыг уул уурхай, санхүү, эдийн засаг, аудитын хамтарсан баг ЭОТ ХХК-тай хамтран хийх. Хяналт, шалгалт хийх хугацаа нь ТЭЗҮ10-д хийсэн ил уурхайн эдийн засгийн тооцооноос өнөөг хүртэл хугацааг хамрах.

Дэд дүгнэлт

2010 онд ХөОГ байгуулагдсанаас хойш 3 жилийн дараагаас эхлээд Хойд Хюго ордыг ашиглах далд уурхайд өөрчлөлт оруулж ХО-ын зориулалт өөрчлөгдөж, зардлын хэтрэлтийг үүсгэх эхлэлийг тавьсан байна.

Нөхцөл байдал

1.71. Оюутолгойн бүлэг ордын Хойд Хюго ордыг ашиглахтай холбогдсон далд уурхайн төлөвлөлт, бүтээн байгуулалтын ажлын голлох өөрчлөлтүүдийн талаар ТЭЗҮ10, ТЭЗҮ15Х2 -т хэрхэн тусгасныг нэгтгэн хүснэгт № 22-д үзүүлэв.

Хүснэгт 1.15. Хойд Хюго ордыг ашиглах далд уурхайн бүтээн байгуулалтуудын голлох өөрчлөлт

№	ТЭЗҮ-д төлөвлөсөн голлох малталтууд	Хэмжих нэгж	ТЭЗҮ10	ТЭЗҮ15Х2
1	Босоо гол ам №1	м	1,385	1,385
2	Босоо гол ам №2	м	1,311	1,311
3	Босоо гол ам №3	м	1,273	1,273
4	Босоо гол ам №4	м	1,153	1,153

³⁷ Оюу толгойн бүлэг ордыг ашиглах ТЭЗҮ10, ном-5, хуудас 24, хүснэгт 15-1

³⁸ Оюу толгойн бүлэг ордыг ашиглах ТЭЗҮ15Х2, ном-6, хуудас 151, хүснэгт 12-84

³⁹ Оюу AMC consultants, Technical report, august 2020, chapter 21

5	Босоо гол ам №5	м	1,178
6	Конвейерийн налуу гол ам	м	14,099

1.72. Хүснэгт 1.15-аас харахад анх 2010 онд батлагдсан Оюутолгойн бүлэг ордыг ашиглах ТЭЗҮ-ийн Далд уурхайн төлөвлөлт 2015 онд батлагдсан ОТ ТЭЗҮ15Х2 нэмэлт тодотголоор далд уурхайн бүтээн байгуулалтын төлөвлөгөөнд гарсан шинээр нэмж хийсэн гол өөрчлөлтүүд нь Босоо гол ам №5-ыг шинээр төлөвлөсөн, мөн 14 км урт конвейерийн хос налуу гол амыг нэмж төлөвлөснийг харж болно. 2010 оны анхны ТЭЗҮ-д зөвхөн босоо гол аманд байрлуулсан ачаа тээвэрлэх лифтээр уулын цулыг газрын гадаргууд гаргана гэж төлөвлөсөн байсан бол 2015 оны ТЭЗҮ-д энэ аргыг ашиглахаа болиод уулын цулыг налуу малталтаар конвейероор дамжуулан газрын гадаргууд гаргана гэж цоо шинээр, дахин төлөвлөжээ. ТЭЗҮ15Х2 -т далд уурхайн Босоо гол ам №5, Конвейерийн налуу голыг ам хэрхэн нэмж ТЭЗҮ10 -оос өөрчилснийг дүрслэл № 15-д үзүүлэв.

Дүрслэл 1.13. Далд уурхайн уулын цул гаргах гол амд орсон өөрчлөлт

1.73. Эдгээр 2 чухал өөрчлөлт нь ямар бичиг баримтад хэдийнээс эхэлж тусгагдаж ирснийг харвал:

- Босоо гол ам №5-ийн бүтээн байгуулалтын талаар анх 2012 оны далд уурхайн АҮА тайланд анх дурдсан бөгөөд 2014 оны НТ-д 2012 оны 8-р сард эхлүүлсэн гэжээ. Далд уурхайн төслийн агааржуулалтын стратегийг эргэн харж, өөрчилсөн бөгөөд үүний дагуу өмнө төлөвлөгдөж байсан өгсөөн өрөмдөх цооногуудын оронд нэмэлт босоо ам (Босоо ам №5) нэвтрэх шийдэлд хүрсэн⁴⁰ байна.
- Конвейерийн налуу гол амны тухай мөн 2014 оны НТ-д оруулсан бөгөөд 2014 онд OreWin компанийн хийсэн олон нийтэд нээлттэй ТТ-д мөн орсон байна. Энэ оруулсан өөрчлөлтөө өмнөх далд уурхайн дизайнд оруулсан маш чухал өөрчлөлт бөгөөд ашиглалтын зардлыг багасгах, ХХД2 болон Өмнөд Хюго ордыг ашиглах бүтээмж, үйлдвэрлэлийг нэмэгдүүлэх, далд уурхайгаас гаргах уулын цулыг тээвэрлэх үндсэн арга болох болно гэж тайлбарласан байна⁴¹.

1.74. Нэмэлт өөрчлөлтөөр хийсэн Босоо гол ам № 5, 14 км урт конвейерийн хос малталтуудад зарцуулсан хөрөнгийн хэмжээ ТЭЗҮ10, ТЭЗҮ15Х2, ТЭЗҮ23 ТЭЗҮ-үүд болон АМЕС 2010, АМС consultants 2013, OreWin 2014, OreWin 2016, АМС consultants 2020 зэрэг ТТ-дад дэлгэрэнгүй задаргаатай харагдахгүй байна. Далд уурхайн үйл ажиллагааны зардлыг ТЭЗҮ-д хэрхэн тусгаж ирснийг хүснэгт № 23-д үзүүлэв.

⁴⁰ Оюу толгойн бүлэг ордын нөөц, баялгийн тодотгол 2014, ном-2, бүлэг 9.2.1, хуудас 189.

⁴¹ OreWin, Technical report, october 2014, chapter 16.2.1.1, page 306

Хүснэгт 1.16. Далд уурхайн үйл ажиллагааны зардлын харьцуулалт.

Далд уурхайн үйл ажиллагааны зардал	хэмжих нэгж	ЭБМЗ-өөр батлуулсан, танилцуулсан ТЭЗҮ болон ТТ		
		ТЭЗҮ10	ТЭЗҮ15Х2	AMC consultants, 2020
Далд уурхайн нийт*	тэрбум ам. доллар		2.59	5.16
Нэгжид оногдох зардал	ам. доллар/тн	3.31 ⁴²	5.20 ⁴³	11.65 ⁴⁴

1.75. Хүснэгт 1.16-аас харахад 1 тн чулуулагт оногдох үйл ажиллагааны зардал нь ХөОГ батлагдсаны дараа хийгдсэн 2010 оны ТЭЗҮ-д тооцоолсноос **352%** нэмэгдсэн байна.

ДҮГНЭЛТ:

1. ХөОГ-г баталсны дараа хийгдсэн ТЭЗҮ10-д далд уурхайн 2 томоохон өөрчлөлт (1,178 м гүн **Босоо гол ам № 5, 14,099 м урт конвейерийн хос налуу гол ам**) нь анхны ХО-ын зориулалтыг өөрчилж, зардлын хэтрэлтийг үүсгэж монголын талын өгөөжийг бууруулах үндсийг тавьсан байх өндөр магадлалтай байна.

САНАЛ:

1. Далд уурхайн үйл ажиллагааны зардлуудад нарийвчилсан хяналт, шалгалт, дүн шинжилгээг хийж зардлыг бууруулах, үр ашгийг дээшлүүлэх боломжийг судлах. Хяналт, шалгалтыг уул уурхай, санхүү, эдийн засаг, аудитын хамтарсан баг ЭОТ ХХК-тай хамтран хийх. Хяналт, шалгалт хийх хугацаа нь ТЭЗҮ10-д хийсэн далд уурхайн эдийн засгийн тооцооноос өнөөг хүртэл хугацааг хамрах.

ДЭД ДҮГНЭЛТ

Хойд Хюго ордын геологийн нэмэлт хайгуулын ажлын үр дүн нэмэгдэх тусам ордын хагарлын мэдээлэлд байнга өөрчлөлт орж байна.

Нөхцөл байдал

1.76. Ордыг блокчлон нураах далд аргаар ашиглах үед чулуулаг өөрийн жингээр нурах үндсэн зарчим дээр тулгуурладаг.

1.77. Тиймээс хагарал, ан цавын бүтэц, мэдээлэл нь чулуулаг өөрийн жингээрээ нурах шинж чанарыг тодорхойлох геологийн чухал үзүүлэлтүүдийн нэг болно.

1.78. Ордын структур болон хагарал нь хүдрийн нуралт хэр сайн үүсэх, хаягдал бохирдол багатай байх эсэх, хагарлын чиглэл болон үргэлжлэх байдал нь хүдрийн нуралтыг удирдаж болох эсэхэд нөлөөлөх эсэх зэрэг ордыг блокчлон нураах аргаар ашиглаж болох уу, үгүй юу зэргийг шийдэх үндсэн нөхцөл болно. Жишээлбэл:

- Хагарал дунд зэргийн нягтралтай, олон чиглэлтэй бол блокчлон олборлолтыг эхлүүлэхэд хялбар байдаг. Хагарал багатай, чиглэл тохирохгүй бол олборлолт эхлүүлэхэд нэлээн хүч шаардагдана.
- Блок эсвэл панель дотор хүдэр өөрийн жингээр нурахдаа жигд тархаж нурах, эсвэл хэсэг хэсгээр нурах эсэх нь хагарлын чиглэл, хэр зэрэг үргэлжилж байгаа эсэхээс шууд хамаарна.

1.79. Хойд Хюго болон Хойд Хюго Үргэлжлэл хэсгүүдийн структурын тайлалтыг РТ-ийн ажилчид ОТ ХХК-ийн нэрийн өмнөөс Хюго Дамметт ордын төлөвлөсөн блокоор нураан олборлох уурхайн үйл ажиллагаанд дэмжлэг үзүүлэх зорилгоор структурын судалгаа, хагарлын загварчлалыг 2009-2010 онд хийж гүйцэтгэсэн байна. 2010-2011 оны туршид Оюу толгойн хүдэржилтийн геологийн болон структурын тогтцыг тодорхойлон гаргахад

⁴² Оюу толгойн бүлэг ордыг ашиглах ТЭЗҮ10, ном-5, хуудас 24, хүснэгт 15-1

⁴³ Оюу толгойн бүлэг ордыг ашиглах ТЭЗҮ15Х2, ном-6, хуудас 151, хүснэгт 12-84

⁴⁴ AMC consultants, Technical report, august 2020, chapter 21

чиглэгдсэн ихээхэн хэмжээний ажлууд, ялангуяа Хойд Хюго хэсгийн талбайд хийгдсэн. Энэ ажил нь 2011 оны Хойд Хюго хэсгийн структурын тайлалтыг хийх үндэс суурь нь болсон юм.

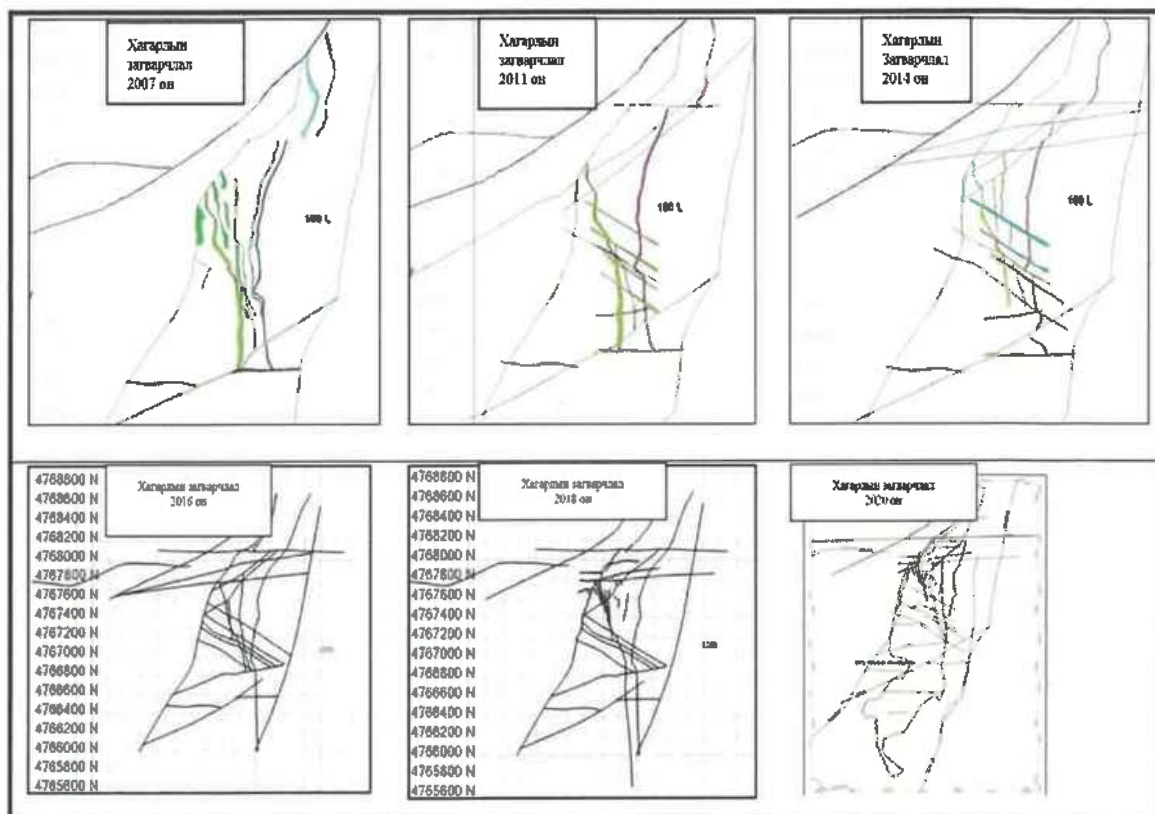
1.80. 2014 оны геологийн загварт хүдрийн биетийн сунал нь уртрагийн чиглэлтэйгээс зүүн хойд зүг рүү өөрчлөгдөж байгааг тайлбарлахын тулд зүүн хойд хэсэгт зүүнээс баруун тийш чиглэлтэй, баруун гарын шилжилттэй хагарлуудыг тодорхойлсон.

1.81. 2018 онд Рио Тинтогийн судалгааны баг “Оюу толгой” ХХК-ийн өмнөөс Хюго Дамметт ордод төлөвлөсөн блокоор олборлох уурхайн үйл ажиллагаанд дэмжлэг үзүүлэх зорилгоор хагарал болон хагарлын загварчлалын анхны структурын үнэлгээг хийсэн. Үр дүнд нь өрмийн кернийн сорьцоос цуглуулсан структурын мэдээлэлд хийсэн дүн шинжилгээ болон тайлалтай нэгтгэсэн геологийн хил заагийн шилжилтүүдэд үндэслэсэн хагарлын урьдчилсан загварчлалыг гаргасан байна. 2018 онд Хойд Хюго хэсгийн панель 0 олборлолтын хэмжээнд зориулсан уурхайн дизайны хэмжээнд структурын загварчлалыг хийх оролдлого хийгдсэн. Уг ажилд бүс нутгийн структур геологийн загварчлалыг ашигласан нь үр дүнтэй байсан боловч энэ нь олборлолтын оновчтой шийдвэр гаргахад хангалттай байгаагүй⁴⁵.

1.82. Жил бүрийн тайлалтын үр дүнгээр тодорхойлсон нэмэлт хагарлуудыг Дүрслэл № 16-д харуулав.

1.83. Хойд Хюго бол сүүлийн 370 сая жилийн хугацаанд ихээхэн хэмжээний тектоник идэвхжилтэд өртсөн структурын хувьд нарийн нийлмэл бүтэцтэй хүдрийн биет, энэ байдлаас шалтгаалан хүдрийн биетийн найдвартай геологийн моделийг боловсруулахын тулд ихээхэн хэмжээний өрөмдлөгийн ажил хийх шаардлагатай болсон.

Дүрслэл 1.14. Хойд Хюго ордын хагарлын загварчлалын өөрчлөлт (2007-2022 он)

⁴⁵ Оюу толгойн бүлэг ордын нөөц, баялгын тодотгол 2019, ном-2, бүлэг 4.10.2, хуудас 36-37.

ДҮГНЭЛТ:

1. Хойд Хюго ордын хагарлын загварчлалын эдгээр олон өөрчлөлтүүд нь бусад ордууд болон хэсгийг (Хойд Хюго, ашиглалтын 2-р давхар, Өмнөд Хюго орд, Херуга орд) далд аргаар ашиглаж эхлэхэд мөн адил давтагдаж далд уурхайн төлөвлөлтийн үед хугацаа хойшлох, ХО нэмэгдэх эрсдэлийг үүсгэх нь гарцаагүй юм.
2. Учир нь Оюутолгойн бүлэг ордод хайгуулын судалгаа хангалттай хэмжээнд хийгдээгүй байх үед (2009 он) яаравчлан гэрээ хийсэн бөгөөд эдгээр ордууд дээрх нарийвчилсан хайгуулын ажил зарим шатанд огт эхлээгүй, геологийн нөөцийн зэргийг, ордыг ашиглах хэмжээнд хүртэл буюу үйлдвэрлэлийн нөөцийн түвшин хүртэл нарийвчлан тооцоогүй тул ирээдүйд өндөр өртөгтэй нарийвчилсан хайгуулын ажил, уурхайг барьж байгуулах зэрэгт асар их хэмжээний нэмэлт ХО шаардагдаж, тэр болгон Монголын талд зээлийн дарамт үүсгэн, зээлийн эргэн төлөлтийн хугацаа хойшлох эрсдэл үүсгэнэ.
3. Улмаар өмнө нь огт судлагдаагүй хэсэгт хийсэн хайгуулын судалгааны үр дүнгээс болж уурхайн үйл ажиллагаа мөн өмнөх шиг хойшилж түүх давтагдах, түүнийгээ дагаад хөрөнгө оруулагч талууд олон дахин хяналт шалгалт оруулж, маргаан үүсэж, хэлэлцээрийн ширээний ард суух нөхцөл давтагдахаар байна.

САНАЛ:

1. Нэгэнт л хайгуул, судалгааны ажлуудыг тодорхой шатанд иж бүрэн хийлгүйгээр уурхайн ашиглалтыг эхлүүлж далд уурхайн хайгуултай зэрэг явуулж байгаагаас хойш Оюу толгой бүлэг ордууд дээр өмнө нь нарийвчилсан хайгуул, судалгааны ажлууд хийгдэж байгаагүй хэсэгт хийсэн ажлын үр дүн анх таамаглаж байсан үр дүнгээс өөрчлөгдөж нэмэлт судалгааны ажил, нэмэлт хугацаа, нэмэлт ХО шаардагдах нь тодорхой болбол тухайн хугацаанд гарсан нийт ХО, менежментийн төлбөр гэх мэт зардлуудаас Монголын талд оногдох хэсгээс чөлөөлөх, эсвэл Монголын талд оногдох үндсэн зээл, зээлийн хүүгээс чөлөөлөх.

**ДЭД
ДҮГНЭЛТ**

Хойд Хюго ордын хагарлын мэдээлэл шинэчлэгдэх тусам ХХД1-ын ашиглалтын систем байнга өөрчлөгдөж байна.

Нөхцөл байдал**2010 оны ТЭЗҮ-д төлөвлөсөн далд уурхайн ашиглалтын системийн сонголт**

1.84. ХХД1-ын далд уурхайг ашиглах уурхайн төлөвлөлтийг анх хэрхэн хийсэн, ашиглалтын аргыг хэрхэн сонгосон талаар ЭБМЗ-өөр хамгаалсан ТЭЗҮ10 дээр дэлгэрэнгүй мэдээлэл байхгүй байсан тул мөн онд ТРК-аас олон улсад гаргасан ТТ (AMEC Minproc, TR, 2010) -аас эшлэл авав.

1.85. 2009 онд Өмнөд Африкт төвтэй SRK consulting компани “Хойд Хюго - Аргуй болгож олборлох геотехникийн судалгаа”-г хийжээ. Энэхүү тайлан нь 2008 онд гаргасан геотехникийн тайлангийн шинэчилсэн хувилбар бөгөөд 2008 он хүртэл хийгдсэн Хойд Хюго хүдрийн биетийн геотехникийн судалгаа, дүн шинжилгээ, тоон загварчлалын үр дүнг авч үзсэн болно⁴⁶.

1.86. 2010 оны ТЭЗҮ-д тусгасан ХХД1-ийн уурхайн загварыг 2005, 2008 оны геотехникийн судалгааны үр дүнд үндэслэн Stantec (өмнө нь McIntosh Engineering байсан) компанийн инженерүүд хийж гүйцэтгэжээ.

⁴⁶ AMEC Minproc, Technical report, June 2010, chapter 23.7, page 349, 357

1.87. Stantec компанийн хийсэн (ТЭЗҮ10-д ашигласан) ХХД1-ийн уурхайн ашиглалтын системийн 3 хэмжээст загварчлалыг дүрслэл № 17-д үзүүлэв.

Дүрслэл 1.15. ХХД1-ын далд уурхайн ашиглалтын систем, ТЭЗҮ10

1.88. Хойд Хюго ордын хүдрийн биетийг агуйлан олборлох техник эдийн засгийн урьдчилсан үнэлгээг хийхэд одоо байгаа геотехникийн мэдээлэл хангалттай хэмээн SRK consulting дүгнэсэн байна. Дата мэдээллийн чанар сайн боловч ихэнх нь цооногийн үр дүнд тулгуурласан байна. Агуй үүсэх, бутлагдах чадварын үнэлгээнд нөлөөлдөг голлох үзүүлэлт болох чулуулгийн структурын шинж чанарын үзүүлэлтүүд хангалтгүй байсан байна. Эдгээр асуудлыг шийдэхийн тулд ирээдүйд газрын доорх малталт, өрөмдлөгийн ажлыг хийх шаардлагатайг зөвлөжээ.

1.89. Уг тайлангийн (AMEC Minproc, Technical report, 2010) Хойд Хюго ордын ХХД1 хэсгийг ашиглах ашиглалтын систем нь блок моделиос гаргаж авсан уурхайн мэдээлэл дээр суурилсан урьдчилсан үнэлгээний нарийвчлалтай гүйцэтгэгдсэн. Ашиглалтын системтэй холбоотой зургууд нь зөвхөн хэлэлцүүлэг, тооцоололд зориулсан ерөнхий төсөөллийг өгөх зориулалттай бөгөөд Stantec-ийн ажлын даалгаварт ямар ч нарийвчилсан, байгуулалтын зураг багтаагүй. Шаардлагатай үзүүлэлтүүдийг ОТ ХХК (эсвэл түүний төлөөлөгч) гаргаж, судалгаа явуулахад шаардлагатай таамаглалыг Stantec компани гаргаж өгсөн⁴⁷ байна.

2015 оны ТЭЗҮ-д төлөвлөсөн далд уурхайн ашиглалтын системийн сонголт

1.90. ТЭЗҮ15Х2-т Хойд Хюго хэсгийг далд уурхайн өөрөөр нь нураах аргаар олборлоход нэн тохиромжтой гэж үзэж байгаа. Лаубсчерийн сайжруулсан уулын цулын үнэлгээ (MRMR)-ний аргачлал ашиглан уулын цулыг ангилах систем, Матейн тогтворжилтын график, Flac 3D тоон загварчлал гэсэн аргууд ашиглан гурван хувилбараар чулуулгийн өөрөө нурах шинж чанарын үнэлгээг хийсэн. Чулуулгийн өөрөө нурах чанар, нуралт цааш өрнөх шинж чанартай холбоотой үүсэх эрсдэл бага гэж үзсэн байна. Үүнд уулын даралт өндөр, уулын цулын ан цавшил их, нураалт явуулах талбай том зэргийг гол үндэслэл болгосон байна.

1.91. Далд уурхайн өрөмдлөгийн хөтөлбөрийн хүрээнд нураалтыг эхлүүлэх, хүчин чадал эзэмших эхний 4 жилд олборлолт явагдах талбайд төвлөрөн судалгаа хийсний үндсэн дээр маш чухал мэдээллүүдийг цуглуулснаас гадна Хойд Хюго хэсгийн хүдрийн биет маш ихээр хагарал эвдрэлд өртсөн болохыг нотолсон байна⁴⁸.

1.92. Маш ихээр ан цавшсан хүдрийн биет бүхий, шилжсэн уулын даралт ихтэй орчинд уулын малталт болон тулгуур баганууд эвдрэх эрсдэлийг хамгийн оновчтойгоор

⁴⁷ AMEC Minproc, Technical report, June 2010, chapter 23.8.1.3, page 359

⁴⁸ Оюу толгойн бүлэг ордыг ашиглах ТЭЗҮ15Х2, ном-2, бүлэг 4.2.2, хуудас 382, 384

удирдахын тулд уурхайн талбайг олборлолтын гурван панельд хуваасан. Уурхайн схем загварчлалд доор өгөгдсөн геотехникийн үндсэн шалгуурууд нөлөөлж өөрчлөгдсөн байна.

Уулын үндсэн даралт

- Олборлолтын малталтуудын чиглэл өөрчлөгдсөн. Ингэснээр үндсэн апекс дээр ирэх хэвтээ чиглэлтэй уулын өндөр даралтыг барих хүчийг зөв тохируулж, тулгуур багануудын тогтвортой байдлыг нэмэгдүүлнэ. Мөн олборлолтын панель, огтолгооны өрөмдлөгийн болон апексийг шалгах малталтуудын нэвтрэлтийн чанар, нэвтрэлтийн хурдыг сайжруулна.
- Огтолгооны фронтын чиглэл өөрчлөгдсөн. ингэснээр огтолгооны мөргөцгийн эгц өөдөөс чиглэсэн уулын даралтыг бууруулж, дээр дурдсаны дагуу уулын үндсэн даралтын чиглэлд параллелиар хийж өгсөн тулгуур багануудтай хослуулснаар хамгийн тогтвортой нөхцөлийг үүсгэнэ гэсэн байна.

Структур.

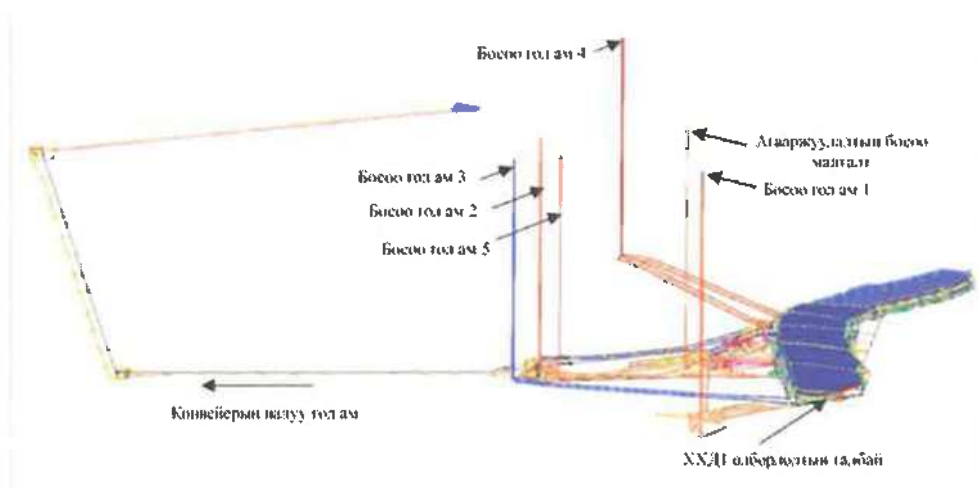
- Огтолгооны фронт, олборлолтын малталтууд гол хагарлыг тодорхой өнцгөөр, тухайн структуртай параллель бишээр огтолно. Ингэснээр малталтын чанар, нэвтрэлтийн хурдад хамгийн тааламжтай нөхцөлүүдийг бий болгохоос гадна гол малталтууд урт хугацаанд бат бэх, тогтвортой байх нөхцөл бүрдэнэ.

Улны огтолгооны тогтворжилт.

- Огтолгооны уртыг багасгасан. Идэвхтэй огтолгооны малталтууд нэмэгдэх тусам төвөгтэй болж, бөглөрөл үүсэх нь нэмэгдэж огтолгооны хурд буурна. Огтолгооны фронт урт байхын сайн тал нь огтолгооны үеийн уулын даралтыг огтолгооны фронтын төв хэсэгт төвлөрүүлэхэд тусалдаг гэж үздэг байна.
- Апекс түвшин нэмэгдсэн. Огтолгооны түвшнээс дээш өргөгдсөн, гол апекс баганын орой дагасан малталтууд бүхий апекс түвшинд хэд хэдэн давуу тал бий бөгөөд огтолгооны тэсэлгээнүүд, огтолгооны тэсэлгээний цацрагуудын доод талаарх сийрэгжилтийн хөндий зэргийг шалгах боломж сайжирч, огтолгооны тэсэлгээгээр сийрэгжсэн чулуулгийн нэмэлт эзлэхүүнийг олборлох ажлыг хянах тавцан, тэсэлгээгүй хэсгүүдийг гүйцээн өрөмдөх тавцан зэргээр ашиглаж болдог. Үйл ажиллагааны шатан дахь эдгээр ашигтай талууд нь огтолгоо удааширснаас үүдэлтэй уулын даралт хуримтлагдах, эвдрэл нуралт үүсэх эрсдэлүүдийг бууруулдаг.

1.93. Дээрх геотехникийн шалгуур үзүүлэлтүүд, уурхайг хүчин чадлын өсөлт зэргийг тооцоолон уурхайн ашиглалтын системийг өөрчилсөн бөгөөд өөрчлөлтийг дүрслэл 1.16-д үзүүлээ.

Дүрслэл 1.16. ХХД1-ын далд уурхайн ашиглалтын систем, ТЭЗҮ2015Х2

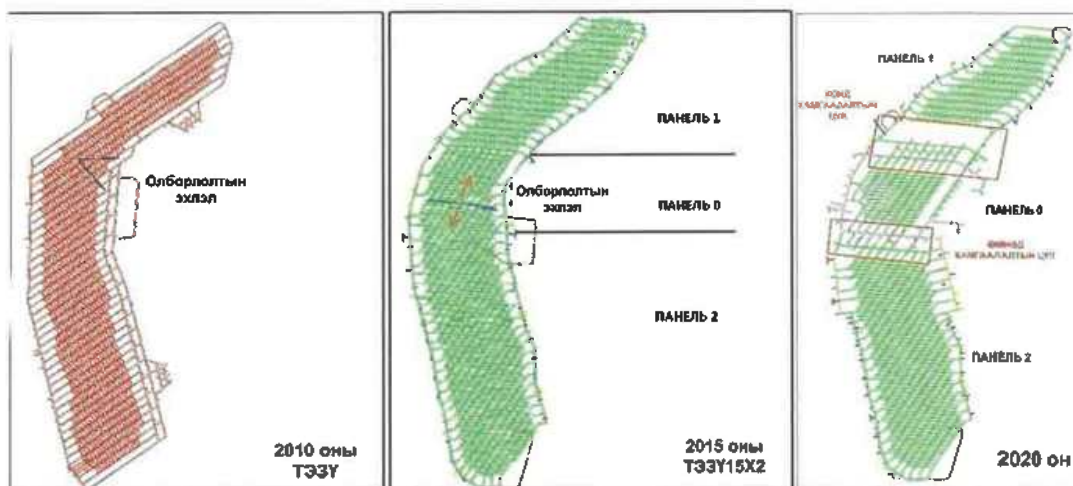
1.94. ХХД1-д панелаар нураах аргаар хүдэр олборлох бөгөөд олборлосон хүдрийг Босоо амны өргүүрээр болон конвейероор тээвэрлэн газрын гадаргад гаргана. Уулын ажил явагдах түвшнүүд нь газрын гадаргаас ойролцоогоор 1,300 м гүнд оршино.

1.95. Уурхайн загварчлал нь нийт 203 км урт хэвтээ малталт, таван Босоо ам болон хоёр налуу малталтаас бүрдэнэ. Таван Босоо ам нь хүн, тоног төхөөрөмж зөөх, олборлолт явуулах, уурхайд агаар оруулах, гаргах зориулалттай. Уурхайн ашиглалтын нийт хугацаанд хүдрийг газрын гадарга уруу тээвэрлэн гаргах үндсэн ажлыг бүлэг конвейероор гүйцэтгэнэ.

1.96. Улмаар П0 дээр хийгдсэн эрсдэлийн үнэлгээ болон хуримтлуулсан мэдээлэлд түшиглэн П1 ба П2-ын дизайныг хянаж, үнэлэх олон үе шаттай судалгааны ажлыг хийсэн. Эрсдэлийг бууруулахын тулд П2-ыг П0-ийн уурхайн шинэчилсэн дизайнтай адилаар панелиар нураан олборлох дизайнаас блоклон олборлох дизайн болгон өөрчлөх шаардлага гарсан. Үүнд П2 Хойд (П2Х) болон П2 Өмнөд (П2Ө) блокуудын хооронд жижиг хамгаалалтын цул нэмсэн өөрчлөлт бас багтаж байна.

1.97. ТЭЗҮ15Х2-н П2 уурхайн дизайнд П0-н судалгаанд тодорхойлогдсонтой ижил төстэй олон эрсдэлүүд илэрсэн.

Дүрслэл 1.17. ХХД1-ын олборлолтын түвшний өөрчлөлтийн харьцуулалт

1.98. Дүрслэл 1.17-д үзүүлсэн эдгээр далд уурхайн ХХД1-ын олборлолтын талбайн өөрчлөлтүүдэд голлох нөлөө үзүүлсэн нь далд уурхайн малталтаас тал тал тийш нь өрөмдсөн хайгуулын судалгааны өрөмдлөгийн үр дүнгээр илэрсэн хагарал болон чулуулгийн шинж чанарын өөрчлөлт юм.

Далд уурхайн олборлолтын талбайн өөрчлөлтүүдийн дээрх бүх шалтгаануудыг хураангуйлбал:

1.99. 2010 онд AMEC Minproc -ийн хийсэн ТТ-д Stantec компанийн хийсэн ХХД1-ийн загварыг тайлбарлахдаа ашиглалтын систем нь блок моделиос гаргаж авсан уурхайн мэдээлэл дээр суурилсан урьдчилсан үнэлгээний нарийвчлалтай гүйцэтгэгдсэн байна.

1.100. Мөн Хойд Хюго ордын хүдрийн биетийг агуйлан олборлох техник эдийн засгийн урьдчилсан үнэлгээг хийхдээ ихэнхдээ гадаргуугаас өрөмдсөн цооногийн үр дүнд тулгуурласан бөгөөд агуй үүсэх, бутлагдах чадварын үнэлгээнд нөлөөлдөг голлох үзүүлэлт болох чулуулгийн структурын шинж чанарын үзүүлэлтүүд хангалтгүй байсан учраас ирээдүйд газрын доорх малталт, өрөмдлөгийн ажлыг хийх шаардлагатайг SRK consulting зөвлөжээ. SRK consulting-ийн дүн шинжилгээ нь Stantec-ийн хийсэн ажлын салшгүй нэг хэсэг болно.

1.101. Гэвч SRK consulting-ийн энэ гаргасан зөвлөмжийг огт хэрэгжүүлэлгүйгээр Оюу толгойн ил уурхайн ашиглалтыг яаравчлан эхлүүлж, далд уурхайн бүтээн байгуулалтыг эхлүүлсэн байна.

1.102. ТЭЗҮ15Х2-д далд уурхайн өрөмдлөгийн хөтөлбөрийн хүрээнд нураалтыг эхлүүлэх, хүчин чадал эзэмших эхний 4 жилд олборлолт явагдах талбайд төвлөрөн судалгаа хийсний үндсэн дээр маш чухал мэдээллүүдийг цуглуулснаас гадна Хойд Хюго хэсгийн хүдрийн биет **маш ихээр хагарал эвдрэлд өртсөн** болохыг нотолсон байна.

1.103. Үүнийг мөн хүснэгт № 23-д дурдсан ХХД1 дээр 2018 оноос өмнө 10 гаран жил хийгдсэн нийт өрөмдлөгийн ажлын 57%-ийг зөвхөн 2018÷2022 оны хооронд **3 жилийн дотор** хийснээс харж болно.

1.104. **2018-2019** онд хийгдсэн нэмэлт өрөмдлөгийн ажлын үр дүнд **томоохон хэмжээний хагарлын бүс байгааг нэмж тогтоосон** байна. 2018-2019 оны өрөмдлөгийн ажлын үр дүн, геотехникийн тоон загварчлалаар ТЭЗҮ15Х2-д тусгасан дэд бүтэц бүхий уулын малталтуудын тогтворжилтод эрсдэл байгаа нь тогтоогдож, П0-н уурхайн дизайныг **дахин хянаж үзэх** шаардлагатай тулгарсан байна.

Нэмэлт мэдээлэл:

1.105. МУ-ын Ерөнхий сайдын 2021 оны хоёрдугаар сарын 9-ний өдрийн 45 дугаар захирамжаар байгуулагдсан “Оюу толгой ордын ашиглалтад Монгол Улсын эрх ашгийг хангуулах тухай” УИХ-ын 2019 оны 92 дугаар тогтоолыг хэрэгжүүлэх ажлын хэсгээс дэлхийн нэр хүндтэй шинжээчдээс бүрдсэн ХШБ (**The Independent Consulting Group (ICG)**) ажиллуулсан байна. Энэ ХШБ 5 сарын хугацаанд ажиллаж 2021 оны 8-р сарын 20-д дүгнэлтээ гаргасан байна. Энэ ажлын талаар мэдээлэл өгөх нь зүйтэй байна.

1.106. ICG ХШБ дараах үндсэн асуудлын учир шалтгааныг олох зорилгоор 2020 оны Эцсийн Тооцоолол (ТЭЗҮ20)-ын мэдээлэлд үндэслэн, хуваарийн хоцролт, зардал хэтрэхэд нөлөөлсөн шалтгаан болон бусад хүчин зүйлсийг Оюу Толгойн ТЭЗҮ2016 (тайлангийн нэршлийн зөрүүгээс хамаарч манай тайланд ТЭЗҮ15Х2 байна)-д заасан суурь төсөв, хуваарьтай харьцуулан тодорхойлсон байна. Үүнд:

- Ашиглалтад орох хугацааны хэтрэлтийн шалтгаан,
- Зардал өсөхөд нөлөөлсөн хүчин зүйлс,
- Геотехникийн өөрчлөлтийн нөлөөлөл бий эсэх,
- Төслийн удирдлага үр дүнтэй, зөв менежменттэй байсан эсэх,

1.107. ХШБ-ийн эцсийн тайланд дэлхийд хүлээн зөвшөөрөгдсөн хоёр мэргэжилтэн салбарын мэргэжлийн хянан магадалгаа (Peer Review) хийсэн.

1.108. ICG ХШБ-ийн дээрх чиглэлүүдээр гаргасан гол дүгнэлтүүдийг товч тайлбарлан үзүүлье.

Ашиглалтанд орох хугацааны хэтрэлтийн шалтгаан.

1.109. ХШБ-ийн зүгээс Төслийн хойшлуулашгүй нэн чухал ажил нь АБ#1-ийн нэвтрэлт болон гүйцэтгэл, түүний хүдэр тээвэрлэх систем гэж үзсэн байна. Үүнтэй холбоотой хоёрдагч хойшлуулашгүй нэн чухал ажил нь дэмжих дэд бүтцийн (1-р Босоо амны бутлуур ба системүүд, 2-р Босоо Ам) саатлаас үүдсэн олборлолтын талбайн хэвтээ малталтын бүтээн байгуулалтын саатал байсан гэж үзжээ.

1.110. Энэ чухал бүтээн байгуулалтын ажлын саатлыг нэгтгэн дараах байдлаар тайлбарлажээ:

- Инженерийн алдаа гарч зураг төсөл өөрчлөгдөн АБ1-ийн малталтын хэмжээ нэмэгдсэн.
- Зураг төслийн өөрчлөлттэй холбоотойгоор нэмэлт бэхэлгээний материал шаардагдаж, барилгын ажил удааширсан.
- Хамрах хүрээний өөрчлөлт, нарийн төвөгтэй байдлаас шалтгаалан АБ1-ын малталтын бүтээн байгуулалт нь анхны төлөвлөгөөнөөс ойролцоогоор 7.6 сараар илүү урт болсон. Цаашилбал, чухал болон дэд малталтуудыг хүлээлгэн өгөх барилгын ажил төлөвлөсөн хугацаанаас 12 сар хоцорсон байна.

- Барилга угсралт 7.8 сар саатсан.
- КОВИД-ын улмаас 3 сарын саатал гарсан.

1.111. Эхний хүдэр буулгах нийт хугацааны саатал нь **22.8 сар** байна.

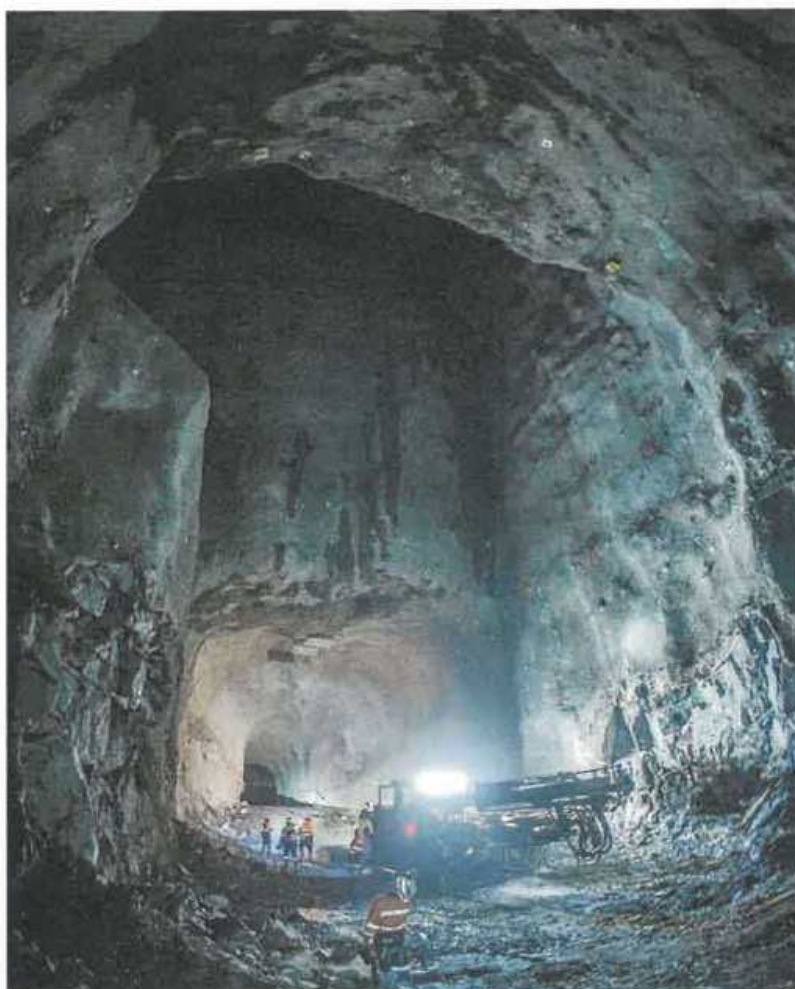
Анхдагч бутлуур #1 болон түүнтэй холбогдох далд уурхайн байгууламжуудын саатал.

1.112. Хоёр конусан бутлуурын эхнийх нь болох Анхлагч Бутлуур #1 (АБ1) болон хүдрийг 2-р Босоо Ам руу, түүнээс Гадаргуу руу зөөх Конвейер (ГЗК) руу зөөх гүний уурхайн хүдэр тээвэрлэх систем нь далд уурхайн эхний хүдэр буулгуурын малталтын тэсэлгээ хийгдсэний дараа олборлолт эхлэхэд гол түлхүүр нь юм.

1.113. АБ1-ийн энэ 22.8 сарын хоцролтын гол эх үүсвэр нь зураг төслийн ажил ихээхэн хоцорч ирсэн боловч, малталт нь барилга угсралт хийхэд хангалттай томоор загварчлагдаагүйгээс томоохон асуудлууд гарсан. Гүний уурхайн туршлагатай дизайнерууд барилга угсралтын ажлын хүчитгэсэн бэхэлгээ зэрэгт илүү том орон зай шаардагддаг тул загварчлалдаа нэмэлт орон зай гаргаж өгдгийг мэдэх ёстой байсан боловч энэ тохиолдолд тэгсэнгүй. ХШБ-ын дүгнэлтэд салбарын мэргэжлийн хянан магадалгаа (Peer Review) хийсэн мэргэжилтнүүд үүнийг зураглалын алдаа, суурилуулалтын зайг ихэсгэх шаардлага, үндсэн зураг төслийн өөрчлөлт зэрэг хүчин зүйлүүдээс хамаарна гэж тодорхойлжээ.

1.114. Анхдагч бутлуурын малталтын ерөнхий байдлыг Дүрслэл № 19-д харуулав.

Дүрслэл 1.18. Далд уурхай доторх анхдагч бутлуурын малталтын ерөнхий байдал⁴⁹

⁴⁹ Оуу Tolgoi Фейсбүүк хуудас, 2019 оны 5 сарын 3-ны пост

1-р Босоо амны “нэн чухал байгууламжууд”-ын саатал.

1.115. 1-р Босоо ам нь 2007 онд Оюу толгойд гүний хүдрийн биет рүү нэвтрэх, геологи, геотехникийн дэлгэрэнгүй мэдээлэл олж авах зорилгоор нэвтэрсэн анхны хайгуулын босоо ам юм. Энэ нь уурхайд нэвтрэх нэг станцтай, хүдэр ачих станцтай, 1,371 м хүртэл нэвтэрсэн 6.7м диаметртэй босоо ам юм. Энэ нь 2013 онд хаагдахаас өмнө шинэчлэгдсэн боловч чулуу өргөх, хүн, материалыг зөөх хүчин чадал хязгаарлагдмал хэвээр байна. 1-р Босоо Ам нь нэг удаадаа 60 хүнийг зөөх өргүүрийн давхар тавцантай бүхээгтэй бөгөөд 2-р Босоо Амтай харьцуулахад хурдны хувьд харьцангуй удаан юм.

1.116. ТЭЗҮ15Х2-д 5-р Босоо амны сэнс ашиглалтанд орон уурхайн агааржуулалт нэмэгдэж, уурхайн болон барилга угсралтын хүн хүч нэмэгдсэний дараа 2-р Босоо амыг бүрэн ашиглалтанд ортол 1-р Босоо ам дээр ажил бөөгнөрнө гэж төлөвлөсөн байна.

1.117. Гүний уурхайд 350 гаруй хүн байхад ээлжийн солигдолт нь 3 цаг хүртэл үргэлжилж байсан нь ажлын талбарт, ялангуяа барилгын талбайд үр дүнтэй ажиллах хугацааг богиносгов. Заримдаа өдөрт ердөө 6 цаг үр дүнтэй ажил хийдэг байсан. 1-р босоо амны өргүүрийн хүчин чадал нь 2 уурхайн багт хүрэлцэхгүй шахуу байсан бөгөөд гүний уурхайд шавар, хоосон чулуулаг хуримтлагдаж, нэмж багууд оруулахад хүндрэлтэй болгосон. 1-р босоо амны бүхээг нь хүнд ачаанд зориулаагүйн улмаас ихэнх ачааг ачааны доор дүүжилж ачиж байсан нь маш их цаг зарцуулдаг процесс байсан байна.

1.118. ТЭЗҮ15Х2-ийн хуваарьт 2-р Босоо амаар том тоног төхөөрөмжүүдийг буулгах “Хүнд ачилтын цонх”-уудыг зааж өгсөн боловч энэ нь хүн хүчийг тоног төхөөрөмжөөр хангах хуваарь болон нэвтрэлтэд нөлөөлсөн. Энэхүү хүнд ачилтын байгууламжийг ихээр ашиглаж эхлэхэд 2-р Босоо амны нийт хугацаа хоцролтыг улам нэмсэн.

5-р Босоо амны саатал.

1.119. 5-р Босоо ам нь 6.7 м диаметртэй бетонон доторлогоотой босоо ам бөгөөд эцсийн гүн нь 1,195 м юм. 2013 онд ажил зогсохоос өмнө гадаргуугийн дэд бүтцийг бүхэлд нь дуусгаж, хөнөг ба нэвтрэлтийн системийг бүрэн хурдтай нэвтрэхээр ашиглалтанд оруулсан. Босоо ам нь -208 метрийн гүнд нэвтэрсэн байв. 2013 онд ажил зогсолтыг эхлэхэд нэвтрэлтийн тавцанг босоо амны дээд хэсэгт аваачаагүйгээс ажил зогсох хугацаанд үерт автсан бөгөөд, тавцангийн доор дүүжилсэн, буталсан чулуулгыг хувинд зөөдөг Терекс экскаваторт механик болон цахилгаан гэмтэл гарсан байна.

1.120. Барилга угсралтыг дэмжих бэлэн байдлын гэрээг Рэдлафтай байгуулсан бөгөөд үүнд 2-р Босоо амны цамхагийн засварын ажил орсон ба 5-р Босоо аманд энэхүү ажлын цар хүрээ тодорхойгүй шалтгаанаар ороогүй байсан.

1.121. Үерийн улмаас эвдэрч гэмтсэн тоног төхөөрөмжийн засвар үйлчилгээ гэх мэт ажлууд нь 5-р босоо амны нэвтрэлтийн ажлын эхлэлийг хойшлуулсан. Энэ нь нэвтрэлтийн багийн гишүүдийг давтан сургах, солих цаг нь болсон хуучин тоног төхөөрөмжийг ажиллуулах зэрэг нь ажлыг эхлүүлэх процессыг удаашруулсан. 5-р Босоо амны нэвтрэлтийн саатал нь барилгын ажлын эхлэлийг 4.2 сараар хойшлуулсан байна.

1.122. Гүйцэтгэгчид ханган нийлүүлэгчийн зүгээс тэсрэх бодисыг өөрчилсөн, буруу өдөөгч бодисоор хангасны улмаас тэсэлгээнүүд муу хийгдэж, нэвтрэлтийн хурд саарсан зэрэг томоохон асуудлуудтай тулгарсан. Энэ нь 5-р Босоо амны хоцролтын гол шалтгаан байсан бөгөөд үүнийг шийдвэрлэхэд хэдэн сар шаардагджээ. Энэ асуудлыг даван туулсан ч гүйцэтгэгч нь бетон хангамж муутай тул төлөвлөгөөнд тусгагдсан маш өндөр зорилт болох өдрийн 2.8м нэвтрэлтийн хэмжээнд хүрч чадаагүй. Тэд өдөрт 2.0-с 2.3 метрт дунджаар хүрч, хамгийн ихдээ өдөрт 2.5м-т хүрсэн бөгөөд ингэснээр 7.3 сарын хоцролт үүссэн.

1.123. Агааржуулалтын гол сэнс, хоолойны нийлүүлэлт саатал гаргаагүй бөгөөд угсралтын журамд зарим өөрчлөлт оруулсан нь төслийн багт тодорхой хугацааг нөхөх боломжийг олгосон байна. 5-р Босоо амны хоцролт нь 2-р Босоо аманд ихээр нөлөөлсөн. Гүний уурхайн агааржуулалтыг нэмэгдүүлэх зорилгоор 2-р Босоо аманд хоёр том хоолойг суулган, 1,148 м-ын түвшингийн бохир агаар зайлуулах сэнсэнд холбосон. 5-р Босоо ам

болон гол бохир агаар зайлуулах сэнснүүд ашиглалтанд ортол эдгээр хоолойнуудыг ашиглалтанд байлгах шаардлагатай болсон бөгөөд энэ нь 2-р Босоо амыг тоноглох ажлын эхлэлийг хойшлуулсан.

2-р Босоо амны саатал.

1.124. Босоо ам 2 нь 10 метрийн диаметртэй бетонон доторлогоотой босоо ам бөгөөд эцсийн гүн нь 1,284 м юм. Босоо амны дээд талд бетонон хүрээтэй цамхагтай бөгөөд үйлчилгээ, өргөх төхөөрөмжийн дамар, холбогдох бүх удирдлага, чиглүүлэгч, туслах өргөгч, скип буулгах байгууламж, бүтцийн ган хүрээтэй. Цамхаг нь далд уурхайн бэлтгэл ажлын 1-р үе шатанд дууссан бөгөөд босоо аманд 1,170 метрийн гүн хүртэл нэвтрэлт хийсэн.

1.125. Цамхагийн хэсэгт хэд хэдэн асуудал гарч ирсэн бөгөөд үүнээс гадна 25,000 ш буруу тодорхойлсон боолтыг сольж, 2015 оны 5-р сард бүх дутагдалыг жагсаасан аудит хийжээ. Үүний дараа нэвтрэлт хийхээс өмнөх засварын ажлыг 2016 оны 6-р сарын 30-ны дотор дуусгахаар Рэдпаф компанитай бэлэн байдлын гэрээ байгуулжээ. Босоо амын нэвтрэлтийн ажлыг 2016 оны 8-р сарын 01-нд эхлүүлэх ёстой байсан боловч шийдвэрлэх шаардлагатай ажлуудыг цаг тухайд нь хийж дуусаагүй, нэвтрэлт эхлэх зөвшөөрлийг хойшлуулсан тул 2016 оны 2-р сарын 6 хүртэл 2 сараар хойшлуулсан. Нэвтрэлтийн ажил эхлэхээс өмнө 1,148-ийн түвшинд шаардлагатай засварын ажил хийгдсэн.

1.126. Гүйцэтгэгчид нэвтрэлтийн ажлыг эхэлмэгц үүссэн асуудлууд нь босоо амны станцуудын эзлэхүүн нэмэгдсэнтэй холбоотой бөгөөд эдгээрийг эхнээс тодорхойлоогүйн улмаас дараах асуудлууд үүссэн: нэмэлт хүчитгэсэн бэхэлгээ шаардлагатай болсон, хүнд ачилтын тоо нэмэгдэж, ачилт хийх болгонд босоо амын нэвтрэлтийн ажил зогсон, ачааг босоо амаар буулгаж дуусахыг хүлээх хэрэгтэй болсон; гүний уурхайн бүтээн байгуулалтыг дэмжих нэмэлт үйлчилгээнүүдийн суурилуулалт болон 2-р Босоо амны хөнөгийн хүчин чадлыг гүний уурхайн бүтээн байгуулалтын багийн гаргасан хоосон чулуулгыг зайлуулахад ашигласан. Станцуудын хөмсөг, ялангуяа 1,202 түвшинд, мөн саатлууд үүсгэсэн. RSV-ийн схем зургаар тэгш өнцөгт хөмсөг гаргах болсон нь гүний уурхайд бэхэлгээ хийхэд маш хэцүү зүйл юм. Эзэмшигчдийн Геотехникийн баг нь 45 хэмийн налалттай хөмсөг оруулахыг шаардсаныг гараар хийх шаардлагатай болсон ба хүчитгэсэн бэхэлгээ ихээр шаардагдах ажил болсон. 1,256 дахь станцад мөн ижил асуудлууд схем зураглалын өөрчлөлтийн улмаас үүсч, шавар чулуулгын хаягдлын хэмжээ, бетоны хэмжээ нэмэгдэн, нэмэлт хүчитгэсэн бэхэлгээ шаардлагатай болсон.

1.127. Австралийн Энтальян компанийн бэлтгэсэн "Босоо амны 2-р барилгын ажлын зардал ба хуваарийн хэтрэлтийн үнэлгээ" нь босоо амны доод хэсгийн нэвтрэлтийг бүхэлд нь хамарсан боловч ХШБ-т өгсөн нарийвчилсан баримт бичгийг тухайн зөвлөхөд өгөөгүй тул нарийвчилсан мэдээлэл дутуу байна. Энтальян тайланд "нэвтрэлтэнд гол нөлөө үзүүлсэн" гэж дурдсан газрын гүний муу үнэлгээ нь босоо амны нэвтрэлтэд нөлөөлж буй талаархи тайлбарууд байдаг. Гэвч үүнийг босоо амын нэвтрэлтийн ажлын тайлан болон тухайн ажилд нь шууд оролцоотой байсан хүн хүчний зүгээс баталгаажуулаагүй.

1.128. Дээр дурдсан станцын хөмсөгөн дээр нэмэлт ажиллагаа, хүчитгэсэн бэхэлгээ шаардагдсан асуудлууд гарснаар бусдаар ямар ч босоо амын нэвтрэлтийн төслийн явцад гардаггүй бусад онцгой нөхцөл байдал тулгараагүй.

1.129. Эцэст нь нэвтрэлт нь 2017 оны 12-р сарын 06-нд дууссан бөгөөд энэ нь анх төлөвлөсөн огноо болох 2017 оны 4-р сарын 27-оос 7 сараар хоцорсон байна.

1.130. Хачирхалтай нь тодорхой бус шалтгаанаар энэхүү маш чухал ажилд сар тутмын тайлан гаргахыг гүйцэтгэгчээс шаардаагүй бөгөөд үүний улмаас цамхагийн угсралтын ажлын явцын үр ашигтай байдлыг ХШБ-ийн зүгээс тодорхойлоход хүндрэлтэй байсан байна. Босоо амын нэвтрэлт, тоноглол болон цамхагийн угсралтын ажилд оролцсон гол гүйцэтгэгч болох Рэдпаф болон Даянтай ХШБ-ийн зүгээс шууд ярилцах нь маш хэрэгтэй байсан боловч боломжгүй байжээ.

1.131. 2-р Босоо амны Үйлчилгээ, үйлдвэрлэлийн ашиглалтанд орох хугацааны хоцролтыг 16.5 сар байна гэжээ.

Далд уурхайн бүтээн байгуулалтанд оролцох ажиллах хүч бүрэн хүчин чадлаараа ажиллаагүй.

1.132. ХШБ нь далд уурхайн олборлолтыг эхлүүлэхэд шаардлагатай малталтууд, дэд бүтцийг нэн түрүүнд дуусгах шаардлагатай бөгөөд энэ үйл явц нь газрын гүнд ажиллах уурхайчид болон тэдгээртэй холбоотой ажиллах тоног төхөөрөмжийг тоо хэмжээг тодорхойлоход шууд нөлөөтэйг тогтоосон байна.

1.133. Хэчнээн уурхайчин, хэчнээн тоног төхөөрөмж ажиллахыг шийдэх нөхцөл нь агааржуулалт, халаалт, бутлах хүчин чадал болон хүн, материал, хаягдлыг татаж тээвэрлэх хүчин чадлыг нэмэгдүүлэхээс хамаарна. Иймээс дээрх шаардлагатай малталт, дэд бүтцийн байгууламжууд нь гүний уурхайн багийг бүрэн хүчин чадлаар нь ажиллуулахад нэн чухал үүрэгтэй юм.

1.134. Гэвч дэд бүтцийн гүйцэтгэл хоцорсон нь далд уурхайн малталт болон том хэмжээтэй малталтын ажлыг гүйцэтгэхэд нэн чухал хүчин зүйл болох гүний уурхайн багийн ажиллаж болох уурхайчдын тоог хязгаарласан байна.

1.135. Гүний уурхайн уурхайчдын ажиллах нөөц бололцоо хязгаарлагдмал байсны улмаас бүтээн байгуулалтын багт барилга угсралтын ажлын хуваарьт тааруулан ажлыг ач холбогдлоор нь уялдаатай эрэмбэлж, бүтээн байгуулалтын ажлын дэс дарааллыг зохион байгуулах хүнд даалгавар тулгарсан.

Анхдагч бутлуур #2 -ын саатал.

1.136. Капитал зардалд орсон нийт ажлын цар хүрээг гүйцэтгэн дуусгах хойшлуулшгүй нэн чухал ажилд Анхдагч Бутлуур#2 (АБ2) орсон. Бүтээн байгуулалтаас барилга угсралтад шилжүүлэх ТЭЗҮ5Х2-ийн төлөвлөгөө нь 2021 оны 6-р сарын 11 байв. ТЭЗҮ20 тооцоололд шилжүүлэх хугацааг 2023 оны 8-р сарын 31 гэсэн бөгөөд энэ нь төлөвлөсөн хугацаанаас 26.7 сараар хоцорч байгаа юм.

1.137. ТЭЗҮ20-д заасан АБ#2-ын барилга угсралтын ажлын тооцоо ТЭЗҮ15Х2 төлөвлөгөөтэй харьцуулахад 4.6 сараар нэмэгдсэн байна. Энэхүү нэмэгдлийг тооцоолон харахад төслийн капитал зардлын дуусах хугацааны огноо нь (болзошгүй нөхцөлийг оруулалгүйгээр) 2024 оны 11-р сарын 28 болж байна.

1.138. Үүнийг АБ#2-ын бүтээн байгуулалтын саатлын 26.7 сар дээр нэмэхэд Төслийг дуусгах хугацаа нь 31.2 сараар хоцорч байгаа нь тодорхой байна гэжээ.

КОВИД-19 Нөлөөллүүд.

1.139. КОВИД-19-ийн цар тахал нь вирусн дэгдэлтийг багасгах зорилготой төрөл бүрийн логистикийн хязгаарлалтууд нь төсөлд ихээхэн нөлөөлсөн. Гэсэн хэдий ч хариу арга хэмжээ нь тус нөлөөллийг хамгийн бага түвшинд барьсан гэж үзэж болно. Төслийн багийн зүгээс "Хойшлуулашгүй нэн чухал ажил"-д үзүүлсэн нөлөөллийг 3 сар гэж тооцоолсон. ХШБ-ийн зүгээс энэ тооцооллыг хүлээн зөвшөөрсөн. Төслийн гүйцэтгэлийн үүднээс авч үзвэл, КОВИД-19-ийн бэрхшээлүүдийг маш сайн удирдаж чадсан байна.

Зардал өсөхөд нөлөөлсөн хүчин зүйлс.

1.140. ХШБ нь ЭТ2020-ийн урьдчилсан тооцоотой харьцуулахад ашиглах боломжтой хоёр 2016 оны "төсөв" байгаа нь тодорхой болсон.

1.141. ХШБ нь харьцуулах суурь болгон Суурь төсвийг сонгосон бөгөөд энэ төсөв нь нийт 5,340 сая ам.доллар байна. ТЭЗҮ15Х2-ийн тооцоо нь 5,845 сая ам.доллар байсан бөгөөд 5,340 сая ам.долларын үндсэн төсвийг 505 сая ам.ам.долларын бодит зардлыг хасаж гаргасан байна.

1.142. Томоохон байгууламжуудын төрлөөр зардлын хэтрэлтийг хувь хэмжээг хүснэгт № 24-д харуулав.

Хүснэгт 1.17. ТЭЗҮ20-ын голлох байгууламжуудын зардлын өөрчлөлт⁵⁰

№	Барилга байгууламжийн төрөл	Нийт хэтрэлт, сая ам.доллар	Хэтрэлтийн хувь, %
1	Босоо гол амууд	218	15
2	Гадаргуугийн байгууламжууд	280	20
3	Далд уурхайн бүтээн байгуулалт, уурхайн үйл ажиллагаа	527	38
4	Далд уурхайн дэд бүтэц, налуу малталт	508	36
5	ИХНБУМ (ЕРСМ) шууд бус зардал	429	31
6	Эзэмшигчийн төслийн менежмент, үйл ажиллагаа, хураамжууд	423	30
7	Магадалшгүй зардлууд / Өсөлт / Үнийн өсөлт / Даатгал	-332	-24
8	Гадаад валютын солилцоо	-648	-46
	Нийт	1,404	100

1.143. Зардлын өсөлтөд хийсэн ХШБ-ийн үнэлгээгээр эдгээр өсөлтүүд нь дараах тодорхой шалтгаантай гэж дүгнэсэн байна:

- Хуваарийн хоцрогдол нь төслийн үргэлжлэх хугацааг ихээхэн хэмжээгээр сунгасан нь шууд бус зардалд нөлөөлсөн:
 - Уурхайн кемпийн байр, тээвэр болон бусад уурхайн үйлчилгээнүүд
 - ИХНБУМ (ЕРСМ), Эзэмшигчдийн төслийн болон уурхайн багийн ажил, цалинтай холбоотой зардлууд
 - Хөдөлгөөнт тоног төхөөрөмж, суурин үйлдвэр ашиглалт, засвар үйлчилгээ
 - Ажиллах хүч
- Шугам хоолой, цахилгаан тоног төхөөрөмж, холбогдох том оврын материалын газар доорх дэд бүтцийг хэт дутуу үнэлсэн эсвэл хэт болгоомжилсон төлөвлөлт
- Босоо ам 2-той холбоотой хуучин асуудал, барилгын арга зүйг дутуу үнэлсэн
- Босоо ам 2-ын зурвас төсөл, үйлдвэрлэлийн алдаа
- Гадаргуугийн дэд бүтцийн байгууламж, ялангуяа төвлөрсөн дулааны станц, кемпийн байрны байгууламжийн дутуу үнэлгээ
- Орон нутгийн оролцооны агуулга нэмэгдсэн нь сургалт, хяналтын зардлыг нэмэгдүүлж, үйлдвэрлэлийн бүтээмж буурахад хүргэж байна

1.144. ХШБ нь зардлын хэтрэлт нь зөвхөн геотехникийн асуудлуудаас шалтгаалаагүй гэж дүгнэсэн бөгөөд, хэтрэлтийн бүх үндсэн шалтгааныг нэг тус бүрээр судлахгүйгээр, Хамгийн том зардлын хэмжээ нь хэтэрсэн хэсгүүдэд анхаарлаа хандуулахыг оролдсон.

1.145. ICG ХШБ-ийн гаргасан дүгнэлтүүдийг нэгтгэн ТЭЗҮ15Х2-ын төлөвлөлтийн талаар ямар дүгнэлт өгснийг түүвэрлэвэл:

- 5-р Босоо гол амын төлөвлөлт хэтэрхий шахуу, өөдрөгөөр төлөвлөсөн⁵¹.
- Анхдагч бутлуур #1 (АБ1)-ийн инженерийн дизайн алдаатай байсан⁵².
- Далд уурхайн гадаргуугийн дэд бүтэц (агуулах, халаалт, цахилгаан гэх мэт)-ын зардлуудыг⁵³ дутуу, буруу тооцоолсон.
- Хязгаарлагдмал нөхцөлд, боломжоос хэтэрсэн ажиллах хүчийг хэт эрт ажиллуулахаар төлөвлөсөн.
- Далд уурхайн 8-13-р ээлжийн багийг эрт оруулна гэж төлөвлөсөн боловч бодит байдал дээр биелэх боломжгүй байсан.
- ИХНБУМ (ЕРСМ)-ийн худалдан авалт, барилгын явцыг дэмжих инженерийн ажлын явц хэт шахуу байсан⁵⁴.
- Далд уурхай олборлолтыг явуулахад зайлшгүй шаардлагатай АБ1, 2-р Босоо гол ам-ыг байгуулах хугацааг хэт өөдрөг тооцсон⁵⁵
- Анхдагч бутлуур #2 (АБ2)-ийг бүтээн байгуулах хугацаа нь бодит биелэх боломжгүй байсан⁵⁶.

⁵⁰ Independent Technical Review – Oyu Tolgoi Underground Expansion Project by ISG, page 55, figure 4.3.2

⁵¹ Independent Technical Review – Oyu Tolgoi Underground Expansion Project by ISG, page 34, chart 3.2.2.1

⁵² Independent Technical Review – Oyu Tolgoi Underground Expansion Project by ISG, page 24

⁵³ Independent Technical Review – Oyu Tolgoi Underground Expansion Project by ISG, page 51, table 4.2.1.2

⁵⁴ Independent Technical Review – Oyu Tolgoi Underground Expansion Project by ISG, page 63

⁵⁵ Independent Technical Review – Oyu Tolgoi Underground Expansion Project by ISG, page 9

⁵⁶ Independent Technical Review – Oyu Tolgoi Underground Expansion Project by ISG, page 35, table 3.3.1

- *Алекс болон Олборлолтын түвшний бэхлэгээний материалыг дутуу тооцсон (cable bolt) 700 ÷ 4000% нэмэгдсэн, энэ нь уул төхнийн нөхцөл гэхээс илүү, зураг төслийн өөрчлөлт гэж дүгнэсэн байна*⁵⁷.

Геотехникийн өөрчлөлтийн нөлөөлөл бий эсэх.

1.146. ХШБ-ын геотехникийн дүгнэлтийн зорилго нь геотехникийн гол параметруудийн өөрчлөлтүүд, тэдгээрийн уурхайн зураг төсөл, төслийн хуваарь, төслийн зардалд үзүүлэх нөлөөллийг тодорхойлоход оршино.

1.147. Геотехникийн гол параметрууд нь уулын техникийн нөхцөл, уулын даралт, бүтэц (хагарлууд) юм. Өндөр даралт/бат бэх байдлын харьцаа, их хэмжээний хагарал, түүний дотор Панел 0-д гарсан доод шургамал хагарал, уулын цулын сул нөхцөл зэргийг 2016 оны ТЭЗҮ (ОТТЭЗҮ16) дуусахад мэдэж байсан. Эдгээр нөхцөлүүдийг үйл ажиллагаанд тодорхой хэмжээнд аюулын эрсдэлтэй боловч удирдах боломжтой гэж үзсэн.

1.148. 2018 болон 2019 онуудад хийгдсэн гүний уурхайн бүтээн байгуулалтын тээвэрлэх замууд, гүний уурхайн байршлуудаас өрөмдлөг хийх, шинэчилсэн структурын модель зэргээс цуглуулсан геотехникийн нэмэлт мэдээллүүд нь Панел 0-ийн доод шургамал хагарлыг илүү нарийвчлан тодорхойлсон болно. 2019 онд шинэчилсэн структурын моделийг ашиглан хийсэн даралтын шинжилгээгээр Панел 0 ТЭЗҮ15Х2 -т панелаар олборлох загварыг ашиглах нь нураах явцад уулын цулын тогтворгүй байдлаас үүдэн ашиглах "боломжгүй" болохыг харуулсан.

1.149. Ямар ч тохиолдолд, доод шургамал хагарлын нарийвчилсан тодорхойлолт болон сайжруулсан загварчлалаас үүдэн уурхайн зураг төслийг Панелаар олборлохоос Блокоор нураан олборлох болгож өөрчилсөн. Хийгдсэн бүх судалгаанд уулын даралтад ямар нэг өөрчлөлт онцлоггүй болно. ХШБ-ийн зүгээс Панел-0-ийн доод шургамал хагарал нь уурхайн зураг төсөл, хуваарь болон зардалд нөлөөлсөн геотехникийн гол параметр гэж дүгнэж байна.

1.150. Хэдийгээр блокоор нураан олборлох загвар нь ТЭЗҮ15Х2-д зааснаас 6,968 эквивалент метрийг (ЭквМ) нэмсэн боловч ТЭЗҮ20-ийн эхний хүдэр буулгалт эхлэх хугацаа 22-оос дээш сар хоцорсны гол шалтгааныг дэд бүтцийн хоцролтоос болсон гэж тодорхойлсон. Гүний уурхайн үйл ажиллагааны 2021 оны жилийн төлөвлөгөөнд 2022 оны 1-р сард АБ#1-ийг оройтож ашиглалтад оруулах үед огтолгоо болон эхний хүдэр буулгалт эхэлсэн байхаар тусгасан. Панел 0 дахь уурхайн загварын өөрчлөлт нь ТЭЗҮ20 төслийн ерөнхий тооцоог +22 сараар хойшлуулахад нөлөөлсөн байх магадлал бага юм.

1.151. ХШБ нь Панел 0 КЗ-ын "хамгийн муу нөхцөлд байдлын" шууд зардлыг ~ 90 сая ам.доллар, "хамгийн сайн тохиолдолд" ~ 12 сая ам.доллар байна гэж тооцоолсон. Энэхүү тооцоонд үндэслэн ХШБ нь Панел 0-ийн загвар өөрчлөлтийн шууд зардлын нөлөөлөл нь ТЭЗҮ20-ийн тооцоолсон гүний уурхайн зардлын 1.1 тэрбум ам.долларын өсөлтөд том хувь нэмэр оруулаагүй гэж дүгнэж байна. Энэхүү шинжилгээнд хуваарилагдсан шууд бус зардлыг тооцоогүй.

1.152. 2020 онд шинэчилсэн геотехникийн блокоор нураан олборлох тоон загварыг хийж гүйцэтгэсэн. Шинэ загварыг ашиглан нураан олборлох үеийн тогтвортой байдлыг сайжруулах уурхайн схем загварчлалын хувилбаруудад үнэлгээ хийсэн. Нураан олборлох ажиллагаанаас үүдэх даралтад дүн шинжилгээ хийж үзсэн бөгөөд ингэснээр Панел 0-д шинэ блокоор нураан олборлох уурхайн зураг төсөл үнэлгээ хийгдсэн хувилбаруудаас хамгийн тохиромжтой нь гэсэн дүгнэлт гарсан байна. 2020 онд батлагдсан Панел 0-ийн блокоор нураан олборлох уурхайн зураг төсөл нь геотехникийн параметрийн гол өөрчлөлтийн загварчлалын гол нөлөөлөл юм.

Төслийн удирдлага үр дүнтэй, зөв менежменттэй байсан эсэх.

1.153. Оюу Толгой Гүний Уурхайг онцгой болгодог хүчин зүйлс нь:

- Том цар хүрээ (> 5 тэрбум ам.доллар),

⁵⁷ Independent Technical Review – Oyu Tolgoi Underground Expansion Project by ISG, Appendix F. Peer review, page 14, table 5.3

- Гадаргуу доор болон дээр ихээхэн дэд бүтэц шаардсан, гүний уурхайн бүтээн байгуулалт шаардсан Блокоор нураан олборлох уурхай,
- Далайд гарцгүй орны алслагдсан хэсэгт байрладаг,
- Өвлийн улиралд маш хүйтэн орчинтой,
- Тухайн улс нь харьцангуй жижиг боловч орон нутгийн оролцоог нэмэгдүүлэх шаардлагатай,

1.154. Эдгээр үндсэн шинж чанаруудыг харгалзан үзвэл төслийг амжилттай хэрэгжүүлэхийн тулд шаардлагатай ажлын туршлагатай зөв төслийн багийг бүрдүүлэн, тэдний хамтын бөгөөд хариуцлагатай ажиллагааг хангах нь нэн чухал юм. Уурхайн талбай дээр суурилсан ажиллах хүчний 90 гаруй хувь, төслийн шууд гэрээ, худалдан авалтын багцын 77 хувийг Монголын компаниудад олгосноор орон нутгийн гэрээт гүйцэтгэгчид, боловсон хүчнийг маш өндөр амжилттайгаар ашигласан гэдгийг ХШБ онцолсон байна.

1.155. Гэсэн хэдий ч ХШБ нь энэхүү цогц бөгөөд нарийн төслийн сорилтуудыг удирдах төслийн багт шаардлагатай ур чадвар, хамтын ажиллагааг шаардлагатай түвшинд хангасан гэж үзэхгүй байна.

1.156. Зохион байгуулалтын бүтцийг анхнаасаа хамгийн чухал хоёр гүйцэтгэх менежер болох гүний уурхайн малталтын ажлыг хариуцсан уурхайн ерөнхий менежер (ЕМ), гүний уурхайн барилгын ажлыг хариуцсан барилгын ерөнхий менежерийн хооронд тодорхой тусгаарласан байдлаар байгуулсан гэж үзсэн байна.

1.157. Чухамдаа Уурхайн ЕМ-ийг Төслийн менежментийн ерөнхий багт оруулаагүй бөгөөд барилга, бүтээн байгуулалтын ажлын тэргүүлэх чиглэл, нэгдмэл байдлын талаарх олон чухал шийдвэрт оролцоогүй байсан нь энэхүү нарийн төвөгтэй цогц Төслийн хувьд том алдаа юм. Үүнийг тайлбарлахдаа зохион байгуулалтын ерөнхий схемээр тайлбарлажээ⁵⁸.

1.158. РТ-ийн дотор хоёр харьцангуй шинэ байгууллага үүсэн бий болж, хоёулаа энэхүү нэр хүндтэй төсөлд нэрээ үлдээхийг оролдож байсан нь төсөлд сөргөөр нөлөөлсөн. РТ **Прожектс** нь 2013 онд дэлхийн бүх томоохон төслүүдийг удирдах зорилгоор байгуулагдсан бөгөөд 2013 онд төсөл зогсолт хийсний дараа төслийг хяналтдаа авсан юм. Үүний зэрэгцээ РТ Зэс ба Нүүрс нь Брисбэн хотод Гүний Уурхайн Судалгааны Төв (COE) байгуулсан ба төслийн блокоор нураан олборлох уурхайн техникийн мэдлэг шаардагдах бүхий л ажилд идэвхтэй оролцож байсан.

1.159. **Прожектс баг** нь Төслийн Эзэмшигч байсан бөгөөд ТЭЗҮ15Х2-д тодорхойлсон физик дэд бүтцийг гүйцэтгэх, ашиглалтад оруулах үүрэгтэй байв. Үйл ажиллагаанд нь инженерчлэл, худалдан авалт, дэд бүтцийн бүтээн байгуулалт, ашиглалтад оруулах зэрэг багтсан болно. Үүн дээр гол функцүүд болох төслийн хяналт, систем, ХАБЭА, Хүний нөөц дэмжиж орж ирсэн бөгөөд Судалгаа, Төсөл хэрэгжүүлэх үе шатанд талбайн логистик, гадаад харилцаа, зөвшөөрөл, арилжааны болон ашиглалтын бэлэн байдалд өөрсдийн хувийг оруулан ажилласан.

1.160. **Зэс ба нүүрсний өсөлт ба инновацийн баг (Ө&И)** нь Блокоор нураан олборлох уурхай барих, ажиллуулах туршлагатай цор ганц баг нь байсан боловч Оюу Толгой шиг цар хүрээний уурхайн туршлага байгаагүй. Үнэн хэрэгтээ өдөрт 95,000 тонн олборлох хүчин чадалтай өөр блокоор нураан олборлох уурхай өмнө дэлхийн хаана ч баригдаж байгаагүй.

1.161. Энэхүү зорилтод хүрэхийн тулд санал болгож байсан маш эрчимтэй бүтээн байгуулалт нь төслийн бас нэг санаа зовниулах асуудал байв. Ө&И-г төслийн спонсороор нэрлэсэн бөгөөд ингэснээр төслийн бизнесийн үндэслэл ба түүний амжилттай гүйцэтгэл, ажлын цар хүрээ, үйл ажиллагааны бэлэн байдал болон гүйцэтгэлийн багт техникийн дэмжлэг үзүүлэх хариуцлагыг хүлээж байсан.

⁵⁸ Independent Technical Review – Oyu Tolgoi Underground Expansion Project by ISG, page 90, figure 6.2.1

1.162. Спонсорын баг нь ОТ ХХК-ийн үйл ажиллагааны хэлтэс, РТ Прожектс болон бусад оролцогч талуудыг бизнесийн үндэслэл болон үр ашигтай гүйцэтгэлийг хангахад дэмжин ажиллах үүрэгтэй юм. Спонсор нь судалгаа, төслийн гүйцэтгэл болон үйл ажиллагааны үе шатууд гээд уурхайн үргэлжлэх хугацааны туршид уурхайн хүдрийн биетийн мэдлэг, судалгаа, Гүний уурхайн зураг төсөл, хэлбэржүүлэлд, уурхайн урт хугацааны болон стратегийн төлөвлөлт, геотехник, агуйн менежментийн чиг үүргийг хариуцсан.

1.163. Энэхүү асар том төслийг ТЭЗҮ15Х2 хуваарьт санал болгосон шиг хурдан эхлүүлж, бүтээн байгуулалтыг эрчимтэй нэмэгдүүлэхэд нэвтрэлт, төхөөрөмж, нөөц болон Төслийн бусад бүх элементүүдийг нэгтгэх, зохион байгуулалтыг өндөр түвшинд хийх нь нэн чухал байсан.

1.164. Төслийн багийнхан Төслийн зогсолт болон дахин эхлэх хоорондын олон жилийн хугацаанд дахин эхлүүлэх төлөвлөгөө, бэлтгэл ажлыг нарийвчлан гаргаж, Санхүү, Зөвшөөрлийн асуудлууд шийдэгдмэгц бусад бүх зүйл бэлэн байхаар бэлтгэх хангалттай хугацаатай байсан. Эхлэхэд бэлэн биш байх ямар ч шалтаг, шалтгаан гарах ёсгүй байв.

1.165. Ажлын бүх талыг хамарсан нарийвчилсан Гүйцэтгэх төлөвлөгөө, үндсэн ажил эхлэхээс өмнө дуусгах шаардлагатай бэлэн байдлын ажлыг бүтэн багтаасан Гүйцэтгэлийн төлөвлөгөө байсан. Энэхүү төлөвлөгөө нь бусад гаднын хүчин зүйлсийг шийдвэрлэмэгц эхлэхэд бэлэн байхын ач холбогдлыг хүлээн зөвшөөрч байсан байна.

1.166. Төсөл хэрэгжиж эхлэхэд ИХНБУМ (EPCM) нь Монголд ажиллах туршлагагүй байсан бөгөөд ийм өндөр шаардлагатай орон нутгийн холбоотой асуудлыг ойлгодоггүй байв. Төсөл хэрэгжих өдрөөс нэг жилийн өмнө Гадаадаас үзүүлэх дэмжих үйлчилгээг дахин эхлүүлэх гэрээг олгосон хэдий ч тэд төсөл эхэлснээс хойш олон сарын туршид систем, тайлагналыг хэрэгжүүлж чадаагүй байна. Цагаачлал, визний үйл явц, ажиллах хүчний квотын талаар ойлголт дутмаг байсан нь тэднийг 2016 оны сүүл гэхэд төлөвлөсөн нөөцийн хэмжээнээс нэлээд хоцроход хүргэсэн. Тэдний бүрдүүлж чадсан ажиллах хүн хүч нь ихэвчлэн Жэйкобсын системийн талаар туршлагагүй, баг бүрдэх суурь нөхцөл болох нэгдмэл ажлын соёл байхгүй байсан. Энгийнээр хэлэхэд, ИХНБУМ (EPCM) нь хүн хүчээ оройтож бүрдүүлсэн бөгөөд бүрдсэн баг нь шаардлагатай мэдлэг туршлага, уялдаа холбоог авчраагүй байна. 2016 оны 6-р сарын 30 гэхэд дуусах байсан Бэлэн байдлын ажил нь 2016 оны 12-р сар хүртэл хойшилсон бөгөөд үүний үр дүнд 2 ба 5-р Босоо Амны нэвтрэлт зэрэг бусад нэн чухал ажлууд 2-оос дээш сараар хоцорч эхэлсэн байна.

1.167. ИХНБУМ-д маш цөөхөн туршлагатай гүний уурхайн супервайзорууд байсан бөгөөд "нэн чухал байгууламжууд" дээр ажиллаж байсан дотоодын гүйцэтгэгчдэд дэмжлэг үзүүлэх боломжгүй байсан. Үүнээс үүдэн, эдгээр байгууламжуудын бүтээн байгуулалт мөн ихээр хоцорсон.

1.168. Нэг онцлох жишээ дурдахад 2-р босоо амны цамхагийн угсралтын ажлыг дуусгах бэлэн байдлын гэрээг авсан гүйцэтгэгч Редлаф юм. Тус компани энэ ажлыг цаг тухайд нь хийж чадаагүй бөгөөд 1-р босоо аманд төлөвлөсөн ажлыг ч мөн хийж дуусгаагүй байна.

1.169. ХШБ-ийн зүгээс онцлох нэг асуудал нь РТинто Прожектс байгууллага нь Блокоор нураан олборлох гүний уурхайн бүтээн байгуулалтын туршлагагүй байсан бөгөөд мэдээж энэ ажил нь говийн бүс нутагт хийгдэж байгаа гэдгээрээ илүү нарийн төвөгтэй болсон. Тэдэнд энэхүү нарийн төвөгтэй төслийг удирдах чадвар, туршлагатай боловсон хүчин байгаагүй бөгөөд төслийг удирдахад шаардагдах хяналтын системийг хэрхэн хийхээ мэдэхгүй байв. ИХНБУМ (EPCM) нь мөн туршлагагүй байсан бөгөөд Төсөлд оролцож байсан дээд удирдлагуудаас Блокоор нураан олборлох уурхайтай холбоотой туршлагатай нэг ч хүн байгаагүй байна.

1.170. Үүнээс гадна, Эзэмшигчдийн баг, ИХНБУМ (EPCM)-ийн дээд удирдлагын аль алинд Монголд ажиллаж байсан туршлага байсангүй. Энэхүү туршлага нь судалгааны үе шатнаас төсөл хэрэгжүүлэх үе шат руу шилжих явцад алдагдсан. Төслийн хамгийн чухал хоёр онцлог болох Блокоор нураан олборлох уурхайг хөгжүүлэх, Монголд ажиллах гэсэн холбогдох туршлагууд тус багт дутагдсан. "Нэгдсэн баг" ба "нэгдсэн хуваарь" гэсэн хэд

хэдэн мэдээлэл байгаа боловч үнэн хэрэгтээ энэ төслийг хоёр тусдаа төсөл болгон удирдаж байсан нь маш тодорхой болсон.

1.171. Уурхайн бүх төлөвлөлт, хуваарийг Брисбен хотод Ө&И-ийн хяналт дор хийсэн. Энэхүү салангид байдал нь гүний уурхайн бүтээн байгуулалтын бодит явц, ямар чиглэлээр ахиц дэвшил гарч байгааг үнэн зөвөөр нэгтгэх боломжийг олгосонгүй. Хоёр өөр хуваарийг ашиглаж байсан төдийгүй хоёр баг хоёр өөр тивд хагас тусгаарлагдсан байдлаар ажиллаж байсан тул дараагийн хуваарийн шинэчлэлт амжилтгүй болсон. Энэ нь Прожектс болон Ө&И гэсэн хоёр баг нэгдсэн үр дүнд хүрэхээр хамтран ажиллах дээр асуудалтай байсныг ХШБ-т онцолсон байна.

1.172. Уурхайн 1-р босоо аманд хүн хүч болон материал нэвтрүүлэх боломж хязгаарлагдмал байсан тул, нэн чухал нөөцийг нэвтрүүлэхэд илүү анхаарч ажиллах ёстой байсан боловч нийтдээ зохицуулалт хийгдээгүй гэж харагдаж байна. Аль баг болон материал нь илүү чухал болохыг хэн ч мэдэхгүй байсан байна. Төхөөрөмж материалыг тээвэрлэхэд 2-р Босоо амыг төлөвлөснөөс илүү ихээр ашигласан бөгөөд хэдийгээр гүний уурхай руу төхөөрөмжүүдийг буулгах зайлшгүй шаардлагатай байсан нь ойлгомжтой боловч 2-р Босоо Амын бүтээн байгуулалтын саатлын нөлөөллийг тооцоолж үзээгүй байна.

1.173. Хариуцлагын заагууд нь маш тодорхой байсан бөгөөд ИХНБУМ (ЕРСМ) нь бараг 2 тэрбум ам.долларын төсөв, хуваарийг бүрэн хариуцах нь маш тодорхой байсан. Иймээс Эзэмшигчийн зүгээс ИХНБУМ (ЕРСМ)-ээс гүйцэтгэлийн хариуцлагыг шаардах ёстой байсан бөгөөд ХШБ-ийн хувьд гүйцэтгэлийн ямарваа доголдлын, тэр дундаа гүйцэтгэгчдийг удирдах тогтвортой, туршлагатай боловсон хүчээр хангаж чадахгүй байгаа талаар бичгээр харилцсан харилцаа ихээхэн байна гэсэн хүлээлттэй байсан.

1.174. Гэвч ИХНБУМ (ЕРСМ)-ийн зүгээс барилгын гэрээт гүйцэтгэгчидтэй бараг өдөр тутам гэрээний дагуу харилцааны захидал явуулж байсантай харьцуулахад Эзэмшигч ба ИХНБУМ (ЕРСМ)-ийн хоорондох захидал харилцааны дутмаг байдал нь ХШБ-ыг гайхшируулсан байна. ИХНБУМ (ЕРСМ)-ийн зардал мэдэгдэхүйц нэмэгдсэн байхад Эзэмшигчийн баг энд гэрээний зөв арга хэмжээ авах замаар шийдвэрлэхийн оронд, үйлчилгээний төлбөрт улам их төлбөр төлсөөр байсан харагдаж байна.

1.175. Өмнө дурдсанчлан, Рио Тинто-д харьцангуй шинэ хоёр байгууллага үүсэж, хоёулаа нэрээ үлдээхийг оролдож байсан нь Төсөлд сөргөөр нөлөөлсөн бөгөөд эдгээр нь 2013 онд ажил зогссоны дараа уг төслийг хяналтдаа авсан Рио Тинто Прожектс ба Рио Тинто Зэс, нүүрсний Өсөлт & Инновац (Ө&И) юм. Төсөлд оролцсон бусад талууд нь Рио Тинто Зэс, Оюу Толгойн Үйл Ажиллагааны баг, ОТХХК-ийн ТУЗ юм. Эдгээр бүх талуудын оролцоотой Засаглалын бүтэц маш төвөгтэй болсон байна.

1.176. Энэхүү бүтцийн хүрээнд Төслийн Гүйцэтгэх Хороо (ТГХ), Төслийн Удирдах Хороо (ТУХ), дараа нь Техникийн баталгаажуулалтын хороо зэрэг хэд хэдэн Хороо байгуулагдсан. Эдгээр өндөр түвшний хороод байхад Төсөл хүрэх хэмжээндээ хүрээгүй нь ХШБ-ийн хувьд гайхмаар зүйл юм. Төсөл батлагдсанаас хойш эхний жилийн хугацаанд Төсөл төлөвлөсөн хугацаанаасаа 6 сараар хоцорч, ихэнх фронтод "гал" гарч эхэлсэн.

1.177. Эдгээр хоёр үзүүлэлтээс харахад засаглалын бүтэц нь маш нарийн төвөгтэй, удирдах боломжгүй байсан тул төслийн менежментэд төдийлөн нөлөөлж чадаагүй гэж ХШБ үзсэн байна.

1.178. ХШБ-ийн гол дүгнэлт нь Эзэмшигчдийн баг, ИХНБУМ (ЕРСМ)-ийн аль аль нь ийм нарийн төвөгтэй, том хэмжээний төслийг удирдан чиглүүлэх туршлагатай ахлах боловсон хүчингүй байсан явдал юм. Аль ч баг нь хойшлуулшгүй нэн чухал ажлыг ойлгоогүй тул багаа зөв үйл ажиллагаануудад төвлөрүүлж чадаагүй юм. Эцсийн үр дүнд нь төсөл эхний зургаан сарын хугацаанд төлөвлөсөн хугацаанаасаа хоцорч, цаг хугацаа өнгөрөх тусам улам бүр хоцорсоор байв. Түүнчлэн, ерөнхий явцын тайлагнал нь сайнаар ярихад төөрөгдүүлэхүйц, хариуцаж авсан багуудын салангид байдлаас болж уялдаа холбоогүй байсан.

1.179. Гүний уурхайн гүйцэтгэлийн багууд (уурхайн ба барилга угсралтын) нь бие биеэсээ тусдаа ажиллаж, төслийн явцад гарсан ерөнхий алдааг бие биедээ

тохсоноор уурхайн талбарт эрүүл бус соёл үүсэж эхэлсэн. Засаглал болон дээд түвшний удирдлагын бүтэц нь хэт ээдрээтэй байсан бөгөөд хэтэрхий олон байгууллага Төслийн хяналтыг булаацалдаж байсан. Үр дүнд нь зардал ба хуваарийн хяналт алдагдсан бөгөөд үүний ТЭЗҮ20-ын тооцоолол гэрчилж байна гэжээ.

1.180. Төсөл нь аюулгүй байдал, хүрээлэн буй орчны эрсдэлийг сайн үнэлсэн бололтой бөгөөд төслийн туршид ХАБЭА-н менежментийг анхааралдаа авч ажилласан.

1.181. Зардал, хуваарийн эрсдэлийн тал дээр ингэж ажиллаж чадаагүй байна. Төсөл нь өмнө дурдсанчлан ажлын хоёр чиглэлд хуваагдсан болно. Дэд бүтцийн ихэнх хэсгийг ИХНБУМ (ЕРСМ) удирдаж байсан бол гүний уурхайн бүтээн байгуулалт, ерөнхий менежментийг Эзэмшигч шууд хариуцдаг байв.

1.182. Тал тус бүр эрсдэлийн үнэлгээгээ өөрсдөө гаргасан боловч хоёулаа бизнес, аюулгүй байдал, төслийн эрсдэлийг нэг бүртгэлд холин нэгтгэснээс болж хохирсон. Ганц төсөл дээр хоёр бүртгэлийг (бүртгэл тус бүр нь бизнес, аюулгүй байдал, төслийн эрсдэлийг хольсон) ажиллуулах нь баг тус бүр нөгөө талд тулгарч буй эрсдэлээс тусдаа (ялангуяа гүний уурхайн бүтээн байгуулалт ба дэд бүтцийн ажлын хувьд) үйл ажиллагаа явуулж байсан гэсэн үг юм.

1.183. Эрсдэлийг тулгарах үед нь тодорхойлж, сөрөг нөлөөллийг бууруулах төлөвлөгөөнүүд боловсруулж эхэлсэн байдал нь удаах 18 сарын туршид үргэлжилсэн.

1.184. Төслийн эхлэл үеэс төслийн тодорхой эрсдэлийн үнэлгээ хийгээгүй нь хуваарийн хойшлуулашгүй нэн чухал ажил, капитал зардалд нөлөөлж болзошгүй эрсдэлийг тодорхойлоогүй гэсэн үг гэж ХШБ-ийн багаас үзсэн байна. Эрсдэл нь бодитоор тулгарсан үед л 4-р зэрэглэлийн бүртгэлд оруулан бүртгэгддэг байв.

1.185. Эрсдэлийн процессыг болзошгүй асуудлуудыг урьдчилан харж, эдгээрээс урьдчилан сэргийлэхийн тулд арга хэмжээ авах зорилгоор ашиглаагүй болно.

ДҮГНЭЛТ:

1. Оюутолгойн бүлэг ордыг ашиглах ашиглалтын нийт хугацааны төлөвлөлт нь 1 уурхайн ашиглалт явагдаж байхад бусад хэсэг, ордууд дээр ээлж дараатай хайгуул хийж, ашиглалтад оруулах ерөнхий зарчмыг баримталж байна.

Энэ зарчмын дагуу ХХД1-ын бүтээн байгуулалтыг эхлүүлсэн боловч өндөр нарийвчлалтай тооцоо судалгаа, хайгуулын ажилд үндэслээгүй байна. ХХД1-ын бүтээн байгуулалтын ажилтай зэрэгцүүлэн нарийвчилсан хайгуулын ажлыг явуулсан нь Оюутолгойн бүлэг ордын хувьд оновчтой арга болоогүй байна.

2. Энэ алдаа нь ХХД2, Хойд Хюго үргэлжлэл хэсэг, Өмнөд Хюго, Херуга ордууд дээр ирээдүйд хийх нарийвчилсан хайгуулын үед дахин давтагдах **өндөр эрсдэлтэй**. Учир нь эдгээр ордуудад газрын доорх малталт, өрөмдлөгийн ажлууд, судалгааны ажлууд **дутуу**, эсвэл **огт хийгдээгүй** байгаа юм.
3. Нарийвчилсан судалгааны ажил огт хийгдээгүй хэсгээс чулуулгийн структурын цоо шинэ мэдээлэл, шинэ нөхцөл илрүүлснээр төлөвлөгдөөгүй нэмэлт ажлууд үүсэж, нэмэлт хугацаа шаардагдаж, ХО ихэссэнээр Монголын талд ноогдох өгөөж буурч, үндсэн зээл, зээлийн хүүгийн нөлөөлөл үргэлжилсээр байх болно.
4. ISG ХШБ-ын дүгнэлтээс АБ#1-ийн инженерийн тооцооны алдаанаас болж төслийн олборлолт эхлэх хугацааны хоцролтын гинжин хэлхээ үүссэнийг харж болно.
5. ISG ХШБ-ын гаргасан дүгнэлтүүдээс харвал ТЭЗҮ15Х2 хэт өөдрөгөөр төсөөлсөн, хэрэгжих боломжгүй төлөвлөгөө байсан нь харагдана. Өөрөөр хэлбэл ТЭЗҮ боловсруулахад шаардагдах тооцоолол, судалгааны нарийвчлал байхгүй байна.

6. ISG ХШБ-ын гаргасан дүгнэлтээс Оюу толгой төслийн удирдлагын багийн уялдаа холбоо байхгүй, эзэмшигч болон ИХНБУМ (EPCM)-ийн хоорондох харилцан уялдаа холбоо байхгүй, хийх ажлын төлөвлөгөө, дэс дараалал, ач холбогдлын зэрэг алдагдсанаас асар их хугацааны хоцрогдол үүсэж, зардлын хэтрэлт гарсан байна.

САНАЛ:

1. Нэгэнт РТ компани судалгааны ажил, урт хугацааны төлөвлөлт, хайгуулын ажлын үе шат, олборлолтыг бүрэн хариуцдаг эдгээртэй холбоотой менежментийн төлбөр гэх мэт төлбөр, зардлуудыг авдаг тул эдгээр ажилтай холбоотой аливаа нэгэн алдаа, судалгааны ажил дутуугаас үүдэлтэй ХО-ын хэтрэлт, төлөвлөгдөөгүй нэмэлт ажлууд үүсвэл Монголын талд оногдох хэсгээс чөлөөлөх, эсвэл Монголын талд оногдох үндсэн зээл, зээлийн хүүгээс хасах.
2. Цаашид далд уурхайн ашиглалтын төлөвлөлтөд аливаа нэгэн өөрчлөлт орох бүрд ЭОТ ХХК-д мэдэгдэж байх. Ингэж мэдэгдэхдээ учир шалтгаан, хийгдсэн өөрчлөлт, өмнөх төлөвлөлттэй харьцуулсан харьцуулалт, төлөвлөсөн зардлын дэлгэрэнгүй, зардлын харьцуулалт, энэхүү өөрчлөлт нь нийт өгөөж, зээл, зээлийн хүүд хэрхэн нөлөөлөх нөлөөлөл зэргийг агуулсан, хийсэн мэргэжилтнүүдийн гарын үсэг, тамга тэмдгээр баталгаажсан дэлгэрэнгүй тайлан (жилийн тайлан биш АYA тайлангаас тусдаа) ирүүлж байх.
3. ЭОТ ХХК энэ тайланг зохих шатны төрийн байгууллагад шилжүүлж хянуулах, хяналтын шинжээчид томилох.
4. Дээрх өөрчлөлтийг бид дор бүр нь мэдэх нь ирээдүйд гарах элдэв төрлийн зардлаас сэргийлэх, мөн тодорхой хэмжээний бодит хяналтыг цаг тухай бүрд нь хийх нэг арга болно.

ДҮГНЭЛТ

“Оюу толгой бүлэг ордын ашиглалтад МУ-ын эрх ашгийг хангуулах, хүртэх өгөөжийг нэмэгдүүлэхтэй холбоотой баримт бичиг, үйл ажиллагаанд хяналт шалгалт хийх” сэдэвт УИХ-ын хянан шалгах түр хорооны уул уурхайн чиглэлээр ажилласан шинжээч О.Саруул миний бие дараах дүгнэлтүүдийг хийж байна. Үүнд:

ОРЛ, ОТ ХХК-ын хамаарлын талаар

1. ОРЛ болон ОТ ХХК-ын талбайнууд дээр байгаа ордууд геологийн нэг цаг үед үүссэн, нэг гарал үүсэлтэй, ижил хүдрийн найрлагатай зөвхөн АТЗ-ийн хилээр хуваагдсан нэг бүлэг орд юм.
2. Ашиглалтын технологи, дараалал нь нэг нэгэнтэйгээ салшгүй, нягт уялдаатай. ОРЛ Хойд Хюго ордын үргэлжлэлийг ашиглахын тулд заавал ОТ ХХК-ийн талбайн Хойд Хюго хэсгээс эхэлнэ. ОТ ХХК Хойд Херуга-аас хүдэр авахын тулд заавал ОРЛ-ын мэдлийн талбайгаас эхэлнэ.
3. Ашиглалтын технологи нь нэг учраас ОТ ХХК-ын талд уурхайг ашиглах явцад үүсэж байгаа технологийн асуудал, алдаа дутагдлууд нь мөн адил ОРЛ-ын талбайд байх ордуудыг ашиглах үед үүснэ, үргэлжилнэ. Энэ нь олборлосон хүдрийг баяжуулах үед ч бас адилхан нөлөөлнө.
4. Оюу толгой бүлэг ордын бүх далд уурхайг ашиглах нийт хугацааны 44% буюу 35 орчим жил нь ОРЛ-ын талбай дахь Хойд Хюго үргэлжлэл, Херуга ордыг ашиглахад зарцуулж байна. Хэрэв ОРЛ-ын талбай дахь ордуудыг ашиглахгүйгээр тооцох юм бол ашиглалтын нийт хугацааны төлөвлөлтөд хэд хэдэн томоохон цоорхой үүснэ.

Монгол, Гадаадад мэдээлсэн нөөцийн мэдээллийн талаар

5. Нөөцийн тайлагналын зөрүү байна. Зөрүү үүсэх үндсэн шалтгаан нь геологийн нөөц болон үйлдвэрлэлийн нөөцийн $CuEq$ -г байнга өөрчилснөөс үүдэлтэй байна.
6. Гадаад ТТ-дад Бүлэг ордын хэмжээнд Баттай (А), Бодитой (В), Боломжтой (С) зэргээр мэдээлсэн молибдений нөөц, Монгол улсад огт бүртгэгдээгүй байгаа нь анхааруштай байна.
7. Геологийн нөөц батлуулахаас өмнө хувьцаа эзэмшигч талууд (ЭОТ ХХК, РТ) хоорондоо зөвшилцөж, нөөцийн кондицын үзүүлэлт, нөөцийн зэрэглэл дээр хэлэлцэн тохиролцож, нэгдсэн шийдвэр гаргахгүйгээс дээрх зөрүүнүүд байнга үүсэж ирсэн байна.

Нөөц ашиглалтын талаар

8. Сорчлон олборлолтын талаарх сэдвийн хүрээнд ил байгаа баримтуудад дүн шинжилгээ хийхэд нийт олборлохоор төлөвлөж байгаа 4 хүдрийн ордоос хамгийн их нөөц агуулсан, өндөр агуулгатай Хойд Хюго ордыг ахиу (71%) олборлож (сорчлон олборлолт/ high grading) бусад ордуудын геологийн нөөцийн 36 – 63 хүртэл хувийг нь газрын хэвлийд үлдээхээр тооцсон байна.
9. Ийм байдлаар Оюутолгойн бүлэг ордыг ашиглахаар төсөөлж байгаа нь Ашигт малтмалын тухай хуулийн 35.5-р зүйлийг зөрчиж нөөцийг сорчлон олборлох гэж байна.

Ил, далд уурхайн төлөвлөлтийн талаар

10. 2009 онд ХөОГ хийгдсэний дараа батлагдсан ТЭЗҮ-д сонгож төлөвлөснөөс өндөр хүчин чадалтай, илүү олон тоног төхөөрөмж шууд ашиглаж эхэлсэн нь ашиглалтын зардлын хувьд ч тэр, нэгжид оногдох зардлын хувьд ч тэр өндөр байна. Энэ нь Монгол улсад ноогдох үр өгөөж төдий хэмжээгээр багасгаж, зээл төлж дуусгах хугацааг уртасгаж, зээлийн хүүгийн нөлөөллийг нэмэгдүүлж байна.
11. ХөОГ-г баталсны дараа хийгдсэн ТЭЗҮ10-д далд уурхайн 2 томоохон өөрчлөлт (1,178 м гүн Босоо гол ам № 5, 14,099 м урт конвейерийн хос налуу гол ам) нь анхны ХО-ын зориулалтыг өөрчилж, зардлын хэтрэлтийг үүсгэж монголын талын өгөөжийг бууруулах үндсийг тавьсан байх өндөр магадлалтай байна.
12. Хойд Хюго ордын хагарлын загварчлалын эдгээр олон өөрчлөлтүүд нь бусад ордууд болон хэсгийг (Хойд Хюго, ашиглалтын 2-р давхар, Өмнөд Хюго орд, Херуга орд) далд аргаар ашиглаж эхлэхэд мөн адил давтагдаж далд уурхайн төлөвлөлтийн үед хугацаа хойшлох, ХО нэмэгдэх эрсдэлийг үүсгэх нь гарцаагүй юм.
13. Учир нь Оюутолгойн бүлэг ордод хайгуулын судалгаа хангалттай хэмжээнд хийгдээгүй байх үед (2009 он) яаравчлан гэрээ хийсэн бөгөөд эдгээр ордууд дээрх нарийвчилсан хайгуулын ажил зарим шатанд огт эхлээгүй, геологийн нөөцийн зэргийг, ордыг ашиглах хэмжээнд хүртэл буюу үйлдвэрлэлийн нөөцийн түвшин хүртэл нарийвчлан тооцоогүй тул ирээдүйд өндөр өртөгтэй нарийвчилсан хайгуулын ажил, уурхайг барьж байгуулах зэрэгт асар их хэмжээний нэмэлт ХО шаардагдаж, тэр болгон Монголын талд зээлийн дарамт үүсгэн, зээлийн эргэн төлөлтийн хугацаа хойшлох эрсдэл үүсгэнэ.
14. Улмаар өмнө нь огт судлагдаагүй хэсэгт хийсэн хайгуулын судалгааны үр дүнгээс болж уурхайн үйл ажиллагаа мөн өмнөх шиг хойшилж түүх давтагдах, түүнийгээ дагаад хөрөнгө оруулагч талууд олон дахин хяналт шалгалт оруулж, маргаан үүсэж, хэлэлцээрийн ширээний ард суух нөхцөл давтагдахаар байна.
15. Оюутолгойн бүлэг ордыг ашиглах ашиглалтын нийт хугацааны төлөвлөлт нь 1 уурхайн ашиглалт явагдаж байхад бусад хэсэг, ордууд дээр ээлж дараатай хайгуул хийж, ашиглалтад оруулах ерөнхий зарчмыг баримталж байна.

Энэ зарчмын дагуу ХХД1-ын бүтээн байгуулалтыг эхлүүлсэн боловч өндөр нарийвчлалтай тооцоо судалгаа, хайгуулын ажилд үндэслээгүй байна. ХХД1-ын бүтээн байгуулалтын ажилтай зэрэгцүүлэн нарийвчилсан хайгуулын ажлыг явуулсан нь Оюутолгойн бүлэг ордын хувьд оновчтой арга болоогүй байна.

16. Энэ алдаа нь ХХД2, Хойд Хюго үргэлжлэл хэсэг, Өмнөд Хюго, Херуга ордууд дээр ирээдүйд хийх нарийвчилсан хайгуулын үед дахин давтагдах өндөр эрсдэлтэй. Учир нь эдгээр ордуудад газрын доорх малталт, өрөмдлөгийн ажлууд, судалгааны ажлууд дутуу, эсвэл огт хийгдээгүй байгаа юм.
17. Нарийвчилсан судалгааны ажил огт хийгдээгүй хэсгээс чулуулгийн структурын цоо шинэ мэдээлэл, шинэ нөхцөл илрүүлснээр төлөвлөгдөөгүй нэмэлт ажлууд үүсэж, нэмэлт хугацаа шаардагдаж, ХО ихэссэнээр Монголын талд ноогдох өгөөж буурч, үндсэн зээл, зээлийн хүүгийн нөлөөлөл үргэлжилсээр байх болно.
18. ISG ХШБ-ын дүгнэлтээс АБ#1-ийн инженерийн тооцооны алдаанаас болж төслийн олборлолт эхлэх хугацааны хоцролтын гинжин хэлхээ үүссэнийг харж болно.
19. ISG ХШБ-ын гаргасан дүгнэлтүүдээс харвал ТЭЗҮ15Х2 хэт өөдрөгөөр төсөөлсөн, хэрэгжих боломжгүй төлөвлөгөө байсан нь харагдана. Өөрөөр хэлбэл ТЭЗҮ боловсруулахад шаардагдах тооцоолол, судалгааны нарийвчлал байхгүй байна.
20. ISG ХШБ-ын гаргасан дүгнэлтээс Оюу толгой төслийн удирдлагын багийн уялдаа холбоо байхгүй, эзэмшигч болон ИХНБУМ (EPCM)-ийн хоорондох харилцан уялдаа холбоо байхгүй, хийх ажлын төлөвлөгөө, дэс дараалал, ач холбогдлын зэрэг алдагдсанаас асар их хугацааны хоцрогдол үүсэж, зардлын хэтрэлт гарсан байна.

САНАЛ

ОРЛ, ОТ ХХК-ын хамаарлын талаар

1. Оюу толгой бүлэг ордын санхүү, эдийн засгийн загварыг нэгтгэн тооцож талуудын ноогдох ашиг, зардал, төлөх зээлийн хэмжээ гэх мэт эдийн засгийн тооцоог хамтад нь хийж байх.

Монгол, Гадаадад мэдээлсэн нөөцийн мэдээллийн талаар

2. Геологийн нөөц бодохын өмнө хувьцаа эзэмшигч талууд (ЭОТ ХХК, РТ) хоорондоо зөвшилцөж, нөөцийн кондицын үзүүлэлт, нөөцийн зэрэглэл дээр хэлэлцэн тохиролцож, нэгдсэн шийдвэр гаргаж байх.
3. Цаашид Оюу толгой бүлэг ордын нөөц бодох, ТЭЗҮ боловсруулах ажилд ЭОТ ХХК -ийн болон тухайн чиглэлээр мэргэшсэн Монголын эрдэмтэн, инженерүүдийг заавал оролцуулж, хамтарч боловсруулж байх.
4. Олон улсад нөөцтэй холбоотой болон бусад чухал мэдээлэл гаргахын өмнө 2 тал зөвшилцөж байх.
5. ЭОТ ХХК өөрийн веб хуудас дээр НТ, ТЭЗҮ-ийн тухай мэдээлэл байршуулж байх.

Нөөц ашиглалтын талаар

6. 2021 оны хайгуулын ажлын үр дүнгийн тодотгох тайлан дахь нөөцийн баттай (А) нөөцийн эзлэх хувь 8.7%, бодитой (В) нөөц 24.9%, боломжтой (С) нөөцийн хэмжээ нийт нөөцийн 66.4%-ийг эзэлж байна. Оюу толгой бүлэг ордын нөөцийг бүрэн ашиглахын тулд аль болохоор нарийвчилсан хайгуул хийж бүлэг ордын нөөцийн баттай, бодитой зэргийн хэмжээг нэмэгдүүлж, ашиглалтын нөөцийн хэмжээг өсгөх.
7. MV-015225, MV-015226A лицензүүдийн талбайд бүртгэгдсэн их хэмжээний зэс, алт, мөнгө, молибден агуулж байгаа Херуга, Өмнөд Хюго, Хойд Хюго үргэлжлэлийн хэсэгт хайгуулын ажлыг үргэлжлүүлж, мөн MV-006709 лиценз дэх Хойд Хюго ордын гүн рүү өрөмдлөгийн ажил гүйцэтгэж нөөц өсгөх. Ингэснээр ОТ бүлэг ордыг бүрэн дүүрэн судалж, нөөцийн өсгөж, уурхайн насыг уртасгах болно.

Жишээ нь: 2025 оны 5-р сарын 14-д Хойд Хюго үргэлжлэлийн хойд хэсэг дээр өрөмдсөн UGD189b (гүний цооног) цооногт 552 м зузаан, зэсийн экв. агуулга 3.11% бүхий, үүн дотроо 260м зузаан, зэсийн экв. агуулга 4.45% бүхий баян хүдэржилт илэрсэн⁵⁹. Энэ нь Хойд Хюго ордын үргэлжлэл хэсэг цаашаа үргэлжлэх, өөрөөр хэлбэл ОРЛ-ийн нөөц цаашид өсөх өндөр магадлалтайг харуулж байгаа юм.

8. ТЭЗҮ23-ийн ил уурхайн хүрээ хязгаарт багтсан геологийн нөөцөөс хаягдал, бохирдол тооцоосон үйлдвэрлэлийн нөөцөөс С нөөцийг хасаж тооцохгүй байх
9. Нэгэнт "Ашигт малтмалын баялаг, ордын нөөцийн ангилал, заавар"-ийн 2.4-т тодорхойлсон үйлдвэрлэлийн нөөцөөс дахин ядуу агуулгатай А, В нөөцийг ялгаж хаяхгүй байх
10. "Ашигт малтмалын баялаг, ордын нөөцийн ангилал, заавар"-ийн 2.4-т тодорхойлсон үйлдвэрлэлийн нөөц (дээрх 2 хассан нөөцийг багтаасан)-өөр эдийн засгийн тооцоолол гүйцэтгэж, төслийн үр ашгийг гаргах.
11. Оюутолгойн бүлэг ордуудаас хамгийн өндөр агуулгатай Хойд Хюго ордын ашиглалтын хугацааг аль болох уртасгаж, хоногт олборлох хэмжээг бууруулж бусад орд, хэсгүүдээс олборлох хэмжээг нэмэгдүүлэх бодит судалгаа, оновчлол хийж ТЭЗҮ-д тусгах. Хэдийгээр энэ нь ашиглалтын эхний 28 жилийн хугацаанд олох орлогыг бууруулах боловч илүү урт хугацаанд, тогтвортой ашигтай ажиллах нөхцөлийг бүрдүүлэх юм.

Ил, далд уурхайн төлөвлөлтийн талаар

12. Ил уурхайн үйл ажиллагааны зардлуудад нарийвчилсан хяналт шалгалт, дүн шинжилгээг хийж зардлыг бууруулах, үр ашгийг дээшлүүлэх боломжийг судлах. Хяналт, шалгалтыг уул уурхай (геологич, ашиглалтын технологич, баяжуулагч, гидро геологич, эдийн засагч мэргэжлийн мэргэжилтнүүдийг багтаасан), санхүү, эдийн засаг, аудитын хамтарсан баг ЭОТ ХХК-тай хамтран хийх. Хяналт, шалгалт хийх хугацаа нь ТЭЗҮ10-д хийсэн ил уурхайн эдийн засгийн тооцооноос өнөөг хүртэл хугацааг хамрах.
13. Далд уурхайн үйл ажиллагааны зардлуудад нарийвчилсан хяналт, шалгалт, дүн шинжилгээг хийж зардлыг бууруулах, үр ашгийг дээшлүүлэх боломжийг судлах. Хяналт, шалгалтыг уул уурхай, санхүү, эдийн засаг, аудитын хамтарсан баг ЭОТ ХХК-тай хамтран хийх. Хяналт, шалгалт хийх хугацаа нь ТЭЗҮ10-д хийсэн далд уурхайн эдийн засгийн тооцооноос өнөөг хүртэл хугацааг хамрах.
14. Нэгэнт л хайгуул, судалгааны ажлуудыг тодорхой шатанд иж бүрэн хийлгүйгээр уурхайн ашиглалтыг эхлүүлж далд уурхайн хайгуултай зэрэг явуулж байгаагаас хойш Оюу толгой бүлэг ордууд дээр өмнө нь нарийвчилсан хайгуул, судалгааны ажлууд хийгдэж байгаагүй хэсэгт хийсэн ажлын үр дүн анх таамаглаж байсан үр дүнгээс өөрчлөгдөж нэмэлт судалгааны ажил, нэмэлт хугацаа, нэмэлт ХО шаардагдах нь тодорхой болбол тухайн хугацаанд гарсан нийт ХО, менежментийн төлбөр гэх мэт зардлуудаас Монголын талд оногдох хэсгээс чөлөөлөх, эсвэл Монголын талд оногдох үндсэн зээл, зээлийн хүүгээс чөлөөлөх.
15. РТ компани судалгааны ажил, урт хугацааны төлөвлөлт, хайгуулын ажлын үе шат, олборлолтыг бүрэн хариуцдаг эдгээртэй холбоотой менежментийн төлбөр гэх мэт төлбөр, зардлуудыг авдаг тул эдгээр ажилтай холбоотой аливаа нэгэн алдаа, судалгааны ажил дутуугаас үүдэлтэй ХО-ын хэтрэлт, төлөвлөгдөөгүй нэмэлт ажлууд үүсвэл Монголын талд оногдох хэсгээс чөлөөлөх, эсвэл Монголын талд оногдох үндсэн зээл, зээлийн хүүгээс хасах.
16. Цаашид далд уурхайн ашиглалтын төлөвлөлтөд аливаа нэгэн өөрчлөлт орох бүрд ЭОТ ХХК-д мэдэгдэж байх. Ингэж мэдэгдэхдээ учир шалтгаан, хийгдсэн өөрчлөлт, өмнөх төлөвлөлттэй харьцуулсан харьцуулалт, төлөвлөсөн зардлын дэлгэрэнгүй, зардлын харьцуулалт, энэхүү өөрчлөлт нь нийт өгөөж, зээл, зээлийн хүүд хэрхэн

⁵⁹ https://www.entreeressourcesltd.com/news/index.php?content_id=413

нөлөөлөх нөлөөлөл зэргийг агуулсан, хийсэн мэргэжилтнүүдийн гарын үсэг, тамга тэмдгээр баталгаажсан дэлгэрэнгүй тайлан (жилийн тайлан биш АҮА тайлангаас тусдаа) ирүүлж байх.

17. ЭОТ ХХК энэ тайланг зохих шатны төрийн байгууллагад шилжүүлж хянуулах, хяналтын шинжээчид томилох.
18. Дээрх өөрчлөлтийг бид дор бүр нь мэдэх нь ирээдүйд гарах элдэв төрлийн зардлаас сэргийлэх, мөн тодорхой хэмжээний бодит хяналтыг цаг тухай бүрд нь хийх нэг арга болно.
19. 2009 онд ХөОГ хийгдсэний дараа батлагдсан ТЭЗҮ-д сонгож төлөвлөснөөс өндөр хүчин чадалтай, илүү олон тоног төхөөрөмж шууд ашиглаж эхэлсэн нь ашиглалтын зардлын хувьд ч тэр, нэгжид оногдох зардлын хувьд ч тэр өндөр байна. Энэ нь Монгол улсад ноогдох үр өгөөж төдий хэмжээгээр багасгаж, зээл төлж дуусгах хугацааг уртасгаж, зээлийн хүүгийн нөлөөллийг нэмэгдүүлж байна.

ЗӨВЛӨМЖ

1. Оюу толгой бүлэг ордын нөөц бодох, ТЭЗҮ боловсруулах ажилд ЭОТ ХХК -ийн болон Эрдэнэс монгол ХХК-ийн төлөөллүүдтэй хамтарч боловсруулж байх.
2. Олон улсын хөрөнгийн бирж, олон нийтэд нөөцийн тухай мэдэгдэл хийхийн өмнө заавал Монголын талтай зөвшилцөх, тухайлбал ЭОТ ХХК, Эрдэнэс монгол ХХК байх хэрэгтэй.
3. ЭОТ ХХК нь өөрийн веб хуудас дээр ЭБМЗ-ийн нөөцийн болон ТЭЗҮ-ийн тухай дүгнэлт, тушаалыг олон улс, Монгол Улсын олон нийтэд мэдээлж байх.
4. Өмнөд Хюго, Херуга ордын "С" зэрэглэлийн нөөцийн зэрэглэлийг өсгөх зорилгоор 2010 - 2014 оноос хойш огт хийгээгүй хайгуулын ажлыг нэмж гүйцэтгэн энэхүү ордуудын А, В зэрэглэлийн нөөцийн нийт геологийн нөөцөд эзлэх хувийг 65-70%-д хүргэх, ОРЛ-ийн MV15225, MV15226 лицензүүдийн талбайд мөн MV - 6709 лиценз дэх Хойд Хюго ордын гүн рүү өрөмдлөгийн ажил гүйцэтгэж нөөц өсгөх, нөөцийн зэрэглэлийг ахиулах.
5. Далд уурхайн блокчлон нураах аргын ашиглалтын хүрээнд хаягдал, бохирдлын хэмжээг нарийвчлан тодорхойлох. Тэр дундаа Хойд Хюго ордын ашиглалтын 2-р давхрыг ашиглах үед, өмнөх ашиглалтын 1-р давхрыг олборлоход ашигласан малталтууд, малталтуудын бэхэлгээ, дэд бүтэц хүдрийн хаягдал, бохирдлыг хэрхэн нэмэгдүүлж байгаа нөлөөллийг заавал нарийвчлан судалж тогтоох, энэхүү хүдрийн хаягдал, бохирдлыг НТ болон ТЭЗҮ-д заавал оруулах шаардлагатай.
6. Үйлдвэрлэлийн нөөцийг тооцоход захын агуулга, ТЭЗҮ боловсруулахад санхүү эдийн засгийн тооцоо хийхэд зэс, алт, мөнгө зэрэг металлын үнийг тухайн үеийн зах зээлийн болон ирээдүйн төсөөлөл үнийг найдвартай эх сурвалжаас авч тодорхой тооцож байх. Үүндээ мөн ЭОТ ХХК болон Эрдэнэс монгол ХХК -ийг оролцуулан нэгдсэн нэг шийдвэр гаргах.
7. Хойд Хюго ордын "Панель 0" ашиглалтын талбайд хойд, өмнөд хоёр хамгаалалтын цулууд нь Оюу толгой бүлэг орд дотроо хамгийн баян хэсэгт байгаа ба 5 –р панелийг олборлоход бас нэг хамгаалалтын цул үлдээхээр төлөвлөсөн байна. Хойд, өмнөд 2 баганад нийт 50 сая т хүдэрт зэс – 1.2 сая тн, алт – 30.6 тн, мөнгө - 230.4 тн үлдэх болно.
8. Стратегийн ач холбогдол бүхий ашигт малтмалын ордод ийм хэмжээний хаягдаж байгаа эрдэс баялгаас Монгол улс АМНАТ авах хууль, эрх зүйн орчин бүрдүүлэх.
9. Зардлын хэмжээг бууруулах, бууруулах судалгааны ажлуудыг хийх, зардлын өсөлттэй холбоотойгоор үргүй зарцуулсан хөрөнгийг буруутай талын хүртэх өгөөжөөс хасах, эсвэл нөгөө талын зээл, зээлийн хүүгээс хасах.

2. ОНТРЭ ХХК-ИЙН ЖАВХЛАНТ, ШИВЭЭ ТОЛГОЙ ТАЛБАЙН ТУСГАЙ ЗӨВШӨӨРЛИЙН ТАЛААР

2.1 Хууль тогтоомжид заасан үндэслэл журмын дагуу тусгай зөвшөөрлүүдийг олгож, шилжүүлсэн эсэх

ДҮГНЭЛТ:

Жавхлант, Шивээ толгой талбайд хамаарах тусгай зөвшөөрлийг хууль тогтоомжид хууль тогтоомжид заасан үндэслэл журмын дагуу шилжүүлж, сунгаагүй байна

ТАЙЛБАР:

Хайгуулын тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчийн мэдээ, тайлан гаргах үүргээ биелүүлэхээс зайлсхийн удаа дараа шилжилт хөдөлгөөн хийн хугацааг дахин шинээр эхлүүлж байсан гэж үзэхээр байна

1.186. Оюу толгойн бүлэг ордод хамааруулж ирсэн Шивээ толгой, Жавхлант нэртэй талбайд тусгай зөвшөөрлийг Монгол Газар ХХК 2001 оны 04 дүгээр сарын 03-ны өдөр геологи хайгуулын ажил гүйцэтгэхээр эзэмшсэн байна.

1.187. Эзэмшиж эхэлснээс хойш өөрийн хамаарал бүхий Компаниар буюу Монгол газар "Баяраам", "Эм Жи Пи" ХХК-ийн хооронд 4-7 удаа шилжилт, хөдөлгөөн хийж байсан тухай Ашигт малтмалын газар болон УБЕГ-ын архивын нэгжид хадгалагдаж байгаа баримтад үндэслэн тогтоолоо. Үүнд:

Жавхлант MV-015226 лиценз

- 3150X тоот хайгуулын тусгай зөвшөөрлийг 2001 оны 04 дүгээр сарын 03-нд "Монгол газар" ХХК-д анх олгосон;
- 3150X тоот хайгуулын тусгай зөвшөөрлийг 2002 оны 06 дугаар сарын 25-нд "Монгол газар" ХХК-иас "Баяраам" ХХК-д шилжүүлсэн;
- 3150X тоот хайгуулын тусгай зөвшөөрлийг 2002 оны 07 дугаар сарын 31-нд "Баяраам" ХХК-иас Эм Жи Пи ХХК-д шилжүүлсэн;
- 3150X тоот хайгуулын тусгай зөвшөөрлийг 2003 оны 09 дүгээр сарын 30-нд "Эм Жи Пи" ХХК-иас "Антрэ" ХХК-д тус тус шилжүүлснийг бүртгэсэн байна.
- 3150X тоот хайгуулын тусгай зөвшөөрлийн талбайд Геологи, уул уурхайн кадастрын хэлтсийн даргын /хуучнаар/ 2009 оны 877 дугаар шийдвэрээр "Жавхлант" нэртэй МХ/015225 тоот ашиглалтын тусгай зөвшөөрлийг олгосон байна.

Шивээ толгой MV-015225 лиценз

- 3148X тоот хайгуулын тусгай зөвшөөрлийг 2001 оны 04 дүгээр сарын 03-нд "Монгол газар" ХХК-д анх олгосон;
- 3148X тоот хайгуулын тусгай зөвшөөрлийг 2002 оны 06 дугаар сарын 25-нд "Монгол газар" ХХК-иас "Баяраам" ХХК-д шилжүүлсэн;
- 3148X тоот хайгуулын тусгай зөвшөөрлийг 2002 оны 07 дугаар сарын 31-нд "Баяраам" ХХК-иас "Эм Жи Пи" ХХК-д шилжүүлсэн;
- 3148X тоот хайгуулын тусгай зөвшөөрлийг 2003 оны 05 дугаар сарын 29-нд "ЭмЖиПи" ХХК-иас "Монгол газар" ХХК-д шилжүүлсэн;
- 3148X тоот хайгуулын тусгай зөвшөөрлийг 2003 оны 08 дугаар сарын 06-нд "Монгол газар" ХХК-иас "Траст-Лизинг" нийгэмлэгт шилжүүлсэн;
- 3148X тоот хайгуулын тусгай зөвшөөрлийг 2003 оны 10 дугаар сарын 21-нд "Траст-Лизинг" нийгэмлэгээс "ЭмЖиПи" ХХК-д шилжүүлсэн;
- 3148X тоот хайгуулын тусгай зөвшөөрлийг 2003 оны 10 дугаар сарын 28-нд "ЭмЖиПи" ХХК-иас "Антрэ" ХХК-д тус тус шилжүүлснийг бүртгэсэн байна.
- 3148X тоот хайгуулын тусгай зөвшөөрлийн талбайд Геологи, уул уурхайн кадастрын хэлтсийн даргын /хуучнаар/ 2009 оны 877 дугаар шийдвэрээр "Шивээ толгой" нэртэй MV-015226 тоот ашиглалтын тусгай зөвшөөрлийг олгосон байна.

1.188. Дээрх тусгай зөвшөөрлүүд нь "Монгол газар" ХХК, "Баяраам" ХХК, "Эм Жи Пи" ХХК-ийн хооронд шилжилт, хөдөлгөөн хийгдэж байсан бөгөөд тус компаниудын эзэмшигчид нь

харилцан хамааралтай болох нь нотлох баримтаар тогтоогдсон ч хууль зөрчсөн гэх үндэслэл байхгүй байна.

Хамаарал

"Монгол газар" ХХК

- **Цэвээнжав Мянганбаяр**

"Эм Жи Пи" ХХК

- **Цэвээнжав Лхагвасүрэн**
- **Ламжав Оюунчимэг**
- **Мангал Цагаан**
- **Батбаатар Отгобаяр**

"Баяраам" ХХК

- **Цэвээнжав Лхагвасүрэн**
- **Ламжав Оюунчимэг**

Цэвээнжав Мянганбаяр

Цэвээнжав Лхагвасүрэн

Ах дүүс

1.189. Харин ийнхүү олон удаагийн шилжилт хөдөлгөөн хийж байгааг дүгнэж хэлэхэд хайгуулын тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчийн хуулиар хүлээсэн үүрэг буюу ТЗ эзэмшигчийн мэдээ тайлан гаргах үүргээ биелүүлэхээс зайлсхийн удаа дараа шилжилт хөдөлгөөн хийн хугацааг дахин шинээр эхлүүлж байсан гэж үзэхээр байна.

1.190. Улмаар 2003 оны 9 дүгээр сарын 30-ны өдөр Жавхлант, мөн оны 10 сарын 28-нд Шивээ толгойн талбайд хамаарах лицензийг АМТХ-ын 40-р зүйл, Иргэний хуулийн 189.5-д заасныг баримтлан лиценз шилжүүлэх тухай гэрээ байгуулан Онтрэ ХХК-д шилжүүлсэн байна.

1.191. Харин АНУ хөрөнгийн зах зээлийн SSA-цахим сайтад Онтре резорсис компани Жавхлант, Шивээ толгой нэртэй талбайд хамаарах хайгуулын 2 тусгай зөвшөөрлийг 5.5 сая \$ бэлэн мөнгөөр, 5 сая ширхэг хувьцаагаар нийт 10.5 сая ам доллароор худалдаж авсан тухай 2003 оны 9 сарын 13-ны өдөр нийтэлсэн байна.

1.192. Харин Монгол Улсын хуулийн этгээдүүд буюу Эм Жи Пи ХХК, Онтрэ ХХК-ын хооронд Лиценз шилжүүлэх гэрээнд ямар нэг үнийн дүн тусгаагүй бөгөөд Монгол газар ХХК лицензийн төлбөрөөс татвар төлж байсан эсэхийг тогтоогдсонгүй. Учир нь тусгай шалгалтын хамрах хүрээ хязгаарт Монгол газар ХХК-ийн үйл ажиллагааг хамруулан үзэх эрх зүйн үндэслэл үүссэнгүй.

Антрэ Ресурс болон түүний 100 хувийн хөрөнгө оруулалттай Монгол Улсад үйл ажиллагаа явуулж байгаа 2 охин компани нь Жаехлант, Шивээ толгой нэртэй орд газарт хайгуулын тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч гэдгээс өөр бодит үйл ажиллагаа явуулдаггүй байна.

1.193. Онтрэ Ресурс Лимитэд нь Канад улсын хөрөнгийн биржид бүртгэлтэй Антрэ Ресурс нь /хуучин нэрээр/ 1995 онд байгуулагдсан бөгөөд удирдлага болон менежментийн багаас бүрдсэн 8-9 хүнтэй үйл ажиллагаагаа явуулдаг тухай өөрийн цахим хуудаст байршуулжээ.

1.194. Тус компани 2004 онд хөрөнгийн биржид IPO гарган 5.7 сая \$ босгож нээлттэй компани болсон бөгөөд компанийн үйл ажиллагааны талаар өөрийн цахим сайтад мэдээлснээр МУ-ын нутагт байрлах Оюу толгойн бүлэг ордод хамаарах 62919.98 га талбайд хайгуулын 2 тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч бөгөөд төслийн үйл ажиллагааг өөрийн үйл ажиллагаанд хамруулан тайлагнадаг байна.

1.195. **2025 оны 03 дугаар сарын 12-ны өдрийн байдлаар компанийн томоохон хувьцаа эзэмшигчид:** Рио Тинто эргэлтэд байгаа нийт энгийн хувьцааны 16.1% хувь буюу 32,788,629-ийг, Хорайзон Коппер Корп. ("Хорайзон Коппер") 24.4% хувь буюу 49,672,515-ыг эзэмшиж байна.

Эх сурвалж: <https://www.entreeresourcesltd.com/>

1.196. Дээрх нөхцөл байдлыг тодорхойлох зорилгоор Оюу толгойн бүлэг ордыг ашиглах явцад хийгдсэн бүхий л гэрээнд дүн шинжилгээ хийж үзэхэд Айвэнхоу Майнз ЛТД буюу одоогийн Оюу толгой ХХК, Антре Гоулд Инк буюу Онтрэ Ресурс Лимитэд нь 2004 оны 10 дугаар сарын 15-нд "Хувьцаа худалдаж авах, ашиг хуваах тухай гэрээ" байгуулж байжээ. Үүнээс хойш хамтын ажиллагааны 3 гэрээ байгуулсан гэх боловч дээрх гэрээнүүд нь Монгол Улсын эрх зүйн орчинд хамаарахгүй байна.

1.197. Энэ тухай 2004 оны "Хувьцаа худалдаж авах, ашиг хуваах тухай гэрээ"-ний 10.10-д "Эрх зүйн хэм хэмжээний зөрөөг үл харгалзан энэхүү Гэрээ нь Канад улсын Бритиш Колумбия мужийн хууль тогтоомжид захирагдаж тайлбарлагдана" гэж, 2025 оны "Хамтран ажиллах гэрээ"-ний 20.9-д "лиценз эзэмших эрх эсхүл түүний шилжүүлгийг зохицуулах хуулиас бусдаар энэхүү гэрээ нь өөр бусад улс орны хуулийг зөвшөөрөх буюу шаардах хуулиудын зөрчил эсхүл хууль сонголтын зарчмаас үл хамааран Бритиш Колумбия мужийн хуулиар зохицуулагдаж тайлбарлана" гэж тус тус тусгажээ.

Онтрэ Ресурс Лимитэд-ийн оффисын байршил:

1650 – 1066 тоот Уэст Хастингс гудамж, Ванкувер, Бритиш Колумбия, Канада Улс V6E 3X1
Утас: 604.687.4777

Факс: 604.687.4770

Цахим хуудас: www.EntreeResourcesLtd.com

Онтрэ Ресурс Лимитэд буюу түүний охин компани болох Онтрэ ХХК-ийн талаар:

1.198. Антрэ Ресурс /Entrée Resources/ нь Монгол Улсад үйл ажиллагаа явуулахаар 2 охин компани үүсгэн байгуулсан. Үүний нэг нь Онтрэ ХХК буюу 2002 онд ашигт малтмалын хайгуул болон ашиглах чиглэлээр, Онтрэ резорсис ХХК нь 2008 онд гадаад худалдааны чиглэлээр үйл ажиллагаа явуулахаар тус тус байгуулагдан 1 гүйцэтгэх захирал, 1 геологич, хууль зүйн зөвлөгөө үзүүлэгч иргэн гэсэн үндсэн 2 хүний орон тоо бүтэцтэй үйл ажиллагаа явуулж иржээ.

1.199. Онтрэ ХХК нь Монгол Улсад Шивээ толгой болон Жавхлант орд газрын ашиглалтын тусгай зөвшөөрлийг эзэмшдэг. Шивээ толгойн лицензтэй талбайн тодорхой хэсэг болон Жавхлантын лицензтэй бүх талбай Оюу Толгой ХХК-тай хамтарсан үйлдвэрийн хэлцэлд хамрагддаг гэж тайлбарладаг.

Хуулийн этгээдийн бүртгэл, нэр болон хаяг:

Онтрэ ХХК болон Онтрэрезорсис ХХК-ийн оффисын байршил:

409 тоот, Гурван Гал оффис 8/1, Чингисийн өргөн чөлөө

Сүхбаатар дүүрэг, 1-р хороо

Улаанбаатар хот, Монгол Улс

Утас: 976.11.318562

Факс: 976.11.319426

1.200. Үүнээс үзэхэд Антрэ Ресурс болон тус компанийн 100 хувийн хөрөнгө оруулалттай Монгол Улсад үйл ажиллагаа явуулж байгаа 2 охин компани нь улсын бүртгэлд бүртгүүлсэн чиглэл буюу уул, уурхайн салбарт үйл ажиллагаа явуулдаггүй, хүний нөөц, хүчин чадалгүй, бүх үйл ажиллагааг Хамтран ажиллах гэрээний дагуу бусад этгээдээр гүйцэтгүүлдэг нь хяналт шалгалтын явцад нотлох баримтаар тогтоогдсон.

1.201. Мөн 2025 оны 12 дугаар сарын 08-ны өдрийн "Жавхлант" (MV-15225), "Шивээ толгой" (MV-15226) ашиглалтын тусгай зөвшөөрлийн талбайн нөөцийг тогтоож, үнэлгээг тодорхойлсон болон холбогдох бусад баримтад үндэслэн төрийн эзэмшлийн хувь, хэмжээг тогтоохтой холбоотой асуулаар хэлэлцсэн сонголд тус компанийн гүйцэтгэх захирал: ноён Стивен Скотт гэрчийн асуулт хариултын явцад хэлэхдээ:

- Манай компани 10 хүний бүрэлдэхүүнтэй, хүний нөөц хүчин чадал байхгүй, хамтран ажиллах гэрээнд заасны дагуу Жаехлант, Шивээ толгойн орд газарт Оюу толгой компани хайгуул хийдэг тухай дурдсан байна.

Онтрэ ХХК нь өөрт хамаарахгүй баримт бичгүүдэд нууцын тэмдэг дарж байгаа нь Төрийн болон албаны нууцын тухай хууль болон Байгууллагын нууцын тухай хуультай нийцэхгүй байна.

1.202. Хянан шалгах түр хороо тусгай шалгалтын явцад тус компаниас шаардсаны дагуу 1230 хуудас баримт ирүүлснээс төрийн байгууллагын 134 хуудас, төрийн өмчийн 10 хуудас тушаал, шийдвэр, Оюу толгой ХХК-ийн 17 хуудас холбогдох баримт бичигт байгууллагын нууцын дардас дарж ирүүлсэн Байгууллагын нууцын тухай хууль /1995/-ийн 4/2-т “Энэ хуулийн 3 дугаар зүйлийн 2⁶⁰ дахь хэсэгт хамаарах нууцыг байгууллага өөрөө тогтооно”, 5/1-т “Байгууллагын нууц нь тухайн байгууллагын хамгаалалтад байна. Байгууллага нь нууцаа хамгаалах журмыг холбогдох хууль тогтоомжид нийцүүлэн өөрөө тогтоож мөрдөн” гэж тус тус заасныг баримтлаагүй байна.

1.203. Мөн Монгол Улсын Их хурлын хяналт шалгалтын тухай хуулийн 43 дугаар зүйлийн 43.1-д “Хуульд өөрөөр заагаагүй бол түр хороо тусгай шалгалтад ач холбогдол бүхий нотлох баримтыг гаргаж өгөхийг хүн, хуулийн этгээдээс шаардах эрхтэй бөгөөд холбогдох этгээд түр хорооны тогтоосон хугацаанд, хуульд заасан хүрээнд тус шаардлагыг биелүүлэх үүрэгтэй”-гэж заасныг биелүүлэхдээ Төрийн болон албаны нууцын тухай хууль, Байгууллагын нууцын тухай хуулийн холбогдох заалтыг зөрчсөн байна.

Дүгнэлт

ОНТРЭ ХХК 2004, 2006, 2007 ОНД ХАЙГУУЛЫН ТУСГАЙ ЗӨВШӨӨРӨЛ СУНГУУЛАХДАА АШИГТ МАЛТМАЛЫН ТУХАЙ ХУУЛЬД ЗААСАН НӨХЦӨЛ ШААРДЛАГА ХАНГААГҮЙ БАЙНА

Нөхцөл байдал:

1.204. Онтрэ ХХК хайгуулын лиценз эзэмшсэнээс хойш АМТХ-д заасан нөхцөл шаардлагыг хэрхэн хангасан талаарх нотлох зүйлийн хүрээнд тулган баталгаажууллаа.

1.205. Онтрэ ХХК нь хайгуулын тусгай зөвшөөрөл эзэмшсэнээс хойш 2004, 2006, 2007 онд 3 удаа сунгуулж хайгуулын тусгай зөвшөөрөл эзэмших эрхээ хадгалж ирсэн байна.

1.206. Хайгуулын тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч болсноос хойш тусгай зөвшөөрлийн төлбөр, хайгуулын үйл ажиллагааг бусад этгээдээр гүйцэтгүүлж ирсэн баримтыг сунгуулах өргөдөлд хавсаргасан байна. 2004, 2006 онд хайгуулын тусгай зөвшөөрөл сунгуулах хүсэлт нь 1997 онд батлагдсан Ашигт малтмалын тухай хуулийн нөхцөл шаардлагыг хангасан эсэхийг дараах хүснэгтээр харуулж байна.

Хүснэгт 1.18 2004, 2006 оны сунгуулах өргөдөлд хавсаргасан баримт

	Ашигт малтмалын тухай хууль /1997/	өргөдөл гаргасан он	
		2004	2006
1	14.2.1/өргөдөл гаргагчийн нэр, албан ёсны харилцах хаяг, утас /факс/-ны дугаар, гадаадын иргэн, хуулийн этгээдийн хувьд Монгол дахь итгэмжлэгдсэн төлөөлөгчийн нэр, хаяг, утас /факс/-ны дугаарыг тусгасан тодорхойлолт;	Нийцсэн	
2	15.2.Геологи, уул уурхайн кадастрын алба хугацаа сунгуулах тухай өргөдлийг хүлээн авснаас хойш ажлын 10 өдрийн дотор тухайн лиценз эзэмшигч нь лиценз эзэмших эрхийг хадгалах нөхцөлийг хангаж ажилласан эсэхийг хянан тогтоож, түүнийг хангасан тохиолдолд лицензийн бүртгэлд тэмдэглэнэ.	Нийцээгүй	

⁶⁰ Хуульд өөрөөр заагаагүй бол байгууллагын албан үйл ажиллагааны онцлогтой холбоотой, эсхүл шударга өрсөлдөөнд зах зээл, давуу талаа хамгаалах зорилгоор байгууллага өөрөө нууцалж хамгаалалтад авсан, задрүүлбал хууль ёсны ашиг сонирхолд нь хор уршиг учруулж болох нууц мэдээ, технологийн шийдэл, төсөл, судалгаа-шинжилгээний баримт бичиг, шаардлагатай техник, тоног төхөөрөмжийг байгууллагын нууцад хамааруулж болно.

3	22.1 Лиценз эзэмшигч нь энэ бүлэгт заасан нөхцөл, болзлыг цаг хугацаанд нь заавал хангаж ажиллах үүрэгтэй бөгөөд эдгээрийн аль нэгийг хангаагүй бол энэ нь тухайн лицензийг энэ хуулийн 47 дугаар зүйлд заасны дагуу цуцлах үндэслэл болно.	Нийцээгүй
4	24.1 Ашигт малтмалын хайгуулын болон ашигт малтмал ашиглах лиценз эзэмшигч нь тухайн лиценз эзэмшсэний төлбөрийг энэ зүйлийн дагуу жил бүр төлнө.	Нийцээгүй
5	25.5.Лиценз эзэмшигч нь лицензийн төлбөрийг төлсөн тухай баримтыг Геологи, уул уурхайн кадастрын албанд ирүүлснээр лицензийн төлбөрийг төлсөнд тооцно.	Нийцээгүй

Эх сурвалж: АМГ-аас авсан баримтын хүрээнд

1.207. Дээрх нөхцөл байдлаас харахад 2004, 2006 онд 1997 онд баталсан АМТХ-аар зохицуулагдаж байсан бөгөөд тус онд сунгуулах хүсэлт нь хуулийн 22.1, 24.1, 25.5 дахь заалтыг хангасан эсэхэд АМХЭГ-ын холбогдох албан тушаалтнууд АМТХ-ийн 15 дугаар зүйлийн 2-д “Геологи, уул уурхайн кадастрын алба хугацаа сунгуулах тухай өргөдлийг хүлээн авснаас хойш ажлын 10 өдрийн дотор тухайн лиценз эзэмшигч нь лиценз эзэмших эрхийг хадгалах нөхцөлийг хангаж ажилласан эсэхийг хянан тогтоож, түүнийг хангасан тохиолдолд лицензийн бүртгэлд тэмдэглэнэ” гэж заасныг хэрэгжүүлж ажиллаагүй байна гэж дүгнэлээ.

1.208. Дээрх шийдвэрийн дараа тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчийн 2007 оны хайгуулын тусгай зөвшөөрөл сунгуулах хүсэлтийг 2006 онд шинэчлэн батлагдсан Ашигт малтмалын тухай хуулийн нөхцөл шаардлагыг хангасан эсэхийг дараах шалгаж үзэхэд дараах байдалтай байгааг хүснэгтээр харуулж байна.

Хүснэгт 1.19. 2007 оны сунгуулах өргөдөлд хавсаргасан баримт

№	Ашигт малтмалын тухай хууль /2006/	Тийм	Үгүй
1	22.1.1.хайгуулын тусгай зөвшөөрлийн хуулбар /баримт бичгийг хүлээн авч байгаа эрх бүхий этгээд хуулбарыг эх хувьтай нь тулгаж, хуулбар үнэн зөв болох тухай тэмдэглэгээг үнэ төлбөргүй хийнэ/, хэрэв шуудангаар ирүүлсэн бол нотариатчаар гэрчлүүлсэн хуулбар;	тийм	
2	22.1.2.үйлчилгээний хөлс, тусгай зөвшөөрлийн жил бүрийн төлбөр төлсөн, түүнчлэн хайгуулын ажлын зардлын доод хэмжээнээс багагүй хэмжээний ажил гүйцэтгэсэн тухай баримт;		үгүй
3	22.1.3. байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөг энэ хуулийн 40 дүгээр зүйлд заасны дагуу шинэчлэн батлуулсан баримт;	тийм	
4	22.1.4.хайгуулын тухайн үе шатны ажлыг гүйцэтгэсэн тухай тайлан, түүнийг хүлээлгэн өгсөн баримт.		үгүй

Эх сурвалж: АМГ-аас авсан баримтын хүрээнд

1.209. Дээрх хүснэгтээс харахад тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчийн 2007 онд гаргасан өргөдөл нь АМТХ-ийн /2006 оны/ 22.1.2, 22.1.4, дахь заалтыг хангаагүй байхад АМГ уг тусгай зөвшөөрлийг сунгаж шийдвэрлэсэн нь АМТХ-ийн 22 дугаар зүйлийн 22.2-т “Төрийн захиргааны байгууллага энэ хуулийн 22.1-д заасан өргөдлийг хүлээн авснаас хойш ажлын 10 өдөрт багтааж тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч нь мөн хуулийн 7.2, 31 дүгээр зүйлд заасан нөхцөл, шаардлагыг хангасан эсэхийг хянаж, зөрчилгүй бол тусгай зөвшөөрлийн хугацааг энэ хуулийн 21.1.5-д заасан хугацаагаар сунгаж энэ тухай тусгай зөвшөөрлийн бүртгэлд тэмдэглэнэ”-гэж заасныг АМГ хэрэгжүүлж ажиллаагүй байна.

Хүснэгт 1.20. Онтрэ ХХК-нь Тусгай зөвшөөрлийн төлбөр төлөлтийн дэлгэрэнгүй

	Огноо	Лиценз эзэмшигч	Төлбөр төлөгч	3148Х/ 15226А		3150Х/15225А	
				Төлбөр төлсөн огноо	Мөнгөн дүн	Төлбөр төлсөн огноо	Мөнгөн дүн
1	2003	Онтрэ ХХК	ЗАТА ХХК	2003.04.09	5612.9\$	2003.04.09	2126.14\$
2	2004	Онтрэ ХХК	ЗАТА ХХК	2004.02.02	54760\$	2004.02.02	20346\$

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ХЯНАН ШАЛГАХ ТҮР ХОРОО

3	2005	Онтрэ ХХК	ЗАТА ХХК	2005.03.07	54760\$	2005.03.07	20346\$
4	2006	Онтрэ ХХК	ЗАТА ХХК	2006.02.08	82140\$	2006.02.08	30519\$
5	2007	Онтрэ ХХК	ЗАТА ХХК	2007.03.27	82140\$	2007.03.27	30519\$
6	2008	Онтрэ ХХК	ЗАТА ХХК	2007.06.07	82140\$	2007.06.07	30519\$
7	2009	Онтрэ ХХК	ЗАТА ХХК	2009.03.12	129,296,600	2009.03.12	48,040,000
Ойролцоогоор нийт					443,697.9\$		164,895.14\$

Эх сурвалж: АМГ-аас ирүүлсэн архивын баримт

1.210. Дээрх ЗАТА ХХК нь анх 2000 оны 07 дугаар сарын 05-ны өдөр Зоригт Цогмаа үүсгэн байгуулж Улсын бүртгэлд бүртгүүлсэн бол 2002 онд Гадаадын хөрөнгө оруулалт, гадаад худалдааны агентлагийн даргын 2002 оны 07 дугаар сарын 04-ний өдрийн А-561 тушаалаар Монгол-Шинэ Зеландын хамтарсан ЗАТА ХХК болсон тухай мэдээллээс өөр эзэмшигчийг тодорхойлох боломжгүй байна.

1.211. ЗАТА ХХК-ийн үүсгэн байгуулагч Онтрэ ХХК-ийг үүсгэн байгуулагдсан өдөр буюу 2002 оны 07 дугаар сарын 02-ны өдөр Итгэмжлэгдсэн төлөөлөгчөөр томилогдсон байна. Тус итгэмжлэлийн хүрээнд хэрэгжүүлэх үйл ажиллагааг тусгасан ч түүнээс үүдэн гарах үр дагавар, хариуцлагын талаар дурдаагүй байна.

1.212. Тусгай зөвшөөрлийн төлбөрийг бусад этгээдээр төлүүлсэн ч хууль ёсны эрх, үүрэг нь зөвхөн тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч гэх хуулийн зорилго гажуудах, хууль хэрэглээний алдаа гарах эрсдэл бий болгож байна.

- Ашигт малтмалын тухай хуулийн /2006/ 4 дүгээр зүйлийн 4.1.20. "тусгай зөвшөөрлийн төлбөр" гэж тусгай зөвшөөрлийг хүчин төгөлдөр байлгах зорилгоор эзэмшигчээс нь энэ хуульд заасны дагуу төлөх төлбөрийг;" гэж
- Мөн хуулийн 31.1. Тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч нь энэ хуулийн 32, 33 дугаар зүйлд заасан нөхцөл, шаардлагыг хангаж ажиллах үүрэгтэй бөгөөд зөрчвөл мөн хуулийн 56 дугаар зүйлд заасны дагуу тусгай зөвшөөрлийг цуцална" гэж,
- 32.1. Тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч нь тусгай зөвшөөрлийн төлбөрийг энэ хуулийн дагуу жил бүр төлнө" гэж.

1.213. Онтрэ ХХК нь гуравдагч этгээдээр тусгай зөвшөөрлийн төлбөр төлүүлэх хэрэгцээ шаардлага байсан эсэх, эсхүл төлбөр төлөгч нь тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчийн гэрээт санхүүжүүлэгч, түнш, эсвэл гүйцэтгэгч компани байх эсхүл банк, зээлдүүлэгч этгээд батлан даах байдлаар төлсөн байх зэрэг ямар үндэслэл шалтгаанаар /эзэмшигчийн зөвшөөрөлтэйгөөр тухайлбал гэрээ, итгэмжлэл гэх мэт/ төлсөн нь тодорхойгүй байдалд эрх бүхий байгууллага анхаарал хандуулдаггүй байна.

1.214. Дээрх нөхцөл байдлаас дүгнэхэд ашигт малтмал эрэх хайх, ашиглах олборлох үйл ажиллагаанд тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчийн хуулиар тогтоосон эрх үүргийн хүрээнд эрх бүхий этгээд шийдвэр гаргах тэр дундаа тусгай зөвшөөрөл олгох, сунгах, тусгай зөвшөөрөлтэй холбогдох бусад харилцаанд хууль хүн бүрд тэгш үйлчлэх, хууль дээдлэх зарчмыг баримталдаггүй бусад хуулийн этгээдээс давуу үйлчилгээ үзүүлсэн гэж үзэх үндэслэлтэй байна.

1.215. Улсын Их Хурлын хяналт шалгалтын тухай хуулийн 34 дүгээр зүйлийн 34.1.1- д "гэрчээр дуудах, гэрчээс мэдүүлэг авах, асуулт тавих"-гэж заасныг үндэслэн 2025 оны 11 дүгээр сарын 08-ны өдрийн сонсголоор дээрх нөхцөл байдлын талаар гэрчээс тайлбар тодруулга авахаар дараах асуултыг асуусан боловч тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч, сунгасан шийдвэр гаргасан эрх бүхий байгууллага албан тушаалтнаас тодорхой үндэслэл бүхий хариулт өгөөгүй тул энэ хэсэгт хуульд нийцээгүй шийдвэр гаргасан гэж дүгнэсэн нь үндэслэлтэй байна гэж үзлээ.

Ашигт малтмалын тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчдийн гүйцэтгэсэн хайгуулын ажлын үр дүнгийн тайланг нэгтгэн гаргах боломжтой” тухай албан бичиг нь хуульд үндэслээгүй, давуу байдал олгосон үр дагаврыг бий болгосон

1.216. “Онтрэ” ХХК нь хайгуулын тусгай зөвшөөрөл эзэмших хугацаанд ашиглалтын болгох бэлтгэл ажлын хүрээнд тусгай зөвшөөрлийн төлбөр төлж, хайгуулын ажлыг гүйцэтгэж байгаа тухай 2007 оны 04 дүгээр сарын 24-ний өдрийн албан бичигт дурдсан ч бодит байдалд бусдаар гүйцэтгүүлдэг ажил үйлчилгээний үр дүнг тайлагнаж ирсэн.

1.217. Харин эрх бүхий этгээдээс тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчийн хуулиар хүлээсэн үүргийн биелэлтэд хяналт тавьж, хангуулдаггүйгээс болж дараах үр дагавар үүссэн байна.

1.218. Онтрэ ХХК 2008 оны 9 дүгээр сарын 10-ны өдөр Ашигт малтмал, газрын тосны хэрэг эрхлэх газрын дарга Ж.Билэгсайханд “Тодруулга хүсэх тухай” албан бичиг хүргүүлсэн байна.

1.219. Тус албан бичигт “... Онтрэ ХХК-ийн эзэмшлийн Шивээ толгойн 3148Х, Жавхлантын 3150Х хайгуулын тусгай зөвшөөрөл бүхий газруудад Айвенхоу Майнз компани геологи хайгуулын үйл ажиллагаа явуулж, дээрх ордууд болон Хюго Дамметийн ордыг ашиглах тусгай зөвшөөрөл авахад бэлдэж буй геологи хайгуулын ажлын үр дүнгийн тайланг Айвенхоу Майнз компани гардан хийж, нэгдсэн тайлан бичиж байгаа бөгөөд... тайланг ЭБМЗ-өөр оруулахыг зорьж байна. Иймд ЭБМЗ-д тус 2 компанийн нэгдсэн нэг тайланг хүлээн зөвшөөрөх эсэхэд албан ёсоор тодруулга хийж өгнө үү” гэжээ.

1.220. Үүнээс 14 хоногийн дараа буюу 2008 оны 9 дүгээр сарын 24-ний өдрийн 1048/10 дугаартай албан бичгээр “Айвенхоу Майнз Монголия Инк” ХХК-нь Онтрэ ХХК-ийн хүсэлттэй яг ижил агуулгатай албан хүсэлт хүргүүлснийг АМГТХЭГ-ын дарга Ж.Билэгсайхан ирсэн бичгийн бүртгэлийн картанд тодруулж хариу хүргүүлэх тухай холбогдох албан тушаалтанд даалган шилжүүлсэн байна. /Энэ талаарх нотлох баримтыг Үндэсний архивын өрөнхий газраас гаргуулан авсан болно/

1.221. Харин АМГТХЭГ-ын Геологийн газрын дарга Д.Жавхланболд 2008 оны 09 дүгээр сарын 29-ний өдрийн 5-7391 дугаартай албан бичгээр Онтрэ ХХК-д, 5-7390 дугаар албан бичгээр Айвенхоу Майнз Монголия Инк ХХК-д “байрлалын хувьд бараг хамт байдаг, 2 компанийн нэг ижил хүсэлт ирүүлсэн зэргийг харгалзан...нөөцийн нэгтгэсэн тайлан бичихэд татгалзах зүйлгүй” гэж хариу хүргүүлсэн байна.

1.222. Энэ нь дараах хууль тогтоомжтой нийцээгүй байна. Үүнд:

- АМтХ-ийн 11.1.6.хайгуулын тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчийн энэ хуульд заасан төлөвлөгөө, тайлан, хайгуулын ажлын зардлын доод хэмжээний талаар хяналт тавих;
- АМтХ-ийн 33.1.Хайгуулын тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч нь тусгай зөвшөөрлөөр олгогдсон тухайн талбайн гектар тутамд дараах хэмжээнээс багагүй зардал бүхий хайгуулын ажлыг жил бүр хийж гүйцэтгэнэ;
- АМтХ-ийн 48.1.2.хайгуулын ажлын жилийн тайланг төрийн захиргааны байгууллагаас баталсан зааврын дагуу гаргаж, дараа оны 02 дугаар сарын 15-ны өдрийн дотор;
- АМтХ-ийн 23 дугаар зүйлийн 23.1-д “Хайгуулын ажлын явцад ашигт малтмалын орд тогтоогдож түүний нөөцийг нь улсын бүртгэлд бүртгэснээс хойш ордыг ашиглах зураг төсөл, техник, эдийн засгийн үндэслэл боловсруулах, уурхай барьж байгуулах, бүтээгдэхүүн гаргах хүртэлх үеийг уурхайн ашиглалтын өмнөх үйл ажиллагааны үе гэж үзнэ” Гэрээний 1с-д ТЭЗҮ-ийг боловсруулж батлуулах гэж; /хүчингүй болсон/
- АМтХ-ийн (1997 оны) 39 дүгээр зүйлийн 1-д “Лиценз эзэмшигч нь энэ зүйлд заасан бүх мэдээ тайланг хугацаанд нь үнэн зөв гаргаж, мэргэжлийн хяналтын байгууллага болон Геологи, уул уурхайн кадастрын албанд тус бүр нэг хувийг хүргүүлнэ, 39.2 дүгээр зүйлд “Геологи уул уурхайн хөгжлийн агентлаг уг тайлан дахь ашигт малтмалын ордын нөөцийн тооцоонд шинжээчийн дүгнэлт

- гаргуулсны үндсэн дээр нөөцийг хүлээн авч, түүнийг ашигт малтмалын улсын нэгдсэн бүртгэлд бүртгэх тухай шийдвэр гаргаж байна”;
- АМГТХЭГ-ын 2007 оны 74-р тушаалаар баталсан “Ашигт малтмалын хайгуулын тусгай зөвшөөрөл бүхий талбайд гүйцэтгэсэн хайгуулын ажлын жилийн тайлан хүлээн авах, хайгуулын ажлын зардлын доод хэмжээг тооцох” дотоод зааврын 13-д “Хайгуулын ажлын тайланд тусгагдсан мэдээллүүдийн үнэн бодит байдлыг тухайн хайгуулын тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч аж ахуйн нэгж хариуцна” гэж 15-д “Хэрэв энэ зааварт заасан шаардлагыг биелүүлээгүй хайгуулын ажлын тайланг хүлээн авсан бол тухайн тайланг хүлээн авсан Геологийн газрын мэргэжилтэн нь холбогдох хууль тогтоомжийн дагуу хариуцлага хүлээнэ”
- ИТБАТӨГГмХ-ийн 13 дугаар зүйлийн “З/өөрийн харьяалан шийдвэрлэвэл зохих өргөдөл, гомдолд дүрдсэн асуудал бүрд дүн шинжилгээ хийж, холбогдох газраас магадлах, судалгаа, тодорхойлолт шаардан авах зэрэг үйл ажиллагаа явуулна,” гэж 15 дугаар зүйлийн “6.Саналын шинжтэй өргөдлийг хүлээн авч хэрэгжүүлэх боломжтой эсэхийг судалсны үндсэн дээр зохих арга хэмжээ авах буюу энэ зүйлийн 4, 5 дахь хэсэгт заасан журмаар хариу өгнө” гэж заасныг.

1.223. Дээрх 2 компанийн хүсэлтэд хүргүүлсэн хариу албан бичиг нь дээр дурдсан хууль тогтоомжид нийцээгүйгээс гадна нэгдүгээрт хуульд нийцээгүй, хоёрдугаарт өөрийн эрх хэмжээний хүрээнд хамаарахгүй асуудлыг хүлээж авч шийдвэрлэсэн, гурвэдугаарт тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчийн үйл ажиллагааг бусад этгээд гүйцэтгэж болох тухай хүлээн зөвшөөрсөн, дөрөвдүгээрт Стратегийн ач холбогдол бүхий ашигт малтмалын ордыг эзэмших, ашиглахдаа байгалийн баялаг ард түмний мэдэлд байх зарчмыг хөндсөн зэрэг үр дагавар үүсгэсэн байна.

1.224. Дээрх албан бичгийг хүргүүлж хариуг авсан ч ЭБЭХЯ-ны харьяа ЭБМЗ-д 2009 оны 03 дугаар сарын 11-ний өдөр “Хайгуулын ажлын тайлан хэлэлцүүлж нөөц бүртгүүлэх тухай” албан бичгийг дахин хүргүүлсэн байна.

1.225. Тус албан бичигт “Манай компанийн эзэмшлийн хайгуулын тусгай зөвшөөрөлтэй 3148Х, 3150Х тоот талбайнуудад хамтран ажиллах гэрээний дагуу Айвенхоу Майнз Монголия Инк ХХК-нь Оюу толгойн ордын (лицензийн 6709А) геологи-хайгуулын ажлын хүрээнд идэвхтэй хайгуул хийж гүйцэтгэсний үр дүнд.... нөөцийг нь тооцоолоод байна. Иймд тус ордуудын ашигт малтмалын нөөцийг ЭБМЗ-өөр хэлэлцүүлж, улсын эрдэс баялгийн нэгдсэн бүртгэлд бүртгүүлэх хүсэлтэй байна” гэжээ.

1.226. Эрдэс баялгийн мэргэжлийн зөвлөлийн 2009 оны 07 дугаар сарын 01-ний өдрийн 15 дугаар өргөтгөсөн хуралдааны 15-01 тоот дүгнэлтийг үндэслэн Эрдэс баялаг, эрчим хүчний сайдын /хуучнаар/ 2009 оны 07 дугаар сарын 10-ны өдрийн 167 тоот тушаалаар “Өмнөд Оюугийн бүлэг ордын нөөцийн тайлан хүлээн авах, нөөцийг бүртгэх тухай” нөөцийг бүртгэж улсын нэгдсэн санд бүртгэж шийдвэрлэсэн байна.

1.227. Эрдэс баялаг, эрчим хүчний сайдын /хуучнаар/ 2009 оны 07 дугаар сарын 10-ны өдрийн 167 тоот “Өмнөд Оюугийн бүлэг ордын нөөцийн тайлан хүлээн авах, нөөцийг бүртгэх тухай” тушаалын 1-д “**Айвенхоу Майнз Монголия Инк” компанийн 2003-2008 онд хийсэн хайгуулын ажлын үр дүнгийн тайлан дахь нөөцийг хүлээн авсугай**” гэж хайгуулын ажлын үр дүнгийн тайланг хүлээн зөвшөөрч нөөцийг хүлээн зөвшөөрчээ.

Ашиглалтын өмнөх үйл ажиллагааны гэрээг Онтрэ ХХК-тай байгуулаагүй байна

1.228. Ашигт малтмалын газрын даргын тушаалаар 2009 онд тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчийн үйл ажиллагааг нарийвчлан зохицуулсан дараах хэм хэмжээний актыг батлан хэрэгжүүлж ирсэн байна. Үүнд:

- 2009 оны 6-р сарын 04-ний өдрийн 203 дугаар тушаалаар батлагдсан “Тусгай зөвшөөрөлтэй холбоотой үйл ажиллагааны заавар”;
- 2009 оны 9-р сарын 09-ний өдрийн 410 дугаар тушаалаар батлагдсан “Ашиглалтын өмнөх үйл ажиллагааны гэрээ байгуулах журам, гэрээний загвар батлах тухай”;
- 2009 оны 9-р сарын 09-ний өдрийн 412 дугаар тушаалаар баталсан “Тайлан материалд шүүмж, шинжээчийн дүгнэлт гаргахтай холбогдсон зарим арга хэмжээний тухай”;

- 2009 оны 9-р сарын 09-ний өдрийн 413 дугаар тушаалаар баталсан “Уулын ажлын тайлан, төлөвлөгөө хүлээн авах дотоод заавар” -ыг тус тус баталж дагаж мөрдөж байсан.

1.229. Дээрх хэм хэмжээний актын үйлчлэлийн хүрээнд хайгуулын ажлын явцад ашигт малтмалын орд тогтоогдож, нөөцийг улсын бүртгэлд бүртгэснээс хойш орд ашиглах зураг төсөл, техник, эдийн засгийн үндэслэл боловсруулах, уурхай барьж байгуулах, бүтээгдэхүүн гаргах хүртэлх үеийг Ашигт малтмалын тухай хуулийн 23 дугаар зүйлд заасны дагуу “Ашиглалтын өмнөх гэрээ”-байгуулан ажиллах зохицуулалттай байсан.

1.230. Дээрх гэрээг тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч болон Ашигт малтмалын газар хооронд байгуулах бөгөөд гэрээнд тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчийн гүйцэтгэх үйл ажиллагааг нарийвчлан тусгаж, биелэлтийг дүгнэн хангалтгүй тохиолдолд хариуцлага хүлээлгэх ач холбогдол бүхий баримт бичиг байсан.

1.231. Харин АМГ-Онтрэ ХХК тай тус гэрээг байгуулаагүй нь дараах хууль тогтоомжтой нийцэхгүй байна. Үүнд:

- АМтХ-ийн 23.1.Хайгуулын ажлын явцад ашигт малтмалын орд тогтоогдож түүний нөөцийг нь улсын бүртгэлд бүртгэснээс хойш ордыг ашиглах зураг төсөл, техник, эдийн засгийн үндэслэл боловсруулах, уурхай барьж байгуулах, бүтээгдэхүүн гаргах хүртэлх үеийг уурхайн ашиглалтын өмнөх үйл ажиллагааны үе гэж үзнэ.
- АМтХ-ийн 23.2.Ашигт малтмалын ордыг ашиглаж эхлэх буюу уурхай байгуулж эхлэх хугацаа нь хайгуулын тусгай зөвшөөрлийн хугацаа дууссанаас хойш 3 жилээс илүүгүй байна.
- АМтХ-ийн 23.3.Ашиглалтын өмнөх үйл ажиллагааг хайгуулын тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч болон төрийн захиргааны байгууллагын хооронд байгуулсан ашиглалтын өмнөх гэрээгээр зохицуулна.
- АМтХ-ийн 23.4.Тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч нь энэ хуулийн 23.2-т заасан хугацаанд мөн хуулийн 32.2-т заасан хайгуулын тусгай зөвшөөрлийн 7-9 дэх жилийн төлбөр төлнө. Энэ зүйлийг 2014 оны 07 дугаар сарын 01-ний өдрийн хуулиар хүчингүй болсонд тооцсон!
- Ашиглалтын өмнөх үйл ажиллагааны гэрээ байгуулах журмын 5.1-д “Тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч гэрээний хэрэгжилтийн тайланг гэрээнд заасан хугацааны дотор Уул уурхай, /нүүрс/-ний асуудал хариуцсан төрийн захиргааны байгууллагын нэгжид ирүүлнэ” гэж
- Журмын 5.6-д “Тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч гэрээний биелэлтийг энэхүү журмын 5.1-д заасан хугацаанд АМГ-т хүргүүлээгүй тохиолдолд гэрээ цуцлах үндэслэл болно” гэж заасан байна.н төсвийн хөрөнгөөр хайгуул хийж, нөөцийг нь тогтоон улсын нэгдсэн бүртгэлд бүртгэсэн ордод хайгуулын тусгай зөвшөөрөл олгохгүй; гэж заасныг тус тус хэрэгжүүлээгүй байна.

1.232. “Онтрэ” ХХК-тай тус гэрээг байгуулж байгаагүй бөгөөд бусад хуулийн этгээдтэй гэрээ байгуулж байсан нь АМГ-ын албан ёсны тайлбар болон доорх нотлох баримтаар нотлогдож байна.

Бусад ТЗЭ-тэй байгуулсан гэрээ

1.233. Энэ нь тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч, хуулийн этгээд нь хуулиар зохицуулсан эрх зүйн харилцаанд бусад оролцогчтой адил тэгш оролцох эрхтэй байх нөхцөлийг бүрдүүлж ажиллаагүй тэгш эрхийн зарчим алдагдсан байна гэж үзэхээр байна.

Онртэ ХХК ашиглалтын тусгай зөвшөөрөл хүссэн өргөдөлд Айвенхой Майнз Монголиа Инк ХХК-ийн гүйцэтгэсэн ажлын баримтуудыг хавсаргасан байна

1.234. Онртэ ХХК-нь ашиглалтын тусгай зөвшөөрөл авахаар 2009 оны 08 дугаар сарын 20-ны өдрийн 24094А /Шивээ толгой 54760.05 га/, 24147А /Жавхлант 20346.14 га/ дугаартай өргөдөлд хавсаргаж өгсөн баримт нь Ашигт малтмалын тухай хуулийн нөхцөл шаардлагыг хангасан эсэхийг тулган баталгаажуулж үзэхэд дараах үр дүнг харуулж байна.

Хүснэгт 1.21. Ашигт малтмалын тухай хууль /2006/

АМТХ-ийн	Өргөдөлд хавсаргасан баримтын товч утга	3148Х	3150Х
25.1.1	Хуулийн этгээдийн тодорхойлолт	нийцсэн	нийцсэн
25.1.2	Гэрчилгээний хуулбар	нийцсэн	нийцсэн
25.1.3	Талбайн зураг	нийцсэн	нийцсэн
25.1.4	Үйлчилгээний хөлс	нийцсэн	нийцсэн
25.1.5	Тэмдэглэл шийдвэр	нийцээгүй	нийцээгүй
25.1.6	Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө	нийцээгүй	нийцээгүй
25.1.7	Байгаль орчны нөлөөлөх байдлын үнэлгээ	нийцээгүй	нийцээгүй

Эх сурвалж: АМГ-аас авсан баримтад тулган баталгаажуулалт хийсэн хянан шалгагч, шинжээч гаргаа

1.235. Тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчийн хуулиар хүлээсэн үүргийн хүрээнд ашигт малтмалын хайгуулын ажлын үр дүнгийн тайланг хэлэлцэн хүлээж авсан Эрдэс баялгийн зөвлөлийн тэмдэглэл, төрийн захиргааны байгууллагын шийдвэр, байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө, байгальд орчинд нөлөөлөх байдлыг нарийвчилсан үнэлгээний баримтууд нь хуулийн нөхцөл шаардлага хангаагүй байна. Үүнд:

- Тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч АМХЭГ-ын даргын 2007 оны 74-р тушаалаар баталсан “Ашигт малтмалын хайгуулын тусгай зөвшөөрлийн талбайд гүйцэтгэсэн хайгуулын ажлын төлөвлөгөө, тайлан зохиох заавар, түүнд тавих

шаардлага"-ын 8-д хайгуулын ажлын төлөвлөгөөнд геологи болон санхүүгийн холбогдох ажилтан гарын үсэг зурж, тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч аж ахуйн нэгжийн удирдлага баталгаажуулсан байна" гэж заасны дагуу хайгуулын ажлын төлөвлөгөө тайлангаа гаргаагүй АММИ ХХК-ийн баримтыг хавсаргаж өгсөн,

- Хайгуулын ажлын явцад байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний дагуу хүлээсэн үүргийг бүрэн биелүүлж ажилласан тухай баримт хавсаргах байсан бол Онтрэ ХХК нь Байгаль орчныг хамгаалах тухай хуульд заасны дагуу байгаль орчныг хамгаалах төлөвлөгөө гарган Өмнөговь аймгийн Баян-Овоо сумын засаг даргатай байгуулсан гэрээ, түүний биелэлтийг хангаж ажилласан тухай тодорхойлолт хавсаргаж өгсөн,
- Байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын үнэлгээ хийгдсэн талаарх баримт байгаа боловч Ерөнхий үнэлгээний дүгнэлтийн дагуу байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын нарийвчилсан үнэлгээ хийлгэсэн тухай баримтыг тус тус хуулийн шаардлагад нийцүүлж өргөдөлд хавсаргаагүй байна.

1.236. Энэ нь Ашигт малтмалын тухай хуулийн 25 дугаар зүйлийн 25.1.5, 25.1.6, 25.1.7 дахь заалттай нийцэхгүй байх бөгөөд мөн хуулийн 26 дугаар зүйлийн 26.1.2-д "бүртгэсэн даруйд өргөдөл, түүнд хавсаргасан баримт бичиг нь энэ хуулийн 24.3, 24.4, 25.1-д заасан шаардлагыг хангаж байгаа эсэхэд анхан шатны шүүлт хийх"-гэж заасныг хангаж ажиллаагүй байна.

1.237. Гэвч Онтрэ ХХК-ийн өргөдлийг хүлээн авч Ашигт малтмалын газрын Геологи Уул, Уурхай Кадастрын хэлтсийн даргын 2009 оны 10 дугаар сарын 23-ны өдрийн 877 шийдвэр гарч ашигт малтмал ашиглах тусгай зөвшөөрлийг гэрчилгээ олгогдсон байна.

1.238. Дээрх нөхцөл байдлыг бүхэлд нь дүгнэж үзэхэд: Ашигт малтмалын тухай хуульд заасан нөхцөл, шаардлагыг хангасны үндсэн дээр хайгуулын талбайн аль ч хэсэгт ашигт малтмалын ашиглалтын тусгай зөвшөөрлийг онцгой эрхийнхээ дагуу авах гэж заасан үндэслэл бүрдээгүй байхад ашигт малтмал ашиглах тусгай зөвшөөрөл болгож шийдвэрлэсэн нь:

- Ашигт малтмалын тухай хуулийн хүрээнд: 20,
- Байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын үнэлгээний тухай хуулийн хүрээнд: 3,
- Эрдэс баялгийн мэргэжлийн зөвлөлийн дүрмийн хүрээнд: 3
- Иргэдээс төрийн байгууллага, албан тушаалтанд гаргасан өргөдөл, гомдлыг шийдвэрлэх тухай хуулийн хүрээнд: 3 зүйл заалттай тус тус нийцээгүй байна

ОНТРЭ ХХК 15225А, 15226А ашиглалтын тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчийн мэдэгдэл авснаас хойш хуулиар хүлээсэн үүргээ биелүүлж ажиллаагүй

1.239. Онтрэ ХХК-нь 2009 оны 10 дугаар сарын 23-ний өдрөөс эхлэн ашигт малтмал ашиглах тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч болсон бөгөөд энэ тухай 2010 оны 10 дугаар сарын 28-ны өдөр АМГ-ын ГУУКАД-ын 6-5679, 6-5680 дугаартай албан бичгээр ашигт малтмал ашиглах тусгай зөвшөөрөл олгох, лицензийн төлбөр төлөх талаарх мэдэгдлийг хүргүүлсэн байна.

1.240. Мөн 2010 оны 11 дүгээр сарын 13-ны өдрийн мэдэгдэлд "Уг тусгай зөвшөөрлийг эзэмших болсноор та дараах үүргийг хүлээх болж буйг мэдэгдье" гэжээ. Мэдэгдэлд Ашигт малтмалын тухай хуулийн 48 дугаар зүйлд заасан мэдээ тайлан гаргах үүрэг, төлбөр төлөх талаар, байгаль орчны талаар, бусад хууль тогтоомжоор хүлээх үүргийн талаар дурдсан байна.

1.241. Үүнээс Ашигт малтмалын тухай хуулийн 48 дугаар зүйлд заасан мэдээ тайлан гаргах үүргийн биелэлтийг авч үзэхэд Онтрэ ХХК-ийн үйл ажиллагаа дараах байдалтай байна.

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ХЯНАН ШАЛГАХ ТҮР ХОРОО

Хүснэгт 1.22. Ашигт малтмалын тухай хуулийн 48 дугаар зүйл /2006/

АМТХ-ийн 48-р зүйл	Хэрэгжүүлэх үйл ажиллагаа	Гүйцэтгэгч
48.6.1	ТЭЗҮ боловсруулах	Оюу толгой ХХК /2010 оны ТЭЗҮ/
48.6.2	Уулын ажлын төлөвлөгөө	Оюу толгой ХХК
48.6.3	Бусад төлөвлөгөө, тайлан	Оюу толгой ХХК
48.8	Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний биелэлт, тайлан	Оюу толгой ХХК

Эх сурвалж: АМГ-ын архивын баримтад үндэслэн

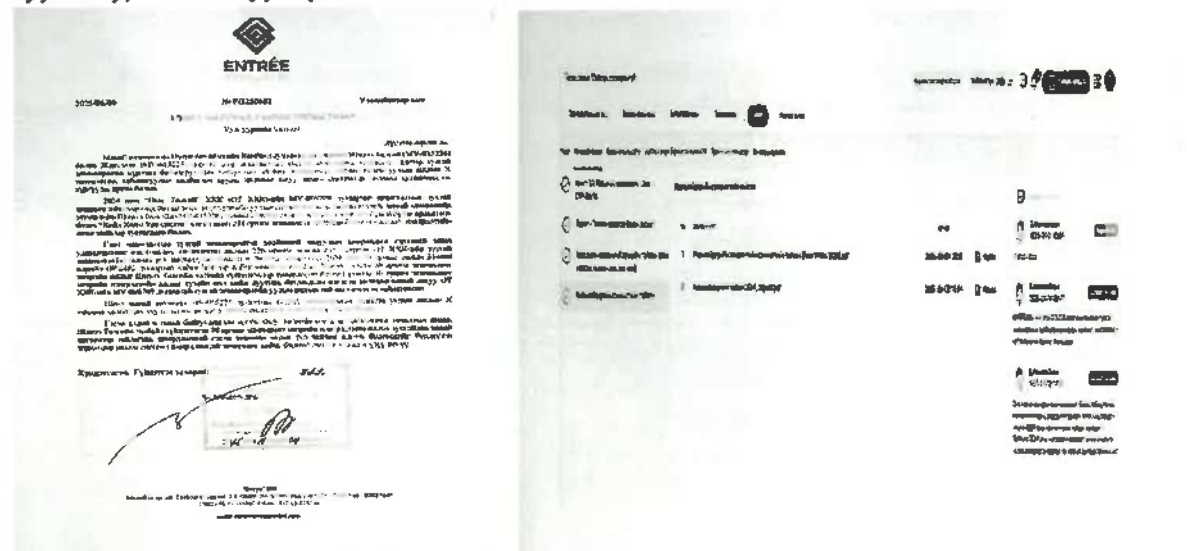
1.242. Онтрэ ХХК нь АМТХ-ийн 38 дугаар зүйлд заасан байгаль орчныг хамгаалах төлөвлөгөөг хайгуулын тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчийн эрх үүргийн хүрээнд гаргаж биелэлтийг хангасан тухай тодорхойлолт авч ажилладгаас бусад бүх үйл ажиллагааг Оюу толгой ХХК гүйцэтгэж ирсэн байна.

1.243. Онтрэ ХХК-нь дээрх хуулийн дагуу гаргаж хүргүүлэх тайлан мэдээг Хамтран ажиллах гэрээний хүрээнд Оюу толгой ХХК гүйцэтгэдэг болох тухай хяналт шалгалтын явцад ирүүлсэн тайлбар мэдээлэл болон холбогдох байгууллагад хүргүүлсэн нотлох баримтаар тогтоогдож байна. Түүнчлэн Ашиглалтын тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч болсноос хойш буюу 2009-2025 он хүртэл БОМТ тайлан гаргаж байгаагүй байна.

1.244. Өмнөговь аймгийн Баян-Овоо сумын засаг дарга Ашигт малтмал, газрын тосны газрын уул уурхайн хэлтэст 2024 оны 10 дугаар сарын 18-ны өдрийн 01/293 дугаар албан бичгээр “Өмнөговь аймгийн Баян-Овоо сумын сумын нутагт орших Жавхлант нэртэй MV-015225, Шивээ толгой нэртэй MV-015226 дугаар бүхий ашиглалтын тусгай зөвшөөрөлт талбайнуудыг Онтрэ ХХК эзэмшдэг. Онтрэ ХХК нь дээрх талбайнуудад 2024 онд хайгуулын болон олборлох үйл ажиллагаа явуулаагүй болохыг тодорхойлж байна” гэжээ.

1.245. Оюу Толгой ХХК-ийн MV-006709 дугаартай ашиглалтын тусгай зөвшөөрлийн хүрээнд батлагдсан далд уурхайн уулын ажлын тайланд Онтрэ ХХК эзэмшдэг Шивээ Толгой (MV-015226) тусгай зөвшөөрлийн талбайн тодорхой хэсэгт малталт, нэвтрэлтийн ажил хийгдсэн боловч Оюу толгой ХХК уулын ажлын нэгтгэсэн гэх тайланд Онтрэ ХХК-ийн эзэмшлийн талбайд хийгдсэн малталт нэвтрэлтийн асуудлыг тусгаагүй байна гэж АМГ-ын мэргэжилтэн 2025 оны 04 дүгээр сарын 14-ний өдөр засварт буцаасан байна.

1.246. Онтрэ ХХК 2025 оны 06 дугаар сарын 09-ний өдрийн EG250603 дугаартай Хүсэлтийг АМГ-т гаргасан бөгөөд хүсэлтэд “... Шивээ толгойн талбайд гүйцэтгэхээр төлөвлөсөн бөгөөд үүнээс 40 орчим метрийн нэвтрэлтийн ажлыг тухайн онд хийж дуусгах, батлагдсан нэгдсэн төлөвлөгөөний дагуу ОТ ХХК-ийн MV-006709 дугаартай тусгай зөвшөөрлийн уулын ажлын тайланд нэгтгэн тайлагнасан. Иймд манай компани MV-015226 дугаартай тусгай зөвшөөрлийн талбайн уулын ажлын Х тайланг холбогдох хууль журмын дагуу тусад нь илгээсэн болно” гэжээ.

1.247. Энэ нь Ашигт малтмалын тухай хуулийн 48.6-д “Ашиглалтын тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч нь дараах мэдээ, тайланг дор дурдсан хугацаанд төрийн захиргааны байгууллагад ирүүлнэ” гэж, 48.6.1.тухайн ордыг ашиглах техник, эдийн засгийн үндэслэлийг эрх бүхий байгууллагаар хийлгэж ашиглалтын тусгай зөвшөөрөл авснаас хойш нэг жилийн дотор; 48.6.3.ашиглалтын тусгай зөвшөөрлийн талбайд нөөцийн зэрэглэлийг ахиулах ашиглалтын хайгуулыг тухай бүр хийж, ажлын төлөвлөгөө, тухайн жилийн болон хайгуулын ажлын үр дүнгийн тайланг энэ хуулийн 48.1.2-т заасны дагуу, 11¹.1.4.ашигт малтмалын улсын нэгдсэн бүртгэл хөтлөх, нөөцийн хөдөлгөөнийг бүртгэх гэж заасныг хэрэгжүүлж ажиллаагүй байна.

Ашиглалтын тусгай зөвшөөрөл олгосноос хойш Онтрэ ХХК-ийн тусгай зөвшөөрөлтэй холбоотой Уул уурхайн сайдын шийдвэрүүд

А. Нөөцийн тайлан хүлээн авах, нөөц бүртгэх тухай 2009 оны 167-р тушаалыг 2013 оны 43-р тушаалаар хүчингүй болгов

1.248. Уул уурхайн сайдын 2013 оны 02 дугаар сарын 22-ны өдрийн 43 дугаар тушаалаар хүчингүй болгосон байна.

Тушаалын 1 дэх хэсэгт: Эрдэс баялгийн мэргэжлийн зөвлөлийн 2009 оны 07 дугаар сарын 01-ний өдрийн 15-р өргөтгөсөн хуралдааны 15-01 дүгнэлт, Эрдэс баялаг, эрчим хүчний сайдын /хуучнаар/ 2009 оны 07 дугаар сарын 10-ны өдрийн 167 тоот “Өмнөд Оюугийн бүлэг ордын нөөцийн тайлан хүлээн авах, нөөцийг бүртгэх тухай” тушаал нь Ашигт малтмалын тухай хуулийн 48 дугаар зүйлийн 48.4, ЭБЭХС-ын 2009 оны 04 дүгээр сарын 13-ны өдрийн 81 тоот тушаалаар баталсан ЭБМЗ-ийн дүрмийн 9 дүгээр заалтыг тус тус зөрчсөн байх тул ЭБЭХС-ын 2009 оны 167 тоот тушаалыг хүчингүй болгосугай,

Тушаалын 2 дахь хэсэгт: ЭБЭХС-ын 2009 оны 167 тоот тушаалыг хүчингүй болсонтой холбоотой Эрдэс баялгийн мэргэжлийн зөвлөлийн 2009 оны 07 дугаар сарын 01-ний өдрийн 15-р өргөтгөсөн хуралдааны 15-01 дүгнэлтийг 2013 оны 1 дүгээр улиралд багтаан ЭБМЗ-өөр дахин хэлэлцүүлэхийг ЭБМЗ-д даалгасугай,

Тушаалын 3 дахь хэсэгт: Энэхүү тушаал гарсантай холбоотой хууль тогтоомжийн хүрээнд стратегийн ач холбогдол бүхий Оюу толгойн бүлэг ордод олгосон тусгай зөвшөөрөлтэй холбоотой аливаа шилжилт хөдөлгөөн хийхгүй байхыг АМГ-т даалгасугай,

Тушаалын 4 дэх хэсэгт: Тушаалын биелэлтэд хяналт тавьж ажиллахыг уул уурхайн төрийн нарийн бичгийн даргад тус тус даалгасан байна.

1.249. Дээрх шийдвэрийн дагуу Кадастрын хэлтсийн даргын үүргийг түр орлон гүйцэтгэгч /Н.Чинбаатар/-ийн “Мэдэгдэл хүргүүлэх тухай” Оюу толгой бүлэг ордод олгогдсон тусгай зөвшөөрөлтэй холбоотой аливаа шилжилт хөдөлгөөн хийхийг хориглосон тухай 2013 оны 02 дугаар сарын 27-ны өдрийн 6-952 дугаар албан бичгээр Онтрэ ХХК-д хүргүүлсэнд 2013 оны 03 дугаар сарын 01-ний өдрийн EG-130301 дугаартай албаны бичгээр АМГ-ын дарга Г.Алтансүх, EG 130303 дугаартай албан бичгээр Ашигт малтмалын кадастрын хэлтсийн даргын үүргийг түр орлон гүйцэтгэгч Н.Чинбаатар нарт “Тайлбар болон хүсэлт хүргүүлэх

тухай” албан бичгийг хүргүүлж 2013 оны 03 дугаар сарын 13-ны өдрийн 2-1169 дугаартай албан бичгээр хариу тайлбар хүргүүлжээ.

1.250. Мөн Онтрэ ХХК-д шийдвэрийн талаарх мэдэгдлийг хүргүүлсний дараа 2013 оны 07 дугаар 01-ний өдөр хууль зүйн дүгнэлт гаргасан бөгөөд Ашигт малтмалын газар ГУУК-ийн хэлтсийн даргын 877 тоот шийдвэрийг хүчингүй болгох тухай боловсруулсан төсөл АМГ-ын архивын баримтад байгаа ч албажуулаагүй байна.

Б. Онтрэ ХХК-аас Оюу толгой ордын хил хязгаарыг хүсэх тухай албан хүсэлт ирүүлсэн байна

1.251. Уул уурхайн сайдын 2013 оны 02 дугаар сарын 22-ны өдрийн 43 дугаар тушаал гарснаас 2 сар хүрэхгүй хугацааны дараа буюу 2013 оны 04 дүгээр сарын 04-ний өдөр Онтрэ ХХК нь Уул уурхайн сайд Д.Ганхуягт хандан “Оюу толгой стратегийн ордын хил хязгаарыг хүсэх тухай” албан хүсэлт хүргүүлсэн байна.

1.252. Уул уурхайн сайд Д.Ганхуяг 2013 оны 04 дүгээр сарын 10-ны өдрийн 1/925 дугаартай Хариу албан бичигт “...2009 оны хайгуулын үр дүнгийн тайлангаар тогтоосон нөөцийн талбайн хүрээнд Оюу толгойн бүлэг ордын хил хязгаарыг тогтоон хавсралтаар хүргүүлж байна” гэжээ.

1.253. Энэ нь АМТХ-ийн 8 дугаар зүйлийн 8.1.4-д “Засгийн газраас өргөн мэдүүлснээр, эсхүл өөрийн санаачилгаар тухайн ашигт малтмалын ордыг стратегийн ач холбогдол бүхий ашигт малтмалын ордод хамааруулах, хасах” гэж, 10 дугаар зүйлийн 10.1-д “Ашигт малтмалын асуудлаар геологи, уул уурхайн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага дараах бүрэн эрхийг хэрэгжүүлнэ” гэж, УИХ-ын 2007 оны “Тодорхой ордыг стратегийн ач холбогдол бүхий ашигт малтмалын ордод хамааруулах тухай” 27-р тогтоолтой тус тус нийцэхгүй байна.

В. Уул уурхайн сайд 43 дугаар тушаалын 2,3 дахь хэсэгт нэмэлт өөрчлөлт оруулсан байна.

1.254. Уул уурхайн сайдын 2013 оны 02 дугаар сарын 22-ны өдрийн 43 дугаар тушаалд 2013 оны 09 дүгээр сарын 04-ний өдрийн 179 дүгээр тушаалаар нэмэлт өөрчлөлт оруулсан байна.

1.255. Ингэхдээ тушаалын 2, 3 дахь хэсэгт нэмэлт өөрчлөлт оруулж 1, 4 дэх хэсэг өнөөдрийг хүртэл хүчин төгөлдөр гэж үзэхээр байна.

Тушаалын 2 дахь хэсэгт оруулсан өөрчлөлт: ЭБЭХС-ын 2009 оны 167 тоот тушаалыг хүчингүй болсонтой холбоотой Эрдэс баялгийн мэргэжлийн зөвлөлийн 2009 оны 07 дугаар сарын 01-ний өдрийн 15-р өргөтгөсөн хуралдааны 15-01 дүгнэлтийг улсын нэгдсэн бүртгэлд бүртгэхтэй холбоотой асуудлыг хууль, журмын дагуу Ашигт малтмалын газарт уламжлахыг ЭБМЗ-д даалгасан байна.

Тушаалын 3 дахь хэсэгт оруулсан өөрчлөлт: Энэхүү тушаал гарсантай холбоотой стратегийн ач холбогдол бүхий Оюу толгойн бүлэг ордод олгосон тусгай зөвшөөрөлтэй холбоотой аливаа шилжилт хөдөлгөөнийг хууль тогтоомж болон, Хөрөнгө оруулалтын гэрээнд заасны дагуу хийхийг АМГ-т даалгаж өөрчилсөн байна,

1.256. Дээрхээс харахад Онтрэ ХХК-ийн нөөцийг хүлээн зөвшөөрсөн эсэх нь тодорхойгүй болгож байна.

САНАЛ:

1. АМТХ-ийн 8 дугаар зүйлийн 8.1.4⁶¹, 8.1.5⁶²-т заасан бүрэн эрхийн хүрээнд Шивээ толгой (Хойд Хюгогийн үргэлжлэл)-MV-15226, Жавхлант(Херуга)-MV-15225 талбайн тусгай зөвшөөрлийг цуцлах хүртэл саналыг УИХ-д өргөн барих,

⁶¹ 8.1.4.Засгийн газраас өргөн мэдүүлснээр, эсхүл өөрийн санаачилгаар тухайн ашигт малтмалын ордыг стратегийн ач холбогдол бүхий ашигт малтмалын ордод хамааруулах, хасах;

⁶² 8.1.5.Засгийн газрын өргөн мэдүүлснээр, эсхүл өөрийн санаачилгаар тодорхой нутаг дэвсгэрт ашигт малтмал эрэх, хайх, ашиглахыг, эсхүл хайгуулын болон ашиглалтын тусгай зөвшөөрөл олгохыг хязгаарлах буюу хориглох;

2. Ашиглалтын тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчийн хуулиар тодорхойлсон нөхцөл шаардлагыг хангаж байгаа эсэхийг тухайн асуудал хариуцсан Төрийн захиргааны болон Төрийн захиргааны төв байгууллага шалгаж хуульд нийцүүлэх ажлыг зохион байгуулах.

Дүгнэлт:

ОНТРЭ ХХК-ийн татварийн хуульд заасны дагуу төлбөл зохих татварын ногдлоо бүрэн гүйцэд тодорхойлж, хугацаандаа төлсөн эсэхэд 2016 оноос хойш хяналт шалгалт хийгээгүй, ТЕГ-ын эрсдэлийн үнэлгээгээр хяналт шалгалтын зөрчил таамаглах загвар 75.18 хувьтай байна.

Нөхцөл байдал:

1.257. ОНТРЭ ХХК нь 2002 оны 07 дугаар сарын 24-ний өдөр 2705133 татвар төлөгчийн дугаартай Сүхбаатар дүүргийн Татварын хэлтэст бүртгэлтэй байсан бол 2014 оноос Нийслэлийн татварын албанд, 2022 оноос ТЕГ-ын Том татвар төлөгчийн газрын татварын бүртгэл, мэдээллийн нэгдсэн санд бүртгэсэн байна.

1.258. Татварын ерөнхий хуулийн 41.4-т "Татварын алба эрсдэлд, эсхүл татвар төлөгчийн хүсэлтэд үндэслэн татвар төлөгчийн хууль тогтоомжоор хүлээсэн үүргийн биелэлтийг хянан шалгана", 35.10-т "Энэ хуулийн 35.4.3-т заасан эрсдэлийн үнэлгээ, шинжилгээний үр дүнг үндэслэн татварын хяналт, шалгалтад хамруулах татвар төлөгчийг сонгоно" гэж зохицуулсан.

1.259. Татварын хуулийн 2019 оны шинэчлэлийн хүрээнд тус журам нь Сангийн сайдын 2019 оны 305 дугаар тушаалаар "Татварын албаны эрсдэлийн удирдлагын үйл ажиллагаа, хорооны ажиллах журам" батлагдсанаар хүчингүй болсон. Тус журмын дагуу татвар төлөгчийн эрсдэлийн үнэлгээг Эрсдэлийн удирдлагын хороогоор баталсан шалгуур үзүүлэлтийн дагуу тооцдог бөгөөд тус компанийн эрсдэлийн үнэлгээний дэлгэрэнгүй мэдээллийг гаргуулан авахад эрсдэлийн үнэлгээ бага гарсан боловч Хяналт шалгалтын зөрчил таамаглах загвар 75.18 хувь гэж тооцоолсон байна.

1.260. Мөн 2021 оноос 2025 онд эрсдэл тооцож бага эрсдэлтэй гэж тооцсон ч 2016-2020 онуудыг ямар үндэслэлээр орхигдуулсан нь тодорхойгүй байна.

1.261. Татварын тайлангаа хуулийн хугацаанд тайлагнаж ирсэн. Татварын ерөнхий газраас 22 жилийн татварын тайланг нэгдсэн мэдээллийг цахим системээс гаргуулан авсан.

Хүснэгт 1.23. Онтрэ ХХК-ийн байгуулагдсанаас хойших татвар төлөлтийн нэгдсэн дүн мэдээ (2025.09.22-ны өдрийн байдлаар) (төгрөгөөр)

Татвар төлөгч	Татварын төрөл	Төлсөн нийт дүн	Хувь
ОНТРЭ – 2705133	Цалин, хөдөлмөрийн хөлс, тэдгээртэй адилтгах орлогоос суутгасан татвар	208,963,061.36	22.9
	Дундын суутгал - 3% (Суутган-4)	53,230.00	0.0
	Суутгагчийн хувь хүнд олгосон орлогоос суутгасан албан татвар	3,177,497.65	0.3
	Аж ахуйн нэгжийн орлогын албан татвар	1,296,033.73	0.1
	Татварын хүү торгуулийн орлого	1,642,100.00	0.2
	Татварын торгууль	571,809,822.20	62.7
	Татварын алданги	124,073,188.10	13.6
	Автотээвэр, өөрөө явагч хэрэгслийн албан татвар	1,000,840.00	0.1
	Нийт	912,015,773.04	100.0

Эх сурвалж: Татварын ерөнхий газар

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ХЯНАН ШАЛГАХ ТҮР ХОРОО

1.262. 23 жилийн хугацаанд дөрвөн төрлийн татвар, татварын торгууль, алдангид нийт 912.0 сая төгрөг төлсөн бөгөөд дунджаар 39.7 сая төгрөгийн татвар төлсөн гэж тооцохоор байна. Төлсөн нийт татварын 22.9% нь цалин, хөдөлмөрийн хөлс, тэдгээртэй адилтгах орлогоос суутгасан татвар байна.

1.263. Онтрэ ХХК-д байгуулагдсанаас хойш дөрвөн удаа, тухайлбал, 2004, 2008, 2013, 2016 онд татварын хяналт шалгалт хийж, нийт 697.5 сая төгрөгийн нөхөн татвар, торгууль оногдуулсан. Энэ нь нийт төлсөн татварын 76.4% болж байна. Татварын хяналт шалгалтаар бусдаар гүйцэтгүүлсэн ажлын хөлсийг төлөхдөө холбогдох татвар суутгалыг тооцож суутгаагүйтэй холбоотой зөрчилд татвар нөхөн ногдуулж, алданги тооцсон байна. 2016 оноос хойш сүүлийн 8 жил хяналт шалгалт хийгээгүй байна.

1.264. Сангийн сайдын 2019 оны 305 дугаар тушаалаар батлагдсан “Татварын албаны эрсдэлийн удирдлагын үйл ажиллагаа, хорооны ажиллах журам”-д зааснаар татвар төлөгчийн эрсдэлийг тооцож, үнэлж, шинжлэн татварын харилцаанд оролцогчийн эрсдэлийг үнэлж бүртгэж, татварын хяналт шалгалтыг тогтмол давтамжтай гүйцэтгэхээр заасан боловч хяналт шалгалт хийгдээгүй байна.

**Дэд
дүгнэлт**

Онтрэ ХХК-ийн 2002, 2003 оны санхүүгийн тайлан холбогдох байгууллагын архивт байхгүй байна.

Нөхцөл байдал:

1.265. Онтрэ ХХК НББ-ийн тухай хуульд зааснаар санхүүгийн тайлангаа бэлтгэн Сангийн яаманд хүргүүлдэг. Санхүүгийн тайланг гэрээт компани, нягтлан бодогч бэлтгэдэг. Енур аудит ХХК сүүлийн 2 жил аудит хийсэн.

1.266. Онтрэ ХХК-ийн 2025 оны II улирлын санхүүгийн тайлангаар 201.4 тэрбум төгрөгийн өр төлбөр, 27.5 тэрбум төгрөгийн хуримтлагдсан алдагдал бүртгэгдсэн байна. 2025 оны хагас жилийн санхүүгийн тайланг хураангуйлан доор үзүүлэв:

Хүснэгт 1.24. Онтрэ ХХК-ийн 2025 оны хагас жилийн санхүүгийн хураангуй тайлан

Үзүүлэлт	Үлдэгдэл (төгрөгөөр)	Үзүүлэлт	Үлдэгдэл (төгрөгөөр)
1 Хөрөнгө		2 Өр төлбөр ба Эздийн өмч	
1.1 Эргэлтийн хөрөнгө		2.1 Өр төлбөр	
1.1.1 Мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгө	12,935,606.10	2.1.1 Богино хугацаат өр төлбөр	
1.1.3 Татвар, НДШ-ийн авлага	300,915.28	2.1.1.1 Дансны өглөг	200,379,438,615.22
1.1.7 Урьдчилж төлсөн зардал/тооцоо	3,357,411.68	2.1.1.10 Бусад богино хугацаат өр төлбөр	1,115,397,886.62
1.1.11 Эргэлтийн хөрөнгийн дүн	16,593,933.06	2.1.1.13 Богино хугацаат өр төлбөрийн дүн	201,494,836,501.84
1.2 Эргэлтийн бус хөрөнгө		2.2 Өр төлбөрийн нийт дүн	201,494,836,501.84
1.2.1 Үндсэн хөрөнгө	-	2.3 Эздийн өмч	
1.2.2 Биет бус хөрөнгө	36,813,566,138.95	2.3.1 Өмч (хувийн)	21,085,062,927.88
1.2.5 Хайгуул ба үнэлгээний хөрөнгө	158,236,299,525.23	2.3.7 Хуримтлагдсан ашиг	(27,513,439,832.48)
1.2.10 Эргэлтийн бус хөрөнгийн дүн	195,049,865,664.18	2.3.9 Эздийн өмчийн дүн	(6,428,376,904.60)
1.3 Нийт хөрөнгийн дүн	195,066,459,597.24	2.4 Өр төлбөр ба эздийн өмчийн дүн	195,066,459,597.24

Эх сурвалж: Сангийн яам

1.267. Санхүүгийн тайлангийн тодруулгад биет бус хөрөнгөд тусгасан 36.8 тэрбум төгрөгийг Хайгуул олборлолтын лиценз буюу зөвшөөрлийн хөрөнгөөр тусгасан гэж тодруулсан. Хөрөнгө оруулалтын зориулалттай үл хөдлөх хөрөнгө байхгүй. Богино хугацаат өр төлбөр 201.4 тэрбум төгрөгийг Толгой компани болох Онтрэ резорс лимитэдээс авсан санхүүжилтийн зээлийн өглөг гэж тайлагнасан.

1.268. Богино хугацаат өр төлбөр нь дотоод болон гадаад эх үүсвэрээс нийт 201.4 тэрбум төгрөгийн зээл авсан гэж тайлагнасан. Үүнд:

- Онтрэ Ресурс Лимит (Канад)-ээс 200.3 тэрбум төгрөгийн зээлийн өглөгтэй.
- Онтрэ резорсис ХХК-с 1.1 тэрбум төгрөгийн зээлийн өглөгтэй.

1.269. Онтрэ резорсис ХХК болон Онтрэ ХХК-ийн хоорондын санхүүжилтийн зээлийн гэрээнд зээлдүүлэгч, зээлэгчийг төлөөлж нэг хүн буюу Захирал Б.Мөнхтулга гарын үсэг зурсан байна. Энэхүү гэрээг ТЕГ-ын Үнэ шилжилтийн тайлангаас гаргуулсан авсан. (Онтрэ ХХК-аас хянан шалгагч нарт гарган өгөхдөө энэхүү гэрээг нууцын зэрэглэлтэй ирүүлсэн.)

1.270. Онтрэ ХХК-ийн 2002, 2003 оны санхүүгийн тайлан Татварын ерөнхий газар, Сангийн яамны Нягтлан бодох бүртгэлийн газарт байхгүй байна. Гаргасан эсэх талаар нэмэлт тодруулга хийж, Онтрэ ХХК-ийн холбогдох ажилтанд тодруулга захидал хүргүүлсэн байна.

Дэд дүгнэлт

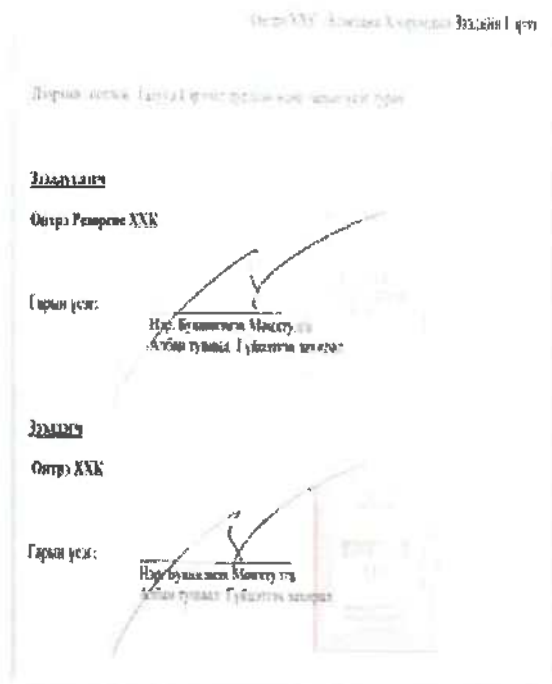
Онтрэ ХХК-ийн эзэмшиж буй лицензийн талбайд хайгуулын болон бүтээн байгуулалтын ажилд гаргаж буй зардлын санхүүжилт нь НӨОДТХНГ-ний дагуу ОТ ХХК-ийн санхүүжилтэд бүртгэгдэж, хүү тооцогдон Монгол Улс хүртэх ногдол ашигт нөлөөлж байж болзошгүй байна

Нөхцөл байдал:

1.271. Айвенхоу майнз лимитэд (Канад), Онтрэ ресурс лимитэд (Канад) 2004 оны 10 дугаар сард "Хувь оролцооны гэрээ" байгуулж, улмаар 2004, 2005, 2008, 2025 нэмэлт өөрчлөлт оруулах, Эрх үүрэг шилжүүлэх гэрээ, Хамтран ажиллах гэрээ байгуулсан. Гэрээний харилцан байгуулагч талууд дээрх гэрээний заалтуудаар ОТ ХХК (АММИ) Онтрэ ресурс лимитэд (Канад) хооронд гэрээ байгуулсан. Онтрэ ресурс лимитэд (Канад) нь Онтрэ групп компаниудын өмнөөс ОТ төслийн бүхий л хамтарсан асуудлыг удирддаг.

1.272. Онтрэ ХХК нь Шивээ толгой болон Жавхлант ашигт малтмалын тусгай зөвшөөрлийг 100% эзэмшиж, эдгээр лицензийн захиргааны болон бичиг баримтын шаардлагыг хариуцан ажилладаг.

1.273. ОТ ХХК дээрх ашиглалтын тусгай зөвшөөрөлтэй холбоотой зардлыг ОТ ХХК – Онтрэ ХХК-ийн хооронд байгуулсан хамтран ажиллах гэрээний дагуу төлж байгаа бөгөөд Онтрэ ХХК нь геологийн удирдлага, хайгуулын ажил, талбайн үйлчилгээтэй холбоотой зардлыг хайгуулын хөрөнгөөр бүртгэдэг. Эдгээр зардлын 20%-ийг Онтрэ ресурс лимитэд (Канад), 80%-ийг ОТ ХХК бүртгэж байна.

1.274. Хяналт шалгалтын баг Онтрэ ХХК болон ОТ ХХК-аас тодруулга хийж захидал явуулсан бөгөөд хариуг 2025 оны 10 дугаар сарын 10-ны өдөр хариуг цахим мэйлээр нүүцэн тэмдэглээтэй ирүүлсэн болохоор тайлбарыг тайланд оруулалгүй хязгаарлав.

1.275. Онтрэ ресурс лимитэд (Канад) компанийн 2025 оны эхний хагас жилийн аудитлагдаагүй санхүүгийн тайланд дээрх өр төлбөр тусгагдсан байна.

1.276. Онтрэ ресурс лимитэд (Канад) компанийн цахим хуудаст 2025 оны 9-р сарын 30-ны байдлаар санхүүгийн тайлан (аудит хийгдээгүй)-гаа байршуулсан байна. Үүнд Онтрэ/Оюутолгой хамтарсан төслийн хайгуулын лицензийн талбайд хайгуулын болон бүтээн байгуулалтын ажилд ойролцоогоор 69.0 сая ам.доллар (2024 оны 12-р сарын 31-ээр 57.7 сая ам.доллар) зарцуулснаар тайлагнасан байна. Хамтарсан хөрөнгө оруулалтын гэрээний нөхцөлийн дагуу ОТ ХХК нь компанийн өмнөөс шаардлагатай оролцооны хэмжээгээ үндсэн хүү дээр 2% ногдуулдаг. 2025 оны 9-р сарын 30-ны байдлаар Онтрэ компани 20% -тай тэнцэх хэмжээний зардал, хүүгийн хамт нийт 18.9 сая ам.доллар бүртгэсэн байна. (Эх сурвалж: https://www.entreeresourcesltd.com/_resources/financials/Q3-2025-Entree-Resources-FS.pdf)

1.277. Хамтран ажиллах гэрээнд заасны дагуу Онтрэ ХХК-ийн эзэмшиж буй лицензийн талбайд хайгуулын болон бүтээн байгуулалтын ажлын зардлыг ОТ ХХК зарцуулсны дараа өрийг бүртгэж байна. ОТ ХХК Онтрэ ХХК-ийн эзэмшиж буй лицензийн талбайд хайгуулын болон бүтээн байгуулалтын ажилд гаргаж буй зардлын санхүүжилт нь НӨОДТХНГ-ний дагуу ОТ ХХК-ийн шаардсан мөнгөн хөрөнгийн санхүүжилтэд бүртгэгдэж, хүү тооцогдох санхүүжилтийн үр дагавар үзүүлж, улмаар Монгол Улсын хүртэх ногдол ашиг хойшлоход нөлөөлж байж болзошгүй байна.

1.278. Хэдийгээр Оюу толгой ХХК, Онтрэ ресурс лимитэд компани 2004 (2005, 2008, 2025) Хувьцаа худалдан авах, ашиг хуваах гэрээний дагуу хоёр компанийн үйл ажиллагаа хамтран ажиллах гэрээний дагуу явж ирсэн гэх тайлбарыг өгч байгаа ч энэхүү гэрээний 10.10-т “Эрх зүйн зөрчилдөөнийг үл харгалзан энэхүү гэрээ нь Канад Улсын Бритиш Колумбия мужийн хууль тогтоомжид зааснаар захирагдаж тайлбарлагдана.” гэж заасан учраас энэ үйл ажиллагаа нь Монгол Улсын хууль тогтоомжийн дагуу хэрэгжиж, ил тод, нээлттэй үнэн зөвөөр тайлагнадаг байх шаардлагатай байна.

САНАЛ:

Асуудлыг эрх бүхий байгууллагад шилжүүлэх, дахин шинжлүүлэх талаар;

1. ТЕГ-ын Том татвар төлөгчийн газарт: ОНТРЭ ХХК-ийн дүрмийн сан өөрчлөгдсөн, зээл нэмэгдсэн, ОТ бүлэг ордын олборлолт эхлэх гэж байгаад эрсдэл тооцож, 2012 оноос хойших санхүү, татварын тайланд хяналт шалгалт гүйцэтгэх,
2. ЗГ-ын ОНТРЭ ХХК-ын талаар хэлцэл хийх ажлын хэсэгт: ОТ ХХК болон ОНТРЭ ХХК-ийн ашиг хуваах гэрээний дагуу санхүү, зардлын бүртгэлд тусгаж байгаа дүнг баталгаажуулж, ОТ ХХК-нд бүртгэж байгаа хайгуулын ажлын зардалд хүү тооцогдож байгаа эсэхийг тодруулах, энэ нь Монголын талын ашиг хүртэхэд хэрхэн нөлөөлж байгааг тодорхойлсны дараа хэлцэл хийх

3. “ОНТРЭ” ХХК-ИЙН ЭЗЭМШИЖ БАЙГАА АШИГТ МАЛТМАЛЫН АШИГЛАЛТЫН ТУСГАЙ ЗӨВШӨӨРӨЛ (MV-015225 (ЖАВХЛАНТ), MV-015226(ШИВЭЭ ТОЛГОЙ))-ҮҮД НЬ ОЮУ ТОЛГОЙ ТӨСЛИЙН “ХӨРӨНГӨ ОРУУЛАЛТЫН ГЭРЭЭ”-НИЙ ҮЙЛЧЛЭЛД ХАМААРАХ ЭСЭХ.

Дүгнэлт:

Оюу Толгой төслийн 2009 оны 10 дугаар сарын 06-ны өдөр байгуулагдсан “Хөрөнгө оруулалтын гэрээ (цаашид “ХеОГ” гэж товчлох)”-ний үйлчлэлд “Онтрэ” ХХК-ийн эзэмшиж байгаа ашигт малтмалын ашиглалтын тусгай зөвшөөрөл (MV-015225(Жавхлант), MV-015226(Шивээ толгой))-үүд хамаарахгүй.

3.1: “ОТ төслийн суурь гэрээ, эрх зүйн баримт бичгийг байгуулахаар хэлэлцээ хийх үеийн тэмдэглэлд тулгуурлан тогтоох;”

Дэд дүгнэлт:

“Онтрэ” ХХК, түүний төлөөлөгч ХеОГ-ний хэлэлцээрт оролцоогүй, хэлэлцэгч тал биш, тиймээс түүний эзэмшиж буй ашигт малтмалын ашиглалтын тусгай зөвшөөрлүүд нь ХеОГ-ний үйлчлэлд хамаарахгүй;

Нөхцөл байдал:

1.279. ОТ төслийн ХеОГ-г байгуулахаас өмнө Монгол Улсын Их Хурлын 2008 оны 12 дугаар сарын 04-ний өдөр батлагдсан “Хуулийн төслүүд буцаах, үндсэн зарчим, удирдамж батлах тухай” 40 дүгээр тогтоол⁶³ батлагдаж, тус тогтоолын 2-т “Стратегийн ач холбогдол бүхий Таван толгойн нүүрсний ордыг хамтарч ашиглах хөрөнгө оруулалтын гэрээ байгуулах үндсэн зарчим, удирдамжийг 1 дүгээр хавсралтаар, Оюу толгойн зэс-алтны ордыг хамтарч ашиглах хөрөнгө оруулалтын гэрээ байгуулах үндсэн зарчим, удирдамжийг 2 дугаар хавсралтаар тус тус баталсугай.”, мөн тогтоолын 3-т “Энэ тогтоол батлагдсантай холбогдуулан дараахь арга хэмжээ авч хэрэгжүүлэхийг Монгол Улсын Засгийн газар /С.Баяр/-т даалгасугай: 1/Таван толгойн нүүрс, Оюу толгойн зэс-алтны ордыг хамтарч ашиглах хөрөнгө оруулалтын гэрээний төслүүдийг Монгол Улсад хүчин төгөлдөр үйлчилж байгаа хууль тогтоомж болон энэ тогтоолын хавсралтуудад нийцүүлэн боловсруулах, шаардлагатай бол холбогдох хуулийн зохих зүйл, заалтад өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийг хамт боловсруулж 2009 оны 2 дугаар сарын 1-ний өдрийн дотор Улсын Их Хуралд өргөн мэдүүлэх,” гэжээ. Энд тэмдэглэснээр ОТ төслийг ХеОГ-г байгуулах асуудалд УИХ-с тусгайлан “удирдамж” өгч, хуанлийн 58 хоногт (8 долоо хоног) гэрээний төсөл боловсруулах үүрэг өгөгдөж, УИХ-ын 2008 оны 40 дүгээр тогтоол батлагдсанаас хойш 14 хоногийн дараа буюу 2008.12.18-нд хэлэлцээ эхэлсэн⁶⁴ нь нотлох баримтаар мэдэгдэж байна.

1.280. УИХ-ын 2008 оны 40 дүгээр тогтоол батлагдсаны дараа Засгийн газрын 2008.12.05-ны өдрийн “Хөрөнгө оруулалтын гэрээний тухай” 51 дүгээр тогтоол⁶⁵ батлагдаж, тус тогтоолын,

1-д, Оюутолгой ... ордыг ашиглах зорилгоор гадаад, дотоодын хөрөнгө оруулагчтай хөрөнгө оруулалтын гэрээ байгуулах яриа хэлэлцээ хийхийг Сангийн сайд С.Баярцогт, Эрдэс баялаг, эрчим хүчний сайд Д.Зоригт, Байгаль орчин, аялал жуулчлалын сайд Л.Гансүх нарт үүрэг болгож;

2 дахь заалтын “б”-д, хөрөнгө оруулалтын гэрээний хэлэлцээ хийхдээ Ашигт малтмалын тухай хууль, УИХ-ын 2008 оны 40-р тогтоол, хууль тогтоомжийг мөрдөж ажиллах, “в”-д, гэрээний төслийг 2009.01.20-ны дотор (46 хоног) Засгийн газрын хуралдаанд оруулах;

⁶³ Төрийн мэдээлэл эмхэтгэл: 2008 он, №47.

⁶⁴ Нотлох баримт: ЭОТ ХХК-иас ирүүлсэн 2025.09.08-ний өдрийн 01/220 дугаартай албан бичиг, түүний хавсралт дахь хүснэгтийн №1-д “Оюу Толгой төслийн “Хөрөнгө оруулалтын гэрээ”, яриа хэлэлцээ болон Ажлын хэсэгт холбогдох баримт бичиг”-ийн Боть-15.

⁶⁵ Засгийн газрын хэрэг эрхлэх газрын даргын 2025 оны 9 дүгээр сарын 05-ны өдрийн “...тухай” ХЭГ/2428 дугаартай албан бичгийн хавсралтаар Хянан шалгах түр хороонд ирүүлсэн нотлох баримт.

3-д, хэлэлцээ хийх явцад санал өгөх, дүгнэлт гаргах үүрэг бүхий эрдэмтэн судлаачид болон төрийн бус байгууллагатай зөвлөлдөх хэсэг байгуулж ажиллахыг даалгажээ.

1.281. Улмаар Ерөнхий сайдын 2008.12.11-ний өдрийн "Ажлын хэсэг байгуулах тухай" 47 дугаар захирамж⁶⁶-аар ХөОГ-ний төсөл боловсруулж, хэлэлцээ хийх ажлын хэсгийг Эрдэс баялаг, эрчим хүчний сайд Д.Зоригтоор ахлуулан байгуулжээ.

1.282. Статистик мэдээлэл:

- 2009 оны 10 дугаар сарын 06-ны өдөр байгуулагдсан ХөОГ-ний хэлэлцээ 2008.12.18-ны өдрийн⁶⁷ 12.00 цагт эхэлж, 2009.10.07-ны өдрийн⁶⁸ 19.50 цагт дуусаж, нийт 10 сарын турш⁶⁹ үргэлжилжээ. Хэлэлцээрт ХөОГ-ний төслийн зэрэгцээ ХНГ-ний төслийг хамтад нь хэлэлцжээ.
- Хэлэлцээ
 - Эрдэс баялаг, эрчим хүчний яамны байранд 41 удаа;
 - Сангийн яамны байранд 23 удаа;
 - "Их тэнгэр" цогцолборт 1 удаа, нийт 65 удаа, 76 хэсэг⁷⁰-тэй зохион байгуулагджээ.
- 2009 оны 3, 4, 5 дугаар саруудад хэлэлцээ хийгдээгүй зогсжээ.

1.283. Нийт 65 удаа, 76 хэсэгтэйгээр зохион байгуулагдсан ХөОГ болон ХНГ-ний хэлэлцээрт "Онтрэ" ХХК-г итгэмжлэлгүйгээр төлөөлөх эрхтэй болон түүнээс эрх олгосон төлөөлөгч оролцоогүй нь "Онтрэ" ХХК хэлэлцээрийн тал биш, энэ үндэслэлээр ашигт малтмалын ашиглалтын MV-015225(Жавхлант), MV-015226(Шивээ толгой) тусгай зөвшөөрлүүд нь ХөОГ-ний үйлчлэлд хамаарахгүй.

1.284. ХөОГ-ний хэлэлцээ, төслийг Монгол Улсын Засгийн газраас 2009.03.04-ний өдрийн "Төсөл өргөн мэдүүлэх тухай" ЗГ-1/35 дугаартай албан бичгээр УИХ-д өргөн мэдүүлж, улмаар Засгийн газрын Хэрэг эрхлэх газрын даргын 2006.03.04-ний өдрийн "Тов тогтоолгох тухай" ХЭГ/352 дугаартай албан бичгээр УИХ-ын Тамгын газрын Ерөнхий нарийн бичгийн даргад хандсан бөгөөд тус албан бичгийн хавсралт дахь "Оюу толгой ордыг хамтран ашиглах хөрөнгө оруулалтын гэрээний төслийн тухай танилцуулга"⁷¹-д "Оюу толгой ордын нөөц нь бусад лицензтэй талбайд үргэлжлэх нь судалгаагаар тогтоогдсон бөгөөд төслийн үндсэн үйл ажиллагаатай холбоотой хэсгийн нөөцийг улсын бүртгэлд бүртгэн гэрээнд хамруулах заалтыг мөн тусгасан болно" гэсэн нь "Ажлын хэсэг" анхнаасаа MV-015225(Жавхлант), MV-015226(Шивээ толгой) дугаартай тусгай зөвшөөрлүүдийг ХөОГ-ний үйлчлэлд хамруулах хэлэлцээ хийгээгүйг тодотгож байна.

1.285. Түүнчлэн "Онтрэ" ХХК-ийн ашигт малтмалын хайгуулын тусгай зөвшөөрөлтэй холбоотой асуудлаар

- 2009.08.03-ны өдөр;
- 2009.09.26-ны өдөр (тухайн өдрийн хэлэлцээний 2 дахь хэсэг);
- 2009.09.26-ны өдөр (тухайн өдрийн хэлэлцээний 3 дахь хэсэг) тус тус гадаадын хөрөнгө оруулагч талтай хэлэлцээ хийсэн байх бөгөөд тус хэлэлцээрийн

⁶⁶ Засгийн газрын хэрэг эрхлэх газрын даргын 2025 оны 9 дүгээр сарын 05-ны өдрийн "...тухай" ХЭГ/2428 дугаартай албан бичгийн хавсралтаар Хянан шалгах түр хороонд ирүүлсэн нотлох баримт.

⁶⁷ 2009.12.18-ны өдөр нь ажлын өдөр буюу Баасан гараг.

⁶⁸ 2009.10.07-ны өдөр нь ажлын өдөр буюу Лхагва гараг.

⁶⁹ Нотлох баримт: ЭОТ ХХК-иас ирүүлсэн 2025.09.08-ний өдрийн 01/220 дугаартай албан бичиг, түүний хавсралт дахь хүснэгтийн №1-д "Оюу Толгой төслийн "Хөрөнгө оруулалтын гэрээ", яриа хэлэлцээ болон Ажлын хэсэгт холбогдох баримт бичиг"-ийн Боть-15.

⁷⁰ Тухайлбал дараах өдрүүдэд зохион байгуулагдсан хэлэлцээ 2 ба түүнээс дээш хэсэгтэй байжээ. Үүнд:

- 1) 2009.07.03-ны өдрийн хэлэлцээ 2 хэсэгтэй;
- 2) 2009.07.31-ний өдрийн хэлэлцээ 2 хэсэгтэй;
- 3) 2009.09.23-ны өдрийн хэлэлцээ 3 хэсэгтэй;
- 4) 2009.09.25-ны өдрийн хэлэлцээ 3 хэсэгтэй;
- 5) 2009.09.26-ны өдрийн хэлэлцээ 5 хэсэгтэй;
- 6) 2009.10.04-ний өдрийн хэлэлцээ 2 хэсэгтэйгээр зохион байгуулагджээ.

⁷¹ Нотлох баримт: Засгийн газрын Хэрэг эрхлэх газрын даргын 2009.03.04-ний өдрийн "Тов тогтоолгох тухай" ХЭГ/352 дугаартай албан бичгийн "Оюу толгой ордыг хамтран ашиглах хөрөнгө оруулалтын гэрээний төслийн тухай танилцуулга"-ын 7 дугаар хуудас.

төгсгөлд "Онтрэ" ХХК-ийн тусгай зөвшөөрлүүдийг ХөОГ-ний үйлчлэлд хамруулахгүй байхаар хэлэлцээрт хүрч, тохиролцжээ.

1.286. ХөОГ-нд 2009.10.06-ны өдөр гарын үсэг зурж, баталгаажуулсан⁷² хэдий ч гэрээг байгуулсан өдрөөс хойш, тодруулбал 2009.10.07-ны өдөр 2 удаа ХөОГ-ний "Оршил" хэсэг, түүнчлэн 1.6, 1.8, 2.14, 2.16, 2.24.2, 2.25, 3.1, 3.19, 3.21, 6.6, 7.4, 9.4, 9.5, **15.24, 15.24.1**-д тус тус нэмэлт, өөрчлөлт оруулах хэлэлцээ хийгдсэн нь баримтаар тогтоогдлоо. Энэ байдал нь ХөОГ-ний хэлэлцээ албан ёсоор дуусаагүй, талууд хүсэл зориг, ашиг сонирголоо бүрэн илэрхийлээгүй байхад гэрээнд гарын үсэг зурж баталгаажуулсан үр дагавартай болжээ. Зүй нь нэгэнт ХөОГ-нд гарын үсэг зурж, баталгаажуулсан бол түүний дараах хэлэлцээрт ХөОГ-ний 15.30-д "Талууд бичгээр харилцан тохиролцсоны үндсэн дээр энэхүү Гэрээнд нэмэлт, өөрчлөлт оруулж болно." гэх заалт үйлчлэх ёстой юм.

1.287. Нөгөө талаар ХөОГ-ний 15.26-д "Энэхүү Гэрээний 10.2, 15.7, 15.8, 15.9, 15.10, 15.14, **15.24, 15.25, 15.26, 15.27, 15.28, 15.31, 15.32, 15.33, 15.34** дэх заалт болон 14, 16 дугаар бүлэг нь энэхүү Гэрээг байгуулсан өдрөөс эхлэн хүчин төгөлдөр болно." гэсэн тодорхой заалттайг дурдах нь зүйтэй.

1.288. УИХ-ын 2008.12.04-ний өдөр батлагдсан "Хуулийн төслүүд буцаах, үндсэн зарчим, удирдамж батлах тухай" 40 дүгээр тогтоолын хоёрдугаар хавсралтаар батлагдсан "Оюу толгойн зэс-алтны ордыг хамтарч ашиглах хөрөнгө оруулалтын гэрээ байгуулах үндсэн зарчим, удирдамж"-ийн 3-т "Ордыг түшиглэн байгуулагдах компанийн хувьцааны 34 хувийг Монголын тал шууд эзэмшихээр тооцож, ... тохиролцох" гэсний дагуу одоогийн ОТ ХХК-ийн хувьцааны 34% хувийг төр шууд эзэмших хэлэлцээ хийгдсэн бөгөөд "Онтрэ" ХХК-ийн хувьцааны 34% хувийг төр эзэмших талаар буюу төрийн эзэмшилтэй холбоотой хэлэлцээ хийгдээгүй, УИХ-ын 2008 оны 40-р тогтоолоор тийм "удирдамж" өгөгдөөгүйг тэмдэглэх хэрэгтэй. Учир нь ХөОГ-г байгуулах огноонд хүчин төгөлдөр үйлчилж байсан АмТХ-н 29 дүгээр зүйлийн 29.1-д заасан ХөОГ-г байгуулах хуулийн шаардлагыг "Онтрэ" ХХК хангаагүй байхын зэрэгцээ хуулийн дагуу ХөОГ-г байгуулах хүсэлт гаргаагүй байдал нь тийнхүү УИХ-ын 2008 оны 40-р тогтоолын үндэслэл болсон гэж дүгнэхээр байна.

1.289. Хэлэлцээ, ХөОГ-ний төслийг хуанлийн 58 хоногт багтаан боловсруулж, танилцуулах дээрх үүргийг Засгийн газар,

- "Хэлэлцээний уур амьсгал амаргүй бөгөөд цаг хугацааны хувьд ихээхэн шахуу байсныг энд тэмдэглэж байна. ... Оюу толгой төслийн хэлэлцээ 2 сар шахам хугацаанд үргэлжилж хүрсэн үр дүнг үүгээр танилцуулж байна."⁷³ гэсэн бол
 - УАБЗ-ийн шинжээчийн дүгнэлтэд,
- "дэлхийн эдийн засаг хямарсан үед урд өмнө ийм том хөрөнгө оруулагч талтай хамтран ажилласан туршлагагүй, олон улсын хэмжээнд үнэлэгдэх мэргэжилтэн бэлтгэгдээгүй нөхцөлд УИХ-ын 2008 оны 40 дугаар тогтоолоор хоёр сар хүрэхгүй хугацаанд гэрээг боловсруулж төслийг өргөн мэдүүлэх үүрэг өгсөн нь баттай мэдээлэл, нарийн судалгаа, тооцоон дээр үндэслэх боломжийг хязгаарласан байх магадлал өндөр байна."⁷⁴;
- "Ийм нөхцөл байдалд хугацаа шахуу, дөнгөж сонгуулийн дараа шинэ бэлтгэгдээгүй бүрэлдэхүүн хэлэлцээ хийсэн нь тооцоо судалгаа муутай,

⁷² Нотлох баримт:

- 1) ХөОГ-ний "Хөрөнгө оруулалтын гэрээ" хэсэгт "Монгол Улсын Засгийн газраас эрх олгосноор түүнийг төлөөлж Монгол Улсын Сангийн сайд, Эрдэс баялаг, эрчим хүчний сайд, Байгаль орчин, аялал жуулчлалын сайд; Айвенхоу Майнз Монголия Инк ХХК /цаашид "Хөрөнгө оруулагч" гэх/, Айвенхоу Майнз Лимитед /цаашид "Айвенхоу Майнз Лимитед" гэх/, Рио Тинто Интернэшнл Холдингс Лимитед /цаашид "Рио Тинто" гэх/

хооронд энэхүү гэрээ /цаашид "Гэрээ" гэх/-г 2009 оны 10 дугаар сарын 6-ны өдөр байгуулав." гэж;

- 2) ХөОГ-ний гарын үсгийн баталгааны өмнөх хэсэгт "Дээрхийг нотлон энэхүү Гэрээг 2009 оны 10 дугаар сарын 6-ны өдөр Улаанбаатар хотноо үйлдэв." гэжээ.

⁷³ Нотлох баримт: Засгийн газрын Хэрэг эрхлэх газрын даргын 2009.03.04-ний өдрийн "Тов тогтоолгох тухай" ХЭГ/352 дугаартай албан бичгийн "Оюу толгой ордыг хамтран ашиглах хөрөнгө оруулалтын гэрээний төслийн тухай танилцуулга"-ын 3 дугаар хуудас.

⁷⁴ Эх сурвалж: <https://nsc.gov.mn/mn/j/975>, Монгол Улсын Үндэсний Аюулгүй байдлын зөвлөлийн 2021.03.29-ний өдрийн 01 дугаартай "Шинжээчийн дүгнэлт", 3 дугаар хуудас, доороос 6 дахь мөр.

үндэсний аюулгүй байдлын үзэл баримтлалын шаардлага хангаагүй гэрээ байгуулагдахад хүргэсэн.”⁷⁵ гэснийг дурдах нь зүйтэй.

3.2. “Оюу Толгой төслийн “Хөрөнгө оруулалтын гэрээ”-нд тусгагдсан байдал, зохицуулалтад үндэслэн тогтоох;”

Дэд дүгнэлт:	“Онтрэ” ХХК нь ХөОГ-г байгуулсан Тал биш, тус гэрээний одоо (2025.12.15-ны өдрийн байдлаар)-гийн үйлчлэлд “Онтрэ” ХХК-ийн ашигт малтмалын ашиглалтын (MV-015225(Жавхлант), MV-015226(Шивээ толгой)) тусгай зөвшөөрлүүд хамаарахгүй.
---------------------	---

Нөхцөл байдал:

1.290. “Онтрэ” ХХК нь ХөОГ-ний нэр томъёоны тодорхойлолтоор гэрээний тал байхаар нэрлэн тодорхойлогдоогүй, түүнийг байгуулахад оролцоогүй, баталгаажуулахад гарын үсэг зураагүй байна. Тиймээс “Онтрэ” ХХК нь ХөОГ-ний тал биш. Тухайлбал:

- ХөОГ-ний “Арван зургаадугаар бүлэг. Нэр томъёоны тодорхойлолт”, Энэхүү Гэрээнд дараах нэр томъёог хэрэглэнэ. 16.37⁷⁶-д “талууд” гэж энэхүү гэрээний талууд болох “Засгийн газар, Хөрөнгө оруулагч болон тэдгээрийн зөвшөөрөгдсөн залгамжлагч болон томилогдсон этгээдийг хэлэх бөгөөд Тал нь мөн өмнөхтэй адил утгыг илэрхийлснийг;” гэжээ. Мөн гэрээний 16.24⁷⁷-д “Засгийн газар” гэж Монгол Улсын Засгийн газрын тухай хуулийн 3 дугаар зүйлийн 3.1-д заасныг;”, харин 16.25⁷⁸-д “Хөрөнгө оруулагч” гэж Хөрөнгө оруулалтын гэрээ байгуулахаар хүсэлт гаргасан Монгол Улсад үүссэн байгуулагдсан, улсын бүртгэлийн 2657457 дугаар бүхий, гадаадын хөрөнгө оруулалттай аж ахуйн нэгжийн 00-218 дугаар бүхий гэрчилгээтэй, ашигт малтмал ашиглалтын 6708А, 6709А болон 6710А тоот тусгай зөвшөөрлүүдийг эзэмшигч Айвенхоу Майнз Монголиа Инк ХХК-г болон түүний эрх үүргийг шилжүүлэн авсан этгээдийг;” гэж талуудыг тодорхой нэрлэн заасан бөгөөд энд “Онтрэ” ХХК нэрлэгдээгүй, дурдагдаагүй тул ХөОГ-ний “тал” албан ёсоор биш. ХөОГ-ний “тал” байх хууль зүйн шаардлагыг хангахгүй.
- ХөОГ-ний “Хөрөнгө оруулалтын гэрээ” хэсэгт “Монгол Улсын Засгийн газраас эрх олгосноор түүнийг төлөөлж Монгол Улсын Сангийн сайд, Эрдэс баялаг, эрчим хүчний сайд, Байгаль орчин, аялал жуулчлалын сайд; Айвенхоу Майнз Монголиа Инк ХХК /цаашид “Хөрөнгө оруулагч” гэх/, Айвенхоу Майнз Лимитед /цаашид “Айвенхоу Майнз Лимитед” гэх/, Рио Тинто Интернэшнл Холдингс Лимитед /цаашид “Рио Тинто” гэх/ хооронд энэхүү гэрээ /цаашид “Гэрээ” гэх/-г 2009 оны 10 дугаар сарын 6-ны өдөр байгуулав.”⁷⁹ гэсэн бөгөөд энэ хэсэгт “Онтрэ” ХХК дурдагдаагүй тул ХөОГ-г байгуулахад оролцоогүй байна.
- ХөОГ-нд Монгол Улсын Засгийн Газрыг төлөөлж Сангийн сайд С. Баярцогт, Эрдэс баялаг, эрчим хүчний сайд Д. Зоригт, Байгаль орчин, аялал жуулчлалын сайд Л. Гансүх нар, Айвенхоу Майнз Монголиа Инк ХХК-ийг төлөөлж Ерөнхий захирал Кийт Маршал, Айвенхоу Майнз Лимитед компанийг төлөөлж ТУЗ-ийн дэд дарга Питер Мередит, Рио Тинто Интернэшнл Холдингс Лимитед компанийг төлөөлж Зэс, очир эрдэнийн группийн ерөнхий захирал Брэт Клейтон нар гарын үсэг зурж⁸⁰ баталгаажуулсан байх бөгөөд үүнд “Онтрэ” ХХК, түүнийг төлөөлсөн албан тушаалтан гарын үсэг зураагүй, ХөОГ-ний баталгаажуулахад оролцоогүй байна.

⁷⁵ Эх сурвалж: <https://nsc.gov.mn/mn/1875>, Монгол Улсын Үндэсний Аюулгүй байдлын зөвлөлийн 2021.03.29-ний өдрийн 01 дугаартай “Шинжээчийн дүгнэлт”, 9 дүгээр хуудас, “Дүгнэлтүүдийн үндэслэлийн холбогдох баримтууд”-ын №2, “Үндэслэл болгосон баримтууд”-ын доороос 15 дахь мөр.

⁷⁶ Эх сурвалж: https://admin.ot.mn/wp-content/uploads/ot/content/about-us/IA/Oyu_Tolgoi_IA_MN.pdf цахим хаягт байрших “Хөрөнгө оруулалтын гэрээ”.

⁷⁷ Эх сурвалж: https://admin.ot.mn/wp-content/uploads/ot/content/about-us/IA/Oyu_Tolgoi_IA_MN.pdf цахим хаягт байрших “Хөрөнгө оруулалтын гэрээ”.

⁷⁸ Эх сурвалж: https://admin.ot.mn/wp-content/uploads/ot/content/about-us/IA/Oyu_Tolgoi_IA_MN.pdf цахим хаягт байрших “Хөрөнгө оруулалтын гэрээ”.

⁷⁹ Эх сурвалж: https://admin.ot.mn/wp-content/uploads/ot/content/about-us/IA/Oyu_Tolgoi_IA_MN.pdf цахим хаягт байрших “Хөрөнгө оруулалтын гэрээ”.

⁸⁰ Эх сурвалж: https://admin.ot.mn/wp-content/uploads/ot/content/about-us/IA/Oyu_Tolgoi_IA_MN.pdf цахим хаягт байрших “Хөрөнгө оруулалтын гэрээ”.

1.291. ХөОГ-ний 1.5, 15.5, 16.14, 16.11, 16.11.1, 16.11.2⁸¹, -д тус гэрээний үйлчлэх хүрээ, “хязгаар”-ыг тодорхойлсон байх бөгөөд тэдгээрт “Онтрэ” ХХК-ийн ашигт малтмалын ашиглалтын тусгай зөвшөөрлүүдийг хамруулаагүй, дурдаагүй, тусгай зөвшөөрлүүдийг ХөОГ-нд хамруулах урьдчилсан нөхцлийг хангуулж ОТ ХХК-иас АМГТГ-т хандаж мэдэгдэл хүргүүлээгүй⁸² байна. Тухайлбал ХөОГ-ний,

- 1.5-д “Энэхүү Гэрээ нь **Гэрээт талбайд** ... Оюу толгой төсөлтэй холбоотой Хөрөнгө оруулагчийн бүхий л төрлийн үйл ажиллагаанд /цаашид “Үндсэн үйл ажиллагаа” гэх/ хамаарна.”;
- 16.14-т ““Үндсэн үйл ажиллагаа” гэж энэхүү Гэрээний 1.5-д тодорхойлсон үйл ажиллагааг.”;
- 16.11-т “**“гэрээт талбай гэж”** 16.11.1-д “**ашиглалтын 6709А, 6708А болон 6710А тоот тусгай зөвшөөрлөөр олгосон талбайг;**” (ХөОГ-ний 16.25-д ашигт малтмал ашиглалтын 6708А, 6709А болон 6710А тоот тусгай зөвшөөрлүүдийг эзэмшигч Айвенхоу Майнз Монголиа Инк ХХК буюу одоогийн ОТ ХХК тодорхойлсон);
- 16.11.2-т: “Энэхүү Гэрээний 15.5-д заасны дагуу гэрээнд хамааруулсан Ашиглалтын тусгай зөвшөөрлүүдэд хамаарах бусад нэмэлт талбай болон бусад эдэлбэр”;
- 15.5-д “Хөрөнгө оруулагч нь энэхүү Гэрээний 15.6-д заасан шаардлагуудыг хангасан тохиолдолд геологи, уул уурхайн асуудал хариуцсан төрийн захиргааны байгууллагад бичгээр мэдэгдэл хүргүүлж, Хөрөнгө оруулагчийн шууд ба шууд бусаар эзэмшиж буй, эсхүл хяналтдаа авсан Оюу толгой ордын эрдэсжсэн тогтолцооны хэсэг болох ашигт малтмалыг агуулж буй **ашиглалтын тусгай зөвшөөрлүүдийг энэхүү Гэрээнд хамааруулах хүсэлтээ гаргах эрхтэй** бөгөөд энэхүү Гэрээний 16 дугаар бүлэгт тодорхойлсон Ашиглалтын тусгай зөвшөөрлүүдэд хамруулахаар Хөрөнгө оруулагчийн гаргасан хүсэлтийг Засгийн газар нь энэхүү Гэрээнд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах замаар шийдвэрлэнэ.” гэжээ.

1.292. “Онтрэ” ХХК-ийн ашигт малтмалын ашиглалтын тусгай зөвшөөрлүүдийг ХөОГ-ний үйлчлэлд хамруулах тохиолдолд 1)ОТ ХХК нь ХөОГ-ний 15.6-г хангасан тухай “**мэдэгдэл**”-ийг АМГТГ-т хүргүүлэх, 2)ОТ ХХК нь Засгийн газарт хандаж “**хүсэлт**” гаргах, 2)тус хүсэлтийг хангасан бол ХөОГ-нд тусдаа **өөр гэрээгээр нэмэлт, өөрчлөлт оруулах** дараалал, харилцааг ХөОГ-ний 15.5, 15.30 дахь заалтаар зохицуулсан. Тайлан гаргах өдрийн байдлаар хөрөнгө оруулагч нь ийм “мэдэгдэл” хүргүүлээгүй “хүсэлт” гаргаагүй тул тэдгээрийг Монголын тал хараахан хүлээн аваагүй⁸³ байна. Ингэснээр “Онтрэ” ХХК-ийн ашигт малтмалын ашиглалтын тусгай зөвшөөрлүүдийг ХөОГ-ний үйлчлэлд хамруулах “ажиллагаа” ХөОГ-нд заасан дараалал, журмын дагуу эхлээгүй, хийгдээгүй тул ХөОГ-ний үйлчлэлд ““Онтрэ” ХХК-ийн ашигт малтмалын ашиглалтын тусгай зөвшөөрлүүд хамаарахгүй.

1.293. Ирээдүйд энэ тайлангийн 4.2.3-т дурдсан ХөОГ-ний 15.5 заалтын дагуу “Онтрэ” ХХК-ийн ашигт малтмалын ашиглалтын тусгай зөвшөөрлүүдийг ХөОГ-ний үйлчлэлд хамруулахаар ОТ ХХК-иас АМГТГ-т мэдэгдэл хүргүүлэх, цаашлаад Засгийн газарт хүсэлт гаргах тохиолдолд ХөОГ-ний 15.5-д заасан “ ... Хөрөнгө оруулагчийн **шууд ба шууд бусаар эзэмшиж буй, эсхүл хяналтдаа авсан Оюу толгой ордын эрдэсжсэн тогтолцооны хэсэг болох ашигт малтмалыг агуулж буй ашиглалтын тусгай зөвшөөрлүүдийг** ...” гэснийг хууль зүйн болон хэрэглээний хувьд тодорхой болгосон байх нь зүйтэй. Тухайлбал,

- Монгол Улсын Үндсэн хуулийн⁸⁴ Далдугаар зүйлийн 1-т “Үндсэн хуульд хууль, зарлиг, төрийн байгууллагын бусад шийдвэр, нийт байгууллага, иргэний үйл ажиллагаа бүрнээ нийцсэн байвал зохино.” гэсэн нь ХөОГ-ний 16.37-д тодорхойлогдсон “Талууд” (Засгийн газар болон ОТ ХХК)-д нэгэн адил хамаарна.

⁸¹ Эх сурвалж: https://admin.ot.mn/wp-content/uploads/ot/content/about_us/IA/Oyu_Tolgol_IA_MN.pdf цахим хаягт байрших “Хөрөнгө оруулалтын гэрээ”.

⁸² Нотлох баримт: АМГТГ-ын 2025.10.15-ны өдрийн “Мэдээлэл, нотлох баримт хүргүүлэх тухай” 1/5006 дугаартай албан бичиг.

⁸³ Эргэлзээ үүсгэхгүй байх үүднээс Монголын тал хараахан хүлээн аваагүй гэдэг нь ирүүлснийг мэдэгдэл, хүсэлтийг хүлээн авахаас татгалзсан бус харин тэдгээрийг ОТ ХХК-иас хүргүүлээгүй, гаргаагүйтэй холбоотой юм.

⁸⁴ Төрийн мэдээлэл эмхэтгэл: 1992 он, №1/71, 1 дэх тал.

- ХөОГ-ний 15.14-д "Энэхүү Гэрээг Монгол Улсын хууль тогтоомж⁸⁵, дүрэм⁸⁶ журам⁸⁷ болон Монгол Улсын олон улсын гэрээний⁸⁸ дагуу зохицуулж тайлбарлана." гэсний дагуу ХөОГ-ний тодорхой заалтын тайлбарт Монгол Улсын хууль тогтоомжийн зарчим, агуулга, зохицуулалт, хориглолт, хязгаарлалт үйлчилнэ.
- Иргэний хуулийн⁸⁹ 89 дүгээр зүйлийн 89.3 дахь хэсэгт "Өөрийн эрх, хууль ёсны ашиг сонирхлын дагуу хууль буюу хэлцлийн үндсэн дээр тодорхой хугацаагаар эд хөрөнгийг эзэмших эрх олж авсан буюу үүрэг хүлээсэн этгээд нь **шууд эзэмшигч**, эрх буюу үүргээ шилжүүлсэн этгээд нь **шууд бус эзэмшигч** байна." гэжээ.

Хуульд зааснаар шууд эзэмшигч байх нь 1) хуульд зааснаар, 2) хэлцлийн үндсэн дээр, 3) тодорхой хугацаатайгаар эд хөрөнгө эзэмших шалгууруудыг шаардах бөгөөд,

- ОТ ХХК нь MV-015225(Жавхлант), MV-015226(Шивээ толгой) ашигт малтмалын ашиглалтын тусгай зөвшөөрлийг Ашигт малтмалын тухай хуульд заасан үндэслэл, журмын дагуу эзэмшдэггүй⁹⁰;
- MV-015225(Жавхлант), MV-015226(Шивээ толгой) ашигт малтмалын ашиглалтын тусгай зөвшөөрлийг "Онтрэ" ХХК-иас ОТ ХХК-д шилжүүлэх хэлцэл хийгдсэн⁹¹, улмаар гэрээ байгуулагдсан⁹² хэдий ч энэ нь Иргэний хуулийн 26 дугаар зүйлийн 26.8 дахь хэсэгт зааснаар "Хуулийн этгээд хуульд заасан зарим үйл ажиллагааг эрх бүхий байгууллагаас олгосон зөвшөөрлийн үндсэн дээр эрхэлнэ. Үйл ажиллагааг эрхлэх эрх зөвшөөрөл авсан өдрөөс үүснэ.", Ашигт малтмалын тухай хуулийн⁹³ 4 дүгээр зүйлийн 4.1.16-д "ашиглалтын тусгай зөвшөөрөл" гэж энэ хуулийн дагуу ашигт малтмал ашиглах эрх олгосон баримт бичгийг; мөн хуулийн 49.3 дахь хэсэгт "Ашиглалтын тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч нь уурхайг техник хэрэгсэл, тоног төхөөрөмж, баримт бичгийн хамт холбогдох хууль тогтоомжийн дагуу худалдаж зохих албан татвар төлсөн нь баримтаар нотлогдсон тохиолдолд түүний эзэмшилд байсан тусгай зөвшөөрлийг худалдан авагчид нь шилжүүлж болно." гэж хуульчилсан, "зөвшөөрөл шаардлагатай" хэлцэл тул шууд эзэмшигч гэх зохицуулалтад хуулиар хамаарахгүй.

Харин шууд бус эзэмшлийн хувьд тухайн этгээд буюу хөрөнгө оруулагч - ОТ ХХК нь 1) эрхээ шилжүүлсэн эсхүл 2) үүргээ шилжүүлсэн байх шалгуурыг шаардах бөгөөд энэ тайланг үйлдэх өдрийн байдлаар ОТ ХХК нь MV-015225(Жавхлант), MV-015226(Шивээ

⁸⁵ "Хууль тогтоомж" гэх нэр томъёог дараах утгаар ойлгохоор хуульчлагдсан байна. Үүнд:

- 1) Монгол Улсын Их Хурлын тухай хуулийн 5 дугаар зүйлийн 5.2-т "Улсын Их Хурал хууль, Улсын Их Хурлын бусад шийдвэрийг /цаашид "хууль тогтоомж" гэх/ өөрийн цахим хуудас болон "Төрийн мэдээлэл" эмхэтгэлд албан ёсоор бүрэн эхээр нь нийтэлнэ. "Төрийн мэдээлэл" эмхэтгэл цаасан болон цахим хэлбэртэй байна." гэж;
- 2) Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 1 дүгээр зүйлийн 1.1-д "Энэ хуулийн зорилго нь хууль, Улсын Их Хурлын бусад шийдвэр /цаашид "хууль тогтоомж" гэх/-ийг санаачлан боловсруулах, хууль тогтоомжийн төсөлд тавигдах шаардлагыг тодорхойлох, олон нийтийн оролцоог хангах, Улсын Их Хуралд өргөн мэдүүлэх, батлагдсан хууль тогтоомжийг нийтлэх, сурталчлах, түүний хэрэгжилтийн үр дагаврыг үнэлэхтэй холбогдсон харилцааг зохицуулахад оршино." гэжээ.

⁸⁶ Стандарт, хэмжил зүйн газрын даргын 2021 оны 7-р сарын 02-ны өдрийн C/30 дугаар тушаалаар батлагдсан "Баримт бичиг. 1-р хэсэг: Баримт бичгийн нэр, төрөл, тодорхойлолт (Ангилалтын код 01.140.20)" Монгол Улсын стандарт MNS 5140-1:2021-ын 3.2.5-д "дүрэм" - байгууллагын эрх зүйн байдал, үндсэн чиг үүрэг, зохион байгуулалтын бүтэц, үйл ажиллагааны болон бусад байгууллагатай харилцах зарчмыг тодорхойлсон баримт бичиг" гэжээ.

Эх сурвалж: https://estandard.gov.mn/website/masm/standards_details.aspx?code=adfd0864-4c8a-4cf3-a4a6-53650487ff4e

⁸⁷ Стандарт, хэмжил зүйн газрын даргын 2021 оны 7-р сарын 02-ны өдрийн C/30 дугаар тушаалаар батлагдсан "Баримт бичиг. 1-р хэсэг: Баримт бичгийн нэр, төрөл, тодорхойлолт (Ангилалтын код 01.140.20)" Монгол Улсын стандарт MNS 5140-1:2021-ын 3.2.6-д "журам" - тодорхой үйл ажиллагаанд баримтлах дэг, горимыг тогтоосон баримт бичиг" гэжээ.

Эх сурвалж: https://estandard.gov.mn/website/masm/standards_details.aspx?code=adfd0864-4c8a-4cf3-a4a6-53650487ff4e

⁸⁸ Төрийн мэдээлэл эмхэтгэл: 2017 он, №02/959/, 17 дахь тал. Олон Улсын гэрээний тухай хуулийн 3 дугаар зүйлийн 3.1.1-т "Монгол Улсын олон улсын гэрээ" гэж Монгол Улс, Монгол Улсын Засгийн газраас гадаадын нэг болон хэд хэдэн улс, тэдгээрийн Засгийн газар, эсхүл олон улсын байгууллагатай тодорхой асуудлаар харилцан эдлэх эрх, хүлээх үүргийг тодорхойлон тогтоосон, олон улсын эрх зүйгээр зохицуулагдах, түүний төрөл, нэрнээс үл хамааран хоёр болон олон талын бичгээр үйлдсэн нэг, эсхүл өөр хоорондоо холбоотой хоёр болон хэд хэдэн баримт бичигт агуулагдаж байгаа олон улсын тохиролцоог" гэжээ.

⁸⁹ Төрийн мэдээлэл эмхэтгэл: 2002 он, №07

⁹⁰ Нотлох баримт: АМГТГ-аас ирүүлсэн 2025.09.09-ний өдрийн 1/4367 дугаартай албан бичгийн дээрээс 2 дахь өгүүлбэр.

⁹¹ Эх сурвалж: https://www.encreesourcesltd.com/news/index.php?content_id=405 -д хэлцэл, түүнд холбогдох арбитрын шийдвэрийн талаар дурдагджээ. Мөн <https://www.scdaplus.ca/csa-part9/records/document.html?id=65a7a3b17172f1e47fea0cde13e6092a4277481bba9606e15aa85d5d0be39f16> цахим хуудаснаас дэлгэрүүлэн үзэх боломжтой.

⁹² Эх сурвалж: https://www.encreesourcesltd.com/news/index.php?content_id=408 -д гэрээ байгуулагдсан талаар дурдагдсан. Мөн <https://www.scdaplus.ca/csa-part9/records/document.html?id=65a7a3b17172f1e47fea0cde13e6092a4277481bba9606e15aa85d5d0be39f16> цахим хуудаснаас дэлгэрүүлэн үзэх боломжтой.

⁹³ Төрийн мэдээлэл эмхэтгэл: 2006 он, №30/459/, 837 дахь талд.

толгой)-тэй холбоотой гэрээгээр баталгаажуулсан эрх, үүргээ бусдад шилжүүлээгүй байх тул шууд бус эзэмшигч гэх зохицуулалтад хуулиар хамаарахгүй.

Иргэний хуулийн 89 дүгээр зүйлийн 89.3 дахь хэсэгт уг хууль батлагдсанаас хойш буюу 2002 оноос хойш нэмэлт, өөрчлөлт ороогүй байна.

- ХөОГ-ний 15.5-д тусгагдсан ашигт малтмалын ашиглалтын тусгай зөвшөөрлүүдийг аль нэг хуулийн этгээд "хяналтдаа авах" агуулга, зохицуулалт хуульчлагдаагүй байх тул хууль зүйн нэр томьёо, ойлголт хараахан биш юм. Мөн ХөОГ-г байгуулах үеийн хэлэлцээрийн тэмдэглэлүүдтэй танилцахад "хяналтдаа авах" гэдгийг агуулгаар нь тайлбарлаагүй⁹⁴, түүнийг хэрхэн ойлгох талаар хэлэлцээгүй байна.

1.294. ОТ ХХК-ийн Ерөнхийлөгч бөгөөд Гүйцэтгэх ерөнхий захирал Кийт Маршал-ын 2010.03.30-ны өдрийн "Оюу Толгойн Хөрөнгө Оруулалтын гэрээний тодорхой хэдэн заалтын талаарх тодруулгын тухай" 522/1 дугаартай албан бичиг-ийг "Эрдэнэс МГЛ" ХХК-д хүргүүлж, түүнд "... ХөОГ-нд заасны дагуу Оюу Толгой төсөлтэй холбоогүй хайгуулын тусгай зөвшөөрлүүдтэй⁹⁵ холбоотой хайгуулын зардлыг Хувь нийлүүлэгчдийн эзэлийн дүнгээс тусгаарласныг хоёр тал баталгаажуулсан билээ. Онтре Гоулд болон Айвенхоу компаниуд тэдгээр ашиглалтын тусгай зөвшөөрлүүдийг Оюу толгойн нэр дээр шилжүүлэх талаар хэлэлцэж буй болно." гэжээ. Уг албан бичигт дурдагдсанаар "Онтрэ" ХХК-ийн эзэмшдэг MV-015225(Жавхлант), MV-015226(Шивээ толгой) тусгай зөвшөөрлүүдийг ХөОГ-нд хамруулаагүй болохыг ОТ ХХК тодорхой нотлохын зэрэгцээ хүлээн зөвшөөрчээ.

1.295. "Онтрэ ресурс Лтд" компанийн Ерөнхийлөгч, Гүйцэтгэх захирал Стефен Скотт-ын 2022.06.16-ны өдрийн "Онтрэ ресурсиз Лтд компанийн тухай" албан бичигт "2009 оны 10 дугаар сарын 06-ны өдрийн Оюу Толгойн хөрөнгө оруулалтын гэрээнд Онтрэ Рисурсиз нь тал болж оролцоогүй ч Эрх, үүрэг шилжүүлэх гэрээ байгуулагдсанаар Хөрөнгө оруулалтын гэрээний 15.7.8-р зүйлд заасан нөхцөл биелэгдсэн гэж Онтрэ ойлгож байгаа."⁹⁶ гэжээ. Энд дурдсанаас үзвэл "Онтрэ ресурс Лтд" компани нь ХөОГ-ний тал биш болохоо, ХөОГ-ний тал биш учраас тус гэрээний үйлчлэлийн хүрээнд эрх, үүрэг үүсэхгүй, ялангуяа "Онтрэ" ХХК-ийн эзэмшиж буй ашигт малтмалын ашиглалтын тусгай зөвшөөрлүүд нь ХөОГ-ний үйлчлэлд хамаарахгүй талаар баримтаар хүлээн зөвшөөрсөн гэж ойлгогдоно. Харин албан бичигт дурдагдсан "Эрх шилжүүлэх гэрээ" нь ХөОГ-г 2009 онд байгуулахаас 4 жилийн өмнө буюу 2005 онд байгуулагдсан, шууд хэлбэл өмнө нь байгуулагдсан гэрээг ХөОГ хүчин төгөлдөр болох "урьдчилсан" нөхцөлүүдийн нэг болгосон байдал нь гадаадын хөрөнгө оруулагч талын "заавал биелүүлэх үүрэг"-ийн нэгийг "автомат"-аар биелэгдсэнд тооцох нөхцөл болжээ.

1.296. ХөОГ болон НӨОДТХНГ-нүүд нь харилцан нэгнийхээ заалтуудыг иш татсан, түүний зохицуулалтыг дурдсан, шаардсан, тайлбарласан, хамтатган хэрэглэхээр тусгасан нь тэдгээр гэрээнүүдийн үйлчлэл, үр дагаврыг дангаар нь авч үзэх, тусад нь тайлбарлах, хэрэглэх, салангид байдлаар тодорхойлох боломжгүйд хүргэжээ. Тухайлбал, ХөОГ-ний хувьд НӨОДТХНГ-ний 1.6, 1.8, 1.9, 2.7, 12.1.7, 12.1.8, 15.7.1, 15.7.2, 15.7.6, 16.8, 16.19, 16.47, 16.48 зэрэг заалтуудыг нийт 19 удаа иш татсан бол харин ХНГ-ний хувьд ХөОГ-ний "Ерөнхий зүйл", 3.2(а), 9.1, 15.3(в), 15.10(б), 17, 17(г), 24 зэрэг заалтуудыг нийт 20 удаа иш татжээ. Энэ үндэслэлээр ХөОГ-ний үйлчлэлд "Онтрэ" ХХК-ийн ашигт малтмалын ашиглалтын тусгай зөвшөөрлүүд нь хамаарахгүй тул харилцан үйлчлэлтэй гэрээ болох НӨОДТХНГ-ний үйлчлэлд мөн хамаарахгүй, түүнчлэн НӨОДТХНГ-ээр "Онтрэ" ХХК-ийн ашигт малтмалын ашиглалтын тусгай зөвшөөрлүүдтэй холбоотой

⁹⁴ Нотлох баримт: ЭОТ ХХК-иас ирүүлсэн 2025.09.08-ний өдрийн 01/220 дугаартай албан бичиг, түүний хавсралт дахь хүснэгтийн №1-д "Оюу Толгой төслийн "Хөрөнгө оруулалтын гэрээ", яриа хэлэлцээ болон Ажлын хэсэгт холбогдох баримт бичиг"-ийн Боть-15,

- 2009.9.26-ны өдрийн хэлэлцээ, уулзалтын тэмдэглэлийн 3 дахь хэсэг (1-р хуудас)
- 2009.9.26-ны өдрийн хэлэлцээ, уулзалтын тэмдэглэлийн 4 дэх хэсэг (1, 2, 4, 5, 8-р хуудас)
- 2009.9.26-ны өдрийн хэлэлцээ, уулзалтын тэмдэглэлийн 5 дахь хэсэг (2-р хуудас)
- 2009.10.04-ний өдрийн хэлэлцээ, уулзалтын тэмдэглэлийн эхний хэсэг; (7-р хуудас)-ээс үзнэ үү.

⁹⁵ ХөОГ-ний 15.7.8-д дурдагдсан Антре гоулдын 3148Х, 3150Х тусгай зөвшөөрлүүдийг хэлж байна.

⁹⁶ Нотлох баримт: ЭОТ ХХК-иас ирүүлсэн 2025.09.08-ний өдрийн 01/220 дугаартай албан бичиг, түүний хавсралт дахь хүснэгт мэдээллийн "4.2.Хөрөнгө оруулагч талуудтай хийсэн уулзалт яриа хэлэлцээрийн тэмдэглэл, шийдвэрүүд, харилцсан албан бичиг, захидал болон бусад холбогдох баримтууд:" гэсний №26(1)-д дурдагдсан.

зохицуулалт үгүй, түүний үйлчлэлд хамаарахгүй тул энэ үндэслэлээр мөн ХөОГ-нд “Онтрэ” ХХК-ийн тусгай зөвшөөрлүүд хамаарахгүй юм.

1.297. Өмнө дурдсанчлан Засгийн газрын тогтоол, Ерөнхий сайдын захирамжийн дагуу ХөОГ-ний хэлэлцээ хийх, төслийг боловсруулах үүрэг бүхий ажлын хэсгийн үйл ажиллагаанд оролцож байсан Сангийн сайд асан С.Баярцогтын 2025.10.06-ны өдөр хэвлэлд өгсөн ярилцлагад “... Онтрэтэй хоёр юм тохирох ёстой. Нэгдүгээрт, **Онтрэгийн талбай дээр үйл ажиллагаа явуулаад эхлэх үед бид нар Оюу толгойн хөрөнгө оруулалтын гэрээний нэг хэсэг болгох ёстой, эсвэл тусдаа бие даасан гэрээ байгуулах ёстой. Ямар ямар татварыг нь тогтворжуулах ёстой юм, ямар ямар татварыг нь тогтворжуулахгүй юм гэдгийг ойлгомжтой болгох ёстой.**”⁹⁷ гэжээ. Түүний ярилцлагаас үзвэл ХөОГ-г байгуулах хэлэлцээрээр ч, гэрээнд ч “Онтрэ” ХХК-ийн MV-015225(Жавхлант), MV-015226(Шивээ толгой) тусгай зөвшөөрлүүдийг хамруулаагүй гэж ойлгогдож байна.

3.3: Монгол Улсын хууль тогтоомжид заасан үндэслэлээр тогтоох талаар

Дэд дүгнэлт:	Монгол Улсын хуульд тогтоомжид зааснаар ХөОГ-ний үйлчлэлд “Онтрэ” ХХК-ийн ашигт малтмалын ашиглалтын тусгай зөвшөөрлүүд хамаарахгүй;
--------------	--

Нөхцөл байдал:

1.298. УИХ-ын 2008.12.04-ний өдөр батлагдсан “Хуулийн төслүүд буцаах, үндсэн зарчим, удирдамж батлах тухай” 40 дүгээр тогтоолын хоёрдугаар хавсралтаар батлагдсан “Оюу толгойн зэс-алтны ордыг хамтарч ашиглах хөрөнгө оруулалтын гэрээ байгуулах үндсэн зарчим, удирдамж”-ийн 1-д “Гэрээг хүчин төгөлдөр мөрдөгдөж байгаа хууль тогтоомжуудад нийцүүлэн хийх” эхний бөгөөд анхдагч, суурь зарчим тусгагдсан байдаг.

1.299. ХөОГ-ний 15.14-д “Энэхүү Гэрээг Монгол Улсын хууль тогтоомж, дүрэм журам болон Монгол Улсын олон улсын гэрээний дагуу зохицуулж тайлбарлана.”⁹⁸ гэсний дагуу ХөОГ-ний 16.24, 16.25, 16.37 дахь заалт (тус гэрээний “Талууд”)-ын тайлбарт Монгол Улсын хууль тогтоомжийн зарчим, шаардлага, агуулга, зохицуулалт, хориглолт, хязгаарлалт үйлчилнэ.

1.300. ХөОГ-ний зохицуулалт, тайлбарт Монгол Улсын хууль тогтоомжийг баримтлах дээрх заалттай холбогдуулан дор дурдсан үндэслэлээр “Онтрэ” ХХК-ийн эзэмшдэг MV-015225(Жавхлант), MV-015226(Шивээ толгой) тусгай зөвшөөрлүүд нь ХөОГ-ний үйлчлэлд хамаарахгүй. Тухайлбал,

1) Иргэний хуулийн⁹⁹ 8 дугаар зүйлийн 8.1-д “Иргэний эрх зүйн харилцаа дараах үндэслэлээр үүснэ:”, 8.1.1-д “**хуульд заасан** буюу заагаагүй боловч агуулгын хувьд хуульд үл харшлах хэлцэл;” гэж, Ашигт малтмалын тухай хуулийн 29 дүгээр зүйлийн¹⁰⁰ 29.1-д “**Үйл ажиллагааныхаа эхний 5 жилд Монгол Улсын нутаг дэвсгэрт 50 саяас дээш америк доллартой тэнцэх хэмжээний хөрөнгө оруулалт хийх ашиглалтын тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч өөрөө хүсэлт гаргавал үйл ажиллагаа явуулах нөхцөлийг нь тодорхой хугацаанд тогтвортой байлгах зорилгоор түүнтэй хөрөнгө оруулалтын гэрээ байгуулж болох бөгөөд түүнд дараах зүйлийг тусгана:**” гэж тус тус хуульчилжээ. Эндээс үзвэл 2009 онд Монгол Улс нь ашигт малтмалын салбарт гадаадын хөрөнгө оруулагчтай үйл ажиллагааг нь тогтвортой байлгах зорилгоор гэрээний үндсэн дээр хамтран ажиллахад “хуульд заасан” үндэслэлээр хэлцэл хийж, гэрээ байгуулах нөхцөлийг шаардаж байжээ.

⁹⁷ Эх сурвалж: <https://www.facebook.com/share/v/1AhZ3cV7AE/?mibextid=wwXlfr> цахим хаягаас дэлгэрүүлэн үзнэ үү.

⁹⁸ Энэ талаар уг тайлангийн 4.2.4(2)-т дурдсан.

⁹⁹ Төрийн мэдээлэл эмхэтгэл: 2002 он, №07

¹⁰⁰ Энэ зүйл нь ХөОГ-нд гарын үсэг зурах, баталгаажуулах, тус гэрээ хүчин төгөлдөр болоход хүчин төгөлдөр үйлчилж байсан хэдий ч энэ зүйлийг бүхэлд нь 2013 оны 10 дугаар сарын 03-ны өдрийн хуулиар хүчингүй болсонд тооцсон.

2) Ийнхүү “хуульд заасан” үндэслэлээр хэлцэл хийж, гэрээ байгуулах тохиолдолд Ашигт малтмалын тухай хуулийн 29 дүгээр зүйлийн 29.1 дэх хэсэгт зааснаар дараах үндсэн шаардлага хангагдсан байхыг шаарджээ. Үүнд:

- Үйл ажиллагааны эхний 5 жилд Монгол Улсын нутаг дэвсгэрт 50 саяас дээш америк доллартой тэнцэх хэмжээний хөрөнгө оруулалт хийх (ирээдүйд биелэх шаардлага бөгөөд АмТХ (2009.10.06-ны байдлаар)-н 30.1.1-д заасан ТЭЗҮ-р тодорхойлогдох);
- Хэлцэл хийхэд, түүнээс өмнө ашигт малтмалын ашиглалтын тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч байх;
- Ашигт малтмалын ашиглалтын тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч нь “Хөрөнгө оруулалтын гэрээ” байгуулах хүсэлт гаргасан байх зэрэг болно.

3) ОТ ХХК-тэй ХөОГ-г байгуулахаар 2008, 2009 онд хэлэлцээ хийх үед дээрх шаардлага хангагдсан эсэх талаар дараах баримтууд мэдэгдэж байна. Тухайлбал,

- ОТ ХХК нь 2005.12.09-ний өдөр үүсгэн байгуулагдсан¹⁰¹, 2009.12.31-ний өдрийн байдлаар Монгол Улсын нутаг дэвсгэрт 978,763,188,996 төгрөгийн хөрөнгө оруулалтыг хийсэн¹⁰², цаашид хийх хөрөнгө оруулалтыг ХөОГ-ний 9.5-д “Хөрөнгө оруулагч нь ... ойролцоогоор 4 тэрбум долларын нэмэлт хөрөнгө оруулалтыг Оюу толгой төсөлд хийхээр төлөвлөж байна. Тооцоолсон эхний хөрөнгө оруулалтыг 5 /тае/ жилийн хугацаанд хийх бөгөөд хөрөнгө оруулалтын зардлын энэ хугаарийг Техник, эдийн засгийн үндэслэлд тусгана.” гэж Монголын талтай хэлэлцээгээр тохиролцсон;
- 2003.12.26-ний өдрөөс эхлэн ашигт малтмалын ашиглалтын МВ-006708(Манахт)¹⁰³, МВ-006709(Оюутолгой)¹⁰⁴, МВ-006710(Хөх хад)¹⁰⁵ тусгай зөвшөөрлүүдийг 30 жилийн хугацаатайгаар эзэмшиж байсан, одоо эзэмшиж байгаа;
- ХөОГ байгуулах хүсэлт гаргасан¹⁰⁶, уг хүсэлтийг ХөОГ-ний 16.25-д “Хөрөнгө оруулагч” гэж Хөрөнгө оруулалтын гэрээ байгуулахаар хүсэлт гаргасан Монгол Улсад үүсгэн байгуулагдсан, улсын бүртгэлийн 2657457 дугаар бүхий, гадаадын хөрөнгө оруулалттай аж ахуйн нэгжийн 00-218 дугаар бүхий гэрчилгээтэй, ашигт малтмал ашиглалтын 6708А, 6709А болон 6710А тоот тусгай зөвшөөрлүүдийг эзэмшигч Айвенхоу Майнз Монголиа Инк ХХК-г болон түүний эрх үүргийг шилжүүлэн авсан этгээдийг,” гэж баталгаажуулжээ.

4) Харин “Онтрэ” ХХК нь ОТ төслийн ХөОГ-ний хэлэлцээ эхлэх болон дуусах хугацаанд¹⁰⁷, түүнээс өмнө Ашигт малтмалын тухай хуулийн 29 дүгээр зүйлийн 29.1-д заасан шаардлагыг хангахгүй, түүнтэй “хуульд заасан” үндэслэлээр хэлцэл хийх “эрх нээгдээгүй” тухай дараах нотлох баримтууд мэдэгдэж байна. Тухайлбал,

- Үйл ажиллагааны эхний 5 жилд Монгол Улсын нутаг дэвсгэрт 50 саяас дээш америк доллартой тэнцэх хэмжээний хөрөнгө оруулалт хийгээгүй¹⁰⁸;

¹⁰¹ Нотлох баримт: <https://opendatalab.mn/search/2657457> эх сурвалжид ОТ ХХК-г 2005.12.09-нд үүсгэн байгуулагдсан гэж тэмдэглэгдсэн.

¹⁰² Нотлох баримт: “Эрдэнэс МГЛ” ХХК, “Оюутолгой” ХХК, Айвенхоу Оюу толгой (Би Ви Ай) лимитэд, Оюу толгой Нидерланд Би.Ви компаниудын хооронд 2012 оны 4 дүгээр сарын 20-ны өдөр байгуулсан “Хувьцаа эзэмшигчийн одоогийн зээл болон бусад асуудлыг баталгаажуулах гэрээ”-ний,

1.-д “Талууд дараах зүйлсийг баталгаажуулж, харилцан хүлээн зөвшөөрч байна. Үүнд:” гээд тус заалтын (а)-д “2009 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаарх Хувьцаа эзэмшигчдийн одоогийн зээлийн хэмжээ 978,763,188,996 төгрөг” гэжээ.

¹⁰³ Нотлох баримт: <https://opendatalab.mn/mininglicense/6708> эх сурвалжид ОТ ХХК нь уг тусгай зөвшөөрлийн талаар тэмдэглэгдсэн.

¹⁰⁴ Нотлох баримт: <https://opendatalab.mn/mininglicense/6709> эх сурвалжид ОТ ХХК нь уг тусгай зөвшөөрлийн талаар тэмдэглэгдсэн.

¹⁰⁵ Нотлох баримт: <https://opendatalab.mn/mininglicense/6710> эх сурвалжид ОТ ХХК нь уг тусгай зөвшөөрлийн талаар тэмдэглэгдсэн.

¹⁰⁶ Нотлох баримт: Рио Тинто компанийн төлөөлөгч Сэм Ригал-с 2008.12.24-нд, мөн 2009.01.20-нд ирүүлсэн ХөОГ болон ХНГ-ний төслүүдийн тухай албан бичгүүд.

¹⁰⁷ ХөОГ-ний хэлэлцээ 2008.12.18-ны¹⁰⁷ өдрийн 12.00 цагт эхэлж, 2009.10.07-ны өдрийн 19.50 цагт дуусч, нийт 10 сарын турш үргэлжилсэн.

¹⁰⁸ Нотлох баримт: <https://www.entrecresourcesltd.com/resources/financials/Q4-2024-Entrec-Resources-FS.pdf> эх сурвалжид тэмдэглэснээр 2024 оны 12-р сарын 31-ний байдлаар “Онтрэ” ХХК-ийн тусгай зөвшөөрлийн талбайд “Оюу Толгой” ХХК нь 57.7 сая ам.доллар (2023 оны 12-р сарын 31-нд 41.9 сая ам.доллар) зарцуулсан гэжээ.

- Ашигт малтмалын ашиглалтын тусгай зөвшөөрөл эзэмшдэггүй байсан¹⁰⁹ (2009.11.11-ний өдөр Монгол Улсын Засгийн газрын хуралдаанаар ХөОГ-нд гарын үсэг зурагдсанаас хойш 6 сарын хугацаанд хэрэгжүүлэх арга хэмжээний төлөвлөгөөг хэлэлцэж, улмаар тус хуралдааны 70 дугаар тэмдэглэлээр¹¹⁰ төлөвлөгөөг баталж, хэрэгжилтийг хангуулах үүрэг өгөгдсөн байдаг. Уг тэмдэглэлийн 2-т "Оюу Толгой төслийн зэсийн геологийн тогтцод хамаарах Антре гоулд компанийн эзэмшиж буй 3148Х, 3150Х дугаар хайгуулын тусгай зөвшөөрлийн талаар Айвенхоу майнз лимитед компанийн өнөөгийн эдэлж буй эрхийг гэрээгээр баталгаажуулах, эсхүл холбогдох эрхийг Хөрөнгө оруулагчид шилжүүлж (ийнхүү шилжүүлсний дараа Засгийн газар уг эрхийн 34 /гучин дөрвө/ хувийг эзэмшинэ), улмаар Засгийн газар уг хайгуулын тусгай зөвшөөрлүүдийн хугацаа дуусахаас өмнө ашиглалтын тусгай зөвшөөрөл болгох ажлыг зохион байгуулах;" гэсэн нь хайгуулын тусгай зөвшөөрлийг ашиглалтын тусгай зөвшөөрөл болгоход тавигдах хуульд заасан шаардлагад нийцээгүй);
- ХөОГ-г байгуулах хүсэлтийг Монголын талд гаргаж байсан нь баримтаар тогтоогдохгүй зэрэг болно.

Тиймээс "Онтрэ" ХХК нь Иргэний хуулийн 8 дугаар зүйлийн 8.1, 8.1.1, Ашигт малтмалын тухай хуулийн 29 дүгээр зүйлийн 29.1-д заасан үндэслэлээр 2008, 2009 онд хийгдсэн ХөОГ-ний хэлцэл хийх, улмаар гэрээний тал болох хуулийн шаардлагыг хангаагүй байжээ.

5) Дээрхээс гадна Иргэний хуулийн,

- 39.1-д "Иргэний эрх, үүргийг үүсгэх, өөрчлөх, шилжүүлэх, дуусгаар болгох зорилгоор хүсэл зоригоо илэрхийлсэн иргэн, хуулийн этгээдийн үйлдэл /эс үйлдэхүй/-г хэлцэл гэнэ.";
- 40.1-д "Хүсэл зоригийн илэрхийлэл нь нөгөө тал түүнийг хүлээн авснаар хүчин төгөлдөр болно.";
- 42.1-д "Хэлцлийг хуульд заасан хэлбэрээр, хуульд заагаагүй бол талууд хэлэлцэн тохиролцож амаар буюу бичгээр хийнэ.";
- 42.2-д "Энгийн хэлбэртэй бичгийн хэлцэл нь хүсэл зоригоо илэрхийлэгч этгээд гарын үсэг зурснаар хүчин төгөлдөр болно.";
- 42.7-д "Бичгээр хийсэн хэлцлийг хэд хэдэн хувь үйлдсэн бол талуудад үлдэх хувь дээр харилцан гарын үсгээ зурсан байвал хэлцэл хийсэн гэж үзнэ.";
- 43.2-д "Бичгээр хийх хэлцлийг дараахь тохиолдолд хийсэн гэж үзнэ." мөн хэсгийн 43.2.1-д "талууд хүсэл зоригоо илэрхийлсэн баримт бичиг үйлдэж, гарын үсэг зурсан";
- 196.1-д "Дараахь үндэслэлээр гэрээг байгуулсанд тооцно: 196.1.2-д "гэрээг бичгээр байгуулахаар хуульд заасан буюу талууд тохиролцсон бол талууд нэг баримт бичиг үйлдэж, гарын үсэг зурах буюу гэрээний саналыг зөвшөөрснөө илэрхийлсэн тал гарын үсгээ зурсан захидал, албан бичиг, телефакс эдгээртэй адилтгах баримт бичгийг нөгөө тал хүлээн авснаар;" гэж заасан хуулийн шаардлага "Онтрэ" ХХК-ийн хувьд хангагдаагүй, ХөОГ-нд түүний төлөөлөгч гарын үсэг зурж, баталгаажуулаагүй байгаа зэрэг байдлуудаар түүний эзэмшиж буй ашигт малтмалын ашиглалтын тусгай зөвшөөрлүүд ХөОГ-ний үйлчлэлд хамаарахгүй.

¹⁰⁹ Нотлох баримт: АМГТГ-аас ирүүлсэн 2025.09.09-ний өдрийн 1/4367 дугаартай албан бичгийн,

- эхний нүүр, 1.7 дугаарлалтад "... Кадастрын хэлтсийн даргын 2009 оны 10 дугаар сарын 23-ны өдрийн 877 дугаар шийдвэрээр ашигт малтмалын ашиглалтын MV-015225 дугаартай тусгай зөвшөөрлийг 30 жилийн хугацаатай олгосон байна." гэж;
- 2 дахь нүүр, 2.10 дугаарлалтад "... Кадастрын хэлтсийн даргын 2009 оны 10 дугаар сарын 23-ны өдрийн 877 дугаар шийдвэрээр ашигт малтмалын ашиглалтын MV-015226 дугаартай тусгай зөвшөөрлийг 30 жилийн хугацаатай олгосон байна." гэж дурдагдсан;
- албан бичигт хавсарган ирүүлсэн 2009.11.13-ны өдрийн "Мэдэгдэл"-д "Ашигт малтмал ашиглах 15226 тоот тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч "Онтрэ" ХХК-д Ашигт малтмалын тухай Монгол Улсын хуулийн дагуу ашигт малтмал ашиглах тусгай зөвшөөрөл хүлээн авсан Танд баяр хүргэж, амжилт хүсье.", мөн ийм утгатай мэдэгдлийг "15226" тусгай зөвшөөрлийн хувьд хүлээлгэн өгсөн баримтууд.

Түүнчлэн <https://opendata.mn/search/2795133> -д дурдсанаар "Онтрэ" ХХК-д ашигт малтмалын ашиглалтын MV-015225 (Жавхлант), MV-015226 (Шивээ толгой) тусгай зөвшөөрлийг 2009.10.27-нд олгосон гэж дурдагджээ.

¹¹⁰ Нотлох баримт: Монгол Улсын Засгийн газрын Хэрэг эрхлэх газрын даргын 2025 оны 11 дүгээр сарын 19-ний өдрийн "Баримтын хуулбар хүргүүлэх тухай" ХЭГ/3262 дугаартай албан бичгийн Хавсралт дахь хүснэгтийн №6-д дурдагдсан Засгийн газрын хуралдааны 2009.11.11-ний өдрийн хуралдааны 70 дугаар тэмдэглэл.

6) ОТ төслийн ХөОГ-г байгуулахаас өмнө Монгол Улсын Их Хурлын 2008 оны 12 дугаар сарын 04-ний өдөр батлагдсан "Хуулийн төслүүд буцаах, үндсэн зарчим, удирдамж батлах тухай" 40 дүгээр тогтоол¹¹¹-ын 2-т "... Оюу толгойн зэс-алтны ордыг хамтарч ашиглах хөрөнгө оруулалтын гэрээ байгуулах үндсэн зарчим, удирдамжийг 2 дугаар хавсралтаар тус тус баталсугай.", мөн тогтоолын 3-т "Энэ тогтоол батлагдсантай холбогдуулан дараахь арга хэмжээ авч хэрэгжүүлэхийг Монгол Улсын Засгийн газар /С.Баяр/-т даалгасугай: 1/Таван толгойн нүүрс, Оюу толгойн зэс-алтны ордыг хамтарч ашиглах хөрөнгө оруулалтын гэрээний төслүүдийг Монгол Улсад хүчин төгөлдөр үйлчилж байгаа хууль тогтоомж болон энэ тогтоолын хавсралтуудад нийцүүлэн боловсруулах, шаардлагатай бол холбогдох хуулийн зохих зүйл, заалтад өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийг хамт боловсруулж 2009 оны 2 дугаар сарын 1-ний өдрийн дотор Улсын Их Хуралд өргөн мэдүүлэх," гэжээ.

УИХ-ын 2008 оны 40 дүгээр тогтоолын 2-р хавсралтын дугаар №3-т "Ордыг түшиглэн байгуулагдах компанийн хувьцааны 34 хувийг Монголын тал шууд эзэмшихээр тооцож, уг хувьцаанд ногдох хөрөнгийг албан татвар, төлбөр, хураамж, ногдол ашиг, зээл зэрэг хэлбэрээр оруулж болохоор тохиролцох." тухай удирдамж өгөгдсөн бөгөөд энэ нь ХөОГ-ний,

- 16.25-д "Хөрөнгө оруулагч" гэж Хөрөнгө оруулалтын гэрээ байгуулахаар хүсэлт гаргасан Монгол Улсад үүсгэн байгуулагдсан, улсын бүртгэлийн 2657457 дугаар бүхий, гадаадын хөрөнгө оруулалттай аж ахуйн нэгжийн 00-218 дугаар бүхий гэрчилгээтэй, ашигт малтмал ашиглалтын 6708А, 6709А болон 6710А тоот тусгай зөвшөөрлүүдийг эзэмшигч Айвенхоу Майнз Монголиа Инк ХХК-г болон түүний эрх үүргийг шилжүүлэн авсан этгээдийг,"
- 1.6-д "Төр нь Хөрөнгө оруулагчийн энгийн хувьцааны 34 /гучин дөрөв/ хувийг өмчлөх ба энэхүү Гэрээний хугацааг энэхүү Гэрээний 15.11-д заасны дагуу сунгасан бол ийнхүү сунгаснаас хойш 1 /нэг/ жилийн дотор Хувь нийлүүлэгчдийн гэрээгээр харилцан тохиролцсон нөхцөлөөр Хөрөнгө оруулагчийн энгийн хувьцааны 16 /арван зургаа/ хувийг нэмж өмчлөх сонголт хийх эрхтэй. Энэхүү Гэрээний 1.6 дахь заалт нь Хөрөнгө оруулагчийн хувьцаанаас Төрд хувьцаа нэмж гарган өмчлүүлэх, эсхүл шилжүүлэх талаар хуулийн болон Улсын Их Хурлын тогтоолын дагуу үүсч болох бүх үүргийг хангаж байгааг Засгийн газар баталгаажуулав,"
- 1.8-д "Энэхүү Гэрээ болон Хувь нийлүүлэгчдийн гэрээнд Талууд гарын үсэг зурж, Хөрөнгө оруулагчийн нийт энгийн хувьцааны 34 /гучин дөрөв/ хувьтай тэнцэх энгийн хувьцааг Хувь нийлүүлэгчдийн гэрээний дагуу шинээр гарган Төрд шилжүүлснээр Хөрөнгө оруулагч нь Ашигт малтмалын тухай хуулийн 5 дугаар зүйлийн 5.5-д заасны дагуу Хөрөнгө оруулагчийн хүлээх бүх үүргийг хангаж байгааг зөвшөөрч байна." гэж тус тус тусгагджээ.

Шууд хэлбэл, Ашигт малтмалын тухай хуулийн 5 дугаар зүйлийн 5.5 дахь хэсэгт зааснаар Оюу толгой стратегийн ач холбогдол бүхий ашигт малтмалын ордын хувьд төрийн эзэмшлийн хувь хэмжээг УИХ-ын 2008 оны 40 дүгээр тогтоолоор ОТ ХХК-ийн 34%-ийн хувьцааг төр эзэмших шаардлага тавигдаж түүнийг ХөОГ-нд тусгасан байна. Харин УИХ-ын 2008 оны 40 дүгээр тогтоол болон ХөОГ-нд ашигт малтмалын ашиглалтын MV-015225(Жавхлант), MV-015226(Шивээ толгой) тусгай зөвшөөрлүүдийг эзэмшигчтэй холбоотой төрийн эзэмшил тогтоогдоогүй, дурдагдаагүй байна.

7) Монгол Улсын Засгийн газрын 2025 оны 4 дүгээр сарын 09-ний өдрийн "Стратегийн ач холбогдол бүхий зарим ашигт малтмалын ордын талбайн хил заагийг тогтоох тухай" 170 тогтоол¹¹²-ын 6 дугаар хавсралтаар MV-015225(Жавхлант), MV-015226(Шивээ толгой) ашигт малтмалын ашиглалтын тусгай зөвшөөрлүүдийг стратегийн ач холбогдол бүхий ашигт малтмалын ордын талбайн хил заагт хамруулжээ. Улмаар тус тогтоолын 2-т "Энэ тогтоолын 1-д заасны дагуу Оюутолгойн бүлэг ордын талбайн хил заагийг тогтоосон нь "Онтрэ" ХХК-ийн эзэмшиж байгаа тусгай зөвшөөрөлтэй

¹¹¹ Төрийн мэдээлэл эмхэтгэл: 2008 он, №47/572/.

¹¹² <https://legalinfo.mn/mn/detail?lawId=17431388269172>

талбайд хамаарах ордын ашиглалт, холбогдох татварын асуудалд хамааралгүй болохыг дурдсугай.” гэжээ. Тогтоолын энэ заалт нь,

- ХөОГ-ний 15.5-д зааснаар Засгийн газраас “Онтрэ” ХХК-ийн эзэмшиж буй тусгай зөвшөөрлүүдийг ХөОГ-ний үйлчлэлд хамруулаагүй;
- Ашигт малтмалын тухай, Компанийн тухай, Хөрөнгө оруулалтын тухай, бусад хууль тогтоомжийн дагуу төрийн эзэмшлийн асуудал, түүнд холбогдох татварын асуудлыг шийдвэрлээгүй тухай, товчоор хэлбэл тус тогтоолын хүрээ, хязгаар, хууль зүйн үр дагаврыг тодорхойлсон “тайлбар” гэж ойлгогдохуйц байна.

3.4: Төрийн байгууллага, албан тушаалтан, “Ажлын хэсэг”-ээс уг асуудлаар гаргасан санал, дүгнэлт байгаа эсэхийг тогтоох;

Дэд дүгнэлт:	ХөОГ-ний үйлчлэлд “Онтрэ” ХХК-ийн ашигт малтмалын ашиглалтын тусгай зөвшөөрлүүд хамаарахгүй талаар ЗГХЭГ-ын даргын 2023.11.16-ны өдрийн 106 дугаар тушаалаар байгуулагдсан ажлын дэд хэсгүүдээс тодорхой санал, дүгнэлт гарчээ.
---------------------	---

Нөхцөл байдал

1.301. Тайлан үйлдэх өдрийн байдлаар ОТ төсөлтэй холбоотой УИХ-ын дараах тогтоол, шийдвэрүүд хүчин төгөлдөр байна. Тухайлбал,

- УИХ-ын 2007 оны 2 дугаар сарын 06-ны өдөр батлагдсан “Тодорхой ордыг стратегийн ач холбогдол бүхий ашигт малтмалын ордод хамааруулах тухай” 27 дугаар тогтоол¹¹³;
- УИХ-ын 2008 оны 12 дугаар сарын 04-ний өдөр батлагдсан “Хүүлийн төслүүд буцаах, үндсэн зарчим, удирдамж батлах тухай” 40 дүгээр тогтоол;
- УИХ-ын 2009 оны 7 дугаар сарын 16-ны өдөр батлагдсан “Оюу толгой ордыг ашиглах хөрөнгө оруулалтын гэрээний тухай” 57 дугаар тогтоол¹¹⁴;
- Монгол Улсын Их Хурлын Аюулгүй байдал, гадаад бодлогын байнгын хорооны 2011 оны 1 дүгээр сарын 19-ний өдрийн “Засгийн газарт чиглэл өгөх тухай” 02 дугаартай тогтоол (тус тогтоолын 1-д “эрх зүйн орчныг бүрдүүлэх замаар анхны хөрөнгө оруулалтаа нөхсөний дараа төрийн эзэмшлийн хувьцааны хэмжээг 50-иас доошгүй хувьд хүргэж нэмэгдүүлэх асуудлаар хөрөнгө оруулагч талтай байгуулсан гэрээний нөхцөлийг сайжруулах талаар хэлэлцээ хийж шийдвэрлэх”);
- УИХ-ын 2014 оны 5 дугаар сарын 08-ны өдөр батлагдсан “Эдийн засгийн идэвхжилтийг нэмэгдүүлэх зарим арга хэмжээний тухай” 34 дүгээр тогтоол (тус тогтоолын хавсралтаар “Эдийн засгийн идэвхжилтийг нэмэгдүүлэх арга хэмжээний чиглэл” батлагдаж, тус чиглэлийн 1.3-т “Оюу толгой төслийн далд уурхайн бүтээн байгуулалтыг түргэтгэх, уг төслийн хэрэгжилтэд Засгийн газраас бодлогын дэмжлэг үзүүлж ажиллах”-ыг Засгийн газарт үүрэг болгосон)¹¹⁵;
- УИХ-ын 2015 оны 02 дугаар сарын 18-ны өдөр батлагдсан “Эдийн засгийн хүндрэлээс гарах арга хэмжээний хөтөлбөр батлах тухай” 41 дүгээр тогтоол (тус тогтоолын хавсралтаар “Эдийн засгийн хүндрэлээс гарах арга хэмжээний хөтөлбөр” батлагдаж, тус хөтөлбөрийн “Хоёрдугаар чиглэл. Эдийн засгийн өсөлтийг дэмжих” гэсний 6.1-д “Оюутолгойн төслийн хөрөнгө оруулагч талтай хэлэлцээр хийж, далд уурхайн хөрөнгө оруулалтын асуудлыг шийдвэрлэж, бүтээн байгуулалтын ажлыг эрчимжүүлэх”-ийг 2015 оны 2 дугаар хагас жилд 1.2 тэрбум ам.доллараар гадаадын хөрөнгө оруулалтыг нэмэгдүүлэх”-ийг Монгол Улсын сайдад үүрэг болгосон)¹¹⁶;
- 2019 оны 11 дүгээр сарын 21-ний өдөр батлагдсан “Оюу толгой ордын ашиглалтад Монгол Улсын эрх ашгийг хангуулах тухай” 92 дугаар тогтоол¹¹⁷;

¹¹³ Төрийн мэдээлэл эмхэтгэл: 2007 он, №8/485/.

¹¹⁴ Төрийн мэдээлэл эмхэтгэл: 2009 он, №28.

¹¹⁵ Төрийн мэдээлэл эмхэтгэл: 2014 он, №19/832/.

¹¹⁶ Төрийн мэдээлэл эмхэтгэл: 2015 он, №09/870/.

¹¹⁷ Төрийн мэдээлэл эмхэтгэл: 2019 он, №46.

- 2021 оны 12 дугаар сарын 30-ны өдөр батлагдсан "Оюу толгой ордоос Монгол Улсын хүртэх үр ашгийг нэмэгдүүлэх арга хэмжээний тухай" 103 дугаар тогтоол¹¹⁸;
- Монгол Улсын Их Хурлын 2021 оны 3 дугаар сарын 26-ны өдрийн "Түр хороо байгуулах тухай" 30 дугаар тогтоолоор байгуулагдсан Түр хорооны 2022 оны 1 дүгээр сарын 18-ны өдөр "Монгол Улсын Засгийн газарт чиглэл өгөх тухай" 03 дугаар тогтоол зэрэг болно.

1.302. Дээрх тогтоолуудын эхний 3 нь ОТ төслийн ХөОГ-г байгуулахаас өмнө, бусад нь ХөОГ-г байгуулсны дараа батлагджээ.

1.303. ХөОГ байгуулагдсаны дараа УИХ-аас 2019 онд баталсан 92, 2021 онд батлагдсан 103 дугаар тогтоолууд нь ОТ төслийн суурь гэрээ-эрх зүйн баримт бичгийг Монгол Улсын хууль тогтоомжид нийцүүлэх, Монголын талын хүртэх өгөөжийг нэмэгдүүлэх, байгаль орчин, санхүү, техникийн үзүүлэлтийг сайжруулж, ОТ ХХК-д тавьсан татварын актуудыг биелүүлэхэд чиглэсэн бөгөөд эдгээр ажлуудыг хэрэгжүүлэх ажлыг удирдан зохион байгуулах, Оюу Толгой төслийн гаднын хөрөнгө оруулагч талтай хэлэлцээ хийх, төслийг тохирох, эцэслэсэн хувилбарыг Засгийн газрын хуралдаанд танилцуулах үүрэг бүхий Монгол Улсын Ерөнхий сайдын дор дурдсан захирамжуудаар, тухайлбал,

- 1) Ерөнхий сайдын 2019 оны №74 захирамжаар байгуулагдсан "Ажлын хэсэг";
- 2) Ерөнхий сайдын 2021 оны №45 захирамжаар байгуулагдсан "Ажлын хэсэг";
- 3) Ерөнхий сайдын 2022 оны №92 захирамжаар байгуулагдсан "Ажлын хэсэг";
- 4) Ерөнхий сайдын 2022 оны №198 захирамжаар байгуулагдсан "Ажлын хэсэг";
- 5) Ерөнхий сайдын 2023 оны №165 захирамжаар байгуулагдсан "Ажлын хэсэг";
- 6) Ерөнхий сайдын 2024 оны №26 захирамжаар байгуулагдсан "Ажлын хэсэг";
- 7) Ерөнхий сайдын 2024 оны №120 захирамжаар байгуулагдсан "Ажлын хэсэг";
- 8) Ерөнхий сайдын 2025 оны №80 захирамжаар байгуулагдсан "Ажлын хэсэг" (зөвхөн Антре гоулдын асуудлыг шийдвэрлэхээр тусгайлан байгуулагдсан);
- 9) Ерөнхий сайдын 2025 оны №68 захирамжаар байгуулагдсан "Ажлын хэсэг";
- 10) Ерөнхий сайдын 2025 оны №73 захирамжаар байгуулагдсан "Ажлын хэсэг" (зөвхөн Антре гоулдын асуудлыг шийдвэрлэхээр тусгайлан байгуулагдсан) зэрэг нийт 10 "Ажлын хэсэг" байгуулагдан ажиллажээ.

1.304. Дээрх "Ажлын хэсэг"-ээс Монгол Улсын Ерөнхий сайдын 2023 оны 165 дугаар захирамжаар байгуулагдсан "Ажлын хэсэг"-ийн ахлагч (ЗГХЭГ-ын дарга Д.Амарбаясгалан)-ийн 2023.11.16-ны өдрийн 106 дугаар тушаалын нэгдүгээр хавсралтаар "Гэрээ, эрх зүйн асуудал хариуцсан Ажлын дэд хэсэг"-ийг, хоёрдугаар хавсралтаар "Татвар, санхүүгийн асуудал хариуцсан Ажлын дэд хэсэг"-ийг, гуравдугаар хавсралтаар "Дэд бүтэц, техникийн асуудал хариуцсан Ажлын дэд хэсэг"-ийг тус тус байгуулжээ.

1.305. "Татвар, санхүүгийн асуудал хариуцсан Ажлын дэд хэсэг"-ээс

- "Иймд нэн тэргүүнд тухайн тусгай зөвшөөрлүүд нь стратегийн ач холбогдол бүхий ашигт малтмалын ордод хамаарах эсэхийг мэргэжлийн байгууллагын санал, дүгнэлтэд үндэслэн тодорхой болгосны үндсэнд дараагийн асуудлууд шийдэгдэхээр байна.";
- "Монгол Улсын Үндсэн хуулийн 6 дугаар зүйлийн 2-т заасан зарчмыг баримталж ... шийдвэрлэх нь зүйтэй байна.";
- "Иймд MV-015225, MV-015226 тусгай зөвшөөрлүүдийг Хөрөнгө оруулалтын гэрээнд хамаарах эсэх талаар хууль зүйн дүгнэлтийг гаргасны үндсэнд энэ асуудлаарх санхүүгийн үр дагаврыг тооцох нь зүйтэй байна." гэх санал, дүгнэлт гаргаж түүнийгээ Сангийн сайдын 2024.04.02-ны өдрийн 01/2112 дугаартай албан бичиг¹¹⁹-ээр Ерөнхий сайдын 2023 оны 165 дугаар захирамжаар

¹¹⁸ Төрийн мэдээлэл эмхэтгэл: 2022 он, №02/1200/.

¹¹⁹ Нотлох баримт: ЭОТ ХХК-иас ирүүлсэн 2025.09.08-ний өдрийн 01/220 дугаартай албан бичиг, түүний хавсралт дахь хүснэгт мэдээллийн "3. Тусгай зөвшөөрлүүдийн талбайд ашигт малтмал ашиглахтай холбоотойгоор гаргасан санал, дүгнэлт, төсөл, шийдвэр, энэ талаарх баримт"-ийн №22-г дурдагдсан.

байгуулагдсан "Ажлын хэсэг"-ийн ахлагч (ЗГХЭГ-ын дарга Д.Амарбаясгалан)-д хүргүүлжээ.

1.306. "Гэрээ, эрх зүйн асуудал хариуцсан Ажлын дэд хэсэг" нь 2024 оны 3 дугаар сарын 26-ны өдөр, түүнчлэн 2024 оны 4 дүгээр сарын 03-ны өдөр тус тус хуралдаж, "Иймд Антре Гоулд компанийн эзэмшиж байгаа ашигт малтмалын ашиглалтын MV-015225, MV-015226 дугаар тусгай зөвшөөрлүүд нь Хөрөнгө оруулалтын гэрээний үйлчлэх хүрээнд хамаарахгүй байна." гэх дүгнэлт гаргаж, түүнийгээ ХЗДХ-ийн Дэд сайд (Ажлын дэд хэсгийн дарга Б.Солонгоо)-аас 2024.04.10-ны өдрийн 1/1718 дугаартай албан бичиг¹²⁰-ээр Ерөнхий сайдын 2023 оны 165 дугаар захирамжаар байгуулагдсан "Ажлын хэсэг"-ийн ахлагч (ЗГХЭГ-ын дарга Д.Амарбаясгалан)-д хүргүүлжээ.

1.307. Мөн ЭОТ ХХК нь "Онтрэ" ХХК-ийн эзэмшиж буй MV-015225 (Жавхлант), MV-015226 (Шивээ толгой) дугаартай ашигт малтмалын ашиглалтын тусгай зөвшөөрлүүд нь ОТ төслийн ХөОГ-нд хамаарахгүй тухай санал, тайлбар¹²¹ гаргаж эрх бүхий байгууллага, албан тушаалтанд хүргүүлж, танилцуулж байжээ.

1.308. Түүнчлэн ашигт малтмалын ашиглалтын MV-015225 (Жавхлант), MV-015226 (Шивээ толгой) дугаартай тусгай зөвшөөрлүүд нь ОТ төслийн ХөОГ-ний үйлчлэлд хамаарах эсэх асуудалд шууд чиглэхгүй ч дээрх тусгай зөвшөөрлүүдтэй холбоотой дараах "Ажлын хэсэг"-ийн санал, дүгнэлтүүд гарчээ. Тухайлбал,

- Монгол Улсын Их Хурлын даргын 2018 оны 3 дугаар сарын 23-ны өдрийн 57 дугаар захирамжаар байгуулагдсан Оюу толгой ордыг ашиглах хөрөнгө оруулалтын гэрээний хэрэгжилтийг шалгах үүрэг бүхий Ажлын хэсгийн санал, дүгнэлт¹²²;
- АҮЭБЯ-ны Төрийн нарийн бичгийн даргын 2025.03.27-ны "Ажлын дэд хэсэг байгуулах тухай" А/46-р тушаал байгуулагдсан (MV-015225, MV-015226 тоот ашиглалтын тусгай зөвшөөрлийн талбайгаас Монголын талын хүртэх өгөөжийн талаар санхүүгийн тооцоолол хувилбаруудыг судалж, санал боловсруулж, танилцуулах Ажлын дэд хэсэг байгуулах тухай) Ажлын дэд хэсгийн 2025.05.08-ны өдрийн тайлан¹²³ зэрэг болно.

1.309. Энэ тайлангийн 4.4.4 болон 4.4.5-т дурдсанаас өөрөөр "Онтрэ" ХХК-ийн эзэмшиж буй MV-015225, MV-015226 дугаартай ашигт малтмалын ашиглалтын тусгай зөвшөөрлүүд нь ОТ төслийн ХөОГ-нд хамаарах эсэх асуудлаар төрийн байгууллага, албан тушаалтан, "Ажлын хэсэг", "Ажлын дэд хэсэг"-ээс санал, тайлбар, дүгнэлт, шийдвэр гаргасан талаар баримт авагдаагүй байна.

САНАЛ:

Хянан шалгагчийн энэ хэсгийн ажлын тайлантай холбогдуулан дараах саналтай байна. Үүнд:

1) "Онтрэ" ХХК-ийн эзэмшиж буй ашигт малтмалын ашиглалтын MV-015225(Жавхлант), MV-015226(Шивээ толгой) тусгай зөвшөөрлүүд нь ХөОГ-г байгуулах үеийн хэлэлцээрийн баримтууд, Монгол Улсын хууль тогтоомж болон ХөОГ-нд зааснаар, түүнчлэн тодорхой ажлын дэд хэсгүүдийн санал, дүгнэлтийн хүрээнд Оюу Толгой төслийн 2025 оны 12 дугаар сарын 15-ны өдрийн байдлаар үйлчилж буй "Хөрөнгө оруулалтын гэрээ"-ний үйлчлэлд хамаарахгүй, түүний тусгай зөвшөөрлүүдийг Монгол Улсын Засгийн газрын 2025 оны 4 дүгээр сарын 09-ний өдрийн "Стратегийн ач холбогдол бүхий зарим

¹²⁰ Нотлох баримт: ЭОТ ХХК-иас ирүүлсэн 2025.09.08-ний өдрийн 01/220 дугаартай албан бичиг, түүний хавсралт дахь хүснэгт мэдээллийн "3. Тусгай зөвшөөрлүүдийн талбайд ашигт малтмал ашиглахтай холбоотойгоор гаргасан санал, дүгнэлт, төсөл, шийдвэр, энэ талаарх баримт"-ийн №22-т дурдагдсан.

¹²¹ Нотлох баримт: ЭОТ ХХК-иас ирүүлсэн 2025.09.08-ний өдрийн 01/220 дугаартай албан бичиг, түүний хавсралт дахь хүснэгт мэдээллийн,

- "4.1.Оюутолгой төслийн өнөөгийн нөхцөл байдал, анхаарах зүйлс, цаашид Монгол Улсын хүртэх ашгийг нэмэгдүүлэх боломж, арга хэлбэрийн талаар тодорхой дүгнэлт, санал:";
- "4.2.Хөрөнгө оруулагч талуудтай хийсэн уулзалт яриа хэлэлцээрийн тэмдэглэл, шийдвэрүүд, харилцсан албан бичиг, захидал болон бусад холбогдох баримтууд:";
- "4.4.ОТ ХХК-ийн Төлөөлөн удирдах зөвлөл (ТУЗ)-ийн хуралтай холбоотой баримт бичгүүд:"-д дурдагдсан.

¹²² Нотлох баримт: ЭОТ ХХК-иас ирүүлсэн 2025.09.08-ний өдрийн 01/220 дугаартай албан бичиг, түүний хавсралт дахь хүснэгт мэдээллийн "3. Тусгай зөвшөөрлүүдийн талбайд ашигт малтмал ашиглахтай холбоотойгоор гаргасан санал, дүгнэлт, төсөл, шийдвэр, энэ талаарх баримт:"-ийн №22-т дурдагдсан.

¹²³ Мөн тэнд.

ашигт малтмалын ордын талбайн хил заагийг тогтоох тухай” 170 дугаар тогтоолоор стратегийн ач холбогдол бүхий ашигт малтмалын ордын талбайд хамруулсан. Иймд,

1.1. “Онтрэ” ХХК-ийн эзэмшиж буй ашигт малтмалын ашиглалтын MV-015225 (Жавхлант), MV-015226 (Шивээ толгой) тусгай зөвшөөрлүүдийн талбайг ашиглах тохиолдолд Ашигт малтмалын тухай хуулийн 5 дугаар зүйлийн 5.5 дахь хэсэг, мөн хуулийн 8 дугаар зүйлийн 8.1.7 дахь заалтын дагуу Монгол Улсын Их Хурлаас төрийн эзэмшлийн хувь хэмжээг тогтоох, эсхүл түүнийг ашигт малтмалын нөөц ашигласны төлбөрөөр орлуулах шийдвэр гаргасны дараа уг талбайг ашиглах хуулийн шаардлага тавигдах болохыг УИХ-ын 62 дугаар тогтоолоор байгуулагдсан Хянан шалгах түр хорооны санал, дүгнэлтэд тусгах;

1.2. Хэдийгээр төрийн эзэмшлийн хувь хэмжээг Монгол Улсын Их Хурлаас тогтоох бүрэн эрхтэй хэдий ч ирээдүйд үүсэж болох аливаа маргаан, эрсдэлээс урьдчилан сэргийлэх, түүнчлэн Монгол Улсын Их Хурлын буюу төрийн эрх барих дээд байгууллагын шийдвэрийг гадаадын хөрөнгө оруулагч талаар хүлээн зөвшөөрүүлэх үүднээс төрийн эзэмшлийн хувь хэмжээг тогтоохоос өмнө энэ талаар хэлэлцээ хийх, улмаар түүний дагуу байгуулагдах гэрээ – эрх зүйн баримт бичигт Монгол Улсын Үндсэн хууль, бусад хууль тогтоомжийн шаардлагыг бүрэн хангуулах зорилгоор өмнөх жишиг буюу Монгол Улсын Их Хурлын 2008 оны 40 дүгээр тогтоолын нэгэн адил “хэлэлцээ хийх удирдамж”-ийг холбогдох шийдвэрийн дагуу авч ажиллахыг Засгийн газарт даалгах асуудлыг УИХ-ын Хянан шалгах түр хорооны санал, дүгнэлтэд тусгах.

2) “Оюу толгой” ХХК нь ашигт малтмалын ашиглалтын MV-015225(Жавхлант), MV-015226(Шивээ толгой) тусгай зөвшөөрлүүдийн талбайд ХөОГ-ний 1.5 болон 16.14-т заасан “үндсэн үйл ажиллагаа”¹²⁴-г хэрэгжүүлэх тохиолдолд ХөОГ-ний 14 дүгээр бүлэгт заасан маргаан, цаашлаад арбитрын ажиллагаанаас урьдчилан сэргийлэх зорилгоор тогтворжуулсан татварын нөлөөлөл үүсэх эсэх талаар Засгийн газар, Сангийн яам, Татварын ерөнхий газрын урьдчилсан санал, дүгнэлтийг гаруулан авах, хэрэв татварын нөлөөлөл үүсэж болзошгүй тохиолдолд энэ саналын 1.2-т дурдсан хэлэлцээрт “Оюу толгой” ХХК-г татан оролцуулах, татварын нөлөөллийг Монгол Улсын хүртэх өгөөжид сөрөг нөлөөлөлгүй байхад нийцүүлж хэлэлцэх, тохиролцох, баталгаажуулах асуудлыг УИХ-ын Хянан шалгах түр хорооны санал, дүгнэлтэд тусгах;

3) Ашигт малтмалын ашиглалтын MV-015225(Жавхлант), MV-015226(Шивээ толгой) тусгай зөвшөөрлүүдийн талбайг ашиглах талаар гэрээ, эрх зүйн бусад баримт бичиг харилцан байгуулах тохиолдолд,

- Тухайн гэрээ – эрх зүйн баримт бичгийг Монгол Улсын Их Хурлын болон Ерөнхийлөгчийн сонгуулийн цаглавар, мөчлөгөөс зөрүүлсэн хугацаанд тодорхой давтамжтайгаар харилцан дүгнэдэг байх, улмаар гадаадын хөрөнгө оруулагч талууд Монголын тал (Засгийн газар)-тай хэлэлцээрт хүрч чадаагүй тохиолдолд Монголын талын гаргасан санал гэрээнд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах, цаашлаад хүчингүй болгох үндэслэл болох;
- Хэрэглэх хууль, маргаан шийдвэрлэх харьяаллыг Монгол Улсын хууль, шүүх, эсхүл арбитр байх;
- Талуудын хүртэх өгөөж, түүний бүрэлдэхүүн, хэмжээ, хугацааг баталгаажуулж Монголын талын хүртэх өгөөжийн хэмжээ, харьцаа, хугацаа аливаа хэлбэрээр алдагдсан тохиолдолд эхний элжинд тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчийн хүртэх

¹²⁴ ХөОГ-ний 1.5-д “Энэхүү Гэрээ нь Гэрээт талбайд ашигт малтмал эрх, хайх, газрын гадаргуу болон түүний хэвлийгээс ашигт малтмал ялган авах, олборлох, түүнчлэн тээвэр, эрчим хүч, усны болон бусад дэд бүтцийг барьж байгуулах, тэдгээрийг ажиллуулах, хүдэр боловсруулах /бутлах, тээрэмдэх, хөөүүлэн баяжуулах, шүүх г.м/, бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэх, борлуулах, уурхайг хаах, байгаль орчны нөхөн сэргээлт хийх, хүдрийн овоолго, хог, хаягдлын асуудлыг шийдвэрлэх зэрэг Оюу толгой төсөлтэй холбоотой Хөрөнгө оруулагчийн бүхий л төрлийн үйл ажиллагаанд /цаашид “Үндсэн үйл ажиллагаа” гэх/ хамаарна.” гэжээ.

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ХЯНАН ШАЛГАХ ТҮР ХОРОО

өгөөжөөс үл маргах журмаар Монголын талд хуваарилах, хэрэв хүрэлцэхгүй тохиолдолд “үндсэн үйл ажиллагаа” эрхлэгчээс уг хэмжээг нөхөх;

- Рио Тинто компани нь тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчтэй хамааралтай буюу хувьцаа эзэмшигч нь учраас түүний хувь эзэмшлийг талуудын хүртэх өгөөжид харгалзах, хувь эзэмшил нь нэмэгдсэн тохиолдолд Монголын талын өгөөжийг тодорхой итгэлцүүрээр нэмэгдүүлэх;
- Тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчийн аливаа эрсдэл, үүрэг, хариуцлагыг Монголын тал ямар ч тохиолдолд хамтран хариуцахгүй байх, чөлөөлөгдөх;
- Үйлдвэрлэсэн бүтээгдэхүүний доод тал нь 34%, түүнээс дээш хувийг гадаад, дотоодын зах зээлд борлуулах, мөн дотооддоо эцсийн бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэх тохиолдолд доод тал нь 50% хувийн бүтээгдэхүүн борлуулах эрхийг Монголын тал эзэмших зэрэг зарчмуудыг УИХ-ын Хянан шалгах түр хорооны санал, дүгнэлтэд тусгах;

4) Оюу Толгой төслийн “Хөрөнгө оруулалтын гэрээ”-нд 2009.10.06-ны өдөр гарын үсэг зурж, баталгаажуулсан ч гэрээг байгуулсан өдрөөс хойш, тодруулбал 2009.10.07-ны өдөр 2 удаа ХөОГ-ний “Оршил” хэсэг, түүнчлэн 1.6, 1.8, 2.14, 2.16, 2.24.2, 2.25, 3.1, 3.19, 3.21, 6.6, 7.4, 9.4, 9.5, **15.24, 15.24.1**-д тус тус нэмэлт, өөрчлөлт оруулах хэлэлцээ хийгдсэн нотлох баримтад үндэслэн уг хэлэлцээрийн үр дагавар, ялангуяа Монголын талд сөрөг нөлөөлөлтэй эсэх талаар тусгайлан авч үзэх, тооцоо, судалгаа хийх нь зүйтэй байна.

3.5: СТРАТЕГИЙН АЧ ХОЛБОГДОЛ БҮХИЙ АШИГТ МАЛТМАЛЫН ОРДЫГ АШИГЛАХАД ТӨРИЙН ЭЗЭМШИЛ ТОГТООХТОЙ ХОЛБООТОЙ ХУУЛЬ ТОГТООМЖ БА MV-015225(ЖАВХЛАНТ), MV-015226(ШИВЭЭ ТОЛГОЙ) ТУСГАЙ ЗӨВШӨӨРЛҮҮДИЙН ТАЛБАЙГ АШИГЛАХ ТАЛААР БАЙГУУЛАГДСАН ГЭРЭЭ, ХҮЛЭЭГДЭЖ БУЙ ХЭЛЦЛИЙН ХАМААРАЛ.

Дүгнэлт:

Ашигт малтмалын ашиглалтын MV-015225(Жавхлант), MV-015226(Шивээ толгой) тусгай зөвшөөрлүүдтэй холбоотойгоор өмнө нь хийгдсэн хэлэлцээ, гэрээ-эрх зүйн баримт бичгүүдэд стратегийн ач холбогдол бүхий ашигт малтмалын ордын төрийн эзэмшлийн асуудал тусгагдаагүй байна.

3.5.1: MV-015225(Жавхлант), MV-015226 (Шивээ толгой) тусгай зөвшөөрлүүдийн талбайг ашиглах талаар өмнө нь хийгдсэн хэлэлцээ, гэрээ-эрх зүйн баримт бичиг нь төрийн эзэмшлийг тогтоохтой холбоотой хууль тогтоомжид хамааралтай эсэх;

**ДЭД
ДҮГНЭЛТ:**

Ашигт малтмалын ашиглалтын MV-015225(Жавхлант), MV-015226(Шивээ толгой) тусгай зөвшөөрлүүдтэй холбоотойгоор хийгдсэн хэлэлцээ, гэрээ-эрх зүйн баримт бичгүүдэд стратегийн ач холбогдол бүхий ашигт малтмалын ордын төрийн эзэмшлийн асуудал тусгагдаагүй байна.

Нөхцөл байдал:

1.310. ОТ төслийн ХөОГ-ний 15.7.8-д “Антре гоулд компанийн эзэмшиж буй 3148Х, 3150Х тоот хайгуулын тусгай зөвшөөрөл...” гэж Антре гоулд компани, түүний эзэмшиж буй тусгай зөвшөөрлүүд дурдагдсан. Эргэлзээ үүсгэхгүй байх үүднээс MV-015225(Жавхлант), MV-015226(Шивээ толгой) ашигт малтмалын ашиглалтын тусгай зөвшөөрөлтэй холбоотойгоор Антре гоулд компани болон “Онтрэ” ХХК-ийн талаар товч тайлбарлая. Антре гоулд компани нь,

- 1995.07.19 – Анх “Timpete Mining Corporation” нэртэйгээр Канадын Бритиш Колумбия-д байгуулагдсан;
- 2001.02.05 – “Entrée Resources Inc” (Антре ресурс)- болгож нэрээ өөрчилсөн;
- 2002.10.09 – “Entrée Gold Inc” (Антре гоулд)¹²⁵ болгож нэрээ өөрчилсөн;

¹²⁵ Эх сурвалж: https://www.sedarplus.ca/csa-party/viewInstance/view.html?id=0c11f8b7998bcd968fc496e482e1bb3b269bbe7b283afb7&_timestamp=7643623841978946

- 2005.11.18 – Антре гоулд компани нь өөрийн охин компани болох гадаадын хөрөнгө оруулалттай “Онтрэ” ХХК-г Монгол Улсын хуулийн дагуу үүсгэн байгуулж, хуулийн этгээдийн улсын бүртгэлд бүртгэгдсэн¹²⁶;
- 2009.10.06 - ОТ ХөОГ байгуулагдах үед “Entrée Gold Inc” буюу “Антре гоулд компани” гэж тус гэрээний 15.7.8-д дурдагдсан;
- ХөОГ-ний 15.7.8-д дурдагдсан 3148Х, 3150Х тоот хайгуулын тусгай зөвшөөрлүүд (одоо MV-015225, MV-015226 тоот ашиглалтын тусгай зөвшөөрөл болсон)-ийг Антре гоулд компанийн охин компани болох Монгол Улсад бүртгэлтэй “Онтрэ” ХХК эзэмшдэг¹²⁷;
- 2017.05.12 – “Entrée Gold Inc” (Антре гоулд) нь хуулийн этгээдийн өөрчлөлтөөр “Entrée Resource” ltd (Антре ресурс лимитэд - АРЛ) болон “Mason resource corp” (Мэйсон ресурс) болж хуваагдсан;
- Монгол Улсын хуулийн этгээдийн улсын бүртгэлд “Онтре” ХХК-ийн эцсийн өмчлөгч нь Stephen Scott (“Entrée Resource” ltd (Антре ресурс лимитэд - АРЛ))-ийн Гүйцэтгэх захирал бүртгэгдсэн¹²⁸;
- “Онтре” ХХК-ийн эзэмшиж буй ашигт малтмалын ашиглалтын тусгай зөвшөөрлүүд (MV-015225(Жавхлант), MV-015226(Шивээ толгой))-ийг гэрээний үндсэн дээр ОТ ХХК-д шилжүүлэх гэрээнд “Онтрэ” ХХК ба түүний толгой компани Антре ресурс лимитэд (АРЛ) компаниуд гэрээний тал болжээ.

1.311. Хайгуулын 3148Х, 3150Х дугаартай тусгай зөвшөөрлүүд (одоогийн MV-015225(Жавхлант), MV-015226(Шивээ толгой))-тэй холбоотойгоор байгуулагдсан дараах гэрээнүүд мэдэгдэж байна. Үүнд:

1) 2004.10.15-нд нэг талаас “Айвенхоу Майнз Лтд” (одоогийн Туркойс Хилл Ресурс), нөгөө талаас “Антре Гоулд Инк” (одоогийн Антре ресурс лимитэд) нар нь “EQUITY PARTICIPATION AND EARN-IN AGREEMENT (Хувьцаа худалдан авах, ашиг хуваах гэрээ)”¹²⁹ гэрээг байгуулжээ (1-рт, Айвенхоу Майнз нь Антре Гоулд Инк компанийн хувьцааг худалдан авах, 2-рт Антрегийн ашигт малтмалын тусгай зөвшөөрлүүдийн талбайд хайгуул судалгааны ажлыг Айвенхоу Майнз нь 35 сая \$ ба түүнээс хэмжээгээр гүйцэтгэсэн тохиолдолд тус талбайнуудыг ашиглахад эдийн засгийн ашиг сонирхлоо хүдрийн биетийн гүнээс хамаарч 30% болон 70%, эсхүл 20% болон 80% байхаар харилцан тохиролцсон);

2) 2004.11.09-нд дээрх гэрээг байгуулсан талууд “AMENDMENT TO EQUITY PARTICIPATION AND EARN-IN AGREEMENT (Хувьцаа худалдан авах, ашиг хуваах гэрээний нэмэлт, өөрчлөлтийн гэрээ)” гэрээг байгуулж, өмнөх гэрээндээ нэмэлт, өөрчлөлт оруулсан (гол өөрчлөлт нь 2004.10.15-нд байгуулсан гэрээнээс хавсралт “Б”-г хасаж, түүний оронд гэрээний гол нөхцөл хангагдсан тохиолдолд “Хамтран ажиллах гэрээ”-г байгуулахаар төслийг нь хавсаргасан)¹³⁰;

3) 2005.03.01-нд нэг талаас “Айвенхоу Майнз Лтд” (одоогийн Туркойс Хилл Ресурс), нөгөө талаас “Антре Гоулд Инк” (одоогийн Антре ресурс лимитэд), түүнчлэн “Айвенхоу Майнз Монголиа Инк (одоогийн ОТ ХХК)” нарын гурван тал “ASSIGNMENT AGREEMENT (Эрх шилжүүлэх гэрээ)” гэрээг байгуулжээ (тус гэрээгээр 2004.10.15-нд байгуулагдсан “Хувьцаа худалдан авах, ашиг хуваах гэрээ”-ний 2-р хэсэгт заасан (Хувьцааны эрх) эрх үүргээс бусад тус гэрээгээр хүлээсэн эрх, ашиг сонирхол, түүний дотор ашиг хуваах (30% болон 70%, эсхүл 20% болон 80%) эрх болон бусад эрхээ ТРК-с ОТ ХХК-д шилжүүлжээ)¹³¹.

Шууд хэлбэл 2004.10.15-ны өдөр байгуулагдсан “Ашиг хуваах гэрээ”-ээр “Айвенхоу Майнз Лтд”-д үүссэн “Антре Гоулд Инк” компанийн хувьцааны эрх үүрэг “Айвенхоу Майнз

¹²⁶ Эх сурвалж: <https://opendatalab.mn/search/2705133>

¹²⁷ <https://opendatalab.mn/search/2705133> -д дурдсанаар “Онтрэ” ХХК-д ашигт малтмалын ашиглалтын MV-015225 (Жавхлант), MV-015226 (Шивээ толгой) тусгай зөвшөөрлийг 2009.10.27-нд олгосон гэж дурдагджээ.

¹²⁸ Мөн тэнд.

¹²⁹ Нотлох баримт: ЭОТ ХХК-иас ирүүлсэн 2025.09.08-ний өдрийн 01/220 дугаартай албан бичиг, түүний хавсралт дахь хүснэгт мэдээллийн “3. Тусгай зөвшөөрлүүдийн талбайд ашигт малтмал ашиглахтай холбоотойгоор гаргасан санал, дүгнэлт, төсөл, шийдвэр, энэ талаарх баримт”-ийн №23(1)-т дурдагдсан гэрээ.

¹³⁰ Мөн тэнд.

¹³¹ Мөн тэнд.

Лтд” компанид хадгалагдан үлдэж, харин түүний бусад эрх үүрэг нь АММИ буюу одоогийн ОТ ХХК-д шилжжээ;

4) 2015.10.01-нд нэг талаас “Оюу Толгой” ХХК, нөгөө талаас “Антре Ресурс Лтд” (хуучнаар Антре Гоулд Инк), түүнчлэн “Онтрэ” ХХК нарын гурван тал “LICENSE FEES AGREEMENT (Тусгай зөвшөөрлийн төлбөрийн гэрээ)”-г байгуулжээ (тус гэрээгээр “Онтрэ” ХХК-ийн эзэмшиж буй ашигт малтмалын ашиглалтын MV-015226(Шивээ толгой) дугаартай тусгай зөвшөөрлийн “Баруун Шивээ” талбайн төлбөрийг жил бүрийн 10-р сарын 27-ноос өмнө ОТ ХХК-иас нэхэмжилж төлөх харилцааг тусгажээ);

5) 2025.02.03-ны өдөр нэг талаас ОТ ХХК, нөгөө талаас Онтрэ ресурс Лтд нар нь,

- “JOINT VENTURE AGREEMENT (Хамтран ажиллах гэрээ)” гэрээ (2004.11.09-ны өдөр байгуулсан “Хувьцаа худалдан авах, ашиг хуваах гэрээний нэмэлт, өөрчлөлтийн гэрээ”-нд хавсаргасан “Хамтран ажиллах гэрээ”-г байгуулж¹³², түүнд цаашид нэмэлт, өөрчлөлт оруулж болохыг тохиролцжээ);
- “License Transfer Agreement (Тусгай зөвшөөрөл шилжүүлэх гэрээ)” гэрээ (“Хамтран ажиллах гэрээ”-г байгуулахтай холбогдуулан MV-015226 (Жавхлант), MV-015226 (Шивээ толгой) тусгай зөвшөөрлүүдийг “Онтрэ” ХХК-иас ОТ ХХК-д шилжүүлэх, шилжүүлэх үеийн татвар, хураамжуудыг урьдчилан ОТ ХХК төлөх, улмаар татвар, хураамжийн АРЛ-д ногдох 20% хувийг эзэл хэлбэрээр ОТ гаргахыг тохиролцжээ)

2025.02.03-ны өдөр байгуулагдсан дээрх гурван гэрээг байгуулах эрхийг ОТ ХХК-ийн ТУЗ-ийн 2025.01.31-ний өдрийн “Арбитрын шийдвэрийг хэрэгжүүлэх тухай” 358 дугаар тогтоолоор ОТ ХХК-ийн Гүйцэтгэх захиралд олгосон байх бөгөөд тус тогтоолыг “ОТ ХХК болон ТРК-ийн эсрэг Антре ресурс лимитэд компанийн гаргасан арбитрын нэхэмжлэлтэй холбогдуулан томилогдсон олон улсын арбитрын бүрэлдэхүүнээс 2024.12.19-ний өдөр гаргасан хэсэгчилсэн эцсийн шийдвэр”-ийг хэрэгжүүлэхэд үндэслэсэн болохыг дурджээ.

1.312. Дээрх гэрээнүүдэд ХөОГ-г байгуулахаар хэлэлцээ хийх, гарын үсэг зурах үеийн буюу 2008, 2009 онд үйлчилж байсан, түүнчлэн одоо хүчин төгөлдөр үйлчилж байгаа хууль тогтоомжид заасан стратегийн ач холбогдол бүхий ашигт малтмалын ордод төрийн эзэмшил тогтоох асуудал тусгагдаагүй байна. Энэ нь нэг талаас,

- 2004.10.15-нд байгуулагдсан “EQUITY PARTICIPATION AND EARN-IN AGREEMENT (Хувьцаа худалдан авах, ашиг хуваах гэрээ)” гэрээ, уг гэрээнд 2004.11.09-нд оруулсан нэмэлт, өөрчлөлт, түүнчлэн 2005.03.01-нд байгуулагдсан “ASSIGNMENT AGREEMENT (Эрх шилжүүлэх гэрээ)” гэрээ, тэдгээрийг байгуулагдах хугацаанд Ашигт малтмалын тухай (1997 оны) хууль үйлчилж байсан;
- Ашигт малтмалын тухай (1997 оны) хуульд “стратегийн ач холбогдол бүхий ашигт малтмалын орд”-ын талаар, уг ордыг ашиглахад төрийн эзэмшлийн тогтоох зохицуулалт хуульчлагдаагүй, харин тус хуулийн 20, 21 дүгээр зүйлд “тогтвортой байдлын гэрээ”-ний асуудлыг “ерөнхий” байдлаар хуульчилсан;

Хайгуулын 3148Х, 3150Х дугаартай тусгай зөвшөөрлүүд (одоогийн MV-015225(Жавхлант), MV-015226(Шивээ толгой))-тэй холбогдуулан 2004.10.15, 2004.11.09, 2005.03.01-нд гэрээнүүд байгуулагдсаны дараа,

- Ашигт малтмалын тухай (2006 оны) хуулийн шинэчилсэн найруулга батлагдаж, тус хуулийн,
 - 4 дүгээр зүйлийн 4.1.12-т “стратегийн ач холбогдол бүхий ашигт малтмалын орд” гэх нэр томъёо, ойлголт нэвтэрч;
 - 6 дугаар зүйлд ашигт малтмалын ордыг стратегийн, түгээмэл тархацтай, ердийн гэж ангилж;

¹³² Эх сурвалж: тус гэрээ нь <https://www.sedanalus.cn/csa-party/records/document.html?id=ac7fac3ad874eda7aa5453d37ac3addde8bdcac4de5e97cc0d3e0e53fa6095e> цахим хаягт нээлттэй байршсан бөгөөд талуудын хооронд хийгдсэн хэлэлцээ, нөхцөл, болзол, энэ талаар арбитрын шийдвэрийн мэдээлэл нь <https://bloombergtv.mn/news/31a159> болон <https://www.sedanalus.cn/csa-party/records/document.html?id=65a7a3b17172f1a47fca0eda13c6092a4277481bba96006e15aa85d5d0be39176> цахим хаягт нээлттэй байршсан тул тэдгээрээс дэлгэрүүлэн үзэх боломжтой.

- 8 дугаар зүйлийн 8.1.4-д ашигт малтмалын ордыг стратегийн ач холбогдол бүхий ашигт малтмалын ордод хамааруулах, хасах бүрэн эрхийг УИХ-д олгож;
- Ашигт малтмалын тухай (2006 оны) хуулийн 8 дугаар зүйлийн 8.1.4-д зааснаар УИХ-ын 2007 оны 2 дугаар сарын 06-ны өдрийн "Тодорхой ордыг стратегийн ач холбогдол бүхий ашигт малтмалын ордод хамааруулах тухай" 27 дугаар тогтоолын нэгдүгээр хавсралтаар ОТ-г бүлэг ордын хэмжээгээр стратегийн ач холбогдол бүхий ордод хамруулж;
- Мөн хуулийн 5 дугаар зүйлийн 5.4, 5.5, 8 дугаар зүйлийн 8.1.7, 47² дугаар зүйлд стратегийн ач холбогдол бүхий ашигт малтмалын ордод төрийн эзэмшил тогтоох асуудлыг хуульчилсан байх тул төрийн эзэмшлийн асуудал уг гэрээнүүдэд агуулагдаагүй, хуульд зааснаар Засгийн газар, УИХ-аас төрийн эзэмшил тогтоосон санал, шийдвэр гараагүй байна.

1.313. Товчхондоо 2004.10.15, 2004.11.09, 2005.03.01-нд байгуулагдсан гэрээнүүдэд стратегийн ач холбогдол бүхий ордод төрийн эзэмшил тогтоох асуудлыг агуулах цаг хугацааны боломжгүй, агуулгагүйн зэрэгцээ уг асуудлыг тусгах зорилгоор нэмэлт, өөрчлөлт орсон нь баримтаар тогтоогдохгүй байна.

1.314. Дашрамд дурдахад 2004.10.15-нд байгуулагдсан "EQUITY PARTICIPATION AND EARN-IN AGREEMENT (Хувьцаа худалдан авах, ашиг хуваах гэрээ)" гэрээний 4.9-д хайгуулын 3148Х, 3150Х дугаартай тусгай зөвшөөрлүүд (одоогийн MV-015225, MV-015226)-ийг "тогтвортой байдлын гэрээ"-ний үйлчлэлд хамруулах арга, хувилбаруудыг тусгасан хэдий ч одоо мэдэгдэж буй баримтаар ашигт малтмалын ашиглалтын MV-015225 (Жавхлант), MV-015226 (Шивээ толгой) тусгай зөвшөөрлүүдтэй холбогдуулан "тогтвортой байдлын гэрээ" байгуулагдсан нь мэдэгдээгүй, баримтаар нотлогдоогүй.

НӨГӨӨ ТАЛААС,

- 2025.02.03-нд байгуулагдсан "JOINT VENTURE AGREEMENT (Хамтран ажиллах гэрээ)" гэрээ (2004.11.09-ны өдөр байгуулсан "Хувьцаа худалдан авах, ашиг хуваах гэрээний нэмэлт, өөрчлөлтийн гэрээ"-нд хавсаргасан "Хамтран ажиллах гэрээ"-г байгуулсан)-нд Ашигт малтмалын тухай (2006 оны) хуулийн 5.5, 8.1.7-д заасан стратегийн ач холбогдол бүхий ордыг ашиглахтай холбоотой төрийн эзэмшлийн асуудал тусгагдаагүй байна.
- Хэдийгээр энэ гэрээг "Антре ресурс лимитэд" компанийн нэхэмжлэлийн дагуу гарсан "арбитрын шийдвэр"-ийг хэрэгжүүлэх үүднээс байгуулсан гэж тайлбарлагдаж болох хэдий ч уг гэрээ байгуулагдсанаас хойш 2 сарын дараа Монгол Улсын Засгийн газрын 2025 оны 4 дүгээр сарын 09-ний өдрийн "Стратегийн ач холбогдол бүхий зарим ашигт малтмалын ордын талбайн хил заагийг тогтоох тухай" 170 тогтоолын 6 дугаар хавсралтаар MV-015225(Жавхлант), MV-015226(Шивээ толгой) ашигт малтмалын ашиглалтын тусгай зөвшөөрлүүдийг стратегийн ач холбогдол бүхий ашигт малтмалын ордын талбайн хил заагт хамруулснаар дээрх тусгай зөвшөөрлүүдийн талбайг ашиглахад "төрийн эзэмшил"-ийн тогтоох хууль зүйн үндэслэл бүрджээ.

1.315. Товч дүгнэж хэлбэл, ашигт малтмалын ашиглалтын MV-015225(Жавхлант), MV-015226(Шивээ толгой) тусгай зөвшөөрлүүдтэй холбоотой бизнес харилцааны хэлэлцээ ба гэрээнүүд түрүүнд нь, уг хэлэлцээ ба гэрээнүүдтэй холбоотой харилцааг зохицуулсан хууль тогтоомж – шийдвэрийн "шинэчилсэн болон өөрчилсөн" зохицуулалт цаг хугацааны хувьд дараа нь хийгдэж байжээ. Энэ байдал нь өмнө нь хийгдсэн хэлэлцээ ба гэрээнүүдийг дараа нь батлагдсан хууль тогтоомжид нийцүүлэх, энэ зорилгоор дахин авч үзэх, дахин хэлэлцээ хийх, цаашлаад гэрээг өөрчлөх, шинээр байгуулах хууль зүйн үр дагавартай байна. Энэ ажиллагаанд олон талт хэлэлцээ-зөвшилцөл, мөн багагүй хугацаа шаардагдахаар байгааг дурдах нь зүйтэй.

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ХЯНАН ШАЛГАХ ТҮР ХОРОО

3.5.2: Төрийн эзэмшлийн хувь хэмжээг тогтоох асуудлаар ашигт малтмалын ашиглалтын MV-015225(Жавхлант), MV-015226(Шивээ толгой) тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчээс санал, хүсэлт гаргасан эсэх, тэдгээр нь хууль тогтоомжид нийцэх эсэх;

**Дэд
дүгнэлт:**

Ашигт малтмалын ашиглалтын MV-015225(Жавхлант), MV-015226(Шивээ толгой) тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчийн толгой компаниас ирүүлсэн “Засгийн газрын гэрээ”-ний төсөл нь хууль тогтоомжид бүрэн нийцэхгүй.

Нөхцөл байдал:

1.316. Ашигт малтмалын ашиглалтын MV-015225(Жавхлант), MV-015226(Шивээ толгой) тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч “Онтрэ” ХХК нь өөрөө бус, харин түүний эцсийн өмчлөгч “Антре ресурс Лтд” компаниас төрийн эзэмшлийн хувь хэмжээтэй холбоотойгоор дараах баримтууд мэдэгдэж байна.

- 2022 оны 6 дугаар сарын 16-ны өдөр “Онтрэ Ресурсиз Лтд компанийн тухай” албан бичиг¹³³-ийг ЭОТ ХХК-д ирүүлж, тус албан бичигт
 - “ОТ ХХК төслийн хөрөнгө (Earn-in гэрээнд заасан)-ийн өмчлөлийн 80% хувийг олж авахын тулд гаргавал зохих зардлыг бүрэн гаргасан өдөр буюу 2008 оны 6 дугаар сарын 30-ны өдөр ОТ ХХК, Онтрэ Ресурсиз нар нь Earn-in гэрээний 4-р хэсэгт заасны дагуу Хамтран ажиллах гэрээг урьд өмнө хэлэлцэн тохирсон хэлбэрээр байгуулах шаардлагатай байсан. Тухайн өдрөөс хойш талууд Хамтран ажиллах гэрээний нөхцөлүүдийн дагуу үйл ажиллагаагаа явуулж байгаа ...”;
 - “Хамтран ажиллах гэрээний нөхцөлүүдийн дагуу тусгай зөвшөөрлүүдийн эзэмших эрхийг ОТ ХХК-д шилжүүлэх нь Онтрэ Ресурсизийн хувьд нэн тэргүүний асуудал бөгөөд үүнийг хэрэгжүүлэхийн тулд бид шаардлагатай арга хэмжээг авч байгаа болно. Тийнхүү шилжүүлсний дараа Хамтын ажиллагаа болон түүний хөрөнгийн өмчлөлийн 20 хувь нь Онтрэ Ресурсизийн эзэмшилд, 80 хувь нь ОТ ХХК-ийн эзэмшилд тус тус үлдэнэ.”;
 - “Онтрэ Ресурсиз, ОТ ХХК нарын хоорондын шийдвэрлэгдээгүй асуудлыг шийдвэрлэсний дараа Онтрэ Ресурсиз нь өөрийн эдийн засгийн ашиг сонирхлын 34 хувьтай холбоотой хэлэлцээрийг ЭОТ-той эхлүүлэх боломжтой болно.” гэжээ.
- “Антре ресурс Лтд” компаниас 2022 оны 11-р сар, 2023 оны 7-р сард (Маш нууц) тэмдэглэгээтэй “Онтрэ Ресурсиз Лтд-тэй байгуулах Засгийн газрын гэрээ (State agreement)-ний нөхцөл болзлын төсөл” болон “Засгийн газрын гэрээ”-ний төслийг Монголын талд ирүүлсэн баримт мэдэгдэж байна. Гэвч хуулиар хамгаалагдсан байгууллагын “нууц”-ыг хадгалах үүднээс энд тэдгээрийг дэлгэрүүлэх хууль зүйн боломж хязгаарлагдмал болохыг дурдах нь зүйтэй.

1.317. Ийнхүү “Онтрэ” ХХК-ийн ашигт малтмалын ашиглалтын тусгай зөвшөөрүүдийн талбайг ашиглахтай холбогдуулан өмнө нь байгуулагдсан гэрээнүүдэд эдийн засгийн ашиг сонирхолын 20% хувь ба 80% хувийн хуваарилалтын асуудлууд тусгагдсан нь дараах байдлаар Монгол Улсын хууль тогтоомжид нийцэхгүй болжээ. Тухайлбал,

- Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Зургаадугаар зүйлийн 2, Ашигт малтмалын тухай (2006 оны) хуулийн 5 дугаар зүйлийн 5.5, 8 дугаар зүйлийн 8.1.7 дахь заалт, 47² дугаар зүйлийн 47².2 дахь хэсэг, Монгол Улсын Их Хурлын чуулганы хуралдааны дэгийн тухай хуулийн 44 дүгээр зүйлийн 44.5 дахь хэсэгт зааснаар Оюу толгой стратегийн ач холбогдол бүхий ордын талбайн хил заагт орших ашигт малтмалын ашиглалтын MV-015225(Жавхлант), MV-015226(Шивээ толгой) тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчийн тухайн ордод оруулсан хөрөнгийн 34 хүртэлх хувьтай тэнцэх хувьцааг төр үнэ төлбөргүйгээр эзэмших, эсхүл түүнийг ашигт малтмалын нөөц ашигласны төлбөрөөр орлуулах аль нь болох талаар Монгол Улсын Их Хурлаас төрийн эзэмшил тогтоосон шийдвэр гаргаагүй байна. УИХ-аас төрийн эзэмшлийг аль хэлбэрээр тогтоох шийдвэр гаргаагүй байхад түүний

¹³³ Нотлох баримт: ЭОТ ХХК-иас ирүүлсэн 2025.09.08-ний өдрийн 01/220 дугаартай албан бичиг, түүний хавсралт дахь хүснэгт мэдээллийн “4.2. Хөрөнгө оруулагч талуудтай хийсэн уулзалт, яриа хэлэлцээрийн тэмдэглэл, шийдвэрүүд, харилцсан албан бичиг, захидал болон бусад холбогдох баримтууд”-ийн №26-д дурдагдсан.

нэг хэлбэр буюу "орд эзэмшигчийн хувьцааны 34% хувийг төр үнэ төлбөргүй эзэмших" асуудлыг эдийн засгийн ашиг сонирхолын хуваарилалтын 34% хувь байхаар "явцууруулсан" нь хууль тогтоомжид нийцэхгүй болжээ.

- "Антре ресурс Лтд" компанийн эдийн засгийн ашиг сонирхлын 20% хувиас 34% хувийг ЭОТ ХХК-д шилжүүлэх агуулга тусгагдсан нь АмТХ-ийн 5 дугаар зүйлийн 5.5-дахь хэсэгт нийцэхгүй болжээ. Учир нь АмТХ-ийн 5.5-д "Улсын төсвийн оролцоогүйгээр хайгуул хийж нөөцийг нь тогтоосон стратегийн ач холбогдол бүхий ашигт малтмалын орд, түүний үүсмэл ордыг эзэмшигчийн тухайн ордод оруулсан хөрөнгийн 34 хүртэлх хувьтай тэнцэх хувьцааг төр үнэ төлбөргүйгээр эзэмших ..." гэсэн бөгөөд хуулийн энэ хэсэгт зааснаар ашигт малтмалын ашиглалтын тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч "Онтрэ" ХХК-ийн "ХУВЬЦАА"-г төр үнэ төлбөргүй эзэмших асуудал хуульчлагджээ. Харин хуулийн энэ шаардлагыг гүйвүүлж, мөн өөрчилж "ХУВЬЦАА"-г "эдийн засгийн ашиг сонирхол" буюу "ашиг"-аар орлуулах боломжгүй юм.
- АмТХ-ийн 5 дугаар зүйлийн 5.5, 8 дугаар зүйлийн 8.1.7 дахь заалтын гол шаардлага нь "стратегийн ач холбогдол бүхий ашигт малтмалын ордын тусгай зөвшөөрөл" ба түүнийг "эзэмшигч хуулийн этгээд"-ийн асуудал бөгөөд хуулийн энэ шаардлага нь "эдийн засгийн ашиг сонирхол"-ын хуваарилагдсан хувь хэмжээ (20% ба 80%)-ээр илэрхийлэгдэхгүй харин "эзэмшигч"-ээр илэрхийлэгдэнэ. Өөрөөр хэлбэл, тусгай зөвшөөрөл "эзэмшигч"-ийн хувьцааны 34% хувь, эсхүл түүнийг тусгай зөвшөөрлийн талбайгаас олборлосон хүдэр, эсхүл баяжмалд ногдуулах ашигт малтмалын нөөц ашигласны төлбөрөөр оруулах бөгөөд аль ч тохиолдлыг нь "хэсэгчилж (20% ба 80%)" төрийн эзэмшил тогтоох хууль зүйн боломжгүй юм.
- Төрийн эзэмшлийн хувь хэмжээг "эдийн засгийн ашиг сонирхол"-ын хуваарилагдсан хувь хэмжээ (20% ба 80%)-нд харгалзуулж болохгүй талаар Төрийн өмчийн хорооны даргын 2012 оны 4 дүгээр сарын 13-ны өдрийн "Итгэмжлэл олгох тухай" 1а/654 дугаартай албан бичиг¹³⁴-ийн хавсралт дахь "Оюу Толгой" ХХК-ийн хувь нийлүүлэгчдийн дөрөвдүгээр хуралд оролцох Монголын талын төлөөлөгчдийн Удирдамж"-ийн "Антрэ Гоулд-ийн лицензийн асуудлаар:" гэсэнд "... Монголын тал Антре гоулд компанийн Оюутолгойн ордод хувь эзэмших эзэмшлийн аливаа сонирхлоос үл хамааран тусгай зөвшөөрөл болон нөөцийн 34 хувийг эзэмшихийг Айвехноугийн хувь нийлүүлэгчдэд мэдэгдэх нь зүйтэй байна." гэснийг зориуд онцлон дурдъя.

1.318. Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Зургаадугаар зүйлийн 2, Ашигт малтмалын тухай (2006 оны) хуулийн 5 дугаар зүйлийн 5.5, 8 дугаар зүйлийн 8.1.7 дахь заалт, 47² дугаар зүйлийн 47².2 дахь хэсэг, Монгол Улсын Их Хурлын чуулганы хуралдааны дэгийн тухай хуулийн 44 дүгээр зүйлийн 44.5 дахь хэсэгт зааснаар Оюу толгой стратегийн ач холбогдол бүхий ордын талбайн хил заагт орших ашигт малтмалын ашиглалтын MV-015225(Жавхлант), MV-015226(Шивээ толгой) тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчийн тухайн ордод оруулсан хөрөнгийн 34 хүртэлх хувьтай тэнцэх хувьцааг төр үнэ төлбөргүйгээр эзэмших, эсхүл түүнийг ашигт малтмалын нөөц ашигласны төлбөрөөр орлуулах талаар Монгол Улсын Их Хурлаас зохих шийдвэр гаргасан тохиолдолд MV-015225(Жавхлант), MV-015226(Шивээ толгой) тусгай зөвшөөрлүүдтэй холбогдуулан өмнө хийгдсэн хэлцэл, гэрээнд зайлшгүй нэмэлт, эсхүл өөрчлөлт оруулах хууль зүйн үр дагавар үүсэхээр байна.

1.319. Дашрамд дурдахад Ашигт малтмалын тухай хуулийн 9 дүгээр зүйлийн 9.1.12-т зааснаар Засгийн газрын 2025 оны 4 дүгээр сарын 09-ний өдрийн "Стратегийн ач холбогдол бүхий зарим ашигт малтмалын ордын талбайн хил заагийг тогтоох тухай" 170 тогтоолын 6 дугаар хавсралтаар MV-015225(Жавхлант), MV-015226(Шивээ толгой) ашигт малтмалын ашиглалтын тусгай зөвшөөрлүүдийг стратегийн ач холбогдол бүхий ашигт малтмалын ордын талбайн хил заагт хамруулжээ. Тиймээс Ашигт малтмалын тухай хуулийн 5 дугаар зүйлийн 5.6 дахь хэсэгт зааснаар "Онтрэ" ХХК нь хувьцааныхаа 10-аас

¹³⁴ Нотлох баримт: "Эрдэнэс Монгол" ХХК-ийн 2025.09.05-ны өдрийн "Мэдээлэл хүргүүлэх тухай" 01/1106 дугаартай албан бичиг, түүний хавсралт дахь хүснэгт мэдээллийн "№2.4. Төслийн хөрөнгө оруулалтын гэрээ анх хэлэлцэхээс эхлэн өнөөг хүртэлх хугацаанд хөрөнгө оруулагч талтай албан ёсны хэлэлцээрт орсон Монголын талын бүрэлдэхүүнийг томилсон шийдвэр, хэлэлцээрийн тэмдэглэл, ашигласан судалгаа, тайлан, хэлэлцээрийн үр дүн, түүний мөрөөр авч хэрэгжүүлсэн арга хэмжээ" гэсний №21-д хавсаргасан албан бичиг.

доошгүй хувийг Монголын хөрөнгийн биржээр арилжаалах үүрэг үүссэн байна. Түүнчлэн Ашигт малтмалын тухай хуулийн 5 дугаар зүйлийн 5.7-д "Стратегийн ач холбогдол бүхий ашигт малтмалын ордын тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч хуулийн этгээдийн нийт гаргасан хувьцааны 34-өөс дээш хувийг аливаа этгээд дангаар болон нэгдмэл сонирхолтой этгээдтэй хамтран эзэмшихийг хориглоно." гэж заасны дагуу ашигт малтмалын ашиглалтын MV-015225(Жавхлант), MV-015226(Шивээ толгой) тусгай зөвшөөрлүүдийг эзэмшигч "Онтрэ" ХХК-ийн нийт хувьцааг "Антре ресурс Лтд" компани дангаар эзэмших нь хуулийн хориглосон заалтыг "зөрчсөн" эсэх талаар тусгайлан дэлгэрүүлэн авч үзэх нь зүйтэй.

3.5.3: MV-015225(Жавхлант), MV-015226 (Шивээ толгой) тусгай зөвшөөрлүүдийн талбайг ашиглахтай холбогдуулан төрийн эзэмшлийн хувь хэмжээг тогтоох талаар хийгдсэн ажил, авч хэрэгжүүлсэн арга хэмжээ, судалгаа, санал, дүгнэлт гарсан эсэх;

**Дэд
дүгнэлт:**

Ашигт малтмалын MV-015225(Жавхлант), MV-015226(Шивээ толгой) тусгай зөвшөөрлүүдийн талбайг ашиглахтай холбогдуулан төрийн эзэмшлийн хувь хэмжээг тогтоох талаар тооцоо, судалгаа хийгдсэн ч эцэслэсэн санал, дүгнэлт гараагүй.

Нөхцөл байдал:

1.320. Монгол Улсын Их Хурлын 2021 оны 3 дугаар сарын 26-ны өдрийн "Түр хороо байгуулах тухай" 30 дугаар тогтоолоор байгуулагдсан Түр хорооны 2022 оны 1 дүгээр сарын 18-ны өдөр "Монгол Улсын Засгийн газарт чиглэл өгөх тухай" 3 дугаар тогтоолын 5-д "Антре Гоулд компанийн эзэмшиж байгаа тусгай зөвшөөрөл бүхий талбайгаас олборлох нийт 2.6 сая тонн эзсийн баяжмалын (алт, мөнгө багтсан) 34 хувийг Монголын тал эзэмших ёстой байтал 70-80 хувьд ногдох 34 хувийг эзэмшихээр нөхцөл байдал үүсэж, Монголын талын ногдол ашгийг 1.4 тэрбум ам.доллараар бууруулахад хүргэж байгаа зөрчлийг Монгол Улсын хууль тогтоомж болон Хөрөнгө оруулалтын гэрээний хүрээнд шийдвэрлэх;" гэжээ.

1.321. Энэ хүрээнд ЭОТ ХХК-иас MV-015225(Жавхлант), MV-015226(Шивээ толгой) тусгай зөвшөөрлүүдийн талбайг ашиглахтай холбогдуулан төрийн эзэмшлийн хувь хэмжээг тогтоох талаар,

- 34% хувийн хувьцааг төр эзэмших;
- төрийн эзэмшлийн хувь, хэмжээг ашигт малтмалын ордын ашигт малтмалын нөөц ашигласны төлбөрөөр орлуулах хувилбараар санал, төсөл боловсруулжээ.

1.322. Оюу толгой төсөлтэй холбогдуулан УИХ-ын 2019 оны 92, 2021 оны 103 дугаар тогтоолыг хэрэгжүүлэх ажлыг удирдан зохион байгуулах, гадаадын хөрөнгө оруулагч талтай хэлэлцээ хийх, эцэслэсэн хувилбарыг Засгийн газар танилцуулах үүрэг бүхий Монгол Улсын Ерөнхий сайдын,

- 1) 2019 оны №174 захирамжаар байгуулагдсан "Ажлын хэсэг";
- 2) 2021 оны №45 захирамжаар байгуулагдсан "Ажлын хэсэг";
- 3) 2021 оны №168 захирамжаар байгуулагдсан "Ажлын хэсэг";
- 4) 2022 оны №92 захирамжаар байгуулагдсан "Ажлын хэсэг";
- 5) 2022 оны №198 захирамжаар байгуулагдсан "Ажлын хэсэг";
- 6) 2023 оны №165 захирамжаар байгуулагдсан "Ажлын хэсэг";
- 7) 2024 оны №26 захирамжаар байгуулагдсан "Ажлын хэсэг";
- 8) 2024 оны №120 захирамжаар байгуулагдсан "Ажлын хэсэг";
- 9) 2025 оны №68 захирамжаар байгуулагдсан "Ажлын хэсэг" тус тус байгуулагдаж, тэдгээрт төрийн эзэмшлийн хувь хэмжээг тогтоох асуудал хөндөгдөж, танилцуулагдаж байжээ.

1.323. Дээрх "Ажлын хэсэг"-ээс Монгол Улсын Ерөнхий сайдын 2023 оны 165 дугаар захирамжаар байгуулагдсан "Ажлын хэсэг"-ийн ахлагч (ЗГХЭГ-ын дарга Д.Амарбаясгалан)-ийн 2023.11.16-ны өдрийн 106 дугаар тушаалын нэгдүгээр хавсралтаар "Гэрээ, эрх зүйн асуудал хариуцсан Ажлын дэд хэсэг"-ийг байгуулжээ. Уг Ажлын дэд хэсгээс "Иймд Антре Гоулд компанийн эзэмшиж байгаа ашигт малтмалын

ашиглалтын MV-015225, MV-015226 дугаар тусгай зөвшөөрлүүд нь Хөрөнгө оруулалтын гэрээний үйлчлэх хүрээнд хамаарахгүй байна.” гэх санал, дүгнэлт гаргажээ (уг санал дүгнэлтийг ХЗДХ-ийн Дэд сайд (Ажлын дэд хэсгийн дарга Б.Солонгоо)-ийн 2024.04.10-ны өдрийн 1/1718 дугаартай албан бичгээр Ерөнхий сайдын 2023 оны 165 дугаар захирамжаар байгуулагдсан “Ажлын хэсэг”-ийн ахлагч (ЗГХЭГ-ын дарга Д.Амарбаясгалан)-д хүргүүлжээ).

1.324. Түүнчлэн Монгол Улсын Ерөнхий сайдын 2024 оны №120 дугаар захирамжаар байгуулагдсан “Ажлын хэсэг”-ийн үйл ажиллагааны хүрээнд Аж үйлдвэр, эрдэс баялгийн яамны Төрийн нарийн бичгийн даргын 2025.03.27-ны өдрийн “Ажлын дэд хэсэг байгуулах тухай” А/46 дугаартай тушаалаар “Ажлын хэсэг” байгуулагдаж, тус ажлын хэсгээс төрийн эзэмшил тогтоох талаар тодорхой санал, хувилбар¹³⁵-ыг дэвшүүлжээ.

1.325. Мөн Монгол Улсын Ерөнхий сайдын 2025.05.06-ны “Ажлын хэсэг байгуулах тухай” 80 дугаар захирамжаар анх удаа, тусгайлан стратегийн ач холбогдол бүхий ашигт малтмалын ашиглалтын MV-015225(Жавхлант), MV-015226(Шивээ толгой) тусгай зөвшөөрлүүдийг эзэмшигч “Онтрэ” ХХК-д төрийн эзэмшил тогтоох асуудлаар “Ажлын хэсэг” байгуулагджээ. Тус ажлын хэсгээс төрийн эзэмшил тогтоох асуудлаар гаргасан санал, дүгнэлт баримтаар тогтоогдохгүй байна.

1.326. Монгол Улсын Ерөнхий сайдын 2025.08.22-ны “Ажлын хэсэг шинэчлэн байгуулах тухай” 73 дугаар захирамжаар дээрх ажлын хэсгийг шинэчлэн байгуулж, 2025 оны 80 дугаар захирамжийг хүчингүй болсонд тооцжээ. Ерөнхий сайдын 2025 оны 73 дугаар захирамжаар байгуулагдсан “Ажлын хэсэг”-ээс төрийн эзэмшил тогтоох асуудлаар эцэслэсэн санал, дүгнэлт гарсан нь баримтаар тогтоогдсонгүй.

3.5.4: MV-015225(Жавхлант), MV-015226 (Шивээ толгой) тусгай зөвшөөрлүүдийн талбайд улсын төсвийн оролцоотойгоор хайгуул, судалгаа хийж нөөцийг нь тогтоосон бол Монгол Улсын хууль тогтоомжид зааснаар төрийн эзэмшлийн хувь хэмжээг хэрхэн тогтоох;

Дэд дүгнэлт:

Ашигт малтмалын MV-015225(Жавхлант), MV-015226(Шивээ толгой) тусгай зөвшөөрлүүдийн талбайд улсын төсвийн оролцоотойгоор “тойм судалгаа” хийгдсэн, харин хайгуул хийж нөөцийг тогтоогоогүй.

Нөхцөл байдал:

1.327. Ашигт малтмалын тухай (2006 оны) хуулийн 4 дүгээр зүйлийн 4.1.3 дахь заалтад “тойм судалгаа” гэж ашигт малтмал байгаа эсэхийг тогтоох зорилгоор газрын хэвлийг хөндөхгүйгээр чулуулгийн сорьц, дээж авах, геологи, ашигт малтмалын анхдагч мэдээллийг ашиглах, агаарын зураг авах аргаар геологийн судалгаа хийхийг;¹³⁶ гэжээ.

1.328. MV-015225(Жавхлант), MV-015226 (Шивээ толгой) тусгай зөвшөөрлүүдийн талбайд улсын төсвийн хөрөнгөөр “тойм судалгаа” хийгдсэн талаар УИХ-ын Хянан шалгах түр хорооны геологийн шинжээчдийн дүгнэлтэд тусгагджээ. Дашрамд дурдахад Ашигт малтмалын тухай (2006 оны) хуулийн 5 дугаар зүйлийн 5.5-д заасан “Улсын төсвийн оролцоогүйгээр **ЭРЭЛ**, хайгуул хийж нөөцийг нь тогтоосон стратегийн ач холбогдол бүхий ашигт малтмалын ордыг эзэмшигчийн тухайн ордод оруулсан хөрөнгийн 34 хүртэлх хувьтай тэнцэх хувьцааг төр эзэмшиж болох бөгөөд уг хэмжээг төрөөс оруулах хөрөнгө оруулалтын хэмжээг харгалзан орд ашиглах гэрээгээр тодорхойлно.”¹³⁷ гэснийг 2009.01.08-ны өдөр батлагдсан “Ашигт малтмалын тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай” хуулиар “**ЭРЭЛ**” гэснийг хасжээ.

1.329. Харин дээрх тусгай зөвшөөрлийн талбайнуудад улсын төсвийн хөрөнгөөр Ашигт малтмалын тухай хуулийн 4 дүгээр зүйлийн 4.1.5-д заасан “ашигт малтмал эрэх”, мөн

¹³⁵ Нотлох баримт: ЗОТ ХХК-иас ирүүлсэн 2025.09.08-ний өдрийн 01/220 дугаартай албан бичиг, түүний хавсралт дахь хүснэгт мэдээллийн “№3.Тусгай зөвшөөрлүүдийн талбайд ашигт малтмал ашиглахтай холбоотойгоор гаргасан санал, дүгнэлт, төсөл, шийдвэр, энэ талаарх баримт.”-н №22-т дурдагдсан тайлан.

¹³⁶ Энэ заалтын дугаарыг 2009.07.16-ны өдрийн хуулиар “4.1.2” гэснийг “4.1.3” гэж өөрчилсөн.

¹³⁷ Төрийн мэдээлэл эмхэтгэл: 2006 он, №30(459), 839 дэх талд.

зүйлийн 4.1.6-д заасан “ашигт малтмал хайх” ажиллагаа хийгдсэн талаарх баримт тогтоогдоогүй.

1.330. Хэрвээ MV-015225(Жавхлант), MV-015226 (Шивээ толгой) тусгай зөвшөөрлүүдийн талбайд улсын төсвийн хөрөнгөөр хайгуул хийж, нөөцийг нь тогтоосон бол Ашигт малтмалын тухай (2006 оны) хуулийн 5 дугаар зүйлийн 5.4-д зааснаар “Улсын төсвийн хөрөнгөөр хайгуул хийж нөөцийг нь тогтоосон стратегийн ач холбогдол бүхий ашигт малтмалын орд, түүний үүсмэл ордыг хувийн өмчит хуулийн этгээдтэй хамтран ашигласан тохиолдолд тухайн хуулийн этгээдийн хувьцааны 50 хүртэлх хувийг төр үнэ төлбөргүйгээр эзэмших бөгөөд төрөөс оруулсан хөрөнгө оруулалтын хэмжээг харгалзан төрийн эзэмшлийн хувь хэмжээг тогтоож болно. Төрийн эзэмшлийн хувь, хэмжээг стратегийн ач холбогдол бүхий ашигт малтмалын ордын ашигт малтмалын нөөц ашигласны төлбөрөөр орлуулж болно.” буюу төрийн эзэмшлийг **50% хувь** хүртэл хэмжээгээр тогтоох боломжтой байна.

1.331. Ашигт малтмалын тухай (2006 оны) хуулийн төрийн эзэмшлийн хувь хэмжээг тогтоох хууль зүйн үндэслэлийг шинжилж үзвэл дараах асуудал “орхигдсон” болохыг наанадаж стратегийн ач холбогдол бүхий ашигт малтмалын ордыг ашиглах талаар хэлэлцээ хийх, гэрээ, эрх зүйн баримт бичиг байгуулахад, цаашид хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах болон шинэчилсэн найруулгыг боловсруулахад анхаарах нь зүйтэй. Үүнд:

- Улсын төсвийн хөрөнгөөр “тойм судалгаа” болон “эрэл”, түүнчлэн “хайгуулын ажил хийгдсэн ч түүнд хувийн өмчийн хуулийн этгээдийн зохих хэмжээний хөрөнгө оруулалтын оролцоотой бол төрийн эзэмшлийн хувь хэмжээг хэрхэн авч үзэх, тогтоох;
- Тохиолдол баялаг тул олон улсын, эсхүл хамтарсан төсөл хөтөлбөрийн, шууд хэлбэл гуравдагч этгээдийн хөрөнгөөр “тойм судалгаа”, “эрэх”, “хайх” ажиллагаа хийгдсэн бол мөн төрийн эзэмшлийн хувь хэмжээг хэрхэн тогтоох;
- Төрийн эзэмшлийн хувь хэмжээг “хувь хүртэл” гэж өсгөн нэмэгдүүлэх сонголттой нөхцөлийг тодорхой шалгуур бүхий шаталбартайгаар тогтоох зэрэг болно.

САНАЛ:

Хянан шалгагчийн энэхүү ажлын тайлантай холбогдуулан дараах саналтай байна. Үүнд:

1) Ашигт малтмалын ашиглалтын MV-015225(Жавхлант), MV-015226(Шивээ толгой) тусгай зөвшөөрлүүдийн талбайг ашиглах тохиолдолд өмнө нь хийгдсэн хэлэлцээ, гэрээ-эрх зүйн баримт бичгүүдэд Монгол Улсын Үндсэн хууль, бусад хууль тогтоомжийн шаардлага хангагдаагүй, шууд хэлбэл Улсын эрх ашиг тусгагдаагүй байх тул,

- Тэргүүн ээлжид “Онтрэ” ХХК-ийн толгой компани – эцсийн өмчлөгч “Антре ресурс Лтд” компаниас санал болгосон нөхцөл, гэрээний төслөөс АмТХ-ийн 5 дугаар зүйлийн 5.5, 8 дугаар зүйлийн 8.1.7 дахь заалт, УИХ-ын Түр хорооны 03 дугаартай дүгнэлтийг үндэслэн татгалзах. Учир нь тус гэрээний төслөөр Монгол Улс “Антре ресурс Лтд” компанийн “эдийн засгийн ашиг сонирхол”-ын хуваарилагдсан хувь хэмжээ (20% ба 80%)-ээр төрийн эзэмшил “хүртэх”-ээр байгаа нь хуулийн зөрчилд хүргэж болзошгүй байна;
- Энэ үндэслэлээр тусгай зөвшөөрлүүдийг эзэмшигч “Онтрэ” ХХК-ийн толгой компани – эцсийн өмчлөгч “Антре ресурс Лтд” компанийн бусад этгээдтэй байгуулсан гэрээнүүдэд Монгол Улсын Үндсэн хууль, бусад хууль тогтоомжид нийцүүлэн нэмэлт, эсхүл өөрчлөлт оруулах шаардлагатай болохыг урьдчилан мэдэгдэх нь зүйтэй;
- Тусгай зөвшөөрлийн талбайд улсын төсвийн хөрөнгөөр “тойм судалгаа” хийгдсэн тул уг хэмжээгээр төрийн эзэмшлийг нэмэгдүүлэх талаар хэлэлцээрийн санал тавьж, харилцан тохиролцох зэрэг болно.

2) Монголын талын оролцоогүйгээр, түүнчлэн ХөОГ-ний үйлчлэлд хамруулаагүй “Онтрэ” ХХК-ийн эзэмшиж буй ашигт малтмалын ашиглалтын тусгай зөвшөөрлүүдийг

ашиглах, шилжүүлэх, улмаар “эдийн засгийн ашиг сонирхол” хүртэх талаар 2004, 2005 онд хэлэлцээ хийгдэж, гэрээ эрх зүйн баримт бичгийг байгуулсан, улмаар түүнийг Монгол Улсын Үндсэн хууль, бусад хууль тогтоомжид нийцүүлсэн холбогдох гэрээ, Засгийн газрын зөвшөөрлөөр баталгаажуулах асуудал удааширсан нь баримтаар мэдэгдэж байна. Иймд үүнээс үүдэн гарах аливаа эрсдэл, хохирол, нөхөн төлбөр, алдагдал, хууль зүйн болон санхүүгийн үр дагаврыг ирээдүйд тогтоогдох болон ОТ төсөлд одоо тогтоосон төрийн эзэмшилд сөрөг нөлөөлөлгүйгээр хэлэлцэгч талууд болох “Туркойз Хилл ресурс” болон “Антре ресурс Лтд” компаниуд бүрэн хариуцах, Засгийн газраас шаардлагатай гэж үзсэн тохиолдолд нөхөх олговрыг Монголын талд урьдчилан шилжүүлсний дараа төрийн эзэмшил тогтоох хэлэлцээг эхлүүлэх.

3) Стратегийн ач холбогдол бүхий ашигт малтмалыг ордыг ашиглахад төрийн эзэмшил тогтоох асуудлаар одоо үйлчилж буй хууль тогтоомжийн орчинд нарийвчилсан, цогц шинжилгээ хийх, үнэлэх, улмаар ерөнхий, хоёрдмол утгатай, тодорхойгүй, хийдэл-цоорхойтой зохицуулалтуудыг төрийн эзэмшил, түүгээр дамжуулан байгалийн баялгийн өгөөжийн дийлэнхийг ард түмэнд хүртээх Монгол Улсын Үндсэн хуулийн зарчим, шаардлагад нийцүүлэн боловсронгуй болгох, сайжруулах, шинэчлэх зэрэг болно.

3.6. Ашигт малтмалын ашиглалтын MV-015225(Жавхлант), MV-015226(Шивээ толгой) тусгай зөвшөөрлүүдийн талбайг ашиглах тохиолдолд хууль тогтоомжид зааснаар төрийн эзэмшлийн хувь хэмжээг тогтоох асуудал

Дүгнэлт:

Ашигт малтмалын тухай (2006 оны) хуульд стратегийн ач холбогдол бүхий ашигт малтмалын ордод тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч нь тусгай зөвшөөрлөө шилжүүлэх, шилжүүлэн авах, өмнө нь нэгэнт тогтоогдсон, эсхүл тогтоогдоогүй байгаа төрийн эзэмшлийн хувь хэмжээг хэрхэх асуудал хуульчлагдаагүй (хийдэл) байна. Хууль тогтоомжид зааснаар “Онтрэ” ХХК нь хүсэлт гаргасан тохиолдолд түүнтэй Засгийн газар “Хөрөнгө оруулалтын гэрээ”-г байгуулахаар хуульчлагджээ.

Нөхцөл байдал

1.332. Улсын төсвийн оролцоогүйгээр хайгуул хийж нөөцийг нь тогтоосон стратегийн ач холбогдол бүхий ашигт малтмалын ордыг ашиглахад төрийн эзэмшил тогтоох талаар дор дурдсан хууль тогтоомжийн шаардлага тавигдаж буйг хавсралт Хүснэгт 1.25. (“Онтрэ” ХХК-ийг оролцуулан)-ээр харууллаа,

1.333. Хүчин төгөлдөр хууль тогтоомжид зааснаар, түүнчлэн одоо мэдэгдэж буй баримтаар стратегийн ач холбогдол бүхий ашигт малтмалын MV-015225(Жавхлант), MV-015226(Шивээ толгой) тусгай зөвшөөрлүүдийг ашиглахад төрийн эзэмшил тогтоогдоогүй байна.

1.334. Төрийн эзэмшил тогтоох тохиолдолд тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч нь,

1) Ашигт малтмалын тухай хууль, түүнд үндэслэн бусад хууль тогтоомжид заасан “үүрэг”, “нөхцөл, шаардлага”-ыг урьдчилан хангуулах, тухайлбал (дарааллын дагуу),

- тусгай зөвшөөрлийн төлбөр төлөгдсөн байх;
- нөөцийн тайланг хүлээлгэн өгч, энэ талаар АМТХ-ын 48.4-т заасан шийдвэр гаргуулах, нөөцийн зэрэглэл ахиулах хайгуулын ажлын төлөөлөгөө үйлдэх;
- техник, эдийн засгийн үндэслэлийг боловсруулж, ЭБМЗ-р хэлэлцүүлж, АМТХ-ын 48.4-т заасан шийдвэр гаргуулах;
- хувьцааныхаа 10-аас доошгүй хувийг Монголын хөрөнгийн биржээр арилжих (хугацааны шалгуурыг хуулиар тогтоогоогүй);
- нийт гаргасан хувьцааных нь 34-өөс дээш хувийг аливаа этгээд дангаар болон нэгдмэл сонирхолтой этгээдтэй хамтран эзэмшихийг хориглох заалтын хэрэгжилтийг хангуулах (хэрэв (1)хувьцааны 34% хүртэл хувийг төр эзэмших эсхүл (2)“Онтрэ” ХХК нь ХөОГ-г байгуулах хүсэлт гаргаж, гэрээ байгуулагдсан тохиолдолд энэ шаардлага хамаарахгүй);

- АМГТГ-аас ирүүлсэн нотлох баримтаар "Онтрэ" ХХК-ийн эзэмшиж буй ашигт малтмалын ашиглалтын тусгай зөвшөөрлүүд нь бусад зориулалтаар олгогдсон газар, талбайтай давхцалтай¹³⁸ байх тул давхцалыг арилгуулах зэрэг хуулийн шаардлага тавигдаж байна.

2) Харин тусгай зөвшөөрлүүдийг шилжүүлэх тохиолдолд Ашигт малтмалын тухай (2006 оны) хуулийн 49 дүгээр зүйлийн 49.4-т зааснаас гадна,

- нөөц, техник, эдийн засгийн үндэслэлийн дагуу Компанийн тухай хуулийн 55-р зүйл, 87.1, 87.3-т зааснаар их хэмжээний хэлцэл мөн эсэхийг шилжүүлэгч "Онтрэ" ХХК, шилжүүлэн авагч ОТ ХХК аль аль нь баримтаар нотолсон, эсхүл няцаасан байх;
- хэрэв их хэмжээний хэлцэлд хамаарах бол КтХ-н 88-р зүйлд заасан журмаар хэлцэл хийж, шийдвэр гарсан байх;
- Иргэний хуулийн 22-р бүлгийн 1-5 дугаар дэд бүлэг (243-273-р зүйл)-т заасан "Худалдах, худалдан авах гэрээ" байгуулагдсан байх;
- Аж ахуйн нэгжийн орлогын албан татварын тухай хуулийн 10.1.2, 18.8, 30.6-д зааснаар, түүнчлэн Сангийн сайдын 2019.12.31-ний "Аргачлал, журам батлах тухай" 302 дугаар тушаалын 1 дүгээр хавсралтаар батлагдсан "Ашигт малтмал, цацраг идэвхт ашигт малтмал, газрын тосны хайгуул, ашиглалтын тусгай зөвшөөрлийн үнэлгээ тооцох, татварын ногдлыг тодорхойлох аргачлал"-ын дагуу тусгай зөвшөөрөл - эрх шилжүүлсний орлогын татварын ногдол тооцогдож, төлөгдсөн байх (энэ тохиолдолд Сангийн сайдын 2019 оны 302 дугаар тушаалын 1-р хавсралтад заасны дагуу "Жаехлант", "Шивээ толгой" тусгай зөвшөөрлүүдийн нөөцийн тайлан, ТЭЗҮ-г хүлээлгэн өгсөн, хүлээн авсан шийдвэр гаргасан байхыг шаардана);
- Ашигт малтмалын тухай (2006 оны) хуулийн 49.4.3-н дагуу мөн хуулийн 5.5, 8.1.7-д заасан төрийн эзэмшил тогтоогдох болохыг АРЛ, "Онтрэ" ХХК, ОТ ХХК хүлээн зөвшөөрсөн байх (АРЛ-тэй өмнө байгуулсан хэлцэл, гэрээг өөрчлөх болохыг оролцуулан);

1.335. Төрийн эзэмшил тогтоох тохиолдолд Монголын тал (Засгийн газар, Улсын Их Хурлыг оролцуулан) дараах арга хэмжээг авч хэрэгжүүлэхээр хуульчлагджээ. Тухайлбал:

1. "Онтрэ" ХХК-ийн хууль тогтоомжоор хүлээсэн үүрэг, "нөхцөл, шаардлага"-ыг хангуулах;

2. Нөөцийн тайлан, техник, эдийн засгийн үндэслэлийг зохих журмын дагуу хүлээн авах, энэ талаар шийдвэр гаргах;

3. Тусгай зөвшөөрлийн талбайнууд нь газрын бусад ангилал болон эзэмшилтэй давхцалтай байх тул давхцалыг арилгах, арилгуулах;

4. Ашигт малтмалын тухай хуулийн 5 дугаар зүйлийн 5.5, 8 дугаар зүйлийн 8.1.7, Төрийн болон орон нутгийн өмчийн тухай хуулийн 4 дүгээр зүйлийн 4.2.2, мөн зүйлийн 4.3, 8 дугаар зүйлийн 8.1.7-д зааснаар УИХ-аас төрийн эзэмшил тогтоох, энэ талаар шийдвэр гаргах;

5. Хэрэв,

- УИХ-аас тусгай зөвшөөрлүүдийг эзэмшигч "Онтрэ" ХХК-ийн хувьцааны 34% хүртэлх хувийн хувьцааг үнэ төлбөргүй эзэмших шийдвэр гаргасан тохиолдолд Засгийн газраас Төрийн болон орон нутгийн өмчийн тухай хуулийн 9 дүгээр зүйлийн 9.1, 21 дүгээр зүйлийн 21.1, Компанийн тухай хууль, Иргэний хууль, бусад хууль тогтоомжид зааснаар төрийн эзэмшлийн хувьцааны хэлцэл хийх, түүнийг гэрээ-эрх зүйн баримт бичгээр баталгаажуулах;
- УИХ-аас ашигт малтмалын нөөц ашигласны төлбөрөөр орлуулах тохиолдолд Ашигт малтмалын тухай хуулийн 10.1.8, Татварын ерөнхий хуулийн 30 дугаар зүйлийн 30.1, Монгол Улсын засгийн газрын тухай, Гаалийн тухай, Төрийн хяналт шалгалтын тухай, бусад хууль тогтоомжид зааснаар "тусгай" "АМНАТ"-н төлбөр, гүйцэтгэлд хяналтыг хэрэгжүүлэх арга журмыг Засгийн газраас тогтоох;

¹³⁸ Нотлох баримт: АМГТГ-ын 2025.10.15-ны өдрийн "Мэдээлэл, нотлох баримт хүргүүлэх тухай" 1/5006 дугаартай албан бичиг.

- Дээрх тохиолдлуудын аль ч тохиолдолд хэрэгжилтийг УИХ-д танилцуулах, эсхүл Ашигт малтмалын тухай (2006 оны) хуулийн 8 дугаар зүйлийн 8.1.2-т "ашигт малтмал эрх, хайх, ашиглахтай холбогдсон хууль тогтоомжийг хэрэгжүүлэх талаар Засгийн газраас зохион байгуулж байгаа ажилд хяналт тавих;" бүрэн эрхээ хэрэгжүүлж УИХ-с хяналт тавих, шаардлагатай гэж үзвэл энэ талаар Монгол Улсын Их Хурлын чуулганы хуралдааны дэгийн тухай хуулийн 44 дүгээр зүйлийн 44.5 дахь хэсэгт зааснаар тусгайлан шийдвэр гаргах.

6. "Антре ресурс Лтд", "Онтрэ" ХХК болон ОТ ХХК нарын хооронд хийгдсэн өмнөх хэлцэл, гэрээг УИХ-с төрийн эзэмшил тогтоосон шийдвэрт нийцүүлэн нэмэлт, өөрчлөлт оруулах, дахин болон шинээр байгуулахыг санал, шаардлагыг илэрхийлэх;

7. "Онтрэ" ХХК-ийн талбайд ОТ ХХК нь олборлолт, үйлдвэрлэл, борлуулалт, тэдгээрт холбогдох бусад ажиллагааг эрхлэх тохиолдолд ОТ ХХК-ийн үндсэн үйл ажиллагаа, татвар, төлбөр, хураамж хэрхэн тооцогдох, шууд хэлбэл ОТ ХХК-ийн хэрэгжүүлсэн "үндсэн үйл ажиллагаа"-ны үр дагаврыг "ердийн" эсхүл ХөОГ-ний аль журмаар тооцож шийдвэрлэх талаар хэлэлцэх, тохиролцох, түүнийг гэрээ-эрх зүйн баримт бичгээр баталгаажуулах;

8. Стратегийн ач холбогдол бүхий ашигт малтмалын ордод ашигт малтмалын тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч нь тусгай зөвшөөрлөө бусдад бүрэн шилжүүлэх тохиолдолд төрийн эзэмшлийг өмнөх, эсхүл шилжүүлэн авсан этгээдийн алинд нь хамааруулан тогтоох, эсхүл нэгэнт тогтоогдсон төрийн эзэмшлийг хэрхэн шийдвэрлэх тухай эрх зүйн орчин дутмаг, тухайн харилцааг зохицуулах "чадамжгүй" байна. Иймд, үргэлжилсэн маргаан, Монголын талын хүртэх өгөөжид сөрөг нөлөөлөлгүй байх шаардлагын үүднээс энэ талаарх эрх зүйн орчныг тодорхой болгох, нэмж болон дахин боловсруулах, шууд хэлбэл "эрх зүйн дотоод бэлтгэл"-ийг хангуулах;

9. Дээрх нөхцөлүүд, түүнд шууд болон шууд бусаар хамаарах нэмэлт нөхцөлүүдийг хангуулсны дараа MV-015225(Жавхлант), MV-015226(Шивээ толгой) тусгай зөвшөөрлийн талбайгаас олборлосон хүдэр (баяжмал)-ийг "борлуулж" эхлэх хууль зүйн шаардлага тавигдаж байна.

1.336. Хэрэв "Онтрэ" ХХК нь ХөОГ-г байгуулах хүсэлт гаргасан тохиолдолд,

- 1) ХөОГ-г байгуулах хүсэлт (500₮ тэрбумаас дээш¹³⁹, ТЭЗҮ-тэй байх¹⁴⁰)-ийг Монгол Улсын Засгийн газарт хандаж гаргах;
- 2) Засгийн газар нь,

1.1. Монгол Улсын Засгийн газрын тухай хуулийн 5 дугаар зүйлийн 5.1, 5.2, 17 дугаар зүйлийн 17.3, 20 дугаар зүйлийн 20.3, 20.4, 23 дугаар зүйлийн 23.3, түүнчлэн Хөрөнгө оруулалтын тухай хуулийн 20 дугаар зүйлийн 20.6-д "Хөрөнгө оруулалтын гэрээ байгуулах журмыг Засгийн газар батална.", Засгийн газрын 2014 оны "Журам батлах тухай" 52 дугаар тогтоолын хавсралтаар батлагдсан "Хөрөнгө оруулалтын гэрээ байгуулах журам"¹⁴¹-ын 3.8-д зааснаар ХөОГ-г байгуулах эсэх талаар нягтлан үзэж, хэлэлцээ хийж, хэрэв хууль тогтоомжид заасан шаардлага хангасан гэж үзвэл ХөОГ-г байгуулах тухай Засгийн газрын тогтоол батлах;

1.2. Монгол Улсын Засгийн газрын тухай хуулийн 24 дүгээр зүйлийн 24.6, Хөрөнгө оруулалтын тухай хуулийн 20 дугаар зүйлийн 20.2, Засгийн газрын 2014 оны "Журам батлах тухай" 52 дугаар тогтоолын хавсралтаар батлагдсан "Хөрөнгө оруулалтын гэрээ байгуулах журам"-ын 3.9-д зааснаар Монгол Улсын Ерөнхий сайдын захирамжаар эрх олгосон Засгийн газрын гишүүн гарын үсэг зурах эрх авч, хүсэлт гаргагчтай "Хөрөнгө оруулалтын гэрээ"-г байгуулах хууль тогтоомж үйлчилж байна.

¹³⁹ Хөрөнгө оруулалтын тухай хуулийн 20 дугаар зүйлийн 20.1 дэх хэсэгт Монгол Улсад 500₮ тэрбум төгрөгөөс дээш хэмжээний хөрөнгө оруулалт хийх шалгуур тавигдсан.

¹⁴⁰ Хөрөнгө оруулалтын тухай хуулийн 16 дугаар зүйлийн 16.1.1, Монгол Улсын Засгийн газрын 2014 оны "Хөрөнгө оруулалтын гэрээ байгуулах журам"-ын 2.4.3, 2.4.5-д зааснаар ХөОГ-г байгуулах хүсэлт гаргагч нь ТЭЗҮ-г боловсруулж, хууль тогтоомжид заасан үндэслэл, журмын дагуу хүлээлгэн өгсөн, эрх бүхий этгээдээс хүлээн авсан шийдвэр гаргасан байхаар хуульчлагдсан.

¹⁴¹ Эх сурвалж: <https://legalinfo.mn/mn/detail?lawId=206226&showType=1>

НЭЭЛТТЭЙ СОНСГОЛООР ТОДОРХОЙ БОЛСОН БАРИМТ:

1) УИХ-ын 2025 оны 62 дугаар тогтоолоор байгуулагдсан Хянан шалгах түр хорооны 2025 оны 12 дугаар сарын 08-ны өдрийн Даваа гарагт зохион байгуулагдсан нээлттэй сонсголын 3 дахь сэдвийн хүрээнд гэрчүүд дараах агуулгатай мэдүүлэг өгсөн болохыг онцолж байна. Үүнд:

- Монгол Улсын Ерөнхийлөгч асан, ҮАБЗ-ийн дарга асан Н.Энхбаяр: тухайн үед ХөОГ-ний төслийг танилцуулж байх үед Онтрэгийн асуудал танилцуулагдаж байгаагүй. Тиймээс ХөОГ-ний үйлчлэлд хамаарах эсэхийг тодорхой хэлж мэдэхгүй байна.
- Монгол Улсын Их Хурлын дарга асан, ҮАБЗ-ийн гишүүн асан Д.Дэмбэрэл: тухайн үед ХөОГ-ний төслийг танилцуулж байх үед Онтрэгийн асуудал танилцуулагдаж байсныг санахгүй байна.
- Сангийн сайд асан, хэлэлцээрийн ажлын хэсгийн гишүүн С.Баярцогт: би шинжээчтэй анх удаа 100% санал нэг байна, "Онтрэ" ХХК-ийн тусгай зөвшөөрлүүд ХөОГ-ний үйлчлэлд хамаарахгүй, тиймээс түүнд төрийн эзэмшил тогтоох ёстой.
- Тухайн сонсголд оролцсон олон гэрчүүд мэдүүлэхдээ "өмнөх гэрээ, хэлцлийн үр дүнд бий болсон эдийн засгийн ашиг сонирхлын хуваарилсан нь 20% ба 80% хувиас бус бүхэлд нь төрийн эзэмшил тогтоогдох ёстой, мөн "Онтрэ" ХХК-ийн тусгай зөвшөөрлүүдийг ХөОГ-ний үйлчлэлд хамруулж болохгүй, шинээр ХөОГ-г байгуулах нь зүйтэй" гэх агуулгатай мэдүүлэг өгч байсан бөгөөд тайлан хүргүүлэх өдрийн байдлаар хянан шалгагч нь нээлттэй сонсголын албан ёсны дэлгэрэнгүй тэмдэглэлтэй танилцаагүй тул тоймлон агуулгыг нь тусгав.

ДҮГНЭЛТ

Монгол Улсын Их Хурлын 2025 оны 7 дугаар сарын 02-ны өдрийн "Хянан шалгах түр хороо байгуулах тухай" 62 дугаар тогтоолоор байгуулагдсан Улсын Их Хурлын Хянан шалгах түр хорооны "Оюу толгой бүлэг ордын ашиглалтад Монгол Улсын эрх ашгийг хангуулах, хүртэх өгөөжийг нэмэгдүүлэхтэй холбоотой баримт бичиг, үйл ажиллагаанд хяналт шалгалт хийх" тусгай шалгалтын сэдвийн хүрээнд,

1/"Жавхлант"(MV-15225), "Шивээ толгой"(MV-15226) ашиглалтын тусгай зөвшөөрлийн талбайн нөөцийг тогтоож, үнэлгээг тодорхойлсон болон холбогдох бусад баримтад үндэслэн төрийн эзэмшлийн хувь, хэмжээг тогтоохтой холбогдуулан хяналт шалгалт хийх;

2/"Оюу толгой" ХХК-ийн Хувь нийлүүлэгчдийн гэрээ /Нэмэлт, өөрчлөлт оруулж, дахин тодотгосон/-ний санхүүжилтийн хүүгийн хувь, түүнийг олон улсын зах зээлийн жишигт нийцүүлэн бууруулах талаар авч хэрэгжүүлсэн арга хэмжээ, холбогдох үр дагаврыг судлан хяналт шалгалт хийх хүрээ хязгаарт багтаан,

3/батлагдсан ажлын даалгаврын дагуу цугларсан нотлох баримтуудтай танилцаж, тэдгээрт дүн шинжилгээ хийж, хянан шалгагчийн үйлдсэн тайлангийн хүрээнд дараах дүгнэлтэд хүрлээ. Үүнд:

АНТРЕ ГОУЛДЫН АСУУДЛААР.

УИХ-ын 2007 оны 27 дугаар тогтоолоор стратегийн ач холбогдол бүхий зэс, молибдений ашигт малтмалын ордод хамруулсан Оюу толгой бүлэг ордын талбайд одоо мэдэгдэж буйгаар хоёр өөр хуулийн этгээд нэг хүдрийн биетэд талбайн хил заагаар хэсэгчлэн ашигт малтмалын ашиглалтын тусгай зөвшөөрөл эзэмшиж, түүний нэг ОТ ХХК нь өөрийн талбайд үйлдвэрлэлийн үйл ажиллагааг хэрэгжүүлж, харин "Онтрэ" ХХК-ийн талбайд бүтээн байгуулалт болон үйлдвэрлэл эхлээгүй байна. Засгийн газрын шийдвэрээр стратегийн ач холбогдол бүхий ашигт малтмалын талбайн хил заагт "Онтрэ" ХХК-ийн эзэмшиж буй тусгай зөвшөөрлүүдийн талбайг 2025 оны 4 сард хамруулжээ.

Түүнчлэн эдгээр хуулийн этгээдүүд, тэдгээрийн эцсийн өмчлөгч болон хувьцаа эзэмшигч нарын хооронд өмнө нь байгуулагдсан гэрээ (2004, 2005, 2015, 2025 онуудад)-ний дагуу "Онтрэ" ХХК-ийн талбайд хайгуул судалгаа, бүтээн байгуулалт, олборлолт,

үйлдвэрлэл, борлуулалтыг ОТ ХХК гүйцэтгэж, улмаар борлуулалтын эцэст эдийн засгийн сонирхлын 80% хувийг ОТ ХХК, 20% хувийг "Онтрэ" ХХК-д хуваарилахаар, энэ зорилгоор тусгай зөвшөөрлүүдийг ОТ ХХК-д шилжүүлэхээр тохиролцжээ. Дурдсан гэрээнүүд, түүнчлэн эдийн засгийн сонирхлын хуваарилалтад төрийн эзэмшлийн асуудал хөндөгдөөгүй, тусгагдаагүй байна.

Оюу толгой төслийн "Хөрөнгө оруулалтын гэрээ"-нд хамаарахгүй, түүнчлэн хууль тогтоомжид зааснаар УИХ-аас төрийн эзэмшлийн хувь хэмжээг тогтоогоогүй, түүнийг АМНАТ-р орлуулах эсэх шийдвэр албан ёсоор гараагүй байхад "Онтрэ" ХХК-ийн ирээдүйд хүлээн авах 20% хувийн эдийн засгийн сонирхлоос Монголын тал (ЭОТ ХХК)-д 34% хувийг шилжүүлэх хэлэлцээрийн төсөл ирүүлсэн, мөн ийм агуулга бүхий хэлэлцээ хийгдэж, ОТ ХХК-тай гэрээ байгуулагдсан нь хуульд нийцэхгүй (нөөцийн тайлан, ТЭЗҮ-г хүлээлгэн өгөөгүй, тусгайлан бүртгэж, зөвшөөрөөгүй, УИХ-с тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчийн хувьцааны 34%-г эзэмших, эсхүл тусгай АМНАТ-р орлуулах шийдвэр гараагүй, "Онтрэ" ХХК нь АмТХ-н 5.6, 5.7 дахь шаардлагыг хангуулаагүй г.м) болжээ.

Иймд, төрийн эзэмшил тогтоогдох тохиолдолд,

1. Үндэсний эрх зүйн тогтолцоо дахь ашигт малтмалын, төрийн өмч, түүний удирдлагын болон хөрөнгө оруулалтын салбарын, тэдгээрт холбогдох хууль зүйн орчныг Монгол Улсын Үндсэн хуулийн болон Үндэсний аюулгүй байдлын үзэл баримтлалд нийцүүлэн боловсронгуй болгох зүй ёсны санал дэвшүүлэгдэж байна. Тухайлбал,

- 1.1. Үндсэн хуулийн Зургаадугаар зүйлийн 2-т тусгагдсан *"байгалийн баялгийн өгөөжийн дийлэнх ард түмэнд ногдож байх"* суурь зарчмыг эрх зүйн эх сурвалжийн эрэмбийн үүднээс хууль тогтоомжоор дэлгэрүүлэх, тодорхой болгох нь зүйтэй. "Өгөөжийн дийлэнх" гэсэнд харгалзах хувь хэмжээ, түүний бүтэц, бүтцийг бүрдүүлэгч элемент нэг бүр (ногдол ашиг, татвар, төлбөр, хураамж, шимтгэл, хөнгөлөлт, чөлөөлөлт, хасалт, торгууль, акт, хандив, тусламж, дэмжлэг, тэтгэлэг, тэтгэмж г.м)-ийг тодорхойлсон хууль тогтоомж одоогоор батлагдаагүй аж.

Иймгүйгээс өгөөж, түүний хувь хэмжээ, бүтцийг талууд харилцан адилгүйгээр "тус бүртээ" тодорхойлох, хэмжих, үнэлэх, үл ойлголцох-итгэлцэх, буруутгах, Монгол Улсад гадаадын хөрөнгө оруулалт хийхэд эргэлзээ үүсгэх, татгалзах үндэслэл болох, хууль зүйн үр дагавар бүхий татвар, санхүү, нягтлан бодох бүртгэлийн илэрхий зөрүү үүсэх, улмаар хариуцлага ногдуулах үндэслэл болох эрсдэлтэй. Түүнчлэн стратегийн ач холбогдол бүхий ашигт малтмалын ордод өгөөжийн харьцаа, тэнцвэр алдагдах тохиолдолд түүнийг нөхөх механизмыг нийтээр хүлээн зөвшөөрөгдсөн хувийн эрх зүйн хэм хэмжээний үндсэн зарчимтай зөрчилдөхгүй байхаар бүтээх (жнь: тодорхой хувь хэмжээнд хүргэхүйц байдлаар татвар, төлбөр, хураамжийг харилцан үйлчлэл бүхий хөвөгч байдлаар ашиглах, тодорхой хэмжээ бүхий татвар, төлбөр, хураамж урьдчилан байршуулах, түүнээс хувь тэнцүүлэн өгөөж татах г.м), энэ зорилгоор Үндсэн хуулийн хэм хэмжээг нэг мөр, хэлбэрэлтгүй хэрэгжүүлэх эрх зүйн орчныг бүрдүүлэх шаардлагатай юм. Оюу толгой төслийн хувьд "өгөөж"-ийн талаарх тодорхойлолт, гэрээ-эрх зүйн баталгаажуулалт илэрхий дутмагшилтай нь ажиглагдах бөгөөд энэ талаар талууд эрс зөрүүтэй байр суурьтайгаас тухайн төсөл нь талуудад өгөөжөө өгч чадаж байгаа эсэх, цаашилбал эдийн засгийн хувьд ач холбогдолтой, харилцан ашигтай байх олон улсад хүлээн зөвшөөрөгдсөн анхдагч, суурь зарчмыг үнэлж, дүгнэх боломжгүйд хүргэжээ. Өгөөжийн асуудал нь Оюу толгой төслөөр хязгаарлагдахгүй Монгол Улсын бусад стратегийн ач холбогдол бүхий төслийн хэрэгжилтэд тодорхойлох байр суурь эзэлж болохыг дурдах нь хэрэгтэй.

- 1.2. Ашигт малтмалын тухай хуулийн одоогийн зохицуулалт дахь 34% хувийн асуудлыг хөндөх нь чухал юм. Стратегийн ач холбогдол бүхий орд эзэмшигчийн тухайн ордод оруулсан хөрөнгийн 34 хүртэлх хувьтай тэнцэх хувьцааг төр үнэ төлбөргүй эзэмших нь тухайн хуулийн этгээдийн өмнө нь үүссэн болон ирээдүйн эрсдэл, үүрэг, хариуцлагыг хамт хариуцах хууль зүйн үндэслэл бүрдэхээс гадна тухайн компанийн хувьцааны 34% хувийг шууд эзэмших утга илэрхийлэгдэхгүй юм. Дарааллын хувьд (1)ордод оруулсан хөрөнгийг тогтоох, (2)ордод оруулсан хөрөнгийн 34% хувийг тогтоох, (3)тухайн хуулийн этгээдийн хувьцаанд ордод оруулсан хөрөнгийн 34% хувийг харгалзуулах, (4)төрийн эзэмшлийн үнэ төлбөргүй эзэмших хувьцааны хэмжээ тогтоогдох зэрэг болно. Өөрийн хөрөнгийн хэмжээтэй тэнцүү буюу түүнээс давсан хөрөнгө оруулалт хийгдсэн тохиолдолд тухайн хуулийн этгээдийн хувьцааны 34% хувь, түүнээс дээших хувийг төр эзэмшиж болохоор, эсрэгээрээ доош тохиолдолд тухайн хуулийн этгээдийн хувьцааны 34% хувиас бага хувийг эзэмшинэ. Хийсвэр жишээ: (1)хуулийн этгээдийн хувьцааны үнэлгээ 1000\$, (2)тухайн ордод оруулсан хөрөнгө 100\$, (3)оруулсан хөрөнгө болох 100\$-н 34% хувь нь 34\$, (4)хувьцааны 1000\$-т харгалзах ордод оруулсан хөрөнгийн 34% хувь нь 34\$, (5)үнэ төлбөргүй эзэмших төрийн эзэмшлийн хувьцаа нь тухайн компанийн нийт 100% хувийн хувьцааны 3.4% хувь.

Энэ байдал нь Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Зургаадугаар зүйлийн 2 дахь хэсгийн агуулгад бүрэн нийцэх эсэх талаар дахин дэлгэрүүлэн авч үзэх, улмаар томъёоллыг “оруулсан хөрөнгө”-өөр хязгаарлахгүй, “хуулийн этгээдийн хувьцааны” гэж шууд нэрлэн заах, төр үнэ төлбөргүй эзэмших уг хувьцаа нь “вето” буюу засаглалын шийдвэрт хориг тавих “онцгой эрх”-ийн агуулгатай байх, улмаар хувьцаа эзэмшигчийн болон төлөөлөн удирдах зөвлөлд аливаа асуудлыг шийдвэрлэхэд хувьцааны эзэмшилд харгалзуулан 66% хувь (Рио Тинто) нь – төлөөллийн 5.94 гишүүний саналыг, 34% хувь (Монгол) нь – төлөөллийн 3.06 гишүүний санал шаардлагатай байх буюу “дийлэнх олонх”-ийн саналаар асуудал шийдвэрлэхэд Монголын талын төлөөллийн дор хаяж нэг гишүүний санал шаардагдах эрхтэй болохыг Компанийн тухай, Төрийн болон орон нутгийн өмчийн тухай хуулиар баталгаажуулах нь зүйтэй. ОТ ХХК-ийн хувьд хэдийгээр УИХ-ын 2008 оны 40-р тогтоол, УИХ-ын 2009 оны 57-р тогтоолын дагуу төсөл хэрэгжүүлэгч компанийн хувьцааны 34% хувийг төр эзэмшсэн боловч УИХ-д танилцуулагдаж, байгуулах эрх, зөвшөөрөл олгогдоогүй ХНГ-нд компанийн засаглалын түвшинд шийдвэр гаргахад саналын “вето” эрх тусгагдалгүй “гээгдсэн” нь бидний хувьд сургамж юм. Энэ жишээг “Дубай”-н гэрээний үр дагавар болсон “спонсорын давуу эрхтэй зээл”, 2022-2024 онуудад “баталгааны шимтгэл”, “Рио Тинто үйлчилгээний төлбөр”-ийн асуудлыг ОТ ХХК-ийн ТУЗ 6(Рио Тинто) : 3(Монгол) харьцаатайгаар шийдвэрлэсэн байдлаас харж, ойлгож болно. Тиймээс цаашдын стратегийн төслүүдтэй холбогдуулан хэрэв төр хувьцаа эзэмших тохиолдолд Монголын талын төлөөлөл хэрэгжүүлэгч дор хаяж нэг гишүүний саналын оролцоотойгоор компанийн засаглалын бүтцээс шийдвэр гаргадаг байх зарчмыг хууль тогтоомжийг боловсронгуй болгох замаар нэвтрүүлэх нь зүйтэй.

- 1.3. Антре гоулдын асуудлыг шийдвэрлэхээс өмнө Ашигт малтмалын тухай хууль дахь “стратегийн орд”-ын зохицуулалтыг тухайлан авч үзэх нь зүйтэй байна. Учир нь тус хуулийн одоогийн зохицуулалт нь стратегийн ач холбогдол бүхий орд эзэмшигч нь тусгай зөвшөөрлөө бусдад шилжүүлэх тохиолдолд төрийн эзэмшлийг,
- тусгай зөвшөөрлөө шилжүүлж буй хуулийн этгээдэд тогтоосны дараа шилжүүлгийг гүйцэтгэх;
 - эсхүл шилжүүлэн авсан этгээдэд тогтоох;

- хэрэв шилжүүлэн авагч нь өмнө нь нэгэнт төрийн эзэмшил тогтоогдсон хуулийн этгээд бол (жнь ОТ ХХК) түүнд дахин төрийн эзэмшил тогтоох, эсхүл өмнөх төрийн эзэмшил тогтоосон байдал нь залгамжлан үргэлжлэх эсэх харилцааг зохицуулаагүй, шууд хэлбэл "хийдэл" -тэй байна.

Антре гоулдын асуудал яг энэхүү хуулийн "хийдэл"-тэй хэсэгт одоо өрнөж байгааг анхаарч, энэ удаад болон цаашид стратегийн ач холбогдол бүхий ашигт малтмалын орд эзэмшигч нь тусгай зөвшөөрлөө шилжүүлэх харилцааг зохицуулж чадахуйц хэм хэмжээг "шинээр" бүтээх нь чухал юм. Саналаа үлдээхэд, стратегийн ач холбогдол бүхий орд эзэмшигчийн тусгай зөвшөөрлийг "шилжүүлж болохгүй" гэж "муйхарлах" нь олон улсад нийтлэг хүлээн зөвшөөрсөн хувийн эрх зүйн "тодорхой эрхийг шилжүүлэх, худалдах, арилжих" талаарх үндсэн зарчмуудаас ухарсан явдал болохыг үгүйсгэхгүй.

- 1.4. ДУББСТ-ний үр дүн - төслийн санхүүжилтийн эцэст ОТ ХХК-ийн холбогдох хөрөнгүүд, эрхүүдийг барьцаалсан явдал нь, ялангуяа ашигт малтмалын ашиглалтын тусгай зөвшөөрлүүдийг барьцаалсан байдал нь төрийн эзэмшил, түүгээр дамжин Монголын талын стратегийн ач холбогдол бүхий ашигт малтмалын ордоос хүртэх өгөөжид сөрөг нөлөөлөлтэй, эрсдэлтэй үйлдэл, шийдвэр болжээ. Хэрэв барьцаагаар үүрэг хангагдах, тусгай зөвшөөрлүүд барьцаалагчид шилжих тохиолдолд Ашигт малтмалын тухай хуулийн 5 дугаар зүйлийн 5.5, 8 дугаар зүйлийн 8.1.7 дахь заалтыг хэрэгжүүлж гарсан УИХ-ын 2009 оны 57-р тогтоолын үйлчлэл үгүйсгэгдэх буюу тусгай зөвшөөрөл, түүний эзэмшигчид тогтоосон төрийн эзэмшлийг дахин тогтоох эсэх нь тодорхойгүй болж, улмаар Монголын талын хүртэх өгөөж "алдагдах" эрсдэлтэй. Энэ харилцаанд ашигт малтмалын тухай хууль мөн л "хийдэл"-тэй аж. Тиймээс цаашид, төрийн эзэмшил тогтоогдсон стратегийн ач холбогдол бүхий ашигт малтмалын тусгай зөвшөөрлийг үүргийн гүйцэтгэлийн баталгаа болгон "барьцаалах" тохиолдолд төрийн эзэмшил тогтоосон шийдвэр гаргах бүрэн эрхтэй УИХ-аас санал, зөвшөөрөл авах, мөн "барьцааны зүйлээр үүргийн гүйцэтгэлийг хангуулах" тохиолдолд өмнө нь тогтоогдсон төрийн эзэмшлийг хэрхэх харилцааг хууль тогтоомжийн хүрээнд "шинээр бүтээх" нь зүйтэй юм.

2. Төрийн эзэмшил тогтоосонтой холбоотойгоор эрхийн доголдол, зөрчил, маргаанаас урьдчилан сэргийлэх үүднээс ашигт малтмалын ашиглалтын тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчийн хууль тогтоомжоор хүлээсэн бүх үүрэг, нөхцөл, шаардлага хангагдаж, биелэгдсэний дараа хэлцлийг эхлүүлэх, хийх;

3. Орд эзэмшигчийн хувьцааны 34% хувийг үнэ төлбөргүйгээр эзэмших хэлбэрээр буюу анхдагч хэлбэрээр төрийн эзэмшил тогтоогдох тохиолдолд Компанийн тухай хуульд нийцүүлэн зайлшгүй "Хувь нийлүүлэгчдийн гэрээ"-г байгуулах, энэ зорилгоор хийгдсэн хэлцэл, хүрсэн үр дүн, төслийг УИХ-аар хэлэлцүүлэх, тус гэрээг байгуулах зөвшөөрөл, эсхүл эрхийг холбогдох этгээдэд олгох;

4. Хөрөнгө оруулалтын гэрээг зайлшгүй байгуулах шаардлага одоогийн хууль тогтоомжоор тодорхойлогдоогүй бөгөөд хэрэв орд эзэмшигч хүсэлт гаргавал түүний хүсэлтийн дагуу,

- 4.1. Засгийн газар нь хууль тогтоомжид зааснаар ХөОГ-г байгуулах эсэх талаар нягтлан үзэх, хэлэлцээ хийх, хэрэв хууль тогтоомжид заасан шаардлага хангасан гэж үзвэл ХөОГ-г байгуулах тухай Засгийн газрын тогтоол батлах;

- 4.2. Засгийн газрын тухай хууль, Хөрөнгө оруулалтын тухай хууль, Засгийн газрын 2014 оны 52 дугаар тогтоолд зааснаар Монгол Улсын Ерөнхий сайдын захирамжаар эрх олгосон Засгийн газрын гишүүн гарын үсэг зурах

эрх авч, хүсэлт гаргагчтай “Хөрөнгө оруулалтын гэрээ”-г байгуулах хууль тогтоомж үйлчилж байна.

- 4.3. Гэвч УИХ-ын 2008 оны 40 дүгээр тогтоолын нэгэн адил УИХ-ын тогтоолоор “нэмэлт шаардлага” тавигдсан тохиолдолд түүний хэрэгжилт, хүрсэн үр дүн, төслийг УИХ-д урьдчилан танилцуулж, улмаар Монгол Улсын Ерөнхий сайдын захирамжаар эрх олгосон Засгийн газрын гишүүн гарын үсэг зурах эрх авч, хүсэлт гаргагчтай “Хөрөнгө оруулалтын гэрээ”-г байгуулах замаар “Дубай”-н гэрээг байгуулсан зөрчлийг дахин давтахгүй байх нь чухал.

НЭГДҮГЭЭР БҮЛГИЙН САНАЛ, ДҮГНЭЛТҮҮД

Геологи, уул уурхайн чиглэлээр дүгнэлт

- Оюу Толгой бүлэг ордын геологи-хайгуулын цогц судалгаа гүйцэтгэж, ордын үйлдвэрлэлийн нөөцийг 60-70% хүргэх. Энэ ажлыг 2026-2035 онуудад багтааж гүйцэтгэх.
- Эхний ээлжид Хойд Хюго хайгуулын ажлыг лифт 2-оос доош, Хойд Хюго үргэлжлэл дээр гүйцэтгэж, 2026 онд нөөцийг бодож ЭБМЗ-өөр бүртгүүлж, 2027 онд ТЭЗҮ боловсруулж батлуулсны дараа Онтрэ компанитай хэлцэл хийж, гэрээ байгуулах.
- Газрын хэвлийд хаягдах нөөцийн хэмжээг багасгаж 15-20% хүргэх, овоолсон ядуу хүдрийг эдийн засгийн эргэлтэд оруулах тухай шийдэх
- Геологийн нөөц батлуулахаас өмнө хувьцаа эзэмшигч талууд (ЭОТ ХХК, РТ) хоорондоо зөвшилцөж, нөөцийн кондицын үзүүлэлт, нөөцийн зэрэглэл дээр хэлэлцэн тохиролцож, нэгдсэн шийдвэр гаргахгүйгээс Гадаад болон Дотоодод мэдээлсэн нөөцийн тооцооны зөрүүнүүд байнга үүсэж ирсэн байна.
- Оюутолгойн бүлэг ордыг ашиглах ашиглалтын нийт хугацааны төлөвлөлт нь 1 уурхайн ашиглалт явагдаж байхад бусад хэсэг, ордууд дээр ээлж дараатай хайгуул хийж, ашиглалтад оруулах ерөнхий зарчмыг баримталж байна.
- Энэ зарчмын дагуу ХХД1-ын бүтээн байгуулалтыг эхлүүлсэн боловч өндөр нарийвчлалтай тооцоо судалгаа, хайгуулын ажилд үндэслээгүй байна. Энэ алдаа нь ХХД2, Хойд Хюго үргэлжлэл хэсэг, Өмнөд Хюго, Херуга ордууд дээр ирээдүйд хийх нарийвчилсан хайгуулын үед дахин давтагдах өндөр эрсдэлтэй байна. Учир нь эдгээр ордуудад газрын доорх малталт, ерөмдлөгийн ажлууд, судалгааны ажлууд дутуу, эсвэл огт хийгдээгүй байгаа юм.
- Нарийвчилсан судалгааны ажил огт хийгдээгүй хэсгээс чулуулгийн структурын цоо шинэ мэдээлэл, шинэ нөхцөл илрүүлснээр төлөвлөгдөөгүй нэмэлт ажлууд үүсэж, нэмэлт хугацаа шаардагдаж, ХО ихэссэнээр Монголын талд ноогдох өгөөж буурч, үндсэн зээл, зээлийн хүүгийн нөлөөлөл үргэлжлэхээр байна.

САНАЛ:

1. Нэгэнт РТ компани судалгааны ажил, урт хугацааны төлөвлөлт, хайгуулын ажлын үе шат, олборлолтыг бүрэн хариуцдаг эдгээртэй холбоотой менежментийн төлбөр гэх мэт төлбөр, зардлуудыг авдаг тул эдгээр ажилтай холбоотой аливаа нэгэн алдаа, судалгааны ажил дутуугаас үүдэлтэй ХО-ын хэтрэлт, төлөвлөгдөөгүй нэмэлт ажлууд үүсвэл Монголын талд оногдох хэсгээс чөлөөлөх, эсвэл Монголын талд оногдох үндсэн зээл, зээлийн хүүгээс хасах.

2. Цаашид далд уурхайн ашиглалтын төлөвлөлтөд аливаа нэгэн өөрчлөлт орох бүрд ЭОТ ХХК-д мэдэгдэж байх. Ингэж мэдэгдэхдээ учир шалтгаан, хийгдсэн өөрчлөлт, өмнөх төлөвлөлттэй харьцуулсан харьцуулалт, төлөвлөсөн зардлын дэлгэрэнгүй, зардлын харьцуулалт, энэхүү өөрчлөлт нь нийт өгөөж, зээл, зээлийн хүүд хэрхэн нөлөөлөх нөлөөлөл зэргийг агуулсан, хийсэн мэргэжилтнүүдийн гарын үсэг, тамга тэмдгээр баталгаажсан дэлгэрэнгүй тайлан (жилийн тайлан биш АYA тайлангаас тусдаа) ирүүлж байх.
3. Ил ба Далд уурхайн үйл ажиллагааны зардлуудад нарийвчилсан хяналт шалгалт, дүн шинжилгээг хийж зардлыг бууруулах, үр ашгийг дээшлүүлэх боломжийг судлах. Хяналт, шалгалтыг уул уурхай (геологич, ашиглалтын технологич, баяжуулагч, гидро геологич, эдийн засагч мэргэжлийн мэргэжилтнүүдийг багтаасан), санхүү, эдийн засаг, аудит, хуулийн хамтарсан баг ЭОТ ХХК-тай хамтран хийх. Хяналт, шалгалт хийх хугацаа нь уурхайн бүхий л хугацааг болон тодорхой үеүдийг хэсэгчлэн хамрах.

Онтрэ компанийн тусгай зөвшөөрлийн талаарх дүгнэлт:

- Стратегийн ач холбогдол бүхий Оюу Толгой бүлэг орд 2007 онд бүртгэгдэж лиценз эзэмшигчид нь тодорхой байсан боловч тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчийн эрх үүргийн хэрэгжилт, санхүү, татварын үйл ажиллагаанд тавих хяналт хуулийн дагуу явагдаж байгаа эсэх, лиценз эзэмшигчдийн хооронд байгуулагдсан хамтран ажиллах гэрээний нөлөөлөл ирээдүйд орд ашиглахад эрсдэл үүсгэж байгаа эсэхийг тооцоолоогүй зэрэг нь Монголын тал ОРЛ-тай хэлцэл хийхэд бэлэн биш байгааг харуулж байна.
- Антрэ ресурс болон түүний 100 хувийн хөрөнгө оруулалттай Монгол улсад үйл ажиллагаа явуулж байгаа 2 охин компани нь жавхлант, шивээ толгой нэртэй орд газарт хайгуулын тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч гэдгээс өөр бодит үйл ажиллагаа явуулдаггүй, лиценз эзэмшигчийн талаар нарийвчилсан судалгаа хангалтгүй байна.
- "Жавхлант" (MV-15225), "Шивээ толгой" (MV-15226) ашиглалтын тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчийн үйл ажиллагаа нь бусад этгээдээс давуу байдлаар хэрэгждэг байна.
- Онтрэ ХХК-ийн эзэмшиж буй лицензийн талбайд хайгуулын болон бүтээн байгуулалтын ажилд гаргаж буй зардлын санхүүжилт нь НӨОДТХНГ-ний дагуу ОТ ХХК-ний санхүүжилтэд бүртгэгдэж, хүү тооцогдон монгол улс хүртэх ногдол ашигт нөлөөлж байж болзошгүй байна

САНАЛ:

- Асуудлыг эрх бүхий байгууллагад шилжүүлэх, дахин шинжлүүлэх талаар;
- АМТХ-ийн 8 дугаар зүйлийн 8.1.4 , 8.1.5 -т заасан бүрэн эрхийн хүрээнд Шивээ толгой (Хойд Хюгогийн үргэлжлэл)-MV-15226, Жавхлант(Херуга)-MV-15225 талбайн тусгай зөвшөөрлийг цуцлах хүртэл саналыг УИХ-д өргөн барих,
- Ашиглалтын тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчийн хуулиар тодорхойлсон нөхцөл шаардлагыг хангаж байгаа эсэхийг шалгаж хуульд нийцүүлэх ажлыг зохион байгуулах.
- ТЕГ-ын Том татвар төлөгчийн газарт: ОНТРЭ ХХК-ийн дүрмийн сан өөрчлөгдсөн, зээл нэмэгдсэн, ОТ бүлэг ордын олборлолт эхлэх гэж байгаад эрсдэл тооцож, 2012 оноос хойших санхүү, татварын тайланд хяналт шалгалт гүйцэтгэх,
- ЗГ-ын ОНТРЭ ХХК-ын талаар хэлцэл хийх ажлын хэсэгт: ОТ ХХК болон ОНТРЭ ХХК-ийн ашиг хуваах гэрээний дагуу санхүү, зардлын бүртгэлд тусгаж байгаа

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ХЯНАН ШАЛГАХ ТҮР ХОРОО

дүнг баталгаажуулж, ОТ ХХК-нд бүртгэж байгаа хайгуулын ажлын зардалд хүү тооцогдож байгаа эсэхийг тодруулах, энэ нь Монголын талын ашиг хүртэхэд хэрхэн нөлөөлж байгааг тодорхойлсны дараа хэлцэл хийх

- Хувь нийлүүлэгчдийн гэрээний дагуу Хувьцаа эзэмшигчид компанийн үйл ажиллагаатай холбоотой аливаа тайлан, мэдээг тогтмол, ижил түвшинд авч байх шаардлагатай. Мөн Хувьцаа эзэмшигчид бие биедээ болон менежментийн баг, Төлөөлөн удирдах зөвлөл, Гүйцэтгэх удирдлагын багийн үйл ажиллагаанд хяналт тавих боломжтой байх хяналтын механизмыг гэрээнд тодорхой тусгах нь зүйтэй.
 - Оюу толгой төслийн Хөрөнгө оруулалтын гэрээ (2009 он), Хувь нийлүүлэгчдийн гэрээ (Нэмэлт өөрчлөлт оруулж дахин тодотгосон)-ний хэрэгжилтийг дүгнэж, улс, үндэсний язгуур ашиг сонирхлыг эрхэмлэн байгалийн баялаг ард түмний мэдэлд байх, түүний үр өгөөжийн дийлэнх нь ард түмэнд ногдож байх зарчим, Монгол Улсын хууль тогтоомжид нийцүүлэн сайжруулахад анхаарах.
 - Хувьцаа эзэмшигчдийн зээлийн хүүг зээл+хуримтлагдсан хүүгээс тооцох аргачлал болон зээлийн хүүг үндэслэлтэй тогтоосон эсэхэд дүгнэлт гаргуулан хөрөнгө оруулагчтай шаардлагатай тохиолдолд зээлийн хүүг бууруулах, зээлийн хүүг зээл+хуримтлагдсан хүүгийн нийлбэрээс тооцох бус зээлийн тогтсон хүүгээс тооцохоор гэрээнд нэмэлт өөрчлөлт оруулах,
 - Хэрэв зээлийн хүүг хэт өндрөөр тогтоосон нь үндэслэлтэй тохиолдолд Зээлдэгчийн эрх, хууль ёсны ашиг сонирхолд илт хохиролтой гэж үзвэл Монгол Улсын Иргэний хуулийн 282 дугаар зүйлийн 282.2-т зааснаар зээлийн хүүг бууруулах шаардлага гаргах хүртэл арга хэмжээ авах.

Онтрэ компани ХөОГ хамаарах талаарх дүгнэлт

1. Оюу Толгой төслийн 2009 оны 10 дугаар сарын 06-ны өдөр байгуулагдсан "Хөрөнгө оруулалтын гэрээ (цаашид "ХөОГ" гэж товчлох)"-ний үйлчлэлд "Онтрэ" ХХК-ийн эзэмшиж байгаа ашигт малтмалын ашиглалтын тусгай зөвшөөрөл (MV-015225(Жавхлант), MV-015226(Шивээ толгой))-үүд хамаарахгүй.
2. "Онтрэ" ХХК, түүний төлөөлөгч ХөОГ-ний хэлэлцээрт оролцоогүй, хэлэлцэгч тал биш, тиймээс түүний эзэмшиж буй ашигт малтмалын ашиглалтын тусгай зөвшөөрлүүд нь ХөОГ-ний үйлчлэлд хамаарахгүй;
3. Ашигт малтмалын ашиглалтын MV-015225(Жавхлант), MV-015226(Шивээ толгой) тусгай зөвшөөрлүүдтэй холбоотойгоор өмнө нь хийгдсэн хэлэлцээ, гэрээ-эрх зүйн баримт бичгүүдэд стратегийн ач холбогдол бүхий ашигт малтмалын ордын төрийн эзэмшлийн асуудал тусгагдаагүй, "Онтрэ" ХХК нь хүсэлт гаргасан тохиолдолд түүнтэй Засгийн газар "Хөрөнгө оруулалтын гэрээ"-г байгуулах нь хуульд нийцэхээр байна.

САНАЛ:

Хянан шалгагчийн энэ хэсгийн ажлын тайлантай холбогдуулан дараах саналтай байна. Үүнд:

1. "Онтрэ" ХХК-ийн эзэмшиж буй ашигт малтмалын ашиглалтын MV-015225 (Жавхлант), MV-015226 (Шивээ толгой) тусгай зөвшөөрлүүдийн талбайг ашиглах тохиолдолд Ашигт малтмалын тухай хуулийн 5 дугаар зүйлийн 5.5 дахь хэсэг, мөн хуулийн 8 дугаар зүйлийн 8.1.7-д заасны дагуу Монгол Улсын Их Хурлаас төрийн эзэмшлийн хувь хэмжээг тогтоох, эсхүл түүнийг ашигт малтмалын нөөц ашигласны төлбөрөөр орлуулах асуудлыг шийдвэрлэх;
2. Хэдийгээр төрийн эзэмшлийн хувь хэмжээг Монгол Улсын Их Хурлаас тогтоох бүрэн эрхтэй хэдий ч ирээдүйд үүсэж болох аливаа маргаан, эрсдэлээс урьдчилан сэргийлэх, түүнчлэн Монгол Улсын Их Хурлын буюу төрийн эрх барих

дээд байгууллагын шийдвэрийг гадаадын хөрөнгө оруулагч талаар хүлээн зөвшөөрүүлэх үүднээс төрийн эзэмшлийн хувь хэмжээг тогтоохоос өмнө энэ талаар хэлэлцээ хийх, улмаар түүний дагуу байгуулагдах гэрээ – эрх зүйн баримт бичигт Монгол Улсын Үндсэн хууль, бусад хууль тогтоомжийн шаардлагыг бүрэн хангуулах зорилгоор өмнөх жишиг буюу Монгол Улсын Их Хурлын 2008 оны 40 дүгээр тогтоолын нэгэн адил “хэлэлцээ хийх удирдамж”-ийг холбогдох шийдвэрийн дагуу авч ажиллахыг Засгийн газарт даалгах асуудлыг УИХ-ын Хянан шалгах түр хорооны санал, дүгнэлтэд тусгах.

3. Стратегийн ач холбогдол бүхий ашигт малтмалыг ордыг ашиглахад төрийн эзэмшил тогтоох асуудлаар одоо үйлчилж буй хууль тогтоомжийн орчинд нарийвчилсан, цогц шинжилгээ хийх, үнэлэх, улмаар ерөнхий, хоёрдмол утгатай, тодорхойгүй, хийдэл-цоорхойтой зохицуулалтуудыг төрийн эзэмшил, түүгээр дамжуулан байгалийн баялгийн өгөөжийн дийлэнхийг ард түмэнд хүртээх Монгол Улсын Үндсэн хуулийн зарчим, шаардлагад нийцүүлэн боловсронгуй болгох, сайжруулах, шинэчлэх зэрэг болно.

2. "ОЮУ ТОЛГОЙ" ХХК-ийн хувь нийлүүлэгчдийн гэрээ /нэмэлт, өөрчлөлт оруулж, дахин тодотгосон/-ний санхүүжилтийн хүүгийн хувь, түүнийг олон улсын зах зээлийн жишигт нийцүүлэн бууруулах талаар авч хэрэгжүүлсэн арга хэмжээний талаар хийсэн хяналт шалгалтын

1.1. ХӨОГ, ХНГ БОЛОН НӨОДТХНГ-НИЙ ТАЛААРХ ДҮГНЭЛТ

ХНГ-ний хэлэлцээ хийх шийдвэр, зөвшөөрөл, удирдамж, чиглэл, үүрэг, даалгаврыг баталсан байдлыг тогтоох

Дүгнэлт:	Засгийн газраас өргөн барьсан ХөОГ (ХНГ)-ний төслийн эцсийн төслийг УИХ-д өргөн барихдаа ЭБМЗ-өөр баталгаажуулсан албан ёсны ТЭЗҮ-гүй 2009 оны 3 дугаар сарын 04-ний өдөр өргөн барьж, УИХ-аар хэлэлцүүлсэн байна. УИХ-ын 2008 оны 40, 57 дугаар тогтоолуудаар Засгийн газарт өгсөн чиглэлүүд нь үр ашигтай ХөОГ болон ХНГ байгуулах боломжийг олгосон гэж үзлээ.
----------	---

2.1 УИХ-аар 2006 онд шинэчлэгдэн батлагдсан Ашигт малтмалын тухай хуульд заасны дагуу Канад Улсын хөрөнгө оруулалттай "Айвенхоу Майнз Монголия Инк" ХХК-иас ОТ зэс, алтны ордыг ашиглах талаар Монгол Улсын Засгийн газартай ХөОГ байгуулах хүсэлтээ ирүүлснийг судлан үзэж, хэлэлцээр хийх ажлын хэсгийг Сангийн сайд/Үйлдвэр худалдааны сайдын 2006 оны 8 дугаар сарын 22-ны өдрийн 267/123 дугаар хамтарсан тушаалаар байгуулсан байна.

2.2 Ажлын хэсэгт Сангийн яам, Үйлдвэр, худалдааны яам, Байгаль орчны яам, Хууль зүй, дотоод хэргийн яам, Ашигт малтмал, газрын тосны хэрэг эрхлэх газрын төлөөллийг оролцуулан, Сангийн яамны Төрийн нарийн бичгийн дарга Ч.Хүрэлбаатар ахлан ажиллаж, анхны ХөОГ болон ХНГ-ний төслийн анхны хувилбарыг боловсруулжээ.

2.3 УИХ-ын 2007 оны 2 дугаар сарын 06-ны өдрийн 27 дугаар тогтоолоор ОТ бүлэг ордыг стратегийн ач холбогдол бүхий ашигт малтмалын ордод хамааруулсан байна.

2.4 Монгол Улсын засгийн газраас "Айвенхоу Майнз Монголия Инк" ХХК-тай байгуулах ХөОГ-ний төслийг 2007 оны 5 дугаар сарын 15-ны өдөр ҮАБЗ-ийн хурлаар хэлэлцүүлж, холбогдох зөвлөмжийг авсан бөгөөд ҮАБЗ-өөс өөрийн өгсөн зөвлөмжийн хэрэгжилтийг 2007 оны 07 дугаар сарны 03-ны өдөр хэлэлцсэний дараагаар УИХ болон Засгийн Газарт 12/09 тоот тэмдэглэлээр ХөОГ-ний төсөлтэй холбогдуулан дараах чиглэлүүдийг өгсөн байна. Үүнд:

- ХөОГ-ний төсөлд заасан анхны хугацаа дууссаны дараагаар төрийн мэдлийн хувь хэмжээг 51-ээс доошгүй хувь болгох талаар гэрээнд тусгахаар ажиллах;
- Төрийн мэдлийн 34 хувийг дэлхийн зах зээлийн үнээр ойрын хугацаанд бөөнд нь, эсхүл хэсэг хэсгээр нь үнэр хүргэн арилжиж, хөрөнгийн багагүй хэмжээний эх үүсвэрийг "Монголын хөгжлийн сан"-д бүрдүүлж, улс орны хөгжлийн томоохон төслийг санхүүжүүлэх оновчтой хөрөнгө оруулалтын хэлбэрээр ашиглах, эсхүл 34 хувьд ногдох ногдол ашгийг гэрээнд дурдсан нөхцөлийн дагуу цаашид жил тутам авч байх гэсэн хувилбарын аль нь илүү оновчтой, эдийн засгийн хувьд илүү үр ашигтай байх талаар тооцоо гаргах;
- Төрийн мэдлийн "Алтан хувьцаа"-г буй болгох хууль, эрх зүйн орчин бүрдүүлэх асуудлыг судлах;
- Цаашид стратегийн орд газрын ашиглалтаас төрийн мэдлийн хувьд ногдох орлогыг тусгай санд төвлөрүүлж, тодорхой хувийг Монгол Улсын иргэн бүрийн нэр дээр нэрийн данс нээж, жил бүр хувь хүртээж байх бодлогыг одоогоос боловсруулах;
- Өнөөгийн байдлаар хүрсэн тохиролцооноос илүү үр дүнд хүрэх зорилт тавьж ОТ төслийн хөрөнгө оруулагчтай хэлэлцээ хийхдээ дэлхийн нэрд гарсан санхүүгийн зөвлөх компаниудтай ажлын амжилтын үр дүнгээр нь урамшуулал олгох болзолтойгоор хамтран нэг баг болж ажиллах боломжийг судлах зэрэг чиглэлийг өгчээ.

2.5 Монгол Улсын засгийн газрын 2007 оны 6 дугаар сарын 26-ны өдрийн хуралдаанаар дээрх Монгол Улсын засгийн газраас “Айвенхоу Майнз Монголия Инк” ХХК-тай байгуулах ХөОГ (ХНГ-ний төслийг хавсралтаар)-ний төслийг хэлэлцэн дэмжээд, Ашигт малтмалын тухай хуульд заасны дагуу УИХ-д өргөн мэдүүлэхээр тогтсон бөгөөд Засгийн газраас 2007 оны 7 дугаар сарын 09-ний өдөр УИХ-ын дарга Д.Лүндээжанцанд УИХ-ын чуулганаар хэлэлцүүлэхээр өргөн мэдүүлсэн байна.

2.6 Дээрх ХөОГ-ний төслийн хавсралт болон ХНГ-ний төслийн 8 дугаар бүлгийн 8.6 дахь заалтад Монголын тал Хувьцаагаар хөрөнгө оруулалтын 34%-ийг гүйцэтгээгүй тохиолдолд Канад Улсын Айвенхоу Оюу Толгой Лимитед компани Эрдэнэс МГЛ ХХК-ийн өмнөөс төлбөрийг гүйцэтгэж, зээл хэлбэрээр эгүүлэн төлүүлэх бөгөөд Хүүгийн хэмжээг LIBOR+3.3% (2007 онд LIBOR 5.5%) буюу 8.8% байхаар тусгасан байна. Мөн ХөОГ-ний төсөлд анхны хөрөнгө оруулалтын хэмжээг 2.7 тэрбум ам.доллар байхаар тусгасан байна.

2.7 Монгол Улсын Эдийн засгийн байнгын хорооны 2007 оны 8 дугаар сарын 09-ний өдрийн 24 дүгээр тогтоолоор Монгол Улсын засгийн газраас “Айвенхоу Майнз Монголия Инк” ХХК-тай байгуулах ХөОГ-ний төсөлтэй холбоотой байнгын хорооны санал, дүгнэлт гаргах ажлын хэсгийг байгуулжээ.

2.8 Дээрх хуулийн төсөлтэй зэрэгцүүлэн УИХ-ын 19 гишүүн стратегийн ач холбогдол бүхий ашигт малтмалын ордын төрийн эзэмшлийн хувь хэмжээг 51-ээс доошгүй байх зохицуулалтыг тусгасан “Ашигт малтмалын тухай хуульд нэмэлт өөрчлөлт оруулах тухай” хуулийн төслийг боловсруулж 2008 оны 3 дугаар сарын 14-ний өдөр УИХ-ын дарга Д.Лүндээжанцанд өргөн барьсан. Засгийн газрын 2008 оны 3 дугаар сарын 13-ны өдрийн хурлаар УИХ-ын 19 гишүүний өргөн барьсан хуулийн төслийг хэлэлцээд, бүтээгдэхүүн хуваах зарчмыг стратегийн ач холбогдол бүхий ашигт малтмалын ордод Монголын талын оролцоог нэмэгдүүлэхэд ашиглахаар төсөлд тусгах санал дүгнэлтийг УИХ-ын гишүүн Ц.Дамиранд хүргүүлсэн байна.

2.9 Тус хуулийн төслийг УИХ-д өргөн барьсантай холбогдуулан УИХ-ын ЭЗБХ-ны зүгээс 2008 оны 4 дүгээр сарын 15-ны өдөр хэлэлцсэн байна.

2.10 Дээрх хуулийн төслийг өргөн барьсны дараагаар 2008 оны 4 дүгээр сарын 22-ны өдөр Э.Бат-Үүл, Р.Амаржаргал, М.Зоригт, Р.Эрдэнэбүрэн нар мөн “Ашигт малтмалын тухай хуульд нэмэлт өөрчлөлт оруулах тухай” хуулийн төслийг өргөн барьсан бөгөөд тус хуулийн төслөөр Ашигт малтмалын тухай хуулийн 5.4-дэх заалтыг “Стратегийн ач холбогдолтой ашигт малтмалыг ордыг Монгол Улсын Засгийн газар гадаад, дотоодын хөрөнгө оруулагчтай хамтран ашиглавал тухайн хөрөнгө оруулагчтай ХөОГ-г бүтээгдэхүүн хуваах зарчимд тулгуурлан хийнэ...” гэж өөрчлөх саналыг боловсруулж, холбогдох хуулийн төслийг УИХ-ын дарга Д.Лүндээжанцанд өргөн мэдүүлсэн байна. Тус хуулийн төслийг Монгол Улсын Засгийн газрын 2008 оны 4 дүгээр сарын 18-ны өдрийн хуралдаанаар хэлэлцээд зарчмын хувьд дэмжсэн саналыг хууль санаачлагчдад уламжилжээ.

2.11 УИХ-ын ЭЗБХ-ны 2008 оны 5 дугаар сарын 23-ны өдөр УИХ-ын гишүүн Ц.Дамиран нарын 19 гишүүний болон УИХ-ын гишүүн Э.Бат-Үүл нарын 4 гишүүний санаачлан боловсруулсан Ашигт малтмалын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслүүдийн хэлэлцэх эсэх асуудлыг УИХ-ын чуулганы 2008 оны 3 дугаар сарын 25-ны болон 5 дугаар сарын 06-ны өдрүүдийн нэгдсэн хуралдаанаар хэлэлцэн шийдвэрлэж төслүүдийг анхны хэлэлцүүлэгт бэлтгүүлэхээр ЭЗБХ-нд шилжүүлсэн байна.

2.12 Тус байнгын хорооны 2008 оны 5 дугаар сарын 23-ны өдрийн хуралдаанаар төслүүдийн анхны хэлэлцүүлгийг хийж, төслүүдийн талаар ажлын хэсгээс боловсруулсан болон УИХ-ын гишүүдээс гаргасан зарчмын зөрүүтэй саналуудын талаар хэлэлцсэн бөгөөд “5.4. Стратегийн ач холбогдол бүхий ашигт малтмалын ордыг Монгол Улсын төр гадаад, дотоодын хөрөнгө оруулагчтай хамтран ашиглах бол ашиглалтын тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч компанийн хувьцааны 51 ба түүнээс дээш хувийг төр, Монгол Улсын иргэн эзэмших, эсхүл тухайн хөрөнгө оруулагчтай ХөОГ-г бүтээгдэхүүн хуваах зарчимд тулгуурлан хийж болно. Төр болон иргэний эзэмших хувийн хэмжээг болон бүтээгдэхүүн хуваах зарчмыг тусгай хуулиар зохицуулна. Стратегийн ач холбогдол бүхий ашигт малтмалын ордыг ашиглах хамтарсан компанийн удирдлагыг гадаадын хөрөнгө оруулагч

хуулийн этгээд өөрөө болон олон улсад хүлээн зөвшөөрөгдсөн мэргэжлийн хуулийн этгээдээр ХөОГ-ний хугацаанд гүйцэтгүүлж болно" гэж өөрчлөн найруулсан байна.

2.13 Засгийн газар болон УИХ-ын зарим гишүүдийн УИХ-ын даргад өрсөн мэдүүлсэн хуулийн төслүүдийг УИХ-ын нэгдсэн чуулганаар хэлэлцүүлж амжилгүй 2008 оны УИХ-ын сонгууль явагдаж, дээрх асуудал хойш тавигдсан байна.

2.14 УИХ-ын 2008 оны сонгуулийн дүнгээр шинээр УИХ бүрэлдсэнтэй холбогдуулан УИХ-ын 2008 оны 10 дугаар сарын 09-ний өдрийн 103 дугаар захирамжаар Ашигт малтмалын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийг УИХ-ын чуулганы хуралдаанаар хэлэлцүүлэх бэлтгэлийг хангах үүрэг бүхий ажлын хэсгийг байгуулсан байна.

2.15 Ашигт малтмалын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслүүдийг УИХ-ын чуулганы хуралдаанаар хэлэлцүүлэх бэлтгэлийг хангах үүрэг бүхий ажлын хэсгээс "Хуулийн төслүүд буцааж, үндсэн чиглэл, удирдамж батлах тухай" УИХ-ын тогтоолын төслийг боловсруулж, улмаар УИХ-ын ЭЗБХ-ны 2008 оны 12 дугаар сарын 03-ны өдрийн хуралдаанаар хэлэлцүүлсэн байна.

2.16 УИХ-ын чуулганы 2008 оны 12 дугаар сарын 04-ний өдрийн хуралдаанаар Ашигт малтмалын тухай хуулийн төслүүдийг буцааж, үндсэн чиглэл, удирдамж батлах тухай УИХ-ын тогтоолын төслийг хэлэлцсэн байна.

2.17 Дээрх чуулганы хуралдаанаас гарсан шийдвэрийн дагуу УИХ-ын 2008 оны 12 дугаар сарын 04-ний өдрийн 40 дүгээр тогтоолоор Оюу толгойн зэс-алтны ордыг хамтарч ашиглах ХөОГ байгуулах үндсэн зарчим, удирдамжийг 2 дугаар хавсралтаар баталж, Оюу толгойн зэс алтны ордыг хамтарч ашиглах ХөОГ-ний төслийг Монгол Улсад хүчин төгөлдөр үйлчилж байгаа хууль тогтоомж болон зарчим, удирдамжид нийцүүлэн боловсруулах, шаардлагатай бол холбогдох хуулийн зохих зүйл, заалтад өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийн хамт боловсруулж 2009 оны 02 дугаар сарын 01-ний өдрийн дотор УИХ-д өргөн мэдүүлэх арга хэмжээ авч хэрэгжүүлэхийг Монгол Улсын Засгийн газарт даалгажээ.

2.18 УИХ-ын 2008 оны 12 дугаар сарын 04-ний өдрийн 40 дүгээр тогтоолын 2 дугаар хавсралтаар батлагдсан Оюу толгой төслийн ХөОГ байгуулах үндсэн 9 зарчим, удирдамжийг баталсан байна.

2.19 Мөн дээрх тогтоолын нэгдүгээр заалтаар УИХ-ын гишүүн Ц.Дамиран, Ч.Авдай нарын 15 гишүүний 2008 оны 3 дугаар сарын 14-ний өдөр, УИХ-ын гишүүн Э.Бат-Үүл, Р.Эрдэнэбүрэн нарын 4 гишүүний УИХ-д тус тус өргөн мэдүүлсэн Ашигт малтмалын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслүүдийг санаачлагчдын олонхын бүрэн эрхийн хугацаа дуусгавар болсонтой холбогдуулан хуулийн төслийг буцаасан бол гуравдугаар заалтаар ХөОГ-ний төслийг боловсруулах болон хэлэлцээр хийх ажлыг ил тод явуулах Засгийн Газарт даалгасан байна.

2.20 Монгол Улсын Засгийн газрын 2008 оны 12 дугаар сарын 08-ны өдрийн 51 дүгээр тогтоолоор УИХ-ын 2008 оны 12 дугаар сарын 04-ний өдрийн 40 дүгээр тогтоолыг биелүүлэх хүрээнд Оюу толгойн ордыг ашиглах зорилгоор дотоод, гадаадын ХөОГ байгуулах, яриа хэлэлцээр хийхийг Эрдэс баялаг, эрчим хүчний сайд Д.Зоригт, Сангийн сайд С.Баярцогт болон Л.Гансүх нарт үүрэг болгосон бол Монгол Улсын Ерөнхий сайдын 2008 оны 12 дугаар сарын 11-ний өдрийн 47 дугаар захирамжаар Стратегийн ач холбогдол бүхий Оюу толгойн зэс-алтны ордыг хамтарч ашиглах ХөОГ-ний төсөл боловсруулж, хөрөнгө оруулагчтай хэлэлцээ хийх ажлын хэсгийг томилсон байна.

2.21 Монгол Улсын Засгийн газрын 2009 оны 1 дүгээр сарын 21-ний өдрийн хуралдаанаар Оюу толгойн зэс-алтны ордыг хамтран ашиглах ХөОГ-ний төсөл бэлтгэх, яриа хэлэлцээний явцын тухай хэлэлцсэн бөгөөд ажлын хэсгийн зүгээс Оюу толгой зэс-алтны ордыг ашиглах асуудлаар Рио Тинто болон Айвенхоу Майнз компанийн хамтарсан багтай 2008 оны 12 дугаар сарын 18-ны өдрөөс эхлэн яриа хэлэлцээр хийж эхэлсэн талаар дурджээ.

2.22 Монгол Улсын Засгийн газрын 2009 оны 2 дугаар сарын 16-ны өдрийн хуралдаанаар Оюу толгойн зэс-алтны ордыг хамтран ашиглах ХөОГ-ний төсөл бэлтгэх, яриа хэлэлцээний явцын тухай хэлэлцээд гэрээний төсөл болон холбогдох хуульд нэмэлт өөрчлөлт оруулах саналыг ҮАБЗ-д танилцуулж, гарсан зөвлөмжийг тусгасны дараагаар УИХ-д өргөн мэдүүлэх нь зүйтэй гэж үзжээ.

2.23 Рио Тинто болон Айвенхоу Майнз компанийн хамтарсан багаас Монгол Улсын засгийн газарт ирүүлсэн ХНГ-ний төсөлд санхүүжилтийн хүүг $USCPI+9.9\%$ нийлбэр хүү 12.0% байхаар ирүүлсэн бөгөөд 2009 оны 2 дугаар сарын 03, 2009 оны 2 дугаар сарын 12-ны өдрүүдэд түвшний талаар хэлэлцэж, хөрөнгө оруулагчийн саналаар хүүгийн түвшин тохиролцсон.

2.24 Энэхүү хүү нь хөрөнгө оруулагч талаас 2007 онд санал болгосон хүүгээс даруй 3.2% хувиар өндөр байсан болно.

2.25 Стратегийн ач холбогдол бүхий Оюу толгойн зэс-алтны ордыг хамтарч ашиглах ХөОГ-ний төсөл боловсруулж, хөрөнгө оруулагчтай хэлэлцээ хийх ажлын хэсгийн зүгээс Оюу толгойн ХөОГ-ний төслийн талаар 2009 оны 3 дугаар сарын 04-ний өдөр олон нийтийн хэрэгслээр өгсөн мэдээлэлд Монголын талын өмнөөс хувьцаагаар санхүүжилтийг хөрөнгө оруулагч хийх бөгөөд гагцхүү ирээдүйд Оюу толгой төслийн ногдол ашгаас хүүтэй эргэн төлөгдөнө. Өмнөх гэрээг өргөн барих үеэс дэлхийн санхүү, эдийн засгийн байдал, хөрөнгө оруулагчдын санхүүгийн нөхцөл байдал муудсан тул хүүг $USCPI+9.9\%$ -иар тогтоохоос аргагүй байдалтай байв. Санхүүгийн хямралтай энэ үед хүүгийн хэмжээг харьцангуй боломжтой гэж үзэх үндэслэлтэй гэж мэдээлсэн байна.

2.26 Дээрх мэдээлэл олон нийтэд мэдээлсэн болон УИХ-аас Оюу толгой төслийн ХөОГ-г хэлэлцэж эхлэхтэй холбогдуулан холбогдуулан мэргэжлийн байгууллага, иргэдээс хүүтэй холбоотой нэлээд олон асуудлыг нээлттэй дэвшүүлж байсан байна. Үүнд:

1. "Нээлттэй нийгэм форум"-ын Н.Дорждарь 2009 оны 3 дугаар сарын 10-ны өдөр Оюу толгой төсөлтэй холбогдуулан 1.7 тэрбум ам.долларын 13-14 хувийн хүүтэй зээлийн хувьд хэтэрхий үнэтэй, ихээхэн дарамт болох магадлалтай;
2. Засгийн газраас УИХ-д Оюу толгойн гэрээний тухай хуулийн төслийг хэлэлцүүлэхээр болсонтой холбогдуулан УИХ-ын судалгааны багийн зүгээс Хувь нийлүүлэгчдийн зээлийн гэрээний төсөлд заасан санхүүжилтийн хүү жилийн 12.5% хувь болох магадлалтай бөгөөд гэрээний 30 жилийн дараа ашиг хүртэх биш харин 656,361,811.0 ам.долларын өртэй байхаар дурджээ;
3. УИХ-ын дарга Д.Дэмбэрэл 2009 оны 4 дүгээр сарын 15-ны өдөр Оюу толгой төсөлтэй холбоотой зээлийн төлбөр жилийн 14 хувь байгааг хөрөнгө оруулагчийн зүгээс анхаарч үзэх талаар олон нийтийн хэрэгслээр мэдээлсэн байна;
4. Монгол Улсын Ерөнхий сайдын 2008 оны 12 дугаар сарын 11-ний өдрийн 47 дугаар захирамжаар Стратегийн ач холбогдол бүхий Оюу толгойн зэс-алтны ордыг хамтарч ашиглах ХөОГ-ний төсөл боловсруулж, хөрөнгө оруулагчтай хэлэлцээ хийх ажлын хэсэг 2009 оны 7 дугаар сарын 05-ны өдөр хийсэн тайлан, мэдээнд хувь нийлүүлэгчдийн зээлийн хүү ойролцоогоор 12.15% хувь байх магадлалтай талаар дурджээ;
5. УИХ-ын Эдийн засгийн байнгын хорооны 2009 оны 7 дугаар сарын 31-ний өдрийн санал, дүгнэлтэд хөрөнгө оруулалтын хүү жилийн 12.5% хувьтай байх талаар мөн дурдсан байна;
6. Монголын үйлдвэрчний эвлэлийн холбоо Засгийн газар 34% -ийн хувьцаа эзэмшихийн тулд $USCPI+9.9\%$ өндөр төлбөрийг хөрөнгө оруулагчид төлөх эрсдэлтэй;
7. Иргэн доктор, профессор Г.Пүрэвбаатарын зүгээс Монголын тал Оюу толгойн хувьцааны 34 хувийг эзэмшихэд 1.2 тэрбум ам. долларын зээлийг $USCPI+9.9\%$ арилжааны өндөр хүүтэй авахаар байгаа бөгөөд олон улсад энэхүү хүүгийн түвшин $0.5-0.75\%$ байдаг талаар дурджээ;
8. Монгол Улсын Ерөнхий сайд асан Д.Бямбасүрэн Оюу толгойн ТЭЗҮ батлагдаагүй байхад ХөОГ-ний талаар хэлэлцэж байгаа нь эргэлзээ дагуулж байна гэж дурджээ;
9. Монголын уул уурхайн инженерүүдийн "Стратегийн орд 50+1" хөдөлгөөний тэргүүн, доктор Х.Владимир зээлийн хүүгийн өндөр байгаа талаар сонордуулга хүргүүлсэн;

10. УИХ-ын ЭЗБХ-ны 2009 оны 7 дугаар сарын 07-ны өдрийн хуралдаан дээр УИХ-ын гишүүн О.Чулуунбат санхүүжилтийн зээлийн хүү US CPI+9.9% байгаа нь харьцангуй өндөр гэсэн байр суурийг илэрхийлж, шүүмжилсэн байна.

2.27 Монгол Улсын Засгийн газрын 2009 оны 3 дугаар сарын 02-ны өдрийн хуралдаанаар Оюу толгой ордыг ашиглах талаар Монгол Улсын Засгийн газар болон Айвенхоу Майнз Монголиа Инк ХХК-ийн хооронд байгуулах ХөОГ-ний төслийг хэлэлцээд ҮАБЗ (ҮАБЗ-өөс баримт, материал ирүүлээгүй болно) болон УИХ-ын 2008 оны 12 дугаар сарын 04-ний өдрийн 40 дүгээр тогтоолоор батлагдсан зарчим, удирдамжтай нийцэж байгаа тул дэмжих нь зүйтэй гэж үзэн, гэрээний төсөл болон үүнтэй холбоотой зарим хуульд өөрчлөлт оруулах санал, төслүүдийг 2009 оны 3 дугаар сарын 04-ний өдөр УИХ-д өргөн мэдүүлжээ. Үүнд:

1. Монгол Улсын Засгийн Газар стратегийн орд газрын түшиглэн байгуулсан аж ахуйн нэгжийн 34 хувийг шууд эзэмших бөгөөд хувьцаагаар хөрөнгө оруулалтыг гүйцэтгээгүй тохиолдолд хөрөнгө оруулалт талаас зээл авахаар тусгагдсан;
2. Хөрөнгө оруулагчаас олгох зээлийг ирээдүйд Засгийн Газарт ногдох ногдол ашгаар эргүүлэн төлөх;
3. Олон улсын зөвлөхөөр Goldman Sachs компанийг сонгосон (дараагаар Jovells хуулийн фирмийг авсан);
4. ХНГ-ний төслийг ХөОГ-ний төслийн хавсралтаар танилцуулсан.

2.28 Зэсийн газраас дээрх хуулийн төслийг өргөн барьсантай холбогдуулан УИХ-ын ЭЗБХ-ны 2009 оны 3 дугаар сарын 21-ний өдрийн 21 дүгээр тогтоолоор Оюу толгой ордыг ашиглах ХөОГ-ний тухай болон холбогдох бусад хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслүүдийг УИХ-ын чуулганаар хэлэлцүүлэх бэлтгэл хангах, байнгын хорооны санал, дүгнэлтийн төсөл боловсруулах үүрэг бүхий ажлын хэсгийг байгуулсан. Улмаар УИХ-ын ЭЗБХ-ны 2009 оны 5 дугаар сарын 08-ны өдрийн хуралдаанаар дээрх санал, дүгнэлтийг хэлэлцэж, эцэслэн баталсан байна. Үүнд:

1. Монгол Улсад хүчин төгөлдөр үйлчилж буй хууль тогтоомжид нийцүүлэн гэрээний төслийг боловсруулаагүй;
2. Монголын талын эзэмшлийн 34 хувьд ногдох хөрөнгө оруулалтыг өндөр хүүтэй зээлээр бүрдүүлж, ногдол ашгаас тооцож байгаа нь эдийн засгийн үр ашиг багатай;
3. Эдийн засгийн үндэслэл нь тодорхойгүй, эрх бүхий байгууллага /аудит/-аар үнэлгээ, дүгнэлт гаргаагүй нь Монголын талын эзэмшлийн 34 хувьд ногдох хөрөнгө оруулалтын хэмжээг тодорхойлох боломжгүй;
4. Цаашид нэмэлт нөөц илрэх бүрд түүнтэй холбогдуулан гэрээнд нэмэлт тодотгол хийх;
5. Үйлдвэрийн ашиглалтад оруулах хугацаа болон хөрөнгө оруулалтын хуваарь зөрчигдсөн тохиолдолд гэрээг цуцлах хүртэл арга хэмжээ авах;
6. Нөөц баялгаа үнэлж, урьдчилан худалдах, стратегийн орд газрыг хөрөнгө оруулагчтай хамтран ашиглахад алтан хувьцаа эзэмших эрх зүйн орчин бий болгох;
7. Нөөц баялгаа үнэлэх замаар 34 хувийг хөрөнгө оруулахгүйгээр эзэмших, анхны хөрөнгө оруулалтаа нөхсөний дараа 50 хувийг эзэмших асуудлыг төсөлд тусгах;
8. Хөрөнгө оруулагчтай хамтран ашиглах, алтан хувьцаа эзэмших, концесс, түрээс, бүтээгдэхүүн хуваах гэрээ, нөөц баялгаа үнэлж, урьдчилан худалдах зэрэг хувилбарыг судалж, шаардлагатай тохиолдолд эрх зүйн орчныг бий болгох;
9. Олон улсын концессын гэрээний зарчмаар Монголын тал 50 ба түүнээс дээш хувийн хувьцааг үе шаттай хөрөнгө оруулах үүрэг хүлээлгүйгээр эзэмших зэрэг саналыг тусгасан байна.

Дээрх УИХ-ын ЭЗБХ-ны хуралдаанаар холбогдох санал, дүгнэлтийг хэлэлцэж байх үед ЭБМЗ-өөс албан ёсоор баталсан нөөцийн тайлан болон ТЭЗҮ-гүй байсан болно.

2.29 УИХ-ын ЭЗБХ-ны 2009 оны 7 дугаар сарын 07, 15, 16-ны өдрүүдэд Оюу толгой ордыг ашиглах ХөОГ-ний тухай болон холбогдох бусад хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслүүдийг дахин хэлэлцэж, холбогдох санал, дүгнэлтийн хамт УИХ-ын 2009 оны 7 дугаар сарын 09, 16-ны өдрүүдийн чуулганы хуралдаанаар хэлэлцэж (ЭБМЗ-өөс нөөцийн тайланг баталж, Монгол Улсын нөөцөд бүртгэсэн бол ТЭЗҮ-г 2020 оны 3 дугаар

сарын 25-ны өдөр баталсан), УИХ-ын 2009 оны 7 дугаар сарын 16-ны өдрийн 57 дугаар тогтоогийг гаргуулсан байна. Үүнд:

1. Оюу толгой ордын тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчийн хувьцааны төрийн эзэмшлийн доод хэмжээг 34 хувиар тогтоох;
2. Оюу толгой ордыг ашиглахтай холбогдуулан ХөОГ-г Монгол Улсад хүчин төгөлдөр үйлчилж байгаа хууль тогтоомжид нийцүүлэн УИХ-ын 2008 оны 12 дугаар сарын 04-ний өдрийн 40 дүгээр тогтоолоор баталсан үндсэн зарчим, удирдамж, Эдийн засгийн байнгын хорооны 2009 оны 05 дугаар сарын 08-ны өдрийн санал, дүгнэлтийг харгалзан байгуулахыг Засгийн Газарт даалгах;
3. Эрх зүйн орчныг бүрдүүлэх замаар анхны хөрөнгө оруулалтыг нөхсөний дараа төрийн эзэмшлийн хувьцааны хэмжээг 50-иас доошгүй хувьд хүргэж нэмэгдүүлэх асуудлыг хөрөнгө оруулагчтай тохиролцон шийдвэрлэх;
4. Тогтоолын биелэлтэд хяналт тавих үүргийг ЭЗБХ-д даалгах.

2.30 Дээрх тогтоол гарсантай холбогдуулан Монгол Улсын Засгийн газраас хөрөнгө оруулагч талд яриа хэлэлцээг үргэлжлүүлэх тухай 2009 оны 7 дугаар сарын 20-ны өдрийн 23 тоот албан бичгийг хүргүүлсэн бол Монгол Улсын Ерөнхий сайдын 2009 оны 7 дугаар сарын 21-ний өдрийн 73 дугаар захирамжаар хөрөнгө оруулагчтай хэлэлцээ хийх ажлын хэсгийг шинэчлэн ажлын хэсгийн ахлагчаар Эрдэс баялаг, эрчим хүчний сайд Д.Зоригт, орлогчоор Сангийн сайд С.Баярцогт, Байгаль орчин, аялал жуулчлалын сайд Л.Гансүх нарыг томилсон байна.

2.31 Монгол Улсын Засгийн газрын 2009 оны 8 дугаар сарын 07-ны өдрийн хуралдаанаар Оюу толгой ордыг ашиглах гэрээ байгуулах хөрөнгө оруулагчийн талаар Засгийн газрын ажлын хэсгийн гаргасан дүгнэлт, зөвлөмжийн танилцуулгыг хэлэлцсэн бөгөөд хөрөнгө оруулагч өөрчлөгдөж байгаатай холбогдуулан Монгол Улсын ҮАБЗ-д танилцуулахаар шийдвэрлэжээ.

2.32 Оюу толгойн зэс-алтны ордыг хамтран ашиглах ХөОГ-ний төсөл бэлтгэх, яриа хэлэлцээ хийх ажлын хэсгийн зүгээс хөрөнгө оруулагч талтай дахин ХНГ-ний төслийн талаар 2009 оны 8 дугаар сарын 13-ны өдөр хэлэлцэхдээ гэрээний төслийн 10.3 дахь заалтад улирал бүр хүү тооцох, хуримтлагдсан хүүд АНУ-ын ХҮИ-ийг тооцох, хуанлийн улирал тутмын "Санхүүжилтийн хүүгийн хувь" гэдгийг жилд шилжүүлсэн дүн нь US CPI+9.9% байхыг ойлгоно гэж нарийвчлан зааж өгсөн байна. Ингэснээр улирал бүр хүү тооцохоор заасан нь бодит хүүгийн хэмжээ номинал хүүгээс өндөр байх нөхцөлийг бүрдүүлсэн гэж үзэхээр байна.

2.33 Монгол Улсын Засгийн газрын 2009 оны 10 дугаар сарын 02-ны өдрийн хуралдаанаар Стратегийн ач холбогдол бүхий Оюу толгойн зэс-алтны ордыг хамтарч ашиглах ХөОГ-ний төсөл боловсруулж, хөрөнгө оруулагчтай хэлэлцээ хийх ажлын хэсгийн зүгээс танилцуулсан Оюу толгойн ХөОГ-ний төслийн талаар хэлэлцээд, ҮАБЗ-д танилцуулахаар шийдвэрлэсэн бөгөөд ҮАБЗ-ийн зүгээс холбогдох санал, дүгнэлтийг 2009 оны 10 дугаар сарын 05-ны өдөр гаргасан байна (ХШТХ-д холбогдох баримт, материалыг ирүүлээгүй).

2.34 Засгийн газрын 2009 оны 10 дугаар сарын 06-ны өдрийн 308 дугаар тогтоолоор Монгол Улсын Засгийн газар, "Айвенхоу майнз Монголия Инк", Айвенхоу майнз Лимитед, Рио Тинто Интернэшнл Холдингс лимитед компани хооронд байгуулах Оюу толгой ордыг ашиглах ХөОГ-нд Засгийн газрыг төлөөлж гарын үсэг зурах эрхийг Сангийн сайд С.Баярцогт, Эрдэс баялаг, эрчим хүчний сайд Д.Зоригт, Байгаль орчин, аялал жуулчлалын сайд Л.Гансүх нарт олгожээ.

2.35 Монгол Улсын засгийн газар болон Айвенхоу майнз лимитед, Рио Тинто Интернэшнл Холдингс лимитед, Айвенхоу Оюу Толгой (БиВиАй) лтд, Оюу Толгой Нидерланд Би.Ви. компаниудын хооронд 2010 оны 10 дугаар сарын 06-ны өдөр ХөОГ болон ХНГ байгуулснаар хүчин төгөлдөр болсон.

2.36 ХөОГ-ний 15.7 дугаар заалтад зарим урьдчилсан нөхцөлийг биелүүлснээр 6 сарын хугацаанд хүчин төгөлдөр болох нөхцөлийг тусгасан байдаг бөгөөд Засгийн Газрын 2010 оны 3 дугаар сарын 31-ний өдрийн 19 тэмдэглэлээр урьдчилсан нөхцөлүүдийг биелсэн гэж үзэн ХөОГ болон ХНГ-г хүчин төгөлдөр болсон гэж үзсэн байна.

2.37 ХөОГ болон ХНГ-г хүчин төгөлдөр болсноос хойш Засгийн Газрын 2010 оны 12 дугаар сарын 08-ны өдрийн 97 дугаар захирамжаар ОТ ХХК-ийн ХНГ-нд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах асуудлаар Харилцан ойлголцлын санамж бичигт гарын үсэг зурах эрхийг Сангийн сайд С.Баярцогт, Эрдэс баялаг, эрчим хүчний сайд Д.Зоригт, “Эрдэнэс МГЛ” ХХК-ийн гүйцэтгэх захирал Б.Энэбиш нарт олгосон байна (Санамж бичгийг байгуулаагүй байх магадлалтай).

2.38 Дээрх захирамжид хавсаргасан танилцуулгатай танилцахад Зээлийн хүүг LIBOR+6.5% болгож бууруулах, 10 жил тутам зээлийн хүүгийн хэмжээг дахин авч үзэх талаар заалтуудыг ХНГ-д тусгах боломжтой талаар танилцуулжээ.

2.39 Эрдэнэс МГЛ ХХК-ийн Гүйцэтгэх захирлын 2010 оны 12 дугаар сарын 22-ны өдрийн 71 дүгээр Оюу толгой төслийн ХНГ-д нэмэлт, өөрчлөлт оруулах асуудлаар хөрөнгө оруулагч талтай яриа хэлэлцээ хийх Ажлын хэсгийг дараах бүрэлдэхүүнтэй байгуулсан байна. Үүнд:

1. Г.Тэмүүлэн- Ажлын хэсгийн ахлагч, Эрдэнэс МГЛ ХХК-ийн дэд захирал;
2. С.Мандахбат- Ажлын хэсгийн гишүүн, ХЗДХЯ-ны Хууль зүйн бодлогын газрын орлогч дарга;
3. Н.Анхбаяр- Ажлын хэсгийн гишүүн, ГХЯ-ны Гэрээ, эрх зүйн газрын орлогч дарга;
4. Э.Алтанзул- СЯ-ны Төсвийн бодлогын газрын орлогын хэлтсийн мэргэжилтэн;
5. Т.Билгээ- Ажлын хэсгийн нарийн бичгийн дарга, Эрдэнэс МГЛ ХХК-ийн Хуулийн хэлтсийн дарга.

2.40 Дээрх ажлын хэсгээс Засгийн газрын 2010 оны 3 дугаар сарын 18-ны өдрийн хуралдаан дээр ОТ ХХК-ийн ХНГ-д оруулах нэмэлт, өөрчлөлтийн талаар танилцуулж, гэрээнд гарын үсэг зурах эрхийг Эрдэнэс МГЛ ХХК-ийн Гүйцэтгэх захирал Б.Энэбиш-д олгожээ.

2.41 Эрдэнэс МГЛ ХХК-ийн зүгээс хөрөнгө оруулагч талтай 2011 оны 6 дугаар сарын 08-ны өдөр ХНГ-д дараах нэмэлт, өөрчлөлтийг оруулж, баталгаажуулсан байна. Үүнд:

1. Зээлийн хүүг 2009 оны 10 дугаар сарын 06-ны өдрөөс 2011 оны 1 дүгээр улирлыг дуустал USCPI+9.9%-ыг 9.9%-д тогтворжуулж, тооцох;
2. Зээлийг хүүг 2011 оны 2 дугаар улирлаас эхлэн LIBOR+6.5%-уар тооцох;
3. Зээлийн хүүг гэрээ байгуулсан талууд 7 жил тутам дахин эргэн харж, хянах;
4. Гуравдагч этгээдээс авах төслийн санхүүжилтийн эрхийг олгох;
5. Давуу эрхийн хувьцааны санхүүжилтийн эрхтэй холбоотой заалтыг хассан байна.

ХНГ-НИЙ ХЭЛЭЛЦЭЭ ХИЙХЭД ДЭЭРХ УДИРДАМЖ, ЧИГЛЭЛ, ДААЛГАВАР ХАНГАГДСАН ЭСЭХИЙГ ТОГТООХ, ХАРЬЦУУЛАХ, ХАНГАГДААГҮЙ ХЭСГИЙН АЧ ХОЛБОГДОЛ, ҮР ДАГАВРЫГ ТОГТООХ

ДҮГНЭЛТ:

УИХ-ын 2009 оны 07 дугаар сарын 16-ны өдрийн 57 дугаар тогтоолоор өгсөн чиглэл (хууль тогтоомж, зөвлөх үйлчилгээ, ил тод явуулах г.м.)-ийг бүрэн харгалзаж Засгийн газраас 2009 оны 10 дугаар сарын 06-ны өдөр ХөОГ болон ХНГ-г байгуулаагүй.

Тухайн үед хүчин төгөлдөр мөрдөгдөж байсан Ашигт малтмалын тухай хуулийн 30.1 дэх хэсэг буюу “Хөрөнгө оруулагч нь ХөОГ-г байгуулах хүсэлт, гэрээний төслийг энэ хуулийн 29.2-т дурдсан төрийн захиргааны төв байгууллагуудад “ТЭЗҮ”-ийн хамт Засгийн газарт хүргүүлээгүй.

ХНГ-д Эрдэнэс МГЛ ХХК-ийг төлөөлөн Эрдэнэс МГЛ ХХК-ийн гүйцэтгэх захирал Б.Энэбишэд гарын үсэг зурах эрхийг олгосон үйл ажиллагаа Хуулийн дагуу явагдсан эсэх нь эргэлзээтэй байна.

Хөндлөнгийн зөвлөх Lovells хуулийн фирмийн өгсөн санал, зөвлөмжийг ХНГ-д огт тусгаагүй байгаа нь өнөөгийн компанийн засаглалтай холбоотой хүндрэлийг дагуулж байна.

2.42 УИХ-ын 2008 оны 12 дугаар сарын 04-ний өдрийн 40 дүгээр тогтоолын хоёрдугаар хавсралтаар “Оюу толгой зэс-алтны ордыг хамтарч ашиглах ХӨОГ байгуулах үндсэн зарчим, удирдамж”-ийг баталсан бөгөөд дараах зүйлүүдийг тусгасан байна. Үүнд:

1. Гэрээг хүчин төгөлдөр мөрдөгдөж буй хууль тогтоомжуудад нийцүүлэн хийх;
2. Хөрөнгө оруулалтын гэрээг байгуулахдаа дараах хувилбаруудыг судлан үзэх;
3. 1/ Монголын талын эзэмшлийн 34 хувиас эхэлж, анхны хөрөнгө оруулалтаа нөхсөний дараа 50 хувь болгох асуудлыг гэрээнд тусгах хувилбар;
4. 2/ Бүтээгдэхүүн хуваах зарчимд тулгуурласан хувилбар;
5. Ордыг түшиглэн байгуулагдах компанийн хувьцааны 34 хувийг Монголын тал шууд эзэмшихээр тооцож, уг хувьцаанд ногдох хөрөнгийг албан татвар, төлбөр, хураамж, ногдол ашиг, зээл зэрэг хэлбэрээр оруулж болохоор тохиролцох;
6. Гэрээнд ашигт малтмалын нөөц ашигласны төлбөр, албан татварын тодорхой хэсгийг урьдчилан авахаар тохиролцох;
7. Ордыг ашиглахтай холбогдуулан шинээр барих эрчим хүч, авто зам, төмөр зам, усан хангамж зэрэг дэд бүтцийн холбогдолтой барилга байгууламжуудын болон хот тосгон, нийгэм, соёлын асуудлыг хэрхэн шийдэх талаар гэрээнд тусгах;
8. Эцсийн бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэх зарчим баримталж, үйлдвэрлэлийн шат дамжлага, гаргах бүтээгдэхүүний нэр төрлийг тохиролцох;
9. Үйлдвэрлэлд ажиллах үндэсний боловсон хүчнийг бэлтгэх хөтөлбөр, төлөвлөгөөг тохиролцох;
10. Байгаль орчин, хүн амьтанд хор хөнөөлгүй орчин үеийн шилдэг техник, технологи ашиглах талаар болон байгаль орчны нөхөн сэргээлтийн ажлыг ордын хайгуул, ашиглалтын бүхий л үе шатанд хэрэгжүүлэх талаар гэрээнд тусгах;
11. Гэрээний төсөл боловсруулахдаа олон улсад нэр хүнд бүхий зөөлөх үйлчилгээ үзүүлэгч байгууллагын тусалцааг авах.

2.43 Засгийн газраас УИХ-д Стратегийн ач холбогдол бүхий Оюу толгойн зэс-алтны ордыг хамтарч ашиглах ХӨОГ-ний төслийг хэлэлцүүлэхэд дараах сөрөг үр дагавартай нөхцөл байдал илэрсэн гэж үзэж байна. Үүнд:

1. Засгийн Газраас 2009 оны 7 дугаар сарын 16-ны өдөр Оюу толгой зэс-алтны ордыг хамтарч ашиглах ХӨОГ (ХНГ)-ний төслийг УИХ-ын чуулганы хуралдаан, Эдийн засгийн байнгын хорооны 2009 оны 5 дугаар сарын 08-ны өдрийн хуралдаанаар тус тус хэлэлцүүлэхдээ ТЭЗҮ-ийг танилцуулаагүй байна (ЭБМЗ-ийн 2010 оны 3 дугаар сарын 25-ны өдрийн хурлаар Оюу толгой зэс-алтны бүлэг ордыг ашиглах уурхай, баяжуулах үйлдвэрийн ТЭЗҮ-г баталсан).
2. Ашигт малтмалын тухай хуулийн 30.1 дэх хэсэг буюу “Хөрөнгө оруулагч нь ХӨОГ-г байгуулах хүсэлт, гэрээний төслийг энэ хуулийн 29.2-т дурдсан төрийн захиргааны төв байгууллагуудад ...ТЭЗҮ”-ийн хамт ирүүлэх талаар заасан бөгөөд 29.4 дэх заалтын дагуу ХӨОГ-ний төслийг УИХ-аар хэлэлцүүлэхээр заасны дагуу УИХ холбогдох гэрээний төслийг 2009 оны 7 дугаар сарын 16-ны өдөр хэлэлцэж (чуулганы хуралдааны тэмдэглэлтэй танилцахад гишүүд хэлэлцүүлж буй асуудалтай холбоотой баримт, материалтай урьдчилан хангалттай хэмжээнд танилцаагүй байж болзошгүй байна) 57 дугаар тогтоолыг баталсан байна.
3. Ашигт малтмалын тухай хуулийн 29.4 дэх заалт буюу “Хөрөнгө оруулалтын хэмжээ ... 100.0 сая америк доллароос дээш бол УИХ хэлэлцэнэ” гэсний дагуу Засгийн Газраас Оюу толгой зэс-алтны ордыг хамтарч ашиглах ХӨОГ, ХНГ-ний төслийн эцсийн хувилбарыг УИХ-ын чуулганы хуралдаанаар хэлэлцүүлээгүй гэж үзэхээр байна. Засгийн газраас Оюу толгойн зэс-алтны ордыг хамтарч ашиглах ХӨОГ-ний төсөл боловсруулах ажлын хэсэг УИХ-ын 2009 оны 7 дугаар сарын 16-ны өдрийн чуулганаар тус гэрээний төслийг хэлэлцүүлсний дараагаар олон удаа хөрөнгө оруулагч талтай уулзалт хийж, холбогдох гэрээний төсөлд өөрчлөлт оруулан 2009 оны 10 дугаар сарын 06-ны өдөр ХӨОГ болон ХНГ байгуулсан байна. Мөн НӨОДТХНГ-ний төслийг мөн УИХ-ын чуулганы хуралдаанаар хэлэлцүүлээгүй байна.
4. Хөрөнгө оруулагч Рио тинто болон Айвенхоу Майнз компанийн зүгээс ХӨОГ-ний төслийг Монголын Засгийн газартай хэлэлцэх үед Оюу толгой төслийн нийт өгөөжийн 54 хувийг Монгол Улс хүртэх талаар танилцуулж, байсан боловч өнөөдрийн байдлаар хүчин төгөлдөр үйлчилж буй ХӨОГ болон ХНГ-д өгөөжийг бүрэн хэмжээгээр тодорхойлсон ямар нэгэн заалт байхгүй бөгөөд хэрхэн тодорхойлох нь тодорхойгүй байна.

2.44 УИХ-ын 2008 оны 12 дугаар сарын 04-ний өдрийн 40 дүгээр тогтоолын хоёрдугаар хавсралтаар “Оюу толгой зэс-алтны ордыг хамтарч ашиглах ХӨОГ байгуулах үндсэн зарчим, удирдамж”-ийн 2 дахь заалтын дагуу Эрдэс баялаг, эрчим хүчний сайдын 2008 оны 12 дугаар сарын 11-ний өдрийн 52 дугаар тушаалаар хөрөнгө гаргах, төсөл арга хэмжээ хэрэгжүүлэхээр шийдвэрлэж, Тус яамны төрийн нарийн бичгийн даргын 2008 оны 12 дугаар сарын 11-ний өдрийн 44 дүгээр тушаалаар стратегийн ач холбогдол бүхий Оюу толгойн зэс-алтны ордын ХӨОГ-ний төслийг боловсруулах ажилд зөвлөх үйлчилгээ үзүүлэх тендер шалгаруулалтыг зохион байгуулах үнэлгээний хороог байгуулжээ.

2.45 Эрдэс баялаг, эрчим хүчний яамны зүгээс холбогдох тендерийн материалыг боловсруулан 2008 оны 12 дугаар сарын 12-ны өдөр зарласан боловч тус тендер шалгаруулалтад ямар нэгэн техникийн санал ирээгүй тул шууд гэрээ байгуулах зөвшөөрлийг Сангийн яамнаас хүссэн бөгөөд Сангийн яамны зүгээс шууд гэрээ байгуулах зөвшөөрлийг 2009 оны 1 дүгээр сарын 06-ны өдрийн 9-11/37 тоот албан бичгээр олгосон байна.

2.46 Эрдэс баялаг, эрчим хүчний яамны тендер шалгаруулалтыг зохин байгуулах үнэлгээний хорооны зүгээс шууд гэрээ байгуулах урилгыг Голдман сакс, Мак Кенси & Ко, Стандарт банк, Максьюари Капитал, Дойче банк, Жи Пи Морган зэрэг 6 компанид илгээсэн байна. Тус үнэлгээний хорооны 2009 оны 1 дүгээр сарын 20-ны өдрийн дугаар 03 үнэлгээний хорооны дүгнэлтээр Голдман сакс компанийн санхүүгийн санал болон ажлын туршлага, ажил гүйцэтгэх хугацаа, төлөвлөлт, зөвлөх багийн бүрэлдэхүүн зэргийг харгалзан Оюу толгой төслийн ХӨОГ-г боловсруулах зөвлөх үйлчилгээний гүйцэтгэгчээр сонгон, гэрээ байгуулан ажиллах зөвлөмжийг гаргасан байна.

2.47 Стратегийн ач холбогдол бүхий Оюу толгойн зэс-алтны ордыг хамтарч ашиглах ХӨОГ-ний төсөл боловсруулж, хөрөнгө оруулагчтай хэлэлцээ хийх ажлын хэсгийн зүгээс Голдман сакс компанитай 2009 оны 2 дугаар сарын 23-ны өдөр хийсэн хэлэлцүүлгийн материалтай танилцахад хөрөнгө оруулагчийн зээлийн хүү USCPI+9.9% байгаа нь хэвийн гэж үзсэн байна. Тус танилцуулгад Индонези улсын бондын хүү 11%, Рио тинто болон Акселар Миттал компанийн хооронд хийгдсэн гэрээний санхүүжилтийн хүү 10.5%+ байгаа талаар дурджээ.

2.48 Эрдэнэс МГЛ ХХК-ийн зүгээс ХӨОГ болон ХНГ байгуулахтай холбогдуулан LOVELLS хуулийн фирмээс дараах зөвлөмжийг авч байжээ. Үүнд:

1. Оюу толгой төслийн 34 хувийг Монгол Улсын Засгийн газар, Рио тинто болон Айвенхоу майнз компани 66 хувийг эзэмшихээр байгаа боловч аливаа асуудлыг шийдвэрлэхэд нийт хувьцаа эзэмшигчдийн 2/3 буюу 66.7 хувийн зөвшөөрөл шаардлагатай байдаг. Өөрөөр хэлбэл Монгол Улсын Засгийн газар вето эрхтэй байх талаар Хувь нийлүүлэгчдийн гэрээний төсөлд шаардлагатай бөгөөд хөрөнгө оруулагч тал Монголын талд танилцуулахгүй, зөвшөөрөлгүй ямар ч шийдвэр гаргах нөхцөл бүрдэхээр байна;
2. ОТ ХХК-ийн ТУЗ-ийн даргыг ээлжлэн сонгодог байх асуудлыг тусгах;
3. Хувьцаа эзэмшигчдийн 100% зөвшөөрлөөр шийдэгдэж байх асуудлуудыг гэрээний төсөлд тусгах;
4. Монголын талын хувьцаа эзэмшигчийн зүгээс ОТ ХХК-ийн төсөв, зардал, үйл ажиллагаанд тавих хяналт хязгаарлагдмал;
5. Монголын тал онцгой эрхтэй хувьцааг эзэмших асуудлыг судлах;
6. ОТ ХХК-ийн ашгийн 50% нь үйл ажиллагаа болон санхүүгийн зардал зарцуулагдахаар байгаа нь ногдол ашиг авах боломжийг хязгаарлаж байна. Иймд ТУЗ-өөс тухайн жилийн ашиг хэрхэн хуваарилах талаар шийдвэр гаргадаг байх зохицуулалтыг гэрээний төсөлд тусгах;
7. Рио тинто болон Айвенхоу Майнз компани дампуурлаа зарласан тохиолдолд хэрхэх талаар ямар нэгэн заалт гэрээний төсөлд тусгаагүй байна.

2.49 Компанийн засаглал болон санхүүгийн харилцаа, хүүгийн хэмжээтэй холбоотой зохицуулалтыг тусгасан ХНГ-г Эрдэнэс МГЛ ХХК болон Айвенхоу Оюу Толгой (БиВиАй) лтд, Оюу Толгой Нидерланд Би.Ви., Айвенхоу Майнз Монголия Инк ХХК-ийн хооронд эцэслэн байгуулжээ. Тус гэрээг Эрдэнэс МГЛ ХХК-ийн ТУЗ-ийн даргын 2009 оны 9 дүгээр сарын 03-ны өдрийн 22 дугаар тогтоолоор тус компанийн гүйцэтгэх захирал Б.Энэбиш гарын үсэг зурж, баталгаажуулсан бөгөөд тогтоолын үндэслэлд дурдсан Засгийн газрын

хуралдааны шийдвэрийг нь тогтоол гарснаас хойш сар гаруйн дараа гарсан Засгийн газрын 2009 оны 10 дугаар сарын 06-ны өдрийн 62 дугаар тэмдэглэл байгаа нь эрх зүйн зөрчилтэй гэж үзэхээр байна.

2.50 Эрдэнэс МГЛ болон Айвенхоу Оюу толгой (БиВиАй) Лтд, Оюу Толгой Нидерланд (Би.Ви), ОТ ХХК-ийн хооронд байгуулагдсан НӨОДТХНГ-г байгуулахтай холбоотой ажлын хэсгийн баримт, материалыг ЭМ ХХК-иас хүссэн боловч ирүүлээгүй болно.

САНАЛ:

1. ОТ ХХК-ийн компанийн засаглалтай холбоотой зохицуулалтыг НӨОДТХНГ-д тусгах нэмэлт, өөрчлөлтийг оруулах арга хэмжээг яаралтай авах;
2. Хөндлөнгийн зөвлөх Lovells хуулийн фирмийн өгсөн санал, зөвлөмжийг НӨОДТХНГ-д бүрэн тусгах;
3. ХНГ-д Эрдэнэс МГЛ ХХК-ийг төлөөлөн Эрдэнэс МГЛ ХХК-ийн гүйцэтгэх захирал Б.Энэбишэд гарын үсэг зурах эрхийг олгосон үйл ажиллагаа Хуулийн дагуу явагдсан эсэх талаар хөндлөнгийн шинжээчийн дүгнэлтийг гаргуулах;
4. УИХ-ын 2009 оны 57 дугаар тогтоолын 2 дугаар заалтад заасан нөхцөлийг бүрэн хангасан эсэх талаар хөндлөнгийн шинжээчийн дүгнэлтийг гаргуулах;
5. УИХ-ын 2009 оны 7 дугаар сарын 16-ны өдрийн 57 дугаар тогтоолын хүрээнд ХөОГ болон ХНГ байгуулаагүй гэж хөндлөнгийн шинжээчийн дүгнэлтээр үзвэл Монгол Улсад учирсан алдагдсан боломжийн хохирлыг тухайн үед гэрээ байгуулсан, хариуцсан Монгол Улсын Засгийн газрын гишүүдээс нэхэмжлэх.

ХУВЬ НИЙЛҮҮЛЭГЧДИЙН ГЭРЭЭНИЙ ХУУЛЬ ЁСНЫ, ХҮЛЭЭН ЗӨВШӨӨРӨГДСӨН БАЙДАЛ /2009/.

Дүгнэлт:

Хувь нийлүүлэгчдийн гэрээг байгуулахад УИХ-ын 2008 оны 40, 2009 оны 57 дугаар тогтоолуудад заасан шаардлага хангагдаагүй, тус гэрээний зарим заалт, тэдгээрийн агуулга, зохицуулалт Монгол Улсын хууль тогтоомжид нийцэхгүй болжээ.

“ХУВЬ НИЙЛҮҮЛЭГЧДИЙН ГЭРЭЭ (2009)” ХҮЧИН ТӨГӨЛДӨР БОЛОХ УРЬДЧИЛСАН НӨХЦӨЛ, ТҮҮНИЙ ХЭРЭГЖИЛТ, ХЭРЭГЖИЛТИЙГ ДҮГНЭСЭН БАЙДАЛ, ИЛ ТОД, НЭЭЛТТЭЙ БАЙДЛЫГ ТОГТООХ

Дэд дүгнэлт:

Ашигт малтмалын тухай хуулийн 30.1.1, Улсын Их Хурлын 2008 оны 40 дүгээр тогтоолын хоёрдугаар хавсралтаар батлагдсан “удирдамж”-ийн 2.1, 3-д заасан шаардлагыг хангуулаагүй нь хуульд нийцэхгүй болжээ.

Тайлбар:

2.51 ХНГ-ний талаар хэлэлцээ хийх, төсөл боловсруулах, байгуулах, хүчин төгөлдөр болохтой холбоотой цөөнгүй ажиллагаа хийгдсэн байдгаас ач холбогдол бүхий дараах ажиллагаа хийгдэж, шийдвэр гарч байсныг онцлох нь зүйтэй. Тухайлбал:

2006 он, 7 сар:

1) 2006.07.08-ны өдөр Ашигт малтмалын тухай (шинэчилсэн найруулга) хууль батлагдаж, хуулийн 8.1.4 (ашигт малтмалын ордыг стратегийн ач холбогдол бүхий ашигт малтмалын ордод хамааруулах), 5.5, 8.1.7 (стратегийн ач холбогдол бүхий ашигт малтмалын ордод төрийн эзэмшил тогтоох), 29-р зүйл (ХөОГ байгуулах) зэрэг өнөөгийн ХөОГ, ХНГ-тэй холбоотой зарчмын асуудлууд тусгагдсан.

2007 он, 2 сар:

2) 2007.02.06-ны өдөр УИХ-ын 27-р тогтоол батлагдаж, тогтоолын 1-р хавсралтын №9-д “Оюу Толгой” ордыг бүлэг ордын хэмжээгээр ашигт малтмалын “Зэс,

молибени"-ийн төрлөөр "стратегийн ач холбогдол бүхий ашигт малтмалын орд"-д хамруулсан. "Тайлбар" хэсэгт нь "Ордын нөөцийн тооцоо бүхий тайланг Эрдэс баялгийн мэргэжлийн зөвлөлөөр хэлэлцэхэд бэлтгэж байна." гэж дурдагдсан.

2007 он, 5 сар:

3) YAБЗ-ийн 2007.05.15-ны өдрийн хуралдааны 8/11 дугаартай зөвлөмж¹⁴² гарч, түүнд

- *"Нэг. Айвенхоу Майнз Монголия Инк" ХХК-ийн хувьцааг олон улсын хөрөнгийн зах зээлд эргэлтэд оруулах замаар санхүүгийн эх үүсвэр бий болгох нөхцөл боломжийг судлан үзэж гэрээнд тусгах* (ХНГ-ний 15.3(в)-д Засгийн газарт шилжүүлсэн хувьцааны 10 (арав)-аас доошгүй хувийг Монгол Улсын Хөрөнгийн бирж дээр худалдах асуудлыг ТӨК хариуцах буюу АмТХ-ын 5.6-д заасан ОТ ХХК-ийн хувьцааны 10%-ийг бус ТӨК-ийн эзэмшиж буй 34% хувийн 10% хувь буюу ОТ ХХК-ийн нийт хувьцааны 3.4% хувь болгож хуулийн шаардлагыг бууруулсан, мөн олон улсын бус Монгол Улсын Хөрөнгийн биржээр хязгаарлажээ);
- *"Дөрөв. Гэрээний хугацаа дууссаны дараа гэрээг шинэчлэх үед төрийн эзэмшлийн хувь хэмжээг нэмэгдүүлэх талаар хэлэлцэхээр гэрээнд тусгах"* (ХНГ-ний 15.10(а)-д "Ингэхдээ опционыг ТӨК болон Айвенхоугийн Хувь нийлүүлэгчид харилцан зөвшөөрсөн нөхцөлөөр хэрэгжүүлнэ." буюу давхар нөхцөлтэй байхаар "гэрээлсэн");
- *"Тав. "Оюу толгой" төслийн үйл ажиллагаа Монгол Улсад ирээдүйд ногдох ёстой ногдол ашгийн орлогыг тодорхой хэмжээгээр урьдчилан улсын төсөвт төвлөрүүлэх ... санал болгож хэлэлцэх"* (ХНГ-нд ийм үүргийг хөрөнгө оруулагч тал хүлээгээгүй).

2007 он, 7 сар:

4) YAБЗ-ийн 2007.07.03-ны өдрийн 12/09 дугаартай хуралдааны тэмдэглэлд¹⁴³,

- *"Нэг. ... 1. ... гэрээний төсөлд заасан анхны хугацаа дууссаны дараа "Оюу толгой" төслийн төрийн мэдлийн хувь хэмжээг 51-ээс доошгүй хувь болгох талаар гэрээнд тусгах талаар ажиллах;"* (ХНГ-ний 15.10(в)-д "Опцион эрхийн хувьцааг ТӨК авснаар Компани дахь Хувь нийлүүлэгчдийн Эзэмшлийн хувь хэмжээ дараах байдалтай болно: (i) ТӨК – 50 (тавь)-н хувь;" гэсэн);
- *"Хоёр. "Айвенхоу Майнз Монголия Инк" ХХК-ийн Хувь нийлүүлэгчдийн гэрээний төслийг УИХ-д зохих журмын дагуу өргөн мэдүүлэхдээ энэхүү шийдвэрийг хавсаргаж танилцуулах нь зүйтэй гэж үзэв."* гэжээ.

5) ЭБМЗ-ийн 16-01 дүгнэлт 2007.07.16-ны өдөр гарч, ОТ ХХК-ийн нөөцийн тайланг хүлээн авахыг дэмжжээ.

6) АМГТХЭГ-ын даргын 2007.07.30-ны өдрийн тушаалаар "Өмнөд Оюу" орд (ОТ ХХК-ийн 6709 лицензийн талбайн нөөц)-ын нөөцийг хүлээн авч, бүртгэжээ.

2008 он, 12 сар:

7) УИХ-ын 2008.12.04-ний өдрийн "Хуулийн төслүүд буцаах, үндсэн зарчим, удирдамж батлах тухай" 40 дүгээр тогтоолын хоёрдугаар хавсралтаар "Оюу толгойн зэс-алтны ордыг хамтарч ашиглах хөрөнгө оруулалтын гэрээ байгуулах үндсэн зарчим, удирдамж"¹⁴⁴-ийг батлагдаж (ХНГ-г хэрхэх эсэх нь орхигдсон);

¹⁴² Нотлох баримт: ЭОТ ХХК-иас ирүүлсэн 2025.09.08-ний өдрийн 01/220 дугаартай албан бичиг, түүний хавсралт дахь хүснэгт мэдээллийн "№1.Оюутолгой төслийн Хөрөнгө оруулалтын гэрээг байгуулах үеийн яриа хэлэлцээрийн тэмдэглэл, түүнд "Онтрэ" ХХК-ийн тусгай зөвшөөрлүүдийн талаар хэрхэн авч үзсэн тухай тусгайлсан баримт:"-н Боть №1, 5-6-р хуудас.

¹⁴³ Мөн тэнд, 10-11 хуудас.

¹⁴⁴ Мөн тэнд, 15-р хуудас.

8) Түүний маргааш буюу 2008.12.05-нд “Хөрөнгө оруулалтын гэрээний тухай” Засгийн газрын 51 дүгээр тогтоол батлагдаж, уг тогтоолд ХөОГ байгуулах яриа хэлэлцээ хийх, АмТХ, УИХ-ын 2008 оны 40-р тогтоолыг мөрдөж ажиллах, гэрээний төслийг 2009.01.20-ны дотор танилцуулах (хуанлийн 46 хоног)-ыг Сангийн сайд, Эрдэс баялаг, эрчим хүчний сайд, Байгаль орчин, аялал жуулчлалын сайд нарт үүрэг болгож;

9) Засгийн газрын 2008.12.10-ны өдрийн хуралдааны 75-р тэмдэглэл¹⁴⁵-ээр “Оюу толгой зэс-алтны ордод хөрөнгө оруулах асуудлаар зөвлөх баг шалгаруулах ажлыг 12 дугаар сард зохион байгуулахыг Эрдэс баялаг, эрчим хүчний сайдад даалгаж”;

10) Ерөнхий сайдын 2008.12.11-ний өдрийн 47-р захирамж¹⁴⁶-аар ХөОГ-ний төсөл боловсруулж, хэлэлцээ хийх “Ажлын хэсэг”-ийг Эрдэс баялаг, эрчим хүчний сайдаар ахлуулан байгуулж (ХНГ-г хэрхэх эсэх нь орхигдсон);

11) Хэлэлцээг 2008.12.18-ны өдөр эхлүүлжээ.

12) Рио Тинто компанийг төлөөлж Сэм Ригталаас 2008.12.23-ны өдөр “Оюу Толгой төслийн тухай” албан бичиг¹⁴⁷-ээр Эрдэс баялаг, эрчим хүчний сайд Д.Зоригт-д хандаж, “Монгол Улсын Засгийн газрын хувь эзэмшлийн нөхцөлүүд (Хувилбар №1, 2, 3)”-ийг ирүүлжээ.

2009 он, 1, 2 сар:

13) Хэлэлцээ 2008.12.18-ны өдрөөс эхлэн 2009.02.13-ны өдрийг дуустал нийт 31 удаа ХөОГ-ний болон ХНГ-ний төслийн талаар хэлэлцжээ. Энэ хугацаанд,

- “Миний Монголын газар шороо хөдөлгөөн” ТББ-ийн 2008.12.26-ны өдрийн “Шаардлага хүргүүлэх тухай” 1/30 дугаартай албан бичиг¹⁴⁸-ийг ЗГХЭГ-ын Дэд даргын 2009.01.19-ний “Шаардлага хүргүүлэх тухай” ХЭГ/106 дугаартай албан бичгээр ЭБЭХ сайдад хүргүүлж, түүнд “... техник эдийн засгийн үндэслэлийг монголын мэргэжилтнүүдээр нэн яаралтай боловсруулж, ногдох ашгийг боломжит хувилбараар тооцоолсны дараа гадаадын түншүүдтэй хэлэлцээнд орох” “... нөөцийг зохих хууль тогтоомжийн дагуу Монгол улсын эрх бүхий байгууллагаар баталгаажуулах” шаардлага ирүүлж байсныг дурдах нь зүйтэй.

14) Ашигт малтмалын тухай (2006 оны) хуулийн 5 дугаар зүйлийн 5.5-д заасан “Улсын төсвийн оролцоогүйгээр **ЭРЭЛ**, хайгуул хийж нөөцийг нь тогтоосон стратегийн ач холбогдол бүхий ашигт малтмалын ордыг эзэмшигчийн тухайн ордод оруулсан хөрөнгийн 34 хүртэлх хувьтай тэнцэх хувьцааг төр эзэмшиж болох бөгөөд уг хэмжээг төрөөс оруулах хөрөнгө оруулалтын хэмжээг харгалзан орд ашиглах гэрээгээр тодорхойлно.”¹⁴⁹ гэснийг 2009.01.08-ны өдөр батлагдсан “Ашигт малтмалын тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай” хуулиар **“ЭРЭЛ”** гэснийг хасжээ.

15) Эрдэс баялаг, эрчим хүчний сайдын 2009.01.23-ны өдрийн “Хөрөнгө оруулалтын гэрээний тухай” а/176 дугаартай албан бичиг¹⁵⁰-ийг Рио Тинто, Айвенхоу Майнз компанид хүргүүлж, тус албан бичигт “Яриа хэлэлцээний явцад хүрсэн зарим тохиролцоо захидал, гэрээний төслүүдэд туссан боловч өмнөх (2007 онд Засгийн газраас УИХ-д өргөн барьсан) төсөлтэй харьцуулахад эдгээр гэрээний төслүүд нь зарчмын хувьд санхүү, эдийн засаг, байгаль орчин, эрчим хүч, дэд бүтэц зэрэг салбарын

¹⁴⁵ Мөн тэнд, 18-р хуудас.

¹⁴⁶ Мөн тэнд, 19-р хуудас.

¹⁴⁷ Нотлох баримт: ЭОТ ХХК-иас ирүүлсэн 2025.09.08-ний өдрийн 01/220 дугаартай албан бичиг, түүний хавсралт дахь хүснэгт мэдээллийн “№1.Оюутолгой төслийн Хөрөнгө оруулалтын гэрээг байгуулах үеийн яриа хэлэлцээрийн тэмдэглэл, түүнд “Онтрэ” ХХК-ийн тусгай зөвшөөрлүүдийн талаар хэрхэн авч үзсэн тухай тусгайлсан баримт.”-н Боть №2, 6-16-р хуудас.

¹⁴⁸ Нотлох баримт: ЭОТ ХХК-иас ирүүлсэн 2025.09.08-ний өдрийн 01/220 дугаартай албан бичиг, түүний хавсралт дахь хүснэгт мэдээллийн “№1.Оюутолгой төслийн Хөрөнгө оруулалтын гэрээг байгуулах үеийн яриа хэлэлцээрийн тэмдэглэл, түүнд “Онтрэ” ХХК-ийн тусгай зөвшөөрлүүдийн талаар хэрхэн авч үзсэн тухай тусгайлсан баримт.”-н Боть №1, 23-р хуудас.

¹⁴⁹ Төрийн мэдээлэл эмхэтгэл: 2006 он, №30(459), 839 дэх талд.

¹⁵⁰ Нотлох баримт: “Эрдэнэс Монгол” ХХК-ийн 2025.09.05-ны өдрийн “Мэдээлэл хүргүүлэх тухай” 01/1105 дугаартай албан бичиг, түүний хавсралт дахь хүснэгт мэдээллийн “№2.4. Төслийн хөрөнгө оруулалтын гэрээ анх хэлэлцэхээс эхлэн өнөөг хүртэлх хугацаанд хөрөнгө оруулагч талтай албан ёсны хэлэлцээрт орсон Монголын талын бүрэлдэхүүнийг томилсон шийдвэр, хэлэлцээрийн тэмдэглэл, ашигласан судалгаа, тайлан, хэлэлцээрийн үр дүн, түүний мөрөөр авч хэрэгжүүлсэн арга хэмжээ” гэсний №22-д хавсаргасан албан бичиг.

хүрээнд өмнө нь хүрсэн түвшнээсээ ухарсан, хөрөнгө оруулагчид хэтэрхий давуу тал олгосон байна. Иймд 2009 оны 1 дүгээр сарын 19-ний өдрийн гэрээний төслүүдийг бүхэлд нь яриа хэлэлцээний түвшинд авч үзэх боломжгүй гэж үзэж байна.” гэж гадаадын хөрөнгө оруулагч талаас ирүүлсэн саналыг дэмжээгүй байдаг.

16) Засгийн газрын 2009.02.16-ны өдрийн хуралдаанаар ХөОГ-ний төслийг хэлэлцэж, түүнд Засгийн газрын гишүүдээс гаргасан саналыг тусгахаар дахин хэлэлцээ хийх, уг хувилбарыг ҮАБЗ-д танилцуулж, зөвлөмж авч ХөОГ-нд тусгасны дараа Засгийн газрын хуралдаанаар дахин хэлэлцүүлж, УИХ-д өргөн мэдүүлэх асуудлыг шийдвэрлэж, түүнийгээ тус хуралдааны 11 дүгээр тэмдэглэл¹⁵¹-д тусгажээ. Уг тэмдэглэлийн дагуу гадаадын хөрөнгө оруулагч талтай хэлэлцээ хийсэн тэмдэглэл, баримт олдоогүй.

17) ҮАБЗ нь ХөОГ-ний төслийг 2009.02.17, 19, болон 2009.03.02-ны өдрүүдэд 3 удаа хэлэлцэж, зөвлөмж гаргаж, уг зөвлөмжийг Засгийн газар “... УИХ-ын 2008 оны 40 дүгээр тогтоолын үндсэн зарчмын дагуу гэрээний төслийг боловсруулсан тул зарчмын хувьд дэмжиж, холбогдох Засгийн газрын гишүүдээр үзэглүүлсний дараа УИХ-д батлуулахаар өргөн мэдүүлэхийг зөвлөмж болгосон юм.”¹⁵² гэж 2009.03.04-ний өдөр УИХ-д холбогдох хуулийн төслүүд өргөн мэдүүлсэн танилцуулгадаа тусгажээ.

2009 он, 3-р сар:

18) Засгийн газрын 2009.03.02-ны өдрийн хуралдаанаар “Оюутолгой ордыг ашиглах хөрөнгө оруулалтын гэрээний тухай” хуулийн төсөл, ХөОГ-ний төсөл, тэдгээрт холбогдох бусад хуулийн төслүүдийг хэлэлцэж,

- ХөОГ-ний төсөл нь УИХ-ын 2008 оны 40-р тогтоолд нийцэж байх тул түүнд гарын үсэг зурах эрхийг Сангийн сайд, ЭБЭХ сайд, БОАЖ сайд нарт олгосон “Эрх олгох тухай” 61 дүгээр тогтоол¹⁵³ баталж;
- Мөн хуралдааны 13 дугаар тэмдэглэл¹⁵⁴-ээр “Оюутолгой ордыг ашиглах хөрөнгө оруулалтын гэрээний тухай” хуулийн төсөл, түүнд холбогдох бусад хуулийн төслүүдийг УИХ-д өргөн мэдүүлэхээр шийдвэрлэжээ.

19) Засгийн газрын 2009.03.04-ний өдрийн “Төсөл өргөн мэдүүлэх тухай” ЗГ-1/35 дугаартай албан бичиг¹⁵⁵-ээр “Оюутолгой ордыг ашиглах хөрөнгө оруулалтын гэрээний тухай”, тэдгээрт холбогдох бусад хуулийн төслүүдийг УИХ-ын даргад өргөн мэдүүлжээ.

20) Улмаар ЗГХЭГ-ын даргын 2009.03.04-ний өдрийн “Тов тогтоолгох тухай” ХЭГ/352 дугаартай албан бичиг¹⁵⁶-ээр “Оюутолгой ордыг ашиглах хөрөнгө оруулалтын гэрээний тухай” хуулийн төсөл, тэдгээрт холбогдох бусад хуулийн төслүүдийг УИХ-д өргөн мэдүүлэх хугацааг товлж өгөх хүсэлтийг УИХ-ын Тамгын газрын Ерөнхий нарийн бичгийн даргад хандаж гаргажээ. Тус албан бичгийн хавсралт дахь “Танилцуулга”-ын 12-13 дугаар хуудас¹⁵⁷, “3.Хувьцаа эзэмшигчдийн гэрээ”-ний төслийн талаар” гэсэнд,

- “Талууд хөрөнгө оруулалтын гэрээнд хувьцаа эзэмшигчдийн хооронд хийгдэх гэрээг хавсаргахаар харилцан тохиролцсон ...”;
- “Төрийн өмчит “Эрдэнэс МГЛ” ХХК нь өдөр тутмын менежмент, удирдлагад хутгалдах ёсгүй гэсэн байр сууринаас хувь нийлүүлэгчдийн хурлын түвшинд шийдэгдэх асуудал нь компанийн дүрэмд нэмэлт,

¹⁵¹ Нотлох баримт: ЭОТ ХХК-иас ирүүлсэн 2025.09.08-ний өдрийн 01/220 дугаартай албан бичиг, түүний хавсралт дахь хүснэгт мэдээллийн “№1.Оюутолгой төслийн Хөрөнгө оруулалтын гэрээг байгуулах үеийн яриа хэлэлцээрийн тэмдэглэл, түүнд “Онтрэ” ХХК-ийн тусгай зөвшөөрлүүдийн талаар хэрхэн авч үзсэн тухай тусгайлсан баримт:”-н Боть №1, 25-р хуудас.

¹⁵² Нотлох баримт: ЗГХЭГ-ын даргын 2009.03.04-ний өдрийн “Тов тогтоолгох тухай” ХЭГ/352 дугаартай албан бичгийн хавсралт, 15-р хуудас.

¹⁵³ Нотлох баримт: ЭОТ ХХК-иас ирүүлсэн 2025.09.08-ний өдрийн 01/220 дугаартай албан бичиг, түүний хавсралт дахь хүснэгт мэдээллийн “№1.Оюутолгой төслийн Хөрөнгө оруулалтын гэрээг байгуулах үеийн яриа хэлэлцээрийн тэмдэглэл, түүнд “Онтрэ” ХХК-ийн тусгай зөвшөөрлүүдийн талаар хэрхэн авч үзсэн тухай тусгайлсан баримт:”-н Боть №1, 27-р хуудас.

¹⁵⁴ Мөн тэнд, 28-р хуудас.

¹⁵⁵ Мөн тэнд, 30-р хуудас.

¹⁵⁶ Мөн тэнд, 31-р хуудас.

¹⁵⁷ Мөн тэнд, 32-р хуудас.

өөрчлөлт оруулах, компани нийлэх, нэгдэх, хуваах, өрийг хувьцаагаар солих, зэрэг найман зүйлд хязгаарлагдаж байгаа юм.”;

- “Айвенхоу майнз компани “Эрдэнэс МГЛ” ХХК-ийн нэрийн өмнөөс санхүүжилт хийх үүрэг хүлээх заалтыг мөн тусгав. “Эрдэнэс МГЛ” ХХК-ийн өмнөөс санхүүжүүлсэн дүн нь эргэн төлөгдөх зээл байх бөгөөд санхүүжилтийн хүү 9.9 хувьтай байна. Үлдэгдэл төлбөрийн дүнд АНУ-ын өргөн хүрээний барааны индексийн (USCPI) тохируулгыг хийх бөгөөд үлдэгдэл төлбөрийн дүн эргэн төлөгдөж дуустал “Эрдэнэс МГЛ” ХХК ногдол ашиг авахгүй юм.” гэжээ.

Эндээс үзвэл ХНГ-г ХөОГ-ний хавсралт гэрээ байхаар хэлэлцээ хийж, тохирсон байна. Түүнчлэн “Оюутолгой ордыг ашиглах хөрөнгө оруулалтын гэрээний тухай” хуулийн төсөл, тэдгээрт холбогдох бусад хуулийн төслүүдтэй хамт ХөОГ болон ХНГ-ний төслүүдийг УИХ-д хүргүүлжээ.

21) УИХ-ын ЭЗБХ-ний 2009.03.13-ны өдрийн “Ажлын хэсэг байгуулах тухай” 21-р тогтоолын 1 дэх заалтаар “Оюутолгой ордыг ашиглах хөрөнгө оруулалтын гэрээний тухай болон холбогдох бусад хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслүүдийг УИХ-ын чуулганаар хэлэлцүүлэх бэлтгэл хангах, Байнгын хорооны санал, дүгнэлтийн төсөл боловсруулах үүрэг бүхий ажлын хэсгийг ...” УИХ-ын гишүүн Г.Занданшатарар ахлуулан нийт 14 гишүүн (УИХ-ын 11 гишүүн)-ий бүрэлдэхүүнтэйгээр байгуулжээ.

2009 он, 5 сар:

22) Засгийн газраас УИХ-д өргөн мэдүүлсэн “Оюутолгой ордыг ашиглах хөрөнгө оруулалтын гэрээний тухай”, тэдгээрт холбогдох бусад хуулийн төслүүдийг УИХ-ын ЭЗБХ 2009.05.08-ны өдөр хэлэлцэж, улмаар УИХ-ын даргын 2009 оны 36 дугаартай захирамжаар байгуулагдсан ажлын хэсэгтэй хамтарсан санал дүгнэлт¹⁵⁸ гаргаж, түүнийгээ Засгийн газрын ажлын хэсэгт хүргүүлэхээр шийдвэрлэж, УИХ-ын ЭЗБХ-ны 2009.05.08-ны өдрийн 21 дугаартай тэмдэглэлээр баталгаажуулжээ. УИХ-ын ЭЗБХ нь 4 чиглэлээр нийт 21 санал дүгнэлт өгөгдсөн бөгөөд тэдгээрээс ХНГ-ний төсөлтэй холбогдуулан,

- Монголын талын эзэмшлийн 34 хувьд ногдох хөрөнгө оруулалтыг өндөр хүүтэй зээлээр бүрдүүлж, ногдол ашгаас тооцож байгаа нь эдийн засгийн үр ашиггүй тухай (санал дүгнэлтийн 1.2);
- Анхны хөрөнгө оруулалтаа нөхсөний дараа Монголын талын эзэмшлийн 34 хувийг 50 хувь болгох асуудлыг гэрээнд тусгахаар заасан. Гэтэл гэрээний хугацааг сунгаснаас хойш нэг жилийн дотор харилцан тохиролцсон нөхцөлөөр Монголын тал 16 хувийг нэмж эзэмших эрхтэй гэж заасан тухай (санал дүгнэлтийн 1.3) санал дүгнэлт өгчээ.

Тус санал, дүгнэлтийг ЗГХЭГ-ын даргын 2009.05.22-ны өдрийн “Санал дүгнэлт хүргүүлэх тухай” ХЭГ/952 дугаартай албан бичиг¹⁵⁹-ээр ЭБЭХ сайд, Сангийн сайд, БОАЖ сайд нарт хүргүүлжээ.

23) Эрдэс баялаг, эрчим хүчний сайдын 2009.05.21-ний өдрийн а/1298 дугаартай албан бичиг¹⁶⁰-ийг Рио Тинто, Айвенхоу Майнз Монголиа Инк компаниудад хүргүүлж, түүнд “Хөрөнгө оруулалтын гэрээний төслийг Намын бүлгүүд болон Эдийн засгийн байнгын хороогоор хэлэлцүүлэх үед Засгийн газарт чиглэл өгч, зарим асуудлуудыг тодруулах даалгавар өгсөн. ... Эдийн засгийн байнгын хорооноос өгсөн чиглэлийн дагуу дор дурдсан зүйлийг та бүхэнтэй ярилцаж хэлэлцэх саналтай байна.” гэж гурван чиглэлээр 19 санал хүргүүлжээ.

2009 он, 6 сар:

¹⁵⁸ Мөн тэнд, 384-413-р хуудас.

¹⁵⁹ Мөн тэнд, 269-р хуудас.

¹⁶⁰ Нотлох баримт: “Эрдэнэс Монгол” ХХК-ийн 2025.09.05-ны өдрийн “Мэдээлэл хүргүүлэх тухай” 01/1105 дугаартай албан бичиг, түүний хавсралт дахь хүснэгт мэдээллийн №2.4. Төслийн хөрөнгө оруулалтын гэрээ анх хэлэлцэхээс эхлэн өнөөг хүртэлх хугацаанд хөрөнгө оруулагч талтай албан ёсны хэлэлцээрт орсон Монголын талын бүрэлдэхүүнийг томилсон шийдвэр, хэлэлцээрийн тэмдэглэл, ашигласан судалгаа, тайлан, хэлэлцээрийн үр дүн, түүний мөрөөр авч хэрэгжүүлсэн арга хэмжээ” гэсний №22-д хавсаргасан албан бичиг.

24) Улмаар хэлэлцээ 2009 оны 6-р сарын 11, 12, 23, 24 (24-ний өдөр 2 хэсэгтэй хэлэлцээ хийгджээ)-ний өдрүүдэд нийт 5 удаа зохион байгуулагджээ.

25) УИХ-ын ЭЗБХ-ны 2009.05.08-ны өдөр гаргасан санал, дүгнэлтийн дагуу Ажлын хэсэг хэлэлцээ хийж, хэлэлцээний талаарх мэдээллийг УИХ-ын АН-ын бүлэгт 2009.06.29-нд танилцуулжээ.

2009 он, 7 сар:

26) ЭБМЗ-ийн 15-01 дүгнэлт 2009.07.01-ний өдөр гарч, ОТ ХХК-ийн нөөцийн тайланг хүлээн авахыг дэмжжээ.

27) 2009.07.03-ний өдөр мэн хэлэлцээ 2 хэсэгтэйгээр үргэлжилжээ.

28) ЭБЭХ сайдын 2009.07.10-ны өдрийн “Өмнөд Оюугийн бүлэг ордын нөөцийн тодотгол, Хюго Дамметийн бүлэг орд болон Херуга ордын нөөцийн тайлан хүлээн авах, нөөцийг бүртгэх тухай” 167 дугаартай тушаалаар Өмнөд Оюугийн бүлэг ордын нөөцийн тодотгол, Хюго Дамметийн бүлэг орд болон Херуга ордын нөөцийг Монгол Улсын ашигт малтмалын нөөцийн нэгдсэн тоо бүртгэлд бүртгэхийг зөвшөөрчээ (уг тушаал нь АмТХ-ийн 48.4-т нийцэхгүй).

29) УИХ-ын хаврын ээлжит чуулганы 2009.07.16-ны өдрийн хуралдаанаас “Оюу толгой ордыг ашиглах хөрөнгө оруулалтын гэрээний тухай” 57 дугаар тогтоол¹⁶¹ батлагджээ. Уг тогтоол батлагдсантай холбогдуулан мөн өдөр Засгийн газраас 2009.03.04-ний өдөр өргөн мэдүүлсэн “Хуулийн төсөл буцаах тухай” 58 дугаар тогтоол батлагдаж, “Оюу толгой ордыг ашиглах хөрөнгө оруулалтын гэрээний тухай” хуулийн төсөл болон хамт өргөн мэдүүлсэн хуулийн төслүүдийг хууль санаачлагч буюу Засгийн газарт буцаажээ.

30) УИХ-ын 2009 оны 57 дугаар тогтоол батлагдсантай холбогдуулан Засгийн газрын 2009.07.18-ны өдрийн хуралдаанаар УИХ-ын тогтоолын мөрөөр авч хэрэгжүүлэх арга хэмжээний талаар хэлэлцэж, улмаар хөрөнгө оруулагчдыг урьж ХөОГ-ний хэлэлцээрийг үргэлжлүүлэх, хэлэлцээрийн дүнг 2009.08.10-ны дотор УИХ-д өргөн мэдүүлэхээр тогтсон болох нь Засгийн газрын 2009.07.18-ны өдрийн хуралдааны 48-р тэмдэглэл¹⁶²-д тусгагджээ.

31) Үүнээс хойш хоёр хоногийн дараа Засгийн газраас 2009.07.20-ны өдрийн “Хэлэлцээг үргэлжлүүлэх тухай” 23 дугаартай албан бичиг¹⁶³-ээр Айвенхоу Майнз компанийн Ерөнхийлөгч бөгөөд Ерөнхий гүйцэтгэх захирал Жон Маккейн, Рио Тинто компанийн Ерөнхий гүйцэтгэх захирал Том Албинас нарт хандсан бөгөөд тус албан бичигт “... Та бүхэнтэй байгуулах хөрөнгө оруулалтын гэрээний төслийг Улсын Их Хурлын хаврын чуулганы нэгдсэн хуралдаанаар хэлэлцээд тодорхой чиглэл өгч, түүний дагуу яриа хэлэлцээг үргэлжлүүлэхийг Засгийн газарт даалгасан.”. “Ийнхүү та бүхнийг 2009.07.27 – 2009.07.31-ний өдрүүдэд ирж яриа хэлэлцээгээ үргэлжлүүлэн хийхийг урьж байна.” гэжээ.

32) Ерөнхий сайдын 2009.07.21-ний өдрийн “Ажлын хэсгийн бүрэлдэхүүнийг шинэчлэн батлах тухай” 73-р захирамж¹⁶⁴-аар Оюутолгойн ордыг ашиглах хөрөнгө оруулалтын гэрээний тухай” Улсын Их Хурлын 2009 оны 57 дугаар тогтоол гарсантай холбогдуулан хөрөнгө оруулагчтай хэлэлцээ хийх ажлын хэсгийг ЭБЭХ-ний сайдаар ахлуулж, Сангийн сайд, БОАЖ сайд орлогч байхаар, нийт 10 гишүүн бүрэлдэхүүнтэйгээр байгуулжээ. (Ажлын хэсгийг 2 дахь удаагаа байгуулсан)

33) Цаашлаад Засгийн газрын 2009.07.22-ны өдрийн хуралдаанаар хэлэлцээ хийхтэй холбоотой зарим асуудлыг хэлэлцэж,

¹⁶¹ Төрийн мэдээлэл эмхэтгэл: 2009 он, №28.

¹⁶² Нотлох баримт: ЭОТ ХХК-иас ирүүлсэн 2025.09.08-ний өдрийн 01/220 дугаартай албан бичиг, түүний хавсралт дахь хүснэгт мэдээллийн “№1.Оюутолгой төслийн Хөрөнгө оруулалтын гэрээг байгуулах үеийн яриа хэлэлцээрийн тэмдэглэл, түүнд “Онтрэ” ХХК-ийн тусгай зөвшөөрлүүдийн талаар хэрхэн авч үзсэн тухай тусгайлсан баримт.”-н Боть №1, 77-р хуудас.

¹⁶³ Мөн тэнд, 78-р хуудас.

¹⁶⁴ Мөн тэнд, 93-р хуудас.

- “Оюутолгойн ордын 34 хувийг Монголын тал эзэмших хувилбарыг боловсруулахад Сангийн яам голлон оролцох”;
- “Хөрөнгө оруулагчтай хэлэлцээ хийхийн өмнө хэлэлцэх асуудал, хэлэлцээрт баримтлах зарчим, Монголын талын тооцоо, хувилбар, түүний томъёоллыг ажлын хэсэг Монгол Улсын Тэргүүн шадар сайд Н.Алтанхуягтай тохирч тохиролцсон дүнгээ Ерөнхий сайдад, шаардлагатай бол засгийн газрын хуралдаанд танилцуулж байх”;
- “Хэлэлцээрийн явцад энэхүү тохиролцоо, гэрээний агуулга, томъёолол өөрчлөгдсөн байдал болон уг баримт бичгийн боловсруулалтыг сайжруулах ажлыг Монгол Улсын Тэргүүн шадар сайд Н.Алтанхуяг хариуцан хяналт тавьж ажиллах” үүргүүд өгөгдсөн нь Засгийн газрын 2009.07.22-ны өдрийн хуралдааны 49-р тэмдэглэл¹⁶⁵-д тусгагджээ.

2009 он, 8 сар:

34) Улмаар хэлэлцээ 2009 оны 7-р сарын 27-31-ний өдөр, мөн 8-р сарын 01-05-ны өдрүүдэд нийт 11 удаа зохион байгуулагджээ. Энэ хугацаанд,

- УИХ-ын ЭЗБХ-ны даргын 2009.07.28-ны өдрийн “Шинжээчдийн багийн тухай” 11/4860 дугаартай албан бичиг¹⁶⁶-ийг ЭБЭХ сайдад хүргүүлж, түүнд, “Оюу толгой ордыг ашиглах хөрөнгө оруулалтын гэрээг батлах эрх Засгийн газарт олгогдсонтой холбогдуулан уг шинжээчдийн багийг Засгийн газрын ажлын хэсгийн дэргэд байгуулж ажиллуулах нь зүйтэй гэж үзэж байна. Шинжээчдийн баг байгуулах талаарх саналыг хавсаргав.” гэж;
- Мөн УИХ-ын ЭЗБХ-ны даргын 2009.07.31-ний өдрийн “Хуралдааны тэмдэглэл хүргүүлэх тухай” 11/4912 дугаартай албан бичиг-ийг Засгийн газарт хандан хүргүүлж, тус албан бичгийн хавсралтаар УИХ-ын ЭЗБХ-ны 2009.07.16-ны өдрийн хуралдаанаас гарсан саналууд буюу ХНГ-ний төслийн 9.2(а), 10.1(а), 11.1(а), 11.5(г), 11.5(б)(ii), 17.1, 17.2 заалтуудтай холбогдуулан тодорхой саналуудыг хүргүүлжээ.

35) Засгийн газрын 2009.08.13-ны өдрийн “Төсөл өргөн мэдүүлэх тухай” ЗГ-1/115 дугаартай албан бичиг¹⁶⁷-ээр “Зарим бүтээгдэхүүний үнийн өсөлтийн албан татварын тухай хуулийг хүчингүй болсонд тооцох тухай” болон түүнд холбогдох бусад хуулийн төслүүдийг УИХ-ын даргад өргөн мэдүүлжээ.

36) Улмаар ЗГХЭГ-ын даргын 2009.08.13-ны өдрийн “Тов тогтоолгох тухай” ХЭГ/1448 дугаартай албан бичиг¹⁶⁸-ээр “Зарим бүтээгдэхүүний үнийн өсөлтийн албан татварын тухай хуулийг хүчингүй болсонд тооцох тухай” болон түүнд холбогдох бусад хуулийн төслүүдийг УИХ-д өргөн мэдүүлэх хугацааг товлож өгөх хүсэлтийг УИХ-ын Тамгын газрын Ерөнхий нарийн бичгийн даргад хандаж гаргажээ. Тус албан бичгийн хавсралт дахь “Танилцуулга”-ын 2 дугаар хуудас¹⁶⁹-т, “Хууль тогтоомжид нийцүүлэх талаар” гэсэнд,

- “УИХ-аас өгсөн чиглэлийн дагуу Засгийн газраас хөрөнгө оруулагч талтай яриа, хэлэлцээ дахин хийх санал тавьж, 2009 оны 7 дугаар сарын 27-ноос 8 дугаар сарын 05-ны хооронд хэлэлцээг үргэлжлүүлэн явуулав. Хэлэлцээний явцад “УИХ-д оруулсан хөрөнгө оруулалтын гэрээний төсөлд “хууль болж” батлагдах байсантай холбоотой хуулиас давсан байсан заалтуудыг “Монгол Улсад хүчин төгөлдөр үйлчилж байгаа хууль тогтоомжтой зөрчилдөж буй нэлээд заалтуудыг дахин ярилцаж, хуульд нийцүүлэх талаар тохиролцоход онцгой ач холбогдол өгч, зарчмын байр сууриа илэрхийлэн ажилсан. Хэлэлцээрийн үр дүнд харилцан тохиролцсон зарим асуудлыг авч үзвэл: ... **8. Төслийн анхны**

¹⁶⁵ Мөн тэнд, 94-р хуудас.

¹⁶⁶ Мөн тэнд, 95-р хуудас.

¹⁶⁷ Мөн тэнд, 107-р хуудас.

¹⁶⁸ Мөн тэнд, 107-р хуудас.

¹⁶⁹ Мөн тэнд, 32-р хуудас.

хөрөнгө оруулалтын хэмжээг 4 тэрбум ам.доллараас хэтрэхгүй байхаар тохиролцсон.” гэжээ.

37) Дээрх хуулийн төслүүдийг Монгол Улсын Их Хурлын 2009 оны 8 дугаар сарын 25-ны өдрийн чуулганы ээлжит бус хуралдаанаар хэлэлцэж, шийдвэрлэжээ.

2009 он, 9 сар:

38) “Эрдэнэс МГЛ” ХХК-ийн Гүйцэтгэх захирлын 2009.09.02-ны өдрийн “Хувь нийлүүлэгчдийн гэрээнд гарын үсэг зурах эрх олгох талаар” 01/246 дугаартай албан бичиг¹⁷⁰-ийг “Эрдэнэс МГЛ” ХХК-ийн Төлөөлөн удирдах зөвлөлийн дарга Д.Сугарт хүргүүлж, түүнд “... Засгийн газар ойрын хугацаанд хөрөнгө оруулалтын гэрээний төслийг Гадаад хэргийн яам болон Хууль зүй, дотоод хэргийн яамаар хянуулсны үндсэн дээр байгуулахад бэлэн болоод байна. Хувь нийлүүлэгчдийн гэрээ нь Хөрөнгө оруулалтын гэрээний төслийн хамт хэлэлцээрийн бүхий л явцад хэлэлцэгдэж байсан. Оюу толгой төслийн хувь нийлүүлэгчдийн гэрээнд тал болон оролцох, гэрээнд гарын үсэг зурах эрх олгох асуудлыг Төлөөлөн Удирдах Зөвлөлийн хурлаар шийдвэрлүүлж өгөхийг Танаас хүсье.” гэжээ.

39) “Эрдэнэс МГЛ” ХХК-ийн Гүйцэтгэх захирлаас албан бичиг хүргүүлсний маргааш өдөр нь “Эрдэнэс МГЛ” ХХК (ЭМГЛ ХХК)-ийн Төлөөлөн удирдах зөвлөл (ТУЗ)-ийн 2009.09.03-ны өдрийн “Зөвшөөрөл олгох тухай” 22 дугаар тогтоол¹⁷¹ гарч, түүнд “Оюу толгой ордын Хөрөнгө оруулалтын гэрээ батлагдахтай холбогдуулан Айвөнхоу Майнз Монголиа Инк компанийн Хувь нийлүүлэгчдийн гэрээнд гарын үсэг зурах эрхийг Гүйцэтгэх захирал Б.Энэбиш-д олгосугай.” гэжээ. Тус хурлын хэлэлцэх асуудалтай холбоотой танилцуулга, хурлын тэмдэглэл баримтаар тогтоогдоогүй бөгөөд энэ талаар “Эрдэнэс Монгол” ХХК-ийн Төслийн судалгаа, үнэлгээний газрын дарга Д.Батмөнхөөс 2025.11.06-ны өдөр тодруулахад “... манай компанийн архивд ТУЗ-ийн 2009.09.03-ны өдрийн хуралдаанд танилцуулсан танилцуулга, мөн хурлын тэмдэглэл хадгалагдаагүй байна.” гэв.

40) Дашрамд дурдахад ХНГ-ний талаар хэлэлцээ хийх эрхийг “Эрдэнэс МГЛ” ХХК-ийн ТУЗ-с тус компанийн Гүйцэтгэх захиралд олгосон шийдвэр баримтаар тогтоогдсонгүй.

41) Хэлэлцээ 2009 оны 9-р сарын 08, 11, 17, 20, 21, 22, 23, 25, 26, 29, 10 дугаар сарын 01, 02, 03, 04-ний өдрүүдэд нийт 25 удаа зохион байгуулагджээ. Энэ хугацаанд,

- Монголын Хөрөнгийн биржийн 2009.09.15-ны өдрийн “Хуулийн хэрэгжилтийг хангуулах тухай” 1/374 дугаартай албан бичиг¹⁷²-ээр Ерөнхий сайдад хандаж, тус албан бичигт ХНГ-ний төслийн 15.3, 15.6 дахь заалтуудыг АмТХ-ийн 5.6 дахь заалтад нийцүүлэх, энэ талаар хамтран ажиллах саналаа илэрхийлж;
- Монгол банкны 2009.09.21-ний өдрийн “Санал өгөх тухай” 1/1426 дугаартай албан бичиг¹⁷³-ээр Сангийн сайд, Оюу толгой төслийн гэрээний ажлын хэсгийн ахлагч С.Баярцогт-д хандаж, тус албан бичигт “7/ **“Хувь нийлүүлэгчдийн гэрээ”-тэй Монгол банк танилцаагүй бөгөөд гэрээний 2.9-т заасан Засгийн газрын үүрэг болон бусад заалтаар Монгол Улсын гадаад валютын нөөцийг буурахад хүргэх мөнгөн үр дагавар гарахааргүй байхад анхаарна уу.”** гэж;
- Монголын Хөрөнгийн биржийн 2009.09.23-ны өдрийн “Судалгааны дүн хүргүүлэх тухай” 1/386 дугаартай албан бичиг¹⁷⁴-ээр Оюу толгойн хөрөнгө

¹⁷⁰ Нотлох баримт: “Эрдэнэс Монгол” ХХК-иас 2025.11.06-ны өдөр УИХ-ын 2025 оны 62 дугаар тогтоолоор байгуулагдсан Хянан шалгах түр хороонд ирүүлсэн “Эрдэнэс МГЛ” ХХК-ийн Гүйцэтгэх захирлын 2009.09.02-ны өдрийн “Хувь нийлүүлэгчдийн гэрээнд гарын үсэг зурах эрх олгох талаар” 01/246 дугаартай албан бичиг.

¹⁷¹ Нотлох баримт: ЭМГЛ ХХК-ийн ТУЗ-ийн 2009.09.03-ны өдрийн “Зөвшөөрөл олгох тухай” 22 дугаар тогтоол.

¹⁷² Нотлох баримт: ЭОТ ХХК-иас ирүүлсэн 2025.09.08-ний өдрийн 01/220 дугаартай албан бичиг, түүний хавсралт дахь хүснэгт мэдээллийн “№1.Оюутолгой төслийн Хөрөнгө оруулалтын гэрээг байгуулах үеийн яриа хэлэлцээрийн тэмдэглэл, түүнд “Онтра” ХХК-ийн тусгай зөвшөөрлүүдийн талаар хэрхэн авч үзсэн тухай тусгайлсан баримт:”-н Боть №1, 116-р хуудас.

¹⁷³ Мөн тэнд, 122-р хуудас.

¹⁷⁴ Мөн тэнд, 125-р хуудас.

оруулалтын гэрээний ажлын хэсэгт хандаж, тус албан бичгийн хавсралтаар ХНГ-ний төслийн талаар иргэдийн санал бодлыг судалсан судалгааны үр дүнг хүргүүлж байжээ.

2009 он, 10 сар:

42) ҮАБЗ-өөс 2009.10.05-ны өдөр 23/44 дугаартай “Зөвлөмж” гарчээ.

43) Засгийн газрын 2009.10.06-ны өдрийн “Гарын үсэг зурах эрх олгох тухай” 308 дугаар тогтоол батлагдаж, түүнд “... Оюутолгойн ордыг ашиглах хөрөнгө оруулалтын гэрээнд Засгийн газрыг төлөөлж гарын үсэг зурах эрхийг Эрдэс баялаг, эрчим хүчний сайд Д.Зоригт, Сангийн сайд С.Баярцогт, Байгаль орчин, аялал жуулчлалын сайд Л.Гансүх нарт олгосугай.” гэжээ.

44) Оюу толгой төслийн суурь гэрээнүүд 2009.10.06-ны өдөр дараах байдлаар байгуулагджээ. Үүнд:

1. ХөОГ-нд Засгийн газрын 2009.10.06-ны өдрийн “Гарын үсэг зурах эрх олгох тухай” 308 дугаар тогтоолын дагуу Эрдэс баялаг, эрчим хүчний сайд Д.Зоригт, Сангийн сайд С.Баярцогт, Байгаль орчин, аялал жуулчлалын сайд Л.Гансүх нар;

2. ХНГ-нд “Эрдэнэс МГЛ” ХХК-ийн 2009.09.03-ны өдрийн 22 дугаар тогтоолын дагуу “Эрдэнэс МГЛ” ХХК-ийн Гүйцэтгэх захирал Б.Энэбиш гарын үсэг зуржээ.

45) ХНГ-г байгуулж гарын үсэг зурсны дараа 2009.10.07-ны өдөр “Ажлын хэсэг”-ээс ХНГ-ний хэлэлцээг үргэлжлүүлж 3.3(b), 4.4.10(a)(viii)(ix), 6.4(b), 10.1(h)(i), 17(d), 6.1 дэх заалтад өөрчлөлт оруулах талаар хэлэлцээ хийгдсэн нь хэлэлцээрийн тэмдэглэлд тусгагджээ. Энэ нь ХНГ-г байгуулах талаар Талууд хүсэл зоригоо харилцан бүрэн илэрхийлээгүй байсан эсэх, хэлэлцээ дууссан эсэх, цаашлаад Засгийн газраас гарын үсэг зурж, гэрээг байгуулах зөвшөөрөл олгогдсоны дараа буюу Засгийн газарт танилцуулсан төслөөс өөр гэрээ байгуулагдсан эсэх, мөн гэрээнд нэгэнт гарын үсэг зурсны дараа түүнийг дахин хэлэлцэх нь тэдгээр гэрээнд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах өөр гэрээг шаардах болохыг тусгайлан авч үзэж, үр дагаврыг нь тогтоох нь зүйтэй.

46) ОТ төслийн ХөОГ болон ХНГ-г байгуулсан талууд нь Олон улсын гэрээний тухай (1993 оны) хуулийн¹⁷⁵ 3 дугаар зүйлийн 3.1, түүнчлэн одоо хүчин төгөлдөр үйлчилж буй Олон улсын гэрээний тухай (2016 оны) хуулийн¹⁷⁶ 3 дугаар зүйлийн 3.1.1-д зааснаар Монгол Улсын Олон улсын гэрээний шаардлагыг хангахгүй, шууд хэлбэл Олон улсын гэрээнд тооцогдохгүй. Учир нь, Монгол Улсын Олон улсын гэрээний талууд нь нэг талаас Монгол Улс, Монгол Улсын Их Хурал, Засгийн газар, нөгөө талаас гадаадын нэг болон хэд хэдэн улс, Засгийн газар, эсхүл олон улсын байгууллага байх шаардлага тавигдах бөгөөд энэ шаардлагыг ХөОГ, ХНГ-г байгуулсан гадаадын хөрөнгө оруулагч тал хангахгүй юм.

2009 он, 11 сар:

47) ХөОГ-г байгуулснаас хойш 35 хоногийн дараа Монгол Улсын Засгийн газрын 2009.11.11-ний өдрийн хуралдаанаар ХөОГ-нд гарын үсэг зурагдсанаас хойш 6 сарын хугацаанд хэрэгжүүлэх арга хэмжээний төлөвлөгөөг хэлэлцэж, улмаар тус хуралдааны 70 дугаар тэмдэглэлээр¹⁷⁷ төлөвлөгөөг баталж, хэрэгжилтийг хангуулах үүрэг өгөгдсөн байдаг. Дашрамд дурдахад ХөОГ-г 2009.10.06-ны өдөр байгуулахад Монголын Улсын Ерөнхий сайдаар Санжийн Баяр ажиллаж байсан, мөн MV-015225 (Жавхлант), MV-015226 (Шивээ толгой) ашиглалтын тусгай зөвшөөрлүүд 2009.10.27-ны өдөр хүчинтэй болсноос нэг хоногийн дараа буюу 2009 оны 10-р сарын 28-нд өөрийн хүсэлтээр үүрэгт ажлаасаа чөлөөлөгджээ.

¹⁷⁵ Төрийн мэдээлэл эмхэтгэл: 1994 он, №03

¹⁷⁶ Төрийн мэдээлэл эмхэтгэл: 2017 он, №46

¹⁷⁷ Нотлох баримт: Монгол Улсын Засгийн газрын Хэрэг эрхлэх газрын даргын 2025 оны 11 дүгээр сарын 19-ний өдрийн “Баримтын хуулбар хүргүүлэх тухай” ХЭГ/3262 дугаартай албан бичгийн Хавсралт дахь хүснэгтийн №6-д дурдагдсан Засгийн газрын хуралдааны 2009.11.11-ний өдрийн хуралдааны 70 дугаар тэмдэглэл.

2010 он, 3 сар:

48) ЭБМЗ-ийн 2010.03.25-ны өдрийн хуралдаанаас ОТ төслийн анхны ТЭЗҮ-г хүлээн авчээ.

49) Монгол Улсын Засгийн газрын 2010.03.31-ний өдрийн хуралдаанаар Оюу Толгойн ордын ХөОГ хүчин төгөлдөр болох нөхцөлүүдийн биелэлтийн тухай хэлэлцэж, "Гэрээний 15.7-д заасан гэрээний хүчин төгөлдөр болох нөхцөлүүдийг 2 тал биелүүлсэн тул Оюу Толгойн ордын талаар байгуулсан Монгол Улсын Засгийн газар, Айвенхоу майнз монголия инк ХХК, Айвенхоу майнз лимитед, Рио Тинто интернэшнл холдингс лимитед компани хоорондын ХөОГ хүчин төгөлдөр боллоо гэж Засгийн газар үзэв." гэсэн нь тус хуралдааны 19 дүгээр тэмдэглэлд¹⁷⁸ тусгагджээ.

50) Ийнхүү ОТ төслийн ХөОГ болон ХНГ 2010.03.31-ний өдөр нэгэн зэрэг хүчин төгөлдөр болжээ.

2.52 ХНГ-ний хэлэлцээрийн хүрээнд 2009.01.19-өөс 2009.08.18-ны хооронд нийт 22 хувилбар¹⁷⁹ (санал өөрчлөлтүүдийг тусган)-д гарчээ. Эдгээрээс 2009.07.05, 2009.07.10, 2009.08.11-ний гурван хувилбар нь Монгол хэл дээр бөгөөд бусад нь Англи хэл дээр боловсруулагдсан гэж тэмдэглэгджээ. Энэ нь Үндсэн хуулийн Наймдугаар зүйлийн 1/-т "1.Монгол хэл бол төрийн албан ёсны хэл мөн.", 2009 онд хүчин төгөлдөр үйлчилж байсан Төрийн албан ёсны хэлний тухай хуулийн:

- 4.1.1-д "төрийн албан ёсны хэл" гэж орчин цагийн утга зохиолын болон аман ярианы монгол хэлийг;"
- 3.1-д "Энэ хууль Монгол Улсын төрийн албан хэрэг хөтлөлт, төрийн албан ёсны үйл ажиллагаа, сургалтын хүрээнд үйлчилнэ.;"
- 4.1.3-д "төрийн албан ёсны үйл ажиллагаа" гэж төр, захиргаа, нутгийн өөрөө удирдах байгууллагаас зохион байгуулж байгаа ёслолын арга хэмжээ, хурал, семинар, мэдээлэл, зөвлөгөөн, хэлэлцээр, тэдгээрийн албан хэрэг хөтлөлт зэрэг төрийн бүрэн эрхийг хэрэгжүүлэхтэй холбогдсон үйл ажиллагааг.;"
- 5.18-д "Төрийн албан ёсны хэлэнд дүйх үг, нэр томъёо байхад гадаад үг, нэр томъёо хэрэглэхийг хориглоно." гэсэнд нийцэхгүй болжээ.

Цаашлаад энэ үндэслэлээр ХНГ нь хууль тогтоомжид нийцээгүйг тус гэрээний 15.34-д "Энэхүү Гэрээг монгол, англи хэлээр үйлдэж, эх бичвэрүүдийн хэл тус бүрийн хувийг Талууд тус бүр нэгийг хадгална. Монгол, англи хэл дээрх эх бичвэрүүд нь адил хүчинтэй байх бөгөөд хоёр хэл дээрх бичвэрүүдийг тайлбарлах талаар эрх зүйн маргаан гарвал англи эх бичвэрийг баримталж байхаар Талууд тохиролцов." гэснээс харж болно.

2.53 ХөОГ болон ХНГ-ний төсөлтэй холбогдуулан төрийн болон төрийн бус байгууллага, түүний албан тушаалтан, бусад байгууллага, иргэдээс албан бичиг, цаасан суурьтай өргөдөл, санал, шүүмж дөч гаруй удаа ирүүлжээ.

2.54 Ялангуяа УИХ-ын Тамгын газрын "Судалгаа шинжилгээ, олон нийттэй харилцах төв"-өөс 2009 онд:

1. "Ашигт малтмалын орд ашиглах хөрөнгө оруулалтын гэрээний талаарх харьцуулсан судалгаа: (Бусад орны туршлага, Оюу толгой ордыг ашиглах гэрээний төслийн харьцуулалт)" 46 хуудас бүхий;
2. "Засгийн газраас УИХ-д өргөн барьсан Оюу толгой ордыг ашиглах Хөрөнгө оруулалтын болон Хувь нийлүүлэгчдийн гэрээний төсөлд хийсэн шинжилгээ, санал зөвлөмж (судалгаа)" 29 хуудас бүхий;

¹⁷⁸ Нотлох баримт: Монгол Улсын Засгийн газрын Хэрэг эрхлэх газрын 2025.09.05-ны өдрийн "Баримтын хуулбар хүргүүлэх тухай" ХЭГ/2428 дугаартай албан бичгийн хавсралтад дурдагдсан.

¹⁷⁹ Нотлох баримт: : ЭОТ ХХК-иас ирүүлсэн 2025.09.08-ний өдрийн 01/220 дугаартай албан бичиг, түүний хавсралт дахь хүснэгт мэдээллийн "№1.Оюутолгой төслийн Хөрөнгө оруулалтын гэрээг байгуулах үеийн яриа хэлэлцээрийн тэмдэглэл, түүнд "Онтрэ" ХХК-ийн тусгай зөвшөөрлүүдийн талаар хэрхэн авч үзсэн тухай тусгайлсан баримт."-д дурдагдсан.

3. "Оюу толгой ордыг ашиглах гэрээний төслийн талаарх судлаачдын шүүмж, зарим харьцуулалт" 25 хуудас бүхий нарийвчилсан судалгаа, шинжилгээ хийж байсан нь баримтаар авагджээ.

2.55 Засгийн газраас "Оюутолгой ордыг ашиглах хөрөнгө оруулалтын гэрээний тухай" хуулийн төсөл, түүнд холбогдох бусад хуулийн төслүүдийг УИХ-д өргөн мэдүүлсэн, тэдгээр төслүүдтэй хамт ХөОГ-ний болон ХНГ-ний төслүүдийг хүргүүлсэнтэй холбогдуулан ХНГ-ний төслийн талаар дараах саналууд гарч байжээ. Тухайлбал:

1. УИХ-ын АН-ын бүлгийн 2009.03.11-ний өдрийн "Оюу толгой ордыг ашиглах хөрөнгө оруулалтын гэрээний тухай болон холбогдох бусад хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслүүдийг УИХ-ын чуулганаар хэлэлцэх эсэх талаар УИХ дахь Ардчилсан намын бүлгээс өгөх санал дүгнэлт" 10 дугаартай албан бичиг¹⁸⁰-ийг УИХ-ын ЭЗБХ-нд хүргүүлж, тус албан бичигт
2. "... Засгийн газар гэрээний төслийг энэхүү удирдамжид заасан хүрээнд хийсэн байна.";
3. "Оюу толгой ордыг ашиглах хөрөнгө оруулалтын гэрээний тухай болон холбогдох бусад хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслүүдийг УИХ-ын чуулганаар хэлэлцэх нь зүйтэй гэж үзэж байна.";
4. "Тэгэхдээ Ашигт малтмалын тухай хуулийн 30.1.1-д заасны дагуу хөрөнгө оруулагч нь хөрөнгө оруулалтын гэрээ байгуулахдаа эхний 5 жилд оруулах хөрөнгийн хэмжээ хугацаа, ... техник эдийн засгийн үндэслэлийг бүрэн ирүүлсний дараа холбогдох байнгын хороогоор үргэлжлүүлэн хэлэлцэх нь зүйтэй гэж үзэж байна." гэжээ.
5. УИХ-ын МАХН-ын бүлгийн 2009.03.13-ны өдрийн "Монгол Улсын засгийн газар болон Айвенхоу Майнз Монголиа Инк ХХК-ий хооронд байгуулах Хөрөнгө оруулалтын гэрээний төслийн талаарх МАХН-ын бүлгийн танилцуулга" 36 дугаартай албан бичиг¹⁸¹-ийг УИХ-ын ЭЗБХ-нд хүргүүлж, тус албан бичигт ХНГ-тэй холбогдуулан "... дараах асуудлуудыг тодорхой болгох нь зүйтэй гэж үзэж байна. Үүнд:
6. 8. Хөрөнгө оруулалтын болон Хувь нийлүүлэгчдийн гэрээнд Британийн Виржинийн аралд бүртгэлтэй Айвенхоу Оюу толгой (БВА) Лтд нь толгой компаниа төлөөлж гарын үсэг зурж байгаа нь хууль эрх зүйн чадамжтай эсэх, толгой компани, Рио Тинто Пик, Рио Тинто Лтд, Рио Тинто Интернэшнл холдинг, Айвенхоу групп, Айвенхоу Майнинг, Рио Тинто, Чайно Алко компаниудын үүрэг хариуцлагыг тодруулах;
7. 11. Монголын талын эзэмшлийн хувь хэмжээг 34 хувиас 50 хувьд хүргэх асуудлыг Улсын Их Хурлаас өгсөн үндсэн зарчим, удирдамжийн дагуу хөрөнгө оруулалтаа нөхөх хугацаатай уялдуулан тооцох, Хяналтын багц хувьцааны нийт хувьцаанд эзлэх хувь хэмжээг нарийвчлан тогтоож, Монголын тал хяналтын багц хувьцаанаас эзэмших, энгийн хувьцааг Монгол Улсын иргэнд эзэмшүүлэх боломж болон Төлөөлөн удирдах зөвлөлд хөрөнгө оруулагчид адил тэгш, тэнцүү эрхтэй оролцох зарчмыг баримтлах;
8. 12. Гэрээний биелэлтийг давамжтайгаар тодорхой хугацаанд тогтмол хянан дүгнэж, бий болсон нөхцөл байдлыг шуурхай шийдвэрлэж байхын тулд тунхаг эрмэлзлийн шинж чанартай заалтуудыг өөрчилж, гэрээний эрх үүргийн тодорхой заалтуудаар солих" санал өгсөн байна.
9. Татварын ерөнхий газрын 2009.03.20-ны өдрийн "Санал хүргүүлэх тухай" 2/517 дугаартай албан бичиг¹⁸²-ийг УИХ-ын ЭЗБХ-нд хүргүүлж, тус албан бичгээр ХөОГ-ний төслийн 1.3.2, 2.1, 2.4, 2.5, 2.7, 2.10, 3.1-д холбогдуулан санал өгчээ. Харин ХНГ-ний төсөлтэй холбогдуулан тусгайлсан санал өгөөгүй байна.
10. Гаалийн ерөнхий газрын 2009.04.10-ны өдрийн "Санал өгөх тухай" 01/996 дугаартай албан бичиг¹⁸³-ийг УИХ-ын ЭЗБХ-нд хүргүүлж, тус албан бичиг ХөОГ-ний төслийн 1.3, 2.4, 2.5, 2.24-д холбогдуулан санал өгчээ. Харин ХНГ-ний төсөлтэй холбогдуулан тусгайлсан санал өгөөгүй байна.
11. Монголын үйлдвэрчний эвлэлийн холбооны 2009.04.13-ны өдрийн "Оюу толгойн ордын хөрөнгө оруулалтын гэрээний тухай" 1/178 дугаартай албан бичиг¹⁸⁴-ээр

¹⁸⁰ Мөн тэнд, 292-р хуудас.

¹⁸¹ Мөн тэнд, 62-р хуудас.

¹⁸² Мөн тэнд, 301-р хуудас.

¹⁸³ Мөн тэнд, 319-р хуудас.

¹⁸⁴ Мөн тэнд, 68-р хуудас.

- Ерөнхий сайд С.Баярт хандаж, тус албан бичигт ХНГ-ний төслийн 6.3(е), 9.2(б), 10.3, 10.4, 14.1, 14.2-т тусгайлан санал, дүгнэлт өгчээ.
12. Гадаадын хөрөнгө оруулалтын газрын 2009.04.15-ны өдрийн "Санал өгөх тухай" 141 дугаартай албан бичиг¹⁸⁵-ийг УИХ-ын ЭЗБХ-нд хүргүүлж, тус албан бичигт ХөОГ-ний төслийн 11.1, 11.2-т холбогдуулан санал өгчээ. Харин ХНГ-ний төсөлтэй холбогдуулан тусгайлсан санал өгөөгүй байна.
 13. Үндэсний хөгжил, шинэтгэлийн хорооны 2009.04.15-ны өдрийн "Тоотын хариу" 1/68 дугаартай албан бичиг¹⁸⁶-ийг УИХ-ын ЭЗБХ-нд хүргүүлж, түүнд "Оюу толгойн гэрээтэй холбогдолтой Оюу толгой ордыг ашиглах цогцолбор төлөвлөгөө, ТЭЗҮ, түүнд өгсөн шинжээчдийн дүгнэлт болон бусад материалыг холбогдох яам, хөрөнгө оруулагчаас хүссэн боловч ирүүлээгүй. Иймд Засгийн газраас Улсын Их Хуралд өргөн бариад байгаа Оюу толгой төслийн Хөрөнгө оруулалтын болон Хувь нийлүүлэгчдийн гэрээний төсөлд тусгайлан өгөх зарчмын саналгүй болно." гэжээ.
 14. УИХ-ын АН-ын бүлгийн 2009.04.22-ны өдрийн "Санал хүргүүлэх тухай" 19 дугаартай албан бичиг¹⁸⁷-ийг УИХ-ын даргын 2009 оны 36 дугаар захирамжаар байгуулагдсан Ажлын хэсгийн ахлагчид хүргүүлж, тус албан бичгийн хавсралтаар Ашигт малтмалын тухай хуулийн шаардлагад ХөОГ-ний төслийг нийцүүлэх саналуудыг тусгажээ.
 15. Монгол Улсын шинжлэх ухаан технологийн их сургуулийн Экологи-тогтвортой хөгжил төвийн 2009.04.24-ний өдрийн "Таны 5/1769 тоот хүсэлтийн хариу" 3 дугаартай албан бичиг¹⁸⁸-ийг УИХ-ын даргын 2009 оны 36 дугаар захирамжаар байгуулагдсан Ажлын хэсгийн ахлагчид хүргүүлж, тус албан бичгийн хавсралтаар ХНГ-ний төслийн талаар саналуудыг тусгажээ.
 16. УИХ-ын АН-ын бүлгийн 2009.07.03-ны өдрийн "Мэдээлэл хүргүүлэх тухай" 26 дугаартай албан бичиг¹⁸⁹-ийг "Оюутолгойн орд газрыг хамтран ашиглах хөрөнгө оруулалтын гэрээний төслийн Засгийн газрын ажлын хэсэг"-т хандаж, тус албан бичигт ХНГ-тэй холбогдуулан "... хөрөнгө оруулалтын гэрээний 1 хувилбарыг доор дурдсан нөхцөлтэйгөөр дэмжих нь зүйтэй гэж үзлээ. Үүнд:
 17. Монголын тал өөрийн өмчлөлийн 34 хувийн хувьцааны санхүүжилтийг зөвхөн "Айвенхоу Майнз Монголиа Инк" ХХК-иас авах зээлээр бус өөр бусад эх үүсвэрээс санхүүжүүлэх эрхтэй байх" гэж санал өгчээ.

ХНГ ХҮЧИН ТӨГӨЛДӨР БОЛОХ НӨХЦӨЛ

2.56 2009 оны ХНГ нь ХөОГ-тэй нэгэн зэрэг хүчин төгөлдөр болох нөхцөлтэй байжээ. Тухайлбал:

- ХНГ-ний "24 "Нэр томьёоны тодорхойлолт"-д "Хүчин төгөлдөр болох өдөр" гэж Хөрөнгө оруулалтын гэрээний 16 дугаар бүлэгт тодорхойлсон утгатай ижил байна." гэж;
- ХөОГ-ний 16.16-д "хүчин төгөлдөр болох өдөр" гэж энэхүү Гэрээний 15.7-д тодорхойлсон өдрийг;" гэж;
- ХөОГ-ний 15.7-д "Энэхүү Гэрээний 15.26-д зааснаас бусад тохиолдолд дараах бүх нөхцөл хангагдсан өдрөөс эхлэн энэхүү Гэрээ хүчин төгөлдөр болно /цаашид "Гэрээ хүчин төгөлдөр болох өдөр" гэх/;" гэснээс үзэхэд ХНГ болон ХөОГ нь нэгэн зэрэг хүчин төгөлдөр болохоор байна.

2.57 ХөОГ "хүчин төгөлдөр болох" 2 хэлбэртэй байхаар тусгагджээ. Тухайлбал:

1. Урьдчилсан нөхцөл хангагдсаны дараа гэрээ хүчин төгөлдөр болох буюу ХөОГ-ний 15.7-д "Энэхүү Гэрээний 15.26-д зааснаас бусад тохиолдолд дараах бүх нөхцөл хангагдсан өдрөөс эхлэн энэхүү Гэрээ хүчин төгөлдөр болно /цаашид "Гэрээ хүчин төгөлдөр болох өдөр" гэх/;" гэж зааснаар;
2. Гэрээнд гарын үсэг зурсан өдрөөс гэрээ хүчин төгөлдөр болох буюу ХөОГ-ний 15.26-д "Энэхүү Гэрээний 10.2, 15.7, 15.8, 15.9, 15.10, 15.14, 15.24, 15.25, 15.26, 15.27, 15.28, 15.31, 15.32, 15.33, 15.34 дэх заалт болон 14, 16 дугаар бүлэг нь энэхүү Гэрээг байгуулсан өдрөөс эхлэн хүчин төгөлдөр болно." гэжээ.

¹⁸⁵ Мөн тэнд, 352-р хуудас.

¹⁸⁶ Мөн тэнд, 353-р хуудас.

¹⁸⁷ Мөн тэнд, 354-р хуудас.

¹⁸⁸ Мөн тэнд, 363-р хуудас.

¹⁸⁹ Мөн тэнд, 74-р хуудас.

3. Шууд хэлбэл, ХөОГ нь "хэсэгчлэн", хоёр үе шаттай хүчин төгөлдөр болсон бөгөөд ХНГ нь "хоёр дахь үе шат"-нд хамаарч байна.

2.58 ХНГ-г хүчин төгөлдөр болох урьдчилсан нөхцөл, болзол, шалгуурыг гэрээнд тусгаагүй, тодорхойлоогүй болохыг тус гэрээний "2.Гэрээ хүчин төгөлдөр болох нөхцөл", "Талууд энэхүү Гэрээг болон энэхүү Гэрээгээр хүлээх үүрэг (энэ 2 дугаар зүйл болон 3.3(г) (Гэрээний гүйцэтгэлийн үүрэг), 16 дугаар зүйл (Мэдэгдэл ба баталгаа), 22 дугаар зүйл (Маргаан шийдвэрлэх), 23 дугаар зүйл (Бусад зүйл)-д зааснаас бусад)-ээ гэрээ Хүчин төгөлдөр болох өдөр хүртэл заавал биелүүлэх үүрэг хүлээхгүй." гэжээ.

2.59 Ийнхүү ХөОГ-ний хүчин төгөлдөр болох нөхцөлүүдийг Засгийн газар хангагдсан гэж үзсэн өдөр буюу 2010.03.31-нд ХНГ хүчин төгөлдөр болсон баримтууд мэдэгдэж байна. Шууд хэлбэл ХНГ-г хүчин төгөлдөр болох тусгайлсан нөхцөл, харилцан үүрэг шаардагдаж байгаагүй ажээ.

2.60 ХНГ-ний хэрэгжилтийг дараах байдлаар дүгнэж байжээ. Тухайлбал:

1. Монгол Улсын Шадар сайд, Уул уурхайн сайд, Сангийн сайдын 2013 оны 3 дугаар сарын 25-ны өдрийн 30/65/59 дугаар хамтарсан тушаалаар байгуулагдсан "Ажлын хэсэг"-ээс "Оюутолгой" ХХК-ийн зардлын хэтрэлтийг баримтад үндэслэн шалгаж, санал, дүгнэлт;
2. Монгол Улсын Их Хурлын даргын 2018 оны 3 дугаар сарын 29-ний өдрийн "Ажлын хэсэг байгуулах тухай" 57 дугаар захирамжаар байгуулагдсан Оюу толгой ордыг ашиглах хөрөнгө оруулалтын гэрээний хэрэгжилтийг шалгаж, санал, дүгнэлт гаргах үүрэг бүхий Ажлын хэсгийн 2018.07.30-ний өдрийн "Нэгдсэн тайлан"-д ХНГ-ний хэрэгжилттэй холбоотой тодорхой санал, дүгнэлтүүд гарчээ.

2.61 ХНГ-ний хэрэгжилтийг шалгаж гаргасан санал, дүгнэлтүүдэд ХөОГ болон ХНГ-г Монгол Улсын хууль тогтоомжид нийцүүлэх, нэмэлт, өөрчлөлт оруулах үндсэн шаардлага, саналыг илэрхийлсэн нь нийтлэг бөгөөд тэдгээрийн үндэслэл, нотлох баримтуудыг тодорхой дурдан тоочжээ.

2.62 ХНГ-г түүнийг байгуулсан Талууд харилцан дүгнэсэн нь баримтаар тогтоогдохгүй байна.

2.63 УИХ-ын 2008 оны 40 дүгээр тогтоолын 3.2-т "Хөрөнгө оруулалтын гэрээний төслүүдийг боловсруулах болон хэлэлцээ хийх ажлыг ил тод явуулж, уг ажлын явцыг Улсын Их Хурлын Эдийн засгийн байнгын хороонд тухай бүр танилцуулж байх." үүргийг Засгийн газарт даалгасан ч ХНГ-г байгуулсны дараа түүнийг "нууц"-д авсан нь Монголын талын хүртэх өгөөжид "сөрөг" нөлөөлөл үзүүлснийг үгүйсгэхгүй. Мөн ХНГ-г "нууц"-лах шийдвэр, чиглэл, зөвшөөрөл баримтаар тогтоогдоогүй болно. УИХ-ын 2025 оны 62 дугаар тогтоолоор байгуулагдсан Хянан шалгах түр хорооны 2025.12.08-ны өдөр зохион байгуулагдсан нээлттэй сонголын үеэр Сангийн сайд асан, хэлэлцээрийн ажлын хэсгийн гишүүн С.Баярцогт: "ОТ төслийн ХөОГ-г 2009 онд УИХ-д хоёр удаа хэлэлцүүлсэн. УИХ дээр ч, гурван яам дээр ч бүх төсөл ил байсан. Мөн ХөОГ, ХНГ-нд гарын үсэг зурсны дараа тэдгээрийг хүчин төгөлдөр болох хүртэл нууцалсан, харин 2010.03.31-нд ХөОГ хүчин төгөлдөр болоход ил болгож бүх вэб сайтуудад тавигдсан. Харин Эрдэнэс МГЛ ХХК нь ХНГ-г байгуулсан 2009.10.06-ны өдрөө нууц тэмдэг дарж нууцалсан байсан" гэх агуулга бүхий мэдүүлэг өгч байсныг дурдах хэрэгтэй.

ХНГ-Г БАЙГУУЛАХ ХУУЛЬ ЗҮЙН ҮНДЭСЛЭЛИЙН ТАЛААР

2.64 Сангийн яамны хурлын танхимд 2009.08.03-ны өдөр болсон хэлэлцээрийн үед "Хөрөнгө оруулалтын гэрээ нь хуулийн дагуу байх. Хувь нийлүүлэгчийн гэрээ нь бол талууд тохиролцсоноор хийж болно. Засгийн газар хариуцан гэдгийг "Эрдэнэс МГЛ" Засгийн газрыг төлөөлөн гэж хийе."¹⁹⁰ гэдэг санал гарчээ.

¹⁹⁰ Нотлох баримт: "Эрдэнэс Монгол" ХХК-ийн 2025.09.05-ны өдрийн "Мэдээлэл хүргүүлэх тухай" 01/1105 дугаартай албан бичиг, түүний хавсралт дахь хүснэгт мэдээллийн "№1.2.Оюу толгой төслийн Хөрөнгө оруулалтын гэрээг байгуулах үеийн яриа хэлэлцээрийн тэмдэглэл, түүнд "Онтра" ХХК-ийн тусгай зөвшөөрлүүдийн талаар хэрхэн авч үзсэн тухай тухайлсан баримт.", 2009.08.03-ны өдрийн хэлэлцээрийн тэмдэглэл, 2-р хуудас.

2.65 ХөОГ болон ХНГ-ний төслийн хэлэлцээрийн үед буюу 2008, 2009 онд хүчин төгөлдөр үйлчилж байсан хууль тогтоомжид стратегийн ач холбогдол бүхий ашигт малтмалын ордыг ашиглах талаар дараах зохицуулалт үйлчилж байжээ. Үүнд:

1. УИХ-ын 2007 оны 2 дугаар сарын 06-ны өдрийн “Тодорхой ордыг стратегийн ач холбогдол бүхий ашигт малтмалын ордод хамааруулах тухай” 27 дугаар тогтоолын нэгдүгээр хавсралтаар ОТ-г бүлэг ордын хэмжээгээр стратегийн ач холбогдол бүхий ордод хамруулсан.
2. УИХ-ын 2008 оны 12 дугаар сарын 04-ний өдөр батлагдсан “Хуулийн төслүүд, буцаах, үндсэн зарчим, удирдамж батлах тухай” 40 дүгээр тогтоолын хоёрдугаар хавсралтаар Стратегийн ач холбогдол бүхий “Оюу толгойн зэс-алтны ордыг хамтарч ашиглах хөрөнгө оруулалтын гэрээ байгуулах үндсэн зарчим, удирдамжийг баталсан.
3. Энэ “Удирдамж” нь АмТХ-ын 5 дугаар зүйлийн 5.5, 29 дүгээр зүйл, 30 дугаар зүйлд заасан шаардлагаас гадна Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Хорин тавдугаар зүйлийн 1-д “Улсын Их Хурал төрийн дотоод, гадаад бодлогын аль ч асуудлыг санаачлан хэлэлцэж болох бөгөөд дараах асуудлыг өөрийн онцгой бүрэн эрхэд хадгалж шийдвэрлэнэ.” гэж, мөн зүйлийн 4-т “Улсын Их Хурлын бусад бүрэн эрх, зохион байгуулалт, үйл ажиллагааны журмыг хуулиар тогтооно.”, түүнчлэн Монгол Улсын Их Хурлын чуулганы хуралдааны дэгийн тухай хуулийн 24 дүгээр зүйлийн 24.6-д “Улсын Их Хурал шаардлагатай гэж үзвэл хууль, Улсын Их Хурлын бусад шийдвэрийг хэрэгжүүлэх арга хэмжээний тухай тогтоол, уг хуулийг дагаж мөрдөх журмын тухай хууль болон бусад хууль тогтоомжид нэмэлт, өөрчлөлт оруулах төслийг мөн хуулийн 21-24 дүгээр зүйлд заасан журмын дагуу хэлэлцэн баталж болно.”¹⁹¹ гэсний дагуу ОТ ордыг ашиглахтай холбоотой төрийн эрх барих дээд байгууллагаас тогтоосон хууль зүйн “НЭМЭЛТ ШААРДЛАГА” гэж үзэхээр байна.
4. Энэхүү “НЭМЭЛТ ШААРДЛАГА” буюу удирдамжийн, 2.1-д “Монголын талын эзэмшлийг 34 хувиас эхэлж, анхны хөрөнгө оруулалтаа нөхсөний дараа 50 хувь болгох асуудлыг гэрээнд тусгах хувилбар;” гэсэн нь тухайн үед үйлчилж байсан Компанийн тухай хуулийн¹⁹² 38.1, 41 дүгээр зүйл, 44.1.1 дэх заалтын зохицуулалтыг ашиглах шаардлага бөгөөд энэ нь мөн хуулийн 13 дугаар зүйлийн 13.8-д зааснаар “Компанийг нэгээс илүү үүсгэн байгуулагч байгуулах нөхцөлд үүсгэн байгуулагчид нь компанийг үүсгэн байгуулах талаар хамтран ажиллах гэрээ байгуулж болох бөгөөд энэ гэрээнд үүсгэн байгуулагчдын хамтран ажиллах журам, үүсгэн байгуулагч тус бүрийн хүлээх үүрэг, тэдгээрийн худалдан авах хувьцаа болон бусад үнэт цаасны ангилал, төрөл тус бүрийн тоо, үнэ, худалдан авах хугацаа зэрэг шаардлагатай гэж үзсэн бусад асуудлыг тусгана. Энэ гэрээ нь компанийг үүсгэн байгуулах баримт бичигт хамаарахгүй.” гэж заасны дагуу ОТ төслийн ХНГ-нд тусгах тусгай “үүрэг” өгөгдсөн;
5. Мөн удирдамжийн 3-т “Ордыг түшиглэн байгуулагдах компанийн хувьцааны 34 хувийг Монголын тал шууд эзэмшихээр тооцож, уг хувьцаанд ногдох хөрөнгийг албан татвар, төлбөр, хураамж, ногдол ашиг, зээл зэрэг хэлбэрээр оруулж болохоор тохиролцох.” гэсэн нь тухайн үед үйлчилж байсан Компанийн тухай хуулийн¹⁹³ 3.3, 22.5, 28.1, 33.1, 35.1.2, 47 дугаар зүйл, 48 дугаар зүйл, 82.1.6 дахь заалтын зохицуулалтыг шаардах бөгөөд эдгээр шаардлагыг хангуулахад мөн хуулийн 63 дугаар зүйлд зааснаар Хувь

¹⁹¹ Төрийн мэдээлэл эмхэтгэл: 2007 он, №39 (Монгол Улсын Их Хурлын чуулганы дэгийн тухай хуулийг Монгол Улсын Их Хурлын 2020 оны ээлжит сонгуулиар байгуулагдсан Улсын Их Хурлын анхдугаар чуулганы хуралдаан эхэлсэн өдрөөс эхлэн хүчингүй болсонд тооцсон).

¹⁹² Төрийн мэдээлэл эмхэтгэл: 1999 он, №34.

¹⁹³ Мөн тэнд.

нийлүүлэгчид шийдвэр гаргах, уг шийдвэртэй холбоотой харилцааг ХНГ-р тохиролцох тусгай “үүрэг” өгөгджээ.

6. Гэвч “нэмэлт шаардлага”-ыг хангуулж ХНГ-г байгуулах зөвшөөрлийг УИХ-ын 2009 оны 57 дугаар тогтоолоор шийдвэрлээгүй байна.
7. АмТХ-ийн 5 дугаар зүйлийн 5.5-д “Улсын төсвийн оролцоогүйгээр эрэл, хайгуул хийж нөөцийг нь тогтоосон стратегийн ач холбогдол бүхий ашигт малтмалын ордыг эзэмшигчийн тухайн ордод оруулсан хөрөнгийн 34 хүртэлх хувьтай тэнцэх хувьцааг төр эзэмшиж болох бөгөөд уг хэмжээг төрөөс оруулах хөрөнгө оруулалтын хэмжээг харгалзан орд ашиглах гэрээгээр тодорхойлно.” гэж хуульчилсан бөгөөд хуулийн энэ хэсгээс анхаарах асуудал нь “орд ашиглах гэрээ”-ний асуудал юм. ОТ ордыг ашиглахтай холбоотой хэлэлцээ, төсөл, шийдвэрт “орд ашиглах гэрээ”-ний асуудал хөндөгдөөгүй, баримтаар авагдаагүйгээс харахад энэ асуудал анхнаасаа орхигдсоор иржээ. УИХ-ын 2025 оны 62 дугаар тогтоолоор байгуулагдсан Хянан шалгах түр хорооны 2025.12.12-ны өдөр зохион байгуулагдсан нээлттэй сонсголын үеэр Сангийн сайд асан, хэлэлцээрийн ажлын хэсгийн гишүүн С.Баярцогт: “АмТХ-д заасан “Орд ашиглах гэрээ” гэж тухайн үед тусгайлан гэрээний асуудал хөндөгдөөгүй, харин орд ашиглах гэрээний агуулгыг ХөОГ-нд тусгаж, хамтатган боловсруулсан” гэх агуулга бүхий мэдүүлэг өгч байсныг дурдах хэрэгтэй.
8. Харин АмТХ-ийн 29 дүгээр зүйлийн 29.4-д “Хөрөнгө оруулалтын хэмжээ 50.0 сая америк доллароос 100.0 сая америк доллар бол Засгийн газар, 100.0 сая америк доллароос дээш бол Улсын Их Хурал тус тус хэлэлцэнэ.” гэсэнд ач холбогдлыг төвлөрүүлж, УИХ-аар ХөОГ-ний төслийг хэлэлцүүлэхэд чухалчилж, ХНГ-г орхигдуулж, УИХ-ын 2009 оны 57 дугаар тогтоол нь ХөОГ-г байгуулах асуудлаар хязгаарлагдсан болохыг энэ тайлангийн 8.4.1-т дурдсан баримтуудаас харах боломжтой.
9. Хуулийг тайлбарлах хүлээн зөвшөөрөгдсөн үндсэн аргууд гэж бий. Тухайлбал,
10. Үгчлэх (бичвэрийн үг, түүний шууд утгыг харгалзах);
11. Системчлэх (бусад хууль, тухайн хуулийн бусад зохицуулалтын уялдааг харгалзах);
12. Түүхчлэх (хууль тогтоогчийн үзэл санааны тогтвортой ба өөрчлөлтийг тандах);
13. Үзэл баримтлалд тулгуурлах (зохицуулалтын мөн чанар, агуулгад хандах) зэрэг бөгөөд хуульчид аргын талаар маргадаггүй.
14. Харин аль аргыг ямар тохиолдолд хэрэглэх талаар маргаан өрнөдөг. Хуулийг тайлбарлахад баримталсан аргаас хамаарч шийдэл, хариу мэдээж өөр, өөрөөр гарна. Бүх аргыг ашиглахад нэг л шийдэл, хариу гарах тохиолдлыг хууль хэрэглээний хүлээн зөвшөөрөгдсөн хувилбар гэж үздэгийг ч тэмдэглэх хэрэгтэй.
15. ОТ төслийн ХНГ-г байгуулахад хуулийг тайлбарлах “үгчлэх” аргыг дангаар нь ашигласнаар ХөОГ-г хэлэлцэх, УИХ-с зөвшөөрөл олгох, байгуулахад анхаарч, харин ХНГ-г орхигдуулсан баримт мэдэгдэж байна.
16. Түүнчлэн АмТХ-ийн 30 дугаар зүйлийн 30.1.1-д заасан “эхний 5 жилд оруулах хөрөнгийн хэмжээ, хугацаа, үйлдвэрийн хүчин чадал, бүтээгдэхүүний нэр төрөл, орд ашиглах арга, технологийн талаарх мэдээлэл, техник, эдийн засгийн үндэслэл;”-ийг ХөОГ-г байгуулах хүсэлт гаргахдаа хавсарган ирүүлэх хуулийн урьдчилсан шаардлагыг АММИ ХХК хангуулаагүй байхад түүнтэй хэлэлцээ хийж, ХөОГ болон ХНГ-г байгуулсан нь хуульд нийцэхгүй болжээ. Өөрөөр хэлбэл, ХөОГ-г байгуулах хуульд заасан урьдчилсан шаардлага хангагдаагүй байхад хийгдсэн хэлцэл, гэрээ

нь Иргэний хуулийн 56 дугаар зүйлийн 56.1-д “Дараах хэлцэл хүчин төгөлдөр бус байна: 56.1.1.хууль зөрчсөн буюу нийтээр хүлээн зөвшөөрсөн зан суртахууны хэм хэмжээнд харшилсан хэлцэл;”-д хамаарч болохыг үгүйсгэхгүй.

17. Стратегийн ач холбогдол бүхий нэг ордыг ашиглах талаар ХөОГ болон ХНГ-г ялгаатай талуудтай байгуулжээ. Энэ талаар Улсын Их Хурлын Тамгын газрын “Судалгаа шинжилгээ, олон нийттэй харилцах төв”-өөс гадаадын хөрөнгө оруулагч хуулийн этгээдийн талаар тусгайлсан “Айвенхоу майнз(IVANHOE MINES)” компанийн бүтэц, хувь нийлүүлэгч, хөрөнгийн тухай судалгаа”-г хийж, түүнд “Rio Tinto Оюутолгойд хөрөнгө оруулахдаа IVN (Канадад бүртгэлтэй Ivanhoe mines Ltd.-эх компани)-ийн хувьцааг авах замаар хэрэгжүүлж байгаа нь харагдана. Энэ нь хөрөнгийн найдвартай байдал нэмэгдүүлэх, үнэгүйдэх эрсдэл бууруулах үүднээс хийгдсэн гэдгийг харж болно. Иймд Монгол Улс Оюутолгойн хөрөнгө оруулалтын гэрээг IVN гэсэн хуулийн этгээдтэй шууд байгуулах нь зүйтэй юм. Ялангуяа, одоо төслөөр байгаа Хөрөнгө оруулалтын гэрээнд тусгагдсан шиг Британы Виржиний арлуудад (BVI) бүртгэлтэй оффшор (үндсэн хөрөнгө гэх юмгүй) компанитай байгуулж болохгүй.”¹⁹⁴ талаар анхааруулж байсан ч хөрөнгийн удирдлага, санхүүжилт, компанийн засаглал зэрэг ОТ төслийн чухал ач холбогдол бүхий харилцааг зохицуулах ХНГ-г “анхааруулга”-д дурдсан этгээдтэй байгуулжээ.

САНАЛ:

Хянан шалгагчийн энэхүү ажлын тайлантай холбогдуулан дараах саналтай байна. Үүнд:

1. УИХ-ын 2008 оны 40 дүгээр тогтоолын хоёрдугаар хавсралтаар батлагдсан Стратегийн ач холбогдол бүхий “Оюу толгойн зэс-алтны ордыг хамтарч ашиглах хөрөнгө оруулалтын гэрээ байгуулах үндсэн зарчим, удирдамжийн 2.1, 3-д дурдагдсан ХНГ-г байгуулахтай холбоотой тусгай шаардлага хангагдсан эсэх, тус гэрээг байгуулах эрх, зөвшөөрлийг УИХ-с олгогдоогүй байхад гарын үсэг зурсан нь хуульд нийцэхгүй талаар УИХ-ын Хянан шалгах түр хорооны санал, дүгнэлтэд тусгах.
2. Оюу Толгой төслийн “Хувь нийлүүлэгчдийн гэрээ”-нд 2009.10.06-ны өдөр гарын үсэг зурж, баталгаажуулсан ч гэрээг байгуулсан өдрөөс хойш, тодруулбал 2009.10.07-ны өдөр хэлэлцээ хийгдсэн нотлох баримтад үндэслэн уг хэлэлцээрийн үр дагавар, ялангуяа Монголын талд сөрөг нөлөөлөлтэй эсэх талаар тусгайлан авч үзэх, тооцоо, судалгаа хийх асуудлыг УИХ-ын Хянан шалгах түр хорооны санал, дүгнэлтэд тусгах.

“ХУВЬ НИЙЛҮҮЛЭГЧДИЙН ГЭРЭЭ (2009)”-НИЙ АГУУЛГА, ЗОХИЦУУЛАЛТ МОНГОЛ УЛСЫН ҮНДСЭН ХУУЛЬ, ХУУЛЬ ТОГТООМЖИД НИЙЦСЭН ЭСЭХИЙГ ТОГТООХ

Дүгнэлт:

2009 онд байгуулагдсан “хувь нийлүүлэгчдийн гэрээ (2009)” нь тухайн үед хүчин төгөлдөр үйлчилж байсан монгол улсын хууль тогтоомжид нийцэхгүй болжээ.

2.66 2009.10.06-ны өдрийн байдлаар буюу ХНГ-г байгуулах үед:

1. Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Далдугаар зүйлийн 1-т “Үндсэн хуульд хууль, зарлиг, төрийн байгууллагын бусад шийдвэр, нийт байгууллага, иргэний үйл ажиллагаа бүрнээ нийцсэн байвал зохино.”¹⁹⁵ гэж;
2. Ашигт малтмалын тухай хуулийн 2 дугаар зүйлийн 2.1-д “Ашигт малтмалын тухай хууль тогтоомж нь Үндсэн хууль, Газрын тухай, газрын хэвлийн тухай, Байгаль орчныг хамгаалах тухай, Үндэсний аюулгүй байдлын тухай, энэ хууль, эдгээртэй нийцүүлэн гаргасан хууль тогтоомжийн бусад актаас бүрдэнэ.”¹⁹⁶ гэж;

¹⁹⁴ Нотлох баримт: ЭОТ ХХК-иас ирүүлсэн 2025.09.08-ний өдрийн 01/220 дугаартай албан бичиг, түүний хавсралт дахь хүснэгт мэдээллийн “№1.Оюутолгой төслийн Хөрөнгө оруулалтын гэрээг байгуулах үеийн яриа хэлэлцээрийн тэмдэглэл, түүнд “Онтрэ” ХХК-ийн тусгай зөвшөөрлүүдийн талаар хэрхэн авч үзсэн тухай тусгайлсан баримт.”-н Боть №1, 215-р хуудас.

¹⁹⁵ Төрийн мэдээлэл эмхэтгэл: 1992 он, №1/7/;

¹⁹⁶ Төрийн мэдээлэл эмхэтгэл: 2006 он, №30/459/;

3. Компанийн тухай хуулийн 2 дугаар зүйлийн 2.1-д “Энэ хууль болон Монгол Улсын бусад хуульд өөрөөр заагаагүй бол Монгол Улсын нутаг дэвсгэр дээр үйл ажиллагаа явуулж байгаа бүх компани өмчийн хэлбэр, эд хөрөнгийн болон үйлдвэрлэлийн хэмжээ, дотоод зохион байгуулалтаас үл хамааран энэ хуулийг дагаж мөрдөнө.”¹⁹⁷ гэж;
4. УИХ-ын 2008 оны 12 дугаар сарын 04-ний өдөр батлагдсан “Хуулийн төслүүд бүцаах, үндсэн зарчим, удирдамж батлах тухай” 40 дүгээр тогтоолын хоёрдугаар хавсралтаар Стратегийн ач холбогдол бүхий “Оюу толгойн зэс-алтны ордыг хамтарч ашиглах хөрөнгө оруулалтын гэрээ байгуулах үндсэн зарчим, удирдамж батлагдсан бөгөөд уг удирдамжийн 1-д “Гэрээг хүчин төгөлдөр мөрдөгдөж байгаа хууль тогтоомжуудад нийцүүлэн хийх.” гэх зэрэг хууль тогтоомжууд хүчин төгөлдөр үйлчилж байсан бөгөөд тэдгээрт ХНГ нь дор дурдсанаар нийцэхгүй болжээ.

2.67 ХНГ-ний 5.2-т “Компанийн тухай Монгол Улсын хуулийн 86.4-т заасны дагуу нэг талаас Компани болон нөгөө талаас аль нэг Хувь нийлүүлэгч, эсхүл түүний Хамаарал бүхий компанийн хооронд хийгдэх аливаа хэлцэлд Компанийн тухай хуулийн 12 дугаар бүлгийн заалтыг хэрэглэхгүй гэж Компанийн дүрэмд тусгана. Хамааралтай хэлцлийн хувьд дараах заалтуудыг баримтална.” гэжээ. Компанийн тухай хуулийн (1999 оны) 12 дугаар бүлэг, “Сонирхлын зөрчилтэй хэлцэл” буюу уг хуулийн 86, 87, 88, 89, 90 дүгээр зүйлийг хамааралтай талын хэлцэлд хэрэглэхгүй гэсэн нь Монгол Улсын хүчин төгөлдөр “хууль тогтоомжийг тогтворжуулсан” агуулгатай бөгөөд энэ байдал нь:

1. Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Нэгдүгээр зүйлийн 2, Далдугаар зүйлийн 70.1;
2. Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Хорин тавдугаар зүйлийн 1, мөн зүйлийн 1.1;
3. Ашигт малтмалын тухай хуулийн 29 дүгээр зүйлийн 29.1;
4. Компанийн тухай хуулийн 2 дугаар зүйлийн 2.1-д нийцэхгүй.

2.68 ХНГ-ний 4.7(а)-д “Айвенхоугийн Хувь нийлүүлэгчид өөрсдийн томилсон ТУЗ-ийн гишүүдийн дундаас нэг гишүүнийг ТУЗ-ийн даргаар томилж болно,” гэжээ. Компанийн тухай хуулийн (1999 оны) 78 дугаар зүйлийн 78.1-д “Компанийн дүрэмд өөрөөр заагаагүй бол төлөөлөн удирдах зөвлөлийн даргыг төлөөлөн удирдах зөвлөлийн гишүүдээс нийт гишүүдийн олонхын саналаар сонгоно.” гэсэнд нийцэхгүй болжээ.

2.69 ХНГ-ний 4.7(б)-д “ТУЗ-ийн аливаа хуралд ТУЗ-ийн дарга хүрэлцэн ирээгүй бол Айвенхоугийн Хувь нийлүүлэгчид тухайн хурлыг удирдуулахаар өөрсдийн томилсон ТУЗ-ийн гишүүдийн дундаас 1 (нэг) гишүүнийг томилж болно,” гэжээ. Энэ нь Компанийн тухай хуулийн (1999 оны) 78 дугаар зүйлийн 78.3-т “Төлөөлөн удирдах зөвлөлийн даргыг түр эзгүйд түүний үүргийг төлөөлөн удирдах зөвлөлийн даргын томилсон, эсхүл төлөөлөн удирдах зөвлөлийн шийдвэрлэсэн аль нэг гишүүн гүйцэтгэнэ.” гэсэнд нийцэхгүй болжээ.

2.70 ХНГ-ний 4.7(в)-д “ТУЗ-ийн хурал дээр аливаа асуудлаар ТУЗ-ийн гишүүдийн санал тэнцвэл ТУЗ-ийн дарга тухайн асуудлыг эцэслэн шийдвэрлэх саналын эрхтэй байна.” гэжээ. Компанийн тухай хуулийн 79 дүгээр зүйлийн 79.3 дахь хэсэгт “Хуульд өөрөөр заагаагүй, эсхүл компанийн дүрмээр тусгайлан өндөр хувь тогтоогоогүй бол төлөөлөн удирдах зөвлөлийн хуралд оролцож байгаа гишүүдийн дийлэнх олонхын саналаар шийдвэр хүчин төгөлдөр болно.” гэж хуульчилсан бөгөөд ТУЗ-ийн даргад асуудал шийдвэрлэх саналын давуу байдлыг олгоогүй байна. Энэ үндэслэлээр 4.7(в) заалт хуульд нийцээгүй болжээ.

2.71 ХНГ-ний 6.3(а)-д “Мөнөжментийн баг нь энэхүү Гэрээний 6.1-д заасан гүйцэтгэх удирдлагын зүгээс Компанийн үйл ажиллагаа, түүний дотор Үндсэн үйл ажиллагааг эрхлэн явуулахад шаардлагатай туслалцаа, үйлчилгээ үзүүлэх бүхий л эрх, эрх мэдэлтэй байна,” гэжээ. Компанийн тухай хуулийн (1999 оны):

- 80 дугаар зүйлийн 80.1-д “Гүйцэтгэх удирдлага нь компанийн дүрэм болон төлөөлөн удирдах зөвлөл /байхгүй бол хувь нийлүүлэгчдийн хурал/-тэй байгуулсан гэрээнд заасан эрх хэмжээний дотор компанийн өдөр тутмын үйл ажиллагааг удирдан зохион байгуулна.” гэж;

¹⁹⁷ Төрийн мэдээлэл эмхэтгэл: 1999 он, №34;

- мөн зүйлийн 80.5-д "Гүйцэтгэх удирдлага нь төлөөлөн удирдах зөвлөл /байхгүй бол хувь нийлүүлэгчдийн хурал/-тэй байгуулсан хөлсөөр ажиллах гэрээний үндсэн дээр үйл ажиллагаагаа явуулна. Гэрээнд төлөөлөн удирдах зөвлөлийг төлөөлж түүний дарга /байхгүй бол хувь нийлүүлэгчдийн хурлын дарга/ гарын үсэг зурна. Гэрээнд гүйцэтгэх удирдлагын эрх, үүрэг, хариуцлагын хэмжээ, хязгаар, хариуцлагаас чөлөөлөх үндэслэл, хөлс, урамшуулал зэрэг асуудлыг тусгасан байна." гэсэнд нийцээгүй болжээ.

Тодорхой хэлбэл компанийн Гүйцэтгэх удирдлагын эрх, үүрэг, хариуцлага, түүний хэмжээ хязгаар нь менежментийн багийн эрхтэй зөрчилдсөнөөр үндсэн үйл ажиллагаанаас учрах хохирол, алдагдал, үүрэг, хариуцлагыг тодорхойгүй болгожээ.

2.72 ХНГ-ний:

- 15.10(а)-д "ТӨК нь Компанийн нийт хөрөнгөд (цаашид "Опцион эрхийн хувьцаа" гэх) эзэмших хувь хэмжээгээ нэмэгдүүлэх опцион эрх (цаашид "Опцион эрх" гэх)-тэй бөгөөд энэхүү эрхээ хэрэгжүүлснээр ТӨК нь Компанийн гаргасан нийт энгийн хувьцааны 16 (арван зургаа)-н хувийг нэмж эзэмших болно. Ингэхдээ опционыг ТӨК болон Айвенхоугийн Хувь нийлүүлэгчид харилцан зөвшөөрсөн нөхцөлөөр хэрэгжүүлнэ." гэж;
- 15.10(б)-д "Уг Опцион эрхээ ТӨК нь Хөрөнгө оруулалтын гэрээний хугацааг тэрхүү Гэрээний 15.11-д заасны дагуу анх удаа сунгасан өдрөөс хойш 1 (нэг) жилийн дотор Айвенхоугийн Хувь нийлүүлэгчид болон Компанид зөвхөн бичгээр мэдэгдсэнээр л эдэлж болно." гэж тусгасан байдал нь УИХ-ын 2008 оны 40 дүгээр тогтоолын хоёрдугаар хавсралтаар батлагдсан "удирдамж"-ийн 2.1-д "Монголын талын эзэмшлийг 34 хувиас эхэлж, анхны хөрөнгө оруулалтаа нөхсөний дараа 50 хувь болгох асуудлыг гэрээнд тусгах хувилбар;" гэсэнд, мөн УИХ-ын 2009 оны 57 дугаар тогтоолын 3-т "Эрх зүйн орчныг бүрдүүлэх замаар анхны хөрөнгө оруулалтыг нөхсөний дараа төрийн эзэмшлийн хувьцааны хэмжээг 50-иас доошгүй хувьд хүргэж нэмэгдүүлэх асуудлыг хөрөнгө оруулагчтай тохиролцон шийдвэрлэхийг Засгийн газар /С.Баяр/-т үүрэг болгосугай." гэсэнд тус тус нийцэхгүй байна.

Учир нь УИХ-ын 2008 оны 40, 2009 оны 57 дугаар тогтоолуудад "опцион эрх" буюу төрийн эзэмшлийн хувьцааг "анхны хөрөнгө оруулалтаа нөхсөний дараа" 50 хувьд хүргэж нэмэгдүүлэх "үүрэг" өгөгдсөн бөгөөд энэ "үүрэг" нь ХНГ-нд тусгагдахдаа,

- ХөОГ-ний эхний буюу 30 жилийн хугацаа дуусах;
- ХөОГ-ний хугацааг дахин сунгасан байх;
- ХөОГ-г сунгасан өдрөөс хойш 1 жил өнгөрсөн байх;
- Төрийн эзэмшлийн хувь хэмжээг нэмэгдүүлэх талаар Айвенхоугийн хувь нийлүүлэгчид нөхцөл тавих, түүнийг нь ТӨК зөвшөөрөх;
- Айвенхоугийн хувь нийлүүлэгчид ОТ ХХК-д бичгээр мэдэгдэх "нөхцөл"-тэй байх буюу ХөОГ-г байгуулахаар хэлэлцэхэд баримтлах зарчим, удирдамжид нийцэхгүй болжээ.

2.73 ХНГ-ний 15.10(г)-д "Энэхүү Гэрээний 15-д заасны дагуу ТӨК Опцион эрхийн хувьцааг авснаас үл хамааран Айвенхоугийн Хувь нийлүүлэгчид нь Оюу Толгой төслийн менежментийн эрхийг бүрэн хэмжээгээр, хязгаарлалтгүйгээр хадгалах бөгөөд Компанийн ТУЗ-ийн бүх хурал болон Хувь нийлүүлэгчдийн бүх хуралд 4.10(а)(viii)-аас 4.10(а)(xvi) (4.10(а)(xvi)-г оруулж тооцно)-д заасан асуудлаар шийдвэрлэх саналын эрхтэй байна. Айвенхоугийн Хувь нийлүүлэгчид болон ТӨК нь энэхүү Гэрээний 15.10(г)-д заасныг хэрэгжүүлэх зорилгоор Хувь нийлүүлэгчдийн гэрээнд болон бусад бичиг баримтад шаардлагатай өөрчлөлтийг хийнэ." гэжээ. Энэ нь компанийн тухай хуулийн (1999 оны):

- 33 дугаар зүйлийн 33.5-д "Хувьцаа бүр саналын нэг эрхтэй байна." гэж;
- 35 дугаар зүйлийн 35.1-д "Компанийн энгийн хувьцаа эзэмшигч нь дараахь эрх эдэлнэ: 35.1.1.хувь нийлүүлэгчдийн хуралд оролцож, хурлаар хэлэлцэж байгаа бүх асуудлаар эзэмшиж байгаа хувьцааны тоотой хувь тэнцүүлэн санал өгөх;" гэж;
- мөн зүйлийн 35.4-т "Хувь нийлүүлэгчдийн хурлаар хэлэлцэх зарим асуудлаар энгийн хувьцаа эзэмшигчийн санал өгөх эрхийг энэ хууль болон хязгаарлагдмал хариуцлагатай компанийн дүрмээр хязгаарлаж болно. (Энэ хэсгийн "хязгаарлагдмал хариуцлагатай компанийн дүрмээр" гэсэн заалтыг Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Цэцийн 2002 оны 11 дүгээр сарын 13-ны өдрийн 03 дугаар

тогтоолоор хүчингүй болгосон)-нд тус тус нийцээгүй буюу хуулиас “давсан” хязгаарлалт болжээ.

Цаашилбал, өнөөдөр хүчин төгөлдөр үйлчилж буй Компанийн тухай хууль¹⁹⁸-ийн (2011 оны),

- 34 дүгээр зүйлийн 34.1-д “Компанийн энгийн хувьцаа эзэмшигч нь дараах эрх эдэлнэ.” гэж, 34.1.1-д “хувьцаа эзэмшигчдийн хуралд оролцож, хурлаар хэлэлцэж байгаа бүх асуудлаар өөрийн эзэмшлийн хувьцааны тоотой хувь тэнцүүлэн санал өгөх,” гэж;
- мөн зүйлийн 34.6-д “Хувьцаа эзэмшигчдийн хурлаар хэлэлцэх зарим асуудлаар энгийн хувьцаа эзэмшигчийн санал өгөх эрхийг энэ хуулиар хязгаарлаж болно.” гэж тус тус зааснаас үзэхэд ТӨК нь компанийн гаргасан нийт энгийн хувьцааны 16 хувийг нэмж эзэмших тохиолдолд хувьцаа эзэмшигчдийн хурлаар хэлэлцэх асуудлаар өөрийн эзэмшлийн нийт хувьцааны тоотой хувь тэнцүүлэн санал өгөх эрхтэй бөгөөд уг эрхийг зөвхөн Компанийн тухай хуулиар хязгаарлаж болохоор заасан. Хязгаарлалтыг Компанийн тухай хуулийн (2011 оны) 63 дугаар зүйлийн 63.5-д “Энэ хууль болон компанийн дүрэмд зааснаас дээгүүр хувь тогтоогоогүй, ... бол төлөөлөн удирдах зөвлөл /байхгүй бол гүйцэтгэх удирдлага/-ийн гишүүдийг сонгохоос бусад асуудлаар гаргах шийдвэр хуралд саналын эрхтэй оролцож байгаа хувьцаа эзэмшигчдийн олонхын саналаар хүчин төгөлдөр болно.” гэж заасанд нийцэхгүй болжээ.

2.74 ХНГ-ний “17. ТӨК-ийн амлалт” гэсэнд “Дараах хэлцлүүдийн аль нэг хэлцлийн үр дүнд Компанийн энгийн, эсхүл давуу эрхийн хувьцаа эзэмшигч болсон, эсхүл байж болох Айвенхоу групп, эсхүл Рио Тинтод группийн Хамаарал бүхий аливаа компанид төлөх ёстой Төрөөс ногдуулсан татварыг ТӨК нь Хөрөнгө оруулалтын гэрээний 2.27-д заасны дагуу төлнө. Үүнд: ... 17(в)-д Энэхүү Гэрээний 12-т заасны дагуу ТӨК-ийн Компанид оруулах хөрөнгө оруулалтыг санхүүжүүлэхийн тулд Айвенхоу группийн, эсхүл Рио Тинто группийн аль нэг гишүүн ТӨК-ийн нэрийн өмнөөс буюу түүнд хамааралтайгаар хийсэн санхүүжилт, эсхүл олгосон зээл (эсхүл түүнтэй төстэй зохицуулалт), түүний дотор үндсэн зээл, зээлийн хүүгийн төлбөр;” гэжээ.

2.75 ОТ ХХК-ийн зээлийн хүүгийн орлогод суутгах татварыг төлөх үүргийг ТӨК /“Эрдэнэс Оюу Толгой” ХХК/-д ногдуулж байгаа нь тухайн үед үйлчилж байсан Татварын ерөнхий хуулийн¹⁹⁹ (2008 оны) 4 дүгээр зүйлийн 4.1.6-д “татвар суутгагч” гэж татвар төлөгчийн олсон орлогод татварын хуулиар татвар ногдуулан суутгаж, улсын болон орон нутгийн төсөвт шилжүүлэх үүрэг бүхий этгээдийг” гэж заасантай нийцэхгүй болжээ. Татварын ерөнхий хуулийн 4 дүгээр зүйлийн 4.1.6 дахь заалтын дагуу “Оюу Толгой” ХХК татвар суутгагчийн үүрэг хүлээсэн байна. Харин татвар суутгагч үүргээ бусдад шилжүүлэх талаар хуульд тусгайлан заагаагүй тул татварыг суутгах үүргийг нэг этгээд нөгөө этгээдийн өмнөөс хариуцах нь хуульд нийцэхгүй байна. Өөрөөр хэлбэл, ХНГ-ний 17(в) заалтад зээлийн хүүгийн орлогын суутгах татварыг төлөх үүргийг хувьцаа эзэмшигч ТӨК-д ногдуулж буй нь Монгол Улсын хуулиар зөвшөөрөгдөөгүй үйлдэл бөгөөд “Оюу Толгой” ХХК нь татварын хууль тогтоомжид заасан суутгагчийн үүргээс чөлөөлөгдөхгүй. Түүнчлэн ХНГ-ний 17(в) заалт нь Компанийн тухай хуулийн (1999 оны) 9 дүгээр зүйлийн 9.3-д “Хувьцаа эзэмшигч нь компанийн хүлээх үүргийг хариуцахгүй бөгөөд гагцхүү өөрийн эзэмшлийн хувьцааныхаа хэмжээгээр хариуцлага хүлээнэ.”, 47 дугаар зүйл 47.3-д “Нэг төрлийн хувьцаанд адил хэмжээний ногдол ашиг хуваарилна.” гэж заасанд нийцэхгүй болжээ.

2.76 Ашигт малтмалын тухай хуулийн 5 дугаар зүйлийн 5.6-д “Стратегийн ач холбогдол бүхий ашигт малтмалын ордын ашиглалтын тусгай зөвшөөрөл эзэмшиж байгаа этгээд нь хувьцааныхаа 10-аас доошгүй хувийг Монголын хөрөнгийн биржээр арилжина.” гэж хуульчилсан бөгөөд хуулийн энэ хэсэгт 2006 оноос хойш өнөөдрийг хүртэл нэмэлт, өөрчлөлт ороогүй байна. Хуулийн энэ шаардлагыг ХНГ-ний 15.3(в)-д “Хөрөнгө оруулалтын гэрээний 1.9-д заасны дагуу Ашигт малтмалын тухай хуулийн 5.6-д заасан шаардлагыг хангах үүднээс Засгийн газарт шилжүүлсэн хувьцааны 10 (арав)-аас доошгүй хувийг Монгол Улсын Хөрөнгийн бирж дээр худалдах асуудлыг ТӨК хариуцах бөгөөд ийнхүү шилжүүлэх нь энэхүү Гэрээний 15-д заасан шилжүүлгийн хязгаарлалтуудад

¹⁹⁸ Төрийн мэдээлэл эмхэтгэл: 2011 он, №42/711/;

¹⁹⁹ Төрийн мэдээлэл эмхэтгэл: 2008 он, №22/547/;

хамаарахгүй. Хөрөнгө оруулалтын гэрээний 1.9-д заасныг хязгаарлахгүйгээр Айвенхоугийн Хувь нийлүүлэгчид болон Компани нь энэхүү Гэрээний 15.3(в)-д заасны дагуу ТӨК-ийн хэрэгжүүлэх үүргийг гүйцэтгүүлэхийг шаардахгүй.” гэж “бууруулжээ”. Шууд хэлбэл, ОТ ХХК-ийн хувьцааны 10% хувийн хувьцааг бус ТӨК-ийн эзэмшиж буй 34% хувийн хувьцааны 10% хувийг буюу ОТ ХХК-ийн нийт хувьцааны 3.4% хувийг Монголын хөрөнгийн биржээр арилжаалахаар ХНГ-нд тусгаж, улмаар Ашигт малтмалын тухай хуулийн 5.6-д заасан шаардлагыг бууруулсан, хязгаарласан нь хуульд нийцэхгүй болжээ.

2.77 ХНГ-ний “18.2 Гэрээний заалтыг Компанийн дүрмийн заалтад тооцох” гэсэнд “Энэхүү Гэрээний заалтыг түүний нөхцөлийн дагуу хүчин төгөлдөр байлгах зорилгоор Компанийн дүрэмд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах, эсхүл шинэ заалт оруулах шаардлагатай бол энэхүү Гэрээний холбогдох заалтыг Компанийн дүрмийн нэг хэсэг гэж тооцох бөгөөд шаардлагатай тохиолдолд Хувь нийлүүлэгчид Компанийн дүрэмд оруулах шаардлагатай нэмэлт, өөрчлөлтийг дэмжсэн саналаар батална.” гэжээ. Энэ нь Компанийн тухай хуулийн (1999 оны):

- 13 дугаар зүйлийн 13.8-д “Компанийг нэгээс илүү үүсгэн байгуулагч байгуулах нөхцөлд үүсгэн байгуулагчид нь компанийг үүсгэн байгуулах талаар хамтран ажиллах гэрээ байгуулж болох бөгөөд энэ гэрээнд үүсгэн байгуулагчдын хамтран ажиллах журам, үүсгэн байгуулагч тус бүрийн хүлээх үүрэг, тэдгээрийн худалдан авах хувьцаа болон бусад үнэт цаасны ангилал, төрөл тус бүрийн тоо, үнэ, худалдан авах хугацаа зэрэг шаардлагатай гэж үзсэн бусад асуудлыг тусгана. Энэ гэрээ нь компанийг үүсгэн байгуулах баримт бичигт хамаарахгүй.” гэж;
- мөн хуулийн 16 дугаар зүйлийн 16.1-д “Компанийн дүрэм нь түүний үүсгэн байгуулах үндсэн баримт бичиг мөн.” гэж заасанд нийцэхгүй болжээ.

Шууд хэлбэл, хэдийгээр Компанийн хуулиар ХНГ байгуулах асуудлыг “зөвшөөрсөн” хэдий ч тус гэрээ нь хараахан компанийн үүсгэн байгуулах үндсэн баримт бичиг буюу дүрэмд хамаарахгүй тухай “хориглолт”-д нийцэхгүй болжээ.

2.78 Дээрх бүх тохиолдлууд нь Монгол Улсын Их Хурлын 2008 оны 12 дугаар сарын 04-ний өдөр батлагдсан “Хуулийн төслүүд буцаах, үндсэн зарчим, удирдамж батлах тухай” 40 дүгээр тогтоол²⁰⁰-ын:

- “Энэ тогтоол батлагдсантай холбогдуулан дараах арга хэмжээ авч хэрэгжүүлэхийг Монгол Улсын Засгийн газар /С.Баяр/-т даалгасугай: 1/Таван толгойн нүүрс, Оюу толгойн зэс-алтны ордыг хамтарч ашиглах хөрөнгө оруулалтын гэрээний төслүүдийг Монгол Улсад хүчин төгөлдөр үйлчилж байгаа хууль тогтоомж болон энэ тогтоолын хавсралтуудад нийцүүлэн боловсруулах. ...” гэсэнд;
- мөн тогтоолын хоёрдугаар хавсралтаар батлагдсан “Оюу толгойн зэс-алтны ордыг хамтарч ашиглах хөрөнгө оруулалтын гэрээ байгуулах үндсэн зарчим, удирдамж”-ийн 1-д “Гэрээг хүчин төгөлдөр мөрдөгдөж байгаа хууль тогтоомжуудад нийцүүлэн хийх.” гэсэнд нийцээгүй, УИХ-с өгөгдсөн үүрэг хангаагаагүй болохыг илэрхийлж байна.

САНАЛ:

Хянан шалгагчийн энэхүү ажлын тайлантай холбогдуулан дараах саналтай байна. Үүнд:

1) УИХ-ын 2008 оны 40 дүгээр тогтоолын 3.1, тус тогтоолын хоёрдугаар хавсралтаар батлагдсан Стратегийн ач холбогдол бүхий “Оюу толгойн зэс-алтны ордыг хамтарч ашиглах хөрөнгө оруулалтын гэрээ байгуулах үндсэн зарчим, удирдамжийн 1, 2.1-д дурдагдсан зарчим, удирдамж ХНГ-нд хангагдаагүй, ялангуяа ХНГ-г Монгол Улсын хүчин төгөлдөр үйлчилж буй хууль тогтоомжид нийцүүлэн байгуулаагүй тул:

Нэг. Монгол Улсын хууль тогтоомжид нийцээгүй гэрээний заалтууд нь хэрэгжсэн эсэх, энэ ОТ ХХК, түүний ТУЗ, Хувьцаа эзэмшигчдээс шийдвэр гаргасан эсэх, уг шийдвэрээс үүдэн гарсан үр дагаврыг хууль тогтоомжид заасан үндэслэл, журмын дагуу тооцож, арилгах арга хэмжээ авахыг Засгийн газар, Төрийн өмчийн хороо, “Эрдэнэс МГЛ” ХХК-ийн эрх залгамжлагч “Эрдэнэс Монгол” ХХК-д;

²⁰⁰ Төрийн мэдээлэл эмхэтгэл: 2008 он, №47.

Хоёр. Монгол Улсын хууль тогтоомжид нийцээгүй гэрээний заалтууд нь НӨОДТХНГ-нд залгамжлагдсан эсэх талаар тусгайлсан шинжилгээ хийж, тэдгээрийг өөрчлөх, хууль тогтоомжид нийцүүлэх төсөл боловсруулж, Засгийн газарт танилцуулахыг Хууль зүй, Дотоод хэргийн яам, Сангийн яам, Байгаль орчин, уур амьсгалын өөрчлөлтийн яам, Аж үйлдвэр, эрдэс баялгийн яам, Үндэсний аудитын газар, Төрийн өмчийн хороо, "Эрдэнэс Монгол" ХХК-д даалгах;

Гурав. Монгол Улсын Засгийн газарт,

- ХНГ-ээс НӨОДТХНГ-нд уламжлагдсан зарим заалтыг Монгол Улсын хууль тогтоомжид нийцүүлэх талаар гадаадын хөрөнгө оруулагч талтай хэлэлцээ хийж, төслийг тохирох;
- ОТ төслийн анхны тооцооллоор хөрөнгө оруулалтаа нөхөх хугацааг тогтоож, төрийн эзэмшлийн опцион эрхийг нэмэгдүүлэх арга хэмжээг авах;
- ОТ төслийн анхны тооцооллын хугацаа хэтэрч, зардал нэмэгдсэн, төслийг гадаадын хөрөнгө оруулагч талын хамааралтай талаас менежментийн үйлчилгээг зардалд суурилан төлбөр тооцож гүйцэтгэж буйтай холбогдуулан нэмэлт санхүүжилт, жил бүрийн төсөв, үйл ажиллагааны хөтөлбөр, урт хугацааны төлөвлөлт, хамааралтай талын хэлцэл, ажил үйлчилгээ, ногдол ашиг хуваарилах, урьдчилан хуваарилах зэрэг асуудлаар ТУЗ-өөс шийдвэр гаргахад дийлэнх олонхын саналын хувийг нэмэгдүүлж 75% хувьд хүргэх асуудлыг судлах, энэ талаар хэлэлцээ хийх;
- ОТ төсөл, цаашлаад стратегийн ач холбогдол бүхий ордын ашиглалтад мэргэжлийн оролцогчдын хяналтыг тодорхой давтамжтайгаар гүйцэтгэх, үр дүнд үндэслэн гадаадын хөрөнгө оруулагч талтай тодорхой асуудлаар хэлэлцээ хийх ажлыг зохион байгуулах;
- ОТ ХХК-ийн чадавхыг нэмэгдүүлэх замаар менежментийн үйлчилгээний хэмжээ, төрөл, давтамжийг бууруулах замаар зардлыг бууруулах, хэмнэх асуудлыг гэрээгээр баталгаажуулж, холбогдох үр дүн, төслийг УИХ-д танилцуулж, шийдвэрлүүлэхийг Хянан шалгах түр хорооны санал, дүгнэлтэд тусгах.

ХУВЬ НИЙЛҮҮЛЭГЧДИЙН ГЭРЭЭ ҮЙЛЧЛЭХ ҮЕИЙН ХЭРЭГЖИЛТИЙГ ТОГТООСОН БАЙДАЛ

Дүгнэлт	ХнГ-2009 оны 10 дугаар сарын 06-ны өдрөөс 2011 оны 06 дугаар сарын 08-ны өдөр хүртэл хэрэгжиж төслийн зээлийн санхүүжилтийн хүүг ану-ын хэрэглээний үнийн индексийн 9.9 хувиар хүү тооцохоор болжээ.
---------	--

2.79 Анх 2009 оны 10 дугаар сарын 6-ны өдөр "Эрдэнэс МГЛ" ХХК болон "Айвенхоу Оюу Толгой" "Оюу Толгой Нидерланд БиВи" "Айвенхоу Майнз Монголиа Инк" ХХК (цаашид "Компани" гэх) хооронд Хувь нийлүүлэгчийн гэрээ байгуулжээ.

2.80 ХНГ-г "Эрдэнэс МГЛ" ХХК, "Айвенхоу Оюу Толгой (Би Ви Ай)" Лтд, "Оюу Толгой Нидерланд Би Ви" болон "Айвенхоу Майнз Монголиа Инк" ХХК нар 2009 оны 10 сарын 06-ны өдөр буюу Оюу толгой төслийн ХөОГ байгуулсан өдөр байгуулсан байна. Энэхүү гэрээг "Айвенхоу Майнз Монголиа Инк" ХХК (одоогийн нэр ОТ ХХК)-ийн хувьцаа эзэмшигчдийн 2011 эдлэх эрх, хүлээх үүргийг тодорхойлохын тулд байгуулсан байна. Гэрээ байгуулах үед 1999 оны Монгол Улсын Компанийн тухай хууль үйлчилж байсан.

2.81 ХНГ байгуулагдсанаас хойш ОТ ХХК-ийн Төлөөлөн удирдах зөвлөл 2010 оны 10 дугаар сарын 06-ны өдрийн анхдугаар хурлаа хийснээс хойш тогтмол хуралдаж 2011 оны 09 дүгээр сарын 08-ны өдрийн 21-р тогтоол гарах хүртэл 2009 онд батлагдсан ХНГ-ний дагуу шийдвэр гаргаж ирсэн байна.

²⁰¹ 1999 оны Компанийн тухай хуульд хувь нийлүүлэгчид гэж нэрлэдэг байсан бол 2011 оны Компанийн тухай хуулиар "хувьцаа эзэмшигчид" гэж нэрлэх болсон.

Хүснэгт 2.1. ХНГ-ийн дагуу гаргасан тогтоол шийдвэр

	Огноо/дугаар	Хэлэлцсэн асуудал	Шийдвэр
1.	2010.06.09 №01/10	ТУЗ-даргыг томилох тухай	ТУЗ-ийн даргаар Г.Батсүхийг томилсон байна
2.	2010.06.10 №02/10	ТУЗ-ийн дүрмийг батлах тухай	Компанийн ТУЗ-ийн дүрмийг хавсралтаар баталж, 2010.06.10-ны өдрөөс эхлэн хүчин төгөлдөр болсонд тооцсон
3.	2010.06.10 №03/10	ХН-ийн ээлжит бус хурал хуралдуулах тухай	Компанийн тухай хуулийн 76.1.2, 76.1.3, ОТ ХХК-ийн дүрмийг үндэслэн 1. Компанийн дүрэмд нэмэлт өөрчлөлт оруулах тухай; 2. ЭМГ-г төлөөлж буй захирлуудад олгох цалин урамшууллын хэмжээ; 3. Хяналт шалгалтын зөвлөл байгуулах, тэдгээрийн гишүүдийг томилох тухай; 4. Бусад асуудал
4.	2010.08.10 №04	2010 оны 4 дүгээр улирлын үйл ажиллагааны хөтөлбөр, төсвийг батлах тухай	2010 оны 4-р улирлын үйл ажиллагааны хөтөлбөр болон төсвийг санхүүжилтийн боломжтой уялдуулан баталсан байна /Нийт төсөв 914,709,359 сая төгрөг/
5.	2010.08.10 №05	Давуу эрхийн хувьцаа гаргах тухай	1 тэрбум ам.долларын үнэ бүхий давуу эрхийн хувьцаа гаргах асуудлыг Компанийн тухай хуулийн 11 дүгээр бүлэгт заасны дагуу Хувь нийлүүлэгчдийн хуралд өргөн барьж шийдвэрлүүлсүгэй
6.	2010.08.10 №06	Хороод байгуулах тухай	ТУЗ-ийн үйл ажиллагааг дэмжих зорилгоор дараах хороог байгуулсугай • Үйл ажиллагааны хороо, • Аудит, төсөв, хангамжийн хороо, • Хүний нөөцийн хороо.
7.	2010.08.10 №07	Сургалтын төлөвлөгөө, төсвийг батлах тухай	ОТ төслийн Монгол ажилчдыг сургах 5 жилийн сургалтын стратеги болон төлөвлөгөөг дараах нөхцөлтэйгөөр баталсугай. Үүнд: • ХӨОГ-ний 8.12, 8.17-д заасан шаардлагыг хангасан байх, • Жил бүрийн сургалтын хөтөлбөр, төсвийг тухайн жилийн компанийн үйл ажиллагааны хөтөлбөр, төсвийн хүрээнд батлуулж байх
8.	2010.08.10 №08	Төлөөлөгчийн газар байгуулах тухай	Компанийн тухай хуулийн 76.1.2, 76.1.3 дугаар зүйл, мөн ОТ ХХК-ийн Дүрэм болон ТУЗ-ийн 8-р сарын 10-ны өдрийн хурлын шийдвэрийг үндэслэн • ОТ ХХК-ийн төлөөлөгчийн газрыг Өмнөговь аймгийн Даланзадгад суманд байгуулахыг, • Төлөөлөгчийн дүрмийг тогтоолын хавсралтаар баталсугай, • Төлөөлөгчийн газрыг холбогдох журмын дагуу бүртгүүлэхийг ТГ-ын менежерт даалгах,

			<ul style="list-style-type: none"> ТГ-ын бүтэц, зохион байгуулалт, орон тоо болон төсвийг холбогдох журмын дагуу батлуулж ажлын гүйцэтгэлийг хагас, бүтэн жилээр ТУЗ-д тайлагнаж байхыг ТГ-ын менежерт даалгасугай
9.	2010.08.10 №09	ТУЗ-ийн Нарийн бичгийн дарга нарын газар байгуулах тухай	<p>ТУЗ-ийн дүрэм болон ТУЗ-ийн 8-р сарын 10-ны өдрийн хурлын шийдвэрийг үндэслэн</p> <ul style="list-style-type: none"> ТУЗ-ийн НБ-ийн дарга нарын газрыг байгуулж, бүрэлдэхүүнийг баталсугай, НБД-нарын газрыг удирдлага зохион байгуулалтаар хангаж ажиллахыг ТУЗ НБД /А.Мөнхбат/-д даалгасугай <ul style="list-style-type: none"> ТУЗ-ийн НБД: А.Мөнхбат Ажлын хамтарсан албаны ахлагч: Ц.Цэрэнхүү (ОТ ХХК) <p>Г.Тэмүүлэн (Эрдэнэс МГЛ)</p> <ul style="list-style-type: none"> Хуулийн зөвлөх: Жон Фониани Ахлах хуульч: Ива Стежскал Захиргааны ажилтан: Х.Амаржаргал Орчуулгын алба: 2 ТУЗ-ийн хорооны туслах: 3
10.	2010.08.10 №10	ХН-ийн ээлжит бус хурал хуралдуулах тухай	Компанийн тухай хуулийн 76.1.2, 76.1.3, ОТ ХХК-ийн дүрмийг үндэслэн давуу эрхийн хувьцаа нэмж гаргах тухай асуудлаар ХН-ийн ээлжит бус хурлыг 2010.8.24-нд хуралдуулахаар
11.	2010.12.01 №11	ОТ ХХК-ийн Ерөнхийлөгч бөгөөд Гүйцэтгэх ерөнхий захирлыг чөлөөлөх, томилох тухай	Компанийн тухай хуулийн 76.1.8, ХНГ-ний 6.2 (б) заалтыг үндэслэн н.Кийт Маршалыг чөлөөлж н.Камерон МакРэйг томилсон байна.
12.	2010.12.08 №12	ОТ ХХК-ийн 2011 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөр, төсвийг батлах тухай	<p>ОТ ХХК-ийн 2011 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөр, төсвийг хавсралтаар баталсугай</p> <p>Нийт 2.600,9 сая.дол</p>
13.	2010.12.08 №13	ХН-ийн ээлжит бус хурал хуралдуулах тухай	<p>Компанийн тухай хуулийн 76.1.2, 76.1.3, ОТ ХХК-ийн дүрэм болон ТУЗ-ийн гишүүдээс олгосон зөвшөөрлийг үндэслэн</p> <ul style="list-style-type: none"> Хөрөнгө оруулалтын зардлын тойм болон өсөлт, Бусад асуудлууд.
14.	2010.12.08 №14	Аудитор томилох тухай	<p>Компанийн тухай хуулийн 76.1.10 ба 91 дүгээр зүйл, ХөОГ-ний 3.24-ийг үндэслэн</p> <ul style="list-style-type: none"> Компанийн 2010 оны санхүүгийн жилийн тайлан үйл ажиллагаанд аудит хийлгэхээр "ПрайсуотерхаусКуперс Аудит" компанийг томилжээ
15.	2010.12.08 №15	ХН-ийн зээлийн хэмжээг батлах тухай	<p>Компанийн тухай хуулийн 76.1.2, 76.1.3, ОТ ХХК-ийн дүрэм болон ТУЗ-ийн гишүүдээс олгосон зөвшөөрлийг үндэслэн:</p> <ul style="list-style-type: none"> ХНГ-ний 12.1-р заалтын дагуу олгох хувь нийлүүлэгчдийн зээлийн хэмжээг 500 сая ам.доллар байхаар баталж,

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ХЯНАН ШАЛГАХ ТҮР ХОРОО

			ХН-ийн хооронд санхүүжилтийн шинэ хэлбэр болон хүүг тохиролцсоны дараа уг зээлийг түүнд нийцүүлэн өөрчлөхийг зөвшөөрсүгэй
16.	2011.01.10 №16	Хувьцаа эзэмшигчдийн ээлжит бус хурлыг хойшлуулах тухай	<p>2010 оны 12 дугаар сарын 22-ны өдөр хуралдахаар товлөгдсон хувьцаа эзэмшигчдийн ээлжит бус хурлыг 2010 оны 01 дүгээр сарын 21-ний өдрийн 10:00 цагаас ОТ ХХК-ийн Улаанбаатар хот дахь байранд хуралдаж дараах асуудлыг хэлэлцэн шийдвэрлүүлэхээр хойшлуулсугай.</p> <ul style="list-style-type: none"> Зардлын тооцоо, хөрөнгийн зардлын өсөлтийн нөлөөллийг хянах; Төслийн санхүүжилтийн зохицуулалтын өөрчлөлт; Бусад асуудал
17.	2011.02.17 №17	ТУЗ-ийн 2010.12.01-ний өдрийн 11-р тогтоолд өөрчлөлт оруулах тухай	<p>ТУЗ-нь 2010.12.01 ний өдрийн 11-р тогтоолд дараах өөрчлөлтийг оруулахаар шийдвэрлэв. Үүнд:</p> <ol style="list-style-type: none"> н.Камерон МакРэйг компанийн Ерөнхийлөгч болон Гүйцэтгэх ерөнхий захирлаар томилж, энэхүү албан тушаалын үүрэг, хариуцлага, эрх хэмжээ нь Компанийн гүйцэтгэх захирлын албан тушаалын үүрэг, хариуцлага, эрх хэмжээ гэж үзсүгэй, н.Жон Макеныг Компанийн гүйцэтгэх захирлаар томилсон ХН-ийн 2004 оны 6 дугаар сарын 14-ны өдрийн тогтоолыг хүчингүй болсонд тооцож, н.Жон Макеныг Компанийн гүйцэтгэх захирлын үүрэгт ажлаас чөлөөлсүгэй
18.	2011.03.11 №18	Төлөөлөн удирдах зөвлөлийн Хороодын дүрмийг батлах тухай	<p>ТУЗ-ийн дүрмийн 6-р зүйлд заасныг үндэслэн</p> <ul style="list-style-type: none"> Аудит, санхүү, хангамжийн хорооны дүрмийг 1-р Хүний нөөц, сургалтын хорооны дүрмийг 2-р хавсралтаар тус тус баталсан байна.
19.	2011.06.10 №19	Үйл ажиллагааны хорооны дүрмийг батлах тухай	ХНГ-ний 4.9-р зүйлд заасныг үндэслэн Үйл ажиллагааны хорооны дүрмийг хавсралтаар баталсан байна
20.	2011.06.10 №20	Хороодын гишүүдийг томилох тухай	<p>ХНГ-ний 4.9-р зүйл, ХН-ийн 2011.04.28-ны өдрийн хурлын 4-р тогтоол, ТУЗ-ийн 2011.6.10-ны өдрийн шийдвэрийг үндэслэн</p> <ul style="list-style-type: none"> Камерон МакРэйг Хүний нөөц, сургалтын хорооны гишүүнээр, Питер Николсийг Аудит, санхүү, хангамжийн хорооны гишүүнээр 2011.04.28-ны өдрөөс эхлэн томилсугай.

Эх сурвалж: ОТ ХХК-ийн ТУЗ-ийн тогтоол

2.82 ОТ ХХК-ийн ТУЗ-ийн 2010 оны 06 дугаар сарын 10-ны өдрийн № 03/10 тоот тогтоолоор тухайн үед хүчин төгөлдөр мөрдөгдөж байсан 1999 оны Компанийн тухай хуулийн 76-р зүйлийн 76.1.3-т заасны дагуу хяналт шалгалтын зөвлөл байгуулах асуудлыг хувьцаа эзэмшигчдийн хурлын хэлэлцэх асуудалд оруулж шийдвэрлэсэн байдаг.

2.83 Гэсэн хэдий ч ОТ ХХК-ийн хувьцаа эзэмшигчдийн хурлаар хяналт шалгалтын зөвлөлийг байгуулж, тус зөвлөлийн гишүүдийг томилсон шийдвэр гаргаагүй байхад 2011 оны Компанийн тухай хууль (шинэчилсэн найруулга) батлагдсан. 2011 оны Компанийн тухай хуулиар “хяналт шалгалтын зөвлөл” гэх ойлголтыг хассан тул энэ асуудал дахин хөндөгдөөгүй.

2.84 Засгийн газрын 2009 оны 11 дүгээр сарын 11-ний өдрийн 70 дугаар хуралдаанаар Засгийн газрын гишүүдээс гаргасан саналыг тусган “ХөОГ-нд гарын үсэг зурагдсанаас хойш 6 сарын хугацаанд хэрэгжүүлэх арга хэмжээний төлөвлөгөө”-г Ерөнхий сайд С.Батболд баталсан байна. Хэрэгжүүлэх ажлыг зохион байгуулан, энэхүү төлөвлөгөөний биелэлтийг 2 сар тутамд Засгийн газарт танилцуулж байхыг Эрдэс баялаг, эрчим хүчний сайд, ажлын хэсгийн ахлагч Д.Зоригтод даалгаж байжээ.

2.85 Тус төлөвлөгөөнд 14 ажил гүйцэтгэхээр тусган, төлөвлөгөөний 4 дэх хэсэгт Хувь нийлүүлэгчдийн одоогийн зээлийн дүнг талууд харилцан тохиролцох, тохиролцоогүй бол олон улсад хүлээн зөвшөөрөгдсөн, ашиг сонирхлын зөрчилгүй аудитын компаниар аудит хийлгэх ажлыг Хөрөнгө оруулагч талтай тохиролцох болон аудитын дүгнэлтээр гарсан дүнг хүлээн зөвшөөрөх ажлыг зохион байгуулах /ХөОГ-ний 15.7.5/ гэж тусган 2009 оны 12 дугаар сараас 2010 оны 3 дугаар сард багтаан Ажлын хэсэг, хөрөнгө оруулагчид, Сангийн яам, Төрийн өмчийн хороо нар хариуцан гүйцэтгэхээр төлөвлөсөн байна.

2.86 ЗГХЭГ-аас 2011 оны 01 дүгээр сарын 30-ны өдөр “Монголын талын хувь нийлүүлэгчдийн баримтлах үндсэн бодлого, чиглэлийн талаар” танилцуулгад “Монгол Улсын Засгийн газрыг төлөөлөн ОТ ХХК-ийн хувь нийлүүлэгчдийн эрх үүргийг хэрэгжүүлж буй төрийн өмчит ЭОТ ХХК нь өөрийн үйл ажиллагааны хүрээнд 6 үндсэн чиглэлийг баримтлан ажиллах шаардлагатай гэж үзэн тус бодлого чиглэлийг хэрэгжүүлэх арга хэмжээг МУ-ын Засгийн газраас төслийн хүрээнд хэрэгжүүлэх ажлын удирдамж байдлаар батлуулахаар Засгийн газрын хуралдаанд танилцуулсан байна.

2.87 Мөн ЗГХЭГ-аас 2011 оны 01 дүгээр сарын 30-ны өдөр “Айвенхоу Майнз лимитед компанийн хувь нийлүүлэгчдийн хувь эзэмшлийн талаарх танилцуулгыг боловсруулсан байна.

Танилцуулгаас дурдахад: “Рио Тинто компани Айвенхоу Майнз Лимитед компанийн хяналтыг авах нь тодорхой байсан тул ХНГ-нд 2011 оны 6 дугаар сарын 8-нд нэмэлт өөрчлөлт оруулж Рио Тинто компанийн хувьцаагаа худалдах, шилжүүлэх эрхийг нь хязгаарласан. Гэрээний дагуу Рио Тинто компани нь ОТ ХХК-ийн хувьцааг шууд, эсхүл шууд бусаар эзэмшигч Айвенхоугийн бусад охин компанид өөрөө шууд, эсхүл өөрийн Хамааралтай этгээдээр дамжуулан худалдах буюу шилжүүлэхдээ Монгол Улсын Засгийн газартай урьдчилан зөвшилцөж бичгээр өгсөн зөвшөөрлийн үндсэн дээр хийхээр тохиролцсон. Энэхүү Рио Тинто компанитай байгуулсан хувьцаа хувьцаа худалдах, шилжүүлэх эрхийг хязгаарласан гэрээ Айвенхоу Майнз Лимитед компанийн бусад хувьцаа эзэмшигч болон Торонтогийн биржид арилжаалагдаж буй бусад хувьцаанд хамаарахгүй юм. Нийт хувьцаа биржээр арилжаалагдаж байгаа бөгөөд 81 ширхэг хувьцаа эзэмшигч бүртгэгдсэн байна”

2.88 ЗГХЭГ-аас МУ-ын Засгийн газрын 2012 оны 2 дугаар сард Засгийн газрын хуралдааны тэмдэглэлд Оюу Толгой төслийн Монголын талын хувь нийлүүлэгчдийн баримтлах бодлогын тухай хэлэлцэн шийдвэрлэх баримт бичгийн төслийг боловсруулсан байна.

ХНГ-НИЙ ХЭРЭГЖИЛТЭД ХИЙСЭН ХЯНАЛТ, ҮР ДҮН, САНАЛ, ДҮГНЭЛТ, ТЭДГЭЭРИЙН ХЭРЭГЖИЛТИЙГ ТОГТООСОН БАЙДАЛ

Дүгнэлт:

Хн-ний хэрэгжилтийг хянаж, цаашид хэрэгжүүлэх арга хэмжээний санал боловсруулах үүрэг бүхий ажлын хэсэг хэрхэн ажилласан нь тодорхойгүй байна

Нөхцөл байдал 1:

2.89 ОТ ХХК-ийн ТУЗ-ийн 2010 оны 06 дугаар сарын 10-ны өдрийн № 03/10 тогтоолоор Компанийн тухай хуулийн 76.1.2, 76.1.3, ОТ ХХК-ийн дүрмийг үндэслэн Хяналт шалгалтын зөвлөл байгуулан тэдгээрийн гишүүдийг томилсон байна.

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ХЯНАН ШАЛГАХ ТҮР ХОРОО

2.90 ХНГ нь хувьцаа эзэмшигчдийн хүлээх эрх үүрэг болон талуудын хамтран ажиллах нөхцөлийг тодорхойлсон ихээхэн ач холбогдолтой гэрээ юм.

2.91 ХНГ-д 2011 оны 06 дугаар сарын 08-нд нэмэлт өөрчлөлт орох хүртэл хүчин төгөлдөр үйлчилж байсан бөгөөд ОТ ХХК-ийн ХНГ-д нэмэлт, өөрчлөлт оруулах асуудлаар Харилцан ойлголцлын санамж бичигт гарын үсэг зурах эрхийг Сангийн сайд С.Баярцогт, Эрдэс баялаг, эрчим хүчний сайд Д.Зоригт, “Эрдэнэс МГЛ”-ийн гүйцэтгэх захирал Б.Энэбиш нарт Ерөнхий сайдын 2010 оны 12 дугаар сарын 08-ны өдрийн 97 дугаар захирамжаар олгосон байна.

2.92 ХНГ-д нэмэлт өөрчлөлт оруулах тухай Засгийн газарт танилцуулсан танилцуулгаас дурдахад:

“...Энэхүү яриа хэлэлцээний үр дүнд төслийн хүрээнд хийгдэх нийт санхүүжилт болон зээлийн хувь хэмжээг Лондонгийн банк хоорондох зээлийн хүү буюу LIBOR нэмэх нь 6.50%-иар тооцохоор ажлын хэсгийн зүгээс хөрөнгө оруулагч талтай харилцан тохиролцоод байна. Энэ нь олон улсын санхүүгийн зах зээлд Засгийн газрын болон төрийн өмчийн оролцоот аж ахуйн нэгжүүдэд олгодог санхүүжилтийн урт хугацааны зээлийн хувь хэмжээтэй дүйцэхүйц одоогийн санхүүжилтийн нөхцөлөөс Монголын талд илүү үр өгөөжтэй хэлцэл болохоор байна. Одоогийн гэрээгээр санхүүжилтийн хэмжээ 9.9% нэмэх нь АНУ-ын инфляцын түвшин байгаа болно” гэжээ.

Нөхцөл байдал 2:

Хүснэгт 2.2. ХНГ-ний хэрэгжилтэд хяналт тавихаар байгуулагдсан ажлын хэсгүүд

	Огноо/ шийдвэрийн дугаар	Ажлын хэсгийн зорилго	Бүрэлдэхүүн
1.	Сангийн сайд, Эрдэс баялаг, Эрчим хүчний сайд, Төрийн өмчийн хорооны даргын хамтарсан 2011.08.23 171/196/132	Оюутолгойн ордыг ашиглах ТЭЗҮ, ХөОГ, ХНГ болон холбогдох бусад бусад хууль тогтоомжтой нийцэж байгаа байдлыг судалж санал дүгнэлт гаргах	Ахлагч: Д.Байлхүү ТӨХ-ны даргын зөвлөх Гишүүд Б.Батжаргал Сангийн яамны Төсвийн бодлогын газрын дарга Ц.Цолмон ХЗДХЯ-ны Хууль зүйн бодлогын газрын дарга Ж.Ганбат Сангийн яамны орлогын хэлтсийн дарга Ч.Цогтбаатар ЭБЭХЯ, УУХҮГ-ын орлогч дарга С.Баярбат ЭБЭХЯ-ны санхүү хөрөнгө оруулалтын газрын орлогч дарга Г.Тэмүүлэн Эрдэнэс МГЛ дэд захирал
2.	Төрийн өмчийн хорооны даргын 2011.11.11 186	ХНГ-ний хэрэгжилтийг хянаж цаашид авч хэрэгжүүлэх арга хэмжээний тухай санал боловсруулах ажлын хэсгийг холбогдох сайд нартай зөвшилцсөний дагуу дараах бүрэлдэхүүнтэй байгуулсан боловч энэхүү 2 ажлын хэсэг хяналт шалгалтыг хэрхэн хэрэгжүүлсэн талаар ямар нэг тайлан дүгнэлт танилцуулга байхгүй байна	Ажлын хэсгийн дарга: Г.Тэмүүлэн Эрдэнэс МГЛ дэд захирал Гишүүд: Ч.Цогтбаатар ЭБЭХЯ, УУХҮГ-ын орлогч дарга У.Мягмарсүрэн ЭБЭХЯ, ХШҮ-ний газрын орлогч дарга Д.Пүрэвбаяр ЭБЭХЯ, ЭХГ-ын орлогч дарга С.Мандахбат ХЗДХЯ-ны ХЗБГ-ын орлогч дарга Б.Болормаа Сангийн яамны НББ-ийн газрын орлогч дарга Д.Оюундэлгэр Сангийн яамны ХААБГ-ын ахлах зөвлөх

			Э.Алтанзул Сангийн яамны орлогын хэлтсийн мэргэжилтэн Э.Батбаяр Сангийн яамны орлогын хэлтсийн мэргэжилтэн Т.Билгээ Эрдэнэс МГЛ ХХК-ийн хуулийн хэлтсийн дарга Б.Буяндэлгэр Эрдэнэс МГЛ ХХК-ийн ХөО төлөвлөлтийн хэлтсийн мэргэжилтэн
3.	Төрийн хорооны 2012.02.20 21	өмчийн даргын	Ажлын хэсэг шинэчлэн байгуулах тухай ХНГ-ний хэрэгжилтийг хангах зорилгоор ОТ ХХК-ийн ТУЗ-ын 8-р ээлжит хурлаар хэлэлцэх компанийн 2012 оны төсөв, үйл ажиллагааны хөтөлбөр болон бусад асуудлаар дүн шинжилгээ хийж санал дүгнэлт бэлтгэх, ХөОГ болон ХНГ-ний хэрэгжилтийг хянаж цаашид авч хэрэгжүүлэх арга хэмжээний тухай санал боловсруулах
			Ажлын хэсгийн дарга: Г.Тэмүүлэн Эрдэнэс МГЛ дэд захирал Гишүүд: Д.Батбаатар ЭОТ ХХК-ийн гүйцэтгэх захирал Ч.Цогтбаатар ЭБЭХЯ, УУХҮГ-ын орлогч дарга Б.Болормаа Сангийн яамны НББ-ийн газрын орлогч дарга Э.Алтанзул Сангийн яамны орлогын хэлтсийн мэргэжилтэн М.Ганхуяг ТӨХ-ны ахлах мэргэжилтэн Б.Буяндэлгэр Эрдэнэс МГЛ ХХК-ийн ХөО төлөвлөлтийн хэлтсийн мэргэжилтэн Ц.Алтанхуяг ЭОТ ХХК-ийн санхүү, бүртгэл, татвар хариуцсан мэргэжилтэн Г.Батбилэгт ЭОТ ХХК-ийн хөрөнгө оруулалт хариуцсан мэргэжилтэн Э.Мөнхмарал ЭОТ ХХК-ийн УУДБ хариуцсан мэргэжилтэн Ц.Мөнх-Оюунбаатар ЭОТ ХХК-ийн хууль, гэрээ эрх зүй хариуцсан мэргэжилтэн Г.Энхзул ЭОТ ХХК-ийн санхүү бүртгэл татвар хариуцсан мэргэжилтэн НБД: М.Эрдэнэжаргал ЭОТ ХХК-ийн санхүү бүртгэл татвар хариуцсан мэргэжилтэн

Хүснэгт 2.3. Төрийн өмчийн хороо болон ЭОТ ХХК-ийн зүгээр ОТ ХХК-ийн ТУЗ-д Монголын талын төлөөлөгчдийн баримтлах байр суурийн талаарх удирдамж чиглэл хүргүүлж байсан байдал

	Огноо/ дугаар	Байгууллага	Хаана	Агуулга
1	2011.01.19 01	УИХ-ын Аюулгүй байдал, гадаад бодлогын байнгын хороо	Засгийн газарт чиглэл өгөх тухай	1.ОТ бүлэг ордын усны нөөцийг тодорхойлон баталгаажуулах 2.ТЭЗҮ-ийн тодотголын хүрээнд эдийн засгийн үр ашгийг тооцох, ОТ бүлэг ордын хайгуулын ажлыг үргэлжлүүлэн хийж үр дүнгээс хамаарч арга хэмжээ авах
2	2011.01.19 02	УИХ-ын Аюулгүй байдал, гадаад бодлогын байнгын хороо	Засгийн газарт чиглэл өгөх тухай	МУ-ын ЗГ-ын 2009.07.16-ны өдрийн 57 дугаар тогтоолын 3 дахь заалтын биелэлтийг хангах, АМТХ-д нэмэлт өөрчлөлт оруулах тухай хууль шинээр

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ХЯНАН ШАЛГАХ ТҮР ХОРОО

				батлагдсантай холбогдуулан дараах арга хэмжээ авах Төрийн эзэмшлийн хувьцааны хэмжээг 50-иас доошгүй хувьд хүргэж нэмэгдүүлэх асуудлаар хөрөнгө оруулагч талтай хэлэлцээ хийх
	2011.01.25 ХЭГ/159	ЗГХЭГ	ЭБЭХС Д.Зоригт, БОАЖС Л.Гансүх Сангийн Сайд С.Баярцогт нарт	УИХ-ын Аюулгүй байдал, гадаад бодлогын байнгын хорооны ЗГ-т чиглэл өгөх тухай 01, 02-р тогтоол хүргүүлэх тухай
3	2012.01.31 16/179	Төрийн өмчийн хороо	МУ-ын сайд ЗГХЭГ-ын дарга Ч.Хүрэлбаатар танаа	Рио Тинто компани нь Айвенхоу Майнз компани дахь эзэмшлээ 51 хувьд хүргэсэнтэй холбоотой мэдэгдэл хийсэн нь бусад хувьцаа эзэмшигчдийн эрх ашгийг хөндөх эрсдэлтэй тул ЗГ-т танилцуулж холбогдох арга хэмжээ авах
4	2012.01.31 01/09	ЭОТ ХХК	Төрийн өмчийн хороонд	Эрдэнэс МГЛ ХХК-иас 2012.01.25-ны өдөр ОТ ХХК-ийн төрийн эзэмшлийн 34 хувийг албан ёсоор ЭОТ ХХК-д шилжүүлсэнтэй холбоотой ОТ төслийн хувь нийлүүлэгч Рио Тинто компани нь Айвенхоу Майнз компани дахь эзэмшлээ 51 хувьд хүргэсэнтэй холбоотой мэдээллийг ЗГ-ын хуралдаанд танилцуулах асуудлыг зохих журмын дагуу ЗГХЭГ-т уламжлах
5	2012.03.12 2/408	ОТ ХХК-ийн ТУЗ-д төрийн өмчийн төлөөлөл хэрэгжүүлж буй гишүүдэд	Төрийн өмчийн хороо	ОТ ХХК-ийн ТУЗ-ийн 8-р хуралдаанаар хэлэлцэх асуудал Компанийн 2012 оны төсөв, төлөвлөгөөг батлах шаардлага.. Авто зам, эрчим хүч дамжуулах шугамын бүтээн байгуулалт, БНХАУ-аас импортлох эрчим хүч авч эхлэх санал, ОТ ХХК-ийн гүйцэтгэх удирдлагын 2011 оны 11 сараас хойш хийсэн санхүүжилтийн шийдвэрийг ТУЗ-ын 2011 оны 21-р тогтоолтой нийцүүлэх Төслийн ү/а-нд дотоодын ААН, иргэдийн оролцоог нэмэгдүүлэх зорилгоор журамд санал тусгах, ХөОГ- хүчин төгөлдөр болсны 2 жилийн ойтой холбогдуулан ХөОГ болон ХНГ-ний биелэлтийг заалт нэг бүрээр гаргаж, компанийн өнгөрсөн хугацааны ү/а-ны тайланг ТУЗ-ын ээлжит бус хурлаар хэлэлцүүлэх, Монголын талын ТУЗ энэхүү удирдамжийн дагуу нэгдсэн байдлаар ТУЗ-ын хуралд оролцох Дээрх саналаас өөр саналтай оролцох бол урьдчилж мэдэгдэх.
6	2012.03.14 01/45	ЭОТ ХХК	ОТ ХХК-ийн ТУЗ	ОТ ХХК-ийн үйл ажиллагаанд татвар, санхүү, аудитын шалгалт хийлгэх асуудлыг тусгуулах тухай
7	2012.04.10 2/639	Төрийн өмчийн хороо	УИХ-ын гишүүн С.Баярцогт танаа	ОТ ХХК-ийн ХН-ийн 4-р хурлаар ХНГ-ний хэрэгжилтийн явцыг дүгнэх болон дараах асуудлыг хэлэлцэх. Үүнд:
8	2012.04.10 2/638	Төрийн өмчийн хороо	УИХ-ын гишүүн, ЭБЭХСайд Д.Зоригт танаа	ОТ ХХК-ийн 2010, 2011 оны санхүүгийн тайлан дүгнэлт ОТ ХХК-ийн дүрэмд өөрчлөлт оруулах

				<p>ХөОГ, ХНГ-ний хэрэгжилт ХН-ийн зээлийн асуудал Онтри Гоулд-ийн лицензийн асуудал ЗГ-ын эзэмшлийн хувьцааг шилжүүлэх Удирдлагад Монголын хувь эзэмшигчийн интеграчлал Бусад асуудал ХН-ийн хурлаар хэлэлцэх асуудалд Монголын талын төлөөлөгчдийн баримтлах байр суурийн талаар удирдамж баталж холбогдох төлөөлөгч нарт итгэмжлэл олгох</p>
	<p>2012.04.11 01/63</p> <p>2012.04.13</p>	ЭОТ ХХК	Төрийн өмчийн хороонд	<p>ОТ ХХК-ийн ХН-ийн 4-р хурлаар ХНГ- ний хэрэгжилтийн явцыг дүгнэх болон дараах асуудлыг хэлэлцэх.Үүнд: ОТ ХХК-ийн 2010, 2011 оны санхүүгийн тайлан дүгнэлт ОТ ХХК-ийн дүрэмд өөрчлөлт оруулах ХөОГ, ХНГ-ний хэрэгжилт ХН-ийн зээлийн асуудал Антрэ Гоулд-ийн лицензийн асуудал ЗГ-ын эзэмшлийн хувьцааг шилжүүлэх Удирдлагад Монголын хувь эзэмшигчийн интеграчлал Бусад асуудал ХН-ийн хурлаар хэлэлцэх асуудалд Монголын талын төлөөлөгчдийн баримтлах байр суурийн талаар удирдамж баталж холбогдох төлөөлөгч нарт итгэмжлэл олгох</p>
9	2012.04.30	ЭОТ ХХК	Төрийн өмчийн хороонд	<p>ОТ ХХК-ийн ТУЗ-ын 8-р хурлаар:</p> <p>1. Компанийн 2011 оны санхүүжилтийг энгийн хувьцаа гарган шийдвэрлэх тухай ТУЗ-ийн 2011 оны 21 дүгээр тогтоолын хүчинтэй байх хугацааг цаг хугацааны хувьд хязгаар заалгүй сунган, 2012 онд энгийн хувьцаагаар санхүүжилт хийх асуудлыг шийдвэрлэв.</p> <p>2. Компанийн 2010, 2011 оны санхүүгийн тайланг ТУЗ-өөр баталгаажуулахаар хэлэлцүүлсэнтэй холбогдуулан МУ-ын холбогдох хууль, тогтоомжийн дагуу ТУЗ-ийн хурлаар хэлэлцэн батлах шаардлагагүй гэж үзэв. Санхүүгийн тайлантай холбоотой аливаа маргаантай асуудлаар Сангийн яамтай нэгдсэн нэг ойлголцолд хүрэх, хувь нийлүүлэгч талууд уг асуудлыг эцэслэн шийдвэрлэхийг зөвлөмж болгов.</p> <p>3. "Оюу толгой" ХХК-ийн 2012 оны төсвийг дараах нөхцөлийн хүрээнд 2.7 тэрбум ам доллароор батлав. Үүнд: Компанийн 2010, 2011 оны санхүүгийн тайлантай холбоотой маргаантай асуудлыг хувь нийлүүлэгч талуудаар эцэслэн шийдвэрлүүлэх; Оюу Толгой" ХХК-ийн 2010, 2011 оны Санхүүгийн тайлан, гүйцэтгэлд Монголын талын хувь нийлүүлэгчийн</p>

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ХЯНАН ШАЛГАХ ТҮР ХОРОО

				санаачилгаар хөндлөнгийн аудит хийлгэхэд компанийн гүйцэтгэх удирдлага зүгээс хамтран ажиллах; Төслийн ТЭЗҮ-ийн тодотголыг ЭБМЗ-өөр хэлэлцүүлэхээр 2012 оны 2 дугаар сарын 1-нд компаниас холбогдох бичиг баримтыг хүргүүлсэн байна. Уг асуудлаар ЭБМЗ-тэй хамтран ажиллаж цаг алдалгүй шийдвэрлүүлэх зэрэг болно.
10	2012.05.23 32-р	ЗГ-ын хуралдааны тэмдэглэл	Төрийн өмчийн хороонд	ОТ-төслийн хэрэгжилтийн явц, цаашид авах арга хэмжээний талаарх танилцуулгатай холбоотой Монголын талын хувь нийлүүлэгчдийн хяналт оролцоог сайжруулах зорилгоор ОТ ХХК-ийн удирдлагын багт өөрийн төлөөллийг оруулах талаар ХөО-тай хэлэлцээ хийх Төслийн өртөг зардал ТЭЗҮ-д тусгагдсан төсвийн хүрээнд багтаж байгаа эсэхэд тогтмол хяналт тавьж Төслийн үйл ажиллагаанд байнгын хяналт тавих мэргэжлийн багийг хараат бус хөндлөнгийн болон мэргэжлийн байгууллагын төлөөллийг оролцуулан байгуулж ажиллах....
11	2012.06.12 01/88	ЭОТ ХХК	ТӨХ-ны Төрийн өмчийн удирдлага хувьчлалын газрын дарга Х.Хэрлэн	Оюу толгой Зэс алтны ордын төслийн 2 дахь хэсгийн санхүүжилтийн асуудлаар эзэлдэгчдийн хурлын тайлан
12	2012.06.12 01/90	ЭОТ ХХК	Төрийн өмчийн хороонд	

Эх сурвалж: Хурлын тэмдэглэл, тайлан

САНАЛ:

ХНГ-ний дагуу Хувьцаа эзэмшигчид компанийн үйл ажиллагаатай холбоотой аливаа тайлан, мэдээг тогтмол, ижил түвшинд авч байх шаардлагатай. Мөн Хувьцаа эзэмшигчид бие биедээ болон менежментийн баг, Төлөөлөн удирдах зөвлөл, Гүйцэтгэх удирдлагын багийн үйл ажиллагаанд хяналт тавих боломжтой байх хяналтын механизмыг гэрээнд тодорхой тусгах нь зүйтэй.

НЭМЭЛТ, ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛЖ, ДАХИН ТОДОТГОСОН ХУВЬ НИЙЛҮҮЛЭГЧДИЙН ГЭРЭЭНИЙ ХУУЛЬ ЁСНЫ, ХҮЛЭЭН ЗӨВШӨӨРӨГДСӨН БАЙДАЛ /2011/ (НӨОДТХНГ)

Дүгнэлт	2009 оны хн-р тохиролцсон нөхцөлүүдийг зарчмын хувьд өөрчлөлтгүйгээр 2011 оны гэрээнд тусгасан байна
---------	--

2.93 Үндэсний аюулгүй байдлын үзэл баримтлалын зарчим, шаардлагад нийцүүлж гэрээ байгуулж чадаагүй нь Монгол Улсад ашигтай байх боломжийг бууруулж байна.

Нөхцөл байдал:

2.94 Улаанбаатар хотод 2009 оны 10 дугаар сарын 6-ны өдөр “Эрдэнэс МГЛ” ХХК болон “Айвенхоу Оюу Толгой” “Оюу Толгой Нидерланд БиВи” “Айвенхоу Майнз Монголиа Инк” ХХК (цаашид “Компани” гэх) хооронд Хувь нийлүүлэгчийн гэрээ байгуулжээ.

2.95 ХНГ-ний 23.6-д “Талууд зөвхөн өөр гэрээ байгуулах замаар энэхүү гэрээнд нэмэлт, өөрчлөлт оруулж болно” гэсний дагуу 2011 онд “Нэмэлт, өөрчлөлт

оруулж дахин тодотгосон Хувь нийлүүлэгчийн гэрээ"-г 2011 оны 6 дугаар сарын 8-ны өдөр байгуулжээ.

Дүрслэл 2.1. Гэрээ байгуулсан талууд

2.96 Гэрээг байгуулахдаа Оюу толгойн ХӨОГ-ний хавсралт байдлаар хэлэлцэн тохирч гэрээнд гарын үсэг зурах эрхийг Эрдэнэс Монгол компанийн ТУЗ-ын 2009 оны 09 дүгээр сарын 03-ны өдрийн 22 дугаар тогтоолоор,

2.97 НӨОДТХНГ-д Монголын талаас Эрдэнэс Монгол компанийг төлөөлж гарын үсэг зурах эрхийг тус компанийн гүйцэтгэх захиралд хууль тогтоомжийн дагуу олгохыг ТӨХ-нд Засгийн газрын 2011 оны 03 дугаар сарын 18-ны өдрийн 14 дүгээр хуралдааны тэмдэглэл, Эрдэнэс МГЛ ХХК-ийн 2011 оны 03 дугаар сарын 21-ний өдрийн 10 дугаар тогтоолоор тус тус олгосон байна.

2.98 Харин төрийн өмчийн хорооны 2011 оны 03 дугаар сарын 22-ны өдрийн 128 дугаар тогтоолоор ОТ ХХК-ийн ХНГ-д нэмэлт өөрчлөлт оруулах тухай гэрээнд гарын үсэг зурах эрхийг Эрдэнэс МГЛ ХХК-ийн гүйцэтгэх захирал /Б.Энэбиш/-д олгожээ.

2.99 Оюу толгойн төслийг хэрэгжүүлэхэд ҮАБЗ-өөс санал дүгнэлт боловсруулан гэрээ байгуулах ажлын хэсэг болон Засгийн газарт хүргүүлж байжээ.

2.100 ҮАБЗ-ийн 2007 оны 05 дугаар сарын 15-ны өдрийн 8/07 дугаар хуралдааны тэмдэглэлээр:

"МУ-ын Засгийн газарт:

Нэг. ХӨОГ-ний төсөлд нэр дурдсан АММИ, Айвенхоу Майнз Лтд, Айвенхоу Майнинг Монголиа компаниудын эрх зүйн байдлын ялгаа, хоорондын учир холбогдол, харилцан хамаарлыг тодруулах,

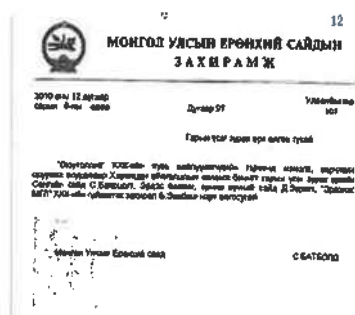
Хоёр. АММИ компани болон түүний охин компаниудын эзэмшиж байгаа хайгуулын болон ашиглалтын тусгай зөвшөөрлүүдэд заасан ашигт малтмал эрэх хайх, ашиглах үйл ажиллагааны хэрэгжилтийг судлан үзэж, шаардлагатай бол хууль тогтоомжийн хүрээнд зохих зохицуулалт хийж төрийн мэдэлд авах" гэж даалгасан бол

ҮАБЗ-ийн 2007 оны 07 дугаар сарын 03-ны өдрийн 12/09 хуралдааны тэмдэглэлд ХӨОГ болон ХНГ-г УИХ-д өргөн мэдүүлэхдээ ҮАБЗ-өөс гаргасан шийдвэрийг хавсаргаж танилцуулах нь зүйтэй гэсэн боловч хэрэгжүүлсэн эсэх нь эргэлзээтэй байна.

Нэмэлт өөрчлөлт оруулж дахин тодотгосон хувь нийлүүлэгчдийн гэрээ ил болов

2.101 Монгол Улсын Ерөнхий сайдын 2010 оны 12 дугаар сарын 08-ны өдрийн 97 дугаар захирамжаар ОТ ХХК-ийн ХНГ-д нэмэлт, өөрчлөлт оруулах асуудлаар Харилцан ойлголцлын санамж бичигт гарын үсэг зурах эрхийг Сангийн сайд С.Баярцогт, Эрдэс баялаг, эрчим хүчний сайд Д.Зоригт, "Эрдэнэс МГЛ"-ийн гүйцэтгэх захирал Б.Энэбиш нарт олгосон ч санамж бичиг байгуулагдаагүй байна.

2.102 Монгол Улсын Ерөнхий сайдын 2010 оны 97 дугаар захирамжийн ард нэг хуудас танилцуулга хавсрагдсан байна. Үүнд: "ХӨОГ хүчин төгөлдөр болж Монголын тал компанийн хувь

нийлүүлэгч болсноос хойших хугацаанд Монголын талд үр ашигтай байдлаар шийдвэрлэхийг компанийн ТУЗ, Хувь нийлүүлэгчдийн хурал болон яриа хэлэлцээний үеэр удаа дараа асуудал болгон тавьж хөрөнгө оруулагч талтай ярилцсаар ирсэн. Үүнтэй холбогдуулан компанийн 2010 оны 8-р сард болсон Хувь нийлүүлэгчийн хурлаар санхүүжилтийн хүүг бууруулах өөр арга хэлбэр, хувилбарыг судалж ТУЗ-ийн 12 дугаар сарын хурлаар Монголын талд танилцуулахыг хөрөнгө оруулагч талд хурлын тогтоолоор үүрэг болгосон юм.

2.103 Мөн хуралдааны танилцуулгад: Компанийн санхүүжилтийн хүүгийн хувь хэмжээг бууруулах яриа, хэлэлцээ хөрөнгө оруулагч талтай сүүлийн үед Засгийн газрын ажлын хэсгийн түвшинд эрчимтэй хийгдсэн. Дэлхий эдийн засгийн хямрал саарч төслийн санхүүжилтийг хөрөнгө оруулагч талаас бүрдүүлэх боломж бүрдэж буй бөгөөд үүнтэй холбогдуулан санхүүжилтийн асуудлыг Монголын талд гэрээгээр олгогдсон нөхцөлөөс ашигтай байдлаар шийдвэрлэхээр нөгөө талтай ярилцлаа.

2.104 Энэхүү яриа хэлэлцээний үр дүнг төслийн хүрээнд хийгдэх нийт санхүүжилт болон зээлийн хувь хэмжээг Лондонгийн банк хоорондох зээлийн хүү буюу LIBOR нэмэх нь 6.5%-аар тооцохоор ажлын хэсгийн зүгээс хөрөнгө оруулагч талтай харилцан тохиролцоод байна. Энэ нь олон улсын санхүүгийн зах зээлд Засгийн газрын болон Төрийн өмчийн оролцоот аж ахуйн нэгжүүдэд олгодог санхүүжилтийн урт хугацааны зээлийн хувь хэмжээтэй дүйцэхүйц одоогийн санхүүжилтийн нөхцөлөөс Монголын талд илүү үр өгөөжтэй хэлцэл болохоор байна. Одоогийн гэрээгээр санхүүжилтийн хэмжээ 9.9% нэмэх нь АНУ-ын инфляцын түвшин байгаа болно.” гэж дурдсан байна.

2.105 ЭМ ХХК-ийн Гүйцэтгэх захирал Б.Энэбиш 2010 оны 12 дугаар сарын 22-ны өдөр 71 дугаартай тушаал гаргаж, Монгол Улсын Засгийн газраас байгуулсан Санамж бичгийг үндэслэн Оюу Толгой төслийн ХНГ-д нэмэлт өөрчлөлт оруулах зорилгоор тушаал гаргажээ. Энэхүү тушаалд Оюу Толгой төслийн ХНГ-д нэмэлт өөрчлөлт оруулах асуудлаар хөрөнгө оруулагч талтай яриа хэлэлцээ хийх ажлын хэсгийг таван хүний бүрэлдэхүүнтэй байгуулсан байна.

2.106 Хянан шалгагч хяналт шалгалтын хугацаанд Монгол Улсын Ерөнхий сайдын 2010 оны 97 дугаар захирамж болон ЭМ ХХК-ийн захирал Б.Энэбишийн 71 дүгээр тушаалд тусгасан ОТ ХХК-ийн ХНГ-д нэмэлт, өөрчлөлт оруулах Харилцан ойлголцлын санамж бичиг болон ажлын хэсгийн үр дүнгийн талаар баримт материал олдоогүй.

2.107 Дээрх захирамж гарснаас хойш Засгийн газрын 2011 оны 3 дугаар сарын 18-ны өдрийн 14 дүгээр хуралдааны тэмдэглэлээр Эрдэс баялаг, эрчим хүчний яаманд ОТ ХХК-ийн ХНГ-д оруулах нэмэлт, өөрчлөлт болон ХөОГ-ний талуудын хооронд байгуулах хувьцаа шилжүүлэх, худалдахыг хязгаарласан гэрээний төсөлд гарын үсэг зурах эрх олгосон байна.

2.108 Энэхүү хурлын тэмдэглэлийн нэгдүгээрт: ОТ ХХК-ийн ХНГ-д оруулах нэмэлт, өөрчлөлтөд Монголын талаас Эрдэнэс МГЛ ХХК-ийн төлөөлж гарын үсэг зурах эрхийг тус компанийн гүйцэтгэх захирал Б.Энэбишид холбогдох хууль тогтоомжийн дагуу олгохыг Төрийн өмчийн хороо /Д.Сугар/-нд даалгав. Хоёрдугаарт: Оюу Толгой төсөлтэй хамааралтай аливаа хувьцаа шилжүүлэх, худалдахыг хязгаарлах талаарх ХөОГ-ний талуудын хооронд байгуулах гэрээнд гарын үсэг зурах эрх олгох тухай Ерөнхий сайдын захирамж гаргахаар тогтсон талаар дурджээ.

2.109 Дээрх хуралдааны тэмдэглэлийн дагуу 2011 оны 3 дугаар сарын 21-ний өдрийн Эрдэнэс МГЛ ХХК-ийн Төлөөлөн удирдах зөвлөлийн 10 дугаар тогтоол гарч, ОТ ХХК-ийн ХНГ-д нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай гэрээнд гарын үсэг зурах эрхийг Эрдэнэс МГЛ ХХК-ийн Гүйцэтгэх захирал Б.Энэбишид олгожээ. Гэхдээ энэхүү тогтоолын үндэслэл хэсэгт дурдсанаар Засгийн газрын 2010 оны 3 дугаар сарын 18-ны өдрийн хуралдааны тэмдэглэл, Төрийн өмчийн хорооны 2010 оны 3 дугаар сарын 22-ны өдрийн 08 дугаар тогтоолыг үндэслэжээ. Өөрөөр хэлбэл, Эрдэнэс МГЛ ХХК-ийн Төлөөлөн удирдах зөвлөлийн 10 дугаар тогтоол нь Төрийн өмчийн хорооны 2010 оны 3 дугаар сарын 22-ны өдрийн 128 дугаар тогтоолоос нэг өдрийн өмнө гарсан байна.

2.110 Хэдийгээр энэ баримт бичгийн ач холбогдолтой байх цаг хугацаа өнгөрсөн ч нийтийн эрх ашгийн өмнөөс үйлдэж буй ач холбогдол бүхий баримт бичгийг нөхөж бичих зэрэг үйлдэл нь төрийн болон байгууллагын шийдвэр хуульд нийцсэн байхыг хангахгүй байгааг харуулж байна

2.111 2011 оны дугаар 6 сарын 8-ны өдөр Нэмэлт өөрчлөлт оруулж дахин тодотгосон Хувь нийлүүлэгчийн гэрээнд гарын үсэг зурж, ил байршуулсан байна.

2.112 Засгийн газраас УИХ-д 2009 оны 03 дугаар сарын 04-ний өдөр өргөн барьсан ХөОГ нь 16 бүлэг 173 зүйл, заалттай байсан бол 2009 оны 10 дугаар сарын 06-ны өдөр байгуулсан ХөОГ нь 15 бүлэг 222 зүйл, заалттай буюу 49 зүйл, заалт шинээр оруулж баталгаажуулсан байна.

2.113 Мөн Засгийн газраас УИХ-д 2009 оны 03 дугаар сарын 04-ний өдөр ХНГ нь 22 бүлэг 81 зүйл, заалттай байсан бол 2009 оны 10 дугаар сарын 06-ны өдөр 23 бүлэг 89 зүйл, заалттай, 2011 оны 06 дугаар сарын 08-ны өдрийн НӨОДТХНГ-нд 24 бүлэг 90 зүйл, заалттай буюу анхны төслөөс 9 зүйл, заалт нэмэгдэж батлагдсан байна. Нэмэлт өөрчлөлт оруулж дахин тодотгосон Хувь нийлүүлэгчийн гэрээг байгуулсан өдрөөс хойш буюу 2011 оны 6 дугаар сарын 08-ны өдрөөс хойш компанийн болон хувь нийлүүлэгчийн үйл ажиллагаа нь энэхүү гэрээгээр зохицуулагдахаар тусгасан байна.

Хүснэгт 2.4. ХНГ болон НӨОДТХНГ-ний харьцуулалт

2009.10.06 ХНГ	Зүйл/ заалт	2011.06.08 НӨОДТХНГ	Зүйл/ заалт
1. Нэр томьёоны тодорхойлолт		1. Нэр томьёоны тодорхойлолт	
		2. Энэхүү гэрээний үйлчлэл	2
2. Гэрээ хүчин төгөлдөр болох нөхцөл	1	3. Гэрээ хүчин төгөлдөр болох нөхцөл	1
3. Компанийн хувь эзэмшлийн бүтэц	4	4. Компанийн хувь эзэмшлийн бүтэц	4
4. Компанийн үйл ажиллагаа ба удирдлага	12	5. Компанийн үйл ажиллагаа ба удирдлага	12
5. Сонирхлын зөрчилтэй хэлцэл	2	6. Сонирхлын зөрчилтэй хэлцэл	2
6. Гүйцэтгэх удирдлага болон менежментийн баг	4	7. Гүйцэтгэх удирдлага болон менежментийн баг	4
7. Төсөв ба санхүүгийн мэдээлэл	3	8. Төсөв болон санхүүгийн мэдээлэл	3
8. Компанийн санхүүжилт	7	9. Компанийн санхүүжилт	8
9. Санхүүжилтийн зохицуулалт	3	10. Санхүүжилтийн зохицуулалт	3
10. Энгийн хувьцаа гаргах замаар санхүүжилт хийх /10.3/	4	11. Энгийн хувьцаа гаргах замаар санхүүжилт хийх /11.3/	5
11. Давуу эрхийн хувьцаа гаргах замаар санхүүжилт хийх	6	12. Санхүүжүүлэх хувьцааг хөрвүүлэх	2

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ХЯНАН ШАЛГАХ ТҮР ХОРОО

12. АйВиЭн-ийн санхүүжүүлэгчээс өрийн санхүүжилт хийх	2	13. Хувь нийлүүлэгчдийн зээлийн санхүүжилт	2
13. Төслийн санхүүжилтийг гуравдагч этгээдээс авах	3	14. Төслийн санхүүжилтийг гуравдагч этгээдээс авах	4
14. Ногдол ашиг хуваарилах	2	15. Ногдол ашиг хуваарилах	2
15. Хувьцаа шилжүүлэх	10	16. Хувьцаа шилжүүлэх	10
16. Мэдэгдэл болон баталгаа	2	17. Мэдэгдэл болон баталгаа	3
17. ТӨК-ийн амлалт	1	18. ТӨК-ийн амлалт	1
18. Гэрээний үйлчлэл	2	19. Гэрээний үйлчлэл	2
19. Оюу толгой төсөлд хамааралгүй тусгай зөвшөөрлийг шилжүүлэх	3	20. Оюу толгой төсөлд хамааралгүй тусгай зөвшөөрлийг шилжүүлэх	3
20. Харилцан хохиролгүй болгох	2	21. Харилцан хохиролгүй болох	2
21. Гэрээний үргэлжлэх хугацаа болон гэрээ дуусгавар болох	3	22. Гэрээний үргэлжлэх хугацаа болон Гэрээ дуусгавар болох	3
22. Маргаан шийдвэрлэх	4	23. Маргаан шийдвэрлэх	4
23. Бусад заалт	9	24. Бусад заалт	8
	89		90

НӨОДТХНГ гэрээний гол нэмэлт өөрчлөлт нь:

- Санхүүжилтийн хүүгийн хувь хэмжээ заасан LIBOR (холбогдох улирлын) дээр нэмэх нь 6.50 хувь болж өөрчлөгдсөн
- Давуу эрхтэй хувьцааны санхүүжилтийг хассан
- ТӨК шаардсан мөнгөн хөрөнгийн өөрт ногдох хэсгийг санхүүжүүлэх шийдвэр гаргах эрхийг тусгасан
- 7 жил тутам зээлийн хүүг харилцан тохиролцож өөрчилж болохыг тусгасан байна.

2.114 ХөОГ-тэй хамт 2009 онд батлагдсан Хувь нийлүүлэгчийн гэрээнд оруулсан дээрх нөхцөлөөс бусад бүх зүйл заалт зарчмын хувьд өөрчлөлтгүйгээр 2011 оны гэрээнд тусгасан нь онцлох нь зүйтэй байна.

2.115 2011 оны НӨОДТХНГ-ээр 2009 онд байгуулсан ХНГ олон нийтэд ил тод болсон бөгөөд энэхүү гэрээг Монгол Улсын хууль тогтоомжид нийцүүлэх шаардлагатай байна.

САНАЛ:

1. Оюу толгой төслийн ХөОГ (2009 он), ХНГ (НӨОДТХНГ)-ний хэрэгжилтийг дүгнэж, улс, үндэсний язгуур ашиг сонирхлыг эрхэмлэн байгалийн баялаг ард түмний мэдэлд байх, түүний үр өгөөжийн дийлэнх нь ард түмэнд ногдож байх зарчим, Монгол Улсын хууль тогтоомжид нийцүүлэн сайжруулахад анхаарах.
2. Хувьцаа эзэмшигчдийн зээлийн хүүг зээл+хуримтлагдсан хүүгээс тооцох аргачлал болон зээлийн хүүг үндэслэлтэй тогтоосон эсэхэд дүгнэлт гаргуулан хөрөнгө оруулагчтай шаардлагатай тохиолдолд зээлийн хүүг бууруулах, зээлийн хүүг зээл+хуримтлагдсан хүүгийн нийлбэрээс тооцох бус зээлийн тогтсон хүүгээс тооцохоор гэрээнд нэмэлт өөрчлөлт оруулах,
3. Хэрэв зээлийн хүүг хэт өндрөөр тогтоосон нь үндэслэлтэй тохиолдолд Зээлдэгчийн эрх, хууль ёсны ашиг сонирхолд илт хохиролтой гэж үзвэл Монгол Улсын Иргэний хуулийн 282 дугаар зүйлийн 282.2-т зааснаар зээлийн хүүг бууруулах шаардлага гаргах хүртэл арга хэмжээ авах.

1.2. ОЮУТОЛГОЙ ХХК-ИЙН ХУВЬ НИЙЛҮҮЛЭГЧДИЙН ГЭРЭЭ /НЭМЭЛТ, ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛЖ, ДАХИН ТОДОТГОСОН/-НД ТУСГАГДСАН САНХҮҮЖИЛТ, ЗЭЭЛИЙН ХҮҮГИЙН ХУВЬ ХЭМЖЭЭНИЙ ҮР НӨЛӨӨ БОЛОН МОНГОЛ УЛСЫН ТӨСЛӨӨС ХҮРТЭХ ӨГӨӨЖИЙН ТАЛААРХ ДҮГНЭЛТ

"Оюу толгой" ххк-ийн хувь нийлүүлэгчдийн гэрээ /нэмэлт, өөрчлөлт оруулж, дахин тодотгосон/-нд тусгагдсан санхүүжилт болон зээлийн хүүгийн хувь хэмжээний үр нөлөөний талаарх тайлан

Дүгнэлт:

ОТ ХХК-ийн 2010-2024 оны хооронд нийт авсан зээлийн санхүүжилтийн хэмжээ 17.7 тэрбум ам.доллар, үүнээс 10.1 тэрбум ам.доллар нь хувь нийлүүлэгчдийн зээл хэлбэрээр авсан бөгөөд тус зээлийн нийт эргэн төлөлт 6.1 тэрбум ам.доллар, 2024 оны жилийн эцсийн байдлаар нийт төлөх дүн 11.3 тэрбум ам.доллар, одоогийн хүүгийн түвшинд төлж дуусгах хүртэл нэмж 13.1 тэрбум ам.доллар буюу нийт 2037 он хүртэл 25.1 тэрбум ам.доллар төлөхөөр байна. Гадаад хөрөнгө оруулагч тал хувь нийлүүлэгчдийн хэлбэрээр тус төсөлд 10.1 тэрбум ам.доллар оруулаад нийт хугацаанд буюу 2010-2037 он хүртэл 31.2 тэрбум ам.доллар буцаан авахаар байна.

Хувь нийлүүлэгчдийн гэрээ /НӨОДТХНГ/

2.116 Оюу толгой төслийн нийт санхүүжилтийн ерөнхий зохицуулалт нь 2011.6.8-ны өдөр байгуулагдсан Нэмэлт өөрчлөлт оруулж дахин тодотгосон ХНГ-ээр зохицуулагдаж байна. Тус гэрээ нь нийт 25 зүйл, 286 заалттай бөгөөд ОТ ХХК-ийн хувь нийлүүлэгчдийн хоорондын эрх, үүрэг, хариуцлага, удирдлагын бүтэц, санхүүжилт болон төсөл хэрэгжүүлэх үйл ажиллагааг зохицуулсан байна.

2.117 ОТ ХХК-ийн Хувьцаа эзэмшигч талуудын хооронд 2011 оны 6 дугаар сарын 08-ны өдөр байгуулсан НӨОДТХНГ-д санхүүжилттэй холбоотой 6 зүйл, 133 заалт тусгагдсан байна.

2.118 Тус гэрээний 9 дэх заалтаар (санхүүжилтийн хэлбэр), 10 дахь заалтаар санхүүжилтийн харилцаа, зохицуулалтыг, 11 дэх заалтаар (хувьцааны санхүүжилт), 12 дахь заалтаар Хувьцаа хөрвүүлэх харилцааг, 13 (хувь нийлүүлэгчдийн зээл), 14 (гуравдагч этгээдийн буюу банк, санхүүгийн байгууллагын зээл) харилцааг зохицуулсан. Тус зүйл заалтаар төсөлд шаардлагатай мөнгөн хөрөнгийг бүрдүүлэх хэрэгцээг тодорхойлох, хэрэгжүүлэх арга, хэлбэр, хүү, энэ талаар шийдвэр гаргах талаар тусгасан байна.

2.119 НӨОДТХНГ-нд санхүүжилтийн хэлбэрийг хувьцаа, хувь нийлүүлэгчдийн зээл, гуравдагч этгээдийн буюу банк, санхүүгийн байгууллагын зээл гэсэн 3 хэлбэрээр тусгасан байна. Гэрээний гол зохицуулалтуудын хувьд:

1. Хувьцааны санхүүжилтийн хувьд:

- ✓ Хувьцааны нэрлэсэн үнээр шинээр хувьцаа гаргаж болох бөгөөд Хувьцааг эзэмшлийн хувь хэмжээнд тэнцүүлэн тооцно.
- ✓ 11.1 (ё) ТӨК-аас Шаардсан мөнгөн хөрөнгийг (бүхэлд нь, эсхүл хэсэгчлэн) ТӨК-ийн нэрийн өмнөөс Компанид төлөх үүрэг хүлээнэ.
- ✓ 11.3.(д) хувьцааны санхүүжилт хүү тооцох бөгөөд LIBOR+6.5% байна.

2. Хувь нийлүүлэгчдийн зээл:

- ✓ ТӨК-ийн нийлүүлэхгүй байхаар шийдвэрлэсэн хэсгийг гадаад хөрөнгө оруулагч тал санхүүжүүлэх үүрэгтэй.
- ✓ Хүүг Хувь нийлүүлэгчдийн зээл болон аливаа хуримтлагдсан хүүгийн нийлбэр дээр тооцох бөгөөд улирал тутамд хуримтлуулан USCPI+9.9% болон LIBOR/SOFR+6.5% хувь хэмжээгээр тооцно.
- ✓ Хүүг тооцохдоо бодитоор өнгөрсөн хоногийн тоог үндэслэх бөгөөд нэг жилийг 360 хоногоор тооцно.
- ✓ Ногдол ашиг хуваарилахаас өмнө Хувь нийлүүлэгчдийн зээлийг эргэн төлсөн байна (НӨОДТХНГ 13.2).

3. Гуравдагч этгээдийн буюу банк, санхүүгийн байгууллагын зээл:

- ✓ Оюу толгой төслийн хувьд үр өгөөжтэй байх;
- ✓ Санхүүжүүлэх тэргүүлэх ач холбогдолтой механизм болгох;
- ✓ Хамгийн сайн нөхцөлийг бүрдүүлэх;
- ✓ Хурдан хугацаанд авах;
- ✓ ХЭ нар ямарваа нэгэн зардал, ашиг нэмэхгүй байх;
- ✓ Санхүүжилтийн аливаа зохицуулалт нь Монгол Улсын Засгийн газрын, эсхүл ТӨК-ийн өмч хөрөнгөд нөлөөлөхгүй байхаар гэрээнд тусгасан байна.

ОТ ХХК-ийн нийт санхүүжилтийн талаар

2.120 ОТ ХХК-ийн төслийн гол оролцогчид: Оюу толгой төсөл нь дэлхийн хэмжээний төсөл бөгөөд төслийн оролцогчийн хувьд Хувьцаа эзэмшигчид, санхүүгийн оролцогчид, ханган нийлүүлэгчид, худалдан авагчид, туслан гүйцэтгэгч зэрэг олон улсын оролцогчидтой томоохон төсөл билээ.

2.121 Төслийн санхүүжилтийн зээлийг Олон Улсын Санхүүгийн Корпораци, Европын Сэргээн Босголт, Хөгжлийн Банк, АНУ-ын Экспорт-Импортын Банк, Канадын Экспорт Хөгжлийн Агентлаг болон Австралийн Экспортын Санхүүжилт ба Даатгалын Корпораци, ING, ANZ гэх мэт олон улсын санхүүгийн байгууллагууд, болон олон улсын 15 арилжааны банкнууд санхүүжүүлсэн. Олон Талын Хөрөнгө Оруулалтын Даатгалын Агентлаг ("МИГА") арилжааны банкнуудад улс төрийн эрсдэлийн даатгал хийсэн.

2.122 Гаднын том банкнуудтай хамтран зээлийн санхүүжилт авах нь олон улсын зах зээлд тухайн компани зээлийн түүхтэй болох, үйл ажиллагаа, эрсдэлээ үнэлүүлж буй явдал юм. Ялангуяа гаднын нэр хүнд бүхий томоохон банк, санхүүгийн байгууллагуудаас зээл авч байгаа нь компанийн зах зээл дээрх нэр хүндийг өсгөж, хөрөнгө оруулагчдын итгэлийг нэмэгдүүлдэг. Энэ утгаараа ирээдүйд дараа дараагийн санхүүжилт авахад эерэг нөлөө үзүүлнэ. Томоохон банкнуудаас зээл авч, зээлийн хуваарийн дагуу эргэн төлөлт хийснээр цаашид бонд гаргах, IPO хийх гэх мэт санхүүгийн бусад хэрэгслийг үр дүнтэй ашиглах суурь нөхцөл болдог байна.

Төслийн нийт санхүүжилтийн бүтэц, зохист харьцаа

2.123 Оюу Толгой төсөлд 2010-2024 оны байдлаар нийт 21.9 тэрбум ам.долларын санхүүжилт хийгдсэн бөгөөд уг санхүүжилтийн 4.2 тэрбум ам.доллар буюу 19%-ийг хувьцааны, 17.8 тэрбум ам.доллар буюу 81%-ийг зээлийн санхүүжилт эзэлж байна.

2.124 Нийт зээлийн үлдэгдэл 2024 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар 18.8 тэрбум ам.доллар, нийт зээлд ХНЗ-ийн эзлэх хувь 60.4 хувийг эзэлж байна.

2.125 Зээлийн харьцаа үзүүлэлт нь 60% -иас дээш байх үед компанийн орлого буурах хандлагатай тохиолдолд санхүүгийн эрсдэл өндөр байгааг илтгэдэг. ОТ ХХК-ийн нийт өрийн харьцаа үзүүлэлт 81 хувь байна.

2.126 Өр ба өөрийн хөрөнгийн харьцаа үзүүлэлт нь 2 ба түүнээс дээш бол компанийн санхүүгийн байдал тогтворгүй, орлого буурах хандлагатай тохиолдолд төлбөрийн чадваргүй болох эрсдэлтэйг илтгэдэг. ОТ ХХК-ийн нийт өр өөрийн хөрөнгийн харьцаа үзүүлэлт 4 дахин их байна.

2.127 Дээрх харьцаа үзүүлэлтээс харахад ОТ төслийн санхүүгийн байдал тогтворгүй, санхүүгийн эрсдэл өндөр, төлбөрийн чадварын эрсдэл үүсэж болзошгүй байгааг харуулж байна.

Төслийн нийт санхүүгийн хэрэгсэл

2.128 Оюу Толгой төсөлд 2010-2024 оны хооронд нийт 21.9 тэрбум ам.долларын санхүүжилт хийгдсэн бөгөөд тус санхүүжилтийн 4.2 тэрбум ам.доллар буюу 19%-ийг хувьцааны, 17.8 тэрбум ам.доллар буюу 81%-ийг зээлийн санхүүжилт эзэлж байна.

Хүснэгт 2.5. Нийт санхүүжилтийн төрөл

№	Зээлийн нэр	2024.12.31-ний байдлаарх нийт зээлийн үлдэгдэл			Зээлийн хүү	%	Зээлийн эрэмбэ	ТЭЗҮ2023 зээлийн төлөгдөж дуусах он
		Үндсэн зээл	Хүү	Нийт үлдэгдэл				
1.	Эргэлтийн хөрөнгийн зээл	70	0	70	6 сар SOFR+3.00%	7.38%	1	2026
2.	Спонсорын давуу эрхтэй зээл	1,651	5.6	1,657	6 сар SOFR+3.93% (2028.06 сараас өмнө) 6 сар SOFR+5.04% (2028.06 сарын дараа)	8.31% 9.42%	1	2035
3.	Төслийн санхүүжилт	3,879	40	3,919	6 сар SOFR+3.93% (2028.06 сараас өмнө) 6 сар SOFR+5.04% (2028.06 сарын дараа)	8.31% 9.42%	1	2035
4.	Урьдчилгаа төлбөрийн гэрээ	1,600	-	1,600	2.2% (3 сар LIBOR царцаасан)+6.50% = 8.7%	8.7%	2	2028
5.	Хувь нийлүүлэгчдийн зээл	6,088	5,196	11,284	3 сар SOFR+6.76%	11.31%	3	2037
Эцсийн үлдэгдэл		13,288	5,520	18,808				

2.129 Хувьцааны санхүүжилтийн хэмжээ 2024 оны жилийн эцсийн байдлаар нийт 4.2 тэрбум ам.доллар, үүний 66 хувь буюу 2.8 тэрбум ам.доллар Рио тинто групп, 34 хувь буюу 1.4 тэрбум ам.долларын энгийн хувьцааг МУЗГ-ыг төлөөлж ЭОТ ХХК эзэмшиж байна. “Эрдэнэс оюу толгой” ХХК-ийн оруулсан 1.4 тэрбум ам.долларын хөрөнгө оруулалтын 38.0 сая ам.доллар нь ашиглалтын лиценз, 1.4 тэрбум ам.доллар нь “Туркойз хилл ресурсес” ХК-аас жилийн LIBOR+6.5%-ийн хүүтэй авсан зээл байсан байна. 2021 оны байдлаар нийт 0.9 тэрбум ам.долларын хүү хуримтлагдаж, “Эрдэнэс оюу толгой” ХХК нийт 2.3 тэрбум ам.долларын өр бүртгэлтэй байсан.

2.130 Монгол УИХ-ын 2021 оны 103 дугаар тогтоолын 1-т “Монгол Улсын Засгийн газрын эзэмшлийн 34% /ЭОТ ХХК/-д ногдох хуримтлагдаад байгаа нийт 2.3 тэрбум ам.долларын өрийг 100 хувь тэглэх” заалтын дагуу 2022.01.25-ны өдөр нийт 2.3 тэрбум ам.долларын зээлийг тэглэсэн байна.

2.131 Төслийн зээлийн санхүүжилт: Нийт 4.3 тэрбум ам.долларыг 2016 онд далд уурхайн бүтээн байгуулалтад зориулж олон улсын банк санхүүгийн 15 байгууллагаас авсан бөгөөд зээлийн дундаж хүү 8 хувь, 2024 оны жилийн эцсийн байдлаар үндсэн зээлээс 3.9 тэрбум ам.долларын үлдэгдэлтэй байна.

2.132 Эргэлтийн хөрөнгийн зээл: Олон улсын санхүүгийн байгууллагууд болон олон улсын ба дотоодын арилжааны банкнуудын синдикаттай Эргэлтийн Хөрөнгийн Зээлийн Шугамын гэрээг 2024 онд байгуулж, 70 сая ам.долларын санхүүжилтийг 7.5 хувийн хүүтэй авсан байна. 2024 оны жилийн эцсийн байдлаар үндсэн зээлээс 70 сая ам.долларын үлдэгдэлтэй байна.

2.133 Рио тинто болон түүний хамаарал бүхий компанийн зээл:

1. Нийт Хувь нийлүүлэгчдийн зээл: НӨОДТХНГ-ний дагуу нийт 10.1 тэрбум ам.долларыг LIBOR+6.5%-ийн хүүтэйгээр, ногдол ашгаас эргэн төлөх нөхцөлтэйгөөр авсан. 2024 оны жилийн эцсийн байдлаар 11.3 тэрбум ам.долларын үлдэгдэлтэй байна. Хувь нийлүүлэгчдийн зээл 5 хэсгээс бүрдэх бөгөөд үүнд i) Хувь нийлүүлэгчдийн одоогийн зээл, ii) Өрийн бичиг iii) Хувь нийлүүлэгчдийн зээл-1, iv) Хувь нийлүүлэгчдийн зээл-2, v) Хувь нийлүүлэгчдийн зээл-3 орно:

i.Хувь нийлүүлэгчдийн одоогийн зээл (Existing shareholder loan):

Хувь нийлүүлэгчдийн одоогийн зээлээр Оюу толгой төслийн анх ажил эхэлснээс хойш 2009 он хүртэл авч ашигласан зээлийг авч бүртгэж эхэлсэн байна. ХөОГ байгуулагдахаас өмнөх буюу 2009 оны 12 сарын 31-ний байдлаар уг зээлийн үлдэгдэл 1.03 тэрбум ам.доллар буюу 1.4 тэрбум төгрөгийн зээлийн үлдэгдэлтэй байсан ба жилийн US CPI + 9.9% хүүтэй, 365 хоногоор хүүгийн зардлыг тооцдог байсан. 2011 оны 06 дугаар сарын 08-нд байгуулсан НӨОДТХНГ-ний 11.3 дахь заалтын дагуу LIBOR + 6.5 хувь болгож, 365 хоногийг 360 хоног болгож өөрчилсөн.

Уг зээлийн үлдэгдэл дүн дээр талуудын санал зөрүүтэй байсан ба Хувь нийлүүлэгчдийн одоогийн зээлийн дүнг Сангийн яам, Татварын ерөнхий газрын ажлын хэсэг шалган баталгаажуулсан тухай 2010 оны 3 дугаар сарын 26-ны өдрийн 3-2/1362 тоотойр ОТ ХХК-ийн Гүйцэтгэх захиралд хүргүүлсэн. Тус ажлын хэсгийн дүгнэлтээр 2009 оны 12 дугаар сарын 31-ний байдлаарх Оюу толгой төсөлтэй холбоотой хөрөнгө оруулалтын цэвэр эх үүсвэрийг 1.07 тэрбум төгрөг буюу 0.78 тэрбум ам.доллароор баталгаажуулсан байна.

Харин ОТ ХХК-ийн санхүүгийн тайланд хүүтэй зээлийн эхний үлдэгдлийг 0.68 тэрбум ам.доллар, хувьцааны үлдэгдлийг 0.07 тэрбум ам.доллароор тооцон, хүүтэй зээлийн эхний үлдэгдлийг хувьцааны санхүүжилтийн дүн орсон нийт 0.75 тэрбум ам.доллароос тооцож байгаад 2012 оны 4 сард залруулга хийн нийт 0.08 тэрбум ам.долларыг хасаж нэмэгдэж төлөгдсөн капитал руу хаасан байна.

ii.Өрийн бичиг:

Өрийн бичгийн дүн болох 195.4 сая ам.долларыг 2010 оны 3 дугаар сарын 18-аас эхлэн баланс тусган хүү тооцож эхэлжээ. Хүүг бодохдоо хувь нийлүүлэгчийн зээлийн адил 2010 онд жилийн 9.9 хувийн хүү дээр АНУ –ын ХҮИ-г тооцсон дүнг нэмж тооцон, 2011 оноос 6.5 хувийн хүү дээр LIBOR хүүг нэмж тооцжээ.

iii.Хувь нийлүүлэгчдийн зээл-1 (Grid loan-1):

Хувь нийлүүлэгчдийн зээл-1-ийг нийт 1.8 тэрбум ам.долларын зээлийг 2011 онд авч 2016 онд Олон улсын банк, санхүүгийн байгууллагуудаас авсан төслийн санхүүжилтийн зээлээс үндсэн зээлд 1.8 тэрбум ам.доллар, хуримтлагдсан хүүд 0.7 тэрбум ам.доллар нийт 2.5 тэрбум ам.долларыг төлсөн байна.

iv.Хувь нийлүүлэгчдийн зээл-2 (Grid loan-2):

Хувь нийлүүлэгчдийн зээл-2-ыг 2011-2025 оны хооронд нийт 4.14 тэрбум ам.долларын зээлийг авсан бөгөөд 2016 онд Олон улсын банк, санхүүгийн байгууллагуудаас авсан төслийн санхүүжилтийн зээлээс үндсэн зээлд 1.3 тэрбум ам.доллар, хуримтлагдсан хүүд 0.94 тэрбум ам.доллар нийт 2.3 тэрбум ам.долларыг төлсөн байна.

Нэмж 2016-2020 оны хооронд нийт 2.58 тэрбум ам.долларын зээлийг авсан бөгөөд 2024 оны жилийн эцсийн байдлаар үлдэгдэл үндсэн зээл 5.4 тэрбум

ам.доллар, хуримтлагдсан хүү 4.9 тэрбум ам.доллар нийт 10.3 тэрбум ам.доллар байна.

v.Хувь нийлүүлэгчдийн зээл-3 (Grid loan-3):

Хувь нийлүүлэгчдийн зээл-3-ыг 2020-2022 оны хооронд нийт 0.7 тэрбум ам.долларын зээлийг авсан бөгөөд 2024 оны жилийн эцсийн байдлаар үлдэгдэл үндсэн зээл 0.7 тэрбум ам.доллар, хуримтлагдсан хүү 0.28 тэрбум ам.доллар нийт 0.98 тэрбум ам.доллар байна.

2. Спонсорын давуу эрхтэй зээл (SSLA): 2023 оны 6 болон 12 дугаар сард ОТ ХХК болон Rio Tinto International Holdings Limited-тэй нийтдээ 1.65 тэрбум ам.доллар хүртэлх зээл авах боломжтой, төслийн санхүүжилтийн зээлтэй ижил нөхцөлтэй Спонсорын давуу эрхтэй зээлийн гэрээ байгуулсан. 2023, 2024 онд ОТ ХХК нь тус гэрээний хүрээнд 850 сая ам.доллар, 801 сая ам.долларыг тус тус татан авсан. Зэсийн баяжмалын урьдчилгаа төлбөрийн гэрээ 2022 оны 7 дугаар сард ОТ ХХК Туркойз Хилл компанийн охин компани болох Купрум Металс Пте.Лтд компанитай 2023 оны 6-р сараас хойш 6.5% хүү тооцох нөхцөлтэй 1.6 тэрбум ам.долларын зэсийн баяжмалын урьдчилгаа төлбөрийн гэрээ байгуулж 2023 оны 6-р сарын 15-аас өмнө бүх урьдчилгаа төлбөрийг татан авсан. 2023 оны 11 сард Купрум Металс нь RT Copper компанийн охин компани болсон байна. 2024 оны жилийн эцсийн байдлаар нийт үлдэгдэл 1.65 тэрбум ам.доллар байна.

3. Урьдчилгаа төлбөрийн зээл: РТ-ын компанийн охин компани болох Купрум Металс Пте.Лтд компанитай зэсийн баяжмалын урьдчилгаа төлбөрийн гэрээ байгуулсан бөгөөд 2022 онд 1.6 тэрбум ам.долларыг 8.7 хувийн хүүгийн нөхцөлөөр авсан байна. 2024 оны жилийн эцсийн байдлаар үлдэгдэл үндсэн зээл 1.6 тэрбум ам.доллар, хуримтлагдсан хүү 0.27 тэрбум ам.доллар нийт 1.87 тэрбум ам.доллар байна.

Нийт зээлийн санхүүжилтийн эргэн төлөлт

2.134 Оюу толгой төсөлд 2010-2024 оны хооронд нийт 17.7 тэрбум ам.долларын зээлийн санхүүжилтийг төслийн санхүүгийн гол оролцогчдоос оруулсан байна. Төслийн хугацаанд үндсэн зээлээс 4.5 тэрбум ам.доллар, хуримтлагдсан хүүгийн төлбөрөөс 4.3 тэрбум ам.доллар төлөгдсөн байна.

Хүснэгт 2.6. ОТ ХХК-ийн нийт зээлийн санхүүжилтийн эргэн төлөлт

Санхүүжилтийн төрөл	Нийт авсан зээл	Зээлийн эргэн төлөлт		Нийт зээлийн үлдэгдэл		Зээл олгогч
		Үндсэн зээл	Нийт хүү	Үндсэн зээл	Нийт хүү	
Төслийн санхүүжилт (Олон улсын банкнууд & санхүүгийн байгууллага)	4,348.70	469.80	2,099.00	3,878.90	40.60	Санхүүгийн байгууллагууд
Спонсорын давуу эрхтэй зээл	1,651.00	-	136.50	1,651.00	5.60	Rio tinto international holdings ltd
Урьдчилгаа төлбөрийн гэрээ	1,600.00	-	-	1,600.00	277.00	Cuprum metals pte. ltd
Эргэлтийн хөрөнгийн зээл	70.00	-	2.00	70.00	1.00	Санхүүгийн байгууллагууд
Хувь нийлүүлэгчдийн зээл	10,097.22	4,009.06	2,044.29	6,088.17	5,196.00	Movele S.a R.L. Oyu Tolgoi Netherlands B.V
Одоогийн хувь нийлүүлэгчдийн зээл	679.53	679.53	321.60	-	-	
Өрийн бичиг	195.36	195.36	81.67	-	-	

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ХЯНАН ШАЛГАХ ТҮР ХОРОО

Хувь нийлүүлэгчдийн зээл 1	1,802.48	1,802.48	701.99	-	-	
Хувь нийлүүлэгчдийн зээл 2	4,140.54	1,331.69	939.03	2,808.85	3,014.80	
Хувь нийлүүлэгчдийн зээл 2 эргэн дуудсан	2,579.32	-	-	2,579.32	1,882.94	
Хувь нийлүүлэгчдийн зээл 3	700.00	-	-	700.00	298.26	
Нийт санхүүжилтийн дүн	17,766.92	4,478.86	4,281.79	13,288.07	5,520.20	
РТ болон түүний охин компаниас авсан санхүүжилтийн хэмжээ	13,348.22	4,009.06	2,180.79	9,339.17	5,478.60	
Нийт санхүүжилтэд эзлэх РТ болон түүний охин компанийн эзлэх хувь	75.1%	89.5%	50.9%	78.8%		

2.135 Нийт авсан зээлийн санхүүжилтийн 75.1 хувийг Рио Тинто болон түүний охин компанийн зээл эзэлж байгаа бол, нийт зээлийн эргэн төлөлтийн 70.6 хувийг, нийт зээлийн санхүүжилтийн үлдэгдлийн 78 хувийг Рио Тинто болон түүний охин компанийн зээл эзэлж байна.

ХУВЬ НИЙЛҮҮЛЭГЧДИЙН ЗЭЭЛИЙН ХҮҮГИЙН ХУВЬ ХЭМЖЭЭГ БУСАД САНХҮҮГИЙН ХЭРЭГСЛИЙН ХҮҮГИЙН ХУВЬ ХЭМЖЭЭТЭЙ ХАРЬЦУУЛСАН БАЙДАЛ

Рио тинто группийн санхүүгийн үзүүлэлтэд ОТ төслийн борлуулалт, зээлийн хүүгийн нөлөө

2.136 Рио Тинто нь ашигт малтмалын нөөцийн хайгуул судалгаа, олборлолт, боловсруулалтын уул уурхайн салбарт үйл ажиллагаа явуулдаг бөгөөд төмрийн хүдэр, хөнгөн цагаан, зэс, борат, титаны давхар исэл, давс зэрэг үйлдвэрлэлийн ашигт малтмал, мөн алмаз зэрэг бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэдэг байна. Газарзүйн байршлын хувьд Австрали, Хойд Америк, Ази, Европ, Африк, Өмнөд Америкт буюу дэлхийн 35 улсад үйл ажиллагаа явуулдаг байна. Рио Тинто нь дотроо бүтээгдэхүүн дагнасан дэд группүүд болон хэд хэдэн бизнесийн нэгжээс бүрддэг ба төмрийн хүдэр, хөнгөн цагаан, зэс, эрдэс, бусад гэж хуваагддаг байна.

2.137 Тус группийн 2024 оны жилийн эцсийн байдлаар үйл ажиллагааны болон аудитлагдсан тайланд нийт борлуулалтын орлого 53.6 тэрбум ам.доллар, татварын дараах цэвэр ашиг 11.6 тэрбум ам.доллар байгаа бол РТ группийн нийт борлуулалтын орлогын 4 хувийг ОТ ХХК-ийн борлуулалтын орлого эзэлж байгаа бол, татварын дараах цэвэр ашгийн ОТ төслөөс РТ-нд төлж буй хүүгийн хуримтлагдсан өр 13 хувьтай нь дүйцэхүйц байна.

Хувь нийлүүлэгчдийн зээлийн хөвөгч хүү:

2.138 ОТ ХХК-ийн Хувь нийлүүлэгчдийн зээлийн хүүгийн хувь хэмжээ 2010-2024 оны хооронд 3 өөр төрлийн хөвөгч хүүгийн хувь хэмжээг суурь болгон ашиглаж ирсэн байна. Үүнд 2011 оны II улирлаас 2011 оны I улирал хүртэл US CPI+9.9%, 2011 оны II улирлаас 2023 оны II улирал хүртэл LIBOR+6.5%, 2023 оны III улирлаас одоог хүртэл SOFR+6.5% хүүгийн хувь хэмжээг ашиглаж ирсэн ирсэн байна. НӨОДТХНГ-нд зээлийн хөвөгч хүүгийн

талаар тусгасан тайлбарт "US CPI" гэж "АНУ-ын Хэрэглээний Үнийн индексээр тохируулсан Санхүүжилтийн улирал тутмын хүү", "LIBOR" буюу Лондонгийн банк хоорондын хүү, "SOFR" гэж Нью-Йоркийн Холбооны Нөөцийн Банкнаас зарласан овернайт зээлийн хүү гэж тусгасан байна.

Хувь нийлүүлэгчдийн гэрээ /Нэмэлт, өөрчлөлт оруулж, дахин тодотгосон/ байгуулагдах үеийн зах зээлийн нөхцөл байдал-2011 он

2.139 Монгол Улсын эдийн засгийн нөхцөл байдал 2011 онд зээлжих зэрэглэл В+, гадаад валютын албан нөөц 3.6 тэрбум ам.доллар, гадаад өр 10.9 тэрбум ам.доллар, нэрлэсэн ДНБ 10.4 тэрбум ам.доллар, бодит ДНБ-ний өсөлт 10.3 хувь байсан. Түүнчлэн Рио тинто групп 2011 онд бонд гаргасан бөгөөд дундаж купон 5.1 хувь, олон улсын санхүүгийн хэрэгслийн (sponsor's loan) стандарт дундаж тухайн үеийн LIBOR+2.5-6 хувь байсан 2011 оны хувь нийлүүлэгчдийн зээлийн USCPI+9.9% хэмжээ нь 3-6 нэгж хувиар өндөр байсан байна. (LIBOR ХҮҮ: 3 сарын usd LIBOR 2010-2011 онд дунджаар 0.30% байсан.)

2.140 Түүнчлэн 2011 оны II улирлаас ашиглаж ирсэн LIBOR+6.5% хүүгийн хувь хэмжээ нь зарим уул уурхайн төслийн санхүүжилтийн хүүгээс 2.5-4.3 нэгж хувиар өндөр байна.

Хүснэгт 2.7. ОТ ХХК-ийн хувь нийлүүлэгчдийн зээлийн хүүг зарим уул уурхайн төслийн санхүүжилтийн хүүтэй харьцуулсан байдал

Төслийн байршил	БН Конго (DRC) улс	Перу улс	Панам
Төслийн нэр	Tenke Fungurume	Las Bambas	Cobre Panama
Эзэмшигч:	CMOC (Хятад) – 80% Төрийн эзэмшил – 20%	MMG Ltd (Хятадын Minmetals-ийн охин) 62.5% Guoxin International Investment – 22.5 % CITIC Metal – 15 %	First Quantum Minerals (FQM) – Канад компани
Бүтээгдэхүүн:	Зэс+Кобальт	Зэсийн баяжмал (молибден бага зэргээр агуулсан)	Зэсийн баяжмал (зэс, алт, молибден агуулсан)
Үйл ажиллагаа эхэлсэн:	2009	2016	2013
Санхүүжилтийн төрөл:	Corporate-level financing (CMOC) + Chinese bank syndicates Хятадаас бусад банк санхүүжүүлээгүй LIBOR+2.2-4%	Chinese policy bank + commercial syndicate LIBOR+3.97%	Project finance + Bond issuance + Commercial banks LIBOR+2.75%
Зээлдүүлэгчид:	China Development Bank (CDB), ICBC, CMOC	China Development Bank, ICBC, Bank of China, China Eximbank Top Create Resources Ltd, Albur Enterprises Ltd	First Quantum (Sponsor loans), BNP Paribas, HSBC, Royal Bank of Canada, Bondholders
Баталгаа (Security):		Share pledge + corporate support	Asset mortgage + offtake assignment

ОЕСД-Санхүүгийн Гүйлгээнд Хэрэгжүүлэх Үнэ Шилжүүлгийн Удирдамж:

2.141 Эдийн засгийн хамтын ажиллагаа ба хөгжлийн байгууллагаас 2020 онд гаргасан "Санхүүгийн Гүйлгээнд Хэрэгжүүлэх Үнэ Шилжүүлгийн Удирдамж"-д Групп доторх зээлийн зохицуулалтыг 2021-т тусгасан бөгөөд үүнээс Оюу толгой төсөлтэй холбоотой чухал

²⁰² ГРУППЫН ГИШҮҮНЧЛЭЛИЙН ДЭМЖЛЭГ (Implicit support) Группын гишүүнчлэлийн дэмжлэг нь групп доторх зээлдэгчид "далд дэмжлэг" өгч, зээлийн нөхцөлд зэрэгээр нөлөөлж болно. Энэ нь тухайн группт харьяалагдсаны давуу тал буюу ашиг гэж үзэж болох бөгөөд ихэвчлэн нэмэлт төлбөр шаарддаггүй.

зохицуулалтын хувьд группийн гишүүнчлэлийн дэмжлэг, группийн зээлжих зэрэглэлийг ашиглах, зах зээлийн зарчмын талаарх тусгасан бөгөөд групп доторх зээлийн нөхцөл зах зээлийн зарчимд суурилах бөгөөд группийн гишүүнчлэлийн дэмжлэгийн хүрээнд зах зээлийн зарчмаас ялгаатай байж болох талаар тусгасан байна.

2.142 Энэхүү зарчмын хүрээнд ХНЗ-ийн одоогийн хүүгийн хэмжээг харьцуулахад группийн Гишүүнчлэлийн дэмжлэгийн хүрээнд 5.15% болон зах зээлийн зарчмын дагуу 9%-ийн хооронд байх бол одоогийн хүүгийн хувь тус аль ч зарчмаас өндөр байна.

ХУВЬ НИЙЛҮҮЛЭГЧДИЙН ЗЭЭЛИЙН ХҮҮГИЙН ХУВЬ ХЭМЖЭЭНИЙ ХАРЬЦУУЛАЛТ

Рио тинто группийн бондын дундаж өгөөжтэй харьцуулахад:

2.143 Рио тинто групп нь санхүүжилтийн схемийн хувьд групп доторх болон хамтарсан төслүүдэд хөрөнгө оруулалтыг ихэвчлэн толгой компани болон охин компаниар дамжуулан оруулдаг бөгөөд санхүүжилтийн эх үүсвэрийн хувьд олон улсын зах зээлд гаргасан бонд болон бусад санхүүжилтийн хэрэгслээр бүрдүүлдэг байна. Группийн хэрэгжүүлж буй төслүүдийн хөрөнгө оруулалтын хэмжээ аудитлагдсан тайланд тусгагдсан боловч хүү, хугацаа, гэрээний нөхцөлийн талаарх мэдээлэл тусгагдаагүй тул РТ группийн санхүүжилтийн эх үүсвэрийн мэдээлэлд тулгуурлан дүн шинжилгээг хийлээ.

2.144 Rio Tinto plc ба Rio Tinto Limited-ийн баталгаа гарган Rio Tinto Finance нь 2025 оны 3-р сарын 12-нд Нью-Йоркын хөрөнгийн бирж дээр нийт 8.9 тэрбум ам долларын бондыг 5.15 хувийн купонтой гаргасан байна.

Хүснэгт 2.8. Rio Tinto Finance компанийн Нью-Йоркын хөрөнгийн бирж дээр гаргасан бондын мэдээлэл /сая ам.доллар/

№	Бондын нэр	Гаргасан дүн (сая, ам.доллар)	Хугацаа дуусах өдөр	Хүүгийн хувь	Гарсан огноо
1	4.375% Notes due 2027	500.0	Mar 12, 2027	4.4%	2025-02-26
2	4.500% Notes due 2028	750.0	Mar 14, 2028	4.5%	2025-02-26
3	Floating Rate Notes due 2028	500.0	Mar 14, 2028	SOFR + 0.84%	2025-02-26
4	4.875% Notes due 2030	1,750.0	Mar 14, 2030	4.9%	2025-02-26
5	5.000% Notes due 2032	1,250.0	Mar 14, 2032	5.0%	2025-02-26
6	5.250% Notes due 2035	1,750.0	Mar 14, 2035	5.2%	2025-02-26
7	5.750% Notes due 2055	1,750.0	Mar 14, 2055	5.8%	2025-02-26
8	5.875% Notes due 2065	750.0	Mar 14, 2065	5.9%	2025-02-26

Эх сурвалж: bloomberg

ЗАХ ЗЭЭЛИЙН ЗАРЧИМ (Arm's Length Principle) Харьцуулсан үнийн арга буюу ижил төстэй нөхцөл бүхий хараат бус талуудын хоорондын зээлийн хүүг ашиглах

ЗЭЭЛЖИХ ЗЭРЭГЛЭЛ (Credit Rating Considerations) Групп доторх стратегийн чухал байр суурьтай компаниудын зээлжих зэрэглэл группын нийт зээлжих зэрэглэлтэй ойролцоо байх, группын дэмжлэгтэйгээр илүү сайн зээлийн нөхцөл авах боломжтой.

Тус бондын зориулалт нь компанийн ерөнхий санхүүгийн үйл ажиллагаа болон богино хугацааны "Bridge Loan Facility"-ыг эргэн төлөх зорилгоор гаргасан байна.

2.145 Эдийн засгийн хамтын ажиллагаа ба хөгжлийн байгууллагаас (OECD) 2020 онд гаргасан "Санхүүгийн Гүйлгээнд Хэрэгжүүлэх Үнэ Шилжүүлгийн Удирдамж"-д Групп доторх зээлийн зохицуулалтад заасан группийн гишүүнчлэлийн дэмжлэгийн хүрээнд ХНЗ-ийн хүүгийн хувь хэмжээг РТ группийн эх үүсвэрийн зардалтай харьцуулахад 6.1 нэгжээр өндөр байна.

Онтрэ Ресурсес ХХК-ийн зээлийн дундаж хүүтэй харьцуулахад:

2.146 ОТ ХХК болон Онтрэ Ресурсес (хуучнаар Онтрэ Голд) нар нь MV-015225 болон MV-015226 дугаартай тусгай зөвшөөрөлтэй талбайтай холбоотойгоор гэрээ (Joint Venture Agreement) байгуулсан.

2.147 Дээрх гэрээний дагуу ОТ ХХК-ийн Онтрэгийн өмнөөс хийсэн аливаа хөрөнгө оруулалтыг ОТ ХХК-ээс Онтрэд олгосон зээл гэж бүртгэн гэрээний 10.2 дахь заалтаар зээлийн хүүгийн хувь Роял банкны Прайм хувьсах хүү дээр нэмэх нь 2% хувь байхаар тохирсон байна.

2.148 Онтрэ Ресурсес ХХК-ын ОТ ХХК-аас авсан зээлийн дундаж хүү 6.7% буюу одоогийн ХНЗ-ийн хүүгийн хувь хэмжээ нь 4.6 нэгжээр өндөр байна.

Монгол Улсын Засгийн Газрын бондын дундаж өгөөжтэй харьцуулахад:

2.149 2025 оны 2 дугаар улирлын гүйцэтгэлээр Монгол Улсын нийт гадаад өрийн үлдэгдэл 39,612.0 сая ам.долларт хүрч, өмнөх оны мөн үеэс 13%-иар буюу 4,475.0 сая ам.доллараар нэмэгдсэн байна.

Хүснэгт 2.9. Монгол Улсын гадаад зах зээл дээр гаргасан бондын мэдээлэл /сая ам.доллар/

Д/д	Нэр	Арилжсан ОГНОО	ДҮН	Хүү	Төлөгдөх ОГНОО	Үлдэгдэл
1	Чингис-22	12/5/2012	1,000.0	5.10%	Төлөгдсөн	-
2	Чингис-18	1/5/2013	500.0	4.10%	Төлөгдсөн	-
3	Димсам	6/24/2015	1,000.0	7.50%	Төлөгдсөн	-
4	Мазаалай	4/6/2016	500.0	10.90%	Төлөгдсөн	-
5	Хуралдай	3/9/2017	600.0	8.80%	Төлөгдсөн	-
6	Гэрэгэ	11/1/2017	800.0	5.60%	Төлөгдсөн	-
7	Номад	10/7/2020	600.0	5.10%	4/7/2026	174.3
8	Сэнчүри 1-27	7/7/2021	500.0	3.50%	7/7/2027	413.1
9	Сэнчүри 1-31	7/7/2021	500.0	4.50%	7/7/2031	500.0
10	Сэнчүри 2	1/19/2023	650.0	8.70%	1/19/2028	541.7
11	Сэнчүри 3	12/5/2023	350.0	7.90%	12/5/2028	350.0
12	Сэнчүри 4	2/25/2025	500.0	6.60%	2/25/2030	500.0

Үүнд, Засгийн газрын гадаад өр 824.0 сая ам.доллараар нэмэгдэж 8,837.0 сая ам.долларт хүрсэн байна. Засгийн газрын бондын дундаж купон 6.5 хувь байгаа ХНЗ-ийн хүүгийн хувь хэмжээ нь 4.8 нэгжээр өндөр байна.

Монгол Улсын арилжааны банкнуудын гадаад ам долларын эх үүсвэрийн дундаж хүүтэй харьцуулахад:

2.150 Банкны секторын гадаад өрийн үлдэгдэл 2025 оны 2 дугаар улирлын эцэст 3.1 тэрбум ам.долларт хүрч, өмнөх оны мөн үеэс 1.3 тэрбум ам.доллараар нэмэгдсэн байна. Гадаад өрийн бүтцийн хувьд 62%-ийг урт хугацаат зээл, 29%-ийг бонд болон өрийн бичиг, 5%-ийг эдийн засгийн харьяат бус этгээдийн эзэмшдэг харилцах, хадгаламжийн дансны эх үүсвэр, үлдсэн 4%-ийг богино хугацаат зээлийн өглөг тус тус бүрдүүлж байна.

2.151 Банкны секторын гаднаас татсан долларын санхүүжилтийн дундаж хүү 5.8% байгаа нь ХНЗ-ийн хүүгийн хэмжээ 5.5 нэгж хувиар өндөр байна.

ДҮГНЭЛТ

ОТ ХХК-ийн 2010-2024 оны хооронд нийт авсан зээлийн санхүүжилтийн хэмжээ 17.7 тэрбум ам.доллар, үүнээс 10.1 тэрбум ам.доллар нь хувь нийлүүлэгчдийн зээл хэлбэрээр авсан бөгөөд тус зээлийн нийт эргэн төлөлт 6.1 тэрбум ам.доллар, 2024 оны жилийн эцсийн байдлаар нийт төлөх дүн 11.3 тэрбум ам.доллар, одоогийн хүүгийн түвшинд төлж дуусгах хүртэл нэмж 13.1 тэрбум ам.доллар буюу нийт 2037 он хүртэл 25.1 тэрбум ам.доллар төлөхөөр байна. Гадаад хөрөнгө оруулагч тал хувь нийлүүлэгчдийн хэлбэрээр тус төсөлд 10.1 тэрбум ам.доллар оруулаад нийт хугацаанд буюу 2010-2037 он хүртэл 31.2 тэрбум ам.доллар буцаан авахаар байна.

1. Хувь нийлүүлэгчдийн зээлийн одоогийн буюу LIBOR+6.5% хүүгийн хувь хэмжээг олон улсын зарчим, бусад санхүүгийн хэрэгслийн хүүгийн хувь хэмжээтэй харьцуулахад 3-6 нэгж хувиар өндөр байгаа тул бууруулах дараах үндэслэлүүд үүссэн байна.
 - ✓ ХНГ /НӨОДТХНГ/ байгуулагдах үеийн санхүүжилтийн хүүгийн судалгаа хангалттай хийгдээгүй, тухайн үеийн олон улсын санхүүжилтийн нөхцөлийг харгалзаж үзээгүй.
 - ✓ Гэрээ байгуулагдах үеийн буюу 2011 он болон зээлийн хүү бууруулах хэлцэл хийгдэж байсан 2018 оны эдийн засгийн нөхцөл байдлаас 2025 оны монгол улсын эдийн засгийн нөхцөл байдал сайжирсан.
 - ✓ Монгол Улсын гадаад өр болон хувийн секторын зээлийн хүүтэй харьцуулахад 3.7-6 нэгж хувиар өндөр байна.
 - ✓ Олон улсын санхүүжилтийн нөхцөлтэй харьцуулахад 3-6 нэгж хувиар өндөр байна.
 - ✓ Олон улсын (OECD, BEPS, сунгасан гарын зарчим) зарчимд нийцүүлэн зээлийг хүүгийн хувь хэмжээг зайлшгүй бууруулах шаардлагатай байна.
2. Оюу толгой төслийн санхүүжилтийн одоогийн схемд дүн шинжилгээ хийж, санхүүгийн хэрэгслийг зардал багатай өөр хэрэгслээр солих, санхүүгийн чадавхыг сайжруулах шаардлагатай гэж үзлээ.

САНАЛ:

- Зээлийн хүүгийн хувь хэмжээг олон улсын зарчим, бусад санхүүгийн хэрэгслийн хүүгийн түвшинд хүргэж бууруулах.
- Оюу толгой төслийн санхүүжилтийн одоогийн схемд дүн шинжилгээ хийж, санхүүгийн хэрэгслийг зардал багатай өөр хэрэгслээр солих, санхүүгийн чадавхыг сайжруулах.
- Санхүүгийн мэдээллийн хүртээмжтэй, найдвартай байдал, хяналтын оролцоог хувьцаа эзэмшигчдэд ижил тэгш олгох нөхцөл байдлыг тодорхой болгож, ОТ ХХК-ийн дүрэмд оруулах.
- Монгол Улсын эрх бүхий байгууллагуудын санхүүгийн мэдээллийн зөрүүтэй байдлыг арилгах, тооцоолол, аргачлалыг нэг стандартад оруулах.

ОЮУ ТОЛГОЙ ТӨСЛӨӨС МОНГОЛ УЛСЫН ХҮРТЭХ ӨГӨӨЖИЙН ТАЛААРХ АСУУДАЛ**Дүгнэлт**

Монголын болон гадаадын хөрөнгө оруулагч талуудын “өгөөж”-ийн тодорхойлолт, түүнд хамруулж буй үзүүлэлтүүдийг тооцох аргачлалын талаарх байр суурь нэгдсэн ойлголтод хүрээгүй, зөрүүтэй байна.

2.152 Монгол Улсын Үндсэн хуулийн 6.2 дугаар зүйлд “Стратегийн ач холбогдол бүхий ашигт малтмалын ордыг ашиглахдаа байгалийн баялаг ард түмний мэдэлд байх зарчимд нийцүүлэн түүний үр өгөөжийн дийлэнх нь ард түмэнд ногдож байх эрх зүйн үндсийг хуулиар тогтооно²⁰³” гэж туссан байдаг ба уг хуулийн заалтын нэмэлт өөрчлөлтийг хэлэлцсэн Төрийн байгуулалтын байнгын хорооны 2019 оны 9 дүгээр сарын 10-ны өдрийн

²⁰³ 2019 оны 11 дүгээр сарын 14-ний өдөр батлагдсан.

тэмдэглэлд “дийлэнх” гэдгийг 50+1 түүнээс дээших хувиар, “үр өгөөж” гэдгийг татвар, хураамж, төлбөр, ашиг, ноогдол ашиг гэж өргөн утгаар нь томъёолсон байна. Цаашлаад 2020 оны 1 дүгээр сарын 9-ны өдөр баталсан “Монгол улсын үндсэн хуульд оруулсан нэмэлт, өөрчлөлтөд хууль тогтоомжийг нийцүүлэх, түүнтэй холбогдуулан авах арга хэмжээний тухай” УИХ-ын 02-р тогтоолын хавсралтын 1.1.1 дүгээр заалтад үр өгөөжийг татвар, ашиг гэх мэт хэмээн нээлттэй байдлаар томъёолсон байна. Мөн Үндсэн хуулийн 6.2 дугаар зүйлд “Байгалийн баялгийг ашиглах төрийн бодлого нь урт хугацааны хөгжлийн бодлогод тулгуурлаж, одоо ба ирээдүй үеийн иргэн бүрд эрүүл, аюулгүй орчинд амьдрах эрхийг нь баталгаажуулах, газрын хэвлийн баялгийн үр өгөөжийг Үндэсний баялгийн санд төвлөрүүлж тэгш, шударга хүртээхэд чиглэнэ” гэж заасан байдаг ба Үндэсний баялгийн сангийн тухай хуулийн 11.1.2-т ногдол ашиг, ашигт малтмалын нөөц ашигласны тусгай төлбөр, татварын бус орлого хэмээн өгөөжид хамаарах татварын бус бүрэлдэхүүн хэсгүүдийг тодорхойлсон байдаг. Үндсэн хуулийн 6.2 дугаар зүйл, тэр дундаа өгөөжтэй холбоотой хуулийн томъёолол, үндсэн шаардлагуудыг нэгтгэвэл:

“Үр өгөөж”-ийн талаарх Монгол Улсын хууль тогтоомжийн томъёолол, шаардлага:

- Стратегийн ач холбогдол бүхий ашигт малтмалын ордын үр өгөөжийн дийлэнх буюу 50+1 түүнээс дээш хувь нь ард түмэнд ногдоно;
- Үр өгөөж гэдгийг “татвар, хураамж, төлбөр, ашиг, ноогдол ашиг, АМНАТ” гэх мэт байдлаар өргөн хүрээнд авч үзнэ.

2.153 Дээрхээс Монгол Улсын хууль, тогтоомжийн хүрээнд өгөөжийг тодорхойлсон нэгдсэн ойлголт байхгүй гэдэг нь харагдаж байна.

2.154 Эрдэс баялаг, Эрчим хүчний сайдын 2010 оны 3-р сарын 26-ны өдрийн 71 дүгээр тушаалаар хүлээн авсан ОТ төслийн ТЭЗҮ-2010-т өгөөжийг дараах байдлаар тодорхойлсон байна.

Хүснэгт 2.10. Талуудын үр өгөөж хуваарилагдах байдал

Монгол Улсын Засгийн газар	Хөрөнгө оруулагч
Ногдол ашиг	Ногдол ашиг
Орлогын татвар ба төлбөр хураамжууд	Менежментийн төлбөр
Суутган тооцох татварууд	Хувьцааны санхүүжилт (сөрөг)
Роялти	Гадаад улсад төлөх татварууд (сөрөг)

2.155 Монгол улсын Засгийн газрын өгөөж “Орлогын татвар ба төлбөр хураамжууд”-д ААНОАТ (Хөрөнгө оруулалтын татварын хөнгөлөлт сөрөг), НӨАТ, үл хөдлөх хөрөнгийн татвар, гаалийн татвар, дизель түлшний онцгой татвар, усны төлбөр, ашигт малтмалын тусгай зөвшөөрлийн төлбөрүүд, газар ашигласны төлбөр болон гадаад ажиллагсдын төлбөрийг дурдсан байна.

2.156 ОТ ХХК-ийн 2010 оны ТЭЗҮ-д тусгасан өгөөжийн тооцоолол нь 100 хувь хувьцааны санхүүжилтэд үндэслэн, АНУ-ын урт хугацааны инфляцын хувиар бодит дүнд шилжүүлж, уурхайн ашиглалтын нийт хугацаа(УАХ)-нд тооцсон байна.

Хүснэгт 2.11. Оюу толгой төслөөс Монгол Улсын Засгийн Газарт орох бэлэн мөнгөний урсгал

Монгол Улсын ЗГ-т орох орлого		Дискаунтын хувь = 10%	
		Өнөөгийн цэвэр үнэ цэнэ	Ашиглалтын нийт хугацаанд
ААНОАТ	сая \$	2,342	14,873
Хөрөнгө оруулалтын татварын хөнгөлөлт	сая \$	-259	-558
НӨАТ	сая \$	636	2,800
Үл хөдлөх хөрөнгийн татвар	сая \$	33	282
Гаалийн татвар	сая \$	141	386
Дизель түлшний онцгой татвар	сая \$	42	180
Усны төлбөр	сая \$	20	166

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ХЯНАН ШАЛГАХ ТҮР ХОРОО

Ашигт малтмалын тусгай зөвшөөрлийн төлбөрүүд	сая \$	3	23
Газар ашигласны төлбөр	сая \$	14	114
Гадаад ажиллагсдын төлбөр	сая \$	2	16
МУ-д төлөх татварын төлбөрүүд, Бүгд	сая \$	2,973	18,282
Суутган тооцох татвар	сая \$	163	519
АМНАТ (роялти)	сая \$	1,028	6,197
Ногдол ашиг	сая \$	995	11,329
Монгол Улсын ЗГ-т орох орлого	сая \$	5,159	36,327
Нийт төслөөс олох орлогод эзлэх хувь	%	66%	53%

Хүснэгт 2.12. Хөрөнгө оруулагчийн Оюу толгой төслөөс олох нийт орлого

Хөрөнгө оруулагчид орох орлого		Дискаунтын хувь = 10%	
		Өнөөгийн цэвэр үнэ цэнэ	Ашиглалтын нийт хугацаанд
Төслөөс хөрөнгө оруулагчид орох орлого	сая \$	6,766	36,472
Менежментийн төлбөр	сая \$	378	1,985
<i>эдгээрээс хасагдах нь</i>			
IVN компанийн хувьцааны санхүүжилт	сая \$	-3,943	-4,644
МУ-ын ЗГ-т төлөх суутган тооцох татвар	сая \$	-163	-519
IVN компанийн Канад улсад төлөх татварууд	сая \$	-400	-1,406
Хөрөнгө оруулагчид орох орлого	сая \$	2,638	31,887
Нийт төслөөс олох орлогод эзлэх хувь	%	34%	47%

2.157 Дээрх тооцооллын хөрөнгө оруулагчид орох орлого хэсэгт бөөн дүн оруулсан ба үүнд ямар төрлийн мөнгөн урсгалуудыг хамруулсан нь тодорхой тусгагдаагүй байна.

2.158 Харин ХөОГ болон ХНГ-нд 2 талын хүртэх үр өгөөжийн харьцаа, талуудын өгөөжид хамаарах үзүүлэлтүүдийг тодорхойлсон мэдээлэл байхгүй байна.

2.159 Эндээс төслийн өгөөжийн хувьд баримтлах үндсэн баримт бичиг нь одоогийн байдлаар ТЭЗҮ2010 гэж харахаар байна. Иймд дараах хэсэгт бусад ижил төстэй төсөл, ажлын хэсгийн тайланд өгөөжийг хэрхэн тодорхойлсныг харуулж байна.

1. 2025 оны 3 дугаар сарын 27-ны өдөр Монгол Улсын АҮЭБЯ-ны төрийн нарийн бичгийн даргын А/46 дугаар тушаалаар томилогдсон ажлын дэд хэсгийн "MV-015225, MV-015226 тоот ашиглалтын тусгай зөвшөөрлийн талбайгаас Монголын талын хүртэх өгөөжийн талаар санхүүгийн тооцоолол, хувилбаруудыг судалж, санал боловсруулж танилцуулах" ажлын хүрээнд тодорхойлсон өгөөжийн үзүүлэлтүүд:

Тодорхойлолт:

а) Монголын талын өгөөж

- АМНАТ 5%
- ААНОАТ – Татвар ногдох үйл ажиллагааны цэвэр ашгаас 25%
- Ногдол ашиг: Төрийн хувь эзэмшилтэй тохиолдолд 34%-ийн ногдол ашиг авна
- Үл хөдлөх хөрөнгийн татвар
- Суутган татвар: Шилжүүлэх улс, үйлчилгээний төрлөөс хамаарч 0-20%
- НӨАТ: (CAPEX НӨАТ + Менежментийн үйлчилгээний төлбөр НӨАТ), 10%
- Бусад (Лиценз шилжүүлэх төлбөр, гаалийн татвар – 5%)

б) ОТ-ын өгөөж

- Ногдол ашиг: Төрийн хувь эзэмшилтэй тохиолдолд, ашиг *66%*80%, үгүй бол ашиг *80%
- Менежментийн үйлчилгээний төлбөр = (Онтрэ OPEX + Онтрэ CAPEX)*6%
- Хүүгийн төлбөр (Онтрэ-ийн өр, савгу account: LIBOR + 6.5% хүү бодно)

в) Онтрэ-ын өгөөж

- Ногдол ашиг: Төрийн хувь эзэмшилтэй тохиолдолд, ашиг*66%*20%, үгүй бол ашиг*20%

2. 2025 оны 1 дүгээр сарын 8-ны өдөр Монгол Улсын засгийн газраас УИХ-ын Аюулгүй байдал, гадаад бодлогын Байнгын хороотой зөвшилцөхөөр хүргүүлсэн, Орана Майнинг С.А.С (төсөл хэрэгжүүлэгч) болон Бадрах Энержи ХХК (хөрөнгө оруулагч)-тай байгуулах ХөОГ-ний төсөл нь уул уурхайн жишиг гэрээний төсөл хэмээн харж болохоор байна. Учир нь уг гэрээний төсөлд тодорхойлсон өгөөжийн тодорхойлолт нь ТЭЗҮ2010-н тодорхойлолттой харьцуулахад илүү дэлгэрэнгүй, тодорхой бөгөөд өгөөжийн харьцааг хангуулах үзүүлэлт²⁰⁴ оруулснаараа маргаан гарах асуудлыг хааж чадсан байна.

Тодорхойлолт:

“Засгийн Газар нь гэрээ хүчин төгөлдөр болох өдрөөс эхлэн Төслийн шууд үр өгөөжийн дийлэнх буюу 51%-аас доошгүй хувийг хуримтлагдах дүнгээр жил бүр хүртэх бөгөөд Гэрээний 4.2(е)-д заасан аргачлалын дагуу тооцно” – Гэрээний 4.1(а)

- а) “Гэрээний 4.1а-д заасан Засгийн газрын Төслөөс хүртэх шууд үр өгөөжид дараахыг оруулж тооцно” – Гэрээний 4.1(с)
 - АМНАТ
 - ААНОАТ
 - Ногдол ашиг
 - Ногдол ашгийн суутган татвар
 - Гаалийн албан татвар
 - Ажил олгогчоос төлөх НДШ
 - Орон нутагт оруулах хөрөнгө оруулалт
 - Усны нөөц ашигласны төлбөр
 - Үл хөдлөх эд хөрөнгийн татвар
 - Ашигт малтмалын тусгай зөвшөөрлийн төлбөр
 - Гадаад ажилтны ажлын байрны татвар
 - Хүүгийн орлогын суутган татвар
 - Өгөөж тохируулах төлбөр
 - НӨАТ
 - Бүтээгдэхүүнд хамаарах Маркетингийн төлбөр
- б) “Хөрөнгө оруулагчийн Төслөөс хүртэх шууд өгөөж гэдэгт дараахыг ойлгоно.” – Гэрээний 4.1(d)
 - Татварын дараах ногдол ашиг
 - Маркетингийн төлбөр
 - Ноу-хауны төлбөр
 - Зээлийн хүүгийн суутган татварын дараах хүүгийн төлбөр (Хувьцаа эзэмшигчдийн зээл байх тохиолдолд хамаарна)

Талуудын одоогийн өгөөжийн тодорхойлолт, байр суурь

2.160 2025 оны 12-р сарын 10-ны өдрийн Оюу Толгойн асуудлаарх нотлох баримтыг шинжлэн судлах ОТ ХХК-ийн ХНГ /Нэмэлт, өөрчлөлт оруулж, дахин тодотгосон/-ний санхүүжилтийн хүүгийн хувь, түүнийг олон улсын зах зээлийн жишигт нийцүүлэн бууруулах талаар авч хэрэгжүүлсэн арга хэмжээ, холбогдох үр дагавар” ерөнхий сэдэв бүхий сонсголын эхний сэдэв болох “ХөОГ болон ХНГ /НӨОДТХНГ/ байгуулагдах үеийн санхүүжилтийн хүүгийн хувь, холбогдох асуудал”-тай холбогдуулан УИХ-ын гишүүн С.Зулпхар ОТ ХХК-ийн үе үеийн ТУЗ-ийн гишүүдээс “ТУЗ-д та бүхэн үр өгөөжийн тайлан, дүгнэлтийг яаж авдаг вэ? Хэрэв зорилтод дүндээ хүрээгүй бол хариуцлага тооцох асуудлыг яаж ярьдаг вэ?” хэмээх асуудлыг тавьсан. Асуултад хариулсан ОТ ХХК-ийн ТУЗ-ийн гишүүн асан Э.Баясгалан гэрчийн мэдэгдсэнээр өгөөжийг тооцох аргачлал ХөОГ, ХНГ болон Монгол Улсын хууль, тогтоомжид байдаггүй тул ОТ ХХК нь Монгол Улсад төлж буй бүх төлбөрүүд, тэр дундаа НДШ-ийг ч мөн тооцдог. Энэ бол бизнесийн зарчмын хувьд хувь нийлүүлэгчдийн хүртэх ашиг биш бөгөөд өгөөжийн тооцооллын тухайд ЭОТ ХХК-иас тусдаа тооцоолол хийсэн байдгийг мэдүүлсэн.

²⁰⁴ Гэрээний дагуу тооцооллыг жил бүр хуримтлагдсан дүнгээр тооцож, Монголын талын өгөөж 51 хувиас доош болсон тохиолдолд нэмэлт төлбөр авах зохицуулалтыг хийжээ.

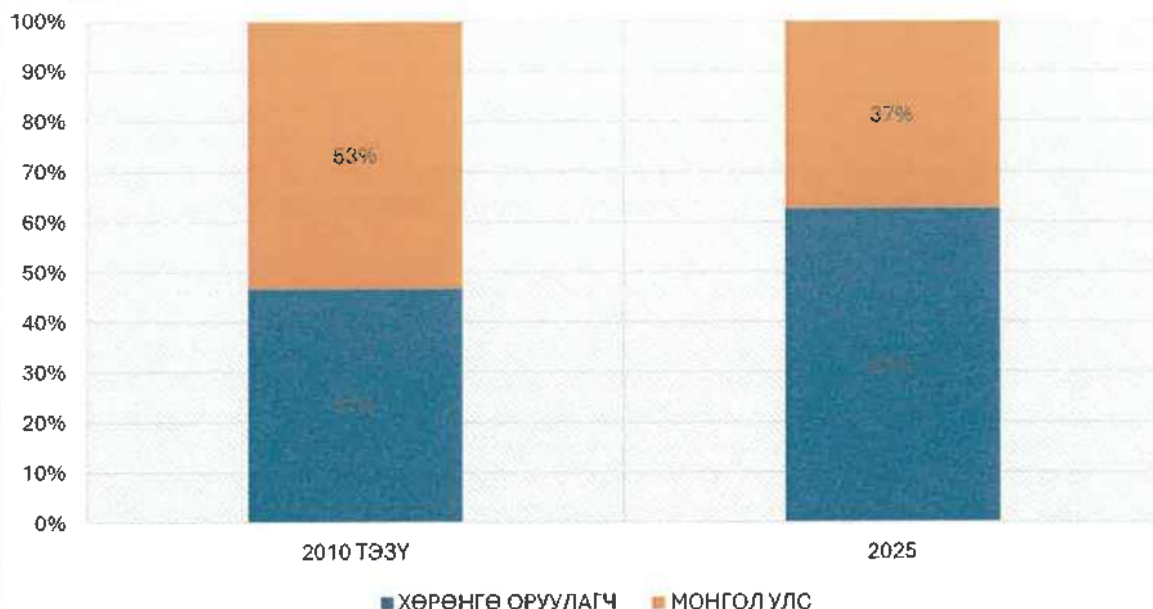

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ХЯНАН ШАЛГАХ ТҮР ХОРОО

Гэрчийн мэдүүлгээс хөрөнгө оруулагч талууд өгөөжийн тодорхойлолтын хувьд буюу өгөөжид хамруулах үзүүлэлт, тооцооллын хувьд санал нэгддэггүй гэдгийг харуулж байна.

2.161 2010 оны ТЭЗҮ-д тусгасан талуудын хүртэх өгөөжийн харьцаа 53:47 буюу Монголын тал 53%, хөрөнгө оруулагч тал 47%-ийн өгөөж хүртэхээр байсан. Харин 2025 оны 11-р сарын 13-ны өдөр Монгол Улсын Засгийн Газраас цахим орчинд нээлттэй мэдээлсэн мэдээллээр Монголын талын төслөөс хүртэх өгөөж 37% байх тооцоотой байгааг дурдсан байна.

Дүрслэл 2.2. Хувьцаа эзэмшигчдийн өгөөжийн хувь

САНАЛ:

Үр өгөөжийн тодорхойлолт, тооцооллын хувьд санал нэгддэггүй үзүүлэлтүүдийг холбогдох гэрээнд өөрчлөлт оруулах замаар эцэслэн шийдвэрлэх, тооцох аргачлалыг тодорхой тусгах, цаашид өгөөжийн тооцоонд хяналт тавих эрх зүйн орчныг бүрдүүлэх;

ЗЭЭЛИЙН ХҮҮ БУУРУУЛАХААР 2018, 2025 ОНД АВСАН АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТАЛААР

Дүгнэлт:

Монгол Улсын Ерөнхий сайдын 2018 оны 2 дугаар сарын 21-ний өдрийн 27 дугаар захирамжаар байгуулагдан зээлийн хүүгийн хувийг хянаж, холбогдох яриа хэлэлцээг хөрөнгө оруулагч талтай хийх чиг үүрэг бүхий Ажлын хэсэг Хөрөнгө оруулагч талтай НӨОДТХНГ-ний 11.3 (Г) заалтын дагуу хийсэн яриа хэлэлцээ амжилтгүй болсон.

Аж үйлдвэр, эрдэс баялгийн сайдын 2025 оны 02 дугаар сарын А/29 дүгээр тушаалаар Оюу толгой ордоос Монгол улсын хүртэх үр ашгийг нэмэгдүүлэх арга хэмжээний тухай УИХ-ын 2021 оны 103 дугаар тогтоолын хүрээнд дараах арга хэмжээг авч хэрэгжүүлэх үүрэг бүхий Ажлын хэсгийн төлөвлөгөөний биелэлт 67 хувьтай биелсэн болно.

Санхүүжилтийн зээлийн хувь хэмжээг бууруулахаар 2018 онд авсан арга хэмжээ

2.162 Засгийн газар болон Хөрөнгө оруулагч талтай 2011 оны 6 дугаар сарын 18-ны өдөр байгуулсан НӨОДТХНГ-ний Санхүүжилтийн хүү нь USCPI+9.9% байсан бол нэмэлт өөрчлөлт оруулж, дахин тодотгосон гэрээгээр хоёул LIBOR+6.5% болж буурсан билээ.

2.163 Дээрх гэрээний 11.3(ё) заалтад “хөрвүүлэх өдрөөс хойш 7 (долоон) жил тутамд Санхүүжилтийн хүүгийн хувь болон энэхүү гэрээний 11.3(Г)(ii)-д заасан, түүнчлэн энэхүү

гэрээний 25-д заасан хувь нийлүүлэгчийн одоогийн зээлийн тодорхойлолтод буй хүүгийн хувийн зохистой байдлыг хянан үзэх бөгөөд эдгээр хувийг бүх Тал зөвшөөрснөөр өөрчилж болно" гэж заасан бөгөөд энэхүү хугацаа 2018 онд тохиосон.

2.164 Дээрх заалттай холбогдуулан ЭОТ ХХК-ийн зүгээс Санхүүжилтийн болон зээлийн хүүгийн хувийн зохистой байдлыг хянан үзэх тухай 2017 оны 12 дугаар сарын 15-ны өдрийн 01/174 тоот албан бичгийг Рио Тинто компанийн зэс, очир эрдэнийн группийн хөгжлийн асуудал хариуцсан захирагч Крейг Киннелд хүргүүлсэн байна.

2.165 ЗГХЭГ-ын зүгээс Санхүүжилтийн болон зээлийн хүүгийн хувийн зохистой байдлыг хянан үзэх тухай 2018 оны 01 сарын 09-ний өдрийн ХЭГ/53 тоот албан бичгийг Рио Тинто интернэшнл холдингс лимитед, Туркойз хилл Ресурсес лимитед, Ти Эйч Ар Оюу толгой ЛТД, Оюу толгой Нидерланд Би.Ви, ОТ ХХК-д тус тус хүргүүлсэн байна.

2.166 Монгол Улсын Ерөнхий сайд У.Хүрэлсүх болон Рио Тинто компанийн гүйцэтгэх захирагч Жан-Севастьян Жак нарын 2018 оны 1 дүгээр сарын 23-ны өдөр хийсэн уулзалтаар НӨОДТХНГ-ний 11.3.г заалтын үндэслэн Хувь нийлүүлэгчдийн зээлийн хүү болон Санхүүжилтийн хүүгийн зохистой хэмжээг тодорхойлох хэлэлцээг эхлүүлэх талаар харилцан тохиролцсон байна.

2.167 Дээрх заалтын дагуу Монгол Улсын Ерөнхий сайдын 2018 оны 2 дугаар сарын 21-ний өдрийн 27 дугаар захирамжаар зээлийн хүүгийн хувийг хянаж, холбогдох яриа хэлэлцээг хөрөнгө оруулагч талтай хийх чиг үүрэг бүхий Ажлын хэсгийг байгуулсан бол тус "Ажлын хэсэг"-т дэмжлэг үзүүлэх санхүүжилтийн болон зээлийн хүүгийн хувийг хянан үзэж, холбогдох судалгаа хийж, зохистой байдлаар шийдвэрлэх талаар санал, дүгнэлт боловсруулах үүрэг бүхий "Судалгааны баг"-ийг ЗГХЭГ-ын даргын 2018 оны 3 дугаар сарын 14-ний өдрийн 71 дүгээр тушаалаар байгуулсан бөгөөд ажлын хэсгийн ахлагчаар Сангийн яамны Төрийн нөрийн бичгийн дарга С.Наранцогтыг томилсон байна.

2.168 ЗГХЭГ-ын даргын 2018 оны 3 дугаар сарын 14-ний өдрийн 71 дүгээр тушаалаар байгуулагдсан судалгааны ажлын хэсэг нийт нийт 7 удаа хуралдаж, тус ажлын хэсгийн зүгээс гадаадын DLA PIPER зөвлөх компаниар хувь нийлүүлэгчдийн зээлийн хувь хэмжээний талаар судалгаа хийлгэсэн (тайланг 2018 оны 04 дүгээр сарын 13-ны өдөр ирүүлсэн).

2.169 Судалгааны багийн зүгээс Хувь нийлүүлэгчдийн зээлийн хүү болон Санхүүжилтийн зээлийн хүүгийн зохистой хувь хэмжээ (ОТ ХХК-ийн shadow rating)-г судалж, холбогдох саналыг Рио Тинто компанид хүргүүлсэн байна.

2.170 Дээрх албан бичгийн хариуд Рио Тинто группийн стратегийн төсөл, зэс болон очир эрдэнэ хариуцсан дэд Ерөнхийлөгч Ульф Килманны зүгээс 2018 оны 4 дүгээр сарын 27, 2018 оны 6 дугаар сарын 04-ний өдрийн тус тус албан бичгээр сунгасан гарын зарчмын дагуу хувь нийлүүлэгчдийн болон санхүүжилтийн зээлийн хүүгийн зохистой түвшин LIBOR+6.5%-иас өндөр байхаар судалгааны багийн ахлагч, Сангийн яамны Төрийн нарийн бичгийн дарга С.Наранцогтод ирүүлсэн байна.

2.171 Монгол Улсын Ерөнхий сайдын захирамжийн 2018 оны 2 дугаар сарын 21-ний өдрийн 27 дугаар захирамжаар байгуулагдсан ажлын хэсэгт 2018 оны 03 дугаар сарын 16-ны өдөр хуралдаж 2 талын төлөөллийг оруулсан зээлийн хүүгийн техникийн багийг байгуулахаар харилцан тохиролцсон бөгөөд зээлийн хүүтэй холбоотой техникийн баг нийт 4 удаа хуралдсан байна.

2.172 Хувь нийлүүлэгчдийн зээлийн хүүтэй холбоотой техникийн багт Монголын талыг төлөөлөн судалгааны багийн зарим гишүүд болон Рио Тинто, ОТ ХХК-ийн төлөөллийг хамруулсан 2018 оны 04 дүгээр сарын 04-ний өдөр хийсэн анхны уулзалт дээр Рио Тинто группийн зэс, очир эрдэнийн группийн стратегийн төслүүд хариуцсан дэд Ерөнхийлөгч Ульф Куэлман "Хувь нийлүүлэгчдийн зээл өөрөө шинж чанарын хувьд хувьцааны санхүүжилттэй илүү адил. Тийм учраас хүү нь бага биш өндөр байх ёстой" гэсэн байр суурийг илэрхийлжээ.

2.173 Хувьцаа эзэмшигч талуудын тохиролцсоны дагуу яриа, хэлэлцээ хийх үүрэг бүхий 2 талаас байгуулсан "Судалгааны багууд"-ын бүрэлдэхүүнийг талууд албан ёсоор 2018 оны 4 дүгээр сарын 30-ны өдөр танилцуулсан байна.

2.174 ЗГХЭГ-ын дага Г.Занданшатар болон Рио Тинто группийн зэс-очир эрдэнийн группийн гүйцэтгэх захирал Арнауд Суараттай 2018 оны 6 дугаар сарын 13-ны өдөр Монгол улс анх удаа санхүүжилтийн хүүгийн талаарх хэлцлийн талаар, Монголын талын байр суурийг илэрхийлсэн бөгөөд Рио Тинтогийн тал мөн адил бүх талаар хамтран ажиллахад бэлэн байгаагаа илэрхийлсэн.

2.175 Рио Тинто группийн зэс очир эрдэнийн группийн гүйцэтгэх захирал Арнауд Суаратын зүгээс 2018 оны 7 дугаар сарын 04-ний өдөр ЗГХЭГ-ын дарга Г.Занданшатарт ирүүлсэн албан бичигтээ бидний зүгээс санхүүжилтийн хүүгийн хувь хэмжээний зохистой хүүгийн түвшин LIBOR+6.5%-иас бууруулахын тулд зээлдүүлэгч нарын эцсийн зээлдэгчийн зээлжих чадварыг сайжруулах шаардлага тавих талаар дурдсан байна.

2.176 Дээрх баримт материалыг нягталж үзэхэд Монголын талаас ХөОГ-ний 11.3(ё) заалтад "хөрвүүлэх өдрөөс хойш 7 (долоон) жил тутамд Санхүүжилтийн хүүгийн хувь болон энэхүү гэрээний 1".1(Г)(ii)-д заасан, түүнчлэн энэхүү гэрээний 25-д заасан хувь нийлүүлэгчийн одоогийн зээлийн тодорхойлолтод буй хүүгийн хувийн зохистой байдлыг хянан үзэх бөгөөд эдгээр хувийг бүх Тал зөвшөөрснөөр өөрчилж болно" гэсэн заалтын дагуу албан хүсэлтийг хүргүүлж, хөрөнгө оруулагч талтай хэлэлцсэн боловч Рио Тинто группийн зүгээс ОТ ХХК-ийн зээлжих рейтинг (credit rating) тогтоох шаардлагатай гэж үзсэн шалтгаанаар хойшилж санхүүжилтийн хүүгийн хэмжээг бууруулж чадаагүй байна.

Санхүүжилтийн зээлийн хувь хэмжээг бууруулах 2025 онд хийж буй яриа хэлэлцээ

2.177 Монгол Улсын Ерөнхий сайдын 2024 оны 11 дүгээр сарын 13-ны өдрийн 120 дугаар захирамж (Ерөнхий сайдын 2025 оны 8 дугаар сарын 19-ний өдрийн 68 дугаар захирамжаар ажлын хэсгийг шинэчлэн байгуулж, 120 дугаар захирамжийг хүчингүй болгосон)-аар УИХ-ын 2021 оны 103 дугаар тогтоолыг хэрэгжүүлэх ажлыг зохион байгуулах, Оюу толгой төслийн гадаадын хөрөнгө оруулагч талтай яриа хэлэлцээ хийх, төслийг тохирох, эцэслэх хувилбарыг Засгийн газрын хуралдаанд танилцуулах үүрэг бүхий Аж үйлдвэр, эрдэс баялгийн сайд Ц.Туваанаар ахлуулсан Ажлын хэсгийг байгуулсан байна.

2.178 Аж үйлдвэр, эрдэс баялгийн сайдын 2025 оны 02 дугаар сарын А/29 дүгээр тушаалаар Оюу толгой ордоос Монгол улсын хүртэх үр ашгийг нэмэгдүүлэх арга хэмжээний тухай УИХ-ын 2021 оны 103 дугаар тогтоолын хүрээнд дараах арга хэмжээг авч хэрэгжүүлэх үүрэг бүхий Ажлын хэсгийг байгуулсан байна. Үүнд:

1. Монгол Улсын Засгийн газар, ЭОТ ХХК болон Туркойс Рилл Ресурсес Лтд, Ту Эйч Ар Оюу Толгой Лтд, Оюу толгой Нидерланд Би Ви, Рио Тинто Интернэшнл Холдингс Лтд, ОТ ХХК-ийн хооронд 2015 оны 05 дугаар сарын 18-ны өдөр байгуулагдсан "Оюу толгойн далд уурхайн бүтээн байгуулалт, санхүүжилтийн төлөвлөгөө" болон "Оюу толгойн далд уурхайн бүтээн байгуулалт, санхүүжилтийн нэмэлт төлөвлөгөө"-г хуульд нийцүүлэн цуцалж, хүчингүй болгох;
2. Оюу толгойн далд уурхайн бүтээн байгуулалтын санхүүжилтэд хөндлөнгийн аудит хийлгэх;
3. Оюу толгой төслийн гүний уурхай ашиглалтад орж олборлолт эхлэх хугацаа буюу 2023 оны эхний хагас жил хүртэлх нэмэлт зардлыг гадаадын хөрөнгө оруулагч тал 100 хувь хариуцаж, ЭОТ ХХК-д нэмэлт өр үүсгэхгүй байх. ОТ ХХК-д хувьцаа эзэмшигчид болон гуравдагч этгээдээс нэмэлт зээлийн санхүүжилт авахгүй байх;
4. ОТ ХХК-ийн хувь нийлүүлэгчдийн зээлийг хүүг бууруулах, шинэчлэх асуудлаар яриа хэлэлцээ хийх.

2.179 Дээрх ажлын хэсэг 2025 оны 9 дүгээр сарын 01-ний өдрийн байдлаар нийт 4 удаа хуралдаж, холбогдох арга хэмжээг хэрэгжүүлэхээр хэлэлцсэн байна. Үүнд:

- Санхүүжилтийн хүүг бууруулах ажлын хүрээнд олон улсын зөвлөх үйлчилгээ авах сонгон шалгаруулалтыг явуулах, ажлын даалгавар батлах;

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ХЯНАН ШАЛГАХ ТҮР ХОРОО

- Рио Тинто компанид албан ёсоор зээлийн хүүг бууруулах талаар яриа хэлэлцээг албан ёсоор эхлүүлж буй талаар мэдэгдэх;
- Менежментийн үйлчилгээний гэрээг шинэчлэх ажлын хүрээнд зөвлөх үйлчилгээ авах;
- Оюу толгойн далд уурхайн бүтээн байгуулалтын санхүүжилтэд хөндлөнгийн аудит хийлгэх үйлчилгээ авах, ажлын даалгавар батлах, зардлыг ОТ ХХК-иас гаргуулах;
- “Оюу толгойн далд уурхайн бүтээн байгуулалт, санхүүжилтийн төлөвлөгөө” болон “Оюу толгойн далд уурхайн бүтээн байгуулалт, санхүүжилтийн нэмэлт төлөвлөгөө”-г хуульд нийцүүлэн цуцалж, хүчингүй болгох хүрээнд хуулийн зөвлөх компани авах;
- ОТ ХХК-ийн зээлжих зэрэглэлийг тогтоолгох асуудал.

Хүснэгт 2.13. Аж үйлдвэр, эрдэс баялгийн сайдын 2025 оны А/29 дүгээр тушаалаар байгуулагдсан ажлын хэсгийн төлөвлөгөөний биелэлт

д/д	Хариуцсан албан тушаалтан	Даалгасан ажил	Биелэлт
Аж Үйлдвэр, эрдэс баялгийн сайдын 2025 оны 02 дугаар сарын 11-ний өдрийн Ажлын хэсэг байгуулах тухай А/29 дүгээр тушаал гарсан. Тушаал нь “Оюу толгойн ордоос Монгол Улсын хүртэх үр ашгийг нэмэгдүүлэх арга хэмжээний тухай” УИХ-ын 2021 оны 103 дугаар тогтоолын 1 дэх заалтын 2, 3, 4 дэх дэд хэрэгжилтийг хангах, ОТ ХХК-ийн хувь нийлүүлэгчдийн зээлийн хүүг бууруулах, шинэчлэх асуудлаар яриа хэлэлцээ хийх Ажлын хэсгийг байгуулсан.			
Ажлын хэсгийн төлөвлөгөөний биелэлт			
1.	ОТ ХХК-ийн Хувь нийлүүлэгчдийн зээлийн хүүг бууруулах		
1.1	Хариуцах хүн	Хийх ажил	хугацаа
1.2	ХЗДХЯ-ны ОУГХАГ-ын дарга Ч.Нарантуяа	Хувь нийлүүлэгчдийн зээлийн хүүг бууруулах хэлэлцээг эхлүүлэх тухай албан ёсны мэдэгдлийн төслийг боловсруулах, Рио Тинто компанид хүргүүлэх	2025.02.20 2025.02.24
1.3	ЭМ ХХК-ийн Нэгдсэн стратеги, санхүүгийн удирдлагын газрын дарга Б.Батбаяр	Олон улсын зөвлөх үйлчилгээ авах санхүүжилтийн асуудлыг холбогдох эрх бүхий байгууллагад танилцуулан шийдвэрлүүлэх	2025.02.20 2025.02.27
1.4	ЗГХЭГ-ын даргын зөвлөх Б.Хулан	Олон улсын зөвлөх үйлчилгээний даалгаврыг боловсруулах, ажлын хэсгээр батлуулах	2025.02.20 2025.03.04
1.5	ЗГХЭГ-ын даргын зөвлөх Б.Хулан	Зөвлөхийг сонгон шалгаруулах, санал дүгнэлтийг гаргуулан авах, ажлын хэсэгт танилцуулах	2025.03.04 2025.07.31
1.6	Сангийн яамны Санхүүгийн бодлогын	Холбогдох мэдээллийг бэлтгэж зөвлөхтэй хамтран ажиллах	2025.03.04 2025.07.31
			Хийгдээгүй.

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ХЯНАН ШАЛГАХ ТҮР ХОРОО

	газрын дарга Л.Сонор			
1.7	ЭМ ХХК-ийн Дотоод хяналт, эрсдэлийн удирдлагын газрын дарга Л.Наранчимэг	Ажлын хэсгийн санал, дүгнэлтийг эцэслэн боловсруулж, ЕС-ын 2024 оны 120-р захирамжаар байгуулагдсан ажлын хэсэгт танилцуулна.	2025.08.01 2025.08.08	Хийгдээгүй.
2.	УИХ-ын 2021 оны 103 дугаар тогтоолын 1 дэх заалтын 2 дахь хэсэгт заасны дагуу МУ-ын ЗГ, ЭОТ ХХК болон Туркойз Хилл Ресурс ЛТД, Эйч Ар ОТ Лтд, ОТ Нидерланд Би Ви Эй, Рио Тинто Интернэшнл Холдингс Лтд, ОТ ХХК-ийн хооронд 2015 оны 05 дугаар сарын 18-ны өдөр байгуулсан ОТ-н далд уурхайн бүтээн байгуулалт, санхүүжилтийн төлөвлөгөө болон “ОТ -н далд уурхайн далд уурхайн бүтээн байгуулалт, санхүүжилтийн нэмэлт төлөвлөгөө”-г хуульд нийцүүлэн цуцалж, хүчингүй болгох. Менежментийн үйлчилгээний гэрээг шинэчлэх.			
2.1	ЭМ ХХК-ийн Төслийн судалгаа, үнэлгээний газрын дарга Д.Батмөнх	Ажлын нарийвчилсан төлөвлөгөөг боловсруулан батлуулж мөрдүүлэх	2021.02.21 2025.02.28	2025.02.21-нд төлөвлөгөө батлагдсан, мөрдүүлэх ажил хангалтгүй.
2.2		Олон улсын зөвлөх үйлчилгээ авах ажлын даалгаварт санал хүргүүлэх	2025.03.03 2025.03.07	Хийгдсэн.
2.3		Зөвлөхийг сонгон шалгаруулах, санал дүгнэлтийг гаргуулан авах, танилцуулах	2025.03.10 2025.05.05	Хийгдсэн.
2.4	“Эрдэнэс Толгой” Оюу ХХК-ийн Гүйцэтгэх захирал Э.Ганхүү	Хэлэлцээний үр дүнг үндэслэн менежментийн үйлчилгээний гэрээнд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах төслийг эцэслэн боловсруулах	2025.05.19 2025.05.30	Хийгдсэн.
3.	УИХ-ны 2021 оны дугаар тогтоолын 1 дэх заалтын 3 дахь хэсэгт заасны дагуу Оюу толгой төслийн далд уурхайн бүтээн байгуулалтын санхүүжилтэд хөндлөнгийн аудит хийлгэх			
3.1	ЭМ ХХК-ийн Нэгдсэн стратеги, санхүүгийн удирдлагын газрын дарга Б.Батбаяр	Санхүүгийн зөвлөх үйлчилгээ авах ажлын даалгаврыг эцэслэх	2025.02.21 2025.02.28	Ажлын хэсгийн 2025.05.26-ны өдрийн хурлаар ОТ-н ХНЗ-ийн хэлэлцээнд МУЗГ-т зориулсан татвар, санхүү болон хууль зүйн зөвлөгөө өгөх ажлын даалгаврыг баталсан.
3.2		Аудитын ажлын даалгаврыг Рио Тинто компани руу хүргүүлж холбогдох саналыг авах	2025.03.03 2025.03.07	Албан бичиг явуулсан, хариу аваагүй.
3.3		Эцэслэн тохирсон ажлын даалгаврын хүрээнд хөндлөнгийн аудитыг сонгон шалгаруулж, аудитын ажлыг зохион байгуулж	2025.03.10 2025.10.30	Хийгдээгүй.
4.	УИХ-ын 2021 оны 103 дугаар тогтоолын 1 дэх заалтын 4 дэх хэсэгт заасны дагуу 2023 оны эхний хагас жил хүртэлх нэмэлт зардлыг гадаадын хөрөнгө оруулалтаар 100 хувь хариуцаж, Эрдэнэс Оюу толгой ХХК-д нэмэлт өр үүсгэхгүй байх, ОТ ХХК-д хувьцаа эзэмшигчид болон гуравдагч этгээдээс нэмэлт зээлийн санхүүжилт авахгүй байх.			

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ХЯНАН ШАЛГАХ ТҮР ХОРОО

4.1	Эрдэнэс Оюу толгой ХХК-ийн Стратеги төлөвлөлтийн газрын ерөнхий менежер Б.Батбаатар	Хуулийн зөвлөх үйлчилгээ авах ажлын даалгавар боловсруулах	2025.04.01 2025.04.15	Ажлын хэсгийн 2025.05.26-ны өдрийн хурлаар ОТ ХХК-ийн хувь нийлүүлэгчдийн зээлийн хэлэлцээнд МУЗГ-т зориулсан татвар, санхүү болон хууль зүйн зөвлөгөө өгөх ажлын даалгаврыг баталсан.
4.2	ЭМ ХХК-ийн Нэгдсэн стратеги, санхүүгийн удирдлагын газрын дарга Б.Батбаяр	Олон улсын зөвлөх үйлчилгээ авах санхүүжилтийн асуудлыг холбогдох эрх бүхий байгууллагад танилцуулан шийдвэрлүүлэх	2025.02.20 2025.02.27	Хийгдээгүй.
4.3	Эрдэнэс Оюу толгой ХХК-ийн Стратеги төлөвлөлтийн газрын ерөнхий менежер Б.Батбаатар	Зөвлөхийг сонгон шалгаруулах, санал дүгнэлтийг гаргуулан авах, танилцуулах	2025.05.01 2025.07.04	Хийгдээгүй.

2.180 ЭОТ ХХК-ийн зүгээс Хэлэлцээ хийх мэдэгдэл хүргүүлэх тухай 2025 оны 4 дүгээр сарын 10-ны өдрийн 01/87 тоот албан бичгийг Рио Тинто Интернэшнэл Холдингс Лимитед компани, Туркойс Хилл Ресурсес Лимитед компани, Ти Эйч Ар Оюу Толгой Лтд, Оюу Толгой Нидерланд Би.Ви компани, ОТ ХХК-д тус тус хүргүүлсэн.

2.181 Дээрх албан бичгийн хүрээнд хөрөнгө оруулагчаас ОТ ХХК-д олгож буй санхүүжилтийн хүүг НӨОДТХНГ-ний 11.3(Г)(ii)-д заасны дагуу хэлэлцэхэд бэлэн байгаагаа баталгаажуулан 2025 оны 5 дугаар сарын 30-ны өдөр албан бичгээр мэдэгдсэн бөгөөд өнөөдрийн байдлаар Монголын тал хөрөнгө оруулагч Рио Тинто группийн талтай хэлэлцээ хийх шатандаа ажиллаж байна.

САНАЛ:

1. ОТ ХХК-ийн зээлжих зэрэглэлийн тогтоолгох арга хэмжээ авах;
2. Монгол Улс ОТ ХХК-ийн 34 хувийн хувьцаа эзэмшигчийн хувиар тус компанийн үйл ажиллагаанд нэгдсэн санхүүгийн хяналт шалгалтыг явуулах;
3. Засгийн газрын түвшинд ЭОТ ХХК-ийн зүгээс ОТ ХХК-ийн үйл ажиллагаанд тавих, хувьцаа эзэмшигчийн үүргээ гүйцэтгэхэд дэмжлэг үзүүлэх, Засгийн газрын түвшинд тогтмол байгуулж буй ажлын хэсгийг дахин томилохгүй байх.

ХӨВӨГЧ LIBOR ХҮҮНЭЭС SOFR ХҮҮНД ШИЛЖСЭН ЯРИА ХЭЛЭЛЦЭЭ

Дүгнэлт:	Хувь нийлүүлэгчдийн зээлийн хүүг тооцох үндсэн үзүүлэлт (LIBOR ба SOFR) хүүгийн хэмжээний талаарх яриа хэлэлцээг хууль тогтоомжийн хүрээнд гүйцэтгэсэн байна.
----------	---

2.182 Лондонгийн банк хоорондын зах зээлийн хүү LIBOR нь банк хоорондын зээлийн өртөг зардлыг илэрхийлдэг, олон жилийн турш олон улсын гэрээ хэлцэл, зээлийн баримт бичигт ашиглагддаг хөвөгч жишиг хүү байсан бол дараах шалтгаанаар эрх бүхий олон улсын байгууллагуудаас 2023 оны 7 дугаар сарын 01-ний өдрөөс эхлэн санхүүгийн зах зээлд тус хүүг ашиглахыг зогсоох шийдвэрийг гаргажээ. Үүнд:

2.183 Санхүүгийн зах зээл LIBOR жишиг хүүд хэт найдсанаас шалтгаалж системийн эрсдэл бий болсон (хуурамч мэдээллээр нөлөөлөх);

2.184 Дэлхийн санхүүгийн хямрал (2008-2009)-аас үүдэн Лондонгийн банк хоорондын зах зээл дээр санхүүгийн идэвхтэй хэлцэл хийгдэхгүй болж, жишиг хүү байх шинж чанараа алдсан.

2.185 Иймд ОТ ХХК-ийн зүгээс 2023 оны 6 дугаар сарын 30-ны өдрөөс өмнө авсан ам.долларын LIBOR жишиг хүүд суурилсан аливаа зээлийн болон бусад баримт бичгийг эрсдэлгүй жишиг хүүд шилжүүлэх шаардлага үүссэн.

2.186 АНУ-ын холбооны нөөцийн сан болон Нью-Йоркийн холбооны нөөцийн сангаас ам.долларт суурилсан LIBOR хүүгээс илүү тогтвортой жишиг хүүд шилжих зорилгоор "Альтернатив жишиг хүүг тогтоох хороо"-г хуралдуулж, "Баталгаажсан репо овернайт санхүүжилтийн хүү" (SOFR-Secured overnight financing rate)-д шилжих саналыг гаргажээ.

2.187 SOFR нь банк, санхүүгийн байгууллагууд АНУ-ын Засгийн газрын бонд барьцаалан шөнийн турш түр зээлэх/зээлдүүлэх үед үүсдэг бодит гүйлгээний хүү бөгөөд 2018 оноос хойш нийтэлж эхэлсэн илүү найдвартай, ил тод хүү гэж үздэг байна. Үүнд:

1. Түүхэн ханшид тулгуурладаг (хугацаат SOFR хүүг нийтэлдэг);
2. Хүүгийн шилжилттэй холбоотой спрэд тохируулга хийх боломжтой.

2.188 ОТ ХХК-ийн хувьд 2023 оны 9 дүгээр сарын байдлаар LIBOR жишиг хүүд үндэслэсэн хоёр төрлийн зээлийн эх үүсвэр байсан болно. Үүнд:

1. Ойролцоогоор 3.9 тэрбум ам.долларын төслийн санхүүжилтийн зээл;
2. НӨОДТХНГ-ний дагуу олгогдсон Хувь нийлүүлэгчдийн зээл (2015 оны 12 дугаар сарын 11-ний Грид №2), 2020 оны 4 дүгээр сарын 16-ны өдрийн Грид зээл №3.

2.189 Монгол Улсын Ерөнхий сайдын 2022 оны 11 дүгээр сарын 30-ны өдрийн 198 дугаар захирамжаар Оюу толгой ордоос Монгол Улсын хүртэх ашгийг нэмэгдүүлэх арга хэмжээний тухай УИХ-ын 2021 оны 12 дугаар сарын 30-ны өдрийн 103 дугаар тогтоолыг хэрэгжүүлэх ажлыг удирдан зохион байгуулах, Оюу толгой төслийн гадаадын хөрөнгө оруулагчтай яриа хэлэлцээ хийх, төслийг тохирох, эцэслэсэн хувилбарыг Засгийн газрын хуралдаанд танилцуулах үүрэг бүхий Хууль зүй, дотоод хэргийн сайд Х.Нямбаатараар ахлуулсан Ажлын хэсгийг байгуулсан.

2.190 ЭМ ХХК-ийн төлөөлөн удирдах зөвлөлийн 2023 оны 9 дүгээр сарын 18-ны өдрийн хуралдаанаар LIBOR хүүгээс SOFR хүүд шилжүүлэх асуудлыг хэлэлцэх ОТ ХХК-ийн ТУЗ-ийн 2023 оны 9 дүгээр сарын 20-ны өдрийн 54 дүгээр хурлаар хэлэлцэх асуудлын талаарх удирдамжийн төсөл болон танилцуулгыг ЭОТ ХХК-ийн гүйцэтгэх захирал Н.Цэрэнбат хийж, удирдамжийн төслийг батлах үүргийг ТУЗ-ийн дарга Ш.Мөнхцэрэнд зөвшөөрсөн байна.

2.191 Мөн Ажлын хэсгийн ахлагч, Хууль зүй, дотоод хэргийн сайдын 2023 оны 09 дүгээр сарын 18-ны өдрийн 1/4815 тоот албан бичгээр ОТ ХХК-д LIBOR хүүгээс SOFR хүү рүү шилжих эрх олгох асуудлыг Монголын талын төлөөллийн зүгээс "дэмжих" байр суурийг илэрхийлэх нь зүйтэй гэж үзсэн байна.

2.192 Дээрх шийдвэрүүдэд үндэслэн ЭМ ХХК-ийн ТУЗ-ийн 2023 оны 09 дүгээр сарын 18-ны өдрийн 69 дүгээр тогтоолоор Оюу толгой төслийн НӨОДТХНГ-ний өөрчлөлт LIBOR хүүг SOFR хүү рүү шилжүүлэх эрхийг Монголын талын хувьцаа эзэмшигч ЭОТ ХХК-ийн гүйцэтгэх захирал Н.Цэрэнбатад олгож, холбогдох баримт бичигт гарын үсэг зурах эрхийг олгосон байна.

2.193 ОТ ХХК-ийн ТУЗ-ийн ээлжит 54 дүгээр хурлаар хэлэлцэгдэх LIBOR хүүг SOFR хүү рүү шилжүүлэх асуудлаар дэмжих байр суурь илэрхийлэх төрийн төлөөллийг хэрэгжүүлэгч Монголын талын гишүүдийн баримтлах шаардлагатай удирдамжийг ЭМ ХХК-ийн ТУЗ-ийн дарга Ш.Мөнхцэрэн баталсан байна.

2.194 ЭОТ ХХК-ийн зүгээс 2023 онд LIBOR хүү 2023 оны 6 дугаар сараас нийтлэгдэхээ больж байгаатай холбогдуулан LIBOR болон SOFR хүүгийн өнгөрсөн хугацааны (2010-2022) бодит үзүүлэлт дээр шинжилгээ хийж, 2023-2035 оны 6 сарын SOFR болон LIBOR хүүгийн муруйд харьцуулсан судалгаа хийжээ.

2.195 Мөн ЭОТ ХХК-ийн зүгээс Оюу толгой төслийн санхүүжилтийн хөвөгч хүү болон 6 сарын LIBOR, SOFR хүүнүүдийн дундаж зөрүү, Монгол Улсын Засгийн газрын бондын хүү болон хамтарсан зээлийн хүүд харьцуулалт, судалгааг бэлтгэсэн байна.

2.196 Төслийн санхүүжилтийн зээлд хамаарах LIBOR жишиг хүү: Төслийн санхүүжилтийн 2023 оны 2 дугаар сард эцэслэсэн эргэн төлөлтийн хуваарийг хойшлуулах нэмэлт өөрчлөлтийн хүрээнд зээлийг хүүг тооцохдоо “зургаан сарын LIBOR”-аас шилжиж “зургаан сарын хугацаат SOFR болон түүн дээр нэмэх нь хүүгийн шилжилттэй холбоотой спрэд тохируулга 0.42826%” (Альтернатив жишиг хүүг тогтоох хорооноос нийтэлсэн) хэмээн тохиролцсон байна. ОТ ХХК-ийн ТУЗ-ийн 2022 оны 12 дугаар сарын 12-ны өдрийн хурлаар дээрх өөрчлөлтийг баталсан бөгөөд ам.долларын LIBOR хүүг нийтлэхийг зогсоохтой холбоотой аливаа нэмэлт арга хэмжээ авах шаардлагагүй байсан байна.

2.197 Хувь нийлүүлэгчдийн зээл болон ЭОТ ХХК-ийн нэрийн өмнөөс санхүүжүүлсэн хөрөнгөнд хамаарах LIBOR: НӨОДТХНГ-ний дагуу Хувь нийлүүлэгчдийн зээл болон ЭОТ ХХК-ийн нэрийн өмнөөс санхүүжүүлсэн шаардсан хөрөнгөнд хамаарах хүүг тооцоход хэрэглэдэг “3 сарын LIBOR-оос 3 сарын хугацаат SOFR түүн дээр нэмэх нь хүүгийн шилжилттэй холбоотой спрэд тохируулга 0.26161% тооцох саналыг ОТ ХХК-ийн ТУЗ-ийн хурлаар 2023 оны 9 дүгээр сарын 20-ны өдрийн хурлаар хэлэлцүүлж, шийдвэрлүүлсэн байна.

2.198 Дээрх LIBOR жишиг хүүгээс SOFR жишиг хүүд шилжих шилжилтийг Монголын тал болон хөрөнгө оруулагчийн тал (ТиЭйчАр Оюу Толгой Лтд, Оюу Толгой Нидерланд Би.Ви) харилцан тохиролцож, холбогдох тохиролцоог НӨОДТХНГ-д нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай 2023 оны 10 дугаар сарын 02-ны өдрийн гэрээгээр баталгаажуулсан байна. Тус гэрээг Монголын талаас ЭМ ХХК-ийн ТУЗ-ийн 2023 оны 09 дүгээр сарын 18-ны өдрийн 69 дүгээр тогтоолоор олгосон зөвшөөрлийг үндэслэн ЭОТ ХХК-ийн гүйцэтгэх захирал Н.Цэрэнбат гарын үсэг зурж баталгаажуулжээ.

2.199 Дээрх гэрээний дагуу LIBOR жишиг хүүгээс SOFR жишиг хүүд шилжих шилжилтийн дараагаар (шилжилтийг тохируулга 0.26% нэмэгдсэн) болно.

1.3. ДУББСТ, ДУББСНТ-НИЙ ТАЛААРХ ДҮГНЭЛТ

ДУББСТ, ДУББСНТ-НИЙ ХЭЛЭЛЦЭЭ ХИЙХ ШИЙДВЭР, ЗӨВШӨӨРӨЛ, УДИРДАМЖ, ЧИГЛЭЛ, ҮҮРЭГ, ДААЛГАВРЫГ БАТАЛСАН БАЙДЛЫГ ТОГТООХ

Дүгнэлт:	<p>ДУББСТ-тэй холбоотой Засгийн газрын хуралдааны болон Ерөнхий сайдын шийдвэрүүд нь тухайн үед хучин төгөлдөр мөрдөгдөж байсан татварын болон хөрөнгө оруулалтын тухай хууль тогтоомжийг зөрчсөн байна.</p> <p>Засгийн газрын шийдвэр, зөвшөөрөл, удирдамж гараагүй байхад ЭМ ХХК-ийн гүйцэтгэх захирал Бямбасайхан, ЭОТ ХХК-ийн гүйцэтгэх захирал Д.Ганболд нар ДУББСНТ-д гарын үсэг зурж, баталгаажуулсан нь Засгийн газрын тухай хууль болон бусад Монгол Улсад хүчин төгөлдөр мөрдөгдөж байсан хууль тогтоомжтой нийцээгүй байна.</p>
----------	--

2.200 Монгол Улсын эдийн засгийн нөхцөл байдал 2013 оноос суларч эхэлсэн үед Оюу толгой төслийн бүтээн байгуулалтын ажил 2013-2014 онуудад зогсонги байдалд орсон байна. Иймд УИХ-аас Эдийн засгийн идэвхжилийг нэмэгдүүлэх, зарим арга хэмжээний тухай 2014 оны 34, Эдийн засгийн хүндрэлээс гарах арга хэмжээний хөтөлбөр батлах тухай 2015 оны 41 дүгээр тогтоолыг баталж, Оюу толгой төслийн далд уурхайн бүтээн байгуулалтыг түргэтгэх, уг төслийн хэрэгжилтэд Засгийн газраас бодлогын дэмжлэг үзүүлж ажиллах, төслийн бүтээн байгуулалтыг эрчимжүүлэх удирдамжийг Засгийн газарт өгсөн байна.

2.201 Монгол Улсын Засгийн газрын 2014 оны 6 дугаар сарын 18-ны өдрийн хуралдаанаар Оюу толгой төслийг эрчимжүүлэх тухай ЭОТ ХХК-иас хийсэн танилцуулгыг хэлэлцэж, Оюу толгой төслийн нэмэлт санхүүжилтийн олон улсын банк, санхүүгийн байгууллагатай байгуулах гэрээ хэлцлийн төсөлд хууль зүйн дүгнэлт гаргах, санхүүгийн тооцоо судалгаанд зөвлөх үйлчилгээ авах зардлыг судалж, санхүүжилтийг шийдвэрлэх арга замын талаар танилцуулахыг Сангийн сайд Ч.Улаан, Эдийн засгийн хөгжлийн сайд

Н.Батбаяр нарт даалгаснаар Монгол Улсын Ерөнхий сайд Н.Алтанхуягийн тэргүүлж байсан Засгийн газрын зүгээс Монгол Улсын ОТ ХХК-иас хүртэх өгөөжийг нэмэгдүүлэх чиглэлээр мэргэжлийн байгууллагуудаас зөвлөх үйлчилгээ авах ажлыг эхлүүлсэн байна.

2.202 Монгол Улсын Ерөнхий сайд Н.Алтанхуягийн тэргүүлсэн Засгийн газар 2014 оны 11 дүгээр сарын 05-ны өдөр огцорч, 2014 оны 12 дугаар сарын 05-ны өдөр Ч.Сайханбилэг Ерөнхий сайдаар томилогдож, засгийн газраа бүлдүүлж, Оюу толгойн төслийн хэлэлцээрийг үргэлжлүүлсэн байна. Үүнд:

1. Ерөнхий сайдын 2015 оны 01 дүгээр сарын 23-ны өдрийн 27 дугаар захирамжаар Оюу толгой төслийн Хөрөнгө оруулагч талтай хэлэлцээ хийх үүрэг бүхий ажлын хэсгийг байгуулсан:
 - 1.1. ЭМ ХХК-ийн гүйцэтгэх захирал Б.Бямбасайхан;
 - 1.2. ЭОТ ХХК-ийн гүйцэтгэх захирал Д.Ганболд;
 - 1.3. ЭМ ХХК-ийн Ерөнхий эдийн засагч Ч.Отгочулуу;
 - 1.4. ЭОТ ХХК-ийн санхүү эрхэлсэн дэд захирал Д.Ашидмөнх;
 - 1.5. ЭМ ХХК-ийн хуулийн ерөнхий зөвлөх П.Кайл;
 - 1.6. ЭОТ ХХК-ийн захиргаа, хуулийн албаны дарга Ц.Мөнх-Оюунбаатар.
2. Засгийн газрын 2015 оны 4 дүгээр сарын 13-ны өдрийн 20 дугаар хуралдаанаас 2013 онд 3 сайдын хамтарсан тушаалаар байгуулсан зардлын хэтрэлтийг шалгасан Ажлын хэсгийг татан буулгасан;
3. Ерөнхий сайдын 2015 оны 4 дүгээр сарын 13-ны өдрийн 94 дүгээр захирамжаар Оюу толгойн хөрөнгө оруулагч талтай хэлэлцээ хийх үүрэг бүхий ажлын хэсгийн удирдамжийг батлан гаргасан;
4. Монгол Улсын Засгийн газрын 2015 оны 4 дүгээр сарын 15-ны өдрийн 21 дүгээр хуралдаанаар Оюу толгой төслийн далд уурхайн бүтээн байгуулалт, санхүүжилтийн төлөвлөгөөг эцэслэн тохирохыг ажлынх эсэгт даалгасан;
5. Ерөнхий сайдын 2015 оны 4 дүгээр сарын 16-ны өдрийн 99 дүгээр захирамжаар Оюу толгой төслийн далд уурхайн бүтээн байгуулалтын ажлын санхүүжилтийн төлөвлөгөөнд гарын үсэг зурах эрхийг “Эрдэнэс Монгол” ХХК-ийн гүйцэтгэх захирал Б.Бямбасайхан, “Эрдэнэс Оюу толгой” ХХК-ийн Гүйцэтгэх захирал Д.Ганболд нарт зөвшөөрсөн;
6. Засгийн газрын 2015 оны 5 дугаар сарын 15-ны өдрийн 27 дугаар хуралдаанаар Сангийн сайд (Ж.Эрдэнэбат), ТЕГ-ын дарга (Б.Ариунсан) нарт ОТ ХХК-ийн Санхүүгийн тайлан баталгаажуулах болон татварын асуудлыг хуулийн дагуу шийдвэрлэхийг даалгасан;
7. Ерөнхий сайдын 2015 оны 5 дугаар сарын 15-ны өдрийн 123 дугаар захирамжаар Засгийн газар болон хувь нийлүүлэгчдийг төлөөлж Оюу толгой төслийн ДУББСТ-д гарын үсэг зурах эрх олгосон.

2.203 Дээрх шийдвэрүүдийг үндэслэн ДУББСТ-г боловсруулсны үндсэн дээр Монголын талаас ЭМ ХХК-ийн гүйцэтгэх захирал Б.Бямбасайхан, ЭОТ ХХК-ийн гүйцэтгэх захирал Д.Ганболд нар гарын үсэг зурсан байна.

2.204 Ерөнхий сайдын 2015 оны 4 дүгээр сарын 23-ны өдрийн 94 дүгээр захирамжаар баталсан ажлын хэсгийн удирдамжийг батлан гаргахдаа төрийн захиргааны байгууллага, албан тушаалтны ажлын чиг үүрэгтэй давхцуулж ажлын хэсэгт хариуцуулсан нь ДУББСТ-т хамааралгүй асуудлыг тусгах нөхцөлийг бүрдүүлсэн байна. Үүнд:

1. Засгийн газрын 2015 оны 4 дүгээр сарын 13-ны өдрийн 20 дугаар хуралдааны тэмдэглэлээр ОТ ХХК-ийн 2010-2012 онуудын тайлан балансыг баталгаажуулах ажлыг холбогдох хууль тогтоомжийн дагуу хүлээн авч, баталгаажуулахыг Сангийн сайд, ТЕГ-ын даргад даалгасан бол Ерөнхий сайдын 2015 оны 4 дүгээр сарын 13-ны өдрийн 94 дүгээр захирамжаар 2010-2012 онд гаргасан зардлын хугацаа хэтрэлт болон өмнө гарсан татварын маргааны асуудлыг заавал энэхүү яриа

хэлэлцээг эцэслэхээс өмнө холбогдох байгууллагуудын оролцоотой эцэслэн шийдвэрлэхийг ажлын хэсэгт даалгасан;

2. Засгийн газрын 2015 оны 4 дүгээр сарын 13-ны өдрийн 20 дугаар хуралдааны тэмдэглэлээр ОТ ХХК-тай үүссэн татварын маргааныг эцэслэж, эвлэрлийн гэрээ байгуулах арга хэмжээ авч, холбогдох орлогыг улсын төсөвт төвлөрүүлэх арга хэмжээ авахыг Сангийн сайд, ТЕГ-ын даргад даалгасан бол Ерөнхий сайдын 2015 оны 4 дүгээр сарын 13-ны өдрийн 94 дүгээр захирамжаар ОТ ХХК нь татвар, төлбөр хураамжийг Монгол Улсад мөрдөгдөж байгаа жишгийн дагуу төлөх нь хөрөнгө оруулагч талын гэрээгээр хүлээсэн үндсэн үүргүүдийн нэг гэж авч үзэн холбогдох арга хэмжээ авахыг ажлын хэсэгт даалгасан.

2.205 Монгол Улсын Засгийн газрын 2015 оны 4 дүгээр сарын 15-ны өдрийн 21 дүгээр хуралдаанаар Оюу толгой төслийн хөрөнгө оруулагч талтай хийж байгаа хэлэлцээний явц, үр дүнгийн талаар ЭМ ХХК-ийн гүйцэтгэх захирал Б.Бямбасайхан, ЭМ ХХК-ийн гүйцэтгэх захирал Д.Ганболд нар танилцуулсан.

2.206 Дээрх хуралдааны тэмдэглэлд Ажлын хэсэгт Монгол Улсын Засгийн газар болон хувьцаа эзэмшигчийг төлөөлж хөрөнгө оруулагч талтай хэлэлцээ хийх тохиролцоог эцэслэн, ДУББСТ-т гарын үсэг зурах эрх олгох шийдвэрийг Ерөнхий сайд ажлын журмаар гаргахаар тогтжээ.

2.207 Мөн Ерөнхий сайдын 2025 оны 4 дүгээр сарын 16-ны өдрийн 99 дүгээр захирамжаар Оюу толгой төслийн далд уурхайн бүтээн байгуулалтын ажлын санхүүжилтийн төлөвлөгөөнд гарын үсэг зурах эрхийг “Эрдэнэс Монгол” ХХК-ийн гүйцэтгэх захирал Б.Бямбасайхан, “Эрдэнэс Оюу толгой” ХХК-ийн Гүйцэтгэх захирал Д.Ганболд нарт зөвшөөрсөн.

2.208 Гэтэл Ажлын хэсэгт Оюу толгой төслийн хөрөнгө оруулагч талтай хэлэлцээ хийж, тохиролцоог эцэслэн гарын үсэг зурах эрхийг олгосон Засгийн газар болон Ерөнхий сайдын дээрх шийдвэрүүд нь Засгийн газрын хуралдааны үйл ажиллагааг зохицуулсан хууль тогтоомж, журмыг зөрчсөн байна.

2.209 Монгол Улсын Засгийн газрын тухай хуулийн 29 дүгээр зүйлийн 2 дахь хэсгийн 6-д “хэлэлцэх асуудлаар гарах шийдвэрийн төсөл ... нь хууль тогтоомж, Ерөнхийлөгчийн зарлигт нийцсэн, гүйцэд боловсрогдсон, зохих тооцоо, холбогдох яамны виз /санал/-ээр нотлогдсон байвал зохино”, мөн хэсгийн 7-д “... төсөл, түүний үндэслэлүүдийг Хэрэг эрхлэх газрын дарга Ерөнхий сайдад танилцуулж, түүний зөвшөөрснөөр нийт гишүүнд уг асуудлыг хэлэлцэхээс 3-аас доошгүй хоногийн өмнө гардуулсан байвал зохино” гэж заасан байна.

2.210 Ерөнхий Сайдын 2015.05.15-ны 123 захирамжаар 2010, 2011, 2012 онуудын Санхүүгийн тайланг Сангийн яам хүлээж авахаар заасан боловч ДУББСТ-аар 2010-2014 онуудын буюу 2013, 2014 оны тайланг нэмж хүлээн авахаар тусгагдсан болно.

2.211 Иймд Засгийн газрын хуралдаанаар хэлэлцэж шийдвэрлээгүй асуудлыг тусгасан Засгийн газрын 2015 оны 5 дугаар сарын 15-ны өдрийн 27 дугаар хуралдааны хураангуй тэмдэглэл болон Ерөнхий сайдын 2015 оны 5 дугаар сарын 15-ны өдрийн 123 дугаар захирамжийг үйлдсэн асуудлаар холбогдох албан тушаалтан эрх мэдлээ хэтрүүлсэн байж болзошгүй тул хууль хяналтын байгууллагад шилжүүлэн шалгах шаардлагатай.

2.212 ДУББСТ-ний төсөл нь агуулгын хувьд ХөОГ, ХНГ-д нэмэлт, өөрчлөлт оруулах үр дагавартай байсан бөгөөд Хөрөнгө оруулалтын тухай хуулийн 20 дугаар зүйлийн 20.2 дахь хэсэг буюу “Монгол Улсын Ерөнхий сайдын захирамжаар эрх олгосон Засгийн газрын гишүүн хөрөнгө оруулагчтай ХөОГ байгуулна”, ХөОГ байгуулагдах үед мөрдөгдөж байсан Ашигт малтмалын тухай хуулийн 29 дүгээр зүйлээр Засгийн газрын гишүүн гарын зурах зохицуулалттай байсан боловч ДУББСТ-т Засгийн газрын гишүүн бус этгээд гарын үсэг зурж, баталгаажуулсан байна.

2.213 Мөн ХөОГ-ний 15.30-д “Талууд бичгээр харилцан тохиролцсоны үндсэн дээр энэхүү Гэрээнд нэмэлт, өөрчлөлт оруулж болно” гэж заасны дагуу зөвхөн Монгол Улсын

Засгийн газрын гишүүний оролцоотойгоор уг гэрээнд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах зохицуулалтыг тодорхой тусгасныг зөрчсөн байна.

2.214 Монгол Улсын Засгийн газрын тухай хуулийн 5 дугаар зүйлийн 1 дэх хэсэгт “Засгийн газрын үйл ажиллагааны үндсэн зарчим бол Үндсэн хуулийн нэгдүгээр зүйлийн 2 дахь хэсэгт заасан ёсоор ардчилсан ёс, шударга ёс, эрх чөлөө, тэгш байдал, үндэсний эв нэгдлийг хангах, хууль дээдлэх явдал мөн” заасныг зөрчсөн гэж үзэж байна.

2.215 Ерөнхий сайдын 2025 оны 4 дүгээр сарын 16-ны өдрийн 99 дүгээр захирамжаар Оюу толгой төслийн далд уурхайн бүтээн байгуулалтын ажлын санхүүжилтийн төлөвлөгөөнд гарын үсэг зурах эрхийг “Эрдэнэс Монгол” ХХК-ийн гүйцэтгэх захирал Б.Бямбасайхан, “Эрдэнэс Оюу толгой” ХХК-ийн Гүйцэтгэх захирал Д.Ганболд нарт зөвшөөрсөн боловч далд уурхайн бүтээн байгуулалтын санхүүжилтийн нэмэлт төлөвлөгөө /цаашид ДУББСНТ гэх/-нд гарын үсэг зурах эрхийг олгоогүй байна.

2.216 ДУББСТ, ДУББСНТ төслийг Хууль зүй, дотоод хэргийн яамнаас хянасан эсэх нь эргэлзээтэй байна.

2.217 “Эрдэнэс Монгол” ХХК-ийн гүйцэтгэх захирал Б.Бямбасайхан, “Эрдэнэс Оюу толгой” ХХК-ийн Гүйцэтгэх захирал Д.Ганболд нарын ДУББСНТ-нд гарын үсэг зурж баталгаажуулсан асуудал нь хууль бус үйлдэл гэж үзэхээр байна.

2.218 Тухайлбал уг тайланд “Хөрөнгө оруулалтын санамж бичгийг хүлээн зөвшөөрснөөр Монгол улс ТЭЗҮ дэх амлалтууд болон нөхцөлүүдийг сахиулах бүх чадамжаа хэрэгсэхгүй болгох шаардлага үүсэхээс гадна Рио Тинто групптэй хэлэлцээр хийх хугацаа болон төслийн хэтрэлтийн тухай Монгол Улсын байр суурийг сулруулах магадлал өндөр байна” гэж дурджээ. Тус хуулийн фирмийн ирүүлсэн тайлан, дүгнэлтэд гарч болзошгүй эрсдэлийг тодорхой тайлбарлан, улмаар хэрхэн шийдэж болох үндэслэл бүхий шийдэл, саналыг Монголын талд хүргүүлсэн байхад Монгол Улсын Засгийн газар тус дүгнэлт, зөвлөмжийг харгалзан үзэлгүйгээр ДУББСТ-г баталгаажуулсан бөгөөд дараах томоохон харилцааг уг эрх зүйн баримт бичгээр харилцан тохиролцсон болно. Үүнд:

- Төслийн санхүүжилтийн 6 хүртэлх зээл авах эрхийг олгосон бөгөөд хүүгийн хэмжээ LIBOR+6.5%-иас хэтрэхгүй;
- Нийт санхүүжилтээр татан төвлөрүүлсэн хөрөнгөөс хувь нийлүүлэгчдийн зээл болон хуримтлагдсан хүүгийн төлбөрт зарцуулах боломжийг олгох;
- ТЭЗҮ-г заавал мөрдөх эрх зүйн баримт бичиг биш гэж үзсэн;
- Нийт 902.8 сая ам.долларын татварын хөнгөлөлт, шилжүүлэн тооцох алдагдлын хэмжээг харилцан тохиролцсон;
- Ерөнхийн сайдын 2015 оны 123 дугаар захирамжид заасан санхүүгийн тайланг хүлээн авахаар заасан боловч ДУББСТ-өөр ОТ ХХК-ийн 2013, 2014 онуудын санхүүгийн тайланг хүлээн авсан;
- ОТ ХХК-ийн эзэмшиж буй уул уурхайн тусгай зөвшөөрлийг барьцаалах эрхийг олгосон;
- Ил уурхайн 2010-2013 онуудад гарсан зардлын хэтрэлтийн зөрчлийг тохиролцсонд тус тус тооцсон байна.

САНАЛ:

1. ДУББСТ, ДУББСНТ-г нэн яаралтай хүчингүй болгох арга хэмжээ авах;
2. ДУББСТ, ДУББСНТ-г байгуулснаас үүдсэн хор хохирол, алдагдсан боломжийг хөндлөнгийн шинжээчээр тогтоолгох.

ДАЛД УУРХАЙН БҮТЭЭН БАЙГУУЛАЛТЫН ЗАРДЛЫН ХЭТРЭЛТИЙН ҮНДСЭН ШАЛТГААН, НӨХЦӨЛИЙГ ТОГТООХ

Дүгнэлт:

“The Independent consulting group”-ийн боловсруулсан тайлангаас үзэхэд ОТ ХХК-ийн 2016 оны 5 дугаар сард нийтлэгдсэн ТЭЗҮ-ийн дагуу Оюу толгой төслийн хоёрдугаар шат болох далд уурхайн хөрөнгө оруулалтад нийт 5.34 тэрбум ам.доллар зарцуулахаар төсөөлсөн боловч бодит хөрөнгө оруулалт 6.74 тэрбум ам.доллар болж ойролцоогоор 1.4 тэрбум ам.доллараар нэмэгдсэн гэж дүгнэсэн байна. Гэвч хөндлөнгийн шинжээч энэхүү тооцолдоо 648.0 сая ам.долларын ханшийн зөрүүний ашгийг оруулсан байна. Иймд шинжээчийн зүгээс энэхүү дүнгээр тохируулга хийсэн бөгөөд 2.05 тэрбум ам.долларын бодит зардлын хэтрэлттэй байна гэж дүгнэсэн болно.

Мөн ОТ ХХК-ийн 2019 оны жилийн эцсийн хөндлөнгийн аудитаар баталгаажуулсан санхүүгийн тайланд нийт 1.9 тэрбум ам.долларын далд уурхайн бүтээн байгуулалттай холбоотой үнэ цэнгийн бууралт бүртгэсэнтэй нийцтэй байна гэж дүгнэсэн болно.

2.219 ОТ ХХК-ийн 2016 оны 5 дугаар сард нийтлэгдсэн ТЭЗҮ-гийн дагуу ОТ ХХК-ийн далд уурхайн бүтээн байгуулалт 2016 онд эхэлж 3.5 жилийн хугацаанд үргэлжлэх бөгөөд 2020 онд анхны тэсэлгээг хийж, 2021 оны эхний улирлаас эхлэн бүрэн хүчин чадлаар ажиллаж эхлэхээр тусгасан байна.

2.220 ОТ ХХК-ийн Монголын талаас томилогдсон ТУЗ-ийн гишүүд 2020, 2021 онуудад зардлын хэтрэлт болон хугацааны хоцролттой асуудлыг ТУЗ-д танилцуулж, ТУЗ-ийн хөрөнгө оруулагч талаас томилогддог 2 гишүүн, Монголын талаас томилогддог 2 гишүүнээс бүрдсэн нийт 4 хүний бүрэлдэхүүнтэй хяналтын хороог байгуулжээ.

2.221 ОТ ХХК болон Рио Тинто компанийн зүгээс зардлын хэтрэлт болон хугацааны хоцрогдол нь уурхайн үйл ажиллагаа явуулахтай холбоотой шинээр үүссэн геотехникийн шинэ нөхцөл байдал, үүнээс үүдсэн олборлолтын арга өөрчлөгдсөнтэй холбогдуулан тайлбарлаж байсан болно.

2.222 Дээрх хяналтын хорооны зүгээс ОТ ХХК-ийн зардлын хэтрэлт болон хугацааны хоцрогдлыг тодорхойлуулахаар хөндлөнгийн “The Independent consulting group” шинжээчийг багийг урьж 2021 онд ажиллуулсан бөгөөд 2021 оны 7 дугаар сарын 31-ний өдрийн эцсийн тайлангаа ирүүлсэн байна.

2.223 “The Independent consulting group”-ийн боловсруулсан тайлангаас үзэхэд ОТ ХХК-ийн 2016 оны 5 дугаар сард нийтлэгдсэн ТЭЗҮ-д төслийн хоёрдугаар шат болох далд уурхайн хөрөнгө оруулалтад нийт 5.34 тэрбум ам.доллар зарцуулахаар төсөөлсөн боловч бодит хөрөнгө оруулалт 6.74 тэрбум ам.доллар болж ойролцоогоор 1.4 тэрбум ам.доллараар нэмэгдэж байна гэж дүгнэжээ.

Хүснэгт 2.14. Хөндлөнгийн шинжээчийн дүгнэлтээр илэрсэн зардлын хэтрэлт

д/д	Үзүүлэлт	Хөрөнгө оруулалт нэмэгдсэн болон буурсан /сая ам.доллар/	Тайлбар
1.	Босоо ам №2	+193.0	Босоо амны зардал өссөн
2.	Бусад босоо амнууд №1,3,4,5	+30.0	Бусад босоо амнуудын зардал өссөн
3.	Туслах дэд байгууламжууд	+108.0	Дэд байгууламжууд, инженерийн дэд бүтцийн зардал өссөн
4.	Газар дээрх барилга байгууламж	+126.0	Газар дээрх барилга байгууламжийн зардал өссөн
5.	Баяжуулах үйлдвэр	+46.0	Үйлдвэрийн шинэчлэл, өргөтгөлийн зардал өссөн
6.	Уурхайн нэвтрэх хонгил (Decline Portal)	+20.0	Орох хонгилын ажлын зардал өссөн

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ХЯНАН ШАЛГАХ ТҮР ХОРОО

7.	Газрын доорх бүтээн байгуулалт (Underground Development)	+318.0	Хөндлөн малталт, масс ухалт гэх мэт зардал өссөн
8.	Газрын доорх олборлолт (UG Mining Operations)	+200.0	Олборлолтын үйл ажиллагааны зардал өссөн
9.	Газрын доорх дэд бүтэц ба уурхай (UG Infrastructure & Mining)	+500.0	Дэд бүтцийн дутуу тооцоолол, хойшлолтын зардал өссөн
10.	Инженеринг, худалдан авалт, барилгын менежмент	+355.0	Инженеринг, худалдан авалт, барилгын менежментийн зардал өссөн
11.	Талбайн дэд үйлчилгээ ба барилга (Site Facilities & Services)	+55.0	Талбайн дэд үйлчилгээний зардал өссөн
12.	Татвар ба хураамж (Duties & Taxes)	+89.0	Нэмэлт татвар, гаалийн зардал өссөн
13.	Үйл ажиллагааны менежментийн зардал (Owners & Operations)	+347.0	Менежментийн зардал өссөн
14.	Зарим хасагдах зардал	-323.0	Зарим зардлууд буурсан
15.	Валютын ханшны ашиг/алдагдал (Forex Gains/Losses)	-648.0	Валютын ханшийн өөрчлөлт ашигтай гарсан
16.	Бусад бэлтгэл ажилтай холбоотой зардал	-14.0	Төслийн бэлтгэл үе шатны зардал буурсан
Нийт:		1,402.0 сая ам.доллар	

2.224 Хөндлөнгийн шинжээчийн дүгнэлтээр ОТ ХХК болон Рио тинтогоос өгсөн зардлын хэтрэлт болон хугацааны хоцрогдолтой холбоотой тайлбар нь шинжээч нарын дүгнэлтээр няцаагдсан бөгөөд ОТ ХХК-ийн менежментийн алдаанаас үүдсэн гэж үзсэн болно.

2.225 Рио Тинто ХХК-ийн Оюу Толгой төсөлтэй холбоотой АНУ-ын Нью-Йорк мужийн Өмнөх тойргийн шүүхийн маргааны тухай:

Нэхэмжлэлийн тухай:

Pentwater Funds нь АНУ-д төвтэй хувийн хөрөнгө оруулалтын сангуудыг нэгтгэсэн этгээд бөгөөд дараах сангуудыг багтаадаг байна. Үүнд:

- PWCM Master Fund Ltd.
- Pentwater Thanksgiving Fund LP
- Pentwater Merger Arbitrage Master Fund Ltd.
- Oceana Master Fund Ltd.
- LMA SPC (MAP 98 Segregated Portfolio)
- Pentwater Equity Opportunities Master Fund Ltd.
- Crown Managed Accounts SPC (Crown/PW Segregated Portfolio).

2.226 Дээрх сангууд нь Pentwater Capital Management LP-ийн удирдлагад байдаг бөгөөд 2018 оны 7 сарын 17-ноос 2019 оны 7 сарын 31-ний хооронд АНУ-ын хөрөнгийн бирж дээр Turquoise Hill Resources (TRQ) компанийн хувьцаа болон дериватив (options, swaps)-ыг худалдаж авсан бөгөөд Рио Тинто ХХК нь өөрийн Монгол улсад хэрэгжүүлж буй ОТ төслийн газар доорх уурхайн бүтээн байгуулалтын зардал, хугацааны хэтрэлтийг санаатайгаар нуун дарагдуулж хөрөнгө оруулагчдыг төөрөгдүүлсэн мэдээллээр хангасан нь АНУ-ын 1934 оны хөрөнгийн биржийн тухай хуулийн 10(b), 20(a) болон Үнэт цаас болон хөрөнгийн биржийн комиссын дүрмийн 10(b)-5 заалтыг зөрчиж их хэмжээний алдагдал хүлээсэн тул өөрт учирсан хохирлыг барагдуулахаар 2020 оны 10 дугаар сард 138.75 сая ам.долларын нэхэмжлэлийн 2021 оны 3 дугаар сарын 17-ны өдөр АНУ-ын Нью-Йорк мужийн өмнөд тойргийн шүүхэд гаргасан байна. Нэхэмжлэгчийн зүгээс нэхэмжлэл гаргахдаа хэсэгчлэн "The Independent consulting group"-ийн боловсруулсан тайлан-г үндэслэсэн байна.

Шийдвэрлэгдсэн байдал:

2.227 АНУ-ын Нью-Йорк мужийн Өмнөх тойргийн шүүх Pentwater Funds-ын нэхэмжлэлийг хүлээн авч 1:20-cv-08585-LJL хэргийг нээн хэлэлцсэн бөгөөд тус хэргийн нэхэмжлэлийн хариуцагч болох Rio Tinto plc болон Rio Tinto Limited гэсэн 2 компаниуд нь Рио Тинто ХХК-ийн охин компаниуд Монгол улсад хэрэгжүүлж буй ОТ төслийн газар доорх уурхайн бүтээн байгуулалтын зардал, хугацааны хэтрэлтийг санаатайгаар нуун дарагдуулж хөрөнгө оруулагчдыг төөрөгдүүлсэн үйлдлээ зөвшөөрөөгүй боловч, харилцах тохиролцож 138.75 сая ам.долларын хохирлыг барагдуулах гэрээ байгуулах замаар хэргийг шийдвэрлүүлэх хүсэлтийг 2025 оны 6 дугаар сарын 02-ны өдөр гаргасан байна.

2.228 Маргагч талууд харилцан тохиролцсон гэрээг 2025 оны 10 дугаар сарын 16-ны шүүхийн шийдвэрээр харилцан баталгаажуулахаар тохирсон боловч шүүхийн зүгээс жижиг хувьцаа эзэмшигч нарт хуваарилах нөхцөл байдал тодорхойгүйгээс түр хойшилсон байна.

САНАЛ:

1. "The Independent consulting group"-ийг дахин урьж, эцсийн байдлаар дүгнэлт гаргуулах;
2. ОТ ХХК-ийн 34 хувийн хувьцаа эзэмшигч болох Монгол Улсад учирсан хохирлыг Рио тинтогийн хамаарал бүхий менежментийн үйлчилгээ үзүүлэгч компаниас нэхэмжлэх.

ДУББСТ, ДУББСНТ-НИЙ ШИЙДВЭР ГАРГАЛТ, ӨӨРЧЛӨЛТ, НӨЛӨӨЛӨЛ

Дуббст, дуббснт-г цуцалж, хүчингүй болгосон байдал, шийдвэрлэвэл зохих асуудал

Дэд
дүгнэлт:

Оюу толгойн далд уурхайн бүтээн байгуулалт, санхүүжилтийн төлөвлөгөө (ДУББСТ) болон Оюу толгойн далд уурхайн бүтээн байгуулалт, санхүүжилтийн нэмэлт төлөвлөгөө (ДУББСНТ)-г хүчингүй болгох, цуцлах, дуусгавар болгох хувилбар тус бүр нь санхүүгийн нөлөөлөл, үр дагавартай тул эдгээр баримт бичгийг "хуульд нийцүүлэн цуцалж, хүчингүй болгох тухай" эрх зүйн баримт бичиг үйлдэж, баталгаажуулах шаардлагатай.

ДУББСТ, ДУББСНТ байгуулагдсан нь:

2.229 Улсын Их Хурлын 2014 оны 05 дугаар сарын 08-ны өдрийн "Эдийн засгийн идэвхилийг нэмэгдүүлэх зарим арга хэмжээний тухай" 34 дүгээр тогтоолын хавсралтаар "Эдийн засгийн идэвхилийг нэмэгдүүлэх арга хэмжээний чиглэл"²⁰⁵-ийг баталжээ. Уг чиглэлийн 1.3-т Оюу Толгой төслийн далд уурхайн бүтээн байгуулалтыг түргэтгэх, уг төслийн хэрэгжилтэд Засгийн газраас бодлогын дэмжлэг үзүүлж ажиллахыг Засгийн газарт хариуцуулж шийдвэрлэжээ.

2.230 Монгол Улсын Ерөнхий сайдын 2015 оны 01 дүгээр сарын 23-ны өдөр 27 дугаар захирамж²⁰⁶-аар Оюу Толгой ордыг ашиглах Хөрөнгө оруулалтын гэрээний хэрэгжилттэй холбогдуулан хөрөнгө оруулагч талтай хэлэлцээ хийх үүрэг бүхий Ажлын хэсгийг байгуулжээ.

2.231 Монгол Улсын Ерөнхий сайдын 2015 оны 04 дүгээр сарын 13-ны өдөр 94 дүгээр захирамж²⁰⁷-аар дээрх Ажлын хэсгийн баримтлан ажиллах удирдамжийг баталжээ.

²⁰⁵ Нотлох баримт: "Эрдэнэс Монгол" ХХК-ийн 2025.09.05-ны өдрийн "Мэдээлэл хүргүүлэх тухай" 01/1105 дугаартай албан бичгийн хавсралт дахь хүснэгтийн "2.6 Оюу толгойн далд уурхайн бүтээн байгуулалт, санхүүжилтийн төлөвлөгөө, Оюу толгойн далд уурхайн бүтээн байгуулалт, санхүүжилтийн нэмэлт төлөвлөгөөний хэрэгжилт, биелэлт, тайлбар, дүгнэлт, холбогдох баримтууд" гэсний №35-д тусгагдсан.

²⁰⁶ Нотлох баримт: Монгол Улсын Засгийн газрын Хэрэг эрхлэх газрын 2025.09.05-ны өдрийн "Баримтын хуулбар хүргүүлэх тухай" ХЭГ/2428 дугаартай албан бичгийн хавсралтад авагдсан.

²⁰⁷ Нотлох баримт: Монгол Улсын Засгийн газрын Хэрэг эрхлэх газрын 2025.09.05-ны өдрийн "Баримтын хуулбар хүргүүлэх тухай" ХЭГ/2428 дугаартай албан бичгийн хавсралтад авагдсан.

2.232 Улсын Их Хурлын 2015 оны 02 дугаар сарын 18-ны өдрийн “Эдийн засгийн хүндрэлээс гаргах арга хэмжээний хөтөлбөр батлах тухай” 41 дүгээр тогтоолын хавсралтаар “Эдийн засгийн хүндрэлээс гарах арга хэмжээний хөтөлбөр” 208-ийг баталж, түүний 6.1-д “Зогсонги байдалд орсон томоохон төслүүдийн үйл ажиллагааг эрчимжүүлэх” ажлын хүрээнд Оюу Толгой төсөлтэй холбоотой дараах шийдвэрийг гаргажээ. Түүнд, “Оюу Толгойн төслийн хөрөнгө оруулагч талтай хэлэлцээр хийж, далд уурхайн хөрөнгө оруулалтын асуудлыг 2015 оны 2 дугаар хагас жилд багтаан шийдвэрлэж, бүтээн байгуулалтыг эрчимжүүлэх чиглэлийг Монгол Улсын сайдад үүрэг болгожээ.

2.233 Монгол Улсын Засгийн газрын 2015 оны 04 дүгээр сарын 15-ны өдрийн хуралдааны 21 дүгээр тэмдэглэлд²⁰⁹ Оюу Толгой төслийн хөрөнгө оруулагч талтай хийж байгаа хэлэлцээний явц, үр дүнгийн тухай хэлэлцжээ. Түүнд, “Оюу Толгой төслийн далд уурхайн бүтээн байгуулалт, түүний санхүүжилттэй холбоотой асуудлаар хөрөнгө оруулагч талтай хийж байгаа хэлэлцээний явц, үр дүнг хэлэлцээд Монгол Улсын Засгийн газар буюу хувь нийлүүлэгчийг төлөөлж Оюу Толгой төслийн далд уурхайн бүтээн байгуулалт, санхүүжилтийн төлөвлөгөөг эцэслэн тохирохыг Ерөнхий сайдын 2015 оны 27 дугаар захирамжаар байгуулагдсан Ажлын хэсэгт даалгаж, уг төлөвлөгөөнд гарын үсэг зурах эрх олгох шийдвэрийг ажлын журмаар гаргахаар тогтов.” гэсэн байна.

2.234 Монгол Улсын Ерөнхий сайдын 2015 оны 04 дүгээр сарын 16-ны өдрийн 99 дүгээр захирамж, 2015 оны 05 дугаар сарын 15-ны өдрийн 123 дугаар захирамжаар²¹⁰ Оюу Толгой төслийн далд уурхайн бүтээн байгуулалтын санхүүжилтийн төлөвлөгөөнд гарын үсэг зурах эрхийг “Эрдэнэс Монгол” ХХК-ийн Гүйцэтгэх захирал Б.Бямбасайхан, “Эрдэнэс Оюу Толгой” ХХК-ийн Гүйцэтгэх захирал Д.Ганболд нарт зөвшөөрчээ.

2.235 “Оюу Толгойн Далд уурхайн бүтээн байгуулалт, санхүүжилтийн төлөвлөгөө” (ДУББСТ)-г 2015 оны 05 дугаар сарын 18-ны өдөр Арабын Нэгдсэн Эмират Улсын Дубай хотод байгуулж, Монгол Улсын Засгийн газрыг төлөөлж “Эрдэнэс Монгол” ХХК, “Эрдэнэс Оюу Толгой” ХХК-ийн болон Туркойс Хилл Ресурс Лимитед, Ти Эйч Ар Оюу Толгой ЛТД, Оюу Толгой Нидерланд Би Ви, Рио Тинто Интернэшнл Холдингс Лимитед, “Оюу Толгой” ХХК-ийн холбогдох эрх бүхий албан тушаалтнууд гарын үсэг зурж, баталгаажуулжээ.

2.236 Мөн өдрөө буюу 2015 оны 05 дугаар сарын 18-ны өдөр Талууд Арабын Нэгдсэн Эмират Улсын Дубай хотод ДУББСТ-г байгуулахын зэрэгцээ “Оюу Толгойн Далд уурхайн бүтээн байгуулалт, санхүүжилтийн нэмэлт төлөвлөгөө” (ДУББСНТ)-г байгуулж, түүний хавсралтаар “Менежментийн гэрээ”-ний загварыг баталжээ.

2.237 “Оюу Толгойн Далд уурхайн бүтээн байгуулалт, санхүүжилтийн нэмэлт төлөвлөгөө” (ДУББСНТ)-г байгуулах, түүнд гарын үсэг зурах эрх олгосон талаар УИХ, Засгийн газар хэлэлцсэн, шийдвэрлэсэн, түүнчлэн Ерөнхий сайдын шийдвэр гарсан эсэх нь баримтаар тогтоогдсонгүй, Тиймээс ДУББСНТ болон түүний хавсралтаар загвар нь батлагдсан “Менежментийн гэрээ”-г Монголын тал анхнаасаа хүлээн зөвшөөрөөгүй гэж ойлгогдохоор байна.

ДУББСТ, ДУББСНТ-г цуцалж, хүчингүй болгосон нь

2.238 ДУББСТ-г байгуулах шийдвэрүүдтэй холбогдуулан Нийслэлийн Захиргааны хэргийн анхан шатны шүүхэд 2019 оны 10 дугаар сарын 02-ны өдөр “Дархан монгол ногоон нэгдэл” ТББ-аас нэхэмжлэл гаргаж, Монгол Улсын Ерөнхий сайдын:

1. Монгол Улсын Ерөнхий сайдын 2015 оны 01 дүгээр сарын 23-ны өдрийн 27 дугаар захирамж;

²⁰⁸ Нотлох баримт: “Эрдэнэс Монгол” ХХК-ийн 2025.09.05-ны өдрийн “Мэдээлэл хүргүүлэх тухай” 01/1105 дугаартай албан бичгийн хавсралт дахь хүснэгтийн “2.6 Оюу толгойн далд уурхайн бүтээн байгуулалт, санхүүжилтийн төлөвлөгөө, Оюу толгойн далд уурхайн бүтээн байгуулалт, санхүүжилтийн нэмэлт төлөвлөгөөний хэрэгжилт, биелэлт, тайлбар, дүгнэлт, холбогдох баримтууд” гэсний №35-д тусгагдсан.

²⁰⁹ Нотлох баримт: “Эрдэнэс Монгол” ХХК-ийн 2025.09.05-ны өдрийн “Мэдээлэл хүргүүлэх тухай” 01/1105 дугаартай албан бичгийн хавсралт дахь хүснэгтийн “2.4 Төслийн Хөрөнгө оруулалтын гэрээ анх хэлэлцэхээс эхлэн өнөөг хүртэлх хугацаанд хөрөнгө оруулагч талтай албан ёсны хэлэлцээрт орсон Монголын талын бүрэлдэхүүнийг томилсон шийдвэр, хэлэлцээрийн тэмдэглэл, ашигласан судалгаа, тайлан, хэлэлцээрийн үр дүн, түүний мөрөөр авч хэрэгжүүлсэн арга хэмжээ” гэсний №21-т тусгагдсан.

²¹⁰ Нотлох баримт: Монгол Улсын Засгийн газрын Хэрэг эрхлэх газрын 2025.09.05-ны өдрийн “Баримтын хуулбар хүргүүлэх тухай” ХЭГ/2428 дугаартай албан бичгийн хавсралтад авагдсан.

2. Монгол Улсын Ерөнхий сайдын 2015 оны 04 дүгээр сарын 13-ны өдрийн 94 дүгээр захирамж;
3. Монгол Улсын Ерөнхий сайдын 2015 оны 04 дүгээр сарын 16-ны өдрийн 99 дүгээр захирамж;
4. Монгол Улсын Ерөнхий сайдын 2015 оны 05 дугаар сарын 15-ны өдрийн 123 дугаар захирамжийг илт хууль бус болохыг тогтоолгох тухай нэхэмжлэлийн шаардлагыг бүхэлд нь хангаж, Нийслэлийн Захиргааны хэргийн анхан шатны шүүхээс 2019 оны 11 дүгээр сарын 18-ны өдөр 128/ШШ2019/0808 дугаартай шийдвэр²¹¹ гарчээ.

2.239 Нийслэлийн Захиргааны хэргийн анхан шатны шүүхийн 2019 оны 11 дүгээр сарын 18-ны өдрийн 128/ШШ2019/0808 дугаартай шийдвэрийн "ТОГТООХ" хэсгийн 1-д "Захиргааны хэрэг хянан шийдвэрлэх тухай (2002 оны) хуулийн 3 дугаар зүйлийн 3.1.4, 9 дүгээр зүйлийн 9.1.3, 9.1.7, Монгол Улсын Засгийн газрын тухай хуулийн 5 дугаар зүйлийн 1, 2, 17 дугаар зүйлийн 3, 20 дугаар зүйлийн 3, 4, 23 дугаар зүйлийн 3, Хөрөнгө оруулалтын тухай хуулийн 20 дугаар зүйлийн 20.1, 20.2-т заасныг тус тус баримтлан ... захирамжуудыг илт хууль бус болохыг тогтоосугай." гэжээ. Шүүхийн шийдвэрт баримталсан хуулиудын агуулга нь Засгийн газар асуудлыг хамтран хэлэлцэж олонхын санаа бодолд түшиглэн цөөнхийн саналыг хүндэтгэн үзэж шийдвэрлэх, үйл ажиллагаагаа танхимын зохион байгуулалтаар хэрэгжүүлэх, захиргааны актыг гаргах эрх хэмжээгүй захиргааны байгууллага, албан тушаалтан захиргааны акт гаргасан, захиргааны акт гаргах эрх зүйн үндэслэл байгаагүй гэж үзжээ.

2.240 Нийслэлийн Захиргааны хэргийн анхан шатны шүүхийн 2019 оны 11 дүгээр сарын 18-ны өдрийн 128/ШШ2019/0808 дугаартай "Дархан монгол ногоон нэгдэл"-ийн нэхэмжлэлтэй, Монгол Улсын Ерөнхий сайдад холбогдох шүүхийн шийдвэрийг давж заалдах болон хяналтын журмаар гомдол гаргасан, түүнийг шийдвэрлэсэн байдал баримтаар тогтоогдсонгүй.

2.241 Нийслэлийн Захиргааны хэргийн анхан шатны шүүхийн 2019 оны 11 дүгээр сарын 18-ны өдрийн 128/ШШ2019/0808 дугаартай шийдвэрийг шинээр илэрсэн нөхцөл байдлын улмаас дахин хянуулах хүсэлтийг тус шүүхэд 2020 оны 09 дүгээр сарын 17-ны өдөр иргэн Д.Ганболд, Б.Бямбасайхан нараас гаргажээ. Тус хүсэлтийг хэлэлцэх шүүх хуралдаан 2021 оны 08 дугаар сарын 27-ны өдөр Нийслэл дэх Захиргааны хэргийн анхан шатны шүүхэд болж, тус шүүхээс нэр бүхий иргэдийн гаргасан шинээр илэрсэн нөхцөл байдлын улмаас хянуулах хүсэлтийг шүүх хангахаас татгалзаж²¹² шийдвэрлэжээ.

2.242 Нийслэлийн Захиргааны хэргийн анхан шатны шүүхийн 2019 оны 11 дүгээр сарын 18-ны өдрийн 128/ШШ2019/0808 дугаартай шийдвэрт захирамжуудыг илт хууль бус болохыг тогтоосонтой холбоотой шийдвэр гүйцэтгүүлэх арга, журмын талаар нарийвчлан заагаагүй, харин Захирамжуудыг илт хууль бус болохыг шүүхээс тогтоосноор ДУББСТ-ний

²¹¹ Эх сурвалж: https://shuukh.mn/single_case/5936?daterange=2019-11-01%20-%202019-11-20&id=1&court_cat=3&bb=1

Нийслэл дэх Захиргааны хэргийн анхан шатны шүүхийн 2019 оны 11 дүгээр сарын 18-ны өдөр 128/ШШ2019/0808 дугаартай шийдвэрийн "Үндэслэл" хэсэг, "Зургаа. Шүүхийн шийдвэрийн эрх зүйн үр дагаврын тухайд" гэсэнд:

6.1. Маргаан бүхий 4 захирамжийг илт хууль бус болохыг шүүхээс тогтоосноор эдгээр захирамжийн эрх зүйн үр дагавраас үүссэн бусад харилцаа (түүний дотор санхүүжилтийн төлөвлөгөө гэж нэрлэгдэх хөрөнгө оруулалтын гэрээ)-ны хүчин төгөлдөр байдлыг хөндөхгүй, түүнд нөлөөлөхгүй болно. Учир нь маргаан бүхий захирамжийн эрх зүйн үр дагавраас үүссэн эрх зүйн бусад харилцаа нь тусдаа өөр төрлийн харилцаа, бусад төрлийн эрх зүйн актад хамаарч, тухайн эрх зүйн акт болон хуульд заасан үндэслэл журмын дагуу уг харилцаанаас бий болох эрх зүйн үр дагаврууд (тухайлбал, маргааны асуудал, эрх зүйн актын хүчин төгөлдөр байдлын асуудал) шийдвэрлэгдэх болохыг дурдах нь зүйтэй." гэжээ.

"ТОГТООХ" хэсгийн:

1. "Захиргааны хэрэг хянан шийдвэрлэх тухай (2002 оны) хуулийн 3 дугаар зүйлийн 3.1.4, 9 дүгээр зүйлийн 9.1.3, 9.1.7, Монгол Улсын Засгийн газрын тухай хуулийн 5 дугаар зүйлийн 1, 2, 17 дугаар зүйлийн 3, 20 дугаар зүйлийн 3, 4, 23 дугаар зүйлийн 3, Хөрөнгө оруулалтын тухай (2015.04.16, 2015.05.14-ний өдрийн өөрчлөлт) хуулийн 20 дугаар зүйлийн 20.1, 20.2-т заасныг тус тус баримтлан "ДМНН" төрийн бус байгууллагаас "МУ-ын ЕС-ын 2015 оны 01 дүгээр сарын 23-ны өдрийн 27 дугаар захирамж, 2015 оны 4 дүгээр сарын 13-ны өдрийн 94 дүгээр захирамж, 2015 оны 4 дүгээр сарын 16-ны өдрийн 99 дүгээр захирамж, 2015 оны 5 дугаар сарын 15-ны өдрийн 123 дугаар захирамжуудыг илт хууль бус болохыг тогтоолгох" тухай МУ-ын ЕС-д холбогдуулан гаргасан нэхэмжлэлийн шаардлагыг бүхэлд нь хангаж, МУ-ын ЕС-ын 2015 оны 01 дүгээр сарын 23-ны өдрийн 27 дугаар захирамж, 2015 оны 4 дүгээр сарын 13-ны өдрийн 94 дүгээр захирамж, 2015 оны 4 дүгээр сарын 16-ны өдрийн 99 дүгээр захирамж, 2015 оны 5 дугаар сарын 15-ны өдрийн 123 дугаар захирамжуудыг илт хууль бус болохыг тогтоосугай." гэжээ.

²¹² Эх сурвалж: https://live.shuukh.mn/site/session_full/64934

хүчин төгөлдөр байдлыг хөндөхгүй, түүнд нөлөөлөхгүй талаар шийдвэрийн 6.1-д "...Зургаа. Шүүхийн шийдвэрийн эрх зүйн үр дагаврын тухайд: 6.1. Маргаан бүхий 4 захирамжийг илт хууль бус болохыг шүүхээс тогтоосноор эдгээр захирамжийн эрх зүйн үр дагавраас үүссэн бусад харилцаа (түүний дотор санхүүжилтийн төлөвлөгөө гэж нэрлэгдэх хөрөнгө оруулалтын гэрээ)-ны хүчин төлдөр байдлыг хөндөхгүй, түүнд нөлөөлөхгүй болно. Учир нь маргаан бүхий захирамжийн эрх зүйн үр дагавраас үүссэн эрх зүйн бусад харилцаа нь тусдаа өөр төрлийн харилцаа, бусад төрлийн эрх зүйн актад хамаарч, тухайн эрх зүйн акт болон хуульд заасан үндэслэл журмын дагуу уг харилцаанаас бий болох эрх зүйн үр дагаврууд (тухайлбал, маргааны асуудал, эрх зүйн актын хүчин төгөлдөр байдлын асуудал) шийдвэрлэгдэх болохыг дурдах нь зүйтэй." гэжээ.

2.243 Нийслэлийн Захиргааны хэргийн анхан шатны шүүхийн 2019 оны 11 дүгээр сарын 18-ны өдрийн 128/ШШ2019/0808 дугаартай шийдвэр нь хуулийн хүчин төгөлдөр шүүхийн шийдвэр болсон байх бөгөөд Монгол Улсын Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх тухай хуулийн 134 дүгээр зүйлийн 134.1-т: "Захиргааны акт, захиргааны хэм хэмжээний акт, захиргааны гэрээг хүчингүй болгох тухай, тэдгээрийг илт хууль бус болохыг тогтоосон тухай шүүхийн шийдвэр хуулийн хүчин төгөлдөр болсноор захиргааны акт, захиргааны хэм хэмжээний акт, захиргааны гэрээг хүчингүйд тооцох бөгөөд тэдгээрийг дахин хэрэглэхгүй." гэжээ.

2.244 Захиргааны ерөнхий хуулийн 47 дугаар зүйлийн 47.2 дахь хэсэгт заасны дагуу илт хууль бус захиргааны акт гарсан цагаасаа эхлэн эрх зүйн үйлчлэлгүй байна. Өөрөөр хэлбэл, шүүхээс Захирамжуудыг илт хууль бус гэж тогтоосноор тэдгээр Захирамжууд гарсан цагаасаа эхлэн эрх зүйн үйлчлэлгүй байх үр дагавар үүссэн байна.

2.245 ДУББСТ-ний нөхцөлүүдийг харахад Иргэний хуулийн тусгай ангид тусгайлан зохицуулсан гэрээний төрөлд шууд хамаарахгүй байгаа боловч Иргэний хуулийн 189 дүгээр зүйлийн 189.5 дахь заалтын дагуу Иргэний хуульд тусгайлан зохицуулаагүй буюу шууд нэрлэгдээгүй боловч гэрээний үндсэн шинж, хэлбэрийг агуулсан өвөрмөц агуулга бүхий "нэрлэгдээгүй гэрээ"-нд хамаарч болох²¹³ талаар өмнө нь дүгнэж байсныг дурдах нь зүйтэй. Энэ тохиолдолд талуудад гэрээгээр тохирсон нөхцөлийн дагуу үүргээ гүйцэтгэхийг шаардах эрх үүснэ.

2.246 ДУББСТ нь Хөрөнгө оруулалтын тухай хуульд заасан ХөОГ-г байгуулах хуулийн шаардлагыг хангахгүй, түүнчлэн ОТ төслийн ХөОГ-г байгуулсан талуудаас өөр Талууд ДУББСТ-г байгуулсан нь ОТ төслийн Хөрөнгө оруулалтын гэрээний нэмэлт, өөрчлөлт гэж үзэх хууль зүйн үндэслэлгүй байна.

2.247 Нийслэл дэх Захиргааны хэргийн анхан шатны шүүхийн шийдвэр гарсан өдрөөс хойш ГУРАВ хоногийн дараа буюу Улсын Их Хурлын 2019 оны 11 дүгээр сарын 21-ний өдрийн "Оюу Толгой ордын ашиглалтад Монгол Улсын эрх ашгийг хангуулах тухай" 92 дугаар тогтоол батлагдаж, тогтоолын 1.2-т "Оюу толгойн далд уурхайн бүтээн байгуулалт, санхүүжилтийн төлөвлөгөө" болон "Оюу толгойн далд уурхайн бүтээн байгуулалт, санхүүжилтийн нэмэлт төлөвлөгөө"-г Монгол Улсын эрх ашиг, хууль тогтоомжид нийцүүлэн сайжруулах" гэж тусгагджээ. Энэ заалтын агуулга нь ДУББСТ болон ДУББС-ийн нэмэлт төлөвлөгөө нь Монгол Улсын эрх ашиг, хууль тогтоомжид нийцэхгүй байгааг Монгол Улсын төрийн эрх барих дээд байгууллагаас тогтоосон явдал гэж ойлгогдоно.

2.248 ДУББСТ-нд тус гэрээг зохицуулж, тайлбарлах хуулийг Монгол Улсын хууль тогтоомж байх талаар дараах заалтууд тусгагдсан. Эдгээрт,

- "Оюу Толгойн Далд уурхайн бүтээн байгуулалт, санхүүжилтийн төлөвлөгөө"-ний 8.3-д "Энэхүү Төлөвлөгөөг Монгол Улсын хууль тогтоомж, ХөОГ болон НӨОДТХНГ-ий хүрээнд зохицуулж, тайлбарлана" гэж;

²¹³ Нотлох баримт: ЭОТ ХХК-иас ирүүлсэн 2025.09.08-ний өдрийн 01/220 дугаартай албан бичиг, түүний хавсралт дахь хүснэгтийн №3-д "Тусгай зөвшөөрлүүдийн талбайд ашигт малтмал ашиглахтай холбоотойгоор гаргасан санал, дүгнэлт, төсөл, шийдвэр, энэ талаарх баримт" гэсний №22(2)-т дурдагдсан УИХ-ын даргын 2018 оны 57-р захирамжаар байгуулагдсан "Ажлын хэсэг"-ийн санал, дүгнэлтийн 28-р хуудас, доороос 12 дахь мөр.

- Оюу Толгой төслийн Хөрөнгө оруулалтын гэрээний 15 дугаар зүйлийн 15.14-д "Энэхүү Гэрээг Монгол Улсын хууль тогтоомж, дүрэм журам болон Монгол Улсын олон улсын гэрээний дагуу зохицуулж тайлбарлана." гэж;
- Оюу Толгой төслийн Хувь нийлүүлэгчдийн гэрээ (Нэмэлт, өөрчлөлт оруулж, дахин тодотгосон)-ний 24.7 Үйлчлэх хууль хэсэгт "Энэхүү Гэрээг Монгол Улсын хууль тогтоомж болон Монгол Улсын олон улсын гэрээний дагуу зохицуулж тайлбарлана" гэж тус тус заажээ.

2.249 ОТ төслийн суурь гэрээнүүдэд маргааныг арбитрын журмаар хянан шийдвэрлэхэд мөн Монгол Улсын хууль тогтоомж, дүрэм журмыг хэрэглэхээр дараах зүйл, заалтууд тусгагдсан болохыг тэмдэглэх нь зүйтэй. Эдгээрт:

- Оюу Толгой төслийн Хөрөнгө оруулалтын гэрээний 14.2.4-д "арбитрын бүрэлдэхүүн Хөрөнгө оруулалтын гэрээг тайлбарлахдаа Монгол Улсын хууль тогтоомж, дүрэм журмыг хэрэглэх;" гэж;
- Оюу Толгой төслийн Хувь нийлүүлэгчдийн гэрээ (Нэмэлт, өөрчлөлт оруулж, дахин тодотгосон)-ний 23.2(г)-д "арбитрын бүрэлдэхүүн Хувь нийлүүлэгчдийн гэрээг тайлбарлахдаа Монгол Улсын хууль тогтоомж, дүрэм журмыг хэрэглэх;" гэж тус тус заажээ.

2.250 Шүүхийн шийдвэрээр Ерөнхий сайдын захирамжуудыг илт хууль бусад тооцсон тул Иргэний хуулийн 56 дугаар зүйлд заасан Хүчин төгөлдөр бус байх хэлцлийн зохицуулалт хөндөгдөж байна. Тухайлбал, Иргэний хуулийн 56 дугаар зүйлд:

- 56.1-д "Дараах хэлцэл хүчин төгөлдөр бус байна:
- 56.1.8. "хуулиар тогтоосон хэлбэрийг зөрчсөн, хуульд заасан тохиолдолд зохих этгээдийн зөвшөөрөлгүй хийсэн хэлцэл,"
- 56.1.10. "дээр дурдсан хүчин төгөлдөр бус хэлцлийн үндсэн дээр хийсэн бусад хэлцэл,";
- 56.4. "Сонирхогч этгээд хүчин төгөлдөр бус хэлцлийн үр дагаврыг арилгуулахаар шаардаж болно,";
- 56.5. "Энэ хуулийн 56.1-д заасан хэлцэл хийсэн талууд нь уг хэлцлээр шилжүүлсэн бүх зүйлээ харилцан буцааж өгөх, боломжгүй бол үнийг төлөх үүрэгтэй." гэж хуульчлагджээ.

2.251 2021 оны 12 дугаар сарын 30-ны өдөр "Оюу Толгой ордоос Монгол Улсын хүртэх үр ашгийг нэмэгдүүлэх арга хэмжээний тухай" Монгол Улсын Их Хурлын 103 дугаар тогтоол батлагдаж, тус тогтоолын 1.2-т "Монгол Улсын Засгийн газар, Эрдэнэс Оюу Толгой ХХК болон Туркойс Хилл Ресурсес Лтд, Ти Эйч Ар Оюу Толгой Лтд, Оюу Толгой Нидерланд Би Ви, Рио Тинто Интернэшнл Холдингс Лтд, Оюу Толгой ХХК-ийн хооронд 2015 оны 05 дугаар сарын 18-ны өдөр байгуулсан "Оюу толгойн далд уурхайн бүтээн байгуулалт, санхүүжилтийн төлөвлөгөө" болон "Оюу толгойн далд уурхайн бүтээн байгуулалт, санхүүжилтийн нэмэлт төлөвлөгөө"-г хуульд нийцүүлэн цуцалж, хүчингүй болгох;" гэжээ.

2.252 Улмаар Монгол Улсын Засгийн газрын 2022 оны 7 дугаар сарын 05-ны өдрийн хуралдааны 36 дугаар тэмдэглэлийн 2 дахь заалтад "Монгол Улсын Засгийн газар, "Эрдэнэс Оюу Толгой" ХХК болон Туркойс Хилл Ресурсес Лтд, Ти Эйч Ар Оюу Толгой Лтд, Оюу Толгой Нидерланд Би Ви, Рио Тинто Интернэшнл Холдингс Лтд, "Оюу Толгой" ХХК-ийн хооронд 2015 оны 05 дугаар сарын 18-ны өдөр байгуулсан "Оюу толгойн далд уурхайн бүтээн байгуулалт, санхүүжилтийн төлөвлөгөө" болон "Оюу толгойн далд уурхайн бүтээн байгуулалт, санхүүжилтийн нэмэлт төлөвлөгөө"-г хуульд нийцүүлэн цуцалж, хүчингүй болгох арга хэмжээ авч ажиллах;"-ыг Монголын талын Хувьцаа эзэмшигч "Эрдэнэс Оюу Толгой" ХХК болон толгой компани "Эрдэнэс Монгол" ХХК-д даалгажээ.

2.253 Дээрх шийдвэрүүдийн дагуу "Оюу толгойн далд уурхайн бүтээн байгуулалт, санхүүжилтийн төлөвлөгөө" болон "Оюу толгойн далд уурхайн бүтээн байгуулалт, санхүүжилтийн нэмэлт төлөвлөгөө"-г цуцалж, хүчингүй болгох тухай мэдэгдэл"-ийг "Эрдэнэс Оюу Толгой" ХХК-иас 2022 оны 8 дугаар сарын 16-ны өдөр, түүний толгой компани "Эрдэнэс Монгол" ХХК-иас 2022 оны 8 дугаар сарын 29-ний өдөр бусад талуудад хүргүүлжээ.

2.254 Дээрх мэдэгдлийн хариуд Рио Тинто Интернейшнл Холдинг Лимитед болон Туркойс Хилл Ресурсес Лтд, Оюу Толгой Нидерланд Би Ви, Ти Эйч Ар Оюу Толгой Лтд,

“Оюу Толгой” ХХК-иудаас “Оюу толгойн далд уурхайн бүтээн байгуулалт, санхүүжилтийн төлөвлөгөө болон Оюу толгойн далд уурхайн бүтээн байгуулалт, санхүүжилтийн нэмэлт төлөвлөгөөг цуцалж, дуусгавар болгох тухай” мэдэгдлийг 2022 оны 9 дүгээр 09-ний өдөр “Эрдэнэс Монгол” ХХК болон “Эрдэнэс Оюу Толгой” ХХК-д тус тус хүргүүлжээ.

2.255 УИХ-ын 2021 оны 103 дугаар тогтоолын 1.2-т “... хуульд нийцүүлэн цуцалж, хүчингүй болгох” гэж, түүний дагуу ЭМГЛ ХХК, ЭОТ ХХК нь “цуцалж, хүчингүй” болгох “Мэдэгдэл”-ээ хүргүүлж, харин гадаадын хөрөнгө оруулагч тал “цуцалж, дуусгавар болгох” “Мэдэгдэл” ирүүлжээ. Эндээс харвал талууд ДУББСТ-ний хууль зүйн үйлчлэл болон үр дагаврыг зогсоох талаар анхнаасаа харилцан адилгүй, зөрүүтэй ойлголт, байр суурийг илэрхийлжээ.

2.256 УИХ-ын тогтоолд дурдагдсан цуцлах, хүчингүй болгох захирамжлах үүрэг болон гадаадын хөрөнгө оруулагч талын санал “дуусгавар болгох” асуудлууд нь тус бүртээ ялгаатай, өөр өөрийн хууль зүйн үр дагавартай. Тухайлбал,

- ДУББСТ нь Иргэний хуулийн 189.5-д заасан “нэрлэгдээгүй гэрээ”-ний агуулгатай, энэ тохиолдолд Иргэний хуулийн үүргийн эрх зүйн нийтлэг зохицуулалт хамаарах талаар өмнө нь дүгнэж²¹⁴ байсан;
- Иргэний хуулийн үүргийн эрх зүйн нийтлэг зохицуулалтын дагуу гэрээг цуцлах асуудал мөн хуулийн 206-227 дугаар зүйлд зааснаар, дуусгавар болгох асуудал нь 236-240 дүгээр зүйлд зааснаар, хүчингүй болгох асуудал нь 9 дүгээр зүйл, 16, 17 бүлгийн дагуу тодорхойлогдох бөгөөд тэдгээрийн эцэст үүсэх “шаардах эрх” болон үр дагаврыг арилгах асуудал харилцан адилгүй өөр байхаар хуульчлагджээ.

2.257 Оюу Толгойн Далд уурхайн бүтээн байгуулалт, санхүүжилтийн төлөвлөгөө (ДУББСТ) болон Оюу Толгойн Далд уурхайн бүтээн байгуулалт, санхүүжилтийн нэмэлт төлөвлөгөө (ДУББСНТ) нь 2009 оны 10 дугаар сарын 06-ны өдөр байгуулсан Хөрөнгө оруулалтын гэрээ (ХеОГ) болон 2011 оны 06 дугаар сарын 08-ны өдөр байгуулсан Нэмэлт, өөрчлөлт оруулж, дахин тодотгосон Хувь нийлүүлэгчдийн гэрээ (НӨОДТХНГ)-ээр зохицуулагдаж байсан Оюу Толгой төсөлтэй холбоотой харилцааг өөрчлөх тодорхой зохицуулалтуудыг агуулжээ. Эдгээр асуудлыг тодруулж авч үзвэл, ДУББСТ болон ДУББСНТ-нд:

1. ХеОГ болон НӨОДТХНГ-ээр зохицуулаагүй асуудлыг шинээр зохицуулсан;
2. ХеОГ болон НӨОДТХНГ-ний зохицуулалтыг өөрчилсөн;
3. ХеОГ болон НӨОДТХНГ-ээр зохицуулсан тодорхой харилцааг нэмж тайлбарласан агуулгатай дараах зохицуулалтууд тусгагдсан байна.

2.258 Энэхүү зохицуулалтаас Монголын талын эрх ашгийг хөндсөн дараах асуудлууд нь ДУББСТ болон ДУББСНТ-г цуцалж, хүчингүй болгосон ч хэвээр үлдэх үр дагавартай байна. Үүнд:

1. Төслийн санхүүжилтийн баталгааны шимтгэлийн асуудал;
2. Рио Тинто үйлчилгээ(RT SOW)-ний төлбөрийн асуудал;
3. Төслийн зардлын хэтрэлтийг хүлээн зөвшөөрсөн асуудал;
4. АМНАТ тооцох бүтээгдэхүүн, борлуулалтын үнэлгээг тооцох журмыг өөрчилсөн асуудал;
5. Төслийн санхүүжилтийн барьцааны асуудал;
6. Төслийн санхүүжилтээр эргэн төлсөн төлбөрийн асуудал;
7. Менежментийн үйлчилгээний төлбөрийн хувь хэмжээ, суутгах татварын асуудал;
8. ОТ ХХК-ийн Санхүүгийн тайлан баталгаажуулсан асуудал;
9. ОТ ХХК-ийн татварын хөнгөлөлт болон алдагдлын дүнг баталгаажуулсан асуудал зэрэг байна.

²¹⁴ Нотлох баримт: ЭОТ ХХК-иас ирүүлсэн 2025.09.08-ний өдрийн 01/220 дугаартай албан бичиг, түүний хавсралт дахь хүснэгтийн №3-д “Тусгай зөвшөөрлүүдийн талбайд ашигт малтмал ашиглахтай холбоотойгоор гаргасан санал, дүгнэлт, төсөл, шийдвэр, энэ талаарх баримт” гэсний №22(2)-т дурдагдсан УИХ-ын даргын 2018 оны 57-р захирамжаар байгуулагдсан “Ажлын хэсэг”-ийн санал, дүгнэлтийн 28-р хуудас, доороос 12 дахь мөр.

ДУББСТ-г цуцалж, хүчингүй болгосонтой холбогдуулан гаргах санал:

1. УИХ-ын 2021 оны 103 дугаар тогтоолын 1.2-т тусгагдсан ДУББСТ-г " ... хуульд нийцүүлэн цуцалж, хүчингүй болгох" гэсэн агуулгаар ЭМГЛ ХХК, ЭОТ ХХК-с "Мэдэгдэл" хүргүүлж, харин гадаадын хөрөнгө оруулагч тал "цуцалж, дуусгавар болгох" "Мэдэгдэл" ирүүлсэн байгаа нь талууд анхнаасаа ДУББСТ-ний хууль зүйн үйлчлэл болон үр дагаврыг зогсоох талаар өөр өөр, харилцан адилгүй, зөрүүтэй ойлголт, байр суурийг илэрхийлжээ. ДУББСТ-г хүчингүй болгох, цуцлах, дуусгавар болгох хувилбар тус бүр нь санхүүгийн нөлөөлөл, хууль зүйн үр дагавартай байх тул "ДУББСТ, ДУББСНТ-г хуульд нийцүүлэн цуцалж, хүчингүй болгосон тухай" эрх зүйн баримт бичгийг үйлдэх замаар талуудын ойлголт, тодорхойлолт, агуулга, байр суурийн зөрүүтэй байдлыг эцэслэж, ДУББСТ, ДУББСНТ нь хууль зүйн үйлчлэлээ бүрэн алдсан, зогссон, буцаан хэрэглэхгүй, эргэж үйлчлэхгүй, төсөөтэй хэрэглэхгүй талаар баримт бичгээр баталгаажуулах шаардлагатай. Тухайлбал, гадаадын хөрөнгө оруулагч талаас ДУББСТ, ДУББСНТ-г "цуцалж, дуусгавар болгох" мэдэгдлээ Монголын талд ирүүлсэн хэдий ч "цуцлагдаж, дуусгавар болгосон" баримт бичгийн дагуу (1) менежментийн төлбөр, (2) Рио Тинто үйлчилгээний төлбөр, (3) Төслийн санхүүжилтийн баталгааны шимтгэлийг төлөх асуудлыг ОТ ХХК-ийн ТУЗ-ийн тогтоолоор, дийлэнх олонхын санал (Рио Тинто 6 гишүүн)-аар баталсаар ирсэн нь баримтаар мэдэгдэж байна. Шууд хэлбэл, ДУББСТ, ДУББСНТ-ний үйлчлэл үргэлжилж байна.
2. УИХ-ын тогтоолд дурдагдсан цуцлах, хүчингүй болгох захирамжлах үүрэг болон гадаадын хөрөнгө оруулагч талын санал "дуусгавар болгох" асуудлууд нь тус бүртээ ялгаатай, өөр өөрийн хууль зүйн үр дагавартай. Тухайлбал,
 1. ДУББСТ нь Иргэний хуулийн 189.5-д заасан "нэрлэгдээгүй гэрээ"-ний агуулгатай, энэ тохиолдолд Иргэний хуулийн үүргийн эрх зүйн нийтлэг зохицуулалт хамаарах талаар өмнө нь дүгнэж²¹⁵ байсан;
 2. Иргэний хуулийн үүргийн эрх зүйн нийтлэг зохицуулалтын дагуу гэрээг цуцлах асуудал мөн хуулийн 206-227 дугаар зүйлд зааснаар, дуусгавар болгох асуудал нь 236-240 дүгээр зүйлд зааснаар, хүчингүй болгох асуудал нь 9 дүгээр зүйл, 16, 17 бүлгийн дагуу тодорхойлогдох бөгөөд тэдгээрийн эцэст үүсэх "шаардах эрх" болон үр дагаврыг арилгах асуудал харилцан адилгүй өөр байхаар хуульчлагджээ.
3. ДУББСТ-г цуцалж, хүчингүй болгох мэдэгдлээ түүнийг байгуулсан талууд харилцан солилцсон, түүнчлэн ХөОГ болон ХНГ-ний бус талуудын хэлцэл хийж, эрх зүйн баримт бичиг үйлдэх замаар ХөОГ, ХНГ-нд өөрчлөлт оруулсан тул ДУББСТ-өөс үүдэн гарсан үр дагавруудыг Монгол Улсын хууль тогтоомжид нийцүүлэн арилгах, залруулах, талуудын анхны хэлэлцээ, тохиролцооны хэмжээнд хүргэх арга хэмжээг хөтөлбөр, төлөвлөгөө, мөн үе шаттай авч хэрэгжүүлэх. Тухайлбал:
 1. Ерөнхий сайдын захирамжаар болон бусад шийдвэрээр эрх олгогдоогүй байхад байгуулагдсан ДУББСНТ, түүний хавсралтаар загвар нь батлагдсан менежментийн үйлчилгээний гэрээг шинэчлэх, ийнхүү шинэчлэхдээ олон улсын жишигт нийцүүлэх, улмаар зардалд бус үр дүнд суурилах зарчимд шилжүүлэх зорилгоор холбогдох гэрээнд өөрчлөлт оруулах, менежментийн гэрээг 2015 онд байгуулагдах хүртэл тооцогдсон, төлөгдсөн төлбөрийг компанид буцаан төлүүлэх, эсхүл ирээдүйд төлөгдөх төлбөрт суутган тооцох;
 2. Талуудын анхны хэлэлцээ, тохиролцоо, гэрээнд тусгагдаагүй, Монголын талын өгөөжид сөрөг нөлөөлөл бүхий "илүү төлбөрүүд"-ийг зогсоох. Энэ зорилгоор менежментийн үйлчилгээний чанар, гүйцэтгэлийг нэмэгдүүлэх болон ОТ ХХК-ийн өрсөлдөх чадварыг нэмэгдүүлж чадавхжуулах замаар Рио

²¹⁵ Нотлох баримт: ЭОТ ХХК-иас ирүүлсэн 2025.09.08-ний өдрийн 01/220 дугаартай албан бичиг, түүний хавсралт дахь хүснэгтийн №3-д "Тусгай зөвшөөрлүүдийн талбайд ашигт малтмал ашиглахтай холбоотойгоор гаргасан санал, дүгнэлт, төсөл, шийдвэр, энэ талаарх баримт" гэсний №22(2)-т дурдагдсан УИХ-ын даргын 2018 оны 57-р захирамжаар байгуулагдсан "Ажлын хэсэг"-ийн санал, дүгнэлтийн 28-р хуудас, доороос 12 дахь мөр.

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ХЯНАН ШАЛГАХ ТҮР ХОРОО

Тинто үйлчилгээ (SOW)-ний төрөл, тоог тодорхой зорилтот хугацаанд бодитойгоор бууруулах, багасгах, улмаар халах. Түүнчлэн баталгааны шимтгэлийг Рио Тинто цаашид бүрэн хариуцах;

3. Төслийн санхүүжилтийн эцэст ОТ төслийн холбогдох хөрөнгүүд, эрхүүдийг барьцаалсан явдал нь, ялангуяа ашигт малтмалын ашиглалтын тусгай зөвшөөрлүүдийг барьцаалсан байдал нь төрийн эзэмшил, түүгээр дамжин Монголын талын стратегийн ач холбогдол бүхий ашигт малтмалын ордоос хүртэх өгөөжид сөрөг нөлөөлөлтэй, эрсдэлтэй үйлдэл, шийдвэр болжээ. Хэрэв барьцаагаар үүрэг хангагдах, тусгай зөвшөөрлүүд барьцаалагчид шилжих тохиолдолд Ашигт малтмалын тухай хуулийн 5 дугаар зүйлийн 5.5, 8 дугаар зүйлийн 8.1.7 дахь заалтыг хэрэгжүүлж гарсан УИХ-ын 2009 оны 57-р тогтоолын үйлчлэл үгүйсгэгдэх буюу тусгай зөвшөөрөл, түүний эзэмшигчид тогтоосон төрийн эзэмшлийг дахин тогтоох эсэх нь тодорхойгүй болж, улмаар Монголын талын хүртэх өгөөж “алдагдах” эрсдэлтэй. Тиймээс нэн тэргүүнд тусгай зөвшөөрлүүдийг барьцаалсан байдлыг авч үзэх, барьцаанаас чөлөөлөх;
4. ОТ ХХК-ийн төрийн эзэмшлийн 34% хувийн хувьцааг эзэмшигч ЭОТ ХХК-ийн үйл ажиллагааны чиглэл, төсөлд оролцох оролцоог эрх зүйн баримт бичгээр тодорхой болгох зэрэг болно.

1.4. ХЯНАЛТ ШАЛГАЛТ, ҮР ДҮН

Нөөдтхнг-ний хэрэгжилтэд хийсэн хяналт шалгалт, үр дүн, санал, дүгнэлт, тэдгээрийн хэрэгжилтийг тогтоох

Дүгнэлт	Хоёр ажлын хэсэг нөөдтхнг-ний хэрэгжилтэд хяналт шалгалт хэрэгжүүлж санал, дүгнэлт гаргасан ч бодит үр дүнд хүрээгүй байна.
----------------	---

Дүрслэл 2.3. НӨОДТХНГ-ний хэрэгжилтэд хийсэн хяналт шалгалт

2.259 Оюу Толгой төсөл дээрх хамгийн анхны хяналт шалгалт болох 2013 оны 3 сайдын хамтарсан хяналт шалгалт, УИХ-ын даргын 57 дугаар захирамжаар байгуулагдсан томоохон ажлын хэсэг гарч хяналт шалгалтын ажлыг хэрэгжүүлсэн. Үүнээс улбаалаад 2019 онд УИХ-ын 92 дугаар тогтоол батлагдаж байсан.

2.260 Мөн 2021 онд ҮАБЗ-ийн ажлын алба болон шинжээч нараас ХНГ-тэй холбоотой томоохон санал, дүгнэлтүүдийг гаргаж байсан бол 2021 онд 30 дугаар тогтоолоор Монгол УИХ-ын Түр хороо байгуулагдан ажиллаж байсан. Энэ түр хороо ажилласаар улмаар Монгол УИХ-ын 103 дугаар тогтоолыг албажуулж гаргаж байсан бол Үүний дараа хамгийн сүүлд хяналт шалгалтын хүрээнд 2024 онд ҮАГ-аас гүйцэтгэлийн аудитын тайлан, дүгнэлтийг гаргаж байсан байна.

Үндэслэл 1: 2013 оны 3 сайдын хамтарсан хяналт, шалгалтаар өгсөн зөвлөмжийн хэрэгжилт хангагдаагүй, гэрээнд өөрчлөлт оруулах замаар ямар нэгэн ажил хийгдээгүй байна.

2.261 Монгол Улсын Ерөнхий сайдын 2012 оны 10 дугаар сарын 25-ны өдрийн 45 дугаар захирамжаар Оюу Толгой ордыг ашиглах төслийн хэрэгжилтэд тулгамдсан асуудлыг шийдвэрлэх, гэрээний биелэлтэд хяналт тавих, ХөОГ-нд өөрчлөлт оруулах талаар хөрөнгө оруулагч талтай өмнө нь хийсэн яриа хэлэлцээг үргэлжлүүлэх зорилгоор Ажлын хэсгийг тухайн үеийн Монгол Улсын Ерөнхий сайд Норовын Алтанхуяг байгуулсан байна.

2.262 Захирамж гарснаас хойш 5 сарын дараа буюу 2013 оны 03 дугаар сарын 25-ны өдөр тухайн үеийн Монгол Улсын Шадар сайд Д.Тэрбишдагва, Уул уурхайн сайд Д.Ганхуг, Сангийн сайд Ч.Улаан нарын хамтарсан 30/65/59 дүгээр тушаалаар Оюутолгой компанийн анхны хөрөнгө оруулалтын зардлын хэтрэлтийг баримтад үндэслэн шалгах шуурхай ажлын хэсгийг байгуулж 24 хүний бүрэлдэхүүнтэйгээр Оюу толгой төслийн анхны хяналт-шалгалтыг хэрэгжүүлж, тайлан, дүгнэлтээ 2014 онд гаргаж нууцын зэрэглэлтэй хүргүүлсэн байна.

2.263 Тус тайлангаар нийт 23 зөвлөмж өгснөөс Эрдэнэс Оюу Толгой компанид хамаарах 4, Оюу толгой компанид 14, Эрдэнэс Оюу толгой болон Оюу толгой компанид хамтад нь 5 зөвлөмж өгсөн байна. Зөвлөмжид зээлийн хүүтэй холбоотой нэг зөвлөмж байсан нь өнөөдрийн байдлаар хэрэгжээгүй байна. 23 зөвлөмжийн хэрэгжилтийг Эрдэнэс Оюу Толгой компани 2014 оны 06 дугаар сард 88 хувийн хэрэгжилттэй гэж дүгнэсэн нь учир дутагдалтай буюу 2025 оны 12 дугаар сард ХШТХ-ноос дээрх зөвлөмжүүдийг 4 хувьтай хэрэгжсэн гэж үзэхээр байна.

2.264 Энэхүү тайланд өнөөдөр үүсэх үр дагаврыг урьдчилан дурдаж, анхааруулж байсан ч Зөвлөмжийн биелэлт хангалтгүй, хэрэгжилт үр дүнгүй, Тайлан төрийн нууцад хадгалагдсан хэвээр байна.

2018 оны хяналт, шалгалт

Үндэслэл 2: УИХ-ын 2018 оны 57 дугаар захирамжаар байгуулагдсан ажлын хэсгийн тайлангаар өгсөн зөвлөмжийн хэрэгжилт хангагдаагүй байна.

2.265 УИХ-ын даргын 2018 оны 03 дугаар сарын 28-ны өдрийн 57 дугаар захирамжаар Оюу Толгой ордыг ашиглах ХөОГ-ний хэрэгжилтийг шалгаж, санал дүгнэлт гаргах үүрэг бүхий ажлын хэсгийг байгуулж ажлын хэсгийн ахлагчаар тухайн үеийн УИХ-ын гишүүн, Эдийн засгийн байнгын хорооны дарга Д.Дамба-Очир, ажлын хэсгийн дэд ахлагчаар УИХ-ын гишүүн Д.Тэрбишдагва томилогдсон байна.

2.266 Тухайн ажлын хэсгийн бүрэлдэхүүнд 2018 оны 05 дугаар сарын 08-ны өдөр буюу ойролцоогоор сар гаруй хугацааны дараа захирамжид нэмэлт өөрчлөлт оруулж ажлын хэсгийн дарга УИХ-ын гишүүн Д.Дамба-Очирыг өөрийнх нь хүсэлтээр чөлөөлж Ажлын хэсгийн ахлагчаар УИХ-ын гишүүн Д.Тэрбишдагвыг томилж, УИХ-ын гишүүн Т.Аюурсайхан, Ж.Батзандан, Х.Болорчулуун, Д.Ганболд, М.Оюунчимэг нарыг ажлын хэсгийн бүрэлдэхүүнд нэмж оруулсан байна.

2.267 Ажлын хэсгийн удирдамжийг 2018 оны 04 дүгээр сарын 05-ны өдөр УИХ-ын гишүүн, Эдийн засгийн байнгын хорооны дарга Д.Дамба-Очир баталж, тус удирдамжид ХШТХ-ны хүрээ хязгаарт хамаарах 2 асуудал тусгагдсан байна. Үүнд:

1. ХөОГ, ХНГ-ний зүйл заалтууд Монгол Улсын хууль тогтоомжид нийцэж байгаа эсэхийг шалгаж дүгнэлт гаргах
2. ХөОГ, ХНГ-ний биелэлтийг бүлэг тус бүрээр шалгаж, дүгнэлт гаргах

2.268 УИХ-ын гишүүн Д.Тэрбишдагва ажлын хэсгийн ахлагч болоод тун удалгүй энэхүү 57 дугаар захирамжаар байгуулагдсан ажлыг удирдамжийн дагуу гүйцэтгэхийн хүрээнд 2018 оны 05 дугаар сарын 08-ны өдөр 5 томоохон дэд ажлын хэсгийн бүрэлдэхүүнд өөрчлөлт оруулсан байна.

1. Хөрөнгө оруулагчийн үндсэн үйл ажиллагааны хэрэгжилт, төсөв, санхүүгийн асуудлаар

2. Бүс нутгийн хөгжил, дэд бүтцийн асуудлаар
3. Уул уурхай, байгаль орчин, газрын харилцааны асуудал
4. Хөдөлмөрийн харилцаа, нийгмийн хамгааллын асуудал
5. Хөрөнгө оруулалтын болон бусад гэрээ, түүний хэрэгжилт, үр дүнгийн асуудлаар хэмээн 5 хэсэгт хувааж 5 том дэд ажлын хэсэг байгуулсан бол бүрэлдэхүүнд нь 13 УИХ-ын гишүүн, 90 дэд ажлын хэсгийн гишүүд болох төрийн албан хаагчид, салбарын экспертүүд орж маш том, цар хүрээтэй ажлын хэсэг байгуулагдаж ажиллажээ.

2.269 Нотлох баримтад энэхүү тайланг УИХ-ын даргын 57 дугаар захирамжаар байгуулагдсан ажлын хэсгийн гишүүдэд танилцуулах зорилгоор бэлтгэсэн мөн дэд ажлын хэсгийн гишүүд Оюу Толгой компанитай нууцлалын гэрээг байгуулсан талаар дурдсан байна. Тийм учраас ХШТХ-д ил тод нээлттэй тайлагнах боломжгүй байна.

Танилцах мэдэгдэл

Энэхүү тайланг Улсын Их Хурлын даргын 67 дугаар захирамжаар байгуулсан Ажлын хэсгийн гишүүдэд танилцуулах зорилгоор бэлтгэсэн бөгөөд эрх бүхий этгээдийн зөвшөөрөлгүйгээр тэдгээр гишүүдэд бусад этгээдэд аливаа зөвшөөрөлгүйгээр бүхэлд нь болон хэсэгчлэн тараах, хуулбарлах, танилцах, сэжигрэх болон өнцгөлх хууль хориглоно. Зөвшөөрөлгүй тараах, хуулбарлах, өнцгөлх этгээдэд холбогдох хууль тогтоомжийн дагуу хариуцлага хүлээлгэнэ.

Дэд ажлын хэсгийн гишүүд "Оюу Толгой" ХХК-тай "Нууцлалын гэрээ"-г, мөн ажлын хэсгийн танилцах материалас хамгааран холбогдох газартай /Сэнгийн ламанд/ амжилсан дэд ажлын хэсэг "Нууцлалын гэрээ" байгуулсан болно. Эдгээр гэрээгээр байгууллын болон албаны нууцыг задруулахгүй байх үүргийг гишүүд хүлээнэ.

Дэд ажлын хэсгийн гишүүд энэхүү тайланг бэлтгэхдээ "Оюу Толгой" ХХК-ийн өгсөн мэдээлэл, мийтэд мэдээлсэн Туркис Хил болон Рнэ Тимогийн цахим хуудсанд байрлуулсан мэдээлэлд үндэслэн бичсэн бөгөөд мэдээлэл гаргах өгсөн ах сурвалжийн ташаа, алдаатай, мөрүүтэй мэдээлэлд дэд ажлын хэсгийн гишүүд хариуцалгүй болно.

Түүнчлэн, "Оюу Толгой" ХХК-ийн ирүүлсэн Санхүүгийн модельд үндэслэн үр дүн энэхүү тайланд оруулсан бөгөөд нэмэлт, тооцоолла хийх, холбогдох дүн гаргасан. "Оюу Толгой" ХХК-ийн өгсөн модельд оруулсан аливаа параметр, төсөвлөл, тэмдэглэсэн утга, тоо, үзүүлэлтүүд ямар нэгэн хариуцлага хүлээлгүй. Өөрөөр хэлбэл, аливаа буруу эсвэл "Оюу Толгой" ХХК-ийн тооцсон төсөвлөл, тооцооллыг аль болох бүхий л мэдлэгээ ашиглаж шалгах үүсн бөгөөд үүний дараа холбогдох өөрчлөлтийг оруулсан тохиромжтой нэмэлт тооцооллыг хийсэн ч энэ нь ирээдүйг харсан төсөвлөл тул бодит гүйцэтгэлээс зөрүүтэй аливаа үр дүнд шалхуулах хийсэн бөг хариуцлага хүлээлгүй.

"Оюу Толгой" ХХК-ийн хийсэн Санхүүгийн модель нь "Оюу Толгой" ХХК-ийн өмч гэх тодорхойлогч хүлээлгэн өгсөн бөгөөд тухайн компанийн бизнесийн нууцтай холбоотой үзүүлэлтийг оруулсан тул аливаа этгээд тус компанийн зөвшөөрлийг өөч өнцгөлх эрхтэй. Өмчийг зөвшөөрөлгүйгээр аливаа этгээдэд дамжуулахгүй болохыг үүгээр мэдэгдэж байна.

Мэдээлэл өгсөн этгээдийн зөрүүтэй, эсвэл ташаа мэдээллийг хүснэгтэд тусгайлан "Тэмдэглэл" хэсэгт тусгасан болно.

2.270 Нэгдсэн тайланд 86 дүгнэлт гарч, ХШТХ-ны хүрээ хязгаарт хамаарах гэрээ болон холбогдох бусад гэрээний зүйл, заалтууд хоорондоо уялдаатай эсэх, мөн Монгол Улсад өгөх үр ашиг, эдийн засагт үзүүлж буй нөлөөллийн талаар 25 дүгнэлт гарчээ эдгээр дүгнэлтээс улбаалж хууль, эрх зүйн орчныг боловсронгуй болгох талаар 12 санал, хэлэлцээрийн үр дүнг сайжруулахад анхаарах асуудлуудын талаар 7 санал, Оюу толгой төслийн гэрээг сайжруулахтай холбогдон авах арга хэмжээний талаар 14 санал гарч байсан байна.

2.271 Мөн 2019.03.21-ний өдөр Монгол Улсын Ерөнхийлөгч, Монгол Улсын Ерөнхий сайдад тус тус 274 хуудас бүхий ажлын хэсгийн санал, дүгнэлтийг ажлын хэсгийн ахлагчаас хүргүүлсэн байна. УИХ-

ын 2019.05.23-ны өдрийн нэгдсэн чуулганаар ажлын хэсгийн ахлагч тайланг хэлэлцүүлэх хүсэлтээ илэрхийлж байсан байна.

2.272 УИХ-ын 57 дугаар захирамжаар байгуулагдсан ажлын хэсгийн тайлан УИХ-ын нэгдсэн чуулган болон холбогдох байнгын хороогоор хэлэлцүүлэхээр бэлтгэж байх энэ үед бас нэгэн үйл явдал тохиосон байна. Оюу Толгой компани тухайн үедээ МУИХ-ын Эдийн засгийн байнгын хорооноос Оюу толгойн ордыг ашиглах ХӨОГ-ний хэрэгжилтийг шалгаж, санал, дүгнэлт гаргах үүрэг бүхий УИХ-ын ажлын хэсгийн товч танилцуулгыг Оюу толгой компанид 2019 оны 05 дугаар сарын 3-ны өдөр албан бичгээр, нууцын зэрэглэлгүй ирүүлсэн гэдэг мэдэгдлийг тухайн үедээ гаргаж байсан.

2.273 IToim дээр 2019 оны 05 дугаар сарын 08-нд гарж байсан мэдээн дээр үндэслэх юм бол ажлын хэсгийн нууц дүгнэлтийг Оюу Толгой компанид Байнгын хорооны дарга Д.Дамба-Очир хүргүүлсэн гэсэн мэдээллийг ажлын хэсгийн ахлагч хэлж байсан байна.

2.274 Ингээд ажлын хэсгээс гарсан санал, дүгнэлтийг үндэслэн 2019.06.03-ны өдөр Монгол УИХ-ын шийдвэрийн төсөл боловсруулах үүрэг бүхий ажлын хэсгийг 152 дугаар захирамжаар байгуулж, 154, 160 дугаар захирамжаар бүрэлдэхүүнд өөрчлөлт оруулж, ажлын хэсгийн ахлагчаар УИХ-ын гишүүн Б.Баттөмөр ахалж ажиллахаар болжээ.

2.275 УИХ-ын даргын 152 дугаар захирамжаар байгуулагдсан ажлын хэсэг 2019.11.20-ны өдөр УИХ-ын тогтоолын төслийг Эдийн засгийн байнгын хороогоор хэлэлцүүлж, 2019.11.21-ний өдрийн УИХ-ын нэгдсэн чуулганаар хэлэлцэж УИХ-ын 2019 оны 92 дугаар тогтоолыг баталжээ.

2.276 УИХ-ын 2019 оны 92 дугаар тогтоолын хэрэгжилт:

1. Суурь гэрээг Монгол Улсын хууль тогтоомжтой уялдуулах ХЭРЭГЖЭЭГҮЙ
2. Далд уурхайн бүтээн байгуулалтыг Монгол Улсын эрх ашиг, хууль тогтоомжид нийцүүлэн, сайжруулах ХЭРЭГЖИХ ШАТАНДАА
3. Монголын талын эзэмшлийн 34 хувийг бүтээгдэхүүн хуваах нөхцөл, АМНАТ орлуулахыг судлах ХЭРЭГЖЭЭГҮЙ
4. ТЭЗҮ боловсруулж, дүгнэлт гаргуулах ХЭРЭГЖЭЭГҮЙ
5. Байгаль орчны болон усны нөхцөл байдлын үнэлгээг шинэчлэн хийлгэх ХЭРЭГЖИХ ШАТАНДАА
6. 2018 оны УИХ-ын ажлын хэсгийн санал, дүгнэлтийг хэрэгжүүлэх чиглэл ХЭРЭГЖЭЭГҮЙ
7. Эрдэнэс Оюу Толгой Компанийн санхүүгийн болон хүний нөөцийн чадавхыг сайжруулах чиглэл Хэрэгжих шатандаа гэж дүгнэсэн байдаг.

УИХ-ын 92 дугаар тогтоолын хэрэгжилт хангалтгүй, Бүрэн хэрэгжсэн арга хэмжээ байхгүй байна.

2021 оны санал дүгнэлт:

2.277 УИХ-ын 92 дугаар тогтоол батлагдсантай холбогдуулан Оюу толгойн ордын ашиглалтад Монгол Улсын эрх ашгийг хангуулах асуудлыг шийдвэрлэхийн тулд уг ордыг ашиглахаар гадаадын хөрөнгө оруулагч талтай байгуулсан холбогдох гэрээнүүдийг судлан, дүн шинжилгээ хийх нь зүйтэй гэж Монгол Улсын Ерөнхийлөгч, ҮАБЗ-ийн тэргүүн үзэж, ҮАБЗ-ийн ажлын албанаас 2021 оны 03 дугаар сарын 09-нд 36 дүгнэлт боловсруулж, 4 санал гаргаж байсан бол.

2.278 2021 оны 03 дугаар сарын 29-нд ҮАБЗ-ийн шинжээч нар мөн 13 дүгнэлт гаргасан байна. Шинжээч нарын дүгнэлт гаргах болсон үндэслэлийг тайлбарлавал тухайн үед ҮАБЗ-ийн нарийн бичгийн даргын А/01 дугаартай захирамжаар орон тооны бус шинжээч 10 хүний бүрэлдэхүүнтэй ажлын хэсэг томилж, Оюу толгой төсөлтэй холбоотой гэрээ, баримт бичгүүд Монгол Улсын Үндэсний аюулгүй байдлын үзэл баримтлалд нийцсэн эсэхийг судалж тогтоох үүрэг өгөгдсөн байдаг. Шинжээч нарын дүгнэлтэд УИХ-ын 92 дугаар тогтоолын хэрэгжилтийг хангуулах замаар МУ-ын Засгийн газраас авч хэрэгжүүлж байгаа арга хэмжээг ҮАБЗ-өөр хэлэлцэж, үйл ажиллагааг эрчимжүүлэх хэрэгтэй гэж үзсэн байна.

2.279 ҮАБЗ-ийн шинжээчийн дүгнэлт 2021.03.29-ний өдөр гарсан бол 3 хан хоногийн өмнө 2021.03.26-нд Монгол УИХ-ын 30 дугаар тогтоол гарч Оюу Толгой төсөл дээр Түр хороо байгуулах шийдвэр гарч байсан. УИХ-ын 92 дугаар тогтоолын хэрэгжилтэд хяналт тавих, шаардлагатай бол санал боловсруулж дүнг нэгдсэн хуралдаанд танилцуулахаар 23 гишүүнтэйгээр Ц.Даваасүрэн гишүүнээр ахлуулж Түр хороо байгуулагдсан байна.

2.280 Түр хороо 11 удаа хуралдсанаас 7 удаа нээлттэй, 4 удаа хаалттай хуралдаж тухайн үед МУЗГ-Рио тинто талтай хэлэлцээрт орж Оюу толгой төслийн МУЗГ-ын эзэмшлийн 34 хувьд ногдох 2.3 тэрбум ам долларын өрийг 100 хувь тэглэх саналыг хөрөнгө оруулагч талаас ирүүлж, УИХ-ын 103 дугаар тогтоолыг батлуулжээ.

2.281 УИХ-ын 103 дугаар тогтоолын хэрэгжилт:

1. Оюу толгой төслийн МУЗГ-ын эзэмшлийн 34 хувьд ногдох 2.3 тэрбум ам долларын өрийг 100 хувь тэглэх чиглэл ХЭРЭГЖСЭН.
2. Оюу толгойн далд уурхайн бүтээн байгуулалт, санхүүжилтийн төлөвлөгөө болон Оюу толгойн далд уурхайн бүтээн байгуулалт, санхүүжилтийн нэмэлт төлөвлөгөөг хуульд нийцүүлэн цуцалж, хүчингүй болгох ХЭРЭГЖИХ ШАТАНДАА.
3. Оюу толгой далд уурхайн бүтээн байгуулалтын санхүүжилтэд хөндлөнгийн аудит хийлгэх ХЭРЭГЖЭЭГҮЙ.
4. 2023 оны эхний хагас жил хүртэл Эрдэнэс Оюу Толгойд ХХК-д нэмэлт өр үүсгэхгүй байх ХЭРЭГЖЭЭГҮЙ.

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ХЯНАН ШАЛГАХ ТҮР ХОРОО

5. Оюу толгой компанийн засаглалыг сайжруулах, Монгол Улсын эрчим хүчний нэгдсэн сүлжээнээс цахилгаан эрчим хүчээр хангах гэрээ байгуулах, ус ашиглалт, байгаль орчин, нийгэм, засаглалыг сайжруулах чиглэлээр хамтран ажиллах ХЭРЭГЖИХ ШАТАНДАА.
6. Татварын актуудын биелэлтийг хангуулах, цаашид нэг мөр ойлгож дагаж мөрдөхийг хүлээн зөвшөөрүүлж, хэрэгжүүлэх чиглэл ХЭРЭГЖЭЭГҮЙ.

УИХ-ын 103 дугаар тогтоолын хэрэгжилт удаашралтай, мөн уг тогтоолд суурь гэрээг өөрчлөх агуулга тусгагдаагүй байна.

2024 оны хяналт, шалгалт:

2.282 Төрийн аудитын байгууллага Үндэсний аудитын газраас УИХ-ын Төсвийн байнгын хорооны 2019 оны 05, 2022 оны 09 дүгээр тогтоолыг үндэслэж Оюу Толгой төсөлд оруулсан хөрөнгө оруулалт, санхүүжилтийн зарцуулалт, үр нөлөөнд гүйцэтгэлийн аудит хийж тайланг 2024 оны 10 дугаар сарын 29-ний өдөр Монгол Улсын Ерөнхий аудитор баталсан байна.

2.283 Аудитын тайлангийн мэдээллийн эх сурвалж нь байгууллагын нууцад авагдсан буюу Оюу толгой компанийн мэдээллийг агуулж байгаа учраас тайлан НУУЦ-ад хамаарч байна.

2.284 Тус аудитаар 18 дүгнэлт боловсруулж, 25 зөвлөмж гаргаж эрх бүхий байгууллага албан тушаалтнуудад хүргүүлсэн байна.

ХОЁРДУГААР БҮЛГИЙН САНАЛ, ДҮГНЭЛТ

Монгол Улсын Их Хурлын 2025 оны 7 дугаар сарын 02-ны өдрийн “Хянан шалгах түр хороо байгуулах тухай” 62 дугаар тогтоолоор байгуулагдсан Улсын Их Хурлын Хянан шалгах түр хорооны “Оюу толгой бүлэг ордын ашиглалтад Монгол Улсын эрх ашгийг хангуулах, хүртэх өгөөжийг нэмэгдүүлэхтэй холбоотой баримт бичиг, үйл ажиллагаанд хяналт шалгалт хийх” тусгай шалгалтын сэдвийн хүрээнд:

1/“Жавхлант”(MV-15225), “Шивээ толгой”(MV-15226) ашиглалтын тусгай зөвшөөрлийн талбайн нөөцийг тогтоож, үнэлгээг тодорхойлсон болон холбогдох бусад баримтад үндэслэн төрийн эзэмшлийн хувь, хэмжээг тогтоохтой холбогдуулан хяналт шалгалт хийх;

2/“Оюу толгой” ХХК-ийн Хувь нийлүүлэгчдийн гэрээ /Нэмэлт, өөрчлөлт оруулж, дахин тодотгосон/-ний санхүүжилтийн хүүгийн хувь, түүнийг олон улсын зах зээлийн жишигт нийцүүлэн бууруулах талаар авч хэрэгжүүлсэн арга хэмжээ, холбогдох үр дагаврыг судлан хяналт шалгалт хийх хүрээ хязгаарт багтаан,

3/батлагдсан ажлын даалгаврын дагуу цугларсан нотлох баримтуудтай танилцаж, тэдгээрт дүн шинжилгээ хийж, хянан шалгагчийн үйлдсэн тайлангийн хүрээнд дараах дүгнэлтэд хүрлээ. Үүнд:

1) Хувь нийлүүлэгчдийн гэрээ (2009 оны)-ний асуудлаар.

Тус гэрээ нь ОТ ХХК-ийн хөрөнгийн удирдлага, санхүүжилт, ногдол ашиг, компанийн засаглал зэрэг ОТ төслийн чухал ач холбогдол бүхий харилцааг зохицуулсан, ХөОГ-тэй “зэрэгцээ” болон “харилцан” үйлчлэл бүхий гэрээ болжээ. Тухайлбал,

- ХөОГ-ний 1.6, 1.8, 1.9, 2.7, 12.1.7, 12.1.8, 15.7.1, 15.7.2, 15.7.6, 16.8, 16.19, 16.29, 16.47, 16.48 дахь заалтуудад буюу нийт 19 удаа ХНГ-г дурдан иш татсан бол;
- ХНГ-ний Ерөнхий зүйл, 3.2(а), 9.1, 15.3(в), 15.10(б), 17, 17(г), 24 дэх заалтуудад буюу нийт 20 удаа ХөОГ-г дурдан иш татжээ.

Тодорхой хэлбэл ХөОГ болон ХНГ-үүд нь харилцан нэгнийхээ заалтуудыг иш татсан, түүний зохицуулалтыг дурдсан, шаардсан, тайлбарласан, хамтатган хэрэглэхээр тусгасан нь тэдгээр гэрээнүүдийн үйлчлэл, үр дагаврыг дангаар нь авч үзэх, тусад нь тайлбарлах, хэрэглэх, салангид байдлаар тодорхойлох боломжгүйд хүргэжээ. Энэ нь цаашид тэдгээр гэрээнүүдийн аль нэгэнд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах, хасах, хүчингүй болгох, эсхүл шинэчлэх, шинээр байгуулахад нөгөө гэрээний үйлчлэлийг хамтад нь авч үзэх буюу “нэгэн зэрэг хоёр гэрээний өөрчлөлт”-ийг хийх шаардлагыг үүсгэж байна. Ийнхүү “зэрэгцээ” болон “харилцан” үйлчлэл бүхий гэрээнүүдийн нэгийг нь буюу ХөОГ-г байгуулах эрх, зөвшөөрлийг УИХ-с олгож, нөгөөг нь буюу ХНГ-г байгуулах асуудлыг орхигдуулсан нь тодорхойгүйн зэрэгцээ хачирхалтай юм.

ХНГ-г байгуулах үйл явц, байгуулагдсан боловч агуулга, зохицуулалт нь Монгол Улсын хууль тогтоомжид олон талаар нийцээгүй болохыг дээр дурдсан. Иймд:

1. Тус гэрээний хууль тогтоомжид нийцээгүй хэсгийн үйлчлэлийн үр дагаврыг тусгайлан шалган тогтоож, тооцож, “өртөг”-т шилжүүлэн, тус гэрээг байгуулах эрх олгосон, шийдвэр гаргасан, хууль тогтоомжид нийцээгүйг мэдсээр байж хэрэгжүүлсэн буруутай этгээдүүдээс Прокурорын тухай хуулийн 41 дүгээр зүйлд заасны дагуу төр, нийтийн ашиг сонирхлыг төлөөлөн шүүхэд нэхэмжлэл гаргах замаар “хохирол барагдуулах”, хуулийн хязгаарлалт (жнь хөөн хэлэлцэх хугацаа) үйлчлэх тохиолдолд гадаадын хөрөнгө оруулагч талын үйлдэлд холбогдох хэсэг, хэмжээгээр дараа дараагийн хэлэлцээрт үндэслэл болгох замаар төслийн хүрээнд ирээдүйд Монголын талын мөнгөн дүнгээр хариуцах үүрэг, төлбөр, санхүүжилтэд нөхөн тооцуулах;

2. Тус гэрээний хууль тогтоомжид нийцээгүй хэсэг нь 2011 оны нэмэлт, өөрчлөлтөд хадгалагдсан, залгамжлагдсан, уламжлагдсан байдлыг тусгайлан шалган тогтоох замаар өмнөхтэй адил агуулга бүхий арга, хэрэгслийг ашиглах;
3. Хэдийгээр ХНГ, НӨОДТХНГ-г тодорхой цаглавартайгаар үнэлж, дүгнэх механизмыг тэдгээр гэрээнд тусгаагүй ч Ашигт малтмалын тухай хуулийн 10 дугаар зүйлийн 10.1.8, ХөОГ-ний 10.7-д зааснаар уул уурхайн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагаас ОТ ХХК-ийн үйл ажиллагаанд жил тутам хяналтыг мэргэжлийн бусад байгууллагын хамтын оролцоотойгоор хэрэгжүүлэх, хууль тогтоомжид нийцээгүй үйл ажиллагаа, шийдвэрийн талаар болон түүний үр дагаврыг арилгуулах шаардлага тавих, энэ ажиллагааг тогтмолжуулах;
4. Цаашид ХНГ-ний үргэлжлэл гэрээ болох НӨОДТХНГ-г Оюу толгой төслийн үйл ажиллагаанд шууд нөлөөлөлгүй, сөрөг, эрсдэлтэй нөхцөл үүсгэхгүй байхаар тооцож үе шаттайгаар Монгол Улсын хууль тогтоомжид нийцүүлэх хөтөлбөр, төлөвлөгөөг боловсруулах, гадаадын хөрөнгө оруулагч талыг энэ зорилгоор хэлэлцээрт орох, гэрээг өөрчлөх, боловсронгуй болгох нь санал дэвшүүлэгдэж байна.

2) ДУББСТ, ДУББСНТ-г цуцалж, хүчингүй болгосонтой холбогдуулан шийдвэрлэвэл зохих асуудлаар

ДУББСТ, ДУББСНТ нь ОТ төслийн суурь гэрээнүүд болох ХөОГ, ХНГ-нд олон талаар нөлөөлөл үзүүлсэн болохыг өмнө нь дурдсан. Хэдийгээр ДУББСТ, ДУББСНТ-ний эрх зүйн үйлчлэлийг зогсоох талаар түүнийг байгуулсан талууд “мэдэгдэл”-ээ хоорондоо солилцсон ч харилцан адилгүй өөр өөр хууль зүйн үр дагавар бүхий “цуцлах”, “хүчингүй болгох”, “дуусгавар болгох” хэлбэрүүдийг сонгон ашигласнаар эцэстээ ДУББСТ, ДУББСНТ-ний үйлчлэл, үр дагавар хэн алиных нь хүссэн үр дүнд хүрээгүй байна.

Тухайлбал, Монголын тал (ЭОТ ХХК-г оролцуулан)-ийн байр суурь нь гадаадын хөрөнгө оруулагч талын “мэдэгдэл”-ийг хүлээн авснаар ДУББСТ, ДУББСНТ нь хууль зүйн үйлчлэлээ алдаж, дахин үйлчлэхгүй, тэдгээр төлөвлөгөөнөөс үүссэн үр дагаврыг залруулах шаардлагатай гэж үзэж байгаа бол түүний нөгөө тал буюу гадаадын хөрөнгө оруулагчдын зүгээс ДУББСТ, ДУББСНТ-г “дуусгавар болгох” “мэдэгдэл”-ээ хүргүүлснээр тэдгээр төлөвлөгөөнүүдийн үйлчлэх үеийн хугацааны үр дагаврыг харилцан хүлээн зөвшөөрсөн, цаашид ДУББСТ, ДУББСНТ үйлчлэлгүй, харин түүнд холбогдох бусад гэрээ-эрх зүйн баримтууд хүчин төгөлдөр гэх эсрэгцсэн байр суурийг илэрхийлсээр иржээ.

Энэ байдлыг даван туулах, талууд нэгдмэл ойлголцолд хүрэх, төсөл дэх Монголын талын эрх ашгийг хамгаалахад тэдгээр талуудын хооронд ДУББСТ, ДУББСНТ-г цуцалж, хүчингүй болгосныг баталгаажуулах эрх зүйн баримт бичиг байгуулах шаардлага үүссэн байна. Учир нь талуудын зөрүүтэй байр суурийг нэгтгэж, ялангуяа ДУББСТ, ДУББСНТ нь хууль зүйн үйлчлэлгүй, цаашид түүнийг ашиглахгүй, төлөвлөгөөнүүдийн үйлчлэлийн хүрээнд түүнд үндэслэсэн, хэрэгжилтийг нь хангуулах зорилгоор байгуулагдсан гэрээ-эрх зүйн баримт бичгүүд, шийдвэрүүдийн улмаас үүссэн үр дагавруудыг зогсоох, цаашлаад сөрөг нөлөөллийг арилгуулах, эрсдэлийг бууруулах талаар харилцан үүрэг бүхий эрх зүйн баримт бичгээр баталгаажуулах шаардлагатай. Иймгүйгээс талуудын хооронд үүссэн ойлголт, тодорхойлолтын зөрүүтэй байдал үргэлжилж, ОТ төслийн талаарх талуудын байр суурь, тайлбар, нотолгоо өөр өөрөөр илэрхийлэгдэх үндэслэл болжээ.

Дээрх байдлын нотолгоог “спонсорын давуу эрхтэй зээл”, 2022-2024 онуудад “баталгааны шимтгэл”, “Рио Тинто үйлчилгээний төлбөр”-ийн асуудлыг ОТ ХХК-ийн ТУЗ 6(Рио Тинто) : 3(Монгол) харьцаатайгаар шийдвэрлэсэн байдлаас харж болно.

БУСАД ДҮГНЭЛТ:

1. УИХ-ын 2008 оны 40, 57 дугаар тогтоолуудаар Засгийн газарт өгсөн чиглэлүүд нь үр ашигтай ХөОГ болон ХНГ байгуулах боломжийг олгосон. Засгийн Газраас Хувь нийлүүлэгчдийн гэрээг байгуулахад УИХ-ын 2008 оны 40, 2009 оны 57 дугаар

- тогтоолуудад заасан шаардлагыг хангаагүй, тус гэрээний зарим заалт, тэдгээрийн агуулга, зохицуулалт Монгол Улсын хууль тогтоомжид нийцэхгүй болжээ.
2. ДУББСТ-тэй холбоотой Засгийн газрын хуралдааны болон Ерөнхий сайдын шийдвэрүүд нь тухайн үед хучин төгөлдөр мөрдөгдөж байсан татварын болон хөрөнгө оруулалтын тухай хууль тогтоомжийг зөрчсөн байна.
 3. 2009 оны ХНГ-р тохиролцсон нөхцөлүүдийг зарчмын хувьд өөрчлөлтгүйгээр 2011 оны гэрээнд тусгасан байна
 4. Засгийн газрын шийдвэр, зөвшөөрөл, удирдамж гараагүй байхад ЭМ ХХК-ийн гүйцэтгэх захирал Бямбасайхан, ЭОТ ХХК-ийн гүйцэтгэх захирал Д.Ганболд нар ДУББСНТ-д гарын үсэг зурж, баталгаажуулсан нь Засгийн газрын тухай хууль болон бусад Монгол Улсад хүчин төгөлдөр мөрдөгдөж байсан хууль тогтоомжтой нийцээгүй байна. Оюу толгойн далд уурхайн бүтээн байгуулалт, санхүүжилтийн төлөвлөгөө (ДУББСТ) болон Оюу толгойн далд уурхайн бүтээн байгуулалт, санхүүжилтийн нэмэлт төлөвлөгөө (ДУББСНТ)-г хүчингүй болгох, цуцлах, дуусгавар болгох хувилбар тус бүр нь санхүүгийн нөлөөлөл, үр дагавартай тул эдгээр баримт бичгийг "хуульд нийцүүлэн цуцалж, хүчингүй болгох тухай" эрх зүйн баримт бичиг үйлдэж, баталгаажуулах шаардлагатай.
 5. Хоёр ажлын хэсэг НӨОДТХНГ-ний хэрэгжилтэд хяналт шалгалт хэрэгжүүлж санал, дүгнэлт гаргасан ч бодит үр дүнд хүрээгүй байна.
 6. 2013 оны 3 сайдын хамтарсан хяналт, шалгалтаар өгсөн зөвлөмжийн хэрэгжилт хангагдаагүй, гэрээнд өөрчлөлт оруулах замаар ямар нэгэн ажил хийгдээгүй байна.
 7. УИХ-ын 92 дугаар тогтоолын хэрэгжилт хангалтгүй, бүрэн хэрэгжсэн арга хэмжээ байхгүй байна.
 8. УИХ-ын 103 дугаар тогтоолын хэрэгжилт удаашралтай, мөн уг тогтоолд суурь гэрээг өөрчлөх агуулга тусгагдаагүй байна.

САНАЛ:

1. Монгол Улсын хууль тогтоомжид нийцээгүй ХөОГ, ХНГ, НӨОДТХНГ-ний заалтуудыг үндэслэн Оюутолгой ХХК-иас шийдвэр гаргаснаас үүдэн гарсан үр дагаврыг хууль тогтоомжид заасан үндэслэл, журмын дагуу тооцож, арилгах арга хэмжээ авах;
2. Монгол Улсын хууль тогтоомжид нийцээгүй гэрээний заалтууд нь НӨОДТХНГ-нд залгамжлагдсан эсэх талаар тусгайлсан шинжилгээ хийж, тэдгээрийг өөрчлөх, хууль тогтоомжид нийцүүлэх, хөрөнгө оруулагч талтай хэлэлцээ хийж, төслийг тохирох;
3. Оюу толгой төслийн анхны тооцооллоор хөрөнгө оруулалтаа нөхөх хугацааг тогтоож, төрийн эзэмшлийн опцион эрхийг нэмэгдүүлэх арга хэмжээг авах.
4. Хувь нийлүүлэгчдийн зээлийн одоогийн буюу LIBOR+6.5% хүүгийн хувь хэмжээг тогтоохдоо Хувь нийлүүлэгчдийн гэрээ /Нэмэлт, өөрчлөлт оруулж, дахин тодотгосон/ байгуулагдах үеийн санхүүжилтийн хүүгийн судалгаа хангалттай хийгдээгүй, тухайн үеийн олон улсын санхүүжилтийн нөхцөлийг харгалзаж үзээгүй байна. Зээлийн хүүгийн хувь хэмжээ нь олон улсын зарчим, бусад санхүүгийн хэрэгслийн хүүгийн хувь хэмжээтэй харьцуулахад 3-6 нэгж хувиар өндөр байгаа нь хувь нийлүүлэгчдийн зээлийн хүүгийн хувь хэмжээг зайлшгүй буурах нөхцөл үүссэн байна гэж дүгнэлээ. Түүнчлэн Оюу толгой ХХК-ийн санхүүгийн болон өрийн харьцаа үзүүлэлт хэвийн түвшнээс хэтэрсэн, санхүүгийн болон төлбөрийн чадварын эрдэл үүсэж болзошгүй зэргийг харгалзан санхүүжилтийн одоогийн схемд дүн шинжилгээ хийж, санхүүгийн хэрэгслийг зардал багатай өөр хэрэгслээр солих, санхүүгийн чадавхыг сайжруулах шаардлагатай гэж үзлээ.
5. Оюу толгой төслийн Монголын болон гадаадын хөрөнгө оруулагч талуудын "ӨГӨӨЖ"-ийн тодорхойлолт, түүнд хамруулж буй үзүүлэлтүүдийг тооцох

аргачлалын талаарх байр суурь нэгдсэн ойлголтод хүрээгүй, зөрүүтэй байна гэж дүгнэлээ.

6. Зээлийн хүүгийн хувь хэмжээг олон улсын зарчим, бусад санхүүгийн хэрэгслийн хүүгийн түвшинд хүргэж бууруулах.
7. Оюу толгой төслийн санхүүжилтийн одоогийн схемд дүн шинжилгээ хийж, санхүүгийн хэрэгслийг зардал багатай өөр хэрэгслээр солих, санхүүгийн чадавхыг сайжруулах.
8. Санхүүгийн мэдээллийн хүртээмжтэй, найдвартай байдал, хяналтын оролцоог хувьцаа эзэмшигчдэд ижил тэгш олгох нөхцөл байдлыг тодорхой болгож, ОТ ХХК-ийн дүрэмд оруулах.
9. Монгол Улсын эрх бүхий байгууллагуудын санхүүгийн мэдээллийн зөрүүтэй байдлыг арилгах, тооцоолол, аргачлалыг нэг стандартад оруулах.
10. Үр өгөөжийн тодорхойлолт, тооцооллын хувьд санал нэгддэггүй үзүүлэлтүүдийг холбогдох гэрээнд өөрчлөлт оруулах замаар эцэслэн шийдвэрлэх, тооцох аргачлалыг тодорхой тусгах, цаашид өгөөжийн тооцоонд хяналт тавих эрх зүйн орчныг бүрдүүлэх.
11. Далд уурхайн бүтээн байгуулалттай холбоотой зардлын хэтрэлтийг эцсийн байдлаар тогтоож, Монгол Улсад учирсан хохирлыг Рио тинтогийн хамаарал бүхий менежментийн үйлчилгээ үзүүлэгч компаниас нэхэмжлэх;
12. ДУББСТ-г цуцалж, хүчингүй болгох мэдэгдлээ түүнийг байгуулсан талууд харилцан солилцсон, түүнчлэн ХөОГ болон ХНГ-ний бус талуудын хэлцэл хийж, эрх зүйн баримт бичиг үйлдэх замаар ХөОГ, ХНГ-нд өөрчлөлт оруулсан тул ДУББСТ-өөс үүдэн гарсан үр дагавруудыг Монгол Улсын хууль тогтоомжид нийцүүлэн арилгах, залруулах, талуудын анхны хэлэлцээ, тохиролцооны хэмжээнд хүргэх арга хэмжээг үе шаттай авч хэрэгжүүлэх.
13. ХНГ-ний дагуу Хувьцаа эзэмшигчид компанийн үйл ажиллагаатай холбоотой аливаа тайлан, мэдээг тогтмол, ижил түвшинд авч байх шаардлагатай. Мөн Хувьцаа эзэмшигчид бие биедээ болон менежментийн баг, Төлөөлөн удирдах зөвлөл, Гүйцэтгэх удирдлагын багийн үйл ажиллагаанд хяналт тавих боломжтой байх хяналтын механизмыг гэрээнд тодорхой тусгах нь зүйтэй
14. Оюу толгой төслийн ХөОГ (2009 он), ХНГ (НӨОДТХНГ)-ний хэрэгжилтийг дүгнэж, улс, үндэсний язгуур ашиг сонирхлыг эрхэмлэн байгалийн баялаг ард түмний мэдэлд байх, түүний үр өгөөжийн дийлэнх нь ард түмэнд ногдож байх зарчим, Монгол Улсын хууль тогтоомжид нийцүүлэн сайжруулахад анхаарах.
15. Хувьцаа эзэмшигчдийн зээлийн хүүг зээл+хуримтлагдсан хүүгээс тооцох аргачлал болон зээлийн хүүг үндэслэлтэй тогтоосон эсэхэд дүгнэлт гаргуулан хөрөнгө оруулагчтай шаардлагатай тохиолдолд зээлийн хүүг бууруулах, зээлийн хүүг зээл+хуримтлагдсан хүүгийн нийлбэрээс тооцох бус зээлийн тогтсон хүүгээс тооцохоор гэрээнд нэмэлт өөрчлөлт оруулах,
16. Хэрэв зээлийн хүүг хэт өндрөөр тогтоосон нь үндэслэлтэй тохиолдолд Зээлдэгчийн эрх, хууль ёсны ашиг сонирхолд илт хохиролтой гэж үзвэл Монгол Улсын Иргэний хуулийн 282 дугаар зүйлийн 282.2-т зааснаар зээлийн хүүг бууруулах шаардлага гаргах хүртэл арга хэмжээ авах.

АШИГЛАСАН ЭХ СУРВАЛЖ, НОТЛОХ БАРИМТ

Судалгааны ажил, тайлан, эмхэтгэл, сурах бичиг, нэг сэдэвт бүтээл:

1. Төрийн мэдээлэл эмхэтгэл: 1992 он, №1/7/;
2. Төрийн мэдээлэл эмхэтгэл: 1999 он, №34;
3. Төрийн мэдээлэл эмхэтгэл: 1994 он, №03
4. Төрийн мэдээлэл эмхэтгэл: 2002 он, №07;
5. Төрийн мэдээлэл эмхэтгэл: 2006 он, №30/459/;
6. Төрийн мэдээлэл эмхэтгэл: 2007 он, №8/485/;
7. Төрийн мэдээлэл эмхэтгэл: 2008 он, №22/547/;
8. Төрийн мэдээлэл эмхэтгэл: 2008 он, №47/572/;
9. Төрийн мэдээлэл эмхэтгэл: 2009 он, №28;
10. Төрийн мэдээлэл эмхэтгэл: 2011 он, №42/711/;
11. Төрийн мэдээлэл эмхэтгэл: 2015 он, №28
12. Төрийн мэдээлэл эмхэтгэл: 2017 он, №02/959/;
13. Төрийн мэдээлэл эмхэтгэл: 2017 он, №24
14. Төрийн мэдээлэл эмхэтгэл: 2017 он, №46
15. Төрийн мэдээлэл эмхэтгэл: 2019 он, №46;
16. Төрийн мэдээлэл эмхэтгэл: 2022 он, №02;
17. Төрийн мэдээлэл эмхэтгэл: 2024 он №22 /1318/.
18. Оюутолгойн бүлэг ордын НТ 2010 он;
19. Оюутолгойн бүлэг ордын нөөцийн тодотгол тайлан 2015 он;
20. Оюутолгойн бүлэг ордын нөөцийн тодотгол тайлан 2021 он;
21. Оюутолгойн бүлэг ордын ТЭЗҮ, 2010 он;
22. Оюутолгойн бүлэг ордын ТЭЗҮ-ийн тодотгол 2015 он;
23. Оюутолгойн бүлэг ордын ТЭЗҮ-ийн тодотгол 2023 он;
24. Ашиглалтын үйл ажиллагааны тайлан 2011-2024 он
25. Хөндлөнгийн шинжээчийн тайлан (ISG report)
26. "AMEC Minproc" компанийн ТТ, 2010 он
27. "AMC Consultants" компанийн ТТ, 2012 он
28. "AMC Consultants" компанийн ТТ, 2013 он
29. "OreWin" компанийн ТТ, 2014 он
30. "OreWin" компанийн ТТ, 2016 он
31. "AMC Consultants" компанийн ТТ, 2020 он
32. "Wood USA Mining Consulting SLC Engineering" компанийн ТТ, 2021 он
33. "Отчёт о аэромагнитных работах, выполненных на территории МНР в соответствии с контрактом №1495 в 1966-1967 годах" 1968 год;
34. "1989-1990 онуудад Баянхонгор, Өмнөговь аймгуудын нутагт хийсэн 1:200000-ны масштабын агаарын соронзон зураглалын ажлын үр дүнгийн тайлан" 1991 он;
35. "Галбын говийн талбайд явуулсан геологийн цогцолбор судалгааны тайлан" 1995 он;
36. "Өмнөговь аймгийн Ханбогд, Баян-Овоо сумдын нутгийг хамарсан Хацавчийн талбайд 1996-1998 онд явуулсан 1:50 000-ны (К-48-34-В,Г; К-48-45-В,Г; К-48-46-А,В) масштабтай геологийн зураглал, ерөнхий эрлийн ажлын үр дүнгийн тайлан" 1998 он;
37. Оюу толгойн бүлэг ордын Нөөцийн тайлан 2010 он;
38. Оюу толгойн бүлэг ордын нөөцийн тодотгол тайлан 2015 он;
39. Оюу толгойн бүлэг ордын нөөцийн тодотгол тайлан 2021 он;
40. Оюу толгойн бүлэг ордын ТЭЗҮ, 2010 он;
41. Оюу толгойн бүлэг ордын ТЭЗҮ-ийн тодотгол 2015 он

Монгол Улсын хууль тогтоомж:**Хуулиуд:**

1. Монгол Улсын Үндсэн хууль (1992 он);
2. Ашигт малтмалын тухай;
3. Гадаадын хөрөнгө оруулалтын тухай (1993 он);
4. Иргэний хууль;
5. Монгол Улсын Их Хурлын чуулганы хуралдааны дэгийн тухай;
6. Захиргааны ерөнхий хууль;
7. Захиргааны хэрэг шүүхэд хянан шийдвэрлэх тухай хууль;
8. Олон улсын гэрээний тухай;
9. Төрийн болон орон нутгийн өмчийн тухай;
10. Хөрөнгө оруулалтын тухай;
11. Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх тухай;
12. Компанийн тухай (1999 он);
13. Компанийн тухай (2011 он);
14. Прокурорын тухай;
15. Байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын үнэлгээний тухай хууль
16. Байгаль орчныг хамгаалах тухай хууль,
17. Байгууллагын нууцын тухай хууль
18. Иргэдээс төрийн байгууллага албан тушаалтанд өргөдөл гомдол гаргах тухай хууль
19. Нягтлан бодох бүртгэлийн тухай хууль
20. Татварын ерөнхий хууль
21. Иргэний хууль
22. Компанийн тухай хууль

Монгол Улсын Их Хурлын тогтоол:

1. 2007 оны 2 дугаар сарын 06-ны өдөр батлагдсан "Тодорхой ордыг стратегийн ач холбогдол бүхий ашигт малтмалын ордод хамааруулах тухай" 27 дугаар тогтоол;
2. 2008 оны 12 дугаар сарын 04-ний өдөр батлагдсан "Хуулийн төслүүд буцаах, үндсэн зарчим, удирдамж батлах тухай" 40 дүгээр тогтоол;
3. 2009 оны 7 дугаар сарын 16-ны өдөр батлагдсан "Оюу толгой ордыг ашиглах хөрөнгө оруулалтын гэрээний тухай" 57 дугаар тогтоол;
4. 2019 оны 11 дүгээр сарын 21-ний өдөр батлагдсан "Оюу толгой ордын ашиглалтад монгол улсын эрх ашгийг хангуулах тухай" 92 дугаар тогтоол;
5. 2021 оны 12 дугаар сарын 30-ны өдөр батлагдсан "Оюу толгой ордоос монгол улсын хүртэх үр ашгийг нэмэгдүүлэх арга хэмжээний тухай" 103 дугаар тогтоол.

УИХ болон Засгийн газрын тогтоол шийдвэр

1. УИХ-ын даргын 2018 оны 57 дугаар захирамжаар Оюу Толгой төслийн хэрэгжилт, явц байдал, хууль тогтоомжийн хэрэгжилтийг судлах, санал, дүгнэлт гаргах үүрэг бүхий "Ажлын хэсэг"-ын санал, дүгнэлт;
2. ҮАБЗ-ийн шинжээчийн 2021.03.29-ний өдрийн 01 дугаартай дүгнэлт,
3. ҮАБЗ-ийн Ажлын албаны 2021.03.09-ний өдрийн 01 дугаартай санал, дүгнэлт,

Дүрэм, журам:

1. "Ашигт малтмалын баялгийн урьдчилсан үнэлгээ, ашигт малтмалын ордын нөөцийг ашиглах боломжийн үнэлгээ, уул уурхайн төслийн техник, эдийн засгийн үндэслэлд тавигдах үндсэн шаардлагууд ба техник, эдийн засгийн үндэслэл хүлээн авах журам". Эрдэс баялаг, эрчим хүчний сайдын 2012 оны 04-р сарын 17-ны өдрийн 074 тоот тушаал
2. АМГТГ-ын даргын 2009 оны 6-р сарын 04-ний өдрийн 203 дугаар тушаалаар батлагдсан "Тусгай зөвшөөрөлтэй холбоотой үйл ажиллагааны заавар";

3. 2009 оны 9-р сарын 09-ний өдрийн 410 дугаар тушаалаар батлагдсан “Ашиглалтын өмнөх үйл ажиллагааны гэрээ байгуулах журам, гэрээний загвар батлах тухай”;
4. 2009 оны 9-р сарын 09-ний өдрийн 412 дугаар тушаалаар баталсан “Тайлан материалд шүүмж, шинжээчийн дүгнэлт гаргахтай холбогдсон зарим арга хэмжээний тухай”;
5. 2009 оны 9-р сарын 09-ний өдрийн 413 дугаар тушаалаар баталсан “Уулын ажлын тайлан, төлөвлөгөө хүлээн авах дотоод заавар”
6. “Ашигт малтмалын баялаг, ордын нөөцийн ангилал, заавар” Уул уурхайн сайдын 2015 оны 09 дүгээр сарын 11-ний өдрийн 203 дугаар тушаалын хавсралт.
7. Сангийн сайдын 2019 оны 305 дугаар тушаалаар батлагдсан “Татварын албаны эрсдэлийн удирдлагын үйл ажиллагаа, хорооны ажиллах журам”
8. ЗГХЭГ-аас ирүүлсэн ХЭГ/2428 тоот албан бичиг
9. ЗГХЭГ-аас ирүүлсэн ХЭГ/3386 тоот албан бичиг
10. Монгол банкны 2025 оны Н/161, Н/175, Н/217 тоот албан бичиг
11. Рио тинто группийн жилийн тайлан 2010-2024
12. ТРК-ийн жилийн тайлан 2010-2021
13. ОТ ХХК-ийн жилийн тайлан 2018-2024

Вэб сайт:

1. www.Legalinfo.mn
2. www.sedarplus.ca
3. www.bloombergtv.mn
4. www.entreeresourcesltd.com
5. www.opendatalab.mn
6. www.ot.mn
7. www.estandard.gov.mn
8. <https://www.entreeresourcesltd.com/>
9. <https://www.oecd.org/en/publications>
10. <https://www.cobrepnpanama.com//>
11. <https://www.tfmofficial.com/>
12. <https://www.lasbambas.com//>
13. <https://www.riotinto.com//>

Бусад шийдвэр:

1. Стандарт, хэмжил зүйн газрын даргын 2021 оны 7-р сарын 02-ны өдрийн С/30 дугаар тушаалаар батлагдсан “Баримт бичиг. 1-р хэсэг: Баримт бичгийн нэр, төрөл, тодорхойлолт (Ангилалтын код 01.140.20)” Монгол Улсын стандарт MNS 5140-1:2021;
2. Нээлттэй сонсголын үеэр гэрчүүдээс мэдээлсэн тоо баримт

Хүснэгт 1.25. Хууль тогтоомжийн шаардлага тавигдаж буйг хүснэгт

Д/д	Хууль тогтоомжийн шаардлага	Хамааралтай зохицуулалт	“Онтрэ” ХХК-ийн хувьд	Тайлбар
<p align="center">Нэг. Төрийн эзэмшил тогтоох асуудал (Ашигт малтмалын тухай (2006 оны) хуулийн хүрээнд)</p>				
1.	АмТХ 4.1.12: “стратегийн ач холбогдол бүхий ашигт малтмалын орд” гэж үндэсний аюулгүй байдал, улсын эдийн засаг, нийгмийн хөгжилд нөлөөлөх хэмжээний, эсхүл жилд Монгол Улсын дотоодын нийт бүтээгдэхүүний таван хувиас дээш хэмжээний бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэж байгаа буюу үйлдвэрлэх боломжтой ордыг;	“Дотоодын нийт бүтээгдэхүүн (ДНБ)”-г 1. Монгол Улсын Засгийн газрын 2010 оны 88 дугаар тогтоолын 1 дүгээр хавсралтаар батлагдсан “Хөгжлийн индекс тооцох аргачлал”; 2. Үндэсний статистикийн хорооны даргын 2017 оны 12 сарын 26-ны өдрийн “Дотоодын нийт бүтээгдэхүүн тооцох аргачлал батлах тухай” А/219 дүгээр тушаалаар тодорхойлж байна. ДНБ-г хууль зүйн нэр томъёоны түвшинд тодорхойлсон хууль байхгүй.		
2.	АмТХ 5.5: Улсын төсвийн оролцоогүйгээр хайгуул хийж нөөцийг нь тогтоосон стратегийн ач холбогдол бүхий ашигт малтмалын орд, түүний үүсмэл ордыг эзэмшигчийн тухайн ордод оруулсан хөрөнгийн 34 хүртэлх хувьтай тэнцэх хувьцааг төр үнэ төлбөргүйгээр эзэмших бөгөөд төрөөс оруулах хөрөнгө оруулалтын хэмжээг харгалзан төрийн эзэмшлийн хувь хэмжээг тогтоож болно. Төрийн эзэмшлийн хувь, хэмжээг стратегийн ач	АмТХ 48.3: “Хайгуулын тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч тусгай зөвшөөрлийн хугацаа дуусахаас өмнө ордын нөөц, эрэл, хайгуулын үр дүнгийн тайланг ашигт малтмал эрэх, хайх үйл ажиллагааны журам, ашигт малтмалын баялаг, ордын нөөцийн ангилалд нийцүүлэн боловсруулж, шинжээчийн дүгнэлт гаргуулан төрийн захиргааны байгууллагад хүлээлгэн өгнө.” АмТХ 48.6.3: “ашиглалтын тусгай зөвшөөрлийн талбайд нөөцийн зэрэглэлийг ахиулах ашиглалтын хайгуулыг тухай бүр хийж, ажлын төлөвлөгөө, тухайн жилийн болон хайгуулын ажлын үр дүнгийн тайланг энэ хуулийн 48.1.2-т заасны дагуу.”	Хуульд зааснаар нөөцийн тайланг хүлээлгэн өгөөгүй, энэ талаар АмТХ-ын 48.4-т заасан шийдвэр гараагүй, нөөцийн зэрэглэл ахиулах хайгуулын ажлын төлөвлөгөөгүй.	ОТ ХХК-ийн нөөцийн тайлантай хамт хүлээн авсан (2009, 2015, 2021).
		АмТХ 48.6.1: “тухайн ордыг ашиглах техник, эдийн засгийн үндэслэлийг эрх бүхий байгууллагаар хийлгэж ашиглалтын тусгай зөвшөөрөл авснаас хойш нэг жилийн дотор;” АмТХ 27.1.12: “энэ хуулийн 48.6.1-д заасан тухайн ордыг ашиглах техник-эдийн засгийн үндэслэлдээ тухайн уурхайн бүтээгдэхүүнийг тээвэрлэх, дэд бүтцийг хэрхэн	ТЭЗҮ-г боловсруулж ирүүлээгүй, энэ талаар АмТХ-ын 48.4-т заасан шийдвэр гараагүй.	ОТ ХХК-ийн ТЭЗҮ-д тусгагдсан (2010, 2015).

<p>холбогдол бүхий ашигт малтмалын ордын ашигт малтмалын нөөц ашигласны төлбөрөөр орлуулж болно.</p> <p>Жич: Стратегийн ач холбогдол бүхий ашигт малтмалын ордод төрийн эзэмшил тогтоох ҮНДСЭН ЗАРЧИМ гэж ойлгогдоно. Түүнийг хэрэгжүүлэх арга, хэлбэрүүд нь бусад хэм хэмжээгээр тодорхойлогдсон.</p>	<p>бүрдүүлэх болон уурхайн нөхөн сэргээлт, хаалт зэрэгт шаардагдах хөрөнгийн талаар тодорхой тусгасан байх;”</p>		
	<p>УИХ-ын 2007 оны “Тодорхой ордыг стратегийн ач холбогдол бүхий ашигт малтмалын ордод хамааруулах тухай” 27 дугаар тогтоолын нэгдүгээр хавсралтаар ОТ-г бүлэг ордын хэмжээгээр стратегийн ач холбогдол бүхий ордод хамруулсан.</p>	<p>УИХ-ын тогтоолын дагуу стратегийн ордод хамаарах нь тодорхойгүй байсан.</p>	
	<p>АмТХ 9.1.12:</p> <p>Засгийн газарт “стратегийн ач холбогдол бүхий ордын талбайн хил заагийг тогтоох;” бүрэн эрхийг олгосон.</p>	<p>Засгийн газрын 2025 оны 170-р тогтоолоор Стратегийн ач холбогдол бүхий ашигт малтмалын ордын талбайн хил заагт хамааруулсан.</p>	
	<p>Монгол Улсын Засгийн газрын 2025 оны 4 дүгээр сарын 09-ний өдрийн “Стратегийн ач холбогдол бүхий зарим ашигт малтмалын ордын талбайн хил заагийг тогтоох тухай” 170 дугаар тогтоолоор стратегийн ач холбогдол бүхий ашигт малтмалын ордын талбайд хамруулсан.</p>		<p>“Онтрэ” ХХК-ийн тусгай зөвшөөрлүүд ХөОГ-ний үйлчлэлд хамаарахгүй, төрийн эзэмшил шийдвэрлээгүй тухай тайлбарыг агуулсан.</p>
	<p>АмТХ 8.1.7:</p> <p>“Засгийн газрын өргөн мэдүүлснээр, эсхүл өөрийн санаачилгаар стратегийн ач холбогдол бүхий ашигт малтмалын ордын тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч хуулийн этгээдийн төрийн эзэмшлийн хувь, хэмжээг тогтоох болон ашигт малтмалын ордын ашигт малтмалын нөөц ашигласны төлбөрөөр орлуулах эсэх асуудлыг шийдвэрлэх.”</p>	<p>УИХ хуулиар олгогдсон бүрэн эрхийнхээ хүрээнд төрийн эзэмшлийн хувь хэмжээг тогтоогоогүй.</p>	<p>УИХ-с ТЭХХ-г тогтоох тохиолдолд МУҮХ-н 6.2-т чанд нийцүүлж шийдвэрлэнэ. Шийдвэр гарсны дараа АмТХ-н 5.5, 47^{2.2}-т зааснаар “Онтрэ” ХХК-ийн тусгай зөвшөөрлийн талбайг ашиглах хууль зүйн үндэслэл бүрдэнэ.</p>
	<p>АмТХ 9.1.5:</p> <p>“энэ хуулийн 5.4, 5.5-д заасан стратегийн ач холбогдол бүхий ашигт малтмалын ордын тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч хуулийн этгээдийн төрийн эзэмшлийн хувь, хэмжээг тогтоох, ашигт малтмалын ордын ашигт малтмалын нөөц ашигласны төлбөрөөр орлуулах эсэх тухай саналыг Улсын Их Хуралд өргөн мэдүүлэх;”</p>	<p>Засгийн газраас төрийн эзэмшлийн хувь хэмжээг тогтоох саналыг УИХ-д өргөн мэдүүлээгүй.</p>	
	<p>АмТХ 47^{2.2}:</p> <p>“Энэ хуулийн 47^{2.1}-д заасан стратегийн ач холбогдол бүхий ашигт малтмалын ордын ашигт</p>	<p>Засгийн газраас өргөн мэдүүлээгүй байгаа.</p>	<p>Тусгай АМНАТ-н дээд хэмжээ,</p>

		малтмалын нөөц ашигласны тусгай төлбөрийн хувь, хэмжээг тухайн ордын онцлогоос хамаарч Засгийн газрын өргөн мэдүүлснээр Улсын Их Хурал тогтооно.”		хязгаар хуульчлагдаагүй. (МУҮХ-н 6.2)
		Монгол Улсын Ерөнхий сайдын 2025 оны 73 дугаар захирамжаар төрийн эзэмшлийн хувь хэмжээг тогтоох хэлэлцээ хийх, УИХ-д танилцуулах үүрэг бүхий “Ажлын хэсэг” байгуулагдсан.	Хэлэлцээ эхэлсэн, үргэлжилж байгаа.	
3.	АмТХ 5.6: “Стратегийн ач холбогдол бүхий ашигт малтмалын ордын ашиглалтын тусгай зөвшөөрөл эзэмшиж байгаа этгээд нь хувьцааныхаа 10-аас доошгүй хувийг Монголын хөрөнгийн биржээр арилжина.”	Компанийн тухай хууль (КтХ) 3.7: “Нээлттэй хувьцаат компани” гэж хувьцаа эзэмшигчийн оруулсан хөрөнгө нь хувьцаанд хуваагдаж, хувьцаа нь үнэт цаасны арилжаа эрхлэх байгууллагад бүртгэгдэж, нийтэд чөлөөтэй арилжаалагддаг компанийг хэлнэ. КтХ 3.8: “Хаалттай хувьцаат компани” гэж хувьцаа эзэмшигчийн оруулсан хөрөнгө нь хувьцаанд хуваагдаж, хувьцаа нь үнэт цаасны хадгаламжийн үйл ажиллагаа эрхлэх байгууллагад бүртгэгдэж, үнэт цаасны арилжаа эрхлэх байгууллагаас гадуур зах зээлд хаалттай хүрээнд арилжаалагддаг компанийг хэлнэ.	“Онтрэ” ХХК “хаалттай” компани	АҮЭБЯ нь 2025.04.10-с эхлэн АмТХ-ын 10.1.8-н дагуу уг асуудлыг шаардах эрхтэй.
4.	АмТХ 5.7: “Стратегийн ач холбогдол бүхий ашигт малтмалын ордын тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч хуулийн этгээдийн нийт гаргасан хувьцааны 34-өөс дээш хувийг аливаа этгээд дангаар болон нэгдмэл сонирхолтой этгээдтэй хамтран эзэмшихийг хориглоно.”	КтХ 6.3: Компанийн нийт гаргасан энгийн хувьцааны 50-аас дээш хувийг өөр /толгой/ компани дангаараа буюу нэгдмэл сонирхолтой этгээдтэй хамтран эзэмшдэг бие даасан компанийг охин компани гэнэ. 6.4.Охин компани нь санхүүгийн тайлангаа тусдаа гаргах ба толгой компани нь охин компанитайгаа нэгдсэн санхүүгийн тайлан гаргана. КтХ 6.5: Хараат болон охин компани нь толгой компанийнхаа өрийг хариуцахгүй бөгөөд хууль болон тэдгээрийн хооронд байгуулсан гэрээнд өөрөөр заагаагүй бол толгой компани нь хараат болон охин компанийнхаа өрийг хариуцахгүй. КтХ 6.7: Охин компанийн хүлээсэн алдагдал нь толгой компанийн гаргасан шийдвэрээс шалтгаалсан гэж үзвэл охин компанийн хувьцаа эзэмшигч алдагдлын улмаас охин компанид учирсан хохирлыг толгой компаниар нөхөн төлүүлэхээр шүүхэд нэхэмжлэл гаргах эрхтэй.	“Антре ресурс Лтд” компанийн санхүүгийн тайланг нягтлах АРЛ болон ТРК, ОТ ХХК-н хооронд 2004, 2005, 2025 онд байгуулсан гэрээнүүдийн өр “Онтрэ” ХХК-д хамаарахгүй. ТЭХХ-г “Онтрэ” ХХК-ийн хувьцааны 34%-р тогтоосон тохиолдолд Монголын талд шүүхэд хандах эрх нээлттэй.	АҮЭБЯ нь 2025.04.10-с эхлэн АмТХ-ын 10.1.8-н дагуу уг асуудлыг шаардах эрхтэй. (Татварын ЕГ)

		<p>КтХ 99.1: Дараах хамаарал бүхий этгээдийг энэ хуульд заасан нэгдмэл сонирхолтой этгээд гэж тооцно: 99.1.5.компани болон уг компанийн эрх бүхий албан тушаалтан; 99.1.8.өөрөө, эсхүл нэгдмэл сонирхолтой этгээд нь хувьцааны хяналтын багцыг нь эзэмшдэг болон эрх бүхий албан тушаалд ажилладаг компани, уг компани оролцогч нь болж байгаа компанийн нэгдлийн бусад оролцогч компани болон тэдгээрийн хувьцааны хяналтын багцыг эзэмшигч болон эрх бүхий албан тушаалтан;</p> <p>КтХ 6.1: Компанийн нийт гаргасан энгийн хувьцааны 20-50 хувийг өөр /толгой/ компани дангаараа буюу нэгдмэл сонирхолтой этгээдтэй хамтран эзэмшиж байгаа тохиолдолд уг компанийг хараат компани гэнэ.</p>	<p>“Онтрэ” ХХК энэ шаардлагыг хангахгүй. Тиймээс “Антре ресурс Лтд” компани дахь хувь эзэмшлийг 34% хүртэл бууруулах.</p> <p>АмТХ-н 5.7 дахь хэсэг хэрэгжснээр “Онтрэ” ХХК эрх зүйн байдлын хувьд “хараат” компани болно.</p>	<p>АҮЭБЯ нь 2025.04.10-с эхлэн АмТХ-ын 10.1.8-н дагуу уг асуудлыг шаардах эрхтэй.</p>
Хоёр. Ашигт малтмалын ашиглалтын тусгай зөвшөөрөл шилжүүлэх асуудал				
5.	<p>АмТХ 27.1.6: “энэ хуульд заасан нөхцөл, шаардлагыг хангасны үндсэн дээр ашигт малтмалын ашиглалтын тусгай зөвшөөрлийг шилжүүлэх, уурхайн талбайг бүхэлд нь, эсхүл хэсэгчлэн буцаан өгөх;”</p> <p>Жич: “Онтрэ” ХХК-ийн хувьд, - “хуульд заасан нөхцөл, шаардлагыг хангуулах” нь үүрэг; - Үүрэг биелэгдсэний дараа тусгай зөвшөөрлийг шилжүүлэх нь эрхийн асуудал.</p>	<p>“Онтрэ” ХХК-ийн хувьд дараах “хуульд заасан нөхцөл, шаардлагыг хангуулах” нь үүрэгтэй. Үүнд: АмТХ 5.2: “Төр өмчлөгчийн хувьд энэ хуульд заасан нөхцөл, шаардлага, журмын дагуу ашигт малтмал эрэх, хайх, ашиглах эрхийг бусад этгээдэд олгох эрхтэй.”</p>		
		<p>АмТХ 31.1: “Тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч нь энэ хуулийн 32, 33 дугаар зүйлд заасан нөхцөл, шаардлагыг хангаж ажиллах үүрэгтэй бөгөөд зөрчвөл мөн хуулийн 56 дугаар зүйлд заасны дагуу тусгай зөвшөөрлийг цуцална.”</p>		
		<p>АмТХ 49.3: “Ашиглалтын тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч нь уурхайг техник хэрэгсэл, тоног төхөөрөмж, баримт бичгийн хамт холбогдох хууль тогтоомжийн дагуу худалдаж зохих албан татвар төлсөн нь баримтаар нотлогдсон тохиолдолд түүний эзэмшилд байсан тусгай зөвшөөрлийг худалдан авагчид нь шилжүүлж болно.”</p>	<p>“Онтрэ” ХХК-н тусгай зөвшөөрлүүдийг шилжүүлэхэд АмТХ-ийн 49.4-т зааснаас гадна хуулийн дараах шаардлага тавигдаж байна. Үүнд (дор дурдсан дарааллын дагуу): 1. АмТХ-н 31.1-д заасан үүргийг хангасан байх (т/з төлбөр төлөх); 2. АмТХ-н 48.6.3, ЭБЭХсайдын 2012 оны 74-р тушаалын дагуу “Онтрэ” ХХК-ийн нөөцийн тайлан, түүнд үндэслэсэн ТЭЗҮ-г хүлээн авсан байх;</p>	<p>1. АмТХ-д стратегийн ач холбогдол бүхий ашигт малтмалын ордод тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчийн тусгай зөвшөөрлийг шилжүүлэх, түүний ТЭХХ-г хэрхэх асуудал</p>

			<p>3. Нөөц, ТЭЗҮ-д үндэслэн КтХ-н 55-р зүйл, 87.1, 87.3-т зааснаар их хэмжээний хэлцэл мөн эсэхийг шилжүүлэгч “Онтрэ” ХХК, шилжүүлэн авагч ОТ ХХК аль аль нь баримтаар нотолсон, эсхүл няцаасан байх;</p> <p>4. Хэрэв их хэмжээний хэлцэлд хамаарах бол КтХ-н 88-р зүйлд заасан журмаар хэлцэл хийж, шийдвэр гарсан байх;</p> <p>5. Иргэний хуулийн 22-р бүлгийн 1-5 дугаар дэд бүлэг (243-273-р зүйл)-т заасан “Худалдах, худалдан авах гэрээ” байгуулагдсан байх;</p> <p>6. ААНОАТТХ 18.8, 30.6-д зааснаар эрх шилжүүлсний орлогын татварын ногдол тооцогдож, төлөгдсөн байх;</p> <p>7. АмТХ-н 49.4.3-н дагуу мөн хуулийн 5.5, 8.1.7-д заасан төрийн эзэмшил тогтоогдох болохыг АРЛ, “Онтрэ” ХХК, ОТ ХХК хүлээн зөвшөөрсөн байх (АРЛ-тэй өмнө байгуулсан хэлцэл, гэрээг өөрчлөх болохыг оролцуулан);</p>	<p>хуульчлагдаагүй (хийдэл) байна.</p> <p>2. АмТХ-н 49.3-т зөвхөн “худалдах” нөхцөлд тусгай зөвшөөрлийг шилжүүлэх шаардлага тавигдсан.</p> <p>3. АРЛ болон ОТ ХХК-ийн хооронд хийгдсэн одоогийн гэрээнүүд нь “Худалдах-худалдан авах гэрээ”-ний агуулгатай бус харин “Хамтран ажиллах гэрээ”-ний агуулгатай болсныг өөрчлөх хэрэгтэй.</p>
Гурав. Бусад шаардлага				
6.	АмТХ 11.1.15: “ашигт малтмалын хайгуулын болон ашиглалтын тусгай зөвшөөрөл шинээр олгох, дахин олгох, цуцлах, шилжүүлэх, барьцаалах, талбайг хэсэгчлэн болон бүхэлд нь буцаан өгөх, шилжүүлэх ажиллагааг олон нийтийн хяналтын дор явуулах нөхцөлийг бүрдүүлэх;”	<p>Засгийн газрын 2006 оны “Олборлох үйлдвэрлэлийн ил тод байдлын тухай санаачилгыг дэмжих тухай” №1 дүгээр тогтоол;</p> <p>Засгийн газрын 2010 оны “Олборлох үйлдвэрлэлийн ил тод байдлын санаачилгын тухай” №190 дүгээр тогтоол;</p> <p>Засгийн газрын 2012 оны “Олборлох үйлдвэрлэлийн ил тод байдлыг хангах зарим арга хэмжээний тухай” №222 дугаар тогтоол</p> <p>Засгийн газрын 2017 оны “Олборлох үйлдвэрлэлийн ил тод байдлын санаачилгыг хэрэгжүүлэх ажлыг эрчимжүүлэх зарим арга хэмжээний тухай” №263 дугаар тогтоол</p>	АМГТГ нь энэ үндсэн чиг үүргээ Онтрэ” ХХК-н тусгай зөвшөөрөлд хангуулах.	
7.		<p>“Онтрэ” ХХК-ийн хувьд дараах “хуульд заасан нөхцөл, шаардлагыг хангуулах” нь үүрэгтэй. Үүнд:</p> <p>АмТХ 27.1.4: “ашиглалтын тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч болон экспортлох эрх бүхий хуулийн этгээд ашигт</p>	Хуулийн энэ шаардлагыг хангахгүй талаарх мэдээлэл бий. Жишээ нь Sandstorm Gold компанитай байгуулсан гэрээ нь хүдэр, баяжмалын	АМНАТ “доогуур тогтоогдох”, улмаар АмТХ-ын 27.1.4, 47.1.1, 47.1.2, 47.2.1, 47.3.3, 47.5 дахь хэсгийг зөрчих нөхцөл үүсэх

		малтмал, үйлдвэрлэсэн бүтээгдэхүүнийг олон улсын зах зээлийн үнээр борлуулах;" АмТХ 47.2.1: "экспортод бүтээгдэхүүн гаргасан бол олон улсын худалдаанд хүлээн зөвшөөрөгдсөн тухайн сарын дунджийг тогтоох зарчмыг үндэслэн тухайн бүтээгдэхүүний, эсхүл түүнтэй адил төстэй бүтээгдэхүүний олон улсын зах зээлийн үнийг баримтлан;"	үнийг тогтворжуулсан байхыг үгүйсгэхгүй.	эрсдэлтэй. Иймд АмТХ-н 10.1.8, 11.1.14-д заасан хяналтыг хэрэгжүүлэх.
8.	Ашигт малтмалын ашиглалтын тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчийн хуулиар хүлээсэн зарим үүрэг	АмТХ-ийн 27.1.12, 48.6.1-д зааснаар ТЭЗҮ-тэй байх, түүнд хуульд заасан тодорхой мэдээллийг заавал тусгах	Хуулийн энэ шаардлагыг "Онтрэ" ХХК хангахгүй.	
		АмТХ 27.1.13: "геологи, уул уурхайн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллагад байгаль орчин, нөхөн сэргээлт, уурхайн хаалтын асуудлаар тогтмол мэдээлэх үүрэг бүхий ажилтантай байх;"	Тодорхойгүй	
		АмТХ 27.1.14: "газар ашиглах эрхээ Эд хөрөнгийн эрхийн улсын бүртгэлийн тухай хуульд заасны дагуу эрхийн улсын бүртгэлд бүртгүүлсэн байх."		
		АмТХ 43.1.2: "Монгол ажилтнуудын 5-аас доошгүй хувь нь уул уурхайн үйл ажиллагаа явуулж байгаа тухайн сум, дүүргийн иргэд байх."	Тодорхойгүй	
9.	ХөОТХ 6.2: Төр нь энэ хуульд заасны дагуу хөрөнгө оруулагчид тогтворжуулах гэрчилгээ олгох замаар татварын хувь, хэмжээг тогтворжуулах, эсхүл түүнтэй хөрөнгө оруулалтын гэрээ байгуулах замаар татварын орчныг тогтвортой байлгах баталгаа олгоно.	ХөОТХ 13.1: "Энэ хуулийн 13.5-д заасан этгээдэд тогтворжуулах гэрчилгээ олгох замаар хөрөнгө оруулалтын төсөл хэрэгжүүлэх хуулийн этгээдийн төлөх татварын хувь, хэмжээг тогтворжуулна."	Тогтворжуулах гэрчилгээ нь "татварын хувь, хэмжээ"-ээр хязгаарлагдана.	
		ХөОТХ 13.3: "Энэ хуулийн 4.7-д зааснаас бусад тохиолдолд татварын хувь, хэмжээг тогтворжуулах асуудлыг зөвхөн энэ хууль болон энэ хуульд заасан хөрөнгө оруулалтын гэрээгээр зохицуулна."	"Онтрэ" ХХК нь, 1.Тогтворжуулах гэрчилгээ эзэмших (ХөОТХ 13.5, 16.1, 18.1); 2.эсхүл ХөОГ-г байгуулах замаар татварын тогтворжуулалтад хамаарах хууль зүйн зохицуулалттай байна.	Аль ч тохиолдолд "Онтрэ" ХХК-с АмТХ 48.6.1, мөн хуулийн 27.1.12-д зааснаас гадна ХөОТХ-н 16.1.1, 16.3, 17.2.5-д заасан ТЭЗҮ-тэй байх шаардлага тавигдана.
		ХөОТХ 17.1: "Энэ хуулийн 16.1-д заасан шалгуурыг хангасан хөрөнгө оруулагч хуулийн этгээд нь тогтворжуулах гэрчилгээ авах хүсэлтээ хөрөнгө оруулалтын	"Онтрэ" ХХК нь хүсэлт гаргаагүй тохиолдолд түүнд тогтворжуулах гэрчилгээ олгох хууль зүйн үндэслэлгүй болно. Гэрчилгээг ... хугацаагаар олгоно.	

	<p>асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагад гаргана.”</p> <p>ХөОТХ 20.1: “Засгийн газар 500 тэрбум төгрөгөөс дээш хэмжээний хөрөнгө оруулалт хийх хөрөнгө оруулагчтай түүний гаргасан хүсэлтийн дагуу үйл ажиллагаа явуулах орчныг нь тогтвортой байлгах зорилгоор хөрөнгө оруулалтын гэрээ байгуулна.”</p> <p>20.2.Монгол Улсын Ерөнхий сайдын захирамжаар эрх олгосон Засгийн газрын гишүүн хөрөнгө оруулагчтай хөрөнгө оруулалтын гэрээ байгуулна.</p> <p>20.7.Энэ хуулийн 20.4-т заасан тогтворжуулах татварын төрөлд энэ хуулийн 14 дүгээр зүйлд заасныг ойлгоно.</p> <p>3.1.2.“хөрөнгө оруулагч” гэж Монгол Улсад хөрөнгө оруулалт хийсэн гадаад, дотоодын хөрөнгө оруулагчийг</p>		
	<p>14.1.Тогтворжуулах гэрчилгээгээр доор дурдсан албан татвар, төлбөрийн хувь, хэмжээг гэрчилгээ хүчинтэй байх хугацаанд тогтворжуулна:</p> <p>14.1.1.аж ахуйн нэгжийн орлогын албан татвар;</p> <p>14.1.2.гаалийн албан татвар;</p> <p>14.1.3.нэмэгдсэн өртгийн албан татвар;</p> <p>14.1.4.ашигт малтмалын нөөц ашигласны төлбөр.</p> <p>14.2.Ашигт малтмалын үндсэн ордыг ашиглах зорилгоор олгосон энэ хуулийн 14.1.4-т заасан татварын тогтворжуулалтад үүсмэл ордоос олборлосон ашигт малтмалын бүтээгдэхүүнд ногдох ашигт малтмалын нөөц ашигласны төлбөр хамаарахгүй.</p>	<p>УИХ-аас төрийн эзэмшлийн хувь хэмжээг АмТХ-н 47².2-т зааснаар “тусгай” АМНАТ-р орлуулсан тохиолдолд “Онтрэ” ХХК-ийн хувьд,</p> <p>2. Тогтворжуулах гэрчилгээний хүрээнд ХөОТХ-н 14.1.4-т заасан АМНАТ-г тогтворжуулах асуудал хамаарахгүй;</p> <p>3.ХөОГ байгуулах тохиолдолд ХөОТХ-н 14.1.4-т зааснаас бусад татварыг тогтворжуулах асуудал тусгагдах хууль зүйн шаардлага тавигдаж байна.</p> <p>(ХөОТХ 24.1-д “Энэ хуулийг 2013 оны 11 дүгээр сарын 01-ний өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.”) (АмТХ 47².2. ... /Энэ хэсгийг 2025 оны 01 дүгээр сарын 10-ны өдрийн хуулиар өөрчлөн найруулсан./)</p> <p>Иргэний хуулийн 3 дугаар зүйлийн 3.3-т зааснаар сүүлд хүчин төгөлдөр болсон хууль нь АмТХ-н 47².2 дахь хэсэг байна.</p>	<p>АмТХ 47².2: “Энэ хуулийн 47².1-д заасан стратегийн ач холбогдол бүхий ашигт малтмалын ордын ашигт малтмалын нөөц ашигласны тусгай төлбөрийн хувь, хэмжээг тухайн ордын онцлогоос хамаарч Засгийн газрын өргөн мэдүүлснээр Улсын Их Хурал тогтооно.”</p> <p>Иргэний хууль 3.3: “Монгол Улсын Үндсэн хууль, энэ хуулиас бусад хууль хоорондоо зөрчилдвөл тухайн асуудлыг илүү нарийвчлан зохицуулсан хуулийн, тийм хууль байхгүй бол сүүлд хүчин</p>

				төгөлдөр хуулийн заалтыг хэрэглэнэ."
		<p>ХөОТХ 9.2.11: (Хөрөнгө оруулалтын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагын үүрэг) "тогтворжуулах гэрчилгээ эзэмшигч хуулийн этгээдийн хөрөнгө оруулалтын үйл ажиллагаа нь төслийн бизнес төлөвлөгөө, техник, эдийн засгийн үндэслэл болон энэ хуулийн 16.2-т заасан хөрөнгө оруулалтаа хийж дуусах хугацааны дагуу явагдаж байгаа байдалд хяналт тавих;"</p>	<p>Хэрэв "Онгрэ" ХХК-д тогтворжуулах гэрчилгээ олгох, эсхүл ХөОГ-г байгуулсан тохиолдолд, 1. АмТХ-н 10.1.8-д зааснаар уул уурхайн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага;; 2. АмТХ-н 11.1.14-д зааснаар геологи, уул уурхайн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллага; 3. ХөОТХ-н 9.2.11-д зааснаар хөрөнгө оруулалтын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага тус тус хяналтыг хэрэгжүүлэхээр хуульчлагджээ.</p>	

--- oOo---

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН
ХЯНАН ШАЛГАХ ТҮР ХОРОО

УЛААНБААТАР
2025 ОН

Монгол Улсын Их Хурлын Хянан шалгах түр хорооны 2025 оны 02-ны өдрийн 62 дугаар тогтоолын хавсралт

**“ОЮУ ТОЛГОЙ БҮЛЭГ ОРДЫН АШИГЛАЛТАД МОНГОЛ УЛСЫН ЭРХ АШГИЙГ ХАНГУУЛАХ, ХҮРТЭХ ӨГӨӨЖИЙГ НЭМЭГДҮҮЛЭХТЭЙ ХОЛБООТОЙ БАРИМТ БИЧИГ, ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНД ХЯНАЛТ ШАЛГАЛТ ХИЙХ”
ХЯНАН ШАЛГАХ ТҮР ХОРООНЫ САНАЛ, ДҮГНЭЛТ**

Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Хорин наймдугаар зүйлийн 2 дахь хэсэг, Монгол Улсын Их Хурлын тухай хуулийн 28 дугаар зүйлийн 28.1 дэх хэсэг, Монгол Улсын Их Хурлын хяналт шалгалтын тухай хуулийн 6 дугаар зүйлийн 6.1.7 дахь заалт, 32 дугаар зүйлийн 32.1, 32.2, 32.3 дахь хэсгийг үндэслэн Монгол Улсын Их Хурлын 2007 оны 27 дугаар тогтоолоор стратегийн ач холбогдол бүхий ашигт малтмалын ордод хамааруулсан “Оюу толгой” бүлэг ордын талбайн хил заагт орших “Жавхлант”, “Шивээ толгой” ашиглалтын тусгай зөвшөөрлийн талбайг ашиглахад Монгол Улсын Үндсэн хууль, бусад хууль тогтоомжид нийцүүлэх, тэдгээрийн шаардлагыг хангуулах, түүнчлэн гадаадын хөрөнгө оруулагч талтай 2011 онд байгуулсан Хувь нийлүүлэгчдийн гэрээ /Нэмэлт, өөрчлөлт оруулж, дахин тодотгосон/-ний 11.3 (ё)-т зааснаар хөрвүүлэх өдрөөс хойш долоон жил тутамд санхүүжилтийн хүүгийн зохистой хувийг хянан үзэх хугацаа нь 2025 онд болж байгаатай холбогдуулан Оюу толгой төслөөс хүртэх Монголын талын өгөөжийг нэмэгдүүлэх зорилгоор “Оюу толгой бүлэг ордын ашиглалтад Монгол Улсын эрх ашгийг хангуулах, хүртэх өгөөжийг нэмэгдүүлэхтэй холбоотой баримт бичиг, үйл ажиллагаанд хяналт шалгалт хийх” Хянан шалгах түр хороог Монгол Улсын Их Хурлын 2025 оны 07 дугаар сарын 02-ны өдрийн 62 дугаар тогтоолоор байгуулсан.

Хянан шалгах түр хорооны хяналт шалгалтын үйл ажиллагаа, 2025 оны 12 дугаар сарын 08, 10, 12-ны өдрүүдэд явуулсан нотлох баримтыг шинжлэн судлах сонсголоор танилцуулсан хянан шалгагчийн тайлан, шинжээчийн дүгнэлт, сонсголд оролцсон гэрчүүдийн мэдүүлэг, тайлбар авч тусгай шалгалтыг иж бүрэн хэрэгжүүлэн дараах санал, дүгнэлтийг гаргаж байна. Үүнд:

1. “Жавхлант” (MV-15225), “Шивээ толгой” (MV-15226) ашиглалтын тусгай зөвшөөрлийн талбайн нөөцийг тогтоож, үнэлгээг тодорхойлсон болон холбогдох бусад баримтад үндэслэн төрийн эзэмшлийн хувь, хэмжээг тогтоохтой холбогдуулан:

1.1. “Жавхлант” (MV-15225), “Шивээ толгой” (MV-15226) ашигт малтмалын тусгай зөвшөөрлүүд нь Оюу толгойн “Хөрөнгө оруулалтын гэрээ”-ний үйлчлэлд хамаарахгүй талаар Засгийн газрын шийдвэр, ажлын дэд хэсгүүдийн санал, дүгнэлт гарч, тэдгээрт тодорхой байдлаар тусгагдсан байна. Түүнчлэн энэ байдлыг хянан шалгагч, шинжээч нар нотлох баримтад үндэслэн тогтоосныг нээлттэй сонсголд оролцсон гэрчүүд хүлээн зөвшөөрсөн болно. Иймд тэдгээр тусгай зөвшөөрлүүдийг “Хөрөнгө оруулалтын гэрээ”-ний үйлчлэлээс тусад нь, төрийн эзэмшил тогтоох болон гэрээ-эрх зүйн асуудлыг шинээр авч үзэх хууль зүйн шаардлага тавигдаж байна.

1.2. “Онтрэ” ХХК-ийн ашиглалтын тусгай зөвшөөрөл хүссэн өргөдөлд Айвэнхоу Майнз ЛТД буюу одоогийн Оюу толгой ХХК-ийн гүйцэтгэсэн хайгуулын ажлын баримтуудыг хавсаргаж тус хоёр компанийн нөөцийн тайланг нэгтгэн

гаргуулж, хүлээн авсан албан тушаалтнуудын шийдвэр нь Ашигт малтмалын тухай хууль тогтоомжид нийцээгүй байх бөгөөд “Онтрэ” ХХК-д давуу байдал олгосон байна.

1.3.Оюу толгой бүлэг ордын хүдрийн өндөр агууламж бүхий биетийг эхний ээлжид олборлохоор тооцож, сорчлон олборлохоор төсөөлж байгаа нь Ашигт малтмалын тухай хуулийн 35 дугаар зүйлийн 35.5 дахь хэсэг зөрчигдөхөөр байна. Тухайлбал, нийт олборлохоор төлөвлөж байгаа 4 хүдрийн ордоос хамгийн их нөөц агуулсан, өндөр агуулгатай Хойд Хюго ордыг ахиу (71%) олборлож бусад ордуудын геологийн нөөцийн 36–63 хүртэл хувийг нь газрын хэвлийд үлдээхээр тооцжээ.

1.4.Оюу толгой бүлэг ордын нөөцийг бүрэн ашиглахын тулд геологи, хайгуулын судалгааны ажлыг үргэлжлүүлж бүлэг ордын нөөцийн баттай, бодитой зэргийн хэмжээг нэмэгдүүлж, ашиглалтын нөөцийн хэмжээг өсгөж бүлэг ордын үнэ цэнийг нэмэгдүүлэх, ашиглалтын үйл ажиллагаанд тавих хяналтыг сайжруулах шаардлагатай.

1.5.“Онтрэ” ХХК-ийн эзэмшиж буй тусгай зөвшөөрлийн талбайд хайгуулын болон бүтээн байгуулалтын ажилд гаргаж буй зардлын санхүүжилт нь НӨОДТХНГ-ний дагуу “Оюу толгой” ХХК-ийн санхүүжилтэд бүртгэгдэж, хүү тооцогдон Монголын талын хүртэх ногдол ашигт нөлөөлж болзошгүй байна.

1.6.Хөрөнгө оруулагч талтай хэлэлцээ хийх, гэрээ байгуулах, шийдвэр гаргахад Монголын талын хувьцаа эзэмшигч, түүний эцсийн өмчлөгч болох Засгийн газар нь нэгдсэн санал, байр суурь илэрхийлэх зарчмыг удиртгал болгон ажиллах шаардлагатай байна.

2.“Оюу толгой” ХХК-ийн Хувь нийлүүлэгчдийн гэрээ (Нэмэлт, өөрчлөлт оруулж, дахин тодотгосон/-ний санхүүжилтийн хүүгийн хувь, түүнийг олон улсын зах зээлийн жишигт нийцүүлэн бууруулах талаар авч хэрэгжүүлсэн арга хэмжээ, холбогдох үр дагаврын талаар:

2.1.Хувь нийлүүлэгчдийн гэрээ (нэмэлт, өөрчлөлт оруулж дахин тодотгосон)-ний хэрэгжилтийг харилцан дүгнэж, Монгол Улсын Үндсэн хууль, бусад хууль тогтоомжид нийцүүлэн нэмэлт, өөрчлөлт оруулах, түүнд холбогдох бусад гэрээ, эрх зүйн баримт бичгийг нийцүүлэх, Хувь нийлүүлэгчийн болон гуравдагч этгээдийн санхүүжилтийн хүүгийн хувь хэмжээг зах зээлийн зарчим, жишигт нийцүүлэн бодитоор бууруулах шаардлагатай байна.

Энэ хүрээнд “Оюу толгой” ХХК-ийн засаглалыг сайжруулах, цаашид хэрэгжүүлэх төсөл хөтөлбөртэй холбогдуулан хувьцаа эзэмшигч талуудын санал, оролцоог тэгш хангах зорилгоор төрийн төлөөллийг хэрэгжүүлэгч Монголын талын гишүүдийн эрх зүйн байдлыг авч үзэх, шийдвэр гаргахад тэдгээрийн санал оролцоог хангуулах үүднээс Монгол Улсын эрх ашигт сөргөөр нөлөөлөх аливаа шийдвэрт хориг тавих эрхийг бүрдүүлэх, гэрээгээр баталгаажуулах, компанийн үйл ажиллагаанд тавих хяналтын тогтолцоог боловсронгуй болгох нь зүйтэй байна.

2.2.ДУББСТ, ДУББСНТ-г хуульд нийцүүлэн цуцалж, хүчингүй болгосон хэдий ч гэрээний үйлчлэл үргэлжилсээр байгаа нь тогтоогдож байна. Талуудын хооронд үүссэн ойлголт, тодорхойлолтын зөрүүтэй байдал үргэлжилж, Оюу толгой төслийн талаарх талуудын байр суурь, тайлбар, нотолгоо ялгаатай байдлаар илэрхийлэгдэх үндэслэл болж байна. Иймд талуудын ойлголт, агуулга, байр суурийн зөрүүтэй

байдлыг эцэслэн шийдвэрлэж “Оюу толгой ордоос Монгол Улсын хүртэх үр ашгийг нэмэгдүүлэх арга хэмжээний тухай” Монгол Улсын Их Хурлын 2021 оны 103 дугаар тогтоолын 1.2 дахь заалтын хэрэгжилтийг хангах шаардлагатай байна.

2.3.Хувь нийлүүлэгчдийн зээлийн одоогийн буюу SOFR+6.5% хүүгийн хувь хэмжээг олон улсын зарчим (сунгасан гарын зарчим, Эдийн засгийн хамтын ажиллагаа ба хөгжлийн байгууллага (OECD)-ын санхүүгийн гүйлгээнд хэрэгжүүлэх үнэ шилжүүлгийн зарчим) болон бусад жишиг санхүүгийн хэрэгслийн хүүгийн хувь хэмжээтэй харьцуулахад өндөр байгаа нь хувь нийлүүлэгчдийн зээлийн хүүгийн хувь хэмжээг зайлшгүй бууруулах үндэслэлийг бий болгож байна.

2.4.“Оюу толгой” ХХК-ийн санхүүгийн болон өрийн харьцаа, үзүүлэлт хүлээн зөвшөөрч болохуйц хэвийн хэмжээнээс хэтэрсэн, санхүүгийн болон төлбөрийн чадварын эрсдэл үүсэж болзошгүй зэргийг харгалзан санхүүжилтийн одоогийн загварт дүн шинжилгээ хийж, санхүүгийн хэрэгслийг зардал багатай өөр хэрэгслээр солих, компанийн санхүүгийн чадавхыг сайжруулах шаардлагатай.

2.5.Оюу толгой төслийн Монголын болон гадаадын хөрөнгө оруулагч талуудын үр өгөөжийн тодорхойлолт, түүнд хамруулж буй үзүүлэлтүүдийг тооцох аргачлалын талаарх байр суурь нэгдсэн ойлголтод хүрээгүй, зөрүүтэй байгаа нь үр өгөөжийн хувь хэмжээ, нэрлэсэн үнэ цэнээр эсэх, цаг хугацааг тодорхойлоход хүндрэл учруулж байна. Иймд Монгол Улсын Үндсэн хууль, бусад хууль тогтоомжид нийцсэн, тэдгээрийн шаардлагыг бүрэн хангахуйц үр өгөөжийн талаарх нэгдсэн ойлголтод хүрэх зорилгоор хэлэлцэх, тохиролцох, гэрээгээр баталгаажуулах арга хэмжээ авах нь зүйтэй. Монголын талын үр өгөөжийн хувь хэмжээ 53 хувиас доошгүй байх нөхцөлийг баталгаажуулан холбогдох гэрээнд тусгах, уг хувь хэмжээг 5 жил тутамд харилцан хянан үзэх зарчмыг нэвтрүүлэх, “Оюу толгой” ХХК-ийн жилийн тайланд талуудад ногдох үр өгөөжийн тооцоог тусгайлан тайлагнах шаардлага үүсэж байна. Мөн өгөөжид шууд болон шууд бус нөлөөлөл бүхий менежментийн төлбөрийн асуудал болон давхар татварын гэрээг урвуулан ашиглах эрсдэлийг анхаарч үзэх нь чухал юм.

Нэгтгэн дүгнэхэд

1.Хөрөнгө оруулагч талтай гэрээ байгуулах зарчим удирдамжийг тодорхойлсон Улсын Их Хурлын тогтоол, Үндэсний аюулгүй байдлын зөвлөлийн зөвлөмж, Улсын Их Хурлын Эдийн засгийн байнгын хорооны тогтоол, бодлогын баримт бичгүүдийг баримтлан ажиллаагүйгээс Монгол Улсын хуульд нийцээгүй шийдвэр, үйл ажиллагаа давтагдаж Монголын талд ашиггүй нөхцөл бий болсоор иржээ.

2.Улсын Их Хурлын 2008 оны 40 дүгээр тогтоол, 2009 оны 57 дугаар тогтоолоор Засгийн газарт өгсөн үүрэг чиглэлүүд нь үр ашигтай Хөрөнгө оруулалтын гэрээ болон Хувь нийлүүлэгчдийн гэрээ байгуулах боломжийг олгосон боловч Засгийн газраас гэрээг байгуулахдаа Монгол Улсын холбогдох хууль тогтоомжид нийцүүлээгүй, шаардлагыг хангуулаагүй нь Монголын талын Оюу толгой төслөөс хүртэх өгөөжид сөрөг нөлөө үзүүлсэн байна.

3.Эрх бүхий байгууллагаар батлуулсан Техник, эдийн засгийн үндэслэлгүйгээр гэрээ байгуулах, төслийн санхүүжилтийн олон жишиг, хэлбэрүүдээс хамгийн ашиггүй хувилбар болох өндөр хүүтэй зээлийг сонгох, шийдвэр гаргах үйл явцад Монголын талын оролцоог гэрээгээр хязгаарласан нь

хөрөнгө оруулагч талд давуу байдал бий болгох, өгөөжийн хүртэх хувь хэмжээг гэрээнд баталгаажуулаагүй зэрэг нь 20 тэрбум ам.долларын өр хуримтлагдан Монголын талын ногдол ашиг хүртэх хугацаа тодорхойгүй байдалд хүргэжээ.

4.Төслийн хэрэгжилтийн явцад Монгол Улсын Их Хурал, Засгийн газар, төрийн аудитын байгууллагаас ажлын хэсгийн хүрээнд санал, дүгнэлт, зөвлөмж гаргасан боловч тэдгээрийн хэрэгжилт хангалтгүй, бодит үр дүнд хүрээгүй байна.

5.Улсын Их Хурлын 2019 оны 92 дугаар тогтоолын хэрэгжилт хангалтгүй, бүрэн хэрэгжсэн арга хэмжээ байхгүй, 2021 оны 103 дугаар тогтоолын хэрэгжилт удаашралтай байгаа тул хэрэгжилтийг эрчимжүүлэх шаардлагатай.

6.Төсөлтэй холбоотой баримт мэдээллийг нууцалж төр, олон нийтийн хяналтаас гадуур байлгах сонирхол, хандлага Хөрөнгө оруулалтын гэрээг байгуулах үеэс хэвшиж тогтсон байна. Төсөлтэй холбоотой шийдвэр, баримт бичгийг хуульд зааснаас бусад тохиолдолд нууцаас гаргаж ил болгох, цаашид нийтэд нээлттэйгээр мэдээлэх зарчмыг баримталж харилцан ойлголцол, итгэлцлийг урт хугацаанд бүрдүүлэх шаардлагатай.

Энэ бүхний үр дүнд анхны хэлэлцээ, тохиролцоо алдагдаж Монголын тал 53 хувь, Хөрөнгө оруулагч тал 47 хувийн үр өгөөжтэй байх тооцоолол үгүйсгэгдэж, Монголын тал ногдол ашиг авах хугацаа тодорхойгүй байна.

Дээрх дүгнэлтийг үндэслэн Хянан шалгах түр хорооноос Оюу толгой бүлэг ордоос хүртэх үр өгөөжийг нэмэгдүүлэх зорилтыг богино хугацаанд бодитой хэрэгжүүлэх үүднээс дараах саналыг дэвшүүлж байна. Үүнд:

1. Стратегийн ач холбогдол бүхий Оюу толгой бүлэг ордын талбайн хил заагт орших “Жавхлант”, “Шивээ толгой” ашигт малтмалын тусгай зөвшөөрлүүдтэй холбоотой шийдвэр, ажиллагааны хууль зүйн үндэслэл, хуульд нийцсэн байдлыг нягтлах, шаардлагатай тохиолдолд тусгай зөвшөөрлийг цуцлах хүртэл арга хэмжээ авах, ашиглалтын үйл ажиллагаанд Монгол Улсын Үндсэн хууль, Ашигт малтмалын тухай хууль болон бусад хууль тогтоомжийн хэрэгжилтийг хангуулж төрийн эзэмшлийн хувь, хэмжээг тогтоох санал боловсруулах, ирээдүйд Монголын талын хүртэх үр өгөөжид сөрөг нөлөөлөл, үр дагавар бүхий санхүүжилт, хөрөнгө оруулалтын аливаа үүрэг, хариуцлагыг хүлээхгүй байх нөхцөлийг бүрдүүлэх;
2. Оюу толгойн Хувь нийлүүлэгчдийн гэрээ /Нэмэлт, өөрчлөлт оруулж дахин тодотгосон/-ний хэрэгжилтийг харилцан дүгнэх, алдагдсан боломжийн өртгийг тооцоолж, дүгнэлт гаргах, Монгол Улсын Үндсэн хууль, бусад хууль тогтоомжид нийцүүлэн нэмэлт, өөрчлөлт оруулах, түүнд холбогдох бусад гэрээ, эрх зүйн баримт бичгийг нийцүүлэх, хувь нийлүүлэгчийн болон гуравдагч этгээдийн санхүүжилтийн хүүгийн хувь хэмжээг зах зээлийн зарчим, жишигт нийцүүлэн бодитоор бууруулах;
3. Стратегийн ач холбогдол бүхий Оюу толгой бүлэг ордын геологи, хайгуулын судалгааг үргэлжлүүлж, үйлдвэрлэлийн нөөцийг өсгөх замаар тус ордын үнэ цэнийг нэмэгдүүлэх, ашиглалтын үйл ажиллагаанд тавих хяналтыг сайжруулах;

4. Монголын талын үр өгөөжийн хувь хэмжээ 53 хувиас доошгүй байх нөхцөлийг баталгаажуулан холбогдох гэрээнд тусгах, “Оюу толгой” ХХК-ийн жилийн тайланд талуудад ногдох үр өгөөжийн тооцоог тусгайлан тайлагнах, уг хувь хэмжээг 5 жил тутамд харилцан хянан үзэх зарчмыг нэвтрүүлэх зэрэг болно

ХЯНАН ШАЛГАХ ТҮР ХОРОО

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ТОГТООЛ

2025 оны 12 сарын 26 өдөр

Дугаар 120

Төрийн ордон, Улаанбаатар хот

**Оюу толгой бүлэг ордын ашиглалтад
Монгол Улсын эрх ашгийг хангуулах,
хүртэх өгөөжийг нэмэгдүүлэх хүрээнд
хийсэн тусгай шалгалт, нээлттэй
сонсголын мөрөөр авч хэрэгжүүлэх
арга хэмжээний тухай**

Монгол Улсын Их Хурлын тухай хуулийн 5 дугаар зүйлийн 5.1 дэх хэсэг, Монгол Улсын Их Хурлын хяналт шалгалтын тухай хуулийн 10 дугаар зүйлийн 10.1 дэх хэсэг, 55 дугаар зүйлийн 55.1 дэх хэсэг, Монгол Улсын Их Хурлын чуулганы хуралдааны дэгийн тухай хуулийн 45 дугаар зүйлийн 45.2 дахь хэсгийг үндэслэн Монгол Улсын Их Хурлаас ТОГТООХ нь:

1.Стратегийн ач холбогдол бүхий Оюу толгой бүлэг ордын ашиглалттай холбогдуулан дараах арга хэмжээг Монгол Улсын Үндсэн хууль, бусад хууль тогтоомж, Монгол Улсын Их Хурлын 2025 оны 62 дугаар тогтоолоор байгуулсан Хянан шалгах түр хорооны санал, дүгнэлтэд нийцүүлэн авч хэрэгжүүлж, үр дүнг Монгол Улсын Их Хурлын 2026 оны намрын ээлжит чуулганы хугацаанд танилцуулж шийдвэрлүүлэх, явцыг улирал тутам Монгол Улсын Их Хурлын Эдийн засгийн байнгын хороонд нээлттэй танилцуулж, ил тод байдлыг хангаж ажиллахыг Монгол Улсын Засгийн газар /Г.Занданшатар/-т даалгасугай:

1/стратегийн ач холбогдол бүхий Оюу толгой бүлэг ордын талбайн хилийн заагт орших “Жавхлант”, “Шивээ толгой” ашигт малтмалын тусгай зөвшөөрөлтэй холбогдсон шийдвэр, ажиллагааны хууль зүйн үндэслэл, хуульд нийцсэн байдлыг нягталж, шаардлагатай тохиолдолд тусгай зөвшөөрлийг цуцлах хүртэл арга хэмжээ авах, ашиглалтын үйл ажиллагаанд Монгол Улсын Үндсэн хууль, бусад хууль тогтоомжийн хэрэгжилтийг хангуулж, үр өгөөжийн дийлэнх нь ард түмэнд ногдох зарчмыг хангаж байхаар төрийн эзэмшлийн хувь, хэмжээг тогтоох санал боловсруулах, ирээдүйд Монголын талын хүртэх үр өгөөжид сөрөг нөлөөлөл, үр дагавар бүхий санхүүжилт, хөрөнгө оруулалттай холбоотой аливаа үүрэг, хариуцлага хүлээхгүй байх нөхцөлийг бүрдүүлэх, баяжмалын агууламжийг уурхайн амнаас лабораториор хянан баталгаажуулж, экспортод гаргах;

2/“Эрдэнэс МГЛ” ХХК, “Айвенхоу Оюу Толгой /Би Ви Ай/” Лтд, “Оюу Толгой Нидерланд Би Ви”, “Оюу Толгой” ХХК-ийн хооронд 2011 оны 06 дугаар сарын 08-ны өдөр байгуулсан Хувь нийлүүлэгчдийн гэрээ /Нэмэлт, өөрчлөлт оруулж, дахин тодотгосон/-ний хэрэгжилтийг харилцан дүгнэх, алдагдсан боломжийн

өртгийг тооцоолж, дүгнэлт гаргах, Монгол Улсын Үндсэн хууль, бусад хууль тогтоомжид нийцүүлэн нэмэлт, өөрчлөлт оруулах, түүнд холбогдох бусад гэрээ, эрх зүйн баримт бичгийг нийцүүлэх, хувь нийлүүлэгчийн болон гуравдагч этгээдийн санхүүжилтийн хүүгийн хувь, хэмжээг бодитоор бууруулах;

3/стратегийн ач холбогдол бүхий Оюу толгой бүлэг ордын геологи, хайгуулын судалгааг үргэлжлүүлж, үйлдвэрлэлийн нөөцийг өсгөх замаар тус ордын үнэ цэнийг нэмэгдүүлэх, ашиглалтын үйл ажиллагаанд тавих хяналтыг сайжруулах;

4/Монголын талын хүртэх үр өгөөжийг Хөрөнгө оруулалтын гэрээнд тусгагдсан техник, эдийн засгийн үндэслэл /2010 он/-ийн анхны тооцооллын дагуу нэрлэсэн үнээр 53 хувиас доошгүй байх нөхцөлийг баталгаажуулан холбогдох гэрээнд тусгах, уг хувь хэмжээг 3 жил тутам харилцан хянан үзэх зарчмыг нэвтрүүлж, “Оюу Толгой” ХХК-ийн үйл ажиллагааны жилийн тайланд талуудад ногдох үр өгөөжийн тооцоог тусгайлан тусгаж тайлагнах;

5/“Оюу Толгой” ХХК-ийн экспортын борлуулалтын орлогыг Монгол Улсын Төв банк /Монголбанк/ болон арилжааны банкуудаар бүрэн дамжуулдаг болох.

2.Монгол Улсын Их Хурлын Хянан шалгах түр хорооноос “Оюу толгой бүлэг ордын ашиглалтад Монгол Улсын эрх ашгийг хангуулах, хүртэх өгөөжийг нэмэгдүүлэхтэй холбоотой баримт бичиг, үйл ажиллагаанд хяналт шалгалт хийх” сэдвийн хүрээнд зохион байгуулсан хяналт шалгалт, нээлттэй сонсголын явцад ил болсон гэмт хэрэг, зөрчлийн шинжтэй үйлдэл, эс үйлдэхүйг хууль тогтоомжид заасан үндэслэл, журмын дагуу шалгаж, шийдвэрлэхийг Монгол Улсын Ерөнхий прокурор /Б.Жаргалсайхан/, Авлигатай тэмцэх газар /З.Дашдаваа/, Тагнуулын ерөнхий газар /П.Одонбаатар/, Цагдаагийн ерөнхий газар /Ж.Болд/-т тус тус зөвлөсүгэй.

3.Энэ тогтоолын биелэлтэд хяналт тавьж ажиллахыг Монгол Улсын Их Хурлын Эдийн засгийн байнгын хороо /Р.Сэддорж/-нд даалгасугай.

МОНГОЛ УЛСЫН
ИХ ХУРЛЫН ДАРГА

Н.УЧРАЛ